Digitized by Google

Digitized by Google

R. P. DIDACI

DE BAEZA

PONFERRADIENSIS.

Societatis IESV Theologi,

COMMENTARIORVM MORALIVM
in Euangelicam Historiam,

TOMVS SECVNDVS.

Complectens vocationes, & conuersationes à IESV *Domino peractas, insuper, omnia illius miracula, & nobiliores prophetias adimpletas.*

Additis tribus Indicibus vtilissimis, primus capitum & materiarum per locos communes, secundus ad concionatorum vsum, tertius Locorum Sacræ Scripturæ.

NVNC PRIMVM IN ITALIA EXCVSVS.

Cum Superiorum Permissu, & Priuilegijs.

VENETIIS, M. DC. XXXII.

Sumptibus Diſiunctæ Societatis.

Digitized by Google

8.8.K.39

Digitized by Google

TYPOGRAPHVS

Lectori beneuolo.

DVobus adhortatus: cum ad manus meas elapsis iam quibusdam diebus. Reuerendi Patris Didaci de Baeza in totam Euangelicam Historiam duobus compta Tomis Commentaria quædam Moralia nuncupata peruenerint: haud intermittere potuit (& si laboribus insumptibusq; magnis imprimendi gratia, vt venalium forte nemo in hac re minimè desudaret insummendum esset) ea non excudendo ne tibi offerem; primum quia ab eruditis viris intellexerim Moralia hæc Commentaria ita doctrina eruditioneq; gaudere, vt indignum censeatur posteritatis memoria non pronumerari, ex quo insuper pro secundo vtilitatem tibi summam summumq; emolumentum profuiura, ipse verò cum toto animo de tuis commodis, ornamentisq; cogitem, si ea grata nouero quam primum & tomum tertium eiusdem Auctoris in lucem prodire spopondeo vale.

PROVINCIALIS
Licentia.

EGo Didacus de Soſſa Societatis Ieſu in Prouincia Caſtellæ Præpoſitus Prouincialis : poteſtatead id mihi facta à Reuerendo admodum Patre noſtro Mucio Vitelleſchi Prępoſito Generali, facultatem facio, vt Tomus Secundus inſcriptus, *Commentaria Moralia in Euangelicam Hiſtoriam*, Auctore Patre Didaco de Baeza, Ponferadenſi, noſtræ Societatis Theologo, & eiuſdem Societatis grauium, doctorumque hominum iudicio approbatus, typis mandetur. In quorum fidem has litteras manu noſtra ſubſcriptas, & ſigillo noſtro munitas, de dimus. Valliſoleti in noſtro D. Ambroſij Collegio, die ſeptima Februarij, anno milleſimo ſexcenteſimo vigeſimoquinto.

Didacus de Soſſa.

Digitized by Google

CENSVRA, ET IVDICIVM R. P. F. LVCÆ Montoia Prædicatoris primi Conuentus Deiparæ Mariæ Victoriæ Curiæ Regis, sacri Ordinis Minimorum S. P. Francisci Paulæ.

COmmentariorum moralium in Euangelicam Historiam, volumen secundum, nec à priori absimile; profundis, nec infœcundis discussum conceptibus; ab egregio simul, ac pio viro R. P. Didaco Baeza Societatis Iesu alumno benemerito; communi vtilitati apprime elaboratum, Regij senatus supremi iussu, diligenti recognitione perpendi: nihil sanè in eo Catholicis dogmatibus dissonum, integritativè morum alienum offendi. Verum vndequaque mirandum opus aureum opere sapphirino exornatum, re, verè, & nomine morale; opus, inquam Doctoris eximij, vt eloquentia disertissimi, eruditione integerrimi. Harum æternitati mandauit munus, depinxit ministerium, eleganti calamo, penicillo subtili Chrysologus, dum his verbis, serinone 52. fatur: *Doctoris officium est, lecta disserere, & mysticis obserata sentibus, lucido astruere, & demonstrare sermone, ne minor intelligentia inde pernitiem generet auditori, vnde scientiam conferre debuit, & potuit salutarem.* Hæc ille. Ast noster author, veri doctoris in semet scriptis adeo effigiem delineauit, vt si legas attente, nihil in elocutione inconcinnum, in scholasticis apicibus debile, sicut nec in Sacræ Scripturæ occultioribus arcanis innotatum inuenias. Thesaurum ex visceribus sacrorum voluminum, Sanctorumque Patrum enucleatum medullis profert, vt cælestibus locupletatum diuitijs, dapibus spiritualibus refertum, &, quod iucundius mihi, ab inanibus sæcularium vertiginibus, & sciolis criticorum alienum prorsus. Itaque Doctoritio obsequendo muneri infinita ferè quæ percalluit in patribus, ac è mysticis obscurata sensibus sacræ lectionis hausit, lucido astruit, & demonstrat sermone, adeò felici genio, vt nec perniciem addiscendo timeas, nec aptiora ad venustandos mores pro suggestu desideres. Hoc tanti Doctoris iudicium fecimus, cuius (faxit Optimus Deus) vlterius in dies progrediatur calamus; verum interim præsens opus mandandum prælo, iure optimo, fore censeo, & subscribo. Matrit. Kalendis Maij. Anno partus Virginei 1625.

Fr. Lucas Montoia.

Digitized by Google

FACVLTAS R. P. PROVINCIALIS
in Prouincia Lugdonenſi.

EGo Stephanus Charletus Societatis Ieſu in Prouincia Lugdunenſi Præpoſitus Prouincialis, iuxta Priuilegium eidem Societati à Regibus Chriſtianiſſimis Henrico III. 10. Maij 1583. Henrico IV. 20. Decembris 1606. & Ludouico XIII. nunc regnante 14. Februarij 1611. conceſſum, quo Bibliopolis omnibus prohibetur, ne libros ab hominibus noſtræ Societatis compoſitos abſque Superiorum eius permiſſione imprimant, permitto Iacobo Cardon, & Petro Cauellat Lugdunenſibus Bibliopolis, vt R. P. Didaci de Baeza Pomferradienſis Societatis IESV Theologi Commentariorum moralium in Euangelicam Hiſtoriam Tomum Secundum ad ſex proximos annos imprimere ac liberè diuendere poſſint. Datum Lugduni 20. Decem. 1625.

Stephanus Charletus.

Ap-

Digitized by Google

Approbatio Theologorum.

NOs infraſcripti Sacræ Theologiæ Doctores fidem facimus, perlectum à nobis librum, qui inſcribitur, *R. P. Didaci de Baeza, Societatis IESV Thelogi, Commentariorum moralium in Euangelicam Hiſtoriam Tomus Secundus*. in quo nihil fidei Catholicæ, Apoſtolicæ, Romanę contrarium animaduerſum, quin opus ipſum multa eruditione refertum, & probè elaboratum nobis viſum eſt.

Lugduni 22. Nouembris 1626.

Fr. Robertus Berthelot Epiſc. Damaſci.

DE VILLE.

Digitized by Google

Conſenſus Procuratoris Regij :

PAtris Didaci de Baeza Ponferradienſis Societatis IESV Commentaria Moralia in Hiſtoriam Euangelicam in lucem prodire typis mandata publicis ego Conſiliarius, & Procurator Regius non impedio.

Die 22. Menſis Auguſti 1626.

PVGET.

Facultas Imprimendi.

HVnc librum, qui inſcribitur, *Commentariorum Moralium in Euangelicam Hiſtoriam, authore Didaco de Baeza Societatis Ieſu Theologo, Tomus Secundus*, à Iacobo, Cardon, & Petro Cauellat typis mandari permittimus, ac ne quis citra factam eis poteſtatem denuò excudat interdicimus.

Datum Lugduni die 22. Menſis Auguſti Anno 1626.

DECHAPONAY.

INDEX

INDEX

CAPITVM ET MATERIARVM PER LOCOS COMMVNES.

A

Adoleſcens vocatur. 128. 1. c

Andreas, Petrus, Ioannes, & Iacobus vocantur. 1. c. vſque ad 37.

Apoſtoli perſequuntur. 884. 1. a
Aqua in vinum conuertitur. 700. 1. a
Archiſynagogi filia ſuſcitatur. 344. 1. d

C

Caeci { Apud Iericho. 599. 1. d / Bethſaidæ. 555. 1. a / Nati. 564. 2. d
Caeci duo vident. 542. 1. d
Centurionis ſeruus. 500. 1. a
Chananæa trahitur. 212. 1. b

D

Dæmon lunaticus expellitur. 322. 1. a
Dæmones in porcos immittuntur. 279. 2. c
Dæmonium mutum expellitur. 303. 2. c
Dæmoniacus curatur in Synagoga. 264. 1. c
Dæmoniaci duo curantur. 279. 2. c

F

Ficus arefit. 856. 2. c
Filius viduæ ſuſcitatur. 360. 1. c
Filij Zebedæi moriuntur. 964. 2. d

H

Hydropicus curatur. 686. 1. d

I

Iacobus vocatur. 1. 1. c
Ieroſolymæ euertendæ ſigna. 902. 1. d
Ieſu, & filiorum Zebedæi mors. 964. 2. d
Ieſu { Mors. 953. 1. a / Sepultura. 993. 2. c
Ioannes vocatur. 1. 1. c

L

Lazarus ſuſcitatur. 376. 1. e
Leproſus curatur. 519. 1. c
Leproſi decem mundantur. 527. 2. b

M

Magdalena prædicanda. 873. 1. a
Manus arida. 652. 1. b
Maria Magdalena conuertitur. 161. 2. c
Matthæus vocatur. 138. 1. d
Mulier { Contracta. 68. 2. a; Hæmorrhoiſſa. 636. 2. a
Mutus. v. Surdus.

N

Nathanael vocatur. 37. 2. e.
Negotiatores è templo eiiciuntur. 386. 2. d

O

Obſidio Jeroſolymitana. 925. 1. a

P

Panum multiplicatio. 770. 1. d
Paralyticus. { in piſcina ſanatur. 455. 1. c; Per tegulas dimittitur. 435 1. c
Petrus { Vocatur. 1. 1. c; Super undas ambulat. 815. 1. d
Petri ſocrus. 623. 1. c
Philippus, & Nathanael vocantur. 37. 2. c. vſque ad 54.
Piſces capiuntur. 779. 1. d

Q

Quinque millia ſaturantur. 726. 2. a

R

Reguli filius. 610. 1. b

S

Samaritana vocatur. 54. 1. d
Sepultura Ieſu. 993. 2. d
Signa euertendæ Ieroſolymæ. 902. 1. d
Stater inueniendus. 864. 2. c
Surdus & mutus. 666. 2. d

T

Tempeſtas ſedatur, 796. 2. c
Templi prophanatio. 939. 1. c

Z

Zacheus trahitur. 240. 1. d

AD

AD CONCIONATORVM VSVM.

Dominica I. Aduent.

Luc. 21.

ERunt signa in Sole, & Luna, & stellis, &c. Creaturæ insensibiles nos docẽt satisfacere Deo. 248. 1. b. Dolent non prodesse homini. 763. 1. b. Dire peccatores tractant. 410. 1. a. Condemnant peccatores. 126 2. a Futura mala solus peccator non præsentit. 931. 1. a

Arescentibus hominibus præ timore &c. Solum extremum iudicium timendum. 915. 2. d

Tunc videbitis filium hominis &c. Christi aduentus ad iudicium timendus, & cauendus. 615. 1. e

Tunc leuate capita vestra, &c. Peccator solus caueat sibi à ministris iustitiæ. 871. 2. c

Dominica II. Aduen.

Matth. 11.

Cum audisset Ioannes in vinculis opera Christi. Laboribus ditantur Dei amasij. 378. 1. b. Labores Christum halant. 34. 1. b.

Tu es, qui venturus es, an alium expectamus. Expectatio, & sufferentia iusti duplicia bona parturit. 223. 2. d.

Cæci vident, claudi ambulant, &c. Beneficentia Iesu in homines eius diuinitatem prædicat 491. 2. d. Vide *Beneficentia.*

Cœpit dicere de Ioanne, &c Iesus ongе superat laudatores suos laudum retributione. 512. 1. b. Virtutes proximi ponderet Christianus, qui in defectibus cœcutiat. 262 1. a Virtutes aliorum ediscendæ, vt similia adimpleas. 579. 1. d

Dominica III. Aduent.

Ioan. 1.

Miserunt Iudæi ab Ierosolymis Sacerdotes, & Leuitas ad Ioannem, &c. Salutis suæ negotia quisque per se efficiat. 411. 2. b. Nemini committendum. 582. 1. b.

Tu quis es? Mundus suos ignorat. 268 2. a. iusti ab omnibus noti. ibid.

Quia non sum ego Christus, &c. Sanctorum excellentia est, se prædicare inferiores Iesu. 1012. 1. c

Quis es, vt responsum demus, &c. Tot examina permittuntur, & quidem sanctitas, cuiuscunque non leuiter acclamanda. 375. 1. d.

Dominica IV. Aduent.

Luc. 3.

Procurante Pontio Pilato, &c. Missorum.

ſerum Ieroſolymæ ſtatum oſtendit tot principibus externis numeratis quandoquidē iudex alienigena ſuſpectus.

Factum eſt verbum Domini ſuper Ioannem Zachariæ filium in deſerto. Ioannes puſio in deſerto erat, quia Chriſti aſſecla in primis parentibus renunciat. 35. 1. a. omnia mundi bona deſpicit, & cœleſtibus viuit. 800. 1. a

Prædicans Baptiſmum pœnitentiæ. Baptiſmi Chriſtiani excellentia. 466. 2. c Pœnitentia, vt faciēda vide in Indice.

Parate viam Domini, &c. Præparatio, quam neceſſaria, vt Deum habeas. 846. 1. d

Omnis vallis implebitur, &c. Vide humilitatis bonum, &c.

Feria IV. Cinerum.

Gen. 3.

Memento homo, quia pulvis es, &c. Mortis meditatio fideliſſimus comes, & dux ad vitam inſtituendam. 432. 2. c. Mors qualis ſtenda. 401. 1. c. ob oculos ponenda 362. 1. b. lubemur illius recordari, quia periculum eſt ad illam venire ante actam pœnitentiam. 531. 1. a Glorioſum homini prædicari intra terminos ſuæ fragilitatis. 954. 2. c. Eius remedium terrenam originem inſpicere. 572. 2. a. Ponitur etiam ob oculos pulvis noſter, & humiliemur. Vide *Humilitas.* Ex humilitate illuſtrantur opera magna. 571. 1. c. ideo ieiunis præmittitur cinis.

Item ex Matth. 9. *Cum ieiunatis nolite fieri, ſicut hypocritæ triſtes, &c.* Ieiunium virtutum cuſtos. 342. 1. c. Quam fugiendi labores, qui nullum fructum ſpiritualem afferunt. 220. 1. c

Vt appareant hominibus, &c. Chriſti ſpiritus amat latebras. 910. 1. c. 639. 2. a

Faciem tuam laua: ne videaris hominibus ieiunans, ſed patri tuo. Si facies lauanda, cur aſpergimur puluere? Poteſt ne facies puluere lauari? E quidem puluis turpat faciem reſpectu hominum, ſed lauat reſpectu Dei, quandoquidem puluis humilitatis imaginem Dei, qua filij ſumus, in nobis facit apparere. 953. 2. a. & ſeq.

Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra, &c. Bona tēporalia rapidiſſime euanent. 462. 1. c. Non nouerunt nobiſcum eſſe, ſed a nobis abire. 682. 2. b

Feria V.

Matth. 8.

Cum introiſſet ad eum Centurio rogans, &c. Vide *lib. 9. cap. 3.* per totum.

Feria VI.

Matth. 5.

Ego autem dico vobis, diligite inimicos veſtros, &c. Ieſus eſt qui triumphum egit perfectiſſimæ charitatis dum inimicos docuit amare. 912. 2. d. & ſeq.

Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? &c. Chriſtiani ſupra legum præſcripta debent. 6. 1. a

Attendite ne iuſtitiam veſtram faciatis coram, &c. Occultanda opera bona. 545. 1. d

Te autem faciente eleemoſynam, &c. Vide *Eleemoſyna, Pauper.*

Sabbato.

Marc. 6.

Erat nauis in medio mari, &c. De naui, &c

ui, & vita humana, & bonorum fugacitate. 779.2.c.& seq.

Laborantes in remigando, erat enim ventus contrarius. Et circa quartam vigiliam venit ad eos ambulans super, &c. Oratio quam firmet, & securos nos reddat. 819. 1. c. Peccatum grauat. 820. 2. c. Virtus stabilis & firma, etiam super aquas, non sic vitium. 824. 2. a

Et conturbati sunt. Quo citius finienda sunt mala, magis ingraescunt. 822. 1. a

Dom. I. Quadr.

Matth. 4.

Ductus est Iesus in desertum a spiritu, vt tentaretur à diabolo. Spiritus sanctus Iesum tentationibus offert, quia illas Deus strenuis hominibus propinat. 678. 2. e

Accedens tentator, &c. Ter intertrũpuntur tentationes Iesu, vt ostendat labores fidelibus diuisim, & per partes accidere, præmia non sic. 475. 2. a. Post vocem Patris in Iordane accedit tentator, quia labor sequitur diuina beneficia. 56.

Die vt lapides isti, &c. Expende illud, *dic*, melius, & aptius posuisset, *fac*, filius enim Dei potius ex factis claret. 835. 2. c

Non solum pane viuit homo, sed de omni verbo, &c. Verbo Christi homines ad ciuilem vitam trahuntur. 436. 1 a

Mitte te deorsum. Deorsum, non sursum aspicere suggerit, quia cœlestia nobis odiosa nititur facere. 326. 1. a

Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. Idololatria proxima est illis, qui creatos fauores spectant. 977. 2. a

Feria I I. à Dom. 1.

Matth. 25.

Cum venerit filius hominis in maiestate sua, &c. Solum extremum iudicium timendum. 915. 2 d. Felix, qui in se nouerit Dei iudicium præuenire. 792. 1. c

Venite benedicti: esuriui enim, & dedisti mihi manducare. Iudicium cum misericordia non fiet. 658. 1. c. Eleemosyna peccata iudici operit, & facilem salutem causat. 260. 1. c. Dei iram sedat. 62. 2. d

Ite maledicti: esuriui enim, & non dedistis, &c. Nulla virtus, nulla religio placet Deo, quæ in humanitate, & misericordia fouetur. 656. 2. d

In supplicium æternum, &c. Pœna venturi æui tota simul miseros diuexat. 477. 1. e

Feria I I I. à Dom. 1.

Matth. 21.

Eyciebat omnes ementes, & vendentes. De hac historia videt *lib. 11. cap. 7* per tot.

Feria I V. à Dom. 1.

Matth. 12.

Volumus à te signum videre. De hoc *lib. 12. cap. 9.* per totum.

Feria V. à Dom. 1.

Matth. 15.

Ecce mulier Chananæa, &c. De hoc *lib. 6. cap. 7.* per totum.

Feria

Feria VI. à Dom. 1.

Ioan. 5.

Est autem Ierosolymis probatica piscina. De hoc *lib. 9. capit. 2.* per totum.

Sabbatum.

Matth. 17.

Assumsit Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius in montem excelsum, &c. Heroes Euangelici maiores vincant difficultates, montes superent, 360. 1. Nunc ad montem, deinde ad Iesu gloriam, sic paulatim promouendi homines ad cœlestia, 465. 1. d. A Iesu difficultates susceptæ amplectendæ. 396. 2. d.

Transfiguratus est ante eos. Gloriam transfigurationis suæ communicat Apostolis, quia nullum putat triumphum, nisi quando munera largitur. 340. 2. b. Vide *Cœlestis gloria, & cœlestis habitatio.*

Apparuerunt illis Moyses, & Elias, &c. Sanctorum excellentia ex eo, quod se summittant Iesu. 10. 12. 1 c

Faciamus hic tria, &c. Salutis negotia alij non committenda, sed quisque sibi peragat. 411. 2. b

Tibi vnum Moysi vnum, &c. Salus communis pluribus, facilè obtinetur ex Deo. 813. 1. a

Hic est filius meus, &c. Iesus omnium hominum filius habendus. 857. 2. c

Ceciderunt in faciem, &c. Iesu bona importabilia. 45. 1. b

Tetigit eos, & dixit eis: surgite. Vel Iesu halitus sufficit, ad hominum vitam reparandam. 428. 2. b

Neminem viderunt, nisi solum Iesum, &c. Iesum, qui videt, nequit immorari nequitiæ. 245. 2. c. Omnium aliarum rerum iactura emendus. 985. 1. c

Et descendentibus illis de monte, &c. Sine in ascensu, siue in descensu suis adest. 827. 1. a

Dom. II.

Repete Euangelium præcedentis bati.

Feria II. à Dom. 2.

Ioan. 8.

Eo vado, & quæretis me, & in peccato vestro moriemini. Non interrumpenda pœnitentia. 949. 2. b. Pœnitentia fera. 467. 2. c. Dum non invenitur Iesus, non exuimus peccatum, quia sola fides potest pœnitentiam persuadere. 206. 2. c.

Quo ego vado, vos non potestis venire, &c. Sic quasi omnes salutis vias illis occlusas ostendit, quia proterui in Iesu sola iræ signa habent, 1005. 1. d. à Iudæis non videtur Iesus, nisi lethalis. 855. 2. b.

Vos deorsum estis: ego de supernis sum, &c. Terreni homines Dei causam suspectam habent. 247. 2. d.

Vos de mundo, &c. Nil mundiale admittendum intra cordis affectus. 946. 1. a

Principium, qui & loquor vobis, &c. Et quidem is est Iesus, qui non dedignatur in colloquium admittere adeò indignos, quandoquidem nullis parcit impensis pro hominum salute. 610. 2. a

Cum exultaueritis filium hominis, tum credetis, &c. Passio Christi efficacissimum medium est, quo steriles animæ fœcun-

Fœcundentur. 59. 2. a

Feria III. à Dom. 2.

Matth. 23.

Super cathedram Moysi sederunt Scribæ, & Pharisæi. Expende illud *sederunt*, sunt enim, qui in officijs, & muneribus suam solam quietem, & honorem quærant, labores obligent. 15. 2. b. Officium quodlibet ex Deo debet assumi. 128. 1. c

Dicunt enim, & non faciunt. Magister prius in se exerceat, quod docet 714 2. a

Omnia opera sua faciunt, vt videantur, &c. Opera virtutis occultanda. 545. 1. d

Amant autem primos recubitus, &c. Opera magna virtutum ex humilitate illustrantur. 371. 1. b

Feria IV. à Dom. 2.

Matth. 20.

Ecce ascendimus Ierosolymam, &c. De hoc vide *lib.* 12 *cap.* 8. per totum.

Feria V. à Dom. 2.

Luc. 16.

Homo quidam erat dives, &c. Etsi purpura indueretur, vocatur solum homo, non princeps; quia ille solus verus nobilitatis titulus, qui nec in morte exuendus. 500. 1. d

Erat quidam mendicus nomine Lazarus, &c. Erat pauper ad ianuam diuitis, & non dicitur, peteret, quia non expectanda est petitio pauperis. 587. 2. b

Sed, & canes veniebant, &c. Pauperes periculosè ieiunant, vbi canes venatici satiantur, 656. 1. b. pauperum cura maior sit, quam animalium. 655. 2. b. Pauperum sanguine aluntur Principes. 742. 1. d

Vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis, &c. Mors iustorum secura. 1009. 2. d

Sepultus in inferno. Infernus quam terribilis. 295 1. 2

Vt intingat extremum digiti sui. Etsi hi qui inferno cruciantur leuari nequeant, tamen qui igne purgatorio torrentur, vel pusillis operibus viuentium leuantur. 214. 1. 2

Vt mittas in domum patris mei, habeo enim quinque fratres, &c. Non charitate in fratres, sed amore sui id petebat, quia diuites propinquorum accessu magis in inferno cruciantur. 781. 1. 2. 2. c

Feria V I. à Dom. 2.

Matth 21.

Plantauit vineam &c. Vineam agricolis aptat Dominus, quia hominum viribus omnes labores commensurat. 113. 2. e. Et quidem viribus attemperanda sunt negotia. 685. 1 a

Septem circundedit, &c. Manus diuina, vbi incipit benefacere, nescit contrahi donec in tuto nos asserat. 8342 a

Cum autem tempus fructuum &c. Intempestiuus virtutis fructus raro non reijcitur. 857. 2. c

Verebuntur forsan, &c. Verecundia iudex est Christi animo inhabitantis. 249. 1. b. Pudoris boni efficacia. 637. 1. a. pudoris fundamentum subnerti nequit. 295. 2. a

Eiecerunt extra vineam, & occiderunt.

rum. Iudæi lege nutriti filium Dei occidunt, quia vbi quis in virtutis schola deficit, sceleſtiora audet. 851.2.c

Cum venerit ergo, &c. Impunitas peccatorum timenda. 925.2.a

Malos male perdet. Male perduntur, cum ex mille animis nullam vtilitatem percipiunt. 220.1.c

Sabbatum à Dom. II.

Luc. 15.

Homo quidam habuit duos filios, &c. Liberum eſt tibi filium fieri cuiuslibet magni viri virtutum æmulatione. 513.2.b

Is degenerat à parentibus, qui parentum virtutibus non reſpondet. 515.2.a

Et congregatis omnibus, &c. Diſſipauit ſubſtantiam ſuam, &c. Impios poſſeſſores fugiunt bona. 726.1.b

Adhæſit vni ciuium, &c. Crudeliſſimus tyrannus homo in homines. 887.1.c.

Peccaui in cælum, & coram te. Non explicat peccata, qualia fuerint, quia luxurioſa erant, & hæc minime ob oculos ponenda. 174.2.c

Nam ſum dignus vocari filio, &c. Peccata maiora maior ſequatur humilitas. 283.1.b

Accurrens cecidit, &c. Peccatores traxerunt Deum à cœlo in terram. 160.1.d

Pœnitentia oculos diuinos allicit. 48.2.d

Dixitque ei filius, &c. Nullum patronum, nullum aduocatum conuocat, quia vera pœnitentia non eget patrocinio apud Deum. 771.2.c

Afferte ſtolam primam, &c. Peccatum lacrymis ablutum, quaſi nunquam ſtetiſſet. 386.1.b

Adducite vitulum ſaginatum, &c. Totum ſacri vituli epulum adduci iubet paratus pro vno homines impendere, quod pro omnibus. 242.1.d

Indignatus eſt autem, & noluit introire, &c. Vide verbum *Inuidia.*

Dom. III.

Luc. 1.

Erat Ieſus eiiciens dæmonium, &c. Vide de hac hiſtoria *lib. 7. capit. 3.* per totum.

Feria II. à Dom. 3.

Luc. 4.

Quanta audiuimus facta in Capharnaum, &c. Facilè mittit Dominus gratiam ſuam in ſubiectum aptum. 642.1.c

Fac & hic in patria tua. Non ex arbitratu humano, ſed ex ſe oculatiſſimus eſt Ieſus, vt videat motiua miſerèndi. 735.2.b

Niſi in Sarepta Sidonia ad mulierem viduam, &c. Iſraelitę viduæ relinquuntur, & aſſumitur vidua gentilis, quia hæc humanior; & religio ipſa ſine humanitate diſplicet Deo. 656.2.d

Nemo eorum mundatus eſt, niſi Naaman, &c. Quia ſolus Naamam per ſe ipſum arripit viam, & quærit ſalutem: etſi haberet famulos, & amicos plurimos, nulli credit negotium ſalutis, ſed ipſe perficit. 580.2.c

Et quidem, vbi adſit diligentia, non deſperatur ſalus. 280

Et

Et repleti sunt omnes ira, & surrexerunt, &c. Horum peccatorum summa miseria, qui in eos insurgunt, à quibus medelam possent spetare. 281. 2. a

Feria III. à Dom. 3.

Matth. 18.

Si peccauerit in te frater tuus, &c. Peccatis omnino carere non est huius temporis. 115. 1. a

Vade, & corripe eum inter te, & ipsum solum, &c. Proximorum peccata tegenda. 664. 1. c. Et bene iubetur peccator corripi, quia virgæ subiacet, eo ipso, quod peccator est. 331. 2. b

Si autem non te audierit: adhibe tecum adhuc unum, &c. Si iubemur fratres peccatores persequi. Sed non est persequutio, quæ mores corrigit.

Die Ecclesiæ. Monere iuberis, sed vbi monita non sufficiunt, & ad supplicium veniendum est, non iuberis castigare, sed ad legitimum iudicem referre. Nullo enim zeli prætextu castigabis peccata eorum, quæ sub tua potestate non sunt. 853. 1. d

Sit tibi tanquam ethnicus, & publicanus. Peccatorum consortium fugiendum nec enim illos Deus secum patitur. 943. 2. b

FERIA QVARTA à Dom 3.

Matth. 15.

Quare discipuli tui transgrediuntur traditiones. Proximorum virtutes videndæ, non vicia. 664. 1. c. Peccatori nemo durior, quam alius peccator. 155. 1. b zelus mordens bonos operarios, suspectus. 652. 2. a

Quare, & uos transgredimini, &c. Peccatorum intolerabilis error, peccata propria in se non videre, in alijs videre, & carpere. 286. 1. b. Dum hi peccant in discipulos, peccata sua ob oculos diuinos ponunt; faciunt enim noua peccata, quod pristina in conspectu Dei renouentur. 997. 2. c

Munus quodcumque est me, &c. Religio inhumana Deo odiosa. 656. 2. d

Cor autem eorum longe est à me, &c. Opera à corde perfecto, vt placent Deo 638. 2. d. Cordis intima virtus Deo gratissima. 157. 2. c. Cultus exterior sine interiori Deo abominabilis. 902. 2. c

Omnis plantatio, quam non plantauerit pater meus, eradicabitur. Opera ostenduntur qualia fuerint ex duratione. 881. 2. c

Feria V. à Dom. 3.

Luc. 4.

Introiuit in domum Simonis, &c. De historia socrus Petri vide *lib.* 10. *cap.* 6. per totum.

Feria sexta à Dom. 3.

Ioan. 4.

Venit Iesus in ciuitatem Samaria, &c. De hac vide *lib.* 6. *cap.* 3. per totum.

Sabbatum à Dom. 3.

Ioan. 8.

Et sedens docebat eos, &c. Magi-

ſtrorum diſciplina parentum curas in filios ſuperat. 324.2.c

Hæc mulier modo deprehenſa eſt in adulterio. Laſciuiæ macula, quam pateat hoſtilibus incurſibus. 296.2.a

Digito ſcribebat in terra. Ad homines peccatores nihil loquens, ſe ſe in terram inclinans, oſtendens, quod eius verba facilius excipiantur a inſenſibili creatura, quã à peccatore. 419.1.b

Qui ſine peccato eſt veſtrum, &c. Iudex impeccabilis ſit. 665.2.a

Et remanſit Ieſus ſolus, & mulier, &c. Ieſum qui ſecum habet, ſecurus 811.2.b Ieſus peccatores ſecuros reddit. 504.2.c

Noli amplius peccare, &c. Reincidentia timenda. 496.2.c

Dominica IV.

Ioan. 6.

Abiit Ieſus trans mare Galilææ, &c. De hoc vide *lib.* 11. *cap.* 2. per totum.

Feria II. à Dom. 4.

Ioan. 2.

Et invenit in templo vendentes oues, &c. Vide *lib.* 11. *cap.* 7. per totum.

Feria III. à Dom. 4.

Ioan. 7.

Quomodo hic literas ſcit, &c. Non nominant Ieſum peſſimi homines, quia Ieſu nomen fœdas aufugit linguas. 383.2.a

Mea doctrina non eſt mea, ſed eius, &c. Vbique modeſtiſſimus Ieſus, & vanæ gloriæ oſor. 451.1.c

Si quis voluerit voluntatem eius facere, cognoſcet de doctrina, &c. Ieſum percipit, qui plus amori, quam ſcientiæ incumbit. 271.2.d

Nonne Moyſes dedit vobis legem, & nemo ex vobis facit legem? Quid me quæritis interficere? Quia legem Moyſis non faciebant, ideò Ieſum perſequebantur, ſi enim legem facerent, Ieſum amarẽt, vt qui lege cuſtodiebatur. 40.1.d.2.d

Nolite iudicare ſecundum faciem. Iudicium nudam facti veritatem reſpiciat. 584.2.e

Feria IV. à Dom. 4.

Ioan. 9.

Vidit hominem cæcum à natiuitate. De hoc vide *lib.* 10. *cap.* 3. per totum.

Feria V. à Dom. 4.

Luc. 7.

Ibat Ieſus in ciuitatem, quæ vocatur Naam, &c. De hoc vide *lib.* 8. *cap.* 2. per totum.

Feria VI. à Dom. 4.

Ioan. 11.

Erat quidam languens Lazarus, &c. De hoc vide *lib.* 8. *cap.* 3. per totum.

Sabbatum à Dom. 4.

Ioan. 8.

Qui ſequitur me, non ambulat in tenebris, &c. Sequela Dei homini ſalutaris. 728.2.c. Peccatum nox eſt, & tenebræ, &c. 568.2.d

Ego non iudico quemquam, &c. Ieſu.

ſu humanitas miſericordiam perſuadet. 443. 2. b

Iudicium meum verum eſt, quia ſolus non ſum, ſed ego, & qui miſit me pater, &c. Trinitas diuina veritatis aduocata. 586. 2. e

Neque me ſcitis, neque patrem, &c. Cui deeſt Ieſus, omnia bona deſunt. 433. 2. b

Dominica V.

Ioan. 8.

Quis ex vobis arguet me de peccato? Ieſu mundities ſumma. 522. 1. e Non aliud pro ſe adducit præconium, niſi quod careat peccato, quia vera laus in ſolis virtutis facinoribus conſiſtit. 540. 2. e

Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi? Merito arguit impios, quod veritati obluctentur, quia veritas etiã inter peſſimos homines ſolet habere patrocinium. 586. 2. e

Samaritanus es, & dæmonium habes. Contumelioſis verbis non reſpondere, quam ſalutare ſit. 316. 1. e 805. 1. e

Ego dæmonium non habeo, &c. Imò Ieſus ſemper dęmonio exitialis. 304. 1. b & valet pro vniuerſis armis aduerſus diabolum. 306. 2. d. & fugat vniuerſas præſentias mali. 308. 1. c

Numquid maior es patre noſtro Abraham? Patriarchæ vniuerſi vileſcunt ad Chriſti comparationem. 881. 2. e. virtutes humanæ obſcurantur in diuinarum conſpectu. 749. 2. c

Abraham exultauit, vt videret diem meum, &c. Summa ſanctorum omnium altitudo, quod ſe Chriſto Domino inferiores recognoſcant. 1012. 1. c

Feria II. à Dom. 5.

Ioan. 7.

Vt apprehenderent Ieſum, &c. Innocentia nunquam non patitur mundi iras. 911. 2. c

Adhuc modicum tempus vobiſcum ſum, &c. Breuiſſimum eſt tempus à Deo nobis oblatum, & incertum, nec morã admittit, qua tardemus ire ad Deũ. 137. 1 c. Vnde periculoſa eſt procraſtinatio. 108. 1. a. Si tamen per te non ſtet, Ieſus in modico, & breui tempore ſalutem valet cauſare. 582. 1. b

Vbi ego ſum, vos non poteſtis venire. Dominus non patitur ſecum peccatores. 943. 2. b

Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat. Nullus à Ieſu diſcedit vacuus. 484. 1. d Feſtiniſſimus eſt ĩ benefaciẽdo. 835 2. c

Feria III. à Dom. 5.

Ioan. 7.

Ambulabat Ieſus in Galilæam, &c. Quam felices Galilæi, qui Ieſum ſecũ habebant, qui enim illum ſecum habent ſecuri. 811. 2. b

Nec fratres eius credebant in eum, &c. Quæ à propinquis, & notis venit deſpectio, & perſecutio grauiſſima eſt. 896. 1. c

Tempus veſtrum ſemper eſt paratum. Vt ſaluti tuæ des operam, quodlibet tempus tibi intempeſtiuũ eſt 150. 2. d

Me autem odit, &c. Mundani homines Dei cauſam ſuſpectam, & inuiſam habent.

Non aſcendam ad diem feſtum iſtum: quia tempus meum nondum impletum eſt. Solos feſtos dies ſibi putat, in qui-

bus hora patiendi pro hominibus est, quia labores mei causa susceptos pro quiete habet. 58.1.d.2.c. Et hominis salus ei festum agit. 489.2.c

Feria IV. à Dom 5.

Ioan. 10.

Circumdederunt ergo eum Iudæi, &c. Vbi multitudo est, vix error, & peccatum deficit. 267.1.b. Non quęuis multitudo, sed multitudo pęnitentium si adsit iuuat ad ieiunium. 292.1.c

Si tu es Christus, die nobis palam. In malitiosis suis verbis ostendunt perfectum Christi assectam, qui nil aliud optat, quam Christum videre. 618.1.a.

Opera, quæ ego facio in nomine patris mei, hæc testimonium, &c. Filius Dei ex factis claret. 835.2.c. Filij veri non tam in sanguinis propagatione, quam in æmulatione paternæ virtutis. 262.1.a

Ego cognosco eas, & sequuntur me. Quicunque Iesum nouerit, post eum abibit. 608.1.d. Nominis certa via in sequendo Deo. 728.2.c

Non rapiet eas quisquam de manu mea, &c. Christi dilecti nequeunt ab illo separari, & abduci. 914.2.a

Multa bona opera ostendi vobis, &c. Beneficia Dei in homines ipso sole euidentiora. 5.1.a

Feria V. à Dom. 5.

Luc. 7.

Rogabat Iesum quidam Pharisæus. De hac historia vide *lib. 6. cap. 6.* per totum.

Feria VI. à Dom. 5.

Ioan. 10.

Collegerunt Pontifices, & Pharisæi consilium, &c. Consilia impiorum non sumenda. 143.1. Consiliarij anaritia infecti cauendi. 743.2.d

Hic homo multa signa facit, & c. Hominem vocant tantum benefactorem, prorsus cœci, qui Deum in beneficijs non vident. 517.2.a

Si dimittimus eum, venient Romani, & tollent locum nostrum. Signa beneficiorum, sanitates, & alia benignitatis opera contemnunt; metuentes amittere temporalia bona; sic auari homines opera benignitatis diuina minimè agnoscunt. 848.2.e. Christus, & lucri temporalis amor se mutuo expellunt. 795.2.a

Vos nescitis quicquam, &c. Merito ignorantiam vocat, quæ solum spectabat conseruationem Ierosolymitanæ Reipublicæ, quia ignorantia humana nihil magnum spectare nouit. 961.1.d

Expedit vobis, vt unus moriatur homo, &c. Id verum pronuntiabat Spiritus sanctus de Iesu morte, verum si mentem Cayphæ spectemus falsissimum dicit, quandoquidem nulli bono viro expedit beneficium cum damno alterius. 372.2.a. 727.2.a

Sabbatum à Dom. 5.

Ioan. 11.

Cogitauerunt Principes Sacerdotes, vt Lazarum interficerent, &c. Lazarum à Iesu suscitatum cogitant interficere hominum consilia, quæ

vix

vix ſciunt non errare.

Quia multi propter illum abibunt, &c. Ideò interficere curant Lazarum, quia in cauſa erat, quod Ieſum plures ſequerentur. In quo eſt ponderandum inuidiæ malum. 661. 1. b

Dominica in Ramis.

Matth. 21.

Dicite filiæ Sion, ecce Rex tuus, &c. Regis nomen hominibus ſalutaris 50. 1. b. Ieſus Rex noſter nos omnes Reges facit. 612. 1. b

Venit tibi. Dei benignitas ſingulis hominibus ſe ſe communicare nititur. 4. 1. a

Manſuetus, &c. Seueritas antiqua pari gratia in Chriſto compenſatur. 785. 1. c. Rigor noctem amat, benignitatis opera lucem. 5. 2. a

Strauerunt veſtimenta ſua in uia, &c. Ieſus omnium bonorum iactura emendus. 985. 1. c

Benedictus, qui uenit in nomine Domini, &c. Ieſu beneficentia in homines, eius diuinitatem prædicat. 494. 1. a

Feria II. Hebdom. Maioris.

Ioan. 12.

Maria ergo accepit libram, &c. De hoc vide *lib.* 12. *cap.* 2. per totum.

Feria III. Hebdom. Maioris.

De lacrymis Ieſu ſuper Ieruſalem habes *in libro duodecimo cap.* 5. per totum.

FERIA QVINTA in Cœna Domini.

Ioan. 13.

Sciens Ieſus, quia uenit hora eius, &c. Merito horam paſſionis, horam ſuam vocat, quia id noſtrum habemus, quod laboribus acquirimus. 474 1. c. Sic labores, & horas, & dies hominum conſtituunt. 774. 1. a

Vt tranſeat ex hoc mundo ad patrem, &c. Tranſitus ad patrem vocatur Chriſti mors, & non potius duriſſima paſſio, quia non cenſetur paſſio, nec tormentum, per quod pellitur peccatum.

In finem dilexit eos. Dilectionis diuinæ in nos triumphus tunc eſt, cum dona nobis Deus largitur. 340. 2. b

Sciens, quia à Deo exiuit, &c. Humilitas proprium Dei facinus. 346. 1. b Omnia hominis decora confirmat. 571. 1. c. Et merito tanta humilitate vtitur Ieſus cum aduerſus diabolũ certamen init, quia humilitas detriũphat aereas poreſtates. 236. 1. a Et neſcit eſſe, niſi cõtingẽti diaboli ruina. ibidẽ.

Non tantum pedes, ſed & manus, &c. Obſeruantia legum non dimidianda. 526. 2. b. In paruis paramur ad magna. 640. 2. c

Exemplum enim dedi uobis, &c. Vide in indice *Exemplum.*

FERIA SEXTA in Paraſceue.

Paſſio Chriſti Domini efficaciſſimum omnium remedium eſt quo ſteriles animæ fœcundentur. 59. 2. a

Ieſus

Iesus pro vno solo homine impenderet, quod pro omnibus. 242. 1. d Eius passi exemplum maximè suorum leuat labores. 39. Nullis parcit impensis pro hominum salute. 610. 2. a. Eum vt in mortem ire vident creaturæ se morti tradunt. 397. 1. b Cum frangitur dulcior. 528. 1. c. Iesu mors potens, vt suorum animas excitet in vitam. 135. 2. d

Dominica Resurrectionis.

De Christi rore omnia florent, & arētia hominum ossa conuertuntur in ligna paradisi. 461. 2. a. Resurrectio carnis à limine Christianæ cœconomiæ. 360. 2. b. Resurrectio celerrima debetur ei, qui se conformat passioni Iesu. 972. 2. c. Resurrectionis memoria maximum solatium est in morte. 402. 1. c. Resurrectio ab vno Iesu. 403. 1. e

FINIS.

LO-

LOCA
SACRÆ SCRIPTVRÆ
A PATRIBVS ILLVSTRATA.

VETVS TESTAMENTVM.

GENESIS.

Cap. 1. IN principio creauit Deus cælum, & terram. 41. 1. c. 305. 1. c. 483. 2. c. 6. 4. 2. c. 663. 3. b. 673. 1. b. 714. 1. c

Germinet terra herbam virentem, & c. Fiant luminaria in firmamento. 105. 1. c

Tulit de lapidibus, quos iacebant, & supposuit capiti suo dormiuit. 170. 1. b

Spiritus Domini ferebatur super aquas. 170. 1. c

Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram. 233. 1. b. 554. 1. c

Fecit Deus duo luminaria magna. 395. 1. b. 871. 1. c

Fluuius autem quartus ipse est Euphrates. 381. 1. c

2. Producant aquæ reptile animæ viuentis. 407. 1. c

Dixit Deus, Congregentur aquæ, quæ sub cælo sunt in locum vnum. 659. 1. c

Factum est vespere, & mane dies vnus. 841. 1. c

Adam vbi es? 847. 1. b

2. De omni ligno paradisi comede. 51. 1. b

Formauit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ. 232. 1. c. 361. 1. c. 508. 1. c

Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. 552. 2. d

Tulit ergo Dominus Deus hominem. 549. 1. d

Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram. 621. 1. c

Vocem tuam audiui in paradiso, & timui. 649. 1. b

Immisit Dominus Deus soporem in Adam. 609. 1. c

Eratque vterque nudus, & c. 83. 1. c

Et fons ascendebat in medio Paradisi. 135. 1. c

Plantauit Deus paradisum in Eden ad Orientem. 235. 1. c

Cur.

Cur præcepit vobis Deus. 294 1.c
Cum audissent vocem Domini Dei deambulantis ad auram post meridiem. 250. 1. c
Eiecitque, & collocauit ante paradisum voluptatis Cherubim. 679. 2. *b*
Serpens decepit me. 731. 1. *d*
Vidit ergo mulier, quòd bonum esset lignum ad vescendum. 733. 1. *d*
Adam vbi es? 785. 1. *b*
4. *Ecce vox sanguinis fratris tui de terra clamat ad me.* 313. 1. *c.* 571. 1. *b*
Numquid non Dei est interpretatio. 331. 1. *d*
Peperit filium, vocauitque nomen eius Seth. 348. 2. *c*
Posuitque Dominus in Cain signum, vt non interficeret eum, omnis qui inuenisset eum. 401. 2. *b*
Vbi est Abel frater tuus. 897. 2. *c*
Nescio: numquid custos fratris mei ego sum? 579. 2. *c*
5. *Vixit Lamech annos centum septuaginta.* 275. 1. *b*
Ambulauit Enoch cum Deo. 362. 1. *d*
6. *Noe inuenit gratiam coram Domino.* 243. 1. *d*
Videntes filij Dei filias hominum. 565. 2. *c.* 851. 2. *c*
Delebo, inquit, hominem. 886. 2. *b*
7. *De animantibus quoque mundis, & immundis.* 248. 2. *d*
Arca ferebatur super aquas. 255. 2. *c*
In articulo diei illius ingressus est Noe. 356. 2. *c*
Adhuc enim, & post septem dies ego diluuium inducam. 582. 1. *c*
In anno sexcentesimo vitæ Noe, mense secundo, &c. 763. 2. *d*
8. *Diuisit cornum, qui egrediebatur, et non reuertebatur.* 140. 2. *d*
Expectatis autem septem diebus alijs, rursum dimisit columbam. 157. 1. *c*
Loquar ad Dominum, cum sim puluis & cinis. 204. 2. *d*
Ait Dominus ad Noe. 358. 1. *d*
Egredere de arca tu. 361. 1. *c*
Aedificauit altare Domino. 539. 1. *c*
Recordatus autem Deus Noe, eorumque animantium. 556. 1. *b*
At illa venit ad eum ad vesperam portans ramum oliuæ. 557. 1. *c*
Aquæ ibant, & decrescebant vsque ad decimum mensem. 643. 2 *c*
10. *Quasi Nemrod robustus venator coram Domino.* 669. 1. *c*
Venite descendamus, & confundamus linguam eorum. 225. 1. *c.* 428 1. *d*
Ecce vnus est populus, & vnum est labium omnibus. 470. 2. *d*
12. *Egredere de terra tua, & de cognatione tua.* 36. 1. *d.* 604. 2. *a*
Veni in terram, quam monstrabo tibi. 37. 1. *c*
Egressus est itaque Abraham, sicut præceperat ei Dominus, & iuit cum eo Loth. 626. 1. *c*
13. *Vidit omnem circa regionem Iordanis.* 300. 1. *b*
Omnem terram, quam circumspicis, tibi dabo, & semini tuo. 755. 2. *a*
Ecce vniuersa terra coram te est, recede à me obsecro. 760. 1. *b*
15. *Descenderunt volucres super cadauera, & Abraham abigabat eas.* 76. 2. *c*
Qui egredietur de vtero tuo, ipsum habebit heredem. 352. 1. *d*
Tria animalia, arietē trimū. 460. 1. *c*
Sume mihi vaccam triennem, & capram trimam. 528. 2. *b*
Suspice cęlū, & numera stellas. 762. 1. *b*
16. *Affligente igitur eam Sarai, fugam*

gamini?. 808. 2. e
17. Et ponam te in gentibus, regesque è te egredientur. 618. 2. b
18. Loquar ad Dominum, cùm sim pulvis & cinis. 170. 2. c
Appropinquans ait: Nunquid perdes iustum cum impio. 220. 2. d
Cucurrit in occursum eorum. 227. 2. b
Descendam & videbo. 251. 2. a
Scio quod præcepturus sit filijs suis, vt timeant nomen meum. 421. 2. d
Tres vidit, & vnum adorauit. 603. 2. a
Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum multiplicatus est. 852. 2. d
19. Tolle vxorem tuam, & duas filias. 335. 2. b
Venerunt que duo Angeli Sodomam. 505. 2. a
Egressus est Loth, & locutus est ad generos suos. 624. 2. b
Est ciuitas hæc iuxta, ad quam possum fugere, parua, & saluabor in ea. 799. 2. a
Ascendit que Loth de Segor, & mansit in monte. 834. 2. e
Nec stes in omni circa regione. 945. 2. b
21. Risum fecit mihi Dominus. 19. 2. c
Vocauit Angelus Dei Agar de cœlo. 53. 2. a. 464. 2. b
Tollens panem, & vtrem aquæ imposuit scapulæ eius (nempe Agar) tradidit que puerum, & dimisit. 409. 1. c
Mater abiecit puerum sub vnam arborem. 596. 2. a
Omnia quæcunque tibi dixerit Sara, audi vocem eius. 625. 1. c
22. Surrexit Abraham manè, & strauit asinam suam. 8. 1. c
Tolle filium tuum vnigenitum, quem diligis Isaac. 79. 1. d. 363. 2. d 365. 1. c
Dixit Isaac patri suo: Pater mi. At ille respondit: Quid vis fili. 83. 1. a
Tulit eum Dominus, & posuit in paradiso voluptatis. 83. 2. c. 84. 2. b
Abraham de morte consurgens strauit asinum suum. 129. 1. c
Egredere de terra tua. 218. 2. a
Dominus prouidebit sibi victimam. 256. 2. c. 617. 2. a
Tentauit Deus Abraham. 378. 2. a 443. 2. d
Vocauit Angelus de cœlo. 488. 2. d
Multiplicabo semen tuum sicut stellas cœli, &c. 812. 1. d
23. Intercedite pro me apud Ephron. 400. 2. b
Surrexit, & adorauit populum terræ. 561. 1. d
24. Pone manum tuam super femore meo, & iura per Deum cœli. 88. 2. c
Dixit ad seruum seniorem domus suæ. 581. 2. c
Introduxit eam in tabernaculum matris suæ, & accepit eam vxorem. 624. 1. a
25. Factus est Esau vir gnarus venandi. 374. 2. b
Deficiens mortuus est in senectute bona. 473. 1. c
Abijt Rebecca interrogare Dominum. 577. 1. c
26. Profectus inde fodit alium puteum. 392. 1. a
27. Det tibi Deus de rore cœli. 46. 2. b 870. 1. c
Affer mihi duos hædos optimos 150. 1. a

Quomodo tam citò inuenire potuisti fili mi. 299. 2. c
Audis tis Esau sermonibus patris. 408. 1. e
Quippe irrugijt clamore magno. 479. 1. d
Affer vt comedam, & benedicat tibi anima mea. 596. 1. c
Oderat ergo semper Esau Iacob pro benedictione. 629. 1. b
Voluntas Dei fuit, vt citò occurreret mihi quod volebam. 951. 2. d
28. *Tulit lapidem quem suppoſuerat capiti ſuo, &c.* 9. 2. d
Ego ſum Deus Hibraam patris tui. 189. 2. d. 732. 1. e
Vidit ſcalam ſtantem ſuper terram. 242. 2. e. 319. 1. b
Terram, in qua tu dormis, tibi dabo. 517. 1. b
Si fuerit Dominus mecum cuſtodiuit me in via. 722. 2. e
Si dederit mihi panem ad veſcendum, &c. 793. 1. e
29. *Quartò concepit, & peperit filium.* 777. 1. c
30. *Cur quæris nomen meum.* 161. 1. e
Cernens autem Rachel, quòd infecunda eſſet. 708. 1. c. 716. 1. d
31. *Cur ignorante me fugere voluiſti. &c.* 8. 1. a
Oues tuæ, & capræ ſteriles non fuerunt. 535. 2. c
32. *Ecce vir lactabatur cum eo vſque mane.* 113. 1. d. 340. 2. d
Non dimittam te, niſi benedixeris mihi. 769. 2. e
Qui cum videret, quòd ſuperare non poſſet. 855. 1. a
Dimitte me, iam enim deſcendit aurora. 857. 2. e
35. *Erexit Iacob titulum ſuper ſepulchrum eius.* 560. 1. d
37. *Iſrael diliget Ioſeph ſuper filios.* 196. 1. a
Congregatis autem cunctis liberis eius. 364. 1. e
Tulerunt autem tunicam eius, & in ſanguinem hædi quem occiderant, tinxerunt. 661. 2. c
Vidi per ſomnium quaſi ſolem & lunam. 956. 2. d
38. *Cognoſce cuius ſit baculus.* 187. 2. b
Hic exiet prior. 198. 2. e
Sto viduus in domo patris tui. 224. 2. e
39. *In argumentum ergo fidei retentum pallium oſtendit marito reuertenti domum, &c.* 87. 2. b
Nec quidquam eſt quod non tradiderit mihi præter te, quæ uxor eius. 106. 2. d
Accidit quadam die, vt intraret Ioſeph domum, &c. 490. 2. e
Nec quicquam aliud nouerat, niſi panem quo veſcebatur. 744. 1. d
40. *Tantum memento mei.* 496. 1. d
Numquid non Dei eſt manifeſtatio. 628. 1. a 900. 1. d
41. *Tu eris ſuper domum meam, & ad tui oris imperium cunctus populus obediet.* 625. 2. e
Nunquid ſapientiorem, & conſimilem tui inuenire poterit. 992. 1. b
42. *Tollenſque Simeon & ligans illis præſentibus.* 696. 1. b
Meritò hæc patimur, quia peccauimus in fratrem noſtrum. 843. 1. b
45. *Venerunt fratres Ioſeph, & gauiſus eſt Pharao, & omnis familia eius.* 52. 1. b
Sufficit mihi ſi Ioſeph filius meus viuit. 769. 2. b
46. *Noli timere, deſcende in Aegyptum.*

ptum. 976. 2. e

47. Dixit ergo Ioseph ad populos. 866. 2. b

49. Ego congregor ad populum meum. 340. 1. b

Catulus Leonis Iuda: ad prædam fili mi ascendisti. 831. 2. a

Ruben primogenitus meus tu fortitudo mea, & principium doloris mei. 958. 1. a

Simeon & Leui fratres vasa iniquitatis bellantia. 1008. 2. c

50. Pulit super Sodomam & Gomorrham sulphur & ignem. 168. 2. d

Exodus.

1. Non sunt Hebreæ sicut Aegyptiæ mulieres. 151. 1. d. 701. 2. b

Timuerunt autem obstetrices Deum. 728. 1. a

2. Egressus ad fratres suos vidit afflictionem eorum. 206. 1. b

Cur uelocius ueniſtis solito? 354. 2. e

Paleæ non dabuntur vobis, & redetis consuetum numerum laterum. 822. 2. d

Quis te constituit iudicem super nos. 854. 1. a

3. Apparuit autem illi Angelus Domini in flamma ignis de rubo. 315. 1. d

Ego sum Deus patris tui, Deus Abraham. 598. 1. c

Nunquam defuit columna nubis per diem. 721. 1. d

4. Proice eum in terram: proiecit, & versa est in colubrum. 131. 2. b

Postulauit mulier à vicina sua vasa argentea & aurea. 145. 1. b

Obsecro, Domine, non sum eloquens ab heri, & nudius tertius. 170. 2. d

Vadam & reuertar ad fratres meos. 202. 2. a

5. Vadamus viam trium dierum in solitudinem, & sacrificemus. 474. 1. a

Hæc dicit Dominus Israel: Dimitte populum meum, vt sacrificet mihi in deserto. 840. 1. a

7. Versa est in colubrum. 918. 1. d

8. Abominationes Aegyptiorum immolabimus Domino Deo nostro. 839. 1. c

9. Peccauimus etiam nunc. 328. 1. b

Id circo autem posuit te. 329. 1. c

12. Tollat vnusquisque agnum per familias & domos suas. 581. 1. b

Assumet vicinum suum. 227. 1. d

Erit autem agnus absque macula masculus anniculus. 443. 1. c

Mensis iste vobis principium mensium. 774. 1. c

Renes vestros accingetis, &c. 786. 1. d

Ab agnis & hædis sumetis illud. 872. 2. a

Factum est autem in media nocte percussit Dominus omne primogenitum in terra Aegypti. 881. 1. a

13. In conspectu eius castra ponetis super mare. 726. 1. d

Cùm emisisset Pharao populum, non eduxit eos Dominus, & c. 830. 2. e

14. Et ingressi sunt filij Israel per medium sicci maris. 410. 1. c

Cùm extendisset Moyses manum super mare. 637. 1. 674. 1. c

Nolite timere. 1001. 1. b

15. Cùmque eleuerat Moyses manus vincebat Israel. 334. 2. d

Tunc cecinit Moyses. 539. 2. c

16. Colligat vnusquisque ex eo. 241. 2. b
17. Cumque eleuaret Moyses manus, vincebat Israel. 40. 2. d. 89. 2. b
Elige viros, & egressus pugna contra Amalech. 172. 1. d
Sumentes lapidem, posuerunt subter eum, in quo sedit. 335. 1. c
Et pugnauit cõtra Amalech. 570. 2. c
Eu ego stabo coram te ibi supra petram Horeb. 643. 2. a
Dixit Moyses ad Iosue: Elige tibi viros. 986. 2. d
18. Prouide de omni plebe viros prudentes, & timentes Deum. 666. 1. e
18. Quibus auditis Moyses fecit omnia quę illi suggesserat. 738. 2. d
19. Totus mons Synai fumabat. 345. 2. d
20. Memento, vt diem Sabbati sanctifices. 319. 2. d. 657. 2. e
Loquere tu nobis, & audiemus. 603 1. a
21. Quando obstetricabitis Hebræas. 567. 1. a
22. Cerneas asina stantem in via euaginato gladio. 268. 1. b
23. Hi sunt dij tui Israel, qui te eduxerunt de terra. 495. 2. c
Ascende ad me in montem, & esto ibi. 592. 2. e
25. Omnes viri, & mulieres mente deuota obtulerunt donaria. 456. 2. c
Si quis habebat aurum, byacinthum, coccumque bis tinctum. 801. 2. d
Filij autem Israel ambulauerunt per siccum in medio maris. 812. 2. a
Melius fuerat nos mori in Aegypto, quando sedebamus super ollas carnium. 844. 1. b
28. Pones in rationali iudicij doctrinam & veritatem. 585. 1. b
31. Solue calceamenta de pedibus tuis 31. 2. d
Dedit quoque Dominus Moysi completis sermonibus in monte Sinai duas tabulas lapideas scriptas digito Dei. 39. 1. d
32. Quibus ego dixi: Quis vestrum habet aurum? 285. 1. d
Videm populus quod moram faceret descendendi de monte Moysis. 301. 2. c 377. 2.
Percussit Dominus populũ pro errore vituli, quem fecit Aaron. 417. 2. d
Aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro vitæ. 518. 2. d. 771. 2. a
Vlulatus pugnæ auditur in castris. 693. 1. b
Dimitte me vt irascatur furor meus contra populum istum. 799. 2. d
Proiecit de manu tabulas. 861. 2. d
33. Iosue filius Num puer Moysis non recedebat à tabernaculo. 21. 2. d
Tollam manum meam, & videbis posteriora mea. 173. 1. b
Ego ostendam tibi omne bonum. 609. 1. b. 729. 1. e
Quibus ego dixi: quis vestrum habet aurum. 869. 1. a
34. Videntes Aaron filij Israel cornutam Moysis faciem. 1012. 2. d
35. Sumite à vobis ipsis redemptionem Domino. 158. 2. c

Leuiticus.

10. Imposuerunt ignem, & incensum desuper. 289. 1. d
24. Et lapidet eum populus vniuersus 666. 1. b

Numeri.

11. Nunquid ouium & boum multitudo cædetur. 507. 1. d
12. Si pater eius spuisset in faciem illius.

lius. 637. 2. b
16. Et stans inter mortuos, ac viuentes pro populo deprecatus est, & flamma cessauit. 403. 2. b
20. Audite rebelles & incredul. 271. 1. 674. 2. b
22. Moriatur anima mea morte iustorum. 402. 1. d
Surge & vade cum eis. 409. 2. c
Nunquid loqui potero aliud, nisi quod Deus posuerit in ore meo. 894. 1. a
23. Orietur stella ex Iacob. 22 2. c
At ille assumpta parabola sua, ait: sta Balac, & ausculta, &c. 895. 2. b
24. Et videns Balaam, quia bonum est benedicere Israel, non abijt vt more in occursum auspicijs. 7. 2. d
Quàm pulchra tabernacula tua Iacob. 261. 2. c. 574 2. c
Pergens ad populum meum dabo consilium. 734. 1. a, 745. 2. c
25. Erat nomen viri qui occisus est, cum Madianitide, &c. 164. 2. b
Ecce do eis pacem fœderis mei, 281. 1. d
Phinees filius Eleazari, filij Aaron Sacerdotis auertit iram meam à filijs. 417. 1. c
28. Murmurauit autem omnis multitudo filiorum Israel. 271. 1. a
Quæ offeratis mihi in diebus festis meis. 489. 2. c
32. Lauabitis vestimenta vestra die septimo. 996. 2. a

Deuteronomium.

2. Cibos emetis ab eis pecunia, & comedetis. 741. 2. c
5. Ego sum Dominus Deus tuus, Deus æmulator. 590. 2. b
7. Cum introduxerit te Deus tuus in terram. 853. 2. a
10. Ipse est laus tua & Deus tuus. 540. 2. c
11. Omnem locum quem calcauerit vestigium pedis vestri, vobis tradam. 73. 1. c. 536. 1. c
21. Si genuerit homo filium contumacem. 589. 1. d
22. Non ligabis os bouis terentis in area tua. 228. 2. c
Cum ædificaueris domum nouã. 232. 2. d
Tollent eam pater, & mater eius, & deferunt secum signa virginitatis eius ad seniores. 405. 2. c
32. Sicut aquila prouocans ad volandum filios suos. 12. 1. c
Fel draconum vinum eorum. 694. 1. a
Iungeris populis tuis, sicut mortuus est Aaron frater tuus. 756. 1. c
33. Date Leui veros eius, date Leui manifestos eius, date Leui sortem suffragij eius. 2. 2. b
Quasi primogeniti tauri pulchritudo eius. 70. 1. c
Inundationem maris, quasi lac suges. 492. 1. c
34. Mortuusque est ibi Moyses seruus Domini. 955. 2. b

Iosue.

2. Innoxij erimus à iuramento hoc. 591. 2. b
3. Qui autem inferiores erant in mare solitudinis descenderunt. 899. 1. d
5. Cecinit pronus in terram, & adorans ait. 506. 2. a
Hodie abstuli opprobrium Ægypti à vobis. 935. 1. b
7. Non poterit Israel stare ante hostes suos. 30. 2. b
8. Ponite insidias post ciuitatẽ. 232. 1. b
9. En panes, quando egressi sumus de

domibus noſtris. 279. 1. *b*
10. *Solne mouearis contra Gabaō, &c.* 837. 1. *d*
Ite & ponite pedes ſuper colla Regum iſtorum. 889. 1. *d*, & 890. 1. *c*
24. *Nunc ergo timete Dominum, & ſeruite ei perfecto corde, &c.* 43. 1. *d*

Liber Iudicum.

3. *Et clamauerunt ad Dominum qui ſuſcitauit eis ſaluatorem.* 662. 2. *d*
Vlulabat mater eius, & de cœnaculo loquebatur. 707. 2. *c*
5. *Clyplei, & haſta ſi apparuerunt in quadraginta millibus Iſrael.* 987. 2. *d*
6. *Videns illa quod confeſſus eſſet ei omnem animum ſuum.* 639. 2. *d*
7. *Videbatur mihi quaſi ſubcinericius panis ex hordaceo volui.* 754. 1. *a*
8. *Cum reuerſus fuero victor in pace, diſtruam turrim hanc.* 211. 2. *e*, 783. 1. *d*
Et erat hæc in omnibus famoſiſſima. 269. 2. *b*
Quales fuerunt viri quos occidiſtis in Thabor? 891. 2. *a*
9. *Iuerunt ligna ſy'uæ, vt vngerent ſibi regem.* 32. 1. *d*
Capiatur laqueo oculorum ſuorum in me. 175. 1. *b*
Qui conduxit ſibi ex eo viros inopes. 259. 2. *a*
Ecce vna mulier fragmen molæ deſuper iacens illi ſit capiti Abimelech. 896. 1. *e*
11. *Dimitte me vt duobus menſibus circumeam montes.* 627. 1. *c*
13. *Morte morieniur, quia vidimus Deminum.* 630. 2. *a*
Concipies, & paries filium. Caue ergo ne bibas vinum. 706. 2. *a*, 754. 2. *e*
17. *Implenit manum Leuitæ.* 631. 1. *e*
Si raſum fuerit caput meum recedet à me fortitudo mea. 641. 2. *d*
19. *Recedentibus tenebris, venit ad oſtium domus.* 98. 2. *d*

Ruth.

2. *Etiam ſi vobiſcum metere voluerit, ne prohibeatis eam.* 760. 2. *e*

Regum I.

1. *Erat vir vnus de Ramath.* 267. 1. *c*
Precibus & lacrymis obtinuit à Deo filium maternæ pietatis donum. 371. 1. *d*
Vultuſque ei non ſunt amplius in diuerſa imitati. 487. 1. *b*
Vade in pace. 536. 2. *e*
Vſquequo ebria eris? Digere pauliſper vinum quo mades. 805. 2. *d*
Non vadam, donec ablactetur infans. 975. 1. *a*, 979. 1. *d*
Non eſt ſanctus vt eſt Dominus. 498. 2. *e*
Ego ſum illa mulier, quæ ſtetit hic orans Dominum. 540. 1. *b*
Lætata ſum in ſaluari tuo, 882. 1. *d*
Erat ergo peccatum puerorum grande nimis. 964. 1. *c*. 980. 1. *b*
Et tunicam paruam faciebat ei mater ſua. 983. 1. *a*
4. *Fugit Iſrael coram Philiſtim, &c.* 36. 2. *b*
5. *Aggranata eſt manus Domini ſuper Azotios.* 638. 1. *a*
Cum ſurrexiſſent diluculo Azotij altera die, &c. 843. 2. *b*
6. *Si remittis arcam Dei Iſrael, nolite dimittere eam vacuam.* 69. 1. *a*
Ibant autem in directum vaccæ per viā, quæ ducit Bethſames. 452. 2. *d*
7. *Non te abiecerunt, ſed me.* 998. 1. *b*
Egreſſiq; viri Iſrael de Maſphat perſecuti ſunt Philiſthæos. 1012. 1. *d*

8. *Hoc*

8. Hoc erit in Regis. 230. 1. d
Banaias autem filius Ioiadæ super Cerethi, & Phlethi 8. 871. 1. a
Ecce tu seruisti. 994. 2. c
13. Erit anima Domini mei custodita, quasi in fasciculo viuentium apud Dominum tuum. 76. 1. d
Cum sis talis, vt Paulus senex, nunc autem & vinctus Christi. 472. 2. c
14. Inito autem certamine. 226. 2. c
Maledictus vir, qui comederit panem vsque ad vesperam. 343. 2. c
Extendit summitatē virgæ. 966. 2. d
15. Proce ergo, quod audiuisti sermonem Domini. 288. 1. b
Peccaui, quia præuaricatus sum sermonem Domini. 874. 2. d
16. Quandocumque spiritus Domini malus arripiebat Saulem. 304. 2. d
Imple cornu oleo & veni. 509. 2. a 990. 2. c
Tulit Samuel cornu Dei, & vnxit eum. 642. 2. a
17. Cæpit tentare, si armatus posset incedere. 112. 2. b
Quasi ad canem existi cum lapidibus. 236. 1. 931. 2. c
Conuenerunt in Maspath. 343. 1. e
Ego venio ad te in nomine Domini. 536. 2. b
Erat autem adolescens rufus & pulcher aspectu. 550. 1. d
Cùm gladium non haberet in manu Dauid. 570. 1. e
Hic est vir bellator ab adolescentia sua. 831. 1. d
Eligite ex vobis virum. 871. 2. d
18. Tetebaique Saul lanceam. 127. 1. a, 888. 1. c
Anima Ionathæ conglutinata est animæ Dauid. 209. 1. c
Saul percussit mille, Dauid decem milia. 222. 1. a 415. 1. c
19. Tulit autem Michol statuam, & posuit eam super lectum, & pellem pilosam caprarum posuit ad caput eius, & operuit vestimentis. 442. 1. c
Nisus est configere Dauid lancea in pariete. 498. 1. b
20. Non morie... 225. 2. c
Fleuerunt pariter, sed Dauid amplius 92. 2. e
Dimitte ergo me, vt abscondar in agro, vsque ad vesperam diei tertia 403. 1. a
23. Tu quidem eris Rex, ego autem secundus post te. 392. 1. c
24. Ego tradam tibi inimicum tuum. 494. 2. b
Viuit Dominus, quia nisi Dominus percusserit eum, &c. 748. 2. a
Ecce hodie viderunt oculi tui quod tradiderit te Dominus in manum meam. 934. 1. d
26. Cumque ingressi essent, vidit Eliab, & ait, &c. 814. 1. c
Et inuenit Saul iacentem, & dormientem in tentorio, & hastam fixam ad caput eius. 844. 1. d
28. Ingressus est itaque mulier illa ad Saul, dixitque ad eum: Ecce obediuit ancilla voci tuæ, & posuit animam meam. 442. 2. a

Regum II.

1. Stans super eum occidi illum, sciebam enim, quod viuere non poterat post ruinam. 440. 1. d, 840. 2. a, 841. 2. c
2. Ego magis vadam ad eum. 561. 1. b
6. Viuit Dominus quia laudam ante Dominum. 571. 2. d
7. Quis sum ego Domine Deus. 572.

1. l. 573. 2. c. 793. 2. c. 911. 1. c
Propterea iuuenis seruus tuus cor suum, vt oraret te orationē hanc. 593. 2. b
Et fidelis erit domus tua, & regnum tuum vsque in æternum. 825. 1. d 882. 1. c
Sed & hoc parum visum est in conspectu tuo Domine Deus. 862. 1. d
Prædixit tibi Dominus, quod domum faciat tibi Dominus. 905. 1. c
Propter verbum tuum, & secundum cor tuum fecisti omnia magnalia hæc. 633. 1. c
Ista est lex Adam Domine Deus. 935. 2. c, 941. 2. c
11. Eo tempore quo solent reges ad bella procedere, misit David Iacob 833. 1. b
12. Pater meus cecidit vos flagellis. 222. 1. c
Irritasti inimicos Domini. 296. 2. c
Cum deambularet in solario domus. 458. 1. d
Et dixit David ad Nathan: Peccaui Domino. 449. 2. c
Ego vnxi te in regem super Israel. 561. 1. d
Quia blasphemare fecisti inimicos nominis Domini. 591. 1. d
Cùm ergo David audisset seruos suos murmurantes. 620. 1. d
Misit eum in manu Nathan prophetæ. 619. 1. c. 620. 2. c
14. Ponderabat capillos capitis sui ducentis siclis pondere publico. 849. 2. b
15. Nuntiatum est Dauid, quòd Achitophel esset in coniuratione cum Absalon. 746. 2. c
16. Tetenderunt ergo Absalon tabernaculum in solario, ingressusque est ad concubinas patris sui. 166. 2. b
Dimitte illum, vt maledicat. 283. 2. c. 317. 1. d
Quid mihi, & vobis est filij Saruiæ? 887. 1. b
17. Dixit ergo Achitophel ad Absalon: Eligam mihi duodecim millia virorum. 911. 2. c
18. Absalon fili mi, fili mi Absalon, quis mihi det & moriar pro te. 401. 1. c
23. Liburit eam Dominus. 69. 2. c

Regum. III.

3. Non mihi, nec tibi, sed diuidatur. 125. 2. c
Obsecro, date huic infanti vinum. 383. 1. d
Apparuit autem Dominus Salomoni per somnium nocte dicens. 538. 1. d
4. Dedit quoque Deus sapientiam Salomoni, & prudentiam multam nimis, quasi arenam, quæ est in littore maris. 812. 1. c
9. Templum quod sanctificauit nomine meo proiiciam à conspectu meo. 902. 2. c
13. Elisæus fugiens eum, & reduxit secum. 238. 2. c
Altare, altare. 418. 2. c
Inuenit eum leo in via, & occidit. 512. 1. c
Altareque exeisum est. 863. 1. c
17. Viuit Dominus tuus quia non habeo panem, &c. 110. 1. b
En colligo duo lingua. 118. 1. c
Corui quoque deferebant panem, & carnes manè. 159. 1. d
Etiam ne viduam afflixisti, vt interficeres filium eius. 160. 1. a
Et audiuit Elias, & timuit, & fugiens

giens abiit. 188. 2. b
Hydria farinæ non defecit. 258. 2. c. 261. 1. c. 750. 1. c
Sedit in torrente Charith. 342. 2. c
Viuit Dominus Israel, in cuius conspectu sto, si erit annis his ros, & pluuia, &c. 366. 2. d, 417. 2. b 511. 1. a, 734. 2. c
Etiam ne viduam. 388. 1. b
Vade, & fac, sicut dixisti: verumtamen mihi primum fac de ipsa farinula subcinericium pancm. 416. 2. d
Da mihi filium tuum. Tulitque eum de sinu eius, & portauit in cœnaculum. 907. 2. b
18. Anima Ionathæ conglutinata est animæ Dauid. 163. 2. c
Non est quicquam. 483. 2. d
Abdias autem timebat Dominum valde. 932. 2. c
19. Reliqui mihi septem millia virorum, qui non curuauerunt genua Baal. 84. 2. c
Hi sunt dij tui Israel. 96. 2. c
Proiecitque se Elias, & obdormiuit in umbra iuniperi, & ecce Angelus Domini tetigit eum, & dixit illi, surge & comede. 393. 2. d
Da mihi vineam tuam. 687. 1. c
22. Rexit: Michæa, ire debemus in Ramoth Galaad ad præliandum, an cessare? 748. 1. c
23. Turbatus est spiritus eius, & dormiuit in lecto. 568. 1. d

Regum IV.

1. Si videris me, quando tollar à te, erit tibi, sicut vis. 333. 2. c
2. Fiat in me duplex spiritus tuus. 111. 2. b. 123. 2. d
Ascende calue, ascende calue. 256. 1. d
Et dixit, vbi est Deus Eliæ? 311. 2. b
Cum Elisæus transiret iuxta Bethel. 331. 2. c
Dixerunt viris ciuitatis ad Elisæum. 660. 2. b
3. Petijt mutuo à vicinis suis vasa acua non pauca. 213. 2. b
4. Incubuit super puerum, &c. 24. 2. b
Posuit os suum super os eius, & oculos suos super oculos eius. 25. 2. c
Numquid habes negocium, & vis vt loquar regi, sine principi militiæ. 94. 2. a
5. Vade & lauare septies in Iordane. 72. 1. d
Accepisti argentum, & accepisti vestes, &c. Sed & lepra Naaman adhærebit tibi. 341. 1. a
6. Viuit Dominus, quia hydria farinæ tuæ non deficiet. 82. 1. a
Orauit Elisæus & dixit: Percute iam gentem hanc cæcitate. 819. 1. c
18. Conuersus ad parietem fleuit. 250. 2. d
Precamur vt loquaris nobis seruis tuis Syriacè. 810. 2. b
20. Sit pax & veritas in diebus meis. 211. 2. c
Omniaque sunt in domo mea viderunt. 733. 2. c
Inuocauit itaque Isaias prophetæ Dominum. 682. 2. c
22. Scidisti vestimenta tua. 185. 2. c
Colligeris ad sepulchrum tuum in pace. 924. 1. c
23. Fecit malum corã Domino. 514. 1. c
25. Populo qui relictus erat in terra Iuda. 507. 2. c

Paralipomenon I.

21. Et vidit currus & equos. 52. 2. d
Melius mihi est vt incidam in manus Domini. 155. 1. c

Ex omni parte me angustiæ premunt. 492. 2. d

Esdræ I.

1. *Et dedit ei Rex secundum manum Domini Dei eius.* 757. 1. c

Esdræ III.

4. *Oīs terra ve. ra cīmoca.* 587. 1. d

Tobias.

1. *Tunc surrexit Iob, & scidit vestimenta sua.* 573. 1. a
2. *Non est contristatus contra Deum.* 472. 1. d
Quando orabas cum lacrymis, & sepelichas mortuos. 883. 2. b
4. *Indico tibi etiam filii mi* 234. 2. a
Panem tuum & vinum tuum super sepulturam iuste constitue. 426. 2. c
Omnibus diebus vitæ tuæ in mente habeto Deum. 976. 1. c
7. *Ipse exponit, sciens quid euenerit illis septem viris.* 47. 2. c
10. *Monentes eam honorare soceros, diligere maritum.* 624. 1. d
12. *Bona est oratio cum ieiunio, & Eleemosyna.* 373. 2. c
Tace & noli turbari, sanus exi filius noster. 619. 2. d
Rogare cæperunt, vt dignaretur dimidiam partem illorum. 989. 2. b

Iudith.

4. *Clamauerunt ad Dominum Deum Israel vnanimiter.* 533. 2. b
7. *Erant autem non longè à muris fontes.* 100. 2. c
9. *Capiatur laqueo oculorum suorum.* 566. 1. b
10. *Cui Dominus contulit splendorem.* 566. 1. a. 575. 1. b
11. *Iussit illic manere eam, & constituit quid daretur illi de commeatu suo.* 962. 2. d
13. *Et pugionem eius, qui in talamo*

pendebat, exsoluit. 641. 1. a
14. *Adhuc me fratres, suspendi, & caput hoc super muros nostros.* 634. 2. a
16. *Iam capilli eius renasci cœperant.* 209. 2. a
Ecquid nunquam ascendis supra cacumen meum. 545. 2. b
Factum est autem cùm cessasse clamare ad Dominum. 546. 1. a
20. *Induit se vestimentis lætitiæ suæ.* 424. 1. d

Esther.

1. *Vasthi quoque Regina fecit conuiuium feminarum in palatio, &c.* 98. 1. c
Nec vnus qui nolentes cogeret ad bibendum. 690. 2. a
3. *Missa est sors in vrnam coram Aaron.* 567. 2. a
4. *Si enim nunc siluerimus, per alium occasionem liberabuntur Iudæi.* 519. 1. a
7. *Nec dum verbum de ore regis exierat.* 586. 1. a
8. *Ereptique sunt veredarij celeres nuntia perferentes.* 583. 1. c
13. *Scis quia non pro superbia.* 563. 1. d
14. *Tribue sermonem compositum in ore meo in conspectu leonis.* 437. 2. c
15. *Conuertit Deus spiritum Regis in mansuetudinem.* 226. 1. c

Iob.

1. *Consurgens diluculo offerebat holocausta pro singulis.* 207. 1. c
Ecce ventus vehemens irruit à regione deserti, & concussit quatuor angulos domus. 280. 1. d. 391. 1. c
Nuncius venit ad Iob, qui diceret: Boues arabant, & asinæ pascebantur iuxta eos: & irruerunt Sabbæi. 193. 2. c
Corruens in terram orauit ad Dominum.

mum. 312. 1. d
Venit alter, & dixit: Ignis Dei cecidit è cælo. 326. 1. c
Filijs tuis & filiabus vescentibus & bibentibus vinum. 698. 2. a
Quod erat in terra Hus. 739. 1. d
Circuiui terram, & perambulaui eam. 821 1. c
Ecce vniuersa quæ habet in manu tua sunt. 921. 2. b
Testa sanem radebat sedens in Sterquilinio. 201. 2. a
Factum est autem cum quadam die venissent filij Dei & starent coram Domino. 266. 1. a
Percussit Iob vlcere pessimo. 274. 1. a
Sedis in sterquilinio. 529. 1. c
Pellem pro pelle, & cuncta quæ habet homo, dabit pro anima sua. 784. 1. b
3. Dies ille vertatur in tenebras. 569. 1. c
Post hæc aperuit Iob os suum. 774. 2. d. 892. 2. c
7. Quid est homo, quia magnificas eum? Aut quid apponis erga eum cor tuum. 54. 2. b
Memento quia ventus est vita mea, &c. 137. 2. c
Peccaui, quid faciam tibi. 192. 2. b
Sic ego habui menses vacuos. 934. 1. b
10. Si peccaui, & ad horam pepercisti mihi. 805. 1. a
13. Hoc tantum ne faciat mihi. 912. 1. a
19. Quis mihi tribuat, vt scribantur sermones mei. 348. 1. c
Miseremini mei, vos saltem amici mei. 393. 1. c
Fugite ergo à facie gladij. 546. 1. d
Vsquequo affligitis animam meam, & atteritis me sermonibus 806. 1. b
Manus Domini tetigit me. 854. 2. c
Ecce video in opprobrijs, & non loquar, neque respondebo. 928. 2. a
20. Ossa eius implebuntur vitijs adolescentiæ eius, & cum eo in pulvere dormient. 842 2. c
21. Quid prodest nobis, si oraverimus illum. 334 1. b
Ipse ad sepulchra ducetur & in congerie mortuorum vigilabit. 595. 1. c
22. Suscipe ex ore illius legem, & pone sermones eius in ore tuo, si reuersus fueris ad omnipotentem, &c. 793. 1. c
23. Vias eius custodiui, & non declinem à mandatis eius. 521. 1. b
26. Quando erat omnipotens mecum, & in circuitu meo pueri mei. 974. 1. d
29. Rursus circumdabor pelle mea. 474. 1. d
31. Si secutus est oculus meus cor meum 286. 2. c
Tacui, nec egressus sum ostium meum. 316. 2. c
Si vidi solem, cum fulgeret. 594. 1. d
40. Respondens autem Dominus Iob de turbine dixit. 80. 2. b
41. Feruescere faciet quasi ollam profundum mare: & ponet, quasi cum vnguenta bulliunt. 122. 1. d
Reputauit quasi paleas ferrum. 291 2. b
42. Non sunt autem inuenta mulieres speciosæ. 56. 1. c
Nunc autem sumite septem vitulos 234. 2. c
Iob autem seruum meum orabit pro vobis. 393. 2. a

Domi-

Dominus autem conuersus est ad pœnitentiam Iob, cùm oraret ille pro amicis suis. 766. 2. *b*

Liber Psalmorum.

1. *In cathedra pestilentiæ non sed.* 257. 2. *c*

Et erit tanquam lignum quod plantatum est. 415. 1. *d*, 555. 2. *a*, 560. 2. *c*. 659. 1. *c*, 660. 1. *b*. 672. 1. *b*

Beatus vir, qui non abijt in consilio impiorum. 883. 1. *a*

Psalmus Dauid, quando fugiebat à facie Absalon. 941. 1. *a*

2. *Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania.* 312. 2. *e*, 471. 1. *d*, 680. 2. *b*

Tanquam vas figuli confringes eos. 415. 1. *c*

4. *Vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium.* 375. 2. *c*

Signatum est super nos lumen vultus tui. 597. 1. *a*

5. *Domine vt scuto bonæ voluntatis tuę coronasti nos.* 314. 1. *e*

6. *Conuerte Domine, & eripe animam meam.* 63. 2. *d*

Domine ne in furore tuo arguas me. 396. 2. *a*

7. *Ne quando rapiat.* 310. 1. *b*

Viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum. 330. 1. *b*

8. *Videbunt impij & timebũt.* 323. 2. *a*

Ego sum Dominus, &c. dilata os tuũ, & implebo illud. 558. 2. *b*

10. *Peccatores intenderunt arcum.* 307. 2. *b*

Sedet in insidijs cum diuitibus in occultis, vt interficiat innocentem. 751. 2. *b*

Quomodo dicitis animæ meæ: Transmigra montem sicut passer. 908. 2. *a*

11. *Propter miseriam inopum, & gemitum pauperum exurgam.* 603. 1. *b*

13. *Non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum.* 76. 2. *b*

Dominus de cælo prospexit super filios hominum. 327. 1. *b*

14. *Circundederunt me dolores mortis.* 541. 1. *d*

15. *Sicut nouacula acuta fecisti dolum.* 728. 1. *c*

16. *Propter verba labiarum tuarum custodiui vias duras.* 826. 1. *d*

17. *Quoniam in te eripiar à tentatione.* 493. 1. *b*

Qui perfecit pedes meos, tanquam cervorum. 970. 1. *a*

Cum sancto sanctus eris. 99. 1. *a*

18. *Ego dixi, dij estis.* 318. 2. *d*

20. *Afferte Domino filij Dei, afferte Domino filios arietum.* 622. 1. *d*

21. *Foderunt manus meas & pedes meos.* 522. 2. *b*

22. *Parasti in conspectu meo mensam.* 690. 2. *d*

Calix tuus inebrians quam præclarus est. 691. 2. *b*

Dominus regit me, nihil mihi decrit. 741. 1. *c*

Super aquam refectionis educauit me. 800. 2. *b*

23. *Attollite portas Principes vestras.* 212. 2. *b*

24. *Anima eius bonis demorabitur.* 462. 2. *a*

Propter nomen tuum Domine, propitiaberis peccato meo, multum est enim. 837. 2. *c*

Circuibo, & immolabo in tabernaculo

Dei

ei hostiam iubilationis. 589. 2. b
xquisiuit te facies mea, faciem suam Domine requiram. 816. 1. b
Vox Domini præparantis ceruos, & reuelauit condensa. 38. 2. c
omminuet eas tanquam vitulum Libani. 70. 1. c
ox Domini confringentis cedros, & confringet. 669. 2. c
Ego dixi in abundantia mea, non moneborin æternum. 238. 1. b
ater meus & mater mea dereliquerunt me. 595. 2. d
Abscondes eos in abscondito faciei tuæ. 645 1. c
Quoniam tacui. 212. 2. d
Quoniam apud te est fons vitæ. 895. 2. c
De cælo respexit Dominus, vidit omnes filios hominum. 160. 2. b
Diuites eguerunt, & esurierunt. 687. 1. c
Iudica Domine nocentes me, & impugna expugnantes me. 823. 1. a
Quoniam apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen. 645. 2. d
Homines & iumenta saluabis Domine. 797. 1. c
Adhuc pusillum, & non erit peccator, quæres locum eius, & non inuenies. 410. 2. c
Satiabor, cum apparuerit. 548. 2. c
Tota die miseretur & commodat. 759. 2. c
. De post fœtantes accepit eum. 21. 1. d
Putruerunt & corruptæ sunt cicatrices meæ à facie insipientiæ meæ. 628. 2. d
. Nox illuminatio mea in deliciis meis. 106. 1. c. 564. 1. c
Dixi, custodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea. 677. 2. c
Mutuabitur peccator, & non soluet. 741. 1. a
40. Beatus vir qui intelligit super egenum. 587 2. d
41. Quare tristis es anima mea. 13. 2. d
44. Deduces te mirabiliter dextera tua. 349. 1. c
Audi filia & vide. 548. 2. a
Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis. 557. 2. c
Specie tua intende, prosperè procede. 574. 1. d. 671. 2. a
Eructauit cor meum verbum bonum. 639. 1. d
46. Rex magnus super omnem terram. 50. 1. c
Omnis gloria eius, filiæ regis ab intus, & in fimbrijs aureis, circumamictæ varietate. 180. 1. d
47. In spiritu vehementi conteres naues Tharsis. 630. 1. c
Circundate Sion & complectiminiin eam. 800. 1. c
48. Et sepulchra eorum domus illorum in perpetuum. 419. 2. c
Audite hæc omnes gentes: auribus percipite omnes. 607. 1. b
49. Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris. 964. 2. a
Si videbas furem. 998 2. d
50. Miserere mei Domine, secundùm, &c. 194. 2. c. 916. 2. d
Benignefac Domine in voluntate tua Sion, vt ædificentur muri Ierusalem. 825. 1. a
51. Non est autem occisus, sicut neque Isaac. 937. 2. c
52. Non scient omnes, qui operantur iniquitatem. 912. 1. d

54. Quis

54. *Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ.* 12. 1. e
58. *Conuertentur ad veſperam famem patientur vt canes.* 3. 2. c
59. *Deus repulisti nos, & deſtruxisti nos.* 418. 1. c
61. *Quousq; irruitis in hominem.* 318. 1. a
63. *Protege me à conuentu malignantium.* 675. 2. e
65. *Reddam tibi vota mea, quæ distinxerunt labia mea.* 808. 2. a
67. *Aſcendens in altum.* 341. 1. a
68. *Neque vrgeat ſuper me puteus os ſuum.* 295. 2. e
70. *Ipſi Dauid filiorũ Ionadab.* 152. 2. e
Quia non cognoui literaturam, introibo in potentias Domini. 744. 1. c
71. *Deus iudicium tuum regi da, & iuſtitiam tuam filio regis.* 51. 2. c
Deſcendit ſicut pluuia in vellus. 762. 2. e
72. *Tenuisti manum dexteram meam: & in voluntate tua deduxisti me.* 660. 2. c
77. *Aedificauit ſicut vni cornium ſanctificium ſuum.* 12. 2. e
Tradidit in captiuitatem virtutes eorum. 451. 2. d
Quanta mandauit patribus noſtris nota facere ea filijs ſui. 617. 1. a
78. *Introeat in conſpectu tuo gemitus conpeditorum.* 431. 2. d. 556. 2. c
Secundum magnitudinem brachij tui poſſide filios mortificatorum. 433. 1. d
81. *Ego dixi: dij eſtis, &c.* 11. 2. a. 237. 1. c
83. *In valle lacrymarum in loco quem poſuit.* 968. 1. a
86. *Et Tyrus, & populus Aethiopum.* 456. 1. b
88. *Thronus eius, ſicut ſol in conſpectu meo.* 354. 1. a
89. *Anni noſtri ſicut aranea meditabuntur.* 31. 2. a
Et exultauimus, & iucundati ſumus in omnibus diebus noſtris. 477. 1. c
90. *Qui habitat in adiutorio Altiſſimi in protectione Dei cæli commorabitur.* 679. 2. c
95. *Confeſſio & pulchritudo in conſpectu eius.* 95. 1. c. 574. 2. a
99. *Intrate in conſpectu eius in exultatione.* 143. 1. a
101. *Cinerem tanquam panem manducabam.* 150. 1. d
102. *Renouabitur vt aquilæ iuuentus tua.* 530. 2. e
103. *Extendis cælum ſicut pelles.* 65. 2. d
Rigans montes de ſuperioribus tuis. 121. 2. c
Dominus regnauit, decorem indutus eſt. 146. 2. e
Inter medium montium pertranſibunt aquæ. 802. 2. b
Sol cognouit occaſum ſuum. 965. 2. a
104. *Quærite faciem eius ſemper.* 199. 1. e
Eduxit eos in argento, & auro. 414. 1. d
Tranſierunt de gente in gentem, & de regno ad populum alterum. 516. 2. a
In ſeruum venundatus Ioſeph eſt. 787. 2. b
105. *Obliti ſunt Deum, qui ſaluauit eos.* 495. 1. b
Inf cta eſt terra in ſanguinibus. 505. 2. c
Immolauerunt filios ſuos, & filias ſuas dæmonijs. 1003. 1. d. & 2. c
106. *Qui deſcendunt mare in nauibus,*

bus, &c. 779. 2. *d.* 801. 2. *a*
7. *Fiant filij eius orphani.* 140. 1. *a*
8. *Circuerunt me ſicut apes, & exarſerunt ſicut ignis.* 900. 1. *a*
9. *Dixit Dominus Domino me, &c.* 544. 1. *a*
Tu es Sacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech. 635. 2. *b*
0. *Dies mei ſicut vmbra declinauerunt.* 463. 2. *e*
1. *Diſperſit, dedit pauperibus; iuſtitia eius manet in ſæculum ſæculi.* 503. 2. *c.* 795 2. *c*
3. *Quid eſt tibi mare, quid fugiſti, & in Iordanis, quia conuerſus es retrorſum.* 177. 2. *c*
7. *Non moriar, ſed viuam; & narrabo opera Domini.* 401. 2. *c*
18. *Fiat miſericordia tua vt conſoletur me.* 118. 2. *b*
Præcinti ante beram. 151. 1. *a*
27. *Filij tui quaſi nouellæ oliuarum in circuitu menſæ tuæ.* 974. 2. *b*
28. *Sæpe expugnauerunt me à iuuentute mea.* 679. 1. *a.* 680. 1. *d*
30. *Nec ambulauit in magnis, nec in mirabilibus ſuperſe.* 799. 1. *b*
31. *Memento Domine Dauid.* 989. 2. *e*
36. *Beatus qui tenebit, & nulli det parvulos ſuos ad petram.* 183. 2. *b*
Oblitioni detur dextera mea. 654. 1. *e*
Memor eſto Domine filiorum Edom, in die Ieruſalem. 905. 2. *e*
138. *Quò ibo à ſpiritu tuo.* 19. 2. *d.* 481. 1. *e*
Tum formaſti me, & poſuiſti ſuper me manum tuam. 411. 1. *d*
140. *Diſſipata ſunt oſſa noſtra ſecus infernum.* 358. 2. *b*
Abſorpti ſunt iuncti petræ iudices eorum. 606. 2. *b*
Pone Domine cuſtodiam ori meo. 678. 1. *d*

Prouerbia Salomonis.

3. *Veſtiti ſunt duplicibus.* 224. 1. *c*
6. *Vade ad apem mò piger.* 451. 1. *e*
Fili mi ſi ſponderis pro amico tuo: defixiſti manum tuam, &c. 832. 1. *b*
Qui autem adulter eſt, propter cordis inopiam perdet animam ſuam. 1004. 1. *d*
7. *Non eſt vir in domo ſua, &c.* 167. 1. *c*
Nam & ego filius fui patris mei tenellus. 374. 1. *c*
8. *Miſit ancillas ſuas.* 203. 2. *c*
Ante ſæculum fundauit me. 306. 1. *c*
10. *Memoria iuſti cum laudibus.* 541. 1. *a*
14. *Poſſidebunt parvuli ſtultitiam.* 961. 2. *c*
18. *Mors, & vita in manibus linguæ.* 258. 1. *c*
23. *Audi patrem tuum qui genuit te:* 589. 2. *e*
24. *Septies in die cadit iuſtus.* 385. 2. *c*
30. *Talis eſt via mulieris adulteræ, quæ non comedit, & tergens os ſuum dicit: Non ſum operata malum.* 172. 1. *a*
Mulierem fortem quis inueniet. 379. 2. *d*
Dedit prædam domeſticis ſuis, & cibaria ancillis ſuis. 15. 2. *d.* 240. 1. *a*
Digiti eius apprehenderunt fuſum. 108. 1. *b*
Conſiderauit agrum, & emit eum. 595. 1. *b*
Mulierem fortem quis inueniet. 640. 2. *d*

Ec-

Ecclesiastes.

1. *Initium sapientiæ timor Domini.* 649. 2. e. 650. 1. c
2. *Risum reputavi errorem.* 710. 2. c
4. *Vnus est, secundum non habet, non filium, non fratrem, & tamen laborare non cessat.* 413. 1. a
Qui nescit præcavere vicissitudinem 500. 2. d
Omnes labores hominum, & industrias animadverti patere invidiæ proximi. 653. 1. d
Melior est ira risu. 886. 2. e
5. *Cor sapientium in domo luctus.* 399. 1. d
7. *Melius est ire ad domum luctus, quàm convivij.* 692. 2. b
8. *Sermo Regis potestate plenus est.* 747. 2. a
Sunt justi, quibus mala proveniunt, quasi opera egerint impiorum. 815. 1. a
10. *Labia insipientis præcipitabunt eũ.* 676. 1. e. 888. 1. d
11. *Qui observat ventum non seminat.* 108. 2. 830. 1. e

Canticum Canticorum.

1. *Osculetur me ab osculis oris sui.* 199. 1. d
Sed cur olcum effusum. 192. 1. d
Si ignoras te, ô pulcherrima mulierum, egredere, & abi, &c. 3. 1. c
Meliora sunt ubera tua vino. 100. 2. b
Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi. 119. 1. b
Nolite me considerare quòd fusca sim. 154. 2. c
Oleum effusum nomen tuum. 169. 1. b. 559. 1. b
Trahe me post te curremus in odorem unguentorum tuorum. 247. 2. c. 484. 2. e. 729. 1. b
Indica mihi, ubi pascas. 276. 2. c. 564. 1. d
Ordinavit in me charitatem. 307. 1. b
Si ignoras te. 320. 2. d
Odor unguentorum tuorum super omnia aromata. 357. 1. b
Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento. 438. 1. b
Botrus Cypri dilectus meus in vineis Engaddi. 467. 2. b
Introduxit me Rex in cellaria sua. 518. 2. b
Osculetur me osculo oris sui. 599. 2. e
Lectulus noster floridus. 576. 1. d
Dum esset Rex in accubitu suo. 644. 2. e. 954. 1. e
Filij matris meæ pugnaverunt contra me. 866. 2. e
2. *En ipse stat post parietem nostrum respiciens per fenestras.* 32. 1. b. 523. 1. a
Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles. 41. 2. c. 828. 1. a
Similis est dilectus meus capreæ. 44. 2. a. 458. 1. a
Surge, propera amica mea, columba mea, &c. 130. 2. a. 142. 1. b. 277. 1. c. 301. 1. a
Vox turturis audita est in terra nostra. 179. 2. b
Læva ejus sub capite meo. 324. 1. d. 900. 2. b
Adjuro vos filiæ Jerusalem, ne suscitetis dilectum, donec ipsa velit. 404. 2. d. 823. 2. c. 986. 2. e
Ego flos campi, & lilium convallium. 576. 1. d
Ne suscitetis, nec evigilare faciatis dilectam. 805. 1. c
Revertere, similis esto dilecte mi capreæ, hinnuloque cervorum super mon-

montes Bethel. 816. 1. c. 821. 2. b
Dilectus meus mihi, & ego illi. 993. 2. a
3. Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani. 18. 1. c
Egredimini, & videte filiæ Sion regem Salomonem in diademate. 54. 1. d
Ascensum purpureum. 118. 2. e
Inuenerunt me vigiles, qui custodiunt ciuitatem. 121. 1. c
Quæ est ista quæ ascendit per desertum. 135. 1. 968. 2. b
In lectulo meo per noctes quæsiui quē diligit anima mea. 135. 2. c. 477. 2. a. 564. 1. d. 728. 2. d
Numquid quam diligit anima mea, vidistis. 180. 1. d. 182. 2. c. 209. 2. d
Surgam, & circuibo ciuitatem. 185. 1. d. 773. 2. c. 800. 1. d
Quæram in ciuitate. 246. 2. b
Paululum cùm pertransissem eos, inueni quem diligit anima mea. 247. 2. d. 621. 2. d
Adiuro vos filiæ Hierusalem. 394. 2. c
In lectulo meo quæsiui per noctes, quem diligit anima mea. 534. 2. d
Pone me vt signaculum super cor tuum. 640. 1. c
Inueni quem diligit anima mea, tenui eum, nec dimittam. 770. 1. a
4. Duo vbera tua sicut duo hinnuli capreæ. 270. 1. d
Surge Aquilo, & veni Auster. 795. 1. c
5. O pulcherrima mulierum. 386. 2. b
Dilectus meus candidus & rubicundus. 605. 2. c
Manus illius tornatiles, aureæ, plenæ hyacinthis. 632. 1. b
Exspoliauit me tunica mea, quomodo induar illa. 651. 1. c
Comæ eius sicut elatæ palmarum, nigræ quasi corvus. 997. 1. c
Vox dilecti mei pulsantis. 101. 2. d
Dilectus meus misit manum suam per foramen. 350. 1. b
Tulerunt pallium meum mihi custodes murorum. 709. 1. a
6. Quàm pulchri sunt gressus tui in calceamentis. 87. 1. c
Quæ est ista quæ progreditur, quasi aurora consurgens. 130. 1. c
Dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatum. 169. 1. c
Comæ capitis tui sicut purpura regis. 618. 2. d
Sicut grex tonsarum, quæ ascenderunt de lauacro omnes gemellis fœtibus, & sterilis non est in eis. 885. 2. c
7. Capite nobis vulpeculas parvas. 100. 1. a
Comæ capitis tui, sicut purpura regis vincta carnalibus. 487. 2. b 647. 2. b
Venter tuus sicut acervus tritici vallatus liliis. 714. 2. c
8. Pone me vt signaculum super cor tuum. 203. 2. a

Liber Sapientiæ.

2. Circumueniamus ergo iustum. 510. 1. a
4. Defunctis paucis longa implenit tempora. 473. 2. b
Quàm pulchra est casta generatio cum claritate. 632. 2. b
6. Si ergo delectamini sedibus & sceptris. 501. 2. c
Qui de luce vigilauerit ad illam, non laborabit. 683. 2. d
7. Sum & ego mortalis homo. 578. 2. c
Candor est enim lucis æternæ, & spe-

eulum Dei maiestatis. 953. 2. c
9. Et terrena inhabitatio deprimit mentem multa cogitantem. 948. 1. c
11. Misereris omnium, quoniam potes omnia. 50. 1. d
Quod quidam errantes colebant mutos serpentes. 313. 1. c
12. Tu autem dominator virtutis cum tranquillitate iudicas. 510. 2. c
13. Speciei generator hæc omnia constituit. 565. 2. a
16. Paratum panem de cœlo præstitisti illis. 949. 1. b
17. Solis illis superposita erat grauis nox. 568. 2. c
Vinculis tenebrarum, & longæ noctis compediti. 569. 2. c

Ecclesiasticus.

1. Quis adsit scientiam, addit, & dolorem. 927. 2. c
3. Beatus diues qui inuentus est sine macula. 460. 1. b
6. Consiliarius vnus è mille. 743. 2. b
7. Fili memorare nouissima tua. 919. 1. b
9. Nudes fornicarijs animam tuam in vllo. 296. 2. c
10. Si mordeat serpens in silentio, nihil eo minus habet qui occultè detrahit. 675. 1. b
11. Fili, ne in multis sint actus tui. 463. 1. c
13. Venatio leonis onager in eremo. 371. 2. c
14. Beatus vir qui non est lapsus in lingua sua. 674. 2. c
Quis acerbat ex animo suo iniustè, alijs congregat. 948. 2. b
16. Musce morientes perdunt suauitatem vnguenti. 422. 1. c
20. Et qui vetatur peccare, propter inopiam, &c. 869. 2. b
Si momorderit serpens non in sibilo, non est abundantia incantatori. 877. 2. c
22. Supra mortuum plora, defecit enim lux eius. 398. 2. c
24. Posuit Dauid puero suo excitare Regem ex ipso fortissimũ. 219. 1. b
Et quasi platanus exaltata sum iuxta aquas. 555. 2. b
Melior est iniquitas viri, quàm mulier benefaciens. 833. 2. c
Vt radicaui in populo honorificato. 914. 2. b
32. Est enim corona gratiæ. 314. 2. c
35. Et fortissimus in illis non habebit patientiam. 381. 2. c
Oratio humiliantis se nubes penetrabit. 850. 2. d
37. A consiliario serua animam. 743. 2. c. 745. 1. b
38. Fili super mortuo lacrymas in mortuo. 298. 2. a
58. Etas qui in turbine rectus est. 505. 1. b

Isaias.

Argentum versum est in scoriam. 218. 1. & 510. 1. d
Sion in iudicio redimetur. 298. 2. d
Neomeniam ad Sabbatum. 490. 2. c
Restituam iudices tuos vt fuerunt prius. 739. 1. a
2. Ingredere in petram, abscondere in fossa humo. 729. 2. b. 736. 2. a 851. 1. b
3. Auferet Dominus Iudæa fortem & validam. 379. 2. a
Nolite constituere me in principem populi. 508. 2. b
Apprehendet enim vir fratrem suum, domesticum patris sui. 635. 2. c
Ego mandaui sanctificatis meis, & vocaui fortes meos in ira. 970. 1. d

4. Apprehendent septem mulieres virum in illa die, dicentes: panem nostrum comedemus. 909. 1. c
5 Væ, qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam, & potandum usque ad vesperam, & vino æstuetis. 407. 1. d
Væ qui coniungitis domum ad domum. 687. 2. b
Cithara, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in conuiuijs vestris. 692. 1. d
Propter scelera populi mei percussi eum. 928. 2. c
6. Seraphin stabant super illum. 179. 2. c
Vir pollutus labijs ego sum. 258. 1. c
Vidi Dominum sedentem super solium excelsum & elevatum. 646. 2. 1. k. 813. 2. c
Væ mihi quia tacui. 696. 2. 1
Quem mittam, & quis ibit nobis? 750. 1. b. 823. 2. a
7. Et adiecit Dominus loqui ad Achaz dicens: Pete tibi signum à Domino Deo tuo. 222. 1. k. 668. 2. b. 827. 1. c
8. Antequam sciat puer vocare patrem, aut matrem, &c. 145. 1. d
9. Paruulus natus est nobis. 235. 2. c 544. 1. c
Sedentibus in regione umbræ mortis lux orta est. 466. 1. c
Non potum, & non lentabo Dominum. 747. 2. c
11. Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet. 428. 1. b
Habitabit lupus cum agno & pardus cum hædo accubabit. 437. 1. b
13. Pretiosior erit vir auro. 192. 2. b
Ecce dies Domini venit crudelis, & indignationis plenus. 613. 2. a
Sedebo in monte testamenti, similis ero Altissimo. 12. 1. a. 74. 2. b
14. In cœlum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum. 270. 2. b. 781. 2. b. 984. 2. c
16. Et erit sicut auis fugiens, & pullus nido euolabunt. 727. 1. c
16. Et tradam Aegyptum in manus dominorum crudelium. 217. 1. d
Quomodo cecidisti Lucifer. 305. 2. b
21. Custos quid de nocte? Custos quid de nocte? 804. 2. b
23. Erubesce Sidon. 216. 1. c. 639. 1. d
Domine in angustia requisierunt te. 772. 2. b
24. Ini consilium. 551. 1. c
26. Interfecti mei resurgent. 559. 2. b
Cùm fecenis iudicia tua in terra, iustitiam discent habitatores orbis. 621. 1. d
Vrbs fortitudinis nostræ Saluator, ponetur vrbs & antemurale. 800. 2. c
27. In die illa vinea meri cantabit ei. 205. 2. b
28. Expecta, reexpecta. Modicum ibi, modicum ibi. 61. 2. d
Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem. 775. 2. b
30. Exaltabitur parcens vobis. 59. 2. c
Propterea erit vobis iniquitas hæc. 920. 1. d
31. Non transibit pollutus per eam. 154. 1. b
33. Oculi tui videbunt Ierusalem. 57. 1. c
Qui ambulat in iustitijs, & loquitur veritatem, &c. 824. 1. b
Videntes clamabant foris, Angeli pacis amarè flebant. 928. 1. d
Iste in excelsis habitabit. 569. 1. d
35. Ipsi videbunt gloriam Domini, &

& decorem Dei noſtri. 443. 1. e
36. Et dabit Dominus vobis panem arctum, & aquam brevem. 788. 2. d
39. Egreſſus eſt autem Angelus Domini, & percuſſit in caſtris Aſſyriorum centum octoginta quinq; millia. 1011. 1. b
40. Qui autem ſperant in Domino, mutabunt fortitudinem. 278. 2. a
42. Linum fumicans non extinguet. 737. 1. a
43. Cum tranſieris aquam, tecum ero. 453. 2. c
48. Vtinam attendiſſes mandata mea. 372. 2. c
49. Parum eſt, vt ſis mihi ſeruus ad ſuſcitandas tribus Iacob. 271. 2. a
Magnũ eſt tibi vt voceris puer meus vel ſeruus meus. 347. 1. b
Numquid mater poteſt obliuiſci infantem ſuam. 734. 2. e
51. Ecce in die ieiunij veſtri inuenitur voluntas veſtra. 657. 1. c
53. Si poſuerit pro peccato animam ſuam videbit ſemen longæuum. 765. 1. c
56. Non dicat Eunuchus: Ecce ego lignum aridum. 302. 2. b
58. Aſcenditque Lotb de Segor, & mã ſit in monte. 128. 2. d
Cum effuderis eſurienti animam meã. 259. 1. b
Frange eſurienti panem tuum, &c. 443. 1. 738. 1. a
Annuntia populo meo ſcelera eorum. 161. 1. b
59. Palpauimus ſicut cæci parietem. 609. 2. d
61. In terra ſua duplicia poſſidebunt. 224. 1. d
62. Propter Sion non tacebo. 204. 2. e
63. Iſte formoſus in ſtola ſua gradiens, in multitudine fortitudinis ſuæ. 397. 2. c
Calcaui eos in furore meo. 750. 2. e
Quare errare nos feciſti Domine de vijs tuis. 926. 1. b
64. Vtinam diſrumperes cælos, & deſcenderes. 598. 1. d
65. Obliuiſcentur tribulationis ſuæ primæ. 454. 1. b
66. Ego autem opera eorum, & cogitationes eorum, venio vt congregem. 116. 1. a
Et adducent omnes fratres veſtros de cunctis gentibus donum Domino. 245. 1. d
68. Et adificabuntur in te deſerta ſeculorum. 262. 1. b

Ieremias.

1. Priuſquam te formarem in vtero, noui te. 251. 1. c
Extendit Dominus manum ſuam ad me. 523. 2. c
2. Et non dixerunt, Vbi eſt Dominus, qui aſcendere nos fecit de terra Aegypti. 407. 1. b
Si laueris te vitro. 524. 1. a
Obſtupeſcite cæli ſuper hoc. 955. 1. c
3. Tu fornicata es cum amatoribus multis. 171. 1. b
Polluiſti terram in fornicationibus tuis, & in malitijs tuis. 637. 2. d
Si reliquerit vir vxorem ſuam. 1004. 2. a
7. Numquid ſpelunca latronum facta eſt domus iſta. 852. 1. b
15. Væ mihi mater mea. 193. 2. e
17. Et ego non ſum turbatus. 997. 1. a
31. Ideo attraxi te miſerans. 606. 2. a
52. Euerit muros Ieruſalem per circuitum princeps coquorum Babylonis. 753. 1. e

Threni.

1. Et recordata eſt Ieruſalem prauaricatæ

vicationis omnium desiderabilium suorum. 219. 2. c

2. Protexit de cælo in terram iucitatem Israel. 169. 2. d

O vos omnes, qui transitis per viam, attendite & videte, si est dolor similis, sicut dolor meus. 395. 2. d

3. Spiritus oris nostri Christus Dominus, captus est in peccatis nostris 85. 2. c

Ego vir videns paupertatem meam. 906. 2. c

4. Filia populi mei crudelis, sicut struthio. 216. 2. a

Spiritus oris nostri Christus Dominus. 251. 2. d

7. Oculus meus deprædatus est animam meam. 180. 2. c

Ezechiel.

1. A lumbis eius usque deorsum vidi quasi speciem ignis. 710. 1. a

2. Hæc visio similitudine gloriæ Domini. 598. 2. b

3. Spiritus quoque leuauit me. 207. 2. c

9. Et gloria Domini Israel assumpta est de Cherub. 1005. 2. d

16. Iustificatæ sunt enim à te. 450. 1. a

19. Leo factus est & didicit capere prædam, hominemque comedere. & audierunt de eo gentes. 422. 2. c

23. Cũ immolaret filios suos idolis suis. 898. 1. a

Filios suos quos genuerunt mihi obtulerunt eis. 975. 1. c

24. Ecce, ego ipse requiram oues meas. 886. 1. b

28. Et foramina tua præparata sunt. 148. 2. b

Perdidisti sapientiam tuam in decore tuo. 994. 1. d

43. Et vitulum de armento, & arietem de pecoribus immaculatos offerent. 631. 1. e

Daniel.

1. Timeo ego Dominum meum Regem, qui constituit vobis cibum & potum. 758. 1. b

2. Abscissus est lapis de monte sine manibus. 346. 1. d

Quo audito Rex in furore. 363. 1. b

3. Abscissus est lapis de monte. 60. 2. d

Et ambulabant in medio flamma laudantes Deum. 538. 2. c. 201. 1. b

Peccauimus, iniquefecimus. 208. 1. c. 284. 1. e

Erat cor eius fiduciam habens in Deum. 297. 1. d

Et non tetigit eos omnino ignis. 324. 1. b

Benedictus es Domine Deus patrum nostrorum. 332. 1. c

Deus noster, quem colimus. 445. 2. a. 521. 2. b

Flamma erupit, & incendit. 482. 1. c

Nabuchodonosor Rex omnibus populis, gentibus & linguis. 712. 2. c

In veritate, & iud cio induxisti omnia hæc propter peccata nostra. 885. 1. a

Nonne tres viros misimus in medium ignis compeditos. 885. 2. a

4. Tibi dicitur Nabuchodonosor Rex, regnum transibit à te. 114. 2. c

Igitur post finem dierum. 326. 2. c

Succidite arborem, & procidite ramos eius. 400. 1. d

Ecce arbor & folia eius pulcherrime. 437. 1. c

Post finem mensium duodecim in aula Babylonis deambulantis. 441. 1. d

Peccata tua eleemosynis redime. 468. 2. a

Consilium meum placeat tibi. 525. 2. a

Tu Balthasar interpretationem narra festinus. 748. 2. e

5. *Libranit Dominus regnum suum.* 71. 2. b. 114. 1. d

Tunc iubente rege indutus est Daniel purpura. 117. 1. d. 525. 1. c

Præcepit ergo iam temulentus. 321 1. e

Vocatus est à Rege Babylonio, de nomine Dei sui Balthasar. 377. 1. e

Munera tibi sunt, & dona domus tuæ alteri da. 499. 1. e

Viri ergo illi curiosius inquirentes, inuenerunt Danielem orantem. 652. 2. e

Balthasar Rex fecit grande conuiuium optimatibus suis mille. 723 2. e

7. *Aspiciebam donec throni positi sunt.* 43. 2. d. 153. 2. e

Videbam in visione mea nocte. 486. 1. d

9. *Benedictus Deus eorum, Sidrach. videl. Misac & Abdenago.* 33. 1. a

10. *Ego remansi ibi cum Rege Persarum* 465. 1. b

Restitit mihi Principes Persarum. 770. 2. b

13. *Et interfecerunt eos.* 291. 2. d

Osea.

1. *Vocate nomen eius, non populus meus.* 436. 1. d

2. *Dabo eis vallem Achor ad aperiendam spem.* 913. 2. e

4. *Quoniam vacca lasciuiens declinauit Israel.* 453. 1. d

5. *Et vidit Ephrain languorem suum, et Iudas vinculum suum.* 468. 2. e

Nunc deuorabit eos mensis cum partibus suis. 476. 2. d

Facti sunt Principes Iuda quasi assumentes terminum. 497. 1. e. 524. 2. d

7. *Omnia scelera eorum recordatus sum nunc.* 999. 1. d

8. *Quia multiplicauit Ephraim ad peccandum.* 998. 1. d

11. *Pendebit populus meus ad reditum meum.* 246. 2. e

12. *In manu prophetarum assimilatus sum.* 619. 2. a

13. *Collegiata est iniquitatis Ephraim.* 328. 1. d

23. *Iuxta pascua sua adimpleti sunt, & eleuauerunt cor suum, & obliti sunt mei.* 841. 1. d

Ioel.

1. *Plange quasi virgo accincta sacco super virum pubertatis tuæ.* 764. 1. b

Residuum eruca comedet locusta. 931. 2. e

2. *Scindite corda vestra, & non vestimenta vestra.* 638. 2. d

Nunc ergo dicit Dominus, convertimini ad me in toto corde vestro. 672. 2. b

Effundam spiritum meum super omnem carnem. 778. 2. b

Amos.

4. *Audite hoc verbum vaccæ pingues.* 950. 1. d

5. *Qui subridet fortitudini super robustum.* 282. 1. a

Væ desiderantibus diem Domini. 615. b

6. *Numquid currere queunt in petris equi.* 413. 2. b

Qui lætamini in nihili. 563. 1. d

7. *Dominus super murū litum.* 571. 2. b

Ionas

Ionas.

1. Et tulerunt Ionam, & miserunt in mare, & stetit mare. 64 2. b
Timuerunt viri timore magno Dominum. 322. 2. d
Indica nobis cuius causa malum istud sit nobis. 594 1. c
Vade in Niniven civitatem grandem, & prædica in ea. 671. 1. c
Facta est tempestas magna in mari, &c. 807. 1. c
Quid faciemus tibi, & cessabit mare. 929. 1. b
2. Erat Ionas in ventre piscis tribus diebus & tribus noctibus. 86. 1. a. 819. 1. d
Et oravit Ionas de ventre piscis ad Dominum Deum suum. 159. 2. a
Proiecisti me in profundum in corde maris. 309. 2. d
Clamavi de tribulatione mea ad Dominum. 582. 2. a
3. Adhuc tres dies sunt. 367. 2. d. 582. 2. b. 616. 1. d
Homines, & jumenta, & arbores, & pecora non gustent quicquam. 656. 1. d. 754. 2. a
Operiantur saccis homines, & jumenta. 758. 1. c
Crediderunt Ninivitæ in Deum, & prædicaverunt. 813. 1. c
Prædicavit jejunium. 872. 1. b
Præparavit Dominus Deus hederam. 948. 2. c
4. Tædet super hedera. 895. 1. a
6. Et timuerunt viri timore magno. 945. 1. d

Michæas.

1. In scelere Iacob omne istud. 919. 2. c
2. Mulieres populi mei ejecistis de domo deliciarum suarum. 950. 2. c

Nahum.

1. Consumentur quasi stipula aviditate plena. 134. 2. c
2. Quoniam avertit Dominus contumeliam Iacob, sicut contumeliam Israel. 46. 1. d
Diripiebant argentum, diripiebant aurum. 123. 1. c

Habacuc.

1. Totum in bamo subtexuit, traxit illud in sagena sua. 978. 2. c
2. Qui zelant visus procul, & apparebit in finem, &c. 817. 1. c
Usquequo aggravat contra te densum lutum. 950. 1. a
3. Egredietur diabolus ante pedes ejus. 309. 1. b
Qui ascendis super equos tuos & quadriga tua salvatio. 702. 2. d
Cornua in manibus ejus, ibi abscondita est fortitudo ejus. 731. 1. a
Dominus fortitudo mea. 952. 1. d

Zacharias.

1. Ira magna ego Dominus irascor super gentes opulentas. 275. 2. c
Ecce vir ascendens super equum rufum. 397. 1. d
9. Exulta satis filia Sion. 649. 2. c
11. Hæc dicit Dominus Deus. 536. 1. a
Vinlate quercus Basan. 655. 2. d
14. Et in tempore vesperi erit lux. 477 1. a

Malachias.

1. Ab ortu Solis usque ad occasum magnum est nomen meum. 584. 1. d
2. Et hoc rursum feci. 313. 2. b
3. Orietur vobis timentibus nomen meum sol justitiæ. 483. 1. d

Machabæorum I.

9. Absit istam rem facere, ut fugiamus abeis. 941. 1. b
13. Ædificavit Simon super sepulchrũ patris

patris sui , & fratrum suorum ædificium alium visu, lapide polito retro,& ante. 420. 1. e

Machabæorum II.

1. *Benefaciat vobis Deus , & memineritestamenti sui.* 594. 2. e
6. *Iussit ei , qui prior fuerat loquutus, amputari linguam.* 894. 2. c
8. *Qui liberauit eos in isto die , misericordiæ initium stillans.* 91. 2. b

---

Nouum Testamentum.

Matthæus.

1. *Vbi est qui natus est Rex Iudæorum.* 28. 1. c
Iacob autem genuit Iudam & fratres eius. 270. 2. c
Dauid autem Rex genuit Salomonem ex ea, quæ fuit Vriæ. 386. 1. 1013. 1. c
Rachel plorat filios suos. 461. 1. e
Saluum faciet populum suum. 509. 1. d
2. *Accepto responso in somnis ne redirent ad Herodem, &c.* 8. 2. d. 19. 1. d. 992. 2. c
Vbi est qui natus est Rex Iudæorum. 50. 2. d. 277. 2. a. 936. 1. c
Vidimus stellam eius in Oriente. 53. 1. e. 466. 1. a. 496. 2. a. 537. 2. c
Tunc adimpletum est. 25. 2. a
Et procidentes adorauerunt eum. 283. 1. e
Sequar te, quocunque ieris. 303. 2. b
Ecce Magi ab Oriente venerunt Ierosolymam dicentes? Vbi est qui natus est Rex Iudæorum? 448. 1. b
Progenies viperarum , qui ostendit vobis fugere à ventura ira? 707. 1. b
3. *Baptizatus autem Iesus confestim ascendit de aqua.* 673. 1. a
4. *Hæc omnia tibi dabo , si procidens adoraueris me.* 18. 2. d. 139. 2. d. 829. 2. d
Et nunc congregata sunt super te gentes cunctæ dicentium. 190. 2. e
Et accedens tentator dixit. 250. 1. a
Vade retro Satana. 337 1. a
Et cum ieiunasset quadraginta diebus. 343. 1. e
Ostendit ei omnia regna mundi , & gloriam eorum. 462. 2. e
Ductus est Iesus a spiritu in desertum. 549. 2. a
Si Filius Dei es , mitte te deorsum. 980. 1. e
5. *Si quis te percusserit in dexteram , &c.* 7. 1. b
Cùm ergo facies eleemosynam. 526. 2. e
Beati pauperes spiritu. 607. 1. e. 730. 2. b. 870. 1. a
Qui ergo soluerit vnum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines. 641. 1. e
6. *Dic vt lapides isti panes fiant.* 47. 1. e
Qui solem suum oriri facit super bonos & malos. 761. 1. e
Vnde huic hæc omnia? 876. 2. d
Herodes misit , ac tenuit Ioannem. 1003. 2. a
7. *Multi dicent mihi in illa die , Domine, Domine.* 585. 2. e
8. *Puer meus iacet in domo paralyticus.* 36. 1. a. 218. 1. e. 306. 2. b
Dic verbo , & sanabitur puer meus. 42. 1. e. 517. 2. b
Vbi fuerint duo , vel tres congregati in nomine meo, ibi ego sum. 76. 2. e

Venisti ante tempus torquere nos. 151. 1. b

Auaris, quia deum est. 210. 1. c

Quid nouis, & tibi Iesu sit De. 304. 2. b

Fiat tibi secundum fidem tuam. 336 1. c

Tenuit eius manum. 357. 2. d

Ego homo sum sub potestate constitutus. 683. 1. c

Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. 755. 2. e

Sit tibi sicut Ethnicus & publicanus. 847. 2. c

Occurrerunt Iesu duo dæmonia habentes. 887. 2. d

9. Cùm transiret inde Iesus, vidit hominem sedentem in telonio. 163. 1. d. 359. 2. b. 534. 2. b. 796. 1. d

Accessit retro, & tetigit fimbriam vestimenti. 168. 1. e. 711. 2. e

Et cum ejecto esset turba intrauit. 247. 1. d

Dicebat intra se: Si tetigero tantùm vestimentum eius, salua ero. 308 2. c

10. Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ 2. 2. e. 8. 1. e

Capilli capitis vestri numerati sunt. 10. 1. c.

Gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in cœlo. 23. 2. e

Excutite pulverem de pedibus vestris. 260. 1. e

Baptismo, quo ego baptizor, baptizabimini. 524. 1. e

Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? 601. 2. d

Quicumque non receperit vos, nec audierit sermones vestros. 658. 2. d

Nolite cogitare quomodo, aut quid loquamini. 673. 2. c

11. Venite ad me omnes qui laboratis. 33. 2. a. 223. 1. c

Amen dico vobis non surrexit inter natos mulierum maior Ioanne Baptista. 959 2. c

Ecce ego mitto Angelum meum. 512. 2. d

Iugum meum suaue, & onus meum leue. 826. 1. b

12. Reuertar in domum meam, vbi exiui. 337. 2. e

Dico vobis quia templo maior est hic. 562. 1. a

13. Alij Ioannem Baptistam, alij autem Eliam, &c. 43. 1. b. 613. 2. d

Fulgebunt iusti sicut Sol in regno Patris eorum. 612. 2. b

Nonne mater eius dicitur Maria. 944. 1. c

14. Ascendit orare. 103. 1. e

Da mihi in disco caput Ioannis Baptistæ. 297. 2. a

Volens occidere eum, timuit populum 323. 1. c

Exiens vidit turbas. 731. 2. d

Non licet tibi habere vxorem fratris tui. 701. 1. e

Domine si tu es, iube me venire ad te. 790. 2. b

Manducantium autem fuit numerus quinque millia virorum. 859 2. e

Videns ventum validum timuit. 902. 1. b

15. Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me. 22. 2. c

Non est bonum sumere panem filiorum. 555. 2. d

Dimitte eam, quia clamat post nos. 645. 1. d

Mise-

Miserere mei Domine, filia mea à dæmonio torquetur. 771. 2. d
16. *Et ego dico tibi.* 513. 1. c
Tibi dabo claues regni cælorum. 791. 2. d
Quem dicunt homines, esse filium hominis. 867. 2. d
Vade post me Satana. 88. 2. b
17. *Bonum est nos hinc esse.* 14. 1. b
Vade ad mare, & mitte hamum. 739. 2. c
Assumpsit Iesus Petrum, & Iacobum 968. 2. d
18. *Inuentus est in Azoto.* 16. 2. c
Exterriti sunt custodes, & facti sunt veluti mortui. 136. 2. c
Si duo ex vobis consenserint super terram. 192. 1. a
Væ mundo à scandalis. 351. 2. d
Non dico tibi vsque septies, sed vsque septuagies septies. 970. 1. c
Qui autem scandalizauerit vnum de pusillis istis. 964. 1. c
Vbi enim sunt duo, vel tres congregati in nomine meo. 981. 1. c
16. *Abiit tristis.* 257. 1. b
Magister bone, quid boni faciam, vt habeam vitam æternam? 1005. 2. a
20. *Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum.* 93. 1. c
Sedere autem ad dextram. 195. 2. a 333. 1. c
Quid hic statis tota die otiosi. 302. 1. d. 789. 2. c
21. *Etenim dixerunt Domini eius ad discipulos, cur solutis pullum.* 138. 2. d
Dicite filiæ Sion, ecce Rex tuus venit tibi mansuetus. 768. 2. a
Domus mea, domus orationis vocabitur. 903. 2. c
22. *Quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem.* 142. d 197. 1. a. 629. 1. c
Multi enim sunt vocati & pauci electi. 502. 1. d
Ligatis manibus & pedibus mittite eum in tenebras. 569. 2. d
Ibi erit fletus & stridor dentium. 884. 2. b
23. *Surrexit, sicut dixit.* 120. 1
Veniat super vos omnis sanguis iustus. 127 2. c
Duces cæci excolantes culicem, camelum glutientes. 694. 2. a
Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina. 826. 2. c
24. *Ab arbore fici discite parabolam.* 122. 2. c
Tunc duo erunt in agro. 220. 1. d
Væ autem prægnantibus, & nutrientibus. 421. 2. d
25. *Non dixit capras, quia possunt habere fœtus.* 20. 2. c
Esurui, & non dedistis mihi manducare. 193. 2. c. 327. 1. c
Clamat post nos. 225. 1. d
Qui intingit mecum manum in paropside. 249. 1. c
Date nobis de oleo vestro. 261. 1. c
Venite benedicti Patris mei. 305. 1. b. 438. 2. c. 723. 1. d. 943. 2. c.
Quando te vidimus esurientem. 564. 1. a
Quod fecistis vni ex minimis istis, mihi fecistis. 664. 2. c. 828. 2. c
Non licet mittere panem canibus. 716. 2. d
Non sumpserunt oleum secũ. 742. 2. a
Dormitauerunt omnes, & dormierunt. 833. 2. c
Cum videritis abominationem desolationis stantem in loco sancto, &c.

&c. 839. 1. b
Conuerte gladium in locum suum. 155. 2. c. 372. 1. d
Dormit enim iam & requiescit. 394. 2. b. 807. 2. c. 988. 2. c
Vt quid perditio hæc, &c. 439. 2. c
Accipiens enim calicem, gratias egit & dedit illis. 554. 1. c
Numquid ego sum Domine? 794. 1. b
Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem. 818. 1. d
Antequam gallus cantet ter me negabis. 1006. 1. d
27. Hic accessit ad Patrem, & petijt corpus Iesu. 148. 2. c
Emerunt ex illis agrum figuli. 152. 1. b
Tacebat ita vt miraretur præses. 473. 2. a
Posuit illud in monumento suo nouo. 497. 2. c
Prætereuntes autem blasphemabãt eũ mouentes capita sua. 676 1. b
Retulit argenteos triginta Principibus Sacerdotum & senioribus, dicens, peccaui. 842. 2. b
Proiectis argenteis in templo recessit, & abiens laqueo se suspendit. 849. 1. a
Sanguis eius super nos. 597. 1. c
Erunt duo in agro, vnus assumetur. 981. 2. d
Illi autem abeuntes, munierunt sepulchrum. 1010. 1. d
28. Reuoluit lapidem, & sedebat supra lapidem. 54. 1. b
Dicite, quia discipuli eius nocte venerunt. 198. 1. e

Marcus.

1. Et processit rumor eius in omnem regionem Galilææ. 876. 1. a
Obseruabant Pharisæi, si Sabbatis curaret. 72. 2. b
4. Dimittentes turbas, assumunt eum. 546. 2. c
Et facta est procella magna venti. & fluctus mittebat in nauim. 814. 2. c
Et erat ipse in puppi super cernical dormiens. 879. 2. d
5. Noli timere, crede tantum, & salua erit. 530. 2. d
6. Ioannes, quem ego decollaui ipse est. 377. 1. d
Quicquid petieris dabo tibi, licet dimidium regni mei. 610. 2. c
7. Ab intus de corde hominum procedunt cogitationes malæ. 183. 1. d
Loquar ad Dominum cum sim puluis & cinis. 515. 2. c
8. Vidi homines vt arbores ambulantes. 132. 2. c
Qui me confusus fuerit coram hominibus, & ego confundar eum coram patre meo. 187. 1. a. 696. 2. c
Aliud cadebat in terra bonam, & dabat fructum. 703. 1. c
16. Ite dicite discipulis eius. 242. 2. c

Lucas.

1. Missus est Angelus Gabriel à Deo. 14. 1. d. 190. 2. c
Quomodo fiet istud. 86. 2. c
Dominus tecum. 169. 1. e
Et eris tacens, & non poteris loqui. 266. 2. a. 677. 2. c. 717. 2. a
Spiritus sanctus superueniet in te. 640. 2. a
Regnabit in domo Iacob. 769. 1. e
2. Vt parabatur filius Ioseph. 79. 2. a
Angelus Domini stetit iuxta illos, & claritas Dei circumfulsit illos. 146. 2. a
Exijt edictum. 222. 2. d

Nunc dimittis seruum tuum in pace. 245. 2. c. 475. 1. c

Inueniet is infantem pannis involutum. 252. 1. c

Iesus autem proficiebat sapientia & ætate. 474. 2. c

Quia viderunt oculi mei salutare tuum. 482. 1. a

Et erat subditus illis. 511. 2. d

Et inuenerunt illum in templo sedentem in medio doctorum. 547. 1. d

Erant ambo iusti 604. 2. c

Quid est quòd me quærebatis. 719. 2. c

Et venit in omnem regionem Iordanis prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum. 721. 1. b

Ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te. 816. 1. b

Fuit in diebus Herodis regis Iudæ sacerdos. 971. 2. b

Gloria in excelsis Deo. 990. 1. d

3. *Qui fuit Nathan, qui fuit Dauid.* 154. 1. c

Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ. 408. 1. c

Simile est regnum cælorum grano sinapis. 686. 1. b

Et descendit Spiritus sanctus corporali specie sicut columba. 765. 1. a

Securis ad radices arboris posita est. 862. 2. d

Ipse vos baptizabit Spiritus sancto. 874. 2. a

4. *Duxit illum diabolus in montem excelsum.* 960. 1. c

Et ostendit ei omnia regna mundi. 453. 2. a

Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus. 627. 2. a

Multi leprosi erant in Israel sub Eliseo Propheta. 712. 2. a

5. *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* 576. 1. a

6. *Et erat pernoctans in oratione.* 818. 1. c

7. *Nam & ego homo sum sub potestate.* 237. 2. a

Hic si esset Propheta. 375. 2. a

Vt cognouit quòd accumberet Dominus in domo Pharisæi. 546. 1. b

Vides hanc mulierem? intrauit in domum tuam. 633. 2. c

Hic si Propheta esset, sciret vtique quæ, & qualis est mulier quæ tangit eum. 665. 1. d

8. *Semen est verbum Dei.* 111. 1. d

Non est mortua puella, sed dormit. 202. 1. b

Quid mihi, & tibi Fili Dauid. 284. 2. c

Quod sit nomen? At ille dixit, Legio: quia multi sumus. 804. 1. c

Ecce sit ante tempus perdere nos. 932. 1. a

9. *Inuentus est Iesus solus.* 25. 2. c

Sequar te Domine, sed permitte mihi primum renunciare his, qui domi sunt. 421. 1. a

Et ecce duo viri loquebantur cum illo. 1012. 2. c

10. *Homo quidam descendebat ab Ierusalem in Iericho.* 198. 2. c

Videbam Satbanam sicut fulgur de cælo cadentem. 304. 1. d. 351. 1. b

Nolite gaudere super hoc. 534. 1. c

Ite: ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos. 644. 1. a

11. *Cogitabat intra se.* 159. 2. c

Propter improbitatem tamen eius surget, & dabit illi. 233. 2. c

Quis

Quis vestrum habebit amicum. 314. 2. c. 576. 2. a. 818. 1. b.
Nunquid porriget scorpionē. 722. 2. c
Vendite, quæ possidetis. 80. 2. b
Baptismo habeo baptizari. 59. 1. c
Quid faciam, quòd non habeo quo congregem. 139. 2. a
Ignē veni mittere in terram. 272. 1. b
Si vadis cum aduersario tuo ad Principem. 282. 1. c
Habes multa bona posita in annos plurimos. 288. 2. c. 478. 1. a
Destruam horrea mea. 538. 1. b
Beati serui illi, quos cum venerit Dominus, inuenerit vigilantes. 577. 1. a
Nolite timere pusillus grex. 612. 1. c. 647. 1. c. 650. 2. c. 799. 1. c. 835. 1. c. 910. 2. c
Cogitabat intra se dicens, quid faciam, quod non habeo quò congregem fructus meos. 682. 1. b. 745. 2. a. 947. 2. d
Præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis. 768. 1. a
Exi in vias & sepes, & compelle intrare, vt impleatur domus mea. 809. 1. d
13. *Discedite à me omnes operarij iniquitatis.* 951. 1. b
Dixit autem ad cultorem vineæ. 1007. 1. c
15. *Mitte Lazarum vt intingat extremum digiti.* 9. 1. b
Pater peccaui in cœlum, & coram te. 95. 2. 349. 2. 956. 1. b
Cecidit super collum eius, & osculatus est eam. 95. 2. 328. 2. c. 664. 1. d.
Surgam, & ibo ad Patrem meum. 104. 1. d. 185. 1. c
In se reuersus dixit; Surgam, &c. 109. 2. a
Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus, & ego hic fame pereo. 124. 1. b. 278. 2. c
Erant appropinquantes Domini publicani. 153. 2. c
Fac me vnum ex mercenarijs tuis. 250. 2. b
Quis ex vobis homo qui habet centum oues. 268. 1. b. 562. 2. a
Numquam dedisti mihi hædum, vt cum amicis meis epularer. 368. 2. b. 722. 2. a
In regionem longinquam. 447. 1. b
Euerrit domum, & quærit diligenter donec inueniat. 547. 1. a
Peregre profectus est in regionem longinquam. 629. 2. a
Mitte Lazarum vt intingat digitum. 660. 1. d. 667. 1. c. 675. 1. a
Cum autem adhuc longè esset, vidit eum pater suus. 739. 1. c. & 2. d
Surgam, & ibo ad patrem meum. 773. 2. b
Cito proferte stolam primam, & induite illum. 880. 2. c
16. *Pater Abraham, miserere mei.* 227. 1. b. 752. 1. a
Canes veniebant, & lingebant vlcera eius. 231. 1. c
Pater Abraham, mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti sui in aqua, & refrigeret linguam meam. 412. 1. d
Facite vobis amicos de mammona iniquitatis. 518. 1. b
Conuocatisque singulis debitoribus Domini sui, dicebat primo. 688. 1. d
Lex & Prophetæ vsque ad Ioannem 714. 2. a

Hic

Hic diffamatus est apud illum. 942. 1. c. 1012. 1. a

Factum est autem vt moreretur mendicus. 1010. 2. a

17. *Cùm feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, &c.* 7. 1. e

Et factum est, dum irent mundati sũt. 308. 2. d. 419. 2. b

Ite, ostendite vos sacerdotibus. 367. 1. b

Regressus est cum magna voce magnificans Deum, & cecidit in faciem suam ante pedes eius gratias agens. 425 2. c

Adolescens, tibi dico surge. 4 8. 2. d

Non sum sicut cæteri homines. 563. 1. b

Regnum Dei intrà vos est. 618. 1. e

18. *Vende omnia, & da pauperibus.* 29. 2. c

Ieiuno bis in Sabbato. 116. 1. b

Propitius esto mihi peccatori. 127. 2. a. 149. 1. c

Pharisæus stans hæc apud se orabat: Ieiunio bis in Sabbato. 173. 2. d

Deus gratias ago tibi. 287. 1. d

Non sicut cæteri homines, velut etiã publicanus hic. 543. 1. b

Homo quidam descendebat ab Hierusalem in Iericho. 646. 1. b

19. *Cum autem Iesus venisset ad locum suspiciens vidit eum.* 25. 1. d

Solvent hos autem illis pullum dixerunt dominicus. 97. 1. c

Zachæe festinans descendi. 171. 2. d 303. 1. a

Et vt appropinquauit, videns ciuitatem flenit super illam. 415. 2. c

Ecce vir nomine Zachæus quærebat videre Iesum. 608. 1. c

Præcurrens ascendit arborem sycomorum. 642. 2. c. 967. 1. b

Et cùm viderent, omnes murmurabant, dicentes quòd ad hominem peccatorem diuertisset. 728. 1. e

Hodie salus domui huic facta est. 836. 1. e

20. *In resurrectione non nubunt.* 361. 2. c

21. *Verè dico vobis, quia vidua hæc pauper, plusquam omnes misit.* 181. 2. a

22. *Ecce satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum.* 115. 1. c. 217. 2. c. 396. 1. c. 681. 2. a. 843 1. d

Veruntamen non mea voluntas sed tua fiat. 522. 1. b

Conuersus Dominus respexit Petrum. 588. 1. d

Factus in agonia prolixiùs orabat. 614. 2. c

Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. 725. 1. a

Egressus foras flevit amarè. 957. 2. c

23. *Memento mei dum veneris in regnum tuum.* 95. 2. c. 142. 2. d

Blasphemabat eum, dicens: si tu es Christus, salvum fac temetipsum. 136. 1. e

Hodie mecum eris in Paradiso. 145. 2. d

Manducauimus coram te, & bibimus. 152. 1. e

Filiæ Ierusalem nolite flere super me &c. 185. 2. d. 215. 1. b

Et tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos. 389. 2. a

24. *Domine ostende nobis patrem, & sufficit nobis.* 545. 1. a

Laboraui in gemitu meo. 545. 1. e

Vna Sabbati ibierunt ad monumentum

tum mulieres. 685.1.e
Et regresse à monumento nunciaverunt hæc omnia illis undecim. 777.2.e

Ioannes.

1. Ecce vox clamantis in deserto. 101.1.b
Invenimus Messiam, & adduxit eum ad Iesum. 146.2.d
Ecce agnus Dei. 194.2.a
Cum esses sub ficu vidi te. 230.2.b
Filioli custodite vos à simulacris. 285.2.c
Omnis, qui natus est ex Deo, non peccat. 328.2.d
Scimus, quoniam, cum apparuerit, similes ei erimus. 490.2.b
Vidimus gloriam eius gloriam quasi unigeniti à Patre. 605.1.a
De plenitudine eius omnes accepimus, & gratiam pro gratia. 776.1.c
Videbimus Angelos ascendentes & descendentes super filium hominis. 827.1.b
Patientia opus perfectum habeat. 901.2.b
Et adduxit eum ad Iesum. 996.1.a
Clamavi de tribulatione mea ad Dominum. 255.2.b
Et præparavit Dominus piscem grandem. 309 a.b
Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur. 410.2.d
Quasi flagellum de funiculis. 480.1.d
Quod signum ostendis nobis, quia hæc facis. 661.1.d
Quid mihi & tibi mulier? Nondum venit hora mea. 713.2.c
Et crediderunt viri Ninivitæ in Deum. 482.2.d. 860.1.b
Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto. 713.2.e
4. Reliquit ergo hydriam suam mulier: & abiit in civitatem, & dicit illis hominibus, venite, & videte, &c. 405.1.b
Nondum venit hora mea. 846.1.c
5. Venit hora. 315.2.b
Apparuerunt dispertita lingua. 315.2.e
Nolite mirari hoc, quia venit hora, in qua omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem eius. 403.2.e
Iesus est qui me fecit sanum. 429.1.b
Pater meus usque modo operatur, & ego operor. 509.1.a
Et potestatem dedit ei & iudicium facere, quia filius hominis est. 787.1.c
6. Quot panes habetis. 10.1.d
Fugit iterum in montem ipse solus 81.2.c
Cum accepisset Iesus panes, & c. 82.1.d
Cùm cognovisset, quia venturi essent, ut raperent eum, &c. 181.2.c
Accepit ergo Iesus panes, & cum gratias egisset distribuit. 425.1.b
Omnis qui audivit à Patre meo, & didicit. 593.1.d
Cum sublevasset oculos Iesus, & vidisset. 969.2.d
7. Ego non ascendo ad diem festum istum. 490.1.a
Sicut Moyses exaltavit serpentem in eremo. 855.1.e
8. Principium qui & loquor vobis. 41.1.d. 592.2.b
Iesus autem inclinans se deorsum digito

Hic diffamatus est apud illum. 942. 1. c. 1012. 1. e

Factum est autem vt moreretur mendicus. 1010. 2. a

17. *Cùm feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, &c.* 7. 1. e

Et factum est, dum irent mundati sũt. 308. 2. d. 429. 2. b

Ite, ostendite vos sacerdotibus. 367. 1. b

Regressus est cum magna voce magnificans Deum, & cecidit in faciem suam ante pedes eius gratias agens. 423. 2. c

Adolescens, tibi dico surge. 48. 2. d

Non sum sicut cæteri homines. 563. 1. b

Regnum Dei intra vos est. 618. 1. e

18. *Vende omnia, & da pauperibus.* 29. 2. c

Ieiuno bis in Sabbato. 126. 1. b

Propitius esto mihi peccatori. 127. 2. a. 149. 1. c

Pharisæus stans hæc apud se orabat: Ieiunio bis in Sabbato. 173. 2. d

Deus gratias ago tibi. 287. 1. d

Non sicut cæteri homines, velut etiã publicanus hic. 543. 1. b

Homo quidam descendebat ab Hierusalem in Iericho. 646. 1. b

19. *Cum autem Iesus venisset ad locum suspiciens vidit eum.* 25. 1. d

Soluens hos autem illis pullum dixerunt dominus eius. 97. 1. c

Zachæe festinans descendi. 171. 2. d 303. 1. a

Et vt appropinquauit, videns ciuitatem fleuit super illam. 415. 2. c

Ecce vir nomine Zachæus quærebat videre Iesum. 608. 1. c

Præcurrens ascendit arborem sycomorum. 642. 2. c. 967. 1. b

Et cùm viderent, omnes murmurabant, dicentes quòd ad hominem peccatorem diuertisset. 728. 1. e

Hodie salus domui huic facta est. 836. 1. e

20. *De resurrectione non nubunt.* 361. 2. e

21. *Vere dico vobis, quia vidua hæc pauper, plusquam omnes misit.* 181. 2. a

22. *Ecce satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum.* 115. 1. c. 217. 2. f. 396. 1. f. 681. 2. a. 843. 1. d

Verumtamen non mea voluntas sed tua fiat. 522. 1. b

Conuersus Dominus respexit Petrum. 588. 1. d

Factus in agonia prolixius orabat. 614. 2. e

Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. 725. 1. e

Egressus foras fleuit amarè. 957. 2. c

23. *Memento mei dum veneris in regnum tuum.* 95. 2. c. 142. 2. d

Blasphemabat eum, dicens: si tu es Christus, saluum fac temetipsum. 136. 1. e

Hodie mecum eris in Paradiso. 145. 2. d

Manducauimus coram te, & bibimus. 152. 1. e

Filiæ Ierusalem nolite flere super me &c. 185. 2. d. 215. 1. b

Et tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos. 389. 2. a

24. *Domine ostende nobis patrem, & sufficit nobis.* 545. 1. a

Laboraui in gemitu meo. 545. 1. e

Vna Sabbati venerunt ad monumentum

tum mulieres. 685. 1. e
Et regresse à monumento nunciauerunt hæc omnia illis vndecim. 777. 2. e

Ioannes.

1. Ecce vox clamantis in deserto. 101 1. b
Inuenimus Messiam, & adduxit eum ad Iesum. 146. 2. d
Ecce agnus Dei. 194. 2. a
Cum esses sub ficu vidite. 230. 2. b
Filioli custodite vos à simulacris. 285. 2. c
Omnis, qui natus est ex Deo, non peccat. 328. 2. d
Scimus, quoniam, cum apparuerit, similes ei erimus. 490. 2. b
Vidimus gloriam eius gloriam quasi vnigeniti à Patre. 605. 1. a
De plenitudine eius omnes accepimus, & gratiam pro gratia. 776. 1. c
Videbimus Angelos ascendentes & descendentes super filium hominis. 827. 1. b
Patientia opus perfectum habeat. 901. 2. b
Et adduxit eum ad Iesum. 996. 1. a
Clamaui de tribulatione mea ad Dominum. 255. 2. b
Et præparauit Dominus piscem grandem. 309 2. b
Adhuc quadraginta dies, &c. Niniue subuertetur. 440. 2. d
Quasi flagellum de funiculis. 480. 1. d
Quod signum ostendis nobis, quia hæc facis. 661. 1. d
Quid mihi & tibi mulier? Nondum venit hora mea. 713. 2. c
Crediderunt viri Niniuitæ in Deum. 482. 1. d. 860. 1. b
Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto. 713. 2. c
4. Reliquit ergo hydriam suam mulier: & abijt in ciuitatem, & dicit illis hominibus, venite, & videte, &c. 405. 1. b
Nondum venit hora mea. 846. 1. c
5. Venit hora. 315. 2. b
Apparuerunt dispertitæ linguæ. 315 2. c
Nolite mirari hoc, quia venit hora, in qua omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem eius. 403. 2. c
Iesus est qui me fecit sanum. 429. 1. b
Pater meus vsque modo operatur, & ego opero. 509. 1. a
Et potestatem dedit ei & iudicium facere, quia filius hominis est. 787. 1. c
6. Quot panes habetis. 10. 1. d
Fugit iterum in montem ipse solus 81. 2. c
Cum accepisset Iesus panes, &c. 82. 1. d
Cùm cognouisset, quia venturi essent, vt raperent eum, &c. 181. 2. c
Accepit ergo Iesus panes, & cum gratias egisset distribuit. 425. 1. b
Omnis qui audiuit à Patre meo, & didicit. 593. 1. d
Cum subleuasset oculos Iesus, & vidisset. 969. 2. d
7. Ego non ascendo ad diem festum istum. 490. 1. a
Sicut Moyses exaltauit serpentem in eremo. 855. 1. e
8. Principium qui & loquor vobis. 41. 1. d. 592. 2. b
Iesus autem inclinans se deorsum digito

gito scribebat in terra. 143. 2. c. 658. 1. c

Vnus post vnum exibat. 711. 1. c. 658. 1.

9. Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat. 153 1. d

10. Et cognoscunt me meæ. 3. 1. a

Jesus autem ambulabat in templo in porticum Salomonis. 254. 2. a

Mercenarius autem, cuius oues non sunt propriæ. 451. 2. c

11. Mansit eodem loco. 124. 2. b

Lazarus amicus noster dormit. 201. 2. d

Infirmitas hæc non est ad mortem. 330. 2. b

Ego sum resurrectio. 724. 2. c

Fur erat, & loculos habens. 740. 1. c

Lazare veni foras. 824. 1. c

12. Cùm exaltatus fuero, omnia trahã ad meipsum. 60. 1. b

Ambulate dum lucem habetis. 277 2. d. 609. 2. d

Ego si exaltatus fuero à terra. 289. 2. e

Puer iuumquid pulmentarium habebis. 483. 2. c

Nunc iudicium est mundi. 663. 1. b

13. Cùm ergo accepisset buccellam, continò exiuit. 554. 1. e. 820. 1. d

Cum dilexisset suos in finem dilexit eos. 611. 1. c

Qui lotus est, non indiget nisi vt pedes lauet. 861. 1. c

14. Ostende nobis Patrem, & sufficit. 744. 2. b

Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. 914. 1. a

15. Vos amici mei estis. 387. 1. d

16. Hæc loquutus sum vobis. 211. 1. c

Mulier, cum parit tristitiam habet, quia venit hora eius. 454. 1. e.

Modicum & videbitis me, iterum modicum & non videbitis me. 817. 1. b

Qui credit in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. 668. 1. a

18. Vt ergo dixit eis, Ego sum, abierunt retrorsum. 597. 2. e

Iudas ergo cum accepisset cohortem. 721. 2. a

19. Exiuit sanguis & aqua. 511. b

Venit autem & Nicodemus. 484. 2. b

Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. 155. 2. b

Mulier, quid ploras. 822. 2. a. 370. 1. b

Currebant autem duo simul. 530. 1. b

21. Cum eras iunior cingebat te. 437. 1. a

Tunica succinxit se, & misit se in mare. 607. 2. e

Discipulus ille, quem diligebat Iesus dixit Petro; Dominus est. 1009. 1. c

Acta Apostolorum.

1. Nubes suscepit eum ab oculis eorum. 256. 2. e

Erat cor credentium vnum, & anima vna. 267. 2. a

Viri fratres oportet impleri Scripturam, quam prædixit S. S. per os Dauid de Iuda. 738. 1. c

2. Apparuerunt dispertitæ linguæ, quasi ignis. 38. 2. a. 77. 1. b. 312. 1. c. 893. 1. c

ibuc spirans minarum. 106 2. a
factus est repente de cœlo sonus tan
quam aduenientis spiritus vehe-
mentis. 243. 1. e
Dextera igitur Dei exaltatus. 341.
2. a
3. *Tunc Petrus & Ioannes ascende-*
bant circa horam orationis no-
nam. Et quidam vir qui erat clau-
dus. 80. 1. e
Respice in nos. 270. 2. a
Intrauit cum illis in templū. 301. 1. d
Protinus consolidatæ sunt bases eius
& plantæ, & exiliens stetit, &
ambulabat. 767. 1. e
Argentum & aurum non est mihi.
795. 2. e
4. *Conuenerunt enim in ciuitate ista*
aduersus sanctum puerum Iesum,
&c. 766. 2. e
5. *Quid faciemus hominibus istis.* 294.
2. d
Cur tētauit Satanas cor tuū? 681. 1. d
6. *Ecce video cœlos apertos.* 56. 1. c
Viderunt faciem eius quasi faciem
Angeli. 575. 1. b
Et elegerunt Stephanum virum ple-
num fide. 988. 2. a
7. *Cum autem esset plenus Spiritu san-*
cto intendens in cœlum videns glo-
riam. 551. 1. e
Lapidabant Stephanum inuocantem.
773. 1. b
Ne statuas illis hoc peccatum. Et
cum hoc dixisset obdormiuit. 806.
2. e
Ecce video cœlos apertos, &c. 851.
1. e
8. *Orate pro me ad Dominum, vt ni-*
hil horum, quod dixistis, euenit
in me. 67. 1. a
Accuens autem Philippus audiuit
eum legentem Isaiam Prophetam.
119. 2. c. 575. 2. d
Dixit autē Spiritus Philippo. 244. 1. e
Accurrens autem Philippus audiuit
eum legentem Isaiam. 575. 2. d
Obtulit eis pecunias dicens. Date
mihi hanc potestatem. 845. 2. a
9. *Accessit ad Principem Sacerdotum,*
219. 1. a
Subito circunfulsit eum lux de cœlo.
326. 1. e
Et cadens in terram audiuit vocem
dicentem sibi. 465. 2. e
10. *Nunquam manducaui commune et*
immundum. 97. 1. a
Occide & manduca. 325. 1. e
11. *Tunc non parua turbatio inter mi-*
lites, quidnam factum esset de Pe-
tro. 627. 2. d
12. *Statuto autem die, Herodes vestitus*
veste regia. 451. 1. e
Et Angelus Domini astitit. 464. 1. d
In ipsa nocte erat Petrus dormiens in
ter duos milites vinctus duabus ca-
tenis. 471. 2. e
16. *Media aūt nocte Paulus, & Silas o-*
rantes laudabant Deum. 818. 2. e

Pauli Epist. ad Romanos.

1. *Mutauerunt gloriam immortali*
Dei, &c. 44. 1. e
Iustus ex fide viuit. 667. 2. d
2. *Secundum duritiam tuam, & impe-*
nitens vt thesaurizas tibi iram in
die iræ. 609. 1. e
Qui sine lege vixerunt, sine lege peri-
bunt. 920. 2. e
3. *Quicunque mortui sumus peccato.* 358.
2. d
4. *Credidit Abraham Deo, & reputa-*
tum est ei ad iustitiam. 441. 1. d
6. *An ignoratis, q quicunq; baptizati*
sunt in Christo Iesu, &c. 37. 1. a

Non regnet peccatum in vestro mortali corpore, vt obedietis concupiscentijs eius. 179. 2. e

7. *Ego autem carnalis sum, venundatus sub peccato.* 1002. 2. c

8. *Deus misit filium suum in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum.* 178. 1. c. 665. 2. c

Quis nos separabit à charitate Christi. 203. 1. c

Quos præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imagini filij sui. 314. 1. b

Qui proprio filio suo non pepercit. 364. 1. b

Spe enim salui facti sumus. 391. 2. c

9. *Optabam & ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis.* 986. 1. e

10. *Qui diues est in omnibus, qui innocauit eum.* 341. 2. d

11. *Cæcitas ex parte contigit Israel, donec plenitudo gentium intraret.* 373. 2. d

Quod si aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem cum oleaster esses, insertus es in illis. 655. 1. b

Dedit illis Deus spiritum compunctionis. 875. 1. b

Amissio eorum reconciliatio est mundi. 1007. 2. e

12. *Obsecro vos per misericordiam Dei.* 552. 1. c

Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. 509. 2. c

Reddite ergo omnibus debita. 741. 1. c

14. *Omne, quod non est ex fide, peccatum est.* 335. 2. d

Ad Corinthios I.

1. *Paulus seruus Christo Iesu per voluntatem.* 336 1. c

3. *Cum enim dicitis: Ego sum Pauli. ego Apollo, nonne homines estis.* 77. 1. c

Nescitis, quia templum Dei estis. 852. 1. e

4. *Qui autem iudicat me, Dominus est.* 144. 1. e

5. *Itaque ex hac neminem nouimus secundum carnem.* 246. 1. a

6. *Qui adhæret Deo, vnus spiritus est.* 995. 2. b

7. *Bonum est homini mulierem non tangere.* 188 2. c

Innupta cogitat, quæ Dei sunt. 469. 2 b

Ad vitandas scortationes, quisque vxorem suam habeat. 705. 2. b

Et si nupserit virgo, non peccauit. 709. 2. d

Qui cum vxore est, solicitus est quæ sunt mundi. 710. 1. c. 716. 1. b

Si qua mulier habet virum infidelem, & hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum. 1002. 1. b

Sanctificatur enim vir infidelis, per mulierem fidelem. 1001. 1. c

8. *Si cibus offendit fratrem meum non comedam carnes.* 697. 2. c

9. *Nescitis, quoniam hi.* 529. 2. c

Ego igitur sic curro, non quasi incertum. 530. 1. d

10. *Nolo vos ignorare fratres.* 292. 1. d

11. *Conuenientibus vobis in vnum, iam non est Dominicam cœnam manducare.* 690. 1. c

Quotiescumque manducabitis panem hunc. 753. 2. a

13. *Sine prophetiæ euacuabuntur, sine linguæ cessabunt, sine scientia destruetur.* 901. 1. b

Cha-

Charitas patiens est, benigna est. 984. 1. d
15. Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas. 40. 1. d
Tunc & ipse filius subiectus erit ei, qui subiecit sibi omnia. 45. 2. e
Quotidie morior. 451. 2. e
Alia claritas solis, alia lunæ, alia stellarum. 704 1. c
Visus est Cephæ, & post undecim. 779. 1. a
Novissime autem omnium. 859. 2. a

Ad Corinthios II.

1. Dei enim filius Iesus Christus, qui in vobis est. 526. 1. b
Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis. 735. 1. b
3. Non enim sumus sicut plurimi adulterantes verbum Dei. 520. 1. a
Christi bonus odor sumus Deo in his qui salui fiunt. 877. 1. c. 878. 1. c
3. Nos verò omnes revelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur, 141. 1. b
Fiduciam talem habemus per Christum ad Deum. 874. 1. b
4. Id quod in præsenti est momentaneum. 475. 2. d
Deus huius sæculi excæcauit mentes infidelium. 547. 1. e
5. Scimus enim; quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluat, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in cælis. 402. 2. a
8. Consilium in hoc do. 744. 2. c
12. Ego autem lubentissimè impendam. 515. 1. e
13. An experimentum quæritis eius. 265. 1. a
22. Et scio huiusmodi hominem. 550. 2. c

Ad Galatas.

1. Si nos aut Angelus de cælo euangelizet nobis, &c. 812. 2. a
4. Quomodo tunc is, qui secundùm carnem, &c. 275. 2. a
5. Qui autem sunt Christi, carnem suã crucifixerunt cum vitijs & concupiscentijs. 802. 1. a
6. Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. 339. 1. b
9. Misit filium suum factum ex muliere, &c. 5. 2. c

Ad Ephesios.

2. Secundum principem potestatis aeris huius. 568. 1. a
3. Propterea flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Iesu Christi. 102. 1. c
4. Induite nos armaturam Dei. 113. 1. b
Vnus Dominus, vna fides. 240. 2. d
Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. 354. 1. d
Circumferuntur omni vento doctrina. 863. 2. d
6. Gladium spiritus assumit, quod est verbum Dei. 34. 1. d
Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem. 266. 1. c
Induite vos armaturam Dei. 306. 2. d

Ad Philippenses.

2. Stigmata Iesu porto in corpore meo 174. 2. a
Spero autem in Domino Iesu Timotheum me citò mittere ad vos, neminem enim habeo tam vnanimum, qui sincera affectione pro vobis soliciius sit. 407. 2. b

Lucetis ſicut luminaria, verbum vitæ continentes. 557. 1. *b*

Vt in nomine Ieſu omne genu flectatur. 584. 2. *c*

4. *Propter quod & Deus donauit illi nomen.* 272. 1. *e*

Adiuua illas, quæ mecum laborauerunt. 380. 1. *a*

Factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis. 611. 2. *b*

Ego autem didici in quibus ſum, ſufficiens eſſe. 744. 2. *d*

Ad Coloſſenſes.

2. *Dolens quod aduerſus nos erat chirographum decreti.* 890. 2. *a*

3. *Super omnia autem hæc charitatem habete.* 553. 2. *d*

4. *Adoratione incumbite vigilantes in ea gratiarum actione, ſimul etiam pro me orate.* 81. 1. *e*

Ad Theſſalonicenſes I.

4. *Nos qui viuimus, qui reſidui ſumus ſimul rapiemur in nubibus obuiam Chriſto in aerea.* 246. 2. *d.* 248. 2. *d*

Quia ipſe Dominus in iuſſu, & in voce Archangeli, & in tuba Dei deſcendit de cœlo. 418. 2. *e*

De fraternitate charitatis opus habetis nobis ſcribi. 593. 2. *b*

Ad Theſſalonicenſes II.

2. *Myſterium iam operatur iniquitas.* 508. 1. *a*

3. *Si quis non vult operari, non manducet.* 654. 2. *b*

Ad Timoth. I.

1. *Qui prius blaſphemus fui & perſequutor, & contumelioſus, ſed miſericordiam Dei conſequutus ſum.* 579. 1. *a*

2. *Saluabitur per filiorum generationem.* 704. 2. *c.* 979. 1. *b*

Adam non eſt ſeductus, mulier autem ſeducta in prauaricatione fuit. 743. 1. *d*

5. *Si quis autem ſuorum, maxime domeſticorum, curam non habet, fidem negauit.* 761. 1. *b*

Ad Timotheum II.

4. *Erit enim tempus cùm ſanam doctrinam non ſuſtinebunt, &c.* 9. 1. *e*

Repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ. 476. 2. *a*

5. *Quæ habitauit primum in auia tua Loide, & matre tua Eunice.* 375. 1. *b*

Ad Hebræos.

3. *Quæ domus ſumus nos, ſi fiduciam, & gloriam ſpei vſque ad finem firmam retineamus.* 352. 2. *e*

4. *Non eſt vlla creatura inuiſibilis in conſpectu eius, omnia autem nuda & aperta ſunt oculis eius.* 447. 1. *d*

5. *Non præſumit ſibi honorem niſi à Deo vocatus, vt Aaron.* 553. 1. *c*

Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt. 928. 2. *c*

10. *Irritam quis faciens legem Moyſi ſine vlla miſeratione duobus, &c.* 1011. 1. *c*

11. *Fide plurimam hoſtiam Abel, quam Cain obtulit Deo.* 444. 2. *c*

Quibus dignus non erat mundus, in ſolitudinibus errantes, &c. 838. 2. *a*

12. *Recogitate eum, qui talem ſuſtinuit à peccatoribus contradictionem.* 365. 2. *b.* 504. 2. *a*

In diſciplina perſeuerate. Tanquam filius vobis offert ſe Deus: quis enim filius quem non corripit pater. 715. 1. *c*

Epistola Iacobi.

1. *Quod si zelum amarum habetis, & contentiones sint in ordinibus vestris.* 876. 1. d
5. *Sufferentiam Iob audistis, finem Domini vidistis.* 611. 1. a
Thesaurizatis vobis iram in nouissimis diebus. 614. 1. e

Epist. Petri I.

1. *Quasi modo geniti infantes, lac concupiscite, &c.* 10. 2. c. 47. 1. a
In quem desiderant Angeli prospicere. 143. 1. c
Et si patrem invocatis eum qui sine acceptione personarum iudicat secundum uniuscuiusque opus in timore. 503. 1. c
Quem cum non videritis diligitis: in quem nunc quoque non videntes creditis. 548. 1. c

Epist. Petri II.

2. *Aspectu enim, & auditu iustus erat* 351. 1. d

Epist. Ioannis I.

2. *Filioli mei haec scribo vobis vt non peccetis.* 772. 1. b
3. *Similes ei erimus, & videbimus eum sicuti est.* 241. 1. c

Apocalypsis.

1. *Habebat in dextera sua stellas septem.* 572. 1. b
Habeba: in dextera sua Stellas septē, &c. 830. 2. b
2. *Ecce missurus est Diabolus aliquos ex vobis in carcerem.* 274. 1. a
Vobis autem dico qui Thyatirae estis. 801. 2. e
3. *Vtinam calidus esses, aut frigidus.* 75. 1. e
Seruasti verbū patiētiæ meæ. 203. 2. e
Ecce dedi ostium apertum coram te. 254. 1. b
Habes pauca nomina in Sardis. 358. 1. e
Ecce dabo de synagoga Satbanæ, qui dicunt se Iudæos esse, & non sunt. 601. 2. b
4. *Et intus plena sunt oculis.* 832. 1. e
Sedilia viginti quatuor. 204. 1. b
5. *Et omnem creaturam, quæ in cœlo est, & super terram & sub terra, &c.* 2. 1. c
Ecce vicit leo de tribu Iuda radix Dauid aperire librum. 325. 1. d
Dignus es Domine accipere librum, et aperire signacula eius. 910. 2. e
6. *Vidi subtus altare animas interfectorum.* 89. 1. a. 379. 1. a
7. *Et tribu Iuda duodecim millia signati.* 195. 2. c
Et vidi alterum Angelum ascendentem ab ortu solis habentem signum Dei vivi. 384. 2. c
Hi sunt qui venerunt de tribulatione magna. 627. 2. b
9. *Aperuit puteum abyssi, & ascendit fumus putei.* 49. 2. a
12. *Et misit serpens ex ore suo aquam.* 572. 2. e
Et in vtero habens, & clamabat parturiens. 679. 1. e
Signum apparuit in cœlo, mulier amicta sole, &c. 970. 2. a
13. *Occisus est ab origine mundi.* 44. 2. b
14. *Opera enim illorum sequuntur eos.* 382. 1. e
Beati mortui, qui in Domino moriuntur. 382. 1. d
Amodo iam dicit spiritus, vt requiescant à laboribus suis. 630. 1. b

LOCAS. SCRIPT.

17. *Habens poculum aureum in manu sua* 88. 1. *b*

18. *Vidua non sum, & luctum non videbo.* 133. 1. *d*

Va, va, ciuitas illa magna Babylon. 906. 1. *c*

21. *Ciuitas non eget sole, neque luna, &c.* 41. 1. *b*

21. *Et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum.* 369. 2. *a*

Et ego Iouones vidi sanctam ciuitatem Ierusalem nouam descendentem de cœlo. 466. 2.

FINIS.

INDEX

INDEX RERVM SELECTIORVM.

A.

Abſtinentia vitiorum regna deuaſtat. 753. 2. d

Abundantia donorum auctorem Deum deſignat. 766. 1. d

Acceptio perſonarum omnibus fugienda maximè Principi, Regi, &c. 241. 1. a

Academiarum Collegæ notantur. 991. 2. d

Actio gratiarum.

Multiplicat diuina beneficia, 424. 2. d. minus placet Deo vbi non ab omnibus ſimul exhibetur, qui beneficia receperunt. 539. 1. c. actio gratiarum in Eucnariſtia. 353. 2. b

Adam.

Creatus extra paradiſum, vt gratuitæ Dei munificentiæ naturæ donum adſcriberet. 565. 1. c

Adoleſcens.

Adoleſcentum ad virtutis progreſſum multum intereſt, inter quos incipiat. 21. 2. c

Adoleſcentibus ſalutaris diſciplina matris. 374. 2. b

Aduerſitas.

Vnitatem, & concordia parit, proſperitas diuiſiones. 543. 1. a aduerſitas, & proſperitas non longe diſtant, ſe ſe inuicem comitantur. 390. 1. c

Adulter pęnè deteſtabilior eſt, quam idololatra. 1001. 2. b extremam Dei derelictionem metuat. 1003. 2. c

Affectus.

Affectus virtutis cordialis maxime Deo gratus. 157. 2. c. caſtus ſolum Deum quærit.

Affectus gratitudinis adeò nos cum noſtro benefactore coniungit, vt difficulter ſeparatio fiat. 301. 2. a

Affectus adulter, qui à Deo ad creaturas deſcendit. 1000. 1. a

Affines relinquere, primus gradus perfectionis. 35. 1. a

Afflictio.

Afflictio qua peccatum tollitur non eſt afflictio qua peccatum introducitur. 274. 2. e

Afflictiones corporis poſt Chriſtum efficaciſſimæ ad impetrandum.

dum. 172. 1. c. ducunt ad Christum. 347. 2. d
Ad afflictos promptissima Dei misericordia prosilit. 366. 2. c

Altare.

Altari Christi abutitur qui sola victos temporalis causa seruit altari. 152. 1. a
Ambitionis animositas, vt charitati comparatur. 984. 1. e

Amicitia Amicus.

Amicitia cum impijs non est ineunda pijs, & religiosis viris. 284. 2. b
Amicitia vera, quæ? 392. 1. d. quæ est ex ratione validissima. 393. 2. c quæ ex Deo est, à principio perfectissima est. 394. 1. b
Amicus vel regno præferendus. 392. 1. d. nos excitet à somno peccati. 393. 1. e. amicus fidus Angelus. ibid. 2. e
Amicorum in morte debemus parare nos ad eandem viam. 560. 2. b
Amicus fidus qui nos excitat à somno peccati. 393. 1. e quia custos ieiunium ministrat. 343 1. b

Amor.

Amor Dei omnibus patentissimus, non sic rigor iustitiæ. 4. 1. a. is est qui vel dormientibus obrepat, si vigilantibus non possit. 4. 2. c. & 5. 1. a. Quantumuis festinans in nos calamitates præuenit. Amorem Dei adauget humilitas. 204. 1. a
Amor Dei tortor suæ benignitatis thesauros manifestat. 4. 2. a. Amor diuinus, vt eget natura humana. 752. 2. b
Amor verus charitatis minime pendet à præsentia corporali dilecti. 209. 1. a
Amor Christi ostendit sumptum suæ passionis pro vna erratica ouicula velle accommodare. 242. 2. a
Amor amorem conciliat. 222. 1. a
totat subditorum voluntates ad se rapit. ibid.
Amoti demus operam, dum in hac nocte sumus, qui nobis Iesum reuelabit. 272. 1. d. 2. c
Amat vere Deum qui ab amoris operibus cessare nescit. 199. 1. b
Ab amore in Deum, insignia virtutis opera proficiscuntur. 202. 2. d
Amor carnalis occidit, vbi Christus nascitur. 167. 1. a
Amor pœcuniatum abest à Christi schola. 739. 2. b

Angelus.

Angelorum visio sanctis viris promittitur. 52. 2. b. illorum auxilium sanctis præsentissimum ibid. 53. 2. b. eorum ministerio natura humana honoratur, & seruatur a Deo. 464. 1. c. singularis eorum tutela circa pueros. ibid. 2. b
Angelorum cursus, & si velocissimos, & ipsos Angelos transilit Deus, adeò suis creaturis adesse festinat. 828. 1. c. Angelorum gentilia humilitas, & exinanitio. 252. 2. b

Anima.

Animæ steriles Christi passione fœcundantur. 59. 2. a. Animarum negotium periculosum. 831. 2. c earum pastores sic debent affici vel vnius amissione, ac si omnes amittant. 501. 2. e
Animabus proximorum, qui benefacit lucrum habet maximum. 764. 2. c

Animus.

Animum gratum nulla potentia separare potest à benefactore suo, 301. 2. a
Animo tuo quo versas id facili negotio in alijs præcognosces. 289. 2. b

Annus.

Anni multi docent misericordiam in

in peccatores. 52. 2. c
Anni multi breuis ſpatij pœnitentia compenſantur. 789. 1. c

Anus.

Aniculæ feruentiores in ſpiritu dedecus inferunt Eccleſiaſticis tepidis. 633. 2. b

Appetitor.

Appetitores, qui ſolas amant ſedens vt caput reclinent, fures. 16. 1. c

Ariditas.

Ariditas tollitur per eleemoſynam. 659. 2. d

Aſcenſio.

Aſcenſiones in corde meo parandæ ſemper ad altiora ſcandendum. 277. 1. b

Aſpectus.

Aſpectus Chriſti D. ſalutaris. 608. 1. a
Ex aſpectu Dei maximus honor rebus creatis accreſcit. 14. 1. d

Auaritia Auarus.

Securiſſima catena eſt auaritia ad tenendos homines. 148. 2. c. auaritia, & impudentia aulicorum. 688. 1. c. auaritia omnes humanitates expellit. 850. 1. a. homines conuertit in feras. ibid.
Auari homines ſuſtibus agendi, non enim benignitatem nouerunt. 848. 2. c

Aurum.

Vbi aurum ibi dolus. 48. 2. c. abſit longe ab Eccleſiaſticorum corde. 868. 2. c. auri ſitis inextinguibilis. 88. 1. d. 686. 2. c
Auorum nobilitas maxime gubernatores facit. 51. 2 b

Auxilium.

Auxilium diuinum antè nobis eſt quàm hoſtium impetus. 305. 2. d
Auxilium diuinum expectet qui vult cooperari. 231. 2. d
Auxilium ſanctorum humilitate acquiritur. 226. 2. a
Auxilij diuini prætextu nemo ſe ab operibus excuſet. 231. 2. d
Auxilia aliena non requirit eleemoſyna. 659. 2. d
Auxilia diuina alijs vtilia, ne inter vacua, & inania detineas. 1007. 2. c

B.

Bacchanalia.

BAcchanalia fugantur a Ieſuitis. 691. 2 c

Baptiſmus.

Baptiſmi Chriſtiani præſtantia. 466. 2. c

Benefactor.

Benefactori tuo ſemper adherere præclarus eſt gratitudinis affectus. 300. 2. c. Benefactori noſtro ſtricte nos iungit affectus gratitudinis. ibid. in benefactore ſuo gratus animus id ſolum attendit, quod beneficium fecit. 591. 1. c. a benefactore nulla potentia animumt gatum ſeparare poteſt. 301. 1. a

Beneficentia.

Magnitudini Dei adeo reſpondet, vt quo plus quis habeat de Deo, eo beneficentior inueniatur. 427. 1. Deum magnificat, ſeueritas quaſi minuit. ibid. 2. beneficentia Dei tam longè abeſt, vt queat exhauriri; vt ab vno dono, ad alia plura, & maiora exurgat. 562. 2 c. beneficentia duplicem Dei ſpiritum deſignat, ſeueritas ſimplicem. 427. 2. a
Beneficentia in homines diuinitatem prædicat. 491. 2 a

Beneficium, benefacere.

Beneficia Dei in homines ipſo ſole clariora. 5. 1. b. ea ſolet aſſequi labor dolor, & ærumna. 491. 1. d vitam vndequaque inferunt. 85. 1. b. non finiuntur in prima beatitudinis viſione. 596. 2. c. exci-

tant nos ad alia, & alia, petenda. 77. 1. c
Beneficia manus diuina vbi cœpit effundere, ceſſare neſcit 834. 2. a
Beneficia diuina multiplicat gratiarum actio. 424. 2. d
Beneficium Deus differt, vt ipſum duplicet. 223. 2. d
Beneficia diuina carnales fratres, ac conſanguinei nobis promptius, quam aliquid aliud impediunt. 420. 2. d
Beneficiorum Dei recordatio grata. 776. 2. c. Cui ſemel benefecit Deus iam, quaſi ex conſuetudine ſemper benefacit. 83. 2. b
In beneficijs, acceptis, qui Deum authorem non videt, cœcus eſt. 537. 2. a
Beneficia Ieſu in ſeruos adeò magna ſunt, vt egeant nouis nominibus, quibus explicentur. 23. 1. c tanta ſunt, vt à nulla creatura valeant ſuſtineri. 45. 1. b
Beneficia hominis è mortis vena proſiliunt. 85. 1. b
Beneficia vltro oblata ſuſpecta ſunt, & ideò examinanda ne ſub illis lateat damnum. 86. 1. c
Beneficia ſiue vllius iniuria facienda. 371. 1. b. Quæ aliorum officiant ſaluti ſpirituali bonus vir nolit. 372. 2. a
Beneficium qui accepit in benefactore ſuo, id ſolum ſpectet quod ſibi extitit ſalutare. 591. 1. c
Beneficij accepti memoria vim culpæ imminentis frangit. 301. 1. a. 2. b.
Benefacere proximorum animis non potes ſine lucro. 764. 2. b

Benignitas.

Benignitas, & dilectio Dei patentiſſima omnibus, non ſic rigor iuſtitiæ. 4. 1. a. ea eſt, vt vel dormientibus obrepat, ſi aliter præſentiri non valeat. ibidem 2. c benignitatem quari non agnoſcunt. 848. 2. c

Bona.

Bona diuina excitant nos ad alia, & alia petenda. 77. 1. c
Bona diuina quanta. 762. 1. b non finiuntur in prima beatitudinis viſione. 596. 2. c
Bona Ieſu tanta ſunt, vt à nulla creatura queant ſuſtineri. 45. 1. b
Bona creata diſparent in conſpectu diuinorum. 749. 2. c
Bona huius mundi deſpiciat, & ſolis cœleſtibus viuat, qui perfecte Chriſtum ſequitur. 800. 1. b
Bona temporalia rapidiſſimo motu euanent, non ſic ſpiritualia. 462. 1. mundialia bona deperiuntur, ab eis autem obortæ culpæ æternum manent. 842. 1. c bona creata ſolum nouerunt à nobis abire. 682. 2. c. bona terrena à corde excludenda. 783. 2. c bona etiam minutiſſima dimittant, qui ſequuntur Chriſtum. 29. 1. a
Bona mundialia impiorum mentibus hærent, cœleſtia quantocius elabuntur. 140. 1. c. bona temporalia crebris defectibus, & ruinis mouent homines vt caueant diuinam iram. 297. 2. d
Bona caduca caducos, æterna æternos faciunt ſuos ſpectatores. 298. 1. d. 2. b. bona ſpecularia non ſic efficacia ad trahendum homines, quam mala. 299. 1. c bona carnalia neſciunt comitari poſſeſſorem ſuum. 90. 1. b. Quæcumque carnalia bona finem habent, ſola diuini ſpiritus dona æternari poſſunt. ibidem. Bona fugiunt malos poſſeſſores. 726. 2. b. bona duplicata, longam ſufferentiam, expectationemque requi-

requirunt. 124. 1. e, bona omnia dantur, & mala pelluntur, vbi Deus ſanat. 313. 2. e

Bona laudanda, ad mala cœcutiendum tibi eſt. 439. 1. d. bona tibi ne ſint in malum aliorum. 727. 2. a, bona, ac fauores occultandi, ne inanis gloriæ iniurias patiantur. 451. 2. b

Bona Eccleſiaſtica, vt poſſint ſeruire Regibus. 866. 2. a

Bona mundialia ſunt entia rationis ficta. 94

Bonorum omnium authorem ſciri amat Deus. 643. 1. d

Bonorum noſtrorum authorem ne cognoſcamus felicitas temporalis obtenebrat. 495. 1. e

Bonorum mundialiũ poſt viſam crebram ruinam nihil miſerius, quam illis fidere. 843. 2. a, eorum incauta receptio ſæpe hominem deſperatum iam, & deploratum deſignat.

Bonis terrenis, & temporalibus inhiantes muto aguntur ſpiritu. 312 2. b, noli illis incumbere, vbi ſpirituale negotium agitur, 419. 2. b, eis non immorandum. 785. 2. d in Bonis acceptis qui Deum authorem non vidit cæcus eſt. 537. 2. a

Bonitas.

Bonitas ſumma Dei in trahendis indignis. 189. 2. b

Bonitatis diuinæ non eſt ſupplicium inferre ante peccatum. 566. 2. a

Bonitatem immenſam Dei non magnificat percuſſio hominis, ſed potius exinanit. 427. 2. e 428. 1. a

Bonus.

Cum bonis familiaritas, & conſuetudo potens ad radicem vitiorum extirpandam. 190. 2. d

C.

Calamitas.

CAlamitates habent Chriſtum. 348. 1. b vide *Labores.*

Citius inueniunt maiores. 905. 2. b.

Canes.

Auſpicium victoriæ Chriſtianæ. 236. 1. a

Caſtitas.

Caſtitas dominari facit. 625. 1. a, coniugia fæcundat ad filiorum procreationem. 701. 1. b. caſtitas coniugalis continentiam vidualem inducit. 97. 2. a

Caſtitatis murus ſemper integer, & inexpugnabilis. 296. 2. d

Ex caſtitate dominatus. 625. 2. d

Cadere.

Cadere in virtutum culmine periculoſius quam cadere in ſentinis vitiorum. 74. 1. e

Cæcitas, cęcus, cæcutire.

Cæcitas duplex in ſe nullum videre malum, quod eſt, & in alijs videre, quod non eſt. 286. 1. b

Cæcus eſt qui in acceptis bonis Deũ authorem non videt. 537. 2. a

Cæcutiunt in via omnes ad omnia, mors reuelat, quod habuerit homo. 600. 2. c

Cæcutiendũm tibi eſt ad mala, laudanda bona. 438. 2. b

Cœlum cęleſte.

Cœli porta non ſolum pauperes, & pedites capit, ſed etiam excelſos Principum currus. 244. 1. b

Cœleſtis muneris adducendi poteſtas penes nos eſt. 335. 1. c

Cœleſtis domus quiſquis teris viam, caue ne deflectas ad diuerticula. 452. 2. b In cęleſti domo maximi huius vitæ labores exigui videbuntur aut nulli. 453. 2. d

Cœleſtia anxie curat dæmon nobis odioſa, & inuiſa facere. 326. 1. b ad cœleſtia, & ſuprema ex imis perueniendum. 466. 1. [illegible] cœleſtia contemplans, & impiorum glorias emortuas, immò penitus

non

non esse iudicabis. 134.1.d
Cęlestia bona quantocius impiorum mentibus elabuntur, mundialia hærent. 130. 1. e. cœlestia bona quanta. 762. 1. b. Quam gratis acqnirantur. 148.1.d
Cęlestia qui meditatur, trahit illa. 966. 1. e
Cęlestium rerum cognitio acuit oculos, ne fallantur. 134. 1. c

Charitas.

Breuissimo compendio nos Deo vnit, & ibi confirmat. 176. 1. a
Charitas vera non pendet à præsentia dilecti corporali. 209. 1. 2
Charitas Christianæ fidei fundamentum. 25. 1. e
Charitas Christi adeò patientissima, vt imam nesciat contemnere ouē immò se totum pro illa impendat. 242. 2. b
Charitatis ingenium, & acumen maximum in iuuandis proximis. 442. 1. a. illius perfecta vnio signum est electorum in Christo. 76. 1. b. Eius triumphus in Christi lacrymis. 912. 2. c
A charitate in Deum insignia virtutis opera proficiscuntur. 202. 2. d

Christus.

Vbi nascitur, occidit carnalis amor. 167.1.a. nobis est pro vniuersis armis aduersus dęmonem. 293. 2.c. ab hominibus bona sua exigit cum fęnore. 193. 1.a. parem gratiam intulit antiquę seueritati. 775. 1. c adeo rigorosus exactor est vt iudicaturus non tam debita requirat, quam fœnora. 193. 2.c. in suis bonis elargiendis pro mercede nullam inæqualitatem facit. 195. 2. d omnia singulis propomit volens æquales habere filios in honore, & dignitate. ibi. in Moyse, & Prophetis patentissimus est. 41. 1. b. nihil à nobis non pretio emptum accipit. 70. 2. b. pro vno solo homine impenderet, quod pro omnibus. 242. 1. d. velociot ad nos venit, quam quoduis malum. 706. 1. a. ad vnius hominis perditionem sic afficitur, ac si omnes amittat. 501. 2. e. longè superat laudatores suos in laudum retributione. 512. 2. b. Christus, & lucri amor se mutuo excludunt. 795. 2. a
Christi sectatores intra auitæ humilitatis fines se continere curent. 262. b. etiam minutissima bona dimittant. 29. 1. b. dimittant prius retia. 31. 1. d. Christi munus nescit sterilescere, semper proptio gaudet augmento. 59. 2. a. Christi D. passi exemplum maximè suorum leuat labores. 118. 1. c. Christi D. mors potens, vt suorum animas excitet in vitam. 145. 2. d. Christi altaribus adesse sola victus temporalis causa periculosum est. 152. 1. a. ad Christi compatationem vilescunt vniuersi Patriarchæ. 85. 1. e. Christi viuentis ex mortuis humilis fides arguit filios immò primogenitos in Dei populo. 239. b. Christi charitas, adeò patiens, vt imam nesciat contemnere ouē sed & pro illa se totum impendat. 242. 2. b. Christi facinorum veritatem ipsi verbi inimici testantur. 264. 1. d. Christi verbi suauitas, & beneficentia congregat, & cicurat efferatissimos quosque, vbi de ornatu sermonis. 436. 1. a. Christi humilis, vbi fides, & reuerentia præcesserit, sola venit victoria voce. 506. 2. b. Christi virtus euertit peccatorum adunationem difficulter expugnabilem. 471. 2. a. Christi conspectus in peccatore, nihil prius elicit, quam lacrymas. 184. 2. d. infloit in respectos, id quo egent, in peccatores veniam, in mortuos viam. ibid. Christi D. suma mundities expāditur. 522. 1. d.

de

de Christi rore omnia vegeta virtute florent, & arentia hominum ossa conuertuntur in ligna paradisi. 559. 2.e. Christi perfectus assecla, nihil magis optat, quam videre Christum 607. 2.c. illius sequela, & oculorum illuminatio connexæ sunt 608. 2. e. Christi aduentus post mortem maxime metuendus, & cauendus. 615. 1. e. Christi mensa fugat comessationes, & ebrietates. 689. 2.D. gustus in fidei veritatem omnibus communem trahit. 125. 2. c. eius spiritus amat latebras. 910. 1.c. Christi corpori impressæ, quantum ac quale cœleste gaudium manifestant. 454. 2. c

Christo qui appropinquant, & ab eo recipiuntur, licet peccatores fuerint, iam peccatores esse desinunt. 153 2.d. 154. 1. a. Christo non immoritur, qui adhuc studet corporis ornatui. 83. 2. a. Christo, vel leuissima obsequia accepta. 9. 1. e 2. d. Christo D. quorquot appropinquant coronas accipiunt, & sub regio splendore refulgent. 612 1. d. Christo D. noluatorum leuitas odiosa valde est. 613. 1. c

Christum qui sequitur in primis parentes relinquat. 35. 1. a. omnia huius mundi bona despiciat, cœlestibus viuat. 800. 1. b. Christum calamitates halant. 384. 1.c. ubi illum immortem ire vident, vniuersæ creaturę se se etiam in mortem præcipitant. 397. 1 b

A Christo D. ad altiora semper transire discimus. 576. 2. e. illo affulgente concupiscentia carnalis euanescit. 166. 2. d. in eo solo sequendo necessitatem consultationis mundiales ponunt, quasi solum illum suspectum habeant. 147. 1. c. A Christo qui magna velis comparare, egredere à tuis. 218. 1. c. quæ tuis separatio a Christo suspecta est. 131. 2. a

Christianus, Christianum.

Christiani legitimi signum est, quod alios Christo acquirat. 20. 1. c. illius solum proprium est, quod sit discipulus Dei: in quo signum verę Ecclesię. 592. 2. a. ille probatur, qui nominis virtutes operibus implet. 908. 2. d

Christiani supra legum præscripta operari debent. 6. 1. a

Christianis valde saluutare est non respondere conuitijs. 216. 1. d. interna, & externa mortificatio illis necessaria. 801. 1. d

Christianæ vitæ incumbens quæ sunt illius communia perficere contendat non curans præ illis singularia. 534. 1. c

Christianum est minima, & abiecta amplexari. 798. 2. a

Ciuitas.

Ciuitas incontinentium sola est, & hostibus patet. 296. 2. c

Ciuitas tota nobilis personæ luxuria inficitur. 166. 1. a

Ciuitatis sustentacula studeant ruinis agricolarum, & operiatorum reparandis. 229. 2. d

Ciuitates custodit pudicitia. 296. 2. d

Clementia.

Clementia nihil magis regium. 51. 1. d

Clericus.

Cleticus, & iudex secularium non bene conueniunt. 345. 1. b

Cogitatio.

De Cogitationibus hominum etiam minimis Deus triumphat. 182. 1. d

Cognatio.

Cognatio naturæ humanæ facit Iesum hominibus propitium. 142. 2. a

Cognationem relinquere primus est

est perfectionis gradus. 35. 1. a
Cognatorum affectus emortuus Dei beneficio. 898. 2.a

Cognitio.

Cognitio rerum cœlestium oculos acuit ne fallantur. 134. 1.c. Cognitio rerum humanarum nihil prius, quam lacrymas educit. 912. 2.c

Cognomen.

Cognominibus Sanctorum insigniri vtile, & religiosum est viro, 376. 2. d
Collegæ Academiarum in electionibus suis notantur. 991. 1. d

Colloquium.

Colloquium cum fœminis rigidum, & auiterum, maximè si à pudicis, & religiosis viris prodeat. 106. 2.c

Communitas.

A communitate non discedendum. 554. 2. b

Compositio.

Compositio hominis exterioris. 683. 2. b

Conceptio.

Conceptio Marianæ in primo ingressu nulla fœditas. 861. 1. c

Concionator.

Concionatores non verborum strepitu, sed exemplo tanquam hamo homines capient. 52. 2

Concordia.

Concordia inter socrus, & nurus. 623. 2. b. & 624. 1. e. 2. b. concordia in precibus plurium efficacissima ad impetrandum. 533. 1. a. concordia Dei victrix ipsam quasi veritus, & exosculatus Deus. ibid. potentissima ad trahendum Deum. 981. 1. a

Concupiscentiæ.

Euanescit Christo Iesu affulgente. 166. 2. d

Confessio.

salutaris. 629. 1. c. confessio humilis efficacissimum remedium ad expugnanda peccata. 94. 2. d

Conformis.

Conformes debemus fieri Iesu in omnibus 33. 2. d. & Dei voluntati, non impatientes.

Coniugium, coniugati, coniugalis.

Coniugia fœcundat castitas ad filiorum procreationem. 701. 1. b
Coniugatæ fœminæ præter mariti vultus, alios vel angelicos formident. 98. 1. b
Coniugalis castitas continentiam vidualem inducit. 972. 2. a

Creator.

Creatoris placitis qui obsecundat, ab omni creatura adiuuatur. 255. 1. b. manus in nobis occultari non potest. 349. 2. a

Creatura.

Creatura insensibilis nos docet satis facere Deo pro cõmissis. 248. 1. b non tam saluat, quam condemnat peccatores. 126. 2. a. Creaturæ adiuuant Deo obsecundantes. 255. 1. b. dolent non prodesse homini. 510. 2. c. dirè peccatores tractant. 410. 1. a. hominis ingenia venerantur vniuersæ creaturæ, vel ipsa gehenna. 510. 2. d creaturæ visa morte creatoris mori festinant. 397. 1. b
Creaturarum ruinæ à Deo factæ efficacissimæ sunt, vt hominum corda conuertantur. 863. 2. c. earum placita ne expectes, vt Deum sequaris. 7. 2. b. earum angustiæ profusissimam Dei misericordiã coarctant. 558. 1. d. earum vestigia ne sequaris dum Deum ducem habes. 8. 2. d. Creaturas quibus fidant non sinit Deus dilectis suis. 481 1. c. otiosas esse non patitur. 549. 1. b. vniuersæ pro crumena sunt. Christi pauperibus. 869 2. c

Credulitas.

Illius robur præſtatius à rebus proprijs. 809. 2. b. Credulitatem firmius adhibemus ijs, quæ penes nos ſunt, quàm quæ in alijs videmus, ibidem.

Crimen.

Crimina maiora maior ſequatur humilitas. 283.1.b

Culpa.

Vbi non eſt, vel leuis diuinæ manus attactus ſufficit. 523.2.c. A bonis temporalibus obortæ culpæ æternum manent, bona autem cito depereunt. 842. 1. d. 2. a maiores culpas maior ſequatur humilitas. 283.2.b. culpas eorum, qui ſub tua non ſunt poteſtate, nullo zeli prætextu velis caſtigare. 853. 1. d culpæ imminentis vim frangit beneficij accepti memoria. 300.2.b

Cultus exterior ſine interiori Deo abominabilis. 902.2.c

Cura.

Curam habeant Domini virtutis famulorum. 613.1.a. curis ſæcularibus qui ſe immiſcent, ſanctitatem non adipiſcuntur. 469.1.d

Curiales.

Curiales myſtæ ſint principibus neceſſarij, ab eiſque independentes. 163.2.c

Curiales idololatriæ proximi. 977. 2. a

Curioſitas.

Principum in raptis videndis carpitur. 712. 2.c

Conſanguineus, Conſanguinitas.

Conſanguinei nihil promptius faciunt, quam impedire nobis diuina beneficia. 420. 2. d eorum affectum emortuum eſſe Dei beneficium eſt. 898. 2. a Vide *Propinqui*

Conſanguinitatis vis ne valeat in muneribus Eccleſiæ partiendis. 635.1.a.2 b.

Conſcientia.

Conſcientiæ nimia ſecuritas, quam fallax. 265.2.d

Conſilium, Conſiliarius.

Conſilio proprio non hærendum. 719. 1.c

Conſilia aliorum ſpectanda à gubernatore, & iudice. 738.1. d. impiorum non ſumenda. 743.2 b

Conſiliarij vitioſi cauendi. ibid. ab auaritia alieni ſumendi. 744.2.b

Conſiliarij regij tentantur in Principis poſtulatis. 747.1.d.2.d

Conſolatio.

Conſolationem, & lætitiam in malis ſolus Deus affert. 368.1.e

Conſuetudo.

Conſuetudinis bonæ ea eſt virtus vt etiam in rebus inimicorum ſplendeat. 237.2.c

Conſultatio.

Conſultatio de Deo ſequendo ſuſpecta hominibus non debet eſſe. 147.2.c

Conſultationis neceſſitatem in ſolo Chriſto ſequendo mundiales ponunt. 147.1.c

Contumelia.

Contumeliæ ſunt fœlicitatis calcaria, quæ illam faciunt feſtinanter venire 317.1. patienter auditæ maximam quietem cauſant. 805.1.c

Conuerſio.

Conuerſio peccatorum à ſolo Deo. 699.1. præſtantius opus quam miracula. 447.2.c

Conuitia.

Patienter audita maximam quietem inducunt. 805.1.c. illis non reſpondere quam ſalutare. 316 1.d

Conuiuium.

Conuiuia, vt contraria ſanctitati. 692.1.b paruos errores vehementer mordent 692.1.c.& 694.a.habeant ſapientem virum, cuius preſentia componantur.694.2.c conuiuijs non celebranda ſanctorum feſta.693.1.d.2.c.

Cor.

Cordis intima virtus Deo gratiſſima.157.2.c &158.1.e. cordis benefici vis.603.1.e.cordis ſecreta ſoli Deo creatori patentiſſima. 446.1.e. quæ in corde tractas in alijs, vel ab vmbra cognoſces, in corde meo aſcenſiones parandæ ſemper ad altiora ſcandendum.A corde excludenda bona terrena. 783.2.c

Coronæ.

Corona, & brauium omnibus currentibus, nec deſiſtentibus certa. 530.1.e.& 2.a. illam ne alter accipiat cauendum.196.1.c.2.e.in coronis elargiendis æqualis Deus. 195.1.c.2.d.Corona ſine labore indecora. 560.1.c

Corpus.

Corporis caſtigatio efficaciſſima ad impetrandum. 172.1.c
Corporis ornatui qui ſtudet Chriſto non immoritur. 183.2.a

D.

Damon.

DÆmonis auiditas in perdendo homine. 280.1.c

Damnatus.

Damnatorum pœna tota ſimul miſeros diuexat. 477.1.e.2.d
Damnatis locus deputatus, quam ex ſe horribilis. 295.1.a
Degener eſt, qui parua à Deo petit. 1001.2.c.& 2.a

Defunctus.

Defunctorum onera poſſumus tollere qui adhuc viuimus. 423.2.a
Defunctorum fidelium animæ aliquando apud ſui cadaueris ſepulchra degunt. 426.1.b

Dementia.

Extrema dementia eſt poſt rerum mundialium ruinam illis fidere. 843.2.a

Deſperatio.

Deſperatio non concipienda de vitiorum victoria ſi adſit diligentia. 440.1.b

Deus.

Deus tibi qualis tu Deo. 990.1.b
Honorabilibus titulis nominandus. 271.1.b. ab hominibus exigit bona ſua cum fœnore.193.1.a.hominum labores viribus ipſorum cõmenſurat.113.2.e.114.1.c.2.c.plenit trutina librans vltionẽ.114.1.e Si punitatio menſuram debet excedere, peccatori remittit, vt ſibi illam imponat.ibidem 2.e.in mercedibus, & coronis elargiendis nullam ex ſe inæqualitatem facit. 195.1.e.ſolus Deus prædicatores ſuos in exteras prouincias agit. 218.1.c.differt,vt duplicet beneficium. 223.2.d. Ita eſt auxiliator, vt nolit eſſe totius rei effector.Eſt inter beneficia viſibilis, ſecus inter flagella. 52. vel leuiſſima obſequia accipit.9.1.e.& 2.d.ſe deijcit, & aptat, vt ab hominibus capi poſſit. 10. 2. a. nulli rei tam aſſidet, quam peccatori expectando. 61. 1.b.nihil à nobis niſi pretio emptum accipit. 70. 2. b. quæ petit à nobis, immo & potiora, eadem ſeſe obligat præſtare. 78.2.e.79.i.d.cui ſemel benefecit, quaſi ex conſuetudine ſemper benefacit. Adeò benefacere aſſue-

uit,

nit vt ad virgam ire nesci. 84. 2. d. Deus dæmonio exitialis. 94. 1. b. & ante vitium, & morborum, parat remedium. 306. 1. c. vbi sanat omnia pelluntur mala, veniunt bona. 313. 2. c. se exaltat parcens, se humiliat vindicans. 427. 2. d. nihil exigit præcepto generali quod in se, vel in suis non probauerit. 365. 1. a. solus ille veram lætitiam, & consolationem in malis affert. 368. 1. e. 2. e magni æstimat, quidquid sibi à veris iustis offertur. 381. 1. e. 2. a. quasi medicus temporalis ægro multa permittit peccatori deploratæ salutis. 409. 2. c. tollit ærumnas ab ijs qui earum lucra capere nesciunt 471. 2. b. in temporalibus pœnis æterni supplicij speciem imittit. 480. 1. b. non sinit dilectis creaturas, quibus fidant. 481. 1. c 2. b. tenetur peculiari iure prouidere vbi homo non adest. 485. 1. d. 2. c. vtà se ipso non potest desciscere, sic non cessat ab hominum charitate. Non dedignatur de minimis hominum cogitationibus triumphare. 182. 1. c. 2. a. se ipsum negaret, si homines sua charitate non amplecteretur. ibid.

Deus solus peccatores cernere, inter illos agere, eorum infirmitates sustinere sciuit. 505. 1. b. solus Deus potest homini imperium parare. 508. 2. e. petentis desiderio subuenit, antequam petat. 587. 2. d. humanorum bonorum auctorem se sciri amat. 643. 1. d. non æstimat munera sua, nisi magna. 667. 1. c

Deus solus ad nos venire nouit. 682. 2. c. ab indigentibus trahitur. 711. 1. a. præstantissima largitur munera. 722. 1. e. 2. d. Deus quasi non possit non misereri videtur. 734. 2. a. tunc regnat in nobis, quando solus per se quæritur. 769. 1. a. est facilis erga multitudinem. 770. 2 b

Deus & si iratus in hominem misericordem illapsus omnium miseretur. 602. 2. a. fidelibus adest, vt Dominus speciali prouidentia. 793. 1. d. vigilat in suorum custodiam etiam dormiens, etiam verberans. 804. 1. a. mira pietate ad hominum salutem condescendit. 810. 2. a. nescit cessare in donando. 833. 2. a. sic operatur nostram salutem, vt videatur hominib. indigere. 857. 1. a. citius adest illi, qui inter pugnandum victus est. 832. 2. c. eo vehementius acuit dolores, quo salus vicinior. 822. 1. c

Dei præsentia præstat, vt dolos, fraudes, iniurias facere dediscamus. 47. 1. b. illius consortium timorem incutit 646. 1. d. Dei quidquid est misericordiam docet. 159. 1. a. eius amore adauget humilitas. 204. 1. a. Dei spiritus, nihil prius ob oculos proponit, quam rerum mundialium casum. 132. 2. a. Dei facinus præstantius conuersis peccatorum, quam miracula. 447. 2. c. Vna eius voluntas in omnibus adoranda, & spectanda.

Dei viam, qui currunt & non desistunt, brauium comprehendent. 530. 1. a. Dei manus non sinit otiosas esse creaturas. 549. 1. b. eius magnalia in se peracta non omnibus licet prædicare. 550. 2. b. in Dei donis semper est augmentum. 561. 2. c. Dei sit bonitas in trahendis indignis. 189. 2. a

Dei amor calamitatem præuenit, quamuis festinam. 384. 1. c. Dei amasij arumnis exercentur, laboribus ditantur. 378. 1. b. Dei d manus

manus grauissima ad vexandum. 921. 1. c. sine Dei licentia, & permissione, nullum malum accidere potest. 391. 1. a Dei dilectio omnibus nota, non sic rigor iustitiæ. 4. 1. 2. & 2. a. Dei sequela, & occulorum illuminatio connexa sunt. 608. 2. d

Deo maximè gratus affectus cordialiter virtutis.

Deo soli humani cordis secreta patentissima. 446. 1. c. vel lapis oblatus manet alta mente diuina repostus. 456. 2. a. festissimum est Deo, quidquid hominum saluti conducit. 489. 2. c. si Deo sis curæ, nihil æstimes à creaturis derelinqui. 595. 2. b

Deum videre cupiens, semper videre sitit. 680. 1. a

Deum bonorum auctorem designat abundantia. 766. 1. b

Deum ne tibi quasi obligatum expectes, sed eius gratiam inquirere festinat. 530. 2. b. ilium sustinere debemus eius voluntati conformes. 302. 1. b. qui sibi Deum cupit deuincere, duret in actibus humanitatis. 408. 1. b. Ad Deum labores trahunt. 217. 1. a. Ad illum citius peruenitur illis virtutibus incumbendo.

Deum qui vobis expectare nouit, etiam duplicare lucrum. 223. 2. d

Deum, vt alliciamus multum prodest locus, vbi ingens aliquod accepimus beneficium. 253. 1. d

eum quasi torquet dilectio. 4. 1. a

Deum ducem habens creaturarum vestigia ne sequaris. 9. 1. a. qui Deum auctorem non videt in bonis acceptis cœcus est. 537. 2. a

qui Deum sequi voluerit, ne expectet creaturarum placita. 7. 2. b. ad Deum nulla securiori via, quam per descensum itur. 828. 1. c

qui Deo impletur neminem fraudare sciuit, aut lædere 46. 1. c. A Deo vno qui deficit in multitudinem incidit tyrannorum. 76. 1. b

A Deo discedentibus, quid eueniat. 131. 2. A Deo non respici, nostra desidia est. 251. 1. A Deo alienus valde hominis interitus. 608. 1. ab eo nobis promissa, quasi possessa habentur. 516. 1. c. 2. a. in eo colendo tota vis felicitatis humanæ. 594. 1. a. & 2. a. in solo Deo sequendo necessitatem consultationis mundiales ponunt. 158. 2. c. ab illo solo conuersio peccatorum.

Diabolus.

Veritatis osor. 99. 1. d. Totus in delendis peccatis ne appareant. 122. 1. a. peccatores suos qui ignorat. 268. 2. a. nullis iustorum conuentibus non se ingerit, nullibi ab illo eris securus. 265. 2 d. vt sanctos expugnet de sanctitatis castris arma mutuatur. 293. 1. b anxie curat nobis odiosa, & inuisa facere cœlestia. 326. 1.

Est causa præcipua malorum omnium. 680. 1. b. facit homines terrenis deditos. 681 1. b

Diaboli impudentia est, vt inter Angelos medius consistat. 165. 2. c eius manus homini acerbissima. 273. 2. c. eius cruciatus est vbi virtus floret. 293. 2. a. irreuocabiliter abire cogitur à Iesu. 336. 2. c nimis auidi in hominibus perdendis dæmones, in hoc alteri cedit nullus. 280. 1. c

Diabolo exitialis Iesus. 304 1. b

Dies.

Dies ærumnarum integri, & completi apud Deum. 472. 2. c

Dies hominis censentur ex ærumnis. 774. 1. a

Difficultas.

Difficultates maiores proponendæ sunt Euangelicis Heroibus in prin-

principio virtutum. 36. 1. b

Dignitas.

In Dignitate constituti non debent honorem & emolumentum sibi appetere, alijs laborem, & opera relinquere. 15. 2. b
Dignitates Ecclesiasticæ ne dentur iuræ consanguinitatis. 635. 1. a

Dilectio.

Dilectio vera in Deum, ab amoris operibus cessare nescire. 199. 1. b
Dilectio Dei omnibus patentissima, non sic rigor iustitiæ. 4. 1. a
Dilectio quasi Deum torquet. ibid.
Dilectio in Christum illum tenet pene inseparabiliter. 914. 2. a

Discipulus Disciplina.

Discipulum esse Christi proprium est solius Christiani. 592. 2. a
Disciplina matris salutaris adolescentibus. 374. 1. b
Disciplina magistrorum superat parentum in filios operam. 324. 2. c
In Disciplina Christiana in dies proficiendum est. 278. 1. a

Divinitas.

Diuinitas pauperes ad se trahit. 606. 1. c
Diuinitatis notitiam, non potest infirmitas humana sustinere. 597. 2. d

Divisio.

Diuisio, & multitudo Deo contraria. 267. 1. c. In diuisione summa inuenitur perditio. 317. 2. c
Diuisione quęcunque machina quantumuis concors dissoluitur.

Divitiæ, Dives.

Diuitiæ sæculares mortu rapidissimo euanent. 462. 1. c
Diuitiæ mundiales impiorum mentibus hærent, at cœlestia bona quantocius elabuntur.
Diuitiarum contemptu totum peccati regnum corruit. 145. 1. a
Diuitiæ, & paupertas famulantur virtuti. 244. 2. b
Diuitiarum sitis inextinguibilis. ibid.
Diues nunquam solus perijt. 781. 1. a
Diuites etiam regnum cœlorum possunt intrare. 243. 2. d
Diuitium cupiditates instar fœminarum prægnantium. 949 1. b

Doctrina.

Doctrina Iesu. 99. 2. d. Doctrina hæreticorum ex quo falsitatis conuincatur. ibid.

Dolor.

Dolor perfectus de peccatis nullum sibi terminum perscribit in satisfactione peragenda. 200. 1. d
Dolores huius vitæ paulatim, & diuisim, non sic præmia illorum. 475. 2. a
Dolor verus solus qui ex amore perfectæ salutis procedit. 957. 1. c
Dolores tunc Deus acuit quando appropinquat salus. 812. 1. a

Dominus.

Domini famulorum curam habeant. 622. 1. & seq. d
Domini sic tractent subditos, vt sibi superiores putent. 311. 1. c
Domini sic puniant subditos, vt immediatè, post punitionem ab ipsis subditis honorentur. ibid.
Dominorum vanissimus titulus, vbi mortales subditi. 507. 2. c
Dominos præstantes decet æqualitas circa subditos. 240. 2. b.
Dominatus ex castitate. 625. 2. a

Domus.

Domus religiosæ erectio opus Deo gratissimum. 455. 2. d
Domus cœlestis, qui teris viam, caue ne ad diuerticula deflectas. 452. 2. b. in domo cęlesti maximi huius vitæ labores exigui, aut

nulli videbuntur. 453. 2. d. domus Dei componit affectus mundanos. 12. 2. b. illius habitatio adeò dulcis, vt Angeli ab ea non nisi missi discedant. 13. 2. b. in illa laborandum. 15. 2. b. sancte, & deuote agendum. 30. b. domus Dei gloria absorbet omnium pristinorum laborum recordationem. 454. 1. b

Donum.

Donum crescit incomparabiliter ex Deo dante. 498. 2. c
Donum duplicatum sequitur nostram expectationem. 224. 1. a
Dona diuina requirunt accipientium laborem, & cooperationem. 229. 2. d
Dona quæ posteriora à Deo veniunt prioribus illustriora sunt. 561. 2. c
Dona diuina non finiuntur in prima beatitudinis visione. 696. 2. c
Dona donis cumulando Deus continuat. 835. 2. b
Dona diuina auctorem halant. 766. 1. b. id timendum in illis, quod amitti possunt. 904. 1. b
Dona turpant fœminas. 86. 1. e
Dona à Iesu profecta in suos adeò magna, vt nouis nominibus egeant, quibus explicentur. 23. 1. c. Dona nostra parua perennem affluentiam bonorum in Deo adquirunt. 81. 2. d. dona Dei sola vitam vndequaque inferunt, homini autem prosiliunt è mortis vena. 85. 1. b
Dona vltro oblata sint tibi suspecta. 86. 1. e. sola dona diuini spiritus æternari sciunt. 90. 1. b. per Christum exhibita, cum manentibus manent, cum euntibus eunt. ibid. 2. a
In Donis Dei semper est augmentum. 661. 1. a
Duratio ostendit qualitatem operum. 881. 2. c

E.

Ebrietas.

Ebrietatis malum insanabile. 698. 1. d. & 2. a
Ebrietates in Eucharistia fugantur. 690. 2. a

Ecclesia, Ecclesiasticus.

Ecclesia Christi a mansuetudine, & simplicitate ducit originem.
Ecclesia, & locus sacer, nihil inordinatum erumpi patitur. 12. 2. c
Ecclesiæ Principes, & superiores simplicitatem vnde nata est præseferant.
Ecclesiæ bona, vt possint regibus seruire. 866. 2. a
Ecclesiæ septa sint tibi præfinita, vt Christum inuenias. 346. 2. c
Ecclesiæ suæ Deus speciali adest prouidentia. 793. 1. d. Eius persecutores ex leges. 897. 2. a. intra illam sit, qui vult mederi peccatis. 907. 1. c
Ecclesiæ munera publicæque præfecturæ officia vendentes, & ementes Dei iram incurrunt. 845. 1. b
Ecclesiæ vniuersæ Petro Apostolo subdantur. 791. 2. b
Ecclesiæ, & templa fidelium eleemosynis erigantur. 455. 2. c
In Ecclesijs sancte, & deuote agendum. 14. 2. c
Ecclesiastici otium fugiant, pluribus se virtutum operibus dedant. 630. 2. b
Ecclesiastici vitent iuuencularum famulatus, magis imperia. 632. 1. c. 2
Ecclesiastici iuuenculis seruientes more prophanorum iuuenum notantur. 733. 1. a

Ecclesiastici Principes ne tempus insumant in sumenda ratione pecuniarum. 745. 2. d
Ecclesiasticorum dedecus ab aniculis vinci in feruore virtutum. 633. 2. a
Ecclesiasticorum affectus in diuandis consanguineis succensentur. 635. 1. a
Ecclesiasticos sola victus temporalis causa adesse altaribus periculosum. 152. 1. a
Ecclesiastici delitiosi peribunt. 950. 1. b
In Ecclesiasticis muneribus, qui dant operam lucris, caueant Dei iram. 840. 2. d

Electus.

Electorum in Christo signum in perfecta charitatis vnione consistit. 76. 1. b

Eleemosyna.

Eleemosyna Christi sponsa pulcherrima, & ornatissima, 67. 1. c. aridi tatem tollit. 659. 2. e. Dei iram sedat. 658. 1. c. danda egentiori. 737. 1. b. alienum auxilium non requirit. 659. 2. d. perennem facit bonorum abundantiam. 759. 1. b. facienda occultis pauperibus. 760. 2. b. mundat peccata, sed non quælibet eleemosyna. 525. 1. a. sic fiat, vt cœlo sit nota, non terræ. 463. 2. c post latam sententiam adhuc aditum saluti animæ inuenit. 442. 1. b. illius prouentus multiplex 258. 2. c. quamtumuis parua, perennem bonorum affluentiam Deo comparat. 81. 2. d. peccata iudici operit, & facilem salutem causat. 260. 1. c

Episcopus.

Episcopus, & iudex non bene conueniunt. 345. 1. b
Episcopus de oniculis subditorum, debet esse solicitus. 228. 1. b
Episcopi, & animarum pastores, etiam ad temporalia debent descendere. ibid. Episcopi optima politia agricolarum, & operationum tuinis reparandis studere. ibid.

Æqualitas.

Æqualitas circa subditos decet præstantes dominos. 240. 2. b
Error humanæ linguæ comes. 894. 2. a

Ætas.

Ætas infantilis, nihil sibi scit attribuere, sed omnia parentibus, siue bona, siue mala. 331. 2. b

Eua.

Eua mater, quàm mortua mundo post ruinam mansit. 184. 1. d

Eucharistia.

Fugat ebrietates. 690. 2. b. sola vena est, quæ maciem nescit. 92. 1. a flagitia abstergit, incendia carnis extinguit. ibid. Symbolum noui exortus in Christiana disciplina. 278 1. a
Eucharistiæ præparatio. 864. 1. a. 2. b. Eucharistiæ sacrificium existentibus in purgatorio communicandum. Complet nostras preces.
Eucharistiæ assimilantur ossa, & reliquiæ sanctorum. 57. 1. c. In Eucharistia gratiarum actio. 554. 1. c & 2. b. in Eucharistia quotidie se Deus sanguinis effusione commendat.

Excellentia.

Excellentiæ communes sunt, noli in illis esse singularis. 269. 2. d

Exemplum.

Exemplum operum hamus, quo capiendi homines. 32. 2. b. Exemplum D. passi maxime suorum leuat labores, 119. 1. c. exempla virtutum arguunt nos, & in

nos acuunt diuinam iram. 196. 2. c. Inter exempla virtutis adhuc non esse eius studiosum, periculosum est. ibid.

Exlex.

Exleges sunt veræ Ecclesiæ impugnatores. 497. 2. c. In exleges homines vniuersa mala audent nulla etiam lege seruata. 919. 1. b

F

Familiaritas.

FAmiliaritas cum peccatoribus habentibus speciem virtutis, cauēda magis. 74. 2. d. & sequen. cum mulieribus etiam cauenda. 118. 1. b. iustis fugienda cum impijs familiaritas. 284. 2. b. cum bonis autem potens est ad radicem vitiorum extirpandum. 190. 1. d.

Famuli, famulatus.

Famuli iudices sunt morum filiorum. 619. 1. d

Famuli à Dominis eruditantur ad virtutes. 633. 1. c

Famulorum secreta cum filijs suspecta. 620. 1. c

Famulatus iuuencularum dedecent Ecclesiasticum. 632. 1. c.

Fauor.

Fauores humani breuissimi. 790. 1. a

Fauoribus vicina sunt pericula. ibi. 2. d

Fauores occultandi, ne inanis gloria iniurias patiantur. 451. 1. c.

Festum.

Festum Dei hominum salus. 489. 2. c

Festa diaboli vitiorum fomenta. 490. 2. b

Festa Sanctorum male celebrantur conuiuijs, & compotationibus. 693. 1. d. 2. b

Festa carnis sine ingenti fastidio extendi nequeunt. 837. 1. c. & 2. e

Fides, fideles.

Fides instaurat hominis regnum decorem. 618. 1. a. Illa sola potest pœnitentiæ opera carneis cordibus persuadere. 206. 2. e. fides humiles Christi viuentis ex mortuis arguit filios, immò primogenitos in populo. 239. 1. b. mala propellit. 506. 1. d

Fides Iesu de lacrymarum laborūq; societate omnia potest. 334. 1. c.

Fides firma in Deum non fallitur. 368. 2. a. Fides, quæ operibus charitatis visibilis exhibetur, digna Dei est. 442. 2. e

Fidei vltra debitum plura beneficia à Deo exhibentur. 444. 1. c

Fides viatorum in cœlesti domo parit Dei visiones. 547. 2. d

Fidei mysteria facile suadentur, cum peccata expurgata fuerint. 105. 1. c.

in Fidei veritatem omnibus communem Christi D. gustus trahit. 124. 2. d

à Fide diuina scaturiunt pœnitentiæ fontes. 208. 1. a

in Fide stare vbi multitudo cadit solum Dei est. 530. 2. c

Fidem & credulitatem firmius adhibemus ijs, quæ penes nos videmus, quam quæ alijs. 809. 2. b

Fidelium animæ aliquando apud sepulchra sui cadaueris degunt, 426. 1. b. Illarum oratio vbicumque sibi templum efficit, vt Deus adoretur. 102. 2. c

Fidelibus interna, & externa mortificatio necessaria. 801. 1. d. fidelibus adest Deus peculiari prouidentia, vt Dominus. 793. 1. d.

Fiducia.

Fiducia in Deum nullis contrarijs euentibus nutet. Frustrari nequit. 536. 1. d

Filius.

R E R V M.

Filius.

Filius quem vterque parens condemnat infelicissimus iustissime damnatur. Genitoris ingenium sapit, 604. 1. d. Filius dininus, & Spiritus sanctus de patre habent quod creaturis prospiciant, 103. 2. a. Filium Dei potius ex factis claret. 835. 2. c

Filij vnigeniti gloria à Patre, 603. 2. c. Filium vnicum Deus à parentibus aufert, vt diuini Patris affectū habeant debitam æstimationem, qui vnicum filium pro nobis dedit. 363. 2. c

Filij veri non tam in sanguinis propagine, quam in æmulatione virtutum paternarum, 262. 1. a. inter parentum impietates, & errores habent vnde possint in agnitionem veritatis venire, & sibi cauere parentes dilucidando. 519. 2. b. & seq. quod prius vitia fugant, quam pietatem ebibant in culpa sunt parentes, 331. 2. b. à paternis oculis non remouendi etiam cum optimis traduntur præceptoribus, 620. 2. c. Filij dantur castis coniugibus. 701. 1. b

Filiorum damnationes esse causam, graue est parentibus. 58. 1. c

Filiorum labores fructuosi, secus seruorum. 220. 1. c. & 2. c

Filiorum cum famulis secreta suspecta. 620. 1. c

Filiorum cura habenda præ alijs omnibus. 234. 1. d

Filiorum incolumitas ex famulis. 690. 1. c. Filiorum incolumitas consistit in eo, quod sperare in Deo doceantur à parentibus. 660. 2. b

Filijs felicissimum est quod præstantissimos viros possint facere parentes suos. 515. 1. c

Filijs multum prodest, quod ab strenuis parentibus gignantur. 603. 2. c. quod in filijs non potest nomen parentis id perficit bona magistri institutio. 324. 2. c

Flagellum.

Flagellum per quod peccatum tollitur potius quies, & refugerium appelandum. 274. 2. c

Felix, Felicitas, Felicissimum.

Felix ille qui ex solo Dei imperio, quodcunque munus ingreditur. 128. 1. c. Felix eris quisquis sic Iesu biberis conditionem, vt incumbas laboti, & alijs dulcis maneas. 528. 1. b

Felix ille, qui salutis suæ negotium alteri non committit. 580. 2. c

Felicitas humana periculis vicinam. 790. 2. d. mentem obtenebrat, ne bonorum nostrorum auctorem cognoscamus. Mater est discordiæ. 542. 2. c. tota illius vis posita in colendo Deo. 594. 1. a

Felicissimum est filijs, quod præstantissimos viros parentes possunt facere suos. 515. 1. c

Felicissimum est quod tibi, & alijs vtilis sis ad salutem. 417. 2. a

Fœmina.

Præsentissimum virus ad perdendos homines. 357. 2. b. Fœmina nimio ornatui dedita non placet Christo, 184. 1. a. vel mendacij suspicioni aditum occludat. 353. 2. b

Fœmina quæ virum habet subditum à Deo, 379. 1. c. fœminæ obsequium hostem lenit. 241. 1. d. &. 2. b. illo vtitur Deus vt homines trahat, 388. 1. a. Fœminæ turpantur donis, 86. 1. c. examinent bona vltro oblata. ibid. earum familiaritas à viris cauenda, audi-

ſteritatem in te videant. 106. 2.c
Fœminarum teſtimonia de diuinis in ſe perfectis infirma. 777. 2.c

Fragilitas.

Fragilitas humana Deo præ oculis. 143. 2. b

Franciſcus.

Nihil fuit Franciſco à parentibus deſeri, quia Deo curæ erat. 595. 2.b. Eius corporis incorruptio diuina, ex placis Ieſu in corpore acceptis venit. 973. 2. b

Frater.

Fratres nihil promptius faciunt, quam impedire nobis diuina beneficia. 420, 2. d
Fratres vniti Chriſtianæ fidei fundamenta. 25. 1. e
A fratrum congregatione diſcedere, graue damnum.

Fraus.

Fraus, & dolus inſeparabilis comes bonis terrenis inhiantium. 47. 2. c. ab ingenuis viris longè abeſt. ibid.
Fraudem neſcit, qui Deo impletur. 46. 1. c. Vt fraudes dediſcamus Dei præſentia præſtat. ibid.

Fructus.

Fructus virtutis ſi præcox ſemper tempeſtiuus: ſi ſerus, raro non reijcitur. 852. 2. c
Funeris honos Deo gratus. 882. 2. d

Fur.

Fures ſunt, qui ſolas ſedes cupiunt, vt caput reclinent. 16. 2. a

Futurum.

Futura mala non præſentire miſerum eſt peccatoribus. 931. 1.a
Futuri ignorantia miſerum in vita humana. 932. 2.b
Futurorum curis non ſolicitetur, qui habet Ieſum. 934. 1. d

G.

GAudia mundana faſtidium pariunt. 837. 1. b
Gaudium cœleſte quale, & quantum cicatrices corpori Chriſti impræſſæ moniſeſtant. 454. 1. b
Gaudendum in ærumnis vtilibus ſaluti. 395. 2. b

Genealogia.

In Genealogijs Heroum non propagatio carnis, ſed virtutum ſimilitudo oſtendenda. 513. 2.b

Gloria, Glorioſus.

Gloria domus Dei abſorbet omnem priſtinorum laborum recordationem. 453. 2. d. & ſeq.
Glorioſum valde eſt quod tibi, & alijs vtilis ſis ad ſalutem. 517. 2. c
Gloriarum ſplendor occultat latentia mala. 797.1.c.2.d

Gradus.

Gradus nouus ſemper faciendus. 278.2.a. primus gradus perfectionis affines relinquere. 35.1.a

Gratia.

Gratia Spiritus ſancti per Chriſtum impellit terrena corpora in vitam æternam. 93. 1. a
Gratia promptiſſimè à Ieſu venit in ſubiectum aptum. 462. 1. c. æqualis antiquæ ſeueritati. 775. 1. e
Gratia Dei otioſos odit. 675.2. b
Gratia diuina è peſſimis moribus optimos facit. 149. 2. c
Gratiam Dei inquirere feſtina. 530. 2. b
Gratiam amittere nimis dolendum.

RERVM.

dum. 388. 2. a & seq.
Gratia Christi ad nos festinat. 906. 2. b
Gratiæ diuinæ adscribendum Iesum sequi. 148. 1. d
Gratiarum actio. 776. 2. c. Multiplicat beneficia diuina 424. 1. d. minus Deo placet vbi non communis beneficia recipientibus.

Gratitudo, Gratus.

Gratitudo vigilantissimus custos. 553. 2. b. cum nostro benefactore nos stricte coniungit.
Gratitudinis virtus fœcundissima. Pulchrum eius exemplum à benefactore non discedere. 300. 2. c
Gratus animus in benefactore suo id solum attendit quod beneficium fecit. 591. 1. c. à benefactore suo nulla potentia separari valet. 309. 2. c

Gubernator.

I

Aliorum spectet consilia. 738. 1. d omnibus pateat. 211. bene simplex attrahit subditos, est aptus gubernationi. ibid. ineptus si habeat præcordia sinuosa. ibid. gubernatorem commendat nobilitas maiorum. 51. 2. b. ne subditorum sanguinem sitiat. 85. 1. c. gubernatores, & Sacerdotes, non bene conueniunt. 345. 2. b

Gustus.

Gustus Christi in fidei veritatem omnibus communem trahit. 124. 2. d

H.

Habitatio cœlestis.

HAbitatio cœlestis sola quærenda. 13. 2. b. eius bona nequeunt verbis explicari. 17. 2. b
Habitatio domus Dei difficulter dimittitur. 13. 2. b

Hæresis, Hæreticus.

Hæreticorum ingenium quale 99. 1. b. eorum doctrina non excedit mundi terrenarum captum. ibid. 2. c. Ecclesiæ nauim se se extollunt. 802. 1. c
Hæreditariam dignitatem sic teneas, vt videaris ad illam veniisse per omnium suffragia. 605. 1. c
Heroes Euangelici in principio maiores vincant difficultates 36. 1. b
Hetroum familiarum filij non tam sanguine, quam æmulatione virtutum censentur. 513. 2. b

Homo.

Homo in lapsibus manifestatur. 979. 2. d
Homo in homines nocentior diabolo. 887. 2. c. glorioſus cum intra fragilitatis terminos prædicatur. 954. 2. c
Homo auidissime rapit, sibi familiares, & notum. 810. 2. a
Homo ex proprio iudicio vix scit non errare. 810. 2. a. velocissimè pertransit, 785. 1. a. tertenis immergitur ex diaboli astu. 681. 1. b. vanissimus de paruis gloriatur. 563. 1. a. fit Angelus per baptismum. 766. 2. d. paulatim promoueri debet ad cœlestia. 565. 1. d. per Saluatoris fontes & dapes, & tractus, & cicuratus fuit. 504. 1. a. se se assuefat bene facere. 85. 2. b
Inspiciendus, vt area plena tritico tamen, cum paleis. 115. 1. a
potius vult Deum ad suas commoditates trahere, quam ipse ire ad diuinas. 162. 1. c. Dum sese ad pedes Domini, deijcit magnam inde gloriam acquirit. 669. 2. a
Qui rapiat diuinos oculos 251. 1. d. Terreni & sæculares Dei causam suspectam habent. 297. 2. d

pius nil impiorum in se admittat. 284. 2. b
Hominis placitu ne expectes, vt sequaris Deum. 13. 2. b. illius respectus nihil faciendi pro Deo. ibid. eius viribus Deus labores commensurat. 113. 2. c. eiusdem dona Iechalia. 85. 1. b. eius salus festum Deo agit. ibid. eius defectus peculiari, iure Deus supplet. 485. 1. d eius vtilitas, nisi redemptionis suæ pretio respondeat. 503. 1. c. 2. e eius interitus à Deo maximè ultus. 1. nus. Eius remedium præsentissimum, ad terrenam originem confugere. 572. 2. d. eius certa via in sequendo Deum. 728. 2. c. eius dies ex ærumnis æstimantur. 774. 1. 2 eius honor maximus ex Angelorum custodia. 464. 1. c
Homini quæ non prosunt creaturæ dolent. 763. 1. b. illi nunquam non habent creaturæ reuerentiam aliqualem 519. 1. d. 2. c. eidem felicissimum est, quod præstantissimos viros parentes possit facere suos. 516. 1. c. illi Iesus salutaris. 304. 1. b. Illustriori, & fortiori tentationes Deus propinat. 791. 1 d. 2. b
Homines ad bonam frugem trahunt creaturarum ruinæ. 861. 1. c eos vt cupit perdere diabolus. 217. 2. b
Hominum conditio lachrymas ciet. 812. 2. b
Hospitalitate officiosa qualiter Deus vtatur ad debellanda humana corda. 388. 1. a
Hostis ipse Christi Domini facinora testatur. 264. 1 e
Hostium vites non respiciendæ, sed eorum infirmitates. 831. 1. d

Humilitas.

Humilitas proprium Dei facinus. Radices agat in corde eius, qui velit Deum solicitare. 478. 1. b ipsa, & fides vbique regnerat, & patrum Abrahamides. 515. b 2. d. Omnia hominis decora confirmat. 57 1. d. eo secum pertraxit ad regnum diuinum. 681. 1. d. ad In Dei conspectum inclinat. 824. 1. c 2. b. amorem Dei adauget. 204. 1. a. sanctorum patrocinium acquirit. Etiam leones frangit. ibid. Aereas potestates de triumpho 515. 1. a. Nescire esse, nisi cum ingenti diaboli ruina. ibid. animum firmat. 453. 2. b. Est Angelorum gentilitium. ibid.
Humilitas maiot sequatur maiora crimina. Ab illa genus diuinum. 828. 2. c
Humilitatis Christianæ locus. 256. 1. 2. 237. 1. 2
Humilitatis pulvis Dei imaginem repræsentat. 955. 2. b

I.

Illimitum virtutum custos. 542.
Iesus.
Iesus peccatoribus proiectis solasigna iræ ostendit. 1005. 1. d
Iesus est bellotũ princeps. 936. 2. a
Mortem sibi notam amplectitur intrepidè. 968. 1. c
Iesus facile mittit gratiam suam in subiectum aptum. 642. 1. d. Non est sine Maria matre. 705. 1. a. Post se alia creaturarum sequi vestigia prohibet. 8. 1. d. vel leuissima obsequia acceptat. 9. 1. c. Fugat dolos, & diaboli artes perdit. 46. 1. c labores mea causa susceptos pro quiete habet 58. 1. d. Nihil à nobis accipit, nisi emptum. 70. 2. b Nobis propitius ex cognatione naturæ. 142. 2 a. Pro vno homine iu-

impenderet, quod pro omnibus. 79. 2. e. ſecularia negotia facit ab iurare. 245. 2. c. ſemper dæmonio exitialis, homini ſalutaris. 304. 1. b Pro vniuerſis armis aduerſus diabolum. 306. 2. d. Vniuerſas fugat præſentias mali. 308. 1. c. cum abeſt, væ illi qui incidit in manus diaboli. 309. 1. a. in omnibus aſpiciendus. 335. 2. b. Nullum reputat triumphum, niſi vbi munera largitur 340. 2. b. Homines eiurat, & mollefacit. 436. 1. a. Vbique modeſtiſſimus, & vanæ gloriæ oſor. 451. 1. c. Cui deeſt, omnia deſunt. 483. 1. b. Vel vnius perditione ſic afficitur, acſi omnes perirent. 501. 2. c. Peccatores ſecuros reddit. 504. 2. ſuperat laudibus laudatores ſuos 512. 2. b. arbor vitæ, cũ frangitur dulcior. 528. 1. c. 2. a. in Eccleſia inuentus ſalutaris. 546. 2. b. Facit aquas parturire Dei filios 549. c. Breuiſſimè ſalutem operatur. 582. 1. b. Nullis parcit impenſis pro hominum ſalute. 610. 2. a. Rex noſter nos omnes reges facit. 612. 1. b. ſiue in aſcenſu, ſiue in deſcenſu, ſuis adeſt. 827. 1. a. Feſtiniſſimus in bene faciendo. 836. 1. c. A Iudæis nunquam videbatur, niſi lethalis. 855. 2. b. Ab omnibus filius habendus. 867. 2. a. Nequit expelli à corde diligentium. 914. 2. a

Ieſu mundicies ſumma 522. 1. d. eius humanitas miſericordiam perſuadet. 543. 2. c. eius nomen fœdas aufugit linguas. 583. 2. a. eius nomen, qui præfert, & paſſiones imitatur, immortales obtinet palmas. 334. 1. c. eius vel halitus ſufficit ad hominum vitam reparandam. 428 2. b. Ieſu bona importabilia. 45. 1. b. eius doctrina qualis. 99. 2. c & ſeq. eius vel minimus radius poteſt omnes ad ſe rapere. 146. 1. a. eius nomen efficaciſſimus hamus ad trahendum. 148. 1. d

Ieſus omnium bonorum iactura emendus 983. 1. c. eius aſſeclæ ſoli potentiſſimi. 986. 2. c

Ieſum qui videt, nequit immorari nequitiæ. 245. 2. c

Ieſum quod ſequamur diuinæ gratiæ adſcribendum. 148. 1. d

Ieſum diabolus ipſe cognoſcit. 268. 2. a. illum percipit, qui plus amori, quam ſcientiæ dat operam. 271. 2. d. cum vt in mortem ire vident creaturæ, ſe morti tradunt. 395. 2. c. eum qui ſecum habet ſecutus. 812. 1. c. Ab illo nemo diſcedet vacuus. 484. 1. d. difficile ab eodem ſeparabitur. 815. 2. c. à Ieſu pericula ſuſcepta amplectenda. 396. 2. d. A Ieſu venit quæuis noſtra virtus, aut mediocris, aut ſublimis. 873. 2. a

Ignorantia humana nihil glorioſum parat. 961. 1. d

Illecebræ perſequendæ in eminentioribus. 164. 2. d

Impius totus eſt in diſſimulandis peccatis ſuis. 327. 1. Impios poſſeſſores fugiunt bona. 726. 1. c. 2. b

Impedimenta qui ponit Deum ſequentibus citò peribit. 962. 1. c. 2. b

Impedimenta dimittenda vt Deum ſequamur. 31. 1. d

Impudentia auarorũ quanta. 688. 1. b

Impunitas peccatorum timenda. 925. 2. c

Imitatio paſſionis Ieſu glorioſa. 334.

Immortalitas dos eſt virginitatis. 356. 1. b

Indigentia noſtra, vt trahit Deum. 711. 1. a

Incertitudo ſummæ vitæ humanæ non ſinit conuerſionem tardare, 137. 1. c

Inæqualitatem mercedis Deus non cauſat. 195. 1. c

In-

Infamia comes peccati. 422. 1. a
Infantium singularis tutela ex Angelis. 464. 1. e
Infantilis ætas omnia patentibus attribuit. 331. 2. c
Infirmiores solent in rebus paruis superare fortiores. 685. 1. d. 2. c
Infirmitas humana non potest capere diuinitatem. 697. 2. b
Infernus quam terribilis. 295. 1. b
Inhumanitas etiam religioni iuncta Deo odibilis. 657. 1. a
Iniuriam facere cessat, qui Iesum impletur. 46. 1. c
Inimicorum mala dolore charitatis triumphus. 913. 1. c. 2. e

Innocentia.

Innocentia stabilit reges. 2. 1. b. probatur Sanctorum societate. 190. 1. d. etiam reprehendenda est, ne labatur. 715. 1. b. Innocentiæ status etiam inter escas cœlum intuendum dabat. 457. 1. c. Innocentia nunquam patitur mundi iras. 911. 2. c. Institutio magistrorum superat parentis curam. 314. 2. c
Intercessorem apud Deum non habere miserrimum est. 412. 2. b
Inopia citius habet Iesum, quam copiã. 708. 2. b
Inuocare Deum qui non potest misser. 311. 1. a

Inuidia.

Inuidiæ malum. 661. 1. b. inuidus nullas virtutes aliorum percipit. 675. 2. b. perimitur aliorum bonis. 877. 1. b. 2. e
Ioſephi Christi patris laus. 514. 1. d

Ira.

Ira Dei sedatur operibus misericordiæ. 658. 1. c. Ne excandescat in nos respicit humanam fragilitatẽ. Solet à Deo interrumpi, vt det misericordiæ locum. 658. 1. d. 2. e cohibetur ab eo, qui magna contempsit 798. 1. a. Exardescit in Ecclesiasticos auaros. 840. 2. d. Ira Dei est omnia inferni simul supplicia. 905. 2. c
Ira comportatorum ob res leuissimas. 693. 2. d

Iniustitia.

Diabolo propria, & quotidiana 287. 2. d

Iustitia.

Iustitia dat pecunias principibus, nõ exactiones. 740. 2. e. Diuina in inferendis supplicijs solet ab externis incipere. 297. 2. d. Amat occultari. 6. a. Fugietur ab his, qui prius peccata in se animaduerterint. 792. 1. d. 2. b
Iustitiæ humanæ sine Iesu pro peccatis habentur. 535. 2. b

Iustus.

Iustus à virga liber. 732. 1. b. 2. e Post mortem clarior. 602. 1. a. Non emboscit innatam vilitatem. 578. 1. b celet iustitias suas. 565. 2. c. se ab impiorum moribus maxime secernat. 248. 2. b. A diabolo, & mundo bene noscitur. ibid. c. Præfert vnitatem. 267. 1. b
Iusti & peccatoris discrimen quod. 267. 1. c.
Iusti bona expectatio, & sufferentia duplicia bona parturit. 223. 2. d. Eius sepulchra instar hortorum geminantia. 560. 2. d. Eius labores fructuosi. 210. 1. c. & seq. Iusti timeant in peccatoris vindicta. 944. 2. c
Iustis viris omnia cooperantur in bonum, etiam peccata. 503. 2. d. Illis vita hæc odiosa. 414. 2. a. In morte securi, & protecti. 1009. 2. d

Iudex.

Iudex beneficijs trahat subditos ad bonam frugem. 662. 1. e. sit impeccabilis. 665. 2. a. non pretio, sed gratis faciendus. 845. 1. b. Iudex, & sacerdos simul, non bene conueniunt. 345. b. Ante rigorem præmittat benignitatem. 62. 2. c. sit nobilis.

bilis. 51. 2.b. Non nimis hæreat literali legum ſono. 72. 1. c. Iudex extraneus cauendus 971. 2.b. Ne reſpiciat perſonas. 990. 2. a

Iudicium.

Iudicium cum miſericordi non fiet. 659. 2. a

Iudicium nudam facti veritatem reſpiciat. 584. 2. e

Iudicium Dei præuenire tota peccatoris felicitas. 792. 1. c. extremum ſolum timendum. 915. 2. d

Iudæi perfidi ignibus dandi. 720. 2. e

In Ieſu ſolum vident exitium ſuum. 855. 2. b

Iuuenum exceſſus ſæpiſſime diuitias præferunt maturioris ætatis. 205. 1. e. Iuuenibus expedit videre inter quos incipiant. 21. 1. c

Iuuenculatum famulatus dedecet Eccleſiaſticum. 632. 1. d

L.

Labores.

LAbores, & ærumnæ nos in Deo transferunt. 627. 1. a. Cõſtituunt dies hominis. 774. 1. a. leuantur Chriſti paſſi exemplo. 118. 1. c. miſerè, & ſeruiliter ad Deum ferunt. 317. 1. a. Fugiendi ſi fructum ſpiritualem non afferunt, 220. 1. c. amplectendi, vt in ſuperna prouehamur. 211. 1. c. ducunt ad Chriſtum. 347. 2. c. Chari ſint, qui vtilitatẽ afferunt. 396. 2. a qui in hac vita maximi, in altera minimi videbuntur. 453. 2. d. Vehementiores iudices ſunt vicinæ liberationis, 822. 1. c. Diuiſim, & paulatim accidunt, illarũ præmia non ſic. 475. 2. a. ſequuntur diuina beneficia.

Labores noſtra cauſa ſuſceptos pro quiete habet Ieſus. 58. 1. d. eos noſtris viribus Deus commenſurat, 113. 2. e. ad illos magnates Chriſtianæ diſciplinæ trahuntur. 797. 1. b. eos auidius homines arripiunt dum minus illos vident. 830. 2. d

Laborum lucra, qui neſciunt facere priuãtur illis. 471. 2. b. laborũ dies integri, & cõpleti apud Deũ. 472. 2. c. eorũ tolerantia efficaciſſima ad humana corda trahẽda. 64. 1. d

Laborib. ditãtur Dei amaſij. 578. 1. b ex illis quidquid habes, id ſolũ te habere puta. 473. 2. e. Illis inſudas, & cõfractus dulcis alijs ſit. 528. 1. b. Vide tentationes, tribulationes.

Lacryma.

Lacrymæ Ieſu ſupplicium leniunt. 929. 2. a

Lacrymæ animarum deprædatrices ſũt. 180. 2. a. eę à peccatore primũ eliciuntur ad conſpectum Chriſti. 184. 2. d. prius noſtras, deinde aliorum maculas abluant. 185. 2. c. in fęminis ſuſpectæ inanitatis. 369. 2. e. peccatum prorſus obliterant, quaſi non fuiſſet. 385. 2. c. religioſæ pro mortuis. 398. 1. e. proprię tuæ valde apud Deum valent. 411. 2. c roborant, & confirmant ſalutem, 486. 2. d. 671. 2. c. veram pulchritudinem efficiunt. 573. 2. e. impetrãt veniã. 671. 2. a. per ſe ſolas valent apud Deum. 772. 1. e. illas ſolus Deus abſterget. 368. 1. e. 2. a. reparãt hominẽ in vitã. 415. 1. a. Lacrymæ ex rerum humanarum conditione. 927. 1. b. Lacrymæ Chriſti triumphant charitate. 928. 1. d

Lætitia.

Lætitia famulantis maxima apud Deum commendat obſequia. 256. 2. b. mundialis vltra diem non poteſt ſuſtineri. 837. 1. b. in malis à ſolo Deo venit. 369. 1. e

Lędere neſcit, q̃ Deo impletur. 461. c

Largitiones noſtræ paruæ perennem ex Deo affluentia acquirũt. 81. 2. d

Largitiones hominum è mortis vena proſiliunt. 85. 1. b

Laſcivia.

Laſciviæ macula multis indiget, vt tollatur. 179. 1. c. Deo fœdiſſima eſt.

est 168. 2. a. in personis nobilibus acrius castiganda. 164. 1. e. in nobili persona insicit totam vrbem. 166. 1. a. quam patet hostilibus incursibus. 296. 2. a. Semper desęuit in Christum. 1008. 2. b

Laus.

Laus summa viri quæ. 605. 1. e. Laus vera in solis virtutum facinoribus. 440. 1. a. Laus fœminæ, cui Deus subdat virum. 379. 1. e. Laus Dei ex obedientia creaturarum. 676. 2. c

Laudabilia ne tibi soli adscribas. 269 2. e

Laudatores nostri in laudum retributione superandi. 512. 2. b

Lex.

Lex Christi suos leuat. 150. 1.

Legis obseruantia, nec minima prætermittenda prætextu vanæ gloriæ fugiendæ. 526. 2. c

Legis diuinæ adimpletio non dimidianda. 861. 2. e

Legum sono literali non nimis hærendum. 72. 1. e. Vltra legum prescripta operetur Christianus. 6. 1. a

Leuissima etiam obsequia Deo accepta. 9. 1. e

Liberalis, & facilis est Deus recte petentibus. 16. 2. b

Lingua.

Lingua bona Dei fœtus est. 672. 2. e mala sæuior in Iesum, quam cætera tormenta. 675. 2. b. maximè obest saluti. 674. 1. b. Lingua bona ex silentio nascitur. 677. 2. a. eius labes plena contagio. 157. 2. d. semel malæ nunquam credendum salutis negotium. 273. 1. a

Lingua inhabitantis Dei indicium. 315. 1. b. A bona splendor, & lux oritur. 556. 2. d. fœdum Iesu nomen. aufugit. 583. 2. a. A lingua humana caueat, qui errare nolit. 894. 2. a

Locus.

Locus damnatis deputatus, quam horribilis. 295. 1. a

Locus infimus in honoribus, & ignominijs eligendus. 173. 1. c

Locus in quo Deus semel accepit ingens aliquod seguitium, multum prodest ad ipsum alliciendum. 253. 1. c

Locus ipse concipit sanctitatem ex virtutibus ibi exercitis. 253. 2. c

Longanimitas euidens diuinæ omnipotentiæ signum. 329. 1. b

Luctus pro mortuis religiosus. 398. 1. c

Lucrum.

Lucrum homines trahit ad Deum. 730. 1. a

Lucri amor, & Christus non conueniunt, sed se metuo excludunt. 795. 2. a

Lucrum, & fraus simul. 48. 2. a

Lucris operam dantes, Ecclesiastici Dei iram caueant. 840. 2. d

Lucris mundialibus hoc est flagellum, quod festinè è manibus elabantur. 842. 1. d

Lux diuina ad altiora impellit. 191. 1. a

Lux post tenebras. 466. 1. c

Luxuria vide lasciuia.

M.

Macula luxuriæ multis indiget, vt tollatur. 179. 1. c

Magister.

Magister prius in se exerceat, quod docet. 742. 2. c

Magistrorum disciplina parentum in filios curas superat. 724. 2. b. A magistro diuino corporalia non petenda. 531. 2. d. In multis magistris suspecta auditio fidei. 9. 1. b

Magistratus sæcularis, & sacerdotium non bene conueniunt. 345. 1. b

Malitia peccati manifestata fugit 628. 1. c

Ma-

Malum.

Malum quod reparari potest non graue. 388. 2. a

Malum nõ tam festinat ad nos, quod non à Dei amore præueniatur, 384. 1. c. non censentur tale, quod cito repellitur. 385. 1. e. nullum accidere potest, nisi ex Dei permissione. 391. 1. a. Malum citius inuenit maiores. 939. 2. c

Mala quæ salutem affertur chara nobis sint. 395. 2. b. Ob Christum sumpta efficaciora ad trahendum homines, quam bona sæcularia. 297. aliqua solent preuenire peccatum. 567. 2. d. seruis Dei opitulantur. 570. 1. c. Quo citiùs fiuenda magis ingraueſcunt. 822. 1. b. Imminentia non nimis consideranda. 831. 1. b. Maiora oriri solent à virtutum excessibus. 37. 2. a. Mala reproborum paruis rebus depelli potuissent. 9. Omnia pelluntur vbi Deus sanat. 313. 2. e. Mala vniuersa audent in exleges. 919. 1. b

Manus.

Manus assuetæ benefacere, quasi nõ possunt non benefacere. 83. 2. b. Manus creatoris in nobis non potest occultari. 349. 2. a. diuina semel extenta nescit contrahi, donec tutos nos faciat. 834. 2. a. Vbi per se vulnera infligit, simul imprimit tolerantiam. 854. 2. a. Adeò est assueta benefacere, vt nesciat ad virgam ire, indeque iudicium tardat. 83. 2. b. Manus diuina grauissima ad vexandum. 921. 1 c

Maria.

Maria Virgo quasi obligat Deum, ne ab hominis salute supersedeat, 405. 1. d. Benedicta arbor ab ipso conceptu suo fructus attulit. 860. 1. d. sine originali defectu. 713. 2. a. 860. 1. d. Non sufficienter honorata esset sine Iesu filio. 705. 1. a. Mariæ pulcritudo. 55. 1. d. Mariæ dissimulat filij mysteria, vt nobis prospiciat. 783. 1. b

Martyrum sanguis fœcundissimus. 885. 1. d. eorum virtutem manifestat patientia. 891. 1. a

Matris disciplina salutaris adolescentibus. 374. 1. b

Matris impatientia in promouendis filijs. 992. 1. c

Matrimonium.

Matrimonium fœcundum ex castitate. 701. 1. b. confert saluti. 702. 2. a. illustratur ex virginitate. 703. 2. d. Tribulationibus plenum. 709. 2. c

Meditatio adhibenda est, vt iustitiam obtineas. 621. 1. c

Meditatio mortis 362. 2. c. mortis meditatio fidelissimus comes. 432. 2. c

Mensa Christi fugat ebrietates. 689. 2. d

Merita nostra à Deo obtinent. 333. 2. b. meritis aliorum ita fidendum, vt, & proprtia habeamus. 411. 2. b

Metus religiosus virtutes custodit. 322. 2. a. Vide timor.

Mercedis inæqualitas non à Deo prouenit, sed à nobis. 195. 1. c

Minima, & abiecta amplexari Christianitatis signũ maximũ. 798. 2. a

Ministri Euangelici solicitudo digna de temporalibus Reipub. malis reparandis. 218. 1. b

Misericordia.

Misericordia diuina facilis erga sectatores suos. 773. 1. a. erga multitudinem. 770. 2. b. habet lynceos oculos. ad videnda miserendi motiua. 735. 2. c. excedit in remedijs peccata. 670. 1. c. solicitatur vnione proximorum. 813. 1. e. coarctatur à creaturis. 558. 1. d. effusa vicinos pertingit. 555. 1. d. præparatur rigore. 417. 1. d. præuenit rigorem. 416. 1. c. promptissimè prosi-

profilit ad afflictos. 366. 2.c. obtinetur à multitudine pœnitentium. 770. 2. b. æque facilis ad plura, ac ad pauciora. 194. 1. d. Tunc solet homines vocare, cum impedimenta nulla. 130. 1. b. in ipsis verberibus agnoscitur. 51. 1. c
Promptior ad illum, qui lapsus fuit suo muneri incũbens. 832. 2. c
Misericordiam docet quidquid Dei est. 159. 1. a. illam etiam docent anni multi. 152. 2. d
Misericordiæ magnæ, & rarę facinus non publicandum populariter. 359. 1. d. Illam etiam ex Deo seuerissimo obtinet sola Iesu humanitas. 543. 2. e
Misericordia in pauperes Christi sponsa. 67. 1. c

Misericors.

Misericors vir prophetet necessum est, & diuinet necessitates, &c. 587. 2. b. lenit Deum, etiam iratum. 603. 2. b. 658. 1. c. Christi sponsa. 67. 1. c
Miracula nulla maiora, quam conuersiones peccatorum. 447. 1. c
Modestia exterior. 683. 2. e
Monasteriorum erectio Dei gratissimum opus. 455. 2. d

Mors.

Mors Dei beneficium. 923. 2. c. Mors in Dei seruis facit lucere virtutes. 892. 1. e. reuelat, quod habuerit homo in vita. 600. 2. c. mors meditata fidelissimus comes, & dux. 432. 2. d. leuatur memoria resurrectionis. 402. 1. c. mors impij flenda. 401. 1. d. mors nostra agnoscenda in aliorum interitu. 399. 2. a. ante oculos obuersetur. 362. 1. b. nec minimam patitur morulam. 137. 1. c. In morte amicorum paremus nos ad eandem viam. 560. 2. b. In mortis periculo prius ad Deum, quam ad bonorum dispositionem. 137. 1. c. 2. b. In mortem ire sine patronis sanctis, miserrimum. 412. 2. a. Ad mortem accedere ante factam pœnitentiam periculosissimum est. Mortem qui vincere cupit, vt mortuus viuat. 430. 1. b. In mortis periculo stultissimum est de alio cogitare, quam de futuro iudicio. 614. 1. b. In morte filiorum æstimandus Dei patris dolor in Iesu morte. 363. 2. c
Mors Christi Domini efficax, vt nos excitet in vitam. 135. 2. d
Mors iustorum secura. 1009 2. d

Mortui.

Mortui vt lugendi. 398. 1. e. De eorum exequijs. ibid. 2. c. Mortui seculo prędclarum vitæ exhibent fundamentum. 239. 1. b 2. c
Mortuorum fidelium animæ apud sepulchra sui cadaueris aliquando degere solent. 426. 1. b. eorum onera possumus tollere, eosque iuuare dum viuimus. ibid. 2. b
Mortificatio duplex interna, & externa. 801. 1. d

Mos.

Mores impiorum fugiendi. 284. 2. b. Mores degeneres depellunt sanctorum patrocinium. Mores pristine non exuendi, dummodo in bonum conuertantur. 176. 1. malis mores a diuina gratia condiuntur, & saporantur. 149. 2. c. mores alicuius regionis dum laudabiles sunt, seruandi. 613. 1. c. 2. b

Multitudo.

Multitudo facile misericordiam obtinet. 770. 2. b. populatis numquam non à Deo separat. 247. 1. b. vbi est, ibi peccatum.
Multitudo peccantium iuuat ad veniam, si adsit pœnitentia.

Mulier.

Mulier præsentissimum virus. 357. 2. b. tunc bene ornata, cum vel mendaci suspicioni aditum occludit. 353. 2. b

Mulieris officioſum obſequium, etiam hoſtes delinit. 587. 2. b. Cum illis auſtera verba fiant. 106. 2. c. propter mulieribus exhibenda donaria perduntur populi. 571. 1. b. 2. c

Mundus.

Mundus, & diabolus ſuos ignorant. 268. 2. a. mundo obdormire felicitas. Nihil mundi intra cor recipias. 946. 1. a

Mundialibus bonis non immorandum. 785. 2. d

Mundus neſcit iraſci, niſi in innocentiam. 911. 2. c

Mundi malis præripi ingens beneficium. 923. 2. c

Mundi bona in mentis conceptu ſunt. 947. 2. b. ſupra mundum, qui aſcendit, aſpera queque amplectitur. 967. 2. c

Munus.

Munus Chriſti ſemper augeri ſolet. 91. 2. a. Munus quodlibet ex Deo acceptum maximæ æſtimationis eſt. Munera Dei præſtantiſſima. 722. 1. d. non publicanda. 712. 1. c. non finiuntur in primæ beatitudinis viſione. 596. 2. d

Munera vltro oblata ſuſpecta ſint, & ideo examinanda. 86. 2. c. Munera à Deo in nos profecta adeò magna ſunt, vt egeant nouis nominibus. 23. 1. c

Munera diuina, & Eccleſiaſtica accipienda ex Dei vocatione. 128. 1. Illa ementes æquè diuinam incurrunt iram, ac vendentes. 845. 1. b

Munerum diſtributio æqualis. 757. 2. c

Munuſculis noſtris pauperi exhibitis Deus imprimit perennitatem. 81. 2. c

Myſteria diuina facile perſuadentur poſt expurgationem peccati. 105. 1. c

N.

Natura.

NAtura humana honoratur, & ſeruatur à Deo de Angelorum miniſterio. 464. 1. c

Naturæ humanæ cognatio facit Ieſum propitium. 142. 2. a

Natalia vilia non dedignantur iuſti, etiam fauoribus diuinis euecti. 578. 1. b

Natura diuina, vt non ſufficiebat amori. 572. 2 b

Nauis, pro vita humana. 779. 2. c

Neceſſitatibus corporalibus egeſtati, bene occurrit, qui primum Deo ſeruiendo dat operam. 109. 2. d

Negotium animarum periculoſum. 831. 2. c

Nobilitas.

Nobilitas parentum, auorumque maxime gubernatorem facit. 51. 2. b

Nobilium laſciuia, ſeuerius vlciſcenda. 164. 2. c

Nobilis perſonæ luxuria inficit totam ciuitatem. 166. 1. a

Nobilibus quibuſdam vaniſſimis multa, immo nimia ſolet eſſe in aliorum meritis ſpes adeò fidentibus in aliorum orationibus, & vigilijs, vt nihil horum ipſi efficiant. 411. 2. b

Nobilitatis ille ſolus verus titulus, qui nec in morte exuendus 500. 1. d

Nobilitari nequit, titulis dominatus, qui miſeris, & calamitoſis hominibus præficitur. 507. 2. c

Nomen.

Nomen Regum hoībus ſalutare. 50. 1. b

Nomen Dei tutatur athletas Chriſti. 899. 2. d

Nomen Chriſtiani operibus implendum. 908. 2. d. Nomen Ieſu. Vide Ieſum.

Noſtrum tantum eſt, quod ex laboribus, & ærumnis habemus. 473. 2. c

Nouitas adeò Chriſto odioſa, vt qui miracula flagitabant, quia per illa nouę mutationes apparebant, diſplicerent. 613. 1. c

Nouitiis in principio virtutum maiores difficultates proponendæ ſunt. 36. 1. c

Nouitiatum, & primum Religionis ingreſſum conpara Baptiſmo Chriſtiano, qui homines reddit Angelos, & quaſi Angelos parturit. 466. 2. c

Numina impiorum mentibus hærent. 102. 1. d

Nupta.

Nuptæ, præter vnius viri coniugis ſui vultus alios, etiam Angelicos vereantur. 98. 2. b

Nuptæ fœminæ zelotypia mouentur. 707. 2. b
Nuptarum voluptates plenæ tribulationibus. 709. 2. c
Nuptæ nimis maritis suis confidunt. 715. 2. e

Nurus.

Nurus ex concordia cum socru Deum sibi acquirit. 623. 2. b
Nurus sapiens, & prudens ex concordia cum socru. 624. 2. c

O.

OBlationes nostræ paruæ, & exiguæ, perennem bonorum affluentiam ex Deo acquirunt. 81. 2. d
Obligationes qui dimidiat solum, & non eas implet omnino perit. 861. 2. a
Obligat se Deus eadem, immò potiora præstare, quæ à nobis petit. 78. 2. e

Obedientia.

Obedientiæ fructus multiplex. 111. 1. c
Obedientia docet imperare. 787. 1. b
Obedientia nostra. 488. 2. a
Obedientia creaturarum Deum laudat. 676. 2. c
Obseruantia nec minima fugienda est pretextu vanæ gloriæ fugiendæ. 528. 2. b
Obsequijs diuinis periculose se quis immiscuit ingerit. 552. 1. a
Obsequium nullum Deo exhibebis pro quo tibi à Deo mercedes non debitur. 71. 2. a
Obsequia capiunt etiam diuinissimas mentes. 386. 2. e
Occasio salutis nulla ex casu, sed omnes ex præscripto diuino. 65. 2. b
Occasione habita Deum sequendi, creatu rarum placita minime expectanda. 7. 2. b
Occasum, & finem gignit in cordibus nostris tactus internus; & Christi Domini Spiritus. 66. 1. c

Oculi Dei, & nostri.

A Dei oculis maximus honor rebus creatis accrescit. 24. 1. e
Oculorum illuminatio, & Dei scientia connexa sunt. 608. 2. d
Oculi diuini dant homini, quod ipse referat Deum, ipsius imitator. 141. 1. b
Oculi custodiendi. 733. 1. b
Oculi nostri sunt instar laquei latentes, & occulti, ita vt si obiectum turpe accedat, statim quasi sopiti laquei excitentur, & miserè perimus. 175. 1. a
Oculi Dei misserentis, lyncei, vt videant miserendi mollia. 735. 2. c

Offerre.

Offerendum Deo optimum. 66. 2. d

Officia.

Officia publicæ præfectitiæ, & ministeria Ecclesiæ ementes diuinam incurrunt iram. 845. 1. b
Officia honorifica non ita appetenda, vt relicto labore; & operibus honos tantum appetatur. 16. 1. c
Officium quodcumque ex Dei imperio, & non ex proprio sensu debet adiuuni. 128. 1. e
Officia debita non relinquenda prætextu perfectionis. 626. 1. b
Officia, & obsequia capiunt etiam diuinas mentes. 386. 1. e

Officiositas.

Officiositas hostem sanat. 387. 2. a
Amborem conciliat. ibid. 2. c. Meretur Regale conuiuium. ibid.
Omnipotentiæ Dei est stare in fid. 350. 2. c

Opera.

Opera debita non relinquenda prætextu auxilij diuini. 231. 2. d. non relinquenda prætextu perfectionis. 626. 1. b
Opera insignia Virtutis à charitate in Deum proficiscuntur. 202. 2. d
Opera bona, salutis æternæ indicium. 319. 2
Opera nostra augentur, sicut aliorum operibus adiicimus. 212. 213. 1
Opera plura virtutum in Ecclesiasticis. 630. 2. b
Opera profecta à corde perfecto Deo placent. 638. 2. d
Opera nostra respondere debent pretio pro nobis exhibito a Christo Domino. 503. 1. c
Opera virtutis non publicanda. 639. 2. a 510. 1. d
Opera virtutis occultanda. 535. 1. d
Opera parua virtutum, nos ad magna præpa-

praeparant. 640 2.c
Opera bona periculosè relinquuntur. 654 1.b
Opera magna virtutum, ex humilitate illustrantur. 371. 1
Opera efficiuntur qualia fuerint ex duratione. 881.2.c

Oratio.

Orationes nostræ nunquam à Deo exeunt vacuæ. 79. 2. a
Oratio fidelium ipsa sibi templum efficit quo Deus adoretur. 108. 1.c
Oratio ad Deum tempori pro magnis fiat. 667. 1. c
Orationibus vacans omnem corporis ornatum fugiat. 183. 2. d
Oratio diuinitatem Christi commendat, & exaltat. 233. 1. a
Orationis vis, & efficacia, si operum meritis comparetur. 333. 334. c
Orationibus aliorum ita fidendum vt & nosipsi præstemus, quod alios pro nobis exequi velimus. 411. 2. b
Oratio multorum concors, efficax ad impetrandum. 533. 1. a
Orationi qui iam proximus est ad Deũ faciendæ non longè est à salute. 599. 2. a
Orationi efficaciam tribuunt vigiliæ. 817. 2. d
Oratio securitatem affert in sustinendis tempestatibus. 819. 1. c
Orationes sanctorum hostium vulneratrices. ibid. 2. c
Orationis piuum latrocinium in aperiendis cœlis. 850. 1. d

Ordo.

Ordinis tui regulis si conformeris, rapies oculos diuinos. 534. 2. d

Ossa Sanctorum.

Ossa, & reliquiæ Sanctorum Ecclesiam fulcium. 56. 2. c
Ossa Sanctorum habent quoddam in Eucharistia commercium. 57. 2. b
Oeũ ab Ecclesiasticis fugiẽdum. 630. 2. b

P.

PAlma non otiosis, & obscitantibus, sed his, qui se cum vitijs crucifixerunt, datur. 334. 1. 2.

Parentes.

Parentes curent, vt filij perseuerent in Dei seruitio. 978. 2. e
Parentes, & auunculi nihil promptius faciunt, quam impedire nobis diuina beneficia. 420. 2. d
Parentes viros præstantissimos facere, omnibus facillimum est virtutum æmulatione. 515. 1. c
Parentes filiorum peccantium pœnis affectos Christianum est eorum incolumitatem proclamare. 214. 2. b
Parentes in culpa sunt, quod filij prius fugant vitia, quam ebibant pietatem. 331. 2. c
Parentes in primis relinquendi illi, qui se Christo sequendo tradit. 35. 1. a. vt filiorum incolumitati consulant. 615. 2. e
Parentes Deo grati, qui in virtutibus habent filios comites. 974. 1. b
Parentes dent filijs bona spiritualia, si ab illis metore temporalia volunt. 975 2. c
A parentibus is degenerat; qui parentum virtutes non æmulatur. 515. 2. c
Parentibus graue est esse causam filijs suis eorum damnationis. 509. 1 d
A parentibus, & omnibus creaturis deseri nihil æstimes, vbi Deo curæ es. 595. 2. b
A parentibus aufert Deus vnicum filium, vt debitam diuini patris affectus æstimationem habeant, qui vnicum filium pro nobis dedit. 363. 2. c
Parentum humilium secundum carnem natalitia non erubescunt memorare iusti, & fauoribus diuinis nutriti. 578 1. b
Parentum quilibet dolor pro filijs, & debitus, & religiosus, & totus miserandus. 215. 2. d
Inter parentum errores, impietates, insanias, idololatrias habent filij vnde possint in cognitiones veritatis venire. 319. 2. b
Parentum in filiis operam superat magistrorum institutio, & disciplina.

na. 324. 2. c
Parentum nobilitas maximè gubernatorem facit. 51. 2. b. Vide *Patres*.

Parua.

In paruis, & abiectis sibi placere, magna vero contemnere Christianitatis signum maximum. 798. 2. a
Parua virtutum opera nos prępatant ad magna. 640. 2. c
Parua qui petit, degener est. 1001. 1. e
Passio Christi Domini efficacissimum omnium remedium est, quo animæ fœcundentur. 59. 2. a

Pastor.

Pastores animarum sic debent affici, vel vnius perditione, ac si omnes amittant. 501. 2. c
Pastores animarum nulli periculo parcere debent pro hominibus saluandis. 535. 1. c
Pastores animarum etiam ad temporalia descendere debent, quando illa contempta multum obesse solent. 128. 1. c
Patientia euidens diuinæ omnipotentiæ signum. 329. 1. b. dolorem temperat, aut abigit in malis. 836. 2. d
Patientia martyrum manifestat virtutem Christianorum. 891. 1. a
Patres familias filiarum adolescentularum norint omnes congressus. 354. 2. c. Vide *Parentes*.

Patria

Patria, & cognati, affines, & amici relinquenda, qui magna à Christo velit comparare. 218. 1. c
Patriarchæ vniuersi vilescunt ad Christi comparationem. 58. 1. d
Patronos nullos habere apud Deum miserrimum est. 412. 2. a
Paulus Apostolus immediatè à Deo vocatur. 121. 2. c

Paupertas, pauperes.

Pauperes Christi vniuersis creaturis vtuntur pro crumena. 869. 2. e. Illos attrahit diuinitas, vt magnes ferrum. 606. 1. c. Illis subueniendum antequam petant. 558 1. d. Illis mu-
nuscula nostra parua exhibita habent ineffabilem quandam perennitatem, & affluentiam à Deo, qua nunquam deficiant. 81. 2. d. Eorum desideria, & voluntates, qui præsaga, qui sollicitudine, & intelligentia diuina beatus est. 587. 2. c. pauperum cura maior sit quam animalium. 655. 2. b. Pauperes periculosè ieiunant, vbi canes venatici, & equi ructent saturi. 656. 1. a. Pauperum substantia aluntur principes. 743. 2. d
Paupertas, & diuitiæ famulantur virtuti. 344. 2. c. ad Christum ducit. 709. 1. c. paupertatis Christianæ valor. 868. 2. b

Pax.

Pax Christiana in pugna, & bello cum vitijs consistit. 210. 1. e
Pax interna vbi est, nihil nocent externæ pugnæ. 912 2. d

Peccator.

Solus caueat à ministris iustitiæ. 871. 2. c. inter iustos periclitatur. 940. 1. b Dum conuertitur prestantius Dei facinus apparet, quam in alijs miraculis. 348. 2. c. Non dimittat pœnitentię laborem dum est in via. 449. 2. b. Non statim ad sublimia euolet, sed paulatim. 467. 1. c. 2. b. Adeò salutem negligit, vt nisi lethali morbo correptus ad illam non currat. 468. 1. c. Eius infelicitas, quod solus non præsentiat imminentem ruinam. 931. 1. a. eorum adunatio difficulter rumpitur, tamen à Iesu vincitur. 470. 2. a. Peccatores cernere, & inter illos degere solius Dei est. 505. 1. e. Præsentissimum remedium habent si terrenæ originis meminerint. 572. 2. a. felix est, qui sua præuenit sententiam iudicis. 792. 1. c Qui inter resistendum cecidit, misericordia dignus. 833. 1. c. Habentes speciem virtutis magis cauendi. 74. 2. d. Proterui in Iesu sola iræ signa vident. 105. 2. c. sub multitudine dominorum

rum præmuntur. 96. 1. c. illorum procraſtinatio lethalis. 108. 1. c. Cõdemnantur à creaturis. 126. 2. a. Vbi ad Chriſtum accedunt iam deſinunt eſſe peccatores. 153. 2. d. durißimi in alios peccatores. 155. 1. b. traxerunt Deum in terram. 160. 1. c. qualiter reſpiciendi ne nos offendant. 116. 1. d. Nihil prius emittunt à Ieſu conſpectu, quam lacrymas. 184. 2. c. Quod peccator trahitur, ſumma Dei bonitas. 189. 2. a. ærumnas noſcuntur, vt ſerui per notas iniuſtas. 219. 2. c

Peccatores diu iuxta ſe Deus non ſuſtinet. 943. 2. b. Non niſi ſub flagello ſapiunt. 997. 2. e. Male torquentur dum ex tortura nullum fructum recipiunt. 220. 2. e. Caueant dum impie viuunt gloriari de ſanctorum patrocinio. 226. 2. a. A mundo, & diabolo ignorantur. 268. 2. a. Miſeri qui in eo inſurgunt, à quibus medela venit. 281. 2. a. Intolerabiliter cæci, qui errores in ſe non vident, in alijs vident, 286. 1. c. deſperati qui a Dei patientia ſecuritatem ſumunt. 288. 2. a. illorum multitudo pœnitentiam exhibet, trahit veniam. 292. 1. c Prius in externis bonis ſolent flagellari, vt caueant, ibid. 2. a. in virtutibus timent ſibi ruinas bonorum. 297. 2. d. Qui ex fidelibus ſunt, habent plures carnifices. 1010. 2. e. Multi ſunt in diſſimulandis peccatis. 317. 1. d

Peccator etiam gratiæ reſtitutus, adhuc de priſtine mortis infectione iacet. 338. 1. e eius vita citius dilatatur a Deo, quam vita iuſti. 401. 1. a. eius locus Deo incognitus, quia notioris. 410. 2. b. ex alienis laboribus ſibi cœleſtia vane ſperat. 411. 2. b. durior lapide ad Dei vocem excipiendam. 418. 1. e. virge ſubiacet. 731. 2. c. Præfert multitudinem. Peccatoribus indulgendum eſt aliquid, vt inde ad ſalutem trahantur. 156. 1. c. illis Deus multa permittit, ſed quæ deploratam illorum oſtendant ſalutem. 409. 1. b in illos diræ ſunt creaturæ omnes. 410. 1. a. Peccatori expectando aſſidet Deus. 61. 1. b

Peccatum.

Ad peccata, & ſcelera fratrum quiſque cęcutiat illa obruat, & pertranſeat, virtutes ampliet, & prædicet.

Peccati diuturni comes infamia. 422. 1. a

Peccatum in aliud grauius impellit. 1003. 1. c

peccatum nihil prius agit in homine, quam eius boni nominis æſtimatores turpare, & vertere in vituperium. 422. 1. c

peccato carere maximum eſt Dei beneficium. 445. 1. c

peccati languor, & infirmitas ferarum in morem hominis ceruicem curuabit, ne paſcatur in alijs.

peccatorum medicina eſt, dum ſinum matris Eccleſiæ non relinquis. 907. 2. a

peccata publica ſupplicium citius ſollicitant. 942. 1. a

peccatum tollendi ab anima ſit laborantibus præcipua cura, ni velint omnia remedia fruſtrari. 478. 2. c

peccati labes ægrè, difficulter, nunquam ſine igne tollitur, quæ verò peccati non eſt, facili negotio tollitur. 523. 2. b

peccata non qualibet eleemoſyna mundantur. 525. 1. a. Peccatum fere ſemper mala aliqua præueniunt. 567. 2. d

peccatum nox eſt, & tenebræ, in quo nihil operaberis ſalutis æteruæ per ſe aptum. 568. 2. d

peccatum vbi adeſt, nullum opus eſſe poteſt, quod ad ſalutem æternam valeat: omnia operà reddunturinutilia. 569. 2. a

peccatum grauat, & deprimit nos. 820. 2. c

peccata vbi familiaria ſunt præſtantioribus vitijs, maximè fugienda. 838. 1. c

Peccata venialia, vt cauenda. 847. 1. a
Peccata eorum qui sub tua potestate non sunt, nullo zeli prætextu castigare velis. 853. 1. d. Castigari debent tempore opportuno, quo maior vtilitas speretur, 880. 2. d
Peccatum in te regnans in primis debellandum. 890. 2. a
Peccatis expurgatis facile fidei mysteria persuadentur. 105. 1. c
Peccatis carere omnino, non est huius temporis. 115. 1. a. 2. d
Peccati regnum cormit diuitiarum contemptu. 145. 1. a
Peccata quæ voluptatem & blanditias faciunt, minime ob oculos ponenda, sed fugienda sunt. 174. 2. c
Peccata maxima præteritorum memoriam renouant vt castigentur. 997. 2. e
Peccata, quæ pœnitens fructuose publicauerit penitus dispareant, nec næuus, nec cicatrix vlla manet. 328. 2. c
Peccatorum reparatio festina esse debet. 385. 1. c
Peccatum lacrymis reparatum à Deo obliteratur, vt quasi nunquam extitisset, sic nihil noceat. 280. 1. d
Propter peccata eo deuenisse, vt nullus ęquitum nostras partes agere apud Deum, miserrimum. 412. 2. a
Peccatum manifestatum fugit. 628. 1. c
Peccata proximorum tegenda. 664. 1. e

Pecunia.

Pecuniarum amor abest à Christi schola. 739. 2. a
Pecunias quærant Principes non ex tributis, sed obseruata iustitia. 470. 2. b
Pecunijs saltem non comparare salutem æternam turpissimum. 742. 1. a

Perfectio.

Perfectionis culmina non expectanda, nisi primis rudimentis insistatur. 11. 2. a. eius gradus primus parentes relinquere. 35. 1. 2. & acquirendæ omnis nitantur. 112. 1. d
A perfectione obtinenda, & Christo sequendo, etiam minutissima retardant, & ideo remittenda. 29. 1. a. Eius amatores, nihil prius quam retia dimittant. 31. 1. c. eius in statu, & schola deficientes scelestiora audent. 851. 2. c
Perfectionis culmina, qui tenet, nescit mediocriter errare, sed se præcipitat in scelerum barathrum. 852. 2. b
Perfectionis prætextu non facit relinqui debita officia. 626. 1. b.

Pericula.

Pericula vicina sunt fauoribus. 790. 1. e
Pericula & discrimina sunt certissima nuntia liberationis. 822. 1. b. Pericula à Iesu susceptа, quam auide amplectenda sunt. 395. 2. b
Persecutiones ducunt ad Christum. 247. 2. a
Personarum acceptio fugienda maxime Principi, & regi. 241. 1. c

Petens, petitio.

Petentibus non solum subueniendum, sed petentium desiderijs antequam petant. 588. 2. a
Petentibus recte Deus facilis, & liberalis. 16. 2. b
Petitiones nostræ, vt à Deo audiantur intra cuiusq; fortunas se continent. 124. 1. b. 2. b
Petitiones nostræ nunquam exeunt à Deo vacuæ, vbi de earum efficacia. 79. 2. c. Quæ Deus petit à nobis, eadem immò potiora præstare se obligat. 78. 2. c. Non parce petat a Deo qui abeo exaudiri cupit. 123. 2. b. Qualiter petendum à Deo, vt exaudiamur. 224. 1. b. 2. c.
Petri Apostoli ardens videndi Christum desiderium. 608. 1. b
Petrus Apostolus vniuersis Ecclesijs præficitur. 791. 2. b
Nescit Dei pietas & benignitas occultari. 4. 1. a. 2. b
Placito cuiusque non fingendus Deus est. 333. 1. c
Plausus populares, & verba iactantiæ fugienda, 261. 2. c

Pœna.

Pœnæ venturi ævi tota simul miseros di-

diuexat. 447. 1. b
Pœnis temporalibus aliquando Deus æterni supplicij speciem immittit, vt nos cautiores reddat. 480. 1. b
de Pœna sibi illata iniuste quæritur, qui eandem alteri dat. 287. 2. d

Pœnitentia.

Pœnitentia breuis compensat multos annos. 789. 1. e
Pœnitentiam qui agunt postquam mortis perturbationem incurrunt, raro saluantur. 467. 2. e. Vera non eget aliorum patrocinio apud Deum. 771. 2. c
Pœnitentiæ labor non dimittendus peccatoribus, dum in via sunt. 449. 2. b
Pœnitentiæ opera roborant, firmamque reddunt salutem. 486. 2. d
Pœnitentiæ labor animæ salutem consequatur. 492. 2. b. Adæquet culpas. 874. 1. d
Pœnitentiæ opera oculos diuinos alliciunt. 48. 2. d
Pœnitentiæ opera sola fides potest carneis cordibus persuadere. 206. 2. e
Pœnitentiæ fontes scaturiunt à fide diuina, qui fontes ignea peccatorum tela extinguant. 208. 1. a
Per pœnitentiam humilem redintegratur virginitatis decus. 171. 1. a
à Pœnitentiæ lacrymis, vera pulchritudo, quantam addat exterius pulchritudinem, pulchritudo interna. 573. 2. e
Postulata regum tentant consiliarios. 747. 1. d
Potentia Dei ea est, vt intra cuiusque fortunam culmen nouerit perfectionis porrigere. 27 2. d
Potatorum iræ ob res leuissimas. 693 2. c
Potus tempetatur ab Eucharistia. 689. 2. d
Præceptorem diuinum sortiti stultè corporalia minerunt. 531. 2. d

Preces.

In Precibus plurimum concordia efficacissima ad implorandum. 533. 1. a
Preces quas vel tribulatio cogat Deo quidem acceptæ sunt. 808. 1. a
Preces, & orationes aliorum multum nobis prosunt, sed proprias etiam Deus requirit. 411. 2. b
Prædicatores suos in exteras prouincias solus Deus agit. 218. 1. c. 1. d

Prælatus.

Prælati ingenuos subditos minimè instar famulorum tractare debent. 511. 1. c
Prælati sic subditos castigent, vt post punitionem, quasi sanctissimis exhibeant honorem. 512. 1. a
ad Prælaturam maxime facit nobilitas parentum. 51. 2. b
Prælati strictus rigor benignitatem præmittat. 62. 2. d
Prælati non nimis hæreant legum sono literali. 72. 2. d
Prælatorum correctio vni Deo reseruata. 859. 2. b
Prælatus ne temporis insumat cum temporarijs œconomis. 745. 2. d
Prælati æquales in subditos. 757. 2. e
Prælatus nunquam solus perit. 781. 1. a
Prælatus inter subditos præstantiores se vt æqualem gerat. 870. 2. d. Cæcutiat ad aliqua subditorum peccata. 879. 1 e

Præmium.

Præmia virtutis citissima. 116. 2. d
Præmium laborum totum simul. 476. 1. d
Præmium trahit mentes humanas. 730. 1. a
Præmium sine merito indecorum. 960. 1. c
Præsentia Dei efficit abiniuria, & dolo cessare. 46. 1. c. 2. d
Præsentia Iesu sola fugat incursiones malas. 166. 2. d
Prætor amans solum sedem, vt caput recipiet non prætor, sed fur. 16. 1. d

Princeps.

Princeps secularium rerum, & clericus non bene conuenium. 345. 1. b
Principes non habeant sinus, sed subditis detecti sint. 3. 1. c. 2. d
Nihil sic trahit subditos, quam Princi-

pis simplex animus. ibid.
Princeps pœnitentes Deus peculiari honore prosequitur. 1013.1.b
principum fauores, & metus despiciat, quam virtuti incumbat. 888. 2.c
principibus nihil decorum, quam misericordia. 50.1.b.2.c
princeps non sitiat suorum sanguinem. 697. 1.a. adeant deuotas fœminas, vt raptus videant. 712. 1.c. 2.c
principum currus accipit angusta cœli porta. 244.1.a. Aliorum spectent consilia. 738. 1.d.2.c
princeps non tam ad crucem Christi, ira quam Christum ad se trahere vult. 162. 1.c
princeps non tibi necessarius sit sed tu illi. 163. 2.a
principum luxuria acrius castiganda. 164. 1.c
principum correctio vni Deo reseruanda. 839. 2.b
princeps ametur, non timeatur. 221. 2.a
princeps vel de oculis subditorum debet esse sollicitus. 229. 2.b Non solus perit. 781.1.a
princeps agricolarum ruinis reparandis studeat. 229. 2.d. æqualiter omnibus prospiciant. 240. 2.b. Caueant ne inæquales sint. 241. 2.c
principum singula verba, præcepta sunt. 782. 2.b

Promissio.

promissio de futuro suspecta, vbi statim potest operari. 108.1.a
promissa à Deo, quasi possessa habentur. 516. 1.c
promissionibus futurorum minimè Deus gaudet, vbi potest operari. 836. 1.a

Prophetæ.

prophetia de Christo facilè itet facit, vt nationum fides intret. 119. 1.d

Propinqui.

propinqui carnales impediunt beneficia diuina. 420.1.d

Prosperitas.

Prosperitas diuisionem, aduersitas vnitatem parit. 542. 2.c
prospera, & aduersa se inuicem comitentur. 389. 2.c
prosperitas pericula habet vicina. 790. 1.d
prosperitas gloriarum facit cæcutire ad videndum latentia mala. 956. 1.d.2.c

Proximus.

proximorum virtutes videndæ, non vitia. 664. 1.c. 2.a
proximorum saluti, qui incumbit solet ipse fœdari. 847. 2.b
proximis ne pares mala ex rebus qui tibi bonæ sunt. 717. 2.b

Prudentia.

Sine simplicitate concutit, & prodit cum simplicitate cognoscit Deum. 21. 1.c 2.c. Carnis male à Iesu timet bonis suis temporalibus. 299. 1.c

Pudicitia.

pudicitia custodit ciuitates. 297. 1.b
Se possidentem reddit penè in expugnabilem. ibid.d
pudicitiæ Christianæ conspicuum testimonium nemini non probatur. 353.2.b

Pudor, &c.

pudor animose vincendus. 186. 1.b
pudor humilis index est Christi inhabitantis. 249. 1.b
pudoris fundamenta subuerti nequeunt. 297. 1.d
pudoris boni efficacia. 637. 1.a
pudendum peccatori sub Dei flagello. ibidem.

Puer.

puerorum ad virtutis progressum multum interest, inter quos incipiant. 21. 1.c
puerorum singularis Angelorum tutela. 464. 1.c. 2.c

Pulchritudo.

pulchritudo Mariana. 56. 1.d
pulchritudinis hamus, qui faciat Christianos, non contemnendus. 55. 1.d

pulchritudo hostes Dei nouit prosternere, & salutis spem aperire, imò & cœlos ipsos. ibid. e
pulchritudo, vt cauenda. 174. 2. c
pulchritudo non causat peccatum. 565. 1. b. 2. d

Purgatorium.

In purgatorio existentibus subueniendum. 212. 1. c
purgatorij pœnas luentes iuuandi eleemosynis. 423. 2. a. & seq.
purgatio peccatorum nunquam non necessaria in hac vita. 561. 1. b. 2. a

R.

RAptus, & extasis prorsus abscondi. 712. 1. c. 2. d
Redemptoris remedium ante nobis erat, quam hostium impetus. 303. 2. d
Reprehensio etiam innocenti danda, ne cadat. 715. 1. a

Rex Regnum.

Regis nomen hominibus salutare. 50. 1. b
Rex Catholicus suorum sanguinem non sitiat. 69. 1. b
Reges sæculi, non ad crucem Christi ire, sed Christum mensis suis trahere malunt. 162. 1. c
Regibus sæculi caue, ne indigeas, sed ipsi tua ope potius egeant. 163. 2. a
In Regijs, vbi vitia grassantur, ibi regnorum perditio. 165. 2. c
Regibus cauendum, ne inæqualiter honores distribuant. 241. 2. b
Reges amentur, & ne timeantur caueant. 221. 2. a
Regium est singulis subditis prospicere. 240. 2. b
Rex Christianus de oculis subditorum debet esse solicitus. 228. 2. c
Regale ingenium hominis, quam reuereantur creaturæ. 510. 5. d
Regnum optima politia est agricolarum, & operariorum ruinis reparandis studere. 229. 2. d
Regnum Christi singuli possidebunt appropinquantes Christo. 611. 2. c
Regno aliorum indigens, indecens Deo est. 767. 2. d
Reges creantur à solo Deo. 508. 2. c
Regnum, & sacerdotium non bene conueniunt. 345. 1. b
Regnum cœlorum etiam diuitibus patet. 243. 2. d
Regularum obseruantia, nec minima, prætermittenda etiam prætextu vanæ gloriæ fugiendæ. 526. 2. b
Reincidentia in peccata timenda. 496. 2. c

Religio.

Religiosi præscripta sui instituti operari debent. 6. 1. a
Religio, quę ab inhumanitate venit, Deo abominabilis. 616. 2. d
Qui religiosam vitam profiteri voluerit, hominum placita ne spectet. 7. 2. b
Religio Deo grata humanissima est. 656. 2. d
Factus iam religiosus aliorum confratrum, segnius placita ne expectet. ibid. e
Religioni, quia locus sater est, ea inest maiestas, quæ paruos affectus frenet. 12. 2. b
In religione sancte, & deuote agendum. 14. 2. c.
In religione vtpote domo Dei laborandum. 15. 2. b
In religione is perseuerat, qui Deo ducente introiuit. 19. 1. b
Religiosi legitimi est, quod alios Christo acquirat. 20. 1. c
Religiosos ad virtutis profectum multum interest, inter quos incipiant. 21. 1. c
Religio, virtusque maiorum facile cuique persuadet. ibid. 22. 1. c
Religionis cuiusuis fundamentum, fratrum vnio. 25. 2 c
à Religionis via, qui alios auertit timeat citam ruinam. 962. 1. b
Religiosi etiam minutissima mundi bona dimittant. 29. 1. a
Religiosi, qui Deum sequuntur, nil prius dimittant, quam retia. 31. 1. d
Religiosi, alijs curent esse exemplum,

est

est enim hamus, quo homines capiuntur. 32. 1. b
Religio quo vetustior, eo certior, & secuțior. 43. 2. c
Religiosi repidi magis cauendi sunt cæteris confratribus. 75. 1. d. 2. a
Religioso viro non alienum est etiam in temporalibus iuuare familiares suos. 94. 1. c
Religiosus separans se à mandatis superioris in quid conuertatur. 131. 2. a
Religionum lapides fulciunt, stabiliuntque. 254. 1. d
Religiosi vtpotè cœlestis domus viam tenentes, caueant, ne deflectant ad diuerticula. 452. 2. b
Religiosis, qui se sæcularibus immergunt curis, raro sanctitas conuinget. 469. 1. d
Religiosi, qui non animarum, sed temporalium bonorum mercatum faciunt, iure de adulterio argui possunt. 420. 1. d
Religionis tuæ regulis si conformeris, diuinos oculos rapies. 334. 2. d
Reliquiæ sanctorum, vide *Ossa sanctorum.*
Remedia peccatorum plura, quam peccata. 670. 1. c
Remedium diuinum amica nobis est, quam hostis impetus. 305. 2. d
Reprehendere alios non licet, nisi prius habeas ad id potestatem. 853. 1. d
Resurrectio carnis, à limine diuinæ Oeconomiæ fulget. 360. 2. b
Resurrectio celerrima debetur ei, qui se conformat passioni Iesu. 972. 2. c
Resurrectionis memoria, maximum solatium est in morte. 402. 1. c
Resurrectio, & vita ab vno Iesu. 403. 1. e
Res secundæ adiunctæ veniunt aduersis, & è contra. 389. 2. e
Respectus humani, ne te morentur, si oraculis diuinis moueris. 8. 1. b
Rigor, & iustitia diuina noctem amat, diuinæ charitatis facinora lucem. 5. 2. a
Rigorem præuenit misericordia. 416. 1. c
Rigoris asperitas viam misericordiæ astituit. 417. 1. d
Ruina bonorũ temporaliũ visa, adhuc illis fidere extremæ dementiæ est. 843. 2. a
Ruinæ creaturarum à Deo factæ, efficacissimæ sunt, vt homines Deo contrectantur. 862. 2. c

S.

Sacerdos, Sacerdotium, Sacrificium.

SAcerdotibus bonorum terrenorum cupiditas ableganda. 30. 1. c
Sacerdotium, & sæculares magistratus non bene conueniunt. 345. 1. b
Sacerdotes, caueant iram Dei, dum in Ecclesiasticis muneribus luctis dant operam. 840. 2. d
Sacerdotium Christianum non emendum, sed merendum. 845. 1. b
Sacrificia Deo grata, quæ multa præparatione fiunt. 846. 1. d

Salus.

Salutis acquirendæ studium, nunquam intempestiuum. 150. 2. d
Salutis negotium non credendum linguæ semel malæ. 273. 1. a
Pro salute fratrum à diuinæ contemplatione gaudijs abstinendum. 404. 2. a
Saluris suæ negotia quisque sibi peragat, nec aliorum fidat officijs. 411. 2. a
Salus animæ, nulla desperata, si adsit diligentia. 441. 1. b
Saluantur rari ex ijs, qui agoniam mortis incurrunt, antequam pœnitentiam velint agere. 467. 2. c
Salus firma est, quæ per opera pœnitentiæ roboratur. 468. 1. c
Salus hominum festum agit Deo. 489. 2. c
Salutem animæ labor pœnitentiæ sequatur. 491. 1. d
Ad salutem quidque conducat, à quouis accipiendum. ibid.
Salutis brauium omnes obtinebunt qui Dei viam currunt, si non desistant. 529. 2. b
Salutis occasio, nulla ex casu, sed ex diuino præscripto. 65. 2. b
Felix, qui salutis suæ negotium nemini à se fidit. 580. 2. c
Salus, & commoda suorum faciunt, vt Iesus

Ieſus nullis parcat impenſis, & laboribus. 610. 2. a
Salus pluribus communis facilè obtinetur a Deo. 813. 1. a
Salus, quo magis appropinquat, eo vehementius acuit Dominus dolores. 822. 1. b
Saluti proximorum incumbentes, neceſſe eſt de puluere mundano ſordeſcere. 832. 1. d
Salutem noſtram ſic operatur Deus, vt videatur hominibus indigere,
Salus ſpiritualis à ſolo Deo. 609. 1. c
Salutaria tibi, ne vertas in aliorum damna. 727. 2. a
Salus cita à ſolo Deo venit. 951. 2. a

Sancti.

Sanctis viris ſuſpecta ſemper conuiuia. 693. 1. b
Sancti, & veri Dei ſerui in adimplenda lege diuina vim pati dicuntur, ſed non in ſeruitutem redigi. 7. 1. c
Sanctis viris Angelorum viſio promittitur. 52. 2. b
Sanctorum excellentia eſt, inferiores eſſe Ieſu. 1012. 1. c
Eiſdem præſtantiſſima Dei auxilia. ibid. 2. b
Cum ſanctis familiaritas potens, & ad bonam famam conſeruandam, & ad extirpanda vitia. 590. 2. a
Sanctorum patrocinium humilitate acquiritur. 226. 2. a
Sancti illos patrocinantur, qui eorum virtutes imitantur. ibid. d
à Sanctitate diabolus ſumet colorem, quo fallax.
Sanctitas cuiuſque non leuiter ſuſcipienda, & acclamanda. 375. 1. d
Nulla eſt in præſenti ſecura. 959. 1. a
Sanctorum feſta non ſancte celebrantur compotationibus, & conuiuijs. 693. 1. a
Sanctorum cognominibus inſigniri, vtile, & religioſum. 376. 2. d
Sanctitatem, quam rari adipiſcantur ex ijs, qui ſe immergunt curis ſæcularibus. 496. 1. c
Sanguis Martyrum fęcundiſſimus. 885. 1. d

Sapientia, ſapiens.

Sapientia creata, quod non valet perſuadere Deo ſeueriſſimo, valet Ieſu ſola humanitas; nempè miſericordiam. 440. 2. c
Sapientem virum decet conuiuijs intereſſe. 694. 2. c
Sapientis eſt conſilio alterius cedere. 719. 1. c
Satisfactionem pro culpis præſtare irrationalis creatura edocet. 248. 1. b
Satisfactionis opera adæquent culpis. 874 1. d
Sæcularibus rebus qui nouit obdormire, felix. 394. 1. d
Scandala, quæ contemnenda. 697. 1. c. Illud paruuli incurrunt. 694. 2. b
Scientiam de Ieſu remittamus in æternitatem, vbi animus Ieſum comprehendet.
Scriptura, fidelis Chriſti cuſtos. 40. 1. a
Sententiam contra nos ipſi feramus, qua euademus manus diuinæ iuſtitiæ. 792. 1. c
Secreta inter famulos, & filios ſuſpecta. 620. 1. c
Sectatores Dei nihil prius, quam retia dimittant. 31. 1. d
Sequela Dei homini ſalutaris. 728. 2. c

Sermo.

Sermonis diuini efficacia facilè abſumet quidquid Deo reſiſtit. 38. 1. d
Sermo, qui ad ſalutem conducat à quouis audiatur accipiendus eſt. 120. 2. c
Sermo cum fœminis rigidus, & auſterus debet eſſe viris pudicis. 106. 2. c

Seruus, Seruitus.

Seruorum proprium intra legis cancellos operati. 6. 2. b
Serui, qui intra præcepta ſe cohibenda, inutiles habentur, etſi pœnam euadant; gratiam tamen non merentur. ibid. d.
ſeruitium Deo nullum præſtabis pro quo tibi merces non veniat. 70. 2. e
Seruire Deo debes in lætitia, ſi cupis ei placere. 256. 2. b
Seruitia etiam paruula Deo exhibita,
quam

quam glorioſa. 81. 2.d
Seruus, qui vtilitate ſua non adæquat pretium quo emptus eſt, multum derogat emptori ſuo. 503.2.d
Seruis Dei etiam aduerſantia mala opitulantur. 570. 1. c
Serui Dei poſt mortem clariores apparent vel ipſis inimicis. 601. 2. c
Sepulchrum, & vana ambitio, & ſimul illorum vtilitas. 419. 2.b
in Sepulcris ſanctorum horti virentes vtpote Chriſti rore rigari. 559. 2. b
Seueritas antiqua, pari gratia in Chriſto compenſatur. 775.1.c

Spiritus ſanctus.

Spiritus ſanctus à Patre diuino habet, quod creaturis reſpiciat. 103. 2. a
Spiritus ſancti gratia per Chriſtum impellit terrena corpora in vitam æternam. 93. 1. a
Spiritus Chriſti nihil prius proponit ob oculos, quam mundialium rerum occaſum. 132. 2.a
Spiritus Dei quamuis iratus ſit, vbi viſceribus miſericordis hominis illabit non poteſt leniri. 602. 2.a
Spirituale negotium vbi agitur, noli temporalibus commodis incumbere. 519. 2. b
Spiritus ſanctus miſſus eſt è cœlis vnde diabolus tanquam fulgur eiectus, vt vbi accuſatorem habemus, illuc habeamus, & paracletum. 586.2.c
Silentium bonam linguam creat. 677. 2. a
Silentium, turpe in eo, qui debet vitia carpere. 665. 2.e
Simplicitas, & innocentia ſtabiliunt reges. 2. b
Simplicitas ſola cognoſcit, & oſtendit Deum. ibid. d
Singularia nil cures, ſed quæ ſunt ſtatus communia, ea amplectere. 514. 1.c
Singularis, & ſolus noli eſſe in laudabilibus, ſed excellentias reputa, computa communes.
Sollicitudo digniſſima eſt miniſtri Euangelici de temporalibus populi ruinis etiam minimis reſtaurandis.
Somnus, qui mundialia depellit, ad Ieſu bona nouit vigilare. 394. 2.d

Spes.

Spes noſtra ſtet in Deo firma, & quaſi acceptas reputa omnes promiſſiones. 352. 1. b
Spes lucri trahit homines. 730. 1.a
Spes ex timore Dei. 649.2. b
Studium adhibendum ad iuſtitiam obtinendam. 621. 1. c

Subditi.

Subditi operari debent ſupra præſcripta ſui ſuperioris. 61. 1. a. Non videnda omnia eorum peccata à prælatis. 879. 1. c
Subditi non inſtar ſeruorum tractandi. 511. 1. c. Qui præſtantiores ſunt, æqualiter tractentur. 870. 1. b
Subditis proſpicere, quam regium eſt. 242. 1. d

Status, Stabile.

Status ſuimetas ſeruet, qui magna à Deo requirit. 718 1. b
Stabile nihil in vita humana, poſt aduerſa veniunt ſecunda.

Sterilis.

Steriles animæ Chriſti Domini paſſione fœcundantur. 48. 2. d

Superior.

Superior non habeat ſinus, ſed totus ſit ſubditi patentiſſimus. 2. 2. c
Nihil ſic trahit ſubditos quam ſuperioris patens animus. ibid. 3. 1. b
Superior niſi præſeferat ſimplicitatem, ſubditos expetietur oblatrantes, non obſequentes. ibid.
Superioris ſtrictus rigor præmittat benignitatem neceſſe. 62. 2. c
Superioribus, & rectoribus, qui errare nolunt ſui inſtituti ſono literati non nimis hærendum. 72. 1. c
Superior curet ne timeatur, ſed ametur à ſubditis. 221. 1. a
Superiores neutiquam tractare debent ſubditos inſtar famulorum. 511. 1. a
Superiores ſic ſubditos caſtigent, vt im-

immediate post punitionem quasi sanctissimis exhibeant honorem. 512. 1. b

Supplicium.

Supplicia simul omnia inferri à Deo, magna eius ira est. 905. 2. c. Supplicium acerbissimum, quod plagas cogaris videre. 922. 1. d. Quod cum Dei lacrymis, & dolore venit interminabilem parit pacem. 929. 2. a. Supplicij tempus, & nobis, & Deo molestum. 957. 2. b

T.

THeresiæ Carmelitarum restauratricis summa laus, quod Deus illi subdat virum. 379. 1. e

Templum.

Templorum maiestas, effrenes appetitus coercet. 12. 2. b

Templis ea est virtus aduersus peccata, vt si tantum videantur, ea penitus expugnent. 13. 1. d

Templorum obseruatio, quam vtilis sit. 14. 2. c

Templorum lapides, nos stabiliunt, & fulciunt. 254. 1. d

Templorum ædificatio, opus Deo gratissimum, & monasteriorum erectio. 445. 2. d

Templorum erectio ipsorum structores diuinis efficit coli honoribus.

Temporalibus curis noli incumbere, vbi spirituale negotium agitur. 516. 2. b

In Temporalibus iuuare familiares, ac deuotos non alienum à viro religioso. 94. 1. c

Tempus salutis acquirendæ, nunquam intempestiuum est. 150. 2. c

A tenebris non secure quis profilit immediate ad lucem clarissima. 466. 1. c

Tentationes, & pressuræ Deo suauissimæ stetere, quas strenuis hominibus propinabit. 797. 1. c

In tentationibus, qui labitur repugnans promptiori misericordia dignus est. 852. 2. c

In tentationibus, qui labitur repugnans, promptiori misericordia dignus est. 852. 2. c

Tentario homini salutaris. 678. 2. c

Tentatio Deum trahit. ibid. vide labores, tribulationes.

Terrenis, & caducis rebus, qui inhiant, muto aguntur spiritu. 312. 2. b

Terrena bona homines concutiunt. 681. 1. b

Terrena bona imperfectis dantur à Deo. 495. 1. c

Testimonia fœminarum de diuinis in se peractis infirma, & suspecta. 777. 2. c

Timor.

Timor Die specialiter. 651. 1. a

Timor religiosus in virtutum facinora, trahit virtutesque custodit. 322. 1. a

Timoris filialis à seruili differentia. 324. 2. c

Timor seruilis tollendus tibi si vis cum Iesu magnalia potiri. 494. 1. c

Timor nihil aliud generat, quam odium. 221. 2. d

Timor humilis in Dei conspectum inclinat. 644. 1. c

Timor Dei cum regio splendore iunctus. 646. 1. d

Timor Dei infantiam virtutum alit. 649. 2. b

Tormenta atrociora hominum à Dæmonibus habent ortum. 317. 1. c

Tormenta quibus peccatum pellitur, non tormenta, sed quies appellanda.

Tributa exigenda quanta fieri poterit benignitate, & humanitate. 865. 1. c

Tributa non dant pecunias principibus, sed iustitia obseruata. 740. 2. b

Tribulatio.

Tribulatio illa, quæ mores corrigit, & peccandi occasionem tollit, non vocanda tribulatio. Ad tribulationes, & labore magnates, disciplinę Christianæ trahuntur. 797. 1. b. Tribulatio carnalis voluptatis comes. 709. 2. c

pro Deo susceptæ halat verba sapien-

tur 892. 1. c. grauis quæ à propinquis, & notis venit. 896. 1. c. Tribulationes à Dei manu grauissimæ. 921. 1. c. Vide Labores, Tentationes.

Trinitas Beatifica veritatis aduocata, vt in Susanna. 586 2.d

Tristitia multum lædit officia nostra erga Deum. 356. 2. c

Triumphum nullum reputat Iesus, nisi vbi munera largitur. 540. 2. b

Tyrannorum in multitudinem incidit, qui à Deo deficit. 96. 1. b

V.

VAna gloria. 451. 1. c. 4. d

Vanitas plures habet sequentes, quam Christus. 406. 2. d

Verbum Dei.

Verbi Diuini efficacia absumit facile quidquid Deo resistit. 38. 1. c

Verbo Christi homines pasti reuocantur ad arcem, & mœnia ciuitatis, abiectisque spelæis ferarum vrbes ciuilissimæ ædificantur. 437. 1. a

Verba.

Verba iactantiæ fugienda, & plausus populares. 201. 2. c. Verba sapientiæ dantur à tribulationibus. 892. 1. c

Verba singula personarum præcellentium præcepta sunt. 782. 2. b. Veniunt in nos à Deo coram præsidibus. in causa fidei. 893. 2. c

Verbis contumelioſis non respondere, quam salutare sit. 316. 1. d

Verecundia index est Christi animo inhabitantis humano. 149. 1. b Vide *Pudor*.

Veritas.

Veritas facti nuda attendenda est in iudicio. 584. 2. c

Veritas semper aliquale inuenit patrocinium etiam inter pessimos viros, 586. 1. c. beatificam Trinitatem, habet pro se stantem, ita vt nunquam deficiat aliquod veritati suffragium. ibid. 2. c. Eius osores plura miscent, ab hoc in illum statum transeunt, omnia imperfecta relinquunt ne cogantur veritati assentire. 99. 1. b

Viam cælestis domus quisquis teris, caue ne ad diuerticula deflectas. 452. 2. b

Vicinis vt debeamus accurrere, vbi vt animis in Purgatorio existentibus subueniamus. 212. 1. c. 214. 1. a

Victoria.

Victoria, & palma non otiosis, & ociosantibus datur, sed his, qui secum viris pugnauerunt. 534. 1. c

Victoria vera ea est, in qua sic aduersarius vincitur, vt de vincentibus nullus lædatur.

Victoriam nullam reputat Iesus, nisi cum munera largitur. 540. 2. b

Vidua continuare viuere castius nuptiis facit. 97. 2. a

Vigiliæ efficaciam tribuunt orationi. 817. 2. d

Vinum nihil vetetur. 725. 2. a

Vir.

Viri pij maxime se ab impiorum moribus secernant, ne vel minima illorum in se habere velint vestigia. 284. 2. b

Vir bonus non habet beneficia, quæ aliorum officiant saluti spirituali. 391. 2. a. Viros magnos, & præstantissimos consuevit Dominus ad labores, & æruminas trahere, eorumque participes facere. 797. 1. b

Vires.

Vires immundiciæ quas fecimus seruire, eadem Christo tradamus. 177. 1. c

Viribus hominum Deus omnes labores commensurat. 113. 2. c

Viribus autem posanda sunt, negotia. 683. 2. d

Virgo.

Virgo cuius cura adhuc vinet in torquendis ornandisque capillis nondum mundo moritur, nec Christo adhæret. 183. 2. a

Virgo vna omnes nuptias illustrat. 703. 2. d

Virgini nihil est ornatius, quam omnem, vel mendaci suspicioni aditum occludere. 353. 2. b

Virginita is dos eſt immortalitas. 356. 1. b

Virtus diuina eſt ſtare in fide, vbi cernitur multitudo cadens. 350. 2. c

Virtutis diuinæ eſt, & maximæ difficultatis mundo obdormiens nihil mundiales curare caſus. 806. 2. c

Virtus humana nulla eſt, quę poſſit à Deo audire, ego ſum, quin cadat in terram. 398. 1. b

Virtus, & religio fratrum, ac parentum ſuorum facile cuique perſuadetur. 22. 1. c. 252. 1. d. vbi floret, ibi habet diabolus ſuum cruciatum, & interitum. 293. 2. a. ſola triumphare nouit adeò, vt etiam diabolus cogatur vti virtutis armis dum vincere ſatagit. ibidem. ſufficit contra multam Dæmonum gentem. ibidem. Qualis æſt matur ab hominibus, talis ſit illis 878. 1. a ſtabilis, & firma eſt, etiam ſuper aquas, vel ſuper arenam fundata. 813. 1. d. 2. b non acquiritur ſine meditatione, & ſtudio. 621. 1. b

Virtutis cultoris nouitij aliquo modo ad difficultates cœcutiant. 830. 1. c. Eius in ſchola deficientes ſceleſtiora audent. 851. 2. b. Eius fructus, vt præcox ſemper tempeſtiuus eſt, ſicut ſerus fructus rato non reijcitur, vt intempeſtiuus. 857. 2. c. non faſtidienda. 11. 1. c. Eius culmina non expectanda, niſi initijs obtinendis inſiſtatur. ibidem. 2. Ad eius progreſſum multum intereſt, inter quos incipias. 21. 1. c. Eius primus gradus parentes relinquere. 35. 1. a. præmia certiſſima, citiſſima. 116. 2. d. Eius in ſtudio, cum ſemper progredi debeamus, pernicioſe ſapiunt, qui in primo veritatis fulgore hærent. 276. 2 a. In eius ſtudio non veteraſcendum, ſed quaſi exortu nouo in dies proficere debemus. 278. 1. a

Virtutis Chriſtianę clariſſimum dabit experimentum, qui ſe ita componit, vt ab omnibus reputetur, huic ſæculo iam defunctus. 339. 1. e

Virtutis vincula vbi ſunt, nullus eſt labor, nulla ſeruitus. 432. 2. d. Eius vincula, quaſi calcaria, immò alæ, quibus curras, & euoles in via. ibidem in eius ſolis facinoribus vera laus. 540. 1. c

Virtutis ſuæ gentis acquirendæ quiſque dat operam. 22. 1. c. 252. 1. b. ab ea, & Chriſto ſequendo, etiam minutiſſima bona mundi retardant, ideo dimittenda. 29. 1. a

Virtutes ſingulæ in ſingulis hominibus diuerſitatem habent. 648. 1. d

Virtutes creatæ obſcurantur in diuinarum conſpectu. 749. 2. c. facte in loco, in quo ſemel Deus ingens acceptauit, ſeruitium, gratiores ſolent eſſe Deo. 253. 1. d

Virtutes proximorum ponderet Chriſtianus, qui in defectibus cœcutiat, & taceat. Animo inſitæ hoc habent, vt licet extremis mundiouis, à terra, vel Syrte naſcaris, tibi Abrahamidum genus adſcribant.

Virtutes aliorum ediſcendæ, vt ſimilia adimplens. 579. 1. d. earum magnalia facinora ex humilitatis puluere illuſtrantur. 571. 1. d. earum facinora occultanda. 545. 1. d. 591. 1. c. 910. 1. d

Virtutem theſauri occultandi ſunt, alienorum oculi illis paſcendi. 451. 1. c. earum cuſtos eſt ieiunium. 342. 1. c. earum inter laqueos expeditiſſimum ſe quis experitur. 431. 2. a. earum parua opera, & minima multum neceſſaria. 640. 2. c earum incumbamus operoſis ſtudijs, & licet in medijs nefariſſimis viuamus hominibus, Deum alliciemus, vt nos videat. 251. 2. c

Viſio.

Viſio Angelorum ſanctis viris promittitur. 52. 2. b

Viſio Chriſti Domini ſalutaris. 608. 1. c

Viſio Dei maximum honorem rebus creatis affigit. 24. 1. d

Viſio Dei terminata ad homines dat illis, quod ipſi in ſe referant Deum ipſius æmuli, & imitatores. 141. 1. b

Vita.

Vita hęc tęporalis odioſa eſt iuſtis. 414 1. a.

Vitæ humanæ summa incertitudo, nullam moram admittit, qua tardes ire ad Deum. 137. 1. c. eius inconstantia 779 2. c. Vitæ spiritualis fundamentum, quod velut mortuus agas. 339. 1. d. Viuere, vt mortuus debes, qui mortem vincere cupis. 430. 1. b

Vitium.

Vitiosi consiliarij cauendi. 742. 2. d
Vitium infirmum, & labile etiam super rupes fundatum. 884. 1. e. nullum incurabile, vbi diligentia adest. 440. 1. b colatur à diabolo. 122. 1. a. Vitia, & defectus nemo, nisi habens potestatem castiget. 853. 1. d

Vnio.

Vnio fraterna fidei Christianæ fundamentum 25. 1. e. Vnio perfecta charitatis signum electorum in Christo. 76. 1. b. Vnitas iustum refert. 166. Vnitas Deum ostendit. ibid. Potentissima ad trahendum Deum. 981. 1. a

Vocatio Dei.

Vocatio Dei sæpissime non à pulpitis, non à cathedris, non à disertis hominibus, sed ab ore ancillulæ datur. 121. 1. b. vocatio Dei firmat, & stabilit gressus eius, qui vocatur. 823. 1. e. vocatio sola dat vires ad particularia munera administranda. 988. 1. c

Voluntas.

Voluntas vna Dei omnibus expectanda est. 521. 1. a. voluntas nequit non errare dum creaturas solum respicit. 996. 1. d. voluntas diuina saluti hominum studet, nec indiget aliquo ad præstandum. 525. 2. d. voluntas pro facto apud Deum. 989. 1. e voluntas propria, & perditio simul. 994. 1. b. voluntas erat, vbi à Dei conspectu declinat. 995. 1. c
Voluptatis fœno inuolutus hostibus patet.
Voluptates coniugij tribulationibus p'enæ. 709. 2. c
Vota Deo promissa non euulganda. Vota etiam metus vi emissa, & obligant homines, & Deo placent. Vouendum Deo optimum. 66. 2. c
Vsuræ spes, vt homines afficit. 730. 1. a
Vide *Præmium.*
Vulnera à Deo inflicta fortitudinem, & tolerantia ad sustinendum afferunt. 854. 2. a

Z.

ZElus mordens bonos operarios suspectas. 652. 2. a
Zelotypia familiarior nuptis. 707. 2. b

FINIS.

R. P. DIDACI
DE BAEZA
PONFERRADIENSIS.
Societatis IESV Theologi,

COMMENTARIORVM MORALIVM
in Euangelicam Historiam.

LIBER SEXTVS.
De Christi Domini Miraculis.

IAM nos vocant Christi Domini miracula, quæ inter nos agens diuina virtute operatus est. Alius mirabitur tot cæcos donatos lumine: alius mutila membra redintegrata percensebit; multi dæmones eliminatos, leprosos mundatos obstupescent, plures ad vitam reuocatos canent. Ast quod in primis omnibus accidit maximè admirandum, illud est summæ potestatis insigne, quo liberas hominum mentes peccato quasi addictas in ineliorem frugem reuocauit. Igitur Christi Domini facinota, quibus hominum mentes ad se traxerit, & a praua consuetudine in bonos mores conuerterit, ea nobis prima veniant examinanda, vt statim ad alia transeamus.

CAPVT I.
Andreas, & Petrus, Ioannes, & Iacobus vocantur.

IVM primum iustitiæ Sol illuminaturus mundum, cursum agit, vide qualem quadrigam sibi parat, in primis Andream, & Petrum, deinde Ioannem, & Iacobum, duplex par fratrum sub iugo ascisit Christiano. In primis Andreas post designatum a Ioanne agnum Iesum abijt, nec solus, sed cum illo socio, cuius nomen tacetur, forsan is est Ioannes Euangelista solitus sic nomen occultare. Vterque apud Iesum diem consumunt, imò potius de Saluatoris præsentia, dies festos nouerunt agere. Inde Andreas egressus inuenit fratrem Petrum, quem de Christo Domino red-

uenit à se, gratulatur. Simul ambo redeunt ad Iesum. Quid plura? Iesus dixit Petro Christianæ reipubl. clauum deuoniendum præsagit. Hæc semel: nec multum post cum Iesus iuxta mare Galileæ ambularet, duos videns fratres, nimirum Petrum & Andream, illos ad captu ram hominum vocauit, qui dicto citius, relictis piscium retibus secuti sunt eum. Ab his ad alios duos fratres statim accessit: hi sunt duo filij Zebedæi Iacobus, & Ioannes, reficiebant retia piscaturi, at vbi Iesu vocem percipiunt, & retia, & patrem valere iubent, & diuinum magistrum comitantur.

Ioan. 1. Respiciens Iesum ambulantem, dicit: Ecce Agnus Dei. Et audierunt duo discipuli loquentem, & secuti sunt Iesum.

§. I.

Innocentia, & simplicitas habiliunt reges.

VBi Agnus à Ioanne ostenditur, mihi statim veniunt in mentem lætissimæ omnium acclamationes, quibus Apoc. cap. 5. occiso Agno fortitudinem, & uirtutem, & gloriam, & potestatem, & imperium attribuebant. Denique ait Ioannes ibi: *Et omnem creaturam, quæ in cœlo est, & super terram, & sub terra, & quæ sunt in mari, & quæ in eo: omnes audiui dicentes: Sedenti in throno, & Agno benedictio, & honor, & gloria, & potestas.* Dicitur Leo rex inter animalia, cuius fortitudini omnia facile inter animantia se se subiectant; at Agno non solum animalia, sed vniuersæ creaturæ, quæ in cœlo, & quæ in terra, & quæ infra terram, auide, & gratulanter subijciuntur. Vnde Agno hæc vis, qua creaturas omnes voluntarias trahat in regnum? Agnus innocentissimus est, & simplicissimus, nec vlla virtus est, quæ magis regnum confirmet, & stabiliat, quam innocentia, & simplicitas regis. Accipite D. Irenæum Ireu. lib. 4. sic iuxta datum Apoc. locum differentem... *Nemo alius poterat aperire librum paternum, nec videre eum, nisi Agnus, qui occisus est; qui omnia verbo fecit, & sapientia adornauit, accipiens omnium potestatem, quando verbum caro factum est; vt quemadmodum in cœlis principatum habuit verbum Dei, sic & in terra haberet principatum; quoniam homo iustus qui peccatum non fecit, nec dolus inuentus est in ore eius*, Is meritò sibi terrenum, & cœleste acquirit principatum, qui agni præ se fert innocentiam, & simplicitatem, cuius in vita innocentia est, & in ore nullus dolus, Deut. 33. *Deut. 33.* iuxta Lxx. lectionem apud D. Amb. infra, dicit Moyses: *Date Leui veros eius, date Leui manifestos eius, date Leui sortem suffragij eius*, &c. Vbi expendo illud, *manifestos eius*, quasi singulare sit encomium ministrorum Dei, quod eorum viscera omnibus sint manifesta. Pro quo D. Ambros. lib. 1. offic. capit. vlt. ait; *Ambr.* *Illi ergo veri eius, & manifesti eius, qui nihil in corde doli habeant, nihil fraudis occultent.* Non sinus habeat gubernator Christianus, non latebras, sed totus sit subditis patientissimus. Matth. 10. sic aiebat Dominus Principibus Christiani orbis; *Matt. 10.* *Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.* Sic serpentinam:

tinam, prudentiam docet, vt statim A cauleat serpentis sinus, serpentis tortuosos processus, & latebras, & clarissimam columbæ simplicitatem imdieet. Ex quo Tertull. lib. aduersus Valent. fatur, *Ita facilius simplicitas sola Deum, & agnoscere poterit, & ostendere; prudentia sola (nimirum sine simplicitate) concutere potius, & prodere. Abscondat itaque se serpens, quantum potest, totamque prudentiam in latebrarum ambagibus torqueat, alie habitet, in cæca detrudatur, per anfractus seriem suam euoluat, tortuose procedat, nec semel totus, lucifuga bestia. Nostra columbæ domus simplex; etiam in editis, & apertis & ad lucem.* Non bona principis commendatio est illa, qua plurimi se iactant, quod nimirum minimè a suis agnosci, & penetrari possint. Illa commendatio præstantior est, quam de se affert Rex regum Ioan. 10. nimirum; *Et cognoscunt me mea.* Huc refero illud Diui Synesij lib de Regno, quo regem instruit, fatus: *Subditorum vnumquemque operum communione, in vnum societatem, amicitiamque pellicies, vt ne erga eos dissimulator, aut cauillator sis, dum comilitones vocant; sed in concione verba facientes cognoscant, testenturque re ipsa nomen istud ab eo comprobari.* Nihil enim sic trahit subditos, quam simplex gubernatoris animus, quo bona eius viscera patent, notaque omnibus sunt. Procul absint a sceptro astutiæ, & cauillationes; procul ité absit cordis duplicitas quæ in regentis mente, nihil nisi obscuræ fauces, nigræ spelunceæ videantur. Hinc pecabat illa summi Regis sponsa, cui dicitur, Cant. 1. *Si ignoras te, o pulcherrima mulierum egredere, & abi post vestigia gregum tuorum, &c.* Cur adeo gregis fœtidæ, cui vel imperium debebatur, locus datur gregalis, vt inter greges abeat? Cur sponsæ regis dicitur, quod abeat post greges, & non potius illi daturgregum ducatus? Sanè cuius adeò sunt præcordia caliginosa, vt penitus ignorentur, is vinat inter greges, subditum agat, non sperat regni culmen. Ille Rex, qui agnis simplicissimus; cuius pectora a nemine ignorantur, sed omnibus patent. Ideo verè Rex regum, & dominus dominantium Iesus, qui omnia ad se trahenda ex cruce promisit, vt promissum adimpleret, voluit sibi latus aperiri lancea, & pectora perforari. Quo in vulnere suscitatam gentium ecclesiam nouit Augustin. tractat. 20. in Ioann. nouit Rupert. nouit Tertullian. citati a nobis lib. 4 cap. 6. §. 4. nouerũt idem communiter Patres. Sed cur Ecclesiæ suscitationem; & tractionem in pectoris apertione prædicant doctores facti im? Tunc veri Regis agnina patuit simplicitas, cum eius pectora omnibus sunt patefacta; tunc se Agnum ostendit, cũ a nemine voluit præcordia ignorari. Notate modo verba D. Athanasij serm. 3. contra Arianos, vbi fatur; *Ex lateris vulnere per lanceam confecitur illud propheticum dictum, Isaiæ vt ouis ad occisionem ductus est.* Itaque cum Christi aperitur latus, tunc sese prodit agnum, nunc agnam ostendit, & mansuetudinem, & simplicitatem apertis visceribus, ne miremur, quod ex tunc gentium Ecclesiam sibi statuat, populorumque sumat gubernaculum. Nec non ad hanc populorum tractionem refero illud Psal. 58. *Conuertentur ad vesperam, famem patientur, vt canes.* Et merito populi Christo Domino in fine subijciendi, canes vocantur; cui enim melius mittant canes, quam agno? Ea est natura canis, quæ omnes sibi ignotos ode-

Tertull.

Ioan. 10.

Synes.

Cant. 1.

Athana.

Psal. 58.

tit, & solum amet, & sequatur notissimos sibi viros. Vnde pulchrè D. Synesius libr. de Regno, vt persuadeat gubernatoribus, vt se se, quoad fieri potest, noscendos subditis tradant, ita fatur: *Et Plato ipse militare genus, custodes appellat, canisq; præsertim æquiparat, quod quidem animal amicos, atq; inimicos cognitione, atque ignoratione discernit.* Tunc trahitur canis, cum à sibi noto vocatur, ignotis enim potius oblatrat; tunc princeps omniũ dominabitur, cum studet à nemine ignorari, cum de agni indole innocentiam præ se ferat, & simplicitatem. Caueat dolum, caueat sinus, quibus ignorari affectet, his non subditos obsequentes, sed canes experietur oblatrantes.

D. Synes.

§. II.

Benignitas, & dilectio Dei patentissima omnibus, non sic rigor iustitiæ.

INtuitus Ioannes Iesum, id de illo ostendit, quod in Deo patentissimum est, & se se vndique prodit, nimirum eius benignitatem, & dilectionem, quando ait; Ecce Agnus Dei. Equidem benignitas Dei, & dilectio nequit non in oculos exilire, seque creaturarum obtutibus præsentare. Meritò enim Apocalypsi. 21. *Ciuitas non eget Sole, neque Luna, vt luceant in ea; nam claritas Dei illuminauit eam, & lucerna eius est agnus.* Quippe vbi Deus agnum agit, benignitatis opera manifestat; nulla sunt necessaria luminaria, ipsa opera, ipsa agnina benignitas per se satis perspicua est, & oculis patet. Scienter dicebat D. Ireneæus lib. 4. *Nemo inuestigauit altitudinem eius, nec veterum, nec eorum, qui nunc sunt. Secundum autem dilectionem cognoscitur semper, per eum, per quem constituit omnia. Est autem hic verbum eius Dominus noster Iesus.* Quæ in Deo magnalia sunt, lucẽ habitant inaccessibilem, volucres quoque cœli latent, at benignitas eius, & dilectio in promptu omnibus est. Vbicumque se insinuat, vbicumque patet. Minus dixi, dum de patentissima benignitate Dei non dico id quod de sua D. Ennodius prædicabat. Is libr. 2. epist. 6. pientissima viscera sua sic commendat aiens: *Nescioui occultare per charitatis tormenta, quod volui.* Et quidem satis eleganter dictum, vt enim iustitia humana tormentorum vi occultissima scelera facit manifestari: sic diuinæ charitatis tormenta sunt, quæ illam latere vetant, sed benignissimis operibus ob oculos faciũt exilire creatos. Iam mirari desinet, qui Iesum mirabitur tam cito regni thesaurios latroni reuelantem, eo præcipuè tẽpore, quo sub maledictio crucis latitabat. Vix enim semel locutus est latro, & statim Dominus ait: *Hodie mecum eris in Paradiso.* Cur tã cito te te prodis Rex gloriæ? Sane nõ aliud licuit per tormenta charitatis. Accipite Chrysost. homil. de cæco nato fantem: *Quoniam graue admodum, & incommodum silentium erat, iam respondit, atque latroni: Amen amen dico tibi: Hodie, &c.* Ea erant tormenta charitatis Dño, quibus grauissimũ esset silentium, ideo tormenta moderans rupto silentio suæ benignitatis manifestat thesauros. Huc semper spectat Dei in homines amor, & charitas ne lateat, vt se se omnibus, qui possibiles sunt, modis, & vijs prodat, & manifestet mẽtibus creatis. Sanè idololatria cæcus Nabuch. imò, & sõno sepultus adhuc non potuit nõ videre Dei benignitatem, ait enim ca. 4. *Ego Nabucha-*

Apoc. 21.

Iren.

D. Ennod.

Chryso.

buchodonoſor quietus eram in domo mea, & florens in palatio meo, ſomnium vidi, quod perterruit me, &c. Cuius occaſione hæc verba dedit Tertull. Tertull. lib. de Anima: *Nabuchodonoſor diuinitus ſomniat, & maior pene vis hominum ex viſionibus Deum diſcunt. Sicut ergo dignatio Dei, & in ethnicos; ita & tentatio mali in ſanctos, a quibus nec interdiu abſiſtit; vt vel dormientibus obrepat, qua poteſt, ſi vigilantibus non poteſt.* Ecce tibi, quam amat Dei bonitas ſeſe humanis oculis dare, quam amet, & præſentiri, & cognoſci ab hominibus: ſiquidem ſtudet, vt vel dormientibus obrepat, qua poteſt, ſi vigilantibus non poteſt. Apocalypſ. 19. Apoc. 19 dicitur: *Et vidi vnum Angelum ſtantem in ſole, & clamauit voce magna dicens omnibus auibus, quæ volabat per medium cęli, Venite, & congregamini ad cœnam magnam Dei.* Nullibi enim melius, quã in Sole ſtaret Angelus; ad Dei cœnam inuitans aues: quandoquidem benefica Dei munera clariora, & euidentiora ſunt Solis radijs. Mirabar aliquando, Ioan. 19 quod defuncti Ieſu è latere exiuit ſanguis, & aqua, Ioann. 19. poſtmodum mirabar magis, quod Euangeliſta ſe aquam illam vidiſſe diſtinctam fateatur. Ait enim: *Et qui vidit, teſtimonium perhibuit.* Et quomodo fieri potuit, vt aqua ſimul cum ſanguine egrediens, ſic internoſceretur? Sic pateret oculis Ioannis? D.Cyri. Pulchrè D. Cyrill. Hieroſ. Catech. 13. ait; *Tibi verò nunc credenti per aquam ſalus.* Quando aqua ſalutis erat baiula, ipſa ſeſe oculis præſentabat, neſcit enim Dei pietas, & benignitas occultari. In ſole ſunt quæcunque charitatis facinora; nec innotatum relinquam, Ioan. 13 quod Ioannes cap. 13. & vſualem, & myſticam Saluatoris cœnam recenſens, inſuper, & pedum lotionem, A & verba, & facta amoris plena, poſt longiſſimam horum relationem, ad Iudam accedens ait: *Cum ergo accepiſſet ille buccellam exiuit continuò; erat autem nox.* Cur hucuſque nocturnas tenebras non meminit? Et cœna, & myſteriorum inſtitutio, & lotio pedum, & finalis amoris vniuerſa ſigna eodem tempore agebantur, cur interea B noctis non meminit; & inter Iudæ exitum ſubito noctis memoriam agit? Sane vbi amor Dei extremus ſeſe in cœna prodebat, nihil nocturnum, nihil obſcurum ſentiebatur, omnia in luce clarebant: *Et nox illuminatio mea in delitijs meis.* Pſ. 138. Verum in Iudæ exitu, iam non diuinus amor operabatur, ſed ſtrictæ iuſtitiæ rigor cauſam parabant, & C ideo cum Iudæ exitu ſubito nox notatur. Vt enim diuinæ charitatis facinora lucem, ſic diuinus rigor noctem, & occultationem amat. Id bene oſtendit diuinus ſermo Gene. 19. Gen. 19. ſic loquens ad Loth de Sodomis egredientem; *Noli reſpicere poſt tergum.* Vetantur equidem viri iuſti oculos ad flammantem Sodomam conuertere, an ne flagellũ Dei D perſpicuis oculis videatur? Pulchrè Philo Epiſcopus in Cat. Græ. Ph. Ep. *Non eſt ratio rerum diuinarum ad mortes hominum reuocanda. ſatis eſt nouiſſe Deum pœnas ſcelerum exigere: quæ verò illa ſint, aut quomodo infligãtur inquirere, temeritatis eſt.* Deus ſontes flagellat, ſed nequit inter flagella videri; quaſi flagellandi opus diuinæ indoli exiſtat peregrinum. E Inter beneficia ibi amat videri, adeo vt ſumat formam viſibilẽ. D. Paul. ad Gal. 9. Ad Gal. *Miſit filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege, vt eos, qui ſub lege erant, redimeret.* Homo fit viſibilis, qui carneis etiam oculis conſpiciatur, vt ſic veniat redempturus mundum, nunquam talis ve-

niret, nisi inter beneficia. Quod
D. Aug. tractans D. Augustt. tract. 3. in Ioan. fatur: Venit Christus, vt iam non simus sub lege, sed sub gratia. Quis ergo dedit legem? Ille dedit legem, qui dedit & gratiam. *Sed legem per seruum misit, cum gratia ipse descendit*. Non se abscondit gratiam largiturus, imò tunc ipse venit manifestissimus.

§. III.

Christiani supra legum præscripta operari debent.

NOn miror, quod hi primi ad Christum raptantur Ioannis discipuli, in quibus Christianæ ingenuitatis insigne maximè illuxit, cum a magistro iussi videre agnum, ipsi vltra magistri præscriptum & vident, & sequuntur. Ex hoc rectè
D. Pasc. D. Paschas. lib. 6. in Matth. commendat in Andrea decus Christianum. Ita enim de illo fatur; *Qui mox Ioanne insonante. Ecce Agnus Dei, non solum videre, sed & sequi Christum maluit, ad quem & fratrem suum perducere curauit.* Ea est Christiana ingenuitas, id decus attulit Dei filius mentibus humanis, quo vltra præscripta legis exiliamus operatum. Quod pulcherrime docebat Romanos D. Paul. c. 8. aiens; *Non accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba pater*. Iam Christiani seruitutem exuimus, & libertatem nacti in filios adoptamur. Sed scire cupis, quæ sit hæc differentia seruitutis, libertatis filiorum? An quia liberi, & filij ideo ex leges? Ideo minus subiectis Abst: serui, & filij sub obedientia legibus continentur, illi Domini sui, hi patris. At serui ideo de seruitute notantur, quia intra legum præscripta tot coëuntur, quasi intra istiectos carceres: non sic filij, qui sic patrem legislatorem amant, eaque libertate leges amplectuntur, vt minime intra earum obseruantiam concluſi, vlterius quid intendant, & etiam faciãt. Sit nullus veritatis assertor. D. Ire-
D. Iren. næus l. 4. c. 27. vbi commoda dominici aduentus numerans, ait: *Verbũ autem liberans animam & per ipsam corpus voluntarie emundari debuit, quo facto necesse fuit auferre quidem vincula seruitutis, quibus iam missi eramus, & sine vinculis esse quidem, vt pereximus vero decreta libertatis, & augeri subiectionem*. Ecce diuini Verbi miraculum; decum nostrum rumpere vincula, carceres frangere, seruitutẽ abiicere, & simul decum per decreta libertatis augeri subiectionem. Si liberi a carcere, a vinculis a seruitute, quomodo magis subiecti? Quippe seruus vsque ad legum adimpletionem subjiciuntur: filius autem, & liber, vltra præscripta impatris, ea etiam operantur, quæ patrem iudicant fore iucunda. *Eam vero pietatem* (addit Iren.) *& obedientiam quæ est erga patrem familias, est esse quidem eandem seruis, & liberis; maiorem autem fiduciam habere liberos, quoniam sit maior, & gloriosior operatio libertatis, quam ea, quæ est in seruitutem obsequentia*. Semper intra legis carceres tenentur hi, qui seruitutis iugo premuntur, horum operatio determinata, finita, at filiorum operatio quo maior, eo glorioſior, quia vltra legem ad alia se se extendit facinora. Hinc Petr. Damian. in serm. de sancto Alexio, eiusdem ponderat facinus, quo semel, Dei habitu, relictis parentibus, paternas ædes repetit, ibique meratur, & decumbit. Sane hoc fuit antiquis patribus sanctissimum institu-

Rituum; ne quæ propter Deum A reliquerant, vllo modo repeterent. Abraham ſemel à ſuis abſciſſus, nunquam ad ſua remeauit. *Alexius cum terrena quæque dimiſit, cum opes omnes atque diuitias paterni iuris abiecit, ſupernæ iuſſionis mandata compleuit: cum vero ad propria redijt ab renuntiator egregius, metam procul dubio diuinæ legis exceſſit.* Sic qui gaudent Chriſtiana libertate, non legum B arctis obſtringantur cancellis, ad altiora ſe extendant, vt dum vltra legum pręſcripta facinus addũt ſuam circa leges obſeruandas oſtendant libertatem, & ingenuitatem. Monebat dominus ſuos apud Matth. cap. 5. Matt. 5. *Si quis te percuſſerit in dexteram maxillam tuam, præbe illi alteram: & ei, qui vult te cum in iudicio contendere, & tunicam tuam tollere,* C *dimitte ei & pallium. Et quicumque te angariauerit mille paſſus, vade cũ illo alia duo.* Cur hæc à Domino ſuis imperantur? Equidem ne vnquam vim pati dicantur Chriſtiani, neque in ſeruitutem redigi; quando vltra id, quod patiuntur, vel vltra petita, adhuc ipſi à ſe progrediuntur ad alia. Id aſſerit D. Irenęus Iren. lib. 4. cap. 27. dum ait: *Gaudeamus gra-* D *tiam magis præſtantes in proximos, quam neceſſitati ſeruientes. Et ſi quis te, inquit, angariauerit mille paſſus, vade cum eo alio duo, vti non quaſi ſeruus ſequaris, ſed quaſi liber præcedas, aptum te omnibus, & vtilem proximo præſtans.* Seruilis ſanè animus eſt ille, qui totus poſitus eſt in manibus domini ſui, hoc eſt, qui ſolum iuſſa curat implere: ille gratior multo E eſt, qui ſponte accingitur ad virtutum ſubeundam viam. Adeo vt dicat D. Ennodius D. Ennod. lib. 5. epiſtol. *prima res eſt ſancto conueniens propoſito, ſpõte pro iuſtitia facere, quidquid alij ſolent monitis exhibere.* Is, qui vltra præcepta fecit, primatum virtu- A tis tenet, qui intra præcepta ſe cohibet, quaſi inutilis habetur ſeruus. Dominus enim monet apud Lucam Luc. 17. cap. 17. *Cum feceritis omnia, quæ præcepta ſunt vobis, dicite: ſerui inutiles ſumus.* Id quod expendens Rupert. Ruper. lib. 1. de conſilio cap. 16. ait: *Cum feceritis omnia, quæ præcepta ſunt vobis, & nihil amplius quamlibet præcepta faciatis non mœchando, non furan-* B *do, & tale quid non faciendo, iam quidem euaſiſtis pœnam ſed nondum meruiſtis gratiam. Inutiles enim eſtis, quia nihil pro amore, vel gratia Domini noſtri ſupra debitum ſeruitutis penſum adijcere vultis.*

§. IV.

Creaturarum placita non expectes C *vt ſequaris Deum.*

OStenſum Dei agnum ſequuntur Ioannis diſcipuli ſine vlla mora, nec ſpectant a tanto magiſtro interrogare, an ſecurè abeant, an citra periculum illius diſcipuli poſſent fieri? Prudentia hinc confundatur humana, & nouerit creaturarum placita non requirere, vbi ſe- D quendi Deum ſe offert occaſio. Præclare D. Bernard. Bern. in lib. de contemptu ſæculi, ait; *Vocat magni conſilij Angelus quid opus eſt, vt aliena conſilio præſtoleris? Quis eſt enim fidelior? Quiſve ſapientior illo Seduc me Domine, & ſeducar; fortior eſto, & inualeſce, &c.* Veneficus ille Balaam ſemel a Deo imbutus benedictionẽ Iſraelitarum ſpeculatus a Deo iuſ- E ſus eſt populo benedicere. Tunc Numer. 24. dicitur, Nu. 24. *Et videns Balaam, quia bonũ eſt benedicere ſicut non abijt ex more in occurſũ auſpicijs.* Vbi eleganter Origen. hom. 17. Orig. *Nõ abijt ex more in occurſum auſpicijs. Non enim more ſibi ſolito, ſtultis, & inanibus ſenſibus rapietur, in animalibus*

lbus mutis, & pecudibus Dei conſiderans voluntatem. Qui nec digitum exercere volebat, quin prius conſuleret, vel perpetes auium volatus, vel voces, vel exta animalium, vbi ſemel in ſe Dei halitum præſenſit, omnia deſpexit conſilia creaturarum. Quare bunadus Iacobi ſocer Laban Geneſ. 31. ſic generum a ſe fugientem arguit; *Cur ignorante me fugere voluiſti, nec indicare mihi, vt proſequerer te cum gaudio?* Quod ſi a ſocero non impediendus erat Iacob, imo potius de regionis more, in profectione honorandus, cur profectionem ſuam cum illo non conſuluit? Pro Iacob ſtat D. Ambr. lib. 1. epiſtol. 4. aiens; *Quia vir erectio intentus, & quærens veram viam ad virtutem perſequi; non hominem deductorē ſed oracula quæſiuit cœleſtia. Quæ me,* inquit, *hinc præceperunt abire.* Cur humani reſpectus inquirentur illum, qui oraculis mouebatur diuinis? Hoc debet homo ſolum prudenti examine diſcutere, an vere à Deo vocetur? an Deus ſit, quem ſequi vocatus ſtudet; & hoc cognito non ad creaturas reſpiciat, nullius moroſa placita expectet, ſed poſt Deum feſtinet. Ita Abrahamus vbi ad filij holocauſtum vocatur, Deique vocationem noſcit, nihil cum familiaribus locutus, Geneſ. 22. *Surrexerit Abraam mane & ſtrauit aſinam ſuam, &c.* Ipſe aſinam ſtrauit, ipſe omnia parat, nulli communicat vel conſilij vmbram, vt bene Origen. ait homil. 7. de illo, *Non deliberat, non detractat, non communicat cum vllo homine conſilium, ſed ſtatim occupat iter.* Suſpecti ſunt nobis carnei oculi, circa negotia diuina: bene diſcipulorum ſuorum definiebat prudētiam Dominus Mat. 10. dicens: *Eſtote prudentes ſicut ſerpentes.* Quæ eſt ſerpentis prudentia, niſi illa qua ſerpens homines

Geneſ. 31.
Ambr.
Gen. 22
Orig.
Matt. 10

A ſuſpectos habet ut caput ſuum? Rupert. lib. 8. *Hæc effectus ſimilitudinis ſerpentium quem dicit, Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, ſcilicet, cauete ab hominibus, vt ſolent, ne homines percutiant caput.* Sanè caput hominis Chriſtus eſt, quem ſic obſeruare debemus, vt propter illum homines ſuſpectos habeamus. Quid plus? etiam ab Angelis cauendum B nobis eſt, iuxta D. Pauli monitum, qui ad Galat. cap. 1. ſic ſcribit: *Si nos aut Angelus de cœlo euangelizet vobis præter quam quod euangelizauimus vobis, anathema ſit.* Quippe vult Paulus, quod ſic Deo ſufficienter nobis propoſito adhæreamus, vt deinde ab omnibus caueamus creaturis, etiam ab Angelis, vt ipſam etiam ſecuritatem timeamus. C Sic Bernardus meditatus Mariam pauentem ad Angeli affatum, ait; *Vis, ô homo in periculo eſſe ſecurus? Time ſecuritatem. Vis eſſe a timore liber? Angelos de cœlo time.* Vnus Deus eſt tibi aſpiciendus, vnus Dei ſequendus nutus; qui ſolus te in viam rectam deducet, & ſecurū in patria locabit. Magi vbi ſtella duce Ieſum natum viderunt, cum de D reditu cogitabant ad patriam, non iam ſtellarum conſulunt aſpectum, ſed nec Angeli quærunt ducatum, verum Matt. 2. *Accepto reſponſo in ſomnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reuerſi ſunt, &c.* in ſomnis ab ipſo Angelorum Rege Ieſu docentur, & diriguntur in viam iuſtificationum ſuarum, ne poſt Ieſum alia creaturarum veſtigia ſe- E quantur. Accipite D. Paſchaſ. libro 2. in Matth. ſantem. *Non per Angelum vti ad Ioſeph hæc reſponſio facta dicitur; ſed ſanctorum Patrum traditio eſt, ab ipſo Domino diuinitus imbutos fuiſſe; quia neminem alium cōſtat viam regreſſionis ad patriam vſq; inſtituiſſe præter eum, qui ſe viam præ-*

bunt

Rupert.
Ad Gal.
Bern.
Mat. 2.
D. Paſc.

hic imitabilem, vt per ipſum ad ipſum tendentes, quandoque patriam repetamus. Vbi Ieſus via nobis proponitur, hanc viam ſalutis arripiamus, ne cui aures præbeamus, qui nos viâ flectere faciant. Raro enim ad rectã viam pertinet multorum magiſtrorum auſcultatio; 2.Tim.4. bene monebat Timotheum ſuum D. Paul. aiens: *Erit enim tempus cum ſanam doctrinam non ſuſtinebunt, ſed coacervabunt ſibi magiſtros prurientes auribus, &c.* Ecce tibi non obſcura à via veritatis deflexio, quod magiſtros coacerues, quod poſt Deum ſufficienter propoſitum, adhuc plurium magiſtrorum audias placita, mirum erit, ſi poſſis non deuiare. Pulchro exemplo periculum hoc promit Clemens Alexand. libr. 5. Stromatum fatus: Clem. Alex. *Calices qui à multis ſumuntur per aures, hoc eſt, anſas, aures quidam amittunt: præterea ipſi excidentes confringuntur. Eodem modo hi, qui multis nugis fidei caſtam inceſtarunt auditionem, ad veritatem tandem ſunt deſcentes, & inutiles fiunt, & in terram decidunt*. Bene Ioannis diſcipuli poſt inuentum Ieſum non dant operam ſcholæ Ioannis, nec tu magiſtros coaceruabis, vt Ieſum ſequaris.

Tex. 11. Conuerſus autem Ieſus, & videns eos ſequentes ſe, dicit eis: Quid quæritis? Qui dixerunt ei: Rabbi, quod dicitur interpretatũ, Magiſter, vbi habitas?

§. V.

Quàm leuiſſima obſequia Deo accepta ſint.

PAucos hi diſcipuli poſt Ieſum gradus fecerant, & non ſe continet Ieſus; quin ad illos & gratus & placidus conuertatur, illis pauculos illos paſſus acceptos referens. Nullum mihi crede, adeò paruum obſequium Deo offeres, quod ille præ oculis non habeat, cordique iubeat eſſe. Id perſuadebat Nazianzen. orat. 6. dicens: Nazian. *Nihil adeò paruum eſt, ſi Deo fuerit oblatum, licet ſit minimum, licet paruo præmio dignum, cui penitus aditus denegetur, aut quod non ſuſcipiat miſericors ille, qui cuncta iuſta nouit expendere ſtatera.* De minimis rebus poteſt quis ingentem Dei miſericordiam comparare, innumeriſque calamitatibus eximi. Diues ille inter tormenta Lucæ. 15. fatur, *Mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti in aqua, & refrigeret linguam meam*. Luc. 15. Quid ais miſer, quomodo digitulus tinctus aquæ poteſt tale incendium refrigerare? Eſt ne incendium iſtud, quod pateris, tale, vt poſſit aquæ gutta eſtingui? Sanè ea ſunt omnia reproborum mala, quæ paruis rebus, quæ munuſculis, quæ vel mica panis, vel aquæ guttulis in tempore exhibitis depelli potuerint. Ita Chryſolog. ſermone 5: Chryſ. *Iſta gutta eſt, diues, quæ te facit crudelem: iſta gutta, quæ os Lazari à te negata ſiccauit: quia ad refrigerium pauperis & gutta ſufficit, & mica*. De micis poſſes placuiſſe Deo, cui leuiſſima quæque obſequia placent, quem etiam vilia munera demulcent. Iacob poſt cœli ſcalam viſam, poſt ingentes Dei promiſſiones acceptas, Geneſ. 28. Gen. 28. *Tulit lapidem, quem ſuppoſuerat capiti ſuo, & erexit in titulum, fundens oleum deſuper.* Quaſi benefactorem ſuum Deum paruioli effuſione delinere vellet. Sed mirum, quod videns Deum cœli dominatorem,

& An-

& Angelorum, audiensque eundem magnificum bonorum sponsorem: audeat ipse tanto Domino, tam diuiti parui, olei munusculum offerre, & de adeò paruo munere Deum obligare sibi. Pulchrè Theodoretus, quæst. 83. inquit. *Cum erexit lapidem, inunxit oleo. A qui non respuit etiam minima benignissimus Dominus, gratam habens operis intentionem.* Non multis machinarum aggeribus opus habes, vt Dei benignitatem expugnes, si vel capillum capitis dederis, vicisti. Ait enim Cant. 4. *Vulnerasti cor meũ soror mea sponsa, in vno crine colli tui.* Ecce vnus crinis pro validissimo telo æstimatur, cui se se deuictã Dei clementia fateatur; sic gloriatur Deus, quod percussus sit ab vno crine sponsæ, quasi à forti & splendenti machæra. Ne iam mireris, quod capilli iustorum in numero sint apud Deum, Matth. 10. *Capilli capitis vestri numerati sunt.* De quo August. serm. 6. de verbis Domini, ait: *Videte quia minima nostra non contemnit Deus. Nam si contemneret, nec crearet. Nam, & capillos nostros ipse vtiq; creauit, & numeratos habet.* Numeratos, inquã habet capillos, qui in numero habet quæuis minima seruitia sibi exhibita. Hinc Ioan. 6. multiplici panum gratia satiaturus turbas primo inquirit. *Quot panes habetis?* Vt ostendat, quam sibi placeant, etiam parua munuscula, quæ numerata voluit recipere. Quo spectauit. Diu. Basil. Seleu ora. 25. fatus. *Qui fontis instar panes multiplicat, numerum scisciratur.* Forsitan inter tantas panum segetes à Christi manibus ortas, enanescerent pauci discipulorum panes oblati Domino, quod vanum præcauens Iesus, non ante beneficentiæ suæ aperit fontes, qua numerum oblati panis faciat constare, vt & inter segetes, numeratos habeat paucos discipulorum panes.

Teodh. Basil. Matt. 10 Augusti. Ioan. 6.

§. VI.

Deus se deijcit, & aptat, vt ab hominibus capi possit.

PVsilli hi Ioannis discipuli à tergo Dominum sequebantur; nemo enim Dei attingere potest faciem, nisi Deos se se deijciat, & aptet humanæ fragilitati. Quod & faciat Dominus, quando ait textus: *Conuersus autem Iesus & videns eos, &c.* Vbi notanter Beda fatur, *Conuertit se, & quodammodo de sua maiestate descendit, vt possint discipuli contemplari facem illius.* Is sane est Deus, qui nouit semetipsum exinanire, ne humana exiguitas summi illius boni permaneat inanis. Quod Petrus odoratus clamabat: *Quasimodo geniti infantes, lac concupiscite, vt in eo crescatis*, videlicet, nullius infantiæ prætextum Dei sequelam deserentis, quando cũ Deum habetis, qui se ad lactis dulcedinem temperauit, vt mulgeri possit ab infantibus. Hugo Vict. libro 1. Miscell. titul. 25. ait: *Sapientia sursum panis erat, & versa est deorsum in lac. In diuinitate panis, in humanitate lac; & nutritus est paruulus sensus lacte humanitatis, vt crescens, & conualescens capere possit cibum diuinitatis.* Nec longè abest ab hac ipsa meditatione D. Irenæus lib. 4. cap. 74. fatus. *Quasi infantibus ille, qui erat panis verus, & perfectus patris, lac nobis se ipsum præstitit, quod erat secundum hominem eius aduentus, vt quasi a mammilla carnis eius enutriti, & per talem lactationem assueti manducare, & bibere verbum Dei, in nobis ipsis eum continere possimus.* O quam nouerat hanc Dei con-

Beda. 1. Petr. 1. Hug. Vict. Iren.

condescensum, seu conuersionem, noua illa sponsa, quæ Dei nuptialē ostensura gloriam, ait; *En lectulum Salomonis*; Expende illud diminutiuum, nimirum, *lectulum*, quasi summi Dei diminutionem notans, vt ab hominibus pertingi possit. De quo
Gilbert. pulchrè Gilbertus serm. 2. in Cant. loquitur *Lectulus*, ait, *et dilectus quia quiescit in illo, & deficit in ipsum. Miraris, quod dico lectulum? Audebo & adiciam vilius aliquid, imò & sublimius: super omnem gloriam laudis eius. Quamuis enim pro me egit viliora; tanto bonitatis suæ dedit indicia maiora. Ipse parvulis lectulus, ipse pullis est nidulus. Etenim passer invenit sibi domum & turtur nidum, vbi ponat pullos suos.* Quam se dejecit maiestas, vt posset capi! Quisquis parvulus es Deum ama, qui parvulus vbi nascitur; & ne ingenti eius magnitudine terreare, sic se humanis modulis aptat, vt & lectulus, & nidulus pullis suis factus videatur.

§. VII.

Non statim euolandum ad summa.

PRog discipuli prudentissimi! summum magistrum facti non de doctrinæ aspicibus interrogationem instituunt, contenti si liceat, pro tunc, habitationem eius scire. Vtinam hanc mentem habuisset ille, qui vt Iesum vidit, quod sit mandatum maximum inquirit, & spectans maxima, sustineret se in paruis exercere quam primum. Sunt enim qui perfectionis culmina, & pulchra, & plena diuitijs prospicientes, prima rudimenta, & dura, & arida fastidiunt, indigne ferentes se se paruis conuineri exercitijs. Hos monebat Nazianzena. orat. 6. inquiens. *Ne expectas vt bonus fias, sed iam fieri incipias.* Quasi dicat, ne tibi perfectionis culmen expectes, nisi iam initijs obtinendis insistas, hæc tibi sit prima cura, vt in paruis exerceatis, quando per parua initia ad magnum itur. Ecce viam perfectionis à Deo edoctam, Psalm. 81. *Ego dixi,* *Psal. 81.*
B *Dij estis, & filij excelsi omnes, vos autem sicut homines moriemini, & sicut vnus de principibus cadetis.* An quia dixit Deus, quod fiamus dij, statim ad diuinitatem euolaturi sumus? Continuo de sola diuinitate habenda acturi? Absit: imò, quia Deus nos ad deitatis vocat consortium, necessum est, vt nos intra morientium hominum leges contineamus, & quidquid est hominis, &
C principis cadentis adimplentes, capaces simus superioris deitatis. Hinc præclarè Irenæus, lib. 4. capit. 75. fatur. *Ingrati nolentes primo esse hoc, quod facti sunt, homines passionum capaces, sed super gradientes leges humani generis, & ante quam fiant homines, iam volunt similes esse factori Deo qui plus irrationabiles sunt quam*
D *muta animalia. Hæc enim non imputant Deo, quod non homines fecit eos. Nos enim imputamus ei, quoniam non ab initio Dij facti sumus, sed primo quidem homines, tunc demum Dij: quamuis Deus hoc fecerit secundum simplicitatem bonitatis suæ Ego, inquit, dixi, Dij estis, Nobis autem potestatem diuinitatis habere non sustinentibus, vos autem, inquit, sicut homines moriemini.* Itaque non subito, & in primis Dij, sed primum hominum ebibētes vitam, mortem tractemus, mortem meditemur, mortalium elementa ruminemur, vt per prima ad superiora deueniamus. Non ante Dij velimus esse, quam homines morituri, ne proijcia-

Nazian.

Irenæ.

ciamur, vt ille, qui ante voluit esse Deus, quam Angelus. Aiebat enim
Isai. 14. cum primum creatus est, Isaiæ 14. *Similes ero Altissimo*, in primo gradu ad altissima rapi curabat, vnde
D. Met. lapsus est. Ita D. Methodius de præmar. Ang. ait. *Deo se par ficare volebat in illa parua morula, in qua creatus fuit vnacum alijs. Vnde scribitur Apocalyps. 12. & proiectus est Draco ille magnus.* Expende illud, *in illa parua morula*; quippe nihil moratus in primo gradu, statim ad summum perfectionis festinabat, & iam inde substantia festinata fit suspecta. Beatorum alitum supremos effingens volatus, ait Dominus,
Matt. 24. Matth. 24. *Vbi fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ*. Pulchrè meminit aquilam, quæ ante perpetes volatus, longam subit parentis disciplinam, dicitur enim
Deut. 32. Deuteronom. 32. *Sicut aquila prouocans ad volandum filios suos, &c.* Quippe aquilarum pulli sub matris disciplina primos, eosque demissos edunt volatus, & post exercitia volandi quotidiana se se efferunt, & sustollunt in aera. Quo nos
Gualric. ita monet Gualricus Abb. sermon. in Ascens. *Quid putamus fratres quomodo tunc repente de terris ad cælos euolare poterimus, qui nunc exercitio, & vsu quotidiano volitare non didicimus? Numquid non Christus, sicut aquila prouocat ad volandum filios, quando supereos volitabat?* Equidem prouocat nos Christus ad volandũ, sed sicut aquila prouocat pullos, ne subito ad sublimia feramur, sed per demissos volatus quotidie exerceamur, vt post modum possimus æthera scandere. Bene optabat ille, sub parentis disciplina primos, & humiles ediscere volatus, qui dice-
Psal. 54. bat Psalm. 54. *Quis dabit mihi pennas, sicut columbæ?* Non adhuc perpetes aquilæ petit volatus, sed cum co-

A lumbi gemere, & inter Christianæ petræ cauernas iam iam volitare. Ita D. Aelredus lib. 1. speculi cap. 5. ait. *Plumescat interim Domine Iesu splendore tuo, quæso anima mea in nido disciplinæ tuæ, quiescat in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ.* De hoc infra lib. 9. cap. 2. § 7.

B

§. VIII.

Domus Dei quàm componit affectus humanos.

PRæclaræ discipuli Ioannis non prius Iesum alloquuntur, quàm eius domũ adeant, habent enim hoc propriũ parietes domus Dei, quòd
C componant affectus humanos. Sanè sanctissimus ille Petrus Damianus, Pet. Da.
non sine querela, & amaritudine forensibus Ecclesiæ negotijs operam suam nauabat; Qui tamen de se loquens libro 6. epistol. 5 ait. *At postquam ad cellulam ventum est; imò postquam in me ipse qui fueram exclusus, intraui, mox æstuantis animi feruor extinguitur, contentiosi*
D *litigij querela sopitur; tumor, clamor; & indignatio præsto deponitur; & omne, quod in meis visceribus amarum fuerat, diuinitus obdulcatur. Nam velut ad tribunal iudicis contentiosus litigator addictus querelam iniuriam non sum ausus exponere ante districtæ cellulæ maiestatem.* Expende, quod à querelis
E iniuriibus abstineat, *ante districtæ cellulæ maiestatem*, est enim quedam sacris locis maiestas, quæ nihil permittat erumpi inordinatum; quæ prauis aduersitur affectibus, eosque nouerit coercere, ac frenare. Quo respiciens Psaltes aiebat Psalm. 77. Psal. 77.
Aedificauit sicut vnicornium sanctificium suum. Hoc est, excelsa est, &

singu-

singularis loci facti maiestas, non abſimilis, & cellitudine, & singularitate vnicorni, ſed magis ſimilis illi in virtute aduerſus malitiam. Ita enim vnicornis contrariatur venenis, vt poſitus inter dapes, nullum ferat venenum, imò ſi quod immixtum erat, ſtatim hebeſcat, nec ſe prodere audeat. Hanc vim contra vitia templis inditam nouerunt veteres magiſtratus, qui poſt ſacrificia publica etiã conuiuia in templis inſtituebant. De quibus Philo lib. de Plantatione Noe fatur. Poſt ſacra conuiuia faciunt: *Sed in templis, vbi ſacra fecerant permanentes, vt & ſacrificij memores, & locum reuerti ſacroſanctum, re vera celebrarent conuiuium, nec verbo, nec facto vllo peccantes.* Quid vnicorni ſimilius? Equidem potens eſt templorum maieſtas effrænes appetitus coercere, & penè erumpentia vitia fræna-
re. Nullibi id melius, quam apud
Ezec. 43. Ezechiel. cernitur capit. 43. cui ita Dominus loquitur. *Tu autem fili hominis oſtende domui Iſrael templum, & confundantur ab iniquitatibus ſuis & metiantur fabricam, & erubeſcant ex omnibus, quæ fecerunt.* Vbi expendendum, quibus Deus vtatur mediis ad pœnitentiam ingerendam Iſraelitis peccatoribus, qua liberentur à peccatis, nimirum, vt illis templum oſtendatur. Putaſſem dictum Prophetæ, quod clamaret, quod ſupplicia ingentia prædiceret, & ſolum dicitur illi: *Oſtende domui Iſrael templum, & confundantur ab iniquitate ſua.* Quaſi ea ſit virtus templis indita aduerſus vitia, & peccata, vt ſi tantum videantur, valeant illa penitus expugnare. Do huc reſpicientem
Chryſ. Chryſoſtomum homil. contra Anomæos, vbi ſic: *Quotidie ad hanc congregationem conſiuimus. Nam ſi concupiſcentia flagrat, poteris eam facile reſtinguere, tantum viſa hac domo, & ſi iraſcaris, facilem beſtiam admabis, iram, inquam: & ſi aliqua alia affectione impeteris, tempeſtatem eam facile ſedabis, reddeſq; pacem, & ſerenitatem animæ tuæ.* Expende illud, *tantum viſa hac domo*, quaſi domus Dei parietes, ſi videantur, vim habeant, vt vniuerſa expugnent vitia, pacemque virtutum concilient.

§. IX.

Vnam Dei æternam habitationem acquirendam propone.

QVam bene à Chriſto Domino de eiuſdem habitatione quæritur? Nullum enim negotium aliud prius, cum Deo tractandum, agendum ve. Ita Alcuinus in Cat. Alcuin.
Cum incarnationem eius ad mentem reducimus, ſollicito corde eum rogemus, vt manſionem æterni habitaculi nobis oſtendat. Hæc vna ſit noſtra ſollicitudo, & cura, vt Dei habitationem potiamur, quam dum non tenemus, in nullo alio quieſcamus. Dauid inter victorias partas, inter regna ſubacta, inter cęleſtium viſiones, imò inter mille Dei dulcedines præguſtatas, adhuc anxius, & inquietus aiebat Pſalm. Pſ. 41.
41. *Quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me?* Equidem iuſte vocat animam in examen, cur tot bonis oppleta non quieſcat; Cur fauoribus, muneribuſque diuinis cumulata nouas adhuc molitiones agat? Sed præſtat in præſenti audire Auguſtinum ſic fantem. Quare, Auguſt.
inquit, triſtis es anima mea, & quare conturbas me? Ecce iam quadam interiori dulcedine lætati ſumus: ecce acie mentis aliquid immutabile, etſi perſtrictim, & raptim perſpicere-

ſpicere potuimus. Quare adhuc cõturbas me? Quare adhuc triſtis es? quaſi reſponderet illi anima eius in ſilentio: *Quare conturbo te, niſi quia nondum ſum ibi, vbi eſt dulce? Non vis; vt conturbem te poſita in ſæculo, & peregrina adhuc à domo Dei mei?* Dum limina æternæ habitationis non teneo, in omnium bonorum culmine triſtis, & conturbatus ero: puſillæ ſunt cunctæ gloriæ extra cęleſtem patriam conſtitutis. Meminiſti ingẽtes Chriſti glorias in Thabore? Eas, vt æternaret Petrus, ſe ſe effert conſtruendis tabernaculis tri-
Mat.17. bus, aiens, Matth. 17. *Bonum eſt nos hic eſſe faciamus tria tabernacula, tibi vnum, Moyſi vnum. Eliæ vnum.* Cuius ignorantiæ os rectè obſtruit
D. Tim. vna Chriſti vox apud Timotheum Ieroſol. orat. de Cruce, & Transf. vbi ſic Petro reſpondit Dominus. *Hiccinè habitabo, & extra paternum inueniar ſinum?* Videbatur Petro ingens illa gloria ſufficiens, vt poſſit Filium Dei æternum perfundere: ſed dum extra patriam domum manendum erat, nulla gloria ſufficiens erat, omnia gaudia faſtidiuntur. Sane, qui benè norunt cœleſtem habitationem, non ferunt pauliſper immorari extra illam. Vbi reuocandus fuit Abraham à ſacrificio filij. Geneſ. 22. *Ecce Angelus de*
Gen 22 *cœlo clamauit, dicẽs: Abrahã, Abraham.* Verum vbi Maria expoſtulanda erat, &
Luc.1. alle quenda. Luc. 1. *Miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo, &c.* Cur ibi non mittitur Angelus, ſed ab ipſo cœlo peragit negotium cũ Abraham, hic mittitur Angelus ad Mariam, cogiturque cœlum deſerere, vt Mariæ iret limina? Intre tractanda cum virgine, omnis erat mora tollenda, ſumma celeritas expectabatur, & ideo cogitur Angelus cœlestem deſerere ciuitatem, ne moram agat, ſed quàm celerrime re-

A deat ad ſua: non enim extra paternum ſolum ſuſtinent morari cœleſtes ciues. Id notauit Franconius to- Franco.
mo 6. de Gratia, inquiens: *Mittitur itaque, vt celerius eat, quia plenitudo temporis iam aderat.* Etiam mediis mundi gloriis non ſuſtinent pauliſper inueniri extra paternum ſolum, qui aliquem illius guſtum recipiunt.

B

Textus. Venite, & videte.

§. X.

In domo Dei ſanctè, & deotè agendum. Et quam vtilis templorum obſeruatio.

C

VIdete quos viros trahit Dominus in domum ſuam, nimirum eos, quos magna animi reuerentia, & humilitate accedentes notauit, depulſurus, quoſcunque alios. Apud Matth. 22. cum ad nu- *Mat.22.*
D ptiale conuiuium quidam indecenter ornatus diſcubuiſſet, acceſſit Dominus, & indignans, ait illi: *Quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem?* Intrauerat ille, & ſederat ad conuiuium, & ſolum reprehenditur, quod intrauerit, vt magno notetur dignus ſupplicio, qui vel limen domus Dei indignè pertingit. Chryſoſt. homil. 61. ad *Chryſo.*
E Pop. *Non dixit quare diſcubuiſti? ſed ante declinationem, & ingreſſum, ſemetipſum indignum eſſe fatetur. Non enim dixit, quare recubuiſti? ſed quid intraſti? Hæc etiã nunc omnibus obloquitur impudenter, & procaciter aſtãtibus.* Multum per omnem modum Deum offendit, quicunque irreuerenten-

renter terit ſacræ habitationis limina. Qui vero nudis pedibus, hoc eſt, puris affectibus terram ſanctam calcant, hi facili negotio pericula omnia euadunt. Pulchrum eſt illud
Pſ. 136. Dauidis occinium, Pſalm 136. *Super flumina Babylonis illic ſedimus, & fleuimus, dum recordaremur tui Sion*. Mirum videbitur, quod ſuper flumina poſſit quis ſedere, quippe ſolæ fluuiales auiculæ id habent proprium, quòd inſideant fluminibus. Ergo more alitum inſidebant. Hebræi ſuper Babylonis flumina; ſed illi Hebræi, quorum in animis durabat ſanctiſſimi templi obſeruatio. Qui captiui adhuc Sionem, hoc eſt, templum recordabantur, venerabantur; hi facti alites ſic fluctibus inſidebãt, vt quouis ſigno dato facilè euolarent. Ita Republ. in
Ruper. Ieremiam, libro primo, cap. 2. fatur. *Super flumina Babylonis illic ſedimus*: *illorum erat hæc dicere, qui recordabantur Sion, vbi fuerat templum ſanctum. Tales nimirum non ſub aquis fluminis abſorpti erant, ſed ſuper ſedebant ſimiles auiculis, quas aquæ imperio Dei produxerunt, paratas ad volandum*. Equidem ſacri loci obſeruatio indit alas, quibus ſupernatemus tempeſtatum fluctibus, & facilè a malis poſſimus euolare.
Iſ. 16. Huc retulerim illud Iſaiæ, capite 16. *Emitte agnum dominator terræ*, (dominator enim legendus ex Hebræo) *de petra deſerti, ad montem filiæ Sion: & erit ſicut auis fugiens*. Hæc mutatio dexteræ excelſi, qui modo agnus erat per deſertum errabundus, mille expoſitus lupis, ſubito auis fit, quæ laqueos rideat, & pericula fugiat. Sed hæc mutatio non fit niſi in his, qui per montem Sionis, nimirùm templum reuerenter gradiuntur. Veniat, qui erat in deſerto, agnus, ad montem Sion, & auis fiet, & ſicut auis fugiet pericula. Hanc Dauid perſuadebat doctrinam his, ad quos ipſe ait Pſalm. 10 *Quomodo dicitis anima mea tranſmigra in montem ſicut paſſer? Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum, paranerunt ſagittas in pharetra, vt ſagittent in obſcuro rectos corde*. Is enim eſt mons Sion, qui indat alas, quibus vt auis pulſis ſecurus a cunctis periculis auolare.
Pſ. 10.

§. XI.

In domo Dei laborandum.

REquiſitam habitationem ſuam oſtendit Dominus, quod in maximam admirationem D. Chry- Chryſo.
ſoſtomum rapit; etiam ſic ipſe addubitat. *Qualiter ubi*, ait, *filius hominis non habet, vbi caput ſuum reclinet; hic autem dicit, venite, & videte vbi habito?* Et quidem ſi habitationem ſuam oſtendit, iam videtur habuiſſe, vbi caput ſuum reclinaret. Verum non ea eſt domus Dei, non ea dominica habitatio, in qua reclinetur caput, ſe in qua impensè laboret, nullúſque aditus otioſæ quieti pateat. Bene aiebat *Deut.* 11. Deuteronom. 11. *Omnis locus, quem calcauerit pes veſter, veſter erit*. Non ait: Omnis locus, in quo reclinaueritis caput, ſed quem calcauerit pes veſter, non otioſè ſedentibus, ſed laborantibus Deus habitationem parat. Fortis illa mulier, Prouerbio. 31. *Dedit prædam domeſticis ſuis, & cibaria ancilis ſuis*. Nil otioſum in domo permittit: quando cuncti domeſtici prædam capiunt, preda enim non ſine labore, & opere acquiritur. Sed aptius Lxx. aiunt. *Dedit cibaria domo, & opera ancillis*. Cibaria præbet ancillis, ſed cibaria iuncta operi, quod memo-
Prou 31.
Lxx.

Ambr. memorans D. Ambros. ibi fatur. *Nunquid manducandum, & vacandum? Non vtique. Nam illo quæ dedit essas domo, dedit & ancillis opera.* Nusquam in domo Dei apparet otium; diuino Salomoni nec lectulus est nisi inter arma, inter belli cos sudores; *En lectulum Salomonis septuaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel, omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi.* Quo videbis, quam vani sunt, imo quantò iaceant sub periculo, qui domum Dei veniunt vt lectisternia quærant, vt caput reclinent, vt laborem fugiãt. Mo

1. Ad Ti moth. 3. nebat Paulus 1. ad. Timot. 3. *Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat.* Quasi in officijs domus Dei minimè sedes spectanda fuerit, sed apud sed labor amplectẽdus. Quod

Sept. notat Hieronym. in Sophon. cap. 3. inquiens. *Videte quid dixerit: bonum opus desiderat, non dignitatem. Si autem despecto opere, solam aspexerit dignitatem, cito corruit.* Non sedes, sed opera', & labor dant firmitatem domesticis Dei, Heù, quot video in domum Dei intrantes, solum vt caput reclinent, vt ab omni opere feriati otiosi viuant. Hi vanissimi, & infelicissimi, perquàm similes sunt fœminæ illi, quæ 3. Regu. 4. furata fuerat sociæ filium. Agitur fœminarum causa apud Salomonem; sistitur puer in medio; iubet rex puerum diuidi; vera mater resistit, & mauult integrum aduersariæ concedi. Cui falsa respondet: *Nec mihi nec tibi sed diuidatur.* Diuisionem equidem muneris amat, quicunque, vt fur ad domum Dei accedit, sed eam diuisionem, qua ipse muneris honorem, & emolumentum habeat, operam & labores alijs relinquat. Sic pulchrè Gualterus Abb. Serm. 2. in Nat. inquit; *Illi nec mihi, inquit, nec tibi, sed diuidatur, quia sanctitatem capit sibi retinere honorem, & alijs relinquere laborem.* Fures isti sunt, non verè patres, non verè religiosi, non verè domestici fidei, qui solas sedes cupiunt, vt caput reclinent, & à vigilijs, & laboribus abstineant.

§. XII.

Rectè petentibus, & facilis, & liberalis Dominus.

PRoh Deus immortalis, quàm facilis, quàm liberalis es illis, qui rectè petunt! Habitaculum diuinum sibi demonstrari petebant discipuli: quibus statim Dominus ait, Venite, & videte. Hoc enim maximè curat Deus, ne serui sui honestæ petitionis denegatione tristentur. Ideo vbi Philippus baptizauit Eunuchum illum Actorum. 18. Act. 18. subito disparuit; *& inuentus est in Azoto.* Et cur tam subito disparuit, nec permissus est recenti Christiano vale dicere? Chrysost. hom. 19. Chrys. *Vtiliter rapuit illum Spiritus; alioquin rogasset illum Eunuchus, vt simul cum illo proficiscatur, quem ille, cum nondum tempus esset, renuens ac negans contristasset.* Adeò cauit Deus ne suorum honesta petitio frustrari videatur, tumquè durum, & acerbum putat seruis suis aliquid denegare, vt ad incompositos suorum ausus deterrendos, non crucem, mortemquè, sed vnam solam negationem nouerit minitari. Quis magis incompositè petebat, quam duo filij Zebedæi? Hi ausi sunt etiã cum inuidia fratrum, primos accubitus in Christi regnó ex postulare: quos, vel supplicio deterrere volens Dominus, ait: *Non est meum dare vobis.* Quæ verba meditans D. Cæsar. Nazianzeni frater, Dial. 3. fatur.

gatur. *Non eſt meum dare vobis ait per illos reliquos caſtigans, & accenſum in ipſis abſurdum amorem primatus extinguens terrore denegationis.* Quaſi hoc terribiliſſimum à Deo ſupplicium foret, nimirum quòd ſeruis ſuis aliquid videatur denegare. Adeo pro certo habent Dei ſerui petitionum ſuarum adimpletionem; vt niſi pro magno ſuppli cio non veniat illis vlla negatio, adeò Deus procliuis eſt, & facilis ad ſuorum recte petita concedendum. Vis videre quàm ad id Dominus procliuis ſit? Memora orationem Dominicam, ſeptem in illa petitiones in geſtæ ſunt breuiſſimis verbis compoſitæ. Sed cur tot petitiones tam breui oratione conglomeratæ. Pulchrè, & eleganter Sedulius lib. 2. Paſch. capit. 12. orationem innuit. *Iudex piſſimus breuiter vult rogari, quò citius annuat ſupplicanti.* Sic feſtinat ad concedendum, quod benè petitur, vt, non ferat longas orationum clauſulas, vt honeſtarum rerum orationes, quam breuiſſimas faciat. Moleſtiſſimè equidem fert Dominus, quòd ſuorum orationes moram in obtinendo patiantur. Hinc eſt, quod ipſe Dominus pauperum ſuorum moleſtias, & repulſas ſuas reputet. Dicet enim Matth. 25. ad eos, qui ſurdeſcunt ad vocem pauperum. *Eſurivi, & non dediſtis mihi manducare ſitiui, & nõ dediſtis mihi bibere, infirmus fui, & in carcere, & non viſitaſtis me.* Quare, ò Deus, eſuriebas, & alias in paupere patiebaris? Sanè, quia videbam, ait Dominus, iuſtiſſimas preces pauperum non exaudiri, imò contemni, id mihi omnes has moleſtias dabat, qui adeò ſum procliuis precibus audiendis, vt nequeam videre bonas preces fruſtran. Sic apud D. Baſil. Seleu. orat. 22. ait Dominus: *Ego ad eorum oratio-*

Sedul. Mat. 25. Baſil.

nes crucior. Orant pauperes ad diuites; diuites ſurdeſcunt ad preces pauperum, & preces non exaudiunt maximum Deo inferunt cruciatum. Qui quàm citiſſimè ſuorum preces exaudiri amat.

§. XIII.

Diuini habitaculi bonum nullis verbis poteſt explicari.

INterrogatus Dominus de habitaculo diuino, non illius ſitum deſcribit, nulla ſigna dat, per quæ cognoſci valeat: & quaſi & ſigna, & verba minimè eius poſſint pertingere magnitudinem. Sohm ait, *venite, & videte*: tunc enim diuinæ domus gloria clarèſcet, quando hinc abeamus, & videamus. Sanè Ioannes Apocalyp. 21. dicit: *Vidi ſanctam ciuitatem Ieruſalem nouam, deſcendentem de cœlo, à Deo paratam, ſicut ſponſam ornatam viro ſuo. Et audiui vocem magnã de throno dicentem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus.* Quis crederet, tunc non patuiſſe Ioanni Dei habitaculum. Et oblata oculis ciuitas eſt, & audita vox, quæ Dei habitaculum explicaret, his putarun patuiſſe domum Dei. Sed interea accedit Angelus, & ait Ioanni: *Veni, & oſtendam tibi ſponſam vxorem agni. Et ſuſtulit me in ſpiritu in montem magnum, & altum; & oſtendit mihi ciuitatem ſanctam Ieruſalem deſcendentem de cœlo.* Expendo illud: *veni, & oſtendam*, quaſi dixeris, donec hic manſeris, nondum percepiſti Dei tabernaculum, abeundum tibi eſt hinc, vt illius magnalia percipias. Id quod acutè notans Rich. Vict. lib. 7. cap. 3. ſic fatur. *Mirum videtur quod Angelus tãto Theologo*

Rich.

se hic sponsam vxorem agni ostendere promisit, quam ipse sanctus se vidisse paulò ante descripsit? quid est ergo quòd ille promisit ostendere, quam se dixerat iam vidisse? Nisi quod iam magna quidem viderat, sed adhuc tamen maiora visurus erat. Id enim est tabernaculum Dei, quod nullis vnquã verbis exprimi queat, cuius gloria quantumuis auribus exprimatur, semper maiorem sui partem reliquit oculis manifestandam immortalibus. Nulla lingua, nullus sensus explicare valet ingentem gloriam diuini habitaculi, quæ oculis mentis nostræ paratur. De Salomonico cutru, quo rex regum se visendum extra domum pandit, sic ait Cantic. 3. *Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani. Columnas eius fecit argenteas: reclinatorium aureum, ascensum purpureum, media charitate constrauit.* Quibus valde notandum est; quàm multa sit sponsa in ponderandis, prædicandisque ferculi diuitijs. Non sic vbi ad lectulum domi stratum ventum est, imo ibi solum ait, *En lectulum Salomonis septuaginta ambiunt, &c.* Nil de lectuli columnis, nil de reclinatorio, nil de eius pulchritudine, aut diuitijs, dicit, quasi diuini cubiculi diuitias prorsus ineffabiles habeat. Gillibert. Abbas sermon. 16. in Cant. fatur. *Quid est quod de ipso nobis lectuli apparatu nihil dicit? Quod non eius, vel in modico depromit delitias. Et thronum lego Salomonis, & ferculum: sed vtrumque ambitioso structum apparatu, & sicut regias decet delicias. Nunquid lectulum intelligimus neglectum? Absit: sed sufficiebat, vt lectulum diceret; fortè verbum hoc verbum ineffabile, quod non licet homini loqui.* Equidē quidquid ad cælestis cubiculi delitias, & diuitias pertinet, ineffabile est. Inter Thaboris glorias Matth. 17. quando Iesus apparuit pulchrior sole, vox patris intonuit, terra omnis repleta est maiestate audet Petri lingua, & ait: *Bonum est nos hic esse*, præsentis gaudi magnitudine capta. Verum vbi rediuiuus Dominus ascendit in cælum, & fores cælestis patriæ tunc primum reserantur; ait Angelus ad Apostolos Actor. 1. *Viri Galilei, quid statis aspicientes in cœlum?* Non dicunt, quid statis loquentes de cælo? sed quid aspicitis? non enim ea est cælestis gloria, in quam lingua audeat, solum oculi poterunt illam testari. Quò respiciebat D. Chrysost. serm. 4. de Ascens. aiens. *Tunc Petrus magna cum fiducia respondit; Bonum est nos hic esse. Nunc vero, nec loqui quidem potuit aliquis discipulorum, nec os aperire.* Maior est omni laude, quam videbimus gloriam Dei in æternis habitaculis, vt merito de illa diceret Isaias ca. 60. *Tunc videbis, & affluës.* Dum oculis tuis cælestè penetrale non paret, diues non es; etiam si super omnia mundi regna constituaris, pauper & miser es. Princeps ille tenebrarum harũ post omnium mundialium regnorum ostensionem aiebat Iesu: *Hæc omnia tibi dabo, si procidens adoraueris me.* O magnificum sponsorem! Esto: daturus verè est omnia regna mundi: quid inde? Pulchrè Nazian. orat. in S. Baptist. fatur. *Si per cupiditatem oppugnet, vno temporis momento, atque aspectu omnia regna mundi velut ad se pertinentia ostendens, atque adoratione à te exigens, illum vt pauperem aspernare.* Quippe pauper, & miserabilis est in omnibus mundi regnis, nihil in cunctis imperijs perituris inuenies, nisi paupertatem; tunc videbis, & affluës, tunc in Dei habitaculo videbunt oculi tui diuitias immortales, quibus æternum affluas.

Cant. 3.

Gillib.

Matt. 17.

Chrys.

Nazian.

Tex.

Textus. Venerunt, & viderunt vbi maneret, & apud eum manserunt illo die. Hora autem erat quasi decima.

§. XIII.

In domo Dei is perseuerat, qui Deo ducente introiuit.

EXpendo illud superioris versiculi, nimirum: *Venite*, & illud in præsenti positum, nempe *manserunt*. Nisi enim Dominus illos secum traheret in domum suam, nequaquàm ibi permansissent. Quod persuadebat. Tertull. ad Martyres carcerib. pro Christo detentos, his Verbis. *In primis ergo benedicti nolite contristare Spiritum sanctum, qui vobiscum introiit in carcerem, Si enim non vobiscum non introisset, nec vos illic hodie fuisse tis*. Habet hoc singulare diuinus, impulsus, qui semel menti humanæ impressus nouit diu durare, & perseuerare facere. Felices illi Magi à stella tracti, vt Deum adorarent, nec gradum faciunt sine illa stella, verũ post adorationem diuini Infantis, Matth. 2. *Responso accepto in somnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reuersi sunt*. Non ducem requirunt, non stellam, non Angelum, non columnam nubis, quæ præeunte nouum iter arripiant, sed statim abeunt responso in somnis accepto. Cur venientes, nec gradum faciunt sine stella, ducente, & abeuntes responso accepto abeunt nullo alio expectato ducatu? Sanè responsum in somnis acceptum erat responsum Dei, à quo immediatè in nouam viam impellebantur, impulsus autem Dei semel impressus diu facit in recto itinere durare. Ad hæc August. serm. 64. ait. *Qui stellæ duce venerant in Iudæam in patriam suam aterni Solis illuminati radijs reuertuntur*. Quippè stella illos in viam impulit, & semper comitata est, adeò vt paulisper abscondita cum esset, staum illi cogerentur morari, & viam interrumpere. Sol autem iustitiæ illos semel in viam pellens, sic affecit, vt vsque in patriam pergere non cessarent. Profectò Sara audito Dei promisso de filio concipiendum Gen. 18. *Risit*, & post aliquot menses inter partus, dolores viso puero, Gene. 21. iterum *ait*, *Risum fecit mihi Dominus*; vsque adhuc Saræ tuus risus durat? Etiam inter dolores, & molestias partus risũ meministi? Vnde tanta hæc risus durario? Iam ipsa explicat, dum dicit: *Risum feci: mihi Dominus*. quod enim a Deo habuit initium, etiam inter dolores, & pressuras durare nouit. Ita Acatius in cat. Græca fatur. *Huius lætitia firmitatem ostendens, mihi*, inquit, *fecit Dominus*. *Quidquid enim est à Deo, perpetuum est*. Non dimidium, sed totum se putet factum habere, qui Deo duce cœpit; vix resilire poteris, si te ducat diuina manus. Dauid Psalm. 138. *Quo ibo a spiritu tuo; & quo à facie tua fugiam? Si ascendero in cœlum, tu illices; si descendam in infernum, ades; si sumpsero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris; etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua*. Expende illud: illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua; quasi consequens sit, quod vbi quis à manu Dei deducitur, à dextera teneri debeat; ne velcat elabi. Rectè sanct.

Tertull.

Matth. 2

Gene. 21

Acat.

Ps. 138.

lum Carth. ait: *Et enim manus tua* A *adducet me illuc ut pennas suorum & in extremis maris habitem, & ibi tenebit me, id est, perseverare faciet dextera tua; neque in his perseverare potero, nisi misericordia tua teneat me.*

Textus: Erat autem Andreas frater Simonis Petri vnus ex duobus, qui audierant à Ioanne, & secuti fuerant eum, inuenit hic primum fratrem suum, Simonem, & dicit ei, Inuenimus Messiam, quod est interpretatum Christus. Et adduxit eum ad Iesum:

§. XIV.

Legitimi Christiani signum est, quod alios Christo acquirat.

ECce Andreas diutius in Ioannis schola fuerat, nec vnquam fratrem ad Ioannem deduxit: modò autem cum primum Iesum nouit, nihil prius curat, quàm fratrem Christo acquirere. Proh Christiano animi ingenium! hoc vnum gemit: Christianus, si solus, sit, tunc lætus futurus, si plures habeat fratres in Christo. Do. Tertul. Apoll. c. 9. fantem. *Quid denique singulares es Christiani? Non erit, opinor legitimus Christianus, nisi frater, aut filius.* Inde censentur à multis Theologis Dei filij, si alium parturiant; inde censen- Tertu.

tur oues Christi, si sterilis non sit in eis, inde inter Christianos agnus legitimè numeraberis, si gemellus fueris, si non singularis, quin potius fratres tibi facere studeas. Nequam ille fermus de integritate sui talenti gloriabatur. Matth. 25. malè tamen audit apud Principem, propter sterilitatem. Vnde Chrysost. orat. 1. adu. Iudeos, sic monet. *Talentum illud, quod acceperat, & defoderat seruus ille, reddidit integrum; attamen dat pœnas, eò quòd nõ auxerat lucrum; ita in quidem etiam si ipse purus, & innocens perseueres, cæterum non augeas talentum, nec fratrem pereuntem reuoces ad salutem, eadem, quæ ille patitur, patieris. Quid magni postulo? Vnusquisque vestrum vnum mihi fratrem ad salutem reuocet.* Felix erit, qui fratribus stipatus accesserit ad Christum; qui in dominico grege nequiuerit esse sterilis. Quàm bene aiebat illa, Cant. 1. *Trahe me post te, & curremus.* Et si sola trahatur, non tamen sola ibit, socias itineris habere præsumuit, dùm trahatur ipsa; imò in eo est posita securitas, (si qua in hac valle datur) Christiani itineris, quòd non sterilescat in nobis vocatio diuina, sed de voce Dei nos vocante parturiamus in Christo alios filios. O quam securus agit; qui Christi populum multiplicat! Matth. 25. de extremo die, dicitur, quòd vt ferat sententiam iudex: *Statuet oues à dextris, hœdos autem à sinistris.* Quibus verbis ea se inprimis offert ponderatio, quod videatur deficere tota pulchritudo contrapositionis, iuxta cuius regulas, deberet dicere, quod statuet oues à dextris, & capras à sinistris; nam, & oues, & capræ, & agni, & hædi sibi correspondent. At maluit à sinistris hædos ponere, quia steriles, noluit ponere capras, quia fœcundæ, & cui inest fœcunditatis vmbra non malè habebit

apud.

Chryso. Cant. 1. Mat. 25.

apud diuinum iudicem: Id innuit Hieron. fatus; *Non dixit capras, quia possunt habere fœtus.* Saluantur Euãgelicæ matres per filiorum generationem, non enim Deus deserit eos, qui studeñt Ecclesiam ditare filijs. Notanter dictum est, Psal 77. *De post fœtantes accepit eum.* Et sanè mirum est, quod Deus de post fœtantes pastorem tolleat, etenim mãsissent fœtantes, sine pastore multis expositæ periculis. Quæ præcauens D. Brun. ait. *Cum vocat illos, quos prius regebat fœtantes, inmittit; quoniãm eos non deseruit: inmittum enim esset, cum fœtantes essent, eos deserere.* Quippe per hoc solùm, quòd quis fœtans est, fętuque nouo Dei populum ditat, putat Brunno debere intelligi illum non fuisse à Deo desertum, ac derelictum.

Ps. 77.

§. XV.

Ad virtutis progressum multum interest, inter quos incipias.

MIrum est, quàm profecerit Andreas in virtutis schola, heri in Iesu domo, vt discipulus audiebat, modò nec fratris sui congressu distrahitur, imò magister factus, illum cęlesti doctrina informat. Quem caro, & sanguis à cęlesti disciplina non remoueat. Quem fratrum amor à proposito virtutis non separat? Timuissem virtuti tuæ, ò Andrea, si vidissem tibi à Iesu venienti fratrem occurrere. Verum quæ incipitur virtutis via in Iesu habitaculo, nulli congressui nouit cedere, sed medijs contrarijs durat. Scimus Euã natã fuisse inter floridissimas arbores paradisi. Caianum natum inter tribulos, & spinas terræ maledictæ: vterque peccat: hic vbi de peccato accusatur, negat delictum, illudquè nouis culpis obtegere curat, dicens. *Numquid custos fratris mei sum?* Illa verò statim confitetur culpam; quippè ait, *Serpens decepit me, & comedi.* Sanè virtus in paradiso orta haùd facilè vllis congressibus vincitur, etiam inter peccati ruinas emittit radios suos. Vt dicat Ambros. lib. de parad. cap. 14. *Alia ergo ratio mulieris, quæ licet culpam prævaricationis incideraț, tamen de paradisi lignis habebat adhuc virtutis escam: & ideò dixit peccatum suum, & reputatum est ei ad veniam.* Expende illud; *de paradisi lignis habebat adhuc virtutis escam.* Etenim maximè interest, inter quos primos egeris gradus virtutis, si inter paradisi ligna, hoc est, apud præstantes virtute viros adoleueris, nunquam non retinebis virtutem inibi acquisitam. Quis sanctior Moyse in gubernando, & deducendo Israelitico populo? Tamen Moyse felicior extitit Iesus Naue. Ille non nihil popularis infidelitatis passus, non peruenit in tertam promissam: hic felici cursu, pede infenso in optatum finem populum meruit deducere. Vnde hoc accidit Iosue præ Moyse? Exod. 33. *Iosue filius Nun puer Moysis non recedebat à tabernaculo.* Sanè Moyses pueritiam suam transegit in Pharaonis regia, inter Aulicos degens: verum Iosue intra ipsum Dei tabernaculum Moysis disciplina fruebatur, hinc feliciori processu vitæ cursum confecit, populum in terram promissionis deducens. De quo bene Ambr. lib. 2. offic. ca. 2. inquit. *Nec exibat de tabernaculo iuuenis, cum seniores longè positi diuina trepidarent miracula. Meritò vir huiusmodi erat, qui posset fluminum cursus ducere: Stet Sol, & sta-*

Ambr.

Ambr.

lram. Carth. ait: *Et enim manus tua deducet me illuc ut pennas furum & in extremis maris habitem, & ibi tenebit me, id est, perseuerare faciet dextera tua; neque in his perseuerare potero, nisi misericordia tua tenente me.*

Textus: Erat autem Andreas frater Simonis Petri vnus ex duobus, qui audierant à Ioanne, & secuti fuerant eum, inuenit hic primum fratrem suum, Simonem, & dicit ei, Inuenimus Messiam, quod est interpretatum Christus. Et adduxit eum ad Iesum:

§. XIV.

Legitimi Christiani signum est, quod alios Christo acquirat.

ECce Andreas diutius in Ioannis schola fuerat, nec vnquam fratrem ad Ioannem deduxit: modò autem cum primum Iesum nouit, nihil prius curat, quàm fratrem Christo acquirere. Proh Christiano animum ingenium! hoc vnum gemit: Christianus, si solus, sit, tunc lætus futurus, si plures habeat fratres in Christo. Do. Tertul. Apoll. c. 9. fantem. *Quid deque singulares Christiani? Non erit, opinor legitimus Christianus, nisi frater, aut filius.* Inde censentur à multis Theologis Dei filij, si alium parturiant; inde censentur oues Christi, si sterilis non sit in eis, inde inter Christianos agnos legitimè numeraberis, si gemellus fueris, si non singularis, quin potius fratres tibi facere studeas. Nequam ille seruus de integritate sui talenti gloriabatur. Matth. 25. malè tamen audit apud Principem, propter steritatem. Vnde Chrysost. orat. 1. aduers. Iudeos, sic monet. *Talentum illud, quod acceperat, & defoderat seruus ille, reddidit integrum; attamen dat pœnas, eò quòd nõ auxerat lucrum; ita in quidem etiam si ipse purus, & innocens perseueres, cæterum non augeas talentum, nec fratrem pereuntem reuoces ad salutem, eadem, quæ ille patitur, patieris. Quid magni postulo? Vnusquisque vestrum vnum mihi fratrem ad salutem reuocet.* Felix erit, qui fratribus stipatus accesserit ad Christum; qui in dominico grege nequiuerit esse sterilis. Quàm bene aiebat illa, Cant. 1. *Trahe me post te, & curremus.* Et si sola trahatur, non tamen sola ibit, socias itineris habere præsumuit, dùm trahatur ipsa; imò in eo est posita securitas, (si qua in hac valle datur) Christiani itineris, quòd non sterilescat in nobis vocatio diuina, sed de voce Dei nos vocante parturiamus in Christo alios filios. O quam securus agit; qui Christi populum multiplicat! Matth. 25. de extremo die, dicitur, quòd vt ferat sententiam iudex: *Statuet oues à dextris, hædos autem à sinistris.* Quibus verbis ea se inprimis offert ponderatio, quod videatur deficere tota pulchritudo contrapositionis, iuxta cuius regulas, deberet dicere, quod statuet oues à dextris, & capras à sinistris; nam & oues, & capræ, & agni, & hædi sibi correspondent. At maluit à sinistris hædos ponere, quia steriles, noluit ponere capras, quia fœcundæ, & cui inest fœcunditatis vmbra non malè habebit

Chryso. Cant. 1. Mat. 25. Tertu'.

apud

apud diuinum iudicem. Id innuit Hieron. fatus; *Non dixit capras, quia possunt habere fœtus.* Saluantur Euãgelicæ matres per filiorum generationem, non enim Dèus deserit eos, qui studẽt Ecclesiam ditare filijs. Notanter dictum est, Psal. 77. *De post fœtantes accepit eum.* Et sanè mirum est, quod Deus de post fœtantes pastorem tolleat, etenim mãsissent fœtantes, sine pastore multis expositæ periculis. Quæ præcauens D. Brun. ait. *Cum vocat illos, quos prius regebat fœtantes, innuit; quoniã eos non deseruit: inutilium enim esset, cum fœtantes essent, eos deserere.* Quippe per hoc solùm, quòd quis fœtans est, fętuque nouo Dei populum ditat, putat Brunno debere intelligi illum non fuisse à Deo desertum, ac derelictum. Ps. 77.

§. XV.

Ad virtutis progressum multum interest, inter quos incipias.

MIrum est, quàm profecerit Andreas in virtutis schola, heri in Iesu domo, vt discipulus audiebat, modò nec fratris sui congressu distrahitur, imò magister factus, illum cęlesti doctrina informat. Quem caro, & sanguis à cęlesti disciplina non remoueat. Quem fratrum amor à proposito virtutis non separat? Timuissem virtuti tuæ, ò Andrea. si vidissem tibi à Iesu venienti fratrem occurrere. Verum quæ incipitur virtutis via in Iesu habitaculo, nulli congressui nouit, cedere, sed medijs contrarijs durat. Scimus Euã natã fuisse inter floridissimas arbores paradisi. Caynum natum inter tribulos, & spinas terræ maledictæ: vterque peccat: hic vbi de peccato accusatur, negat delictum, illudque nouis culpis obtegere curat, dicens. *Numquid custos fratris mei sum?* Illa verò statim confitetur culpam; quippè ait, *Serpens decepit me, & comedi.* Sanè virtus in paradiso orta haùd facilè vllis congressibus vincitur, etiam inter peccati ruinas emittit radios suos. Vt dicat Ambros. lib. de parad. cap. 14. *Alia ergo ratio mulieris, quæ licet culpam prauaricationis inciderat, tamen de paradisi lignis habebat adhuc virtutis escam: & ideò dixit peccatum suum, & reputatum est ei ad veniam.* Expende illud; *de paradisi lignis habebat adhuc virtutis escam.* Etenim maximè interest, inter quos primos egeris gradus virtutis, si inter paradisi ligna, hoc est, apud præstantes virtute viros adoleueris, nunquam non retinebis virtutem inibi acquisitam. Quis sanctior Moyse in gubernando, & deducendo Israelitico populo? Tamen Moyse felicior extitit Iesus Naue. Ille non nihil popularis infidelitatis passus, non peruenit in terram promissam: hic felici cursu, pede infenso in optatum finem populum meruit deducere. Vnde hoc accidit Iosue præ Moyse? Exod. 33. *Iosue filius Nun puer Moysis non recedebat à tabernaculo.* Sanè Moyses pueritiam suam transegit in Pharaonis regia, inter Aulicos degens: verum Iosue intra ipsum Dei tabernaculum Moysis disciplina fruebatur, hinc feliciori processu vitæ cursum confecit, populum in terram promissionis deducens. De quo bene Ambr. libr. 2. offic. ca. 2. inquit. *Nec exibat de tabernaculo iuuenis, cum seniores longè positi diuina trepiderent miracula. Meritò vir huiusmodi erat, qui Iordanis fluminum cursus diuerteret: Stet Sol,* Ambr.

& staret Sol, & quod Moysi negatũ est, solus eligeretur, vt populum introduceret in terram promissionis. Illius angustiora opera, huius prosperiora. Multum equidem interest, apud quos viã arripias virtutis: longe felicius Iosuæ initiatur in tabernaculo Dei, quàm Moyses in Pharaonis palatio, inter atas, & viros sacros, quàm inter aulicos. Mirabar quòd medijs Sodomis sanctè, & pudicè viueret vnus Loth, cùmque inquiro tanti miraculi causam, audio Lothũ apud sanctissimum Habrahamum fuisse educatum; ex cuius consuetudine habuit, quòd virtutis semper inhæreret curriculo, vt dicat Chrysost. homil. 43. in Gen. *Iustum Loth in tantum virtutis apicem erexit Patriarchæ consuetudo, quòd effecit, vt vestigia illius sequeretur.* Vniuersa Sodomorum vitia nõ potuerunt delere virtutis vestigia, quæ semel ex consuetudine Habrahæ, impressa Lothi animo fuere.

Chryso.

§. XVI.

Facilè cuique persuadetur fratrum parentùmque suorum virtus, & relig o.

VIdes Petrum addùci ad Christum, sed adduci à fratre Andrea; quomodo talis frater non Christo Domino fratrem suũ repræsentaret? Meritò Hieron. epist. 7. ad Lætam, parentis eius citam conuersionem præsagijt, dum ait: *Iam candidatus est fidei quem filiorum, & nepotum credens turba circundat. Ego puto etiam ipsum Iouem, si habuisset talem cognationem, potuisse in Christum credere. Hinc* vanos Iul. apostatæ conatus, quibus D. Cæsarium à Christiana religione auertere cupiebat, irridet eius frater Nazian. dicens orat. 7. *Igitur, & Cæsarium etiam multis tentare cœpit dolis. Proh dementiam, ac stultitiam, quod eum, qui Cæsarius, ac meus frater esset, talibusque prognatus parentibus, compilare spiraret!* Vrbs est proculdubio munita frater, qui adiuuatur à fratre: maximàque cum suauitate bibitur, quæ per atauorum, & parentum cognationem venit disciplina. Quid durius Christo meo, quam nefarissimi Iudæ osculum pertulisse? Tamen qui omnes alias carnificum contumelias, & opprobria patienter tulit, nihil locutus; Iudæ osculum his excipit verbis, vt videretur, maximè suauiari in illo, etenim ait: *Amice ad quid venisti?* Vnde Dominus ad nefarium osculum suauior, & amicior apparet, ad alia opprobria. Equidem nefaria hominum labia sustinere, habebat Dominus etiam à patre suo: sic enim apud Matth. 15. loquitur Isaias Dei nomine; *Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me*, & quæ per cognationem veniunt disciplinæ, suauiter excipiuntur. Huc spectat Tert. libr. 4. aduersus Marcionem fatus: *Debuit etiam osculo tradi propheticus Christus, vt eius scilicet filius, qui labijs à populo diligebatur.* Expende illud, *debuit*, quasi velit, quòd aliqua nobis insit necessitas ad amplectendas eas virtutes, quæ per cognationum calles ad nos perueniunt. Hinc pulchrè Magi, suscepti itineris causam, vt puerum adorarent, illam predicant, Matth. 2. *Vidimus stellam eius in Oriente, & venimus cum muneribus adorare eum*; cum aiunt, vidimus stellam eius in Oriente, domesticum signum declarant, quod vsque ad illos, ab auis, & atauis profectum erat. Balaam enim, à quo ipsi genus habebant.

Hiero. Nazian. Tertul. Mat. 15. Matt. 2.

bant, de oriundo Iudæorum Rege vaticinatus, Num. 23. ait; *Orietur stella ex Iacob*, &c. Vnde eius nepotes, visa stella, alacriter paternum omen suscipiunt, id etiam negotiante Spiritu sancto. Quod memorans Chrysostom. ho. 1. in Matth. ex variis inquit: *Ex genere Balaam originem duxerunt Magi, qui dixerat oriturum stellam ex Iacob; & id circo viso nouo stellæ signo crediderunt, quia authoris suis prophetiam impletam nouerant.* Adeò in nostra sumus propensi! adeò amamus, quidquid ex hæreditate capimus! adeo nostris intigitur animis, quod per familiæ censum ad nos peruenit.

Num. 13

Chryso.

Tex. Intuitus autem eum Iesus dixit: Tu es Simon filius Iona, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus.

§. XVII.

Beneficia à Iesus in seruos suos profecta adeò magna sunt, vt indigeant nouis nominibus, vt explicentur.

SOlemne fuit apud Dei seruos, nouis appellari nominibus, quibus profectus suos ex Dei seruitio acquisitos declararent. Sic Abraham, sic eius vxor Sara, vocabuli nouitate, ingentem in Dei seruitio virtutem acceptam declarârunt. Quo rectè conficit Diu, Instinus aduersus Iudæos, eundem Deum esse noui, & veteris testamenti, quando huius, & illius homines nouis nominibus ditabantur. Etenim ait. *Quod etiam dixit Simoni, qui, ipse strolorum vnus erat, se illum vocasse Petrum, & scriptum est factum in eius commentarijs, vnaque appellasse duos; Zebedæi liberos Boanerges, id est tonitrui filios, se illum esse declarabat.* Nõ enim ea sunt lucra in Dei seruitio facta, quæ possint veteribus nominib. appellari. Imò vt noua, & inaudita sunt lucra seruorum Dei, sic nouis nominibus debent explicari. Apoc. 2. *Vincenti dabo manna absconditum, & dabo illi calculum candidum, & in calculo nomen nouum scriptum.* Ecce cum Dei dono simul nouum nomẽ porrigitur, quasi dedeceat doni diuini magnitudinem veteraſcentib. nominibus vocitari. Sic Aretas, ca. 5. ait: *Hoc autem nomen sancti hæreditate assequerentur. Qui enim fieri posset vt, corruptibili notione incorruptibilia apprehenderentur?* Hinc cœnaturus Iesus mittens discipulos suos vt pararent cœnaculum, ait; *Dicite ad quendam*, nomen illius tacens, sed cur illius nomen non exprimit? Sanè tacet vetus vocabulum; quia homo illi adeò felix, qui Deum recipiebat, nouis deinde nominibus erat appellandus. Ita Hilarius Cant. 30. in Matt. aiens: *Hominem enim, cum quo Pascha celebraturus erat, non nominat; vt cum eo Pascha Domini Apostolos præparare sinamus cui in tempore Domini nouum nomen esset addendum.* Ea enim sunt beneficia à Iesu profecta, ad quæ explicanda nullum sufficiat vetus vocabulum: noua imponenda sunt nomina, eaque plura, & splendida. Vincenti dicitur, Apoc. 3. *Scribam super eum nomen Dei mei, & nomen ciuitatis Dei mei nouæ Ierusalem, quæ descendit de cælo à Deo meo, & nomen meum nouum.* Ecce queis nominibus insignitur victor Christianus! Multa equidẽ nomina

Apoc. 2.

Aretas.

Hilar.

Apoc. 3.

& noua, & splendida sunt necessaria, vt ingentes victoris in Christo gloriæ expumantur. Quò respiciens Dominus, Matth. 10. aiebat: *Gaudete, quia nomina vestra scripta sunt, in cœlo.* Distributiuè cum singulis loquitur, & tamen vnicuique dicit: quod nomina habeat in cœlo exarata, quasi inde indicet magnitudinem gloriæ quæ multis, & nouis
Rupert. cit explicanda nominibus. Ita Rup. B in Exod. lib. 2. cap. 39. dicit; *Multa sunt nomina nostra, de quibus Dominus nos agnoscit. Hinc est, quod pluraliter dicit: In hoc gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in cœlo.* Quò enim plura sunt Christi in nos facinora, eò pluribus nominibus cognominabimur. Simile in re dissimili, imò
Ambro. contraria dicebat Ambros. lib. 5. epistol. de quodam Auxentio, qui ab C Scythia veniens in Italiam, nouum sibi posuit nomen. *Minora*, ait, *fecit in Scythia, & ita erubuit, vt mutaret ibi vocabulum sceleratiora ausus est, & volet quocumque perrexerit, nomine suo prodi?* Vt. crescebat scelera, nouis nominibus nuncupabatur, sic vt fidelium crescunt gloriæ, noua accipiunt ex Deo vocabula.

D

Ex Matth. 4. Ambulans Iesus iuxta mare Galileę, vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes rete in mare.

E

§. XVIII.

A Dei oculis maximus honor rebus creatis accrescit.

QVos ad regni sui claustrum præparat Dominus, in primis sui conspectus dignatione honorat, quando nulla res diuinis apparet sub oculis, quæ inde maximo non afficiatur honore. Si post mundi conditionem; *Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona.* Id quod ponderans Ter. li. 2. in Marci. ait: *Vidit Deus cuncta, bona non quæsi* Tertull.
nescius bonum, nisi videret; sed quia bonum ideò videns, honorans bonitatem operum dignatione conspectus. Quis neget maximè honorari res hominum, quòd Dei dignentur conspectu? Quòd Deus suos in nos conijciat oculos? Iacebat puer mortuus. 4. Reg. 4. cui accedens Eliseus: 4. Reg. 4.
Incubuit super puerum, posuit os suum super os pueri, & oculos suos super oculos eius, & manus suas super manus eius. Ita figurabatur Dei descensus ad hominem mortuum; nec miror Domine, quòd os tuum super me ponas, nec quòd manus adhibeat, non enim suscitabor, nisi imperes, nisi operi incumbas. Id solùm miror, quòd oculos tuos ponas super oculos defuncti pueri. Non sufficiebat verba facere, & manus imponere operi? cur addis oculos? Credo quòd non solùm prætendis me suscitare, & ornare, non solùm cupis mihi vitam elargiri, sed & ornamentum, & dignitatem; & ideo & os, & manus imponis, insuper & oculos addis. Pulchrè Ber. ser- Bernar.
mon. 16. in Cant. *Oculis suis tetigit meos, interioris hominis frontem clarissimis luminaribus ornans*: sint Dei manus, & labia ad efficientiam; Dei autem oculi super iustos ad honorem,

re.n,& ornatum veniant. Hinc Gre-
Greg. gor. Nyſ. hom. 15. in Cant. putat ſpõ
ſæ in priſtinam dignitatem reſtitutæ
fuiſſe illa verba, Cant. 6 *Auerte à me oculos tuos, quia ipſi me auolare fecerunt*. Quaſi dicat, nimis exaltor, & eleuor, cum oculis reſpicior diuinis. Apud Lucam, capit. 15. inuenies Deum paſtorem effectum, qui amiſſam ouiculam requirat ſummo labore, requiſitam inueniat, inuentam humeris imponat, & caulam reſtituat. Item inuenies Deum Patrem factũ, à quo diſcedit filius, & prodigit ſubſtantiam: & in ſummam paupertatem incurrit; pater verò nec requirit filium, nec pedem mouet, vt inueniat illum. Quid ergo iſte pater pro filio fecit? Ait textus; *Vidit illum pater ipſius, & miſericordia motus eſt, & accurrens*, &c. Quid multum quod pater reuertentem videret filium, quando paſtor errantem adhuc requirit ouem, & inuenit, & ſe illa onerat? An patris viſus filio vtilior fuit, quam paſtoris paſſus? Equidem plus honoratuit pater filium, cùm ad aſpectum admiſit, quam ſi requireret, vt ouem paſtor. Inde elegãter Amb. elicit: *Malo ergo filius eſſe quam ouis. Ouis enim à paſtore reperitur, à patre filius honoratur*. Ouis quæ non reuertebatur, non oculis ſiſtitur ſed humeris datur, tanquam indigna eſſet videri; filius autem, qui non requiſitus reuertitur, paternis oculis honoratur, ditatur. Sic etiam Zachæus meruit à Chriſto videri:
Luc. 19. ait enim Luc. 19. *Cum autem Ieſus venisset ad locum, ſuſcipiens vidit eum*.
Chryſ. Quod expendens Chryſol. ſerm. 54. ait: *Deus quem videt, non vt ignorans agnoſcere cupit, ſed vt ſciens ad gloriam vult videre*, manant ſanè honore, & gloria oculi diuini.

§. XIX.

Fraterna vnio fidei Chriſtianæ fundamentum.

ECce tibi quæ fundamenta iaciat Ieſus regno erigendo Chriſtiano, nimirum fratres, quaſi nequeat in Chriſto permanere, niſi qui fraterna fuerit fulcitus pace, & charitate. Ideò Chriſtianos athletas carceribus preſſos, ſic aduerſus diabolum præparat Tertul. *Fugiat conſpectum veſtrum, & in ima ſua delitescat contractus, & torpens tanquam coluber excantatus, aut effumigatus. Nec illi tam bene ſit in regno ſuo, vt vos committat: ſed inueniat munitos, & concordia armatos: quia pax veſtra bellum eſt illi*. Hæc ſunt arma Dei, quæ iubemur induere, vt ignita diaboli tela repellamus. hoc fortiſſimũ Eccleſiæ fundamentum; hoc ſingulare Chriſtianæ vitæ auſpicium; mortuo puero id adhibuit Eliſæus medicamentum, vt in vitam reſtituat, vt mortem, quam longiſſimè ex ſufflet, nimirum ſi in primis pacem inſpiret. Etenim 4. Reg. 4. *Poſuit os ſuũ ſuper os eius, & oculos ſuos ſuper oculos eius*, &c. Expende quod in primis ponit os ſuper os mortui, & labia labijs defuncti infigit, ſanè vt per ſignum pacis, primum proferat vitæ auſpicium, Pulchrè Bernard. ſermo. 16. in Cantic. *Ori meo iunxit ſuum, & mortuo ſignum pacis impreſſit*. Quid mirum, quod vbi Chriſtianorum vita adumbratur, primum ponatur fundamentum pacis, & concordiæ ſignum? Ibi ſemper vnitas ſtruitur, vbi incipit Eccleſia Chriſti ſtabiliri. Apud Thaborem tres apparuerunt ſub gloria, nimirum Ieſus, & duo eius latrones Moyſis, & Elias, Luc 9. & facta de nube voce, abeuntibus duobus, *inuentus*

Tertull.

4. Reg. 4.

Bernar.

Luc.

tus est Iesus solus. Non enim diuisa multitudo circa Iesum, sed vnitas manet, & viget. Id quod expen-
Ambr. dens D. Ambrosi ibi ait: *Itaque cum tres essent, vnus factus est. Tres in principio videntur, vnus in fine. Perfecta enim fide vnum sunt. Hoc enim Dominus Patrem orat, vt omnes vnũ simus*. Nec mireris, quod in fundamentis religionis Christianæ constituam animorum vnitatem, & pacem; quandoquidem supra libro 2. capit. 7. §. 5. hanc vnitatem, & fraternam vnionem comparaui cũ insigni charitatis opere, quod est martyrium: quam comparationem
Ad Eph. 4. non obscurè insinuat D. Paul. ad Ephes. cap. 4. aiens: *Obsecro itaque vos ego vinctus in Domino, vt dignè ambuletis vocatione, qua vocati estis, cum omni lenitate animi, cum patientia sufferentes inuicem in charitate, solicite seruantes vnitatem spiritus in vinculo pacis*. Expende illud: *In vinculo pacis*; quippè cum ipse vinctus esset pro Christo, immensèque æstimaret sua vincula, adeò vt per ea inciperet exhortationem aiens: *Ego vinctus in Domino*. de similitudine honoris voluit audientium delinire animos, memorans vincula pactis, quibus possent respondere vinculis catenarum: sicut enim catenæ Martyrum Ecclesiam ædificant, vitam halant: sic catenata fidelium corda de fraterno amore, longo replent Dei domum viuido fidelium examine. Meritò Iacob Ruben incestum detestans, illum sic afficit,
Gene. 49 Gen. 49. *Ruben primogenitus meus nõ crescas*, quasi velit familiam incestuo si penitùs perire de populo Dei. Melior Moyses in Rubenitas apparuit
Deut 33. Deut. 33. vbi Rubeni familiam ædificare nitens, ait, *Viuat Ruben, nec pereat*. Sed vnde in Ruben inuentum fuit tantum fundamentum, quo eius familia, & domus paterna ruens maledictione, potuerit fulciri, & subleuari? Equidem vnus Ruben inter odia fratrum seruauit vnitatem, & pacem cum Ioseph; quo fundamento subiecto, non mirum, quod eius familia creseceret, & exta-
Diodo. ret. Accinit Diodorus in cat. Græ. *Non poterat Iacob non maledicere intemperanti filio ad posteros deterrendos; debuit autem Moyses criminis illum culpa liberare, qui fratri Ioseph semper pepercerat*. Adeò fraterna vnio valet ad Ecclesiam Christi fundandam.

Text. Venite post me, & faciam vos fieri piscatorem hominum.

§. XX.

Qui sequitur Christum, se intra auitæ humilitatis fines continere curet.

DO Visquis humili stirpe natus ad Christi vocaris sequelam, ne ambias de mundiali gloria apud Christum fulgere, qui sequacibus suis infimi muneris, seu stirpis conditionem non aufert, sed vt piscatores elegit, nulli permittit supra piscatorem gloriari. Id quod Beda insinuabat, dicens, *nomen*, nimirum piscium, *mutauit officium non abstulit*. Ne qui piscatorum penu in sæculo erant contenti, post Christum diuitum mundialium splendores ambiant. Piscator a Christo vocatur, vt non miles fiat, aut Dynasta, sed vt fiat hominum piscator, vt intra piscatorum maneat mediocritatem. Puer ille Giezi nomen dederat Elisæi disciplinæ, &
4. Reg.

4. Reg. 5. quæ Principis Naaman A precioſa munera Eliſæus contempſit, infelix puer accepit, ſed perenni Naaman lepra extitit multatus. Et cur tam acerbum ſupplicium accepit? Cauſam reddit Caſianus libro 7. cap. 17. nimirum, *Giezi ea, quæ nec antea poſſederat, volens acquirere, æterna lepra, Eliſæi maledictione, perfunditur.* Expende illud, *quæ nec antea poſſederat*; quandoquidem crimini datur, quod homo naturalibus pauper, ſub Prophetæ diſciplina de mundialibus velit fulgere diuitijs. Crimen eſt verecundum, quod qui ſub mundo locuplete nihil habuiſti, in ſchola pauperis Chriſti perſonas velis agere diuitum. Filia Regis, dicebat Pſalm. 44. *Obliuiſcere populum tuum, & domum patris tui.* vtinam modo liceret dicere pluribus C Chriſti diſcipulis, ne obliuiſcaris populum tuum, nec domum patris tui: ſic viue in ſchola Chriſti, vt non videaris paternæ mediocritatis oblitus. Hinc cenſebat Epaminondæ virtutem D. Syneſ. lib. de regno dicens: *Epaminondas is erat, qui quoties ad conuiuium à ciuitatibus vocaretur, ad eaſdem ventitans (nec enim alia ratione criminis, apud magiſtratus ſuſpicionem effugiſſet) acre acetum potabat; ne, inquit, Epaminondas domeſtici victus obliuionem capiat.* Proh ſtrenui ducis ſapientiam & virtutem! Metuebat inter imperij culmina, inter regias delicias, immemorem haberi pauperis victus, & conuictus, quo eum paterna domus nutriuerat. Vtinam modo dominici exercitus duces, Chriſtianæ perfectionis magiſtri, ſiue diſcipuli hanc ſibi mentem retinerent, ne domeſtici victus obliti in Chriſti ſchola diuitum perſonas repræſentarent. His conuenit illud D. Iacob. epiſt. capitul. 1. qui conſiderat; *Vultum nativitatis ſuæ in ſpeculo.*

Pſ. 44.

Syneſ.

Iacob 1.

Conſiderauit enim ſe, & abijt, & ſtatim oblitus eſt qualis fuerit. Feliciores ſi nunquam natiuitatis ſuæ vultum obliuiſcerentur. Si ſemper præoculis haberent, quales fuerint à natalibus. Hos rectè monebat D. Bernardus in illud; *Ecce nos reliquimus omnia*; ſic fatus: *Ecce* Bernar. *ſpeculum veritatis: tantum ne quis conſiderato vultu conſcientiæ ſuæ pretereat, & qualis fuerit obliniſcatur.* Hoc ſolo perfecti erimus, ſi natalis vultum non obliuiſcamur, ſi in domo Domini, quales fuerimus in ſæculo meminerimus, ne aliqui maiora appetant. Et qui vocantur à piſcatu, vt piſcatores fiant hominum, ipſi velint principium præ ſe ferre delicias, & commoditates. In hos meritò retorquet D. Bernardus ſerm. ad illud: *Ecce nos reliquimus* Idem. *omnia*; illud Oſeæ pronuntiatum capitul. 8. vbi ait; *Ipſi regnauerunt & non ex me: Principes extiterunt, & non cognoui*: non vocamur à Deo in domum ſuam, vt Reges agamus, vt nobilium more viuamus; nec vt pauperrimos natales de Chriſti ſanguine faciamus purpuraſcere. En quam multis ex his dicetur in extremo examine, neſcio vos; piſcatoribus enim ſuis, tunc Dominus thronos parat, non intruſis Dynaſtis.

§. XXI.

E *Dei potentia intra cuiuſque fortunam, culmen nouæ perfectionis porrigere.*

VT piſcatores ad culmen perfectionis eueheret Dominus, minime illos extra piſcaturæ artem extraxit, ſed per piſcaturæ regulas, cęle-

cœleſtem illorum vocationem ordinauit. Etenim is eſt Deus, qui intra cuiuſcumq; fortunam ſciat perfectionis culmen demonſtrare. Nõne Dauid à pueris pulſandæ citharæ traditus? Nonne muſicæ innutritus? Hunc ergo qualiter Deus ad perfectionem duxit? Iuſſit ne citharam dimittere? Muſicæ vale dicere? Abſit: imò regulis muſicæ permittens, vt illum ſanctum faceret, addixit componendis, cantandiſque Pſalmis. Ita Beda exclamabat; *Qualis artifex eſt Spiritus ſanctus, tetigit puerum citharœdum, & Pſalmiſtam fecit!* Tangit piſcatores, & facit eos hominum capientes euangelico hamo; ſic intra quamlibet artem, nouit Deus hominibus perfectionis indere artem. Aſtrorum obſeruatoribus, cum voluit veri Solis iuſtitiæ beneficentiam tradere Dominus, an iuſſit priùs valedicere vaniſſimæ Aſtrologiæ arti? An ab ſtellarum inutili obſeruatione auertit? Imò interipſam ſtellarum obſeruantiam, ibi cœlorum Regem illis demonſtrauit. Aiunt enim Matth. 2. *Vbi eſt, qui natus eſt Rex Iudæorum, vidimus ſtellam eius in Oriente, & venimus, &c.* Gaudet equidem Magus, quod intra ſtellarum obſeruationes, verum Solem, mundi regem fuerit nactus; quod pulchris verbis docet Chryſoſt. ſermon. 5. in Epiph. fatus; *Quia ſe in cælo diu cum aſtris erraniibus erraſſe videt, gaudet in terra ad Deum ducatu vnius ſyderis perueniſſe.* Magnum eſt, quod non egerit Magus dediſcere artem ſuam, & nouam aliam inueſtigare, vt ſalutis lucrum faceret, ſed tantum artem meliorare ſuam, quamque mendacijs inueniendis dabat, dare veritati, vt ſic intra artem ſuam, culmen perfectionis tangeret. Hinc ſuc-

Bed.

Matth 2.

Chryſ.

cenſendus eſt Phariſæorum error, qui de peregrinis artibus nitebantur Saluatorem demonſtrare: quando aiunt Matth. 26. *Volumus à te ſignum videre*, explicatius Euth. potuit, *ſignum de cælo*; quaſi cuperent per cœleſtia ſigna, nimirum per nouatum ſtellarum apparitiones, viam ſaluris inueſtigare. Quid Phariſæus cum ſtellis? Meritò a Domino audit; *Generatio adultera ſignum quærit, & ſignum non dabitur ei*. Sed cur negat ſignum Dominus, qui liberaliter ſigna faciebat? Cur offenditur, quod ſigna petantur, quando etiam importunè petentibus ſigna dabat? Sanè Gedeon Iud. 6. multum importunus videtur in petendis ſignis. *Dixitque Gedeon ad Dominum: Si ſalvum facis per manum meam Iſrael ſicut locutus es, ponam hoc vellus lanæ in area ſi ros in ſolo vellere fuerit, & in omni terra ſiccitas, ſciam quod per manum meam liberabis Iſrael. Factumq, eſt ita, & de nocte conſurgens expreſſo vellere, concham roris implenit.* Debuiſſet hoc ſigno contentus eſſe Gedeon, nec amplius pro ſignis inſtare, ſed non quieſcit Gedeon, adhuc turſus ait; *Oro, vt ſolum vellus ſiccum ſit, & omnis terra rore mandens. Feciſque Dominus, &c.* Cur ergo ſic importunè ſigna petentem Deus exaudit, & in Phariſæos itaſcitur, quod ſigna flagitabant? Sanè Gedeon in area erat inter vellera, & oues, ſua negotia tractans, & ibi intra propria ſperat ſibi à Deo ſignum dari, nec offendit, quia non extra officium vadit; at vaniſſimi illi ſignum de cœlo quærentes, peregrinis ſtudent artibus, & per ignotas, & peregrinas vias Deum quærunt, qui amat intra cuiuſque officium communicari. Ideo enim ait D. Chryſoſtom. quia Samaritanæ mulieris

Iud. 6.

Ch

mo-

mos erat ad fontem ire: *In aqua Dominus mulieris salutem designat*, sic iuxta notiora hominum negotia, salutem illorum Dominus meditatur.

Text. At illi continuò relictis retibus secuti sunt eum.

§. XXII.

Quisquis sequitur Christum etiam minutissima mundi bona dimittat.

BEne omnia relinquentium gloriam notat Euangelista, per id, quod etiam retia relinquant, nihil enim mundialium bonorum adeò exiguum est, quod non dimittẽdum sit ei, qui sequitur Christum. Adolescenti diuiti dictum est, Luc. 18. *Vende omnia tua, & da pauperibus*. De quo D. Nilus in Ascet. ait: *Cur Dominus diuiti, vitæ secundum Deum perfectæ leges præscribens iussit, vt omnia venderet, & pauperibus daret, nisi quia quidquid excipitur, ita distrahit, vt omnia distrahebant?* Minutissimum licet sit, quod retineas, inde habet mundus, quo te à Deo distrahat, & ad se captiuum reducat. Laban vbi sensit filias suas à se fugisse, statim viam arripit, vt illas iterum in domum suam reducat. Sed qua id fiducia sperabat? Pulchrè Diu. Ambros. lib. 1. epistol. 4. ait: *Secutus sanctum Iacob, & filias suas, si forte apud eas suorum vitiorum aliquid reperiret, & reuocandi ad se haberet auctoritatem*. In eo solo fundabat spem, quod posset illum à cœpto itinere auertere, & in suam reducere domum, si quid suorum in illis bonorum reperiret. Vt. ergo omnem spem abscinderet inimico sanctus Iob, vbi audiuit omnia sua bona consumpta, statim ipse scidit, & vestimenta sua. Cur quæ solæ supererant vestes ab hostili incursu, has & scindis? Sic apud Origen. libro primo, in Iob. *Tollite, inquit, hanc vestem, proicio etiam hanc vobis, nihil apud me remaneat ex his, quæ in potestate nequitiæ vestræ data sunt. Non sit mihi ex vobis hoc beneficium, oleo peccatorum non ungetur caput meum.* Sic bonus athleta pertimescebat, aliquid secum habere, ex his, quæ nouerat Principibus tenebrarum tributa, Nihil vult retinere, quod nouit esse datum principibus mundi, nec vestem nec vestigium. Odit enim Deus in suis, quidquid acceptum referri potest mundo, & eius principibus. Vnde natus in spelunca Bethlemica omnimodam amauit nuditatem, omnimodam paupertatem, nolens sibi retinere, quod suum diceret censor mundialis Principis. Ideò ait: *Filius hominis non habet vbi caput suum reclinet*. Ad hæc eleganter D. Hieronym. de vera circun. inquit: *Rogo vbi hic sub Cirino census inuestigatio? Vbi edictum Cæsaris? Noua ratio, ibi habet nihil, quod descriptor inueniat, & verè. Nulla enim Dominum sæculo mancipata delectant, nec sibi vsurpat quicquam, quod vel Cæsari, vel mundo voluit esse captiuum*. Nec sufficit, quod plura relinquas, quod multa a te abijcias, si quid adhuc in te retines Deo inuisum. Vide enim apud Ionam, cap. 1. vt vehemens suborirur tempestas, furiunt venti, fremunt fluctus, quid nautæ interea? *Et timuerunt qui nauigabant, & clamauerunt vnusquisque ad.*

Luc. 18.

Ambr.

Orig.

Hiero.

ad Deum ſuum, & iactum fecerunt vaſorum nauis in mare, vt alleuiaretur nauis. Ionas autem deſcendit ad interiora nauis, & dormiebat? Expende iactum vaſorum in mare: vi enim tempeſtatis moti omnia contemnunt, omnia bona abijciunt, merces vniuerſas dant mari, nec tamen nauis a periculo eximitur, quia medio in bonorum iactu, vnus Ionas Deo exoſus in fundo nauis ſepultus ſomno quieſcebat. Id notans D. Baſil. Sel. orat. 12. inquit; *Fruſtra onera in fluctus effundebant, cum tempeſtatis cauſam retinerent.* Quid intereſt, quod plura dimittas, quod omnia reliquiſſet, imo iactaſſe glorieris, ſi in fundo cordis aliquid obijciendum quietum adhuc retineas? Nihil in te dormiat Deo exoſum, nihil quieſcat, omnia remoue, & vento trade, ſi vis tranquille ad portum peruenire.

Baſil.

§. XXIII.

Bonorum terrenorum cupiditas à Sacerdotibus ableganda.

EOs in Sacerdotes vocat Dominus, qui ſciant temporalium bonorum cupiditates radicitus extirpare, qui raptis retibus, conquirendis pecunijs minimè ſtudeant. Aaronicum Sacerdotium florens virga ſignauit, ſed ea virga, quæ nullas agebat radices in terra. Inde D. Gregor. Nyſſ. de vit. Moyſ. te Sacerdotem deſignat, *Cum tibi germinauerit Sacerdotij virga non humiditate terrena, ſed a ſe ipſa nuces producens.* Iam radicitus euelliter à terrenis bonis, qui Sacerdotij apice cupis inſigniri. Quod quàm ſit neceſſarium Sacerdoti eleganter elicit Diu. Saluia.

Gregor. Nyſſ.

Saluian.

lib. 2. ad Eccleſ. Cathol. aiens, *Saluator ſacerdotibus, non vt cæteris voluntarium ſed imperatiuum officium perfectionis indicit. Quid enim cum laico, ſi adoleſcenti dixiſſe legimus.* Si vis perfectus eſſe vende quæ habes, & da pauperibus. *Quid autem miniſtris ſuis?* Nolite, inquit, poſſidere aurum, neque argentum, neque pecunias in zonis veſtris, nec peram in via, &c. *Vide quanta ſit in vtroque hoc Dei ſermone diuerſitas, Laico dixit, ſi vis, vende quæ poſſides; miniſtro autem, nolo poſſideas.* Interdicunt Sacerdotes terrenarum poſſeſſionum curis; damnoſa eſt auri, cupiditas omnibus popularibus: verum in Sacerdotibus eſt manifeſtum exitium. Vbi apud Ioſue c. 7. aurum ſeruatum ab Achor fuit, ingentem cladem vniuerſus populus accepit; & inſuper ait Dominus, *non poterit Iſrael ſtare ante hoſtes ſuos, eoſque fugiet: quia pollutus eſt anathemate.* Sic parum auri abſconditi debilitat Domini exercitum, vt nec in conſpectum hoſtium poſſit venire. De quo agens Rupert. lib. 1. cap. 21. ait: *Vbi in Sacerdotibus, vel eis, qui præſident, auaritia regnat, & principatum obtinet pecunia, ſtare non poſſunt contra hoſtes libere repugnantes: quippè quos pecunia tuetur.* Munit ſane, & confirmat hoſtes Sacerdotum auaritia, quæ omnia populorum facinora impedit, ſoliſque cladibus materiam miniſtrat. Apud Matth. capit. 21. facto de funibus flagello eijcit Dominus de templo ementes, & vendentes. Quid pluta? *Tunc acceſſerunt cæci, & claudi ad eum in templo, & curauit eos.* Tunc ſolum cum auaritiam è templo eliminas, fiunt à Deo virtutes in populo. Pulchrè Rupert. vbi ſupra fatur; *Non prius cæcos, & claudos curauit, quam illos latrocinantes de ſpelunca eiecit:*

Ioſue 7.

Rupert.

Matt. 21.

cit: quia videlicet non vitia curari, nec virtutes possunt illustrari, nisi prius Mammon de cordibus Sacerdotum, aut ipsi Sacerdotes cum illo Deo suo de templo fuerint ejecti. Hæc ille: & metuo, ne tot cladium, quæ quotidie in Christiana accidunt Republica, materiam subministret Sacerdotum auaritia. Equidem si hæc à Dei templo ejiceretur, si vel flagellis à Deo immissis Sacerdotes cum idolo suo pelleretur ab Eccle sia, non dubito quin & popularium vitia interirent, & plures in dies pullularent virtutes. Hæc erat quòdam virtus in Sacerdote, quod pecuniarum studium, quod retia libenter relinquerent, vt sequerentur Christum: modo vereor, ne veniat tempus, in quo de Sacerdote Dei dicamus illud Habacuc cap. 1. *Immolabit sagenæ suæ, & sacrificabit reti suo: quia in ipsis incrassata est pars eius, & cibus eius electus.* Cur non sacrificent reti suo, illi quorum studium totum erit de eligendis cibis, de preciosis seruandis vinis, vt farcis corporibus vitam ducant quietam?

Habac. 1

§. XXIV.

Qui Deum sequitur, nil prius dimittat, quàm retia.

REcte non exprimuntur alia, quæ relinquant Apostoli, præter retia; hæc si solum dimittas, perfectissimè Deum sequeris. Etenim plures sunt, qui relinquant omnia bona sua, non tamen relinquant retia, sed retibus consti Christo sedeant. De his Psalm. 89. *Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo, sæculum nostrum in illuminatione vultus tui. Omnes dies nostri defecerunt, & in ira tua defecimus.* Igitur qui hæc nouisti, qui omnia peccata tua Deo manifesta vides, qui te sub Dei ira animaduertis, nonne mutas vitam? Nonne abiectis mundi vanitatibus ad Deũ confugis? Confugit quidem relinquens vana vanis, sed retia minimè relinquit: ait enim statim, *Anni nostri sicut aranea meditabuntur.* Aranea in conficiendis retibus, vt muscas capiat, vitam, & operam absumit. Sic de illa Titelmanus loquitur. *Opus eius cum perfectum fuerit, non aliud, quàm loquens est, quo muscæ capiantur.* En miseram conditionem humanam, innata sunt nostris præcordijs retia; omnia dimittimus, vt sequamur Christum, sed retia non dimittimus, etiam post Christum, etiam in domo Dei retibus expendendis, vt quid capiamus, operam damus. Sed vide quales sint ij, qui adhuc in Dei domo retia seruant, *anni nostri*, ait, *sicut aranea meditabuntur*: sunt equidem araneæ, quæ totam Dei domum conspurcant, & horrere faciunt de retibus suis. Benè ergo ad commendationem sequentium se, dicit Dominus, quod retia reliquerint; hæc enim si sola relinquas, perfectus eris, & hæc vel in primis relinquenda sunt ab his, qui Deo cupiunt respondere. Moysi à Deo vocato Exod. 31. id in primis dicitur, nimirum; *Solue calceamenta de pedibus tuis*: non dicitur illi, tolle vel abijce calceamenta, sed notanter dicitur, solue, quasi in primis instruendus esset, de laqueis soluendis, & abijciendis, qui in Dei sequela maioris esse solent damni. Id notans Eucherius epist. de Eremo, ait: *Latenter enunciat, vt accedens pristinis curarum obligationibus se absoluat, & anterioribus vinculis expeditus incedat, ne locum polluat.* Et quidem sollicitudines illæ, & meditationes acquirendi

Titelm.

Exo. 31.

Eucher.

Psal. 89.

rendi laquei sunt, vincula sunt, re- A tia sunt, & araneatum retia, quæ domum Dei vehementer polluunt. Fœdior aduenies domo Dei onustus his retibus, quam totus plenus mundialium bonorum. Etenim bene Bernard. ponderat illud: *Reliquimus omnia*; omnia sane dixerim, non tantum possessiones; *Sed etiam cupiditates, & eas maxime. Plus enim concupiscentia mundi, quàm substantia nocet*. Plus retia offendunt, B quam præda, & aranearum retia, quæ intimis sunt inseminata visceribus, & omnia fœdant. Pulchrè Spon-
Cant. 2. sa Cant. 2. iuxta Septuag. ait: *En ipse stat post parietem nostrum, respiciens per fenestras, eminens super retia*. Quasi ea sit cura potior Dei, vt calcatum veniat humana retia; & hoc C in primis à nobis petat, vt sollicitudines, & machinamenta mundialia, quæ retia sunt, eius subijciamus pedibus, non aliter placituri
Origen. Deo. Huc adest Origen. homil. 2 fatus. *Ecce hic retro post parietem nostrum, eminens super retia, cum verò eminuerit, dicit tibi: Surge, veni proxima mea, viam tibi feci, conscidi retia; sic veni ad me proxima mea*; expende illud, *sic veni*. Hoc D est post concissa retia, post retia exsibilata, potes venire & Deo appropinquare, aliter caue tibi, sed scire cupis, qui sint, qui & in ipsa Christi sequela, adhuc retia expandant? Quantum conijcio, hi sunt vilissimi, & rudissimi homunciones. Me-
Iudic. 9. mento illam parabolam propositã Iudic. 9. nimirum; *Iuerunt ligna sylua, vt ungerent sibi regem*. Ecce E tibi, qui faciunt conuentus de eligendo rege, qui ambitionis retia expandunt, qui machinas struunt, vt suffragia captent, qui? ligna sylua.
Nil. Pulchrè Nilus in Ascet. ait: *Nec enim paradisi, sed sylue ligna rectoris indigere dixit similitudo*. Et quidem & pulchræ, & fructiferæ erant in paradiso arbores, erat notissima vitæ arbor, & erat arbor scientiæ, sed hæ sibi manent quietæ absque vlla regnandi memoria; verum sylvestres arbores, infructiferę salices eunt, & redeunt, nullumque non mouent lapidem, vt regnũ, vt prælatura, deferatur.

§. XXV.

Homines verò operum exemplo capiendi.

VT piscatores fiant, vocantur, & tamen abijciunt retia Apostoli: quò igitur iris, nunquid sine retibus iris piscatum? Equidem qui piscari homines velit; relinquat retia, solis vtatur manibus: non enim retibus, sed operum exẽplo homo capitur, Isai. 11. de Apo- *Isa. 11.*
stolica captura, cap. 11. sic agit: *Simul prædabuntur filios Oriemis. Idumæa, & Moab præceptum manus eorum*; expende instrumentum piscationis, nimirum; *præceptum manus eorum*. nunquid manibus præcipimus, an ore? Nunquid manibus prædicamus, an sermone? Manus sunt, quæ in Apostolica piscatione inescant animos, & inescatos capiunt. Etsi mutus fias, etsi hoc solum agas, videlicet, vt manus bonis operibus applices, proculdubio eris homines capiens. Quot verba fecerunt tres illi pueri apud Babylonium Regem, nec eum capiunt? Quippe aiunt, Dan. 3. *Deus noster* *Dan. 3.*
quem colimus, potest eripere nos de camino ignis ardentis, & de manibus tuis, o Rex, liberare. Quòd si noluerit, notum sit tibi Rex, quia Deos tuos non colimus. Hæc faciunt verba pietatis, & fortitudinis plena, neque his mouetur Tyrannus Sed vbi ad opus vẽtũ est, vbi in flãmas se se

pro

pro Deo sustinent dati, medijsq; illis viuunt, tunc Rex ait: *Benedictus Deus eorum, Sidrach, videlicet, Misach, & Abdenago*. Ecce qui coccineis vittis labiorum restitit, operum exhibitione, & capitur, & ligatur. Id quod sic notat Chrysost. hom 6. ad Pop. tatus. *Antea quando dixerunt, Dijs tuis non seruimus, fornace seuius accensus est; postquam verò peripsa opera hoc ostenderunt, non tantum non indignatus est, sed & laudauit, & admiratus est, quod sibi non obedissent.* Hi profecto sunt homines, qui plus manibus capiantur, quam dictis; crediderim id esse ipsius hominis inseminatum naturæ, quando enim cæteræ creaturæ Dei dictis audientes fiebant; iam tunc hominis substantia sola, non dictis, sed manibus trahitur diuinis; vt discas, quo trahendi, & inescandi homines sint. De Iesu præcursore noto duo: in primis Lucæ 3. dicitur, *Factum est verbum Domini super Ioannem Zachariæ filium in deserto*. aliter inter eiusdem natiuitatis miracula. Luc. 2. *Posuerunt omnes, qui audiebant in corde suo dicentes. Quis putas puer iste erit? Etenim manus Domini cum illo*. Hic Dei manus, illic Dei verbum cum Ioanne dicitur, cur nō vtrobique aut Dei verbum, aut Dei manus? Equidem vbi res agebatur in deserto, sufficiebat verbum Dei Ioannem implere; at in ciuitate, inter homines, qui inescandi erant, & trahendi ad diuinas laudes, non verbum, sed manus Dei ibi pater, quæ certius homines capiat. Inde Euangelici piscatores sic apud Luc. 12. instituuntur, vt sint, *lucernæ ardentes in manibus vestris*. & quidem lucidum eloquium Domini est, sed humani pisces, non ad lucem, quæ ex eloquio, sed ad lucem prosiliunt, quæ est è manibus. Vt homines, trahere, sic eloquebatur Dominus

Chrys. Luc. 2. Luc. 12.

Matth. 11. *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos*; quæ lingua efficacior ad trahendos homines? Quæ vox suauior ad inescandos? Et tamen pauciſſimi homines trahuntur hoc Dominico hamo; veniunt post Dominum Apostoli, & totum orbem terrarum expiscantur. Sed vnde expiscantur? Sanè non aliunde, nisi quia præfata verba Domini non è labijs emittunt, sed è manibus. Id ponderans Basil. Seleu. orat. 29. sic prædictæ Christi vocis vires exprimit aiens. *Huius vocis hæreditatem obtinuit Apostolorum cœtus, hanc in manibus habentes, non inflata tuba, cœtum hominibus peruium reddiderunt: terras integras peruasit ea vox*, &c. Expende illud: *hanc in manibus habentes*; quandiu enim in ore Dominico fuit, etsi mille hamis plena, pauciſſimos traxit; vbi ad Apostolorum manus dilapsa est, totum sibi orbem rapuit.

Matth. 11. Basil.

§. XXVI.

Conformes fieri debemus Iesu in omnibus.

ET si ad piscaturam vocantur, prudenter tamen Apostoli retia dimittunt: qualiter enim cum retibus sequi possent illum, qui absque vllis retibus illos vocabat. Talis enim Iesus sese nobis proponit, quales vult esse eos, qui sequantur. Dicitur Cant. 2 iuxta Lxx. *En ipse stat post parietem nostrum respiciens per fenestras, eminens super retia*. Quando super retia eminet Dominus, retia calcat: cur ergo se nobis ostendit retia calcans? Ne audeamus nos ad illum, qui vitiotum retia calcat, nisi eadem retia calcantes. Pulchrè Ambros. cum

Cant. 2.

Ps. 18. 6. in Psalm. 18. ait: *Is suus erat Iesus, qui cum huius carnis se circumdedisset vinculis, captus non erat, non erat alligatus, sed dissumpens ea, atque dissoluens, ad se magis vocauit Ecclesiam, prospiciens per laqueos, eminens super retia, ut & ipsa disceret vinculis non teneri.* Verecundum erit nos irretitos laqueis monstrare post Iesum, qui nullum non fregit laqueum. Vbi Iesus sine laqueis adest, quis Iesum conueniat nō dimissis prius laqueis? Memini à Lacedæmonijs deos omnes armatos repræsentari, *ne inuenes,* inquiunt, *nisi armati deprecarentur*: sic Deo se debent conformare precantes. Hinc diuino Sponso, qui, *gladium venit mittere in terram,* dicitur Ps. 44. Psalm. 44. *Accingere gladio tuo super femur tuum potentissime.* Quis nouit sponsum armatum? qualis hic sponsi habitus? Sanè talem se exhibebat, quales volebat esse amatores suos; cum gladio apparebat, nec quis, nec ipsa sponsa illum sine gladio conuenire audere. Vnde Paul. ad Ephes. Ad Eph. 6. 6. monet: *Gladium spiritus assumite, quod est verbum Dei.* Quibus Paschas. in Psal. 44. sic ad sponsam loquitur. Paschas. *Gaude sponsa, quia fortissimum duxisti sponsum, & armatum. Quinimo armare & ipsa gladio verbi diuini, de quo ait Apostolus, gladium spiritus assumite, quod est verbum Dei; quatenus & ipsa tuo armato respondeas propugnatori, & defensori.* Non expedit Iesum sequi, & eius non sese conformari habitui, qualem Iesum videris vocantem, talis sequere, hæc enim tota hominis felicitas, si conformis Iesu fiat, hinc nostra vita procedit. Huc referre licet illud Elisei facinus, quo 4. Reg. 4. sese aptauit defuncto puero, vt reduceret illum ad vitam. Rem ita narrat, & ponderat Basil. Seleu. Basil. orat. 10. inquiens. *Pueri ori suum os imposuit Elisæus, nasum naso aptauit, faciem faciei fulcijt, cum pedibus pedes contendit, pectus imposuit pectori, oculos oculis admouit: paucis denique mēbris sigillatim applicata Prophetæ mēbra vitam conferebant.* Sic vt puer reluceret, oculos, ora, & manus, & pedes Elisæus conformabat sibi. Cur hoc fiebat? Cur suscitaturus puerum non confugit ad orationis præsidium, sed tam nouum modum excogitauit? An illo monstrabatur, quod Christianorum vita in eo consistebat, vt omnes sensus tuos Christo conformares? vt non habeamus oculos, nec pedes, nec manus, nec ora, nisi vt oculos, & pedes, & manus, & ora Christus Dominus habuit? Huic quæstioni suffragatur Idem. Basil. reddens hanc causam, aiens. *Elisæus Christi figuram gerit Populus autem gentium erat ille mortuus vi peccatorum.* Ergo quisquis vitam speras, sequere Iesum, sed per omnia te Iesu conformando, talem te exhibe, qualem videris Iesum vocantem, adeò vt nec in ictu oculi ab illo dimouearis.

Matth. 4. Et procedens inde, vidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, & Ioannem fratrem eius, in naui cum Zebedæo patre eorum, reficientes retia sua, & vocauit eos. Illi autem statim relictis retibus, & patre secuti sunt eum.

§. XXVII.

§. XXVII.

Parentes in primis relinquat, qui sese Christo sequendo tradit.

HIc sit primus Christianæ perfectionis gradus, quod vniuersæ cognationi carnali dicas longum vale; nihil primum tibi agendum est, quam vt exuas effectum propinquorum, & parentem carnalium. Iam mihi in præsenti veniunt ponderanda verba illa, Cantic. 4. *Veni de Libano soror mea sponsa. Veni de Libano: veni, coronaberis*. Qualis est ista tam festina coronatio? dicis veni, & statim coronam præcundis, an primo passu arripienda corona est? Equidem Paul. 2. ad Timoth. 2. ait: *Non coronabitur, nisi qui legitimè certauerit*. & merito, qui certat accipit coronam, & qui currit, brauium accipit. Et modo non patitur, quod certet sponsa, non petitur, quod currat, sed solum audit, *veni, & coronaberis*. An in primo passu confectum intelligitur certamen? Equidem neminem ad perfectionem venit, qui in primo passu non intelligatur debellasse iam affectum erga parentes, & propinquos carnales. Ita se in præsenti expedit S. Brun. dicens: *Ipsum igitur venire certare est: neque enim ei facile fuit patriam, parentesque relinquere, pristinos mores, antiquam conuersationem, & eos, quos coluerat Deos, parentesque deserere*. Cum primum pedem moueas ad Christi sequelam, iam tibi certamen est cum parentibus, qui te inquietant, iam tibi de dimissis parentibus & cognatis corona debet dari est. Merito Moyses Le-

Cant. 4.

2. Tim. 2.

uitas armabat in vniuersos cognatos, dicens Exodi 32. *Ponat vir gladium super femur suum: ite, & redite de porta vsque ad portam per medium castrorum occidat vnusquisque fratrem, &c.* Ecce gladius separans filios a patribus; nulliusque consanguinitatis, aut necessitudinis vinculis parcens. Sed vnde gladius hic incipit? Expende locum, nimirum: *de porta vsque ad portam*. & supra ait, *Stet Moyses in porta castrorum, &c.* Ne limen portæ teras nisi stricto gladio aduersus cognationem carnalem: in ipso primo passu seruitutis Dei hæc arripienda sunt arma, hæc vincenda certamina, vt Dei coronam potiaris. De his Deuter. 33. dicitur *Qui dixit patri suo & matri suæ; Nescio vos; & fratribus suis: Ignoro illos, & nescierunt filios suos. Hi custodierunt eloquium tuum, & pactum tuum seruauerunt, iudicia tua o Iacob & legem tuam o Israel*. Hi strenuissimi, qui sese carnali parentum affectu nouerunt expedire propter Deum. Hi sunt quibus Deus credit legem suam, & templi sui fabricam Ecclesiæ. Sic vbi de templi constructione agebatur 3. Reg. 7. dicitur. *Misit rex Salomon, & tulit Hiram de Tyro filium mulieris viduæ de tribu Nephtali patre Tyrio artificem æramentum plenum sapientia, &c.* Vbi nota illud, quod a textu non otiose notatum est, videlicet, *filium mulieris viduæ*, solent enim similes difficilius auelli ab amplexibus matrum. Sed hi sumuntur ad Dei domum ædificandam, qui primo in passu, hunc validissimum in parentes affectum nouerint relinquere. Quibus putat Eucherius lib. 3. Reg. respondere illud Psalm. 44. *Pro patribus tuis nati sunt tibi filij*; quasi de dimissis parentibus primum spectent omnes, qui diuinæ fabricæ addicuntur. Nisi enim ab hoc pio certamine in parentes inceperis, vix

Deut 33.

3. Reg. 7.

Psal. 44.

aliquod facinus virtutis efficies. Di-
Matth 8 cebat ille Matth.8. ad Iesum; *Puer meus iacet in domo paralyticus.* In-
qua domo San Paschasius lib. 5. in-
Pascha. Matth.ait, *In domo, inquam, de qua dictum legimus ad animam: Oblini-scere populum tuum, & domum patris tui. In hac quippe domo paralitica est anima.* Dum enim inter parentes agis, ea laboras paralysi, qua nihil efficies insigne. Hinc ego Ionathæ facinora illustro, quod affectum in parentem nouit exuere, vt Dauidis innocentiæ seruiret.

§. XXVIII.

Euangelicis Heroibus in principio virtutum maiores difficultates proponendæ sunt.

CVr Dominus vocaturus Ioannem & Iacobum, expectat tẽpus, quãdo illi cum patre suo erant? Nonne aptius vocasset post patris discessum? Hi erant duo fratres, qui ad magna facinora vocabantur, & sic in principio conuersionis maior, & durior difficultas illis proponitur quam amore Dei superent. Ad Hã-
Gen. 12. brahamum ait in primis Deus Genes. 12. *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram quam monstrabo tibi.* Ecce quam explicatæ proponantur omnes difficultates, nimirum egressio à patria, à cognatione, à domo patris; quod autem præmium offertur, nimis confusè proponitur, nec apparet, quid sit, sed veni in terram, quam monstrabo tibi, vt sic magis crescat tentatio, primoque impetu notæ sint omnes difficultates, vt facilius vincantur. Innuebat id Diu.
August. Augu. ser. 68. de tempore satus, Exi, ait, de terra tua. *Quis hoc sine fidei*

A *viribus libenter audiret? Leuius probaretur, si vel nomen loci, quo per rexisset, audiret.* Nil quod dolorem temperare possit, proponitur, solum difficultates explicantur; ne ignoratæ à principio, postmodum superuenientes maiorem ruinam faciant. Heli Sacerdos 1. Reg. 3. accepit ex Sa- 1. Reg. 3.
muele Dei oraculum, quo nouit domus suæ ruinam, filiorum mortem;
B quam cladem amore Dei animosus superauit, aiens, *Dominus est, quod bonum fuerit in oculis eius, faciat.* Non multum post conferunt Israelitę manus cum Philistæis; euentum belli
expectabat Heli, & ecca tibi cap 4.
nuntius ait, *Fugit Israel coram Philistĥim, & ruina magna facta est in populo, insuper & duo filij tui mortui sũt, Ophni, & Phinees; & arca Domini ca-*
C *pta est. Cumque ille nominasset arcam Dei, cecidit de sella retrorsum iuxta ostium, & fractis cernibus mortuus est.* Nonne à principio vir bonus cladem nouerat? Nonne iam ruinæ dolorem Deo libauerat, cum primum à Samuele audiuerat? Cur ergo modo superatur magnitudine cladis? Audierat à principio
D cladem, sed non omnem; percepe-
rat ruinam domus suæ, filiorum mortem, verum non explicata fuit illi captiuitas arcæ, cuius insperatæ cladis dolore superatur. Accipi- Iosephi.
tæ Iosephum libro 5. cap. 12. sic fantem. *Cum audisset euentum prælij tam militum quam filiorum, cladem satis æquo animo tulit, vt qui Deo prænunciante iam ante hæc præscisset. Vt verò etiam arcam in hostium potestatem factam cognouit,*
E *insperato malo ictus, ac doloris impatiens prolapsus è throno exhalauit animam.* Equidem frangunt animos superuenientes tentationes, quas à principio minimè fuimus experi, nec superauimus. Magnique ponderis est, si vel a principio
noue-

noueris, quaſcunque poſtea difficultates inueneris. Hinc nouos in Chriſto fœtus primo ſuſcipit baptiſmus; in quo quidquid agitur & mortis, & ſepulturæ mentio eſt: ait enim Paulus ad Roman. 6. *An ignoratis, quod quicunque baptizati ſunt in Chriſto Ieſu in morte ipſius baptizati ſunt; conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in mortem.* Et quidem rectè primo congreſſu mortis, & ſepulturæ ſpicula nobis proponuntur, vt ad illa parati nullum nouum expauescamus periculum. Vnde dicebat Tertul. ad Scapulam c. 1. *Nos quidem neque expauescimus, neque pertimeſcimus ea, quæ ab ignorãtibus patimur; cum ad hanc ſectam vtique ſuſcepta conditione eius pacti venerimus vt etiam animas noſtras auctorati in has pugnas accedamus.* Notę ſunt nobis à limine mortis vaſa, iam primo in congreſſu duriora vidimus certamina, nil poſtmodum nouum Chriſtiano, nihil inopinatũ accidit. Vocaturus Habrahamum Dominus, Gen. 12. aiebat: *Veni in terram, quam monſtrato tibi.* Cur ſtatim non explicat, quæ futura ſit terra? Vt bonus athleta primo in limine ſeſe ad omnem terram, etiam duriſſimam, etiam remotiſſimã aptet. Chryſoſtom. lib. 1. de Prouid. *Habraham cum ſimpliciter, ac indiſtinctè audiſſet, in terram non iſtam, vel illam, ſed quam monſtrabo tibi omnia mente circumibat, ac perluſtrabat. Credi enim poteſt ab orbis terrarum fines, Oceanumq; ipſum ſe profecturũ expectaſſe. Itaque etſi non omnem perluſtrauit terram, curam tamen huiuſce perficiendi itineris ſuſtinuit.* Quo itinere deterreri poterit, qui primo paſſu ſe ad orbis terrarum fines perluſtrandos parat? Hinc notabis, quã deſipuit Satanas, vbi ad perdẽdum Iobum, in primis illi offert duriſſima omnium certamina. Equidem primo in congreſſu, & filios eius vnà ſepelit, & vniuerſa bona illius perdit, quo factum eſt, vt inuincibilis redderetur Iob ad omnia alia certamina. Ita Chryſoſtom. in cat. Græc. ait: *Cum tantorum bonorum poſſeſſione eum deturbarit, non ſolum bonis nõ ſpoliauit; verum etiam multo uberiores virtutis opes illi conflauit. Nam vehementioribus contentionibus eruditus, atque exercitatus audacior poſtea fuit, atque paratior.* Sic qui in primis duriora vincit, inuincibilis manet.

Ad Ro. 6.

Tert.

Gen. 12.

Chryſ.

Idem.

CAPVT II.

Philippus, & Nathanael vocantur.

POSTQVAM Dominus Simonem Andreę fratrem Petri cognomine inſigniuit, ſequenti die ad Galileam digreſſus Philippum Bethſaidæ natum ad ſe vnius verbi poteſtate pertraxit. Is eſt Philippus, qui eã dominici verbi in ſe efficaciam fuit expertus, qua Nathanaelem de inuento Meſſia certiorẽ facere, quam primum potuit, curauit. Doctior Nathanael Philippo non adducitur, vt credat à Nazareth, quæ patria Ieſu dicebatur, potuiſſe ſalutem gentium ſperari. Verũ ſecutus Philippum, Ieſum adit; cui vt vidit ſecreta ſui cordis, arcanaſq; actiones patere; ipſum & filium Dei, & Regẽ Iſrael proteſtatur. Nuperi Theologi poſt Rupertũ, vt Nathanaelis confeſſionem haud ingratam relinquant; volunt pro illa Bartholomæi nomine in Apoſtolorum albũ

illum fuisse relatum. Sed qui humilia elegit, vt fortia confundat, doctissimum Nathanaelem Apostolico apice minimè donauit Sed vt verum Israelitam prænonuit, sic magni Israelis somnium de ascendentibus Angelis, & descẽdentibus per scalam, in se, qui petra viua est, diuinitatis oleo delibuta, implendũ manifestissimè concionatur, quãdo Angelorum ministerium & sibi, & Ecclesiæ suæ supra petram fundatæ cuncti fuerint mortales conspicati.

Ioan. 1. In crastinum voluit exire in Galilæam, & inuenit Philippum. Et dicit ei Iesus: Sequere me. Erat autem Philippus à Bethsaida ciuitate Andreæ, & Petri.

§. I.

Verbi diuini efficacia absumit facilè quidquid Ecclesiæ obstitit.

BEthsaida ciuitas est, propter scelerum magnitudinem penè à Deo deplorata, vbi ait, Væ tibi Bethsaida, cuius ciuem Philippum, vt ad se Dominus trahat, non alio vtitur instrumento efficaciori, quam verbulo diuinis prolato labijs Etenim ait: *Sequere me*. cui voci, vt Lazari sepulchralia non potuere resistere, sic Philippus, etsi libentissimus, tamen statim paruit. Non Celesta parit, non Bethsaida, non corrupti ipsius mores valuere Philippum à verbi Christiani eripere potestate. Ea est cœlestium verborum efficacia. Quando Ezech. c. 3. mittitur ad populum, allato libro in medium, dicunt ei; *Comede volumen istud, & vadẽs loquere ad filios Israel.* Verum Christi Apostolis non libet datur, sed *apparuerunt dispertita lingua, quasi ignis*; & tamen non ad populum, sed ad totum orbem terrarũ mittebantur. Non enim occidens litera, sed cœlestis lingua potens est Christianum facere totum orbem terrarum. Id ponderat Chrys. serm. 2. in Pent. fatus. *Cur igitur illic liber & litera, hic verò lingua, & ignis? Quod ille quidem abires infectaturus peccata, calamitatesq; Iudaicas ploraturus. Hi verò peccata orbis terrarum absumpturi erant.* Vbi ergo peccata rememoranda, & ferreo notãda stylo sunt, libet mandatur; at vbi totius orbis terrarum malitia extirpanda, vbi mundus in vitam trahendus est immortalem, vna cælestis lingua id sola perficere valet. De hac Psal. 28. *Vox Domini præparantis ceruos, & reuelauit condensa.* Vbi D. Basil. legit: *Vox Domini præparans, & absoluens ceruos.* quasi ea sit diuinæ linguę vis, cui nulla vincula, nullum possit resistere ligamen. Omnia soluit, omnes explicat difficultates: & *reuelauit condensa.* Quid interest, quod ceruos sis velocior, & expeditior ad sagittas fugiendas, ad montium cacumina superanda, si hinc inde densissimæ se offerãt siluæ, quę te vel inuitum faciant morari? Verum siquidẽ Dei vox tuis personat in auribus, & vincula rumpit, & ceruorũ pedes tibi parat, & syluas exscindit, omnibusque absumptis impedimentis, te difficultatibus superiorẽ & cœlis viciniorem facit. Hic respicit Gillibertus Abbas serm. 14. in Cant. fatus: *Vox Domini, vox intimæ inspirationis mentis auribus suauiter illapsa. Nulla est vtique quæ cer-*

Ezech 3.

Act. 1.

Chryso.

Ps. 28.

Gillib.

cruus huiusmodi præparat, qua reuo-
lat condensa. Nam si qua condensa
sunt, & crebris scandalorum, quasi spi-
narum aculeis obsita; illis condensa
non sunt, quorum Dominus perficit pe-
des, quasi cernorum, qui nullo iniuria-
rum obice tardari possunt. Vna Dei vox est, quæ densissima vinculorum agmina nouit rumpere, vt homines trahat. Sodomis innutritus Loth etiam ingentis supplicij minis ægre, & difficulter a populo diuellebatur, cur iustus vir à nequissima ciuitate exire retardat? Ait Genes. 21. *Cum-*
que esset mane, cogebant eum Angeli,
dicentes; Surge, tolle vxorem tuam,
& duas filias, quas habes, ne & tu pa-
riter pereas in scelere ciuitatis, dissimu-
lante illo apprehenderunt manum eius:
eduxerunt que eum, &c. Expende illud, *cogebant eum Angeli*: quippè difficilè erat Angelis hominem ab oppido abducere: quibus ille resisteret proculdubio, & saltem, nisi multa vi, & coactione adhibita non exisset. Non Angeli, non potestas aliqua creata, nisi sola Dei vox nouit pedes cernorum præparare, vt vinculis omnibus, & retibus vitiorum superatis, libenter ad meliora saltent. Per quadraginta dies vox Dei personabat in Sina legem Moysi dictans; sed tandem ait text. Exod. 31. *Dedit quoque Dominus Moysi*
completis sermonibus in monte Sinai
duas tabulas lapideas scriptas digito
Dei. Quid tunc? Immediatè ad hæc cap. 32. *Videns autem populus*
quod moram faceret Moyses congre-
gatus aduersus Aaron ait: Surge fac
nobis Deos. Quibus id maximè ponderandum est, quod post completos Dei sermones, post legem scriptis traditam, dicatur populus insurrexisse in Aaronem, dum autem vox personabat Dei, nullum populi fastidium, nulla rebellio erumpit, omnis prauitas frænatur, at post finitam Dei vocem statim erumpunt populi peccata. Ambr. epist. 56. fatur: *Cum Moyses in monte Si-*
nai legem acciperet, populus erat cum
Aaron Sacerdote. Et quamuis frequen-
ter ad culpam lubricus; tamen quan-
diu lex dabatur, sacrilegio errasse non
praditur. Verum vbi diuinum conti-
cuit oraculum, peccatum irrepsit, vt pe-
terent sibi fieri Deos. Si Deus conticuit, si vox diuina cessauit, cur non irreperent peccata, quæ Dei sola voce cohiberi possint, & refrænari? Sonet Dei vox, & omnia videbis absumi scelera, omnia perdi vitiorum ligamina. Ad Hieremi. capit. 1. dicit Dominus: *Ecce dedi verba mea in ore*
tuo: ecce constitui te hodie super gentes
& super regna, vt euellas, & destruas,
& disperdas, & dissipes, ædifices, &
plantes. Ad regna destruenda, & ædificanda, vide quæ arma parentur, nimirum; *Ecce dedi verba mea in ore*
tuo. vnico Dei verbo opus habet, qui vniuersum mundum, & euertere, & conuertere cupit; ait enim Origen. homi. 1. in præsenti; *Qui sic beatus est, vt regna multa, quæ Christo*
diabolus ostendit, regna dæmonum, re-
gna peccati eradicet, opus habet his qui
ei dati sunt à Deo, sermonibus. De solo sermone Dei armatus, omnia poterit facilè conficere.

Ambro.

Hier.

Orig.

Tex. inuenit Philippus Nathanael, & dicit ei: Quem scripsit Moyses in lege, & Prophetæ, inuenimus Iesum filium Ioseph à Nazareth.

illum fuisse relatum. Sed qui humilia elegit, vt fortia confundat, doctissimum Nathanaelem Apostolico apice minimè donauit Sed vt verum Israelitam præmonuit, sic magni Israelis somnium de ascendentibus Angelis, & descẽdentibus per scalam, in se, qui petra viua est, diuinitatis oleo delibuta, implendũ manifestissimè concionatur, quãdo Angelorum ministerium & sibi, & Ecclesiæ suæ supra petram fundatæ cuncti fuerint mortales conspicati.

Ioan. 1. In crastinum voluit exire in Galilæam, & inuenit Philippum. Et dicit ei Iesus: Sequere me. Erat autem Philippus à Bethsaida ciuitate Andreæ, & Petri.

§. I.

Verbi diuini efficacia absumit facile quidquid ei resistit.

BEthsaida ciuitas est, propter sceletum magnitudinem penè à Deo deplorata, vbi ait, Væ tibi Bethsaida, cuius ciuem Philippum, vt ad se Dominus trahat, non alio vtitur instrumento efficaciori, quam verbulo diuinis prolato labijs Etenim ait: *Sequere me.* cui voci, vt Lazari sepulchralia non potuere resistere, sic Philippus, etsi libentissimus, tamen statim paruit. Non Celesta patria, non Bethsaida, non corrupti ipsius mores valuere Philippum à verbi Christiani eripere potestate. Ea est cœlestium verborum efficacia. Quando Ezech. c. 3. mittitur ad populum, allato libro in medium, dicunt ei; *Comede volumen istud, & vadẽs loquere ad filios Israel.* Verum Christi Apostolis non liber datur, sed *apparuerunt dispertita lingua, quasi ignis*; & tamen non ad populum, sed ad totum orbem terrarũ mittebantur. Non enim occidens littera, sed cœlestis lingua potens erit Christianum facere totum orbem terrarum. Id ponderat Chrys. serm. 2. in Pent. fatus. *Cur igitur illic liber & litera, hic verò lingua, & ignis? Quod ille quidem abiret infecturus peccata, calamitatesq; Iudaicas ploraturus. Hi verò peccata orbis terrarum absumpturi erant.* Vbi ergo peccata rememoranda, & ferreo notãda stylo sunt, libet mandatur; at vbi totius orbis terrarum malitia extirpanda, vbi mundus in vitam trahendus est immortalem, vna cælestis lingua id sola perficere valet. De hac Psal. 28. *Vox Domini præparantis cerua, & reuelauit condensa.* Vbi D. Basil. legit: *Vox Domini præparans, & absolnens cerua.* quasi ea sit diuinæ linguę vis, cui nulla vincula, nullum possit resistere ligamen. Omnia soluit, omnes explicat difficultates: *& reuelauit condensa.* Quid interest, quod cerua sis velocior, & expeditior ad sagittas fugiendas, ad montium cacumina superanda, si hinc inde densissimæ se offerãt siluæ, quę te vel inuitum faciant morari? Verum siquidẽ Dei vox tuis personat in auribus, & vincula rumpit, & ceruorũ pedes tibi parat, & syluas exscindit, omnibusque absumptis impedimentis, te difficultatibus superiorẽ & cœlis viciniorem facit. Hic respicit Gillibertus Abbas serm. 14. in Cant. fatus: *Vox Domini, vox intima inspirationis mentis auribus suauiter illapsa. Nulla est vtique quæ cer-*

Ezech 3. *Act. 2.* *Psal. 28.* Chryso. Gillib.

cernos huiusmodi præparat, qua rem A *lat condensa. Nam si qua condensa sunt, & crebris scandalorum, quasi spinarum aculeis obsita; illis condensa non sunt, quorum Dominus perficit pedes, quasi cervorum, qui nullo iniuriarum obice tardari possunt.* Vna Dei vox est, quæ densissima vinculorum agmina nouit rumpere, vt homines trahat. Sodomis innutritus Loth etiam ingentis supplicij minis ægre, B & difficulter a populo diuellebatur, cur iustus vir à nequissima ciuitate exire retardat? Ait Genes. 21. *Cumque esset mane, cogebant eum Angeli, dicentes; Surge, tolle vxorem tuam, & duas filias, quas habes, ne & tu pariter pereas in scelere ciuitatis, dissimulante illo apprehẽderunt manum eius: eduxerunt que eum, &c.* Expende illud, *cogebant eum Angeli*: quippè C difficilè erat Angelis hominem ab oppido abducere: quibus ille resisteret proculdubio, & saltem, nisi multa vi, & coactione adhibita non exisset. Non Angeli, non potestas aliqua creata, nisi sola Dei vox nouit pedes cernuorum præparare, vt vinculis omnibus, & retibus vitiorum superatis, libenter ad meliora saltent. Per quadraginta dies vox Dei personabat in Sina legem Moysi dictans; sed tandem ait text. Exod. 31. *Dedit quoque Dominus Moysi completis sermonibus in monte Sinai duas tabulas lapideas scriptas digito Dei.* Quid tunc? Immediatè ad hæc cap. 32. *Videns autem populus quod moram faceret Moyses congregatus aduersus Aaron ait: Surge fac nobis Deos.* Quibus id maximè ponderandum est, quod post completos Dei sermones, post legem scriptis traditam, dicatur populus insurrexisse in Aaronem, dum autem vox personabat Dei, nullum populi fastidium, nulla rebellio erumpit, omnis prauitas frænatur, at post finitam Dei vocem statim erumpunt populi peccata. Ambr. epist. 56. fatur: *Cum Moyses in monte Sinai legem acciperet, populus erat cum Aaron Sacerdote. Et quamuis frequenter ad culpam lubricus; tamen quandiu lex dabatur, sacrilegio erraſſe non proditur. Verum vbi diuinum conticuit oraculum, peccatum irrepsit, vt peterent sibi fieri Deos.* Si Deus conticuit, si vox diuina cessauit, cur non irreperent peccata, quæ Dei sola voce cohiberi possint, & refrænari? Sonet Dei vox, & omnia videbis absumi scelera, omnia perdi vitiorum ligamina. Ad Hieremi. capit. 1. dicit Dominus: *Ecce dedi verba mea in ore tuo: ecce constitui te hodie super gentes & super regna, vt euellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, ædifices, & plantes.* Ad regna destruenda, & ædificanda, vide quæ arma parẽtur, nimirum; *Ecce dedi verba mea in ore tuo.* vnico Dei verbo opus habet, qui vniuersum mundum, & euertere, & conuertere cupit; ait enim Origen. homi. 1. in præsenti; *Qui sic beatus est, vt regna multa, quæ Christo diabolus ostendit, regna dæmonum, regna peccati eradicet, opus habet his, qui vi dati sunt à Deo, sermonibus.* De solo sermone Dei armatus, omnia poterit facilè conficere.

Hier.

Orig.

Exod. 31

Tex. inuenit Philippus Nathanael, & dicit ei: Quem scripsit Moyses in lege, & Prophetæ, inuenimus Iesum filium Ioseph à Nazareth.

vnde Ezechiæ desideranti videre diem Domini, ostensus est hic dies 4. Reg. 20. per Solem recurrentem decem gradus in horologio: vt Sole ipso clariores paterent nascituri domini gressus in prophetis. Hinc Ioann. 1. interrogatus Iesus ab Andrea de habitatione sua, illum in domum vocat, & statim notat Euangelista aiens. *Hora autem erat quasi decima*, nec id otiose notatur; sed vt ostendatur quam patenter, & perspicuè erant notati in Ezechiæ Sole gressus Saluatoris nostri. Id quod Stephan. expendit apud Tilmanni allegorias, inquiens. *Cum Andreas dixisset Domino; Rabbi vbi habitas? & Dominus: Veni & vide; ibi sic dicitur; Erat autem hora, quasi decima; vt memor sis signi Ezechiæ facti.* Vt vel rudis piscator Saluatoris gressus agnosceret Sole clarius horologio prophetico designatos.

§. IV.

Deus non effingendus est pro nostro cuiusque placito.

MErito gaudet Philippus, se inuenisse Saluatorem, non qualem ipse sibi pro placito suo effingeret, sed qualem Moyses, & prophetæ pronuntiauerant. Vere in hoc Christianus. Quid magis gentile, quam eum cupere Deum, quem iuxta placitum nostrum gubernari videamus? Centurio ille Matth. 8. sic Iesum affatur; *Dic verbo, & sanabitur puer meus. Nam & ego homo sum sub potestate constitutus & dico huic, Fade, & vadit, &c.* Expende, vnde auspicetur virtutem diuinam; dic verbo, ait, nam & ego dico, quasi solum cognoscitutus esset Deum, qui eius se accommodet placito, & ab eo procedendi regulas capiat. Pulchrè huius verba expendit D. Basil. Sel. orat. 19. fatus. *Mitte, vt ego militem, mitte contra morbum imperium, rebus paruis minores quoque imitare; his ostende pro nobis nostra, Deus quo gratificetur hominibus, homines imitetur.* Hinc Deum censet gentilis, si hominem seruiat placito, si sequatur præscripta humana, si hominibus placeat. Sese Deus hominibus gratum præbeat, si ab illi Deus vult haberi eorum, suffragia captet seruiendo, adulando. Oseæ. 2. aiebat populus nequam, *Vadam post amatores meos, qui dant panes mihi, & aquas meas, & linum meum, & oleum meum.* Quid, est vadam post amatores meos? Faciam mihi Deos, quos amabo, qui mihi magis ad palatum seruiant, qui omnia mihi suppeditent. Sed expende illud, quod à dijs suis expetit, nimirum, *oleum meum*, De quo D. Hiero. fatur, *oleum, ait, de quo propheta dicit: Oleum peccatoris non impinguat caput meum.* Itaque, quod bonus David horret ab hominib. fieri, hoc a Deo sibi fieri optat impius; nimirum, quod Deus illius caput adulationis oleo impinguet, & de parasitorum more, delinimentis captet fauorem humanam. Eget Deus, si is haberi vult ab hominibus, se hominibus exhibere officiosum, & ad illorum placitum reformari. Quo gentes pungit Ter. in Apolog. aiens. *Facit & hoc ad causam nostram quod apud vos; ac humano arbitratu diuinitas pēsicatur. Nisi homini Deus placuerit, Deus non erit.* Vacent omnino prophetæ, Deumque halantia vaticinia penitus obmutescant, quandoquidem impijssimi homines nihil diuinum putant, quod non placet sibi, quod non sibi gratificetur, hominum

Basil.

Oseæ 2.

Tertull.

Matt. 8

minum mores imitans. Ait Pſal. 73. *Poſuerunt ſigna ſua, ſigna & non cognouerunt.* Iuxta proprium cuiuſque palatum, ſibi Deum meditabantur, non qualem prophetarum exceſſus, ſed qualem guſtus humanus effigiabat, Deum adorabant. Vt doleat Hieron. in Micheam cap. 5. *Infelix humana conditio, ſcit de ſuo ſenſu dogmata eſſe compoſita, non ignorat à ſe eſſe idolum ſimulatum, & pro Deo adorat.* Imò ideo adorat citius, quia de ſuo nata, quia quidquid in illis videt, ſuum noſcit, nihil ſupra hominem; nihil ſupra ſigna moris humani in Deo amant; quo inſipientiæ merguntur barathro: etenim ait, *poſuerunt ſigna ſua, ſigna & non cognouerunt.* Cur cognoſcerent, qui nihil ſupra hominem meditantur? Huc ſpectat Paul. ad Roman. 1. *Dicentes ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt. Et mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei, in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis.* Intra hominis conditionem, Deum adumbrabant, is Deus habebatur, qui homini videbatur, hominumque moribus magis ſeſe aptabat. Ioſue 24. poſt præclaram concionem beneficiorum Dei factam ad populum, ſic finit. *Nunc ergo timete Dominum, & ſeruite ei perfecto corde, & auferte Deos, quibus ſeruierunt patres veſtri in Meſopotamia.* Mirum eſt, quod iubeat Deos tunc auferri, an apud fidelem populum erant adhuc alieni dij! Fecerunt quidem vitulum in Oreb, ſed is à Moyſi in cineres redactus fuit, quos ergo auferrent Deos qui nullum idolum habebant? Non habebant idolum externum, ſed viri carnales, in corde ſuo Deum talem fingebant, & figurabant, qualem cupiebant proprij cuiuſque affectus. Quam Dei notionem, vt erroneam debet à ſe magna diligentia excutere vir fidelis.

Pſ. 73.

Hier.

Ioſue. 24.

Quod in præſenti notans Auguſt. quæſt. 29. ait, Propheta ſanctus in cordibus eorum eſſe cernebat cogitationes de Deo alienas a Deo, & illas admonebat auferre. Quiſquis enim talem cogitat Deum, qualis non eſt Deus, alienum Deum, & falſum in cogitatione portat. Quis eſt autem, qui ſic cogitet Deum, quemadmodum ille eſt? *Ac per hoc relinquitur fidelibus, quamdiu peregrinantur a Domino, auferre à corde ſuo irruentia vana phantaſmata.* Qui enim propriis creditis affectibus, & cogitationibus, non verum Deum, ſed vanum phantaſma adorat.

Auguſt.

§. V.

Religio quò vetuſtior, eò certior, & ſecurior.

SVſpecta eſt nouella religio, non vult Philippus aſſentiri, niſi vetuſtiſſimorum Prophetarum Deo, qui apud fumoſos Moyſi codices cantatur Deus, is placet Philippo. Velim, vt circa religionem, hæc ſit prima ſemper diſputatio, nimirum de antiquitate, & quæ nouitia probatur, eo ipſo cenſeatur ridicula Daniel. cap. 7. *Aſpiciebam donec throni poſiti ſunt, & antiquus dierum ſedit.* Falſi pii noui, recenteſq; venerunt, vnus verus Dei Filius omnes antiquitate ſuperat; neſcit verus Deus aliter, quam antiquus dierum apparere. Vt pulchrè dicat Rupert. in præſenti. *Thronus vnus, & plures throni; vna enim eſt Eccleſia, & plures ſancti, quorum in cordibus ille antiquus dierum ſedit; Deus quippe recens in illis non fuit.* Odcrint viri ſancti Deos recentes, nouis

Dan. 7.

Rupert.

Ps. 18. 6. in Psalm. Sanct: *Is solus erat Iesus, qui cum huius carnis se circumdedisset vinculis, captus non erat, non erat alligatus, sed disrumpens ea, atque dissoluens, ad se magis vocauit Ecclesiam, prospiciens per laqueos, eminens super retia, vt & ipsa disceret vinculis non teneri.* Verecundum erit nos irretitos laqueis monstrare post Iesum, qui nullum non fregit laqueum. Vbi Iesus sine laqueis adest, quis Iesum conueniat nõ dimissis prius laqueis? Memini à Lacedæmonijs deos omnes armatos repræsentari, *ne iuuenes*, inquiunt, *nisi armati deprecarentur*: sic Deo se debent conformare precantes. Hinc diuino Sponso, qui, *gladium venit mittere in terram*, dicitur Ps. 44. Psalm. 44. *Accingere gladio tuo super femur tuum potentissime.* Quis nouit sponsum armatum? qualis hic sponsi habitus? Sanè talem se exhibebat, quales volebat esse amatores suos; cum gladio apparebat, nec quis, nec ipsa sponsa illum sine gladio conuenire auderet. Vnde Paul. ad Ephes. Ad Eph. 6. 6. monet: *Gladium spiritus assumite, quod est verbum Dei.* Quibus Paschas. in Psal 44. sic ad sponsam loquitur. Paschas. *Gaude sponsa, quia fortissimum duxisti sponsum, & armatum. Quin imo armare & ipsa gladio verbi diuini, de quo ait Apostolus, gladium spiritus assumite, quod est verbum Dei; quatenus & ipsa tuo armata respondeas propugnatori, & defensori.* Non expedit Iesum sequi & eius non sese conformari habitui, qualem Iesum videris vocantem, talis sequere, hæc enim tota hominis felicitas, si conformis Iesu fiat, hinc nostra vita procedit. Huc referre licet illud Elisæi factum, quo 4. Reg. 4. sese aptauit defuncto puero, vt reduceret illum ad vitam. Rem ita narrat, & ponderat Basil. Seleu. Basil. orat. 10. inquiens. *Puero os suum os imposuit Elisæus, nasum naso aptauit, faciem facie fulcijt, cum pedibus pedes contendit; pectus imposuit pectori, oculos oculis admouit: paucis denique membris sigillatim applicata Prophetæ membra vitam conferebant.* Sic vt puer reluceret, oculos, ora, & manus, & pedes Elisæus conformabat sibi. Cur hoc fiebat? Cur suscitaturus puerum non confugit ad orationis præsidium, sed tam nouum modum excogitauit? An illo monstrabatur, quod Christianorum vita in eo consistebat, vt omnes sensus tuos Christo conformares? vt non habeamus oculos, nec pedes, nec manus, nec ora, nisi vt oculos, & pedes, & manus, & ora Christus Dominus habuit? Huic quæstioni suffragatur Basil. reddens hanc causam, aiens. Idem. *Elisæus Christi figuram gerit Populus autem gentium erat ille mortuus vi peccatorum.* Ergo quisquis vitam speras, sequere Iesum, sed per omnia te Iesu conformando, talem te exhibe, qualem videris Iesum vocantem, adeò vt nec in ictu oculi ab illo dimoueraris.

Matth. 4. Et procedens inde, vidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, & Ioannem fratrem eius, in nauicum Zebedæo patre eorum, reficientes retia sua, & vocauit eos. Illi autem statim relictis retibus, & patre secuti sunt eum.

§. XXVII.

§. XXVII.

Parentes in primis relinquat, qui sese Christo sequendo tradit.

HIc sit primus Christianæ perfectionis gradus, quod vniuersæ cognationi carnali dicas longum vale; nihil primum tibi agendum est, quam vt exuas effectum propinquorum, & parentem carnalium. Iam mihi in præsenti veniunt ponderanda verba illa, Cantic. 4. *Veni de Libano soror mea sponsa. Veni de Libano: veni, coronaberis.* Qualis est ista tam festina coronatio? dicis veni, & statim coronam praetendis, an primo passu arripienda corona est? Equidem Paul. 2. ad Timoth. 2. ait: *Non coronabitur, nisi qui legitimè certauerit.* & merito, qui certat accipit coronam, & qui currit, brauium accipit. Et modo non patitur, quod certet sponsa, non petitur, quod currat, sed solum aiunt, *veni, & coronaberis.* An in primo passu confectum intelligitur certamen? Equidem nemo ad perfectionem venit, qui in primo passu non intelligatur debellasse iam affectum erga parentes, & propinquos carnales. Ita se in praesenti expedit S. Brun. dicens: *Ipsum igitur venire certare est: neque enim ei facile fuit patriam, parentesque relinquere, pristinos mores, antiquam conuersationem, & eos, quos coluerat Deos, parentesque deserere.* Cum primum pedem mouerat ad Christi sequelam, iam tibi certamen est cum parentibus, qui te reuocandi; iam tibi de dimissis parentibus & cognatis cogitandum est. Merito Mosis Leuitas armabat in vniuersos cognatos, dicens Exodi 32. *Ponat vir gladium super femur suum: ite, & redite de porta vsque ad portam per medium castrorum, occidat vnusquisque fratrem, &c.* Ecce gladius separans filios a patribus; nulliusque consanguinitatis, aut necessitudinis vinculis parcens. Sed vnde gladius hic incipit? Expende locum, nimirum: *de porta vsque ad portam.* & supra ait, *Stans Moyses in porta castrorum, &c.* Ne limen portæ teras nisi stricto gladio aduersus cognationem carnalem: in ipso primo passu seruitutis Dei hæc arripienda sunt arma, hæc vincenda certamina, vt Dei coronam potiaris. De his Deuter. 33. dicitur *Qui dixit patri suo, & matri suæ; Nescio vos; & fratribus suis: Ignoro illos, & nescierunt filios suos. Hi custodierunt eloquium tuum, & pactum tuum seruauerunt, iudicia tua o Iacob & legem tuam o Israel.* Hi strenuissimi, qui sese carnali parentum affectu nouerunt expedire propter Deum. hi sunt quibus Deus credit legem suam, & templi sui fabricam Ecclesiæ. Sic vbi de templi constructione agebatur 3. Reg. 7. dicitur. *Misit rex Salomon, & tulit Hiram de Tyro filium mulieris viduæ de tribu Nephtali patre Tyrio artificem ærarium plenum sapientia, &c.* Vbi nota illud, quod a textu non otiose notatum est, videlicet, *filium mulieris viduæ*, solent enim similes difficilius auelli ab amplexibus matrum. Sed hi sumuntur ad Dei domum ædificandam, qui primo in passu, hunc validissimum in parentes affectum nouerint relinquere. Quibus putat Eucherius lib. 3. Reg. respondere illud Psalm. 44. *Pro patribus tuis nati sunt tibi filij*; quasi de dimissis parentibus pigmiti spectent omnes, qui diuinæ fabricæ addicuntur. Nisi enim ab hoc pio certamine in parentes inueneris, vix

Cant. 4.

2. Tim. 2.

Exod. 32.

Deut. 33.

3. Reg. 7.

Psal. 44.

aliquod facinus virtutis efficies. Di-
Matth 8 cebat ille Matth.8. ad Iesum ; *Puer meus iacet in domo paralyticus.* In
qua domo San Paschasius lib. 5. in
Pascha. Matth.ait, *In domo, inquam, de qua dictum legimus ad animam : Oblinisce populum tuum, & domum patris tui. In hac quippe domo paralitica est anima.* Dum enim inter parentes agis, ea laboras paralysi,qua nihil efficies insigne. Hinc ego Ionathæ facinora illustro, quod affectum in parentem nouit exuere, vt Dauidis innocentiæ seruiret.

§. XXVIII.

Euangelicis Heroibus in principio vitæ tutam maiores difficultates proponendæ sunt.

CVr Dominus vocaturus Ioannem & Iacobum, expectat tẽpus,quãdo illi cum patre suo erant? Nonne aptius vocasset post patris discessum? Hi erant duo fratres,qui ad magna facinora vocabantur, & sic in principio conuersionis maior, & durior difficultas illis proponitur quam amore Dei superent. Ad Hà-
Gen. 12. brahamum ait in primis Deus Genes. 12. *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram quam monstrabo tibi.* Ecce quam explicatæ proponantur omnes difficultates, nimirum egressio à patria,à cognatione, à domo patris; quod autem præmium offertur, nimis confusè proponitur, nec apparet,quid sit, sed veni in terram,quam monstrabo tibi, vt sic magis crescat tentatio, primoque impetu notæ sint omnes difficultates, vt facilius vincantur. Innuebat id Diu.
August. Augu.ser.68.de tempore fatus, Exi, ait,de terra tua. *Quis hoc sine fidei*

viribus libenter audiret? Leuius probaretur, si vel nomen loci, quo per rexisset, audiret. Nil quod dolorem temperare possit, proponitur, solum difficultates explicantur; ne ignoratæ à principio, postmodum superuenientes maiorem ruinam faciant. Heli Sacerdos 1. Reg. 3. accepit ex Sa- 1. Reg. 3.
muele Dei oraculum, quo nouit domus suæ ruinam, filiorum mortem; quam cladem amore Dei animosus superauit, aiens, *Dominus est, quod bonum fuerit in oculis eius, faciat.* Non multum post conferunt Israelitæ manus cum Philistæis; euentum belli expectabat Heli, & ecca tibi cap. 4.
nuntius ait, *Fugit Israel coram Philistiim, & ruina magna facta est in populo, insuper & duo filij tui mortui sut, Ophni, & Phinees; & arca Domini capta est. Cumque ille nominasset arcam Dei, cecidit de sella retrorsum iuxta ostium, & fractis cernibus mortuus est.* Nonne à principio vir bonus cladem nouerat? Nonne iam ruinæ dolorem Deo libauerat, cum primum à Samuele audiuerat? Cur ergo modo superatur magnitudine cladis? Audierat à principio cladem, sed non omnem; percepe-
rat ruinam domus suæ, filiorum mortem, verum non explicatã fuit illi captiuitas arcæ, cuius insperatæ cladis dolore superatur. Accipi-
Iosepha. tæ Iosephum libro 5. cap. 12. sic fantem. *Cum audisset euentum prælij tam militum quam filiorum, cladem satis æquo animo tulit, vt qui Deo pronunciante iam ante hæc prascisserat. Vt verò etiam arcam in hostium potestatem factam cognouit, insperato malo ictus, ac doloris impatiens prolapsus è throno exhalauit animam.* Equidem frangunt animos superuenientes tentationes, quas à principio minimè fuimus experi, nec superauimus. Magnique ponderis est, si vel a principio

noue-

noueris, quaſcunque poſtea difficultates inueneris. Hinc nouos in Chriſto fœtus primo ſuſcipit baptiſmus; in quo quidquid agitur & mortis, & ſepulturæ mentio eſt: ait enim Paulus ad Roman. 6. *An ignoratis, quod quicunque baptizati ſunt in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſunt; conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in mortem.* Et quidem rectè primo congreſſu mortis, & ſepulturæ ſpicula nobis proponuntur, vt ad illa parati nullum nouum expaueſcamus periculum. Vnde dicebat Tertul. ad Scapulam c. 1. *Nos quidem neque expaueſcimus, neque pertimeſcimus ea, quæ ab ignorãtibus patimur; cum ad hanc ſectam vtique ſuſcepta conditione eius pacti venerimus vt etiam animas noſtras auctorati in has pugnas accedemus.* Notę ſunt nobis à limine mortis vaſa, iam primo in congreſſu duriora vidimus certamina, nil poſtmodum nouum Chriſtiano, nihil inopinatũ accidit. Vocaturus Habrahamum Dominus, Gen. 12. aiebat: *Veni in terram, quam monſtrato tibi.* Cur ſtatim non explicat, quæ futura ſit terra? Vt bonus athleta primo in limine ſeſe ad omnem terram, etiam duriſſimam, etiam remotiſſimã aptet. Chryſoſtom. lib. 1. de Prouid. *Habraham cum ſimpliciter, ac indiſtinctè audiſſet, in terram non iſtam, vel illam, ſed quam monſtrabo tibi omnia mente circumibat, ac perluſtrabat. Credi enim poteſt ab orbis terrarum fines, Oceanumq; ipſum ſe profecturũ expectaſſe. Itaque etſi non omnem perluſtrauit terram, curam tamen huiuſce perficiendi itineris ſuſtinuit.* Quo itinere deterreri potuit, qui primo paſſu ſe ad orbis terrarum fines perluſtrandos parat? Hinc notabis, quã deſipuit Satanas, vbi ad perdẽdum Iobum, in primis illi offert duriſſima omnium certamina. Equidem primo in congreſſu, & filios eius vnà ſepelit, & vniuerſa bona illius perdit, quo factum eſt, vt inuincibilis redderetur Iob ad omnia alia certamina. Ita Chryſoſtom. in cat. Græc. ait: *Cum tantorum bonorum poſſeſſione eum deturbaris, non ſolum bonis nõ ſpoliauit; verum etiam multo uberiores virtutis opes illi conflauit. Nam vehementioribus contentionibus eruditus, atque exercitatus audacior poſtea fuit, atque paratior.* Sic qui in primis duriora vincit, inuincibilis manet.

Gen. 12.

Chryſ.

Idem.

CAPVT II.

Philippus, & Nathanael vocantur.

POSTQVAM Dominus Simonem Andreę fratrem Petri cognomine inſigniuit, ſequenti die ad Galilæam digreſſus Philippum Bethſaidæ natum ad ſe vnius verbi teſtate pertraxit. Is eſt Philippus, qui eã dominici verbi in ſe efficaciam fuit expertus, qua Nathanaelem de inuento Meſſia certiorẽ facere, quam primum potuit, curauit. Doctior Nathanael Philippo non adducitur, vt credat à Nazareth, quæ patria Ieſu dicebatur, potuiſſe ſalutem gentium ſperari. Verũ ſecutus Philippum, Ieſum adit; cui vt vidit ſecreta ſui cordis, arcanaſq; actiones patere; ipſum & filium Dei, & Regẽ Iſrael proteſtatur. Nuperi Theologi poſt Rupertũ, vt Nathanaelis confeſſionem haud ingratam relinquant; volunt pro illa Bartholomæi nomine in Apoſtolorum albũ

illum fuisse relatum. Sed qui humilia elegit, vt fortia confundat, doctissimum Nathanaelem Apostolico apice minimè donauit Sed vt verum Israelitam præmonuit, sic magni Israelis somnium de ascendentibus Angelis, & descẽdentibus per scalam, in se, qui petra viua est, diuinitatis oleo delibuta, implendũ manifestissimè concionatur, quãdo Angelorum ministerium & sibi, & Ecclesiæ suæ supra petram fundatæ cuncti fuerint mortales conspicati.

Ioan. 1. In crastinum voluit exire in Galilæam, & inuenit Philippum. Et dicit ei Iesus: Sequere me. Erat autem Philippus à Bethsaida ciuitate Andreæ, & Petri.

§. I.

Verbi diuini efficacia absumit facile quidquid ei resistit.

BEthsaida ciuitas est, propter scelerum magnitudinem penè à Deo deplorata, vbi ait, Væ tibi Bethsaida, cuius ciuem Philippum, vt ad se Dominus trahat, non alio vtitur instrumento efficaciori, quam verbulo diuinis prolato labijs Etenim ait: *Sequere me.* cui voci, vt Lazari sepulchralia non potuere resistere, sic Philippus, etsi libentissimus, tamen statim paruit. Non Bethsaida, non corrupti ipsius mores valuere Philippum à verbi Christiani eripere potestate. Ea est cœlestium verborum efficacia. Quando Ezech. c. 3. mittitur ad populum, allato libro in medium, dicunt ei; *Comede volumen istud, & vadẽs loquere ad filios Israel.* Verum Christi Apostolis non libet datur, sed *apparuerunt dispertitæ linguæ, quasi ignis*; & tamen non ad populum, sed ad totum orbem terrarũ mittebantur. Non enim occidens littera, sed cœlestis lingua potens est Christianum facere totum orbem terrarum. Id ponderat Chrys. serm. 2. in Pent. fatus. *Cur igitur illic liber & litera, hic verò lingua, & ignis? Quod ille quidem abiret infecturus peccata, calamitatesq; Iudaicas ploraturus. Hi verò peccata orbis terrarum absumpturi erant.* Vbi ergo peccata rememoranda, & ferreo notãda stylo sunt, libet mandatur; at vbi totius orbis terrarum malitia extirpanda, vbi mundus in vitam trahendus est immortalem, vna cælestis lingua id sola perficere valet. De hac Psal. 28. *Vox Domini præparantis cervos, & reuelauit condensa.* Vbi D. Basil. legit: *Vox Domini præparans, & absolnens cervos.* quasi ea sit diuinæ linguę vis, cui nulla vincula, nullum possit resistere ligamen. Omnia soluit, omnes explicat difficultates: *& reuelauit condensa.* Quid interest, quod cervos sis velocior, & expeditior ad sagittas fugiendas, ad montium cacumina superanda, si hinc inde densissimæ se offerãt siluæ, quę te vel inuitum faciant morari? Verum siquidẽ Dei vox tuis personat in auribus, & vincula rumpit, & cervorũ pedes tibi parat, & syluas exscindit, omnibusque absumptis impedimentis, te difficultatibus superiorẽ & cœlis viciniorem facit. Hic respicit Gillibertus Abbas serm. 14. in Cant. fatus: *Vox Domini, vox intimæ inspirationis mentis auribus suauiter illapsa. Nulla est vtique, quæ cer-*

Ezech 3. Act. 1. Psal. 28. Chryso. Gillib.

cernus huiuscemodi præparat, quæ reuellat condensa. Nam si qua condensa sunt, & crebris scandalorum, quasi spinarum aculeis obsita; illis condensa non sunt, quorum Dominus perficit pedes, quasi cervorum, qui nullo iniuriarum obice tardari possunt. Vna Dei vox est, quæ densissima vinculorum agmina nouit rumpere, vt homines trahat. Sodomis innutritus Loth etiam ingentis supplicij minis ægre, & difficulter a populo diuellebatur, cur iustus vir à nequissima ciuitate exire retardat? Ait Genes. 21. *Cumque esset mane, cogebant eum Angeli, dicentes; Surge, tolle vxorem tuam, & duas filias, quas habes, ne & tu pariter pereas in scelere ciuitatis, dissimulante illo apprehenderunt manum eius: eduxeruntque eum, &c.* Expende illud, *cogebant eum Angeli*: quippè difficilè erat Angelis hominem ab oppido abducere: quibus ille resisteret proculdubio, & saltem, nisi multa vi, & coactione adhibita non exisset. Non Angeli, non potestas aliqua creata, nisi sola Dei vox nouit pedes cervorum præparare, vt vinculis omnibus, & retibus vitiorum superatis, libenter ad meliora saltent. Per quadraginta dies vox Dei personabat in Sina legem Moysi dictans; sed tandem ait text. Exod. 31. *Dedit quoque Dominus Moysi completis sermonibus in monte Sinai duas tabulas lapideas scriptas digito Dei.* Quid tunc? Immediatè ad hæc cap. 32. *Videns autem populus quòd moram faceret Moyses congregatus aduersus Aaron ait: Surge fac nobis Deos.* Quibus id maximè ponderandum est, quod post completos Dei sermones, post legem scriptis traditam, dicatur populus insurrexisse in Aaronem, dum autem vox personabat Dei, nullum populi fastidium, nulla rebellio erumpit, omnis prauitas frænatur, at post finitam Dei vocem statim erumpunt populi peccata. Ambr. epist. 56. fatur: *Cum Moyses in monte Sinai legem acciperet, populus erat cum Aaron Sacerdote. Et quamuis frequenter ad culpam lubricus; tamen quandiu lex dabatur, sacrilegio errasse non proditur. Verum vbi diuinum contigit oraculum, peccatum irrepsit, vt peterent sibi fieri Deos.* Si Deus conticuit, si vox diuina cessauit, cur non irreperent peccata, quæ Dei sola voce cohiberi possint, & refrænari? Sonet Dei vox, & omnia videbis absumi scelera, omnia perdi vitiorum ligamina. Ad Hierem. capit. 1. dicit Dominus: *Ecce dedi verba mea in ore tuo: ecce constitui te hodie super gentes & super regna, vt euellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, ædifices, & plantes.* Ad regna destruenda, & ædificanda, vide quæ arma parentur, nimirum; *Ecce dedi verba mea in ore tuo.* vnico Dei verbo opus habet, qui vniuersum mundum, & euertere, & connetere cupit; ait enim Orig. gen. homi. 1. in præsenti; *Qui sic beatus est, vt regna multa, quæ Christo diabolus ostendit, regna dæmonum, regna peccati eradicet, opus habet his quæ dati sunt à Deo, sermonibus.* De solo sermone Dei armatus, omnia poterit facilè conficere.

Gen. 21.

Exod. 31

Hier.

Orig.

Tex. inuenit Philippus Nathanael, & dicit ei: Quem scripsit Moyses in lege, & Prophetæ, inuenimus Iesum filium Ioseph à Nazareth.

§. II.

Scriptura fidelis Christi custos est.

VBi scriptura est, non perditur Christus: imò sic ab illa incolumis custoditur, vt qui candidè, & sincerè scripturas attendat, B facile ibi inueniat Christum. Vix in terram aduenit, & malè ab Herode petitus fugit in Ægyptum. Cur in Ægyptum? Nonne, & ibi Iacobæum genus male habuit? Potuisset sanè in aliam minus sibi suspectam regionem fugere, & custoditi; sed apud Ægyptum diligentia Ptolomæi Regis seruabantur scripturæ per Septuaginta interpre- C tes translatæ. Nulla ergo regio aptior ad custodiendum, & seruandum Christum, quam Ægyptus sacris dita scripturis. Sic Di-
Irenæ. uus Irenæus libro 3. capit. 25. *Deus seruauit nobis simplices scripturas in Aegypto, in qua adolenit, & domus Iacob in qua Dominus noster seruatus est, effugiens eam persecutionem, qua erat in Herode*. Vbi præ manibus D Scripturæ factæ erant, bene haberet Iesus, quem Moyses, & Prophetæ prædicant vbique. Nec mors, nec infernus Iesum offendunt, si adsint scrutandæ scripturæ. Vnde audenter dicebat Apost. 1. Corinth.
Cor. 15. 15. *Christus mortuus est propeccatis nostris secundum scripturas*. Mortuum prædicas, o Paule, & confidis illum a gentibus, non irridendum esse? Mortuum prædicat, sed notanter apposuit illud, secundum scripturas, quia scripturæ si sciantur, nullam Christo finunt ex morte, & ignominijs offensionem
Tertul. venire. Id quod notans Tertulli. aduersus Praxeam dicit: *Sufficiat* A *filium Dei mortuum dici, & hoc, quia ita scriptum est. Nam & Apostolus non sine onere pronuntians Christum mortuum adiecit secundum scripturas, vt duriciem pronunciationis scripturarum authoritate molliret, & scandalum auditori euerteret*. Quantumuis diabolus passionum nubila conglomeret, etsi mortis, & inferni tenebras adijciat, minimè obscurauit Christum; dum solùm scriptura loqui possit. Meritò Theodoretus Iudæorum dispersionem per vniuersam terram Christo suscipiendo proficuam nosci ex hoc capite, quod Iudæi secum deferunt legis, & Prophetarum libros, quibus necessum, est si excutiantur, Chryso. Christum innotescere. Etenim C ait ille sermon. 10. de Prouid. *Si quis diligenter rem excutere vellet, Iudeorum resistentiam gentium fidem plurimum adiuuisse inueniet. Disceptatio enim cum Iudais, & à lege, & Prophetis desumpta demonstratio, manifeste illorum insaniam arguit: gentibus autem demonstrat Christianam politiam olim praedicatam esse*. Bene præmittitur lex, & scriptura, quæ rationem Christo excipiendo paret aditum. Vbi enim Moyses bene habet, necessum est, vt Iesu diuina
Exod. 17. potestas pateat. Exod. 17. impetum fecit Iesus Naue aduersus Amalech. *Cumque eleuaret Moyses manus, vincebat Israel*. Tunc Iesu clarebat victoria, cum Moyses manus non deiectæ erant, sed eleuatæ. Tunc verus Saluator mondi E triumphat, & obturat inimicorum os, cum Moyses non abijcitur, sed omnino bene habet. Meritò Origen. homil. 1. in Iosue: Orig. *Tunc ergo imualescit Iesus magis, & tunc vincit, quando Moyses erigit manus suas. Victus est autem popu-*

populus ille ab Amalech, quoniam idem non erigebat manus suas; sed erant dimissæ deorsum: Illi enim sunt, quibus dicitur; Si crederetis Mosi, crederetis utique mihi.

§. III.

Christus in Moyse, & Prophetis, vt patentissimus est omnium.

MIrare illam piscatoris hominis audaciam: semel Iesum viderat, & statim animosè fatur, *quem scripsit Moyses, & Prophetæ inuenimus Iesum*. Illiteratus homo erat Philippus, & tamen de Prophetarum, & Moysis suffragio gloriatur se inuenisse Iesum verum populi Saluatorem. Adeò enim perspicuus erat Iesus in Moyse, vt à quolibet possit inueniri facilè. Ecce tibi Moyses, ante omnia fatur, Genes. primo. *In principio creauit Deus cœlum, & terram*. Quo in principio? Crediderim, quo dn filio; etenim interrogatus Iesus, quis esset Ioan. 8. respondit: *Principium, qui & loquor vobis*. Itaque ante omnia posuit Moyses notissimum filij Dei nomen, ante vniuersi historiam, ante Spiritum sanctum, ante Deum Patrem prima voce filium exprimit, ne Iudæus tardet Saluatoris sui videre notionem. Accutè id notat San. Brun. sermon. 1. de Trinita. inquiens: *In principio, inquit, fecit Deus cœlum, & terram: & Spiritus Dei ferebatur super aquas. Conueniens fortasse fuerat, vt nomen patris prius poneretur, qui vbique maximè ab ipso filio honoratur: sed noluit hoc Moyses: imò Spiritus sanctus qui loquebatur in Moyse, prius nomen filij posuit, ne Iudæus quærendo erraret*. Adeò patens ponebatur Saluator in Moyse, vt a quocumque inueniretur, ne quis accederet ad Moysem, quin statim ipso in limini eius prosiliret in oculos Saluator. Ait enim sponsa, Cantic. 2. *Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles*. Expende illud, *saliens in montibus*: mons erat Moyses, montes erant Prophetæ, & meus Saluator in his montibus non amat latebras, non apud tenebrosas speluncas delitescit, sed in montibus salit, diceres Hispanice, *lo que en la escritura mas salta à los ojos*, quod in genti Moysem prius ob oculos est, citius, & facilius inuenitur. Sic Origen. fatur homil. 3. in Cant. *Subito vides eum, insistis montibus, legis dumtaxat voluminibus salientem, & in collibus scripturæ prophetica pro euidenti manifestatione non tam apparentem quam exilientem, Verbi gratia, quasi reuoluens singulas prophetica lectionis paginas inueniat de ipsis exilientem Christum, & per loca singula lectionum ebullire eum cernat, & mergore, atque euidenti iam manifestatione prorumpere*. A quo ignorabitur ille, qui sic per legem, & prophetas ebullit, sic ob oculos exilit? Vide Moysem, vide Prophetas, non equidem iuberis oculos ad remotissimos stellarum aspectus tollere, sed montes respice, qui a rudibus popularibus spectari solent in illis tibi ob oculos statim prosiliet Iesus, qui amat inde videri. Quo referam illud Isaiæ dictum cap. 8. *Sume tibi librum grandem, & scribe in eo stylo hominis, &c.* Quis est stylus hominis? Stylus clarus, facilis, popularibus ineruditis accommodatus, in quo præuia sint omnia, quæ ad Verbi incarnationem pertinent.

Gen. 1.

Ioan. 8.

Origen.

Isaia. 8.

Brun.

Vnde

vnde Ezechiæ desideranti videre diem Domini, ostensus est hic dies 4. Reg. 20. per Solem recurrentem decem gradus in horologio: vt Sole ipso clariores paterent nascituri domini gressus in prophetis. Hinc Ioann. 1. interrogatus Iesus ab Andrea de habitatione sua, illum in domum vocat, & statim notat Euangelista aiens. *Hora autem erat quasi decima*, nec id otiose notatur; sed vt ostendatur quam patenter, & perspicuè erant notati in Ezechiæ Sole gressus Saluatoris nostri. Id quod Stephan. expendit apud Tilmanni allegorias, inquiens. *Cum Andreas dixisset Domino; Rabbi vbi habitas? & Dominus: Veni & vide; ibi sic dicitur; Erat autem hora, quasi decima; vt memor sis signi Ezechiæ facti.* Vt vel rudis piscator Saluatoris gressus agnosceret Sole clarius horologio prophetico designatos.

§. IV.

Deus non effingendus est pro nostro cuiusque placito.

MErito gaudet Philippus, se inuenisse Saluatorem, non qualem ipse sibi pro placito suo effingeret, sed qualem Moyses, & prophetæ pronuntiauerant. Vere in hoc Christianus. Quid magis gentile, quam eum cupere Deum, quem iuxta placitum nostrum gubernari videamus? Centurio ille Matth. 8. sic Iesum affatur; *Dic verbo, & sanabitur puer meus. Nam & ego homo sum sub potestate constitutus & dico huic, Dade, & vadit, &c.* Expende, vnde auspicetur virtutem diuinam; dic verbo, ait, nam & ego dico, quasi solum cognoscitus esset Deum, qui eius se accommodet placito, & ab eo procedendi regulas capiat. Pulchrè huius verba expendit D. Basil. Sel. orat. 19. fatus. *Mitte, vt ego militem, mitte contra morbum imperium, rebus paruis minores quoque imitare; his ostende pro nobis nostra, Deus quo gratificetur hominibus, homines imitetur.* Hinc Deum censet gentilis, si homini seruiat placito, si sequatur præscripta humana, si hominibus placeat. Sese Deus hominibus gratum præbeat, si ab illi Deus vult haberi eorum, suffragia captet seruiendo, adulando. Oseæ. 2. aiebat populus nequam, *Vadam post amatores meos, qui dant panes mihi, & aquas meas, & linum meum, & oleum.* Quid, est vadam post amatores meos? Faciam mihi Deos, quos amabo, qui mihi magis ad palatum seruiant, qui omnia mihi suppeditent. Sed expende illud, quod à dijs suis expetit, nimirum, *oleum meum*, De quo D. Hiero. fatur, *oleum, ait, de quo propheta dicit: Oleum peccatoris non impinguat caput meum.* Itaque, quod bonus Dauid horret ab hominib. fieri, hoc a Deo sibi fieri optat impius; nimirum, quod Deus illius caput adulationis oleo impinguet, & de parasitorum more, delinimentis captet fauorem humanam. Eget Deus, si is haberi vult ab hominibus, se hominibus exhibere officiosum, & ad illorum placitum reformari. Quo gentes pungit Ter. in Apolog. aiens. *Facit & hoc ad causam nostram quod apud vos; ac humano arbitratu diuinitas pēsitatur. Nisi homini Deus placuerit, Deus non erit.* Vacent omnino prophetæ, Deumque halantia vaticinia penitus obmutescant, quandoquidem impijssimi homines nihil diuinum putant, quod non placet sibi, quod non sibi gratificetur, hominum

Basil.

Oseæ 2.

Tertull.

Matt. 8

Psal.73. minum mores imitans. Ait Psal.73. *Posuerunt signa sua, signa & non cognouerunt.* iuxta proprium cuiusque palatum, sibi Deum meditabantur, non qualem prophetarum excessus, sed qualem gustus humanus effigabat, Deum adorabant. Vt doleat Hieron. in Micheam cap. 5. *Infelix humana conditio, scit de suo sensu dogmata esse composita, non ignorat à se esse idolum simulatum, & pro Deo adorat.* Imò ideo adorat citius, quia de suo nata, quia quidquid in illis videt, suum nosci; nihil supra hominem; nihil supra signa moris humani in Deo amant; quo insipientiæ merguntur barathro: etenim ait, *posuerunt signa sua, signa & non cognouerunt.* Cur cognoscerent, qui nihil supra hominem meditantur? Huc spectat Paul. ad Roman. 1. *Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt. Et mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem imaginis corruptibilis hominis.* Intra hominis conditionem, Deum adumbrabant, is Deus habebatur, qui homini videbatur, hominumque moribus magis sese aptabat. Iosue 24. post præclaram concionem beneficiorum Dei factam ad populum, sic finit. *Nunc ergo timete Dominum, & seruite ei perfecto corde, & auferte Deos, quibus seruierunt patres vestri in Mesopotamia.* Mirum est, quod iubeat Deos tunc auferri, an apud fidelem populum erant adhuc alieni dij! Fecerunt quidem vitulum in Oreb, sed is à Moysi in cineres redactus fuit, quos ergo auferrent Deos qui nullum idolum habebant? Non habebant idolum externum, sed viri carnales, in corde suo Deum talem fingebant, & figurabant, qualem cupiebant proprij cuiusque affectus. Quam Dei notionem, vt erroneam debet à se magna diligentia excutere vir fidelis.

Iosue.24.

Hier.

A Quod in præsenti notans Augustin. quæst. 29. ait: Propheta sanctus in cordibus eorum esse cernebat cogitationes de Deo alienas a Deo, & illas admonebat auferre. Quisquis enim talem cogitat Deum, qualis non est Deus, alienum Deum, & falsum in cogitatione portat. Quis est autem, qui sic cogitet Deum, quemadmodum ille est? *Ac per hoc relinquitur fidelibus, quamdiu peregrinantur a Domino, auferre à corde suo irruentia vana phantasmata.* Qui enim proprijs credit affectibus, & cogitationibus, non verum Deum, sed vanum phantasma adorat.

Augustin.

B

C

§. V.

D

Religio quò vetustior, eò certior, & securior.

SVspecta est nouella religio, non vult Philippus assentiri, nisi vetustissimorum Prophetarum Deo, qui apud fumosos Moysi codices cantatur Deus, is placet Philippo. Velim, vt circa religionem, hæc sit prima semper disputatio, nimirum de antiquitate, & quæ notitia probatur, eo ipso censeatur ridicula Daniel. cap. 7. *Aspiciebam donec throni positi sunt, & antiquus dierum sedit.* Falsi pii noui, recentesq; venerunt, vnus verus Dei Filius omnes antiquitate superat; nescit verus Deus aliter, quam antiquus dierum apparere. Vt pulchrè dicat Rupert. in præsenti. *Thronus vnus, & plures throni; vna enim est Ecclesia, & plures sancti, quorum in cordibus ille antiquus dierum sedit; Deus quippe recens in illis non fuit.* Oderint viri sancti Deos recentes, noui

Dan.7.

E

Rupert.

nouitiam religionem, de vetuſtiſſimis temporum ſignibus doctrinam ſumant: quandoquidem ea eſt Dei Eccleſia, cuius prætium de vltimis finibus ſit. Et ille venit Filius Dei, cuius cani ſunt ſenſus, cuius pulchritudo non aurea lanugine, ſed veneranda ſplendet canicie. Nihil in ſe non canum amat videri Dei Filius, quippe interrogans, qui vocetur apud vulgares, Matth. 13. reſpondent diſcipuli. *Alij Ioannem; Baptiſtam, alij autem Eliam, alij verò Hieremiam, aut vnum ex Prophetis.* Sic ſe veteribus conformabat, vt nec ſuſpicionem daret eſſe alium, quam aliquem ex his, quos vetuſtas probauerat Tert. li. 4. contra Marc. ait: *Nullum Deum nouum à Chriſto probatum illa opinio declarat; quia Chriſtum Ieſum alij Ioannem, alij Eliam, alij vnum aliquem ex veteribus Prophetis Herodi aſſeuerabant.* Vtinam homines veterum ſemper inſiſterent veſtigijs, quam longè abeſſent à nouitijs diſciplinis, tam prope veritati eſſent vicini, illos ſic pangit Paul. ad Rom. 1. *Mutauerunt gloriam immortalis Dei in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis*, Expende illud, *mutauerunt*: Etenim veram de Deo opinionem antiquitus homines obiberunt, quam quia veterem, & fumoſam, pro nouitij inuenti ſplendore mutauerunt, & petierunt. Chryſoſt. homil. 3. *Qui mutat, tanquam aliud habens mutat. Voluerunt enim amplius quidam inuenire, finibus ſibi datis non contenti: quapropter, & ab ijs exciderunt, vt qui nouitatem appetiuerint.* Gloriemur non de nouis, ſed de veteribus, non quod noua meditati ſimus, ſed quod fumo ſenioque obſoletis lucem, & ſplendorem dederimus. Quærenda ſemper eſt in nouitio ſplendore grauitas & auctoritas ſenectutis. Cant. 2. *Similis eſt dilectus meus caprea, hinnuloque cerorum*, ipſe puerulus Ieſus, dum hinnuli formam præfert, & capreæ ſimilis eſt nimirum vetuſtiſſimorum patrum vmbris præfert lucem. Puer eſt Ieſus, nouellus eſt infans, ſed ne nauſcetur Iudæus de nouitio Deo, quandoquidem agnus hic, *occiſus eſt ab origine mundi*, Apoc. 13. Quid vetuſtius? Agnum vides, ſed qualem agnum retulerunt antiquiſſimi parentes tui ab ipſa mundi origine. Etſi agnus videtur, antiquus dictum eſt, à primis conditoribus, orbis veneratus, & notus: non illum nouum facit Ieuitas, ſed antiquiſſima ſeniorum vetuſtas. Accipe exemplum, quod conſiderat Tert. lib. de palio, vbi de militari machina, quam arietem vocant, ſic fatur: *Nam & arietem nemini vnquam ad huc libratum, illa dicitur Carthago aſperima belli prima omnium armaſſe in oſcilum penduli impetus, commentata vim tormenti de vili pecoris capite vindicantis. Cum tamen vltimarent tempora patriæ, & aries iam Romanus in muros quondam ſuos auderet; ſtupuere illico Carthaginenſes, vt nouam extraneam ingenium. Tantum eas longinqua valet mutare vetuſtas.* Itaque quem prima Carthago inuenit arietem bellicum, poſt multa tempora expauit illum videns apud Romanos, & eius vim experta, nouum tormentum reputabat. Sic agnus diuinus à fundatoribus orbis notus, & adumbratus eſt, à Iudæorum priſcis patribus, maximè decantatus, & celebratus, ipſiſque in primis à Deo datus. Verum cū vltimarent tempora, & agnus ipſe Romanus factus in muros, & legem quondam ſuam feratur; illico miſeri Iudæi expauent, & agni vim perſentientes nouum Deum clamitant; quem ſane nouum facit, non-

Ieuitas

Mat. 13.
Tertull.
Ad Ro. 1.
Chryſ.
Cant. 2.
Apoc. 13.
Tertull.

Iesuitas religionis, sed longinqua ve- A tustas, & scripturarum sensus cani.

Text. Et dicit ei Nathanael. A Nazareth potest aliquid boni esse? Dicit ei Philippus: Veni, & vide.

§. VI.

Iesu bona tanta sunt, vt à nulla creatura queant in præsenti sustineri.

SCiebat doctissimum Nathanael C ea esse bona Saluatoris, quæ à nulla ciuitate, imò nec à toto mundo capi possent, ideò notanter non quærit, an omnia Iesu bona à Nazareth sint, sed an aliquid boni? Fortasse paruus populus aliquid Iesu possit sustentare, ingens enim eius gloria a neminæ in præsenti sustineri potest. Moyses, vt Dei gloriam D audiret, stetit in monte, Exod. 34. *Cumque descenderet de monte Sinai,* Exod. 34 *tenebat duas tabulas testimonij, & ignorabant, quod cornuta esset facies sua ex consortio sermonis Dei.* Splendentes radij glorioſam reddebant Moysis descendentis à monte faciem: verum Iesu Apostoli in Thabor Iesu gloriam viderunt, Matth. Matt. 17 17. *Et ceciderunt in faciem suam, &* E *descendentes a mõte, nihil gloriæ præsentiserunt.* Cur Moyses de Sina refert gloriam in vultu, & Apostoli de Thabor nihil gloriæ præseferunt? Adeò pusilla erat legis gloria, quæ ab vno homine circumferre posset; Iesu autem gloria tantæ erat magnitudinis, vt nec a tribus Apostolis ad breue sustineri poterat. Ita Remig. in 2. ad Corinth. capit. 3. vt, *Gloria* 2. Cor. 3. *Euangelij, quæ datur ministratoribus, & obseruatoribus eius, maior est gloria legis, quæ splenduit in facie Moysis, quia fuit temporalis, & quoniam ferri potuit, & videri ab illis, ista autem æterna erit, nec potuit ferri ab Apostolis, quando à Domino ostensa est in monte, quia statim lapsi sunt in terra velut mortui.* Merito Moyses, & fert, & refert legis gloriam in vultu, quia quæ parua sunt facilè circumferuntur; Apostoli autem succumbentes oneri, & in faciem cadentes, Iesu bona in præsenti importabilia designant. Multum erit si quid de Iesu bonis capiat mundus. Ad primæuæ iustitiæ homines dicitur Gen. 2. Genes. 2. *De omni ligno paradisi comede.* Non dicitur: omne lignum paradisi comede: sed de omni comede: quod quæstionem facit aliquibus & putant. ideò dictum de omni ligno, quia in omni ligno paradisi exprimebatur Iesus, qui omnis minimè capi potest in præsenti; & sufficit, quod aliquid tanti boni accipiat, qui viuere cupit. Ab hac ita sententia D. Damascenus lib. 2. de fide capit. 11. inquiens, *De omni ligno quod est in paradiso escam comedite, nam ipse est omne, & per quem hoc omne, vniuersumque subsistit.* Equidem Iesus est omne, quandoquidem eius posteriora vocantur omne bonum, & quis est homo, qui in hac vita capiat omne bonum? Minimè capit omne Iesu bonum hæc miseriarum vallis, sufficit, si de omni aliquid capiat, vt in venturo sæculo omne suscipiat. Id Paul. insinuat 1. ad Corinthios 15. *Tunc* 1. Cor. 15. *& ipse filius subiectus erit ei qui subiecit sibi omnia, vt sit Deus omnia in omnibus.* Nunquam enim omnia Iesu bona capient singuli homines, nisi in consummatione sæculi, quod

Hiero. quod sic expendit D. Hieronym. ad Amandum: *Dominus, atqui Saluator noster nunc non est omnia in omnibus, sed pars in singulis. Verbi gratia, in Salomone, sapientia, in Dauid bonitas, in Iob patientia, in Petro fides, in Paulo zelus, in Ioanne virginitas, in cæteris cætera. Cum autem rerum omnium fides aduenerit, tunc omnia in omnibus erit, vt singuli sanctorum omnes virtutes habeant, vt sit Christus totus in cunctis.* Modo non omne bonum Iesu, sed aliquid boni potest in mundo teneri.

Text. Vidit Iesus Nathanaelem venientem ad se, & dicit de eo: Ecce vere Israelita, in quo dolus non est.

§. VII.

Qui Deo impletur neminem scientiæ iacere, neminem fraudare.

PEr Israelis vocabulum is designatur, qui Dei conspectu mfruitur, quid de Dei consortio gaudet, cuius hæc præcipua est notio, quod nihil dolose agat, quod nemi-
Nahum. nem lædat. Apud Nahum, capite. 2. *Quoniam auertit Dominus contumeliam Iacob, sicut contumeliam Israel.* Quasi diceret; facit Dominus, quod Iacob nemini contumeliosus, nemini iniurius sit; sicut nemini iniurius, nemini contumeliosus fuit Israel. Et quidem Iacob supplantator erat, & pene ab vtero dolos meditabatur in fratrem, quem supplantaret, cuius benedictionem furaretur, sed postquam conspectum nactus diuinum, dolos cum lucta finiuit, & Israel appellatus est, vt cum nouo vocabulo, & simplices, & nemini nocentes mores indueret. Ex quo Diuus Hieronym. sic loquitur. *Quaritur quomodo auersa fuerit iniuria Iacob, sicut auersa fuerat iniuria Israel. Postquam luctatus est Iacob cum Angelo, Israelis nomen meruit accipere, & quia vidit Deum iniuriam facere cessauit.* Hinc censendus est, & dijudicandus, quisque de Dei consortio gloriatur: si cui noceat, si dolos struat, vt decipiat, vt perdat aliquem, is nec Dei præsentiam est odoratus? Deus omnia nociua separat. Cum magnus ille pater Israac benedictiones filijs impertiretur, sic ait ad Iacob Genes. 27. *Det tibi Deus de rore cæli*; verum ad Esau non dicit, det tibi Deus, sed aliter locutus, ait: *A rore cæli erit benedictio tua, viues gladio.* Benedictionem capit Esau de rore cœli, sed quæ non exprimatur a Deo sibi data, quia vitam actarus erat sub gladio, hoc est, qui militaribus dolis præla sageret, vt sibi compararet diuitias. Quod notans. Catena Græca, ait, *Cat. Gr.* *Ille fructibus ubertis soli tritico, vinoque fruetur; hic in vbere quidem solo habitabit, sed ad victum comparandum gladio vtetur in prædijs. Quocirca adijzere noluit, dabit tibi Deus,* Qui ideo studet, minimè prædis faciendis studet, & prædonum dolos, & laqueos venantium abiurat Qui prædas exercet, totus est in parandis discipulis insidiarum, instruendis dolis, in scribendis oculandis, in quibus maxime à consortio Dei distat, qui omnes laqueorum dolos in primis conculcat. Sic enim habes Cantic. 2. ex Dia. Ambros. sermo. 6. in Psalm. Ambr.

1. S.

118. *En ipse stat post parietem nostrum respiciens per fenestras, eminens super retia.* Cum eminens super retia? Profectò, quia nil prius inspirat Deus, quam quod à retibus struendis, dolosisque laqueis parandis vaces. Sic Diuus Petrus (D. Petr.) aiebat. *Quasi modo geniti infantes, rationabile, & sine dolo lac concupiscite, vt in eo crescatis ad salutem.* Abolitio enim doli adeo propria est renatorum, vt cùm ipso lactes ingi habeat, non adolebimus in Dei domo nisi ab vberibus dolos repellamus. Hinc columba placuit diuino Spiritui quia sola nemini iniuria est, nemini dolos parat. Quæ auicula enim insidiatur alicui animali, [illegible], vt [illegible] faciat, qua vescatur? Sola columba ideò Deo placuit, quia nil sibi acquirit de dolo, sine alterius damno. Præclarè Diuus August. (August.) tractat. 6. in Ioan. ait; *Cum mitteret Spiritum sanctum, duobus modis eum ostendit visibiliter. Per columbam super Dominum baptizatum, & per ignem super discipulos congregatos. Ibi simplicitas, hic feruor ostenditur. Ergo ne Spiritu sanctificati dolum habeant, in columba demonstratum est. Sunt passeres breuissimi qui vel muscas occidat: nil horum columba. Non enim de morte pascitur.* Viuunt alij gladio, viuant dolis, vt prædas faciant, qui Dei sunt, qui diuino consortio gaudent, hoc signum habent, nec cui sunt iniurij, nemini insidiantur, nemini dolosam decipulam parant. Quis dolosior diabolo? Is Matthæi 6 (Matt. 6) volens Christum Dominum inficere, ait: *Dic, vt lapides isti panes fiant.* Proh diaboli simplicitatem! lapides offert, vt capiat, vbi dololi laquei? vbi hamata esca? vbi latentia retia? Sanè ea est Christi præsentia, & conspectus, vt si vel diabolus Iesum aspiciat, protinus omnes suos dolos

A obliuiscatur. Ita Diuus Petrus Chrysolog. (Chrysolo.) serm. 11. *Miser malitiis esse sed non potes: cupis tentare, sed nescis; esurienti tenera offerre, non dura debuisti; famem non asperis palpare, sed blandis, inediam non horridis debueras vrgere, sed gulosis. Ad præsentiam Christi deperire tibi artes tuas, tentator intellige.* Ipse ipse dolorum artifex, vbi ad Christum accedit, nescit B facere dolos; adeò de congressu Dei vniuersi pereunt doli. Ne miremur Ananiæ pœnam, qui Actorum (Act. 5.) 5. *Fraudauit de pretio agri*, & morte, mulctatus interijt. De quo Ambrosius libro 3. officiorum, cap. 11. ait; *Licuit vtique illi nihil offerre, & hoc sine fraude fecisset. Sed quia fraudem immiscuit, non liberalitatis gratiam reportauit, sed fallaciæ pœnam exsoluit.* C Sic immixus dolus tam ingens liberalitatis opus odiosum Deo reddidit.

§. VIII.

Dolus inseparabilis comes eorum, D qui terrenis bonis negotiandis dant operam, ab ingenuis viris quàm longissimè abest.

ISrael apud Hieronymum dicitur Princeps Dei? cuius nobilitatis dignitatem ille verè habet, à quo dolus quàm longissimè E abest. Verè Princeps, verè nobilis, in quo dolus non est; hanc ingenuitatem, & nobilitatem animi ostendit Raguel ille apud Tobiam cap. 7. (Tob. 7.) à quo cum peteret Tobias iunior filiam in vxorem, ipse exposuit. *sciens quid euenerit illis septem viris, qui ingressi sunt ad eam: & timere cœpit, ne forte & huic similiter*

contin-

contingeret. Nouerat nobilis vir filiæ suæ sponsis imminere calamitatem, & inde expauit dolum, facere tanto iuueni. Quod eleganter commentas D. Ambr lib. 3. offic. cap. 14. ait, *Raguel cum rogaretur filiam suam dare in coniugium, vitia quoque filiæ non tacebat, ne circumuenire petitorem videretur tacendo; dedisse enim eam ait sex viris, & omnes eos esse mortuos. Iustus itaque vir plus alienis timebat, & malebat innuptam sibi manere filiam, quàm propter nuptias eius extraneos periclitari, Quàm breuiter absoluit omnes quæstiones Philosophorum, illi de vitijs tractant domorum tegendæ, an prodendæ à venditore videantur, hic noster nec filiæ vitia celanda arbitratus est, & certe non ipse affectabat, vt eam traderet, sed rogabatur.* Tales sunt viri ingenui, qui nullius lucri prætextu simulationem amãt. Vnde videbis, quàm aptè Gabaonitas seruilibus adixit operibus magnus Israelis Dux Iosue, cap. 9. Illi enim, vt idemnitatem à Dei populo obtinerent, dolum cogitarunt, & fraudem, qua adduxerunt Israelis. Principes, vt sibi iurarent fœdus, & pacem; pro quo sic Iosue loquitur ad illos; *Cur nos decipere fraude voluistis, vt diceretis procul valde habitamus à vobis, cum in medio nostri sitis? Itaque sub maledictione eritis, & non deficiet de stirpe vestra lignorum cædens, aquasque comportans in domo Dei mei.* Vt enim dolus ab ingenuitate alienus est, sic est miseræ seruitutis socius, & perpetuus comes, Genes. 9. Iratus Noe in sibi irridentem filium ait: *Maledictus Chanaam, seruus seruorum erit fratribus suis.* Chanã primus ab ingenuitate filiorum desciscens, miseræ seruitutis maledictionem incurrit; sed fuit seruitus sine socio dolo. Pulchrè Osee cap. 12. *Chanaan in manu eius statera dolosa, Ephraim dilexit.* Vix seruitur sine dolo, vix datur opera terrenis lucris sine dolis, sine calumnijs. Terrena lucra, & officia hoc sibi proprium vendicãt, vt minimè sine dolis existant. De fluuio paradisi secundo dicit Gen. 2. *Nomen vni Phison, ipse est, qui circuit terram Heuilach, vbi nascitur aurum. Et aurum terræ illius optimũ est.* Itaque Phisum fluimus rigat aurum optimum & quod Phisonis etymon: Equidem Phison idem est Latinis, ac *oris commutatio*. Id quod meditans D. Ambr. Ps. 1. ait, *Meritò os illic commutatur, vt non teneatur promissorum fides, sed sic in ore dolus, vbi est aurum bonum.* Ecce quibus aquis bona temporalia rigentur, nimirum, dolis fraudibus. Vbi aurum nascitur, & dolus adnascitur, vbi lucris seruitur, & dolis viuitur.

Ambr.

Gen. 2.

Ambr.

Ioſue 9.

Gen 9.

Oſe 12.

Textus. Dicit ei Nathanael: Vnde me nosti? Respondit Iesus, & dicit; Priusquam te Philippus vocaret cum esse sub ficu, vidi te.

§. IX.

Pœnitentiæ opera oculos diuinos allicium.

SEcretissimum Nathanaelis factum sub ficu peracti, A Christo omnia sciente proditur, vt hinc eius diuinitatis oculos Nathanael percipiat. Sed quæstionem facit, cur specialiter à Deo, dicitur visum facinus sub ficu peractum? Alia erant Nathanaeli secreta, quæ nouerat æquè Dominus, cur maluit oculos suos figere suos in eo?

peractum sub ficu? Sanè ad antiquam ficum respiciebat Dominus, iam enim olim folia ficus reddiderunt hominem Deo conspicabilem : traxeruntque ad hominem oculos diuinos. Primus peccator Adamus verens diuinos oculos, ad ficus folia confugit, quorum aspecto indumento contectus sese putabat diuinis obtutibus. Accipite Diuus Irenæum lib. 3. capit. 27. vbi sic. *Foliis ficulneis semetipsum contegit, existentibus & aliis foliis multis, quæ minus corpus eius vexare potuissent; condignum tamen inobedientiæ amictum fecit, conterritus timore Dei, & retundens petulantem carnis impetum, aduentum Dei expectans.* Et quidem radiaret Adamus ficulneo cilicio sub oculis diuinis. Iam ficus folia, vt pœnitentiæ instrumenta sunt, pulchertima existunt stemmata illorum, qui à Deo respici concupiscunt. Sub his foliis, & Nathanael, & vniuersi electi iam Deo placebant, iam parabantur in vitam. Pulchre Rupert. libr. 2. in Ioan. fatur. *Cum esses sub ficu vidi te. Vidit non solum illum, sed omnes electos; cum primus mandati transgressor sensisset ficus foliis pudenda contegeret. Iam tunc vidit eos, & misertus est, iam tunc disponebat, quo illos ordine liberaret.* Quicunque filij Adami sub ficulneo cilicio erant, hoc est, paternæ pœnitentiæ amuli notabantur, mirum in modum oculos diuinos oblectabant; Deumque sibi tutelarem, & propitium reddebant. Nil sic Deum allicit, quam vindicta de peccatis sumpta. Stupescebant Angeli ad sponsæ pulchritudinem, Cant. 3. *Quæ est ista quæ ascendit per desertum, quasi virgula fumi ex aromatibus.* Risissent, imò irrisissent homines pulchritudinem fumo comparatam; si

Irenæ.

Rupert.

Cant 3.

A rara sponsæ pulchritudo pingeretur, vbi soles? vbi lilia? vbi rosa? vbi purpurens splendor? Vnde his fumus poterit existere; gratior, & fumus qui ex ore putei exire solet, etenim legis Apoc. 9. *Aperuit puteum abyssi, & ascendit fumus putei.* Sed expende, de quo loco adeò putrescat fumus, vt rapiat ad se oculos diuinos, quandoquidem notanter ait, quod sponsa ascendit, non sicut fumus, sed sicut *virgula fumi*. Quippe virga, hoc est, aspera peccatorum castigatio, vel fumum ipsum facit tanta fulgere pulchritudine, vt Deum alliciat. Fumus sine virga, fumus putei est, & inferni fœditas; fumus cum virga, fumus est pulchertimarum sponsarum Christi. Do huius cogitationis inuentorem Gillibertum Abb. serm. 45. in Cant. *Quasi virgula, inquit, fumi ex aromatibus. Et fumum lego de puteo abyssi prodeuntem, sed non ibi virgulam, non aromata lego.* In fumo abyssi non virga est, quia non est in inferno pœnitentia, nec salutaris peccatorum castigatio; in fumo sponsæ ibi est virga, qua fumus pulchrior ipsis floribus paret. Allicit proculdubio, & oblectat Dei oculos peccatorum voluntaria castigatio; vnde felix illa Iudith, quæ vt mundiales exercitus deuasturet, aureas vestes, molesque induit post victoriam partam, iterum resumpsit cilicium, squalidoque viduitatis habitu resumpto; cap. 16. *Mansit in domo viri sui*; de quo Ambr. lib. de viduis satur. *Nec triumphorum suorum amauit ornatus, illos existimans esse meliores, quibus vitia corporis quam quibus hostium arma vincuntur.* Vbi de Holophernis oculis triumphum agere cupiebat, cilicium exuit, aureasque vestes induit; verum ad Dei oculos alliciendos, benè resu-

Gillib.

Ambr.

mit cilicium, quando quidem & ipse Sol prænotans examen diuini iudicis, fit Apoc. 6. *niger tanquam saccus cilicinus*, quasi flagitiorum castigatio oculos nouerit lenire diuinos.

Apoc. 6.

Text. Respondit ei Nathanael, & ait: Rabbi tu es filius Dei, tu es Rex Israel.

§. X.

Regium nomen hominibus salutare est.

FIlium Dei nouit, & Regem Israelis fatetur, vt rex regio agnomine animum erigat, regium enim Dei nomen maximè homines erigit, vt ingentia bona à tanto rege expectent. Psal. 46. *Dominus excelsus, terribilis, Rex magnus super omnem terram*. Cur postquam excelsum dixit, & terribilem; addidit illud, *Rex magnus*? Chrysost. fatur: *Sic Propheta dicebat orbis salutem ostendes*; ne vt terribilis fugeretur, Regem vocauit, vt quid hominibus salutare. Quo enim regalior animus est, eo ad donandum promptior: sic Sapat. *Misereris omnium; quoniam potes omnia*. Quasi sub eadem mensura sint, & regia potestas, & beneficientia. Ita Chrysost. homil. 4. ad Philip. 1. *Si quis Principem laudare vellet, nihil illi adeo decorum asscribet, atque misericordiam. Principatus enim proprium est misereri.* Hinc Christi sponsa Ecclesia Regina dicitur, vt hominibus exhibeatur salutaris. Psal. 4. *Astitit Regina a dextris tuis*. Cur Regina? Respicitur ibi, credo, Esther quæ regio ornatu fulgens seuerissimo Assuero astat se periculo opponens, vt populus fiat saluus. Cui Assuerus cap. 5. inclinatus, ait. *Quid vis Esther Regina?* Esther. Quippe nullibi melius dicitur Regina, quam vbi etiam cum suo periculo nititur populum à morte liberare. Ex quo ad Christi Ecclesiam sermonem faciens: D. Prosp. par. 2. de promiss. cap. 38. fatur. *Sic se pro suis periculis opponit. Sic datis in mortem, suis laboribus vitam conferendo ministrat vtpote Regina.* Scienter latro ille aiebat: *Memento mei Domine, dum veneris in regnum tuum*: Non vecumque petit à Deo memoriam sui, sed quando à seruilis forma exutus fuerit, & regium sumpserit diadema, regnique thronum ascenderit, tunc petit quod miselli hominis meminerit, quasi à solo Dei regio splendore suffragium miser expectet. Cyrill. Hier. Catech. 13. id exprimit. *Non dico aliter, vt mei memineris, quam cum veneris in Regnum tuum: Quæ te virtus illuminauit, ò latro? Ideo & iustè audit. Confide, non quod opera tua digna sint confidentia, sed quia Rex adest, qui gratiam confert*; Non poterat à Rege Deo non parari misero homini beneficium; felices eritis, qui tantum Regem nacti fitis, quorum Rex meminerit; regij enim oculi mille manant in subditos delicijs. Sapientes illi Magi, cum nouo exortu Dei Filius nascebatur in terris, inde peccatoribus & miseris hominibus salutis dant auspicium, quo Regem meminerint. Matth. 2. *Vbi est, qui natus est Rex Iudæorum?* Cur non magis de Deo quærunt, quàm de Rege? Suauius & Salutarius erat Regium nomen misetis? Chrisost. homil. 7. in Matt. ait. *Magi quidem non, Vbi est qui natus est Filius Dei, sed natus est inquiunt, Rex Iudæorum. Oportebat siquidem condescensorio, & humiliore interim.*

A

B

C

D

E

Cyrill. Hier.

Matt. 2.

Chrysost.

Psal. 44.

Chrys.

Sap. 11.

Chrys.

Psalm 4.

interim ſermonis ingreſſu inſtitui prædicationis exordia. Et idcirco ea magis quæ ad ſalutem eorum pertinent prædicantur, vt ad ſuſcipiendum interim Regem beneficio ſibi blandiente concurrant. Quidquid regium eſt, & ſalutare, & beneficium hominibus eſt: inde de Regio nomine ineſcantur homines, diſtrictionem deitatis vereantur, ſed beneficijs Regijs deliniti magis accedant. Saulus Chriſtianorum ruinas ſpirans, ad terram deiectus, Act. 9. vbi in tanto caſu ſe adhuc experiebatur viuum, neſcio quid Regium, & principale in percuſſore cognouit; etenim ait, *Quis eſt Domine?* Cur non potius, ait, quis eſt carnifex, qui ſic me perdit? Quis eſt Satana, qui ſic me colaphizat? Vnde regalis, & dominicæ poteſtatis meminiſti? Planè ex ipſa flagelli miſericordia. Ita Diu. Chryſoſt. hom. de repreh. fer. ait, *Agnoſcit Dominum, virtutem didicit ab indulgentia, in cæcitate confitetur poteſtatem.* Quando flagellum miſericordia plenum ſenſit, quando medicabile vulnus aduertit, non potuit non exiſtimare ſe a regia manu fuiſſe percuſſum. Nihil magis regium, quam clementia in ſubditos, etiam cum proprio ipſius Regis diſpendio. Hinc thronũ regale Iudas aſcendit, qui damnatæ Thamaris innocentiam liberans, ſe condemnauit, dicens Geneſ. 38. *Iuſtior me eſt.* De quo Diu. Iſidorus Peluſ. lib. 2. epiſt. 48. ait, *Quoniam plerique delicta ſua occultantes, alios condemnant; hic autem ſe ipſum condemnauit, eamque, quæ ſtuprum admiſiſſe credebatur, ſupplicio, & cruciatu liberauit, ob eam cauſam haud iniuria regiam dignitatem adeptus eſt.* Hæc vna reges à natura facit virtus, quod proprijs etiam diſpendijs ſuos tueantur, & defendant ſubditos. An non Rex Ieſus, qui ſe exinaniuit pro ſuis, qui toties ſanguinem pro ſubditis fundit, quo nos in Euchariſtia ſumitur? Ex quo præclarè Diuus Valerianus ait, homil. 16. de bono Martyrii. *Diſcite ergo ex hoc Deum diligere, qui ſe quotidie cæleſti imperio ſanguinis ſui effuſione commendat.* Verè nobilis Rex Ieſus, qui quotidiana ſanguinis effuſione regnum firmat, ſubditos ſtabilit.

Chryſ.

Iſidor. Peluſ.

Valer.

§. XI.

Maximè gubernatorem facit parentum, auorùmque nobilitas.

QVam bene ſapientiſſimus Nathanael ait, *Tu es filius Dei, tu es Rex Iſrael*: quaſi a parente Deo Regium nobis commendaret munus. Decet enim gubernatorem innata nobilitas, qua Regem Iſraelis adornabat. Pſalm. 71. *Deus iudicium tuum Regi da, & iuſtitiam tuã filio Regis:* Expende illud, *Regi, & filio Regis;* Quaſi dicat non tibi gregalem virum in Regem propono, ſed qui Rex ſit, a Rege parente, cui nobilitas innata eſt, & perantiqua. Non illi per thalamos regnum venit, ſed innatum eſt; quo ſuum commendabat Authenium Sidonius in paneg. ſatus:

Pſal 71

Sidon.

——— Sed non tibi venit
Purpura per thalamos, & coniux regia regno.
Laus potius, quàm cauſa fuit.

Iam antiquitus vileſcebat tribunal vel regius thronus, qui beneficio, ſiue dote vxoris habebatur. Is præclarus Gubernator, quem parentibus, & auis clarum Reſpublica ſuſcipiebat. Ecce tibi qualem dominatorem prenoſcebat in Iſ-

Iacob 49. raele Iacob, cap. 49. *Catulus leonis Iuda ad prædam fili mi, ascendisti; requiescens accubuisti; vt leo.* Non magnum, quod Iudas regnet, quod leo sit inter omnes alios facile Princeps hoc in illo præstantissimum, quod catulus sit leonis, quod parentum, auorumque commendatione thronum ascendit. Præstantissimum Iosephum a nouo, & seruitute promouerat Pharao ad Ægypti thronum: penes illum, iudicium, & regni potestatem posuerat, & sic Ioseph exaltato Genes. 45. *Placuerunt fratres*
Gen. 45. *Ioseph, & gauisus est Pharao, & omnis familia eius.* Iam scire cupis, cur Pharaonis Regia adeo lætaretur in aduentu fratrum Ioseph? an quia omnes Iosephum amabant Crediderim ideò Pharaonem lætatum fuisse, qui nouit sui regni gubernatorem tantis clarum parentibus. Ita Catena Græca notat de Pharaonis lætitia: *Nec mirum, agnouerat ille non seruum ignobilem rebus suis præposuisse: sed ingenuum ex antiqua prosapia. Alij verò, quod libentius tali Præfecto populus obtemperabit.* Hoc erat valde suspectum in Iosephi sublimatione, quod seruus cum fuisset, haberet Ægypti gubernaculum; hic erat nō paruus eius gloriæ nęuus: hoc vnum in Protege suo verebatur Pharao, hoc Ægyptij secum mussitabant. Porrò sis parentibus eius, omnis abolenit suspicio, percrebuit per Regnū ingens gaudium, quod haberent Ægyptij Gubernatorem ab atauis commendatum, cuius imperio libenter deinceps vniuersi parerent. Itaque non incredibilis, sapientia, non annonæ sibiministratio tam lætos faciebant Ægyptios in suo Gubernatore, quàm fecerat lætos notitia eiusdem nobilitatis. De hoc supra lib. 1. cap. 7. §. 44.

Catena Græc.

A *Text.* Respondit Iesus, & dicit ei; Quia dixi tibi: Vidi te sub ficu, credis, maius his videbis Et dixit ei, Amen, amen dico vobis, videbitis cœlum apertum, & Angelos Dei ascendentes, & descendentes supra filium hominis.

§. XII.

Sanctis viris Angelorum visio permittitur.

NOn cuiusuis hominis est, ad Angelorum visionem deuenire. Angelorum auxilium omnes sibi paratum habent, omnes experiuntur, verum Angelorum visio Nathanaeli, Apostolis, & similibus promittitur. Paralip. 1. cap. 21. inter Israelitarum cędes dicitur quod: *Vidit Dauid ferientem Angelum.* Vnde Dauidis sanctitas maximè apparet, quādoquidem inter peccatorum supplicia ad visiones Angelorum admittitur. Sed & Elisæi puer, 4. Reg. 6. visiones videt; cum enim valde hostes timeret, aperuit Dominus oculos pueri, vt phalanges videret sibi auxilium præstituras: *Et vidit currus, et equos.* Vnde ergo sanctitas Dauidis apparet, quando & puer, & seruulus visiones vidit? Sed Dauidi Angelus ostenditur, puero non Angelus, sed currus, & equi. Ita Ambros. in Psalm. 37. inquit. *Nec temoneat, quod persona vilior seruuli quam*

Paralip. 1. 21.

Ambros.

Prophe-

Prophetæ, vel Regis, quia vilior, & equorum, & curruum species, quam ſanctitas Angelorum. Non enim Angeli paſſim ſe produnt, nec populatibus ſui copiam facilè faciunt; vile ſeruitium exuere debet, qui de Angelorum conſortio gaudere cupit. Si animalis homo es, ſi ſub vitiorum ſeruis; in auxilium tuum videbis equos, & currus. Tui ſimilia proferũt Angeli auxilia: ipſi autem, qui ſpiritus ſunt, & ſanctitate pleni; non dignantur ſe prodere, niſi ſanctiſſimis hominibus. Iſti erant cuſtodes illi ciuitatis; qui inuenerunt ſponſam, à quibus ipſa quæſit, an viderint dilectum ſuum? At ipſi; nec verbulum dignantur reſpondere illi, qui quaſi eius detrectaſſent conſortium. Cur miniſtri ſponſi; ſic clariſſimam ſponſam inſalutatam dimittunt? Cur diſertiſſimi ſpiritus fiunt tanquam animalia muta, nec verbum reſpondentes. Audi ſponſam loquentem, vt cauſam diſcas; aiebat enim Cant. 3. *Nunquid, quem diligit anima mea vidiſti?* Quem diligit anima mea, dicit, nõ quem diligit ſpiritus meus, vt bene notat Gillibert. Abbas quaſi adhuc inquærendo ſponſo imperfecta eſſet, & animalis; anima enim ſenſitiuæ, & carnali vitæ concernit: tunc perfectè quæret, cum fiat cum ſponſo vnus ſpiritus, tunc linguas Angelorum audiet; dum animalis eſt, Angelos offendet, tanquam animalia muta. Vt deduceret Magos ad Chriſtum, ſtella apparuit in Oriente; quandoquidem dicunt, Matth. 2. *Vidimus ſtellam eius in Oriente.* At quando poſt adoratum puerum in patriam erant deducendi, iam non ſtella muta, ſed Angelorũ colloquio inſtruuntur. Sic Euthymius. *Antequam pueri viâ eſſent, ſtella ducatum eis præſtitit: poſtquam autem viderunt: Angelus deinceps, quaſi iam ſanctificatos alloquitur.* Nec offendat quis, ſi aliquando videat Angelum colloquentem cum vili, & imperfecta fœmina Agar: dicit enim Geneſ. 21. *Vocauit Angelus Dei Agar de cœlo.* Qui ſponſam non alloquitur, cùm vili ſeruitio ſermonem interſerit? Chryſoſt. homil. 38. *Quia iuſti ſemen intra ſe gerebat, ideò & Angeli aſpectum videre meruit.*

Non ſeruam Agar, ſed iuſtiſſimi Habrahæ filium reſpice, nec mireberis, propter iuſti prolem, Angelorum colloquium promereri.

Gen. 21.

Chryſo.

§. XIII.

Præſentiſſimum Angelorum auxilium ſeruis Dei.

ECce tibi verus Iacob, Ieſus, qui non tam recumbens ſuper lapidem, quam lapis angularis Eccleſiæ factus, aſcendentes, & deſcendentes Angelos habet, omnibus ſuis membris miniſtrantes. Hæc vna nobis cura ſit, vt Chriſti membra ſimus, vt Deo pareamus, & vbicumque fuerimus præſentiſſimum nobis Angelorum auxilium aderit. Magnus ille Chriſti auus ſolus omni deſtitutus auxilio in deſerto agit, caput in lapide reclinans, & dum dormit, ecce tibi cæleſtis ſcala, & aſcendentes, & deſcendentes Angeli. Rem miratus Diu. Cyrill. Alexand. lib. 1. Glaphirorum, ſic ait. *Oſtendit enim, quod multitudo Angelorum vndequaque proſiliens facile liberatura ſit eos, qui Deo ſubditi parent.* Quid requiris vbi Angeli aſcendentes, & deſcendentes ſuper filium hominis viſi fuerint? Vbique locorum proſilit multitudo Angelorum, vt ſeruis Dei faueat. Non ad vnum locum

Cyril. Alex.

arctatur auxilium Angelorum, vbique præsentissimum est. & quod mirere magis, expende illud: *Vndequaque prosiliens*, quasi à quouis loco, à desertis etiam, à syrtibus, & in hospitalibus parturientur Angeli, qui nobis auxilium afferant. Quo ibimus à diuinis spiritibus? Si ascendero in cœlum, ibi Angeli nostra negotia agunt; in terra à custodia nobis adsunt, in mari Angeli venti sunt Danieli 7. iuxta Hieronym. quod si descendero in infernum, inferni ipse parturit bonorum Angelorum examina, quæ Dei seruis faueant, Matth. 28. resurgente Iesu, ecce ad sepulchrum Angelus, qui *reuoluit lapidem, & sedebat supra lapidem*. Cur à sepulchro Angelus? Accesserant Iesu dilectæ fœminæ ad monumentum, pro quarum ministerio infernus ipse, & sepulchralis lapis præsefert custodes Angelos. Quo respexit Chrysolog. serm. 75. *Factus est lapis vas Angelicæ sessionis, doctrinæ cœlestis cathedra, qui à Iudeis ad triste silentium fuerat constitutus*. Igitur nulla est creatura, quæ nobis Angelorum non exhibeat officia, quando & infernus, & sepulchralis lapis sedes Angelorum fiunt, vt nobis prospiceant. Nondum hoc calluerat illa, quæ sic Angelorum euocabat cuneos. Cantic. 3. *Egredimini, & videte filiæ Sion Regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater sua*. Sanè vocat, vt egrediantur Angeli, quasi aliquis sit locus, qui non scateat cœlestibus spiritibus. Et quò egredientur illi, quando nulla est creatura, quæ non pariat Angelos in ministerium illis, qui salui fiunt? Præclarè Gilibert. Abbas serm. 21. *Quid vos ad egrediendum inuito: qui ipsos etiam vbique præuenitis, & instruitis Apostolos; Vbique seduli estis, & admiratores, & annunciatores*, &c. Quippe nullo præuenies, vbi non præuentus sis ab Angelorum myriade. Siue facturus iter per medias syrtes, siue per in hospitalem caucasum, vndequaque prosiliet auxiliatura tibi Angelorum multitudo. Hæc est cura, & sollicitudo Dei pro hominibus suspecta, vt nullum patiatur in domo sua esse non solicitum hominum curatorem. Iob cap. 7. *Quid est homo, quia magnificas eum? Aut quid apponis erga eum cor tuum?* Apponit Deus erga hominem cor suum, quia omnia sua solicita facit pro hominibus tutandis. Bernard. sermone 12. in Psalmus. *Qui habitat*. sic fatur. *Apponis erga eum cor tuum, geris pro eo solicitudinem, curam illius habes. Ei mittis vnigenitum tuum, immittis Spiritum sanctum, promittis etiam vultum tuum. Et ne quid in cœlestibus vacet ab opera sollicitudinis nostræ, beatos illos spiritus propter nos mittis in ministerium, custodia deputas nostræ, nostros subes fieri pedagogos*; Nil Deo cor id est, quod pro hominibus non faciat militare.

Iob 7.

Bern.

CAPVT III.

De muliere Samaritana.

TRIGINTA à Ierusalem milliaribus distabat ciuitas nomine Sichar, olim Iacobi tempore Sichem dicta, & postea tempore Alexandri, quando is venit in Iudæam, totius Samariæ Metropolis facta. Sita erat Sichar in confinibus Ephraim, ad radices Hebal, & Gesarim, qui montes.

montes dicuntur montes Ephraim, A Ioſue 20. cap. vrbs celebris: propter Iacobi religionem ibi peractam. propter Dinæ hiſtoriam, ſiue tragœdiam: ſed celebrior propter mulierem hanc, quæ immortalis regis nuptias ibi fuit nacta. Per illam Sichimitæ religionem Circunciſionis ſuſceperunt, per hanc mores ebiberũt Chriſtianos. Illa foras egreſſa a Principe Sichem rapta, illi mortem, po- B pulo ſuo peperit incolumitatem. Hæc foras inuenta a Dei Filio ipſius ſanguinei poculi myſteria præguſtauit, & in Chriſtum affecit vniuerſos Samaritanos. Sed exceſſerunt Chriſti magnalia mulieris predicationẽ; vnde factum eſt, vt viſo Domino plures Samaritani nomina ſua illi darent.

Ioann. 3. Oportebat autem eum tranſire per Samariam. Venit ergo in ciuitatem Samarię, quę dicitur Sichar.

§. I.

Non contemnendus eſt pulchritudinis hamus, qui faciat Chriſtianos. Vide Mariana pulchritudine.

PEr mulierem volens Dominus Samaritanos viros ad ſe trahere, non improuidè diuertit ad Sichar. Auſpicatiſſima enim erat Sichimitis fœminarum pulchritudo, vt veram religionem biberent. Recolite ex cap. 34. Geneſ hiſtoriam. Dinæ, cuius amore captus Sichem Princeps, propter eiuſdem nuptias ſe, & populum ſuum religioſo circumciſionis cultro addixit. Proh vana religio! Num Deus optimus, & maximus religionem probat, ad quam trahit hamus libidinis? Do Diuum Cyrillum Hiero. in præfat. ad Catech. ſic fantem. *Fieri poteſt, vt vir mulieri complacere cupiens Eccleſiam ingrediatur. Capio ineſcatum hamo, & recipio te, malo quidem propoſito venientem ſpe autem bona ſaluandum.* Nouit etiam Deus ſeb fœminea pulchritudine hamum apponere, quo & homines ad ſe trahat & tunc etiam accipio ineſcatum hamo, nec contemno pulchritudinem, quæ Eccleſiæ, & Chriſto filios parit. Hũc præ ſe ferebat hamum paulo inferius, dominus quando Samaritanæ dicebat. *Voca virum tuum, & veni huc*, acceptarus hominem; qui C ad Deum veniret, fœminæ tenerituCyril. dine ineſcatus. Ibi eleganter. Diuus Chryſoſt. ait, *Rectè quoque ex eadem regula Paulus ad Corinth. 1. capit. 9. dicebat. Vnde enim ſcis mulier ſi virum ſaluum faciens?* Non adeo virulenta eſt pulchritudo, quæ aliquando non poſſit ſaluti prodeſſe animarum. Quid nõ debent Iudæi pulchritudini Eſtheris? Sanè Iudæorum ſa- D lutem, a qua mundi ſalus oritur acrat, Eſtheris pulchritudo ſaluauit; quando ferociẽ in Iudæos regẽ, hoc vno pulchritudinis laqueo clam iecto dominus in manſuetudinem traxit. Sed & Iudith vt truncato Iudith. hoſte populum ſuum ſeruaret capi. 10. *lauit corpus ſuum, & vnxit ſe myrro optimo, & diſcriminauit crinem capitis ſui, & impoſuit mytram ſuper caput ſuum, & induit ſe veſtimentis iucunditatis ſuæ; cui etiam Dominus tribuit ſplendorem.* Ecce tibi pulchritudo cum omni ornatu ſuo à Deo ponitur in acie. Quis non paueat ab hoc incurſu, & damonio meridiano? Quis non leuitatis damnet fœminã, tali ornatu, tali ſplendore ſeſe

militum oculis dantem? Sed elegan
Auguſt. ter ait D. Augu. ſerm. 229. *Non fuit leuitas ornatus; quia ad homicidium rapti capitis apparabatur. Monilium tela pudori ſemper aduerſa hoſtem ferire didicerunt.* Nemo damnet pulchritudinis cultum; qui nouit Dei hoſtes proſternere, qui capite inimico truncato Dei gregem in ſaluris fontes mittatur. Non leuis, non vana, non fallax illa pulchritudo, ſed æternis concelebranda laudibus. Nouit aliquando pulchritudo prodeſſe; nouit & ſaluris ſpei oſtium aperire: imò & cœlos ipſos nouit pandere. Siſtitur Stephanus nefarijs
Act. 6. iudicibus Act. 6. Cuius in facie mirabilis ſtatim pulchritudo apparuit, ait enim; *viderunt faciem eius quaſi faciem Angeli.* Quid tunc: Statim ipſe, *Ecce video cœlos apertos.* Iam nunc Angelica, & pulcherrima facies vere de cœlis apertis gloriatur;
Fulgen. vt dicat D. Fulgen. ſerm. de ſancto Stephan. *Ecce video cœlos apertos: tali miraculo Angeli faciem dicebat honorari.* Quod noſtra malitia cœlo aduerſatur pulchritudo, & infernum aperit, vt mille perdat animas, & ipſa perdatur, abuſus eſt, quando pulchritudo ex ſe amica eſt cœlorũ, & adeo familiaris, vt nouerit etiam ad cœlos apertos trahere; & ſignis de cœlos honorari. Nec prætereundæ in præſenti ſunt Marianæ pulchritudinis vtilitates in genus humanum; imò fœminarum pulcherrimę Mariæ acceptum refero, quod nobis peccatoribus cœlum pateat, Poſt ærumnas Iobi, natæ ſunt pijſſimo viro
Iob. 42. tres filiæ: de quibus capit. 42. *Nõ ſunt autem inuentæ mulieres ſpecioſæ, ſicut filiæ Iob in vniuerſa terra.* Cur tanta pulchritudo in Iobi domo naſcitur? Vt pijſſimus vir ærumnarum, & laborum obliuiſceretur, videns coram ſe pulcherrimas filiarũ
Cat. Græc. facies. Ita author cat. Græc. fatur.

A *Filias quoque e libera! ſpiritu atque egregia forma ſuſcepit, vt earum aſpectu, omnis ſuperioris ærumnæ memoria funditus interiret.* Igitur quando nos peccatis noſtris, & prauis moribus mille ærumnas, labores plurimos Deo cumulamus, quantum è nobis eſt; eſt pulcherrima Maria in Domo Dei, vt eius aſpectu, omnis peccatorum, ſęditatumque noſtrarum memoria funditus intereat, B & cœlum pateat. Quid plura? Terribilem, & ferocem leonem Aſſuerum in miſeros Iudæos vna Eſtheris pulchritudo manſuefacit, quippe ait c. 5. quod poſt ſententiam mortis latam à ſeuerißimo rege, ingreſſa eſt tribunal Eſther, *ipſa roſeo colore* Eſter. 15. *vultum perfuſa, & gratis, ac nitentib, oculis:* cui pulchritudini ceſſit ſeueritas, & populus à morte liberatur, vt C merito dicat Clem. Alex. 3. Pædag. Clem. Alex. cap. 2. *Eſtheris pulchritudo imuenitur precium, quo liberatus fuit populus qui interficiebatur*, Sic Mariana pulchritudo irascenti Deo obiecta, precium eſt, quo a morte quotidie liberamur.

Textus. Iuxta prædium, quod dedit Iacob Ioſeph filio ſuo: Erat autem ibi fons Iacob.

§. II.

Reliquiæ & Sanctorum oſſa Eccleſiam fulciunt.

IN hoc prædio quieſcebant oſſa Ioſephi, vt habes ex Ioſue cap. vltimo; vnde non miror ibi a Deo deductam Samaritanam fuiſſe in typo Eccleſiæ: quando mulieris caſus inde accidit, quod à viri oſſeo vigore

vigore emollita est in carnis teneritudinem. Perseuerantior enim esset, & fortior muliere, si non ab osse viri ad carnis molliriem descenderet, sed ad ossa respiciens illis interetur, & sese fulciret. Stet Samaritana in prædio, vbi sunt ossa Ioseph, respiciat Ecclesia ad ossa virorum sanctorum, illisque deuota innitatur, maximaque inde capiet sua virtutis fulcra. Hinc totam coniugis felicitatem commendat Augustinus epist. 32. ad Paulinum dicens de sanctissima eius vxore: *Ibi coniux exitatur, non dux ad mollitiem viro suo; sed ad fortitudinem reduxit ossa viri sui.* Mentem ad Martyrum ossa reducamus, & eorum fortitudinem eb bemus, quã doquidem illis hæc Christianæ Ecclesiæ machina fustentatur. Isaias 33. *Oculi tui videbunt Ierusalem, ciuitatem opulentam tabernaculum, quod nequaquam transferri poterit, nec auferentur claui eius in sempiternum.* Qui sunt claui isti, qui tabernaculum Dei firmum æternant? An id efficiunt defossa humo martyrum ossa? Ita Theodoretus apud Leonem à Castro in præsenti fatur. *Quemadmodum tabernaculum paxilli in terram adacti stabile faciunt tabernaculum, fixum, ac firmum, sic illi habentes corpora in terram abdita, animos in sede beatorum apud superos Ecclesiam habent innixam, firmam, ac stabilem.* Proh Sanctorum ossa Christianitatis fulcra! Proh robur Christianorum ab ossibus Sanctorum dimanans! Ad roborandam Ecclesiam suam proposuit Deus Eucharistiæ mensam aduersus eos, qui tribulant nos; habet tamen cœlestis mensa ad roborandum fideles commilitones suos, Martyrum reliquias. Apocalyp. 6. *Vidi subtus altare animas interfectorum, &c.* Cur subtus altare martyres? an vt Eucharistiæ consortes ad roborandum? Annuit Diuus Augustinus serm. 10. de Sanctis. *Conuenienter, & quasi pro quodam consortio ibi martyribus decreta est sepultura, vbi mors Domini quotidie celebratur.* Mors erat antiquus reliquias Sanctorum in altari sacrificij abdere, sed quanta conuenientia? Expende illud: *pro quodam consortio*, habent enim martyrum ossa maximum cum Eucharistia consortium: etenim quantumuis frangatur in particulas panis Eucharisticus, quælibet eius particula, & si minima, integrum Christum, eiusque virtutem habet; sic ossa martyrum, etiam contracta, etiam in minutissimas particulas diuisa, integram martyris præterea dunt virtutem, & efficaciam. Pulchre Theodoret. lib. 8. de Martyribus, ait. *Eorum corpora, non singula singulis monumentis conduntur, sed ciuitates, oppida, paganique conuentus hæc inter se sorte partiti sunt, laborantibusque animis, ac agrotis corporibus salutares eos confiteri non cessant. Nihiloque secius vrbium custodes, ac locorum præsides venerantur. Sectis itaque eorum corporibus, integra tamen vis, & gratia perseuerat, tenuesque ac tantilla reliquiæ toti nullasque in partes Martyri dissecto parem habent virtutem.* Quid pulchrius? Quid cœlesti pani conformius, quam vel in minimo frusto totam, & integrã virtutem martyris habere? Hunc spectabat D. Basil. Seleu. orat. 38. vbi in puerorum innocentium martyrio sic fatur. *Et quibus hæc mater forte manum illa pedis frustum, alia aliud tanquam integro reportato filio effugiebat.* Et benè in frusto martyris, integram eiusdem virtutem experirentur. Sunt equidem Sanctorum ossa firmissimæ Ecclesiæ sustentacula.

Isa. 33.

Apoc. 6.

Theod.

Aug.

Aug.

Theod.

Basil.

cula,& quasi Eucharistica fulcra: vn-
de non miror quod præ omnibus
Exc. 11. thesauris ament custodiri. Exodi
capit. 11. iubentur Iudæi petere ab
Ægyptijs aurea vasa, vt egrediantur
diuites; Moyses autem quid defert
ex Ægypto? Sic habes cap. 13. *Tu-
lit quoque Moyses ossa Ioseph secum.*
Plebei homines aureis vasis dite-
scunt, pius Moyses ossibus, & cineri
Procop. bus iusti viri. Vnde eleganter Pro-
cop. inquit, *Hebræi, quia carnalia se-
ctabantur, iussi sunt mutuo accipere au
rea, & argentea vasa: Moyses eligit
viri iusti ossa, quæ præfert immensis
Aegyptiorum thesauris.* Et meritò
sanctus vir, vt tanti, itineris labores,
& pericula superet, non auri diui-
tias, sed puluerulenta ossa Ioseph si-
bi procurat, quibus incolumis, & se-
curus ibit.

Text. Iesus autem fati-
gatus ex itinere sede-
bat sic supra fontem.
Erat autem hora qua-
si sexta.

§. III.

*Labores mea causa susceptos pro
quiete habet Iesus.*

Sic fatigatus sedet Iesus: nulla
enim sedes, nulla requies illi est
nisi vbi fatigatio, & labor pro homi
nibus susceptus adest. Sic pastor fa-
Luc. 15. ctus, Luc. 15. post mille montes spe
ratos, tandem inuenit errantem o-
uem. Quid tunc? *Et cum inuenerit
eam, imposit in humeros suos gaudens.*
Bene hoc fecit, sed sedisserantea pau
lisper, & de itineris fatigatione quie-
sceret, vt quasi resumptis viribus
posset facilius ouiculæ onus porta-
re. Sed non ea erat diuini pastoris
fatigatio, quæ sessione tollitur, sed
nouis pro ouicula sumptis laboribus
Nulla quies Iesu est, nisi in laboran-
do pro nobis. Ita D. Basil. Sel. orat. Basil.
26. ait: *Montes, & sylvas obire non re-
cusat, obit præcipitia, cumque deerran-
te venit in partem errationis, & subij-
ciens humeros proprio labore ouiculum
curat laborantem, gaudet ipsa fatiga-
tione, ouium inuentionem ratus lassi-
tudinis esse leuamentum.* Non sedes,
sed laboriosa ouis inuentio, & sub-
latio fatigationem, & lassitudinem
Iesu tollunt; & si videas sedentem,
non putes leuatum; tunc eius fati-
gationis leuamen est, quando ouis
inuenta illius premit humeros, tunc
si laborat', leuatur, & sub immenso
onere gaudet. Hoc in Christo Do- Isa. 57.
mino prænouit Isaias capit. 57. iux-
ta Lxx. versionem dicens, *Erit in pa-
ce sepultura eius.* Quibus verbis com
muniter Patres antiqui expendunt
summum bellum à Iudæis indictum
Christo, etenim per illud, *in pace*,
intelligitur nefandissima concordia
Iudæorum in Iesum, qui omnes si-
mul conspirauerunt, vt eum mille
cruciatibus, tormentis mille à terra
vorari facerent. Sic Hieronym. Cy-
rill. Procop. à quorum sententia
stat Leo Castrius ibi. Quibus posi-
tus verborum sensus erit, quod erit
in nefaria concordia carnificum,
qui Iesum percutiebant, excarnifi-
cabant, dehonestabant, blasphema-
bant, Iesu sepultura. Sed præcla
ra tunc exurgit quæstio, cur loquen-
tes de carnificia, & tormentis Iesu,
meminerint sepulturæ, & nō potius
crucis? An non crux amphitheatrū
fuit, quo immanissimæ belluæ im-
petum fecerunt in Iesum? Sic Psal- Psal. 21.
mista aiebat, *Tauri pingues obsede-
runt me.* Sepultura quies fuit, & sess-

sio

sio omni vacans tormento. Cur ergo in conflictu cruciatuum sepulturam meminit, & non crucem. Sanè inde exprimitur immensus Christi amor pro nobis, qui tunc potius videbatur cruciari & fatigari, quando quietus in sepulchro sedebat, quandoquidem quies & sessio non afferunt leuamen Iesu, qui magis laborat, & fatigatur, dum sedet requietus ipsa pro nobis fatigatione susceptа. Huc voco Chrysolog. serm. 58. fantem, *Crucifixus in cruce, mortem suscepit, sepulturam patitur.* In cruce laborum erat susceptio, mors grata, & accepta, nihil ibi meminit passionis, sed totum erat acceptabile Iesu, qui pro hominibus cruciatus suscipiebat. In sepultura ibi passio, ibi fatigatio, quando cruciatuum cessatio erat. Et quidem in quiete manebant Domino fatigationes, & angustia; in bello autem, dum cæditur ipse, dum móritur pro hominibus leuamen est. Apud Luc. cap. 12. dicebat, *Baptismo habeo baptizari, quomodo coarctor vsque dum perficiatur?* Vsq; dum sanguine sudet, vsque dum omnes sanguinis venas effundat, & exhauriat, omnia ad se ipsum trahens. nullibi non angitur, non angustiatur, quando solis pro nobis susceptis laboribus leuatur. Ita D. Ambrosius lib. 7. in Luc. ait, *Ostendit, quod in certamine passionis mors corporis, absolutio anxietudinis, non coacernatio sit doloris.* Vni labores, & cruciatus ad expiscandos homines susceptі leuamen Domino afferunt.

A B C D E

Chrys. Luc. 12. Ambr.

§. IV.

Christi Domini passio efficacissimum omnium remedium, quo steriles animæ fœcundentur.

STerilem, & pene deploratam Samaritanæ vitam renouaturus expectat diuinus Agricola, supra fontem sedens ab itinere fatigatus, non ex fonte, sed ex proprio sudore, & fatigatione fœcundam rigationem parans. Memento infructuosam illam ficum bis, & ter à Domino condemnatam, tandem ad preces agricolæ relictam, vt stercore, & fossa adhibita reuiuiscere valeat. Ita & pro sterili peccatrice diuinus loquitur agricola apud Diuum Isidorum Pelus. epist. 312. fatus. *Sine autem eam etiam hoc anno, si per legē, & prophetas nihilo meliores facti sunt, nec pœnitentiæ fructus ediderunt; mea quoque doctrina, meisque cruciatibus irrigentur.* Incurabilis prorsus erit sterilitas, quæ tot diuinæ agriculæ sudoribus, tam salutaris vndæ irrigatione non reuiuiscat, & fructum afferat. Potentissima est Dominici sanguinis irragatio, vt silices ipsos vertat in paradisos voluptatis. Quis magis silex, quàm populus Iudaicus, populus sanè duræ cervicis, & incircuncisi cordis? Ab hoc tamen sperauit Dominus fœcunditatis fructus de sola irrigatione sui sanguinis. Isaiæ capite trigesimo, *Propterea expectauit Dominus, vt misereatur vestri, & ideo exaltabitur parcens vobis.* Agnoscit Diuus Hieronymus in illo, *exaltabitur*, crucis exaltationem, dominicique sanguinis effusionem: quasi hoc totum esset diuinę expectationis fulcrum, & sustea-

D. Isid. Isa. 31. Hieron.

sustentaculum, quod crucifixus, & mortuus deponendus erat ante oculos Iudæorum. Expectauit quidem Dominus Iudæos diuinę misericordiæ capaces fore, ad cuius expectationis firmitatem exaltabitur, hoc est crucem subibit, & qui silices post talium vndarum rigationem durescunt? Quæ sterilitas his circumcincta fossuris, non fœcundabitur? Huc respiciebat Saluator Ioan. 12. dicens: *Cum exaltatus fuero, omnia traham ad me ipsum.* Nullius salus desperanda est, quam excoluit diuini agricolæ sudor, quam dominicus sanguis irrigat. Apparuit sub aratro crucis Dominus, & ecce terra tremuit, quasi noua cultura remuiscens, vt dicat Leo. D. Leo. serm. 8. de Pass. *Traxisti Domine omnia ad te, cum expandisses tota die manus tuas ad populum non credentem, & contradicentem tibi, confitenda maiestatis tua sensum totus mundus accepit.* Nec miror quod de tantæ rigationis, & culturæ efficacia totus in flores abeat sterilis mundus. Duas vobis proponite ob oculos floridissimas arbores, matrem filiorum Zebedæi, & latronem iustum. Vterque floridis virtutibus Christianum agrum illustrat, vterque de regno agit cum Christo. Illa: *Dic vt sedeant duo filij mei,* Mat. 20. *vnus ad dexteram, alius ad sinistram in regno tuo*: hic autem, *memento mei, cum veneris in regnum tuum.* Sed crediderim fœminam laudabilius quid egisse, quæ cum multo minori cultura, vsque in cœleste regnum excreuit; in hoc illa minus laudabilis latro, minus venerabilis, quia non meminit regnum, non creuit in fructum, nisi ex tota passionis stercore, ex innumeris Christi follaris sibi adiunctis. Prius totus agricolæ sudor fluxit; prius Saluatoris fontes amne pleno manarunt, circa latronem fossa est terra Deifera, &, de tanta cultura. cur emortuus latronis animus non reuiuisceret? Hinc exaltat fidem mattis filiorum Zebedæi, D. Basil. Seleu. orat. 24. inquiens, *Aduertit, vt apparet, latronis voces hæc mulier. Ille in cruce orationis efferebat; memento mei in regno tuo; hæc ante crucem pro regno supplicabat: dic sedeant, &c. O desiderium passione maius.* Ideo illa superior, quia ante fassuram crucis, iam cęlestis regni desiderio florebat; quid mirum, quod latro eodem afficeretur desiderio, quando circa illum fossæ apertæ sunt, quot Christi vulnera? eaque de dominicis cruciatibus cultura adhibita est, quæ vel saxa mollescere potuisset. Sic apud Isaiam, cap. 64. *Cum feceris mirabilia, non sustinebimus; descendisti, à facie tua montes defluxerunt.* Mirabilia Dei à multis contempta fuere, at vbi Deus descendit in mortem, in cruciatus, mōtium duritiesabijt in terram fluentem lacte, & melle. Nulla sterilitas vbi Christi sudores, & fatigationes proponuntur. Daniel. 2. *Abscissus est lapis de monte, sine manibus, & percussit statuam in pedibus eius ferreis, & fictilibus, & comminuit eos. Lapis autem factus est mons magnus.* Quibus illud acute ponderat Richard. Vict. de Erudit. inter. homin. part. 1. cap. 28. Quod sterilis lapis, vt inter pedes ferreos abiectus iacuit, non lapis, sed mons amęnus fiat, *Quid est quod lapis ille non crescit in rupem, sed mutatur in montem, nec lapis in lapidem magnum, sed potius mutatur in montem magnum, & eminentem?* Equidem vbi lapis vinus Iesus descendit ad passionem, &

Basil. Seleu.

Isa. 64.

Dan. 2.

Rich. Vict.

velut

velut botrus Cypri calcatus fuit in A torculari crucis: pedibus peccatorum, iam non steriles lapides, sed montes amœnissimos manantes lacte & melle habet in regno suo.

§. V.

Nulli rei tam assidet Dominus, quam peccatori exspectando.

AD purissimæ sponsæ ostium videbis aliquando Dominum pulsantem, sed astantem, minimè assidentem ibi: at modò peccatricem venaturus sedet, & morosus sedet supra puteum. O immensam Dei expectationem, vt peccatores accedant ad salutem! Qui moræ impatiens est, vix stat, quo Dauid ex primebat dolorem morantis gloriæ, dicens: *Stantes erant pedes nostri in atris tuis Ierusalem*. Sic festino ad Deum, vt in eius atrijs vix figam extremos digitulos, ipsi pedes stant, vt omnem moram excludant; qui sedet, moras non timet, qui autem discumbit, ad longissimas sese aptat moras sustinendas. Dominus in alijs omnibus festinissimus: cum peccatoribus expectandis accedit, omnium est morarum patientissimus, tunc sedet, tunc quasi obliuiosus procumbit. Multum in ciuitate famosam ad se expectabat venturam, & qualiter expectabat? An stans ad ostium & pulsans? non stans, nec solum sedens, sed recumbens. Sic Luc. 7. *Ingressus domum Pharisæi discubuit: & ecce mulier, quæ erat in ciuitate peccatrix, &c.* Diu vult expectare, qui vt expectet discubuit: non moras fastidit, non venientis tarditate frangitur, qui sic se ad expectandum componit, vt discumbat. Isaias capit. 30. ait, iuxta Lxx. *Et rursus expectabat Deus vt misereatur vestri*. Expende illud: *& rursus*: nulla expectatione frangitur, semel, & iterum spe frustratus non fugit; solent enim ab aliquibus præfiniti expectationis tempora; post quæ abituri sunt, verum Deus etiam post præfinitum tempus, post frustratum terminum expectationis, rursus expectat, rursus decumbit infractus. Et sane tota hæc Dei expectatio requiritur, vt peccatores salui fiant, dicebat enim illa: *Cum esset Rex in accubitum suo nardus mea dedit odorem suum*. Expendo, quando peccator fit bonus odor Christi, non quando Christus stat ad ostium, & pulsat, tunc enim non auditus statim abijt, & sponsa manet in luctu. Sed tunc cum sponsus decumbit, non abiturus, etiam si moram faciamus accedendi; sed frequenter expectationis terminos instauraturus, renouaturus, tunc peccatrix anima fit bonus odor Christi. Hoc est enim hominum ingenium, quod velit longanimiter expectari: quod pulchrè depingit Isai. capit. 28. factus. *Manda remanda, manda remanda, expecta reexpecta, expecta reexpecta; modicum ibi, modicum ibi.* Ecce tibi hominum etiam in via mandatorum Dei currentium, vita descripta. Quis promptior ad mandata percurrenda, quam qui noua sibi imponi cupit? Nonne ait; *manda remanda?* Qui sic currit, non mitor, si omnes moras rumpere possit. Ast non hominis est, omnes moras rumpere: cui vel in ambitione, vel in voluptate non aliquæ morulæ subrepunt, quibus detentus clamet; *expecta, reexpecta, modicum ibi, modicum ibi*. Ad hæc Richard. Victor. ait: *Dum quidem*

Psal. 121

Luc. 7.

Isai. 30.

Cant. 1.

Isai. 28.

Richar.

dem quotidie verba vitæ libenter audiunt, quid per hoc ſtudium aliud dicant, quam manda, remanda? Et dum quotidie peccata peccatis accumulant, quid aliud quam expecta, reexpecta, per deſiderium clamant? quotidie ſpatium pœnitentiæ poſtulantes, & reſipiſcendi tempus prolongantes. Hæiuſmodi eſt hominum conditio, qui expectandi ſunt, & ſuſtinendi, vt poſſint ſalute donari. Nouit Deus hominum ingenium, quos, quia diligit, expectat, & reexpectat, & expectando ſedet, non leuaminis ſumendi cauſa, ſed fatigatus ſic ſedet, vt diuina tolerantia expectantis magis homines trahat. Impatientiſſimi illi, qui fatigato dicebant: *Deſcendat nunc de cruce, & credimus ei.* Nec hoc potuit Dei expectationem longanimem frangere, quæ ſola valebat homines trahere. Præclarè D. Auguſtin. tract. 3. in Ioann. ait. *Pertulit inſultantes; nam crux non ad potentiæ documentum, ſed ad exemplum patientiæ ſuſcepta eſt. Ibi vulnera tua curauit, vbi ſua diu pertulit.* Expendo illud, diu pertulit, quaſi non tam doloribus, & fatigationibus, quam in eis diuinæ, & longanimæ expectationi tribuatur hominum curatio. In qua expectatione crediderim Saluatoris potentiam ad trahendos homines maxime fulgere. Exodi capit. 9. dicit Pharaoni. *Idcirco poſui te vt oſtendam in te fortitudinem meam, & narretur nomen meum in terra.* Sed quomodo Deus fortitudinem ſuam oſtendit cum Pharaone? Nonne, & Magi ſimilia Deo faciebant, in quo ergo Dei fortitudo reſplendebat? Sanè non tam in plagis immittendis, quam in expectando, & reexpectando peccatore. Sæpè promiſerat Pharao ſe dimiſſurum populum, & ſæpè fallebat: Deus nihilominus ſemel, & iterum expectat, & decies reexpectat, in quo maximam ſuam fortitudinem manifeſtat. Ita loquitur Diuus Theodulus in epiſtol. ad Roman. capit. 4. *Ait enim ſcripturæ Pharaoni. In hoc ipſe excitaui te, vt demonſtrarem in te potentiam meam, Potentia Dei eſt longanimitas, adeoque maxima potentia.* Nonne dicebat Pſalm. 26. *Viriliter age, & confortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum?* Si ergo homo, vt Dominum ſuſtineat, & expectet, viriliter agere, & confortari iubetur, quas vires requiret Dominus, vt peccatorem expectet? Non expectatur Dominus, qui facilis eſt, & benignus, ſine ingenti expectantis robore, quomodo expectabitur peccator, qui fallax eſt, niſi expectationi omnipotentia ſit coniungenda? Theod. Pſal. 26.

§. VII.

Strictus iudicis rigor benignitatem, & beneficentiam præmittat, neceſſum eſt.

QVod Ieſus ſedeat, iudiciariæ poteſtatis indicium eſt, quod fatigatus eſt itinere, hoc pietatem, & benignitatem oſtendit. Imò crediderim, quod iudicis ſeueri poteſtas à Patre in filium profecta trahit filium in tot pietatis, & miſericordiæ itinera. Accipite Iſaiam, capit. 30. *Propterea expectat Dominus, vt miſereatur veſtri, & ideò exaltabitur parcens vobis, quia Deus iudicij Dominus.* Expende vnde veniat, & vniuerſa miſericordiæ itinera

neta deſcendant; nimirum; *quia Deus iudicij Dominus*, quia ſtrictus iudicij rigor Domino eſt datus, ideo ab illo præmittitur amor, præmittitur miſericordia, perfecti iudicis comes, & iudicij ambulo. Hinc elegantem ſpectat D. Athanaſ. ſermon. 3. contra Arianos, vbi Incarnationis Verbi rationem reddens, ait; *Cæterum cum iam opera extarent, & neceſſarium eſſet ea alicuius adminiſtratione caſtigari: tum demum Verbum ſeſe dedit, vt condeſcenderet, & operibus ſimile eſſiceretur.* Ecce tibi vnde Dei deſcenſus, & condeſcenſus dimanauit, quia conditus creaturarum rationabilium orbis iudicem requirebat, à quo emendationem factorum, & correctionem caperet; ideo, qui ex natura iudex erat, ſeſe quaſi obligatum inuenit ratione muneris ad condeſcendendum hominibus, milleque miſericordiæ vijs eorum animos ſollicitare. Equidem perfectum iudicem, non ſolum facit rigor ſtrictus, ſed miſericordia, ſed benignitas, ſed amor. De Ioanne Baptiſt. dicitur Luc. 1. quod venit *in ſpiritu, & virtute Eliæ*; quod ſi Ioannis videatur aduentus, prorſus videtur ab Elia contrarius. Ioannes enim non vt ſponſus venit, ſed vt amicus ſponſi, miſericordiam, & ſalutem omnibus proclamans; Elias totus igneus eſt, non ſponſum præfert, ſed iudicem comitatur, ideo extremo tempori reſeruatus eſt, vt rigorem examinis, & iudicij prædicet, & proclamet. Quid ergo habet commune amicus ſponſi cum præcone iudicis? Quid Ioannes miſericordiam prædicans cum Elia, qui iudicium minitatur? Sanè eo ipſo, quod Elias iudicis præcurſor eligitur, ad Eliam attinet, quidquid ſtrictiſſimi iudicis eſt repræſentare. Verum cum Eliæ ardens zelus non poſſit repræſentare aliud, quam rigorem, & ſeueritatem, qui ſoli affectus iudicem non perficiunt: neceſſarius fuit Eliæ vicarius, qui illius munere ſatisfaciens, quod in perfecto, & rectiſſimo iudice deſiderabatur, videlicet, miſericordiam, & amorem repræſentaret. Hinc præmittitur Ioannes in virtute, & ſpiritu Eliæ, vt in publicando iudice vices gerat Eliæ, iudicis miſericordiam, & benignitatem præmittens, cum ait; Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Hanc excogitationem mihi inſinuat D. Auguſt. tract. 4. in Ioannem, vbi dicit. *Non Elias Ioannes, ſed in ſpiritu, & virtute Eliæ? Quid eſt in virtute, & ſpiritu Elia? In eodem Spiritu ſancto vice Eliæ.* Expende illud, *vice Eliæ*; in oſtendendo enim agno Dei, eiuſque bonitate, & beneficentia promenda, vices gerit Eliæ; Eliæ reſpondit muneri, cuius eſt publicare iudicem, & rigorem minitari iudicij. Hinc tam audenter, & confidenter peccator homo ad Deum loquitur, Pſalm. 6. *Conuertere Domine, & eripe animam meam*. Conuertere, ait, quaſi non deceat hominum vindicem ſemper ira flagrare, ſiquidem tibi iræ theſaurus eſt in diem iræ promendus, ſiquidem ſtrictus iudicij furor adeſt, ne modo iram, & furorem exeras: ſunt iudici duo latera, benignitatis, & furor, ſeruat furorem, præmittit benignitatem. Conuertere, inquit, quia cum tibi iudicij furor ſit, non poteſt ſimiliter non adeſſe benignitatis Amor. Ad hæc Chryſolog. ſerm. 45. fatur. Conuertere Domine. Vnde? Vbi? *De Deo in hominem, de Domino in ſeruum, de iudice in patrem, vt pium conuerſionem demonſtres.*

Athan.

Auguſt.

Luc. 1.

Pſal 6.

Chryſ.

ſtret, quem poteſtas terribilem comminatur. Expende illud, *vt conuerſio te pium demonſtret*; non enim ait, vt conuerſio te pium faciat, ſed pium demonſtret: eſt enim iudici innatus paternus amor, & ſimul cum ira benignitas, quæ neceſſe eſt, vt proſiliat, & appareat etiam in furore flammanti, ſi pauliſper Dominus
Gen. 18. conuertatur. Sic Gen. 18. Irritatus Dominus aduerſus Sodomam deſcendit puniturus malos, ſed prius ingreditur domum Abrahæ, ibique conuiuio vacat, Iſaaci natiuitatem promittit, tunc pergit ad ſupplicium:
Rupert. De quo Rupert. lib. 6. cap. 1. *Benè ergo is, cuius in Euangelio ſuo ſimul ira reuelanda erat, & gratia, iam in præfiguratione aduentus ſui, dum præfiguratur in Iſaac, vtriuſque rei narranda præmittit exempla. Penes ipſa piorum tabernacula cæſtis indulges delitijs, & ridentibus pere arridens, atque congaudens materiam multiplicat, cauſamque confirmat viſus aterni: ac deinde Sodomam diuertens terribilem ſuper impios pluit iram, in exemplum ignis æterni.* Hæc ille.

§. VII.

Laborum tolerantia efficaciſſima omnium, ad humana corda trahenda.

VIde quos parat Dominus ad fontes laqueos, vt mulierem trahat. Quos parat laqueos? *Fatigatus*, ait, *ex itinere ſedebat ſic ſupra fontem*; quaſi obiectarus fatigationes, & labores ſuos, qui validiſſima arma ſunt, ad conuertenda humana corda. Quatuor erant in populo Iudaico Prophetæ eodem tempore ad populum conA cionãtes, & vel nullos, vel raros concionis hamo expiſcantur. Vnus mittitur Ionas, qui opulentiſſimam Niniuem ad pœnitentiam trahat. Et vnus Ionas tanti populi conuerſioni ſuffecit, ſed cur non ſuffeciſſet vnus Ionas prius à cete voratus, innumeriſque periculis fatigatus?
Ionæ 1. Ionas 1. *Et tulerunt Ionam, & miſerunt in mare, & ſtetit mare.*
B Mutabitur feritas maris ad conſpectum vel vnius Prophetæ, tot fluctibus iactati. Ibi D. Hieron. *Ionas in mari fugitiuus, naufragus, mortuus ſaluat nauiculum fluctuantem, ſaluat ethnicos in diuerſas prius ſententias, mundi errore iactatos.* Et *Oſeas, & Amos, Iſaias, Ioel, qui eodem tempore prophetabant populum in Iudæa nequeunt emendare.*
Hieron.
C Validiſſima ſunt patientiæ ora ad hominum mentes expiſcandas; non ſic torrentorum flumina ad conuertendum mundum, vt valet patientia martyrum. Apocalyps. 12. fugienti mulieri cęleſti Draco emiſit flumen, *vt eam faceret trahi à flumine*, ſed totius eloquentiæ flumina, nec vnam mulierem trahunt, verũ rudes, & impoliti piſcatores perſeApoc. 12.
D cutionem fluctibus iactati hominũ detriumphant voluntates. Actor. cap. 3. *Iniecerunt eis manus, & poſuerunt eos in cuſtodiam, vſque in diem poſterum; erat enim veſperæ. Multi verò eorum, qui audierunt, crediderunt.* Apoſtoli ligantur, torquentur, mille afficiuntur probris, & ſic innumeros conuertunt: multi afflictorum hominum ſubſcribunt verbis: vt pateat efficacia patientiæ. Ita Chryſoſtomus homil. 9. fatur. *Quid hoc? numquid viderunt illos honeſtari? nonne conſpexerunt ligari, quomodo igitur crediderunt? Vides manifeſtam efficaciam.* efficaciſſima eſt patientiæ vox vel potens ipſa totum mũdum
Act. 3.
Chryſo.
E ad

ad se conuertere, & detriumphare. Nec est potestas vlla; quæ resistere possit patientiæ seruorum Dei, quãdo, & tormenta ipsa, & mors, & sepulchrum plus addunt eorum voci efficaciæ. Nonne mors oppresserat Abel? nonne terræ datus erat eius sanguis? Nihilominus ait Dominus: *Vox fratris tui Abel clamat ad me de terra.* Viuus, sicut agnus coram tondente se obmutuit, vnde modo tanta vocis efficacia? Sanè, & profusus sanguis, & mors; & sepulturæ terra dant efficaciam voci Martyrum. Ita de Apostolis inter sæuissimos defunctis cruciatus, loquitur Diuus Basil. Seleu. orat. 5. *Mortem excipiunt quidem, nec piscatu tamen abstinent obita morte. Quin etiam post fata, Domini faciunt imperata, nec pressi sepulchro prædationis obliti sint. Nam & sepulchra volente gratia loquuntur.* Mors non obturat ora patientiæ, imò quot fudores immittit, quot pressuras trahit, quot vulnera instigit, tot linguas addit ad conuertendum orbem terrarum. Psalm. 103. *Extendis cælum sicut pellem.* Vt pelles post animalis mortem macerato, extendi solent, & percussæ classicum insonant, & intre tonant: sic cœlestes homines, instar pellium, inter macerationes, & percussiones, ac inter ipsas mortes maiorem vocis efficaciam effingunt. Iuxta quod D. Augustin. ait. *Ideo tenditur, sicut pelles, & magis tenditur, quia illi mortui sunt, nam post mortem plus innotuerunt Apostoli.* Dedit sanè afflictio, dedit mors, dedit sepulchri terra efficaciam illorum dictis. Id eleganter exprimit Theodoretus lib. 8. de Martyr. ibi inquit *Admirantur autem cuncti mortales, mortuos iam Apostolos: nunc quoque vertendis ad Christianam religionem populis, ea efficere, quæ, cum olim viuerent, faciebant, imò autem maiora, multaque clariora, postquam excesserunt è vita per eos facta conspicere.* Et cur modo maiora non efficient in conuertendis populis, quando eos mire iuuant exant lati labores, sanguineus sudor, & mors ipsa.

Basil. Sel.

Psal. 103.

Aug. in

Theod.

Text. Venit autem mulier de Samaria haurire aquam.

§. VIII.

Nulli sese offert salutis occasio casu, nisi ex diuino præscripto. Vbi quod salutis opera non faciamus ex casu.

CVm videas mulierem accedentem ad fontem, quando Iesus supra ipsum sedet fontem, ne putes illam casu venire, quin imo ideo venit, quia trahitur sedentis fistenda iudicio. Etenim vbi Iesus accumbit Pharisæi epulis, ingreditur peccatrix mulier tota illachrymans, crebra, & ardentia mittens suspiria, nimio dolore lacera. Vnde mulier tali habitu conuenit Iesu? Pulchrè Chrysolog. serm. 93. ait: *Fræres non rogata venit illa, sed iussa, intrauit exhibita, non præsumens: ipse sic fecit eam sisti sibi, qui illam cœlesti sententia iussit absolui.* Expẽdet *sic fecit eam sisti sibi*: non casualis fuit habitus Magdalenę, non casualis ingressus eius ad discumbentem, omnia fiebant ex Dei præscripto. Dei fuit sententia, quod veniret ad discumbentem, quod manus vnguentum funderent, quod oculi flerent, quod capilli tergerent, nec

Chrys.

vnus illius capillus motus fuit, qui ex diuini senatus consulto non veniret. Quid magis casuale videtur, quam Rebeccæ occursus cum Abrahami seruo? Sedebat ille ad puteum dicens. Genes. 24. *Puella, cui ego dixero inclina hydriam tuam, vt bibam, & illa responderit, bibe, quin & camelis tuis dabo potum, ipsa, est, quam præparasti seruo tuo Isaac.* Hæc secum loquebatur seruus & ecce apparet pulcherrima virgo Rebecca. Quid tunc seruus? *Occurritque ei seruus, & ait Pauxillum aquæ mihi ad bibendum præbe de hydria tua. Quæ respondit: Bibe Domine mi: &c.* Putas, hæc casu fiebant? Absit. Veniebat Rebecca ad fontē, veniebat ad seruū Isaac, qualē, qui ex illa, & Isaac nasciturus erat; venire, præscripserat. Venit equidem non fortuito, sed iussa, & eius gratia, sic eam fecit sibi sisti, qui illis præparabatur in filium. Ita Franconius Abb. to. 3. de Gratia Christi, fatur. *Ecce in hoc mysterio gratia affuit, ipsa seruum spiritu consilij imbuit ipsa preces implenit; vxorem ipsa elegit.* Nihil ibi casu actum est, nec hydria sumitur, nec camelus bibit, nisi ex præscripto, & sententia moderantis omnia gratiæ diuinæ. Nemo ad Christum ex casu venit, nulli offert sese salutis occasio fortuito: & crediderim, quod à multis Bethlemit cis, siue egredientibus, siue ingredientibus ciuitatem, casu recens natus Iesus, & inuentus, & visus, sed etiam ab eisdem fuit ignoratus? An, & qui cognouerunt pastores, non erant casu in regione illa? Non casu vigilabant? Ita de illis loquitur Luc. cap. 2. *Est pastores erant in regione eadem vigilantes*: erant equidem pastores in regione eadem, prout casus pastoritiæ curæ ferre videbatur, sed non erant casu, sed alto Dei nascentis consilio Franc. Amb.

A ibi positi, non id ferebat pastoritiæ curæ casus, sed recens natus sic eos sibi sisti voluit. Pulchrè D. Amb. li. 2. in Luc. *Quod si erat carnis ignara operis fuit, profectò Deus erat, qui diuinitatis operibus exercebat carnis aurem. Qui etiam pastores faciebat in illa religione vigilare.* Nec gradum facit quis, quo appropiet Christo, nisi ex præscripto Dei, qui omnia suauiter disponit, & moderatur: vt electi sui salutē adipiscantur. Non enim hominum salus relinquitur à Deo fortuitis casibus. Vnde hinc & nos discamus salutis nostræ opera casu, & fortuito minimè tractare; sed consulto, & ex præcipuo cordis affectu ea nobis agenda proponamus. Id maximè in Iephthe castigatum fuit filiæ internecione; qui enim Abrahæ gladium à ceruice filij remouit, permisit Iephthe, quod filiæ inficeretur sanguine. Cur hoc permisit Deus? Meruit id Iephthe, qui votum Deo emissum ex fortuitis adimplendū reliquit casibus; quippe ait Iud. 11. *Quicunque fuerit egressus de foribus domus meæ, & mihi occurrerit reuertenti cum pace à filijs Amon, eum holocaustum offeram Domino.* Parum se Deo exhibet religiosum, dum materiam voti non de melioribus procurat, contentus illā, quam casus fortuito ministraret. Sanè quòd iste gratam offerret victimam, non eius animo acceptum referret Dominus, sed potius casui, quando ille non magis vitulum, quam canem (si fors tulerit) offerebat. Ideo iustè à Deo punitus fuit, dum primo dilectam filiam offendit, quam trucidaret. Et meritò puniuntur, qui salutis negotia per occasionem, & fortuito agunt. Simonis Magi stultitiam, qua pecunijs comparare volebat Spiritum sanctum, maximè reprehende.

Amb.

henderent Apostoli; ipse vero de crimine admonitus, & de imminenti pœna, dum abijt, dicit Act. 8. *Orate pro me ad Dominum, vt nihil horum, quæ dixistis, eueniat in me.* Fuge nefariam hominis pœnitentiam, non enim consultò id dicebat, nec ex vero animi proposito, sed quasi per occasionem, & obiter. Ita Chrysostom. hom. 18. *Oportebat illum toto corde pœnitentiam agere, oportebat plorare. Ille autem obiter hoc faciebat.* Sic innumeri, quæ ad salutem spectant, ex occasione, & obiter faciunt, vt casus fert, non ex animi proposito, vnde nunquam Deo placent.

Act. 8. Chrys.

Text. Dicit ei Iesus: Da mihi bibere. Discipuli enim abierant in ciuitatem, vt cibos emerent.

§. IX.

Christi sponsa misericordia in pauperes ornatur.

AVdio Abraham seruum per aquæ petitionem iuxta fontem Isaaco sponsam perquirere, & sic Ecclesiæ, & Christi nuptias delineare. Vbi autem non per seruum, sed per se ipsum Dominus fonti assidet, & aquam ipse petit, non tam sponsas suas perquirit, quam conquisitas fulgenti illustrat ornatu, quo diuini sponsi oculis placeant. Id animaduertit Max. hom. in vigil. Natiu. inquiens. *Ambiamus ergo inueniri ante ipsum probati fide, compti misericordia.* Ecce totum ornatus apparatum, ecce Christianæ sponsæ mundum omnem muliebrem, quo adornetur, quo multum pulchrescat; quippe ait, *Compti misericordia.* O quam ornat Christi sponsas misericordia in pauperes, sanè ex hoc illam acquirunt pulchritudinem, qua sponsi sui oculos rapiant. Psalm. 44. *Specie tua, & pulchritudine tua intende, prospere procede, & regna.* Magna equidem vis pulchritudinis est, quæ facit prospere regnare: miror, si hanc pulchritudinem non ardenter inquiramus, & inueniemus facilè? quandoquidem tota posita est in misericordia pauperum. S. Laurentius Nouar. hom. de Eleemosin. *Quæ alia est pulchritudo quam lachryma oculorum, & largitas eleemosynæ?* Hac vna pulchritudine sic ornantur animæ, vt prorsus dignæ imperio videantur. Iam do Agapitum Diaconum, ad Iustinianum Cæsarem sic fantem. *Vestimentum inuentu stabile est beneficentia amictus: & incorrupta stola est charitas in pauperes: quam igitur oportet, qui pie regnare vult, talium indumentorum pulchritudine animam exornare? amoris enim in egenos qui indutus est purpuram, cœlestis quoque regni compos efficitur.* Non vacat modo eleemosynæ regium stratum commemorare, sed eius regiam pulchritudinem, regium & splendentem miror ornatum. De nulla, mihi crede, sic pulchresces virtute, quam de eleemosyna, quo nihil tuum putas, sed quidquid habes commune habes, vt ab egenis possit participari eo in cultu ornatior, in decore floridior appares. Cantic. 1. ait ista: *lectulus noster floridus,* verum posmodum capit. 3. ait, *In lectulo meo per noctes quæsiui, &c.* Cur modo suum vocat, modo nostrum dicit? Sanè cum non suum, sed nostrum nominat, virtutem exerit hospitalem, qua vt

D. Max. Psal. 44. Laur. Nouar. Agapi. Cant. 1.

vera Abrahamides hospitium peregrinis parabat; & vt vera Sunamitis, & cubiculum, & sellam, & lectum Dei prophetæ componebat; nec vocat suum, quod pauperibus communicabat. Sed nota mysterium in lectulo suo, ibi curæ, ibi vigiliæ, ibi noctes, ibi sollicitudines: at in lectulo communicato pauperibus, ibi flores sunt, ibi rosarum pulchritudo, & venustas apparet. Quo spectans Gillibert. Abb. serm. 2. in Cant. fatur. *Qui communis est, floridus est, vetustatis nihil habens, nihil corruptionis. Quando vero proprium suum lectulum dicit, nulla ibi fit mentio floris.* Habet hoc proprium misericordia in pauperes, quod diuinarum sponsarum thalamos floribus spargat, quod floridos suos alumnos faciat, quod roseum splendorem, quod pulchritudines pariat. Parum dixi ab eleemosyna floridas fieri sponsas Christi; aurea enim est pulchritudo, quam eleemosyna facit. Sic D. Chrysostom hom. 61. ad Pop. persuadens plus pauperibus subleuandis, quam templis exornandis vacandum, fatur. *Tu hoc Deum honore quem statui, prosequere diuitias expendens in pauperes, nec enim aureis vasis Deus eget, sed aureis animabus.* Quippe pauperes subleua, & aureus esto, quo diuinos oculos trahas. Non potuit in præsenti non meminisse pulcherrimos Machabæorum triumphos; in quibus fortissimos viros non tam Martios, quam Martinos stupeo. Hi post victoriam, vbi ad spolia ventum est, libro 2. capit. 8. *Prædes dimiserunt, aquam portionem debilibus pupillis, & viduis, sed & senioribus facientes.* Itaque magnam spoliorum partem afflictis, & pauperibus dedecerunt, quis ergo fortissimorum virorum ex hoc facto pulchritudinem explicauit? Quis in illis præ aureis vasis, & armis spoliorum aureas non estimet animas? Iam refero huc verba Psalm. 67. quæ sic sonant. *Rex virtutum dilecti dilecti, & speciei domus diuidere spolia.* O quantam speciem, & pulchritudinem parit ea spoliorum diuisio, quæ etiá debiles pauperes, & senio confectos & calamitosos nouit replere. Insuper addit Profeta: *Si dormiatis inter medios cleros, erunt pœnne columbæ deargentatæ, & posteriora eius in pallore auri.* Ecce iterum aurea pulchritudo, sed & in paupertum subleuatione fundata. Pro quo prima huius clausulæ verba, sic apud Hebræos sonant. *Si cubetis inter medios lebetes.* Quid in præsenti lebetes? Alijs alia significent: mihi ob oculos ponunt beneficentiam militarem. Video enim apud Hispanos, multorum nobilium stemmata libetibus magnis insigniri, eorum qui in priscis exercitibus, suis sumptibus pauperiores milites sustentabant. Non ergo tibi admirationem faciant militum arma aurea, quibus detriumphant inimicos, sed eorum aureæ animæ, quibus curæ sint egenorum fames. Ab hac cura totus nobilium splendor, vniuersi ducum, & regum pulchritudo, non ab simulis columbæ argenteum, aureumve quid præferenti. Et posteriora dorsi eius in pallore auri; nullibi ex pauperum datis muneribus pulchritudo non nascitur, & turpitudo abest. Allophili propter captiuitatem arcæ vehementer castigati à Deo sunt, imò conspurcati, & fœdati fœtida plaga in secretis naturæ orta, 1. Reg. capit. 5. quo respiciens Psalm. 77. ait: *Percussit inimicos suos retrorsum, opprobrium sempiternum dedit illis.* Quo dedecore, & turpitudine, vt liberarentur, moniti sunt, & arcam restituere, insuper & munera adderet

Gillib.

Chrys.

Machab. 8.

Psal. 77.

sic

2. Reg 3. sic enim vates caueant cap. 6. *Si remittitis arcã Dei Israel nolite dimittere eam vacuam*. De quo pulchre

Prosp. D. Prosper de Promiss. p. 2. c. 14. fatur. *Nec valuerunt huius turpitudinis euadere vltimam pœnam, nisi arcam Dei, aquam cœperant, donis appositis reddidissent*. Vide quibus fœtida turpitudo tollatur, nimirum donis appositis; quippe omne dedecus abest, & redit aurea pulchritudo, vbi Deo muneta in pauperibus suis fueris largitus.

§. X.

Mundiales principes non sitiant suorum sanguinem.

HIc veri regis Christi exactiones animaduerte, quas exigit à suis, nempe parum aquæ, vt ardentissimæ sitis satisfaciat. Non ea est sitis tyrannorum mundialium, quam extinguat aqua, sed suorum sanguis. Herodes ille rex inter prandij dapes, iussit sibi afferri in disco Ioannis Baptistæ caput. De quo

Fulg. D. Fulg. ait serm. 7. *Multorum iam capita piscium, pecudumque præcesserant, sed quantum est ad regiã voluptatem? Nihil actum, nihil procuratũ esset, si defuisset redio prandio caput humanum*. Hæccine est mundialium tyrannorum conditio, quod semper inhient sanguini humano? quod subditorum sitiant sanguinem. Quàm aliter bonus Rex Dauid sitiuit, cum esset in acie, & ardenter cupiuit aquam cisternæ Bethlemiticæ; nouerunt Regis desiderium tres nobiles milites, qui rege inscio se se dant per medios hostium confertissimos cuneos, aquam de cisternã hauriunt, & eodem periculo, vsque ad Regem trahunt. Quid tunc Rex? 2. Reg. 29.

2. Re. 23.

A *Libant eam Domino*, timens sitim extinguere aqua periculo suorum comparata. Hoc boni Regis facinus laudans Diu. Ambros. in Apol. cap. 7. hanc reddit rationem facti, Ambr. nimirum aiens; *Prospexit ne cui Regum bibendi vsus alienis periculis quæreretur*. Quam bonus Rex, qui nec aquam bibere vult, in qua suorum sanguinis periculum repræsentabatur. An propter hoc displicuit B Deo præstantissimus Israelitici populi gubernator Moyses? Huic dixit Dominus? Num. 20. *Loquimini ad petram coram eis, & illa dabit aquas*. Verum ipse assumpta virga abijt ad petram, *& percutiens virga bis silicem, egressæ sunt aquæ largissimæ*. Hæc Moyses fecit, quibus terræ promissæ regnum amisit. Num. 20.

C Quid ergo egit Moyses perfectissimo gubernatore indignum? Non loquitur ad petram, vt aquas det, iuxta præceptum Domini: sed virga semel, & iterum percutit, quasi non liberet bibere, nisi de vulnere. Quid regio animo indignius? Longè aliter Rex ille, regum exemplar Iob capit. 31. aiebat iuxta Lxx. lectionem. *Si supra me aliquando terra gemuit*; *& sulci eius plorauerunt simul*. Quasi dira sibi imprecetur, si vnquam, vel subditorum lachrymas, vel sanguinem sitiret, sic subditos vexando exactionibus, vt cogeret illos plus solito terram sollicitare, & vexare, quo possint persoluere tributa. Ita auctor Caten. Græc. quasi diceret, Caten. *Hæc patiar mala si causa mea, terra* Græc. E *à suo Domino est aliquando gemitu debilitata; aut si sulci eius abaratoribus, atque ab his, qui eam scinderunt, fiere aliquando coacti sunt*. Quippe merito tot sibi calamitates à Deo inflictas putaret bonus Rex, si quando libuisset de terræ vulnere, de subditorum sanguine, Iob 31.

bibere, eos sic premens tributis, vt ingenti labore ægrè, & difficulter satisfacere vix possent. De hoc sic
Synes. loquitur D. Synes. libr. de Regno. *Neque tributis ciuitatis exhaurire regium est; bono enim Principi vbinam tantis pecunijs opus est? Cum neque in solenti animi fastu sumptuosa opera moliatur, nec temperati vsus loco inanem, atque ambitiosam magnificentiam affectet: neque iuuenili consilios in senicos ludos, gnauorum hominum labores perperam consumet.* Sanè paternum fuit illud Agamemnonis suspirium, quando pro felici nauigatione filiam litaturus, ait: *Ventos sanguine emimus,* & regium valdè erit, quod horreat subditorum sanguine ludricas sibi comparare delitias, & bonorum hominum sudores, & lacrymas in ludis consumere. Ioseph Ægyptiorum moderator sic à parente benedicitur, & à Moyse, Deuteron. 33.
Deu. 33. *Quasi primogeniti tauri pulchritudo eius.* Cur nō potius Leoni aut Aquilæ regium Ioseph splendorem comparat? Cur tauro? Diogenes apud Dionem orat. 2. de Regno. *Taurus*
Diogen. *non solum ex generosis animantibus est, neque sui ipsius causa fortitudine vtitur, quemadmodum Leo, & Aquila persequentes cætera animalia, suique deuincentes cibi causa; quare potius quis tyrannidis eos, dicat, quam regni exemplum esse. Taurus autem manifestè ad Regis imaginem factus est; cibus ei paratus, & facilis, vt nullum, necessium sit, vi oprimere illius causa, &c.* Pergit alia enarrare, & & pulchra, & beato digna rege, nobis sufficiat hoc, quod de nullius manducet sanguine, pugnet, luctetur, vt taurus progrege, non vt ampliora sibi faciat pascua. Hæc bel a tribuebat Dauid nostro Imperatori, Psalm. 28. *Comminuet eas, tanquam vitulum Libani:* vbi aptius D. Hieronym. reddit: *Comminuet eas tanquam vitulus Libani.* Tanquam vitulus, ait, opprimet gentes, non vt sanguine vescatur, sed vt gregem tueatur.

Hieron.

Psal. 28.

§. XI.

Nihil à nobis accipit Deus, nisi aliquo pretio emptum.

REfert Euangelista petijsse Dominum aquam à muliere, & statim, quasi pro ratione subdit; *Discipuli enim abierant, vt cibos emerent.* Quid interest, quod abijssent discipuli emptum cibos ad aquæ petitionem? Sanè voluit Euangelista eadem mente Christum aquā petijsse, & discipulos misisse ad emendos cibos, vt nimirum ostenderet nihil se velle accipere ex hominibus, nisi pretio emptum. Nihil dabis Deo, nec calicem aquæ frigidæ, quod immuneratum maneat, pro quo pretium à Deo non accipias. Probauit Dominos amicum sibi hominem Icbum, qui facile, & bonis, & saluti, & honoribus cessit, vt Dei se seruum ascriberet. Quid tunc Deus? Sic capit. 42. habes: *Et addidit Dominus omnia, quæcumque fuerant Iob duplicia.* Cur duplicia addidit? Non sufficeret, vt eadem redderet, quæ auferri permisit? Si eadem solum redderentur, videretur quidem plenaria facta esse restitutio: sed nihil Deus daret de suo pro seruitio accepto, ideo præter bona prima, totidem alia redduntur, ne quid videatur Deus accepisse, quod non de suo remuneret. Ita D. Basil. conc. ne rebus temporalibus affixi simus, inquit. *Duplicata diuitia vndequaque in domū confluxere, vt alterā partem,*

Basil.

velut

vellet qui nihil amisisset, haberet: altera verò patientiæ merces iusto esset. Nullum Deo obsequium, nullum exhibebis seruitium, pro quo tibi à Deo merces non veniat. Monebat aliquando discipulos suos Dominus, Marc. 6. vt nihil secum ferrent in via. *Et præcepit eis, ne quid tollerent in via, nisi virgam tantum, non peram, non panem, non in zonis æs.* Cur sic nudos iubet esse discipulos? vt videas differentiam Domini, & aliorum mundialiũ dominorum. Qui principibus mundi accedit seruiturus, de suo habeat necessum est, vt possit viuere, aut enim seruitiorum merces non est præ manibus, aut sæpe datur nulla. Verum dum cœlesti Domino seruimus, nihil de nostris egemus, nullum enim obsequium præstabimus, quod non sequatur statim retributio, & diaria merces in foribus assistat. Pulchrè D. Chrysolog. sermon. 170. inquit. *Deum quantum credit inhumanum, qui ad opera eius inuitatus pera, pane pretio onustus incedit.* Qui mundialibus seruit, eorum retributioni parum fidens, procuret sibi aliunde panes, & pecunias, quibus viuat: Deo autem iniuriam irrogas, si quid pretij aliunde congreges illi seruiturus, quando fidelissimus in retribuendo, & sine mercede nullũ vnquam seruitium admittit. Apud Ezech. capit. 29. ait Dominus: *Fili hominis Nabuchodonosor Rex Babylonis seruire fecit exercitum suum seruitute magna aduersus Tyrum, omne caput decaluatum, & omnis humerus depilatus est: & merces non est reddita ei, neque exercitui eius de Tyro, pro seruitute qua seruiuit mihi aduersus eam. Propterea hæc dicit Dominus Deus; Ecce ego dabo Nabuchodonosor Regem Babylonis in terra Aegypti; & accipiet multitudinem eius, & deprædabitur manubias eius, & diripiet spolia eius, & erit merces exercitui illius. Et operi quo seruiuit aduersus eam dedi ei terram Aegypti; pro eo quod laborauerunt mihi, ait Dominus.* Quis sine mercede ab eo Deo abibit, qui nec patiatur sceleratissimos homines sine illa aliquod sibi offerre seruitium? Nullum sanè seruitium Deo facies, etsi minimum, etsi paruissimi ponderis, quod non remunerationem, & pretium accipiat: Dan. 5. aiebat Dominus Babylonio Regi, apud Chrysost. in Psalm. 95. *Librauit Dominus regnum tuum, &c.* Quibus expendo illud, *librauit*, quasi diceret, per libras, & vncias, & semuncias põderauit: nihil enim tam paruum est, quod remunerationem à Deo non recipiat. Sunt apud homines nonnulli mercatores, apud quos nullæ sunt rerum minutiæ, ideòque apud illos libra non est, quia ibi parui pretij merces non emuntur. Sunt sanè alij, quorum in atrijs præ oculis pendet libra, vt omnes intelligant, quod minutissima quæque vera, ibi suam mercem acquirunt. Is est Deus, qui vt mercator nostris minutijs accommodatus præsefert libram, nihil, etsi paruum, sine mercede relicturus. Huc spectat illa Georgij Vereti obseruatio, in Armonia Cant. 2. tom. 7. c. 13. vbi recolens Israelis exercitum ex duodecim tribubus constantem, docet, quod ternæ tribus castra figebant, ita vt tribus Iuda, & tribus Isachar, & tribus Zabulon versus orientem castra metarentur, sub ea cœli regione, è qua tribui Iudæ respondebat, *Gemini*; iam tum duarum naturarum consortium designans in Christo à Iuda oriturum. Tribui autem Zabulon, respondebat Aquarius, cuius mysterium alibi est datum. Verum tribui Isachar respondebat Libra; & cur Isachari

Marc. 6.

Chrys.

Ezec. 29.

Dan. 5.

Chrys.

Georg. Ver.

chari respondet in cœlo Libra? Isachar idem est, ac *merces*, a quo oriuntur, terræ operarij, qui sub mercedis spe operam dant agriculturæ. Recte ergo operarijs proponitur è cœlo Libra, ne paruus contemnant labores, nullus enim erit tam paruus, qui irremuneratus abeat, quando apud mercatorem Deum per libras, & vncias, & semiuncias merces tractantur. Accinit Apocalyps. 6. *Ecce equus niger & qui sedebat super illum, habebat stateram in manu sua. Et audiui vocem in medio quatuor animalium, dicentium: Bilibres tritici denario, & tres bilibres hordei denario*. Per triticum intelligit D. Ambrosius præsenti splendida sanctorum facinora, per hordeum intelligi opera minoris pretij, & momenti, quæ omnia à Deo ponderantur, vt nec magnum, nec paruum sine mercede maneat.

Synes.

Apoc. 6.

Text. Dicit ergo ei mulier Samaritana: Quomodo tu Iudæus cum sis, bibere à me poscis, quæ sum mulier Samaritana? Non enim coutuntur Iudæis Samaritanis.

§. XII.

Legum sono literali non nimis hærendum est illi, qui errare nolit.

NOn licebant commercia inter Iudæos, & Samaritanos, ea enim leges vetabant, non tamen ideo pietatis opera, imò & necessitatis inter illos ableganda erat. Absurdum enim est, & inhumanum sic legali sono adhærere, vt nunquam per leges liceat beneficere, Seruilia omnia opera Sabbatis per legem vacabant, nihilominus perfectissimus legum obseruator Iesus Sabbatis etiam infirmis ferebat incolumitatem, hoc vno confundens murmuratores, nimirum; si licet Sabbatis benefacere? Verum, vt notant Marc. c. 3. *Obseruabant, Pharisæi, si Sabbatis curaret*, quasi Iesum vellent ex eo accusare de Sabbato violato. Id quod pulchrè expendens Chrysolog. serm. 32. ait. *Tali legis interprete, non dico laborat nimis, sed funditus expirat ægrotus*. Et passim mille spirant ægroti, cum eos curatores nanciscuntur, qui materiali sono legum addicti, non nouerunt latitudinem Christianæ charitatis. Seruilis procul dubio rigor est ille, qui salutem proximi contemnit, vt sono adhæreat legali. Nonne lex à leprosorum contactu arcebat? Cuius gratia Elisæus 4 Reg. 5. curaturus Naaman, ita sese ab illius conspectu seruauit, vt seruum mitteret, qui diceret; *Vade, & lauare septies in Iordane*. Quid ad hæc ægrotus? *Iratus Naaman recedebat, dicens; Putabam quod egrederetur ad me, & stans inuocaret nomen Domini Dei sui, & tangeret manu sua locum lepræ*. Ecce tibi, quibus contentus iret ægrotus, si vel Prophetæ tangeretur manu, Elisæus autem potius illum abire incuratum sinebat, totamque Regis Syri indignationem aduersus Israelem contemnebat, ne legi derogaret, lepram manu tangens. Quam aliter verus legis interpres, & explicator Iesus, qui vt salutem daret, mini-

Marc. 3.

Chryl.

4 Reg. 5.

minime cauebat à lepræ tactu; quippe non seruili spiritu, sed tota via regia charitatis legem obseruabat. De vtroque D. Chrysostomo hom. 26 in Matth. ait, *Eliseus neque videt Naaman, sed scandalizatum esse audiens, quia eum neque aspicere voluisset ipse, nec tangere: diligentiam legis obseruãs nihilominus manet domi: eumque ad fluenta Iordanis mittit lauandum. At verò Christus ostendit quia non ut famulus, sed vt Dominus curet, ac tangat.* Seruili spiritu premitur, qui nunquam audit, quod præter legem suggerit charitas. In corpore legis littera videndus est spiritus legis, & supra angustum sonitus literalis, magnum semper charitatis spatium est meditandum illis, qui regium spiritum sortiri amant. Deuteron. 11. ait Dominus, *Omnem locum, quem calcauerit vestigium pedis vestri, vobis tradam.* Quæ verba sic ponit Origen. hom. 2. in Iosue; *Omnem locum, quemcumque ascenderitis vestigijs pedum vestrorum, vobis dabo eum.* Quod si scire cupis, quæ sunt hæc loca, quæ ascensuri sumus, vt dominemur eorum: accipe ipsum Origen. sic differentem. *Quæ sunt loca quæ ascendimus vestigijs pedum nostrorum? Legis littera humi posita est, & deorsũ iacet. Nusquam ergo ascendit, qui legis literam sequitur. Si ergo potueris a litera ascendere ad spiritum, & ab historia ad intellectum conscendere celsiorem, tunc verè ascendisti locum editum, & excelsum, quem a Deo in hæreditate percapies.* Non humili, & repenti litteræ legis nimis inhærendum tibi est, sed dominante spiritu inquirendus, & amplectendus est nucleus charitatis in cortice literali.

Chrys.

Deut. 11.

Orig.

§. XIII.

Excessus in virtutum confinibus multum damnosus est.

DVm fœminam video sic Iudæorum obseruantiæ legali irridentem, vt quasi de zelo legis, nec aquã sitienti Domino porrigat. Noto illorum excessus, qui de obseruantia morali legum, summis se criminibus, & valde perniciosis implicauerunt. Se se in primis offerunt duo Dauidis filij Amon, & Absalon; ille dum nimis sororem amat, incidit in barathrum peccati, hic pro dilectæ castitate sollicitus perpetrat parricidium. Vtinam neuter operam legi adeò immoderatè obseruandæ daret, forsam in tam execrabilia non corruissent delicta. Eleganter Diuus Ambrosius Psalm. 58. fatur de istis. *Alter ad incestum accensus de germanitatis affectu, alter ad parricidium armatus est, studio castitatis. Quemadmodum illos in grauissimis criminibus confinia lusere virtutum. Vtinam aut ille sororem non amasset, aut hic non vindicasset.* Solet virtutum excessus maiora parturire mala, quàm vitia parturiunt, & vt bene notat Cellensis Abbas de Panu. capit. 5. *Quandoque grauius ægrotatur ex superabundantia, quam ex inopia; facilius que vacua corpora replentur, quam exinaniantur.* Hoc & in corpali & spirituali salute quotidie experimur. Pro quo accipe modo Diuum Petrum in prætorio Cayphæ, magistri negatione factũ imbecillem, & miserè ægrum examoris defectu. Sed vide quàm facile impleri quàm facilè sanatur; ait Lucas 22. *Respexit Dominus Petrum; & egressus foras flenit amarè.* Vel diuinorum

Psal. 58.

Cellens.

Luc. 22.

norum oculorum nutu, Petrus ad pristinam sanitatem reducitur. Longè aliter apud Matt. cap. 16. cum verba faceret Iesus de sua morte, Petrus feruidè sese opponit, dicens, *Absit a te Domine, non erit tibi hoc.* Quid tunc Iesus? *Qui conuersus dixit Petro, Vade post me Satana, scandalum mihi es.* Quid aspertius? Quid durius? Negatorem nutu oculi conuenit, & amatorem contumelijs plectit; vbi negat erat amoris defectus, vbi à cruce arcet, erat amoris excessus, & grauius damnum timetur ex superabundantia, quàm ex defectu; & ideò vehementius medicamen apponitur, vbi cernitur amoris excessus. Chryſ. Pulchrè Chrysolog. serm. 27. *Non tibi hoc erit Domine, dicens; Triumphum crucis vacuare contendit, cum feruere se nimio amore mentitur.* Expende illud, *nimio amore*: vt videas quàm cauendus virtutis excessus, qui in Petro vacuare volebat dominicæ crucis triumphum, & à Deo tam acrem reprehensionem inflictam subiuit. Væ qui excedit in virtutum culmine, non itur inde nisi in maxima præcipitia. Quapropter sic monebat perfectionis aſ- Basil. fectas Diu. Basil. de vera virginin- quiens. *Vbique diligenter intuens, quomodo cautè ambules, non vt insipiens, sed vt sapiens, quoniam in medio laqueorum ambulas, & super pinnas vrbium transis, cautius prouide, ne forte dum negligis, injcias in laqueum pedem tuum, ne ruens a muro ciuitatis nostrè malè pereas.* Expende illud, *ruens a muro*; qui enim in virtutis culmine cadis, ne reputes casum communem, sed quilibet casus ibi est præcipitium, quasi ab altissima turri. Vnde virum perfectum frigescentem monet Apocali. Apoc. 3. 3. *Memento vnde excideris*, vnde dicit, vt altissima sui præcipitij culmina meditetur, quod notans Victorinus, ait. *Qui cadit de alto cadit, ideo dixit, vnde.* Ex virtutum confinibus qui excidunt, nesciunt meditari nisi præcipitia, ingentia flagitia. Veniat modo tibi in mentem Lucifer ille, qui mane oriebatur, vbi in paradiso Dei erat omnibus sublimis virtutibus, dum ibi excidit, quam audax, quam effrons fit? Isaias 14. qui dixerat, *Sedebo in monte testamenti, similis ero altissimo.* Isa. 14. Hic, hic ipse diabolus factus vitiorum omnium sentina apud Marc. cap. 5. dicit Iesu: *Mitte nos in porcos.* Marc. 5. Inter Angelicas virtutes excidens audet, vel renuente Deo velle surripere thronum diuinum, inter diabolica vitia non audet intrare in porcos, nisi de licentia diuina. Quod notat Arnoldus Cam. de opere sex dierum, Arnold. inquiens. *Qui dixerat, Sedebo in monte testamenti, similis ero Altissimo, iam neque in gregem porcorum audet intrare, nisi permissus.* Eu quam audaciores sunt in crimina filij lucis, vbi excidunt, tenebrarum filijs! Quam maiora mala oriri solent à virtutum excessibus, quam oriuntur à vitiorum sentinis.

§. XIV.

Cauenda est magis familiaritas cum hominibus peccatoribus qui habent aliquam speciem virtutis.

INter omnes gentes vicinas, Samaritanos Iudæi maximè abominantur, maximèque illos cauent, D. Ana. & credidetim non id odium accidisse, absque magna Dei prouidentia, qui in populo suo conseruare volebat veram religionem, & pietatem. Etenim Samaritæ speciem aliquam

aliquã Hebraicæ religionis habentes, magis dãnosi existerent Iudæis, qui cũ viderent illos sub libris Moysi gaudentes, de eodem patre Abraham gloriantes, eundem Messiam sperantes, facile eorum etiam biberent idololatriam. Hinc illos maximè auersabantur nutu diuino, ne colorata inescarentur insania. Sic
Leuit. 13. Deus Leuit. 13. legem ferens de leprosis, iubet, quod is, qui totus à lepra candet, posset inter conciues suos versari: at qui non totus, sed ex parte solum candet, is debeat à conuictu hominum separari. Cuius legis occasione quæstionem tra-
Theod. ctat Theodoretus, & est 16. Cur si lepra tota causa separationis est: ille solum separatur, qui ex parte leprosus est, & qui totus lepra afficitur, is admittitur? Cui respondens, ait: *Hoc continet figuram rerum spiritualium. Siquidem ex diuina, nec edere quidem permittit cum fidelibus peccantibus, cuius rei testis est diuinus Apostolus. Si is, qui frater nominatur inter vos, si fornicator, aut auarus, aut idolis seruiens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum huiusmodi nec cibum sumere. Cum infidelibus autem ad conuiuium insutantibus manducare non prohibet. Sic itaque Apostolus ait, Si quis infidelium vocat vos, & vultis ire, omne quod vobis appositum fuerit, edite.* Magis equidem sunt nobis cauenda fidelium vitia, quæ de apparenti virtutum similitudine commendantur, & dum non fugiuntur, nocentiora sunt. Hinc illud Dei odiũ in tepidos oritur, quos à domo sua
Apoc. 3. confestim eliminat: Apocalyp 3. *Vtinam calidus esses, aut frigidus; nunc autem quia tepidus es, incipiam te euomere.* Non sic pernicioſi sunt in Dei domo, qui peccati gelu omnino obriguerunt, quam tepidi; frigus enim peccati per se solum ab omnibus cauetur, & sic penè nullam perniciem affert: at frigus peccati, calore aliquo virtutum temperatum, vt in tepidis est, non fugitur, non cauetur, imo de calore commendatum ad se allicit innumeros, & in perniciem trahit. Pulchra id similitudine aucupij explicat Diu. Cæsar. hom. 35. fatus. *Tales tepidorum animas ad inobedientiam, vel superbiam præparatas diabolus omni lumine veritatis, & charitatis excecat, & quasi venator robustissimus, & auceps callidissimus, velut indices sibi ad capiendas etiam sanctas animas aptat, & præparat. Quo modo aucupes facere solent, qui columbas, quas prius ceperint, excecant, & surdas faciunt: vt dum ad illas reliqua columbæ conuenerint: præparatis retibus capiantur: ita hostis antiquus de tepidis exercere consueuit: vt cum eis oculos patientiæ clauserit, ignemq; cõpunctionis, vel flammam veræ charitatis extinxerit, & de solo habitu religionis persuaserit gloriari, ad aliorum perditionem, velut indices, eos in exemplum proponit, ac præparat.* Pereunt quotidie aues indicis similitudine tractæ, & captæ: quisquis ergo sapis, attende diaboli venationẽ; attende laqueos, caue tibi particulari cura, & diligẽtia à tepidis, hoc est ab illis peccatoribus, qui aliquid de virtutum calore habent, vtpote qui valeant sanctis perniciem inferre animabus. Hinc Aug. ser. de verb. Domini, se- Aug.
cundum Matth 8. c. 16. fatur. *Quia membra Christi facti estis, admoneo vos, timeo de vobis, non tantum à paganis, non à Iudæis, non ab Hæreticis, quantum à malis Catholicis.* In illorum enim vitia, qui alioquin nobis similes sunt, facile transimus: quippe in omni etiam naturali conuersione dicit Philosophus lib. 2. de Generat. & corrupt. *In habentibus*

sym-

ſymbolum, facilius eſt tranſitus. Ab his ergo fugiat, qui nolit mutari.

Text. Reſpondit ei Ieſus, & dicit ei: Si ſcires donum Dei, & qui eſt, qui dicit tibi; Da mihi bibere: tu forſitan petiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquam viuam.

§. XV.

Electorum in Chriſto ſignum in perfecta charitatis vnione conſiſtit.

MAle nouerat promiſſum in lege Saluatorem, & Redemptorem, quæ Iudæorum, & Samaritanorum diſcrimina prætendebat, ne vel in aquæ potu communicarẽt. Etenim vbi quis nouerit donum illud Meſſiæ à populo expectatum, & veniſſe, & mulieri Samaritanæ adeſſe, plane ſciet in Chriſto Ieſu non eſſe diſtinctionem Iudæi, & Græci, quando conſpicuum electorum ſignum conſiſtit in vnione perfectæ charitatis. Hoc ſignum precabatur
1. Reg. 25 Dauidi Abigail 1. Reg. 25. quando ait: *Erit anima Domini mei cuſtodita, quaſi in faſciculo viuẽtium apud Dominum tuum. Porro anima inimicorum tuorum rotabitur, quaſi in impetu, & circulo fundæ.* Quibus verbis electorum, & reproborum ſigna elicit, vel ab vnione, vel à ſingularitate. Vnumquòd dicat Eucherius. *Iuſtus faſciculo reprobus lapidi fundæ aſſimilatur. Faſciculus enim conſtringitur vt integer maneat, & conſeruetur: lapis in fundæ expeditur ponitur, vt abijciatur.* Quid pulchrius? Lapis in funda eſt, non fundæ affixus, nec alligatus, quia inde proijciendus: virga in faſciculo eſt fortiter alligata, ne poſſit inde ſeparari. Sic qui cœleſtibus affectuatur, in viuentium faſciculo eſt, non alle vinculis cum fratribus alligatus, ſed qui proijciendus eſt, diuiſus eſt, & ab omnibus ſeparatus. Paul. ad Epheſ. 4. *Studentes ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis.* Vinciatur neceſſe eſt, qui regno aſſectuatur: ſed vinculo charitatis. Merito dicit Pſalm. 13. *Non eſt qui faciat bonum, non eſt vſque ad vnum.* Quippe in vnitate bonorum ſignum explicatur. Ita Diuus Bernardus ſermo. 5. in aſſumpt. Mariæ, aiens. *Niſi enim opus tuum in vnitate feceris, Deo, qui vnus eſt, acceptum profecto non erit. Scriptum quippe eſt. Non eſt qui faciat bonum, non eſt vſque ad vnum.* Vnitas bonorum inſigne; vnitas vni Deo placet: vnitas neſcit eſſe ſine Deo. Matth. 8. *Vbi fuerint duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi ego ſum.* Nulla eſt mora, & vnitas eſt, & ibi Deus aſſiſtit. Origen. in Cat. *Non dixit, in medio eorum ero, ſed ſum. Mox enim vt aliqui conſenſerint Chriſtus inuenitur in eis*, At volat Chriſtus ad eos, qui vinculo charitatis vniuntur, qui enim diuiſi ſunt, tenebrarum auibus eſcam ſubminiſtrant. Geneſ. 15. ſimuntur pecora ad ſacrificium, & Abraham: *Tollens vniuerſa hæc, diuiſit ea per medium, & vtraſque partes contra ſe alterutrum poſuit.* Quid plura? Ecce tibi funeſtæ mille volucres ad diuiſas carnes feſtinant. *Deſcenderuntque volucres ſupra cadauera, & Abraham abigebat eas.* Nullo ſic ineſcantur aues malignæ, quam diuiſione. Id notat Diuus Iſidorus in Geneſ. capit. 15. inquiens:

A

B

C

D

E

Eucher.

Ad Eph. 4.

Pſal. 13.

Berna.

Matth. 8.

Orig.

Gen. 15.

Iſidor. Gen. 15.

Per

Per volucres descendentes super corpora, quæ diuisa sunt, spiritus immundi significantur, pastum quendam suum de carnalium diuisione quærentes. Vbi diuisio est, ibi esca paratur auibus malignis, nec tam ocyor venit vultur ad morticinia, quam spiritus maligni veniunt ad diuisos. Pascuntur diuisionibus immundi spiritus; verum vbi est concordia, & vnitas, ibi diuinus spiritus cubat, qui antiquitus super congregationes aquarum cubabat. Act. 2. de Spiritus sancti Aduentu dicitur, *Et apparuerunt illis dispertitæ linguæ.* Linguarũ omnium cõgregationem ibi audio; de spiritu adueniente vbi dicitur? Pulchrè D. Leo. serm. 1. in Pent. ait; *Nec dubium sit in illo omnium humanarum vocum conuentu; maiestatem Spiritus sancti fuisse præsentem.* Et adeo diuinus Spiritus ineſt vnitati iustorum, vt eos in se mediãte vnitate transformet, & faciat diuinos. Quo pungebat Apostolus Corinthios seie diuidentes, quasi per diuisionem à diuinitate excidissent. Etenim ait, 1 ad Corinth. 3. *Cum enim dicitis: Ego sum Pauli, ego Apollo, nonne homines estis?* Quasi homines villipendit Apostolus eos, qui se diuidebant; quod notans August. tract. 1. in Ioa. ait. *Quid eos volebat facere; quibus exprobrat, quia homines erant? Vultis noscere, quid eos facere volebat? Audite in Psalmis. Ego dixi, dij estis.* Dij sunt, qui vnitate vigent; à qua vbi excidunt, in hominum miserias incidunt.

Act. 2. — D. Leo. — 1 Cor. 3. — D. Aug.

§. XVI.

Diuina dona excitant nos ad alia, & alia petenda.

EO ipso, quod quis ab homine plura beneficia obtinuit, & dona recepit; & erubescit, & timet amplius petere, veritus ne benefactori suo ingerat molestiam. Sic dona humana coarctant, & angustant animum plura petendi. Longe aliter diuina dona, quo plura aduenium eò efficacius excitant homines, vt alia petant. Adeò vt, qui nouit in se diuinum donum, quasi securus reddatur, quod reliquæ suæ petitiones sint audiendæ. Ita D. Ennod. lib. 5. epist. 16. post beneficium acceptum orat. *Deus bone, indulta custodi, auge successibus, quod dedisti. Percipio spe futura quæ deprecor; nesciunt in fontibus hærere, quæ cælo auctore tribuuntur, semper incrementis ad culmen ascenditur, vbi supernus fauor præstat exordium.* Ne dubites, quin si scites diuinum donum, & alia petetes, & obtineres plura, quando diuina beneficia nesciunt hærere in foribus: sed quæ prima veniunt, te vrgent, vsque dum vltima obtineas. Nouerat diuinorum donorum naturam Dauid Psalm. 4. vbi inquit, *Cum inuocarem, exaudiuit me.* & post pauca iterum ait; *In tribulatione dilatasti mihi, miserere mei, & exaudi orationem meam.* Dixerat se exauditum, quod sane nouerat ex accepto iam beneficio; & statim se dilatatum ostendit ad noua petenda, nouiterque clamat, exaudi orationem meam. Quod notans Hesychius in Cat. Græca, ait, *Quia non semel, sed assiduo Christum orare opus habemus: non enim eius in nos simul dona proficiscuntur, sed ea singillatim, ac ordine quodam accipimus.* Bene Dauid de donorum diuinorum affluentia agens, vocauit, *Stillicidia stillantia super terram*, quasi Hispanice diceret; *vna perpetua gotera.* Etenim ait, Psalm. 71. *Descendet sicut pluuia in vellus, & sicut stillicidia stillantia super terram.*

D. Ennod. — Psal. 4. — Hesych. — Psal. 71.

ram. Et quidem pulchra ſimilitudine Dei benignitas ibi exprimitur: pluuia enim ſeſe totam prius effundit, deinde effuſo pluuiæ impetu, non ſubito aqua ceſſat, ſed manet ſtillicidium, quo tectorum canales guttatim aquã ſtillant. Sic Deus vbi beneficiorum ſuorum venas aperit, in primis nos perfundit beneficijs, nec primo beneficiorum impetu ceſſat, imò ſemper manet, ſicut ſtillicidium alia & alia concedens. Huc vocoillud Machabæorum 2. capit. 8. vbi recenſita victoria, quam Iudas Machabæus de Nicanore reportauit, interficiens ſuper nouem millia hominum & pene immenſum exercitum diſſipans, ait. *Sabbatum agebant, benedicentes Dominum, qui liberauit eos in iſto die, miſericordiæ initium ſtillans in eos.* Notanter ait, *miſericordiæ initium ſtillans*, quaſi miſericordiæ diuinæ exhibitionem nolit referre ad pluuiam quæ vnico præterit impetu, ſed ad ſtillicidium, quod guttatim, & ſæpecadendo ſeſe multiplicat: in quo quaſi catenatæ guttæ vna aliam trahit. Sic beneficia à Deo in nos proficiſcuntur, vnum poſt aliud, primum ſemper quaſi catenatum affert ſecundum, adeo vt ex hoc cognoſci poſſint virtutis munera, ſi alia alijs ſuccedant, vt nulla reputentur fuiſſe, quæ non habuere ſecunda. Eſther, capit. 6. dum hiſtoriæ legerentur Aſſuero, ventum eſt ad Mardochæi fidelitatem, qua regi ſuggeſſit Eunuchorum inſidias. *Quod cum audiſſet rex, ait: Quid pro hac fide honoris, & præmij Mardochæus conſecutus eſt? dixerunt ei ſerui eius, ac miniſtri: Nihil omnino mercedis accepit.* Quæſtionem hoc facit Carthuſiano, quomodo nihil mercedes dicatur Mardochæus recepiſſe, præcipuè cum capit. 12. vbi fidelitatis mentio fit, etiam & merces ponatur pro illa data, ait enim, *Præcepitque ei rex, vt in aula palatij moraretur, datis ei pro delatione muneribus*. Itaque commoratio Mardochæi ad fores palatij, de munere regis venit pro delatione rebellium. Cur ergo dicitur Mardochæus, nullam mercedem accepiſſe? Equidem non cenſebatur regium donum, quod pro tanta virtute exhibitum primo in limine hæſit, nec ſecundum habuit, nec vllum incrementum accepit. Quippe adduxit virum fidelem ad fores palatij, ſed nihil vlterius dedit, ideoque meritò cenſetur tam anguſtum virtutis præmium, quando verum eſt, quod *neſciunt in foribus hærere, quæ cœlo auctore tribuuntur, ſemper incrementis ad culmen aſcenditur*; vt vel ex augmentis cognoſcatur iam munus diuinum. Sapienter enim Aman conſiliarij, vbi inopinatè Mardochæum honorari à Rege viderunt, eius gloriæ Aman ſeruienti aiunt, capit. 6. *Si de ſemine Iudæorum eſt Mardochæus, antequam cadere cœpiſti, non poteris ei reſiſtere, ſed cades in conſpectu eius.* Quippe nobis Iſraelitarum Deum pulchrè definiunt, cuius miſericordiæ neſciant inhærere foribus, cuius beneficia catenata veniant, nec fieri poteſt, vt vnum non habeat ſecundum.

Machab. 8.

Esther. 6.

Carth.

§. VII.

Quæ Deus petit à nobis, eadem ſeſe obligat præſtare, imò potiora.

SI ſcires, ait, quis eſt, qui dicit tibi: Da mihi bibere; tu petiſſes ab eo, & daret tibi aquam viuam,

ſe

se enim quasi obligatum recognoscit Deus, vt quæ à nobis accipit, eadem largiatur. Quod in præsenti notat D Chrysost. aiens. *Bibere poscit, non viuere volens, sed potum dare, da mihi bibere, vt tibi demum bibendam aquam immortalitatis.* Huc spectant petitiones, seu exactiones diuinæ, quod homines ius habeant, vt eadem à Deo possint sperare. Nunquam mihi crede à suis hominibus aliquid Deus sumeret, vel postularet, nisi eadem voluisset ipse præstare. Ioan. 1. *Dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius, qui non ex sanguinibus, nec ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. Et verbum caro factum est.* Et carnem accepit, & filius hominis factus est, sed non prius, quam dedisset potestatem hominibus, vt se se Dei filios ipsi faciant. Pulchrius Genes. 22. dixit ad Abrahamum, *Tolle filium tuum vnigenitum, quem diligis Isaac: & offeres eum in holocaustum.* Quæ durior exactio? A parente petitur vnicus, & dilectissimus filius: & petitur vnicus filius, vt morti tradatur. Verum non duritiem exactionis, sed immensam exactionis largitatem debemus considerare, quando idem, quod petit, parat ipse hominibus præstare. Chrysost. in præsenti, ait. *Ait Deus ad Abraham, da mihi filium tuum dilectum Isaac dilectum, non quod accipere filium vellet, id dixit, sed quod proprium filium orbi terrarum largiri vellet. Da mihi vnigenitum, immola filium, non vt immoles, sed vt filium meum vnigenitum immolem.* O immensæ charitatis ingenium! Petitiones præmittit, vt dona exerat, simulat requirere nostra, vt nobis largiatur sua. De similitudine dati, & accepti immensum gloriatur, quando à nobis sumit, quod ipse largitur. Luc. capit. 2. de Iesu, inquit. *Et ipse Iesus erat incipiens, quasi annorum triginta, vt putabatur filius Ioseph.* Et Patribus semper fecit quæstionem, quod filius Dei voluisset nasci de coniugata, quando nascebatur de Virgine, si virgineus partus astruendus erat, & publicandus, cur requiritur maritus? Voluit equidem Deus matri virgini esse maritum, vt adoptionem filij à matris viro quæreret, qui filiorum Dei adoptionem præstabat hominibus. Diu Anselm. in præsenti dicit. *Vt putabatur filius Ioseph. Meritò & adoptionis originem ipse accepit, quia per adoptionem efficimur filij Dei.* Sic vult recipere, quod largitur; sic à nobis petit; quæ ipse tractat munera effundere. Minus dixi, à nobis enim parua petit, vt prestantissimæ suæ charitatis dona nobis effundat: Petit aquam putealem, daturus aquam viuam salientem, imò salire facientem in æternam vitam? petit adoptionem filij hominis, pro filiorum Dei adoptione, quam nobis communicat, vt D. Augustf. fatur, serm. 64. de verbis Domini. *De suo filius Dei; de nostro filius hominis. Quod minus est, à nobis suscepit, quod plus est, nobis dedit.* Quam longissimè superantur humana obsequia muneribus diuinis.

Gen. 22.

Luc. 2.

D. Anſ.

Aug.

§. XVIII.

E. Orationes nostræ nunquam à Deo exeunt vacuæ, de quarum efficacia non dubitandum.

EXpendo illa verba, *tu forsitan es periisse ab eo, & daret tibi non enim.*

enim ait, & forsitan daret tibi, sed absolutè inquit, & daret tibi. Quippe dubitari posset, an oratio futura sit, sed minimè dubitandum est, quod oratio ex Deo donum impetret. Per oraculum acceperat Rebecca, Genes. 25 quod è duobus, quos in vtero habebat filios, *maior seruiet minori*; tamen notans maritum propensum in filium maiorem, summo studio curauit illius benedictionem furari minori filio. Sed cur Rebecca sic sollicita est de promouendo filio minori, quando eius promotionem certam sciebat ex diuino oraculo? An non adeò fidem plenam oraculo adhibebat? Absit: credebat sane oraculo, sed timebat plurimum mariti orationes, ne pro solita efficacia omnia turbarent. Ita Gennadius in Cat. Græc. fatur. *Si oraculum, quod à Deo acceperat, pro certo habebat; cur tam sedulo in patris benedictione laborauit? An, quia certior esset, quantum momenti ineesset in iustorum benedictione? Quorum preces, vel propositum Dei rescindere possunt.* Quasi facilius credi posset verbum Dei, quam sanctorum orationes fraustrari. Indubitata est orationis efficacia, quæ vel Dei propositum posset rescindere, ne vacua maneat. Quis vnquam orauit, & vacuus sine dono mansit? Nec mirum, quod oratio adeò efficax sit, quando & ipsa orationis intentio, & solus ad orationem gressus. iam de futura oratione miracula patrat. Actor. 3. dicitur, *Tunc Petrus, & Ioannes ascendebant circa horam orationis nonam. Et quidem vir, qui erat claudus, &c.* Vbi claudi istius curatio fusius narratur. Nec mysterio vacat, quod notetur orationis hora, imò inde insinuatur orationis efficacia; de qua venit, vt qui ad orandum ibant, in ipso gressu salutem claudi impetrarent. De quo pulchrè D. Basil. Seleu. orat. 21. ait. *Orationis appendix erat claudi curatio, & captus ad orationem cursus tacenti claudo inopinatum cursum attulit.* Basil. Quis de orationis impetratione dubitauit, quando vel ad orandum cursus salute manat? Multus est Deus in ostendendo, quam sit efficax oratio, quam certum sit, quod oratio iusti pertingat cœlos, quam indubitatum, quod penetret vsque ad solium Deitatis. Hinc post Iobi luctas accedente Domino, ait capit. 40. *Iob 40.* *Respondens autem Dominus Iob de turbine dixit.* Quæ verba sic referuntur in Caten. Græc. *Dixit Deminus Iob per procellam, & nubes.* Græc. Non solum Deus se sistit Iobo, sed & nubes sistit, vt è nubibus loquatur, in quo multum Iobi precibus existimo datum. Admonet enim Deus thronum suum oraturo, ne qua dubitatio oriri possit, quod oratio iusti Deum tangat. Accipite Chrysostomus in Caten. Græc. fantem. *Puta, quod cœli symbolum, ac nota sit nubes. Quando igitur cœlum ipsum vult Iobi vertici imminere, ferme solium suum prope Iobum admouet, quo mentem eius erigat, nec vocem ferri superne ambigat.* Procul esto ab orante omnis dubitatio: penetrat cœlos dubio procul iusti oratio: is est Deus, qui totum cœlum inclinat, ne suorum vox deficiat inanis. Et quasi nullum sit medium certius, nec securius ad diuinam voluntatem sollicitandam, quam oratio; sic nullum lapidem non mouet Deus, vt nostra ad illum oratio dirigatur. Cum ob Danidis peccatum, pestis Ierosolymis grassaretur, misertus Deus populi, ait percutienti Angelo 1. Paral. 21. *Sufficit, nam cesset* 2. Paral. 21. *manus*

Genn. Græc.

manus tua. Quid tunc ? Nonne A satis erat secura, & certa populi sanatio, de imperio Dei quid amplius expectatur ? Expectatur autem populi oratio, quæ vt fiat, omnia molitur Deus, fetientem Angelum oculis Dauidis apparere facit. *Leuansque Dauid oculos suos vidit Angelum Domini stantem inter cælum, & terram, & euaginatum gladium in manu eius, & versum contra Ierusalem, & ceciderunt tàm ipse, quam maiores natu vestiti* B *cilicijs, proni in terram. Dixitque Dauid ad Deum; Nonne ego sum, qui iussi, &c.?* Quando iam à Deo decreta erat sanitas, quando iam Angelus iussus fuerat cessare, cur adhuc apparet Angelus ? Et cur feriens apparet ? Quid his molitur C Deus ? Omnis hic apparatus fit, vt oratio extorqueatur, qua posita non amplius diuina dona morantur. Ita Ambr. in Psa. 37. ait. *Si mandauerat Dominus Angelo, vt parceret, quomodo feriebat adhuc Angelus? Nisi quia Dominus, etsi vult ignoscere, vult rogari, & vt rogetur, operatur. Nec vidisset homo Angelum ferientem, nisi Dominus eius oculis Angelum reuelasset.* Itaque Dei D operatio fuit, vt Angelus appareret Dauidi, quo viso procumbens Dauid, & orationi vacans, sine mora, sine dubio obtineret miserationis gratiam. Iam non miror, quod Paulus, gentium doctor, & electionis vas tantum tribuat fidelium orationibus, vt earum quærat erga Deum suffragium. Ad Coloss. 4. ait, *Coloss. 4.* *Ad orationem incumbite vigilantes in ea gratiarum actione, simul etiam pro me orate.* Hæc verba notans Dions Chrysost. orat. 2. de Precatione, ita loquitur. *Chrys.* *Quid ais? tantam nobis audeiam preces tribuunt, vt Deum pro Paulo supplicare audeamus? Quis miles regem pro summo duce audeat supplicare? At nullus dux regi ita charus, & amicus, vt Paulus, Deo. Sed tamen preces tantum nobis afferunt dignitatis, vt diuinum auxilium Paulo implorare non dubitemus.* Quid pro orationis & efficacia, & dignitate amplius potest excogitari ? De orationis nostræ virtute, etiam Paulus, dum in terra ageret, potuisset sperare: Nec minus valet oratio ad depellenda omnia mundi tella, quam ad Dei dona expiscanda; imò quæ ad trahendum hamus est, ad protegendum pro insuperabili asylo valet. Turbæ à Iesu saturatæ surgunt à prandio, vt rapiant Iesum, vt regem faciant: prænouit id Dominus, & cauens ambitionis hæc tella, Ioann. 6. *Fugit iterum in montem ipse solus*; qui fugit in mon- *Ioan. 6.* tem solus, ad orandum se recipit, quasi oratio hæc iacula depellere valeat. Ita Gualtricus Abbas serm. 3. *Gualt.* in Ramis, fatus. *Cum vellent eum rapere, & facere regem, & ipse & refugit, & in solitudinem ad orandum aufugit.* O quam securus degit sub orationis armis ab omnibus mundialibus iaculis.

§. XIX.

Exiguæ, & paruæ dona nostra, pe-
rennem bonorum affluentiam ex Deo acquirunt.

AQuæ poculum Deus petit, vt viuidissimam cœlestis aquæ E venam tribuat; sic exiguis, & paruis donis nostris ingentes comparamus à Deo bonorũ scaturigines. A Sareptana illa vidua petit Elias: *Da mihi pauxillum aquæ in vase vt* 3. Reg. 6. *bibam: & buccellam panis in manu tua.* Parua hæc obtulit felix mulier;

sed audiamus, quid retribuerit Prophetæ. *Viuit Dominus, quia hydria farinæ tuæ non deficiet, & vas olei non minuetur.* Ibi eleganter Eucherius. *Facta est igitur manus vidua perenne torcular & mola iugiter fundens.* Ecce tibi, quid vasculum olei, quid parum farinæ prophetæ Dei exhibitum proferat, quid parturiat; accepit manus mulieris parum olei, parum farinæ, vt porrigat Eliæ, & facta est manus viduæ perenne torcular, facta est mola iugiter fundens. Imprimit Deus paruis munusculis nostris pauperi exhibitis ineffabilem quandam perennitatem, viuidam quandam virtutem, quæ nunquam deficiant. Prouerb. 13. *Sub tempestate festinata minuetur; quæ autem paulatim colligitur manu, multiplicabitur.* Pulchrè Hebraica lectio sonat, ita dicens, *Congregans vsque ad manum multiplicabitur.* In quibus expendo illud, *vsque ad manum*, non quæ vsque ad marsupium, vt ibi incarcerentur, sed quæ solum ad manum perueniunt, semperquæ sunt præ manibus, vt dentur pauperi: hæc non cures quantula sint: nam, vt viuidi fontes, semper de suo crescunt, & multiplicantur. Milia quinque hominum expectabant à Iesu alimoniam; cui solum quinque parui panes erant in penu. Quid plura? *Cum accepisset Iesus panes, &c.* Ioan 6. accepit in manu panes Iesus, & augmento profluo panum cophini replebantur.

Euch.

Prou. 13.

Ioan. 6.

Chryſ. Facit D. Chrysostom. quæstionem, vbi hæc perennis panum scaturigo fiebat, an in Iesu manibus, an in cophinis? Crediderim factam fuisse in ipsis Iesu manibus, quippe in manu porrecta ad donandum Deo, parua munuscula affluentem recipiunt perennitatem. Pulchra in præsenti dat verba Diuus Basil. Seleu. orat. 33. *O quas tunc res vide-*

re fuit! *Panes pariebant panes; & mensa alimento ex temporario differta erant, panes absque rusticano sudore parti, non despicis erumpebant, sed de Domini manu efflorescebant.* Vacat rusticanus sudor, vacat aratrum, vbi extenditur manus pauperi, vbi extenditur manus, vt aliquid Deo offerat: hæc manus efficitur vena iugiter fundens; in hac manu paruulum munusculum nobilitatem acquirit pariendi, qua sese in immensum multiplicat. Promissum erat Abrahæ seni à Deo filiorum examen, quod de numero, posset, cum stellis contendere. Ait enim Dominus, Genes. 15. *Suspice cælum, & numera stellas, si potes, Et dixit ei, sic erit semen tuum.* Factus est igitur Abraham in senectute pater Isaaci, senilibus vlnis portabat promissionis filium, lætabatur de iuuene floreſcenti, & ecce tibi cap. 22. ait Abrahamo Dominus. *Tolle filium tuum vnigenitum, quem diligis Isaac, & vade in terram visionis, atque ibi offeres eum in holocaustum.* Proh Deus immortalis! Hæccine est illa promissio de multitudine filiorum? Nonne Isaac est in quo filiorum fundantur examina, quæ exortu nouo quotidie repleant mundum? Cur ergo Isaac iubetur offerri in holocaustum, nonne sic peribit promissio? Nonne sic viuida parturitionis vena prorsus exsiccabitur? Absit: imò tunc maxime indefectibilis generationum vena astruitur, cum Isaac offertur Deo, tunc firmius fundatur promissio de multiplicatione filiorum, quandoquidem grande omne augmentum perennitatem accipit in rebus, quæ Deo Optimo, & Maxime offeruntur. Nouerat hoc sanctus senex Abraham, qui nunc primum legitur vocasse Isaacum filium, & pau-

Gen. 22 paucis verbis bis illum filium vocat, *Dixit Isaac patri suo: Pater mi. At ille respondit: Quid vis fili? Ecce, inquit, ignis, & ligna, ubi est victima holocausti? Dixit autem Abraham: Dominus providebit sibi victimam holocausti, fili mi.* Ecce tibi, quam paucis verbis interpositis oblaturus Isaac Deo, bis illum filium nominat; duplicat sane tunc filij vocabulum, quasi de oblatione filij, multiplicationem filiorum certius speret. Ita Diu. Ambros. in Cat. Lyppom. fatur. *Vocare filium frequenter non timet, ita erat intentionis soliditate fundatus, & hoc sibi in perenne mansurum iudicauit filium, si eum immolaret Deo.* Habent hoc quæcumque. Deo offeruntur, vt inde perennitatem acquirant, adeò vt tunc maximè offendas Deum si munus ei offeras, cui augmentum repugnet. Vniuersa bona de Amalec decreuerat Dominus, vt perirent: Saul autem 1. Reg. 15. vt expugnauit Amalec, pinguiora pecora reseruari iussit, vt Domino offerret; sic enim ait. *Pepercit populus melioribus ouibus, & armentis, vt immolarentur Domino.* Quo facto iram Dei sibi acquisiuit, & amissionem regni; sed miraberis, quod tantam Dei iram meruerit Saul, solum quia Amalecitarum pecora Deo offerebat. Vnde tam grandis hæc culpa? Sane, qui Deo offerebat munera perditioni destinata, quibus nullum augmentum poterat euenire, sed ruina, sed perditio, non cogitabat Deo oblata munera posse gloriam perennitatis, iugisque affluentiæ accipere, sed sicut alia funditus interire: quo sibi ingentem Dei iram acquisiuit. Sic Samuel Sauli dixit apud Iosephum libro 6. antiq. cap. 7. *Quibus oculis putas Deum inspectorum sacrificium ex rebus perditioni destinatis; nisi for-*

Ambr.

Ioseph.

A *tè idem esse putas perire, & immolare Deo? Quapropter expectabis amissionem Regni.* Sic offendit, qui in Deo oblatis, profluum non sperat augmentum, quo semper durent, & se multiplicent.

§. XX.

B *Cui semel benefecit Deus, iam quasi ex consuetudine semper benefacit.*

RVrsus nota illam consequentiam; si scires domum Dei petere, & daret; quasi manus Dei semel aliquid donantes, iam indè assuetæ semper sic iliter dabunt.

C Post creatum hominem Genes. 2. dicit textus; quòd *Tulit eum Dominus, & posuit in paradiso voluptatis.* Hoc notantes antiqui Patres, cum postea audiunt Enoch, & Eliam à Deo fuisse sublatos, similiter putant positos esse in paradiso voluptatis; manus enim Dei semel ibi constituentes hominem, cum illis non diuerterent alio. Pulchrè Diuus Ire- Ireneus.

D næus libro 5. fatur. *Et plantauit Dominus in Eden paradisum contra orientem, & posuit ibi hominem. Quapropter dicunt presbyteri, qui sunt Apostolorum discipuli eos, qui iram lati, illuc translatos esse. Assueta enim erant in Adam manus Dei basilare suum plasma, & ponere ibi ipse volentem.* Inde est, quod volens Deus interseuientem iram, multa beneficia bus donare, post effossas veri temporis, & delitias, & diuitias, paratim mediate effundere mortale diluuium; vt vel sic manus assuetæ effundere terræ fructus, & dare mortalibus beneficia; etiam inter effundendum diluuium, quasi non possint, non alia etiam beneficia

Ambr. elargiri. Imitatus D. Ambrosio. libro de Noè cap. 4. inquit. *Simul ve nam temporis, ratio promittit, quod etiam tardius adnuatur, tam præcedentibus causis beneficiorum suorum.* Etenim vbi præcedebant tot beneficia à diuinis manibus exhibita, quasi non porrigant non tapi diuinæ manus ad alia præstanda. An Deus ignobilior est homine? Absit. Sed & Dauid toties ad mortem petitus, hostem suum dormientem posset lancea transfigere, sed illi parcens arrepta solum lancea, & aquæ vase, aufugit, nesciens mortem inferre illi, quem semel à morte, & infamia occiso Goliathe liberarat. Sic Diu. Athanas. in vita Antonij, ait. *Victor ille Goliathis se in fugam dedit, non de vindicta inimici cogitans, sed nolens contra eum, quem beneficio affecerat, gladium mouere.* Sic manus etiam humanæ se se assuescũt beneficijs præstandis vt cui semel benefecerint, nesciant iam non benefacere, imo semper quasi ex consuetudine benefaciant. An non idem sperandum à Deo? Equidem sapienter Tertullianus libro de carnis resurr. vt ingens resurrectionis beneficium persuadeat illud suggerit Ioelis 2. quo dicit; *Effunda de spiritu meo in omnem carnem*, quasi ex eo, quod semel Dei spiritus affectus sit erga carnem, iam inde carnis illustrationem, & resurrectionem præsagit. *Quoniam*, inquit, *Deo magis congruit in salutem redigere, quod reprobauit interdum, quam in perditionem dedere, quod etiam approbauit.* Solet enim Deus sæpe collapsa, & collisa redintegrare, à malo auertere in bonum manus, at quæ semel beneficijs præstandis manus incubuere, sic se se assuescunt, vt quasi ex consuetudine solum nouerint beneficia præstare. Nec is est Deus, A quem beneficia ab illo profecta vel ex hauriant, vel laxent. Quis dicat dona, quæ in prima orbis conditione congessit, vt homini præstaret? Fecit cœlum, & terram, & mare addidit cœlestia omnia luminaria, insuper tot animantium genera, tot fructus arborum, tot camporum segetes, tot auri, gemmarumque thesauros, omnia hęc vni homini fabricauit. Quid plura? Post orbem homini conditum, post cœlestia omnia homini dicata, adhuc studet muneribus ampliandis, & quasi nihil fecerit, nouum hortum delitiarum omnium plenum meditatur. *Tulitque Deus hominem & posuit illum in paradiso voluptatis.* Gen. 2. Basil. Pro quo eleganter Diuus Basilius Seleu. orat. 2. ait. *Velut parturiens magnificentia sua munera; & habere clausum penes se thesaurum impotens non est contentus prioribus, neque rebus ante dilargitis sua munera circumscribit; neque donatoris desiderium vniuersa terra, & concessum mare satiauit: sed extructum manu sua paradisum, delitiosam sedem dilecto concessit.* Quo plura donat Dominus, eo magis properant ad alia, & alia donanda, munificentissimæ illius manus: adeò vt indedies furoris, & iudicij moras faciat, quod iudicis manus nesciant ad virgam ire, dum donis exhibendis occupantur. Pulchrè D. Iustinus Mart. Dialogo aduersus Iudæos, meminit Eliæ ad Deum querelas, & Deum à supplicio impiorum abstinentem, quia ait, 3. Reg. 19. *Reliqui mihi septem millia virorum, qui non curuauerunt genua Baal.* Hæc, inquam, verba tractans Iustinus: sic in rem nostram fatur. Iustin. *Quẽadmodum igitur propter tũc septẽ millia illa virorũ non sumpsit tunc supplicium Deus, sic etiam his temporibus nondum indictum profert, quod sciat,*

3. Reg. 19.

sciat, quotidie nonnullos in suo nomine informari, qui etiam dona & munera percipiunt, pro sua quisque dignitate. Alius enim sapientiæ spiritum accipit, alius roboris, &c. Quibus expendenda est maximè ratio, ob quam dicat iudicij diem dilatari, nimirum quia quotidie sint *qui dona, & munera percipiunt;* & diuinæ manus assuetæ benefacere præcurrentes ad dona præstanda, dum horum se offert occasio, minime ad virgam, & flagellum leuantur.

§. XXI.

Sola Dei dona vitam undequaque inferunt; hominum autem dona non nisi è mortis vena prosiliunt.

DAret, ait Dominus, aquam viuam: & quid à Deo non viuidum existeret? Equidem vnus Deus è vitæ venis nouit sua educere beneficia, homines autem nihil præstant, nisi è mortis exhibitum faucibus. Stat in primis Herodes, qui vt puellam saltantem muneraret, iussit illi afferri caput Ioannis, id quod vehementer pungens D. Ambrosius lib. de Nabuthe, cap. 5. ait. *Dives erat, qui sibi ad mẽsam caput Prophetæ pauperis iussit afferri; & aliud, unde saltatrici præmiũ solueret, non inuenerat, nisi vt pauperem iuberet occidi.* Ecce quas venas terræ fodiat mundus, vt suas congerat diuitias. Quas venas? Venas pauperum fodit, & de solo sanguine nouit habere, quæ præstet munera. Pulchrè Ecclesiasticus c. 14. ait. *Hoc est testamentum mundi, morte morietur:* & bene omnia dona mundi sunt ex testamento, quæ nesciunt habere firmitatem, nisi de morte. Nil nouit dare mundus, quod non spiret mortem. Ioan. 19. clamabant Ierosolymitani Principes aduersum Iesum, dicentes: *Nos habemus legem, & secundum hanc legem debet mori.* Quæ verba eleganter aptat cuilibet creaturæ D. Antonius de Padua aduersus singulos cultores suos. Ecce tibi ò pulchritudo hominẽ, qui diu, noctuque, æstu, & gelu, tuis aris astitit, pro te omnia bona consumpsit, quid huic dabis? Respondet pulchritudo, Nos habemus legem, & secundum hanc legem debet, mori. Ad diuitias appello. Quid dabitis ò diuitiæ homini, qui se se vobis totum impendit? dicunt illico diuitiæ, nos legem habemus, & secundum hanc legem debet mori. Quid plura? Nulla est creatura, quæ similem legem mortis non ferat in hominem. Vnus Iesus Deus Opt. Max. vitam spirat homini. Nil à Iesu non spirans vitam. Threnorum 3. *Spiritus oris nostri Christus dominus, captus est in peccatis nostris; cui diximus in gentibus, sub vmbra tua viuemus.* Quid non vinificans hominem in Iesu, quando & eius vmbra vitam dedit mundo? Ità D. Paschas. l. 4. in Thr. ait. *Quid igitur putas, quantum nobis aperta conferre poterit, claritas eius virtutis, & sol iustitiæ cum refulserit, si tantum cõtulit humilitas carnis, & exinanitio diuina maiestatis?* Quantũ de Deo habes, tantũ habes de vitâ; vita est quæ Deum designat, siue ipsa diuinitatis claritas, siue vmbra vitã spirãt. vt bene fatetur Ioan. 1. quod omne, *quod factum est, in ipso vita erat.* Oriente corporali sole, omnia mundialia reuiuiscunt, ita tamen, vt cadentibus vmbris, quasi iterum emorientur, nigreque se colligant in sepulchro. Non sic de sole iustitiæ, cuius luce viuis, cuius vmbra etiam viuis.

Ecclesiast. 14.

Ioan. 19.

Thr. 3.

Paschas.

Ioan. 1.

viuis. Vtinam vel vmbra tanganis A Iesu, & in ipsius mortis faucibus aurias potieris vitæ. De Iona in mare iactato, a pisce deuotato dicitur, cap. 2. *Erat Ionas in ventre piscis tribus diebus, & tribus noctibus.* Ecce hominem in faucibus, imo in ventre bellulæ viuentem, quis ibi potuit spirare vitam? Vmbra Iesu; vbi enim dicit tribus diebus, & tribus noctibus, iam ibi erat vmbra B Iesus quiescens in corde terræ totidem dies. Accipite D. Hilarium Hilar. can. 16. in Matth. sic dicentem. *Post triduum viuus emissus Ionas, non retentus a monstruo, non cibi conditione confectus, sed contra humani corporis naturam integer, & illæsus in auras superas virtute dominica præfigurationis euasit.* Expende illud: *virtute dominicæ præfigurationis.* Non enim Ionas secum C Iesum habebat, sed præstabat figuram, sed referebat vmbram, quæ valuit ipsum in ventre piscis viuum seruare.

Text. Dixit ei mulier. Domine, neque in quo haurias habes, & puteus altus est: vnde ergo habes aquam viuam? Nunquid tu maiores patre nostro Iacob, qui dedit nobis puteum, & ipse ex eo bibit, & filij eius, & pecora eius? D E

§. XXII.

Suspecta sint dona vitro oblata, & ideo examinanda, ne forsan sub illis damnum lateat: & quòd dona turpent fœminas.

DIscant viri multis notam fœmineam prudentiam, quæ cũ genus sint auidissimum munerum, & nimis promptum ad promissis credendum: tamen sæpe inuenies in sacris voluminibus mulieres viris prudentiores in examinandis vitro oblatis donis. Nonne satis videretur ad trahendam fœminam illud superius dictum, nimirum, *& daret tibi aquam viuam*? Vbi dona præmittuntur, quis fœminam iam captam non credat? Sed sanè de sapientiæ incarnatæ colloquio hanc ebiberat iam Samaritana prudentiam, qua de promissis dubitat, & accuratè examinat eorum qualitatem, & possibilitatem. In his prima fœminarum fax Maria, vbi de filio Dei accipiendo nuntium accepit, statim donum examinans addubitat: *Quomodo fiet istud?* Quod rectè notat D. Gregor. Taumar. serm. 1. dicens. *Neque prius sanctissima virgo donum admisit, quam quis illud mitteret, & quodnam donum esset, ac quis ferret, addidicisset. Quæ dum secum velut anceps loqueretur, ait ad Angelum: Vnde sic nobis benedictionem apportasti? Ex cuiusuis thesauris verbi margarita nobis emissa est? Vnde nobis promissum materiam parauit?* Maxima sanè prudentia est, quæ non capitur splendenti donorum vultu: quæ nouit oblata dona cauere, & examinare. Antiquitus hæc erat virtus fœminis, cum in Luc 1. Gregor. Tau. Eua originali indita; vt enim muliebre

libere genus ad dona propensius est, sic sanctæ mulieres hoc donorum cauto examine floruerunt præ viris. Ecce tibi Eua primæuo sanctitatis splendore imbuta, non statim adducta fuit, vt fructum comederet, sed serpenti suggerenti esum præceptum diuinum opponit, Genes. 3. *Præcepit nobis Deus, ne comederemus*. Verum Adamus nihil tale obiecit, nec dum meminit, sed viso vxoris dono statim in escam ruit: *Deditque viro suo, & comedit*. Nihil examinas Adam? Nihil caues in dono? Non quæris, vnde fructus decerptus sit? Non recolis præceptū? Anast. Nihil tale fecit, sed viso dono contuitu comedit. Hinc meritò Anast. Synaita in Exaemeron c. 10. fatur. *Virilior Eua apparuit in transgressione mandati. Ipsa enim, & sola resistis serpenti, & cum quadam obiectione, & contentione (calliditate superata) comedit ex ligno. Adam autem cum nihil omnino pugnasset, aut contraxisset, fructus fuit particeps data a muliere*. Nihil in dono timuit, nihil cauit, nihil examinauit, vel hinc vxore sua infirmior, & imprudentior. Nec miror, quod fœminæ sibi plus caueant à munetibus accipiendis, quando in fœmina, vel donatij vmbra turpitudinem halat. Video Cantic. 6. Cant. 6. Angelos mirabundos de speciosa, & inculpabili gressu Sponsæ, aiunt enim: *Quam pulchri sunt gressus tui, incalceamentis, filia principis!* Sed cur tam mirabilis, tam noua accidit Angelis pulchritudo, & speciositas sponsæ in calceamentis? Fallor, nisi insinuetur aliquid de amatorijs donarijs, quæ in ambitione calceamentorum effundi solebat. Id quod mihi indigitat lectio LXX. Vaticana, iuxta quam non filia principis dicitur, sed *filia sponsi Adami*. Mirantur ergo Angeli, & plurimum miran tur fœlicitatem diuinæ sponsæ, cui A dilecti sui donaria pulchritudinem, & speciositatem afferunt, quando amatorum mundialium donaria, vel donatiorum vmbra fœminas omnes fœdant, maculant. In hanc me coniecit mentem Clemens Alexandr. libro 2. Pædag. capit. 11. fatus. *In calceamentis quoque superba, arrogantesque fœmina magnam ostendunt mollitiem. Verè ergo turpia sunt illa sandalia; in quibus sunt aurea veluti donaria*. Expende illud, *in quibus sunt aurea veluti donaria*. Non enim donaria solum, sed veluti donaria; sed donariorum suspicio, & vmbra honestæ fœminæ turpitudinem, & maculam faciunt. Nullum honestatis testimonium est, quod non vincatur vel à solo filo accepto ex homine. De Ægyptia illa dicitur Genes. 39. Gen. 39. *In argumentum ergo fidei retentum pallium (Iosephi) ostendit marito reuertenti domum, & ait; Ingressus est ad me seruus Hebræus quem adduxisti, vt illuderet mihi; cumque audisset me clamare, reliquit pallium, quod tenebam, & fugit foras. His auditis Dominus, & nimium credulus verbis coniugis iratus est valde, tradiditque Iosephum in carcerem*. Cuius quæstionem facit, quod maritus dicatur nimis credulus verbis vxoris cur nimis credulus est? Credit proculdubio vxori aduersus seruum, credit vxori, vsque tunc sibi maximè probatæ, credit insuper vxori pallium ipsum serui præ manibus habenti, & pro se ostentanti. Is nimis credulus est, qui tantæ vxori, tam probatæ, pallium præferenti serui credit? Vtique nimis credulus est, & barbarissimus iudex, quando non pallium, sed filum à viro acceptum in fœminæ manibus inuentum, vniuersa alia testimonia honestatis infamat. Quid fœminam excu-

set, cuius in manibus viri pallium A
Basil. clamat? Præclarè aiebat D. Basil. Seleu. orat. 8. *O inexpectatam maledictiam! O infamiam barbaricam! Cum pallij, quo manus accusemur, fœtentia, lingua accusanti credimur: & in carcere Ioseph habetur.* Adeò omnia pudicitiæ testimonia sunt, vbi de manu fœminę loquitur iuuenis pallium. Ineuitabiliter accusat pudicitiam quidquid ex viris accipiunt fœminæ in manibus. Quid acceptum munusculum non clamaret in fęminę manu, quando vel raptum pallium sic clamat? Insana est, quæ donarijs inhians, vel virorum pallia deprædatur, & nihilominus cupit de honestate prædicari. Non enim impudicitia est, quæ difficile à fœminis auertitur, sed auaritia, cupiditasque munerum. Insignis
Apoc. 17. illa meretrix, Apocalyps. 17. *Habens poculum aureum in manu sua plenum abominatione, & immunditia fornicationis eius.* Itaque in poculo erant luxuriæ vniuersę voluptates; cur voluptatum poculum aureum fit; sanè in fœminæ manu non duraret luxuria, nisi illi immixtum esset aurum. Quam cito fęmina fastidiret inanes voluptates, quas ne vnquam fastidiat, sed quotidie plus sitiat, plus appetat, intermiscetur lasciuiæ aurum. Pulchrè D. Ambro-
Ambr. sio. in Psalm. 1. *Calicem auri Babylonis excogitauit, vt quicumque biberint plus sitirent, & quia potus placere non poterat, auri precio illiceret adhibendum.* Proh æstum diaboli! nouit voluptates diu placere non posse, nouit luxuriam fastidiri posse à fęminis, ideo immiscuit aurum, vt finis peccati in fęmina fieret immortalis.

§. XXIII.

Omnes sex Patriarchæ vilescunt ad Christi Iesu comparationem.

IAm Patriarcharum facinora vilescebant mulieri, quæ vel odorabatur Christi latentem virtutem. Ecce enim ait, nunquid tu maior patre nostro Iacob? Nonne magnus Moyses? Nonne magnus Elias? sed vbi cum Iesu apparent in Thabor, cęlum intonat. Pater clamat, Prophetæ aufugiunt, nec amplius sustinent
Ambr. à discipulis aspici. Cur ita? D. Ambros. Psalm. 45. *Vbi gloria Domini resurgentis ostenditur, seruulis splendor abscondituri, Namque ipsos stellarum globos sol exortus obducit. & omnia earum lumina mundano sub sole vanescunt. Quomodo sub æterno sole iustitia, atque illo splendore diuino videri poterant stellæ carnales?* Sanè vilescunt Israelis lumina in præsentia Iesu. & iam prudens Samaritana de Iacobi de maioritate dubitat, vbi (licet à longè) Christi Domini præsagit magnalia: non enim poterant non videri inferiores Patriarchæ, quando superior omnibus Christus irradiat. Abraham missurus seruum ut sponsam afferat filio suo, ait, *Pone manum tuam sub femore meo, &*
G. n. 24. *iura per Deum cæli, &c.* Vbi maximè expendendum est, quod iurantis seruimanus sub femore Abrahami iubeatur poni; cur enim id agitur?
Eucher. Pulchrè de Eucher. libro 2. in Genes. ait. *Nec super femur, sed sub femore manum ponere iubetur, quia ex illo femore descensurus erat, qui homo quidem, sed super omnes homines veniret. Vnde dignum non fuit, vt*

manum

manum ſuper femur poneret, quia nulla caro ſuper illam carnem eſt, quam in redemptionem noſtram ſibi vnigenitus patris vniuit. Quid pulchrius? Meritò non ſuper femore, vnde naſciturus Ieſus erat, ſed ſubter humana manus admittitur, quando ſanctiſſimi quique indexmaximam ſibi gloriam acquirunt, ſi vel requieſcant ſub vmbra illius. Qui ſanctiores illis, qui ſanguine fuſo à mundi tyrannidis reportarunt triumphum? Hos in maxima ſublimitate gloriæ videns Ioannes Apocalipſ. 6 ait, *Vidi ſubtus altare animas interfectorum, &c.* Non in regio throno, ſed ſubtus altare viſuntur, pro ſumma enim gloria eſt illis, quod ſubijciũtur Chriſto, quod ſub illo altari ſint, in quo eſt Ieſus victima. D. Auguſt. ſerm. 10. de ſanctis. *Quid reuerentius? Quid honorabilius dici poteſt, quam ſub illa ara requieſcere, in qua Deo ſacrificium celebratur, in qua offeruntur hoſtiæ!* Hic eſt ſupremus ſanctiſſimorum hominum honos, hæc eſt ſumma veterum Prophetarum dignitas, quod Ieſu ſeruiant; illique acceptas referant, quaſcunque in ſe fuerint experti virtutes. Sic canit Dauid Pſalm. 43 *Nec enim in gladio ſuo poſſederunt terram, & brachium eorum non ſaluauit eos. Sed dextera tua, & brachium tuum, & illuminatio vultus tui.* Non ſibi, ſed auxiliatori Chriſto omnia referebant Patres veteres, vt ſic vincere poſſent. *Ipſi*, ait Ambroſ. in Pſal. 43. *Moyſes ipſi Aaron, ipſi etiam patres ſacraban. vniuerſa, quæ geſſerant, vt de hoſtibus triumpharent.* Quidquid enim expectabile faciebant vniuerſi magnates Iſraelitæ, non à ſe, ſed à ſuperiori Chriſti virtute inter eos latitante, faciebant. Quod adumbratum eſt Geneſ. 25. vbi natiuitatem Iacobi memorans, textus ait; *Alter egrediens plantam fratris tenebat manu.* Itaque manus præmittitur capite adhuc in vero latente, ſed manus præmiſſa de virtute latentis capitis pendebat, & ſupplantabat fratrem. Quid veteres Patriarchæ ad Chriſtum? Puto quod manus ad caput. Nondum caput viſebatur, adhuc Chriſtus latebat, & iam manus, iam Prophetæ mirabantur in terra, ſed ſane non de ſua, ſed de virtute capitis. Accipite Eucher. libro 2. in Geneſ. fantem. *Dominus Ieſus antequam ex vtero ſecreti ſui ad hominum oculos procederet, qui eſt ſuprema omnia Deus benedictus, præmiſit in Patriarchis, & Prophetis quandam ſui corporis partem, quæ velut manu populum ſuperbe procedentem ſupplantat.* Manus Ieſu fuere omnes veteres, qui de tanto capite roborati mira facinora patrabant. Videre cupis hoc diuiniſſimum caput robur indens manibus? Ecce vbi Exod. 17. *Cum leuaret Moyſes manus, vincebat Iſrael.* tandiu victoria durabat, quandiu manus Moyſes leuabantur; ne ergo Moyſes deficiat manibus, ſuppoſitus eſt lapis, cuius vi Moyſis laſſitudo leuabatur: de quo Lyppomanus in Cat. ait *Petra vera, quæ Moyſi fatigato ſupponitur, Chriſtus eſt. Is noſtra firmitudo, & ſoliditas eſt, quo confortante omnia poſſumus.* Itaque quod non deficiat Moyſis manus, à petra venit, nimirum a Chriſto in omnibus Moyſen confirmante, corroborante. In cuius typo datus eſt Moyſi Ieſus Naue perpetuus, & inſeparabilis comes, qui etiam Moyſi in montẽ aſcendẽti adhæreat, vt pulchrè Origẽ. ho. 1. in Ioſue fatur. *Ieſus verò ſequitur Moyſen in montem, cum quadã adiectione verbi mirabilis, in eo quod dicat quia aſſidebat Moyſi. Quomodo aſſidebat? Non vt ſecundus, non*

Apoc. 6

Auguſt.

Pſ. 43.

Ambr.

Exod. 17.

Lyppo.

Orig.

vt

vt inferior; ſed vt adiutor protegens. Nihil eſſet Moyſis, niſi de Ieſu adiutorio; nihil poſſet manus, niſi de virtute capitis.

Text Reſpondit Ieſus, & dixit ei. Omnis, qui bibit ex aqua hac, ſitiet iterum: qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum. Sed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam.

§. XXIV.

Quidquid carnale eſt, finem habet: ſola diuini ſpiritus dona æternari ſciunt.

QVis potus mundialis ſitim in æteruum aufert? Sanè bene poti iterum ſitiunt, & melius poti tandem moriuntur, & reſurgent æterna corporis cruciandi ſiti. Nihil enim habetur carnale, quod finem non habeat. Famelici Iſraelitæ apud deſertum receperunt coturnicum pluuiam, eodemque die matutino tempore habebant manna, veſpertino autem, coturnices. Quod ſi quæras, cur coturnices veſpere darentur? Id explicat D. Iſidorus in Exod. c. 23. dicens: *Veſpere dantur, quia cuncta, qua carnaliter conceſſa ſunt, finem erant habitura.* Neſciunt carnalia bona ſemper comitari poſſeſſorem ſuum; quem ſaltem moriẽtem deſerent. Verum Spiritus ſancti bona, quæ per Chriſtum dantur, in præſenti ſæculo hominem diſponunt, & præparant ad æternam ſatuitatem, & in diſceſſu eundem comitantur, vt de eorum virtute reſurgat nullo amplius æſtu, nulla ſiti, nulla fame cruciandus. Id in Iſraelitico populo notabat Paulus 1. ad Corinth. 10. aiens, *Bibebant de ſpiritali conſequente eos petra: petra autem erat Chriſtus.* Itaque Spiritus ſancti dona per Chriſtum exhibita, nullibi ſtagnantur, cum manentibus manẽt, cum euntibus eunt, nec in vllo diſceſſu eorum deſideratur efficacia. Prædictum locum explicans D. Ambroſius in Pſalm. 39. dixit, Petra erat Chriſtus. *Petra eo quod ſitientes ſequatur, confirmet labentes, ne ſitientibus aqua deſit, labentibus firmamentum.* Bibe o Chriſtiane de ſpirituali gratiarum abyſſu, & habes, qui te diſcedentem è ſæculo fons ſequatur, vt in ventura vita, nullius indigentiæ materiam habeas. Neſciunt petire, quæ de Spiritus ſancti fontibus manant. Ieſus, qui in prætorio, qui in cruce rumpi potuit, in ſepulchro clauſus corrumpi non potuit; ait enim: *Non dabis ſanctum tuum videre corruptionem.* Cur qui viuus tot ſciſſuras ſuæ carnis, tot ruptiones ſuſtinuit, mortuus refugit corruptionem, & qui amplectitur ſepulchrum, cauit ibi reſolui in cineres? An qui de integro corpore reſurrectionem parauit, non poſſet parare de corrupto? Poſſet, ſed non erat diſſoluenda caro illa, quæ Spiritus ſancti virtute in Mariæ vtero fuit coalita. Sic D. Thomas opuſculo 2. cap. 234. aiens, *Corpus Chriſti materiam ſumpſit de natura hominis, ſed formatio eius non fuit virtute humana, ſed virtute Spiritus ſancti, & ideo propter ſubſtantiam materiæ, ſubterraneum locum, qui corpori-*

1. Cor. 10

Ambr.

Pſal. 15.

D. Tho.

Iſidor.

poribus mortuis deputari solet, voluit A
pati. Sed dissolutionem corporis per Spi
ritum sanctum fabricati, pati non vo-
luit. Veretur corruptio Spiritus san-
ctimanus, quæ vita vndequaque
manant, & æternitate, adeò vt, cum
Spiritus sanctus reuelaret Antichri-
stum futurum, eius nomen tacuerit,
sed eius loco numerum ponit Apo-
cal. 13. *Et numerus eius sexcenti sexa-*
ginta sex: meminit numerum nomi- B
nis, & non meminit nomen, ne ab
ore Spiritus sancti aliquam acquire
Iren. rer perennitatem. Ita D. Irenæus li.
5. fatur. *Numerum nominis ostendit,*
nomen autem eius tacuit: quoniam di-
gnum non est praconari ab Spiritu san-
cto. Si enim praconatum ab eo fuisset,
fortassis & in multum permaneret.
Quidquid de Spiritu sancto venit,
quandam speciem æternitatis, & pe C
rennitatis induit. Siccine sunt Sal-
uatoris Iesu fontes, qui de Spiritus
sancti auris perpetuo scaturiant, vi-
tamque propinent: Quidquid in
creaturarum fontibus est, fluxum
est, & mortem inde spirans. Pro quo
merito ab Ieremia cap. 2. vocatur
hic mundus, *terra sitis*, cuius quo
plus epotæ, plus sitiuntur aquæ, &
cum perpetuò voluuntur fluxu om- D
nia creata, non saturæ vitæ, sed fa-
melicæ mortis speciem influunt.
Gillib. Pulchrè Gillibert. Abb. serm. 15. in
Cant. *Terra*, inquit *sitis. Cupiditates*
enim mundanas magis irritat, quam
satiat. In fructuosa est ista plenitudo;
& si quid est fructuus, id fluxum est,
& mutabilitate sua mortis præfert
imaginem. Quomodo, vbi mortis vi-
deis imaginem, odorem vitæ sentire te
reputas? odorem vitæ Christi spirat
vbertas. In solo Christo, in quo ea
inuenitur vbertas, quę non finit siti-
re, inuenitur etiam & spiraculum vi
tæ, quo è paluere homo reuiuiscat.
E

§. XXV.

Christi munus nescit sterilescere, semper proprio fluet augmento.

PEtebat diues ille ad immensi
ardoris refrigerium, in extre-
mo digiti vel guttulam aquæ? nec
petit refrigerium paruum, quando
aqua per Christum data nescit non
fieri fons in eo, cui datur. Macha- *Mac. 1. 8.*
bæorum 2. cap. 8. Nicanoris exer-
citum fudit Iudas interficiens su-
per nouem millia hominum, pro
quo benedicebant Dominum; *qui*
liberauit eos in isto die, misericordiæ
initium stillans. Expende illud, *Stil-*
lans, non fundens misericordiam,
sed stillans, quod guttatim fit, vt
pateat, qualis sit Dei misericor-
dia, cuius solum stillata gutta valet
ardentes furore bellico exercitus
extinguere. Sanè misericordiæ di-
uinæ guttula nescit finiri, sed largis
meatibus se se in dies multiplicat.
Huc respexit D. Ennod. lib. 2. epist. D. Enn.
12. inquiens, *Largis meatibus cæ-*
lestium munerum vnda procurrit:
transeunt haurientis ambitum, quæ à
Christo veniunt fluenta donorum. Se-
la vena est, quæ maciem nescit, & de-
fectus abiurat, tantum cursibus suis
suggerens, quantum meretur pectus
sitientis accipere. Hinc censenda est
gratia Christi, quod nunquam non
fluat, nullibi stagnari nouit, vbi-
cumque superfluit, & omnia rigat
semper de fontis more nouos latti-
ces reparturiens. Supra dicebatur
de Iesu, quod fatigatus ex itinere,
sedebat sic supra fontem. Cur supra
fontem, & non supra puteũ, siquidem à muliere Samaritana puteus
vocatur, cum dixit: *& puteus altus*
est.

est. Puteus erat, sed & in puteo fons erat, hoc est vena viua aquarum, maluit Euangelista fontem meminisse, quando illi Christus assidebat, cuius misericordiæ vel guttula nescit, non fieri fons iugiter fundens.

Ambr. Diuus Ambros. Psalm. 45. *Dominus Iesus sedebat ad puteum: erat autem ibi fons Iacob. Fons ibi est, vbi Christus est. Fons est vt aquæ supereffluant requirentibus: quo & vniuersa carnis, vel flagitia diluantur, vel restinguantur incendia.* Semper misericordiæ diuinæ aquæ supereffluunt, nullo tempore nobilitatem pariendi dimittunt; modo flagitia abstergunt, incendia carnis extingunt, adeo vt absorberi videantur, & statim nouo gurgite ad alios noscuntur ebullire. Quid tale in alijs dijs? Meritò Tertullianus Apollog. 11. irridet Deitatem gentium, vt angustam, quæ ob belli gloriam in primis beauit Martem, ob sapientiam Apollinem, ob eloquentiam Mercurium, &c hisq; iam in superos cooptatis, & cœlitũ sellis occupatis, relicti fuerunt multi alij viri inclyti, qui iam non habebant, vnde crearentur in diuos.

Tertull. Accipe Tertullianum, *Sed vt omittam huius indignationis retractatum: probi & integri, & boni fuerint; quot tamen potiores viros apud inferos reliquistis, aliquem de sapientia Socratem, de iustitia Aristidem, de militia Themistoclem, de sublimitate Alexãdrum de felicitate Polycratem, de copia Crœsum, de eloquentia Demosthenem? Quis ex illis dijs vestris grauior est, & sapientior Catone? Iustior, & militatior Scipione? Quis sublimior Pompeio? Felicior Sylla? Copiosior Crassi? Eloquentior Tullio? Quanto dignius istos deos ille assumendos expectasset, præscius vtique potiorum? Properauit, opinor, & cœlum semel clausit, & nunc vtique melioribus apud inferos mussitantibus erubescit.*

Et quàm dignè erubescere potest diuinitas, cuius gratia adeo angusta est, vt stagnata in primis electis, cogantur reliqui præstantissimi æternum sitire! Non sic veri Dei gratia, quæ, vt vena est, maciem nescens, vt viuidus fons est non exhauritur. Et in primis, & modo, & in fine salit in vitam. De Spiritus sancti effusione in die Pentecostes, ait Ioel 2. *Super seruos meos, & ancillas in diebus illis effundam spiritum meum.* Et cum audio effusionem, non ideo mihi persuadeo, quod venturi post dies illos maneant sitibundi, & sicci; postea enim venit Paulus, & nunc veniunt plurimi, in quibus ijdem spiritus fontes ebulliunt, & in diuorum album cooptantur. Parum dixi, quod plurimi de diuinæ misericordiæ vena viuant in æternum, illud etiam addẽdum putaui, quod & ipsi plena, alijs etiam communicant de superabundantia. Huc spectat illud, *Et fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam*, qui enim ascendunt de hoc Iesu lauacro, omnes gemellis fœtibus sunt, & sterilis non est in eis, quando diuina gratia non fiat in eis stagnum, sed fons, qui extra fluens mille germina parturiri faciat. Hinc præclarè orabat ad Dominum Iudith capite nono primorum beneficiorum memorans: *Subueni quæso te, Domine Deus meus, mihi viduæ. Tu enim fecisti priora, & illa post illa cogitasti. Expende, & post illa cogitasti*, iugis est, & perennis beneficentia diuina, numquam sistit, post vnum beneficium semper pergit ad aliud. Iudith 9.

§. XXVI.

§. XXVI.

Spiritus ſancti gratia per Chriſtum impellit terrena corpora in vitam æternam.

CVm hoc habeat Chriſti gratia, vt ipſa in vitam æternam ſaliat, ſimiliter eos, quos implet, in æternam vitam ſalire facit. Et licet verum ſit, quod corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam: tamen dum cotda humana hac perfundun tur gratia, etiam intra grauedinem corruptionis, inter puluerem mortis experirentur gratiæ impulſus, quibus in vitam efferantun immortalem. Quod eleganter expreſſum eſt ſub aquæ metaphora; etenim, vbi Chriſtus Dominus explicare voluit, quàm facile à mortis faucibus eruendus erat, dixit Matth. 20. *Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum? & baptiſmo, quo ego baptizor, baptizari?* Vbi expendo, quod mortem ſuam baptiſmo comparat, ſeu ſubmerſioni in aqua. Quæ huius rei cauſa? Reſpondit Chryſoſtom. de Petit. filiorum Zebed. fatus. *Propter reſurrectionis facilitatem. Vt enim qui baptizantur, ex aqua multa cum facilitate aſcendunt, ab aquarum natura nihil impediti, ſic & ille cum in mortem deſcendiſſet, multa cum facilitate aſcendit.* Equidem immerſum aquæ pondus facillimè extrahitur, propter aquæ naturam, quæ iuuat: deorſum enim vergens, illud quodammodo impellit, vt aſcendat ſuperius. Sic aqua à Saluatoris fonte procedens, nimirum Spiritus Sancti gratia, quẽ receperit, faciet ſalire, & aſcendere in vitam æternam. Huc reuoco illud Iſaiæ 26. *Viuent mortui tui, interfecti mei reſurgent; expergiſcimini, & laudate, qui habitatis in puluere, quia ros lucis ros tuus.* Quibus aſſentior Procopio docenti ſignificari vniuerſalem omnium reſurrectionem, tam eorum, qui in peccato, quàm qui in gratia defuncti ſunt. Sed nota diſcrimen; de his, qui in peccato mortui ſunt, dicit, *viuent mortui tui*, vbicumque fuerit peccator vitam accipiet, nihil de illis poterit aliud dici, niſi quod viuunt: verum *interfecti mei*, martyres Chriſti, iuſti viri, qui in gratia decedunt, *reſurgent*: reſurgere plus eſt, quam viuere: poteſt enim fieri, vt quis ſic proſtratus iaceat viuus, vt nec vim, nec impulſum admittat, quo ſurgat ab humo. Sic impij vitam accipiẽt, qua iaceant miſerè: iuſti autem non ſic, ſed reſurgent, hoc eſt è medio mortis puluere impellentur, vt ſurſum ſurgant, & aſcendant in ſublimia, vbi æternùm vinant. Sed ſcire cupis, hanc è puluere in ſublimia aſcenſionem, vnde acquirant iuſti? Iam ſtat Iſaias, fatus *quia ros lucis, ros tuus*, quia diuinæ gratiæ fluxus inſtar roris lucidi, ſiue cryſtallinæ aquæ procedens in ſublime aſcendere facit, & ſupernatare quos perfundit. Habent hoc aquarum ſcaturigines, vt ſurſum impellant, & ligna, & lapillos; ſic Chriſti ſcaturigines interfectos ſuos in ſublimia facit ſalire. Cum rapiendus eſſet Elias 4. Reg. 2 ibat cum Eliſæo loquens, & ventum eſt ad ripas Iordanis. *Tuliique Elias pallium ſuum, & inuoluit illud, & percuſſit aquas, quæ diuiſæ ſunt in vtramque partem, & tranſierũt ambo per ſiccum.* Quid plura? *Cum pergerent incedentes, & ſermocinarentur: ecce currus igneus, & equi ignei diuiſerunt vtrumque, & aſcendit Elias per turbinem in cælum.* Sed cur ante hanc aſcenſionem Elias Iordanem tanto miraculo tranſiit? An, vt aſcenderet, & raperetur ſubli-

Matt. 20

Chryſ.

Iſai. 26.

4. Reg. 2.

sublime, contulerunt aliquid Iordanis aquæ? Annuit Orig. in Ioan. ca. 1. inquiens. *Aptior adraptum factus est, postquam ablutus est in Iordane, &c.* Fœlices nos, quos abluit Christi vnda, qui saliente in vitam æternam aqua tingimur, qua proculdubio aptamur, vt facilius saliamus, & ascendamus in immortalem vitam. Orig.

Text. Dicit ad eum mulier: Domine da mihi hanc aquam, vt non sitiam, neque veniam huc haurire. Dicit ei Iesus: Vade, & voca virum tuum, & veni huc.

§. XXVII.

Non alienum est a viro religioso, etiam in temporalibus, iuuare familiares suos, & deuotos.

PVtaretur fœmina tota temporalibus commoditatibus inhians omnino repellenda esse à Christo Domino, qui solam spiritualium bonorum æstimationem venerat persuasurus. Sed tamen dum Samaritana hæc aquam petit, nihil quęrens, nisi temporale commodum, *ne veniam*, ait, *huc haurire*, adhuc accepta est Domino, quam non repellit, imò spe concessionis delinit, dū ait: Voca virum tuum, & veni huc, quasi post viri aduentum daturus, quidquid ipsa petiuerat. Religiosum enim est, quod viri spirituales, etiam in temporalibus faueant deuotis sibi, & amicis. Ecce vobis 4. Reg. 4. diuinissimus vir Elisæus Propheta hospitæ suæ Sunamitidi, sic suam operam promittit. *Nunquid habes negotium, & vis, vt loquar regi, siue Principi militiæ?* Quod eleganter pondérans Theodoretus quæstio. 14. in 4. Reg. ait. *Cuius officij vicem rependens propheta eam rogauit, an esset aliquid, quod vellet dici regi, aut duci exercitus; & cum possit ei diuinum exhibere auxilium, vult eam etiam humanam assequi curationem.* Non enim religiosis patet, paterque religiosorum à se alienum putauit, coram rege agere negotia viduæ familiaris sibi. Quod si in hoc errare nolis, accipe D. Ambros. consilium, qui lib. 1. Offici. cap. 50. sic præceptum de officijs proximo præstandis expendit. *Pulchrum est, vt gratiam tuam, atque officia in societatem humani generis conferas: sed primum illud decorum est, vt quod habes pretiosissimum, hoc est mentem tuam Deo deputes. Cum solueris auctori debitum, licet vt operæ tuæ in beneficentiam, & alimenta hominum conferas, atque opem feras necessitatibus, aut pecuniæ, aut officio, aut etiam quacumque munere.* Sic post Deum proximorum temporalibus necessitatibus possunt viri sancti occurrere, præcipue si rita inescatos eos in salutem animæ impellunt. 4 Reg. 4. Theod. Ambr.

§. XXVIII.

Confessio humilis efficacissimum remedium ad expurgandá peccata.

SCiebat Dominus Samaritanam non habere virum, & tamen ait: *Vade voca virum tuum*, illam ad humilem confessionem peccatorum

tonum adducens. Etenim nil salubrius suggeritur peccatori, quam si confessionem suggeras. Obduratissimum proditorem sic excipit Dominus, Luc. 22. *Iuda, osculo filium hominis tradis?* Cur Domine spurcissimi hominis nomen ore sumis? Cur nominas jam deletum de libro vitæ? Ideo præmittit Iudæ nomen, vt vel unc memoriam confessionis ingerat, qua possit veniam obtineri tanti criminis. Ita D. Cyrill. Hierosol. Catech. 2. inquiens. *Ferme hoc ad ipsum dicit, admonens eum per nominis appellationem (Iudas enim vocatur confessio.) Intellige: accepisti argentum; confitere cito.* Hostis nomen pronuntiat, non quod tanti hostis placeat nomen, sed vt in nominis significatione, memoriam confessionis suggerat, qua sola de tanta fœditate possit exire, & diuino conspectui haud ingratus adesse. Psalm. 95. *Confessio, & pulchritudo in conspectu eius*, quasi de confessione socia nasci possit ea pulchritudo, quæ meritò placeat diuinis obtutibus. Meritò D. Bernard. epistol 103. inquit. *Confessioni iungitur decor, iungitur pulchritudo. Et confessio, & pulchritudo in conspectu eius. Re vera in confessione, ibi pulchritudo, ibi decor. Si peccata sunt, in confessione lauantur. Si bona opera sunt, confessione commendantur.* Spurcissimo cuique, & maculas aufert confessio, & mitam pulchritudinem indit. Quis magis fœtidus, & spurcus, quam adolescens ille prodigus? Substantiam patris dissipauit viuendo luxuriosè: insuper in tantam deuenit miseriam, vt inter porcos agens, cuperet de porcorum saturari cibis. Quis os illud fœtidissimo cibo porcorum squallens sustineat? Interea ad se reuersus, Luc. 15 aiebat. *Pater peccaui in cœlum, & coram te*, *non sum dignus vocari filius tuus*

Luc. 22.

Cyrill.

Psal. 95.

Bern.

Luc. 15

Audiuit Pater, & continuo in occultum filij festinat; *Cecidit super collum eius, & osculatus est eum*, osculatus, abdubium, quin os eius. Deus bone oscula dat eius ori, quod porcorum cibis hærebat; oscula infigis labijs, quæ conspurcatis porcorum siliquis inhiabant? Sed quidquid fœtidus cibus maculabat, iam confessio abluerat: confessio os aureum fecerat, quo Deus ipse suauitari posset. Argute D. Chrysosto. hom. 4 in Luc. ait. *Osculatur os eius, per quod emissa de corde confessio pœnitentiæ exierat, quam pater lætus excepit.* Quid confessione pulchrius, quæ immundum os miseri hominis reddit dignum diuinis osculis? Fœtidus ille latro in peccatorum constitutus supplicio, non audet ad se euocare diuinos oculos, sed prius ad socium dicebat Luc. 23. *Nos quidem iuste, nam digna factis recipimus.* qua confessione præmissa sic afficitur, vt statim nihil dubitans ad Dominum dicat. *Memento mei, dum veneris in regnum tuum.* Ecce ex confessione eum decorem, & pulchritudinem induit, qua non dubitat in regnum posse ascisci. Chrysost. hom. de cruce, & latrone, ait. *Non est ausus dicere: memento mei, nisi confessione peccati sarcinam remisisset.* Cum confitetur, tuberosas peccati molles deponit, quibus premebatur inima. & erecto collo audet sperare sublimia. Quanta est virtus confessionis, quæ vel solum meditata, antequam exhibita nouit etiam cœlestem placare Patrem? Luc. 15. prodigus ille dicebat intra se; *Surgam, & ibo ad Patrem meum, & dicam ei: Pater, peccaui in cœlum, & coram te.* Solum meditatur confessionis verba, & quem judicem poterat timere, audet iam Patrem nominare. Nyssenus in Cant. *Confessionis*

Luc. 23.

Luc. 15.

Chrys.

Nyss.

sionis meditatio placauit ei Patrem. Nõdum confessionem faciebat, sed solum intra se miseriam suam volucbat, & qualiter confiteretur, excogitabat, quòd sufficit, vt è iudice inueniret Patrem.

Text. Respondit mulier: Non habeo virum. Dixit ei Iesus: Bene dixisti; quia non habeo virum: quinq. enim viros habuisti, & nunc quem habes, non est tuus vir. Hoc verè dixisti.

Mal. Sel.

§. XXIX.

Qui ab vno Deo deficit, in multitudinem tyrannorum incidit.

PEccatricis animæ miseram seruitutem Dominus prætendit, dum Samaritanæ miseram conditionem euulgans, ait: *Quinque viros habuisti.* Eu, dolenda sors peccatoris, quot dominis affligitur! Vbi à Deo deficis necessum est in tyrannos venire pene innumeros. Ille apud Luc. c. 14. quinque iugis boum præpeditus, ad dominicum non accedit conuiuiũ; ait enim, *Iuga boum emi quinque, & eo probare illa.* De quo argute Ben. serm. in illud, Ecce nos, inquit. *Quid eum iuga subiisse causamur? Arguamus magis emisse: illud enim stolliditatis est miserãda, istud extremæ dementiæ. Quid ergo miser pro iugo boum distrahis animam tuam, qui iugum Christi suscipiens emere poteras regnum Dei, mercari vitam? Vides excusationem hominis, qui proterea Christum non sequitur, proterea se excusat à nuptijs, quia iuga boum emerit quinque.* Hunc habent egregium mercatum, quicunque suaue, & leue Dei iugum à se excutiunt: dum à iugo rationali abhorrent, in plura iuga incidunt, quæ etiam fortissimis boũ premerent ceruices. Quæsiturus Eliæum pergit Elias, 3. Reg. 19. & tandem inuenit eum. Sed qualem inuenit? Id ponderat textus sacer, inquiens: *Profectus inde Elias reperit Eliseum arantem in duodecim iugis boum. Et ipse in duodecim iugis boum arantibus, vnus erat.* Eu miseria hominis conditio! Vnus homuncio duodecim iugis boum sese premit. Nec aliud accidere potest his, qui suaue Dei iugum à sua ceruice expellunt; necessum est, vt qui à Deo deficiunt, *in multitudinẽ tyrannorum deueniant.* Exodi 32. dum Israel ageret in deserto, coegit Aaronem, vt absente Moyse, sibi vitulum in Deũ effomaret, efformatum sustollunt clamantes, *Hi sunt dij tui Israel.* Quibus id maximè notandum, quod cum solum vnicum vitulum efferant, nihilominus clament, hi sint dij tui, quasi à Deo vero deficientes, non possent non deuenire in multitudinem tyrannorum, & pro excusso Dei iugo, necessario boum iuga quã plurima patiantur. Ab hac sententia stat Chrysost. homil. 5. de pœnit. fatus. *Vnus factus est vitulus, & clamat ingratus populus: Hij dij tui Israel; Hi dij tui vnum respiciens. Quare igitur dij? Sententiam interpretatur, non, quod videtur, indicat sed & Deorum pluralitatem annuntiat.* Expende illud, *sententiam interpretatur*: quippe eo ipso, quod à vero deflectebat, etiamsi vnum idolum ostentabat, iam ibi implicita erat pluralitas Deorum, seu tyrannorum, quàm vt explicet, & interpretetur, ait, hi dij tui, quando

Bern.

Chrys.

necef-

necessum est, quod recessus à Deo A
sic accessus ad multiplices tyrānos.
Act. 10. Præclare D. Petrus Actor. 10. vbi
reptilia, & quadrupedia sibi adesū
è cœlo oblata, respicit, aiebat, *Num quam manducani commune, & immundum.* Erant reptilia illa peccatum imagines, quę rectè vocantur communia, quando nullus est peccator, qui pluribus dominis, & tyOrig. rannis non subdatur. Ita Orig. hom. B
5 in Leuit. ait. *Qui sanctus est solus Dei est & cum nullo ei communio est. Qui autem peccator est, & immundus & multorum est. Multi enim dæmones possident eum. & ideò communis appellatur.* Hæc est misera conditio eorum qui à Deo dederūt quod premantur sub dominorum multitudine, vt videas, quàm asinina sit amentia peccatorum dum suam C
multiplicem seruitutem non vident
Luc. 19. discipuli missi à Domino, Luc. 19. sunt vt sibi afferrent pullum subiugalem. *Soluentibus autem illis pullum dixerunt domini eius.* Vide peccator miseriam tuam in hoc pullo asini, cui non vnus dominus, sed plures domini assistunt, ne soluatur à Christo. Et quidem asinus debuit esse, qui non gemeret sub tam mul- D
tiplici seruitute. Quod eleganter
Athana. ponderat aliter datus Diuus Athanasius sermone in illud. *Profecti in pagum.* Vbi inquit. *Dixerunt domini istius pulli discipulis. Quid soluitis pullum? Nonne si mente præditus esset sufficeret si ei unus dominus assideret. Nunc autem plures sunt eius domini.*

Asinina dementia laboras, si
ab vno domino ad plures E
confugis, multiplicibus premendus iugis.

§. XXX.

Coniugalis castitas continentiam vidualem inducit.

CRediderim à Domino taxatam esse Samaritanæ incontinentiam, tā in nuptijs, quàm extra nuptias: & idcirco ait, quinque viros habuisti, & nunc quem habes, non est tuus vir. Meminit incontinentiam, cuius argumentum erat in muliere, tot fuisse copulatam viris; ex qua sicut ex causa educit vidualem lasciuiam; castitas namque nuptialis facit viduas continenter viuere; Accipite D. Fulgentium epist. 2. ad Gallam capit. 7. sic fan- Fulgen.
tem. *Ad hoc diuina gratia animum tuum coniugali castitate nutriuit: vt quæ dediceras illo uno uiuente, alterum non quærere; disceres ab omni uiro uiduam continere.* Sanè quæ vni viro fidem integram seruauit, illoque contenta fuit, facilius viduitatis continentiam subiuit. Vidualis enim castitas de coniugalis temperantia maximè fulcitur. Mitaberis Iudith pulcherrimam fœminam, castissimam viduam, quæ multis potens diuitijs, ætate florens, pulchertima facie, sic vidua vixit, vt pro miraculo suspiceretur eius castitas. Quid plura? Hæc formosissima vidua, hæc splendens puella se se dat turpissimorum hominum exercitibus, nec vitreo pudicitiæ splendori timet media inter florentes iuuenes, inter principis obsequia, & amores. Sed quo se munivit vidua puella, vt tot pudicitiæ discrimina vinceret; Ait cap. 10. *Induit se uestimentis nuptiarum suæ.* De coniugij pristini penu vestes sumpsit, quibus firmauit pudicitiam vidualem etiam inter confer-
G tissima

Ambr. pissima pericula. Do Ambros. lib. de viduis fantem. *Benè coniugales pugnaturæ resumpsit ornatus, quia monumenta coniugij arma sunt castitatis.* Equidem adeò valet casti connubij temperantia, vt ipsa sufficiat pro vidiuali castitate tutanda: etiam cum illi pericula adsint. Iam hinc discant nuptæ fœminæ ea temperantia connubium agere, quæ illas etiam in viduitatæ poterit confirmare. Quæ temperantia erit, quando præter vnius viri coniugis sui vultus, alios etiam Angelicos, siue oderint, siue vereantur. Quam se vallabat viri sui memoria Vasthi apud Esther cap. 1. In diuitiarum ostentationem fecit Assuerus conuiuium tam principibus, quàm populatibus suis., ad cuius imitationem vxor eius Vasthi fecit conuiuium fœminarum, sed quia inter pocula pudicitia labat, honesta fœmina tunc præcipuè modo quo potuit mariti præsentiam suo infixit animo. Sed qualiter infixit animo? Notate pudicitiæ coniugatæ ingenium. *Vasti quoque Regina fecit conuiuium fœminarum in palatio, vbi Rex Assuerus manere consueuerat.* Notanter factum conuiuium recensentur, vbi Assuerus manere cõsueuerat, vt fœminæ astrueretur castitas, quæ vel de mariti vmbra confirmabatur. Sic honesta fœmina vnius viri sui amabat speciem; sic ad solum suum virum attendebat, vt eius etiam fugeret conspectum, quando non solus erat. Hinc post conuiuium Assuerus iussit eunuchis, *vt introducerent Reginam Vasthi coram Rege, posito super caput eius diademate; vt ostenderet cunctis populis, & Principibus pulchritudinem illius: erat enim pulchra valde, Quæ venit, & ad Regis imperium venire contempsit.* Et Regis, & mariti iussa contemnit, vbi non solius mariti oculis iubebatur placere. Id quod ponderat Diu. Seuerus Sulpitius in lib. 2. historię sacræ, inquiens. *Vasthi vero stulto Rege consultior, pudens virorum oculis spectaculum corporis præbere iussa, abnuit.* Honestatem proculdubio æternant fœminæ, quæ vnius mariti oculis placentes, aliorum virorum, imò & Angelorum expauent præsentiam. Indè censenda est Estheris castitas, quæ cap. 15. ad Assueri perueniens præsentiam, vt vidit è regione coniugem aureis fulgentem vestibus ex animis, & pauida corruit. Illã Rex blandis consolatur verbis pauoris causam quærit. Tunc Esther ait, *Vidi te domine, quasi Angelum Dei, & turbatum est cor meum.* Expẽde pulchram vxoris indolem, quæ dum pro marito vidit Angelum expauet, & corruit exanimata. Non sustinet præ marito honesta coniux videre Angelum, nedum hominem alium. Vnde vxor illa Leuites Iud. 19. tota nocte multorum congressum passa, *recedentibus, tenebris, venit ad ostium domus, vbi manebat dominus suus, & ibi corruit.* Post iniuriam; post vim veniens ad ostium viri interijt, non sustinens viri sui conspectum, quem licet inuita fœdauerat; Non vis illata, sed verecundia ex conspectu offensi viri profecta illam interfecit, ita Diuus Seuerus Sulpit. lib. 1. historiæ fatur. *Illa stupri iniuria & verecundia, viso viro animam efflauit.*

Esth. cap. 1.

Esther. 15.

Iud. 19.

D. Seuer.

Digna quæ castitatis nomen æternaret, quam verecundia iniuriæ in conspectu mariti interfecit.

Text.

Text. Dicit ei mulier. Domine video, quia Propheta es tu. Patres noſtri in monte hoc adorauerunt: & vos dicitis, quia Ieroſolymis eſt locus, vbi adorare oportet.

§. XXXI.

Proprium Hæreticorum ingenium eſt, cum alicuius articuli veritate præmuniuntur, ad alia continuo transuolare.

QVorſum hæc Samaritana? Colloquium erat de viris, quibus copulata fuiſti, ſimul & de illegitimo præſenti toro, id audis, & ſubito quæſtiones de vera adoratione ingeris? Quorſum hæc, Sanè vt colloquium inceptum interrumperet, cuius veritate multum premebatur. Sic veritatis refugæ hæretici, vbi in diſputationibus argumentatrice veritate vrgẽtur, ſubitò alias quæſtiones miſcent, quibus propoſitæ veritatis vim effugiant. Sanè diaboli filij, verè & in hoc patriſſant. Etenim cum Ieſus ageret in Eremo longiſſimum illud ieiunium, quod adeò ſuperabat humanas vires, virtutemque in eo diuinam adeſſe putaret; acceſſit diabolus, & oſtenſis lapidibus, ait: *Si filius Dei es, dic, vt lapides iſti panes fiant.* Quorſum hæc Satana? Iam filius Dei oſtẽdebatur ieiunio, ſi veram diuinitatem noſſe cupis, ſiſte pauliſper, ex-

A pende prodigioſum illud ieiunium, ex quo tam Filium Dei cognoſces, quàm ſi panes faciat ex lapidibus. Verum non veritatem quærebat diabolus, ſed veritatis euidentiſſimum argumentum, nimirum ieiunium, quo premebatur, volebat interrumpere, aliud longè diuerſum miſcẽs. Id expendit Chryſolog. ſermon. 13. Chryſo-
Quid eſt, quod ieiunante Chriſto, deitatis ſigna tota in ſola panis promiſſione perquirit? Et quem Dei filium continua ieiunij ſignificatione præſentit eſſe Dei Filium Dei promiſſione panis deſiderat approbare? ſignum panis petit, vt ieiunij tremendum ſibi refugiat ſignum ſignum panis petit, qui ſignum ieiunij perimit: ſcit. Panem malus ingerit, vt virtutem mutet. Hoc ingenium habent veritatis oſores, plura miſcent, ab hoc in illum ſtatum tranſeunt, omnia infecta relinquunt, ne cogantur veritati aſſentiri in diuerſiſſima ſe ſubito tranſmutant, ne vllis veritatis capiuntur vinculis.

§. XXXII.

Hæreticorum doctrina ex eo falſitatis convincitur, quod non excedit mulierculam, et hominiculum captum. Vbi pulchra de Ieſu doctrina.

ECce vobis totum Samaritani erroris argumentum ab hac fœmina propoſitum. *Patres noſtri in monte hoc adorauerunt: & vos dicitis, quia Ieroſolymis eſt locus.* Et ſanè ea eſt hæreticorum doctrina, quæ non è pulpitis, non è cathedris, ſed in tabernis, & in mulierculorum lauacris plenè, & integrè au-

diatur. Rideres magnitudinem Principis, cuius magnalia rudis, & elinguis homo posset, & numerando consequi, & percensendo numerare. Et non rideas religionis Deificæ doctrinam a Grammaticis, ab vxoratis, a mulierculis plenè, & integrè, & capi, & tractari? De his agés Eccleſiæ magiſter Cant. 7. ait, *Capite nobis vulpeculas parvas*. An Lutherus vulpecula parua? An Calvinus, & ſimiles alij vulpeculæ, & paruæ? Cur non potius magni Elephantes? Rectè D. Iuſtus Orgilit. ibi. *Quis vulpes parvulas dicit, quia nihil magni ſecundum rectum fidem intelligendo continent; omne enim, quod ſapiunt, exhibent*. Nemo non amens credat cœleſtem doctrinam hauriri, imò exhauriri ab illiteratis omnino hominibus, a mulierculis, à ſutoribus. Nec vnquam mirari deſino, cum audio Principes viros, & alioquin in humana politia ſapientes, ſic cæcutire ad diuina, vt eam probent, religionem, cuius commentaria, & ſcholia, & lucubrationes æquè in macellis, ac in pulpitis explicentur. Pulchrè D. Hieronim. epiſtol. ad Paul. circa medium, ait: *Quod medicorum eſt promittunt medici; tractant fabrilia fabri, ſola ſcripturæ ars eſt, quam ſibi paſſim omnes vendicant. Hanc garrula anus, hanc delirus ſenex, hanc ſophiſta verboſus, hanc vniverſi præſumunt, lacerant, docent, antequam diſcant. Alij adducto ſupercilio, grandia verba trutinantes inter mulierculas de ſacris literis philoſophantur. Alij diſcunt a fœminis, &c.* Quis non rideat has Theologiæ interpretes? Quis non irrideat naſutis alioquin viris, qui tales venerantur, & ſuſpiciunt religionis ſuæ Prophetas? Irridebat D. Cyrill. Alexand. lib. 6. de ſeruit. & charit. in Deum, vaniſſimos Gentiles, qui de occinio, & garritu auium ſuam religionem ebibebant, dignos templis fatebatur Deos: *A quibus ad nos præclari Prophetæ legantur, arguta cornix, perpes accipiter, & cætera aues, dignos ſcilicet talibus dij legant Prophetas. Vos felices, ac beatos, qui tales Deorum interpretes nactis ſitis*. Nihil feliciores ſunt nuperi hæretici, quorum religio, cum fere tota conſiſtat in vocibus conſtruendis, vt a fœmina, ſic tota a Pſitaco capi poteſt. Quam aliter diuina, & verè religionis ſapientia, in cuius comparatione omnia Philoſophorum lumina ſunt tenebræ. Cantic. 1. ait ſponſa: *Meliora ſunt vbera tua vino*. in vino flauenti omnes prophanæ diſciplinæ deſignantur, in vberibus doctrina cœleſtis, quæ adhuc infantibus communicatur, non quæ perfectis iam magiſtris offertur, & hæc longiſſimè ſuperat mundialium ſapientium ſcientias. Sic Diuus Gregorius Nyſſenus in Canti. homil. 1. fatur: *Eſt lac nutrimentum infantiæ, vinum datur fruendum perfectioribus; ſed tamen, quod eſt perfectum in externa ſapientia, minus eſt, quam diuini verbi infantilis doctrina*. Habent mundiales ſapientes, quo refocillare poſſint humanam mentem, non quo implere. Sic apud Iudith capit. 7. dicitur de Bethulia, cum ab Holopherne premebatur. *Erant autem non longè à muris fontes, ex quibus furtim videbantur hauire aquam ad refocillandum potius, quam ad potandum*. Vbi anguſtias ſapientiæ mundialis meditatus Gotfridus Tilmanus in allegorijs, ait; *Erant non longè a muris fontes, dogmata philoſophorum, qui ſcientiæ, & honeſtatis aliquod conferunt ſolatium. Ex quibus videbantur hauire aquam ad refocillandum potius, quam ad potandum. Nota, furtim, & ad refocillandum.*

Cant. 7. — Hieron. — D. Iuſt. — Cant. 4. — Gregor. Nyſs. — Iudith. 7. — Tilmal. — Cyr. Alexand.

Imm. Datur equidem externa sapiē- A tia, quæ refocillare, non quæ satiare posset. Sunt omnes disciplinæ sapientum fontes ad refocillandum, fontes inquam, non absimiles Siloæ fontibus, qui vadunt cum silentio. Sola Christiana, & Catholica Theologia pleno currit amne ad satiandas, & implendas mentes fidelium. Huius Vox aquarum multarum, quæ vniuersum intonat orbem. B Ioann. 1. *Ego vox clamantis in deserto.* Notanter dixit, *clamantis*: nulli enim clamor tributus est, nisi Christianæ legi. Vbi Theophyl. ait: *Omnes, qui sub lege erant submisse, & humiliter ferebant, vtpote qui nondum peruenerant ad tempus Euangelice veritatis Christus autem cum sit veritas ipsa, & annunciet nobis omnia quæ patris, clamans est. Ideo Ioannes ait: Ego sum vox verbi clamantis.* Expendo vnde signet clamorem Christianæ veritatis; nimirum ex eo, quod nuntiet omnia, quæ Patris: non ex eo; quod patricas, siue Græcanicæ, siue Hebraicæ scripturæ notas tritinet. Hoc dixerim propter numerosos Septentrionis Mystas, qui de lectione Græca, siue Hebraica fatuti, prorsus ieiuni, & inanes Theologicarum disputationum de Deo trino, & vno de incarnatione, de vitijs, & virtutibus humanorum actuum, de veritatis inuentione glotiantur. Ille veritatis magister est, qui è pulpitis, è cathedris potest enunciare omnia, quæ sunt patris; hoc non potest Christus Angelicus, nec germanicus, sed solus Christus Romanus, de sub cuius aris quotidie effluunt doctrinarum flumina, quæ replent orbem terrarum. Vide e interpretum Catholicorum scholas, Thomistas, Scotistas, Societatis Iesu Magistros apud quos quidquid de Deo, de Angelo, de homine excogitari potest, ... commentarijs explicantur, dum hæretici magistri paucula Grammaticæ vocabula mandunt. Exc di 17. *Dixit Moyses ad Iosue. Elige viros, & egressus pugna contra Amalech.* Vbi enim electi viri, & ad bella doctissimi instituendi erant, non Moyses, nec vlla alia lex id potuisset, quod vni Iesu vero reseruatum erat. Pulchrè Orig. hom. 1. in Iosue inquit, *In hoc primum nomen discimus Iesu vbi enim primo videmus ducem exercitus non cui Moyses minuxerit principatum, sed cui cesserit principatum. Non potest Moyses eligere viros potentes. Tu inquit, elige tibi viros potentes.* Nulli sectæ dati sunt viri potentes electi; Solus Catholicus Iesus hos viros habet, viros è millibus electos, virtute probatos, & doctrina, & ad bella doctissimos. Cæcum vult esse, qui ab his viris, qui omnia, quæ sunt Dei, annuntiant, veritatem non quærit, & credit illam inuentam esse ab his, qui nihil de Deo sciunt, aut si quid sciunt, fœminarum captum non superat. Fac potestate super omnes vocem Iesu poteris cognoscere. Cant. 5. *Vox dilecti mei pulsantis, aperi mihi soror mea.* Expende illud, *vox pulsantis*, non in Iesu vox sola, sed vox iuncta manibus, dum vox sonat, manus mouet, & penetrat intimum animæ. Gillibert. Abb. Gillib. sermon. 42 in Cant. ait: *Vox, inquit, dilecti pulsantis. Qua talis vox, qualis Iesu? Numquid Philosophorum? Numquid hæreticorum? Num legis? Num Prophetarum? Valida vox eius est; stultam fecit huius mundi sapientiam Lex & Prophetæ nemini nem ad perfectum adduxerunt, vox Iesu consummationis summam complectitur. Vox, inquit, pulsantis. Pulsa enim, & penetrat efficax instar accipitris, gladij leuiter illabitur, & blandè persua-*

Exo. 17.

Orig.

Ioan. 1.

Cant. 5.

Gillib.

det, quod nulla potuit alia doctrina A *existimare*. Hæc ille, quæ aptius alibi examinabimus.

Tex. Mulier crede mihi, quia veniet hora, quando neq. in monte hoc, neq. in Ierosolymis adorabitis Patrem. Vos adoratis, quod nescitis; nos adoramus, quod scimus. Quia salus ex Iudæis est. Sed venit hora & nunc est, quando veri, adorabunt Patrem C in spiritu, & veritate. Nam & Pater talis quærit, qui adorent eum. Spiritus est Deus: & eos, qui adorant eum in spiritu, & veritate oportet adorare.

§. XXXIII.

Fidelium oratio ipsa sibi vbicumque templum efficit, quo Deus adoretur.

SAmaritæ idololatriæ imbuti mẽ- E dacio erant; Iudæi vmbratili corporalium figurarum cultu gloriabantur; ambo certis alligati locis; extra illa Deo putabant haud grata esse posse holocausta. Felix Christianus est inter omnes, qui vbi fidei veritate imbuitur, sic rebus spiritualibus intentus est, vt nulli alligatus loco, eas sciat orationes ad Deum mittere, quæ orationes sint templum sint. Hinc respiciens Paul. ad Eph. 3. ait: *Propterea flecto* *Ad Eph.* *genua mea ad Patrem Domini nostri* 3. *Iesu Christi, vnde omnis paternitas in cœlo, & in terra nominatur, vt per fidem Christus cordibus nostris inhabitet*. Itaque vt Christus per fidem habitet in cordibus nostris, orat Paulus. Sed quomodo habitabit Dominus, vbi non est eius habitaculum? Prius ô Paule, construe in corde tuo habitaculum Deo dignum, & tunc pete ab eo, vt ibi inhabitet. Sanè ea est fidelis oratio, vt simul templum efficiat, & Deum alliciat ad inhabitandum. Accipite Chrysost. tom. 6. Chrys. orat. 2, de precatione fantem. *Vides* D *quantum virium habeat precatio? Tẽpla Christi homines efficit. Quæ maior precationis laus esse possit, quam quod ex illa Christi templa fieri soleant? Quem non capiunt cœlestes orbes, is animo, qui in precatione vitam ducat, continetur. Qualem domum ædificauit Paulus? Flecto, inquit, genua mea ad patrem, vt Christus per fidem in cordibus vestris inhabitet*. Nulli alligata est templo fideliũ oratio, nullis constricta est aris, ipsa sibi vbicumque & aras, & templum parat, quo Deus adorandus & orandus inhabitet. Huc alludit Nazian. ora. funebri pro patre, vbi parentẽ suũ Nazian. morbo impeditum, ait; ne lecto surgat, templisque cum populo oraturus astet: non tamen ideò ab oratione vacabat, inò in lecto orans ibi & templum & aras oratione effingebat. *Lẽquidis*, inquit, *manibus ad orationem compositis, vel cum populo, vel ante populũ mysteria celebrabat, paucisque atque infirmis, quibusque poterat verbis; cæterum mente, vt mihi videtur integerrima (rem miram!) sine sacrario, in sacrario, sine altari sacrificus*.

ficus sacerdos procul à mysterijs remotus. Non eget oratio fidelium templo, neque aris, ipsa sibi templum est, ipsa aram ex se construit Deo haud ingratam. Iudith Holopherneni debellatura ingressa est oratorium suum, vt Deo orationem faceret, cap. 10. vbi Græcus orationis tempus designans notanter dicit: *Et erant iam, cum offerri solet Ierosolymis in domo Dei incensum vespertinum*. Cur orante Iudith Bethuliæ memoratur hora, & tempus orationis in templo Ierosolymitano factæ? Equidem mundi cordis oratio nunquam non comparari potest cum orationibus in templo factis, nunquam non exijt, & ipsa à templo, cum, & ipsa orantis animum templum faciat Deo præ alijs templis materialibus gratius. Apocal. 6. dicit Ioann. *Et vidi subtus altare animas interfectorum propter verbum Dei, & propter testimonium; quod habebant, & clamabant voce magna, dicentes: Vsquequo Domine*, &c. Quibus mitor, quod animæ à corpore exutæ, diuinæ ciuitatis iam accolæ dicuntur adhuc clamare ad Deum de subtus altare; præcipuè cum capit. 21. dicat ipse Io. 21. de ciuitate Dei; *Templum non vidi in ea*. Si non ibi templum, quomodo sanctorum animæ clamant de subtus altare? Sanè sanctorum orationes vbicunque sũt ipsa sibi templum, & altare sunt, & instar orationis templi odorem suauitatis exhalant. Nec absque dicitur Apoc. 21 quod templum supernæ ciuitatis sit agnus, quando in supernũ ciuitatem ascendit, vt pro nobis oret. Matth. 14. de Iesu dicitur; *Ascendit orare*. Vbi D. Anselm. ait. *Ascendit orare, quia iuit ad patrem pro nobis impetrare, non enim in manufacta sancta intrauit, in exemplaria sanctorum sed in ipsam cœlum, vt appareat nunc vultui tui Dei pro nobis*. Quam verè templum est à quo tam feruidæ orationes pro nobis ad Patrem diriguntur.

Iudith. 16.

Apoc. 6. 6.

Ioan. 21.

Matt. 14. Anselm.

§. XXXIV.

Filius, & Spiritus sanctus de Patre habent, quod creaturis prospiciant.

VBi toties patrem adorandum suggerit, iam mentes humanas ad Trinitatis individuæ notitiã eleuat, quasi solis illis, qui à corporalibus, & carnalibus remoti spiritualiter sciunt viuere, sacrarium augustissimum generationis, & processionis liceat intrare. In solo Christiano cultu non solum absolutè Deus adoratur, sed etiam distinctè Pater, Filius, Spiritus sanctus, & tres adoramus in vna deitate personas, quod nec Iudæus, nec Samaritanus fecit. Quod cum ita sit, cur à Domino solus suggeritur Pater orandus, & adorãdus, & non etiam proponitur Filius, & spiritus sanctus, quos & adoratione sollicitemus, & propitios reddamus? Sane Filius, & Spiritus sanctus qua participant eandem naturã, & substantiam patris, ex patre habẽt, quo creaturis prospiciãt suis. Aiebat Dominus Ioan. 6. qualia facinora in terris fecerat post cœlum pacificatum. Etenim post confit. natos Angelos, prosiliuit in terram durus debellator, vt homines, & defenderet, & promoueret: id quod non factum asserit ex propria aliqua voluntate suæ personæ, sed ex eo, quod in se paternum habebat, quo ferebatur in creaturas suas tutandas. Quibus eleganter ponderans D. Fulg. lib. 2. ad Trasim. Reg. cap. 3. eamdem substantiã Patris inesse filio, sic ait. *Qui hoc in se naturaliter habet esse, quod pater est, & idem potuit, & Angelum in superioribus stabilire, & pro reparatione*

Ioan. 6.

Fulg.

tione hominis ad inferiora descẽdere: sicut ipse testatur dicens; Descendi de cœlis, non vt faciam voluntatem meã, sed voluntatem eius, qui misit me patris. Ecce tibi quo fundet totam sui aduentus œconomiam, totos suæ pietatis effusos fontes circa homines, & Angelos, nimirum in eo, quod in se naturaliter habet quod pater est.

Cant. 1. Cantic. 1. *Cum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit suauitatem odoris.* Non antea ego odorus, & patiens Deo extitit, quàm tunc cum rex erat in accubitu suo, sed qui est ille regis accubitus mihi tam salutaris? D. Bern. serm. 43. in Cant. *Accubitus regis sinus est patris, quia semper in patre filius est: Nec dubites regem hunc esse clementem, cui perennis accubitus est paternæ benignitatis diuersorium.* Non potest filius non saluator esse hominibus, vtpote qui semper in patre est, & in se naturaliter habet, quod pater est. Non Filij, aut Spiritus sancti propriæ per se solæ notiones, sed paterna in vtroque existens substantia hominum, creaturarumque excogitauit salutem, & per id quod ex patre habebant, generis humani bonum operabantur. Quod à Patre in Filium, & Spiritum sanctum venit, nos in vitam & spem salutis facit euolare. Prodigus ille Luc. 15. aiebat: *Surgam, & ibo ad Patrem meum.* Nequit præ nimia imbecillitate pedibus stare, & ait, surgam. Nequit repere vt paruas siliquas capiat, & dicit, ibo. Qua id fiducia? Meminit Patrem paternum quid in Deo existens iam veneratur, cui non dubitat se debiturum ad salutis volatum. Sanctus Thomas in Cat. *Postquam dixit, ibo ad Patrem meum, quod ei attulit cuncta bona, non mansit, sed totum iter trãsiuit, sequitur enim, surgens venit ad patrem.* Non enim paterna Dei viscera sustinerent factoram suam iacere consumptam fame. Vbi vel in eius mentem venit Pater, & alas addit, quibus possit imbecilles homo in salutem euolare. Quid plura? Venientem excipit amplexu pater; *& cecidit super collum eius, & osculabatur eum.* Cur, quem excipis tam amanter, ò Pater sic prensus, imbecillis est filius iste, cur super eius humeros tuis? Vix te sustinent cœlestes columnæ, qualiter tantum pondus sustinebit homo miserandus? Pulchrè Diuus Chrysologus ait. *Cecidit super collum, vt amoris onus onus tolleret peccatorum. Quia filius innatur istius patri, grauare, non grauatur.* Equidem quidquid patris est, non grauamen, sed leuamen creaturis suis halat. Semper paterna Dei viscerat in nostram inclinant salutem, & vtilitatem. Ex equo lucem capit illud Ioan 5. *Neque enim Pater iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit filio.* Quod si filius iudicat, quo modo iudicium non tribuendum est & patri? Filius enim in se naturaliter habet, quod pater est: ergo quidquid facit, de eo, quod de Patre habet, facit; & sic de eo, quod de Patre habet, iudicabit, condemnabit. Rursus cur etiam iudicium non datur Spiritui sancto, sed soli filio? Cum in filio sit natura duplex, diuina ex Patre, humana ex matre, iuxta hanc potest aliquid exercere, quod non exerceat pater, inde est, quod Pater in hominum salutem inclinans peccatorum vindictam à se ableganit, nec illam dedit Spiritui sancto, qui in se naturaliter habet, quod Pater est, sed dedit illam filio, qui habet etiam aliam naturam, quæ non est natura Patris, sed natura matris, secundum quam poterit rigorosè castigare peccata. Sic Ioan. paulo post dicta fatur. *Potestatem dedit ei etiam iudicium facere, quia filius hominis est.*

Luc. 15.

S. Tho.

Chryso. log.

Ioan. 5.

est. Quippè quæ persona in se naturaliter habet solum, quod Pater est, non castigat, sed parcit; non punit, sed miseretur; quæ vltra id habet aliam naturam, de hac potentiatibunalis iudicij discendere.

Text. Dicit ei mulier: Scio, quia Messias venit, qui dicitur Christus: cum ergo venerit ille, annunciabit nobis omnia. Dicit Iesus: Ego sum, qui loquor tecum.

§. XXXV.

Tunc facile persuadentur mysteria fidei, cum prius peccata expurgata fuerint.

VIde nobile Saluatoris nostri ingenium; cupiebat sese mulierculæ reuelari, aduentumque suum facilè persuadere, & ideò ad puteū fatigatus sedet, colloquia miscet, lasciuos mores fœminæ ob oculos ponit. Hoc sit primum Euangelici ministri telum, peccata è latebris extrahat, impugnet, debellet, & postmodum facili negotio, vel verbulo fidei suscipientur mysteria. Apud D. Clemen. Roman. lib. Recog. disputaturus Princeps Apostolorum cum Simone Mago, prius diligenti examine vitam & mores hominis perquirit, quales fuerint; eius vitia examinat, & in lucem nititur edere. Curo bone, id ais, & tempus absumis in peccatis aduersarij quærendis, vbi de diuinis mysterijs instat bellum? Digna Petri responsio est: *Si enim sciam, quia in his, de quibus non potest dubitari: quod bona sint, emendatus est, & inculpabilis: hoc est, si sobrius sis, si misericors, si iustus, si mitis, & humanus, quæ vtique bonum esse nullus ambigit: tunc consequens videtur, vt ei, qui obtinet bona virtutum, etiam quod deest fides & scientia conferatur. Si autem in his, quæ palam sunt peccatis involuto permanet, & inquinatus, non me oportet ei aliquid de secretioribus, & remotis diuinæ scientiæ proloqui; sed magis protestari, & conuenire eum, ne peccare desinat, & actus suos a vitijs emendet.* Hoc primum homines sibi persuadere debent, nimirum quod pie, & iustè viuant, si velint rectè diuina mysteria rimari, & veritatis percipere radios. Deus optimus maximus, perfectissimus mundi conditor prius ait: Gen. 1. *Germinet terra herbam virentem*, &c. Deinde sequēti die, dicit, *Fiant luminaria in firmamento*. Prius terram virentibus nobilitat partubus, floribus ornat, ditat fructibus; & terræ ornatæ, & cōpositæ addidit luminaria. Sic prius mens hominis ornanda est virtutib. operibus bonis, & post hæc lumine veritatis illustranda. Accipite D. Isidor. quæst. in Gen. c. 1. *Quare primo terra germinauit: deinde facta sunt luminaria? Nisi quia post opera bonæ venit illuminatio mentis ad contemplandam speciem virtutis*. Eradicentur vitia expurgetur nigra peccatorum rubigine anima, & tunc protinus in illa mysteriorum diuinorum lumen radiabit. Vanus est, qui de abstrusis veritatis mysterijs querit, antequam ab anima extergat peccata. Amantissima sponsa Cant. 3. dilectum inuenire cupiens, ait; *Surgam, & circuibo ciuitatem, & quæram, quem diligit anima mea*. Ecce tibi diligentia sponsæ in quærendo sponso, dum ait, quæram, quæstiones parat, studia pro-

Cle. Ro.

Gen. 1.

Isid.

Cant. 3.

proponit, quibus solet veritas abscondita indagari, & quibus secretiora mysteria trutinantur. Quam-
Luc.15. aliter prodigus ille filius Luc. 15. solum ait: *Surgam, & ibo ad patrem meum.* Ibo ad patrem, dicit, non quæram, quia in quærendo iam aliquod studium circa mysteriorum indagationem explicatur. Ergo sponsa iam Christo per gratiã copulata, de quærendis mysterijs tractat miser autẽ peccator non de quærendo, sed desurgendo à vitijs, & acquirenda gratia patris. Virtutum via omnibus patens est, & manifesta; mysteria autẽ Fidei arcana sunt, & recondita, & fatibulis gaudent. Ideò ille dicit, surgam, & vadam, tanquam adnota, & proxima; hæc dicit, surgam & quæram, hoc est, veritati quærendæ operam, & studia dabo. Quomodo subtilia caperet, qui peccatorum põdere grauabatur? Peccatori quæranti fidei quæstiones, pulchrè respon-
Isid.Pel. dit D. Isidor. Pel. epistol. 104. fatus: *Tuis literis pudore suffundor, ac rursus ob parum honestas actiones te aduersor. Atque, quid nam tibi respondeam, anceps animi sum. Non quod id, quod quæris, explanare nequeam, verum quod auribus tuis indignis putem. Neque enim sancta canibus dare licet. Si autem insanire desinas, & quæ à me quæsisti, exponam.* Vtinam ad veritatem indagandam accederemus, non tam mentis luminibus, quàm voluptatis deliciis, hoc est non tam scientiarum, doctrinarumque copijs, quam virtutum sensu. Ps.
Ps.38. 38. *Nox illuminatio mea in delicijs meis.* Ecce vnde illuminatio oriatur nimirum à delicijs affectuum, hoc
Gillibe. est, à virtutum sensu. Hinc Gilliber. Abb. serm. 1. in Cant. *In delicijs, ait, non in scientijs. Ita & tu noctem si non potes scientijs, pertenta illuminare delicijs.* Vbi enim sic te compo
fueris, vt ex virtutibus delectatio-

nem capias, vitia abomineris, summum in scientijs mysterijsque fidei incrementum accipies.

Text. Et continuo venerunt discipuli eius, & mirabantur, quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit: Quid quæris, aut quid loqueris cum ea.

§. XXXVI.

Rigidum sese, & austerum exhibeat homo in fœminis colloquendis.

NOuum, & mirabile in Christi schola visum fuit; familiare, & humanum cum fœmina colloquium, id semel tantum in magistro suo discipuli viderunt, à quo semper didicerant vna in re supercilios os, & austeros se monstrare, nimirum, in fœminis colloquendis. Quis Iosepho mitior? Quis humanior? Is tamen, vbi ad fœmineum
Gen39 colloquium ventum est; Genes. 39. ait dominæ suæ, *nec quicquam est, quod non tradideris mihi præter te, quæ vxor eius es.* Nec dominæ memmit; humanitatis, & comitatis verba obliuiscitur, ibi solum austerus, & grauis. Id quo meditatus
Isid.Pel. D. Isid. Pel. epist. 79. fatur. *O virtutem, quæ cæteris quidem omnibus regum imperans, sola autem voluptati tyrannicæ vsa est.* Neenon patientissimum Iobi animum miraberis, quod cum malos amicos, & furentes diabolos humanissimè ferat, in solam consulentem fœminam excande-

eamdefecat, aiens: *Loquuta es, quasi* Augu. *vna ex insipientibus.* De quo D. Augu. Psalm. 130. Cone. 9. ait: *Ille autem, qui caput obseruabat serpentis, repulit omnem insuggestionem. Respondit & mulieri, sicut dignum erat respondere mulieri. Loquuta es, inquit, tanquam vna de insipientibus.* Minimè auscultanda sunt fœminea murmura, sed tanquam hostilia verba excipienda, refutandaque sunt. Deu. 23. Deu. 23. in Ammonitas, & Moabitas æternare cupit Dominus odium Israelitarum, sic præcipiens: *Non facies cum eis pacem, nec quæras eis bona cunctis diebus vitæ tuæ in sempiternum.* Sed scire cupis, quo medio vsus sit Dominus, vt hanc inimicitiam, & odiũ æternum Israelis ad Ammonitas, & Moabitas firmaret? Id facilè nosces qui originem voluptuosam Moabitarum, & Ammonitarum sciueris: Deus enim, vt æternum odium inseminaret Israelis in Moab, permisit filias Loth parenti ebrio commiseri, ex quo concubitu nascerentur Ammon, & Moab, vnde quasi necessario Israel pacem illorum abominaretur, quando pius populus hostiliter se gerere debeat, aduersus lasciuiæ populum. Ita Theodor. loquitur Cat. Græc. ad capit. 19. Gen. Theod. *Quo magis Israelita affinitatem eiusdem impietatis deuitarent, incestum permisit, cauens post modum per Moysem, ne Ammonita, Moabitaque in Ecclesiam Dei admitterentur.* Imò cauens, ne vnquam pacem haberet Israel cum illis, nec loqueretur verba pacifica in æternum. Adeò cauenda est, & repellenda vel suspicio lasciuiæ, vt nunquam non hostilis habeatur congressus fœmineus; *Non facies cum eis pacem omnibus diebus vitæ tuæ in sempiternum.* Non finiat mors bellum hoc, sed in sempiternum duret. Erat Legione regia iuncta D. Isidori templo, vbi per fenestram respicies sacrosancti Doctoris cineres, eius dicta sponsa ob incredibilem deuotionem prudentissima virgo Sanctia Regina crebras Deo preces fundebat. Quid plura? Ecce tibi dum Sanctia orat, adest è cœlo Isidorus ingenti lumine amictus, petit enixè à Sanctia, vt quam primum Reginam mutet, in locoque à templo suo separato sedes figat. Cur hoc petis Isidore? Cur deuotissimam virginem è vicinio fugas? Accipe verba tanto Doctore digna, relata à Luca Episcop. Tudensi, in histor. mirac Isidor. capit. 35. vbi inquit. *Quamuis ipsa virginitatis voto te Deo sacraueris, & ego Deo deuotas semper dilexerim fœminas, tamen nunquam acceptam habui earum mecum diutinam, residentiam corporalem.* Iam Isidori animus in cœlis agebat, iam ossa arida in altari quiescebant, & tamen non pacem facit cum fœminis, sed consortium, & vicinitatem illarum fugit. Luc. Ep.

Text. Reliquit ergo hydriam suam mulier, & abijt in ciuitatem, & dicit illis hominibus: Venite, & videte hominem, qui dixit mihi omnia, quæcumque feci, numquid ipse est Christus? Exierunt ergo de ciuitate, & veniebant ad eum.

§. XXXVII.

§. XXXVII.

Suspectæ tibi sint promissiones de futuro, vbi opera statim potes exhibere.

OVera peccatrix conuersio, non procrastinat, non promittit postea factura, non sese longis promissionibus deludit, statim inceptum etiam opus abrumpit, relictaque ipsa hydria, oblita domus suæ in hoc incumbit, vt omnibus innotescat Christus. De forti illa muliere dicitur Prouerb. 31. quod, *digiti eius apprehenderunt fusum*, quasi non fideret promissis, sed exhibitis operibus vellet niti. Huc accedit Diu. Ambros. ibi dicens: *In colo est, quod facturus es, in fuso, quod fecisti. Vide ergo si aliquid habes in fuso, ibi firmentur digiti tui. Ibi sit fortis conscientia tua. Ibi securus eris.* Digitos ad fusum applica, hoc est, operi statim insiste, quisquis cupis Deo satisfacere, inspirationibusque respondere diuinis. Sanè perfidus ille Antiochus omnia in colo reponebat, nihil habebat in fuso, se multa facturum promittebat, & inter tot promissa, faciebat nihil. Sic lib. 2. Machabæ. capit. 9. vbi graui morbo corripitur, Iudæos æquales tunc Athenienſibus factuſum pollicetur. *Templum etiam sanctum, quod prius expilauerat, optimis donis ornaturum, & sancta vasa multiplicaturum, & pertinentes ad sacrificia sumptus de reddituibus suis præstaturum: super hæc, & Iudæum se futurum, & omnem locum terræ præambulaturum, & prædicaturum Dei potestatem.* Ecce quot promissiones in futurum: sed qui tot, tantaque pollicetur in posterum, tunc cum instaret exactio diuina, nihil facit, promittit omnium sacrificiorum sumptus in posterum, & tunc nec agnum quidem meminit offerri in sacrificium. Promittit se Dei præconem futurum omni loco, sed tunc nec minimum religionis actum facit in domo sua: satius equidem, & sibi vtilius faceret, si quid in præsentiarum vero conderet, si vel instante morbo, instaret ipse operibus pijs, quæ facile posset, difficultatibus ruptis quam multa, & magna in posterum promittere. Deludunt sæpe promissiones futurorum humanas mentes; illis enim homines se consolantur, & dum respicientes ad futura, præsentia non curant, miseram inueniunt ruinam. Pulchrè Eccles. 11. ait, *Qui obseruat ventum, non seminat*, vbi præclaram indigitat similitudinem agricolæ, qui cum tempus expurgandi tritici instat, ipse labores minuere cupiens, suos, de die in diem expectat, & obseruat, qui ventus flauerit, promittens sibi in posterum flaturum Fauonium, qui optimus sit expurgationi faciendæ, & quo flante ipse temporis momento omnia perficiat. Quid tunc? Interea præteruolat æstiuum tempus, instat iam tempus seminandi, & eum non sit expurgatum triticum, omnia bruma occurrente, perduntur. Do Collumelæ verba lib. 2. cap. 21. *Vbi paleis immixta sunt frumenta, vento separentur. Ad eam rem Fauonius habetur eximius: quem tamen operiri lenti est agricolæ, qui dum expectatur, sæua nos hyems deprehendit. itaque in aream detrita frumenta sic sunt aggerenda, vt omni flatu possint excerni. At si pluribus diebus vndique silebit aura, vannis expurgentur, ne post nimiam ventorum segnitiem, vasta tempestas irritum faciat totius anni laborem.* Suspecta

Prou. 31.

Ambr.

Eccl. 11.

Collu.

cta ſit melioris vẽti expectatio agricolæ, quiſcuitus ruſticari cupit, cum primum tempus inſtat, nil moretur, nullius melioris venti expectatione tardet, ſed ſtatim det operam expurgationi quolibet vento, ſi nullus eſt, addat brachiorum in cribrando laborem. Ecce tibi tota æconomia humanæ ſaluris, ſine perditionis; felices homines cum primum occaſionem vident, nulli parcunt labori, quotis vento flante ſiue reſtãte, vel ruptis cateuis vel in ſudore vultus ſine mora inſtant ſalutis operi. Infeliciſſimi alij meliorem occaſionem expectantes, maiora promittentes, inſtantia prætereunt, & mille præoccupati ruinis pereunt. Iam componite vobis Samaritanam mulierem, & quinque millia hominum a Chriſto refecta panibus. Illa ſitibunda venit ad fontem vbi eſt Chriſtus, hi famelici Chriſtum per deſertum ſequuntur. Illam alloquitur Dominus, & ſeſe illi manifeſtat, & abeuntem expectat, hos decumbentes in fœno, & cibo paſtus non alloquitur Dominus, ſed illos fugit. Cur illam expectat, & ab his fugit? Illa vt nouit Ieſum ſtatim oblita fontis, oblita ſitis, hydriam relinquit, vt obſequium deferat Ieſu, & nuntiet populo ſalutem. Hi autem humi decumbentes cibis dant operam, decernentes in poſterum ſuum obſequium exhibere Chriſto. Et meritò, qui cum poſſent ſtatim ſuum aliquale obſequium exhibere Domino, futuri ſeruitij ſpe decipiantur, & occaſionem amittunt: Ita Ioann. 6 *Ieſus ergo cum cognouiſſet, quia venturi eſſent, vt raperent eum, & facerent eum regem fugit iterum, &c.* Expende illud, *quia venturi eſſent*, & nota quam facile deluditur ſpes obſequij futuri, dum illius prætextu nihil in præſenti efficimus. Prodigus ille Luc. 15. *In ſe reuerſus dixit; Sum-*

Ioann. 6.

Luc. 15

gam, & vadam ad Patrem meum, & dicam ei; Pater peccaui, &c. De quo elegantèr D. Ambroſ. lib. 7. ait, *Hæc apud ſe dixit. Sed non ſatis eſt dicere, niſi ad patrem venias.* Non ſalmat, quod facere diſponis, ſed quod facis.

Text. Interea rogabant eum diſcipuli, dicentes; Rabbi manduca: Ille autem dixit eis: Ego cibum habeo manducare, quem vos neſcitis. Dicebant ergo diſcipuli ad inuicem: Nunquid aliquis attulit ei manducare? Dicit eis Ieſus; Meus cibus eſt, vt faciam voluntatem eius, qui miſit me, & perficiam opus eius.

§. XXXVIII.

Is bene egeſtati, & eſuriei corporali occurrit, qui primum Deo ſeruiendo dat operam.

CVm iam allati cibi per diſcipulos adeſſent, Dominus paulo ante ſitiens, & egens nihil prius faciendum ſibi putat, quam Samaritanorum proſpicere ſaluti. In quo Saluatoris opere illud in primis notan-

norandum venit, nimirum, cur cibi sui nomine vocet curam hanc, & operam, quam posthabito corporali cibo, dat conuertendis Samaritis? Quid habet Samaritanorum salus à Christo Domino elaborata cum cibo, & refectione corporali? Equidem inde monstratur causa, & via, per quam homines per ciborum, bonorumque temporalium copiam occurrant egestati, & fami, si nimirum posthabitis omnibus istis, primum Deo, & ijs quæ Dei sunt, nitantur seruire. Hæc cura primum Deo seruiendi radix est omnis saturitatis, causa est nunquam deficientis cibi. Iam venit ob oculos pauper
3. Reg. 17 cula illa vidua 3. Reg. 17. cuius extrema inopia illis satis exprimitur verbis; *Viuit dominus tuus, quia non habeo panem, nisi quantum pugillus capere potest farinæ in hydria: & paululum olei in lecythо; en colligo duo ligna, vt ingrediar, & faciam illum mihi, & filio meo, vt comedamus, & moriamur.* Quis hac pauperior? Sed videre licet, quid suggesserit Prophetа Dei mulieri, quo posset venturæ fami succurrere, & perennes acquirere cibos. *Ad quam Elias ait: Noli timere: vade, & fac, sicut dixisti: veruntamen mihi primum fac de ipsa farinula subcinericium panem*, &c. Ecce tota spes famis depellendæ; ecce tota fiducia cibi æternandi, saturitatis indefectibilis fundandæ, quod nimirum posthabito cibo tuo, prophetæ Dei cibando incumbas, primum Deo operam naues. Pulchre Rupert. in
Ruper. libro Reg. lib. 5. capit. *Vt timere non debeas, vt meritò spem habeas, vt in æternum viuas de ipsa farinula: mihi primum fac subcinericium panem. Hæc autem dicit Deus Israel: hydria farinæ non imminuetur*, &c. Nunquam deficiet, imò abundabit semper ille: cuius studium præcipuum, & primum est circa ea, quæ Dei sunt. Audio Matth. 21. quod vna ficus maledictionem ariditatis acceperit à Iesu à quo etiam vestis fimbria benedictionem sanitatis habebat. Cur ficus adeò infelix? Antiquum erat ficus ingenium in fructibus suis Deum non meminisse, ne miremur, quod arescat ficus, & quod succus eius deficiat, quando inde bonæ arbores tam abundantiam æternant, quod Dei in primis meminerint. Quod ne putes à me gratis dictum, recole Apologum illum propositum à Iudice capit 9. *Iudic 9*
Iuerunt ligna vt vngerent super se regem: dixeruntque oliuæ. Impera nobis. Quæ respondit: Numquid possum uelinquere pinguedinem meam, qua & dij vtuntur, & homines, & venire, vt inter ligna promouear? Dixeruntque ligna ad arborem ficum? Veni, & super nos regnum accipe. Quæ respondit eis; Numquid possum deserere dulcedinem meam, fructusque suauissimos, & ire vt inter cætera ligna promouear? Locuta sunt ligna ad vitem; Veni, & impera nobis. Quæ respondit eis; Numquid deserere possum vinum meum, quod lætificat, Deum, & homines? Expende, quod olea, & vitis primo in fructibus suis Deum meminerint; ficus verò sola Deum oblita, tantùm fructuum suauitatem reminiscitur; iam inde ventura ficus aridita, & infœcunditas pronuntiabatur; sicut & oleæ, & vitis indeficiens fœcunditas, & benedictio, vtpotè quæ fructus suos in primis Deo, & religioni dicent. Hinc Apoc. 6. dicitur *Apoc. 6.* Angelo famis: *Vinum, & oleum ne laseris.* Non enim possunt non suppetere fructus, qui Deo in primis offeruntur. Luc. 11. dicebat Domi- *Luc. 11*
nus. *Quis vestrum habet amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi, amice commoda mihi tres panes,*

nes; quoniam amicus venit de via ad me, & non habeo, quod ponam ante illum. Noto in præsenti, quam promptus erat ille ad recipiendum hospitem, quam ante omnia colebat hospitalitatem, sed qui primum studuit hospiti recipiendo, curante lucem pro panibus cœlestes fores pulsat? Ibit ante lucem, quia putabat Deo verecundum fore, si videretur quærens panes ille, qui sua in primis hospiti exhibuit. Huc spectat Chrysolog. serm. 40. dicens; *Plus hic rubentis Dei, quam non habentis hominis verecundia nunc laborat.* Equidem plus verecundaretur Deus, quod substantia deficeret homini illi, qui sic primo amplexatus fuit iustitiam, quam verecundaretur homo in ipsa panis penuria.

Chrys.

§. XXXIX.

Obedientiæ fructus multiplex.

NIhil Iesu gratius, quam sese voluntati subdere Patris; illi Patris obedientia cibus suauissimus est; & quis tantæ obedientiæ fructus? Ipse ipse signat, aiens: *Videte regiones, quoniam albæ sunt ad messem.* Præclare post obedientiam ostensam, meminit messes, vt innuat, quod obedientia eos fructuum prouentus habeat, qui integram segetem constituant. Apud Luc. capit. 8. ait Dominus, *semen est verbum Dei*; & quidem verbum Dei a fidelibus promptæ obedientiæ exauditum, semen est, quod adeò fructus multiplicat, vt integras segetes parturiat. Sic Arnold. Carnot. tract. de opere sex dierum, inquit; *Futurum erat per verbum Dei, quod verbum caro factum est, & habitauit in nobis, vt fructifi-*

Luc. 8.

Arnold.

caret crucifixa pœnitentium caro, & de semine obedientiæ virtutum segetes crescerent. Non enim contenta est obedientia quolibet fructu; sic amat multiplicare fructus, vt ipsa sola segetes integras efficiat. Et quod obedientia multiplicet fructus, videre licet, 4. Reg. 2. vbi raptus fuit in cœlum Elias, pallium cilicinum discipulo Eliseo dimisit. Cui Eliseo? Illi, qui petierat: *Fiat in me duplex spiritus tuus.* Dimissum itaque est Eliæ cilicium Eliseo, qui efficiendus erat duplex; sed cilicium, quod Eliam simplicem solum fecerat, qualiter datum Eliseo faceret duplicem? Equidem Eliseus cilicium à magistro accipiens fit duplex, quia opera, quæ de magistri obedientia veniunt, nouerunt semper duplicare, imò multiplicare fructus. Hinc lucem capit. Chrysost. homil. 8. ad popul. inquiens de Eliæ cilicio. *Helia melotes grauia dissoluit: hæc Iordanem diuisit; hæc Eliseum duplicem Eliam fecit.* Non in Elia, sed in Eliseo cilicium multiplicat fructus; quia Elias propter suam voluntatem cilicium habebat. Eliseus de obedientia magistri, & de obedientiæ semine plurimum crescunt virtutes. Diuus Hieronym. epist. ad Heliodorum sic Nepotianum commendat: *Referet alius, quod in Palacij militia sub chlamyde, & candenti lino corpus eius cilicio tritum sit; quod stans ante seculi potestates lurida ieiunijs ora prostrauerit; quod adhuc sub alterius rudimentis altari militauerit adhoc habuerit cingulum vt viduis populis, orphanis, miserisque subueniret. Mihi non placent dilationes istæ imperfectæ seruitutis Dei. Veruntamen velut incunabula quædam nascentis fidei comprobemus, vt qui sub alienis signis deuotus miles fuit, donandus laurea sit postquam suo*

4 Reg. 2.

Chrys.

Hieron.

regi cæperit militare. Ecce tibi cilicium, ieunia, eleemosynæ à Nepotiano factæ vocantur à Diuo Hieronymo dilationes imperfectæ seruitutis Dei: vocantur incunabula quædam virtutum, quæ de obedientia possent in ætatem perfectã plenitudinis Christi peruenire. Obedientia virtus est, quæ omnium virtutum fructus duplicat, quæ maximè placet oculis diuinis. Post consummatam hominis effectionem, nil audio à Deo in operis commendationem dictum: nihil loquitur Deus; verum post effectam lucem, statim subditur, *vidit Deus lucem, quod esset bona*. An lucis creatio gratior Deo extitit hominis creatione? Vnde lux habuit, quod magis placeret quàm homo? Lux in hoc excedit, quia iussa fieri, quàm promptissimè obediuit; & Dei imperio audiens prosiliuit in medium. Ita notat Theodoretus in Cat. Græc. dicens. *In rebus, quas fecit ex imperio Deus, vtitur hac veluti comprobatione, & vidit quod esset bonum. Idcirco in Adam, quem suis veluti manibus conformauit, nil opus fuit his verbis*. Rapiunt præ aliis diuinos oculos res quæ imperio diuino quàm citissimè obediũt, & inde maximè probantur, & commendantur Deo.

Hieron.

Theod.

§. XL.

Omnes perfectioni acquirendæ nitantur.

SVum cibum dicit Dominus esse, vt faciat voluntatem Patris, & perficiat opus eius; totius enim sanctitatis perfectio cum Christo Domino asseruatur. An quia Christi solius cibus est omnimoda virtutis perfectio, nos nec eius gustum aliquando vel saltem extremis labijs præbibimus? Absit, immo omnes in se diuinæ perfectionis obtinendæ aliquale experimentum faciant, quod sine Dei vocantis contemptu difficile prætermitti omnino poterit. Paruus erat Dauid, & magis paruus si comparetur Sauli, qui ab humero & rursum excedebat omnes populares, tamen vbi iussus est indere regia arma, induit quidem loricam Saulis, & imposuit galeam æream super caput suum 1. Reg. 17. & *cæpit tentare si armatus posset incedere. Dixitque Dauid ad Saul, non possum sic incedere, quia non vsum habeo: & deposuit ea*. Vel primo aspectu viderat Dauid se inferiorem esse illis armis, & tamen illa induere non recusauit. Similiter cum primum ea indutus est, animaduertit, se nimis grauari, & occupari, & tamen cepit tentare si armatus posset incedere, credens omnia hæc experimenta à se exhiberi debere, ne in Saulis contemptu viderentur armorum necessaria depositio. Ita Rup. in Reg. lib. 2. capit. 5. Sciens Dauid Saulis sibi imparia arma; *quare sic frustra tentauit? Videlicet, quia sic pulchrius facto suam spem regi ostenderet, quàm si oblata regis arma mox voce, aut verbo præcipitij, quasi cum contemptu depelleret*. Non regium contemnebat imperium, qui post experientiam, quod armatus non posset incedere, deponit arma. Sic omnes fideles ad Christianam perfectionem vocati, vt induant iuxta Diuum Paulum *armaturam Dei*, non antea à Dei armis abstineant, quam probent, an sic armati possint incedere. Fateor armaturam Dei, qua Principes tenebrarum debellauit, ingentem esse, & superiorem viribus humanis, quis homo Christi nudita-

1. Re. 17.

Rup.

nuditatem sustineat? Quæ caro tormentorum segetes meret? Quis excellentiæ eiusdem charitatis in Deũ & proximos etiam inimicos attinget? Quis incredibilem patientiam ad sustinenda opprobria æmulabitur. Hæc sunt Dei arma aduersus inuisibiles hostes, hæc iubemur induere, vt vincamus, sic enim ait Paulus ad Ephes. 4. *Induite vos armaturam Dei*, & arctius D. Athan. quæst. 13. addit. *Induite vos totam armaturam Dei*, quasi in nullo nobis parcat, sed vt cunctis Dei armis coruscemus, flagitat. An fieri poterit, vt omnes communiter fideles his Dei armis vestiantur? Et quia id minimè fieri potest: ideò relinquenda communicet sunt ea arma: Absit, sed ab omnibus probanda, & experienda. Quisquis fidelis est, experientiam aliqualem faciat, an his armatus incedere possit; ne videatur cum contemptu dimittere Dei arma. Qui nunquam ieiunauit, qui nunquam macerationem carnis expertus est, non excusabitur apud regem cęlorum, quod eius armis non vsus fuerit. Hoc igitur fixũ fidelium animis sit, quod vbi ad Deum accedunt, armaturam Dei sumant, & luctentur cum Deo, eius congressus imitando, & probando an sic incedere possent. Cum Iacob in patriam rediret. Genes. 32. *Ecce vir luctabatur cum eo vsque mane*. Quæ hęc lucta? Lucta hæc erat, qua Iacob sub Dei armatura exercebatur, & probabatur, si diuinarum virtutum posset æmulator incedere. Vnde Diu. Ambros. monet vniuersos epist. ad Irenæum fatus. *Ad Deum qui venit, luctetur cum Deo, vt ad imitationem eius sese exerceat, ad humilitatem Christi, & passiones eius congrediatur*; Nullus à Christi virtutibus propter ingens earũ pondus abstineat, sed probet, sed totam

Ephes. 4. Athan. Gen. 32. Ambr.

eius armaturam induat, curetque eius perfectiones imitari, ne ante experientiam videatur cum contẽptu deponere Dei armaturam. Hãc probationem iam prætetiuisse insinuat D. Paulus 1. ad Corinth. cap. 9. 1. Cor. 9. *Sic pugno, non quasi aerem verberans, sed castigo corpus meum, & in seruitutem redigo*, &c. Quæ verba mihi quæstionem faciebant, cur Paulus suas macerationes dicit, non esse aeris verberationes? Quis crederet, quod tãtus Apostolus se affligeret, quasi aerem verberans? Quis tantũ splendorem virtutum auderet conferre cum vano aeris verbere? Crediderim ego non ibi de vano aeris verbere agi, sed de prudentissima exercitatione armorum, qua quis experitur si rectè armis vti posset, aera ferièdo. Ait Apostolus pugnas suas non esse iam ad experiendum quid posset, sed similes esse his, quibus Dominus confregit tyrannidem inferorum.

Tex. Nonne vos dicitis, quod adhuc quatuor menses sunt, & messis venit? Ecce dico vobis, leuate oculos vestros & videte regiones quia albę sunt iam ad messem.

§. XLI.

Deus labores omnes vi ibus humanam commensurat.

OVis Dei non miretur, & bonitatem & sapientiam qua sic

humanos labores distribuit, vt possint facilè à quoquam sustineri? Sūmus agricolarum labor est, sed ita per tempora, siue seminum, siue frugum distributus, vt non excedat carnei hominis mensuram. Sic Diu. Isid. Pel. Isid. Pel. lib. 3. epistol. 170. inquit, *Vide quemadmodum non vno eodemve tempore frumentum, & vinum, & oleum, & poma, variique flores existant: prata quidem antecedunt, sequuntur segetes, quas deinde vineæ excipiat: ac demique agricolam racemus ad cœnam transmittat: anni videlicet partibus tamquam optimum quendam chorum agitantibus. Nam si cuncta confestim ad vigorem suum peruenirent, profectò agricolæ industria ob temporis breuitatem, in angustias veniret.* Numquam à Deo in homines veniant labores, qui non veniant viribus humanis commensurati. Imò nunquam Deus adeò est iratus, sic suam iracundiam effundit, vt non meminerit mensuram, & stateram, qua laborum, & flagellorum pondus trutinet, & semel, & Dan. 5. iterum reducat ad examen. Dan. 5. iratus Deus in Babylonium Regem scripsit in pariete sententiam capitalem, cuius inscriptionis verbum è tribus erat *Thecel*, quod iuxta Danielis declarationem sonat, appensus es in statera, vbi Septuag. apud Chrysost. legunt, *Librauit Deus regnum tuum*, quasi non aliter iram Deus infunderet, nisi prius libræ meminerit, & laborum cumulos mensuraret. D. Chrysost. in Psalm. Chrys. 95 ait, *Librauit, inquit, ac mensus est, nihil enim ab illo fit absque mensura, nihil sine pondere, sed iusta mensura vindictam infligit, cumque punit, trutina librat vltionem.* Non aggerat laborum cumulos, non conglomerat pœnas, vt obruat, quos castigat, sed omnia trutinat, certaque mensura, non tam effundit, quàm inclinat.

Quod si aliquando nefariissimus Iudas vltra omnem mensuram puniendus fuit, vindictam illam non Deus intulit, sed ipse scelestissimus sumpsit. De illo Matth. 27. dicitur, *Proiectis argenteis in templo recessit, & abiens laqueo se suspendit.* Id quod meditatus Diuus Leo serm. 3. de pas Leo. sione sic loquitur cum ipso, reddens rationem, cur eius manibus permissa sit vindicta. *Vt quia facinus tuum omnem mensuram vltionis excesserat, te haberet impietas tua iudicem, te pateretur tua pœna carnificem.* Expende illud, *quia facinus tuum omnem mensuram excesserat.* Vbi enim labor, & ærumna, sine mensura inferenda erat, non ibi Deus iudicem agit, id munus scelestissimo Iudæ ceditur, qui solus supra mensuram suplicia sibi conglomerare poterit. Bonus Deus nullam nouit infligere pœnam, sine parua, & certa mensura. Ad superbissimum tyrannum dictum est Daniel. Dan. 4. 4. *Tibi dicitur Nabuchodonosor Rex, regnum transiuit à te, & ab omnibus eiicient te, & cum bestijs erit habitatio tua, fœnum quasi bos comedes, & septem tempora mutabuntur super te, donec scias, quod dominetur excelsus.* Expende mensuram in tanti peccatoris supplicio, nimirum septem tempora: cur solum septem tempora castigatur, qui æterna merebatur supplicia? Pulchrè Diuus Prosper part. 2. de promis. capit. 34. Prosper. inquit. *Sic præsumptores ceduntur, sic superbi castigantur ab eo qui potat in lacrymis in mensura, quia sunt iudicia eius suauia.* Sic sunt suauia profectò iudicia eius, vt nec supplicia ab eo illata certæ mensuræ modum excedere videantur.

§. XLII.

§. XLII.

Erant qui in præsenti sæculo virtutum triticum omnino absque paleis requirunt.

GAVDEAS nobilis agricola Christus de prouentu frugum non horrea cribratis granis plena, sed messium manipulos, sed areas ostendit, vbi adhuc, & grana, & paleæ visuntur mixtæ. Ait enim: *Videte regiones, quia albæ sunt ad messem*: & quidem in præsenti sæculo non requirit sapiens agricola iam munda frumenti grana, quando id non ferrent humanæ vires, quæ nec granum emittunt sine paleis. Qui generis humani perditioni studet, hic vt primam Ecclesię messem omninò perderet, eam munditiem necessariam ingerebat, qua nec minimam sustineret paleam. Sic Dominus Luc. 22. *Ecce Satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum: ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua*. Vbi pro maxima suorum tentatione ponit Dominus, quod illi ab hoste expeterentur ad cribrum, quando per tempus vix fieri poterat, vt essent sine paleis. Non enim est huius temporis sic velle homines cribratos, vt nec ad paleulam conniuere velis, id solum requirendum, cum iam grana munda horreis cœlestibus asseruentur! Quo spectat illud Augustini sermone 107. de tempore aientis. *Modo corpus Christi, quod iustis area est, postea erit horreum; tamen cum area est, non recusat paleas sustinere, cum tempus aduenerit, reponet triticum, & a paleis segregabit*. Scit optimus agricola distinguere tempora, nouit, nec causatur, quod in areæ tempore paleæ sint mixtæ granis frumento. Imò iuxta temporis exigentiam patitur in suis paleas, nec propter illas triticum contemnit. Apud Luc. capit. 15. mulier drachmam perdit, quæ non ideò reijcitur à Domino, sed laudatur, quod accensa lucerna perditam recuperet. Eleganter Tertull. Tertullian. libro de pudicitia, ait: *Iuxta drachmæ exemplum, etiam intra domum Dei Ecclesiam licet esse aliqua delicta, pro ipsius drachmæ modulo, ac pondere mediocria, quæ ibidem deliteſcentia, mox ibidem, & reperta statim ibidem cum gaudio emendationis transfigantur*. Non enim huius temporis est carere omninò peccatis, sed ibi est vera sanctitas, vbi etsi peccata dentur inueniuntur eorum vltio. Iacob ad patriam rediens accessit Sichimorum vibem, in qua rapitur eius filia Dyna, & raptus gradio Simeonis, vindicatur accerrime, Genes. 34. Quod memorans Diuus Ambrosius epistol. ad Irenæum, sic nos omnes monebat. *Ad Deum, qui venit, Sichimam preciosam illam, atque æstuosam inhabitet virtutum officinam, vbi læsæ castitatis grauis est vltio*. Magnam omnibus quæstionem facient hæc Ambrosij verba, quibus monemur omnes inhabitare Sichimam, vbi læsæ castitatis grauis est vltio. Non ne melius esset ire ad Deum per viam, in qua nullam incurramus offensam? Hæc via non inuenitur in mundo, hæc puritas non est in area, & ideò hanc quærat homo viam ad Deo, vbi peccata castigantur, vbi culpæ puniantur, non vbi nullæ culpæ dentur, quod nequit fieri. Puta in quolibet homine non horreum sed aream esse, in qua simul omnia opera bona, & mala sunt congregata, neque aliter in-

Luc. 22.

Gen. 34.

ſpiciendus homo eſt in hac mi eriæ
1.66. valle. Eſaias cap.66. *Ego autem opera eorum, & cogitationes eorum, venio, ut congregem*. Cur non potius dicit Dominus ſe venire, vt diſcernat opera noſtra? An non magis ad Deum ſpectat, quod noſtra diſcernat, bonaque à malis ſeparat, cur potius dicit ſe venire, vt congreget? Vult Dominus docere, qualiter homo inſpiciendus ſit in hoc mundo à proximo ſuo: inſpiciendus eſt homo, vt area inſpicitur ab agricolis, in qua ſunt omnia permixta & congregata, & frumentum, & palleæ, & tamen illa congregatio propter frumentum inciſum, & placet, & æſtimatur. Similem in homine congregationem inſpice, & nullus erit, qui te offendat peccatis. Accipite Diuum Baſilium cũ ione de hum ſatum. *Si proximum peccantem videris, nè hoc ſolum ipſius conſiderabis, ſed & quæ fecit, aut facit probè animaduerte, per omnia expendens, & non particularia contrectans. Neque enim Deus particulariter hominem expendit. Ego enim, inquit, opera, & cogitationes ipſorum venio, vt congregem. Et cum increpaſſet aliquando Ioſaphat propter propinquum peccatum, meminit eorum, quæ rectè perpetrata ſunt ab eo dicens: Verum bona ſermones reperti ſunt in te.* Sic omnia hominis opera inſtar areæ ex palleis, & granis congregatæ inſpicienda ſunt, ne palleis offendamur, quando illis tantum frumenti precium adiacet. Accinit Diuus Au-
Auguſt. guſtinus in Pſalm. 80. vbi illam inſcriptionem, *pro torcularibus* explicans fatur. *Vultis noſſe vim torcularium noſtrorum? Vt vnum dicam, vnde & ipſi murmurant: qui ea faciunt. Quanta inquiunt, rapinæ temporibus noſtris, quanta preſſuræ innocentium, quanta expoliationes rerum alienarum? Ita ſanè in amurcam attenditis, quia rapiuntur res alienæ: in A oleum non attenditis, quia dantur & propria? Non habebat antiquitas tales raptores rerum alienarum, ſed habebat antiquitas tales datores rerum ſuarum? Adiunge omnia, & videbis patris familias tui plenas apothecas; vides raptorem, qualem nunquam vidiſti, vide contemptorem rerum ſuarum, qualem numquam vidiſti.* Sic congreganda ſunt omnia, nec B magna virtutum lucra contemnenda, propter minora peccata. Illi tyranno dicitur, Danielis quinto, *Appenſus es in ſtatera, & inuentus es minus habens*. Non proijcitur, quia peccata haberet, ſed quia bona facta longe minora erant, quam ſcelera.

C *Text.* Et qui metit, mercedem accipit, & congregat fructum in vitam æternam. Vt & qui ſeminat, ſimul gaudeat, & qui metit.

§. XLIII.

Virtutis præmia ciuiſſima.

FElix, qui in area Domini laborat. Non longis itineribus non poſt longa tẽpora mercedẽ accipiet: ſed, & nunc in præſenti mercedẽ accipit, & poſtea in futuro ſæculo de bonorum operũ fructu ditatus æternum viuet. Diuinus enim Paterfamilias non tardat mercedẽ ſeruis ſuis. Memini multis dubium fuiſſe, cur Deus potius cõdiderit vniuerſas orbis trea-

creaturas; & eas, quæ ad delicias, & diuitias hominum conducunt, ante homines fecerit parturiri. Pro cuius solutione Diuus Ambrosius epist. 38. ad Horont. fatur. *Quid est mundus, nisi quidam agon plenus certaminum? Qui igitur agonem suscipit in hoc sæculo, nonne omnia præparat, quæ agoni sunt necessaria, & tunc athletas vocat, paratis præmiorum infulis, certaturos ad coronas, ne moram patiatur, qui vicerit, sed præmio donatus recedat? Præmia igitur hominis terrarum fructus sunt, & cœli lumina. Illa ad vitæ præsentis vsum, hæc ad spem vitæ æternæ.* Adeò enim refugit Deus tardare seruorum suorum mercedes, vt præter cælestes thesauros, terrenos fructus præmiserit, ne victor in oram patiatur, sed statim præmio donatus viuat. Imò ea est piæ seruitutis mercedi ad nata natura, vt ipsa se se merentibus, quam facillimè, & citissimè offerant debita munera. Danielis 5. cum cœnaret Rex Balthasar, vidit sententiam damnationis suæ scriptam in pariete, proponit ingentia præmia expositori. Adest Daniel, legit scripturam, prædicat iam in foribus esse Regis mortem, & finem regni. *Tunc iubente rege indutus est Daniel purpura, & circundata est torques aurea collo eius: & prædicatum est de eo, quod haberet potestatem tertius in regno. Eadem nocte interfectus est Balthasar Rex Chaldæus.* Meritò miraberis, quod post nuntiatam mortem in foribus, media adeo calamitosa nocte, vbi auditur sententia, hostes occupant regiam, Rex perit, locus, & tempus fuerit, quo Daniel tantis donis, & præconijs honoraretur. Vnde purpura, vnde torques aurea, vnde præco inter angustias mortis, inter incendia, inter milites furentes veni-

Ambr.

Dan. 5.

re potuerunt? Pulchrè D. Isidor. Pelus. epist. 97. lib. 2. ait. *Non enim dubium, quin sapientiæ præmia non promptu essent.* Sunt, sunt in promptu virtutis præmia, & adeò in promptu sunt, vt nullis concurrentibus, imò præcurrentibus malis impediri queant. Venit aliquando citissima, & inopinata mors, venit pennata calamitas velocior aquilis cœli: sed longè velociora veniunt virtutis præmia, quæ nulla malorum pernicitate possunt anteuerti. Bethuliæ ciues hostili cincti exercitu, sic properabant exire de tribulatione, vt decernerent; quinque tantum diebus expectare auxilium diuinum. Hanc impiam festinationem obijciens illis pijssima fœmina Iudith cap. 8. *Quod est hoc verbum, in quo consensit Ozias, vt tradat ciuitatem Assyrijs, si intra quinque dies non venerit vobis adiutorium? Et qui estis vos, qui tentatis Dominum? non est iste sermo, qui misericordiam prouocet, sed potius, qui iram excitet.* Hæc Iudith, vt impiam, & nimiam populi properantiam obtundat, sed & suam offert industriam pro patriæ salute, se sequi deuouet, vt illud à ciuitate depellat periculum. Et cum iam portæ ciuitatis oppropinquaret, vt in arenam cum nefario hoste prosiliret, ait ad ciues suos: *Orate, vt sicut dixistis, in diebus quinque respiciat Dominus populum suum.* Expende illud, sicut dixistis; non enim iam solum tempus adiutorij diuini præfinit, sed insuper addit, quod sit istud quantum à nimia, & temeraria festinatione antea præfinitum erat. Cur bona fœmina eosdem, quos reprehendisti præfinitos dies expectationis, modo tu tibi præfinis? Sciebat prudens fœmina, quod tantæ virtutis, qua se pro patria deuouebat, præmia sic in

Isid. Pelus.

Iudith 8.

promptuerant, & properabant venire, vt nimias etiam preperationes, & temerarias pollent, & deberent vincere.

Text. In hoc enim est verbum verum: quia alius est, qui seminat, alius est, qui metit. Ego misi vos metere, quod vos non laborastis, alij laborauerunt, & vos in labores eorum introistis.

§. XLIV.

Christi Domini passi exemplum maximè suorum leuat labores.

VIde veteres Prophetas, & vide Christi Apostolos, hi missi sunt in mundum vniuersum prædicare Euangelium omni creaturæ in frigore, & nuditate, in periculis multis, in fame, & siti, in verberibus, & morte: quare ergo dicuntur minus laborasse, quam illi? Quia nimirum Apostoli laborum suorum habebãt præ oculis exemplũ Christum, quo necessarium erat maximè labores imminui. Pauperecula fœmina. 3. Reg. 17. ad Eliam fatur. *Viuit Dominus tuus, quia non habeo panem, nisi quantum pugillus capere potest farinæ in hydria, & paululum olei in lecythо:* Quid in tanta paupertate mulier faceret. *En colligo (ait) duo ligna, &c.* Quasi extremæ famis solatium, & leuamen putat colligere duo ligna. Quod istud leuamen erit? Quæ ligna hæc? Ruper. in Reg. lib. 5. cap. 7. inquit. *En colligo duo ligna, en meam consolor inopiam, ampectens crucis ligna, vt comedamus & moriamur.* O mors, o inopia de crucifixi memoria, plena consolationis, & leuaminis! Falior nisi hunc respiciat illud Psalm. 118. *Fiat misericordia tua, vt consoletur me.* Non enim petit, vt præbeat misericordiam ad consolandũ, sed vt ipsa misericordia consolans fiat, quippe tunc eum Iesus cruci affigebatur, tunc maximè ea misericordia fiebat, quæ leuamen afferret, & consolationem tribularis. D. Ambros. super hunc Psal. lib. 10. legit. *fiat misericordia tua, vt exhortetur me.* Misericordia enim quæ in cruce fiebat, simul & calcar erat, quo ad similia perferenda incitabamur, & in labore imitationis consolationem, & leuamen afferebat maximum. Vnde Ambros. ait. *Magna est ergo misericordia Dei, quæ non solum remissionem tribuit peccatorum, sed etiam certantibus adhibet exhortationis calcaria, ne susceptis certaminis passiones in belli formidine deliquant.* Potens equidem est tantæ misericordiæ exemplum in cruce exhibitæ, & calcaria adhibere, & leuamen addere, ne in quotidianis duellis deficiamus. Sapientissimus ille rex, qui in ferculo suo vel lectica laborantibus, deficientibusq; *aurũ reclinatorium* aptauit quo leuamen aliquod in tribulationibus capiant de Christi sanguine vniuersos ascensus gradus purpurauit, vt constet omnibus, quod solus Christi sanguis valet collaborantibus requiem & leuamen præstare. Fecit enim Cant. 3. *ascensum purpureum.* Denique eleganter Gillib. Abb. ser. 18. in Cant ait. *Hæc tibi purpura sufficiat ad fastum, sufficiat ad ascensum, sufficiat ad gloriam, vt non glorieris nisi in cruce Domini tui Iesu Chri-*

Rup. A

Ambr. B

Cant. 3. Gillib. C

Christi: Ascensus te purpureus reclinatorium perducet ad aureum. Nullibi pedem figas, quin dominicus sanguis tibi semitam aperiat, & pandat quo vis: nullus ascensus arduus, nulla paupertas inhonora, nulla tribulatio in gloria, nulli tibi erūt dolores, qui consolationem non habeant maximam. Sanguis enim Christi viatorum dum comes est, non sinit eos fatigari, sed declinationes laborum vbique parit. Hinc felix sponsa, ne fatigaretur huius temporis æstumnis, labores Domini sui sibi ob oculos ponit, Cant. 1. aiēs *Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur.* Vbi myrrheus est spōsus hoc est, vbi mortis, crucisq; præ se fert faciem, inter vbera sit, ob oculos versetur, vt minores nostras angustias faciat. Dicit namque Bernard. sermon. 43. in Cant. *Si enim aure oculos habueritis, quem portatis, pro certo videntes angustias Domini tenuis vestras portabitis*; Quod in martyrum victorijs animaduertens Petrus Blesensis, ait opusculo in Iob. *Martyr afflictus quidem, sed inuictus, videnſque sanguinem suum ex diuersis corporis partibus ebullire: non sua, sed redemptoris vulnera attendit. Dolores corporis lacerati non sensit. Non facit hoc stupor, sed amor, nec deest dolor, sed pro Christo contemnitur.* De hoc infra lib. 5. cap. 3. §. 15.

Cant. 1. — Bernar. — Blesen.

§. XLV.

Prophetia de Christo facilè, & i laborioſam ne facit, vt nationum fides ingrediatur.

MVltus est Irenæus libro 3. ca. 21. in probando, quam facile patriarcharum prophetia Nationum fidem de Christo. Sane Prophetæ laborabant noua, & inaudita annunciantes, quæ ægre, & difficulter credi poterant, vel ab ipsis concionibus prophetarum. At post impletis prophetias illarum veritate armati Apostoli facilem, & amplum fidei præsefferebant callem. Inde vbi Dei mors annuntiatur, statim vt facilè, & sine labore credatur, additum est illud, *Secundum scripturas*. Id quod notat Tertullian. aduersus Praxeam fatus. *Sufficiat filium Dei mortuum dici: quia ita scriptum est. Nam & Apostolus non sine onere pronuntiandi Christum moriuum, adiecit, secundum scripturas, vt duritiem pronunciationis scripturarum authoritate molliret, & scandalum auditor inuerteret.* Quis persuaderet hominibus Deum aduenisse moriturum? Maximus in hoc labor sustinendus esset, difficilis enim erat, & dura annuntiabo de Dei morte, sed vbi prophetia accessit eam prædicans, facilè creditur. Mirabar facilitatem qua Eunuchum Candacis Reginæ ad fidem adduxit Philippus Actor. capit. 8. Iterille faciebat, cui subito Philippus adest, homo illi ignotus, & habito parum commendabilis, explicat, totam œconomiam Christi, profilita curru Eunuchus, & baptizatur. Vnde tam facile vir prudens fidem præbet homini ignoto? Causam textus insinuat, aiens, *Accurrens autem Philippus audiuit eum legentem Isaiam Prophetam, locus autem scripturæ, quam legebat, erat hic: tamquam ouis ad occisionem ductus est*, &c. Itaque prophetiæ lectio sic disponebat fidei aditum, vt absque difficultate crederentur res admirabiles. Ita D. Irenæus lib. 4. capit. 40. fatur *Philippus cum inue-*

Tertull. — Act. 8. — D. Irenæ.

inuenſſet Eunuchum Reginæ Æthiopum legentem ea, quæ ſcripta ſunt, quemadmodum ouis ad victimam ductus eſt, facilè ſuaſit ei credere eum Chriſtum Ieſum, qui ſub Pontio Pilato paſſus eſt, quæcunque dixit Prophetas, eumque eſſe filium Dei, qui æternam vitam hominibus dat. Quapropter non multum laborauit circa eum Philippus, qui erat in timore Dei præparatus à Prophetis. Quæ difficultates non vincuntur à prophetia? Quis error non deuaſtatur? Sanè ea eſt prophetiæ virtus, quæ, ſi attendatur, facili negotio fidei regnum ſtabiliat, innumeros de hoſtibus agens triumphos. Debbora illa prophetes Iud. 4 merito innuitur, Iud. 4. quod, *ſedebat ſub palma*. Vide quàm debitam habeat ſedem prophetia, ſub palma ſedet, quia omnia nouit vincere. Sic Diuus Iſidorus in Iud. quæſtio. cap. 2. ait. *Sub palma, inquit, ſub palma ſedem habet prophetia, quia quos ſuis inſtitutionibus erudit, ad palmam ſuperna vocationis adducit.* Iud. 2. Tunc certiſſimos agit fides triumphos, quando præmittitur prophetia. Angelus, qui mulierum fidem firmare volebat Matth. 23. ait de Domino, *ſurrexit, ſicut dixit*, quaſi & viſibilem reſurrectionem decoraret prophetia, & tanto reſurrectionis ſigno adhuc prophetia robur inderet. Quod notans Chryſologus ſerm. 8. fatur. *Gemina virtus eſt, & redire a mortuis, & futura præſcire*. Chryſ. Similiter anxium Ioſephum de intumeſcente Mariano vtero, ſic Angelus affatur Matth. 2. *Quod in ea natum eſt, de Spiritu ſancto eſt.* Sed quomodo ad tantum myſterium credendum adducetur homuncio? Pergit Angelus, vt adſtruat fidem. *Hoc autem totum factum eſt, vt adimpleretur, quod dictum eſt à Domino per Prophetam dicentem: Ecce virgo in vtero accipiet*. Prophetiam exerit, & Ioſephum deuinxit obſequio Mariæ. Ita Irenæus lib. 4. cap. 40. inquit. *Quapropter ſine dubitatione ſuaſus Ioſeph, & Mariam accepit, & in reliqua Domini educatione Chriſti gaudens obſequium præſtitit.* Irenæ. Adeò prædicationis difficultates mollit, imò tollit prophetia. Vbi enim illa facem præfert, victoria de omnibus venit cita.

Text. Ex ciuitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbum mulieris teſtimonium perhibentis. Quia dixit mihi omnia, quæcunque feci.

§. XLVI.

Sermo, qui ad ſalutem conducat, à quouis audiatur, accipiendus eſt.

NOn parum commendatur Samaritanorum prudentia, & ſalutis auiditas, quod vel in ore mulieris non deſpicerent ſermonem ſalutis, ſed illi fidem tribuerent. De eloquijs enim diuinis notanter canebat Pſaltes, quod *ſint dulciora ſuper mel*, Pſ. 18. *& fauum*. Cur faui memini, vt eloquia diuina promulgaret? An, quia vel ex mortui cadaueris ore hauriendo Placet ea ratio, rurſus crediderim ibi nos doceri diuinis eloquijs ſtude

re, vt

re, vt ſtudent apes fauis efformandis. Sanè ab apibus nullus ſtoſculus, etſi humilis, etſi deſpectus, etſi in agrorum receſſibus nutritus contemnitur, ne ab illo liquorem ſuum etiã dicent, & hauriant. Ita & tu ſalutis eloquia, vt haurias, nullius contemnes ora ſpirantia pietatem. Accipe D. Paulinum epiſt. 4. ſic fantem. *Vbique capiemus cibum vitæ, vbique auscultemur verbum Dei; de omnium fidelium ore pendamus, quia in omnem fidelem Spiritus Dei ſpirat, & neceſſe eſt a minimo Dei ſeruo, vel guttam cæleſtis ſapientiæ diſtillare*. Nemo ſibi tam ſapiens videatur, qui cæteros cõtemnat, qui nolit verbum ſalutis etiã de illiterato hominis, ſiue mulieris ore capere. Sapientia ædificauit ſibi domum: inſuper addit, *Miſit ancillas ſuas, vt vocarent ad arcem, & ad mœnia ciuitatis*. Sæpiſſimè vocatio Dei non à pulpitis, non à cathedris, non diſertis hominibus, ſed ab ore ancillulæ, vel etiam mancipijs diaboli datur. Non ſemper ſapientia Dei doctrina, & religione præcelſos viros exerit, vt ad cœleſtem euocet ciuitatem, ſed & viles homines, & ab hoſtili agmine tractos captiuos ducit, vt miniſterio ſeruiant animarum. Ecce Iud. 8. ſapiẽtes omnes Ieroſolymitani, imo, & Ozias ſacerdos pendens ab ore fœminæ, cui aiunt. *Omnia, quæ locuta es, vera ſũt, & non eſt in ſermonibus tuis vlla reprehenſio. Nunc ergo ora pro nobis, quia mulier ſancta es.* Non dedignantur ſapientes viri, verbum Dei ab ore fœminæ expectare, quo præclarũ auſpicium dederunt ſuæ incolumitati. Hoc nos ſatis docet ſponſa Chriſti, quæ dum ſponſum quærit, quoſcumque offendit, ſine delectu quærit, de illo Cant. 3. *Inuenerunt me vigiles qui cuſtodiunt ciuitatem. Nunquid quẽ diligit anima mea, vidiſtis?* Miror, quod prudentiſſima virgo ex militibus illiteratis reſponſum ſperet vitæ. Scit milites, ſcit pro muratorũ robore poſitos, ſcit plus armis, quam literis operam dediſſe. & nihil ſolemus non dedignatur ab illis aliquid de Deo ſuo inquirere. Gillibe. ſer. 7. in Cant. ait. *Videte fratres quid proficiat conſultatio cuſtodum? Deuotam ſed vagam animam ad inuentionem dilecti perducit. Vtilis quidem conſultatio, & frequenter: quod non conferent eorum, qui conſuluntur eruditio, conſulentis meretur humilitas.* Itaque non dedignata prudentiſſima ſponſa à nocturnis cuſtodibus murorum, a militibus verbum ſalutis accipere, paululum cum eos pertranſiſſet, inuenit dilectum ſuum. Non tamen facilè adducuntur ſapientes mundiales, vt de quolibet ore accipiant verbum vitæ, hinc eſt, quod aliquando Deus ad hos trahendos, non ab humiliore, ſed ab altocęlorum faſtigio in illos verbum ſalutis ſtillet. Sic Pſ. 103. *Rigans montes de ſuperioribus tuis*. Humiles enim colles de quolibet riuuolo humorem accipiunt, verum alta montium culmina non niſi de cęli nubibus. Quod in rem præſentem D. Auguſ. de Pauli exemplo expendit. *Cum Paulus petra adhuc eſſet in infidelitate aſpera, volens eam rigare de ſuperioribus ſuis, vt flueret aqua in conuallem, clamauit. Saule, Saule, quid me perſequeris? Non ei legit Prophetam, non ei legit alterum Apoſtolum: omnia enim iſta contemneret mons magnus, rigat eum de ſuperioribus ſuis*. Caue tu, ne expectes ſic rigari, ſed vt conuallis humilis de quocumque expecta guttas, vt exludas æternã ſiccitatem. Sero enim ſapiens ille diues non dubitabat de pauperis Lazari digito guttam accipere, quæ reſiſteret æternæ flammæ.

Ephes. 8.
Iud. 8.
Cant. 3.
D. Paul.
Gillib.
Pſ. 103.
Auguſt.

inuenisset Eunuchum Reginæ Æthiopum legentem ea, quæ scripta sunt, quemadmodum ouis ad victimam ductus est, facilè suasit ei credere eum Christum Iesum, qui sub Pontio Pilato passus est, quæcunque dixit Prophetæ, eumque esse filium Dei, qui æternam vitam hominibus dat. Quapropter non multum laborauit circa eum Philippus, qui erat in timore Dei præparatus à Prophetis. Quæ difficultates non vincuntur à prophetia? Quis error non deuastatur? Sanè ea est prophetiæ virtus, quæ, si attendatur, facili negotio fidei regnum stabiliat, innumeros de hostibus agens triumphos. Debbora illa prophetes Iud. 4 merito innuitur, quod, *sedebat sub palma*. Vide quàm debitam habeat sedem prophetia, sub palma sedet, quia omnia nouit vincere. Sic Diuus Isidorus in Iud. quæstio. cap. 2. ait. *Sub palma, inquit, sub palma sedem habet prophetia, quia quos suis institutionibus erudit, ad palmam superna vocationis adducit.* Tunc certissimos agit fides triumphos, quando præmittitur prophetia. Angelus, qui mulierum fidem firmare volebat Matth. 28. ait de Domino, *surrexit, sicut dixit*, quasi & visibilem resurrectionem decoraret prophetia, & tanto resurrectionis signo adhuc prophetia robur inderet. Quod notans Chrysolog. serm. 8. fatur. *Gemina virtus est, & redire a mortuis, & futura præscire*. Similiter anxium Iosephum de intumescente Mariano vtero, sic Angelus affatur Matth. 2. *Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est.* Sed quomodo ad tantum mysterium credendum adduceretur homuncio? Pergit Angelus, vt adstruat fidem. *Hoc autem totum factum est, vt adimpleretur, quod dictum est a Domino per Prophetam dicentem: Ecce virgo in vtero accipiet*. Prophetiam exerit, & Iosephum deuinctt obsequio Mariæ. Ita Irenæus lib. 4. cap. 40. inquit. *Quapropter sine dubitatione suasus Ioseph, & Mariam accepit, & in reliqua Domini educatione Christi gaudens obsequium præstitit.* Adeò prædicationis difficultates mollit, imò tollit prophetia. Vbi enim illa facem præfert, victoria de omnibus venit cita.

Iud. 4.

Iud. 2.

Chrys.

Irenæ.

Text. Ex ciuitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbum mulieris testimonium perhibentis. Quia dixit mihi omnia, quæcunque feci.

§. XLVI.

Sermo, qui ad salutem conducat, à quouis audiatur, accipiendus est.

NOn parum commendatur Samaritanorum prudentia, & salutis auiditas, quod vel in ore mulieris non despicerent sermonem salutis, sed illi fidem tribuerent. De eloquijs enim diuinis no: antecanebat Psaltes, quod *sint dulciora super mel*, *Ps.* 18. *& fauum*. Cur faui memini, vt eloquia diuina promulgaret? An, quia vel ex mortui cadaueris ore hauriendo Placet ea ratio, rursus crediderim ibi nos doceri diuinis eloquijs studere, vt

re, vt ſtudent apes fauis efformandis. Sanè ab apibus nullus floſculus, etſi humilis, etſi deſpectus, etſi in agrorum receſſibus nutritus contemnitur, ne ab illo liquorem ſuum emẽdicent, & hauriant. Ita & tu ſalutis eloquia, vt haurias, nullius contemnes ora ſpirantia pietatem. Accipe D. Paulinum epiſt. 4. ſic fantem. *Vbique capiemus cibum vitæ, vbique audiemur verbum Dei; de omnium fidelium ore pendamus, quia in omnem fidelem Spiritus Dei ſpirat, & neceſſe eſt a minimo Dei ſeruo, vel guttam cœleſtis ſapientiæ diſtillare*. Nemo ſibi tam ſapiens videatur, qui cæteros cõtemnat, qui nolit verbum ſalutis etiã de illiterato hominis, ſiue mulieris ore capere. Sapientia ædificauit ſibi domum: inſuper addit, *Miſit ancillas ſuas, vt vocarent ad arcem, & ad mœnia ciuitatis*. Sæpiſſimè vocatio Dei non à pulpitis, non à cathedris, non diſertis hominibus, ſed ab ore ancillulæ, vel etiam mancipijs diaboli datur. Non ſemper ſapientiæ Dei doctrina, & religione præcelſos viros exerit, vt ad cœleſtem euocet ciuitatem, ſed & viles homines, & ab hoſtili agmine tractos captiuos ducit, vt miniſterio ſeruiant animarum. Ecce Iud. 8. ſapiẽtes omnes Ieroſolymitani, imo, & Ozias ſacerdos pendens ab ore fœminæ, cui aiunt. *Omnia, quæ locuta es, vera ſũt, & non eſt in ſermonibus tuis vlla reprehenſio. Nunc ergo ora pro nobis, quia mulier ſancta es.* Non dedignantur ſapientes viri, verbum Dei ab ore fœminæ expectare, quo præclari auſpicium dederunt ſuæ incolumitati. Hoc nos ſatis docet ſponſa Chriſti, quæ dum ſponſum quærit, quoſcumque offendit, ſine delectu quæſit, de illo Cant. 3. *Inuenerunt me vigiles qui cuſtodiunt ciuitatem. Nunquid quẽ diligit anima mea, vidiſtis?* Miror, quod prudentiſſima virgo ex militibus illiteratis reſponſum ſperet vitæ. Scit milites, ſcit pro murorũ robore poſitos, ſcit plus armis, quam literis operam dediſſe. & nihil hominus non dedignatur ab illis aliquid de Deo ſuo inquirere. Gillibe. ſer. 7. in Cant. ait. *Videte fratres quid proficiat conſultatio cuſtodum? Denotam ſed vagam animam ad inuentionem dilecti perducit. Vtilis quidem conſultatio, & frequenter: quod non confert eorum, qui conſuluntur eruditio, conſulentis meretur humilitas.* Itaque non dedignata prudentiſſima ſponſa à nocturnis cuſtodibus murorum, a militibus verbum ſalutis accipere, paululum cum eos pertranſiſſet, inuenit dilectum ſuum. Non tamen facilè adducuntur ſapientes mundiales, vt de quolibet ore accipiant verbum vitæ, hinc eſt, quod aliquando Deus ad hos trahendos, non ab humiliore, ſed ab altocælorum faſtigio in illos verbum ſalutis ſtillet. Sic Pſ. 103. *Rigans montes de ſuperioribus ſuis.* Humiles enim colles de quolibet riuuolo humorem accipiunt, verum alta montium culmina non niſi de cæli nubibus. Quod in rem præſentem D. Auguſ. de Pauli exemplo expendit. *Cum Paulus petra adhuc eſſet in infidelitate aſpera, volens eam rigare de ſuperioribus ſuis, vt flueret aqua in conuallem, clamauit. Saule, Saule, quid me perſequeris? Non ei legit Prophetam, non ei legit alterum Apoſtolum: omnia enim iſta contemneret mons magnus, rigat eum de ſuperioribus ſuis.* Caue tu, ne expectes ſic rigari, ſed vt conuallis humilis de quocumque expecta guttas, vt exſudas æternã ſiccitatem. Sero enim ſapiens ille diues non dubitabat de pauperis Lazari digito guttam accipere, quæ reſiſtere æternæ flammæ.

Gillibe.

Pſ. 103.

Auguſt.

§. XLVII.

Diabolus totus est in deaurandis peccatis, ne appareant.

ECce vnde prudentissima fœmina diuinitati Christi fidem astruebat, *quia*, inquit, *dixit mihi omnia, quæ feci*. Quæ fecerat adulteria mulier ex ore Christi accepit, & indè illum Deum putat, & prædicat; nonne diabolus eadem posset nunciare? Cur magis a Dei quam à dæmonis spiritu sibi putat ob oculos proposita turpiter facta? Solus equidem Dei Spiritus est, qui vt accedit ad animam illi ob oculos propo C nit nuda peccata; diabolicus autem spiritus non sic, sed totis viribus curat peccata, nescio quo fuco, colorare, & deaurare, ne appareant. Ieremiæ ostensus est, cap. 1. miserrimus peccatricis animæ status, quãdo ait, *Ollam succensam ego video, & faciem eius a facie Aquilonis*. Quid aliud in peccatrice anima videre licebat, D nisi ollam, in qua & flammæ, & sulphurei vapores ebulliant? Est anima peccatrix olla vitiorum ardore succensa, ibi peccatorum fæces, ibi luxuriæ sulphur, ibi Aquilo perflans vt flammas excitet, & de contubatis vitiorum fœcibus fœtores educat. Quid diabolus ad hæc? Iob cap. 41. de illo, inquit. *Feruescere faciet, quasi ollam profundum mare: & ponet, quasi cum unguenta bulliunt*. Sanè profundum mare ab Aquilone conturbatur, & profundi fæces non sine ingenti fœtore voluuntur: sed vide diabolicum astum, qui ab Aquilone contubatas fæces sic facit apparere, quasi vnguenta placido calore soluantur, & odores exalent: quasi Austri flatus aromatum odores A spargat. Pulchrè Gilib. Abb. serm. 17. in Cant. *Qualis unguentorum artifex, qui de mortis ollam uitæ uapores exire simulat? Qualis artifex, qui ollæ succensæ faciem, quasi ab Austro feruere facit, per quam potius ab Aquilone mala exardescant in terra?* Au' silius Propheta est, *aut certè Propheta, qui mortem in olla deprehendit, & uapores eius ab* B *Aquilone uenire*. *Sulphurei sunt uapores, quos olla carnis tuæ succensa euomit, & tu in illis balsami tibi videris odores sentire*. Sic colorat diabolus animæ nostræ vitia, sic fucat, vt balsamum putes, quod vere sulphur est; vt tibi olla sulphuris, quasi alabastrum vnguenti existat. Et sic dum vitia diabolico astu floridos, & suaues virtutum vultus emẽ C tiuntur, festinare magis faciunt diuinam vindictam. Matth. 24. *Ab arbore fici discite parabolam; cum ramus eius tener fuerit, & folia nata, scitis, quia propè æstas*. Merito putat Diuus Hilar. hæc non tam arbori conuenire, quam peccatori: quis enim ex eo, quod videat arbores pullulare, & frondescere, nouoque vestiri decore, putet propè esse æstatẽ, D Imò tunc rectè putatur æstas abesse: prius enim post flores fructus apparebit, crescet, placidoque veris calore matureſcet, & postmodum venit æstus. At in peccatore, vbi nuditas viridantibus folijs vestitur, & floribus condecoratur, tunc propè, & in foribus est æternus æstus. Accipite Hilar. Canone 26. de homine peccatore loquentem. *Qui cum tenereſcere experit, atque frondeſcere, tunc proxima esse æstas sentietur. Erit enim flos criminosorum, & honor facinorosorum, quibus tamen æstus, id est, calor æterni ignis in proximo est.* Væ tibi homo, cuius peccata, quasi viridantibus folijs tecta, splen-

Gilib.

Matt. 24

Hilar.

Ier. 1.

Iob 41.

Splendescunt, cui vitia florent, & honori sunt; tunc propè æstas est, tunc è vicinio venit ignis æternus. Qui semel à Deo misericordiam consequuti fuerunt Niniuitæ, tandem funditus perierunt; quorum festinantissimæ ruinæ causam designans Nahum capit. 2. loquitur. *Diripiebant argentum, diripiebant aurũ, & non erat finis ornamenti eius.* Quid peccabant miseri homines, quòd aurum, & argentum ad suum ornatũ comularent? Tãtum nefas est, quod se adornarent auro, vt sic punirentur? Non ibi de ornatu corporis loquitur; sed de ornatu, quo errores suos decorabant. Ecs enim Niniuitæ errores prædicabant, quibus adornandis, & condecorandis argenteas voces, aurea ora seruire faciebant, vnde merito periit, cui ferreus falsitatis error aurum tinniebat. Hinc spectat Diuus Hieronym. *Diripiebant argentum, quidquid in mundo videbatur eloquij: diripiebant aurum, quidquid præclarum sententiarum erat in doctrina sæculi, vt dogmata sua omni sensuum, verborumque flore componerent. Propter quod aggranata est Ninive, &c.* Hoc de arte diaboli venit semper, vt peccata virentibus folijs opacentur, vt errorum fæces. Sabæis nubibus, floridis splendoribus illustrentur, vt dum sibi fucum faciunt in vitijs homines, misere pereant. Quam aliter Deus, dum enim adest, statim, quæ sunt hominis, nudè, & sincerè manifestat, vt dicat Nazianzen. orat. ad patrem suum. *Quemadmodum sol oculorum hebetudinem, imbecillitatemque prodit, ita morbum animæ aduenientem Deus coarguit.*

A *Tex.* Cum venissent ergo ad illum Samaritani, rogauerunt eum, vt ibi maneret. Et mansit ibi duos dies; & multo plures crediderunt propter sermonem eius. Et mulieri dicebant: Quia iam non propter tuam loquelam credimus, ipsi enim audiuimus, & scimus, quia hic est verè Saluator mundi.

§. XLVIII.

Non parte petat à Deo, qui exaudiri cupit ab eo.

MEritò censet Maldonatus, quod Samaritani certi Iesum Messiam esse, illum apud se in perpetuum detinere curabant, ab eoque enixe petebant, vt ibi moraretur, ibique sum stabiliret regnum, magna quidem petunt, sed inde plus placent, & obtinent, quod à Ierosolymitanis non scimus fuisse obtentum, apud quos, vt notat Toletus, non dicitur Iesus pernoctasse vllo in tẽpore. Vt magnus est Deus, sic gaudeat suis fidelibus magna peti: vnde Elisæus placuit Deo, vt ad tantarum virtutum gloriam eucheretur. Iubetur Elisæus petere, 4. Reg 2. & duplo superat petitiones, imò desideria magistri sui: quippè ait, *Fiat in me duplex spiritus tuus.* Videretur fortan audax postulatio, quod

4 Reg. 2.

quod discipulus duplo maiores exigat virtutes, quam magister habebat. Imò fatua postulatio videretur, quando à magistro petebat id, quo sciebat illum carnisse; sed tantum meruit animus ad ingentia, & magna spirans, vt inde placeret, vnde putaretur offendisse, & ex non habente bonorũ copias faceret redundare sibi. Ambros. serm. 87. *De Elisæi meritis quid dicamus, cuius hæc prima laus, quod patrem voluit gratia superare, dum dari sibi amplius postulat, quam scit apud eum esse, qui possidet? Deum enim a patre plus exigit, quam habebat, facit eum meritis suis plus præstare, quàm poterat.* Tanta sunt merita generosi animi, qui magna petit, vt etiam ex non habẽte faciant sibi bonorum affluentiam supperere. Mirabar prodigum illum filium, etiam postquam ad se reuersus fuit, tãdiu egere; cupiebat enim Luc. 15. saturari de siliquis, & nemo illi dabat, & ad se reuersus, ait, *Quãti mercenarij in domo patris mei abundant panibus, & ego hic fame pereo?* Iam in se reuertitur, iam patrem sibi carissimum meminit, iam errores deflet, & adhuc fames, & adhuc miseria. Rursus ait, *Surgam, & ibo ad Patrem meum*; nec dum patrem audio miserentem. Insuper addit, *Pater peccaui in cœlum, & coram te, non sum dignus vocari filius tuus. Fac me sicut vnum ex mercenarijs tuis.* Quid plura? Inde retardat auxiliũ parentis, quia sic parcus extitit in petendo, vt se mercenarium postulet fieri. De illo Gilliber. Abb. ser. 3. in Cant. *Nimis exilem, & macilentã spem reposuerat in sinu suo, mercenariam conditionem patrem rogaturus. Modestè quidem pro meritis, sed de paterna miserationis copia humiliter nimis & iniuriosè sentiens.* Felicior latro, cum primum in se reuertitur, ad prima conuersionis verba, statim audit, *hodie mecum eris in paradiso.* Vnde tanta ista diuersitas? Prodigus loquitur, plorat, multiplicat gemitus, patrẽ bis, & ter meminit, & adhuc non audit salutis verbum: latro autem vix aperit os, & excipit diuinum de salute responsum. Ille mercenarij forte contentus, parce petebat; hic in cruce degit, & regnũ speculatus Christi, iam inhiabat regno cœlesti. Arnol. Carnot. de septẽ verbis Domini. *Iam spes subintrabat conuerso quia inhiabat cœlestibus, dilatusq; charitate, quasi consputis repudiatisq; quæ inferiora sunt, cum Christo tractabat de regno, affectabat superiora.* O quam feliciter negotiantur, quia magno Deo magna petunt, qui nihil non magnum à Deo obtinere præsumunt. Parat enim Deus suis seruis, & amicis, non parua, sed ingẽtia munera. Ioan. 11. accepit nuntiũ, quod referrebat Lazari infirmitatẽ, & vt audiuit Lazarum infirmari, *mansit eodem loco.* Cur mansit? Cur non properauit, vt ab infirmitate liberaret? Cur expectat, vt infirmus moriatur? Noluit amico paruũ sanitatis donũ largiri, maluit pauliſper expectare, vt magnũ resurrect. munus elargiatur. Chrysol. ser. 63. *Eius amare illud est, non vt dilectum alleuet, sed ab inferis vt reducat; dilecto non languoris medicinam, sed resurrectionis gloriam mox paruit.* Is est Deus, qui semper magna vellet præstare, & ideo a paruis abstinet, & plus gaudet, quando maiora cernit postulari.

Ambr. Luc. 15. Gillib. Arnol. Ioan. 11. Chrys.

§. XLIX.

Christi Dominus gustus in fidei veritatem communem omnibus trahit.

VIde, quàm sapiant isti Samaritani, non iam de adoratione in

in monte facta, priuatam sui populi prædicant salutem: sed ad totius orbis communitatem redacti, communem omnibus salutis fontem recognoscunt, & amplectuntur. Aiūt enim, *Hic est verè Saluator mundi*. O quam salutaris extitit Dominicus aduentus ad fontem Sichar! De Sarmacidis fonte hæc verba facit Vitt. Vitruuius libro 2. Arch. *Cum Astlas & Areuanias ab Aigis, & Trazene coloniam communem eò loci deduxerunt; Barbaros Caras, & Lelegas eiecerunt*. Hi autem ad montes fugati se congregantes discurrebāt, & ibi, *latrocinia facientes crudeliter eos vastabant. Postea de Colonis vnus ad Sarmacicis fontem propter bonitatem aquæ quæstus causa tabernam omnibus copijs instruxit, eamque exercendo eos barbaros allectabat. Ita singillatim decurrentes, & ad cœtus conuenientes, è duro, feroque more commutati in Græcorum consuetudinem, & suauitatem, sua voluptate reducebantur*. Quid in rem præsentem aptius? Samaritæ in montem orationis & adorationis causa confugientes, inde Hierosolymitanos persequebantur, & omnes Israelis populos. Quid plura? Verus Israelita Iesus ad fontem Sichar sedens, gratiarum in vitam æternam salientium fontes aperit, quibus Samaritanos allexit. Hi vbi Christum gustarunt, & montem & templum obliti, communem omnibus populis, & nationibus salutem sapiunt: nec de priuato suo bono, sed de communi fide gaudent. Vtinam omnes ad Saluatoris fontes currant non ad proprij cerebri scaturigines, hi diuisiones, & mortem patiunt, illi vnitatem, & veritates omnibus communes propinant, quibus indiuisi, & adunati fideles vitam æternarent. Gen. 3. Genes. 2. dicitur, *& fons ascendebat in medio Paradisi*. De quo fonte pulchrè D. August. in Psalm. 103 Aug. conatur. *Aqua media, aqua quodammodo publica sine fraude sina libe si se fratris currebat. Si ipsa aqua semper biberetur semper vinceretur. Venit Angelus lapsus de cælo, factus serpens, emisit venenum. de proprio locutus est de suo, & miseri audiendo dimiserunt quod commune erat, vnde beati erant*. Habet hoc Saluatoris fons, vt si ipse sincere bibatur, in vnitatem fidei, omnes, & si efferatissimos trahat. Perdunt vnitatem priuati fontes, & efferos homines faciunt, vt videre est in hæreticis qui sic efferantur; vt pene ab ipsa natura desciscant. Vtinam ad Saluatoris fontes sincere accederent, de illiusque doctrina gustarent, & morum suauitatem induerent, & de communi omnibus gauderent fidei vnitate. Hinc maximè vera Christi scaturigo probatur, si diuisiones horreat, si amet, imo habet vnitatē 3. Reg. 3. 3. Regu. 3. vt veram matrem vnius pueri nosceret Salomon, iussit puerum gladio diuidi; quæ vera mater erat, diuisionem filij expauescens æmulæ vt daretur integer, & indiuisus, supplicabat; è contra altera clamat; *non mihi, nec tibi sed diuidatur*. Sic horret diuisiones fons veritatis, sic vnitatem amat, vt nulli ruinæ pateat, dum in suis vnitas, & indiuisio permaneat. Præclarè Diuus Hieronymus ad Ruffinum tractat hunc Hier. locum fatus: *Synagoga, quæ nolebat Ecclesiæ filium in gratia viuere, libenter habet diuidi puerum, non vt possideat, sed vt interficiat. Ecclesia, quem scit suum esse, libenter concedit æmulæ, dum viuat saltem apud aduersariam, ne inter legem diuisus, & gratiam Saluatoris mucrone feriatur*. Hæc prima virtus est illius, qui gustum habet doctrinæ Christianæ, qui de fontibus Saluatoris potauit, vt omnia patiatur,

ciatur,ne diuisio fiat in corpore Chri A
stiano. Quid non cedat æmulæ ve-
rus Christi populus, vt vnitas fidei
& integritas viuat,saltem apud ad-
uersarios? Hoc fonte potus D.Paul.
Rom.9. ad Rom.cap.9.ait. *Optabam enim ego ipse anathema esse a Christo pro fratri bus meis,qui sunt cognati mei secundũ carnem*. Qui adeo efferus erat, qui
ignem,crucemq; spirabat,sic de Sal
uatoris gustu mollescit,sic studet cõ
munioni, & vnitati, vt vellet ipse
carere Christo,dum integra,& vna
esset omnibus fides, & iam ex tunc
Luc.18. cępisset fieri vnum ouile,& vnus pa
stor. Pharisæus apud Luc. capit. 18.
diuisionem enixe procurabat, dum
ait, *non sum sicut cæteri homines*, &
vnde tam fastuosus sese ab omnibus
alijs diuidebat? Ipse ait; *Ieiuno bis in Sabbato*, adhuc in ieiunijs suis sabba
tizabat,adhuc ieiunus à Christo,sal
uatoris gustum nullum habebat, &
inde communionem, & vnitatem
abominabatur. Vtinam aliquid de
fontibus Saluatoris prælibasset, sta-
Rup. tim studeret vnitati. Iuxta Ruperti
mentem prophetans Ioel de effusis
Saluatoris fontibus in Pentecoste
ait. *Canite tuba in Sion, sanctificate ieiunium, vocate cœtum, congregate populum,&c.* Expendite modo Pha-
risæi ieiunium, & hoc à Ioele pro-
phetarum,ab illo ieiunio diuisio fa-
stuosa procedit:ab hoc cœtus, & po
pulorum congregatio, & adunatio.
Cur hoc ieiunium præ illo inducit
vnitatem,& coniunctionem? Illud
ieiunium Sabbati erat, hoc est Syna
gogæ,hoc ieiunium Ecclesiæ,descẽ-
dens à Sione,vbi Saluatoris fon
tes patefacti, qui ferocis-
simos quosque ad
communionem,
& vnita-
tem
trahunt.

§. L.

Creatura quauis non tam saluat, quàm condemnat pec-catores.

PVlchrè de Iesu dicunt Samarita B
ni, *Scimus, quia hic est vere Sal uator mundi*. quæcumque enim crea
turæ tam spiritualis,quam corpora-
lis non tam saluant, quam condem-
nant,quam puniunt. Non ne datus
est Angelus Israelitico populo, qui
eum de seruitute eriperet, qui eum
duceret,& præcederet? Equidem
Angelus præcedebat populum, sed
de illo pulchrè D. Zen. serm.4 in D.Zen.
C Exod.ait. *Angelus tua castra præcedit necubi crimen excuses*. Itaque qui
erat Israelis ductor Angelus, simul
erat peccatorum obseruator; simul
alta mente reponebat crimina po-
puli,ne vnquam possint negari,siue
excusari. Sunt equidem creaturæ hu
mani criminis obseruatrices,imò sic
nostra crimina in se fixa habẽt,vt ni
hil citius oculis ostendant immorta-
D libus. Iudas osculo filium hominis
tradidit apud Gethsemani hortum,
& quid hortus? Occultauit facinus.
Post excidium vrbis, post vastatio-
nem arborum,vbi iam nec sepes man
sit,nec planta manet, quæ hortum
signaret, deleta etiam sunt Iudæ
pertida vestigia? Abolita ne memo-
ria tanti peccati. Porrò Gethsema-
ni amisit hortum, non tamen vesti-
E gia Iudæ amisit, illa hodie, quasi
recentia proponens. Accipite Diu.
Cyrill.Ierosol.Cat.10.fantem. *Multa* D. Cyr.
sunt de Christo testimonia. Testatur Pater de cœlo, de filio testatur Spiritus sanctus descendens in specie columbæ. Gethsemani testatur, modo non monstrans Iudam adhuc considerantibus.

bus. Itaque sic recentem habet Gethsemani Iudam hodie, vt tantũ non monstret illum cõsiderantibus. Et in quo potuit hortus totus eradicari, non potuit tanti facinoris memoria, vel deleri. Psallebat Dauid apud Saulẽ 1. Reg. 18. *Tenebatque Saul lanceam, & misit eam, putans, quod configere posset Dauid cum pariete; & declinauit Dauid à facie eius*, &c. Declinauit Dauid ictum, sed lancea in ipso pariete infixa est. Fuit ne fortuito factum, quod paries ictũ exciperet? Imò sic se se æternauit tanta sceleris accusatio, paries enim, qui lanceam excepit, æternus adest accusator Saulis. Pulchrè D. Basil. Sel. orat. 15. inquit. *Ictum vero paries excepit, omnibusque facinus indicat. Ita Dauid periculo exemptus est, & lapis funesta manus monumentum, teli sustinuit impressionem, atque audacis facti accusator in natura sensus experte caussam tulit symbola.* Hoc est vniuersis creaturis insitum, vt humana crimina obseruent, illaque perpetuo testentur, solus Deus est qui nouit misereri semper, & parcere. Quo aliquis plus de misericordia habet, eò plus ad diuinitatem accedit dicente Chrysost. in Psalm. 142. *Magnum quid est homo, propter quid: E. precio sum, inquit, vir misericors. Istud enim est homo misericors, imò misereri est esse Deum.* Adeò, vt propriam sibi diuinitas misericordiam vendicant; tam alienum est à creaturis, quod delictis parcat, vt ex hoc censeatur Deus, si misericordiam impendat. Quando Angelus mittebbatur ad Mariam Luc. 1. sic mitti putat Diu. Greg. Taum. serm. 3. de Annunt. vt dicat Deus Pater ad Angelum. *Tu illud Aue gratia plena dicito; vt ego arumnosa, atque afflicta misereor Eua.* Quibus ponderandum est, quod munus miserandi, nec Angelo legatur, sed illud vni sibi reseruat Deus; tu, ait, annuntia, ego misereor. Quam prudenter ille publicanus, vt vidit Pharisæum orantem, & gratias agentem, Luc. 18. percutiens pectus ad Deum aiebat, *Propitius esto mihi peccatori*. Dum condemnatur à creatura, ad Deum confugit, cuius strictissimum iudicium nunquam obliuiscitur misericordiam in peccatores. A Pharisæi ergo indicio, ad Dei tribunal stat peccator, dicens apud Diu. Basil. Sel. orat. 35. *Noli ò Iudex, Pharisæi de me sententiam sequi: iustum agnosco procreatorem; eum nolim iudicem*. Ego omnium creaturarum iudicium abnuo, exspuo; solius Dei tribunal ascendo libens, apud quem solum in peccatores clementia demoratur. In creaturis enim nihil prius, quàm peccatorũ custodiam cerno Matt. 23. *Veniat super vos omnis sanguis iustus, qui effusus est super terram, à sanguine Abel iusti. vsque ad sanguinem Zachariæ filij Barachiæ, quem occidistis, inter templum, & altare.* Cur tam vetusta crimina memorat Dominus in damnationem Iudæorum? Cur tam antiqua sanguinis effusio adhuc in memoriam vocatur? Sane non miror, quod nefarij criminis memoria sic vigeat, quando audio perpetratum fuisse illud apud templi marmores; semper enim apud creaturas manent hominum peccata, quasi inscripta silicibus. Huc respicit Tert. aduers. Gnost. Inquiens. *Zacharias inter altare, & idem trucidatur, perennes cruoris sui maculas silicibus assignans*. Silici inscribitur peccatum, creaturis aduersus hominem inscriptum.

1. Reg. 18.

Basil.

Chrys.

D. Greg.

Luc. 18.

Matt 23.

Tertull.

CA-

CAPVT IV.

De vocatione Adolescentis cuiusdam.

VOCATVR ad Christi sequelam adolescens, qui inducias petijt, dum patrem sepelit, sed quem impler Dei verbum, fletus negotijs ministrate dedecet. Nec funus paternum potuit detinere illum, quem vita vocabat, vt faceret æternum.

Luc. 9. Ait autem ad alterum: Sequere me.

§. I.

Fœlix ille, qui non ex proprio cerebro, sed ex Dei imperio, quodcumque munus ingreditur.

NIl petebat adolescens iste, sed tacitus admirabatur Christi virtutes, & dum tacet, audit se vocari ad Christi sequelam, in hoc felicissimus, quia non ex cerebri proprij affectu, sed ex Dei imperio talem salutis viam ingreditur. Nunquam satis celebrandus Abraham sese aptat, vt filium liceret Deo. Similiter, & Iephthe filiam, suam Deo litaturus accedit. Stringit ille gladium, & hic exerit, sed Deus ictum ab Habrahamo veniente cohibuit, ne tantum cibaret parentem. Nil tale facit cum Iephthe, sed finit, vt filiam iugulet denumque suam tristi lamentatione repleat. Cur id à Deo permissum? Cur qui tenuit Habrahami dextram, non tenuit dextrā Iephte, Sanè Deus non consuluit illi, qui ex proprio suo cerebro ad tale sacrificium accesserat, consuluit verò Habrahamo, qui non nisi vocatus, & iussus talia auderet. Huc spectat D. Prosper de promiss. par. 2. capit. 20. vbi sic. *Deus non poscerat à Iephthe tentando eam sicut ab Abraham. Sed ille sponte venit.* Non qui iuxta proprium cerebrum, sed qui ex certa vocatione, & imperio Dei ad cœleste officium accedunt, hi habent Deum in omnibus vijs suis protectorem, & defensorem. Fauet enim Deus semper votis, quæ inspirat ipse, alia prorsus despicit, & contemnit Isaias 58. *Quare ieiunauimus, & non aspexisti. Ecce in die ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra.* Non tenetur Deus votis illorum, qui carnali voluntati suæ seruiunt, qui non tam se trahi ad Deū, quam Deum ad se trahere student. Iussus erat Loth à Sodomis recedere. Genes. 16. & montem vicinum ascendere, ille autem voluntatis suæ precibus à Deo contendit, & extorquet, vt in Segor liceat viuere. Annuit Dominus, omninodamque illi in Segor promittit securitatem. Sed cum in Segor esset, & Sodomorum vidisset excidium, timet & ibi manere: *Ascenditque Loth de Segor, & mansit in monte, duæ quoque filiæ eius cum eo: timuerat enim manere in Segor.* Cur timet Loth manere in Segor, Cur in monte maiorem sibi securitatem promittit? Nonne Dominus illi Segor oppidum dederat, vt in illo securè viueret? Cur ergo timet? Credidetim bene timuisse Loth manere in loco, quem ipse sibi arbitratu proprio elegerat,

Pro sp.

Isa. 58.

tat, à Deoque extorserat, & prudenter maiorem sibi securitatem promittit in monte, ad quem prius ex Lyppo. Dei voce iubebatur abire. Lyppom. in Cant. ait, *Videmus male cessisse Loth electionem suam. Qui iussus montem concedere, elegit cinctarulam, ideò vxorem perdidit, ibi diu subsistere nõ potuit. Sic ruunt, qui contra Dei verbum proprio suo sensu, bona etiam intentione sese regere præsumunt.* Vt enim securissimus est locus, ad quem me Deus vocat, me trahit iussione sua, sic suspecta mihi sint omnia loca, & munera, & vota, ad quæ voluntati meæ precibus traho Deum ipsum. Fidelissimus Abraham vbi iussus litare filium, non solum cauit resistere voci diuinæ, sed etiam cauit, ne vllis suorum precibus adduceretur Deus, vt nollet expostulatum sacrificium. Gen. 22. *Abraham de nocte consurgens strauit asinum suum, &c.* De nocte consurgit, ne vxor sentiat absentiam filij, facinusque parentis odoretur. Et cur sic cauet ab vxore? Pulchrè apud Diuus Basil. Sel. orat. 7. ait, *Vereor, ne Deo vim afferat, ne mente infracta, rei stu penda gratiam spoliet.* Expẽde illud, *ne Deo vim afferat*, quippe sæpè precum vi Deum trahimus in ea, quæ cupimus, non quod nobis salutaria sunt, sed quod Deus nos nostræ voluntati permittit, quod maximè infelix est homini. Num 22. perfidus ille Balaam iussus erat à Deo, ne abiret cum Balach militibus, vt malediceret populo Dei, ipse autem in primis Deo obtemperãs milites dimittit, sed postmodum videns illorum munera, & illis captus volebat ire, sed non audebat Dei imperium infringere. Ait enim, *Obsecro vt hic maneatis etiam hac nocte, vt scire queam quid mihi rursus respondeat Dominus.* Quid plura? Ecce responsum diuinum, *si vocare te venerint*

Gen. 22.

Num. 22.

homines isti surge, & vade cum eis. Abijt ille, & in Angelorum gladios incidit. Cur Angele gladium stringis aduersus vatem istum? Cur iam impedis à Deo præceptam? An ille Dominum non consuluit? An Dominus non iussit, vt abiret? Consuluit equidem Dominum, cupiens Deum voluntatem trahere ad suam. Nec Deus iubet, sed tractus carnali hominis petitione hominem proprijs desiderijs permittit. Ita glossa interlinealis inquit. *Cedit Deus cupiditati, dimittit eum in desiderium cordis sui.* Quid mirum si in gladios incidat, qui desiderij sui ambulat vias? Hinc deridendi sunt illi qui dum desideriorum suorum vias rerunt, in magis ambulantes, in honoribus, indignitatibus, in mirabilibus super se tamen se consolantur de Dei imperio, de maiorum obedientia, qua deuenerunt ad illa. Hos eleganter pungit Petr Dam. Apolog. de contemptu sæculi, capit. 21. Esau exemplo dicens. *Esau venatum prodiens paternis iussionibus paruit, & tamen nec patri cibos offerre, nec optatæ benedictionis meruit primitias obtinere. Quisquis enim rem, qua ad vitium pertinet, consuetudine ductus propriæ voluntatis instinctu libenter exequitur, peccat: etsi alienis imperetij specie tenus obtemperare videatur.* Nil magis Esau cordi, quam venatio, hæc enim erat tota illius voluptas, quid si de patris imperio abeat ad venationem? Quid quod munus accipias iussione maiorum, si eò spectant omnia desideria tua, imò & officia?

Glos.

Petr. Dam.

Text. Ille autem dixit, Domine permitte mi hi primum ire, & sepelire patrem meum.

§. II.

Magna est Dei misericordia vocare hominem, quando impedimenta minorem vim habere possunt, ad retardandum.

CVrrenti ad Christum iuueni Pater eius obijcitur, sed pater iam vita functus, vi minus possit & detinere, & impedire; magna in eo Christi apparuit misericordia, qui tunc vocauit ad se iuuenem, quando impedimenta imbecilliora esse vidit. Accedenti ad Deum animæ dicitur Cantic. 6. *Quæ est ista, quæ progreditur, quasi aurora consurgens?* In aurora, subobscura illa lux prima notatur aduesperascenti similis, qua nondum res perfectè apparent, nondum agri pulchritudo facit oculis lenocinium. Ecce tibi Christianæ mentis ingens beneficium, quod nimirum ad Deum incipiat ire, sicut aurora, hoc est, quando minora sunt rerum mundialium impedimenta, & lenocinia. Ita D. Laurentius Iustinianus de spirituali animæ resurrect. lib. 2. inquit, *Surgenti quippe auroræ comparatur, propter vespertinam lucem, quæ exteriorum omnium talem præbet notitiam, vt ab eorum minimè valeat subuerti blandicijs.* Tunc vocatur is, quem bonus amat Deus, quando eum illi præbent aspectum res mundiales, quem facile despiciat, quando omnia obscura, vana, transitoria, caduca apparent, quorũ blanditijs potius irrideat quàm arrideat. Similiter vocabatur sponsa Cant. 2. *En dilectus meus loquitur mihi, Surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea, & veni. Iam enim hyems transijt; imber abijt, & recessit.* Tunc vocatur, tunc iubetur venire, quando tota figura huius mundi in hyemali & nebuloso transitu exhibetur, Surge, ait, & veni, & vt venias velociter respice tibi omnes vitæ huius laqueos recisos, vita hæc obscura est, nebulosa est, hyems est, & quod amplius expaueas, in transitu est, & operta mortis caligine. Pulchrè D. Greg. Papa ibi. *Iam sponsa surgat, quia hyems transit, quia præsens vita recedit: transit eum dicitur, quia in proximo transitura esse non dubitatur.* Quis vitæ hæreret, quam fugacem videt? Quis teneretur rerum aspectu, quas mortis vmbra deturbatas videt? Sanè dum mundus floret, dum diuitiarum pulcher aspectus viget; dum viuidiores cognati florentes passim coronas efficiunt; dum hinc inde mille deliciarũ fontes ebulliunt; mirũ in modum obturantur aures vocibus diuinis. In florentissima vrbe Sodoma excepit Loth Angelos hospitio, nouit Angelos Dei esse, audiuit vocem, qua iubebatur exire de Sodomis, ne cũ ciuitate periret. Quid tunc? Exiuit ne Loth? Nil minus, imò, *dissimulante illo apprehenderunt manũ eius, & manũ vxoris, ac duarum filiarum eius eo quod parceret Dominus illi. Eduxeruntque eum.* Florentes adhuc Sodomitarum res sic obturabant aures viri justi, vt non sufficerent Angelorum vox, sed necessario adhibenda fuit vis, vt extraheretur ab vrbe, ad quærendam salutem. Heu quot Dei voces contemnuntur, perstrie-

Cant. 6.

Lau. Iu.

Greg.

Gen. 19.

ſtrepente mundo in fulgore ſuo ! A Magna eſt profectò Dei miſericordia, quæ tunc vocat, cum mundi itri tamenta emortua ſunt, aut fallunt minus cum laquei magis infirmi., cum vanitatis fulcra decidua noſcuntur. Huc referrem illud Pſalm. 28. *Vox Domini in virtute, vox Domini in magnificentia. Vox Domini confringentis cedros; & confringet Dominus cedros Libani.* Et poſt Libanum vaſtatum, poſt cedros humi ſtratas, & verſas in fauillas, pergit inſuper. *Vox Domini concutientis deſertum, & comouebit Dominus deſertum Cades.* Quorſum tanta ruina montium à Dei voce peracta? Cur deſerta loca commouentur, cur Libanus ſucciditur, cur cedri in pulue rem rediguntur, & fauillas? Iam explicat, aiens: *Vox Domini præparantis ceruos, & reuelauit condenſa, & in templo eius omnes dicent gloriam.* Sane pro ceruis trahendis, & vocandis tota illa ruina montium fuit peracta. Si vaſtiſſimæ deſerti ſolitudines quietæ omnino eſſent, quietaſq; cauernas, & ſpeluncas haberent, ſi condenſa montium extarent, ſi Libanus proceriſſimis cedris frequens eſſet, quis ceruos caperet? Qui tantum abeſt, vt ſequerentur vocem vocantis, vt vel ad ſibilum auræ ſeſe montium cauernis, & arborum ſpiciſſitudine abderent, & defenſarẽt. Sed cum ſolitudine eremi commouentur, cum condenſa arborum exciduntur, cum vniuerſæ cedri iacent omni ſuffragio, & lenocinio ablato, tunc, *Vox Domini præparantis ceruos, & reuelauit condenſa, & in templo eius omnes dicent gloriam.* Facillimè cerui, hoc eſt, infirmi homines trahuntur, & cuiuis Dei vocantis voci obedientes Domini templum ſuis implent laudibus.

§. III.

Quæuis à Chriſto ſeparatio ſuſpecta ſit.

NOtanter dictum etſi illud *permitte ire*, quaſi iam notaretur quàm pernicioſa homini ſit abſentia à Chriſto; vbi enim ſola Dei permiſſio intercedit, ſemper in deterius itur. Et quidem in deterius abeat, neceſsum eſt, quicumque ſe elongat à Deo. Exod. 4. cum Moyſes in manu ſua haberet virgam, dicitur, *Proiice eam in terram, proiecit, & verſa eſt in colubrum.* Meritò fit ſerpens, quæ virga à tanti legislatoris manu abſcedit pauliſper: id quod homini à Deo diſcedenti minatur Diuus Cyrillus Alexand. hom. Paſchali 4. inquiens: *Vbi, è manu legum conditoris exciderit, tunc morum facilitate, & manſuetudine abiecta ſerpens venenatus exiſtit.* Non meliorem euentum expectet, qui à Deo ſe elongat; dum ſub eius legibus viuis, dum eius agis ſub iugo, quaſi virga exiſtis, quæ de tanti Domini cultu in flores abeat, & fructus. Vbi Dei manum fugis, & diſciplinam, fœtidi, imò venenati, & ſerpentini mores te expectant, ſerpens reptantibus moribus fies. Lucifer ille, qui mane oriebatur, qui in paradiſo Dei ſui conditus eſt, vbi à Deo defecit, ſerpens factus apparuit primis hominibus. None ſcire cupis, cur diabolus prius in ſerpente apparuit Euæ, quàm in alio animali quocumque. Rationem ſic reddit Syriæ Epiſcopus Moſes Bercepha libro de parad par. 1. capit. 27. *Vt vſu veniret Satanæ, quod filio illi prodigo. Is enim poſtquam ſummo honore excidiſſet, in eas redactus eſt*

Exod. 4

Cyr. Al.

Moſes.

vitæ miserias, vt porcos pascere cogeretur: sic Satanas, ex sua dilapsus gloria in anguem se insinuauit. Sic vniuersi, qui à Deo separantur, mores induunt serpentinos, & cur in serpentem non abeat qui à Deo deficit? Quæ ab igne aqua feruorem concipit, vbi separatur ab igne, statim in eam, quam à natura habet, frigiditatem redigitur. Sic homo Vbi à Patre luminum separatur, in quo diuinis florescebat virtutib. statim in serpentinos halitus redigitur, quos à principio trahit humana natura. Quid bonum in discessu sperare potest, qui discedit à Christo? In discessu à Christo omnium infirmitatem est cumulus, ni supersit, nisi mors, & sepulchrum. Bene qui abire volebat, nil aliud, quam funeralia memorat, cui insuper Christus ait, *Sine mortuos sepelire mortuos suos.* Mortuos vocat eos, quicumque absunt à Christo, quia in tali absentia, solum mors tractatur, & funus Chrysolog. sermon. 19. inquit. *Recedente anima mox corpori fœtor, corruptio, putredo, vermis, cinis horror, & omnia visu detestanda succedunt; discedente Deo confestim venit in animam peccatorum fœtor, corruptio criminum, vitiorum putredo, conscientiæ vermis vanitatum cinis, infidelitatis horror, & fit in corporis sepulchro viuo funus animæ iam sepultæ.* Eu, quot mala expectant discedentem à Christo? Nouistis Dinæ filiæ Iacob tragœdias, eius raptum, stuprum, Sichimitarum ruinas, quæ omnia traxit mala vnus à domibus paternis egressus. Ait enim Tex. Genes. 34. *Egressa est autem Dina filia Liæ, vt videret*, &c. Vbi statim author Catenæ Græcæ sic cauet. *Caueat quicumque peccandi occasionem declinare uelit, ne ex ædibus sui patris, id est, longius à Deo euagetur.*

Chrys.

Gen. 34.

Quippè qui à Deo se elongant perabunt.

§. IV.

Christi Spiritus nil prius proponit ob oculos, quàm mundialium rerum occasum.

ET parentem, & omnia oblitus adolescens, hic totus erat in spectandis operibus, facinoribusque Christi: vbi autem Christi verbo excitatus in se redit, ob oculosque ponit sua, vide quo habitu in eius memoriam sui occurrant. Etenim ait; *Permitte mihi ire sepelire patrem meum.* Nunc meministi parentem? Nunc tibi in mentem venit pater defunctus? Faciebat hoc intrinsecus tactus Christi, vt nihil videret, quod in occasum non uergeret, & sepulchrum. Marc. 8. ubi cœcus homo diuinæ manus tactum sustinuit, statim inquit: *Video homines, vt arbores ambulantes.* Quid est uideo homines ut arbores ambulantes? Non firma stantes radice, sed ad sepulchrum transilire. Nil enim prius uidimus post Christi tactum, quàm mundialium omnium rerum fluxum, hominumque transitum in sepulchra Pulchrè Chrysolag. serm. 176. *Et quare vidit sicut arbores, non vt columnas, neque stantes, sed ambulantes? Quia post curam Christi videbat, quod homines velut arbores transirent in hoc seculo, non manerent.* Hoc in primis nobis proponit ob oculos Spiritus diuinus, nimirus rerum omnium fluxum, frequentem hominum transitum in sepulchra, uiam uniuersæ carnis in finem. Genes. 2. *Plantauerat Dominus Deus paradisum.*

Marc. 8.

Chrys.

ſuam voluptatis à principio, in quo poſuit hominem, quem formauerat. Quę verba ex Hebræo ſic ſonant apud Aug. lib. 8. de Gen. ad literam. *Et plantauit Deus paradiſum in Edem ad Orientem, & poſuit ibi hominem, quem finxit.* Fecce vbi poſt perfectũ hominem, vbi ad illum accedunt manus diuinæ, conſtituunt eum in Oriente. Cur in Oriente potius, quam in meridionali plaga? Ea ſolum ratione, vt nihil oculis excipe-
B ret, quod perpetuo motu, & recta via non vergeret in occaſum, vt magiſtris luminibus cœli diſceret sẽper ob oculos habere ſepulchrũ. Quo ſpectabat Seuerianus in Cat. Græca fatus, *Deus hominem ibi primum habitare voluit, vnde principiũ lucis exoriretur: nam quemadmodum ſydera ab ortu tendentia ad occaſum rurſus apparent: ſic & hominem oportebat à vita properare ad mortem, & occidere.* Conſtituunt hominem in oriẽte manus diuinæ, vt vniuerſi ſplendoris creati vias notet in occaſum ire, & ductus omnium ſyderum curſu nil citius ob oculos habeat, quàm occaſum, & finem peccatori poſſe obuenire. Nec mirum,
D quod ita curet Deus in ſuis mortis excitare memoriam; quando vita illius obliuio ingentia pariat damnationis pericula. Apoc. 18. de Babylone damnata dicitur: *Quia in corde ſuo dicit; Sedeo regina, vidua nõ ſum, & luctum non videbo. Ideo in vna die venient plagæ eius mors, & luctus, & fames, & igne comburetur.* Expende illud, *vidua non ſum, & luctum non videbo:* quibus vt ibi putat Diu. E Ambr. omnino dam mortis obliuionem oſtendit, quæ illi tota damnationis ratio videtur extitiſſe. Quo ſimiliter ſpectans Iſaias cap. 47. aliud quid notat, dum inquit, de eadem Babylone, quod diceret: *Ego ſum, & non eſt præter me amplius. Non ſedebo*

Apoc. 18.

Ambr.

A *vidua, & ignorabo ſterilitatem. Venient tibi duo hæc ſubito in die vna ſterilitas, & viduitas. Vniuerſa venerũs ſuper te propter multitudinem maleficiarum tuarum, & propter duritiam incantatorum tuorum vehementem.* Multi ſunt doctores in explicando, quæ ſit illa vehemens duritia incantatorum, quæ Babylonem tenebat; ſed vbi mortis obliuio Babyloniorum præcordijs inſita erat, luce clarior apparet vehemens incantatio, quæ faciat duritiam cordis, & animos humanos lapidaſcere. Et quidẽ ſapiens illa venifica apud Virg. Ecl. Vir. 8. vbi ad ſupremum, & omnium vehementiſſimum veneficium accedit, quo humana aggrediatur corda, poſt figuram hominis combuſtam ſic docet.

C *Fer cineres Amarilli foras, riuoque fluenti.*
Tranſque caput iace; ne reſpexeris; his ego Daphnin
Aggrediar, &c.

Nullum mihi erede vehementius veneficium; quam ſi humani cineres trans caput iaciantur, quàm ſi mortis monimentum omnino ob oculis dimoueatur, hoc vno veneficio incantator diabolus duritiam cordis inſeminat, & homines velut lapides facit rigere.

Text. Dixitque ei Ieſus: Sine vt mortui ſepeliant mortuos ſuos. Tu autem vade, annuntia regnum Dei.

§. V.

Scientibus Deum omnes peccatores mortui ſunt.

SVnt mortui, qui ſepeliuntur, & ſunt mortui qui ſepeliunt; illos

omnes norunt; hi solum cognoscuntur ab his, qui Deum sciunt, paulumque segregantur à rerum mundialium fumo. Psalmo. 36. *Vidi impium superexaltatum, & elevatum sicut cedros Libani. Et transivi, & ecce non erat.* Expende illud, *transivi*, nimirum parum à rebus mundialibus discessi; me eripui aliquantulum à mundi tumultu, me ad Deum mente collegi, & cum inde oculos convertissem, deprehendi omnia impiorum decora instar cinerum, & fauillarum esse, nihil in illis vividæ perfectionis permanere. Ita Diu. Zen. in Psalm. 118. fatur: *Quem admiratus in sæculi rebus est, quem in corporeis operibus manens excensum, elevatumque conspexit: hunc transiens, id est peregrinus sæculo factus, & in cœlestem cognitionem excedens pro nihilo habuit, etiam non esse duxit, & monstrum deputauit.* Sic oculos acuit cœlestium rerum cognitio, ne fallantur mendace impiorum aspectu splendent diuitiæ; fulgorem suum emittit honor, arridet delitiæ, quibus omnibus videtur impius exaltari, glorioſam vitam agere. Sed age, dimitte hæc paulisper a manibus, cœlestia contemplare, & impiorum glorias emortuas, imò penitus non esse iudicabis. Sapientissima Esther, & florentissima regina, vbi paulisper coronam, & regia ornamenta deposuit, & tota cinere consperſa Deo accessit, quales putauit impios mundi tyrannos? Quippe ait cap. 14. *Ne tradas domine sceptrum tuum his, qui non sunt.* Sane quamuis timida de Tyranni iracundia, & ro estate, vbi ad Deum accessit, non potuit non videre nihil esse impios tyrannos. Ille solum est, qui ab impietate mundus est. Magnus ille Isaias capit. 6. vbi ante conspectum diuini throni adest, vehementer metuit laborum suorum coinquinationem. Tunc ait: *Volauit ad me vnus de Seraphin, & in manus eius calculus, quem forcipe tulerat de altari, & tetigit os meum, & dixit: Ecce tetigi hic labia tua, & auferetur iniquitas tua, & peccatum tuum mundabitur.* Quid plura? Vix se vates nouit peccatis liberum, cùm Deo quærenti ministrum audet dicere, *Ecce ego mitte me.* Quæ verba apud Septuag. arguitius sonant hoc modo. *Ecce ego sum, mitte me.* Expendè illud, *ego sum*, quippe nomen est proprium entis increati æternum viuentis: vnde ergo tanta fiducia prophetæ, quod audeat dicere se vere esse, & viuere? Ex eo crediderim, quod se vidit peccatis mundatum. Diu. Basil. ibi ait, *Id autem dixit, expurgatis prius labijs. Qui autem in iniquitatibus iacet, nec dum eius agnitione illustratus, qui est: non potest pro se ipso testimonium hoc reddere: Ecce ego sum.* Vndè præclarè ait Hieronim. epistol. 144. *Propheta purgatus à vitijs audet dicere: Ecce ego sum:* In eo est vera vita, veraque substantia, qui liber est à peccato: verum qui peccato seruit is mortuus est. Meritò doctissimus Gamalie, Act. 5. exaggerans impij cuiusque ingentem ambitionem, ait, *Ante hos enim dies extitit Theodas dicens se aliquem.* Inde eius insolens, & væiana publicatur ambitio, quod se aliquem diceret, cum impius sit, qui omnino est nihil. De impijs locutus Nahum. capit. 1. ait: *Conflamentur quasi stipula ariditate plena.* Miraberis, quod dicantur impij ariditate pleni; quando plenitudo rerum copiam, & abundantiam significat; ariditas autem omnimodam vacuitatem importat. Quomodo ergo inter se conuenunt

Vacui

Zen. — Psal. 36. — Esther. 14. — Isai. 6. — Lxx. — Basil. — Act. 5. — Nahum.

vacuitas,& copia: inanitas,& plenitudo? An ;quia omnis impiorum prosperitas apparens,verè nihil est? De hoc eleganter disserit Ruper.ibi. *Mirè dictum ariditate plena. Quid enim est ariditas,nisi vacuitas? ergo Stipula hic dicitur ariditate plena,non absque sensus graui pondere sic dixit, sciens spiritus, qui hunc mundum arguit,diuitum huius mundi falsam plenitudinem veram esse maciem*. Inania sunt, & vacua, & penitus emortua omnia impiorum decora; videbuntur,fortassis,pleni, dum diuitiarum glotijs splẽdent, sed si paulisper ad Deum accedis, in veritate comperies,illos omnes esse sub mortis sterilitate,& macie. Iacob magnus de mundanis diuitijs nescio quem odorem plenitudinis exhalabat: ait enim senex pater eius Gene. *Ecce odor filij mei,quasi odor agri pleni*; sic censebat calligans senex mundiales agros plenos vbertate. Quam aliter Cant.3.dicitur, *Quæ est ista, quæ ascendit per desertum?* illic agri pleni dicuntur mundiales agri: hic deserta, & sterilia loca apparent? Isaaco pleni videntur,sponsæ vt desertus,sterilis, & vacuus: vnde tanta diuersitas? Isaac iam calligauerat. sponsa à mundialibus erecta Deo, approximabat, & sic in veritate comperit omnes impiorum plenitudines vere esse vacuas,& inanes Præclarè Gillibert. Abb. serm.15.in Cantic.ait. *Infructuosa est ista, quam putas,plenitudo: & si quid est fructus,id fluxum est,& mutabilitate sua mortis præfert imaginem. Quomodo vbi mortis vides imaginem,odorem vitæ senti re terepuras? Odorem vitæ Christi spirat vbertas. Ipse enim est ager verè plenus,ager fertilis,ager cui benedixit Deus Pater. Alium præter istum agrum sponsa nescit. sed desertum reputat,& terram salsuginis*. Et quidem hoc pro certo habe,quia vbi Christus non est,vita non est, vbertas non est; mortui omnes eum mortuis agunt, vbi separantur à Christo. Ille verè viuit,ille verè putatur exire, qui diuinis legibus viuit subiectus. Genes.12. *Tulit Vniuersam substantiam suam,& animas, quas fecerat in Haran*. Et quas animas fecerat Habrahamus? Explicat Chaldæus,aiens: *Et animas, quas subiecerat legi*. Quasi tunc aliquis de nouo fieret, cum legem diuinam seruandam suscipit; alioquin censetur,quasi non sit Iosue 11. dicitur, *In illo tempore venit Iosue & interfecit Enacim de montanis, &c.* Et cum Iosue erat ingens multitudo populi pugnantis, cur solus Iosue recensetur venisse. Chrysost. hom. 26. ad Pop. *Iesus Naue filius in pugnam descendit, & solus omnia gessit, alij verò nil profuerunt. Et potes videre, quod multa turba, cum Dei voluntatem non faciat, nihilo ab his, qui nos sum differat.*

Gen.12. Chald. Iosue.11. Chrys.

§. VI.

Mors Christi potens, vt suorum animas excitet in vitam.

SInc mortuos, ait Dominus, sepelire mortuos suos, nec miror, quod mortui maneant,qui cum suis tractant mortuis, vtinam ad Dei mortuum accederemus,ex quo solo statim concepimus vitæ spiritum. Cant.3.dicebat sponsa; *In lectulo meo per noctes, quæsiui, quem diligit anima mea*. Cum nocturnum audio tempus, mortis tempus existimo, & in lectulo totum crucis contemplor mysterium. Non enim Saluator alio quærendus erat, nisi

Cant.3.

in lectulo crucis, cum extra, crucem A non habeat, vbi caput suum reclinet. Sed cur spansa tam sedula lectulum crucis inquirit? Cur non potius ad reclinatorium aureum cęlestis ciuitatis accedit? Cur tota cum mortuo; & de mortis negotijs, agit? Ad commoriendo in Christo cupit sepelire mortuum suum? Imò: quia Dei mortuum reputat, ad mortui loculum accedit, vt inde spiritu B reuiuisca: suo. Guliel. Abb. sermo. 2. Guliel. in Cant. inquit. *Durus lectulus illud crucis tuæ lignum, In hoc ego nascor, & nutrior, orcor, & recreor, & super passionis tuæ alteria memoria mihi nidum libenter recolloco.* Prob. vitalem in mortuum Iesum? Non sinimur mortui sepelire mortuum Iesum, è cuius mortis vel vmbra mirum erit, si in nobis maneat peccati mors. Ter C tullian. lib. de corona militis, ab Ethnicorum exercitibus Christianos abducit, eo quod non possint seruire vitijs, qui vel Christi passi vmbra tanguntur. Ait enim. *Excubabit pro templis, quibus renuntiauit? Et quos interdiu exorcismis fugauit, noctibus defensabit incumbens, & requiescens super luncho, quo perfossum est latus Christi?* Absit, vt pro D dæmone excubias agat miles Christi, recumbens super hasta, non patietur ipsa hasta: vel quia lancea per fossum fuit latus Christi. Impossibile est, quod, vbi adsit quælibet passi Christi memoria, seu vmbra, non arceat militem suum à peccatorum mortificijs. Sinister ille latro nihilominus morienti Iesu affixus, Luc. 23. *Blasphemabat eum dicens. Si* E *tu es Christus, salvum fac temetipsum.* Cur miser homo salutiferæ mortis medicamina sic blasphemas; Et cur pene exanimis saluator misero homini permittit passionis suæ carere beneficio? Non homo, sed diabolus est, & penitus à morte absorptus, qui Saluatoris mortis vicinus, nec cognouit vitæ donatorem. Sancti Laurent. Iustin. de triumphali Christi agone, capit. 18. ait. *Iam illum diabolus absorbuerat, & in corpus suum traiecerat. Ideo, nisi quod ille volebat agere non poterat. Inter mortuos computatus erat propterea vitam, quam habebat iuxta se minime cognoscebat.* Prorsus enim à diabolo, & à morte absorptus est, quem vel vmbra diuini mortui non meliorat. Immedicabilem prorsus puta mortem illius, qui mortem non eruit, sed in illam incurrit ad vitam spirantis sepulchrũ Saluatoris. Quando enim sepulchrum concutiebatur vitali illo terræmotu, quo Iesus viuendi spes mũdo præstabat, Matth. 18. *Exterriti sunt custodes, & facti sunt veluti mortui.* Mortui fiunt apud sepulchrum, ex quo hominum nascitur vita, ex quo regenerationum funduntur copiosissimi fontes de viscеribus Saluatoris. Eu miseri, qui apud tale sepulchrum perseuerant mortui. Chrysolog. serm. 74. *Miseri, quos tunc percutit pauor mortis, quando securitas redditur vitæ.* At in tale Christi sepulchrum, qui mortuus accedit, & mortuus manet, non solum mortuus est, sed omnino possessus à diabolo, quando Saluatoris mors potẽs erat, & mortuos à lapideis monumentis peccatorum in vitam suscitari. Huc reuoco illud Matth. 3. *Potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abraham.* Non de lapidibus suscitat sibi filios Dominus, quando peccatores vitiorum mole sepultos in vitam trahit? Laurentius Iustinianus de triumphali Christi agone cap. 29. ait. *Tanti erat meriti domini corporis effusus cruor, vt virtute sua valeret infidelium populorum conuertere animas, & ipsas peccantium mentes delictorum mole sepultas ad emendatiorem vitam, veluti*

Gulielm. Tertul. Luc. 23. Laur. Iust. Chrysol. Laur. Iust.

de

do sepulchri prodire gremio. Beati mortui, qui ad hunc accedunt diuinissimum mortuum, à quo spiritum vitæ capient.

Text. Et ait alter, Sequar te Domine: sed permitte mihi primum renuntiare his, qui domi sunt. Ait ad illum Iesus: Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro aptus est regno Dei.

§. VII.

Summa vitæ humanæ incertitudo, nec minimam morulam admittit, qua tardes ad Deum festinare.

QVid agis homo? Deum sequi vis, & prius domum abis? Vnde scis, an reuerendi tempus adierit. Vt credo, animus tibi est domesticas res disponere, sed non placet iste dilationis prætextus ineo, qui certò non habet diem crastinum. Permissum fuit Ezechiæ pijssimo regi, quod domestica omnia disponeret; at bonus rex in arcto positus vnum solum curauit, vt placaret Deum, Isaias 38. *Hæc dicit Dominus: Dispone domui tuæ, quia morieris tu, & non viues. Et conuertit Ezechias faciem suam ad parietem, & orauit ad Dominum.* Iubetur domui disponere propter instantem mortem, ille autem domum obliitus, hoc agit, vt ad Deum oret. Quid agis bone rex, amplissimam domum habes, regnum habes, cui disponere iuberis; mors inflat, & non meminis regni dispositionis, & Deo exorando vacas totus? Et quidem vbi mors instabat, sapientissimus rex ad Deum prius, quam ad domesticam dispositionẽ confugit. Non patitur præceps mors vel minimam motulam, qua tardes ad Deum festinare. Pulchrè ait Dominus: *Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno cælorum.* Non inquit, & abiens retro, seu fugiens retro, sed respiciens retro, quia vel in ictu oculi præceps mors poterit præripere nobis salutis occasionem. Hinc Iob Deum vrgebat, vt festinaret salutem, capit. 7. *Memento, quia ventus est vita mea; & non reuertetur oculus meus, vt videat bona. Neque aspiciet me visus hominis. Oculi tui in me, & non subsistam.* Expauenda omnis morula in salutis negotio est illi, cuius vita in ictu oculi potest finiri. Et talis est humana conditio: quam luculentius exprimit Græca lectio, dicens. *Non* Græc. *circunspiciet oculis videntis me: oculi tui in me, & vltra non sum.* Conijciet in me oculos quisque, & antequam bene me videat, iam non ero; sic Olympid. in Cat. *Sæpenumero* Olymp. *acciderit, vt dum in me forte quispiam figit obtutum abeam ipse, atque decedam: estque ita vita nostra velocis exitus, vt qui nos hodie viderunt, cras non sint visuri omnino. Siquidem sub tuo voluntatis nutu, vno oculorum conniuentu, cum me non amplius in vita morari volueris, statim interimes.* Quis ergo audebit retro respicere, quando nec vnus oculi ictus est illi certus, & secutus? Quis morulam statuet, quando in ictu oculi poterit finiri? Hinc quendam Thomam præpositum de Beuerle tarde

Iob 7.

Isa. 38.

tardantem Deo respondere pungebat D. Bernar. pag. 107. *Generositas sanguinis, proceritas corporis, forma elegans, insuemlis decor: prædia, palatia immensa supellex, insulæque dignitatum, adde & mundi sapientiam; de mundo sunt hæc, & mundus, quod suum est, diligit. Sed quousque? Non solum enim non semper, utpote qui non semper erit, verum nec diu quidem. Diu siquidem ista in te mundus habere non potest, & te quippe ipsum in breui non habiturus. Nam breues dies hominis sunt. Mundus quidem transiit, sed te prius emittit, quam ipse pertransit. Quid te sine fine delectat amor mox finiendus?* Miserum est vbi finis instat, negotijs hærere vitæ; vbi omnia nos in mortem præcipitant, morulas effingere, quæ & cum temporalibus bonis Deum etiam nobis prætripiant. Ad Loth dicebant Angeli: *Salua animam tuam: noli respicere post tergum.* Nec otiosa est tanta celeritatis commẽdatio, in via adeò præcipiti, quando & in ictu oculi possumus finiri. Nonnè in ictu oculi periit ipsa Lothi vxor? Gen. 19. *Respicienſque vxor eius post se, versa est in statuã salis.* Non diu stetit, non longas fecit moras, oculos solum coniecit, & in ictu oculi amisit salutem.

Bern.

Gen. 19.

est Dominus, verum adest pertransiens inde, minimè ibi manens: at sedenti ad mensam Christus iam assidet, & ibi cum discipulis manet. Quid murmuras Pharisæe? Dominus est, qui opera misericordiæ sacrificijs præfert; qui à pertusis sacculis ad eos trahit, qui non veteraſcunt: qui genus auaritiæ docet haberi, quo cœlestibus in hiemus thesauris: qui infirmis adest, non contracturus infirmitates, sed referens sanitates.

Matth. 9. Et cum transiret inde Iesus, vidit hominem sedentem in telonio Matthæum nomine, & ait illi; Sequere me: & surgens secutus est eum.

§. I.

Auaritia securissima diaboli catena est ad tenendos homines.

QVam securos, quam sedentes in perditionis barathro habet diabolus eos, quos amor pecuniæ tenet! Alios peccatores semper studet ligare nouis vinculis; id videre poteris in illo iumento, quod iussi sunt discipuli soluere Matthæ. 21. erat enim ligatum à dominis suis. *Etenim dixerunt domini eius ad discipulos, cur soluitis pullum?* Vbi peccatoris miseriam defiens Diuus Athanas. non solum dolet, quod plures tyranni ei custodiendo inuigilent, sed insuper quod

Matt. 21.

Athan.

omnes

CAPVT V.

De Matthæo.

MATTÆVS, qui & Leui à telonio ad cœlestem mensam; à pecuniæ sacculis, ad diuinos euolat conquirendos thesauros. Verbum enim Christi, qui Lazarum à sepulchro, Matthæum a telonio retraxit. Sed vide ordinem; sedenti ad telonnium ad-

omnes non in aliud occupati sunt, A *quam vt asellum alligent*. Sic timent perdere peccatores, vt nouis vinculis inijciendis dæmones studeant. At vbi auarum nacti sunt hominem, adeò lucris insidentem vident, vt securi de illo ab alijs supersedeant vinculis. Quod si quæras, cur homines pecuniæ dediti, sæpissimè alijs careant vitijs, casti sint, & bene morati? Pulchrè in rem præsentem respondet S. Anast. Nyzæn. quæst. in scripturam, vbi ait, *Casti sunt aliqui à Deo protecti, aut cum sint frigidæ naturæ, aut superbiam, aut auaritiam habentes, & despecti à Satana, vtpote quod auaritia sufficiat supra omnia vitia ad eos reddendos obnoxios æterno supplicio.* Nihil est, quod timeat diabolus in auaris, de alijs peccatoribus sollicitus est, nunquam illos quiete possidet, imò nec possidet, solum habet quasi ius ad rem, ideoque multus est in meditandis vinculis, quibus illos irretiat: verum in auaris sic quiescit quasi in propria possessione, nullum ab eis effugium timet.

Anast.

Samson blanditijs fœminæ correptus mille vincula frustra perpensus est. In primis nerueis funibus ligatus est, vt teneri possit à Philisthim, quos ipse facilè disrupit. Insuper ligatur funiculis nouis, nec sic capitur. Rursus eius crines cum licio plectuntur, & clauum his circūligatum in terra figit astuta fœmina, sed vana redduntur omnia ligamina. Quid tunc? tolluntur laquei, E raduntur crines, vocantur Philisthijm Iud. 16. *Qui ascendunt assumpta pecunia, quam promiserant, &c.* & sic accipiunt in manibus inimicum. Ecce tibi cum pecunia interuenit, vniuersi absunt laquei, & tamen Samsonis ruina fit certa, & miser ab inimicis possidetur. Ita D. Prosper lib. de Promiss. par. 2. cap 22. *Antequam hæc fierent mittit mulier ad viros, dicens: Afferte argentum, iam enim mihi omnia veraciter confessus est. Fit certa traditio, quam suppleuit Iudas, percepto argento.* Expende illud; *Fit certa traditio percepto argento;* quam non certam fecerunt tot laquei, tot fortissima vincula, fecit certam argentum. Quippè tunc secure, & certò B possidetur ab inimicis diabolicis homo, cum interuenit auaritia. Diues auarus apud Lucam cap. 12. aiebat, *Quid faciam? Quod non habeo quo congregem, &c.* Solus in lecto erat, & de diuitijs augendis, cumulandis quæstiones mouet; sed à quo interrogat? Audite Chrysolog. serm. 104. fantem. *Quid faciam? interrogantis vox est; & quem putas interrogabat iste? Erat in illo alter, quia ad* C *eius penetralia iam diabolus possessor insederat.* Nullibi est auaritia, quin diabolus quietam possessionē habeat talis hominis mentis. Sedet diabolus securus, & quietus possessor in corde auari, Pharaoni cor induratum est, ne à diaboli fugeret potestate, ne tot plagis acceptis incalesceret, sed quotidie magis rigeret, & lapidasceret. Quod notans D Hildebertus episcop. Cœnomiensis ait, epist. 47. *Pharao cum esset feruenti plaga proximus, hoc frigore tamen indurnit, quia labores manuum Israel indebite vsurpauit.* Vbi auaritia intercedebat, non mirandum, quod esset, & duricies cordis, & impœnitentia finalis. Fallor si habeat diabolus certius telum, & efficacius ad perdendas animas; tria in Iesum cōtorsit tela in deserto, Matth. 4. & vltimo ait, *Hæc omnia tibi dabo, si procidens adoraueris me.* Exerit vltimo loco auaritiæ telum, in quo præ omnibus confidebat, non enim redire solet vacua spicula pecuniarum. Chrysost. hom. 1. in

Iud. 16. Prosp. Luc. 12. Chrys. Hildeb. Matt. 4. Chrysost.

in præsenti, sic fatur. *Quasi omnibus vitijs fortiorem pecuniarum cupiditatem locauit; extremum illud reseruans, quasi quod omnibus valentius esse non iudicaret.* Hinc tam anxie Dauid auaritissimum hominē cupit à mundo eliminari, ne tantum auaritiæ malum serpat, vsque ad cognatos, & omnes in perditionem certam agat. Psalm. 107. *Fiant filij eius orphani.* Filios cupit parente auaro orbari, non quod filijs malum velit orbitatis, sed quod eis bonum salutis præoptet, quam ægre, & difficulter habebunt, si communicent parenti auaro. Sic D. Basil. in cap. 1. Isaiæ fatur. *Votis apprecatur filijs Iudæ sterilitatem orbitatis, dum dicit, fiant filijs eius orphani, ne habeant malignum scelerate vitæ doctorem, nempe morbum impotentis auaritiæ.* Sic cauenda hæc lues à mentibus humanis.

Ps. 107.

Basil.

§. II.

Mundialia bona impiorum mentibus hærent, cœlestia inde quantocius elabuntur.

VIde Matthæum nummorum assidentem mensis, & Iesum inde transeuntem, non enim in mente impiorum hominum cœlestia bona morantur, sed omnino transeunt, & elabuntur. Iesus non habet ibi sedem, sed transit, nummi sedes habent, & permanentiam in corde impij. Pharao Ægyptiorum rex vidit somnium Genes. 41. quod mane commemorans, ait. *Putabam me stare super ripam fluminis, & septem boues de amne conscendere pulchræ nimis, & obesis carnibus, quia in pastu paludis vireta carpebant.* Similiter & Nabuchodonosor somnium vidit statuam aurei capitis, argentei pectoris, terrei cruris, lutei pedis, quem lapis sine manibus decisus à monte percutiens, vniuersam statuam contrimit, & ipse in montem vsque excreuit. Hoc erat Nabuchodonosoris somnium, sed expergefactus rex, nil somni meminerat, quod Diuinis narrare posset. Sic apud Dan. 2. *Vidi somnium, & mente confusa ignoro, quod viderim.* Cur à Nabuchodonosor tam cito elapsum est somnium? Cur non magis illius meminit? Cur penitus ab illo euolauit, in Pharaone autem & somnium, & memoria eius perseuerauit? Nabuchodonosoris somnium erat de regno Dei, quod contriturum erat omnia alia regna: Pharaonis verum somniū erat de Agyptiarum segetum abundantia tēporali, & in mente impiorū terrenæ opimitatis copia, alta mente reposta manet, cęlestium autem bonorum memoria facilè elabitur. Rup. lib. 6. de vict. verbi Dei, c. 12. *Quomodo anima stulti, & impij continere posset rem tanti sacramenti, quam viderat? Nec somnium Pharaonis, præsagium futuræ saturitatis pertinuit vllo modo ad somnium Nabuchodonosor, quod præsagium fuit æterni regni Dei.* Hærent equidem & sedem habent temporalia bona in mente impiorum, non sic æterna, non sic cœlestia, sed quam ociissimè pertranseunt inde, & penitus elabuntur. Notaui sæpe discrimen corui, & columbæ à Noe arca mundum emissæ. Ait enim Genes. 8. *Dimisit coruum, qui egrediebatur, & non reuertebatur. Emisit quoque columbam post eum, vt videret si iam cessassent aquæ super faciem terræ. Quæ cum non inuenisset, vbi requiesceret pes eius, reuersa est ad eū in arcam.* Non inuenit columba, vbi pedem figat in terrenis mentibus, accedit illo, sed euolat statim:

Gen. 41.

Gen. 8.

tim: cornus manet, & ibi ſedem habet. De quo Ambroſius ibi capit. 18. Cornus, vbi remaneret, inuenit, columba autem non inuenit. *Quia malitiæ inquietis paſſionibus quaſi cognatis, domeſticis delectatur, ibique commorationem ſuam locat, virtus autem prima ſtatim ſpecie viſionis offenſa regredi feſtinauit.* Non diu manet in terrena mente virtus, fed ocior cuolat inde, ſolum vitioſa ibi cubant.

§. III.

Oculi diuini dant homini, quod ipſe in ſe referat Deum, ipſius imitator, & æmulus.

VIde cœcum à natiuitate à Ieſu ſanatum, & Matthæum pecuniæ cupiditate cœcum ab eodem illuminatum. Vt autem illum ſanaret, lutum applicuit oculis, & vt Matthæum illuminet, quid fecit? *Vidit*, ait *hominem Matthæum nomine*. Illi lutum, huic ſuos oculos dedit, vt ille de luto, luteum meminerit ortum: hic de diuinis oculis haberet Deum aſpicere, & in ſe imaginem illius ſummi boni æmulam referre. Ita Chry-

Chryſ. ſolo. ſerm. 30. fatur. *Vidit illum Deus, vt ille videret Deum*. Quid aliud facerent oculi diuini in hominem coniecti, niſi vt homo diuinis oculis adornatus Deum in ſe videndo referret? Hæc eſt viſi à Deo hominis ſumma gloria, quod oculos accipiat videntes Deum, à quibus neceſſum eſt, vt fiat diuinæ virtutis imitator, & æmulus. Dicit Ioan. in Cant. epiſtol. 1. cap. 3. *Similes ei erimus, & videbimus eum ſicuti eſt.* Vnde elegan-

Ioan. 3.

Bern. ter D. Bernard. ſerm. 1. de verbis Iſaiæ ait, nobis Chriſti imitationem ſuggerens. *Eximanitum vides? Noli ſit otioſa iſta viſio, quia exaltatum otioſe videre non poteris. Similis eris illi, eum videris eum ſicuti eſt, eſto & nũc ſimilis ei videns eum, ſicut propter te factus eſt.* Neſciunt oculi videntes Deum otiari, vt Deum vident, ſic in ſe Deum imitatione exprimunt. Quis vnquam ad conſpectum Dei acceſſit, qui in Deum non ſit transfiguratus? Omnes id à Dei oculis habemus, vt ad Deum tendamus, & Deum aſpiciamus in omni opere, & in Dei transformemur imaginem. Ita Diuus Paulus 2. ad Corinth. 3. fatur. *Nos verò omnes reuelata facie gloriam Domini ſpeculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem.* Quid eſt à claritate in claritatem? D. Anſelmus, *ab vna clara viſione, in aliam*. Itaque, quæ nos transformant in Dei imaginem; quæ nos faciunt ire in ſimilitudinem Dei, viſiones eiuſdem Dei ſunt. Sed vnde habemus tam claros oculos, qui Deum intuentes, nos Deo ſimiles faciant? Id exprimebat Apoſtolus, dum ait, *gloriam Domini ſpeculantes*, ſpeculantes, inquit, non ab ſpecula, ſed ab ſpeculo, vt Diu. Chryſoſtomo, & aliis communiter placet. In quo aptiſſima ſimilitudine explicatur, vnde efficaciſſima viſionis noſtræ virtus ortum habeat. Vt enim in ſpeculo illius exprimuntur oculi, qui accedit: nec aliunde ſpeculum bonos oculos habet, niſi ex eo, qui ad illud accedit: ſic nos inſtar ſpeculi Deum referentes, clariſſimis Dei oculis inſignimur, quibus Deũ videntes, crebra uiſione in Dei imaginem transformamur. Suſtinemus, vt ſpeculum, Dei faciem, Dei oculos, & inde in nobis oculi excitantur, non otioſi, ſed qui nos Deo faciant aſſimilari, & in eius ſimilitudinem properare. Quo ſpectat

Anſel.

Psalm.31.canens,*Intellectum tibi dabo,& instruam te in via hac,qua gradieris; firmabo super te oculos meos*. Equidem super nos,vt super speculum firmans Deus oculos suos, intellectum dat, hoc est, mentis oculos dat,qui faciant nos currere ad obtinendam diuinam imaginem. Dei sponsa,Cant.2. ait, *En ipse stat post parietem nostrum,respiciens per fenestras,prospiciens per cancellos. Et dilectus meus loquitur mihi; Surge propera amica mea, columba mea,formosa mea.* Vnde filia Adami tam cito, & dicitur,& formosa,& pulchra? Quibus vnguentis,quæ à sole decolorata erat,in tantam pulchritudinem potuit peruenire? ipsa signabat, dum ait,*En ipsa stat post parietem nostrum respiciens per fenestras.* Vbi prius ipse Dominus oculos suos vertit ad animam,illa quasi speculum totam recepit Domini venustatem, qua eos acquisiuit oculos,quorum vnus dilecti præcordia potuisset transuerberare. Pulchrè D.Grego.Nyssen. homil.5.in Cant ait, *Pulchra redditur, columba nominatur. Quomodo potest, fieri,vt in speculo pulcher sit aspectus, si non pulchræ alicuius formæ acceperit simulachrum? Ergo humanæ naturæ speculum, non prius euasit pulchrum,quam pulchro appropinquauit, & informatum fuit imagine pulchritudinis. Aspicit autem ad primariã, & exemplarem pulchritudinem, propterea,cum luci appropinquaret, lux efficitur*. Itaque de pulchra Dei facie nobis, quasi in speculo expressa, habemus pulcherrimos illos oculos, quibus in Dei imaginem transformamur.

Cant.2.

Greg. Nyss.

§. IV.

Naturæ humanæ cognatio facit Iesum hominibus propitium.

NOn otiosè dictum est, quod viderit Iesus hominem, sed vt inde ratio monstraretur, quæ ipsum Iesum alliceret,vt Matthæo propitius fieret. *Non dixit*, ait Chrysolo. *vidit Matthæum, quia in Matthæo hominem liberarat*. Natura hominis est,quæ Iesum afficit, ad quam ipse tanquam ad cognatam inclinatur. Antiqua erat excitata quæstio, cur Christus naturam nostram supra Angelos glorificauit,& dilexit? Cui Anastasius Nyzęnus respondet quæstio.78.his verbis.*Naturali quadam ratione ad id, quod sibi cognatum & consubstantiale est,propendet, illudque impensius diligit.* Vnde prudentissimus ille latro,cum Saluatoris animum in se sollicitare cupiebat,nihil aliud obijcit, quam communem naturam. Etenim ait Luc. 23. *Memento mei*. quæ verba sic eleganter versat Diuus Cyrillus Ieroslymit. Catechis. 13. *Non dico, vt memineris operum meorum; hæc enim metuo: sed omnis homo afficitur ad comitem suum*. Equidem, si quid hominis circa pectus habes, eo continuè solliciteris, vt hominibus prospicias. Id quod notauit Tertullian. in Dominiani persecutione; qui aliquando secutus rabiem Neronis omnino feralem, post modum in Christianos mansuescit, non ob aliam rationem, nisi quia aliquid hominis in eius animo insederat. Sic de illo Apolog.capit. 4. ait ille: *Temauerat & Domitianus, portio Neronis de crudelitate, sed quia & homo, facile ceptum*

Chryf.

Anast.

Luc.23

Cyrill.

Tertull.

ceptum repressit, restitutis etiam, quos relegauerat. Quasi necessum sit hominem in hominem inclinari, eorumque affici miserijs. Fera est, diabolus est, qui nescit hominũ misereri; qui enim homo est, propi-
Ps 99. tius fit hominibus, Psal. 99. *Intrate in conspectu eius in exultatione*. Ante quem tremunt columnæ cœlorum, iubemur homines exultare; vnde tãta præsumptio? An quia, qui Deus B
Chrys. erat, homo factus est? sic Chrysol. serm. 6. *Vnde est, quod propter ea hoc vos debere facere sic præsumunt? Vnde est? Ex eo quod sequitur. Scitote, inquit, quod Dominus ille est Deus, qui fuit in carne nostra pusillus*. A susceptio homine Deus in hominem inclinat, vbi carne nostra vestitus est, nescit despicere carnẽ suam. Adeoque homo sibi deuinctum & affectum Deum habet; vt Angelici spiritus cupiant magnalia hominum
1. Pet. 1. introire. D. Petr. 1. can. c. 1. ait, *In quẽ desiderant Angeli prospicere*. Expendo illud, *in quem*, cuius loco alij plures legunt, *in qua desiderant Angeli prospicere*. In quem? in multa hominum à Deo accepta priuilegia.
Philip. Ita Philippus solitarius lib. 3. Dioptræ, c. 3. inquit. Opinor desiderare D Angelos, vt in ipsorum natura, quẽadmodum in nostra carne, secundũ substantiam suam Deus verbum ipsorum conditor inhabitaret. Desiderant rursus, vt in ipsorum natura à nobis adoretur, & glorificetur in throno Cherubico, & in sinu Patris sedens, quemadmodum nostra natura in Christo ab ipsis adoratur. Desiderant habere claues regni cœlorum, & sedere super duodecim thronos cum Christo iudicantes, sicut in die iudicij piscatores cum eodem iudicaturi sunt. Desiderant tanta apud Christum potiri libertate, quanta potitus est, qui supra pectus eius recubuit. *Dicam quod. maius* E *est. Affirmat Christus, cum venerit in die iudicij, virtutes cœlorum commotum ire præ timore. Iustos autem homines faciet discumbere, & transiens ministrabit illis. Hæc & similia à Christo data sunt nobis, in quæ Angeli prospicere, ideſt, intrare desiderant.*

§. V.

Humanam fragilitatem Deus præ oculis habet, ne ira eius in nos excandescat.

ECce oculis diuinis primò obijcitur id quod in creatura sua fragilissimum est, nimirum hominis conditio, vt sic de fragilitate affectus ad Matthæi peccata conuueret. Quo spectauit Chrysol. fas- *Chrysol.*
sus. *Vidit hominem, vt peccata homi- ser. 29.*
nis non videret. Vidit opus suum, ne videret opera peccatorum. Expende illud, *Vidit hominem, & vidit opus suum*; quasi enim non satis appareret fragilitas ex hominis, iam facti consideratione, simul ad illius primum opificium oculos Dominus extendit. Ibi prima operis lutea stamina cernens, nescit ad scelera perpetrata excandescere. Hunc semper tenorem seruant diuini oculi, vt prius luteum hominis opificium meminerint, quam humanos excessus contemplentur, vt de fragilitate ediscant misericordes esse. Nefarissimi accusatores Ioa. 8. obijciunt *Ioan. 8.*
Domino mulierem in adulterio deprehensam. Quid tunc Dominus? *Iesus autem inclinans se deorsum digito scribebat in terra*. Mulieris adulterium prædicatur, accusatores clamant, & Dominus aures, & oculos ab scelere auertens, ad terram inclinatus, eodem digito, quo homi-

hominem è terra formarat, modo in illa terra scribit delicti veniam. Nec à terra oculos auertit, donec accusatores abscederent. Pulchrè D. Ambros. lib. 9. epist. 76. inquit, *Vide lector, diuina mysteria, & clementiam Christi: cum accusatur mulier, caput Christus inclinat; eleuat autem vbi defecit accusator.* Mysteria Christi hæc sunt, tandiu oculos fixos habere in luteum hominis opificium, quandiu peccata hominem accusantia rigorem iustitiæ petunt: vt sic de lutea fragilitate affectum peccata fragilitatis non nimis offendant. Hinc Iob conueniebat Deum cap. 8. *Manus tuæ fecerunt me, & plasmauerunt me totum in circuitu: & sic repente præcipitas me? Memento, quæso, quod sicut lutum feceris me.* Quasi cũ memoria lutei hominis opificij stare in Deo non possit rigor aduersus homines, & eo ipso, quod tam vili fundamento vsus est Deus ad ædificium humanum, quasi teneatur ædificio prospicere, eiusque reparare ruinas. Quo accinit Isaias 64. *Nunc Domine Pater noster es tu; nos verò lutum, & fictor noster tu, & opera manuum tuarum nos omnes. Ne irascaris Domine.* Quis fictor irascitur, quod luteum vas mille expositum ictibus confringatur? Et sanè qui nescit fractiones sustinere, non fiat figulus; vbi enim Deus in construendo homine figuli opus attripuit, nil prius agnouit, quàm fractiones tolerare. Nouerat id Diuus Paulus 1. ad Corinth. 4. cum enim creaturarum iudicium effugisset, non iam ad Cęsarem, vt alibi, sed ad Dèum appellauit, dum ait, *Qui autem iudicat me, Dominus est.* Terribile Dei iudicium non vereris Paule? An putas, quod iudice Deo erit salua caro? Diuus Ambros. Psalm. 38. *Pulcherrime eum iudicem elegit, qui nulla fraude fallatur, vt eum neque eccul-*

Ambr. — Isa. 64. — 1. Cor. 4. — Ambr.

ta prætereant, nec infirmæ conditionis lapsus offendant, quia fragilitati nouit ignoscere. Aude ad Dei tribunal stare, quisquis lutum originis tui recolis, & Deo obijcis. Sub puluere fragilitatis tuæ nõ paucbis adstrictum gladium Dei in peccatores. Ecce tibi Salomonis thronum, vnde iudicia faciebat in populo 2 Paralip. 9. *Fecit quoque rex solium eburneum grande: & vestiuit illud auro mundissimo. Sex quoque gradus, quibus ascendebatur ad solium: & scabellum aureum, & brachiola duo altrinsecus, & duos leones stantes iuxta brachiola. Sed & alios duodecim leunculos stantes super sex gradus.* Sæpe ego miratus sum, cui in sapientissimi, iustissimique iudicis tribunali stare, imò & effingi leones possint? Venissent fortè leones, sed viso strictissimo tribunali, *nonne leo quasi bos paleas comedet?* Annuit Isaias cap. 15. & quidem ad primam strictionem gladij, quo Salomon meretricum filium iudicauit scindi medius, 3. Reg. 3. *Audiuit omnis Israel iudicium, quo iudicasset rex, & timuerunt.* Si tantus timor à iudicio Salomonis oritur, spe rassem ad eius tribunalis obtutus leones conuertendos in ceruos. Cur ergo ibi adhuc leones? Aliquid de iudicio Dei ibi auspicor, cuius strictum gladium non timent, qui de leonum more puluerem fragilitatis suæ prætendunt. Aiunt enim, quod leæna, ne strictos venatorum gladios expaueat, puluerem ob oculos ponit, & sic filios audacter propugnat; & sane, qui puluerem suum ob oculos habent, imperterriti ad strictum Dei pergunt tribunal, qui nosci fragilitati parcere sui opificij.

2. Par. 9. — 3. Re. 3.

§. VI.

§. VI.

Diuitiarum contemptu peccati regnum corruit.

IN nullo Christiani regni potestas, & peccati principatus ruina ostenditur manifestius, quam vbi sedes telonij despicitur, vbi aurum, & diuitiæ contemni videntur. Exodi 4. sic iubet sermo diuinus: Exodi. 4. *Postulabit mulier à vicina sua, vasa argentea, & aurea, ac vestes. ponetisque eas super filios vestros, & spoliabitis Aegyptum*. Cur auri spolia, & diuitiarum iuberet Dominus auferri ab Ægypto, nisi ex ablatione auri iam regnum peccati ibi inciperet labare? Equidem mutat peccati regnum, & facile cadet, si diuitiarum fulcra tollantur. Vnde merito Lyppomanus ibi putat aurum ab Ægytijs auferri: Lyppo. *Vt amota sede Mammonæ, seu Iouis Ammonij AEgypto præsidentis, facilius ipse collideretur*. Sustentat peccati sedem telonium, fulcit nequitiæ principatum aurum, quod dum nobilis imperator Iesus à cordibus sustulit humanis, totam conterit fortitudinem peccati. Quis ergo potentiam Iesu sustinere audeat, cum sub eius vexillis, sede Mammonæ contempta, viderit militare publicanos? De illo in cunis agente canebat Isaias cap. 8. Isai. 8. *Antequam sciat puer vocare patrem; aut matrem; auferetur fortitudo Damasci, & spolia Samariæ*. Quod adimpletum putat D. Aug. serm. 3. de Epiph. quo tempore Magi apertis thesauris suis obtulerunt regi sæculorum aurum, thus, & myrrham, contemptisque gazis, sed tanti ducis milites designarunt. *Debellaturus enim*, ait, *Dominus regnum diaboli hac* D. Aug.

Auza in Euang. Tom. 2.

A prima puer spolia idololatriæ dominationi detraxit. Hic tota fortitudo Damasci contrita est, dum aurum pro Christo didicerunt potentes sæculi aspernari. Hic in primis ablata auri fortitudine adimpleuit nobilis dux nomen illud, *festina, prædare*, quando diuites homines ad eius pedes deponunt aurum, quasi illo ablato iam iam casurum sit regnum peccati; & his militibus, qui sciant aurum contemnere. Christianæ victoriæ auspicium datur. Pulchrè Francon. Abb lib. 8. de Gratia, fatur. *Multum bellator iste accelerat, multum festinat: qui in cunis vagiens arma robustorum, imò robustissima corripit, bellum spiritualium nequitiarum principi indicit; ac dum Magos in castris suis militare imperat, electis tyrannum armis spoliat*. Qualis, rogo, erit de peccati regno triumphus Christianus, quando Magis aurum aspernantibus addun tur publicani? Quando non solum aurum pro Christo, sed telonium ipsum Mammonæ sedes abijcitur, & contemnitur? Hinc nobilis triumphator Iesus regnum debellaturus peccati, spoliatus principatus, & potestates, latronem primo in triumphum agit, dicens Lucæ cap. 23. *Hodie mecum eris in paradiso*. Cur primus diuinæ victoriæ latro es. Iam facilè conteren- Luc. 23. dum ostendebatur regnum peccati D. Ambr. in Ps. 39. diabolo irridet. Ambr. *Tripudiabas draco, quod Apostolum subtraxeras Christo. Plus amisisti, quã substuliſti, qui latronem vides in paradisum esse translatum. Nemo est qui posset excludi, quãdo receptus est latro.* Quid vectes ferrei? Quid æreæ portæ possunt aduersus Iesum, quando latrones saluantur? Sane facili negotio æreæ portæ confringentur; & cadet regnum peccati, vbi æris

alieni ſtudioſi, relicto ære, & argento, ediſcunt Chriſto militare.

§. VII.

Vel minimus Ieſu radius potens eſt omnium ad ſe rapere animos.

AD tranſeuntis vocem Matthæus, dimiſſis ſæculorum theſauris, rapitur: quem leuitatis inſimulabit ille, qui neſcierit Ieſum fuiſſe, qui vocaret. Quis Ieſu efficaciter vocanti reſtiterit? Rapidiſſimus ipſe ſol, vbi vel Ieſu vmbra tangitus, quam numquam nouerat in curſu, moram facit, neſciens Ieſu non obtemperare. Non enim ſtetiſſet ſol ad vocem hominis, nec Ioſue c. 12. anderet eius rapidiſſimos equos frenare, niſi de Ieſu noſtri efficacia. Ita D. Ambro. Pſal. 43. **Ambr.** *Nec enim in ſua confidentia dixit Ieſus Naue, ſtet ſol contra Gabaon, ſed quia præſumebat in Chriſto, quem duce in militia cæleſtis agnouit & ſuppliciter adorauit, & idcò gentes feras eradicare promeruit.* Mirarer ſolem ſtantem, & magis mirarer gentes feras eradicatas, niſi ſcirem id Ieſu habitu fuiſſe paratum, cui vniuerſa ad nutum famulantur. Quò in præſenti ſpectat etiam D. Iuſtinus Mar. quæſtio. 45. ita fatus. **D. Iuſt.** *Ieſus Naue filius, cum pro iure ſuo Solis & Lunæ imperaturus eſſet, Ieſus nominatus eſt, dum hoc nomen a creata natura precepti obedientia honoratur.* Vnus Ieſus eſt qui nouit, ad ſe omnia trahere, cuius vel nutui nulla creatura reſiſtit, ſed ſe ſe illi properat conformare. Mirabar rudes paſtores ſubito gregum oblitos ad puerum Bethleem cucurriſſe: quis hoc ſtudium iniecit mentibus hominum rudium? An Angelus eis apparens? Ait Lucas cap. 2. *Angelus Domini ſtetit iuxta illos, & claritas Dei circumfulſit illos.* Expende quod Angelus iuxta affuit, ſed Dei claritas illos omnino penetrauit, intrinſecus illuſtrauit, ne Angelus, ſed naſcentis Dei claritas videretur illos traxiſſe. Ita Diuus Bernard. ſerm. 70. in Cantic. **Bern.** *Bene Dei, quia non Angeli ſed lilij candor ibi aderat, ſed illuc micabat ab vſque Bethleem. Agnoſce lilium, & ex odore, quo & longe poſitis innotuit Magis. Et quidem ſtella apparuit, ſed non nimirum viri graues ſecuti fuiſſent, niſi intima quadam ſuauedine auri filij traherentur.* Non Angelorum militia, non totus ſtellarum exercitus, valet, quod vel vnicus Ieſus naſcẽtis radius ad expugnandas, & trahendas humanas voluntates ſoli Ieſu didicerunt parere omnia creata. Vbi Ieſus eſt, vbi Ieſus ſonat, ſic illigamur omnes, vt vix ſit aliquis, qui reſiſtere valeat, & extra caules ſaltare. Prius acceſſit ad Ieſum Andreas Ioann. 1. **Ioan. 1.** & poſtmodum inuenit fratrem ſuum Petrum, cui ait, *Inuenimus Meſſiam, & adduxit eum ad Ieſum.* Vide efficaciſſimum hamum; inuenimus, ait Meſſiam, & nullo dato effugio continuo traxit ad Chriſtum fratrem. Pulchrè. Diu. **Baſil.** Baſil. Sel. orat. 25. expendit. *Dicit Andreas Petro; Inuenimus Meſſiam & ad vocem Petrus auribus ligabatur.* Pro laqueis mille erat vox Chriſtum ſonans: vbi Ieſus inſinuabatur, inuitabiles mittebantur laquei, quibus traherentur humanæ voluntates. Hanc vim in meo Ieſu cognouit Pſalm. 103. dicens: **Pſ. 103.** *Dominus regnauit, decorem indutus eſt, indutus eſt Dominus fortitudinem, & precinxit ſe.* Qui videbat ingentem Dei virtutem luto obnubilari humano, iam cum Ieremia.

remia, de Dei pulchritudine cane-
ret: *Quomodo sedet sola ciuitas plena*
populo? reputans ex tunc Deum
amatoribus vidiari. Sed absit;
imò cum Deus homo fit, iam Ie-
sus factus eum decorem induit, qui
fortior sit ad trahendos, & de-
bellandos humanos animos. Ita
Theod. Theodoretus orat. de Charit. fatus.
Nec enim humana vestis diuinam
operuit pulchritudinem, sed ea quoque
indutus splendores emittit ex specie
adeò, vt vim afferat, videntibus, &
alliciat ad amorem. Expende illud:
vim afferat, quasi Iesus pro vi, &
potestate sua humanas mentes in-
sui sequelam captiuas agat.

§. VIII.

Consultationis necessitatem in solo sequendo Christo ponunt mundiales, quasi solum Christum sibi suspectum habeant.

FVriunt ethnici cum imperatore apostata videntes Matthæũ à telonio semel vocatum currere ad Christum: an non prudentius moram faceret, facinus ponderaret, vires expenderet? Quis rex iturus committere bellum, nõ prius sedens cogitat; si cum decem millibus possit occurrere ei? His etiam se fallunt, qui diuina, vt ablegent, longissima consultationis spatia tra hunt. Vniuersos pungit D. Clem. Alex. in adhor. vbi fatur. *An iniuria*
Clem. Alex. *sit facienda nõ valde estis soliciti sed quam primum iniuriam facitis. Solum autem: an Deus sit colendus, quæritis, & an Deus, & Christus sit sequendus, hoc consultandum & considerandum esse censetis.* Occasiones querit à Deo deficiendi, qui consultationis terit spatia; si quæ res inconsulto arripienda esset, is est vnus. Deus; qui adeò bonus, & cuius bonitas adeò euidens, vt miseri sint, qui ad eum ire cunctantur. Prudentissima sponsa Cant. 3. vt quærat Dominum, domo egreditur, per vicos, & plateas quærit illum, & tunc ait: *Inuenerunt me vigiles, qui custodiunt ciuitatem: Num, quem dilegit anima mea, vidistis? Paululum cum pertransissem eos, inueni, quem dilegit anima mea.* Disce, qualis sit prudentissimæ fœminæ consultatio, vt Deum quærat: in primis nemine consulto, domo egreditur sua, quærit sponsum, inter quærendum obiter offendit vigiles, quos etiam inter quærendum, & obiter consulit. Non enim consultatio adeò est necessaria ad Deum sequendum sed inter sequendum bona est consultatio, non qualis est consultatio mulierculatum, quæ integrum diem consumere vellent ante pedes Patris spiritualis, nescio an spiritu, an carne alligate, sed qualis est consultatio prudentissimæ sponsæ obiter, & in transitu. Id docebat Gillibertus Abbat. sermon. 7. in Cantic. aiens. *Vilis quidem consultatio, & frequenter quod non confert eorum, qui consuuntur, eruditio, consulentis, meretur humilitas. Bonum est, vt sis ad quærendum sedulus, non tamen assiduus. Nam & sponsa non tam studio quam occasione custodes interrogat, & id in transitu.* Itaque inter virtutum studia vtilis est aliqualis consultatiò, imò pluribus necessaria, at vt absolute Deum sequaris, quæ consultatio expectanda? Cuiusuis consultationis moras in his, quæ ad Deum pertinent, suspectas habe, & fuge quam plurimum consultationem

Gillib.

nem prudentiæ carnalis. De qua Tertul. eleganter aiebat Tertullian. *Quam sapiens argumentatrix sibi videtur ignorantia humana, præsertim cum aliquid eiusmodi de gaudijs, & de fructibus sæculi metuit amittere?* Sed age videamus prudentis sæcularis orationem aliquam pro virtutibus adam. Ita Diu. Max. Taurinensis D. Max. serm. 93. fatur. *Quibus cum ieiunium indicitur, de intemperie se temporis semper excusant. Dicunt enim, æstivis mensibus dies longa est, torentior sol est, sitim ferre non possumus, pocvlis nos refrigerare debemus. Hyemis verò tempore, graue frigus est, rigores sunt pessimi, algorem tolerare nequimus, escis calefieri nos oportet. His autem ipsis hominibus cum dixeris, vt aliquid pauperibus largiantur statim tibi obiciunt: Necessitates infinitæ sunt, tributa sunt grauia, fiscalia explicare nõ possumus; & tanta ingerunt, vt quasi rerum te statuant, cur hoc ipsum illos voluneris commonere.* Huc spectant omnes consulationes prudentiæ humanæ, vt te à virtutis vijs arceant.

§. IX.

Totum diuinæ gratiæ ascribere debemus, quod sequamur Iesum. Vbi, quàm gratis cælestia acquirantur.

CVr tam celer Matthæus respõdit Iesu vocanti, an quia E eo tempore vocatus est, quo ex se aptior, & paratior erat ad respondendum? Abfit; imò ideo de telonio vocatur, quando ipsi operi sedens incumbebat, quando magis feruebat opus, ne videretur Deus expeditioris, & paratioris egere; sed ibius esse gratiæ homines, & aptari, & expediri, & viam capere, & A cursum consumare. Sic Tyrium Regem, siue deciduum Angelum monet Dominus apud Ezech. 28. fatus. *Omnis lapis pretiosus operimentum tuum: sardius, topatius, & iaspis Ezec. 28. chrysolitus, & onix, & berrillus, saphirus, & carbunculus & smaragdus aurum opus decoris tui, & foramina tua, in die qua conditus est præparata sunt.* Quibus expendo, quod non B solùm fuerint Dei dona, tot pretiosi lapides, sed quod etiam ipsa foramina, hoc est aptitudo, & capacitas recipiendi illos, à Dei proueuerint gratia. Ait enim, *& foramina tua preparata sunt*; non te ipse aptasti recipiendis lapidibus, sed qui dedit ornatum, dedit, & aptitudinem, & capacitatem. Huc adest Franconius Abb. tom. 1. de C Gratia dicens: *Huius ergo foramina, in die conditionis non à se ipso, sed manu conditoris sunt præparata; per quæ diuinitus infusa sapientia, Tyriũ principem erudiret, diuina sibi gratia collatum esse, quod ad similitudinem Dei refulgeret.* Non laboris tui, non expensarum tuarum est, quod diuina, & cœlestia possis emercari. Humani equidem sumptus non D est, quod possimus negotiari diuina, id muneris est diuini nos vocantis, excitantis, alicientis. Vt peccato seruias, multis id efficis pecunijs tuis, multis bonorum dispendis, multis sæpe salutis, & vitæ incommodis; verum vt Deo apteris; & cœlestia obtineas, id ex E Deo gratis habes. Compone modo tibi Synagogæ principes volentes perdere Iesum, ad hoc pecunias exhibent, nec antea de habendo Iesu tractant, quam de pretio traditori dando. Sed bonus ille Ioseph ab Arimathæa Matthæ. 27. *Hic accessit ad Pilatum et petijt corpus esu.* Petijt vtique sibi dari gratis. Cur Matt. 27. illi pecuniam spondent pro Iesu, hic

hic Iesum sibi gratis dari efflagitat? Iudæi perdere Iesum cupiunt, & quisquis perditioni studet, multis pecuniis, multis bonorum suorum sumptibus id agit. Ioseph volebat æternam sibi salutem negotiari, ideo petit corpus Iesu sibi gratis dari, quia talis negotiatio in gratia debet fundari Sancti Laurentius Iustinian. de triumphali Christi agone, cap. 21. ait, *Illud sibi donari postulauit, sperans locupletum meritorum cumulum, se in sublimibus cœlorum mansionibus posse mereri.* Et si diues, & si possessionibus mundi plenus non diuitijs, non pecunijs exhibitis, non pacto pretio fundamentum, quo mereri possit æterna, quærit, sed id expectat gratis sibi dari. Componite modo ex Luc. cap. 18. Pharisæum orantem, & publicanum pœnitentem. Pharisæus ait, *Ieiunio bis in Sabbato, decimas do omnium, quæ possideo.* Publicanus nihil dat, nihil offert, sed solum inquit, *Propitius esto mihi peccatori.* Cur ille decimas bonorum datas à se meminit, hic nihil à se datum meminit, ipse postulat sibi indulgentiam? Equidem ille vanitatis ventos emebat, in qua emptione magnum erat bonorum dispendium faciendum: hic vitam æternam negotiatur, & Dei gratiam procurat, in quo negotio nihil perditur, nihil insumitur, sic omnia nostra seruantur in thesauris æternis, vt omnino gratis videantur nobis obuenire cœlestia. Huc spectat Diu. Basil. Seleu. orat. 35. fatur. *O publicanum clementia mercatorem! O publicanum, qui de portu felicitatis rectè vectigal petit, Docuisti vectigalium redemptionem, iustitia valentiorem; non desisti vectigal poscere, dum Christum ipsum vectigalem fecisti.* In cœlestium negotijs non tam damus, quam accipimus: potius exactoris, quam mercatoris munus fungi videmur; mercator data pecunia accipit merces, exactor totus est in accipiendo; sic homo nihil habet à Deo, quod non acceperit & præceptis vix reperitur, quod dederit.

Laur. Iustin.

Luc. 18.

Basil. Sel.

Textus. Et factum est discumbente eo in domo, ecce multi publicani, & peccatores venientes discumbebant cum Iesu, & discipulis eius.

§. X.

Diuina gratia è reprobis sceleratorum moribus dulcissimas Deo sciuit conficere dapes.

VIdisti paulo ante Matthæum amarulentis diuitiarum curis dedirum; vide modo ab ipso dulcissimum Deo parari conuiuium. Dixi ab illo conuiuium Deo parari, dixissem satius ex illo, etenim non tam Deus vescitur dapibus, quam redditu peccatoris. Pulchrè D. Chrysolo. serm. 29. *Discumbebat Iesus plus in Matthæi mente quam stemmate, & epulabatur non cibis, sed reditu peccatoris.* Quid magis felleum, quam peccatum? Quæ amarior myrrha inueniri Deo potest, quam est peccator? Hanc, cum gustasset in cruce, noluit bibere, reprobans ex tunc eos, qui amatores sunt repleti peccati. Et nihilominus diuina gratia, sic nouit coquere per pœnitentiam peccatores, vt ex depranatis, & reiectitijs fœcibus,

Chrys.

melle manantes dapes Deo paret. A Bona illa mater Rebecca, vt parentis benedictionem filio suo Iacob acquireret, sic filium suadet, Gen. 27. Gen. 27. *Affer mihi duos hœdos optimos vt faciam ex eis escas patri tuo, quib. libenter vescitur*. Hoc mystice acceptum de cibis Deo ab Ecclesia paratis, maximam mouet quæstionem, cur promittat se ex hædis facturam escas, quibus Deus libenter vescatur. An hædus potest placere Deo? Nonne Deus hædos à sinistris positos, & diris, & maledictis, prosequitur? Ea tamen est, & potestas, & sapientia diuinæ gratiæ, quæ ex hædis, & deprauatis hominibus dulcissimum epulum parent, quo Deus libenter vesci gaudeat. Franc. Accipite Franconem Abb. tom. 3. de Gratia. *Verè sapiens mulier, quæ sic nouit hœdos coquere, sic condire, vt gratiam cernerum coæquent, aut etiã superent. Gaudium enim est Angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente; quam super nonaginta nouem iustis. Sic, sic satagit gratia.* Sic nouit hædos parare, vt ex illis eos cibos Deo faciat, quibus Deus libenter vescatur. Iam olim de gratiæ condimento cinis Deo sapiebat D super frumenti adipem, cur etiam hædus si à gratia condiatur, pro pretiosis escis non sapiat? Anerat Dei vox illa, Psalm. 101. *Cinerem tanquam panem manducabam?* Psal. 101. Accinit Diuus Bernard. sermon. 71. in Cant. Bern. fatus. *Cibus eius pœnitentia mea, & & cibus eius salus mea, cibus eius ego ipse. An non cinerem tamquam panem manducat? Ego autem, quia peccator sum, cinis sum, vt manducer ab eo. Mandor, cum arguor, glutior, cum instituor, digeror, cum transformor, vnior cum conformor.* O diuinæ gratiæ ingenium! Hædos inuenit, & gratissimas Deo ex illis conficit dapes: cinerem inuenit, & apponit Deo pro frumenti adipe. Sicque omnia immunda condit, vt non solum his Deus vescatur, sed & illa, vt gratissima sibi obsonia amicis suis offerat in pabulum Esuriebat Petrus Act. 10. *Et vidit cœlum apertum, & descendens vas quoddam velut linteum magnum, quatuor initijs submitti de cœlo in terram. In quo erant omnia quadrupedia, & serpentia terræ, & volatilia cœli.* Act. 10. Ecce tibi quale ferculum amico suo paret Deus ex serpentibus terræ; expauit Petrus ad ferculi aspectum, aies, *Absit Domine numquam manducauit omne commune, & immundum.* Esce immunditiam abominatur, dum non videt diuinæ gratiæ condimentum; nouit diuina gratia ex serpentibus conficere Deo pretiosas dapes. Vnde cœlestis vox ait, *Quod Deus purificauit, tu commune ne dixeris.* Non est immundum, non est reprobum, quod cœlestis condit gratia, ipsa dum hædos decoquit, dum serpentes lauat, dum immunda condit, ex illis conuiuia Deo digna parat. Ideo post Petri fastidia: *Statim receptum est vas in cœlum.* Bene cœlesti conuiuio reseruatur, quidquid Dei gratia fuerit purificatum.

§. XI.

Ne quam intempestiuum est studium salutis acquirendæ.

ETiam inter manducandum Saluatoris nostri opera in excipiendis peccatoribus elucent; vt doceamur nullam esse tempus, vel opus acquirendæ saluti intempestiuum. Dauid Psalm. 118. vt suum de Psal. 118. salute

salute studium commendaret, inquit: *Praeuenit in maturitate*; quasi nulla præuentio quantumuis festinata possit esse non matura. Explicantius id docet Græcus, dicens: *Praueni ante horam*; hoc est, vt saluti studerem meæ, non obseruaui tẽpus, sed quodlibet tempus habui tẽpestiuum. His obstat illud Eccle- *Eccl. 3.* siastes cap. 3. vbi fatur. *Omnia tempus habent; & suis spatijs transeunt vniuersa sub cœlo.* Obseruandum ergo est tempus in omni studio? Vana ergo erit quælibet præuentio ante horam? Equidem vana erit ante horam præuentio rei; quæ sub cœlo est; at cum Christus Dominus hominum saluator sit supra cœlum, nullus illi tempestiuior accedit, nisi cui nullum tempus, & opus intempestiuum est. Audite Diuum Am- *Ambr.* brosium ibi sic loquentem. *Praueni ante horam nescius in obseruationibus Domini tempus esse aliquod, sed semper in ipsis sum; siue manducamus, siue bibimus, Christum annuntiemus Christum rogemus, Christum cogitemus, sed forte dicas, quomodo scriptum est; tempus omnibus, & tempus omni rei sub cœlo est? Sed Dominus Iesus supra cœlum est, nullo circumscriptus est tempore.* Sanè si tempus aliquod obseruandum esset, vt Christi lucrum fieret; latroni illi omni penè effluxerat tempus salutis, & paululum, quod supererat, multum erat acerbum, & immaturum. Quo respectum fuisse credidetim illo prouer- *Iere. 31.* bio Ierem. 31. *Patres comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obstupuerunt.* Acerbissimus, & maximè acidus erat Iudæis botrus Cypri Iesus pẽdens a Cruce, cuius sanguis super filios eorum cecidit, quando vastata à Romanis concidit, vibs. Eo igitur tempore tam acido, tam immaturo accedit latro ad Iesum, & tamen perfecta obtinet salutem.

Quod miratus D. Athanas. hom. in Paras. ait, *O latro fidei parturitionem non egere tempore ad partum, manifestans.* Felix fidei parturitio, quæ quouis tempore matura est: in omnibus rebus, quæ sub sole sunt, dantur partus immaturi, abortiui fœtus? sola fides est, quæ dum pariat, semper matura parit. Nullum tempus intempestiuum, nullus partus immaturus, quando omnia tempora virtuti data sunt, nulla malitiæ. Nefarissimus ille apud Matthæ. 8. *Matt. 8* obijciebat Christo: *Venisti ante tempus torquere nos*, quasi esset tempus destinatum perfidiæ, quo Domini aduentus esset intempestiuus. Erant miseri in monumentis clausi, & offendebantur præmaturo aduentus deminico; quos eleganter pungit, & aguit Chrysolog. serm. 16. *Tem-* Chrys. *pus abscindit, praeuenit mortem: sepelit vivos crudelitas immatura: & de tempore quaritur, quasi ante tempus habere debuerit: & non vt exorta est mox puniri.* Nullum tempus est, quo malitia non debeat expungi: numquam non tempestiue expugnãtur vitia, non nouit fidei partus nouem mensium fastidia; non longas moras expectare. De fidei partubus quam verè dicerent obstetrices Ægyptiæ, exodi 1. *Non sunt Hebreæ* *Exod. 1* *sicut Aegyptiæ mulieres, ipse enim obstricandi habent scientiam, & prius, quam veniamus ad eas, pariunt.* Sanè non est Dei gratia, vt cæteræ matres ipsa nihil indiget expectare: ante horam præuenit in maturitate, & omni præuento tempore tempestiuè parit. Chrysostom. apud Damascenum lib. 2. Parallelorum ait. *Tempore non est opus ei, qui salutis suæ desiderio tenetur.*

§. XII.

Periculosum est sola victus corporalis causa Christi adesse altaribus.

MVltos publicanos audio venisse ad Christum occasione conuiuij, non veritatis amicos, sed mensæ; quo non possum non meminisse, & cum dolore meminisse, quá plurimos Christianos, qui sola victus causa non tam vadant ad Christum, quam inuadant altaria Christi, Scribæ, & Pharisæi receptis aureis, quibus traditus fuit Christi sanguis, Matthæi 27. *Emerunt, ex illis agrum figuli in sepulturam peregrinorum*, quasi totum pretium diuini sanguinis ad solam corporum tutelam transferre mallent. Quod virus Christianos etiam pertingens putat D. Anast. Synaita lib. 4. de rectis fidei dogmat. his verbis; *Pretio quidem æstimata libertatis, quod penes se quisque nostrum receperat, sumus abusi. Pretium autem appretiati eius, qui erat liber, factum est peregrinis in sepulturam, vt eorum seruet corpora.* Abutitur Christi sanguine, qui altari seruit, qui sequitur Christum sola causa temporalis victus. Vtinã talis abusus non præbeat occasionẽ finali repulsæ. Hoc periculum ostendens Dominus, Luc. 13. fatur. *Tunc incipietis dicere: Manducauimus coram te, & bibimus, & in plateis nostris docuisti. Et dicet uobis; Nescio vos unde Sitis: discedite a me operarij iniquitatis.* Quod ne innotatum transeamus, clamat D. Ambros. lib. de Cain, & Abel, cap. 5. *Audistis, quid de mãducantibus dixeris?* Hanc metuant mercedem sui laboris, nimirum finalem repulsam, qui de tota Christi sequela hoc habent solum, quod de altari, de Christi pretio, manducant, & bibunt. Accipe querimoniam D. Bernard. in Psal. *Qui habitat*, Serm. 6. *Ipsa quoque Ecclesiastica dignitatis officia in turpem quæstum, & tenebrarum negotium transire; neque salus animarum, sed luxus quæritur diuitiarum. Propter hoc tendentur, propter hoc frequentant Ecclesias, Missas celebrant, Psalmos decantant. Pro episcopatibus, & Archidiaconatibus, Abbatijs aliisque dignitatibus impudenter hodie decertatur, vt Ecclesiarum redditus in superfluitatis, & vanitatis vsus dissipentur. Superest, vt reueletur homo peccati, filius perditionis, &c.* Et meritò ex Bernard. nemo proximior filio perditionis est, quã qui sanguinis Christi pretio sic abunitur, vt illo solum corpori studeat curando.

Matt. 27

Anast.

Luc. 13

Ambr.

Bern.

§. XIII.

Anni multi docent misericordiam in peccatores.

SEueriſſimus vltor est peccatorum iuuenilis ardor, & nimius erroris plectendi rigor semper nouitius est in disciplina Christiana. Iesus meus, vt adoleuit ætate, publicani mensis accumbit, & recipit publicanos, & peccatores. An non ille est Iesus, qui puer, nec nasci, nec portari patitur, nisi ex Virgine Maria, a iusto Simeone, à prophetissa Anna, à Ioseph sanctissimo putatiuo patre? Cur modo non solum à iustis, sed & peccatoribus patitur tractari? An hoc illi dederunt, quoad nos, aucti anni? Sanè Diuus Bernard. serm. 1. de Purificat. notans Iesum infantem inter sanctos, &

Bern.

& pios virneis portari manibus in templum; adultum, & proiectæ ætatis virum sedentem asselo, populatibus frequentem, intrare in sanctam ciuitatem, sic fatur. *Nullum ibi locum peccator habuit, omnes fuere perfecti, omnes iusti, omnes sancti: sed numquid hos tantum saluabis Domine? Crescit corpus, crescit & miseratio, homines, & iumenta saluabis, cum multiplicaueris misericordiam tuam, Deus. In secunda iam processione præeunt turbæ, turbæ sequuntur, nec virgo portat sed asselus. Neminem itaque dedignatur, nec ipsos, qui computruerunt, tanquam iumenta in stercore suo.*

Perfectissimus erat Iesus à primo conceptionis suæ instanti: tamen quo sensu verum est, quod Iesus crescebat ætate, & sapientia, sic, & crescebat miseratione, quasi de augmento annorum haberet, quod peccatoribus conniueret, & parceret. Etenim quo plures vivimus annos, difficiliorem noscimus innocentiam & tot scatere naturam humanam peccatis, vt si de omnibus esset vindicandum, nullus esset saluandus. Adulteræ accusatores Ioam. 8. sic comuenit Dominus: *Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat.* Nonne monet, quod vbi innocentia quæritur, omnes supersederint à rigore iudicij, & abiuerint? Sed illud expendo; quod notanter addit textus, nimirum: *vnus post vnum exibant incipientes à senioribus.* Ecce tibi seniores incipiunt dissimulare legis rigorosam vindictam. Cur seniores? Pulchrè Diuus Ambros. epist. 58. *Quod ipse plura haberent crimina, qui diu vixerint.* Eam enim ostendunt multi anni multitudinem criminum, vt necessum sit multiplicari misericordiam, nisi velint omnes perditum ire. Monstruosa res est nimia severitas, & rigor in eo, qui diu vixit, quando-quidem multi anni nil citius docent, quàm misericordiam esse necessariam. Daniel capit. 7. ait, *Aspiciebam donec throni positi sunt, & antiquus dierum sedit; vestimentum eius candidum, quasi nix, & capilli capitis eius, quasi lana munda.* Quæstionem multis facit, cur cani tanti iudicis comparentur lanæ mundæ? Vbi & throni, & iudicij aspectus, & fluuius igneus ab ore egrediens seueritatem, & rigorem halant, cur capilli senectutis sedes multorum annorum iudices similes dicantur lanæ mundæ? Pulchrè respondet Rupert. in Apocalyps. capit. 1. *Videlicet, quia verba illa sancta sunt, & munda. Vnde & illud: Lex Domini immaculata conuertens animas. Conuertens, inquam, animas, & lauans illas ab omnibus peccatis.* Et quidem nullibi certior est remissio peccatorum, quam inter canos; inter albentes præsenio capillos mansuetudo, & benignitas in peccatores candicat.

Dan. 7.

Rupert.

Ioan. 8.

Ambr.

§. XIV.

Peccator, qui Christo accedit, iam desinet esse peccator.

PEccatores venientes ad Iesum discumbebant cum eo, & discipuli eius; ergo & peccator Iesu assidet? Papæ, qui peccator est, vbi Iesu assidet, iam desinet esse peccator. Luc. 15. dicitur. *Erant appropinquantes Domino publicani; & peccatores, vt audirent illum: & murmurabant Pharisæi, & Scribæ, dicentes; quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis.* Malè aiunt, recipit peccatores: eo enim quod ad Chri-

Luc. 15.

stum

stium veniat, quod appropinquent Christo, & recipiantur ab illo, iam peccatores esse sinunt. Sic Chrysolo. serm. 168. *Recipit peccatores Deus, sed Deus peccatores esse non sinet, quos recipit: peccator Deum non violat appropinquans, Deus peccatores sanctificat.* Is est Deus noster: is est Iesus, qui secum non patiatur esse peccatores, qui exuant peccatorum vincula. Aiebat vtique aliquando Dominus, *Ego sum via*; inquam, in qua nullus ambulat, qui non ambulet in luce, in qua omnes maneat solus, & vita. Quo spectans Isaias c. 31. ait, *Et erit ibi semita, & via; & hac via sancta vocabitur, non transibit polluius per eam.* Expende illud, non transibit, non ait, non veniat pollutus ad illam: admittit enim hæc via pollutos, admittit peccatores, sed vt peccatores, & polluti desinant esse, vbi gradum faciunt in illa. Gualtricus Abb. serm. 5. de Aduentu. *Veniat quamlibet pollutus ad eam, non transibit pollutus per eam, quia cum transierit, iam pollutus non erit. Admittit sane via sancta pollutum, sed statim abluit admissum.* Non permanet peccator, qui accedit ad Christum, qui est vera via vitæ; via, inquam, quæ mundat statim gradientes simul. Vbi Matthæus patres recenset, per quos Iesus ad nos venit, ait: *David autem genuit Salomonem ex ea, quæ fuit Vriæ*, quasi memoret Dauidis homicidium, & adulterium: non sic Lucas: imò cap. 3. prætermisso Salomone, ait: *Qui fuit Nathan, qui fuit David*; in Nathan nomine Prophetæ nomen memorans, qui Dauidis adulterium, & homicidium castigauit, & obiurgatione sua fecit expungi; Cur ergo Matthæus peccata obijcit, & Lucas peccatorum abolitionem memorat, nisi vt pareat, quam desinant peccatores esse, vbi Christo accedunt? Suscipit equidem Christus peccatores, vt sanctos reddat: suscipit peccatores, ne amplius peccatis hæreant. Sanctus Anselm. in verba dicta Lucæ fatur. *In generationibus Matthæi significatur nostrorum susceptio peccatorum a Christo Domino, in generationibus autem Lucæ designatur nostrorum abolitio peccatorum. Proinde Matthæus à David per Salomonem descendit, in cuius matre illi peccauit; Lucas verò ad ipsum David per Nathan ascendit, per cuius nominis Prophetam Deus peccatum illius expiauit.* Vbi enim suscepios à Iesu dicunt peccatores, necessum iam erat similiter poni, & abolitionem peccatorum. Quippe in tantum durant peccata in cordibus hominum, in quantum non suspiciuntur, vel saltim aspiciuntur à Christi oculis. Cant. 1. *Nolite me considerare quod fuscasim, quia decoloravit me Sol.* Longè aliter ait D. Ambros. in Apolog. David cap. 8. vbi sic: *Quia non est intuitus me Sol*, quasi totam causam nigredinis suæ refundat anima in absentiam diuini Solis, si enim Sol diuinus vel aspexisset nigerrimos peccatorum vultus, in fulgentem candorem transmutaret, vt qui vel intuitu potens sit Æthyopes dealbare. Ita Ambr. *Ergo fuscamur quando non videmur à Christo, sed quando videmur, albescimus.* Non potest peccatorum nigredo permanere, vbi fulgentissimus Christi Sol adest.

Cyryl. Isa. 31. Gualr. Anselm. Cant. 1. Ambr. Idem. Luc. 3.

Text. Et videntes Phari-
sæi dicebant discipu-
lis eius : Quare cum
publicanis, & pecca-
toribus manducat ma
gister vester.

§. XV.

Nemo peccatori durior est, quàm alius peccator.

IESVS bonus, & impeccabilis Deus ad se peccatores recipere dignatur, quos acriter dedignantur, & mordent Pharisæi omnibus pleni peccatis. Nemo durior, nemo immanior aduersùs peccatores existit, quam qui est ipse peccator. Dauid, vt se peccati reum nouit, vehementer cupiuit Deum sui esse vltorem peccati, ait enim Paralip. 1. cap. 21. *Melius mihi est, vt incidam in manus Domini quoniam multæ sũt miserationes eius, quam in manus hominum.* Quod ponderans eleganter D. Ambros. in Psalm. 37. fatur. *Miseretur enim, qui nescit errare, non miseretur, qui erroris est particeps.* Vbi peccatum regnat, ibi immisericordia, ibi inclementia, ibi crudelitas. Ionam fugitiuum à Deo voluit Deus simul durìter castigare, & simul per mare incolumen dũcere in Ninivem: pro vtroque Dei consilio impiendo, ecce ibi hinc adsunt nautæ cum nauigio, illinc immanis Bàlena paratur. Quæsierim modo à te, cum & supplicium dirum Ionæ immineat, simulque incolumitas nauigandi asseruetur, vter suppliciũ dabit nauta cum nauigio paratus, an Balèna præparata? Nonne incolumitas fatius spe-

2. Paral. 21.

Ambr.

A raretur à nauigio nautæ, quàm à Balena? Nonne supplicium timeretur amplius à Balena, quam à nauta? Proh hominum impiorum mores? Nauta in nauigio accipit Ionã, & audiens Deum iratũ, sic peccantem castigat, vt mari, & belluę tradat. Bellua autem vorans Prophetam, illi nauigium extitit, quo incolumis asseruatur. Præclarè Se-
B dulius lib. 1. Paschali capit. 15. ait, Sedul. *Nauta feritatem præbuit, fera nauigium ministrauit.* Nemo ferior, quã peccator ad peccatores castigãdos. Hinc Dominus Ioan. 20. *Veniens ad* Ioan. 20. *discipulos insufflauit eis, dicens: Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Cur non antea peccatorum susceptionem illis permittit, quam eorũ
C animis immittat Spiritum sanctũ? Sanè, & illis in cœna corpus suum manducandum exhibuit, nec prius insufflauit, vt acciperent Spiritum sanctum, & modo vt cõmendet peccatorum susceptionem, prius cõmunicat Spiritum sanctum? Cauet sibi Dominus à natura labili in negotijs peccatorum tractandis, &
D ideo nulli hominum credit remissionem peccatorum, nisi prius diuinum, & verum remissorẽ Spiritum sanctum eorum imprimat animis. Ita Chrysol. ser. 84. fatur. *Dedit potestatem remittendi peccata, qui insufflatione sua infudit ipsum cordibus eorum, & largius est remissorem.* Chryl. Non antea commisit hominibus peccatorum remissionem, quàm eorum animis inseruisset verus, &
E diuinus remissor, de cuius virtute haberent, quod prospicerent peccatoribus. Nec mysterio vacat, quod illi ipsi Petro, cui tradidit regni cœlorum claues dicit Matth. 26. *Conuerte gladium tuum in locum suum*, Mat. 26. quasi vna manu tradat claues, & alia gladium claudat, & teneat in

vagi-

vagina vt sciat claudendum esse gladium ab eo, qui peccatoribus prospicere habet. Vnde Diuus Bern. Bernar. libro 4. de Consid. *Dracones, inquies, me mones pascere, & scorpiones. Propter hoc, inquam, magis aggredere eos; sed verbo, non ferro. Qui tu demum vsurpare gladium tentes, quem semel iussus es ponere in vaginam?* Cauet sibi Deus ab hominibus, ne illis peccatores tradat quin prius & recondat, & claudat gladios, & Spiritum illis infundat sanctum, qui ne scit percutere, sed patere.

Text. At Iesus audiens ait: Non est opus valentibus medicus, sed malè habentibus.

§. XVI.

Indulgendum est aliquid peccatoribus, vt inde ad salutem trahantur.

QVo quis infirmior est, eo ibi magis monstranda medicorum sapientia, non solum credendo, sed etiam indulgendo, sæpius enim indulgentia, & permissio, quæ extra medicinæ regulas videbatur, deploratum penè infirmum ad sanitatem traxit. Vnde crediderim nunquam magis necessarium esse medicum peritum, qui sciat optimè vti, & abluti medicinæ arte, quam vbi infirmus est desperatus. Ita similiter diuinus medicum animarum nostrarum nullibi magis floret, quam inter nefandissimos peccatores, inter quos manducans, & bibens, per indulgentiam videtur quasi abuti salutis arte, sed in hoc ab vsu apparenti maxima ponitur medendi ars, qua peccatores ad salutem trahit Diuus Chrysostomus epistol. 5. ad Theodorum lapsum sic fatur. *Quemadmodum optimi medici difficili, diuturnoque morbo decumbentes, variis medicinis ad sanitatem restituunt, non semper vtentes arte; interim enim non nihil cupientibus diuersa, obsecundant: sic Deus vehementer corruptos non impellit magna vi ad virtutem, sed mansuete, & sensim promouet, imò plerumque portat, ne immanior scissura fiat, aut error productior.* Expende illud magnorum medicorum ingenium, cum deploratis, nimirum, *non semper vtentes arte*: imò sæpè seruientes infirmorum cupiditatibus, ad quod maximè requiritur medici prudentia. Et quidem vbi desperati infirmi, & vehementer corrupti peccatores curandi erant, ibi maximè necessarius diuinus fuit medicus, qui summa prudentia, dum videtur seruire diuersa cupientibus, & indulgere humanis cupiditatibus, arte sine arte illorum salutem procurabat. Duo erant vterini fratres, Esau, & Iacob, ille homo ferus, & suis seruiens cupiditatibus, hic mitis homo, virtutisque studiosus erat Isaac autem vtriusque pater plus in Esau inclinabat fauores suos, adeò vt Genes. 27. dixerit illi: *Affer mihi de venatione tua, & fac cibos, vt comedam, & benedicam tibi coram Domine.* Ecce totum benedictionis suæ fauorem bonum pater in deteriorem filium inclinat. An ignorabat illum esse deteriorem, quando sic illi indulgebat? Absit; imò, quia nouerat deteriorem esse, ideo indulgentius in illum inclinabat, cupiens fauoribus mederi tantæ plagæ. Ita Philo. Chrys. Gen. 27.

episc.

epiſc. in Cat. Græca fatur: *In deteriorem filium deflectit pater benedictionem, non quia meliori præferret, ſed prauidens alterum ſua virtute ſemper felicem fore; alterum ſuis moribus prolabentem in peius benedictionis pedamento indigere*. Bonus pater, qui toto cordis affectu currit ad deteriorem filium, vt fauorem, & indulgentiarum eſca ad fruzem trahat meliorem. Bonus medicus, qui ſcit per indulgentiam, & expectationem ingraueſcentibus cedere morbis, vt nactus occaſionem ad medelam vocet. Electus ille mundi reſtaurator Noe poſt diluuium emiſit columbam ab arca, quæ non inueniens, vbi quieſceret pes eius, reuertitur in ſedem priorem. Tunc ille Gen. 8. Gen. 8. *Expectatis autem ſeptem diebus alijs, rurſum dimiſit columbam*. Expende viri expectationem, & indulgentiam, emortuam vidit terram, & ſepultam aquis, & nihilominus inſtat remedijs præſtandis, ſed id quomodo facit? De modo peritiſſimi medici, qui ingraueſcentibus morbis indulget, & expectat, vt ſanet. Pulchrè D. Ambroſ. ibi capit. 18. inquit. *Non deſperat profectum. Sicut enim bonus medicus, etſi tempus medicinæ non ſit, tamen viſitationis ſpeculam ante præmittit, deinde non negligit iuxta expectationis excubias, & paulſper paſſionibus cedens operitur facultatem medendi, quæ cum fuerit oblata, ſuum non intermittit officium*. Accedit equidem medicus ad ægrotum ardenti febri correptum, & prorſus ineptum remedijs, nec ideo illum deſerit medicus, imo tunc viſitationes frequentat, aſſidet infirmo, tentat linguam, pulſum explorat, notat ſigna morbi, expectat, & reexpectat indulgés ſemel, & iterum affectibus, interea vbi occaſio tulerit, artem exerit, & applicat remedia. Sic bonus animarum medicus cum indulgentia, & expectatione conuentus peccatorum frequenter, & quaſi nihil curans notet morborum ſigna, & occaſionem nactus, officium non prætereat.

Ambr.

Text. Euntes autem diſcite, quid eſt: Miſericordiam volo, & non ſacrificium. Non enim veni vocare iuſtos, ſed peccatores.

§. XVII.

Cordialis virtutis affectus ſi maximè Deo gratus eſt.

CHriſto Domino publicanos, & peccatores excipienti opponunt Phariſæi cultus illos Iudaicæ religionis, qui ab immundorum communione arcent; quaſi hi omni tempore, & occaſione præferendi eſſent, omnibus alijs operibus, & virtutum factis. Satius iudicarent exteriores homines, ſi legis interpretes prophetas habere voluiſſent, quorum vnus Oſeas apertè docet, quam longè gratiora ſunt Deo, quæ ex miſericordia interna veniunt opera, his ritibus, & externis mundationibus populi Iudaici. Omnium enim grauiſſimum Deo eſt, quidquid intimam cordis virtutem ſapit. Princeps ille Synagogæ, cuius filia penè agebat animam, quam officioſus Chriſto Domino acceſſit, illumque longis ſalutationibus adorauit: interim mulier hæmorrhoiſſa

Diuer-

dicebat intra se, si tetigero fimbriam eius, salua ero; hæc secum cogitans tangit & statim consequitur sanitatem. Princeps pro filia rogabat, adorabat; hæc nihil dicens extitit Deo gratior, siquidem diuina virtute statim sanatur. Tam potés est cordialis affectus animi ad Deũ expiscandum. Pulchrè Sedul. lib. 3. Pasc. cap. 11. *O quam rebus arduis impetrandis plus est confidere, quam rogare? Quippe venit ex corde fiducia preces ex lingua; preces sæpius sine corde funduntur, fiducia sine corde non nascitur.* Quid ad Deum exteriores Iudæorum obseruatiunculæ, quando & preces, & adorationes externæ minus placent, quam cordialis affectus animi? Quid plura? Mulier Chananæa mille buccis clamabat post Dominum: *Miserere mei fili Dauid*, & tamen semel & iterum repulsam patitur. Consultior illa peccatrix accumbenti Domino in domo Simonis adest illius ingeritur plantis, ore tacet, sed rigat lacrymis, & Dominum propugnatorem, & peccatorum remissionem statim habet. An, quia cor efficacius ad Deum loquitur, quam labia? S. Chrysostol. hom. in peccatricem, & Pharisæum fatur. *Chananæa fortiter clamabat; Miserere mei, fili Dauid. At peccatrix hæc non clamorem edebat, sed considerans, quod ipse omnia, vt Deus nosset, silens ore, corde cum cordis inspectore loquebatur, & plorans deosculabatur pedes, atque Dominum ad sui compassionem indulgentiamque induxit.* Vnus cordialis affectus potentior est ad mouendum Deo præ omnibus externis sacrificijs, indeque misericordia plus placet, quia plus de corde habet, imo, quia eius sedes in corde fixa est. Hinc apud Danielem capit. 3. in fornace Babylonis positus Azarias, sic orat. *Non est in tempore hoc princeps, & dux, & Propheta, neque holocaustum, neque sacrificium, neque oblatio, neque incensum, neque locus primitiarum coram te, vt possimus inuenire misericordiam tuam: sed in animo contrito, & spiritu humilitatis suscipiamur. Sicuti in holocausto arietum, & taurorum, & sicut in millibus agnorum pinguium: sic fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo, vt placeat tibi, quoniam non est confusio confidentibus in te. Et nunc sequimur te in toto corde.* Expende, quid pro vniuersis sacrificijs & oblationibus offerat, nempe sequelam ex corde; vbi enim cordialem affectum Deo tradamus, is gratior est præ omnibus sacrificijs externis, & oblationibus legis. Exodi 35. iuxta Origen. hom. 13. ait, *Sumite à vobis ipsis redemptionem Domino, omnis, qui concepit corde, offerat initia Domino aurum, & argentum.* Super quæ verba elegantet addubitat Origenes. *Quid est quod dicit Moyses: offerte à vobis ipsis, & vnusquisque sicut concepit corde? Numquid intra me aurum nascitur, aut argentum?* Satè non aurum quærit Deus materiale, sed aurum cordis humani; vt nimirum, quis offerat, quidquid magis sibi cordi est, quidquid pretiosius habet in corde. 2. Paralipom. 11. *Sed & de cunctis tribubus Israel quicunque dederant cor suum, vt quærerent, Dominum Israel, venerunt in Ierusalem ad immolandas victimas suas coram Domino Deo patrum suorum, & roborauerunt regnum Iuda.*

Qui corda sua dant Deo, ij possunt, & Deum placare, & regna robo rare.

Exod. 35

Orig.

2. Paral. 11.

§. XVIII.

§. XVIII.

Quidquid Dei eſt miſericordiam docet.

BEne ait Dominus, *Euntes diſcite miſericordiam volo, &c.* Quoquo enim te vertas, ſi quid Dei attigeris, miſericordiam doceberis. Latro ille totus homicidijs deditus, vbi dominicæ aſtitit cruci, & ipſe ſublatus cruce ſic blaſphemum ſocium monebat Luc. 23. *Neque tu times Deum?* Quocirca Diuus Chryſoſtomus hom. de eo nato ponderat, *Qui foris occidebat, hic timorem doces? Cognoſce Chriſti crucem, vt vox iſta te doceat pietatem.* Docent equidem omnia, quæ Dei ſunt, miſericordiam crudeliſſimoſque homicidas videbis in clementiſſimos, & piiſſimos conuerſos. Sed cur crux Chriſti non doceat miſericordiam, quando & ipſa inflorentiſſima Chriſti ſchola ſuprema extitit cathedra miſericordiæ? Accipe quod miteris amplius, coruum miſericordiæ magiſtrum: coruus, inquam, in filios proprios duriſſimus, datur à Deo Eliæ magiſter miſericordiæ, vt vel docente coruo addiſcat Elias parcere peccatoribus, contra quos famis ſupplicium contorſerat. Nota eſt hiſtoria 3. Reg. 17 apud 3. Regum. capit. 17. vbi poſt adductam famem ſuper terram latitabat Elias obduratus in peccatores. *Corui quoque deferebant panem, & carnes mane, &c.* Quod meditatus Chryſoſtom hom. de Elia ait. Chryſ. *Per coruos illos filiorum oſores, apud Eliam qui Iudais, vt filijs male frugis ſuccenſebat, Deus intercedit, quaſi ad eum ſilenter diceret. Ne tanto filiorum tuorum odio teneare, quanto erga pullos ſuos corui. Et ecce illi A nunc conuerſi ſunt, vide vel eorum miſericordiam.* Itaque in vniuerſa creatura ſua aperuit Dominus ſuæ miſericordiæ ſcholam, vt de omnire diſcerent homines & ipſi miſereri, & à Deo expectare miſericordiam. Sic Ionas in Niniuitas durus, Ion. 2. dum fugit à Deo, voratur à piſce. Quid plura? *Et orauit Ionas de ventre piſcis ad Dominum Deum ſuum.* B Ante quam voraretur, non orat ad Dominum, imò ipſe ſeſe condemnat, ipſe nautas adducit, vt abſque vlla ſpe veniæ mittat eum in mare. Et vbi deuoratus è piſce eſt, vbi in ventre piſcis agebat, iam orat, & in columnitate petit, & miſericordiã expoſcit: an à piſcis viſceribus didicit miſericordiam Rupert. ibi, ait, Rup. C *Poſtquam in ventre piſcis ſe ſoſpitem eſſe ſenſit, non deſperat de Domini miſericordia.* Quis miſericordiam ignorat, quando & venter piſcis docet miſericordiam, & qui rebellem, & durum prophetam recepit, facilem, & diuinæ miſericordiæ ſubiectum emouit? Diues durus, & im- Luc. 12. miſericors Lucæ 12. cogitabat intra ſe, dicens, *Quid faciam? Quod nõ habeo quo congregem fructus meos? Et dixit, hoc faciam; deſtruam horrea mea.* Expende illud, *cogitabat intra ſe.* Quocunque ſe verteret, miſericordiam ediſceret: quare apud ſe cogitat, & ſe ſolum habet immiſericordiæ conſiliarium? Audi Chryſo. Chryſ. ſtom. 104. *Digno conſiliario ſe vſus, qui mali animi non poterat habere ſolatiũ non poterat habere collegam.* Quidquid extra ſe inueniret, miſericordiam doceret, prædicaret. Sed age E redeamus ad Eliam illum ſeueriſſimum peccatorum vltorem: quot putas illi à Deo magiſtros oblatos eſſe clementiæ? Acoepit coruos, accepit pauperculam viduam, accepit tandem viduæ filium emortuum. Moritur filius viduæ 3. Reg. 17. vocatur 3. Reg. 15 Elias.

Elias, vt remedium afferat mortuo, tunc ille de iuuene defuncto quæstus, sic ait ad Dominum. *Etiam ne viduam afflixisti, vt interficeres filium eius?* Expende illud: *etiam ne*, manam enim energiam habet, & pōderationem, quasi nouerit à Deo omnia tētata esse, vt adduceret prophetam ad miserationem: illi populi obiecit famem, illi corpus miserentes obiecit, & tandem etiam addit tanti hospitis mortem. Accipite D. Basil. Sel. orat. 11. apud quem sic fatur Elias: *Video, quo me machinamento petas Domine, sentio quibus a te artibus circumretitus sim. Humanitate me respondere postulas, vt quē pro vidua filio supplicauero: libera e conditor filium vidua: occurras & ipse mihi hac conclusione; libera igitur, & tu filium Israel à siccitatis decreto. Sum tandem tua in homines charitatis discipulus.* Hinc omnia Dei machinamenta spectant; vt fiamus discipuli eius misericordiæ.

Basil.

§. XIX.

Peccatores traxerunt Deum à cælo in terram.

QVis iam contemnat homines peccatores, quando videat Deum non ob alias causas in mundum descendisse, quam vt susciperet peccatores? Non paradisi florens iustitia, non incorrupta virginitas, non vniuersi virtutum chori Deum in terram allexissent; extitit peccator, & ecce vbi Deus adest inter peccatores. Genes. 18. ait Dominus: *Clamor Sodomorum, & Gomorræ multiplicatus est, & peccata eorū magna valde; descendam igitur, & videbo.* Vt videat peccatores, descendere vult Dominus: cur non potius abscendere optat? cur non potius fugere a tanto malo tentat? An to a viderat mala sponsa, & ait: *Fuge, fuge dilecte mi, assimulare capra hinnuloque cerworum?* Sane Deus bone, sicut aus transmigare debuisses in montem: quoniam ecce peccatores intenderunt arcum, parauerunt sagittas in pharetra, vt sagittent in obscuro te rectum corde? At tu ad peccatores descendis, vt videas opera peccatorum. Quam aliter Psal. 32. *De cælo respexit Dominus, vidit omnes filios hominum.* Expende modo, & compone verba, illic ait, *descendam, & videbo*, in præsenti verò loquitur; *de cælo respexit, & vidit*, non descendit, vt videret, sed de cœlo respexit: verum respexit de cœlo filios hominum, nempe illos, in quibus non degenerarat natura, in quibus integra erant omnia. Vbi autem intrante peccato, caro corruperat viam suam, & natura humana belluarum vestigia sequitur, non à cælo respicit Dominus, sed in terram descendit. Pulchrè D. Basilius Magnus concion. 8. in Psalm. ait. *Eos qui manent in propria dignitate, & humanæ naturæ conuenientia faciunt, ex supernis inspicit Dominus eos verò, qui ad extremam malitiam delati sunt, aliter visitat, per hoc quod ipse descendit.* O felix culpa, quæ talem meruit habere redemptorem! O felix culpa, quæ quod non potuere integræ naturæ virtutes, potuit è cœlo trahere ad nos Dominum! Aiebat sponsa Cant. 5. *Veniat dilectus meus in hortum suum, & comedat fructuum pomorum suorum.* Quando, ait, in hortum suum, crediderim paradisum prætendere, ibi que omnigenas delicias, & cupedias ab oculos sponsi ponere, quibus allectus descendat. Nonne paradisus hortus Dei? Nonne paradisus traheret Dominum? A page quali

Gen. 18.

D. Basil.

Cant. 5.

quasi nõ suum reputat Deus paradi
Gen.8. sum; paradisum hominibus dedit, *& tulit Deus hominem, et posuit in paradiso, vt operaretur, & custodiret illum*. Non paradisus vitalibus diues arboribus est hortus Dei; hortus Dei mundus est plenus peccatorib. in hunc hortum suum non hominẽ legauit, sed ipse descendit, vt operaretur, & custoditet illum. Et quem non traxit paradisi nemus, traxerunt peccatores, quippe sui. Accipite modo Deum sic ad Isaiam loquẽ
Isai.58. tem, cap. 58. *Annuntia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum*. Populum suum vocat eũ qui peccatis plenus est, nec cum vidit peccatorem, negauit suum, imò tunc præcipuæ suum vocat populum, suum reputat hortum, quando peccatis scatentem nouit. Id meditatus D. Bernar. lib. 4. de consideratione sic loquitur. *Prudenter aduerte*
Bern. *sceleratos perhiberi, & populum Domini; & si scelerati, & si iniqui, vide, ne audias, Quod vni ex his meis non feciſti, nec mihi feciſti*. Peccatores suum populum, & sua toties Deus vocat, ne, quando Deum in sua venire audiamus, dubitemus quin illum traxerim peccatores. Luctabatur strenuus miles Iacob, luctabatur inquam, cum Domino, crediderim, vt Deum ad terram deijceret homo. Ecce tibi arena; ecce hinc inde nubiles luctatores: hinc Iacob, illinc Deus manus conserunt, sese complexibus implicant, brachiati pugiles sese frustra versant integra nocte. Quid plura? Ait Dominus
Gen.30 ad Iacob: *Cur quæris nomen meum?* Sed cur non quæreret nomen tam validi luctatoris? Cur non quæreret nomen validissimi hostis Nomẽ non dat, nisi prostratus, nisi humi deiectus hostis, non est cuiuscumq; prostrati Deo accipere nomen; hæc victoria solis contingit validissimis

A peccatoribus. Crescent peccata, & deiecti ad terras Dei videbunt clara nomina. Sic apud D. Isido. Pelus. Isidor. Pelus.
lib. 1. epist. 453. *Quod quaris nomen meum? quod nec legis est, neque eorum quorum aras legem antecessit cognoscere; verum sero tempore, cum temporũ plenitudo venerit, atque hominum scelera magnopere aucta fuerint, Iesus incarnatus nũcupabor.* Validissimis pec
B catoribus coniacet Deus, humique stratus illis suum nomen dat, quo sibi erigant trophea, quo possint æternum triumphare. Tunc deiecti ad terrã Dei victoria claret penes peccatores, quando hominum maiora sint scelera, & peccata; quorum robur solum possit habere Deum, cum quo conferat manus, viresque suas, malitia, & bonitas metiantur.

C

CAPVT VI.

De Mariæ Magdalenæ conuersione.

D 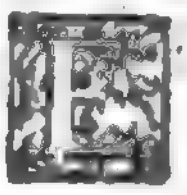 CCE tibi virginei Domini apparet integre miraculum quò. Cypri fructus ex vineis Faggadi legit; hoc est meretricem fœminam in castitatis exemplar transtulit. Ea fu-
Magda. git Maria Magdalena soror Lazari; quæ vbi accepit Iesum Bethaniæ apud Simonem diuertisse, occasionem nacta, vbi Iesum conuiuantem adit. Tum ipsi in lectisternio discumbenti retro astat, eiusdem pedes lacrymis lauat, capillis tergit, vnguento perfundit. Ne silentio obtegeretur facinus tantum, fecit Pharisæi murmur putantis Saluatoris ignorantiam, quod à tali fœmina talia vellet officia suscipere. Nam Pharisæicos contemnens

Dominus Iustus, duos opponit A debitores, ambos ære alieno oneratos, fœneratori obnoxios ambos. Alter tamen maioris debiti reus, pluribus amicitiæ effectis maiorem debiti conditionem coemit. Quod, vt deduceret Dominus, pro præterito vsus est futuro, dicens, *Quis ergo plus diligit?* sese accommodans vsitatissimo modo, quo solemus tales efformare questiones, v.g. Ioannes fecit hoc, Petrus illud, quis sanctior erit? Tunc tamen non de futura, sed de pretetita sanctimonia iudicamus. Similem perpendens questionem Pharisæus solerter ex fœneratorum ingenio maiora putauit officia processisse in eo, cui plura animaduertit donata? non enim aliter fœneratores consueuerunt donare. Hinc Dominus ad illum; plu- C rima mulieris officia recenset, quibus diuinum pectus iam emolliebat, imò ingentem debitorum solutionem sollicitabat, quam statim consecuta est, etsi multi condonatorem ignorantes admurmurarent.

Luc. 7. Rogaret autem quidam ex Pharisęis, D vt manducaret cum illo. Et ingressus, domum Pharisęi discubuit.

§. 1.

Principes seculi non ipsi ad crucem Christi ire, sed Christum mensis suis trahere, & habere malunt.

IAm hic adumbratur mundialiũ principum vanitas, qua sese fallunt, non ipsi ad Deum relicti suis ire cupientes, sed Deum ad se euocantes, vt Deus eorum assideat mẽsis eorum conformetur affectibus, & voluptatibus. Hoc vanissimum desiderium, cum prima natum est cupiditate regnandi in Nemroth, qui primus regium splendorem procurauit. De quo Genes. 10. *Nemroth robustissimus venator eorum Domino.* *Gen. 10.*

B Dabat opera venationi robustissimus homo, non solum delicias quærens venandi, sed insuper volens ad suas delicias Dei oculos propitios trahere. Sic explico illud, *corã Domino*, quasi vellet gratiosum sibi Deum assidere, & arridere, dũ suas voluptates sectatur. Pulchrè Diu. *D. Am.* Ambr. lib. de Noe, & arca, cap. 34. hæc verba explanans, ait. *Qui terrenas diligit voluptates, eas sequitur, & putat his se posse ad Dei gratiam peruenire, & regnum cœleste huiusmodi erroribus deferendum.* Innata est mundialibus principibus hæc stultitia, qua velint voluptates suas Deo sanctas, & probatas esse, qua talem cupiunt esse Deum, qui gaudeat rebus, quibus ipsi gaudent, & quibus maximè oblectantur. Sic fingebat D mundialem regem somnus Nabuchodonosoris, apud Dan. cap. 4. *Ecce arbor in medio terræ, & altitudo eius nimia. Magna arbor, & fortis, & proceritas eius contingens cœlum, &c.* Quid cum cœlo habebat regia hæc arbor? Sufficiebat, quod in medio terræ esset, quod pulchritudine filiorum splendesceret, quod fructibus ditaretur, quod & auibus, & E animantibus vmbram, & escã præberet, quod necessum est cœlum pertingere? Sanè nihil reliquia omnia ad regium factum essent, nisi & cœlum, & Deus ipse arbori appropinquaret, eiusque delicijs, & glorijs applauderet. Hoc enim præ omnibus, cordi est regibus, vt Deum sibi in.

in cupiditatibus suis fingant adgaudentem, & quasi suis ipsorum cupiditatum mensis accubantem. Id in
Ibleph. istis animaduertit Iosephus lib. 6. c. 24. his verbis. *Cum ad superandam inuidiam maximè illis opus est pietate, ac iustitia, quidquid aut per inanem metum, aut odium vel fauorem decernunt, id tum hominibus vanum, tum Deo quoque ipsi probatum esse existimant.* Vtinam id solum tyrannis, & principibus mundialibus esset familiare; verum pijssimi etiam viri, si carnis, suæ vocibus parerent, hoc etiam voluissent, vt Deus adderetur, & insereretur proprijs illorũ affectibus, & commodis temporalibus vitæ. Hæc horum omnium mẽs
2. Cor. 5 depicta est 1. Cor. 5. *Nam & in hoc ingemiscimus habitationem nostram, quæ de cœlo est superindui cupientes: si tamen vestiti, nõ nudi inueniamur. Nam & qui sumus in hoc tabernaculo, ingemiscimus grauati: eo quod nolumus spoliari, sed superuestiri.* Manifestus hic est humani sanguinis affectus, nostris spogliari, & exui horremus, quo sed cuperemus, vt nihil nostrum amittentibus Deus etiam adderetur, & Dei regnum immisceretur iucunditati temporalis vitæ, eidemque mensæ accumberent caro, & spiritus. Non ita est spiritus Iesu, qui hunc animum suis inspirat, vt quam primum propriis cupiditatibus nudari, & spoliari festinẽt, Mat
Matth. 9 th. 9. de Iesu vocante Matthæum, dicitur, *Cum transiret inde Iesus, vidit hominem sedentem in telonio.*
Chrys. Quod expendens Chrysol. ser. 28. inquit. *Non dixit, cum staret ibi, trãsiuit, & pertransiuit Iesus, ne Matthæus remaneret ibi.* Itaque non stat Iesus in diuitis limine, ne dives putaret posse habere Iesum suis assidentem lucris. Pertransit inde Iesus, vt dives scirt omnibus renuntiare, & ire post Christum.

§. II.

Cane, ne tu principum sæculorum indigeas, ipsi tua opera egeant.

INfelix est, qui ita sese principibus sæculi tradit, vt sine illis sibi minime viuendum putet: eu, q iot maledictis subiacebit. Adest sanè Dominus principibus, eorumque mensis accumbit, sed enix rogatus, sed maximè requisitus, quasi ipse nihil eorum indigeat, sed suam operam illis indigentibus præstiturus. Indigne, qui in libertate Christi vocatus est, eique nomen dedit, sæcularium principum fauoribus aeris inhiat. Maximus ille Dauid, etsi videretur viuere de fauore principis; aduerte tamen, quid de ille note scriptura,
1. Reg. 18 1. Reg. 18. *Anima Ionathæ conglutinata est anima Dauid.* Equidem tunc tempori Dauid à Saule petitus summè indigebat auxilio, simul que videbat Ionatham sibi affectũ: an ideo adhæsit filio principis, illiusque pedibus sese illigauit? Absit, is enim erat Dauid, qui Deo nitens, sic principis tebatur fauore, quasi illius minime esse indigus, sed potius ipse necessarius esset saluti principis. Pulchrè D. Greg. Taum. orat. in Orig. inquit, *Conglutinata est igitur non anima Dauid animæ Ionathæ: sed contra deterioris animæ sic affecta cõglutinata dicitur anima Dauid. Nec enim pars potior cum sibi per se ipsum sufficiat, deteriori se agglutinari cuperet.* Vtinam vniuersi cuiales Mystæ sic se gererẽt, vt ipsi principibus necessarij, omnino inde pẽdentes essent à principibus. Cum video Apostolicos viros ad domum principis alicuius accedere, vt cri-
Orig.

minum capita ibi emergentia sacramentorum gladio succidant; illis opto illum spiritum, quo Iudith ad Babylonium tyrannorum accessit. Quippe in primis c..ic.itura ad Principem, *imposuit abræ suæ ascoperã vini, & vas olei, & polentam, & palathas, & panes, & caseum, & profecta est.* Sic refert cibos suos, vt de principatuum mensis indigeat sumere. Sed quia hoc nõ omnes possunt, insuper addit religiosa fęmina, c. 11. vbi ad conspectum Holophernis venit, officium suum promisit, statuitque se ostensuram multa ad principis victoria spectãtia. Quid plura? Interea inquit. *Ego ancilla tua Deũ colo, etiam nunc apud te: & exiet ancilla tua, & orabo Deum*, Expendãt curiales religiosi singula hæc verba pódeŕibus plena, quippe ait, *Deum colo etiam nunc apud te*. Non regius fastus, non principis gratia, non fauorem à Deo meo alienabunt etiã nunc inter principes Deus mihi pręomnibus cordi est, relinquenda hęc mihi sunt, ne quid orationi eripiam. Hæc ait, & se ad fortissimum facinus parauit.

Iud. 5.

Tex. Et ecce mulier, quæ erat in ciuitate peccatrix, vt cognouit, quod Iesus accubuit in domo Pharisęi; attulit alabastrum vnguenti.

§. III.

Lasciuia acrius reprehendenda, & castiganda in personis nobilibus.

CVr luxuriantis fœminæ nomẽ tacetur? An, vt consulat Deus

A nobilium pudori? Vel vt fœminæ nobilitati morem gerat? Imò nomen tacetur Magdalenæ, ne obstupefacti hæreamus, videntes nobilẽ fęminam, lasciuiæ infamem ab ingenti supplicij mole liberari. Equidem ira diuina, nusquam libentius deśæuit, quam vbi primarias personas luxuriæ cœno viderit voluptari. Cum de lasciuis illis à Phineæ

B interfectis Numer. 25. agitur, sic subdit textus sacer. *Erat nomen viri, qui occisus est, cum Madianitide, Zambri filius Salai, dux de cognatione & tribu Simeonis. Porrò mulier Madianitis, quæ pariter interfecta est, vocabatur Cozbi filia Sur principis nobilissimi Madianitarum.* Vide vindictæ genus grauissimum, quo & rei interficiun-

Nu. 25.

C tur, insuper & eorum nomina, & cognationes notentur; quod ideo factum est, vt sciamus, quam seuere vlciscenda est lasciuia in persona insignis nobilitatis. Id docet Petr. Damian. epist. 6. ad Nicol. 2. aiens. *Sanè post digestam fornicationis, & dignæ vltionis historiam, quid opus fuit Moysi, vt genealogiam fornicatoris vtriusque, contexeret: & al-*

Pet. Dal

D *terum ducem, alteram nobilissimi principis filiam fuisse narraret, nisi vt doceret carnales illecebras in eminentioribus personis acrius persequendas?* Voco in præsenti nuperos nostri eui principes, illustres viros, qui fumosis proauorum imaginibus, ignotum lasciuiæ ignem addunt quotidie, qui quo nobiliores, eo impudentiores in ostendenda lasciuia.

E Mille priuati homines olim libidinibus inseruiebant, Iudas ipse Iacobi filius meretricẽ Thamarem ęstimans, cum ea concubuit: nec tamen ideo audio excitatam iram diuinam. Rapitur nefario igne princeps Sichen. & ecce tibi à Deo venit gladius acutus insimulatum Dei

imperium

imperium portans, & omnia morte implet, Iudith 9. *Domine Deus patris mei Simeon, qui dedisti illi gladium in defensionem alienigenarum, qui violatores extiterunt in coinquinatione sua, & denudauerunt femur virginis in confusionem. Et dedisti mulieres eorum in praedam, & filias eorum in captiuitatem, &c.* Sed rem præsentem aptius indigitat Græcus eos, in quos ira Dei desæuit, inquiens: *Dedisti principes eorum in cædem, & cubile ipsorum in sanguinem, & percussisti seruos cum dynastis, & dynastas ipsos in thronis suis.* Præcipuè enim castigatur à Deo libido in principibus populi, in viris illustribus. Hinc Apoc. 17. lasciuientis Babylonis irreparabilem stragem ostensurus Angelus, meretricem ostendit sub veste purpurea, vt enim damnatis ad mortem datur fagus pullus, qui vbi datur, iam monet imminere inexitabile paribulum: sic vbi lasciuia sub purpura fulget, quasi sub damnationis suæ sago non effugiet supplicium. Inde ait Angelus *Veni ostendam tibi damnationem meretricis magnæ.* Cum vocatis videndam alicuius damnationem, nonne expectas in primis funebrem pompam, & tandem hominem damnatum sub sago pullo, seu cilicino, vt ex damnatorum habitu ostendat imminens sibi supplicium? Ergo qui vocatur ad damnationem meretricis magnæ, qualem sagum spectat, qualem præconem audit? *Et abstulit me in spiritu in desertum, & vidi mulierem sedentem supra bestiam coccineam. Et mulier erat circumdata purpura, coccino, & inaurata auro, & lapide pretioso.* Ecce tibi, quam supplicio traducit meretricem, vestit purpura, nobilitatis stemmatibus ditat, est enim purpura, & nobilitas in lasciuia damnatorum sagus, qui festinissimæ

Iudith. 9.

Apoc. 17

A ostendit supplicium. Hoc meditatus Paulus Orosius lib. 2. hist. c. 1. imperium Babylonis penitus deletum, et imperium Romanum perseuerans sic componit. *Ecce similis Babyloniæ ortus, & Romæ similis potentia, similis magnitudo, similia tempora, similia bona, similia mala, tamen non similis exitus similisve defectus. Illa enim regnum amisit, hæc retinet, illa*

B *interfectione regis orbata, hæc incolumi imperatore secura est. Et hoc quare? Quoniam ibi in Rege libidinum turpitudo punita. hic Christianæ religionis continentissima æquitas in rege seruata est.* Expende illam Babylonici imperii ruinam, nimirum, *ibi in Rege libidinum turpitudo punita est:* vbi enim in Regijs libido grassatur, vbi sub purpura fulgurat luxu-

C ria, ibi in vicino est regnorum irreparabilis perditio. Purpuram induit luxuria in Hispania, & statim vindicta diuina Hispanorum regnum vilissimis barbaris tradidit. Accipire S. Salvianum lib. 7. de Gubern. Dei. fatus. *Quidi Hispanias nõ eadem vel maiora vitia perdiderunt? Quas quidem cœlestis ira, etiam si alijs quibuslibet barbaris tradidisset,*

D *digna flagitiorum tormenta toleranerant puritatis inimici. Sed accessit huc ad manifestandam illic impudicitiæ damnationem, vt Vvandalis patissimum ideſt pudicis barbaris traderentur. Dupliciter in illa Hispanorũ captiuitate ostendere Deus voluit, quantum & odisset carnis libidinem, & diligeret castitatem, cum & Vvandalos ob solam maximè pudicitiam*

E *illis superponeret, & Hispanos ob solam maximè impudicitiam subiugaret. Quid enim? Nunquid non erat in omni orbe terrarum barbari fortiores quibus Hispaniæ traderentur? Multi absque dubio, imò ni fallor, omnes. Sed ideò ille infirmissimis hostibus eã tradidit, vt ostenderet, scilicet;*

Salvian.

non vires valere ſed cauſam. Sic regna perdit luxuries purpurata.

§. IV.

Nobilis perſonæ luxuries totam inficit ciuitatem.

NOn otioſe dicitur Magdalena mulier in ciuitate peccatrix, quando in adeò nobili perſona luxuries non poterat non inficere totam, & commaculare ciuitatem. Chryſ. Quod notans Chryſolog. ait, ſerm. 93. *Non peccatrix ſolum, ſed totius ciuitatis facta fuerat ipſa peccatum.* Tota ciuitas, vniuerſus populus fœdatur ex laſciuia nobilitata; nequit effrænis viri nobilis luxuries non vniuerſum populum conculcare. A ſolo Sichimorum principe Dina rapta, & vitiata eſt, cuius criminis vindictam in vniuerſam ciuitatem. Iudith 9. inemorans Iudith capit. 9. ait, *Domine Deus patris mei Simeon, qui dediſti illi gladium in defenſionem alienigenarum, qui violatores extiterunt in coinquinatione ſua, & denudauerunt fœmur virginis in confuſionem.* Quibus expende in primis illud, *denudauerunt fœmur virginis.* An omnes Sichimitæ concubuerunt cum virgine? an multi illorum? Nonne ſolus princeps concubuit cum ea? Attamen ea eſt purpuratæ laſciuiæ peſtis, vt omnem inficiat populum, & quaſi totius ciuitatis peccatum prædicetur. Rurſus expende illud, *dediſti gladium in defenſionem alienigenarum*, nonne ſatius dicere in offenſionem, & vindictam, quam in defenſionem? Scio defenſionem pro offenſione, & vindicta ſumi à probatiſſimis viris Latinis, vt noſter Serarius probat in præſenti quæſt. 1. Verum non myſterio vacat, quod in re præſenti interpretatur tam æquiuoco vocabulo. & puto hic vtrumque ſignificari, & vindictam, & defenſionem. Vbi enim princeps impudicus per gladij vindictam caſtigatur, & cuius tollitur, ſane vniuerſi alienigenæ defenduntur, ne purpuratæ laſciuiæ contagio correpti vitam halent. Sic potes eſt nobilitata impudicitia inficere, & perdere vniuerſas ciuitates. Infelix ille pulchritudinis princeps Abſalon. vbi laſciuæ traditur cupiditati, videte, in quale ſe dederit præcipitium. 2. Reg. 16. *Tetenderunt ergo Abſalon tabernaculum in ſolario, ingreſſuſque eſt ad concubinas patris ſui coram vniuerſo populo.* Quaſi non contenta eſſet purpurata luxuria, niſi eſſet peccatum totius ciuitatis, niſi inficeret vniuerſos populares. Ita Saluian. lib. 2. de Gubern. Dei fatur: *Scilicet, vt feraliſſimo crimine non pater tantum abſens deformaretur, cum oculi etiam totius vrbis publico fœdarentur inceſtu.* Parum eſſet ad Principis laſciuiam ſi ſe intra paternam contineret & domũ, & infamiam, vltro progreditur, vt nemo eius interfectione liber ſit in ciuitate.

2. Reg. 16.

Saluia.

§. V.

Chriſti Ieſu, effulgente, ſtatim carnalis concupiſcentia euaneſcit.

LAſciuiæ ſe Magdalena dedit, dum Ieſum ignorauit, at vt cognouit, quod Ieſus accubuiſſet in domo Phariſæi, ſtatim, nulla interpoſita mora, carnis operibus abrenuntians virgineis adhæſit plantis. Proh felix ille, cuius mentem

Chri-

Christus sit traditus, occidunt illi statim tenebrosa opera carnis? Liceat hic cõmemorare ardentissimos Iacobi amores in Rachelẽ, quamuis castissimos; quos tamẽ perdidit, vbi Bethelaem appropinquauit. Cum amoribus pergebat Iacob versus patriam, & dum accedit Bethelaem defuncta Rachele, amore suo viduatur. Quid miraris? Occidit carnalis amor, vbi Christus nascitur. Hier. Sic Hieronym. lib. 1. in Iouinianum fatur. *Illa quondam dilecta coniux, pro qua seruierat, iuxta Bethelaem, in qua erat virginitatis praco Dominus nãscitnrus, a filio doloris occiditur.* Vbi casta venus occidit oriente Christo, quomodo carnales tenebræ nõ euanuissent, vt uim sensérũt tanti Solis? Non equidem patitur Iesus adesse carnales delicias, quæ vbi sunt, absentem obstendunt Christum. Merito aiebat voluptas Prou. 7. Prouer. 7. vt caperet animas iuuenum. *Non est enim vir in domo sua, abijt via longissima.* Necessum enim est, quod vir ille, qui à femina virgine circundatus est, absit ab impudica, non potest non abesse Christus, vbi introducitur voluptas. Vt dicat. D. Ambr. lib. 2. Apolog. Dauid cap. 3. Ambr. *Merito virum suum dicit absentem: quoniam non potest adultera omnis Christum habere præsentem.* Quæ de absentia Christi pullulat lasciuia, penitus interijt a fidante Christo. Quippe Iesus totus pudicitiam halat, & eam pudicitiam, quæ omnem ẽlimi nat turpitudinem, si vel Christo Domino sistamur. Paul. 2. ad Corinth. 2. Cor. 11 11. ait, *Despondit enim vos vni viro virginẽ castam exhibere Christo.* Mirabar ego hoc fieri potuisse a Paulo in Corinthijs, in Corinthijs, in quã, illis, qui inauditæ luxuriæ cæno obuoluti iacebant. Ecce tibi quales erant Corinthij, ad illos sic loquitur 1. Cor. 5 Paulus 1. epist. c. 5. *Auditur in vobis fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes.* Ergo populus fornicationum plenus fiet à Paulo virgo? Et quomodo talis populus fiet virgo? Iam ostendit Paulus, dum non ait, aptaui vos virginem castam facere; sed exhibere Christo, per hoc enim, vt Christo exhibearis, Christo sistaris, sic de Christi afflaberis virtute, vt abolita lasciuia, puritas tibi insemineturi, virginibus non absimilis. Huc spectat D. Prosper de Prosp. Promissionibus parte 2. cap. 15. inquiens de fornicarijs Corinthijs. *Sed tales etiam sua gratia Iesus noster Dominus suscipit ad salutem, & mirabili potentia sua fornicarias, virgines facit.* Ecce tibi de Christi afflato qualiter abscedit luxuria, & castitas virginia reuiuiscit. Dicebat Prouerbio. 20. Prou. 20. *Luxuriosa res vinum.* sed vbi speciem induit vini, iam ue ad eius odorem pullulant partus virginei. Zach. 9 Zachar. 9. *Quid enim bonum eius est. & quid pulchrum eius nisi frumentũ electorum, & vinum germinans virgines.* Quid mirum, quod vinum, in quo Christus est, generet virgines? Maius quid exprimunt Septuaginta aientes: *Si quid optimum illius, & si quid bonum ab eo, frumentum iuuenibus, & vinum bonis odoris ad virgines*, Expende illud *vinum boni odoris ad virgines*, quasi sufficiat vel odor Christi, vt ferales voluptates aufugiant, & castitas reuiuiscat. Nihil tam contrarium est, & odiosum Christo, quam luxuria. Putabam summo esse supplicio dignum, quod Christianus abnegaret fidem Christi, & video in primitiua Ecclesia innumeros tali obstrictos crimine, in quos nulla Pauli epistola sic desæuit, vt desæuit in fornicarium. Co- 1. Cor. 5. rinthium, de quo epist. 1. cap. 5. *Eum qui sic operatus est, in nomine Domini Iesu Christi, congregatus vobis, &*

unoſpiritu cum virtute Domini Ieſu, A tradere huiuſcemodi Sathanæ, &c. Cur maius ſupplicium in fornicarium, quam in abnegatorem fidei fulgurat? Cur ſpiritu Chriſti habitanti in Paulo magis odioſus fornicator, quam negator? *Sanè* ſceleratior eſt negator, quam fornicator, ſed quia negator vi tormentorum fertur, fornicator autem ſolis ſuis delicijs, ideo aliquomodo miſeratione videtur ille dignior. Hoc ſa- B
Tertul. pienter dicebat Tertull. in ſtultiſſimo ſuo libr. de Pudicitia. *Nulla ad libidinem vis eſt niſi ipſa, neſcit quolibet cogi. Negationem porro quanta compellunt ingenia carnificis, & genera pœnarum? Quis magis negauit qui Chriſtum vexatus, an qui delectatus amiſit? Qui cum amitteret doluit, an qui cum amitteret, luſit?* Cum laſciuie tidens, & gaudens offendat Chriſtum, non eſt mirum quod ſic Chriſtus inimicetur laſciuiæ, vt vel odore ſuo illam propulſet. Et contra nulla res magis fouet, & excitat laſciuiam quam infidelitas. Loth accepit ciuitatem Segor à Deo, vt ipſa ſaluaretur, ſed ipſe non credens poſſe ibi ſaluari, fugit in montem, vbi à filiabus deluſus, cum illis concubuit, acceſſit ad nefarium concubitum, quia non credidit Deo poſſe ſaluari ī Segor. Quod
D. Hier. notans Diuin. Hieronym. in trad. in Geneſ. ait, *Hæc occaſio in fidelitatis etiam in filias coitus dedit principiũ.* Semper enim infidelitas initiat luxuriam: Chriſti autem fides, & luxuriam fugat, & nobile præbet initium pudicitiæ. Mulier illa, quę fluxum ſanguinis patiebatur, Matt. 9.
Matt. 9. Ieſu fimbriam tetigit, & ſtatim ſanguinis ſtetit fluxus. Quod meditans
Gillib. Gillib. Abb. ſerm. 1. in Cant. dicit. *Felici furto attigit fimbriam Ieſu, & ſtatim ſtetit in illa fluxus ſanguinis, fluxus carnalis illecebra carnalis delectationis.* Nihil poteſt caro, vbi Ieſu aſſlat ſpiritus.

§. VI.

Fœdiſſimum Deo eſt luxuriæ vitium.

NOuerat laſciuiæ fœtorem, & ſpurcitiam ſagax fęmina, quæ Dominum non audet conuenire, niſi præferens ſecum totum odori vnguenti plenum vas alabaſtridis. Quid fœtidius luxuria? Ioan. 11. de fratre mortuo miſere dolebant ſorores, cuius mors, licet ſæpius reputatur, numquam dicitur, quæ fuerit eius cauſa, an febris, an pleuritis? De petri ſocru ſtatim ſubditur, quod *torquebatur magnis febrib.* de Lazaro dicitur, quod inhumatur, quod mortuus eſt; cauſa tamen diſſimulatur. Porro Martha, vt arceret Dominum ab eius conſpectu, ait, *Domine iam fœtet.* Qui fœtor poſſet offendere Chriſtum? Sane ex iſto fœtore, non Lazari, ſed omnium luxuriantium iuuenum nouit morbum Chryſol. ſer. 65. inquiens.
Cyrill. *Dicendo ſic teſtaris mortem, quam tu mulier inuliſti.* Sola mulieroſitas, ſola luxuria poteſt fœtere Chriſto. Quem luxuriæ fœtorem oſtendit Dominus ipſo ſupplicio, quod Sodomis intulit: ait enim Geneſ. 50.
Gen. 50. *Pluit ſuper Sodomam, & Gomorrhã ſulphur, & ignem.* De quo D. Greg.
Greg. lib. 14. Moral. capit. 10. ait, *Quid in ſulphure, niſi fœtor carnis, & quid per ignem, niſi ardor carnalis deſiderij exprimitur. Cum ergo habitantium Sodomis, vel Gomorrhæ carnis ſcelera punire Dominus decreuiſſet, in ipſa qualitate vltionis notam maculæ criminis, Sulphur quippe fœtorem habet, ignis ardorem.* Quis ergo fędiſſimo

cord

corde Deum excipiat? Quis habia A tales ſperantia factores mundiſſimis Chriſti plantis infigat? Prouideat ſibi vnguentum pudicitiæ, quicunque accedit ad Chriſtum. Et ſane non aliter in fœtidum mundum deuenitet Chriſtus niſi ſecum vnguenta, & aromata caſtitatis, quibus exciperetur afferens mundo. Nouit
Cant. 1. id putiſſima ſponſa, Cant. 1. *Oleum effuſum nomen tuum*. Quaſi præſentiam Domini deſignet effuſio vnB
D. Am. guentorum, quæ replent mundum. Præclarè Diuus Ambroſ. ſerm. 1. in Pſalm. 118. inquit. *Vnguentum effuſum nomen tuum, hoc eſt, totus immundis impuritatibus diuerſorum facinorum fœtebat mundus. Nunc ſpirat vbique ſuauitas pudicitiæ, vnguentum fidei, flos integritatis.* Infeliciter accedit ad Chriſtum, qui hoc C vnguento non perfunditur, qui in anima ſua, in corde ſuo mille aromata, mille odores non cumulat. Nec aliter Maria virgo Ieſum haberet in vtero, niſi odoribus eſſet plena pudicitiæ. Ideo dicebat;
Cant. 6 *Dilectus meus deſcendit in hortum ſuum ad areolam aromatum, vt paſcatur in hortis, & lilia colligat*. Nullus locus, niſi de aromatibus, niſi de caſtitatis D
Theod. odore placuit Chriſto. Pſellus apud Theodoretum ait, *Deſcendit Deus in mundum ad phialas aromatum, ſcilicet, in vterum puræ, atque immaculatæ Virginis, vt in aromatum diuinorum phialam mundam*. Vas vnguenti, aromatum phiala eſt quæ trahit Chriſtum, ne miremur quod Magdalena veniat afferens alabaſtrum vnguenti, curans E placere nouo pudicitiæ vnguento, quo incipit perfundi. An inuenire tur Dominus, niſi inter caſtimoniæ aromata, quibus luxuriæ omis fætor eliminatur? Luc. 1 ait Angelus
Luc. 1. ad Mariam, *Dominus tecum* Et cur
D. Baſil. Dominus in Maria? Pulchrè D. Baſil. Seleu. orat. 39. rationem attigit. *Quia templum exiſtis vere Deo dignum caſtitatis aromatibus bene odoratum.* Caſtitatis odor præmittendus erat, vt Dominus trahatur.

Text. Et ſtans retro ſecus pedes eius.

§. VII.

Maxima eſt gloria, & exaltatio hominis ſeſe pedes ad pedes Domini, dimittentis.

PRoh felix peccatrix, quę pedes Domini tenes inde non te reptantem humi videbo, ſed te celſiſſima fulgentem gloria contemplabor. Quiſquis cupis ſummis cęli verticibus inhærere, caue Luciferi inſaniam, qua diuinitatis thronum ambiebat, Magdalenam reſpice, & te ad Dei pedes dimitte: dum enim Dei pedes teneas, vſque ad æternſi ſolium gloriæ extolleris. Sic popu-
Thren. 2. li ſui ruinam plorat Ierem. Thren. cap. 2. *Quomodo obtexit caligine in furore ſuo Dominus filiam Sion: proiecit de cœlo in terram inclytam Iſrael & non eſt recordatus ſcabelli pedum ſuorum*. Ecce tibi, dum Deus habebat ob oculos populum ſuum ad pedes ſuos dimiſſum, velut ſcabellum eorum, populus inclytus erat, & glorioſus ſupra cęlorum verticem radiabat. Verum vbi non eſt recordatus Deus ſcabelli pedũ ſuorum, hoc eſt, vbi populus ſe à Dei pedibus alienauit, ſtatim proiectus eſt in terram, nigraque caligine opertus. Ita fatur. Origen. hom. 23 Orig.
in Matth. *Attende quod ait, proiecit de cęlo in terram inclytam Iſrael & nõ fuit memor ſcabelli pedum ſuorum.*

rum. Quando erat Israel scabellum pedum Dei, in cœlo erat glorioſus: poſtquam autem eſt deiectus; vt non ſit ſcabellum pedum Dei, deſijt eſſe in cœlo. Iam Magdalena inclyta Iſraelis fœmina ad pedes diuinos proiecta, ſcabellum pedum Dei facta; in ſummam gloriæ celſitudinem aſcendit. Quis non miratus eſt Iacobi illius ingentem felicitatem? Somno oppreſſus vidit ſcalam à terra vſque in cœlum pertingentem, cuius ſummitati Dominus procumbebat. Felix ſane, qui hanc ſcalam vidit, felicior eſſet, ſi vt vidit, per illam aſcenderet. Cur bone vir proiectus humi detineris, nec
Gen. 1. gradum per ſcalam facis? Fallor, niſi hanc reddat cauſam textus, nimirum, *tulit de lapidibus, qui iacebant, & ſupponens capiti ſuo, dormiuit, &c.* Vtinam non tam ſupponeret capiti ſuo lapidem Chriſtum, quam caput ſuum viuæ petræ ſupponeret pedibus, ſanè pedibus iſtis & videret ſcalam, & aſcenderet. In quo Iacobo præponit Baſilium ſuũ Nazianzenus orat. 8. dicens: *Baſilij*
Nazian. *laudo ſcalam, non ſolum viſam, ſed aſcenſam, aſcenſionibus per virtutem pedetentim.* Quomodo, qui Ieſu non hæret pedibus, cœleſtem ſcalam aſcendit, quam aſcendere non potes, niſi pedetentim? Altos obliuiſcere volatus, curbate ad Ieſu pedes, vt ſupra cœlorum vertitem videatis excelſius. Non qui capiti ſuo ſupponit Chriſtum, ſed qui ſe Chriſti pedibus ſupponit, aſcendere in cœleſti nouit ſcala. Quis non miratur virtutes aquarum præ alijs eſt elemẽtis? Ex aqua cœli nati ſunt, ex aqua perpetes volucres exierunt, quotidie cœleſtes renaſcuntur homines, qui ſanctitatis pennis ſcandant cœleſtia. Vnde aquæ tam ingentes virtutes ibiberunt? Id inſi-
Gen. 1. nuat Geneſ. 1. dum ait: *& Spiritus*

A *Domini ferebatur ſuper aquas*; vbi enim ſe quæ ſeſe diuino ſpiritui ſupponunt, neceſſum erat, quod illius inducrent perfectiones. Hæc Tertullian. libro de Baptiſmo reſpicit. Tertull.
Ab eo, qui ſuper ferebatur, id, quod ferebat, ſanctitatem mutuabat. Quoniam ſubiecta quæque materia, eius quæ deſuper imminet, qualitatem rapiat neceſſum eſt. Expende pulcher
B rima verba illa, nimirum, ſubiecta materia, eius quæ deſuper imminet, qualitatem rapiat neceſſum eſt. Quippe, quaſi neceſſum eſt, vt qui ſe Deo ſubijcit, Dei celſas inuadat virtutes; qui ſe diuinis ſupponit plãnis, inenarrabilem Deitatis magnitudinem capiat. De Abrahami gloria locutus Dominus Geneſ. 15. *Gen. 15*
ait; *merces tua magna nimis*, quaC ſi magnitudinem illius componat cum exceſſibus gloriæ diuinis. Qtã celſitudinem gloriarum, vt pertingeret bonus vir, ſic loquitur, Ge- *Gen. 18.*
neſ. 18. *Loquar ad Dominum, cum ſim puluis, & cinis.* De quo ſapienter Diuus Baſil. conc. de Pæ- Baſil.
nitent. fatur. *Magnus reuera erat Abraham. Sic enim erat magnus, quia terra eſt, & cinis.* Vbi in Dei
D conſpectu ſe humi ſtrauit, ſe vſque ad pedum puluerem deiecit, inenarrabilem magnitudinem fruit adeptus. Sic Exodi 4. Moyſes ſeſe *Exod. 4.*
apud Deum dimittebat. *Obſecro, Domine, non ſum eloquens ab heri, & nudius tertius: & ex quo locutus es ad ſeruum tuum, impeditioris, & tardioris linguæ ſum.* Quod ſic expendit Diuu. Baſil. Sel. orat. 28. *Moy-* Baſil.
E *ſes habito cum Deo colloquio honoratior ſe ipſum vt vilem abiecit Impeditioris, inquit, & tardioris linguæ ſum. Quanto enim faſtum comprimit, tanto gratiam attrahit, & modus ampliſicandæ gratiæ eſt humilitatis vis.* Ecce tibi, qua poteris vi tuam gloriam amplificare,

nimi-

nimirum vi humilitatis: si Deo sub iaceas, si te diuinis supponas plantis, ingentem gloriarum celsitudinem expiscaberis.

§. VIII.

Per humilem pœnitentiam redintegratur virginitatis decus.

TAnta pœnitentis meretricis causa, vt possit lacrymis integræ virginitatis recuperare mercedem, Deus apud Ierem. capit. 3. sic loquitur. *Tu fornicata es cum amatoribus multis, tamen reuertere ad me, dicit Dominus.* Vbi eleganter Petrus Damian. epist. 38. in reuersione illa virginum sedem à prostituta recuperatam agnoscit, dicēs. *Reuersio plane ista ad Dominum quātum ad qualitatem meritorum pertinet; hoc est de corrupta integram fieri, de prostituta virginem reparari.* Quo animaduertendum est, quàm dignum locum occupat Magdalena, dum stat retro secus pedes Christi. Sinè post agnum diuinū immediatè stant puræ virgines de quibus Apocalyp. 14. dicitur: *Hi sequuntur agnum, quocūque ierit; virgines enim sunt.* Et tamen meretrix, dum retro agnum stat; non veretur virginum locum occupare, parata ipsa suprà virgines sequi agnum, quocumque ierit. Sic monebat Dominus Ierem. 3. *Frons mulieris meretricis facta est tibi, noluisti erubescere. Ergo saltem amodo voca me, Pater meus, dux virginitatis meæ tu es.* Ea enim est pœnitentis reuersionis vis, & efficacia, vt cum puris virginibus, imò præ virginibus ducem habeat agnū eiusque vestigijs etiam in regno adhæreat. Nonne Dauid adulter fuit? Is post longam pœnitentiam adulterij iam senex factus, dum nouum coniugium cogitat, illi præclara adolescentula, virgoque pulcherrima in societatem ascisitur. Cur virgo data Dauidi senio confecto? Præclarè Bachiarius rem spiritualiter tractans lib. de recip. lapsis, sic finit. *Dauid cum in adolescentia sua cum adultera deprehensus sit; in senectute cum virgine inuenitur; vt intelligamus, quod post peccatum longa castitas imitatrix est virginitatis.* Potest equidem pœnitentia coronam virginitatis fractam redintegrare: his lamentis, his lacrymis rigari potest conscientia peccatoris, vt virginitatis reuiuiscat palma. Cœlestis enim sponsus, de pœnitentiæ signo, virgines animas sibi exhiberi gaudet. Deut. 22. lex ita cauet. *Si duxerit vir vxorem, & postea odio habuerit eam, quæsieritque occasiones, quibus dimittat eam, obijciens ei nomen pessimum, & dixerit: Vxorem hanc accepi, & ingressus ad eam non inueni virginem: tollet eam pater, & mater eius, & ferent secum signa virginitatis eius ad seniores vrbis, qui in porta sunt, &c.* Sed quę signa virginitatis feret secum mulier impudica, quibus Dei iudicis sententiam fugit? Ferat secum pœnitentiam criminum suorum, quo signo, quasi virgo Deo probabitur. Ita Rupert. in Deuter. capite 19. ait, *In conspectu Patris, ac sanctorum Angelorum eius, virgo iudicata est, quæ in coniunctione eius posuit vestigia sanguinis sui, quæ in prædicatione eius pœnitentiam egit. Nempe si, & antea prostituta fuerat, postquam tamen sic illi coniuncta est, iam virgo meretur dici, & est.* Nihil metuas prostitutionem præteritam; pœnitentiam age, & virgo esto; quem da scluia tuæ præstitutionis locum tulit, pœnitentia resti-

Ierem. 3.

P. Dam.

Deut. 22.

Apoc. 14.

Ierem. 3.

Bachar.

Ruper.

restituit, ne tanto virginitatis signo munita à cælesti sponso valeas sepa-
rari. Prouerb. *Talis est via mulieris adulteræ, quæ non comedit, & tergens os suum dicit: Non sum operata malum.* An hoc fieri potest, vt sic meretricis malum abluatur, vt nullum illius appareat vestigium? D. Ambr. serm. 30. *Hæc est virtus Christi Domini, vt quamuis peccator, qui eius unda ablutus fuerit, denuo in virgine reparatus, non meminerit ante, quod fecerit, & rediuiua natiuitate, infantia, innocentiam præferat, iuuentutis scelera non agnoscat, si quæ virgo fide Christi, qui fuerat adulter corruptione peccati.* Hæc ille.

Prou 30.

Ambr.

§. IX.

Corporis afflictiones post Christum efficacissimæ ad impetrandum.

GEmebunda Magdalena, & plena dolorum dum ad Iesũ accessit, retro stans cędit lachrymis rigare pedes eius: cur retro stans: Vt afflictiones suas decoraret, quæ post Christum plus placent, & plus habent efficaciæ. Moyses Exodi 17 prius in certamine locat Iesum Naue, dum ait: *elige viros, & egressus pugna contra Amalech.* Præmittitur itaque Iesus in arenam, post quem Moyses montem ascendit, prolixaque oratione sese vexat, adeò vt deficerent eius brachia. Nec enim Moysis vexatio, nec eiusdem orationis prolixitas possent habere efficaciam, nisi vel Iesu nomen præiret in certamina: Id quod notans Diu. Iustin. mart. dialogo aduersus Iudæos fatur. *Nec enim quod ita Moyses precabatur, propterea populus superior erat, sed in illo pugna cum nomen Iesu esset.* Hinc nostræ operationes virtutem ad inimicos deuastandos capiunt, quod post Iesum stant in certamine, Quod Iesus præit ideo nostræ passiones Deo ad victorias probantur. Nec mysterio vacat, quod Lucæ 23. notetur. Simonem ille portasse crucem Domini post Iesum: etenim ait: *Et cum ducerent eum, apprehenderunt Simonem quendam Cyrenensem venientem de villa, & imposuerunt illi crucem portare post Iesum.* Quo tota humanarum passionem virtus notatur, & efficacia, quod nobis post Iesum accidant, vt dicat D. Ambr. ibi; *Bonus ordo nostri profectus, vt prius crucis sua trophæum ipse erigeret, deinde martyribus traderet erigendum.* Nulla crux, nulla afflictio, nulla passio multum placere potest, nisi post Iesum. De felici illo publicando Zachæo dicitur, Luc. 19. quod *præcurrens ascendit arborem sycomorum, &c.* Expende illud, præcurrens, nundum Christus accesserat, adhuc longè erat Iesus, & ille præ nimio desiderio Iesum videndi, præcurrit, arborem vt ascenderet. Quid tũc Iesus? *Zachæe festinans descende.* Cur Domine, descensum ab arbore imperas? Cur Zachæus in arbore non tibi omnino placet, & vt descendat, iubes? Potest ne passio, & crux non placere crucifigendo? Equidem passio, & crux, & carnis afflictio nõ adeo placent, quando post Iesum non fiunt. Sic Chrysolog. serm. 50. *Si bene ascenderat, quare ei dicitur, descende? Superius dixit, præcurrens ascendit, & ante Zachæus ascendit arborem, quam crucem Dominus ascenderet hinc est quod dicitur ei: Festinãs descende, descende ante Dominũ, vt post crucem dominicæ passionis ascẽdas.* Bona est crucis ascensio, bona est afflictio, & excruciatio voluntaria,

Exod. 17

Iustin.

Luc. 19.

Chrys.

natia; sed necessum est: quod post Iesum fiat, quæ placere habet diuinis oculis. Felix qui macerationi carnis operam dat post Iesum, à tergo Iesu, is securissimè degit, nec solum aduersus hostes suos potens erit, sed & prorsus inuulnerabilis existit ab inimici sui telis. Moysi cupienti ante faciem Domini esse, dicitur, Exod. 33. *Ecce est locus apud me, & stabis supra petram. Cumque transibit gloria mea, ponam te in foramine petræ, & protegam dextera mea, donec transeam; tollamque manum meam, & videbis posteriora mea.* Stat Moyses nõ in molli, & amœno loco, sed supra petrã, & inde ad Iesu posteriora spectans, quasi à tergo Iesu insuperabilis, imò formidabilis sit inimicis. De quo ait Nyssenus de vita Moysi. *Qui Deum post terga sequebatur? Qui non ducentis faciem aspiciebat, sed tergum obediens respiciebat, secutus Deum est; idcirco beatus altior fuit, quam ad ipsum sagitta inuidia posset pertenire.* Expende, vnde inuulnerabilis fiat Moyses, nimirum ex eo, quod à tergo Iesu supra petram stet. Discamus ergo dura in petra recumbere, pœnitentiæ, & carnis macerationi naturæ operam, sed post Iesum, sed à tergo Iesu, ita vt ipse præeat, & nos sequamur, quo omnino manebimus inseparabilius.

Exod. 33

Myss.

§. X.

Hæc in omnibus occasionibus, siue honoris, siue ignominiæ cura si, vt extremum eligamus.

VIde Magdalenæ sapientem modestiam, & si summo affectu, dolore non adeo perturbatur, vt in omnibus, quod extremum est, eligere obliuiscatur. Stat feminaris habitu, & stat retro secus pedes Domini, nec inter tot salutis curas, inter tot pudoris occasiones, inter tot dolores memoria defecit, qui extremum eligeret locum. Pulchrè Theodoretus orat. de Charitate, hanc in Diuo Petro modestiam reliquit ne tatam quando ait: *Rogauit carnifices, ne similiter, atque Dominus affigeretur, sed contrario modo; & ideo rogauit, ne manus superius, inferius autem pedes affigerentur. Extremum enim eligere non in honore solum, sed & in ignominia discimus:* Semper hæc solicitudo sanctos viros tenet, vt in extremo & vltimo videantur gradu, vt primas ferant alij. Siue ad altum dignitatum ascendant, siue ad supplicium traducantur: siue in splendoribus collocentur, siue in cinere, & lacrymis, & cilicio agant, hoc illis studium est, hæc cura, & solicitudo, vt extremum ab omnibus, & infimũ teneat gradum. Et quidem ridenda esset & virtus, & pœnitentia illius, qui vel in ieiunio, vel in cilicio etiam primas requirit, vnde male soluit pœnitentia Pharisæi, de quo dicitur Luc. 18. *Pharisæus stans hæc apud se orabat; Ieiunio bis in Sabbato*, &c. Expende ieiunatoris fastum, nimirum, *stans orabat*. Non ad pedes procumbens, non retro stans secus pedes, sed stans, quasi altiora, & eminentiora appetens, & ieiunia, & pœnitentias suas fœdabat. D. Basil. Sel. orat. 35. id ostendit, de illo sic fatus. *Oculis, atque ore obuersus cum Deo sermocinabatur. forsè & in nubes se raptum iri propè modũ spectabat, vt & in cœlo cum Deo colloquereretur.* Vanissime, & impudentissimè etiam corã Deo inter ieiuniorũ relationes, sublimia, & altiora loca expe-

Theod.

Luc. 18.

D. Basil.

expectat, vnde ieiunia perdidit, & Dei gratiam. Habet hoc Spiritus Dei, vt quos replet, ita tum appetentes faciat extremi gradus, cum mundialis spiritus in omnibus primas amet. Primus erat Apostolorum Petrus, verum Iudas nefarius, haud dubium quin infimus esset, & tamen iste in Apostolorum accubitu primas semper ambiebat. Ioannes 13. *Misit aquam in peluim, & cœpit lauare pedes discipulorum, & extergere linteo, quo erat præcinctus. Venit ergo ad Simonem Petrum.* Quibus noto Petrum non futile primum, quando post cęptam lotionem, & exercitam iam cum alijs ad Petrum venitur. Sed quis esset tam audax & impudens inter Apostolos, qui coram Iesu primum accubitum eligeret, nisi Iudas? Ita Diuus Chrysostom. fatur. *Et si Petrus primus erat, credibile tamen est, proditorem impudenter ante Apostolorum Principem discubuisse.* Vbique proditur nequam spiritus, qui vel in splendoribus sanctorum, vel in humilatis habitu, in quouis confessu primas semper appetit. Non sic, qui spiritu Dei aguntur, non sic Petrus, non sic Magdalena, quæ Deo plena stans retro extremum eligit gradum. Et vnde fœmina iam tot virtutibus sublimis, inter tot spectantium oculos, nec minimum lenitauit? Causam innunt textus verba, quæ aiunt: *Stans retro secus pedes Iesu*; vbi enim Iesum sibi demincit, de Iesu pondere sic affecta est, vt omni abolita leuitate, in extremo semper maneret fixa gradu. Ne magnitudo reuelationum extolleret Paulum, datus est illi stimulus carnis, hoc est, afflictiones, & tribulationes carnis, sed forsan hi stimuli non sufficerēt, vt elationem vitarent, quandoquidem, & ipsa sufferentia passionum

Ioan. 13.

Chryſ.

posset & elationi occasionem præstare; quo ergo vius est medio, quod pondus sibi apposuit Paulus, ne in aliquam elationem leuitaret? Ipse ad Philippenses 2. ait, *Stigmata Iesu porto in corpore meo.* Vbi Iesum induit, id sibi apposuit pondus, quo non timetet vanitatis flabra, sed medijs ingentibus virtutibus humilis perseueraret. Pulchre Cel- Cellenſ.
lens. Abbas epistol. 4. ait, *O pondus nominis Iesu. Quis apprehendere, quis æstimare vacat hoc nomen impendere? Paulus ne in vanum curreret, in vinculis, in catenis per passiones quotidianas hoc nomen semper apposuit, & apprehendit. Hoc enim est, quod ait, Stigmata Iesu porto in corpore meo.* Is est Iesu Spiritus, cuius vel vmbra homines firmat in humilitatis proposito.

Ad Phil.

§. XI.

Peccata, quæ voluptatem, & blanditias faciunt, minimè ob oculos ponenda, sed fugienda sunt.

REtro stat prudens peccatrix, quam dum Iesus retro solum admittit, rectè nobis ostendit, quam auertendi sunt pudici, & iusti oculi ab his, quæ voluptatem causare solent, & blanditias. Miles ille Christianus, qui Teclam virginem mutato habitu, a turpi, & voluptuoso loco iussit abire, sic illam affatur apud Diuus Ambros. Ambr.
lib. 2. de virgin. *Cum egressa fueris, ne respicias retro memor vxoris Loth quæ naturam suam, quia impudicos, licet castis oculis, prospexit, amisit.* Cauendæ prorsus sunt, quæ voluptatem excitent, blanditiæ; nec vnquam ob oculos admitten-

dæ

tendæ ab eo, qui nolit perire. Pro quo expende illud ſapienter dictũ: *Quia impudicos, licet caſtis oculis, reſpexit, amiſit.* Non ſufficit, quos caſtos habeas oculos, quando oculis noſtris innati laquei ſunt, qui in illis latent, & occultantur, quod ſi obiectum accedat turpe, ſtatim quaſi ſopiti laquei excitantur, & miſere perimus. Quo reſpiciebat Iudith capit. 9. ſica d Deum orans. *Capiatur laqueo oculorum ſuorum in me.* Non ait capiatur laqueo pulchritudinis meæ, ſed laqueo oculorum ſuorum. quandoquidem laqueus non in pulchritudine, ſed in oculis latet noſtris, & dum oculi caſti ſunt, laqueus nihilominus ibi eſt latens, & quaſi ſopitus, qui excitatur eo ſolũ, quod vertantur oculi ad res turpes. vnde elegantèr S. Ephr. de mala conuerſatione vitanda, inquit. *Si te ipſum trahi videris à cogitatione aliqua ad perfruendum formoſo aſpectu, vel pueri, vel mulieris, te laqueis inimici proximum eſſe noueris; ſin admonitus quoque non deſiteris, iam te laqueis irretitum agnoſce, vnde nec facilè voluptatem vinces.* Sunt equidem oculis noſtris laquei innati, qui vt latent, vt ſoppiuntur, dum nihil molle, nihil voluptuoſum aſpicimus ſic cum primum ad talia obiecta vertimus oculos, laquei excitantur, & in noſtram perniciem proſiliunt. Nouerat id Paulus, qui fortiſſimus alioqui in athleta Chriſti, pro quo nullius tormenti congreſſum timet vbi ad delitias venitur, ſic eas horret, vt nec ore ſuſtineat earum verſari vmbram. Ad Roman. 8. inquit: *Quis nos ſeparauit à charitate Chriſti? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an perſecutio? an gladius? Certus ſum enim quia neque, mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque virtutes, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos ſeparare a charitate Dei.* Sed ſcire cupio, ò Paule, quando in certamen vocas vniuerſa mũdi tormenta, & malà, nimirum, famem, gladium, paupertatem, mortem, diabolos ipſos; cur etiam non meminiſti alios virtutis, & charitatis hoſtes, vtpote blandientes honores, florentem pulchritudinem, flauentia vina, adgaudentes pecuniis? Nouit equidem Paulus hoſtile harum rerum ingenium aduerſus virtutem, & qui audet manus conſerere cum ardente igne, non audet vel meminiſſe, vel oculos mentis conuertere ad iſta. Pulchrè S. Theodoret. ait, *Non dixit Paulus, pecunia, & gloria, & quæcumque homini ſpecioſa videntur, ſed ea, quæ etiam humanam naturam cogere ſolent.* Cum tormentis certamen init; feras rugientes expoſtulat, mortem exſibilat; pulchritudinis vehementer exhorret, & vel ab earum conſpectu fugit. Sic monebat D. Cæſar. Arel. epiſto. ad Germ. dicens: *Eſto ergo libidinis fugitiuus, ſi vis caſtitatis pugnator eſſe egregius.* Non pectora, ſed tergum det tam nefarijs hoſtibus, quicumque in duello caſtitatis vincere cupit. Quem bellandi artem huc tranſtulit à Parthis Ouid. lib. 1. de Arte:

Tergaque Parthorum, Romanaque pectora dicam,
Telaque ab aduerſo, quæ iacit hoſtibus equo.
Quid fugis, vt vincas? quid victus poſt te relinquis.

Nec contritos hoſtes, nec ſuperatos: contrarios ob oculos propugnator caſtitatis admittat, ſi velit ſuas victorias ſecurè celebrare.

Ind. 9.

S. Ephr.

S. Theo.

D. Cæſ.

Ouid

Ad Ro. 8.

§. XII.

Charitas breuissimo compendio nos Deo vnit, & ibi confirmat.

QVæ in ciuitate erat peccatrix, vt cognouit, quod Iesus cubuisset in domo Simonis, accessit, & stans retro secus pedes eius lacrymis cæpit rigare. Expende illud modo in ciuitate peccatrix, & iam, stans secus Iesu pedes; scimus longissimè Deum à peccatoribus esse, magnum existere chaos firmatum inter Deum, & peccatum; nec longas à Magdalena vias tritas audimus, nulla scimus prærupta montiũ ab illa superata; solum audio, quod erat in ciuitate peccatrix, & statim ostenditur enixa diuinis plantis. Quæ ratio tantum accedendi ad Deum compendium fęminæ procurauit? Charitas sine dubio totum istud breuissimo compendio superat chaos. Errabunda sponsa per vicos, & plateas ciuitatis, Cant. 3. custodes inuenit, a quibus anxia sciscitatur, vbi sit dilectus suus, & sponsus. Et quod mirere magis, ait: *Paululum cum pertransissem eos inueni quem diligit anima mea, tenui eum, nec dimittam.* Quis tale crederet? Etenim Deus à creaturis omnibus summo distat immensum omninò spatium interpositum est inter Deũ & omnia creatura. Quomodo ergo errabunda sponsa in ciuitate, vbi paululum creaturas pertransit, Deum tenet, & quasi indefectibiliter hãbet? Pulchrè Gilliber. Abb. serm. 8 in Cant. ait; *Chaos magnum firmatum est inter nostram, & Dei naturam Omnes gentes (ait Propheta) quasi non sint, sic sunt coram eo, & quasi nihil, & inane reputatæ sunt ei. Quæ ergo poterit assignari conuenientia & vicinitas inanis cum solido, nihil cum immenso? Qua ergo ratione dicit: Paululum cum pertransissem illos, inueni quem diligit anima mea? Peruigera est charitas, & pernix volatu ardentis desiderij interiacens, hoc de quo loquimur, præuolat, vacuum*: Is est charitatis volatus, qui in paululo immensa prætet uolet spatia, qui decurso ingenti chao a ciuitatis erroribus ad Deum breui compendio transeat, ibique obũrmetur, ne cadat. Felix peccatrix Magdalena has sibi imposuit dilectionis alas, quibus tam cito Dei vestigijs inserta ibi stat, quasi nullos amplius veretur casus. Vidit Isaias Luciferum à cælo cadentem. Vidit & in cælo Seraphin stantia; quippe ait, capit. 6. *Seraphin stabant super illum*. Isa. 6. Lucifer cadit, stant Seraphin; facit hoc vna charitas, quæ omnes abigit casus. Ita Diuus Bernardus ibi sermon. 3. Bern. *Cecidit Lucifer, vt fulgur de cælo; Seraphin verò stabant super illud; stant planè Seraphin, quia charitas nunquam excidit*. Sic munit, sic confirmat nos charitas, ne timeamus humanos casus. Hinc Diuus Paulus ad Romanor. 8. animosè fatur, *Certus sum ego, quod neque mors, neque vita, neque instantia, neque futura, neque creatura vlla poterit nos separare a Charitate Christe*. Ad Ro. 8 Vnde Paulus sic de sua virtute præsumit? Cur non magis timet labiles mundi vias, diaboli impulsus vehementes, carnis illecebras? Se totum videbat possessum a charitate, quo rideret labendi occasiones, & ipsos inferni rudentes reputat quasi nla sputaminis. Quo spectat Diuus Pascas. libro 2. in Matthæ. fatus; *Totus enim charitatis erat effectus per gratiam, idcirco aliud esse*

Gillib.

D. Pasc.

esse non poterat, quam quod factus erat. Vbi charitas diffunditur in cordibus nostris, sic obfirmat animum, sic imperturbabilem facit, vt pene non vereatur excessus, siue lapsus fragilitatis. Post furentem tempestatem excitatus Ionas à nautis, & per sortem designatus à Deo; vt reus præsentis mali, vocatur in examen, eius inquiritur vita, mores, religio. Quid plura? Ait capit. 1. *Cognouerunt viri, quod à facie Domini fugeret: quia indicauerat eis.* Nec facilè inuenies, quibus verbis Ionas suam fugam indicauerit: nam cum ipse sui rationem redderet, hæc solum verba facit, *Hebræus ego sum, & Dominum cœli ego timeo qui fecit mare, & aridam.* Siue, vt habes ex Septuagint. apud Theophylactum: *Seruus Domini ego sum, ac Deum cœli ego colo.* Qualiter hinc insinuatur Ionæ fuga? Ipse solum se fatetur seruum Dei, eius timore repletum, vnde vident nautæ indicatam fugam à Deo? In eo, quod Ionas se seruum Dei fatetur, & non filium, non amicum, timore repletum, non amore, sapienter illum æstimant fugitiuum a Domino suo, quandoquidem seruorum est fugere, non filiorum, quia charitas nunquam excidit. Bene Theophylactus ait. *Ex hoc agnouerunt, quod aduersus Deum delinquens à conspectu eius fugeret, quod confiteretur ipsis seruum Dei se esse.* Vbi seruum audiunt, & non filium statim reputant fugitiuum.

Ionæ 1.

Theop.

Idem.

§. VII.

Quos seruire fecisti vires immunditiæ eosdem Christo trade.

HVmanum cum Apostolo dico, propter infirmitatem, vt

Bæza in Euang. Tom. 2.

A quas immunditiæ dedisti tuæ animæ vires, & affectus, eas in te reuersus Christo tradas. Ne exuas mores, sed illos diuerte alio. Ecce tibi frontosa meretrix Magdalena, retro stans secus pedes Domini, paulo ante reptans humi amatoribus suis sternebatur: nunc non exuit amores, sed ad illum diuertit dilectum, cuius retro stans sublimis apparet. Hinc memini miraculum in Iordano factum, vt siccis plantis, populus Israeliticus eius transiret vada. Etenim ait Iosue 3. *Egressus est populus de tabernaculis suis, vt transiret Iordanem: & Sacerdotes, qui portabant arcam fœderis, pergebant ante eum, Ingressisque eis Iordanem, & pedibus eorum in parte aquæ tinctis, steterunt aquæ descendentes in loco suo, & ad instar montis intumescentes apparebant.* Itaque vbi aquæ pedes portantium arcam senserunt, earum fluctus, qui deorsum fluebat, steterit retro, sese sursum attollens instar montium cacumina. Quod miratus, Psalm. 113. ait. *Quid est tibi mare, quod fugisti? Et in Iordanis, quia conuersus es retrorsum?* Conuersus sane retrorsum est Iordanis, non quod versus frontem recurreret, sed quod Sacerdotis pedibus tactis cursum aquæ non perdiderunt, sed mutarunt, quando retro stantes sursum sese attollebant. Ex his fidelium conuersionem mensus Richard. Vict. opusc prima part. art. 4. *Qualis, quæso, ista est conuersio Iordanis? Totum impetum amoris: totam inundationem dilectionis, totam affluentiam delectationis magna cum festinatione currere, non deorsum, sed sursum, quærere quæ sursum, sunt, ita vt veraciter profiteri possis, quia Iordanis conuersus est retrorsum.* Siccine

Iosue 3.

Ps. 113.

Rich.

Magdalena, quæ ſicut aqua effuſa erat, totoque cordis impetu in venereum mare præcipitabatur, vt pedes veri, & ſummi Sacerdotis Ieſu attigit, non amoris vndas perdidit; ſed alio diuertit, & quæ deorſum ferebatur, ſtans retrum totum amoris, totam inundationem dilectionis ſurſum leuauit, quærens, quæ ſurſum ſunt. Proh excelſa peccatricis conuerſio, in qua idem fluminis impetus, qui Veneris regna fœcundabat, conuerſus retro, & ſurſum vergens lætificat ciuitatem Dei? Crediderim ſimiles pœnitentium hiſtorias, vt permotaret Dominus, ſic compoſuiſſe Sacerdotem ſuum, Exod. 28. dicens. *Deorſum verò ad pedes eiuſdem tunicæ per circuitum quaſi mala punica facies ex hyacintho.* Quid hęc punica mala protendebant? Philon Iudæus putat illis ſignificari aquarum fluenta. Etenim mala punica Græcè, *roe*, dictæ à fluendo iuxta etymologiam Græcam aquam ſignificant, ſed eam aquam, quæ ad pedes Sacerdotis circumfluens mille partas coronas oſtentet. Igitur vbi Magdalenam ad Ieſu pedes videris, puta ibi totam inundationem dilectionis ad æternas profiliſſe coronas, vt inſtar purpurei mali punicis ſecus diuini Sacerdotis pedes effulgeat. Conuertit impetum ſuum amoris inundatio, non ſiccata, ſed quæ exhibebatur mundo, iam exhiberi Chriſto. Numquam enim melius peccatum detriumphas, quam dum eadem, quæ illi dabas, Deo tradas. Ad Rom. 8. *Deus miſit filium ſuum in ſimilitudinem carnis peccati, & de peccato, damnauit peccatum.* Hic eſt optimus triumphus de peccato, quando per ſua vincitur, quando eadem caro, quæ ſeruierat peccato, eadem opera, quæ regnum fulciebant peccati, ipſius peccati ruinam pariant. Rectè Tert. lib. 5. in Marc. ait. *Ob hoc miſſum filium in ſimilitudinem carnis peccati, vt peccati carnem ſimilis ſubſtantia redimeret, Nam & hæc erit Dei virtus in ſubſtantia pari perficere ſalutem.* Hæc, inquam, eſt Dei virtus in pari ſubſtantia, in pari operatione, in affectu pari regnum exibilare peccati; vt ipſa caro, quę ſeruiebat vitijs, ſeruiant virtuti, vt amor, qui præcipitatus in perditionem vergebat, ſurſum conuerſus cœleſtia trahat: vt carnificina, quę quotidie fit in noſtris membris, ad fouendas turpes cupiditates, iam eadem fiat, vt Chriſti lucrum faciamus. Non petuntur ex nobis magna, non petuntur maiora pro Chriſto, quàm pro mundo exhibebamus. In ſubſtantia pari, in labore, in diſpendio pari ſalutem operabimur, dum eadem quæ mundo dedimus, Chriſto exhibeamus. Vbi Holophernes perimendus erat, non becillus apparatus quæritur, non multi milites vocantur, non arma de Vulcani arte quæruntur, ſed inermis fœmina Iudith adeſt, & ſumpto ipſius Holophernis gladio, illum trucidauit. Idem itaque gladius, qui tyranno ſeruiebat, ipſe ſumitur, vt eidem necem pareret. Hinc elegantèr D. Brun. ſerm. 5. explicans illud: *ſint lumbi veſtri præcincti*, ait: *illi bene præcincti ſunt, qui ſuper femur ſuum gladiũ habent, illum videlicet gladium, quo caſtiſſima Iudith Holophernem interfecit.* Et ſanè Iudith, eadem, quæ impio militauerant arma, ad eius internecionem parauit. Sic tu cum ipſis vitiorum armis illa debella; eſt amor laſciuiæ gladius; pulchritudo ornatus, contorti crines, oculi lacres ſunt arma cupidinis, his ergo detrunca tyrannum, ſi amorem, ſi ſtudium placendi Deo

Exod. 28.

Ad Rom. 8.

Tertull.

Brun.

lites,

lites oculos lacrymis, crines diuinis plantis. In Goliath ruinam vsus fuit Dauid ipsius Goliathis gladio, D. Basil. 1. Reg. 17. Quod sic memorat Diu. Basil. Sel. orat. 15. *Goliath gladio gladij Dominum diuidit, armis in vsus debitos versis.* Ita cum solum in vsus debitos vertas arma, vitia expugnabis, Quia creaturis abuteris, vt seruias vitijs, peris, quas accepisti pulchritudines, diabolo militare facis, illas in vsus debitos verte, & Christo offert, sic uitiorum amputas caput.

Tex. Lacrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius, & vnguento vngebat.

§. XVI.

Lasciuiæ macula multis indiget, vt tandem licet ægrè, & difficulter tollatur.

MIraberis inconfusibilem mulieris animum, nihil curans murmurantium oculos, imò nec dentes, sese ad Iesu pedes abijcit, & osculatur, & lacrymis rigat, & aureis siccat crinibus, & unguento perfundit, nec uereturmaledicos, nec luæ nobilitati timet, nec lacrymis, nec sumptibus parcit. Pro Deus immortalis! Tantæ molis erat lasciuiæ elicere maculam? Pulchrè Diuu. Ephrem. sermon. proprio, sanctam Magdalenæ sic commendat frenositatem. *Non ianitores, ac famulos domesticos generosa mulier timuit, nec duram astantium increpationem, vnum hoc secum cogitans, dicensque, quod si totam meam faciem, quasi ferream, aut æream non reddidero, saluari ex turpi immundatione lasciuia mea non potero.* Non facilè cedit lasciuiæ macula, æreo indiges animo, qui nullis contusionibus cedat, ut abluipossit. Ferreus esto, quisquis à tè lasciuiam depellere cupis, ut post mille ictus, post mille exanthlatos labores, tanto perempto monstruo, castus exultes. Dicebat illa tota mirabunda, Cant. 2. *Vox turturis audita est in terra nostra.* De quo D. Ambros. lib. de Isaac cap. 4. *Bene addit, nostra, quasi admirans, quod vbi antea impudicitia, ibi castitas.* Et sanè magnæ admirationis res est, quod ubi lasciuia regnauit ibi licet multis laboribus, introducatur castitas. Numquam in cœlo illo Ioseph impudicitia habitauerat, solum impudica manus eius tetigerat pallium, quod & dimisit: uerumtamen per quot labores, per quot victorias unam tenuit castitatis palmam? De illo D. Chrysolostom. Psalm. 48. fatur. *Hic vero exijt capite redimito coronis innumerabilibus, & in ipsa seruitute libertatem magis resplendentem ostendit.* Exijt à mulieris manu, exijt a lasciuiæ antro nobilis triumphator, sed coronis innumerabilibus redimitus, id enim est castitatis prælium, quod innumerabilibus victorijs partis debeat honestati. De castitatis aduersario sic fatur Paul. ad Rom. 6. *Non regnet peccatum in vestro mortali corpore, vt obediatis concupiscentijs eius.* Nec otiosè dixit, *non regnet*, sed ut exprimat difficultatem expellendi lasciuiam

Ephre.

Cant. 2. Amb.

Gen. 39 Chryl.

Ad Ro. 6

uiam, quæ vbicumque est, sed em- A
figit, regiam statuit, in qua multo
cincta milite more regum in regno
suo se munit, & confirmat, ne expel
Orig. li queat. Quod notat Orig. hom. 1.
in Ierem. fatus. *Non potest aliquod regnum dici, nisi sub se habeat nationes. v.g. dictum sit, regnat, fornicatio in homine peccatore, necesse est, vt regnum fornicationis habeat gẽtes suas, & illud ipsum generet delictum auaritia, & fraudis, quo vix aliquis immunis est.* Ecce tibi quot vitiorum
ℰ exercitus expugnandi sunt, vt luxu
riæ regnum possit eradicari. Quando luxuriam debellare studes, ne-
putes aduersum vnum aliquod vi-
tium confligere, nec de vna solum
castitatis corona existimes esse cer-
tamen: ad integrum vitiorum re-
gnum debellandum, te para. Con- C
fligendum est tibi cum confertissi-
mis hostibus, pugnare debes cũ vi-
tiorum exercitibus, & nisi post in-
numeras coronas partas corona ca-
Ps. 46. stitatis minime ornaberis. Hinc
Psal. 44. de casta Christi sponsa aie
bat. *Omnis gloria eius, filiæ regis ab intus, in fimbrijs aureis, circumamicta varietate.* Cur varietate amicta
perhibetur casta? Sanè, quia in ca- D
stitatis studio, non, si vnum obti-
neas palliũ, victor existis, sed opus
est, vt multa brauia, multa pallia
obtineas, & omnium virtutum pal
liis cures ornari. Quo respiciebat
Isidor D Isidor. Pelus. epistol. 269. fatus.
Aureis virtutum omnium fimbrijs, sponsam Christi variegatam esse oportet. Multis pallijs acceptis ornanda est Christiana virginitas, quæ E
in Iesu sponsis effulget, & vix
durat castitas, nisi mille orna-
ta triumphis, & singulis
momentis superans
prælia mil-
le.

§. XV.

Lacrymarum pium latrocinium in Magdalena apparet, quando nihil suum habet, omnia Deo tradens.

B

CHristianam nuditatem, bonorumque omnium abdicationem vides in primitiuis fidelibus, quando integrum pretium bonorum ad pedes ponebant discipulorum omni thesauro vacuati. Vide modo, cuius sit fidei Magdalena, dum ingenti lacrymarum thesauro ad Christi Domini pedes proiecto, nihil suum retinet, omni cordis thesauro propter Deũ vacuata. Huic similis erat anima, quæ Thren. 3. dicebat, *Oculus meus depradatus est animam meam.* Thren. 3.
O pium ab oculis latrocinium peractum, quando ita deprædantur animam, vt illam omni suo thesauro relinquant spoliatam. Et quando hoc latrocinium exercetur? Sanè, quando lacrymas oculi effundunt, tunc omnem illius thesaurum deprædantur. Id pulcherrimè exprimit D. Paschas. ibi lib. 3. fatus. *Oculus depradari dicitur animam, quando omnes affectus doloris, mœroris effuderit: quando omnem languorem, & ardorem per lacrymas monstrauerit, quando omne, quod in ea est, quasi fluuius de fonte effluxerit, sicut Dauid dicit: Defecit anima mea, in salutare tuum, & oculi mei in eloquium tuum, dicentes: Quando consulaberis me? Ad hoc quippe anima ab oculo depradatur, vt suo adhæreat creatori, suis spoliata viribus, & se tota refundat fontis pia vbertatis.* Hoc cir-
ca-
D. Pasch. Ps. 18.

ne est lacrymarum ingens pretium, ingens thesaurus, vt per illas dicantur oculi animam omnino deprædari, & relinquere spoliata mox, quasi emissis lacrymis charitate fluentibus, nihil pretii maneat in anima, omnia illius bona Deus habeat. Sic Magdalenam penitus oculi deprædantur, quando omne quod inest, quasi fluuius per lacrymas effluxit, quando omnem languorem, & ardorem demõstrat, quando suis spoliata viribus sito adhæret creatori, & nihil suum reseruans, se tota fonti piæ vbertatis refundit. Hinc est, quod post lacrymarum naufragium, ex quo in nouam exsurgit vitam, capillos Christi pedibus extergendis dicat, quasi testans, quod nihil suum vlterius possideat. Sic in Græco epigrammate apud Natalem comitẽ lib. 8. Mythic. cap. 4. quidam Lucillius post naufragium sumptis crinibus, ait.

Natal.

—— Dijs, aquoreoque Ioui,
Seruatus dicat è pelagi Lucillius vndis
Hos crines: aliud namque habet ille nihil.

Testantur crines oblati omnium bonorum iacturam, qua nihil suum homo habeat. Sic Magdalena è mundiali mari naufragia emergens per pœnitentiæ tabulam, nihil suum in animo retinet in cuius rei testimonium crines suos Domino dicat, aliud namque habet illa nihil. Vnde iam non mirabor, quod Deus Cant. 4. se dicat irretitum, & vulneratum, *in vno crine colli tui*, scilicet, Magdalenæ. Quamuis enim non magnum sit capillorum munus, tamen magnam æstimationem habet apud Deum, qui cen-

Cant. 4.

set munus ex his, quæ sibi relinquit, qui offert: adeò vt tunc puteris magnum Deo exhibuisse munus, cum nihil tibi reseruas, etiam si solum offeras crinem. Pauperecula vidua æra minuta duo misit in Gazophylacium Lucæ 21. & ait Iesus; *Verè dico vobis, quia vidua hæc pauper, plusquam omnes misit.* Diuites mittebant alij munera, quomodo verum est, quod minutum æs à paupercula missum maius esset alijs diuitum muneribus? Munus apud Deum maius est, non quod in se maiorem habet valorem, sed quod minus in offerente relinquit. Sic Diuus Prosper part. 2. de Promissionibus Dei, capit. 29. ait. *Plus omnibus eam misisse dixit ille, qui vidit, quia sibi nihil dimisit.* Ex quo pensandum est munus Magdalenæ offerentis Domino crines suos, aliud namque habet illa nihil. Sic lacrymæ deprædatæ fuere Mariam, sic è lacrymarum vndis seruata felix naufraga, omnia dimisit sua, vt nihil habens suum liberatori crines offerat suos. Ecce pium lacrymarum latrocinium, quo sic omnibus suis spoliant Magdalenam, vt nec vni parcant capillo. Et cur in tam felici iactura, in tam pio latrocinio, nec vni parcitur capillo? Sanè fœdum videretur, si illa, quæ omnia bona sua, & grandia, illustria reliquit, parvulis adhoc maneret irrita capillis. Iesus Dominus vbique suos secum habebat discipulos, verum post saturatas turbas Ioan 6. *Cum cognouisset, quia venturi essent, vt raperent eum, & facerent eum regem, fugit iterum in montem ipse solus.* Expende, quod à populorum regno fugiens Iesus, etiam à discipulis fugit? Cur modo solus abiit. Cur in præsenti à discipulis fugit?

Prosp.

Ioan. 6.

Cur modo ſolus abiens, quaſi diſcipulorum ducatum obliuiſcitur? Ne videretur paucorum ducatu teneri, qui populorum regna tam facilè dimittit. Orig. Rem attigit Origen. tomo 32. in Ioann. inquiens, *Ieſus cum cognouiſſet futurum, vt venirent, & raperent eum, vt illum regem facerent, ſeceſſit in montem, ſed non cum diſcipulis ſed ſolus, ne his occaſionem præbeat, vt iam mundanè ipſorum etiam Rex eſſet.* Fœdum equidem eſt, vt qui magna relinquunt, videantur ad huc teneri, & illigari paruulis, & trivolis; qui ignitas diaboli depulit ſagittas, cedat fulgentibus mundi ſcintillulis, quæ voluptatum fugit paradiſos, ex intortis crinibus, leuique ornatu ſperet conſolatiunculas. O felix Magdalenæ naufragium, o felix lacrymarum latrocinium, quod neque vni pepercit capillo.

§. XVI.

Vnus Deus de minimis hominum cogitationibus triumphat.

QVid ad Dei potentiam, quod de fœminæ corde, oculis, manibus, hoc eſt, magnis eius operibus triumphet, & ſibi omnia ſpecioſa, grandia acquirat? Hæc maximæ poteſtatis eſt, quod etiam triumphum agat de capillis, hoc eſt, vel de minutiſſimis cogitationibus. De Gabaonitarum fortitudine, & dexteritate dicitur Iud. 20. *Septingenti erant viri fortiſſimi, ita ſiniſtra, vt dextra præliantes, & ſic fundis lapides ad certum iacientes, vt capillum poſſent percutere.* Iud. 20. Ea eſt fortitudo, ea eſt dexteritas Dei noſtri, ſic ad certum gratiæ ſuæ iacula mittit in humana corda, vt vel capillum percutiat, hoc eſt, vt vel minimas cogitationes noſtras ad ſe trahat. Quis hominis cogitationes omnino ſibi raperet, niſi ſolus Deus? Suarum cogitationum euagationem deflet Hieronym. libro aduerſus Lucifer. fatus. *Nunc creberrimè in oratione mea, aut per porticus deambulo, aut de fœnore computo, aut abductus cogitationes turpes, etiam quæ aſtu erubeſcenda ſunt, gero.* Hieron. Multa eſt mens humana in cogitationibus ſuis, nulla res adeò mentem noſtram ſibi deuincit, cuius non fugiant imperium, multi noſtri cogitatus. Vnius Dei debet eſſe victoria, cuius iaculis ſic trahantur omnes humanæ cogitationes, vt nulla, quamuis minima euadat. Sponſa diuina erat, quæ diuino telo ſauciata per vicos, & plateas ciuitatis errabat, & medijs his erroribus, offendit vigiles, & cuſtodes ciuitatis. Quid plura? Sic ad illos fatur, Cant 3. *Numquid quem diligit anima mea; vidiſtis?* Cant 3. Per compita, per plateas, & vicos ciuitatis vagata, inter cuſtodum, & vigilum choros conſtituta, vnius dilecti meminit, nulla cogitatio alia ſubijt, niſi de Chriſto, nec in mentem veniunt platearum amplitudo, vigilum forma, armorum apparatus, ſub vno captiuatæ omnes cogitationes Chriſto, neſciunt aliò diuerti, niſi ad Chriſtum. Pulchrè Diuus Bernard. ſermon. 39. in Cant. *O amor præceps, vehemens, impetuoſè! qui præter te aliud cogitare non ſinis, faſtidis cætera, contemnis omnia, præter, te contentus! Totum, quod opportunitatis, quod rationis, quod pudoris, quod conſilij iudicijve videtur, triumphas in temetipſo, & redigis in captiuitatem. Ex omne, quod cogitat iſta, quod loqui-*

Bern.

tur, te ſonat, te redolet, & aliud nihil. A Expende illud, *triumphas in temetipſo*: quaſi ille ſit proprijſſimus Dei triumphus, quo vniuerſas mentis humanæ cogitationes rapiat, ſibique captiuas ſtatuat. Felix qui talem in ſe triumphum parat Chriſto, qui ſic nouit Chriſti inhærere veſtigijs, vt nec minimum cogitationē habere velit, quæ non aſcribatur Chriſto. Pſalm. 136. *Beatus qui tenebit, & allidet paruulos ſuos ad petram.* Quid eſt paruulos allidere ad petram? Puto, quod ille allidit paruulos ad petram, qui vniuerſos mentis ſuæ fœtus, etiam minimas cogitationes deducit ad Chriſtum. Ambroſ. de pœnit. lib. 2. c. 1. fatur. *Beatus, qui tenebit, & allidet paruulos ſuos ad petram, hoc eſt, qui infirmas, & luxuricas cogitationes elidat ad Chriſtum.* Hic tota ſita hominis beatitudo, hic integer, & perfectus triūphus Chriſti, qui nulli alij poteſt aſcribi, nimirum, quod mentis humanæ fluxus, & refluxus, & incipiāt & deſinant in Chriſto. Solus equidem Chriſtus potens eſt triumphare de humanis cogitationib. Marc. 7. ait Dominus: *Ab intus de corde hominum procedunt cogitationes malæ, &c.* Quod ponderans Chriſo. ſerm. 170. alt. *Nos fratres ab iſtis vitiorum ſordibus emundemur intrinſecus, has nequitiarum gentes in mentibus noſtris Chriſto propugnante vincamus; has delictorum beſtias de noſtris cordibus terrore dominici nominis effugiamus: hæ crimium rabies, & voraciſſimæ aues à noſtris ſenſibus crucis haſta fortiter propellamus.* Et quidem vbi Chriſtus non miniſtrat arma, mentis humanæ cogitationes, vel abigere, vel vincere non vales.

Pſ 136.

Ambr.

Marc. 7.

Chryſo.

B

C

D

E

§. XVII.

Non Chriſto immoritur, qui adhuc ornatui corporis ſtudet.

ECce extremam mundialis vitæ halat ſpiritum, & tota immorit tur Magdalena Chriſtos vbi capillos ſubijcit plantis diuinis. Huc ego traho illud gentium figmentum, quo putabant fœminam minimè poſſe emori niſi prius illi abſciderentur crines, ſacrarenturque diuis. Vnde, vt infelix Dido moreretur, miſſa eſt Iris, quæ crines eius ſuccidat: de quod Virg. Æneid. 4. Æneid.

Ergò Iris croceis per cælum roſcida pennis.
Deuolat, & ſupra caput aſtitit. Hunc ego Di ti.
Sacrum iuſſa fero: teque iſto corpore ſoluo.
Sic ait, & dextra crinem ſecat, omnis, & vna
Dilapſus calor, atque in ventos vita receſſit.

Equidem fallitur fœmina, quæ ſe putat immori mundo, & adhærere Chriſto, quando eius cura adhuc viuit intorquendis, ornandiſque capillis. Deſpiciat crines, ornatum corporis omninò deſpiciat, quæ mori amat mundo, & conſepeliri cum Chriſto. Sanctiſſima illa Eſther cap. 14. ſic ad Deum orabat, Eſther 14
vt ſe omninò à mundialium vita extorrem indicaret, iuxta D. Hieronymi lectionem apud Iſaiam, Heron.
cap. 64. *Tu ſcis neceſſitatem meam, quoniā deteſtor ſignum ſuperbiæ meæ, quod eſt ſi per caput meum in diebus oſtenſionis meæ, abominor illud, ſicut pannum menſtruum, nec porto in diebus quietis meæ.* Et puella, &

Regina, & viri illius vxor, cui nulla fœmina astare audebat, sine ingenti ornatus cura, & studio, tamen omnem cultum abominatur, & abijciebat, vbi Deo vacare cupiebat, & cum Deo quiescere, & tumulari. Apud Dionysiũ Carthusianũ. *Nec porro illud in diebus quietis meæ dum permittor in secreto thalami mei Deo vacare in tranquillitate.* Et meritò bona puella putabat se non posse mundo mori, & Christo immori, dum corporis cultui, capitisque ornatui vacaret. Prima illa peccatrix viuentium matet, vt moriendum sibi esse audiuit, ad quos ornatus confugit? Quem muliebrem cultum exquisiuit? *Fecit eis Deus tunicas pelliceas*, non sericis fulget, non crispanti rutilat crine, sed sub rudi pelle inculta eam instituit vitam, qua vere sit mortua mundo. Meritò Tertullian. libro de habitu mulicbri fatur. *Si ab initio rerum, & Milesij oũes tonderent, & Seres arbores nerent, & Tyrij tingerent, & Phryges insuerent; & Babylonij intexerent, & Margaritæ canderent, & Ceraunia coruscarent, si ipsum quoque aurum iam de terra cum cupiditate prodisset, si iam, & speculo tantum mentiri liceret. Hæc Eua concupisset de paradiso expulsa, iam mortua opinor?* Expendet illud, *iam mortua*; non enim aliter credit illam mortuam mundo, nisi quia vniuersum cultum corporis, & ornatum abiecisset. Necesse est, vt quamcumque mortem comitetur caluitium. Monebat Paul. 1. ad Timoth. 2. *Similiter, & mulieres in habitu ornato: cum verecundia, & sobrietate ornantes se, non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, aut veste pretiosa, sed quod decet mulieres promittentes pietatem,* Cyprianus l bro de cultu virg. legit promittentes castitatem, quasi necesse sit, quod non vluant intorti crines, & auri, ornatus, in ea, quæ mundo, & carni moritur, vt virginem castam se exhibeat Christo. Vbi Apoc. 17. meretrix illa magna supplicio afficitur, è mundoque tollitur; sic dicit Scriptura. *Et negotiatores terræ flebunt, & lugebunt super illam, quoniam merces eorum nemo emet amplius merces auri, & argenti, & lapidis pretiosi, & margaritæ, & byssi, & purpuræ, & serici, & cocci, &c.* Sed cur nemo emet amplius hæc? Nonne mercibus ablatis remanent plures fœminæ castissimæ, quæ similia possent emere? Absit à castis fœminis, bene mercatum desperant muliebris mundi, vbi meretrix perijt; vix enim fieri potest, vt vbi meretricij odor abest, cultus, & ornatus extet.

Tertull. *Apoc. 17.* 1 Tim. 2. Cyprian. Prou. 16. Gualt.

§. XVIII.

Nil prius in peccatore Christi conspectus elicit, quam lacrymas.

VBi peccatrix ad Christi venit conspectum, nil prius facit, quam flere, quam lachrymarum imbrem prosefere. Proueib. 16. dicitur, *In hilaritate vultus regis vita, & clementiæ eius quasi imber serotinus.* Inde proprius Christi vultus sese incipit pandere, nimirum ex lacrymarum imbre, quo se perfundũt peccatores. Quod sic docet Gualricus Abb. sermone 3. in Ramis. *Intendite fratres in vultum Serenissimi Regis nostri. Respexit in protoplastum, & mox animatus spiranit in vitam; respexit Petrum,* &

& mox compunctus respirauit animam. Mox enim, vt Dominus respexit Petrum, Petrus de clementia pijssimi vultus suscepit imbrem serotinum, lacrymas post peccatum. Hic primus index Dei nos aspicientis, hoc statim ex misericordi conspectu Dei concipimus salutis testimonium, quod imbrem concipiamus serotinum, quod in lachrymas resoluamur. Quid in hac peccatrice lachrymis prius? Prius rigat lachrymis diuinas plantas; deinde capillis tergit; tertio osculabatur pedes eius & vnguento vngebat. De quo Diu. Chryſol. serm. 93 fatur. *Præcesserant interuenientes lachrymæ vt oscula denota sequerentur, quia lachryma satisfactionis sunt documentum, oscula sunt reconciliationis indicia.* Qui peccator est, nil prius agat, quam pro peccatis satisfacere, quam lachrymis peccata abluere, & Deum gemitibus placare. Prius quæ reorum sunt, deinde, quæ ad amicitiam spectant, partes agat. Perditus ille filius apud Luc. 15. vbi miseram suam conditionem aduertit, ait *Surgam, & ibo ad patrem meum. Dicam ei: Pater peccaui in cœlum, & coram te.* Non ait, amplexabor, osculabor patrem, eius diuitias, & delicias inquiram, sed tantum erroris sui lamentum promittit. Aliter sponsa Cantic 3. dicebat, *Surgam, circuibo ciuitatem, & quæram quem diligit anima mea.* Non meminit planctus, tota in dulci inquisitione, & amplexibus sponsi constituta. Quod notans Gillibertus. Abb sermon. 3. in Cant. dicit, *Surgam & vadam ad patrem meum. Ille de quærendo nihil mouetur patre tantum deflendo solicitus. Quæ sponsa est certa de gratia postulat præsentiam. Surgam, inquit, & circuibo ciuitatem, & quæram quem diligit anima mea, inuentionem sus-*

ficere reputans. Qui ream conscientiam agnoscis, abstine paulisper ab inquirendis deliciis diuinis, hoc primum effice, vt fleas, vt errores memineris, vt lacrymosa confessione maculas abstergas tuas. Amicitiæ, & charitatis negotia, imò & otia lachrymis succedant. Quam præclarus est ille ordo, in quo ante ipsa officia charitatis propria rigant lachrymæ peccata! Hunc ordinem inspirauit Iesus, Luc. 23. piis illis fœminis, quæ præ compassione fletum agebant. *Filiæ Ierusalem nolite flere super me; sed super vos ipsas flete, & super filios vestros.* Pro se quisque flere, ad satisfactionis negotium pertinet, pro aliis flere ad officium pietatis, vel charitatis spectat; sed ante omnia alia officia, eas lacrymas petit Iesus, quibus propria cuiusque peccata rigentur. Ita Diuus Bernardus ser- Bern. mon. de Resurrect. 2. inquiens. *Ordinem diligenter attende. Super vos, inquit, primo: deinde super filios vestros.* Fluant ante omnia lacrymæ, quæ tuas maculas lauent, quæ tua peccata abstergant, deinde ad alia, siue pietatis, siue charitatis opera te extende. Placent in primis Deo lacrymæ nostræ, cum quibus vix alia opera comparari queant. Quis sanctissimi Regis Iosiæ facinora memoret? Memoria eius preciosissima exæquat pigmenta. Idola euertit, lucos succidit, excelsa abstulit, templum mundauit, denique pro populo fleuit. Tũc. Dominus, 4. Reg. 22. *Scidisti vestimenta tua & fleuisti coram me, & ego audiui, ait Dominus, idcirco colligam te ad patres tuos, & colligeris ad sepulchrum tuum in pace, vt non videant oculi tui omnia mala, &c.* Itaque vbi Deus misereri vult Iosiæ, aliis omnibus operibus relictis, solum meminit lacrymæ illius.

Luc. 23. — Chryſ. — Luc. 15. — Cant. 3. — Gillib. — 4. Reg. 22.

Theod. illius. Quod ponderans Theodoretus quæst. 24. inquit, *Tantum iubat compunctio, & lacryma eos, qui viuunt*. Hæc prima est hominis apud Deum commendatio; huius in primis Deus meminit ad salutem.

§. XIX.

Animosè vincenda nimia verecundia ab his, qui cupiunt obtinere salutem.

NOlo mirari Magdalenam pro delictis lugentem, pedes Iesu lauantem, osculantem, aureis crinibus detergentem, sed valde miror, quod ea omnia in extranea domo, in seruorum frequentia, in oculis omnium perficiat. Vbi est ille innatus pudor, validus in fœminis effectus? Vbi verecundia nimia, potentissima diaboli tyrannis? Præclare Magda-
Ennod. lena apud Diuu. Ennodium. lib. 7. epistol. 27. responderet. *Eligo iacturam pudoris, ne subeam dedecus non amantis; sciens facilius posse sarciri frontis damna quam fidei.* Proh nobilis pro Christo pugnatrix, primo in congressu validissimum diaboli cornu contriuit! Nisi fallor, de verecundia facit diabolus durissima omnium tormenta ad debellandas animas. Durior est verecundia morte ipsa. Castissima Susanna in lauacro nuda, à nefarijs senibus impugnata, sed minimè expugnata, de falso crimine accersitur ad tribunal. Ecce tibi iudices accusant innocentem, fœminam, nobilissimum infamant maritum; luget vniuersa ciuitas. Quid tunc Susanna? Irascitur iudices? Rem narrat? dicit se inuentam in lauacro nudam, vane fuisse à iudicibus expetitam? Absit: ea enim erat verecundia, quæ puellæ mentem occupabat, dum se memorabat visam à viris nudam, vt minus malum putaret mori, quam talia in tanto conuentu edicere. Diuus Ambros. de offic. Ambr.
libro 1. capit. 18. ait. *Iacebat in periculis Susanna, & grauis verecundiæ, quam vitæ damnum putabat, nec arbitrabatur periculo pudoris tuendam salutem.* Sic verecundiæ tormentum sese extollit super omnes alios cruciatus, & vitæ discrimina. Sic salutis amissio, sic mors ipsa contemnitur præ verecundia. Effrontem Iudam, à quo tandem laqueo putas suffocatum? A verecundia facinoris sui. De Absalon dicitur. 2. Reg. 14. *Ponderabat crines suos pondere publico.* Quibus verbis Iudæ perniciem à verecundia suffocati meditatur Diego lib. de Sacramento Psalm. inquiens. *Ecce Absalon, ecce Iudas, fur erat, & loculos habebat semel in anno tonsus, quando argenteos proiecit in templum, quos ponderauit æreis siclis, & hoc pondere publico, non pondere sanctuarij; pœnitentia enim auctus, ait, peccatum tradens sanguinem iusti: singula verba plena sunt ponderibus, sed pondere publico, non pondere sanctuarij: quia plus erubuit infamiam, quam conscientiam.* Proh vanissima verecundiæ laqueum! Nouit diabolus istius verecundiæ ingentem vim ad superandas animas, quia sæpissimè, quod ingentia alia tormenta non possent, conficit vna verecundia, & ideò, vt aiebat mundum, & hoc sibi cornu in primis effingit. Quod præcauens Dominus apud Marc. capit. *Marc. 8.*
8. inquit. *Qui me confusus fuerit*

rit coram hominibus, & ego confundar eum coram patre meo. Quibus ego maximè expendo, quod Dominus suis proponat cauendam solam verecundiam, quasi ea sit validissima omnium tormentorum ad negandam fidem. Cur non potius meminit ardentes fornaces, vngulas ferreas, inauditas laniationes, sartagines, rotas, bestias frementes, & alia dæmoniorum ingenia, quæ quotidie homines à fide in infernum agunt præcipites? Cur maluit illis omissis, solius verecundiæ meminisse? Sanè prima, & præcipua vis diaboli aduersus humana corda, in verecundia nimia consistit. Ita Tertullianus aduersus Gnosticos fatur. *Sciebat enim à confusione, vel maxime negationem formari; mentis flatum in fronte consistere: priorem esse pudoris, quam corporis plagam.* Expende illud, *priorem esse pudoris, quam corporis plagam*: quippè prima, & præcipua plaga in Christi milites à nimio pudore proficiscitur. Vnde præclarè Diuus Bernard. epistol. 185. ait. *O verecundia expers rationis, inimica salutis, totius ignara honoris, & honestatis.* Non sic obscura, & tetra nubes segetem grandinat, vt nimia hæc verecundia solet verbi Dei albentes messes in animis nostris penitus exturbare. Quo eleganter respexit Ecclesiasticus capit. 32. fatus. *Ante grandinem præibit coruscatio, & ante verecundiam præibit gratia.* Vt enim inter tenebrosas nubes duro prægnantes grandine, solent crebræ coruscationes fulgere, quæ oculos perstringunt, & quodam fulgore recreant, & interea mortalium labores misere grandinantur. Sic nimia verecundia, de modestiæ virtute præfert quandam speciositatem, &

Terull.

Bern.

Eccl. 32.

A gratiam, quæ dum nos fallit, & deludit, misere perduntur virtutum segetes, quæ nostris animis alebantur. Felix, qui hæc cauet, & pro salute animæ suæ, nouit etiam pudotis iacturam facere. Quot bona parturire solet honestus pudoris nimij contemptus? Punienda Thamar ob adulterij crimen, socero Iudæ suæ impudicitiæ signa obiecit, Genes. 38. dicens. *Cognosce cuius sit baculus, & armilla, & annulus.* Agnouit bonus vir suæ intemperantiæ testimonia, nec confunditur, manifestare delictum, vt nurum liberet. De quo San. Dionys. Alexand. epistol. contra Samosataneum, quæst. 10. inquit. *Tunc Iudas confusione contempta confessus est, quod iustior se esset Thamar: atque ita liberata est à morte. Nisi enim Iudas confusionem contempsisset, interfecta esse Thamar.* O quot pereunt, quia non contemnitur pudor, & confusio! Equidem secundo adolescenti Iesu, pudori erat, & confusioni, quod nudus inter latrones videretur in cruce. Quid tunc? Ait Paul. ad Hebr. 12. *Sustinuit crucem confusione contempta.* Nisi enim confusionem contempsisset Iesus, totus mundus periisset: sustinuit autem contemnere confusionem, vt & nos confusione contempta euolemus in vitam.

B

C

D

E

Dionys.

Hebr. 12.

Text. Videns autem Pharisæus, qui vocauerat eum, ait intra se dicens: Hic si esset Propheta, sciret vtique, quæ, & qualis est mulier, quæ tangit eum: quia peccatrix est.

§. XX.

Vt cauenda fœminarum familiaritas viris sanctis.

INter mille Pharisæi errores, id verum recognoscas, velim, nimirum omnibus religiosis viris cauendam maximè fœminarum familiaritatem. Adeò vt non solum viri religiosi, & Prophetæ fugiant lasciuæ fœminæ congressum, vt parum castus Pharisæus putabat; sed etiam sanctissimarum fœminarum, vel manus tactum exitialem habeant. Paul. 1. ad Corinth. 7. ait, *Bonum est homini mulierem non tangere.* Quod ponderans Diu. Hieronym. lib. 1. aduersus Iouinianum, ait. *Non dixit bonum est vxorem non habere; sed bonum est mulierem non tangere, quasi & in tactu periculum sit, quasi qui illam retigerit, non euadat.* Liceat in præsenti recolere Achillis fabulam: qui vt immortalis fieret, petiuit à Dea Theride stigio submergi lacu. Annuit Dea, arripiensque plantam hominis, totum illum baptizat aquis, & dum totus intingitur, sola pedis planta, quam Dea tenebat, non fuit abluta stigijs, quo factũ est, vt postea ibi vulneratus occumberet. Au ditis tabulam: accipite modo Theridem plorantẽ filij casum per plãtam, apud D. Ennodium Ethic. 2. his verbis. *Quid profuit Stigia paludis auxilio nati corpus armatum? In membris prodis nostra, quem Dea tenuit; locus est vulneris.* Proh virulenta fœminarum manus! Licet Dea sit, qua parte tangit, locum vulneri parat. Non equidem necessum est magno insigniri Prophetiæ spiritu, vt noscas lethalem fœminarum congressum; qui enim religiosus Propheta est, quam longè fugit ab illis, vt securus ducat vitam. Iezabelis flammam fugit Elias, & fugit itinere quadraginta dierum, 3. Regum 17. Quod põderans D. Petrus Damian. serm. de sancto Vitali, inquit. *Et audiuit Elias, & timuit, ac fugiens abijt. O violentiam verbi! O formidinis eminentiam! Audito mulieris verbo fugit Elias; & fugit non vno, non duobus, non tribus diebus, sed potius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus.* Rectè Propheta iudicauit, rectè se muniuit, quando tam longum ponit itineris spatium inter se, & fœminam. Prophetica est formido, quæ à fœminarum congressu cauit. Prophetica est formido quæ in pulchra fœminæ facie præcauet tacturam cordis humani. Iudith sanctissima fœmina arduam prouinciam aggressa est; pulchra, & decora mulier audet sese militum conspectui dare, insuper audet sola cum Principe Holopherne manere: denique vbi Principi allidet, cap. 13. sic ad Deum loquitur. *Confirma me Domine Deus Israel, & respice in hac hora ad opera manuum mearum, vt sicut promisisti, Ierusalem ciuitatem tuam erigas: & hoc quod credens per te posse fieri cogitaui perficiam.* Vn, le bona fœmina cogitauit tantam Holopher

1 Cor. 7.

D. Hier.

Iud. 13.

nis iacturam futuram fore? An revelationem habuit diuinam, vt Prophetæ solebant habere de Israeliticis victorijs? Nullus est auctor, qui hoc asserat, ut videre potes in quæstionibus nostri Sectarij. Non itaque Iudith à Deo responsum habebat, non revelationem illam, & tamen certò prophetabat Holophernis ruinam, & unde certo prophetabat? Sanè ubi pulcherrima fœmina decreuit assidere Principi, iá erat unde certissima iactura Principis posset prophetari. Huc elegan
Prosp. ter spectat D. Prosper par. 2. de promissionibus, & prædict. capit. 38. Satus. *Exuta igitur veste viduali, sese omni ex parte mente, corpore, moribusque componens, mirabilem cunctis exhibuit; eo usa consilio, quo, custode Deo, credebat pulchritudine captum hostem esse perimere.* Ecce totum fiduciæ propheticę fulcrum nimirum credebat pulchritudine captum hostem posse perimere. Propheticus est habitus, qui in vicina pulchritudine ruinam hominis dicit: ut videas, quam prophetica sit formido, quæ tibi cauet à fœminarũ vicinio. Quæ formido adeò propria est viris iustis, ut hinc sua bona cognoscant iusti, si neque attingi possint à manu fœminea. Quo spectauit illud toties in hac materia decantatum Iosephi facinus, quando relicto pallio in Dominæ manibus aufugit. Cur relicto pallio? An strenuus iuuenis, & se, & pallium suum non posset eripere à manibus delicatæ fœminæ? Cur ergo palliũ suum reliquit? Equidem reliquit pallium, quia non putauit suum, quod tangi potuit manibus meretricis. Ibi D. Ambros. cap. 15. *Reliquit tanquam non sua, quæ adultera suis manibus detinebat: & aliena iudicauit, quæ tactu impudico poterant comprehendi.* Non putat bona sua uir iustus, quæ sic vicina sunt fœminis, ut possibile sit, uel ab illis attingi.

Ambr.

§. XXI.

Summa Dei bonitas in trahendis indignis.

MAgna Phariſæi ſtultitia, quæ peccatricem à Deo abigebat, quaſi alienum eſſet à puriſſima mente peccatoribus ſubuenire. Quinimò, hoc eſt diuinæ bonitatis præconium. Pſalm. 86. datum. *Memor ero Raab, & Babylonis, ſcientium me.* Vbi Diuus Cyrill. Ierolym. Cate. 2. paulò immutans lectionem, fatur. *Memor ero Raab, & Babylonis, & poſtea cognoſcens me. O magnam Dei benignitatem, & etiam inhoneſta mulieris meminit in peccatis.* Adhuc in peccatis agentem conuenit Deus, ut ad ſui amorem, & cogitationem trahat. Adhuc Raab meretricem agebat: adhuc Babylon de uino fornicationis ſuæ propinabat, & iam Deus memor erat Raab, & Babylonis, ut illis ſuæ diuinitatis cognitionem traderet. Quid plura? Ecce uobis, Gen. 28. Iacob dormiebat in utranuis autem, & iuxta illum apparet ſcala cœleſtis, in cuius ſummitate innixus Dominus hæc uerba ad dormientem faciebat. *Ego ſum Deus Habraham patris tui, & Deus Iſaac, &c.* Sepultus ſomno eſt Iacob, & tamen non dedignatur Deus illum alloqui, illi ſuam promittere gratiam, ne putes alienum à Deo, quod peccatoribus adſit, etſi multo ſepultis ſomno peccati. Vnde dicebat Cellenſis Abb. lib. 7. epiſt. 1. *Iacobi oculus ſurſum palpebras erexit, & videt Dominum innixum Scalæ vocantem, & expectantem male ſperantem.*

Gen. 28.

Cellen. Ab.

tum. Non iam Deus ad solos vigilantes respicit; dormit homo, alto peccatorum sopore grauatur, nec dedignatur Deus cum dormiente miscere colloquia. Imò, vt amplius miretur Pharisæus, ipsa hominum peccata, ipsa iniustitia, ipsa fornicatio sæpè occasionem dat, qua quis ad Dei notitiam accedat. Accipite Abimelechum Regem Geraræ, in Gen. 12. is captus pulchritudine Saræ, & putans illam esse Habrahami non vxorem, sed sororem, sibi eam rapuit. Quid tamen ex hoc raptu percepit? Audit Deum sibi minitantem insomnis, loquitur cum Habrahamo, & totam veri Dei ebibit prouidentiam, & religionem. Nouit equidem iniustitia aliquando occasionem præstare, quo homo ad veri Dei cognitionem accedat: Theod. Id quod notans Theodoretus in præsenti serm. 10. de prouid. fatur. *Iniustitia, Abimelech pietatis viam aperuit, atque iniqua, illegitimaque cupiditas Dei cognitionem conciliat.* Quis iam miretur, quod Deus ad peccatores accedat.

§. XXII.

Ex sanctorum societate innocentia hominis probatur.

INiquus Pharisæus male offenditur, quod Propheta recipiat peccatricem fœminam, cum potius deberet minime iam illam peccatricem iudicare, quam tanti Prophetæ pedibus obuolutam videbat. Vbi enim de Ionathæ moribus ferenda erat sententiam, quem vidit Dauidis amicum, non ausus est damnare Hieronym. lib. 2. contra Iouinia. Ibi enim sic ait. *Inter Dauid sanctum, & Saul Regem pessimum, Ionathas medius fuit. Quem nec inter hœdos possumus pone-*

Hier.

re, *quia Propheta amore dignus est.* Hoc vnum innocentiæ testimonium inuenit sanctus Doctor in Ionatha filio Regis perditissimi, quod amicus erat Dauidi, eiusque amicitia, & societate dignus; & ex hoc solum testimonio non audet in illum sententiam dicere. Etenim præclarè aiebat S. Ennodius libro 3. epistol. 11. Ennod. ad. *Proximum est innocentiæ, qui sanctorum meretur alloquia.* Aut innocens omninò es, aut innocentiæ quam proximus, vbi in animum induxeris consuetudine, & alloquijs vti bonorum. Fugit sanctorum consuetudinem error, vt vel inde vniuersus fœmineus sexus caueatur à dæmone, quod ad vnam fœminam Angelus accesserit. Quippe sic intonat Lucas 1. *Missus est Angelus* Luc. 1. *Gabriel à Deo in ciuitatem Galilææ, cui nomen erat Nazareth ad virginem.* Ecce tibi virgo cum Angelo; fœmina non per paradisum errans, non ad poma vetita spectans, sed cum Angelo verba faciens. Quid plura? Iam diabolus suspectas sibi habet omnes fœminas, ab illisque cauet, vbi cum Maria loquitur Angelus. Ita Diuus Gregor. Greg. Taumat. serm. 3. de Annunt. ait, *Angelus cum virgine loquitur, vt non amplius cum muliere serpens loquatur.* Adeò potens est cum bonis consuetudo, & familiaritas ad ipsam vitiorum radicem extirpandã. Fit equidem iustorũ congressus dæmonibus, & vitijs exitialis, adeò vt impij, etsi in bello cum iustis congrediantur, si tamen cum iustis congrediantur, ex eo congressu præclarum salutis auspicium soleant capere. Do Micheam capit 4. sic apud Mich. 4. Sept. fantem. *Et nunc congregatæ sunt super te gentes multæ dicentium: Insultemus, & videant in Sion oculi nostri; ipsi autem nescierunt cogitatio-*

nes

mes Domini, & non intellexerunt consilium eius: quia congregauit eos, vt manipulos areæ. Surge, & tritura eos filia Sion, quia cornua tua ponam ferrea, & vngulas tuas ponam æreas, & comminues populos multos; & vouebis Domino multitudinem eorum. Expende, quod sit consilium Domini in impiorum prælijs aduersus iustos. Furiunt impis in sanctos, exercitus parant, vt congrediantur cum iustis; at consilium Dei sic prælia tores impios congregat, *vt manipulos areæ*. Quid est, congregat eos, vt manipulos areæ? De gentium conuersione locutus, Ioa. 4. ait, *Videte regiones, quoniam albæ sunt ad messem*. Trahuntur gentes ad Christum, vt manipuli ad aream, vbi expurgatis palleis, munda grana seruentur horreis æternis. Ecce vobis totum consilium Dei in permittendis impiorum prælijs aduersum sanctos, vt si impij congrediantur cum iustis, ex illo congressu, quia congressus cum iustis est, id emolumentum percipiant, vt areæ Dei aprentur, in qua & expurgentur, & diuinis horreis asseruentur. Tam salutaris est iustorum congressus. Hinc eleganter admodum D. Prosper l. b. 1. de vocatione gent. c. 33. fatur. *Ex omni gente, ex omni conditione adoptantur quotidie millia senum, millia iuuenum millia parvulorum; & efficitur gratia Christiana, etiam ipsa quibus mundus atterimur; arma fabricantur. Quidam Ecclesiæ filij ab hostibus capti, Dominos suos Christi Euangelio mancipauerunt, & quibus conditione bellica, seruiebant, eisdem fidei magisterio præfuerunt. Aly barbari dum Romanis auxiliantur, quod in suis locis nosse non poterant, in nostris didicere regionibus, & ad sedes suas cum Christiana religionis institutione remearunt.* Seruiunt ergo prælia impiorum diuinis consilijs, quando prælliorum occasione fit congressus inter pios, & impios; quo posito necessum est, vt impij maximam vtilitatem capiant, & consuetudine iustorum discant salutis æternæ veritatem. Id quod ostendebat Angelus ille Persarũ Princeps, qui apud Danielem cap. 10. curabat, ne captiuus populus Hebræorum asseretur in libertatem, quia ex iustis captiuis apud Persas sperabat fore, vt Persę illorum consuetudine exuerent mores barbaros, & veræ religioni approximarent.

Tex. Et respondens Iesus dixit ad illum: Simeon habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magister dic. Duo debitores erant cuidam fœneratori: vnus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta. Non habentibus illis vnde redderent, donauit vtrisque.

§. XXIII.

Quàm pauci diuinæ misericordiæ sollicitandæ dant operam.

VBi de debitoribus faciendus erat sermo, miseraberis, quod Dominus duorum tantum meminerit: duo, ait, debitores erant. Deus bone. Vtinam non essent amplius,

quam

quam millia millium ; excedit sane censum debitorum numerus, sed licet debitoribus, qui Domini sollicitandæ misericordiæ incumbant, qui officijs suis veniam acquirant, rari sunt, multum est si inueniantur duo. Hinc apud Matth. capit. 18. ait Dominus, *Si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcumque petierint, fiet illis à patre meo, qui est in cælis.* Et cur in duorum tantum consensu tam ingentia bona constituuntur ? Præclare D. Ennodius epistol. 6. inquit, *Credo Redemptorem raritate perspecta, pro mundi salute petituros quos dixisse sufficeret.* Rari sunt, qui apparent in vastissimo diuinæ misericordiæ mari ; cateruatim homines in perditionem currunt, nec parum est, si in via veritatis inueniantur bini. *Singulariter sum ego, donec transeam*, aiebat ille : quamuis enim innumerabilis multitudo ciuium inueniatur in patria, verum dum in via simus, dum viam mandatorum currimus, rari inueniuntur, qui currant. Psalm 66. *Pauper, & dolens sum ego.* Vnde qui dives est in misericordia, se dicit pauperem ? Chrysostom. in Psal. 9 ait. *Pauper erat, quia nos esuriebat.* Adeo pauci sunt, qui ad Deum confluunt, vt semper Deus in hominibus habendis pauperem ageret. *Oleum effusum nomen tuum*, dicit sponsa, dum dilecti sui profusissimam pietatem considerat. *Sed cur oleum effusum ?* Vidua illa Elisæi, vbi fontem olei nanciscitur, nec gutam effundi patitur, sed quæsitis vasis è vicinis, plura vasa implet, & impleta seruat, vt debita soluat, & de reliquo viuat. Cur nos, qui debitores sumus, oleum Christi effundi patimur ? Cur non potius in vasis seruatur ? Sanè pauci sunt debitores, qui ex priùs pretiosum oleum acquirere, quo pro debitis satisfaciant. Vasa tam vasta, quæ applicantur diuino oleo excipiendo, & sic necessum est, vt oleum super effluat, & sic effundat, Pulcherrime Cellensis Abbas lib. 3 epist. 12. ait. *Supercurrit oleum, quia vasa deficiunt, Hic manus dantis largior, & accipientis rarior. Sola hec ministrorum indignatio, quia pauci sunt, quibus fiat fercutorum distributio.* Qui indigeant, innumeri sunt, qui debitores Deo sint, excedunt pulueris numerum, nec capit arena nocentes, at qui dent operam satisfactioni, rarissimi inueniuntur in mundo. De his dicebat Isaias cap. 13. *Pretiosior erit vir auro, & homo mundo obrizo.* Vt enim inter immensas terræ moles inuenitur subtilis auri vena, & inter infinitas fluminum arenas aliquando rara grana aurea inueniuntur ; sic inter densissimas hominum perditorũ sugetes, quandoque apparet vir, qui rationis regulis viuat. Quod explanãs D. Ælredus ser. 11. in Is. inquit. *Profectò pretiosior erit vir auro, id est rarior, & homo scilicet, qui secundum rationem, non secundum bestia sensũ viuat, mundo obrizo. Rari sunt*, qui iustitiæ dent operam, nec est res quæ sic homines pelliciat ad vitia, vt raritas, & paucitas eorum, qui sectantur iustitiam. Num. 23. Balaam vocatus vt populo Dei imprecaretur dura, cũ primum Israelitici exercitus multitudinem aspexit, non potuit illi non benedicere. Cui Rex Balac ait. *Veni mecum in alterum locum, unde partem Israel videas, & totum videre non possis, inde maledicito ei.* Expende impij astrum, quærebat locum maledictionibus aptũ & illum putat aptissimum, à quo non tota multitudo iustorum videretur, sed pars aliqua parua iustorum. Quasi ratus, quod nulla res sic vatẽ in praua pelliceret, quã si pauci, & rari

Matt. 18

Ennod.

Psal. 66

Cant. 1

Cellens.

D. Æl.

Num. 23

rari ex iustorum exercitu viderentur ab illo.

§. XXIV.

Deus ab hominibus bona sua exigit cum fœnere.

NOn otiosè dictus est Dominus fœnerator; verè enim fœnerator ipse est, qui bona, quæ dat, non solum petit, sed & cum fœnore exigit. Numquam non in suis muneribus fœnus spectat Deus, adest vt vel in hoc puniat debitores, & seruos, si fœnori reddendo operam minimè nauent, Psalm. 103. *In spiritu vehementi conteres naues Tharsis.* Vbi naues Tharsis conteruntur, quis iam suam contritionem non expauceat? Quæ rates ira Dei flante, imò reflante portum attinget, quando perduntur Tharsis naues? Illa equidem rates in tanto nauium naufragio; salua erit, quæ acceptas merces cum fœnore, & lucro, Deo reportauerit. Ira enim Dei seuire definit, vbi fœnus ex muneribus capit. Ita Diuus Paulinus epist. 4. fatur. *Ecce maior Salomon hic. Qui non conteret nos inter naues Tharsis, si illi bona actu vitæ nostræ luerum (quod est pretiosissimum mercimonium Deo) conuehamus.* Redde accepta ex Deo munera cum fœnore; negotiare cum acceptis muneribus, vt ex illis Deo lucrum patias, & secundis ventis, medias inter naufragas naues huius sæculi mare trames. Is enim est Deus, qui ex suis bonis lucrum semper expectat anxius; Hinc est, quod profuturus vitam pro hominibus, inter alia genera mortis, in cruce suspendi maluit. & cur in cruce suspendi maluit? Vt pateret, quod in sanguine suo exhibendo, non solum donatorem agebat, liberalem, sed, & mercatorem agebat, qui omnibus suis bonis sub hasta, positis, de singulis lucrum ab hominibus exigebat maximum. Quo spectat Venantius in Symbol. aiens. *Ideo Dominus in cruce suspenditur, vt pro captiuitate nostra pretium sui corporis mercator in statera pensaret.* Omnia in statera pensat auarus mercator, nihil sine statera largitur: quia ex omnibus certum lucrum, & fœnus cupit reportare. Sic in cruce Dominus mercatorem agit, sub asta, nihil non statera pensatum largitur, vt nemo audeat tantum bonum, nullo reddendo lucro, reportare. Scire cupis, quanto studeat fœnoris acquirendo ex hominibus Saluator? Cum ad iudicium veniet, non tam debita requiret, quàm fœnora, non enim interrogabit, an quod debuimus facere fecimus, sed an aliquid super erogationis dedimus. Non si debita soluimus, sed si fecimus opera largitatis de nostris donando. Ait enim Matth. 25. *Esurini, & non dedisti mihi manducare.* Id quod notans D. Ambros. lib. 2. de gent. vocatione. cap. 2. ait. *Nihil aliud sinistris obijcitur quam misericordiæ, beneuolentiæque neglectus. Acceperant ergo etiam isti fidem, sed non sectati fuerunt dilectionem; nec de non seruato, sed de non aucto munere damnabuntur.* O Deum exactissimum fœneratorem suorum bonorum! Damnat, non quia perdidisti solum, sed quia non auxisti, quia supra debitum aliquid pro fœnore non donasti. Quò spectat illa Dei incarnati apud Ieremiam querimonia, aiens enim cap. 15. *Væ mihi mater me, quare me genuisti virum rixæ?* Diuus Hieron. etiam legit. *virum iudicij.* Quippe dolet Saluator se iudicem omnibus

Venan.

Matt. 25

Ambr.

Paulin.

Hieron.

tutum esse ad irascendum, & dam A nandum, qui mallet omnes homines saluos facere. Timet autem vehementer iram suam, vbi ad iudicium venerit. Et cur timet iram suam? An quia non inueniendi sunt qui debitis satisfecerint: Minimè: sed quia non inueniendi sunt, qui vltra debita aliquid pro fœnore erogauerint. Et enim ait: *Non fœneraui, nec fenerauit mihi,* B Hieron. *quisquam.* Vbi D. Hieron. ex persona Christi, ait. *Nullus se præbuit, qui digne mea a a susciperet nec fœneraut mihi quisquam in sanctis, atque pauperibus confouendis me sibi faciens debitorem.* Inde se doletin iudicio futurum virum rixe, quia pauci erunt, qui opera supererogationis in pauperibus fouendis, habeant, pauci qui vltra debitam præC ceptorum adimpletionem, vellent addere prorogationem ad pauperes sustentandos, quo necessè rixabitur, & irascetur diuinus fœnerator, qui vltra debita, fœnus exoptat capere.

§. XXV.

Diuina misericordia æquè facilis D *ad plura, ac ad pauciora condonanda.*

ET si humana scelera numero, & grauitate vincas, non te absperanda venia multitudo deterreat peccatorum, quando, & qui quinquaginta tantum, & qui quingentos denarios debebãt, eadem facilitate veniam obtinuisse dicuntur. Hominum est maiora debita difficilius dimittere; Deus autem, cuE ius misericordia omni peccatori maior est, & qui diues est in misericordia, eadem promptitudine, & facilitate pluta condonat, ac pauciora. Ioan. 1. aiebat. *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Aliter legit Græcus, dicens. *Ecce qui tollit pec-* Ioan. 1. *catum mundi.* Ibi peccata pluraliter dicuntur, ne videatur peccatorum multitudo posse exhaurire misericordiam: hic singulariter dicitur peccatum: quod quæstionem fecit Theophyl. in Cat. vbi sic dubitat. Theop. *Quare non dixit peccata mundi, sed peccatum.* An putauit Deum durioB rem ad multitudinem peccatorum, quam ad paucitatem? Absit: imò, penes deum idem est, quod pluta, siue quod vnum remittat. Sic multitudinem peccatorum dimittat, ac vnum, & sic vnum condonat, ac multitudinem. Dauid Ps. 50. *Miseserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam. Et secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam. Amplius lauа me ab iniquitate mea, & à peccaC te meo munda me.* Sic petit Dauid misericordiam, quasi reum se agnoscat vnius solum peccati. Dixisset satius; ab innumeris peccatis meis mũda me, sed ille solum ait, à peccato meo munda me. Id quod notans D. Hieron. ep. ad Rusticum, ait. *Adulterio iunxerat homicidium, & tamen conuersus ad lacrimas, miserere, inquit; mei, secun. um magnam misericordiam tuam, à peccato meo munda me.* Duobus obstrictus peccatis adulterij, & homicidij, à peccato se petit liberari, & non à peccatis; cur non potius peccata numerat? Cur solum dicit peccatum? Sanè vbi ait, secundum magnam misericordiam tuam, adeò ingentem Dei meminit pietatem, vt nihil magis in illa E faciant mille, quam vnum peccatum. Nouit hoc Michæas c. 7. vbi dicit. *Reuertetur, & miserebitur nostri, deponet iniquitates nostras, & proiciet in profundum maris omnia peccata nostra.* Sic peccata per pœnitentiam accedunt, quasi flumina, quæ

Hieron.

Mich. 7

quæ immensam pelagi voraginem intrant. Quid ad mare, quod plura, aut pauciora flumina intrent? Sic omnia sorbet, quasi omnia essent vnum. Sic in pelago misericordiæ diuinæ nil magis occupat criminum multitudo, quam paucitas, æqualis facilitate obsorbet cuncta cœlestis vnda.

Text. Quis ergo eum plus diligit? Respondens Simon, dixit: Æstimo, quia is, cui plus donauit: At ille dixit ei: Rectè iudicasti.

§. XXVI.

Inæqualitas mercedis non à Deo prouenit, sed à nobis.

VBi textus dicit: *Diligi siue diliget*, intelligendum est iuxta Augustinum mentem & lectionem, verbum præteriri temporis, nimirum, *dilexit.*: quærebantur enim antecedentia opera, quibus venia fuerit obtenta. Id quod mihi persuadetur primo, ex adducto exemplo non cuiuscumque hominis condonantis, sed fœneratoris. Et sanè, qui multus est in fœnotibus acquirendis, non tam inæqualia dimitteret debita, nisi inæqualibus etiam officijs obligatus, quod rectè iudicauit Simon. Rursus id solum ad Christi mentem faciebat, qui adducto exemplo inæqualia officia Magdalenæ, & Simonis ponderabat, ne sibi imputaretur, quod propensior esset vni, quam alteri. Equidem mercedis inæqualitatem non Deus ex se, sed morum humanorum inæqualitates faciunt. Ad Zebedæi filios dextram, & sinistram petentes, ait Dominus Mat. 20. *Sedere autem ad dexteram, & sinistram nõ est meum dare vobis.* Sanè non omninò negat suum esse sedes dare, qui duodecim Apostolis ante mandauerat, sed negat suum esse tam inæquales sedes suis dare, nimirum dextras, & sinistras, quando ipse ex se æqualis omnes mercede ditaret. Ita D. Chrysost. hom. de Per. Fil. Zeb. fatus. *Non ipsius est solius dare, sed eorum, qui decertant, accipere. Nam si solius esset ipsius, differentes honores non essent: omnes enim ipse condidit, & æqualiter est illi cura de omnibus.* Bonus præmiorum distributor Dominus, quantum est ex se, eadem omnibus largitur; nulli minus, sed omnibus æqualia distribuit. Vnde Apocal. 7. *Ex tribu Iuda duodecim millia signati. Ex tribu Ruben duodecim millia signati. Ex tribu Gad duodecim milia signati, &c.* Sic vniuersæ tribus summam æqualitatem in omnibus præseferunt. Et vnde ortum habuit tanta æqualitas? Hanc ponit, & soluit quæstionem Orig. hom. 1. in Exod. fatus. *Ad quos patres iste numerus referendus sit tam æqualis, tam integer, tamque compositus, ita vt nullus alio superior, aut inferior numeretur? Apostolus subiecit, cum dicit. Propter quod flecto genua mea, ad Patrem Domini nostri Iesu Christi, ex quo omnis paternitas in cœlo, & in terra nominatur.* Itaque diuinus Pater ex se in coronis, & mercedibus largiendis nullam inæqualitatem facit, omnia singulis proponit, æquales vellet habere filios in honore, & dignitate. Filiorum ingenium est, & meritum, quod inæqualitatem facit, quod alios alijs præfert in dignitatibus

Matt. 20

Apoc. 7.

Augustin.

Origen.

bus. Et sanè meritissimè inæqua- A
litatem mercedis in filiorum reli-
quit Pater potestate, ne in illis stu-
dium plus placendi sopitum ma-
Gene.37. neat. Genes. 37. *Israel diligebat Io-*
seph super omnes filios. Nec id Israe-
li vitio tribuo, quod non omnes fra-
tres æquales faceret imò credide-
rim in quamuis domo siue Republi
ca aliquam oportere esse inæqual.-
tatem, quam faciant filiorum me- B
rita inæqualia: Quod sic confirmat
Ambr. D. Ambros. lib. de Ioseph, capit. 2.
fatus, *Quid ergo? Reprehendendus*
Iacob, quia præferebat vnum cete-
ris? Sed nec libertatem possumus au-
ferre parentibus, ne eos plus diligant,
quos plus credunt mereri, nec filijs re-
secare debemus studium plus placen-
di. Equidem vbi omnia omnibus- C
æqualia necessario futura sunt,
omninò studium plus placendi re-
secatur, & in malæ indolis animis
amplior delinquendi licentia datur.
Semper enim, vbi nihil speratur,
impudentiæ datur occasio. Ecce ti-
bi dæmonis impudentia in Christo
Matt. 4. tentando, Matth. 4. *Si filius Dei es*
dic, vt lapides isti panes fiant. rursus;
mitte te deorsum. insuper: *hæc omnia*
tibi dabo si procidens adoraueris me. D
Cur non timet diabolus sic fieri im-
portunus, si forsan accidat, quod
veretur, nimirum, quod Iesus filius
Dei sit. Pulchrè Imperfectus, hom.
5. in Matth. ait, *Nec timuit cogi-*
tans, ne fortè si inuentus fuerit filius
Dei, inueniat illi feciſſe iniuriam,
Sed nihil dubitat dicere, nec facere,
qui nihil sibi reliquit, quod speret.
Vbi nihil sperat, nihil veretur, ni- E
hil dubitat aggredi. Vnde non otio-
se in suę scholę initijs permisit Iesus
illud Petri, *Quid ergo erit nobis.*

Text. Vides hanc mulie-
rem? Intraui in do-
mum tuam, aquam pe-
dibus meis non dedi-
sti; hæc autem lacry-
mis rigauit pedes meos
& capillis suis tersit.
Osculum mihi non de-
disti, hęc autem ex quo
intrauit, non cessauit
osculari pedes meos.
Oleo caput meum non
vnxisti: hæc autem vn-
guento vnxit pedes
meos. Propter quod
dico tibi remittuntur
ei peccata multa, quo-
niam dilexit multum.
Cui enim minus dimit-
titur, minus diligit.

§. XXVII.

Periculosum est inter virtutum
exempla adhuc virtutis stu-
diosum non fieri.

A Principio Dominus Simonis officia desiderabat, nec tamen illi vllum facit verbum, sed tunc illum reprehendit, quando inter Magdalenæ amoris plena officia, ille adhuc ingratus, & murmurator perseuerat. Esto, quod ante non lauerit, pedes Iesu Simon, non vnxerit, non fuerit osculatus. Id forsan vel iniuriæ, vel obliuioni possit dari. At videns a Magdalena

lauari

lauari, & vngi, & oſculis honorari, non inde iniuriæ ſuæ pœnitet, non verecundatur ſe victum, fuiſſe in obſequijs Deo præſtandis; quod Dominus vehementer reprehendit. Nec miror reprehenſione dignum eſſe, imò ſupplicio, qui vel exemplo non mouetur ad
Matt. 22 vitam mutandam. Matth. 22. intrauerat ille ad regis nuptias, & ſordidis veſtibus intrauerat, & inter ſplendentes conuiuias ipſe auſus eſt accumbere prandio. Tunc Rex iratus in hominem, ait illi. *Quare huc intraſti, non habens veſtem nuptialem?* Sed, ò bone Rex, te vellem interrogare, quare tam ſerò iraſceris in hominem adeò ſordentem? Cur cum primum domus limen attigit, non eieciſti eum? Cur expectaſti, vt conſideret? Sane, quod intrauetat ſordidus, aliqualem eſcuſationem inaduertentiæ, vel ignorantiæ potuit habere, at quando ibi manens, & videns cæteros omnes conuiuas ſplendeſcere; non tamen ad ſe reuertit, & vel de eorum exemplo ſibi cauet, tunc dignè damnetur, & miſeratione indignus excluditur à prandio. Hanc eius excluſionis rationem dedit D. Cyril. Ieroſol. in Præfat. ſic ex ore
D. Cyri. Regis ad illum fatus. *An ignorabas, quali amictu ingrediendum eſſet ad conuiuium? Sit ita ſane. Sed cum iam intraueras, vidiſti ſplendida diſcumbentium veſtimenta, nonne te opportuit vel ex his, quæ cernebas, diſcere? Et iubet miniſtris, ligate pedes illius, &c.* Vbi ob oculos habes aliorum exempla virtutis, inexcuſabilis es, ò homo, ſi te non conformes illis. Hinc volo aliquantulum penſes, & prudentiam, & virtutem Mariæ Virginis. Decreuerat Deus, è virgineis matris viſceribus Ioannem præcurſorem ſuum inuiſcere, ſed qualiter poſ-

A ſet abditiſſima virgo adduci, vt domo egrediatur, vt longam ineat viam, vt longe diſtantem cognatam inuiſat? Mittitur primo ad Mariam Angelus, qui à cœlis veniens ingreſſus domum ſalutauit Mariam, arcanum ei myſterium annuntians. Quid tunc? Vt eſt cognata Angelis virginitas, Angeli nouit viam, vbi ſalutationem percepit,
B ſtatim ipſa & viam arripit, & cognatam inuiſit. Præclare D. Greg. Greg. Taumat. ſerm. 2. *Cum feſtinatione ad Elizabeth cognatam ſuam contendebat, Et ingreſſa domum Zacharia ſalutauit Elizabeth, Angelum imitata.* Non potuit non tangi Mariæ ſanctitas exemplo Angeli, & vbi vidit ad cognatas virtutes virginitatis aduolare Angelos, ſtatim ipſa ad-
C uolat, vt viſitet cognatam. Turpe omnino eſt, & reprehenſione dignum conſortium exemplo non moueri ad ſimilia virtutum opera perpetranda. Quippè vbi Magdalena peccata deflet, Phariſæus oblatrat, tunc ait Matth. quod Ieſus *conuerſus ad mulierem, dixit Simoni.* Cur, vt cum Simone loquatur, conuertitur prius Dominus ad mu-
D lierem? Quia exempla virtutum in fœmina à Simone contempta, vehementer iram Dei aduerſus Phariſæum excitabant? Ita Chryſol. Chryſ. ſerm. 97. *Quid eſt, quod conuerſus ad mulierem Simoni loquitur Chriſtus? Quia cum pœnitentem reſpicit, arguit oblatrantem.* Nulla res hic in te diuinam iram (citra peccata) exacuit,
E quam exempla virtutum, quæ deſpicis in fratre. Nouerat id diabolus, qui eodem tempore, quo milites Chriſtianos coronis Martialibus redimiri perſuadebat, ſimul faciebat, vt Ethnici milites in honorem idoli Mithræ à talibus abſtinerent coronis. Quo id aſtu faciebat? Sanè vt coronati Chriſtiani vehe-

mentius iram Dei irritarent, ab ipso ethnicorum exemplo damnati. De quo Tert. lib. de corona milites, sic finit. *Statim creditur Mithræ miles si dereliquerit coronam, si eam in Deo suo esse dixerit. Agnoscamus ingenia diaboli, ideirco quædam de diuinis affectandis, vt nos de suorum fide confundat, & iudicet.* Sic ille.

§. XXVIII.

Cauendum, ne accipiat alter coronam nostram.

PVlchrè Magdalena in domo Pharisæi diuinam præripit gratiam; quando enim à debitis officijs Pharisæus abstinet, intrat mulier, quæ omnia implens, coronam desidiosi sibi accipit. Quippe etiam in donis diuinis verum habet illud Horatij, *Viuitur ex rapto, non hostes ab hospites tutus.* Subiectæ sunt furibus coronæ iustorum, quando Dominus dicit, quod & ipse ad nos veniet tanquam fur. Cur tanquam fur? Quia & pijs furibus suffragabitur, desidiosorum illis coronas ascribens. Hinc bene aiebat D. Paulinus epist. 4. *Si vel in domo Pharisæi audiam iustum venisse: contendam præripere hospitis gratiam, præripere, si possem, Regna cœlorum.* Sunt equidem omnes viri pij fures cœlestium coronarum, væ qui desidia torpet, væ qui pro tanto thesauro seruando minimè vigilat, in fures incidit, a quibus miserè spolietur. Et quidem Christi Ecclesia non aliter ditat suos, nisi quod ex prædis ex furto viuant, quando ait Prou. 30. *Deditque prædam domesticis suis.* quod prædatus fuerit solum accipiet domesticus fidei, cane tibi, qui inter hos prædones thesaurum habes cœlestem in vasis fictilibus. Impiè, sed verè ignorantes Iudæi, vt celarent Iesu resurrectionem, dicebãt custodibus monumẽti Matth. 28. *Dicite, quia discipuli eius nocte venerunt, & furati sunt eum nobis dormientibus.* Et verè dormisti Iudeæ, quando cœlestem thesaurum inter latrones posuisti, quid indè reliquum erat, nisi quod pius latro, quod pientissimi prædones tibi coronam salutis præriperent. Eleganter D. Chrysol. serm. 37. *Erras Iudea: ipse se furatus est, qui videbatur occisus, sed miror, quod Iudæus Christum requirit, quem inter duos latrones feraliter collocauit: commisit male, custodit impie, iniquius quærit*: Thesaurum inter latrones ponis, & dormis; & quæris illum? Equidem dum in præsenti vita sumus, inter latrones degimus, & latrones pijssimos, qui coronas nobis præripiant, si oscitamus, si dormimus, si vel paululum à debito vitæ cursu decidimus. Apud Lucam cap. 10. *Homo quidem descendebat ab Ierusalem in Iericho, & incidit in latrones, qui etiam despoliauerunt eum.* Qui Ierosolymis agebat, dues, & ornatus, ecce tibi cum primum descendit ab alto illo tramite vitæ latrones adsunt, qui omnia ei gloriæ ornamenta præripiant. Sic D. Basil. concione in Laticis. *Ab altis igitur ad inferna venit homo, vt in prædones incideret.* Proh cœlestis semitę periculum! Ea rapto viuitur, tene quod habes, nec accipiat alter coronam tuã, si ab alto deflectas, si deorsum vergas: ecce quam protinus alter tuum occupat locum, vt tuam coronam accipiat. Zaram primogenituræ Abrahami penè inauguratus ab vtero matris manum exerit primus. Gen. 38. cui appositum signum obstetrix dicens, *Hic exiet prior*. Nihilominus tamen

Matt. 28

Luc. 10.

Gen. 38.

men adhuc illo in vtero agente, exit prior Phares, cur Phares prior exit, cum Zaram primus contenderit exire, & manum emiserit: Sanè quam misit manum retraxit Zara. Et vbi ab incepto destitit protinus Phares occupat locum illius; primogeniumquæ prærripit. Pulchrè
Ambr. D. Ambros. lib. 3. in Lucam. *Vt autem manum reuocauit puer in matris vterum, statim exiuit frater eius.* Non frater à fratre, non hospes ab hospite tutus si dormitet.

§. XXIX.

Is vere amat Deum, qui nescit cessare ab amoris operibus.

MAgdalenæ facinora referens Dominus ait, quod rigauerit lacrymis pedes suos, quod vnguento vnxerit, verum vbi eius memorat oscula diuinis impressa pedibus, mutata phrasi inquit, *Ex quo intrauit, non cessauit osculari pedes meos.* Equidem verè Dei amatorem animum definit, qui paucis amoris sui signis contentus non quiescat: sed potius cessare nesciat ab his operibus, quæ intimum animi affectum manifestant. Ille verè Dei amatrix. Cant.
Cant. 1. 1. apud Sept. aiebat. *Obsculetur me ab*
Ambr. *osculis oris sui.* Quod meditans D. Ambr. lib. de Isaac, c. 3. inquit. *Non vnum osculum quærit, sed plura, vt desiderium suum possit explere. Quæ enim diligit non est vnius osculi parcitate contenta, sed plura exigit, plura vendicat. Denique & illa in Euangelio sic probata est. Quia non cessauit, inquit, osculari pedes meos, & ideò dimissa sunt ei peccata multa, quia dilexit multum.* Nescit amare Deū, qui inuenit in amore finē, qui ponit amoris sui mensuram, vnus est diuini amoris affectus qui nunquam sufficit, qui nunquam cessare nouit. Psalm. 104. ait, *Quærite faciē eius semper.* Quomodo semper? D. Psal. 104
Augustin. Augustin. *Vt non huic inquisitioni, qua significetur amor, finem præstet inuentio, sed amore crescente inquisitio crescat inuenti.* Nullis finibus coarctetur amor, nouis semper insistat operibus, vt Christi lucrum faciat; efficax est charitas, quæ solet diffundi in cordibus humanis; nullo quiescit opere, sed multiplici se se operatione quotidie acuit. Vt dicat D.
Greg. Gre. lib. 10. Moral. *Cum vna eadem quæ sit charitas, si mentem plenè caperit, hanc innumera opera multi formiter accendit;* Multa semper est charitas in operando, quicumque charitate impletur, fallar, si nouerit quiescere, si vna, aut alia operatione quiescit satiatus. Apocal. 2. ad
Apoc. 2. Ephesi Angelum dicit Dominus, *Scio opera tua, & laborem, & patientiam tuam, & quia non potes sustinere malos, & tentasti eos qui se dicunt Apostolos esse, & non sunt: & inuenisti eos mendaces: & patientiam habes, & sustinuisti, propter nomen meum, & non defecisti; sed habeo aduersum te pauca, quod charitatem tuā primam reliquisti.* Inter tot virtutes vnicus charitatis primæ defectus obijcitur, vna charitas desideratur; quid ergo? *Memor esto itaque vnde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac.* Expende illud, *& prima opera fac.* Sola prima charitas desiderabatur, multa alia bona opera aderant, & nihilominus cum primæ charitatis desiderium resarcire cupit, non primum opus, sed prima opera exigit. Nescit charitas mentibus nostris ineſſe, nisi operationum, multitudine fulgens. Cant. 2 *Fulcite me flo-*
Cant. 2. *ribus, stipate me malis quia amore langueo.* Non sustinet amor esse, nisi fructibus stipatus, & floribus, instar

ſtar fœcundiſſime arboris; quippe communes plante flores habent, & poſt flores ad fructus deueniunt ſunt autem aliquæ præſtantiſſimæ arbores, quæ ſimul & fructus, & flores habent, & ſimul fructuum meſſem offerunt, & refloreſcunt ad alios, ne vnquam viuida eorum virtus otioſa maneat. Sic cyprus arbor; ſic amor diuinus noſtris inſitus animis neſcit otiari, & fructus ſimul, & flores habet: non quieſcit vnis exhibitis operum fructibus, ſed cum ſemel fructificat, iam ſe accingit ad illos, & alios fructus præſtandos. Huc ſpectat illud Eccleſiaſt. *Obaudite me diuini fructus, & quaſi roſa plantanea ſuper riuos aquarum fructificate. Quaſi Lybanus odorem ſuauitatis habete. Florete flores quaſi lilium*, &c. Ad fructus loquitur, & ab illis petit, vt fructificent, vt floreant; vbi tales inuenientur fructus, à quibus flores expoſtulare poſſis, cum fructus potius ſint florum ruina? Sanè is eſt diuinus amor, cuius fructus, & flores, & alios ſemper fructus parturiunt, is eſt diuinus amor, qui & albentibus meſſibus, & exortu floris nouo ſimul viget, adeò vt nequeat otioſus eſſe, ſed primi bonorum operum fructus ſint flores ad alios exhibendos.

Eccl. 39.

§. XXX.

Perfectiſſimus dolor me peccatis nullum terminum ſibi præſcribit in ſatisfactione peragenda.

PRoh nobilis Magdalenæ pœnitentia! magna equidem velut mare contritio tua, cum & à proprijs vapulas, fluctibus, & in immenſum porrigis ſatisfactionis terminos contentus eſt peccator, qui vel lacrymis leuat crimina, vel miſericordiæ dat operam, vel religioni iocumbit, paucis ſemper operibus præſcribens ſibi terminum. Verum Magdalena, & lacrymatur, & capillorum fuſcat pulchritudinem, & pretioſa vnguenta in Dei obſequium profundit, & pedes Domini oſculari non ceſſat. Sic qui perfectè dolet de peccatis, inceſſanter doleat, ſine termino contritionem ſuam manifeſtet. Sanè Dauid, 1. Paralip. 21. correptus a Propheta de cenſu populi, *peccaui nimis*, ait, ingentemque animi ſui dolorem oſtendit. Cui ſtatim Dominus, *Trium tibi optionem do; vnyus, quod volueris elige*. Propoſita namque fuit Dauidi pro peccato vel fames, vel peſtis, vel bellum, ipſe verò dolens ſed ſumme cõfidens in Deo, peſtem elegit. Miraberis tantum pœnitentem vno fuiſſe ſupplicio contentum. Cur Dauid è tribus ſupplicijs propoſitis ſaltem duo non eligis? An peccatum non merebatur omnia illa? Et peccatum merebatur omnia, & id Dauid recognoſcebat, & non ſolum tria, ſed inceſſanter ſupplicia omnia ſumeret, niſi à Deo ipſo cohiberetur. D. Ambroſ. Pſalm. 37. ait, *Elegiſſe quidem lege ſanctum Dauid flagelli genus, quod æquanimiter ſuſtineret, ſed elegit, quia de tribus ei conditionibus, vnius eligenda neceſſitas mandabatur. Vbi autem non mandatur, ad omnia paratus eſt Dei ſeruulus.* Debuit nobilis pœnitens diuinus coerceri præcepto, vt vnico pœnitentiæ, ſupplicijque genere contentus ſubſiſteret, alioquin nullum caſtigationis faceret finem. Sic qui verè dolent de peccatis, nullis ſumptis pœnis franguntur, ſemper & vbique pœnitentiæ faciendæ ſtudent. Quas pœnas non pertulerant inclyti illi

Ambr.

1. Paral. 21.

iuuenes

iuuenes Hebræi, qui in Regis Babylonij palatio seruiebant? Quas preces non fuderant Deo suo? Quæ ieiunia non exoluerant, inter regias dapes contenti leguminibus. Quas tyranni iras non sustinuere, quia adorare auream statuam noluni? Tandem ligantur, & in fornacem ardentem conijciuntur: ecce vobis in flammarum medio sunt, & in medijs flammis lamentum pro peccatis adhuc fumunt. Dan. 3. *Et ambulabant in medio flammæ laudantes Deum. Stans autem Azarias orauit sic, aperiensque os suum in medio ignis, ait.* Quid in medio ignis oraret? Quid post tot tormenta diceret ad Dominum suum? *Iudicia vera fecisti iuxta omnia, quæ induxisti super nos, & super ciuitatem sanctam patrum nostrorum Ierusalem, quia in veritate, & in iudicio induxisti omnia hæc propter peccata nostra. Peccauimus enim & iniquè egimus.* O Bone, si peccasti, etiam ieiunasti, etiam orasti, & persecutionem tu isti, & vincula, & inter flammas degis, cur adhuc lamentis instas? Cur adhuc peccati repræsentatione affligeris? Nescit bonus iuuenis pœnitentiæ suæ ponere fidem. Pulchrè Diuus Cyprian. lib. de lapsis *Tres pueri quominus exomologesim facerent Deo, nec inter flammas, & camini exæstuantis incendia quieuerunt. Et domino satisfacere, nec inter ipsa gloriosa virtutum suarum martyria, destiterunt. Loquitur scriptura. Stans, inquit, Azarias precatus est, & aperuit os suum, & exomologesim faciebat Deo in medio ignis.* Non ieiunia, non vincula, non flammæ potuerunt satisfaciendi pro peccatis famen satiare. Quod exemplum iure me ducit in sanctissimum Iob. Is omnibus spoliatis bonis, filijs orbatus, à planta pedis vsque ad verticem capitis verberatus, capit. 2. *Testa faniem radebat sedens in sterquilinio.* Cur Iob noua ingenia malum exacerbandi requiris? Cur non satiatus pœnis, testam ad carnes radendas, vel rodendas addis, & in sterquilinio sedes? Sessio in stercore pœnitentis ostendit habitum, & vbi Iob se peccatorem meminit nullis asperitatibus satiatur. Apollinarius in Cat. Græc. ait: *In sterquilinio, quod in conspectu orbis erat, considebat, Deumque exorabat, ob ea fortasse, quæ per insciti am peccarat, cupiebatque sibi vindicem in his, sordibus iacenti fore propitium.* Timet peccata, & nullis sordibus parcit, quibus possit Deo satisfacere.

Iob. 2.

Apoll.

§. XXXI.

Popularis plausus fugiendus est, & iactantiæ verba.

QVam cauet Dominus vbique auram, populares? Ipse propria auctoritate, qua Deus erat, & Saluator mundi Magdalenæ peccata dimittebat, tamen in tanta principium frequentia maluit demissus se gerere, nec ait, ego dimitto tibi peccata tua, sed dimittuntur ei peccata multa, vt vel iactantiæ suspicioni omninò ostium clauderet. Similiter Ioan. 11. aiebat: *Lazarus amicus noster dormit, & ego vado, vt excitem eum.* Rursus non intelligentibus discipulis reperit, *Lazarus mortuus est, & gaudeo propter vos.* Cum illum quasi dormientem proponit, ingenuè ait, quod ipse excitabat eum; non enim magnum sibi attribuere videbatur, quod diceret à se dormientem excitandum. Verum cum apertius loquitur, fateturque Lazarum vita functum.

Ioan. 11.

functum, quod reſtabat, ſilet, nimirum, quod ipſe daturus eſſet illi vitam, vt nobis modeſtiæ, & ſummiſſionis præberet exemplum. Ita Diu. Baſil. Sel. in ferm. de Laz. inquit; *Dum ait Lazarus dormit, ſubdit: & ego vado, vt excitem illum. Cum autem dicit, mortuus eſt, non apponit illud; & ego vado, vt exſuſcitem illum; vbique enim ab inanis gloria, & iactantia ſtudio abducit.* Vbique A ſuas virtutes Dominus celat, vbique minuit magnalia operum ſuorum. Similiter apud Lucam cap. 8. puellæ defunctæ refuſurus vitam, ait, *Non eſt mortua puella, ſed dormit*, Maluit mortem, quæ cito fugan- da erat, vocare ſomnum, vt ſic vel vocabulo obtegeret facinus, quod ad gloriam, & laudem ſui nominis maximè faciebat. Vnde eleganter Sedulius lib. 3. Paſchali cap. 12. fatur. *Cunctis corpus videbatur extinctum, ſoli Chriſto, qui ad vitam venerat largiendam, ſopor apparebat infuſus. Et hoc ad eius gloriam pertinuit ſingularem quod defunctum dixerit dormientem, vt admirabilia facta virtutum monſtraturus, minus ſe donare pronuntians, quã donabat, humanæ laudis declinaret iniuriam.* Itaque vbique ſigna præfert. Dominus modeſtiæ ſuæ, vbique celat opera, ex quibus parturire ſolent laudes humanæ, ſicque à laudibus cauet, quaſi ab iniurijs illatis. Imò, qui tormentorum iniurias ſuſtinet, lenocinantis laudis iniurias expauet, & docet nos, minimè noſtra facinora prædicare, exaggerare. Et quod mirere magis, E non ſolum in gratiæ temporibus hæc nobis modeſtia commendatur. ſed etiam in lege: vbi enim Moyſes rubi ſigno clarus, in liberatorem Iſraelis electus, profectionem in Ægyptum parat, ait ſocero ſuo. *Vadam & reuertar ad fratres meos, in Aegiptum, vt videam, ſi adhuc viuant.* Ecce viri modeſtiam, non loquitur magnalia, non miracula mbi manifeſtat, non in Ægyptios acceptam effutit poteſtatem, ad magna ituros, vt Iſraelem liberet, & Ægyptum perdat, ſolum ait, ibo, vt videam, ſi fratres mei viuant. Rupertus in Cat. fatur. *Non dixit, vadam, vt fratres meos educam de Aegipto, iuxta imperium eius, qui mihi apparuit; ſed ſecretum hoc tenuit, vadam, inquiens, ad fratres meos vt videam, ſi viuant. Non enim ſuam, ſed Dei gloriam quærebat; quam ille ſatis opportuno tempore, ſine vocis ſuæ nuntio viſurus erat. Igitur quicumque hunc imitatur, huic ſuper ſtuum ſit propalare gratiam ſibi collatam coram hominibus, vt videantur ab eis, ſed opportunum tempus expectet, donec vltrò clareſcat ſecretum Dei, & opportunè luceſcat lux eius coram hominibus, vt videant, & glorificent Patrem Deum, qui in cœlis eſt.*

Baſil. Sedul. Exod. 4. Rupert.

§. XXXII.

Inſigna virtutis opera à charitate in Deum proficiſcuntur.

POſt tot inſignia pœnitentiæ, & religionis, & ſæculi contemptus opera munerata pulchrè aſſerit Dominus multo Magdalenam Dei amore ſauciam. Ais namque, ò Domine, Magdalenam plorasſe, vnxiſſe pedes, eos ſuiſſe oſculatam, & ſtatim infers, *dimittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum*; formalius infertes à dictis remiſſa fuiſſe peccata, quia plorauit, quia capillis terſit, quia vnxit vnguento. Sed vbi maxima re-

ferts

fers virtutum facinora præclarè agnoscis imperium charitatis, quæ sola tanta virtutum culmina potest patere. *Ad Ro.* Fidenter Paul. ad Roman. 8. dicebat: *Quis non separabit a Charitate Christi, tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius?* Vide ex aduersio charitatis qualem hostium cuneum proponit, omnium durissima, & acerbissima in certamen vocat, cur & aliorum non meminit inimicorum, scilicet, diuitiarum, cultus, voluptatis, & similium? Parua hæc sunt ad charitatis duellum, quæ cum durissimorum omnium culminibus confligere potest, & durissimos quoque suo subiugat imperio. Chry- **Chrys.** sostom. homil. 63. ad Pop. *Non dixit pecunia; an diuitiæ? an ornatus, hæc enim valde vilia, & deridenda sunt. Sed quæ videntur esse grauia, pœnæ, fames, persecutiones, mortes & illa quidem, & hæc tanquam nihil essent, contempsit.* Quippè nobilis hæc virtutum Regina charitas semper posuit in arduis locum suum: nescit viuere, nisi inter celsissima facinora iustorum: Pro- *Prou. 31.* uerb. 31. de muliere forti dicitur, *Accinxit fortitudine lumbos suos, & roborauit brachium suum. Manum suam misit ad fortia, & digiti eius apprehenderunt fusum.* Ecce tibi in forti muliere, in brachio, & manu tobustis; & fortitudinis arma sunt, in digitis fusus. Magna, & ingentia facinora in brachio sedem habent, parua, & minuta opera delitescunt inter digitos. Vltra istarum partium, nempè brachij; an digitorum charitati sedem parabit? Assidebit ne charitas fuso, vt inter calathos agat? Hoc faceret turpis & effœminatus amor, qui & Hercules mundiales ad fusum coegit, & federe fecit inter calathos puellarum. At charitas sancta mentibus nostris infusa, & effusa, non digitos fusi, sed fortissimorum facinorum brachia sibi petit dari. Ait enim; *Pone me, vt signaculum supra cor tuum; signaculum supra brachium tuum.* Non in digitis, vbi *Cant. 8.* fusus, sed in brachio vbi robora, vbi celsa sunt facinora, ibi diuinus amor petit locari; qui vbicumque est, semper spirat ad magna. Diuus Bernard. ad sororem, serm. 51. *Bernar.* ait, *Super cor, & super brachium sponsa dilectus, vt signaculum ponitur, quia in sancta anima, quantum ab ea diligatur, & actione desinatur, quia amor Dei nunquam est otiosus. Si vere est amor, magna operatur.* Scit solus Dei amor in magnis ambulare, manus mittere *Prou. 8* semper ad fortia. Prouerb. 8. sapientia post constructam domum, *misit ancillas suas, vt vocarent ad arcem, & mœnia ciuitatis.* Ancillulæ citius vocarent ad fusum; vocarent ad calathum; sed nouit Dei sapientia, quas mittat ancillas suas, nimirum Dei, & hominum charitates, vbicumque sunt; nesciunt nisi ad fortia vocare, adeò vt hinc censeatur, si adsit Dei amor. Ita Diu. *D. Laur.* Laur. Iustinian. de Car. cap. 9. ait, *Amor Dei nunquam otiosus est, operatur magna, si est; si autem operari renuat, amor non est.* O quam fastidit parua Dei amor, qui semper mente sua molitur magna. Apocal. 3. *Apoc. 3* exaggerat Dominus insignia facinora Angeli Philadelphiæ, dicens, *Seruasti verbum patientiæ meæ.* Quod est verbum patiētiæ Christi? An fuit verbum vnum adeò potens, quod vniuersa patientis Christi opera imperaret? Fallor, nisi hoc verbum fuerint charitas, ita Rup, *Rupert.* ibi, *Seruasti verbum patiētiæ meæ, id est, verbum propter quod passus sum. Quod est, illud, nisi dilectio?* Equidem

solus

solus dilectionis nutus in talia fac nota posset impellere.

§. XXXIII.

Humilitas Dei amorem adauget.

MIror, quod peccatrix mulier tam subito in tantam diuini amoris celsitudinem creuerrit, quod absolutè dicatur à Deo dilexisse multum. Modo tota in peccatis, iam in diuino amore multa? Equidem sic diuini amoris peruolat ad culmen, quæ se nouit deijcere ad pedes diuinos. Apoc. 4. in circuitu diuinæ sedis erant, *sedilia viginti quatuor, & super thronos viginti quatuor seniores sedentes*. Hi omnes pleni gloria, & maiestate nulla verba dabant, nec vllum affectum voluntatis exprimebant circa agnũ quantumuis illum tota anima sua amarent. Verum vbi ventum est ad libri apertionem, tunc cap. 5. *Viginti quatuor seniores ceciderunt coram agno, habentes singuli citharas, & phialas aureas plenas odoramentorum: & cantabant canticum nouum, dicentes; Dignus es Domine accipere librum, & aperire signacula eius, quoniam occisus es*. Ecce quot amoris signa, & odores spargunt, & noua effingunt carmina, & dulciter canunt. Vnde tam ingentes amoris flammas concipiunt, quas tot iubilis, tot canticis, tot odoribus cogantur explicare? Expende illud: *Ciderunt coram agno*... Quippè vbi ad pedes se dimittunt agni, necessum erat, vt in immensum crescerent amoris diuini flammæ. Ita D. Ambros. ibi: *Quantum se per humilitatem deijciunt, tanto amplius in amore eius exardescunt, quia humilitas, quæ fit in conspectu Dei nutrit amorem Dei*. Paruulum est diuino amoris humilitas; quo quis se minuit, se deijcit, se exinanit, eo magis accendit inhabitantis charitatis flammas. Vis, charitatis viuidissimam formam tibi ostendam? De illa Cant. 8. *Lampades eius, lampades ignis, atque flammarum*. Ignea lampas charitas, quæ nesciat crescere, nisi de cinaribus eius, cuius animum depascit. Rediguntur arbores in cineres, in fauillas, cum flammas nutriunt in immensumque excrescere faciunt, sic necessum est, vt cinis, & puluis fiat, quisquis flammantes charitatis suæ pennas in altum velit concitare. Quanta Habrahami charitas in Deum fuit, quando proprio filio non parcebat, vt eum Deo litaret? Sanè Dei Patris charitatem inde extollit Paulus ad Roman. 8. quod *proprio filio non pepercit, sed pro omnibus tradidit illum*. Tanta ergo Habrahami charitas fuit, vt ardentissimæ Dei charitatis imitraxit exi steret. Sed vnde peruenit ad tantum culmen charitatis? Ex eo, quod se in conspectu Dei humiliauit, & vsque ad fauillas deiecit. Genes. 18. aiebat Abraham: *Loquar ad Dominum, cum sim puluis, & cinis*. Cinis fit vir sanctus, in quo statim ingentes charitatis vires agnouit D. Laurent. Iustinian. de charit. cap. 3. fatus. *Ignis in puluerem redigit, illud idem facit charitas, loquar ad Dominum, ait Abraham, cum sim puluis, & cinis*. Ecce tibi, & ignis, & charitas nesciunt crescere, nisi de cineribus, nisi de exinanitione eius, in quo manent, Hunc respiciebat Isa. cap. 62. aiens. *Propter Sion non tacebo, & propter Ierusalem non quiescam, donec egrediatur, vt splendor, iustus eius, & Saluator eius, vt lampas accendatur*. Cupit Prophetа in mundo fieri ingens

Apoc. 4.
Amb.
Cant. 8.
Ad Rom. 8.
Gen. 18
Laur. Iustinian.
Isa. 62.

gens

gens illud charitatis opus ante sæ- A
cula prædestinatum, & ab origine
mundi promissum, nimirum, quod
factum est, vbi Deus, *exinanuit se-
metipsum, formam serui accipiens,
& habitu inuentus vt homo*, propter
nimiam in homines charitatem.
Expende modo, quam eleganter de
exinanitione per charitatem loqua-
tur. Isaias, dicens quod, *Saluator, vt
lampas, accendatur* Bene vt lampas
emicat, & splendet charitas Salua-
toris, quando de exinanitione, de
subiecti sui cineribus, ingens cre-
mentum capit, & tunc ardentiores
emittit flammas, quando, *humilia-
uit semetipsum factus obediens vs-
que ad mortem, mortem autem cru-
cis*. Quo enim se deiecit in cruce
Dominus, eo amplius charitatem
suam quoad nos auxit. Ex Synago- C
ga, quæ charitatem diuini Sponsi
in Ecclesiam inuidens, eum turpis-
simæ morti tradidit, potius studuit
augmento, quando in humiliato
animo maiorem fortitudinem acci-
Chrys. pit charitas. Ita Chrysol. serm. 164.
*Synagoga occidit Christum, si vel
sic amorem furibunda valeret extin-
gere, sed ex morte totum resurrexit
in Ecclesiæ coniugium Christus, vt* D
*probaret charitatem morte non sepa-
rari, sed crescere*. Ea est charitas,
quæ de sub pedibus exurgat in flam-
mas, quæ tunc maius incremen-
tum accipit, quando qui illam
habet, profundius se nouerit hu-
miliare.

§. XXXIV. E

Iuuentutis excessus sæpissimè diui-tias præferunt maturioris ætatis.

SÆpe grandioris ætatis fructus
ostenduntur per iuuentutis ex-
cessus, si liceat ad maturitatem per-
uenire. Amoribus tota debita Mag-
dalena, nil nisi luxuriantes amores
partuuit, dum iuuenili flore nitet.
Adoleuit tamen felix planta inser-
ta pedibus Christi, cuius doctrina,
& opera sic exculti eius amore sunt,
sic castigati, vt ad maturitatem per-
ducti in dulcissimos, copiosissimos-
que fructus exurgant. Etenim ait,
Dilexit multum. Exsiccata luxuries
Best, ablata acerbitas, & amor matu-
rauit. Isaias 27 *In die illa vinea me
ri cantabit ei*. Quid est, vinea meri *Isa. 27.*
cantabit ei? An non male audit vi-
nea apud Isaiam? An non vineæ
partus primi acerbissimæ vuæ sunt:
vnde cantus inter tam acerba ini-
tia? Expende Prophetæ verba, *vi-
nea meri cantabit*, fundet vinea dul-
cissimum vinum, & quia vina fun-
det, etiam acerbitates eius gratæ
sunt, & omni plausu digna, quan-
do ad maturitatem perductæ pretio-
so liquore Christi torcularia perfun
dent. Non equidem contemnendæ
acerbitates, quæ matutæ vindemiæ
ferunt auspicium: hi sunt iuuenũ ex-
cessus, ait Orig. hom. 19. in Matth. Orig.
*Acerbescunt, quando malitia est in
iuuentute, non autem permanet, sed
necessario superuenit propter ætatem,
sed, vt ita dicam, semper ad virtutem
pergens*. Vt vua acerba vineis, sic ex-
cessus iuuenibus bonæ indolis acci-
dunt: qui bonus affectus non acer-
bescit in iuuentute? Ibi amor luxu-
riat, iustitia furit, vua fellis vua eo-
rũ, & botrus amarissimus. Quid er-
go repellẽdi sunt dulces fructus pro
pter acida initia? Absit. imò acor il-
le, & acerbitas prospicienda, vt quæ
ferat auspicium maturioris ætatis di
uitijs. Pulchrè dicebat D. Sines. lib.
de Regno, *Non de iuuenili ætate de-
spero cuiuslibet illam incrementi capa
cem esse, tantum ipsum aliquis ad vir-
tutis æmulationem stimulet: iuuen-
tus siquidem valida virumque me-*

mentum

mento prægrauatur, vti flumina, quà via facilitas datur, impetu vehementiori proràmpunt. Papæ, si iuuentus excolatur, si stimuletur, luxuriantes in vitia vires ad virtutem conuertit, & in præmaturos fructus multiplicat. Accipite ingenuum iuuenẽ Moysem: is Exodi 2. *Egressus ad fratres suos vidit afflictionem eorum, & virum Aegyptum percutientem quemdam de Hebræis fratribus. Cumque circunspexisset huc, atque illuc, & nullum adesse vidisset, percussum Aegyptium abscondit sabulo.* Proh adolescentis facinus! Sic sanguinarius in homines existit Moyses? Vbi est illa ingens virtus animi, & iustitia, qua placuit Deo, vt eligeretur in ducem populi? Homicidium video, quomodo in homicidio iustitiam videre possum? Sanè acerbescunt in iuuene virtutes, & pampinis luxuriantibus, matutioris ætatis preferunt diuitias, si excolantur. Eleganter D. Augustinus 22. contra faustum, cap. 70. ait, *Animæ virtutis capaces, ac fertiles præmittunt sæpè vitia, quibus hoc ipsum indicent, cui virtuti sint potissimum accommodatæ, si fuerint præceptis excultæ. Sic enim, & agricolæ, quam terram viderint, quamuis inutiles, tamen ingentes herbas prorigare frumentis aptam esse pronuntiant: sic ille animi motus, quo Moyses fratrem inultum esse non pertulit, non virtutum fructibus inutilis erat, sed adhuc inculcus, vitiosa quidẽ, sed magnæ fertilitatis signa fundebat,* Hi sunt sæpissimi iuuenũ excessus, qui exculti, & maturati ingentem patriam Domino vindemiam, repleantque omninò fructibus torculatia Christo. Talis erat ardor ille Pauli adolescentis, qui Act. 9. *Adhuc spirans minarum, & cædis in discipulos Domini accedit ad Principem Sacerdotum, & petij ab eo epistolas in Damascum, &c.* Quid plura? Dum amplius furit, dum iter arripit, media via adest Saluator, & Paulum vocat, in terram deijcit, vt super astra sublimet. Quid agis Domine? Quem vocas? Furentem vides, & ad te trahis? Luxuriabat zelus in iuuene, qui exultus aptissimus esset Christiano mundo. Augustinus supra; ait. *Saulum Ecclesiam persequentem de cœlo, vocauit, prostrauit, erexit, implenit, tanquam percussit, amputauit, inseruit, facundauit. Illa namque Pauli sæuitia putans officium Deo se facere, tanquam siluestre erat vitium, sed magna fertilitatis indicium.* Hæc ille.

Exod. 2.

Augustin.

Act. 9.

Augustin.

Text. Dixit autem ad illam. Remittuntur tibi peccata tua: Ecce cœperunt, qui simul accumbebant dicere intra se: Quis est hic, qui etiam peccata dimittit? Dixit autem ad mulierem. Fides tua te saluam fecit: Vade in pace.

§. XXXV.

Vna Dei fides macerationes, & pœnitentiæ opera potest carneis cordibus persuadere.

VVnde homo carneus sese ferro mactandum tradet. Quia deli-

delicatam peccatricem in sui lanienam coget? Sanè fides diuina, qua Deo credimus, hæc flammantibus oculis aquas, mellitis labijs felles, totique voluptuosæ carni mortificationem indicit, & suadet. Vnde mentò D. Paulinus epist. 4. de Magdalena sese ad pedes Christi excruciante fatur. *Non tanto ambitu seruitutis, & impendij, & lachrymarum remissionem peccatorum sperasset, nisi Deum credidisset in Christo.* Vna il a fides, qua Christum Deum esse credebat, potuit Magdalenam in tot sui corporis lanienas ferre. Mirari soleo in sanctissimo viro Iob, tempus abundantiæ, quando petra fundebat illi riuos olei, quando vallata à Deo vniuersa eius substantia est, quando ipse pulcherrima filiorum corona cinctus placidam agebat vitam. Tunc video sanctissimum virum solicitudine diseruciari, audio eius antelucanas vigilias, & preces, & sacrificia. *Consurgens diluculo offerebat holocausta pro singulis: dicebat enim: Ne forte peccauerint filij mei.* Cur dubia peccata filiorum in Iob causant ingentem adeò solicitudinem? Cur eliciunt tam matutina suspiria? Cur antelucanam à somno excitationem inferunt? Vna veti Dei notitia tantum ambitum seruitutis pro filiorum delictis in sanctissimi viri animo inscripserat. Didymus in Caten. Græc. fatur. *Quemadmodum ille dixit, de nocte ad te de mane vigilat spiritus meus, o Deus: ita Iob nullam aliam ob rem, nisi propter Deum de mane surgebat, vt illi sacrificium pro liberis faceret.* Cur delicatus, & nobilis vir antelucanas subiret vigilias, nisi Deus verus eius afflaret animum? Audio etiam molles Niniuitas durissimè sese macerantes omnia fletu lamentisque replentes, & quæ res à molissimis viris, tanta macerationis opera potuit elicere? Animos imminens? An ciuitatis pulcherrimæ instans euersio? Solus verus Deus, dum innotescit ipsorum animis, illis tantam carnis lanienam persuasit. Accipite Ionæ capit. 3. *Et cœpit Ionas introire ciuitatem, & clamauit, & dixit; Adhuc quadraginta dies, & Ninive subuertetur. Et credidерunt viri Niniuitæ in Deum & prædicauerunt ieiunium, & vestiti sunt saccis a maiori vsque ad minorem.* Non ait, & crediderunt Niniuitæ imminens excidium, & expauerunt ruinam properãtem, & ideò cucurrerunt ad ieiunia, cucurrerunt ad saccos. Sed notanter posuit, quod post auditam ruinam, *crediderunt in Deum*, qui solus innotescens hominibus, potuisset illos impellere in aspertimæ opera vitæ. Sic qui Dei gustu saporantur, bellum acerrimum publicant aduersus carnem, & sanguinem. Ezech. 3. ait, *Spiritus quoque leuauit me, & assumpsit me: & abij amarus in indignatione spiritus mei.* Cur vbi leuatus, & assumptus est à diuino Spiritus, vt magnalia Dei videret, amarus, & indignans abijt? Cur non potius dulcis, & gratus? Diu. Greg. homil. 10. in Ezech. insinuat causam, aiens, *Si quis iam cordis ore gustauerit, quæ sit illa dulcedo cœlestium præmiorum, quæ incomprehensibilis visio sanctæ Trinitatis; huic in amaritudinem vertitur omne, quod foris sustinet. Rixatur secum de his, quæ male egit, se se recolit, & ipse sibi iam displicet, cum ei ille iam placere cœperit, qui omnia creauit. Reprehendit se de cogitationibus, insequitur de verbis, & punit flendo de factis.* Has libens arripit amaritudines ille, qui Dei halitu afflatur.

Iob 1. Ezech 3. Greg.

§. XXXVI.

§. XXXVI.

A fide diuina ſcaturiunt pœnitentiæ fontes, qui ignea peccatorum tela extinguant.

DVm audis Magdalenam ſaluam factam a fide, ne tantum tribuas fidei, vt in illa ſola ſalutem putes fuiſſe conſtitutam. Eſt quidē ſalus a fide, quia in fide ſunt radicatæ viuidæ venæ ſalutis, nimirum pœnitentiæ, & aliarum virtutum ſcaturigines, quibus peccatorum incendia penitus extinguuntur. Vbi trium puerorum fides ad flammantem Nabuchodonoſoris fornacem accedit Dan. 3. ſic illos aduerſus flāmas armauit. Et enim aiunt: *Peccauimus inique egimus*, quaſi de fluuio pœnitentiæ remedium quærerent aduerſus ignem. Accipite Diuus Cyrill. Ieroſol. Catechiſ. 3. ita fantem. *Qui cum Anania erant, quales effudèrunt fontes? Quot vaſa aqua quadraginta nouem vlnarum flammam extinguere potuerunt? Sed vbi aſcendit flamma, illic fluuiolum effudit fides, & illi dixerunt pro remedio malorum: Iuſtus es Domine in omnibus, quæ feciſti: peccauimus; inique egimus. Et pœnitentia diſſoluit flammas.* Sanè fides occurrit flammis, ſed occurrit non per ſe ipſam ſolam, ſed ad aperta pœnitentiæ ſcaturiginæ cum lacrymarum, & compunctionis fluuiolo. Ait Ieſus Magdalenæ: *Fides tua te ſaluam fecit.* Vbi erat Magdalenæ fides? Erant illi fluentes lacrymæ, erant ardentes ſuſpiria, erant oſcula Chriſti plantis infixa, erat vnguentorum effuſio: hęc ſigna ſunt dolentis, & amantis fœminæ, vbi ſunt ſigna fidei. Equidem fides erat, à qua tanta lacrymarum ſcaturigio. Vbi enim fides adeſt, & lacrymæ ſcaturiunt, & pœnitentiæ fontes erumpunt, qui peccatorum flammas extinguant. D. Hieronym. aduerſus Luciferianos, inquit. *Indubitata ad Deum fides ardue reperitur: v.g. ad orationem aſſiſto, non orarem, niſi crederem, ſed ſi verè crederem, illud cor, quo Deus videtur, mundarem, manibus tunderem pectus, genas lacrymis, rigarem, corpore inhorreſcerem, ore pallerem, iacerem ad Domini pedes, eoſque fletu perfunderem, crine tergerem, hærerem trunco crucis, nec prius amitterem, quam miſericordiam impetrarem.* Ecce tibi, quibus armis vera fides peccatum extirpet, in lacrymis, in tunſionibus, & ſimilibus. Hęc fides Magdalenę ſalutem offerebat: fides, inquam, quæ ſtimulos applicauit, quibus tot lacrymarum riuuli dimanarunt. Nonne vides Magdalenam ad Ieſum currentem, Ieſu pedibus proſtratam, largos ex oculis nimbos emittere, ingentia ſuſpiria halare? Vnde hilaris quondam fœmina currit ad lacrymas? Currit ad ſuſpiria? Adhibitum eſt fidei diuinæ calcar, applicati ſunt fidei ſtimuli, & quia durum eſſet contra ſtimulum calcitrare, maluit molleſcere in lacrymas, vt ignita diaboli ſpicula extinguat. Quò ſpectat Tertull. lib. 4. contra Marc. aiens. *Pœnitentiæ ſtimulus ex fide acciderat, per pœnitentiam, ex fide iuſtificatam ab eo audit, fides, tua te ſaluam fecit.* Tunc ſolum nouit fides ſalutem præſtare, quando calcar adhibet, quando ſtimulos applicat, qui faciant currere ad lacrymas, qui plantum excitent, & viuidæ mortificationem carnis.

Hieron.

Tertull.

§. XXXVII.

Verus charitatis amor minimè pendet à præsentia dilecti corporali.

DVrissimum verbum illud putabitur amatrici dictum, nimirum, *Vade in pace*. Domine, quo ibit a te felix amatrix? Scis illam tui ardere dilectione: fateris dilexisse multum, & nihilominus dicis: *Vade?* Siquidem ardenter amat, vehementer dolet à te abire, & timere potest in dilecta absentiæ notissima damna. Non is est charitatis amor, qui pendeat à præsentia corporali, vt intimum animorum depascit, sic nullibi non præsens habet suarum flammarum paululum. Accipite duos præclaros amatores Dauidem, & Ionatham, de quibus 1. Reg. 18. dicitur, *Anima Ionathæ conglutinata est animæ Dauid*. Ibi est perfecta dilectio, vbi animæ conglutinantur, quæ non de præsentia corporali solicitæ sunt quia purè, & spiritualiter se se amantes, vbique se præsentes habent, D. Gregor. Taumaturgus orat. ad Origen. ait, *Non simpliciter conglutinatus est Ionathas Dauid: sed illa ipsa, quæ Principem locum tenent, anima, quæ nec seiunctis ijs, quæ apparent, & conspiciuntur in homine, separari tamen ipsa vi illa cogantur*. Is est amor verus, ea est perfecta charitatis, quæ ignorat absentiæ damna, quæ cum minimè hæreat corporali speciei, locorum riget interualla, nec timet disiungi, etiamsi in maris extremis iubeatur peregrinari. Habebat nobilis amatrix Magdalena animo

1. Reg. 18

Gregor.

A Iesum infixum, nil reputat, si eius corporali aspectu careat. Samsoni, & rasi fuerunt crines, & oculi ab inimicis obcœcati. Iudic. 16. *Iudicb.* Quid plura? *Iam capilli eius renasci cœperant, & Principes Philisthinorum conuenerunt in vnum*, &c. Pergit textus narrans qualiter Samson se de inimicis vindicauerit. Nobis tamen expendendum est, B cur vbi capillos sibi restitui vidit Samson, non expectauit, & petijt, vt oculi restituerentur, vt sic commodius triumphum ageret? Cui quæstioni pulchrè satisfacit D. Paulinus epist. 4. fatus, *Forsitan Samson receptis, propter futurum mysterium, crinibus, recipere simul, vt amiserat, oculos ideo non desiderauit; quia virtus illa cœlestis gra-* C *tia internis sana luminibus, corporeo non egebat ob itu*. Vbi quis animo infixum habet, quod cupit, non pendet ab oculorum contuitu; habebat Samson interiora lumina clarissima, quibus cœlestia cernebat, & futurum Saluatorem præuidebat, ideò nil curat corporeos oculos, nil de exteriori contuitu meminit. Exter- D na quæ despicies, si animis fixum habeas amatorem diuinum. Hunc semel menti tuæ sculpe, & nulla indigebis corporali præsentia, nulla exteriori tenebris pulchritudine. Sponsa, vbi offendit custodes murorum, ait illis Cant. 3. *Numquid, quem diligit anima mea, vidistis?* De amato quærit, & Vide quam parum curiosa existit: quæsiuisset alia de sponso suo, qualis visus esset, an decorus? An forma speciosus? An candidus? An rubicundus? Quæ sub lingua eius mella. Qui annuli in manibus? Qui fulgor vestium? Quis ordor? Hæc autem nil horum meminit, nil horum curat, E

Paulin.

Cant. 3.

vnum ſponſum ſibi ⁊viſum nuntiari deſiderat. Vnde tam incurioſa amatrix? Non corpore amabat; ſed anima, & ſic omnibus dimiſſis, quæ apparent, & conſpiciuntur in homine, ſolum id quærit, quod animo habet infixum, à quo nulla ⁊vi, nullo interuallo, abſentia nulla corporali ſeparari quiebit. Gillib. Gillibert. in Cant. ſerm. 6. *Non quærit: qualem videris, ſed ſi videris. Sufficit nunciare qualem ipſa nouerit.* Procul eſto corporea omnis pulchritudo, corporei ornatus, corporea præſentia, non his gaudet amor diuinus, cui ſufficit dilectus per ſe, à quo nulla abſentia, nulla rerum ſeparabitur iactura. Is enim eſt amor ſpiritualis, vt ſolus ſe-ſe æternare ſciat. Matth. 8. *Audiſti, quia dictum eſt. Diliges proximum tuum. Ego autem dico vobis, diligite inimicos veſtros.* Et cur inimicorum amor ſolet, quaſi præponi amori amicorum? Amor, qui ad inimicos extenditur ſpiritualior eſt, omninò independens à rebus ſenſibilibus, & inde longè diuturnior, Ibi Euſebius Emiſ. ait. *Non diligamus eos tantum, qui nos diligunt, & non propter hoc tantum, quia nos diligunt; hoc enim eſt vicem reddere: ſed quia eiuſdem corporis membra ſumus, & eiuſdem patris filij ſumus. Talis enim amor ſpiritualis eſt, & ideò indeficiens: carnalis enim amor, cito dilabitur, ſicut & ipſa caro.* Vix vnius diei abſcentiam ſuſtinet.

§. XXXVIII.

Pax Chriſtiana in pugna, & bello conſiſtit cum vitijs.

CVm nobilis peccatrix, & felix ſponſa iubetur in pace abire, A ne putes ideò illam à bello ceſſare. Imo ideò in pace abit; quia ex tunc acrior eſt in debellandis inimicis. Bellatrix eſt pax Chriſtiana, ibique eius exaltantur vexilla, ⁊vbi quotidie inſtauratur pugna aduerſus hoſtiles incurſus. Præclare aiebat D. Proſp. lib. 1. de vocatione gent. cap. 35. *Pax, qua eſt a Deo, & cum Deo, nunquid bene quieta eſt, ſi non diſcordat a mundo?* Non eſt pax a Deo, niſi quæ in arena eſt, vt manus conſerat cum vitijs. Non eſt pax a Deo, niſi, quæ vſque, ad ſanguinis effuſionem perſequitur ⁊vitia, quæ crebris pugnis hoſtiles debellat, & caſtigat impulſus. Primæui fidei negatores pacem petebant a Chriſti martyribus, qua accepta contenti, & quieti ſedebant, nihil iam arma aduerſus commiſſum æſtimantes. Quos ſic pungit D. Cyp. epiſt. 54. inquiens. *Hoc in tempore pacem nos non dormientibus, ſed vigilantibus damus, pacem non delicijs, ſed armis damus, pacẽ non ad quietem, ſed ad aciem damus.* Mundialis pax & vana eſt, quæ otio torpet, quæ arma deponit, quæ nec gladium exerit: pax enim, quæ a Deo eſt, quæ nos ſecuros tenet, non eſt pax ad quietem, ſed eſt pax ad aciem ſtruendam, ad impugnandas, & expugnandas rebelles cupiditates, ad omnes hoſtiles euertendas phalanges. Gedon Iud. 6. antequam Dux populi crearetur, antequam in aciem prodiret, imò cum vel hoſtium vmbras timeret, triticoque purgando operam daret de iuſſu Domini ædificauit altare, ait enim text. *Ædificauit ergo ibi: Gedeon altare Domino, vocauitque illud Domini pax.* Itaque altare vocatur a Gedeone pax Domini, nimirum, pax a Domino accepta. quid tunc? Statim aſſumptis ſecum decẽ viris Baalis ſtatuam ſtrauit, nemuſque

que eius succidet. Rursus cum hostiles phalanges viderent imminere sibi, *clangens buccina conuocauit domum Abiezer, vt sequeretur se*, &c. Ecce tibi quot prælia peperit vnum altare pacis. Vix se à Deo pace perfusum nouit Gedeon, & in perditionem hostium exultat. A pace ad arma, ab euersione idoli ruit, quippè ea est Dei pax suis exhibita, quæ succisionem, & euersionem idolorũ inspiret, quæ aduersum vitiorum gentes ignem, gladiumque ministret. Caue, ne pacis nomine decipiaris, ne tibi eam pacem effingas, qua locum de hostibus tuis; sed omninò belligerantem pacem amplecteris, à qua ad debellationem cupiditatum, rebelliumque motuum exsurgas. Quotidianis pugnis pax tenenda, & instauranda Christianis est. Io. 16. *Hæc locutus sum vobis, vt in me pacem habeatis.* Quæ est ista pax? Iam dicit, *In mundo pressuram habetis, sed confidite, ego vici mundum.* Si in mundo pressura, si ballum, si pugnæ manent, quomodo haberi pacem postulat? Ea est pax in Deo, quæ mille prælia in mundo parit, quæ mille adducit hostiles conflictus; ne ergo detereat pugna, quẽ cœlestis pacis tenet possessio. Pulchrè D. Laur. Iust. in Fasciculo Amoris c. 16. *Si pacis victoria placet, nequaquam displiceat mundi conflictus. Virumque necessarium est. Arma ergo certaminis spiritualia arripite, & viriliter contra mundum, & vitia praliamini.* Eia agite veri Christi pacifici, in arenam prosilite, vitia percutite, in hoc tota vita est pax vestra; quod tota studet certamini, quod tota est in se se aptando, vt bella aduersus illecebras instauret. Argute satis pingebat Papinius 8. Thebaida, desidiosos milites, qui vt a prælio reuertuntur in pace.

— *Abiecere nitentes.*

Sicut erant, clypeos: nec quisquam spicula tersit.

Nec laudauit equum, nitidæ nec cassidis altam.

Comsit, adornauitque iubam.

Gloriosiores milites Christiani, qui vt in pace sunt, nihil prælij contemnunt, omnem armaturam Dei tentant, acuunt spicula: vt expaueant, vel à longè, vitia. Non tam equum, quam totam salutis quadrigam prosequuntur laudibus, dum sub Saluatoris vexillis se toties vicisse gloriantur. Beatificat Dominus pacificos, dum ait, *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.* Qui sunt isti pacifici adeò felices? D. Laur. Iust. lib. de humilit. cap. 10. ait. *Pacifici non incongrue censendi sunt illi, qui omnes cordis sui inordinatos affectus, seu motus rationis subiciunt seruituti: semper gladium spiritus tenentes euaginatum aduersus aereas potestates: minimè templum Dei maculare permittentes.* Tunc vera pace frueris, cum gladium aduersis vitiis semper habeas exertum. 4. Reg. 20. dicebat Ezech. *Sit pax, & veritas in diebus meis.* Pacem rogat, non qua desidiosus agat, sed qua aduersus impugnantes hostes mille militaria machinamenta moliatur. D. Isidor. Pelus. lib. 1. epist 452. fatur. *Sit pax in diebus mei, dicebat Deo chariss imus Ezechias non quod hostibus cederet, aut à precatione absisteret: verum hanc quidem supplicem ad Deum adhiberet, hostibus autem hac ratione cladem quæreret.* Ad id pacem quærebat, vt maiorem hostibus moliretur ruinam, dum precibus incumbit. Præclare Gedeon Iudic. 8. ad Phanuelitas; *Cum reuersus fuero victor in pace, destruam turrim hanc.* De quo Philo Iudæus, lib. de confusione linguarum fatur. *Egregia comminatio docens animam hostiliter affectam erga malos, & impios*

pius fore vt subruantur omnes rationes, quæ ducunt ad impietatem. Cum enim mens conuertitur destruitur, quod auersum fuerat. Et quod iure mireris huius demolitionis tempus, ait esse non bellum, sed pacem. Sic in Magdalenæ conuersione ipsa omnes voluptatum turres demolitur, ad quam demolitionem perficiendam in pace a Domino mittitur.

CAPVT. VII.

De muliere Chananæa.

VOcat nos Sirophœnicis fœminæ ingens fides, quæ etsi Gentilis, & ex reprobatis Chananæorum populis esset, vbi Iesum vicinũ fuit nacta, filiorum etiam communicauit diuitijs. Vbi enim Tyri, & Sidonis fines Dominus attigit, in Galileæ vltimi oppidi domo moratus; ibi mulier accedit, filiæ à dæmonio illatam molestiam publicat, nec semel contempta recedit tristis: sed egredientem e domo Christum sequitur clamans, & orans ea fide, & humilitate, quibus a Deo percipit omnia, quæ requirit.

Matth. 15. Egressus inde Iesus secessit in partes Tyri, & Sidonis.

§. II.

Vicinis vt debeamus accurrere: vbi etiam quod in purgatorio existentibus subueniamus.

MOrale est, valdeque humanum, vt bona nostra non adeò recluſa sunt intra domus proprię parietes, quod saltem vicinis non prosint. Nonne panis viuus Iesus de cœlo descendit, vt filios Israel saturaret intra domus Iacob limina? Sed ecce vicinæ gentes eius odore excitantur, vt vel de micis capiant; qua propter Tyro, & Sydoni vicinus Dominus ait: Potens est vicinitas, vt humana corda ad benefaciendum trahat, quæ etiam cœlestia tangit. Altissimos potestatum choros, vt Dauid euocaret, & faceret, quod pernici volatu Domino ascendenti adessent, sic ait Psalmus vigesimustertius. *Attollite portas Principes vestras, & eleuamini porta aternales, & introibit Rex gloriæ: Dominus virtutum ipse est Rex gloriæ.* Cur non dixit potius, Dominus vester ipse est Rex gloriæ, sed dicere maluit, Dominus virtutum ipse est? Quid virtutum chorus ad chorum potestatum? Sanè vicini sunt hi duo chori, post virtutes immediatè sequuntur potestates, quæ per vicinorum commoda sufficienter vocatæ aduolarunt. Ita Diuus Chry- Chryſ
sostomus serm. 3. de Ascens. fatur. *Potestates igitur, vt dicti audierunt, Dominus virtutum; concordibus vitibus solita glorificatione exclamantes, cum gaudio Dominum suscipiebant, & deducebant vsque ad excelsum, & altissimum thronum.* Sic felicissimi spiritus communicant vicinorum gaudijs, sic nouerunt vicinis accurrere; nescit bonum non ad vicinos extendi. Genes. 3. *Plantauit Dominus paradisum in Eden ad Orientem*: & sic statim paradisi deliciæ ad omnem vicinam plagam eruperũt, vt in vniuersa Orientis regione cæperit balsamus, aliaque aro- Gen. 31
mata

mata ſudare. Id notat D. Athanaſ. A quæſt. 47. fatus. *Huius rei gratia omnia aromata ſuauiſſimi odoris circa orientalia loca prouenient, vt pote quæ ſunt vicina paradiſo. Et quemadmodum palma maſcula propinquas fœmellas aſpiratione ventorum contactas fructuoſas reddunt, ſic etiam ex paradiſo ventorum aſpiratione fragrantia exhalans propinquores illis locis arbores aromaticas efficit.* B Non ſibi ſuas delicias claudit paradiſus, de illis vicinas terras ditat; vt totus Oriens aromatibus diues bonitatem, & præſtantiam prædicet vicini. Vtinam ſic de noſtris bonis ſemper diteſcant vicini. Porrò cum vicinos nomino, ſtatim ſe ſe mihi offerunt nobiliſſimi illi ſpiritus, qui ab hoc ſæculo diſceſſerunt, & adhuc ſunt noſtri vicini, C & propinqui, nimirum, qui in purgatorio degunt. Purgatorius locus ſitus eſt, vt putat D. Thom. & alij Theologi, quibus fauet Conc. Flor. in inferni limine, in loco hominibus viuentibus viciniori, vt ſic vel iure vicinitatis debeamus animabus illic exiſtentibus communicare bona noſtra, præcipuè ſacrificia Euchariſtiæ. De D agni ſacrificio cauebat lex Exod. 12. *Sin autem minor ſit numerus, vt ſufficere poſſit, aſſumet vicinum ſuum, qui iunctus eſt domui ſuæ.* Exodi 12. Quaſi piaculum foret de magnitudine agni, quam tu conſumere non potes, non participare vicinum. Nimis diminutus es quiſquis ſacrificium facis, quiſquis agnum Euchariſtiam ſumis, nec E recordaris nobilium vicinorum, qui apud purgatorium degunt. De tuis participent ſacrificijs nobiles hi vicini, ſi velis integrum, & perfectum ſacrificium Deo litare. Quod grauiter monebat Euſebius Alexand. citatus à noſtro A Turriano de Euchar. in hæc verba, *Memento in oblatione tua ſancta Euchariſtia fratrum, & parentum, qui è vita diſceſſerunt: hoc ſi feceris, magnam eis requiem præbes, comples preces tuas.* Expende illud, *comples preces tuas*: ſunt enim noſtræ preces, noſtra ſacrificia incompleta, mutila, imperfecta, dum de illis non implentur vicini, qui B igne purgatorio affliguntur. Hi ſi impleantur tuis orationibus, maximum inde incrementum percipies. Vidua illa ære alieno premebatur habens parum olei ſibi reſeruatum in lenticula. 4. Reg. 3. Reg. 5. ſed de Eliſæi mandato; *Petijt mutuo à vicinis ſuis vaſa vacua non pauca*; & hęc de oleo implet, & ipſa fit diues. De quo agens D. August. C Auguſtin. ſerm. 2. in Domin. 5. poſt Trin. ait, *Conſiderate fratres chariſſimi, quando vidua illa oleum in vaſculo proprio habuit, nec ſibi ſufficiebat, nec debitum reddere poterat, cum vero in alienis vaſculis, id eſt, in omnibus vicinis cœperit oleum charitatis infundere, tunc & ſibi ſufficere, & ab omnibus debitis potuit liberari.* Ecce tibi, vnde par- D ua opera tua, quæ vix tibi ſufficient, poteris augere, ſi illa non tibi ſolum, non in vaſe proprio, ſed in vaſis vicinorum ſerues. Mitte opera tua vacuis vaſis vicinorum, qui in purgatorio ſunt, & ea ibi non perdes, ſed multiplicabis adeò, vt a tuis debitis liberatus æternum viuias. Et quis non miſereatur nobilium, vicinorum igne pur- E gatorio flagrantium? Chananæa hæc fœmina, vt vicinum Ieſum ad miſericordiam trahat, proponit filiam quæ *male à dæmonio vexatur*. Durum ſanè eſt, & omni miſericordia dignum, quod filia ſub carnifice dæmonio agat, ſub quo etiam mancipia nos meue-

rent ad pietatem. Ecce vobis nobiles spiritus in purgatorio existentes, & vicini nostri sunt, & filii Dei omnes, & tamen à dæmonibus male vexantur, ipsis dæmonibus carnificibus maximè torquentur. Rem
D. Syn. prodit Diuus Synesius epist. 44. fatus. *Dæmones quidam expiandis sceleribus præsunt, eandem in animis hominum artem exercentes, quam in sordidis vestibus fullones habent. Quod si quis vestibus sensus in esset, quid eas demum facturas arbitraris eum, & calcibus subigantur, & nitro præfricantur, & omni ratione depectantur? Quantis vero eum cruciatibus veteres sordes, & insitas penitus maculas elutum iri?* Eu tristis filiorum Dei conditio! Qui velunt sordida vestis sub fullone, sic sub dæmonis potestate subiguntur, præfricantur; depectuntur, excruciantur. Horum vicem non doles? His vicinis carissimis non faues? Et quidem, etsi multum impertinendum esset, deberes impetrari, vt nobiles vicinos, & filios Dei à dæmonum eripias vnguibus. Sed & pauciſſimis rebus poteris subuenire, si vel micas offeras pro illis. Nam & catelli comedunt de micis dominorum suorum, aiebat Chananæa, vt acciperet liberationem filiæ à dæmonium vexatione; & tu cum micis, cum paruis orationibus, cum parua eleemosyna, cum participatione cœlestis mensæ poteris filios Dei ab igne purgatorio, à potestate dæmonum eripere.

Text. Ecce mulier Chananæa à finibus illis egressa, clamauit dicens ei: Miserere mei Domine fili Dauid, filia mea malè à dæmonio vexatur.

§. II.

Christianum est, quòd parentes filiorum peccantium pœnis affecti, eorum proclament incolumitatem.

IAm virtus ostenditur Christi Domini accedentis Tyro, & Sidoni, quando ab illis finibus egrediens mulier filiæ dæmonis pœnis vexatæ, eius petit magno clamore incolumitatem. Hanc sanè parentum in filios pietatem ingerit Christus veniens in mundum Matth. 27. vbi Christi diuinissimum cadauer iam terræ mandabatur, *terræ motus magnus factus est*: cuius causam inuens D. Chrysost. serm. 8. de Ascens. ait, *Terra corpus Domini non feres in tolerando tremore compressa æstuabat, dum propter incompositam filiorum viuendi rationem, inuisibiliter flagellabatur. Et sicut murorum ora, aperiens rupturas occultis doloris præclamabat magnitudinem; & parci cupiens peccatoribus velut mater pro filijs supplicabat.* Expende, quod vbi Christi Domini ad se venientis sensit terra cadauer, simul & filiorum peccantium pœnas sensit, & pro illis clamore valido in plurimas dissecta buccas exorabat. Fuit magna semper parentibus pro filijs sollicitudo,

Chrysost.

tudo, sed quod patres in peccatis filiorum dolerent, raro eueniebat. Quis patet filium carceri, vinculis, torturæ traditum non lachrymis, & gemitu prosequutus est? At filium Satanæ laqueis iretitum, dæmonis vitiorum neruo detentum quis pater fuit lachrymatus? Hanc indidit parentibus Christus virtutem, vt dæmonis in filios suos doleant æstus: vt peccantium filiorum pœnas putent suas, & illis afflicti veniam clament. Lamentatrices suas sic Dominus monebant Luc. 23. *Filiæ Ierusalem nolite flere super me, sed super, vos ipsas flete, & super filios vestros.* Sanè si flendi sunt a parentibus filij, cur non flendus Iesus? Siquidem pium est, quod parentes filiorum ruinam lachrymis prosequantur, & pijssimum erit, quod Iesu mortem deplorent, cur vetantur lachrymari pro Iesu, & iubentur flere pro filijs? Nõ vetantur omninò lachrymari, sed docentur, quid præcipuum Iesus in parentibus requirat, nimirum, non damni temporalis luctum, sed æterni dolorem supplicij. Ita D. Bernard. serm. in obitu Humberti, ait. *Filiæ Ierusalem nolite flere super me, sed super vos ipsas flete, & super filios vestros. Etenim ea, quæ de me sunt, finem habent. Quæ videtis mihi præparari, temporalia sunt: quæ non videtis, æterna.* Vanissimum equidem est, quod temporalis dolor lachrymas ciat, & filiorum æterna perditio siccis oculis videatur. Notissimum est facinus in vrbe Gabaa perpetratum à Beniamitis Rachelis filijs, Iudicium capite 19. notissimam est etiam fœdissimi facinoris vltio, qua penè vniuersi Beniamitæ periere: sed nusquam inuenies fœdum hoc filiorum facinus, & filiorum ruinam à matre deploratam; donec nascente Iesu pueruli Bethleem Lix filij, & Rachelis consobrini nascentis Christi causa interempti fuerunt. Tunc in morte filiorum Lix, Rachel incipit plorare Beniamitarum facinus, & miseram ruinam. Ita Matth. 2. *Tunc ad impletum est, quod dictum est per Ieremiam Prophetam dicentem: Vox in Rama audita est, ploratus, & vlulatus multus, Rachel plorat filios suos.* Sed cur tot sæcula dilatæ lachrymæ tunc funduntur? Cur nequissimorum filiorum facinora nullis vsque adhuc lauata lachrymis, nunc deplorari cernantur? Sanè vbi Christus tenetos infantes coronat, vbi iustitiæ Solis ortu de innocentum sanguine purpurascit: quæ mater siccis oculis spectabit filiorum crimina? Augustin. quæst. 62. nouit Testamen. ait, *Tunc plangere filios suos cœpit, quando filios sororis suæ in tali causa vidit occisos.* Quando rapi vidit infantes à Christo tunc non potuit cohibere fletus, quod filij sui criminibus infecti præda diaboli fierent.

Luc. 23

Bernard.

Matth. 2

Augustin.

§. III.

Quilibet parentum prò filijs dolor & debitus, & religiosus est, & solus miserandus.

MIraberis fœminam à finibus patriæ suæ egressam, Post Iesum multa clamantem? Cur non clamaret mulier, vbi filiam vidit male à dæmonibus vexari? Ille aneus vir Iob ruinam bonorum omnium imperterritus excipiebat, sed cum filiorum oppressionem audiuit, *tunc surrexit Iob, & scidit vestimenta sua, & tonso capite*

coruens in terram adorauit. Vbi Iob robur; Vbi virilis fortitudo abijt; Olymp. Quæ calamitas tantum virum in fœmineos compulit eiulatus? Olympio. in Cat. Græ. fatur: *Credibile est, ob superiores narrationes eum in tacita cogitatione versantem, rerum euentus admiratum fuisse. Vbi verò de tanta, ac tam speciosa prolis audiuit interitu: ne doloris communis expers videretur, quod debetur, naturæ largitur, vestemque dessindit, ac comam ad speciem luctus tondit.* Cieat parentum lacrymas filij calamitas, debent hoc naturæ vniuersi patres, quod filiorum doleant ærumnas: quod pro filijs dolores subeant. Maria sub flagellis remigum gemens, indebitum sibi malum sustinuisse, queritur, quod id non subeat pro filijs. Sic apud Isaiam, cap. 23. *Erubesce Sidon, ait enim mare, fortitudo maris, dicens; Non parturiui, & non peperi, & non enutrini iuuenes, nec ad incrementum perduxi virgines.* Sanè dolores partubus annexi sunt quando antiquitus dicitur in dolore paries? cui non datur partus, cur dolor relinquitur? Cur non erubescendus sit dolor, qui pro filijs non subitur? Erubescat Sidon sine partu dolore non pro partu, & mare verecunde vexetur, quando vexatio non est pro filijs. Sic apud Ambr. D. Ambros. lib. de Helia, cap. 19. *Non parturiui, inquit, neque peperi, nec iuuenes enutriui, quid me inquietant, quos nescio, quos non agnosco?* Quasi nunc velit mare omnibus inijcere pudorem, si dolores sustineant pro his, qui filij non sunt, quasi pro solis filijs non pudeat etiam virum fortem lacrymari. Ego non dixerim virum, nedum amicum Dei, qui filiorum ærumnas obliuiscitur. Thr. 4. dicit Ierem. *Filia populi mei crudelis, sicut, Struthio.* Notissimus Struthio est de contemptu filiorum, & sanè ideò qui obliuiscitur miserias filij, quia Struthio est, quia nimirum non perpes auis est, non Aquila, quæ cœlestia volatu petit, & solem intuetur, sed quasi Struthio grauibus alis terrena solum curat. Bene Gillibert. Abb. serm. 14. Gillibert. in Cant. fatur. *Struthio penna speciem habet, uaret, tamen, effectu. volandi. Nescit per mentis excessum volare, propterea speciem non visitat suam: sed derelinquit in terra suæ sua. Obliuiscitur, quod pes conculcet ea, bestia conterat.* Et quidem non videt cœlum, qui sic ad filios duratur, non de cœlestibus cogitat, qui nescit ad filiorum calamitatem lacrymari, qui nescit suum facere, quidquid filius patitur. Magnus ille Abraham ideo magnus, quod proprio filio non perceperit, vt eum Deo litaret; sed inde maximus, quod filij necem suam faciens se in filio mactabat. Pulchrè D. Chrysol. Chrysol. serm. ait, *Se in filio immolabat: vt esset idem & victima, & Pontifex: Sacerdos, & sacrificium: patris erat ibi passio tota, vbi filius immolabatur.* Expende ab illis verbis; *Patris erat ibi passio tota*: quippe in filij calamitate quod prius eminet patris est calamitas patris est dolor, & passio. Sic patet præoccupat filij dolorem, vt totus dolor, & tota miseria videatur solius esse patris. Hinc nota, quam sapienter Chananæa mulier in filiæ suæ ærumna ad Iesum ait, *Miserere mei Domine fily Dauid*. Quasi sola illa esset miseria, quia tota ibi erat passio matris, vbi filia vexabatur.

Isai. 23.

Thr. 4.

§ IV.

Atrociora hominis tormenta à Dæmonio habet ortum.

EA ſumma hominis miſeria eſt, nimirum à demonio vexari, quidquid ab alio pateris leue eſt; vnus diabolus atrociſſima humani corporis tormenta ſciuit præparare. Hinc vbi accepit facultatem Iobi perdendi, putatur ipſe diabolus per ſeipſum omnes calamitates paraſſe, ipſe ignis factus pecora abſumit, ipſe ventus & domum, & filios proſtrauit, ipſe vt Chaldæus latro paſtores confodit; ipſe nuntius malorum ferebat famam. Et cur non per alias creaturas, ſed per ſe ipſum ea mala patrat? Infirmas, & ſuſpectas habebat creaturas omnes, vt hominem perderent, ſic non audet tantum negotium alteri tradere. Chryſ. Chryſoſtom. in Caten. Græc. ait. *Cum enim nemo reperiatur immanior, earum rerum negotium dare alij verebatur*. Quidquid alij nocere poſſent, pro nihilo haberet diabolus: vnus ipſe crudelitatem ſummam tenet, illamque in homines exercere valet. De quo Dominus Iſai. 19. apud Iſaiam cap. 19. ait, *Et tradam Ægyptum in manus Dominorum crudelium*. Et quis crudeliſſimus omnium, niſi diabolus? Omnium creaturarum furijs appetitus nondum nouiſti crudelitatis vires, dum fugias manus diaboli, qui Hieron. ſolus nouit eſſe crudelis. Vnde Hieronym. ait. *Pulchrè dæmones crudeles Dominus vocat: quibus nihil crudelius eſt*. Horum miſer, qui cadit in manus, eo ipſo diram, & crudeliſſimam perditionem patitur. Quando Dominus bonum ſemen Matt. 10 in agro ſuo ſeminauit, Matth. 13. A ſolum dicitur, *Quid inimicus homo ſuper ſeminauit zizania, & abijt*. Cur tam cito abis inimice, perdere intentas Dei ſegetem, & vixe manu tua emittis zizania, & ſtatim abis? Nonne fieri poteſt, vt zizania emoriantur, vt paruum, aut nullum inferat damnum? Non ergo tam cito abeas, ſed expecta paululum, an neceſſum ſit zizania B addere. Equidem ſecurus abijt diabolus, quod malum à ſua manu dilapſum extremam perditionem operabitur. Hoc ſufficit ad ſummam humani agri calamitatem, quod uel ſemel diabolus applicet ſuam manum. Hinc cenſebat Diu. Cyrillus D. Cyril. Ieroſolym. Catech. 15. duritiem martyriorum extremi temporis, quo carnifice diabolo ſint patranda. C Ait enim, *Nunquid enim beatus martyr erit, qui Antichriſti tempore pro Chriſto martyrium pertulerit; Ego vero illum ſuper omnes martyres dixerim: Nam qui præceſſerunt, cum hominibus tantum certamen erat, qui vero tempore Antichriſti patientur, perſonaliter cum Satana pugnabunt*. Et omnia tormentorum genera, quæ inuenit Ty- D rannorum feritas, ſiue hæc ſint Pharalis taorus ferrei, pectines, aut nauaculatum rotæ, quid hæc ſunt ad ſolum diaboli tactum comparata? Equidem vna diaboli immanitas longè ſuperat omnes tyrannorum immanitates. Pulchrè aiebat Diuus Petrus; 1. Pet. 5. *Inimicus noſter diabolus tamquam leo rugiens circuit quærens, quem deuoret*. Expende E belluæ ferocitatem; quem deuoraturus eſt, non ſubito vorat, ſed prius prædam circuit, rugiturque edito perterrefacit, vt amplius excruciet. Quam diaboli feritatem notabat Dominus Luc. 22. aiens, *Satanas expetiuit vos, vt cribraret ſicut triticum*. Sic expetit Satanas ho

mines in cibos, vt nolit subito vora re, sed prius mille modis conterere. Vt fieri solet in tritico manducando, quod priusquam ad os perueniat, mille ventilationes, mille pressuras, mille contritiones est passum. Ait Augustin. in Psal. 100. *Quid est vexare, sicut triticum? Quomodo ab homine triticum non manducatur, nisi prius attritum, vt panem faciat: sic neminem manducat diabolus, nisi primum per tribulationes euerit, conterit, vt manducet.* Proh immanissimæ belluæ ferocian. Proh nequissimi hostis duritiem. Quando in filium hominis non potuit per se sæuire, assumptis lapidibus, ait. Matth. 4. *Dic, vt lapides isti panes fiant.* Vbi Diuus Paschalius, *E lapidibus apte elegit panem poscere, vt quam durus sit, qui loquitur, tali signaretur exemplo.*

August.

Matth. 4.

Paschal.

§. V.

A tuis egredi debes, qui magna à Christo velis comparare. Et quòd solus verus Deus agat prædicatores suos in exteras prouincias.

AVspicatissimus mulieris fuit ad Christum introitus, quando in primis à Tyri, & Sidonis finibus recessi; in enim Christi Domini lucrum facit, qui suis nouerit dicere longum vale. Christianæ erat ille fidei candidatus; qui Matth. 8. dixit, *Puer meus iacet in domo paralyticus*, quasi in eo poneret animarum paralysim, quod domi iaceant. Bene Diuus Paschas. lib. 5. in Matth. ait. *In domo, inquam, de qua legimus dictum ad animam. Obliuiscere populum tuum, & domum patris tui. In hac quippè domo omnis anima paralytica iacet.* Dedi hunc locum supra, cap 1. §. 27. in fine: accipite modo alium ex Genes 22. vbi ad Abrahamum dicitur, *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui.* Quid plura? *Egressus itaque est Abraham, sicut præceperant ei Dominus.* Cur sic festinauit egredi? Nondum sciuerat, ad quam terram iret, & nondum, quam viam caperet, norat; cur ante hoc egreditur; D. Hieronym. epist. 18. ad Lucinum ait. *Relinquit Mesopotamiam, quærit, quod nescit, ne perdat, quod inuenerat. Non enim arbitratus est simul se habere posse patriam, & Dominum, sed iam tunc illud Dauidis complebat: Aduena ego sum apud te, & peregrinus.* Qui sic a patria, a suis nouit exulare, non paralyticus iacet, sed de angusta domo ad diuinam euolat possessionem. Dicebat Dominus ad Moysem Exod. 2. *Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac & Deus Iacob.* Ecce quorum fiat Deus possessio, nec tantus gloriarum thesaurus erubescit dici possessio pauperum hominum. Cur hoc? Paulus ad Hebr. 11. causam notat his verbis. *Iuxta fidem defuncti sunt omnes isti non acceptis repromissionibus, sed a longè eas aspicientes, & salutantes, & confitentes, quia, peregrini, & hospites sunt super terram: ideo non confunditur Deus vocari Deus eorum.* Itaque nouerunt sic a suis excuti, vt quasi aduenæ, & peregrini sint super terram, in tantam excreuerunt sublimitatem, vt sine rubore, imò cum ingenui gloria fiat Deus eorum possessio. Sic expendit Chrysost. illud. *Ideo non confunditur Deus*: ait enim Psal. 113. *Propter quam causam? Quoniam confessi sunt esse hospites, & peregrinos. & nihil habere commune enim præsentibus, sed subnecti ad his,*

Exod. 2.

Ad Hebr. 11.

his, qua ad hanc vitam pertinent, ita degebant in aliena. Da mihi homines, qui sciant patriæ, & suis valedicere, & aduenarum instar Deo seruiendo studere, & sanè hi verum Deum possidebunt, & vel ex hoc capite, diuino Spiritu censebuntur, moueri. Quod in Paulo persequente Ecclesiam licet aduertere: de quo Act. 9. *Accepit ad Principem Sacerdotum, & petijt ab eo epistolas, quas perferret Damascenum.* Nihil tale rabidissimi Christianorum persecutores Iudæi cogitarant, sed domi manentes in Christum sæuiebant, vnus Paulus & patriæ, & suis valedicens ad exteriorum ciuitates abit, legis zelo exagitatus. Quid plura? Vel ex hoc in Paulo veri Dei zelus apparuit Chrysostomo, qui sic ibi fatur. *Hic igitur sic faciebat, non vt Iudæi; absit. Nam quod zelo faciebat: manifestum ex eo, quod in exteras ciuitates abibat*. Solus equidem veri Dei zelus potest homines a patria separare, & per exteras regiones peregrinari facere. Solus verus Deus potest facere, vt viuamus in hoc sæculo tanquam aduenæ, & peregrini.

Act. 9.

Chryſ.

§. VI.

Labores, & ærumna miserè, & seruiliter a Deum trahent.

IAm seruile Cananæorum ingenium in præsenti patet: vide enim, quo mulier ad Christum impellebatur, ait, miserere mei: filia mea male à dæmonio vexatur, nouit iam dudum seruis sola vexatio dare intellectum, & quot calamitates, tot sunt testes, quibus Christo illigamur: sed quam miser ille, qui nescit ad Deum accedere, nisi calamitatibus actus! Quam longissimè abscessit ille paternæ substantiæ dissipator, Luc. 15. sed illi fidus latebo stetit calamitas, & fames, quibus ad Patrem reuocatur. Vnde Augustinus Psal. 138. ait. *Haud verò in illa vegetate contereretur, haud porcos pascere poneretur: nisi pater vellet flagellare longinquum, vt reciperet propinquum: Ergo tanquam deprehensus fugitiuus, sequente se vindicta Dei, quocunque ierit, & quocunque deprehensus fuerit, agnoscitur.* Fugit aliquando seruus a Domino suo: quod damnum præuenientes Domini, ne quando sine seruis fiant, illis notas in facie inurunt, propter quas fugitiui noti, & deprehensi, quam primum Dominis restituuntur. Quo igitur sunt iniustæ notæ seruis, hoc esse putat Augustinus labores & pressuras peccatoribus, vt quam primum vt fugitiui serui ad Deum reuertantur. Et sanè facit hoc ad summam peccatorum miseriam; quod non nisi malis præmentibus Dominum meminerint Thren. 1. ait, Ieremias: *Et recordata est Ierusalem prauaricationis omnium desiderabilium suorum, qua habuerat in diebus antiquis, cum caderet populus eius.* Quàm deploranda erat Ierosolymæ miseria, quæ tunc solum felicitatis suæ meminit, cum caderet populus eius: id quod notat Rupert. lib. 1. in Ierem. cap. 19. dicens, *Hoc verè lamentabile est, quod non aliter huius incolatus sui recordari poterat, nisi malis prementibus, nisi conculcaretur ab hostibus, nisi in manus gentium traderetur*. Equidem misere sapiebant, qui a solis flagellis edocebãtur: qui solum sub flagello Deũ sapiunt, non ingenui, non filij sunt sed fugitiui seruuli. Deuteron. 27. transgressoribus legis multæ sanè maledictiones proponũtur, innumera flagella Deus minatur: legis autem obseruatoribus paucula benedictiones

Thren. 1.

Rupert.

ctiones dantur. Cur, qui tam diues A est in misericordijs, tam se ostendit in benedicendo parcum, tam in maledicendo largum? Faciebat hoc seruilo ingenium illius populi, qui nesciebant Deum quærere, nisi flagellorũ restibus tracti. Accipite Theodoretum in Cat. Græca, vbi sic fatur. *Cur execrationes plures numero videntur, quam quæ bona exoptantur? Quoniam vernas improbos, & B fugitiuos magis exterrent intentamenta plagarum, quam vinditiarum promissiones.* Sic flagellorum notis fugituri seruuli reducuntur ad Dei caules, sic seruus Chanaam discit Dominum quærere a flagellis tractus.

Theod.

§. XVII.

Maximè fugiendi sunt labores, qui fructum spiritualem non pariunt.

SEd age videamus, quo vltimam miseriam suam sapiens mulier statuat, quippe ait: *Filia mea malè à dæmonio vexatur.* est enim vexatio, quę cooperatur in bonum, quando ex illa spirituale lucrum nanciscimur: est item vexatio sine spirituali lucro, tota pœnalis, tota in malum ordinata. Hæc maximè expauenda, & abijcienda est, vtpote quę summam miseriam afferat. Hãc miseriarum vltimam insinuat Matth. 24. de extremo hominis excidio fatus: *Tunc duo erunt in agro: vnus assumetur, & vnus relinquetur. Duæ molentes in mola: vna assumetur, & vna relinquetur.* Malum sanè est, quod quis à Deo derelinquatur in agro, sed aliquod emolumentum habebit, quando ex agro temporales fructus percipere poterit, vel saltim deliciari; quod autem pessimum est, quod in mola derelinquatur, vbi sine fructu vexetur, excrucietur. Hinc miseriam Iudaici populi ponderat Diu. Hilar. Canone 24. D. Hilar. aiens; *Alius in infructuoso legis opere relinquetur, molens in cassum, & non facturus cælestis cibi panem.* Quid miserabilius stulto, & proteruo Iudæo? Adhuc sub iugo incomportabili legis laborat, adhuc sub cultro circuncisionis, sub ieiunijs legalibus, relinquitur, quando è tot pressuris nullum alium educet fructum, nisi gemitum. Eu quam malè torquentur impij, dum mille torturas subeunt, nec vllum percipiunt spiritualẽ fructum? Pijssimo Abrahamo dicebat Dominus, Genes. 15. *Gen. 15.* *Scito prænoscens, quod peregrinum futurum sit semen tuum in terra non* C *sua, & subijcientes eos, & affligent quadringentis annis. Verumtamen gentem, cui seruituri sunt, ego iudicabo: & post hæc egredientur cum magna substantia.* Audiuit bonus senex filiorum suorum ærumnas, audiuit captiuitatem generis sui, & tacui, libensque illas acceptauit. Non sic paulò post capit. 18. vbi resciuit imminentem Sodomis cladem: *Appropinquans, ait: Numquid perdes iustum cum impio?* Cur ad filiorum ærumnas adeò ferreus existit, vt nec verbulum pro eis loquatur; verum ad extraneorum mala sic mitescit, vt pro eis roget, totisque viribus conetur illa auertere? Sanè filiorum ærumnæ fructuosæ erant; dicuntur enim postmodum exituri, *cum magna substantia.* verum Sodomorum E clades penitus infructuosa, & solum ad perniciem erat excogitata. Vnde qui fructuosa mala acceptat insuis, meritò infructuosa mala etiam in exteris expanet. Cauendi enim maximè sunt labores, qui minimè conducunt ad æternam felicitatem. Quo spectauit Dominus, quando

Gen. 18.

inter

Mer innumera mortis genera, mortem crucis prę alijs elegit, nimirum, vt doceret nos contemnere eos cruciatus, qui nos minimè extollunt, vt ad sublimia possimus euolare. Id quod attigit Diuus Thomas opusc. 2. c. 228. vbi reddens rationem, cur mortem crucis elegerit Dominus, ait: *Voluit Christus ostendere sua morte, vt sic moreremur vita carnali, quod spiritus noster insuperna eleuetur.* Hi soli amplectendi sunt à Christianis cruciatus, quibus in superna promoueantur, quos solum nobis Dominus à cruce propinat. Ait enim sponsa Cant. 5. de dilecto suo; *Labia illius lilia distillantia myrrham primam.* Expende, quæ myrrha à dominicis labijs veniat, nimirum, myrrha prima. Sunt in fundo vasis liquoris fæces, at quod in primis est, id perfectius est; & defæcatius. Sic in myrrheis doloribus, qui infructuosi sunt, fæces dolorum sunt, at myrrha prima, ea est floridior, defæcatior, quæ multas vtilitates parturiat. Itaque a Domini labijs nulla fæx, nullus dolor infructuosus venit, sed myrrha prima, myrrha defæcatior, & vtilissima Accinit Psal. 74. *Calix in manu Domini vini meri plenus misto. Et inclinauit ex hoc in hoc; veruntamen fax eius non est exinanita.* Inclinat sanè Dominus calicem iræ suæ, & labores immittit nobis, sed labores primos, labores defæcatos, qui vtiles sint, & ad superna subleuent; at fæces laborum, quibus torqueantur infructuosè miseri, à Deo minimè immittuntur.

D. Th. Cant 5. Psal. 74.

§. VII.

Principes ametur; ne timeatur, caueat.

Prudentissima fœmina misericordiæ beneficia postulans: & Dauidem Regem, & filiam à dęmonio vexatã suggerit, vt inde pateat, quam principi prosit subditorum sollicitare beneficijs corda, quam noceat eosdem afficere timore. In filia à dæmonio vexata, vide quid subditi metu correpti audeant in dominos. Dedit enim Deus hominibus potestatem conculcandi leonem, & draconem, hoc est, posuit sub pedibus nostris dæmonum ceruices, vt confringantur, & conculcentur a nobis. At tantus timor in seruulis, quid aliud, nisi odium gigneret aduersus dominos. Accipite Tertul. Apol capit. 27. vbi sic. *Licet subiecta sit nobis tota vis daemonum, vt nequam tamen serui, metui contumaciam miscent, & ladere gestiunt, quos alias verentur: odium Denim etiam timor spirat.* Hoc lucrantur homines de dominio in dæmones, quibus nequeunt benefacere, quot enim seruos timentes habueris, tot rebelles, tot tuæ perditionis studiosos habes, non enim timor aliud generat, quam odium. Ipse Dominus vbi romphæam igneam ad portam paradisi statuit, seueritatisque in primordio iudicium dedit, à suo Principatu, & cognitione fugauit vniuersos. Vt dicat Chrysolog. serm. 147. *Sic diuinus pauor amorem dominantis excussit, Angelos fugauit ad terras, homines traxit ad idola, mundum vanis erroribus occupauit, fecit omnes creatorem fugere, colere creaturas.*

Tertul. Chrysl.

ras. *Hinc est, quod mundus perire* A *maluit, quam timere*. Et sanè innumeri Deum abnegant, ne sub timore viuant. Amorem conciliat amor, & totas ad se rapit subditorum voluntates. Bene canebant illæ 1. Reg. 18. *Saul percussit mille, Dauid decem millia*. de quo Diuus Ambros. Psalm. 43. *Saul in millibus, Dauid in decem millibus: quia durus in paucis, mansuetus in plu-* B *ribus*. Qui duriciem præsefert, inter paucos floret, qui mansuetior, & amantior est, subditos multiplicat. Stultus ille Dauidis nepos, vt incepit non amari, sed timeri, maiorem regni partem amisit. Dicebat enim, 3. Reg. 12. *Pater meus cæcidit vos flagellis, ego cædam vos scorpionibus*. Sed præstat audire D. Basil. concione de humil. vbi sic C *Qualis erat delirus ille Salomonis filius, ætate iuuenis, mentis, prudentia adhuc iunior: qui populo mitius imperium quærenti graniter minatus est, & per minas regnum amisit; per quas regaliorem se fore sperabat, per eas depositus de dignitate, quam habebat*. Non minueretur Dauidis regnum, si non timeretur, vbi timeri incepit, amisit decem tribus, & D inter paucos homines mansit illa Dauidis regia, quæ dum amabatur, replebat terram militibus. Nulla enim vis sic regna firmat, sic trahit homines ad iugum, vt amor Principis. Ecce apud Isaiam 7. vt trahat Achaz, exerit Prophe- E ta Dei horribilem potentiam. *Et adiecit Dominus loqui ad Achaz, dicens; Pete tibi signum a Domino Deo tuo in profundum inferni, siue in excelsum supra*. Quasi obijceret Dei exertam potestatem in cœlo, & in inferno, qua hominem perterrefactum traheret in iugum. Sed quid ille ad inferni Dominum? *Non petam*, inquit rebellis adhuc, & Deo infestus. Tunc mutato stilo maiestatem horribilem celans, ait. *Andite ergo Domus Dauid. Numquid parum vobis est molestos esse hominibus quia molesti estis, & Deo meo? Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum: Ecce Virgo concipiat, & pariet Filium*. Cur maximus regum, qui paulo antea se in dominatorem cœli, & inferni dabat, nunc dat se in mulieris filium, hominum miserorum fratrem, & Redemptorem? Pulchrè Diuus Bernard. serm. 2. de Aduentu, ait, *Dissimulat ille Achaz potestatis excelsæ, seu incomprehensibilis profunditatis sapientiæ quærere signum, & propterea signum bonitatis, & charitatis domui Dauid ipse Dominus promittit, vt quos nec potestas, nec sapientia terruit, alliciat saltem exhibitio charitatis*. Et quidem exhibitio charitatis eam fortitudinem habet, cui nemo resistere potest, quæ sic omnes debellat, & trahit, vt nullus velit abire contra. Et quando Principis duricies subiectos minuit, eos multiplicat mansuetudo amica. Cuius amabilis potestatis exhibitio operata est in Romanorum Imperatore Augusto, à quo Lucæ 2, *Exijt edictum, vt describeretur vniuersus orbis; & ibant omnes, vt profiterentur singuli, in ciuitatem suam*. Quæ potestas sic totum orbem traheret sub tributo, nisi regia humanata potestas; quæ in puero Iesu erat exhibita, & operabatur in Augusto? Do pulchram assertionem Diu. Thomæ lib. 3 de regimine Princip. opusc. 20. capit. 3. vbi de hac orbis inscriptione fatur. *In hac descriptione soluebatur census, siue tributum in recognitionem debitæ seruitutis, non sine mysterio. quia ille natus erat, qui verus erat mundi Dominus, & Monarcha, cu-*

1. Reg. 18.
Ambr.
3. Reg. 12.
D. Basil.
Isai. 7.
Luc. 2.

ius

ius vices gerebat Augustus, licet non intelligens, sed nutu Dei, sicut Caipha prophetauit. Ita sicut Caipham diuinus halitus mouebat, vt insçius veritatem halaret, sic exhibitio diuine charitatis in Iesu, sic Regia, & vera potestas humanata prophano Imperatori, minimè id intelligenti, inferebatur, & in illo operata est illam totius orbis tractionem. Non ergo Augustus Romanas exerens aquilas, sed vicem humanæ potestatis exhibitæ in Iesu charitate gerens, vniuersi orbis inscriptionem confecit. Ecce vobis rete, quo Rex regum Iesu omnem subiecit mundum, aiebat enim Matth. 11. *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, ego reficiam vos.* Cui voci tribuit vniuersi tractationem Diu. Basil. Seleuc. orat. 29. fatus. *O vocem, qua commune de hominibus trophæum statuit! O verbum vnica adsensione terram captiuam agens! Huius vocis hæreditatem obtinuit Apostolorum cœtus, hanc in manibus habentes, non inflata tuba cœlum hominibus pariuum reddiderunt: terras integras peruasit ea vox, insulas occupauit, sine vi capta sunt ciuitates, prouincia concurrerunt, cessit in prædam Gracia, admisit eam Barbaria, Reges adorauere, Imperatores cerui iugo subiecere.* Sic mansuetudo Principis omnia domat, vniuersos ad se trahit, rigor autem, & seueritas, vt pariunt metum, sic fugant vniuersos. Vnde a sapienti Principe minus ostendatur rigor, quam mansuetudo. Acto. 2. *Factus est repente de cœlo sonus tanquam aduenientis spiritus vehementis, & repleuit totam domum, vbi erant sedentes. Et apparuerunt illis dispertitæ linguæ, tanquam ignis.* Ecce tibi cœlestis aura sic abundat, vt domum repleat, ignis autem mensuram linguæ non excedit. Cur hæc? O Ecumenius ait. *Ignis non repleuit totam domum, ne omnes terreret, ac videntes fugere compelleret.* Sanè igneus rigor semper in parua est mensura exercendus, ne nimis terreat, & fugere compellat: vt enim amore trahuntur, etiam rebelles; sic terrore compelluntur fugere etiam qui amici poterant videri. Sit ergo rigor quam minimus: verum aura cœlestis perfundat domum vniuersam, vt nemo sit, qui non obediat voci eius.

Matt. 11. Basil. Acto. Oecum. Diu. Ennod.

Text. Qui non respondit ei verbum: Et accedentes discipuli eius rogabant eum, dicentes: Dimitte eam, quia clamabat post nos.

§. VIII.

Deus differt, vt duplicet beneficium.

VNum à Deo beneficium, vnum verbum fœmina petit, Deus autem tacet, nec vnum ei verbum facit, malens, si perseueret petendo, multa donare. Non respondit ei verbum primo petenti, at perseueranti plurima verba facit: dumque ab eius mente, & à corpore filiæ dæmonium abigit, beneficium exhibet Dominus duplicatum. Vt benedicat Diu. Ennod. lib. 2. epist. 12. *Geminantur Dei dona sperantibus, & duplici exuberat superna gratia beneficio.* Magnum

gnum equidem lucrum in longanimi sanctorum expectatione positum est: nouit lucra duplicare, qui nouit sustinere Dominum; duplicata enim dona sequuntur nostram expectationem. Apoc. 6. Apoc. 6. subtus Dei altari visæ sunt sanctorum Martyrum animæ clamantes ad Dominum, & anxiè petentes sanguinis sui vindictam. Et quid illis Dominus? *Et data sunt illis singula stola alba, & dictum est illis, vt requiescerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conserui eorum*. Putas quod libesalis fuerit Dei bonitas cum martyribus suis, quando sanctis illorum animabus singulas dederit stolas, & modicum iusserit sustinere? An domestici mulieres fortis feliciores sunt, quàm domestici Dei? Prou. 3. Illi enim Prouer. 3. *vestiti sunt duplicibus*; vbi ergo est seruorum Dei duplex vestis, quando modo singulæ stolæ dantur singulis? Equidem singulæ stolæ dantur animabus iustis, Dei domesticis, & dicitur illis, quod adhuc modicum sustineant, si velint duplicibus vestiri; duplicata enim bona longam expectationem, & sufferentiam requirunt. Bernard. Bernard. de his Bernard. serm. 3. omnium sanct. ait. *Acceperunt iam singulas stolas, sed non vestientur duplicibus, donec vestiamur & nos*: tunc in duplici erunt stola. Expectent adhuc modicum ipsi spiritus domestici Dei, & in regeneratione duplicibus ditati erunt conspicui. Isa. 61. De quo Isai. 61. *In terra sua duplicia possidebunt*. Quis dicat magni Iobi expectationem, & sufferentiam? Accipite vxoris eius vocem, capit. 2. iuxta Sept. *Quousque sustinebis, dicens: Ecce expecto tempus, adhuc pusillum p a-stolans spem salutis meæ?* Ea iam videbantur Iobi mala, sic auxilium Dei exterius dilatabatur, vt vel aheneæ spes, siue expectationes possent milies defeciſſe, & tamen Iobi expectatio, & sufferentia nullis dilationibus labat, nullis ictibus ruit, digna sane, quod illi omnia bona duplicata recurrant. Sic capit. 42. *Et addidit Dominus omnia, quæcumque fuerant Iob duplicia*. Non enim alio differret Deus Iobi auxilium, nisi vt duplicaret bona illius, quando hoc præcipuum habet bona expectatio, & longanimis sufferentia iusti, vt duplicia bona parturiat. Hinc crediderint non otiosè à Matth. 1. dictum illud, *Iudas autem genuit Phares, & Zaram de Thamar*. Vna enim Thamar duplici prole insignitur, quia vna sciuit longæuam sustinere viduitatem, vt de sanctorum semine conciperet. Quippè iuxta legem Moysis debebatur Thamari secundus filius Iudæ in maritum post mortuum primum: cui socer dixit Genes. 38. quod sederet in domo patris sui vidua paulisper, donec cresceret maritus: *Sto vidua in domo patris tui, donec crescat Sela filius meus*. Fecit, & hoc illa, sedit vidua, & diu sedit, & quamuis videret socerum promissi oblitum, tamen sedebat expectans: & quò sedens expectabat, eò festinantius ad duplicata munera ibat: quod pulchrè in rem præsentem expendit Diuus Chrysost. in Cat. dicens: Talibus promissionibus pascebatur Thamar, inque domo patris sui sedebat, expectans quando soceri promissio adimpleretur: *Et videns Iudam non velle implere promissa, mansuete tulit, non eligens aliorum coniugia, sed amans viduitatem, & tempus congruum expectans, festinabat enim, vt filios procrearet ex socero*. Expende illud; *Festinabat, vt filios procrearet*. Vnde festinaret ad mul-

Matth. 1. Gen. 38. Chrys.

multiplices filios ; quæ vidua manens ſuſtinebat ſoceri repulſam , niſi quia expectatio , & ſufferentia duplicia ſemper munera feſtinant ?

§. IX.

Sanctorum patrocinium humilitate acquiritur.

DOminicam patienter ferens repulſam mulier , adhuc clamabat , cuius vocibus commoti Apoſtoli ſe ſe patronos , & aduocatos mulierculæ apud Deum agunt . Quam aliter quinque illæ
Matt. 25. virgines, Matth. 25. habitæ ſunt, & virgines erant, & apud ſocias virgines à Deo repulſæ, & tamen in toto ſociarum agmine non eſt , quæ pro illis ad Deum loquatur . Cur ergo virgines repelluntur à Deo , nec experiuntur ſociarum patrocinium , & hæc fœmina omnem Apoſtolorum chorum patronum habet , cum eius clamorem Dominus non exaudit ? Crediderim diſcriminis rationem inſinuari illis verbis, quia, *clamat poſt nos* : vbi fœminæ humilitas prædicatur , cuius defectus etiam virgines in perditionem agit. Ita
Chryſ. D. Chryſoſt. hom. 22. ad pop. *Reſpice mihi, quinque virgines excluſas ; & equales pro ipſis non deprecatas ; propterea quod ſeruato magno virginitatis munere , mandatum humilitatis parvum non cuſtodierunt* . Odioſus omnibus eſt ſuperbus , nemo eſt, qui illius ſubeat patrocinium , qui in eius auxilium loquatur . Quando ſuperbiſſimam illi homines turrim ædificabant . Gen. 11. hoc illis ſupplicium Deus
Gen. 11. inflixit : *Confundamus ibi linguam eorum, vt non audiat vnuſquiſque vocem proximi ſui* . Quaſi proprium ſit ſuperborum hominum , quod nullius patrona voce , & auxiliatrice poſſint vti : è contra verò humiles vniuerſos experiuntur aduocatos, & patrocinantes , vnde putat Rupert. confuſionem linguarum Rupert.
curatam fuiſſe in humilibus Apoſtolis , quando apparuerunt ſuper ſingulos eorum diſpertitæ linguæ . Quas enim auxiliatrices linguas ſuperbia diuiſerat, & fugauerat, eas ſibi humilitas patronas conciliat, & aduocatas . Venit Dominus ad feriendam ſuperbiam , patrocinium linguarum exſufflans , venit ad humiles linguas reuniens: quare? Crediderim, quod ſic venerit, vt humiles per omnium linguas patronum ſibi , & aduocatum credant adeſſe , Quam egebat Dauid patrono , & aduocato apud infenſiſſimum ſibi Regem Saulem, à quo petebatur in mortem. Quid tunc Dauid ? Acceſſit humilis ad Ionatham, 1. Reg. 20. 1. Reg. 20.
& eius humilitas de hoſtis filio fecit aduocatum , & patronum , qui diceret , *Non morieris ; neque enim faciet pater meus quicquam grande . vel paruũ, niſi indicauerit mihi.* Quo circa ait D. Ambr. ſerm. 24. in Pſal. Ambr.
118. *Golia ſuperato occurrerant innenculæ pſallentes , Saul in millibus , Dauid in decem millibus . Commotum eſt fel Regis , & quærebat eum occidere , & humiliauit ſe Dauit ante Ionatham filium Regis , & conuertit eius affectum , vt quem ſucceſſorem patrij Regni poterat habere ſuſpectum , eundem aduerſus ſtudia paterna ſeruaret* . Vbi non inuenier humilitas patrocinium , quando & filium hoſtis fecit aduocatum ? Componamus modo duarum fœminarum aduerſus regias leges peccata; altera Vaſthi vxor Aſſueri ab illo iuſſa in publicum procedere , imperium regis contempſit . Rex iratus cœgit

sapientum suorum Senatum, & A omnes vnanimiter sententiam repudij fuerunt aduersus Vasthi. Altera Esther contra regis decretum ausa est intrare. Regis penetrale. Quid tunc? Pauidam, & trementem Rex ipse, & omnes eius optimates consolantur, tutantur. Sic capite 15. *Esther 15* *Conuertit Deus spiritum Regis in mansuetudinem, & festinus, ac metuens exiuit de solio, & sustentans* B *eam vlnis suis, donec rediret ad se, his verbis blandiebatur: Quid habes Esther? Ego frater tuus sum, noli timere.* Insuper addit textus: *& omnes ministri eius* (reges) *consolabantur eam.* Ecce ibi Vasthi, & Esther, vtraque Regina, vtraque Assueri vxor, vtraque regis legem, & imperium frangit; & Vasthi Regem, & omnes eius optimates sortitur accusatores, nemo est, qui non illam damnet: Esther autem & Regem, & omnes eius ministros sortitur patronos, & aduocatos, qui vnani- *Rupert.* miter pro illa loquuntur! Vnde hoc? Rupertus id tribuit Vasthi fastui, & arrogantiæ, & Estheris humilitati, qua regem gloriam temperauit, qua coram rege, & optimaribus se deiecit. Ita lib. 12. de diuinis offi- D cijs, cap. 25. *Esther pro temperantia ponitur, qua, repudiata ob arrogantiam Vasthi Regina, in regnum subrogatur. Nam ipsius temperantiæ hoc iudicium est singulare, quod leonem illum, de quo ipsa dicit: & dabit mihi gratiam in conspectu leonis, id est Assueri Regis, in mansuetudinem conuertit.* Et pulchrè, cum humilitas, & subiectio etiam leones frangat.

§. X.

Caueant impij, dum impij viuunt, gloriari de sanctorum patrocinio: illum sancti patrocinantur, qui eorum imitatur virtutes.

MVlier, aiunt, clamat post nos, quasi eius subeant sancti patrocinium, qui eorum hærens vestigijs, virtutes etiam sequitur. Malè enim gloriatur quis à se electum esse patronum, cuius moribus vita ipsa repugnat. Israelitæ læti de arcæ patrocinio, illam educunt *1. Reg. 14* aduersus Philistæos. 1. Reg. 4. *Inito* C *autem certamine, terga vertit Israel, & percussus occubuit.* Sed cur cæduntur, qui arte vtebantur patro- *Theod.* cinio? Pulchrè Theodor. serm. 10. de Prouid. ait, *Non enim oportebat legem propugnatorem suum fieri ab eis, qui legem palam transgressi fuerant.* Periculosum valde est, illum vitæ patronum eligere, cui vita, & motibus te magis contrarium exhibes. Clamabis sæpe patronos, D quos carnifices experiris. Timere maximè debes, dum vitam sanctis omninò contrariam agis, de eorum gloriari patrocinio, ne dum ipsi veniant ad alumnum, inueniant, quem perdant, inimicum. Nescio quis Virgini Mineruæ deuotus, statuam eius in lupanari constituit; aduersus quem pulchrè integra E oratione inuehitur D. Ennod. sic *D. Enn.* fatus. *Virginis oculos, & lupanaris secreta violauit, & in vtroque sacrilegus, nec flagitia veneratur, quibus inimicam Deam testem adhibuit: & castitatis profligat ruborem, quam indignis associat.* Sic impij, & scelesti homines faciunt, dum intra

omnium

omnium vitiorum ſpeluncas patronis ſanctis aras conſtituunt? & ſe ſe penitus tradentes libidinibus, cœleſtium virginum vane oſtentat patrocinium. Et ſibi nocent, & ſanctos offendunt; ſibi nocent, dum criminum ſuorum hoſtes teſtes adhibent, ſanctos offendunt: quia eos indignis aſſociant, & quaſi prædicant ſcelerum amicos. Quam ſtultè diues ille, cum eſſet in tormentis, Luc. 16. patronum ſibi elegit: quippe ait, *Pater Abraham, miſerere mei.* Neminem magis moribus ſuis contrarium poterat inuenire; nec alio magis ſuam cauſam deploratam oſtendit, quam dum ipſe crudelis miſericordem Abrahamum vocat in patrocinium. Qui potius ſententiam ferret in auaros, quam auxilium. Qui humilior, & ſanctior, quam Iacob? Is tamen mille artibus ſtuduit patris præripere benedictionem, & ſibi fratrem natu maximum poſt ponere. At non ſatius eſſet, quod Iacob fratris patrocinium ſumeret, quam illum ſibi præferret? Ambroſ. lib. 1. offic. cap. 33. ait. *Sanctus Iacob paterna degenerem domus uirtuti præferre non poterat.* Equidem depellunt ſanctorum patrocinium degeneres mores. Pulchre monebat lex homines illos, qui non ſufficiebant ad eſum agni, vt pararent ſibi auxiliatores de vicinis, de conſanguineis. Ait enim, Exodi 12. *Aſſumet vicinum ſuum, qui coniunctus eſt domui ſuæ*; vbi bene notat Caietanus, quod vicinus deberet eſſe ex eodem genere Iſraelitarum. Sed cur eiuſdem generis vicinum quæritur ad eſum agni? An quia adiutorium non ſperandum, niſi ab his, quorum virtutibus fuerimus maxime ſimiles? Ita Nazianzen. orat. 2. de Paſc. dicit. *Datur eorum ſaltim opera, atque adiumento ad eam rem uti, qui virtute nobis conſanguinei ſunt, moribuſque perſimiles. Hoc enim mihi ſignificare videtur: quod ſacrificij participes fieri propinquos Deus præcipit, ſi ita opus fuerit.* Caue diſſimilium, & contrariorum aucupari auxilia; ſi vt Deo ſacrifices, vt cœleſtibus veſci poſſis, vt mala deuites, ſanctorum indiges auxilio, illorum cura appropinquare virtutibus, & ſic de conſanguineis, & ſimilibus certum habebis auxilium. Abraham Geneſ. 18. vt ab oſtio tabernaculi ſui vidit tres viros venientes, *cucurrit in occurſum eorum, &c.* Et quidem non lente iuit, ſed cucurrit, accelerauit auxilium præſtare peregrinis, quia & ipſe aduena, & peregrinus erat. Quod notat Chryſolog. ſerm. 121. inquiens. *Peregrinus ipſe iugiter laborauit, ne peregrinus peregrinum ſe eſſe ſentiret, ſub tentorio manens ipſe, ſine tecto aduenam manere non eſt paſſus; & hoſpitem hoſpes ſemper ipſe ſuſcepit.* O quam accelerat auxilium morum, virtutumque ſimilitudo Nullo, mihi crede, ſic trahes ſanctos, quam ſi eorum virtutes æmulaberis. Quod elegantèr docebat D. Leo, ſerm. 5. in Epiphan. *Patriarchis, Prophetis, Apoſtolis, Martyribuſque ſociamini. Vnde, & illi gaudent, inde gaudete. Horum diuitias concupiſcite, & per bonam æmulationem ipſorum ambite ſuffragia. Cum quibus enim vobis fuerit conſortium deuotionis, erit & communio dignitatis.* Hæc. ille.

Luc 16. Ambr. Exo. 12. Nazian. Chryſ. D. Leo.

Text. Ipſe autem reſpondens ait : Non ſum miſſus, niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſrael.

§. XI.

Digniſſima Euangelici miniſtri ſollicitudo eſt de temporalibus populi ruinis reſtaurandis etiam minimis.

SÆpè alias meminit Deus filios Iſrael, nunc mauult meminiſſe oues ; an quia alij filij , aliæ oues erant in Iſraelitica domo ? Abſit , quos enim infra vocat filios, eoſdem vocat oues, ſed notanter crediderim Dominum in præſenti meminiſſe ouium ; vt nimirum ſignificaret eam habere ſollicitudinem pro populo ſuo , qua non ſolum filiorum bonis , ſed etiam minimæ ouiculæ, vel cuiuſuis rei temporalis reparationi anxius incumberet : quando temporalium defectus maxima Reipublicæ damna pariunt. Mihi hanc mentem ſuggeſſit Iſaias, cap. 1. vbi ſic ad populum concionatur. *Argentum tuum verſum eſt in ſcoriã vinum tuum mixtum eſt aqua*. Quæ verba explicatius reſonant apud Sept. vbi dicitur. *Argentum veſtrum non probum, caupones tui miſcent vinum aqua.* Expende quo ſe ſe diuertat tantus Propheta , nimirum vt ſuggerat de argento , de vino adulterato , cur non potius inuehitur in execranda cum dijs gentium adulteria ? Cur his omnibus meminit leuidenſia illa de argento , de vino mixto aqua? Id de Euangelici miniſtri more factum reputans Diu. Chryſoſt. ibi fatur : *Et vnigeniti Dei non pauca diſerunt de menſuris, de ſalutationibus, de intermediis contractibus, primiſque recubitibus. Hæc enim , quæ in ſpecie videntur eſſe leuis momenti interim neglecta, plerumque magna exibent incitamenta ad peccandum. His ſiquidem neglectis plerumque contingit eiuſmodi res, euerſi, Principes, è ſuijs deiecti Bella inſuper citra ſpem vllam ineundi fœderis , promota ſunt , &c* Dignum equidem Euangelici miniſtri eſt ad hæc temporalia deſcendere , quando illa, & contempta militum obeſſe , & ſeruata multum poſſunt prodeſſe ciuitati. Chryſ. Iſai. 1. LXX.

§. XII.

Digniſſima Principe vox , quòd etiam ſubditorum oui, culis proſpiciat.

VEre Rex regnum, & Dominus dominantium Ieſus qui non ſolum populi ſui filijs , ſed vel eorum ouiculis paratus eſt occurrere. Cum enim filios metaphorice oues vocat in præſenti, proprietatem ſimul veri Principis inſinuat , qui vel de ſubditorum ouiculis debet eſſe ſolicitus. Apud Cœlium Rhodigin. lib. 5. capite 1. Rex Philippus maximo cinctus exercitu in pulcherrima deuenit nemora , cuius amœnitate captus , ibi figere tentoria imperauit. Reſtiterunt œconomi Regiæ cupiditati , propter ſoli ſterilitatem , non enim ibi fœnum erat, quo veſcerunt caballi. Tunc Rex ait : *O Hercules cuiuſnam modi eſt vita noſtra, ſi ad aſſellorum occaſionem vinendum nobis eſt.* Et equidē ea eſt Regis optimi vita , quæ vel ſubditorum aſellis proſpiciat. Deut. 25. cauebat lexi. *Non ligabis os bouis* Cœl. Rhod. Deut. 25

teren-

terentis in area tua. Ex quo Regiam Christi in homines magnificentiam educit Tertullianus libro 4. in Marc. Quasi a nullo alio possent homines sperare ingentia bona, quæ habent ex Christi Domini Regno, nisi ab eo, qui & hominum iumentis nouit prospicere. Ait enim sic: *Boni terenti os non colligabis. Quis tam præstam sin homines, nisi qui & in pecudes;* ille bene subditis hominibus prospiciet, quem pecorum sollicitat cura. Præstantissimus quidem est, ad hominum gubernaculum, qui de bobus in area terrentibus est sollicitus. Regia illa summi Imperatoris Dei sapientia, quæ Eccl. 24. *Posuit Dauid puero suo exeitare Regem ex ipso fortissimum, & in throno honoris sedẽtem in sempiternum.* Hæc, inquam, sapientia Regem mater, & nutrix, interalia sui signa, quibus dominium obtinuit omnium, hæc ponit. *Memoria mea in generatione sæculorum.* Quæ verba D. Vincentius Ferrer. serm. 2. de Natiuit. Mariæ, refert ad primam vtriusque orbis cœlestis, & terreni generationem; quasi ex eo velit agnosci Regum creatrix sapientia, quod in primo creaturarum ortu opera operata est. Ibi in prima rerum conditione, sapientiam suam ebibant regnorum institutores, & moderatores. Quid ibi regale? Hominis tunc vita, & conditio a creatore in primis prospiciebatur, & quia homo erat totius conditionis finis, & scopus, vide quam erat sollicitus creator, circa pecora condenda, circa animalium pabula præparanda: vt inde nouerint reges, quibus hominum demandatur cura, quam debeant circa pecora, & animantia hominis sollicitudinem amplexari. D. Tho. Quo respexit D. Thomas libro 1. de regimine Princip. opuscul. 20. cap. 13. inquiens. *Ratio autem institutionis regni ab exemplo institutionis mũdi sumenda est. In quo primo consideratur ipsarum rerum productio; deinde partium mundi ordinata distinctio. Vlterius autem singulis mundi partibus diuersa rerum species distributa videntur; vt stella cœlo, volucres aeri, pisces aquæ animalia terra. Deinde singulis ea, quibus indigent abundanter diuinitus prouisa videntur, &c.* Eam Rex vlam agat, qua consulat etiam minimis agnellis subditorum. Et fallor si quid sit magis proximum Regni excidio, quam si vel pecorum, & iumentorum abijciatur cura. Sapientissima Iudith cap. 11. sic extremum populi sui discrimen exaggerat. *Denique hoc ordinant, vt interficiant pecora sua, & bibant sanguinem eorum. Et sancta Domini Dei sui, qua præcepit Deus non contingi in frumento, & vino, & oleo, hac cogitauerunt impendere, & volunt consumere, quæ nec manibus deberent contingere: ergo quoniam hæc faciunt, certum est, quod in perditionem dabuntur.* Merito putat perditionem imminere Reipublicæ, in qua pecora penduntur. Iudith 11.

§. XIII.

Optimam Regum politiam esse, agricolarum, & operariorum ruinis operandis studere.

VIde. quo mittatur creaturarum Princeps, & Rex, nimirum ad oues, quę perierunt; sunt in magna Israelis domo, & perpetes Aquilæ, & Regij leones, hoc est, sunt Principes, sunt diuites homines, qui suffragio bonorum, & diuitiarum se se super omnes extol-

lunt: sunt item agricolæ, sunt pastores, qui terram vel fructibus pariendis, vel ouibus pascendis sollicitant. Horum ergo in primis curam habeat optimus Rex, vt qui sint, & fulcra, & sustentacula totius
Amos 7. Reipublicæ. Amos capit. 7. ait, *Hæc ostendit mihi Dominus: & ecce Dominus stans supra murum litum, & in manu eius trulla cementarij.* Ecce tibi supra murum inter pinnas, inter turrium coronides stet Rex regum, & Dominus dominantium: & tamen non pinnis elaborandis, non coronidi perficiendæ, sed cæmentis, quæ longè inferiora sunt, & terræ inclusa, totam præstat operam, & studium. Id solum habet præ manibus, nempe cæmentariam trullam: quasi id solum debeat esse præcipuum regis studium non defaciendis magnatibus, & dynastis, sed de sufficiendis agricolis, qui terram sollicitent. Periculosè ornarentur muri pinnæ, vbi cæmenta contemnuntur; periculosius Principes in promouendis magnatibus, augendisque diuitibus desudant, & agricolarum pauperies non visitur. Mille nouos dynastas fecisti, sed nec vnum reparasti cadentem agricolam, vnde optimi Principis studium perdidisti. Hoc erat ius Regi-
1. Reg. 8. bus innatum aiebat Samuel. 1. Reg. cap. 8. *Hoc erit ius Regis, qui imperaturus est vobis Filios vestros tollet, & ponet in curribus suis: facitque sibi equites, & præcursores quadrigarum suarum: & constituet sibi tribunos, & centuriones & aratores agrorum suorum, & messoris segetum, &c.* Itaque ille Rex est, qui non solum faciendis tribunis, ducibus, dynastis, equitibus dat operam: sed & qui studet facere agricolas, aratores, messores. Imo militiæ honores bonus Rex ideò inuenit, vt agrico-
D. syn. lis faueat; id quod asserit D. Synesius lib. de regno fatus. Cum bello pax feliciot sit, quoniam pacis causa bellum instruitur; consulto sanè fecerit Rex, qui se toti imperij corpori armato, & inermi tradiderit: ac post milites ciuitatibus, populisque quæ suis copiam faciat, quibus *militum opera, & agricultura, & Reipublica securitatem conciliabimus*, Non vtique regnum stat sine agricolis, nec Rex supra muros inter pinnas videbitur, cui non sit præ manibus trulla cæmentaria, hoc est, quem inter duces agentem non follicitet cura agricolarum; & inter nobilium stemmata, sciat oculos vertere ad rusticanum segetum *Ioan. 1.* culturam; & arborum. Ioan. 1. dixit Iesus Nathanaeli; *Cum esse sub ficu vidite*. Cui statim Nathanael respondit stupefactus. *Tu es filius Dei, tu es Rex Israel*. Non miror, quod ex prophetica Iesu visione, illum Nathanael filium Dei nominarit; verum miror, quod Regem Israelis vocarit. Quid regium ostendunt ea verba: cum esses sub ficu vidi te? Cur ex his Rex appellatur? Sanè Regium erat, quod oculos conuerteret ad hominem sub ficu agentem, & forsan de ruralibus fationes ficus cogitantem. Et maximè regales facit Reges ea cura, quæ illos trahi ad consulendum his, qui agricolturæ operam nauant. At non fieri potest, vt Rex omnia etiam rustitcorum norit, quid tunc Rex non erit? Pulchrè D. Sy- D. Syn.
nesius lib. de Regno fatur. *Verum & id, quod collapsum est, etiam si non videret, restaurabit, & in egestate laborantes populos largitionem faciet, & publicis sumptibus iam diu:m vexatis publica munera remittit*. Indignum sanè est regia virtute, quod Rex totus sit in magnatibus Regni promouendis, & vix horam terat in agricolis deficientibus restaurandis.

sandis, in pauperibus subleuandis. Quam indignitatem lamentatur
Pet. Ble. Petrus Blesensis epist: 14. dicens: *Eliseus implebat vasa vacua; & deficientibus vasis stetit oleum. Ineuria verò contemnuntur vasa vacua, & plena implentur: lignain syluas, & aqua in maria deferuntur.* Et quidem vereor, ne Reges maximè Deum irritent, quod ab agricolis, & rusticanis hominibus ingentia bona percipiant in quotidianis exactionibus, & tributis, quibus regie viuunt: de horum tamen ruina reparanda, & egestate subleuanda nihil omnino curent. Notate vnde diues ille purpuratus, maxi-
Luc. 16. mè Deum irritat. Luc. 16. quippè ait, quod positi Lazari ante fores. *Canes veniebant, & lingebant vlcera eius.* Cur permittit Deus canes diuitis de vulnetibus Lazari saturari? Vt crudelitas diuitis appareret, & eius damnatio, quia cum videret canes suos saturos sanguine pauperis, adhuc non mouetur ad
Chrys. subleuandum pauperem. Chrysolog. serm. 121. *Soluit Deus pauperi manus à suis artubus, vti nec abigeret canes, quos vulneribus suis diuitis erat pasturus ad vulnus: sit humana mendicitas, vt cupiditas prodatur inhumana.* Quid humanius, quam quod pauper sanguinem fundat, vt alat diuiti venaticos canes. Quid magis ferale, quam quod purpuratus diues videat canes suos à pauperis sanguine saturos, nec curet pauperi referre gratias? Ecce vobis reges, quam humana est mendicitas, & paupertas erga vos: pauperculi agricolæ de sudore suo, de sanguine suo, dant vobis canes saturos, quibus venationum delitias potiamini: exactionibus, & tributis pressi faciunt vobis amplissimas domos, regales pompas quibus efferimini, & vos inhumani, & efferati nihil curatis causas vestrarum opum, & deliciarum, nec vnquam ad gemitum respicitis pauperum. Hos pungit D. Basil. serm. de humil. fatus. *Dignitatibus ex populi consensu oblatis super naturam se extollunt, si plebs dignitatem dederit, si praeminentia dignitatem suis suffragijs decreuerit. Atque hi sanè, velut humanam naturam excedentes tantum non in nubibus sedere se putant, subiectos homines, tanquam puluereos decentes, & contra eos, qui ipsis dignitatem dederunt se attollentes, & contra eos arrogantes, per quos contigit ipsis, vt aliquid esse viderentur.* Quippe inhumanum est non prospicare suorum bonorum causis.
Basil.

Text. At illa venit, & adorauit eum, dicens: Domine adiuua me. Qui respondens ait: Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus.

§. XIV.

Nemo prætextu auxilij diuini se ab operibus excuset.

PRudens fœmina non se labori eximit, solum petit auxilium, cui ipsa cooperetur, si fas esset, etenim ait: *Adiuua me*, quasi & ipsa quod in se fuerit, factura. Ea quippe sunt diuina bona, quæ requirunt accipientium laborem, & cooperationem, vt eleganter cecinit D. Alcimus lib. de cast. ad Fuscinam sororem, vbi sic.
Alcim.

Nam quid dona iuuant hominem, si mente soluta.

§. XVII.

Auſpicium victoriæ Chriſtianæ, & quod humilitas Chriſtiana aereas poteſtates detriumphat.

ADuerſus dæmonem, quo filia cruciabatur, præclara gerit arma, dum de catelli vilitate humilis Chriſto Domino accedit, Quid plura? Iam nobis triumphator Ieſus totas diaboli confringet machinas, ecce canis iſta humillima nobile victoriæ auſpicium dedit. Maximilianus ille meximus Romæ Imperator, vt auctor eſt Paulus Iouius, lib. 11. caſtra fixerat aduerſus ingentem Gallorum exercitum. Hi alacres, & animoſi pugnam expectabant, quando in nocte ad pugnam proxima ecce tibi vniuerſi canes, qui cum Gallis erant, ſubito ad Romanos aduolarunt, quorum caſtra vt intrant, ſingulis militibus ad gaudent. Rem notat miles nominæ Iacobus Matinus, qui lætabundus certam victoriam promittit Maximiliano. *Quod a maioribus* (inquit) *gentibus eſſet obſeruatum in auſpicijs præliorum, eorum fore victoriam ad quos hoſtium canes, tanquam ex infelicibus caſtris, ad tuta, fortunataque hoſpitia perueniſſent*, Quæ iam Sataniæ caſtra aduerſus Chriſtū ſtabunt, quando tales hoſtium canes reperiuntur in agmine Chriſtiano? Semper enim canes victores odorantur. Ille Philiſtæus 1. Reg. 17. contemnens Dauidem ait, *Quaſi ad canem exiſtis eum lapidibus*. Illum vero ſic mordet Chryſoſtom. homil. propria, inquiens. *Tu ſi canis fuiſſes, nunquam in hoc pugna dimicare audereis, nunquam conſtanter in hoc prælium proceſſiſſes: ſed vt canis præliorum deſiuares, interitum tibi futurum metuiſſes*. Odorantur enim canes ſuorum ruinam, & ad victores fugiunt, vt euadant. Vnde ex aduentu catelli huius, clariſſimè oſtenditur victoria Chriſti. Reperiuntur ſane plurimi, qui fugientes ab infelicibus diaboli caſtris, vt canes ad dominos ſic humiles ad tuta, & fortunata confugiant Chriſtianorum receptacula, quo non amplius metuant tyrannicam Satanæ poteſtatem. Venit ad te humilitas? Victoriam ſane à diabolo reportabis. Inuincibilis Iob, vt ſtrictum in ſe Dæmonis ferrum animaduertit, iſto ſe clypeo humilitatis munit, vt triumphum ageret de Dæmone. ait enim cap. 1. *Tonſo capite, corruens in terram adorauit*, vbi aliter ponit Origen. lib. 1. *Aſperſit terram ſuper caput ſuum*. Ecce clypeum aduerſus dæmonem, quo quis munitur minimè aereas poteſtates expaueſcit. Ita Origen. Ibi: *Ob hoc aſperſit terram ſuper caput ſuum, vt doceat omnes mortales, quia & ipſi poſſunt ſimiliter ſtare aduerſus nequiſſimum*. Cadent profectò vires diaboli, vel ad ſolum odorem humilitatis, ex quo in Chriſtiana caſtra humilitas venit, quæ ſe homines canes, & pniuerem prædicant, nullæ manent vires Satanæ. Sed age, vbi Iob dicitur inuincibilis ſtetiſſe aduerſus diabolum, quid eſt illud, *corruens in terram adorauit?* Si inuincibilis ſtetit, qualiter corruit? Si corruit, qualiter inuincibilis? Pulchrè Diu. Chryſoſtom. ad Olympiadem, inquit. *Tanta clade affectas de pietate erga Deum, ac religione minime receſſit, ſed humi adiectus diabolo compedes iniecit*. Non victus eſt etiam cum ſerpit humi, ſed tunc victoriam potitur, tunc abiectione, & humi-

Paul. Iou.
1. Reg. 17
Chryſ.
Origen.
Chryſ.

§. XV.

Oratio diuinitatem Christi commendat, & exaltat.

DVas fœminas, inter alias; ad Iesum accessisse reperio matrem filiorum Zebedæi, & hanc Chananæam, ambas matres, ambas pro filijs exorantes. Deum adorantes ambas. Sed de illa dicitur, quod accessit: *Adorans, & petens.* quasi aliud fuerit opus adorationis, quod petitio comitabatur: hæc autem, *Adorauit eum dicens; adiuua me*: non adorauit, & dixit, sed adorauit dicens, quasi adorationis opus fuerit ipsa petitio, & obsecratio. Et quidem tum maximè diuinitas adoratur, & comendatur. quando ab ea aliquid per orationem postulatur. Delirus Origenes & Christum Deum fatebatur, & simul negabat ab illo aliquid esse postulandum, cuius blasphemum os retundens Theophilus Alexand. aurea illa epi. Pasch. 2. ait, *Quis tantis Christum afficit contumelijs, vt Origenes hic, qui ausus est dicere, non debet ora i, cassum tantum ei diuinitatis nomen indulgens?* Expendo illud, *Cassum nomẽ diuinitatis indulgens*: quasi vellet, quod Deus cassus, & inanis censeatur, esse, qui orantibus non adest. Vna enim oratio potens est, quo ad nos, & commendare, & extollere diuinitatem. Erat Christus Origeni miraculorum patrator, erat mortuorum suscitator, & tamen, quamuis multa alia efficeret mirabilia, dum orationes non exaudit putat Theophilus in illo diuinitatem esse cassam. Et quidem tunc maximè diuinitas claret, tunc in superiore exaltatione diuinitatis gloria apparet,

Theophil. Alex.

A cum orationibus sanctorum circumdatur. Felices illi diuinitatis speculatores Angeli sic magnitudinem Dei mirantur, vt Apocalyp 4. *Requiem non habebant die, ac nocte dicentia, Sanctus, sanctus sanctus, Dominus Deus omnipotens.* Quid tunc, Paulo post cap 8. audio quod *factum est silentium in cœlo quasi dimidia hora.* An obierunt acclamatores B diuinæ omnipotentiæ? Absit, cur modo Dei omnipotentiam non prædicant, sicut antea? Nisi fallor, modo omnipotens diuinitas orationibus sanctorum pulsatur, quod ita in sublimè effertur, vt nec Angelica lingua illo possit scandere; ait enim textus: *Alius Angelus venit, & stetit ante altare habens thuribulum aureum: & data sunt illi incensa multa vt daret de orationibus sanctorum omnium super altare aureum, quod est ante thronum Dei. Et ascendit fumus in censorum de orationibus sanctorum de manu Angeli coram Deo.* Ecce tibi modo omnipotens diuinitas orationibus pulsata sanctorum, eam exerit magnitudinem, & exaltationem, quæ omnes superet linguas creatas, & quæ antea in throno eleuato sedens, regibus cincta, celebrabatur tamen Angelorum vocibus: modo inter orationes agens non potest, nisi silentio celebrati. Vt hinc pareat, quam rectè à Theophilo dicatur diuinitatis nomen cassum, dum orantibus nõ adest. Sed hoc elegantius explicat illud Dei orationibus deuicti exemplum. Luc. *Luc. xi* 11. nimirum: *propter improbitatem tamen eius surget, & dabit illi.* Improbitas orantis Deum exsurgere facit & dona mittere. Sed quæ improbitas tantum valet, vt propter illam Deus exurgat, & manifestetur amplius? Sanè in præsenti, improbitas sumitur pro quadam vexatione, & quasi molestia, ordinata ad

præ-

præstantiores fructus obtinendos, A vt agricolarum assidui sudores vocantur labor improbus, quo terra solicitata vires suas exerit, & expandit. Dicitur enim terra, dum sibi relinquitur otiati, & cassa esse, quamuis multas herbas, & plantas à se producat, sed vbi accedit labor improbus agricolæ, & terra aratro finditur, & sollicitatur, seminibus grauis, iam non cassa, sed fructifera fæcundam suam prætẽdit bonitatem; sic Deus, dum non adest orantibus, & si multa alia faciat, quasi otiosus sedet, & cassus; verum vbi improbus orantium labor accedit, Deumque quasi vexat, statim exurgit diuinitas, suæq; valentioris bonitatis præstantissimos fructus pandit. Huc spectat D. Ennod. epist. 3. fatus. D. Ennod. *Pulsanti sæpe surgit Deus, & tribuit,* C *si non propter meritum, vel propter importunitatem. Sic vsuram cultoribus vexatis reddit terra cespitibus. Sic ad vocem vnius hominis montis secreta respondens, & dum angustus clamor vincitur, valetudinem suam elementa manifestant.* Itaque, vt vox humana montium angustijs deuicta sese per echum multiplicat: vt D ager labore vexatus improbo fructuosior, & excellentior apparet, sic Deus oratione pulsatus in glorioſiorem Deitatis manifestationem exurgit.

§. XVI.

Filiorum cura habenda præ alijs omnibus.

VT probet Dominus, quam debite priùs saluti Iudæorum studeat, communem suggerit doctrinam de cura habenda filiosum. Quæ sic parentes obligat, vt illi postponenda sint cætera omnia pietatis opera. Pium sanè est, & commendabile debitorem non vrgere commendatæ pecuniæ repetitione, & nihilominus pijssimus Tobias, Tob. 4. cap. 4. sic fatur filio suo. *Indico etiam tibi fili mi, dedisse me decem talenta argenti, dum adhuc infantulus esses, Gabelo in Reges ciuitate Medorum, & Ghirographum eius apud me habeo, ideo perquire, quomodo ad eum* E *peruenias, & recipias ab eo supra memoratum pondus argenti.* Sanè pijssimus vir extrema pressus egestate, non adductus fuit, vt debitum sibi requireret; at vbi filij causa erat agenda, posthabitis alijs, debitum indicat, chirographum exhibet, & de pecunijs sollicitat repetendis. Id ponderat D. Ambr. Epist. 60. fatus. Ambr. *Exemplum vobis sit Tobias, qui nunquam requisiuit pecuniam, quam dederat, nisi extremo vitæ suæ tempore, magis ne fraudaret haredem, quam vt depositam pecuniam cogeret, & recuperaret.* Habeant hoc parentes optimi præ oculis, ne filios fraudent, quin potius filiorum in primis vtilitati consulant. De illo enim homine possunt de iure amici expectare beneficium, qui nouit prius filiorum suorum attendere bona. Audisti Iobum pro filijs suis valde sollicitum fuisse, de illo, cap. 1. dicitur: *consurgensque diluculo offerebat holocausta per singulos.* quasi nihil primum sibi existimaret faciendum, quam filiorum commodis vocare. Ergo post ærumnas, post felicitatis restitutionem dicit Dominus ad Iobi amicos, cap. 42. iuxta Sept. lectionem. Iob. 42. *Nunc autem sumite septem vitulos, & ite ad seruum meum Iob, & facies sacrificium pro vobis.* Ad Iob mittuntur amici, & amici qui valde Iobum in ærumnis pupugerant; quomodo a Iobo offenso sperabunt sacrificium amici qui offenderant? Ea sanè fiducia, quod Iob esset, qui filiorum

lorum ſuorum in primis commoda agebat, qui manum aſſuetam habebat offerendis ſacrificijs, pro filijs.

Chryſ. Pulchrè Diuus Chryſoſt. in Caten. Græc. ait. *Fit igitur lobus ſacerdos, amicis victimam adducentibus. Et illud attende, vt is, qui pro ſuis liberis ſacrificium facere ſolitus erat, nunc etiam pro amicis faciat.* A filij ad alios præclarè deſcendit pater, ita tamen vt prius filij proſpiciat, filios prius attendat. Hic ne affectus indebatur homini in prima ſua conditione? Tunc ait Deus pa-

Gen. 1. ter ad filium Gen. 1. *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram.* Ecce tibi in homine non vnius perſonæ diuinæ imago imprimitur, ſed plurium, nam pluralitatem ſonat illud, *ad imaginem noſtram.* Quot ergo perſonæ diui-

D. Zen. næ inſeminantur homini? D. Zeno in Cat. ait, *Vnus homo ad duorum imaginem, & ſimilitudinem fingitur*, putat enim hic auctor cum alijs homini Dei patris, & filij imaginem indi. Et ſicut nulla perſona creata, aut increata Pater eſt prior quam filius, imò poſt filium cætera omnia aut procedunt, aut gignuntur, ſic de hac patris, & filij imagine inſitum eſt hominibus, vt cum nomine Patris, & Filij, & primos horum affectus ſubeant. Quo ſpe-

D. Baſil. ctat Diu. Baſil. Seleu. orat. 1. ſatus. *Homo fit pater, & filius progignitur diuinis ſolius ornatus honoribus, & nominibus: intemporalem patrem tempore imitatur, & appellatione, & filius poſt partus dolores agnominatur, &c.* Ex omnibus, quæ ſunt patris; & filij nomen ſolis hominibus attribuitur, ſed & honor patris, & filij, vt diſcat pater nihil prius reſpicere, quam filium, filius ſit primus in delicijs, & curis patris. Quam patrum ad filios primam curam adeò ſanctam voluit eſſe Deus, vt ſe non aliò, quàm in filiorum ordine eſſe velit, vt dicat Iſa. 9. *Iſai. 9.* *Paruulus natus eſt nobis, filius datus eſt nobis*, venit enim Deus nobis, vt filius, filiorumque vult intrare ordinem. Inde quando percuſſit fuere Ægiptiorum primogeniti, ſimiliter omnes illorum gentium Dij corruere, vt teſtatur D. Hieron. ad Fabiolam manſ. 1. Euſeb. lib. 9. de Præparat. cap. vlt. vt oſtenderetur quælibet diuinitas vera, aut ficta nobis in ordine filiorum eſſe. Ex quo pulchrè, & eleganter pungit **D. Val.** D. Valerian. omnes qui bona ſua filijs teſtamento legant, penitus immemores Dei cui vt filio partem ſuam in primis mandare debebant. Sic enim loquitur homil. 4. de promiſſis, & non redditis. *Videtis nihil præferendum Deo, nec plus filium cogitandum eſſe, quam Deum. Si enim cum vnum filium habeas, alium tibi vxoris partus exhibeat, nonne vtrumque tibi vnum ſucceſſionis gradum pietas paterna commendat, & vt ſuperuenienti locum facias, etiam teſtamenti iura reſcindis? Ita hæreditatem, cui ſolet vnus inhæreditare, frequenter videmus inter multos numero accreſcente ſufficere. Qui ergo habet vnicum filium, cogitet Chriſtum ſibi natum, atque intra duos aut tres, aut plures, ita opes ſuas diuidat, ne Chriſtus exheredatus obſcedat. Fac ergo locum Chriſto tuo inter filios tibi dilectos.* Quid pulchrius?

Text. At illa dixit. Etiam Domine: nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum.

§. XVIII.

Turpia collatum dispendant otia munus?
Auxilium conatus amat; quis namque vacantem,
Adiuuet, aut somno virtutem iungat inerti?
Ille diuinum expectet auxilium, qui se se ad cooperandum accingit. Nihil fecerat Iosue, & operante Deo cœperat vrbem Ierico, cuius muri ad tubarum sonitum corruere. Continuò iussus est a Deo ad ciuitatem Hai contendere, vt capiat illam. Pergit strenuus dux, & ad duces exercitus locutus cap. 8. ait, *Ponite insidias post ciuitatem, nec longius recedatis: & eritis omnes parati. Ego autem, & reliqua multitudo, quæ mecum est, ascendemus ex aduerso contra vrbem. Cumque exierint contra nos, sicut ante fecimus, fugiemus, & terga vertemus, donec persequentes ab vrbe longius protrahantur: putabunt enim nos fugere, sicut prius. Nobis ergo fugientibus, & illis persequentibus consurgetis de insidijs, & vastabitis ciuitatem: tradetque eam Dominus Deus vester in manus vestras.* Ecce vobis post quot strategemata, post quot fugæ simulationes, post quot pugnas docet sperare diuinum auxilium. Sed vbi Deus auxiliator est, cur tot belli astus excogitantur? Quia Deus auxiliator est, & non totius rei effector. Ait Theod. quæst. 10. *Decet etiam fideles vsos esse commentis humanis, nempe, vt auxilio diuino. Cum enim solo tubarum sono primam vrbem cepissent, merito sane dixerunt certare, Labori incumbere, & supperias diuinas expectare. Confestim ergo dimicantibus illis succurrit Deus.* Quippe gaudet Dominus diligentia humana, illosque homines iuuat, qui otium, & inertiam nouerunt excutere, & quidquid in se est ingenij, aut viriũ, operi applicare. Genes. 2. sic habet, *Formauit igitur Dominus Deus de humo cunctis animantibus terræ, & vniuersis volatilibus cœli, adduxit ea ad Adam, vt videret, qui vocaret ea.* Quibus illud aliqui notant, quod pro animantibus terræ, legendum sit, *bestijs agri*, ad distinctionem pecoris domestici, & cicurati, quasi Deus solas bestias feras, & volatilia curarit adducere ad Adam; verum mansueta, & domestica pecora Adami diligentiæ fuisse relicta, vt ipse quod posset facile, id faceret. Ita D. Ambros. in cat. Lypp. ait, *Qua autem ratione hoc factum est, cum tantummodo bestias agri, & volatilia cœli ad Adam adduxerit Deus? Erant enim, & pecora iuxta genus suum. Denique infra habes? Quia imposuit Adam nomina omnibus pecoribus, & omnibus bestijs agri. Quæ igitur absolutio est, nisi quia indomita bestia, & volatilia cœli diuina potestate ad hominem deducantur? De pecoribus autem domitis congregandis & homo habuit potestatem. Ita illud diuinæ operationis fuerit, hoc humanæ diligentiæ.* Sic Deus amat, quod quisque quod in se est, faciat, nihil enim vult sibi cõmitti ex his, quæ possumus facere nos Deut. 22. iubet lex, *Cum ædificaueris domum nouam, facies murum tecti per circuitum: ne effundatur sanguis in domo tua*, &c. Pericula semper sunt in constructione ædificiorum, quibus vel transeuntes offendant ad lapides, vel deciduis feriantur lignis; quæ damna vt præueniantur, bene iubet lex, quod domus cingatur muro. De quo sic ait Auctor Caten. Græc. *Murus verò circa domum nouam extruendus est ad deuitanda pericula. Non enim quemadmodum stulti, & ignaui homines opinantur, omnia curæ diuinæ committenda. Tunc exoptandum à Deo auxilium: quando nobis ipsi non defuerimus.*

Iosue 8.

Theod.

Genes. 2.

Ambr.

Deut. 22.

Auct. Cat. Gr.

§. XV.

humilitate ſua diabolum conijcit in vincula, ponderoſiſque compedibus ligat. Neſcit humilitas in Dei ſeruis eſſe, niſi cum ingenti diaboli ruina.

§. XVIII.

Humilitas animum firmat, ne vllis ictibus frangatur.

CAnini nominis vtilitate percuſſa fœmina non frangitur, ſed adhuc Domino hæret, & inſtat: etiam Domine, nam & catelli, &c. O vox humillima cæterarum virtutum firmitudo, & prænuntia! Quam virtutem non conſequitur, Pſal. 81. & cuſtodit humilitas? Pſalm. 81. *Ego dixi, Dij eſtis, & filij excelſi omnes: vos autem ſicut homines moriemini*. Vide celſarum virtutum firmitatem, ad quam vocamur: *Ego*, ait, *dixi, Dij eſtis, & filij excelſi*. ad diuinas virtutes vocamur, ad eam celſitudinem ad quam nullum accedere poſſet flagellum. Et qua via ituri? *Vos autem, ſicut homines moriemini*. Si inacceſſibilem virtutum celſitudinem pertingere vultis, vt ſitis Dij, viles vos homines reputate cani mortuo non abſi- Auguſt. miles. Pulchrè Diuus Auguſtinus tract. 1. in Ioan. Ego dixi, Dij eſtis. *Ad hoc ergo vocat nos Deus, ne ſimus homines. Sed tunc in melius non erimus homines, ſi prius nos homines eſſe agnoſcamus: id eſt, vt ad illam celſitudinem ab humilitate ſurgamus: ne computemus nos aliquid eſſe, cum nihil ſimus, non ſolum non accipiamus, quod non ſumus, ſed & amittamus quod ſumus*. Infra hominem ſe conſtituat, qui vult diuinas pertingere virtutes. Noſce te hominem moriturum A non abſimilem cani, & Deus eſto, & filius excelſi ſuperior omni malo incurſu. Centurio ille Luc. 7. Luc. 7. ſic ſuam exerit poteſtatem: *Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites, &c.* Nonne vides, quam ſecure ſuam poteſtatem oſtentat, & numerat milites ſuos? Semel Dauid reſpexit ad milites ſuos, eoſque recen- B ſuit, & tantus rex vanitatis flabris labare cœpit, imò & corruit miſere. Centurio de poteſtate ſua gloriatur, & militum ſuorum obedientiam trutinat, minimè vanitatem timens, ab omni ictu ſecurus. Sed nota, vnde incipit. *Nam & ego*, ait, *homo ſum*, nouit ſe imprimis hominem, aſpexit ad hu- C manum puluerem, quo firmus, & Bern. ſecutus pericula ridet. D. Bernard. epiſt. 42. *Homo*, inquit, *ſum, & homo ſub poteſtate, iam quid ſubinferas, ſuſpectam non habemus iactantiam. Præmiſſa ſiquidem eſt humilitas, ne altitudo præcipitet*. Quæ præcipitia? Quæ tela poſſunt offendere humilem? Vbi humilitas, ibi ſecuritas eſt, ibi confirmata fortitudo. Vbi ſuperbia, ibi imbecilli- D tas, ibi ruina, fulgeas licet omnibus ornatus virtutibus, armatus licet ſis omni Dei armatura, ſi tibi ſuperbia ſubrepat, vitrea arma ſunt, & ſplendor vitreus, quem vel digitulus confringet. Eleganter id ponderat Dam. Damian. ep. 97. inquiens, *Humanam mentem ſuperbia vitream reddit, vt correctionis ictum per impatien-* E *tiam ferre non poſſit. Vitrum quippè, ſi robur haberet ſoliditatis, cæteris potuerat eminere metallis: ſed quia citius rumpitur vili pretio taxatur*. Ecce Chananææ animus humilis, quam fortis, quam inconfuſibilis, mille patitur Chriſti repulſas, opprobria ſuſtinet, nec frangitur ictibus ahenea humilitas. At

superbia sic vitream facit animam, vt quolibet ictu frangatur. Nonne vides vas vitreum, & eius splendentem leuitatem miratis? Sed in tanta pulchritudine mirabilis magis est eius fragilitas, quæ icta quouis minimo impulsu frangitur. Sic splendentem virtutibus virum facit superbia vitreum, vt quo magis splendescit, proprior illi sit contritio. Quam splendebat ille Psalm. 29. *Ego dixi, in abundantia mea non mouebor in æternum.* Et quidem is erat virtutum splendor in Dauide, vt totus videretur factus adamantinus; verum statim plorabundus ait: *Auertisti manum tuam a me, & factus sum conturbatus.* Vnde tanta mutatio? Modo immutabilis, iam labat? Modo æternus, iam temporibus seruiens? Sanè affauit vanitatis ventus, & adamantem in vitrum commutauit. Accipite Origenem homil. 9. in Ezech. *Recedente quippe præsidio Dei ille castissimus, ille admirabilis in pudicitia, qui audierat: Si mundi sunt pueri maxime a mulieribus, & acceperat Eucharistiam* (scilicet propositionis panes) *quasi mundus, non potuit perseuerare sed in eo repertus est crimine, in quo sibi quasi continens applaudebat.* Expende damnum in illo, *sibi applaudebat*, etsi enim castitas eius spirituali esca nutrita, innumeris virtutibus ad ornata adamante fortior videretur, vento vanitatis afflata apparuit vitro fragilior. Potest quis cœlesti mensa nutriti, potest castimonia, imo virginitate splendescere, sed totus hic splendor erit vitreus, fragilitate fragilior, si locum vanitati dederit. Hæc Dauidem fortissimum fecit fragilem, exabundantia traxit in inopiam, & fecit conturbatum. Quod acutè meditatus Gillibert. Abbas serm. 9. in Cant. fatur: *Dixi*

in abundantia mea non mouebor in æternum, ibi quidem manifesta præsumptio, quæ vicina vltio. Auertisti faciem tuam a me, & factus sum conturbatus. Vicinus equidem est præsumptioni casus, nullumque manifestius signum vanitatis afferri potest, quam vicina ruina. Otiose igitur virtutibus construendis instat sine cæmento humilitatis. Vidisti virum Dei, 3. Regum 13. & virtute conspicuum, & insigni fortitudine animi præstantem. Is ausus est Israelitarum Regi mala denuntiare, nec regijs minis, nec precibus adduci potuit, vt Dei mandatis aliquid subtrahere, semper impauidus, & infractus. Ad hunc immediatè accessit falsus propheta, *& fefellit eum, & reduxit secum; comedit ergo panem in domo eius & bibit aquam*, puta contra mandatum Domini, quo sibi ruinam comparauit. Vnde infractus ille, & inconcussus, siue minis regijs, siue precibus, tam fragilis inuentus est a falso propheta? Post tantarum virtutum ostentionem, iam illum præsumptionis aura impleuerat, qua vitreus factus fractione proximauerat. Do Eucherium lib. 4. in Reg. sic fantem. *Et seductus comedit, & pastus interijt. Qua in re colligimus, quod forsitan apud semetipsum tacitus, & pro præceptis dominicis Regem se contempsisse gloriatus ab interna mox soliditate quassatus est, & inde ei in opere culpa subripuit, vnde gloria in corde subripuit.* Quassatur soliditas, vbi humilitas abest.

Psal. 29.

3. Reg. 13.

Origen.

Eucher.

Gilib.

Text.

Text. Tunc respondens Iesus, ait illi: O mulier, magna est fides tua: fiat tibi sicut vis. Et sanata est filia eius ex illa hora.

§. XIX.

Fides humilis Christi viuentis ex mortuis arguit filios, imò primogenitos in Dei populo.

ECce tibi panis, qui negabatur, datur fœminæ Chananææ: datur ergo diuinus panis canibus? Absit! imò, vt præclare dicit Diuus Cyprianus de Cœn. Domini: *Vna est domus Ecclesia, in qua agnus editur, nullus ei communicat, quem Israelitici nominis generositas non commendat.* Sed est fides quæ faciat Israelis filios. Et enim vbi mulier Chananæa confracti panis micas, hoc est patientis Christi vitalia credit facinora, iam non canis ab idolatria, sed per fidem Abrahæ, & Dei filia efficitur. Nonne Abrahæ dictum est, quod sit pater multarum gentium? sed quomodo gentes filij Abrahæ? Diuus Cyrill. Ierosolym. Catechis. 5. ait, *Neque enim nostrum omnium est pater secundum carnem, sed figura illius omnes vos Abraha filios facit. Quem admodum incredibile est apud homines a mortuis resurgere aliquem, sic etiam credibile non est ex semibus mortificatis filios procreari. Sed Christo annunciato, quod in ligno crucifixus esset, & mortuus, & quod resurrexisset, credimus: simi-*

D. Cypr.

Di Cyr.

litudinem igitur fidei deuenimus in adoptionem Abrahæ. Quo viuam Christi fidem haurimus, eo adoptionem filiorum accipimus, iam non canis, non alienigena mulier, quæ de humilitate, & abiectione credit posse Deum splendescere, & coruscare miraculis. Hoc proprium filiorum signum, quod humilis credas, quo enim magis de filiorum adoptione habes, eo humiliori, & ardentiori fide ad Deum clamas. Diu. Paul. ad Gal. cap. 4. *Quoniam autem estis filij, misit Deus spiritum filij sui in corda vestra clamantem; Abba pater.* Quid illud Abba? Chrysostom. Theophyl. & alij, putant illud, Abba, esse vocem puerorum pusillorum, rudi adhuc lingua patrem clamantium. Itaque qui filij Dei sunt, non altos agunt spiritus, non magnalium voce tonant, sed instar gregis pusilli, instar pueri humilis clamant Abba simul, & patrem, vt sic filiorum Dei adoptio constet de fidei magnitudine, & humilitate. Ecce vobis, quid in hac muliere faciebat filiorum adoptio; ait Dominus; *Non tollendus est panis filiorum, & mittendus canibus.* Aut mulier, opus salutis, quod optabat, vocari panem filiorum, & filijs promittit, Quid tunc illa? *Etiam Domine, nam & catelli comedunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum.* Audis panem filijs dandum, & inter seruos te statuis, vt illum potiaris? Cura Abrahamides habere fratres non dominos, cura videri filiam non ancillam, vt panem potiaris. Equidem, quod ancilla sit, quod dominos reputet alios, id non habebat ex vili aliqua generatione, sed ex spiritu adoptionis filiorum iam in illa clamante Abba pater, vt fidei humilitate, & magnitudine Deum capiat. Cant. 3. aiebat

Gal. 4.

Cant. 3.

aiebat illa, *Filia Ierusalem ne suſci-* A
tetis dilectam, &c. Filias pleno ore vocat, quas, iubet ſuſcitationem à ſomno dilectiſſimæ charitatis noſtræ Ieſu expectare. Sed de forti mu-
Prou 31. liere Eccleſia dicitur Prouerb. 31. *Deditque prædam domeſticis ſuis, & eibaria ancillis ſuis.* Vbi hic filiæ? Nonne credebant domeſtici Eccleſiæ, & Abrahami fidem æmulabantur? cur ergo omnes ibi ancillæ, & B nulla filia? Imò omnes filiæ, ſed quo magis de filiorum adoptione habebant, eo magis de ancillarum
Gillib. opere gloriabantur. Præclarè Gilibert. Abbas, ſerm. 14. in Cant. fatur. *Eadem ergo ancilla ſunt, & filiæ, quia vbi maior eſt in adoptione dignatio, ibi iuſtior in ſubiectione deuotio.* Iam cuius ſpiritus ſimus arguere poſſumus ex humilitate, & C fide noſtra: qui verè ſpiritum filiorum habet ſuam fidem per humilitatem, & abiectionem corroborat.

CAPVT. VIII.

Expet.

De Zachæo.

ACCIPITE camelum per D acus foramen introeuntem, nimirum diuitem Chriſtianæ paupertatis anguſtum ſuperantem. Is erat Zachæus diues, & inter publicanos diuites facilè princeps: puſillus corpore, ſed ſcientia, & pietate maximus, qui de arboris culmine ad totius boni ſciuit peruenire radicem. Quid murmuras Phariſæe? Ad Publicani domum accedit Chriſtus, vt iam miſericordiæ ſuæ lampas ardeat in publico; nec intra Synagogæ modium, ſed ſupra candelabrum luceat omnibus, qui in domo ſunt.

Ex Luc. c. 19. Ingreſſus Ieſus perambulabat Iericho. Et ecce vir nomine Zachæus: & hic erat princeps publicanorum, & ipſe diues.

§. I.

Æqualitas circa ſubditos decet præſtantes dominos.

VErus Ieſus iterum circuit, & perambulat Iericho ſaluti proſpiciens ethnici, & publicani. Et cur publicano ſalutem oblaturus Iericho perambulat? Rationem pulchris verbis perſtringit Diuus Gaud. tract. de Paral. ſatus. *Ieſus* D. Gaud.
filius Naue iubente Domino circuit ciuitatem Iericho, & cadunt hoſtiles muri motu diuino, vt anima Iudæorum de belli diſcrimine liberentur. Pro Iudæorum animis circuiuit Ieſus Iericho, ſimiliter modo circuit Ieſus Iericho pro anima publicani, vt idem ſit Ieſus Iudæis, & Græcis, ne ſub tanti Domini ſigno inueniatur gens minus habens. De tota Saluatoris œconomia illud iactat Diu-
Paul. ad Eph. 4. *Vnus Dominus, vna* Ad Eph. 4
fides, vnum baptiſma. Omnia indiuiſa ſunt in ſummi principis domo, quod
E mirans D. Zeno ſerm. 4. ad Neoph. D. Zeno
ait, *O magna prouidentia Dei noſtri! O bona matris charitas pura! Ne quid adulterum pariat, aut ne quem plus amare videatur, aut minus, vnam natiuitatem, vnum lac, vnum ſtipendium, vnum Spiritus ſancti præſtat omnibus dignitatem* Omnia ſua

æqua-

æqualiter omnibus proponit Iudæis, & Græcis, pauperi, & diuiti, ne quis à tanto principe plus videatur amari, aut minus. Vt habeant in eo formam mundiales principes, qui æqualiter omnibus prospiciant subditis. Duo lumina senatus Romani sic pingebat, imò & pungebat Sidonius Apollinaris epist. 9. *Auienus siquid poterat in filijs, generis, fratribus* B *prouehendis moliebatur, cumque semper domesticis candidatis destringeretur, erga expediendas forinsecus ambientium necessitates minus valenter efficax erat: & in hoc Coruinorum familiæ Daciana præferebatur, quod qualia impetrabat cinctus Auienus suis, talia conferebat distinctus Basilius alienis. Auieni animus totis, & cito, sed infructuosius. Basilij paucis, & sero, sed commodius aperiebatur. Neuter aditu difficilis, neuter sumptuoso, sed vtrosque coluisses, facilius ab Auieno familiaritatem, à Basilia beneficium consequebare.* Libuit hæc hic ponere, vt videant, quàm sculptè silice maneant principum virtutes, & vitia; & quam semper pungitur D ille, qui in suis promouendis, & ditandis incumbit, alios non curans; & quam æternum laudatur ille, qui & domesticis, & exteris æquè distribuit beneficia. Fallitur, qui putat amicis, & cognatis suis principatum accepisse, omnium debitor est, omnium rationem reddet sæculorum Principi, & Regi: quare vehementer timendum, ne alij E alijs macilentiores existant. Prudenter dicebat Princeps Eunuchorum, Dan. 1. *Timeo ego Dominum meum regem, qui constituit vobis cibum, & potum: qui si viderit vultus vestros macilentiores præteris adolescentibus coætis vestris, condemnabitis caput meum regi.* Sic

Sidon.

Dan. 1.

A similiter timeant vniuersi mundiales principes Regem sæculorum, qui omnibus hominibus cibum, & potum constituit; is dum videat alios regijs beneficijs insarcinari, alios spoliari, & despici: profecto damnabit caput seruorum suorum, etiam regum. Nullus enim ex his principibus, qui sub Deo est, aliter potest sine ingenti periculo *Exo. 16.* administrare regnum. Exod. 16. vbi parauit Dominus populo suo escam in deserto, ait ad Principem populi Moysem. *Colligat vnusquisque ex eo, quantum sufficit ad vescendum; Gomor per singula capita, iuxta numerum animarum vestrarum.* Nullum inter diuites, & pauperes discrimen, non inter notos, & ignotos, omnibus eadem taxatur mensura: sed cur eadem omnibus dabatur mensura? D. *D. Basil.* Basil. Sel orat. 33. hanc indigitat rationem aiens. *De cœlo manna quondam Israelitis dabatur, sed quia miraculi administer seruus erat, necessitati quoque donum seruiebat.* Expende illud, quia minister seruus erat, ideo taxatam habet mensuram, quam omnibus æqualiter concedat, ne in alios plus, in alios minus ipse conferret, & alij macilentiores, alijs grossiores magistri caput damnarent summo Regi. Et quis Regum non seruus est summi Regis? Caueant ergo omnes principes, ne fauores inæqualiter distribuant, adeo vt alij triumphent, alij misere viuant. Sanè Iesu familiarissimus erat Ioannes inter omnes discipulos, sed & cognatus erat secundum carnem, & iuuentute fortè, & ingenio gratiosior, nec ideo auctoritatem habebat plura petendi, quam cæteri. Id quod notans Chrysost. homil. 23. in Ioann. ait, *Chrysost.* *Quin Ioannes eximie a Christo diligeretur, ambigit nemo; non tamen, neque lequendo, neque rogando precium*

apud Ieſum auctoritatem habuiſſe A *apparet, vt ſæpe numero Petrus, vt Philippus, vt Iudas, vt Thomas, niſi ſemel tantum cum obſequi, & obtemperare condiſcipulo Petro voluit*, Neſciunt ſic mundiales poteſtates temperare ſe in affectibus, ſi quem diligunt, quanta huic autoritas petendi, & impetrandi omnia? Non ſic Rex regum Ieſus, qui, etſi dilectum habebat, tamen æque apertum aditum cæteri ſuis petitionibus inueniebant. Nec magis curabat Ieſus, quam vt nemo è ſuis minus gratus videretur præ cæteris. Vnde ad glotiam itutus transfigurationis, etſi vellet omnes ſecum ducere, tamen quia vnus indignus erat, reliquit plures, ne ille minus
D. Proc. gratus, & minus muneratus appareret. Id quod attigit D. Proclus ibi C aiens. *Cum Iudas, qui ipſum erat proditurus, indignus eſſet, qui diuinum hoc ſpectaculum, & tremendam viſionem ſpectaret; hac de cauſa ipſum, & reliquum Apoſtolorum chorum infra reliquit, vt hac ratione illi tanquam non ſolo relicto omnem excuſationis prætextum eriperet*. Excuſatur culpa in eo, qui ſe præ alijs videt à principe deſpici. D

§. II.

Ieſus pro vno ſolo homine impenderet quot pro omnibus. Vbi quam regium eſt ſingulis ſubditis proſpicere.

PErambulauit quondam Iericho Ieſus Naue, vt animæ Iudæorũ de belli diſcrimine liberarentur; perambulat modo Ieſus Iericho, vt vnius publicani anima ſalua fieret, Illic Ieſus, hic Ieſus, illic in pluribus, hic in vno ſuum laborem impendes. Non enim grauatur Chriſtus, quidquid pro omnibus laboris impendit, & pro vno ſolo impendere. Nonne vna erat ouis, quæ perierat? An, quia vna erat contemnitur à Chriſto? Proh ingẽtem Dei noſtri charitatem, & benignam, & patientem, quæ nouit tot ſuſtinere labores pro vna ouicula, quot ſuſtineret pro grege integro. Tert. lib. de B Patient. *Erroneam ouem patientia paſtoris requirit, & inuenit. Nam impatientia vnam facile contemneret*. Neſcit patientiſſima noſtri paſtoris charitas vnam contemnere ouem, ſed, & pro vnaquaque oue ſua ſe totum impendere, & ſuperimpendere cupit. Quo reſpiciebant illa Angeli verb. poſt Chriſti reſurrectionem fœminis data, nimirum, Marc. 16. C *Ite, dicite diſcipulis eius, & Petro, quia præcedet vos in Galilæam, ibi eum videbitis*. Cum Petrum ſpecialiter nominat, niſi vt oſtenderet omnẽ diuini amoris ſumptum pro grege integro factum, pro vna erratica ouicula velle accommodare. Euſeb. apud Damaſcenum lib. Paralellorum. *Tu Petre, quem admiſſi peccati pœnituit, cum reliquis omnibus in conſpectum meum prodire nõ verearis Ob eam cauſam nonaginta nouem oues reliqui, atque ad vnã cucurri*. Quod vt magis teſtatum relinqueret, non antea inter Ieroſoymitanam frequentiam crucem aſcendit, quam totum crucis ſuæ ſumptum vni, & pauperi, & fugitiuo homini pro tutelæ ſecuritate applicuiſſet. Is E erat Iacob, à patria profugus, medio in deſerto peregrinus, lapide capiti ſuppoſito dum cubaret humi; Geneſ. 28. *Vidit ſcalam ſtantem ſuper terram, & cacumen illius tangẽs cœlum, Angelos quoque Dei aſcendentes, & deſcendentes per eam, & Dominum innixum ſcalæ dicentem ſibi: Ego*

Tertull.

Marc. 16

Euſeb.

Gen. 28.

ſum

Iam Dominus Deus Abraham, &c. Ecce tibi pro vno solo homine dormiente excubat Dominus cœlesti exercitu cinctus, excubat, inquam, scalæ innixus, hoc est crucis suffultus brachijs Sed cur vni soli homini tutando cruci se ostendit suffixum? Sic hominum Rex homines amabat, quod vniuersum crucis sumptum vni homini porrigeret, & porrigit, qua voluntate porrigit multis. Huc respicit D. Zeno, serm. 8. de somnio Iacob, vbi in quit. *Scala proprio nomine crux uocatur, quia per Ipsam Dominus Iesus Christus, ministeria uniuersa conficiens, patri, & Adam reportauit, & iter ad cœlum omnibus sequentibus se patefecit.* Expende illud, *patri, & Adam reportauit*, quippe suffeciſſet, quod omnibus cœleste aperiret iter, vbi enim omnes, ibi & Adam; vbi omnes, ibi & vnus homo, sed maior fuit Christi charitas, quæ crucem ascendit, non solum pro omnibus, sed, & pro vno, adeò vt si solus esset homo, si solus maneret Adam, illi soli præstitit, quod præstat omnibus post illum. In toto reproborum mundo solus Noè inuentus est iustus in generationibus suis, de quo item Genes. 6. *Noè inuenit gratiam coram Domino.* Nec miror, quod ideo deletis omnibus hominibus seruaretur vnus Noè iustus, sed quod in immensum stupeo, est, quod in seruando Noè excogitaret Deus, & depingeret totam ligni angustissimi salutem, dum illum saluat per lignum. Deus bone, quando vnus solus homo tibi placet, excogitas ligni pretiosi salutem? Equidem in vno homine victoriæ suæ erigit signum charitas Christi. Pulchrè Rupert libro 2. de Victoria c. 30. inquit, *Attamen vnus ille omnipotenti verbo Dei suffecit ad retinendam siue perficiendam victoriæ suæ palmam. Porrò verbum Domini obedientem sibi manere fecit hominem vnum, gubernans eum per contemptibile lignum.* Cur non excogitaret Dominus crucis salutem, nactus hominem vnum, cui proficeret, pro quo chirographum peccati rumperet, & affigeret cruci? Vere regnat à ligno Dominus; quando ligni sumptus etiam vni ex istis minimis porrigunter. Vtinam mundiales principes sic Christum induerent, vt non solum regna, & ciuitates, sed & minimus ciuis, eorum magnificentiam sentirent. Sic monebat D. Synesius lib. de Regno, Arcadium suum. *Tibi verò consentaneum in primis, est, vt quem semel accepisti ordinem, nunquam deseras, neque ei nominis affinitati rem pudendam facias, sed ad eius imitationem te conferas, ciuitatesque non solum omni bonorum genere cumules, sed etiam felicitatem, quantam potes, in vnumquemque subditorum effundas.* Hæc ille; æquum enim est, ne solæ ciuitates, sed & minimus ciuis experiatur magnificentiam principis,

D. Zeno. Gen. 6. Rupert. D. Syn.

§. III.

Etiam diuites regnum cœlorum possunt intrare.

DIuitiæ adeò suspectæ sunt viro Christiano, vt crediderim notanter ab Euangelista Zachæum, & publicanorum principem, & diuitem fuisse propositum, ne viderentur diuites ab angusta cœli porta eliminati. Sanè in Zachæo & principem, & diuitem capit angusta porta, & ibi amplitudini diuitiarum patens linquitur aditus. Bene ait D. Bonau. *Zachæus cum esset camelus intrauit per foramen acus. Et foramen dedit diuitibus intrandi in cœlum.* Quisquis dives es, habes

D. Bon.

habes quà cœlum ingrediaris ; nimirum qua diues Zachæus intrauit. Elias melote contentus paupere vitam egit, & diuitum despiciens glorias ante Achabi currus, ipse pedes procedebat? alacer quod pedes deberet curribus præripere cœlestem aditum Ipse tamen, vbi ad cœlum rapiendus fuit, ecce tibi adest igneus currus, quo rapitur, vt in astra feratur. Cur pauperi, & peditipropheticurrus datur? Vt nouerimus quod angusta cœli porta, non solum capit pedites, & paupe-res, sed etiam capit excelsos principum currus, nec soli nudi pedes calcaturi sunt astra, sed & curules sellæ habent in cœlestibus aditum.

Ambr. Argute D. Ambros Psalm. 40. diuites consolatur, aiens. *Ne te moueat, quod legisti, hi in curribus, hi in equis, nos autem in nomine Dei nostri magnificabimur; ipsi obligati sunt, & ceciderunt. Sed Elias non cecidit, qui curru introuit, & legis in Ierusalem illam, & equites multos, & plurimos cum quadrigis introire.* Equidem capit angusta cœli porta diuitum curru, & summa Christi nuditas pomposas principum sellas sibi socias acquirere non dedignatur. Miratur D. Chrysost. Candacis Reginæ Eunuchum, etiam in regiæ ambitionis curru lectioni sacræ operam dare: ambitiosa septus familia, curru vectus, diuitias vndequaque halans Isaiam versabat. Quis inter palatinos virtutis studium crederet? sed

Actor. 8. accipe, quod mirere magis; Actor. 8. *Dixit autem Spiritus Philippo: Accede, & adiunge te ad currum istum. Accurrens autem Philippus audiuit eum legentem Isaiam Prophetam, & dixit; Putas ne intelligis, quæ legis? Qui ait; Quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi? Rogauitque Philippum, vt ascenderet, & sederet secum. Locus autem scripturæ, quam legebat erat hic: tamquam ouis ad occisionem ductus est, & quasi agnus coram tondente se, &c.* Quibus maximè ponderandum est, quis sit, & sub quo habitu sit, qui se tanto principi reuelat; is est Iesus non æquitatui suo similis in curribus Pharaonis; non redituus spolians principatus, & potestates, sed vt agnus tonsus omnibus spoliatus diuitijs, pauper, & inops factus, sic se præsentat diuiti, & dum talis legitur, non dedignatur Principis currus, nec fastidit splendores regios, imò paupertatem suam fulgenti adiungit curui, vt & paupertas, & diuitiæ videantur famulari virtuti. Hinc nato præcipuam gloriam vni Ioseph Patriarchæ attributam, nimirum quod ipse solus inter fratres suos, duas tribus in populo Dei fundet. Cæteri Iacob, filij, quisque suam tribum dedit populo Dei. Ioseph autem duas tribus, nimirum Ephraim, & Manassem constituit: sed cur ex Ioseph duas sibi tribus assumere placuit Deo? Ioseph solus è fratribus pauper fuit, & diues. Pauper fuit, dum seruus Ægyptius factus, etiam in carcerem proijcitur, omnibus bonis spoliatus, & amicis. Diues fuit, cum Prorex creatur, Ægypti. Ne ergo sola Ioseph paupertas Deo videretur placuisse; & non diuitiæ, duas ab illo elegit Deus tribus, alteram pauperi respondentem, alteram diuiti: possunt etiam Deo maximè placere diuites. Huc spectat D. Hier. epist. ad Saluinam, dicens, *Ioseph, qui in egestate, & in diuitijs dedit experimenta virtutum, qui & seruus, & Dominus decuit animæ libertatem: nonne post Pharaonem regis ornatus in signibus, sic Deo charus fuit, vt super omnes Patriarchas duarum tribuum pater fieret;* Duplici honore muneratus fuit pauper, & diues, ne videretur mi-

Hieron.

nus

sus meruisse propter diuitias, & regni fastus, sed vt eius paupertas, sic eius diuitiæ Deum sibi gratum, & remuneratorem nanciscuntur. Neque vnquam mihi persuadere potui, casu accidisse id, quod in tribus pueris apud Babyloniam fornacem
Dan. 3. factum est. De quibus Dan. 3. dicitur. *Confestim viri illi vincti cum braccis suis, & tiaris, & calceamentis, & vestibus missi sunt in medium fornacis ignis ardentis; nam iussio regis vrgebat.* Cur nobiles viri, palatino habitu fulgentes, sic in fornacem mituntur, vt nec tiaris nudari permittantur? Si cæterarum vestium spoliatio moras faceret. Sanè tiaræ ablatioa capite nil moraretur carnifices, verum qui tales inter diuitias regnum inuenti sunt, non debuerunt spoliari diuitum insignibus, quando ad Deum festinant, imo & filius Dei paupertatẽ postea prædicaturus, voluit ibi præostendere, quàm etiam pateat virtuosis diuitibus, cum dat se socium inter adolescentes diuiti fulgentes amiIsai. 66. ctu. Huc reuoco illud Isaiæ 66. aientis: *Et adducent omnes fratres vestros de cunctis gentibus donum Domini, in equis, & in quadrigis, in lecticis, & in mulis, & in carrucis ad montem sanctum meum Ierusalem, dixit Dominus.* Quis crederet quod lecticæ; & quadrigæ mittantur, à Deo, vt homines cœlum scandant? Hæc inuenta sunt humana ad diuitum pompas asserendas, sed solet Deus per hæc humana adiutoria, homines ad cœlum trahere. Id quod in-
August. sinuat August. lib. 20. de ciuit. cap. 21. fatus. *Et emissurum se dicit ex illis saluatos in gentes diuersas, adducturos autem ex omnibus gentibus munus Domino in iumentis, & vehiculis, quasiumenta, & vehicula bene intelliguntur adiutoria esse diuina, per omnisque generis ministeria Dei, sine* A *angelica, siue humana.* Itaque, quæ humana ambitio excogitauit adiutoria, & ministeria curruum, quadrigarum, lecticarum, etiam sumuntur à Deo pro medijs, quibus deferat homines in cœlestem ciuitatem.

B *Text.* Et quærebat videre Iesum quis esset: & non poterat præ turba, quia statura pusillus erat.

§. IV.

Conspectus Iesus sæcularia negotia abiurat.

ZAchæus publicanorum princeps, & ipse diues solum dicitur, quod quærebat videre Iesum, nondum enim viderat Iesum, qui sæcularibus fortunis operam nauabat. Huc adest in cat. Tytus sic aiens: *Quærebat videre Iesum, vt pote, qui nunquam eum viderat, quia si vidisset, iam se recepisset à nequitia publicana. Si quis enim Iesum videt, non potest nequitijs immorari.* Sordent sæcularia omnia, vbi Iesus oculis patet mortalium, & ad tanti Solis iubar tenebrarum opera prorsus euanent. Santissimus ille Simeon nihil in hac mundiali luce amabat, nisi quod illa aliquando videndus erat Saluator: quem vbi intuitus
Luc. 2. est, sic æmulatur Cygneos cantus. *Nunc dimittis seruum tuum in pace, quia viderunt oculi mei salutare tuum.* Quæ verba notans D. Hier. de
Hieron. vera Circunc. ait; *Forma est vtique, quod qui Christum videt, iam sit sæculo moriturus.* Vnus Christus est,

qui conſpectus homines mundo macter; vnus Chriſtus eſt, qui poſſit homines à mundialibus negotijs
1 ad Cor. 5. eripere. Paul. 1. ad Corinth. cap. 5. *Itaque ex hoc neminem nouimus ſecundum carnem*. Expende illud, *ex hoc*, nimirum ex Chriſto viſo, & cognitio carnalia omnia penitus à me-
D. Leo. moria eliminamus. Vnde D. Leo. ſerm. 1. de Reſur. ait, *Non ergo nos rerum temporalium occupent ſpecies, nec ad ſe contemplationem noſtram à cœleſtibus terrena deflectant, Pro tranſactis habeantur, quæ ex maxima parte iam non ſunt, & mens intenta manſuris, ibi deſiderium ſuum figat, vbi, quod offertur, æternum eſt*, A page carnalia negotia à mente, in qua Chriſti radius effulgeat. Ipſe ſolus eſt, qui vel aſpiciens poteſt vniuerſas mundi fugare ſollici-
Bern. tudines. Pulchetrimè D. Bernard. lib. 4. de conſideratione vultus Pontificis effingit, vt poſſit ſingulis peccatoribus ſubuenire. Ait enim; *Regibus Ioannem exhibe: Ægyptijs Moyſem: fornicantibus Phinees: Eliã idololatris: Eliſæum auaris: Petrum mentientibus: Paulum blaſphemantibus: Negotiationibus Chriſtum*. Ecce tibi ſingulis peccatis ſingulos opponit medicos qui curent, qui ſcindant; ſufficit enim furenti Regi vel conſpectus Ioannes Baptiſta: ſufficit fornicario, vel Phinees gladium vindictæ vibrans: ſufficit ſi idololatra videat Eliam octingentos ſacerdotes idolotum trucidantem, vt vel ſic in veri Dei cognitionem ſe recipiat. Vt mendacium expaueſcas, ſufficit quod videas Ananiam, & Saphiram ob mendacij crimen à Petro percuſſos. Quis non fugiat blaſphemiam cum vel Paulum videat? Verum, vt ſæculi negotijs renunties, tabelliſque te eripias, nec Ioannes; nec Moyſes, nec Elias, nec Eliſæus, nec Petrus, nec Paulus ſufficiunt; ſufficit tamen vnus conſpectus Chriſtus. *Exhibe negotiantibus Chriſtum*. Vnus Chriſtus potens eſt à terrenis cutis, ſecularibuſque negotijs homines eripere. Vnus Chriſtus non patitur mentes humanas immergit negotijs mundi. Vbi videris homines totos terrenis deditos ſtudijs, dubita, an ſit in illis Chriſtus. Sane ſponſa, quando non invenit Chriſtum aiebant Cant. 3. iuxta Sept. *Quæram in ciuitate, in foro, in plateis.* Cant. 3. Quod meditatus D. Amb. lib. de Iſaac cap. 5. ait, *Fortaſſe ideò non inuenit adhuc, quia in foro quæſiuit, vbi lites ſunt; in plateis, vbi mundina*. Ambr. Ecce tibi ſignum præſentiæ Chriſti, ſi à terrenis curis te extractum videris. Hoc ſignum ipſe Dominus dederat apud Oſeam cap. 11. Oſea. 11. inquiens, *Pondebit Populus meus ad reditum meum*. Pendebit, ait, quippe, vt qui pendet à terra ſeparatur, ſic, qui vel Chriſti odore imbuitur, hoc habet in primis, vt à ſe excuciat terrenas curas. Ita Gualricus Abb. ſerm. 1. de aduentu. Gualric. *Pulchrè omnino, & proprie pendebit, tanquam inter cælum, & terram: vt licet adhuc aprrehendere cæleſtia non valeat, non velit tamen tangere terrena*. Felix, qui ſic à terra ſeparatus, quaſi aere pendet ad Chriſtum: habebit Chriſtum, non amittet Chriſtum, Paul. 1. ad Theſſalon. cap. 4. ait, *Nos, qui viuimus, qui reſidui ſumus, ſimul cum illis rapiemur in nubibus obuiam Chriſto in aera: & ſic ſemper cum Domino erimus*. 1. Theſſ. 4. Expende felicitatem illorum, qui obuiant eum Chriſto in aera, qui à terra ad aera, à terrenis ad ſpiritualia procedunt auſpice Chriſto, ſemper cum Chriſto erunt; ſiue dormientes, ſiue vigilantes, ſiue ſedentes; ſiue ambulantes ſpirabunt Chriſtum, ſolum ſapient Chriſtum. Ita D. Hier. epiſt. 152. *Si quis rapitur ad Chriſtum aſcendit ſu-*
D. Hier.

per

per nubes legis, & Euangelij; occurrit non deorsum, sed in aere, spirituali intelligentia scripturarum. Occurrens autem in spiritualibus, & terrena dimittens, siue ille sit dormiens, siue in Christo mortuus, siue viuens, & in illius, præsentia reseruatus semper cum illo erit. Nescit Christus non ad se rapere alumnos suos.

§. V.

Popularis multitudo numquam non à deo separat.

MVltus est D. Bonau. hic in ostendendo, quod semper turba impedimento erat eis, qui ad Christum accedebant. Hæc turba eum impediebat, quæ semper impedire consueuit venientem ad Christum. Hac namque turba impediebat illuminationem cęci. *Cum audiret turbam prætereuntem, &c. & increpabant eum, vt taceret.* Curationem paralytici, : Venerunt ad eum ferentes paralyticum, quia quatuor portabatur. *Et cum non possent offerre eum illi præ turba, &c.* Liberationem surdi, & muti. *Apprehendens eum seorsum à turba, &c.* Curationem mortui. *Et cum ejecta esset turba intrauit, & tenuit manum eius.* Impedit etiam approximationem Zachæi, sicut dicitur hic, quia non poterat præ turba. Turba enim prona ad malum à Iesu reuocat potius quam ad Iesum perducat. Hæc ille, & quando popularis multitudo sic sapuit, vt ad Dei amorem duceret? Multus est Aggæus in monstranda via salutis, in monstranda via, qua possint Israelitæ diuitiarum sibi acquirere cumulum, qua possint sibi Deum deuincire, & reddere propitiũ. Quid tunc populus? Sic c. 1. *Et timuit populus à facie Domini.* Timuisses a facie Leonis rugientis, vt te deuoret, timuisses à facie hostis durate seruitute prementis; timuisses à facie mortis, à facie Dei quid times? à facie Dei cur fugis? Abscõdere potius in abscondito faciei illius, quo verber non potest peruenire. Ama faciem, quæ vitam spirat. Sed miraretur, nisi popularis multitudo, non potius à Deo meditaretur fugam, quam amorem. D. Hieronymus ibi ait, *Quia populus erat nondum ad Dei venerat charitatem, quæ foris mittit timorem.* Quasi suspectum sibi habet Deum turba, nunquam non à facie Dei timet, si turbis te ingeris, sero & difficulter, vel certe nunquam accedes ad Christum. Cant. 1. *Trahe me post te curremus in odorem unguentorum tuorum. Introduxit me rex in cellaria sua.* Nonnè plures currebãt; cur vna sola introducitur in cellaria Christi? Multitudo penetrale Christi non pulsat. Orig. hom. 1. in Cant. *Non ait introduxit nos plures in cubiculum suum. Plures foris remanent.* Caueat turbas, qui velit accedere ad Christum. Tunc Christus inuenitur, quando te separaueris à turbis. Quæ Deum quærebat, inuenit custodum turbas Cant. 3. an mansit illic? an diu permansit apud custodum cuneos? *Paululum cum per transissem eos, inueni, quem diligit anima mea.* Tantum dilata fuit Dei inuentio, quantum durauit apud multitudinem mãsio, vt dicat Amb. lib. de Isaac c. 4. *Ergo cum transierit custodes, verbum inuenit,* Timeat Deo orbari, qui apud multitudinem sedem figit. Dum homo vnus in Paradiso erat, peccatum non nouerat, vbi plures facti sunt, statim obrepsit apostasia à Domino. D. Cyrill. Alex. libro 1. Glaphirorum, ait,. *Peccandi adhuc nulla erat in terris ratio, vnoe xistente, ac solo.* Cum multitu-

Luc. 18. Marc. 2. Marc. 7. Mat. 9. Agge. 1. Hieron. Can. 1. Origen. Can. 3. Amb. Cyrill.

titudine veniunt simul & defectio, & peccata.

Tex. Et prȩcurrens ascendit in arborem Sycomorum : vt videret eum : quia inde erat transiturus.

§. VI.

Insensibilis creatura nos decet satisfacere Deo pro commissis.

NOn otiosè Euangelista expressit arboris speciem, nimirum Sycomorum, quæ vulgo ficus fatua, dicitur, vt videre potes apud D. Aug. serm. 8. de verbis Domini. Et bene ficus a diuina prouidentia eligitur, quæ brachijs suis exhibeat Zachæum oculis diuinis ; quando ficus foliorum opacitate eripiebat Adamum Deo inspectori. Quæ occultauit arbor, modo peccatorem prodit ; pœnitentiam in se hominibus docens, & satisfactionem, Mirabar ego, quod ad Eliam famelicum veniret in dies coruus afferens alimoniam. Vnde ad Eliam coruus, & coruus, qui semel à Noè dimissus nunquam ad Noè reuertere voluit? Indè sanè, quia ad Noè non fuit reuersus, modo ad Eliam venit, pristinam ingratitudinem castigans; & satisfactionem docens. Id attigit Sedulius lib. 1. Pasch. cap. 13. dicens. *Nunc Elia corvus bonus, ac fidus, qui Noè quondam malus, ac perfidus, in terris abluit culpam in aquarum inundatione contractam.* Quis iam tardet conuerti ad Dominum, & pro culpis integram satisfactionem præstare Deo, quando vel ipse coruus emendat errores pristinos ? Nulla est creatura, ò homo, quæ tibi non prædicet pœnitentiam, qua fugias à ventura Dei ira. Ecce tibi iudex in ianuis adest, ecce tibi Deus se se accingit, vt veniat ad iudicium, vt appareat tuarum iniquitatum vltor. Quid tunc creaturæ mundi? Quid tunc Sol, quid stellæ facient? Quid aliud clamabunt, & ostendent tibi muta cœli signa, nisi pœnitentiæ sagos? Apocalyps. 6. *Ecce terremotus magnus factus est, & sol factus est niger, tanquam saccus cilicinus: & luna tota facta est, sicut sanguis, & stellæ de cœlo ceciderunt in terram.* Meritò appropinquante iudicio seuero Dei, nil aliud ostendunt cœli lumina, quam cilicia sanguinis effusiones, humi cubationes, vt vel ab insensibili creatura doceatur peccator per satisfactionem pœnitentiæ, fugere à ventura ira. Et puto deploratam esse salutem illius, qui à creaturæ insensibilis voce adhuc non mouetur in pœnitentiam pro delictis. Vt Deus traheret pristinos peccatores ad eam pœnitentiam, qua diluuium fugerent, hoc fecit suæ misericordiæ præconium vltimum. Genes. 7. *De animantibus quoque mundis, & immundis, & de volucribus, & ex omni, quod mouetur super terram, duo, & duo ingressa sunt ad Noe in arcam, &c.* Iam non Propheta, non vir sanctus Noè pœnitentiam prædicat, & minatur diluuium : vniuersitas creaturarum hoc annuntiat; tot sunt prædicatores quot animantia se ad arcam recipiunt, vt doceretur pessimi illi, vbi haberent refugium. Proh duritiam peccatoris; qui nec tantis vocibus moueris quid tibi vltra restat, quam excidium ? D. Basil. Seleu. orat. 5. *Interea bruta*

Sedul.

Genes. 7.

D. Basil.

diuersa

diuerſi generis videbant illi ad Neemum concurrentia, nec eorum bruta viuendi ratio deterquebatur in melius: volatilium turmas, vt ad commune quoddam hoſpitium, & receptaculum demolantes; reniquè adeò miram deſpiciebant. Contra tumultu, ac trepidatione complebantur omnia Equidem digni perire, qui inſenſibili creatura inſenſibiliores ſunt, & brutaliores brutis.

§. VII.

Humilis pudor index eſt Chriſti animo inhabitantis humano.

POſſet princeps publicanorum, & diues ſequentium turbas abigere, & fieri Chriſti Domini latero; ſic enim diuitiæ ſolent ſibi ad omnia vias facere, primoſque inter populares, accubitus occupare. Sed iam Chriſtianus pudor mentem Zacheı tenebat, & quantum pecuniæ dilatant animos, tantum ille contrahit, faciens, vt populari cedat potiora loca diues, contentus, ſi liceat aſpicere vel de arbore Chriſtum. Quis in hoc pij hominis pudore non abominetur iam impudentiam, & frontoſitatem Iudæ? Perfidus hic non veretur magiſtrum, ipſe latero ſit Ieſu, ipſe prope accumbit, & cum vel metus conſcientiæ propriæ cæteros diſcipulos habet pudibundos, habet confuſos, ne audeant ſumere de Chriſti catino; Iudas effrons manum ſimul mittit cum Chriſto. Ait enim Dominus, Matth. 25. *Qui intingit mecum manum in paropſide, hic me tradet*. O nefatiſſimi hominis frontoſitatem! Metito D. Leo ſerm. 7. de Paſch. in Iudæ impudentiam ſcandet. *Tuluda, in trepidatione ſanctorum abuteris Domini patientia, & abſcondis te tuæ credis audaciæ. Addis impudentiam ſceleri, nec ſigno euidentiori terreris. Cumque ſe a cibo aly, in quo iudicium Dominus poſuerat, continerent, tu manum non retrahis a paropſide, quia animam non auertis a crimine.* Totum Iudam occupabat peccatum nihil in eo remanſerat de ſpiritu Chriſti, ſic non contentus proditione tanto crimini impudentiam accumulat. Ne parum iniurius accidat Chriſto, ſi ſolum proditor ſit, ſit etiam effrons & impudens. Compone modo in animo tuo Iudæ auſum, & Magdalenæ reuerentiam. Vterque peccatis ſcatebat; vterque Dominum oſculabatur. Iudas coram accedens intrepide facie ad faciem loquitur: *& oſculatus eſt eum*. Magdalena accedit quidem, ſed per quandam ambagem, & retro ſtans oſculabatur pedes Domini. Vide diſcrimen veri pœnitentis, & peſſimi proditoris. hic coram ſtat, & facicm oſculatur; cauet illa, & niſi retro non audet ad pedum accedere oſculum. Præclarè Euſeb. apud Damaſcen. lib. 2. Paralellorum ait. *O mulieris ſapientiam! O diſcipuli in ſcitiam! Meretrix pedes Ieſu exoſculata perditam animam recuperauit: Iudas autem eundem oſculatus de vita libro expunctus eſt. O fraudulentum oſculum gehennæ cruciatum concilians!* Quid non faceret impudentia? Nimis iniurij Deo ſunt impudentes peccatores, qui cum criminibus ſcateant, nihil vereantur, ſed perfricata fronte, accedunt ad Chriſtum, minus tales offenderent, ſi penitus fugerent. Antiquus ille refugia Lucifer fugæ ſuæ mercedem æternis reportabat ſupplicijs. Et quæ ſupplicia ſufficerent ei, qui à Deo ſuo receſſit libens? Qui in paradiſo Dei ſui creatus, meditatur

Matt. 25

Leo.

Euſeb.

à Deo fugam? Quid hac nefaria fuga criminosius? Fortasse magis iniurium fuit Deo, quod de illo meminit Matthæus c. 4. vbi Iesum apud desertum memorans, inquit, *Et accedens tentator dicit ei.* Tentator plenus criminibus audet accedere ad Iesum! Proh diaboli impudentia. Deo magis iniuriosa, quam fuga! Chry. Acutè D. Chrysologus ser. 11. *Accessit peius impudens quam, recessit.* Minus offendisset, si à Deo recessisset peccatis onustus, si verecundaretur se immundum apponere corã totius fonte munditiæ. Is est pudor, qui sanctitatis præbet indicium, quo peccator, nec ad cœlum audet respicere, nec Deo appropinquare præsumit, contentus, si vel à longe positus mereatur audiri. Hanc verecundam humilitatem in primis Deus felicibus peccatoribus inspirat. Primi illi peccatores, Gen. 3. *Cum audissent vocem Domini Dei deambulantis ad auram post meridiem, abscondit se Adam, & vxor eius a facie Domini in medio ligni paradisi.* Gen. 3. Cur à Deo fugiunt? Cur arborum latebras quærunt? cur sic verecundantur Deo approximare? An verecundam hanc fugam meditati sunt, afflati iam ex aura Dei deambulantis? Accipite Theodoretum in cat. Lypponiani fantem. *Per auram quandam aduentum Domini intellexerunt. Nam postquam peccauerunt, statim Dominus apparuit, qui & sensum peccati illis præstitit, & ad pœnitendum illos prouocauit.* Itaque Dei accedentis aura, quos afflat, in primis verecundos facit, vt Dei accensum reuereantur, quo se ad pœnitentiam parant. Vbi rediuiuo Domino mittuntur mulieres resurrectionis testes, dicitur illis Marci 16. *Ite, dicite discipulis eius, & Petro, quia præcedit vos in Galilæam, ibi eum videbitis.* Marc. 16 Cur nominatim ponit Petrum? Sanè cauebat in Petro affectum veri pœnitentis, quo sui peccati conscius non auderet accedere ad Christi præsentiam. Euseb. apud Damascenum, libro 2. Paralellorum fatur. *Verebitur forsan Petrus in conspectum Christi venire, quod peccatum suum solutum non esse existimet: ac proinde dixit, & Petro, vt sine vlla cunctatione cum reliquis Apostolis Iesum videat.* Est sanè verè pœnitentibus hæc reuerentia adnata. Prodigus ille Luc. 15. in meliorem frugem conuersus, an prosiliit statim ad mensam patris? Imò ait: *Fac me vnum ex mercenarijs tuis.* Quæ verba sic expendit S. Titus Bostrensis. *Obsecro, Domine, ne me rursus ex aula tua proscribas, ne forsan inimicus oberrantem deprehendat. Neque tamen, vt mysticæ tremendæque mensæ tua me adiungas, peto: quando quidem eo animo sum, vt sancta illa sanctorum ne aspicere quidem prophanis oculis audeam.* Hic est adnatus virtutis pudor, hæc reuerentia mentis inhabitatæ à Deo: mens enim peccati conscia, nunquam non timeat appropinquare Deo. Quis virtutes sanctissimi Regis Ezechiæ non nouit? Huic tamen viro tam sancto, tot facinoribus pleno edicta fuit mors ab Isaia: quo nuntio accepto, 4. Reg. 18. *Conuersus ad parietem fleuit.* De quo D. Hieroym. libro 2. aduersus Pelagianos ait, *Iustus erat Ezechias, & corde perfecto. Iturus erat ad Dominum, plorare non debuit. Quaris rationem fletuum? si cogitaueris hominem, non miraberis causam doloris. Nullus enim intrepidus vadit ad iudicium Domini habens conscientiam peccatorum.* Semper pudor, & reuerentia mentes sanas comitetur.

Euseb. Luc. 15. S. Tit Bost. 4. Reg. 18. Hieron.

Text. Et cum veniſſet ad locum ſuſpiciens Ieſus, vidit illum, & dixit ad eum: Zachæe feſtinas deſcende: quia hodie in domo tua oportet me manere.

§. VIII.

Noſtra deſidia eſt, quod à Deo non reſpiciamur.

CVr non videret Ieſus illum, qui adeò laborauerat, vt ſe C ſe diuinis obtutibus præſentaret? dum Zachæus deſiderio Ieſu flagrat, dum currit ad arborem, dum ſcandit, dignus fit, qui à Ieſu conſpiciatur. Hi merito Ieſu oculos capiunt, imò rapiunt, qui ſtrenuè nouerunt pro Ieſu laborare. De *Ier. 1.* Ieremiæ virtutibus illud in primis à Deo fuit elogium vulgatum, *Priuſquam te formarem in vtero, no-* D *uite*. Quid hoc affert de Ieremia ſingulare? An Deus non nouit omnes antequam formentur? Nouit ſane, ſed non omnis ſtrenuis ſuis operibus antequam plene formentur in vtero oculos diuinos nouerũt capere. Id ſingulare fuit priuilegium Mariæ, & Ioannis Baptiſtæ, & Ieremiæ, qui in vtero exiſtens pene informis vſum rationis accepit, quo E ita in Dei gloriam ex eius gratia vſus eſt, vt ſtatim oculos diuinos *Origen.* ad ſe raperet. Id notans Origen. homil. 1. in Ierem. ſic totam excogitationem claudit: *Multum te oportet laborare, vt noſſe incipiaris à Domino. Ieremiam quidem priuſquam*

A *plaſmauerit in ventre cognouit; alium uero de prophetis triginta annos cœpit, alium quadraginta*. Tunc Dei oculis apparere incipis, cum præclaris operibus te diuino aſpectui aptas. Dum inter gregales hominum turbas agis, dum nullo egregio facinore nobilitatis, ignotus Deo es, cuius oculos, ad te ſtatim trahes, ſi velis optimis ſtudijs dare operam.
B Ad Sodomam acceſſurus Dominus *Gen. 18.* dicebat, Gen. 18. *Deſcendam, & videbo vtrum clamorem, qui venit ad me, opere complouerint*. Quid ais Domine, videbo? Nonne tuis oculis patent vniuerſa? Eſt de alibi res, quæ tibi nota non ſit? Sanè is ſolum à Deo dicitur cerni, qui bonis operibus ſe exercet, iſque à Deo etiam in Sodomis ornandus erat di- *Auguſt.* uino aſpectu. D. Aug. in cat. Lypp. ait: *Deſcendi, vt videam non vt quid agunt, ſciam, ſed vt ipſos ſcientia mea dignos efficiam, ſi quos ipſorum inueniam iuſtos, ſi quos inueniam pœnitentes, ſi quos tales, quos debeam ſcire*. Illi homini debentur oculi diuini, qui in vitæ paleſtra nouerit ſe præclaris facinoribus exercere: virtutum incumbe e operoſis ſtudijs, D & licet medijs nefariſſimis hominibus viuas, licet inter totius naturæ euerſores degas, ibi Deum allicies, vt te videat, vt de tuis prælijs hilares fiant oculi diuini. Ieremias, *Thren. 4.* Thren. 4. ait, *Spiritus oris noſtri Chriſtus Dominus*, quæ verba legun- *Laur. Iuſtin.* tur apud D. Laurentium Iuſtin. de conflictu interiori, cap. 8. *Spiritus ante faciem noſtram Chriſtus Dominus*, ex quibus nititur nobis perſuadere, vt viriliter arma capiamus aduerſus aereas poteſtates, quando noſtrorum præliorum Deus ſpectator ante faciem noſtram aderit. Etenim ait, *In ſpiritu decertandum tibi eſt, vt placeas ei, qui videt in ſpiritu teſtante propheta: Spiritus ante faciem noſtram.*

nostram Christus Dominus. *Non est hora, neque temporis momentum, quo te non cernat Deus tuus. Caue, ne segniter dimices, ne coram tanto iudice astantibus ministris Angeli succumbas, & triumphi amittas palmam.* Quocumque pugnam ibis, te sequentur oculi diuini, claudendi protinus, vbi receperit segnities.

§. IX.

Quisque suæ gentis virtutis acquirendæ det operam.

MIraberis quot modis, quamque diuersis se se Christus Dominus exhibeat hominibus? Magdalenæ per ingentem fluuium lacrymarum se offert: Chananææ se dat quasi respiciens illam: Matthæum trahit per transiens; cæteros solum verbulo rapit. Verum vbi ad Iericuntiná ciuitatem ventum est, ibi vt Zachæum sibi acquirat, ait: *Quia hodie in domo tua oportet me manere.* Et cur Iericho huntinus ciuis per hospitium oportuit à Christo capi? Sanè auspicatum erat hospitium Ierico ciuibus, quando Raab meretrix recipiens domi Iesum Nane, & reliquos exploratores, fuit salua. Quo docemur nunquam citius ad Deum peruenire, quam dum illis incumbimus virtutibus, quas genti nostræ, seu patriæ, seu familiæ experimur fuisse proficuas. Hinc Angelus ille, qui Saluatorem natum pastoribus annuntiabat, nullam magis virtutem in illa natiuitate commendat, quam illam cui Angelorum profectum debitum experiebatur. Etenim ait, Luc. 2. *Inuenietis infantem pannis inuolutum, & positum in præsepio.* Quæ verba vbi excipiunt pastores abeunt, *& inuenerunt Mariam, & Ioseph, & infantem, positum in præsepio.* Plures inueniunt pastores, quam dixerat Angelus, nã vltra infantis abiectionẽ inueniunt Mariæ puritatem, Iosephi robur, & obsequium; cur Angelus Mariæ immemor, solius meminit exinaniti infantis? Id pulchrè attigit D. Bernard. serm. 4. in nat. fatus. *Quid est quod sola ab Angelo commendari videtur humilitas: nec tamen sola à pastoribus inueneri? Forte specialius commendat Angelus humilitatem, quia ruentibus cæteris per superbiam ipse in humilitate stetisset.* Hæc Angelorum erant gentilitia, nempe exinanitio, humilitas: his ingentem gloriam suam referebat acceptam gens Angelorum ideo Angelus præ omnibus alijs humilitati studet, humilitatis meminit. Prudens ille Abrahami seruus, vbi sponsam Isaco explorabat, ait Gen. 24. *Puella, cui ergo dixero, Inclyna hydriam tuam, vt bibam: & illa responderit, bibe, quin, & camelis tuis dabo potum, ipsa est, quam præparasti seruo tuo Isaac.* Ecce bonus seruus omnes alias honestæ fœminæ virtutes prætерijt, non inquirit, vnam solam hospitalitatem liberalissimam spectat; quæ forsan in puella virginali pudore prædita non adeò solet claretre. Nihilominus hanc vnam virtutem explorat prudens homo, sciens hanc auspicatissimam esse vniuersæ dominorum suorum prosapiæ: hanc genti suæ ingentia bona parere. Quod sic insitum est bonis viris, vt celebres illi apud Ieremiam Rechabitæ, tunc se duro captiuetio pressos putarum, cum aliquantulum a gentis suæ virtutibus videntur deflexisse. De illis titulus, Psalm. 70. sic ait, *Ipsi Dauid filiorum Ionadab, & eorum qui primi in captiuitatem ducti sunt.* Quæstionem facit multis, cur Rechabitæ ij dicantur primi sustinuisse

Gen. 24.

Psal. 70.

Luc. 2.

nuisse captiuitatem, cum potius Ieremiæ 35. videantur prædicari à captiuitate liberi? Vnde ergo ij primi captiui? Rem pulchrè attigit Hieron. Diuus Hieron. epist. ad Paulinum de instituc. Monachi fatus. *Iste est Ionadab filius Rechab, & huius filij sunt, qui in tabernaculis semper habitantes, ad extremum propter irruptionem Chaldaici exercitus Ierosolymam intrare compulsi, hanc primi captiuitatem sustinuisse dicuntur, quod post solicitudinis libertatem vrbe; quasi carcere sunt recluſi.* Quippe hæc erant Rechabitarum gentilia, hæ familiæ virtutes, quod extra vrbem in tabernaculis degerent, vbi autem hostium metu sese in vrbem recipiunt, & seruos se reputant, & captiuos, vtpote qui ab ingenua gentis suæ libertate, & virtute deficerent habitantes in vrbe. Et sanè nihil glorioſius est viro, quam si ipse non degeneret à gentis suæ virtutibus, sed vel illis cognoscatur, cuius sit gentis, & familiæ.

§. X.

Multum prodest ad alliciendum Deum locus, in quo semel aliquod ingens accepit seruitium. Vbi de templis.

AD Principes Ierosolymitanos multum rogatus diuertebat Iesus, & non aliter: & ecce modo apud Ierichuntem ipse ex se suscipi, & hospitari à Zachæo postulat. Quæ inerat Ierichuntino solo gratia, vt quod toties fastidiebat Ierosolymis, ibi gratius haberet Dominus hospitium? Crediderim Ierichuntinum etiam solum maximè conduxisse ad trahendum Dominum, ex quo ibi celebris illa Raab patriam salutem postposuit exploratoribus Israelitis. Is enim est Deus, cui gratiores solent esse virtutes factæ loco in quo semel aliquod ingens acceptauit seruitium. Quando Dauid sacrificia, & holocausta parabat, accepit à Deo responsum, 2. Reg. 24. quod altare construeret in aerea Areuna Iebusæi, quasi indè per gratius Deo futurum esset sacrificium. Sed vbi Dauidis deuotio, & hostiæ aderant selectissimæ, quid areæ illus solum conduceret? Quid habebat solum illud, quo gratiora redderet sacrificia? Rem attigit Iosephus lib. 7. cap. 10. inquiẽs, *Erat autem is locus, in quo olim Abrahamus filium, vt holocausta faceret, adduxerat.* Concipiunt loca, nescio quam sanctitatem ex virtutibus exercitis ibi; qua vel lapides ipsi iuuant te, vt oculis possis magis placere diuinis. Quando non auspicatus principi locus, in quo regni accepit insignia? Quando non gratus Deo locus, in quo alicuius Athletæ sui spectauit facinora? Ieiunauit Moyses in eremo quadraginta diebus, totidem vt ieiunaret, Elias ad Eremum confugit. Cur necesse erat ad Eremum confugere, vt sic dilataret ieiunium, an locus Moysi ieiunio sacratus conceperat virtutem, qua faueret ieiunijs? Annuit Eucherius de laudibus Eremi, dicens: *Moyses quadraginta continuos se in Eremo dies, totidemque post se illic Elias ieiunio dedit. Deinde Dominus idem, sed in desertis, abstinentiæ tempus exegit: nec præterea vsquam legimus spatia eadem exacta ieiunio, vt putandum sit aliquem tribui per Dominum locis illis etiam vigorem.* Qui non possint loca, quæ tot virtutes sustinuere? Quid neget Deus locis, in quibus tot suorum spectabit facinora

Ioseph.

Eucher.

nora? Hinc iam Christiana templa suam prodant virtutem, sed non templa, sed arces vocem munitissimas. An non ars est vbi toties resonát cęlestes tubæ? vbi apparet Christianum vexillum? Ars est, & locus immunitissimus, Deoque gratissimus, ex quo tot in dies vnigenti sui
Apoc. 3. Deus accipit sacrificia. Apoc. 3. Episcopo Philadelphiæ dicitur: *Ecce dedi ostium apertum coram te.* Et post pericula, & certamina ostensa, sic cauet: *Tene, quod habes, vt nemo accipiat coronam tuam.* Timeat quisquis in ostio est decurrentia pericula, metuat tentationum impulsus, tunc sic: *Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, & foras non egredietur amplius.* Expende modo, in ostio metus ingerit solicitudinem, & vigilas notificat, at intra templum securitatem, columnarumque robur, & firmitatem promittit; quasi ex eo, quod in templo sistaris, columna sias aduersus omnes inimicorum impetus. Do Ru-
Rupert. pertus ibi. *Quandiu quidem in ostio est, quod dedit apertum coram eo, solicitus sit, ne labatur. At vbi per remunerationem intus quasi columna fuerit stabilitus, non erit, cur timeat.* Te ipsi templi lapides stabiliunt, & fulciunt, te pauimentum templi firmat, & ipsi parietes auxilia spirant, quibus tentationibus resistas, & oculis diuinis gratior extes. Et cur in Christianis templis columnarum non imbibemus firmitudinem, quãdo inibi firmissimè stat Dominus vsque ad consummationem sæculi? Argute satis Eusebius Emiss. Hom. 3. dedicatione Ecclesiæ, componit facilitatem maximam templorum Christianorum ex indefectibili præsentia Christi cum felicitate templi
Ioan. 10. Hierosolymitani. De hoc 21 Ioan. capit. 10. *Iesus autem ambulabat in templo in porticu Salomonis.* de nostris autem dicitur Matth. vlt. *Ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem sæculi.* Illic ambulat, hic firmiter & immobilis est, vt faciat alumnos suos columnas in templo Dei sui. Accipite Eusebij verba; Euseb.
Aduerte quia in illius templi exteriboribus adhuc deforis ambulabat Iesus. Nec sedem ponit, sed de ambulabat, nec intus ingreditur: huius autem exteriora perpetuo habitaturus intrauit, sicut ipse dixit: Ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem sæculi. Quid illustrius? Nil mobile admittit, omnia firmat Deus in Christianorum templis. Sed scire amplius cupis ab vtriusque columnis: Pergit Eusebius: *Illius autem templi machina super bases argenteas & eminentes columnas, ac super capita illa aurea recumbebat. Hic verò bases Propheta, columna Apostoli, caput aureum Christus est. Hic, inquam, columna Sanctorum merita sunt, qui mutantis mundi statum orationibus sustinent.* Sanè vbi templa Christiana susceperunt Iesum factum immobilem columnam ad sustentandum suos, quoscumque recipit vertit in columnas. Antiqua est terræ virtus tales suos filios parturire, qualem in se habet Christum. Matth. 23. *Tunc fulgebunt iusti sicut sol.* Vnde lutea vasa, lucem solis habent emittere? terra, quæ in se recepit solem iustitiæ, de illius radijs nouit etiam soles parturire. Auctor Græcus Nicolaus Cabasilla lib. 6. de vita in Christo, ait. *Ille quidem coruscans in terram è cęlo descendit: terra verò soles alios soli iustitiæ vicissim producit.* Quæ habet terra solem Christum, soles efficit columnas. In templis sol diuinus adest Iesus, immobilis etiam astant columna, vt omnes ibi parturiamur soles, & columnæ. *Man. 23*

Tem.

Text. Et festinans descendit, & excepit illum gaudens. Et cum viderent omnes, murmurabant dicentes, quod ad hominem peccatorem diuertisset.

§. XI.

Qui creatoris placitis famulatur, ab omni iuuatur creatura.

ZAchæus arboris in cacumine positus, vt creatoris sui placitis seruiret festinus descendit, nulla ramorum difficultate præpeditus. Quod vt ponderes, memento Absalonem illum fugitiuum, qui medio in velocissimi equi cursu, à ramis arborum fuit detentus, ne vltra progrederetur, sed ibi miserè occumberet. Cur sic arbor festinantem implicat? Diuus Chrysostomus, Psalm. 3. ait. *In alto ligno suspensus est, qui aduersus patrem erigebatur, & ab arbore detinebatur, qui cum radice pugnabat.* Sic conatus in creatorem impediunt aliquando creaturæ: quæ alioquin iuuant eos, qui creatoris placitis obsecundant. Hinc arbor, quæ Absalonem detinet, & impedit, Zachæo facilis est, vt acceleret cursum, & Christo vocanti accurrat. Quæsiuit Antiochus, in quo posset homo noscere gratum esse Deo opus, quod meditatur efficere. Cui respondet D. Athanas. quæst. 131. inquiens.

1. Reg. 18.

Chrys.

Athan.

A *Quæ Deo placent, non Deus solum, sed, & omnis creatura ad ea producenda adiuuant, & concurrunt, veluti ad nutum, & arbitrium Dei. At contra, quæ Deo displicent, non ea seruitio suo dignantur creaturæ, sed amoliuntur.* Gaudent vniuersæ creaturæ Deo famulari, & promouere opera, quæ ad Dei honorem conducunt, & ideo se se aptant, vt
B possit crescere diuinum seruitium. Ionas vbi à Deo fugit, præsto est tempestas, ocyssimi adsunt venti, astat piscis, mare feruet, vt tot difficultatibus impediatur iter, & fuga. Tandem voratur à pisce è cuius ventre ait cap. 2. *Clamaui de tribulatione mea ad Dominum.* Non ait, clamo nunc, sed clamaui, nimirum, tunc cum aquis absorbebat, & a pisce
C vorabat: id quod facit quæstionem aliquibus, qualiter aquis absorptus clamare posset. An inter aquas, vel medijs cete faucibus daretur clamori locus? Quomodo vndique tectus aquis posset clamare? Respondet Diuus Hieronymus ibi: *Ex eo tempore, quo præcipitatus in mare vidisset cetum: & tanquam corporis molem, & immanes rictus aperto*
D *ore se sorbere, clamauit vel aquis cedentibus, & clamore inuenienti locum.* Vbi Prophetæ clamor ad Deum ibat, à Deo ipso in salutem hominis ordinatus, prærupti aquarum montes cederent, & locum darent clamanti, imò quoad possent, facerent, vt citius ad æthera perueniret. Huc adest arca illa Noèmi, quæ sola diluuij tempestates euasit, quando aquarum vertices glutiebant regna, quando montes vorabantur, Genes. 7. *Arca ferebatur super aquas.* Quæ omnia superabant aquæ, vni se submittebant arcæ, & inter tot mortis semitas salutis viam illi demonstrabant. Quod miratus Diu. Basilius Seleu. orat. 5.

Ioan. 2.

Hieron.

Genes. 7.

sic

sic fatur. *Creatura naufragium faciente placidè. Noè solus enauigabat: qui fide & ligno diluuioni vim afferebat. Ores inopinabiles! Quomodo arca montibus illisa non est? Arca ferebatur, inquit, super aquas velut curriculo vndis inuecta, non proscindens fluctuum profunda: sed equitans in salo velut in solo, vice basis erat pelagus, & arcæ sustenebatur inundatio, quasi via publica.* Inter angustias montium, furentibus fluctibus, hinc inde lignis animalium cadaueribus congredientibus, viam securam ipsæ aquæ offerebant arcæ, & inter tot prædas, quas absorberent, recognoscebant lignum illud Deo gratum, cui famulatum præstarent, & incolumen obseruabant. Nec miror quod creaturæ famulentur suo creatori, quando & rabidissimos hostes in contraria vergentes, per idipsum sibi Dominus seruire faciat, Cant. 7. *Dixit ascendamus in palmam, & apprehendam fructus eius.* Hæc erat voluntas Dei Christo suo ascensionem prætendere triumphalem. Iudæi autem è contra nituntur illum æternæ obliuioni dare, apud Ierem. *Mittamus lignum in panem eius, & eradamus eum de terra viuentium.* Itaque rabidi hostes auerni descensum, Deus autem triumphales ascensione Christo suo meditabatur. Vbi ad rem acceditur, furentes Iudæi sic in Elisæo Dominum exsibilabant. 4. Reg. 2. *Ascende calue, ascende calue.* Quid ais vanissima gens? Nonne a te totus Caluarius locus paratur, vt Christum, eiusq; memoriam æternum sepelias? Dicito potius, descendat in infernum, non memoretur amplius, cur clamas, ascende? Ascendere debebat filius Dei ad palmam, & ideò hostes rabidissimi, etiam cum procurant contrarium, non possunt non seruire diuinæ voluntati? Ita Gualricus Abb. Serm. 2. in Ramis fatus. *Vos insensati Iudæi clamabatis quidem: Ascende calue, ascende calue, ordinationi eius liberrime, qui sponte decreuerat ascendere, non potuit furor vester non seruire.* Quis non seruiat Dei voluntari? Gualric.

Cant. 7.

Ier. 11.

4. Reg. 2.

§. XII.

Deo seruire debes in letitia, si placere cupis.

DOMINVM excepturus Zachæus festinat, sed & gaudens recepit in domo sua, commendat enim maximè apud Deum obsequia famulantis lætitia. Quod prænoscens Habrahamus sciscitanti filio de victima, non reuelat mysterium, sed ait, *Dominus prouidebit sibi victimam.* Quasi metuens ne filius tristaretur, sciens quod ipsi victima erat futurus. Quod notauit D. Ephrem orat. de Iona dicens. *Non mysterium reuelauit Habrahamus, ne illo tristitia affecto, ipsius donum inquinaretur.* Tristitia multum lædit officia nostra erga Deum, fui amat seruor hilares, & lætãtes. Vbi raptus fuit Elias 4. Reg. 2. plenus dolore discip. eius Elisæus clamabat, *Pater mi, pater mi, currus Israel & auriga eius.* & sic clamás lacetebat vestes præingenti cordis tristitia. Hinc est quod abeuntem Dominũ Iesũ a terra in cœlo. Act. 1. *Nubes suscepit eum ab oculis eorum;* quippe interposita nubes fecit, ne abiens Iesus videri posset a discipulis, qui forsan tristarentur de tanti absentia magistri. Quo respiciens Chrysost. hom. 2. in Act. inquit, *Ad illum*

Gen. 22.

Ephrem

4. Reg. 2.

Act. 1.

Chrysost.

illum missum est regale vehiculum; ne quid triste loquerentur: nec idem illis accideret, quod accidit Heliseo, qui magistro assumpto in cœlum discerauit tunicam suam. Canet Dominus, ne suorum discipulorũ mentes aliqua subrepat tristitia, quæ maximè lædat seruorum Dei officia. Imò addam quod tristitia faciat à Deo deficere. Adolescens ille, qui tot Dei præcepta impleuerat, vt accepit Christi consilium de vendendis possessionibus suis Matth. 19 *abijt tristis*, ideo abijt à Christo, quia dedit locum tristitiæ. Quò videtur respexisse D. Hier. in Cat. dicens, *Abijt tristis. Hæc est tristitia, quæ ducit mortem.* Nec multum interest quod non abeas, sed adhuc manens in consortio Christi, si manes tristis. Tristitia enim vt abeuntem impellit, sic manentem opprimit. Pulchrè Gilliber. Abb. Ser. 39. in Cant. triste religiosi cuiusdam tyrocinium cum hoc iuuene à Christo abeunte componit, dicens. *Planè similis erat euangelicæ iuueni, qui apud Dominum de legis obseruatione gloriatus, euangelico perfectionis coarctatione proposita tristis abscessit. Nisi quod ille tristis accessit tamen.* Ecce vobis vbi tantum erat discrimen inter istos duos iuuenes, nimirum quod vnus accessisset ad Christum, alter à Christo abscessisset, tamen quia accedentem, & recedentem tenebat tristitia; non dubitat accedentem vocare recedenti similem. Amica est & familiaris tristitia desertoris spiritus; at cum lætus agis in ijs, quæ Dei sunt, te metuendum proponis immundis spiritibus. Pulchrè Tertul. delineat habitum, & formam patientissimi viri lib. de Patien. dicens: Vultus illi tranquillus & placidus, frons pura, nulla mœroris, aut iræ rugositate contracta; remissa æquè in lætum modum supercilia. Oculis humilitate non infœlicitate deiectis. Os taciturnitatis honore signatum. Color qualis secoris & innoxijs. *Motus frequens capitis in diabolum & minax risus.* Expende vbi minacia spicula aduersus diabolum constituuntur, nempe in risu, risus & lætitia constantis viri est, qui magis minetur dæmoni ruinam. Est sanè lætitia diabolici spiritus ruina, & totius virtutis fomentum. Miseri illi peccatores primi vbi tristem statum incurrerunt, ad folia ficus confugiunt, quibus se operiant. Cur de foliorum vmbris cogitant, & non potiùs de fructibus? Ambr. de Parad. cap. 13 *Iustus fructum eligit, folia peccator. Fructus, inquit Paul. ad Gal. 5 spiritus est charitas est gaudium, pax, patientia, benignitas, modestia, continentia, dilectio, non habebat fructum, quia non habebat gaudium.* Quasi gaudium omnes spiritus sancti fructus promoueat.

Matt. 19

Hieron.

Gilliber.

Tertull.

Ambr.

§. XIII.

Linguæ labes plena contagio.

MVlta erat hominum turba, quæ Dominum comitabatur quem cum omnes viderent ad publicanum diuertisse, omnes cæperunt murmurare. Expende modo quam serpat linguæ malum, omnes murmurant, omnes derident. Quid mi? Pestilens est linguæ labes, cuius contagium, vbi incipit, simul omnes peruadit. Pulchrè Dauid Psalm. 1. *In Cathedra pestilentiæ non sedi.* Aquila explicationis gratia posuit in Cathedra *derisorum* quasi vna linguæ lues pestilens sit plena contagio. Ibi D. Ambr. ait, *Specialiter refert ad irrisores bonorum* quod

Psal. 1.

D. Amb.

quod isti morbi sunt, qui irridendo bo-
nos, plurimum animis operantur erro-
rem, menteſque corrumpunt. Fugiat
ergo murmuratorum conſortium,
Hier. qui nolit tanto fœdari contagio.
Hieron. cap. 1. cum eligitur ad pro-
phetandum ait; *Extendit Dominus*
manum ſuam, & tetigit os meum, lon-
Iſa. 6. ge aliter Iſaias de ſe loquitur capit.
6. vbi dicit. *Volauit ad me vnus de*
Seraphim, & in manu eius calculus
quem forceps tulerat de altari, & te-
tigit os meum. Cur Deus, qui ma-
nu ſua tetigit Hieremiæ os, non
tangit ſimiliter os Iſaiæ, ſed Sera-
phim mittit, qui etiam non audet
manu ſua tangere illius os, ſed ſo-
lum tangit forcipe mediante? Quid
habebat os Iſaiæ, a cuius tactu ſeſe
arcent diuinæ, & angelicæ manus?
Ipſe indicat, dum ait, *Vir pollutus la-*
bis ego ſum, & in medio populi pol-
luta labia habentis, ego habito. Erat
quidem in Cathedra peſtilentiæ,
erat linguæ morbo affectus, à cuius
præſentiſſimo contagio puriſſimæ
Dei, & Angeli manus ibi cauent,
non quod Deus ſibi timeat, qui
omnino incontaminabilis eſt, ſed
vt moneat quam ab hominibus ca-
Orig. uendum ſit linguę contagium Ori-
gines hom. 1. Hierem *Quoniam*
Iſaias confeſſus eſt non habere facta im-
munda, ſed verba, non extendit Domi-
nus manum ſuam, neque vnum ex Se-
raphim manu ſua labia eius tetigit
ſed forcipe ſolum tangens: Ecce abſtuli
iniquitates tuas. Si cauet ſibi a lin
gua mala, ſiue a preſentiſſimo vene-
no, quo timet, vel ſolo tactu proti-
nus infici. Nec miror nullum vſque
adhuc venenum, nulla peſtis perni-
Prou. 18. cioſior graſſata eſt in mundo. Pro-
uerb. 18. dicebat. *Mors, & vita in*
manibus linguæ. Ecce tibi quale ſit
venenum linguæ, non eſt mortife-
rum, ſed mors ipſa. Quod ponde-
D. Val. rans D. Valerianus hom. 5. de oris
insolentia, ait, *Quid mihi aliquis in*
comparatione malicioſa lingua arti-
ficium veneficij increpet, & noxias po-
culorum compoſitiones accuſet? Ex-
ceſſit illa res omne genus veneni, quæ
non poteſt, niſi morte compeſci. Quod
virus citius ad corda feſtinat, quam
linguæ iacula? Quæ noxia pocula
ſic inficiunt vrbes? puto, quod nec
publici fontes, ſi inficiantur, perni-
cioſiores ſunt? quam eſt pernicioſa
mala lingua.

Text. Stans autem Za-
chæus dixit ad Ieſum:
Ecce dimidium bono-
rum meorum do pau-
peribus, & ſi quid ali-
quem defraudaui, red-
do quadruplum.

§. XIV.

Eleemoſinæ prouentus multi-plex eſt.

QVæſtionem fecit multis ex-
poſitoribus, quod poſt datum
bonorum dimidium pauperibus,
adhuc quadruplicem promitat Za-
chęus pro ſingulis rapinis. Cito fi-
nienda eſſent integra bona, ſi pu-
blicanus vellet ſolum ad æqualita-
tem reſtituere; qualiter ergo poſt
erogatum pauperibus dimidium,
poſſet ſingulis rapinis quadru-
plum remanere? Sane iam inſi-
nuabatur eleemoſinę virtus, quæ
prędmiſſa, non minor, ſi prouen-
tus quadruplices efficiat, facit
quidem multiplices. Viduæ illi,
quæ Eliam paſcit, dicitur, 3. Reg. 3. Reg. 17
17. *Hydria farina non deficiet, nec*
lecy-

Keythus olei minuetur. Vbi Euagrius apud Damaſcenum lib. 3. Paralellorum, cap. 99. ait, *Ita dextera vidua manus torcular facta eſt, & ſiniſtra area, & manipuli neceſſario fructum ſuppeditantes.* Vide apud Ioan. c. 6. ex paucis panibus erogatis quot colligunt diſcipuli Chriſti panis cophinos, non ne colligunt duodenos?

Hildep. De quo D. Hildeph. lib. de virg. c. 9. Inquit, *Extra paſtum, & ſaturitatem tot millium, per quaternum facta terductum complent numerum cophinorum qua intacta vnum complere non poterant cophinum.* Omnia auget benignitas in pauperes, manus enim largientis habet ſecum inuiſibilem Dei manum, quæ faciat bonorum perennitatem. Vt mihi fidem facias, accipe Iſaiam c. 58. *Cum effuderis eſurienti animam meam, & animã afflictam repleueris, tenebra tua erunt ſicut meridies. Et requiem tibi Dominus dabit ſemper animam tuam, & oſſa tua liberabit, & eris quaſi hortus irriguus, & ſicut fons aquarum, cuius non deficient aqua.* Nota illud; *requiem tibi dabit Dominus ſemper*, quorum loco ponit D. Damaſcenus lib. 2. Paralellorum c. 6. hæc *Et erit Deus tecum ſemper.* Quid eſt, quod erit Deus tecum ſemper? Nimirum omnes tuos greſſus, omnes actiones tuas Deus comitabitur, tuæ manui largienti aderit ſimul Dei manus largiſſime fundens ſuos theſauros.

Leo. Quo ſpectabat. D Leo. ſerm. 10. de Quadrag. fatus. *Non timeatur in his expenſis defectio facultatum, quoniã ipſa benignitas, magna ſubſtantia eſt, nec poteſt largitatis deeſſe materies, vbi Chriſtus paſcit, & paſcitur. In omni hoc opere illa interuenit manus, qua panem frangendo auget, & erogando multiplicat.* Nunquam ſola hominis manus perficit eleemoſynæ opus, ſimul ſunt Deus & homo, manus hominis & manus Dei; illa largiens, hæc augens, illa ſpargens, hæc multiplicans, ne tantum largiaris, quo non recipias plura, & maiora. Adeſt Deus largitoribus ſuis, vt ex elargitione acquirant copias, quod experientur præcipuè mundiales principes. Nefarius ille tyrannus Abimelech Iud. 9. accepit ſeptuaginta pondo argenti ex fano Baalberit. *Qui conduxit ſibi ex eo viros inopes, & vagos, ſecutique ſunt eum.* An impiiſſimus homo potuit in hoc ſapere, quod argento templi ex pauperibus ſibi militares copias compararet? Vtinam hoc Chriſtiani imitarentur principes, & Eccleſiaſticorum accepta bona in militibus pauperibus alendis in fumerent. O quàm certo Deus illis adeſſet, qui eorum copias multiplicaret, exercitus augeret, & fieret omnium dux! Dicebat Clemens Alex. apud Damaſcenum lib. 2. paralellorum cap. 16 *Fac, contra quam alij ſolent, exercitum tibi ipſe contrahas, inermem nempe, imbellem, incruentum, ab ira alienum, pios ſenes, Deo chares pupillos, viduas lenitatis armis inſtructas, viros charitate adornatos, Hos, inquam, opibus tuis, & corporis, & animæ ſatellites, acquire, quorum dux atque imperator eſt Deus.* Habebat princeps in pauperes beneficus Deum & commilitonem & imperatorem exercitus ſui, qui & copias augeat, & vires. Quod ſi ſcire cupis victoriarum ſeminarium, & regnorum, ego in eo crediderim ſitum eſſe, quod princeps pauperes alat ad Euangelizandum. Id quod in vno Dauide videre licet, qui 1. Reg. 18. exiens in ſingulare certamen cum Goliath; in primis inquit. *Ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum Dei agminum Iſrael*, Sic de deo differit, quaſi certamen eſſet litterarum, nec otiosè: inde enim

Clem. Alex.

1. Reg. 18

manus ſuas aptabat ad victoriam, A quæ aduerſus infideles ſemper ſtat penes eum, cui cure eſt fidei propagatio. Id inſinuat Baſil. Sel. orat. 15. fatus. *Lingua de fide cum incredula diſputat, manus autem fundam in vſum certaminis pro fide ſuſcepit aptabat.* Feliciter certamine contra infideles agit, qui illis curat veritatem Euangelizare. Nemitemur Regem Hiſpaniarum tot B regnis auctum apud quem tot ſeminaria Euangelizantium ſuſtentantur.

Textus. Ait Ieſus ad eum. Quia hodie ſalus domuit huic facta eſt; eo quòd ipſe ſit filius C Abrahæ. Venit enim filius hominis quærere, & ſaluare quod perierat.

§. XV.

Eleemoſyna peccata iudici operit, & facilem ſalutem cauſat.

TOta publicani domus integerrimo iudici indemnis apparet; & vnde hoc ſibi comparauit domus publicani? Sane ex eo, quod aiebat, E dimidium bonorum meorum do pauperibus, vbi tanta in pauperes benignitas apparebat, nõ poterat nõ æquius eſſe iudex. Vbi dimidium bonorum videbat in paupere ſuo acceptum à publicano, quomodo non eſſet ſalutaris iudex publicano, iudex, inquam, qui vel puluerem domus ſuæ videns in ſuo paupere, deponit ſeueritatem. Ideò, quando pauperes ſui malè accipiebantur ab aliqua domo, ſiue ciuitate, anxius curat, vt egrediantur, imò ait, *Excutite puluerem de pedibus veſtris.* Matt. 10. Quid intereſt, quod imminiſericordis oppidi puluis in diſcipulis maneat? Cur tam ſerio, & puluerem excuti mandat? Sanè durum iudicium exercere volebat in homines duros; quod non poſſet præſtare, ſi vel puluis acceptus in pedibus ſuorum videatur. Pulchre Tertull. lib. Tertull. in marcionem ait, *Cum iubet puluerem excutere de pedibus in eos, a quibus excepti non fuiſſent, & hoc in teſtimonium mandat fieri, in humanitatem qua in teſtationem redigi iubet, iudicem minabatur.* Equidem minacem iudicem agere volebat, qui inhumani hominis vel puluerẽ a ſuis pauperibus excuti mandat, quaſi ſi vel puluis illius domus in paupere appareret, & poſſet minas depellere, & iudicem temperare. Excœcant eleemoſinæ noſtrum iudicem, neque ſinunt, quod videat peccata. Id quod eleganti exemplo Damaſ. explicat D. Chriſoſt. apud Damaſcenum lib. 2. Paralellorum cap. 16. fatus. *O ſingularem elemoſyna vim! Sola ad diuinum tribunal irrepit. Ne iudicem timeamus, ante iudicium manus protendentem. Ne iudicem metuamus, qui ſe accepiſſe minima inficiatur.* Qui ante oculos protendit manus, non vult videre, ſic iudex, qui ad accipienda munera manus protendit, parum curat de delictis videndis. Preſtat hoc eleemoſyna; ſola ad ſeuerum Dei tribunal irrepit, facit vt iudex manus protendat, & ſic peccata non videat, imò facilem, & illaborioſam impertiatur ſalutem. Expende modo verba Domini ad Zachæum data. *Hodie ſalus huic domui facta eſt: eo*

quod

Quid ipse fit filium Abrahæ. Quomodo filius Abrahæ? Quot montes sacrificandus superauit? Quot ligna humeris portauit? Quot gladios super ceruices expectauit suas? Nonne hæc omnia pertulit filius Abrahæ? Insuper steros eius conceptus meditare: quot annos se steriles luctere parentes? Quot fastidia ancillulæ sustinuit Sara? Quot vota peregit, & adhuc filius legitimus Abrahæ non dabatur? Quomodo Zachæus tam cito filius Abrahæ; Omnes difficultates tollit, omnes moras curtat eleemosyna. Ita D. Laurentius Nouatianensis Hom. de Pœnit. fatur. *Zachæus pusillus corpore, factus est præclarus opere. Flagitiosus cœptus, felix subito de eleemosyna nascitur*. Sine parentum fastidij, sine longis moris, sine laboribus fœlix hic Abrahamides salutem sibi acquirit & incolumitatem. Illę pauperum preces, quę largitoribus suis bona, & felicia exoptant, omnes curas & sollicitudines nouerunt amputare. Viduę illi, quæ de necessarijs sibi, famelico prophetæ impertijt paruulum, sic saturatus vates annuntiant 3. Reg. 17. *Hydria farina tua non defuit, nec lecythus olei minuetur*, &c. De quo Eucher. lib. 4. in Reg. ait, *In verbo Prophetæ tota domus viduæ pierum cellarum facta est: non ibi vox non pluuia, non veris aura, non calidi soles, non nimbus necessarius, non aratrum, non agricola, sed omnia in omnibus sermo Prophetæ ministrabat*. Duret eleemosyna in manu tua, & facilem, & sine labore tibi salutem para in prece pauperis. Quod si eleemosynam facere contemnas, metuo, quod nullis laboribus possis æternam tibi salutem parare. Audio Matth. 25. Virgines dicentes ad alias. *Date nobis de oleo vestro quia lampades nostræ extinguuntur*, Sanè totis laboribus virginitatis non poterant lumen retinere, quæ oleum misericordiæ contempserant sibi parare. Ad hæc D. Chrysost. Hom. de verbis Apostoli, habentes eundem spiritum fidei sic loquitur. *Sicut enim lucerna lumen oleo retinetur, & consumpto eo ipsum quoque lumen consumptum euanescit: sic etiam spiritus gratia, quamdiu per habemus opera bona, & crebris eleemosynis animam rigamus, manet non aliter, quam flamma oleo retenta. Quæ si non adsint, recedit à nobis, & abit: quod etiam quinque illis virginibus accedit: etiam ille post multos labores, ac sudores, cum nullum haberent ex sua benignitate præsidium: non potuerunt apud se retinere spiritus gratiam; atque ideo sunt à thalamo repulsæ*. Hæc ille. quibus patet immisericordes virgines minimè potuisse placere Domino, a quo repulsæ sunt. Et cur sponsus non repellat sponsas, quibus deficit misericordia, quandoquidem hæc facit pulcherrimas animas. Nefarius Balaam, vbi vidit Israeliticas phalanges, quarum nouissima sibi præoptabat, ait Num. 24. *Quam pulchra tabernacula tua, o Iacob, & tentoria tua, o Israel, vt valles nemorosæ, vt horti iuxta fluuios irrigui, quasi cedri prope aquas*. Ecce tibi pulchritudinum, & formositatum epilogum nimirum quasi cedri. Cedrus semper viridis, semper folijs vestitus, semper in brachijs suis præbet gratum passerculis hospitium. Sic de hospitalitate nascitur Christiana pulchritudo. Ita Rupert. lib. 2. in Num. cap. 21. ait, *Ergo pulchra tabernacula vt cedri, prope aquas, videlicet in quibus aues nidificant, quarum abundantia cum sint diuites homines, pauperum inopiam suppleat*. Hæc est pulchritudo fœditates

tates peccatorum tegens oculis di- A uinis.

§. XVI.

Veri filij non tam in sanguinis propagine quàm in æmulatione paternarum virtutum.

INuenitur etiam in publicani domo ingenuus nobilissimi Abrahami filius, qui Abrahami beneficentiam mundo exceptam restituat. Præclarè Isaias dicebat, cap. 68. de viro illo, qui pauperibus erogabat. *Et ædificabuntur in te deserta sæculorum, fundamenta generationi, & generationis suscitabis.* Sto à sententia Adami; & Pinti, C qui censent edificati fundamenta nihil esse aliud, quam instaurari, aut reuiuiscere virtutes, quæ superioribus sæculis floruerunt, Benefici itaque hominis in domo virtutes, a quibus desertus videtur mundus efflorescent: redibunt hospitia Abrahami, dum primorum Christianorum collectæ, & elargitiones. Vnus homo beneficus totam Abrahami progeniem nobis ponit ob oculos, seque inter Abrahamides locat. O quam legitimi filij sunt, qui beneficentiam maiorum nouis in se largitatis operibus colorant. Quid in veteri lege patentius Dei beneficientia in suos? Eos in heremo pauit cœlesti pane, pauit & carnibus vsque ad satietatem, de petraque melle saturauit eos. Tam benefici Dei filius vbi venit in mundum nactus famelicam multitudinem semel, & bis impleuit panibus, ita ut quæ superfuere fragmenta duodecim cophinos potuerint ditare. Curtam diues ostenditur in beneficentia? Cur necessitatis legibus non vult teneri, sed pergit vsque ad redundantiam? Filius erat Dei, & inde verum se filiũ probat, quod paternam beneficentiam in omnibus æmulatur. Tertul. lib. 4. in Marcione 3. ait, *Adeo autem ea fuit maiestas, vt paruuli exiguitatem, non tam sufficere, verum etiam exuberare de pristino vulneris exemplo.* Et quidem diuini illius patris filium omnimodo testatur similitudo exuberantis beneficentiæ. Benefica illa Christi manus, quæ multitudines satiauit, ostendebat illum filium esse illius Dei, qui in æterno tot hominum millia satiauit cœlesti pane. Cur patrem nõ vocem etiam Deum, si eius æmulor beneficentiam in pauperes? D. Chrysost Hom. proximè citata: sic ait, *De ieiunio, & virginitate differens Dominus, regni cælorum meminit: vbi verò de eleemosyna ex liberalitate, & vt nos misericordes exhibeamus, præcipit, longe amplius quam regnum cælorum præmium proponit, vt fiatis, inquit, similes patris vestri qui in cælis est.* Itaque liberalitas in pauperes potens est nos facere non solum reges in cælo, sed quod est amplius, filios Dei, simillimosque tanto parenti: Sed qualiter pusilli vermiculi tanti patris exprimere beneficentiam possumus? Id eleganter ostendit D. Hieron. epist. ad Saluinam dum Nebridij beneficentissimi principis virtutes in filio eius expressas sic nouit. *Nebridius pusio patrẽ quarentibus exhibet. Sic oculos, sic ille manus, sic ora ferebat. Scintilla vigoris paterni lucet in filio, & similitudo morum per speculum carnis erumpens ingentes animos angusto in pectore versat.* Sic ille, & quidem quisquis es ad magnos illos Patriarchas, ad Deum ipsum comparatus, pusillus etiam adeo vt de morum similitudine, dici possit Abraham pusio, imò Deus pusio

Isa. 68.

B

D

E

Tertull.

Chrysost.

Hier.

ſio. Sic tamen viuat, vt per ſpeculum carnis erumpant priſtinorum mores, & dicant, qui te operantem viderint, ſic Abrahamus, ſic Deus manus in pauperes liberales habebat, ſic Deus, ſic Abrahamus os habeat plenum beneficentia. Cenſentur itaque filij virtutum ſimilitudine, non natura. Inde Gen. 28. A locutus dominus ad Iacob dicit *Ego ſum Dominus Deus Abraham patris tui, & Deus Iſaac*. Satius dixiſſet ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac patris tui, ſiquidem non Abraham pater, ſed auus erat Iacobi; cui ergo præteriens nomen patris in Iſaac, qui verè pater erat, patrem vocat ſolum Abrahamum, qui pater ſecundum carnem non erat, ſed auus? Non natura, ſed virtutes, & labores Iacob attendebantur, vt notat Philo Iudæus lib. de ſomnis, quibus Iacob magis referebat Abrahamum quam Iſaacum, & Ideò potiùs dicitur habere illum, quam hunc patrem. B

Finis Liber Sextus.

R: P: DIDACI DE BAEZA PONFERRADIENSIS.

Societatis IESV Theologi,

COMMENTARIORVM MORALIVM in Euangelicam Historiam.

LIBER SEPTIMVS.

De Dæmonibus expulsis.

CAPVT I.

De dæmoniaco in Synagogâ curato.

ADÆMONIS potestate ereptas Christi Domini potentia vidimus animas, nec ibi sterit tanti triumphatoris victoria adhuc pergit, vt vniuersa eripiat tyranno vasa. Itaque tyrannidem passa dæmonis hominum corpora, dum Dominus liberat, penitus à domo sua, ab atrio suo eliminat fortem armatum, adeò vt nec illi maneat terra arida, in qua possit ambulare. Quatuor in primis se nobis offerunt Christi cum hoc tyranno congressus, apud Euangelis stas celebriores, ad quos referuntur alij, vel quod idem sint, vel quod perstrictim tractentur.

AD vrbem quoque Capharnaum nomine Dominus cum veniſſet, in qua plurimos Synagogæ concilio populos edoceret, ſubitò per humanæ vocis miniſterium nequiſſimus ille diabolus talem fremunt in clamorem. Quod tibi & nobis Ieſu Nazarene, venisti perdere nos? Scio quis ſis, ſanctus Dei. Moxque Domino minaciter dicente perterritus audito obmuteſce, & exi de homine ſpiritus immunde. Magno roboante cum mugitu, qui Diuino ſe fateretur imperio verberatum, reliquit humana præcordia fugiens in auras.

Mar-

Marc. 1. Erat in Synagoga eorum homo in ſpiritu immundo.

§. I.

Chriſti facinorum veritatem ipſi inimici teſtantur.

NOn clanculo ſed media furentium Sacerdotum, & Phariſæorum frequentia Dominus cum Satana deſcendit ad certamen. Synagoga Iudæorum palæſtra eſt: Sacerdotes & ſeniores ipſi Chriſti crudeles hoſtes teſtes adſunt, qui è curba ſua demoniacum hominem norunt, & clamantem ſub Ieſu virtute audiunt. Optimè prorſus commendatur diuinum facinus exiſtentibus contrarijs. Præ cæteris diſcipulis aiebat vnus Paulus: *An experimentum quæritis eius, qui in me loquitur, Chriſti?* Et cur in Paulo Chriſtus loquacior? Cur à Pauli lingua profuſiores Chriſti ſermones dimanabant? Nonne Paulus perſecutor fuit, & acerrimus Chriſti hoſtis? Ideò præ cæteris eligitur Paulus luculentior Chriſti teſtis, quia fuerat vehemens inimicus. Rem ponderat Diuus Cyrill. Hieroſolymitanus Catecheſis 10. in quiens. *Magna quidem Petri, & Ioannis teſtimonia, ſed ſuſpicioſus aliquis diceret, quod erant domeſtici: de illius autem qui hoſtis antea fuit, deinceps verò pro illo moritur, quis dubitet amplius illius eſſe verum teſtimonium? Miratus ſum certè ſancti Spiritus diſpenſationem, quod aliorum quidem epiſtolas parvo numero circumſcripſit, Pauli autem antea ſui perſecutoris, quatuordecim eſſe conceſſit. Non enim eo, quod minor eſſet Petrus aut Ioannes, abſit: ſed quod dubia non eſſet doctrina illius, qui antea eſſet inimicus, & perſecutor.* Non ſolum commendatores Chriſti Domini; ſed & inimici, & perſecutores eius facinora teſtantur, quæ tanta ſunt, vt nihil ſibi à rabido inimicorum ore caueant. Imò quod magis mirere, ipſi dæmones a gentibus culti, & adorati pro Chriſtiana parte affuruntur, à quorum fœtidiſſimo ore clariſſima Chriſti fluenta ebiberunt multi. De illis eleganter Tertullian. in Apolog. fatur. *Hæc denique teſtimonia Deorum veſtrorum Chriſtianos facere conſueuerunt, quia plurimum illis credendo, in Deo Domino credimus. Ipſi literarum noſtrarum fidem accendunt, ipſi ſpei noſtræ fidentiam adificant.* O almam Chriſti religionem, quæ fluenti, puro, ab ipſis hoſtibus tuis noſti ſcaturire? Quis dubitet verum eſſe ſermonem, cui inimici, & hoſtes teſtimonium prohibent? Huc ſpectauit diuina illa prouidentia, quæ Iudæorum regna omniuo diſſipans, Iudæos diſperſit per orbem, vt nimirum Iudæi per orbem ferrent ſecũ diuinas ſcripturas annuntiantes Chriſtum. Et quidem prudentiſſimè ſcripturæ de Chriſto permittuntur Iudæis hoſtibus Chriſti, ne fuerit ſuſpectus nationibus ſermo ille, qui a maioribus ſeruabatur inimicis. Ita Theodoretus ſerm. 10. de Prouidentia, partim datus alibi fatur. *Si quis diligenter rem excutere vellet, Iudæorum reſiſtentiam, gentium fidem plurimum adiuuiſſe inueniet. Diſceptatio enim cum Iudæis, & è lege, & Prophetis deſumpta demonſtratio manifeſtè illorum inſaniam arguit: gentibus autem demonſtrabat Chriſtianorum politiam olim prædicatam eſſe. Et teſtimonium,*

quod

Luc. 33

Cyrill. Hieroſ.

Tertull.

Theod.

quod ab hostibus ferebatur tum, qui A pradicabatur, sermonem fide dignum reddebat. Hæc ille.

§. II.

Nullis iustorum hominum conuentibus non se inserit diabolus, nullibi ab illo eris securus.

IN Synagoga loco sancto, vbi Sacerdotum cœtus, cui Iesus aderat, ibi sese inserit diabolus, ibi enim homo erat in spiritu immundo, hoc est spiritum immundum habens. Qui locus? Qui sanctitatis gradus? Qui iustorum ordo, cui non se inferat diabolus? Ipsis sese dabit Angelorum cuneis, sic apud C
Lib. 1. Iob habes cap. 2. *Factum est autem cum quadam die venissent filij Dei, & starent coram Domino venisset quoque satan inter eos.* Expende nō quod venerit, satan, sed quod inter Angelos venerit, neque enim Angelicum veretur chorum, sed nullibi nocere desistens se etiam beatis immiscet Angelis. Id demiratur Nazianz. in cant. aiens. *O impudentiam eius, qui talia audeat? iam inde à principio in Paradisum ille contra figmentum irrepserat, nuncque inter Angelos medius consistit.* Nō veretur impudentissimus spiritus dum hominibus nocendi inueniat aditum. Cur vereatur loca sacra, qui in ipso cœlo ausus est ferere scandala, & apostasiam prædicare? Meritò cauet Paul. ad Ephes. 6. *Non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem: sed aduersus Principes, & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum: contra spiritualia nequitia in cœlestibus.* Aliter apud D. Th. D. Thomam dicitur nimirum: *aduersus spirituales astutias in cœlestibus.* Quippe is est inimicus noster, qui nulli loco parcat, nullius loci vereatur sanctitatem, in ipso cœlo astutias suas, & laqueos, & regnans dedicauit diaboli astutias, & laqueos sustinuere cœlestia non minori parte stellarum vacuata: quis ergo non vigilet aduersus hostem, qui & in beatitudinis penetrali retendit laqueos, quibus millia afflictarum traxit; Qui nescit templorum immunitatem, qui in ipso sanctuario virus spargit? sanè Zacharias intra sanctuarium erat, vt tempore orationis incensum poneret, & dum impetrat colloquium Angeli? ibi incurrit laqueos diaboli, ibi inter Angelorum voces excipit diabolicæ perfidiæ iacula dicitur enim illi Lucæ 1. *Ecce eris tacens, & non poteris loqui, vsque in diem, quo hæc fiant: pro eo quod non credidisti verbis meis.* Id quod ponderans Diuus Chrisostomus sermone 88. inquit. *Caro nusquam de sua conscientia est secura. Zacharias ipsos placationis tempore offendit, dum credit dubitat, dum postulata promeretur, incurrit; condemnatur, munera ipsa cum suscipit.* Et quo in loco erit secura caro, quæ D in luctæ stadio est aduersus principes tenebrarum, aduersus spirituales astutias in cœlestibus; sanè qui cœlestia nouit infestare, nullum verebitur locum, nec sanctuarij nec paradisi. Intra sanctuarium, intra angelica colloquia, caue diaboli astū; vnus absit diabolus, & medijs patentibus tēpestatibus liber, ac securus agis compone tibi totam paradisi trāquillitatem, vitalium arborum halitum, trahētes Deum autas, alios ex capite arcam Noemo fabricatam, leonibus grauem, tempestatibus actā, fluctuū rabie percussā. At tamen hic securus homo portuū attigit, illic homo exitiali veneno peruersus mille incurrit mala. Vnde hoc? irrepso,

irrepſerat in Paradiſũ diabolus, & tota loci ſanctitas, & ſalubritas non potuit non cadere diabolico contagio, abfuit ab arca diabolus, & hoc abſente paruum lignum potuit vniuerſas ridere tempeſtates. Pulchrè D. Baſilius Sel. orat. 5. *O arca Paradiſo firmior! illic namque cum aliis nauigabat ſerpens: illic lignum mortis fuit inſtrumentum; hic lignum ſalutis fuit gubernaculum; illic Adamum preuaricari docebat; hic perfugio Noemum petit.* Vbi ſerpens irrepſerat, omnia ſimul cum illo mala, quæ nullius loci vincuntur ſanctitate, vbi aditus ſerpenti occluditur, facili negotio cætera mala ſuperantur.

D. Baſil.

Marc. 1. Et exclamauit dicens: Quid nobis & tibi Ieſus Nazarene, veniſti perdere nos. Scio quis ſis ſanctus Dei.

§. III.

Peccator præſefert multitudinem, iuſtus vnitatem.

PRæcipuum iuſti, & peccatoris diſcrimen in pluralitate, & vnitate conſiſtit: vnde ait princeps peccatorum. Quid nobis, & tibi Ieſu? ſibi pronomen multitudinis adſcribens alterum ſingularitatis, vnitatis Ieſu relinquens. Vnde 1. Reg. 1. de iuſto Samuelis patre notanter dicitur, *Erat vir vnus de Ramath.* Dixiſſe, erat vir de Ramath, cur additur erat vir vnus? Non ſuperfluè, nec incõgruè, ſed vt perfectam hominis ſanctitatem oſtenderet; illũque a peccatoribus innueret maxime diſtinctum, ibi Orig. ait. *Pertinet ad laudem iuſti, quod dicitur de eo: erat vir vnus. Nos qui adhuc peccatores ſumus, non poſſumus iuſtum titulum laudis acquirere, quia vnuſquiſque noſtrum non vnus eſt, ſed multi.* Vbi peccatum adeſt, omnis ſtatim abſcedit vnitas, ibi permixta, & confuſa intrat multitudo: neſcit peccator ſub vnitate viuere, tot vultus induit, quot vitioſos affectus emittit. Pſalm. 74. *Confitebimur tibi Deus, confitebimur tibi.* Cur Dauid non potius de ſe vno loquitur, ipſe peccauerit, ipſe ouiculam paupetis rapuerat, ipſe uanitate deceptus populum numerat, ipſe ergo dicat. Confitebor tibi Deus, cur mauult multitudinem præſeferre? Quàm longè ab hoc illi primitiui Chriſtiani de quibus Acto. 1. *Erat cor credentium vnum, & anima vna.* Hic in multis vnitas, ibi in vno multitudo, quia hi fideles, & iuſti, ille peccator erat. Auguſt. *Multa ſunt corda confidentium, vnum credentium. Quare multa ſunt corda confidentium: Diuerſa enim peccata homines confitentur, vnam fidem homines credunt. Iam ergo cum cœperit Chriſtus habitare in interiori homine per fidem, cœperitque innocatus poſſidere confeſſum: fit totus Chriſtus caput, & corpus, & ex multis vnus.* Expende illud, *cœperitque Chriſtus poſſidere*, quaſi hac vna iure incipiat clarere poſſeſſio Chriſti, nimirum in vnitate. Duplici corde viri abominabiles Deo, quàm longè abominabiliores illi, qui sũt corde multiplici? Hinc clarè oſtendes, cuius poſſeſſio ſis Dei, an diaboli, ſi fueris multi, vel vnus, ſupra cum de Samuelis patre dicebatur, quod erat vir vnus, ſtatim nomen addi-

Orig.

Pſal. 74.

Acto. 1.

Auguſt.

1. Reg. 1.

tur, & *nomen eius Elcana*. Quid significat Elcana? Nostris idem est ac possessio Dei, quippe vir, qui vnus erat, ob possessionem Dei debuit agnominari. Orig. homil. vnica in lib. Reg. ait, *Certum est quia ille, de quo dictum est, quia vnus est vir, possessio, Dei est, & non possessio daemonum. Quem enim daemones possident, non est vnus, sed multi, sicut ipsi daemones, de eo quem possidebant, responderunt quia, legio nomen est ei.* In corde a demone possesso meditare, equi trojani viscera, meditare hostiles phalanges, myriades armatorum, quæ turbent vnitatem & pacem. Quo respiciebat D. Iacobus epist. can. capit. 4. *Vnde bella, & lites in vobis? Nonne ex concupiscentijs vestris, quæ militant in membris vestris?* Ecce legiones, ecce militares phalāges in vnoquoque peccatores clausæ, sicut in equo Troyano. Qui tunc à demonum recedunt potestate, in Dei possessionem se recipientes, quando incipiunt fulgere vnitate. Hinc est, quod dominus omnes homines a se susceptos vni ouiculę comparat, Luc. 15. *Quis ex vobis homo, qui habet centum oues, & si perdiderit ex eis vnam, nonne dimittit nonaginta nouem in deserto, & vadit ad illam, quæ perierat, donec inueniat illam?* Cur tot myriades hominum vni assimilat qui? Pulchrè Divus Chrysol. serm. 168. ait, *Vt inueniret in vna omnes?* Quasi nihil sibi acquirere noluerit Dominus, in quo vnitas non effulgeat. Nihil magis Deum ostendit, quam vnitas, nihil magis Deo contrarium, quam diuisio, adeò vt ex diuisione veræ Deitatis absentia significetur. Hinc Ecclesiasticus cap. 42. de creaturis elementarum locutus dicit, quid fecit Dominus: *Omnia duplicia, vnum contra vnum.* Cur vnum contra vnum? Chrysost. in Psal. 2. attigit eam rationem, aiens. *In creatione quidem, mundique opificio, quæ sunt inimica natura, concordiam amplexa sunt, & mundum perfecerunt nutui opificis parentia; in vniuersi autem prouidentia sunt sibi inuicem infesta, impium multorum deorum cultum refellentia, vt omnes sciamus, quod quæ bello impetunt, & impetuntur, dij esse non possunt.* Numquam Deus in diuisione est.

Orig. Deut. 4. Deut. 25. Chryl. Chrys.

§. IIII.

Mundus, & diabolus suos peccatores penitus ignorant: Iesum, & eius seruos agnoscunt.

AN putas singularem fuisse Ioannis laudem, quod esset notus pontifici? Hæc est seruorum Iesu haud infima excellentia, quod neminem lateant, quod de singulis possit dicere diabolus ipse; *Scio qui sis.* Hoc dicit de iustis diabolus, a quo proprij serui ignorantur. Act. 19. inuidi sacerdotum filij, quod Iesu discipuli tot miracula facerent, tot dæmonia eijcerent, accedunt ipsi ad dæmoniacum, & aiunt, *Adiuro vos per Iesum, quem Paulus prædicat.* Risit diabolus, imò irrisit perfidorum adiurationi, & respondens, dixit, *Iesum noui; Paulum scio, vos autem qui estis?* Explicatius, ait D. Cyprianus: *Vos autem penitus ignoramus.* Ecce mancipia sua ignorat dæmon, suæ seruituti addictos homines minime cognoscit. Iesum autem, & Paulum, singulosque Dei seruos, hos solum cognitos habet. Hoc obliuiosum ingenium erga suos accepit etiam inuidiæ de diaboli habitu: quod maximè patuit in Saul cui adeò placuit David, vt illum dilexerit

Fecit nimis, & fecerit armigerum suũ, 1. Reg. 16. Insuper: *Misit Saul ad Isai, dicens, stet Dauid in conspectu meo, inuenit enim gratiam in oculis meis. Igitur, quandocunq; spiritus Domini malus arripiebat Saul, Dauid tollebat citharam, & percutiebat manu sua, & refocillabatur Saul.* Is erat Dauid in Saulẽ, valde salutaris, valde officiosus, ob quod amauit eum valde Saul, cuius fauoris causa necessum erat, vt notissimus esset apud omnes palatinos: adde, quod Saul litteras bis dederit ad Isai Dauidis patrẽ: rursus, & ipse Dauid celebris erat antea inter Saulis seruos ob incredibilem animi fortitudinẽ, robur que corporis maximum, & psallẽdi dexteritatem, ob quas gratias in ore omniũ versabatur. Quid plura? Hic notissimus adolescens, & Regi charissimus discessit breui tẽpore a Saule, & secessit in mõtem, ut patris greges pasceret: recessit, inquam, Dauid iam adolescens, iam notus ob robur corporis, & intra ipsius adolescentię merat, vix duobus transactis annis, adhuc adolescẽs robore, adhuc puer decore, accedit iterum ad Regẽ facultatẽ petit descendẽdi in arenam cum Philisthæo: descendit, init certamen. Quid tunc? c. 17. *Eo autẽ tempore, quo viderat Saul Dauid egredientem contra Philisthæum, ait ad Abner principem militiæ: De qua stirpe descendit hic adolescens? Dixitq; Abner, viuit anima tua rex, si noui.* Miraris iam mundi obliuionem de dilectis suis, de charissimis seruis suis, de notissimis familiaribus suis: sed vt mireris amplius: *ait rex*, ad Abner, *interroga tu; cuius filius sit iste puer.*, hoc mãdatum accepit Abner, abdubium quin diligentiam aliquã faceret, nec inuentus est, qui nosceret Dauid, adeò vt cum victor rediret: *Ait ad eum Saul: De qua progenie es, o adolescens?: Dixitque David: Filius serui tui Isai, Bethlehemita ego sum.* Neque his auditis venit Rex in memoriam charissimi; & officiosissimi armigeri sui. Vnde tanta obliuio in rege? Assentior Lyrano, qui putat tantam obliuionem recentis serui adeo famigliaris, profectam fuisse a diabolica perturbatione. Et quidem hoc habet mundus ingenium acceptum a diabolo, vt suorum penitus obliuiscatur, vt minime noscat suos. Verum Dei serui hi notissimi sunt etiam diabolo, quã tumuis lateant, se se occultent, in oculis, & ore omnium versantur. Quis magis absconditus ab oculis mortalibus, quam Iudit? Hæc, c. 8. *In superioribus domus sua fecit sibi secretum, in quo cum puellis suis clausa morabatur.* An ideò incognita? Ait textus, *Et erat hæc in omnibus famosissima: quoniam timebat Dominum valde.* Expende causam, ob quam fœmina sepulta domi, non poterat ignorari, imo in ore omnium versabatur, nimirum: *quoniam timebat Dominum valde.* Non alius, nisi Dei timor facit homines celebres, & notissimos apud omnes. Pulchrè de homine iusto D. Ambros. lib. 3. officior. c. 1. ait, *Qua æstimatione definitur, qui nusquam opinione comprehenditur? Etenim quasi ignoratur, & cognoscitur.* Clausus est iustus, & absconditus amans nesciri, & pro nihilo reputari, & eius fama nusquam clauditur, vbique locorũm viget, ab omnibus præ oculis habetur, & amatur.

1. Reg. 17.

Iudit. 8.

Ambr.

§. V.

In laudibilibus ne solus esse velis, & singularis.

VNdequaque se prodit diaboli superbia, vbi supplicium à le-

ſu in ſe recolit, non ſe ſolitarium, ſed quaſi vnum è multis oſtendit, dicens: *Quid nobis, & tibi Ieſu?* Verum vbi quid laudabile meminit, nimirum Dei cognitionem, quaſi ipſe ſolus, & ſingularis, ait, *Scio quis, ſis ſanctus Dei*. Quippe diabolicus affectus eſt, nullum laudis ſocium admittere, ſed ſolitarium in laudibus

Iſa. 6. velle eſſe. Ante diuinum thronum vniuerſi Angelorum Principes ſtabant, ait enim Iſaias: *Seraphin ſtabant ſuper illud*. Tunc illorum vnus

Iſa. 14. ampliores meditatus honores ſe deſtionis a Deo ducem præbens, fatur Iſa. 14. *In cælum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meũ, ſedebo in monte teſtamenti*. Efficacius machinationem perſuaderet ſuperbiſſima mens, ſi alios ſimul ad thronum vocaret, ſi dixiſſet, eia agite Principes, quid ſtatis? venite, exaltabo ſolium veſtrum ſuper aſtra, ſedeamus in monte teſtamenti. At non loquitur ſic, vnam ſuam ſedem, & thronum meminit, nec ficte, nec ſi-

Bernard. mulate patitur conſortes in laude. Innuit Bernard. ſerm. 3. de verbis Iſaiæ. *Qui ſedere præſumpſit, ſe ſolo voluit eſſe contentus*. Vbi ad ſedem aſpirat, obliuiſcitur, imò deſpicit alios, ſe ſolum reſpicit, ſibi ſoli, & laudibilia, & prima meditatur. Non

Cant. 4. hoc habuit de creatoris manu, non id ſumpſit de ſapientia increatæ nutricis lacte. De illa ſic Cantic. 4. dicitur: *Duo vbera tua ſicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui paſcuntur in lilijs*. Ecce a Dei vberibus qui pendeant, nimirum gemelli pendent omnino pariles, inter quos nulla prærogatiuæ inæqualitas. dum enim alteri te præferre cupis, iam à Dei

Gillib. vberibus dedices, & fame enecaberis. Gillibertus Abb. ſer. 27. in Cantic. fatur. *Ideo dicuntur gemelli, quia fides nullis gradibus ſeparat, quos æque regenerat. Alioquin, qui neſciunt eſſe gemelli, effecti ſunt mihi: & in conuiuio locum occupantes primum, iam nec habent nouiſſimum*. Quam ſaginati de Chriſti Domini lacte erant illi duo amoris gemelli Petrus, & Ioannes, ambo ibant templum orare, ambo inueniunt claudum, cui volens ſanitatem impertiri Petrus Act. 3. ait, *Reſpice in nos*. Cur *Act. 3.* in nos? Cur non te ſolum? An tu non ſufficeres ſanitatem largiri, cuius vmbra tacti infirmi ſanabantur? An tu non eras omnium Chriſtianorum princeps? Cur non potius oſtentas tuam ſingularem præ omnibus poteſtatem? Verus Chriſti hinnulus eius innutritus lacte, non amat ſolitudinem in laudibus, , ſed mirabilium ſuorum cõſortes, & gemellos habere gaudet. S. Baſil. Sel. orat. 20. **Baſ. Sel.** *Rectè. Communis ſiquidem cum vtroque miraculi effectio, ex vtroque curationis profecta eſt gratia*. Non ſingulares amant, ſed communes reputant gratias, & excellentias, quicumque implentur diuino lacte. Chriſti Domini proſapiam recẽſens Matth. **Matth.** c. 1. inter alios ait, *Iacob autem genuit Iudam & fratres eius*. Cur addidit Iudæ fratres? Et Iſaac habuit fratrẽ Iſmaelem, & Iacob habuit fratrem Eſau, & inter Ieſu progenitores non recenſentur Iſaac, aut Iacob fratres, & recenſentur Iudæ fratres. Cur recenſentur Iudæ fratres? Sane Iſmael, & Eſau nomen ſuum celebrare cupierunt præ fratribus ſuis, regiaſq; ſedes, ſib ſoli quiſque fundauit. Verum Iudæ fratres omnes in eundem populum, & regnum conſpiratunt, ſub vnico Iſraelis vocabulo quiſque ſuum nomen obſcurans, & claudens. Hinc Deo grati merito recenſentur in Chriſtiana proſapia. Annuit D. Paſchaſ. ibi fatus. *Illi tãquam alieni a populo Dei, meritò repelluntur. Hi verò quaſi hæredes in libro vitæ collectim ſcribuntur, &* **Paſchal.**

quaſi

quasi Patriarcha duodecim tribuum, quia de populo Dei non sunt exclusi, etiam de generatione Christi non merentur excludi. Vt repellit Deus eos qui se præferunt fratribus, sibique solis honores aucupantur, sic amat eos, qui adunati, & collecti in vnum populum omnes glorias communes faciunt.

§. VI.

Deus honorabilibus titulis nominandus.

NVnquam in ore dæmonum Iesu sine honoris titulis appareret, nunquam nefarissimæ belluæ Iesum audent nominare, nisi honorem plenis vocabulis, aut Iesum Nazarenũ, id est, floridum, aut filium Dauid, aut sanctum Dei vocãtes: vt vel hinc erubescant fideles, qui Deũ, & Christum sæpè nominant absque honorifici memoria vocabuli. Non ne ideò offendit Moyses? Ipse iussus de petra elicere aquam, sic expectãti populo fatur, Nu. 10. *Audite increduli, nunquid ex hac petra aquam elicere poterimus*? Hæc dicens percussit petrã, & fluxit aqua, verum ira Dei maximè in Moysem scanduit. Ecce tibi causam; *Quia non credidistis, nec sanctificastis me in populo, non introducetis hos populos*. Expende illud, *nec sanctificastis me*, hoc est, non me sanctũ prædicastis, ideò pœnas dabitis. Nazian. apud Cat. Græc. ait, *Dominus irascitur Moisi, quod cum inberetur accepta virga populum in concionem vocare, coramq; petram alloqui, ille perculsus animo nihil de Deo (vti solitus erat) magnificè præfatus, paucis, & quidem suboscuris vsus est.* Nil magis cordi debet esse fideli homini, quam magnificè vbique Deum præfari, eiusque magnitudinem honorificis titulis, & agnominibus prædicari. Nullibi enim amat Deus esse sine ingentis gloriæ suæ vocabulis. Isa. c. 49. ait Pater ad filium; *Parũ est, vt sis mihi seruus ad suscitandas tribus Iacob*? Quæ verba sic in rem præsentem exprimunt Lxx. fantes. *Magnũ est tibi, vt voceris puer meus.* Magnum ait, quasi Deus, nec in forma serui patiatur esse sine magnificis gloriæ suæ vocabulis. Ambr. in tit. Ps. 35. id attigit. *Magnũ, inquit, est tibi vocari puerum meum: seruat vbiq; sua vocabula dignitatis. Magnus Deus, magnum puer, nec in carne magnitudinis suæ nomen amittit.* Vbique filius à Patre mognificè vocatur, vbique gloriæ vocabula à Patre accipit, Sed & ipse filius, nunquam non patrem suum fatur subingentis gloriæ titulis. In Cruce erat iam animam agens, & ecce clamat. *Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me*? Quæreris te derelictum a Patre, & dimisso paterno vocabulo magnificum profers nomen deitatis; cur id, bone Iesu, facis? Victor Antioch. ibi fatur; *Vt planum ex hoc fiat, ad vltimum vsque vitæ halitum Patrem honorasse*. Nec in summa derelictione, passionisq; tædio præterijt diuinæ maiestatis titulos in Patre agnominando.

Num. 10.

Nazian.

Ambr.

V. Ant.

Qui Iesum percipere cupis in hac vita, non tam scientiæ de Iesu quàm amori da operam.

§. VII.

OVis iam totum se expendat scholis, cum & diabolum gloriantem se audiat, quod sciat Iesum? Ait enim: *Scio quis sis Sanctus Dei*. Plus saperes, si amasses; quippè Iesu non sic percipitur scientia, vt percipitur amore.

Feli-

Felicius aiebat Dauid Psalm. 138. *Ex nox illuminatio mea in deliciis meis*. Quæ verba ponderans Gilli. Abb ser. 1. in Cant. fatur. *In deliciis, ait, non in scientiis Et in hac nocte potest Iesus meus magis dulci quodam affectu suauiter sentiri, quam sciri ad purum*. Scientiam remittamus in æternitatis diem, quando clara visione defæcatus animus Iesum comprehendet; dum in hac nocte sumus, amoti demus operam, qui melius nobis reuelabit Iesum. Aiebat Dominus, Luc. 12. *Ignem veni mittere in terram, quid volo, nisi vt ardeat.* Ecce tibi ad Christi ignem, quamplurimi accedunt, sed longe alia est voluntas illorum in isto igne, ac Domini voluntas. Vniuersi de igne Christi perfundi, illustrari cupiunt, & sub tanto fulgore lucere maximè concupiscunt, siue in scholis, siue in pulpitis. At Iesus nihil de luce fatur, sed de ardore, quid volo, nisi vt ardeat? Remittant lumen in terram visionis, nunc amoris sentiant ardores, qui Iesu volunt habere saporem. Acutè D Ber. ser. 3. de verbis Isai loquitur. *Quid lucere festinas? Nondum illud aduenit tempus, in quo fulgebunt iusti, sicut Sol in regno Patris eorum. Interim perniciosus est iste appetitus lucendi; feruere enim multo melius*. Non te totum scientiarum lumini tradas, da primas amori in hac vita, da primas ardori. Felicior eris, & securior, si ardeas, quam si luceas; si ames, quã si scias. Hoc habet Iesu præstantissimum, quod vniuersis proficuus sit, quod nulla sit creatura, quod de Iesu vtilitatem non percipiat, sed non illa felix, quæ de vtilitate, sed quæ de amore Iesu habet plurimũ: *Propter quod. & Deus donauit illi nomen quod est super omne nomen: vt in nomine Iesu omne genuflectatur cœlestium, terrestrium, & infernorum.* Sic

Ber.

Philip. 4.

Paulus commendat Iesu vtilitates communes vniuersis, non solum cœlestibus viris, sed terrenis, hominibus, & diabolicis infernorum gens; Iesum precatur, & gloriatur de Iesu cognitione, terrenorum mentes sub Iesu radijs florent; feliciores his cœlestes homines, qui sola de Iesu amore æternare norunt. Accipite Gillib. Abb. ser. 5. in Cant. sic loquentem. *Tractatur Iesus in consilijs disceptatur in iudicijs, in scholis disputatur, curatur in Ecclesijs Religiosa sunt hæc negotia, sed vade ad exitus aquarum, & pensa, quis generaliter sit finis istorum operum. Vide si non per hæc omnia quadam exerceantur mercimonia de Christo. Quæstuosa res nomen est Christi. Nihil pensius, nil optatius. Felix tamen, qui nominis huius virtutem sectatur. Apud illos tractetur, disceptetur, disputetur super hoc nomine. Nobis satis est, si in nobis adametur: nusquam commoditas maior.* Ne multum inuideas de Iesu scientias, & alias lucri faciendi artes, quę vel reperiuntur in hominibus terrenis, vel in ipsi diabolis; Iesum ama, & omnes superasti, & de Iesu amore vniuersis creaturis, etiam dæmonibus inuidiam facies. Quam sapienter Tertull. æstimabat tigna amoris Christi cordibus nostris impressa? Is enim lib. de Pudicitia sic cõmendat plagas ob Christi amorem acceptas, vt putet ipsos vi tormentorũ à fide deficientes, inuidiosos extituros diabolo, non quod Iesum nouerint, sed quod propter Iesu amorem fuerint vulnerati. Etenim ait, *Et tamen illæ cicatrices Christiano prælio insculptæ, & vtique inuidiosæ apud Christũ, quia vicisse cupiernnt, & sic quoque gloriosæ, quia non vincendo cessernnt. In quas adhuc, & diabolus ipse suspirat.* Sic Christi amoris vestigia, vel vmbra, faciunt inuidentem diabolum.

Gillib.

Tertull.

Text.

Text Et comminatus est ei Iesus, dicens; Obmutesce, & exi de homine:

§. VIII.

Linguæ semel malæ non credendum salutis negotium.

SApienter illa frænatur lingua etiã in veris Iesu laudibus prædicandis, quæ antiquitus mendacijs effingendis dedita est. Quid enim sapiẽtius est, quàm semel lapsæ, imò omnium lapsuum occasioni, linguæ salutis negotium minimè credere? Petrus post linguæ perniciosam licentiam à Christo Domino respectudo *egressus foras flevit amarè*. Cur Petre adeò silenter egredetis? Peccasti in cœlum, & coram magistro tuo dulcissimo Iesu: surge ergo, & accede ad magistrum, & dic ei; Iesu bone, peccaui in cœlum, & coram te, iam non sum dignus vocari discipulus tuus, fac vnum ex mercenarijs tuis. Cur sides Petre? Cur & alia in tuæ salutis causam non loqueris? Prudenter salutis negotium nequit linguæ credere, quæ negationi semel, & ter seruiuit. Ita D. Maximus de Pœnit. Petri, ait, *Ideò Petrus iam rò vtitur sermone, quo fefellerat, quo peccauerat, quo fidem amiserat, ne per id ei non credatur ad confitẽdum, quo vsus fuerat ad negandum: ac per hoc mandit, & causam suam flere, quã dicere.* Suspectum habet linguam qua offendit, qua in lapsum incurrit; nihil ei linguæ committit in salutis negotio, quæ fuit causa ruinæ. Quod

D. Max.

A mirete magis; ipse hominum Saluator Iesus, inter furentium Iudæorũ calumnias, inter accusationes nefarias, inter falsa testimonia, serpentũque sibila, *tacebat ita, vt miraretur præses.* Matt. 27. dat manus, pedesq; clauis, dat caput spinis, dat pectus lanceæ, dat dorsum verberibus, vt vniuersa membra aliquid moliãtur circa humanam salutem. Vna lingua B silet, & cur in tanto salutis nostræ negotio vna lingua silet? Ait Ambr. ser. de accusato Domino apud Pilatum. *Taceat lingua in bono negotio, quia & malas causas obtinere consuevit.* Expende, vnde etiam in salutis negotio silentium Dominus linguæ suæ indicit; quia lingua in peccatoribus malas suscipit causas, lingua enim, quæ in impijs tuæ deseruit, C iustè frænanda est, & silentio præmenda in quolibet etiam bono negotio. Equidem ipsa theriaca suspecta est, si per vos suspectum præbeatur. Vera, & Deo digna clamabat dæmon, vbi ait ad Iesum; *Scio quis sis, sanctus Dei,* & tamen iubetur obmutescere, ne & veræ laudes de lingua nefaria venẽni aliquid trahant. Ita D. Athan. in cat. D. Thom. ad capit. 4. Lucæ fatur. *Quamuis igitur vera faceretur comprobabat tamen eius sermonem, ne simul cum veritate etiam suam iniquitatem promugeret.*

Athan.

D

Difficilè erat à noxia lingua, innoxias omninò veritates prædicari, quæ aliquid nocium ex illatione afferant.

E

Text. Et discerpens eum spiritus immundus, & exclamans voce magna, exijt ab eo.

§. IX.

Diaboli manus acerbissima homini.

VÆ, qui in diaboli incidit manus, minimus illius digitus grossior est ad percutiendos homines, quam manus terribilium omnium. Cædunt alij flagellis, diabolus autem cædit scorpionibus. Quis numeret sanctissimi Iobi plagas? Quis æstimet dolores? Ait cap. 2. *Percussit Iob vlcere pessimo*. Vbi cum bonis externis Iobi pugnandum erat, vide quot pugnæ socios adiungat sibi diabolus, armatas Chaldæorum turmas excitat, quæ pastores inuadant, ignem trahit è cœlo, qui absumat segetes; furentes agitat ventus, qui filiorum concutiat domum. Verum, vbi nocendi virum accepit potestatem, ipse solus percussit: quasi ipse solus instar omnium tormentorum sufficeret ad discerpendum, dilacerandum. Quæ non faceret fornax vlcera, Quæ nó faceret sartago ardens, quos non causatent rabidissimæ pestes cruciatus, hos faciebat in Iob vnus tactus dæmonis. Chrysost. in Cat. Græc. *Manus dæmonis acerbiore sensu doloris, quam qualibet sartago, fornax, & quamis flamma eum assumeret; & qualibet fera immanior vndique cor-*

Iob 2.

Chryso.

pus circumroderet, ac deuoraret. Ne quæras in viro patientissimo cruciatuum causas, ne fingas tibi in eius doloribus Babylonias fornaces, non Machabæorum sartagines, non rugientes feras, vnam ibi interesse puta dæmonis manum, & hæc vna præ cunctis omnibus durior, & immanior est, ad homines discerpendos, excruciandos. Merito Apoc. 12. plangitur: *Væ terræ, & mari, quia descendit diabolus ad vos, habens iram magnam.* Solum diaboli descensum in terram meminit, & terræ calamitates expauet: non minatur mortes, crucesque non percensetcarnificinas hominum; membrorum lanienas tacet, vnum lamentatur, quod diabolus descendit, quia vel solus eius tactus præ omnibus lanienis, & carnificinis terrenos homnines discerpet, dilacerabit. Truculentissimam, & immanissimam apud Smyrnam Christianorum lanienam sic depingit Angelus Apoc. 2. *Ecce missurus est diabolus alioquos ex vobis in carcerem, vt tentemini: & habebitis tribulationem diebus decem.* Non facilè ab hominum laniena abstrahitur fera hæc pessima, sed morosi tatem in torquendo amat, diebus decem affligit, vt cruciatuum varietate exacuat nocendi famen, & tormentorum cumulum crescere faciat. Cum iuxta duritiem cordis sui nefarissimus Pharao torquendus fuit, non vno die, non duobus, non septem, aut octo, sed per decem dies, decem diuersis plagis torquebatur. Quod notans Diu. Saluianus lib. 1. de gubernatione Dei, inquit. *Pharaonis inobedientia verberatur, & quidem non vno modo, scilicet, vt plus sacrilegus torqueatur diuersitate supplicij.* Laxata equidem tortoris crudelitas in vno tormentorum genere, vehementer acuitur, si transijt ad aliud: semper enim varietas affectus exacuit.

Apoc. 12.

Saluian.

cuit. Vnde hominum carnifex diabolus non vno tormento, sed decem diebus, hoc est, varietate cruciatuũ sese exacuit, ad discerpendos homines, & dilacerandos De hac dæmonum in homines rabie sæpe per totum hunc librum.

§. X.

Non censentur tormenta, quibus peccatum pellitur.

QVæstionem facit in præsenti Beda, vt Marcum, & Lucam concordet. Marcus enim dicit quod discerpens eum diabolus exiit; Lucas autem solum dicit; *Et cum proiecisset eum dæmonium in medium, exijt ab eo, nihilque ei nocuit.* Vbi hic laceratio, & vexatio? Vbi quod discerperet? Nulla prorsus horum mentio apud Lucam, imò nullum factum nocumentum monuit. Quid tunc? Nouerat & Lucas, quod exiens diabolus discerperet, lanianetque hominem, sed meritò non putauit lanienam, non putauit nocumentum illud, quo diabolus eijciebatur; non enim censenda sunt tormenta, quibus peccatum expellitur. Gen. 5. *Vixit Lamech annos centum octoginta, & genuit filium, & uocauit nomen eius Noe, dicens: Hic nos quiescere faciet.* Quomodo quiescere faciet, qui annuntiauit diluuium: Sub Noe vniuersa castigabitur caro, orbis terrarum pœnas dabit, vnde quies? Cur non potius ruina dicitur? Cur non potius flagellum mundi? Sed præstat, quod vocetur quies flagellum illud, per quod a mundo peccatum eliminatur. Ita Chrisostomus hom. de nomine Abrahæ fatur. *Quare non dixit: His occidet non: hic faciet diluuium fieri, sed dicit. Hic faciet nos requiescere? Creatura omnis: resoluitur, abyssi desubtus errumpunt, in luto, quasi communi sepulchro promiscua hominum, & æquorum corpora occultabuntur, & tantam calamitatem quiem vocas? Profecto dicit? Nam homines in magna malitia viuebant. Diluuium, quia malitiam resecuit, ideò liberati a malitia quiescere dicuntur.* Non flagellum, non calamitas censetur, quæ peccata ablegat, imò iusta quies, & refrigerium vocatur. Gen. 16. Agar vehementer castigabatur & affligebatur a domina sua, dicitur enim; *Affligente eam Sara, fugit in ijt.* De Ismaele autem ait, capitu. 21. *Cum vidisset Sara filium Agar Ægyptiæ ludentem cum Isaac filio suo*, &c. Sara itaque Agatem affligit, & fugat. Ismael puer cum puerulo Isaac ludit, & vtrumque spectans Paul ad Gal. 4. ait, *Quomodo tunc is, qui secundum carnem natus fuerat, persequebatur eum, qui secundum spiritum, ita, & nunc.* Quod puer ludat cum Isaac, vocatur persecutio, quod Agar affligatur, & castigetur a domina sua, non vocatur persecutio, nec nemini Paulus illam pressuram, & afflictionem, cum alioquin multus sit in explicanda persecutione ab Ismaele inflicta. Cur Paule ludum persecutionem vocas? Cur afflictionem duram nec meministi, nec talem reputas? Ludus Ismaelis saporem idololatriæ referebat. Afflictio, qua Agar vexabatur, ideò erat, vt ancilla dominę subderetur, superbumque supercilium exueret. Meritò afflictio, qua peccatum tollitur, non censentur afflictio, illa solum afflictio est, & ingens persecutio, qua peccatum introducitur, Hęc est Diui Augustini mens, tracta. 1. in cap. 4. Ioan. Vbi

Gen. 5. Chrys. Gen. 16. Gen. 21. Ad Gal. 4. August.

inquit. *Ecce libera affligit ancillam* A *& non illam vocat persecutionem Apostolus. Ludit seruus cum Domino, & persecutionem vocat. Afflictio ista non vocatur persecutio, & lusio illa vocatur persecutio. Ad hoc ergo affligitur, vt reuertatur, &c.* Minimè dicenda est persecutio, aut tribulatio illa, quæ mores corrigit, quæ peccata, & eius occasiones expellit ab ani-
Zach. 1. ma. Zachariæ 1. dicit Dominus: *Ira* B *magna ego Dominus irascor super gentes opulentas: quia ego iratus sum parum.* Et quando Deus iratus fuit parum? Nonne mundum diluuio perdidit? Nonne opulentissimas. Sodomæ ciuitates fulminauit? Nonne populum suum semel, & iterum lõga captiuitate oppressit? Quando ergo fuit ira Dei parua? Rup. lib. 9. de victoria verbi Dei putat paruã, C aut nullam iram Dei fuisse, quando fortissimos Machabæos Antichi rabies contudit, lacerauit. Et meritò tanta tyranni rabies, tanta Israelitarum strages, tanta iuuenum laniena, aut nulla, aut parua ira censetur, quæ solum circa temporalia erat, nullum animis nocumentum facies, imò ingentes glorias Machabæis
Rupert. pariens. Accipite Rupert. capit. 23. D *Direptio thesaurorum, & cædes hominum planctus magnus in Israel, & in omni loco gemitus Principum, & seniorum, infirmatio iuuenum, & virginum, lamentum mariterum, plaga magna ciuitatis, & perditio populi. Hæc, inquam, omnia pertinent ad iræ paruam, iuxta quod ait ipse, quia ego iratus sum parum. Parua namque hæc fuerunt quia circa corpus omnia* E *versata sunt.* Dum persecutio vitam animæ non tollit, dum ira in gehennam non præparat, aut parua, aut nulla censetur.

Marc. 1. Et mirati sunt omnes, ita vt conquirerent inter se, dicentes: Quid nam est hoc? Quęnam doctrina hęc noua? Quia in potesta te etiam spiritibus immundis imperat, & obediunt ei.

§. XI.

C *Quam perniciosè sapiunt, qui in primo veritatis fulgore hærent, cum semper progredi debeamus in virtutis studio.*

VAna Iudæorum sapientia nouit excitare quæstiones, & ad veritatis radiãtis fulgorem pulchrè moueri, veritatem verùm despicit comprehendere. Christiana lux mi-
D raculis comprobata illis nouo effulsit exortu, ibi tamen hærentes miserè pereunt: quia quam incipiunt inquirere nouam lucem, nouamque Doctrinam, non comprehendunt. Profectò Synagoga clamat illis Verbis, Cant. 1. *Indica mihi, vbi* *Cant. 1.* *pascas? Vbi cubes in meridie?* Sic ait tota in inquirendo posita, sed non in consequendo; tota nouo lucis exE ortu exhilarata, sed perfecti diei prorsus ignara, & ideò à tebris comprehensa. Horum verborum mentem, sic in Synagogæ nomine educit. D. Ambros. serm. 2. Psalm. *Ambr.* 118. *A me recessisti, quia ego crucem tuam non suscepi, vt mundi redemptionem, sed vt noxij damnationem.*

Qui

Qui autem receperunt ſicut ſalutis A *auctorem, in meridie ſunt. Illis luces, illis refulges, illis calet gratia tua, ſicut meridies. Mihi matutinus eras, cum adhuc crederem, ſed non credebam plenè, quia non ſum inuenta in meridie.* Miſera Synagoga hæſit ad primos veritatis fulgores, lucis naſcentis radijs percuſſa nouitatem mirata, non ad perfectum diei per-
Oſeas 6. uenit, ſed ibi obnubilata perfidiæ B nubibus hæſit: vt dicat Oſeas cap. 6. *Quid faciam tibi Ephraim? Quid faciam tibi Iudæ? Miſericordia veſtra, quaſi nubes matutina, & quaſi ros mane pertranſiens,* Matutinis ſplendoribus delectata deſpicit tranſire ad perfectam claritatem. Hinc æſtimat Paulus Chriſtianorum felicita-
2. Cor. 3. tem, 2. ad Corinth. capit. 3. qui non ad primum veritatis fulgorem ſiſtimus, ſed nulla claritate, & luce C contenti ad aliam feſtinamus pergentes ſemper vſque in perfectum diem. *Nos verò omnes reuelata facie gloriam Domini ſpeculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem.* Non primo claritatis gradu ſiſtimus, non primo ſapientiæ guſtu ſaturamur, ſed vſque in perfectum diem gradus D facimus, aſcenſioneſque in corde
Cant. 2. noſtro paramus. Cant. 2. *En dilectus meus loquitur mihi, ſurge propera amica mea:* vel ſi mauis, iuxta aliorum lectionem dic to, *Surge veni.* Ne ſurgas, & ſtes, ſed ſemper aſcende ſuperius, ſemper ad altiora
Greg. Nyſſ. ſcande. Nolo debere D. Greg. Nyſſ. hom. 5. ſic fantem. *Neque ei, qui verè ſurgit, vnquam deerit ei ſemper ſur* E *gere: neque ei, qui currit ad Dominũ; vnquam conſumetur amplum, & latum campi ſpatiũ ad diuinum curſum conficiendum. Oportet enim ſemper ſurgere, & excitari, & per curſum appropinquando nunquam ceſſare.*

Quamobrem quoties dicit; ſurge, & veni, toties ad id, quod eſt melius aſcenſioni, ea, quæ deinceps ſequuntur, à verbo adijciuntur: neque pulchram ex pulchra iubet fieri, aperte admonet illud Apoſtolicum iubens eandem imaginem à gloria transformari in gloriam; adeò vt ſemper videatur eſſe gloria, quod accipitur, & quod ſemper inuenitur. Infeliciter ad lucem venit, qui à luce ad lucem non tranſit, a gloria in gloriam, à claritate in claritatẽ non aſcendit. Ea eſt enim diuina lux, is eſt iuſtitiæ Solis radius, vt ſemper ad maiora impellat animos, qui dũ luce Dei ſuffundũtur, neſciũt ſiſtere, ſed feliciter contendunt à claritate in claritatẽ. Magi illi Orientales ſtellarũ cultores, & obſeruatores, Matth. 2. a pud Ieroſolymitanos *Matt. 2.* aiunt. *Vbi eſt, qui natus eſt Rex Iudæorũ? Vidimus ſtellã eius in Oriente, & venimus cũ muneribus adorare eum.* Venimus, aiunt, non hæſimus in ſtellæ contemplatione, ſed cur ſtellarum interpretes non potius ſederũt, ſtellam nouam, & miram contemplantes? Cur de more non ſe totos ſtellæ ſtudio dederunt? Expende illud, *vidimus ſtellam eius*, hoc eſt, vidimus non quancunque ſtellam, non ſtellam vnam è multis, quibus contemplandis inſedebamus, ſed ſtellam eius, ſtellam noui, & diuiniſſimi Solis recens Orientis, quæ non permittit nos ſedere, ſed vrget, vt veniamus à claritate in claritatem, ab ſtella in Solem verum. Pulchrè Diuus Chryſol. ſermon. 87. *Chryſo.* *Tenuiter micans ſtella aſſuefecit ad lucem, & gradatim pertrahit ad ipſum fontem luminis, & dierum.* Neſcit hærere, qui veri Solis lumine agitur. à mane ſereno graditur ad meridiem, ab ſtella ad Solem, à charitate in charitatem. Ioan. 12. ait, *Ambulate dum lucem Ioan. 12.*

habetis, ne vos tenebræ comprehendant. Ad quæ Diu. Bernard. serm. 49. in Cant. dicit. *Ergo non ambulantem, sed sedentem à mortis tenebris comprehendi periculum, est. Et quis sedens, nisi qui non curat proficere?* Id cauete, etsi morte præoccupatus fueris, in refrigerio eris. Bernar.

§. XII.

Non veteraſcendum in Chriſtiana diſciplina, ſed quaſi exortu nouo in dies proficere debemus.

MIrantur Iudæi nouitatem doctrinæ Chriſtianæ, non quod ipſa nouicijs niteretur inuentis, ſed quod nemo facinorum exortu quotidie iuueneſceret. In Rachele quis Patrum non agnouit Eccleſiam, quam ſibi Dominus deſponſauit? Recolite modo eius ſepulturæ locum, qui fuit Bethlehem, hoc eſt domus panis. Et cur eccleſia apud Bethlehem ſepelitur? Nonne melius apud Caluarię locum, ſiue apud Caluariæ hortum, vt de ſepulchro Domini diſceret in vitam exultare? Quid amplius poſſet præſtare ſepulturæ Eccleſiæ domus panis, quam reſurrectionis locus? In homo ſepulcri ſemel reſumpſit vitam Dominus; verum in domo panis, quæ eſt Euchariſtia, quotidie renaſcitur, quotidie nouo ſe multiplicat exortu. Ideò Eccleſia non apud hortum, in quo ſemel reſumitur vita, ſed apud domum panis, vt inde nouis natiuitatibus quotidie augeri diſcat, ſepelitur. Diuus Paſch.

Aſchaſius libr. 2. in Matth. ſic inquit. *Rachel figuram gerens Eccleſiæ, ibidem ſepulta legitur, vt in eodem loco plena requies eius ſignetur, vbi Chriſtus panis viuus, qui de cælo deſcendit, quotidie exortu nouo, ſine defectu verſatur.* Illam ediſcat vitam Eccleſia, qua quotidie in nouum exortum, nouamque natiuitatem exurgat. Sic timeat Chriſtianus veteraſci, vt detrimentum putet, ſi quo temporis momento, nouo ſe exortu non induat. Iſaias 40. *Qui autem ſperant in Domino, mutabunt fortitudinem.* Quid eſt mutabunt fortitudinem? Non vnam fortitudinem habebunt, ſed plures fortitudines, vt mutatoriæ veſtis inſtar, quotidie nouam fortitudinem induant. Ita Gillibert. Abbas ſermone 14. in Cantic. *Mutabunt fortitudinem, non quidem vt veterem perdant, ſed vt nouam adiciant, qui ſeneſcentem deuotionem, & quodam languentem tædio, in nouum denuo feruorem reducant, & perſeuerantiæ ſtudia neſciant reparatione frequenti. Mutatio hæc profectuum, videtur innouatio ingis, ſine defectu, ſine fatigatione.* Hinc ſe prodit Chriſtianę ſpei non debile fulcrum, nimirum, noua, & frequens natiuitas, ingis renouatio profectuum. Pœnitens ille filius ad Patrem reuertens, Lucæ 15. mercenarij ſtatus deſiderio tenebatur. Ait enim, *Quanti mercenarij in domo patris mei abundat panibus!* Quid habet quod inuideat in mercenario legitimus filius? Cur mercenarij ſtatus tenetur amore? Mercenarius hoc ſibi proprium vendicat, quod vel ſingulis diebus, vel ſingulis amenſibus, vel ad ſummum ſingulis annis renouet pactum de mercede laborum cum domino ſuo. Hoc inuidebat in mercenario filius. Gillib. Luc. 15.

lius, qui forsan lapsus, quod semel tantum natus est cupiebat natiuitates renouare, vt apud Patrem viueret dicens; *Fac me vnum ex marcenarijs tuis*. De mercenarijs
Chrys. ait Chrysologus sermone 4. *Vt locatione annua seruitus innouetur; vt labore iugi conditio conducta deteretur*. Hoc sibi appropient de mercenarij more etiam Dei filij qui velint in parentis amplexu durare. Ne nimis æstiment, quod semel nati à tanto parente Deo sint, sed vt numquam natiuitas illa veteraſcat, exortu nouo, siue annua locatione se se obsequio illius discant obligare.
Ioſue. 9. Video apud Ioſue, capit. 9. Gabaonitas viros ab ingenuitate filiorum Israel excluſos, perpetuæ seruituti mancipatos, cuius sententiæ rationem fallor, nisi ipsi insinuent, cum aiunt. *En panes, quando egressi sumus de domibus nostris, vt veniremus ad vos, calidos sumpsimus, nunc sicci facti sunt, & vetustate nimia comminuti*. Non in Dei domo placere poterant, quorum bona laborabant vetustate, nec, de innouatione curabatur. Huc Origenes
Orig. homilia 5. in Leuit. ait, *Gabaonitæ illi propterea condemnantur, & ligni cæsores fiunt, vel aquæ gestatores, quia panes veteres ad Israelitas detulerunt, quibus lex spiritualis iubebat semper vti recentibus, & nouis.* Illi placent in Dei domo, qui quotidie noui recentesque veniunt, & prorsus nesciunt in obsequio diuino veteraſci. Nil magis cordi debet esse illis, qui ad Deum properant, quam si vetustatem expuant, & senium, & nouis quotidie operibus additis se in virtutum studio renouare contendant. Cantic. 1. aiebat sponsa, *Lectulus noster floridus*, nec inscienter gloriatur se lectulum floridum præstare sponso, sed in eo monstrat singularem curam, & studium renouandi in dies flores. Quippe flores in lectulo necesse est, vt marceſcant imò vt penitus putreſcant, nisi frequenter addantur noui. Id quod attinet Bernardus sermone 47. in Cantic. fatus. *In campo quidem, & & in horto oritur flos, in thalamo autem minime, sed iacet, tamquam qui illatus non innatus. Propterea, & necesse est reparare frequenter, & recentiores apponere flores, quod diu odorem suum minime retineant, nec decorem. Quod si lectulus respersus floribus conscientia est bonis referta operibus, vides certe, vt similitudo seruetur, nequaquam sufficere semel, vel secundo operarij quod bonum est nisi inceſſanter addas noua prioribus.* Hæc ille.

CAPVT II.

De dæmonibus in porcos immiſsis.

Relicto nauigio, per oram vicini littoris incedebat Ieſus, cum repente duo viri furiosissimi, dæmonum legione poſſeſſi, de ſepulchralibus monumenti fremitu proſiluere terribili. Conuenienter enim ſpiritus ille nequiſſimus inter buſta magis habitabat, & cineres, cui nihil eſt cum vita commune. Tunc Domino veniente pertentatus alter in humanam rurſus figuram, quam Chriſtum videbat gerere, inertiens intrare, pecus immunda ſordium obſcœnitate lætiſſimum, & olentis cœni ſemper amicitijs intolutum,

161. inquiens. *Quousque irruitis in hominem? Interficitis vniuersi vos, tamquam parieti inclinato, & maceriæ depulsæ.* Magna equidem dæmonis rabies, & crudelitas, quod omnes in hominem vnum exurgant, in hominem vnum irruant. Sed illa maior rabies eorum, quod omnes illi vnum hominem interficiant, *Interficitis vniuersi vos*: vos vniuersi interficitis, vel vt Chaldæus explicatius ait: *cuncti enaditis homicida*. Sed iam acutè addubitat Diu. Augustin. quomodo tot hostium turmæ, tot inimicorum myriades vnum hominem solum possunt interficere? Sane ab vno interfectus iam reliquos non timebit: iam reliqui omnes non habebunt, quem occidant. Cur ergo dicuntur cuncti occidere? Rationem huius reddunt ipsius Augustini verba, vbi sic sonant. *Quousque apponitis super hominem?* Quibus expendendum est verbum, *appono*, hoc est simul, & iuxta pono; non enim dæmonum rabies patitur, vt alicuius telum aduersus hominem præponatur; vt aliquis eorum ocyor currens, præponat hastæ suæ onus super hominem; omnes simul irruunt, omnium tela simul posita, & apposita apparent, præpositum nullum; quia nullus est, qui in perdendo homine cedat alteri primas. Immensum ab hoc distat nostri Dei bonitas, qui studiosè remunerat illum, a quo se videt præueniri in castigandis hominibus. In populum Israelis vehementer irascebatur Dominus, Numero vigesimo quinto, ob idololatriam, & fornicationes eorum cum Madianitis. Tunc surrexit Phinees, & arrepto pugione perfodit Israelitem virum simul cum Moabitide muliere, quo sibi Deum maximè deuinxit: est enim Dominus: *Ecce do ei pacem fœderis mei, & erit tam ipsi, quam semini eius pactum sacerdotij sempiternum*. Sic Deus munerat hominem fratrum percussionem? Sic honorat eum, qui homines perdit? Non sanè munerat homicidam, sed eum, cuius zelo præuenitur ita diuina; cuius zelo fit, vt iam non necesse habeat Deus accedere ad hominem in ira. Ita Diu. Isido. Pelusian. lib. 3. epistola 159. inquit, *Diuina natura eum qui ante se diuina irracundia exarserat, honore affecit*. Expende illud: *Eum qui ante se exarserat*: quasi ideò honoretur, quod in ira aduersus hominem primas ferat Deo ipsi.

Isidor. Pelus.

§. II.

Summa miseria illius peccatoris, qui in eos exurgit, à quibus medela ei porrigebatur.

DÆmoniorum pleni miseri homines nudi, ab hominibus deserti, & omni auxilio destituti. Inter fœtida sepulchrorum cadauera cubabant. Et quis illorum misereatur, quando illi omnes auxilij vias occluderent; in vniuersos per transeuntes crudeliter, & hostiliter insultantes? Eu, quot sunt huiusmodi in præsenti demoniaci; homines peccatorum fœtoribus incubantes, quasi æternæ iam morti deputati, qui feritate sua, & sæuitia eos persequuntur, a quibus medelam deberent sperare. Hos deflet Hier. Thren. 2. aiens: *Magna est velut mare contritio tua, quis medebitur tui?* Furentes fructus, tempestate

Thr. 2.

peſtate commotum mare quis non Neptunus audeat componere? vecors erit, qui accedat compoſiturus inqueitum, & ſumme alteratum mate, accipiet enim pro mercede naufragium. Huiuſmodi eſt peccator ſpumantibus libidinis fluctibus inquietus, ira percitus, auaritia raptus, in monitores, & medicos animę ſuę furioſus, is omnes auxilij vias occluſas habet. Is furentis maris similitudinem exprimit, ait Rupert. *Quia quicumque accedit ad medendum, perſecutionem, & mortis patitur naufragium.* Deploratus eſt ille, cui nequit prętari auxilium, ſine auxiliatoris ruina. Qui in ſalutis ſuę procuratores tempeſtates mouet, naufragia minatur, metuo, ne ſibi ineuitabilem perniciem pariat. Amos capitu. 5. oſtendit Deum in robuſtiſſimos peccatores implacabiliter iratum. *Qui ſubridet vaſtitatem ſuper robuſtum, & depopulationem ſuper potentem affert.* Et quis eſt iſte robuſtus, quis eſt iſte potens, ſuper quos Dominus, quaſi per riſum, vaſtitatem, & populationem affert? Iam explicat aiens; *Odio habuerunt in porta corripientem, & loquentem perfectè abominati ſunt.* Ecce tibi, qui vaſtitatem, & populationem a Deo ſuſtineant, nimirum qui poteſtatis fibulis, & throno elati oderunt corripientes, & perfectè loquentes abominari ſunt. Sic Diuus Hieronymus ibi inquit, *Hi, ſuper quos Deus ſubridet vaſtitatem, & affert in eos populationem; qui in malo robuſti ſunt, & ad opprimendum potentes odio habuerunt in porta, id eſt, in iudicio corripientem.* Hoc vno ſaluti aditum occludis hoc vno vaſtitatem, & populationem a Deo ſuſtinebis, ſi deportę, aut throni ſede elatus aduerſus eos excandeſcis, qui te bono animo corripiunt. Igitur qui ſalutem ſperas, da operam, ne timearis in correctione. Imò vt apud Matth. capite 5. ait Dominus, *Eſto conſentiens cum aduerſario tuo cito dum es in via cum eo.* Iuberis ne viatores offendas: imò etſi viatorum aliquem contrarium tibi repereris, da operam cito cum illo conſentiente. Quem ſi contemnas, periculum incurres, quod meminit Luc. 12. iuxta Auguſtin. *Si vadis cum aduerſario tuo ad Principem, da operam in via liberari ab illo, ne forte tradat te Principi, & Princeps miniſtro, & mittaris in carcerem: vnde ne exies donec ſoluas nouiſſimum quadrantem.* Scire cupis quis ſit iſte aduerſarius noſter viator, cui cito conſentire, & ſubmitti debemus, ne in carcerem, & ſupplicia incidamus? Aduerſarius hic eſt ſermonos corripientis, vitiaque noſtra caſtigantis, quem aduerſarium ſi in via percutiamus, & oderimus, ſaluti occludimus aditum; ſi verò illi omninò pareamus, & conſentiamus, magnis periculis liberabimur. Do. D. Auguſtin. ſerm. 1. ſuper Matth. *Aduerſarius tuus ſermo Dei eſt. Eſto conſentiens aduerſario tuo cito, cum es cum illo in via. Conſenti illi, non enim poteris liberari ab illo, niſi ei conſenſeris. Vis liberaris ab illo, conſenti illi. Non homicidium facies, audi, & concordaſti. Non furtum facias, audi, & concordaſti. In his omnibus cum tuo iſto aduerſario concordaſti, dic mihi, quid perdidiſti? Non ſolum nihil perdidiſti, ſed & te ipſum, qui perieras, inueniſti.* Tam longè abeſſe debes, ab eo quod viatores offendas, quod eos oderis, a quibus ob errores tuos, quibus deuias, corruperis, vt prorſus illis aſſentiri

Amos 5.

Hier.

Matth. 5.

Luc. 12.

Auguſt.

sentiri debeas, non aliter liberari A poteris à periculo, quod imminet. Huc aspiciebat Beatus Isaias Abbas orat. 4. afferens Oseam de Ephraim dicentem, capite 5. iuxta Septuagin. *Oppressit aduersarium suum, & conculcauit iudicium. Quæsiuit Aegyptum, & vidualus est ad Aegyptios*. Ecce tibi Ephraim apud Assyrios captiuus, à patrio solo irremocabiliter eiectus, sed vnde in B tantum malum incidit? Quid peccauit? Oppressit aduersarium suum, nimirum, noluit consentire cum aduersario suo, cum monitore suo, imò illum oppressit. Sic dictus Abbas ait, *Hæc Ephraim contigerunt quia oppressit aduersarium suum*: existimat autem cum Augustin. aduersarium hunc esse bonum monitorem, & correptorem.

Ila. Abb.

Idem.

Ex Marc. 5. Videns autem Iesum à longè cucurrit, & adorauit eum.

§. III.

Maiora crimina maior sequatur humilitas, si vis Deo placere.

QVidquid Lucas, & Marcus dicunt, non de duobus demoniacis asserunt, sed de altero tantum; quia in hoc vno singularia multa inuenerunt, quæ magis & homines instruerent. Hic vnus legionem dæmonum patiebantur; hic longiorem habuit cum Iesu sermonem: & forsan ipse solus humi stratus Iesum adoratuit. Qui enim plurium dæmonum factus erat habitaculum, maiora humilitatis, & summissionis debebat præstare signa, si ex Deo aliquid sperabat, vt vel à dæmone discerent maximi peccatores Deo ex humilitate commendari. Beatus Isaias Abbas orat. 9. ait, *Labor, & paupertas, & afflictio, & silentium, & hospitalitas humilitatem pariunt. Humilitas verò veniam impetrat omnium peccatorum.* Quo peccator maior, magis humilitas appareat, quando peccatorum venia filia est humilitatis. Christo C recens nato duo sese præsentant fidelium agmina: hinc pastores Iudæi: illinc pagani Magi: de illis solum dicitur, quod gaudio pleni glorificabant Deum, de his habet apud Matth. capit. 2. *Et procidentes adorauerunt eum.* Cur hi soli procidunt, & adorant? An quia Magi idololatriæ dediti nocentiores erant, quam simplices Iudæorum pastores? Ita D Diuus Augustinus fatur, sermone sexagesimoquarto. *Illi Deum, ex eo quod Christum viderant, laudauerunt, isti autem visum Christum etiam adorauerunt. In illis gratia prior, in istis humilitas amplior. Fortasse ergo illi pastores minus rei, de salute alacrius exultabant: Isti autem Magi multis onerati peccatis submissius indulgentiam requirebant.* Qui pluribus erant sauciati E peccatis, maioræ referunt signa submissionis, & humilitatis, necessum enim est, vt vbi superabundauit delictum, superabundet pro delicto humiliatio, sicque iustis ponderibus respondeat humilitas peccato.

Matt. 2.

August.

cato. Dauid quondam peccauit, dum sese alienæ immiscuit vxori, & Vriam occidit; sed quis dicat, quantum se pro peccato humiliauit? in cinere, & cilicio versatus est; stratum lacrymis rigauit, filij mortem sustinuit, rebellem filium etiam patitur, à regia cogitur exire pedes; imò fugam init nudis plãtis per abrupta montium, & potè humilitatẽ tantam adhuc instat supplicium tẽporale peccati. Quid plura? Fortissimus, & potentissimus olim Rex sic se abijcit, sic se humiliat, vt in illum puluerem & maledicta vilis homũcio Semei filius congerere audeat. Quæ maior regis humiliatio? Cur Rex sic te pateris humiliari? Pulchrè, 2. Reg. 16. ex D. Ambrosi. lectione, ait, *Dimittite illum, vt maledicat, quoniam Dominus dixit illi, vt videat humilitatem meam: & retribuet mihi Dominus bona pro maledicto hoc.* Et quidem vbi summa regis potentissimi appareret humilitas, præclarè prædicebatur omnimoda abolitio peccati, & gratiæ remuneratio. Non antea bonus Rex tribulationem peccatorum suorum finiẽ dam putauit, quam vbi se in eo humilitatis vidit statu, quo abiectior esse non possit alius. Tunc præcipuè peccati præcisionem sperauit, cum non habuit, quid amplius faceret humilitatis, & abiectionis. Ambros. in Psal. 118. Octonario decimo, sic ait. *Dimittite illum, vt maledicat, quoniam Dominus dixit illi, vt videat humilitatem meam; & retribuet mihi Dominus bona pro maledicto hoc. Quod propheticè dixit spiritu, & probauit euentu. Cum enim repleta fuerit humilitas, peccatum solutur.* Expende illud; *repleta fuerit humilitas.* est enim certa humilitatis mensura iuxta mensuram peccatorum; magna perpetrasti peccata? magnam necessse est congeras humilitatis molem. Tunc solum euacuabitur omne vestigium peccati, cum æqualis humilitatis mensura repleta omninò fuerit. Cui accinit Dominus in Isa. cap. 40. apud Septuag. dicens *Consolamini populum meum dixit Dominus, loqui mini ad cor Ierusalem, consolaminis eam, quia repleta est humilitas eius, soluitum est peccatum eius.* Quasi tunc desoluto peccato consolationẽ possis sperare, cum omnem humilitatis mensuram impleueris. Humilitati ergo ardentius studeat, quisquis peccator est, quam inter omnes alias virtutes præcipuè colat. Quot facinora virtutum Hebræi illi pueri fecerãt? Sese flammis permittunt, & inter flammas humiliatis plena vox illorum resonat. Sic Dan. 3. *Peccauimus enim; & inique egimus recedẽtes à te.* Quod ponderans D. Cyprian. delaptis, alibi etiam datus, ait, *Bene licet sibi consci, & Dominum fidei, & timoris obsequio sæpè promeriti, humilitatem tamen tenere, nec inter ipsa gloriosa virtutum suarum martyria desiterunt.* Non poterat enim dimittit humilitas, vbi de peccatis sermo erat.

Ambros. 2. Re. 16.

Dan. 3.

D. Cyp.

Matth. 8. Et clamauerunt dicentes: Quid nobis, & tibi Iesu fili Dei.

§. IV.

Maximè se ab impiorum moribus viri pij secernant, ne vel minima illorum in se habere velint vestigia.

PVdeat viros pios eum impijs communionem habere vel in calce o-

calceorum corrigia, quando & impios puder de bonorum consortio, & similitudine. Non ne alienum, & indignum sibi querebatur dæmonum superbissimus Iesu consortium, dum ait in præsenti, & apud Lucam, capit. 8. *Quid mihi, & tibi Iesu fili Dauid?* Ideò merito monet D. Ambros. lib. de Helia, capite 20. *Es tu dic, si fortè videris pugnare adversum te diaboli tentamenta. Quid mihi, & tibi est Belial? Ego Christi servus sum: illi me totum mancipavi; quod mihi, & tibi est? Non noui operatus, nihil tuum quæro, nihil tuum desidero. Quanto magis nos oportet separare à diabolo, si se ille discernit à Christo?* Pudet prophanos, si vel in minimis religiosi videantur, cur non pudeat pios, vel prophanorum in se præferre vmbram? Quis impiorum non fugit iustorum mores, & consuetudines? Quis mundanus non verecundatur, religiosum vel dici, vel haberi? Quis paganus non maximè abhorret à sanctorum cœtibus. Et tanta est nostra desidia, vt qui Christo nomen dedimus, qui virtuti studemus, non omninò fugiamus impiorum & mores, & consuetus. Grauiter pungebat Tertullianus lib. de idololatria, veteres Christianes, qui ethnicorum festis intererant, his verbis. *O melior fides nationum in suam sectam; quæ nullam solemnitate Christianorum sibi vendicat, non Dominicum diem, non Pentecostem, etiamsi nossent, nobiscum non communicassent; timerent enim, ne Christiani viderentur.* Quid pulchrius? Nullus est impius, qui non timeat sibi vel ab vmbra virtutis, solus Christianus non timet de consortio impiorum impius videri. Nullus est impius, qui te non fugeret, si illum velis ad virtutis studia trahere, vel per breue tempus, & tamen tu non refugis flagitiorum omnium consuetudinem, & dãnosum contubernium. Quid Aegyptiâ ornamenta Israelitico populo in deserto attulere? Sane iussi sunt Israelitæ à Deo ex Aegyptijs vasa aurea, & ornamẽta pretiosa accipere: Exo di 12. ait, *Fecerunt filij Israel, sicut præceperat Dominus Moysi, & petierunt ab Aegyptijs vasa argenta, & aurea, vestemque plurimam.* Itaque Deo monente, & præcipiẽte Aegyptia ornamenta accipit, & seruat Israel; quæ ornamenta, quia Aegyptia erant, tandem scandalo fuerũt Israeli, quem in Aegypti idololatriã traxerunt. Sic Aaron cap. 32. *Quibus ego dixi: Quis vestrum habet aurum? Tulerunt, & dederunt mihi; proieci illud in ignem, egressusque est hic vitulus.* Non ait, ego feci vitulum, sed ego petij, aurumque solum igni dedi, & ecce vitulus egreditur; vbi enim artum Aegypti asseruatur, omnis alia ars, omnis industria vacat, ipsum per se sufficit Aegypti idola parere. D. Machatius senior, hom. 11. *Compulsus est Aaron dicere Israelitis, vt aurea, & pretiosa vasa afferrent: postea aurum illud, & vasa, quæ conieçerant in ignem, in idolum versa sunt.* Equidem quidquid commune cũ peccatoribus habeas, quidquid de impiorum consuetudine acquiras, non quiescet donec in te à vero Deo defectionem parturiat. Non aliud expectet Israelita ab Aegyptiorum ornamentis. Non aliud speret homo pius ab impiorum communione. Quam putes honestam consuetudinem: quam putas ciuilem, & vrbanam amicitiam: quem putas ornatum: politicum; accedet aliquando diabolicus ignis, quo illa impiorum consuetudo, illa amicitia vrbana, ille orna-

Luc. 8.

Ambr.

Exod. 12.

Exo. 32.

D. Mac.

Tertull.

ornatus politicus conuertentur su-
Ioan. 1. bito in idola quæ te deciplant.
Hinc meritò monebat Ioan. 1. Ca-
nonica 5. *Filioli custodite vos a si-*
mulacris. Putarit aliquis, quod
Christiani satius monerentur, vt
se ab idolatria custodirent, &
ab omni cultu errore, quam vt se
custodirent ab idolis, & simulacris,
cum potius idola, & simulacra
Christianos confirmare in fide pos-
sent. Quæ simulacra ridicula non
sunt viris prudentibus? Vidi ego
sæpè idola gentium, quæ irrisio-
nem potius, quam cultum elice-
rent. Quis non rideret Iouem fa-
ctum taurum ob Europæ amores:
Mauortem cum Venerit tribus ca-
prum a Vulcano in cachinos deo-
rum, & similes alias imagines. Ni-
hilominus non ait Ioannes, quod
custodiamur ab idololatria, ab er-
rore, sed ab idolis, a simulacris ip-
sis, ab vmbra eorum, quæ æque erit
Tertull. nociua nobis. Id expendit Tertul-
lian. lib. de corona militis, aiens, *Fi-*
lioli, inquit, custodite vos ab idolis,
non iam ab idololatria, quasi ab officio,
sed ab idolis, id est, ab ipsa effigie eo-
rum. Caueat pius vel impietatis vm
bræ communionem.

Matth. 8. Venisti ante tempus torquere nos.

§. V.

Peccatoris hominis propria cæci-
tas, & intolerabilis est, errores
proprios in se non videre, in alijs
videre, & reprehendere.

QVI nihil scinit facere, nisi tempore, & hora sua Iesus,

A & omnia temporum momenta di-
sponit, vt fructus suos reddat tem-
pore opportuno: is à dæmoniaco
intempestiuus notatur, & nimis pro
perè succensetur.

Non est Iesus, qui tempus non
obseruat, sed tu diabole, es, qui om-
nia peruertis, & ante tempus ho-
minis elaboras ruinam, quando il-
lum adhuc viuum nigro detines in
B sepulchro. Sic intempestiuam a te
inuentam ruinam, illam imputas
Deo, & quæreris, quasi in illo exi
stat. Hoc ingenium biberant cum
dæmonum cultu Gentiles, qui om-
nia horrenda, & execranda vitia a
se inuenta primis Christianis attri-
buebant, non alio argumento, nisi
quia illa inuenerant ipsi, & in se
non agnoscebant. Quibus ita fa-
C tur Tertullianus Apolog. capite 9. Tertull.
Si hæc in vobis esse considerassetis,
proinde in Christianis non esse per spi-
ceretis, ijdem oculi renuntiassent v-
trumque. Sed cæcitati duæ species
concurrunt, vt qui non vident, quæ
sunt, & videre videantur, quæ non
sunt.

Duplex cæcitas in se nullum vi-
dere malum, quod est; & in alijs vi-
D dere quod non est: & hæc illius
est soboles. Qui se non videt, sic
in aliorum caligat operibus, vt
in ipsa luce tenebras videat. Sunt
quidem & in oculis corporeis duæ
cæcitatis species, altera caliginem
homini adducit, altera facit impo-
sturam. Verbi gratia si pupilla ocu-
li aliquo colore per morbidum hu-
morem inficiatur, & obscuretur,
E tunc quidquid exprimit tali colore
affectum videt, nihilque aliter po-
test videre. Et cum colet ille pupil
læ illapsus ibi, vbi est, non videa-
tur, in omnibus alijs rebus, vbi non
est, videtur. Ita prorsus mentis ocu
lia cordis affectibus prauis solent

infici,

inficiri, vt proprias quas in se ignorant prauitates, in alijs, in quibus minimè sunt, velint esse. Hoc se morbo liberum aiebat S. Iob. capite 31. *Si sequutus est oculus meus cor meum*. Is est impiorum oculus, qui in repræsentando non sequatur veritatem rerum, quæ videntur sed prauos proprij sui cordis affectus, sine quibus neminem potest videre.

D. Enn. Quò spectabat Diuus Ennodius libro 2. epistola 16. fatus. *Improborum natura est, hoc sentire de omnibus, quod ipsi merentur. & in malis solatium nusquam videre innocentiam. Tormenta sunt maculatæ conscientiæ non sibi credere esse participe.* Hic est impiorum turbidus, & infectus oculus nusquam innocentiam videre, sed omnia exprimere, omnes repræsentare illis maculis, quas ipse habet, nec aliter vnquam impij sciunt cernere.

Quis magis iniustus quam Pharisæus ille de superbia in Euangelio notus? Ipse tamen vbi in cæteros omnes homines conijcit oculos, neminem innocentem vidit, sed omnes in iustos exprimit. Ait enim Lucæ 18. *Deus gratias agotibi, quia non sum, sicut cæteri hominum: raptores iniusti, adulteri: velut etiam hic publicanus, &c.*

Luc. 18.

Sed vnde iste in omnibus alijs tantam inuenit iniustitiam? An tanta erat iniustitia in Abel? an in Abraham? an in Iob? an in Ieremia? Cur neque hos excipit? Cur vel in his putat esse tantam iniustitiam?

Bern. Pulchrè Diuus Bernardus de gradibus humilitatis propè initium ait, *Nondum de suo trabem ejecerat. Nam subdit; iniusti raptores.* De suo sanè habebat, quod neminem videre posset, nisi sub iniustitia, sua erat, non aliorum hæc iniustitia.

Ecce modò duo dæmonia habentes occurrunt Christo Domino, de monumentis exeuntes; habebant enim in monumentis cum mortuis domicilium: & aiunt, *venisti ante tempus torquere nos?* Vnde isti nequam intempestiuitatem potuerunt videre, imò suspicari in Christo? Chrysologus sermone decimosexto. *Tempus abscindit, præuenit mortem, sepelit viuos crudelitas immatura, & de tempore queritur.* Chryso.

In se ipsis habent intempestiuitatem, quam notant in Domino, in quo nulla potest esse intempestiuitas, qui solus regnat intempestiuitate sua.

§. VI.

Iniustè queritur quis de sibi illata pœna illa, quam ipse alteri dat.

NIl mouit diabolus loqui, nisi iniustitiam: ecce ipse ante tempus sepelit hominem, illum viuum trudens sepulchro, & tamen queribundus opponit Deo, quod ante tempus adueniat puniturus. Pulchrè in illos ait Chrysologus sermone 16. *De tempore sic queruntur, quasi ipsum cum tempore fecerint, vt viuos conderint in sepulchris.* Quam alteri das pœnam, eandem tibi puta iu-

ste-

ste venturam. Qui omnia tempore fecisset suo, nusquam non tempestiuus, nusquam non maturus, subditos & intempestiuos casus à se merito putarit alienos. At, qui vbique intempestiuus, cur similem casum sibi non expectet? Quando vitium non habet parem pœnam? Quando iniustitia non æqualem, & omnino similem tulit supplicij pœnam? Iussus Saul à Deo funditus perdere Amalech, ipse speciosa quæque pecorum reseruabat, Regique Agag pepercit. Pro quo 1. Re. 15. ecce tibi diuina sententia. 1. Reg. 15. *Pro eo ergo, quod abiecisti sermonem Domini, abiecit te Dominus, ne sis Rex.* Quis tale crederet? Vnde Saul posset sibi timere tam festinatam amissionem regni propter vnam inobedientiam? Equidem is erat Saul, qui occidere voluit filium propter transgressionem vnam proprij præcepti, quando debilitatus Ionathas, & fractus labore belli, inscius paterni præcepti comedit tantum mellis, quantum virgæ cuspide accipere potuit. Qui ergo propter vnicum suum præceptum etiam ignoranter fractum tam seuerus exitit, merito propter obedientiam à se Deo negatam seuerum iudicium sustinere meretur. Hanc reddit rationem, Saulis expulsi Theodoretus quæstione 34. Theod. dicens, *Ipse quidem cum anathemate fanxisset, vt nemo sumeret cibum, aut potum, illum quidem, qui ex ignorantia decretum erat transgressus, voluit interimere; cum Deus autem vniuersorum Amalech subiecisset anathemati, non pauca, ac parua aliqua, sed plurima accepit ex anathemate. Non fuit ergo paruum, sed maximum peccatum, &c.* Digna quidem erat Saulis inobedientia tanto supplicio, quando ipse in subditos sibi inobedientes sic sæuiebat.

§. VII.

Væ miseris peccatoribus, qui à Dei patientia securitatem in vitijs sumunt.

MIra dæmoniaci impudentia est post tot miseri hominis carnificinas adhuc causari de Dei aduenientis iudicio, quasi à tam longa impunitate, sæuiendi præscriptionem sibi arriperet. Ait enim, *Quid nobis, & tibi Iesu fili Dei? Venisti ante tempus torquere nos.* Cur ante tempus, an non permissum est tibi per plures annos in homines sæuire? Ideò ante tempus putat: quia cum pluribus sæuierit annis, iam sæuiendi præscriptionem se habuisse existimat. Ita Chrysolog. sermone 16. *Agnoscit* Chryso. *Deum, iudicem confitetur, clamat iudicium se debere, & de tempore præscribit.* Sanè debitum negare non potest, sed ex præscriptione longæ permissionis sese falsò putabat immunem. Ea est impiorum mens, quæ, quia nullum supplicium experitur, sed mediis peccatis suis ingentes percipit felicitates, & diuitias, quo felicitas crescit, & impunitas, eo diuturniores vitæ annos sibi determinat. Impius ille apud Lucæ capite 12. Luc. 12. aiebat animæ suæ: *Habes multa bona posita in annos plurimos.* Tam longos præscribit vitæ suæ annos, quàm longam videt rerum abundantiam, & copiam sibi obuenire ex felici impunitate, de tempore præscribens. Huc spectat Ecclesiastes cap. 8. inquiens, *Etenim,*

quia

sua non proferatur cito contra malos sententia, absque timore vllo filij hominum perpetrant mala. Nil sibi timent, nil verentur, dum impunitas, & felicitas suppetit, & vitam longissimam sibi persuadent suppetere, vt apte expendit Catena Græc. dicens, *Quoniam Dei prouidentia propter immensam in tolerandis malis, clementiam, non statim in improbos grassetur, nec pœnas illico scelerum expetat, idcirco vir nequam, quasi sit impune laturus, peccandi sibi licentiam diutius persuadet.* Quasi longæuitas addicta sit, & annexa scelerum impunitati, sic impij diutinam sibi præfigunt vitam ex impunitate experta: Oseas 4. *Sicut vacca lasciviens declinauit Israel: nunc pascet eos Dominus, quasi agnum in latitudine.* Quę grandis vacca erat, quomodo statim est agnus? An potest homo repueraſcere? Sanè lasciuissimus populus, dum se à Deo pasci videbat etiam medijs sceleribus suis, longa felicitate impunitatis, adeò lata vitæ spacia sibi determinabat, vt singulis horis renasci, & repueraſcere crederet. Felicior multò est, qui sibi vbique, & semper præsentissimum reputat Dei iudicium, & flagellum. Leuit. 10. de duobus filijs Aaron dicitur, quod; *imposuerunt ignem, & incensum desuper offerentes coram Domino ignem alienum, quod eis præceptum non erat. Egressusque ignis a Domino deuorauit eos, & mortui sunt coram Domino.* Non dilata, vltio, sed statim data, vt discamus, vbi quæ præsentissimum Dei iudicium habere. Sic D. Saluianus lib. 1. de Gubet. ait, *In quibus non iudicium tantum, sed præsens Deus ostendere voluit, imminensque iudicium. Quid enim aliud, quam extentam super nos dexteram suam, & imminentem ingesser gladium voluit ostendere qui errorem supradictorum statim in ipso ope-*

Græc. Osee. 4. Leuit. 10 Saluian.

re puniuit, nec pœne prius præsentem est facinus peccantium, quam vlcisceretur pœna peccatum. Ne putaremus homines aliquod tempus, aut locum esse secutum à diuina vindicta.

§. VIII.

Qua corde tuo tractas facinora, quàm facilè in alijs, vel ab vmbra cognoscis.

QVi in tempestiuam hominum perditionem moliebantur, dum adhuc viuos sepulchris amandabant, in præmaturo Domini aduentu tenebrarum imperium iam perditum ire suspicantur. Vnde hæc tam præscia suspitio demoniacis aduenit? Vnde perceperunt, in sui ruinam venisse tam omnibus beneficium, & salutarem Dominum? Sanè non tam aliunde, quam ex eo, quod ipsi in animo suo omnium ruinam, & perditionem machinantur. Ea enim est omnium maleuolorum indoles, quæ se in alijs, vel ex vmbra percognoscat. Accipe Iesum apud Lucam, cap. 18. dicentem discipulis suis, quod, *Filius hominis tradetur gentibus ad illudendum: & flagellabitur, & conspuetur*, &c. Quid ad hæc discipuli? *Et ipsi nihil horum intellexerunt.* Adeò manifestè, & clare propositam magistri passionem non percipiunt. Aliter apud Ioan. cap. 12. obscurissimè loquutus Dominus de sua morte, aiebat; *Ego si exaltatus fuero a terra.* Ad quæ statim Iudæi respondent: *Nos audiuimus ex lege, quia Christus manet in æternum: & quomodo tu dicis, oportet exaltari*

Luc. 18. Ioan. 12.

Gaudent Angeli quod oppressa veritas defendatur ; in terra ; triumphat maritus quod castam invenerit coniugem. Lætatur familia omnis , quod in ea nihil inveniat fama , quod feriat. Cruciatur diabolus quod nulla ex parte suam perfecerit voluntatem : nec adulterium , quod factum diffamabat, exercuit, nec homicidium, quod procurabat invenit. Hi sunt diaboli vehementiores cruciatus.

Ex Marc. 5. Et interrogabat eum, quod tibi nomen est? Et dixit ei: Legio mihi nomen est, quia multi sumus.

§. X.

Peccantium multitudo tum iuuat ad misericordiam obtinendam, cum pœnitentiæ iungitur.

QVia multi dæmones miserum hominem circumexabant, non ideò Dominus in eos redditur placabilior , quem minimè rebellium multitudo placat. Monebat sic paul. 1. ad Corinth. 10. *Nolo vos ignorare fratres , quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt , & omnes mare transierunt , & omnes in Moysi baptizati sunt in nube , & in mari: & omnes eandem escam spiritualem manducauerunt , & omnes eundem potum spiritualem biberunt (bibebant autem de spirituali , consequentes eos petra : petra autem erat Christus) sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo . Nam prostrati sunt in deserto .* Expendit D. Basilius illud , *non in pluribus*. plures enim fuere , qui in Deum rebellarunt, non tamen illis viuit multitudo rebellium, nec , quia plures , ideò non adeò seuerum vltorem suarum iniquitatum Deum inuenerunt , imò omnes ab illo castigati sunt. Merito ait Basil. regula 11. in titulo cap. 5. *Non est multitudo peccatorum illa , quæ exoret Deum.* Vane confidit peccator in multitudine sociorum , quia multi sunt , qui rebellant , quia omnes , tunc enim solum multitudo rebellium iuuat , quando multitudini accedit pœnitentia , & cor hominis contritum , & animus humiliatus. Iob cap. 7. *Peccaui , quid faciam tibi , ò custos hominum ? Cur non tollis peccatum meum, & quare nõ aufers iniquitatem meam.?* Quasi miratur vir sanctus , quod Deus illius obseruet peccata , & non potius statim soluat. Sed vnde hoc miratur? Plane ex eo , quod iam suggesserat dicens : Peccaui, quid faciam tibi , ò custos hominum ? Hoc est , peccaui , & peccatum meum pono coram eo , qui custos hominum est , qui nouit apprimè , quid faciunt omnes homines ; qui debet ex officio custodis ad omnes homines respicere illorumque scire errores. Quod si omnes sciuntur peccatores , cur qui peccatum fateor, non statim recipio peccati curationem. Ita apud Cyrill. Alex. in Apolog. ad Theodosium , se explicat Iob. *Etenim si fieri potest, vt nullo pacto mens humana prauaricetur, inquirat exactissime iudex , obsignet iniquitates. Si verò plurimum impingimus omnes , & prorsus inculpabiles esse ipsi soli comperit , delictorum oblitionem largiatur ijs , qui imbecilles esse consueuerunt.* Vbi enim peccator dolet, vbi pœnitentiam agit, maximè iuuat ; quod non fueris in peccando solus , sed potius vnus è pluribus exiterit. Peccandum enim multi-

1 Cor. 10.

Basil.

Iob. 7.

Cyrill. Alex.

multitudinem in pœnitente iam pridem respexit Deus, vt festinaret medelam. Ita post Niniuitarum saccos, & lamenta ait Dominus ad Ionam cap. 4. *Tu doles super hedera, in qua non laborasti, neque fecisti, vt excresceret: quæ sub vna nocte natus est, & sub vna nocte periit, & ego nõ parcam Ninive ciuitati magnæ, in qua sunt plusquam centum viginti millia hominum; qui nesciunt, quid sit inter dextram suam, & iumenta multa?* Ecce vim argumenti in eo sita, quod vbi tot millia miserorum sunt, nequeat Deus, & creator illorum suam cohibere misericordiam: sed quãdo multitudini accedit facti pœnitentia. Quod expressiùs dicitur apud D. Basil. Seleu. orat. 12. apud quem, ait Dominus Ionæ, *Flosculi misereris, ego ciuitati non parcam? Tu quidem peccantes signas oculis: ego vero meorum, quibus, vt peccarent, opportunitas defuit, supra duodecim myriades video. Esto peccatores damnes, quid habes, quo recens natos incuses? Et peccatores facti pœnitentes reuerere, & recens natorum rationem habe, me orante.* Expende illud, *& peccatores pœnitentes*: Vbi enim pœnitentia intercedit, multum minuit delictum multitudo peccantium, imò multum trahit Dominum, & allicit, vt faciat condemnationem peccati. Id quod obseruat etiam Theophylactus ibi apud Glossam aiens, *Grandis erat Ninive, & propterea apud Deum quoque ingens erat, plurimique faciebat eius salutem, vt qui non parum multos homines in ea finxisset, quos omnes seruatum iri vellet.* Quoniam enim plures sunt, qui saluari possunt, eo acceptabilior Deo eorum pœnitentia.

Ionæ 4.

Basil. Seleu.

Theop.

§. XI.

Sola virtus triumphare nouit, adeo vt etiam diabolus cogatur vti virtutis armis, dum vincere satagit.

VOcauit se legionem nomine bellicæ congregationis: in qua tota firmitudo in ordine stat, vt de virtutum agmine dicatur Cant. 6. *Terribilis, vt castrorum acies ordinata.* Sed dæmoniorum gens cum sit, in qua nullus ordo, sed sempiternus horror inuitat, cur de virtutum agmine ordinem æmulatur? Cur sub legionis militaris ordine censetur; Sanè non audet sperare victoriam, nisi vbi aliquid in se virtutis studet adumbrare. Iobum debellaturus sic machinas cõponit, cap. 1. *Nuntius venit ad Iob, qui diceret: Boues arabant, & asina pascebantur iuxta eos: & irruerunt Sabæi, tulerunt que omnia, & pueros percusserunt gladio, & euasi ego solus, vt nuntiarem tibi. Cumque adhuc ille loqueretur, venit alter, & dixit: Ignis Dei cecidit è cælo, & tactas oues, pueros que consumpsit, & effugi ego solus, vt nuntiarem tibi: Sed & ille adhuc loquente, venit alius, & dixit: Caldæi fecerunt tres turmas, & inuasserunt camelos, & tulerunt eos, necnon & pueros percusserunt gladio, & ego fugi solus, vt nuntiarem tibi. Adhuc loquebatur ille, & ecce alius intrauit, & dixit filijs tuis, & filiabus vescentibus & bibentibus vinum in domo fratris sui primogeniti, repente ventus vehemens irruit a regione deserti, & concussit quatuor angulos domus, quæ corruens oppressit liberos tuos &c.* Vidisti inuadentium ordinem? Non populariter, non cateruatim, & tu-

Cant. 6.

Iob. 1.

multuosè, sed miro seruato ordine, quisquis suum tempus, & locum expectat, vt telum telum sequatur, & vulnus vulnus excipiat, feri bellatores nobilem virum oppugnant. Nihil enim audent in iustum, nisi de boni ordinis auxilio, tamtesi nihil illis magis contrarium sit, quam ordo, vt qui est inseparabilis comes virtutum. Vnde rectè fatur Chrysostom. in Caten. Græc. *Sic is, qui nostræ saluti inuidit, ordine quodam, cum tamen nihil apud eum non sit inordinatum, & impium: turri pietatis periculorum machinas admouet.* Ecce vobis diabolus, vt sanctos expugnet, non audet prodire in certamen, nisi prius de sanctitatis castris ordinem mutuetur. Antiquum erat hoc diaboli ingenium, vt a virtute sumat colorem, quo fallat, imò & spicula, quibus penetret animas. Ad primos hominum parentes sic inquit, Genes. 3. *Cur præcepit vobis Deus, vt non comederetis ex omni ligno paradisi?* Expende illa verba in fine posita, nimirum: *Ex omni ligno paradisi*, quæ vt iacent, dicta fuerant à Deo supra capite 2. vbi sic; *Ex omni ligno Paradisi comede.* Cur ergo diabole, Dei verba mutuaris? Cur illa in fine tuæ fallaciæ locas? Nouerat Dei sermonem penetrabiliorem esse omni gladio ancipiti, & ideò in fine sermonis sui verba ponit diuina, vt diabolicum telum de virtutis armis habeat spiculum, quo tutius vulneret, & in captiuitatem adducat. Ad hæc D. Chrysostom. homil. 5. ex varijs in Matth. ait *Verbis suis quædam dicta Domini sociauit, vt facilius suaderet, & suadendo deciperet. Immiscuit verbis diuinis verba nequitiæ suæ, vt per dulcedinem mellis venenum mortis infunderet.* Infirmus diabolus est, dum non se armat vel aliqua saltim specie virtutum. Sola virtus est, quæ nouit vincere; adeò, vt vel vna sola virtus multam vitiorum gentem fugere faciat, & integra dæmoniorum exercitui negotium facessat. Id quod in præsenti patet, quando integra dæmoniorum legio in vno homine occupabatur, quæ tot porcos valuit opprimere, vt notat Chrysost. homil. 5. in Marc. inquiens. *De vno homine expellitur, & in duo millia porcorum mittitur.* Vnus homo, vel de vmbra vnius singularis virtutis armatus negotium facessit dæmonum exercitui. Paul. 1. Ad Titum monet Episcopum debere esse, *non violentum, non, percussorem; sed modestum.* Vbi acutè notat Hieronym. libr. de vnius (vxoris viro, & vitiorum infirmitatem, & victoriam virtutis, quando, & temulentiæ, & ire vna tantum modestia ab Apostolo adstruitur. *Duobus malis vnum opposuit bonum, vt temulentia, & ira modestia refrenentur.* Sufficit vna virtus contra multam dæmonum gentem, & quidem virtus in nullo casu cedit, semper vincit. Habebant Iudæi Apostolos ligatos, & tamen aiunt Actor. 5. *Quid faciemus hominibus istis?* Quæ verba licet in rem similem ponderarim 1. tomo, sed non ita succinctè, & argutè, vt Chrysostom. ponderat homil. 23. in Genes. vbi sic. *Quid dicis; Flagellastis, immunera mala subornastis, & adhuc dubitatis? Tam fortis, inuictaque res est virtus, dum patitur, afflictantes vincit.* Quid præstantius virtute?

Chrysost. — Gen. 3. — Idem. — Act. 5. — Chrysost.

Ex Luc. 8. Et rogabant illum, ne imperaret illis, vt in abyſſum irent.

§. XII.

Locus damnatis deputatus quàm ex ſe horribilis.

FAteor abyſſum propriè ſignificare aquarum immenſæ profunditatis voraginem: verum in nouo Teſtamento abyſſus communiter ſtat pro loco illo profundo damnatis deputato, vt rectè notat Salmeron tomo 6. tractat. 13. cuius loci habitatio adeò ipſis dæmonibus horrenda eſt, vt tota contentione contendant a Deo, ne illuc mittantur. Sed cur tam anxiè petis diabole, ne detrudaris in abyſſum? Si homines nocer cupis, & ibi eris crudeliſſimus hominum tortor, ibi laxatis habenis odij poteris in homines ſeuire; ibi ardebis, & hic ardes, ibi cruciaberis, & hic cruciaris, vnam hic potes fingere fortunam, ſi homines torqueas, quam ibi latiſſimam habebis. Cur ergo ſic exprobras locum, qui tibi fortunatiſſimus deberet eſſe, propter hominum tormenta illic peracta? Equidem nihil non horribiliſſimum eſt ipſis ſpiritibus in loco, vbi ſempiternus horor inhabitat, qui damnatos omnes, ſiue Angelos, ſiue homines ita obſeruet, vt non liceat inde emergere amplius. Pulchrè Diuus Synesius epiſtol. 48. amico ad curiam confugienti, ait, *Quod ad Regiam te ciuitatem conferas, bene facis. Tametſi enim, vel inter Iſaurorum montes proſperæ fortuna vtereris nihilominus felicitas ipſa propter locum infelicior eſt.* Quod ſi locus aliquis poteſt facere, quod ipſæ fortunæ ibi & nomen, & rem habeant infelicitatis, is eſt locus damnatis deputatus, ita per ſe horribilis naturæ rationali, vt etiam plenus delicijs horrorem cauſaret. Sanè Virgilius de Ethnicorum errore putabat apud inferos eſſe amœniſſimos campos, Ditis aurea regna, Plutique imperium florentiſſimum, tamen propter vnius loci ſubterranei horrorem ſic Geor. 1. ad Auguſtum Cæſarem fatur: Virg.

—— Tenec ſperent Tartara regem,
Nec tibi regnandi veniat tam dira cupido.
Quamuis Eliſios miretur Gracia campos.
Nec repetita ſequi curet Proſerpina matrem.

Dira equidem regnandi cupido eſt, quæ facit creaturam rationalem in inferno eſſe, etiam vt aurea proſſideret regna, vt inter floridiſſimos paradiſos vitam ageret: Adde, quod nulli ibi regna, ſed perpetua ſeruitus eſt; nullæ deliciæ, ſed immenſi cruciatus, nullus paradiſus, ſed locus horroris, & vaſtæ ſolitudinis. Quis non horreat locum vbi clauſus ſemel, non amplius hanc clariſſimam cęli ſpeciem videbit? Vbi clauſus ignorabitur in æternum à Deo; hanc inferni clauſuram expauebat, Pſalm. 68. *Neque vrgeat ſuper me puteus os ſuum.* Quæ verba pulchrè elucidat D. Hilar. Pſal. 68. Hilar. ſerm. 2. de Nupt. fatus: *Ideò dixit, neque vrgeat ſuper me os ſuum; quia cum ſuſceperit reos, claudetur ſurſum, & aperietur deorſum, dilatabitur in profundum, nullum ſpiramen, nul-*

lus liber anhelitus clauſtris deſuper A *vrgentibus relinquetur : detrudentur illuc valedicentes rerum naturæ : vltra neſcientur à Deo , qui Deum ſcire noluerunt morituri vitæ , & morti ſine fine victuri .* Quis talem non horreat locum ? Longè iſto erat laxior, & ſolutior leonum lacus , vbi
Calp. Daniel mittebatur ; longè leuior erat teter ille carcer , quem exhorret Calp. Flacci declamat. 4. fatus *Vi-* B *deo carcerem ſaxis ingentibus fructū , anguſtis foraminibus tenuem lucis vmbram recipientem . In hunc coniecti robur Tullianum proſpiciunt : & quoties iacentes ferrati poſtis ſtridor excitat , exanimantur ; & alienum ſupplicium ſpectando , ſuum diſcunt.* Eu niger carcer abyſſus , ingentibus ſaxis obſtructus deſuper , ne cœlum C videatur inde : nullum ſpiramen , nullam lucis vmbram habens . In hunc coniecti immenſum Dei robur in torquendo experiuntur , & dum ſemper adiacentium è flagelli ſtridore , blaſphemo gemitu excitantur , continuo ſine morte moriuntur , & hinc inde aliena ſpectando , ſupplicia ſua diſcunt.

D

Matth. 8. Erat autem non longe ab illis grex multorum porcorum paſcens , dæmones autem rogabant eum , dicentes: Si eijcis nos , E mitte nos in gregem porcorum. Et ait illis: Ite.

§. XIII.

Luxuria cœno inuoluti, quàm patent hoſtilibus incurſibus.

COnſtricti dæmones ab homine exire , nihilominus audent petere à Deo , vt in porcos mittantur , quaſi id obtinere , fuerit omnium facillimum . Nec falſi ſunt , annuit ſtatim Dominus. Sed vnde hoſtilis legio audet in porcos ex- Chryſ. urgere ? Et cur facilè permittun- Auguſt. tur ? Rationem ſpiritualem inſinuant Chryſoſtom. & Auguſt. nimirum , quia in porcis homines carnalis voluptatis luto ſepulti arguuntur , qui hoſtilibus dæmonum patent incurſibus . Ideò Dauid 2. Reg. poſt adulterium dicebat Nathan , 12. 2. Reg. 12. *Irritaſti inimicos Domi-* Cyrill. *ni.* quæ verba expendens Cyril. Ie- Ieroſ. rol. Catech. 2. fatur , *Multos enim inimicos habebas , ſed cuſtodiebat te temperantia : traditis autem his armis , promptos habebis ſtantes aduerſus te , & inimicos conſurgentes contra te* . Dum Dauid temperantiæ operam dedit , dum caſtè vixit , ſic munitus erat , vt videretur inacceſſibilis inimicis ; at vbi ſe cœno voluptatis implicuit , illico patuit hoſtibus , illico inſurgit hoſtis , illico in eum aditum inuenerunt innumeræ hoſtium turmæ . Quid infirmius ciuitate incontinentium ? Quid patentius hoſtibus , quam ciuitas fornicatorum ? Et ſi plena populo ſit , quaſi ſolitudo reputabitur , in qua liceat hoſtibus in- Eccl. 9 gredi , & exire pro libito . Eccleſiaſtici cap. 9. *Ne des fornicarijs animam tuam in vllo, ne perdas te, & hæreditatem tuam . Noli circumſpicere in vicis ciuitatis , nec obſtrauerís in plateis illius .* Moneris fugere à fornicarijs

ctrijs adeò vt in ciuitatem eorum nec aſpicias, nec teras limina eius. Sed aptius in rem præſentem legit Clemens Alexand. lib. 3. Prædag. capit. 4. *Ne reſpicias in uicis ciuitatis, nec erres in eius ſolitudinibus.* Expende, quod, vt iubeat, ne in plateis ciuitatis fornicatiorum ſis, ait: nec erres in eius ſolitudinibus. An platea ciuitatis frequentiſſimæ ſolitudo eſt? An vbi militat omnis amans, & habet ſua caſtra cupido, ſolitudo eſſe poteſt? Equidem ſola eſt ciuitas incontinentium, & ſine munitione vlla patens omnibus hoſtium incurſibus. Ita Clemens Alexand. ſupra. *Eſt enim uerè ſolitudo, etiam ſi ſit turba incontinentium, ubi non eſt homo pudicus.* Pudicitia cuſtodit ciuitates, propugnat, incontinentium ciuitas non aliter, ac ſolitudo expoſita omnibus eſt, nemini poteſt reſiſtere; in ermis omninò, & ſola patet hoſtium turmis. O quam inexpugnabilis es quicumque pudicitiam non amiſiſti? Recole tibi caſtiſſimam illam fœminam Suſannam, ecce inter nefariſſimos iudices, iam damnata, iam a populo expetita in ſupplicium, iam a ſuis deſerta, iam facta hoſtium præda, & nihilominus, Dan. 3. *Erat cor eius fiduciam habens in Deum.* Adhuc inter inimicorum cuneos fidit, cum ſciat caſtitatis murum eſſe integrum, qui, dum integer eſt, ridere ſolet inimicorum incurſus. Pulchrè in rem præſentem dicebat D. Zeno, ſer. 9. de Dan. *Non reſpexit caſtitas, quid falſi dicerent teſtes, aut qualiter iudices circunuenti damnarent: non denique qualiter diabolus infamaret, qui non potuit pudoris fundamenta ſubuertere.* Omnia erant hoſtibus inacceſſa, vbi fundamentum pudoris in Suſanna ſtabat. Tolle caſtitatis pudorem, & etiam in ſecuritate lababis; in pace hoſtiles incurſus paueſces, & de hoſti ſibilo exanimaberis. Impudica illa fœmina, Matth. 14. ab Herode petebat in conuiuio: *Da mihi in diſco caput Ioannis Baptiſtæ.* Cur petit ſacrilega fœmina Ioannis caput in diſco ſibi afferri? Cur non potius petit, vt Ioannes ipſe affetatur, ibique in præſentiarum decolletur? Equidem laſciua fœmina, vel morientis hoſtis vocem extimeſcebat. Chryſoſtomus homil. 49. in Matth. *Nec poſtulat, vt coram producatur, atque interficiatur. Neque enim etiam ad mortem euntis, libertatem ferre potuiſſet, ſed exhorruiſſet, etiam dum necaretur, vocem illius.* Inter regios ſatellites, à regia præſentia cuſtodita, & magnatum, adhuc laſciua puella extremam hoſtis ſui vocem expauit, tantum licet hoſtibus aduerſus impudicos animos.

Clem. Alex. — Eſdem. — Dan. 3. — D. Zeo. — Matt. 14. — Chryſ.

Matth. 8. At illi exeuntes abierunt in porcos, & ecce impetu abijt totus grex per præceps in mare, & mortui ſunt in aquis.

§. XIV.

Bona temporalia crebris ruinis, & defectibus monent homines, vt caueant diuinam iram.

IN maximum Geraſenorum bonum permiſit Dominus, imo procurauit hanc porcorum ruinam, vt per rerum temporalium defectum de gladio iræ Dei ſtricto moniti Geraſeni, ſe in bonam frugem recipiant. Monebant ſanè bruta,

bruta, dum se in abyssum dabant, possessores suos fugere a ventura Dei ira, monebant item a peccatorum via resilire, ne simile naufragium facerent. Insuper proptio præcipitio mouebant gladium Dei euaginatum esse aduersus peccatores, in quem sine dubio incident, qui à peccatis non abstinent. Num. 22. vbi Balaam ibat maledicturus Israel, *cernens asina Angelum stantem in via euaginato gladio, auertit se de itinere, & ibat per agrum.* Angeli fugiens gladium fugiebat ipsa, & ne Dominus suus in gladium incideret, nullum gradum asina in via facit, sed bis, & ter percussa stat, decunbit humi, teptari patitur, & fustibus, & maledictis ab inscio Domino agi. Ille videns asinam solo stratam valde irascitur, fustibus instat, quid pluta? *Aperuitque Dominus os asinæ, & loquuta est. Quid feci tibi? Cur percutis me ecce iam tertio? Non ne animal tuum sum, cui semper sedere consueuisti vsque in præsentem diem? Dic quid simile fecerim tibi*, &c. Hoc tunc euenit Balaam cum asina sua humi prostrata, ne ipse incurreret in gladium Angeli, quod quotidie accidit nobis in præsenti cum bonis temporalibus, quæ deficiunt, & cadunt monentes nos à gladio Dei stricto fugere. Quam allegoriam eleganter tractat Philo Iudæus lib. de Cherub. fatus. *Qualis Balaam, talis vnusquisque non perpurgatus, semper inaniter culpans negotiatoriam puto, aut rusticam, aut aliam quamuis facultatem victus parandi. Illa vero quamuis vocis instrumentis careant, re ipsa erumpunt in clariorem, quàm qui per linguam fit, an non nos sumus ille, quibus tanquam iumentis insidebas elata ceruice? Nos ne contumacia nostra in præsentem calamitatem se coniecimus? Vide resistentem ex aduerso Dei sermonem armatum, qui olet malum, bonum ve definire: nonne vides?* Sic pecuniæ deficientes; sic officia, negotiatio inutilis, sic agri sterilescentes: sic vniuersa bona temporalia in interitum vergentia clamant ad possessores suos, vt videant ex aduerso diuinum gladium strictum, & se recipiant, nec culpent defectus bonorum, sed potius laudent, à quibus hoc accipiunt monitum, ne diuinam iram incurrant. Habet enim hoc de more diuina iustitia in inferendis supplicijs, quod ab externorum bonorum ruina incipit, vt inde sibi caueat peccator, & ab iniquitatibus suis fugam ineat. Puniturus Iudæorum peccata, vniuersum populum intra ciuitatem coegit, tunc hostilem exercitum adduxit, qui ciuitatem vndique cingens, segetes, vineas, hortos, oliueta, pomaria, lucos & succidebat coram, & vastabat quotidie. Quid in his rebus intendebat Deus? Sanè vt Iudæi suorum bonorum ruinam spectantes, & notantes hortos deliciarum suarum, & lucos, in quibus idola coluerunt, perditum ire; strictum aduersus se gladium diuinum viderent, & erubescentes peccata fugerent à Dei ira. Huc spectat Isaias *Isa.* capit. 1. *Sion in iudicio redimetur, & reducent eam in iustitia, & conteret scelestos, & peccatores simul, & qui dereliquerunt Dominum, consumentur.* Expende illud, *conteret scelesto simul*, hoc est, simul in vnum congregatos, intra mœnia vnius ciuitatis illos tenebit contritio: sed in tam rigoroso iudicio, & punitione, adhuc erit vna spes redemptionis, & salutis, quę hæc erit? Hortorum lucorumque primo facta ab hostibus vastatio, quam concluſi homines videntes, *confundentur ab idolis suis, quibus sacrificauerunt,*

Num. 22.

Philo.

runt, & erubescetis super hortis, quos elegeratis. Itaque vbi viderint hortorum, lucorumque vastationem, vbi viderint idolorum ruinam, iam credent denuntiatam sibi perditionem propè esse, & antequam veniat moniti à bonorum suorum ruinis, confusionem peccatorum incurrent, qua iram Dei effugiant. Inde Diu. Basil. ibi. *Ingens beneficium confundi, ob rem, priusquam fieret, denunciatam. Confundi ergo ab idolis sit hoc causa boni eorum qui sic confunduntur.* Equidem magnum est Dei in nos beneficium, sic omnia bona temporalia, sic omnia idola nostra in primis ferire, vt ab eorum ruinis eum ruborem incurramus, quo maiora in nobis fugiamus mala.

Basil.

Matth. 8. Pastores autem fugerunt, & venientes in ciuitatem narrauerunt omnia, & de his, qui dæmonia habuerant. Et ecce tota ciuitas exijt obuiam Iesu, & viso eo, rogabant, vt transiret à finibus eorum.

§. XV.

Prudentia carnis malè à Iesu timet bonis suis temporalibus.

DE Græcorum vicinitate scioli Gerasseni, vt sibi in Reipublicæ administratione sapientes videantur, sic desipiunt, vt Iesum à suis finibus eijciant ne plura incommoda eius præsentia bonis temporalibus sint futura. Grassata est hæc lues per multas ciuitates, quæ Christum, id est, eos, qui Christum sequuntur, simili specie humanæ prudentiæ ex suis expellunt finibus. Quos non tetigit hæc pestis, qui Deum bonis suis temporalibus habent susceptum? Qui sæcularis non timet suis bonis à Christo, & à Christi ministris? Nō semel Reipublicæ mundiales audierunt illam impiorum vocē apud Iob 21. *Quid dixerunt Deo, recede à nobis, & scientiam viarum tuarum nolumus.* Nunquam putat impius prosperitates suas temporales à Deo venire, semper in exercitio virtutum timet bonorum ruinam. Si Respublica paupertate premitur, hæc est sæcularium vox, quod ministri altaris omnia possideant. Pauci sunt, qui non dicant Deo, recede a nobis, qui virtuti, & Deo acceptas referant prosperitates Reipublicæ. Gen. 27. Iacobo dissimulanter inferenti cibos, ait Pater eius. *Quomodo tam cito inuenire potuisti fili mi? Qui respondit; voluntas Dei fuit.* Quid plura? Post experimentum factum, ait Pater. *Vox quidem, vox Iacob est; sed manus, manus sunt Esau.* Vnde sanctus vir nouit vocem non esse Esau, sed Iacob; An ex ipso vocis sono? Credo quod illud nouit ex ipsis verbis Deo tribuentibus, quod felix in cibi inuentione fuerit, dum ait, *Voluntas Dei fuit.* Non enim hæc poterat esse vox Esau sæcularis, & terreni hominis, qui potius Deum suspectum haberet in inuentione cibi, illa est vox piissimi, & sanctissimi viri omnia a Deo sperās omnia Deo tribuens. Accinit S. Basil. in Caten. Græc. vbi ait, *Prā hanc vocem agnoscens pater in Iacob, vocem esse Esau merito negabat.* Non sic loquuntur

Gen. 27.

Basil.

sæcu-

filium hominis? Non multum morantur, sed statim etiam per vocabulum exaltationis percipiunt mortem, & à viuis discessionem. Vnde, quæso, discipuli non percipiunt Domini mortem, quam obscurè propositam statim callent Iudæi? An, quia isti acutiores, & sapientiores? Imò, quia nocentiores Iudæi, nil animo suo frequentius voluebant, quam mortem, & ruinam Saluatoris, statim illam, vel ex vmbra præsentiunt. Sic Aymon hom. in Quinquag. fatur: *Iudæi iam conspirauerant in necem Domini, & decreuerant in corde, vt interficerent eum in cruce, & ideo quotiescunque Dominus loquebatur eis de sua morte, facilè intelligebant, quia hoc loquebatur, quod illi corde cogitabant. Discipuli autem credebant eum verum Deum esse, & verum filium Dei, & in tantum diligebant eum, & credebant verum Deum esse, vt non putarent eum omnino posse mori.* Quod quisque in se præhabet, facillimè cognoscit in alijs; quisque per sua aliorum metitur cogitationes, & opera. Non meminit in alijs mala, qui totus in beneficentia est educatus. Quidquid accepit Eua, beneuolentiæ signum erat, quando audit, *propter hanc relinquet homo, patrem, & matrem*, & inde pergens ad serpentem audit; *Eritis sicut dij, scientes bonum, & malum*; & malum audiens, non tamen suspicatur ibi latere malum. Cur non suspicatur malum. Ambros. lib. 1. de offic. cap. 32. *Se Eua serpenti credidit, quoniam qua beneuolentiam acceperat; esse maleuolentiam non opinabatur.* Quæ beneuolentiæ studebat, non potuit, vel serpentem de maleuolentia præiudicare. Quod tuo versas animo, id facili negono præcognoscis in alio. De nefario spiritu dixit Iob cap. 41. *Omne sublime videt*, vel iuxta Theodorion. *Omnem superbum intuebitur*. Sed qualis est hæc diaboli malitia, quod omne sublime videbat? Nonne etiam sanctissimus Angelus sublimia potest videre, & de facto videt? Sed expende illud, *omne sublime*, vbi per *omne*, exprimitur quidquid ad sublime tendit, licet a longe, licet remote adhuc eo spectet; quasi diceret, sic totus est diabolus in superbia, in sublimitatibus, vt nec superbiæ vmbra, nec fumus, nec paruus conatus, nec minima inclinatio in aliquo incipiat eminere, quam statim malignus spiritus non oleat, non penetret, & vel ex vngula leonem se glorietur videre. Quò expectat Nicetæ paraphrasis aientis. *Omne sublime intuebitur. Totus enim superbia est, nihil humile mente pertractat.* Hoc proprium eius, qui excelsa omnia, & alta mente voluit semper, & tractat, qui sublimes agit animos, vt quidquid ad hoc tendere possit, præcognitum habeat, vt ad nullum celsitudinis fumum conniueat, sed vel tuberulæ maculam percalleat.

Theod.

Nicet.

§. IX.

Peccati expulsio maximè exitialis diabolo.

NOn adeò insipiens adulator erat diabolus, qui velit beneficentissimo Domino, & Saluatori orbis, de tormentis, & supplicijs gratulari. Non honori ducit Saluator, quod diaboli torqueantur, sed quod peccata expellantur. sic crediderim à dæmonibus non putari tormentum, quod ipsi affligantur, & ab hominibus expellantur,

lantur, sed quod videant peccata mundi à Saluatore iam oblitera-ri. Nouerunt regnum Dei annun-tiari à Iesu, peccatores absolui, vitia eliminari, hoc torquentur maximè, de hoc magis queribun-di clamant; *Venisti torquere nos*. Id quod notat Chrysostom. homil. in
Chry. sost. cap. 8. Matth. 13. aiens, *Multo magis dæmon dolet, si peccato superiorem: animam præspexerit, quam si ab homine fuerit eiectus*. Peccatis homines implicare maximum, & primum studium diaboli est; hoc si desit omnia plena tormentis, & cruciatibus habet. Vbi amplissimam à Deo obtinuit potestatem sæviendi in Iob, mirabile est, vnde incipiat maximè concupitam sibi stragem. Ait enim Iob 1. *Nuntius venit ad Iob, qui diceret: Boues arabant, & asinæ pascebantur iuxta eos: & irruerunt Sabæi, tulerunt que omnia, & pueros percusserunt gladio.* Expende, quibus commisit diabolus primum belli impetum, nimirum Sabæis, cur non potius dæmonum furias vocauit ad certamen? Cur non vsus est carnificibus infernorum? Cur maluit hominibus vti? Non habet diabolus solatium, nisi vbi interest hominum peccatum; nullum ex tota sanctissimi Iobi laniena gaudium, imò immensum tormentum percepisset, nisi in illa peccatum hominis intercederet. Ideò totam illam tragœdiam vt incipiat, Sabæos excitat, qui & latrocinijs, & homicidijs suis in Iobi armenta furiant. Quod notabat D. Ze-
D. Zeno no serm. de Psalm. 118. *Cum diabolus potestatem Iob tentandi postulasset per direptionem substantiæ eius primum desæuiturus, homines ad pastorum cædes, & ad direptionem pecudum excitauit, eosque in hanc voluntatem latrocinij accendit*. Hoc vnum æstimat diabolus; hoc vnum anxiè prætendit, vt peccatis homines implicentur, cum peccata videt, tunc gaudet, tunc viuit; at vbi virtus floret, ibi suum habet cruciatum, & interitum. Parum curat cætera omnia tormenta, dum excluso peccato virtus floret, in qua sola suum interitum pertimescit. Iob. 41. de diabolo, ait, *Iob. 41.* *Reputauit quasi paleas ferrum, & quasi lignum putridum, as. Quasi stipulam æstimabit malleum, & deridebit vibrantem hastam; non est super terram potestas, quæ comparetur ei, qui factus est, vt nullum timeret*. Quæ expendens Euagrius in Cat. Græc. sic ait *Sane nihil Satanam sauciat. Temperantia autem, & charitas eum interficit*. Ecce vobis, qui ridet tormenta, qui vulnerum cruciatus non timet, sub vnius virtutis hasta transfossus ingemit. Quam molem extruxit diabolus, vt Susannæ castitatem expugnaret, vel saltem eius innoxio sanguine turparet populum Israelis? Iam nobilis castitatis propugnatrix fœmina ducebatur ad mortem, iam nefarium illud homicidium instabat, sed per os pueruli Danielis, dum explicatur veritas; adducti sunt senes impij, Dan. 13. *Et interfecerunt eos, & saluatus est sanguis innoxius in illa die. Helcias autem, & vxor eius laudauerunt eum*. Duo simul fiunt facinora in illa die, & Susanna liberatur, & iudices impij interficiuntur: in illius liberatione gaudent omnes, in horum supplicio quis dolet? An credendum est, posse interfici duos seres nobiles sine alicuius luctu, sine alicuius dolore? Crediderim solum diabolum ibi doluisse, qui solus cruciatur, vbi peccata non perficiuntur in homine. Pulchrè D. Zeno sermon. 9. de Daniele, ait,

Euagr. *Dan. 13.*

Gaudent Angeli quod oppressa veritas defendatur ; in terra ; triumphat maritus quod castam inuenerit coniugem. Lætatur familia omnis , quod in ea nihil inueniat fama , quod feriat. Cruciatur diabolus quod nulla ex parte suam perfecerit voluntatem : nec adulterium , quod factum diffamabat, exercuit, nec homicidium, quod procurabat inuenit. Hi sunt diaboli vehementiores cruciatus.

Ex Marc. 5. Et interrogabat eum, quod tibi nomen est? Et dixit ei: Legio mihi nomen est, quia multi sumus.

§. X.

Peccantium multitudo tum iuuat ad misericordiam obtinendam, cum pœnitentiæ iungitur.

QVia multi dæmones miserum homuncionem diuexabant, non ideò Dominus in eos redditur placabilior , quem minimè rebellium multitudo placat. Monebat sic paul. 1. ad Corinth. 10. *Nolo vos ignorare fratres , quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt , & omnes mare transierunt , & omnes in Moysi baptizati sunt in nube , & in mari: & omnes eandem escam spiritualem manducauerunt , & omnes eundem potum spiritualem biberunt (bibebant autem de spirituali , consequentes eos petra : petra autem erat Christus) sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo . Nam prostrati sunt in deserto.* Expendit D. Basilius illud , *non in pluribus*. plures enim fuere , qui in Deum rebellarunt, non tamen illis viuit multitudo rebellium, nec , quia plures , ideò non adeò seuerum vltorem suarum iniquitatum Deum inuenerunt , imò omnes ab illo castigati sunt. Merito ait Basil. regula 11. in titulo cap. 5. *Non est multitudo peccatorum illa , quæ exoret Deum.* Vane confidit peccator in multitudine sociorum , quia multi sunt , qui rebellant , quia omnes , tunc enim solum multitudo rebellium iuuat , quando multitudini accedit pœnitentia , & cor hominis contritum , & animus humiliatus. Iob cap. 7. *Peccaui , quid faciam tibi , ò custos hominum ? Cur non tollis peccatum meum, & quare nõ aufers iniquitatem meam ?* Quasi miratur vir sanctus , quod Deus illius obseruet peccata , & non potius statim soluat. Sed vnde hoc miratur? Plane ex eo , quod iam suggesserat dicens : Peccaui, quid faciam tibi , ò custos hominum ? Hoc est , peccaui , & peccatum meum pono coram eo , qui custos hominum est , qui nouit apprimè , quid faciunt omnes homines ; qui debet ex officio custodis ad omnes homines respicere illorumque scire errores. Quod si omnes sciuntur peccatores , cur qui peccatum fateor, non statim recipio peccati curationem, Ita apud Cyrill. Alex. in Apolog. ad Theodosium , se explicat Iob. *Etenim si fieri potest, vt nullo pacto mens humana prauaricetur, inquirat exactissime iudex , obsignet iniquitates. Si verò plurimum impingimus omnes , & prorsus inculpabiles esse ipsi soli competit , delictorum oblitionem largiatur iis , qui imbecilles esse consueuerunt.* Vbi enim peccator dolet, vbi pœnitentiam agit, maximè iuuat ; quod non fuerit in peccando solus , sed potius vnus è pluribus extiterit. Peccandum enim multi-

1. Cor. 10.

Iob. 7.

Basil.

Cyrill. Alex.

multitudinem in pœnitente iam pridem reſpexit Deus, vt feſtinaret medelam. Ita poſt Niniuitarum ſaccos, & lamenta ait Dominus ad Ionam cap. 4. *Tu doles ſuper hedera, in qua non laborasti, neque feciſti, vt creſceret: quæ ſub vna nocte natus eſt, & ſub vna nocte periit, & ego nõ parcam Ninive ciuitati magnæ, in qua ſunt pluſquam centum viginti millia hominum; qui neſciunt, quid ſit inter dextram ſuam, & iumenta multa?* Ecce vim argumenti in eo ſita, quod vbi tot millia miſerorum ſunt, nequeat Deus, & creator illorum ſuam cohibere miſericordiam: ſed quãdo multitudini accedit facti pœnitentia. Quod expreſſiùs dicitur apud D. Baſil. Seleu. orat. 12. apud quem, ait Dominus Ionæ, *Floſculi miſereris, ego ciuitati non parcam? Tu quidem peccantes ſignas oculis: ego vero meorum, quibus, vt peccarent, opportunitas defuit, ſupra duodecim myriades video. Eſto peccatores damnes, quid habes, quo recens natos incuſes? Et peccatores facti pœnitentes reuerere, & recens natorum rationem habe, me orante.* Expende illud, *& peccatores pœnitentes*: Vbi enim pœnitentia intercedit, multum minuit delictum multitudo peccantium, imò multum trahit Dominum, & allicit, vt faciat condemnationem peccati. Id quod obſeruat etiam Theophylactus ibi apud Gloſſam aiens, *Grandis erat Niniue, & propterea apud Deum quoque ingens erat, plurimique faciebat eius ſalutem, vt qui non parum multos homines in ea finxiſſet, quos omnes ſeruatum iri vellet.* Quoniam enim plures ſunt, qui ſaluari poſſunt, eo acceptabilior Deo eorum pœnitentia.

Ionæ 4.

Baſil. Seleu.

Theop.

§. XI.

Sola virtus triumphare nouit, adeo vt etiam diabolus cogatur vti virtutis armis, dum vincere ſatagit.

VOcauit ſe legionem nomine bellicæ congregationis: in qua tota firmitudo in ordine ſtat, vt de virtutum agmine dicatur Cant. 6. *Terribilis, vt caſtrorum acies ordinata.* Sed dæmoniorum gens cum ſit, in qua nullus ordo, ſed ſempiternus horror inuitat, cur de virtutum agmine ordinem æmulatur? Cur ſub legionis militaris ordine cenſetur; Sanè non audet ſperare victoriam, niſi vbi aliquid in ſe virtutis ſtudet adumbrare. Iobum debellaturus ſic machinas cõponit, cap. 1. *Nuntius venit ad Iob, quĩ diceret: Boues arabant, & aſina paſcebantur iuxta eos: & irruerunt Sabæi, tulerunt que omnia, & pueros percuſſerunt gladio, & euaſi ego ſolus, vt nuntiarem tibi. Cumque adhuc ille loquerentur, venit alter, & dixit: Ignis Dei cecidit è cœlo, & tactas oues, pueroſque conſumpſit, & effugi ego ſolus, vt nuntiarem tibi: Sed & ille adhuc loquente, venit alius, & dixit: Caldæi fecerunt tres turmas, & inuaſerunt camelos, & tulerunt eos, necnon & pueros percuſſerunt gladio, & ego fugi ſolus, vt nuntiarem tibi. Adhuc loquebatur ille, & ecce alius intrauit, & dixit filiis tuis, & filiabus veſcentibus & bibentibus vinum in domo fratris ſui primogeniti, repente ventus vehemens irruit a regione deſerti, & concuſſit quatuor angulos domus, quæ corruens oppreſſit liberos tuos &c.* Vidiſti inuadentium ordinem? Non populariter, non cateruatim, & tu-

Cant. 6.

Iob. 1.

multuosè, sed miro seruato ordine, quisquis suum tempus, & locum expectat, vt telum telum sequatur, & vulnus vulnus excipiat, feri bellatores nobilem virum oppugnant. Nihil enim audent in iustum, nisi de boni ordinis auxilio, tamtesi nihil illis magis contrarium sit, quam ordo, vt qui est inseparabilis comes virtutum. Vnde rectè fatur Chrysostom. in Caten. Græc. *Sic is, qui nostræ saluti inuidit, ordine quodam, cum tamen nihil apud eum non sit inordinatum, & impium: turri, pietatis periculorum machinas admouet.* Ecce vobis diabolus, vt sanctos expugnet, non audet prodire in certamen, nisi prius de sanctitatis castris ordinem mutuetur. Antiquum erat hoc diaboli ingenium, vt a virtute sumat colorem, quo fallat, imò & spicula, quibus penetret animas. Ad primos hominum parentes sic inquit, Genes. 3. *Cur præcepit uobis Deus, ut non comederetis ex omni ligno paradisi?* Expende illa verba in fine posita, nimirum: *Ex omni ligno paradisi*, quæ vt iacent, dicta fuerant à Deo supra capite 2. vbi sic; *Ex omni ligno Paradisi comede.* Cur ergo diabole, Dei verba mutuaris? Cur illa in fine tuæ fallaciæ locas? Nouerat Dei sermonem penetrabiliorem esse omni gladio ancipiti, & ideò in fine sermonis sui verba ponit diuina, vt diabolicum telum de virtutis armis habeat spiculum, quo tutius vulneret, & in captiuitatem adducat. Ad hæc D. Chrysostom. homil. 5. ex varijs in Matth. ait *Verbis suis quædam dicta Domini sociauit, ut facilius suaderet, & suadendo deciperet. Immiscuit uerbis diuinis uerba nequitiæ suæ, ut per dulcedinem mellis uenena mortis infunderet.* Infirmus diabolus est, dum non se armat vel aliqua saltim specie virtutum. Sola virtus est, quæ nouit vincere; adeò, vt vel vna sola virtus multam vitiorum gentem fugere faciat, & integra dæmoniorum exercitui negotium facessat. Id quod in præsenti patet, quando integra dæmoniorum legio in vno homine occupabatur, quæ tot porcos valuit opprimere, vt notat Chrysost. homil. 5. in Marc. inquiens. *De uno homine expellitur, & in duo millia porcorum mittitur.* Vnus homo, vel de vmbra vnius singularis virtutis armatus negotium facessit dæmonum exercitui. Paul. 1. Ad Titum monet Episcopum debere esse, *non uiolentum, non, percussorem; sed modestum.* Vbi acutè notat Hieronym. libr. de vnius (vxoris viro, & vitiorum infirmitatem, & victoriam virtutis, quando, & temulentiæ, & iræ vna tantum modestia ab Apostolo adstruitur. *Duobus malis vnum opposuit bonum, ut temulentia, & iræ modestia refrenentur.* Sufficit vna virtus contra multam dæmonum gentem, & quidem virtus in nullo casu cedit, semper vincit. Habebant Iudæi Apostolos ligatos, & tamen aiunt Actor. 5. *Quid faciemus hominibus istis?* Quæ verba licet in rem similem ponderarim 1. tomo, sed non ita succinctè, & argutè, vt Chrysostom. ponderat homil. 23. in Genes. vbi sic. *Quid dicis; Flagellastis, innumera mala subornastis, & adhuc dubitatis? Tam fortis, inuictaque res est uirtus, dum patitur, affligentes uincit.* Quid præstantius virtute?

Chrysost. in Caten. Græc.

Gen. 3.

Chrysost.

Act. 5.

Chrysost.

Ex

Ex Luc. 8. Et rogabant illum, ne imperaret illis, vt in abyſſum irent.

§. XII.

Locus damnatis deputatus quàm ex ſe horribilis.

FAteor abyſſum propriè ſignificare aquarum immenſæ profunditatis voraginem: verum in nouo Teſtamento abyſſus communiter ſtat pro loco illo profundo damnatis deputato, vt rectè notat Salmeron tomo 6. tractat. 13. cuius loci habitatio adeò ipſis dæmonibus horrenda eſt, vt tota contentione contendant a Deo, ne illuc mittantur. Sed cur tam anxiè petis diabole, ne detrudaris in abyſſum? Si homines nocere cupis, & ibi eris crudeliſſimus hominum tortor, ibi laxatis habenis odij poteris in homines ſeuire; ibi ardebis, & hic ardes, ibi cruciaberis, & hic cruciaris, vnam hic potes fingere fortunam, ſi homines torqueas, quam ibi latiſſimam habebis. Cur ergo ſic exprobras locum, qui tibi fortunatiſſimus deberet eſſe, propter hominum tormenta illic peracta? Equidem nihil non horribiliſſimum eſt ipſis ſpiritibus in loco, vbi ſempiternus horor inhabitat, qui damnatos omnes, ſiue Angelos, ſiue homines ita obſeruet, vt non liceat inde emergere amplius. Pulchrè Diuus Syn. Synelius epiſtol. 48. amico ad curiam confugienti, ait, *Quod ad Regiam te ciuitatem confers, bene facis. Tametſi enim, vel inter Iſaurorum montes proſpera fortuna vtereris nihilominus felicitas ipſa propter locum infelicior eſt.* Quod ſi locus aliquis poteſt facere, quod ipſæ fortunæ ibi & nomen, & rem habeant infelicitatis, is eſt locus damnatis deputatus, ita per ſe horribilis naturæ rationali, vt etiam plenus delicijs horrorem cauſaret. Sanè Virgilius de Ethnicorum errore putabat apud inferos eſſe amœniſſimos campos, Ditis aurea regna, Plutique imperium florentiſſimum, tamen propter vnius loci ſubterranei horrorem ſic Geor. 1. ad Auguſtum Cæſarem fatur: Virg.

—— Te nec ſperent Tartara regem,
Nec tibi regnandi veniat tam dira cupido.
Quamuis Eliſios miretur Gracia campos.
Nec repetita ſequi curet Proſerpina matrem.

Dira equidem regnandi cupido eſt, quæ facit creaturam rationalem in inferno eſſe, etiam vt aurea proſſideret regna, vt inter floridiſſimos paradiſos vitam ageret: Adde, quod nulli ibi regna, ſed perpetua ſeruitus eſt; nullæ deliciæ, ſed immenſi cruciatus, nullus paradiſus, ſed locus horroris, & vaſtæ ſolitudinis. Quis non horreat locum vbi clauſus ſemel, non amplius hanc clariſſimam cęli ſpeciem videbit? Vbi clauſus ignorabitur in æternum à Deo; hanc inferni clauſuram expauebat, Pſalm. 68. *Neque vrgeat ſuper me puteus os ſuum.* Quæ verba pulchre elucidat D. Hilar. ſerm. 2. de Nupt. fatus: *Ideò dixit, neque vrgeat ſuper me os ſuum; quia cum ſuſceperit reos, claudetur ſurſum, & aperietur deorſum, dilatabitur in profundum, nullum ſpiramen, nul-* Pſal. 68. Hilar.

lus liber anhelitus clauſtris deſuper A *ergentibus relinquetur : detrudentur illuc valedicentes rerum naturæ : vltra neſcientur à Deo , qui Deum ſcire noluerunt morituri vitæ , & morti ſine fine victuri .* Quis talem non horreat locum ? Longè iſto erat laxior, & ſolutior leonum lacus , vbi Calp. Daniel mittebatur ; longè leuior erat teter ille carcer , quem exhorret Calp. Flacci declamat. 4. fatus *Vi-* B *deo carcerem ſaxis ingentibus fructũ , auguſtis foraminibus tenuem lucis vmbram recipientem . In hunc conie-cti robur Tullianum proſpiciunt : & quoties iacentes ferrati poſtis ſtridor excitat , exanimantur ; & alienum ſupplicium ſpectando , ſuum diſcunt.* Eu niger carcer abyſſus , ingentibus ſaxis obſtructus deſuper , ne cœlum C videatur inde : nullum ſpiramen , nullam lucis vmbram habens . In hunc coniecti immenſum Dei robur in torquendo experiuntur , & dum ſemper adiacentium è flagelli ſtridore , blaſphemo gemitu excitantur , continuo ſine morte moriuntur , & hinc inde aliena ſpectando , ſupplicia ſua diſcunt.

D

Matth. 8. Erat autem non longe ab illis grex multorum porcorum paſcens , dæmones autem rogabant eum , dicentes: Si eijcis nos , E mitte nos in gregem porcorum. Et ait illis: Ite.

S. XIII.

Luxuria cœno inuoluti, quàm patent hoſtilibus incurſibus.

COnſtricti dæmones ab homine exire , nihilominus audent petere à Deo , vt in porcos mittantur , quaſi id obtinere , fuerit omnium facillimum . Nec falſi ſunt , annuit ſtatim Dominus . Sed vnde hoſtilis legio audet in porcos exurgere ? Et cur facilè permittuntur ? Rationem ſpiritualem inſinuant Chryſoſtom. & Auguſt. nimirum , quia in porcis homines carnalis voluptatis luto ſepulti arguuntur , qui hoſtilibus dæmonum patent incurſibus . Ideò Dauid poſt adulterium dicebat Natham , 2. Reg. 12. *Irritaſti inimicos Domini.* quæ verba expendens Cyril. Hierol. Catech. 2. fatur , *Multos enim inimicos habebas , ſed cuſtodiebat te temperantia : traditis autem his armis , promptos habebis ſtantes aduerſus te , & inimicos conſurgentes contra te .* Dum Dauid temperantiæ operam dedit , dum caſtè vixit , ſic munitus erat , vt videretur inacceſſibilis inimicis ; at vbi ſe cœno voluptatis implicuit , illico patuit hoſtibus , illico inſurgit hoſtis , illico in eum aditum inuenerunt innumeræ hoſtium turmæ . Quid infirmius ciuitate incontinentium ? Quid patentius hoſtibus , quam ciuitas fornicatorum ? Et ſi plena populo ſit , quaſi ſolitudo reputabitur , in qua liceat hoſtibus ingredi , & exire pro libito . Eccleſiaſtici cap. 9. *Ne des fornicarijs animam tuam in vllo, ne perdas te, & hæreditatem tuam . Noli circumſpicere in vicis ciuitatis , nec oberraueris in plateis illius .* Moneris fugere à fornicarijs

Calp.

Chryſ. Auguſt.

2. Reg. 12.

Cyrill. Ierol.

Eccl. 9.

ctrijs adeò vt in ciuitatem eorum nec aſpicias, nec teras limina eius. Sed aptius in rem præſentem legit Clemens Alexand. lib. 3. Prædag. capit. 4. *Ne reſpicias in uicis ciuitatis, nec erres in eius ſolitudinibus.* Expende, quod, vt iubeat, ne in plateis ciuitatis fornicatiorum ſis, ait: nec erres in eius ſolitudinibus. An platea ciuitatis frequentiſſimæ ſolitudo eſt? An vbi militat omnis amans, & habet ſua caſtra cupido, ſolitudo eſſe poteſt? Equidem ſola eſt ciuitas incontinentium, & ſine munitione vlla patens omnibus hoſtium incurſibus. Ita Clemens Alexand. ſupra. *Eſt enim uerè ſolitudo, etiam ſi ſit turba incontinentium, ubi non eſt homo pudicus.* Pudicitia cuſtodit ciuitates, propugnat, incontinentium ciuitas non aliter, ac ſolitudo expoſita omnibus eſt, nemini poteſt reſiſtere; in armis omninò, & ſola patet hoſtium turmis. O quam inexpugnabilis es quicumque pudicitiam non amiſiſti? Recole tibi caſtiſſimam illam fœminam Suſannam, ecce inter nefariſſimos iudices, iam damnata, iam a populo expetita in ſupplicium, iam a ſuis deſerta, iam facta hoſtium præda, & nihilominus, Dan. 3. *Erat cor eius fiduciam habens in Deum.* Adhuc inter inimicorum cuneos fidit, cum ſciat caſtitatis murum eſſe integrum, qui, dum integer eſt, ridere ſolet inimicorum incurſus. Pulchrè in rem præſentem dicebat D. Zeno, ſer. 9. de Dan. *Non reſpexit caſtitas, quid falſi dicerent teſtes, aut qualiter iudices circunuenti damnarent: non denique qualiter diabolus infamaret, qui non potuit pudoris fundamenta ſubuertere.* Omnia erant hoſtibus inacceſſa, vbi fundamentum pudoris in Suſanna ſtabat. Tolle caſtitatis pudorem, & etiam in ſecuritate lababis; in pace hoſtiles incurſus paueſces, & de hoſti ſibilo exanimaberis. Impudica illa fœmina, Matth. 14. ab Herode petebat in conuiuio: *Da mihi in diſco caput Ioannis Baptiſtæ.* Cur petit ſacrilega fœmina Ioannis caput in diſco ſibi afferri? Cur non potius petit, vt Ioannes ipſe afferatur, ibique in præſentiarum decolletur? Equidem laſciua fœmina, vel morientis hoſtis vocem extimeſcebat. Chryſoſtomus homil. 49. in Matth. *Nec poſtulat, vt coram producatur, atque interficiatur. Neque enim etiam ad mortem euntis, libertatem ferre potuiſſet, ſed exhorruiſſet, etiam dum necaretur, vocem illius.* Inter regios ſatellites, à regiæ præſentia cuſtodita, & magnatum adhuc laſciua puella extremam hoſtis ſui vocem expauit, tantum licet hoſtibus aduerſus impudicos animos.

Clem. Alex. Matt. 14. Chryſ. Idem. Dan. 3. D. Zeno.

Matth. 8. At illi exeuntes abierunt in porcos, & ecce impetu abijt totus grex per præceps in mare, & mortui ſunt in aquis.

§. XIV.

Bona temporalia crebris ruinis, & defectibus monent homines, vt caueant diuinam iram.

IN maximum Geraſenorum bonum permiſit Dominus, imo procurauit hanc porcorum ruinam, vt per rerum temporalium defectum de gladio iræ Dei ſtricto moniti Geraſeni, ſe in bonam frugem recipiant. Monebant ſanè bruta,

bruta, dum se in abyssum dabant, possessores suos fugere a ventura Dei ira, monebant item a peccatorum via resilire, ne simile naufragium facerent. Insuper proptio præcipitio mouebant gladium Dei euaginatum esse aduersus peccatores, in quem sine dubio incident, qui à peccatis non abstinent. Num. 22. vbi
Num.22. Balaam ibat maledicturus Israel, *cernens asina Angelum stantem in via euaginato gladio, auertit se de itinere, & ibat per agrum.* Angeli fugiens gladium fugiebat ipsa, & ne Dominus suus in gladium incideret, nullum gradum asina in via facit, sed bis, & ter percussa stat, decunbit humi, reptari patitur, & fustibus, & maledictis ab inscio Domino agi. Ille videns asinam solo stratam valde irascitur, fustibus instat, C quid plura? *Aperuitque Dominus os asinæ, & loquuta est. Quid feci tibi? Cur percutis me ecce iam tertio? Non ne animal tuum sum, cui semper sedere consueuisti vsque in præsentem diem? Dic quid simile fecerim tibi*, &c. Hoc tunc euenit Balaam cum asina sua humi prostrata, ne ipse incurreret in gladium Angeli, quod quotidie accidit nobis in præsenti cum bonis temporalibus, D quæ deficiunt, & cadunt monentes nos à gladio Dei stricto fugere. Quam allegoriam eleganter tractat Philo Iudæus lib. de Cherub. fa-
Philo. tus. *Qualis Balaam, talis vnusquisque non perpurgatus, semper inaniter culpans negotiatoriam puto, aut rusticam, aut aliam quamuis facultatem victus parandi. Illæ vero quamuis vocis instrumentis careant, re ipsa erumpunt in clariorem, quàm qui per linguam fit, an non nos sumus ille, quibus tanquam iumentis insidebas elata cervice? Nos ne contumacia nostra in præsentem calamitatem te coniecimus? Vide resistentem ex* A *aduerso Dei fermonem armatum, qui elet malum, bonum vt definire: nonne vides?* Sic pecuniæ deficientes; sic officia, negotiatio inutilis, sic agri sterilescentes: sic vniuersa bona temporalia in interitum vergentia clamant ad possessores suos, vt videant ex aduerso diuinum gladium strictum, & se recipiant, nec culpent defectus bonorum, sed potius laudent, à quibus hoc accipiunt monitum, ne diuinam iram incurrant. Habet enim hoc de more diuina iustitia in inferendis supplicijs, quod ab externorum bonorum ruina incipit, vt inde sibi caueat peccator, & ab iniquitatibus suis fugam ineat. Puniturus Iudæorum peccata, vniuersum populum intra ciuitatem coegit, tunc hostilem exercitum adduxit, qui ciuitatem vndique cingens, segetes, vineas, hortos, oliueta, pomaria, lucos & succidebat coram, & vastabat quotidie. Quid in his rebus intendebat Deus? Sanè vt Iudæi suorum bonorum ruinam spectantes, & notantes hortos deliciarum suarum, & lucos, in quibus idola coluerunt, perditum ire; strictum aduersus se gladium diuinum viderent, & erubescentes peccata fugerent à Dei ira. Huc spectat Isaias *Isa.1* capit. 1. *Sion in iudicio redimetur, & reducent eam in iustitia, & conteret scelestos, & peccatores simul, & qui dereliquerunt Dominum, consumentur.* Expende illud, *conteret scelesto simul*, hoc est, simul in vnum congregatos, intra mœnia vnius ciuitatis illos tenebit contri- E tio: sed in tam rigoroso iudicio, & punitione, adhuc erit vna spes redemptionis, & salutis, quę hæc erit? Hortorum lucorumque primo facta ab hostibus vastatio, quam concluſi homines videntes, *confundentur ab idolis suis, quibus sacrificauerunt,*

runt, & erubescetis super hortis, quos elegeratis. Itaque vbi viderint hortorum, lucorumque vastationem, vbi viderint idolorum ruinam, iam credent denuntiatam sibi perditionem propè esse, & antequam veniat moniti à bonorum suorum ruinis, confusionem peccatorum incurrent, qua iram Dei effugiant. Inde Diu. Basil. ibi. *Ingens beneficium confundi, ob rem, priusquam fieret, denunciatam. Confundi ergo ab idolis sit hoc causæ boni eorum qui sic confunduntur.* Equidem magnum est Dei in nos beneficium, sic omnia bona temporalia, sic omnia idola nostra in primis ferire, vt ab eorum ruinis eum ruborem incurramus, quo maiora in nobis fugiamus mala.

Basil.

Matth. 8. Pastores autem fugerunt, & venientes in ciuitatem narrauerunt omnia, & de his, qui dæmonia habuerant. Et ecce tota ciuitas exijt obuiam Iesu, & viso eo, rogabant, vt transiret à finibus eorum.

§. XV.

Prudentia carnis malè à Iesu timet bonis suis temporalibus.

DE Græcorum vicinitate scioli Gerasseni, vt sibi in Reipublicæ administratione sapientes videantur, sic desipiunt, vt Iesum à suis finibus eijciant ne plura incommoda eius præsentia bonis temporalibus sint futura. Grassata est hæc lues per multas ciuitates, quæ Christum, id est, eos, qui Christum sequuntur, simili specie humanæ prudentiæ ex suis expellunt finibus. Quos non tetigit hæc pestis, qui Deum bonis suis temporalibus habent susceptum? Qui sæcularis non timet suis bonis à Christo, & à Christi ministris? Nō semel Republicæ mundiales audierunt illam impiorum vocē apud Iob 21. *Quid dixerunt Deo, recede à nobis, & scientiam viarum tuarum nolumus.* Nunquam putat impius prosperitates suas temporales à Deo venire, semper in exercitio virtutum timet bonorum ruinam. Si Respublica paupertate premitur, hæc est sæcularium vox, quod ministri altaris omnia possideant. Pauci sunt, qui non dicant Deo, recede a nobis, qui virtuti, & Deo acceptas referant prosperitates Reipublicæ. Gen. 27. Iacobo dissimulanter inferenti cibos, ait Pater eius. *Quomodo tam cito inuenire potuisti fili mi? Qui respondit; voluntas Dei fuit.* Quid plura? Post experimentum factum, ait Pater. *Vox quidem, vox Iacob est; sed manus, manus sunt Esau.* Vnde sanctus vir nouit vocem non esse Esau, sed Iacob; An ex ipso vocis sono? Credo quod illud nouit ex ipsis verbis Deo tribuentibus, quod felix in cibi inuentione fuerit, dum ait, *Voluntas Dei fuit.* Non enim hæc poterat esse vox Esau sæcularis, & terreni hominis, qui potius Deum suū spectum haberet in inuentione cibi, illa est vox pijssimi, & sanctissimi viri omnia a Deo sperās omnia Deo tribuens. Accinit S. Basil. in Caten. Græc. vbi ait, *Prā hanc uocem agnoscens pater in Iacob, uocem esse Esau merito negabat.* Non sic loquuntur.

Gen. 27.

Basil.

fæculares, non sic loquuntur terreni homines, quibus Dei causa semper suspecta est; & cum nihil timeãt sibi a peccatis, & sceleribus, quæ sola Deum, & omnia bona tandem fugant, multum solent timere rebus suis, à sumptu, qui in Dei cultu, & ministrorum eius insumitur. Vis scire, quàm patem sibi a peccatis timeant homines terreni? Gen. 13. ubi habilationem electurus Loth introducitur, ait. *Vidit omnem circa regionem Iordanis, quæ vniuersa irrigatur, antequã subuerteret Dominus Sodomam, & Gomorrham, sicut paradisus Domini, & sicut Aegyptus venientibus in Segor. Elegitq; sibi Loth regionem circa Iordanem, & recessit ab Oriente, diuisisque sunt alterutrum a fratre suo. Abraham habitauit in terra Chanaam: Loth verò moratus est in oppidis, quæ erant circa Iordanem, & habitauit in Sodomis. Homines autem Sodomitæ pessimi erant, & peccatores contra Dominum nimis.* Diues regio erat, & amœnissima, tota delicijs, diuitijs manans, hoc tamen inter tot diuitias erat & suspectum, & metuendum maximè, quod eius habitatores multis scatebant sceleribus, & peccatis. Quid ergo faceret Loth opimitate regionis tactus, nonne rectè metuisset opimitati terræ a peccatis inhabitantium? At ille, vt vidit diuitias, non metuit peccata, nec reputat illa ditissimam regionẽ amplexatus. Præclarè facinus ponderat Chrysost. in Cat. Lypomani fatus. *Vides Loth tantum spectantem terræ naturam, & non aduertentem inhabitantium malitiam? Quæ enim vtilitas, dic oro, si terra sit fructuosa, & ferax, homines autem adeò mali? Quid damni ex solitudine, & infrugifera terra, si homines sint humaniores? Caput enim, & summa bonorum est inhabitantium gratitudo. Caterum Loth ad vnum tantum respexit, nempe ad fertilitatem terræ.* Nihil aliud eligerant terreni homines, nihil aliud respiciunt, nihil æstimantes peccata, a quibus tandem ruina, & perditio nascitur. Debuisset equidem bonus vir prius peccata inhabitantium æstimare, & ex illis consilium suæ electionis trutinare quando sola peccata, & faciunt ruinas, & suspectas reddunt felicitates. Optarim in quauis Republica plures esse consiliarios Achiori Ammonitæ similes, qui Iudit. 5. tale consilium Holopherni dedit. *Nunc ergo mi Domine, perquire, si est aliqua iniquitas eorum, in conspectu Dei eorum, & ascendamus ad illos, quoniam tradens tradet illos Deus eorum tibi, & subiugati erunt sub iugo potentiæ tuæ. Si vero non est offensio populi huius coram Deo suo, non poterimus resistere illis, quoniam Deus eorum defendit illos, & erimus in opprobrium vniuersæ terræ.* Optimus consiliarius experientia didicerat in populo Dei, non posse esse alios ruinarum fontes, nisi peccata, & scelera, quibus Deus offendebatur.

Iudit. 5.

Chrys.

Ex Marc. 5. Cumque ascenderet nauim, cœpit illum deprecari, qui a dæmonio vexatus fuerat, vt esset cum illo.

§. XVI.

Pulchrum gratitudinis exemplum, à Deo benefactore tuo nunquam discedere.

QVam gratus permansit homo iste, qui à Dæmonio, vt se li-

Beatum vidit per Iesum, sic Iesu adhæsit, vt anxiè contenderet, nunquam separari ab illo. Amabat benefactorem suum, cui semper adhærere cupiebat. Præclarus enim gratitudinis affectus est, benefactori tuo semper adhærere. Cant. 2. *Surge amica mea, speciosa mea, & veni. Columba mea in foraminibus petræ, in cauerna materiæ.* Expende, vbi habitet Christi amatrix, de eius vulneribus redempta, nimirum; *In foraminibus petræ*, quia in his foraminibus diuinæ petræ percussæ inuenit pretium redemptionis suæ, adeo illis grata extitit, vt nunquam inde separari vellet, sed ibi cubat, ibi habitaculum sibi fecit. Quod ponderans Diu. Iustus Orgilitanus, ait, *Habitat in foraminibus petræ, quia semper receptaculum habet in his, ex quibus sanata est, vulneribus Christi.* Nescit à tanto benefactore recedere, tunc sibi putat optimè prouidere, si beneficij accepti fontibus adhæresat. Non absimilis huic fuerit ille gratissimus claudus, Act. 3. qui vbi pedes ab Apostolis accepit; *Intrauit cum illis in templum, ambulans, & exiliens, & laudans Deum.* Non abijt, sed gratus suis sanatoribus hæsit, nolens ab his separari, Deum sibi ex gratitudine obstringens. Chrysostom. homil. 8. *Et qui sanatus est, deinde cum Apostolis erat, gratias agens Deo. Et ingressus est, inquit, cum illis ambulans in templo, exultans, & laudans Deum.* Habet hoc gratitudinis affectus, nos cum benefactore nostro adeò iungit, vt ægre, & difficulter aliqua separatio queat fieri; sanctissimus Ioseph, vbi Dominæ suæ voluptuosa tyrannide cogebatur a Domini fidelitate discedere, quibus se armis muniuit, vt nefariam discessionem impediat? Sanè solum in auxilium vocat gratitudinis affectum, quo armatus, a benefactore suo separari nequit. Etenim ait Genes. 39. *Ecce Dominus meus omnibus mihi traditis, ignorat, quid habeat in domo sua: nec quicquam est, quod non in mea sit potestate, vel non tradiderit mihi præter te, quæ vxor eius es: quomodo ergo possum hoc malum facere?* Non est potentia, quæ gratum animum à benefactore suo separatet. Non est violentia, quæ non frangatur, vbi animum gratum inuenit. Præclarè D. Greg. in Iob lib. 30. c. 18. ait, *Bona, quæ assecutus fuerat, repente memoria intulit, & malum, quod pulsabat, euicit. Et quia præcepta gratiæ meminit, vim culpæ imminentis fregit.* Felix, qui summi benefactoris nostri Dei memineritit, sic illi adhærebit, vt nulla violentiæ tyrannide possit ab eo diuelli: sic Deum sibi obstrictum habebit, vt penè separari nequeat. Ingratus autem animus a se longissime fugat benefactorem Deum Exodi 32. *Videns populus, quod moram faceret descendendi de monte Moyses, congregatus aduersus Aaron, dixit: Surge fac nobis Deos qui nos eduxit de terra Aegypti, ignoramus, quid acciderit.* Expende illud, *fac nobis deos.* Vbi verus Deus erat? Cur verus Deus ab illorum mente adeò fugerat, vt nec memoriam sui relinqueret? Sanè ingratissimi beneficium, quo ab Aegypto erepti erant, non Deo auctori, sed Moysi tribuũt, quo longissimè a se ablegant Deum. Chrysost. hom. 17. in Acta, fatur. *Quid dicis? Moysi, qui eduxit nos, non spectas eum, qui eduxit sed negas beneficium, & benefactorem fugas? Moysi, illi inquiunt, qui eduxit nos de Aegypto, nusquam Dei nomen, sed omnia Moysi tribuunt.* Cur adeo ingrati Deum a se non fugarent, & longissimo separarent spatio?

Cant. 2.

Iust. Orig.

Act. 3.

Chrys.

Gen. 39.

Gregor.

Exo. 32.

Chrys.

Marc. 5. Et non admisit eum: sed ait illi: Vade in domum tuam ad tuos, & nuntia illis, quanta tibi Dominus fecerit, & misertus sit tui, Et abijt, &c.

§. XVII.

Non impatientes, sed conformes Dei voluntati simus, in quauis minima sanctitatis mensura constituamur.

NOn vocat, imò nec admittit hominem in sui sequelam, sed potius mittit illum in domum patrum suorum, vt ibi agat inter sæculares curas. Nec ille repugnat, nec tristitia afficitur, quod inter sæculares relinquatur, sed Dei voluntatem abiens sustinuit. Vtinam discant omnes sic Deum sustinere in parua sanctitatis mensura, quando ad altiora non vocantur, nec admittuntur. Hæc erat illa otiositas, quam sustinebant, qui vltimi ad Christi vineam vocati sunt; quibus dicitur, *Quid statis tota die otiosi?* Non otiosi erant, ita vt desidia torperent, sed qui vellent conduci, & vocari ad opera, relinquebantur otiosi, nec tamen ipsi in conductorem, & conuocatorem irascebantur, quod eos non vocaret, sed patienter sustinebant otiositatem illam, quod non parum pondus virtutis habebat. Vnde merito Origen. homil. 10. in Matth. 1. ait, *Nos non portauimus pondus diei & æstus; portauimus autem pondus, eo quod stetimus otiosi, antequam pater familias veniret ad nos, qui dixit: Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis. Onus erat enim otiositas ipsa, & quod non iudicabamur interim ad opera vineæ digni.* Felix, qui nouit hoc onus patienter sustinere, nimirum, quod relinquatur ab operibus perfectionis otiosus, quod non putetur dignus trahi ad præstantissima facinora Christiani laboris. Qui hanc vacationem, & otiositatem sustinet, nō mediocrè habet virtutum pondus. Huc spectat Dominus apud Isaiam, capit. 56. fatus: *Non dicat Eunuchus, Ecce ego lignum aridum. Quia hæc dicit Dominus Eunuchis. Qui custodierint Sabbata mea, & elegerint, quæ ego volo, & tenuerint fœdus meum: dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius à filijs, & filiabus, &c.* Sanè, qui longa filiorum examine vident repleri Ecclesiam Dei ab Apostolicis viris, possent dolere si se videant a simili opere excludi, nec ad tanta facinora vocari. Minimè tamen doleant, etiamsi steriles habeantur, & inoperosi, imò sustineant suam vacationem; hoc tantum ab illis petitur a Deo, *vt custodiant Sabbata mea, & eligant, quæ ego volo,* ne velint operari, quod Deus non vult, sed potius sabbatizent, & vacationem facinorum sustineant, se diuinæ voluntati conformantes, quo non mediocris laboris præmia reportabunt. Ab hoc stat D. Basil. lib. de vera virginitate aiens. *Qui custodiunt, inquit, Sabbata mea, & eligunt, quæ ego nolo. Sabbatum uero non in opere, sed in operis cessatione intelligitur.* Hi ergo in diuina domo & locum, & nomen celebre habebunt, qui nouerint, se in operum cessatione diuinæ voluntati cōformare. Caueat autem quis ad se altiora prosilire non vocatus, for-

Orig. *Matth.* 1.

Isa. 56.

Basil.

san,

Luc. 19. sa, vbi coronam quærit, inueniet damnum. Luc. 19. vbi Zachæus arborem ascenderat, dicitur illi à Deo: *Festinans descende*. Cur hominem ab arbore descendere iubes adeo festinantur? Nonne vniuersis dicis: tollat crucem suam, & sequatur me? Hic in cruce est, & iubetur, quod festinus descendat. Planè ascenderet ante vocationem, ascenderat adhuc cruci ineptus, ideò iubetur descendere, ne offensionem inde capiat. Chrysolog. ser. 54. *Descende, vt deponas tanta fraudis onera, pondera cupiditatis, vsurarum molem, magisterium publicani, expeditus intres pauperis scholam, discipulatum misericordia, studia virtutum, philosophiam mortis, atque inter vitalis ligni ardua iam perfectus ascendas*. Non ardua crucis negotia prosunt, sed officiunt viris imperfectis; non cuiuscunque est ad crucis ardua prosilire, vt dicat Diu. Isaias Abbas Apophthegmate 8 *Si mens antequam sensus domet, velit in crucem conscendere, prouocat iram Dei. Rem enim viribus suis maiorem aggreditur*. Consultius equidem agit, qui cessationem ab opere patienter sustinet, quam qui imparatus, & minimè vocatus ad altiora se porrigit. Mare olim scissum fuit in duas partes, vt Hebræi ingressi vocationem Dei sui sequerentur: vidit Pharao scissum mare, vidit & Hebræos gradientes per illum, & ipse audet etiam mare ingredi, vbi miserabiliter perijt. Multa aduersus Deum Pharao fecerat, & nunquam mulctatus est, sed tunc mulctatur, cum audet eandem, quam sanctis mare fecerat, viam, ipse pergere. Pulchrè Diuus Basil. orat. qua probat Deum non est malorum authorem, ait: *Comperit Deus Pharaonem patientia, ac lenitatis suæ esse contemptorem, ipsoque vsu aduersus plagas occaluisse. Et tamen, nec sic quidem illum morte mulctauit, donec se ipse submergeret: cum ausus esset pra superbia, eadem, quæ iusti, via insistere; ratus vt Dei populo, sic etiam sibi peruium fore mare rubrum*. Caueant non vocati in sanctorum fauores, & vias prosilire, ne velint ibi misere confundi. Prudentius agent, si sanctitatis gradus diuinæ voluntati permittant. Matth. 8. dicebat ille, *Sequar te, quocunque ieris*. De quo Chrysolog. serm. 19. *Dixisset cautius, sequar te quocumque iusseris, humanius certè quocumque volueris*.

Matt. 8. Chrys.

CAPVT III.

De dæmonio muto.

TER dicitur Iesus hominem à dæmonio mutum sanasse. Primò apud Matth. cap. 9. Secundo apud eundem, cap. 12. Tertio apud Lucam cap. 11. An, quia tres distincti fuerint à Domino sanati? Negant plurimi tres fuisse homines sanatos, sed nec vnum tantum fuisse, certissimum est: non enim Matth. idem id à se narratum miraculum repeteret. Itaque alius est, qui Matthæo sanatur, capit. 9. alius, qui sanatur, cap. 12. vter horum sit, qui refertur a Luca, in dubium vocari potest, quãdo multi Doctores ex Matth. 12. & Luc. 11. idem miraculum attribuunt Saluatori: quibus consonant adiecta vtrobique circunstantiæ, nimirum Iudæorum calumnia, Christi Domini responsio, & doctrina: verum Maldonato nostro,

Psal. 68. Hilar.

Basil.

ſtro, qui a Matth. capit. 9. & quia Luca in præſenti refertur, mutus idem habetur. Ego in adeò ſimilibus diſtinguendis non multum moror, eundem ex vtroque doctrinæ ſuccum eliciturus.

Ex Luc. 11. Erat Ieſus eijciens dæmonium.

§. I.

Ieſus ſemper dæmonio exitialis, hominibus ſalutaris,

ECce tibi iuxta noſtri Maldonati ſententiam, qui primo offertur domino dæmonij infeſtatus hoſpitio; ſed non tunc primo Ieſus dæmonio exitialis extitit; notanter enim dicitur, erat Ieſus eijciens dæmonium, vbique illud, *erat*, antelucanam, imò æternam dęmonum impugnationem, & expugnationem pro hominibus à Ieſu ſuſceptam, explicant. Non enim eſt Ieſus eijciens dæmonium, nec fuit, ſed quo erat verbum apud Deum, erat eijciens dæmonium; ſic ipſe fatetur apud Lucam, cap. 10. *Videbam Satanam, ſicut fulgor de cælo cadentem.* Vbi Rupert. libro 1. de Vict. Ver. capit. 13. expendit illud, *videbam*, de æterna a verbo peracta Satanæ reprobatione, & electione. Nunquam Satanas verbi Dei non ſenſit ſpicula, nunquam non ſuſtinuit verbi Dei impugnationem. Vix primo vitæ mane Lucifer radiauit, & hominibus inuidioſus auſus eſt in humanam ſalutem excandeſcere. Proh Deus immortalis! Statim proſiliuit Dei ſermo, vnigenitus Patris, tanquam durus debellator, & omnia morte repleuit. Id quod meditatus Diuus Bernardus ſerm. 17. in Cant. ſic finit deſcriptionem duelli. *Quomodo me amas Deus meus, amor meus, Quomodo me amas, vbique recordaris mei, vbique zelans ſalutem egeni non ſolum aduerſus homines ſuperbos, ſed etiam aduerſus ſublimes Angelos? In cælo, & in terra inimicas Domine nocentes me, expugnas impugnantes me.* Siue in cœlo furiat hoſtis in homines, ſiue in terra homines violenter ſubijciant; vbique Dominus ſalutaris hominibus, exitium dæmonibus parat. Sanè Matth. 8. ſic Saluatorem hominum dæmones euulgabant, *quid nobis, & tibi Ieſu Fili Dei. Veniſti huc ante tempus torquere nos?* Sed vnde peſſimi hi filium Dei norant An, quia ſe torqueri vident, & exagitari. Protſus Origen. homil. 3. in Exod. *Vbi tormenta*, inquit, *ſenſerunt ſciunt Dominum.* Vbique Dominus pro hominibus ſtat. Vbique dæmonibus exitialis. Vbi hominum ſalus, exortis, & expugnatis dæmonibus paratur, ſigna Deum noſco per ſua, Deus, Deique filius aſtat. 1. Reg. cap. 16. maximè Saulem dæmon vexabat, in cuius remedium adducitur Dauid, de quo ſic ibi: *Quando cumque Spiritus Domini malus arripiebat Saulem, David tollebat citharam, & percutiebat manu ſua, & refocillabatur Saul, & leuius habebat; recedebat enim ab eo ſpiritus malus.* Vnde Dauid tam exitialis diabolo? Vnde diabolus ſic timebat Dauidem, vt ab eo fugeret? Sanè erat iam in lumbis Dauid Ieſus, cuius vel vmbra deterret vniuerſas dæmonum phalanges. S. Baſilius. Seleuc. orat. 14. *Ne mireris, ſi cum regno in dæmonem etiam vires acceperit. Nam Chriſti Pater Dauid fuit, vnaque cum regia dignitate, dominicæ incarnationis promiſſiones accepit. Vbi enim Chriſti memoria, dæmonum eſt pernicies.* Quid pluta? Vide à principio Deum occu-

Luc. 10. Rupert. — Bern. — Origen. — 1. Reg. 16. — Baſil.

occupatum in parando hominibus regnum: exitium diaboli etenim, vbi cœlestia condebat, vbi immortales glorias in cœlestibus conglometabat, non alium, quam hominem, in primis meditabatur; vbi autem in terræ visceribus atros ignes, duros carceres, catenatosque labores recludebat, non hominem, sed hominum aggressorem diabolum mente agitabat. De vtroque
Matt. 25 apud Matth. cap. 25. loquitur ipse Dei filius; saluandis enim hominibus ait, *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum ab origine mundi*. Et deinde ad peituros conuersus, ait, *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & Angelis eius.* Quibus maximè expendo, quò tenderet vniuersum Dei opus, nimirum, vbi ignem, vbi carcerem, & supplicium condebat hominum immemor, diabolum, & Angelos eius spectabat. Vt merito dicat Iræneus,
Irenæus lib. 3. capit. 35. *Non homini principaliter præparatus est æternus ignis, sed ei, qui seduxit, & offendere fecit hominẽ, & his Angelis, qui Apostata facti sunt cum eo.* Vniuersus Dei nasus pro hominibus vindicandis aduersus dæmones acuebatur, eo tendebant Dei iræ eò verbera, at eiusdem magnifica bonitas nec Angelorum meminit, quin prius de hominum coronis cogitaret; ait enim, *quod vobis paratum est ab origine mundi*. Id quod pulchrè, & sapienter meditatus Damascen. serm. de defunctis,
Damas. ait? *Num Angelis honorem, & coronas has præparauit? Num, vt cœlestes mentes saluaret, in terra comparuit? Num Angelis dicet: Venite benedicti Patris mei, regnum vobis paratum in hæreditatem accipite? Non potest hoc dicere, ò contradictor, sed omnia propter hominem, sicut possibile est, ita & procurauit.* Itaque hoc in primis

alta in Dei mente repostum erat, vt homines bearentur, nec vnquam hominum hostis apparuit, qui diuinas in se non experiretur manus. Prius nouit propter homines cadere eorum hostis, quam vincere, antequam à Dei verbo prostratus. Hinc eius contemnens vires Isaias
Isa. 14. capit. 14. aiebat. *Quomodo cecidisti, Lucifer, qui mane oriebaris?* Quasi videret potestatem hostis à primis incunabulis docti cadere. Qui mihi hostis es, qui mihi venis aduersarius, primo vitæ lumine sic cæcutis, vt offendas ad angularem lapidem. Eo respiciebat D. Antoninus
Anton. Episcop. Constantinensis epist. ad Arcadium Christi exulem, dum sic illum in exilio consolatur. *Ipse tecum Archangelus, qui cecidit, pugnat, ipse tecum luctatur, sed tecum est Pater, & Filius, & Spiritus sanctus.* Expende illud, *qui cecidit*, vt rideas hostem, qui simul, cum vita inuenit casum, cui adnata ruina est in hominum causa qui antiquitus sui euersorem, & hominum defensorem Deum habuit.

§. II.

Ante nobis erat Saluatoris auxilium, quam hostium impetus.

QUam antiquitus nobis aduersus diabolum Christus aderat! Sanè ante lucai i, & præmaturi auxilij sapor, in verbo illo, nimirum, *erat Iesus*, licet cogitari. Ecce primum Dei opus homines aduersus diabolum iuuare: ait enim Genes. capit. 1. *In principio creauit*
Gen. 1. *Deus cœlum, & terram.* quid per cœlum, & terram, nisi cœlestis &

terrenus, Deus, homo Iesus signi-
Anast. ficatur? ita D. Anastasius Sinaita ait, *placuit Deo, vt fieret cælum, tanquam Deus, & terra Iesus homo.* Nondum casuros Angelos fecerat, nondum hortus conditus erat: nondum serpens fabricatus, & iam Iesus homo monstrabatur. Quæ rei causa? *Sciebat Deus*, ait ille, *fore, vt hæc sensibilia paterentur, & male afficerentur, & corrumperentur a peccato Ada quare sua benignitate præcurrit mal, quod mundus erat passurus incursionem; ante vitium, & morbum parans remedium.* Antediaboli in homines incursum, nobilem Saluatorem Iesum meditans. quamuis enim bellum aduersus homines diabolus maturarat, non prius sagittas igneas contorsit, quam esset nobis præ manibus dictamus, non plus festinauit captiuitas, quam Saluator, de cuius antelucano remedio hostiles omnes incursus eneruantur. Habes apud
Lxx. Prou. 8. Septuag. Prouerb. 8. hæc verba, quibus se genita sapientia iactat. *Ante seculum fundauit me.* Hoc est, præuenta est humana ædificatio, antequam hostiles pateretur incursiones, imò antequam fieret, ab an-
Cyri. Alex. gulari lapide Iesu, quo ruinas eliminaret. Ita eleganter D. Cyrill. Alexand. libr. 5. Thesau. capit. 8. fatus. *Perfundatur ante nos Christus, & in ipso nos omnes superædificemur: idque ante initium mundi in præscientia Dei, vt cum ordine diuino benedictio maledictionem antecesserit, & damnationem in mortem vitæ pollicitatio, & seruitutem diaboli adoptionis libertas posset natura humana superatis malis, in pristinam per gratiam Christi, dignitatem recurrere, & talis fieri, qualem Deus ex charitate per filium suum futuram constituit.* Quibus pondero, quanto nostro bono Chri-

sti auxilia antecedat hostiles incursus. Eo Christus tendebat, ne suorum præueniretur malis, ne quid aduersi suos premeret, quod ipse ante non præcauerat auxilijs. Hinc Centurio ille apud Matth. c. 8. vt vi- *Mat. 8.*
dit puerum a morbo excruciari, & nihilominus notauit Christum aliò diuertisse, & quasi per alia negotia distrahi; illi occurens, ait, *Domine, puer meus iacet in domo paralyticus*, Dixisset vrbanius, & modestius, puer tuus, seruus tuus, siquidem cum omnium Domino loquebatur malus tamen rusticitatis notam in currere, dum ait, puer meus iacet. Cur non potius puer tuus? Pulchrè, & acute apud Chrysolog. serm. 15. Chrys.
se excusat. *Hunc tuum dicerem, quem iacentem tua benignitas non requirit?* Solet Christiana benignitas suorum præuenire mala, minimè putarim suum esse, quem nec dum requirit infirmum; quem infirmum non meminit, & alio transijt.

§. III.

Vnus Iesus pro vniuersis armis aduersus diabolum.

VBi aduersus diabolum Iesus stat, nil requiras aliud: in vno enim Iesu habes omnia, quæ timeat diabolus, arma. Hoc mo- *Ad Eph. 6.*
nebat D. Paul. ad Ephes. 6. *Induite vos armaturam Dei, vt possitis stare aduersus insidias diaboli*, quæ verba explicans D. Athanas. quæst. 13. legit, *totam armaturã Dei*, quasi vnus is possit aduersus diabolum stare, cui nil desit de Dei armis, qui totam armaturam Dei sibi nouerit aptare. Sed vbi totam Dei

arma-

armaturam inuenies? Iam loquitur
Hieron. D. Hieronym. fatus. *Induite vos omnia arma Dei. Qua autem alia arma Dei possumus existimare, quibus induendus est qui habet aduersus diaboli dimicare versutias, excepta virtute, qua Christus est?* Vnus Christus in mundum veniens, omnem Dei armaturam, quam fugiat, & expaueat diabolus, nobis attulit. Hanc Christianam armaturam credidederim ostendi ab sponsa militanti, Cant. 1. dum ait: *Ordinauit in me charitatem*, quasi præferens diploidem, qua a Christo aduersus hostes vndique cincta, & armata est. Armata, inquam, est charitate Christiana, seu ipso Christo: in quo, & per quem vniuersæ armaturæ genus accepit, vt possit omnem hostilem impetum effugere. Huc spectat D. Isidor. Pelus. lib. 4. epistol. 5. dicens. *Deus verbum in terras venit, nobisque charitatem, quasi quandam Angelicam stolam contexuit, in qua vniuersam virtutis armaturam fabricauit.* Hoc nobis attulit munimen Christi aduentus, nequa armatura indigeremus, sed in eius charitate radicati, omnibus communiti armis, nullum diaboli incursum expaueamus. Accinit D. Atha. Athanas. libr. 3. contra Arianos, fatus, *Sed omnia in omnibus erit Christus. Vbi porro Christus, quod genus ibi metus, aut periculi fuerit?* Lateronem Christum habes? Omnia Dei arma in promptu habes, nullū telum hostis expaueas, pugnabit diabolus, ignita in te eiaculabit tela, sed fortior tibi astat Christus, qui antiquitus nouit hostem supplantare. Accipite D. Cæsar. Arelat. hom. Arel. 19. pulchrè in hæc verba differentem. *Si Deo coniuncti sumus, quomodo potest fieri, vt diabolum timeamus? Talem imperatorem tecum habes, & diabolum times? Sub tali re-*

gemilitas, & de victoria dubitas? Aduersatur quidem quotidie diabolus, sed præsto est Christus, ille vult premere, iste leuare, ille vult occidere, iste viuificare, sed securi stare, plus valet ad erigendum Christus, quam ad deprimendum diabolus. Iam non timebo in medio vmbræ mortis, in ipsis draconis faucibus, dum mihi Christus adsit. Non ne vna præsentia Christi fidelium patrum animas apud inferos delitescentes, ibi in ipso carcere reddidit tyrannis dæmoniacis formidabiles? Sed quando de Christi præsentia, etiam intra inferos præualebant sancti, vide ob eiusdem absentiam, quam male apud homines diabolicos haberent Apostoli, propter metum Iudæorum clausi. Id ostendit Psalm. 10. ex lect. August. Psal. 10. aiens. *Peccatores intenderunt arcum, vt sagittent in obscura Lunæ rectos corde.* In medio tenebrosi carceris, in regione vmbræ mortis, vbi iustitiæ Sol Christus spelendebat, sanctorum res erant in tuto; at in mundo, vbi sanctæ humanitatis Luna intra sepulchrum ab oculis abscondebatur humanis, eu, quam nubila erant omnia Apostolorum! Quot tela, quot ignea sagittæ aduersus illos volabant! Ita D. Augustin. meditatur. *Obscurata est caro Christi de cruce deposita, & in sepulchro posita, & illi, qui occiderunt, insultauerunt, & nondum surrexerat, & sagittati sunt discipuli recti corde, sed in obscura Luna.* Etsi in hostis vngulis sis, etsi nudus, omnibus te crede Dei armis munitum, si vnum lateronem habeas Christum. Atè contra, omnia licet habeas arma mundi, inermis patebis, vbi defuerit tibi Christus. Ecce tibi Philistæus ille 1. Reg. 17. ferro vndique tectus, 1 Reg. 17 in fronte accepit a Dauid dieo lapide

mortiferum vulnes. De quo D. Ambros. serm. 88. ait, *In qua corporis parte percutitur? In fronte scilicet. Gentilis enim homo, & sacrilegus ubi percutitur a Christo, vbi deerat Christus, & ibrei infertur mortis exitium, vbi signum salutis non invenitur: Quamuis enim esset Golias undique armorum protectione munitus, frons tamen eius patebat ad mortem: quia signaculum Saluatoris non gestabat.* O te felicem hominem, cui adstat Christus! nihil tibi deerit ex tota Dei armatura, vt possis te ab hostilibus incursibus facilè expedire.

Ambr.

§. IV.

Sola Iesus præsentia vniuersas fugat incursiones malas.

CVr ad Iesu præsentiam audet restare diabolus? Non ne ait Psaltes, *mare vidit, & fugit*? Quid vidit? Cæsarius Arel. homil. 4. de Pasc. ait, *Sine dubio illud terribile profundum assistentis inhorruit maiestatem, & ad præsentiam sui cessit auctoris.* Non sustinet malus genius Iesu præsentiam; adeò, vt ex eo, quod mors auderet in Lazarum, confundat D. Fulgentius eos, qui Iesum vbique præsentem statuunt. Sic enim ait libr. 2. ad Trasim. Regem cap. 17. *De Lazaro quoque cum dixisset; Lazarus mortuus est, adiunxit dicens: & gaudeo propter vos, vt credatis, quia non eram ibi.* Quis non credat Iesum minimè adfuisse Lazaro, vbi illum a morte correptum vidit? Sanè prudenter Nyssenus libr. de creat. hom. capit. 26. ait, *Lazarum Dominus quamuis amicum, distulit visitare, & ab ægrotante procul affuit, vt absente vita, mors aditum reperiret.* Præsente quidem Iesu, non aditum quærit repetere malus genius, sed exitum, sed effugium, quo se se fugæ committat. Id nouerat mulier illa infirma, quæ apud Matth. cap. 9. *Dicebat intra se, si tetigero tantum vestimentum eius saluaero.* Non magnos Saluatoris conatus, non grandes in Iesu artes, non longa in tanto medico in somnia requirebat, vt aduersam fugaret valetudinem. Tantum stet Iesus, nihil agat, me appropinquare patiatur, & me infirmitas fugiet. Præclarè id notat D. Hisdorus Pelus. lib. 3. epist. 120. dicens. *Ea fimbriam tetigit Christus Id passus est, ac morbus profugit.* Expende illud, *Christus id passus est*: nimirum passiue se habuit Christus, non se se in arma egit aduersus hostem, vnam permisit suæ præsentiæ appropinquationem, & statim morbus profugit. Non eget Christus Dominus maximam suam vim exerere, vt mala depellat, dum se tantum passiue habeat, seu permissiuè, ipsa mala, quasi in eius præsentia violenta stent, protinus aufugient. Violentorum est, cum permittuntur, summa celeritate discedere, sic mala omnia adeò violenta erant in conspectu Iesu, vt sine nouo impulsu, solo permissu fugam quam primùm arripiebant. Leprosi illi septem, vbi conueniunt Iesum, iubentur ire, vt se sacerdoti ostendant. Luc. 17. *Et factum est, dum irent, mundati sunt.* Cur in via abit lepra? Cur non spectat accessum templi? Vbi oculos Iesu passa est, non sustinet moras, sed celeriter contèdit abscedere: Audi D. Basil. Sel. orat. 36. ita fantem. *Quæ ad oculos vsque Domini tyrannidè exercuerat lepra, videns tyrannidem desiit, nec vltra apparet celeriter ad imperium*

Isidor. Pelus.

Luc. 17. 7.

Basil. Sel.

Cæsar. Are.

Fulgent.

Nyssen.

perium fugens patientem. Vidi ego A sæpè influxibus, & refluxibus maris, cum mare exundat; quam lentè fluctus serpunt, quam blandè, & plumbeo pede ostendunt augmentum, at vbi ad præfinitum terminum accedunt, & lineam vident, quam præterire nequeunt, statim præcipiti, rapidoque refluxu, summa celeritate in proprium locum recedunt. Sic mala, quæ lento passu, plumbeo pedes homines occupabant, vbi Iesum vident omnium malorum finem, rapidissime abscedunt. Notanter aiebat Abacuc cap. 3. *Egredietur diabolus ante pedes eius*. Nondum Iesus potentiam in brachio suo facit, solum mouet pede, vt accedat, & ecce diabolus fugit pernix, vnde interlinealis posuit, *eo intrante fugit diabolus*. Pro quo expendo, quod vt Deus dona sua largiatur, gratiam infundat, ibi manus suas applicat, quasi id sit proprium eius opus, Psalm. 144. *Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione*. Verum, vt peccata fugientur, vt diabolus abscedat, quasi abscondit manus suas Deus, & solum memoriantur pedum eius gressus: *Dimittuntur*, ait *peccata tua*. Vbi ibi manus? *Egredietur diabolus ante pedes eius*: sufficit Iesu accessus, vt vniuersa mala fugam meditentur. D. Bernard. in Cant. serm. 6. *En secus corporales pedes iacens, audit peccatrix*: *Remittuntur tibi peccata tua, & recognoscit eum, de quo legerat: Egredietur diabolus ante pedes eius*. Recognoscit Iesum, qui sine manibus, sola sua præsentia, noxias fugat vniuersas.

Habac. 3.

Psal. 144.

§. V.

Vecui non adest Iesus, cum in manus dæmonis incidit.

DOlenter spectas hominem B Satana vexari, & quasi absorberi, an magna huius miseria est? Non equidem magna, quando simul illi Saluator adstat. Minimè timeas, & efferas draconis fauces, vbi senseris tecum Domini manus. Ionas cap. 2. absorbendus mittebatur in mare, *& præparauit Dominus piscem grandem, vt deglutiret Ionam*: siccine Deus figmento tuo, C belluam inhiantem paras? Naufrago astas, & fauces illi præparas, quibus gluriatur? O felix hominis naufragium, vbi Deus adest, vbi Domini sentitur manu præparans belluam! Quid Dominus in bellua præpararet? Pulchrè D. Hieron. *Vt pro morte præberet habitaculum; vt qui in naui iratum senserat Deum, in morte propitium sentiret*. Habet homo in belluæ faucibus, & habitaculum, & propitiationem, de Domini astantis manu. Nonnè canebat Ionas, vbi supra, *Proiecisti me in profundum in corde maris, & flumen circundedit me?* Quomodo mari obiitus, circundatur flumine, Quomodo flumen dulce in mari amaro? Sic de fontibus Saluatoris ridebat amaritudines maris, licet a mari absorptus; licet felleis vndis vndequaque submersus, limoque profundi infixus, tamen eius dulcescebant labia de fluminis impetu lætificantis Dei ciuitatem. Ita Hieronym. fatus, *cum inter amaras aquas fuerit, & tentatus sit iuxta omnia absque peccato, non sensit amaras*

Ion. 2.

Hieron.

Ion. 2.

Hieron.

quas, ſed flumine circumdatus eſt, de quo legimus: fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei. Nec in felleis vndis, nec in faucibus belluæ miſerandus eſt; vbi de Saluatoris fontibus lætificans flumen accurrens habuit, vbi de Domini manu expertus eſt belluã parat. At ille protſus eſt miſerabilis, cui adeſt Ieſus Saluator, & draco adeſt, id quod maximè pertimeſcebat Pſaltes, dum ait, *Ne quando rapiat, vt leo animam meam, dum non eſt, qui redimat, neque qui ſaluum faciat.* Pro cuius rei explicatione ſufficiat vnus Petrus Damianus epiſtol. 10. Apolog. ad Pap. Gregor. 7. vbi hanc horribilem hiſtoriam narrat. *Quidam pœnitens ſub peregrino habitu in noſtris partibus exulabat. Qui perquiſitus, quæ eum exulare culpa compelleret. Cum conuicaneo meo, inquit, ad ligna cædenda pergebam, & ecce trabalis magnitudinis ſerpens, duobus attollens ſcammoſa calla capitibus, ſinuoſis flexibus obrepebat. Qui nos, vt eò ambulantes aſpexit, continuo ſcintillans oculis, & tanquam linguis exacuens ora triſulcis, in nos impetum fecit. Cui protinus conuiator meus librata ſecuri, vnum caput abſcidit, moxque ferramentum ex eius manibus recidit. Protinus ſerpens in furoris rabiem implacabiliter efferatus, in ſublime ſe erigit, quod ſolum remanſerat caput attollit, auctoremque proprij vulneris mordicus apprehẽdit; quem mox, vt inuaſit, ſinuoſis cum ſpiris implicuit, & inuoluit, totumque hominem ſuis viribus vindicans, in ſubterranea ſpecus aſportauit. Sed dum traheretur ille (quod ſolum poterat) me flagitat, in me clamoſas voces ingeminat, vt vel ipſe ſibi promptus adiutor accurrerem; vel ſecurim, quæ in meis erat manibus porrigere feſtinarem. Ego autem infelix, & degener, vltricibus flammis obnoxius, & ipſe potius à ſerpentibus deuorandus, ve mihi homicida, contremui: & cum manibus eſſet agendum, cauſa diſtante, non pedibus, fugam parani: ideoque à ſacerdotibus inunctum mihi hoc exilium patior, meque, vt reuera mortis illius auctorem deflere compellor. Quæ tamen de calamitatis hiſtoria ita eorum cor meum concutit, vt immenſam cordis mei formidinem, neque ſtylo tradere, nec valeam ſermone proferre. Mediator enim ſæpè ecce homo, & beſtia duo pariter in ſpelunca. Non mediator adeſt, non erector accedit, ferinum ſanè cor pietas non emollit; præſertim cum rabidæ voracitati, etiam ſuppeditetur, vt illatæ ex iumelia grauis vlcio compenſetur! Quæſo, quæ res tunc ſpècies erat, imò quæ mens miſeri hominis eſſe poterat, cum præda factus eſſet hoſti inſcio miſerari: cum euadendi ſpes nulla ſupereſſet, ſed potius cruentis dentibus in eſcam traditus ferinam potius ingluiem ſatiaret? Huius ergo formidoloſi caſus ſpeciem in mea ſæpè mente depingo, moxque draconem illum totius crudelitatis auctorem, quomodo rapiat, ac deuoret animas, pauida conſideratione pertracto, illum ſæpè verſiculum repetens. Ne quando, inquit, rapiat, vt leo, animam meam, dum non eſt, qui redimat, neque qui ſaluum faciat. Quid horribilius?*

Pſal. 7.

Damia.

Textus. Et illud erat mutum.

§. VI.

Væ illi, cuius os obstructum est ne Deum inuocet, ne Deum sonet.

DEum ore tonas? Salua igitur res est. Felix es, beatus es, plane innocentes, qui Deum vbicumque sonas. Christiani de Christo prædicato rei vocabantur, sistebantur iudicibus, & dire torquebantur, vt Christum abnegarent. Proh ingens diaboli peruersitas! Reorum crimina tormentis exquiruntur, adeò, vt rei cogantur, de quo accusantur, facinus ore propalare. Timet hoc in Christianis iniquitas, & ideò tormentis suis non vocales reos quærit, sed mutos, non confitentes, sed negantes, non qui ore libero Christum sonent, sed qui muto silentio taceant. Hinc acutè pungit Tertull. Tertull. Scapulam fatus. *Quid amplius tibi mandatur, quam nocentes confessos damnare; negantes autem ad tormenta reuocare? Videtis ergo, quomodo ipsi vos contra mandata faciatis, vt confessos negare cogatis, Adeò confitemini innocentes esse nos quos damnare statim ex confessione non vultis.* Sanè tota hominis innocentia est Dei confessio, & inuocatio, tota item est hominis sanctitas, tota potentia, & fortitudo, quando ipsi aduersarij sanctissimos confessores timentes? mutum silentium peruerso iudicio extorqueri nauant.

A De Christi inuocatione accusamur, & accusatus palam Christum clamat, quo iudex deberet gaudere, vtpote qui ab ipso accusatore videt crimen obiectum publicari. Sed eu crudele nefas! Diabolicus, iudex innocentiam Christianæ inuocationis, imò vim, & potestatem expauens, tormentis instat, vt mutos reos faciat. Nulla enim B res, ita impietatis regnum labefactat, vt diuini nominis inuocatio. Vidisses Elisæum. 4. Reg. 2. de duplici spiritu gaudentem se se torrenti fluminis opponere, vt sisterentur aquæ; exerit in primis magistri pallium, siue cicilium, quo fluctus præcipites tangit, tamen fluctus silentis, & muti vatis imperium minimè parent. Quid plura: C *Et dixit, vbi est Deus Elia? Etiam, nunc, percussitque aquas, & diuisæ sunt.* Vna Deum sonans vox flumen sistere fecit. Vna diuisit aquas. Notauit hoc Theodoretus q. 10. Theod. in 4. Reg. fatus. Cum vellet Elisæus transire Iordanem, imitatus est magistrum, *& pelle ouina percussit aquam, nihil dicens. Postquam autem non obedit natura aquarum,* D *vocauit Deum sui magistri, & diuisæ sunt aquæ.* Expende illud, nimirum, nihil dicens: etenim vbi alto mutus silentio accessit, etsi pelle cilicio ve magistri munitus, nihil effecit. Verum rupto silentio: vbi Deum inuocauit, natura statim cessit aquarum, fluctusque vocem Deo plenam mirantur stupefacti. Et cur non obstuperent aquæ vocem, quam stupet E ipse diabolus. Nonne is erat, qui sanctissimum Iob spoliauerat? Igitur spoliatus Iob signa edidit doloris maxima, quæ exultans hostis spectabat. Sutexit sibi vestimenta sua stratur humi, capillos sinu vellit, siue radit. Sic textus apud

Orig. Origen. libr. 1. *Surrexit, proſtrauit, ſe in terram, & orauit ad Dominum.* Equidem proſtrauit ſe, ſed non obmutuit, non præ dolore ſiluit, imò ſtatim ſe ad inuocationem Dei conuertit, & orauit ad Dominum. Quid tunc diabolus? Pulchrè Origenes ait, *Quem cum proſtratum videret, diabolus gauiſus eſt, cum autem orantem, atque adorantem audiuit, obſtupuit, atque expauit.* Dum ſub verbere tacebat, & humi ſternebatur, gaudebat hoſtis, de ſilentio victoriam ominatus: at vt oratem, vt Deum inuocantem excepit, hominem Deo inclamantem expauit. O Dei ſapientiam! o vafricem diaboli! diabolus hominum obtundit ora, mutos facit, & elingues, Deus vocaliſſimos amat ſanctos, illud in homine erat mutum, hic diſpertitis linguis ſuos facit coronari. Ait enim Actor. 2. *Et apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tanquam ignis, ſeditque ſuper ſingulos eorum: & repleti ſunt Spiritu ſancto, & cœperunt loqui, &c.* Itaque Deo pleni homines capitibus ſuis inſidentes linguas habent, inſtar radiorum coronæ: quod animaduertit D. Cyrill. Ieroſol. Catech. 17. fatus: *In ſpecie linguarum igniearum ſedit ſuper ſingulos, vt noua corona ſpiritualis per linguas igneas imponatur capiti illorum.* Sed cur ex linguis coronę? An quia nulla virtus coronatur, niſi per ſuffragium orationis? Sic Iob primo in certamine, *corruens in terram orauit ad Dominum*, vt paulo ante diximus. De quo Origenes hęc fatur: *Imperatores, qui victores extiterunt, non ſtantes, ſed deorſum adorantes coronã accipiunt. Sic, & B. Iob in prima tentatione, quam per peculium, & filios, victoriam de aduerſario acquiſiuit, ad orationem ſe proſtrauit, vt perfectæ tolerantiæ ſuæ à Deo acciperet coronas.*

Idem. Vt ingentem tolerantiam coronaret, ſe Iob ad orationem proſternit, quaſi de orationis ſuffragio omnium virtutum ſint parturiendę coronæ.

Iob. 1.

Origen.

§. VII.

Muto aguntur ſpiritu, qui terrenis, & caducis rebus inhiant.

EV quot muta dęmonia obuerſantur nobiſcum! cœleſtium rerum oblitus, totus in acquirendis terrenis, qui incumbit, is ſanè dæmonio agitur muto. Hunc miſerabili proſequitur lamentatione Ieremi. Thren. cap. 2. inquiens, *Sederunt in terra conticuerunt ſenes.* Ecce, qui conticuit, qui obſtinato obmutuit ore; qui veteris hominis ſectatur lucra, qui totus terrenis inſidet bonis. Hæc vilia, & caduca bona vocaliſſimo hominum generi ſpiritum mutum infundunt. Mutos habe, quoſcumque videris terrenis inhiare, etſi alioquin clamoſis precibus cęlum impleant. Pſal. 31. *Quoniam tacui, inueterauerunt oſſa mea, dum clamarem totâ diem.* Expende vetuſti hominis miſeriam, dũ tota die clamat, taciturnus habętur, & mutus. Sic eleganter D. Paſchaſ. lib. 2. in lament. Ierem. vbi dicit. *Qui dum ab eis, quæ intus ſunt, veteraſcunt, dum veteris hominis lucra ſectãtur, quid aliud, quam carioſi ſanes de ſpecula cœleſtis vitæ prolapſi, in terra canticeſcunt à bonis, etſi videantur tota die clamare?* Non clamor eſt, non vox hominis eſt: ſed ferale mutæ beluæ ſilentium, quo expetuntur bona temporalia. Pſal. 2. *Quare fremuerunt gentes, & populi meditati*

Thren. 2.

Pſal. 31.

Paſchaſ.

Pſalm. 2.

meditati sunt inania ? Merito gentium clamores fremitus ferales vocantur, quando miseri gentiles nihil cœlestes suspicantes, de terrenis & temporalibus bonis deos sibi effingebant, eosque adorabant, eisque
Chrys. preces suas offerebant. Sic D. Chrysost. ibi ait. *Fremuerunt gentes Graeci scilicet, qui clementia. Deos appellauerunt; terram quidem Cererem, aquam Neptunum; aerem autem Iunonem ignem autem Vulcanum, pluuiam vero Iouem.* Et sanè, qui nihil non mundiale, & terrenum in suis precibus meditantur, non censentur verba facere humana, sed ferales edere fremitus, & grunnitus. Hinc vox sanguinis Abel non orasse dicitur, sed solum clamasse, quando clamor etiam mutis animantib.
Gen. 4. conuenit. Etenim Genes. 4. ait, *Boce vox sanguinis fratris tui de terra clamat ad me.* Notanter sanguinis de terra clamanti, hoc est, terrena petenti non dantur loquentis verba, quæ exaudiantur, sed mutorum animalium clamor. Id exprimit
Paschas. D. Paschas. in lament. Ieremiæ lib. 3. fatus. *Quid est dicere, de terra clamat ad me, nisi quia terrena cogitatio, facit, ne possit nostra oratio transire ad Deum, qua magis contra nos clamare, quam exorare videtur ?* Non rationalis sermo it ad Deum, sed quasi brutorum confusus clamor, quando sola terrena mens terrenus animus, terreni affectus explicantur. Et metuendum est, ne terrenis his clamoribus, seu sibilis obueniat illa vindicta, cuius meminit Sapiens capit. 11. *Quod quidem*
Sap. 11. *errantes colebant mutos serpentes, & bestias superuacuas, immisisti illis multitudinem mutorum animalium in vindictam.* Immissum habet mutum in se animal, quicumque de terra clamat, quicumque pro terrenis suspirat; clamor enim is, potius videtur muti serpentis sibilus, quam vox humana. Non sermo hominis est, sed feriale, & mutum silentium illud, quo ea petuntur bona, quæ grato Dei non excipiuntur auditu. Vt dicat Hie- Hieron.
ronymus in Epiphan. Nepotiani: *Quidquid dixero, quia ille (nempe Deus) non audit, mutum videturi* Et vtinam solum mutum esset, verum & maximè censetur diuinæ iræ prouocatiuum. Apud Malachiã *Malac. 2.*
capit. 2. sic opponit Dominus Israelitis. *Et hoc rursum fecistis; operiebatis lacrymis altare Domini fletu, & mugitu. Ità vt non respiciam vltra ad sacrificium, neque accipiam placabile quid de manu vestra.* Quæ verba sic ponderat Rupert. ibi. *Quales Rupert.*
sunt lacrymæ, qualis fletus, qualis mugitus miserorum, qui tam grauiter offendit misericordia Dominum, Sed non miremur. Nam istorum fletus sceleratus, & criminosus est, quia venit de amore præsentis sæculi, contemptum habens futuri. Non censentur hæ lacrymæ, quæ placant Deũ, sed boum mugitus taurorumque qui a se ventilent & excutiant auxilium diuinum.

Luc. 11. Et cum eiecisset dæmonium, locutus est mutus. Et admiratę sunt turbę.

§. VIII.

Vbi Deus sanat, omnia pelluntur mala, omnia dantur bona.

NIhil non sanatum relinquit Dominus in homine suo, & dæmonium eijcit, & aures aperit, & si-

& silentium tollit nociuum. Id notat D. Augustl. lib. de vera, & falsa pœnit. inquiens. *Laudatus est Dominus, quod eiecto Dæmonio locutus est mutus. Nunquam ailquem sanauit, qui omnino non liberauit.* Ea est Christi manus, quæ vbi applicatur, nescit morbum relinquere, nescit habere modum in præstanda salute, nec resistit, donec omnia bo-
Ad Ro. 8. na refundat Paulus ad Rom. 8. de largissima Dei manu fatur. *Quos præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imagini filij sui: vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Quos autem prædestinauit, hos, & vocauit, & quos vocauit, hos & iustificauit: quos iustificauit, hos, & glorificauit. Quid ergo dicemus ad hæc? Si Deus pro nobis quis contra nos?* Nullum malum, quod timere possumus, vbi Deus nobis adest, nullum bonũ est, quod sinamur desiderare, non enim sciet manus diuina cessare in
Ambr. bonis præstandis. Doctè Ambr. lib. 1. de Iacob. capit. 6. *Nihil est igitur, quod negari nobis posse vereamur: nihil est, in quo de munificentia diuina diffidere perseuerantia debeamus, cuius fuit tam diuturna, & iugis vbertas; vt primo prædestinaret, deinde vocaret: & quos vocaret, hos & iustificaret, & quos iustificaret, hos, & clarificarit.* Nil reliquis desiderandum, sic omnia bona dedit caterpatris fauoribus, vt nullum locum relinqueret timori mali. Solet mundus aliquod bonum præstare, sed id tot defectibus plenum, tot aliorum desiderijs anxium, vt vix bonum appareat. Verum Deus in donis suis nihil relinquit desiderandum, nullum defectum esse patitur.
Psalt. 5. Aiebat Psalt. 5. *Domine vt scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti nos.* Quod scutum ad coronã? Quid scũ hoc ad coronæ pulchritudinẽ: Scutum aheneum est, corona aurea, scutum ad belli puluerem comparatur, corona ad victoriæ lætitiam. Qui dat scutum, bellum clamat, sudores, vulnera inuenit: qui coronam offert, victoriam, pacem, lætitiam prædicat. Hoc est in mundi stadio, at Deus omnia simul largitur athletis suis, cum dat scutum, non sinit desiderari coronam, sed & de scuto armat, & de corona condecorat, vt nihil desit, quod ubi non veniat in munere diuino. Accipite D. Chrysost. pulchrè aien- Chrys.
tem. *Quod est scutum bonæ voluntatis? Quod dicis, tale est; optimo auxilio iustũ munis, & neque eius pulchritudo priuata est securitate, neque eius securitas gloria deficitur. Quid enim fortius, quid rursus formosius eo viro, qui à dextra superna munitur? Hac coronæ etiam a misericordia contexitur, vt Dauid dixit;* Qui te coronat in misericordia, & miserationibus. *Hac etiam est iustitia quemad modum dicit Paulus,* repolita est mihi corona iustitiæ. *Est etiam corona gratiæ, sicut dicit alius:* corona gratiarum defendet te. *Iam verò est corona gloriæ sicut dicit Isaias:* Erit corona spei ex gloria contexta. *Corona enim hæc habet omnia, benignitatem, iustitiam, gratiã gloriam, decorẽ. Est enim Dei donum, quod variã produxit gratiã. Talia sunt enim Dei dona, valida, & decore plena, rates sunt coronæ.* Quid pulchrius? Felix, qui Iesum habes sanatorem tuum, ab illo omnia bona spera, qui solus non patitur in se venam siccari largiendi, qui nullum semisanatum reliquit, imò suis omnes cumulat beneficijs.
Luc. 11. *Quis vestrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi: Amice commoda mihi tres panes: quia amicus meus venit de via ad me, & non habeo quod ponam ante illum: & ille de interiore respondens dicat: Noli mihi molestus esse, ianua iam clausa est, & pueri mei mecum sunt in cubili, non possum surgere & dare tibi. Si perseuerauerit pulsans, dico vobis, etsi non dabit illi surgens eo quod amicus eius sit, propter improbitatem tamen eius surget, & dabit illi quotquot habet necessarios.* Non

Psal 102.

2. Ti. 4.

Eccl. 31.

Isai. 28. iuxta Sep.

Luc. 11.

tics

tres ſolũ, ſed quotquot habet neceſſarios præſtat petenti Deus, non numeros, ſed neceſſitatis eſt menſura muneris diuini; vbi enim Deus præſtat, neſcit dimidiatè præſtare. Arguitè Caietanus ibi: *Perierat tres panes, victus importunitate amici non minuit, ſed dat, non tres, ſed quotquot indiget, panes.* Ne vllus cum munere diuino defectus maneat.

Caiet.

§. IX.

Lingua Dei inhabitantis indicium.

Electo per Deum diabolo, loquutus eſt mutus: inhabitantis enim Dei gratia non potuit non in lingua publicari. Nulla res tam diuinum prodit acceſſum quam lingua, diuina in corde tuo ſalus latitans, mutum erit, ſi à lingua ſtatim non prodatur. Mille figuris ſeſe obumbrabat Dominus apud veteres patres, ſemel luctatorem agebat, rurſus peregrinum, non ſemel Angelum, aliquando ſub flammantis ignis ſpecie in viridi rubo ſe Moyſi præſentauit. Sed ecce ait Origo Hebræa. Exodi 3. *Apparuit autem illi Angelus Domini in flamma ignis de rubo.* Non ſufficiebat ſpeciem ignis induiſſet, adhuc ſumit & nomen Angeli, vel ſic latebat, ſic obumbratur ſpecie flammãtis ignis, vt ſolum videretur non creator, ſed ipſius Angelus. Verum ſtatim ſubditur: *Cernens autem Dominus, quod pergeret ad videndum, vocauit eum de medio rubi, & ait: Moyſes, Moyſes.* Expende modo, vbi videtur ſolum apparet Angelus, vbi autem loquitur, & vocat iam Dominus Deus apparet, quod enim ſpecies ignis occultabat, ſtatim lingua manifeſtauit. Id quod pulchrè notat. Diuus Hilarius 4. de Trinitate, fatus. *Qui Angelus Dei eſt, cum videtur, idem, cum auditur, eſt Dominus, ipſe verò, qui auditur, Dominus Deus eſt.* Nequit virtus diuina, vbi adeſt, non ſeſe per linguam manifeſtare; ſit ſempor lingua index inhabitantis Deitatis. Hinc Dominus Ieſus, vbi diuinitatis ſuæ veritatem voluit patefacere, ad ſignum linguæ recurrit, aiens Ioan. 5. *Venit hora, & nunc eſt quando mortui audient vocem filij Dei.* Expende illud *audient vocem filij Dei*, cur non addidit ſibi familiarius cognomen, nimirum, filius hominis? Cur modo morem ſuum obliuiſcitur, quo ſe paſſim vocabat filium hominis? Cur non potius dixit, audient vocem filij hominis, ſed maluit dicere vocem filij Dei? Sanè vbi vox audienda erat, non poterat non diuinitas euulgari. Vbi linguæ negotium intercedere debebat, neceſſum eſſet, quod prodiret veritas paternæ æqualitatis. Ipſe, cum videtur, eſt homo, cum auditur, Dominus eſt. Accinit Diuus Auguſtinus ſerm. 64. de verbis Domini. *Talis ergo ad nos venit filius Dei, filius hominis: ſecundum id quod filius Dei eſt, ait; venit hora, & nunc eſt, quando mortui audient vocem filij Dei; non dixit, filij hominis; veritatem enim commendabat, in qua æqualis eſt Patri.* Vbi diuinitatis veritas commendatur, voci commendatur, linguæ commendatur, quæ audita præſentiſſimam Dei virtutem exprimit. Etenim lingua ſonans non relinquit dubium de Spiritu diuino aſſiſtente. Vbi Dei ſpiritus Apoſtolorum mentibus infundebatur, *apparuerunt diſpertitæ linguæ.* Cur iam non in colũbæ, ſed in linguæ ſpecie apparet, niſi ne fineret de eius affatu dubi-

Exod. 3.

Auguſt.

Act. 2.

dubitari. Ita Diu. Prosper epist. ad Demetriadem circa finem. *In specie linguarum apparuit ignearum, vt dubium non esset, per ipsius inspirationem vtilem affectum, rationabilem sermonem animis fidelium ministrari.* Vbicumque enim ingreditur Dei virtus, statim lingua proditur: adeò vt Græcus auctor Nicolaus Cabasi la lib. 6. de vita in Christo, hinc pũ gat eos, qui ad Eucharistiam accedunt, nec a malis verbis desistunt, quod puter, dominicum tactum necessario exprimi debere in lingua. Ait enim: *Os ad sermones cum scelere coniunctos non aperiemus, si mensæ recordabimur, & qualis sanguis linguam hanc purpurauerit.* Nescict sane lingua de Christi sanguine purpurata non loqui regiè, nescict non prodere virtutem, quam accepit.

Cabasila.

Luc. 11. Quidam autem ex eis dixerunt: In Beelzebub Principe dæmoniorum eijcit dæmonia. Et alij tentantes signum de cœlo quærebant ab eo. Ipse autem, vt vidit cogitationes eorum, dicit eis.

§. X.

Quam saluare contumeliosis verbis nil respondere.

NOme clarè dicebant conuitia? Nome aiebant, in Principe dæmoniorum eijcit dæmonia? Cur ergo dicitur, vt vidit cogitationes eorum, & non potius, vt audiit contumelias eorum? Et erant, qui lingua conuitiabantur, & qui mente solum talia ruminabant: Iesus ergo cogitationes respiciens, cõuitia præteriit, docens Christianos, quam salutare est, si conuitijs respondere caueant. Dum alius aperto ore te maledictis ferit, nil perdidisti, dum clausum os tuum contineas. Si verum similiter os tuum aperias, & totidem ex aduerso maledictas remittas, omnia mentis bona exsufflantur, & spiritus extinguitur. In domo, in qua duo sunt ostia exaduerso se respicientia, dum alterum fit clausum, etiam si alterum sit apertum, & tempestas circumcirca furiat, & rabidissimi venti instent, omnia intra domum pacata sunt, & secura. At vbi primũ ambo ostia fuerint aperta. Ecce tibi domus perturbatio, ecce inquietudo, nihil ibi securum est, omnia a ventis feruntur, lumina apparent extincta. Hoc pulchro exemplo monebat suos Chrysostomus, ne conuitiatori responderent, si vellent in se habere Spiritum Dei inextinctum. Huic crediderim exemplo annuebat beatissimus Iob c. 31. inquiens: *Si expaui ad multitudinem nimiam, & despectio propinquorum deterruit me, & non magis tacui, nec egressus sum ostium.* Erant aliquando multi conuitiantes sanctum virum, & despicientes illum; hinc tot ostia aperta, quot hominum ora contumeliosa, circumcirca maligni spiritus furentes, & expectãtes occasionem, qua sanctitatem Iobi internã exturbarent. Quid tunc Iob? ipse dixit: *Tacui, nec egressus sum ostium meum.* ostium, inquit, meũ, hoc est, os meum, quod ex aduerso erat, occlusum habui, nequid responderẽ, quo meam innocentiam integram conseruarem. S. Greg. lib 22. cap. 16. *Quidnam hoc in loco nisi nos debe-*

Iob 31.

Idem.

Greg.

mus il-

mus accipere? Hi coguntur ostium egredi, qui priùs tot contumelijs, quam magni apud se lateant, loquentes denuntiant. Dumque impatientiam victi, quædam de se, quæ nescire debuerunt, produnt, tanquam per oris ostium egrediuntur. Vnde beatus Iob dicturis, quid oris ostium non fuerit egressus, bene premisit: tacui. Et quidem quotora conuitijs, opprobrijs aperiuntur, tot aperiuntur ianuæ malignis spiritibus, qui omnia turbent, omnia commoueant, nihil quietum relinquant. Quod notabat D. Isidor. Pelus. epist. 309. ad maledicum hominem scribens. *Te caducam vitam fugisse audio, atque interim tamen procacem, ac petulantem linguam habere, ac temere loqui. Quod nil aliud est, quam murum firmissimum, atque hostibus inaccessum* Iſid. Pelus. *extruere ipsisque portam ad ingressum relinquere.* Patet ostium, patent fores hostilibus incursibus, dū os aperis maledictis: miserè erit, qui ex aduerso similiter suum ostium cæperit aperire, intima illius tempestatibus replebuntur, nulla ibi manebūt Spiritus sancti lumina inextincta. Caue tibi, quisquis aduersarium os videsaperiri in contumeliam tuam, claude tuum, & omni diligentia occlude illud, sic ipsæ contumeliæ non iniuriam, sed iuuamen, sed felicitatem inferent. Ita Dauid, vbi vilissimi hominis contumelijs petebatur, 2. Reg. 16. 2. Reg. 16. ait. *Dimitte illum, vt maledicat: si forte respiciat Dominus afflictionem meam, & reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac die hodierna.* Expende, *die hodierna*, non solum pro maledictis patienter susceptis expectat remunerationem à Domino, sed festinissimam remunerationem expectat, quasi contumeliæ sint felicitatis calcaria, quæ illam faciam festinanter venire. Eucherius ibi libr. 2. capit. Eucher.

9. *Contumelioſa verba, non tam conuitia, quam adiutoria credidit.* His oculis respexit bonus ex contumelias, vt in illis sibi iam videret mille adiutrices phalanges, quarum pernici occursu hostes caderent, & victoria festinanter veniret.

Luc. 11. Omne regnum in se diuisum desolabitur, & domus supra domum cadet. Si autem Satanas in seipsum diuisus est, quomodo stabit regnum eius. Quia dicitis in Beelzebub me ijcere dæmonia.

§. XI.

In diuisione summa innuitur perditio, & miseria. Vbi de partialibus factionibus familiarum.

VBi diuisio intrat, extremam desolationem expecta: nil sic perdit regna, nil sic perdit domos, nil sic ingenuos ciues funditus extinguit, vt diuisio. Gen. 15. iubetur Abrahā offerre Deo vaccā diuisam, & dissectam in partes, similiter & aues, sed integras, & omnis diuisionis expertes. Cur vacca diuiditur, & non diuidūtur aues? In vacca Aegyptia seruitus exprimebatur, in auibus à seruitute liberatio, vbi ergo libertas, ibi indiuisio, ibi vnitas; diuisio enim & seruitutē signat, & miserā captiuitatē. Ita Theod. q. 65. *Aues* Gen. 15. Theod.

qui-

quidē minimè diuisit, vt liberationem a seruitute significantes? quadrupes autem partitus est, eo, quod indicarēt, quam malè tractandi erant in Aegypto. Quid diuisio protenderet nisi ruinam, nisi excidium, nisi perditionem? Et nota quam prudenter dicatur, *Omne regnum diuisum desolabitur*: Vbi enim multitudo hinc inde scissuras facit, irreparabilis est ruina, necessarius est propè casus. *Psal. 61.* Innubat hoc Psalm. 61. *Quousque irruitis in hominem, interficitis vniuersi vos tanquam parieti inclinato, & materiæ depulsæ?* Quæ verba sic explicat Bas. nimirum quousque in varias turmas, partiti, altera alterā persequitur, & vos ipsos interficitis non absimiles parieti inclinato, & materiæ depulsæ? In quibus expendenda maximè est pulcherrima similitudo diuisorum a pariete, seu maceria inclinata desumpta. Cum enim trabs aliqua, seu columna ex vno lapide constans inclinatur, facilem reparationem habet, quia facilè potest restitui in primam rectitudinem; verum si paries ex multis, lapidibus constans inclinetur, necessariam penè minatur ruinam, cum nulla vi possit in pristinam restitui figuram. Ita prorsus in regno, in Republica, vbi multorum adunatio ab alijs faciat scissuram, & in vnam inclinetur partem, funditus perditur bonorū regni, siue Reipublicæ. Ecce vobis Basil. *Paries tamdiu rectitudinem conseruat sui status, & positure, solidus stat, ac firmus: mox vbi in alteram inclinat partem, prorsus necesse sit, dissolutus vt concidat. Equidem pondera vnita, quæ sint, & agglutinata post inclinationē eriguntur verum, quæ ex pluribus conexuntur & coalescunt particulis, vbi in aliquam partem se reclinauerint non iam admittunt correctionē.* Deploratum

Basi.

regnum est, deplorata ciuitas, deploratus conuentus quilibet, vbi ex multis adunata phalanx alteram in partem inclinat; nullam iam admittet correctionem; res semper in peius ibunt. Vtinam non tam euidens experientia esset excidium hoc, vt indigeremus multis id testimonijs diuinis illustrare; verum adeò conspicuum est, vt sufficiat vel leuiter attigisse. In qua familia, partialis hæc inclinatio, & diuisio correctionem admisit? Pristinum maiorum excitauit decorem? Imò, in qua non perdidit virtutis disciplinam? Miraberis cœlestem etiam ciuitatem desertam factam hac vna lue. Non ne Lucæ 15. venturus in mundum diuinus pastor dicitur reliquisse nonaginta nouem oues, *in deserta*? Desertum equidem vocat cœlum, vbi Angeli relinquuntur. Sed, & desertum fecit cœlum partialis inclinatio, & diuisio Angelorum: vbi Lucifer noluit vnum esse cum omnibus spiritibus, sed cum sequacibus suis in partem inclinauit, factum non habuit correctionem, & sequuta ruina vaccum, & desertum pluribus ciuibus cœlum reliquit. Hinc Psalm. 8. diuisioni & partiali inclinationi tribuit Dominus humani generis, & humanæ œconomiæ ruinas. *Ego dixi dij estis, & filij excelsi omnes, vos autem, sicut homines moriemini, & sicut vnus de principibus cadetis.* Expende luē nimirum, *vnus de principibus*, non vnus cum principibus, quippè, dum vnus cum principibus erat Lucifer, veram cum omnibus vnitatem, & communionem seruans, immutabilis erat, omnes contemnebat casus. Sed vbi amauit vnum de principibus fieri, sequè in partem attollere, ecce casus. Argute Diuus Anastasius. Sin aut lib. 7. D. Anast. Exacme-

Luc. 15.

Psal. 18.

Text. Si autem ego in Beelzebub eijcio dæmonia, filij vestri in quo eijciunt? Ideo ipsi iudices vestri erunt. Porro si in digito De eijcio dæmonia, profecto peruenit in vos regnum Dei.

§. XII.

Inter paternas impietates, & infamias relinquit Deus filijs, vnde possit in agnitionem veritatis venire, & sibi cauere, parentes diiudicando.

QVos non decipiat filios paternus error, præcipuè cum nō solum a Patre, sed & ab auis, & atauis sit fundatus? Mirabar ego sæpè, si inter parentum impietates, & efferatos mores aliqua possit filijs innotescere scintillula virtutis, & veritatis. Et quidem is est Deus, qui non sinit homines sic funditus perire, sic penitus à vitijs absorberi, quin aliqua simul relinquant nota, quæ filij parētum vestigia diiudicantes, alia relinquentes eam possint arripere viam, quæ parentes damnet suos, & illis æternam felicitem pariat Exodi 20. sic lex cauet Sabbathi obseruantiam. *Memento, vt diem Sabbathi sanctifices. Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua. Septimo autem die Sabbatum Domini Dei tui est: non facies omne opus in eo, tu, & filius tuus, & filia tua, seruus tuus, & ancilla tua, iumentum tuum, & aduena qui*

Exo. 20.

est

A Exaemeron, ait. *Fuit autem aliquando quoque Satanas in cœlis discipulus Christi, cum cæteris sanctis discipulis (Angelicis, inquam, virtutibus.) Sed erat vnus de principibus: de eo enim scriptum est: & Iāquam vnus de principibus cadetis.* Planè diuisionem, & partialē inclinationem sequitur propè necessarius casus. Væ tibi homo, qui enixè contendis vnitatem scindere, partiales inclinationes excitare, vt vnus non cum cæteris, sed de cæteris fias, sicut vnus de principibus cades. Experta hoc excidium gens Angelorum enixè ambit terrenorum hominum societatem, vt quod vacuauit diuisio cœlum, impleat adunatio. Huc spectabat illud Iacobi somnium, Genes. 28. *Viditque in somnis scalam stantem super terram, & cacumen illius tangens cœlum: Angelos quoque Dei ascendentes, & descendentes.* In vna cœlesti scala simul sunt qui ascendunt, & qui descendunt Angeli; qui ascendunt terreni homines sunt Angelicis virtutibus decorati, qui descendunt Angeli sunt cœlestis ciues patriæ. Sed vnde tam diuersas nationes cœleste regnum capit? Sunt omnes, etsi diuersi intima vnitate fundati, idem B terunt iter, easdem affectiones habent, & sic de vnitate perfecta regnum cœlorum instaurant. Ad rem facit Diuus Zeno serm. de somnio C Iacob fatus. *Vnde dubium non est, vnum esse iter aerei culminis Angelis lucis, & hominibus iustis. Hæc igitur omnia combinata vnius fructus rediguntur in summam quoniam vniuersa quamuis geminam esse noscantur, tamen vna radice fundantur.* O vnitas omnis reparationis radix regnorum omnium fundamentum stabile.

Gen. 28

D Zeno.

est intra portas tuas. Sex enim diebus fecit Deus cœlum, & terram, mare, & omnia, quæ in eis sunt, & requieuit in die septimo, idcirco benedixit Dominus diei Sabbathi, & sanctificauit eum. Quibus non solum Deus imperat Sabbathi obseruandi, sed rursus, quod in aliis non solet, rationẽ præcepti addidit, nimirum, quod Deus illo die à mundi fabrica cessarit. Sed cur in hoc præcepto de Sabbatho obseruando rationẽ illam reddidit Dominus? Crediderim id factum esse, vt inter parẽtum errores, & idololatrias haberẽt filij, vnde in veri Dei venirent agnitionem, impietatem condemnantes patrum suorum. Rẽ attigit D. Anastas. Sinaita libr. 7. in Exaemeron. *Vt, cum videret filius te coleniẽ idola, & deinde otium agentem Sabbatho, & nihil operantem, ex te excisciaretur propter quam causam quiescis Sabbatho nihil operans? Cui necesse habebis dicere, quod sex diebus creauit Deus cœlum, & terram, & omnia, quæ in eis sunt: septimo autem die Sabbathi quieuit ab omnibus operibus suis. Ad quæ omnino respondebit filius tuus dicens: Etsi Deus creator cœli, & terræ, & omnium, quæ in eis sunt, oportet te magis adorare eum, & colere vt creatorem, & non creaturas.* Itaque relicta sunt inter Iudæos idololatrias Sabbathorum legalia festa, in filiorum bonum, vt ex his, qui ab idololatris nascuntur filij, accipiant veri Dei lucem, parentumque impietates iudicent, & abominentur. Quod similiter factum audio in hanc vsque diem apud septentrionales hæreticos, qui omnẽ Christianitatis ritum exuntes, adhuc habent antiquorum Christianorum dies festos: quorum mysterijs auditis possint filij dijudicare impietates parentum. Felices filij, qui parentum impietates, & mores

Anast.

A impios claro trutinatim iudicio, abdubium quin inuenirent multa, quibus timorem Domini, & vitiorum fugam docerentur. Superbissimi tyranni Nabuchodonosoris filius, siue nepos Balthasar, Daniel. 5. vidit digitos scribentes in pariete, ignorabat tamen quid scriberent, quærit interpretes, nec inuenit vllum inter ministros suos & seruos. Dan. 5.

B Tunc Regis mater adest, quę dicit, *Est vir in regno tuo, qui Spiritum Deorum sanctorum habet in se, & in diebus patris tui scientia, & sapientia inuenta sunt in eo; nam & Rex Nabuchodonosor pater tuus Principem magorum, & incantatorum, Chaldæorum, & aruspicum constituit eum, pater, inquam, tuus, o Rex,* Non otiosè totius repetitur, &

C inculcatur illud pater tuus, nisi vt moneatur filius consilium virtutis in paternis vijs inuestigare, quãdo, & impijssimus pater Nabuchodon. inter vanissimas magorum, & incantatorum, & aruspicum turbas, etiã Danielem seruauit, cuius sapientia filius paternis erroribus dãnatis, veniret in agnitionem veritatis. Vtinam miser iste filius alto iudicio patris

D sui facinora trutinasset, superbias, prędationes, & lucra ex his asportata; sed nihil horũ memorans ijsdem se vitijs dedit, & qui deberet esse iudex, similiũ reus factus, supplicium tulit ineuitabile. Quod sanè incurret quisquis nullo facto iudicio, consueus parentũ suorũ subscribit peccatis. Vnde Cant. 1. *Si ignoras te, o pulcherrima mulierum, egredere, &* Cant. 1.

E *abi potest vestigia gregum tuorum, & pasce hædos tuos.* Quibus expendo connexionem illam, *abi potest vestigia gregum tuorum, & pasce hædos*, ex eo enim, quo ignoranter, & cæcè relinquatur sequi maiorum vestigia, quasi necessario consequitur, vt inter hædos inueniatur. Non equidẽ

paren-

parentum perſonæ inſpiciende ſunt A vt propter illas inconſultè amplas vias ſequaris. Sed illorum opera in iudicium vocanda ſunt, & examen, & quod rectum dederit iudicium, id imitandum. Prudenter Nyſſenus homil. 2. Cantic. Hæc verba expendens fatur. *Quid ergo non ex ipſi rebus diſcernit, id quod bonum eſt, & honeſtum, ab eo, quod eſt malum, ſed ſequens veſtigia eorum, qui præceſſerunt, præteritam vita conſuetudinem aſciſcit ſibi pro vita magiſtra: ſæpè falitur tempore diſcretionis, & impudẽs hædus pro oue efficitur. Quod autem, ad id, quod eſt proprium humanæ naturæ; hoc autem eſt ratio, deſpicit quidem rationis expertem conſuetudinem; nullum autem bonum eliget, quod non afferat lucrum animæ.* Felix ille, qui iudicium ſemper permittit, vt parentum mores exuminet, is mauult iudicem eſſe, quam reum. Sic faciebat prudentiſſimus ille Ionathas, qui vbi patrem vidit hoſtiliter perſequentem Dauidem, non fit reus cum patre, ſed potius iudex factus in iudicium vocat paternum odium, & illud examinat. 1. Reg. 20. Reſpondens autem Ionathas Sauli patri ſuo, ait, *Quare morietur Dauid? Quid fecit?* Ecce prudentiſſimum filium factum iudicem patris ſui, & ab eius odio iniuſto in Dauidem declinantem. vbi enim præmittitur iudicium neceſſario damnabuntur ſcelera patrum, & inuenietur via veritatis. Dan. 5. Dan 5. de Rege Babylonio dicitur, *Præcipit ergo iam temulentus vt afferrentur vaſa aurea, & argentea, quæ aſportauerat Nabuchodonoſor pater eius de templo, quod fuit in Ieruſalem: vt biberet in eis Rex, & optimates eius, vxoreſque eius & cõcubinæ Bibebant vinum, & laudabant Deos ſuos aureos, & argenteos, ferreos, ligneoſque, & lapideos.* Quis talia crederet, quod aurea vaſa à veræ diuinitatis templo ablata, in obſequium lapidei, & ligneidei afferri potuiſſent? An quot erant vaſa aurea Ieroſolymis ſacrata, non erant tot potentiſſima teſtimonia, & præconia, quæ à lapidis, & ligni adoratione remouerent? Cur ergo ab auro non didicit contemnere lignum, paternoſque B Deos ex lapide, & ligno confectos damnare? Iam textus rationem hanc indicauit dicens; *Præcepit iam temulentus.* ebrietate iudicium amiſerat, ſic enim filius patri ſui prædas in iudicium vocaret, videretque Ieroſolymorum vaſa aurea, nõ poſſet non lapideos, & ligneos patrum ſuorum deos condemnare. Nyſſen. Recte Diuus Hieronymus ibi. *Et C hoc conſiderandum, quod ſobrius iſta non faciat, ſed temulentus: ebrietatis pœna, aqua Nabuchodonoſor pro auum illius conſequuta eſt. Et quanta, ſtultitia in aureis vaſis bibentes, deos ligneos laudabant, & lapideos.* Hieron.

Non ebrius ſit filius, iudicij ſcintillula polleat, qua parentum impietates, & illarum lucra, & ſtulti tias trutinet, & examinet, & moriar, ſi illas, non damnet, & abominetur. D

E

CAPVT IV.

De puere lunatico.

DOstquam a Taboris Dominus resumpsit gloria, communem aspectum, carnisque velamine rursus ea hora protexit effigiem, seque palam populis demonstraut, quidam repente vir humilis genibus inclinatus mœrore dejectus, supplicans sic orabat. Vnicus mihi Domine superest filius, quem spiritus nimirum debellat immũdus, eumque per Lunæ menstrua dilacerans, aut flammis exuerere, aut aquis nititur frequenter extinguere. Hunc oro, depulsa mentis insania, mihi redde, vel sibi præsta, quod tui minimè præstare potuerunt discipuli. Hæc adhuc fletibus, ille, gemituque fundebat, & Dominus pio in pectore puerum, sospitabat. Tunc prædo furibundus migraturus in iram stimulatur accensam, correptaque membra discerpere Domino vetante, nõ prævalens in infernam puero peruolauit illesa.

Marc. 9. Et veniens ad discipulos suos vidit turbam magnam circa eos, & scribas conquirentes cum illis. Et confestim omnis populus videns Iesum stupefactus est, & expauerunt, & accurrentes salutabant eum?

A

B

C

D

E

§. I.

Religiosus timor in virtutem facinora trahit, virtutesque custodit.

VIdeo homines stupore; & pauore correptos, & miror, quod sic affecti queant accurrere, & salutare Christum! Quoscumque possidet timor, & excordes facit, & planè inutiles, vt erant illi, ve quibus Sap. 17. dicitur: *Hi cum derisu plenis timore languebant.* Quorum perturbationem omnigenam pulchrè exprimit Nahum capit. 2. fatus, *Dissipata est. & scissa, & dilacerata, & cortabescens, & dissolutio genicul orum & defectio in cunctis renibus.* Quomodo ergo homines pauore, & timore correpti tam sui compotes manent, tamque robora ti ad virtutem, vt accurrant, & Dominum salutent: Equidem perturbationes illas, inutilesque languores efficiunt timores huius mundi, timores dicti nocturni; at religiosus timor robur indit, & mentem, hominesque trahit in virtutum facinora. Vbi nautæ illi Ionam in naui receperunt, cap. 1. ecce tibi sæua, & furiosa tempestas vrget nauim, imminet quasi necessarium naufragium; *Timuerunt, qui nauigabant & clamauerant vnusquisque ad Deum suum, & iactum fecerunt vasorum nauis in mari.* Nec tamen mare quiescit, sed adhuc fremet, adhuc fluctus instant, & nauicula penè submergitur. Tunc mittitur Ionas in mare, vorandus à pi-

Nahu. 2.

Sap. 17.

Ion. 1.

Idem.

sce,

ſce, tranquillitas ſit, mare ſerenum apparet, & quietum? *Timuerunt viri timore magno Dominum, & immolauerunt hoſtias, & vouerunt vota.* Vtrobique fuit timor, & in tempeſtate, & in tranquillitate timent nautæ, ſed in tempeſtate non immolant hoſtias, nulla ſacrificia offerunt Deo, nulla emittunt vota: hæc omnia præſtant cum maris tranquillitatem vident. Sed cur in tranquillitate ita metuunt, vt ſacrificia, & vota peragant, & non antea? Antea erat metus ſeruilis; metus imperfectus, qui ſolum metuebat damna corpori; at in tranquillitate erat magnus ille metus, quo Deus à ſuis perfectè timetur, qui in virtutum præſtantiſſima facinora trahit homines. Id inſinuabat **Hieron.** D. Hieronym. ibi aiens, *Non timent ſimpliciter, vt in principio legimus, ſed timuerunt timore magno Dominum.* Non eſt timor, niſi ſolus timor Dei perfectus, qui virtutum facit opera. Perfidus ille Herodes voluptate cœcatus ſua non ferens **Matt. 14** Baptiſtæ lumina, Matth. 14. *Volens occidere eum, timuit populum.* Nonne timor iſte potuit nefarium hominem a ſacrilegio remouere? Non né potuit ſanctiſſimi Ioannis vitam ſeruare incolumen? Minimè; ſed aliquando diſſimulauit venenum, quod tandem contemnens timorem, in publicum prodijt, & abſciſſo Ioannis capite, tanto virtutum ſpeculo priuat orbem. Acutè **Chryſ.** Chryſolog. ſerm. 127. *Facilè deuiat a iuſtitia, qui in cauſis non Deum, ſed hominem pertimeſcit. Hic timor peccandi facultatem differre poteſt, auferre non poteſt voluntatem; vnde etiam, quod ſuſpenderit à crimine audito, res redit ad crimen, & æſtuat animo, quouſque perficiat, quod cogitat malum. Solus eſt Dei timor, qui mentes corrigit fugat crimina, innocentiam ſeruat, perpetem tribuit facultatem.* Felix, qui deum timere nouit, timorem is habet, quo maxima virtutem facinorà perpetrabit, quo nullus tentationibus cedet, quo virtutes facta viriliter, & inoffenſe cuſtodiet. Pſalm. 8. ait. *Videbunt iuſti, & timebunt.* Quaſi non audeat iuſtus gradum facere, nec oculos conuertere, ſine ſotio Dei timore, à quo habent, & iuſtitias facere, & factis dare cuſtodiam. Ita Nyſſenus dicto Pſalmo 8. fatur, *Iuſtus, dum oculos ad tantam Dei benignitatem conuertit, metuit. Nam cuſtodiendis virtutibus non modicum præſidium eſt timor.* Iam fortiſſimus ille Ioſue agnem vltra Iordanem duxerat, iam ſtrenua opera egreſſus, ſe parabat ad maiora; cap. 5. *Cum autem eſſet Ioſue in agro vrbis Iericho, leuauit oculos, & vidit virum ſtantem contra ſe euaginatũ tenentem gladium, perrexitque ad eum, & ait, noſter es, an aduerſariorum.* Miror in forti viro, Deumque maximè metuenti inter tot exercitus poſito, quod vnum ſolum hominem ex aduerſo ſtantem cum gladio vereretur, quod non deſpiceret illum, quod ipſe per ſeipſum accederet ad illum explorandum. Siccine veretur, quem libet vir fortiſſimus? Siccine cauet ab vno homine? Non timet ſinè Ioſue armatum hominem, ſed timebat Dominum, cuius bella ipſe adminiſtrabat, cuius exercitus decebat, & iſto timore Dei ſolicitus, & vrbium expugnationem aggreditur, & vnius hominis acceſsum inexcuſum vereatur. Hinc pulchrè Gualricus Abbat. ſermon. in ſan. Benedictum omnes monebat. *Si quaſi violenter irruunt noxia cogitationes ponetibi virilem, & fidelem cuſtodiã qua omni cuſtodia ſeruet cor tuum ad conuenientem timorem Dei, qui nil negligit,*

Iſaiæ 8.

Nyſſen.

Gualric.

qui nullum indiscussum intrare permittit, sapius interrogas etiam Angelum lucis Noster es, an aduersariorum: Parum esset ad timorem Dei, si solum ad præstantissimas virtutes obtinendas alliceret, nisi, & obtectas inoffensas, custodiret; & in tantum custodit, in quantum nihil negligit, nihil indiscussum permittit. Sed, vt amplius mireris, non solū nouit Dei timor suos in virtutem B trahere, & ibi eos custodire, sed insuper illos in accessos reddit cunctis periculis. Vide tres pueros Hebræos in fornacem Babyloniam iactatos, Dan. 3. *Et non tetigit eos omnino ignis, neque contristauit, nec quicquam molestia intulit*. Quis se Dan. 3. muniuerunt carmine aduersus vim ignis? Quo medicamini vorantia flammarum ora valuerunt obtundere? iam meminit D. Hilar. serm. C Hilar. 2. de Nuptijs Cha. vbi dicit *Quanta iustis corporibus reuerentia debeatur, arbiter ignis agnoscit & ingesta sibi pabula circumfusus allambit: nihilque sibi licere miratur in corpora Dei timore & castis ieiunijs consecrata, & pretiosum depositum non violat occulta dispensatione, sed vindicat*. Parum equidem, tot nihil licet periculis in homines Dei timore munitos. Vnde enim emanat Dei timor inde scutum venit fortissimum ad repellenda ignea tela diaboli. Quo non miror sponsæ verba. Can. 2. vbi sic. *Læua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me*. Cant. 2. Nil prius æstimat, quam quod læua sponsi fulciatur, cur de læue fulcro sic gaudet? A læua nil non metuendum procedit, illinc iudicij rigor, illinc versum asperum tonabit; cur ergo de læua sic gloriatur? Equidem a manu a quo tot timores prosiliunt, necesse est, vt etiam veniat fortissimum scutum ad depellenda omnia mala. Equidem sunt E in læua timores: sed, & scutum in læua est, vt dicat Aponius lib. 3. in Cant. *Læua sub capite, Fidei est scutum, quod pugnantis sinistra continetur manu, quo aduersarius repellatur*. Itaque semper cum Dei timore scutum venit, quo muniamur, defendamur.

Marc. 9. Et interrogauit eos. Quid inter vos conquiritis? Et respondens vnus de turba dixit. Magister attuli filium meum ad te habentem spiritum mutum, &c.

§. II.

Magistrorum institutio, & disciplina parentum in filios opera superat.

PRæclarè pater magistrum vocat, vt reformet filium, quod enim parentis nomen non potest in filijs, id perficit bona magistri institutio. Sub patres mutus est filius, prauisque correptus passionibus in præceps ruit; verum dum adest magistrus, & testimonium facundie, & morum splendor, & dos sanguinis maximæ acuitur. Sic ad magistros loquebantur parentes optimi apud D. Ennodium, D. Enn. orat. 4. *Fiunt institutione vestri, quos nobis natura concessit. Tunc incipit tātum sibi studiorum lima vindicare, quantum origo vix præualet; penè enim non iniurium est vinci pro sapienti collatione doctrinæ Qua patris officium habet luxuriam corrigentis; præ*

ceptoris sollicitudinem, genior fit delicijs, institutor laboribus; libertatem tribuit origo, dignum libertate facit monitor; ergo magis vestrum est quod laudatur in homine. Ecce tibi quantum magistri largiantur hominibus, & quantum homines debeamus magistris. Parentibus debemus, quod nascimur, id ingenuè confiteor sed nisi accedat huna magistri, habebimus spirituum mutum, erimus elingues, impoliti, rudes truncí. Læua, vt fœtum suum rudem carnem, molèmque informem videt, linguæ tradi tuæ, quæ lambendo, quod non potuit partus, fœtum perficit, figurat; vt leunculus plus debeat linguæ, quam partui; qui enim informis à partu exiuit, linguæ beneficio habet, & viribus, & forma parentes referre suos. Leænæ linguam requirebat Dominus in orbis magistro Petro, quando illi belluinis corporibus plenum linteũ apponit, & ait Act. 10. *Occide, & māduca*, hoc est, applica magisterijũ, & limam linguæ, vt quos natura belluas peperit, de linguæ beneficio homines fiant. Pulchrè Augustinus Psal. 73. *Quid est macta, & manduca Occide quod sunt fac, quod es.* Non partui debemus, quod homines sumus sed linguæ magistri; natura infecta nos belluas peperit efferos, & viperinos fœtus, accessit lingua magistri, absumpsit belluinos mores, & inspirauit rationalem vitam. Hinc penitus calleo sensum verborum capit. 5. Apocal. Christi Domini gloriam prædicant Angeli, dum aiunt; *Ecce vicit leo de tribu Iuda radix Dauid aperire librum, & soluere septem signacula eius.* Quid leo cum libro? Non antea in tota Apocalypsi memorant leonem, nisi vbi aperiendus est liber. Dicitur antea alpha, & omega, principium & finis, dicitur filius hominis, & alia huiusmodi, vbi de apertione libri agendum est, dicitur leo. Nonne satius leo comparetur ad prædam quam ad librum? Egregie per leonem significatur summa efficacia Magisterij Christi; vt enim non partui, sed linguæ debent leunculi, quod parentum perfectam speciem induunt. Sic homines, qui à natura infecta belluis bruisque morbus defortmes parturimur, Christi magisterio & doctrinæ debemus, quod regalem hominem decorem induimus. Quò respiciebant sanctorum voces bidicentes, *Dignus es Domine, accipere librum & aperire signacula eius: quoniam occisus es, & redemisti nos Deo in sanguine tuo ex omni tribu, & lingua, & populo & natione: & fecisti nos Deo nostro regnum, & Sacerdotes?* Pulchrè leonem refert magister noster Christus, qui doctrinæ suæ beneficio, informes, & belluinos suos catulos transfigurat in homines regios, in Dei Sacerdotes. Hinc, debemus curæti nõ parentibus, sed magistris, quorum diligentia parentes a sollicitudine filiorum reddũtur immunes. Parum dixi, ipsi Angeli custodes nostri maxima liberantur cura, vbi nos vident bonis traditos magistris. D. Grego. Taumatur. Gregor. orat. in laudem Origenis, immensè Taumat. gloriatur, quod talem præceptorem habuisse: & pergens ait, *Curam huic tradens diuinus Angelus, hic fortasse conquieuit quia tradidit non homini, qui omnem, quæ adhiberi, posset, prouidentiam curamque esset expleturus.* Expende, quod Angelus tunc putatur quieuisse, cum alumnum tradidit tanto magistro. Quã quiescent Christianorum Angeli, vbi penè omnem iuuentutem tradi tam vident societatis Iesu magistris?

Apoc. 5.

Matth. 7. Domine miserere filio meo, quia lunaticus est, & malè patitur : nam sepe cadit in ignem, & crebro in aquam.

§. III.

Dæmon anxiè curat nobis odiosa, & inuisa facere cœlestia.

EA erat Dæmonis astutia, vt intorquendo puero lunæ vices spectaret, vt quod diabolici erat furoris, lunæ tribueretur, & inde cœlestia omnia sibi inimica homines reputarent. Nil magis curat dæmon, quam vt homines suspecta, & inuisa sibi habeant cœlestia, vt neque illuc oculos velint conuertere, Iob. 1. *Venit alter, & dixit Ignis Dei cecidit è cœlo, & tactas oues, pueroſque consumpsit, & euasi ego solus, vt nunciarem tibi.* Sic dæmon præuenit, & cauet, ne afflictus oculos leuare ad cœlum, cum facit à cœlo fulminati ignes, qui rem iusti viri consumunt, vt putet sibi, & Deum iratum, & cœlestia omnia exardescentia implacabiliter in suam vltionem. Ita Olympiodorum, Polychronius, & Chrysost. in Catena Græca. Nec mirer, quod tanto studio cutet diabolus hominum oculos a cœlestium auertere aspectu: scit enim à cœlo omnia bona, & amica spectare homines, Quid in cœlo est, quod humanas spes non firmet? Quod non amicũ habeat homo? Vt Paulo omnia amica, & secura ostenderet Dominus, eum de cœlo alloquitur. Ecce tibi Act. 9. *Subito circumfulsit eum lux de cœlo, & cadens in terram audiuit vocem dicentem sibi: Saule, Saule, quid me persequeris?* Cur de cœlo? Vt cœlestis locus hominum amicus, secutum redderet hominem, & vel ipse facit Paulum certo sperare omnia bona promissa. Do D. Maximum hom. 1. in Natal. Pet. & Paul. sic de Iesu ore loquentem. *Cur me persequeris Saule? Quos mea odium erga tuum excitauit iniquitas? An quia de tumulis mortuos suscitaui? An forte magis, quia fidelibus meis regnum cœleste promisi? Sed si præstare me posse dubitas quæ promitto, aspice, si tamen potes, vnde te vel qualis appello.* Expendo illud, *vnde te appello*, quasi vel cœli aspectus sufficiat ad confirmandas spes humanas: quasi à cœli aspectu non habeat homo, quod timere posset; sed omnia speret bona, & amica. Post ingentem calamitatem tyranni Babylonici, qua bruteſcens à regno eiectus, in tet camporum feras ambulauit; dicit Dan. 4. *Igitur post finem dierum, ego Nabuchodonosor oculos meos ad cœlum leuaui, & sensus meus redditus est mihi, & altissimo benedixi, &c.* Dum oculos in terram belluarum more ferebat, similiter, vt bellua pascebatur; at vbi oculos ad cœlum leuat, ecce tibi ad hominem redit, & in pristinum, & feliciorem multo restituitur statim. Quod notat D. Hier. ibi aiens: *Nisi oculos leuasset ad cœlum, sensum pristinum non recepisset.* Inde omnium bonorum sumpsit initium, quod oculos ad cœlum leuauit, cœli enim non possunt non stillare in homines bona. Pul chrè Isaias aiebat, c. 45. *Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum; aperiatur terra, & germinet Saluatorem.* A nubibus determinate petit

Iob. 1.

Olymp. Polych. Chryso.

Dan. 4.

Hieron.

Isa. 45.

vt

vt pluant iustum, à terra, vt germinet Saluatorem, à cœli solum petit, vt rorent ipsi, non determinat quod rorent, quando à cœlis nouit nulla mala, sed omnia bona in homines parturiri. Qui ad mulctandos homines confusione linguarum, & ad damnandos Sodomitas descendit de cœlis Dominus, quasi cœli hominum impedirent excidia, vbi ad fauores ueniẽdum erat Psal. 52. *Dominus de cœlo prospexit super filios hominum*. Et quidem sufficeret de cœlo super homines prospexisse, vt inde iam cunctæ felicitates sperentur in homines. D. Hilar. ibi, *Prospectio Domini de cœlo frequens fuisse cognoscitur, quoties peccatis humani generis commotus; salutis nostræ, causa, aut Noe ante diluuium eligit, aut Abraham iustificat, per fidem, aut Isaac sponsionis suæ promittit heredem, aut Moysem Prophetam, & ducem præficit, aut dum Prophetas in omni tempore legis inspirat*. Quid salutare hominibus non distillarent cœli?

Psal. 52. Hilar.

Marc. 9. Et dixit discipulis tuis, vt dicerent illum, & non potuerunt.

§. IV.

Impius totus est in dissimulandis peccatis suis.

DIscipulorum impotentiam successent homo iste, nil memorans de infidelitate sua, nam vt ait Chrysost. in Cat. etsi infidelitas eius occasio extiterit dæmonem non pellendi, incusat tamen discipulos. Hæc enim impiorum mens est, vt dissimulare, & pertransire studeant peccata sua Matth. 25. vbi accusati reprobi de immisericordia sua audiunt illud; *Esurui, & non dedistis mihi manducare Sitiui, & non dedisti mihi potum. Hospes eram, & non collegistis me.* Tunc illi, quasi ad peccata cœcutientes sua non singula ponderant, sed cursim pertranseuntes, aiunt. *Quãdo te vidimus, esurientem, aut sitientem, aut hospitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, & non ministrauimus tibi?* Id quod grauiter ponderans Origen. homil. 24. in Matth. ait, *Iniusti non ita per singula, sed cur sim dicunt, quando te vidimus esurientem aut sitientem aut peregrinum, aut nudũ, & non ministrauimus tibi? Verbum ministrauimus ad omnia referentes, & quasi præcidentes, & præterimtes crimina sua: quia proprium malorum hominum est culpas excusationis causa, aut nullas uelle ostendere, aut leues, & paucas.* Hæc est tota impiorum hominum natura cæcutire ad proprias culpas, nec eas curare, sed quasi nihil ponderis habeant, aut nihil sint, eas omninò præterire. Nec dubitat impius parui ducere proprias, dum æstimat alienas, sic improbissimi Pharisæi, qui Iesu sanguinem emerant profundendum; audiunt venditorem ipsum pœnitentia ductum clamantem: *Peccaui tradens sanguinem iusti*. Quis emptor non similiter clamaret; peccaui? Vtrumque tollebatur vox illa nefarium & emptorem, & venditorem. Sed audiũt Pharisæi, & prætereuntes emptionem suam, sic miserum venditorem exagitant Matth. 26. *Quid ad nos? tu Videris*. Nihil in se miseri cognoscunt mali obnubi latam credunt emptionem suam, & securam in emptorem transmittentes reatum. D Hilar. ibi, *Professio audax,*

Origen.

atque cæca est. Emisse se iusti sanguinem audiunt, & extra iudicij reatum futuros esse se credunt, cum dicendo, te viueris facinus suum in vendente constituatur. In alium totius culpæ causam, tanti criminis reatum iacentes, ipsi securi excecantur ad culpam propriam, nec eam meminisse uolunt. Quod quam sit impiorum proprium, ostendit illud Exodi 9. Vbi post innumera peccata perpetrata, postquam septies plagis acceptis se se indurauerat, Pharao aduersus Dominum, tandem grandine afflictus, ait ad Moysem. Orate Dominum, vt desinant tonitrua Dei; & grando, vt dimittam, & nequaquam hic vltra maneatis. *Peccaui etiam nunc, Dominus iustus, ego, & populus meus impij.* Proh egregiam nefariissimi hominis confessionem! *Peccaui etiam nunc*: vnius peccati se reum fatetur; qui innumera peccata fecerat; nunc se solum peccasse meminit, qui erauit à vulua, qui in peccatis natus, altus, & educatus est. Sic impius etiam coactus confiteri, aut peccata dissimulat, aut paucissima, leuissimaque ostendit. Pro illo verbo, *peccaui nunc*, legitur ex Hebræo; *peccaui hac vice*; ex quo Lyppom. in Cat. ait, *Inter confitendum peccatum perfidiam suam prodit dicens, Hac vice peccaui quasi prius non eque peccauerit.* Nequiunt à se impius homo descisce te, dũ sua peccata etiam confitendo non æstimat, sed dissimulat, & proterit Quo id lucrantur solum miseri, vt tandem æterna confusione omnia reuelentur. Oseas 13. *Colligata est iniquitas Ephraim, absconditum peccatum eius, dolores, parturientis venient ei.* Ecce tibi reprobus Ephraim iniquitatem suam ligat, dum peccata sua abscondit, & dissimulat, & quid ex hac peccatorum absconsione lucretur; Pulchrè addit: *Dolores parturientis venient ei.* Fæmina nefarium concubitum potest aliquandiu cælare, & abscondere, sed tandiem veniet tempus pariendi, & dum viuit fetus, ignominiam suæ publicat matris. Rupert. ibi. *Mulier conceptum suum ad tempus quidem dissimulare potest, sed tamen parturiendo, doloribus attestantibus, occulta prodit; sic quisquis impius est, peccatum suum vicumque dissimulare ad tempus, & abscondere potest, sed in tempore suo cuncta cordis eius occulta cum dolore manifestabuntur.* Felix, qui non dissimulat, sed prodit peccata, hic non prodit peccata, sed perdit, quia peccata publicata à pœnitentie, à Deo in æternum iam nouerunt abscondi. Se peccatorem confitebatur filius prodigus, cui cœlestis Pater occurrens, Luc. 15. *Cecidit super collum eius, & osculatus est eum.* Cur cecidit Pater super collum? Chrysolog. serm. 3. *Ne nudaret Pater filij crimina, Pater filium ne fœdaret. Pater sic curat filij vulnera, ne filio cicatricem, næuum filio, ne relinquat.* Non solum verè confitenus peccata cælestis Pater absumit, sed nec illorum næuus, aut cicatrix permittit manere, sic reddit confitentem filium, quasi peccata commiserit nulla. Ioan. 1. epist. 3. aiebat; *Omnis, qui natus est ex Deo, non peccat.* Et quis est, qui non peccet, etsi natus, & renatus ex Deo? Sanè quos cælestis Pater filios per pœnitentiam regenerat, ait D. Bernard. serm. 23. in Cant. *Hos ergo aduerti, quasi nunquam peccasse, quoniam, & si qua deliquisse videntur in tempore, non apparent in æternitate; quia charitas Patris ipsorum cooperit multitudinem peccatorum.* Sic penitus disparent peccata, quæ pœnitens fructuose publicauerit.

Exod. 9.

Lypp.

Oseas 13

Rupert.

Luc. 15.

Chry

Ioan. 3.

Bern.

Marc. 9.

Marc. 9. Qui respondens eis dicit: O generatio incredula, quamdiu apud vos ero? Quamdiu patior? Afferte illum ad me, & attulerunt eum.

§. V.

Patientia, & longanimitas evidens divinæ omnipotentiæ signum.

RECTÈ præposuit Dominus patientiæ, & longanimitatis signum signo expulsi dæmonis, nullo enim magis claret divina omnipotentia, quam longanimitate, qua incredulos sustinet, & peccantes. Itaque petiturus puerum sanandum præfefert longanimitatem, dicens; *Quandiu vos patiar?* Vt hinc eius effulgeat potentia maxima. Exodi 9. ait Dominus ad Pharaonem; *Idcirco autem posui te; ut ostendam in te fortitudinem meam, & narretur nomen meum in omni terra.* Quæ magna mo titudo, sive potestas Dei ostenditur in Pharaone? An adeò ostenditur Deus potens in perdendo vnc homine? An est potestatis magnæ ostensio, quod decem plagis verberet hominem rebellem? Absit; non tam ostenditur fortitudo, & potentia Dei in perdendis, quam in expectandis peccatoribus ad pœnitentiam. Quod bis, & ter, & septies fallentē Deus adhuc longanimis expectet, & non statim perdat, ea est incredibilis pene Dei fortitudo, & summè excellens potētia. Ita Oecum. in cat. Lypomani fatur. *Quia in hoc ipsum excitavi te, id est, in hoc te regnare permisi, vt demonstraretur, quam sim longanimis, Potentiam enim Dei longanimitatem interpretatur.* Quis non omnipotens sustinere posset homuncionis repetitas fraudes, & mendacia? Quis se cohiberet à ferui ter nequam flagellatione, nisi qui potens est? Equidem sola potentia longanimitatem facit. Obijciebat Deo Iob. cap. 13. *Contra folium; quod vento rapitur, ostendere vis potentiam tuam?* Quæ verba pulchrè elucidant Lxx. legentes. *Nunquid quasi folium quod movetur a vento, vereberis?* Longissimè distant vereri aliquē, & in illū ostendere potentiam. qui enim aliquem veretur, nō ostendit potentiam, sed infirmitatem, sed metū. Præclarè ergo Iob, dum se timet peccatis adolescentiæ suę absumi, objicit Deo, quod inde malum nomen oriri potest. Potentia enim, quæ nimis cita est in peccatis puniendis, quæ expectare longanimiter nō novit, ægrè, & difficulter repellet suspicionem infirmitatis, & metus. Non ostenditur potentia, sed metus, vbi nescitur hostis sustineri. Illi omnipotens, qui longanimis sperat peccatores ad pœnitentiam. Nahum c. 1 *Deus æmulator, & vlciscens Dominus, & habens furorem, vlciscens Dominus in hostes suos, & irascens ipse inimicis suis. Dominus patiens, & magnus fortitudine.* Expende quam virtutem sequatur magna fortitudo Dei, prius dicebatur æmulator, & vlciscens, & habens furorem, & irascens, nec inter hæc mentio fit de fortitudine, de potestate Dei: dicitur Deus patiens, & continuo subditur, magnus fortitudine, in longanimi Dei patientia magna eius fortitudo posita est. Vt meritò dicat Dauid. Ps. 7. *Dominus iustus Iudex, fortis, & patiens, numquid irascitur per singulos dies?*

Exodi 9

Nahu. 1

Psal 7.

dies? Ideò fortis apparet, quia iram A continere nouit, ne passim ita scatur. Psal. 14. *Viriliter age & confortetur cor tuum, & sustine Dominum.* Expende, quo tendat tota illa commonitio, nimirum, *viriliter age, & confortetur cor tuum.* Cur iuberis confortari? Ad quid tanta confortatio, tot vires requiruntur? Expugnanda ne sunt ænea mœnia? Superandi hostiles incursus? Ad nihil B horum iuberis confortari, & viriliter agere, sed vt sustineas, magna enim fortitudo, magna potentia requiritur, vt quis sustinere paulisper
Athan. possit. Sic D. Athan. citatus in Cat. Græc. ad. c. 2. Iob. *Viriliter age, & confortetur cor tuum & sustine Dominum. Nam qui sustinet, fortis est, & qui fortis est, idonem ad sustinendum.* Numquam enim poterit inueniri lõganimitas, & sustinentia, nisi, cum adsit ingens animi fortitudo.

Marc. 9. Et cum vidisset eum, statim spiritus conturbauit illum, & elisus in terram volutabatur spumans.

§. VI.

Fiducia in Deum nullis contrarijs euentibus mouet.

INsinuarat Dominus se puero salutem daturum, quando illum E adduci iussit, & vix puer accedens vidit Iesum, & ecce tibi à dæmone in terram elidituꝛ, miriſque cruciatibus torquetur. O bone Deus, hoc est curare puerum? Quis credat à Iesu curare posse, eum videat in Iesu aspectu durius torqueri, quam ante aspectum Iesu? Ante quietus erat, vbi Iesum vidit, ibi spumæ, ibi ingentes cruciatus, ibi ad terram elisio, & adhuc salus speranda est à Iesu? quidem ea fiducia nostra debet esse in Deum, quæ in contrarijs etiá euentibus firma sit, & secura. Ioan. *Ioan. 11.* 11. dixerat Iesus de Lazaro infirmãte, *infirmitas hæc non est ad mortem*, quod à rem dictum accipiunt sorores Lazari, & tamen fratrem vidẽr, mori, imo & spoliri, & quarto die venit Iesus, vt fauorem præstet amico. Quid tunc fœminę? Exclamant ne in Iesum? Obiciunt promissum datum? Absit, quin potius ait Ioan. *Martha ergo, vt audiuit, quia Iesus; venit, occurrit illi: Maria autem domi sedebat. Dixit ergo Martha ad Iesum, Domine si fuisses hic frater, C meus non fuisset mortuus. Sed nunc scio, quia quæcumque poposceris a Deo dabit tibi Deus.* Adhuc credit, adhuc fidit in Iesu, etiãsi vidit mortuum illum, de quo dixerat Iesus, quod eius infirmitas non esset ad mortem. Quod rectè ponderat Divus Basil. Sel. orat. 4. aiens. *Sorores* Basil. Sel. *illas admirari est, quod vbi audissent ægrotationem illam non esse lethalem, D ipsumque vidissent emortuum, contrario rei euentu non sunt offensæ, & sine mendacij suspicione ad Dominum adierunt.* Contrarius penitus successus nõ potuit flectere sanctarum fœminarum animum, quominus in verbis Iesu fiderent. Quam fiduciam in Deo præstare debet quisquis magna ex eius manibus sperat, adeò vt nullis contrarijs euentibus frangatur, nullis remoueatur successibus, quominus firmam in Deo spem nitatur habere. Ioseph ille Patriarcha, quas non concepit spes regij culminis per somnia diuinitus immissa cõmonitus? Gen. 37. *Gen. 37.* Ecce illius primum somnium. *Putabam nos ligare manipulos in agro, & qua-*

& quasi consurgere manipulum meũ, & stare vestrosque manipulos circunstantes adorare manipulum meum. Similiter, & secundo dicit: *Vidi per somnium, quasi Solem, & Lunam, & stellas adorare me.* Hæc dedit Dominus Iosepho somnia, ex quibus ingentem gloriam præ cæteris fratribus sibi credidit imminere. Quid post hæc venit. Venit venditio, venit seruitus, venit carcer, ferrum pertransit animam eius, & humiliauerunt compedibus pedes eius. Hæc accipiebat Ioseph pro somniorum spe; interea, dum simul uincti de somnio, quod uiderant, uehementer contristi essent, accedit ipse Ioseph, tristitiæ causas quærit, audit tristitiam à somnio usq; profectam. Quid tunc ille? Audito ne somniorum nomine risit, & irrisit somniorum uanitatem, & mendacia? An exhibens lachrymis calamitatem suam fleuit a somnijs profectam. Tantum ait, *Nunquid non Dei est interpretatio? Referte mihi, quod videretis* Quæ verba elegantèr expendit Theod. serm. 8. de Prou. fatus. *Non in miserabilem luctum diuinus ille vir erupit, vbi somniorum mentio facta est; nec propria calamitatis memor plorauit: Sed etiam, neque in immensum risit, postquam de somnijs illi dixerunt quorum mendacium antea manifeste perspexerat. Quin sic ait illis: Non ne per Deum horum annunciatio est? Et vbique Dei nomen circumfert.* Tot contrarij euentus, tot afflictionum aggeres: tot catenarum pondera non potuerunt minuere sanctissimi viri fiduciam in Dei promissionibus per somnia acceptis constituam. Sic firmus, sic fidus erga Deum est, cum se seruum videt, cum se catenis affligi sensit, qui sperabat culmen regium, ac si tunc iam ad regni ianuam positum se videret.

Gen. 40

Theod.

Marc. 9. Et interrogauit Patrem eius: Quantum temporis est ex quo ei hoc accidit? At ille ait: Ab infantia, & frequenter eum in ignem & in aquam misit, vt eum perderet.

§. VII.

Quod ab infantia nobis sum cremit, siue malum, siue bonum, pretius parentibus tribuitur quàm nobis.

MInus nostrum est, quod cum Iactè parentis fugimus, siue bonum, siue malum, hinc, qui omnia sciebat Iesus tempus morbi perquirit, vt cũ constet ab infantia puerum sub diaboli flagello fuisse, in eo parentum eius succensetur culpa. Pulchrè Chrysol. ser. 51. inquit. *Interrogatione tempus aperit, reuoluit fantiam, vt tanti mali causa non tangat sobolem, sed parentum.* Parentes in culpa sunt, quod teneli filij prius diabolum, quam Christum induant, prius vitia fugant quam ebibant pietatem. Parentes inde acriter in ipsis filijs castigantur. 4 Reg. 2. *Cum Eliseus transiret iuxta Bethel, pueri parui egressi sunt de ciuitate, & illudebant ei (scilicet Eliseo) dicentes, Ascende calue, ascende calue. Qui cum respexisset, vidit eos & maledixit eis in nomine Domini: egressique sunt duo vrsi de saltu, & lacerauerunt ex eis quadraginta duos pueros.* Indignum videretur hominis

Chrys.

4 Reg. 2.

cordia-

contumelias a paruis pueris acceptas; qd sic de puerorũ crepitaculis offenderetur. Sed prudens Elisæus iniurias illas puerorũ non a pueris considerat profectas, sed a parentibus eorũ, & sic non in pueros, sed in eorũ parentes excanduit, quando pueros morti tradidit. Ita D Iust. Mart. qu. & ad orthodoxos ait, propterea iratum fuisse Elisæum, quod, *voces illas, quas dicebant pueri prophetam contumeliosè insectantes, a parentibus suis, qui forsitan infensi fuerant prophetis didicissent.* Merito in infantium iniuriosis linguis peccatum parentum estimatur, nisi pater dissimulet, nisi foueret, nulla est malitia in infantili ætate, in qua per os pueri, & iurat pater, & maledicit pater, & sputca, & cõtumelioſa verba iacit. Nil sibi scit attribuere infantilis ætas, sed omnia parentibus tribuit siue bona siue mala. Celebres illi pueri, qui ne statuã adorarent, constanter ingrediuntur fornacẽ, sic in fornace accẽsa precantur, Dan. 3. *Benedictus es Domine Deus patrum nostrorum.* Nõ sibi veri Dei religionem, sed parentibus suis acceptam referunt, adeò se obliuiscuntur, vt vel ipsum Deũ, Patrum suorum Deum vocent, quasi sibi! suũ habeant, quod non acceperint a patribus. Vbi Theod. de puero Azaria sic orante fatur. *Mentis præfert modestiam, cum etiam patrum prædicat virtutem, laudamus enim te Domine nos, quibus patres illi fuerunt, quorum Deus vocari voluisti.* Quippè modestissimus puer maluit parentum religionem commemorare, quorum educationi tribuebat, quidquid ipsi in præsenti fornace præstabant. Huc accedit fortis illa Machabæorum mater, quæ 2 Machabæorum 7. videns iuniorem filiũ, & blanditijs, & metu tormentorum a tyrãno tentari, sic ait. *Fili mi, miserere mei, quæ te in vtero nouẽ mensibus portaui, & lac triennio dedi, & alui, & in ætatem istam perduxi.* Cur non potius dixit puero, tui miserere, sed mei, inquit, miserere? An nõ potius pueri causa agebatur, quam matris? An non puer vel perdendus erat, vel numerandus, & nõ mater? Cur ergo mater ait, miserere mei? In virtutum duello præcipua erat matris causa, & eius matris, quæ puerum aluerat, educarat, & per totam infantilem instruxerat ætatem. Ideò & pueri error matri tribueretur, vt attributa est eorum victoria, & palma. Vnde elegantes Eusebius Gallicanus ho. 4. de Epiph. horum puerorum victoriæ causas expendens, fatur. *Qua causa alia, nisi quia statim post transacta cunabula inter annos infantiæ religionis affectum de institutione, & conuersatione piæ matris acceperant. Et de tam sanctæ matris pectore Deum traxerant & in nomine Domini vincula linguæ trepidãtis absoluerant? Exemplis enim fœmina in pignoribus suis animas magis cupiẽs nutrire quam corpore: fidem primam teneris sensibus vice lactis infuderat, vt rudes eorum mentes, vt mali nescia in ipso vitæ limine vitam ebiberent: eosque primitus agnitio diuini timoris impleret, vt in noua viscera sacris studijs occupata, locum vana sæculi non haberent.* Hæc ille: quibus elegantes demonstrat; quantum valent parentes efficere in teneris filiorum sensibus, & quam propriè patribus tribuantur puerorum certamina. Eusebio præfero Nazian. de Machabæorum parente fantem. *Adduxit autem filios sepẽ institutionis suæ indicia hostiam viuentem, sanctam, beneplacitã Deo omni legali sacrificio splendidiorem & puriorem: siquidem legitimum est, & iustissimum, vt filiorum præclara gesta patri referantur accepta.* Hucusque Nazianzenus.

D. Iust.

Dan 3.

Gallic.

Nazian.

Marc. 9. Sed si quid potes adiuua nos, misertus nostri. Iesus autem ait illi: Si potes credere omnia Possibilia sunt credenti. Et continuo exclamans Pater pueri cum lacrymis aiebat: Credo Domine, adiuua incredulitatem meam.

§. VIII.

Cœlestis muneris educendi potestas penes nos est, vbi de oratione.

SI quid potes adiuua nos, dicebat ille, cupiens, vt potestatem suam Dominus exereret, at Dominus, quasi in se nulla esset talis potestas, ostendit, vbi inueniri possit, dicens: *Si potes credere, omnia possibilia sunt credenti.* Non à me solo, sed à fidei tuæ meritis cœlestis muneris educendi potestatem quære. An possit suo subueniri filio inquiris? Non in me solo inueniens hanc potestatem, quam à me in tuæ fidei præ dilapsam, inuenies. Similiter apud Matth. 20. filij Zebedæi dicebat. *Sedere autem a dextris, siue a sinistris, non est meum dare vobis.* Paulò ante clamabat, sedebitis super sedes duodecim, & nunc dicit; Non est meum dare vobis. Cur Domine ais, non est meum? An in manu tua non sunt vniuersa posita? Non ne in tua potestate sunt cœli, terræque thesauri? Iam do pulchra. Diu. Basil. Seleu. verba. qui orat. 24. *Non est meum dare. Cur? Quia remuneratio accipientis meritum consequitur, non solum facultatem donantis. Thronus laborum præmium est? non ambitionis donum gratuitum, ex rectè quæstis thronus comparatur: nudæ postulationem datio non sequitur.* Expende illud, *nudam postulationem datio non sequitur, & remuneratio accipientis meritum consequitur*, quippè Dei munus sequitur postulationem operum meritis confirmatam. Vbi postulantis merita sunt, ibi potestas est diuini muneris educendi. Postulabat Elisæus ab Elia spiritum duplicem. 4. Reg. 1. & qui solum habebat simplicem, quomodo poterat duplicem præstare? Et tamen ait, *Si videris me, quando tollar à te, erit tibi, sicut vis.* Quod ipse non habet, promittit Elias? in Eliæ potestate simplex spiritus est, non duplex; in quo est potestas ad spiritum duplicem excitandum? Iam ipse monebat Vates, dum ait. *Si videris me, quando tollatur à te*, si postulationi addas vigilias, addas solicitudinem, qua discendentem comiteris, certo habebis, quod petis, quando donum in postulantis meritis habet, quod possit præstari. Alibi datus Ambros. serm. 87. hic denuo expendendus, dum fatur. *De Elisæi meritis quid dicamus? Dū à Pater plus exigit, quam habebat, facit eum meritis suis plus præstare, quam poterat.* Ecce quantum possit oratio operum meritis confirmata, ipsa in se habet potestatem efficiendi donum, quod petit, quod non erat in potestate datoris, id fecit esse meritum iusti postulantis. Meritò moneba Angelus Tobiam. c. 12 *Bona est oratio cum ieiunio, & eleemosyna.* quasi tot potestates adhibeas ad diuina dona obtinenda.

Basil. Sel.

4 Reg 1

Ambro.

Matt. 20

Tob. 12.

nenda, quod meritorum opera auxiliatricia addas. Quocirca D. Cypr. de orat. Domin. *Orantes autem non infructuosis, nec nudis precibus ad Deum veniant: ineficax omnino petitio est, cum precatur Deum sterilis oratio; Nã cum omnis arbor non faciens fructũ excidatur & in ignẽ mittatur; vtique & sermo non habens fructum promereri Deum non potest, qui nulla est operatione fœcundus.* Facili negotio facies ad te diuina dona venire, si orationi operationis merita adhibeas. Quod impijssimi homines licet inuiti confessi sunt apud Iob capit. 21. aientes. *Quid prodest nobis, si orauerimus illũ?* Vdi Septuag. reddunt: *Quæ vtilitas quoniam obuiam ibimus ei?* Quibus non solum verbis facta oratio, sed, & factis confirmata exprimitur; non enim otiosi stantes orabant, sed & opus diligentiam addebant, qua obuiam ibant; & verè dicunt, quod sic orantes obuiam eunt Deo qui enim operatione fœcundus erat, obuiam it Deo inuenti iam, & accurrenti, vt omnia postulata adimpleat. Quo respexit D. Isidor. Pelus. lib. 4. epist. 12. inquiens. *Præcedant ea, quæ tuarum sunt partium, quæ a te exiguntur; & tunc demum ea, quæ sunt auxilij diuini, subsequentur. Nam si non solum verbis imploratum fuerit, sed etiam factis aduocatum, quasi suo sponte accurret.* Adeò in nostra potestate est facere ad nos venire donum diuinum.

§. IX.

Fides Iesu de lachrymarum, laborumque societate omnia potest.

LOngè aliter efficaciam fidei nouit homo hic, ac nuperi hæretici nouerunt. Iesus ait, quia omnia possibilia sunt credenti, hinc Neuatores virtutum, opera, lacrymasq, contemnunt; hinc bonus iste infirmi pater, in clamores, lacrymasque effusus, suam fidem exerit. *Et clamans pater pueri cum lacrymis aiebat: Credo Domine.* Non ne factum est, omnia possibilia sunt credenti? An lacrymanti; Percepit sanus homo fidei potestatẽ mirabilem esse, sed de coniunctis lacrymis, & operibus. Præclarè id notat D. Hieronym. in præsenti dicens. *Quæ autem sunt omnia, quæ possibilia sunt credenti; nisi quæ in nomine Iesu est, salutis, postulantur cum lacrymis?* Ea potent credens ob merita, quæ scierit laboribus, & lacrymis ob Iesu nomen negotiari non qui ficta fide habita securus stertit lecto, ructat craculam, & vitiorum sepultus somno leuiter, & obuiter precatur, sed qui Iesu nomen præseferet, cinisque pulueremq, & laborem æmulatur, is immortalitatis obtinebit palmas. Moyses pugnans remittens Iesu Naue contra Amalechitas ascendit mõtem orare Exodi 17. *Cumque eleuaret Moyses manus, vincebat Israel: sin autem paulum remisisset, superabat Amalech. Manus autem Moyses erant graues.* Cur tam laboriosæ eleuationi victoria dabatur; Non ne firmiter Deo vltori credebat Moyses? Non ne Moyses Deum precabatur, cur adhuc requiritur, vt tanto labore extensas habeat manus? Nec aliter illi victoria datur? Equidem vbi Iesu præibat in certamine, non otiosis, non officiantibus, sed his, qui se cum vitijs cruciixerunt, datur victoria, & palma. Quod innuebat Iustinus Mart. dial. aduersus Iudæos, fatus. *Neque enim, quod ita Moyses precabatur, superior erat populus; sed initio pugnæ cum nomen Iesu esset, ipse signum crucis faciebat.* Non sufficit nuda fidei oratio ad palmam,

Hieron.

Exodi 17

palmam, quando Iesus præit in pul A uere, quando in se dedicauit certamina, necessum est, vt in nobis signum crucis in labore, & sudore edamus, qui cœlestis triumphi palmam speramus. Nullus ostendi potest, qui de peccatis aliter triumphauit. Exerant nouelli Theologi, aliquem, qui certo sciatur peccata sepe liuisse, & non in lacrymis suis, & nō in labore suo. Nullus talis poterit de B signari. Acuta sanè est obseruatio illa, quod Moysis triumphus non erat de peccatis, nō erat de inimicis animæ. Cur non erat de inimicis animæ? Vt triumphus reportaretur. Exodi 17. Exodi 17 *Sumentes lapidem, posuerunt subter eum, in quo sedit*. Non est trimphus de peccatis: quando triumphatoris sedere vacat: & sedet, ne laboret amplius. Non enim, qui sedet, non qui C sectatur, quærens, pro peccatis facit satis, sed qui laborat, qui gemit, qui sæ excruciat, qui fundit lacrymas, D. Iustinus vbi supra, ait *Quis enim* Iustin. *vestrum ignorat, maximè quidem, ac primum eas preces, quæcum labore, & lacrymis coniunctæ sunt, Deum demulcire, ac placare solitas, & quæ demissio in terram vultus, flexisque genibus funduntur? Hoc autem non in* D *lapide sedens, neque alius postea precabatur*. Expende ab illis; *hoc autem*: id est, hoc, quod est Deum placare, hoc quod est, Deo facere satis, nullius vnquam obtinuit sedens, nullus vnquam obtinuit quiescens, sed laborans, sed gemens, sed se excrucians. Vel si quis, quiescens, & nihil faciens pro peccatis fecit satis, prodatur in medium. Dubitari licet nemini, quod labores, quod cruces, E quod lachrymæ peccatū expugnēt, Deum placent, & placet. Ita Iesus noster, & placuit, & placauit: ita post hunc Apostoli vniuersi, & sanctissimi viri, de quorū gloria nemo Christianus dubitat. Sed nullus testostendi, qui sic pateat per otiū, & quietem peruenisse ad æternam palmam. Quæ igitur dementia est, notam, & tritam viam relinquere, vt incertas semitas sequaris.

§. X.

Iustitiæ humanæ sine Iesu vt peccata sunt. Et vt Iesus in omnibus est aspiciendus.

POssem dicere, adiuua debilem fidem meam, aliqualem enim fidem habebat, & si infirmam, qui fassus est se credere, sed maluit dicere, adiuua infidelitatem meā, quasi omnes humanas iustitias sine Iesu pro peccatis haberet. Et quis credit virtutum munditiem esse posse, vbi Christi gratiā non aspirat? Tot sunt vitiorum palleæ, quæ non afflante Christo omnia humana opera conspurcent. Pro quo Paulus ad Rom. *Ad Rom.* 14. ait. *Omne, quod non est ex fide,* 14. *peccatum est*. Omne quod Christi aura non purgat, ægrè, & difficulter sine vitiorum inmunditia reperitur, immundum est, peccatum est. Quod ita ponderat ex Augnst. doctrina Diu. Prosper. Aduersus Col- Prosper. latorem, capit. 28. *Manifestè patet in impiorum animis nullam habitare virtutem, sed omnia operaeorum immunda, atque polluta habentium sapientiam non spiritualem, sed carnalem, non cœlestem, sed terrenam; non Christianam, sed diabolicam; non à Patre luminum, sed à Principe tenebrarum, cum per eam, qua non haberent, nisi dante Deo subdantur ei, qui primus recessit à Deo*. Ecce tibi quot spurcitiæ, quot palleæ terrenorum affectuum sedent sapientias humanas, vbi Christus, non adest?

adest? Meritò Concill. Arausica-
Concil. Arau. num dixerit Canone 22. *Nemo habet de suo nisi mendacium, & peccatum, si quis autem habet homo veritatem, atque iustitiam, ab illo fonte est, quem debemus sitire in hac eremo, vt ex eo, quasi guttis quibusdam irrorati non deficiamus in via.* Miser, qui Christum non habet aspirantem, qui Christum non respicit viarum directorum suarum, de suo solum parturiet peccatum, solum parturiet mendacium, quo in præcipitia feratur. Aiebat Dominus Matth. 8. *Fiat tibi secundum fidem tuam.* Quam vocem adeò exanimit Diuus Hieronymus, vt dicat lib. aduersus Luciferianos. *Hanc ego vocem audire nolo. Si enim secundum fidem meam fiat mihi periclo.* Quidquid meum est, nescit me aliò deducere, quam in præcipitium. Quod amplius expendens Hieronymus sic pergit: *Conueniat vnusquisque cor suum, & in omni vita inueniet, quam rarum sit, fidelem animam inuenire, vt nil in gloriæ cupiditatem, nil ob rumusculos humanum faciat.* Sunt, sunt innumeræ vitiorum palleæ circa quæque opera volitantes humana, minimum erit si homo non potius in cænum, quam in limpidissimos fontes eat, non potius in præcipitia, quam in vias planas Christo conducente, & deducente feratur. Matth. 8. Hieron. Ad Cor. 1 Ideò aiebat Paul. 1. ad Corinth. 1. *Paulus seruus Christo Iesu per voluntatem Dei.* In bona causa excludit suam voluntatem, a qua nihil procederet, nisi peccatum. Augustinus serm. 94. de diuersis ait, *Nunquid per voluptatem? O Saule per voluntatem tuam scimus, vidimus fructus tuos. Occisus est Stephanus per voluntatem tuam. Per voluntatem Dei vidimus fructus tuos. Vbique legeris, vbique recitaris, vbique audieris, vbique ad Christum aduersantia corda conuertis.* Quis non se suspectum habeat? Quis affectus suos non reputet immunditiam, & peccata? Quis non acceptum referat Deo, quod bene viuat? Sanè non solum peccatum habeo, quidquid non habeo a Christo, sed etiam maximum Christiani hominis piaculum puto, si quando Christū in opere suo non respiciat. Pro quo stat Nyssenus lib. de perfecti Christiani forma, sic ex 14. ad Roman. supra dato fatus. *Vt quidquid non est ex fide, Paulus peccatum dicit, ita nos eodem modo cogitationes planè possumus affirmare, quæcunque non respiciunt Christum, seu verba, seu opera sint, seu cogitationes illa omnia ad ea spectare, quod Christo contrarium est. Qui enim extra lucem, & vitam est, is in tenebris prorsus, & morte non esse non potest.* Christum respiciat, qui velit in luce ambulare, qui velit fugere præcipitia, qui per huius vitæ pelagus securū cupit tenere vitæ curriculum. Nyssenus

Marc. 9. Et cum vidisset Iesus cōcurrentem turbam, comminatus est spiritui immundò, dicens illi: Surge, & mute spiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo, & amplius ne introeas in eū?

§. XI.

Vius Dominus per seipsum facit diabolum irreuocabiliter abire.

CVius imperio fractus, cuius virtutibus victus abscessit diabolus

bolus irreuocabiliter ; Quoties à sanctis viris deuincitur , videtur abire , videtur quam longissimè eijci : ad cum abesse creditur , tunc molestior instat, quasi vulnera senserit , nec imperia audierit . Solo à Iesu irreuocabiliter compellitur ire . Quod docens Saluator ; ait ; *Surde , & mute spiritus ego præcipio tibi* , &c. Qui ad omne sui deses, vide , quis modo loquatur , ego sum qui præcipio , ego , cui non poteris resistere , cuius imperio irreuocabiliter parendum . De hoc surdo spiritu aiebat Psal. 57. *Quæ non exaudiet voce incantantium , & venefici incantantis sapienter.* Ea est fera hęc pessima , quæ nec à sanctissimorum victorijs fracta ausugiat , mille triumphos canes , & ipsa obsurdescit. Deum Iesus non inuet sapientissimos tidet incantatores . Ita D. Hilar.ibi. *Illam contumaciam , atque insolentem antiqui serpentis inobedientiam aduersus sanctos cantus, & meditata a sapiente medicamina obsurdescentis, cum ei quotidie . ne fallat , ne subrepat , ne mordeat etiam sub diuini nominis denuntiatione mandetur , & tamen obstructo desinit auditu* . Non veretur sanctos, ad quorum cantos surdescit fera hæc , & quasi nihil audierit , quo abire cogatur , sic iustat, sic certamina instaurat , sic renouat tela, vt cum victa crederetur, tunc pugnare incipiat . Cum autem Iesu imperium instat , tunc irreuocabiliter cogitur abire. Semel , & iterum ausus diabolus aduersum Iesum certamen instaurare ; vbi tertio accepit diuinum imperium , non potuit amplius subsistere , sed irreuocabiliter abijt Matth. 4. *Vade retro Satana : scriptum est enim : Dominum Deũ tuum adorabis & illi soli seruies. Tunc reliquit eum diabolus* Cur non antea reliquerat, sed quasi nihil audisset , sic semel victus iterum ad certamen redibat. Antea quasi hominis responsa , sic audiebat Iesus voces , & ad sapientis carmina obstructo desæuiebat auditu , mortiferoque silentio paulisper oppressus statim exurgebat acrior in pugnam . Tandem , vt accepit Iesu imperium , nimirum, *vade retro* non potuit, non cedere, non potuit à Deo iussus non abire Acutè D. Maximus hom. 2. *Quid plura; Deum nefanda tentator aggreditur , dumque inconcessa præsumit , quasi ab homine victus obmutuit , & quasi à Deo iussus abscessit* . Nulla hominum etiam sanctissimorum manus , nulla hominum victoria , sic diabolum abigit, vt non veniat iterum. Valent sancti viri cantus diabolam sopire , diabolo silentium imponere , sed vnus Iesu cantus potest illum irreuocabiliter abigere . Etenim quasi ab homine victus surdescit malus , omutescit , verum manet ibi expectans occasionem, qua nouas exercitet, pugnas, à Deo iussus prorsus abscedit, nec reuertendi spes manet vlla . Quæstionem fecit antiquis fidelibus , cur cum familiare sic diabolo, pro libito abscedere ab homine , quem totpuet , & pro libito reuertere ad illum; quando tamen pellitur Dei virtute , ita abscedit , vt non timeatur ampius eius reuersio ? huic respondet D. Iustinus Matth. quæst. 4. fatus , quod diaboli eiecti à Deo semita penitus obtineatur, *nec eius ad sunt vestigia Nam abigens eum potestas inuisibilis , metum & incutit , ne amplius accedat ad curatum.* Vnus Iesus penitus diabolum excludit , penitusque reuertendi aditum intercludit . Semel exclusus diabolus apud Matth. 12. ait, *Reuertar in domum meam* , *vnde exiui . Et veniens inuenit eã vacãtem.* Quid est inuenit eam vacantem ? Inuenit

Psal. 57

Matt. 4.

D. Max.

D. Iust.

Matt. 12.

nit eam Christo vacuatam, ideò abijt, & redijt semel, & iterum; si enim Christus ibi adesset, excinderetur diabolus omninò. Ita Nazian. Nazianz. orat. in sanctum Baptisma, inquit, *Rursus conuertitur ad domum suam, vnde egressus est; impudens est, pertinax est, iterum periculum facit, iterum experitur, quod si locum, quem ipse vacuatam reliquit, Christum inhabitare, & impleße reperit, iterum repellitur, infecto negotio discedit, miserandus errore redditur.* Felix qui sibi in intimis præcordis thesaurizat Christum, de tam pretioso lapidè diues nullam semitam, nullum vestigium dabit, quo possit accedere incursus malus: vt dicat illud Iob. 28. Iob. 28. *Locus saphiri lapides eius, & glebæ illius aurum. Semitam ignorauit auis, nec intuitus est eam oculus vulneris. Non calcauerunt eum filij institorum, nec pertransiuit per eam lana.* Sic Christi lapis cordi infixus fugat omne malum.

Marc. 9. Et exclamans, & multum discerpens eum, exijt ab eo, & factus est sicut mortuus, ita vt multi dicerent, quia mortuus est.

§. XII.

Peccator etiam gratiæ restitutus, adhuc de pristinæ mortis infectione prostratus iacet.

MOrti ferum iam aberat venenum, iam lethalis inimicus fuerat exsibilatus, nihilominus puer vt mortuus iacet; non quidem verè mortuus, qui sanitate gaudebat vitali, sed ad mortui similitudinem prostratus. Equidem in diutino peccatore exsibilata morte peccati, reddita vita gratiæ, adhuc manent vmbræ mortis, adhuc sub pristini habitus comprimitur imagine. Iustificatus erat ille, qui dicebat ad Roman. 7. *Sentio aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in legem peccati. Infelix ego homo quis me liberabit à corpore mortis huius.* Peccati mortem ab anima ciecerat recepta vita gratiæ, & nihilominus gemit sub corpore mortis huius. Quod est corpus mortis peccati? Corpus mortis peccati est caro affectionibus disposita prauis, fomes peccati irritatus, passiones in deteriora assuefactæ, quæ quasi sepulchralia hominis peccatoris sunt, & etiam ablato peccato, manent, adeo vt vel ex illis homo, quasi mortuus, appareat. Eiecimus quidem peccatum ab anima, sed ipsum abiens non penitus, non reliquit, sed in nobis fecit permanere mortalia sua, suum cadauer, nimirum, affectiones prauas cõsuetudine praua roboratas. Quò respiciebat ipse Apost. ad Rom. 3. aiens, *Qui enim mortui sumus peccato quomodo adhuc viuemus in illo?* Expende: *qui mortui sumus peccato.* Quippe in cuiusuis animalis morte non penitus euanet totum animal, manet semper mortis corpus, nimirum cadauer, quod mortis exprimat damna. Sic cum peccator moritur peccato; perit culpa ingrediente gratia, sed non penitus perit totum peccatum, manet enim peccati corpus manent praui habitus, inordinati affectus, effrenes appetitus, ex quibus constat mortis huius.

Ad Rom. 7.

Ad Rom. 3.

Chryſ. ius cadauer funeſti peccati repræ- A ſentans damna. Pulchrè Chryſol. ſerm. 113. ait, *Quod autem dixit: Qui enim mortuus ſumus peccato. Præſentis temporis loquitur hic figuram; quia mortuos nos dixit eſſe peccato, non nobis iam in toto mortuum dixit eſſe peccatum, quia etſi peccatũ ipſum actu operis ſanctis, & fidelibus eſt defunctum; vivit tamen, & adhuc in* B *noſtram deſauit mortem.* Manet in nobis peccati corpus in affectibus prauis, qui tantam mortis ſæuitiam ob oculos faciunt obuerſari. Hoc nobis ſuggerebat Lazarus cum rediuius è ſepulchro ſurgit. Ioan. 11. adhuc tamen funereis ſindonibus

Auguſt. obuolutus, & *ligatus inſtitis.* De quo D. Aug. lib. 83. Quæſt. 65. inquiens. *Quod verò exiuit inſtitis obuolutus,* C *hoc eſt, quod etiam a carnalibus recedentes: adhuc tamen in corpore conſtituti, alieni à carnalibus moleſtijs eſſe non poſſunt.* Abeunte morte ſepulchralia adhuc exoluenda, & confringenda manent. Abeunte peccato manet corpus mortis huius, manet adhuc ligatus inſtitis, cum quibus tibi pugnandum eſt, & acriter decertandum, nè te iterum reuocent in ſepulchrum, ſed ruptis D illis liber omninò proſilire poſſis in vitam.

§. XIII.

Præclarum vitæ ſpiritualis fundamentum, quòd velut mortuus agas.

IS Chriſtianæ in ſe virtutis experimentum dabit clariſſimum, qui ſe ita componit, vt ab omnibus reputetur huic ſæculo iam defun-

Ad Gal. 6. ctus. Is erat Paulus ad Galat. 6. *Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo.* Hoc primum fui ſignum imprimit Ieſus illis, qui a diaboli poteſtate in ſpem ſalutis erigun-

D. Mac. tur, vt dicat D. Macharius hom. 1. *Sicut corpus mortuum eſt, cum exierit anima, nec vltra vivit ea vita, qua viuebat: non audit, neque ambulat, ſic vbi Chriſtus per gratiam virtutis ſua mactauerit, & occiderit mundo vitam noſtram; extincta eſt quoad improbam vitam, qua viuebat, nec amplius audit, aut loquitur, neque conuerſatur in tenebris peccati, propterea quod nequitiæ affectionum, qua erat tanquam anima eius, per gratiam deceſſit. Quod Apoſt. clamans ait; Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo.* Eijcit Chriſtus per gratiam ſuam à nobis diabolum, occidit in nobis peccatum, vt penitus intereat mundialis vitam, & conuerſatio mundialis, vt homo per virtutem Chriſti ſic maneat æternæ affixus vitæ, vt à ſæcularibus reputetur defunctus. Pulchrè

Clem. Alex. Plato apud D. Clemen. Alexandr. lib. 3. ſtromatum hominis ſapientis hoc putat eſſe iuge ſtudium, inquiens, *Euenit enim, vt qui rectè philoſophantur, non animaduertantur ab alijs in vllam rem aliam ſtudium ſuum conferre, quam vt emoriantur, & ſint mortui.* Ecce ſtudium veri ſapientis, nimirum, vt emoriatur mundo, & ſit mortuus, quaſi non ſufficiat, quod ſemel obtinuerit, vt ſit mortuus, ſed adhuc inſtarè debet, & toto conatu ſtudere, vt amplius emoriatur. Mortuus mun-

E do es, vbi Chriſti accepiſti virtutem, ſed non ideò debet ceſſare ſtudium moriendi in Chriſti ſchola, quod non ceſſat in ſchola Platonis. Imò vt in Chriſto viuere cupis, ſit prius ſæculo debes mori. Quod præſtabat Paul. 1. ad Corinth. 15. dicens, *Quotidie morior.* Quid eſt

quotidie morior? An non sufficiebat semel mundo abiisse? Tam necessaria mors est Christiano, vt toties debeat mundo mori, quoties spem ad vitam æternam erigere cupit, vt dicit Nyssen. homil. 12. in Cant. *Quotidie moriebatur, ex quo semper ad nouam quandam vitam contendebat*. Sic profectus in Christiana disciplina semper auget moriendi studium, quo se quis per singulas horas magis eripit mundo. Gen. 49. ait Iacob ad filios suos: *Ego congregor ad populum meum, sepelite me cũ patribus meis in spelunca duplici*. Nõ casu sanctissimi patres amarunt sepeliri in duplici spelunca, nisi vt vel morte, & sepultura sua instituerent Christianorum vitam: quæ non vnam, sed dublici iam, & multiplici morti se mundo debebat eripere. Quod duplex sepulchrum sic commentatur D. Greg. lib. 6. in Iob. c. 25. *actiua quippè vita sepulchum est, quia à prauis nos operibus mortuos tegit, sed contemplatiua perfectius sepelit, quia a cunctis mundi actionibus funditus diuidit*. Quocumque se vertat Christianus, vt placeat Christo mori debet mundo, hinc incipit actiua vita, hinc promouetur contemplatiua, quo perfectius Deo viuere cupis, eo magis, ac magis mundo moriendum est tibi. Si virtutis incunabula sequaris, te tradens actiuæ vitæ primum in illa gradum faciens, morieris mundo, si perfectionis summitatem attigeris, & contemplatiuæ insistens secus pedes Iesu te strata ueris, ibi necessum est, vt crescat moriendi studium, vt totus Deo sepultus, à cunctis mundi actionibus maneas diuisus. Subscribit in præsẽti illa Petri Blesẽsis exaggeratio; qui de contemplatiui morte fatus, serm. 9. in Hypapon. *Audeo ego & dico, liberiore cruce pendet vir cõtemplatiuus, quam Christus, quia, & diuturnior, & in pluribus coercens eum Christi membra sic clauis confixa sunt, vt officiis suis vti non valerent, lingua tamen libera a crucifixione loquebatur orauit enim pro crucifixionibus, &c. Vir autem contemplatiuus omnia membra sua clauis obedientiæ arctauit, vt nec etiam lingua loqui valeat*.

Margin: Nyssen. — Gen. 42. — Greg. — A — B — C — D — E

Luc. 9. Et sanauit puerum, & reddidit eum patri eius.

§. XIV.

Nullum reputat triumphum Iesus, nisi vbi munera largitur.

Iam nobilis bellator Iesus domum fortis intrauerat, & fortem alligauerat, imò relegauerat in Tartarum. Iam omnia vasa diripuerat, & à lupi faucibus ouiculam extraxerat, nec his contentus, vt suam victoriam commendaret, sanatum puerum parenti tradidit; nullum enim triumphum reputat, nisi vbi munera hominibus commẽdauerit. Iacob cum paululum a suis secessisset Gen. 32. *Ecce vir luctabatur cum eo vsque mane*. Qualis lucta, vbi Deus luctatur inuenitur? Quis dubitet penes Deum fuisse victoriã, quando ad solum tactum eius neruus fœmoris Iacob statim emarcuit; Tamen dicitur ibi de Deo: *Videns quod eũ superare non posset*, non quod imbecilitas in Deo sit, sed quod Deus fastidit triumphos, nisi vbi cœlestia munera largitur. Sic Chrysol. serm. 131. *Iacob viantis conuiator occurrit Deus, & ita se humano collegio socium præbet, vt prouocanti humano*

Margin: Gen. 32. — Chrys.

homini Deus totus in lucta inferatur, & tunc videbatur nervis, aut lacertis vincere, quando victor cœlestia dat dona, munera dat divina. Non cum hostem premit; cum rebellem iugo subdit, sed cum munera sua largitur, tunc se vincere putat Dominus, & tunc æstimat suos triumphos. D. Paul. ad Ephes. 4. sic admirabilem ascensionis triumphum, ex Psalm. 67. decantat *Ascendens in altum, captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus*. Duo ibi exprimuntur Christi magnalia, & quod ascenderit partẽ ducens secũ humanitatẽ redimiam, quam vocat captivam captivitatem, iuxta Aug. mentem aientis, lib. de essentia divinitatis. *Filius Dei carnem de nobis assumptam in cœlum velut captivam ad duxit, sicut est in Psal. captivã duxit captivitatem.* Et quod inde Spiritus sancti dona in filios adoptionis effunderit, quam effusionem respiciunt, iuxta communem Doctorum expositionem, verba illa dedit dona hominibus. Quibus positis expendendum maximè est, quod in triumphali Christi ascensione dicatur caro eius duci in cęlum velut captiua. Cur ibi dominica caro captiua; An non illius hominis diuini opus fuit mortis debellatio, inferorum spoliatio, vectis ferrei confractio? An non ille homo iam diceba-tur spolians principatus, & potestates, triumphans eas in semetipso, hoc est, in carne sua? Cur ergo triumphatrix caro, dum triumphũ agit, dum ascendit ad patrem victrix, dicitur ferri velut captiua; Si triumphat, si vincit, quomodo ad huc captiua? Non reputat victoriam, nec reputat triumphum, dum dona seruat, dum dona sancti Spiritus non effundit hominibus. Adhuc velut captiua ascendit, tunc reputanda victrix, & triumphatrix, quando cœlestia det dona, munera effundat diuina. Nouit hoc D. Petr. Act. 2. vbi sic de Iesu loquitur, *Dextera igitur Dei exaltatus, & promissione Spiritus Sancti accepta a Patre effundit hũc quem vos videtis, & auditis. Non enim David ascendit in cœlum, &c.* Quibus exendo illud. *dextera Dei exaltatus*, & illud, *ascendit in cœlum*, vtrique triumphatem meminit Christi ascensionem, sed primis verbis subobscure, quasi demonstraret potius Iesum ascensionem pati, quam agere; ait enim, quòd dextera Dei exaltatus sit. Secundò clarius, & patentius audet insinuare, & prędicare ascensionem, Vnde hic ausus? Vnde tam subito audaciam sumpsit, vt iam gloriam ascendentis patefaceret. Expende verba illa in medio posita, nimirum, quod exaltatus, *promissione Spiritus sancti accepta, a Patre effudit hunc*. Quippè vbi de cœlo effundens Spiritus sancti dona Iesus proditur, continuo eius ascensionis triumphus clare denotatur. Chrysost. ibi, *Effundit, inquit, hunc. Hic dignitatẽ euidẽter tradit, & non simpliciter, sed & cũ vbertate. Postea enim libere, & de Assumptione in cœlos loquitur. Non enim David ascendit in cœlum: dicit autem ipse; Dixit Dominus Domino meo*, &c. Vbi dona dat, non puer Iesus, non seruus non captiuus, sed nobilis triumphator, & Dominus orbis claret. Semper hoc Iesus habuit, suas glorias augere ex donis effusis in genus humanum. Paul. ad Ro. 10. *Qui dives est in omnibus, qui inuocant eum*. Vbi eleganter Chrysost. apud Damasc. lib. 3. Parall. cap. 100. fatur, *Apud homines debita exposcere opulentia est apud Deum autem eadem cõdonare diuitiæ sunt. Ac nos cum debitam pecuniã accipimus, facultatibus augemur, Deus autem cũ scelerum gratiam facit, inde denique*

Ad Eph.
Psal. 67.
August.
Chrys.
Rom 10. Chrys.

maximè diteſcit. Diuinæ ſiquidem bonitatis opes in hominum ſalutem poſitæ ſunt, quemadmodum Paulus qui diues eſt in omnibus, qui inuocant eum.

Marc. 9. Et cum introiſſet in domum, diſcipuli eius ſecreto interrogabant eum. Quare nos non potuimus eijcere? Et dixit illis: Hoc genus in nullo poteſt exire, niſi oratione, & ieiunio.

§. XV.

Ieiunium virtutum custos eſt.

ADditur orationi ieiunium, quaſi ieiunium ſit cuſtos cæterarum virtutum. Ne putes caſu interdictum fuiſſe homini eſum arbori, ſed ſumma prouidentia factum id, vt qui in paradiſo conſtituebatur, vt plurimum ibi virtutum, ſibi infuſarum exerceret facinora, & de abſtinentia à cibo illarum cuſtodiam efficeret. Ait enim Geneſ. 3. quod potius ſit homo in Paradiſo, *vt operaretur, & cuſtodiret illum.* Non ſolùm operarie virtutum, ſed & cuſtodia mandabatur: operatio ſumēda erat, & à Paradiſi, & Dei cultu cuſtodia latum rotum à ieiunio. Ita Ruricius Epiſcopus lib. 2. epiſt. 14. inquiens, *Adam Paradiſi, & cuſtos delegatur, & colonus, ſcilicet, vt haberet operandi materiam libertas arbitrij, & quod orationum obtinuiſſet induſtria, parcitatis abſtinentiæ cuſtodiret.* Fortiſſima cuſtodia eſt ieiunij, vel illo armatus non timeas hoſtes quos exſufflat ieiunium, virtutum aſcende cacumina, ad quæ præit ieiunium. Recole famem illam duriſſimam, quæ Iſraelitas præmebat. 3. Reg. 17. tunc conſumptis tame Iſraelitis, Elias, *ſedet in torēte Carith, qui eſt contra Iordanē. Corui quoque deferebant ei panem, & carnes mane ſimiliter, & panes, & carnes ue ſpere.* Credo, quod nec reges minus tunc ieiunaſſent, quàm Elias commiſſus coruis. Sed ecce tibi ad mortem Elias petitur, fugit ipſe, & laſſitudinem fractus ſub vmbra arboris inclinat, & dormit. Tunc c. 19. *Ecce Angelus Domini tetigit eum, & dixit illi; ſurge, & comede. Reſpexit, & ecce ad caput ſuum ſubcinericius panis, & vas aquæ, comedit ergo, & bibit, & rurſus obdormiuit. Reuerſuſque eſt Angelus Domini ſecundo, & tetigit eum dixitque ei: Surge comede grandis tibi reſtat via. Qui cum ſurrexiſſet, comedit, & bibit, & ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, vſque ad montem Dei Oreb, &c.* Compone modo corui, & Angeli miniſteria apud Eliam. Vtique committitur Prophetæ, vterque Prophetam paſcit: ſed coruus bis in die apponit menſam, eamque, & pane, & carnibus fartam: Angelus ſemel offert cibum, & cum cibum, qui duriſſimum præferat ieiunium in pane; & aqua. Cur coruus magnificentior? Cur Angelus apparere vult illiberalior, quam coruus? An infirmior Angelus coruo, non habuit vnde eliceret dapes? Abſit, ſed Angelus accepit Prophetam ab hoſtibus fugientem, & ſimul progredientem in montis cacumina, vbi erat diuinis contemplationibus exercendus. Ideò maluit ieiunium miniſtra-

Ruric.

nistrare, quo in vtroque Propheta custoditur, dum hostium metus exuit, & in diuinarum contemplationum in via roboratur munitur. Tert. Rem dixerit Tertul. lib de Ieiunijs. *Cum Eliam corui panè, & carne saturare consuescent, cur postmodum excitato ei è somno quidam Angelus panem solum, & aquam obtulit? Defecerant corui, qui eum liberalius pascerent; an difficilè Angelo fuerat aliquem aliunde de conuiuio Regis ministrum cum instructissimo ferculo raptum ad Eliam transferre? sed constitui oportebat exemplum docens in tempore persecutionis, & cuiuscumque circumstantiæ Xerophagijs esse viuendum.* Ad cotum pertinuit sola Prophetæ mensa, quam ille opiparo instruxit, ad Angelum pertinebat eiusdem Prophetæ custodia, ideò ieiunium ministrabat, quod hostes repellit, & uirtutes cõfirmat, & animum in orationem parat. Dux, & Princeps militiæ Christianę Iesus noster, vbi voluit, & orationibus vacare, & cum hoste confligere, eremum abijt, nec prius cõgressum hostis admisit, quàm longa expleuit ieiunia. Matt. 4. *Et cum ieiunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus postea esuriit, & accedens tentator.* Quod expendens D. Basil. hom. 1. de laudibus ieiunij, ait, *Dominus non prius in carne, quam sumpserat, diaboli insultus excepit, quam eam ieiunio communiuisset, simul & nos erudiens, vt nos aduersus tentatoris insultus vngamus, & exerceamus.* Præsentissimum habemus præsidium in ieiunio aduersus hostes vniuersos & corporis, & animæ, & quos vix aliæ virtutes terrent, ieiunium penitus frangit. Israelitæ sæpè ab Allophilis bello fracti, 1. Reg. 17. *Conuenerunt in Masphath, hauserunt que aquam, & effuderunt in conspectu Domini, & ieiunauerunt in die illa.* Quid tunc? Instaurant Philisthijm certamen aduersus Israel, cõcurrunt. *Intonuit autem Dominus fragore magno in die illa super Philisthijm & exterruit eos & cesserunt à facies Israel,* Pulchrè Tertul. lib. de ieiunijs. *Ceciderunt pastos impasti, armatos inermes. Ha erum vires ieiunantium, Deo cœlum pro eiusmodi militat, habes formam præstandi etiam spiritualibus bellis necessariam.* Ecce tibi ad omnia præsidium habes in ieiunio, siue hostes occurrant, siue audienda diuina oracula, ieiunij præsidium accipe, quo ad omnia munieris. Saul. 1. Reg. 14. sic populũ adiurabat. *Maledictus vir qui comederit panẽ, vsque ad vesperam, donec vlciscar de inimicis meis. Et non manducauit vniuersus populus panem.* Sic omnia prosperè agebantur; donec inscius Ionatha accepto fauo comedit de illo, & ieiunium fregit, & Dei responsa cessarunt. D. Ambr. serm. 25. de Quadragesi. recensito, ieiunio à Ionatha fracto, sic pergit, *Denique nec belli finis imponitur, nec Regi responsura propheticum datur. Vnde intelligimus, quod Saul hostes non tam virtute militum, quam militum abstinentia superabat. Vnius culpa cunctis conferitur ignauia, & vnius delicto cunctis generatur infirmitas: deficit enim virtus in exercitu, vbi deficit in obseruatione ieiunij.* Vt hostes superes, & cum Deo familiariter agas; ieiunij capescenda tibi sunt arma.

1. Reg. 14

Tert.

Ambr.

Finis Liber Septimus.

R. P. DIDACI DE BAEZA PONFERRADIENSIS, Societatis IESV Theologi,

COMMENTARIORUM MORALIUM in Euangelicam Historiam.

LIBER OCTAVUS.

De mortuis suscitatis.

POST diaboli, & A peccati ruinam, accedit cum morte certamen, quæ etsi postremo destruenda omninò est, tamen semel, & ter cum illa conseruit Iesus manus illi tres prædas eripuit illam in Archisynagogi filia, in filio viduæ, B & in Lazaro conculcauit. Age ergo, & Saluatoris nostri triumphos de morte videamus.

CAPUT I.

De suscitata Archisynagogi filia.

C AMiseri pignoris clade Princeps Synagogæ sauciatus excurrens; cui finis extremus spem generis auferebat eam sitientem, lacrymans, ingemensque Domini voluebatur ad pedes. Vix verba precantia singultu quatiente confirmans, miserere patris orbati, miserere senis, inquiens, destituti. Vnicam habeo, vel magis, habui filiam quæ modo deficiens in annis, nec dum puberibus constituta paterni mihi nominis cernitur auferre vocabula, confer operam, dilapsamque animam membris restitue iam frigentibus, cui totum posse suppeditat, cui totum posse nihil obuiat Interea ventum erat domus ad tecta lugentia; plangebant gemitu modulante tibicines, & illætabilis multitudo discurrens, crebris clamosa doloribus, ædes confuderat ifelices. Vetat Dominus flere; vetat mortuam lugeri victuram. Tunc cadauer immobile, corpusque gelidum, & frigidæ mortis rigore constrictum spiritus igne remolliens imperiosæ vocis arbitrio virginem suscitauit a Tartaro, semelque progenitam viuere præstitit his puellam. Hæc apud Matt. 9. Marc. 5. Lucam 8.

Ex Luc.

Ex Luc. cap. 8. Ecce vir cui nomen Iairus, & ipse Princeps Synagogæ erat, & cecidit ad pedes Iesu, rogans eum, vt intraret in domum eius, quia vnica filia erat ei, & hæc moriebatur.

§. I.

Non bene conueniunt Sacerdotium, & secularis magistratus.

NOn possum hinc innotatum relinquere, quam splendeat in vno viro vna, & sola dignitas sacerdotalis, quando ait, *Et ipse erat Princeps Synagogæ*. Etenim secularis magistratus iunctus Sacerdotio semper mihi fuit instar næui, & vmbræ inter decora sacerdotalia. Id mihi etiam persuasit magnus ille Ptolemaydæ Episcopus
D. Syn. Dius Synesius, qui cum ad secularem magistratum vocaretur, sic rescripsit epist. 57. fatus. *Reipublicæ administranda vim cum Sacerdotio cogiungere, perinde est, atque ea vere, quæ nendo connecti nequeãt, Priscis temporibus eosdem Sacerdotes, ac iudices tulerunt. Nam Aegypti, & Hebræi longo tempore Sacerdotum imperio vsi sunt. Deus ambo vitæ genera separauit: vnumque horum sacrum, alterum ad regimen, atque imperium constituendum est. Alios ad infimarum rerũ faces conuertit, alios sibi sociauit. Quid tu igitur iterum reuocas? Quid tu coniungere vis, quæ sunt a Deo separata?* Maximus, & primus omnium gubernator Deus munus ciuile separauit, & sacrum, alios fecit iudices, alios Sacerdotes, alios cõstituit sæcularibus, alios præfecit æternis. Absorbẽt totum homine temporalia, & bona mater Ecclesia diuidi filiũ non patitur: aut integrũ, & totum sibi tradi vult, aut integrum, & totũ remittit extraneæ. Mauult perdere, quam diuidere, quia in sola diuertione certam perditionem existimat. Vnus ergo Ecclesiæ nubat, alius Reipublicæ, & sic optima gubernationis administratio proficiet. Gen. 1. *Fecit Deus duo luminaria magna: luminare maius, vt præesset diei, luminare minus, vt præesset nocti.* Noluit maximus mundi rector, quod negotia diei, & noctis ad vnum præsidem pertinerent, sed suum cuique distinctum præsidem assignauit, vt sic melius prouideret vtrique. Ex quo D. Ælredus serm. 10. in Isaiam, sic in rem præsentem edisserit. *Sunt in sancta Ecclesia firmamento a Domino creata duo luminaria. Sacerdotium, & regnum, Rex, & Episcopus; Princeps, & clericus, luminare maius Sacerdotium, vt præsit diei, id est spiritualibus, luminare minus regnũ, vt præsset nocti, id est, sæcularibus, Contra naturam proinde est, si Sol nocti, si præsit Luna diei, si Princeps ad Spiritualia Sacramenta conficienda se ingerat, si Sacerdos secularium negotiorum tenebris conscientiæ suæ serenum obnubilet.* Quid grauius dicam? Horret natura ipsa Sacerdotis, & magistratus munere cõiungere, præsit Sacerdos diei, agat negotia luminis, non tenebrarum, sit pensator spirituũ, non carnium, absoluat peccata, nõ obstringat ferrea vincula, stolam primam restituat, nõ curet terrenos funiculos. Rursus pergit D. Ælred. *O quam bene con-*
D. Ælr.

uenit

ueniebant hæc duo luminaria ? quam ſplendide ex hoc ſpirituali firmamento lucebant, quam optime inter dies, & menſes, & tempora, & annos diſtinguebant, Rex ſcilicet, & Sacerdos in ſuis ſe gradibus continentes. Vtinam poſſint Chriſtianæ Reipublicæ hæc ſemper munera oſtẽdere ſeparata; o quam ſerenas noctes, o quam claros dies numeraret, o quam radiarent Eccleſiæ Soles, o quam lucerent de Lunæ lumine regna ſæcularia!

§. II.

Humilitas eſt proprium Dei facinus.

CHriſtiano iam agebatur ſpiritu Synagogæ Princeps, quando non de Phariſaico faſtu ſtat orans, ſed humilis ſeſe ad pedes Ieſu abijcit. Numquam enim magis Chriſtianum apparet facinus, quam vbi humilitas, & abiectio triumphos parant. Recolite Dauidis lapidem, & lapidem Danielis, Dauid ponens lapidem infunda iacit, & Gigantem percutit in fronte, & perimit aliemgenam, Apud Danielem, vbi ingens ſtatua ſiue Coloſſus apparet, capit. 2. *Abſciſſus eſt lapis de monte ſine manibus, & percuſſit ſtatuam in pedibus eius, ferreis, & fictilibus, & comminuit eos.* Quid plura? Vterque lapidis Chriſtum referebat, cur ergo, vt percutiat Goliam expectat fundam, & Dauidis manum, vt comminuat ſtatuam, ſine manibus ipſe ſe propria grauitate per decliue rotat? Equidem, vbi per altum frontis, volandum erat, & victoria de exaltatione ſperabatur, quaſi alieno impulſu, & peregrino motu fertur Dominus, at vbi per humilitatem ſeſe deijcient ad pedes ſuperbos, & mundiales faſtus erat contriturus, id non ab alio, ſed à ſe efficit, nec adeò proprium eſt lapidi deorſum vergere, vt eſt propria Chriſti actio ſe ad pedes demittere, vt triumphos peragat: id acutè notabat Drogo. lib. 2. de Sacram. Paſſim. quiens. *Lapis eſt abſciſſus de monte ſine manibus; iactus eſt lapis, & percuſſit Goliam in fronte, & ſtatuam in pedibus. Iſte eſt iactus tuus Domine.* Iſte, inquam, eſt iactus tuus, nimirum; quod percutias ſtatuam, te dimittens ad pedes ſtatuæ; nihil magis proprium eius, qui à Deo venit, quam per deiectionem, & humilitatem triumphos agere. Ignis omnium elementorum ſuperbiſſimus nulli primas cedit, toto nixu ad ſuperiora anhelat, tunc ſolum naturæ ſuæ conuenientem triumphum agit, cur ſe ſuper omnia extollit. Is tamen vbi Deo plenus apparet, innatam oblitus ambitionem totum ſe dimittit, & humi ſtratur, vt Deo dignos triumphos agat. Compone modo ignem, & ignes, ignem, inquam, in Babylone accenſum: hic Dan. 3. habuit flammam, *quæ erecta eſt ſupra fornacem cubitis quadraginta nouem.* Erecta eſt flamma babylonici ignis, neſcit Babylonicus ignis non ire in alta. Verum Exod. 19. *Totus mons Synai fumabat, eo quod deſcendiſſet Dominus in igne.* Ecce tibi ignis, qui non erigitur, qui non ſe exaltat, imò deſcendit, imò ſe dimittit, imò gloriofiori ambitione ſe deijcit. Vnde hæc nouа in igno proprietas? Habet ignis Demum, à quo habet, ut oblitus altitudinem Satanæ ſibi innatam humi repat, ſe ad pedes dimittat. Id ponderat Petrus Damianus epiſt. 112 fatus. *Ignis iſte deſcendit, quia de cœlo venit, ille autem*

Drogo.

Dan. 3.

Exod. 19

autem non descendisse legitur, vt de carnalis concupiscentiæ petulantia procedere videatur. Hinc censendus est Dei impulsus, Dei iactus, quo Deus, per demissionem, & humilitatem parat sibi, & suis diuiniores triumphos. Carnalis petulantia in aera euanet, & penitus disparet, ad diuina virtus humilis ad pedes inclinat, vt gloriosiores corona de humilitate, & certiores acquirat, vnde ait diuinus pater ad filium humano latitantem sub puluere, Isai. 49. iuxta lectionem Lxx. *Magnum est tibi, vt voceris puer meus, vel seruus meus*. Et qualiter magnum potest esse filio, qno vocetur seruus? Nonne maior est in quauis domo filius, quam seruus? Ergo qui vocatur filius Dei, & verè est Dei filius, non pro magno, sed pro paruo habebit, quod vocetur seruus? Sed est tam Dei proprium per humilitatem, & abiectionem magnos triumphos acquirere, vt Dei filius pro magno habeat humilitatis vocabula, quibus ingentem gloriam, & magnitudinem sibi acquirit. Origen. in Ioan. 2. Tom. ait, *Audiendum est dicere maiorem, diminioremq; Christi bonitatem apparere, quando humilem præbuit semetipsum factus obediens vsque ad mortem, quam si rapinam arbitratus esset, se esse æqualem Deo, neque voluisset pro mundi salute fieri seruus, ob eam causam volens nos docere magnum donum accepisse se à patre, quod sic seruierit, inquit. Ex dixit mihi, magnum tibi est, vt voceris seruus meus: nam si seruus non esset factus, non excitasset Iacob; neque dispersionem Israelis conuertisset*. Hic est Dei iactus quo se ad pedes deiecit, ad humilia demisit seruitia, vt ingentes agat triumphos, & gloriosiores victorias acquirat. Nihil magnum Deo speres, nisi per deiectionem, & humilitatem. Agar fugitiuam conueniet Angelus Domini, Genes. 16. & ait illi. *Reuertere ad dominam tuam, & humiliare sub manu illius*. Et rursum: *Multiplicans*, inquit, *multiplicabo semen tuum, & non numerabitur pra multitudine*. Nota structuram, & ordinem sermonis, prius consulit humilitatem, vt se serua dominæ submittat, vt seruam agat; deinde ingentem prolem, numerosumque populum promittit, quasi non posset sperare magna, nisi de humilitate præmissa. Id attingit Tertullian. lib. de Trinitate, aiens. *Agar ancillam Sara de domo iectam pariter, & fugatam Angelus conuenit, fuga causas interrogat, atque accipit, postquam humilitatis consilia porrigit, spem præterea illi materni nominis facit, quodque ex vtero eius multum semen esset futurum, spondet*. Non antea iubet sperare magna, quam consilia porrigat humilitatis.

Isa. 49.

Origen.

Tertull.

§. III.

Ærumnæ ducunt ad Christum.

IAm Princeps Synagogæ relicto Moysis velamine Iesum conuenit, & Christum adorat: & vnde tantum velamen ab oculis Synagogæ principis reseruatum est? Causam indigitat illud, *Quia vnica filia erat ei, & hæc moriebatur*. Intellectum illuminat uexatio, & ablato literæ velamine, præstat ad Christum ducatum. Sic habes apud Lxx. Cant. 7. *Offenderunt me custodes, qui custodiunt ciuitatem, percusserunt me, vulnerauerunt me, abstu-*

Iustin.

abſtulerunt peplum à me cuſtodes mu- A *rorum*. Quærebatur ſponſus, ſed quærebatur ſub Moyſis velaminæ, & ideo non inueniebatur, acceſſit percuſſio, & vulneratio, & ſtatim obductum velum ſciſſum eſt, & pul
Nyſſen chritudo reuelatur. Nyſſenus ho
mil. 12. *Præcidem vulnu, per quod ſponſa peplum ademptum ſit, ita vt eius anima pulchritudo ſit reuelata non offendente illi caliginem amictu.* B Non amplius caligabunt ſub velamine oculi à vexatione illuminati; vt videant Dei ſalutare. Inſpirant ægritudines, & vulnera a ſæculo aliquid Chriſtianum, ab origine mundi mortes, & calamitates halant agnum occidendum, halant Chriſtum ex mortis faucibus eripientem Chriſtianos. Huius notitiæ cauſa Iob æternam memoriam ſuis ærum C nis, & calamitatibus exoptat, quaſi illis acceptum referat, quod ~~ve~~nerit in cognitionē Saluatoris Chri-
Iob 19. ſti Domini, capit. 19. *Quis mihi tribuat, vt ſcribantur ſermones mei? Quis mihi det vt exarentur in libro ſtylo ferreo & plumbi lamina, vel celte ſculpantur in ſilice?* Amabat ſanè ſuarum ærumnarum memoriam: amabat tantarum cala- D mitatum monumenta, nunquam obliterari; ſed cur id adeò amabat? Iunius ſcripſe rationem dedit ſtatim aiens. *Scio enim, quod Redemptor meus viuit, & in nouiſſimo die de terra ſurrecturus ſum, & rurſus circumdabor pelle mea, in carne mea videbo Saluatorem meum, quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt, & non alius.* E Cur obliuiſcar calamitates, quæ me in cognitionē redemptoris mei impuleruntⁱ? Non alius, non qui at his ærumnis alienus, ſed ego ipſe qui affligor, qui angor, a carnis vlceribus, filiorum calamitatibus doceor ſcire redemptorem: hunc noui ex calamitatibus. Huc ſpectat lectio Septuag. *A Domino hæc mihi conſummata ſunt, quorum ego mihi conſcius ſum, quæ oculus vidit, & non alius.* Quorum ſenſum ſic exprimit Niceta ibi. Non humana eſt vexatio, calamitatem enim præconibus, liberiſque importatam diuinitus eſſe è corporis mei ærumnis planè cognoſco, in morbum naturalem referri hæc non poſſunt, Deus hæc mihi tulit, ego-met, quem dolores percellunt, noui. Ita in ſua carne putreſcente Deum uidebat, & ex vulnere corporis ſui plagaque filiorum redemptorem Chriſtum, & malorum omnium liberatorem odorabatur. Multum ad hoc poſſunt ærumnæ. Eua ad tertium partum accedens, Geneſ. 4. *Peperit filium, vocauitque nomen eius; Sith, dicens; Poſuit mihi Deus ſemen aliud pro Abel, quem occidit Cain.* Aduc de mortuo Abele dolor, adhuc parentes pulſat filij calamitas. Sed cur Eua tantæ calamitatis pondere preſſa quieſcit in Seth? Cur oculos non leuat ad ſemen aliud, nempè ad Chriſtum omnium calamitatum ~~ve~~rum ſolatium? Non me facilè poterat ex filij calamitate ad Saluatorem mundi euolare? Pulchrè ibi Eucherius in Caten. Lypp. ait, *Poſuit quippe, & Adam diuinitus admonitus dicere: Suſcitauit mihi Deus ſemen aliud pro Abel, quem occidit Cain, quia talis futurus erat, qui impleret illius ſanctitatem.* Filij calamitatis memor paret diſpoſitus erat, ~~vt~~ Chriſtum ſpectaret. Semper etiam calamitates viam aſtruor, qua ad Chriſtum ~~ve~~niatur. Sic Daniel captiuus apud Babylonicos Chriſti tempora præcognoſcit; ſic Achaz etiam ſi peſſimo regi datur ſolatium de ~~ve~~nturo Ieſu, vbi duorum regum exercitibus

Lxi. Geu. 4. Eucher.

affli-

Isai. 7. afflígebatur. Quippe Isa. 7. Nuncia A
uerunt domui Dauid dicentes. *Requieuit Syria super Ephraim, & commotum est cor eius, & cor populi eius.* Syria, & Ephraim fœdere iuncto, iunctis copijs venerunt aduersus domum Dauid, quod vbi domus Dauid nũcium accepit, exercitus vidit, deplorarum suum regnum putauit. Tunc rursus Vates, *Audite ergo Domus Dauid: ecce Virgo concipiet, & pariet Filium.* Vide quam diuersos nuncios in domo Dauid, & qui ingerat regum iniquorum fœdera, & minetur calamitatem, & ob oculos Christum proponat liberatorem. Rupert. lib. 1. in Isai. in titulo cap. 32. *Cum annuntiatum esset Domui Dauid, quia requieuit Syria super Ephraim, annunciatur conceptus, & partus Virginis.* Qua vias calamitas, eadem Christi Domini agnitio intrabat, Psalm. 44. *Deducit te mirabiliter dextera tua, sagittæ tuæ acutæ, populi sub te cadent.* Ecce, quæ sint Christi deductores, nimirum sagittæ vulnerantes, hæc dum feriunt, populi cadent, Christum adorantes. Ita Tertullian. lib. aduersus Iudæos, ait, *Populi sub te cadent, vtique adorantes. Sic belli potens, & armiger Christus accipiet sponsa non solius Samaria verum & omnium gentium.* Itaque acutissimas afflictionum sagittas, immittit Dominus, quibus fit, vt populi in agnitionem Iesu cadant, Iesum adorantes.

Rupert. Psal. 44 Tertull.

§. IV.

Manus Creatoris in nobis non potest occultari.

MAttheus, & Marcus addunt ab hoc Principe id fuisse postulatum, nimirum. *Veni, impone manum tuam super eam, & viuet.* Alias diuinas Christi dotes ignorans manum in eo Creatoris recognoscit, quod petit, vt filia reformari possit eisdem, quibus formata fuit manibus. Vnde Chrysolog. serm. 33. *Cognoscimus quid sit: veni, & impone manum tuam super eam, vt qui spontè posuit ad creandum, ad reparandum iterum exoratus imponat.* Credidit ergo, *Deo, quia eadem manu, qua creatam senserat filiam, recreari, & reduci posset ad vitam.* Quantumuis alia Christi ignorauit, non potuit non sentire, & recognoscere illam manum, qua primo ad vitam filia fuit tracta. Adeò enim conspicua est Dei manus, quia viuimus, vt vel ab incredulis non possit non publicari. Prodigus ille filius apud Luc. cap. 15. aiebat, *Pater peccaui in cœlum, & coram te, non sum dignus vocari filius tuus.* Vbi expendendum est, quod dum credidit se Dei filiũ non debere reputari, tamen dicit: Pater peccaui. Si non es dignus, qui voceris filius, cur vocas Patrem? Occulta potius, quod Patet sit, vbi Dei filius indignus es vocari. Sed nequit manus Creatoris, occultari, quamuis dissimulare, velis tamen. in te conspicua erit Dei Petris manus. Accinit Diuus Hieron. epist. 146. aiens: *dicit se non esse dignum filium nuncupari, & tamen ex naturæ voce, ex illa substantia, quam illi fuerat aliquando pater largitus innatum irepidus veritatis erumpit.*

Chrys. Luc. 15. Hieron.

Pater

Pater, inquiens, peccaui in cælum. Quot membra habes, tot linguæ sunt, quæ publicant creatoris tui manus. Dixerat iste indignum esse filium vocari, & tamen quem humilitas oris silentio tegebat ipsa substantia opificem suum publicabat. Non enim poterat natura non recognoscere creatricem manum, quando alia ignoraret. Sponsa il-
Cant. 5. la Cant. 5 concluſa domi timens in conſpectu reſponſi venire, non potuit tamen ob oculos non habere illius manum. Ait enim, *Dilectus meus misit manum suam per foramen.* Cur ſponſa ſolum nobis teſtaris ſponſi manum? Cætera ſponſi magnalia incomprehenſibilia ſunt ei, quæ in luteis domibus incluſa manet: manus autem operatrices, quibus ipſa debet, quod ſit, non potuit non habere perſpectas. Ita Di-
Greg. Nyſſen. uus Gregorius Nyſſen. homil. 11. in Cant. *Solam tunc manum aſpexit, per quam intelligitur virtus eius operans, non enim ſustinet humanæ naturæ inopia, vt eum capiat, qui eſt infinitus, & incomprehenſibilis.* Quis enim non Athæus operaturas Dei manus ignoret? Quis factus auctores ſuos digitos non agnoſcat? Sanè, & inſenſibiles creaturæ ſemel à Dei voce profectæ non potuerunt non agnoſcere vocem, cui totum ſuum eſſe debebant. Vbi enim Ieſus nauigat, & dormit a tempeſtate iactatis diſcipulis excitatur, *& imperauit ventis, & mari, & facta eſt tranquillitas magna.* Cur tam cito fluctus ſilent. Cur mare vndas compri-
Baſi. Sel. mit, ad ſonum vnius vocis? S. Baſil. Sel. orat. 22. *Recognoſcebat enim marem veterem vocem, recordabatur antiqui præcepti congregentur aquæ in vnum locum.* Non potuit inſenſibilis etiam creatura ſui opificij auctricem præterire, quam experta fuit manum, & vocem, dum fiebat, eandem, vt videt, agnoſcit, & publicat obedientia ſua.

Text. Venit quidam à Principe Synagogæ, dicens ei: Quia mortua eſt filia tua: noli vexare illum Ieſus autem audito hoc verbo reſpondit patri puellæ: Noli timere, crede tantum, & ſalua erit.

§. V.

Solius virtutis diuinæ eſt ſtare in ſid, vbi cernitur multiindo cadens.

IVxta Diu. Lucam, acceſſit quidam Iairo filiæ mortem annuntians, eum quo etiam alii plures conuenerant, vt teſtatur Marcus cap. 5. *Marc. 5.* omnes inutilem aduentum Ieſu reputantes, qua minimè credebant ab illo mortuam ſuſcitari poſſe, quam nuntiorum infidelitatem, vt percepit Ieſus, principis fidem ipſe roborat addit, illumque maximè confirmat aiens, *Noli timere, crede tantum, & ſalua erit.* A ſolo enim Dei labore venit, quod quis nõ labatur, vbi labentes plures fuerit conſpicatus. Id q̃ in Angelorũ ruina, quando poſt reprobortu lapſus, Michaelis pars ſtabat, notat D. Fulgen. lib. 2. ad Triaſim. Regem, cap. 2. fatus. *Fulgent.* *Cum verò quædam pars eius de cæleſti beatitudinis culmine infimam perpetuamque cernitur deuoluta miſeriam, profecto cognoſcitur vniformi-*

cum

cunctos opprimi potuisse ruina consortio, nisi quos vellet a casu virtus illa defendere, qua sola naturaliter mutari non potest. Quis tot furibus currentibus, & corruentibus, non cutreret, & corrueret? Quis ad aspectum tantæ multitudinis erranus, & labentis non saltem commoueretur ad lapsum, egeretque ne laberetur, sustentamine? Aut solus Deus, aut Dei virtute munitus potuit sine motu labentem multitudinem spectare. Hinc diuinitatis suę infirmitatem probás Dominus ait, Luc. 10. *Videbant Satanam, sicut fulgur de cœlo cadentem.* Quid hoc magnum ad Iesum, quod vidisset cadentes Angelos. Non ne, & Michael vidit? Nonne, & Gabriel? Sanè maximum vnius Iesu encomium est, potuisse tantam multitudinem cadentem spectare. Nullus alius potuisset id, imò neque potuit, nisi de Iesu virtute confirmatus. Rupert. lib. 1. de victoria verbi Dei, capite 23. *Solus iste videbat securus sui. Angeli autem viderunt in magno terrore positi.* Adeò efficax est multituto cadens ad trahēdos secum creatos animos, vt sola Dei manus posset ibi afferre firmitatem. Diuus Petrus Epistol. 2. capit. 2. mirabundus proponit iustum Loth inter Sodomitas. *Anspectu enim & auditu iustus erat: habitans apud eos, qui de die in diem animam iustam iniquis operibus excruciabant:* Sed vnde infirmus homo inter tot cadentes adeò firmus potuit existere, vt nec aspectu, nec auditu laberetur? Notanter causam firmitatis ex immediatè positis verbis insinuat. Diuus Ephrem Perænesi 9. inquiens. *Sed quid infert audi; nouit Dominus pios detentione eripere.* Solius est Dei nouisse firmitatem præstare ei, qui inter labentes ad vitia, agit vitam. Vndeanxius Dauid Psalm. 69. *Deus in adiutorium meum intende: Domine ad adiuuandum me festina. Confundantur, & reuereantur, qui quærunt animam meam.* Quæ verba, si titulum Psalmi spectes, dicta fuere a Dauide, vbi deuictis hostibus, pace fruebatur, & quiete. Etenim ait Titulus, *in rememorationem, quod saluum fecerit eum Dominus.* Itaque post hostes confractos post salutem obtentam, adhuc timet Deum saluti suæ, adhuc hostilem persecutionem metuit, in qua pereat: nisi Deus auxilium festinet. Quod hoc periculum Dauidis: Euanuerant hostes, sed ob oculos versabantur palatini in vitia ruentes: præ oculis erat populatium in voluptates consensus, a quibus grauius, & certius periculum timebat sibi Dauid, quam ab hostibus, nisi manus diuina festinauerit fulcimentum. Non adeò extimescendus est crudelium hostium conflictus, quam hominum in peccata ruentium scandala. Non adeò damnosa tyrannorum sæuitiæ, quam labentium exempla praua. Matth. 18. ait Dominus. *Væ mundo à scandalis.* Non ait væ mundo a bellis, nec væ mundo a tyrannis, scandala, vt pote nocentiora quam tyrannorum sæuitiem indicabat. Omnia pulchè attigit Diuus Augustinus in præfatione dicti Psalmi expendens Martyrum pugnas, & nostras cum exemplis prauis fatus. *Illi iam coronati sunt: nos adhuc periclitatur, non quia tales nos persecutiones vrgent, quales ipsos vrgebant? sed fortasse peiores in omnimodis generibus tantorum scandalorum. Nostra enim tempora magis abundant illo væ, quod clamauit Dominus? Væ mundo à scandalis. Fremunt dentes impiorum aduersus pacem Christianorum. Et quia non ha-*

Luc. 10.
Rupert.
Petr. 2.
D. Ephr.
Matt. 18.
Augu.

bent quid agant ſaltando, ſaltando, blaſphemando, luxuriando, non impel lunt corpora Chriſtianorum, ſed lacerant animas. Clamemus ergo omnes: Deus in adiutorium meum intende, &c.

§. VI.

Firma in Deo fides, ſeu fiducia non fallitur.

TAntum, inquit crede, & ſalua erit, quando firma de Deo opinio, certaque præſumptio nunquam ſciuit falli. Vnde monebat Diuus Chryſoſto. Pſal. 94. ſic. *Nullus ergo exultoribus Dei dubitet, quamuis beneficia difficilia ſperet; quamuis miracula ſuper ſe venientia poſtulet, deſeri à Summo Deo non poteſt.* Dubitatio noſtra ſola derogat promiſſis diuinis: abſit dubia fides, ſtet noſtra in Deo ſpes firma, non nutet, & quaſi acceptas reputa omnes promiſſiones diuinas, omnia quæ ex Deo accipere cupis. Gen. 15. ad Abraham dicit Dominus: *Qui egredietur de vtero ſuo ipſum habebit hæredē* Quid tunc Abraham? *Credidit Habraham Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiā.* Expende promiſſionem diuinam, nimirum, *habebis hæredem*, ſimul & fiduciæ mercedem, ſ. *reputatum eſt illi*, &c. ibi habebis, hic reputatum eſt, ibi per verbum de futuro, hic per verbum de præterito; quod enim promiſſio retardat, id facit ſpes firma, vt currat, imo præcurrat. Pulcherrimè in præſenti fatur Diuus Baſil. Sel orat. 7 *Accepta promiſſione habuit filium ante filij partum, & ſpes ipſa prius Iſaacum peperit quam aluus, loquutus eſt Deus, & hæres in vicino eſt, ſpes ipſa res comitatur.* Non ſequitur ſpem res, ſed comitatur, nequit eſſe firma in Deo fiducia ſine re, quam ſperat. Hæc eſt vnica fidelis ſpei gloriatio, quod non confundat, quod non ſit effeta, quod ſic accedat ad rem, quaſi iam illam præceptam habeat. Huc reſpiciebat Paulus ad Hebræos cap. 3. *Qua domus ſumus nos, ſi fiduciam, & gloriam ſpei vſque ad finem firmam retineamus.* Expende illud gloriam ſpei, numquam ſpes in gloria, nunquam fiducia confuſa, vbi ſpes firma in te: fuerit de obtinendo aliquo, iam ſpes poterit quaſi de obtento gloriari: Chryſoſtomus ibi: *Gloriam ſpei. Benedixit ſpei quoniam omnia bona in ſpe ſunt conſtituta. Oportet autem illam certam tenere, vt non ſecus gloriemur, quaſi iam confecta eſſent, quæ ſperamus.* Validiſſima eſt in ſe Deum fiducia, & petit; & quaſi de iam accepto gloriatur, quia in ſe nouit omnia eſſe bona conſtituta. Non dubitat de imbecillitate creaturarum, quia & ipſa robur idem proſe habet, quo Deus ipſe per imbecillia mundi triumphos ſuos agit. Vnde dicebat Apoſtolus ad Rom. 8. *Spe enim ſalui facti ſumus, ſpes autē quæ videtur non eſt ſpes. Nā quod videt quis quid ſperat? Si autē quod non videmus ſperamus, per patientiā expectamus. Similiter autem ſpiritus adiuuat infirmitatem noſtram.* Quibus verbis Apoſtolus ſpem vocat qua fiducialiter a Deo aliquid ſperamus, & item ſpem vocat rem ipſam ſperatam quando dicit, ſpes quæ videtur. Sic enim res comitatur ſpem, vt noluerit Apoſtolus hæc duo ſeparari vocabula. Inſuper expende illud. Similiter & ſpiritus adiuuat. Cui enim ſpiritus dici poteſt plus ſimilis in adiuuando infirmos, & roborando, vt mirabilia poſſint, quam fiduciæ? Equidem & ſpiritus diuinus, & fiducia ſimiliter concurrunt, robur, & potentiam omni-

Chryſ. Gene 15 Baſil. ael. Ad Hebr. 3. Chryſo. Ad Rom. 8

ministrantes, qua omnia difficilia possint superari. Ita D. Anselm. aiens, *Non solum enim spes nos adiuuat, sed etiam Spiritus sanctus similiter adiuuat infirmitatem nostram.* Non alio robore, non alia potestate vtitur Spiritus sanctus, vt per mundi infirma fortissima agat, quam ea, qua vtitur spes. Gaudet Spiritus sanctus similis videri fiducię in potestate; quando fiducia in Dei robore, & fortitudine nihil vereatur aggredi, nihil non obtinet ex his, quæ obtinere maluit. Hinc Iudith. cap. 13. iam iam iugulatura Holophernem, ante fiduciæ arma exerit, quam pugionem arripit; sic enim ait: *Confirma me Domine Deus Israel, & respice in hac hora ad opera manuum mearum, vt sicut promisisti, Ierusalem ciuitatem tuam erigas; & hoc, quod credens per te posse fieri cogitaui, perficiam.* Nihil vereretur firma in Deo fiducia, quæ pro se habet diuinam potestatem. Addo Ierosolymitanum Regem Assam, qui dum contra Æthiopum Regem Zaram, a quo decies centena hominum millia, trecentique falcati currus ductabantur, pergeret, ait 1. Paral. 14. *Domine non est apud te vlla distantia, vtrum in paucis auxilieris, an in multis, Adiuua nos Domine Deus noster. In te enim, & in tuo nomine habentes fiduciam, venimus contra hanc multitudinem.*

Anselm. — 2ud. 13. — 1. Paral. 14.

Contemnit fiducia in Deo omnes difficultates, docta semper vincere, docta clarissimos semper triumphos reportare.

A *Text.* Et cum venisset domum, non permisit intrare secum quemquam, nisi Petrum, & Iacobum, & Ioannem, & patrem, & matrem puellæ.

§. VII.

Nihil puellæ ornatius est quam omnem vel mendaci suspicioni aditum occludere.

B C D E Dimissa turba non omnes Dimittit Dominus, nec sine tribus defunctam puellam vult inuisere, imò tribus septus discipulis, & matre, & patre puellæ comitatus cubiculum ingreditur? æstimans nihil puellæ ornatius, & pretiosius tribui posse, quam si vel mendaci suspicioni aditum occludat. Id pulchro exemplo expendit. D. Hier. lib. 1. in Iouinian. dicens. *Claudia virgo vestalis cum in suspicionem venisset stupri, & simulacrum matris Idææ in vado Tiberis hæreret, ad comprobandam pudicitiam suam fertur cingulo duxisse nauem, quam multa millia hominum trahere nequiuerant. melius tamen, inquit Lucani poeta patrius cum illa esset actum, si hoc, quod euenit, ornamentum potius, explorata fuisset pudicitiæ, quam dubia patrocinium.* Minus consulitur fœmineo pudori, quando eget ipsa ab alijs testimonium, & patrocinium emendicare. Tunc præclarum habet fœmina suæ pudicitiæ ornamentum, cum adeò claret, vt ne in suspicione quidem alterius conspurcetur. Sic adornatur pudica fœmina, Apocalyp. 12. *Signum ma-*

Hier. — Apoc. 12.

gnum apparuit in cœlo: mulier amicta Sole, &c. Nouum planè amictus genus; amictus tegit, operit, custodit; Sol detegit, explicat, manifestat. Cur cœlestis mulieris amictus à Sole? Iam explicat Psalm. 88. *Thronus eius, sicut Sol in conspectu meo, & sicut Luna perfecta in æternum, & testis in cœlo fidelis.* Ecce tibi cœlestem fœminam Sol vestit, Sol ornat, Sol, inquam, testis in cœlo fidelis, qua fœminæ decus, & ornamentum ab indubitato, & euidentissimo Solis testimonio deuenit. Hùc accedit Tertullianus de cultu fœminarum agens de indubitatæ pudicitiæ operibus. *Hæc sunt, quæ nos luminaria mundi faciunt, bonæ scilicet nostræ, pudicitiæ Christianæ satis non est esse, verum & videri.* Tunc habet pudicitia suum decus, & ornamentum, quando indubitatio ab omnibus, & euidenter cernitur; quando non emendicatum, sed conspicuum in se habet testimonium. Ambr. lib. 8. epistola 64. ait, *Virgo Domini suis est nixa fulcris ad sui probationem, nec alienis doctibus eget, vt se virginem probet, sed obuia omnibus modestia adstipulatur integritati.* Tunc omninò secura aperi, cum neminì euidenter non probatur. Ideò Apostolus ad Ephes. 4. *Modestia vestra nota sit omnibus hominibus.* Notissima debet esse modestia, sed ad quid tam conspicua? Ad quid tam omnibus nota? Tertull. supra: *Ad quid nisi vt malitia ad vos accessum omninò non habeat, vt malis exemplo, & testimonio sitis?* Expende in qua re accessum malitiæ penitus excludat, nimirum in euidentissimo, & prorsus indubitato pudicitiæ testimonio. Semper enim boni nominis obscuritas, malique tumores sparsi aditum malitiæ relinquunt prorsus patentem. Abdubium enim est, quin præmissi rumores, etiamsi falsi sint, insensibiliter minuant erubescentiam ad futurum actum, & consequenter inde aditum patefaciunt. Dan. 13. Susannæ pudicitia à nefarissimis senibus notatur; tunc sic, *Postquam autem senes loquuti sunt, erubescunt serui vehementer: quia nunquam dictus fuerat sermo huiuscemodi de Susanna.* Quibus nota vehementissimæ erubescentiæ ratio in quo ponatur, nimirum, quia non dictus fuerat sermo huiuscemodi de Susanna; quasi non adeò erubuissent, si alias similes excepissent de domina sua fabulas. Mollit equidem erubescentiam fœdi sparsus rumor, nec adeò refugis, & expaues facinus, quod semel & ter de te potuisse credi percepisti.

Psal. 88. Tertull. Ambr. Ad Eph. 4. Tertull. Dan. 13.

§. XVIII.

Patres familias filiarum adolescentularum norint omnes congressus.

NOn otiosè ingreditur pater, & mater puellæ, sed vt discant patres nunquam filiabus, abesse, earum congressus perspicuè noscere, & vel passus metiri. Madianitides illæ septem puellæ, Exodi 2. ad aquare volebant greges patris sui; superuenientes autem pastores impediebant eas. Tunc accessit fortè Moyses, qui & rusticitatē, & iniuriam pastorum repellens iuuencu is adaquandi copiam permisit. Quibus ad patrem continuo redeuntibus sic pater ait mirabundus, *Cur velocius venisti: solito?* Vbi ego pondero optimā patris disciplinam, qua filias ita gregibus pascēdis

Exod. 2.

præ

præficiebat, vt simul omnes illarum & congressus, & passus trutinatos haberet, adeo vt omnes illarum motule, vel festinationes illum non latere possent. Sic ait: *Cur velocius solito venisti.* De quo eleganter Lyp- Lipp.
pom. in Cant. ait. *Bona patris familias est curare, si sedula sit familia in agendis: morarum quoque causas inquirere maximè filiarum.* Præclari parentes, qui adeò filiabus custodiē dis inuigilabant, adeò eorum extra domum gressus numeratos, & ponderatos habebant, vt nec parua morula nouiter accidere posset, quæ fugeret, censuram patris. An sic filiæ suæ gressus noterat Iephthe, dum ait Iudic. 11: *Quicumque primus fuerit egressus de foribus domus meæ, mihi quæ occurrerit reuertenti cum pace à filijs Amon, eam holocaustum offeram Domino?* Notissimi erant parenti filię passus quam rari extra domum, vnde votum vouens non dubitauit, non veritus est filiæ occursum Quid plura? Victori redeunti filia prima occurrit, quam ipse præter opinionem sibi occurrentem cō spicatus, flebiliter ait, *Heu me, filia mea decepisti me, & decepta es: aperuit os meum ad Dominum, & aliud facere non potero.* Minimè se deceptum ab occurrente filia extra domum lugeret, nisi longe aliam de filiæ gressibus habuisset existimationem. Excessit filia solites, & parenti notos passus; quo deceptionem suā luget pater, sed, & illa tulit plurima deceptionis damna. Tulit, inquam, nobilis puella deceptionis dā na, quod vltra patris conscientiam pedes mouere præsumpserit. Felicioresillæ, quæ numquam nouerunt vel pedem mouere extra parentum disciplinam. Tales puto filias Lothi: dicunt enim Angeli illum a Sodomorum incendio liberaturi; Genes. 19. *Tolle vxorem tuam,* Iud. 11. Gen. 19

A *& duas filias, quas habes, ne, & tu pariter pereas in scelere ciuitatis* Sufficillet dicere, tolle vxorem, & filias tuas, sed non otiosè addiderunt illud, *filias quas habes* hoc est quæ tibi curæ sunt, quæ sub tua disciplina inueniuntur. nec oculos tuos declinant. Quod expressit Chaldeus Cald.
aiens; *Tolle vxorem tuam, & duas*
B *filias tuas, quæ inuente sunt fideles tecum.* Saluatur vxor, vel solum quod vxor Lothi sit, verum filiæ vt salutem acquirant non sufficit, quod sint filiæ Lothi, sed vltra id insinuatur ratio specialis salutis, nimirum; *Quæ inuente sunt fideles tecum.* Vbi acutè Caiet. in cat. Lipp. ait: *Tam-* Caiet.
quam & istæ filiæ relictæ fuissent nisi
C *inuentæ fuissent cum Loth.* Saluauit filias, quod fideliter fuissent sub oculis, & cura parentum, nec aliundæ salutem sibi præscribat filia; qui tunc salua est, cum inuenitur semper esse sub oculis patris. Vnde prudenter D. Ambr. Virgines hortaba- Ambr.
tur, aiens, *Nullus sit tibi, sine matre progressus: quæ sit anxia tui custos pudoris.* Districtior adhuc D. Hieron. Hier.
epistol. ad Demetriadem sic illam monebat. *Esto auiæ matrique subiecta. Nullum virorum, & maxime iu-*
D *uenum, nisi cum illis videas, nullum scias: quem illæ nescunt.* Hæc est via adolescentulis maxime salutaris, si neque oculorum nutu à parentum fugiant disciplina; si neque pedem figant extra parentum obtutum. Habrahamo viro, & strenuo, & forti dicitur Gen. 12. *Exi de terra tua, & de cognatione tua.* Verum vbi
E ad adolescentulas fit sermo diuinus, solum dicit Psalm. 44. *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, obliuiscere populum tuum, & domum patris tui.* Non iubetur de domo patris exire sed solum domum patris oblimisci, ille iubetur patres penitus relinquere, hæc solum obliuisci, Psal. 44.

ne filiæ adolescentulæ prætextum habeant in Dei verbis, quo sine parentum oculis velint viuere.

Text. Flebant autem omnes, & plangebant illam. At ille dixit: Nolite flere: non est puella mortua, sed dormit. Et deridebant eum scientes, quod mortua esset.

§. IX.

Virginitatis dos est immortalitas.

NOtanter dictũ est, *non est puella mortua.* Virgineus enim decor semper de immortalitatis splendore radiat. Pro quo stat D. Hier. li. 2 in Iouinian. fatus, *Si in Moysi nuptias, in Elia virginitatem dixerint demonstrari: breuiter audiant Moysẽ mortuum, & sepultum Eliam igneo curru raptum, antè immortalem esse cæpisse quam mortuum.* Nouit virginitas immortalitatis speciem oculis humanis infundere, & semper viuentis vitæ odorem afflare. Absuit statim virginitas, vbi mors cœpit regnare: non enim potest mors regnare, vbi virginitas habet principatum. Quod D. Lucæ cap. 20. exprimunt verba sic a D. Cyprian. lib. 3 ad Quirinum exarata. *Filij seculi huius generant & generantur, qui autẽ habuerunt dignationem seculi illius, & resurrectionis a mortuis, non nubunt: neque nubuntur; neque enim incipient mori: æquales enim sunt angelis Dei.* Expende verba illa, *neque enim incipient mori.* Quippe vbi mors cessat, ibi absunt nuptiæ, ibi virginitas candicat, quo solum abscondita est, quando oportuit mortem regnare, verum vbi virginitas sese explicat, mors vlterius neque apparere audet. Accipite D. Greg. Nyssen. de virg. c. 13. *Cæteræ huiusmodi vitæ, quæ vim mortis superat, potior est ab his habenda qui mente præditi sunt. Corporea enim liberorum procreatio non vitæ magis, quam mortis occasio hominibus extitit: siquidem ab ortu initium habet interitus, a quo virginitatis causa qui immunes: futuri sũt mortis in se terminum constituerant, cum vltra in se illam progredi prohibuerunt; & vitæ & mortis se terminos constituerunt, ne vltra prorumperet.* Non equidem patitur virginitas mortis imperium, terminos illi prefigit, quos ipsa mors veretur, & non audet, neque potest trãsilire. Vt fremẽtes maris fluctus arenam transilire non possunt, sed osculantes terminum suum retrocedere coguntur sic mors, vbi apparet virginitas, vel ad virginitatis vmbram subsistit. Vidisti aliquando marinos fluctus ita efferuisse, vt vniuersos terminos cõtempserint, totumque submerserint mundum. Vna sola Noemi arca supernatabat illam vnam solam fluctus verebantur, qui vniuersos alios terminos contemnentes transiliebant. Sed cur, quando nulla arena terminat furentes fluctus, quando nullus terminus vndarum agnoscitur, vna agnoscitur arca? Erat in arca virginitatis vmbra, erat inter separatos mares: & fœminæ castitas, quæ, sola terminus mortis est, qui nullo modo valet superari. Ecce vobis Genes. 7. dicitur, *In articulo diei illius ingressus est Noe, & Sem, & Cham, & Iaphet filij eius: & vxor illius, & vxores filiorum eius.* Hinc viri, illinc fœminæ separatim, cur separatim? Damascen. lib. 4. de Fide

Hier.

Luc. 20. Cypr.

Gen. 7.

Damasc.

Fide ortho. cap. 25. *Vt castitatis adminiculo pelagus, atque vniuersum illud mundi naufragium effugerent.* Quod nulli potuerunt termini, potuit castitas furentes mortis fluctus frænare. Non enim mors potest, vbi virginitatis flos viret, cuius vel odor omnia mortis excedit conamina, & in vitam æternam salit. Virgineæ sponsæ processum speculatus Dominus non potuit eius immarcescibilem vitam nõ odorari, ait enim

Cant. 4. Cant. 4. *Odor vnguentorum tuorum super omnia aromata.* Quid est super omnia aromata. Aromatibus condiebantur mortuorum cadauera, vt illis aliquis carnis vigor posset conseruari, sic caro Domini aromatibus condita est, sed parum valet aroma ad virorem præstandum, vbi virginitas adest, quæ super omnia aromata maciem, & putredinem mortis ablegat, & virorem immortalitatis alit. D. Ambros. libr. 1. de virginit.

Ambr. *Vide, quem nobis tribuas virgo processum. Primus enim odor tuus super omnia aromata, quæ in Saluatoris missa sunt sepulturam, & mortuos corporis motus, membrorumque redolet obiisse delicias.* Abeunt mortis pabula, vbi virginitas adest, in qua negotia immortalitatis initiantur. Nec immerito virginitas eligitur vt futuri sæculi patrem pariat, sed debitum erat, vt à virgine acciperemus primum pignus nascentis immortalitatis. Id quod attingit Richard. Victor. li. 1. de Emanuele, par. 1. c. 12.

Richar. Vict. aiens, *Accepit ergo natura humana in beata Virgine Maria quasi quasdamarrhas, vel primitias futuræ incorruptibilitatis suæ, integritatem incorruptibilitatis virgineæ.*

Text Ipse autem tenens manum eius, clamauit dicens: Puella surge: & reuersus est spiritus eius, & resurrexit continuo, & iussit illi dare manducare.

§. X.

Fœmina præsentissimum virus est ad perdendos homines.

C NVllius viri manum tenuit Dominus, vt suscitaret illum, etiam cum suscitat amicum Lazarum suscitaturus tamen puellam eius primum accipit, & tenet manum. Quanto id mysterio factum est, nocet, qui præsentissimum fœminæ virus ad perdendos homines nouit. Cum enim tantum virus excitatur in Apostolorum conspectu; suis prospiciens Dominus non pati-

D tur, vel momento temporis fœmineum virus esse sine antidoto diuinæ manus repellentis contagium. Simile quid accidit apud Matth. 8. cum Dominus sanaturus Petri socrum, *tenuit eius manum*, De quo D. Chrysolog. sermon. 18. ait, *Quæ necessitas tangendi erat, vbi inerat iussi iubendi? Sed Christus tenuit manum mulieris ad vitam, quia Adam*

E *de manu mulieris acceperat mortem*, Lethale erat homini mulieris consortium, mortiferæ eiusdem manus, quæ nisi diuinæ manus antidoto præuenirentur, mortem omnibus præsentibus exhalarent. Mirabar ego aliquando Lothi felicitatem, & diuinam cum illo pro-

Matt. 8.

Chrys.

uidentiam , non quod à flammis A eriperetur, sed quod à fœmine consortio non traheretur ad flammam. Eua respexit vetitam arborem , & comedit ipsa,& dedit viro suo,& omnes perdidit viros; vxor Lothi respexit etiam ardentes ciuitates , cur vt ipsa, respexit, non etiam virum traxit ad respiciendum? Vnde Loth non trahitur ? Sanè traheretur Loth, nisi diuina manus præueniens B tanti mali antidotum subito , antequam vxor loqui posset , vel extendere manum ad virum, illam verteret in statuam salis . Id pulchrè ce-
D. Alc. cinit D. Alcinus libr. 2. de peccato origin.fatus ;

Hoc tamen hic mirum est , quod Loth non flectitur ipsa.
Nec sociam sequitur primo constantior Adam. C
Quamquam id credo magis factum , quia visa referre
Iam nequit elinguis, quæ si compertæ referret ,
Forsam,& in similes ausus temeraria traxit.

Ea est vis fœminis ad trahendum , imò ad perdendum homines, vt nisi quam primum , & celerrimè earum virus præueniatur , non possit ruina D vitari. Non Iosephum castissimum, sed eius pallij extremum apprehendit fœminea manus , & ecce tibi subito adolescens fugit relicto pallio. Cur relicto pallio? Equidem pallium , quod fœminea manus tetigerat , abiecit , ne paulatim virus serperet: prudentissimè sibi cauit à manu fœminea vel fimum vestis sue tangente . Condemnas nimis scru- E pulosum , & meticulosum virum ? Sed accipe , qui laudentur à Deo , Apoc. 3 *Habes pauca nomina in Sar-*
Apoc. 3 *dis qui non inquinauerunt vestimenta sua , & ambulabunt mecum in albis , digni enim sunt* . Tota dignitas nominatorum virorum in eo sita, quod vel vestes suas seruauerunt alienas à fœmineo contactu . Id explicatius , cap. 14. *Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati ; virgines enim sunt.* Non sunt coinquinati cum mulieribus quia vel ab eis tactas vestes suspectas habent ; & à se protinus ablegant. Sic Tertul. lib. de Resur. Tert. carnis, coniungit vtrumque, aiens ; *Hi sunt, qui vestimenta sua non coinquinauerunt cum mulieribus virgines scilicet significat* . Quasi deplorandum sit pudicitia, quæ sustinet vestis extremum fœminea tangi manu. Enquam fugiendum consortium fœminarum est illis, qui velint liberi euadere! Psal. 140. *Dissipata sunt ossa nostra secus infernum* . Pro verbo illo ; *dissipata*, ponunt alij, *emollita sunt ossa nostra secus infernum.* Vbi Arnob. Arnob. ait, *iuxta infernum sunt, quando societatem nostram diuersitas sexus inquietat.* Eo ipso, quod te socium fœminæ offeras inxta infernum degis : summa est ; vicinitas inter fœminam , & infernum Prouerb. 30. *Infernus, &* Prou. 30. *os vulvæ* , nihil mediat coniunctissimæ sunt , & fœminæ mollitudò , & infernus . Equidem à mulieris conspectu sic fit homo totus carneus, vt pene obliuiscatur animæ salutem , nec si habeat animam meminerit , Do huius rei testem Adamum , qui eum primum Euam aspexit , sic fatur . Gen. 2. *Hæc nunc os de ossibus* Gen. 2. *meis, & caro de carne mea,* Ecce tibi quid meminerit in se esse Adã , post quam Euam vidit; nimirum ossa,& carnes, quasi spiritum habeat , nullum, sic præterijt illum. Acutè Origen. hom. 1. in Exod. *Velim mihi di-* Orig. *ceres Adam si omnia quæ in te erant, tradidisti , cur non etiam animæ cum cæteris facis mentionem , quæ melior hominis pars est ?* Obliuiscuntur animam se habere , quicumque mulieres amare incipiunt .

Tex.

Text. Et ſtupuerunt parentes eius; quibus præcepit, ne alicui dicerent, quod factum erat.

§. XI.

Extraordinaria, & rara miſericordiæ opera non populariter publicanda.

MAldonatus apud Matthæ. 9. animaduertit de ſolis mortuis ſuſcitatis, & curatis cœcis Chriſtum, ne id ſciretur, præcepiſſe: cuius rei rationem ipſe aſſequi nititur docta coniectura; ego aliam pro moribus reddiderim. Ea eſt, quod rariora miſericordiæ facinora non paſſim euulganda ſunt popularibus ineruditis, ne ſcandalum accipiant. Memini enim D. Auguſtin. vel ſi maluis Ambroſ. dolentem, quod latronis beati fœlicitas multis ſtiterit occaſio ruinæ, qui perſuaſi, quod ſummus peccator in extremis poſſet inuenire miſericordiam diuinam, ijs ſe vitijs implicuerunt, quibus miſerè pereierunt. Vnde Deus rariora miſericordiæ ſuæ facinora cauet, ne populariter ſciantur. Sic dicitur Geneſ. 8. *Gen. 8.* *Ait Dominus ad Noe, nequaquam vltra maledicam terræ propter homines: ſenſus enim, & cogitatio hominis in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua.* Quibus ponderanda eſt ingens diuinæ miſericordiæ vis promittit ſe non puniturum, quia homines mali ſunt, & peſſimi ab adoleſcentia ſua, quaſi quo maior eſt hominum per-

A uerſitas, eo magis ſe ſe accingat ad parcendum diuina miſeratio. Id quod expendens D. Chryſoſt. ſtatim ſic notat: *In Hebreo habetur, & dixit Dominus in corde ſuo, vel in mente ſua, & non ad Noe.* Sanè nocentiſſimis hominibus veniam promittebat, & his, qui ab adoleſcentia mali, vitijs innutriti, hoc autem Deus ſolus intro ſe muſſitabat, minimè id euulgaB bat, nec Noe dicebat. Alto tegit Deus ſilentio ſuæ miſericordiæ magnalia, ne homines inde occaſionem ſumant ſe amplius vitijs, & peccatis tradendi. Hinc vbi Publicanum hominem telonio accumbentem trahere voluit. Matth. 9. inquit, *Cum tranſiret inde Ieſus*, &c. obiter, & quaſi ad aliud feſtinans vocat, ne ſentiatur, ne videatur talibus ſuos offerC re theſauros, id quod notabat Chry- Chryſo. ſolog. ſerm. 28. aiens, *Non dixit; cum ſtaret ibi, tranſiuit, & pertranſiuit inde*. Noluit videri Dominus ad tanti peccatoris oſtium pulſans, ne nimis publicarentur eius miſericordiæ, & homines fatui amplius peccandi ſumerent occaſionem, inter has Dei miſericordias abſconditas numerabat ſanctiſſimus Iob ilD lam, qua ipſe à Deo iuſtificandus erat; neſcio, an tunc de ſuis meritis minis humiliter ſentiret. Ait enim capit. 8. *Audite ſermonem meum, & ænigmata percipite auribus veſtris, ſi fuero iudicatus, ſcio, quod iuſtus inueniar*. Cur ænigmata vocat? Loquitur de omnimoda Dei miſericordia, qua ſe tractandum ſperabat, quo ipſe homuncio vilis confidenter, & intrepidè rigidum illud Dei iudicis examen ingreſſurus erat. Hoc merito ænigma vocat, quando Deus in iudicio ſuo, nihil non tremendum, nihil non pauendum ipſe ſuis viris iuſtis manifeſtat, vt ſemper rigor diſtricti iudicis ſit in timore, nec videant infimi homines, quo occaſionem

sionem præbeant offensæ. Non longè abest Isaias cap. 33. vbi iuxta Septuag. ait, *Repleta est Sion iudicio, & iustitia, in lege tradentur, in thesauris salus nostra*. Antiquitus in Ecclesia Dei splendet pro foribus iudicium, splendet iustitia; si enim tempora legis spectes, quid ibi non metuendū? Quoties peccatores trucidantur? Quoties hostibus traduntur vexandi ob sua scelera? De his exemplis plena est Ecclesia, pleni prophetarum libri: verum salus nostra, nimirum, quod peccatores pessimi ad salutem recipiantur, in thesauris latet absconditum, quasi res pretiosissima, non pro foribus est, nec patet omnibus, sed occultè in thesauris asseruatur.

CAPVT II.

De filio viduæ ad portam Naim suscitato.

VRbem, quæ Naim dicitur, properabat Dominus intrare, discipulis, populisque vallatus; cum repentè iuuenis aspicit cadauer efferri ambitiosis exequiarum muneribus tristi mysterio sublimatum. Demessum iuuenis florem iam oculi diuini præterierant: iteterunt tamen sacri soles in vidua matre ingentem luctus causam contemplantes. Quid plura? Nihil remorata pietas vitale protinus commodauit auxilium feretrumque manu redemptionis attacto, adolescenti spiritum, & matri reddidit filium; quo in se populorum reuelentiam maximam acquisiuit.

A *Luc.* 7. Ibat in ciuitatem, quę vocabatur Naim, & ibant cum eo discipuli eius, & turba copiosa. Cum autem appropinquaret portæ ciuitatis eccedefunctus efferebatur, filius vnicus matri suæ: & hæc vidua erat, & turba ciuitatis multa cum illa.

B

§. I.

Resurrectio carnis à limine diuinæ œconomiæ effulget.

DIuini Imperatoris stemmata: vt Christiani regni portas nobilitent, ad Naim portas effertur resuscitandus defunctus. Qui enim duodecim Apostolos, totidem cœlestis Ierusalē portis designatos in testes resurrectionis eligit, ipse modo Naim portas resurectionis fecit radiato flexuris. Et quando inter diuina facinora resurrectio non effulget à limine? Terra in primis aquis superfusa, & sepulta condita est, sed tertio die dicitur *Congregentur aquæ, & appareat arida*. Ecce primis in vniuersi liminibus iubetur arida ex aqua apparere, quasi è sepulchrò. Id ponderat D. Anast. Sinaita in Exaem. lib. 1. dicēs *Oportebat terrā à Deo factam statim ab initio abyssō, tamquā inferis traditam, tertio die exsurgere, dicēdo. Cōgregētur aquæ, & appareat arida*. Sic clarius pateret omnia per ipsum facta esse, quando vniuersi limina resurrectionis nobilitabantur figura. Quis resurrectionem non speret, quan-

C

D

D. Anas.

E

quando in ipso limine creati orbis resurrectionis prefulgeat stemma? Nec ipse homo antea nouit mortem, quam vel ipsius ianuis spem ebibit resurrectionis. Genes. 2. *Formauit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ.* Cur de limo terræ hominis formatio? An, vt quando audiret, quod in terræ puluerem esset conuertendus, speraret resurrectionem, doctus à primordio potuisse de terra surgere in vitam? Accinit Procopius aiens: *Ex ipsis statim iam inde exordijs resurrectionis spes denunciatur, nam homo in pulucrem resolutus non erat. Psalm. 21. & in puluerem mortis deduxisti me. Ne quis igitur puluerem in sepulchris cernens desperet de resuscitando genere humano, propterea in prima hominis creatione confirmauit resurrectionis spem.* Vides omnia maioris, & minoris mundi limina resurrectionis flexuris radiare? Nullis credo stemmatibus amplius nobilitarentur diuini imperij valuæ. Do pulchra verba Diu. Basil. Seleuc. 4. occisi Abelis rationem dantis. *Primus iustus Abelus lethi portas intrat: Abelus secundum Paulum Christi vmbra, ad Hebr. 12. sanguinis aspersionem melius loquentem, quam Abel: conueniens erat iusti sanguine resurrectionis columna adumbrari. Si enim mortis causa est preuaricatio: qui morti materiam non suffecit, vel inter viua functos liber manet, o res inopinatas! In mortis vestibulo resurrectionis tabula legitur.* Interea mundi prima plantatio diluuio dissoluitur, nouus alius mundus instituitur, cuius fundatores in arca Noemi asseruati iam iubentur exire. Genes. 8. *Egredere de arca tu, & vxor tua, filij tui, & vxores filiorum tuorum.* Expende, quam aliter in ipsi in arcam introducebantur, quippè iubentur ingredi Noe, & filius eius, & vxor Noe, & vxores filiorum eius. Hinc deinde fœminæ, & viri separati ingrediuntur, sed egrediuntur vir, & fœmina pariter coniugati. Equidem in noui fundamine mundi, iam apparere incipit resurrectionis status vbi carnis, & spiritus desidijs expunctis summa pace, & vnione videbuntur spiritus, & caro. Eucherius in Cate. Lyppomani: *Cur autem de arca coniuncti exeunt, qui disiuncti intrauerunt seorsum viri, & seorsum fœmine, nisi quod in hoc tempore caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem? Sed in resurrectione iustorum omnimoda, & perfecta pace spiritui corpus adhærebit.* Æquum erat vt resurgentium habitus & species in noui mundi instauratione affulgeret. Sed age accedamus ad tempora Christiana, de quo magis insigniuntur Christiani imperij valuæ, quam de hac renouatione aquilarum sanctarum? Taceo ipsius imperatoris summi Iesu resurrectionem, quæ posita est vt columna, & fulcrum totius Christianitatis. Primus lapis qui ad Ecclesiæ ædificium sculptus est, non ne resurrectionis flexuris insignitus apparuit? Is erat Stephanus primus martyr in principio nascendi Ecclesiæ coronatus, de quo apud carnifices constituto dicitur Act. 6. *Act 6.* *Viderunt faciem eius quasi faciem Angeli.* Quid est illud, quasi faciem Angeli? Id perspectum habes apud Luc. cap. 20. vbi sic loquitur Saluator; *In resurrectione non nubunt, neque nubentur, sed erunt quasi Angeli Dei.* Et merito, cum in Angeli specie resurrectionis species appareat, ea primi sculpturæ martyris imprimitur, vt primus lapis iniectus Christiano ædificio præseferat resurrectionis flexuris adornatam faciem.

Gen. 2. Procop. Basil. Se. Gen. 8. Eucher. Luc. 20.

Fulgen. Vt de illo dicat Diu. Fulgent. ſerm. proprio. *Beatus, qui in ipſa 'colluctatione pugnantis, iam præfert ſpeciem re ſurgentis. Splendore Angeli enim Deus ſanctificatum circumfudit aſpectum.* Digna Chriſtiani ædificij facies de reſurrectionis ſtemmatibus radians.

§. II.

Mors ante oculos omnium verſari debet.

NIhil magis commune nationibus eſt, quam quod ſuos quæque mortuos efferat, inuenies forſan gentes apud quas reges arcanis lateant penetralibus, ſeſe ambitioſis regij cubiculi vmbris tegant, ab oculiſque hominum arceant. Nunquam tamen inuenies gentes, apud quas mortui non ſtatim efferantur, publiciſque conſpectibus donentur, quod minimè naturæ tribuerim, quam potius mortis pudeat, neceſſium eſt, ſed diuinæ prouidentiæ, cuius ea eſt maxima cura, ne mors ab oculis remoueatur humanis. Hinc natum fuit, quod vbi Enochi vita prolonganda erat per multa tempora, ſtatim eum arceret Dominus ab oculi hominũ. Sic enim habes Geneſ. capit. 5. *Ambulauit Enoch cum Deo, & non apparuit, quia tulit eum Deus.* Itaque a De, translatus, & occultatus Enoch diſparuit a viuis, cuius rei rationem reddit Chaldæus aiens; *Et non ipſe, quia non mortificit Deus eum.* Ideò enim ab hominum oculis ereptus eſt, quia longiſſima fruiturus erat vita, quaſi vereretur Deus, ne homines metum mortis amitterent videntes non mori Enochum, & ideò illum occultauit. Sic putat Diuus Chryſoſtom. hom. 21. in Geneſ. aiens, *Morti in humanum genus ius ſuum, reliquit Deus. Propter hoc obſcurè, & latenter reuocare vult ſententiam, quam contra Adam protulit, ſed manifeſtum hoc non facit, vt timor illius emendationi ſeruiat: idcirco Enoch cum ſibi placeret, tranſtulit.* Enoch, ne ab hominibus videatur æternare vitam. Cauit enim maximè Dominus, ne mortis inſtantia non adeò obſeruaretur ob oculos, quando ea ſola eſt Deo pro mille exercitibus, vt poſſit de hominum cordibus triumphare. Apud Habac. 3. depingitur nobilis totius orbis triumphator, ſed quo apparatu? *Splendor eius vt lux erit, cornua in manibus eius; ibi abſcondita eſt fortitudo eius. Ante faciem eius ibit mors.* Quibus maximam mihi incurrit admirationem nouus triumphatoris, debellatoriſque habitus: exit inclytus dux, vt mundum debellet, & eum præſefert habitum in quo eius fortitudo prorſus lateat, & occultetur, ait enim *abſcondita eſt fortitudo eius*, equidem pugnatoris fortitudo in primis manifeſtanda, & reuelanda videretur, vt triumphum ageret. Ita Pſalm. 92. *Dominus regnauit, decorem indutus eſt, induit Dominus fortitudinem, & præcinxit ſe.* Non tegitur fortitudo, imò quaſi externa veſtis omnibus explicatur, cum dux ſe accingit in triumphos. Cur ergo Dominus expugnaturus orbem abſcondit fortitudinem ſuam? Quid poterit fortitudo abſcondita? Non ne ſi fortitudo abſcondita eſt, dubius erit triumphus? Abſit: vide enim, quid poſt abſconditam fortitudinem innuat, nimirum, *ante faciem eius ibit mors.* Sine periculo diſſimulatur fortitudo, vbi mors præmittitur ob oculos omnium

Habac. 3

Pſal. 92.

nium versatura. Præmissa mors ob oculos hominum, ipsa sufficit, vt vniuersos ponat inimicos scabellum pedum Christi, dicit noster *ante faciem eius ibit mors.* Sed Septuag. posuere, *ante faciem eius ibit verbum*, quasi ex nulla re sensibili efficacius reddatur verbum Dei, quam ex morte obiecta ad hominum animos debellandos, penetrandos. Danielis capit. 2. id somnium infundit Deus Nabuchodonosori, cuius ipse penitus oblitus requirebat à regni sui sapientibus, qui nullo modo poterat diuinare, quale fuisset somnium. *Quo auditor ex in furore, & ira magna præcepit, vt perirent omnes sapientes.* Quid tunc agitur? *Et egressa sententia sapientes interficiantur; quærebanturque Daniel, & socij eius vt perirent.* Interea Daniel diuinitus illustratus cognouit somnium, quod, & explicationem eius audiente rege, & vniuersis sapientibus prædicauit. Somnium erat de statua aurea, argentea, ærea, & ferrea, cuius pedes percutiebat lapis de monte sine manibus lapsus. Quibus regnum Dei super omnia mundialia imperia annuntiabatur. Sed iam quæritur, cur Deum cum voluisset regnum suum annunciari per illud somnium, fecit somnium penitus à regis memoria euolare? non antea dedit eius reuelationem Danieli, quam mortis sententia in omnes sapientes præmissa esset? Crediderim Deum voluisse de regno suo verbum reddere efficacissimum, & venerabilissimũ apud barbaros homines, ideò antequam prædicaretur, permisit, vt omnes præ oculis mortem haberẽt, essentque sub gladio. Id quod ponderat Rupert. lib. 6. de victoria verbi Dei, capite 13. *Dum inter indutias à Daniele postulatas cuncti sapientes sub gladio pendent moriturí, nisi saltem ille referendo somnium commune periculo ferat præsidium. Per hæc cuncti à maiore vsque ad minimum cum rege ipso attenti sunt ad audiendum, parati ad suscipiendum, desideratissimi, & valde dociles ad intelligendum, benenoli ad collaudandum. Ita demum dignum duxit verbum Dei semetipsum in medio proferre, quia profecto tempus, & causa talem tanti sacramenti margaritam non sinerent concnlcari.* Dignè suscepitur Dei verbum, dignè tractatur, vbi mors præmissa ante oculos omnibus obuersatur.

Dan. 2.

Rupert.

§. III.

Aufert Deus vnicum filium à parentibus, vt debitam diuini Patris affectus æstimationem habeant, qui vnicum filium pronobis dedit.

NEmo debitè æstimaret ingentis Dei charitatem tradentis vnicum filium pro nobis, nisi is, qui vnicum, & dilectum filium nouit amittere: amittat ergo mater vnicum animæ pignus, vnicum solatium, vt sic diuini Patris affectus debitam æstimationem habeat. Abraham dicitur Genes. 22. *Tolle filium tuum vnigenitum, quem diligis Isaac, & vade in terram visionis, atque ibi offeres eum in holocaustum.* Cur Deus sancto viro tam magnam probationem immittis? Cur amici animum sic discrucias morte vnici pignoris? Cur tam cito eripis, quem dudum ipse dederas filium? An id solum cupis, vt humá-

Gen. 22.

humani patris viscera perfodiãtur? Absit. Sed cupit Deus, vt dignus æstimetur affectus Patris diuini tradentis vnicum filium pro hominibus. Ita D. Cyril. Alex. hom. Pasc. 5. inquit. *Vt ex tuo dolore discas, quanã illa communis omnium parentis iactura sit, cum eius filij, quem dilexit, vitam pro generis humani incolumitate offerret.* Is est Pater diuinus, qui sustinuit sibi eripi vnicum, & summè dilectum filium pro humana salute; hunc dolorem, hanc iacturam is sufficit ponderare, qui nouerit, quid sit auferri filium vnicum matri suæ. Huc aspiciebat charitatis diuinę no bilis tubinator Paul. 8. ad Roman. aiens, *Qui proprio filio suo nõ pepercit.* quæ verba pulchertimè expendens D. Ambrosi. liber 1. de Iacob, &c. capit. 6. fatur. *Pulchro verbo vsa est scriptura, vt Dei Patris erga te pium propositum declararet, qui se morti pro te totum obtulit. Quod in Patre fuit, nihil sibi ipse reliquit: pro te obtulit, quod in plenitudine diuinitatis non amisit, & ipse te redemit. Considera affectum patrum. Quod pietatis est, quasi morituri filij susceperit periculum, quasi orbitatis hausit dolorem, ne tibi periret fructus redemptionis.* Quisquis pater es in vnici pignoris periculo, id æstima periculum, quod pater subijt cœlestis, vt de filij sui sanguine te redimeret. Quisquis parentis in amantissimum filium affectus nouerit æstimare, is solus æstimabit dolorem parentis in tanti filij orbitate. Quisquis potuit videre filium suũ sub mortis gladio, is condolere poterit cœlesti Patri, dum pro hominibus dedit vnici pignoris sanguinem. Iacob ille magnus Ioseph sanguinolentam tunicam vidẽs in lachrymas prorupit. Gen. 37. *Cõgregatis autem cunctis liberis eius, vt leniret dolorem patris, noluit consolationem accipere.* Cur noluit consolationem accipere? An tot filij, & nepotes minus idonei erant, vt vnici pignoris iacturam temperẽt? An inter tot filios non inueniebatur, qui patrem affectus leuamen prænosceret. Sanè vbi inter consolatores reperiebatur nullus, qui similiter filiũ amisisset, non mirum, quod non reperiretur, qui iustam æstimationem paterni affectus filij iactura faceret, quæ sola æstimatio posset inuenire patri leuamen. Accinit Rupert. lib. 8. de Trinit. & eius operibus, capit. 25. fatus. *Quonam instrumento filij eius congregari aderant ad leniendum patris dolorem? Quis enim dolorem eius mitigare poterat, nisi quem medullitus dolor ipse mordebat?* Nisi qui similem iacturam effecerat, nisi quẽ dolor ipse de filij amissione ortus solicitabat; non poterat patris affectum æstimare: non poterat præsentire patris orbitatem. Is bene poterit summi, & cœlestis Patris affectum erga homines præsentire, qui vnici pignoris nouerit aspicere profusum sanguinem. Pijs fœminis dicebat Dominus, Luc. 23. *Filiæ Ierusalem, nolite flere super me, super vos ipsas flete, & super filios vestros. Quoniam ecce venient dies,* &c. Cur Dominus vetat flere super se? An non amat in hominibus suorum dolorũ compassionem? Amat compassionem, sed vt hæc dignior habeatur, iubet, quod matres prius oculos cõuertant ad filiorum suorum calamitates maximas: cum enim filios suos dura internecione confectos videãt, tunc ex isto dolore dignius edi scent æstimare in Dei filij passione affectum diuini Patris.

Cyril. Alex.

Ad Ro. 8.

Ambr.

Rupert.

Luc. 23.

§. IV.

Nihil exigit Deus præcepto generali, quod ipse vel in se, vel in suis non probauerit.

HOret animus in vnici pignoris morte matris vidnæ vel respicere orbitatem, vel mem inisse dolorem. Quis credat humanas vires tanta iactura non pœnitus superari? Sed absit, nihil enim Deus a nobis exigit, quod prius ipse penitus non explorauerit, ne excessiuum sit. Ad Abrahamum primo illa fuit vox facta, Gen. 22. Genes. 22. *Tolle filium tuum vnigenitum, quem diligis, Isaac, atque offeres eum in holocaustum.* Hic primus? An eius fides vel obedientia tentaretur? Id multis placet patribus, verum ego crediderim, quod ibi Deus non tam obedientiæ, quã virium humanarum experientiam intenderet, vt inde posset præceptum de postponendis Deo filijs Tertul. promulgare. Ita eleganter Tertullian de orat. domin. fatur. *Abraham non tentandæ fidei gratia de filio iusserat, sed probandæ, vt per eum faceret exemplum præcepto suo, quod mox præcepturus erat, neque pignora Deo chariora habenda.* Nihil a nobis modo petit Dominus non examinatum, non probatum exemple, & iuxta vires humanas trutinatum. Petit a parentibus relinqui filios propter Deum. Sed non id petit antea quam fecisset experientiam, & probaret, quod homo libenter Deo filium vnicum litaret. In quam sententiam coincidit etiam Diu. Prosp. Prosper de prædictionibus, par. 1. capit. 17. fatus. *Sed Abraam, qui tentatur in filio, non tantum collatæ fidei virtus demonstratur, quam tum etiam nobis imitanda proponitur, & vt præcepti noui ex Euangelio maneret auctoritas: qui amat filium, aut filium super me, non est me dignus.* Magna quidem est diuinorum præceptorum auctoritas, quod nihil Deus generaliter petat, nisi prius in se, vel in suis experientia facta, vt semper superfit nobis de exemplis potestas ad Dei mandata. Diu. Paul. ad Hebræ. 12. post veterum testium nubem recensitam, qui circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, afflicti, angustiati: Post Christi Domini Crucem propositam, sic fmit. *Recogitate enim eum, qui talem sustinuit a peccatoribus aduersus semetipsum contradictionem: vt ne fatigemini animis vestris deficientes, nondum enim vsque ad sanguinem restitistis aduersus peccatum repugnantes.* Expende, quando exprobrat nobis, quod nondum profudimus sanguinem resistentes peccato; nimirum post expositam nubem testium pluentium sanguine, post expositum Iesum sanguine sudantem, ne putes a te exigi aliquod supra hominem a nemine vrquam probatum. Id notabat Chrisost. ibi. *Non confestim intulit consequentia: sed postquam illis ostendit omnes eos, qui vsque ad sanguinem restiterunt.* Is erat antiquitus Dei mos, quod nihil inexpertum, & non probatum prius populis suis mandaret. A primordio se in peccatores ostendit seuerum, cum primo in crimine deprehensum Adamum paradiso eliminat, morti tradit, Cainum etiam statim subdit pœnæ, totum mundum iratum submergit aquis. Verum vbi seruatus Noe sacrificium Deo exhibuit, Genes. 8. *Odoratus est Dominus odorem suauitatis, & ait ad eum; Nequaquam vltra maledicam terræ*

Ad Hab. 12. Chrys.

terra propter homines: sensus enim & cogitatio humani cordis prona sunt ad malum. Non putat homines meliores futuros, & tamen, quasi pœnitens facti promittit nunquã simile facturum, Cur tam cito seueritatem tandiu exercitam coercet, & conuertit in humanitatem? Volebat deinde, quod homines pœniteret facinorum suorum, & a vijs pessimis declinarent: quod non petit, quin prius in seipso pœnitentiam dedicet, & probet, quid sit pristinos affectus retractare. Tertullia-
Tertull. lib. de pœnit. ait. *Post condemnatum hominem cum sæculi dote, post ejectum paradiso, mortique subjectum, cum rursus ad suam misericordiam manauisset, iam inde in semetipso pœnitentiam dedicauit, rescissa sententia iratum pristinarum, ignoscere pactus operi, & imagini suæ. Itaque & populum congreganit sibi, & ad pœnitentiam semper adhortatus est.* Non antea pœnitentiam petit, quam in se pœnitentiam pristinorum actuum dedisset, & probet, ne quid minus examinatum, & probatum exquiratur a populatibus. In id recidit præceptum de parcendo inimicis solum exhibitum populo Christiano. Quia solo Christianorum tempore Deus inimicis suis idololatris misericordiæ suæ pandit Thesauros. De quo
Idem. Tertullian. libr. 4. in Marcionem. *Quandiu intra Israelem erat Sacramentum, merito in solos fratres misericordiam mandabat: at vbi Christo dedit gentes in hæreditatem: & cœpit expungi, quod dictum est per Oseam, non populus meus, populus meus, & non misericordiam consequuta, misericordiam consequuta: exinde Christus in omnes legem paterne benignitatis extendit.* Prius in se charitatem erga inimicos experiri incepit, & tunc de illa tan-

A quam de reprobata, & iuxta humanas vires trutinata dedit præceptum.

Tex. Quam cum vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit illi: Noli flere. Et accessit, & tetigit locum. Hi autem, qui portabant, steterunt.

§. V.

Promptissima Dei misericordia, vt ad afflictos prosiliat.

NEscit Dei misericordia sese continere, dum eius viscera miseri hominis conspectu tanguntur. Et miseriæ malum foras erumpit, & statim Dei miserentis oculi super illud; id nouerat feruidus ille diuinæ gloriæ zelator Elias, & dum cupit Israelitas sub flagello diu continere, causam ad se vocat dicens 3. Reg. 17. *Viuit Dominus* 3. Reg. 17
Deus Israel, in cuius conspectu sto, si erit annis his ros, & pluuia, nisi iuxta oris mei verbum. Cœlum claudis, o Propheta, & saltum claues non vis credere Deo? Cur tibi eripis diuinum imperium? Cur cessationem supplicij diuinæ non committis voluntati? Pulchrè Diu. Ba-
Basil. Sel. sil. Seleuc. orat. 11. ait. *Propensam Dei in homines benevolentiam metuit. Ipsum nouit, vt cito lachrymis concilietur; nouit, vt medica consilij factiuè retractatione pœnas contrahat, ne prænaturum dei ob*

imbrium

embrium clarentia laxamentum metuit. Non audet seuerus vltor iniquitatum cęli claues tradere Deo, refugit misericordiæ dispensationem Deo credere, cuius ingenium est ad miseri hominis lachrymas euidare nescius dilationes texere; sed studens pœnitentium, & afflictorum præmaturare leuamen. Per Samariam iter agebat Dominus, Lucæ 17. & ecce tibi decem viri leprosi occurrunt Saluatori, sanitatem flagitant: quibus Dominus ait, *Ite, ostendite vos sacerdotibus, & factum est; dum irent, mundati sunt*. Merito dubitat Tertullian. cur hos remiserit Dominus sacerdotibus Ierosolymitanis, cum nullum alium remiserit? Erat inter hos vnus Samaritanus, & res agebatur apud Samariam; Samarię autem vehementer gloriabantur de puteo accepto à Iacob, apud quem post longum iter cum veniret Iesus, longo itinere fatigatus, sic sedebat spectans aquam, quia puteus altus erat, nec habebat, quo hauriret, Ioann. 4. Volens ergo Dominus Samaritis ostendere salutem ex Iudæis esse per Christum, illos sacerdotibus templi remisit, vt veram Dei cognitionem ex proprijssimo Dei ingenio perciperent. Quo non altum puteum exhibet fatigatis ex itinere, vt post longum iter, & post longam afflictionem, adhuc non habeant, quo hauriant salutem; sed patulum exhibet fontem, qui viuo fluuio præmaturet leuamen defatigatis primo itineris puluere. Pulchrè Tertullian. libr. 4. in Marcionem, inquit. *In Samaria regionibus res agebatur, vnde erat & vnus interim ex leprosis, iam de industria iubet ostendere se sacerdotibus, subijciens Samariam, Iudæa: totus enim promissio tribus Iudæ Christus fuit; vt scirent Ierosolymis esse, & Sacerdotes, & templum, & matricem religionis, & fontem non puteum salutis*. Expende ab his, *& fontem, non puteum*: quippè non habet verus Deus salutem in puteo, quam nec longo itinere fatigati possint haurire. Sed habet salutem suam in fonte, qui flumine viuo currit ad eos, qui in viæ defatigatione sunt. Dum iter ad Deum arripias, in viæ puluere sis, non se continet misericordiæ fons, iam obuiæ saluum tibi, salutis vndæ. Hoc Dei miserentis ingenium sic exprimit Hieremias cap. 18. *Si pœnitentiam egerit gens illa a malo suo, quod locutus sum aduersus eam, agam & ego pœnitentiam super malo, quod cogitaui, vt facerem, eis. Et subito loquar de gente, & de regno, vt ædificem & plantem illud*. Subito, inquit, loquar, quasi nequeat se continere, vbi lachrymas pœnitentium, & afflictorum vider. Ex hoc Dei ingenio aperitur mihi ingens doctorum difficultas sumpta ex capitul. 3. Ionæ, vbi dicitur Ionas prædicasse. *Adhuc quadraginta dies sunt & Ninive subuertetur*. Quæ verba Septuag. legunt longè aliter, dicentes *adhuc tres dies sunt, & Ninive subuertetur*. Videtur ergo mendaciũ esse, vel apud vulgatã, vel apud Septuag. Prophetæ enim non vtrumque dixit, sed aut vnum, aut aliud, & quod dixerit quadraginta, text. Hebręus cum vulgata affirmat. Cur ergo Septuaginta dicunt tres dies tantum? Multa multi commiscũtur, vt possint videri apud nostrum Riberam in præsenti, sed si mihi inter tantorum doctorum placita aliquid liceret, putarim Septuaginta non spectasse verba Prophetæ, sed vt sæpe alias mysterium, & Dei intẽtum illis contemtum. Intendebat enim

Luc. 17.

Ioan. 4.

Tertul.

Hier. 18.

Ioan. 3.

Deus

Deus per minarum voces misericordiam suam erga pœnitentes ostendere moræ impatientiorem, quam iustitiam, vt pote quæ cum iustitia post tot peccata adhuc quadraginta dies, se posset cohibere, ipsa ad triduum lacrymarum iam se continere non posset, quominus salutem infunderet in afflicto, & pœnitentes. Itaque Septuaginta, non verba minarum attendentes, propositum Dei ibi latens, de miseratione facienda reddiderunt, dicentes. *Adhuc tres dies sunt, & Ninive subuertetur*. Agnouit ex hoc triduo sanationem per minas intentam Diu. Ephrem. de Pœniten. fatus. *Christus suscitare in triduo promittebat, Ioannis 2. & hic euersionem comminabatur, nisi pœnitentiam egisset. Non minis terruisset pœnitentia: nisi futurum fuisset, vt sanaretur. Non excitasset Christus ciuitatem peccantium: nisi resipiscentia eorum spes fuisset. Christus resuscitat ad pœnitentiam inuitans, tres dies lex, & Euangelium peccatoribus ad pœnitentiam prædicans, &c.* Latebat in verbis vindictæ misericordiæ propositum, & in verbis ostendentibus pœnam, latebat exhibitio gratiæ, qua vltra tres dies non se contineret, quin salientes in vitam effunderet suos latices.

D. Bphr.

§. VI.

Solus Deus veram lætitiam, & consolationem in malis affert.

TVrba ciuitatis multa funus, & matrem defuncti comitabatur, vt de dolentium multitudine daretur afflictæ qualecumque solatium, sed neque amicorum luctus, nec creaturarum chorus miseræ matri afferebant leuamen, vnus Deus, qui fluctibus imperat, sic iubet cessare lacrymas, & lætitiam, & gaudia reuolare. Seniot ille filius apud Lucam capitul. 15. vt vidit fratrem iuniorem cum patre epulantem inter gaudia, inter musicorum choros, ipse quæritur apud patrem, *Nunquam dedisti mihi hædum, vt cum amicis meis epularer*. Vana querela, pernicioſa extitit ignorantia, gaudia, quæ frater habebat cum patre, stultus iste inter amicorum cuneos desiderabat, nec amici, sed cœlestis pater potest afferre solatia. Vnde Diu. Hieronym. epistol. 146. sic stultitiam damnat. *Erras Israel: dic potius vt tecum epularer. Non potest esse tibi aliqua iucunditas, nisi patre tecum celebrante conuiuium*. Non ab amicis, à cœlesti patre sperandum leuamen. Te licet amicorum cunei circunstent, licet vniuersa bona affluant, licet hinc inde voluptates prosiliant, nullum verum tibi afferent solatium, si vnus solus Deus absit. Quis hominum florentiorem locum obtinuit, & delicijs abundantiorem, aquam Adamus? Locus illi erat paradisus voluptatis, socia formosissima puellarum, & gratiosissima, mensæ lautissimæ, quibus cum dimidio animæ suæ vesci poterat. Inter hæc tamen tanta solatij fulcra, ecce tibi Adam trementem, fugitantem inter aspera ficus sese abdentem. Quid agis Adam? Nonne tibi tot fructus dati sunt, quibus cum dilecta sponsa vescaris: Non tibi tot deliciæ paruntur, quibus quietus, & securus oblecteris? Epulare ergo, oblectare, gaudè, dum tibi tam floridum nemus

Luc. 15.

Hieron.

arri-

Arnold. arridet. Pulchrè, & verè Arnoldus Carnot. de opere sex dierum fatur. *Non statim post prævaricationem ejectus est homo de paradiso voluptatis, sed conscio sceleris, nihil delicia parum dissi conferebant.* Aberat vnus Deus per peccatum ejectus ab animo, & si omnes aliæ deliciæ, omnia voluptatum incitamenta aliunde præsentia erant, nihil lætitiæ, nihil solatij poterant causare. Merito Isaias ca-
Isa. 52. pitulo 52. clamat, vt captiui populi luctus, & lamenta soluantur. *Excutere de pulvere, consurge, sede Ierusalem, solue vincula colli tui captiua filia Sion.* Sed quis poterit à captivis luctum tollere? An tyrannis mollior factus illis copiam redeundi in patriam facit? An permissi sunt inter amicorum choros conuiuia celebrare, festos dies agere? Vnica; & certior est causa, quæ possit captiuorum luctum eliminare; quam innuens Propheta addit. *Propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa: quia ego ipse, qui loquebar, ecce adsum.* Non patria dilecta, non amici chori effusi, non tyrannorum fauor, non vniuersa mundi bona possunt verè lacrymas miserorum
Ruper. temperare, nisi ipse Deus per se adsit. Rupert. libro 6. in Genes. capit. 18. *O pium desiderium, pia spes longa suspiria populi sanctorum! Quomodo in gaudium subleuatus, & in risum est dilatatus? Quomodo abstersa est omnis lacryma ab oculis eius?* Testatur Isaias cum dicit: *excutere de pulvere, consurge, sede Ierusalem solue vincula colli tui: captiua filia Sion. Quia hæc dicit Deus: propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa, quia ego ipse qui loquebar, ecce adsum.* Vnus Deus est, qui nostras lacrymas potest siccare; & quasi hoc opus solum sit diuinæ potestati reseruatum, sic Apocalyp. capit. 21. dicit, *Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis. Et ipse populus eius erunt: & ipse Deus cum eis erit eorum Deus. Et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum.* Expende illud, *absterget Deus, &c.* Non creatura aliqua, non legatus, non Angelus, sed Deus ipse officium lacrymas abstergendi sibi reseruat: alia alijs credidit. Angelis enim suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum; similiter, vbi mendicus moritur, factum est, vt portaretur ab Angelis in Abrahæ sinum; verum nulli creaturarum nec Angelo credit, quod lacrymas abstergant. Id proprium est munus manus diuinæ; vt dicat Bern. in Declamationibus. Bern.
Felices lacrymæ, quas benigna manus conditoris abstergit. Vnam Dei manum spectant nostræ lacrymæ, qua verè, & solidè possunt omninò Idem.
abstergi. Rem ita finit Bernard. epistol. 104. *Illud verum solum est gaudium, quod non de creatura, sed de creatore concipitur. Cui comparata omnis aliunde iucunditas mœror est: omnis suauitas dolor est; omne dulce amarum, omne decorum fœdum: omne postremò quodcunque aliud delectare possit, molestum.* Sic ille.

§. VII.

Fœminarum lacrymæ suspectæ sunt inanitatis.

SEmel, aut bis, lego lacrymas sancti iussas ab illo Domino, qui alioquin lugentes beatificat, & cum ad mortem duceretur, & cum velit hunc iuuenem suscitare: verum vtrobique sistuntur fœminæ:

mineæ lacrymæ, vt quæ ſemper præ ſeferant ſuſpicionem inanitatis. Parum reſurrectioni? credula Magdalena defunctum Dominum lacrymis ad monumentum proſequebatur: cuius planctus pertæſi Angeli aiunt Ioann. 20. *Mulier quid ploras?* Et poſſit quis me ito mirari, cui Angeli proprium Mariæ nomen dedignantur appellare, & commune vſurpant mulieris vocabulum? An ignorant nomen, quod ſcriptum eſt in cœlis? Abſit: ſed lacrymarum, illatum taxantes inanitatem, eam ex communi natura educunt fœminarum. Præclarè D. Hieron. epiſt. 105. quæſt. 5. ait. *Dicunt ei Angeli, quos cernebat; Mulier quid ploras: vt ex eo, quod appellarunt mulierem, arguant fruſtra ploranrem, & dicerent; Quid ploras?* Non multum fidas fœmineis lacrymis; imò vt plurimum ſuſpectas habe inanitatis: videbis ſæpè fœminas ſe peccatrices plangentes, longiſque fletibus & eiulatibus ad altare accedentes, & inde ad amici amplexus devolare. Ruth capit. 1. cum Noemi rediret ad Iſraelem, iubebat, vt nurus ſuæ reuerterentur ad populum Moabitarum gentilem earum patriam; *Quæ eleuata voce flere cœperunt, & dixerunt: tecum pergemus ad populum tuum.* Ecce lacrimę ſalutares fœminarum cum firmo propoſito accedẽdi ad populũ Dei. Nihilominus ſocrus earum miſereſcẽs paupertatem, iterũ obſecrabat, vt redirent in patriam. Quid plura? *Eleuata igitur voce rurſus flere cœperunt. Orpha oſculata eſt ſocrum, ac reuerſa eſt.* Expende illud, quod Orpha flens, planctus agens, & eiulatus ſocrum oſculatur, & ad idolotriam reuertitur patriam. Siccine ſunt mulierum lacrymæ, eiulatus; plorant, lacrymantur in fletu, & planctu Deum inuocant, accedunt ad altaria, & vt figunt oſcula altari, inde ad priſtini idoli amplexus gradum faciunt. Hinc ſponſus commendàs pulchritudinem oculorum ſponſæ à lacrymis, ſimul oſtendit, ſuſpectas eſſe inanitatis aliarum lacrymas. Ait enim cap. 7. *Oculi tui, ſicut piſcinæ in Heſebon, quæ ſunt in porta filiæ multitudinis.* An ideò laudatur ſponſa, quod habeat lacrymantes oculos, vt habet quæ liber filia multitudinis? Quid hoc magnum ad ſponſæ commendationem? Magnum ſanè eſt, quod eas lacrymas fundat ſponſa, quibus ſibi peculiarem decorem, ſpecialiſſimamque pulchritudinem faciat, quando lacrymæ communiſſimæ res ſunt cuilibet filiæ multitudinis. Sponſam decorant lacrymæ, & illam ſponſam dilecto amatam faciunt, quando lacrymæ in alijs fœminis, non illas à multitudinis grege abducunt; ſed priſtinis ſœditatibus cubantes relinquunt. Huc ſpectabat D. Bern. ſer. de duobus diſcipulis euntibus in Emaus, ſatus: *Videas aliquem frequenter in oratione deuotum, cuius oculi ſunt ſicut piſcinæ in Eſebon præ multitudine lacrymarum; ſed recuſat ferre iugum obedientiæ; ſuam plangit in oratione ſuperbiam, ſed hora compunctionis tranſacta, ita ſuperbus eſt, ſicut antea, vel ſi leuis in moribus, poſt orationis ſuæ deuotionem, in eandem recidit leuitatem, oſſa eius replentur vitijs adoleſcentiæ eius.* Tales ſunt lacrymæ in filiabus multitudinis, in animis muliebri infirmis leuitate, quæ nullum emendationis, ſiue profectus incrementum afferunt. Hæ contemnuntur à Deo, a quo ſolæ ſponſæ lacrymæ laudantur, quæ decorem augent, & ſpecialem ſemper pulchritudinem addunt.

Ioan. 20

Hieron

Ruth 1.

Cant. 7.

Text. Et ait: Adolescens tibi dico: surge. Et resedit, qui erat mortuus & cępit loqui. Et dedit illum matri suæ.

§. VIII.

Beneficia sine vllius iniuria facienda.

OMnibus prodest Saluatoris nostri beneficium, adolescenti defuncto vitam infundit, matri filium reddit, ne tu à sano Principe beneficia speres cum iniuria alterius. Erronea Origenis mens inter alias insanias, illud excogitauit, quod Deus simul omnes animas in beatitudine fecerit, vt inde, quæ male se gesserint, in pœnam peccati in corpora detruderentur. Errorem hunc penitus eliminat sancta Samuelis mater Anna, quæ 1. Reg. 1. precibus, & lacrymis obtinuit à Deo filium maternæ pietatis donum; quod si, vt filius daretur. Annæ, necessum erat, vt anima pueri prius a beatitudine deijceret, & felicitate possessa priuata in corpus mitteretur, sanè impia esset Annæ precatio; & non multum iustus benefactor, qui vt mulierculæ lacrymulis prospiceret, tam ingens damnum faceret animæ pueri. Id quod eleganter in Origenem ponderat S. Theophilus Alexand. episc. Pasch. 2. his verbis. *Et culpę subiacerbit Anna vxor Helcanę, se* A *men virorum postulans; vt propter desiderium mulierculæ, an ne vel cælis periclitentur, & vna earum peccato graui labatur in terram, ac pristinam beatitudinem deserat:* Non huiusmodi putanda sunt Saluatoris nostri beneficia, quæ vt maternis lacrymulis prospiciant, filiorum animis noceant, imò ea sunt, quæ filij animæ penè perditæ occurrentia B adolescenti vitam, & filium matri referant. Egregiè dolebat Diu. Synesius pessimorum iudicum, & Principum corruptelam, etiam in donis exhibendis, & proponens sibi Herodis ambitionem qua puellam Ioannis capitæ munerauit, sic finit epistol. 72. *Pleraque verò, & alia inde mala oriuntur; versantur in conuiuijs calumniæ, mulieris* C *donum fit ciuis alienius calamitas.* Heu quoties hoc malum luxit Christiana Respublica, quot damna, quot calamitates pepererunt mulierculárum donaria? Quantis sæpè ciuitatum, & regni ruinis comparant Principes, vt vnico amico ingerant beneficia? Ecclesiast. 13. *Venatio leonis onager in eremo, sic pascua sunt diuitum pauperes.* Quæ verba ele- D ganter in rem præsentem tractat Saluian. lib. 1. de gubernat. Dei fatus. *Tyrannidem hanc non pauperes tantum, sed penè vniuersitas patitur generis humani. Quid enim omnium aliud dignitas sublimium, quam proscriptio ciuitatum, aut quid aliud quorumdam quos taceo, præfectura, quam præda? Nulla siquidem maior pauperculorum est depopulatio, quā* E *potestas. Ad hoc enim honor a paucis; emitur, vt cunctorum vastatione soluatur. Vt pauci illustrentur, mundus euertitur. Vnus honor, orbis excidium est.* Hæccine sunt mundalium tyrannorum beneficia vt vnum illustrent, pro nihilo habent innumeros alios, vastare,

Margin: 1. Reg. 1. — S. Theo. — Synes. — Eccles. 13. — Saluian.

stare, & vix est in mundo, qui aug- A
mentum recipiat, quod non oriatur de aliorum calamitate. Longè aliter bonus Iesus, qui mundum redempturus irato Petro in seruum
Mat.16. Pontificis inquit Matth.26. *Reconde gladium tuum.* Cur recondat gladium? Erat ne quis dignior vulnere, quam nequissimi hominis ministet? Pul-
Ambr. chrè Diu. Ambr. lib. offic. 3. capit. 4. *Quis latro detestabilior, quam persecu-* B *tor, qui venerat vt Christum occideret? Sed noluit se Christus persecutorum defendi vulnere, qui voluit suo vulnere omnes sanare.* Indignum planè est, si nescias ad salutem alicuius ire, nisi de vulnere alterius; illud præclarissimum omnium, quod suis ap-
Isidor. Pelus. propriat Diu. Isidorus Pelus. lib. 21. epist. 7. inquiens. *Apud nos etiam sancti viri coronas suas ex alienis calami-* C *tatibus retexere minimè volunt.* Hinc factum fuit, quod Iesus ostensurus ingens beneficium resurrectionis omnibus hominibus largiendum, ex
Ioan.11. citaturus Lazarum, Ioan. 11. *Lacrymatus est.* Quod si diuinarum lachrymarum causam vis nosse, ea est, quia cogitabatur Lazarum à quiete abducere, vt alijs beneficia sua mon straret. Ita D. Hier. epist. ad There- D siam ait. *Doluit Lazarum non dormientem, sed potius resurgentem, & flebat eum cogebatur propter salnandos alios, ad seculum reuocare.* Quasi esset indignum optimo principe de aliorum ærumnis alios ditare.

§. IX.

Bonus vir non habet beneficia, quæ aliorum officiant saluti spirituali.

CRediderim hanc pueri huius suscitationem proficuam fuisse eiusdem spirituali saluti, etenim ait, quod Dominus dederit illum excitatum matri suæ. Non esset enim piæ fœminæ donum, si à portu salutis in vitæ huius incertum reuocaretur, nec viduæ lachrymæ quæ meruerunt Dei compassionem, & misericordiam, acceptum haberent beneficium, quod noceret filij spiritualis saluti. Sic Deus promittit po- *Isaiæ.48* pulo suo apud Isaiam cap. 48. *Vtinam attendisses mandata mea: facta fuisset sicut fluuius pax tua, & iustitia tua sicut gurgites maris, & fuisset quasi arena semen tuum, & stirps ventri tui, vt lapilli eius.* Ecce tibi filiorum multitudo promittitur à Deo; quasi donum, & præmium matris ob seruantis diuina præcepta. Quid tunc? Ex hoc S. Theophilus Alex. epist. pasc. 2. Origenis errorem con- Theo-
futat, qui asserebat animas nostras philus.
ad corpora descendere ob suæ con- Alex.
scientiæ ruinam. Etenim ait ille. *Qui enim Dei præcepta conseruant, non debent accipere præmium animarum de cælo ruinas, quæ ligatæ corporibus sobolis eorum incrementa multiplicent.*

E Nemo equidem bonus à prolium multitudinem solatia quæreret sua, si sciret id illorum animabus maximum nocumentum existere. Simplex, & iustus Iob, qui & ruinam omnium bonorum, & filiorum mortem perpessus est, vbi post calamitatem vidit omnia restitui duplicia.

ria potuisset spetare mortuorum filiorum resurrectionem. Sed absit, quod vir prius acciperet virtutis præmium tantum filiorum nocumẽtum, quantum esset si à felici vita, iterum in hanc lacrymarum vallem deuenissent. Ideò ne filijs quiescentibus officeret, maluit integram gaudium suum differre in sæculum venturum. Quem sensum, & catholicum, & elegantem intendit Tertull. lib. de patientia, capit. 14. inquiens. *Iob si filios quoque restitui voluisset, pater iterum vocaretur: sed maluit in illo die reddi sibi tantum gaudij.* ne videlicet putatur gaudia sibi interim comparare de animarum filiorum ruinis, & præmium habere virtutis aliorũ spirituale nocumentum. Cur hoc in filijs non spectaret Iob, cuius dignitati prospicitur, quando amicorum incolumitas initium sit præmiorum eius? Illi enim amici, qui mali, & oneroſi consolatores sanctissimo viro extiterunt, peccati sui veniam à Deo imperrant, nè pœna sua Iobi gloriam læderet. Quippe capit. 42. ait. *Abierunt ergo Eliphaz Themanides, & Baldad Suhites, & Sophar Naamathites, & fecerunt sicut locutus fuerat Dominus ad eos, & suscepit Dominus faciem Iacob.* Expressius Septuag. aiunt. *Et solvit peccatum ipsi propter Iob.* Quid est illud, *propter Iob*? Nimirum prospiciens Iobi authoritati, & gloriæ pepercit Dominus iniuriosis amicis Iob. Quando illum in pristinam gloriam restituebat, Minueretur enim multum Iobi beneficium, si de ruinis amicorum fieret. Sic Olympiodorus in Græca fatur. *Etenim ea res damno Iob fuisset, si amici qui consolationis adhibendæ causa ad ipsum commearant, pœnas iuxerint persoluissent.* Luctuosum esset Iobi beneficium, quod cultu flagello, & pœna aliorum veniret: quo se Dauidis virtus maximè extulit, cum enim sibi infensissimi Saulis miseram mortem exc pisset 2. Reg. 1. *Apprehendens vestimenta sua scidit, omnesque viri, qui cum eo erant, & planxerunt, & fleuerunt:* Quid Dauid in morte Saulis? Cur non potius beneficium à Deo profectum recognoscit, quando, & pacem, & regnum cum tyranni morte recipiebat? Erat quidem pijssimo homini maximæ luctuosum beneficium de calamitate, & ruina æterna Saulis profectum. Quam piè gentium Ecclesiæ Cant. 3. aiebant. *Inueni quem diligit anima mea: tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum, in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ.* Sed Ecclesiæ mater, Synagoga est à Deo repulsa, & reiecta, ex cuius repulsione, & eiectione venit, quod se se Dominus inueniendum præbet Ecclesiæ gentium. Ingens Ecclesiæ Beneficium, quod Deum inuenerit, quod sibi teneat, quid amplius oprat, quid amplius instat, nec quiescit, donec illum introducat in domum genitricis? Quid interest Ecclesiæ, quod Deus reducatur ad Synagogam? Multum per omne modum, quippe vix reputat beneficium suum ruinam, & calamitatem alterius. Quo respexit Diuus Paulus ad Roman. 11. *Cæcitas ex parte contigit Israel donec plenitudo gentium intraret, & sic omnis Israel salvus fieret.* Quasi gentium gratia non reboretur pœna, dum de Israelis ruinis impletur, donec communis salus veniat. Pulchrè Diuus Bern. serm. 79. in Cant. *Magna Ecclesiæ charitas, quæ nec emule Synagogæ suas delicias inuidit. Tenet itaque firmiter Ecclesia salutem, quam Iudæa perdidit,*

Iob. 42.

2. Reg. 1.

Tertull.

Cant. 3.

Ad Rom. 11.

Bernar.

ipſa apprehendit, donec plenitudo gentium introeat, & ſic omnis Iſrael ſaluus fiat. Velit in commune communem venire ſalutem, quæ ſic ab omnibus capitur vt nihil ſingulis minuatur. Imo multum minuitur Eccleſiæ ſalus, que veniat de alterius ruina.

§. X.

Matris diſciplina ſalutaris adoleſcentibus.

SVſcitato Lazaro fecit dominus facultatem libere abeundi, ait enim, *Soluite illum, & ſinite abire*, at adoleſcentem cùm reſuſcitat; nec primum gradum facere permittit, ſed eum ſtatim matri tradit. Valde enim proficiunt adoleſcentes de diſciplina matris. Sic Prouerb. 7. Salomon. *Nam & ego filius fui patris mei tenellus, & vnigenitus coram matre mea, & docebat me, atque dicebat. Suſcipiat verba mea cor tuum cuſtodi præcepta mea, & vives.* Sic materna conſilia, & diſciplina hærent filiorum animis, vt nihil magis corde infixum habeant, nulla re magis amentur adeo, vt Cellenſis lib. de Panibus, cap. 5. ſic quouſque viros componat, vt velit infantili more ab vberibus matris ſemper pendere. Ait enim. *Aſſueſcat igitur paruulus matris collopendere brachiolis, vultum pendulum, & pauidum ab omni occurſu malo retorquere in faciem parentis, omnes tanquam inimicos (præter, alumnos) fugere, aduerſus omne infortunium ad vbera reuolare, & in gremio matris aſſidue cubitare.* Multum prodeſt filijs, ſi ſub diſciplina nutriantur matris, ſi matris conſilijs, blandiſque moribus adoleſcant. Nihil tam cordi matri eſt, quam filiorum bona inſtitutio, quam filiorum morum ornatus, & vitæ felicitas. Ex modeſtia filij, ex morum facilitate, & ſimplicitate clare proſpicies ſtudium, & diſciplinam matris. Seſe ſtatim duo obijciunt gemelli fratres; Iacob, & Eſaù, diuerſiſſimi tamen moribus, Iacob omni virtute ornatus, Eſau prorſus impudens, & efferus. Vnde tantam morum differentiam ebiberunt vterini fratres? Gen. 25. ait, *Factus eſt Eſau vir gnarus venandi, & homo agricola. Iacob autem vir ſimplex habitabat in tabernaculis. Iſaac amabat Eſau, eo quod de venationibus illius veſceretur, & Rebecca diligebat Iacob.* Ecce tibi mores Iacob, & mores Eſau hic vt matri morem gereret venationi vacans, ferus cum feris fiebat; ille domi ſedens totus matris, eius diſciplinam referebat in morum ſimplicitate, & facilitate, & de matris conſilijs viuebat, ſciens aduerſus omne infortunium ad vbera reuolare. Rupert. in Cat. Lypomani ad capit. 27. Gen. ſic notat. Vides quod omne conſilium pro Iacob à Rebecca initium ſumit? *Ipſa ad ſurripiendam benedictionem ipſum ſummiſit, ipſa fugæ conſilium prior porrigit, ipſa demum coniugem procurat.* Omnia, & ſaluti, & moribus ſalutaria habuit Iacob, ſedens in tabernaculis, ſedens domi apud matrem eius inſtitutionibus, & vigilijs educatus, De ſimili inſtitutione, & materna diſciplina gloriabatur Pſaltes 115. aiens; *O Domine; quia ego ſeruus tuus, ego ſeruus tuus, & filius ancillæ tuæ.* Vbi ſe Dei ſeruitio meminit mancipatum; non patris meminit, ſed matris, cuius diſciplinæ, & educationi debetur communiter filiorum diuotio, & modeſtia in moribus. Quod notans Chryſoſt. ibi in confit-

Prou. 7. Cell. Gen. 25. Rupert. Pſ 115.

Irmationem addit, *Id etiam Paulus posuit in Timotheo pro maximo ornamento, dicens: Recordationem habens fidei, quæ est in te non ficta, quæ habitauit primum in auia tua Loide, & matre tua Eunice, certus sum autem, quod & in te.* Quod in matre vidit, non potuit filius non; transmittere in se: quasi naturalis enim est, & necessaria in filijs, quæ a matre venit disciplina, & morum integritas. De quo in præsenti Timothei loco fatur D. Bruno. *Quæ fides, habitauit etiam primum in auia Laide, & in matre tua Eunice. Quod si in progenitricibus tuis, & in muliebri sexu exemplum habes fidei, quasi iam naturalis tibi sit, debes vtique per hoc plurimum feruere in fide.* Naturale, est, & quasi necessarium in filio, quidquid virtutis, & pietatis veni tilli de institutione materna.

2. Ad Timoth. 5.

Bruno.

Text. Accepit autem omnes, timor, & magnificabant Deum, dicentes; Quia Propheta magnus surrexit in nobis & quia Deus visitauit plebem suam.

§. XI.

Non leuiter suscipienda, & acclamanda cuiusque sanctitas.

SApienter hi Deum halantis Christi virtutem compuncti, & timorati dum cognoscunt, mundalium hominum pungunt leuitatem, qui ob leuissima signa stupent, & mirantur sanctitates. Cum Iesu accubuisset in domo Simonis accessit mulier famosa, mulier tote in ciuitate peccatrix, & stans retro cœpit lacrymis lauare pedes Iesu, Luc. 7. Lucæ capit. 7. quid tunc Simon? *Hic si esset Propheta: si sciret vtique quæ, & qualis est mulier, quæ tangit eum.* Vide quid magnum requirit Simon iste in Iesu, quod si Iesus haberet, Propheta magnus agnoscere tur, & à Simone prædicaretur, nimirum, quod agnosceret fœminam, quæ ab vniuersa ciuitate agnoscebatur. Acutè satis Chrysolog. ser mon. 94. *Phariseus Christum Prophetam crederet, si exposita oculis, nota populis si videret.* Heu Phariseorum C vanitas! Heu mundalium hominum leuitas! Hos sanctos mirantur, hos Prophetas stupent, qui nihil suggerant salutare, sed nota oculis prædicent; leuissima, & populatibus sanis, & insanis dæmoniacis possibilia signa ostentent. Hos pungebat Psalm. 4. *Vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Sic ad vanissima, & leuidensia propensi estis, vt veritatis soliditatem fastidiatis, resputatis. Tunc beatum populum, tunc vos beatos putatis, cum nacti estis non exemplum vitæ, sed oculorum spectaculum, siue spectrum. Pulchre Diu. Augustin. hic ait; *Vt quid vultis beati esse de infimis? Sola veritas facit beatos, ex qua vera sunt omnia.* Vanissimi homines non infima suspiciatis vt veneremini culmina sanctitatis. Fœminei raptus, ecstasis minima sunt, & infima sanctitatis symbola; imò sæpè sunt spectra solum, & phantasmata sanctitatis, nolite de his infimis beatos esse, amate potius illam veritatem virtutum, a qua mores reformentur

Chrys.

Psal. 4.

August.

tur vestri,& vniuersæ vanitatis vm
Anast. bræ à vobis absint. Theodor. apud
Nyss. Anast. Nycen. q. 18. innuit; *Deo concedente Pseudo Prophetæ prodigia faciat. Decemur autem non adhibere mẽtem signis*! Periculosum est semper æternis his signis,& leuidensibus apparentijs inhiare: periculosissimum prorsus adhærere exterioribus infirmi ordinis spectaculis, a quibus nihil compunctionis, nihil morale ebibatis, Isai. 59. *Manus vestræ pollutæ sunt sanguine,& digiti vestri iniquitate labia vestra loquuta sunt mendacium,& lingua vestra iniquitatem fatur,non est,qui invocet iustitia;nec est qui iudicet verè: sed confidunt in nihilo, & loquuntur vanitates*. Quoties hæc mente voluo, cum video frequentissimos concursus,& nobilium & popularium ad mulierculæ,seu indocti hominis spectacula. Arripisiter,vt videas mulieris raptum,& eius torus stupens narras sensum alienationem,rusticana verba,siue inurbanitates laudas,plenus peccatis, & fastidiens prorsus vera iudicia illorũ qui te ad iustitiam capessendam traherent. Sanè non est,qui inuocet iustitiam,non est,qui iudicet verè, sed confidunt in nihilo loquuntur vanitates,de infimis,& leuidensibus sanctitates æstimantes.

familiaris, illique in primis notus tum proprijs, tum sororum Mariæ & Marthæ officijs & obsequijs quotidianis. Hunc talem, & tantum virum, vt corripui: moribus dilectoris Theod.
diuinique hospitis Iesu a sororibus fuit præsentia desiderata; & quem Iudæorum odium à Iudæa ablegauerat, infirmantis amore nituntur reuocare. Literæ protinus fuere missæ,
Iesu dãtur,qui vt videt,ægrotum vi- *Psal.* 16.
sere moratur, mortuum quatriduanum,& sepultum abijt suscitaturus. Proh ingens Iesu potentia! Quod fideles sorores;nec audent sperare, præstat ipse, & mirante Ierosolyma vitalem calorem gelidis Lazari mẽbris inspirat, & quem tenuit sepulchrum mortuum,efficit, vt apud suos maneat viuus. Rei historiam sic Ioannes propinat.

Tex. Ex Ioann. 11. Erat autem quidam languens Lazarus à Bethania de Castello Mariæ, & Marthæ sororis eius.

§. I.

Vtile, & glorioſum viro, ſanctorum inſigniri cognominibus.

CAPVT III.

De Lazaro ſuſcitato.

RExinus morti Iesus diuinæ suæ potentiæ edidit signum singulare, Lazarum in monumento fœtidum restituens sanitatis. Is erat Domino-

BEthania oppidum erat, seu castellum, non cuius dominarentur, quod, & Lazarus, & Maria, & Martha incolerent, vt recte noster Maldonatus probat. Sed quem non moueat oppidum ab Euangel. vocari Mariæ Marthæque

que castellum, harumque cognomine, & castellum, & Lazarum prædicari. Sic equidem honorant præstantissimos viros sanctorum nomina, sic illustrantur viri, fiuntque de sanctorum nominibus illustriores, & clariores. Quin & sanctitatis apex, vnigenitus Dei filius, voluit de sanctorum suorum agnominatione clarescere, & illustrari. Hunc mirantis
Mar. 6. Herodes ait Mat. 6. *Ioannes quem ego decollaui, ipse est.* Quid plura? Herodis cœcitati subscribit perspicacissimus Chrysol. ferm. 73 latus, *Maculo quidem sed veraci sensu telis ipse criminis sui exstitit. Ioannes inquit, quem ego decollaui, ipse est. Verum dicit.* Verum ais, quod vnigenitus Dei sit Ioa. ab Herode decollatus? Nonne hoc summi imperatoris dedecus est de militis titulis, & cognominibus exaltari? Quo veraci sensu dici potest Iesus Ioannes decollatus? Sanè eo sensu verum est, quod Iesus sit Ioannes ab Herode decollatus, quo clarissimorum Herorum nominibus, viri illustres appellantur, decorantur. Adeò glorioſum est hominibus de gentilitijs sanctorum agnominibus appellari, & publicari, quando Dei filius nomine decollati Ioannis verè prædicatur. Nec apud Christianos ferendus est ille mos, quo clari viri barbaricis, non tam decorantur, quam fœdantur nominibus. Præstans ille adolescens, qui apud Hebræos de gentili sanctorum nomine vocabatur Daniel, vbi captiuus
Dani. 5. Babylona attigit, dimisso Danielis vocabulo, vocatus est à rege Babylonio de nomine Dei sui Balthasar. De quo regis mater inquit filio regi paricti scripto maximè perturbato. *Rex Nabuchodonosor pater tuus Principem magorum constituit eum, quia spiritus amplior, & prudentia, intelligentiaque, & interpretatio somniorum, & ostensia secretorum, ac solutio, ligatorum inuenta sunt in eo. Cui rex posuit nomen Balthasar. Nunc itaque Daniel vocetur, & interpretationem narrabit.* Quibus expendo illud, nimirum quod dicatur a rege nominatus de nomine Dei sui Balthasar; deinde, quando est ad diuinam litterarum interpretationem vocandus dimisso Babylonico Balthasaris nomine, iubeatur Daniel vocari. Quæ huius rei causa? Pulchrè Theodoretus Theod.
orat. 5. in Danielem, ait, *Neque dicit vocetur Balthasar; cum enim experientia docti cognouissent Prophetæ virtutem, anteponunt Chaldæa Hebræam appellationem quare in reliquum ipsum Danielem nominant.* Quasi verum diuinum virum, nisi de gentilitijs sanctis nominare; fœdum etatis idoli agnomine turpare virum, a quo diuinorum facinorum miracula sperabant. Pungebat me- Hier.
rito. Diuu. Hieronim. perfidum Iouinianum, qui sub veri Dei disciplina, adhuc a Ioue agnominari nō verebatur. Ait enim, *Caue Iouiniani nomen quod de idolo derivatum est. Squalet capitolium, templa Iouis, & cæremoniæ cecidernnt. Cur vocabulum eius, & vitia apud te vigeant?* Familiare putat Hieronym. cum nomine fugi facinora eius, a quo nomen deducis; vt idoli nomen fers, sic & vita circumfers; amantur facilè mores, cuius amatur vocabulū. Non potes non intueri cum affectu præsentem illum, cuius nomen vbique præsens, & familiare habes. Hinc D. Chrysost. homil. de sancto Chryf.
Meletio ponderat, huius sanctissimi viri amor quàm afficiebat conciues suos, aiens, *Nam, cum eum à principio incunitatem ingressum excepissetis, vnusquisque filium suum appellabat ab illius appellatione, per appellationem existimans vnusquisque indemnem suam sanctum introducere.*

ducere. Sanctorum tecum habes patrocinantes virtutes, quoties intra limina tua eorum agnomina vides.

Text. Miſerunt ergo ſorores eius ad eum dicentes: Domine ecce quem amas, infirmatur.

§. II.

Dei amasij ærumnis exercentur. laboribuſque ditantur: Qui ideo habentur equites, de la llaue decreda.

IAm iuxta Aponium, hominum amatrix Chriſti humanitas, ſuum ingenium, moreſque diuinos erga dilectos oſtenderat, Cant. 8. aiens, *Ego murus, & vbera mea turres*. Quippè murorum a turribus, æreæ igneſcunt machinæ plumbea iaculantur fulmina, nil non lethale, & bellicum apparet. Ea eſt igitur Chriſti Domini humanitas, cuius vbera, nimirum, cuius amor crebros euomit ignes, acutos emittit gladios, inſtarque turris muralis continuo pluit arcum, & bellum. De his, qui mundialium regum in delicijs ſunt, aiebat Eccleſiaſtes capit. 9. *Super dolentium ærma ambulabis*, hoc eſt, iuxta Ianſenium, o quanta ſuſpiria, quot ægritudines regius fauor parit, ſi amaris a rege, medius ibis inter dolentium grabata; ſeu, vt aptius Michael de Palacios: *ambulabis inter*

Cant. 8.

Eccl 5.

Mich.

A *pilas, & gladios hoſtium iratorum frementium, & in cædem tuam ruentium*. Hiccine eſt amoris, fauoriſque regalis partus? Sic equidem afficiuntur, qui a regibus mundialibus amantur, imò ſic afficit, quos Deus vehementer amat. Electum è millibus omnium Abrahamum, qualiter tractat? Geneſ. 22. *Tentauit Deus Abraham*. Tentauit inquam, illum ea tentatione, qua B fortiſſimi qui que nutarent: vnicum filium ab ipſo patre petit occidi. Quale hoc tormentum? Et cur tanto dolore amicum premit Deus? Nullo equidem minori pretio amicitiam ſuam nouit Deus vendere; vt dicat Diuus Baſil. Seleu. orat. 7. *Naturæ fluctus in virum iuſtum ſuſtollit: vt amicitiæ diuinæ nundinatorem mireris*. C Expende illa pulchertima verba, *amicitiæ diuinæ nundinatorem*: ne putent homines ad amicitiam Dei gratis euolare; nundinator eſt Deus ſuæ amicitiæ, quam nullus obtinebit, niſi magno laborum, & dolorum pretio. Non ne Ioſeph amabat fratres? Sed vide, vt illos mille tormentis angat. Id quod ponderatus Diuus Grego. D homil. 21. in Ezech. fatur, *Cyphus in ſacco iunioris fratris abſconditur, furti poſt eo, quæſtio mouetur. Mittitur, vt reducantur addicti: in ſeruitutem decernitur, apud quem Cyphus fuiſſet inuentus. In ſacco vltimi fratris inuenitur; tunc Beniamin reducitur, afflicti omnes fratres ſequuntur. O tormenta miſericordiæ, cruciat, & amat*. Amantior erat Beniamin, & quia amantior, ideo illius ſago regalis Cyphus E immittitur, qui & dolorum excidet maiores, & lacrymarum cauſas. Miraris Cyphum regalem dolorũ cauſam apponi amantiſſimo fratri? Non equidem id mirandum cum ſciamus dolores & paſſiones pro-

Baſil. Sel.

Greg.

claui

clauui aurea donari, qua exornantur selectiores Principes, & amantiores, qui frequentiores visuntur apud sũmi regis palatium. Ioan. Apocal. 6. cum vidisset triumphans Dei templum, notasseque frequentiores ibi Principes, hos solum meminit, aiẽs: Apoc. 6. *Vidit subtus altare animas interfectorum propter verbum Dei.* Non erant ibi aliæ animæ? Non erant innumeri alij spirituum exercitus? Non erãt millia millium ministrantium ei? Erant equidem, sed qui præ oculis habebantur, qui frequentiores apud Deum, qui cariores, vtpote, qui clauem auream habebant, qua ad regem accederent singulis momentis, hi erant mortificati, excarnificati, laboribus, & pressuris interempti. Tertull. Huc traho illam Tertull. excogitationem lib. de anima, vbi agit de Inferis, & tandem fatur, *Ioanni in spiritu paradisi regio reuelata, quæ subijcitur altari, nullas alias animas apud se præter martyrum ostendit, quia nullis romphæa paradisi ianitrix cedit, nisi, qui in Christo decesserint. Agnosce differentiam: si crucem tuam tollas, & sequaris Dominum, vt ipse præcepit, Tota paradisi clauis sanguis tuus est.* Regi frequentiores, & chariores à claui aurea noscuntur Principes; apud regem regum Deum tota palatij æterni clauis sanguis est, labor est, dolor est. Hæc claui insigniti fulgeant, qui cupiunt haberi summi regis amici.

§. III.

Summa fœminæ laus, cui Deus subdat virum, vbi pulchra de B. Ther. sit Carmelitarum reſtauratrice.

NOtanda item summa Mariæ, & Marthæ commendatio, de quarum castello dicitur Lazarus, quasi eo gloriæ peruenerint mulieres sanctissimæ, vt dominarentur viri, illoque clariores, & præstantiores existerent. Sic minabatur populum Isaias capit. 3. iuxta Septuaginta. *Aufert Dominus à Iudæa fortem, & validam.* Et quæ hæc erat adeò valida, cuius ablatione à Deo populus teritur? Explicat Diuus Basilius. *Auferet validam cuiusmodi erat Sara, robustam planè, & Principes tanti viri Abrahæ iuxta præceptum Domini dicentis, omnia quæcumque dicet tibi Sara, audi eam.* Hoc robur, hæc virtus in fœmina admirabilis, cui à Deo subdatur vir, validissima Sara, cui iussus est Abraham à Domino obtemperari, validissimæ illæ fœminæ, quibus subduntur viri. His omnibus validior, & robustior Theresia, Princeps tantorum Abrahamidum, nimirum, clarissimorum virorum, qui primogenia sua Deo litarunt, quibus Theresia leges dedit, & quibus dictum est à Domino, omnia quæcumque dicet vobis Theresiã, audite eam. Hinc fœminæ incredibilem fortitudinem, & præstantiam pensabat diuinus spiritus Prouerb. 30. aiens, *Mulierem fortem quis inueniet, procul, & de vltimis finibus pretium eius, confidit in ea cor viri sui.* Ecce vobis fœmina, in qua confidunt innumerabilium virorum, & fortissimorum, & sanctissimorum corda, sub cuius militant disciplina. Cui consonat illud D. Alcimi ad sororem: Isai. 3. Basil. Prou. 30. Alcim.

—— Vt Debbora quondam
Duceret instructas post fortia classica turmas,
Et mulier sumpto præcederet agmina ferro,
Mœrentes hortata viros: quos ipsa feroces.

Flecto-

Exemplo verboque mouens accendit in hoſtem.

Et quidem ſi quæ fęmina inter Chriſtianæ militiæ duces, & imperatores nomen ſibi fecit, ea eſt Thereſia, gloria totius Carmeli, & Libani. Paulus ad Philippen. 4. inquit. *Euodiam rogo, & Syntichen deprecor, & te germane compar, adiuua illas, quæ mecum laborauerunt.* Datæ ſunt imperatori Paulo fortiſſimæ viragines adiutrices, quæ non carnis mollicicm, ſed oſſeũ originem ſequentes, æmulæ ſint fortiſſimorum imperatorum gloriæ. Ad hæc Diuus Baſil. Seleuc. orat. 2. *Vides fœmineum genus tangi Paulini curſus æmulatione? Vides Apoſtolicos ſudores in mundi ſtadio imitatione exprimere? Faciamus ei adiutorium ſimile ſibi.* Ecce tibi Thereſiam, ecce adiutorium cœleſti Adamo ſimile, quæ oſſeum exercitans originem Apoſtolicos exprimit ſudores, Pauli æmula doctrinæ radijs, & morum diſciplina orbem illuſtrat. Nobili Iſraelis Imperatori Ioſue dictum eſt, vbi ad pugnam accedit, quod ſoluat calceamentum de pedibus ſuis, quis hoc crederet iuſſum Principi militiæ, cui potius calceamenta ferrea mandanda erant aduerſus hoſtiles ictus? Sed iam dedicabantur diſcalceatorum pugnæ, quas de Ieſuitarum halitu (ſi Thereſiæ ſcriptis credimus) inſtituxit Thereſia, vt ipſa, & domi reſidens, & in puluere dimicans multiplici victoria Eccleſiam adornaret. Audiſti Debboram agminum Iſraelitarum ductricem fuiſſe, aduerſuſque Siſaram conſeruiſſe manus in campo. Non tamen ibi interemptus hoſtis, ſed fugatus, qui ad domum Iahelis accedens ſe ſomno dedit: tunc Iahel domi reſidens hoſtem penitus proſtrauit. De quatum victorijs pulchrè Diu. Alcim. cecinit vbi ſupra:

Baſi. Sel.

Alcim.

Mox ait moſa Iahel peragit, quod Debbora victrix
Cœperat, inque ſolo ſtrati terraque iacentis
Tempora tranſfixo penetrans immania clauo.
Fœmineus duplex fit vno ex hoſte triumphus.

His præſtantior Thereſia, quod duæ fecere quondam, vna ipſa peragit: ea fortiſſimorum virorum inſtruens acies, & ducit, & hortatur in campo, rabid ſque hoſtes hominum ab orbe fugat: fugatoſque filiorum ſuorum labore, & doctrina, ipſa domi reſidens transfigit clauo. Nec enim otioſè donata eſt clauo à cęleſti ſponſo arrhabonis nomine, ſed vt illo domi ſedens hoſtem transfigeret, & perderet, quem ipſa à toto orbe, ducta filiorum acie fugauerat. Vt ſic non duplex tantum, ſed & multiplex ſit fęmineus triumphus ab vna Thereſia peractus. Cum hæc de D. Thereſia loquor, non putetis vos priſtini ſæculi viragines Agnes, Catherina, Cæcilia à me minus ardenter amari. Feror animo, & affectu in veſtros triumphos omni celebratione maiores, ſed de ſociatis ſpiritu hunc ebibi, vt noſtri æui ſanctorum glorias, qua poſſum contentione, cantem. Quare liceat Thereſiæ aptare verba, quæ virginum principi aptauit Diu. Ambroſ. de inſtitut. virginis, cap. 5. inquiens, *Veni Eua iam ſobria: veni Eua etſi in te aliquando intemperans, ſed iam in prole ieiuna, veni Eua iam talis, vt non de paradiſo excludaris, ſed rapiaris in cœlum. Veni Eua iam Sara, quæ parias filios non in triſtitia, ſed in exultatione: non in mœrore, ſed riſu. Iſaac tibi multiplex naſcetur.*

Ambr.

Veni

Veni iterum Eua iam Sara, de qua dicatur viro: audi Sarai vxorem tuam. Sis tu licet viro subdita quia esse te deceat; cito tamen soluisti sententiam, vt vir te audire iubeatur. Ecce vobis Eua in Theresia, sobria, ieiuna, parturiens filios in lætitia, quoties Theresiæ denuo filia, aut filius ascisciturtoties Isaac renascitur, toties spiritualis lætitia, toties risum facit Dominus sponsæ suæ. Adde in Theresia solutionem legis, vt viri iubeãtur illam audire. Quo illius multiplicatur gloria, & triumphus. Quis tantę viraginis triumphos cantet? Quis dicat, quæ ab illa pennatæ mortes in tenebratum Principes euolarũt? Huic libens subscribo, quod Sidonius Apollinaris de Iudith dedit carm. ad Faustum Reiensem, inquiens:

Sidon. Apol.

Et fragilis valido lamit bene sexus in ictu.

Et quidem à nemine minus, quam à fœmina videbantur iacta fortia Theresiæ tela in Christi inimicos.

Text Maria autem erat, quæ vnxit Dominum vnguento, & extersit pedes eius capillis suis, cuius frater Lazarus infirmabatur.

§. IV.

Parvula Deo etiam exhibita seruitia, quam gloriosa æternum manent.

QVam verè dictum iustis, capillus de capite vestro non. Aperibit: adeò enim æstimat Deus quidquid sibi à viris iustis offertur, vt vel capillum memoriæ diuinæ arcanis repostum habeat. Vide modo quid Mariæ Magdalenæ commemoret Spiritus sanctus, nimirum, *Maria erat, quæ extersit pedes eius capillis*. Sic capillorum etiam seruitium æstimabat. Samson Nazareorum lege comam nutriebat, & eius crinibus tanta diuini spiritus gratia inerat, vt eum prorsus redderet inexpugnabilem. Proh Deus immortalis! Cur sic caperis crispante iuuenis crine! Cur adeò à capillis teneris? Vnde vilissimus capillus sic te afficere potest? Equidem Nazaræus Samson Deo capillitium suum dicauerat, & vel capillus à viro iusto dicatus Deo, pretiosam æstimationem capit. Recte procopius relatus à Serario in capit. decimosexto, Iud. quæstion. 16. ait. Filij hæreticorum rident, quod in capillis gratia est. Rideant igitur, quod in Apostolorum vmbra gratia est: in fimbria item vestimenti Christi: in luto denique, quod cœcum illustrauit. *Quapropter voti nomine, pretiosa apud Deum fuit coma.* A voto viri iusti etiam capillus eam acquirit æstimationem, qua in pretio habeatur apud Dominum, in eiusque scrinijs asseruetur, vt res pretiosa. Cætera omnia etsi magna, etsi splendida, velut vmbra prætereunt; quod Deo offers, in æternum stat, & vel minimum illius in corruptibilibus asseruatur thesauris. Proquo recole tibi quatuor illos celebres fluuios egredientes à paradiso voluptatis, Genes. capit. 1. *Nomen vni Phison; ipse est qui circuit omnem terram Heuilath: vbi nascitur aurum, & nomen secundi fluuij Gehon; ipse est qui circuit omnem terram Aethiopiæ. Nomen vero fluminis*

Procop.

Gen. 1.

minis tertij Tigris ipſe va'it contra Aſſyrios. Fluuius autem quartus ipſe eſt Euphrates. De quibus maximè id expendendum eſt, quod tres priores auro lapidibuſque pretioſis diuites dicantur circumire, tranſire, vadere, currere; ſolum de Euphrate non dicitur, quod tranſeat, quod circumerat; quippè Euphrates idem eſt, ac *fructificatio eorum;* hi autem, qui ex Chriſti gratia fructus pariunt Deo, nihil vnquam amittunt, nec lacrymula perditur, ſed æternum aſſeruatur manſura.

Anaſt. Acutè Diuu. Anaſtaſius Sinaita lib. 8. Exaemeron id notabat addens. *Non ſcriptum eſt Euphratem nec tranſire, nec vadere, nec circumire, ſed eſſe ſtabilem, & immobilem*, Fluunt cœteræ hominum res, & tandem ab ipſa terra bibuntur, vel marinis ſorbentur a fluctibus. Verum de bonorum operum fructibus nihil præterit, nihil, nec aquæ frigidæ guttula perfluit, ſed ſtabili theſauro aſſeruata perdu-

Matt. 10 rat. Ita apud Matth. capit. 10. *Quicumque potum dederit vni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ, tantum in nomine diſcipuli, amen dico vobis non perdet mercedem ſuam.* Nec guttula deperditur ex his, quæ in Dei ſeruitio peregiſti: omnia ſi-

Apoc. 14 mul tibi aſſeruantur; Apocalypſi. 14. *Beati mortui, qui in Domino moriuntur, amodo iam dicit ſpiritus, vt requieſcant a laboribus ſuis. Opera enim illorum ſequuntur illos.* Non ſolum mors pro Chriſto Domino ſuſcepta, non ſolum ſanguis effuſus pariunt hominum beatitudinem, ſed & omnia anteactæ vitæ opera, vel minima ſequuntur illos, id eſt, non prætereunt, non defluunt, ſed æternum comitantur illos. Ibi Diu.

Ambro. Ambroſ. *Opera igitur ſanctorum ſequuntur illos, quia merces operum illorum comitatur illos in perpetuum.*

Cui pulchrè annuit Andreas capit. 42. in Apocalyp. inquiens, *Quod ex operibus naſcitur, illud immarceſcibilium coronarum cauſa exiſtit.* Nullum opus quantumuis minimum Deo oblatum marceſcit, ſed æterno decore viget. Hinc etiam natum fuit ſtudium illud, quo maledicturus ficui, ob defectum fructuum, Matth. 11. acceſſit ad illam, Matt. 11 cum non erat tempus ficorum, vt notauit Marcus. Sed cur acceſſit cum ficorum tempus non eſſet? Nè fortè eſſet aliquis parua ficus, qua maledictionem ſubiret, & periret. Quippè ſolent etiam ſteriles arbores, vnum, aut alium paruulum exhibere pomum: & adeò gratus eſt Deo, quiuis paruulus etiam fructus, vt caueret ad maledicendam ficum accedere, cum per tempus poſſet aliquis eſſe fructulus. Pulchrè aiebat Diuus Cyrill. Iero. ca- Cyr. Ie. tech. 13. *Venit in tempore, in quo cibus non inueniebatur. Quis ignorat, quod tempore hyemis ficus non fert fructum, ſed ſolis folijs circumdatur? Quod omnes ſciebant, numquid hoc Ieſus ignorabat? Sed venit ſciens; quæſiit non ignorans, quod non eſſet inuenturus, ſed figuram maledictionis vſque ad folia tantum faciens.* In ſolis folijs voluit vt ſiſteret maledictio, receptu rus ſemper quemcumque fructum, quamuis minimum, qualem ſolent gigne ſteri les arbores.

Text. Miserunt ergo sorores eius ad eum dicentes: Domine, ecce quem amas infirmatur.

§. V.

Perfectus amor impatiens morę in suorum ærumnis depellendus.

PRudentes fœminæ, vt fratris, sui acceleraret leuamen, id solum curant, vt in Saluatore circa infirmum excitetur amor. Ea est enim perfecti amoris flamma, quæ suos in laboribus morari minimè patiatur. Mater illa, quæ de sibi ereptо filio, cum socia fœmina con-
3. Reg 3. tendebat. 3. Reg. 3. nullum non mouit lapidem, vt sibi filius restituatur causam ad regem defert, ibi clamat, ibi voci feratur, at cum primum de regis iussu affertur gladius, quo filium suum diuidendum audit, statim a causa recedit, & laborat ipsa, vt quam primum integer, & viuus filius adiudicetur alteri. *Obsecro, date huic infantem viuum.* Subito accusatrix transit in aduocatam, & quæ omnes iuris terminos subiret, vt de sententia iudicis filium acciperet, modo instat, & petit, vt detur alteri filius, vt sic festinet dilectum filium a gladio liberari. De
D. Aelr. quo. D. Aelred in speculo charitatis; lib. 3. c. 14. *Oblato ense, cum diuisionem pueri regia sublimitas iudicasset matrem affectus prodit naturalis, & cessit affectui, quæ non cesserat improbitati, & quæ laborauerat, ne vera mater proprio pignore frustraretur, laborare cœpit, vt alteri traderetur: Obsecro, aut, date huic infantem viuum, & non occidatur.* Non idducias petit, non dierum terminos postulat dari sibi, vt probet sibi vni deberi integrum filium, sed vt gladium infanti immineri videt, festinat cedere omni iuri suo, vt puer periculo liberatus viuat. Hinc perfectus hominum amator Deus, vt suos videre possit aliquandiu ærumnis afflictos, ærumnis, inquam, quæ parituræ sint ingentes glorias, sese prius munit, & arma patientia pene incredibili. Non ne seruus Dei erat Ionas; Is tamen a tempestate requisitus, frementibus traditur fluctibus, ab immani voratur pisce; Deus videt, & moras agit, & tardat auxilium, & potest hoc perfectus Dei amor in homines? Potest talia amici spectare infortunia amor diuinus? Potest, sed se incredibili patientia sibi adiuncta; magna bona obtenturus erat Ionas per labores illos, ideò vt diuinus amor sustineret paulisper laborantem amicum patientiam inducit, & de patientia adiuncta auxilium distulit Quo spectabat D. Iren. lib. 3. c. 22. inquiens. Irenæus.
Dominus patienter sustinuit absorberi Ionam à ceto, non vt absorberetur, & in totum periret (quasi ad hoc, nec de adiuncta patientia posset amor diuinus) *sed vt euomitus magis subigeretur Deo, & plus glorificaret Deum qui insperabilem salutem ei donasset.* Nullo modo sustinet amor perfectus in amicos labores inutiles; quod si aliquando ob maiora bona Dei amicus laboribus exercendus est, vt id amor diuinus sustineat; patientia comes asciscitur. Ideò Ec- Eccl. 35.
clesiast. 35. *Et Dominus non elongabit, sed vindicabit iusto, & faciet iudicium: & fortissimus non habebit in illis patientiam.* Is est diuinus amor in suos iustos, vt non elonget auxilium,

xilium, nec habeat patientiam in illorum ærumnis, niſi vt prudenter addit gloſſa, *ad vtilitatem poſtulantis*, tunc ſolum, cum afflictorum vtilitas, & maius bonum poſtulant, nouit diuinus amor auxium elongare, permittere patum per ſuos affligi a tyrannis, ſed vt id præſtet, adiungit ſibi comitem, & ſociam patientiam: vt dicat D. Nyſſ. in orat. de occurſu Domini. *Quoſdam ex iuſtis non impetrare ſed barbaris, & impijs viris parere, Dei efficit lenitas, & patientia.* Adiungitur amori diuino patientia incredibilis, de qua virtute poſſit ſuos ſub ærumnis afflictos ſpectare.

Nyſſ.

§. VI.

Non tam feſtinat in nos malum, quod non à Dei amore præueniatur.

VEnit infirmitas in Lazarum, ſed longè antea venerat in illum Dei amor; prius à Deo dilectus dicebatur, quam corriperetur ab infirmitate. Nunquam ſanè adeò feſtina veniet in nos calamitas, quam non præuenerit diuinus amor. Ad homines aquis velociora venerunt mala, vt innuit Ier. 4. ſed iam præuenerat bonitas diuina. Eleganter Tert. l. b. 2. in Marc. onem malorum tardam originem edidſerit, fatus. *Statim mulier in doloribus parere, & viro ſeruire damnatur: ſed quæ antea ſine vlla contriſtatione per benedictionem incrementum generis audierat, creſcite tantum, & multiplicamini; ſed quæ in adiutorium maſculo non in ſeruitium fuerat deſtinata. Statim, & terra maledicetur. ſed ante benedicta. Statim tribuli, & ſpinæ, ſed ante fœnum & herbæ, & arborum fructuoſa. Statim ſudor, & labor panis. ſed ante ex omni ligno victus immunis, & alimenta ſecura. Exinde homo ad terram ſed ante de terra. Exinde ad mortem. ſed ante ad vitam. Ita prior bonitas Dei ſecundum naturam ſeueritas poſterior ſecundum cauſam.* Quid pulchrius dictu? Hymnas equidem cedunt amoris operibus, quæ accidunt hominibus calamitates. Nouit ſemper diuinus amor primas ferre, vt dicat Pſalm. 20. *Præueniſti eum in benedictionibus dulcedinis.* Antea benedictio, quam maledictio; antea dulcia amoris pocula, quam potiones amaræ. Id quod experiebatur Ionas cap. 2. *Proieciſtime in profundum in corde maris, & flumen circumdedit me.* In flumine agnoſcit D. Hieron. dulciſſima fluenta: quibus circundatus Ionas venit in amaritudinem mari; ne poſſent dici amari fluctus obueniſſe Ionæ, quam prius, & immediatius illum benedictionis dulcedo inundaſſet. Et ſanè ſolemniſſimum hoc diuinæ beneficentiæ, quæ non permittit furere mala, quin prius ſigna ſui amoris in nobis appareant. Quo refero illud Apocalyp. 7. *Et vidi alterum Angelum aſcendentem ab ortu ſolis habentem ſignum Dei viui, & clamauit voce magna quatuor Angelis, quibus datum eſt nocere terræ, & mari dicens: Nolite nocere terræ, & mari, neque arboribus: quoad vſque ſignemus ſeruos Dei noſtri in frontibus eorum.* Nō immerito hic Angelus putatur à Rupert. Ieſus Dei filius, in quo eſt paternæ charitatis ſignaculum; vt dicat D. Ambr. de Iſaac, & anima, ca. 8. *Ipſe eſt ſignaculum noſtrum, quod eſt charitatis inſigne, qua diligens pater ſignauit filium, ſicut legimus Ioannes quem pater ſignauit Deus.* Prius ergo charitatis diuinæ per Chriſtum ſigna viſuntur in nobis, quam proſiliant ærumnæ. Non fert Dei erga ſuos homines charitas præueniri

Tertull.

Ioan. 1

Apoc. 7.

Ambr.

niri à calamitatibus, prius conſpicienda erant diuini in nos amoris ſigna, quam liceret calamitatibus, vel mundi limina tangere. Nulla hoſtilis manus inſurgit, quæ Dei præuenientis ſuos non inueniat ſignа, & veſtigia, vnde ſæpius euanét hoſtiles incurſus. Hinc illuſtro ſententiam communem, quæ putat
2. Reg. 21 Dauidem. 2. Reg. 21. vocari Adeodatam, eiuſque pugnam cum Goliath ibi memorari ſub illo nomine. Ita Abulenſ. quæſt. 35. 36. 37. Lyra, Dionyſius, Hugo, Angelomus, Gloſſa. Textus verba ſic dicunt. *Percuſſit Adeodatus filius ſaltus Potymitarius, Bethlehemites Goliath Gethæum, &c.* Sed cur notiſſimus Dauid in præſenti pugna recenſetur ſub nomine Adeodati? Nonne clarius diceretur Dauid Iſai filius? Cur nuſquam dicitur Adeodatus, niſi in præſenti? Equidem vt Dei præueniens cura, & ſolicitudo explicaretur, quod non potuit hoſtile malum inſurgere, quin prius à Deo bona data eſſét profecta quę poſſét mala ipſa in felicitaté tranſmittere.

Text. Audiens autem Ieſus, dixit eis: Infirmitas hęc non eſt ad mortem, ſed pro gloria Dei, vt glorificetur filius Dei per eam.

§. VII.

Malum non cenſetur, quod cito repellitur. Vbi de feſtina peccatorum reparatione.

TAndem Lazari infirmitas in morte deſijs, & nihilominus verè dictum eſt, quod infirmitas non erat ad mortem; non enim cenſenda mors, quem tam citam habuit reparationem. Quis enim illam animam mortuam putet, quæ cita reparatione obliterat caſum Pulchrè D. Ennod. lib. 5. ep. 17. ait. *Bene dum origini, & moribus præſtas obſequium, emendationem ſine interuallo coniungis errori: & quod peccatum ſapienter intelligis, priuſquam alteri denuntietur auertis. Quis credat deliquiſſe incorrectione velociſſimum? Penè non vocandus eſt teſtator exceſſuum, qui obuiam manum ponit in ſurrectione culparum.* Cita facinoris emendatio, ſic omnia facinoris veſtigia obliterat, vt non videatur aliquando extitiſſe facinus. Nunquam cenſetur fuiſſe lapſus, qui propter celerrimam reparationem vix apparuit. Prouerb. 24. meritò dicitur: *Septies in die cadit iuſtus.* Quibus mirabile eſt, quod in tot lapſibus nomen iuſti non amittat: ſepties peccat in die, & peccator non cenſetur, ſed adhuc iuſtus dicitur, quia non habetur ratio lapſuum, qui habent reparationem feſtinam. Vt dicat D. Hier. ep. 46. *Iuſti vocabulum non amittit, qui per pœnitentiam ſemper reſurgit.* Imò ipſi lapſus cito reparati per Dei gratiam, quaſi partes cenſentur iuſtitiæ. D. Bern. ſerm. 2. in Pſa. in. Qui habitat, ſic fatur, *Iuſtus ſepties in die cadit. Verum hoc intereſt inter eorum caſus, quod iuſtus ſuſcipitur à Domino, ideoque reſurgit fortior. Super manũ Domini cadit, & miro quodammodo etiam ipſum ei peccatũ in iuſtitiam cooperatur.* Lapſus ipſi celerius reparati miro quodammodo pertinent ad iuſtitiam, vt videantur ſtare pro parte iuſtitiæ, eiuſque cauſam agere. Hinc D. Matth. legitimam Dauidici regni profanam

Prou. 24

Bern.

Matt. 1.

audet à Berſabeth exprimere, cap. 1. fatus, *Dauit autem Rex genuit Salomonem ex ea quæ fuit Vriæ.* Non veretur adulterium meminiſſe, vt legitimam, & regiam prolem narret. Et quid magis ſuſpectum ad regiam prolem, & legitimam quam adultera coniux? Quam thorus adulterio fœdatus? Tamen adulterium hoc tot lacrymis reparatum, adeò obliteratum fuit, vt quaſi nunquam extitiſſet; ſic nihil nocuit, quo minus legitimam, & regiam familiam inde Dauid ſtabiliret. D. Eph. de Pœnit. ait, *Dauidis vera pœnitentia effecit, vt ne veſtigium quidem in illo remaneret: quippe quæ ita adulterij cicatricem delemit, vt etiam a conſtuprata Berſabeth Salomonem Regem conſtituerit.* Quãdo vel ſola adulterij cicatrix regiæ proli officere poſſet, regiamque dignitatem fœdare: ab adulterio per pœnitentiam reparato regia dignitas in toto ſuo ſplendore perſeuerat, & Dauid quaſi Ioſeph habetur, & Berſabet cenſetur Suſanna, & adulteri patres quaſi caſtiſſimi ſemper reges pariunt. Sic reparatio feſtina facit, quaſi non fuiſſet peccatum. Vir Dei accedit aliquando ad Ieroboam, cui prædicit imminentia mala, & iuſſus Deo non comedere panem ibi, reuertebatur; ſed ecce fallitur a Pſeudo Propheta, panem comedit, incurrit Dei offenſam, & ſupplicium acceptans pro offenſa à Leone in via occiditur. Tunc, qui ſupplicium prædixerat, audiens occiſum à Leone, fatur, *Vir Dei eſt, qui inobediens fuit ori Domini, & tradidit eum Dominus leoni.* Expende, quod in offenſæ ſupplicio vocatur, *vir Dei eſt.* Leonis ſub vngulibus erat, luens, quod incurrerat, peccatum, & adhuc vocatur vir Dei; culpa enim tam cito caſtigata, & expurgata non potuit offendere viros tuis, & iuſtitiæ vocabulum. D. Greg. Pap. lib. 4. dial. cap. 24. *Punita inobedientia erat iam iuſtus ex morte.* Sed clarius Lyra expendit, quod vir Dei appelletur in leonis faucibus: *vir ſcilicet Dei, quia diuinam ſententiam ſupra ſe auditam acceptauit, & voluntati diuinæ ſe committens peccatum inobedientiæ morte corporali expiauit.* ſemper vir Dei, ſemper iuſtus, ſemper, ſanctus, quando culpæ tam citam abolitionem acceptauit. Cant. 5. *Qualis dilectus tuus ex dilectio, ô pulcherrima mulierum?* Quis non miretur ſponſam vocari pulcherrimam? An non aliquam habuit fœditatem? An non peccatis maculata, & deformata eſt? Fateor peccati fœditatem incurriſſe, ſed quia cito abluit, nec veſtigium apparuit. Gilib. Abb. ſerm. 47. in Cant. *Pulcherrima mulierum Eccleſia eſt, quæ ſingulorum animarum pulchritudo eſt. Pulcherima eſt, in qua omnis pulchritudo eſt, & deformitas non ineſt. Denique, & quæ parte de Eccleſia ſunt, deformes non ſunt. Si quibus videtur ineſſe deformitas, etſi aliquibus de membris eius ad horam reſpergitur deformis macula, non tamen imputatur, dum non immoratur.* Et rectè non imputatur, quod non immoratur.

Greg. Lyra. Cant. 5. Gilib.

Text. Diligebat autem Ieſus Martham, & ſororem eius Mariam, & Lazarum.

§. VIII.

Obſequia capiunt etiam diuiniſſimas mentes.

CVr non amaret Ieſus Martham, cuius frequens miniſterium

sterium excipiebat? Et Isaac. Gen. 25. *Amabat Esau eo quod de Venationibus illius vesceretur*. Quocirca ait Theod. quæst. 77. *Obsequium autem potest etiã crudelissimos quosque mitigare, maxime patrem, patrem, inquam, humanissimum. Cæterum reperimus etiam diuinum Apostolum copiosis benedictionibus remuneratsse eos, qui illi obsequium præstitissent.* Inhumanus est qui obsequijs non obligatur, non deuincitur. Sanè humanissimus Iesus, vt omnes humanitate superabat, sic affectus suos gratiores ostendebat in eos, quorum obsequia frequentius accipiebat. Duodenis mansit Hierosolymis, & à parentibus requisitus, non tulit non sese parentibus exhibere Lucæ 3. *Post triduum inuenerunt eum in templo*. Qui inueniunt Iesum? Pulchrè D. Aelredus ibi, *Inuenerunt eum; abdubium quin Maria, & Ioseph altera mater, alter nutritius*. Non enim diu potuit Deus se subtrahere his, quorum obsequia accipiebat in dies. Non potuit negare præsentiam suam, amorem suum nutritijs suis, quando obsequia mentes capiunt etiam diuinissimas. Ioa. 15. *Vos amici mei estis, si feceritis, quæ mando vobis*, In quæ Verba D. Chrysost. Hom. 2. ait, *Proponitur familiaritatis sublimitas officiorum fœnore comparanda, ad amicitiarum cœlestium potentiam seruituris obsequio peruenitur*. Ecquid non præstet obsequium humile? Vidisti aliquando Dauidem maximè iratum in rusticissimum hominem, & inofficiosum Nabal, nec vanè irascebatur Dauid, sed ira percitus arma sumens vna cum armatis puer ibat Nabalis bona populaturus. Irruentem pene Abigail prudens fœmina moratur. 1. Reg. 25. quæ escam officiosè Dauidi ministrat, sed & pueris eius largissimè præbet cibos, & adet vna fœmina sese opponere millenis armatis, & irascentibus viris. Et quibus fidit machinis, vt speret à ferocientibus militibus lenitatem? Præmittebat ciborum munera, sese officiosam exhibet, officijsque & obsequijs munita meritò audet stare aduersus armatos, Ecce tibi officiorum victoriam. *Suscepit ergo Dauid de manu eius omnia quæ attulerat ei, dixitque ei: Vade pacifice in domum tuam, ecce audiui vocem tuam, & honorauí tuam*. Rideres fœmina prudentiam, quæ armatorum hostiles incursus in demum suam concitatos, vt frangat, panes quærit, coctas carnes, vuas passas, vinum apponit, quæ premittens ipsa sola in aciem prosilit. Quo fœmina tendis, vides hostem iratum venire, cur pueros tuos non conuocas? cur arma eis non ministras? cur facta hemesticorum turma non occurris ostili congressui? Cur solum pro munimento adhibes cibos? Sanè quæ nulla armata manus efficeret, effecit officiosa manus prudentis fœminæ, hostem leniuit amorem sibi conciliauit obsequio, & regale coniugium. Pulchrè D. Isidorus Pelus. lib. 4. epist. 137. *Quæuis efficere nenit, officium effecit*. Ingens est officiorum, & obsequij potestas, fallor si quod est machinamentum adeò efficax ad deuinciendas mentes, ad humanitatem, & charitatem etiam ex silicibus excitandam. Quid magis si lex quam Elias in Israelitas Idololatras? Cœlum clausit, ne plueret, & abijt, nulla suorum miseria commotus. Hunc non emollit Achabi metus, non regia omnis potestas; eundem, vt emolliat, & ad charitatem trahat: multa fecit Dominus ipse, sed tandem 3. Reg. 17. illi opponit vnam viduam, quæ

Theod.

A

B

C

D

E

Ioan. 15.

Chrysost.

Isidor. Pelus.

1. Reg 25

4. Reg. 17

ſibi, & filijs ſuis deeſſe maluit, vt Prophetæ obſequium præſtaret; hęc Eliam hoſpitem ſuſcepit; Eliam famelicum pauit quæ dum Eliam pauit, filium vnicum ſuum raptum morte defleuit. Quid tũc Elias? Ait ad dominam. *Etiam ne viduam, apud quam ego victumque ſuſtentor, afflixiſti, vt interficeres filium eius?* Expendo illud, etiam ne, quaſi ad multa alia hoc tandem addiderit Dominus omninò efficax machinamentum, vt Eliæ præcordia debellet & in caritatem trahat; qui enim nulla vi domaretur; viduæ obſequis penitus edomitus & expugnatus ſeſe ad charitatem præſtandam præparat. Argutè ſatis D. Baſil. Seleuciæ. *Dubius hęrebat tãto in caſu Elias & hoſpitalitatem mulieris admiratus inuenit pueri mortem vnam diuinarum contra ſe machinarum eſſe. Deo accedit ſupplex. Hei mihi Domine, etiam ne viduam afflixiſti? Video quo me machinamento petas? Sentio quibus à te artibus circumrepitus ſum. Sum tandem tuæ in homines charitatis diſcipulus, ſum manſuetiſſimus adminiſter* Quid elegantius? Nullum equidem eſt machinamentum efficacius ad excitandam charitatem è lapidibus, quam obſequium, quod nulla vis poteſt, efficit officium.

Baſil. Sel.

Text. Vt ergo audiuit, quia infirmabatur, tunc quidem manſit in eodem loco duobus diebus.

§. IX.

Non dolendum de malo, quod reparari poteſt, vbi quam dolenda amiſſa gratia.

NOn multum mouent Ieſum amici infirmitantes, & ſi lethales eſſent, quin potius audita infirmitate immobilis manet, ſeſe eodem modo ac antea gerens. Quo docemur indigna eſſe dolore mala, quæ ſoluenda, & reparanda certo veniunt. Hic ſe ſe mihi obijciunt, & Ieſu diſcipuli, & Heliæ diſcipulus, & hic, & illa magiſtri ſui raptum in cœlum viderunt, ſed quanto diſcrimine? Diſcipuli Ieſu videntes euntem magiſtrum nullis tamen lachrymis eius abſentiam proſequuntur; at Heliæ diſcipulus, vt magiſtrum rapi videt, & luget, & clamat dolore plenus 4. Reg. 2. *Pater mi, pater mi currus Iſrael, & auriga eius?*. Cur ſolus iſte lachrymis comitatur magiſtri diſceſſum?. Sanè Apoſtoli præuenti ſunt, ne dolerent, verbis angeli dicentis Act. 1. *Hic Ieſus, qui aſſumptus eſt in cœlum, ſic veniet,* Veni enim abſentiæ malum reparandum noſcunt futuri præſcientia; nil; quod doleant, habent; at Eliſęus, in magiſtri abſentia nullum ſimile leuamen accepit. Ita D. Chryſoſt. ſerm. 9. de Aſcenſ. fatur, *Eliſeus, aſpiciens magiſtrum ſuum aſſumi, diſcidit veſtimenta ſua, non enim habebat aliquem aſtantem ſibi atque dicentem, quod iterum uenturus eſſet Elias.* Irreparabilem magiſtri abſentiam flebat Eliſeus à lacrymis ſtatim ceſſaturus, ſi audiret magiſtri redimm, ſi ſperaret tantum patrem iterum

4. Reg. 2.

Act. 1.

Chryſoſt.

fum ad reuerſurum. Verum Apoſtoli dolere non poſſunt de damno, cuius reparationem ſperant, cum cuius rediturum audiunt. Sæuientes Antiochiæ iudices, propter imperatoris ſtatuas ſolo deiectas à ciuibus egregia hac vna ratione emolichat vir ſanctus, apud D.
Chryſ. Chriſoſt. hom. 17. ad Popul. *Statuæ quidem deiectæ rurſus erectæ fuerunt, & propriam receperunt formã, & factum correctionem habuit celerrimam. Si vos autem Dei imaginem occideritis, quomodo rurſum poteritis commiſſum reuocare! Quomodo perditos reſuſcitare, & animas corporibus reddere?* Quis iam propter ſtatuas deiectas ita doleat, vt homines occidat, cum ſtatuæ facile erigi poſſent, imo erectæ ſint, occiſi autem homines nequeant reuocari ad vitam? Equidem indignum eſt, quod Antiocheni iudices doleant deiectionem imaginum, cuius deiectionis facinus celerrimam habuit correctionem, & quod non doleant occiſionem hominum, quæ occiſio reparari non poteſt. Ecce tibi oſtendit vir ſanctiſſimus, quid doleas, & quid minimè doleas. Imagines ſunt, & vmbræ vniuerſa bona temporalia, quarum deiectio, & facile reparari poteſt, & ſæpius celerrimè reparatur. Verum Dei imago: & ſimilitudo animo tuo impreſſa, nimirum gratia, ſi per peccatum deijciatur, quomodò poteris commiſſum reuocare, Quis ſcit, an iterum recepturus eſt
D. Bern. amiſſam gratiam? D. Bern. ſerm. de triplici miſericordiâ fatur, *Difficilis prorſus res, & ſoli diuinæ virtuti poſſibilior; ſceptum ſemel peccati iugum a cernicibus excutere: quoniam qui fecit peccatum ſeruus eſt peccati, nec eſt iterum liberari, niſi in manu forti.* Non de facili reparari poteſt damnum peccati, id cauendum

A maxime: cupis ſcire, quam difficile reparetur iſtud damnum? Accipe dominum ſic dicentem Petro lapſuro. Luc. 23. *Et tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos.* Expende illud, *aliquando*, quod non ſignificat tempus certum, quaſi velit Dominus oſtendere incertitudinem conuerſionis, & curationis quæ comitatur peccata. Vnde D. Amb. Ambr.
B in Lucam lib. 10 ait, *Si Petrus aliquando conuertitur, qui ad primam Domini ſecutus eſt vocem, quis poterit dicere citò ſe eſſe conuerſurum:* Quis certum conuerſionis tempus ſibi ſtatuet, cum nec Petro tale datur.

C Et poſt hæc dicit diſcipulis ſuis. Eamus in Iudeam iterum. Dicunt ei diſcipuli: Rabbi, nunc quærebant te Iudæi lapidare, & iterum vadis illuc. Reſpondit D Ieſus; Nonne duodeci ſunt horæ dici? Si quis ambulauerit in die, non offendit, quia lucem huius mundi videt. Si autem ambulauerit in nocte offendit, E quia lux non eſt in eo.

§. X.

Nil ſtabile in vita humana, aduerſis rebus aſſuete vix unt ſecundæ, & è contra.

NOn prætereo Lirani mentem, quæ pluribus retentioribus placuit, putans Ieſum ſuam in Iudæa oſtendiſſe ſecuritatem ex facili rerum humanarum mutatione. Etenim nunquam humana ſtant, continuo cientur, motu ſingulis horis omnia mutantur, nunc aduerſitas, immediatè poſt venit proſperitas; nunc nubilum, iam ſerenũ eſt, ſic ſecunda nectuntur aduerſis, & aduerſa ſecundis. Dei omnia moderantis quadrigam videns Ezech. notauit ſub altero iugo hominem, & leonem eſſe: ſub altero vitulũ, & Aquilam. Ferox dum rugit leo, de vicina hominis humanitate ſub eodem iugo exiſtẽte, temperatur. Seruitium tolerat durum uitulus, ſed illi latero aſtat liberima ales Aquila, nullibi vnum ſine altero, ſeruituti aſſuitur libertas, feritati humanitas. Id quod notauit D. Iuſt. Mar. q. 44. aiens; *Cur animal eſt homo, ferũ leo graue vitulus, volatile, & leue aquila. Illis ergo regni ex fero in manſuetũ translatione ſignificat; his autẽ ſeruitutis in libertatem mutationem, ſingum enim fert vitulus, aquila iugi expers eſt.* Non longe diſtant aduerſa, & proſpera, ſe ſe inuicem comitantur, in alijs aliorum æſtima vicinitatem. Felix es? Expecta quaſi accurrentem, & iam iam aſſidẽtem calamitatem. Calamitoſus es: Vide iam tibi è vicino felicitatem, Iob. 17. *Dies mei tranſierunt, cogitationes meæ diſſipatæ ſũt torquentes cor meũ. Noctem verterunt in diem, & rurſus poſt tenebras ſpero lucem.* Argutius in rem noſtram, & ſignificantius ex Septuag. in Cat. Græca ait, *Noctem in diem poſuſ lumẽ prope à facie tenebrarum.* Omnia propè ſunt, & ſibi inuicem viciniſſima aduerſa, & proſpera, ſub eodem iugo à diuina prouidentia immittuntur in orbẽ terrarum. Nulla nox non vicina diei, nullus homiuis dies, cui nox non aſtet. Ionæ predicationem referentes Septuag. quos ſequũtur fere omnes patres Græci, vt alibi notauimus, & explicauimus, aiunt, *Adhuc tres dies ſunt, & Nineue ſubuertetur.* Tres dies ait, ſunt, an & tres noctes! De noctibus tacet, quia ternarij memoria ſuggerere volebat myſteriũ Trinitatis, in qua ſola non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio. Pulchrè D. Ephrem de Pœnit. fatur. *Tribus diebus Ionas pradicauit, & per nullam noctem, quoniam in Trinitate non eſt mutationis obumbratio.* Vnus Deus mutationem vicens nõ habet: res omnes mundiales noctẽ in diem ponunt, & lumen prope à facie tenebrarum, ſub eodem exè excipiunt noctem, & diem; proſpera, & aduerſa, quæ nunquam in ſe ipſa deſinunt trãſmutari Zacharias 9. vt deiectis peccatorum pondere Iudeis iam iam appropinquantem ſalutem annuntiaret, ait, *Et ſaluabit eos Dominus Deus eorum in die illa, vt gregem populi ſui: quia lapides ſancti eleuabuntur ſuper terram eius.* Expende rationem aduenientis ſalutis; quia nimirum lapides ſancti eleuabuntur, nullo eſt infirmitudo in ſtatu, & ſi lapis ſiſtetræ firmiter infixus, tamen eleuationem expecta, non poteſt non vicina eſſe deiectioni eleuatio. Exolicatius Septuag. dicunt. *Saluabit eos Dominus Deus ſuus ſicut oues populum ſuũ: quia lapides ſancti voluentur ſuper terram eius.* Etiam lapidibus non conce-

Ioan. 3.

Zach. 9.

Iob. 17.

conceditur eodem iacere latere, sed A voluentur, & mutationem capient status sui, dum in terris agunt.

§. XIII.

Nullum malum accidere potest, nisi ex Dei permissione.

VEnio ad Clariorem explica- B tionem, quam a Rupert. accipiunt Mal. & Tol. qui per horas diei tempus diuinæ protectionis accipiunt, sub qua nullum timendum est malum, per horas autem noctis, tempus intelligunt permissionis diuinæ, qua posita ingentes hominum ruinæ prosiliunt. Dum adhuc dies est, dum nondum accessit diuinæ permissionis hora, furiant licet aeræ potestates nullum tibi metuas damnum. Vide furentem Dæmonum tempestatem. Iob. 1. *Ventus vehemēs irruens, e regione deserti, & concussit quatuor angulos domus, &c.* Ventus adeò ferox, adeo radibus in tota ciuitate vnam solum inuadit domum filiorum Iob, quia vna sola sub nocte permissionis erat, vt notat Olympiodorus. Sed in præsenti illud quæ D stionem facit, cur qui Chaldęorum exercitus effinxit, vt pastores Iobi inuaderet, non etiam simili cinctus exercitu accessit expugnaturus, & demoliturus filiorum domum; Quā quæstionem, & mouit, & soluit D. Chrysost. ad Olymp. fatus. *Quid fiet tandem, cur in liberorum interitu, non hostium metum commiscitur? Nempe, vt irruptione ciuitas non perturbaretur. Nam in Iob tantum, non in cæteros potestas illi erat.* Non posset fieri, quod ciuitas non afficeretur metu, si hostiles turmas videret mœnibus suis approximare, fuisset- que ruina Iobi, & filijs, & ciuibus horribilis, quare Damon accessu- E tus ad domum ciuitatis ab exercitu abstinuit, ne vltra Dei permissionem, vel metus mali posset affligere ciuitatem. Cum hæc mente gero, non possum non mirari illud, quod accidit Viro Dei. 3. Reg. 13. Cur à Ieroboamo in suum populum reuertenti leo immittitur, rapit fera hominem, interficit, sed nec cadauere pascitur, nec contingere audet nec iumento, cui insidebat homo: vllam molestiam affert, & cum innatum sit omnibus animalibus ad leonis visum pauere, trepidare; asinus, vt notat Eucherius, leoni iunctus intrepidus stat. Cur leo nō incutit metū asino. Cur qui vinum hominem aggressus est, non vorat occisum? D. Gregor Papa lib. 4. Dialog. c. 24. *Qui occidendi ausum habuit de occisi cadauere comedendi licentiam non accepit.* Nullum malum, nullus timor audet prosilire, sine Dei licentia, sine diuina permissione, nec pillus lędítur, qui intra ea nō sit designatus, & explicatus, quæ Deus lædi permittit. Notasti aliquando vniuersas creaturas in vnū Ionam furere, hunc cœlum nubium tenebrosa caligine, & fremitu, hunc aer ventorum rabie, hunc mare fluctuum flagellis, hunc marina bellua hiante ore insequitur, & tandem sub his diris gluttur. Quousque tota hæc creaturarum rabies? Nonne vt perderent vnum hominū? Absit: licuit creaturis furere, licuit bellua hominem vorare, at vel capillum eius comminuere minime licuit. Pulchre cecinit D. Alcimus, lib. 4. *Deglutire virum, fauces implere capaces.*

Ardenti monstro cum sit permissa potestas.

Non licuit: mordere tamen, nihil dentibus actum.

Licebat creaturis omnia turbare, vt fugitiuus Dei voraretur à Cete, vbi

Iob. 1.

Chrysost.

Greg.

Alcim.

autem voratus est, nulli permissa est potestas, vt lædat virum, in quem nec impabulata bestiæ viscera aliquid possunt. Vnus Deus est, cuius nutu omnia eueniunt, siue mala, siue bona, vt apud Isaiam 45. *Ego Dominus faciens lucem, & creans tenebras.* Et Amos cap. 3. *Si erit malum in ciuitate quod Dominus non fecerit.*

Isaiæ. 45.
Amos. 3.

Et post hęc dixit eis, Lazarus amicus noster dormit, sed vado vt è somno excitem eum. Dixerunt ergo discipuli eius Domine si dormit, saluus erit. Dixerat autem Iesus de morte eius, illi autem putauerunt quia de dormitione somi dicere.

§. XII.

Quæ vera amicitia.

PRoptriam securitatem amantes discipulos eo trahere studet. Dominus, vt Lazari bono postponant suum. Sed quia id ratione conuincit? ea quæ dicit: *Lazarus amicus noster* sunt enim amici causa spernenda pericula, & propria commoda postponenda illius saluti, Multa in rem præsentem congerunt humaniores litteræ, quorum omnium me tædere facit vnum aut alterum ex diuinis. Primus Ionathas. Saulis filius, & regni princeps, hic amicum Dauidem feræ regis persecutionem iactatum sic ad loquitur. 1. Reg. 23. iuxta D. Aelredi lectionem, *Tu quidem eris Rex, ego autem secundus post te.* Quorum verborum salem eleganter exprimit ipse Aelredus in speculo charitatis lib. 3. cap. 19. dicens, *O virum summis laudibus efferendum virum expertem inuidiæ, qui amicum regnum prætulit, qui quod videbatur suum esse voluit alienum. Ego ero, inquit, secundus post te. O summæ humilitatis pectus! Vir regij seminis, cui ex successione sperabatur hæreditas, cui spē auxerāt culminis potundi genus, virtus, militum gratia, populi fauor, ipsius etiam mirabilis fama triūphi quo vno tantum munitus comitatu armatos cuneos agminis hostilis inuasit, ac suæ genti inspiratam victoriam reportauit, infra seruum semet deijciens, ego, inquit, ero secundus post te.* Pulchra hæc sunt, sed accipite alia, quibus, ipse pergit, haud iniucunda. *Tu inquit, eris, Rex, & ego ero secundus post te. Quis rogo hac etiam de vterino suo fratre sine immani saltem cogitaret inuidia? Quis amici causa tantam spem in desperationem deduceret? Filij Iacob, paterna gratia, qua vnus ceteris dulcius fouebatus immoderatius inuidentes seruitutem fratri, patri summam inuexere tristitiam. Sapientissimus Salomon fratrem emulum regni accepta qualibet occasione, delenit. Ionathas solus infra amicum, patrem, patriam, regnumque despiciens, tu, inquit, eris Rex, & ego ero secundus post te. Quis si dixisset ego ero Rex, tu autē eris secundus post me, nec legem amicitiæ, nec amici gratiam violaret.* Hęc ille, nec enim aptiorem tantæ ponderationis volui vobis debere. Sed iam aliud amicitiæ exemplum proferamus. Id inuenies in Dauide, etenim vbi duo amici Ionathas, & Dauid sese viderunt in agro. 1. Reg. 20.

1. Reg. 23.
Aelred.
Idem.
1. Reg. 20.

in

in amplexus mutuo ruentes, *fleuerunt pariter, sed Dauid amplius.* Cur inter amici amplegus lachrymæ; Cur laxiores protendit habenas lachrymarum? Sanè vbi regnũ ab amico in se transferendum audit, vbi se pro Ionatha regnaturum excipit, sic ægre id fert, vt dolori, & lachrymis nunquam parcendum iudicauerit. Ita D. Aelredus vbi supra. *Cur igitur Dauid amplius? prædixerat nimirum Ionathas suum quodammodo defectum, amici profectum: se regno priuandum, Dauid assumendum: ideirco lex amicitiæ exigebat, vt ille compassione amici fleret iniuriam.* Exerat mundialis uanitas suas amicorum pænè innumeras bigas, quibus ego oppono vnum hoc amicorũ, par duo amicitiæ lumina, qui de veri Dei charitate limpidissimo hauxerunt latices amicitiæ. Id est amicorũ precipuũ, vt bona sui amici postponát, & amicorum calamitatibus, & miserationẽ, & leuamen afferát. Quod docebat Iobamicos suos c. 19. aiens, *Miseremini mei, vos saltem amici mei,* Quocirca D. Amb 3. officiorũ c. 16. fatur. *Non quasi abiecti ista vox, sed quasi censoria. Namcum iniustè argueretur ab amicis, respondit: Miseremini mei amici mei, hoc est misericordiam debetis præstare. Opprimitis autem vos, & impugnatis hominem, cuius erumnis compati pro amicitia debeatis.* Lædit amicitiæ iura, qui Iesum amicũ totis viribus non nititur leuare, & nunc magis cum læsio spiritualis est, in animaq; fixa latet.

Aelr.

Iob. 19.

Ambr.

Amicus nos excitet a somno peccati.

Crediderim amicos nobis à Deo datos, vt per illos ab animę morbis A liberemur, a lethalique peccati sopore excitemur in vitam gratiæ. Dicebat Dominus amicis Iob. 42. *Iob autem seruum meum orabit pro vobis: faciem eius suscipiam, vt non vobis imputetur stultitia.* Sed cur noluit Deus amicis parcere, nisi Iob interueniret? D. Amb. vbi supra ait, *Ignoscere his per amicum maluit Dominus, vt amicitiæ suffragiũ remissio fieret peccatorum. Profecit illis amicitia, quibus obstitit insolentia.* Obtẽdebatur, quo deberent fœdera amicitiæ spectare, nimirum, vt amicorũ peccata de medio tollerent. Et quando non est bonus, qui nõ dormiret, qui nõ corripiatur peccati sopore, felix erit, si habeat amicũ, qui accedat, vt excitet eũ à somno, vt amicitiæ suffragium fiat abolitio vitiorum. In quo supremum amicitiæ genus ponit merito, Clem. Alex. lib. 2. stromatũ inquiens. *Amicitiæ primũ quidem genus est, idque optimum, ac præstantissimũ id, quod est ex virtute Valida enim est, quæ est ratione dilectio.* Quæ rationis lægibus obseruandis seruit dilectio, ea pro muro est hominib. à Deo cõcessa. Aiebat. Naz.

Clem. Alex.

Nazian.

Fidis amicis nihil puta præstantius:
Qui profuturæ consulunt, non quæ placent.

Quorum munus præclare exprimebat Angelus Eliæ cultos, & familiaris: ait enim 3. Reg. 19. *Proiecitque se Elias, & obdormiuit in vmbra iuniperi, & ecce Angelus Domini tetigit eũ, & dixit illi, surge & comede. Respexit, & ecce ad caput suum subcinericius panis, & vas aquæ, comedit ergo, & bibit, & rursus obdormiuit. Reuersusque est Angelus Domini secundo, & tetigit eum dicens, surge, &c.* Vidisti somniculosum Prophetam iterum, & iterum dormientem, sed felix fuit, cui amicus fidus Angelus Domini astitit, toties

3. Reg. 19.

ties excitans quoties dormitaret. Vtinam tales amicos excitatores habeamus quando de flagilitatis humanæ more, in via domini dormitemus. Sic Dominus ait, *Amicus noſter dormit, vado vt à ſomno excitem.*

Amicitia, quæ ex Deo venit, nunquam creſcit, à principio perfectiſſima eſt.

AMicum diuturna conuerſatione probatum iam Dominus poſſet vocare amiciſſimum, ſed non habet augmentum amicitia Chriſtiana, à primo enim exortu
D. Paul. naſcitur perfectiſſima. Ita ſcribebat Diu. Paulinus ad Pamachium epiſt. 25. *Nec volo amicitiam noſtrã tempore metiaris, non enim hæc vt ſæcularis eſt, quæ ſpe ſæpius quam fide paritur: ſed ſpiritualis illa, quæ Deo authore generatur, & arcana ſpirituum germanitate coaleſcit. Quo fit, vt non diuturnitatis vſu creſcat ad amorem, neque documenti expectatione pendeat, ſed vt filia veritatis dignum eſt, ſtatim firma, & magna naſcatur, quia de pleno incipit orta per Chriſtum.*

§. XIII.

Felix qui nouit rebus ſæcularibus obdormire.

PRætereo modo rem per ſomnium in præſenti ſignificatam, nempe per mortem naturalem, vt de ſomno ſalubri, & noxio aliquam tulum agam. Benè enim cum Deo minus ſomnum amici ſui excutere velit, diſcipuli è contra aſſerunt ſomnum eſſe ſalutarem. Eſt enim ſomnus qui omnino abigendus eſt, vt maximè noxius, nimirum, quando oculi obnubilantur craſſis terrenarum rerum vaporibus ne cæleſtia proſpiciant; eſt item ſomnus ſalutaris maximè, vbi ſeculo dormimus, & Deo vigilamus. Diſcipuli Ieſu oculos grauatos habebant in Getſemani atroque ſomno ſepulti ſemel, & vix a Ieſu excitãtur ſomno enim grauabantur. Tandem vbi tertio ad illos acceſſit, ait, *Dormite enim iam & requieſcite.* Expende uerba, dormite, & requeſcite, quaſi ex tunc ſomnus fuerit ſalutaris, & requietis cauſa. Sed quis ſomnus hic eſt? Somnus qui dum mundialia depellit, ſic ad Ieſu bona nouit vigilare. Drogo lib. de Sacra. paſſ. ait. *Quid eſt Domine, quid tertio rediens copiã dormiendi præſtas? Dormite iam, inquis, & requieſcite. Nunquid alium concedis ſomnum, vbi requieſcitur, & alium prohibes, in quo oculi grauantur? Ita eſt, qui enim vigilat in te, ſuauiter dormit, & ſilet, & ſomno ſuo requieſcit: qui autem dormit à te, ſicut ebrius nocte, neſciens grauiter agitatur.* Eſt ſomnus, & ſomnus, ſomnus inquam, maximè ſalutaris; nempe ſomnus, quo rebus ſecularibus nuntium remittimus, & quieti ſumus in Chriſto, ſomnus eſt etiam nociuus quo rerum mundatum fumo conſopiti in mortem grauamur, & affligimur. Felix eſt, qui ſic rebus ſæcularibus obdormit, vt nullum illarum ſenſum percipiat, hic prorſus vigilabit in vitam. Hoc sõno ſopiebatur Chriſti amaſia, de qua ipſe Cant. 3. *Adiuro vos filiæ Hieruſalem, per capreas; ceruoſque camporum, ne ſuſcitetis, nec euigilare, faciatis dilectam, donec ipſa velit.* Mitaret ſponſæ ſomnũ placuiſſe, niſi ſcirem ſomnum eſſe diuinis

Drogo.

Cant. 3.

ſponſis

ſponſis ſalutarem, quo nuntium remittunt mundo, quo intimius illuſtrantur, & aluntur in vitam. Diuus Bernard. ſerm. 52. in Cant. de hoc ſomno ſponſæ ait, *Ab illa alienus exiſtit ſomnus, qua obdormitur in mortem, cum videlicet in peccato, quod eſt ad mortem, irreuocabiliter perſeueratur. Magis autem iſtius modi vitalis ſomnis vigilque ſopor ſenſum interiorem illuminat, & morte propulſata vitam tribuit ſempiternam.* Hic eſt vitalis ſomnus qui facit homines viuos, mundo mortuos, quo quieti, & tranquilli, ſic viuemus, vt videamur nullum magis vitæ ſenſum habere, quam habent mortui. De hoc ſomno neceſſe eſt ſuſcitari in vitam. Pſal. 3. *Ego dormiui, & ſoporatus ſum, & exſurrexi.* Non ſic impij dormiunt, quos ipſa vera mors adhuc vigiles tenet, adhuc vigilijs premit, vt dicat Iob capit. 21. *Ipſe ad ſepulchra ducetur, & in congerie mortuorum vigilabit.* Vide ſancti iuſtique viri quietem, cui, & uita, & mors ſomnus eſt, à quo ſuſcitatur in vitam, impius autem etiam in ſepulcho, in ipſa congerie mortuorum vigilijs premitur. Vnde Diuus Ambroſ. lib. 1. offic. capit. 16. inquit. *Pulchrè vigilare in ſepulchro impios Iob dixit, quia ſoporem quietis habere non poſſunt quem ille dormiunt, qui reſurrexit.* Non ſic ſoporantur impij, vt quietem habeant, ſed vt magis grauentur, quando, & in mortuis ſopore nociuas patiuntur vigilias, peccatorum ſtrepitus, mundialium rerum imagines, quaſi per inſomnia illos perturbant. Qui nouit obdormire ſæculi rebus, ipſe illum quietis ſoporem ebibit, quo excitatur in vitam,

Rem. Pſal. 3. Iob. 21. Ambr.

A Tunc ergo Ieſus dixit eis manifeſtè: Lazarus mortuus eſt & gaudeo propter vos, vt credatis, quia non eram ibi, ſed eamus ad eum. Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didymus, ad condiſcipulos: Eamus & nos, vt moriamur cum eo.

B

C

§. XIV.

In ærumnis, & laboribus, qui vtilitatem ſalutis afferant, gaudendum eſt.

D

DE amici more gaudet Dominus, vt inde nobis chara ſint et mala quæ ſalutem afferunt, vt minimè iam miremur Thomæ auſum, & fortitudinem, vbi ait, *Eamus, & nos, vt moriamur cum illo.* Etenim videbat Dominum amici morte gaudentem, quo audet apetere mala, a quibus videt parturiri gaudia, cuiuſmodi ſunt mala Chriſto Domino familiaria. Hinc Dominus uaſtiſſimo dolorum gurgite immerſus Thre. 1. ſic deſignat, qui ſint dolores amputandi, quæ amanda mala. *O vos omnes qui tranſitis per viam, attendite & videte, ſi eſt dolor ſimilis ſicut dolor meus.* Quippe cum vniuerſæ carnis via plena ſit ſpinis plena doloribus curet quiſque diſcernere inter dolores, & dolores & videat, an dolores, quos patitur, ſint ſine ſalutis vtili-

Thren. 1.

E

vtilitate, imò cum animi diſpendio, an verò ſint æternæ ſaluti vtiles, illos putet dolores inferni, hos amet, & amplexetur vt dolores Chriſtianos, qui Ieſu doloribus ſimiles ſunt. Sic prædicta verba expendit Drogo lib. de Sacram. paſſ. aiens. *Tranſite ad me in vos, & videte ſi ſimilis dolor in vobis ſit, ſicut dolor meus. Et nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſos flete. Nam ille, quem tranſitis, & non attenditis, magis eſt flendus quam dolor meus; propter ſcelus enim veſtrum percuſſus ſum.* Et quidē vix attenduntur dolores, qui cum vitijs naſcuntur, & adoleſcunt, qui ſoli, & flendi, & reſpuendi ſunt: & dolores qui ordinantur ad peccata tollenda, & ſalutem generandā, hi Chriſtiani ſunt, amandi ſunt. Non expuendi labores. Quis enim non ſub labore gemit? quis non verbere agitatur ex his, qui in mundo ſunt? Videndus igitur eſt labor noſter, & examinandus, an labor ſit ſimilis labori Chriſtiano, & tunc dole, cum te agitari videris alienis, ærumnis. Dicebat Dominus ad ſuos Lucæ 22. *Satanas expetiuit vos, vt cribraret ſicut triticum*. Ecce iuſtorum agitatio qualis ſit, ſicut triticum; & triticum & paleæ agitantur, ventilantur in area mūdi, nullus eſt ſiue iuſtus, ſiue impius, qui ſub malorum agitatione non ſit. Iniuſtus doleat, quod agitatur ſicut palea, vt poſt longam agitationem mittatur in igem; iuſtus gaudeat, qui agitatur ſicut triticum, vt poſt agitationem aſſeruetur in vitam. Rem attigit D. Ambr. lib. 2. de interpell. c. 5. dicens. *Iniuſti ſicut paleæ ventilantur, iuſti ſicut triticum: Audi dicentem Petro Dominum. Satanas expetiuit vos, vt cribraret ſicut triticum, ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua. Deficiunt qui ſicut palea ventilantur, non deficit, qui ad ſimilitudinem illius grani eſt, quod cecidit plurimorum fructuum acceſſione cumulatum.* Optandum nobis eſt, quod ſicut vitalis tritici granum, quod cadens in terram, & exortū multum fructum attulit, tundamur & nos, quod dolor noſter ſit ſimilis Chriſti dolori, vt ſit reſeruemur in vitam. Pſalm. 6. aiebat, *Domine ne in furore tuo arguas me*. Vbi Aſterius in cat. Græca fatur. *Quomodo beatitudinem non recuſas, qui correctionem metuis, & diſciplinam detrectas? Atqui non arguitionem, inquit, detrecto, ſed furorem metuo, quo ſoles arguere, ne correctionem fugio, ſed eam, quæ cum ira ſit.* Timebat ventilari, vt paleæ ventilantur, ſed amabat ventilari, vt ventilatur triticum. Timebat experiri flagella in mortem, ſed flagella in vitam amabat. Accedit D. Iſidorus Peluſ. epiſt. lib 1. 249. fatus. *Iracundiæ poculum Deus peccantibus comminatur. Quæ quidem ad Hebræos epota eos quidem temulentos reddit: meliore autem vita non donauit.* At vero Chriſto exhauſto vno in cruce poculo, & amaritudinē ſanauit, & voluptatem inuexit. Excipe tu labores, qui pariant felicitatem.

Drogo. Luc. 22. Ambr. Pſal. 6. Aſter. Peluſ.

§. XV.

Pericula à Ieſu ſuſcepta quàm auidè implectenda ſunt.

NOn dubitat Thomas in mortem ire ſecuturus Ieſum, ait enim, eamus, & nos, & moriamur cum illo. Habent equidem hoc pericula à Saluatore ſuſcepta, vt auide appetantur a creaturis. Mortuo Ieſu in cruce, terremotus magnus factus eſt; cœlum tenebris ſuffun-

effonditur, terra tremit, lapides A
sese quatiunt, & quid tam inusitatis motibus putas intendi à natura? Crediderim vniuersas creaturas festinare, vt simul commorerentur cum Christo. Ita Sedulius lib. 5. Pasc. cap. 16. inquit. *Dubio pependit natura sub termino, ne summus apex, ad inferna descendens, omnem protinus molem secum iugiter inclinaret in mortem, atque pro prium comitatus authorem præceps in chaos mundus effluueret.* Vbi Christum in mortem ire vident, vniuersæ res sese in mortem præcipitant, nulla est tam insensibilis creatura, quæ non festinet mori, postquam videt creatorem suum morti succubuisse. Quis mortem non despiciat, quam videt in Christo calcatam? D. Cyprianus de laude Martyrij fatur. *Porrò autem contemnenda tibi mors est, vbi Christus occisus est.* De Iesu sanguine habet mors, habent vniuersi cruciatus, quo ab hominibus expetantur. Nec enim ærumnarum mortisque tolerantia efficacius persuadetur, quam si Iesu effusus sanguis ostendatur. Apocal. 6. ait Ioan. *Vidi & ecce equus albus, & qui sedebat super illum, & habebat arcum.* Non sic apparuit Dominus apud Zachariam, imò albedine quasi deposita, aut tincta sanguine ostenditur cap. 1. *Ecce vir ascendens super equum rufum, & ipse stabat inter myrteta, quæ erant in profundo, & post eum equi rufi, &c.* Cur qui albedine gaudet, albisque stolis donat domesticos suos, modo totus E
rubeus, & sanguineus, sanguinolentisque socijs stipatus apparet? Veniebat modo captiuum populum apud Babilonios consolaturus, captiuitatis autem immensus labor & dolor nulla ex parte possit læuari, imo & appeti quã vel adorato Saluatoris effusu sanguine. Diu. Hieron. id innuebat ait ess. *Qui nunc captiuo populo rufus ostenditur, in Apocalypsi in candidis vestibus, & in candido equo sedere describitur.* Quæ captiuitas, quis dolor, quæ mors non auidè sustinetur, vbi Iesus ob oculos ponitur sanguine madidus? vbi Iesu commilitones videntur, e tincti sanguine? Iesus equum rufum ascendit; post Iesum equi rufi plurimi, & primi apparent, non sessores adhuc videntur, sed equi tantum demonstrantur. Mira res, cur Domine vbi ascendis equum rufum, statim te equi similiter sequuntur sine sessoribus. Post Iesum ascendentem super equum rufum necessum iam etat similes equos apparari, non enim poterant deficere innumeri, qui velint similiter equitare. Imo, ptius deficerent equi rufi, nimirum prius deficerent eculei sanguinei, gladij, tortores, quam deficere possent innumeri, qui ad eculeos, ad sanguinis effusionem aduolarent. Hinc quali vrgebat Christianos ad Martyrium Diu. Cyprianus fatus. *Si iustus es, & Deo credis, quid pro eo sanguine fundere metuis, quem pro te toties passum esse cognoscis In Isaia sectus, in Abel occisus, in Isaac immolatus, in Ioseph venundatus, in homine crucifixus.* Is est Iesu labor, is est Iesu effusus sanguis, vt non possit non persuadere similia pericula si videatur Isaias 63. *Quis est iste, qui venit de Edon? Tinctis vestibus Bozra? Iste formosus in stola sua grandiens, in multitudine fortitudinis sua.* Quæ fortitudinis multitudo est hæc in adeo formoso viro? Siue quæ formositas hæc in sanguinolento vestimento? Habet sanguinolenta Iesu facies eum decorem qui violentiam seminet in omnibus, quibus apparet. Id quod clarius Septuag. fatur. *Sic formosus in stola sua, qui violentia incedit cum for-*

Sedul. B C Cypr. D Apoc. 6. Zach. 1. Cypr. Isai. 63.

fortitudine. Quid ſperes à viſo Ieſu ſanguine, niſi violentiam, quam patiatis, ſit ſimilem trophæum tapias? Annuit Theodoretus relatus hic à Leone de Caſtro, qui exprimens paſſi Ieſu decorem, ait. *Et violentiam habet pulchritudinem, quæ omnes ſos cogit intuentes*. Neſcit videri Chriſti ſangis, quin ſtatim ad ſuos pluat violentiam, ſcutum, belApoc.19. lum, & arcum. Apocalyp. 19. *Et veſtitus erat veſte aſperſa ſanguine, & vocatum eſt nomen eius verbum Dei. Exercitus, qui ſunt in cœlo, ſequebantur eum*. Iam non chori, ſed exercitus, quia viſa ſanguinea veſte nemo eſt, qui non ambiat bellica certamina. De hoc ſupra lib. 6. cap. 3. §. 44.

Theod.

Text. Venit itaque Ieſus, & inuenit eum, quatuor dies iam in monumento habentem. Erat autem Bethania iuxta Hieroſolymam, quaſi ſtadus quindecim. Multi autem ex Iudæis venerunt ad Martham, & Mariam, vt conſolarentur eas de fratre ſuo.

§. XVI.

Vt religioſus eſt luctus pro mortuis.

MInimè à religioſa diſciplina alienus eſt pro mortuis pius luctus, imo is non parum pietatem commendat, & religionem auget. Eccleſiaſtici 38. *Fili produc lacrymas in mortuo, & quaſi dira paſſus incipe plorare, & non deſpicias ſepulturam illius*. Ex quo D. Paulin. epiſtol. 35. Pamachium laudat, qui honeſto luctu vxorem defunctam parentaui *Quam*, inquit, *non vanis fletibus, nec vano pomparum inani honore comitatus, ſed remediis ſalutaribus, & vnis operibus, (hoc eſt eleemoſynis) proſecutus es, debito ordine primum charo funeri iuſta perſoluens pijs lacrymis, & largo charitatis rore perfuſus religioſas exequias honoraſti. Itaque iſtius pietatis opus in te laudabo. Namque Deo placitum monſtrat ſcriptura, eum dicit. Fili produc lacrymas, &c.* Hoc pijs hominibus innatam fuit, charorum mortes lamentis honeſtare, & largo lacrymarum rore funeſtam incantare mœſtitudinem. Id etiam cõſulebat. Eccleſiaſtici 22. *Supra mortuum plora, defecit enim lux eius*. Vnde D. Bernar. Serm. 26. in Cant. Sic fratrem defunctum lamentabatur. *Plango primum ſuper meæ ipſius plagæ, atque huius inſtaurationis domus. Plango deinde ſuper paupertatis neceſſitatibus quorum Geraldus pater erat. Plango certè, & ſuper vniuerſo ſtatu noſtri ordinis, noſtræ profeſſionis, qui de tuo Gerarde zelo, conſilio, & exemplo non mediocre robur capiebat. Plango poſtremo, & ſi non ſuper te, propter te tamen*. Quis dilectiſſimi pignoris abſentiam non doleat? Quis auulſionem charorum contubernio ſiccis oculis ferat? Pulchrè D. Baſil. Seleu. ora. 2. de Lazari ſuſcitatione fatur. *Interdictum ne eſt homini mortuorum cauſa lacrymas fundere? Iſtud ego non dico; non enim ne lugeas, inhibeo. Non exui hominis ſenſum, non ſum immanis, aut crudelis quiſpiam, vbi naturam dolore*

Eccl. 38.

Paulin.

Eccl. 22.

Bern.

Baſi. Sel.

re preſſam; ſolamen, familiaremque A *conſuetudinem inquirere ſolet. Fas eſt vtique dolore tangi, nam ſuo hoc Chriſtus exemplo oſtendit. Fleuit is enim ſuper Lazarum.* Sed quando Ieſu lachrymas pro amico mortuo
Paul. memini præſtat addere: O. Paulini verba epiſt. ad Pamachium id elegantius notantia. Etenim ait, *Bona lachryma charitatis, in quibus pater Abraham matrem repromiſſionis eluxit. Bona lacrymæ pietatis, quas Ioſeph iuſtus impendit patri. Sed quid ſanctorum mortalium praditem fletus? Fleuit, & Ieſus amicum: hanc etiam paſſionem de noſtra infelicitate dignatus, vt mortuo infunderet lacrimas.* Debemus hoc naturæ noſtræ debemus hoc infelicitati in qua naſcimur debemus, & ſanctiſſimorum exemplis virorum, vt fratrum funera honeſtemus lacrymis: vt dira paſſis fletu noſtro aliquale demus leuamen. Eccleſiaſticus mo-
Eccl. 7. net c. 7. *Mortuo non prohibeas gratiam. Non deſis plorantibus conſolatione, & cum lugentibus ambula.* Honos eſt aliquatis defunctorum lugubris pompa, ſed & luctus præ-
Eccl. 5. ſen iſſimum eſt ad virtutem calcar. Vnde Eccleſiaſtes c. 5. *Cor ſapientium in domo luctus.* Equidem luctus, fu-
Olym. nebriſque apparatus ſapientes facit. Ib Olympiodorus. *Vir ſapiens & funebri luctum ſecum animo deputans ſeſe natum de corruptibili carne breui ex hac vita migraturum, mortales cineres, qui eadem ſunt nati conditione affectu pio proſequitur.* E *Contemnit autem quæcumque ob oculos obuerſantur, vt caſui mortique ſubiecta.* Hæc patiunt bonæ funebris lacrymæ, concurſuſque in domum luctuoſam, qualis fit in morte Dinaſtarum.

§. XVII.

In aliorum interitu noſtra agnoſcenda mors.

COncurrunt Hieroſolymitani proceres in Caſtellum Bethaniæ, vt Martham, & Mariam de illarum fratris morte conſolentur; ſolemniſſimum enim eſt mundialibus B hominibus ſemper mortem alienã, nunquam ſuam eſſe cogitare, dolebant Iudæi mortem fratris Mariæ; nullus erat, qui in mortuo Lazaro communem mortem videret, propriamque ſuam ibi latinantem, & appropinquantem notaret. Cum Ioſaphat rex Iuda, & Achab rex Iſrael cum ingenti exercitu irent C aduerſus Moab, factum eſt vt tam ipſi quam vniuerſus exercitus ſiti, & aquarum penuria premerentur maximè. Tunc Eliſæus afflictis regibus promittit in craſtinum, & aquarum abundantiam, & Moabitarum vaſtationem. Venit Manè: & ecce ſibi imprimis inundans torrent aquarum Iſraeliticos exercitus pertrãſit, nec ſiſtit ibi, ſed per-D gens vſque in Moab colorem ſanguineum induens Moabitis vicinã mortem & occiſionem propinauit. Quid plura? 4. Reg. 3. dicitur: *Primo mane ſurgentes, & orto iam ſole* 4. Reg. 3. *ex aduerſo aquarum, viderunt Moabite è contra aquas rubras, quaſi ſanguinem, dixeruntque; ſanguis gladij eſt: pugnauerunt reges contra ſe, & cæſi ſunt mutuo: nunc perge ad prædam Moab. Perrexerunt que in caſtra Iſrael: porro conſurgens Iſrael percuſſit Moab.* Expende illud: *Sanguis gladij eſt, reges pugnauerunt contra ſe, & cæſi ſunt, &c.* Nouerunt Moabitæ occiſionis ſignum, nouerunt mortem precurrentem largo flumine, ſed putauerunt mortem

tum & occiſionē eſſe Iſraelitarum, A non ſuam, indeque miſere decepti currentes ad ſpolia, in gladios inciderunt. Ah quoties currentem mortem per plateas, per compita videmus! Quoties feretra funeralia nobis ob oculos obuerſantur, ſed putamus vicinorum mortem, minimè noſtram, & ſic repentè inuadimur. Vides domi feretrum, vides cadauer parentum, fratrum mortem B ſentis, non tuam, & dum itur ad ſpolia, ad hæreditatem miſerè & improuiſe à morte raperis. Frequentiſſimum ſanè eſt hominibus videre mortem, & putare illam alie
Dan. 4. nam nunquam cognoſcere ſuam. Nabuchodonoſor, Dan. 4. & florentem ſuum ſtatum, & contritionem eius per ſomnium vidit. Florebat arbos procera, & ſublimus de cœleſtium luminum amicitia ſuperba, de fructuum copia ditiſſima, de frequentia populorum celeberrima. Interea, *Ecce vigil, & ſanctus de cœlo deſcendit: clamauit fortiter & ſic ait: ſuccidite arborem, & pracidite ramos eius.* Quid euidentius? Audit præciſionem audit ruinam, audit mortem, non tamen putat ſuam, nec percipit qualiter ad
Ricar. ſe poterat pertinere præciſio. Richar. Victor. lib. 2. de erud. interioris hominis par. 1. c. 4. ait, *Nonne Nabuchodonoſori hoc idem contigit, qui diuinam ſententiam de arboris abſciſſione ex Dei reuelatione cognouit verum tamen oſtenſa arboris ſimilitudinem ad ſe ipſum trahere ignorauit?* Nemo eſt qui ſecum loquentem mortem audiat; nemo eſt qui mortem alis non attribuat, &
Sen. ignoret ſuam. Pulchrè Seneca in ep. 101. ait, *Nauigationes longas, & peruerratis littoribus alienis ſeros in patriam reditus proponimus, cum interim ad latus mors eſt; qua quoniam non cogitatur niſi aliena, nobis ſubinde ingeruntur mortalitatis exempla, non diutius quam dum miramur haſura.* Hunc piiſſimus ille Abraham vt hoc caueret periculum, tota animi contentione curauit exhibito pretio emere ſibi ſepulchrum. Etenim ait Geneſ. 23. Gen. 23. *Intercedite pro me apud Ephron, filium Seor: vt det mihi ſpeluncam duplicem, quam habet in extrema parte agri ſui: pecunia digna tradat eam mihi coram vobis in poſſeſſionem ſepulchri.* Cur tam anxiè curauit emere ſepulchrum, quando nullam aliam terram emiſſet? Equidem pius vir quod ad mortem pertinebat, nolebat illud, vt alienum reſpicere, ſed vt proprium ſuum. An-
Ambr. nuit D. Ambroſ. lib. 1. de Abraham cap. 9. *Feſtinauit pro loco ſepulturæ* C *pretium ſoluere, cum gratis daretur, vt non in alienis locis, ſed noſtris potius ædificemus tumulos.* Sit ſepulchrum noſtratum poſſeſſionum fructus, vt mors inde exiſtens videatur loqui nobiſcum, & quotidie vocare nos ipſos. Vnde ſoli Ieſu vt fuit mors aliena, ſic aliena debuit eſſe ſepultura.

D *Text.* Martha ergo vt audiuit quia Ieſus venit, occurrit illi. Maria autem domi ſedebat. Dixit ergo Martha ad Ieſum, Domine ſi fuiſſes hic frater meus non fuiſſet mortuus.

E

§. XVIII.

Peccatoris vitam eitius dilatat Deus quàm iusti, vitam.

ET fides, & sapientia in Martha parua visitur; fides qui absentiam putat impedimento fuisse, quo minus frater a Iesu sanaretur; sapientia, quia nimis secutè appetit amici mortem Deo intolerandam fuisse. & fidelius, & sapiétius putaret Dei amicum vrgente Deo in mortem præcurrisse. Rapiuntur enim in breui Deo dilecti, & crebrius peccatores à periculo mortis eripiuntur. David secundum cor diuinum effectus homo, cum patricidam filium interfectum audiuit 2. Reg. 18. sic clamat. *Absalon fili mi fili mi Absalon, quis mihi det, vt moriar pro te.* Quasi bonus pater vellet ipse mortem subire, vt filius nequam adhuc superuiueret. Dilectissimum sibi Ionatham longè aliter flebat, nunquam enim petiuit pro illo mori. Cur ergo vt Absalon viuat, cupit ipse mori, & non vt Ionathas viuat, & si huius mortem vehementissime doluerat? Sanè iusto viro mole ita esset reuertio ad calamitosam vitam, non sic filio parricidæ, qui cum vita spem poterat pœnitentiæ concipere. Ita eleganter D. Aelredus, in speculo charit. lib. 1. cap. 30. vbi inquit. *Dicebat quidem hoc de filio parricida sanctus Dauid quis mihi det vt ego moriar pro te? Nunquid hoc dixit de Ionatha amico suo: de parricida dici debuit, quia mors peccatorum pessima. Pium erat velle mori pro impio vt esset quem pœniteret, esse cui misereretur Deus ne in æternum periret. At ille translatus ad requiem, non erat vltrius in hanc miseriam reuocandus.* Imò gratificandum maximè Deo est qui amicos suos florente adhuc ætate ad se rapit, vt securos teneat, & qui tam auarus est in demetendis iustis, largissimus est sæpius in proroganda vita tyrannorum, longissima illis concedens tempora, si fortè resipiscant. Memento Abelum & Cainum illæ ætas erat, hic peccator ille Deo amicus, hic hostis, ille florenti ævo vitæ eripitur, ad Deum rapitur; huic autem largissima promittitur vita. Genes. 4. *Posuitque Dominus in Cain signum, vt non interficeret eum, omnis, qui inuenisset eum.* Demetitur florens Abel; Cainо datur longæua vita, illi signum ponitur, sub quo longa temporis spatia impleat. Pulchre D. Basil. Seleu. orat. 4. *Celerem Abelo mortem Cain adduxit, ferus mortem appetyt.* Sed adhuc explicatius D. Ambro. lib. 2. de Abel & Cain c. 10. ait, *Ecce iustus innocens, pius propter gratiam deuotionis odia fratris incurrens, imaturus adhuc aui sublatus est parricidio, & iniquus, sceleratus, impius etiam fraterna cede pollutus; longeuam duxit ætatem, duxit vxorem, posteritatem reliquit, vrbes condidit, & hoc meruit permissione diuina.* Facilior est Dominus & liberalior ad dandam longæuitatem peccatoribus, quam iustis: quando iusti immature abripiuntur, vt Deo fruantur, peccatori longæuitas datur, vt viam emendationis capiat. Psal. 117. aiebat peccatur. *Non moriar, sed viuam, & narrabo opera Domini. Castigans castigauit me Dominus; & morti non tradidit me.* Longe miserè morte, reseruor in vita, vt emendationi demo locum. Ita Cypr. lib. 3. ad Quirinum ait. *Fidelem emẽdari, & reseruari in Psal.* 117. *Emendans emendauit me Domi-*

2. Reg. 18

Aelred.

Basil. Sel.

Ambr.

Psal. 117

Cypr.

Dominus, & morti non tradidit me, Sed age vide Deum in danda vita iuſtis pateiſſimum. Sap. 4. *Placita erat Deo anima illius; propter hoc properauit educere illum de medio iniquitatum*. Expende illud, properauit, & vertè animum ad id, quod fit cum peccatoribus apud Malach. cap 3. *Et ſedebit conflans, & emundans argentum, & purgauit filios Leui*, Ibi properat, hic ſedet; properat vt iuſtos ad ſe abducat, ſedet moras trahens longas, vt prolongata vita peccatores mondentur, & purgationem accipiant.

Sap. 4.

Malac. 3

Dixit ille Ieſus: Reſurgit frater tuus, dicit ei Martha, ſcio quia reſurget in reſurrectione in nouiſſimo die.

§. XIX.

Maximum in morte ſolatium eſt memoria reſurrectionis.

BEne Dominus dilectis ſuis hoc primum, & omnis ſolatij fundamentum præteniit, nimirum à mortuis reſurrectionem. Huius vel odore peſſimus ille uates Balaam, Num. cap. 22. aiebat, *Moriatur anima mea morte iuſtorum*. Quæ verba expendens D. Ambroſ lib. de fide Reſur. ait, *Qui viderat ortum Chriſti viuit eius triumphalem mortem, vidit in eo perennem omnium reſurrectionem: & ideo mori non timet reſurrecturus*. Mortis horror, & metus omnis tollitur, vbi reſurrectio claret; quis non contemnat malum, à quo & ditior, & glorioſior eſt egreſſurus? D. Paul. ad Corinth. 2. cap. 5. ait, *Scimus enim, quoniam ſi terreſtris domus noſtræ huius habitationis diſſoluatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domũ non manu factam, æternam in cælis*. Morale eſt omnibus hominibus veteris domus diſſolutionem haudenter ſpectare, cum nouam, & illuſtrioẽ ſibi inde reputent acquirendam. Habet animus noſter corpus pro domo ſua, qui vbi ſperat illuſtrioris habitationis reædificationem, gaudet in depoſitione, & ruina veteris tabernaculis huius. D. Machar. Hom. 5. *Idcirco enim qui re vera, & ſtrenuè Chriſtiani ſunt, confidunt, & gaudent mirantes è corpore, quia domum habent illam nõ manufactã; qua quidem domus eſt virtus Spiritus ſancti in illis habitans. Itaque ſi fuerit diſſoluta domus corporea, non metuunt, quia cæleſtem habẽt domum Spiritus ſancti, & gloriam illam incorruptibilem, qua in die reſurrectionis reficiet, & glorificabit domum corporis*. Non metuit diſſolutionem domus, qui reædificationem auguſtiorem, & glorioſiorem videt. Vnde D. Paul. ad Theſſalonicenſ. cap. 4. vt omnem mortis triſtitiam eliminet, ait, *Nolumus vos ignorare fratres de dormientibus, vt non contriſtemini, ſicut & cæteri qui ſpem non habent. Si enim credimus, quod Ieſus mortuus eſt, & reſurrexit: ita & Deus eos, qui dormierũt per Ieſum adducet cum eo* Vbi poſt triduũ reſurrexiſſe Dominũ credimus, & reſurrectionẽ eius confitemur, cui triſtabimur in morte; Cur mortem timemus? Cur potius ſalutẽ non amamus? Dauid. 1. Reg. cap 20. Saulis inſidijs exagitatus, totus pauidus, in tantum mortem rimebat vt diceret coram Ionatha, *Viuit Dominus, & viuit anima tua, quia vno tantũ (vt ita dicam) gradu ego, & mors dividimur*. Quem Ionathas totis viribus

Num. 22

Ambr.

2. Cor. 5.

Thſſ. 4.

1. Reg. 20

bus conatur consolari, & secutum efficere, & semel, & iterum iubet metum mortis deponere, & sperare salutem. Cui Dauid; *Dimitte ergo me, ve abscondar in agros vsque ad ve speram diei tertia*. Ecce tibi sub quo signo, sub qua conditione a metu mortis velit Dauid liberari, nimirum, quod per triduum abscondi liceat. Sed quid videbat in illa triduana absconsione; qua metum mortis à se volebat omnino eliminare? Fallor, nisi hic aliquid odorabatur de Saluatore nostro: qui post triduum resurgens, spem resurrectionis omnibus concedens, nullum sinebat tremere mortis sub falce. Huc accedit D. Athanasius Athan. Hom. de semente fatur. *Dauid cum videret se insidijs appeti per triduum se in latebras abdidit: Quid mi! qui etiam vim tridui, eiusque mysterium nouerat.* Efficax omnino est quælibet resurrectionis lux, vt mortem, & latibula, & mundiales contemptus, & persecutiones, & ærumnas animose, & alacriter subeamus.

Text. Dicit ei Iesus: Ego sum resurrectio & vita: qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit viuet, & omnis qui viuit & credit in me, non morietur in æternum.

§. XX.

Ab vno Iesu resurrectio, & vita.

SCiebat Martha resurrectionem mortuorum, sed fraternæ resurrectionis dilationem verebatur, quem metum expellens Dominus, simul, & docens non ab alio pendere resurrectionem, quam à se ait, *Ego sum resurrectio, & vita*, &c. Quasi diceret, non potest resurrectio Lazari tardare, quando ego adsum qui resurrectio, & vita sum, quis cohibere potest calorem, ne calefaciat, dum adest? quis vitam detinere, ne viuificet? Quis resurrectionem ne resurgere faciat? Proculdubio resurget qui Christo approximauerit, in vitam immortalem. Num. 16. Sæuiente flamma, populus vorabatur, tunc cucurrit Aron, *& stans inter mortuos, ac viuentes pro populo deprecatus est, & flammas cessauit.* Id effecit Aaron Deum precatus, quia non ipse resurrectio, & vita erat, & ideo oratione eguit, verum Iesus resurrectio, & vita stans omnia ipse per se viuificabit. Pulchrè D. Ambros. lib. 1. epist. 5. *Aaron quidem semel stetit in medio, ne mors transiret ad viuentium agmina. Hic autem Iesus stat quasi qui in hunc mundum ne neri, vt aculeum mortis haberet, deuoratorium eius obstruent, viuentibus, æternitatem gratiæ daret, defunctis resurrectionem concederet.* Non prævalet mors vbi Iesus est, quascunque mors habuit machinas, vt homines perderet, amittunt efficaciam suam & penitus habetantur, dum ad præsentiam Iesu deueniunt. Sonet uox Iesu, & sepulchra mortuorum vitam halabunt. Ioan. 5. dicebat Iesus de patre suo Deo. *Sic dedit & filio habere vitam in semetipso, & potestatem dedit ei etiam iudicium facere, quia filius hominis est. Nolite mirari, hoc, quia venit hora, in qua omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem eius.* Quid quid mortui audiant uocem filij hominis? Quid magnum dicitur de filio

Num. 16

Ambr.

Ioan. 5.

lio hominis per id, quod vox eius audiatur a mortuis? Equidem magna mortuorum felicitas eſt, quod vocem filij hominis excipiant, cuius ſomno percuſſa halabunt vitam ipſa ſepulchra, & oſſa arida reuiuiſcent. Huc referendum illud ab Ezechiele exaratum cap. 37. *Diuiſit me in medio campi, qui erat plenus oſſibus. Et circumduxit me per ea in gyro, erant autem multa valde ſuper faciem campi ſiccaque, vehementer. Et dixit ad me: Fili hominis, putas ne viuent oſſa iſta?* Quæſtionem fecit
Hier. 37 D. Hieronymus, quod Ezechiel ſupra omnes Profetas frequentius filius hominis diceretur. Sed ego amplius dubito, cur cum inter aridorum oſſium cumulos conſtituitur, & ibi maximè vocabulo filij hominis nobilitatur? Vocando erant invitam oſſa illa, quæ & ſi aridiſſima erant, in vitam vocata ab eo: qui filius hominis dicebatur, non poterant non ſentire tanti agnominis efficaciam. Ita D. Iuſtin. Mart. quæſt.
Iuſtin. 45. *Quoniam ab Ezechiele per viſum ſcribēdi erat mortuorum reſurrectio, quæ futura eſt re ipſa, vt filij hominis ex illo quod ſcriptum eſt, venit hora, quando omnes, qui in monumentis ſunt audient vocem filij hominis, ſic Ezechiel filij hominis nomen accipit, & viſione mortuos viuificat, nominis ex citat.* Vel ſi Ieſu nomen tenet, ſufficit, vt vitā frigidis cineribus inſtillet.

Text. Credis hoc? Ait illi: Vtique Domine, ego credidi, quia tu es Chriſtus filius Dei viui, qui in hunc mundum veniſti. Et cum hæc dixiſſet, abijt, & vocauit Mariam ſororem ſuam ſilentio dicens, Magiſter adeſt, & vocat te.

§. XXI.

Pro fratrem ſalute à diuinæ contemplationis gaudij ſuperſedendum.

MIraberis quod Martha Chriſti præſentiam nacta, ad ſororem vocandam receſſerit. Quid mirum? Nonne hæc ipſa contemplabatur ſd verbo Dei; dum ait? Tu es Chriſtus filius Dei viui, qui in hunc mundum veniſti? Filius enim Dei, qui erat in ſinu patris, vt fratres ſibi cohæredes acquirat, venit in mundum, quod Martha, confeſtim vbi ipſa Chriſti præſentia potitur, non manet, ſed ſtatim ſororis memor inde abſcedit, vt illam tanti gaudij faciat participem. Id nonabat D. Cyrill. cap. 19. fatus. *Aliquan* Cyrill.
ta conſolatione accepta dominit ipſius A. ex.
medici, & optimi conſolatoris præſentiam, ſororem ſuam latere, ſed eam huius boni participem efficere ſtuduit. Sic fratrum amor facit perfectiſſimos quoſque anathema fieri a Chriſto. Deo dilecta ſponſa te ix in dilecti ſui ſinu cubabat, & felicior ibi obdormiebat illo ſomnos cuius-cuſtos ipſe ſponſus factus ſic clamat Cant. 2. *Adiuro vos filiæ Hieruſa-* Can. 2.
lem ne ſuſcitetis dilectam, donec ipſa velit. Et fieri poteſt vt ipſa aliquando à dilecti ſui ſinu ſuſcitari vellet. Vellet quidem, quia e ipſo quod quieſcat in ſinu dilecti, non poteſt non excitari, & pungi fraterna ſalutis memor. Eleganter id expo-

Aelr. pendit D. Aelredus sermon. 18. in Isaiam dicens, *Rogo quando ipsa volet? Quando his carere amplexibus, ab his auelli uberibus, insuper sinu, vel pectore volet separari? Certè quando charitas ipsa, quæ eam hoc cœlesti somno sopiuit, excitare, voluerit, stans ad ostium, & pulsans, aperi mihi soror sponsa. Audiens illa caput amici plenum rore, euigilat, surgit, relictis delicijs ad capillos illius, ideſt, qui fide illi adhærent, erudiendos, charitate suggerenoe pertransit.* Hinc censeri debent Christi amatores, quod prosiliant in fratrum salutem comparandam, quod sciant fieri Christi anathema pro fratribus suis. Quem spiritum hausit simul cum aqua uiua felix illa Samaritana, quæ ut Iesum nouit, nil morata Iesum reliquit, ut illum fratribus annuntiaret. Ioan. 4. *Reliquit ergo hydriam suam mulier, & abiit in ciuitatem, & dicit illis hominibus, venite, & videte*, &c. De qua D. Chrisost. hom. 25. in Ioan. *Credidit continuo mulier longe Nicodemo sapientior, & fortior. Ille huiusmodi pluribus auditis, neminem aduocauit neque sibi conficit; hæc Apostolico officio functa est, omnibus audiea annuntians, & populum extra ciuitatem ad Christum adducens.* Nacta Iesu præsentiam nihil sibi primum faciendum putauit, quam fratres suos, conciues suos uocare, ut Iesu conspectu fruantur.

Ioan. 4.

Chrysost.

§. XXII.

Maria virgo quasi obligat Deum, ne ab hominis salute supersedeat.

IN mortuo Lazaro, & fœtente luxurioſi hominis miſerum ſtatum conſiderant. Ad quem antequam ue-

niat Dominus, nõ ſine myſterio, quę ritur, & vocatur Maria, quaſi ſola Deipare virginitatis vmbra potens ſit Deum trahere ad humanam efficiendam ſalutem. Accipite aureum Chryſologi os in rem præſentem aiens, ſerm. 64. *Martha mittitur ad Mariam, quia ſine Maria nec fugari mors poterat, nec vita poterat reparari. Veniat Maria, veniat materni nominis baiula, vt veniat homo Chriſtum virginalis vteri habitaſſe ſecretum: quatenus prodeant ab inferis mortui, mortui exeant, de ſepulchris.* Sic ſecretum virginalis vteri Deum adduxit, vt de hominis reparatione cogitaret. Vbi de Mariæ virginitate Deus hauſit, qua tenetur peccatrix non repudiare. Ne pro libito dimittetur vxor ab Hæbreis cauet lex, vt parentes ſigna virginitatis apud ſe retinerent; quando autem vir iratus à ſe fœminam dimiſerit, tunc ait Deuteronomij 22. *Tollent eam pater, & mater eius, & deferent ſecum ſigna virginitatis eius ad ſeniores.* Quo nullo modo poterit talis fœmina repudium pati. Itaque peccatrix anima, quando audit à Deo nomen peſſimum, quando timet à verbo aſpero, curet Mariæ virginitatis ſigna in ſe habere, illaque Deo obijcere, nec amplius timeat repelli, quando Virginis Mariæ hauſtus ſanguis Deũ peccatoribus propitiũ reddit. Do. Rupert. lib. in Deut. cap. 19. ſic dicentem. *Prius quam incarnaretur Chriſtus Dominus, amorem Eccleſiæ gentium profeſſus fuerat Dominus in omnibus Prophetis. Sed tanquam mutato conſilio obijciebat illi nomen peſſimum. Non inueni eam Virginem, ſed multorum Deorum, tanquam multorum virorum, millibus proſtitutam. Verum id fruſtra fuit. Nam in illa incarnatione fili Dei ſacroſanctæ veſtigia virginitatis ſpectanda reperta ſunt.*

Chyſ.

Rupert.

Fruſtra equidem rigor repellere niti tur peccatrices animas, vbi virginea Deipara mediauit, de cuius ſanguine habet Dominus ad peccatores inclinari. De cuius Virginis patrocinio habent quicumque ſub eius ſignis militant Dei miſericordiam ſperare. Quo alludens Cellenſis Abb. lib. 6. epiſt. 23. fatur, *Sublunarem regionem arentem mediante nube virginea riuis de ſanguine, & doctrina irrigauit Dominus, ollectanea eius miſericordia mitiores leges impetrauit.* Expendo illud. *Collectanea eius miſericordia*, quaſi à lacte virgineo, quod Ieſus hauſit, & miſericordia eius adoleuiſſet, vt mitiorem Deum in peccatores faceret Can. 2. *Similis eſt dilectus meus capræ hinnuloque ceruorum*, Cur non ſolum hinnuli, ſed, & capreæ ſimilitu linem exprimit? Sane quia vel in iudicio vult, non obliuiſci, quam in matris vberibus habuit miſericordiam, D. Bernard. ſerm. 73. in Cant. ait. *Vult itaque, & ſi in iudicium venire, non tamen ibi in forma Dei apparere, ſed in ea, qua nobis natus eſt, idque de ſolo fœmineo ſexu, Cur hoc? Nempe vt ex vtroque admoneatur infirmo, miteſcere in die iræ.* Careo enim illa de muliere, hoc eſt de Maria facta, etiam in die iræ miſericordiam conſulet. Habebat Saluianus parentes ſuos valde iratos in filios, ſed vt patres emolliat, inducit natu maiorem filiam ſic ad eos loquentem in epiſtola. *Aduoluor veſtis, ô chariſſimi parentes, pedibus, illa ego veſtra palladia. En ego illa ſum, per aquas vobis illa primum, & parentum nomina, & auorum gaudia contigeruni. & quod vtroque præſtat, vtrumque felicitercum fructu adipiſcendi; & beatitudine perfruendi.* Multo efficacior Maria pro omnibus, & pro ſingulis ſtat apud Deum iratum. Quid negabit Deus Mariæ, diuinis pedibus aduolutæ pro peccatore? Hæc illa eſt, per quam prima Patris Dei nomina claruerunt, dum peperit dilectiſſimum filium denſo cinctum fratrum examine. Illa eſt, per quam pater omnium Deus repleuit domum ſuam filijs, qui beatitudinis æterni. tate fruantur. Qualiter ego timeamus repulſam, vbi pro nobis tantam virginem exhibeamus? Rectè Arnol. Carnol. in tractatu de laudibus Mariæ, ait, *Illa oſtendit Chriſto pectus, & vbera, nec poteſt vllo modo eſſe repulſa.*

Cellen.

Bern.

Saluian.

Arnol. Carnol.

Text: Illa, vt audiuit, ſurgit cito, & venit ad eum nondum enim venerat Ieſus in caſtellum; ſed erat adhuc in illo loco, vbi occurrerat ei Martha. Iudęi ergo, qui erant cum ea in domo, & conſolabantur eam, cum vidiſſent Mariam, quia cito ſurrexit, & exijt, ſecuti ſunt eam, dicentes: Quia uadit ad monumentum, vt ploret ibi.

§. XXIII.

Vanitas plures habet ſequentes, quam Chriſtus.

VIde qua conſideratione ducti vniuerſi Iudæi ſequantur Ma-

Mariam abeuntem, nimirum, dicentes: *Quia vadit ad sepulchrum, vt ploret ibi.* & quidem si sciretur Maria ad Christum ire, ab omnibus esset derelicta. Accinit Cyrill. dicens: *Si audissent Iudæi eum vocatam fuisse à Iesu, non ipsam forte sequerentur.* Sequuntur homines auidissimè vanitates, & amant mendacia. Videas vanitatum aras frequentissimas, fumosas hominum imagines plenas populo? Dei templa deserta. Metuo, ne his temporibus repetat Dominus illam apud Ierem. cap. 2. querelam, fatus, *Quid inuenerunt patres vestri in me iniquitatis, quia elongauerunt a me, & ambulauerunt post vanitatem, & vani facti sunt? Et non dixerunt, vbi est Dominus, qui ascendere nos fecit de terra Ægypti.*

Ierem. 2.

Hæc est inuiscerata malitia hominum: intimis prorsus imbibita medullis, vt ad vanissimæ gloriolæ, siue voluptatis fulgorem prosiliant, curratque siue per Syrtes, siue per inhospitalem Caucasum. Ad verum gloriæ lumen Deum nec gradum faciant. Pulchrè D. Clem. Alex. 2. pædag. cap. 12. ait. *Ecce totum cœlũ apertum est, & Deũ non quæritis: absconsum autem aurum, & lapides hi scrutantur apud eos, qui sunt capitis damnati.* Concurritur populatim ad mundialia bona, etsi abstrusa, etsi apud damnatos incarcerata: patientissima Dei bona contemnuntur, Deus ipse omnium honorum artifex, vt suspectus cauetur. Subscribit Isaias c. 5. *Væ qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam, & potandum vsque ad vesperam, vt vino æstuetis: citharæ enim, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in conuiuijs vestris, & opus Domini non respicitis.* Nec gradum faciunt vanissimi homines propter Deum, vt opus Domini respiciant; consurgunt tamen, & concurrunt ad ebrietatem

Cle. Ale

Isai. 5.

sectandam. Septuaginta expressius, *Væ qui consurgitis mane, & siceram sequentes, &c.* Non Deum, sed potum & escam, sed gloriolas, & voluptates humanas sequuntur homines. Quæ lues adeò per omnes homines grassatur, vt dicat Psalm. 13. *Dominus de cœlo prospexit super filios hominum, vt videat, si est intelligens, aut requirens Deum. Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est, qui faciat bonum, non est vsque ad vnum.* Vsque ad vnum ait; vnus enim, aut alter inueniri potest, qui Deum sincere requirat, hominum autem frequentia non sequitur, nisi vanitatem. Quo spectat Apost. ad Philip. 2. *Spero autem in Domino Iesu Timotheum me cito mittere ad vos; neminem enim habeo tam vnanimem, qui sincera affectione pro vobis solicitus sit. Omnes enim quærunt, quæ sua sunt non quæ Iesu Christi.* Et quidem Apost. non loquebatur de communi hominum fæce, sed de selectiori parte, de eis, quos ipse socios habebat sub signo crucis. Quod explanans amplius D. Bruno, ait, *Vere neminem habeo, omner enim qui tecum modo sunt, quærunt, quæ sua, non quæ Iesu Christi.* Quis nõ dolear, quod etiam ex his, qui cum Paulo Christi crucem sequebãtur, vnus aut alter post Christum ibat, omnes post vanitatem. Rem finiat Salui. lib. 3. de Guber. Dei, de his, qui sequuntur ad Iesum, fatus, *Qui renuntiare diuitijs videntur, non sic renuntiant, vt penitus renuntiasse videantur. Et qui putantur crucem portare, sic portant, vt plus habeant in crucis nomine dignitatis, quam in passione supplicij.* Ecce hi etiam ex his, qui portant crucem Christi, rapit ad sui sequelam vanitas.

Lxx.

Psal. 13.

Philip. 2.

Bruno.

Saul.

Text. Maria ergo cum veniſſet, vbi erat Ieſus, videns eum, cecidit ad pedes eius, & dicit ei: Domine ſi fuiſſes hic, non eſſet mortuus frater meus.

§. XXIV.

Dirandum humanitatis actibus eſt ei, qui Deum ſibi amat deuincire.

SEmper Maria ad pedes viſitur confugere Ieſu, ſemper ſe ſtatuere ad pedes, primo ſtans retro ſecus pedes, deinde ſecus pedes audiebat, nunc etiam cecidit ad pedes, nullo ſucceſſu pedum obliuiſcitur, quia ſemper placitura Deo humilitatis meminit. De tyranno Babylonico dicitur, quod vbi ſupplicium ſibi imminens ex Daniele percepit. *Tunc cecidit Rex in faciem ſuam & Danielem adoranit* Expendit paruam humilitatis moram in illo, *tunc*, Richard. Victor. lib. 1. de erudi. interioris homin. part. 1. cap. 63. inquiens. *Tunc cecidit Rex in faciem ſuam cum Daniele prædicante periculum ſuum agnouit. Sed illa humiliatio, quæ ſine perſeuerantia eſt, imminenti periculo repugnare non poteſt.* Radices agat humilitas in corde eius, qui velit Dei affectū ſolicitare, Sanè reprobatus ille Eſau de amiſſa benedictione paterna multum doluit, multum lacrymatus eſt, ait enim Geneſ. 27 *Auditis Eſau ſermonibus patris, irrugijt clamore magno, & conſternatus ait: Benedicit etiam, & mihi pater mi.* Expē de illud, *conſternatus*, quaſi dicerat magna animi conſternatione ſe ſe dimittens, humique procumbens ſummiſſe, & humiliter patrem precabatur, vt benedictionem impetraret; nec tamen Deo inde potuit placere. Cur Deo non placuit? Quia ſummiſſio illa, & conſternatio non in animo radices agebat, ſed leuiſſima erat, & leuiſſimo vento inde exhibilāda. D. Ephr. de Pœnit fatur. *Eſau pœnitentiam non legitimè fecit, ideò reprobatus eſt. Quamobrem non pœnitentia imbecillior fuit ad reconciliandum peccatorem: ſed leuitas actionis radicem acerbitatis continebat in mente.* Expende illud, *leuitas actionis*, eundi ira erat tota illa conſternatio, leuiſſima humiliatio, leuiſſima humi cubatio, & ad momentum ſolum duratura. Et adeò leuis conſternatio, & humiliatio nō tollebat vitiorum acerbitatem è mente. Hinc argutè monebat Ioan. apud Lucam cap. 3. *Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ*. Quid eſt facite fructus? Sanè vitis, quæ tantum acerbas profert vuas, quaſi ſterilis habetur, & infructifera; illaque ſolum arbos dicitur dare fructus, quæ acerbitate depoſita in maturitatem dedacit fructus ſuos. Indè præcurſor Chriſti in pœnitentia fructus requirit, hoc eſt illos humilitatis, & conſternationis actus, qui acerbitatem omnem doponentes vſque in maturitatem durent, & maturi vbi libet perſiſtant. Tertul. lib. de pudicitia, ait, *Facientes dignum pœnitentia matureſcit, quam emendationis effectus?* Nulla humilis pœnitentiæ operatio cenſetur, niſi quæ durat, niſi quæ perſeuerat, quando emenda conſpicua eſt per virtutum longum ſtudium, tunc dicitur pœnitentia ferre dignos fructus.

Dan 3. Gen. 27. Ephr. Luc 3. Tertull.

Text.

Text. Iesus ergo, vt vidit eam plorantem, & Iudæos, qui venerant cum ea plorantes, infremuit spiritu, & turbauit semetipsum, & dixit: Vbi posuisti eum? Dicunt ei: Domine veni, & vide.

§. XXV.

Incauta bonorum temporalium, receptio sæpe hominem desperatum iam, & deploratum designat.

LAcrymis circunstantium pet motus sese Dominus accingit, vt resurgentis Lazari signum populo exhibeat; interea tamen infremuit spiritu, hoc est, quid minax, & superciliosum in populum Iudaicum ostendit. Cur minæ, & supercilium proditur, quando tantum exhibetur beneficium? Perfidia apparebat Iudæorum, quæ nondum contenta signis, & virtutibus tantum morientis, & resurgentis Lazari cogebat signum: quibus iam desperatis, & deploratis dabatur hoc ingens beneficium. Siccine qui temporalibus indiscretè inhiant, accipiunt ingentia sæpè bona, sed à Deo indignante, sed quæ deploratæ præstantur saluti. Proijciens Abraham Agar ancillam figurat ex presse Synagogã à Deo repulsam; ergo Gen. 21. *Tollens panẽ & vtrem aquæ imposuit scapulæ eius (* nempè Agar*) tradiditque puerũ, & dimisit eam.* Non quidem indonatam dimisit, sed noto donorum genus, nimirum, vtrem aquæ, ex quo deplorata eius salutem sic colligit D Ambros. Ambr. ser. in c. 1. Isa. dicens; *Nõ cum vini, sed cum vtre aquæ de tabernaculis effugatur. Aqua sola ager protrahitur, languidus sustentatur. Conueniens.n. erat, vt quæ viuentis non merebatur alimoniam, vel solatium morientis acciperet.* Dantur moribundis, & deploratis aquæ, vel aliorum solatia, quæ valentibus, & victuris minimè concedũtur; sic Synagogæ, sic homini terrena incautè, & discretè quærenti, sæpissime ab indignante Deo dantur, vt deploratæ salutis solatia Nu. 22. præmonuerat Dñs Baalam, ne vllius boni prætextu ad regẽ Balac iret, vt populum Israelis execraret. At ille munerum cupiditate captus semel, & iterum consulturus Deũ accessit, an liceret re. Cui tandẽ Dominus: *Surge, & vade cũ eis.* Ecce tibi datur homini nequam, & munerũ aspectu corrupto facultas a Domino, vt optata pficiat, vt viam concupitá ineat, & ad regem abeat regalibusq; fauoribus magnus fiat. Sed quæ hæc facultas? An veniens à Deo dilectore in dilectum suum? Absit: imò à Deo valde irato decendit permissio illa in hominẽ deploratę iam salutis; Eleganter Anastas. Anast. Nyzen. q 32. inquit, *Indignatus ergo Deus dicit; Surge, & eos sequere. Quod sæpe solet etiam fieri à medicis, qui nonnunquam quidem iubent abstinere à cibis noxijs; cum autem de eo propensi sunt ægroti, & quodammodo vim afferunt medico, vt eis permittat sumere, tunc medicus irascens permittit: scit enim eos nolle corrigi.* Quid pulchrius? Væ, qui indiscrete, & intemperanter semper inhiant bonis perituris, dantur sæpè multa huiusmodi, & optata permittuntur à Deo vehementer ira-

Nyzen.

te, qui nouit deploratam iam, & de A speratam miseri hominis salutem.

§. XXVI.

Cur creaturæ omnes diræ sunt in peccatores, quæ rum mala longissime à Deo sunt.

NOn ignorantis est illa Domini interrogatio, vbi posuistis eum? Sed potius interrogatio est ponderantis, & demonstrantis laB nienam, in quam creaturæ omnes peccatorem hominem trahunt. Vbi posuisti eum? Vbi ponitur peccator à creaturis? In qua miseria? In quo carcere? In qua laniena, in qua carnificina? Dire equidem creaturæ vniuersæ peccatores tractant. IoC nas ille à Dei mandato fugitiuus quales creaturas expertus est? Venti, & mare, & cœlum, & omnia commouentur donec eum Ceto tradant. Cur cœlum, cur venti cur mare tam malè fugitiuum miserum tra-
Claud. ctant. Pulchrè Claudianus Manertus in carmine contra Poetas vanos, ait.

Omnipotentis enim Domini naturæ D *rebellem*
Cognoscens, timuit per se quasi concia tutum
Ferre rerum, & ventis fugitiuum vinxit & vndis.

Timent creaturæ per se transire peccatores innocuos, & tutos, & ideo in illos insurgunt, totisque viribus nituntur illos plectere, illos variis malis constringere. Exodi capit. 14. mare hinc inde scinditur, vt Dei seruis pandat iter: *Et ingressi sunt filij Israel per medium ſicci maris: erat enim aqua quasi murus à dextra eorũ, & læua. Persequentesq; Ægyptij ingressi sunt post eos, &c.* Ecce tibi, o mare, per te transijt peccator in exercitus, an secure transibit? An innocuus peccator intrate agit. Cur non vniuersos inuadis? Argute Salui anus lib. 1. de Saul. guber. Dei Israeliticum transitum miratur, aiens. *Pharao ad fugientes peruenit castris iungitur siccatur pelagus, Israel traditur, officiosa vndarum patientia liberatur.* Expende argutum illium verbum; officiosa vndarum patientia: quippe vbi per mare transibit etiam Pharao, patientiã eamque maximam præstulerunt vndæ, ne sæuirent, ne omnia perterrerent, vt peccatorum ruinam acceleratent, sed magis officium seruis Dei præstarent. Patientiæ inusitate opus fuit illudque exhibitum Israelitis, quod vndæ, vel vnum gradum tutum per se facere permitterent Dei hostibus, quin illos submersos allideren ad cautes. Quando autem peccator minimè securus transit per creaturas, sed vniuersæ illum infestant, illum corrodunt, non miror, quod in breni eius locus ab eo approbant Dei scientia penitus disparcat. Quippe Psalm. 36. *Adhuc pusillum, & nõ* Psal. 36 *erit peccator, quæres locum eius, & nõ inuenies.* Quis sciat peccatoris locum, qui etiam à Deo quæritur, & non inuenitur? Non dixit, quia non est locus peccatori; est equidem vt optime Diu. Auguſt. Aug. notat peccatori locus, *quomodo est in fornace artificis locus palea*: vt affligatur, & torqueatur; vbicumque fuerit peccator: non tamen Deus istum peccatori pœnalem locum inuenit, quia longissimus, & remotissimus à Deo est locus damnosus homini. Nahum, cap. 3. aiebat, *Sol* Nahu. 3. *ortus est, & auolauerunt. & non est cognitus locus earum, vbi fuerint.* Mirum quod ita euaneant mundiales potestates, vt vel tota luce solis non appareat locus earum, nec Soli cognitum

gnitum sit, vbi fuerint. Sed quod A mireris, magis, hæc verba explicat Rup. adducto exemplo ex 4. Reg. 18. quando vna nocte intersectæ sunt ab. Angelo centum octingenta millia Assyriorum. Qui occisi nocte oriente sole apparuerunt iacentes per castra. Cur ergo dicitur eorũ locus minimè cogitus Orienti Soli? Nonne Sol oriens eorum cadaueribus plenum locum vidit, & B manifestauit? De alio Sole, nempe Deo loquitur, cui sane incognitus

Rup. est, & absens locus, tanta hominum plenus strage. Huc spectat Ruper. fatus: *Ortus est sol, & locustæ auolauerunt, quia propitius factus est Dominus, & vna nocte interfecta sunt castra Assyriorum. Nonne velociter auolarunt locustæ eiusmodi, & non est cognitus locus earum vbi fuerint?* C Non est sane cognitus à Deo, quia nociuus homini. Quidquid enim nociuum eo hominibus, quasi à se Deus ablegat, & remouet vt longissime absit. De benefactore suo

Psal. 138 Deo aiebat Psal. 138. *Ecce Domine tu cognouisti omnia nouissima, & antiqua: tu formasti me, & posuisti per me manum tuam.* Verum, vbi

Iob. 2. Deum infensum homini cupiebat D diabolus, ait Iob 2. *Alioquin mitte manum tuam, & tange os eius, & carnem, &c.* Illic dicitur Deus manus suas nobis imposuisse; hic petitur non quod ponat manus, sed quod mittat manus: ponit manus, qui iuxta & prope se agit, & locat eas; mittit, qui se ablegat, & longè remouet, vbi ergo percussio hominis postulatur, rectè petitur à Deo, E vt mittat manum, quia quidquid homini damnosum est, debet à

Didym. Deo longe esse remotum, & ablegatum. Didymus in Cat. *Potestas Dei est qui munit, & protegit, ad quam illud pertinet: Posuisti super me manum tuam. Igitur: mitte manum tuam, pro illo est, male illum accipe, & afflige.* Quasi enim missum facit Deus, & à se alienum quidquid homini est damnosum.

§. XXVIII.

Quisque per seipsum suæ salutis negotia peragat, ne omnino fidat aliorum officijs.

QVanta solet esse vanissimis peccatoribus de aliorum meriti spes? Nouimus nobiles, & Principes homines nimium fidentes in aliorum orationibus & vigilijs, & lachrymis, & ieiunij, cum nihil ipsi horum efficerent. Vtissima fateor iustorum hominum officia, etiam tibi, sed semper requiritur à Deo opus tuum, ieiunium tuum, lachrymæ tuæ. Misericordiam impertiturus Dominus Lazaro, vidit Mariam, & Martham deuotas Deo fœminas, & supplicantes, & lacrymantes pro illo, & nihilominus: *Vbi posuistis eum?* Quid Dominus requiris in mortuo? Nonne piæ sororum lachrymæ commouent viscera tua? Nonne ad illarum vota respiciens fratri mortuo vis impertiri salutem? Cur moraris adhuc, & requiris videre defunctum? Equidem inter aliorum officia semper à Deo requirituri videri aliquod, quod sit proprium eius, qui salutem est adepturus. Pulcherrimè Diuus Ambrosius lib. 2. de Pœ- Ambr.
nitent. inquit. *Venit ad monumentum Christus, etsi viderit flere prote Martham boni fœminam ministerij, & flere Mariam, quæ attente audiebat verbum Dei: mouebitur misericordia, cum viderit in*

tuo

te, qui nouit deploratam iam, & de A ſperatam miſeri hominis ſalutem.

§. XXVI.

Cur aduersæ omnes diræ ſunt in peccatores, quæ rimo mala longiſſime à Deo ſunt.

NOn ignorantis eſt illa Domini interrogatio, vbi poſuiſtis eum? Sed potius interrogatio eſt ponderantis, & demonſtrantis lamentam, in quam creaturæ omnes peccatorem hominem trahunt. Vbi poſuiſti eum? Vbi ponitur peccator à creaturis? In qua miſeria? In quo carcere? In qua laniena, in qua carnificina? Dire equidem creaturæ vniuerſæ peccatores tractant. Ionas ille à Dei mandato fugitiuus quales creaturas expertus eſt? Venti, & mare, & cœlum, & omnia commouentur donec eum Ceto tradant. Cur cœlum, cur venti cur mare tam malè fugitiuum miſerum tractant. Pulchrè Claudianus Manertus in carmine contra Poetas vanos, ait.

Claud.

Omnipotentis enim Domini naturæ D
rebellem
Cognoſcens, timuit per ſe quaſi concia tutum
Ferre rerum, & ventis fugitiuum vinxit & vndis.

Timent creaturæ per ſe tranſire peccatores innocuos, & tutos, & ideo in illos inſurgunt, totiſque viribus nituntur illos plectere, illos variis malis conſtringere. Exodi capit. 14. mare hinc inde ſcinditur, vt Dei ſeruis pandat iter: *Et ingreſſi ſunt filij Iſrael per medium ſicci maris: erat enim aqua quaſi murus à dextra eorũ, & læua. Perſequentesq; Ægyptij ingreſſi ſunt poſt eos, &c.* Ecce tibi, o mare, per te tranſijt peccator in exercitus, an ſecurs tranſibit? An innocuus peccator intrate agit. Cur non vniuerſos intradis? Argute Saluianus lib. 1. de gubern. Dei Iſraeliticum tranſitum miratur, aiens. *Pharao ad fugientes peruenit caſtris iungitur ſiccatur pelagus, Iſrael traditur, officioſa vndarum patientia liberatur.* Expende argutum illum verbum; officioſa vndarum patientia: quippe vbi per mare tranſibit etiam Pharao, patientiã eamque maximam præſtiterunt vndæ, ne ſæuirent, ne omnia perterrerent, vt peccatorum ruinam acceleratent, ſed magis officium ſeruis Dei præſtarent. Patientiæ inuſitatæ opus fuit illudque exhibitum Iſraelitis, quod vndæ, vel vnum gradum tutum per ſe facere permitterent Dei hoſtibus, quin illos ſubmerſos alliderent ad cautes. Quando autem peccator minimè ſecurus tranſit per creaturas, ſed vniuerſæ illum infeſtant, illum corrodunt, non miror, quod in breui eius locus ab eo approbant Dei ſcientia penitus diſparcat. Quippe Pſalm. 36. *Adhuc puſillum, & nõ erit peccator, quæres locum eius, & nõ inuenies.* Quis ſciat peccatoris locum, qui etiam à Deo quæritur, & non inuenitur? Non dixit, quia non eſt locus peccatori; eſt equidem vt optime Diu. Auguſt. notat peccatori locus, *quomodo eſt in fornace artificis locus palea*: vt affligatur, & torqueatur; vbicumque fuerit peccator: non tamen Deus iſtum peccatori pœnalem locum inuenit, quia longiſſimus, & remotiſſimus à Deo eſt locus damnoſus homini. Nahum, cap. 3. aiebat, *Sol ortus eſt, & anolauerunt, & non eſt cognitus locus earum, vbi fuerint.* Mirum quod ita euaneant mundiales poteſtates, vt vel tota luce ſolis non appareat locus earum, nec Soli cognitum

Pſal. 36

Aug.

Nahu. 3.

gnitum sit, vbi fuerint. Sed quod A mireris, magis, hæc verba explicat Rup. adducto exemplo ex 4. Reg. 19. quando vna nocte interfecta sunt ab. Angelo centum octingenta millia Assyriorum. Qui occisi nocte oriente sole apparuerunt iacentes per castra. Cur ergo dicitur eorũ locus minimè cogitus Orienti Soli? Nonne Sol oriens eorum cadaueribus plenum locum vidit, & B manifestauit? De alio Sole, nempe Deo loquitur, cui sane incognitus

Rup. est, & absens locus, tanta hominum plenus strage. Huc spectat Ruper. fatus. *Ortus est sol, & locustæ auolauerunt, quia propitius factus est Dominus, & vna nocte interfecta sunt castra Assyriorum. Nonne velociter auolarunt locustæ eiusmodi, & non est cognitus locus earum vbi fuerint?* Non est sane cognitus à Deo, quia nociuus homini. Quidquid enim nociuum eo hominibus, quasi à se Deus ablegat, & remouet vt longissime absit. De benefactore suo

Psal. 138 Deo aiebat Psal. 138. *Ecce Domine tu cognouisti omnia nouissima, & antiqua: tu formasti me, & posuisti per me manum tuam.* Verum, vbi Deum infensum homini cupiebat D

Iob. 2. diabolus, ait Iob 2. *Alioquin mitte manum tuam, & tange os eius, & carnem, &c.* Illic dicitur Deus manus suas nobis imposuisse; hic petitur non quod ponat manus, sed quod mittat manus: ponit manus, qui iuxta & prope se agit, & locat eas; mittit, qui se ablegat, & longè remouet, vbi ergo percussio hominis postulatur, rectè petitur à Deo, E vt mittat manum, quia quidquid homini damnosum est, debet à

Didym. Deo longe esse remotum, & ablegatum. Didymus in Cat. *Potestas Dei est qui munit, & protegit, ad quam illud pertinet: Posuisti super me manum tuam. Igitur: mitte manum tuam, pro illo est, male illum accipe, & afflige.* Quasi enim missum facit Deus, & à se alienum quidquid homini est damnosum.

§. XXVIII.

Quisque per seipsum suæ salutis negotia peragat, ne omnino fidat aliorum officijs.

QVanta solet esse vanissimis peccatoribus de aliorum meriti spes? Nonnobiles, & Principes homines nimium fidentes in aliorum orationibus & vigilijs, & lachrymis, & ieiunij, cum nihil ipsi horum efficerent. Vtilissima fateor iustorum hominum officia, etiam tibi, sed semper requiritur à Deo opus tuum, ieiunium tuum, lachrymæ tuæ. Misericordiam impertiturus Dominus Lazaro, vidit Mariam, & Martham deuotas Deo fœminas, & supplicantes, & lacrymantes pro illo, & nihilominus: *Vbi posuistis eum?* Quid Dominus requiris in mortuo? Nonne piæ sororum lachrymæ commouent viscera tua? Nonne ad illarum vota respiciens fratri mortuo vis impertiri salutem? Cur moraris adhuc, & requiris videre defunctum? Equidem inter aliorum officia semper à Deo requirituri videri aliquod, quod sit proprium eius, qui salutem est adepturus. Pulcherrimè Diuus Ambrosius lib. 2. de Pœnitent. inquit. *Venit ad monumentum Christus, etsi viderit flere proxime Martham boni fœminam ministerij, & flere Mariam, quæ attente audiebat verbum Dei: mouebitur misericordia, cum viderit in*

Ambr.

suo

tuo obitu lachrymas plurimorum, & A
dicet: Vbi poſuiſtis eum? Hoc eſt, in quo reorum ſtatu eſt, in quo pœnitentium ordine? Videam quem fletis; vt lachrymis ſuis ipſe me moueat. Præter aliorum lacrymas, adhuc requiritur lacryma tua, vt ſalutem accipias. Is equidem apud Deum valet plurimum, quem propriæ lacrymæ,
Nazian. proprius ſanguis commendat effuſus. Vnde D. Nazian. extollit Baſilium ſuum, & præponit Abrahami ſacrificio dicens: *Abrahæ ſacrificium promptum ſuo obtulit datori, &* B
ad iugulationem vſque produxit: ſed nec Baſilius illo minus fecit; ſeipſum enim Deo obtulit, & nihil, tanquam idem eſſet, ſuppoſuit: quid enim erat victimam offerre? Magnum obtulit Abraham, ſed obtulit affectu filium, & ſub gladio poſuit, ſed nec C
in effectu obtulit filium, ſed arietem iugulauit vice filij. At Baſilius non alium, non vicarium ſui quæſiuit, ſed ſeipſum Deo obtulit, ſeipſum Deo litauit, & proprio ſudore, & puluere brauium immortalitatis ambiuit. Non ſic impij, ſed alienis laboribus cœleſtia refrigeria ſibi obuentura falliſſimè putant. Peſſimus ille diues cum eſſet in tormentis, ad huc hanc vaniſſimam præſumptio- D
nem non exuerat, clamabat enim Luc. 16. *Pater Abraham mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti ſui in aqua, & refrigeret linguam meam.* Errat miſere, & nec vexatione capit intellectum, vt ſciat mundialium nobilium renuntiare nefariæ conſuetudini, qui de pauperum laboribus & ſudoribus ſemper voluit viuere. Non alieno digito, ſed E
propria manu peccator obtinebit
Cellenſ ſalutem. Cellenſis Abb. lib. de panibus capit. 25. *Conſcientia de grauibus conſcientiis non alterius, ſed proprio digito velit amouere penam.* Vide infra lib. 10. cap. 3. §. 13.

§. XXVIII.

Miſerrimus ſtatus illius, qui nullos habet apud Deum patronos, nullos interceſſores.

QVid miſerius, quam ſic ſolum in mortem ire, vt nullos habeas interceſſores apud Deum? Quatuor dies egit Lazarus in ſepulchro catenis infernj vinctus, & cur non amplius agit? Sane habebat ſorores, cuius lachrymæ apud Deum clamabant, & tandem impulerunt Ieſum, vt illum reddetat viuis. Vidit Ieſus eam plorantem, vidit ſororum, & totius populi lacrymas, & ad Lazari reſurrectionē feſtinat. Non habuiſſet Lazarus ſorores, non habuiſſet patronos, & in ſepulchri carcere forſan manſiſſet. Recole ubi duriſſimam ſeruitutem Iſraelis apud Babylonios, & mirare, cui Dei populus tamdiu fuerit à Deo derelictus in tam horribili ſeruitute. An non habebat patronos, qui apud Deum intercederent? Accipe Daniel. 12. vbi Gabriel Angelus, dum de libertate populi agit, ſic ait. *Nemo eſt adiutor meus his omnibus: niſi Michael princeps veſter.* Theod.
Quæ verba ſic explanat Theodoretus, aiens, *Non ſolum Perſarum, & Græcorum Principes vobis aduerſantur, quinimo nulla earum virtutum, quæ ſuper cælo ſunt, vult populum veſtrum boni alicuius compotem fieri, propter multa videlicet ſcelera: niſi ſolus Michael, cui veſtri tutela credita eſt.* Quid miſerius, quā eò deuenisſe propter peccata, vt nullus cœlitum velit eorum partes apud Deum agere? Merito aiebat Eccleſ. 4. *Conſiderans reperi aliam vanitatem ſub ſole. Vnus eſt, ſecundum*

dum non habet; non filium, non fratrem, & tamen laborare non cessat. Ideo laborare non cessat, quia vnus est, quia non curauit sibi fratres acquirere, quorum officijs posset à laboribus releuari. Non dissentit Græcus author. *Si quis fratrem non habet, hic proculdubio spiritum adoptionis filiorum non accepit. Is autem merito, ne vitiositatem quidem exsatiatur.* Semper in vitiorum æstumnis, & laboribus volutabitur, cum nulli fratres sint illi, qui apud Deum pro illo intercedant. Ille felix, qui fratres, qui propinquos sibi nouit apud Deum facere, horum officijs multa obtinebit bona. Qui amiserat septem filios in laboribus suis Iob, recepit postmodum alios septem. Cur etiam, & primi illi restituti non fuerunt? Cetera bona duplicia dabantur, vt & prima amissa, & totidem alia restituerentur. Non sic in filijs, sed alios septem accepit, primi autem non restituuntur, sed apud Deum manent. Cur non restituuntur? Tertull. putat non restitui, vt sanctissimus vir etiam in felicitate patientiæ exercitium haberet non sanato illo vulnere de morte filiorum primorum accepto. Ego crediderim id ad maiorem felicitatis cumulum factum fuisse, vt haberet vir sanctus quatuordecim filios, quorum septẽ conspectu suo parentem recrearent, alij verò in cœlesti curia assistentes negotia parentis agerent apud supremum iudicem. Huc reuoca D. Basil. in Græca fantem. *Ergo cum rursus recente filiorum, filiarumque prole ornatur diuinitus; geminatam quoque filiorum possessionem accepit. Ipsi enim, qui parentis erant ad oculos oblectandos, manebant in vita; qui vero antecessi fuerant liberi; ei, a quo facti erant præstolabantur; tunc illi corona* [illegible]*, cum iudex huma-*

Græc.

D Basil.

na vita cætum omnem collegerit, &c. Quis Iobo felicior cui apud Deum sunt tot filij, qui negotia parentis efficiant? Inaccessibilis prorsus est iam calamitatibus; Dæmoniacisque incursibus, qui tantum apud Deum habet filiorum patrocinium. De hoc patronorum apud Deum officio dicebat, Amos 6. *Nunquid currere queunt in petris equi?* Quot sanctos habes apud Deum pro te loquentes, tot lapides iuxta te cumulas, ne possis inuadi Dæmoniorum incursibus. Ita Diuus Hieronym. ibi; *Petra Christus est, qui donauit Apostolis suis, vti ipsi quoque Petra vocentur; Tu es Petrus, & super hanc Petram, &c. Quin in istis Petris fuerit, aduersariæ potestates, quæ appellantur, equi persequi eum non potuerunt cursibus præpeditis, & per singulas petras corruentibus.* Tantum interest sanctorum ambire patrocinia, quorum officijs, & liberamur a Dæmonio, & incursu meridiano, & summum iudicem delinimus.

Amos 6.

Hieron.

Text. Et lacrymatus est Iesus. Dixerunt ergo: Ecce quomodo amabat eum: Quidam autem ex ipsis dixerunt: Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere, vt hic non moretur.

§. XXIX.

Vita hæc temporalis odioſa eſt, & inuiſa iuſtis viris.

AMabat Ieſus Lazarum, & plorat, illum in vitam euocaturus, fundit amaras lacrymas, vitæ ſpiritum cum refundit. Hæccine eſt humana vita, magis ſane flenda, quam appetenda: vt præſenti ponderat D. Iſidor. Pel. lib. 3. epiſt. 173. *Quoniam ipſum ob ſuam gloriam a morte ad vitam excitaturus erat, collachrymauit, his prope verbis vtens. Eum, qui portum iam appulerat, rurſum ad fluctus, & procellas voco, eum, qui iam coronam conſecutus erat, ad certamina rurſum duco.* Hinc penſanda eſt mortis, & vitæ noſtræ conditior quod mors amicorum lacrymas noſtras eliciat fletus cogat, verum vita noſtra lacrymas trahat etiam diuinas. Ploramus merito in morte charum, ſed in vita ipſe Deus lacrymas refundit, qualis ergo erit noſtræ vitę conditio? Quam inuiſa viris iuſtis? Bethlemiticis infantibus interfectis dicitur, *quod Rachel plorat filios ſuos, & noluit conſolari.* Non miror quod ploret mater de filiorum interitu, ſed valde miror, quod noluit conſolari, quod nullum lacrymarum ſolamen concupiſcat, præcipuè eo tempore, quo exiſtente in mundo hominum vita Ieſu, poſſet ſperari quod eius vi infantes omnes reuiuiſcerent? An non eſſet maximum materni planctum ſolatium, quod reuiuiſcerent? Quid de hoc ſolatij genere Rachel? Adhuc noluit ita conſolari maluit enim filiorum lamentari caſum, quam triſte illud ſolatium accipere, quod a ſeA lici morte in vitam, a corona in aream euocentur filij. Pulchrè Diuus Aelredus in ſpeculo char. lib. 1. capit. 34. inquit, *Conſolaretur, ſi filius a morte reuocaretur, ſi eius aſpectibus iterum mater fruenter. Hoc noluit Rachel. Quia ſi ille a mortuis reuocaretur, de beatitudine ad miſeriam deuolueretur. Ideo Rachel plorans filios ſuos noluit conſolari.* No- B luit pia mater conſolationem accipere pignoribus ſuis tam detrimentoſam, propter quam ipſe cogerentur ad hanc miſeram vitam reuocari. Sanè ſpiritus ille, quiſquis erat, ſiue Samuelis eſſet (quod verum abſolutè reputo) ſiue alius, qui 1. Reg. 28. apud Saulem, perſonam Samuelis repræſentabat iam defuncti, præclare iuxta ſancti viri prudē C tiam aiebat. *Quare inquietaſti me, vt ſuſcitarer?* Moleſtum erat viro pijſſimo, vel ad breue tempus ad hanc vitam iterum euocari. Ne iam miremur, quod ſcriptura meminit de magni illius Tobiæ filio, cap. 14. *Et completis annis nonaginta nouem in timore Domini, cum gaudio ſepelierunt eum.* Non luctus protra- D hunt, vt Deum timentis funus agāt, ſed potius in gaudia vertunt lamenta ſepulturæ, quando timentibus Deum lætiſſima adeſt mors, & vita moleſtiſſima. Pſal. 104. Iſraelis à ſeruitute egreſſionem memorans, inquit, *Eduxit eos in argento, & auro.* Quæ verba pōderans Euſebius Gallican. fatur. *Ecce filios Iſrael inimica Aegyptus mundi ſpeciem præferens, dum incolitur, afflixit, dum relinquitur, locupletauit,* Hæccine eſt vita humana. dum incolitur, affligit, dum relinquitur, locupletat, & maximis bonis auget.

D. Aelr.

1. Reg. 28

Tob. 14.

Pſal. 104

Euſeb. Gall.

§. XXX.

§. XXX.

Lachrymis homo reparatur in vitam æternam.

INtulit Dominus peccatori homini mortem, non vt figmentum suum totaliter disperderet, sed vt ex fragmentis solo iactis posset iterum in vitam immortalem reparari, non ne fragmenta vasi testacei, figuli arte sæpius in nouum vas reformantur. Reformantur sanè; sed per adiunctam humiditatem aquæ. Vide modo qualiter diuinus figulus reformaturus Lazarum illacrymetur, irrorat equidem testacea fragmenta, vt inde vas splendidum repueraſcat. Sic impius vt puluis factus de lacrymarum aqua sperat in vitam æternam reformari. Dauid Psalm. 2. Psalm. 2. nuc spectabat, aiens, *Tanquam vas figuli confringens eos*. Vbi Athan. Athanas. in Catech. Græc. sic expendit *Conteret figulus vas, quod è manibus cadit, nõ delens, sed reformans, non alium lutum quam vetus, aquam tantum addens, quod & Christus fecit.* Itaque sola adhibita aqua poterit Christi virtute peccatorum puluis in vitam congregari. Misera peccatorum conditio est, felicitatis integritas vni iusto competit viro, vt Psal 1. dicat de eo Psalm. 1. *Et erit tanquã lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum quod fructum suum dabit in tempore suo. Et folium eius non defluet & omnia quæcumque faciet, prosperabuntur. Non sic impij, non sic, sed tamquam puluis, quem proijcit ventus a facie terræ.* Tota iusti felicitas ab adiunctis oritur aquis; impius perit, qui puluis est facilè a quouis vento exsufflabilis. Sed puluis vnde poterit acquirere sibi soliditatẽ; Sanè ab adiuncta lacrymarum aqua: adde hanc aquam pulueri, in quem te redigunt peccata, & ita solidaberit, vt possis iuuis lapidibus rædificari. Annuo D. Hieron. qui putat vnicum restaurationis remediũ, & defensionis submini strari prorsus virutæ ciuitati, dum ait Nahum 3. *Aquã propter obsidionem hauri tibi, extrue munitiones tuas, intra in lutum, & calca, subigens, tene laterem.* Quasi dicat, dum aqua tibi supperat, ne nimium expaueas hostium incursus; de ipso puluere concussi muri poteris adhibita aqua lutum facere, subigere, coquere in lateres, quibus reparet vniuersas ruinas, & te in nouum ædificium exaltes. Hanc vnicam aquarum curam habe, quisquis hostes expectas, vt reparationem possis citissimam sperare. Vbi aqua suppetat in obsidione hostili, quot accipias ruinas, tot reparabis. Dominus Iesus apud Lucam cap. 19. ibat Hierosolymam. *Et vt appropinquauit, videns ciuitatem fleuit super illam, dicens. Quia si cognouisses, & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, tunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & circundabunt te, & coangustabunt te vndique, & ad terram prosternent te.* Ecce tibi miseram Hierosolymæ obsidionẽ Dominus, præmeditatur, qua gloriosa illa ciuitas à Deo dilecta solo æquanda erat, & in puluerem redigenda. Et quod remedium tantæ ruinæ & spirituali, & temporali suggerit, Hoc vnum remedium præparat, nimirum ab oculorum fontibus aurire aquam, ait enim *fleuit super illam*, quo in sola præuentione lacrymarum, præuentione aquæ, tanti casus reparationem futuram, meditabatur. Diuus Ambros. lib. 2. de Pœnit. capit. 6. ait, *Ipse Dominus Ierusalem fleuit, vt quia ipsa fieri nolebat, Domini lacrymis ad*

Nahum. 3.

Luc. 19.

Ambr.

veniam

veniam pertineret. In tanta hoſtium A inſurgentium obſidione, in tam ingenti excidio ciuitatis, vnum erat re medium ſi ſuppeterent aquæ, quibus puluis humectaretur, & fierent lutum, & fierent lateres ad reparandas ruinas, vnum ſcilicet erat medium, vt ſuppeterent lacrymæ, quę ex pulueulentis peccatorum ruinis poſſent nouam Ieruſalem reædificare. Has aquas, quia non curabant B Ieroſolymitanæ, Dominus præmittebat, ne deficeret, vnde reliquiæ Ieruſalem ſaluæ fierent, ſed potius haberet collapſa ciuitas, vnde poſſit reparari.

Text. Ieſus autem rurſus fremens in ſemetipſum venit ad monumentum.

§. XXXI.

Miſericordia ſemper præueniat rigorem. D

A Lacrymis, & compaſſione tranſit Dominus ad fremitum minacem, quo rebellibus Iudæis inulta minatur. Etenim quamuis neceſſum ſit rigoris gladium exerere, ſupplicia prætendere? numquam id à bono ſit iudice, niſi prius miſericordiam, & benignitatem proteſtatus. Memini Ægi- E pti Proregem Ioſephum non adeò aſperum in fratres ſe exhibuiſſe, quin ſæpè inter ſeueritatis fabulam proſilientes nõ cohiberet lacrymas, quem Chriſto Domino adiungens ſic fatur D. Aelred. Speculo charit. lib. 3. c. 26. *Ioſeph ſanctus prius lacrymis naturalem erga fratres proteſtatur affectum quem ſi vir ſanctus naturali poſtpoſita ratione ſequeretur, nequaquam fratres ſalubri dolore à proditionis crimine purgarentur. Saluator quoque pũ erga ſuos indutus affectum, ruituram ciuitatem compaſſione mirabili deploranit; nihilominus tamen ciuitatis ſcelera ſumma calamitatis iniuria ex rigore iuſtitiæ caſtigauit.* Proteſtatus prius lacrymis agninam manſuetudinem, ſi ſcelera vrgent, immediatè ad leoninum fremitum tranſit, quo iram peccatoribus, & minatur, & infligit. Inuenies quidem in Deo miſericordiam, inuenies viſcera pietatis, ſed caue tibi à peccatis, ni velis iudicium, idq; durilſimum extremum pati. Pſ. 32. *Diligit miſericordiam, & iudicium.* Vb D. Baſil ait, *Ante iudicium miſericordiã diligit, & poſt eam prærogatiuam ad iudicium venit.* Is eſt mos diuinus ſemper miſericordiam præmittere iudicio, beneficentiam ſeueritati, imo rem iræ. Iſa. c. 51. *Propè eſt iuſtus meus, brachia mea populos iudicabunt* Tunc venitur ad iudiciũ, cum prius ſalus, & miſericordia orbẽ permaderent. Quippè ea eſt miſericordiæ, quæ primũ ſemper locum in omnibus velit occupare. 3. Reg. 17. ſic monebat Elias viduã. *Vade, & fac, ſicut dixiſti verũtamen mihi primum fac de ipſa, farinula ſubcinericium panem.* Cur ſibi primum poſtulat? S. Proſp. lib. de Promiſ. c. 29. *Ex hoc ipſa Propheta ſibi prius offerri iubet, vt miſericordia primum occupet locum quam præire ante faciem Dei Scriptura teſtatur.* Hinc narrat D Ambr. à Ioſue optimi Gubernatoris munus adimpletũ; cum enim c. 6. militibus ſuis de Iericho mandaſſet; ait, *Sola Raab meretrix viuat, &c.* De quo Ambr. li. 7. in Lucã, fatur, *Meretricis prius mandat ſalutem, quam excidium ciuitati.* Sic

Baſil.

Iſa. 58.

3 Reg. 17

Proſp.

Amb.

apud

apud bonum gubernatorem misericordia primas habet. Attamen non ideò contemnamus iudicium, sed amplius extimescamus, ne misericordia præmissa; illud durissimum maneat. Id quod monebat D. Isidorus Pelus. lib. 3. epist. 71. *Quod quidem Deus ad misericordiam propensus sit perspectissimum habeo. Quod autem acerbissimas etiam ab his, qui ipsius misericordiam contemnunt pœnas exigat, tum scripturæ, tum res ipsæ testantur. Quis enim diluuium induxit? Quis Sodomiticam terram vna cum incolis conremauit? Quis Ierosolymam persecutus est? Quamobrem, ne benignitate, ac misericordia sola freti peccemus, verum iustitiam quoque cogitantes respiscamus.*

Isid. Pel.

Text. Erat autem spelunca, & lapis superpositus erat ei. Ait Iesus, tollite lapidem.

§. XXXII.

Rigor, & iustitiæ asperitas viam misericordiæ astruit.

EXpaueram leoninos, & minaces Saluatoris fremitus, & cum mille cædes metuissem, ecce audio sepulchra reserari, & mortuum in vitam reuocari. Hi sunt diuinæ iræ fremitus? Hæ sunt Dei minæ? Facit, & hoc diuina ira, vt sæpè misericordiæ diuinæ viam pandat. Irato Domino in Israelitas peccantes, fleuit Phinees, & Dei irascentis succensus zelo iuuenem cum scorto transfodit: tunc Deus Num. 25. ait, *Phinees filius Eleazari, filij Aaron Sacerdotis auertit iram meam à filijs Israel.* Quod expendens D. Cyrillus Alexandrinus lib. contra Iul. ait, *Hic ergo, vide misericordem Deum qui sæpius, vt occasio mansuetudinis sit, asperitatem amplectitur.* Non semel tantum asperitas, & rigor nouit, misericordiæ viam astruere, imò efficacissima res est aduersus peccatores ira, & punitio, vt deinde possit venire benignitas, & misericordia. 3. Reg. 17. vide Eliam irascentem, & minantem; *Viuit Dominus Israel, in cuius conspectu sto, si erit annis his ros & pluuia, nisi iuxta oris mei verba.* Quò hæc spectant Elia? An vis funditus delere Israelem? An cupis vniuersos omnes interimere? Imò cupit, vt super vniuersos Dei misericordia deueniat, & ideò omnes concludit sub ira, vt omnium misereatur Dominus. Diu. Basil. Seleu. orat. *Videns Propheta Iudæorum populum, cultum Deo debitum in dæmonia transferentem, ira pietatis auxiliatrice adsumpta, vocem, qua cælo legem siccitatis imposuit, claustra nubibus iniecit. O ira pietatis plena.* Nescit ira in peccatores durare, exardescit aliquando Dei ira, & populos vastatura pergit, sed medio in itinere mille vias misericordiæ pandit. Exodi 32. dicitur. *Percussit Dominus populum pro errore vituli quem fecit Aaron.* Nec est parua quæstio, quando hæc percussio facta sit? Crediderim percussionem factam, vbi Leuitæ à porta in portam iuuerunt percutientes quotquot obuios inuenirent. Sed, quæ percussio hæc pro tanto scelere? Non ne omnis peccauerat populus? Nonne à Domino percussio mandabatur in populum, cur interfectis solum his, qui obiter veniebant, quieuit? Sanè ea est ira Dei, quæ cum omnia vastatura

Exod. 32

Num. 25

egreditu, tamen medio in itinere ab inceptis deſiſtit, viam miſericordiæ aperiens. Saluian. libr. 1. de Gubern. Dei. *Quid potuit maius, & euidentius de peccatoribus Deus ferre iudicium quam vt ſta im conſequeretur pœna peccantes? Et tamen cum omnis populus reus fuerit, cur non eſt in omnes emiſſa damnatio? Quia pius ſcilicet Dominus partem percuſſit ſententiæ ſuæ gladio, vt partem corrigeret exemplo.* Quaſi neſciret ira progredi, niſi vt miſericordiæ viam panderet. Incipit ira ſæuiens, ſic puniens, vt remedia præbeat peccantibus, vt poſſint miſericordiam ſibi comparare. Pulchrè Pſalm. 59. *Deus repuliſti nos, et deſtruxiſti nos; iratus es, & miſertus es nobis. Commouiſti terram, & conturbaſti eam, ſana contritiones eius, quia commota eſt. Oſtendiſti populo tuo dura: potaſti nos vino cõpunctionis. Dediſti timentibus te ſignificationem, vt fugiant à facie arcus.* Ecce tota ira Dei repellens, deſtruens, commouens orbem, conturbans, ſed vt miſericordia veniat. Pro quo Berengoſius Abb. ſerm. in natali martyrum, fatur. *O ira miſericors, & ſalubris indignatio. O ira miſericors quæ ſic iraſcitur vt ſubueniat: ſic minatur, vt parcat: ſic aufert, vt reſtituat: ſic tradit, vt eripiat: ſic deſtruit, vt muniat: ſic abijcit, vt recipiat.*

Saluian.

Pſal. 59.

Berengi.

§. XXXIII.

Homo peccator durior lapide ad Dei vocem excipiendam.

QVæſtionem omnibus facit, cur Ieſus aſſerit remoueri lapidem ab oſtio monumenti? Cur non potius ipſe verbo, & lapidem, & defunctum extra vocauit? In Lazaro faciens peccatori verba ſaluator noluit ſimul loqui cum lapide, ne lapis videretur promptius obedire Dei voci, quam homo peccator. Promptiores ſunt lapides, vt Deo obedientes fiant, ſuſcitentur in filios Abrahæ, quam peccator, qui ſolus poteſt diuinæ reſiſtere voluntati. Miſſus Propheta 3. Reg. 13. vt ſacrilegum regem emendaret, ille relicto rege, ſermonem conuertit ad lapides dicens. *Altare, altare.* Quod meditatus D. Chryſoſt. Procem. in Iſaiam, ait, *Cum lapide verba facis? Etiam, quando Rex minus eſt compos ſenſuum quam lapis. Et audiuit lapis: ipſe lapis in ſciſſuras diſfractus eſt, & victimam effudit. Homo ille non exaudiuit.* Longè equidem inſenſibilior eſt homo peccator, quam lapis, quam res inanimatæ ad hoc, vt voci diuinæ obediat. D. Paul. 1. ad Corinth. 15. ſic ait, *Ecce myſterium vobis dico; omnes quidem reſurgemus; ſed non omnes immutabimur, in momento, in ictu oculi, in nouiſſima tuba (canet enim tuba) & mortui reſurgent incorrupti.* Cum primum diuinæ tubæ vox ſonuerit, ipſi lapide mortui, & prorſus inſenſibiles vocem filij hominis audent, vocique primæ parentes euigilabunt. Cum hoc audeo, & ſimul noto illa verba D. Paul. data Theſſalonicenſibus 1. epiſt. capitul. 4. in hunc modum. *Quoniam ipſe Dominus in iuſſu, & in voce Archangeli, & in tuba Dei deſcendit de cœlo: & mortui, qui in Chriſto ſunt, reſurgent primi. Deinde nos, qui viuimus, qui reſidui ſumus, &c.* Supra dixerat Paulus; quod ad ſonum ſolius tubæ mortui euigilabunt, modo addit, præter ſonum tubæ, & iuſſum, & vocem Archangeli, an quia ſola tuba.

1. ad Cor. 15.

1. Theſſ. 4.

tuba non ſufficiet? Et cur non ſufficiat tuba? Cur neceſſe eſt addi vocem Archangeli, & imperium? Primo in loco ſolum agit Paulus de mortuis qui euigilaturi erant: ſecundo loco, non ſolum mortuos meminit, ſed etiam viuos, qui ſuperſtites erunt, cum veniet Chriſtus, vt fert multorum opinio. Vbi autem res cum mortuis agitur, ſufficit vox tubæ, vt audiant ipſi; vbi autem ad viuos etiam, & peccatores venitur, & iuſſus, & vox Archangeli, & tubæ addantur, vt velint audire. Ita D. Hieron. epiſt. 152. *Forſitan ſimplicis tubæ clangor dormientibus, & mortuis in Chriſto neceſſarius eſt: vox autem Archangeli, & tubæ Dei ijs, qui viuunt, & in præſentiam Dei reſeruantur.* Poſſunt quidem inanimatæ res, & inſenſibiles calcaria adhibere hominibus, quibus ad vocem Dei audiendam currant. Hinc eſt, quod Tertul. ſiue alius quiſque auctor. lib. de Trinitate rationem reddens, cur fluctus maris ad arenæ littoris nutum ſe contineant, inquit, *Fines littoribus concluſit: quo cum frementis fluctus, & ex alto ſinu ſpumans vnda veniſſet, rurſum in ſe rediret, nec terminos conceſſos excederet ſeruans iura præſcripta: vt diuinas leges tanto magis homo cuſtodiret, quanto etiam illas elementa ſeruaſſent.* Vtinam peccator homo diſceret à lapidibus ab elementis voci obedire cœleſti. Non enim inſenſibilia ſolum, ſed & belluæ docent hominibus obedire Deo. Nonne refugam Ionam Deus tradidit Ceto? Et cur inuiſcerauit Dominus prophetam Ceto? Ne poſſet refugere Dei mandatum; ſed quantocius voci diuinæ obediret. Teodoretus ſermon 10. de Prouid. *Fugam ſtulte molientem Ceto tradidit. Irrationalis autem piſcis rationalem hominem eo deduxit, vbi prædicare iuſſus erat.* Incorporari debuit Ionas belluæ, vt quantocius Dei vocem ſequeretur.

Hier. Tertull. Teodh.

§. XXXIV.

De vana ſepulchrorum ambitione, & ſimul de illorum vtilitate.

NOn caſu Euangeliſta meminit ſepulchri ſtructuram in ſpelunca elaborato lapide concluſam, ſed vt paſſim mirentur humanam ambitionem, quæ tunc magis profunditur, quando cætera omnia humana coarctantur. Hanc pungebat Pſalm. 48. *Et ſepulchra eorum domus illorum in perpetuum.* quaſi diceret, ſic ſepulchris ſtruendis incumbunt, quaſi ſibi æternum duraturis conſtruant palatia. De quo D. Chryſoſtom. ibi fatur. *Quid hac amentia poſſet eſſe deterius, quam putare ſepulchra eſſe domum perpetuam? Quam in his gloriam ambitioſe perſequi? Multi ſæpe ſepulchra conſtruxerunt magnificentiora domibus.* Hi fuere vaniſſimi Aegyptij, vt ex Herodoto lib. 3. & Diodoro lib. 3. cap. 5. conſtare poteſt. Maior his vaniſſimis cura fuit ſepulchrorum, quam domorum. Nonne cineribus recludendis illa barbara pyramidum miracula exædificabantur? Quam barbariem ſic pungit Plinius libro 36. cap. 13. Adeò veſana dementia quæſiuit gloriam, impendio nulli profuturo. Et quidem oſſibus aridis quid conferant gloriæ ſepulchrales? Illas priorum animæ exoſas habent. Pulchrè D. Hieronym. epiſt. ad Paulum de morte Bleſillæ, fatur, *Poſtquam autem ſarcina carnis abiecta, ad ſuum animus reuo-*

Pſal. 84. Chryſo. Hier. Plin.

lauit auctorem; & in antiquam poſſeſſionem diu peregrinatacon ſcendit; ex more parantur exequiæ & nobilium ordine præmittit, aurei in feretro velamen oſtenditur. Videbatur mihi tunc clamare de cælo. Non agnoſco veſtes, amictus iſte non eſt meus, hic ornatus alienus eſt. Sic grauant pias animas pompoſi funeris ambitiones, ſic gloriæ ſepulchrorum exoſæ ſunt animabus, quæ ſolidas iam glorias præguſtarunt. Vana ergo ſemper ſepulchri glorioſi fames? Abſit, imo ſæpius in his conſtruendis naturalis quidam eſt æternæ animæ affectus, & conatus; qui cætera mundi bona ad corporis cultum, & ornatum, & ordinate appetit, & temperate quærit, ſic etiam bonum laudis, & famæ præclaris facinoribus debitum ſibi, vbi vixit præoptat æternare. Ex quo naturali affectu teſtatur immortalẽ animam Tertul. capit. 4. libr. de teſtim. animæ, fatus, *Quis non, hodie memoriæ poſt mortem frequentandæ ita ſtudet, vt literaturæ operibus, vel ſimplici laude morum, vel ipſorum ſepulchrorum ambitione nomen ſuum ſeruet.* Hæc anima immortalitatem ſuam, dum bonum nomen, quod habere poteſt, etiam poſt mortem, & ruinam aliorum bonorum ſepulchrorum flexuris curat æternare. Hoc ſpectabat Simon Machabæus lib. 1. cap. 13. de quo, *Ædificauit Simon ſuper ſepulchrum patris ſui, & fratrum ſuorum ædificium altum viſu, lapide polito retro, & ante. Et ſtatuit ſeptem pyramidas, vna contra vnam patri, & matri, & quatuor fratribus. Ex his circumpoſuit columnas magnas: & ſuper columnas arma ad memoriam æternã.* Honeſte quæritur rectè factorum memoria, & laus perpetua, quæ æternos defunctorũ animos ornet, & viuentes excitet ad ſimilia facinora perpetranda. Sic huiuſmodi factum honeſtat Carthuſianus in præſenti fatus. *Ad memoriam æternam ſtrenuiſſimorum operum bellicorum Mathathiæ filiorumque eius, imò in recordationem auxiliorum diuinorum, ac triumphorum eis deſuper conceſſorum, atque ad intuentium edificationem, vt conſiderarent qualiter ſit pugnandum pro defenſione legis diuinæ, & pro conſeruatione iuſtitiæ, ac pro bono communi.* Non abſimili honeſtate in ſimilli Iacob, vt vidit ſponſam Rachelem. Geneſ. 35. *Erexit titulum ſuper ſepulchrum.* Vnde Lyp. hom. in cat. *Non ergo improbantur tituli ſepulchrorum, qui charitatis monumenta ſunt.*

Tertull.

Mach. 1. 13.

Carth.

Gen. 35.

Text. Dicit ei Martha ſoror eius, qui mortuus fuerat: Domine iam fœtet: quatriduanus eſt enim.

§. XXXV.

Carnales fratres, & conſanguinei nil promptius faciunt, quàm impedire nobis diuina beneficia.

PRæclarè notatum eſt officium ſororis defuncti, quæ ſola ex omnibus circumſtantibus fratris reſurrectionem retardat, & vna Saluatori proponit obſtaculum. Id quod in præſenti Orig. notauit, vt iam ſuſpecta habeamus officia carnalium fratrum, quicumque ad Dei dona excipienda enolamus. Neſcio an

An sit aliqua res, quæ magis diuina beneficia exsufflet, quam amor iste carnalis propinquorum, consanguineorum Lucæ 9. aiebat quidam adolescens, *Sequar te Domine, sed permitte mihi primum renuntiare his, qui domi sunt*. Non magna mora, non grandis permissio erat, quod liceret coram renuntiare domesticis, consanguineis, fratribus. Nihilominus ait illi Iesus? *Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro apud est regno Dei*. Sed ille nolebat retro respicere, imo suis coram renuntiare volebat, cur ergo tam dira sententia deterretur? An renuntiare suis coram, est respicere retro? Sic nociuus est consanguineorum conspectus his, qui sequuntur Christum, vt quouis prætextu ad illos venias, merito censeri posses, à via cęlesti deflexisse. Quam sententiam sic claudit D. Basil. in regulis breuioribus interrogatione 179. inquiens, *Quod si de eo, qui renuntiare tantum voluerat, tale iudicium est, quid de eijs dicendum est?* Fugiẽdi prorsus sunt carnales propinqui, quando neque illis coram renuntiare possumus, quin incurramus periculum diuinæ iræ. Vix audio imprecatum fuisse illud horrendum væ alicui non sceleratissimo citius, quam carnali propagini, quam omnis propinquitatis, & necessitudinis radici. Ait Dominus Matth. 24. *Væ autem prægnantibus, & nutrientibus*. Dictum fuerat aliquando, *Væ tibi Corazain, væ tibi Bethsaida*. nec miror, sceleribus erant plenæ ciuitates; sed quæ scelera? Quæ facinora in prægnantibus? In nutrientibus? Cur illis deploratorũ væ occinitur? Non propter scelera manifesta, sed propter impedimenta necessaria, quæ in necessitudinum, & cognationum propugnatione fundantur, quibus multi iuretiti à brauio æternæ retributionis ablegantur. Ab hac sententia stat Tertul. lib. 1. ad vxorem fatus, *Cur Dominus væ pragnantibus, & nutrientibus, tacuit, nisi quia filiorum impedimenta testatur in illa die expeditionis incommodum futura?* Quos non iste carnalis amor suorũ in via Domini retardauit: Quos non à via salutis retraxit? Merito exclamat D. Bernard. epist. 4. in iuuenem ab auunculo ad vitam sæculârem reuocatum. *O puer infelix! O puer magis sensu, quam ætate! quis te facinauit ab incepto itinere tam cito deflectere? Auunculus, inquis. O auunculum crudelem, qui statim moriturus, nepotis animam prius interfecit, quem vt peccatorum suorum haberet hæredem, à Christi sorte priuauit*. Maluit in suis facultatibus habere successorem, quam pro iniquitatibus intercessorem. Vtinam hæc lues non vsque ad nos serperet; vtinam cognatorum impedimenta, sanguinisque laqueos non experirentur nostrates. Huc cognati omnes, huc fratres, huc parentes spectant, vt à suis arceant Christum. De vnico Abrahamo ait Dominus Genes. 18. *Scio quod præceperurus sit filijs suis, ut timeant nomen meum*. Quando Deus à carnali parente simile sperauit? Sanè viderat Abrahami dextram gladio armatam, vt filium redderet Deo, inde colligit Abrahami dum felicitatem non impediendam esse à consanguineis. Eusebius Gallicanus hom. 4 de Epiph. ait: *Prædicatur quod posteros suos eruditurus esset in Domino, qui iam ad hoc fidei virtute pervenerat, ut filium posset immolari pro Domino*. Ille solus patens non officit filiorum saluti, qui præuidebatur audenter filium pro Deo iugulaturus.

Luc. 9.

Basil.

Matt. 24.

Tertul.

Bern.

Gen. 18.

Euseb. Gall.

§. XXXVI.

Diuturni peccati comes infamia.

Cyrill. IN quatridiano mortuo peccati consuetudinem notans Cyrill. lib. 3. cap. 23. pulchrè ait. Bene de illo, qui peccare consueuerat, dicitur, fœtet, *Incipit enim habere pessimam famam tanquam odorem teterrimum*. Quis est homo, in quo peccata degant, quem non sequatur famæ odor teterrimus? Sanè nihil prius peccatum agit in homine, quam eius boni nominis æstimationem turpare, & vertere in vituperium. Eccl. 10. Ecclesiastices 10. *Muscæ morientes perdunt suauitatem vnguenti*. Etsi olei effusi instar sit nomen tuum; etsi ea floreas fama, quæ vniuersis comparetur pigmentis, vbi tetrice peccatorum muscę in te putrescant, necessum est, vt pessimus statim tuę famæ erumpat extrinsecus fœtor.

Chald. Chaldæus Complutensis id exprimit, dicens: *Appetitus autem malus, qui moratur ad portas cordis, sicut musca adducit mortem in sæculo, eo quod fœtere faciat sapientem in tempore, quo peccat, & disperdit nomen bonum, quod ante hoc simile erat oleo vnctionis, quod confectum est aromatibus*: Vanè fidis præteritæ famæ de bono nomine, vane gloriaris, vbi malus appetitus, vt musca animo tuo insederit, nullius aromatibus, nulla bona æstimatione præcedenti facies, quod ad peccati putredinem non sequatur pessimus nominis fœtor. Eccl. 47. Ecclesiasticus cap 47. sic monebat. *Inclinasti fœmora tua mulieribus. Potestatem habuisti in corpore tuo; dedisti maculam in gloria tua*. Vbi noster habet, *maculam posuit* Græcus, *Momos*, dedisti Momum in gloria tua, Momos tibi aderit. Est autem Momos vocalissimus, & malignissimus Deus, qui deorum commissa publicabat. Haud dubium quin peccatoribus Momos adsit, qui gloriam fœdet, & de bono nomine corrupto fœtorem pessimum exire faciat. Quis nescíat æternum nomen, quod sibi, & suis comparauit sanctissimus Iosias? De illo Ecclesiastici 49. *Memoria Iosiæ in compositionem odoris facta opus pigmentarij, in omni ore quasi mel indulcabitur eius memoria, & vt musica in conuiuio vini*. Eccl. 49. Moritur Iosias, ascendit regnum Ioachaz filius eius, & tribus solum mensibus regnauit, statim à Pharaone spoliatus, & in Ægyptum ductus. Sed præstat modo audire Ezechielem cap. 19. de iste Iosiæ filio fantem. *Leo factus est, & didicit capere prædam, hominemque comedere. Et audierunt de eo gentes*, &c. Ezec. 19. Quid est, & audierunt de eo gentes? Vbi se facinoribus impleuit, statim Momos adfuit, statim famæ fœtor orbem peruasit; tota illa odoris, composito, & opus pigmentarij familiæ Iosiæ perdita est, corrupta est de vitiorum Ioachazi muscis, & malitia mordaci rumore, vt ait Lyranus, publicata f.. *Quisquis enim peccat, disperget nomen bonum, quod ante hoc simile erat oleo vnctionis*. Lyran. Nec grauabor notare, quam perdatur, & corrumpatur boni nominis vnguentum peccatis, ex obseruatione doctissimi viri Gasparis Sanchez citra filios Iosiæ; Iosiæ, inquam, cuius memoria compositio odoris, & opus pigmentarij. Etenim religiosus Rex, vt familiam suam condecoraret, filijs suis ea nomina imposuit, quæ ex alicuius nomi-

nis

nis Dei notis cotuſcarent: verum propter peccata eò deuenerunt filij, vt quidquid Dei erat, amitterent ex nominum ſuorum vocabulis. Habes apud 4. Reg. 23. *Regemque conſtituit Pharao Necchao Eliacim filium Ioſiæ, pro Ioſia patre eius, vertitque nomen eius Ioacim*. Ecce vobis, qui de Dei nomine El, vocabatur Eliacim, expuncta Dei nominis parte, vocatur Ioacim. Meritò effecit hoc diuina prouidentia in impijſſimo viro, vt notum ſit omnibus, quam perdant vnguentum muſcæ morientes, quam corrumpant, & turpent bonum nomen peccata. Qui enim de patre veniebat, cuius memoria in compoſitione odoris, vbi patriam religionem adiurauit, & idolorum imagines corpori ſuo inuſſit, nihil boni Dei meruit habere in nomine, ſed potius eius corrupto nomine fama peſſima ab eo volabit.

4. Reg. 23

Text. Tulerunt ergo lapidem. Ieſus autem eleuatis ſurſum oculis dixit: Pater gratias ago tibi, quoniam audiſti me. Ego autem ſciebam, quia ſemper me audis: ſed propter populum, qui circumſtat dixi, vt credant, quia tu me miſiſti.

§. XXXVII.

Qui viuimus, defunctorum onera poſſumus tollere, eoſque iuuare.

POſſet Chriſti virtus, vt Lazarũ è ſepulchro, ſic & ſepulchri lapidem ſimul tollere; ſed maluit id operis alijs mandare, quod & ipſi fecerunt, & lapidem ab oſtio monumenti remouerunt. Cur hoc maluit Dominus, niſi vt innueret, quod defunctorum leuamen poſſunt, & debent viui homines procurare? Diuus Dam. orat. de defunctis ſic loquitur. Dam.
Hic rurſus benignitas Dei latam ſententiam vicit: ſemperque vſque ad extremum referendæ mercedis tempus ſperabit. Nam tum nundinæ ſoluentur, nec ferendi auxilij tempus erit, ſed vnuſquiſq; ſarcinã ſuã geſtandam habebit. Nunc verò, & opis ferendæ tempus eſt, et tẽpus negotiãdi. Nam hoc miſeri cors ille vult, gratumque habet, vt nos omnes tum in vita, tum poſt conſpectum vitæ turriculum mutuo alij ab alijs inuenmur. Hæc Damaſcenus ait pulchrè docens peccatorum pondus ſub quo etiam vita functi premuntur, leuari à viuis poſſe. Et ſane paruis laboribus noſtris ingentes defunctorum labores poſſumus tollere, quibus vel maximis ſumptibus deberemus præſtare opem. Nota eſt hiſtoria 2. Reg. 2. de ſeptem filijs Saul actis in cruces à Gabaonitis; ſuffiguntur ergo in cruce filij regis: *Tollens autem Reſtpha filia Aia cilicium ſubſtrauit ſibi ſupra petrã ab initio meſſis donec ſtillaret aqua ſuper eos*. Quid eſt donec ſtillaret aqua ſuper eos?

eos? Cur bona fœmina tandiu defun A
ctis aſtitit, donec acqua cœleſti per-
funderentur. Ad inuitat ibi offi-
cium pro defunctis præſtandum à
nobis, donec ipſi cœleſti rore perfuſi
Bachiar. refrigerium capiant ſalutis? Ita Ba-
chiarius epiſt. ad Ianuarium ait. *Mu-*
lier fuit concubina Saulis, quæ corpora
defunctorum, quos Dauid pro Gabao-
nitarum vltione percuſſerat, eo vſque
accincto ſacco, hoc eſt, cilicio cuſtodi- B
uit, donec eis roraret aqua de cœlo: id eſt
donec pro venia eorum, miſericordiæ
cœleſtis ſtilla deflueret. Debitum ſa-
ne officium filijs regis à pijſſimo re-
ge interfectoribus traditis fœmina hæc
perſoluit, quo nos docuit, ideſt præ-
ſtare omnibus in Chriſto defunctis,
quos credimus torqueri purganti i-
gne. Nonne quotquot in purgato- C
rio ſunt, filij Dei ſunt? Quis ergo
ſciat ſi ios Dei vehementer torreri,
& nolit aſſiſtere illis incilicio, in elee
moſynis, in precibus, donec cœleſti
rore refrigerium accipiant? In in-
ferni tormentis exiſtenti epuloni
nec gutta aquæ à Lazari digito ſtil-
lans permittitur: at his qui in purga-
torio ſunt maxima refrigerij flumi-
Iudit. 10. na parant viuorum virtutes. Iudith
cap. 10. vbi diſcrimen illud ſubibat D
pro patria ſalute, dicitur, quod *induit*
ſe veſtimentis iucunditatis ſuæ. Notan
ter dictum eſt, quod veſtes iucundi-
tatis ſuæ confugerit, nimirum ad eas
quibus vti ſolebat, vt iucundaret vi-
uentem maritum. Ad eas, inquam
notanter dicitur confugiſſe, vt vide-
retur ſimiliter tantæ virtutis opus à
Iudith aſſumptum iucundaturum
marito vita functo, vt iucundabant E
ſplendida ornamenta viuo. Ambro.
Ambr. lib. de viduis inquit. *Veſtem illam iu-*
cunditatis ſuæ, quam viuente viro ve-
ſtire ſolebat, induit quaſi placitura vi-
ro, ſi patriam liberaret. Quis neget de
functos ſanctos ex ſuorum facinori-
bus, & virtutibus ingens accipere
leuamen, ingentemque lætitiam? Vi
de merito Diu. Paulinus epiſtol. 11. Paulin.
Alethium Semtorem vxoris funus
eleemoſinis proſequentem laudans,
ait, *Egena corpora fomes redeuntibus*
in meliorem tui partem operibus tuis,
retributione diuinarum, panis ſpiri-
tum ſagimiſti, & benedicta coniugis
animam refeciſti (in illam tranſfun-
dente Chriſti manu, quæ tua pauperi-
bus erogabantur) cum intuitu oculi
permutata in cœleſtes cibos carnalis
eſca tranſiret. Hæc ille, & inſuper
finit totam epiſtolam pergens ita.
Coniux tantum tibi gratia in cœleſti-
bus parat, quantum tu illis à terrenis
opulentia tribuis: non illam luctibus
caſſis honorans, ſed viuis muneribus
accumulans, quibus illa nunc gaudet:
iamque illi huius operis tui vſus in fru-
ctu eſt. Iam honoratur tuis illa meri-
tis, iam paſcitur tuis panibus, & affluit
tuis opibus in veſtitu deaurato circum-
amicta varietate. Non eget aliena
manus digito refrigerari proprijs, ipſa
digitorum ſuorum roribus, (ideſt, dex-
tra tua operibus) infuſa. Hæc &
alia fatur.

§. XXXVII.

Gratiarum actio multiplicat: beneficia diuina.

MIraberis poſtea in vno hoc
miraculo reſurrectionis La-
zari plura miracula conuenire; ad
vocem enim Ieſu reuixit mortuus,
ligatiſque adhuc pedibus ambulat,
vnde hæc multitudo miraculorum
quando verba Saluatoris, nihil aliud
videbantur ſonare quàm viuifica-
tionem Lazari? Crediderim quod
multiplicationem hanc beneficio-
rum cauſarit præmiſſa gratiarum
actio-

ctio meminit in Iesu manibus pau- A
cos panes adeo fuisse multiplicatos,
vt ingentem hominum multitudinẽ
satiarent, cuius rei causam moralem
quærenti statim ipse mihi obtulit Io
Ioan. 6. annis cap. 6. sic rem memorans. *Accepit ergo Iesus panes, & cum gratias egisset, distribuit, &c* quasi de actione
gratiarum manaret tota illa panum
multiplicatio. Eleganter Franco-
Fran. nius Abb. tom. 19 de gratia fatur. B
Tanta autem post gratiarum actionem secuta est ubertas benedictionis, vt de paucis panibus tot millibus saturatis fragmenta, quæ super fuerant, decem scopulos exuberarent. Quid non sibi acquirat animus gratus? Fœcundissima est gratitudinis virtus, nescit sterilescere, quin potius multiplicatos
semper fructus capit, nouisque in-
dies augmentis gloriatur. Post vni- C
cum obtruncatum Philistæum miro
iuuenculorum plausu cantatur Dauidis facinus 1. Reg. 18. quippe aiunt;
1. Reg. 18. *Percussit Saul mille, & David decem millia*. Cur Dauid decem millia? Cur ab vno hoste reportata victoria tot induit vultus, quibus ab eo multiplex, & videatur, & canetur? Ex quo fonte vnum facinus habuit, D
quod multiplicibus regis Saulis victoriis æquetur, imo plurium victoriarum speciem habeat? Crediderim id natum fuisse ex animi gratitudine, qua nobilis Dauid totam victoriam adhuc cum in arena esset, Deo attribuat, illique libens sacrabat. Etenim ait ad hostem capitulo
17 *Ego venio ad te in nomine Domini exercituum Dei agminum Israel, & dabit te Dominus in manu mea*. Ec- E
ce nil suæ dextræ tribuit, omnia
Deo accepta refert, illique soli victo
riæ spolia sacrat. Id quod medita-
Basil. Sel. tus Diuus Basil. Seleuc. orat. 15. ait. *Prædicit victoriam ac victorem contestatur. Grauis seruus qui vel ante opera fructum offert Domino*. Tota vi-

ctoria de gratitudinis fonte mana-
uit; tanta fuit Dauidis gratitudo ad
Deum, vt ante acceptum munus,
iam muneris fructus Deo sacraret,
quo fit fructus auxit, vt vna victo-
ria multarum victoriarum gloriam
sibi vendicaret. Multa equidem
conficiuntur in vno gratitudinis ac-
tu. Sanaturus Dominus decem
leprosos misit illos ad Sacerdotem
iuxta legem Moysis, ex quibus sana-
tis in via vnus, qui erat Samaritanus Luc. 17.
Lucæ 17. *Regressus est cum magna voce magnificans Deum, & cecidit in faciem suam ante pedes eius gratias agens*. Quid tunc Dominus imperaret leproso sanato? Qui ante sanationem miserat ad Sacerdotem, vt legem leprosus impleret; post sanationem legis actum magis commendaret, nimirum vt mundus Sacerdoti offerret? Sed nihil horum meminit Dominus, sed vt vidit gratias agentem; nihil aliud exigens remisit in pace, quasi in actione gratiarum omnia legis officia viderentur peracta. Pulchrè Tertull. lib. 4. Tertull.
in Marcionem ait; *Vnde & vnum illum solutum ex decem memorem diuinæ gratiæ Samaritem miratus Dominus; non mandat offerre munus ex lege, quia satis iam obtulerat gloriam Deo reddens*. Vbi
gratitudo vigebat
nil amplius re-
quiritur,
quandoquidem gratitu-
do sola instar mul-
torum facino-
rum ipsa
spe-
ciem ca-
pit.

Textus. Hæc cum dixiſſet, voce magna clamauit: Lazare, veni foras.

§. XXXIX.

An fidelium animæ apud ſepulchra ſui cadaueris aliquando degant?

GEntibus error fuit mortuorum animas in ſepulchris etiam cũ cadaueribus ſuis degere, quem errorem expulſurus Ieſus, vt ait Cyrill. in præſenti magna voce vſus eſt ad Lazarum ſuſcitandum, vt oſtenderet animam Lazari à longinquo, & ſeparato loco euocari. Accinunt Theophyl. Leont. Euthym. apud Maldonatum. Sed age miſſum faciamus errorem, & quæramus, an aliquando ſaltem ſanctæ fidelium animæ apud ſepulchra degant? Pro quo celebris eſt illa hiſtoria a Cœſario relata lib. 12. cap. 46. vbi fatur. *In ciuitate Bonnenſi quædam incluſa erat habitans, religioſa ſatis atque deuota: hæc cum nocte quadam rimulis cellæ ſuæ ſplendorem immitti cerneret & diem eſſe putaret, tertia propter horas nondum dictas ſurrexit, feneſtram verſus cœmeterium aperuit: & ecce lux ita caput ſepulchri cuiuſdam ſcholaris, recenter illic ſepulti, miri decoris fœminam ſtare conſpexit, gloria corporis eius eamdem lucem creauerat, ſtabat, & columba niuea ſuper tumulum, quam illa rapiens miſit in ſinum ſuum Incluſa verò, licet iam intelligeret: quę eſſet, tamen cum reuerentia, quanam foret, requiſiuit Cui illa; Ego ſum mater Chriſti, & animam ſcholaris huius qui verè martyr eſt, tollere veni*. Huc vſq; Cœſarius, quib. conſtat animas fidelium, dum ob culpas aliquas detinentur in terra, ſæpe reliquias ſui corporis conuenire, ibique aliquandiu degere. Accedens enim Beata virgo ad ſepulchrum adoleſcentis dicti non voce magna vtitur, vt a lõginquo euocet animam, ſed manu ſolum extenta inde rapit illam. Id quod probat etiam mos apud fideles pios receptiſſimus, quo aqua benedicta ſepulchra aſpergunt, aliaque ſacramentalia ibi applicant, non ſanè vt cineribus aliquem vtilitatem inferant, qui incapaces ſunt omnis vtilitatis; ſed vt animabus defuncto rum ibi aliquando conuenientibus refrigerium non paruum impetrent. Pro quo accipe quid anima Sacerdotis cuiuſdam dixerit nouicio canonico regulari, apud cœnobium S. Iſidori Lenionenſis degenti; *Dominicis*, inquit, *diebus propter gloriam Dominicæ reſurrectionis, & præcipuis anni ſolemnitatibus, atque quando pro nobis Sacerdotis in Miſſa miniſterio immolatur Deo hoſtia ſalutaris; multis noſtrum nulla pœna afficimur; & ad loca quo corpora noſtra iacent venire permittimur: quæ ſi incenſo vel aqua benedicta inuenimus aſperſa, tanto perfundimur refrigerio, vt nobis ferè quæ ſi paradiſiaca requies videatur*. Hæc narrat Lucas Epiſcopus Tudenſis in hiſtoria miraculorum ſancti Iſidori c. 31. quibus lucem accipit conſilium illud Tobiæ capit. quarto. vbi ſic; *Panem tuum, & vinum tuum ſuper ſepulturam iuſti conſtitue*. Vel vt Hebraicè habetur; *Non ſit durum in oculis tuis panem tuum, & vinum tuum effundere ſuper ſepulchra iuſtorum*. Et cur panes effunduntur ſuper ſepulchra? An hoc

Cyr.

Maldo.

Cæſar.

Lucas Tud.

Tob. 4

ex gentium ritu? Absit. Imo plures exiſtimant commendari eleemoſynas, quæ pauperibus fiant ob ſalutem animarum apud Purgatorium degentiũ. Sed ego crediderim præcipuum aliquod officium ibi mandari ad defunctorum ſepulturam faciendum; nimirum oblationes panis & vini, quæ à fidelibus conſtituuntur ſuper ſepulchra, quas acceptuus Sacerdos ſepulturam adit, ibique defuncti animam Deo commendat, & reliquiarum loculum benedicta aqua aſpergit benedictionibuſque munit. Hac oblationum occaſione luſtrata ſepulchra, abdubium quod accedentibus ibi animabus inferant refrigerium. Quo ſpectat Diu. Ambroſ. relatus à Gloſſa his verbis. *Eſt & illa Prophetica, ut ſupra ſepulturam iuſtorum ponamus quædam: non quo cibus imponatur, aut potus, ſed ſacræ oblationis veneranda communio reueletur.* Quaſi vellet Ambroſ. ibi Prophetiam contineri panis, & vini à fidelibus conſtituendi in iuſtorum ſepultura. **Ambro.**

§. XL.

In nullo maius, & ſublimius oſtenditur Dei regnum, quàm in vnificandis hominibus, in nullo minus, quàm in vlciſcendis, & vendicandis.

VTitur voce magna iubens Lazarum viuere, quaſi tunc diuini magnitudo imperij exhibeatur, quando hominibus vitam Deus elargitur. Huc adeſt Diu. Cyrill. in Cat. Græca dicens, *Deo dignum, & regium imperium eſt, Lazare veni foras.* Nil enim tam digne oſtenditur, quam dum viuificandis incumbit hominibus. Magnitudini Dei adeo reſpondet beneficentia in homines, vt quo quis plus habeat de Deo, eo beneficentior inueniatur. Eliſeus 4. Reg. 2. ad Eliam aiebat. *Obſecro, vt fiat in me duplex ſpiritus tuus.* Cur potius non petit eumdem ſpiritum Heliæ? Quod ſi auſterum, & ſeuerum ſpiritum non amabat, ſed beneficentiorem cupiebat, cur non petit alterum ab Helia ſpiritum? Sanè hoc petebat, vt ſpiritus Dei in Helia habitans in ſe creſceret, & duplicaretur, ſciens quod ſpiritus Dei duplex, hoc eſt, magnus haberet ſibi propriam, & annexam beneficentiam in homines. Rigor, & ſeueritas à paruo naſcitur, à magno & duplicato Dei ſpiritu tota beneficentia manat. Huc ſpectat Iuſtinus martyr. quæſt. 84. aiens. *Eliſeus oſtendit duplicem abundantiam doni ſpiritus, quo præditus erat. Atque ab Elia quidem ad vſum factum eſt olei incrementum: ab Eliſæo autem etiam vltra vſum. Helias enim deuocauit de cœlo ad vlciſcendos hoſtes: at Eliſæus equos, & equites igneos deuocauit de cœlo ad auxiliandum Iſraelitis.* Simplicem Dei ſpiritum ſignat ſeueritas, duplum beneficentia. Hæc magnificat Deũ, illa quaſi minuit. Iſaiæ c. 3. *Propterea expectat Dominus, vt miſereatur veſtri, & ideo exaltabitur parcens vobis.* Se exaltat parcens, ſe humiliat vindicans. Id ex eo lucem accipiet, quod apud Daniel, accipit cap. 3. Vbi inter epulas Regi Balthaſari adeo diminutè obijcitur diuinitas, vt ſolum parui eius digiti appareant. *In eadem hora apparuerunt digiti quaſi manus hominis ſcribentis contra candelabrum in ſuperficie parietis.* Cur ſolum digiti apparent? Cur non potiùs ingentem ſuam magnitudinem exerit Deus, vt percutiat potentiſſimum tyrannum. **Iſa. 3.** **Dan. 5.**

D. Cyr.

num. Equidem percussio hominis non est opus magnificum, sed potius demittens, & exinaniens immensam Dei bonitatem. Sic D. Isidor. Pelus. lib. 3. Epist. 161. fatur. *Illic Dei per indulgentiam se demittentis consilio manus visa est, vt illud ostenderetur: omnium regem calculum adversus tyrannum efferre, ac sententiam subscribere.* Vbi expende illud, *Dei se demittentis*, quippe suam demittit, & angustat magnitudinem Deus, vbi ad hominum internecionem procedit. Huc refero illud Isaiæ cap. 11. *Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet.* Expende quam aliter loquatur vates de virga, & de flore: vbi de virga loquitur, ait solum quod virga egredietur, nullos virga meminit ascensus: verum de flore apertè fatetur quod ascendet. Angusta est virgæ severitas, & humilis, & quasi humi repens: florida autem beneficentia sublimis est, ingentesque sibi comparat ascensus. Notat id Origen. Homil. 9. in Numer. vbi sic finit. *Sic ergo qui verbis indiget, exit ad eum virga, qui autem profecit ad iustitiam, ascendit in florem.* Nunquam Deus in flore non sublimis; non altissimus, nunquam in misericordia, & beneficentia non meditatur ascensiones in corde suo. At in virga furoris semper humilis apparet, & demissus. Genes. 11. aiebat Dominus, *Venite descendamus, & confundamus linguam eorum.* Nunquam non ostenditur descensus Dei, & demissio, vbi inferendum est supplicium homini. Ad hæc Diu. Gregor. Papa lib. 2. in Iob cap. 5. *Ascendunt Angeli in eo quod creatorem conspiciunt, descendunt Angeli in eo quod creaturam sese in illicitis erigentem examine districtionis premunt.* Et cur non descenderent Angeli quando & homines descensum, & humiliationem putant, quod teneantur peccatores vindicare. Sic Paul. 2. ad Cor. 12. ait, *Ne iterum vbi venero humiliet me Deus meus apud vos, & lugeam multos eorum, qui antea peccauerunt.* Minatur aduentum suum in virga, in quo, si accidat, putat se humiliari à Deo. Sic OEcumenius ait, *Vltionem sumere de fontibus, vocat sui humiliationem.*

Isa. 11.
Gen. 11.
D. Isid. Pel.
Orig.
D. Gre.
Paul. 2. Cor. 12.

§. XLI.

Vel Christi Domini halitus sufficisset ad omnium hominum repa-randam vi-tam.

VBi Christus Dominus vocem emittit, cur omnes defuncti non prosiliunt in vitam? vbi ad sepulchrum clamat, cur non deserta manent tartara? Is sanè erat Dominus, cuius vel labiorum motus sufficeret vitam vniuersis comparare, ni ipse per se vnum Lazarum eligeret & nominaret. Mortuo adolescenti Lucæ capit. 7. similiter ait, *Adolescens tibi dico surge.* Vbi non otiose puto appositum illud, *tibi dico*, sed noscens vocis diuinæ efficaciam, & cauens, ne omnes mortui vinificarentur, vnum eligebat, & nominatim signabat. Stat D. Basil. Seleu. orat. 10. aiens, *Cur addit illud, tibi? Simplicius enim dictu fuit: Deus mortue surge: sed Saluatoris vox alias fuisset etiam virtute sua mortuos excitatura. Ideò adiecit illud, tibi: vt ad eum tantummodo adolescentem mortuum gratiæ suæ vim explicaret.* Sufficeret, quod vnus Iesu halitus inferna tangeret, vt omnibus mortuis vitam daret.

Luc. 7.
Basi. Sele.

Nisi

Misi ipse actiuitatẽ suam ad vnum determinasset, nullis alijs legibus posset detineri, quo minus omnia impleret vita & sanitate. Merito paralyticus ille, qui accusabatur, quo contra legem in Sabbato fuisset sanatus, aiebat Ioann. capite 5. *Iesus est, qui me fecit sanum.* Quæ verba explanans S. Gaudentius tract. 2. ait, *Ille ergo, inquit, me fecit sanum, cuius & nomen salus est. Et quomodo poterit salus per præscriptam legem prohiberi, ne sanet?* Nullis legibus teneri potest Iesus, quo minus vitam omnibus & sanitatem haberet. Semel exerta Christi virtus vel in voce, vel in vmbra omnium fugaret mortes, omnium infirmitates. Quis neget discipulo Christi Petro virtutem inesse magistri, in cuius nomine & ipse operabatur? Accipite Actor. cap. 5. *Ita vt in plateas eijcerent infirmos, & ponerent in lectulis, ac grabatis, vt veniente Petro saltem vmbra illius obumbraret quemquam illorum, & liberarentur omnes ab infirmitatibus suis.* Expende illud, *& liberarentur omnes* quis enim cohibeat virtutem Christi exortam ad vnum, ne peruaderet vniuersos? Habet hoc vox Christi, habet vel ipsa vmbra Christi, vt vniuersas creaturas suas reparet. Isaias 51. *In vmbra manus meæ protexi te, vt plantes cælos, & fundes terram, & dicas ad Sion, Populus meus es tu.* Quid pulchrius? diuini brachij, id est, Christi vmbra promittitur ad fundanda vniuersa cœlorum & terrarum, ad euocandos, trahendosque in vitam populos. Accinis explicatius Forerij translatio noua, vbi sic. *Vmbra manus meæ protexi te ad plantandos cœlos, ad fundandam terram, &c.* Nullis terminis diffinitur Christianę, potestatis vmbra, cui & cœli & terra parent, & in nouum splendorem, nouamque vitam reuocantur. Quis legem imponet Iesu virtuti? Aut quomodo salus per legem poterit impediri ne sanet? Leprosis decem dicebat Iesus Lucę 17. *Ite ostendite vos Sacerdotibus. Et factum est, dum irent, mundati sunt.* Impertinendæ saluti præponere studebat adimplotionem legis Mosaicę, & ideò sanandos sacerdoti mittebat, quasi teneritus ipsam legem; verum eius virtus sanandi non contineri quiuit, vt legem expectaret; sed dum illi ad obseruantiam legis eunt, mundati & sanati sunt. Cur ante legem obseruatam sanantur? Cur Iesus ad legem mittit sanãdos, & ante legem sanat? Equidem non potest salus per præscriptam legem detineri, ne sanet. Nullam legem veretur virtus Christi, vt effundat sanitates, vnam solam fidem solet Dominus expectare, qua posita vniuersas leges transilit, virtus Christiana. Tertullian. lib. 4. in Marcionem. *Vt vidit Dominus illos agnouisse legem Ieroselymis expungendam, ex fide iam iustificandos sine legis ordine remediauit.* Quos fide carentes videbat, legi remittebat, vt autem fidem in illis notauit, nulla lex potuit impedire, aut cohibere eius virtutem, ne efficere sanitates.

Luc. 17.

Tertull.

Tex. Et ſtatim prodijt qui fuerat mortuus ligatus pedes & manus inſtitis: & facies eius ſudario erat ligata.

§. XLII.

Viuere vt mortuus debes, qui mortem vincere cupis.

VIde quam vitam recipiat mortuus Lazarus, ait enim, *prodiuit mortuus ligatus pedes & manus*, quaſi eam vitam eligat ſeruatis ligaminibus funeralibus, quæ vbique præſeferat mortis imaginem. Optandum omnibus eſſet bis mori, vt quod primo errauit, ſecundo homo reſtauret. Ecce tibi Lazarum, cui bis mori datum eſt, ipſe poſt primam mortem, versùs ſecundam cæpit ambulare ligatus pedes, & manus inſtitis. Quid nobis loquitur hæc noua forma viuendi, & ambulandi? An quod in imagine mortis ad mortem properemus? An vt ſic viuamus, ſic in hac miſeriæ valle ambulemus, quaſi funeris inſtitis illigati, quaſi defuncti ſæculo pedes manuſque ligatas habeamus? Hic ſanè habitus victores nos per veræ mortis angustias deducet. Quò ſpectabat Chryſologus aiens, *Mox Lazarus ab inferis reuerſus occurrit apportans vincendæ mortis formam*. Hæc eſt vincendæ mortis forma, nimirum defuncti habens, quo quis velut ſæculo mortuus ligatus pedes, & manus vitam agat, hoc eſt, eam rationem vitæ inſtituat, quaſi mortuus ſit, quaſi ſepulchrali habitu adornatus. Quod Auguſt. Hom. 2. innuebat: *Lazarum ideo Chriſtus vitæ noſtræ reſtituit: vt vnus homo ſemel naſci, & bis mori diſceret. Felix qui bis non nouerit, felix qui & in vita ſic moritur mundo, ſic conſepelitur Chriſto.* vt fere nihil quod agat, in eo habeat mors futura.

Chryſ.

Nazian.

Apud Nazianzenum fratres Machabæi ſeſeita exhortantur ad mortem ſubeundam. *Nonne aliquando, nolimus velimus, moriendum nobis erit? tromde quod facere neceſſe habemus, vltro, libere: que faciamus: callidum conſilium circa mortem ineamus. Nemo noſtrum humius vitæ amore flagret.* Ecce tibi calidum conſilium contra mortem initum, nimirum vt vitam hanc contemnamus, neſque mortuis in illa cõformemus. Cum audito illud callidum conſilium, non me tempero, quin tale conſilium acceptum referam callidiſſimo omnium animali, nimirum vulpi. Hæc vt omnis calliditatis mater ſic aduerſus mortẽ calliditſſimè ſeſe armat. Cum enim ſic a venatoribus circumuenitur, vt nullum effugium videat, tunc ſpiritus intra pectus cohibens, corruit velut prorſus exanimis. Quam ſi calces, ſi vulneres, ſi hinc inde pellas, iacias, pœnè mortuã experieris, nullum vitæ ſignum, nullũ ſenſum notabis, quo aitu vbi te ſecurũ reddit de fuga, protinus effugit. Hanc vulpis ebibat calliditatem, qui mortis velit ridere pericula, ſic ſe in vita componat quaſi mortuus ſit penitus mundo. Extremæ mortis pericula & tormenta ſic præueniat, vt antea velut mortuus ſeſe exponat inſenſibilis contẽptui, conculcationi, vulneri, vt vbs non tam viuẽdi ſtadium ſit illi, quã ſepulchrũ. Ex quo lucem capit non facilis Iobi locus

Iob. 6.

locus apud Septuaginta capit. 6. vbi sic. *Si enim dederit, & mea venerit postulatio, & spem meam dederit Dominus, cum cœperit Dominus, vulneret me: in finem autem non me interficiat. Sit autem mea vrbs sepulchrum, in qua super muros, saliebam in ipsa.* Expetebat iustus vir mortem extremam, illamque assidue petebat à Deo, non tamen audet accedere ad illam, quin prius callidum aduersus illam consilium suscipiat, quin prius ad motus simulacrum se effingat, & sensum in contemptu, in vulnere dissimulet, & in vrbe inter viuos degat, velut tumultuatus inter sepulcra. Ideò ait, si Deus optatis meis annuat & mortẽ velit inferre, incipiat iam me præparare, incipiat priorem mundo mortem infundere, incipiat me vt inertium inoculationi & vulneri exponere; faciat quod viuẽdi vibs sit potius mortui sepulchrum. Quo etiam retulerim acutam interpretationem loci ex Actorum 20. quam crediderim insinuatam à Lotino. Quippe ait Paulus: *Ecce alligatus ego spiritu vado in Ierusalem, quæ mea ventura sint mihi, ignorans. N si quod Spiritus sanctus per omnes ciuitates mihi protestatur, dicens: Quoniam vincula & tribulationes Ierosolymis me manent.* Vincula imminentia sibi Ierosolymis præuidebat, ad illa que ibat, sed qualis ibat? Alligatus spiritu; nimirum, quæ verè ventura erant, vincula sibi ipse in spiritu antea iniecerat, iam velut vinctus, catenisque constrictus agebat, quo absque dubio ventura vincula contemneret, & mortem ipsam. Sic ligatus manus & pedes instatis se se armabat imagine mortis in mortem venturam.

Act. 20.

§. XLIII.

Expeditissimum se quis experitur inter virtutum laqueos.

NOuum virtutis diuinæ miraculum, quod ligatos habens pedes, & faciem sudario obnubilatam nihilominus expedite ambulet Lazarus. Quo mihi sese statim obijciunt virtutum ligamina, inter quę expeditissimus quisque inuenitur, vt ingentia facinora patret. Quæ solutior & dissolutior vita, quam vita illius Aegyptiæ, quæ Ioseph castitatem soluere cupiebat? huius inter laqueos, vt expeditior esset, sese castissimus adolescens temperantiæ restibus alligauit. Quod ponderans Clem. Alex. 5. Pædag. capit. 11. ait, *Non ita concalcauit Ioseph illa mulier, victa est autem Aegyptia fornicatrix & simẽs vincula temperantia potentior apparet soluta potestate*: Non impediunt, sed potus expediunt virtutis vincula, ea enim sunt quæ homines ad Deũ quam expedite volare faciunt. Aiebat Psal. 78. *Intret in conspectu tuo gemitus compeditorum* Expende illud, *intret*. quippe ille potest intrare, cuius pedes soluti sunt: at qui compedibus est, qualiter poterit intrare? Aut qui sunt compedes isti, quibus premunt pedes, permittunt in gemitu ad Deum intrare? D. August. ibi, *Possunt intelligi compeditis, qui præceptis sapientiæ colligati sunt.* Vbi vinculum virtutis habes, expeditissimus ad Deum euolabis. Ex hoc do lucem somnio Esdræ lib. 4. capit. 3. *Post hæc vidi ipsum hominem descendentem de monte & vocantem ad se multitudinem aliam pacificam, &*

Clem. Alex.

Psal. 78.

Augustin.

4. Esdr. 3.

& accedebant ad eum vultus hominum multorum, quorundam gaudentium, quorundam triſtantium: aliqui vero alligati, &c. Ecce tibi vacanti filio hominis occurrunt viri alligati, non dubito quin alligati virtutis vinculis, quæ ſola ſecurum hominem reddunt, & expeditum, vt ad Deum vadat. Quo reſpiciebat pulchro exemplo D. Hieronym. epiſto. 49. ad Ruffinum aiens. *Delectatus eſt Vlyſſes Symphonia Sirenum, ſed quia Syrenum voces: & Circes pocula cognouit, virtutes vinculis ſibi vim fecit, vt uitaret uoraginem... Ego autem in Domino ſperans eadem, quod Vlyſſis imitator eris.* Ecce tibi Vlyſſes expeditionem ſuam à virtutis vinculis commendat: imò Diu. Hieronym. de Vlyſſis exemplo docet, quam expedite viam noſtrã ad patriam inter Sirenarum voces, & lenocinia voluptatum conficere poteſt, quiſquis ſibi virtutis vinculis vim facit. Non premunt, non implicant nos virtutum vincula, ſed & fortiores, & lætiores reddunt. Iſaias capit. 45. patum à vulgata diuerſus apud Diu. Ambroſ. lib. 1. de fide capit. 2. ait. *Labor Aegypti & mercatus Aethiopum & Sabain, viri excelſi ad te tranſibunt, & tui eruut ſerui, & poſt te ſequentur alligati vinculis.* An in eo labor Aegypti ſitus eſt, quod Aegyptij alligati poſt Chriſtũ abierunt Apage; imò vincula hæc Chriſtiana gens à labore liberatum, & à ſeruitute in libertatem expeditiſſimam traxerunt. Id quod ponderans Diu. Ambroſ. Pſalm. 37 ait. *Labor Aegypti & mercatus Aethiopum & Sabain, viri excelſi ad te tranſibunt. Laborauit Aegyptus antequam cognoſceret veritatem; ſed iam non laborant poſtquam tranſiuit ad Chriſtum. Sequuntur volentes Sabei, qui antea fugiebant: quia tenent eos vincula charitatis.* Nullus eſt labor, nulla ſeruitus, vbi ſunt virtutum vincula, vbi charitatis in Deum laqueis conſtringentur, à quibus id potius emolumenti accipimus, quod ſecuriùs & expeditius ad Dei regna euolamus. Vt meritò clamet Zachar. 9. *Hach. 9.* *Conuertimini ad munitionem vinci Eliſpei.* Vane enim vocaſſet vinctos, niſi ſciret virtutum vincula calcaria eſſe, imo alas, quibus curras & euoles in via. Quo reſpiciebat Oſeas c. *Oſ. 11.* 11. *In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis.* Dixiſſet aptius in calcaribus, in alis, ſed ſciebat Dominus ſuorum vinculorum virtutem, qua ſuper pennas ventorum euolamus.

Hieron.

Iſaia 45.

Ambr.

Textus. Dicite eis Ieſus: ſoluite eum & ſinite abire.

§. XLV.

Meditatio mortis fidelisſimus dux eſt ad vitam.

NOn ad ſe trahi pertinet diuinum hominem Saluator, ſed liberam abeundi præſtat facultatem, *ſinite*, ait, *abire*, ſciebat enim hominem mortis memoria ſeptum non perditum ire; fidelisſimus dux eſt mortis meditatio, quæ nos in vitam deducet. Sichimitarum mortem ſpeculatus Clemens Alexand. nunquam ſatis miratur, quod Deus iter agenti Abrahamo in terram promiſſam, tam lachrymabilem hominum mortem obiecerit; vt quid Deus tot ſepulchris Sichimitarum ſeruum con-

tri-

tristatus abeuntem? Sanè non pro tristitiæ symbolis posuit Deus Sichimitarum sepulchra, sed pro itineris fidelissimis ducibus. Ita Clemen. Alex. men. lib. 3. Pedag. 2. *Sepulchrum eis est supplicium, & pœna monimentum nos ducit ad salutem*. Huc spectant vniuersa defunctorum monimenta vt nos in viam salutis dirigant, vt humani itineris laudabiliter confi- Tob. 14. ciendi duces fiant. Senior Tobias c. 14. sic moribundus ad filios, & nepotes suos aiebat; *Quacunque die sepelieritis matrem vestram circa me in vno sepulchro, ex eo dirigite gressus vestros, vt exeatis hinc*. Expende illud, *ex eo dirigit egressus vestros*, ex eo, inquit, nimirum ex sepulchro materno gressum directionem accipere iubet. Est equidem sepulchrum optimum humanæ viæ directorium, quo proposito ob oculos nemo ferè inuenietur, qui declinet à via. Trucidabant tyranni sanctissimos parentes, eorumque concisa cadauera obijciebant filijs, vt parentum morte territi, a via veritatis resilirent. Sed cur non magis parentum morte conspecta hæterent Deo filij? Psalm. 78. *Se-* Psal. 78. *cundum magnitudinem brachijs tui posside filios mortificatorum*. Expende illud, *possiae*. quasi nil iam habeat, quod agat Deus, vt sibi acquirat filio, qui parentum mortis conspectu armati sunt. Alios adiuua, conforta, confirma, libera, il os posside, qui à sepulchris parentum prodibere. Non multum abest Augustini acumen innuens, *Filios mortificationem dicit, quia non solum non sunt territi præcedentium passionibus, sed in eum, pro cuius nomine passos esse nouerant, accensi*. Non est mortis conspectus talis vt à Deo separet, sed potius, vt iungat nos, & alliget Deo. Quam alius est in Dei via, qui memoria mortis comitante, iter arripit! Compone modo pristinos Hebræos ab Ægypto exeuntes, & ad certam promissam pergentes, & eorum strenuissimum ducem Moysem. Illi sæpè pro Ægyptiorum escis suspirant, sæpè Deum offendunt, sæpè mulctantur; hic autem ad Dei colloquium vocatur, pro suis stat, vt fidelissimus inuenitur. Vnde tantum discrimen simul gradientium? Hebræi se præparant ad viam vasa aurea petentes ab Ægyptijs; de Moyse autem singulariter dicitur Exod. 13. *Tulit quo-* Exod. 13 *que Moyses ossa Ioseph secum, &c.* Quod dum expenais, & quæris rationem tanti discriminis, cur Moyses sic Deo charus, Hebræi sic infensi Meritò respondet Græcus in Cat. Lyppom. *Præterea quod Iu-* Lypp. *dai vt pote infantibus simi les aurum, atque argentum detulerunt; Moyses vero intemerati animi vir, Ioseph ossa deportauit*. Cur non redderent acceptum Deo portatorem arida Ioseph ossa? Cur mortui cinere comite non pergeret homo Deo semper gratus? sanè vt Deus faceret omnes Hebræos sibi obsequentissimos cum ex Aegypto liberat, cum siccos per mare ducit; cum ad ripam maris lætos, & victores statuit suffocatis Aegyptijs, protinus illorum cadauera ad eandem ripam miraculosè trahit, Exod. 14. Exod. 14 Liberauitque Dominus in die illa Israel de manu Aegyptiorum, & viderunt Aegyptios mortuos super littus maris. Sic ibi. Non solum suffocat Aegyptios, sed cadauera eorum (quod fieri non solet in alij suffocatis) facit statim supernatare vt videantur ab Hebræis, vt à tanto mortuorum conspectu sic gressus dirigerent, ne toties aberrarent. Vnde desperatam Hebræorum conditionem præ Aegyptijs præpo-

nibus ſuſpirantem hunc exaggerat Origen. Orig. Hom. 7. in Exod. fatus, *O populus ingratus deſiderat Ægyptũ, qui Ægyptios vidit extinctos! Curribus Ægipti requirit, qui Ægyptiorum turmas vidit maris piſcipibus, & cœlitibus datas!* Deſperata conditio eſt illorum qui nec viſa morte emendantur, quando meditatio fortiſſimus dux eſt viæ ſalutis. Id quod docet Euſeb. Gallicanus Euſeb. Hom. 2. de Epiphania inquiens, *Per ſalutiferas gradimur vias quando animas damnatis voluptatibus, id potius cogitat, quando ſepoſitura ſit tabernaculum ſui corporis.*

Finis Liber Octavus.

R. P. DIDACI DE BAEZA PONFERRADIENSIS,

Societatis IESV Theologi;

COMMENTARIORVM MORALIVM in Euangelicam Historiam.

LIBER NONVS.

De Paralyticis & Leprosis curatis.

POST mortem deuictam, nos vocant morbi illi, qui & totum hominem inficiunt, & aut nunquam aut difficulter curantur. Hi sunt & Paralysis, & Lepra, quæ mala Iesus noster ab hominibus suis depellens, eorum speciem subit, vt dicas Isaias cap. 53. *Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit, & nos putauimus eum quasi leprosum.* Quis non amet medicum, qui non veretur pro infirmis infirmari?

CAPVT I.

De Paralytico per tegulas dimisso.

A

B

C

IAm dudum Capharnaum ciuis factus Dominus, quod ideò patriã suam nuncupauit, oppidũ intrauit. Tunc ad eum quatuor viri quendam detulere languentem, vix adhuc hominem iam cadauer. Quem vt Dominus supernæ virtutis agere vitium restitutione conspexit, à peccatis prius curauit absoluere quæ malorũ omniũ sunt radices, vt in hominem depulso sortiũ squallore mũdatum, tanquam preparatam sibi salus introiret in domũ. Nec nõ vt murmura Iudæorũ cõprimat, dicit iacenti; Surge, tolle grabatũ tuũ, & vade in domum tuam. Non moratus ille parere iussis, assurgit ex imbecilli validus, ex desperato cor fisus, ex moriẽte victurus, & mẽte, & corpore diuina Christi virtute, perfectè sanatus.

Luc. 5. Et factum est in vna dierum & ipse sedebat docens: & erant Pharisęi sedentes, & legis Doctores, qui venerant ex omni castello Galilææ, & Iudææ, & Hierusalem. Et virtus Domini erat ad sanandum.

§. I.

Christi verbi suauitas & beneficentia congregat, & curat efferatissimos quosque. Vbi de ornatu sermonis.

ET doctrinæ explicandæ, & infirmis curandis dans operam Iesu ad se populos, adlectabat: & cur populi non currerent ad Iesum, apud quem viuidi, & sapientiæ, & beneficentiæ fontes largis effundebantur carnalibus? Et rurales turbę & Ierosolymitani superbissimi Dynastæ Iesu operante, quasi vnius moris in domo sedem habent. Huc spectat illud Isaiæ cap. 12. *Hauritis aquas in gaudio de fontibus saluatoris.* Per aquam Procop. in præsenti intelligit Spiritum sanctum; & quidem Spiritus Sancti dona & & scientiæ, & gratiarum è viuido Iesu fonte, dum omnes hauriunt, nemo exhaurit. Quid inde Isaias? *Confitemini Domini, & inuocate nomen eius; notas facite in populis adinuentiones eius.* Expendo quod dicat, *notas facite in populis*; quippe apud

Isa. c. 12.

Isa. c. 12.

A Oseam cap. 1. ait, *Vocate nomen eius, non populus meus, quia vos non populus meus,* sed quasi iam efferi homines, & non populi in populum sint effecti, lætabundus Isaias ait, notas facite in populus adinuentiones eius. Iam sibi Deus adinuenit populum, iam Dei ars, & inuentio patet in populo congregato. Sed quæ hæc ars & adinuentio Dei? Sane in B eo, quod ante dixit, consistit, nimirum, hauritis aquas in gaudio de fontibus Saluatoris. Non vanè & casse Saluatoris fontes hauriuntur; adinuentio est, quæ tanti fontis haustibus nouit populos lactare, & adlectare; vt efferis moribus dimissis, iam vnius moris in domo viuant Christiani. Meminit Sarmacidem fontem Tertull. aduers. C Valent. qui Isaiæ verbis haud obscuram preferet facem. De illo sic Vitruuius etiam datus lib. 6. cap. 3. §. 49. lib. 2. Architect. *Cum melas, & Areuanias ab Argis & Trezene coloniam, communem eò loci deduxerint, barbaros Caras, & Lelegas eiecerunt. Hi autem ad montes fugati, se congregantes discurrebant, & ibi latrocinia facientes crudeliter eos vastabant. Postea de colonis vnus ad eum fontem propter bonitatem aquæ, quæstus causa, tabernam omnibus copijs instruxit, eamque exercendos, eos barbaros allectabat. Ita singillatim decurrentes, & ad cœtus conuenientes, duro feroque more commutati in Græcorum consuetudinem, & suauitatem sua voluptate reducebantur.* Hæc ille aiebat de Sarmacidis fontis adinuentione, quem ego libenter memini, vt in nostri Saluatoris fontibus, eas pietatis adinuentiones explicarem, quibus populi suauiantur, alliciuntur, & inter doctrinæ latices, & beneficentiæ circa egentes, suauitates, mores etiam imbibunt

Tertull. Vitru.

Chri-

Christianos. Accinit Prouerb. 9. *Sapientia ædificauit sibi domum, scidit columnas septem, miscuit vinum, & posuit mensam suam. Misit ancillas suas, vt vocarent ad arcem, & ad mœnia ciuitatis.* Vbi enim incarnata sapientia cœpit homines diuina doctrina pascere, communesque & verbi & sacramentorum pastus omnibus exhibere, sacrificia veri ritus, explicare, non amplius homines efferi, & errabundi per deserta, sed in ciuiles, & humanos mores effonnantur. Iam à Christo verbo pasti vocantur, imo reuocantur ad arcem, & ab mœnia ciuitatis, hoc est; abiectis speluncis ferarum, ciuilissimæ hominum vrbes ædificantur. Vbi incarnata sapientia Triclinium adornauit in tertis, verbis panibus plenas mensas, appositit, iam non domus vna, sed ciuitati condendæ mœnia amplissima, & arces parabantur. Iam à mensis allecti ad cœtus conuenientes è duro feroque more commutati fastuosissimi, & barbarissimi in consuetudinem humanissimam reducebantur. Id quod spectabat Isaias cap. 11. *Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hædo accubbabit vitulus, & leo, & ouis simul morabũtur, & puer paruulus minabit eos.* Argurius in rem præsentem Septuaginta pro illis verbis, *habitabit, accubabit, morabuntur*, ponunt vbique, *pascentur*, vt innuerent tantam ferorum cordium humanitatem, comitatem, ciuilitatem a Verbi diuini pastu fuisse detianatam. Cui suffragatur Procopius telatus à Leone de Castro in præsenti, fatus, *In Ecclesia vitulus & leo & pardus mutatis ferinis moribus simul pascentur eiusdem spiritualis escæ participes, idest reges, & principes viri, dimisso illo fastu, & fœditate simul cum pauperibus versabuntur*. Sic Saluatoris lauces, sic diuini Verbi pascua cicurant efferissimos homines, luposque conuertunt in agnos, faciuntque, & leones, & oues in vno grege sub eodem pastore commorari. Quem non cicurent, & mansuefaciant viuida Saluatoris verba? Daniel. cap. 4. *Ecce arbor, & folia eius pulcherrima, & fructus eius nimius, & esca vniuersorum in ea, subter eam habitabant animalia, & bestiæ.* Mirabere tot fera animalia, tot bestias carniuoras adeò mansuete & pacifice ibi simul habitare, & vitam agere, quo id carmine factum est? Verte oculos ad fructus arboris, verte oculos ad pulcherrima folia illius, nimirum ad sapientiæ verba, quæ sola cicurare valent efferos mores, & in mansuetudinem humanam reducere D. Thom Opusc. 58. cap. 3. *Sub folio pulchro animalia sibi inimica, vt lupus, & agnus, columba & vrsus pacifica erant. Quia verba sapientium inimicos reconciliant.* Hoc à D. Thom libentissimè accipio, vt liberem disertas, & ornatas linguas à rustica censura multorum, qui pulchritudinem dicendi contrariam putant Christiano spiritui. Imo vitæ arbor Christus & dulci sapientiæ esca, & pulcherrimis verborum foliis, inimica, & fera animalia ad humanitatem reducit. Quantum in hoc possunt sapientiæ verba, nouit prudens illa Esther, quæ astitura infensissimo Hebræorum hosti Assuero sic precatur cap. 14. *Tribue sermonem compositum in ore meo in conspectu Leonis*. Vel leonem cicurare sperabat, & flectere in mansuetudinem, si sapientiæ diuinæ reciperet sermonem compositum in ore suo. Qui est sermo compositus? Cartusianus ait, *Sermonem ornatum, ac audientibus placentem*. Vtilissimum Christiano est, de feritatibus Saluato-

Isaiæ 11

Procop.

D. Tho.

Esther. 14.

Cartus.

toris haurire, quo ornate dicat, quã- A do, & ipse Saluator splendenti flumine orationis lapideos, & feros homines trahebat in mores humanissi-
Ioan. 2. mos. Ioan. 4. ad discipulos dicebat; *Videte regiones, quia albæ sunt ad messem, &c.* Nec tunc in priuato sermone à figurata locutione, oratorũque pulchris metaphoris voluit desistere. Quod si quæras, cur etiam tũc figurate, & cum ornatu loquitur? B Respondet Chrisost. homil. 23. in Ioan. *Vt iucundior narratio esset, & diutius animo immoraretur.* Habet hoc sermonis ornatus, vt sententiã altius animo infigat, præterquam, quod allectat homines, & cicurat,
Psal 141 Psalm. 141. *Audient verba mea quoniam potuerunt.* Alij legunt apud D. Chrysost. *Quoniam speciosa fuerunt.* Multum possunt verba speciosa, vt se audiri, & percipi faciant.
Cant. 1. Cant. 1. dictum est sponsæ, *Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento.* Vbi noster posuit murenulas, ponunt alij similitudines aureas, quas reducit Bern. ad diuinas inspirationes cordisque loquelas, quibus angelorum ministerio mouemur ad virtutes. Sed cur hæ similitudines
Bern. dicuntur argento vermiculatę? Ber. serm. 41. in Cant. ait, *In quo mihi significare videtur, non modo similitudines intus per Angelos suggeri: sed nitorem eloquij per ipsos extrinsecus ministrari, quo congrue, atque decenter ornata ab auditoribus facilius capiantur, & suauius.* Hæc ille de ornatu
Act. 15. natu, nitoreque sermonis. Act. 15. E *Iudas autem, & Silas, & ipsi cum essent Prophetæ, verbo plurimo consolati, sunt fratres, & confirmauerunt.* vbi noster ponit, *Verbo plurimo*, legit Syrus, *Sermone diuite*, quasi efficacia persuasionis à diuite ornatu orationis veniat.

Marc. 2. Venerunt ad eum ferentes paralyti cum, quià quatuor portabatur: & cum non possent offerre eum illi præ turba, nudauerunt tectum, vbi erat; & patefacientes submiserunt grabatum, in quo iacebat paralyticus.

§. II.

C *Proximorum uirtutes ponderet, & ampliet Christianus, qui in defectibus cæcutiat, & taceat.*

PVlchrum charitatis facinus fuit, cum aliter non possent infirmum ex aperto tecto dimissum Christo Domino præsentare: sed D quanta id molestia eorum, qui Iesu aderant factum est? Equidem crediderim, non potuisse tectum nudari tegulis, & tabulatis sine metu, & molestia eorum, qui intra domum erant, præcipuè cum tanta esset hominum frequentia, vt tenerentur, & puluerem, & deciduos lapillos, & lignorum particulas excipere. Hanc facti molestiam auditoribus exhibitam dissimulant Euangelistæ, cum multi sint in charitatis opere explicando. Plurimum enim docet Christianum ad defectum, & inconsiderantiam proximorum cæcutire, & eorum virtutes maximè ponderare. Id quod seruabit magister noster Christus, etiã cũ iudex sederit

ad

Matt.25. ad iudicandum mundum Matt.25. *Tunc dicet Rex his, qui à dextris eius erunt: Venite benedicti patris mei, percipite paratum vobis regnum à constitutione mundi. Esurini enim, & dedistis mihi manducare: sitini, & dedistis mihi bibere. Hospes eram; & collegistis me. Nudus, & operuistis me. Infirmus, & visitastis me. In carcere eram, & venistis ad me.* Quis non videat, quam largus hic rex in ponderandis sibi præstitis officijs, Quam memoret, & expendat singula singillatim, ne quid iunctum cum alio videatur? Non sic cum malis operibus agit? ibi aliqua confundit, aliqua miscet: quippe ait: *Hospes eram, & non collegistis me. Infirmus, & in carcere, & non visitastis me.* Expẽde illud, infirmus, & in carcere. De quo sic fatur Orig. hom.24.in Matth. *Iustis quidem de infirmitate dicit. Infirmus fui, & visitastis me. Separatim autem de carcere, in carcere fui, & venistis ad me. Ad iniustos autem pracidens, & compendians narrationem, subsannauit vtrunque, dicens. Infirmus fui, & in carcere, & non visitastis me. Quoniam misericordia iudicis erat benefacta hominum largius predicare, & ampliare, male facta autem eorum transitorie memorare, & breuiare.* Sic maximus bonorum operũ ponderator, & prædicator, etiam in pessimis hominibus, & omnino deploratis cœcutit ad scelera, illaque breuiat, & pertransit. Quis fratris nõ prætereat peccata, vt virtutes exaltet? Quis respiciat festucas errorũ, cum possit magnalia virtutum fraternarum prędicare? Vrgebatur D. Hieron. vt sanctorum virorum aliquales, etsi leuissimas culpas exereret, alioquin Pelagius roboraretur aduersus fidem, asserens posse hominem viuere absque aliqua labe peccati. Quid tunc Hieronymus? Cau-

Origen.

Hier.

A sa fidei erat, ut minuta aliqua peccata in sanctis viris quereret, nihilo minus sanctissimus vir hac prudenti ratione ab illa inquisitione abstinet, lib. 2. contra Pelag. *Quaris vbi Abel, vbi Enoch, vbi Iesus Naue, vbi Helisæus peccauerint? Non est necesse in scirpo quærere. Vtinam possem manifesta reticere peccata.* Absurdissimum est, vbi floridissimæ vi

B gent virtutes, fragilis naturæ indagare, & publicare errores, imperfectiones taxare, & celebrare. Audistis Magdalenę factum, quo effudit in Christum totum vnguenti alabastrum? facinus sane, non adeo illustre, (cõsideretur in Christi schola) verum vt factum fuit à fœmina pietate, & deuotione plena maius omni laude. Hoc vbi viderunt multi, respuerunt Matth. 26. *Vt quid perditio hæc? Potuit enim istud venundari multo, & dari pauperibus.* Mat. 26,

C Quis neget hanc imperfectionem in facto illo secundum se considerato? Et nihilominus magister, & Dominus virtutum sic pro muliere: *Quid molesti estis huic mulieri? Opus enim bonum operata est in me.* Et quidem ò Domine nemo negat bo-

D num fuisse opus, sed solum carpunt inutilitatem, & imperfectionem; cur ergo reprehendis, & molestos vocas eos, qui imperfectionem carpunt. An non imperfectum erat opus illud in se spectatum? Erat sane, sed summa charitate, & deuotione fœminæ factum, & molestissimum, & indignissimum in opere bono quęrere, quid vituperes

E & videre imperfectiones, cum possis totum habere, quod laudes D. Isidor. Pelus. lib. 2. epist. 88. *Quoniam mulier oleum effundere antenertit obsurdissimum esse diuina sapientia iudicauit, ipsius fidem obterere, atque ipsius patrocinium suscepit, ijs verbis: Bonum opus fecit.* D. Isid. Pelus.

Non enim dixit, bonum opus factum est: sed fecit. Nec enim ipsum facinus priuatim expendit: verum una cum mulieris persona. Et quidem opus in se consideratum non adeo à Iesu laudaretur, ideo illud Dominus considerat, qua parte illud debet laudari, & aliud præmittit. Is enim est spiritus Christianus laudare bona, cæcutire ad mala.

§. III.

Nullum vitium incurabile, vbi diligentia adest.

INtercluſi viderentur omnes ſalutis aditus huic paralytico, quãdo propter conſtipatam multitudinem hominum non poterat ad Chriſtum introduci, ſed intercluſi communes aditus nullam deſperationem faciunt diligentiſſimis portitoribus, qui nulli parcentes diligentiæ, nec labori nouam inueniunt viam obtinendæ ſanitatis. Sic quidem Deus ſanabiles facit omnes orationes, quæ diligenter ſtudent obtinendæ ſanitati: nullum vitium, nullum peccatum incurabile eſt, vbi diligentia adſit. Amalecites ille 2. Reg. cap. 1. Saulẽ lancea transfoſſum inuenit, quem & ab ipſo perſuaſus interfecit, factique rationem reddens, ait; *Stans ſuper eum occidi illum, ſciebam enim, quod viuere non poterat poſt ruinam.* Hinc miſerum Saulis interfectorem ſtatim interfecit Dauid. Sed cur miſer homuncio ſententiam mortis incurrit? Sane debuerat percuſſo regi ſuam, prius præſtare diligentiam, vt illum à morte eriperet, quam deſperaſſe de remedio dicens ſciebam, quod viuere non poſſet. Eleganter Bachiarius epiſt. de recipiendis lapſis ait, *Illum Dauid ſtatim morte damnauit, cum percuſſum ab hoſte deſperaſſet eſſe victurum, & cum ſublata ſpei fiducia iugulaſſet.* Citius credidit non eſſe victurum, quam diligentiam adhibere, vt viueret. Merito offendit Dauidem, qui maluit deſperare de percuſſi vita, quam diligentia adhibita procurare illum, retinere in vita. Quippe nunquam deſperandum eſt de peccatoris vita, dum licet aliquam adhiberi diligentiam, vt viuat. Id quod pulcherrimè docet Diuus Cyprianus ſerm. de cœna Domini prope finem inquiens, *In eodem articulo temporis, cum iam anima feſtinet ad exitum, & egrediens ad labia ſpirantis emerſerit, pœnitentiam clementiſſimi Dei benignitas non aſpernatur: nec ſerũ eſt quod verbum, & quacunque neceſſitas cogat ad pœnitendum, nec quantitas criminis, nec breuitas tẽporis, nec hora extremitas, nec vita enormitas (ſi vera contritio, ſi pura fuerit voluptatum mutatio) excludit à venia.* Nullis carceribus, nulli difficultatibus, nullis anguſtijs intercluditur aditus ad ſalutem, vbi à diligentia facienda prorſus non impedimur. Quorum ſalus magis deplorata; quam Niniuitarum? Sic Dei ſentẽtia tulerat Ionæ cap. 2. *Adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubuertetur.* Hanc ſententiam excipiunt Niniuitæ, hanc audit rex, nec tamen deſperat, imo ad nouam, & inauditam pœnitentiam prædicandam feſtinat. *Homines, ait, & iumenta, & boues, & pecora non guſtent quicquã, nec paſcantur, & aquã non bibant. Et operiãtur ſaccis homines, & iumenta, & clament ad Deũ in fortitudine, & conuertatur vir à via ſua mala, & ab iniquitate, quæ eſt in manibus eorum. Quis ſcit ſi conuertatur, & ignoſcat Deus, & reuertatur à furore iræ ſuæ, & non peribimus?* Sane lata mortis ſententia obſtructiſſimus videbatur aditus.

Cypr.

Ion. 2.

aditus ad salutem, non tamen desperat bonus rex, dum habet quid agat ex his, quæ solent negotiari veniam. Ad hominum lacrymas brutorum lamenta adiungit, & dum tam nouæ diligentiæ studet, iratum Deum conuertit in mansuetudinem. Pulchrè D. Basil. orat. 4. de Pœnit fatur. *Talis erat diligens illa Niniuitarum pœnitentia, & sapiens ac coacervata illa tribulatio, quæ nec bruta quidem animantia supplicij experta esse voluit, &c.* Expende illud, *diligens pœnitentia*, quippe sola indiligentia, & incuria perdit miseros peccatores, qui si diligentia adhiberent, abdubium quin reciperent salutem. Dum adest diligentia non intercluditur aditus saluti, per tectum intrabit, quando per ostium non potest: verum vbi diligentia deficit, prorsus uenia excluditur. Id quod manifestè patet in Nabuchodonosor, cui præcisionē à Regno Daniel Prophetas, statim subijcit cap. 4. Quamobrem consilium meum placeat tibi, Rex, & peccata tua eleemosynis redime? forsitan ignoscet Deus delictis tuis. Bonus consiliarius etiam sententia lata non desperat omnino, sed diligentiam consulit, qua depelli possit Et quid tandem factum est? *Post finem mensium duodecim in aula Babylonis deambulauit, respondensque rex ait: Nonne hæc est Babylon magna, quam ego ædificaui in domum regni in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei? Eumque sermo adhuc esset in ore regis, vox de cælo ruit. Tibi dicitur Nabuchodonosor rex regnū transibit a te*, &c. In qua re expendendum est illud, *post finem mensium duodecim*. Sententia lata erat, consilium Danielis de eleemosynis faciendis regio exhibitum, cur post hæc duodecimus mensis expectatur ad supplicium? Cur non statim immediatè post sententiam contigit Nabuchodonosori supplicium, vt contingit Balthasari filio eius? An acquieuit Danielis consilio, & eleemosynas fecit? Equidem acquieuit consilio Danielis, & dum per annum eleemosynis incumbit, aditum inuenit saluti, qui prorsus intercluditur, vbi duodecimo mense eleemosynarum oblitus ad pristinam redit superbiam. Quippe re in arcto posita eleemosynarum diligentia inuenit salutem, quem fundius perdit cessatio, & incuria. Do D. Hieronymū sic sentem. *Fecit Nabuchodonosor iuxta Danielis cōsilium misericordias in pauperes, & idcirco vsque ad mensem duodecimum in eum est dilata sententia. Sed quia postea ambulans in aula Babylonis gloriatur & dicit: Nonne hæc est Babylon magna, quam ego ædificaui? Bonum misericordiæ perdidit malo superbiæ.* Dum eleemosynarum persistebat operatio, & diligentia pauperibus alendis adhibebatur, inter sententias latas erat saluti aditus, quem obstruxit cessatio. Quisquis ergo salutem cupis, nullis cedas angustijs, diligentiam abhibe, & erit salus. Non te difficultas? & incertitudo premat, sed quo difficilior videatur salus, eo maiorem diligentiam adhibe, & magis extraordinariam. Sic dicedat Rex Niniuæ Ionæ. 2. *Operiantur saccis homines, & iumenta, & clament ad Deum in fortitudine. Quis scit si conuertatur, & ignoscat Deus?* Dubiam veniam proponit, & fortiores clamores petit? Cur non magis certam ueniam promittit? Vt quo difficilior, & incertior videretur salutis aditus, eo fortius & vehementius ad extraordinarias pœnitentiæ diligentias euolarent. Remig. apud Gloss. ait. *ambigue profert, vt dum-*

Basil.

Daniel. 4

Hieron.

Ion. 3.

bij de salute fortius agans pœnitentiam. Solet sæpè dubia spes nouos parere conatus.

§. IV.

Charitatis ingenium, & acumen maximum in iuuandis proximis.

QVando salutis communes viæ occlusæ paralytico erant, nouam aliam vitam excogitauit portitorum charitas, vt qui per ostium non poterat, per tectum intraret. O charitatis ingenium! Artificiosa plane est, & acuta charitas in proximis iuuandis. Sed præstat recolere Micholis facinus, vt Dauidē liberaret. Hæc vt nouit à rege Saule peti in mortem Dauidem, astu curat deludere conatus regios. Quid
1. Reg. 19 plura? 1. Reg. 19. dicitur, *Tulit autem Michol statuam, & posuit eam super lectum, & pellem pilosam caprarum, posuit ad caput eius, & operuit vestimentis. Misit autem Saul apparitores qui raperent Dauid. & responsum quod ægrotaret.* Quis hanc artem, hoc ingenium dedit fœminæ, nisi charitas, qua impellebatur vt virum suum iuuaret, & defende-
Basi. Sel. ret? Argute D. Basil. Sel. cra. 16. fatur. *At mihi qua solertia, qua charitate mulier in virum fuerit. Persuasit quoque lectulo, vt in valetudinis simulationem adiuuaret.* Quid argutius: eo peruenit charitatis ars, charitatis ingenium, vt lectulo ipsi persuaderet simulationem faceret, vt conatus suos iuuaret. Quæ lectulo potuit persuadere, cur non audeat hominem suis trahere artibus? Ea est charitas quæ doceat fœminas persuadere lignis: & doctas orationes conficere, vt proximis salutem ad piscatur. De venefica illa, quam

A Saul penè deploratus consuluit, ſi[c] loquitur? 1. Reg. 28. *Ingressus est ita* 1. Reg. 28
que mulier illa ad Saul, dixitque ad eum? Ecce obediuit ancilla tua voci tuæ, & posuit animam meam in manu mea, & audiui sermones tuos, quos locutus es ad me. Nunc igitur audi, & tu vocem ancillæ tuæ, & ponam coram te buccellam panis: vt comedens conualescas. Non simpli-
B citer petit ab infirmo, vt comedat: sed argumenti vim exerit, & pulchro orationis filo sic reluctantem conatur constringere, vt non posset abstinere a cibis. Petrus Damia- Petrus
nus epist. 34. fatur. *Argumentis vtitur homines, vt è propriis domibus hospitari nolentes eiciant. Si quidem locus iste depretiatur. Hic per inclementiam annonæ tempestatis egra seges negare fertur agricolis victum. Hæc autem prudens, & ingenua mulier rhetoricatur, vt ita loquar, &* C *oratorum orationibus vtitur, vt inimicus eius, dum respuit, ad edulium prouocetur.* Fœmina charitate docta vincit rhetorum flumina, superat oratorum ingenia, sophistarum acumina, vt egentibus etiam
D reluctantibus præstet auxilium.

Matth. 9. Et videns Iesus fidem illorum dixit paralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.

§. V.

Præstantissima, Deique digna ea fides, quæ operibus charitatis visibilis exhibetur.

MAgna fides baiulantium fuit, Deoque gratissima, quæ non

E solum

solum mentis oculos, sed & corporeis oculis potuit percipi, quando per insigna charitatis opera lucidior apparuit. Cur fidem non commendarent ea opera, quæ Deum ipsum videntur quasi extollere, & cõ
Isa. 35. mendare? Isa. cap. 35. inquit. *Ipsi videbunt gloriam Domini, & decorem Dei nostri.* Et vt explicet, quę sit Dei gloria, & decus, continuo addidit eius charitatis opera infirmis iuuandis, dicens; *Confortate manus dissolutas, & genua debilia roborate.*
Tertull. Quem locum sic tractat Tertull. lib. 4. in Marc. *Videbit, inquit Isaias populus sublimitatem Domini, & gloriam Dei. Quam sublimitatem, & quam gloriam? Conualescite manus demissæ, & genua dissoluta.* Etenim clarior fit, & lucidior sublimitas, & gloria Dei ex immensæ charitatis operibus, quæ præferunt debilibus sanitatem. Vt hinc constet, quam pateat decor, & gloria fidei, vbi per charitatis opera visibilis apparet.
Exo. 12. Exodi cap. 12. Vbi agni mandatur sacrificium, sic lex cauet. *Erit autem agnus absque macula, masculus anniculus.* Cur cauet, vt sit masculus? An opera digna viro requirebantur in anniculo? Rupert. in Exod. c. 8.
Ruper. subscribit, fatus. *Erit, inquit, absque macula sanctus, innocens, impollutus, sed parum haberet gloria sola innocentia, si non adesset fortitudo quoque ad agenda perfecta iustitiæ opera.* Quæ obijciuntur oculis virtutũ facinora, ea gloriam publicant fidei, reddunt que illam veri Dei gloriæ non absimilem. Non multum gloriæ esset fidei, quæ charitatis operibus non esset conspicua, quando inter alia charitatis sunt opera, & misericordiæ, quę Deo faciunt fi-
Isa. 58. dem nostram conspicabilem. Isaias cap. 58. *Frange esurienti panem tuũ, egenos vagosq; induc in domũ tuam, cum videris nudum, operi eum, &*

carnem tuam ne despexeris. Et qualis erit homo fidelis inter tot misericordiæ, charitatisque facinora? *Tunc erumpet quasi mane lumen tuum, & sanitas tua citius orietur, & anteibit faciem tuam iustitia tua, & gloria Domini colliget te.* Vel apud Septuaginta. *Et gloria Domini circundabit te.* Bene per illud lumen erumpens innuitur à Glossa veritas errores dispergens, ex illoque, & cæteris subsecutis notat Adamus hominem fide, & operibus charitatis conspicuum. Quibus expensis; ecce tibi vbi proximis iuuandis incubueris, mutilat in te fides, matutini luminis instar, formam, & speciem tibi reddens, qua gloria, & pulchritudo tua talibus illustrata misericordiæ operibus oculos spectantium omnium possit implere. Nonne communiter dicitur matutina lux redere formas, & speciem rebus? Quę noctis fulligine inuisibilis erant pulchritudines, nonne à matutino splẽdore glorioſas facies induunt, quibus possint discerni? Sic cuius fides in opera misericordiæ excreuit, fit quasi matutinum indẽs homini formam, & speciẽ, sic illustrans faciem charitatis operibus, vt iam videatur homo sub diuinæ gloriæ specioſus podere, & ab vniuersis fœditatibus discretus. Miratis forsan fidelis faciem illustrari, conspicabilemque reddi operibus charitatis, sed accipite fidelissimi hominis faciem, vt opera illustrant, & glorioſam faciunt apparere. Nonne Abraham fidei exemplar est? De illo sic Gen. 22. habes? *Tentauit Deus Abraham.* Quid est tentauit Deus? Erat fides Abraham obducta calligine, nondum aspectabilis erat omnibus, quare Deus in ardua, & difficilia opera Abrahamum vocauit, vt ire ante faciem iustitia eius & gloria Domini circundaret eam, hoc est, vt per-

Gen. 22.

insignia opera fides reciperet, & glo A at in Abrahamo, cuius fidei opus
rioſam, & aſpectabilem faciem. non ſecundum debitum, ſed ſecun-
Baſil.Sel. Ad hæc D. Baſil. Seleu. orat. 7. *Tentat ergo Dominus, vt iuſtum populis inuulget, vt ſerui virtutem pluribus faciat tentatiorem. Tentatione purgat Abrahamũ patientia* (fortè melius fidei) *ſimulacrum, vt nitidiore opere oſtentatæ ſpectantem rapiat in admirationem.* Ideo opera petuntur a fideli, vt de operum facie rutilet fides, & ſpectatorum impleat oculos. Quod penicillus obſcuræ imagini, hoc eſt tentatio fidei, hoc, charitas, & miſericordia, vt nimirum nitidiori opere oſtentato glorioſior ſpectantibus oculis appareat fides.

dum iuſtitiam, hoc eſt, gratiam conſetur, plura fuerunt munera, & beneficia diuina exhibita. Sic pulchre S. Theodulus ibi fatur. *Vides,* Theod.
quod operanti merces ſecundum opera tribuitur: credenti vero iuſtitia imputatur: innumeras autem merces iuſtitia continet. Cum iuſtitiam
B inquit, non quæ munera, vel punit, ſed quæ iuſtificat, nempè gratia intelligitur. In fide ergo non ſolum debiti expectes ſolutionem, ſed plures ibi ſpectabis gratias, & beneficia, quæ ſuperabundanter credentibus præſtantur. Cui dantur gratiæ, niſi fidelibus? Super quos ampliſſima effunduntur dona quotidie, niſi ſuper eos, quos fides deſignat, Paul.
C ad Hebreos cap. 11. inter fidei com- *Ad Heb.* 11.
mendationes hanc ponit. *Fide plurimam hoſtiam Abel, quam Cain obtulit Deo, per quam teſtimonium conſequutus eſt, eſſe iuſtus teſtimonium perhibente muneribus eius Deo, & per illam defunctus adhuc loquitur.* Expende illud, *hoſtiam, fide plurimam*, id eſt plurimarum gratiarũ, multipliciſque poni occaſionem. Et
D quis numeret dona, & gratias, quas Deus Abelis fidei præbuit? Non ſolum dedit illi Deus eſſe iuſtum, ſed & illum iuſtum ore proprio nominauit, eius hoſtiam ab hoſtia Cain diſcreuit, & cœleſti igne abſumpſit. Quid plura? Adhuc loquentem eius ſanguinem poſt mortẽ audiuit Dominus, vt vna Abelis fides videatur
Rom. 4. conciliaſſe omnigena Dei dona, &
E munera. Pulchè D. Ambroſ. lib. de Ambr.
Nabuthe c. 16. *Fides eſt, qua dona conciliat, humilitas eſt, qua oblata commẽdat. Fide Abel plurimam hoſtiam obtulit Deo* Et meritò, quam ſit donorum conciliatrix fides, ex Abelis hoſtia confirmat ſanctus Doctor, vt quæ ſola innumeris gratijs, & priui-

§. VI.

Fidei vltra debitum plura beneficia a Deo exhibentur.

ET paralyticus, & eius baiuli corporalem a Saluatore expectabant ſanitatem, ſed Saluator beneficentior exoptatam præſtiturus ſalutem, de ſuo addidit peccatorũ ſolutionem. Cuius id rei gratia factum? Nota conſequentiam verborum. *Videns illorum fidem, ait paralytico: Dimittuntur tibi peccata tua.* qui fidem videt, qui ad fidem attendit, nõ petito munere arctatur, imo ad plura ſeſe accingit beneficia præſtanda. Hanc fidei excellentiam notauit Paul. ad Rom. cap. 4. ſatus. *Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam. Ei autem qui operatur, merces non imputatur, ſecundum gratiam, ſed ſecundum debitum.* Diſtinguit ibi Paulus Abrahami munera ab illorum muneribus, quæ ex debito acquiruntur, tẽperantur operi, vt minimè excedãt;

legijs

legis valuit insigniri iam non miretur quod Diu Cyprianus in expositione symboli omnium bonorum fontem putet situm in ipsius symboli initio, vbi dicitur? *Credo in Deum*. Etenim in verbo illo, *credo*: agnoscens fidem inquit; *Fons, & origo, omnium bonorum ponitur, cum dicitur: Credo in Deum*. Nulla enim crediderim bona nulla munera, nullas Dei gratias esse quas non trahat fides. Nobilis ille Candacis Reginæ Eunuchus. Act. 8. quot gratiarum nimbos suscipit? Audit Christi baptisma, & statim promptissima illi aqua subsilit, vix catechumenus iam baptismi puritate perfusus est, à fonte ascendentem illum suscipit ingens lætitia. *Ibat autem per viam suam gaudens*, vnde tantus gratiarum cumulus; Accipe scaturiginem, *crede filium Dei esse Iesum Christum*. Argutè Chrysolog. serm. 61. *Hunc fides ante rapuit ad gratiam, quam currus ad Indiam*. O fidei Thesauros Indiarum thesaurorum præstantissimos, ditissimos, ad Indos Thesauros tardè, & difficulter peruenies, etsi pernici raptus curru, & si alatis vectus nauigis. Fides autem est, quæ te ocyssimè in omnium cœlestium gratiarum thesauros deducat.

Cypr. Act. 8. Chrys.

§. VII.

Carere peccato maximum est Dei beneficium.

TAntisper dilaturus Dominus paralytici curationem his illum verbis delinit; *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua*. Magnum enim est beneficium, si a peccatis liberemur, quamuis in doloribus, & infirmitatibus adhuc relinquamur. Præstantissimi iuuenes Hebræi hoc vnum pro maximo habebant beneficio, & præmio suorum facinorum Enim vero Dan. 3. sic ad Tyrannum loquuntur. *Ecce enim Deus noster, quem colimus, potest eripere nos de camino ignis ardentis, & de manibus tuis, ò Rex, liberare. Quod si noluerit, notum sit tibi Rex, quia Deos tuos non colimus, & statuam auream, quam erexisti, non adoramus*. Quasi dicerent. duo nobis possunt euenire, aut inter flammas viuere, aut comburi, vtrumque beneficium erit, vtrumque Deo nostro acceptum referemus, si viuimus, id non alienum est à Dei nostri potestate, qua seruis suis solet subuenire; si exurimur, non minus beneficium habemus, quod ab idololatria, & peccato erimus immunes. Hoc debebimus flammis, quod deos tuos non colimus, quod in tantum nefas non poterimus iam adduci. Ita Diu. Chrysost. 1. ad Cor. hom. 18. *Quod si noluerit, inquiunt, deos tuos non colimus. Habemus enim hanc remunerationem, quod digni videamur qui ab impietate liberemur: & idcirco exure corpora nostra eligimus*. Adeò nobiles adolescentes pro magno habent peccatis carere, vt vel exustione corporis sui, vili emptum putent tantum beneficium. Se se flammis dedunt, medijs quibus à peccatis immunitatè vident. Quæstionem mouerunt plurimi circa Sodomiticum incendium, cur Deus flammis tradiderit tantam ciuitatẽ, in qua erant plurimi innocentes pueri? Idem ignis nocentissimos homines allambit, & simul pueros omnis flagitij immunes, cur pueris non pepercit in Sodomis? Sanè de oblata Niniuitis venia sic Dominus loquitur Ionę cap. 3. *Et ego non parcã Niniue ciuitati magnæ, in qua sunt plusquam centum viginti milia hominum, qui nesciunt quid sit inter dexteram*

Dan. 3. Chrys.

ram, & sinistram suam. Sic doli expertes infantes Niniue Deum afficiebant, vt parceret, & infantes Sodomitici pœnam subeunt, eisdem parentum flammis combusti. Sed merito Alcuinus quæstionibus in Gen. putat beneficium etiam extitisse Deum erga pueros Sodomorum, dum illos tradit flammis, inter quas habent, quod sine peccato sint. *Non ne, inquit, prouisum est illis, ne diu viuentes exempla sequerentur patrum? Est qualecumque beneficium, reum non esse, qui glorioſus non est*. Equidem beneficium erat, quod pueri raperentur in breui a vita, ne malitia mutaret intellectum, beneficium erat, antequam peccati proprij labe inficerentur, morte absorberi. Hoc semper Deo acceptum referēt hi pueri, (si aliquando huius vitæ pericula nouerint) quod ab illa peccati expertes exierint.

Matth. 9. Et ecce quidam de Scribis dixerunt intra se: Hic blasphemat. Et cum vidisset Iesus cogitationes eorum, dixit; Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris?

§. VIII.

Soli Creatori patentissima omnia cordis humana secreta.

QVis neget Creatorem Deum illum, cui intima sui cordis patent penetralia? Vnum illum sæculorum Regem, & Monarcham, cui, & à quo omnia viuunt, nullum secretum latet: Ridete modo ethnicam dæmoniorum Theologiam, cuius magna pars diuinitatis haustum quærens in fibris, & præcordijs animalium scrutandis, meditandis, oleum perdebat, & operam. Non occisor, sed creator est, qui nō nouit præcordia ruminari: cui nihil viuit, non se iactet de cordium scrutinio, mentitur, si se iactat. Præclara illa D. Chrysologi huius egregij vaticinij irrisio: *Occidebatur pecus: vt quod viuus nihil scierat diuinaret occisum: & loqueretur ex fibris mortuum, quod nunquam fuerat ore proloquutum*. Vafer, & astutus Angelus, dum se Deum mentitur, signa diuinitatis præsefert, cum sacrificulis suis gloriatur ostendere latentia arcano intra præcordia, & animalium fibras. Sed male arcana cordis reuelat, qui cordis est destructor & vitæ; nisi iam Lynceus in videndo cedat Regulo primas, quod huius oculi perimunt quoscumque videns. Dices notum a Regulo, quem primo ictu oculi occidit? Nec credas posse cognosci arcano, quorum notitiam præcedit occisio. Verba sunt Adami illa Psal. quibus secreta vxoris cordis perspicua fatetur, oculis diuinis, dicens. *Non est occultatum os meum a te*. Placuit sapienti viro Deitatis perspicaciam commendare, de fœminæ percallendis malitijs, vt quæ sit in meditandis technis, & simulandis illi animal omnium dolosissimum. Sed cur maluit dicere os suum, quam vxorem suam? Equidem cum dicit os suum, celebrem à Deo mulieris fabricationem meminit, ne videretur vana effutire, cum ait omnia fœminei cordis patere secreta illi Deo, a quò priusnon destru-

destructio processit, sed generis ædificatio fœminei. Accipe pulchram verborum Adami paraphtasim à
Ilid. Pel. D. Isidór. Pelus. lib. 1. epist. 330. excogitatam, dum inquit, *Non te fugit uxoris meæ lapsus, quam ex osse meo, cum me somno graui oppressisses, occultè condidisti. Verum animorum nostrorum latebras perspectas habes, qui eam occultè procreasti.* Sit creator, necessum est, qui occultas cordis nostri latebras lustrat. Quis creatoris sui oculos fugiet? Prodigus ille filius partem accepit suam, & patris præsentiam fugiens
Eus. 15. Chrys. Luc. 15. profectus est, *in regionem longinquam.* Chrysol. serm. 2. *Peregre profectus est iste, & in regionem longinquam fugit, sed accusatores suos, sed testes suos diuini Patris oculos non refugit. Hoc David clarius aperit dicendo. Psalm. 138. Quo ibo a spiritu tuo? Et quo a facie tua fugiam? Si sumpsero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris, Etenim illuc manus tua deducet me.* Fugit fanè occulos, qui patris non erant, sed semper super se habuit oculos eius, à quo fuerat creatus. Eo accedunt oculi, quo creatoris manus, is creatoris fugit oculos, qui potest fugere creatoris
Ad Heb. 4 manus: Ad Hebræos capit. 4. *Non est ulla creatura inuisibilis in conspectu eius, omnia autem nuda, & aperta sunt oculis eius.* Quid est illud, nuda, & aperta? Cum audis nuda, recole victimarum oblationem, quæ pelle nudabantur, & earum viscera aperiebantur, vt quidquid internum erat, per se pateret oculis creatoris cui soli victimæ, & sacrificia debenIsid. Pel. tur. Quod notabat Diu. Isidor. Pelus. epist. 94. *Hæc verba, nuda, & aperta, translatione ducta a victimis, quæ ad sacrificium adhibentur a Paulo ingenti sapientia predito viro scripta sunt. Quemadmodum enim illæ, cum pelles detrahuntur, omni conspicuo indumento spoliantur, obditarumque interne partium statum, & affectionem indicant, atque ad ossium omnium, & membrorum indagationem dissecantur. Sic*, &c. Quibus expendo non solum, quod nostra omnia pateant Dei oculis, sed quod insuper intendit incredibilis sapientia Pauli, nimirum, quod pateant, & nuda sint, & aperta, vt victimæ, & hostiæ. Quippè hostiæ, & victimè nulli aperiuntur, & nudantur, nisi omnium Deo Creatori, vt in eo secreta cordis nostri victimis similia sint quod soli creatori Deo nudari possint.

Matth. 9. Quid est facilius dicere, Dimittuntur tibi peccata, an dicere, surge, & ambula.

§. IX.

Præstantius Dei factum apparet in peccatoribus conuertendis, quàm in cæteris miraculis patrandis.

QVis dubitat difficilius persuaderi posses homines peccata alicuius de facto esse dimissa, quam membra restituta fuisse sanitati? Hoc oculis patet, illud tantum consistit in credito attestantis. Licet enim verum sit facilius homines loqui de rebus, quæ in opinione solum manent, quã de his, quę debent oculis repræsentari, & sic facilius erat Iesu dicere remissa fuisse peccata paralytici, facilius, inquam, respectu externæ effectus probationis, quam dicere illum ad sanitatem fuisse re-

vocа-

nocatum, quia de illo ſolum opinio, de hoc euidentia facti requirebatur. Tamen vtrumq; potens difficilius ad peccatum expellendum accingitur, quam ad vitam defuncti reuocandam; præſtantius enim eſt Dei facinus peccatores ad gratiam, quam ad vitam trahere. Facilius quis dicere poteſt ſe dimiſſe peccata, quam ad ſe morbos fuiſſe curatos; quia dictum hoc euidentia facti debet commentari, illud non ita. At de facto dimittere peccata, plus eſt, quam miracula facere. Matth. 2. *Ecce Magi ab oriente venerunt Hieroſolymam, dicentes: Vbi eſt qui natus eſt rex Iudæorum? Vidimus enim ſtellam eius in Oriente, & venimus adorare eum.* Duo magna filij Dei facinora, quod noua ſtella appareat in cœlo, fiatque dux hominum, & quod Magi veniant ad Chriſtum. Vtrum maius Dei opus? An quod ſtella per cœlum, an quod Magi ad Chriſtũ veniant? Nõ dubitare licet, ſi Chryſologum audimus ſer. 156. vbi inquit. *Plus cæleſte de Magis, quam de ſtella ſignum eſt: quod Iudæ regem, quod legis auctorem Magis ſcit.* Fortior manus applicari debuit, vt Magis ad Chriſtum traherentur, quam vt noua fieret ſtella, quam vt totius cœli, terræque natura alteraretur. Exodi 7. ait Dominus ad Moyſem; *Multiplicabo ſigna, & oſtenta mea in terra Aegypti, & non audiet vos.* Ecce tibi ad Ægiptij regis emolliendum cor ea Dei manus applicatur, quæ cœlum terramque, & mare miraculis replet, & portentis ea Dei applicatur manus, quæ virgam vertat in colubrum, aquam in ſanguinem, & milia alia efficiat miracula, Pharaonem tamen meliorem non fecit. Fortior quippe eſt adhibenda manus ad cõuertendum humanum cor ad pœnitentiam, quam ad commutandam vniuerſitatem rerum. Pulchrè Cellenſis Abbas, lib. de Patribus cap. 17. ſic finit Ægyptia hæc portenta ad conflectendum regem effecta. *Decimo percuſſit Dominus omne primogenitum Aegyptiorum, & tunc licet commotus vehementer rex fuerit, non tamen ad pœnitentiam reuerſus eſt. O quam ponderoſum, quam graue ad leuandum, ſeu reuelandum cor hominis! Labora manus omnipotentis eripere, nec libera, verbis præmonet, & verberibus vrget, nec tamen de foſſa ſua beſtiam ſauciem extrahere poteſt.* Non equidem extrahere potuit efficaciter a duritia cordis Ægyptium regem omnipotentis manus, ea ſola vi, qua tot miracula fecit tota illa fortitudo, & valida Dei manus, quæ procedebat victrix omnium creaturarum, omnes mouens, & conuertens, & euertens, vbi ad Pharaonis cor accedebat, ibi quaſi hærebat in ſalebra, & quaſi impotens putabatur. Fortiſſima omnium eſt illa virtus diuina, quæ nos a peccatis ſaluat, fortiſſima, inquã; & cantatiſſima a Prophetis, Pſalm. 76. *Hæc mutatio dextera excelſa*, Pſ. 117. *Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltauit me.* Quaſi maioris uirtutis, & ſublimioris dextera requiratur, vt trahamus à peccatis ad gratiam. Paul. 1. ad Theſſalon. 4. *Nos qui viuimus, qui reſidui ſumus, ſimul rapiemur in nubibus obuiã Chriſto in aera.* Quæ verba ſic a D. Hierony. explicantur, epiſt. 152. vt velit ibi agi de immutatione, qua quis in virum abit ſpiritualem. Quo poſito expende illud, *rapiemur*, vt enim ab animali in ſpiritualem vitã conuertamur, qua Chriſto accedamus, non qualibet poteſtate opus eſt, ſed extraordinaria, & peregrina vis adhiberi debet, vt adhiberi ſolet ad faciendo raptus.

Cellen. Pſal. 76. Pſal. 117. 1. Theſ. 4. D. Hier.

Accipe

Euseb. Accipe modo Eusebium Gallicanũ homil. 2. de Epiphania fantem. *Videamus quanto plus est, quod præstat gratia.* Qui in Christo (*inquit Paulus.*) sunt, resurgent primi, & tunc simul rapiemur obuiam Christo *Ecce vera miracula; ecce prædicanda miracula, stupendas immutationes, quas quotidie in nobis operatur redemptor noster, quando de pessimis bonos facit castos, de luxuriosis, humiles de superbis, de sectatoribus sæculi amicos Dei. Quæ potest maiora exercere miracula, quam quando hominem de substantia pulueris in Angeli statum prouehit?* Hæc sunt cantatissima Christi Domini miracula, hæc excelsæ dexteræ eximia sunt facinora, qui modo puluis eras, qui à facie terræ proijciebaris, sic potenti manu Dei raperis, vt inter spirituales exercitus Christo obuius appareas. Hoc facinus spectabat triumphalis ille
4. *Reg.* 2. currus, quo Elias 4. Reg. 2. ad cœlum ferebatur, nõ enim triumphus ille respondebat miraculis, quibus mortem fugerat, quibus cœlesti flamma armatos milites adsumpsit, quibus cœlum clausit, sed miraculis excellentioribus dabatur tantus triũphus nimirum his quibus peccata, pranosque mores excluserat ab ani-
Ambr. ma. Ita Diu. Ambrosi. serm. 2. de Elisæo, ait, *Elias nonne Angelis ducentibus ad cœlum raptus est, & quadriga ignea impositus in quodam triumpho victor ascendit? Victor enim existebat non gentium barbararum, sed sæcularium voluptatum. Si quidem graniores inimici sunt pravi mores, quam hostes.*

Matth. 9. Vt autem sciatis, quia filius hominis habet potestatem in terra dimittẽdi peccata, tunc ait paralytico, Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.

§. X.

Non dimittendus pœnitentiæ labor peccatoribus, dum sunt in via.

CONtinent Saluatoris verba argumentum à clariori, & sensibiliori probatione externa ad minus claram: quando potestatem dimittendi peccata manifestare per effectum sensibilem non poterat; poterat vero manifestare potestatem miracula patrandi. Per hanc probat illam, & simul instruit nos, quæ sunt patientissima signa aboliti peccati, dum ait, surge tolle lectum tuum, & vade in domum tuam: non enim dimittitur regulariter peccatum, nisi adhibito pœnitentiæ onere, quod nullo iam condonati peccati prætextu remittere debemus, dum sumus in via ad cœlestem domum. Dauid Psalm 6. *Lauabo per singulas nocte lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo.* Dicebat hoc peccator, æterno se luctu obstringens, & quod miteris magis, dicebat hoc peccator ille: qui cõfessus fuerat peccatum suum, imò qui ex Dei nomine audierat sui absolutionem peccati, & pœnam à Nathan impositam libenti sustinuit animo. Ita 2. Reg. cap. 12. *Et dixit* *Psal.* 6. 2. *Re.* 12.

David ad Nathan: peccaui Domino: dixitque Nathan ad Dauid; Dominus quoque transtulit peccatum tuum, &c. Ecce ubi confessionem peccatoris, ecce absolutionem, & veniam, nihilominus adhuc Dauid sub pœnæ onere præmittitur, hoc in se habens signum remissi peccati, quod peccatoris erus, nimirum pœnitentiam semper curauit sustinere. Diu. Basi. Bas. Selor. at. *Concurrit cum culpæ confessione pœnæ absolutio. Sic doctus Dauid, & accepta per confessionem gratia non quieuit, sed quod pœnitentiæ studium cœperat, modicus tenuit. Medicamentum, ne quidem post curationem, abiecit; sed iens per omnem vitam clamabat: Lauabo per singulas noctes lectum meum.* O præclarum dimissi peccati signũ! An certo credam dimissum esse peccatum illi homini, qui sceleribus plenus, lasciuijs, fartus semel in anno cutim confitetur peccata, & multum grauatus paucis orationibus pro pœnitentia, vix & ægre illas trãscurrit, nec amplius peccatorum memini; nec amplius sub pœnitentiæ gemit iugo: Equidem vix video signa dimissi peccati, nisi cum post confessionem, & verba, opera longæ pœnitentiæ, & pœnalis mortificationis onera video. Præterea apud Lucam capit. 18. Pharisæum illum gloriabundum; & aduerso pœnitentem publicanum, *qui percutiebat pectus suum, dicens: Deus propitius esto mihi peccatori.* Quid hic à Deo obtinuit? An remissionem peccati accepit? De illo Dominus futur. *Descendit hic iustificatus in domum suam ab illo.* Non dicitur absolutè, & simpliciter iustificatus descendisse, sed solum dicitur iustificatus descendisse ab illo, hoc est, præ illo, præ Pharisæo. Sic per Ezechiel. c. 16. dicebat Dominus Ierosolymæ: Vicisti sorores tuas Sodomam, & Samariam peccatis tuis sceleratius agens ab eis; *Iustificare sunt eæ à te.* Etiam Sodoma iustificata dicitur ab Ierusalem; cur ergo publicanus hic solum dicitur iustificatus à Pharisæo, quod sanè peccatorum præcisionem, & remissionem non designat? Nonne humilis pectus tundebat? Nonne se peccatorem confitebatur? Quod aliud requirebatur signum parentius remissi peccati? Requirebatur equidem pœnitentiæ diuinæ susceptum iugum; requirebantur pœnalium operum onera diu exercitata. Tota hæc ponderatio, & doctrina est tradita à Diu. Ephrem: de Pœnitentia aliquanto à fine, vbi sic de publicano finit. *A verbis inchoat pœnitentiæ principium: quoniam, qua uerbo fit confessio, initium pœnitentiæ est. Properet, & salutis initia capiat publicanus, nec perfectè ipsum debuit liberarunt quia uoluntatem perfectè pœnitentiam fecerat. Non dixit, quod à condemnatione iustificatus sit; sed plusquam Pharisæum iustificauit ipsum, ut discamus resipiscendum esse, non solo uerbo, sed etiam opere, &c.* Multa deinde addit sanctus: Vir de subeundo pœnitentiæ onere etiam post confessionem, nequit enim remissio colligere peccati, nisi inter pœnas longas, inter diutinos dolores. Compone tibi modo paralyticum in lecto cubantem, & Matthæum sedentem in telonio, paralytico dicit Dominus, & *Dimittuntur peccata tua*, Matthæo autem, *sequere me*, nec verbum vllum dicitur de peccati remissione. Cur hoc? Chrysol. serm. 30. *Merito paralytico dicitur, dimittuntur tibi peccata tua, quia compensaras delicta doloribus; publicano autem dicitur; Sequere me, ut sequendo me repares, quod sequendo pecuniam perdidisti.* Vbi diuntini dolores erant, & angustiæ, bene cadit re-

Ephr.

Idem.

Chrysa.

remissio peccatorum: quæ in nullo nominatur, nisi post longos pœnitentiæ labores, vbi illos sustinere licet. Ideò Niniuitæ sic se pœnitentiæ tradiderunt, vt etiam postquam liberationem vident, adhuc in illa perseuerant, vt notat D. Basil. Sel. orat. 12. *Niniuitæ solutio in eos edito decreto, pœnitentiam salutis sociam non reliquerunt.* Ex quibus D. Ephrem. de Pœnit. fatur. *Toto corde debet resipiscens pœnitentiam agere, semperque eundem se se exhibere, vt inceperat, nam si defecerit, iudicium imperfectæ conuersationis præbe.*

Basil Sel.

Ephr.

§. XI.

Iesus vbique modestissimus, & vanæ gloriæ osor. Vbi de vanagloria.

EBibe in facinoribus Christianam modestia non paralyticũ circumducit Iesus, nec illum populis ostentat, sed jubet abire domum ne passim popularibus, sed domesticis obtentam à Deo salutem proponat. Hinc doctus D Petrus, vbi rupeis miraculosè catenis se se vidit liberum à carcere Herodis Actor. 12. ait. *Annunciate Iacobo, & fratribus hæc.* Id quod notans Chrysost. hom. 27. sic fatur. *Non dixit, vbique manifesta facite hæc, sed fratribus, & abscessit in alium locum.* Vere Christi discipulis intra suorum septa maluit virtutum occultare thesauros, quam alienotum oculos illis pascere. Hanc animi Christiani modestiam credidere mcommendari Proverb. 6. Vbi ex lect. Septuag. dicitur, *Vade ad apem & piger.* Quid doceat apes? Pulchre D. Antiochus hom. 43. *Vir intelligens ingeniosam, & solertem imi-*

Act. 12. Chryl.

Prov. 6.

D. Anti-

tatur apiculam. Quos exterrè sedegeris flores, defert in aluearium, interne mellificium fauumque operosè conficit. Ne labores tuos humana ista gloriola exponas. Quisquis Christianus es, apicula esto, quos exteriora tractans, collegeris virtutum flores, occulta intra corticem, ne ventorũ flabris tuos exponas labores, ne dulcedinem tuam iactes in auras. Ezechias 4. Reg. 20. quos ostentauit rhe 4 Re. 20. fautos Babyloniorum oculis, amisit, etede mihi, nil tibi tuum manebit, quod ostentationis gratia obieceris oculis peregrinis. Mercenarij Pastoris hæc insignia excrebat Dominus Ioan. 10. *Mercenarius, autem,* Ioan. 10. *cuius non sunt oues propriæ.* Euidens signum hominis illius, qui inanis gloriæ mercede operatur, nimirum, quod nihil suum habeat, quod perdat omnia. Quod docet in hæc verba D. Anselmus. *Cuius non sunt oues propriæ: quia virtutes, quas in se ipso custodire videtur, ab eo sunt alienæ, dum eas ob transitoriam gloriam seruat, & non quasi proprias amat.* Anselm. Omnia tua exsufflat bona inanis gloria, dum intrat, nihil tibi relinquit tuum, sed vniuersa tradit in manus inimici Psal. 77. *Tradidit in captiuitatem virtutes eorum, & pulchritudines eorum in manus inimici.* Psal. 77. Quod malum sic perdit virtutes, & hominum pulchritudines? Euche- Euch. rius lib. 4. Reg. *Virtus, & pulchritudo arrogantium inimici manibus traditur: quia omne bonum, quod per concupiscentiam laudum ostenditur, occulti aduersarij viribus mancipatur. Hostes namque ad rapinam prouocant, qui suas eorum notitia diuitias denudant.* Et vtinam hoc sibi solum malum comparassent, vt hostium paterent rapinis, qui gloriosam ostentationem fecerum bonorũ facium: metuo ei mi, ne potius ipsi in hostilia, mortife-

raque vulnera incurrant. Ecce vo-
Act. 12. bis, quid de Herode dicatur Actor. 12. *Statuto autem die Herodes vestitus veste regia, sedit pro tribunali, & concionabatur ad eos: Populus autem acclamabat: Dei voces, & non hominis. Confestim autem percussit eum Angelus Domini, eo quod nō dedisset honorem Deo, & consumptus à vermibus expirauit.* Quid terribilius? Quid gloriosa ostentatione hominis dignius? Sic pereunt, qui gloriantur, & non in Dño. Notanter Do-
Chrys. Chrys. hom. 27. fatur, *Vide, quando Apostolum occidit, nihil tale fiebat.* Pessimus erat iste Herodes; multa, & grauissima cōmiserat scelera, Ia-
Ambr. cobum Christi Apostolum occidit, Petrum occidendum incarcerauit, nec terra illum absorbuit, nec cœlum illum fulminauit; & cui tot sacrilegia pepercerunt, vna gloriæ vanæ ostentatio funditus exterminauit. Hoc minabatur supplicium Psalm. 52. aiens, *Deus dissipauit ossa eorum*
Psal. 52. *, qui hominibus placent, confusi sunt, quia Deus sprauit eos.* Propone tibi oboculos Nabuchodonosor quietum, & immunem post Iudæorum stragem; post templi spoliationem, post vasorum sacrorum captiuitatem, post statuam auream erectam, post iuuenes flam-
Dan. 4. mis datos, qui Daniel. 4. *Post finem mensium duodecim in aula Babylonis deambulat. Respondit que Rex, & ait: Non ne hæc est Babylon magna, quam ego ædificaui in domum regis in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris meæ? Cum sermo adhuc esset in ore regis, vox de cœlo ruit: Tibi dicitur Nabuchodonosor Rex, regnum transibit à te, &c.* Vide quando vasa aurea templi prophanis manibus tractat, quando statuam adorandam erigit, quando pueros innocuos dat flammis, nihil tale audit, nihil tale patitur. Durior illi exitit in anis gloriatio, quam tot scelera, & peccata.

Matt. 9. Surrexit, & abijt in domum suam. Videntes autem turbæ timuerunt, & glorificauerunt Deum, qui dedit potestatem talem hominibus.

§. XII.

Quisquis cœlestis domus teris viam, cane, ne declines ad diuerticula.

SAnatus Paralyticus iussus fuit à Domino ire in domum suam; ipse autem dicto citius paternæ domus arripuit rectam viam, nil curans diuerticula, nilque magis in optatis ferens, quam vt domum accedat, domesticisque manifestet propriam salutem. Vtinam si omnes, qui cœlestem petimus domum, omnia fugeremus diuerticula. Vaccæ illæ, quibus arca Domini imposita fuit Philistinis, eam viam arripuerunt, nemine ductante, à qua nec paululum declinabant. Etenim dicitur 1. Reg. 6. *Ibant autem in directum vaccæ per viam, quæ* 1. Reg. 6.
ducit Bethsames. Quod ibi mysterium situm sit, nosces ex significatione vocabuli illius Bethsames, quod sonat, *domum Solis*. Quis ergo, etsi boue crassior sit, non fugiet diuerticula, dum sciuerit se ad radiantem cœli domum contendere? Pulchrè D. Gregor. lib. 7. in Iob cap. Greg.
28. ait, *Bethsamis, quippe dicitur domus Solis, & Propheta ait: Vobis autem, qui timetis Dominum, orietur Sol*
iusti-

Iustitiæ. Si igitur ad æterni Solis habitationem tendimus, dignum profecto est, vt de Dei itinere pro carnalibus affectibus non declinemus. Cur quærat diuerticula, qui ad Solis domum contendit? Qui regiam Solis occupaturus festinat? Vt audacem filium regia sua possit reuertentem excipere Sol pater, sic monebat

Ouid. apud Ouidium lib. 1. Metamoph.

—— Medio tutissimus ibis
Neu te dexterior tortum declinet ad anguem,
Neve sinisterior pressam rota ducat ad aram.
Inter vtrumque tene.

Quæuis declinatio ad Solis domum eunti perniciosa est. Nouerunt id nobiles astrorum obseruatores Magi illi, qui Matth. 2. ad Soli-

Matt. 2. Ambr. tiæ domum festinabant stella duce: De quibus Ambr. Psal. 47. *Magus, vt Deum inueniret, cœlum aspiciebat. Non ergo quærebat in terris, quem de cœlo fulgens stella monstrabat.* Non terrarum amœnitatibus hærebant, non semitas aspiciebant in terris, ne diuerticula inuenirent, sed ducenti stellæ confixi, recta in veri Orientis domum festinabant. Vtinam hos sequutus fuisset Israel, sed de hoc Oseas cap. 4. la-

Oseas 4. mentatur ruinam, *Quoniam sicut vacca lasciuiens declinauit Israel.* Quid est declinauit? Carthusianus

Carth. ait, *A rectitudine viæ Dei per omnia diuerticula vitiorum enormiter euagando.* Lasciuiens vacca nunquam rectum sequitur viam, tot diuerticula amplectitur, quot pascua videt; hinc inde rapitur à viridantibus herbis, quæ obijciuntur. Sic miser homo toties euocatur à recta via, quoties illum vocant mundanorum voluptatum diuerticula. Viam arripit aliquando salutis, sed ecce apparent inde florentissimæ mundi voluptates, ad quas dum declinat, hæret ibi miserè, morimur. Sic Iesus Domino in heremo agenti adfuit tentato. Luc. 4. *Et ostendit ei omnia regna mundi.* Luc. 4. Cur hæc repræsentatio mundialis regni fit Domino? Chrysolog. sermon. 3. *Sic diabolus quemadmodum simplices deciperet, confitetur.* Chrysol. Manifestauit tentator artes suas, qualiter, vt faciat declinare homines à via salutis, obijcit mundanas delicias, vt ibi hærentes ad cœlestem domum minime possint peruenire. Age ergo, non hæreas diuerticulis, quisquis cœlestia cupis limina pertingere, quisquis commilitonem Deum cupis habere in via, vt feliciter te in domum suã deducat. Isaias 43. *Cum transieris per aquas, tecum ero.* Isa. 43. Pulchrè Diu. Ambros. Psalm. 47. *Cum transeunte est Deus, non cum desistente.* Ambr. Dum non deflectas, dum non desistas à via, tibi adest Deus, qui te ad domum lucis reducet; verum vbi voluptatum diuerticulis captus declinaueris, simul Deum amittes. Psal. 52. omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt.

§. XIII.

In cœlesti domo maximi huius viæ labores parui, aut nulli videbuntur.

IVssus est paralyticus surgere, & portare lectulum humeris, & ire in domum; & statim dicitur surrexisse, iussequæ in domum suam; reticetur autem, quòd humeris portarit lectum. Cur id putas factum? Quia cum perueniemus ad domum illam nostram cœlestem, maxima etiam laborum onera, quibus in via premebamur, quasi nihilo reputantur; nec digna censu videntur. Isaias cap. 54. *Noli timere,* Isa. 54.

quia non confunderis, neque erubescès. Non enim te pudebit, quia confusionis adolescentiæ tuæ obliuiscèris, & opprobrij viduitatis tuæ non recordaberis amplius. Tempus equidem felicissimum expectat fideles; vbi cœlestem patriam fuerint ingressi, tanta lætitia, tot gaudijs exundabunt, vt nullus præteriti laboris recordationi pateat aditus. Explicatius adhuc ipse Isaias capit. *Isa. 65.* 65. apud Septuag. dicebat, abdubium, quin de incolis æternæ ciuitatis, *Obliuiscentur tribulationis suæ primæ, & non ascendit super cor eorum. Erit enim cœlum nouum, & terra noua; & non recordabuntur priorum, nec venient super cor eorum: sed gaudium, & exultationem inuenient in ea.* Vbi expendendum est illud, *& non recordabuntur priorum.* quippè non ait, non recordabuntur priorum laborum, nec priorum ærumnarum, sed tantum priorum quia inter tot lætitiæ exundationes, nec ærumnarum possint meminisse vocabula. Cellen. Abb. Quo expectat Abbas Cellensis lib. de panibus capit. 7. fatus. *Nomen mortis, nomen languoris, nomen paupertatis, nomen doloris, nec nominatur apud vos, ciues cœli, domestici Dei. Quid autem? Vita, iucunditas, iubilatio, exultatio, glorificatio.* Absorbet gloria domus Dei omnem pristinorum laborum recordationem, adeò, vt nec eorum nomina cœlestium ciuium subeant memoriam. Accinit Dominus apud *Ioan. 16.* Ioan. cap. 16. *Mulier, cum parit, tristitiam habet, quia venit hora eius. Cum autem peperit puerum, iam non meminit pressuræ propter gaudium, &c.* Tantum est regenerationis æternæ gaudium, vt non finat nos meminisse ærumnarum, quas sustinuimus in stadio. Alcui- *D. Th.* nus in cat. Diuus Tho. *Cum denique laborum certamine, ad palmam peruenerit, iam non meminit pressuræ propter gaudium percepta retributionis.* Hinc est, quod Dominus Iesus resurgens à mortuis, vt eat in domum paternam, vulnerum cicatrices impressas in carne sua seruauit; nisi enim sic impressæ manerent cicatrices, vix fieri posset, vt inter gloriæ gaudia maneret memoria pressurarum. Sic August. serm. 156. Aug. de tempore, acutè obseruat. *Necessarium enim erat, vt manifestarum præsens expressio cicatricum crucifixi corporis faceret fidem, quia splendor nouæ lucis pristinam obduxerat veritatem, & cognitionem quodammodo obscurauerat.* Tot ora, quot vulnera fuerunt, manere debebant impressa rediuinæ carni: ne veritas anteactæ passionis periclitaretur inter cœlestia gaudia. Equidem tot erant lumpinum radij: tot gaudiorum exundationes; vt pene videretur impossibile passioni vnquam ibi fuisse aditum. Nec miror sic ærumnarum memoriam funditus absorberi in illa domo, vbi tot pariuntur deliciarum examina. Multa de hac domus Dei felicitate patres: do in præsenti. Venantius in orationem dominicam fantem. *Venan.* *Magis illud regnum quærendum est, vbi semper liliorum, rosarumque blandior lux arridet. Vbi pictura floris odoriferi non marcescit: vbi loci fœcunditas, neque nube premitur, neque sole siccatur, vbi non finitur cum possessore possessio: vbi quidquid desiderat animus, dat aspectus; vbi iustus gemmas calcabit in plateis, quas modo reges non habẽt in coronis: vbi mortalitas translata in immortalitatem cum Angelis forte simili gloriatur. Vbi hominibus, & Deo sit vna possessio.* Quid suauius? Vnde huc potest intrare memoria ærumnarum? Quis in hac possessione constitutus

dabit

dabit locum laboris priſtini recordationi? Addit Damianus epiſt. ad Blancam cap. 15. *Et certe de illa Ieruſalem beatitudine ſempiterna incomparabiliter plus eſt in re, quam poſſit humana mens concipere. Quid ergo plura de illis beatorum ciuium gaudijs eloquar; quandoquidem eorum felicissimæ voluntati cuncta prorſus elementa deſeruiunt: & cuncta ad eorum nutum, ad eorum vertuntur arbitrium.*

Damia.

non putauit declarandum? Maldonatus Pentecoſtem mauult. Toletus Paſcham; quodcunque illud eſſet, de feſti religione arma ſumunt Iudæi aduerſum Ieſum paralytici ſanatorem. Sed dum legis fragum perſequuntur, legislatorem publicant de miraculo; non ne veræ requiei erit ſtator, qui laborum eſt propulſator, & expulſor omnium infirmitatum? Non feſtum violat, qui triumphum agit, nec ſarcinam portat, qui ſanitatis trophea exaltat.

CAPVT II.

De paralytico ad piſcinæ probaticæ ripas ſanato.

Ioan. cap. 5. Eſt autem Ieroſolymis probatica piſcina, quæ cognominatur Hebraicè Bethſaida, quinque porticus habens; In his iacebat multitudo magna languentium, cœcorum claudorum, aridorum, expectantium aquę motum.

FEror in celebrem Ieroſolymorum piſcinam, cui greges loti nomen dederunt probaticæ: confluxus aquarum ex templo denominant Bethſaidam ſed præ cæteris illam nominatiſſimam faciunt omnigenæ ſalutesque Angelo mouente aquas in hominũ vitam ſaliunt. Felix, qui motam aquam attingit, vnus is fit ſanus, & vnius ſolius ſalus ſic cunctorum tenebat ſpes infirmantium, vt quinque porticus ad ripas piſcinæ elaborati vix infirmos caperent. Veteranus ibi paralyticus agebat trigeſimum octauum annum in infirmitate, quem humani auxilij penuria dum arctat, auxiliatrix diuina manus adeſt. Surgit iuuente Chriſto ſanus, erectoque ſalutis trophæo, lectum ſuſtollens humeris triumphum agit. Quid plura? Feſtus is erat dies, ſiue Paſcha, ſiue Pentecoſtes, cur examinẽ, quod Euãgeliſta, alias feſtorum notator, hic

§. I.

Gratiſſimum Deo opus eſt templorum ædificatio, monaſteriorumque erectio.

HOC mihi imprimis accidit ponderandum, nimirum quinque illæ porticus: quibus lacuna coronabatur; porticus, inquam, factæ in illorum commoditatem, qui cœleſtem ſalutem ab Angelicis manibus expectabant. Sic notat Rupert. ſatis. *Porticus iſtas habe-* Rupert.

bat, ne multitudo languentium ad cœlestis remedij opificem piscinam, excubans, æstum non haberet, ne opem supernam expetere non liceret, æstu vrente, vel turbine aut pluuia vrgente. Ex quo nunquam non laudabo fidelium hominum curam, qui suis pecunijs porticus, domos, templa ædificant, ne æstu vrente, vel turbine vrgente non liceat opem supernam implorare; quin potius habeant homines, vbi ad cœlestem opificem excubent, & æquam imploret sanitatem. Præterea bona, quæ tulit Salomon propter templi ædificationem, quando, & quia ligna ceciderunt & miserunt Tyrij, in gentem apud Deum gloriam consequuti sunt, & in Ecclesia Dei

Psal. 86. fuerunt adscripti Psalm. 86. *Et Tyrus, & populus Æthiopum, hi fuerunt*

Bruno. *illic.* Ad quæ verba D. Bruno de laudibus Ecclesiæ cap. 6. sic fatur, *Gloriosa sunt hæc, qua, & iustis, & peccatoribus magnam spem dare possunt & immensam ferre lætitiam. Vis in Ecclesia suscipi? Tyrios imitare, quorum opere, & auxilio templum ædificatum est.* Auxilium præstitere Tyrij, vt templum ædificaretur, quo maximè sibi Deum deuinxerũt, & ingentem reportarunt mercedem, adscripti in Dei Ecclesia. Quid gloriosius dici potest de ciuitate Dei quam quod in ea augeantur hi, qui iuuant operam construendis porticibus, vbi diuinum auxilium imploretur? Scit equidem Deus non solum templa sibi sacrata grata habere, sed & lignum oblatum, & lapidem in scrinijs suis adscriptum habet, vt pro illo immensa beneficia faciat. Quid aliud tulit Iacob in Bethel præter lapidem? Gen. 28.

Gen. 28. *Tulit lapidem, quem supposuerat capiti suo, & erexit in titulum.* Quid plura? Maritus iam factus Iacob, & ingentis familiæ Dominus, multis-

que pecoribus ditatus, accepit à Deo responsum, vt reuerteretur in terram suam securus, & ditaus. Scire cupis propter quale seruitium sic Dominus propitius sic Iacob? Ipse ait Genes 31. *Ego sum Deus Bethel,* Gen. 31. *vbi vnxisti lapidem, & votum vouisti mihi. Nunc ergo surge, &c.* Nonne vides quam manet alta Dei mente repositus lapis ille Deo oblatus? Felix, qui in domo Dei, vel lapidem vnum offerat, eo sane habebit Deum sibi deuinctum. Qui, quem pro fueris lapidem, æternum meminit, & tibi acceptum refert. Vt constitueretur tabernaculum, petita sunt munera ab vniuerso populo, & ea munera, quorum aliqua nullus esset pauper, qui offerre non posset, quando, & pili caprarum petebantur Exodi 25. insuper Exodi 35. dicitur, *Omnes viri, & mulieres mente deuota obtulerunt donaria, vt fierent opera, quæ iusserat Dominus per manum Moysen.* Omnes offerunt aliquid, nec vllus pauper est, qui non habet aliquid suum in tabernaculi opere, quod ad maximum singulorum popularium bonum fuisse dispositum pulchrè expendit Origen. Orig. hom. 13. in Exod. fatus, *Iustum est enim, vt in tabernaculo Domini inueniatur vnusquisque habere portionem suam. Non enim latet Deus vnusquisque quæ ei offerat. Quum gloriosum tibi est, si dicatur in tabernaculo Domini: Aurum istud (verbi gratia) quo arca testamenti obtegitur, illius est: argentum ex quo bases, & columnæ, illius est: æs de quo annuli, & candelabrum, & nonnullæ columnarum bases factæ sunt, illius est: & cætera quæque per singula?* Nec lapis vnus à te offertum construendo Dei tabernaculo, qui in magnam tui commendationem, & vtilitatem non stet semper in oculis diuinis. Et quam salutare tibi putas,

tas, quot non possit Deos oculos ad A
sancta sua conuertere, quin ibi statim videat lapidem tuum, lignum tuum, aurum tuum, lanam tuam. Et quam miserum, quod nec vllus lapillus videatur in templis Dei oblatus ab illis, qui quotidie mittunt innumeras lapidum segetes in aceruos Mercurij, ædificantes regias, & Babylonicas turres, vt faciant nomen suum magnum in terris! Fin ar rem B
Orig supra. *Et rursum, quam indecorum, quam miserum erit, si Dominus veniens requirere ædificium tabernaculi, nihil muneris tui inuenias in eo, nihil ad te cognoscat oblatum? Sicut enim Princeps huius mundi venit ad vnum quemque nostrum, & quærit, si quid de suis actibus inueniat in nobis, & siquidem inuenit, sibi nos vendicat: ita & è contrario* C
veniens Dominus aliquid tuum inuenit in tabernaculo suo, sibi te defendit, & suum te dicit. Hæc ille, quibus vides, quam magnum emolumentum sit, quod diuino tabernaculo ædificando operam naues. Diuinissima, & vtilissima res est homini templorum ædificatio, quo etiam ethnici diuinum nomen sibi compararunt: de duobus enim Samariæ regibus sic loquitur Ioseph. D
lib. 11. capit. 2. *Vsque in præsens tempus tam Adadus, quam Hazael eius successor diuinis apud Syros coluntur honoribus tum propter aliam beneficentiam, tum quia magnificè templis exiustis Damascenorum vrbem ornatiorem reddiderunt.*

Idem.

Ioseph.

§. II.

Magna peccatoris infirmitas inde substantiam quærere vnde cœlum non videat.

VEre languentes, qui sanitatem ex aquarum motu nituntur ex piscari. Nonne homo præ cæteris animalibus os sublime accepit? Nõne iussus est tectum ducere ad astra caput, ne cælestia vnquam obliuiscatur? Quis hominem ad ima deflexit? Quis in ferarum morem eius curbauit ceruicem, ne pascatur in altis? Sanè languor, & infirmitas peccati. Homo sanus escas in lignis Paradisi accepit, vt simul manum fructibus, oculosque cœlo daret, verum dum infirmitatem incurrit, deorsum ad terram vergit, ex imisque elementis escas quærit, quæ totum ad se hominem rapiens, & oculos, & manus. Digna hæc ponderatio Tertullian. lib. de cibis Iudaicis vbi fatur. *Nam & innocentia decerpturos alimenta ex arboribus, adhuc sibi bene conscios homines ad superna subrexit, & commissum delictum ad conquirenda frumenta terræ, soloque deiecit.* Is erat incolumitatis humanæ status, qui, & inter conquirendas escas cœlum inspiciendum dabat, o quam salubriter decerperetur fructus ab eo, qui simul cœlum, inque cœlo Deum prospectabat! Post epulas cõtinuo surrexit Anna, vt oraret Dominum Reg. 1. cap. 1. & vt videret Dominum, vnde Chrysosto. viri cuiuspiam felicitatem sic notat. *Qui se conuersus est ad orandum, non audet quicquam absurdè loquire in medio quidem conuiuio.* Sic conuiuia, sic epulas condit directio oculo-

Tertull.

1. Reg. 1.

oculorum in Deum, quæ fit per ora tionem; quid si inter ipsas epulas cœlestibus intenderentur oculi? Hæc confirmatæ salutis signum notabat

Cant. 2 illa in dilecto Cantic. 2. dum ait: *Similis est dilectus meus capreæ*, expen-

Ambr. dit similitudinem Diuus Ambrosius, Psalm. 118. in hæc verba: *Merito sicut capreola, quia in altis pascitur*. Non aliorum brutorum more caprea dimittit oculos ad terram, vt metat herbas; sed erecto corpore ad amorum ramos ore folia carpit, & oculis miratur cœlum. Sic bene sanus homo, dum salubres potuit epulas metere in altis pascuam habebat. Verum commissum delictum ad conquirenda frumenta terræ, soloque deiecit, brutorumque de more fecit ab imis elementis victum, substantiamque expectare. Eu hominum pecuinos mores! Eu infirmum pecus, cœli immemor, & torum e terrenis tradens. Fallor, nisi hos purgat Hieronymus epist.

Hieron. ad Marcel. fatus *Vbi sunt instar palatij opibus priuatorum extructæ basilicæ, vt vile corpusculum pretiosius inambulet, & quasi mundo quicquam posset esse ornatius, tecta magis sua velint aspicere, quam cœlum?* Et cœlestem fastidientes rorem, turpidis, & cœno pleni insistunt aquis. Turbidis, inquam, insistunt aquis, & quanto hoc fit salutis dispendio? Ac-

2. Reg. 11 cipe Dauidem, qui 2. Reg. cap. 11. *Cum deambularet in solario domus regiæ, vidit mulierem se lauantem*. Sanè deiecit oculos ad cisternas dissipatas, spectauit aquæ motum, & bibit pelagus infirmitatum. De quo Theodor. quæstio. 25. ait, *Vidit mulierem quæ lauabatur, & formæ in escatus pulchritudine deuoranit humum peccati*. Huic similes senes illi apud Danielem capit. 13. qui paradisum nubilis viri introeuntes nō altos arborum fructus, sed reptantis laticis stagna prospicientes, illius vxoris Susannæ amore infatuati, miseram sibi mortem venantur. Sic de illis notantur textus inquit. *Exarserunt in concupiscentia eius, & euerterunt sensum suum, & declinauerunt oculos suos, vt non viderent cælum*, Ecce ruinam, ecce casum & infirmitatem, *declinauerunt oculos suos, vt non viderent cœlum*, pecuino more inclinati, non quæ in altis erat pascua, sed turbidam aquam spectantes fuerunt mortem adepti. Latet equidem anguis in herba, latet Leuiathan in aquis, languor est, infirmitas est abimis his substantiam inuestigare. Expende in Nabuchodonosor, quid afferat homini oculos ad terrenum fœnum dimittere, seu ad cœlum leuare. Daniel. 4. *Ex hominibus abiectus est, & fœnum vt bos comedit, & rore cœli corpus eius infectum est: donec capilli eius in similitudinem aquilarum crescerent, & vngues eius quasi auium*. *Igitur post finem dierum, ego Nabuchodonosor oculos meos ad cœlum leuani, & sensus meus redditus est mihi, &c.* Tandiu brutuit Rex, quandiu oculis ad inferiora coniectis humi repentes herbas pasci.ur. Vbi autem cœlum aspexit, vbi tulit in astra caput, statim brutum exiuit ad hominis formam reuocatus. Ab altis cibum quærat homo, ab altis escam expectet, quo videat cœlum, a quo incœlestia solicitetur. De impio Achab dicitur 3. Reg. 21. *Loquutus est ergo Achab ad Naboth; dicens: Da mihi vineam tuam, vt faciam mihi hortum oleum*. Ecce tibi possessio iusti vinea est, altis plantata palmitibus, vt ab altis expectet iustus fructus sacros; possessio autem impij hortus est olerum humi repentium, vt cœlum non videns æternam vituperationem incurrat Diu. Basil.

Paulin.

Dan. 4.

3. Reg. 21

in cap. 1. Isaiæ. *In vituperationem cadit horti memoria, cum Achab vineam Naboth concupisceret, vt illam conuerteret in hortum olerum.* Non amat impius ab altis expectare salutares cibos, sed irrigua prata, humi repentia olera spectans, cęlestia omnia obliuiscitur. Sic illi Sapientiæ 2. aiebant, *Nullum sit pratum, quod non pertranseat luxuria nostra*; nihil aliud expectant quam aquæ motum, quo olera crescant, minimè oculos tollunt supra hæc infima elementa, vnde nihil lucrantur præter ruborem, & gemitum, vt dicat Isaias cap. 1. *Erubescent super hortis suis, quos concupierunt.* Cur non erubescant, qui nil viderunt vltra motum aquæ rigantis olera hortorum. Altiora prospiciat, cœlum spectet, qui prorsus felix esse velit. Hinc monemur a Domino incessanter precari illud: *Adueniat regnum tuum*, ante omnia alia ob oculos nobis proponamus cœlorum regnum, quo nil timendum restabit, sic Venantius ait, ibi: *Veniat in corde nostro regni tui sincerum desiderium, vt possimus diabolo vincere blandimentum: tunc enim in nobis hostis non præualet, quando nos constanter respexerit diuini regni desideria concupisse.* Felix ille, cuius ab oculis nunquam regnum cœlorum, abest.

Sap. 2.

Isai. 1.

§. III.

Caduca bona caduccs, aterna aternos faciunt suos spectatores.

LAnguentes expectabant aquæ motum cur non languerent, qui mobilium, fluxarumque rerum erāt expectatores. Induunt spectatores naturam rerum, quæ spectantur, quippè æterna, & solida bona æternos, & solidos faciunt spectatores suos, a caducis, & fluxis rebus nihil potest venire, & obuenire tibi, nisi languor, nisi infirmitas, nisi vertigo capitis. Huc refero quæstionem propositam ad Chrysostomus super capit. 5. ad Ephesios, vbi sic: *Cum tam celsitudinem a tellure in cœlum vsque videntes nihil mali patiamur, in turri tamen aliqua sublimi constituti, mox atque terram desuper, vel modice deflexi intueri volueremus, vertigo quidem nos, & caligo deprehendit. Dic mihi huius rei causam?* Sanè possum firmus, & securus immensam pene cœli altitudinem spectare, quia cœlestia, & æterna, ex quacumque distantia appareant, suis spectatoribus conferunt firmitatem. Non sic firmus sum, si oculos ab alto in terram vertero, sed tunc & vertigo, & caligo me deprehendit, quia fluxæ res ad se trahunt spectatores suos, eosque præcipites agunt. Hinc exodi capit. 34. ex colloquio diuino, dum affert Moyses splendentem faciem, non datur Israelitis, vt possint videre gloriam vultus Mosayci, cum tamen posteriores Christi Domini gloriæ ab Apostolis fuerint visæ, & prædicatæ. 1. Petri epist. cap. 1. *Præuntians eas, quæ in Christo sunt passiones, & posteriores glorias; quibus reuelatum est, &c.* Sed cur Moysis gloria non permittitur videri reuelata facie, Christi autem posteriores gloriæ apertissimè reuelantur? Gloriæ Christi poteriores æternæ erant, & ideò reuelabantur, vt spectatores suos æternum glorioſos facerent. Gloria autem Moyses fluxa erat, & remouenda, ideò nequit videri spectatoribus suis conferens caliginem oculorum, & vertiginem capitis. Eleganter hoc insinuat Di-

Chrys.

2. Pet. 1.

2. Cor. 3. nus Damascenus ex 2. Cor. 3. ora. de transfiguratione fatus. *Israeliticus populus in Moysis faciem, quæ abolenda erat, intendere non potuit. Nos autem reuelata facie gloria Domini intuemur, à gloria in maiorem gloriam transformati.* Ecce tibi quid fluxæ res, quid æternæ efficiant, in se singulæ suos spectatores conuertunt, & ad se rapiunt; cœlestis gloria visa nos transformat à gloria in gloriam æternitatemque affert: verum illius faciei gloria, quæ abolenda erat, quæ volubili rerum statui subiecta erat, vt terrena vorago nequit aspici; caliginem enim, & vertiginem facit, vt ad se trahat. Meritò Eccles. 3. *Beatus dives, qui inuentus est sine macula, & qui post aurum non abijt.* Quid est, post aurum non abijt? Habet aurum caducarum rerum proprietatẽ, quod dum ad suam naturam spectatores suos trahit, eos in profundissimam voraginem præcipites agit. De quo Chryso. Chrysol. serm. 29. *Nascitur aurum in terra profunda, sectatur ipsa montium fundamenta: perque ima venarum cœcis discurrit anfractibus, & dum suam semper repetit ad naturam cœlestes animos ad inferna deponit, obscurat sensus, semper alia mentium, semper in terrena demergit.* Sic mobilia bona ad se trahunt spectatores suos; obscurant oculos caligine, vertiginem faciunt, præcipitia astruunt, omnesque naturæ propriæ defectus nostris inferunt animis. Sic cœlestia, & æterna bona, vel solo aspectu spectatoribus suis indusit æternitatem. Genes. 15. de Habraham dicitur, quod accepit *tria animalia, arietem trimum, vaccam trimam, capram trimam, & turturem, & columbam.* In solis animalibus numerantur anni, cur in auibus non numerantur anni? D. Augustinus Psal. 13. concione 3. ait; *Significantur in auibus quidam spirituales, quorum ætas temporalis propterea tacetur, quia æterna meditantur.* Et verè, vbi æterna præ oculis sunt, sic in se transformant spectatores suos, vt in illis videantur consumpsisse quidquid erat temporale. Dicebat Psalm. 88. *Quis similis erit Deo in filij Dei?* Quasi à similitudine Dei etiam perfectissimos quousque excluderet. Ioannes tamen 1. epistol. Cap. 3. ait. *Scimus, quoniam, cum apparuerit, similes ei erimus.* Dauid negat esse Deo similes. Ioannes asserit nos Deo similes futuros, & vterque vera dicit; licet enim nulla possit creatura ita Deo assimilari, vt sit in perfectione æqualis; tamen si Dei bona oculis appareant creatis, non possunt non assimilare sibi spectatores suos. Vnde Diuus Greg. lib. 18. in Iob. capit. 31. fatur. *Huic sapientiæ diuinæ, & similes erunt ad imaginem, & tamen non erunt similes ad æqualitatem; aspiciendo quippè æternitatem Dei, fit eis, vt æterni sint, & dum visionis eius donum percipiunt, ex perceptione beatitudinis imitantur, quod vident.* Sic æternæ æternant, dum caduca faciunt caducos spectatores suos.

Psal. 88.

Ioan. 1.

Grego.

§. IV.

Efficaciora sunt mala ob Christum sumpta ad trahendum homines, quàm bona omnia secularia.

ECce salutem scaturientem in aquis Bethsaidæ, & ab his tantum quæritur hæc salus, quos quinque porticus capiunt. Sed in aquis Baptismi Christiani mors est, ad quam ex tunc initiantur imò exponuntur, dum commoriendo, & con-

se-

sepelliti cum Christo Iesu iubemur, & innumeras Ecclesias replent, qui ad has euolant aquas? Fortius sanè pelliciunt, & trahunt homines mortes Christianæ, quam deliciæ, quam sanitates corporales. Sibi Menander confixerat de vndis stigijs lauacrum, quod hominibus dabat immortalitatem, & immortalitate obiecta ratissimi, aut nulli inueniebantur indagatores tanti lauacri. Menandrum sic rideat Tertullian. lib. de anima, fatus. *Vbi nam ista felicitas aquarum? Quod hoc Menandri balneum? Comicum credo. Sed cur tam infrequens, tam occultum, quo paucissimi lauant? Suspectam enim faciam tantam raritatem saluissimi, atque tutissimi Sacramenti, apud quod, nec pro Deo ipso mori lex est; cum è contra omnes iam nationes ascendant in montem Domini, & in edem Dei Iacob, mortem per martyrium flagitantis, quam de Christo etiam suo exigit.* Videte lauacrum, & lauacrum: imò comparite Menandri lauacrum cum Christi Domini lauacro, illud mortem ablegabat, delicias scaturiebat, & tamen raros, paucissimos trahebat. Sic omnes prophanæ balneæ, omnes voluptuosissimorum hominum sectæ, vitam promittunt, delicias, voluptates, & nihilominus si ad illarum sectatores spectes, apparent rari nantes in gurgite vasto. At Christi lauacrum mortem, sepulturamque flagitans, vniuersas ad se nationes rapuit. Quæ gens ad halantis mortem lauacri portum non se recepit? Quæ non doluit videns suos pro Christo morte priuatos? Apud Matt. cap. 2. *Rachel ploras filios suos.* Rur Rachel filios suos ploret, cum illos videat incolumes, dum videt fororis filios ab Herode morti datos? Orig. homil. 3. in diuersos? *Plorauit Rachel filios quasi nihil passos pro aduentu Domini, & quasi non esset existimanit ad illos, qui pro Christo mortui sunt, & martyrij tulerunt coronam.* Sic currit ad mortē pro Christo, vt dolēdos reputemus eos, qui viui manent. Non negabo in præsenti verba illa religione plena, quibus Castellæ Rex Alphōsus insignem victoriam de Mauris scribit Pontifici Max. apud Marianam lib. 11. c. 25. *De exercitu autem Domini, quod non sine grandi gratiarum actione recitandum est, vix viginti quinque Christiani, aut tringinta de toto exercitu occubuerunt. O quanta lætitia! O quot gratiarum actiones! Nisi de hoc dolendum sit, quod tam pauci martyres de tanto exercitu ad Christum martyrio peruenerint.* Expēde, quid dolendū putet pius Rex, nimirum, quod pauci pro Christo mortui fuerint, quando omnibus talis mors esset appetēda. Currunt sanè pro Christo ad mortē Christiani. Sed quæ huius ratio? Sanè, quia salus, quæ à prophanis est, aut vana est, & fallax aut mille motibus, mille curis emitur, ait enim, *expectantium aquæ motum.* Verum mors ipsa, quæ in Christi lauacro propinatur, placidissimū offert, & ab omnibus malis tutamen. Id quod expressim inuenio Apoc. 14. vbi sic habetur, *Beati mortui, qui in Domino moriuntur, a modo iam dicit spiritus, vt requiescant à laboribus suis, opera enim illorum sequuntur illos.* Ex illa particula, à modo iam dicit spiritus, vt requiescāt, colligit acutè, & verè Alcazar, notarij in præsenti, non qui vita functi sunt, sed qui sese exponunt morti, vt ille, qui dicebat 1. Cor 15. *Quotidie morior.* Hi ergo, qui adhuc in sæculo degunt, & mortem pro Christo sibi eligunt, imò appetunt, non funereas presbyterorum voces expectant, quibus cadauera iubentur requiescere in pace,

Rex Alph.

Alcaz.

Mat. 2.

Orig.

Apo. 14.

1. Co. 15.

sub-

sed à modo, à momento, quo animo suo mortem amplexati sunt, sibi requiem omnimodam, & a laboribus vacationem cani audiunt per spirituum voces immortalium. Huc spectat nobilissimus Christi Athleta D. Gregor. Nazianz. Apoll. 1. fatus. *Licet ignem minitur, licet gladios licet feras, licet precipitia, licet omnes, qui furore acti sunt sevitia, & crudelitate superet, licentiam inuentis supplicijs acerbiora tormentorum genera comminiscatur. Vnum mihi aduersus hac omnia in promptu est remedium. Vnum ad palmam iter, nimirum, vt pro Christo mortem appetam.* Expende quo remedio vtatur, quo balneo àdversus dolores, tormenta, cruciatus, nimirum quod *pro Christo mortem appetat.* O mors omni salute prophana quietior! O Angeli mortis vox, non commouens, sed tranquillans amaricantes feri maris fluctus! Huic mortuo omnes Angelorum chorus iubet, vt requiescat à laboribus suis, vt viuens adhuc vacationē habeat ab huius vitæ doloribus. Accinit D. Chrysost. homil. 1. ad illud Apostoli, *salutate Priscam.* vbi sic. *Qui semel vitam despexit præsentem, magna cum facilitate conficit omnia, cæli municeps est, & ad futuram festinat vitam.* Vbi ergo mors, vel cōcupita, tutamen est adversus omnes infirmitates portus est, qui trāquillitatem & quietem habet, quid mirū, quod efficacius homines trahat, quā mundiales voluptates?

Nazian.

Chrys.

§. V.

Corporalia bona rapidissimo motu euanent, non sic spiritualia.

VIde cuius à vitia corporalia bona patrocinatur, ait enim A expectabant *aquæ motum*, vt nimirum, cum motu prosiliret salus, hoc omnium bonorū corporalium ingenium est, quod rapidissimo motu tradantur. Hinc felicitatem illius, qui ad spiritualia sese conuertit, cōmendat Psalm. 24. dicens. *Anima eius bonis demorabitur.* Vbi Hugo Victorinus in annotatione elucidatoria fatur. *Quidquid carnaliter delectat, sua delectationis experientiam* B *fruentibus præstat, sed diu cum eis morari non potest, quia dum gustu appetitum prouocat, transitu desiderium frustrat. Spirituales autem delicie, quæ nec gustata transeunt, nec deficientes decrescunt, nec satiantes tædium generant, diu cum frequentibus permanere possunt.* Hæcille: id æternū habes, quod spirituale est, quod C ab hac corporali specie defœcatum: quæ autem sunt bona corporalia pernicioſissimo pertranseunt volatu. Psalm. 126. putatur a Salomone confectus, eo ipso tempore, quo templum ædificabat, & ciuitatem Regijs ampliabat. Equidem inter ædificandum, nil prius, quam ædificij ruinas aspexit, fatus. *Nisi Dominus custodierit ciuitatem, frustra* D *vigilat, qui custodit eam.* Ad hæc eleganter D. Zeno ait. *Scit inutiles esse humanarum custodiarum vigilias, scit incassum esse consurgentium matutinas fortunas. Ciuitas, & a se instituta, & ab alijs restituta, iam nulla est, non proficit additio, vel prima, vel consequens. Et recte ipse ille euertenda ciuitatis Propheta est, qui auctor fuerat extruendæ.* Sic fluunt humana omnia, vt in E ipso initio ciuitatum, & regnorum, nil prius videatur, quam finis. Accedens tentator ad Iesum Matth. 4. *Ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum.* Et cur Dominus passus est accedere tentatorē non solū, sed quin cum ipso regnis, & gloria mun-

Psal. 24 Hugo.

Psal. 126.

Matt 24

mundialibus? Vt velocius euanescę ret tentatio, quippe mundalia bona adeo fluxa sunt, tã perniciagunt motu, vt qui cum illis venit, nequeat diu permanere in eodem statu, sed citissimè necesse est, vt euaneat. Ita D. Chrisost. in Psalm. 2. fatur. *Quando Christus ascendit in montem, vt tentaretur à diabolo, tunc Archidemon in puncto temporis omnia regna mundi coegit, & gloriam eorum, & eum omnibus visus est, vt cum omnibus euanescere.* Quasi à regnis mundialibus habiturus esset diabolus, vt non staret, & permaneret, sed statim euanesceret, & fugã caperet. Nescio; an sit aliqua creatura fugacior, & mobilior, quam bona omnia mundialia, vento comparauit Iob vitam hominis; sed quę vento æquari potuit vita bonorum mundi alium vincitur velocitate. Ecclesiastici c. 11. id demonstrat satis. *Fili, ne in rebus sint actus tui; & si dives fueris, non eris immunis à delicto. si enim secutus fueris, non apprehendes, & non effugies, si præcucurreris.* Quid est illud, si enim secutus fueris? Hugo Cardinalis subintelligit ibi diuitias, quæ adeo velociter fluunt; vt si ad illas ventotum pennis curras, non tamen apprehendes, & si quando præcucurreris, antequę ipsa bona cursum inceperis, te ipsa quam citissime præteribunt. Lucem his, verbis affero ex Ouidio Metamor. vbi Hippomenes certãs de velocitate cum Athalãta, semel, & bis, quam non assequebatur puellam, aureis pomis obiectis nititur remorari:

Obstupuit virgo, nitidique cupidine pomi
Declinat cursus, aurumque volubile tollit.
Præterit Hippomenes, resonat spectacula plausu.
Illa moram celeri, cessatum tempora cursu.
Corrigit, atque iterum iniustum post terga reliquit.
Et rursus pomi iactu remorata secundi,
Consequitur, transitque virum.

Nescit aurum tardare, nescit vinci velocitate, si sequaris, non apprehendes, si expeditus inuenis præcucurreris, facili negotio moram corrigit, & te semel & bis post terga relinquet, & pertranabit. Quò pulchrè spectat illud Ecclesiastici cap. 31. *Beatus vir, qui post aurum non abiit.* Cur non etiam beatus dicitur qui ante aurum non abiit? Cur maluit dicere, post aurum? Equidem auri proprium est vniuersos præterire, & post terga relinquere sua. Sic currunt bona mundialia, sic aurum volat, vt quamuis velocissimus accedas, sola eius terga nota habeas. Psalm. 67. *Si dormiatis inter medios cleros, pennæ columbæ deargentatæ, & posteriora dorsi eius in pallore auri.* Cur solum dorsum meminit aureum? Nonne columbæ pectus, & collum rutilat, & fulget, cur ad solas scapulas, & dorsum aureum aspexit, Crediderim ibi in columba figurari bona terræ, quæ à globis pluuialibus in cleos parturiuntur, quę bona adeò volant, vt quantũuis occurras citus spectator, sola eatum dorsa notabis. Huc refero illud Exod. 33. *Cum transibit gloria mea: videbis posteriora mea, faciem autem meam videre non poteris.* Omnis enim gloria transitoria, quæ in hac valle lacrymarum habetur, ea velocitate transit, vt nulli nisi a tergo pareat. Et cur non rapidissime transeat humana gloria, quando homo ipse omni raptu velocior transit. Psal. 101. *Dies mei sicut umbra declinauerunt.* Ecce summa põderatio velocitatis; quod transeant dies sicut vmbra, hoc est, sicut ipse homo, illi omnino similes. Diu. Aug. ibi.

Chryso. Hugo. Ouid. Eccl. 11. Eccl. 31. Exod. 33. Psal. 67. Psal 101. Augusti.

ibi. *Quid mirum, dies tui facti sunt similes tui?* Nil amplius potest dici de rerum mundalium mobilitate, quam quod sicut homo transeant.

Tex. Angelus autem Domini secundum tempus descendebat in piscinam, & mouebatur aqua.

§. VI.

De Angelorum ministerio honoratur à Deo, & seruatur natura humana.

PRoh ingens Dei in homines dilectio, quorum morbis & infirmitatibus Angelos medicos deputauit. Maximo sanè in honore est apud Deum homo, cui mittit Angelos suos, vt famulentur infirmitati. Act. 12. Herodes Principem Apostolorum coniecit in carcerem, vbi dum iacet Petrus ferreis obstrictus catenis, loci pœdore vexatus; *Ecce Angelus Domini astitit: & lumen refulsit in habitaculo, percussoque latere Petri excitauit eum dicens: Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus eius. &c.* Sed cur Angelus mittitur Petro liberando? Nonne ipse Petrus virtutem & potestatem habebat, qua posset & vincula rumpere, & aperire carceres? Quia alios à mortis caligine, à sepulchro viuos educebat, non se poterat à carcere liberare? Equidem, sed principis Apostolorum honor & dignitas hoc sibi obsequium requirebat ex Angelis. Id quod D. Chrysost. Homil. 26. in Acta attigit, fatus: *Quare non illos per seipsos sic liberat? Quare? etiam hac re honorat illos Deus per Angelos eripiens.* Maximus honor hominum est, Angelos sibi officiosos experiri, quorum beneficia & officia in homines tunc incipiunt, cum incipit cuiusque hominis vita. Vnde Gen. 21. cum Agar filius penè esset exanimis, *Vocauit Angelus Dei Agar de cœlo dicens, Quid agis Agar? Noli timere: exaudiuit enim Deus vocem pueri.* Cur ibi Angelus adeò præsto adfuit? quia causa pueri penè exanimis agebatur, cuius cura & tutela à primis vnguiculis Angelis deputatur. Ita Theodoret. q. 2. *Aptissimè profecto Deus per Angelum, quæ ad puerum procreandum pertinebant, effatus est.* Vbi prima hominis cunabula videbantur, iam necessum erat, quod apparerent cura patroni Angeli, sic enim nobiles hi spiritus erga homines affecti sunt, vt simul homo vitã, & Angelus eius curã accipiant. Aiebat Iacob ad vxores suas Genes. 31. Dixitq; Angelus Domini ad me in somnis Iacob; *Ego sum Deus Bethel, vbi vnxisti lapidem, & votum vouisti.* Quibus verbis quæstionẽ mouet Diu. Basilius libr. 2. aduersus Eunomium, cur, qui se Deum vocat, vocatur à Iacob Angelus Dei? Enimuero qui loquebatur, modo ait. Ego sum Deus Bethel, & idem in Bethel, ait, Ego sum Deus Abraham, &c. & nil minus Iacob de illo eodem agens fatur, *Dixitq; Angelus Domini ad me.* Cur, quem Deũ scis, Angelum nominas? Sanè de naturæ in homines beneficentissimæ vocabulo, de notissimi hominum patroni curatoris nomine maluit

Act. 2. Chrys. Theod. Genes. 31.

luit diuinum numen appellare. Sic gaudent passim homines beneficias sibi excellētias de notissimorum benefactorum, & patronorum appellare uocabulis. Sic in Athenæo suprēmi principes consueuere vocari Mœcenates. Sic Iacōb Deum Optimum Max. quem tutorem, & curatorem rerum suarum singularem experitur, vocat Angelum, cuius est hominibus patrocinari. Quippe vbi homines promouentur, clare
Dan. 10. cernitur officium Angeli. Dan. 10. ait Gabriel Angelus quod pōst Danielis orationes Domino præsentatas? & prælium commissum cum Persarum Angelo? *Ego remansi ibi*
Rup. *cum rege Persarum.* Quod sic exponit. Rup. *Quid autem commodi Gabrielis remansio iuxta Regem Persarum attulerit, patet ex sacra historia, qua docet Cyrum, instinctu Dei captiuitatem Iudaorum soluisse. Et qualiter multis annis post Assuerus retentus fuerit à Deo, ne pessimum Amani consilium perficeret. Vnde hæc tam feliciter euenerunt, nisi quia bonus iste Angelus remansit iuxta regem Persarum.* Vbi enim hominum salus dabatur, conspicua erat negotiatio Angeli. De quo supra.

§. VIII.

Non statim quis ad suprema exinis: sed trahendus per media.

TRahendi homines à terrenis cupiditatibus ad cęlestia, vide prius qualiter paulatim, & per gradus promouentur. Terrenum supplementum aqua est, sed terræ proximam habet sedem, inde a terra iubentur prius expectare aquæ motū homines terreni, vt sic paulatim pro

A moueantur in cœlum. Inde pulchrè D. Augustinus miratus Christum Dominum ambulantem in fluctibus, lib. 3. de mirabilibus sacræ Scripturæ inquit. *Dominus de terra discipulos petens, necesse habuit in undis ambulare.* Non enim imis adhærentes, terris, statim ad cœli alta raperentur, ideò in aquis substitit Dominus, vt a terra parum leuati vsque
B ad aquam iam disponerentur ad altissima cœli. Sanè Paulus adhuc spirans minas, nihilque nisi terrenum sapiens subito ad cœlum euocatus est, sed quantò id accidit oculorum discrimine? Accipite verba ex Act. ca. 9. *Cum iter faceret, contigit, vt approximaret Damasco, & subito circumfulsit eum lux de cœlo. Et cadens in terram audiuit vocem*
C *dicentem sibi, Saule, Saule, cur me persequeris, &c.* Expendo quod persecutor subitò euocetur ad colloquium diuinum, subitò ei lux de cœlo affulgeat. Quid inde? *Surrexit*, ait, *Saulus de terra, apertisque oculis nihil videbat.* Sic sic feruntur etiam hi, quos bonus Deus amat si repente ab imis euolent ad suprema. Vnde meritò monet. Nazian. Nazian.
D orat. in sancta lum. dicens. Quocirca se quisque prius purget necesse est, atque ita demum cum puro colloquium meat, alioquin, *verendum ne oculorum sensu orbemur, quemadmodum Paulo accidit cum priusquam à persecutionibus expiatus esset colloquium cum eo, quem persequebatur, miscuisset.* Adhuc terrenus subitò ad cœlum euocatur, adhuc spirans minas, & subitò transit ab colloquium diuinum, ideò oculos amittit, quos seruasset, si a terra ad aquas, antequam ad cęlum prospexisset. Felicissimis illis Magis, vt venirent ad Christum, data est stella, quæ à cœlo ducentem sequerentur; ait enim Matth. 2. *Vidimus stellam eius* Matt. 2.

in Oriente, & venimus cum muneribus adorare eum. Cur data stella? Equidem ne ab Idololatriæ tenebris subitò in patrem luminum, verumque Iustitiæ solem conuersi, tanto lumine offenderentur, iussi sunt prius sequi stellam, vt inde ad sequendum solem facilius, & securius promouerentur. Ita D. Chrysost. ser. 87. *Hinc est quod & Magos ad huc noctis incolas, & totis obstupescentes oculis, tenuiter micans stella assuefacit ad lucem, & gradatim pertrahit ad ipsum fontem luminis, & dierum.* Non enim securè quis prosilit a tenebris immediatè ad lucem clarissimam; mediet aliquid inter tenebras, & lucem, per quod paulatim, & per gradus proficiat, Isaiæ 9. *Sedentibus in regione vmbræ mortis lux orta est.* Non sedentibus in regione tenebrarum, sed in regione vmbræ, lux oritur; vmbra enim media est inter tenebras, & lumen, ideo qui velit ad lucem ire à tenebris, in vmbram prosiliat, & inde in lucem. Orig. Hom. 2. in Cant. *Sedentibus enim in regione vmbræ mortis lux orta est. Et transeamus ab vmbra mortis ad vmbrã vitæ. Semper istius modi sunt profectus, vt in exordio de fidelexet quisquam saltem in virtutum vmbra consistere. Ego puto ideò natiuitatem Iesu ab vmbra cœpisse.* Spiritus, *inquit*. Sanctus veniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi, *Non solum in Mario ab vmbra eius, natiuitas cœpit, sed & in te, si dignus fueris, nascitur filius Dei.* Pulchetrimus ordo, vt a minimis per media assuefacti gradatim ascendamus ad sublimia, nõ enim is est huomo, qui possit subitò sũma capere. Id quod notauid D. Irenæus, lib. 4. cap. 74. & 75. vbi eo refert, quod filius Dei venerit nobis carne occultus, pusio, & tenellus infans, quia nimirum homo perfectionem summam quam est clara Dei visione accipere debebat, capere non poterat, nisi prius gradatim assuefieret ad illam. Enim verò ait Irenæus supra cap. 75. *Initio Deus potens fuit dare perfectionem homini; ille autem nuper factus non poterat illam accipere, vel accipiens capere, vel capiens continere. Et propter hoc coinfantiatum est homini Verbum Dei, non propter se, sed propter hominis infantiam: sic capax effectus homo, quemadmodum illum capere potuit.* Itaque per media gradatim homo dedit ascendere ad summa, si secure velit proficere. De hoc supra.

Irenæus.

§. VIII.

Baptismi Christiani præstantia, dum homines facit Angelos, & ad cœlestia promouet.

MIraris piscinę virtutem, quæ Angelum Domini recipiebat, & salutem hominibus donabat. Sed mirare magis Christiani Baptismi præstantiam, in quo vnda recipit homines infirmos; serpentino vitio afflatos, & parturit Angelos. Quod eleganter ponderat D. Zeno ser. 2. ad Neoph. fatus, cum omnium aquarum natura sit talis, vt cum in profundum homines susceperit viuos, uomat mortuos, *nostra aqua susceptit mortuos, & euomit viuos ex animalibus veros homines factos, ex hominibus in Angelos transituros.* Ea est sacri baptismi vna, quæ nõ recipiat, sed omnes Angelos parturiat, à qua homines Angeli facti in cœlestia ferantur & sublimia. Matthæus Christi natiuitatem dicturus ab Abrahamo

Zeno.

Digitized by Google

mo per Patriarchas, & reges, & du
ces descendens eò peruenit, Vt di-
cat, *Iacob autem genuit Ioseph virum*
Mariæ, de qua natus est Iesus. Lon-
ge aliter D. Lucas, qui post ba-
ptismum Iesu, eius genealogiam
ediserens a Iesu per omnes eius
maiores ascendit super omnia vsq.
ad Deum ipsum. Cur quam Mat-
thæus per descensum, Lucas per
ascensum docet Genealogiam Chri
sti? Sanè Lucas suscipit Iesum a
baptismo, quo factum est, vt nihil ni
si ascensiones possit Lucas excogita
Augusti. re de Christo. Accipite Aug. serm.
15. de Verbis Domini, vbi sic ait,
Matthæus generationem Christi me
morabat, qua descendit ad nos, ideo
quando natus est Christus, cœpit nu-
merare descendendo. Lucas autem,
quia tunc cœpit numerare, quando ba-
ptizatus est Christus, ibi est initium
ascensionis. Quasi vnda Baptismi
Christiani non posset non homines
in superiora & cœlestia agere Hanc
Christiani baptismi efficaciam adũ
Gen. 1. brauit in Genesi vox illa diuina ad
aquas maris facta cap. 1. *Producant*
aqua reptile anima viuentis, & vo-
latile, super terram sub firmamento
cœli. Ecce tibi in aquis prius repti-
le, deinde volatile vsque ad cœlum:
vt terrenis repens mens humana,
vbi aquam baptismi attigit, volu-
cris fiat, quæ ascendat obuiam Chri
sto in aera. Id quod accutè notabat
Anast. D. Anast. Sinaita lib. 5. Exaem. fa-
Sin. tus. *Collocat pisces ante volucres, di-*
cens nobis Deus, quod reptilia, & qua
humi, & in terra versantur anima,
fiunt volucres cœli volantes super ter-
ram secundum firmamentum cœli,
& ad imitationem omnium, spiritua-
lem Angelorum ostendunt vitam.
Cuiusmodi est illa volucris, quæ vo-
lauit vsque ad tertium cœlum, & di-
xit nostra conuersatio in cœlis est.
Quid pulchrius dici potest pro pi-
scina baptismatis Christiani? Hæc
est, quæ non expectat motionem
Angeli, vt salubris fit, quin potius
adeò ipsa salubris est, vt quos tepen
tes humi accepit, reddat pennatos,
Angelicorumque, imitatores volatum. Nescio an viderat hunc fon-
tem illa, quæ dicebat Cant. 1. *Be-* Cant. 1.
trus Cypri dilectus meus in vineis,
Enggaddi. Quippe Enggaddi significat Cartusiano, & alijs fontẽ hædi,
qui proculdubio fons Baptismi est
pro hædis suscipiendis institutus.
Sed qui hædi in Dei sinistris ad de-
scensum, & præcipitium æternum
parabantur, tanti fontis beneficio
ascendunt agni facti, qui in dextris
Dei locum habeant. Ita Aponius Apon.
lib. 3. in Cant. vbi fatur. *Vinea sunt,*
multarum gentium nationes, quæ vi-
nea agnito Christo habent in medio
fontem hædi, qui est sacrosancti bapti-
smatis fons, vbi hædi descendunt, qui
erant deputati à sinistris ante tribu-
nal iudicis eterno igni tradendi: &
ascendunt agni immaculati, qui à de-
xtris iudicis congregentur æterno re-
gno donandi. Hæc ille.

Text. Et qui primus de-
scendisset in piscinam
sanus fiebat, a qua-
cumque detinebatur
infirmitate.

§. IX.

Rari saluantur ex his, qui prius
turbationem mortis incurrunt,
quàm pœnitentiam velint age-
re.

INnumeri aquæ turbationem ax
spectabant, vt ad salutem curre

rent, sed post turbationem aquæ sanabatur tantum vnus. Quis iam expectet turbationem, vt quærat salutem? Quis raritatem sanatorum non expaueat? Sanè multi homines adeò salutem animæ suæ negligunt, vt prius expectent se letali corripi morbo, membra dissipari, turbari totam familiam, clamare medicos, & post has angustias, & mortis appropinquantis turbationem tunc ad salutem festinant. O fallax pœnitentia! o solus maximè dubia. Accipite apud Iosue cap. 7. *Ios. 7.* Acham filium Charmi, qui furatus de Anathemate lineam auream sic obtegit furtum, vt quamuis Deum iratum in vniuersum populum videret, ipse taceret, nec confiteretur peccatum suum. Castigatur à Deo populus turbatur exercitus, consulit dux sapiens Dominum, mittit sortem, & sors cecidit super domum Acham, manifestatur reus, conuincitur Deo persequente, fatetur tunc ipse delictum suũ, & sine venia ex præcepto Dei iubetur obrui lapidibus. Cur non parcitur illi? Non ne tandem humilis confessus est delictum? Grauiter rem attigit Rup. lib. 1. in Iosue cap. 21. dicens: *Non tamen vllam meruit veniam debuit quia videlicet confessio nimis tarda fuit. Ante enim turbatus est Israel quam ille reatum agnosceret, & ante sors veridica Deo auctore prodidit personam, quam ipse culpam.* Væ qui mortis turbationem expectant, vt culpas recognoscant, væ qui prius de morte instante familiam turbari vniuersam, propinquos gemere, festinare medicos, & se reum lethali morbo signari expectat, quam delictorum confessione salutem quærat. Metuo ne rarissimi sint, qui ex his saluentur. Nabuchodonosorē iam pene excidium inuadebat, iam insomnis audierat imperij sui successionem, iam secutis ad radicem posita erat, & vigil de cælo dixerat, *succidite arborem*. Tunc ad illum Daniel cap. 4. *Peccata tua eleemosynis redime, & forsitan propitiabitur Deus delictis tuis.* Expende illud forsitan, quo etiam inter eleemosynas & virtutes salus proponitur dubia a Propheta. Quod notat Saluianus lib. 1. ad Eccles. fatus, *Hoc ipsum, quod dicit forsitan, spem indicat, non fiduciam pollicetur*. Cur misericordi non fiduciam pollicetur? Cur peccata sua flenti, & eleemosynis redimenti ingerit dubium de salute acquirenda? Sanè nimis serò hæc agebantur, ante enim rex insomnis turbatus erat, antè præcisionem regni viderat, ante se gladio dari audierat. Pergat Saluianus inquiens. *Ex quo intelligi potest, quam difficilè iam in extremis constituti peccatores, qualibet munificentia ad perfectam indulgentiam peruenire possint: quando Propheta ipse, qui suadet propitiationem, & ei inquirendam, promittere non ausus est promerendam, dat consilium de actu, & tamen dubitat de effectu; hortatorem se agendi, non impetrandi auctorem facit.* Hæc ille, & pulchrè & verè; dubia est salus, quæ non quæritur, nisi post turbationem mortis, nisi post commotum vitæ flumen. Dubiam dixi, quia scio vnum latronem saluatum: at alijs desperata esset salus illa. Etenim Oseas 5. ait, *Et vidit Ephrain ægrotum suum, & Iudas vinculum suum, & abij Ephrain ad Assur, & misit ad regem vltorem, & ipse non poterit sanare eos.* *Oseas. 5.* Priùs se vinculis constrictos viderunt, quam auxilij petẽdi meminissent. Quid plura? ipse non poterit sanare eos, ipse rex regũ, ipse Dominus peccatorum vltor, non poterit illis.

Saluian.

Idem.

Illis salutem dare, sed qualiter qui omnipotens est, non poterit? Auctor apud D Hieron. inquit. *Quod sanare non possit. Dominus, nequaquam sua imbecillitate, sed eorum merito, qui sero auxilium postulauerunt*, Quid mirum, si nullus aut rarus salutem recipiant si nilam non querunt, nisi post mortis conturbationem, postquam sese rudentibus, inferni iam trahi expetiuntur. Putat Diuus Alcimus quod ipse Pharao cum se marinis fluctibus circumseptum videret, cognouerit stultitiam suam à Deo meritò puniri; sed quid illi profuit illa cognitio, tam sera, tot concutrentibus fluctibus, tot lethi vicini spectris interrupta Vnde sapienter ille monet lib. 5. de transitu maris rubri.

Hier.

Alcim.

O si compunctas humana superbia mentes.
Ante obitum mutare, nec expectare suprema
Fata velit, quanto infelix felicior esset.
Pœnitet ambigue, quem sero pœnitet.

Ambigua satis & dubia, & minime secura pœnitentia, quæ sero extorquetur.

§. X.

Quam rari sanctitatem adipiscuntur ex his, qui sese immergunt curis secularibus.

VIderes forsitan plures ad piscinam descendisse, turbatisque obrui aquis, vnumque solum extulisse caput sanitate lætatum. Eu, doluisses tunc eorum vicem, qui sese implicant, & mergunt curis sæcularibus; equidem aiebat Iob. *Gigantes gemunt sub aquis*, vix est vnus ex his, quos obruit mundana vnda, quos non stimulet gemitus, & dolor, quibus non difficillima maneat salus. Apostolus 1. ad Corint. 7. ait. *Innupta cogitat; quæ Dei sunt, vt sit sancta & corpore, & spiritu; quæ autem nupta est cogitat, quæ sunt huius mundi, quomodo placeat viro* Quibus in verbis illud maximè notandum est, quod cogitationem, huius mundi nulla sequatur sanctitas, etenim definit Apostolus de ea, quæ Deum cogitat, quod est sancta corpore, & spiritu, at, quæ mundus cogitat, quæ curis immergitur sæcularibus, quam pertinget sanctitatem? De eo silet mysterio Apostolus, id quod ponderat S. Sixtus Papa epist. de Castit. fatus, *Innuptæ cogitando quæ Dei sunt, vtriusque substantiæ sanctitatem dedit, & corpore & spiritu. Nupta verò solus mundi solitudinem, & vt marito placeat, dispensauit; de sanctitate vtriusque partis penitus siluit. Subtiliter enim Apostolus videtur diffidere, quod reticet.* Adeò rarum est, quod vlla sanctitas obtingat his, qui curis sæcularibus merguntur. Diffinit equidem Apostolus quod reticit, quasi diffidit sanctam euadere mentem, quę cogitat, quæ mundi sunt, mundialibusque curis est occupata, & ideo de huius sanctitate omnino tacet. Metuo, ne mundialibus curis coniunctior sit culpa, quam sanctitas; Quippè Ecclesiasticus capit. 11. sic monet. *Fili: ne multis sint actus tui, & si diues fueris, non eris immunis à delicto.* Innatum est mundialium bonorum sollicitudinem suffocare verbum Dei, imò culpas, & defectus contrahere. Et scire cupis, quam sit

1. Cor. 7.

Sixtus.

Eccl. 11

annexa culpa curis ſecularibus? Expende ſtructuram orationis Dominicæ, qua ſic a Domino iubemur poſtulare. *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. Dimitte nobis debita noſtra.* Adhuc panem petis, & iam ſolicitus es, quod remittantur debita, quod dimittantur peccata, quaſi non liceat vel ad hæc temporalia bona reſpicere, quin ſentiamus labeos peccati, a quibus curemus liberari, ne bonis his ad macelum aptari videamur. Id quod Tertull. accutè expendens Tertul. de orat. Dominica fatur. *Conſequens erat, vt obſeruata Dei libertate in poſtulato pane etiam clementiam eius precaremur. Quid enim alimenta proderunt, ſi illis reputamur reuera quaſi taurus ad victimam.* Etiam quid efficiunt bona temporalia, ad macellum præparant, quod ſolum euadit, qui ſimul vna manu panem curat accipere, & altera iam tundit pectus poſtulans à Deo remiſſionem peccati. *Eccl. 3.* Et quis eſt hic? Pulchè Eccleſiaſticus. 3 *Beatus diues, qui inuentus eſt ſine macula, & poſt aurum non abiit, nec ſperauit in pecuniæ theſauris. Quis eſt hic.* Ratus eſt qui hoc facit, vnus è mil·e eſt, & adhuc penè ignoratus. Ita d'Ambroſ. lib. de Nabuthe cap. 13. *Quaſi is cognitus eſſe non poſſit, eum ſibi deſiderat demonſtrari; aiens. Quis eſt hic?* Non vulgaris eſt homo, ſed rarus ſed vnus è multis; ſoli Deo notus, qui a mundialium bonorum fluctibus incolumis euadat.

Ambr.

§. XI.

Peccatorum adunatio difficulter expungitur, illam tamen Chriſti virtus euertit.

NE tribuas Sanatoris impotentiæ, quod vnus ſanabatur, imò ibi ſumma Chriſti Domini potentia exprimebatur, & virtus, quando generis humani vnitum peccatum a mundo eliminauit. Huc ſpectabat vnius ſalus, quo nullum Chriſti ferè virtutis potuit exemplum figurari viuidius. Ecce clariſſimum teſtimonium de Chriſto apud Ioannem c. 1 vbi ſic. *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi.* Proh Deus immortalis! mundus ſcatebat peccatis, quid magnum dicitur de Chriſto Domino, quod tollat peccatum? nō maius eſſet, ſi diceretur tollere peccata mundi? Eleganter reſpondit D. Cyprianus lib. de publici mart. inquiens; *plus eſt tollere peccatum, quam peccata, & peccatum non huius, aut illius, ſed mundi.* Et ſanè omnem regnū diuiſum deſolabitur, vnitas vero etiam peccati firmius hæret, intimius figitur, difficilius expugnatur. Geneſ. 11. de illis, qui turrim ædificare volebant poſt diluuium, dicit Dominus. *Ecce vnus eſt populus, & vnum eſt labium omnibus. Ceperunt que hoc facere, nec deſiſtant a cogitationibus ſuis, donec eas opere compleant.* Inde hominum obfirmatio in malū, ſine reſipiſcentia cauebatur, quia populus erat vnus & vnum erat omnibus labiū. Quis enim diſſolueret facinus tanta concordia firmatum? Quis adeò vnum peccatum exterminabit? Iam vocat Dominus peccati iſtius peremptorem aiens. *Venite igitur, deſcēdamus, & cōfundamus ibi linguas eorum.*

Cypr.

Gen. 1

uersum. Sed scire cupis, cui dicat Dominus, venite? Procopius, & Glossa Græca, & alij plures, quibus non repugnat Augustin. lib. 16. de ciuit. cap. 6. putanti ibi filium Dei à patre fuisse vocatum, & quidem rectè, vt qui assumpta carne humana, expugnaturus erat vniuersas vires peccati, etiam de vnitatis munime confirmati. Pulchrè D. Prosper lib. 2. de vocatione Gent. cap. 14. *Quam mirabiles erga cohibendam hanc insolentiam fuit diuina censura iustitia. Qua vnam illorum populorum loquellam septuaginta duarum linguarum varietate confudit, vt inter dissonas voces operantium pereunte concordia insana molitionis machina solueretur. In isto autem opere prouidentia Dei praeordinabantur miracula gratia Christiana.* Et meritò ibi adunati populi scelus curabatur, gratia illuscebat Christiana, cuius virtus vnitum mundi peccatum valuit eliminare. Nulla peccatorum concordia, nulla adunatio est, quam non superet Christi gratia. Psalm. 2. *Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Christum eius.* Quid tunc Dominos? Quando sic peccatores furiunt, quando, sic adunantur aduersus Deum, poterit gratia Christi locum inuenire, vnde illis medeatur? Iam dicit Psaltes, *Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum eius, præceptum eius.* Populi furiunt, populi in vnum conueniunt aduersum me, ait Dominus, ego autem illorum rex constituor, illos sub meis recipio alis, & legibus traho. Quid Christo Domino dignius? Præclarè D. Leo serm. 11. de Pass. ait: *Furit in vnum populus, & miseretur omnium Christus.* Ea est Christi misericordia, quam non effugit ulla peccatorum adunatio.

Procop. Glossa. Prosper. Psal. 2.

Text. Erat autem homo ibi triginta & octo annos habens in infirmitate sua.

§. XII.

Tollit Deus ærumnas ab his, qui earum lucra nescimt facere.

NOn satis laudatus est languidus hic ad Eutimio, & alijs, quod longissima infirmitate correptus, patienter, & in offense perseuerauerit à Deo espectans sanitatem. Vis videre patientissimi hominis plæclarum exemplar? Mirate hunc, qui interrogatus an sanari vellet, vt ponderat Theophylactus, *nil blasphemum respondit, non arguit Christum, vt stultam interrogationem, interrogantem, sed mansuete & placide respensum dat.* O nobilem vitæ æternæ negotiatorem? O strenuum virum etiam de ærumnis ditescentem? His equidem ærumnatum credit Dominus talentum, qui sic negotiantur, & lucra faciunt cum illo. Componite modo duos inter se sanctissimos viros Petrum, & Paulum, vterque in carcerē conijcitur, vterque vinculis ferreis alligatur, Petrus Actorum cap. 12. dum in carcere dormit, excitatur ab Angelo, & à vinculis eripitur. Ait enim textus, *in ipsa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites vinctus catenis duabus. Et ecce Angelus Domini astitit, & excitauit*

Theop. Act. 12.

eum, &c. Paulus autem cap. 16. conIectus in interiorem carcerem, & vinculis præpeditus, noctem orans, & Deo gratias agens tranſegit, quo in carcere per multos dies man ſit, nec Deus feſtinauit illam eripere. Cur ita factum eſt? Cur Petrus ſtatim liberatur à Deo, & Paulus tandiu in vinculis relinquitur. Chryſ. Pulchrè rationem reddit Di. Chryſoſt. Hom. 26. in Acta dicens. *Illic Paulus hymnos dicit, hic autem Petrus dormit.* Non dormienti, ſed negotianti credit Deus ærumnarum talentum dives. liberat Petrum vbi carcerarum talentum ſomno ſepeliri vidit, vbi infirmitatum lucrum ceſſare notauit. Linquit in vinculis Paulum diutius commorari, quia vidit illum negotiantem, grauiaſque agentem. Ex quo languidi præconium maximum æſtima, cui Deus triginta, & octo annos credidit ærumnarum, quibus non dormiebat ipſe, ſed negotiabatur, & diteſcebat dies. Non iam miraberis *Tob. 2.* pijſſimi Tobiæ tentationē: is enim poſt proximi ſepulturam defatigatus extra domum ſe ſomno dedit, & incurrit cæcitatem. Dormiebat ſane ante tentationem, at poſtquam tentationem incurrit, non in ſomno ſed ſolicitos nundinator ſe laudibus diuinis tradit, ne acceptum tentationis talentum otioſum habeat, ſed mirum in modum augeat. Ait enim cap. 2. *Non eſt contriſtatus contra Deum, quod plaga cæcitatis euenerit ei, ſed immobilis Dei timore permanſit, agens gratias Deo omnibus diebus vitæ ſuæ.* O felicem nundinatorem, qui de accepta tentatione tantū nouit lucrum facere. Diu. Cypr lib. de mortalitate ait. *Et Tobias poſt opera magnifica cæcitatem luminum paſſus, timens, & benedicens Deus per ipſam corporis ſui claſdem creuit ad laudem.* Bonus negotiator nouit Cypr. A nullam prętierire occaſionem augendi virtutum ſubſtantiam. Hinc explico illa verba Angeli Tob. 12. *Tobiæ 12.* *Quia acceptus eras Deo, neceſſe fuit, vt tentatio probaret te.* Expende illud, *neceſſe fuit*, quippe cum tentationum talentum tradere Dominus conſueuerit illis amicis ſuis, qui illo negotiari rectè noſcunt; inde neceſſum erat illud talentum tradi à Deo B negotiatori tanto, nimirum Tobiæ. De quo Auctor quæſtionum ex vtroque Teſtamento quæſt. 119. ait. *Vnde quorundam denotio minuitur inde augmentum facit laude dignus Tobias.* Cur non neceſſum fuerit dari huic tentationum talentum.

C

§. XIII.

Ærumnarum dies integri, & completi apud D.um ſunt.

D ECce quàm exactè, & integre numerentur infirmitatis anni, ait enim triginta, & octo annos habēs in infirmitate ſua. Verum Saul, qui quadraginta annis fuit in ſolio, regni Iſrael, dicitur 1. Reg. 13. *Duobus annis regnauit ſuper Iſrael,* cæteris omnibus obliuioni traditis. Ex quadraginta enim regni annis vix duo permanent apud Deum, triginta & octo euanent; at ex annis ærūnarum & laborum omnes integri, & conſtantes apud Deum numerantur. Notanter dicebat Pau- E lus ad Philemonem, *cum ſis talis, vt Paulus ſenex, nunc autem, & vinctus Chriſti.* Tunc enim ætatis ſuæ longæuitatem audet numerare, cum patitur vincula & carceres pro Domino ſuo. Id quod notans D. Ambr. in Pſalm. 35 inquit. *Ibi ſe 1. Reg. 13*

ſenex

fenem esse gloriatus est, vbi iam in- A *vinculis tenebatur* Plenam ætatē ple nos annos vitæ suæ confidit, quādo se in vinculis videt ærumnatum. n. dies pleni & integri habentur in cē
Ioan. 21. su diuino. Sic Ioan. 21. ait Dominus ad Petrum: *Cum eras iunior cingebat te, & ambulabas, vbi volebas cum autem senueris extendens manus tuas & alius cinget te, & ducet, quo tu non vis.* Ecce tibi venerabilis Pe- B tri senectus, & dierum plenitudo vnde censetur, nimirum ex vinculis, ex laboribus, ex cruce. Similiter D.
Ambr. Ambr. in Psam. 36. ait, *Ante certamen iunior dicitur, in certamine, senex, quod omnes certamen impleuerit.* Equidem ærumnarum certamina dant homini completos dies, vt ætas senectutis perfectissimę sit labor & sudor, & infirmitas, qua in mūdi C
Gen. 25. stadio homo probatur. De Abrahamo dicitur Genes. 25. *Deficiens mortuus est in senectute bona, prouectaque ætatis & plenus dierum*, Illud verbum, *deficiens*, putat Diu. Hieron. in Cat. Lyppom. malè fuisse additum à Septuag. quia tanto viro non videtur conuenire vllus defectus, cuius anni non possent deficere, vt qui in senectute bona, id est perfecta & D completa defunctus est. Sed tanti Doctoris venia crediderim illud *deficiens* fuisse positum, vt fundamentum sequentis elogij, nimirum quod mortuus sit plenis dierum, & in senectute bona. Etenim ideò dicitur deficiens mortuus fuisse, quia infirmitatis labore ad mortem peruenit. infirmitas autem, & labor, etsi minuant corporales vires, dies com- E
Rich. Vict. plens, senectutemque omnino perfectam, & bonam efficiunt. Ita Richar. Victorinus de differentia sacrificij Hebr. & Mar. fatur. *Senectus bona quando exterior sensus deficit, interior verò excrescit. Senectus bona quando ea ipsa interior homo roboratur, qua exterior homo infirmatur.* Ecce tibi ætas senectutis, & plenitudo dierum est infirmitatis labor. Ab hac sententia stat *Sept* 2. Sap. 4. *Consummatus in breui explenit tempora multa.* Vbi vatiblus legit, *Defunctus paucis longa implenit tempora.* Et qualiter defunctus paucis, potest longa implete tempora? Nonne mors potius assumit tempora, consumit aureos annos, qualis ergo mors festinanter suscepta tempora longa implet? Non hic de qualibet morte loquitur, sed de morte, quam in fidei, & virtutis stadio Martyres subeunt. Sanè laborantibus Martyribus ipsa laniena, ipsa mors immatura longissimas annorum ætates implet. Vt pulchrè dicat Rabanus apud Hugonem: Raban.
Ipsa mors fuit eis ætas annosa, qua eis peperit vitam æternam. Quid magnum, quod ærumnarum dies completi sint, quando ipsa mors ætas annosas est viris iustis? Et sanctus Iob *Iob. 2.* c. 2. recolens pristina felicitatis suæ tempora, vt mauult. Diuus Thom. ait. *Sic & ego habui menses vacuos.* quasi ad solam tribulationem, & labores sequatur dierum plenitudo, *Ps. 90.* vt Psalm. 90. *Clamauit ad me, & ego exaudiam eum, cum ipso sum in tribulatione: eripiam eum, & glorificabo eum.* *Longitudine dierum replebo eum.* Priora à tribulato exit clamor, deinde longitudo, & plenitudo dierum adest.

§. XIV.

Id solum te habere reputa, quod ex laboribus, & ærumnis habes.

NOtanter dicit textus de languido hoc, triginta, & octo an-

Iam habes in infirmitate sua, quasi A
illi quique solum habere certo æsti-
metur, quod ex ærumnis habet Por
ro nihil magis hosti nostro cordi
est, quam si nobis dies eripiat, nam-
Exod. 5. que Exod. cap. 5. dicebant Hebræi
ad Pharaonem, Dominus præcepit
nobis, *vt eamus viam trium dierum
in solitudinem, & sacrificemus*. Rex
autem per plagas aliquãto mol ior
factus permittebat, quod sacrifica- B
rent in ciuitate sua, & illis instanti-
bus de itinere trium dierum, tãdem
Exod. 8. a t capit. 8. *Ego dimittam vobis vt
sacrificetis in deserto, verumtamen
longè ne abeatis*, quasi de tribus il-
Origen. lis diebus aliquid minuere conate-
tur. Quod ponderans Orig. Hom.
3. ait Hoc cupit impetrare, ne lon-
gius abeant, ne totum triduum pro
ficiscantur. & dicit, ne longè abea- C
tis. *Non vult longe à se fieri populum
Dei: non vult totum a se triduum pro
ficiscantur. Vult in nobis vel vnum
diem suum habere, in alijs duos in
alijs totum triduum ipse possidet*.
Ecce quanto studio curat hostis ha-
bere sibi nostros dies, & nobis aut
plures, aut vnum saltem eripere.
O te felicem, qui nullum diem tuũ
amisisti, qui triginta & octo annos D
habes in infirmitate tua. Et sanè
ideò habes integros dies, quia in
infirmitate habes, solum enim secu-
re habetur, quod ad infirmitate,
quod ab ærumnis custoditur. Mi-
Iob. 29. rabat Iobum omnibus spoliatum
bonis, in sterquilinio positum sic
clamantem cap. 29. *Rursus circum-
dabor pelle mea, & in carne mea
videbo Deum Saluatorem meum*, E
*quem visurus sum ego ipse, & non
alius, & oculi mei conspecturi sunt*.
Expende illud, pelle mea, in carne
mea, & oculi mei: & enim mirabi-
le est, quod omnibus spoliatus, tot
sua adhuc inueniret. Nec non, & de
quolibet iusto post ærumnas dici-
tur Psalm. 90. *Oculis tuis considera-
bis, & retributionem peccatorum
videbis*. Vtrumque locum ponde-
rans. Bernard. serm. 8. in Psalm. Qui Bern.
habitat. sic fatur *Considerandum
attentius quod Iob ait, oculi mei, si-
cut in Psalmo oculis tuis considera-
bis. Numquid enim mei esse oculi
nunc videntur? Planè non mei. Oc-
cupauit membra omnia lex peccati,
liberè intrabat mors per fenestras,
cuius nimirũ factus eram seruus, etiã
ego ipse*. Vnde ergo tanta præsum- Idem.
ptio, vt dicantur oculi mei? Vnde
oculorum possessor dicat? Venun-
data sunt omnia sub peccato, quis
me habere, possidereve oculos cre-
dat? Pulchrè ipse Bern. rationem
attingit, fatus. *Non simpliciter ocu-
lis, sed oculis ait, tuis considerabis;
istis vtique qui nunc languent pra
inopia; ipsis planè qui toties interim
fluunt lachrymis, ac crebris compun-
ctionibus atteruntur*. Ecce quæ bo-
na certò habeas, quorum possessor
fias, quæ verè tua sunt, nimirum
quæ langor, quæ infirmitas, quæ do
lor tibi permittit. Id solum tibi ser-
vatur inamissibile, quod custodient
ærumnæ. Meritò quis dubitari pos-
set, cur populus Israeliticus post trã
situm maris rubri non statim nume-
rati sunt, certosq; in catalogos de-
ducti? Cuius rei causam assignat Origen.
Orig. Hom. 1. in Num. dicens. *Sed,
nec cum mare rubrum transiens ve-
nit ad desertum, dicitur numerari.
Nondum enim tentati, nondum ab
hoste fuerant impugnati*. Nullus cen-
sebatur haberi à Dei populo, quem
nondum probauerat tentatio, quem
non exagitauerat labor hostilis, &
ærumna. Notanter de Iesu locutus
Lucas cap. 2. inquit, *Iesus autem* Luc. 2.
proficiebat sapientia, & ætate. Et
quis est autem, qui potius non defi-
ciat, quam proficiat ætate? Quos vi
xisti annos, eos minus habes, & Ie-

sus

sus meus ætate proficit, omnes dies A
suos habet integros, quod expen-
Dion. debat S. Dionys. Alex epist. contra
Alex. Paulum Samos. aiens. *Non enim ac cessio horarum, aut annorum est accretio vllius hominis, sed potius quotidie deficit. Puer autem Iesus Deus Israel, Deus est idem ipse, & anni eius non deficient.* Et qualiter deficerent anni, quos continua crux, & tentatio custodiebant; Vt solus Ie- B
sus a conceptionis suæ puncto nesciuit a passione, & gemitu vacare, sic solus Iesus semper omnes dies & horas vitæ perfectæ suas habuit:
Ioan. 13. vt de hora passionis dicitur Ioã. 13. *Sciens Iesus, quia venit hora eius.* Qui non habebat, vbi caput suum reclinaret, non potuit non habere, & æstimare vt suum, quod tot infirmitatibus, & ærumnis comparauerat. Hinc bonus ille senex, vbi Israelis consolationem, & manibus, & C
corde accepit, statim cecinit Luc. 2.
Luc. 2. *Nunc dimittis seruum tuum in pace.* Expẽde illud *seruum tuum*, quasi iam se alienum reputat, quasi nihil in se suum inde videt. Et cur se reputat alienum, & non suum? Sane finita videt suspiria, quibus quotidie ad Deum clamabat; finitas vi- D
det dolentes illas voces, & se totum lætitiæ immersum, indeque non amplius suus, sed totus æstimatur Dei
Method. esse. Id quod innuit D. Methodius explanans dicta verba his verbis; *Hinc bonus ille senex totus in lætitia, non amplius suus, sed totius eius, qui ab ipso sperabatur.* Vide illud, non amplius suus, vbi non enim res in lætitia erant, vbi pro gemitibus gaudia successerant, non amplius suus, quasi ex ærumnis, & laboribus haberet, quid quid suum habebat. E

§. XV.

Huius vitæ ærumnæ diuisim, & paulatim accidunt: illarum præmia non sic.

ECce magnum infirmitatum leuamen, triginta, & octo annos ait, habens in infirmitate sua; per tot annos diuisa infirmitas, per tot dies doloris malitia dispertita, haud dubium quin tolerabilis fit. Sic tot annorum dolor simul iunctus inuaderet, quis sustineret? Quæ illi non succumberet vita? Vnde monebat Dominus Matth. 6. *Nolite so* *Matt. 6.*
licitus esse in crastinũ; crastinus enim dies solicitus erit sibi ipsi. Sufficit enim diei malitia sua. Quasi præueniat suos, ne plurium dierum ærumnas simul, & in vno die sumat, sed dum sub hodierna ærũna sunt, nil cogitent de crastina sufficiat, vnius diei ærumna, dum hæc est, non addatur, quam venturus dies afferet. Intolerabilis fiet multorum dierum malitia simul sumpta, at vt eius minor, & tolerabilis sit impetus, quasi in frusta diuiditur, & per momenta plura attenuatur in vitam. Liceat modo nouiter eliquare vobis illud Paulianum satis tritum 2. ad Cor. 4. vbi sic. *Id quod in præ-* *1. Cor. 4.*
senti est momentaneum, & leue tribulationis nostræ supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatus in nobis. Fallor nisi hic lateat aliquod Philosophicum de cõtinuo rerum mundialium motu: quod enim per continuum motum habetur, nunquam integre possidetur, sed tantum est secundum aliquid sui, vel si mauis iuxta Zenonis ingenium continua omnis per indiuisibilia, vel monumenta pariens,

tiens, continuæ, flexæque rei nihil præſens habes, niſi momentaneum, adeo, vt per momenta amittas, & acquiras alia, & alia. Ex fluxis ergo nihil tibi aderit magnum, quando ſolum momentanea pars poteſt ibi adeſſe, & prius abire debeat vna, quam alia veniat. Ecce tibi modò Pauli acumen, aiens, quod in præſenti eſt momentaneum tribulationis noſtræ, hoc eſt, quod tribulatio, quod infirmitas huius vitæ adeo diuiſa, & paulatim velit nobis, vt per minutiſſimas, & momentaneas particulas adueniat. Quidquid infirmitatis in præſenti habeas momentaneum eſt, id quod præterit momento, vt aliud veniat, nunquam ſimul habes doloris totum, ſed diuiſim per momentaneas particulas. At dolotis, & infirmitatum præmium æternum eſt, hoc eſt, iuxta Boetij æternitatis definitionem, totum ſimul, & perfectè poſſidetur. Huc me Diu. Bernard. minatur. ſerm. Fallacia præſentis vitæ, vbi explicans illud tribulationis momentaneum, & præmij æternum, ait, *Gutatim pœna dibitur, liquando ſumitur, per minutias tranſit; in remuneratione torrens eſt voluptatis, & fluminis impetus, torrens inundans lætitia, flumen gloriæ, flumen pacis. Flumen vocatur, non quod tranſeat, vel pertranſeat, ſed quod abundet. Æternum, inquit, gloriæ pondus.* Sanè tranſit cum tempore res temporalis, manet cum æternitate res æterna, hæc tota ſimul perfectè habetur, & poſſidetur, illa per minutias diuiſa, & per plurima annorum liquata momenta gutatim ſubitur & tranſit. Componè modo rurſus iſtum infirmitati cenſum: ait enim, triginta & octo annos habens in infirmitate ſua; cum alio remunerationis cenſu à D. Paul. 2. ad Tim. 4. prolato, vbi ait, *Repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die.* Quid ſibi vult tot annorum labor, & vna dies coronæ? Dixerim in multitudine annorum, infirmitatum ſignificari leuamen, & attenuationem in vnius diei corona ingentem gloriæ poſſeſſionem demonſtrati. Accipite D. Bernard. vbi ſupra dicentem. *Quid tibi dies, & annos numeras? tranſit hora, tranſit, & pœna, nec accedunt ſibi. ſed potius ſuccedunt. Sufficit enim nunc cuique diei malitia ſua, nec laborem ſuum poterit reſeruare ſequenti, ſed omnium merces laborum in vna illa die reddetur, cui altera non ſuccedit. Repoſita eſt mihi ait, corona iuſtitiæ, quam reddet mihi, non in illis. Sed in illum diem iuſtus iudex.* Ecce quam guttatim, quam diuiſim per minutias multorum annorum temporalis pœna ſubitur, quam integrè, quam pleno ore, quam iunctim remunerationem poſſidemus, nō per plures dies diuiſam, ſed ſimul æternè habitam. Compone iterum pœnam temporalem Iſraelitis ab Oſea propoſitam, & felicitatem iuſtis a Zacharia decantatam. Oſeas enim c. 5. ait *Nunc deuorabit, eos mēſis cum partibus ſuis?* Quid eſt deuorabit eos menſis? Nonne plurium annorum ſuſtinuere miſeri calamitates? Nonne pœnæ æuiternos hoſtile incurſus paſſi ſunt? Cur ſolum ait, deuorabit eos menſis? Sane diuturnæ erant præliorum calamitates aduerſus Iſrael, ſed tamen ſic diuiſæ veniebant, vt non viderentur vnquam excedere vnius menſis calamitatem, ait D. Hieron. *Per ſingulos menſes hoſtis aduenit, & cuncta vaſtavit.* Totus certaminis, impetus & finietur, & inſtaurabitur ſingulis menſibus, & calamitas, quaſi ardentiſſima potio, per plures hauſtus diuiſa tēperabitur. Non ſic felicitas iuſtorum de qua Zacharias

Bern. 2. ad Tim. 4. Bern. Oſeas 5. Hieron.

charitas 14 ait, *Et erit die, vna quæ* A *nota est Domino non dies, neque nox, & in tempore vesperi erit lux*. Non erit dierum numerus, vt fiant hebdomadæ, aut menses, aut anni, sed vna simplex, & in diuisa lux omniũ plena bonorum. Vbi nihil præteritũ euaneat, neque futurũ speretur, & omnium simul perfectissima possessio detur. D. Ephren de Pœnit. *Quis igitur vsus amplius rerũ temporaliũ* B *in statu illo sempiterno? Quis annorum numerus in æternitate temporis erit? Quomodo porro erunt anni: quando nulla erunt noctes? Aut hebdomadarum numerus, cum menses non fuerint? Nam vnum habet diem sæculum futurum. Atque Propheta: non erit nox, neque dies, sed vesperi erit lux.* Felix qui per amaritudinũ sorbitiunculas comparat sibi inter- C minabilem vitæ salutem! Dauid Psalm. 89. ait. *Et exultauimus: & iucundati sumus in omnibus diebus nostris.* Hoc est in die illo, in quo nobis omnes simul dies veniunt. Vbi enim diſiuncti veniunt, non est plena iucunditas. Auguſt. *Dies ille, dies est sine fine. Simul sunt illi omnes dies ideo satiant. Non enim succedentibus cedunt, vbi non est aliud, quod non ve-* D *niendo nondũ sit, & veniendo iã sit. Omnes simul sunt, quia vnus est qui stat, & non transit, ipsa est æternitas.* Hæc ibi, & alia pulchra.

Ephr. Psal. 89. Auguſt.

§. XVI.

Venturi ævi pœna tota simul miseros diu exat. E

VIdisti temporalis pœnæ solatium aliquale, quod per plures annos suum amatorem diuidit, & attemperetur per plures, breuesque hauſtus diuisa. Quod leuamen in ſuis laboribus notabat sponsa Cãt. 3. *In lectulo meo per noctes quæsiui, quem diligit anima mea.* Expende illud, *per noctes*, quod notans Gillib. Abb. serm. 1. in Cant. ait. *Per noctes, inquit, multæ sunt noctes eius, non est vna nox illi iugis, & continua.* Diuisæ quidem dantur in hac vita calamitates, multæ nos premũt noctes, quia singulis horis minuitur, & deperditur aliquid de ærumna. Miseri illi, quos vna iugis, & æterna premit nox, quos nulla pœna præterit, sed omnes dolores simul præsentissimi sunt, & iuncti simul afficiunt: Ionæ ærumnam, dum clausus tenebatur in ventre Cethi, ponderans D. Alcimus lib. 4. sic ait apud Franciſci Rureti notas in Tertull.

Cant. 3. Gillib. Alcim.

Inuasusque cibus ieiunia vixit in aluo.
Dum tres luce dies, vna sub nocte Prophetæ
Sol ageret.

Et quidem rectè expenditur Prophetæ labor, quem vna nox triorũ dierum malitias complectens diuexabat in piscis aluo. Quis ergo dicat damnatorum tormenta, quos vna iugis, & perpetua nox infinitorum annorum malitias simul continens, mandit? Nullius diei malitia præterit, sed simul omnes sunt inferentes misero damnato malum. Ex quo põderanda sunt illa D. Pauli ad Rom. verba c. 2. *Secundum autẽ duritiam tuam, & impœnitens cor, the-* Rom. 2. *saurizas tibi iram in die iræ, & reuelationis iusti iudicij Dei.* Mirabar sæpe, quod Apostolus, vt exaggeret in gẽtes iræ thesauros a peccatoribus acquisitos, solum dicat, thesaurizas tibi iram in die iræ. Qualis est thesaurus, qui vnico die exhauritur? Vna dies quomodo tantam multitudinem rerum prætendet, quæ faciant thesaurum? Aliter thesauros suos exaggerabat ille diues apud

Lucam

Luc. 12. Lucam 12. dicens. *Destruam horrea* A *mea, & maiora faciam, & illuc congregabo omnia, quæ nata sunt mihi, & bona mea, & dicam animæ meæ, Anima habes multa bona posita in annos plurimos.* Vter maior thesaurus, qui in annos plurimos, aut qui in vnam diem asseruatur? Impius thesaurizat bona in annos plurimos, & thesaurizat iram in die ire, non ne felicior est ex thesauris, qui B ad plures annos, quam infelicior ex thesauro, qui in die vna, etsi iræ sit, & calamitatis? Absit, imo exinde decrescit felicitas impiorum, quod eorum bonorum thesauri ad plurimos anno s sint, nec valeant simul haberi, simulque suos possessores oblectare: sed necessaria est aliorum bonorum perditio, vt alia succedant. Et exinde accrescit vehe- C menter impiorum labor, quod iarum, & dolorum thesauri simul in vna die sint, in qua nulla malorum successio, nulla diminutio, sed tota malorum congregatio in defectibus premat, & affligat damnatos.

Ephr. Huc spectat Diu. Ephrem de Pœnitent. *Statuit Deus diem, qua iudicaturus est orbem terrarum in iustitia: non dies multos, sed vnum. San-* D *ctis vna dies est, æterna lucis fruitio, & peccatoribus vna nox æterna custodia, & carcer: ideo Iesus dicit: Ibant hi in vitam æternam: iniqui autem in supplicium æternum.* Nihil mali voluit Deus abesse ab impijs, & nihil boni a pijs, quando non in plurimis diebus, sed in vna die, & iræ, & misericordiæ claudit thesauros, vt sicut interminabilis lu- E cis tota simul, & perfecta possessio iustos beat, sic peccatores vna, & tota simul, & iuncta diuexet malorum congregatio, vna illos affligat nox infinitos annos dolorum simul claudens. De hoc infra lib. 12. capit 4. §. 3.

Text. Hunc cum vidisset Iesus iacentem, & cognouisset, quia iam multum tempus haberet, dicit ei: Vis sanus fieri? Dicit ei languidus: Domine, hominem non habeo, vt cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam, dum enim venio ego, alius ante me descendit.

§. XVII.

Ea sit cura præcipua laborantibus, vt peccatum tollant ab anima, ni velint omnia remedia frustrati.

ERat tota causa infirmitatis huius peccatum, vt ostendit Iesus infra dicens. *Iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.* dum ergo peccatum non remouebatur, frustra languidus tot aquæ motus expectabat. Quid iuuat mouere omnia, tentari omnia, vbi solum peccatum in quo tota erat causa mali, quietum, & immobile manebat in anima? Ionæ capit. 1. *Ion. 1.* *Dominus misit ventum magnum in mare, & facta est tempestas magna in mari, & nauis periclitabatur conteri.* Sed quid fit a nauis in tanto hoc periculo, & iactatione nauis?

quid

Quid fit in naui hac vi poſſit ſaluari. *Timuerunt nautæ, & clamauerunt viri ad Deum ſuum, & miſerunt vaſa, quæ erant in naui, & Ionas deſcendit in inferiora nauis, & dormiebat ſopore graui.* Ecce vobis irritus nautarum labor: Ionas, qui auctor erat tempeſtati, cubabat quietus, ſomno ſtertebat, a nemine inquietabatur, ſed potius illo relicto curritur ad preces, curritur, ad effuſionem bonorum in mare. Proh nautarum ignorantiã! Quid prodeſt omnia mouere pro ſalute, ſi immotum ſeruatis authorem tempeſtatis. Pulchrè D. Baſil. Seleuc. orat. 12 ait. *Quid his? Mare iactatur, & ſortem in medio nominas, & auctorem tempeſtatis ſinis conſidere?* Hæc eſt peccatorum inſcitia, periclitatur illorum ſalus, corpus crebris infirmitatum fluctibus iactatur, quæ dum ſuſtinent, currunt ad ſanctos, currunt ad Deiparam, vota emittunt, medicos adhibent, remedia quærunt, pecunias effundunt, ſagos vacuant, nullum non mouent lapidem ſub dolore gementes, ſolũ peccatum totius mali authorem, & cauſam immotum, & prorſus intactum relinquunt in fundo animæ. Quid mirum, ſi nihil lamenta vtilitatis afferant, ſi mali radix medullitus immota aſſeruatur? Mirabar ego Eſau vehementem dolorem ob amiſſam benedictionem, quippe is Gen. 27. Gen. 27. vbi ſe benedictione paterna vidit orbatum, ad gemitus curritad lachrymas, ad preces. *Quippe irrugijt clamore magno, & conſternatus ait: Benedic etiam, & mihi pater mi.* Rurſus addit. *Nunquid non reſeruaſti, & mihi benedictionem.* Inſuper. *Num vnam tantum benedictionem habes pater? Mihi quoque obſecro, vt benedicas. Cumque eiulatu magno fleret, &c.* Quæ ſalus tot lamentis, tot præcibus non poſſet inſtaurari? Quæ ruina non poſſit reparari? Et tamen non reparatur Eſau ruina, quia cum totus curritad preces, currit ad lachrymas, omnemque lapidẽ mouet, vt flectat patrem, ſola immota relinquit cordis peccata, quæ prius remouere deberet, vt benedictionẽ cæleſtem ſibi traheret; D. Ephrem de Pœnit. *Lacrymatus eſt Eſau, non quia peccauit. Occupabat mentem malitia, & per ſolam linguam voluit benedictionem impetrari. Sed iſta cur dico? Vt tu ſi amaritudinem in anima haueas, primum eam radicitus euellas, & poſtea ſic ad Deum accedas.* Id in primis tibi curandũ eſt in qualibet clamitate, vt conſcientiam euoluas, & peccatum remoueas, alioquin vane confugis ad vota, ad lachrymas. Vane effundis theſauros cœlumq; tangis eiulatu. Apud Malachiam c. 2. *Operiebatis lacrymis altare Domini fletu, & mugitu ita vt non reſpiciam vltra ſacrificium, nec accipiam placabile, quid de manu veſtra. Et dixiſtis: Quam ob cauſam? Quid Dominus teſtificatus eſt inter te, & vxorem; pubertatis ſuæ, quã tu deſpexiſti?* Quid prodeſt ad lachrymas currere, ad aras eiolare, ad ſacrificia, & nihil immotũ relinquere, quando deſpectus vxoris Deum teſtem habet? Omnia ſanè irrita ſunt quæcumque facias, dum in medio cordis ſeruas peccatũ. Quo etiã reſpicit illud Micheæ c. 6. *Ego cœpi percutere te perditione ſuper peccatis tuis. Tu comedes & non ſaturaberis, & humiliatio tua in medio tui. Et apprehendes, & non ſaluabis.* Ecce tibi perditio inſtat, & percuſſio, hinc inde hoſtes vrgent & fames; horum cauſa, nimirum peccatum in medio tui cordis eſt, tu autem peccatum in medio cordis præteriens, apprehendis arma, confugis ad remedia, ſed omnia tentas vane, nõ enim

Baſil. Sel.

Malac. 2

Mich. 6.

obii-

obtinetis sanitatem. Non est hoc ab similè illis hominibus, qui cum habeant in medio ciuitatis hostes illos prætereunt, & euolant ad arces, ad mœnia ciuitatis, vbi arripiunt arma, ignea fulgura, tela, & totum belli opus dirigunt in campos. Quando hi saluabunt ciuitatem? Quando hi victoria potientur.

§. XVIII.

In temporalibus pœnis aliquam æterni supplicij speciem immittit aliquando Deus, vt nos cautiores reddat.

ECce homo miser in diuturniori morbo constitutus, omni auxilio penitus desolatus, adeo vt inter triginta, & octo annorum dolores, non haberet in quem respiceret, a quo aliquale auxilium sperare? Clarissima sanè imago est & repræsentatio supplicij post vitam hanc venturi, in quo eminent inter alia, & dolorum diuturnitas, & omnimoda desolatio. Sic Dominus assolet in pœnis temporalibus æterni supplicij integerere speciem aliqualem, qua nos reddat magis cautos. Ioan. 2. Volens Dominus prophanatores templi castigare, dicitur fecisse *quasi flagellum de funiculis, &c.* Cur funiculos in flagellum assumpsit? Cur non potius fuste aliquo vsus est? Sanè funiculi repræsentabant laqueos illos æternos, quibus peccator ligatus pedes & manus mittendus est in tenebras exteriores, vt habet Matth. 2. Voluit igitur Dominus in supplicio tẽporali aliqualem æterni speciem prætendere, cuius metu absterearentur homines a peccatis. Ita D. Augustinus tract. 10. in Ioan. ait, *Fecit flagellum de resticulis, & adhoc admonet eos, vt mutent se, & ne sint negotiatores; nam si se non mutauerint, audient in fine: ligate illis manus, & pedes, & proijcite in tenebras exteriores.* Videãt peccatores in temporali flagellos funes, siue rudẽtes inferni, quibus æternum constringendi sunt, ni sibi caueãt. Ventura inferni vincula expaueant, dũ se temporali videãt affligi verbere peccatores. Psal. 10. *Pluet super peccatores laqueos; ignis, & sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum.* Expende illud *pars calicis eorum*, temporale. n. flagellum, quo miseri in præsenti affliguntur, pars quædã est illius æterni, quod post vitam manet. Quippe misericors Deus partẽ seu guttulam æternæ amaritudinis peccatoribus propinat, vt aliqualẽ gustum & saporem habeant æterni calicis, quo sunt in inferno potandi. Huc spectabat D. Greg. lib. 15. in Iob c. 21. satus. *Non totum calicem, sed partem calicis dixit, quia eorũ passio hic quidem per dolores incipitur, sed in vltione perpetua consummatur.* Hic solum pars est calicis, solum datur gustus, & sapor aliqualis æterni illius supplicij, quod in inferno expectat eos, qui illud nõ metuunt, nec expauent, dũ sustinent temporale. Nihil enim magis curat Deus in inferendis supplicijs, quam vt peccatores æterna illa, & ineuitabilia odorentur, & sibi caueant. Gen. 19. *Dominus pluit super Sodomam & Gomorrhã sulphur, & ignẽ a Domino cœlo; & subuertit ciuitates has & omnẽ circa regionem.* Cur ad igneã pluuiam recurrit Dominus? Nonne, vt mundũ perderet Deus, cœlum manauit aquis, cur modo ad paucas vrbes perdendas maluit ignem à cœlo mitti, non aquas? Sanè modo partem æterni sulphurei calicis propinabat

Ioan. 2.

Psal. 10.

Greg.

Gen. 19.

Augustin.

pinabat vniuerſis peccatoribus non vt inebrientur ira diuina, ſed vt guſtarent aliquid de ſulphuris inferni inflammis, & ab illis fugere procurarent. Id quod docebat Saluianus lib 1. de Gubernatione Dei fatus. *Dum cum iudicio malos perdidit Dominus, iam ad inſtar futuri iudicij iudicauit. Cum enim ad ſupplicium malorum gehennam in futurum arſuram eſſe manifeſtum fit, Sodomam, & vicinas eius vrbes cęleſti flamma conſumpſit. In præſenti autem illud, quod futurum eſt, Deus voluit declarare iudicium, quando ſemper impium populum gehennam miſit è cęlo.* Et ſimul peccatores in præſenti caſtigabātur, & ſimul futuræ gehennæ ſpecies mundo explicabatur vt ſaporem haberent homines aliqualem ſupplicij illius, quod poſt vitam manet cuius expauentes immenſam ardorem rectam vitam agerent, qua ſe ab illius incendio liberarent.

Saluian.

§. XIX.

Dilectis ſuis non ſinit Deus creaturas, quas reſpicere poſſint, & quibus fidant, ſed, ipſe pro omnibus rebus adeſt.

QVis credat per tam longum infirmitatis tempus non adfuiſſe hominem huic paralytico, à quo auxilium poſſet ſperare; niſi qui nouit Dei curam, & ſolicitudinem in remouendis creaturis, vt ſolus ipſe omnibus apud dilectos ſuos, & adſit, & valeat? Is eſt Deus, qui nihil aliud a ſuis videri ſinat præter ſe, ſe vbique præponens omnia omnibus factus. Quam Dei naturam expertus Dauid fatur Pſaml. 138. *Quò ibo à ſpiritu tuo? Et quo a facie tua fugiam? Si aſcendero in cœlum, tu illic es, ſi deſcendero in infernum, ades; ſi ſumpſero pennas diluculo, & habitauero in extremis maris. Etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua. Coactu quadam admirādo, & ſuaui Tyrannide ad ſolum nos trahēs ſibique copulans, & aſtringens.* Quid pulchrius? Sanè ſtudet Dominus facere, ne quid ſalutare tibi inuenias præter ipſum. Ipſe vbique adeſt, omnia factus, imò homo factus, vt vndique conueniat oculos tuos, & ſpes tuas, ne reſpiciant alio,

Pſal 138

Baeza in Euang. Tom. 2.

pinabat vniuerſis peccatoribus non vt inebrientur ira diuina, ſed vt guſtarent aliquid de ſulphuris inferni inflammis, & ab illis fugere procurarent. Id quod docebat Saluianus lib 1. de Gubernatione Dei fatus. *Dum cum iudicio malos perdidit Dominus, iam ad inſtar futuri iudicij iudicauit. Cum enim ad ſupplicium malorum gehennam in futurum arſuram eſſe manifeſtum fit, Sodomam, & vicinas eius vrbes cęleſti flamma conſumpſit. In præſenti autem illud, quod futurum eſt, Deus voluit declarare iudicium, quando ſemper impium populum gehennam miſit è cęlo.* Et ſimul peccatores in præſenti caſtigabātur, & ſimul futuræ gehennæ ſpecies mundo explicabatur vt ſaporem haberent homines aliqualem ſupplicij illius, quod poſt vitam manet cuius expauentes immenſam ardorem rectam vitam agerent, qua ſe ab illius incendio liberarent.

§. XIX.

Dilectis ſuis non ſinit Deus creaturas, quas reſpicere poſſint, & quibus fidant, ſed, ipſe pro omnibus rebus adeſt.

QVis credat per tam longum infirmitatis tempus non adfuiſſe hominem huic paralytico, à quo auxilium poſſet ſperare; niſi qui nouit Dei curam, & ſolicitudinem in remouendis creaturis, vt ſolus ipſe omnibus apud dilectos ſuos, & adſit, & valeat? Is eſt Deus, qui nihil aliud a ſuis videri ſinat præter ſe, ſe vbique præponens omnia omnibus factus. Quam Dei naturam expertus Dauid fatur Pſaml. 138. *Quò ibo à ſpiritu tuo? Et quo a facie tua fugiam? Si aſcendero in cœlum, tu illic es, ſi deſcendero in infernum, ades; ſi ſumpſero pennas diluculo, & habitauero in extremis maris. Etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua. Coactu quadam admirādo, & ſuaui Tyrannide ad ſolum nos trahēs ſibique copulans, & aſtringens.* Quid pulchrius? Sanè ſtudet Dominus facere, ne quid ſalutare tibi inuenias præter ipſum. Ipſe vbique adeſt, omnia factus, imò homo factus, vt vndique conueniat oculos tuos, & ſpes tuas, ne reſpiciant alio,

Pſal 138

Baeza in Euang. Tom. 2.

ſumpſero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris. Et enim illuc manus tuas deducet me, & tenebit me, dextera tua. Sic a Deo præoccupamur, vt nihil aliud videre liceat prius quàm Deum. Quoquò te vertas, ſtatim Deus, ipſe in cœlo, ipſe in terra, ipſe in mari, ipſe itineris ſocius, ipſe in periculo adiutor, ipſe in omnibus omnia, non dabit, vt videas alium. Accipite polcherrima commentaria huius loci, quæ dedit author Græcus Nicolaus Cauaſila lib. 1. de vita in Chriſto, fatus. *Saluator in ipſo viuentibus ſic ſemper, & omnimodis adeſt, vt ipſius ſit omnia, nec alio prorſus ſe vertere, nec aliunde quærere ſinat. Et cum ſit alior, ſimul eſt alimentum. Et ipſe eſt qui panem vitæ dat, & vita eſt viuentibus, & vnguentum ſpirantibus, & veſtimentum operiri cupientibus. Ipſe eſt, per quem ambulare poſſumus, & ipſa via, inſuper, & terminus viæ, adeoque, & diuerſorium. Membra nos ſumus: Ipſe caput. Certamus? Vna certat. Præclarè certamus? Præſes, & arbiter eſt. Vincimus? Mox corona eſt. Sic vndecumque mentem noſtram ad ſe ipſum aduerſit, nec ad aliud patitur effundi nec vllius rei amore implicari. Seu illuc eas, ibi eſt. ſeu alio, etiam aliam occupat, trāſeuntęſq; manus comprehendit.* Si aſcendero in cœlum, *inquit*, tu illic es, ſi deſcendero in infernum, ades ſi ſumpſero pennas diluculo, & habitauero in extremis maris. Etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua. *Coactu quadam admirādo, & ſuaui Tyrannide ad ſolum nos trahēs ſibique copulans, & aſtringens.* Quid pulchrius? Sanè ſtudet Dominus facere, ne quid ſalutare tibi inuenias præter ipſum. Ipſe vbique adeſt, omnia factus, imò homo factus, vt vndique conueniat oculos tuos, & ſpes tuas, ne reſpiciant alio,

Græcus.

Luc. 2. Senex ille felix Luc. 2. canebat. Núc dimittis seruum tuum in Domine, secundum verbum tuum in pace. *Quia viderunt oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum.* Attende verba: parasti, inquit, salutare, hoc est, aptasti, carnem induisti, hominem fecisti ante faciem omnium populorum. Diceres Hispanicè, *Hizose Dios hombre para alcuar se los ojos, y las esperanzas de todos. Para que no huuiesse hombre, a quien boluer los ojos.* Vt ad se mentes oculosque omnium raperet. Id quod attigit D. Athanas. Athan. orat. de incarnat. verbi fatus. *Ideo hominum amator Deus, & communis Saluator corpus sibi assumpsit homo inter homines versaturus, vt hominum sensus praeoccuparet. Vt homines humana sola cogitantes, quocumque sues sensus conferrent, ibi se anticipari, praeoccuparique animaduerterint.* In id totum incumbit Dominus, vt solus ipse salutaris appareat, Isa 62. vt nemo alius spectari possit, in quo spes hominis innitatur Isaias 26. *Vrbs fortitudinis nostre, Saluator ponetur murus, & antemurale.* sufficeret quod Saluator murus poneretur. Cur etiam ponitur antemurale? Ne vnus quidem lapis sit praeter ipsum, in quo humana spes nitatur, & non solũ septem iuxta Zachariã, sed vniuersi oculi sint semper lapidem vnum, qui vetus Saluator est, & non alius praeter eum. Inde omnem creaturarum, fortitudinem, & auxilium euacuat, vt ipse locus spectetur, qui est vera salus. Dan. 3. vbi missi sunt tres pueri in fornacem. Dan 3. *Flamma erupit & incendit quos reperit iuxta fornacem de Caldeis. Angelus autem Domini descendit cum Azaria, &c.* Supponendum est, quod hic Angelus erat ille magni consilij Angelus, qui iam tunc gerebat humanum, inuit D. Hippo-

A lyti commentaria, quod etiam confirmat ipse Nabuchodonosor aiens. *Video quatuor viros solutos: & speciem quarti similis filio Dei.* Quo posito notandum est, quod non prius se videndum praebeat magnus hic salutis Angelus, quam flamma Chaldaeos consumat. Et quos Chaldaeos consumit flamma? Iam dicit Hie- Hieron.
ro. *Viri consumpsit flamma erant, de*
B *quibus supra dixerat. Et viris fortissimis de exercitu suo iussit, vt ligatis pedibus Sidrach, Misach, Abdenago mitterent eos in fornacem ignis ardentis. Non ergo fortuito quoscumque ministros perdidit Nabuchodonosor, sed viros fortes de toto exercitu suo, & ad bella promptissimos.* Merito rex videt totam exercitus sui fortitudinem defecisse, vt ra-
C piantur oculi eius ad videndum verum auctorem salutis. Nec aliter se reuelat Saluator, nisi prius euacuans omnem aliam virtutem, illamque suspectam reddens hominibus. Infestissimus Niniuitis Propheta Ionas, illis iuxe ciuitatis ruinam annuntiauit. Quid tunc Niniuitae? Ionae cap. 3. *Et crediderunt viri Niniuitae in Deum, & praedicauerunt ieiunium, &c.* Nullus in Ion. 3.
D tota Ninive, qui Propheram conueniat, nullus est, qui vt in periculis solet fieri, ad Prophetae pedes conuoluatur, qui Prophetae verbum faciat, sed omnes, relicto Propheta, ad vnum Deum confugiunt. Cur ergo ad solum Deum respiciunt, nec de Prophetae patrocinio curant? Sanè Deus, qui se solum respici a Niniuitis optabat, adeò in illos durum Prophetam immisit, vt ab illo fugientes nullum alium Saluatorem praeter Deum spectarent. Id quod insinuans Diu.
E Epiren in Ionam fatur. *Videbant Niniuitae prophetam durum ac fremitu relictoque duro ad Deum misericor-*

Item confugerunt. Ea semper est Dei prouidentia, quæ creatus omnes, aut imbecilles, aut duras, & asperas, in suos faciat, quo ipsi in unum Deum currant, ab eiusque solius auxilio pendere ualeant. Hinc docemur dicere in oratione Dominica: *Pater noster, qui es in cœlis*. Cur dicimus, qui es in cœlis? Vt abiuremus omne auxilium, quod mortales pertinaciter a stellis solent expectare. Sic enim hæret medullis hominum fixus error, quo bona sua stellis ferant accepta, ut nolit Deus audire quemquam, qui prius non abiurauerit omne auxilium creaturarum, etiam stellarum. Diuu. Thomas opuscul. 3. cap. 7. *Sunt aliqui, qui res humanas fatali necessitati syderum subdunt. Vt igitur, nec hoc orantium fiducia obsit, dicimus: qui es in cœlis, tamquam maior, & guberuator eorum. Et sic per virtutem cœlestium corporum, auxilium, quod a Deo speramus, impediri non potest.* Sic infirmat Deus omnes auxiliatrices creaturas, sic studet stellarum fauores ab hominis remouere oculis, ut homo feratur in solum Saluatorem Malach. 3. *Orietur vobis timentibus nomen meum sol iustitiæ, sanitas in pēnis eius*. Oritur enim nobis Saluator, ut salutaris Sol, quia ablegatis stellis, solus ipse ad se rapit oculos hominum. Vt oriente Sole, nemo est, qui ad stellas aspiciat. sic oriente Christo, & stellæ, & quæuis alia auxilia fallacia eripiuntur homini. Non ne Magos stella deduxit? Pulchrè Tertullian. de Idol. *Ideò nunc, & Mathematicis patrocinabitur illorum Magorum religio? Ast scientia ista vsque ad Euangelium fuit concessa, vt Christo edito, nemo exinde natiuitatem alicuius de cœlo interpretetur*. Vanus es, impius es, qui ad stellas auxiliatrices respicis, ubi habes Christum, quem solum auxili atorem respicias.

B.Th. — Tertull.

§. XX.

Omnia desunt, cui deest Iesus.

NOn miror paralytice, quod hominem non habeas, non eum habes Iesum, etiam si iuxta te positus sit, inde iam consequens erat, quod nihil proficuum tibi haberes. Piscantibus undecim discipulis, appropinquauit triumphator mortis Iesus, & ait illis Ioan. 12. *Pueri numquid pulmentarium habetis? Responderunt illi: Non*. Vbi elegater Chrysolog. serm. 78. *Et quid haberent, qui Christum iam secum positum non habebant?* Dum astantem tibi Dominum non habes, omnia te fugient bona, nihil tibi proficuum adierit. Cuncta ueniunt bona pariter cum Dei sapientia, nec quicquam est, ubi nō habetur Dei filius. Speculaturus puer Eliæ, an cœlestis nubes appareret, de Domini præcepto ascendit 3. Reg. c. 18. Qui cum ascendisset, & speculatus esset, ait, *Non est quicquam*. Vbi Ioan. Ieroselymit. de instit. Monach. c. 33. inquit *Quia nubecula illa, mater Iesu non fuit a puero visa nasci in illa prima ætate mundi; ideò puer dicit, Non est quicquam*. Quando enim non erat, ex qua Iesus esset, ex qua nobis filius Dei ueniret? rectè dicitur, quod non est quicquam, nihil namque est cui non est Christus. Quoquo uersus oculos conieceris, nil boni inuenies, si Iesum non inuenias. Gen. 1. *In principio creauit Deus cælum, & terram: terra autem erat inanis, & vacua, & tenebræ erant super faciem abyssi, & Spiritus Domini ferebatur super aquas. Dixitque Deus:*

Ioan. 12. — Chrys. — 3. Reg. 18. — Ioan. Ieroſol. — Gen. 1.

Fiat lux, & facta est lux. Et vidit Deus lucem, quod esset bona, &c. Donec ad lucem ventum est, nil bonũ dicitur vidisse Dominus, cætera omnia potius præferebant nanitatem, & vacuitatem, quia dum verus Patris splendor Iesus non apparet, nec quicquam bonum apparet, sed terra inanis, & vacua, & tenebræ super faciem aquarum. Eleganter
D. Anas. Diu. Anast. Sinaita lib. 1. Exaem. *Si omnia, quæ fecit Deus, sunt valde bona quo modo non dicit scriptura illas tenebras, quæ erant ante lucem, esse bonas? Sed neque aquas illas bonas, neque abyssum, quæ obscurabatur, bonam dicit. Dicens ergo: & vidit lucem quod esset bona, ostendit, quod omnia illa quæ venerunt ante veram lucem Iesum, qua illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, & terram obscurarunt, demerserunt, & suffocarunt, non esse bona.* Quod sine Iesu venit, vanitas est, tenebræ sunt. Quod sine Iesu venit ruina est, & pernitio, sub qua gemas misero sumixus grabato.

§. XXI.

A Iesu nemo discedit vacuus, si tamen ad illum iuerit.

ECce communem miseriam illorum, qui cum creaturis negotiantur, non cum Deo. *Dum enim*, ait, *venio ego, alius ante me descendit*, si vel vnus tè præueniat, exhaurit totam substantiam, quam tu sperabas si setus accedas, laborem perdis itineris, & redis vacuus præuentus ab alio. Non sic in Christiano stadio, si cum Iesu negotieris, etsi multi alij præueniant, & Christi fores præoccupent, & tu iã A sertus accedas, si tamen accedas, & dibis vacuus Ioannis 19. vbi felicium mi illi viri memorantur, qui corpus Iesu obtinuerunt, illudque sepulturæ mandarunt, dicitur, *Venit autem & Nicodemus, qui venerat ad Iesum nocte primum, ferens mixturam myrrhæ, &c.* Habes ex capit. 3. Ioannis, quod Nicodemus ad *Ioan. 10.* *Ioan. 3.*
B scholam Iesu nocte accesserit, quod in præsenti non sine mysterio voluit Ioannes meminisse, quando Nicodemus dicebatur adeò felix, vt ipse ptæ omnibus Apostolis mereretur accipere corpus Iesu, illudque mandare sepulturæ. Sed cur, vbi tam ingens beneficium accipit. Nicodemus, eius occultus, & serus ad
C Iesum accessus notatur? Dicit Ioan. venit, & Nicodemus, quia venerat ad Iesum nocte primum, quid necessum fuit hoc exprimere? Meritò id notat Ioannes, vt inde exprimat felicitatem illorum, qui ad Christum accedunt, quantumuis enim feti, & tardi accedant, non manebunt vacui. Vnde D. Ambros. libro 23. in Lucam ait, *Veni, & tu vel sero, vel nocte, vel quacumque hora: quandocumque veneris, inuenies Iesum ad suscipiendum paratum, nec minorem seruis venientibus mercedem, pia largitate soluentem.* Quis neget ingẽtia comparasse bona, qui Deo matutinus accessit? Qui primus faciem eius præoccupauit? Sed non ideò alij tardiores recedent vacui. Non exhauritur pietatis fons a primo accedente, etsi tardius, etsi serius, etsi post vniuersos accedas, si tamen accedis, multum habes, quod hauD rias. Cant. 1. *Post te curremus in odorem vnguentorum tuorum. Introduxit me Rex in cellaria sua, exultabimus, & lætabimur ĩ te.* Ecce tibi multæ currunt ad Christũ, multæ exultant, & lætantur, vna verò dicitur introducta in cellaria. Vnde hęc differentia, *Ambr.* *Cant. 1.*

sentia, quòd vni cellaria dentur, exultatio, & lætitia concedantur alijs? Currebant omnes, sed non omnes currebant æqualiter, vna, quæ cæteris præcucurrit, præoccupauit Domini cellaria, cæteræ serius accedunt, nulla tamen redit vacua, sed omnes accipiunt, vnde possint lætari, & exultari. Do Orig. ho. 1. in Cant. fantem. *Currunt ergo adolescentulæ post ipsum, & in odorem eius, vnaquæque tamen pro viribus, alia quidem velocius, alia paulò tardius? alia etiam inferius cæteris, & vltimo, alia primo loco. Verum tamen currunt omnes sed vna est perfecta, quæ curris sic, vt præueniret, & acciperet palmam. Sola est quæ dixit introduxit me Rex in cubiculum suũ. De his autem adolescentulis, quæ post ipsam currunt, & procul ab ea in curredi spatijs remanserant, dicitur: Adducentur regi virgines post eam, adducentur in lætitia, & exultatione.* Sic omnes qui accedunt ad Christum, etsi tardius, etsi serius, etsi omnium postremo accedant, habent quod accipiant.

Orig.

§. XXII.

Vbi homo deficit, peculiari iure tenetur Deus prouidere.

MAgis iustè, quam scienter languidus hic Dominum conuenit de defectu subleuantis hominis; si enim sciret Deum esse illum, cum quo loquebatur, iustius arguere posset hominis defectum, cui vices suas Dominus ad cuncta subleuanda dederat. Hoc venustè docuit Chrysol. serm. 148. his verbis. *O homo, qualiter sic honoratus a Deo teipsum taliter inhonoras? Quare tibi tam vilis es, qui tam pretiosus es Deo? In te imaginem suam posuit, vt terris inuisibilem conditorem visibilis imago præsentem poneret, & in terrenis dedit tibi vices suas, vt non fraudaretur Domini vicario mundi tam larga possessio.* Enimverò queri posset mundus defraudatus homine, quasi Dominis vicarius officio, munereque suo, in subleuandis rebus, deesset. Non ne dominorum est prospicere suis, vel per se, vel per vicarios suos? Vbi ergo homo Dei vicarius deest, ne possessio fraudem patiatur, Dominus illi subuenire tenetur. Nefariè Marcion obijciebat Christo Domino, quod discipulos mitteret sine sacculo, & sine pera, & sine calceamentis, ex quibus illum diuersum asserebat à Deo israelis, qui cum suos ex Ægypto educebat, simul iussit vt vasa aurea, argentea, oues, & boues, imò & farinam asportarent secum. Hæc cine Dei, & Christi differentia? Imo in hoc putarim maximam vtriusq; identitatem, non enim sine magnò mysterio tollitur, & exhibetur commeatus illud subsidium. Namque Dominus omnium, vbi vicarios suos prouidit, qui cuncta possint, & debeant ministrare, subsidia tollit sua, vbi autem vicarius deest, iam iam ipse per se de suorum commeatu prouidet. Sic mittens discipulos per mundi ciuitates, diuersaturos apud homines, nullo subsidio grauati in via permittit, vt pote qui virtios Domini sui haberent, a quibus refici deberent. At populum ducturus per deserti inuia, & inaquosa vbi vicarius deerat, tunc ipse Dominus per se prouidet, iubens asportari quidquid ad longi itineris subsidium videbantur egere. Accipite hæc a Tertullianus acutè notata lib. 5. in Mar. his verbis. *Pre-*

Chrysol.

Tertull.

fectionem filiorum Israel creator, etiam illis spoliis aurcorum, & argenteorum, vasculorum, & vestium praeter onera conspartionum offarcinatum eduxit ex Aegypto: Christus autem nec virgam discipulis in viam ferre praescripsit. Illi enim in solitudinem promittebantur: ij autem in ciuitates mittebantur. Considera causarum differentiam, & intelliges vnam, eamdemque potestatem. Et quidem verè; quandoquidem vnius est Domini, et vicarios habere, & defectus illorum supplere, & subditos vicarijs permittere, & vbi vicarius deficit, per seipsum subuenire, & prouidere. Vbi iter agendum erat per ciuiates, apud quas tot Dei dispensatores, & vicarij erant, quot homines merito mittuntur discipuli sine sacculo, & pera, vt quos vicarii Dei homines alere tenerentur. Vbi per inhospitale desertum iter instituebatur, adest Domini cura, & prouidentia, quia omnino deficit hominum cura. Dan. c. 7. *Videbam in visione mea nocte, & ecce quatuor venti cœli pugnabant tu mari magno. Et quatuor bestiæ grandes ascendebant de mari diuersæ inter se. Prima quasi leena; bestia alia similis visu alia quasi pardus; bestia quarta terribilis, atque mirabilis, & fortis nimis.* Ecce tibi bestiæ ferissimæ sunt, quecunque apparent in terra, nullus videtur homo, qui humane agat, qui humane viuat in bestias mutatis hominibus, hinc leo, inde pardus, & vrsus prosiliunt, vt dominentur terram, & luctuosam exerceant carnificinam. Quid nunc? *Aspiciebam ergo in visione noctis & ecce cum nubibus cœli, quasi filius hominis, &c.* Quid magis connexum, & coniunctum? Vbi nullus non bestia apparebat in terra, statim filius hominis è cœlo dilapsus claret. Vbi in terra nil respicis præter feras, leones, vrbos, pardos, statim Deus aduolat, qui sui vicarij hominis erga homines officium agat. Huc spectabat Diu. Chrysol. serm. 156. latus. *Merito quia humana defunt, diuina succurrunt, & adest Deus ipse, cui homo non erat, qui adesset.* Abeunt homines in ferras, vt efferati nihil non crudele, & ferum efficiant? Necessum inde est, quod Deus in hominem veniat, vt humanus hominis exerceat officia.

Dan. 7.

Chrys.

Text. Dicit ei Iesus: Surge, tolle grabatum, tuum, & ambula. Et statim sanus factus est homo ille, & sustulit grabatum suum, & ambulabat.

§. XXIII.

Firma est salus, quæ per opera pœnitentiæ roboratur.

NOn solum sanat Dominus languidum, sed & firmissimę, robustissimæque salutis testimonium commendat ex comportatione grabati. Sic salutis firmitudo monstratur, sic sanitatis robur nobis inferitur, cum pœnitentiæ oneribus exercemur, grauamur. Quam pessimè nefarius Nouatus pœnitentiam æstimabat, a qua casus ansam præberi humanæ imbecillitati prædicat. Cui pulchrè S. Patian. epist. 3. ad Tymph. respondit, fatus. *Fortasse parcerer*

Patian.

hoc

Hoc crebi ſi pœnitentia delicia putarentur, cui labor tãtus imponitur, cui carnis interitus imperatur, cui inges lacryma, cui gemitus ſempiterni. Volet ergo ſanatus iterum ſe ſeccari, rurſus exuri? Sanè pœnitentiæ grauedo ſalutem non infirmat, ſed confirmat, ſed roborat. Qui enim dutiter in ſe caſtigauit peccatum, qui flagellis confodit, qui lacrymarum abſinthio ſe potauit, haud dubium eſt, quin ſe ſanum amplius nitatur conſeruare. Poſt largiſſimam lacrymarum effuſionem in templo dicitur de Samuelis matre. 1. Reg. 1 1 Reg. 1. *Vultuſque ei nõ ſunt amplius in diuerſa mutati*. De quo Diu. Gregor. in Paſtorali p. 3. c. 31. ait, *Quia videlicet mens eius nequaquam, poſt preces inepta lætitia laſciuiendo perdit quod orationis ſuæ tempore gemituum rigore exquiſiuit*. Non enim facilè perditur, quod rigor fletuum acquirit. Præclare Diu. Paul. 2. ad Cor. cap. 2. poſtquam illo vehementer obiurgauerat, ait, *Quis eſt, qui lætificat me, niſi qui contriſtatur ex me?* Cur Paule in triſtitia proximorum lætificaris? Triſtantur illi, & tu gaudes? Lugent illi, & tu in luctu eorum lætaris? An exuiſti humanitatem, vt lætetis de proximorum doloribus, & calamitatibus? Letabatur equidem Apoſtolus in Corinthiorum lacrymis, quas ipſe reprehenſione extorſerat, vt ſalutem illorum, & misericordiam à Deo obtentam magis confirmaret. Pulchra ſunt Diu. Ambroſ. verba Pſalm. 38. vbi ait, *Obiurgando enim Apoſtolus, dolorem, triſtitiam, gemitus excitabat, vt agerent pœnitentiam, quæ irreuocabilem veniam & ſalutem, Cuius Deum non pœniteret, mererentur*. Non ſolum curabat Paulus Corinthijs ſalutem, & peccatorum remiſſionem, ſed eam ſalutem, & remiſſionem procurabat; quæ non reuocaretur, quæ diutios duraret. Ideò dolores triſtitias, lacrymas in peccatoribus excitabat, quæ pœnitentiæ onera valent ad ſanitatem confirmandam. Equidem tunſionibus, & gemitibus accepta gratia confirmatur roboratur Cant. 7. *Come capitis tui, ſicut purpura regis vinctus canalibus*. Cur additur illud vincta canalibus? Cur non ſufficiſſet diceret, ſicut purpura regis? Non ſolum commendabat coloris nobilitatem, ſed, & ipſum opificium, & laborem, quibus lana diſponitur, vt abhibita tinctura canalibus eum ſplendorem imbibat, quem non deponat amplius. Ex quo pulchrè inſinuatur, vnde confirment, & æternent Chriſti fideles ſplendorem gratiæ deriuatum à Sacramentorum canalibus. Lana enim poſt mille fuſi torturas: poſt mille terrentium preſſuras, poſt mille ferreos pectines, ligneo traditur malleo, quo ſemel, & bis tunditur, premitur, conſtipatur, & tunſionibus conſtipata purpureo inficitur decore, quem nunquam perdere ualeat. Quiſquis de Chriſti canalibus inficiendus es, premere, tunſionibus, flagellis, luctibus, & quam ſemel imbibis diu tenebis gratiæ nobilitatem. Huc ſpectabat Diu. Ephrem de pœnit. fatus. *Conſtringamus nos ipſos pœnitentes, vt venie gratiam tanquam veram tincturam non reſpuamus, ſic enim innatus nobis flos, mentibuſque noſtris inuſtus non amplius recedet. Lachrymis te ipſam obluc, ſicut tinctores lanam, te ipſum humilitati, & angori, atque mœrori trade, ſic enim deo te ipſum aſtringens, paratus accedes ad ſuſceptionem gratiæ*. Adhæret equidem mentibus noſtris amplius gratiæ tinctura, & vix recedit ab eo, qui conſtrictio-

Cant. 7.

D. Ephr

nem, & onera pœnitentiæ adimplet exacte. Propone tibi ob oculos Dei spiritum adherentem Samsonis comis his recisis à fœmina, recedit spiritus à Samsone; verum vbi renatæ sunt comę; spiritus non amplius recessurus remeauit, quo Samson, & Dagonis templum, & plures hostes interfecit moriens, quam viuens. Sed scire cupis, cur Spiritus Dei fortius hæserit in renatis Samsonis crinibus, quam hæserat antea? Post crinium tonsionem, & spiritus discessum Samson carcere inclusus totam ergastuli molem vellebat. Iud. 16. sub qua mole afflictus pœnitentia, (vt auctor est Arias; & Auctor mirabilium sacræ Scripturæ 2. cap. 6.) spiritum solicitabat, & in renatis crinibus vehementius firmabat. Hinc Diu. Paulin. epist. 4. Sic vniuersos monet, vt pœnitentiæ subeant onera peccatum. *Homo*, inquit. *qui præuentus fuerit in aliquo peccato, & salubriter pœnitendo ad instaurationem gratiæ, quasi capillis renascentibus reuertitur: ponens vt arcum æreum brachia sua, id est, fidem spei veræ, & spem fidei non fictam, exercens idem ad prælium manus suas operibus pietatis: tum, vt quibusdam fidei firmæ lacertis, audebit inuadere & poterit vertere inimicorum columnas*, &c. Hæc ille.

Paulin.

§. XXIV.

Obedientia nostra possibili aduentu Deum leuat.

SAlutem homo languidus nanciscitur ipse grabatum suum portans, mirabile dictu! Nonne ignum, & infirmitates portaturus nostras venit Iesus, vt inde salutem præstaret hominibus? Eia age Saluator mundi, quando hominem sanas, grabatum ipse tu portas, grauare ligno, quis te hoc onere leuat, ò bone Iesu, quis est adeò bene sanus, vt Saluatorem, quantum est ex se passibili liberet onere? Sanè de hoc paralitico dicebat D. Cyril. Alex. quod *obedientia, & fide, quod longis temporibus optauerat, fuit consequutus*. O mira obedientis præcellentia, & salutem habet, & nullum onus præbet Saluatori, sed ipse sibi portabat onus, & crucem. Vbi obedientiam memini, fateor me vobis debere exemplar illud huius virtutis nimirum Abrahamum: Is dum parat iugulare filium, dum gladium stringit, dum dexteram tendit, ecce Genes. 22. *Vocauit Angelus de cœlo, dixitque Abraham, Abraham*. Sed cur modo, ò magni Consilij Angele, Abrahamum vocas de cœlo? Alias vt cum Abrahamo loquereris ad terras venire consueueras, eius, intrare domum peregrinum habitum induere, modo cœlum minime linquis cuius rei causa? Pulchrè notat Chrisost. hom. 47. fatus. *Quia videbat iustum iam accinctum, & paratum ad immolationem, & volentem implere mandatum Domini, idcirco vocat eum de cœlo*. Non necessarius est Domini à cœlo in terras aduentu, non necessaria Dei passibilis peregrinatio, lignique super humeros portatio, vbi homo inuenitur obediens. Ecce vobis Mat. 27. vbi Iesus incidit in Simonem Cyrænensem, à Crucis onere leuatur, quod subiit ipse Simõ. Rem pulchrè attigit Victor Antiochenus in Mar. 15. fatus, *Dominus noster crucis suæ molem baiulauit, donec ibi venit Simon Cyrenæus, qui dilassatum Iesum ab onere illo subleuauit.*

Cyril.

Chryf.

Vict. Ant.

nit. Sed cur Iesum vnus subleuat A Simon ab onere ? Iam id explicat
Orig. Orig. in Mat. tract. 35. dum inquit. Simon autem interpretatur obediẽtia. *Cui autem magis conueniebat, ut crucem Christi portare, nisi obedientiæ?* Ille à cruce Christum leuat, qui obediens est, o homo custodiuisses obedientiam, & lignum tolleres à Iesu humeris. Hinc conijcere licet, cur Petrus, & alij Apostoli B orbi terrarum præficiuntur post Domini in cœlos ascensionem, cur non antea iubentur portare orbem, quãdo Dominus simul cum illis viam agebat passibilẽ, & posset proprios etiam adhibere humeros? An Petrus melior Moyse, meglior Prophetis? Namque Moyses dum præficitur populo, humeros Christi requirebat, dicens, *Mitte quem missurus es*. C similiter Ieremias infantiæ suæ prætextu se ab onere excusabat expectans, qui patiatur Christum. Sanè obedientior his Petrus iubetur portare orbem post Christum in cœlos assumptum, præstans enim obedientia in cęlo Deum quiescere sinit, non sub onere premit ge-
Chryl. mebundum. Accipite Chrysost. homil. 4. in Acta sic fantem. *Quod mi-* D *rabilius est, Apostoli, cum mitterentur, nihil excusarunt, neque dixerunt se gracili voce esse, linguaque inexplanata. Siquidem Moyses illos in hac erudierat. Non dixerunt se iuniores esse; nã Ieremias hic illos reddit verecundos. At qui multa audierant terribilia, multoque plura, quam illi, & tamen veriti sunt contradicere. Ex quo liquet illos lucis Angelos* E *fuisse, & cœlestium negotiorum administratores. Attamen istis quidem nullus è cœlo apparuit adhuc agentibus in terra. Sed postea quam obijt homo supera petens, simul spiritus è supernis dilabitur.* Hæc ille.

Text. Erat autem Sabbatum in die illo, dicebant ergo Iudæi illi, qui sanatus fuerat. Sabbatum est, non licet tibi tollere grabatum tuum.

§. XXV.

Festum agit Deo hominum salus.

MAle nouerant Malitiosi illi Dei festa, cum miraculosæ salutis signum exprobrabant, sane multus est Epiphanius Her. 66. Tertul. lib. 4. contra Marc. in demonstrãdo minime nocuisse festis, quod hominum conducebat sanitati corporis, vel animæ. An infirmi non curabantur? An victimæ non cædebãtur, & asportabantur? Et quidem quidquid saluti conducit hominũ, id festiuissimum est Deo, id solum dies festos Deo agit. Numer. 28. ait *Num.* 28
Dominus de sacrificijs offerendis. *Quæ offeratis mihi in diebus festis* Orig.
meis. Ex quo pulchrè Origen. homil. 23. *Habet ergo Deus dies festos suos? Habet. Est enim ei magna festiuitas humana salus*. Hoc erat inter sũmos labores Saluatori maximè festiuũ, si homines sanaret, iam diu Neomenias Iudęorum & sabbata exhorrescens Dominus, eos sibi faciebat dies festos, quibus hominũ incumbebat saluti. Sane Io. 7. Co- *Ioan.* 8.
gnati Iesu, vt ad festum irent, petebant, quibus ipse ait, *Ego nõ ascendo ad diẽ festum istum, quia meum tem-*

pus nondum impletum est. Hæc cum audisset ipse, mansit in Galilæa, vt autem ascenderunt fratres eius, tunc & ipse ascendit ad diem festum. An contrarius sibi Dominus fuit? An aliud fecit ab eo quod promisit? Nonne iuit ad festum, ad quod negauit se iturum? Absit, expendenda enim sunt verba Euangelistæ, ego, ait, non ibo ad festum illud, quale istud? Ad iustd, quod vobis festum habetur, nimirum festum otiosum, & delitiosum. Verumtamen postea ipse ascendit ad festum, non ad istud festum; sed ad festum quale ipsi sibi ex hominum salute fecerat Sic D. Auguſt. q 78. Nouu testam explicat dicens, *Ascendit nõ quasi ad diem festum, sed quasi ad lucm: illi enim omnes læti ascenderunt, quasi ad perfruendas delicias diei festi. Certum est enim, quod non ascendit ad diem festum. Is autem illis fuit dies festus, quo passi ne sua redemit mundum. Hic dies festus eius, in quo vicit mortem.* Ecce qualiter ascendit, & nõ ascendit ad festum: non ascendit ad festum Iudæorum otio, & gaudijs contanò, sed ascendit ad festum suum, quando laboribus suis, & sanguine proprio humanam erat comparaturus salutem. Hic dies festus eius, in quo vicit mortem, in quo redemit mundum, in quo hostibus deuictis hominis aut obtinere, aut sperare potuit salutem. Psal. 75. *Cum exurgeret in iudicium Deus, vt saluos faceret omnes mansuetos terræ. Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi.* Equidem salutem consecuti homines, & confidentes, laudantes Deum festum agunt Domino, qui nunquam magis festiuus, quam vbi se videt causam humanæ salutis.

Auguſt.

Psal. 75

§. XXVI.

Festa diaboli, vitiorum, & peccatorum fomenta.

ECce Euangelium, & videbis Iudæos occasione festorum in Deum, & in Christum eius petulantiores, impudentiores. Quisquis hæc videas, fatear si Iudaica Sabbata iam non Dei, sed Dæmoniorum festa facta prædices; quandoquidem non Dei festi est seruire & turpitudini, & circa Manæ capit. 1. ait Dominus Iudæis. *Neomeniam, & Sabbatum & festiuitates alias non feram; neomenias vestras, & solemnitates vestras odiuit anima mea facta sunt mihi molesta, laboraui sustinens.* Ecce tibi Sabbata, & festa, quæ peccata nuncupant, minimè ea vocat ita Deus, aliena a Deo sũt festa vitijs seruientia, & nullum iudicium euidentius est festi, & Sabbati: quod non sit Dei, quam si hominum libidinibus seruiat. Merito illud Kalendas, & Sabbata vestra, expendit Tertull. 2. contra Marcionem his verbis. *Vestra dicendo, quæ secundum libidinem suam, non secundum religionem Dei celebrando sua iam, non Dei fecerunt.* Inde incipiunt festa a Deo esse aliena, vnde incipiunt prauis hominũ seruire appetentijs. Inde non Dei, sed diaboli festa censentur: vnde liberius peccandi subministrant materiam. Gen. 39. *Accidit quadã die, vt intraret Ioseph domum, vt operis quicquam absque arbitris faceret, & illa apprehensa lacinia vestimenti eius diceret: Dormi mecum.* Audis hoc quadam die fuisse perpetratum scelus, & scire cupis, quæ fuit illa dies, vt eam nigro notes calculo, vt illam vehementer horrescas, quæ tantum

Isa. 1.

Tertull.

Gen. 39.

tum

tum laqueum parauit animæ innocentis. Putatur hæc dies fuisse vna ex festis his diebus, quæ Dæmonibus in Ægypto consecratæ erant, nec melior index diabolicæ solemnitatis potest esse, quam quod tanto sceleri subseruierit. Annuit D. Basil. Basil. Sel. orat. 8. fatus, *Mulieris insidias adiuuans diabolus solitudinem hominum per Dæmonis festiuitatem inuexit. Accidit, inquit, quadam die, &c.* Ex hoc nosces diaboli festiuitates stemmate, si parent laqueos innocentibus: si festorum solemnitate abutatis, vt Deo bellum facias, sunt Dei, tua festa facis, imò omnino à Deo aliena, & prorsus festa diaboli.

Ioan. 5. Respondit eis: Qui sanum me fecit, ille mihi dixit. Tolle grabatum tuum, & ambula.

§. XXVII.

Beneficia diuina sequi assolet labor, & ærumnæ.

ECce qui a Domino sanatus fuerat, mortis periculum incurrit propter Sabbati violationem; si enim parua ligna colligens antiquitus lapidatus est; cur qui totum grabatum igneum Sabbato portabat, non timeret sibi à Pharisæis, ne occideretur? Rursus, qui Lazarum suscitatum volebant occidere, vt resurrectionis obnubilarent auctorē, cur homuncioni parcerent, præcipuè quando legum suffragio possent facinus defendere? Has in angustias mortis coniecit hominem salus diuinitus acquisita; vel hinc salutis auctorem Deum demonstrans, cuius beneficium fere semper sequitur labor, & ærumna. Proprium signum est diuinitus acquisitæ sanitatis, quod grabatum in Sabbato iubeatur tolli sine legisfragio sed non sine periculo legali supplicij. Nullum beneficium à Deo habebis in hac valle lacrymarum, quod non exoluendum sit laboribus, & ærumnis. Quis dicat triumphum, & gloriam, quo Iesus exceptus fuit a Ierosolymitis cum palmarum ramis, cum lætissimis populi acclamationibus, Sed quis siccis oculis aspiciat ingētes passionis tēpestates, quæ statim obortæ sunt? Hodie acclamationes, laudes, Pæana, cras continuo accusationes, contumeliq; blasphemiæ. Pulcherrimè de hac re ipse Dominus apud Gualticum Abb. ser 3. in Ramis philosophatur *Iustum quidem est, ò pater, vt qui se exaltat, humilietur, sed numquid similiter iustũ erat, vt, quẽ tu exaltaueras, ita confusibiliter humiliaretur? Et gloriam, quam humilitas meruerat, tanta sequeretur contumelia? Numquid mihi Pater iratus fuisti, quo nel ad horam hic me passus sum honorari? Et illud etiã per exiguum, quod susceperam de bonis huius mundi, exoluendum erat ante mortẽ in pœnis, & contumelijs, ne postea mihi posset obijci. Fili recepisti bona in vita tua.* Et quidem huiusmodi est hominis cuiuscumque conditio in hac lacrymali vita, quę vniuersum bonum acceptum statim exoluunt calamitatibus & ærumnis. Psal. 101. *Eleuans allisisti me*; vbi argutius legit D. August. *Quoniam leuasti, & elisisti me*; quippè propinqua semper est eleuationi elisio, altitudini deiectio, glorię humiliatio, *Non ait, quoniam leuasti, & elisisti me sed quoniam leuasti, lesisti me, ideò elisisti, quia leuasti, vnde hoc? Homo in honore positus factus est,*

Gualtic.

Psal 101. Auguſt.

est ad imaginem Dei Lenatus in hũc honorem erectus à puluere erectus à terra. Exoluenda erat tanta leuatio tantus honor, tanta sublimatio, tot calamitatibus, & ærumnis, quas homo patitur. Ea sunt beneficia diuina, & exundationes gratiarum diuinarum quæ semper secum afferant calamitatum arenas, ad quas elisæ possint conseruari. Hinc ingentem Christianæ Ecclesiæ gloriam miratus Moyses in Zabulonis benedictione, ait Deut. 33. *Inundationem maris quasi lac suges, & thesauros absconditos arenarum*. Inundantur sanè Christiani lacteis cęlestium gratiarum fluctibus, bibunt totum, quod super cœlos est, mare; mare, inquam, gratiarum, sed cum thesauris absconditis arenarum. Qui sunt isti arenarum thesauri, qui mare gratiarum circumcingunt; Glossa moralis ait. *Per thesauros arenarum intelliguntur sancti, qui contempti sunt in hoc mundo, & conculcati, vt arena*. Nullus sanè fluctus gratiæ venit: quem non excipiat elisio, & conculcatio arenæ. Vt tumentibus mundialis maris fluctibus opponuntur arenæ ad quas blandè elisæ cohibentur. Sic gratiarum exundationibus elisiones arenæ dantur, quæ teneant lacteas vndas, & thesauros augeant. Sic dicebat de se Paul 2. ad Corint. 12. *Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est stimulus carni meæ, Angelus Satanæ qui me colaphizet*. Ecce exundans gratiarum mare in Paulo, cuius tamen lactei fluctus, quò magis eleuabantur eò citius ad arenas siue persecutionum, siue tentationum, siue infirmitatum elidebantur.

Deut. 33

Glossa

2. Cor. 12

§. XXVIII.

Animæ salutem consequatur pœnitentiæ labor.

COnueniant hunc paralitico cum nuperi dogmatiste, qui de Iesu Saluatore confisi rident nostra opera pœnalia. Quam præclarè hic ait, *qui fecit me sanum, ille mihi dixit; Tolle grabatum tuum, & ambula*. Non sanauit, & gaudere, & otiosum esse iussit, sed me in has coniecit angustias. Non enim is est Iesus, qui sanet, vt stertas in lecto, sed vt sublato lecto laborem capias; non sanitatem animę propinat, vt rideas, sed vt fleas amarè. Multum doluerat Dauid pro peccatis commissis, & nihilominus mittitur ad illum Propheta, qui trium suppliciorum optionem det, nimirum famis, mortis, belli. Cui Dauid 1. Paralip. 21. *Paratus* ait, *Ex omni parte me angustiæ premunt sed melius mihi est, vt incidam in manus Domini, quia multa sunt miserationes eius, misit ergo Dominus pestilentiam*. Quibus nunquam satis miratus sum Dauidem, qui nescens multitudinem miserationum diuinarum, supplicium sibi pro peccato elegit, & non magis contendit, vt omne supplicium tolleretur! Cur nobilis peccator, qui et ipse veniam obtinuerat, non etiam instat pro condonatione pœnæ, sed magis supplicium eligit, nisi quia impudentissimi hominis est sic abuti Dei misericordia, vt veli omni afflictione satisfactoria carere? D. Ambros. in Psalm. 37. *Numquid donari sibi pœnam popposcit erroris? Quod si feciſſet, impudentia notaretur, quod moderationi diuinæ fuisset ingratus. Elegit, non quod a flagello esset immune, sed quo! moderationis,*

Ambr.

vius iudicauit, vt Dei leuitati se committeret. Impudens est, & ingratus Deo, qui animæ salutem non ostendit per aliquam corporis pœnam; qui sanari a peccatis vult, vt in lecto liberius stertat, vt funditus se committat otio; qui pœnitentiæ iugum; quasi graue onus a se repellit, nesciens in iugo pœnalis satisfactionis non onus, sed alas esse, quibus peccator facilius ascendit ad excelsa. Psalm. 17. *Quoniam in te eripiar a tentatione, & in Deo meo transgrediar murum.* Nescio quo fundamento verbis illis, *in Deo meo.* præposuit Diuu. Ephrem hæc, nimirum, *in pœnitentia*; & tamen illa præposuit, fortè, quia putauit peccatori necessarium esse pœnitentiæ iugum vltra Dei gratiam, vt auibus est necessarium alarum onus, quo possint altissimos scandere, & superare muros. Sic enim loquitur sanctus vir de pœnitent. *Rectè quoque ait; in pœnitentia, & in Deo meo transgrediar murum. Nam lex veluti murus impium vetat ad Deum accedere; at pœnitentia alas ei præbens, efficit vt altius euolet vsque ad conspectum Dei.* Cur ait in pœnitentia, & in Deo meo? Sufficisset in Deo meo, vbi enim Deus adest, omnia sana sunt, omnia integra, cur onus aliud mandatur? Sufficit, fateor, Dei gratia ad salutem, sed ut confirmetur salus, superaddendum est pœnitentiæ onus, quæ salutem ostendat, & præbeat alas, quibus possis ad Deum usque euolare. Quis credat te ab infirmitate sanum, dum onus nullum sustinere uales? Dum per misericordiæ opera non exsurgis aliquanto? Ille uerè sanus est, qui alijs ueretur oneri esse, sed ipse portat onera sua. Quò spectat Tertullian. lib. de Pœnitent. sic fatus, *Plerique naufragio liberati exinde repudium, & naui, & mari dicunt, & Dei bene-*

Psal. 17.

D. Eph.

Tertull.

ficium, salutem suam, scilicet memoria periculi honorant. Laudo tuum rem, diligo verecundiam, nolunt iterum diuinæ misericordiæ oneri esse. Quippe onus est diuinæ misericordiæ, quod à naufragio peccatorum etuimur; semper enim, quæ periclitat ouicula, premit pastoris humeros, dum ipsa per se arduas, & asperas non terit uirtutis uias. Onus fuit Dei, quod humeris suis nos a peccato leuauit, ideò ne maneremus ibi otiosi, & delicati nimis ab omni asperitate fugientes, humeros prementes diuinos? Absit hoc a Christiano, qui æstimat salutis beneficium. Is uereatur, adhuc esse oneri misericordiæ diuinæ, ipse sua onera portet, sese asperis, & arduis uirtutum committat, ab omni prisino abstineat luxu. Qui enim nimis delicatu, ab onere pœnitentiæ abstinet; illud totum committens misericordiæ diuinæ aut impudentiæ, & inuerecundiæ, aut male sanati notam incurrit.

Ioan. 5. Quis est ille homo, qui dixit tibi: Tolle grabatum tuum & ambula? Is autem, qui sanus fuerat effectus, nesciebat, quis esset. Iesus enim declinauit a turba constituta in loco.

§. XXIX.

§. XXIX.

Diuinitatem prædicat beneficentia in homines.

BEnefidium sibi non ausus est paralyticus vocare heminem; dicit enim solum: *Qui me sanum fecit dixit; Tolle grabatum tuum, &c.* Malitiosè Iudæi, vt hominem dicant, occultant beneficium illarum, & solum meminerunt onus impositum in die Sabbati. Quis est ille homo, qui dixit tibi, tolle grabatum tuum? Non beneficium memorant, sed legis fragium, quo miser homo pœnæ criminali expositus erat; vt sic omnem diuinitatis suspicionem tollerent a Iesu, quia non tam beneficus, quam iniurius, & causa angustiæ, & damnationis videbatur. Vt enim nil magis prædicat Deum, quam beneficentia, sic nihil magis tollit diuinitatis suspicionem, quàm damnum illarum. Vnde eleganter Iob suam sapientiam commendans, qua nullam in Sole Deitatem adoratit, fatur, capit. 31. *Si vidi Solem, cum fulgeret, & Lunam incedentem clare.* In Sole, & fulgur, & ardor est; fulgur gratissimus oculis, suauis, & vitæ perquam vtilis, ardor autem molestus, iniurius, qui viuidis animãtium fibris corruptionem affert. Itaque Iob, vt omnem speciem Deitatis Soli eripetet, fulgorem eius, præterijt, non vidit, beneficium dissimulauit, quo ardoris eius malitia, & iniuria Solem à deorum consessu eliminauit. Accinit Theodoreti obseruatio lib. 3. de dijs & Angelis, vbi fatur, *Deus tamen, ab eodem Sole vehementiores radijs nonnunquam intenderentur, instituit, qui, & hominum, & cæterorum animantium corporibus permolesti essent, fœtusque corrumperent à seminibus, arboribusque profectos. Nullamque aliam ob rem ita instituit, nisi de Solem vitæ causam esse, auctoremque opinemur.* Quis credat Deũ Solem, cuius radij multis vitam eripiunt, & omnibus permolesti sunt? Nihil a Deo magis alienum ex his, quæ infert creaturis, quam interitus hominis. Dauid infensissimum sibi hostem Saulem dormientem inuenit 1. Reg. 24. cui statim milites sic inquiunt, *Ecce dies, de qua loquutus est Dominus ad te. Ego tradam tibi inimicum tuum, vt facias ei, sicut placuerit in oculis tuis.* Facilè Dauid contempsisset occasionem tantã securitatis suæ, facilius contẽpsissent suorum militum verba cædem hostilis adhortantia; at multum erat ad Dauid, quod illi Dei voluntas proponeretur, Deiq; promissio adimpleta, cum dicunt, *Ecce dies, de qua loquutus est Dominus, & cæt.* Quid ageret Dauid fidissimus, & pissimus vir, Deique virtutis æmulus? Quia Dei æmulus erat, quia secundum cor diuinum habeat cor, etsi audit Dei promissionem in cæde illa adimpleri, non sibi potuit persuadere Deo placiturum interitum hominis, & non magis salutem, & incolumitatem. D. Basil. Seleu. orat. 16. *Nec vero Dei commemoratio Dauidem ad cædem faciendam excitauit. Hominis interemptio Dei donum non est, neque oculus diuinus arridet. Esto inimicum tradiderit, Dominum suum satis nouit humanitate delectari.* Nunquam non placet Deo sui hominis salus; nunquam hominis ruina Dei donum est. Alienus prorsus, & extraneus à Deo est, qui iniurius est homini, adeò, vt Iob. 1. post acceptam in hominem potestatem volens diabolus illa abuti, dicitur: *Egressusq; est*

1. Reg. 24

Basil. Sel.

Iob 31.

Theod.

eſt Sathan a facie Domini, quaſi non ferat Deus aſpicere quemquam hominī male affectum ſuo. Sic Didymus in Catena Græca, fatur, *Niſi extra Deum fuiſſet Diabolus, contra Iobum is nihil moliturus fuiſſet*. Non licet ipſi in ſenſiſſimo generis humani hoſti nocere hominibus, dū Deo vicinus eſt; ſe è Deo ſeparare, & maximè alienare debet, qui homines cupit infeſtare. Vt enim Deus à ſe ipſo non poteſt deſciſcere, ſic ab hominum nunqnam ceſſat charitate. Pſal. 105. *Obliti ſunt Deum, qui ſalvauit eos qui fecit magnalia in Aegypto, mirabilia in terra Cham, terribilia in mari rubro. Et dixit, vt diſperderet eos, ſi non Moyſes electus eius ſteriſſet in confractione in conſpectu eius*. Expende ſumma Dei ira, quouſque pertenit, dixit, vt diſperderet eos, ſi non Moyſes ſtetiſſet; quippe totam iram, totum furorem ad vnius hominis preces mitigabat. Cur ſic Dominē hominem vnum reſpicis, quando te vniuerſi offendunt? Cur ſine reſpectu non perdis eos, qui ſine reſpectu peccarunt? Pulchre Diuus Cyril. Ieroſol. cathecheſi 4. *Vitulum populus fabricauerat, ſed non deſtitit Dominus a ſua benignitate. Negauerunt Deum homines: ſed Deus ſeipſum non negauit*. Negaret ſeipſum Deus, ſi homines ſua non amplecterentur benignitate.

Didym.

Pſal. 105

Cyrill. Ieroſol.

§. XXX.

Felicitas temporalis mentem obtenebrat, ac auctorem bonorum noſtrorum cognoſcamus.

QVam innatum eſt felicitati temporali auctoris ſui oblitionem & ignorationem facere. *Is autem*, ait, *qui ſanus fuerat effectus, neſciebat quis eſſet*, nimirum ſuæ ſalutis auctor. Sic felicitas temporalis, ſic Dei ipſa beneficia nouerunt mentem hominum implere, ne ibi locum habeat eorum auctor, vt merito dicat Lactantius lib. 2. inſtit. diu. c. 1. *Tunc maximè Deus ex memoria hominum elabitur, cum beneficijs eius fruuntur*. Miſera hominum mens adeò impletur felicitate quadam temporali, vt nec auctorem felicitatis capiat, imò quaſi neceſſum ſit, vbi nos implent Dei beneficia, Deum ipſum excludi, & noſtra memoria penitus elabi. Exod. 32. Iſraelitæ religionis cultum vitulo aureo exibentes ſic clamant: *Hi ſunt dij tui Iſrael, qui te eduxerunt de terra Aegypti*. Suffeciſſet dicere, hi ſunt dij tui? cur addunt beneficiorum diuinorum recordationem, quæ lippis, & tonſoribus notum erat a vitulo aureo non fuiſſe profecta? Cur ingentem illam felicitatem, qua ſubmerſis in mari hoſtibus ipſi triumpharunt, meminerunt, eo præcipuè tempore, quo ab auctore felicitatis deficiunt? Meritò tunc tantam memorant felicitatem, quia felicitas temporalis, & tantorum beneficiorum acceptio in fragili natura humana nefariam illam defectionem, & Dei oblitionem cauſabat. Vbi tanta felicitas, & gloria implebat homines, iam illorum effectoris notitia excludebatur. Lucem affero huic excogitationi pulchris verbis Diu. Cyrill. Ieroſolym. catech. 6. notantis, quæ pepererint in mundo Dei ignorantiam. Ait enim: *Vinum datum eſt, vt exhilaret cor hominis, & Bacchus pro Deo celebratur. Frumentum Deus fecit, cum diceret: Producat terra herbas graminis, quod ſemen ſemen ſecundum genus, vt panis cor hominis confirmet, vnde exhilaretur*

Exod. 32.

Cyrill.

Lactan.

ceres calluit, &c. Sic quò plura veniebant homini beneficia, eò plures veri Dei ignorantiæ, & apostasiæ gerebantur; singulis beneficijs singuli errores ex hominum abusu veniebant coniuncti, sic implebant vnaquæque bona humanum mentes, vt Auctoris sui notitiam excluderent. Quò respiciens Moyses Deuteron. 32. ait, *Constituet enim super excelsam terram, vt comederet fructus agrorum, vt fugeret mel de petra, oleumque de saxo durissimo: butyrum de armento, & lac de ouibus, cum adipe agnorum, & arietum filiorum Basan, & hircos cum medulla tritici, & sanguinem vuæ biberet meracissimum. Incrassatus est dilectus, & realcitrauit, incrassatus, impinguatus, dilatatus dereliquit Deum factorem suũ.* Ecce tibi in quantam sui auctoris ignorantiam, & obliuionem rapiant humanas mentes abusus felicitatũ temporalium! Hinc non miror Ioseph cautelam, qui Genes. 40. cui Pharaonis ministro felicitatem diuinarat, eundem sic monebat, *Tantum mementum mei, cum tibi bene fuerit, te facias mecum misericordiam, vt suggeras Pharaoni.* Quæ verba significantius exprimũt Septuag. apud D. Ambros. fantes; *Memor esto mei per temetipsum cum bene tibi fuerit, & facies in me misericordiam, & memor eris mei.* Non semel tantum, sed, & bis petit, vt sit sui memor; nouerat enim quantum felicitatis potest ad effectoris sui, siue excitationis memoriam euacuandam. Do Ambros. lib de Ioseph capit. 6. vbi fatur, *Ideo secundo repetiuit: memor eris mei, quia sciebat non recordaturum, cum pœnitentiam recepisset.* Sic temporalis felicitas mentes implet humanas, vt auctori suo nullum locum sinat: sic obumbrat, imò obcœcat oculos, ne videatur, verum omnium bonorum principium. Vnde quasi rarissimum mirari debemus, quod stellarum interpretes, fortunarumque inspectores vel semel viderint Auctorem diuinum; aiunt enim apud Matth. 2. *Vidimus stellam eius in Oriente*. Quid magnum dicunt stellarum inspectores, & adoratores, quod stellam eius viderint? Sanè tarũ erat, & singularissimum, non quod viderint stellam; sed quod viderint stellam eius, hoc est, quòd viderint, cuius opus sit stella, a quò effecta existat, quando stellarum felicitas, & fortuna solet prorsus excęcare contemplatores suos, ne auctores videant, quo spectans Chrysol. serm. 156. ait mirabundus, *Aliquando videt Magus*. Non semper nec communiter, sed aliquando, & rarissimè potest inter stellarum fortunas Magus sic clarus habere oculos, vt auctorem stellarum videat; quod enim frequentius accidit, est, quod huiusmodi splendor, & felicitas obcœcent spectatores suos.

Matth. 2.

Chrys.

Text. Postea inuenit eum Iesus in templo, & dixit illi: Ecce iam sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.

§. XXXI.

Reincidentia in peccatis quàm timenda.

VÆ qui semel, & ter diuina manu expertus vindictam adhuc ad pecca-

peccata reuertit; timere merito po-
Oseas 5. test, ne funditus pereat. Oseas 5. *Facti sunt Principes Iuda quasi assumentes terminum, super eos effundam quasi aquam iram meã.* Magna Dei ira effunditur super Iuda; non absimilis iræ, quæ alias effusa est per aquam super vniuersum mundum, vel super Ægyptios in mari rubro. Qui fecerunt Principes Iuda, propter quod tam magnam iram meruerunt? *Facti quasi sunt assumentes terminum*, siue vt explicatius aiunt Septuag. *Facti sunt quasi transferentes terminos.* Nullum terminum iniquitatis fixum, & immobilem habebant. Sed sæpè conuersi ad cor iniquitatibus suis terminum ponebant, quem iterum transferebant nunquam fixi nunquam in virtute persæuerantes, sed semper alio, & alio translatis terminis in noua peccata ruentes, Hinc Theophylact. in
Theph. præsenti fatur. *Quando verò quisque Princeps Iuda existens confessus fuerit, ac promiserit se non eisdem pravis studijs admoturum mentem, idque secum decreuerit, & interim transmouerit tales fines, atque decretum suum fecerit irritum, ac reuersus fuerit instar carnis ad proprium vomitum, ira Dei super talem prorsus effunditur, perinde ac rubri maris aqua super Pharaonem quia sæpius fuerat mentitus.* Quoties Pharao ponebat malitiæ suæ terminum plagis constrictus, toties a plaga leuatus retrocabat, & transmouebat terminum, quo metuit maris rubri aquis suffocari. Caue tibi, quisquis decretos malitiæ tuæ terminos trãsponis, quis quis ad vomitũ redis quisquis nescis durare in recta virtutis via, sed quoties incipis, toties declinas, decreta tibi Pharaonis pœna est, qua miserum interitum incurras. Exemplum timoris istius nobis præbuere Iuda Principes toties ma-

litiæ terminos assumentes), toties a peccatis conuersi, toties pœnitentiam agentes, & toties ad similia prolapsi, imò relapsi delicta, quo se tandem incapaces fecerunt recipiẽdi vitę suę auctorem Christum. Sulpic. De illis Sulpitius lib. 1. histor. fatur, *Reputare animo soleo, populum tot beneficijs obligatum, tot cladibus, cum peccaret, coercitum, expertumque misericordiam, & seueritatem Dei, nequaquam emendatum, & cum semper veniam erroris, acciperet, semper peccasse post veniam. Nihil mirũ viuere potest Christum ab his non esse receptum.* Cur reciperet Christum, qui durare non poterat in venia accepta? Qui nullum firmum terminum iniquitatibus suis præfigunt, sed totum virtutis ædificium super arenam fundant, vt quoties exsurgat, toties ruat; procul isti à Christo excipiendo, cuius domus firmis, marmoreisque amat stare columnis. Matth. 27. Vbi de sepulchro excepturo Christum agitur, dicitur; *Matt. 27* *Posuit illud in monumento suo nouo, quod exciderat in petra*, non arena, nõ puluis, sed petra recipit Christũ, hoc est, ille, qui firmitudinem habet in virtute. Pulchrè D. Damascenus orat. de Sabbato sancto inquit, Dam. *Lapis ille angularis, quique nulla manu scidi poterat, in petra scisa occultatur. Molles enim, & quæ facile in voluptates effunduntur animæ, diuinum verbum admittere, non sustinent; sed firmæ tantum, & masculo quodam robore ad virtutem amplectendam, exercendãque præditæ.* Non superædificatur Christus in arena, in qua lapsus, & relapsus frequentes sunt, sed in marmoreis pectoribus, quæ semel acceptum Christũ conseruent immobilem aduersus tempestates, & hostium incursus. Vnde maxime dolco filiorum vicem, qui tam cito post veniam ac peccata re-

currunt, vt videantur, ideo ad ſalutem veniſſe, vt vitiis & vehementius ſe iterum dedant viris. Similes hi ſunt Saulo reprobo; qui cum ſpiritu nequam exagitaretur, pſallenteque Dauide, aliquantulum leuatus, & refocilatus 1. Reg. 19. *Niſus eſt configere Dauid lancea in pariete*. Id quod ponderans D. Baſil Seleuc. orat. 16. fatur, *Paullum à Demonis exitu leuatus, Saul, & aduerſarum deuerſa caligine in Dauidem, quem præſentem cognouerat, haſtam eiaculatus medicinæ pretium eadem obruit, quaſi ad mentem ſobriam ideo ſe recepiſſet, vt iterum ſeruiret inuidiæ*. Sic vidi ſæpiſſime homines ſub infirmitate gementes, ad Deum clamantes, peccata expuentes, & cum recepta animæ ſalute conualeſcunt, ſic iterum ſe ſe in vitia effundunt, vt ideo videantur, ſe ad ſalutem recepiſſe, vt vehementius ruant in peccata; Saulis vitæ ſimiles, Saulis interitum ſibi caueant. Quando enim reincidentibus deterius aliquid non contingit. Vide 1. Reg. 5. vbi capitur arca Dei, conſtituitur iuxta idolum Dagon, ſed ſubito Dagon inuentus eſt in terra iacens. Erigitur Dagon à ſuis, & iterum redditur altari iuxta arcam. Quid tunc? *Ecce Dagon ceciderat in faciem ſuam in terram coram arca Domini. Caputque Dagon & due palme manuum eius abſciſe erant ad limen: porro Dagon ſolus truncus remanſerat*. Hebraicè ſignificantius, & expreſſius dicitur. *Tantum Dagon relictus eſt*. Quid eſt tantum Dagon relictus eſt? Dagon teſte Caietano, idem eſt ac piſcis; erat autem idolum piſcis habens homines caput, & manus, vbi autem ſecundo ponitur ante arcam, iam non ſolum cecidit, ſed hablato capite, & manibus hominis, tantum piſcis manſit, crebra enim reincidentia quidquid rationale eſt, videtur, abſumere, & ſolum relinquere animale, vt potius bellua, quam homo videaris. Et dicat merito Habacuc cap. 1. *Facies homines quaſi piſces maris*, ablato enim per reincidentiam, quod eſt hominis, quod eſt belluæ tantum manet.

1. Reg. 19

Baſi. Sel.

1. Reg. 5.

Ioan. 5. Abijt ille homo, & nuntiauit Iudæis, quia Ieſus eſſet, qui fecit eum ſanum.

§. XXXII.

Muneris eſtimatio ex Deo datæ incomparabiliter creſcit.

ET benefactori Iesu gratus, & ſibi gratulans hic homo Ieſum propriæ ſanitatis auctorem Iudæis prædicat. Maxime enim commendabat donum, quod non fuerit à communi, & noto homine profectum, ſed quod illud acceperit ex Ieſu clariſſimo viro, imò Deo, vt tot miracula, & facinora eius demonſtrabant. Sane felix homo non erubeſcebat benefactorem ſuum, imo magis de datore glorioſus, quam de dono ſanus exultabat. Samuelis mater, vbi quem negauerat natura filium, ex cœleſti fauore accepit, tota effunditur in diuinas laudes, ſic aiens 1. Reg. 2. *Non eſt ſanctus, vt eſt Dominus, & non eſt iuſtus ſicut Deus noſter*. Solent matres ſuauijs ſuos delinire exoptatos infantulos, non eſt puer,

1. Reg. 2.

puer, vt puer hic meus, hic pul cher, hic formoſus, hic bonus: at Anna delinimenta pueruli ad Deũ transfert, & vni Deo præſtat, quæ dicturа erat filio ſuauia. *Non eſt ſanctus*, ait, *vt eſt Dominus*. Cur mater filiò adeò optato non facis hæc ver bula? Chryſ. Chriſoſtom ibi homil. 5. rationem attigit, dicens, *Accepta gratia, magis de datore gaudebat*. Multum gaudebat in munere adeò exoptato, ſed multo magis gaudebat, quod munus accepiſſet a Dei manibus. Offendit enim viros ſanctos munus, quod a Deo non eſt, vnde Dan. 5. nobiliſſimus Daniel cap. 5. Regi Babylonio multa offerenti, ait, *Munera tibi ſint, & dona domus tuæ alteri da: ſcripturam tuam legam tibi, Rex*, Munera reſpuebat, quæ à Deo ſuo ſibi venire non videbat, quaſi alienum eſſet a fidelis hominis mente in munere gaudere, quod a Deo Tertull. ſuo non habeat. Vnde vehementer pungit Tertull. Marcionitas hæreticos, qui Deum creatorem cęli, & terræ, & ſtellarum diuerſum putabant a Deo ſuo, & nihilominus gaudebant accepta referre vitam ſuã ſtellis, quæ alieni Dei erant munus. Sic enim ait lib. 1. in Marcionem. *Sunt Mathematici plurimum Marcionitæ, nec hoc erubeſcentes, de ipſis etiam ſtellis viuere Creatoris*. quippè maximè erubeſcendum eſt homini, quod munus aliquod acceptũ referat alij quam Deo ſuo. Inde enim incomparabiliter creſcit muneris etiam exigui æſtimatio, quod acceptum a Deo ſit Miraberis Iacobum morituũ tam anxie a filio petiuiſſe ſepeliri in Chanaam, non in Ægypto; ait enim Geneſ. *Non ſepelias me in terra hac, ſed dormiam cum patribus meis*, ſimili deſiderio Ioſeph petebat transferri oſſa ſua. Vnde ſanctiſſimi viri in cęlum iam iam euolaturi, tanti ęſtimabãt Chananæa telluris ſepulturam? Acceperant a Deo promiſſionem terræ illius, adeoque lætabantur in munere ex datore Deo, vt etiam, cum in cœlum auolabant, æſtimationem oſtenderent diuini muneris. Id quod expendit Rupert lib. 9. cap. 21. dicens. Quid autem Patriarcha tantus, cœli ciuis, cui viuenti totus mundus exilium fuit, tantoperè de ſuo corpore curauit, & ſerio ſcire voluit, quo loco puluis in puluerem, & cinis reuerteretur in cinerem? *Videlicet, quia terra repromiſſionis Domini erat, dicentis. Terram in qua dormis, dabo tibi, &c. Donum autem Dei qualecumque ſit, ſive magnum, ſive parvum, cæleſte, ſive terrenum, pro honore, vel charitate dantis pretioſum eſt, & debet eſſe in oculis ſapientis.* Hoc vnum præ omnibus debes æſtimare in munere, quod illud à Deo Optim. Max accipias. quo minutiſſima quæque ingens pretium apud ſapientes viros recipiunt. Hinc Pſalm. 9. *Qui exaltas me de portis mortis vt annuntiem omnes laudationes tuas in portis filiæ Sion. Exultabo in ſaluatori tuo.* Inde exultat, inde gaudet, quo Dei beneficio ſalutem obtinuerit, quaſi nihil aliud ſpectabile inueniat in obtenta ſalute, niſi quod illam per Deum acceperit. Chryſoſt. ibi, *Hoc eſt mihi corona, hoc diadema, pro propter te tropheum erigere, propter te ſalutem adipiſci*.

Rupert.

Chryſ.

CAPVT III.

De Centurionis seruo sanato.

CEnturio Romanorum nobilis, Israëlitarum, fidem superant, apud Iesum stat pro puero paralytico. Non medici sperat manum, unde nec praesentiam, sed sermonis Dominici vocem requirit, cuius vel nutu non dubitat & pelli posse morbum, & salutem reuocari. Mirabilis in hoc signo paralytici salus, absente Christi verbulo reuocata, sed multo mirabilior Centurionis fides, quae ipsi Domino extitit ad miraculum.

Mat. 8. Accessit ad eum Centurio rogans eum, & dicens: Domine puer meus iacet in domo paralyticus, & malè torquetur.

§. I.

Ille solus nobilitatis verus titulus, qui neque in morte extinguitur.

AVdiuntur saepe in theatro Consules, Reges, Centuriones, Imperatores, quae nobilium personas, & rident omnes, quia sicuti comoedia, nobilium cauone personas. Sanè non est verus nobilitatis titulus, qui cum infamia extinguitur. Ille verè Imperator, & Rex, & consul, & Centurio, qui sic viuit, vt nec in morte deponat, sed perpetuo nobilitatem aeternae splendore. Sic in praesenti Chrysol. serm. 15. *Vere Centurio qui stipendia terrena contemnens, caelo mutauit in fructum, & seruitute militiae temporalis in diuinam subduxit dignitatem.* Verè hic erat Centurio, non quia sub se habebat milites, non quia inter milites copias praecellenti fulgebat dignitate, sed quia Christi fide, & fidei humilitate, & charitate in seruum suum sic nouit in se dignitati splendorem aeternare, vt nullis incertis spoliandus sit, sed à gloria in gloriam transformandus. Isaias cap. 32. *Non vocabitur vltra insipiens princeps;* quae verba sic ex originali reddenter; *non vocabitur vltra stultus princeps.* Vox originalis stultorie instabilitatem semper, & mobilitatem refert; vnde illum potius quasi stulti paraphrasen Ecclesiasticus 27. dicens, *Stultus, vt luna mutatur.* & dixit ille Luc. 12. *Stulte, hac nocte repetent animam tuam* quasi stultitiae comes sit instabilitas, & mutatio. Is ergo, qui certae mutationi subiectus, est qui eam principatus dignitatem, qualem nobilitatem habebit? Nullus vere princeps, nullus nobilis, nisi cuius nobilitas iuuenibus semper virescat annis. Quo tenore Ecclesiasten cap. 4. vbi sit, *Melior est puer pauper, & sapiens rege sene, & stulto qui nescit praeuidere in posterum,* sicut vngentiis vertit Symmachus apud D. Hieronymum *qui nescit praeuidere* vers. *senescendum.* Nulla ergo dem dignitas, nullus splendor est ille, qui senescit, qui mutatur, qui vicissitudinem potius in medio habeat; è contra illa est vera nobilitas, quae despectis mundialibus bonis, sit aeternali splendore aeternam reparationem.

Chrysol.

Isai. 32.

Eccl. 27.

Luc. 12.

Eccl. 4.

Paulin. rescere. Hinc D. Paulinus. epist. 31. A de Alethio Senatore Romano ingẽtes diuitias in pauperes effundente sic fatur. *Poteras, Roma intentas tibi in Apocalypsi minas non timere, si talia semper ederent munera Senatores tui. Vere nunc tibi nobilis esset illa nobilitas, quam sacrati patres Abraham, Isaac; & Iacob paternis sinibus excipiunt, quam cœli Senatus agnosceret, quam post togam nullam* B *immundi sanguinis sanie funestam regali promissa lucis stola Christus indueret, & in libro albo, hoc est, libro vitæ perennis adscriberet.* Vna illa vere nobilis nobilitas, quæ scit præcauere vicissitudinem, quę noscit splendorem suum facere perpetuũ, æternaque iuuenta vigere. Ille vere princeps, & vere nobilis, qui sibi cauet in posterum, ne sentiat damna sentij vel interitus. Pulchrè ad C

Epth. hæc respiciat D. Eprem in imitatione Prouerbiorum fatus. *Rex fidelis semper in memoria habet iudicium æternum, & qui iusti meminit iudicis, non obliuiscetur liberationis animarum, quæ in necessitatibus constitutæ sunt, & angustis, quæ quæ in carceribus, & exilis detinentur. Beatus vir, qui in temporaria, ac momentanea sua potestate permanentem gloriam possidet. Nam qui hodie Rex, cras morietur, at qui facit* D *voluntatem Domini, manet in æternum.* Expende illa verba nimirum, *in momentanea sua potestate permanentem gloriam possidet*, Quomodo in momentaneis dignitatibus permanẽtium potest esse qui possessor? Si ita vtatur temporali gloria, vt sit iungenda cum æterna, qui hoc faE cit uere nobilis est, & principatus possessor, quem numquam perdet Cæteri autem ea splendentes purpura, quam deposituri sunt, nullum nobilitatis habent nomen: vel dic, qui uocabatur diues ille purpuratus, aut ille alius epula, cuius anima nocte repetitur? Dehis D. Paul. epi. 31. *Hi diuites inuisi Deo obliterati memoria, qui æternis caduca perueria int, qui maluerunt terræ potius, quam Deo credere. Talium nomina non scribuntur.* vtpote minime nobiles, sed omnino putantur similes illis de quibus Dio. orat. 4. de regno. *Accipiunt Persa vnum ex captiuis ad mortem, collocantque regis thronum, & eundem illi dant vestitum regium, & imperare sinunt, ac viuere, & delicari, & conuiuis vti illis regni diebus. Postea autem exutum, virgisque cæsum suspendunt*, Non nobilem, sed miserum vocem; cuius purpuram, & regium splendorem nuditas, & æternus sequetur interitus. Vnde bene monebat Sap. c. 6. *Si ergo delectamini sedibus, & sceptris, ô Reges populi diligite sapientiam, vt in perpetuum regnetis.* Quæ uerba sic explanat Saluianus lib. 1. ad Eccles. fatus. Saluian. *Si vsu Sestrarum rerum penitus carere non vultis, id agite, ne aliquando careatis. Deliciosam à vobis rem, & voluptuariam poscimus qui sine diuitijs omnino, esse non acquiescitis; id agite, vt diuites esse semper esse possitis secundum illud si ergo delectamini sedibus &c.*

Luc. 7. Seruus malè habens erat moriturus, qui illi erat pretiosus.

§. II.

Vel ad vnius perditionem sic Christus Dominus afficitur, ac si omnes amittat.

ID proprium habent, quæcumque sunt hominibus præciosa, vt

in vnius amiſſione ſic afficiamur, A quaſi omnia perditum iuerint Auaro mercatori inſtar omnium bonorum eſt amiſſio aurei vnius, parenti optimo non ſufficit filiorum caterua ſuperſtes, vbi vnum amittat, An Iacobi lacrimas attulit turba nepotum, quando Ioſephum perdidit? Eo bonus ſenex in amarore vixit, ac ſi nullus ei filius ſupperuiueret. Accipite de Centurione B

Baſ.Sel. loquentem S. Baſil. Seleu. oratio. 19. *Non ſeruis contempſit afflictionem herilis faſtu turgens, neque pra voluptate, quam ex numeroſo ſatellitio capiebat, pueri immobilis oblitus eſt, verum obibat inueſtigans periculo remedium.* Sic pretioſus puer Centurioni, vt in amiſſione illius nullam voluptatem præſtaret numeroſum militum ſatel- C litium. Non militum phalanx ſuperſtes, & obediens vnius pueri tolleret orbitatem, quia puer prætioſus erat Domino ſuo. Vis homo videre, quam pretioſus ſis Chriſto, Adeò pretioſus es, vt vel in amiſſione ſeruuli vnius, quaſi reputet

Matt.22 & viduari omnibus ſeruis. Matth. 22. Inter plures diſcumbentes nuptialibus menſis acceſſit vnus non D habens veſtem nuptialem, quem, vt vidit Rex, ait miniſtris ſuis; *Ligatis manibus, & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores, vbi erit fletus, & ſtridor dentium.* *Multi enim ſunt vocati, & pauci ſunt electi.* Ecce tibi multi fuiſſe dicuntur vocati, multi ad menſas procumbebant, & pauci eliguntur. Sed ſtatim ſuboritur quæſtio: E cur dici poſſint pauci electi, cum è multis, qui aderant, vnus tantum excluſus videtur? Vt multi ad paucitatem redigantur maiorem ſui partem debent perdere, alioqui pauci non erunt, hic ſolum vnus deperditur, & vnus, qui deperditur, paucitatem, adeò facit magnam, vt ilie quaſi omnes, vel plures perdidiſſet, ſic paucitatem remanentium lamentatur Dominus. Huc accedit D. Auguſtin. ſermon. Auguſt. de Nuptijs filij regis inquiens. *Certe vnus erat ille, qui non habebat veſtem nuptialem. Proijcite eum. Quare proijcitur? Multi ſunt vocati, pauci vero electi. Dimittite paucos, proijcite multos: & certe vnus erat.* Quippe in unius perditione ſic cœleſtis Dominus afficitur, ac ſi multos perderet; non æſtimantur nonaginta nouem oues apud diuinum Paſtorem, vbi perditur vna, pro qua ſic afficitur, quaſi alias haberet nullas; cœleſtis pater, aut omnium, aut multorum iacturam factam putat in iactura vnius filij. Quò reuoco figuram illam ex- 2.Reg.14 cogitatam à Ioab 2. Reg. 14. & poſitam in ore mulieris viduæ, qua faceret, ne Dauid perditionis Abſalomi conſentiret. Etenim ait, *Ancilla tua erant duo filij, qui rixati ſunt aduerſum ſe in agro, nulluſque erat, qui eos prohibere poſſet, & percuſſit alter alterum; & interfecit eum. Et ecce conſurgens vniuerſa cognatio aduerſus ancillam tuam, dicit: Trade eum, qui percuſſit fratrem ſuum, vt occidamus eum pro anima fratis ſui, & deleamus hæredem: quærunt exſtinguere ſcintillam meam, qua relicta eſt, vt non ſuperſit viro meo nomen, & reliquiæ ſuper terram.* Tota hæc figura efficta eſt, vt Dauid traheretur ad hoc, vt parceret Abſalone percuſſori fratris ſui, ſed nulli videbitur recte effixa figura, quando tota rixa conſtituitur inter duos ſolos fratres, qui ambo ſi extinguerentur, nulli alij remanebant, qui hæreditatem, & nomen paternum ſtabilirent. At Dauid plures alios habebat filios,

filios, imo & nepotes, & quando Abſalon peteret, multi alij ſupererant, quibus pater orbitatem vnius non ſentiret. Cur ergo adeo inepte figura effingitur, vt dicat, quærunt extinguere ſcintillam meam, vt non ſuperſit vino meo nomen? Non ſupereſt patri nomen, vbi extincto vno filio centum alij remanent filij? Equidem, qui vere pater eſt, ſic afficitur in vnius cuiuſque filij interitu, & perditione, quaſi multos, vel omnes perdidiſſet, omnium ſe reputat filiorum orbatum, eo ipſo, quod vnum amittit.

§. III.

Paulin. *Opera noſtra correſpondere debent pretio pro nobis exhibito à Chriſto Domino.*

ILle pretioſus eſt Domino ſuo ſeruus, qui magno pretio emptus ſic fideliter ſeruit, ſic res Domini curat, ut pretio dignas reddat Domino uſuras. Quis uilior, quam qui nihil proficit, etiamſi mille aureis conſtiterit? Quis pretioſior, quam qui pretium, quo emptus eſt, utilitate æquat, aut auſperat? Pudeat ſeruum Chriſti de pretioſitate ſua malis operibus aliquid minuere: pudeat ipſum uileſcere, quando ſeculari ſeruo honor eſt, quod ſit pretioſus Domino ſuo. Hinc Chri-
1. Petr. 1 ſti ſeruos, & terret & monet D. Petrus Canon. 1. capitul. 1. dicens, *Et ſi patrem invocatis eum, qui ſine acceptione perſonarum iudicat ſecundum vnuſcuiuſque opus in timore, incolatus veſtri tempore conuerſamini.* Haud dubium, quin Deus patet noſter ſit, ſed & iudex rectiſſimus eſt, unde qui ſapitis, non anticipetis illabotioſam filiorum hæreditatem, ſed dum hoc in incolatu eſtis, potius ſub humili timore debitæ ſeruitutis officium perfectæ implete, ne apud exactoris iudicium minus habentes inueniamini. Vnde hoc? *Scientes, quod non corruptibilibus auro, vel argento redempti eſtis de vana veſtra conuerſatione patrum traditionis, ſed pretioſo ſanguine quaſi agni immaculati Chriſti.* Hinc ſane ſeruituris officio adimplendo monemur ſtudere in omni timore, quia magno pretio empti ſumus; cui reſpondere debet operum utilitate, qui ueretur à Domino inueniri minus habens. Nouit enim ille pretium, quò ſibi ſtamus, nec patietur, quod in vtilitate operum uileſcamus. Huc pulchrè ſpectat Euſebius Emiſ. Hom. Euſeb.
1. de Symbolo fatus, *Ille pro commiſſa nobis ſalute rationem exactorus eſt, qui pro noſtra redemptione damnatus eſt. Qui tantum contulit, ſcit quantum repoſcat. Monit quanti ei conſtiterit homo ſuus; non ergo viles nobis ſimus, qui tam pretioſo Deo fuimus, nihil ille à nobis abiectum, nihil mediocre ſuſcipit; vult conſentire cum generoſitate pretij dignitatem redempti. Tale conſernationis noſtra expectat meritum, quod ſanguinis ſui poſſet valere commercium.* Quid dicit potuit pulchrius? Multum derogat empiori ſeruus, qui vtilitate ſua non adæquat pretium, quo emptus eſt, uilis factus in opere, cui pretioſus fuit in emptione. Siquidem ſanguinem ſuum pro nobis fudit Dominus, ille pretioſus utilitate eſt Domino ſuo, qui ſe & omnia pro Domino effundit. Pſalm. 111. *Diſperſit, deſtit pauperibus iuſtitia eius manet in ſæculum ſæculi.* Erogatio in pauperes ad miſericordiam ſpectat, unde poteſt iu-
Pſal. 111

stitiæ esse fundamentum? Cur dicitur manere iustitia illius, qui sua dispersit? Quia bonus seruus tanti sanguinis dispersione emptus iustitiæ satis facit, cum pretio emptionis suæ curat operum vsuris respondere. Et tunc respondet iustitiæ, quando non vilescit in opere, sed qua potest æquale reddet pro se effuso pretio, & effusioni pretij effusio bonorum respondit. Hinc dicebat Ambr. in Psalm. 67. *Vilis est*
Ambro. *pecunia, cum conditur; pretiosa cum dispergitur. Sic enim scriptum est. Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in seculum seculi. Si igitur talis fueris, vt possis contemnere non solum omnia tua, sed etiam carnem tuam pro iustitia, contemne quia nulla potest esse locupletior possessio.* Tunc homo non vilescit Domino suo, non derogat emptionis suæ pretio, quando & se, & sua effundit, tunc Dominicis pro se impensis satisfacit; tunc adæquat pretium, qua parte potest, & fit locuples, & pretiosa Domino suo possessio. Pretiosa, inquam, cum dispergitur, quæ esset vilis, si claudereture, vt quæ derogaret effuso pro se pretio. Vnde sapientissimè ignorantia Phariſæo-
Matth. 27 rum dicebat Matth. 27. de numinis à Iuda retro sin templum. *Non licet eos mittere in corbonam quia pretium sanguinis est. Consilio autem inito, emerunt ex illis agrum figuli in sepulturam peregrinorum.* Quasi derogaretur effuso sanguini Saluatoris, si pretium eius concluderetur, & non penitus effunderetur in pauperum commoda. Quippe non licet ei non effundi, & supereffundi pro Domino nostro, qui pretium diuinum effusi sanguinis est. Inde quasi ex
Hebr. 12 iure D. Paulus Hebræis conueniebat cap. 12. *Recogitate enim eum, qui talem sustinuit à peccatoribus contradictionem, vt ne fatigemini animis vestris deficientes. Nondum enim vsque ad sanguinem restitistis.* Videntes Iesu sanguinem effusum pro nobis, deficimus, & derogamus debitis nostris, donec sanguinem effundamus pro illo. D. Ambr. lib. de Ioseph. cap. 7. *Ergo id pretium debes, quo redemptus es, & si ille non semper exigat, tu tamen debes. Suum est quod à te Christus reposcit. Ipse vitæ omnibus dedit, ipse pro omnibus mortem suam obtulit. Solue pro auctore, quod solueturus es lege.* Dum huc peruenit Saluianus lib. 2. ad Eccl. Cathol. sic Saluian. audientiam aures suauiat. *Quid solucre homo poterit, cui se per virimam pœnarum acerbitatem Christus impendit? An quid pro se dignum Domino repensibit, qui ipsum Deo, à quo redemptus est, Deum debet? Hæc ergo causa est, qua deueriores esse nos Dominus sibi velit: quia tam magno deuotionem nostram pretio comparauit. Ideo Paul. Quis, inquit, nos separabit à charitate Christi? Tribulatio? An angustia? An persecutio? An fames? An gladius? Non Apostolus solas pecunias, nec solas debitas nobis diuitias Deo dicit, sed tribulationem, angustiam, famen gladium mortem denique omni pœnarum genere conditam.* Hæc ille.

Matth. 8. Et ait illi Iesus: Ego veniam & curabo eum.

§. IV.

Solus Iesus apud peccatores exhibens, illos securos, & incolumes reddit.

FElix infirmus, qui non remittitur ad alios, sed veri & vnici medici

medici solatur aduentu. Non me contineo, quin in præsenti infirmi hominis a peccato felicitatem commendem, quod non propheta, neque legatus, neque Angelus, sed ipse Iesus ad illum venerit. Quis ferret peccatorum infirmitates videre, nisi solus Iesus? De magno Elia, peccatorum flagello dicitur Eccle-
Eccl.48. siastici .8. *Elias qui in turbine tectus est*, Cur ait, tectus est? Sanè tegitur Elias ne peccatores videat, & sic tectus abducitur a Deo ne saltē passim, dum raditur, oculos ad peccatores conijciat, & non possit sustinere illos; solus enim Deus peccatores cernere, & inter illos agere, & illorum sustinere infirmitates sciuit. Pulchrè apud Latium Basil.
Basil. Sel. Seleu. orat. 11. Deus ad Eliam, cum raperetur, & tegeretur, dicit. *Tibi peccantes cernere graue spectaculum; mihi vero qui sum Dominus, lex de humana re prascripta est; me ipsum adhibitorum clementia constitui. Tu ergo subi diuersorium a peccato liberum, carne vestitus cum Angelis conuersare. Ego vero ad homines per incarnationem veniam, ego in eorum salutem curram.* Vnde Deus, nouit inter peccatores versare; vnus Deus si adsit peccatoribus infirmis, eorum curat infirmitates, eorum negotiatur salutem. Veniat ipse ad nos, & omnia sunt nobis
Gen. 18. tuta. Gen. 18. Sodomæ clamoribus excitatus ait Dominus, *Descendam, & videbo, vtrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint, an non est ita, vt sciam.* Felices fuissent miseri illi peccatores, si vt sonant Dei verba, sic impleta fuissent, & Deus ad illos per se ipsum descendisset, fallor nisi vindictam differret, misericordiam recordatus. verum non descendit per seipsum, sed descendit per Angelos, qui non sustinuere pessimorum homi-

num coespectum, sed statim omnes tradiderunt flammis. Quippè ait cap. 19. *Verumtque duo Angeli Sodomam, &c.* Ad quæ respiciens Diu. Gregor. 19. Moral. 23. citatus a Lypom. in catena fatur. *Ecce vt per Angelos ad conoscenda mala descendit, mox facinorosos percutit.* Non est pacificus ad peccatores creaturarum aduentus; solus est Deus, qui potest sustinere, & portare infirmitates nostras, & peccata. Cuius accessus ad peccatores, & salutis, & gaudij occasionem affert. Audiit postquam Iesus in cruce spirauit, terram mirabiliter commoueri; ait enim Matth. *& terra mota est, & petræ scissæ sunt.* Et quales istos terræ motus putas? Diu. Damascenus credit motus illos fuisse quosdam lætitiæ saltus; quod non possum non valde mirari, præcipuè cum audio terræ prauam dispositionem à Da-
Psal 105. uide cantatam. Psalm. 105. *Infecta est terra in sanguinibus, & contaminata est in operibus eorum.* Terra malis operibus infecta, cur sanguinem Saluatoris excipiens exultaret? Cur lætitiæ saltus ederet terra, dum Iesu excipit sanguinem, quæ vindictæ supplicijque voces audiebat, dum Abelis sanguine aspergebatur? Ad sanguinem iusti hominis vindictę vocibus quatitur, & ad sanguinem iusti Dei gaudio exultat? Equidem solum Deus peccatrici terrę ad esset nouit, illi secutitatem, & indē nitatem illargiens, vnde quæ timeret cuiuscumque creaturę accessum, vehementer gaudet susceptura Dei sanguinem, a quo non vindictam, sed medelam sperat suæ infirmitati. Non longè ab hoc abest Damascen. Hom. in Sabbat. sanct. fatus. *Terra cœnusia est Dominico respersa cruore, tabem, sordesque dolorum ex sese excutiens lætaq; ob hanc suam lustrationē exultans.* Nil sibi cauet a

Dei

Dei acceſſu terra peccatrix, non timet voces vindictam clamantes in Ieſu ſanguine, ſed potius præſentit medelam infirmitatum, & excuſſis peccatis, de ſalute exultat, & repletur. Quò reſpiciens Sophonias capit. 3. ait. *In illa die dicetur Ieruſalem, nolitimere Sion, non diſſoluantur manus tua. Dominus Deus tuus in medio tui fortis. ipſe ſaluabit.* Non timeat ciuitas peccatrix, & ſi mille referta ſceleribus, quod Deus ille accedat, vbi enim Deus eſt, ibi ſalus, omnium medela infirmitatum.

Soph. 3.

Matth. 8. Et reſpondens Centurio: Domine non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum ſed tantum dic verbo, & ſanabitur puer meus.

§. V.

Vbi veri Imperatoris Ieſu humilis eſt fides, & confeſſio, facili negotio, verbulo inimica mala propelluntur.

NEminem abſentis Chriſti verbo ſanatum nouerat niſi forſam cuiuſdam principis filiam, cur ergo hic Centurio de ſolo abſentis verbo ſperat ſerui morbum depelle re? Cur tam facili telo committit de infirmitatibus victoriam? Profectò has illis ſpes parturiebat fides qua diuinum Imperatorem apud ſe vertebatur agentem. Dominum cœleſtium exercituum fide videt, & humilis confitetur, cur vel leuiori telo victoriam de malis omnibus non ſperet? Nobilis ille Imperator Iſrael Ioſue cap. 5. vbi principem exercituum Domini ad ſe venientem nouit; *Cecinit prenus in terram, & adorans ait; Quid Dominus meus loquitur ad ſeruum ſuum*; Quid plura; Ibi iuſſus eſt de ſolo tubarũ ſonitu ſperare victoriam; etenim ait capit. 6. *Cum ſonuerit vox tubæ longior atque concitior, & in auribus veſtris increpuerit, conclamabit omnis populus voci feratione maxima, & muri funditus corruent.* Sic ſola venit victoria voce vbi ſummi Imperatoris Chriſti fides humilis, & reuerentia præceſſerit. Id expendet D. Ambroſ. in prolog. lib. 1. de Fide ad Gratianum ſatus. *Ieſus Naue hoſtes quos totius exercitus manu valida ſuperare non poterat, ſeptem tubarum ſacerdotalium ſono vicit; ibi ducem militiæ cœleſtis agnouit. Ergo iam vincere paras, qui finem vindicas.* Non poteſt non ingentes parturire victorias velverbulo obtinenda humilis fides: non tibi magna manus neceſſaria ad expellendos hoſtiles incurſus, ad mala vniuerſa exſibilãnda, una fidei humilis adſit, & vel verbulo poteſt ſperare victorias. Numerorum cap. 20. vt ingentis populi ſitim extingueret Dominus; id ſolum monet ſeruum ſuum Moyſen: *Tolle virgam & congrega populum tu & Aaron frater tuus, & loquimini ad Petram coram eis, & illa dabit aqua.* Vel ad ſolam verbuli prolationem promittit de petra aquarum fontem, & ſolum verbum ex Dei imperio ortum ingentes poſſet fideli populo facere ſcatutire fontes miraculorum. Sed accipite quid faciat Moyſes, accedens ad petram ait, *Audite rebelles incre-*

Amb.

Ioſue 5.

Num. 20

incredduli. Nunquid de petra hac vobis aquam poterimus eijcere? Cumque eleuasset Moyses manum percutiens virga bis silicem egressa sunt aqua. Qui iussus fuerat verbo aquã educere, non verbo, sed duplicitatis ictibus vtitur, & adhuc dubitat an ictibus daret petra aquas, quas expectabat populus. Cur hoc facit Moyses? Cur tantum miraculum non sperat, vel a verbulo, vt iusserat Dominus? Cur ictus duplicat, cur geminas percussiones? Totam ipse causam exprimit cum ait, *audite rebelles & increduli*, non erat fides in populo, non humilis subiectio suo Saluatori, vnde non audet soli verbo credere tantam aquarum copiam, sed addit maiorem vim, maioremque conatum vt semel, & bis percussus lapis si non aquarum, saltim de vulnere fundat lacrymarum fontes. Quo minor est fides, & humilitas, maior vis & conatus necessarius est, vt fiant opera, quę leui verbo faceret humilis fides, & fidelis subiectio cuiuscumque hominis. Promiserat item Dominus se daturum carnes populo vsque ad satietatem Numerorum cap. 11. at Moyses inquit. *Nunquid ouium, & boum multitudo caedetur, vt possint sufficere ad cibum? Vel omnes pisces maris in vnum congregabuntur, vt eos satiet? Cui respondit Dominus? Nunquid manus Domini inualida est?* Cur Domine manus tuæ fortitudinem prætendis; vt carnium esum, & capturam piscium firmam facias? An non vel verbo tuo quoduis facinus consistere posset? Nonne vt pisces exhauriret maris aiebat Petrus: *In verbo tuo laxabo rete*, Luc. 5. Sciens solo Dei verbulo posse omnes pisces in capturam trahi? Cur ergo Moysi non verbum ostendis, sed manum, ais enim, nunquid manus mea inualida est? Præclaram huius rei attigit rationem Lyraiens; *Hæc Dei responsio erat ad dubitantem*. Non fuit tunc fidelis subiectio in Moyse, quæ erat in Petro, & ideò Moysi tota Dei manus & potentia obijcitur, qua innixus speret, Petrus autem eam fidem, & subiectionem habebat, qua vel vno verbulo potuit miracula præstare ingentia.

Num 11

Matth. 8. Nam, & ego homo sum sub potestate constitutus habens sub me milites, & dico huic, vade, & vadit, & alij, veni, & venit, & seruo meo: fac hoc, & facit.

§. VI.

Vanissimus dominorum titulus, vbi subditi inuitabiliter miseri mortique subiacent.

QVi sub se milites, & subditos habebat, posset splendenti aliquo dignitatis titulo compellari, quasi diceret, ego dux sum, ego centurio sum, ego Dominus sum, verum sapientissimus ille omnes dominationis titulos dimittit, & se tantum hominem sub potestate constitutum meminit. Et quidem vanum esset de dominatus titulis gloriari, qui seruos nouit tot subiectos calamitatibus. Sic post transmissum Israelem in Babylonem 4. Reg. 25. *Populo qui relictus* 4 Reg. 25.

erat

erat in terra Iuda, quem dimiſerat, Nabuchodonoſor rex Babylonis, præfecit Godoliam filium Athicam.

Non dicitur, quod factus fuerit dux ſiue princeps populi, ſed tantum quod prefectus fuerit, hoc eſt quod ſub ſe habuerit calamitoſas populi reliquias. Quod notans D. Seuerus Sulpitius libri primi Hiſtoriar. ait, Sulpit.

Nabuchodonoſor abducto populo, reſiduiſque quos belli conditio vel præda faſtidium relinqui à victoribus fecerat, Godoliam eiuſdem gentis præpoſuit abſque vllo inſignis regio, aut imperij nomine: quia præeſſe paucis, & calamitoſis nulla dignitas erat.

Cur nobilitaretur dominatus titulis, qui miſeris, & calamitoſis hominibus præficiebatur? Vaniſſimus titulus eſt regni, vel dominij, vbi ſubditi omnes pauperes, & calamitoſi homunciones ſunt. Lege ſecundum caput Geneſeos ab illis verbis, *Formauit igitur Dominus Deus hominem*. quippe exinde per totum caput, vbi homo ditiſſimo ſtatu conſtituitur, vbi paradiſus fundatur, vbi pulchra ſpenſa creatur, vbi primæ nuptiæ explicantur, nusquam non dicitur Dominus Deus gaudes ipſa diuinitas ſplendenti dominatus titulo decorari. Verum vbi homo paradiſo eiectus ſudori, tribulis ſpinis datur, tunc ablato Domini titulo iuxta Lyppomanum, & D. Anaſtaſium Sinaita, ſolum Deus nominatur. Dicit enim in horum lectione cap. 3. *Emiſit eum Deus de paradiſo voluptatis, vt operaretur terram de qua ſumptus eſt.* Quocirca præclare addibitat Sinaita l. b. 7. Exacmer. aiens. *Quamobrem autem, o Iudæe, diuina ſcriptura, quæ in ſeptendecim capitibus conſequenter in paradiſo Deum duplici nomine nominabat, & eum Dominum, & Deum appellauerat; ſtatim poſt hominis è paradiſo egreſſum, ipſum Deum ap-*

Gen. 2.

Sinait.

A B C D E

pellauit, ſed non Dominum, & Deum. Non ignorabat cauſam, qui miſerũ hominis ſtatum non ignoret, vt enim gaudebat Deus dici Dominũ hominis opulentis, felicis, tota diuiti poſſeſſione paradiſi. Sic hominis ærumnoſi, depauperati dominum nequit appellari. Indugium prorſus eſt dignatum dominatuſque titulos oſtentare, vbi ſubditi calamitate preſſi iacent. Vndè meritò dicebat ille apud Iſaiam c. 3. *Nolite conſtituere me principem populi; ruit enim Hieruſalem & Iuda concidit.* Quis ruinatum, & deiectorum principatus amabit? Aliter Septuaginta reddidere prædicta verba, nimirũ, *Non ero dux populi huius*, quaſi non ſolum petat ſibi non deferri, ſed omnino illum contemnat, & exputat. Sed vnde priſcis temporibus tantus regni contemptus ortus eſt? Iam explicat aiens, *Quin deſſoluta eſt Hieruſalem, & Iudæa concidit.* Non abſolutè principatum, ſed principatum deiectorum exputit. Ita D. Baſil. ibi fatur. *Non abſoluit ait; Non ero dux populi huius, ſed cauſam ſubiunxit: Quia diſſoluta eſt Hieruſalem, &c.* Nihilo æſtimanda regia dignitas, ridendus principatus, vbi ſubditi pauperem, & infimam vitam agunt, vbi pro ciuium infimitate, & pauperiate ciuitates ruinam minantur.

Iſa. 3.

Baſil.

§. VII.

Vnus Deus poteſt homini imperium parare.

HOmo, inquit, ſub poteſtate conſtitutus habens ſub ſe milites, &c. Etenim quis homo eſt, qui non à ſe, ſed à ſuperiori poteſtate habet,

Habet, quod sibi subijciantur creaturæ. Superioris est potestatis, imò operis est diuini, quod sub homine aliqui viuant, eiusque seruiant nutui. Hinc spectat illud Ioan. capit. 5. *Pater meus vsque modo operatur, & ego operor*. Et sane post condita sæcula dicitur Deus ab opere requieuisse, omne operis negotium dimittens cautis secundis. Quod ergo opus est, cui perpetuo Deus per se intudat? Sane vt conditæ creaturæ sub hominis potestate valeant viuere. S. Gaud. tract. 10. sic præcedentem locum edisserit. *Quod elementa, tam cœlestia, quam terrena humano generi seruiunt, ipsius opus est. Quomodo enim non contemnerent exiguum terrenumque hominem, nisi creatoris sui imperio obedirent?* Quæ creatura sub hominis potestate, & dominio velit viuere, nisi Deus id in dies procuret? Quis homo homini nomen daret, nisi id negotiaretur Dei nutus? Merito diuina sapientia Prouerb. 8. ait; *Per me reges regnant*, quippe solus Deus hoc potuisset imponere iugum super filios Adam, vt velint homini seruire, Matth. 1. de Iesu Domino locutus Angelus ait. *Saluum faciet populum suum*. ex quibus verbis agnoscit S. Proclus de Fide ad Armenos, diuinitatem Iesu, quod dicatur Saluaturus populum suum, quis enim homo populum haberet suum? Quis non Deus sibi populum adscriberet? Quippe ait ille: *Populus autem non potest esse populus hominis, sed Dei*. Tota vis, & industria humana non posset cogere homines in vnum populum, vt sub vno principe viuerent id potestatis est diuinæ. Nulla hominum potestas & sapientia possit sibi vnum regem præficere. Ideò primo Reg. cap. 16. vbi inaugurandus erat Dauid, sic loquitur Dominus ad Samuelem. *Imple cornu olei, & veni: mittam te in Bethleem ad Isai, providi enim in filij eius mihi regem*. Cur non explicat nominatim; quem sibi prouiderit? Cur iubet ire Prophetam ad filios Isai, vt vngat regem, nec dicit, quis sit vngendus? Diu. Basil. Seleu. orat. 14. hanc reddit rationem, nimirum. *Ne humana, videatur esse gratiæ vinctio, neue Samuelis electio videretur regni adiectio, communi filiorum appellatione filium istum regit*. Derogaretur sanè veritati, vel suspicio esse posset, quod reges crearentur ab hominibus, cum regis inuentio penes Deum sit. Ille solus posset facere, quod hominum imperium subeat homo vnus, qui voluntates hominum vitijs purgatas in vnitate spiritus fecerit ambulare. Hic est Deus, & præter Deū nemo alius Vnde D. Paul. ad Rom. cap. 13. ait. *Omnes, anima potestatibus sublimioribus subdita sit: Non est enim potestas nisi à Deo*. Maluit dicere, omnis anima, quam omnis homo, vt doceret, quod qui humanam politiam colit, sub principibusque uitam agit, à carnalibus affectibus debet esse perpurgatus. Solus enim qui carnalibus vitijs non immergitur, suaue, & leue putat iugum potestatem; alioquin quo modo feret homo carnalis, alterius legibus, & dictis stare? Quo posito præclarè educit Apostolus Illud. *Nō est enim potestas nisi a Deo*. Cui subscribens D. Anselmus ait, *Numquam enim posset fieri, nisi operatione solius Dei, vt tot homines vni seruirent, quem considerant vnius secum esse fragilitatis, & naturæ. Sed quia Deus subditis inspirat timorem & obediendi voluntatem, contingit ita*. Qui solus humanis mentibus virtutes potest indere, hic solus potestates in mundo, ualet introducere. Equidem carnalium

Gaud. Proclu. Rom. 13. Anselm.

lium, & impiorum hominum illa eſt vox ſapientiæ cap. 2. *Circumueniamus ergo iuſtum, quoniam inutilis eſt nobis, & contrarius eſt operibus noſtris, & improperat nobis peccata legis, & infamat in nos peccata diſciplinæ noſtræ.* Quis impius legiſlatorem ferat? Iniquitatum vltorem, iuſtitiæ vindicem quis ſuſtineat non ſanus? Solus ergo, qui nouit virtutes perficere, nouit Reges creare. A Deo penderis ò Reges, ideo hominum dominamini, quia Dei imaginem portatis. vt dicat D Ambroſ. in epiſt. ad Rom. 13. *Reges propter corrigendam vitam creantur, Dei habentes imaginem; vt ſub vno ſint cæteri.* Hinc peſſimo Regi, qui fortitudini ſuæ regnum attribuebat, vox de cœlo ait Daniel. 4. *Regnum tuum tranſijt à te, & ab hominibus eicient te: donec ſcias quod dominetur excelſus in regno hominum, & cuicunque voluerit, det illud.*

Sap. 2.

Dan. 4.

§. VIII.

Quàm reuereantur creaturæ hominis regale ingenium.

EX tot pulchertimis corporibus, quæ ocolis cernuntur, vnius hominis iuſſa fiunt, vnius hominis nutum creaturæ ſequuntur; ſane quia vni homini regale ingenium ineſt. Is eſt homo rex a Deo conſtitutus, cui omnis creaturarum orbis militat, quem numqam non verentur creaturæ. Quæ creatura magis in homines rebellat, & inſultat, quam gehenna? Hæc hominem à regio culmine deiectum ſuſcipit, vt puniat, peccati ſeruum videt, vt ignorans eius regiam naturam, vt ſeruum verberet, imò exu rat. Sed adeò notum eſt regale ingenium homins vniuerſis creaturis, vt ipſa gehenna, dum punit, ſimul, & reuereatur hominem, eiuſque conſeruationem miniſtret. Do pulchra verba Euſebij Emiſſeni ſerm. 2. de ſymbolo, vbi inquid. *Hanc ſolam debet damnato hominis rationabilis ille ardor, ac vindex flamma reuerentiam, vt traditos ſibi reos, cum poſſit punire, non poſſit extinguere, ſed deputata in parmulum ſuum corpora, & conſumat, & nutriat.* Nec licet æterno igni omnem reuerentiam negare homini etiam reo, ſed in ipſa carnificina reuerentiam habet ſui principi. Ex quo lucē capit illud Sapientiæ cap. 12. vbi ſic. *Tu autem dominator virtutis cū tranquillitate iudicas, & cum magna reuerentia diſponis nos.* Diſponit nos Dominus cum magna reuerentia, quando nullo caſu permittit, quod aliqualis reuerentia non habeatur homini à creaturis. Nullibi non habet homini reuerentiam creaturæ, etiam in pœnis conſtituto, etiam in gehenna poſito, gehenna reuerentiam habet aliqualē, qua non poteſt extinguere reos, ſed nutrit. Vt meritò dicat Saluianus lib. 2. de Guber. Dei. *Ecce habes iugiter diſponentem Deum, iugiter gubernantem; quamuis in iſto loco non gubernatio tantum ſacra, ſed etiam dignitas declararetur humana? In hoc autem, quod ait, diſponit nos, vis diuinæ gubernationis: in hoc autem, quod cum magna reuerentia, culmen humanæ oſtenditur dignitatis.* Ingens proculdubio eſt hominis dignitas, cui nunquam licet creaturis non habere aliqualem reuerentiam. Imo nihil non ſuſtinent creaturæ, vt hominum commodis ſtudeant. Ecce tibi Elias quam dure propter homines vniuerſas creaturas percutit. 3. Reg. 17. *Viuit Dominus Deus Iſrael,*

Euſeb.

Sap. 12.

Saluia.

1. Reg. 17

Iſrael, in cuius conſpectu ſto, ſi erit, annis his ros & pluuia, niſi iuxta oris mei verba. Id quod ponderans Eucherius lib. 4. in Reg. ait: *Commouit omnem creaturam vnus ſermo Prophetæ, & miro modo humi ſonans aera; cælumque concuſſit; turbatus eſt humani miniſterij ordo & a ſeculis inſtituta elementorum harmonia contabuit, ſed elementa pœnam ſuam hæc ſuſcipiunt, dummodo vel in ſalute hominum, vel in honorem proficiat conditoris.* Nil ſibi durum reputant creaturæ, quod hominum ſaluti ſi proficuum: ſic Regi ſuo operam impendere habent ab ipſa natura.

§. IX.

Subditi non inſtar famulorum, aut ſeruorum tractandi ſunt.

PRæfectus erat centurio hic militum, inſuper, & domeſticorum dominus ſeruorum, vt ergo ſuæ poteſtatis oſtenderet vſum, non indiſcretè ait, dico meis, facite hoc, & faciunt, ſed diſtinctione vtitur, & aliter cum ſubditis militibus, aliter cum famulis ſe oſtendit habere. Odi enim prælatos illos, ſiue dominos, qui etiam ingenuos ſubditos inſtar famulorum tractant, hi equidem, & ipſi Deo, odioſi ſunt, qui paſtores Iſraelis minitans apud Ezechiel. cap. 34. hanc minarum rationem ponit. *Cum auſteritate imperabatis eis, & cum potentia.* Merito odibiles ſunt Deo præfecti, qui ingenuos ſubditos deſpotice, & cum auſteritate vt ſeruos moderantur. Bonus iſte Centurio ſeruis iubebat, verum militibus non iubet, ſed dicit, quippe ait, *dico huic vade, & vadit*, nec verbo potentiã, & imperium exerit, ne tam dux quam commilito appareat. Sapientia 12. aiebat ad Deum; *Et cum magna reuerentia diſponis nos.* Reuerentia non habetur niſi ſuperiori, Deus autem cum natura ſit omniũ Dominus, non poteſt creaturæ reuerentiam habere, tamen in exterioribus effectibus ſic ſe gerit, cum cauſas hominum diſponit, ac moderatur, quaſi illos vt ſuperiores reuereretur, & metueret illos offendere. Cur hoc niſi vt mundialibus principibus, & prælatis imperandi præbeat præclarum exemplum? Quod enim reſpectu Dei fieri nequid, id reſpectu mundialium præfectorum paſſim accidit, quod nimirum habent ſubditos ſibi longè præſtantiores, & ſuperiores omni ſapiẽtia, omni fortitudine, omni rerum agendarum dexteritate, hos norint duces, & prælati, & illos magna cum reuerentia diſponant. Ecce vobis Maria, & Ioſeph accipiunt impetiũ in Ieſum; ait enim Lucas cap. 2. *& erat ſubditus illis.* Imperabat quidem Ioſeph Ieſu, homo Deo, vas figulo, ſanctus vir longe ſanctiori, & ſapientiori, conueniant huc vniuerſi prælati, & diſcantà Ioſeph ingenuis, & præſtantioribus ſubditis imperare. De quo Orig. Homil. 10. in Lucam ait, *Puto quod intelligebat Ioſeph, quod maior ſe erat Ieſus, qui ſubiiciebatur ſibi, & ſciens maiorem eſſe ſubiectum, trepidus moderabatur imperium. Videat ergo vnuſquiſque quod ſæpè melioribus præpoſitus ſit inferior*, &c. Oculatiſſimi ſint mundiales principes, & prælati, videantque quos ſuperiores, & præſtantiores ſibi habeant ſubiectos, imo pro modeſtia Chriſtiana, quaſi ſibi ſuperiores reputent vniuerſos, quos trepidi moderentur magna cum reuerentia. Nec quod

Exod. 34.

Luc. 2.

Origen.

quod neceſſum ſit punire, & caſti- A
gare ſubditorum errores, ideò obli-
uiſcantur prælati reuerentiæ ſub-
ditis debitæ, ſed ſi puniant, ſic
caſtigent peccata, vt immediate
poſt punitionem, quaſi ſanctiſſimis
exhibeant honorem. Do huius rei
3. Reg. 13 preclarum exemplum 3. Reg. 13.
exhibitum: vbi cum homo Dei
ignoranter contra Dei præceptum
egiſſet expertus eſt ſe ſubiectum eſ- B
ſe Leoni, à quo caſtigaretur, &
puniretur propter peccatum. Sed
qualiter leo accipiens poteſtatem
in hominem Dei, illa vſus eſt? *In-
uenit eum Leo, in via, & occidit, &
erat cadauer eius, & proiectum in
itinere, & leo ſtebat iuxta cadauer.*
Caſtigat ſibi ſubiectum hominem
Dei immanis bellua, imo occidit,
vt morte corporis expleret mentis cul C
pam, & poſt iuſtum ſupplicium in-
flictum, nil amplius audet, imo ſtãs
iuxta cadauer veretur iuſtum, & ho
norem exhibet vel illius cineri. Pul-
Greg. chrè. D Greg. lib. 4. Dialog. cap. 24.
ait, *Qui occidendi auſum habuit, de
occiſi cadauere comedendi licentiam
non accepit, quia is, qui culpabilis in
vita fuerat, punita inobedientia erat
iam iuſtus ex morte. Leo ergo, qui* D
*prius peccatoris vitam necauerat, cu-
ſtodiuit poſtmodum cadauer iuſti.*
Sic quicunque in ingenuos, & præ-
ſtantes viros accipiunt poteſtatem,
dum errantes & peccantes nouerint, illos puniant, illos corripiant,
ſed caueant, ne inde inſultent, imo
poſt punitam culpa, iuſtos &
ſanctos habeant, eoſque
reuereantur, & me-
tuant, quod
illis of-
fendere va-
leant.

Matth. 8. Audiens autem Ieſus mirabatur, & ſequentibus ſe dixit: Non inueni tantam fidem Iſrael.

§. X.

Chriſtus Dominus longe ſuperat laudatores ſuos in laudum retributione.

CEnturio diuinam Chriſti odoratus poteſtatem, ſe ſolum poſtpoſuit poteſtati diuinæ, a minori enim arguens ait, & ego homo ſum, & dico huic, vade, & vadit: ſuum ſolum imperium confert cum diuino, vt inde extollat diuinum. Quam largior Dominus reſpondit fidem centurionis præferens non vnius hominis, ſed omnium Iſraelitarum exiſtentium fidei? *Non inueni tantam fidem in Iſrael.* Sic ſemper nouit Dominus Excedere, & ſuperare laudibus vni- *Ioan. 1.*
uerſos laudatores ſuos. Ioan. 1. Vidit præcurſor Domini Ieſum ambulantem, & ait, *Ecce agnus Dei.*
Sed Dominus nactus occaſionem
loquendi ſic præcurſorem ſuum ex- *Matt. 11.*
tollit laudibus Matth. 11. *Hic eſt de
quo ſcriptum eſt: Ecce ego mitto An-
gelum meum.* Ioannes vocat agnum
Ieſum: Ieſus autem vocat Ioan- E
nem Angelum. Id quod ponderans *Chryſ.*
D. Chryſoſt. Hom. 27. in Matth. fatur. *Ioannes quidem teſtificatus erat
de Chriſto: Ecce agnus Dei. Sed am-
plius recepit a Chriſto quam præſtiterit,
Ioannes enim Chriſtũ glorificans, hu-
manam illi contulit laudem. Chriſtus
autem Ioanni diuinã contulit gloriã.*

Nam

A *Nam iste illum agnum ostendit; illo autem istum Angelum prædicauit. Iste minus laudauit in Christo, quam erat? Nam non solum peccatum mundi abstulit, sed etiam vitam æternam mundo donauit. Ille autem istum supra quam videbatur erexit: vt qui homo erat, Angelus diceretur.* A nemine patitur Iesus vinci; maiora semper retribuere nouit, neque in laudibus par B pari, sed magna minimis refert; Et quando Iesus non retulit maiora suis laudatoribus? Post illustrem illam confessionem, quã Petrus à Patre acceptam reddidit Iesu

Mat. 16. Matth. 16. Vide quàm se effundat Iesus in Petro laudando: *Beatus es Simon Bariona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater* C *meus qui in cælis est. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam: & portæ inferi non præualebunt aduersus eam.* Non potuit Saluator in præsenti maiora Petro referre; siquidem ab illo dictus fuerat filius Dei viui, quo maius esse nequit. Verùm qui breui sermone suam diuinitatem ex ore Petri percepit, longissimis sermo- D nibus, & laudum incrementis Petri concinit excellentiam: ex parte saltim laudatoris maius quid refert Petro, cum ait: *Et ego dico tibi*. Id quod ponderans D. Leo serm. 5.

Leo. ait, *Et ego, inquit, dico tibi hoc est, sicut pater meus tibi manifestauit diuinitatem meam, ita & ego tibi notam facio excellentiam tuam.* E

In quo possum te excedo, dum
qui laudes per hominem
accepi, Deus cum sim
hominis fio laudator egregius.

Matth. 8. Dico autem vobis quod multi ab Oriente & Occidente venient & recumbent cum Abrahã, Isaac, & Iacob in regno cælorum, filij autem regni eijcientur in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium.

§. XI.

In Heroum genealogijs non propagatio carnis, sed virtutum similitudo attendenda.

VAne de patre Abraham gloriantur, qui eius fidei minimè adhæserunt, non enim in Heroum familijs censentur filij ex propagine carnis, sed ex virtutum facinorumque imitatione. Nec otiose cautum est in lege, in Isaac vocabitur tibi semen; sed vt omnes iam excluderentur ab Abrahamidum censu, qui Isaaci minimè existerent æmuli. Nonne Ismael Abrahami fuit proles? Cur ergo solum dicitur, in Isaac vocabitur tibi semen? Cur solum iuxta Isaaci censum Abrahamides habentur? Isaacum non tam fecit natura filium Abrahami, quam gratia, quã Dei promissio, vnde ex illo iam innuebatur, quod nõ spectandi erant magnorum filij, iuxta carnis propagationem, sed iuxta gratiæ facinora, & spem ingenuis promissionis. Notat Theodulus in cap. ad Rom. Theo.
9. *Nam Isaac non est natus lege naturæ, sed virtute promissionis, igitur qui fideles sunt, filij sunt Abrahæ.*

Non parit natura Abrahamides, sed gratia; magnorum proles non adolescunt de carnali lacte; sed de cœlestium expectatione, de virtutum operatione. Hinc Matthæus Genealogiam Saluatoris depingens, eum patrem apposuit, nimirum Iosephum, qui secundum carnem minimè fuit Iesu pater. Quid agis nobilis scriba? Genealogiæ lineis interseris, quos minimè nouit natura patres? Odorabatur Euangelista Abrahamidum nobile stemma, quod non per naturæ, sed per gratiæ facinoro erat euulgandum.

Rup. Rupert. de Trinit. lib. 1. in Euang. cap. 4. *Quæ ratio est, vt generationis linea contingat Iosephum, qui Iesum Christum non genuit? Euangelista diuinus generationem carnis Christi minus curauit, quæ paucorum erat, nec eiusdem ad salutem solam sufficiebat, sed ad generationem gratiæ intendit, quæ multorum est, vel esse potest, & eis ad salutem sola sufficere valet.* Cur in Christi genealogia non poneret, quem Christianæ gratiæ virtus commendabat? vidit Iosephi virtutes propinquissimas Saluatori, & non dubitauit inter Iesu parentes Iosephum annumerare. Nesciunt sacri historiographi alium filiorum ordinem, nisi quem dant virtutes patriæ, inter illos agnoscunt filiorum & parentum ordinem, inter quos virtutum similitudines adnotant. Hinc est quod 4. Reg. 23. duos Ierosolymæ reges memorans textus, nimirum Ioachaz & Ioachim à sanctissimo pijssimoque Iosia satos, de Ioachazait, *Fecit malum coram Domino, iuxta omnia, quæ fecerant patres eius.* Rursus de Ioachim eadem repetit, *Fecit malum coram Domino, iuxta omnia quæ fecerant patres eius.* At Iosias, à quo genus sunt, sanctissimus religiosissimusque fuit, cur absolutè dicuntur feciſſe malum, iuxta omnia, quæ fecerant patres, eorum? Nonnè pater eorum Iosias? Abſit; non enim carnis propagatio, sed animi virtus Heroum hominum genus facit. Illius filius quisque est in diuino censu, quem moribus refert; modus viuendi aut facit aut abiurat filios, aut patres. Conueniant huc qui in luctu sunt, quod successoribus careant carnalibus, & discant longè veriores & præstantiores filios sibi procreare. Ad quos præclarè loquitur Diuus Hieronym. lib. 1. aduersus Iouinian. ex sententia Theophrasti satus. Porro liberorum causa vxorem ducere, vt vel nomen nostrum non intereat, vel habeamus senectutis præsidia, & certis vtamur hæredibus, stolidissimum est. Quid enim ad nos pertinet recedentes à mundo, si nomine nostro alius nominetur: cum & filius non statim patris vocabulum referat: & innumerabiles sint, qui eodem appellentur nomine? Aut quæ senectutis auxilia sunt, enutrire domi, qui aut prior te fortè moriatur, aut peruersissimis sit moribus? Aut certè cum ad maturam ætatem venerit, tarde ei videaris mori? *Hæredes autem meliores & certiores amici sunt & propinqui, quos iudicio deligas, quam quos velis nolis habere cogaris.* Quis hoc neget? Quis adeo animalis homo est, qui non sibi melius putet iudicio quam natura filios facere? Is sanè melior & certior filius est, qui sic omnes bonas exequitur patris voluntates, vt super summis laudibus dignum conseruet & iudicium, & electionem patris. Illos æstima filios, quos non caro & sanguis, sed maiorum tuorum virtutes tibi pariunt: inter multa mala hoc bonum

Hier.

4. Reg. 23.

ducebat

Tertull. dicebat Tertull. lib. de Monogamia. *Quid ſi de poſteritate quis cogitet iiſdem animis, quibus oculis vxor Loth: vt ideò quis repetat matrimonium, quia de priore liberos non habuit: haredes ſcilicet Chriſtianus quaret, ſeculi totius exhaeres? Habet fratres, habet Eccleſiam matrem.* Quæ poſt ſe relinquebat laſciuis oculis vxor Loth aſpexit, & perit: vereor ne laſciuus ſit etiam animus, qui ex carnali copula quærit, quos poſt ſe relicturus eſt. Habet Chriſtianus tot filios & patres, quot ſunt in Eccleſia Chriſtiani eiuſdem fidei nomine & moribus ſeſe inuicem repræſentantes. Hos quare filios, quos virtus parit.

§. XII.

Feliciſſimum homini eſt, quod præſtantiſſimos viros, parentes poſſit facere ſuos.

NEſcio an ſit aliquid magis ad naturam humanæ naturæ, quam ſibi grandes parentes affingere nec in nulla re magis naturaliter homines mentiuntur. Parum eſt, mentiuntur, immo infami nota non dubitant verorum parentum infamare nomen, dum ſe grandibus alijs adſcribant. De Alexandro & Auguſto pulchrè cecinit Sidonius in Paneg. Authemij.

Sidon.

Magnus Alexander, nec non Auguſtus habentur
Concepti ſerpente Deo: Phœbumque Iouemque
Diuiſere ſibi: namque horum quæſiit vnus
Cyniphyra ſub ſyrte patrem: maculis genetricis.
Alter Phœbigenam ſeſe gaudebat haberi.

Eſt ne modo aliquis, qui etiam ſuæ genitricis maculis quærat Heroes parentes? Equidem plurimi ſunt; his feliciorem, & faciliorem modum, quo ſe grandibus adſcribant familijs, Dominus propinat; illorum enim ſe poſſint facere filios; quorum æmulentur virtutes; quorum effulgeant gloria facinorum. *Multi*, ait, *ab Oriente, & Occidente venient, & recumbent cum Abraham*, & ſi extremis mundi oris, à terra vel à ſyrte aliqua naſcaris, tibi Abrahamidum genus adſcribes, æmulus Abrahamidum fidei, & facinoris. Mulier illa Chananæa Marc. 7. vt à Domino audiuit, non licet tollere panem filiorũ, & mittere illum canibus, & Iſraelitas filios, & ſe canem æſtimauit; & illo ſpiritu quo aiebat Abraham, *loquar ad Dominum cum ſim puluis & cinis*, aiebat illa; *Etiam Domine, nam, & catelli comedunt de micis, quæ cadunt de menſis dominorum ſuorum.* Quid tunc? Dum humilitatis Abrahamidis ſpiritum æmulatur, ſed à canefiliam fecit Abrahæ. Sedulius lib. 3. Paſchali c. 22. fatur. *Vox humilima, fides excelſa, quæ ſe, ſpite filia canem traſtulit in ouem. inique ſentibus ſuæ gentis exortam Hebræi graminis fecit introire per paſcua.* Venit mulier Chananæa, & dum ſe cani aſſimilat, inter Abrahamidum heroes renaſcitur. Vbique gentium humilitas, & fides regenerat, & parit Abrahamides. Apud Lucam 18. adeſt humilis publicanus, ſtat Phariſæus degeneris ſuperbus nobilitate; hic heroum ſtemmatibus glorioſus, illede tabellis abiectus, vterque Deo ſupplicabat. Publicanus autem percutiẽs pectora ſua aiebat; *propitius eſto mihi peccatori.* Verum Phariſæus longè aliter profert verba plena ſuperbia, plena faſtus, aiens: *Non ſum ſi-*

Marc. 7.

Sedul.

cut cæteri homines. Ad quæ ſtatim D.Baſil. Seleu.orat 25 fatur, Ba. Sel. *Non ſic olim ad Deum loquebatur progenitor tuus Abrahã, vel potius publicani progenitor, nam ſibi Abrahami genus publicani mores adiungunt.* Nõ natura, ſed mores, ſed virtutes Heroum familijs filios pariunt. Tibi licet, & genus, & paucos eligere, dum naues operam eorum efficiendis virtutibus. Similiter confundit Phariſaicum faſtum peccatrix illa mulier ad pedes Chriſti procumbens, illoſque lachrymis lauans, & tergens capillis, quam ſe præ Phariſæo aſſeruit Abrahamidum filiam. Sic. D.Pauli. epiſt. 4. Paulin. *Tu Phariſæe, pedes Chriſti nec linteo, illa crine deterſit. Quos tu indigne, nec manibus contingere voluiſti: illa oculis mulcere non deſtitit. At certe tu potius hoc miniſterium in domo tua recepto hoſpiti debuiſſes, ſi vel exemplũ patrum fas hoſpitale ſeruaſſes. Sed ſufficit vobis ad ſuperbiam iactare patrem Abraham: & ideo te illa præuenit, quæ affectu fideli, ſe potius patris tui filiam comprobauit: a quo te degenerem etiam iſta inhumanitas arguit, qua dedignatus es lauare pedes Domini: cum & Abraham Angelorũ, & ipſe Dominus lauerit ſeruulorum.* Nemo deinde queratur abiectis ſe parentibus ortum fuiſſe, cum ipſius ſit poteſtatis per æmulationem virtutum Heroum ſe familias adſcribere. De hoc ſupra lib.6. cap.8. §. 16. & alibi.

§. XIII.

Quod poſſeſſa habentur ea, quæ à Deo nobis promiſſa ſunt.

Ecce regni filij, hoc eſt, quibus regnum cœlorum promiſſum A erat, eijciuntur foras; & quomodò foras eijcitur, qui nunquam intus erat? Sed intus erat, qui promiſſionem Dei habebat, quaſi enim in poſſeſſione ſumus eorum, quæ nobis à Deo ſunt promiſſa. Pſa. 104. Pſ. 104. loquutus Dauid de Abrahamo, Iſaac, & Iacob, aiens: *Tranſierunt de gente in gentem, & de regno ad populum* B *alterum.* Nondum in terra Chanaam regnabant, nondum Hebræorum erat regnum, cur ergo dicuntur tranſiiſſe de regno ad populum alterum? Quia illius terræ regnum promiſſum erat Iudæis; quod in Dei promiſſione habebãt, quaſi in eiuſdem poſſeſſione reputantur eſſe. Auguſt. Auguſt. *Merito quæri poteſt, de quo regno tranſierunt?* C *Nondum enim regnabant in terra Chanaam, quia nondum fuerat regnum conſtitutum in populo Iſrael: Quomodo ergo intelligi poteſt, niſi fortè, quia ibi regnum futurum erat ſemini eorum?* Quod à Deo promiſſum erat regnum, adeò certo futurum erat, vt de illo quaſi iam poſſeſſo, & habito loqui poſſent. Reputa tibi iã obtigiſſe, quidquid in Dei D habet promiſſione, quo circa aiebat Iſaias cap. 54. Iſai. 54. *Lætare, ſterilis, quæ non paris, decanta laudem, & hinni, quæ non pariebas, quoniã multi filij deſertæ magis, quam eius, quæ habebat virum, dicit Dominus. Dilata locum tentorij tui, & pelles tabernaculorum tuorum extende, ne parcas, longos fac funiculos tuos, clauos tuos conſolida, ad dexteram enim, & ad læuam penetrabis, & ſemen* E *tuum gentes hæreditabit.* Expende verbum, hæreditabit, quod propriè dicitur de bonis, quæ ab vno poſſeſſore ad alios ex teſtamento deuoluuntur, at quando quis de nouo acquiri bona, quæ á nullo antea ſuorum poſſeſſa fuerunt, neſcio, quomodo illorum hæredem poſſit dici.

dici. Et quando genus Abrahæ gentes poſſedit? Quando ſub ditione ſua habuit nationes? Quod ſi patres nullam nationum poſſeſſionẽ habuere, non dicantur filij hæreditaturi, ſed acquiſituri de nouo illas Habebant tamen antiqui patres nationum promiſſionem, & quia in promiſſione Dei erant, gentes, quaſi iam in poſſeſſione eſſent, merito gentium hæredes dicũtur filij, qui modo poſſident illas. Adeo enim certa eſt Dei promiſſio, vt res à Deo promiſſæ, quaſi iam poſſeſſæ putentur à ſanctis viris. Geneſ. 28. dormienti Iacobo apparet Dominus, illique ingentes glorias, ingentemque ſubſtantiam promittit Etenim ait: *Terrã, in qua tu dormis, tibi dabo, & ſemini tuo. Erit ſemen tuum quaſi puluis terra: dilataberis ad Occidentem, & Orientem, & Septentrionem, & Meridiem. Benedicentur in te omnes gentes.* Ad hæc autem Iacob expergefactus, gratitudine plenus, gratias Deo referens, erigit lapidem in titulum, vouit votum, & ait. *Si fuerit Deus mecum, & dederit mihi panẽ ad veſcendum, & veſtimentum ad induendum: erit mihi Dominus in Deũ*, Valde miratur Chryſoſtom. quod ſanctus Iacob, vbi tantarum rerum promiſſiones accepit, nihil illarum meminerit, nec regna, nec populos, nec Gentium benedictionem, ſed ſolius panis; & veſtimenti meminit, panemque ſolum, & veſtitũ à Deo petit. Cur non potius vt firma, ſanctaque habeat ingentium gloriarum data promiſſa? At ſanctus vir quas glorias in promiſſione accepit, adeò æſtimat illas vt poſſeſſas, & habitas, vt magis pro acceptis illis vota facere, quam petitiones curet inſtituere. Chryſoſt. hom. 25. in Geneſ. *Iam fidei oculis non multo poſt futuram præuidens abundantiam, ſuam declarabat gratitudinem: & qui nihil adhuc acceperat, vouet, digniorem fide æſtimans promiſſionem Domini, quam rerum poſſeſſionem. Neque enim ita fidere debemus his, quæ in manibus habemus, & videmus, vt promiſſionibus Dei etiam, ſi non eueniant ſtatim primo tempore.* Sic æſtimant ſancti viri promiſſiones diuinas: ſic illas æſtimabat nobilis Centurio Matth. 8 *Dic verbũ, & ſanabitur puer meus.* Quid eſt, *Dic verbum*? D. Baſil. Seleu. orat. 19. *Pollicentem videam, & optata conſequar.* Nullum eſt dubium de rerum conſecutione, vbi auditur promiſſio diuina.

Gen. 28. Chryſ. Mat. 8. Ba. Sel.

Matth. 8. Dixit autem Ieſus Centurioni, vade, & ſicut credidiſti fiat tibi. Et ſanatus eſt puer in illa hora.

§. XIV.

Valde glorioſum eſt, quod tibi, & alijs vtilis ſis ad ſalutem.

QVis non extollat Centurionis huius fidem, quæ ſic exundauit meritis, & non ſolum ſibi, ſed, & ſeruo ſuo attulerit ſalutem? Pulchrè aiebat Euſebius Gallicanus Hom. de Quadrag. *Felix per quem etiam in alienam ſalutem exundant merita propria: felix in cuius mentem redundat ſalus aliena.* Quã magna ſunt merita, quæ propriis ſubducta limitibus ad aliena egredi conſueuerunt! Iſaia cap. 4. ait, *Omnes reges gentium dormierũt in gloria.* Quę verba explanans D. Aelredus ſerm. 18. putat glorioſum illum ſomnũ, quando

Euſeb. Iſa. 4.

quando qui dormit, non sibi vni va
cat, sibi vni attendit sed alijs etiam
proficere potest. Etenim ait. *Obdormiuit diues in contumelia, & sepultus est in inferno, Lazarus obdormiuit in misericordia, qui in sinum deducitur Abrahæ. Ipse Abraham in gloria, qui non solum sibi, sed etiam Lazaro potuit esse consolationi.* Bene reges dicuntur, qui tanta gloria nobilitantur, qua & sibi sufficiunt, & alijs. Memini apud Lucam cap. 16. sic esse cõsultum diuinibus huius sæculi. *Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis, vt cum defeceritis excipiant vos in æterna tabernacula.* Et dum scire cupio, qui sunt hi tam felices, tam glorioſi amici, qui in æternis tabernaculis non solum ipsi degunt, sed & alijs possunt locum præstare; sic indigitat ipse Saluator, dum ait: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.* Ad solos illos, qui reges sunt, posset tanta gloria pertinere, quod sibi habeant, & alijs. Pulchrè ad hæc D. Bernard. in declamationibus ait, *Communicate eam pauperibus, quorum est regnum Dei: vt cum venerit hora eorum, remmiscantur, & deficientes vos recipiant in æterna tabernacula sua, & consolationem: mensuram enim bonam, & coagitatam, & superefffluentem dabunt in sinus eorum, nec erit illud pallium breue, quod duos operire non posset, aut stratum coangustatum, vt decidat alter.* Sic nobilitantur illi, qui regio in cælis fulgẽt decore, vt sibi, & alijs abundẽt. Fallor si fuit reginarum vox illa apud Matth. 25. *Ne forte non sufficiat nobis, & vobis: ite potius ad vendentes.* Feliciores equidem, & regaliores, & glorioſiores si sic meritis exundarent, vt sibi & alijs sufficere, imo abundare possent. Habẽt equidem glorioſi reges mensuram bonam, coagitatã, & superefffluentem,

Luc. 16.

Bern.

Mat. 25.

vt ad alios perueniat. Regnum abiurat, cuius pallium adeò breue est, vt neminem præter illum capiat, cuius tabernaculum adeò angustum vt non sufficiat sibi & alijs. Illa regalium hominum demonstratio est, quam exhibet sponsa Cant. 1. aiens, *Introduxit me rex in cellaria sua.* Rex est regalique gloria insignitus, qui non sibi vni prouidit cellarium, seu tabernaculum, sed multa habet, quibus excipiat alios. S. Bernard. serm. 23. in Cant. *Innuit hoc etiam sermo quem dixit, quia introduxit me rex in cellaria sua; dum non in vnam aliquam cellam, sed in cellaria pluraliter se introductam ostendit.* Regalis gloria superefluens est, & exundans ad alios, & multis abundans. Vnde meritò nos omnes monebat D. Cæsarius Alred. Homil. 18. fatus, *Taliter vos exhibere debetis fratres, tam sanctè, & iustè tam piè, vt merita vestra non solum vobis sufficere, sed etiam peccantibus alijs in hoc seculo possint veniam impetrare.* Hæc ille. Hoc nouerat Moyses quando offensum Deum, & iratum aduersus Israelitas sic orabat, Exod. 32. *Aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis dele me de libro tuo.* Cur cum tanto sui dispendio suorum quærit Moyses salutem? An non bonum illi erat, si solus ipse apud Deum regnaret? Chrysostom. Homil. 79. ad Pop. ait, *Nullum meritum esse magnum posset, nisi lucrum, & alij communicarent; sine ieiunus maneas, sine dormias humi, sine faualiam comedas, sine lugeas continue, & nulli prosis alteri, nihil magnum efficis.* Imò iustè timere sibi potest, qui adeò aliorum curam dimisit, vt vni sibi consulens, ab aliorum abstineat salute, eum res tulerit, procuranda. Huic darem verba, quæ Estheri dedit Mardo-

Cant. 1.

Bern.

Cæsar.

Exo. 32.

Chrys.

Esther 4

dochæus cap. 4. *Si enim nunc si* A *Matth.* 8. Ecce leprosus veniens adorabat eum dicens: Domine, si vis, potes me mundare.

luerit, per aliam occasionem liberabuntur Iudæi: & tu, & domus patris tui peribitis. Et quis nosti utrum ideirco ad regnum veneris, vt in tali tempore parareris? Et quidem alij pro alijs in vita stamus, quare dum nobis solis consulimus, metuendum est, ne aliter salus veniat proximis, & nos in pericula B deueniamus. Quod in Iona animaduertens D. Chrysostom. supra, ait:

Chrys. *Iona vero, quoniam propriam vtilitatem quæsiuit, etiam periclitatus est; & ciuitas quidem stabat, ipse verò submergebatur.* Non eris securus, vbi non es proximis salutaris, sed tibi vni vacas, aliorum negligens necessitates.

§. I.

Vbi spirituale negotium agitur, noli temporalibus commodis incumbere.

HOc dixerim propter eos, qui in alto religionis monte, inter ipsas religiosæ disciplinas vitæ, inter Ecclesiasticos apices, inter festorum solemnia hoc in primis agunt, & moliuntur, vt sese temporalibus commodis augeant. Nescio, an satius isti ab alto sanctissimæ disciplinæ descenderent, si velint semper sæcularibus commodis incumbere? Sanè Iesus in monte erat docens, & dum ibi erat, non accessit leprosus, verum primum finito sermone, descendit Iesus, tunc videres leprosum currentem per declive, & venientem ad Iesum, ab illoque postulare munditiem. Non enim in montis alto, vbi spiritualis disciplina tradebatur, ausus est meminisse temporalis salutis, sed vt meminerit, prius descensionem expectat, & sese, vt postulet, deorsum mittit. De quo Origen. Ho- Orig.
mil. 1. de diuer. ait, *Deorsum curreris rogas, ô homo, & in monte nil dicis.* Quare sic? Quia tempus, & tempora omni rei sub cælo tempus doctrinæ, & tempus curationis in monte docuit, illuminauit, animas curauit. Ecce vobis in monte animæ curantur, non corpora; in alto sacerdotij

---

CAPVT IV.

De leproso mundato.

CHRISTO descenden- D
ti de monte leprosus dicebat, Domine, si vis, potes me mundare. Nec fuit istius parua fides in verbo, qui suæ mundationis effectum in diuina tantum voluntate tradidit institutum. Namque vt eum Dominus sacra contigit manu, dicens, volo, mundare, confestim bicolor ægritudo discessit, ponensque miraculosè cutis horrorem peregrina corpus caruit fœditate. E

culmine ; in religiosæ disciplinæ sublimi spiritualia negotia agun tur, non carnalia. Adulteros planè vocat D. Paulin. eos, qui in alto disciplinæ spiritualis vel oculos conijciunt ad carnalia : ait enim 2.
2 Cor. 2. ad Corint. 2. *Non enim sumus sicut plurimi adulterantes verbum Dei* ; vel si mauis legere cum Septuagin. *cauponantes verbum Dei*. Tam longe abesse debet à viris religiosis, à Sacerdotibus Dei cauponatio, hoc est, temporalis quæstus, & emolumenti inquisitio, vt adulterium. Adulter enim est, qui in spiritualis vitæ culmine quæstus spectatur temporales. Vn-
D. Th. de Diuus Thom. sic hæc verba explanat. *Adulterantes verbum Dei, id est predicantes, vel propter quæstum, vel propter fauorem laudis. Sic enim mulieres adultera dicuntur, quando recipiunt semen ex alio viro ad propagationem prolis. In predicatione autem semen nil aliud est, quam finis, seu intentio tua, vel fauor gloria propria.* Iure adulterij accusantur, immo damnantur, qui ad sacerdotij, & religiosæ vitæ montem aduolant, & ibi non animarum, sed temporalium bonorum mercatum faciunt, & spectant quæstum. Hi vehementer reprehenduntur ab Isaia, quasi potissima essent causa ruinæ Israeliti-
Isai. 1. ci populi. Etenim ait ipse : *Argentum tuum versum est in scoriam vinum tuum mixtum est aqua.* Explicatius Septuagin. reddidere ; *caupones tui miscent aquam vino.* Intelix permixtio, quando purissimis spiritualis vitæ negotijs admiscetur fluentium bonorum quæstus : rectè Diuus Ambros. serm.
Ambr. 78. *De cauponibus loquitur, qui præsunt Ecclesijs, non tabernis : qui sitientibus populis non concupiscentia calicem porrigunt, sed virtutis.*

A *Istos ergo caupones Propheta arguit. & queritur eos vino aqua speciem permiscere. Hoc increpabat in eis : cum functionum diuinarum essent præsules, sectatores rerum facti sunt humanarum.* Pernicioſissima hæc permixtio, tantarum ruinarum causa, fallor, nisi magnam partem spiritualium montium
B peruadat. Sanè Saluianus lib. 4. Saluia. ad Ecclesias ita loquitur. *Maxima quippe nunc filiorum Ecclesiæ portio mortiferarum rerum negotiatrix est : propolisque & cauponibus similis terrenis, immo tartareis perstoris simul, atque prudentibus studet mundinis. Lucro enim pecuniæ damnum vitæ ementes, vt acquirant, quæ non sunt sua, prodigunt, quæ sua sunt,* &c. Nec mi-
C ror quod mercatus ille tam iunctus perditioni æternæ asseratur : quando qui propter vitæ statum propinquant magis diuini Solis radijs, fluteis rebus inhiant, fiunt & ipsi lutei, necesse est, vt cordis duritiem nanciscantur, qua misere perdantur. Nonne audistis sæpe cor Pharaonis à Deo fuisse obdura-
D tum ? Accipite modo Origenem. Orig. Homil. 2. in Cant. afferentem huius obdurationis causam. *Erant vtique tot eius secundum ea, quæ cogitabat, luteum, & limosum, & sicut visibilis stringit, & indurat, ita sol iustitiæ ijsdem radijs, quibus illuminat populum Israel Pharaonis cor, cui inerant lutea cogitationes, pro ipsis motuum suorum qualitatibus indurabat.* Caue tibi, quis-
E quis iustitiæ Solis radijs propinquus es, ne de rerum lutearum solicitudine luteus fias ; in cordis enim duritiem incides, qua funditus perdaris.

§. II.

§. II.

Vna Dei voluntas in omnibus spectanda est, & adoranda.

QVam pulchre leprosus hic munditiem suam in Dei conijcit voluntatem: illamque, quæcumque fuerit, venerabundus adorat. Siue lepra aberit, siue aderit, vnam suspicio causam, nempe Dei voluntatem, quam etiam in vtroque extremo adoro. Si sanctissimus Iob. 23. Iob macie & tabe confectus, cap. 23. iuxta Septuag. aiebat. *Vias eius custodiui, & non declinem à mandatis eius, & non transgrediar: si autem & ipse iudicauerit me, quis est qui contradicat ei? Ipse enim voluit & fecit.* Quasi dicat, non adeò grauor peccatis, vt cogar sub tanto reticere flagello, sed nec adeò innocentiæ meæ fido, vt indigne patiar, vnum sciens, nimirum quodcumque bonum vel malum pœnale à Dei voluntate pendere, quam solã suspicio, & adoro, pro omnibusque rationibus mihi voluntas Dei Chryſ. est. Quod sic exprimit D. Chryso. in Cat. Græca. *Nouit Deus viam meam; nec non tenet illud, me diligenter laborasse, vt sibi morem gererem. Verum si iudicium de aliquo statuerit, quis ei aduersatur? Nempe mea, quibus sum ipse conscius, sunt huiusmodi: sed tamen illius vincat decretum, nec quisquam illius iudicijs obsistat. Nam si me vel iuste agentem condemnauit, quis ei contradicat? Certè nullus, si quidem illius voluntas potestatem comitem habet, nec aliud atque visum fuerint illi fit. Sane illud vnum est mihi intellectum, nullius me rei conscientia opprimi: tametsi huiusmodi exerceat malis, nihilominus rationem, quemadmodum admi-*A *nistret humana non perquiro Verum cum ea res me fugiat hoc tantum affirmo eadem sum, quæ voluit ipse fecisse: vultuque demisso eum adoro.* Vna in omnibus Dei voluntas suspicienda, & adoranda est, siue altitudo, siue profundum, siue mors, siue vita, siue diuitiæ, siue extrema paupertas obueniat; nil horum respiciat B homo iustus, sed vnum hoc nimirum, quod voluntas Dei fiat. Ecce vobis ardens fornax obijcitur tribus Hebræis pueris Daniel 3. Dan. 3. Tunc illi voraces videntes flammas vno ore inquiunt. *Deus noster, quem colimus, potest eripere nos de camino ignis ardentis: & de manibus tuis, o rex, liberare. Quod si noluerit* C *notum sit tibi, o rex, quia Deos tuos non colimus.* Expende illud, *quod si noluerit*, quippe tantis medijs angustijs non liberationem spectant, sed vnam Dei voluntatem; quam in omni euentu suspiciunt, & vnam Thoo. adorant. Id quod expendens Theodor. ait. *Ne ab his quidem malis temere liberari petimus, sed ipsi Deo omnem nostri gubernationem, & pro-* D *uidentiam permittimus, & eius quod futurum est, ignari gubernatori nostro quocumq; ei libuerit, nauem dirigendam cõmittimus. Pro certo enim habemus; posse illum nos è manibus tuis eripere, vtrum vero id facere velit, ignoramus, sed cum sapiens sit, ei rerum nostrarum moderationem committimus, quam libet iudicij eius sententiam, tanquam meliorem, vobisq; vtiliorem libenter accepturi.* Hic ne E vnus nobis scopus, vt in omni euentu voluntati diuinæ nos subdamus, & ita pro Dei voto viuamus, vt inde filiorum spiritum demonstremus, qui in omnibus faciunt voluntatem patris. Vnde Chrysosto. Chryſ. hom. 1. in Symbolum, ex eo quod Deum Patrem omnipotentem confitemur, sic fatur. *Ecce patrem Deum vocatis.*

vocatis. Ad honorem patris ve-
nite; mores patris custodite, eius vo-
luntatem implete, si vultis hæredita-
tem eius accipere. Quis est filius
contemnens patrem, qui mercatur
accipere eius hæreditatem? Ergo si
desideratis ea, quæ promittit mereri,
vivite pro voto eius. Pro voto pa-
tris viuat filius in omnibus subdi-
tus paternæ voluntati, siue placen-
tia iubeat, siue malit dura portari.
Hoc est enim legitimi filij signum,
quod non solum faciat, sed & susti-
Luc. 22. neat patris voluntatem. Non ne
hac erat filij Dei oratio Lucæ 22.
Verumtamen non mea voluntas, sed
tua fiat? An voluntas filij non erat
pro nobis mori? Nihilominus hæc
dicens, voluit ostendere, quam pro-
prium filiorum Dei sit sustinere, &
in aduersis voluntatem patris sui-
Tertul. Tertul. lib. de orat. ait: *Ipse erat vo-*
luntas, & potestas patris, & tamen
ad demonstrationem differentiæ de-
bitæ, voluntati se patris tradit. Nihil
pro Deo facendum non ic commit-
tus eius voluntati.

Text. Et extendens Iesus manum tetigit eum dicens, Volo; munda-re, & confestim mundata est lepra eius.

§. III.

Summa Christi Domini mundities expenditur.

INter lepræ contagia extensa Christi manus munditiem ex-tendit suam, cui nulla potest office-re labes. De quo Tertul. lib. 4. in-
Tertull. Marc. fatur. *Tetigit leprosum, à quo et si homo inquinari potuisset, Deus utique, non inquinaretur, incontami-nabilis scilicet.* Diuina est mundi-tics, quæ nec lepræ attactu inquina-tur, quam munditiem, vt in se Do-minus prætendat attacturus lepro-sum, extendit manum, vt vel digi-tuli incontaminatio omnibus cla-reat. Frequentissimum semper in Christo Domino fuit diuinitatis iu-dicium, innocentiæ, & incontami-nabilis vitæ reuelatio; quam vt pe-notem faceret, id mortis genus ele-git, quo expansus in cruce, & ma-nus & pedes, & vniuersa membra, nuda inimicorum oculis exposuit, vtilis asserentibus suam mundi-tiem relinqueret testatum. Aut enim Psal. 21. Psal. 21. *Foderunt manus meas, & pedes meos, dinumerauerunt omnia ossa mea. Ipsi verò conspexerunt me, & inspexerunt me.* Extenduntur in cruce, & Christi manus, & pedes, & vniuersa membra, vt nuda & di-stincta singula inimici inspicerent, & considerarent, in singulisque di-uinam munditiem prænotarent. Theod. Quod pulchrè expendit Theodo-retus serm. 10. de Prouid. sanus. *Eo diligentius nunc nudum in cruce; hoc videns scrutare. Inspice linguam omni probro carentem, & auditum omni noxia liberum: oculos item, qui nullam extrinsecus corruptionem sen-serunt; & manus ab iniustitia qui-dem alienissimas, omni autem iustitia ornatas: pedesque non in malitia oc-currentes, sed virtutis studium emen-sos, seruare quam diligentissimè omnia corporis membra:* omnia exten-sa sunt, & manifesta omnia patent, vt singulorum possit mundities evi-dentissimè constare. Equidem de illo dicebat Prouerb. 3. *Via eius* Prou. 3. *via pulchra, & omnes semitæ eius pacifica.* Vbi Diu. Salomon ait: *Quæ sunt istæ sapientiæ? Via supernæ sunt actiones Domini, quas gessit in carne,*

carne, quæ vix pulchræ sunt, quia di-
uinæ. Quacunque ex parte Iesum videas, scruteris, sese pandit diuinitatis mũdities, & pulchritudo, nullibi non sanctus, innocens, impollutus, & immaculatus, & à peccatoribus segregatus. Non prius Iesus oculis paret, quam se ostendat omni liberum macula, & expediũ laqueo. Cant. 2. *Ecce ipse stat post parietem nostrum, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos*. Non negotius verbis eius mũditiem posse commendari. Sed explicatius id fiet, si eadem verba iuxta lectionem receptissimam Patribus Origenis, Ambrosio, & alijs expendantur. Ea sunt. *Ecce ipse stat post parietem nostrum, eminens super retia*. Non aliter nouit Dominus apparere, quã eminens super retia, omninò immunis, & expeditus ab omni reatus macula, hinc docens suos, qualiter fugiant omnem immunditiem peccati, D. Amb. ser. 6. in Psal. 118. ait. *Bene eminens, quia solus est, quem retia non inuoluerint peccatorum. Omnes intra retia erant; imò adhuc intra retia sumus: quia nemo sine peccato, nisi salus Iesus. Talis ergo necessarius erat, quem vincula generationis humanæ delictis obnoxia non tenerent: non cepisset auaritia, non ligasset dolus. Is solus erat Iesus, qui cum huius carnis se circundedisset vinculis, captus non erat alligatus; sed disrumpens ea, atq; dissoluens ad se magis vocauit Ecclesiam prospiciens per laqueos, eminens super retia, vt & ipsa disceret vinculis non teneri*. Et quando non possumus laqueos non incurrere, saltem discamus à duce nostro Iesu non diu in illis detineri; siquidem vni illi omnimoda à laqueis immunitas, & mundities reseruata erat. Vnde Tertul. lib. de præscript. fatur: *Saul bonus præteritis, linore postea euertitur. Dauid vir bonus, secundum cor Domini, postea cadis, & stuprireus est. Salomon omni gratia, & sapientia donatus à Domino, ad idololatriam à mulieribus inducitur. Soli enim Deo filio seruabatur, sine delicto permanere*. Immò omni repletum esse virtutum splendore, & munditie.

Cant. 2.

Origen. Ambro.

Ambro.

Tertull.

§. IV.

Qua peccati labes non est, facili negotio tollitur; illa egre, & difficulter nunquam sine igne.

EXtensa Dei manus tangit leprosum, & lepra fugit; sic vniuersæ maculæ, quæ peccati maculæ non sunt, leui tactu tolluntur; at peccati maculæ ferro indigent, & igne. Vt Isaiæ 6. os purum redderetur, quod opus? Qui labor? Accessit vnus è Cherubim, & forcipe tulit prunam de altari, qua Prophetæ purificantur labia: verum de se loquens Ieremias, ait, *Extendit Dominus manum suam ad me, & tetigit os meum, &c.* Cur ad Isaiam, & ferrum, & ignis, ad Ieremiam solus extensæ manus tactus applicatur? Isaias vir erat pollutus labijs Ieremias sanctus ab vtero matris, in quo quia nulla peccati macula resideret sufficiens erat, vel leuis tactus diuinæ manus. Orig. hom. 1. in Ierem. ait *Ieremias autem, quia sanctificatus fuerat in vtero, non forceps mittitur, neq; de altari carbo succensus: nihil quippè habebat igne dignum: sed ipsa manus Domini tetigit eum, propter quod dicit, Extendit Dominus manum suam, & tetigit os meum, &c.* Vbi culpa non erat, vel lenis diuinæ manus attactus sufficiebat, qui vniuersa omnia alia mala eliminaret. Verum ad peccata expurgãda, & forceps, & ignis mandatur, quia

Ierem. 1.

Orig.

quia malum culpæ non deleui ex-
pungitur; igne, & ferro opus habet
quisquis peccati vulnera cupit de-
Ier. 2. lere. Ierem. capit. secundo. *Si lauaueris te nitro, & multiplicaueris tibi herbam borith, maculata es in mi-
quitate tua coram me, dicit Domi-
nus.* Non quæuis lotio nos mun-
dat à maculis peccatorum, sūt ma-
culæ, quæ vel leui manus attactu,
vel ad summum nitro addito pe-
nitus expurgantur, non sic peccato-
rum lethalium macu'æ, quæ non
leui manuum tactu, non leui lotio-
ne nitri, vel cuiuslibet herbæ, sed igne
& ferro indigent, vt tollantur. Ita
Hieron. Diu Hieronym. *Qui leui sorde macu'atus est, leuibus mundatur medi-
cis. Porro peccata grauia, quæ ad
mortem trahunt, nec herba borith
dilui possunt, sed grauioribus tormen
tis indigent. Vnuscuiusque enim
opus quale sit ignis probabit.* Falli-
tur qui leui satisfactione pro pec-
catis facta contentus est, sūmat, o-
portet, pro grauibus delictis gra-
uia tormenta, non enim nitro, sed
igne purgantur. Miraris, quod
dicat Hieronymus grauia esse tor-
menta substinēda pro grauibus sce-
leribus? Sed quod mirere magis,
ego addo nulla esse tormenta adeo
grauia, quæ pro peccatis diluen-
dis, non videatur quasi leuia, & ip-
se igneus cruciatus quasi aquæ per-
Mar. 10. fusio appareat. Marc. 10. Salua-
tor loquutus ad Ioannem, qui ar-
denti oleo immergendus erat, &
ad Iacobum, qui erat capite trun-
candus ait. *Baptismo quo ego ba-
ptizor, baptizabimini.* Quid ais
Domine, baptismum, hoc est aquæ
unctionem vocas gladium, oleum
ardens, & durissimam tuæ passio-
nis crucem? Vnde gladius, & ignis,
& durissima crux potuit videri
quasi unctio aquæ? Fallar, nisi
Theop. huius causam insinuat Theophyla-
A ctus in cat. dicens. *Baptismum eius
rem nominat, tanquam emundatio-
nem nostrorum facientem peccato-
rum.* Vbi peccatorum labes emun-
dantur, & gladius, & ignis, & crux
adeo leuia videntur, vt censeantur
quasi unctio aquæ. Huc accedit
pulchra Diu. Synesij excogitatio, Synes.
qui loquutus de pœnis in Republi-
ca statutis ad vindictam scelerum
B ait epistol. 121. *Publicus gladius,
non minus quam lustralis aqua,
quæ in templorum vestibulis collo-
catur, ciuitatis est piaculum.* Qui-
bus ad expendendum venit, quod
gladios, igneus, cruces comparet
aspersioni aquæ lustralis, quæ poni
consueuit in templorum vestibu-
lis. Quid grauius gladio & igne?
C Quid leuius aspersione aquæ lu-
stralis? Et tamen pro peccatis
mundandis grauissima quæq; sup-
plicia sic æstimari debent, & iumi,
quasi essent aspersio aquæ lustralis.
Ex quo lucem capit Oseas capit. 5. Osee. 5.
Vbi sic, *Facti sunt principes Iudæ
quasi assumentes terminum, super
eos effundam quasi aquam iram
meam.* Effusa fuit ira Dei super
D Iudam in captiuitate Babylonia, &
tamen ibi potius effusa fuit ira quā-
si ignis, quam sicut aqua. Cur ergo
tanta pœna dicitur effusio aquæ,
nisi quia erat pro peccatorum mun
ditie, pro qua leuia reputantur gra- Rupert.
uissima? Rupert. ibi: *Captiui-
tas Iudæ fuit peccatis debita. sed si-
cut aqua mundat sordes, sic illa
captiuitas emundauit po-
puli peccata.* Cur
E ergo non cen-
seatur
quasi aspersio aquæ
lustralis.

§. V.

§. V.

Non qualibet eleemosyna mundantur peccata.

Extendit Dominus manum, vt leprosi misereatur, & vix extremis digitorum tangit, quando tota lepra mundatur, non sic à peccatis mũdamur, sed quisquis mũdari vult, extendat quidem manus ad subleuandos pauperes, nec putet quamlibet extensionem manuũ sufficere, sed tantum eroget, necessum est, quantum est debitum peccati: Baldasar ille Babyloniorum rex salutis suæ cupidus extendit manus, vt Dei Prophetam ditaret, sic Daniel. 5. *Tunc iubente rege, indutus est Daniel purpura, & circumdata est torques aurea collo eius; & prædicatum est de eo, quod haberet potestatem tertius in regno suo. Eadem nocte interfectus est Balthasar rex, &c.* Sic cũ regia liberalitate in Dei Prophetam venit coniunctum ipsius regis exitium? Et manus das rex, vt ducatur captiuus, & simul pereat? Vbi est efficacia beneficentiæ? Vbi quod eleemosynæ mundet peccata? Equidem eleemosynæ munditiem peccatorum afferunt, sed debent tantæ esse eleemosynæ, quanta fuerunt peccata? Præclarè Diu. Hieronym. in præsenti ait: *Balthasar dum Dei Prophetam honorat, spoliat se regnum conseruaturum. Quam si non impetrabit, maius fuisse credendum est sacrilegium in Deum, quam honorem in hominem, &c.* Debet æquiponderare pecc[ata] [illegible] lance li[bra]... *Tunc* [illegible] peccatorum [illegible] quando eleemosyna æquat [illegible] peccati [illegible] debita: & tam extensa est manus ad largiendum, quam extensa fuit ad peccandum. Vnde ipse Daniel cap. 4. sic Nabuchodonosori suggerebat: *Consilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemosynis redime.* Expende illud, *redime*, quippe tunc res dicitur redimi, quando tantum pro illa soluitur, quantum ipsa valet. Sic peccata redimenda sunt eleemosynis, vt quanta sunt peccata, tantæ eleemosynæ soluantur. De Saluianum lib. 1. ad Eccles. santem. *Quod est aliqua redimere? Opinor pretium rerum quæ redimuntur dare. Hoc facito quod Propheta dicit, Peccata tua in misericordia redime. Noli tantum Deo relinquere quantum habes; si pro peccatis tuis necessarium non putas, quantum habes. Aestima diligentissime culpas, quas admisisti, aestima peccatorum diuersitates, cumque omnium supputaueris numerum, expende pretia singulorum, & post hac non quæro, vt pro peccatis totum Deo reddas, quod habes: hoc solum redde quod debes, si potes æstimare quod debes.* Dum[que] totum peccatorum debitum non adæquas, noli esse securus, quod extenderis manus ad pauperem.

Dan. 5.
Hieron.
Chrys.
Dan. 4.
Saluia[n].

§. VI.

Diuina voluntas saluti hominum studet, nec indiget aliquo ad præstandum.

Ecce tibi totũ scopus diuinæ voluntatis, mentum, *volo mundare*; eo enim semper spectat, id satagit, vt homines salutem, & animæ munditiem adipiscantur. Iubemur in Orat. Dominica postulare indefinite: *Fiat voluntas tua.* Cur non potius; fiat voluntas tua in me bona? Mihi salutaris? [illegible] nõ

possiet

quia malum culpæ non deleui ex-
pungitur; igne, & ferro opus habet
quisquis peccati vulnera cupit de-
Ier. 2. lere. Ierem. capit. secundo. *Si lauaueris te nitro, & multiplicaueris tibi herbam borith, maculata es in iniquitate tua coram me, dicit Dominus.* Non quæuis lotio nos mundat à maculis peccatorum, sũt maculæ, quæ vel leui manus attactu, vel ad summum nitro addito penitus expurgantur, non sic peccatorum lethalium macu'æ, quæ non leui manuum tactu, non leui lotione nitri, vel cuiuſuis herbæ, sed igne & ferro indigent, vt tollantur. Ita
Hieron. Diu Hieronym. *Quæ leui sorde maculatus est, lenibus mundantur medicinis. Porro peccata grauia, quæ ad mortem trahunt, nec herba borith dilui possunt, sed grauioribus tormentis indigent. Vnuſcuiuſque enim opus quale ſit ignis probabit.* Fallitur qui leui satisfactione pro peccatis facta contentus est, sũmat, oportet, pro grauibus delictis grauia tormenta, non enim nitro, sed igne purgantur. Miraris, quod dicat Hieronymus grauia esse tormenta subſtinẽda pro grauibus sceleribus? Sed quod mirere magis, ego addo nulla esse tormenta adeo grauia, quæ pro peccatis diluendis, non videatur quasi leuia, & ipse igneus cruciatus quasi aquæ perMar. 10. fusio appareat. Marc. 10. Saluator loquutus ad Ioannem, qui ardenti oleo immergendus erat, & ad Iacobum, qui erat capite truncandus erat. *Baptiſmo quo ego baptizor, baptizabimini.* Quid ais Domine, baptiſmum, hoc est aquæ unctionem vocas gladium, oleum ardens, & duriſſimam tuæ paſſionis crucem? Vnde gladius, & ignis, & duriſſima crux potuit videri quasi tinctio aquæ? Fallar, niſi
Theop. huius cauſam minuat Theophyla-

A ctus in cat. dicens. *Baptiſmum crucem nominat, tanquam emundationem noſtrorum facientem peccatorum.* Vbi peccatorum labes emundantur, & gladius, & ignis, & crux adeo leuia videntur, vt censeantur quasi tinctio aquæ. Huc accedit pulchra Diu. Synesij excogitatio, Synes.
qui loquutus de pœnis in Republica statuis ad vindictam scelerum
B ait epistol. 121. *Publicus gladius, non minus quam luſtralis aqua, quæ in templorum veſtibulis collocatur, ciuitatis eſt piaculum.* Quibus id expendendum venit, quod gladios, igneus, cruces comparet aſperſioni aquæ luſtralis, quæ poni conſueuit in templorum veſtibulis. Quid grauius gladio & igne?
C Quid leuius aſperſione aquæ luſtralis? Et tamen pro peccatis mundandis grauiſſima quæq; supplicia sic æstimari debent, & tũmi, quasi essent aſperſio aquæ luſtralis. Ex quo lucem capit Oseas capit. 5. Osee. 5.
Vbi sic, *Facti ſunt principes Iuda quaſi aſſumentes terminum, ſuper eos effundam quaſi aquam iram meam.* Effuſa fuit ira Dei super
D Iudam in captiuitate Babylonia, & tamen ibi potius effuſa fuit ira quasi ignis, quam sicut aqua. Cur ergo tanta pœna dicitur effuſio aquæ, niſi quia erat pro peccatorum mundi-
tie, pro qua leuia reputantur gra- Rupert.
uiſſima? Rupert. ibi: *Captiuitas Iuda fuit peccatis debita, ſed ſicut aqua mundat ſordes, ſic illa captiuitas mundauit populi peccata.* Cur
E ergo non censeatur quasi aſperſio aquæ luſtralis.

§. V.

§. V.

Non qualibet eleemosyna mundantur pec- cata.

EXtendit Dominus manum, vt leprosi misereatur, & vix extremis digitis illum tangit, quando tota lepra mundatur. non sic à peccatis mundamur, sed quisquis mundari vult, extendat quidem manus ad subleuandos pauperes, nec putet quamlibet extensionem manuũ sufficere, sed tantum eroget, necessum est, quantum est debitum peccati: Baltasar ille Babyloniorum rex salutis suæ cupidus extendit manus, vt Dei Prophetam ditaret, sic Daniel. 5. *Tunc iubente rege, indutus est Daniel purpura, & circumdata est torques aurea collo eius; & prædicatum est de eo, quod haberet potestatem tertius in regno suo. Eadem nocte interfectus est Balthasar rex, &c.* Sic cũ regia liberalitate in Dei Prophetam venit coniunctum ipsius regis excidium? Et manus dat rex, vt ditetur captiuus, & simul perijt? Vbi est efficacia beneficentiæ? Vbi quod eleemosynæ mundet peccata? Equidem eleemosynæ munditiem peccatorum afferunt, sed debent tantæ esse eleemosynæ, quanta fuerunt peccata? Præclarè Diui Hieronym. in præsenti ait: *Balthasar dum Dei Prophetam honorare sperat se veniam consecuturum. Quam si non impetrabit, maius fuisse credendum est sacrilegium in Deum, quam honorem in hominem.* Ita dici etquit tem peccata, & eleemosynas æqua lance librari? Tunc hominibus tantum peccatorum cessatur, quando eleemosynæ æquæ ac peccata grandes debita: & tam extensa est manus ad largiendum, quam extensa fuit ad peccandum. Vnde ipse Daniel cap. 4. sic Nabuchodonosori suggerebat: *Consilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemosynis redime.* Expende illud; *redime*, quippe tunc res dicitur redimi, quando tantum pro illa soluitur, quantum ipsa valet. Sic peccata redimenda sunt eleemosynis, vt quanta sunt peccata, tantæ eleemosynæ soluantur. De Saluianum lib. 1. ad Eccles. fantem. *Quid est aliqua redimere? Opinor pretium eorum, quæ redimuntur, dare. Hoc fit ergo, quod Propheta dicit, Peccata tua in misericordia redime. Noli tantum Deo relinquere quantum habes, si pro peccatis tuis necessarium non putas, quantum habes. Æstima diligentissime culpas, quas admisisti, æstima peccatorum diuersitates, cumque omnium supputaueris numerum, expende pretia singulorum, & post hæc non quæro vt pro peccatis totum Deo reddas, quod habes: hoc solum redde quod debes, si potes æstimare quod debes.* Dum ad totum peccatorum debitum non adæquas, noli esse securus, quod extenderis manus ad pauperem.

Dan. 5.

Hieron.

Chrys.

Dan. 4.

Saluian.

§. VI.

Diuina voluntas saluti hominum studet, nec indiget aliquo ad præstandum.

ECce tibi totus scopus diuinæ voluntatis, nimirum, *volo, mundare*; eo enim semper spectat, id satagit, vt homines salutem, & animæ munditiem adipiscantur. Iubemur in Orat. Dominica postulare indefinitè: *Fiat voluntas tua.* Cur non potius, fiat voluntas tua in me bona? Mihi salutaris? Ac nõ

possit

posset esse voluntas Dei hominum A salutí contraria? Absit: imò nescit omninò voluntas diuina homini
Tertull. non esse salutaris. Tert. lib. de orat. *Petimus ergo substantiam, & facultatem voluntatis suæ subministret nobis, vt salui simus, & in cœlis, & in terris: quia summa est voluntatis eius salus eorum, quos adoptauit.* Hæc est diuinæ voluntatis summa, hic scopus, scilicet hominum salus. B Quidquid in voluntate Dei est, & vtile, & salutare est suis hominibus.
1. Co. 1. Diu. Paul. ad Cor. 1. *Dei enim filius Iesus Christus, qui in vobis est, qui per nos prædicatus est, non fuit in illo,* Est, & non *sed,* est *in illo fuit.* Ad quæ verba Diu. Ambros. ait, *In Christo Iesu non fuit, Est, & non; sed Est in illo fuit: quia nunquam* C *aliud voluit, quam quod est vtile, semper enim voluntas eius eum vtilitate est.* Tota Dei voluntas ex se in hominum salutem incumbit, hominum vtilitati, & commodis studet: & vna sine alterius adminiculo potens nos in summam felicitatem promouere. Vt eleganter dicat Franconius Abb. tom. 11. de Gratia. *Quantus putas est iste artifex, qui pulueren aridum, &* D *stabilem sic solidat, tantum exaltat, vt non solum terrenis, sed & cœlestibus eum præficiat? Quid putas de electa materia artifex hic faceret, qui de vili, ac pene nulla tanta facit, ac talia? Sed artifex noster materiæ, nec vili, nec pretiosa indigebat, cui pia voluntas sua materia est, ad omnia sufficiens.* Felix, qui vni nouit se committere voluntati, in qua omnia simul bona habet, quæ sola sine alterius adminiculo poterit illi vniuersa præstare.

Franc.

Text. Et ait illi Iesus: Vide, nemini dixeris: sed vade, ostende te Sacerdoti, & offer munus, quod præcepit Moyses in testimonium illis.

§. VII.

Nec minima obseruantia prætermittenda est prætexta vanæ gloriæ fugiendæ.

SEcretum facinoris sui commendat Dominus, vnique iubet Sacerdoti id notum fieri, sed secretius esset, & occultius opus, si nec Sacerdoti reuelaretur: faceor: verum lepræ mundatem Sacerdoti probandam lex vouebat, nec tam nimius debet esse quis in fama fugienda, vt huius prætextu abstineat ab obseruantia legis. Fuge vanam nominis claritatem apud homines, celà facinora tua, sed quia via legum obseruantiæ non deroges. Ita de Christo Domino in præsenti fatur Tertul. Tertul. lib. quarto in Marc. *Quantum enim ad gloriæ humanæ auersionem pertinebat, voluit eum diuulgare, quantum autem ad tutelam legis, sufficit ordinem impleri.* Nec vnum legis apicem passus est præteriri, vt gloriæ humanæ auersionem prætenderet. Matth. 5. sic monebat Dominus: *Matt. 5.* *Cum ergo facis eleemosynã, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciũt in Synagogis, & vicis.* Quis non crederet per hæc verba eleemosynas publicas veritas esse Christiano? Sed absit maximũ esset malum, si pauperi misericordiam neges, eo quod in plateis postulauit. Pulchrè D. Chrysol. serm. 9. ait. *Ergo in cœmeteriis, in plateis, in* Chrys.

triuiis

trinis neganda est misericordia ? Non prabendus est victus ? Planè & in omni loco, & in omni tempore facienda est misericordia, prębendus est victus, nuditas est tegenda : sed sic, vt misericordia non terræ sit nota sed cælo, non hominibus insinuata, sed Deo. Ne adeo tis animo pusillo, vt vanæ gloriæ metu à debitis te contineas officijs, ne metu lapsus, adeò talentum occultes, vt à lucris abstineas, nisi vèlis Dei indignationem incurrere. Imò ita compone mores tuos, ita vnum Deum respice in operibus bonis, vt nullus timor te à negotiatione debiti officij detineat : Bonus negotiator, & ventis, & mari credit nauim ; nec ventis terretur, nec fluctibus, dum modo lucra conquirat. Sed cur non terretur ventis ? Quia secreto claui motu non ventos, sed Arctoum sydus aspiciens, nauem dirigit : sic tu non ad terrenos vanitatis ventos aspicias, sed secreta cordis intentione vnum Deum conspice, non homines, non terram, sed cœlum, & lucris spiritualibus faciendis te committe. Hinc lucem capit illud Prou. 30. vbi de muliere fortí dicitur. *Quæsiit lanam, & linum, & operata est consilio manuum suarum. Facta est quasi nauis institoris de longè portans panem suum.* Ecce vobis fortis mulier dedita negotiationi, dedita lucris, nullis operibus parcens, à nullis ventorum sibilis sibi timens. Et cur non timeat à vanitatis ventis ? Cur non magis opera ùa tegat ? Iam dixit : *Facta est quasi nauis*, secreto cordis motu cœlette solum sydus spectans, sic suos cursus dirigit, vt non solum sibi à ventis non timeat, quin potius ipsis ventis non timeat, quin potius ipsis ventis abutitur, vt viam suam felicius in portum instituat. Nō multum abest Glossa sic præsentem locum edisserens *Sãcta anima quasi nauis institoris transit desiderio fluctus sæculi, sola qua in cælis speret gaudia, meditatur æterna, quidquid occurrit aduersi, superare contendit.* Dum enim æterna sola spectat, non abstinet à via metu restantium ventorum, imò illos superare contendit, vt negotietur.

Pro. 30.

CAPVT V.

De decem leprosis à Christo Domino sanatis.

A SAMARITIS repulsus Dominus, vt meminit Luc. capit. 17. & à Iudæis mille affectus iniurijs adhuc non cessat percurrere Samariam, & Iudæam, per transiens benefaciendo. Nouerant id decem viri leprosi, qui ab hominum conuictu de more ablegati transeunti Domino quoddam oppidum siue castellum, à longe occurrentes, sanitatem deprecabantur. Quod iubet Iesus, vt confestim se sistant Sacerdotibus, etenim penes sacerdotes erat iudicium de his, qui lepra mundatos se prædicabant. Igitur hi eam de Iesu conceperant opinionem, qua adhuc lepra affecti audent ad Sacerdotes quasi sani properare. Nec fefellit eos sua opinio, quando euntes se experiuntur mundatos. Inter decem vnus Samaritanus erat, qui de munditie exultans statim ad Iesum redijt, immortales illi referens gratias. Ad hæc Iesus sociorum ingratitudinem carpit, fidelem Samaritam recipit, eiusque fidei se à concessam attribuit sanitatem.

Ex

Ex Luc. c. 17. Et factum est, dum iret Iesus in Ierusalem, transibat per mediam Samariam, & Galilæam. Et cum ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt à longè: & leuauerunt vocem dicentes: Iesu præceptor, miserere nostri.

§. I.

Ille sis, qui duro insudans labori, felleisque curis confractus dulcedinem alijs queris manare.

QVam pauci sunt, quorum dulcedinis non siccetur fons inter amaras vitæ curas à duris laboribus exagitari. Cur ficus laboriosum ligni imperium non accipit sibi oblatum? Sic illa inquit Iudic 9. *Numquid possum deserere dulcedinem meam, fructusq; suauissimos, & ire vt inter cætera ligna promouear?* Et si melleus sit, & si ingenii madidus suauitate, vbi humeros oneri subdis, vbi mordenti cura pũgeris, vbi laboriosam viam arripis, eu, in quantam amaritudinem mutaueris? Deseritur dulcedo, siccatur suauitas, vbi subitur labor, vbi sub amaricantibus gemitur aquis, vbi ligni regno insudatur. Hæc indita fuit hominibus conditio a ficu illa, ad quam Dei profugi confugerunt; vtinam non ad ficum, sed ad vitæ arborem irent, quam longè aliam

Iud. 9.

A conditionem caperent, quæ feminis etiam exasperati laboribus sciuerint dulcedinem exundare. Ecce tibi arbor vitæ Iesu, medijs curis laborans, non dulcedinem deserit, imo quando longis itineribus frangitur, quando Ierosolymam durissimi ligni imperium humeris subiturus pergit, tunc dulcior & suauior, tunc dulcedinem manat, quia B languidi, & leprosi recreantur. Felix eris quisquis hanc Iesu ebibentis conditionem, vt labori incumbas, & dulcis maneas alijs, & suauis. Sanè docens Dominus Abrahamum, quod sibi sacrificium pergratum existeret, ait Gen. 15. *Sume mihi vaccam triennem, & capram trimem, &c.* Quod meditatus Richard. Victorinus tract. de dif. sacrif. Dauid, & Habr acute inquirit: C *Quid quæso est, quod Dominus à summo Patriarcham bouem, sed vaccã quærit?* Gratior masculus esse quam mulier: gratior enim existimaries, gratior agnus, gratior vitulus. Cur modo reiecto masculo in vna vacca complacet Dominus sibi? Scimus, ait ille, de boue, quod iugum portare potest, lac autem dare non potest. Contingit vero vaccam vtrũ D que facere, & lac dare, & iugũ Domini sui portare. *O quale sacrificium, & obedientiæ iugum humiliter portare, & inter qualibet obedientiæ ardua cordis dulcedinem seruare: & nihil aliud quam lacteum dulcorem per verba distillare!* Qui etiam sub iugi onere premens dulcedinem stillat, simulque & iugum, & vbe- E ra amplectitur, doctus diligere trituram, & suauitatem manare, is gratissimum Deo exuit sacrificium. Non absque mysterio apud Luc. capit. 19. notatur ex nomine, arbor, quæ Zachæum Domino cõmendauit, etenim ait, *& præcurrens ascendit in arborem Sycomorum.*

Gen. 15.

Rich. Vict.

vum. Cuius naturam arbons D. Basil. ait in capit. 9. Isaiæ. Sycomorus arbor est supra modum fructuum vbertate redundans, qui nullius qualitatis obtinent dispositionem, nisi siquis eos fructus puncturn velicando, qualemcumque succum ex ipsis exprimat, qui gustum suauitate obiectet. *Vnde, & opinamur hanc arborem symbolum præferre eius congregationis quam si quis ecclesiæ verbi compungere paruum felicis immutationem indulcata conuertitur ad resoluendam Deo gratiarum actionem*. Iam non mirabor amplius, quod pusillus Zachæus Domino gratiosus extiterit, quem sycomorus suttollebat; arbor inter puncturas dulcescens, quam ea virtus commendabat, qua subsidentibus loris, sub grauanti iugo pressa, minimè suam dulcedinem desereret, sed tunc dulcior extiterit omnibus, & soauior. De bono illo virtutum athleta Iob dicitur, cap 2. quo vlcere percussus *sedit in sterquilinio*, Septuagin. explicatius potuerunt: *Et ipse sedebat in sterquilinio extra ciuitatem*. Cur patientissimus vir extra ciuitatem sedet? Non permittebatur esse, vel in angulo domus, vel in porticu aliquo ciuitatis? Abfit: sed qui vlcus suum nouerat, saniemque manantem, & factorem plagarum sensérat, elegit extra ciuitatem viuere, ne cui posset esse molestus. Sic inter acerbissimos dolores sibi durus, alijs dulcis erat. Origen. lib. 2. in Iob. *Sedebat super acervum stercoris extra ciuitatem. Non quod habitationem deserere voluerit: sed ijs, qui in ciuitate erant, molestiam ingerere non est passus. Sedebat extra ciuitatem, me solum, inquiens, circumdant mala mea, mihi soli molesta sunt mea vulnera*. Hunc ebibant affectum sapientes viri, ne malis suis alios opprimant, ne mordicante ipsi affecti humore, alios ipsi mordeant, ne suarum asperitatum alios participes esse velint.

Iob 2.

Orig.

§. II.

B *Omnes, qui Dei viam currunt, salutis brauium obtinebunt, si tamen currunt, nec desistunt.*

ECce vobis decem viri leprosi mundities obtenturi Christo Domino occurrerunt, & sane felices, qui Domino occurrerunt, nullius vanus cursus extitit, omnes inueniuntur mundati. Hinc pensat Apostolus eorum felicitatem, qui in Euangelij currunt stadio: Sic enim ait 1. ad Corinth. 9. *Nescitis, quoniam hi, qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed vnus accipit brauium? Sic currite, vt comprehendatis*. Expendo, quod omnes moneat: sic currite, vt comprehendatis; non ait, vt comprehendat vnus, sed vt omnes currentes comprehendatis. Sed iam quæris, qua id consequentia dicat Apostolus, nimirum, qui dixerat, quod in stadio omnes currunt, sed vnus accipit brauium? Si ergo ex omnibus vnus accipit, cur monet omnes currere, vt omnes apprehendant? Sanè, & est stadium, in quo ex plurimis currentibus vnius cursus coronatur, quale est rerum mundialium stadium, & est aliud longè præstantius stadium, nimirum, virtutis, in quo omnes, qui currunt, coronâ salutis capiunt. Sic in præsenti D. Tho. fatur, comparans cursum temporalis brauij, tũ Euãgelij præmio. *Non sic est de*

1. Cor. 9.

Chrys.

Euangelij premio ; vel de cursus A *brauio, quia hic vnus accipit brauium, ibi omnes accipere possunt.* Quotquot currunt, obtinent cœleste brauium. Quis cucurrit, & currens perseuerauit, & sine pallio in cœlesti via mansit? Accepto Dominicæ Resurrectionis nuntio, ecce vobis Petrus, &
Ioan 20. Ioannes ad sepulchrum contendunt; de quibus ait Ioann capit. 20. B *Currebant autem duo simul, & ille alius discipulus præcucurrit citius Petro, & venit primus ad monumentum. Et cum se inclinasset, vidit posita linteamina, non tamen introiuit. Venit ergo Simon Petrus sequens eum, & introiuit in monumentum, & vidit linteamina, &c.* An quia Ioannes præcucurrit, ideò C Petrus cursus præmium non habuit? Absit: etsi enim præcucurrit Ioannes, tamen Petrus cucurrit; & nemo, qui in vita Dei currit, redit
Orig. vacuus. Notanter Origen. ait. *Intrat Petrus in monumentum, deinde Ioannes: ac sic ambo currunt, ambo intrant.* Non currunt ambo, & vnus intrat, sed quotquot currunt, intrant in Domini gaudia. Vnde
Augu. D. Augustin. sermon. 97. de diuersis sic monebat. *Vocamur, venia mus, & ne non perueniamus, curramus.* Nemo qui currat, non perueniet, nõ accipiet coronam. Quò
1. Cor. 9. iterum spectat Paulus 1. ad Corinth. 9. *Ego igitur sic curro, non quasi in incertum.* Quasi si hoc ut discrimen inter eum, qui currit in Domini stadio, & eum, qui currit E in mundi stadio, quod hic non omnes certi de corona currunt, quando vnus solus est illam accepturus; ibi autem quotquot currunt, certi sunt, quod coronam ca-
Anselm. piant. Ita D. Anselm. *Non curro, quasi in incertum, sicut illi, qui curmi: ad sæculare brauium, nec si potenmt accipere, sunt certi.* Nos autem, qui currimus in Dei stadio, etsi præueniamur, tamen certi sumus, quod nisi à cursu desistamus, coronam capiemus spectatam. Adhæc Diuus Bernard. sermon. 2. de Natuit. ait, *Ego, quia parata sunt nuptiæ, & omnis nos curiæ cœlestis frequentia desiderat, & expectat, curramus, non quasi in incertum, curramus desiderijs, & profectu virtutum.* Nulla est incertitudo de præmio, vbi incursu duras.

§. III.

Ne Deum tibi quasi obligatum expectes, sed eius gratiam inquirere festina.

EA erat Christi clementia erga infirmos, vt etiam non quærentibus salutem offerret ipse; non tamen ideò hi leprosi pigritant, sed solliciti de salute, cum primum nouerunt prætergredientẽ Iesum, ocyssimi aduolant in occursum. Minimè ergo de nimia in Deum fiducia falluntur, vt alij plurimi, quos pungit Tertull. lib. de Pœnit. dicens, Tertull.
Quidam sic opinantur, quasi Deus necesse habebat præstare etiam indignis, quod spopondit, & liberalitatem eius faciunt seruituram. Adeò perniciosè de Deo misericordi sibi blandiuntur, quasi eum sibi obstrictum, & obligatum habeant, ipsique teneatur eorum placito, & voluntati inseruire. Qua fallaci præsumptione, superuacaneum putant in eius inquirenda gratia insudare, illi quæ clamantes accurrere, sed pigri, & dati desides degunt, de venia & salute securi. Hos pulchra similitudine monet Psalt. Psal. 102.
102. talis: *Renouabitur, vt aquilæ iuuentus*

iuuentus tua, nimirum aquila dum senio laborat, pigro'que emittit volatus; ipsa de vita solicita se se renouare curat, & nouas induta plumas aera tranat, perpetique volatu sublimia quæque solicuat. Quem morem meditatus Diuus Ambr. Ambros. lib. de Isaac cap. 3. inquit, *Vnde ad animam dicitur, renouabitur vt aquilæ iuuentus tua. Et ideò festinus ad verbum, & rogat, vt trahatur, ne forte derelinquatur; quia festinat Dei verbum, & non est alligatum.* Cauc veteris aquilæ volatus pigros, quicumque Dei verbum indiges, volat irrevocabile verbum, etsi benefacit omnibus, tamen benefaciendo pertransijt, nusquam alligatum est, nusquam subsistit, de remuneræ aquilæ more tibi festinandum est, omnique grauedine depulsa curandum, vt festinantem præcurras, vel illi solem occurrus. Capitur, & tenetur Dei verbum aliquando, sed abea, quia sponsa lectum dimittere, & per vicos, & plateas currere, & illi occurrere. Dormiens erat in lecto sponsa, vt placet Apono, & Ludouico Legionensi, & Petro nostro; Cant. 2. & somnians ait iuxta Septuagin. *En ipse stat post parietem nostrum, eminens super retia.* Cogitauit sponsæ domum cinctam retibus, & ostia, & fenestras omnes mille retia prætendebant, adeò, vt nec passercu lus posset accedere, quin retibus implicaretur, & teneretur. Nihominus Dei verbum adest, nec alligatur, nec tenetur, immò super omnia retia eminet superior. Et sanè non se patitur illigari Dei verbum dormientibus, & in lecto quiescentibus. Relinquat sponsa lectum, percurrat vicos, & plateas, hac, illacque quærens solicita Dominum, & fallar, nisi eùm capiat, teneatque manibus. Huc spectabat illud Amos capit. 3. *Numquid cadet auis in laqueum terræ absque aucupe?* Insufficientia sunt retia ad aues capiendas, vbi abest diligentia, & solicitudo aucupis. Auceps enim, vt aues capiat, nulli loco, & tempori fidit pro suo arbitratu, nec quasi certam habeat fiduciam, quod aues ad laqueos venturæ sint, ipse domi securus iacet. Immo foras egreditur, occurrit prædæ, pallim rena mutat, & aliotransfert, prout videt aues frequentius euolare; nec ideò, quod heri hoc in loco cæpit multas aues, ideò hodie, & cras pertinaciter eidem loco assidet: scit enim non ibi esse aues alligatas, sed libero fruentes cælo, & ad longè remotiora, prout libet, euolare. Sic quisquis Deum spectas, esto auceps, occurre prædæ, volat Dei verbum libero cælo, nusquam est alligatum, mi festiner occurrere, & quærere, & eius inuestigare volatus, nullum fructum salutis abeo capies. Amos 3.

Cant. 2. Exo.

§. IV.

Diuinum præceptorem stolidi corporaliter numerant.

MIraberis immensam Iesu misericordiam se continuisse, & beneficium salutis differsse, dum illos adhuc lepra affectos ad Sacerdotes remisit. Cuius hoc culpæ supplicium? Sanè hi stultissimi homines diuinum nacti præceptorem, & magistrum, nil de eius doctrina curant, sed toti saluti corporali obtinendæ inhiant, dum dicunt: *Iesu præceptor, miserere nostri.* Præceptorem latentur,

& non doctrinam, sed corpoream flagitant salutem. Pulchrè monebat virgines D. Basil. lib. de vera virginit. dicens. *Vtis, qui in sole magistrum alloquitur; non magnopere curat intueri vmbram manuum, ipsius motum consequentem, sed totus ex ore præceptoris pendet: ita & virgo nil penitus lineamenta corporea formosa illa sint, aut informia curat, sed illa, & quæ illorum sint irridens, & ad præceptorem, sponsumq; suum tota intentione conuersa, hunc semper in luce candidissima per vitæ conuersationem alloquitur.* Par fuit ea, dum sortitus magistratum, & præceptorem diuinum mundialium harum pulchritudinem, seu bonorum meminisse, quam si ad eloquentissimum, dulcissimumque oratorem in sole verba darem minimè respiciens, totus solicitus sis in notandis vmbris, quas motu manus, vel corporis depingit. Nonne, qui sic vmbris intentus est, præceptorem offenderet, quouis supplicio dignus? Papæ, ridiculus est, & vt puerulus verberandus, qui præceptorem nactus, in quo summam posset spectare felicitatem, ipse ad illius euadendas spectat vmbras, relictaque vera, & solida gloria, gaudet vmbratili imagine. Hinc cognoscite durissimum verber, quo Salomon à Deo flagellatus est, vt in tantum peccatorum barathrum decideret, quo dubiam reliquit salutem. 3. Reg. 3. *Apparuit autem Dominus Salomoni per somnium nocte dicens: Postula quod vis, vt dem tibi.* Quid peteret homo à tam potenti datore? Quid spectaret in adeò magnifica oblatione? Spectaret ad veras, & solidas glorias, an ad vmbras gloriæ? Ecce vobis ait Salomon: *Dabis ergo seruo tuo cor docile, vt populum tuum iudicare possit.* Nil malum petuit, sed non potuit, vt potuit, summum bonum, immo prætermittens veram cœlestis regni gloriam, ad hanc gloriæ temporalis adumbratam imaginem vertit oculos. Accipe Ruper. lib. 4. de vict. 24. *Cum Dominus dixisset illi: Pete quod vis, vt dem tibi, & tanta sibi oblata gratia, possit æternitatem gloriæ cœlestis vna petitione adipisci, quæ summa beatitudo est. Illi temporalis gloria delectatus, & apud homines volens haberi gloriosus, leue, seu mediocre bonum petiuit. Dabis, inquiens, seruo tuo cor docile, vt iudicare possit populum tuum. Sed cur non dixit, sicut dixerat pater eius Dauid: Vnam petij à Domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ? Videlicet, quia cor eius non erat perfectum cum Domino Deo suo.* Merito dimittitur in desideria cordis sui ire, qui tantum muneratorem, tam diuinum præceptorem nactus, non gloriæ veritatem, sed vmbratiles spectauit imagines. Quam aliter Magdalena, quæ nobilioribus Ierosolymæ principibus circumsepta domi sedens, vbi accepit venisse Iesum, nemine salutato, egreditur foras, Ioan. 11. & cecidit ad pedes eius. Cur Mariam tam inciuilis fit Ierosolymitanis? Cur non respicis tot Principum personas, sed vniuersos oblita, vni Iesu assides plantis? Equidem vbi præsentem tantum præceptorem nacta est, omnia præterijt humana, & temporalia. D. Basil Seluc. serm. 2. de Lazaro, ait. *Præceptore præsente humana omnia post habuit, totaque in vnum hoc incubuit, vt suus magistro constaret bonus.*

Rupe.

Basil. Se.

§. V.

§. V.

Plurium concordia in precibus efficacissima ad impetrandum.

NOn otiosè factum est, vt cum nouem leprosi Iudæi, vnus Samaritanus esset, inter quas gentes consuetudo nulla erat, Ioa. 4. 9. in vnam tamen societatem coijssent: non solum conciliante eos, atque cogente communi morbo, vt Theophylactus, & Euth. obseruarunt, sed studio etiam conjungente; vt quasi facta manu Christum expugnarent. 1. Machabæorum cap. 3. post ingentem hostium concursum visum dicitur, *Et congregatus est conuentus, vt essent parati in prælium; & vt orarent, & peterent misericordiam, & miserationes.* Expende illum, *vt essent parati in prælium, & vt orarent*: quippe res videbantur maximè disiunctæ prælium, & oratio; bellicus tumultus, & quies orationis; excursus militum, & humi cubationes orantium. Cur ergo res adeo dissitas simul ponit sapientissimus auctor? Cur conspirationes ad bellum vocat simul conuentus adorandum? Equidem oratio multorum conuenientium germanissima est bellatrix, immo debellatrix diuinarum misericordiarum. Non resistet Deus oranti in concordia multitudini, sed quasi deuictus adest. Id quod meditatus D. Chrysostom. homil. 3. de incomprehensibili Dei natura sic monet suos. *Cur quoties ad cælestem Imperatorem placandum ire pergitis, vt eius ira eximatis vniuersos peccatores terræ, omnes dæmone agitatos à flagello liberetis diaboli, foris sedetis, non vniuersi concurritis, & Ecclesiam penetratis, vt Deus vestrum reueritus, atque exosculatus concordiam, & illis pœnam dimittat, & vobis peccata absoluat?* Veniunt in præsenti notanda verba illa, nimirum, *Deus reueritus, atque exosculatus concordiam*: solet enim deuictus, & contractus homo victores suos reuereri, & dominantium sibi manus exosculari: sic Deus vnanimi multorum prece expugnatus, quasi deuictus victricem concordiam reueritus, & exosculatus, nil inde negabat. Iudith capit. 4. *Clamauerunt ad Dominum Deum Israel vnanimiter.* Vbi merito inter incalis ait: *Quod charitatis vnanimitate petitur, cito impetretur.* Quam deliciat Deus diu resistere, vbi multitudo concors in oratione clamat. Sic 2. Paralip. capit. 20. pijssimus Iosaphat orabat ad Dominum vniuersa eius beneficia memorans, præsentissimam misericordiam postulans. Sed quo id apparatu faciebat? *Omnis verò Iuda stabat coram Domino cum parulis, & vxoribus, &c.* Quibus clamantibus statim Deus auxiliator venit. Ita notabat Theodoretus citatus in Glossa. *Hæc cum dicerentur à Rege, tota stabat multitudo cum clamore Deo supplicans. Deus autem misericors soluit metum bonorum promissione.* Quando multitudini in nomine Domini concordi Deus non annuit? Non est auxiliatus? Ionæ capit. vlt. sic Prophetam trahebat suum in Niniuitarum commoda: *Ego non parcam Ninive ciuitati meæ magnæ, in qua habitant plures centum viginti milia hominum?* Promptissima semper est Dei misericordia ad audiendas suorum orationes, ad ostium domus suæ cubat, vt vel leuiter pul-

Mach. 3.

Chryf.

Iudith. 4

Teod.

pulsans exaudiatur: verum cum plures sunt, qui in oratione conueniunt, tunc mirum est, si se vel paruo temporis cont neat Dominus, quin respondeat. Chrysost. hom. 2. de incomprehensibili Dei natura, ait: *Non sinere amplum populi numerum ibi proposuit; sed vt intelligas plurimum eam pollere orationem, quæ cum consensu agitur, & iugi concordia plurimorum hominum.* Chryſ.

Text. Quos vt vidit, dicit: Ite, ostendite vos sacerdotibus.

§. VI.

Qui Christiana vitæ incumbit, quæ sunt illius communia, perficere contendat, nihil curans præ illis singularia.

PEnes Sacerdotes erat iudicium de lepræ sanitate, & munditie, nemo se mundum profitebatur absque Sacerdotum calculo. Quod vt communissimum in populo erat, sic obseruandum lepro sis proponitur à Domino ante sanitatem exhibitam, quasi monens, quam sint amanda, & obseruanda communia quæque his, qui velint Dei inire voluntatem. Aliquando discipuli, vel nomine Iesu inuocato, dæmonia ab humanis expellebant corporibus, quæ ætu gratia singulari, Luc. 10. sibi apud magistrum congratulantur. Quibus ille ait: *Nolite gaudere super hoc, sed potius gaudete, quod nomina vestra scripta sunt in cœlo.* Vtrumque tanè erat mirandum, & lætitiæ plenum, & quod dæmonia exibilarent, & quod nomina in cœlo scripta haberent: cur de vtroque vetantur lætari? Cur non liceat Apostolis gaudere, quod expellant dæmonia, & liceat, quod sint scripti in cœlo? Ad hæc D. Gregor. homil. 20 in Ezech. fatur, *Admonentur priuatam lætitiam deponere: de communi autem, & perpetua felicitate gaudere. Non enim omnes electi dæmonia eiciunt, sed electorum omnium nomina cœlo tenentur scripta.* Nil cures singularia, sed quæ sunt status communia, ea amplectere, quo Deum maxima afficies voluptate. Non tam respicit Deus ad singularia facinora, quam ad ea, quæ communia sunt status, quem vnusquisque habet. Matt. 9. dicitur, *Et cum transisset inde Iesus, vidit hominem sedentem in telonio.* Cur vidit hominem? Cur non potius Matthæum? Cur non magis de particulari, quã de communi vocabulo virum notat? Pulchrè D. Chrysolog. serm. 28. *Vidit Deus hominem, scilicet, qualem condiderat suo prototypo, & creatori per similem.* Hoc gratissimum diuinis oculis accidit, quod commune est omnibus cuiuscumque status: tunc rapis diuinos oculos, cum communibus tui ordinis legibus conformaris. Nec mirum, quod quis adeò placeat diuinis oculis excommuni modo viuendi, quando talis hæc vita communis, & habitus, vnde euanescere nesci, non habet. Hinc se commendabat sponsa Cant. 3. *In lectulo meo per noctes quæsiui, quem dilexit anima mea.* In lectulo, ait, sponsa, non in arena, non in stadio, non in eremi habitu; spontis enim communior lectulus, quam arena, quam stadium. Nec solũ ait in lectulo, sed addit per noctes. vita enim communis sic de multorum similitudine obtenebratur, vt oculos mortalium fugiat, eò secutior ad palmam, quo minus eius perfectio

D. Greg. homil. 20 in Ezech.

Mat. 9.

Chryſ.

Cant. 3.

Gillib. &io patet. Do. Gillibertum Abb. ſerm. 2. in Cantica ſic fantem, *In lectulo meo per noctes quæſivi, quem dilexit anima mea. Illorum videtur vox iſta maximè fratrum, qui & quieti ex ſolicitudine, & quaſi per-dix, & abſconditi ſunt à multitudine, habentes in altero lectulum, in altero noctis obſcurum. Quodam modo enim abſconditur cuiuslibet, quantumlibet excelſa converſatio, ubi in altitudinem æqualem tota ſe fratrum numeroſitas attollit.* Iuxta illud Iſaiæ cap. 50. *Ambulant in tenebris, & non eſt eis lumen, ſed humanæ laudis lumen, ut liberius ſperent in nomine Domini, & nitantur ſuper Dominum ſuum, quorum abſcondunſ eſt vultus eorum.* Et quidem, ubi te communibus tui ſtatus regulis tradis, minus vanitatum ſtabris times, & magis in Dei tui nomine confidis.

§. VII.

Nulli periculo debent ſacerdotes parcere pro hominibus ſalvandis.

EA erat lepra, quæ vel halitu propinquos inficiebat, cui proſpiciens periculo lex, ab hominum commercio leproſos arcebat: vni Sacerdotes tenebantur leproſos expectare, vt iudicium ferrent, ſiue de illorum immunditie, ſiue ſanitate. Quod enim cum hominum ſalute coniunctum periculum eſt, minimè à Sacerdote refugiendum, ſed ſubeundum, & amplexandum. 2. Cor. 12. Bonus ille paſtor Paulus 2. ad Corinth. 12. aiebat, *Ego autem lubentiſſimè impendam, & ſuperimpendar ipſe pro animabus veſtris.* Superimpendar ipſe ait, hoc eſt, nulli parcam ſumptui poſt bona omnia conſumpta, ſe ipſum conſumendum tradere eſt animus. Chryſoſtom. homil. 28. ibi: *Quod dicit, impender, inſinuantis eſt. Si & ipſam carnem ſuam inſumere oporteat, non parcam propter veſtram ſalutem.* Vbi animarum periclitatur ſalus, cur metuat paſtor ſumptibus quando & vitam propriam debet inſumere bonus paſtor? Adhęc D. Bernard. lib. 4. de Conſi'. ait, *Fuerunt autem, qui ſe totos ouibus paſcendis exponerent, paſtoris operę, & nomine gloriantes: nil ſibi reputantes indignum, niſi, quod ſalutiorum obuiare putarent: non quærentes, quæ ſua ſunt, ſed impendentes. Impendere curam, impendere ſubſtantiam, impendere ſeipſos. Vndę vnus illorum, & ego ait, ſuperimpendar pro animabus veſtris.* Non ſolum bonorum, ſed & ſanguinis impenſis, & ſumptibus tenetur bonus paſtor ſaluti ſuorum proſpicere gregum. Geneſ. 31. ſic efficij ſui rationem apud ſocerum dabat Iacob. *Oues tuæ, & capræ ſteriles non fuerunt Arietes gregis tui non comedi, nec captum a beſtia oſtendi tibi: ergo damnum omne reddebam: quidquid furtim peribat à me exigebas: die, noctuque æſtu vrgebar, & geli, fugiebatque ſomnum ab oculis meis.* Ad hæc optimi paſtoris verba ſic de ſe ſollicitus aiebat Celleníis Abbas lib. 3. epiſt. 1. *Hæc lego, & non inconſolabiliter inertiam meam lugeo? Vbinamque oues curæ meæ? Vbi capræ non ſteriles? Vbi Iacob, vbi Abbas tam ſedulus exhortator, tam feruidus redarguter, tam cautus prouiſor, tam benevolus perſuaſor, tam contra rabiem ſuperum potens, tam contra morbos ſapiens, tam ad aeris intemperiem patiens, tam ad latronum inſidias prudens, tam fidelis in commiſſo, tam vigil in euitando damno tam perſeuerans in ſeruitio: Li-*

meat pastor, qui nihil nouit pati pro gregibus, qui nulli se opposuit lupo, qui nullas vigilias fecit, qui nullam intemperiem, seu iniuriam passus est. Zacharias cap. 11. *Hec dicit Dominus Deus: Pasce pecora occisionis, que qui possederant, occidebant, & non dolebant: & vendebant ea, dicentes: Benedictus Dominus, diuites facti sumus, & pastores eorum non parcebant eis: Ergo non parcam vltra, &c.* Vbi notetur posuit; *Et pastores eorum non parcebant*, ex Septuag. tranſtulit Nazianzenus Orat. Apolog. vt vniuer sos pastores detereret; *Et pastores eorum nil patiebantur, nec dolebant pro his. Propterea non parcam vltra.* Quasi hoc maxime diuinam irritet iram, quod pastores animarum nihil patiantur, nulli se se damno committant, dolori item nulli, vt gregum suorum saluti prospiciant.

Zach. 11.

Lxx.

Nazia.

Text. Et factum est dum irent, mundati sunt.

§. VIII.

Firma in Deo fiducia nequit frustrari.

NOn multum itineris conficiunt, & ecce leprosi omnes sani facti sunt; tanta enim eos fiducia in Iesu verbis impleuerat, vt media vix calcata via, iam integram obtinuerint salutem. Fallor si tardior fuerit, & angustior bonorum possessio, quam pes in Domino cõfidentis. Deut. 11. *Omnis locus quem calcauerit pes vester, vester erit.* Iam cita bona venient, quam citus fuerit pes ad illa obtinenda. Sed cuius pes requiritur, nisi pes confidentis. D. Bernard. ferm. 32. in Cant. ait, *Quemcunque locum calcauerit pes*

Deut. 11.

Bern.

A *vester, vester erit. Magna siquidem fides magna meretur, & quatenus in bonis Domini fiducia pedem porrexeris, eatenus possidebis.* Nescit fiducia in Deo repulsam pati, immo ipsa sola potest accelerare bonorum exceptionem. Quis sperauit in eo, & fuit confusus Quis Deo fidit, & non festinanter accepit, quidquid præstolatus est? Dauid vbi in arenam descendit cum Philistæo ait, 1. Reg. 17. *Ego venio ad te in nomine Domini exercituum Dei agminum Israel, & dabit te Dominus in manu mea, &c.* Quam Deo fidit, qui in hac arenæ iam victoriæ palmam prædicat! Et quidem tantæ fiduciæ vox non poterat non sonare, vel ante pugnam victoriam, vt dicat D Basil. Seleu. orat. 15 *O plenas amoris diuini voces, vel ante victoriam potitas victoriæ.* Vox adeò secura de Deo, non poterat non palmam optatam præferre in ipso primo per stadium ingressu: non enim pes ad victoriam velociter currit, quam fidens in Deo venit felicitatis concupitæ possessio. Propone tibi ob oculos Annã Samuelis matrem, quæ 1. Reg. 1. fiducia plena orationem, & vota fundebat Domino, tanta animi contentione, & affectu, vt ab Heli Sacerdote putaretur ebria. Excusat se nobilis fœmina, & ebrietatis notam depellens, orationes suas, & preces Sacerdoti exponit; tum Sacerdos, ait: *Vade in pace, & Deus Israel det tibi petitionem tuam.* Quid ais Sacerdos? Audis non ebrietatis ructus, sed humiles preces, sed fide plenas orationes, & iubes, vt abeat, vt ab oratione desistat, & prolem spectet? Cur non magis orare iubes? Cur non consulis precibus ardentius instare, sed manus, vt oratio cesset? Si ab oratione abeat, in quo

B

C

D

1. *Reg.* 1.

E

acci-

accipiet, quod postulat? Abijt ab A
oratione, sed non à fiducia, qua orabat, & quam tanta comitatur fiducia, etiam dum abeat, accipiat postulata. Pulchrè D. Chrysost. hom. 1. in præsenti fatur. *Coacta est obedire sacerdoti, & ab oratione cessare. Et vox quidem illi intercluſa est, sed non est excluſa fiducia.* Quid si ab oratione abeat, dum fiducia maneat? Oratio cessat, sed abeuntem fiducia comitatur, cui sine dubio Deus Israel petitionem suam dabit. Quid aio, petitionem dabit? Satius dixissem; quod Deus fidenti petitionē restituit; quantumuis enim currant postulata ad hominem Deo fidentem, non possunt non tardare & ius fiduciæ quasi lædere, dū non præcurrant vocem postulantis. Accipite Chrysost. supra in principio. *Se*, inquit, *ad magnam restituit fiduciam, dum è petra quemadmodum infrugifera ſpicam meſſuit comantem.* Ex pende illud, *ad magnam se restituit fiduciam*, &c. Quippe ex quo fidens fuit in Deo, quasi vis inferebatur fiduciæ, & illi ius aliquod eripiebatur, dum ad prolem Anna non accipiebat fœcunditatem, quæ obtenta fecit satis fiduciæ; debitum ius illius celeritate doni referciens, quod quasi læsum erat, dum vel momento postulata tardabant.

Chryſ.

Idem.

Text. Vnus autem ex illis, vt vidit, quia mundatus est, regressus cum magna voce magnificans Deum. Et cecidit in faciem ante pedes eius, gratias agens. Et hic erat Samaritanus.

§. IX.

Cæcus est, qui in acceptis bonis Deum auctorem non videt.

EX decem, qui munditiem ac- B
ceperunt, vnus solum memoratur vidisse, quod mundatus est, qui & Deum salutis acceptæ Auctorem magnificat. Et merito, qui Deum recognoscit Auctorem, solus dicitur vidisse salutem; excœcatur enim acceptis bonis, qui sic illis tenetur, vt Deum nō meminerit. Matth. 2. Magi Ierosolymā veniunt, natum regem inquirunt, & C aiunt, *Vidimus enim ſtellam eius in Oriente, & venimus adorare eum.* Nonne stellarum cognitioni diditi, stellas antea viderant? Quid magnum dicunt, quod viderint stellam eius? Magnum sanè est, quod stellarum adorator stellam videat, nec illam videre posset, nisi in ea Auctorem eius Deum viderit, quem muneribus suis magnificat. Do pulchra verba Chrysologi D serm. 156. aientis. *Aliquando videt Magus: qui habeat ſtellam, non habetur à ſtella: & ſtellam iam non credit esse Deum, ſed iudicat esse conſeruam, quam cernit ſuis obſequijs mancipatam.* Adorabat Magus stellas, earum pulchritudine irretitus, & tunc non videbat stellas, quæ illi erant scandala, & infamiæ falE sæ. Cum autem non adoratot, sed possessor sit stellæ, & donum, & obsequium illarum sibi à Deo venisse credit, tunc videt stellas; tunc, cœcitate ablata, claris oculis dicitur stellas nouisse, & aspectasse. Cœcus es homo, dum bonorum temporalium splendore teneris affectus illi, qui te dimisso Deo crea-

Mat. 2.

Chry

tutis

turis subijciunt, qui te in desideria cordis rapiunt, te protinus excœcãt, ne videas, ne cognoscas ipsa bona, quibus totus inhæres. Quis dicat infinita penè bona illius diuitis, cuius Lucas meminit, c. 12. Is sic tenebatur bonis possessis, vt nihil amplius videret, immò nec bona ipsa videbat, nec hæredes, qui iam in foribus erant. Etenim ait: *Destruam horrea mea, & maiora faciam, & illuc congregabo omnia, quæ nata sunt mihi, & bona mea, & dicam animæ meæ: Anima, habes multa bona posita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, epulare. Dixit autem illi Deus: stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te: quæ parasti cuius erunt?* Ecce vniuersitas illa bonorum vix erat vnius noctis, & putabantur ab illo, quasi plurimorum annorum: rursus nata erant alteri, & miser ille dicebat sibi nata fuisse; insuper erant bona corporis, at ille putabat illa animæ pabula. Cur sic errat? Cur sic ignorat substantiam bonorum? Cur non videt, ad quem pertinerent bona illa? Sanè non habebat oculos ad videndum, qui in bonis suis acceptis nullam mentionẽ Auctoris Dei faciebat. Ita San. Paulinus epist. 31. *Consumpta iam vita de vitæ apparatibus cogitanti dictum est: stulte, hac nocte expostulabitur anima tua: quæ parasti, cuius erunt? Cui thesaurizant ignorant, quia nolunt intelligere, cui debeant thesauros suos: digni, qui nesciant, quo successore dimittant, quia nesciunt, quo Largitore possideant.* Simul coeunt obliuio Auctoris Dei, & cœcitas, ne videatur qualitas temporalium bonorum. Vbi Deum non meministi, sic cœcaberis bonis, vt illorum essentialem fluxum non videas, vt sit iam in foribus tuis possessor alter, nec tamen cernere possis illum.

Paulin.

Text. Luc. 17. Nonne decẽ mundati sunt, & nouem vbi sunt? Non est inuentus, qui rediret; & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena. Et ait illi: Surge, & vade, quia fides tua te saluum fecit.

§. X.

Gratiarum actio minus placet Deo, vbi non ab omnibus simul exhibetur, qui beneficia receperunt.

TOtius in gratiarum actiones effusus accedit Samaritanus hic felix, & inuenit Deum excandescentem in eos, qui non simul ad gratias accedebant. O bone, cur sic excipis gratum hominem? Sed alij ingrati sunt, illos corrige, modo huius gratitudini applaude, huic te benignum exhibe, cur te seuerum facit aliorum absentium ingratitudo, & non magis placabilem, & dulcẽ reddit gratitudo præsentis? Equidem minus Deo placet gratitudo, quæ non habet socios omnes eos, qui beneficium acceperunt. Fallor, nisi huc spectauit D. Maximus ser. 8. de beneficentia, & gratia, vbi ex Plutarcho dicit. *Gratia tanquam Luna, cum plena est, & perfecta, tunc pulchra videtur.* Non adeò pulchrescunt in oculis diuinis gratiarum actiones, quæ per partes fiunt, quæ habent admixtum plurium defectum, illa gratiarum actio Deo acceptior, quæ ab omnibus partibus, ab omnibus participantibus bene-

D. Max.

Dan. 5. beneficium exhibetur. Daniel. 3. de tribus pueris in caminũ coniectis notanter dicitur. *Et ambulabant in medio flãma laudantes Deum, & benedicentes Domino. Stans autem Azarias orauit, &c.* In quibus, vt bene notat Lyra primo tres simul pueri Deum laudant, Deo benedicunt; deinde vnus Azarias ſtãs orat. Cur vnus Azarias orat, & nõ vnus Azarias laudat? Cur ad orandum vnus ſufficere videtur, & non ad laudandum? Azariæ oratio ſatisfactoria erat, ideòque à Diuo Cypriano, & Paciano vocatur exomologeſis, hoc eſt, pœnitentium oratio, idque demoſtrant ipſius verba dicentis; *Peccauimus, iniquè geſſimus.* Vbi ergo peccatorum, & iuſtus meminiſſe oportet, vnus Azarias ſuſſiciebat, qui omnium os eſſet: verum vbi ad gratiarum actiones pro accepto beneficio ventum erat, non vnus, ſed omnes ſimul, qui beneficium participarant, in laudes diuinas decantandas perueniunt? Merito D. Bernar. ſerm. 12. in Cant. ſatur. *Neque, qui peccatorum recordantur, in vnum habitant, cum quiſque peccata propria lugeat, atque deploret: Qui verò in gratiarum actione verſantur, ſolum Deum intuentur, & cogitant, ac per hoc ipſi verè habitant in vnum.* Vera gratitudo non gaudet ſingularitate, ſed toto conatu procurat, vt copulentur in actione gratiarum, quicunq; beneficij acceperunt partem. Non enim adeò gratæ ſunt gratiarum actiones, niſi beneficij ſocijs fiant plenæ. Hinc eſt, quod Noè Gen. 8. ereptus à diluuio, *ædificauit altare Domino, & tollens de cunctis pecoribus ac volucribus mundis obtulit holocauſta ſuper altare.* Cur obtulit de cunctis? Non ne ſuffeciſſet, par vitulorum, aut agnorum? Cur neceſſum fuit, vt cuncta animalia

Cypr.

Bern.

Gen. 8.

A munda tam de pecoribus, quam de volucribus holocauſto inſeruirent? Erat holocauſtum hoc gratiarum actio pro accepta ſalute, quam, quia ſimul, & homines, & animalia acceperãt, noluit iuſtus vir, vt aliquis in gratiarum actione requireretur à Deo, quo minus placeret ſacrificium. Non longè abeſt ab hac ſen- Ruper.
tentia Rup. lib. 4. cap. 27 inquiens. *Holocauſta, quæ obtulit Noe Domino, gratiarum actiones fuerunt, ſua præſentia beneficiorum memoriam confitentes, vt dignum erat. Et quia non ſolum hominem, ſed propter hominem, iumentorum quoque, & cunctorum animalium reliquias in eadem arca ſeruauerat, merito illo de cunctis pecoribus, & volucribus mundis ſuper altare ab homine offeruntur holocauſta.* Ne ex his, qui participauerunt beneficia, deſideretur vel minimus paſſercu us in actione gratiarum, vt ſic relatæ ſint omni ex parte perfectæ. Cauit hoc diuinus ſpiritus, quando primum canticum pro actione gratiarum inſpirauit. Id fuit Exodi 15. vbi dicitur: Exo. 15.
Tunc cecinit Moyſes, & filij Iſrael carmen hoc Domino, & dixerunt: Cantemus Domino, &c. Non Moyſes ſolus, ſed vniuerſus populus canit, adeo, vt nec infans deſideretur: ſic notat Auguſt. de mirabilibus, Auguſt.
cap 21. aiens. *Cuncti ſenes pariter cum pueris, & omnes ætates eodem inſpirati famine vno quaſi ex ore eaſdem concinentes literas, conſpirarũt in vnum.* Quam in hoc eſſet decus gratiarum actionis, ſi nec paruulus deſideraretur eorum, qui beneficia receperunt. Vnde Iudith, quæ ſola in arenam deſcendit, vbi victoriam reportauit, pro gratiarum actione, ait capit. 13. *Sine pollutione peccati reuocauit me vobis gaudentem in victoria ſua, in euaſione mea, in libatione mea. Confitemini illi omnes*

nes, quoniam bonus. Omnium pe tit gratiarum actiones, ne gratitudo sua minus placere posset. Id quod cauit etiam Anna Samuelis mater, quæ cum ob sterilitatem oraret. 1. Reg. 2. vt excusaret suspicionem temulentiæ, quod postulabat, reticens, animi sui amatorem Heli Sacerdoti ostendit, cuius compassione tactus Sacerdos ipse, & cum illa, & pro illa simul orauit. Post acceptum orationis pignus, cum primum licuit, grati animi semina filium Domino attulit, tunc-que si ad Sacerdotem fatur. *Ego sum illa mulier, quæ steti hic orans Dominum. Pro puero isto orani, & dedit mihi Dominus petitionem meam, &c.* Cur accepto filio tam luse exigat Sacerdoti postulationes suas, quas antea secretas habuit? Nimirum id eo modo explicat, vt Sacerdos, qui fuerat petitionis socius, esset etiam socius gratitudinis de filio habito, nec deficeret in gratitudine, qui in oratione affuit. Ita D. Chrysost. homil. 2. in præsenti: *Deo dante quod postularat, tunc demum Dei beneficentiam aperit Sacerdoti, cupiens illum in agendis gratijs habere consortem, quemadmodum prius habuerat in precando.* Sicuti et omnes participes beneficij etiam gratiarum actionum esse consortes, quisquis vellet dignas Deo referre gratias.

1. Reg. 2.

Chrys.

§. XI.

In solis virtutis facinoribus vera laus.

QVid homini commendabilius, quam à se ipso habere, quo ea tempora excedat? Sanè mundiales homines de alienis semper extolluntur, solos virtutum studiosos sua commendat. Ait enim: Fides tua te saluum fecit: non ab Indis allata pigmenta; non Arabum medicatæ herbæ, sed quæ in te fides adoleuit, ea tibi salutem acquisiuit. Hic D. Hier. de Virg. ad Demetriadem sic loquitur. *Habes hic per quæ meritò præponaris alijs, immò, & hic magis. Nam corporalis nobilitas atque opulentia tuorum intelliguntur esse, non tua. In his ergo iure laudandaes: in his merito cæteris præferendaes; quæ si ex te, & in te esse non possunt.* Vt nihil magis nostrum Deo muuere habemus, quam virtutum opera, quæ ipsi facimus, sic nullum laudis fundamentum præstantius nobis est. Cætera laudum fomenta, aut fors efficit, aut tulit casus, & ideo vanissimus est, qui illis nititur, aut gloriatur, quasi ex virtute habeas laudes, ita à te sunt, vt sine te nequeant esse. Deut. 10. *Ipse est laus tua, & Deus tuus*: quasi minuat Dei bonitatem erga homines, qui laudum fundamentum, nempe, virtutem voluit esse nostrum. Se se nobis Deus donauit, se nostris actibus inseruit, vt de nobis nasceretur, quo laudari possimus. Quo spectabat Nazian. orat. 1. Apol. dicens: *Summa ac singularis Dei bonitatis argumentum est, facere, vt virtus nostra aliqua ex parte sit.* Itaque hoc fecit Deus hominibus magnũ, quod Deum suum habeant, quod nimirum virtutem verè suam efficiant; vt sic verum, & solidum fundamentum laudis habeãt. Id quod explicatius posuit Nazianz. de hominibus Elias Cret. inquiens. *Tam excellens fuit erga genus humanum Dei benignitas, vt virtutem non beneficio tantum suo hominibus contingere voluerit, verum etiam effecerit, vt ad ipsam adipiscendam ipsi quoque partes suas adiungant: atque ita rerum gestarum laus non tota sit Dei, sed aliqua ex parte hominum.*

Hiero.

Deut. 10.

Nazia.

minum. Et si enim omnes virtutes Deo inspiratori & cooperatori debemus, nihilominus ex Dei munere venit, vt etiam ex voluntatis humanæ actione aliquam proprietatem habeamus in illis, qua veræ
Pro. 10. laudi immortale ponimus fulcrum vt dicat Prouerb. capit. 10. *Memoria iusti cum laudibus.* Vnde D Hieronymo in principio dato annuit,
Bernar. Bernard. epist. 13. ſic ad nobilem virginem fatus. *Proinde benedicta tu in nobilibus, qua pro gloria certantibus cæteris de contemptu gloriæ glorioſius ſublimaris, & ſublimius gloriaris. Inſignior plane, æquè illuſtrior, quod de paucis facta es, quam quod orta de magnis. Illud namque Dei munere tuum eſt, hoc tuorum. Porro quod tuum eſt, tanto carius eſt, quanto rarius. Nam ſi in viris virtus rara eſt auis interris, quanto magis in fœmina fragili, & nobili?* Hoc equidem illuſtrius, & laudabilius in nobis eſt, quod noſtrum eſt, quod de munere Dei à noſtra voluntate venit profectum. Quapropter Dauid
Pſ. 114. Pſalm. 114. aiebat. *Circumdederunt me dolores mortis, & pericula inferni inuenerunt me; tribulationem, & dolorem inueni, & nomen Domini*

inuocabo. Vide nobilis athletæ præſtantiam, non eſt contentus ſe inuentum eſſe à periculis, à doloribus, ſed vltra ipſe operam dat laboribus inueniendis, & portandis. Cur ſi à laboribus inuentus eſt, alijs ipſe inueniendis operam nauat? Sanè illos inuitus pati cogebatur, in quo minor erat laus; & ideò ipſe voluntarius alijs ſe tradit, vt ex ſe habeat ſui tamentum laudis. D Baſil. ait. *Nihil mediocre ſe paſſum dicit, ſed* Baſil.
ad periculum vſque deſcenſus ad inferos deductum. Num hæc ſemel tulit, de quibus gloriatur? An eadem quidem ſæpè ac multis? Nihil autem eorum, quæ multi ſubimus, laudabile eſt. Sed vide athletæ huius magnanimitatem. Poſtquam pericula inferni inuenerunt me, tantum abfuit, vt concederem animo, vt multo pluribus perferendis me voluntarium obtulerim. In his, quæ mihi vetero contigerunt, pericula inuenerunt me, hic vero tribulationem, & dolorẽ voluntarius inueni. Tunc ſolum contentus eram mea voluntate habui laudis, & gloriæ fundamentum: quia quæ me inuenerant mala, peregrina erant, & nõ mea erant, ſed potius ego eram illorum, ab illis poſſeſſus: quæ autem ego inueni per voluntate, mea fecit.

LIBER.

LIBER DECIMVS.

DE COECIS ET ALIIS

Morborum generibus.

NOn eſt animus quot quot curauit morbos Dominus, in præſenti expendere, qui omnem excludunt cenſum, & plurimi illorum adeò ſimiles ſunt, vt ex his, quos illuſtrabimus, fiat etiam manifeſtum. Seruatis in finem occæcatum curationes, vt quæ poſt reſurrectionem mortuorum ſuperiorem teneant locũ, & maximè diuinam poteſtatem in Ieſu latentem manifeſtent: His addiuntur varia alia circa infirmos facinora, quæ omnia ex ſummæ breuitate temporis, felicitate, imperio, & modo, quo efficiuntur, diuinitatem Auctoris, natura obſtupeſcente, commendat.

CAPVT I.

De duobus cæcis illuminatis.

DVos Ieſus conſpicit viros, amiſſis luminibus fauciatos, talibus à tergo vocibus deprecantes: Miſerere noſtri, fili Dauid. Illam ſcilicet beneficentiam deprecabantur, quæ noctem ſegregans caliginem, ex cunctis diem vultibus præformaret. Quam turum eſt credere, quam ſanum eſt in Deo ſtudi, ſè confidere, Corde ſi quidem iam videbant, qui Chriſto gradiente, lucis ſemitam ſentiebant. Tunc oculi mœſta cæcitate compreſſi, nactu micuere diuino, dextraque ſerenitatis applicita, ſunt lucernis radiarunt oraculi videntia.

Matth. 8. Tranſeunte inde Ieſu, ſecuti ſunt eũ duo cæci clamantes & dicentes, Miſerere noſtri, fili Dauid.

§. I.

Proſperitas diuiſionem, aduerſitas vnitatem, & concordiam parit.

CVm duos audio omnino conformes, & vnanimes poſt Ieſum

sum clamantes, simul scio aliqua illos aduersitate constringi, nouit enim vna aduersitas miseros adunare, & conglutinare, felicitas autem discordiam, & diuisionum mater, omnes socios fastidit, nec vnius consortium patitur. Vide apud Luc. capite 18. tumentem Pharisæum, quam à se abijciat vel vnum publicanum, qui fortuito simul ad Deum orabat. Quippe ait fastidiosus ille, *Non sicut cæteri homines, velut etiam publicanus hic.* Quid tibi homo? Cur tecum orantem publicanum pungi? Cur fastidis vel vnius consortis orationem? Nõ contenta est ambitio humana, nisi ab omnibus se diuidat, omnes à se ableget. Aut Chrysost. in cat. *Nõ satisfaciebat contemptum eius tota humana natura, sed & publicanus aggressus est.* Iã se ab omnibus discreuerat, cum dixit, nõ sum sicut cæteri homines, ibi omnes contempserat, sed quia aduertit sibi orationis socium publicanum adesse, non contentus communi omnium reiectione, publicanum aggreditur, vt à se faciat quam longè esse. Humanior fanè est aduersitas, qua intime miseli homines adunantur, sibiq; inuicem adhærescunt. Hanc fidelium ex aduersitate vnionem laudabat ille Cant 4. *Dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lauacro.* Commendantur præcipue dentes ab æquabilitate, & stricta inter se vnitione; quæ vnitas tunc maximè cernitur in fœtibus, quando facti oues occisionis stolas suas in sanguine agni dealbant. Quippè E oues de lauacro venientes solent frigus metuẽtes inter se thoro, & corpora corporibus applicare, vt quo de lõginquo prospicuat, vnum corpus ab ũ continuum putet moueri. Sic frigus, se aduersus conspat, & vnit inter se oues Christianas. Quo

Chrys.

Luc. 18.

Cant. 4.

spectauit Zach. cap. 11. fatus. *Et assume mihi duas virgas, vnam vocabo decorem, alteram vocabo funiculum.* Attentior Cyrillo, qui in prima virga legem veterem, in altera euangelium intelligit, nec miror, quod euangelium virga vocetur, quando Psal. 2. etiam virga ferrea dicitur. Ait enim, *reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos.* Merito virga ferrea, sub qua tot cruces, tot mortes, tot persecutiones, tot lupi insequuntur oues Christi; sed quo ipse plures persecutiones patiuntur, quo pluribus feriuntur virgis, eo magis inter se constipantur, vniuntur. Adeò vt ferrea virga iure possit à Deo vocari funiculus, quia oues Christianas arctissimè facit in vnum constringi. Sic Ioan. 20. *Erant discipuli congregati propter metũ Iudæorum*: quippe à Iudæis excitata persecutio Christi discipulos cogebat in vnum; & quo magis furiebat hostium rabies, eo arctiori charitatis vinculo sese constringebant discipuli. Fallar, nisi huc respexerit D. Paul. ad Rom. c. 16. vbi inquit: *Salutate Andronicum, & Iuliam cognatos, & concaptiuos meos:* nusquam enim arctioris cognationis vinculũ inuenitur, quã illud quod nascitur ex simultanea captiuitate, & passione vt canat Ecclesia de Ioanne, & Paulo martyribus, *quos eadem fides, & passio vere fecit esse germanos.*

Zac. 11.

Psal. 2.

Io. 20.

ad Ro. 16

§. II.

Quod non valet omnis sapientia creata. Iesu humanitas sola miseri cordiam persuadet Deo seueriſſimo.

NOBILES oratores, cæcihi multa Dei magnalia congere-

rere

rere poſſent, propter quæ ſperarent A poſſe ad miſericordiam flecti ſeueritatem diuinam, ſed omnibus alijs dimiſſis, ſolum Dauid filium oculis diuinis obijciunt. Quippe aiunt: *Ieſu fili Dauid miſerere nobis*: erat etiam Ieſus Dauidis parens & Dominus, vt ipſe Dauid teſtatur *Pſ. 109.* Pſalm. 109 *Dixit Dominus Domino meo: Sede à dextris meis;* B *donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum.* Ibi Dauidis Dominus dicitur, vbi conculcandi ponuntur inimici: verum cæci hi miſſa facientes magnalia, nimirum Dominium, poteſtatem, victorias: id malunt attingere, quod ad blanditias ſpectat, vt inde flectant, & inclinent ad miſericordiam ſeueritatem diuinam. C Hinc aiunt, fili Dauid, miſerere nobis, Dauidis filium obijciunt, qui ſeuerum cupiunt flectere Dominum & iudicem. Non abſimilem rem meminit **Saluian.** Saluianus epiſt. ad Parent. his verbis. *Perorans in Romano foro Seruius Galua, conſumptis iam cunctis oratoriæ artis, & ingenij ſubſidijs, cum parum ſe promouiſſe intellexiſſet: D paruulum, quem ſecum habebat, Galli clariſſimi, & nuper mortui filium, & paruas ante ſubſellia auditorum indoles ſuas in conſeſſu iudicum produxit; quas cum lacuris ſententiam commendaret, fracta affectu omnium mentes, & inclinatæ ſunt.* O quot blanditias in filio Dauidis, quam gratioſas eius indoles nouerunt, qui demiſſis alijs orationis copijs, & ſubſidijs, E vnum obijciant Dauidis filium, quo ſolo flectere diuinam ſeueritatem ſperant: ſanè ad miſerorum leuamen vnus filius hic Dauidis ſufficiet. Notate modo trita *Iſai. 9.* Iſaiæ verba capit. nono. *Paruulus natus eſt nobis, filius datus eſt nobis, cuius principatum ſuper humerum eius. Et vocabitur nomen eius admirabilis, conſiliarius, Deus fortis, Pater futuri ſæculi, &c.* Vbi expendite, quod id, quod nobis in præſenti datum dicitur, ſolus eſt paruulus filius; is natus, & datus eſt iam nobis: cætera omnia de futuro promittuntur: ait enim non quod vocatus eſt, ſed quod vocabitur admirabilis, Deus fortis, pater futuri ſæculi. Enim verò quæ maieſtatem ſonant, ea potius ad futurum ſæculum ſpectant, vbi omnia ex iuſtitiæ calculo adminiſtrantur: in præſenti autem, quando nobis miſericordia diuina, & inclinatio negotianda eſt, & paruulus & filius Dauid datur nobis, quo vno obiecto Dei miſericordiam pulſabimus. Vnde noſcens Dominus filij Dauidis ſanguinis efficaciam, & voces ad extorquendam miſericordiam compoſitas, cauit, ne intra Hieroſolymorum ciuitatem pateretur, ſed ciuitate relicta pergeret in montem nouus, & verus Iſaac ſacrificandus. Id quod notans Diu. Leo ſerm. decimo, de Paſſione fatur: **Leo.** *Eunte itaque dilectiſſimi, Domino ad locum clarificationis ſuæ; & miſericordia ab impiorum tabernaculis exeunte, vt adimpleretur, quod ſcriptum eſt Pſalm. 118. Longe eſt à peccatoribus ſalus; ſequebatur eum multitudo magna.* Quibus id pondero, quod idem ſit, quod exeat Ieſus ab Hieroſolymis, & quod exeat miſericordia, & ſalus, quaſi hoc ſolum ſufficeret ad extorquendam miſericordiam, & ſalutem à patre, quod vnus Ieſus cerneretur intra illam infeliciſſimam ciuitatem. Felix ille qui vnum Ieſum ſibi habere, & acquirere præſumit, qui vnico Ieſu contentus eſt, quia inde, & patrem, & omnia patris bona ſibi putat donata. Luc. 14. aiebat *Luc. 14.*

Philippus

Philippus rudis adhuc: *Domine, ostende nobis patrem, & sufficit nobis*. Non ad patrem solitarie, sed per iustum Dauidis filium spectasses, & acceptior esses patri. Dissimula paulisper patrem, ad hunc recurre filium, quo solo contentus esto, & omnia habes. Pulchrè Cellen. Abbd. b. 3 epist. 12. ait, *Quem Iesum haberent, patrem nihilominus videre cupiebant. Nondum noverant, quia cum filius non sufficit, nec patrem habere poterit.* Sitiebat equidem vnus hic nobilis Dauid filius, vt patri gratiam, & misericordiam persuadeat erga genus humanum, & nobis patrem acquirat, & omnia bona patris.

Cellen.

Matth. 9. Cum autem venisset domum, accesserunt ad eum cæci. Et dicit eis Iesus: creditis, quia hoc possum facere vobis?

§. III.

Virtutum facinora occultanda sunt.

NOn in via, sed intra domum voluit Dominus oculos duobus his hominibus præstare; vt domus secreto facinora sua aliquo modo tegeret, doceretque fideles, quam debent omnes splendentis virtutes decora obumbrare. Quod in præsenti notarunt Chrysostom. Eut. Theophyl. Quis iam non discat illustria sua ab oculis mortalium celare facinora? Ps. 6. *Laboraui in gemitu meo*. Totus gemitibus plenus Deo adstitebam, sed id mihi maximum faciebat laborem, vt intra pectora obscondita, & occulta frangerentur dulcia suspiria, ne gemitus foras erumpentes possint ab hominibus sentiri. Ita D. Ephrem de Pœnit. in. Ephr. quit. *Laboraui in gemitu meo. Cur ita? Vt nullus planè audiat. Nam gemitum prodeuntem retinere negotium facessit.* Hæc cura viri iusti, hic labor, hoc opus sit, vt opera virtutum celet, milleque velaminibus occultet. Samson ille fortissimus Iud 16. sic explanat virium suarũ fundamentum, vnde tot nes deuastabat inimicos, *Ferrum nunquam ascendit supra caput meum, quia Nazaræus, id est, consecratus Deo sum de vtero matris meæ: si rasum fuerit caput meum, recedet à me fortitudo mea*. Itaque tanta vis, & fortitudo inerat Samsoni à capillis, quanta nulli mortalium vnquam fuit, licet memores fabulosos labores Herculeos. Sed cur sic fortis erat propter Deo consecratos capillos? Quæstionem tractat D. Augustin. ser. 107. quam simul definit. *Quid est, quod, & in capillis virtutem Samson habebat? Et hoc fratres diligenter aduertite. Virtutem non habuit in manu, non in pede, non in pectore, non in ipso capite: sed in capillis, in crinibus. Quid sũt capilli, quid coma? Et nos videmus, & interrogatus Apostolus respondet nobis, coma velamẽ est. Et in velamento Christus habet virtutẽ.* Ecce vobis vnde Christiana virtutes vires sumunt, nimirum, à velamentis. Quo plus occultæ, quò plus celatæ sint virtutes hominis Christiani, eò plus valentiores ad resistendum hostibus, imò ad hostes fundius exturbandos. Componite modo præceptum Christianum, & Iudith nobile facinus, vt hostiles exercitus expugnaret. Matth. 6. ait Dominus, *Tu autem cum ieiunas, unge caput tuum, & faciem tuam laua, ne videaris hominibus*

Aug.

Psal. 6.

Matth. 6.

hominibus ieiunans. Hoc fecit. Iu-A dith, ieiunijs enim, & tristitia confectam faciem, vt in arenam descendat, lauat, & mille lætitiæ ornatibus operit latētem animo mœrorem: sic enim cap. 10. *Factum* Iud. 10. *est autem, cum cessasset clamare ad Dominum, surrexit de loco, in quo iacuerat prostrata ad Dominum, vocauitque Abram suam, & descendens in domum suam, abstulit* B *à se cilicium: & lauat corpus suum, & vnxit se myrto optimo, & discriminauit crinem capitis sui: induit se vestimentis iucunditatis suæ, &c.* Quid plura? Accipite Chrysostom. Homil. 10. ex varijs in Matth. sic fantem. Sanctissima Iudith Chrys. cum magno mœrore pro populo esset afflicta, post solemnitatem triduam ieiunij, capite vncto, & lota C facie ita internæ afflictionis tristitiam texit, vt simulato gaudio læta hostibus videretur: *ac sic dum lætitia vultus ieiunium texit, de hoste triumphum victoriæ reportauit.* Tota ergo vis, & hostium expugnatio à velamento venit, quo sciunt operiri virtute Christianæ. Quis hostium non vereatur virtutes latentes? Iob capit. 19. *Fugite* D Iob. 19. *ergo à facie gladij*: vbi significantius Sept. tuag. posuero: *Cauete, & vos à tegmine*. Fortissimus enim est, & hostium incursuum detriumphator, quisquis nouit virtutes suas tegere. Pulchrè D. Ambros. lib. 3. offic. capit. 5. post illud Ambro. fabulosum commentum de Gigæo annulo, quo homo occultabatur, vt quid vellet, faceret impune, sic E monet. *Vir iustus non personam suam, indutus annulum, sed vitam suam. Christum indutus abscondit, sicut Apostolus ait Col. 3. Quia vita nostra abscondita est cum Christo in Deo. Nemo ergo hic fulgere quærat, nemo sibi arroget, nemo se iactet. Nolebat se Christus hic cognosci, nolebat prædicari in Euangelio nomen suum cum in terris versaretur: venit, vt lateret seculum hoc. Ergo & nos simili modo abscondamus vitam nostram Christi exemplo fugiamus iactantiam, prædicari non expetamus.* Hæc ille. De hoc etiam infra §. 7. & capit. 2. §. 8. & libr. 12. capit. 4. §. 6.

§. IV.

Iesus in Ecclesia domo inuentus salutaris est, non extra.

VAne extra Ecclesiæ domum lumen fidei Christianæ requiris, in domo sua, in Ecclesia sua conueni Christum, & illum experieris salutarem, & de Christianæ fidei radijs micabis. Marc. Marc. 4. 4. ascendens Dominus nauiculam post longos sermones ad turbas factos, petit aliò transferri: tunc, *dimittentes turbas, assumunt eum, ita vt erat in naui*. Merito non aliter placet Christum assumi, nisi ita vt erat in naui, quia Christus solummodo est accipiendus, vt est Chrys. in Ecclesia. Id quod notans Chrysost. serm. 21. aiebat. *Laus fidei est ita Christum recipere, vt est, & habetur in naui, hoc est, in Ecclesia*. Quis iniquat nautam, vt inter fluctuantes hominum mentes, sine spumantes voluptatum appetitus quærat Christum? Ostendunt terrena hominum corda in nostro Euangelio suum Christum; ostendunt, & Christum suum belluini homines, penitus ex leges, non aspicio, non fero, nec aliter amo Christum, nisi vt est in Ecclesia. Si extra hanc

hanc cœlestem domum, vel pedem exerere debeo, vt Christum inueniam, non amo Christum extra
Luc. 15. Ecclesiam decumbentem. Luc. 15. dragmam perditam, vt inueniret prudens fœmina, intra domum se continet, ait enim: *Euerrit domum, & quærit diligenter donec inueniat.*
Tertull. Id quod etiam Tertul. adhuc sui compos, ibi aduersus Hæret. vbi quærendus Christus sit, docet: *Non apud hæreticos, vbi omnia extranea, & aduersaria nostræ veritati, ad quos vetamur accedere. Quis seruus cibaria ab extraneo, ne dicam ab inimico Domini sui, sperat? Quis miles ab infœderatos ne dicam ab hostibus regibus, donatiuum, & stipendium captat, nisi planè desertor, & transfuga, & rebellis? Etiam anus illa intra tectum suum dragma requirebat.* Suspectum vbi sit extra Ecclesiam aliquid inuenire; vnius Ecclesiæ septa sint vbi præfinita, vt Christum inuenias; huc veni, hanc nauim ingredere, hanc domum intra, ibi accende lucernas, ibi volumina euolue, ibi lætare de Christo inuento. Luc. 2. parentes Iesum
Luc. 2. quæruntet triduum consumunt in quærendo, tandem cum inueniunt: quippe ait, *& inuenerunt illum in templo sedentem in medio doctorum.* Vbi inueniendus erat Iesus, nisi inter Doctores, inter magistros, sapientia plenos? Sed non inter vniuersos Doctores, & magistros, & inuenitur, nisi inter magistros, & Doctores, qui sedebant in templo, qui erant in Dei Ecclesia.
Orig. Ita Origen. Homil. 20. *Vbicumque magistri fuerint in medio magistrorum inuenitur Iesus, si tamen magister sedeat in templo, & nunquam egrediatur ex eo.* Doctores extra Ecclesiam positos caue, quorum cathedræ proculdubio sunt pestiferæ, quæ plenæ mortifero veneno omnia inficiunt, omnia morte replent. Si audisti aliquem à diluuio saluum ex his, qui foris extra arcam manserunt, puta salutem inueniri posse extra Ecclesiam. Verum sicut salus solis illis obtigit, qui intra arcam fuerunt, sic solus ille saluabitur, qui nullo prætextu exierit ab Ecclesia. Non vacat multa in hanc rem congerere, hæc prælibasse sufficiat, quibus fidem astruit D. Gaud. serm. 9. vbi sic fatur, *Peri-*
Gaud. *isse constat in illo diluuio omnes ipsius temporis homines, præter eos, qui intra arcam, quæ typum gerebat Ecclesiæ, reperiri meruerunt. Nam similiter etiam nunc omnino salui esse non poterunt, qui ab Apostolica fide, & ab Ecclesia Catholica fuerint alieni. Elaboret ergo omni studio vnusquisque nostrum permanere in domo Domini exercens opera percepta gratia congrua.* Hæc ille.

Matth. 9. Dicunt ei, vtique Domine: tunc tetigit oculos eorum dicens: Secundum fidem vestram fiat vobis: & aperti sunt oculi eorũ.

§. V.

Fides viatorum in cœlesti domo parit Dei visionem.

REquiritur in cœcis his fides, vt eiusdem conferatur visus, vt hinc meminerimus quam propriũ est fidei viatorum, quod in Dei domo clarissimam gloriæ visionem pariat. Quò spectant Paul. 2. ad
2 Cor. Cor. dicens: *Deus huius sæculi excæca-*

excauit mentes infidelium, vt non fulgeat illuminatio Euangelij gloriæ Christi. Hoc tibi asciscunt malum infideles, vt æterna cæcitate pereãt. Quando, dum abest fides, non est vnde gloriæ visio cernatur parturiri. Et notanter positum est illud verbum, *fulgeat*, vt expendit Theophylactus, quo denotatur fulgor ille subilustris, & subobscurus Auroræ similis: est enim illuminatio fidei ad gloriam visionis beatificæ, quod Lucifer, siue Aurora ad solẽ, vt Aurora subilustris dicitur solem parturire, sic subobscurus fidei fulgor parturit visionem beatificam. Cui sensus pulchre annuissem, nisi esset mendosa Chrysostomi lectio, quæ in codice Venetijs excuso ad Signum Spei anno 1594 sic habet, *Ne illucesceret illis illustratio Solis gloriæ Christi*. Ecce tibi Euangelica fides sic comparetur ad visionis gloriam, vt ad Solem matutinus repuscu'us. Non longè abest D. Petrus 1. epist. c. 1. vbi sic. *Quem cum non videritis, diligitis: in quem nunc quoque non videntes creditis, credentes autem exultabitis lætitia inenarrabili.* Credentes, ait, non exultat s de præsenti, sed exultabitis de futuro lætitia inenarrabili, nimirũ, quæ ex clara Dei visione percipitur. Sic fide parit visionis beatificę inenarrabilem lætitiam: sic subobscurus nostræ fidei fulgor non sinet nos sub tristissima noctis imagine cæcutire, imò impellet in illam æternitatis diẽ, qua nobis donetur conspicua Dei visio, & glorię Christi. Id quod perpendens D. Irinęus lib. 5. cap. 7. ait, *Credentes autem exultabitis gaudio inenarrabili. Facies enim nostra videbit faciem Dei viui, & gaudebit gaudio inenarrabili: videlicet cum suum videat gaudium*, Fa it equidem nec fulgor fidei, vt annuntiet, imò pariat nobis visio-

Chryso.

1. Petr.

Irinęus.

nem, in qua & perfectum gaudium consistant, & beatitudo. Vnde Augustin. 2. de Symb. monebat, *Gaudeamus & nos credendo in eum, quem non videmus, vt securi illum videamus, cum ad ipsum peruenerimus*. Hęc vna nobis cura sit, vt videat in nobis fides, quam sequantur clarissimi illi oculi, qui Deum vident. Sic Psalm. 44. *Audi filia, & vide*, cum dicit audi, hoc commendat, quę intrat per auditum, sine qua nemo ad visionem venit: impleatur primo fide auditus, & consequenter oculi aperiantur ad visum. D. Bern. serm. 41. in Cant. *Audi filia, & vide, videre desideras, sed audi prius, gradus est auditus ad visum. Proinde audi, & inclina aurem tuam, vt per auditus obedientiam peruenias ad gloriam visionis*. Non aliter manantem gaudijs visionem expectes, nisi subdas fidei auditum. Hinc Psalm. 50. *Auditui meo dabis gaudium, & lætitiam*; & mirum est, quod gaudium de auditu speret, qui nouerat plenam saturitatem in visione consistere: etenim aiebat Psal. *Satiabor, cum apparuerit*. Et quidem in visione saturitas est, gaudij est plenitudo, sed quę paratur per auditum fidei. Bernard serm. 28. in Cant. *Auditus qui tulit, reparet visum: quoniam nisi credederimus, non intelligemus. Ergo auditus ad meritum, visus ad præmium. Vnde propheta: auditui meo inquit, dabis gaudium, & lætitiam: quod fidelis retributio auditionis beatæ visio sit*. Merito datur fidei visio Dei, vt qui sub obscuris fidei carceribus nouit intellectum tenere captiuum in claritatem visionis exurgat: & de collyrio fidei eam munditiem oculorum accipiat, vt Deum videat. Matth. 5. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.

Aug.

Bern.

Ps. 44.

Ps. 36.

Bern.

Matt. 5.

Sed

Sed à quo veniet ista cordis mun-
dities, nisi à fide? Ideò D. Paul. Act.
Act. 15. 15. dicebat, *Et qui novit corda Deus, testimonium perhibuit, dans illis Spiritum sanctum, sicut & nobis, & nihil discrevit inter nos, & illos, fide purificans corda illorum.* Ecce cordis mundities: quæ Deum videat, venit per fidem.

§. VI.

Dei manus non sinit otiosas esse creaturas, sed eas in opera movet.

CHristi manus, vt tetigit cæcorum oculos, ecce tibi se se aperiunt palpebræ, pupillæ reformantur, & se in lucis negotium accingunt. Odit torporem otij manus diuina, nihilque abilla dilapsæ creaturæ citius discunt, quam ad opera surgere. Recens natum Adamum audio Dei manibus sublatum in paradisum: ait enim
Gen. 2. Genesis 2. *Tulit ergo Dominus Deus hominem, & posuit eum in paradiso voluptatis.* Felix homo, qui meruit, & tangi, & baiulari manibus diuinis. Et quam virtutem attacto homini prius imprimunt diuinæ manus? Multæ sane impressæ fuerunt animo eius, sed quæ exteriùs imprimi dicitur, ea est; nimirum, *vt operaretur, & custodiret illum.* Nil citius, quam expulsionem otij à diuina manu ediscunt creaturæ. Huc spectabat S.
Ba. Sel. Basil. Seleu. orat. 12. dicens, *Exundans bonitatis diuinæ opulentia, mox vt creatæ res fuerunt, mouit ad operationem, facitque creaturarum suæ bonitatis instrumentum: propterea hominum manibus terram fecit ex-*

A *coli, &c.* Sic manibus diuinæ quamcumque rem tangunt; mouent illam ad operandum Matth. 4. dici- Mat. 4.
tur, quod, *ductus est Iesus a spiritu in desertum, vt tentaretur a diabolo.* Quippe baptizatum à Ioanne Iesum ducit Spiritus Sanctus in desertum, & ad quid ducunt manus diuinæ cœlestem Adamum in
B desertum? Desertus non admittit culturam paradisus, quia coli petebat: ideo ponitur ibi Adam, & positum ad opus inclinant diuinæ manus. Verum secundus Adam, in deserto ponitur, an vt otio indulgeat? Absit; nequeunt enim manus diuinæ aliquem tangere, cui non imprimant ad operatio-
C nis impulsum. Ponitur ergo Iesus in deserto, vt nobilis athleta in stadio, vt magister in armorum ludo, qui hostes impetus retundat, & certamina instituat, & de eis bus coronas faciat partiri. Hoc rationem reddens D. Pascasius lib. 3. in Matth. ait. *Nescit enim Spiritus sanctus quoscunque possederit, inefficaces atq; inexpeditos reinquere sed promovebit ad certamen, vt post*
D *victoriam quicumque ab illo agantur, per eum Christo configurati felicius requiescant.* Expende illud, quod nesciant Spiritus diuinus, quoscumque attingeret, & possederit, inefficaces atque inexpeditos relinquere. Imò vix quæuis creaturæ tactum in se diuinæ manus sentit, & tota ipsa manus fit, vt in operationes exurgat diuinas. Quis non
E credat aquas vim regenerationis habere, vt quos in se peccatores recipiunt, filios Dei factos repatriant? Sed vnde tantæ operationis virtus aquis potuit infundi? An ex eo, quod semel Iesu tactum præsentirunt in baptismo Ioannis? Accipite D. Anselmū ser. in 3. c. Luc. sic Ansel.
loquentem. *Baptizatus est Dominus,*

non ipſe aquis mundari, ſed ipſas mũdare cupiens aquas: qua abluta per carnem eius, peccati vtique neſciant, baptiſmi ius aſſumerent, & quod ſub lege baptiſmata nequiuerant contra prauaricationis malum, vim regenerationis ſanctificationis conciperent. Ecce vobis Ieſus tactus aquis imprimit eam diſpoſitionem, qua ad tantæ operationis virtutem poſſint B aſſumi. A Ieſu tactu in aquas ea vis deſcendit, qua eam actiuitatem, & efficacitatem poſſint induere, vt aduerſus præuaricationis malum ſe accingant, & filios Dei parturiãt. Nec miror, quod Ieſu tactus tantam rebus efficacitatem tribuat, quando vel eius vmbra poteſt ſimiles virtutes, & efficacias indere. C Quam inualidus erat Iſrael aduerſus Philiſtijn? Vnius Goliathi voce ſic omnes defecerãt Iſraelitæ, quaſi nulla eſſet manus, quæ poſſit illi reſiſtere. Quid tunc? Prodijt in arenam adoleſcens Dauid puer adhuc ætate, exercitio militari tyro, ſed brachiatus miles, ſed totus manicatus in hoſtium vindictam. Vnde puero & tyroni tanta brachia? Vnde tot manus ad victorias? 1. 1.Re.17. Reg.17. *Erat autem adoleſcens rubicundus & pulcher aſpectu.* Sanè roſea pulchritudo, purpureus genarum rubor aptior eſt ad amoris otia, quam ad belli negotia, cur ergo brachiati inuenis virtutes maluit diuinus auctor à genarum rubore, & pulchritudine commẽdare? Latebat ſub illo purpuraſcenti ſplendore ſanguis Chriſti, à quo Dauidis manus ad prælia docebantur. Franc. Sic Franconius Abb tom. 5. de gratia Chriſti fatus, *Dauid aſpectu pulcherrimus, roſeo rubore in myſterio ſanguinis Chriſti ſuffuſus, expaueſcere non nouit populi Dei inimicum* Vel de myſterio Chriſti ſanguinis perfuſus Dauid nullum ſa-

Acinus veretur aggredi, nulli operi magno non appiicat manus.

Matth. 9. Et commina-
tus eſt illis Ieſus dicens: Videte, ne quis
ſciat.

§. VII.

Non omnibus licet Dei magnalia in ſe peracta prædicare.

PLacet D. Hilarius, qui dedũ putat his hominibus ſerio impoſitum fuiſſe ſilentium, ne quilibet putaret homo, licere ſibi Dei magnalia, etiam in ſe peracta, prædicare. Non equidem cuilibet homini, & ſi ſpectatæ ſit virtutis, concedit Dominus publicare reuelata ſibi cœleſtia arcana. Ecce vobis quid de ſe Paulius loquatur 2. ad Corinth. 2.Cor.12 12. *Et ſcio huiuſmodi hominem, quoniã raptus eſt in Paradiſum, & audiuit arcana verba, quæ nõ licet homini loqui.* Fiũt Paulo magna, & indicitur ſilẽtium ipſi Paulo, reuelantur illi cœleſtia arcana: & non datur facultas, qua poſſit illa populis explicare. Hinc extollit Origenes fa- Orig. uores diuinos præſtitos Ioanni, ſatus Ho.2. in diuer. *In tertium cœlũ raptus, ò vas electionis, audiſti verba, quæ non licet homini loqui. Ioãnis intima veritatis inſpector vltra omne cœlum, id eſt in paradiſo paradiſorum audiuit vnum verbum, per quod facta ſunt omnia, & licuit illũ verbum dicere, hominibuſque prædicare.* Conueniant huc magiſtri ſpirituales, & norent differentiam eorum, quibus Deus ſe communicat, ſuaque liberaliter pandit arcana. Non omnibus æqualiter id præſtat, ſed aliquibus q. ãſi ſecreto, vt non li-

ceat

ceat illis de fauoribus cœlestibus verbum facere sine metu elationis, imo & derelictionis à Deo. His nō absimilis Isaias cap. 24. vbi clamat: *Secretum meum mihi, secretum meum mihi.* Id quod etiam Isaias cap. 16. monebat dicens, *Ini consilium, coge concilium, pone sicut nocte umbram tuam.* Quid est quod iuberis ponere sicut noctem vmbram tuam? Quæ hæc vmbra? Memini ex 3. Reg. 19. de Elia, quod, *obdormiuit in umbra Iuniperi: & ecce Angelus Domini tetigit eum & dixit illi: Surge, & comede, &c.* Vmbra ergo hæc, in qua Angelus apparet, & arcana reuelat, abscondenda est, & toto nocturno silentio obnubilāda. Ita D. Aelred, serm. 33. ait. *Ini consilium, id est, discretionis disce virtutem, & sic coge concilium, multo videlicet colligēs ad salutem, qui cum Elia sub umbra Iuniperi, angelico delectaris colloquio, vbi omnia opera tua, quasi in nocte celebrantur.* Audiant hæc, qui prætextu acquirendæ salutis animarum, fauores sibi à Deo factos publicant; sanè minimè permittimur concilio cogere; populos congregare ad salutem, nisi vbi vmbra nostra, hoc est cælestis fauor, & Angelicum colloquium nocturno silentio maneat obnubilatū. Porrò alij sunt, nescio, an in hoc feliciores quod diuina non secretò patiūtur, sed vt illa ad Dei gloriā publicēt: è quibus vnus Ioannes hoc præstantissimum habuit, vt quæcumq; arcanissima Dei verba exciperet, possit illa securissimè, & felicissimè alloqui & prædicare. Quid plura? Do in præsenti re Stephanum de quo Act. 7. *Cum autem esset plenus Spiritu sancto intendens in cœlum vidit gloriam Dei, & Iesum stantem à dextris Dei. Et ait: Ecce video cœlos apertos, & filium hominis stantem à dextris Dei.* Quis non miretur sanctissimum, humiliumq; virum sic suas reuelationes publicantem? Sic nō vereris Stephane, popularibus manifesta tibi arcana patefacere? Is erat Stephanus, cui non secreto Deus magnalia sua pādebat, sed ita vt ea eloqui posset, & securè publicare. D. Aug. serm. 94. de diuers. ait, *Vidit Iesum stantem ad dexteram patris: vidit, vt non taceret. Non tacuit ille, quod vidit, vt perueniret ad eum, quem vidit.* Fiebant hæc Dei magnalia coram Stephano, non vt celarentur, sed potius vt notissima essent popularibus, Ideò sanctus vir illa prædicat, imò ex illorum publicatione sibi coronas parat. Magna equidem visio fuit Isaiæ facta cap. 6. vbi Deus sublimi Throno eleuatus apparuit inter Seraphinorum cantus. Tunc Isaias ait, *Væ mihi quia tacui, quia vir pollutus labijs ego sum, & in medio populi polluta labia habentis ego habito, & regem Dominum exercituum vidi oculis meis.* Totus Propheta fletus est in eo, quod tantam visionem obtineat, & labia parata ad loquendum non habeat, sed nec sit homo in populo tam puris labijs, vt illam possit euulgare. Sed cur tanto pere deflet immunditiem labiorum? Profectò sancti viri in Dei reuelationibus, & visionibus non adeò labia requirunt, non adeò labiorum officia otiosa deflent, plures inuenias, qui fleant habuisse labia, quibus visiones & reuelationes euulgarunt, quo illis manserunt priuati. Cur ergo Isaias in tanta visione solum deflet, & requirit labiorum officia, tam pernicioſa sanctis? Præsentiat prophetа tantum sibi fieri visionem, vt non taceret, sed vt illam prædicaret. Ideo tāto studio requirit labia.

Isaias 24.

Aelred.

3. Reg. 19.

Aug.

Isaias 6.

Isai. 16.

Act. 7.

§. VIII.

Periculosum est, si non vocatus te Apostolicis muneribus ingeras.

NOn simpliciter imposuit Dominus silentium hominibus illis, sed comminatus est eis, si loquerentur, vt innuat, quam timere debet, ne incidat in Dei manus, quisquis non vocatus muneribus Apostolicis se ingerit. Comminatus est eis: quare comminatus? Quale peccatum esset, si hi Dei in se magnalia publicarent? Non ne impune quisque potest diuinæ misericordiæ præco existere? Absit: imò periculosè se quis non vocatus obsequijs diuinis ingerit. D. Paul. ad Rom. 12. *Obsecro vos per misericordiam Dei, vt exhibeatis corpora vestra, hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum.* Quod est rationabile obsequium? Ita obsequium præstes Deo, vt possis reddere rationem particularem, cur ad te pertineat tale obsequium præstare. Equidem non impune quis se ingerit illis obsequijs Deo præstandis, quę ab eo nõ petuntur, ad quæ ipse minimè deputatur. Pulchrè D. Chrysolog. serm. 109. fatur. Quantum placet obsequium, quod ratione subnixũ est: tantum, quod rationem nõ habet, exacerbat. Rationabile obsequium, quod non præsumptione turbatur, non temeritate confunditur. Ad obsequium regis militaris statio contremiscit; quia & cauta deuotio præmium iustæ remunerationis acquirit, & temeritatis pœnam præsumptrix seruitus non euadit. *Quis non vocatus ad aulæ regis se prorupit seruitutem? Quis sine titulo militari militem se ausus est profiteri? Quis sine dignitate infulis nomen dignitatis inuadit? Et si hæc penes homines solicita, cautaque sunt, si ratione constant, si conualescunt ordine, si tremore seruantur, quanto penes Deum magis cauta est deuotio, magis tremenda seruitus, magis solicitus cultus, vt diuinum ratione præstet obsequium?* Quid pulchrius dici potuit, vt quis caueat obsequiũ non rationale præstare Deo? Vt quis metuat regi maximo non vocatus adesse, placiturus de munere præsumpto? Hos nutissimos timores illustrant verba illa Estheris c. 4. data Mardochæo. *Vade, & congrega omnes Iudæos, quos in Susan reperis, & orate pro me. Non comedatis, & non bibatis tribus diebus, & tribus noctibus, & ego cum ancillis meis ieiunabo.* Cur tot preces requiruntur? Cur tot ieiunia indicuntur? An vt damnatus à rege populus absolutionem obtineat, & salutem? Minimè, pro vna tantum Esther tot bonorum operum auxilia peruntur, vt non vocata ingrediens ad regem possit viuere. Sic ipsa post precum, & ieiuniorum postulationes, immediatè subdit: *Et tunc ingrediar ad regem contra legem faciens non vocata, tradensque me morti, & periculo.* Adeò sibi periculosum putabat Esther ad regem non vocata accedere, alioquin illi gratissima: quanto penes Deũ magis cautus quis esse debet: quanto magis timere debet sibi, ne pro obsequio præsumpto mortem incurrat? Quis neget Ozan cadenti arcę obsequium præstitisse, sed quanto id fecit malo suo, qui statim vitam amisit? Quam cautus Isaias se diuino obsequio obtulit: cap. 6. ait, *Audiui vocem Domini dicentis: Quẽ mittam? & quis ibit nobis? Et dixi: Ecce ego, mitte me.* Duo quærebat Domi-

Ad Ro. 12.

Chrys.

Esth. 4.

Isai. 6.

Dominus; primo, quem mitteret? secundo, quis iret: Isaias tamen ad vnum respondens, ait, ecce mitte me, de cætero omnino silet, non dicit, *& ego ibo*. Cur vt se mittendum offert, non addidit illud, & ego ibo? Sanè cautissimus Propheta ad obsequium diuinum, nihil suum audet offerre, ne executio tanti muneris videatur opus sui arbitrij, sed vnam electionem, & vocationem
Basil. expectat diuini numinis. D. Basil. in præsenti ait: *Non adiecit: & ego ibo. Siquidem susceptio istius apostolicæ legationis penes nos sita est, & à nostro pendet arbitrio: confirmare autem ad profectionem, eius est, qui infusionem gratiæ nos corroborat.* Se ab obsequium paratum ostendit, & mitti, & vocari postulat, paratus munus suscipere. Verum quod ingredietur, aut ibit, id non audet promittere, nolens se de facto ingerere muneri, sed à Deo mittente expe-
Ad Heb. 5. ctat ingeri. Iuxta Apost. ad Heb. 5. *Non præsumit sibi honorem, nisi à Deo vocatus, vt Aaron*: vnde Deum iram caueat, qui Oseæ 8. fatur: *Ipsi regnauerunt, & non ex me: principes extiterunt, & ego non vocaui eos.*
Bern. Circa quæ verba D. Bern. de conuers. ad Clericos, cap. 27. fatur. *Vnde tantus prælationis ardor? Vnde ambitionis impudentia tanta? vnde vesania tanta præsumptionis humanæ? Audeat ne aliquis vestrum terreni cuiuslibet reguli, non præcipiente, aut etiam prohibente eo occupare ministeria, præripere beneficia, negotia dispensare?*

Matt. 9. Illi autem exeuntes diffamauerunt eum in tota terra illa.

§. IX.

Gratitudo fortissimus, & vigilantissimus est custos. Vbi de gratiarum actione in Eucharistia.

VRget hoc viros hæreticus nescio quis, quod non paruerint Domino ferio silentium imponenti, qui religiosius excusantur à D. Chrysost. Beda, & Theophylacto; putarant enim silentium sibi indictum non tam ab imperio obligante, quam à modestia, & humilitate Saluatoris profectum, quod frangunt, non tam, vt non obedirent, quam vt grati essent, Sed otiosæ sunt aliæ rationes defensionis, pro illis viris, pro quibus stat præcelsa animi gratitudo. Quis virtutem illius carpet, aut corrodet, quem defendet gratitudo? Pulchre D. Paulus ad Colos. c. 3. post innumeras congestas virtutes, sic finit. *Super omnia autem hæc, charitatem habete, quod est vinculum perfectionis: & pax Christi exultet in cordibus vestris: in qua & vocati estis in vno corpore, & grati estote.* Primum omnes virtutum manipulos colligit, & apponit, deinde singulorum vinculum addit charitatem, ne abſque vinculo inuenti manipuli, vt paleæ exsufflentur. Denique post ligatos manipulos charitatis vinculis, ne fur rapiat, ne fera corrodat, videte qualem adhibeat in fine custodiam, quippe, ait, *& grati estote.* Id quod notans Chrysost.

Ad Col. 3.

Chryſ. Chryſoſt. hom. 26. in Matth. dicit, *Optima quippe beneficiorum cuſtos eſt ipſa memoria beneficiorum, & perpetua gratiarum confeſſio*. Nullo ſic defenduntur in te Dei beneficia profecta, quam ſi gratitudine cuſtodiantur, murus eſt gratitudo, quo cinctus à nemine lædi potes. Miraberis, quod putem gratitudinem adeò validum murum, quem nullus incurſus hoſtilis ſuperet? Et vt mirere magis non tam murum, quam panopliam quamdam, ſed caſſidem putem gratitudinem, qua indutus omnia pericula facilè
Mat. 26. deuinces. Matth. 26. deſcenſurus Ieſus in paſſionis ſuæ arenam, inter alia humilitatis, & charitatis exempla, quibus nos armari debere docet, ad ſecuritatem de periculis comparandam, hac etiam gratitudinis caſſide ſeſe armat. *Accipiens*
Matt. 2. *enim calicem, gratias egit, & dedit illis*. Expendite illud, gratias egit, quaſi ad paſſionis calicem ſubeundum, & beneficia diuina conſeruãda inter pericula, & incurſiones malas ſecuriſſima cuſtodia, & fortiſſimum munimentum conſiſtat in actione gratiarum. Ait Franco-
Franc. nius Abb. tom. 10. de gratia Chriſti latus. *Vbique gratias egit, maximè autem in articulo paſſionis: vbi quanto magis ex infirmitate ſua caro nutat, ac trepidat, tanto magis manu diuinæ conſolationis indiget*. Itaq; pro confirmatione trepidantis carnis ad pericula, merito confugit ad actionem gratiarum. Potens enim eſt gratitudo quaſi nutantem carnem confirmare, imò penè labentis animos tenere, ne medijs tentationibus & periculis labatur. Nondum finita cœna vltima, cum nondum à menſa Dominus exurgeret, ſed adhuc ſuis manibus eſcam ſuæ carnis porrigeret, dicitur de Iuda,
Tom. 13. *Ioan. 13. Cum ergo accepiſſet illi* buccellam, *exiuit continuo*. Nihil moratus eſt, non gratiarum actionem expectauit, ſed buccella in ore poſita, exiuit, quo ſuum miſerum exitium præmonſtrauit. Chryſoſt. Homil. de Baptiſmo Chriſti. *Quando vltimæ cœnæ communicauit Iudas nocte illa poſtrema cæteris omnibus recumbentibus, ipſe ſe præripiens exceſſit: illum imitantur & iſti, qui ante vltimam gratiarum actionem diſcedunt. Niſi enim exiſſet ille, proditor factus non eſſet*. Ibi tantus Doctor ponit occaſionem tantæ proditionis, tanti lapſus, quod dimiſſa gratiarum actione exceſſerit Iudas à Chriſti Domini altari. Potuiſſet gratiarum actio illum tenere, ne tantum raperetur ad lapſum: potuiſſet gratiarum actio illum cuſtodire, ne tantis ſe dederit proditionis laqueis. Verum miſer nullas agens gratias, pernix currit ad præcipitium, & pernitior deſcendit in barathrum. Caueamus & nos, quicumque diuina menſa refecti, nihil temporis damus actioni gratiarum, nulla in re tantis beneficijs nos oſtendimus gratos. Fallor, ſi huius gratitudinis defectus non publicant & miſeri, & frequentes lapſus. Pulchrè D. Ennod. lib. epiſt. 10. ait. pro *impenſis gratias non referre, & Deus in carne conſtitutus exhorruit*.

Ennod.

CA-

CAPVT II.

De cæco Betsaidita.

APVD Bethsaidam offertur cæcus Iesu, qui illum extra populum educens, & sputo, & manus impositione, ea inprimis restituit lumina, quibus imperfectè & confusè videat. Qui posset verbulo perfectos oculos refingere, maluit multa facere, vt cæcum curet, & dum curam iterat exsufflata cæcitatis nocte, ab aurora ducit hominem in perfectum diem.

Mar. 8. Veniunt Bethsaidam, & adducunt ei cæcum, & rogabant eum, vt illum tangeret. Et, apprehensa manu cæci, eduxit eũ extra vicum.

§. I.

Misericordia Dei, vbi effunditur, nescit vicinos non pertingere.

PErfidis Bethsaiditis iratus Dominus, eorum vicum fugit cæcum curaturus, ne de benignitatis Thesauro aperto, necesse sit aliquid effluere ad indignos. Ita alibi datus D. Leo ser. 10. de passione putat, quod Iesus ideò extra Ierosolymam pasus est, ne cum salutiferi sanguinis effunderentur thesauri, propè esset reprobata ciuitas, sed longè esset à tabernaculis peccatorum salus. Misericordia enim Dei, vbi effunditur, nescit non tangere vicinos, multa licet illi alioquin indignitate repellantur. Mirabar, quas decantet viro bono Psal. felicitates, quas sic finit *Et erit tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum.* Non ait, erit tanquam rosa, nec tanquam oliua, aut quæuis alia pulchra, & formosa arbor in particulari; id quod de se dicebat diuina sapientia Eccles. 24. *Et quasi platanus exaltata sum iuxta aquas.* Cur igitur iustus ille non assimilatur siue platano, siue oliuę, siue rosarum plantationi, sed tantum dicitur similis ligno plantato secus decursus aquarum? Equidem dummodo diuinis fruentis proximè assistat, non multum est, quod dicatur platanus, aut rosæ plãtatio; lignum quodcumque sit, quamuis aridum, & siccum in flores, & in fructus aletur immortales. Quando prosiliens misericordiarum vena vicinam plantacionem non tangit? Hinc laudanda Chananææ fœminæ prudentia est, quæ tunc credidit se non posse repulsam pati, cum audit inter filiorum Dei cõuiuia, se saltim canem reputari. Matth. 15. *Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus. At illa dixit. Etiam Domine, & catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum.* Prudenter equidem expectauit, nam sicut nequit filijs mensa apponi, ex qua deciduæ micæ non dẽtur etiam accedentibus canibus: sic nequit misericordia diuina effundi, quin vicinos quosque, & proximos aliquo modo tangat. Pulchrè apud D. Basil. Seleu. orat. 20. fatur ipsa fœmina. *Canem vocasti, cum sim familia*

Psal. 1.

Eccl. 24.

Mat. 15.

Basil. Seleu.

lię pars, Domini fruar mensa; inter filios partem micarum adipiscitur canis. Felix qui vel quasi canis sinitur appropinquare filiorum conuiuijs; non enim adeo parca est Dei manus, quæ dum frangit filijs panem, non sinat & micas prosilire assistentibus canibus. Gen. 8.

Gen. 8. *Recordatus autem Deus Noe, cunctorumque animantium, & omnium iumentorum, quæ erant cum eo in arca, adduxit spiritum, &c.* Quasi nesciat à Dei manu effundi misericordia super hominem, quæ non pertingat vniuersos illi proximos, & vicinos. Hoc diuinæ beneficentiæ ingenium præsentserat peccatrix illa apud Lucam cap. 7. quæ, *vt*

Luc. 7. *cognouit, quod accumberet Dominus in domo Pharisæi, attulit alabastrum vnguenti, & stans retro, &c.* Qua fiducia accessit peccatrix ad Iesum mensis accumbentem Simonis Pharisæi? Vnde accedit adeò perdita fœmina à Iesu sperare salutem? Expende verba, vt cognouit quod Iesus accumberet in domo Pharisæi: hæc illi extitit causa fiduciæ, quod videret pietatis, & misericordię fontes in domo Simonis pleno amne decurrere, meritocredidit ibi, si adesset, posse ipsam per-

Chrys. fundi. Pulchrè D. Chrysol. ser. 93. *Inclinem ad miserandum supernam didicit maiestatem, & ideo credidit, quod esset ad veniam sibi promptus, qui Pharisæi tam promptus venit ad mensam.* Nescit diuina beneficentia tam angusto amne diffundi, vt dum ad vnum properat, non aspergat, & riget quos sibi inuenerit proximos sibi & vicinos. Felix qui adsit, vbi misericordiæ diuinæ vena se se alicui pandit, etiam de prosilienti, exundantique fluctu fœcundabitur. Felix qui adsit, vbi Dominus conuiuia filijs parat, haud dubium quin de micis cadentibus etiam catellus alatur. Meritò canebat Dauid Psal. 78. *Introeat in conspectu tuo gemitus compeditorum, secundum magnitudinem brachij tui possside filios mortificatorum.* Sic pro suis orabat, sic erga suos diuinam misericordiam solicitabat, erga suos, inquam, qui egebant, qui afflicti erant, & pene enecti à vicinis gentibus. Et quid tunc? *Redde vicinis nostris septuplum in sinu eorum.* Redde septuplum, hoc est, iuxta D. Brunonem, acceptam exomologesim, & pœnitentiam veram suorum peccatorum. Sed cur non potius petit Dauid vltionem, & vastationem hostium vicinorum? Equidem nouerat Dei misericordiæ mores, quæ nescit ad vnum fluere, quin superefluat ad vicina & proxima; ideò & si à vicinis percussus, petit, vt veniat in auxilium suum Dei bonitas, quamuis necessum sit, vt etiam vicini communicent misericordiæ bonis.

Psal. 79.

Marc. 8. Expuens in oculos impositis manibus suis interrogabat eum, si aliquid videret.

§. II.

A bona lingua splendor, & lux oritur.

PVlchre D. Chrysol. serm. 176. hoc Saluatoris facinus expendit, aiens: *Dominico sputo vacuas oculorum replet lacunas, diuino ore luciferam dat saliuam.* Et cur luciferam saliuam? Sanè lux & splendor legitimæ sobolis sunt ortæ à bona lingua, diuinoque ore. Nil

Chrys.

bona

bona ligna emittit; nec ipsam saliuam seu sputum, in quo lux, & splendor non sit. Ecce vobis vbi primum Dei lingua sonuit; vbi primum creatrices omnium voces dedit. Gen. 1. ait, *Fiat lux*, non potuit lingua diuina personare, quin simul lumina offunderet oculis mortalium. Pulchrè notabat Diuus Basilius Selen. orat. 1. aiens. *Prima iam vox a Deo mittebatur, & lux nascebatur*. Quicquid enim lucidum est, primum locum obtinet in bona lingua. Hic est primus bonæ linguæ iudex, quod lumina fundat. Ad Philipp. cap. 2. *Inter quos lucetis sicut luminaria in mundo: verbum vitæ continentes*. Quod est verbum vitæ? D. Thomas ait verba vitæ æternæ, à quibus lumina enascuntur. Nescit iusti lingua luminis, & claritatis materiam non secum versari. Ecce tibi post diluuij caliginem, post serenatum cœlum mittitur columba Noemo nuntia serenitatis. Ait enim Gen. 8. *At illa venit ad eum ad vesperam portans ramum oliuæ virentibus folijs in ore suo*. Et quidem nil aptius ostendebatur ab ore columbæ, quam oleæ ramus, sicut nil aptius ostenditur ab ore iusti venire, quam materies luminis, & claritatis. Id quod notans Diuus Ambrosius lib. de Noe, & arca ca. 19. ait. *In ore quoque, non frustra ramulus oleæ videtur esse delatus, eo quod virtus, & sapientia in sermone sui habeat claritatem, & ipsa statim specie lumen eius effulgeat*. Nescit diminuari sanctitas, dum lingua loquatur, quæ tot faces emittit, quot verba, & quot sonos dat, tot exerit fomenta luminis, & claritatis. De quo locutus Dauid Psal. 44. ait. *Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis*. Cur linguam comparat scribentis calamo? Lingua iusti lucem parit, splendentes emittit sermones: calamus vero non lucem, sed atramentum, non splendorem, sed nigredinem promit. Melius ergo solari radio, lucenti flammæ lingua compareretur, quam scribentis calamo. Sed cum calamo comparat Dauid linguam suam, calamum intellegit à fulgenti, & flammanti diuini spiritus splendore illustratum, qui non atramentum, sed radios, sed flammas pariat. Accinit Diuus Basilius in præsenti fatus. *Lingua iusti, spiritu sancto eam mouente cordibus credentium verba inscribit vitæ æternæ, tincta, quidem non atramento, sed spiritu Dei viuentis*. Impiorum linguæ, & ora, more sæpiarum atramentum spuunt, quo omnia inficiunt, & proximorum obscurant famam; verum iusti lingua, & si velut calamus sit, est tamen calamus à Spiritu sancto motus, à quo nihil in linguam venire potest, quod splendidum non sit, & lucidum, vt non ad obscurandum, sed ad illuminandum valeat. Huc respiciebat ratio reddita à D. Prospero, cur spiritus sanctus venerit in specie linguarum ignearum, nimirum, vt ex splendore, luceque sermonum cognoscantur qui à Diuino spiritu mouentur, inspirantur. Sic ille epist. ad Demetriadem ait. *Ideo in specie linguarum apparuit ignearum, & loquelis omnium nationum eos, super quos insederat, fecit affari: vt dubium non esset per ipsius inspirationem vtilem affectum, rationabilem sermonem ministrari*. Sed clarius D. Leo serm. 1. in Pentecost. id docet aiens. *Ab hoc die ad veteres tenebras auigenda: noua lucis fulgura coruscabant cum micantium splendore linguarum & verbum Domini lucidum: & eloquium conci-*

pere non

Margin notes: Basil. — Ad Philip. 2. — Gen. 8. — Ambr. — Psal. 44. — Basil. — Prosp. — Leo.

peretur ignitum. Vbi ſpiritus Domini habitat, nihil in lingua videbit, non lucidum, non mille ſplendoribus illuſtratum. Bene inde colligit, qui tenebrarum plagam Ægypto allatam fuiſſe ab iniurio eorum ore, potius quam a balioſcelere dicat. Ita D. Alcimus lib. 5. de Alcim. tranſitu maris rubri ait,

——*Tres perdidit iſta*
Nocte dies, digna pendent periuria
tellus
Quæ Pharioregi ſuberat: nec ſenſe-
rat vllas
Sole frenj ſolito plebes Hebræa tene-
bras.

Itaque tellus periuria, tollus, inquam, os habens periurijs plenum, quid niſi tenebroſum parturiat.

Marc. 8. Et aſpiciens ait: Video homines vt arbores ambulantes.

§. IIII.

Profuſiſſimam Dei miſericordiam creaturarum anguſtiæ coactam.

MAgnum cæli lumina parientem omnia excipiunt huius hominis oculi, & tamen adeo paruo lumine perfunduntur, vt nihil clarè, confuſè, & obſcure omnia videant. Quæ luminis parcitas non à diuina manu parata omnes luminis theſauros effundere, ſed ab hominis imperfecta fide proficiſcitur. Quippe creaturarum anguſtiæ profuſiſſimam Dei beneficentiam iam pridem nouerunt reducere ad anguſtias. Memini apud
Exod. 16. Exod. ca. 16. cælum manna pluentem, ibi profuſus cæleſtis panis imber vaſtiſſimam complebat hereauum, ait tamen Moyſes: *Colligat vnuſquiſque ex eo, quantum ſufficit ad veſcendum: Gomor per ſingula capita, &c.* Cœlum immenſe Moyſes præſcribit panis menſuram. Cur cœli largitatem ad parci Gomor menſuram reducis? Sanè anguſtæ imperfecti temporis cœlitis donū anguſtant. Ita D. Bernardus orat, Ba. Sel. 33. ſatus. *Eſcam librans cœlum Iudæis dimittebat, & tempus donum vincebat, ac intra modum gratiæ cohibebatur.* Cogitur Dei donum anguſtari, & minui a anguſta noſtri cordis capacitate: nos ſumus, quo profuſiſſimam Dei miſericordiam colubemus, ne niſi guttam ad noſtra pectora proficiſcatur. Vnde apud Pſ. 8. ait Dominus. *Ego enim* *Pſal. 8.* *ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti: dilata os tuum, & implebo illud.* Non becau iunt beneficentiæ diuinæ fontes, qui pluuijs omnibus rigatur Iſrael em proficiſcentem ab Ægypto; non arctata eſt manus illa, quæ pluit manna in abundantia, quæ largiſſimos ſciuit bonorum cumulos profundere; Ita ipſa manus, ille ipſe Deus beneficentiſſimus adeſt nobis; quid quid minus ab illo accepimus, non in eius parcitate, ſed in noſtri cordis conſtitit anguſto. Noſtra incapacitas vincit donū, & cogit gratiam ad modum coluberi. O quam creſcunt dona, & gratia diuina, vbi cordis humani campos dilatatos inuenit? D. Hieron. in præſenti- Hieron. *Dilatate ora veſtra, ipſe eſt, & Dominus, & panis. Ipſe hortatur nos, vt comedamus, & ipſe noſter cibus eſt. Quantumcumque dilataueris, tantum accipies. Non eſt igitur in mea poteſtate, ſed in tua eſt. Si voluerit o'um me accipies; ſi noluerit accipe ſaltem partem.* Expende penes quem ſit poteſtas curtandi, hue augendi dona diuina. Non eſt in-

mea

mea potestate, ait Dominus, hoc A
est, in dandis muneribus non spe-
cto, quod absolutè possũ, sed quod
capiũt creaturæ, quod vult huma-
na voluntas. Quo hæc se dilatauer-
it, eo profusior veniet ad illã gra-
tia diuina; & sumus tam miseri, vt
nostra malitia vincat domũ, & ad
curtissimam mensuram gratiã re-
Cant. 1. ducat, Cant. 1. *Oleum effusum no-*
men tuum: idèo adolescentulæ dile-
xerunt te. Cur oleũ effusum? Cur
necessum fuit diuini nominis oleũ
effundi, spargi, exinaniri? Expẽde
insinuatam rationem verbis illis
Adolescentulæ dilexerũt te. Paruu-
læ adhuc sponsæ cogebant oleum
effundi, & spargi, minimè alioquin
Bern. illud capturæ. Ita D. Ber. serm. 19.
in Cant. inquit. *Hic fructus ò spon-* C
se, effusi nominis tui, quod propterea
adolescentulæ dixerunt te. Effusum
siquidem sentiũt, quod integrum ca-
pere non possent: propterea dilexe-
runt te. Effusio quippè nomen facit
capabile, sed adolescentulis diuita-
xat. Qui capaciores sunt integro gau-
dent, effuso non indigent. Puerilia
nostra imperfectio nostra; aut gut-
tatim spargit, aut omninò eximant
nominis diuini virtutes, & gratias; D
Chrys. quo refert Chrys. præsentis tem-
poris inefficaciam tanti nominis.
Ita enim fatur hom. 27. ad pop. *Qua-*
re quæso sub Apostolis virtutes ede-
bantur, sub nobis verò nequaquam,
cum idem sit Deus, idem nomen? Sed
non est par vsus. Nomen Dei in
Apostolico ore mira operabatur
dona curationum, dona gratiarum
cumulabat, in nostro ore adeò exi- E
nanitum est, vt nil horum faciat,
quia puerilia nostra, seu imperfe-
ctio non id patitur.

Zac. 11.

§. III.

A Christi rore perfusa mortis cali-
go virentes præferet paradi-
sos, vbi mortuorum
resurrectio.

B Ecce tibi Iesu saliua oculorum
depellit caliginem, hominesque, vt virentes arbores appareant facit. Quid plura? Dum Christus irroret, reuiuiscẽt speciosa deserti, & campi replebuntur viriditate, imò ab ipsis cinereis sepulchris exurgent florida ligna vitæ. Aiebat Isaias capit 26 *Interfecti mei* *Isaiæ 26.*
resurgent: expergiscimini, & lau-
date, qui habitatis in puluere: quia
ros lucis, ros tuus. Expendo fundamentum spei resurgentium hominum, nimirum, quia ros lucis, ros tuus; quia irrorans Iesus lucem causat, lucem cœcis infundit, iam nullus sit sepulchralis puluis, qui de tanto rore non germinet ligna vitæ. Pulchrè in præsenti Chry- Chrys.
sol. vtrumque coniugens, inquit.
Nemo ergo dubitet diuino imbre
tota arefacta mortalia membra pos-
se reuiuiscere: cum videat paruæ
Domini sputi gutta arentes cœci-
tate oculos subito sic suscitatos in
lucem. Exurgent, inquit Isaias,
mortui, & resurgent qui in monu-
mentis sunt. Quomodo? Ros enim,
qui à te est, famulas est illis: quod est
pluuia fœmina, hoc est, resurrecturis
Dominicus imber. Vidimus à pluuia
campos fœcundari, viridescere, in
plantas, & in arbores ire, sic de
Christi Domini rore omnia ve-
geta virtute florent, & arentia
hominum ossa conuertuntur in
ligna paradisi. Quis non mire-
tur in tenebris, & in regione vm-
bræ mortis paradisos reflorescere

vo-

voluptatis? Et facit hoc ros, qui à Iesu venit, qui vt ros lucis est, & tenebras depellit, & lumina creat, & facit, vt post mortis tenebras homines velut arbores floridæ æternumque virentes appareant. Dabo in præsenti pulcherrima Guarr. Guarrici verba, qui serm. de scripturæ vtilitate: sic fatur. *Etsi sepulchra in hortis; numquid tamen horti in sepulchris? Ita fortassis; sed in sepulchris iustorum. Ibi planè vernabit gratissima quædam amœnitas sanctorum. verno scilicet illo tempore resurrectionis eorum; cum reflorebit caro eorum, & non solum ossa iusti, sicut herba germinabunt, sed & totus iustus germinauit, sicut lilium, & florebit in æternum amen Dominum.* Ecce tibi in sepulchris hortos: ecce tibi post tenebras, & mortis caliginem hominis velut virentes, flori dissimæque arbores ambulantes apparent. Sed cur sic non appareant, quando Christi ro- re rigantur? Sanè ex quo Christi ros suorum oculos liniuit, iã nihil in homine funestum vident, nihil lethale, sed omnia florent, omnia virent, & sicut lilium florebunt in perpetuas æternitates. Hæc sunt iustorum sepulchra instar hortorum germinantia. Genes. 35. post Rachelis sepulturam celebratam dicitur: *Erexitque Iacob titulum super sepulchrum eius.* Vni Rachelis sepulchro titulus erigitur ex omnibus fœminis, quæ antea decesserat, nimirum, qui vna Rachel præ alijs clarius significat Christi Ecclesiam, in qua sepulchra non luctus, sed trophæos paritura erant. Ita auctor Cat. Græcæ, ait. Græc. *Cum plures sanctorum patrum mulieres dormierint: soli Rachelí corpus erectus est. Ea enim typum gessit Ecclesiæ, quæ sola victrix trophæum mortis tulit in Christo.* Merito, vbi Christiana sepulchra delineabantur, tituli erigebantur, quibus constaret Christi potentia, quæ abolita morte è sepulchris hortos constitueret, vbi mille germinarentur arbores vitæ.

§. V.

In amicorum morte debemus parare nos ad eandem viam.

HOc primum Dominicus tactus fidelium animis suggerit, vt videant homines non firma radice stare, sed sicut arbores ambulare, & in interitum ire. Non est homo columna in mundo, sed arbor ambulans, & annuis mutationibus subiacens, eoque quisque affectu se componere debet, vt semper sit præcinctus ad vniuersæ carnis viam, sic de ipso omnium Domino dicitur Psal. 1. *Et erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum.* Lignum equidem erat Iesus, arbor erat vitæ plantatus secus decursus aquarum, hoc est, iunctus populis concurrentibus in mortem. Sunt hominum vitæ, instar rapidissimi fluctus, qui sese in mortem præcipitant. His accessit Iesus factus arbor vitæ, sed nihilo magis quietior in vita, quam cæteri homines; currebant illi in mortem, currebat hic, & velocissimus alios omnes sequens, & ipse ibat. Bruno. Ita fatur Diu. Bruno, inquiens. *Quamuis Iesus lignum esset vitæ, tamen erat sic conceptus, vt naturam haberet in mortem decurrendi, vt populi: qui aqua ideo dicuntur, quia labiles, & defluentes sunt in mortem, vt aquæ defluunt.* Ambulabat quotidie nobilis arbor vitæ in mortem,

Psal. 1.

tem, noscens naturam humanam defluentem, videns multos singulis momentis effluere, se se ipse accingebat ad similem viam. Non absimilis tanto filio fuit pater Dauid, qui cupiens puerum detinere in vita, mille preces ad Deum fudit, mille vota emisit; sed postquam puerum è vita nouit effluxisse, abstinuit à luctu, lauat faciem, comam pectit; cur hæc facit Dauid? Cur non magis plorat? Cur non magis lamétatur defunctum? Ipse dicit 2. Reg. 2. aiens, *Ego vadam magis ad eum, ille vero non reuertetur ad me.* Pulchrè egregius Vates definiuit, quid nobis restet faciendum, & meditandum in amicorum morte: nimirum, quod ad illos venicmus cito, quod in eadem sumus via, adeo vt ad illos consequendos debeamus curare accingi. S. Paulinus epistol. ad Pamachium, inquit, *Decuit Rex Propheta, quam post nostro: solicitudinem debemus induere, videlicet, vt de nostro itinere laboremus.* Hæc sit prima cura, & prima solicitudo nostra in charorum funere, vt ad eandem viam terendam nos accingamus; vt idem iter mente, & cogitatione arripiamus, vel nos ita geramus, quasi in eodem itinere versemur. Non ne ita se gerebat Abraham in dilectissimæ vxoris funere? Is vbi defunctam vidit coniugem, Genes. 23. *Surrexit, & adorauit populum terræ. filios videlicet Heth, dixitque ad eos. Si placet animæ vestræ, vt sepeliam mortuum meum, audite me & intercedite pro me apud Ephron filium Seor, vt det mihi speluncam duplicem, quam habet in extrema parte agri sui.* Cur vocat speluncam duplicem? Placet auctori historiæ scholasticæ, & non displicet Abulensi, duplicem speluncam vocari, quia duos habebat loculos, in quorum altero viri inferretur cadauer. Ergo Abraham in morte vxoris eodem studio, eadem cura parat vxori sepulchrum, & sibi; tam solicitus de suo sepulchro, quam de sepulchro vxoris. vt qui nouerat, quam curreret ad illam.

2. Reg. 2.

Gen. 23.

Paulin.

Marc. 8. Deinde iterum imposuit manus super oculos eius, & cœpit videre, & restitutus est: ita vt clarè videret omnia.

§. VI.

Quæ posteriora à Deo veniunt dona, prioribus illustriora sunt.

NOn is est Deus, qui donando defatigetur, & quia multa dederit, iam dona minuat, imò semper augmentũ est in donis diuinis, semper quo posteriora, eo illustriora sũt dona diuina. Bis manus oculis hominis imponit infirmi, bis dona tribuit lucis, sed posterius donũ, quo clarè omnia videt, longè superat primum. Creator orbis, quantis replet orbẽ diuitijs? Dat orbi cœlũ, & terram, dat lucentia sydera, dat arbores fructiferas, dat vniuersa animalia, postremo hominem concedit mundo. Cur hominem concedit postremum? Basil. Seleu. orat. 2. rationem indigitat. *Extremus ille quidem fabricatione, verum dignitate primus emicuit. Sic porro diuinabonitatis imber delatus posterioribus donis obscurat priora.* Hæc est diuini spiritus mens, quæ in posterum seruet melius vinum: quæ non deficiat in munere; sed quo posterius

Baſ. Sel.

venit à Deo munus, eo largius fiat. Quid apud Iudæos Salomone sapientior, & felicior? Quid templo sanctius, & diuinius? Tamen mentionem ingerens Iesus de Messiæ aduentu, seque indigitans ait Matth. 12. *Dico autem vobis, quia templo maior est hic*. Sed vnde conuinci possent Iudæi Messiam, quid angustius, & diuinus templo esse? Nimirum, quia post Salomonem, & templum erat venturus, postremaque dona, & maiora, & angustiora solent esse primis. Eleganter Diuus Irinæus hoc argumentum edisserit lib. 4. cap. 22. inquiens. *Vnus, & idem Dominus, qui plusquam templum est, & plusquam Salomon, & plusquam Ionas donans hominibus, id est, suam præsentiam, & resurrectionem; sed non Deum immutans, nec alium prædicans patrem, sed eumdem ipsum, qui semper habet plura meliri domestica, & plura, & maiora donans*. Tam longè abest, vt queat exhaustiri beneficentia diuina, vt ab vno dono ad alia plura, & maiora exurgat. Sic loquebatur per Nathan ad Dauid. 2. Reg. capit. 12. *Ego vnxi te in regem super Israel, & ego eruit te de manu Saul, & dedi tibi domum Domini tui, & vxores Domini tui in sinu tuo, dedique tibi domum Israel, & Iuda: etsi parua sunt ista, adijciam tibi multa maiora*. Ecce tibi, quæ prima fuerunt à Deo in Dauidem profecta munera, etsi magna, etsi splendida, etsi regia, nihilominus adhuc restabant alia multo maiora, quæ proculdubio Deus in posterum largiturus esset. Ita Abul. quæst. 4. in præsenti. *Non solum eius dederat ei illa bona; sed etiam erat paratus dare alia maiora*. Quando enim ex primis donis non exurgat Deus minus ad maiora? Quando non obscurat prima sequentibus? Felix es, quisquis aliquid à Deo recepisti, aude inde multo maiora, & illustriora expectare. Apud Lucam capit. 15. sub pastoris parabola, hoc Dei beneficum ingenium depingitur. Quippe ait, *Quis ex vobis homo, qui habet centum oues: & si perdiderit vnam ex illis nonne dimittit nonaginta nouem in deserto, & vadit ad illam, quæ perierat, donec inueniat eam? Et cum inuenerit eam imponit in humeros suos gaudens, &c.* Sufficeret, quod diuinus pastor ad ouem perditam iret, illiusque reductionem curaret, sed qui dives est in misericordia, minimè hic contentus consistit; insuper maiora multo dedit, oui portandæ humeros submittens. Quid miraris? Ea est beneficentia Christi Domini, quæ dum semel incipit, nescit non crescere in elargiendo maiora beneficia. Ad quæ pulchrè spectabat D. Alcimus lib. 3. de sententia Dei, de hac oue, & quæsita, & humeris susceptа ita loquutus:

Sarcina fit, quæ cura fuit: neque quærere tantum
Illa satis cœlestis habet clementia Christi.

Nullo satiatur dono exhibito Dei clementia nec nouit quiescere, semper, plura, & maiora propinans.

E *Marc.* 8. Et misit illum in domum suas, dicens: Vade in domum tuam, & si in vicum introieris, nemini dixeris.

Irinæus

2 Reg. 12.

Abul.

Alcim.

§. VII.

§. VII.

Vanissimi hominis est de paruis vel le æstimari.

QVi in hominum conspectu mortuos euocabat in vitam, dum cæcum sanat, vt alia minoris ponderis patrat facinora, multus est in illis occultandis; magnanimi enim, & generosi est cordis vbi magna efficit, de paruis nolle æstimari. Vanissimus ille Pharisæus, qui tanta iactarat apud Lucam capit. 17. sic tandem finit. *Luc. 17* *Non sum, sicut cæteri homines, raptores, iniusti, adulteri; velut etiam hic publicanus.* Quid magnum, quod vir adeo insignis, qui tot Deo obsequia exhibita publicabat, vel vno homuncione publicano videretur maior? Cur miser post tot facinora non erubescis te vni publicano absimilem ostendere? Ea est vanissimi hominis conditio: quem parua, & minima inflent. Bas. Sel. D. Basil. Seleu. orat. 35. *Vel publicani præsentia rapitur in alimentum superbiæ Pharisæi.* Nihil adeò minimum, & paruulum est, quod non auide arripiatur à vanissimis hominibus in alimentum vanitatis, & superbiæ suæ. Orabat Mar- *Esth. 13.* dochæus ad Dominum, Esther 13. dicens, *Scis quia non pro superbia, & contumelia, & aliqua gloria ea pidiuæ fecerim hoc, vt non adorarem Aman superbissimum.* Nisi fallar, credierim nullum alium in sacra scriptura vocatum fuisse superbissimum. Videbis apud Iudit capit. 4. Holophernum superba inflantem: videbis 4. Reg. 18. Rabascem aduersus Dei auxi- *1. Reg. 18.* lium superbientem, multaque Israelitico populo minantem: videbis apud Danielem 3. in eam so-

Aperbiam deuenisse Nabuchodonosor, vt statuam suam auream erigeret populi adorandam. Et inter hos, & alios incredibilis pene superbiæ homines vnus Aman superbissimus æstimatur, & vocatur: an quia maiores in Deum blasphemias congessit? An quia vires suas Deo præposuit Holophernе audacior? An, quia sibi aras struxit, & statuas erexit Nabuchodonosore insanior? Sanè nihil horum dicitur fecisse, non tantos superbiæ apices attigit; hoc de illo audies celebrari, quod exaltatus inter regni primos, captiui hominis Mardochæi ciuilem adorationem sic requiret, vt propter illius defectum in omne Iudæorum genus exarserit. Et merito, qui inter tot regni decora captiui hominis reuerentiam adeo requirebat superbissimus, vanissimusque omnium habebatus. Vanissimus enim, & superstitiosissimus est, qui nescit contemnere has minutias, & gloriæ paruitates: immo inter magnalia suæ ambitionis decora amat de minimis æstimari, celebrari. Horum vanissimum genus carpit *Amos 6.* Amos capit. 6. latus. *Qui letamini in nihil: qui dicit is: Nunquid non in fortitudine nostra assumpsimus nobis cornua?* Ecce tibi quousque pertingit insania, vt fortitudinem, & regium splendorem sibi adscribant, & hi tam potentes robore Dominico, nihilominus lætantur in nihili vanissimis auris.

§. VIII.

Iustus celat iustitias suas.

IVbetur homo, nemini salutem ostendere suam, quasi ei diceretur, ait Hieron. in cat. *Si in vicem* Hieron.

introieris nemini dixeris, id est, cæcitatem vicinis enarra, non virtutem. Quippè, hoc est, iustorum insigne, quod multi sint in virtutibus suis minuendis, celandis. Matth. 25. iusti vbi sua opera audiunt à summo iudice publicata, sic mirabundi loquuntur. *Quando te vidimus esurientem, & cibauimus, aut sitientem, & potauimus, aut nudum, & vestiuimus, aut peregrinum, & collegimus?* Sic per singula discurrunt opera, & singula, quasi refutare, & occultare nituntur. Id quod notat Orig. Orig. homil. 24. in Matth. aiens, *Sed & iusti immorantur in vnoquoque verbo dicentes. Quando te vidimus esurientem, & cibauimus, aut sitientem, & potauimus, aut nudum, & vestiuimus aut peregrinũ, & collegimus? Quoniam proprium est iustorum beneficia sua diligenter, & per singula refutare causa humilitatis.* Hoc proprijssimum iustorum studium est, quod sua occulent facinora; quod virtutes propriæ magis vigeant celatæ, quam in ore hominum floreant commendatione sublimes. Aiebat illa Cant. 3. *In lectulo meo per noctes quæsiui, quem diligit anima mea.* Ecce quo tempore quærit, vt possit inuenire Deum, per noctes, inquit; per noctes quærit illa, quæ Cant. 1. ardenter clamabat: *Indica mihi, vbi cubes, vbi pascas in meridie,* Meridianam Dei cubationem scire cupiens per noctes quærit; sed per noctes quærens offendet diuini meridiei lucem? Cooperatur plane ad lucidam sponsi accubationem inueniendam secretum noctis, quo se, & studium suum, & opera sua, quis obtenebrat, ne videatur ab hominibus. Psalm. 138. *Nox illuminatio mea in deliciis meis.* Et quando hæc nox non traxit nos in meridianam lucem? In illa se ambulasse, vt Deum quæreret, fassus Hiero. cap. 17 ait. *Et diem hominis nõ desiderasti, tu scis.* Ecce tibi modo dies diei contrarius, & nox diei amica, vt inueniant cubantem in meridie, fugiunt diem hominis, & se se nocti tradunt, cuius secreto tecti, & celati feruntur in lucem. Huc spectat Gilbertus Gilliber. Abb. serm. 1. in Cant. *Miraris quod bona nox, & dies malus? Diem hominis, inquit Propheta, non concupiui. Nescio, quo pacto sibi aduersantur, & alterutro se obscurant dies Domini, & dies hominis. Siquidem, dum alter exoritur, alter recenditur. Diem inquit, hominis non concupiui, hoc est humanum fauorem, hominum gloriam, & inter reliquos, imò pra reliquis spectabilis videri.* Recte hanc diem Propheta abiurat. Melior ergo hæc nox die. Omnes superat dies illa nox, qua se quis ab hominum oculis subducit, qua hominum oculos, & laudes fugit. De hoc supra capit. 1. §. 5. 7. & lib. 12. cap. 4. §. 6.

Orig. Gilbertus Cant. 3. Cant. 1. Psal. 138. Hier.

CAPVT III.

De Cæconato.

PErtranſiens Dominus cæcum conſpicit naturalem, qui miſeræ matris ex vtero in lucem, ſine luce peruenit. Tunc humani fator principij, ſui oris fabrica, non paſſus eſt, vt iaceret in tenebris, ſed lutum diuina aſperſum ſaliua adhibens, quaſi de adhibito oleo lumina accendit. Nec prius tamen ille ſumpſit aſpectum, quam Domini præceptis admonitus Siloe ſalubrem veniſſet ad laticem, & totos con-

conſanguinei medicamento iam luti vnda oculos habuiſſet infuſa. Mox itaque ſanis ex vultibus acies gemellæ fulſerunt, dignæ conſpicere, quem prorſus ignotum habuerunt primitus diem. Proh lumina, cœco nato exhibuiſtis lucem, ſed inuidis Iudæis miniſtratis ignem!

Joan. 9. Et præteriens Ieſus vidit hominem cœcum à natiuitate.

§. I.

Gratuitum Dei munus eſt perfecta corporis ſpecies humana. vnde, quod pulchritudo non cauſet peccatum.

NOn caſu, ſed attenta diligentia coniecit Dominus oculos in cœcum natum quaſi quid ibi notarit, animoque voluerit. Et quid notarit in cœco nato ſpecioſus forma præ filijs hominum? Crediderim id nobis voluiſſe maximè prænotari, nimirum, vniuerſam ſpecioſitatem, non homini adnatam neceſſario, ſed gratuito Dei munere ad nos dilabi. Ecce (ſic diceret) homo ſine oculis naſcitur, vel ſine mente, vel defectibus alijs, ne quis putet naturæ deberi ſuæ, quod ſpecioſus, quod ingenioſus ſit, ſed id gratuito Dei muneri acceptum habeat. Similiter Adamus creatur à Deo ſimus extra paradiſum, ne cũ pulcherrimam illam paradiſi poſſeſſionem frueretur, putaret ſibi à natura debitam, ſed potius illam Deo referret acceptam. Ba. Sel. Ita D. Baſ. Seleu. orat. 2. rationem reddit, cur homo extra pulchritudinem paradiſi creatus ſit ſcilicet: *Ne cognationi* A *natura donũ adſcriberet, quin gratuita potius munificentia.* Si plures homines naſcuntur deformes, orbati oculis & mentis, & corporis, ne cognationi naturæ aſcribamus vtriuſque hominis pulchritudinem, & decorem. Sed illam acceptam referamus creatori: dicamuſque Sap. 13. cum Sap. cap. 13. *Speciei enim* B *generator hæc omnia conſtituit.* Et quidem nulla ſpecies, nulla pulchritudo eſt, quæ Deum non clamet ſuum progenitorẽ. Vnde meritò Auguſ. D. Aug. ſerm. 143. de tempore, ait. Interroga pulchritudinem maris, interroga pulchritudinem dilatati, & diffuſi aeris, interroga pulchritudinem cœli: interroga ordinem C ſyderum, interroga Solem fulgore ſuo diem clarificantem, interroga Lunam fulgore ſuo ſequẽtis noctis tenebras temperantem: interroga animalia, quæ mouentur in aquis, in terris, quæ volant in aere, latentes animas, per ſpicua corpora, viſibilia regẽda, inuiſibiles regendas: interroga iſta. *Reſpondent tibi omnia: Ecce vide pulchra ſumus,* D *pulchritudo eorum, confeſſio eorum eſt. Iſta pulchra mutabilia quis fecit, niſi incommutabilis pulcher in ſe ipſo?* Quidquid pulchritudinis venit ad creaturas, ab illo ſummo bono, & pulchro Deo dilapſum venit, illique ſoli debet referri, cui ſoli eſt eſſentiale, cum nobis ſit accidens, vt Diony. Areop. D. Dionyſius Areopag. notat lib. 4. de diuinis nominibus, part. 1. vnde nemo ſui lapſus vertet in culpam E pulchritudinem, quæ cum gratuitæ beneficentiæ diuinæ ſit opus, niſi ex noſtra abuſione nunquam eſſet cauſa peccati. Gen 6. Gen. 6. *Videntes filij Dei filias hominum, quod eſſent pulchras, acceperunt vxores ſibi.* Ad quæ verba Chryſ. D. Chryſoſtom. hom. 3. in 6. Iſaiæ caput, ait. *Quid igitur? Num pulchritudo cauſa eſt peccati? Abſit.*

Est enim diuinæ sapientiæ, opus autem A
Dei nunquam possit esse causa peccati.
Non in pulchritudine, quæ à Deo
venit, sed in prauitate videntium la-
Iud. 10. queus est. Iudith 10. *Cui etiam Do-*
minus contulit splendorem; quoniam
omnis ista compositio non ex libidi-
ne, sed ex virtute pendebat, ideo Do-
minus hanc in illam pulchritudinem
amplianit, vt incomparabilis decore
omnium oculis appareret. Ecce tibi B
totam hanc pulchritudinis segetem
à Deo datam, sed datam, vt peccatũ
causaret? Absit: expende verba Iu-
Iud. 9. dith oratricis, cap. 9. *Capiatur laqueo*
oculorum suorum in me, & percutiet
eum ex labijs charitatis mea. Non
dubitat linguæ suæ attribuere Ho-
lophernis flagellum; at pulchritu-
dini suę nullum tribuit malum, sed C
totum illud male aspicientis oculis
attribuit, quando pulchritudo in-
nullius perniciem, sed in auctoris
Chrisо. laudem ordinatur. Chrys. in Ps. 43.
Formam eo vsq; mirare, vt gloria,
& honore afficias artificem, vlterius
autem ne progrediare, animi pertur-
bationem excitans. Pulchrum opus.
Is ergo, qui fecit, est adorandus, non
contumelia, & probro efficiendus.
Hoc in singulis pulchritudo cla- D
mat, vt pote Dei donum, licet ex in-
simis donorum gradibus.

Ioan 9. Et interrogauerũt eũ discipuli eius: Rabbi, quis peccauit, hic, aut parentes eius, vt cœcus nasceretur? Respondit Iesus: Neque hic peccauit, nec parentes eius, sed vt manifestentur opera Dei in illo.

§. II.

Non est diuinæ benignitatis supplicium inferre ante peccatum.

NOn quærebant discipuli, an homo ille peccauerit ante cę-
citatem, quem cœcum natum scie-
bat, sed, vt probabiliter putat
E Leontius, quærebant, an idcò cæ-
citatem illi intulerit Deus, quia
præuidit postea inficiendum esse
peccatis. Quod non solum discipu-
lis, sed & multis post doctioribus
quæstionem fecit asserentibus sæpe
infantes male perire, quia adulti
peccaturi præuidebantur. Sed absit
hoc à diuina bonitate, quod sup-
C plicia præueniant peccatum. Equi-
dem præscibat Deus Adæ peccа-
tum, & tamen illum in paradiso
constituit. Id quod notans Theodo- Theo.
retus, ait: *Qua de causa Deus homi-*
nem in paradiso posuit, cum paulò
post inde esset eum ex paradiso ex-
pulsurus? Primum quidem, quia
Deus neminem ex præscientia damnat.
Sed postea quam peccauerit.
Quis crederet Deum adeò proclі-
D ue in supplicium, vt ante ab eo
infligeretur verbes, quam pecca-
tum existeret? Antea pœna veni-
ret, quam oriretur culpa? Imò po-
tius is est Deus, qui nesciat offendi,
nec irasci, nisi tunc cum existentia
iam peccata illum cogant in sup-
plicium venire. Non ne Saulem
beneficis cumulauit? Non ne eun-
E dem regno honestauit? Cur tanta
congerit beneficia in hominem,
quem sciat rebellem sibi futurum?
Eucherius respondet in quæstione Euch.
veteris testamenti. *Quia Deus in-*
corruptum iudicium ex æquitate
depromit: non ex præscientia eligit:
quemquam cum meretur reprobat,
cum electione indignus efficitur. Cæ-

rum

rum nequaquam euitare sacrosan-
cta veritas sustinaqueans videbatur,
vt peccatum offensa præcederet. In-
digna prorsus Deo est tam antelu-
Exo. 21. cana peccatorum damnatio: aie-
bat crudelis Pharao, Exodi 21.
Quando obstetricabitis Hebræas, &
partus tempus aduenerit: si mas-
culus fuerit, interficite eum. Hoc cru-
delissimi regis iudicium est, quod
præcedit reorum natiuitatem, de
Aug. quo elegantèr D. Augustin. serm.
80. de temp. ait; *O prodiga furoris*
audacia. *Nec dum natis pœna man-*
datur, & ante principium vitæ periculum
concitatur. *Cohibe nefarie homo*
insaniam tuam, quos nec dum vides
existentes insequeris. *Quid scele-*
stius? Nondum natos occidis? Ser-
uat ordinem feritas tua, nascantur
ante, quos puniat. Quid pulchrius?
Hic est ordo punitionis, vel à fero-
ciente Principe præstandus, quod
prius existat, quod puniendum est.
Absit, quod in Deo sit tam prodi-
gus furor, qui in solis crudelitatis
apicibus inuenitur. Iudæi tunc, cum
ferale cor induunt, sic loquuntur
Mat. 27 Matth. 27. *Sanguis eius super nos, &*
super filios nostros. Vbi notanter D.
D. Max. Maximus homil. 3. de Pas. inquit,
Crudelis impietas Iudæorum, quæ
fœnore suo non solum præsentes li-
beros, sed etiam non natos occidit.
Quam crudelis manus, quæ Chri-
sti sanguinem iaculat in nondum
natos, vt ante damnatio contingat
illis, quam culpa! Et putabit non
nemo eam esse manum diuinam à
qua damnationis, & punctionis iu-
dicium antea oriatur, quam decre-
tum vitæ? Antea verber, & sup-
plicium accedat, quam sciatur, an na-
tus sit verberandus, & an debeat in
Rup. supplicium ire? Merito ridet Ru-
pert. lib. 8. de victoria, cap. 11. Ama
ni ferocientem animum in Iudæos,
qui antequam esset, voluntatem
A regis circa illorum internecionem
sortem mittit de die, quo melius oc-
ciderentur, habet enim Esther 3.
Esth. 3. *Missa est sors in urnam coram Ama,*
quo die, & quo mense gens Iudæorum
deberet interfici: *dixitque Aman*
regi Assuero: *Est populus per omnes*
prouincias regni tui dispersus, &c.
Prius dicm occisionis, & patibuli
decernit, & inde vadit expostulatu-
rus regem, de quo preclare conficit
Rup. Rupert. *Nondum sciebat stultus*
vtrum deberet gens Iudæorum in-
terfici, & sorte quærebat, quo die,
Metuo ne huius stultitiæ notam
inuret Deo, qui velit ab illo prius
damnationem hominis decerni,
antequam videat, vtrum nascitu-
rus sit homo qui damnationem in-
C currat; antea pœnam cæcitatis in-
stitui, quam noscat vtrum orituras
sit, qui debeat peccat peccatis suis ve
nire in vitam. Hoc Marcionita-
rum placitum refutat Tertull. lib.
Tert. 3. in Marcion. inquiens. Quid fa-
ceret creator, ne à Marcionitis re-
prehenderetur? *Bene adhuc agentes*
prædamnares iam propter futura
delicta, sed Deo bono non erat nondum
D *merentes prædamnare*.

§. III.

Fere semper mala aliqua præueniunt peccatum.

REctius dubitare possent disci-
puli, an tam antelucana ho-
minis cæcitas, anteambulo esset
E futuri alicuius peccati; solent enim
malorum vigiliæ precedere pecca-
torum festinitates. Perpetraturus
diabolus nefarium illud scelus, quo
Adamum supplantaret, se se ser-
penti immisceat, & eut superbis-
simus spiritus passus est validissimi
serpentis animæ in societatem? Re-
gnabat sanè vafer ille per aera, vt

ad Ep. 2. Paulus fatur ad Ephesios 2. *Secundum Principem potestatis aeris huius, spiritus, qui nunc operatur.* Ergo, qui aeris sceptra tenet, cùr altiores mentes in se non alit? Cur aquilinis non se se inserit pênis? Cur vocalissimo non miscetur psittaco? Cur rostra canora auium despicit, & sibilos serpentũ amat? Cur perpetes ardeæ alas obliuiscitur, vt repret cum turpissimo animali? Sanè vilitas hæc, & abiectio Angeli iam notabat scelus meditatum: iam in tanto dedecore visebantur vigiliæ futuri peccati. Pulchrè D. Ba-
Bas. Sel. sil. Seleu. orat. 3. inquit, *Post aeris reflionem serpentis vecter Angelus constituitur; turpi facinori turpiter adrepens. Nam qui Deum offendit, satis ei supplicij est dedecus, vel ante supplicium.* Expende illud, turpi facinori turpiter adrepens, quippè in multas se deijciunt homines vilitates, & dolores, vt ad peccati alicuius facinus possint peruenire. Quas tenebras, quas fames, quæ vulnera, quæ dedecora non subit homo, vt de voluptatum cœno bibat? Fallor, si aliquod scelus perpetratum est, quod non præcesserint mille laboris, & dedecoris, & tenebrarum vigiliæ. De Abach ante perpetratum scelus, quo vineã Naboth eripuit, quid dicitur? Sic habes 3. Reg. cap. 23. *Turbatus est spi-*
3. Re. 23. *ritus eius, & dormiuit in lecto suo, & velauit faciem suam, & non manducauit panem.* Ecce sceleris perpetrandi vigiliæ; ecce quam se dejcit Rex, quam misere laborat, affligitur, quantis se dat tenebris velans faciem, obcœcans oculos, vt turpi facinori inuigilet. Eleganter
Ambr. D. Ambros. lib. de Nabothe cap. 4. has Achabi vigilias meditatus, inquit, *Diuities eripitis quidem pauperibus vniuersa: pœnam tamen pauperum vos diuities sustinetis, Illi ie-*

iunant, cum non habent, vos cum habetis. A vobis igitur pœnam exigit, quam pauperibus erogatis. Quem non prius, pœna torqueat, & labor, quam ipse peccati facinus adimpleat? Quis ante peccati iucunditatem laboriosas non sustinuit vigilias? Actor. cap. 23. dicitur: Act. 23. *Facta autem die collegerunt se quidam ex Iudæis, & deuouerunt se dicentes, neque manducaturos, neque bibituros, donec Paulum occiderent.* Quasi nesciat venire tellum peccati, quin præcedant vigiliæ, quin prius peccatorem opprimat fames, dedecus, & alia mala.

Ioan. 9. Me oportet operari opera eius, qui misit me, donec dies: venit nox, quando nemo potest operari. Quamdiu sum in mundo, lux sum mundi.

§. IV.

Peccata nox est, & tenebræ. In quo nil operaberis salutis æternæ per se ipsum.

QVidquid Dei est, lucidum est vndique radiat, splẽdet; fruẽtus enim Dei opera perpetuo die, imo ipsa diem efficiunt, & bonos semper dies faciunt videre; sola diaboli operatio tenebrosa est, & hominũ peccata longas effingunt tenebras, sic de Aegyptijs diras tenebras sustinẽtibus loquitur. Sap. 17. *Solis autem illis superposita erat* Sap. 17.
grauis nox, imago tenebrarum, qua super

superuentura illis erat. Ipsi ergo sibi erant grauiores tenebris. Quippè dum peccatis obdurabantur, densiorem, & grauiorem caliginem sibi offundebant, quam erat caligo tenebrarũ externa. Post primũ hominis lapsũ auditi sunt gressus Domini, *Ambulantis ad auram post meridiem.* vbi Septuag. legunt, *ambulantis ad vesperam.* Ecce post peccatum iam vespera fit, & nox, quia nunquam peccatum sine tenebris. D. Ambr. Psal. 79. fatur: *Denique in paradiso, vbi semper matutinus erat dies, vesper est factus, quoniam omnia peccata tenebrosa sunt.* Non tantus ab igne fumus, quantæ à peccato prosiliunt tenebræ, quæ & mentis oculos obcœcant, & miseros homines, quasi densa caligine oppressos reddunt ad omnia inefficaces. Quis tam caliginosam peccati faciem non facilè deuitet? Quis non contendat tam atrãm ducem à se dimittere? Iob cap. 3. loquens de tempore, in quo sub peccati debito conceptus est, inquit. *Dies ille vertatur in tenebras, non requirat eum Deus desuper, & non illustretur lumine. Obscurent eum tenebræ, & vmbra mortis: occupet eum caligo.* Quibus expendo quot tenebrarum species congerat Iob, quibus offendatur peccati dies. Et tenebras, & carentiam luminis, & vmbrã mortis, & caliginem vocat, vt vel tot obscuritatem nominibus ostendat, quam sit omnium tenebrosissimum peccatum, & quam vel à caligine noscendum, & euitandum. Seuerianus in Cat. Græca, ait: *Illud ad hanc sententiam Iobi pertinet, vt peccatum per se ipsum quale sit, nempè omni priuatum luce, ab hominibus cognoscatur, ne aut infimulatam se se virtutem induat, aut specie quadam lucis rudioribus animis fucum faciat; sed quo cæca nimi perfecta caligine vtari facilè possit.* Quippe hoc solum si attenderent homines in peccato nimirum, cœcam eius caliginem, atram faciem, imaginé tenebrarum, quæ superuentura illi sunt, facili negotio peccati laqueos deuitarent. Sed præterquam quod peccati tenebræ omnium obscurissimæ sunt, hoc insuper habent, quod homines, quasi truncos reddunt, vt nihil ad salutem conducens possent operari. Hęc est nox peccati, in qua nemo operari potest, opus nimirũ, quod ad salutem valeat. De quo intelligerem illud Exod. 10. *Facta sunt tenebræ horribiles in vniuersa terra Aegypti, tribus diebus nemo vidit fratrem suum, nec mouit se de loco, in quo erat.* Nulla operatio, quæ illis lucem, & salutem afferret præ densitate tenebrarum permittebatur. Quo respiciens Sap. 17. ait. *Vinculis tenebrarum, & longæ noctis compediti, &c.* Quasi tenebræ pro vinculis essent, quibus præpeditæ manus nihil valerent operari. Fallor, nisi ex his tenebris ligantibus pedes, manusque non pateant peccati mala, quæ sic obtenebrant mentes humanas, vt illas omnino reddant inefficaces ad opera salutis æternę, & sic ligant miseros, vt nil iam liceat, nisi tenebras expectare. vtrumque respexit Dominus Matth. 22. cum ad eum, qui sine veste nuptiali, hoc est, in peccato accesserat, loquitur. *Ligatis manibus, & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores.* Vbi enim deficit gratia, & peccatum adest, nullum opus esse potest, quod ad salutem æternam valeat, omnia opera reduntur inutilia, laqueis, & tenebris apta. Annuit D. Hilar. homil. 1. in Ascens. dicens, *Ligatis, inquit, manibus, & pedibus,*

Sept. Psal. 89. Iob 3. Seuer. Exo. 10. Sap. 17. Matt. 22. Hilar.

pedibus, id est, damnatis operibus, & cursu totius vitæ ejcite eum in tenebras. Nullum opus fit sub peccato luci æternæ aptum, vnde merito monebat D. Paul. ad Ephes. 5 *Nolite communicare infructuosis operibus tenebrarum*: vt vmbrosæ arbores, quæ luce Solis non gaudent, infructuosę sunt, & steriles, sic opera existentis in peccato.

Ad Eph. 5.

Joan. 9. Hęc cum dixisset, expuit in terram, & fecit lutum ex sputo, & liniuit lutũ super oculos eius.

§. V.

Seruis Dei etiam aduersantia mala opitulantur.

QVis lutum ad oculos venire cerneret, & non fibi cœcitans perpetuitatẽ timeret? Quis in perniciem oculorum non crederet puluerem excitari? Sed semper aduersitates militant seruis Dei; sic contraria, & hostilia mala exurgunt sæpe, & in bonum auxilium glomerantur. Vidisti Philisthæum illum Goliath horrendo præcingi ense, quo præcinctus in arenam descendit pauorem maximum, & metum inermi puero Dauidi incussurus. Siste parumper, & dum vides Philisthæum gladio armatum, irruentem in puerum inermem, quære ab eo, ad quid gladium acuit? Ad quid præcinxit? Ad quid fortè strinxit? An, vt periret Dauid? Absit: imo, vt Dauid haberet, quo posset hostem trucidare. 1. Reg. 17. *Cũque gladium non haberet in manu*

1. Re. 17

Dauid, excurrit, & stetit super Philisthæum, & tulit gladium eius, & e. Ferratus hostis non ruinam, sed arma ministrat, quibus ipse trucidatur. Pulcherrima do verba D. Basil. Seleu. orat. 15. fantis. *Cum igitur Goliath arma fabricaret, id se in vsus Dauidis facere, & proprij ingulatoris baiulum in aduersarij habitu se Dauidi venire subsidio ignorabat.* Aduersarij habitus erat, cum Goliath gladio procedebat armatus. sed in illo aduersarij habitu. Dauidi veniebat subsidio, & in Dauidis vsus ensem portabat. Sic aduersantia quæque mala nouerunt seruis Dei militare; sic hostiles incursus, sic ignita diaboli tela in aduersarij habitu veniunt subsidio iustis hominibus, illosque magis muniunt, & armant. Exod. 17. de Israelitico populo dicitur postquam mare tubrum pertransijt. *Et pugnauit contra Amalech.* Sed quorum armorum auxilio pugnauit? Cum enim ab Ægypto egrediantur, audio ab illis aurea, & argentea peti vasa; gladios, lanceas, scuta peti non audio, vnde ergo habuerunt arma, quibus audent Amalech expugnare? Hanc mouit quæstionem, & simul soluit Theodoretus citatus in Cat. Græca, vbi ait *Pugnauit contra Amalech. At quibus armis? His nempè, quæ cum Ægyptiorum cadaueribus ad littora deuolura insulerant.* Proh ingens diuinæ prouidentię miraculum! Expugnaturi gentes Idolatras exẽunt ab Ægypto inermes Israelitę populi. Quid tunc? Furit Ægyptus, ingens exercitus armatur, & plenus furore, & armis insequitur abeuntes Iudæos. Cur Deus tantam tẽtationem permittis populo tuo excitari? Cur tantam armatorum manuum posse illos finis inuadere? Vis, vt tui pereant

Baſ. Sel

Exo. 17.

Theod.

uant inter tot arma? Absit; imò vult, vt suffocatis Ægyptijs Israelitæ habeant arma, quibus possint cæteras nationes debellare. Quis crederet ab exercitu hostium inuadente non inferendam mortem inermibus hominibus? Et sanè non inferebatur mors, sed dabantur arma. Totusque ille hostilis incursus ideò furere finitur, vt Dei populus habeat arma, quibus armetur, muniatur. Sic aduersantia mala norunt Dei seruis operitulari; sic hostiles incursus, contrarietates, mors ipsa iouet, & armat sanctos, vt inde muniti, & roborati maiora audeant. De Abel dicitur Gen. 4. *Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra?* Expende illud, *clamat*, qui viuus quasi agnus coram tondente se obmutuit, tunc audet grandia verba, imò clamores dare, & aliè loqui, vnde fit roboratus est? Vnde sic audet? Ante ipsius Ba. Sel. passionis tela armatus? Ita D. Bas. Seleu. orat. 4. latus. *Mortali vita per sedem iusti priuatum; spe tamen bona per mortem non deturbantur, quin mò mortis patrocinio fulti, contra eum, qui muria afficit, plus possunt.* Expende illud, *mortis patrocinio fulti*, quasi tela hostilia, & mors non tam ruina, quam patrocinium, & numinen afferant.

Gen. 4.

§. VI.

Ex humilitatis puluere magnalia virtutum facinora illustrantur.

ITerum puluis ad hominis decora conficienda venit; nihil enim in homine magnum, nihil illustre, nihil decorum esse potest, quod nõ flet humilitatis puluere confirmatum. Pulchrè Sedulius lib. 4. cap. 18. hominis lumina per lutum à Christo infecta notans, ait, *Lutum genarum claustris illinens, quodquod in homine minus esse conspexerat, de veteri bonus opifex cemento supplevit.* Quippè fallitur, qui magna in se cupit struere, & illustrare, quin meminerit cementum vilitatis, à quo solo, & decus, & ornamentum facinorum apicibus dabit. Ex his non paruam lucem capit Amos capit. 7. latus. *Dominus super murum litum, & in manu eius trulla cementarij.* Cur cementarij trulla in manu Domini super murum agentis? Quod nouum opificij genus, quod muro tum pinnis adhibeatur instrumentum cementi? Inter pinnas supremas effulgent vexilla, decora ædificijs cementi clariora, ad quid ibi cementi trulla? Equidem diuinis opifex, quidquid decorum in homine, quidquid supremum, & illustre efficit, illud de pristini cementi cognitione facit exurgere. Nullum apud vus instrumentum inueniri potest ad decora humana polienda, extollenda, quam est humilitatis, primæuæque vilitatis pulus. Dauid post gloriosissimos victoriarum tropliæos, post illustrissima perpetrata facinora se coram Deo adeò deiecit, vt non dubitaret ante arcam inter saltatores ire. Cuius rei rationem hanc reddit, 2. Reg. capit. 6 *Viuit Dominus, quia ludam ante Dominum, qui elegit me potius, quam patrem tuum, & quam omnem domum eius. & præcepit mihi, vt essem dux super populum Domini in Israel: & ludam, & vilior fiam plusquam factus sum.* Quo se magis exaltatum cernebat, vt firmaret facinora, decoraq; sua, se magis humiliabat, vt de cementi puluere illustria magis redderet: glo-

Amos 7.

2. Reg. 6.

Sedul.

Gregor. glorioſa facta. Sic dicebat D. Greg. lib. 5. In Iob capit. 10. *Coram Deo egit debilia, vel extrema, vt illa ex humilitate ſolidaret, quæ coram hominibus geſſerat fortia.* Sic fortia, & illuſtria facta de humilitatis puluere extolluntur, ſolidantur.

Mat. 11. Inde clamabat Dominus Matth. 11. *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde.* quibus communiter monent ſancti Patres, quid Deus nobis proponat ediſcendum, nimirum, humilitatem, & abiectionem. In manu enim ſua habet Dominus lutum in præſenti, & ſimiliter Apocalyp. 1. *Habebat dextera ſua ſtellas ſeptem*: & nihilominus non ſtellarum, ſed luti opus nobis ediſcendum proponit, Cur non ſtellarum, ſed luti opus proponit?

Apoc. 1.

Vrban. Pont. Pulchrè Vrbanus I. V. Pont. Max. in Pſalm. 5. ait. *O humilis celſitudo: quam verè, ſi voluiſſes, dicere poteſſes: diſcite à me fabricare Auroram, & Solem: ſive diſcite à me quatriduanos mortuos ſuſcitare? Sed quia potentior eſt ſolidiſſima humilitas, quam ventoſiſſima ſublimitas: idcirco potius dicere voluiſti: Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde.* Extende illud, *potentior eſt ſolidiſſima humilitas*; quippè à puluere humilitatis ea potestas exſurgit, qua & clariſſima, & ſolidiſſima facinora efficiantur. Dauid vbi audiuit à Deo magnalia ſibi promitti: 2. Reg. 7. prudenter clamat: *Quis ſum ego Domine Deus, & quæ domus mea?* Quaſi diceret: ego ille paſtor, ille de gregibus aſſumptus, ille minimus in tribu mea; ſic non refugit humilia memorare, & abiecta, vt inde magna, & ſplendida à Deo fiant. Chryſoſt. homil. 2. de Dauid, inquit. *Quam ſuaue, quam dulce in auditione vera confeſſionis, vt diceret ſe minimum in tribu ſua: non erubuit, quod erat,*

2. Re. 7.

Chryſ.

A *vt eſſet, quod non erat.* Nihil enim tam ſolidam parit celſitudinem, quam humilitatis puluis.

§. VII.

Præſentiſſimum hominis remedium ad ſuam terrenam originem confugere.

NOn multis, nec pretioſis rebus indiges quiſquis aduerſus mala confirmari cupis, præſentiſſimum tibi remedium oſtendit Dominus lutum, hoc eſt, ſi primæ originis tuæ ob oculos habeas puluerem. Quæri ſolet cur Adamus à Deo conditus ſit extra paradiſum? Si enim ſtatim in paradiſo locandus erat, cur non magis ibi, & conditus? Sanè id iam faciebat Dominus ex præſcientia peccati, ne peccatori expulſo ex paradiſo deeſſet præſentiſſimum ſuæ reparationis remedium, nimirum, contemplatio terreni ſoli, vnde originem traxit. Id quod notabat Gloſſa, Gloſ. dum putat ideò non fuiſſe conditum Adamum in paradiſo: *Quia Deus præſciebat Adamum peccaturum, & inde pellendum ad hanc terram, vbi eum condiderat.* Ne paradiſo expulſus caperet peccator viſione originali pulueris, ideò extra paradiſum creatur, vt iectus terrā originis ſuæ præſentiſſimum remedium inueniret. Quis dicat mala, & tentationes, & pericula, quæ draco magnus excitauit aduerſus cæleſtem mulierem, Apoc. 12. etenim ait: *Et miſit ſerpens ex ore ſuo poſt mulierem aquam tanquam flumen: vt eam faceret trahi à fluuio. Et adiuuit terra mulierem: & aperuit terra os ſuũ, & abſorbuit*

Apo. 12.

fluuium.

flumen, &c. Ecce tibi in tanto periculo adiunit terra mulierem, & absorbuit draconis fluctus: vbi enim cœlestis mulier terram habet adiutorium, se se terræ æquat recognoscens vilem natiuitatis originem, omnes draconis fluctus ridet. Andr. Cæsar. Andreas Cæsariensis annuit, sic fatus. *At terra, inquit, iuuit illum. Iuuit autem sanctorum submissio me, qui verè, rectèque dicere solent: Ego sum terra, & cinis, omnes superbi diaboli vires euerruens. Nihil enim diaboli vires ita frãgit, vt humilitas.* Nihil sic cœlestes hominum mentes confirmat, vt pulueulentæ consideratio originis. Hic sic absorbet vniuersos diaboli incursus, mala omnia, vt vix appareant vlla illorum vestigia. Nec [illegible] ret particulari gratia, quod cœ[illegible] mulier dicatur habuisse terram [illegible] iutricem aduersus inuadentes fluminis impetus. Videte enim est, quæ opponuntur saxorum moles maris fluctibus, quanto stridore, quanto verbere fatigentur: quippè furens fluctus, vbi saxum sublime sibi oppositum inuenit, immani illud verbere contundit, horrendoque ibi stridore confringitur ipse. Verum vbi terra mollis, & plana se se subijcit inuadentibus fluctibus, quiete, & sine confusione fluctus sistit; fluctusque ipsi non tam verberant, quam placidis allãbunt terram linguis. Sic prorsus cœlestis homo, qui terram habeat adiutricem, hoc est, qui aduersus omnia mala se se terræ æquat, puluerulentamque originem memoriæ mandat, tutè, & sine aliquo fragore mala venientia consumit. Quò elegãter spectauit Eusebius Gallicanus Euseb. serm. 1. de Epiphania, inquiens: *Qualibet tribulatio ita ab humilitate mitigatur, ac vincitur, sicut in planis littoribus, sine aliquo fragore*

A *vnda consumitur*. Terram natiuitatis tuæ adiutricem adhibe, quisquis cupis absumere omnes maiorum fluctus. Sic ita muniuit Iob cap. 1. *Tunc surrexit Iob, & scidit vestimenta sua, & totso capite corruens in terram, adorauit, & dixit: Nudus egressus sum de vtero matris meæ.* Non qualemcumque ortum suum recogitauit, sed vt

B Chrysost. notat in Cat. Græca, particulariter primi illius opificij meminit, quo ab vtero terræ, & limi primi parente coagmentatus est, vt sic terræ æquatus, innatæque nuditatis, & vilitatis memor omnes maligni superaret incursus: vtinam ad hoc confugisset illa, de qua Ezechiel cap. 7. inquit. *Et post omi-*

C *nes abominationes tuas, & fornicationes, non es recordata adolescentiæ tuæ, quando eras nuda, & confusione plena, conculcata in sanguine tuo.* Quam enim post mille peccati tenebras, & vulnera hoc habet remedium præsentissimum, si vilitatem primæ meminisset originis.

Iob 1.

Chrys.

Ezech. 7

D *Ioan. 9.* Et dixit ei: Vade, & laua in natatoria Siloe, quod interpretatur missus. Abijt ergo, & lauit, & venit videns

§. VIII.

E *Vera pulchritudo à pœnitentia lacrymis vbi, quantam addat exterius pulchritudinem pulchritudo interna.*

NIl magis vendibile apud patres, quam si natatorijs Siloe in-

intelligamus sacramẽta Baptismi, & pœnitentiæ adumbrari; ad quæ Dominus mittit quosi umque à fœditate vitiorum transferre vult ad pulchritudinem sanctitatis. Quisquis peccator est, quæcumque alia munera, etiam á Deo data, vt luũ reputet, quo magis conspurcetur, si pœnitentiæ contemnatur lauacrũ. In pœnitentię aquis lutum dimittitur, turpitudo reijcitur, & veræ, primigeniaque pulchritudo renouatur. Cum duodecim tribus Israel per desertum Deo militabant, ternæ, & ternæ tribus figebant castra, ita, vt Iuda, Isachar, & Zabulon versus orientem manerent sub illa cœli plaga, quæ signis Geminis, Libra, Aquario depingitur. Id quod excogitans Venetus in Armonia, Cant. 2. capit. 3. expendit ampliùs, quod Iudas sub Gemini sedens geminam denotabat [illegible] ram in Christo inde oriundo; Isachar, qui significat mercedem sub Libra degebat, vt parrum mercenarijs præmium denotaret. Zabulon ea in parte erat, quæ magis respondebat Aquario. Quid plura? Zabulon significat, *habitaculum pulchritudinis*, quasi nullibi melius pulchritudo resideret, quam sub Aquario, quam sub pœnitentiæ lacrymis. Quippè à lacrymarũ fontibus tota venit species, & pulchritudo nostris animis. Psalm. 44. *Specie tua, intende prospere, procede, & regna.* Nec aliam pulchritudinem in peccatoribus agnosces, quàm eam, quam pariunt; pœnitudinis lacrymæ. Vnde D. Laurentius Nouarienſis homil. de Eleemos. ait. *Et quæ est ista species, quam virtus animæ, & in ea plena plenitudo? Quæve est pulchritudo, quam lacryma oculorum, & largitas eleemosyna?* Immensam proculdubio pariunt pulchritudinem oculi, qui non tam lumina mouent, quam lacrymas fundunt; non tam stellarum instar fulgurant, quam velut colũbæ residentes supra fluenta plenissima; non tam fulmina iaciunt, quam lacrymarum lauacra præmittunt. Psal. 95. *Confessio, & pulchritudo in conspectu eius.* Equidem confessio da compunctione, & socijs lacrymis afficit pulchritudinem. Id quod D. Bernard. expendit epistola 111. inquiens. *Reuera, vbi confessio, ibi pulchritudo, ibi decor. Si peccata sunt, in confessione lauantur; si bona opera confessione commendantur. Cum mala tua confiteris, sacrificium est Deo spiritus contribulatus.* Inde ex spiritu contribulato, ex luctu, & lacrymis ha[illegible] confessio, quod pulchritudi[illegible] parturiat. Ezechiel cap. 27. ciuitatem peccatricem, ait. *Dixisti: Perfecti decoris ego sum in medio maris sita.* Et quis peccator non perfectum decorem, & pulchritudinem habebit, dum in medio amaritudinis lacrymarũ consistat? Numer. 24. aiebat ille. *Quam pulchra tabernacula Iacob, & tentoria Israel: Vt valles nemorosa, vt horti iuxta fluuios irrigui, vt tabernacula, quæ fixit Dominus, quasi cedri propè aquas.* Malo hæc aliter legere cum Origen. homil. 17. in præsenti, vbi sic Iacobi pulchritudinem extollit: *Vt nemora umbrantia, vt paradisi super flumina, & sicut tabernacula, quæ fixit Dominus, sicut cedri iuxta aquas.* Ecce tibi tota Iacobi, imò tota peccatoris hominis pulchritudo ex eisdem fontibus, ex quibus paradisus, & arbores vitales, exsurgit, nimirum, ex lacrymarum profluuio. Quò spectabat Cellensis Abb. lib. de Panibus cap. 12. inquiens, *Aqua hæc paradisum rigat: Ecclesiam, vt sit sine macula,*

Cant. 2. — Psal. 44. — Lauren. — Psal. 95. — Bern. — Ezech. 27. — Num. 24. — Origen.

mia, lauat. Cum enim profusione lacrymarum tota irrigatur conscientia, ligna producuntur, fructum vitæ facientia. Et quidem lacrymæ, vt paradisum, & fructiferas vitæ arbores faciunt, sic hominis pulchritudinem, & perfectum decorem parturiunt. Non enim minimum solet conducere ad decorem externum interna animæ mundities. Iudith 10. post exterius ornatum assumptum dicitur: *Cui Dominus contulit splendorem, quia omnis compositio non ex libidine, &c.* Ecce vbi externus splendor additus est, propter intimam animi pudicitiam. Sic Actor. 6. de Stephano: *Viderunt faciem eius, quasi faciem Angeli.* De quo D. Fulgent. serm. proprio ait: *Abundantia cordis transit in decus oris: in exterioris gloriam candor interioris exundat, & abscondita peccatoris ornamenta speculum frontis irradiant, habens intra se Spiritum sanctum, vt præ se gestat Angelicum.* Nescit interne claudi animæ pulchritudo, sed sæpè sæpius pulcherrima in facie se manifestat. De Dauid dicebatur 1. Reg. 16. *Quod erat rufus, & pulcher aspectu.* De quo Rupertus lib. Reg. cap. 26. ait, *Pulcher erat aspectu, & facie decora, videlicet non ea pulchritudine, quæ lasciuos prouocat, sed quæ sapientiæ creditorem pudice delectat, dum lucet in vultu ipsa, quæ spirat in mente, gratia.* Sic animæ decor, exterius solet in corporis pulchritudine apparere.

Iud. 10. Act. 6. Ful. 1. Reg. 16.

§. IX.

Dei gratias otiosos odit, operatores amat.

CVr cæcum istum mittit Dominus in natatoria Siloe, cum posset illum statim sanare? Sanè susceptum iter in natatoria, & laboriosum, & verecundum illierat: laboriosum, quia natatoria Siloe non parum distabant: verecundum, quia per mediam ciuitatem iturus erat homo luto conspureatus. Cur igitur hic cæcus solus iubetur, & verecundum, & laboriosum iter suscipere? Huic cvni præ alijs ipse Dominus nulla obsecratione rogatus se se vltro exhibuit, obtulitque sanitatem; sed non licebat saluatoris gratiam nihil agenti communicari, ideò præ alijs homo iste iubetur laborare. Actor. 8. iubetur Philippus accedere ad Eunuchum, & salutis aquam offerre, nil tale cogitanti, ficcine dabatur gratia non petentibus, nec cogitantibus? Sed non dabatur nisi cooperantibus: ait enim, *Accurrens autem Philippus audiuit eum legentem Isaiam.* Id quod meditatus Tertull. lib. de Baptismo, dicit. *Spiritus Philippo præceperat in eam viam prætendere, spado, & ipse inuentus est non otiosus, nec qui subito tingi concupisceret; sed ad templum orandi gratia profectus, scripturæ diuinæ ingressus.* Sic oportebat deprehendi, qui vltro Deus Apostolum miserat. Non enim vltro datur gratia nisi eis, qui illam operibus nouerint illustrare. Otiosos semper Dei gratia odit quæ nisi inter opera, & facinora

Act. 8. Tertull.

deco-

decorem non habet. Componetibi modo paralyticum delatum ad
Luc. 5. Iesum, Lucæ 5. & Matthæum. cui sedenti ad nummorum mensam Iesus adest. Illi dixit: *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua*: nunc autem solum ait, *Sequere me*. Cur à paralytico nil petens, sed remissionem peccatorum faciens, à Matthæo sequelam petit? Paralyticus clamoribus, & gemitibus operam dabat, quibus exorabat gratiam, Matthæus otiosus sedebat, nullam salutis memoriam habens. Paralyticus iam Christum requirebat: Matthæo autem sedenti sese vltro Christus dabat, ideò hinc ad opus vocabat, nec illi aliquid prius impendit, quam surgere à telonio, &
Chrys. post se ire faciat. Chrysol. serm. 30. *Merito igitur paralytico dicitur. Confide fili, dimittuntur tibi peccata tua, quia compensarat delicta doloribus, publicano autem dicitur: Veni sequere me. Hoc est, vt sequendo me repares, quod sequendo peruersus perdidisti.* Non in sedente, & otiante perseuerat gratia, necessum est, quod ad opus exsurgas, & te operibus exerceas, quisquis cupis possidere Dei gratiam. Cant. 1. aiebat
Cant. 1. sponsa: *Ecce tu pulcher es dilecte mi, & decorus. Lectulus noster floridus, tigna domorum nostrarum cedrina.* Cui talem rap. 1. respondet
Idem. Dominus. *Ego flos campi, & lilium conuallium.* Illa & lectulum memin t, & domos: hic campos, & valles: illa quietem amans mauult lectulos, & domesticas sedes memminisse, sed sponsus quietem pertæsus exercitia mauult, & ideò ad campum vocat, & valles, quasi de operibus, & laboribus viuæ eius
Bern. gratia. Bernard. serm. 47. in Cant. *Ego flos campi, & lilium conuallium. Illa ergo monstrauit lectulum, ille vocat ad campum, ad exercitium.*

promouet. Iam dudum se se in virtutis curriculo exercentes amat diuina gratia; & eos magis amat, qui operibus nesciunt finem dare. Et hoc censebat Dominus Dei amicum, Lucæ 11. satus. *Quis vestrum habet amicum, & vadit ad illum media nocte*. Ecce amicitia diuina in eo sita est, quod vadas ad eum media nocte. Cur media nocte? Pulchrè Chrysolog. serm. 39. ait, Chrys. *Hoc tempus est, quod inter præteritos, & futuros labores ardens animus ad diuina nihil indulget corpori, nihil quieti: sed antequam finiat transacti diei opera, inchoat, & anticipat iam futuri. Ista satis hora est efficax impetrandi*. Nulla aptior hora ad diuinam gratiam habendam quàm illa, in qua otio, & quiete absente, se se iungunt, & labores præteriti, & futuri. De hoc sæpe alias.

Joan. 9. Itaque vicini, & qui viderant eũ prius, quia mendicus erat, dicebant, Non ne hic est, qui sedebat, & mendicabat? Alij dicebant, quia hic est; alij nequaquam, sed similis ei est.

§. X.

A Christo Deo ad altiora semper transire discimus.

QVam alius factus est hic homo, ex quo ad Christum accessit. ex quo licuit ei colloquio miscere cum Christo! Ferè supra se ipsum videtur vicinis suis transiuisse.

uisse. Hæc prima est notio Christianæ disciplinæ, quod non hæreamus in limine, sed ad altiora semper properemus transire. Lucæ 12. *Beati serui illi, quos cum venerit Dominus, inuenerit vigilantes. Amẽ dico vobis, quod præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis. Etsi venerit in secunda vigilia, etsi in tertia vigilia venerit, beati sunt serui illi.* Nota seruorum Christi felicitatem in eo cõfessitam, quod inuenti sint à Domino vigilantes in secunda vigilia, & in tertia vigilia. De quo eleganter mouet quæstionẽ Chrysologus serm. 24. inquiens: *Quare tamen à secunda vigilia cœpit, & tacuit primam?* Potuit dicere, cũ venerit Dominus in prima vigilia, & ita inuenerit, beati sunt serui illi; sed omissa prima vigilia maluit incipere à secunda, vt moneat tunc censeri Christi seruos, cum proficiunt, cum ad altiora incipiunt transilire. Habet enim hoc Dei habitus, vt suos alũnos semper agat in sublimia, nec hærere sinat in limine Genes. 25. dicitur: *Abiit Rebecca interrogare Dominum.* Quod quæstionem tacuit Origeni sic dubitanti homil. 12. *Abiit. Quo abiit. Ex eo loco in quo erat Dominus, ad locum in quo non erat? Nonne vbique est Deus? Quo ergo abiit Rebecca? Ego puto, quod non de loco ad locum, sed de vita ad vitam, de actu ad actum, de bonis ad meliora transierit, de sanctis ad sanctiora properarit.* Vbi Deum tangeris, nolens hærere pristinis, sed alia meliora, & excellentiora transiens prorsus videris à te excessisse, & mutatus esse in alterum virum. Cant. 3. Apparet aliquando sponsa Cant. 3. circumiens ciuitatem, & per vicos, & plateas quærens dilectum suum, apud custodes, & vigiles illius exquirens notitiam, & paulum cum eos pertransit, inuenit sponsum, tenet, alloquitur. Quid plura? Sic mutatur, vt qui modo viderant illam, admiratione pleni hæreant dubij, & dicant. *Quæ est ista, quæ ascendit per desertum, quasi virgula fumi ex aromatibus?* Modo viderant, imò allocuti eam fuerant, & eam vix agnoscunt, imò prorsus dubitant de illa; vnde tãta mutatio? Quid mediũ intercessit? Equidẽ inuentio sponsi à cuius manibus adeò profecit, vt ægre, & difficulter videatur sui similis. Gilibertus Abb. serm. 1. cantic. *Quid si & ipsis, quasi noua, & insolita de secreto dilecti sinu procedit? Noua plane. Nam ipsa nouitas admirationem inducit. Quæ est ista quæ ascendit? Quasi dicant, non est cum illa, sicut heri, & nudius tertius. Non iã amplius circuit ciuitatem: nõ discurrit per vicos, per plateas, per vigiles, sed sinere directo ascendit. Quæ est in hac ipsa tam subita nouitas? Quid ni in noua procedat de complexu dilecti?* Felix est quisquis Deum in se manus experitur; non hærebit in salebra; non veteri adhærebit vitæ, sed prorsus mutabitur in virum alterum renouatus de die in diem. Ad Dominum clamabat Psaltes, Psal. 143. *Tange montes, & fumigabunt*, nec montes fumigarent ad tactum diuinæ manus, nisi manus diuina ignea esset. Miraris dixisse manum Domini ignearn? accipe quid Gilibertus dicat vbi supra. *Puta caminus est: aurum admone. Si purum est, purgatius reddit, & rutilans metallũ receniem de fornace fulgorem educit. Hoc camino decocta non potest, nisi noua, & velut altera prodire creatura in Christo.* Quod mirum, si cæcus aperius manum diuinam, velut alter appareat, non tam ipse, quam sui similis?

Luc. 12.

Chrys.

Gen. 25.

Orig.

Gilib.

Gilib.

Ioan. 9. Ille verò dicebat: Quia ego sum.

§. XI.

Innatam vilitatem non erubescunt iusti.

QVi diuino afflatur spiritu non erubescunt abiecta secundum carnem natalitia memorare; nec fauoribus diuinis euecti dedignantur primæuam mendicitatem confiteri, dicentes, quia ego sum ille pauperculus, ille mendicus, ille abiectis ortus parentibus. Magnus ille Moyses inter regias proles coo-
ptatus in captiuorum parentum
cognitionem venit, nec dedignatus
est vilia natalitia, imò præ illis
aspernatus est regios fastus. Quod
Moysis facinus post Paulum ma-
Nyssen. ximè extollit D Gregorius Nyssenus de vita Moysis fatus, *Cum verò in regia educatione, doctrinaque saculari ex ephebis iam esset egressus, inglorius degere apud suos maluit, quam fictam illam cuius adoptatus in filium erat, matrem profiteri.* Pij esse sunt, qui inglorios, sed vere natales erubescentes de effictis propinquis gloriantur: Moyses autem regium adeptus genus, vt fictum aspernatur, & inter aulæ decora, splendoremque dignitatũ, captiuos, & pauperes, sed veros parentes suos amabat, minimè dedignatus humiles, abiectos natales. Liberum præsenti non præterire Dauidis felicissimi facinus. Is post regnum, post victorias mille, post ingentes Dei promissiones sibi, & filijs suis à Deo datas, hæc verba fatur, 2. Reg. cap. 7. aiens. *Quis ego sum, Domine Deus, & quæ domus*

A mea, quia adduxisti me hucusq; &?
Quasi diceret meminit Deus meus, à qua paupertate, & abiectione me in regnum sublimasti; ego sum ille pauperculus, ille minimus fratrum suorum, ille pastor ouiũ, qui nunc diuino beneficio populos pasco. Præclarè D. Chrysost. Chrys. homil. de Dauid, hæc verba commentatus ait: *Nouerat se pastorem*
B *esse ouium, & non genere nobilitatum. Sed quando factus est nobilis, agnouit se ex nihilo fuisse sublenatum: & quia non est oblitus, quis natus erat, perseueranit in culmine regali.* Nullus honor, nullus triumphus, nullus thronus potuit facere, quod Dauid obliuisceretur, qualis fuerit natus, quibus ortus pauperum natalibus, quo sibi re-
C gum æternauit dignitatem. Vereor, ne multorum pariat ruinas abiectæ originis obliuio. Quæ digniori principe vox, quam illa, quæ se extollit Sapiens, cap. 7. *Sum quidem, & ego mortalis homo similis omnibus, & ex genere terreni illius hominis, qui prior factus est, & in ventre matris figuratus sum caro.* Sap. 7. Quibus notat Lorinus noster, quod in natalitij commemoratio-
D ne, matris, ac mulieris mentio distincte fiat à regalissimo rege. Et cur distinctius meminit matris, nisi quia totus ille splendor regalis maxime ex matrum vilitate, & abiectione claudicauit? Quippè in regia Iudæ linea ignobiles matres fuere notissimæ Raab meretrix, Ruth paupercula, & mendica, Bersabæ vxor vnius de grege militis. Hos non dedignatur sapiens, imò inter cæteras natalium vilitates, has quasi digito ostendit, dum distinctius meminit matris. Quid plura? Tantæ confessionis
E præmium explicans pergit adhuc. *Propter hoc optani, & datus est mihi*

2. Reg. 7.

mihi ſenſus, & inuocauit & venit in me ſpiritus ſapientiæ. Quò refero non abſimilem confeſſionem D. Pauli 1. ad Timoth. 1. *Quis prius blaſphemus fui, & perſecutor & contumelioſus, ſed miſericordiam Dei conſecutus ſum.* Ille ſe vilem à natalibus meminit, hic blaſphemum, & contumelioſum: ille non erubeſcit abiectiones ſuas in medium proferre; hic peccata, & viliſſimos mores ſuos. Sed neuter abſque præmio, quando ille media confeſſione ad ſpiritum ſapientiæ, hic ad Dei miſericordiam peruenit, vt dicat D. Chryſoſtom. homil. 2. de Dauid: *Videtis, quomodo remuneratur omnis, qui non obliniſcitur, quid erat, & efficitur, quod non erat?* Laudabile eſt, & magno præmio dignum, ſi melior effectus memineris, quod habuiſti vile.

1. Ad Ti. 1.

Chryſ.

Joan. 9. Dicebant ergo ei: Quomodo aperti ſunt tibi oculi?

§. XII.

Virtutes aliorum ediſcenda, vt ſimilia adimpleas.

QVisquis ſanus eſſe cupis, interroga eos, qui ſani facti ſunt, quibus peruenerint ad ſalutem; ne tuis contentus ſis ſapientia, aliorum reſpice, & inquire virtutes, & earum æmulus, cura etiam præſtare ſimilia. De Maria Magdalena dicitur Ioan. 20. *Maria autem ſtabat ad monumentum foris.* Non inueniebat intus Ieſum, & ſtabat foris, nimirum ea, quæ foris erant circumſpiciens, ſi fortè ab aliquo doceretur ire ad Ieſum. Vn-

Ioan. 20

A de Orig. ibi monebat: *Si non inueneris in corde tuo Ieſum, ſta foris, & plora, permane in fide, & reſpice foris ad alios, ſi forte in aliquo videris eum, & plorando ora Ieſum, vt dignetur intrare in te, & habitet ibi.* Multum proficies, ſi ad virtutes, quæ in alijs facta ſunt, proſpicias; ſi cures docere aliorum profectus, qua cura, & diligentia dimiſſa, mirabor ſi multum itineris confeceris in via virtutum. Pſalm. 26. *Circuibo, & immolabo in tabernaculo Dei hoſtiam iubilationis.* Expende, qua ſe præparet diligentia Dauid ad immolationem faciendam; circuibo, ait, cur non magis ſe ſe in cubiculo abdat? Cur non magis ſecretum quærat? Cur non magis quietem procuret? Quando circuitus non inſpecti? Quando qui foras egreditur, non indiget ſaltem, vt ædes lauet? Attamen optimus ille circuitus eſt, qui non ad vagandum, ſed ad virtutes aliorum inſpiciendas, & æmulandas inſtituitur. Sic circumeat, qui præclaram Deo cupit hoſtiam parare. D. Gregor. homil. 17. in Ezechiel. accinit. *Ecce, vt immolaret iubilationis hoſtiam, circuibat: quia niſi animam huc, illucque ad bonorum vitam exquirendam mitteret, ipſe vſque ad iubilationis ſacrificium non perueniret.* Equidem efficaciſſimum eſt medium ad proficiendum, ſi aliorum inquiras, & obſerues virtutes. Et adeò efficax eſt alienarum virtutum inſpectio, vt imprimat animis noſtris ſimilem virtutem, vt vel ipſe nocentiſſimus Cain fieret innocens, ſi Abelis obſeruaſſet virtutes. Interrogatus enim à Deo de Abele fratre, impudenter reſpondit, Geneſ. 4. *Neſcio: numquid cuſtos fratris mei ego ſum?* Qualis ita reſponſio Caini? Sanè reſponſio hæc non ſolum oſtendit impij cordis malitiam,

Orig.

B

C

D

D. Gregor.

Gen. 4.

E

tiam, sed & radicem, & occasionē, ex qua in tantum barathrum pertuenit, nimirum, quia ab obseruatione, & inquisitione fraternarum virtutum oculis auerterat, quas si respexisset, si inquireret, posset ipse scelestissimus pietatem bibere. D. Ambr. Ambros. lib. 2. de Ab. & Cain. c. 9. *Etsi contumeliam prodat hic sermo: sonat tamen, quasi bonum fratrem* B *consideraſſet, custos debuit esse pietatis.* Pietatem, & innocentiam Abelis imbiberet, si vel ad tantis virtutes respexisset. Nouerat profecto Christi sponsa, quantum ipsa posset de aliorū obseruatione proficere, ideo non vaga, sed prudens per vicos, & plateas dilectum quę- *Cant. 3.* rens, Cantic. 5. ab omnibus scisci- C tatur: *Numquid, quem diligit anima mea, vidistis?* Et quid ad sponsam, quod illi vidissent? Nonne vtilius curaret ipsa videre, quam quę- Gillib. reret, an alij viderint? Pulchrè Gilibert. Abb. serm. 1. in Cantic. *De visione illorum se visuram præsumit, ideo diligenter inuestigat custodum visiones, eorum spiritus alloquio, vel in secretiora deduci, vel dulcioribus affici.* Non inaniter quærit, an alij viderint: sed ideo ad alijs inquirit, D vt similia præsumat sibi: quando aliorum virtutes, si noscantur, potentes sunt sui similitudines, etiam duplo grauiores animis nostris imprimere. Quò refero illud à B. En- D. Enn. nodio, lib. 7. epist. 13. in Boetij laudem decantatum, nimirum. *Ineuius manibus duplicato igne rutilat, quo veteres face fulserunt. Nam quod vix maioribus circa extremitatem vitæ contigit, hoc tibi abundat in limine.* Equidem iustorum limina nesciunt ad sectatorum manus delabi, nisi duplicato ibi crescentes lumine. Ex quo illustra illud D. Luc. 12. Lucæ 12. *Lucernæ ardentes in manibus vestris.* Cur lucernæ in manibus, & non lucernæ; quandoquidem de seruorum more aptius, & vsitatius venit, quod portent in manu lucernam? Sed vbi de lucernis illis sermo est, quas Deus posuit supra Ecclesiæ candelabra, hæ nesciunt à candelabris suis in sectatorum manus venire, nisi duplicato igne fulgentes.

Ioan. 9. Respondit: Ille homo, qui dicitur Iesus, lutum fecit, & vnxit oculos meos, & dixit mihi: Vade ad natatoria Siloe, & laua; & abij, & laui, & vidi.

§. XIII.

Felix ille, qui salutis suæ negotium non alteri committit.

EXpende illud felicissimi hominis insigne: *vade, & laua, & abij, & laui, & vidi.* Cui datum est, vt salutis suæ negotia ipse per se ipsum perficiat nulli illa credat, nulli committat. Quam sapiēter Theologus Nazianz. orat. in Baptismum Naziā. monebat, dicens: *Quamdiu mentis ad hunc compos es; ad baptismum accurre; quamdiu bonum tuum non in alijs situm est, verum tui ipsius est arbitrij.* Quis alijs omnino viam suam credat, cum ipse per se illam possit habere in tuto? Quis in summo discrimine velit ab aliorum pendere diligentia, cum ipse posset sufficere? Hoc quod insanissimum reputatur in discrimine vitæ temporalis, quotidie fit ab hominibus in summo æternæ salutis discrimine. Remittunt

mittunt infelicissimi homines negotia animæ suæ in id temporis, quando vel ipsi morbo correpti vix verbum facere possunt, nec aggredi opus vllum, vel defuncti in Purgatorio igne constituti, nihil prorsus sibi salutare possunt efficere; sed omnia sibi salutaria in aliorum diligentijs sunt in constituta. Felicissimus ille sanè est qui non alijs tanta negotia committit, nec vult aliorum egere diligentia, sed ipse per se omnia salutis suæ administrat. Vbi de agni sacrificio lex dabatur, Exod. 12. sic mandat Deus, *Tollat vnusquisque agnum per familias, & domos suas.* Cur vnusquisque tollere agnum iubetur? Nonne magis ad se tum conduceret, si vnus agnum sumeret, & cæteris omnibus pararet magnificum conuiuium? Nonne latiores essent in fratrum conuiuijs, quam singuli domi sedentes, & tristes manducassent? Equidem in tanto discrimine, vbi sacrificia agebãtur salutis, optimum erat, vt vnusquisque agnum sibi prouideret, nec penderet ab aliorum etiam fratrum conuiuio. Ita Nazianzenus, orat. 2. de Pascha, inquiens. *Mirandum nõ est, quod maxime quidem per singulas domos agnus requiritur: quando quidem optimum est, sibi vnumquemque ad perfectionem sufficere: seque hostiam sanctam, vnamquemque vocanti Deo offerre.* Et quis Israelitarum, quando intempesta nocte transiens Angelus Domini, & cælles, & plateas, & vicos replebat morte, non vellet magis apud se habere, quo se ipse muniret, quam ab alijs expectare munimen? Gladius euolabat percutiens, quid si frater tardasset agninum sanguinem affere? Quid si impediretur ne posse offerre sacrificium? Sane in tanto discrimine ille erat felix, qui nullius moras paueret, nullius timeret tarditatem auxilij, sed ipse ex se haberet præparatum, vnde liberari posset à periculo. Hanc mentem habebat, quisquis sapit, & negotia salutis suæ alijs non credat, sed ipse perficiat. Genes. 18. Abraham vbi Dominum in peregrinis recipit hospitio, etsi multa esset seruorum cinctus familia. *Ipse ad armentum cucurrit, & tulit: inde vitulum tenerrimum. Tulit quoque butyrum, & lac, & vitulum, quem coxerat, & posuit coram eis: ipse verò stabat iuxta eos sub arbore.* Nihil non perficit per se ipsum: quod forsan alias notauero; sed modo pergo ad cap. 24. vbi Abraham cum de vxore filio suo quærẽda agit, totum negotium seruo suo committit. Etenim, *dixit ad seruum seniorem domus suæ, qui præerat omnibus, quæ habebat: Pone manũ tuã subter femur meum, vt adirem te per Dominum Deum cæli, & terræ, vt non accipias vxorem filio meo de filiabus Chananæorũ, inter quos habito: sed ad terram, & cognationem meam proficiscaris, &c.* Ecce tibi de peregrinis excipiendis nihil seruo mandat, ipse per se excipit, de vxore filio quærenda non ipse per se tractat, sed id negotium, etsi graue, etsi parentibus omnibus potissimũ, seruo penitus committit. De quo Chrysost. tom. 6. ad illud Psal. 48. *Nolite timere, cum diues factus fuerit, sic fatur, Abraham hospitalitatis int, & munus executus est, nec seruo id oneris imposuit, sed sibi neque vxori. Cum autem, & vxor, & nuptiæ filij apparuerunt, seruo, vt habeat, præcipit. Hi contra faciunt. Si enim cum aurifice agere velint, nullo pudore prohibentur, sed per se eunt. Sed non ita Abrahamus, verum cum peregrinos vellet excipere, per se, & per vxorem*

Exod. 12

Genes. 18

Genes. 24

Nazian.

Chrys.

hoc officium præſtabat, cum autem nuptias facturus fuit, ſeruum adhibuit. Sic feliciſſimus vir virtutum officia, ſalutis negotia nulli mandat, ſed ipſe per ſe ipſum curat perficere, quæcumque alia ſint temporalia negotia non ille, ſed ſeruis, & amicis mandat. Vide ſupra lib. 8. cap. 3. §. 27.

§. XIV.

Is eſt Ieſus, qui breuiſſimi temporis anguſtijs ingentem nouit operari ſalutem.

EXpende maximè, quam breui curator cœcus natus; ait enim, *Abij, & laui, & vidi*. Ea eſt Dei clementiæ efficacia, quæ breuiſſimo, imò inſtantaneo tempore ingentem nouerit operari ſalutem. Ante effuſionem diluuij, vt homines ſibi procurarent ſalutem, ſic Geneſ. 7. Clementia diuina prædicabat: *Adhuc enim, & poſt ſeptem dies ego diluuium inducam*. Qualis eſt iſta clementiæ diuinæ prædicatio? quale ſalutis acquirendæ proponit vniuerſo orbi ſpatium? Quomodo inter ſolos ſeptem dies tanta hominum multitudo; tot peccatorum myriades poſſent ſalutem negotiari? Vel quomodo etſi cœlum plueret ſalutes, poſſent totum orbem attingere intra ſeptem dierum ſpatia? Equidem ea eſt miſericordia Dei, quæ non egeat tempore ad miſerandum, dum homo velit, quam breuiſſime, accipiet à Deo ſanitatem. Sic D. Baſil. Seleu. orat. 5. fatur. *En quod ſalutis occaſiones excogitat, ſiquidem fonte ſalutis cupientem inueniat. Adhuc enim, & poſt dies ſeptem. Sufficit, mihi, inquit, vel breue tempus ad peccatorum ſalutem*. Nullæ temporis anguſtiæ officient venturæ A ſanitati, modo illam velit capere. Si non ad tempus reſpicies, etſi breuiſſimum, etſi feſtinatiſſimum, etſi pene tranſactum, ad Dominum clama, cui vel momentaneum tempus ſufficit, vt immenſam ſalutem largiatur. Ionas cap. 2. ait, *Clamaui de tribulatione mea ad Dominum, & exaudiuit me*. Non ait, clamo, B ſed clamaui: quando clamauit? Bene notat Hieronym. quod, *ex eo tempore, quo præcipitatus in mare vidit cetum: & tantam corporis molem, & immanes rictus aperto ſe ore ſorbere: Domini recordatus fuit, & clamauit*. Cum iam ſorbebatur, inter ipſas belluæ fauces, tunc in memoriam clamandi ad Dominum venit, & tunc clamauit, & tunc ſalutem, & immunitatem accepit. C Non miror, quod inde egreſſus doctus, quam arcto in tempore poſſit Deus ſalutem præſtare, ad Niniuitas prædicet iuxta Septuag. lectionem cap. 3. *Adhuc tres dies ſunt, & Niniue ſubuertetur*. Tres dies proponuntur, vt tam ingens ciuitas poſſit ſalutem obtinere, ſed ab illo Deo, qui vel triduo, vel breuiſſimo alio tempore valet vniuer- D ſo mundo medelam afferre. Vnde exclamat D. Ephrem lib. de pœnitent. in hæc Ionæ verba, *O pœnitentiæ gratiam, quoniam mundum tribus diebus inſtruxit*. Cur dicam tribus diebus? vel temporis momento id nouit diuina gratia præſtare. Quod vt probet D. Chryſoſt. Niniuitis adiungit latronem, in quo etſi ſera petitio, celerrima extitit gratia. Sic homil. 28. in Gen. E fatur, *Niniuitæ tanta multitudine peccatorum aggrauati, quia magnam, & veram pœnitentiam egerant, non indigebant ampliori, quam trium dierum ſpatio ad prouocandum Dei bonitatem. Et quid dico Niniuitas? Latro in cru-*

Gen. 7.

Ba. Sel.

Ionas 2.

Ionas 3.

D. Ep.

Chryſ.

ce

et, neque vno die opus habebat? Et quid dico die vno? Neque breui hora, Tanta eſt Dei erga nos miſericordia; vt vbi viderit voluntatis noſtræ firmum propoſitum, & feruenti nos deſiderio ad ſe accedere, non retardat: ſed accelerat, dicens: Adhuc loquente te, dicam: Ecce adſum. Non tam ocyus volat verbum ab ore, quam ingens à Deo venit ſanitas, vt meritò dicat Baruch, cap. 4. *Isai. 65. Bar. c. 4.* *Sicut enim viderunt vicinæ Sion captiuitatem veſtram à Deo, ſic videbunt & in celeritate ſalutem veſtram à Deo, quæ ſuperueniet vobis cum honore magno, & ſplendore æterno.* Adiuncta enim eſt ſumma celeritas ſaluti, quæ à Deo in homines proficiſcitur. Vnde vbi diuina prouidentia factum eſt, quod Eſther 8. *Esth. 8.* ſecundæ epiſtolæ darentur, quibus Iudæi ſalui eſſe mandarentur, ait Text. *Egreſſique ſunt veredarij celeres nuntia perferentes.* Quæ verba argutius in rem noſtram legis, & conſtruis apud Carthuſ. Carth. nimirum, *Egreſſique ſunt veredarij celeres nuntius perferentes.* Quid eſt celeres nuntios perferentes? Id explicans Carthuſ. ait: *Veloces ambaſitas ſecum portantes;* quippe hoc eſt propriiſſimum, & naturaliſſimum epitheton ſalutis miſſæ à Deo, quod dicatur celer nuntius, vel (vt cum Carthuſ. barbarè loquar) ambaſiata velox, quaſi Hiſpane diceres, *Lleuar ſalud, es embaxada que ſe haze en vn punto.*

Joan. 9. Et dixerunt ei: Vbi eſt ille? Ait, neſcio. Abduxerunt ad Prariſæos eum: qui cęcus fuerat: erat autem Sabbatum, quando lutum fecit Ieſus, & aperuit oculos eius.

§. XV.

Ieſu nomen fœdas aufugit linguas, vt quod à limpidiſſimis amet nominari.

B DIxerat bonus homo ſe à Ieſu fuiſſe illuminatum: at peſſimi Iudæi, nominis Ieſu oſores, non quærunt, vbi eſt Ieſus? Sed vbi eſt ille? Fugiebat enim diuiniſſimum nomen fœdis Iudæorũ pronuntiari linguis, vt quod à puriſſimis Angelorum labijs debuit nominari. C Matth. 1. ſic loquitur, *Mat. 1.* *Chriſti autem generatio ſic erat.* Cur non dixit, Ieſu generatio, ſed Chriſti generatio? Equidē humilis Euangeliſta tantũ nomen Angelo pronuntiandũ reſeruauit. Ita D. Paſchaſ. Paſc. lib. 1. in Matth. ait, *Chriſti nomen ſolum ſine additamento Ieſu hic poſuiſſe creditur, vt eum intelligeres, de quo propheta dixerat: Vnxit te Deus tuus* D *oleo lætitiæ præ conſortibus tuis. Et nomen Ieſu, quod ſubſtantialiter illi inerat, Angelo dicendum reſeruaret.* Cur non fugeret fœdas Iudæorum linguas Ieſu nomen, quod & ab Euāgeliſta ſancto Angelis nominandũ reſeruatur? Similiter Luc. cap. 2. *Luc. 2.* dicitur; *Et vocatum eſt nomen eius Ieſus, quod vocatum eſt ab Angelo, priuſquam in vtero cōciperetur.* E Nulla lingua, niſi Angelica eſſet, valuit tantũ nomē prius in mũdum inferre. Id quod ponderat Orig. Orig. hom. 14. in Lucam, fatus *Vocabulum Ieſu glorioſum omni adoratu cultuq; dignum, vno debuit à parentibus, aut alio homine appellari, neque ab eis afferri in mundum, ſed ab excellentiori quadam, maiorique natura.* Quærenda erat lingua omni libera ſordibus,

omni puluere pura, quæ tantum afferret mundo vocabulum. Vnde Isaias, cap. 26 ait: *Et vocabitur tibi nomen nouum, quod os Domini nominauit.* Quasi hæc esset propria nominis notio, & explicatio quod non nisi à purissimo ore clareat. Quod enim nomen illud nouum, quod non nisi ab excellentiori quadam, superiorique natura amat nominari, nisi Iesu nomen? Id asserit D. Cyrill. Alexandr. lib. 5. de Trinit. hiens: *Nomen enim nouum verbo, Iesus, concurrem cum carnis natiuitate. Et propheticum oraculum iterum adstipulatur, cum dicit, Et vocabunt nomen eius nouum, hoc quod Dominus nominauit. Nonne, ô amice, Gabriel Virgini voluntatem Dei, ac patris conspicuam fecit, dicens: Ne timeas Maria, ecce enim concipies in vtero, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesus.* Sic cautum semper est à Deo, vt venerabile Iesu nomen per purissimas superioris excellentioris que naturę linguas ad nos perueniret, quasi inde ostendens, quam à fœdis labijs abhorreat, quam ab omni puluere alienis linguis tantum nomen amet tractari. Malach. 1. *Ab ortu enim solis, vsque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificetur, & offertur nomini meo oblatio munda: quia magnum est nomen meum in gentibus, dicit Dominus exercituum.* Notanter dixit Deus offerri nomini suo oblationē mundā, vt ostendat, nimirum, mundiſſimē præclariſſimi, & celebratiſſimi nominis Iesu quod est super omne nomē, & quod nisi mūdatis, & puris labijs non amat celebrari, Sed cur nomen hoc Iesus suū vocat Deus pater, Dominus exercituum? Sanè, quia ab eius ore purissimo ortū duxit, vnde habet purissimis linguis, & labijs velle tractari. Accipite

Isai. 26.

Cy. Al.

Malac. 1

A D. Irenæum, lib. 4. cap. 33. sic in verba dicta fantem, *Quemadmodum si quis rex ipse filij sui pingat imaginem, iustè suam illam dicit, quoniam filij eius est, & quoniam ipse fecit eam: sic & Iesu Christi nomen suum esse confitetur pater, & quoniam filij eius est, & quoniam ipse scribens id, ad salutem dedit gentibus. Bene ergo ait secundum vtrumque. Et in omni loco* B *incensum offertur nomini meo, & sacrificium purum.* Hæc Irenæus aliquantulum varians lectionem vulgatæ in Malachiæ verbis, quibus eleganter deducit pura sacrificia, & oblatione mundas deberi nomini Iesu, ipsumque inter pura, & mūda versari ex eo quod ortum habuit à purissimo ore Dei Patris. Nec oscitanter Paulus ad Philippenſ. 2. de C Iesu nomine, ait: *Vt in nomine Iesu omne genu flectatur cœlestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus, &c.* Vbi de genuflexionibus loquitur, expresse ponit cœlestiū, terrestrium, & infernorum; vbi de linguis Iesū celebrātibus, illud prætermisit, & maluit potius intelligi, quam dici, ne videretur tantū nomē amare, & minus puris linguis celebrari. D

Ir em

Phil. 2.

Ioan. 9. Iterum ergo interrogabant eū Pharisæi, quomodo vidisset: ille autem dixit eis: Lutum mihi posuit super oculos, & laui, & video.

E

§. XVI.

In iudicio nuda facti veritas attendenda est.

PRæclarus cœcus hic iudicum doctor, qui apud vicinos multo

edixit de Iesu, eiusque verbis, quibus missus fuerat ad fontem; modo, vbi Pharisæorum iudicio sistitur, omnia reticet, solum sine auctoris nomine, sine artificij mentione facinus proponit. Etenim ait, *Lutum mihi posuit super oculos, & laui, & video.* Non dicit; Iesus fecit lutum, &c. sed simplicem positionem luti repræsentauit. Sic integerrimi iudices, non personam respiciant, sed solum factum eximinent, ex quo solo, & doctrinam, & veritatem percipiant. Dominus dum tabernaculi opus commendat, & artifices nominat, & materiam præscribit, passim dicens: facies hoc, vel illud, & tamen Exod. 28. aliter loquitur, dicit enim, *Pones autem in rationali iudicij doctrinam, & veritatem.* Iuxta sermonem solitum dixisset, *facies*, in rationali iudicij doctrinam: sed quia in iudicio nuda veritas ponenda est, auctoris nec suspicionem præfert, nec artificium meminit. Quod notans D. Seuerianus in Cat. Græc. ait. *Rectè, inquit, impones, non autem facies, perinde, ac de aliis iubetur. Non enim hæc pertinent ad artificium aliquod, sed neque Dominus admonuit, quibus doctrina hæc, & veritas conficienda erant.* Vbi veritas clarere amat, ipsa per se ipsam simplex inspicienda proponitur, nullas artificū refert manus, ne artificum bona, vel mala opinio aliquam iudicibus imposturam faciat. Numquam rectus iudicium fit, quam cum res per se ipsam sine auctore, sine artificis fuco ob oculos proponitur. Vnde ille bonus censor habebitur, qui respiciens propositas res, illarum auctores, & artifices penitus ignorat. Ecce tibi iustissimum omnium iudicē, apud Matth. cap. 7. sic loquentem. *Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et confitebor illis, quia nunquam noui vos.* Expende illud, nunquam noui vos: quippe bonus, & rectus iudex, non solū post damnationis sententiā, à dānatis oculos auertit, sed & ante sententiā, & cum opera proponebantur, examinabātur, nunquam nouit personas, nunquam vidit, aliquo odij, vel amoris affectu inclinatus in illas. Quæ verba latè ponderans Aponius lib. 1. in Cant. post medium, sic tandem finit. *Quid tam rectum, nisi, vt in iudicando nulla veritati præponatur persona?* Rectissimè sanè iudicat ille, cui non persona obijcitur, sed nuda, & simplex facti veritas proponitur. Et vanè aduersus iudicem quæritur ille, cuius opera sine persona, & visa, & damnata fuerant. Quam iudicij rectitudinem in damnatione populi sui crediderim ostendi à Deo. apud Abacuch, cap. 1. iuxta lectionem Theophylacti, vbi sic. *Videte contemptores & intuemini, & admiramini mirabilia, & obscuramini. Nam rem ego ardum perficiam in diebus vestris, cui haudquaquam adhibebitis fidem, si quis recenseat. Propterea ego excito Chaldæos gentem amaram, &c.* Sic pergit vates annuncians punitionem Iudæorum à Chaldæis peractam. Sed ponderandum est illud verbum ante expressionem damnationis positum, nimirum, *obscuramini*, quod idem est Theophylacto ac, *contegimini*, quasi ostendat Deus in eo iudicij sui rectitudinem, quod non prius ad illud accesserit, quam oculos à personis præuaricatricibus auerteret; quibus prorsus contectis, facinora sola per se sumpta iudicarit. Cuius rectitudinis gloriam in iudicijs suis forsan ambiebant

A
B
C
D
E

Exo. 28.
D. Seu.
Aponi.
Theo.
Theo.
Matt. 7.

bant

bant illi, apud quos erat mos: ve- Esth. 7. reorum obnubilarentur capita, de quo habes apud Esther. cap. 7. *Nec dum verbum de ore regis exierat, & statim operuerunt faciem viri*: hoc factum fuit ante sententiam latam, ne videretur hæc prodijsse ab ira, & odio personæ; ira enim, & amor vehementer excæcant iudicis animum. Quò spectat illud D. Ber- Bernar. lib. 3. de consid. vbi ait. *Porro caliginis duæ sunt causæ: ira, & mollior affectus. Is iudicij censuram enervat; illa præcipitat. Quomodo enim ab altero non periclitetur, aut pietas clementiæ, aut Zeli rectitudo? Turbatus pre ira oculus clementer nihil intuetur: suffusus muliebri mollitie animus rectum non videt.* Vtraque hæc præcipitia cauet iudex, cui non persona præponitur, sed facinus nudum per se ipsum, & simplex.

Joan. 9. Dicebant ergo Pharisæi quidam: Non hic homo à Deo, qui Sabbatum non custodit. Alij autem dicebant: Quomodo potest homo peccator hæc signa facere? Et schisma erat inter eos.

§. XVII.

Semper veritas aliquale inuenit patrocinium, etiamsi inter pessimos viros.

QVando veritatis causa omnino cecidit. Quando etiam inter impios homines non inuenti sunt aliqui, qui subscribant veritati? Impijssimi erant Pharisæi, & tamen inter Pharisæos inuenimus aliquos, qui dicant, quomodo potest homo peccator hæc signa facere? & aliquale ferant veritati suffragium & patrocinium. Proiectus fuit in terram calidissimus ille coluber, de quo Apoc. 12. dicitur, quod sit *Accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum Dei nostri die, ac nocte.* Hic igitur nequa accusationis spiritus impiorum cordibus inseminatus; quot metit segetes calumniarum aduersus virtutem & veritatem? Sed simul immissus nobis est spiritus paracletus, quem misit pater, vt vel inter malorum accusationes, & calumnias semper aliquod pro veritate suffragium. Huc refero D. Irenæū supra lib. 3. cap. 8. §. 44. aliter relatum, qui lib. 3. cap. 9. sic loquitur: *In omnem terram misit è cœlis paracletum, vbi & diabolum tanquam fulgur proiectum, ait Dominus. Qua propter necessarius nobis est Dei, vt non combibamur, neque infructuosi efficiamur: & vbi accusatorem habemus, illic habeamus & paracletum.* Itaque inter mille calumnias, inter innumerabilia mendacia, inter pessimos errores à spiritu nequam disseminatos, vt veritas suffocetur, & comprimatur, non adeò deserta manet veritatis causa, quando cœlestis pater prouidit nobis in terris veritatis aduocatum Spiritum sanctum, quo mouente, & spirante nunquam non cernitur aliquale pro veritate suffragium. Matth. 18. ait Dominus *In ore duorum, vel trium testium stat omne verbum*: Cur in ore duorum? Nonne inuenti sunt duo falsi testes, qui omnino comprimant veritatem? Nonne contra Sufan- Matt. 18.

nam.

nam duo nequam viri inſurrexerunt, vt falſum teſtimonium dicerent? Non ergo veritatis cauſa in ore duorum ſtabit? Sed nota illud, quod additur, nimirum, *In ore duorum, vel trium*, non enim otioſe additum eſt illud, *vel trium*, ſed vt inſinuetur officium, & munus beatificæ Trinitatis, cuius eſt pro veritate ſtare, ita vt nuſquam deficiat aliquod veritati ſuffragiū. Stabit quidem veritas in ore duorum, vel ſi quando contingat, quod duo opprimant veritatem, pro illa ſtabit diuina Trias prouidens aduocatum, qui exerceat, & educat ſuffragia veritatis. D. Auguſt. tract. 36. in Ioan. cap. 8. ſic explicat illud, *vel trium*, aiens. *Per hoc myſterium Trinitas commendata eſt, in qua eſt perpetua ſtabilitas veritatis. Vis habere bonam cauſam? Habeto duos, vel tres teſtes, Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum. Denique quando Suſanna caſta fœmina, fideliſque coniux duobus falſis teſtibus urgebatur, Trinitas illi in occulte ſuffragabatur; illa Trinitas de occulto vnum teſtem Danielem excitauit, & duos conuicit.* Quando erit veritas ſine aliquo patrocinio, ſiquidem cœleſtis pater, imo tota Trinitas illi ſuffragio prouidet? Eſt nobiſcum in terris aduocatus, qui non ſinat veritatem ſuffocari calumnijs, & mendacijs, ſed vbicumque faciat veritatis exilire ſcintillas etiam inter peſſimos viros. Quod fortè reſpiciebat Eſdras, lib. 3 cap. 4. aiens. *Omnis terra veritatem inuocat, cælum etiam ipſam benedicit.* Non eſt terra, nec ſunt homines adeò terræ mandati, & ſepulti, inter quos veritas aliqualiter non fulgeret, vt dicat Nicetas apud Nazianzenum, orat. 40. *Vndecumque veritatis lumen irradiat, tum à mundo, tum à ſcripturis, tum* A *à nobis ipſis, &c.* Expende illud, *tum à mundo*, quaſi vellet, quod etiam in mundantis cordibus non deficiat aliquale ſuffragiū veritati.

Aug.

Eſdr. lib. 3. cap. 4.

Nicet.

Ioann. 9. Dicunt ergo cœco iterum: Tu quid dicis de illo, qui aperuit B oculos tuos? Ille autem dixit: Quia Propheta eſt.

§. XVIII.

Qui miſericordia fulget, prophetet neceſſum eſt, & diuinet ad C *pauperum neceſſitates ſubleuandas.*

NVllam audierat cœcus à Ieſu prophetiã, ſed viderat opus propheticum, quando enim abſq; ſuis precibus ſenſit lutum à Domino impoſitum, & viſum oblatum exiſtimabat ſuam videndi voluntatem fuiſſe à Ieſu diuinatam. O quàm verè miſericors ille, qui non D precum ruborẽ expectat, ſed præoccupat, & ſilentis egeni diuinat, & prophetat neceſſitatem! Bonus diuinus, bonus propheta, qui prius miſericordiam exercet, quam audiat vocem pauperis; quaſi ante vocem, pauperis deſideria, & voluntates præcognoſceret, diuinaret. Pſ. 40. *Beatus vir, qui intelligit ſuper* E *egenum, & pauperem in die mala liberabit eum Dominus.* Expende illud, *intelligit*, nõ enim tam beatificat hominem exauditio precis pauperis, quam præſaga ſollicitudo, & intelligentia, qua quis ſupra id, quod homo eſt, ſe eleuat, vt diuinet deſideria, & voluntates pauperum. Id quod præclare animaduertens

Pſ 40.

Thom. tens D. Tho. ibi. *Qui intelligit, non dicit qui subuenit, quia debet esse misericors ad modum Dei: sed Deus non expectat, quod semper petatur. Vnde subuenit desiderio, antequam petatur; & ideo ille est misericors, qui non solum petentibus subuenit, sed etiam indigenti subuenit, priusquam petatur.* Ille verè misericors, qui Dei habitum habet, vt non tam audiat, quam præintelligat, & diuinet, & prophetet desideria pauperum, & præparationes cordis eorum. Nullus ad subueniendum miseris præstantior, quam qui nouit sic anteuertere pauperum necessitates, vt videatur illas præsagisse, & diuinasse. Vnde libet in summa miseria D. Petri expendere felicitatem, quid miserabilius, quam peccatum? Videte modo Petrum obscurissimis peccati negationum tenebris totum immersum, omni paupere, omni mendico, omni afflicto miserabiliorem. Sed in tanta miseria, hoc maximè felicitatis habuit, nimirum quod oculos præstantissima omnium misericordia pollentes incurrerit. Ait enim Luc. 22. *Conuersus Dominus respexit Petrum.* Quid magnum, quod Dominus respexit Petrum miserere egentem, non ne Psal. 103. *Respicit terram, & facit eam tremere?* Sanè modo Petrum respiciunt, non quicumque Dei oculi, sed illi oculi, qui eius miseriam, & casum diuinarum; qui præsaga vigilantia prophetarunt ruinam, vt simul suo tempore medelam pateret. Accipite D. Leonem serm. 3. de Pass. sic fantem. *Respexit ergo Dominus Petrum, & inter calumnias Sacerdotum, inter falsitates testium, inter sadentium, & conspuentium iniurias constitutus, illis turbatum discipulum cernunt oculis, quibus eum præniderat esse turbandum.* Ea vero

Luc. 22.

Psal 103.

D. Leo.

niebat Petro misericordia in illis Saluatoris oculis, quæ & miseriam diuinarat, & antequam pauper clamaret, iam præsagiebat compediti gemitus, & desideria pauperis. Felix esset hoc sæculum, si ex huiusmodi oculis plures haberet, qui præintelligerent clamorem pauperum, & diuinarent pauperum voluntates. Is exut Aegypto magnus ille Ioseph, cui vbi narratum somnium Pharaonis fuit de macris vaccis, & tenui spica, statim beatus vir intellexit super egenum, & pauperem, & præaudiens inopum desideria, eorum incipit adimplere voluntates. Sic habes Genes. 41. *Sequentur septem alij anni tantæ sterilitatis, vt obliuioni tradatur eum-ctaretro abundantia, consumptura est enim fames omnem terram, & vbertatis magnitudinem perditura est inopia magnitudo. Nunc ergo prouideat rex virum sapientem, & industrium, & constituat eum terræ Aegypti, &c.* Quærebatur ex Ioseph omni explicatio, ipse autem præter somni explicationem insuper addidit consilium de frumento comparando, & asseruando: solicitus enim de afflictione tertæ misericordia plenus, non potuit non diuinare pauperum necessitates, & præintelligere super desideria, & voluntates pauperum adeò, vt antequam ipsi damnarentur, ipsi clamarent, iam ipse curaret de eorum pabulis, quasi diuinans eorum voluntates, quæ vellent habuisse cibos asseruatos;

Gen. 41.

Ioann.

Ioan. 9. Non crediderunt ergo Iudæi de illo, quia cœcus fuisset, & vidisset, donec vocauerunt parentes eius, qui viderat, Et interrogauerunt eos, dicentes: Hic est filius vester, quem vos dicitis, quia cœcus natus est? Quomodo ergo nunc videt?

§. XIX.

Clarissimè, & iniustissimè damnatur filius, quem vterque parens condemnat.

MAlitiosè Iudæi vocant parentes cœci, non patrem, aut matrem seorsim, sed vtrumque simul, cupientes ab vtroque elicere aduersus filium testimonium, vt clarius damnatio eius pateret. Cauebat Dominus Deut. 21. sic. *Si genuerit homo filium contumacem, & proterum, qui non audierit patris, ad matris imperium, & coercitus obedire, contempserit, apprehendent eum, & ducent ad seniores, & ad portam iudicij, &c.* Iubetur filius adduci in iudicium non à patre solo, non à sola matre, sed ab vtroque. Quod notans auctor Cat. Græcæ, sic ait. *Ad damnandum filium, cur exequitur vtriusque parentis consensus? Vt accusationis concordia veritatem contestetur. Accidit enim frequenter, vt accusanti matri aduersetur pater, & contrariò mater non subscribat damnationi liberorum. Quando conuenerit, occidatur.* Quæ ipes salutis potest esse filio, qui ab vtroque parente reijcitur, ab vtroque accusatus? Ferus Esau haud gratus matri suæ, Deo odiosus, cur potuit viuere? cur prauis suis moribus penitus non fuit obrutus? Sanè habebat pro se saltem patris sui suffragium; quo solo immunem vitam potuit peragere. Sic enim Philo apud Lyppomanum reddit rationem: cur Isaac nocens prauos Esau mores, quibus, & matrem suam offendebat, nihilominus illi benedictionem impartiri maluit. *Malum filium*: ait, *benedictione adiuuare volebat, sine qua non nisi infelicissimus esse poterat.* Iuuit filium nequam vnũ suffragium patris, sine quo necessum erat, quod periret, qui & Deo, & matri propter mores suos minimè erat gratus, quippe sit vt mater aduersabantur Esau, similiter eidẽ aduersaretur pater, non nisi infelicissimus esse poterat, vt est ille filius, qui ab vtroque parente damnatur. Quam summam infelicitatem præsagit Zacharias capit. 13. teste Hier. Cyrillo, Theodoreto, illis qui in Christi Ecclesia prophetant mendacia. Etenim ait: *Et erit cum prophetauerit quispiam vltro, dicent ei pater eius, & mater eius, qui genuerunt eum. Non vives: quia mendacium locutus es in nomine Domini. Et confingent eum pater eius, & mater eius, qui genuerunt eum.* Hæc extrema calamitas eorum, qui loquuntur mendacia in nomine Domini, quia ab vtroque damnati parente, non nisi infelicissimi esse possint. Vnde monebat Sapiens, Prouerb. 23. *Audi patrem tuum, qui genuit te, & ne contemnas, cum senuerit mater tua.* Vtriusque curam habet, vale enim plurimum vtriusque suffragium, siue ad damnandum, siue ad promouendum; infelicissimus eris, si tibi contrarientes pater, & mater.

Deut. 21

Auctor.

Phil.

Zac. 13. Hiero. Cyrill. Theodr.

Pro. 23.

& in ſummas te extollent felicitates, ſi adſint tibi vtriuſque ſuffragia. Quò refert D. Amb. li. 2. offic. cap. 16. exaltationes Ioſeph ſuper omnes fratres ſuos, quia nimirum in benedictione eius patris, & matris explicentur ſuffragia. Sic enim *Gen. 49.* ipſe legit benedictionem Ioſepho impertitam, Geneſ. 49. *Adiuuet te Deus meus, & benedicat te benedictione cęli à ſummo, benedictione terræ habentis omnia propter benedictiones patris tui, & matris tuæ.* Maiores omnibus felicitates habuit, qui præ omnibus tulit ſimul benedictiones patris, & matris, vt indè meritò dicatur filius ampliatus.

Ioan. 9. Reſponderunt eis parentes eius, & dixerunt: Scimus, quia hic eſt filius noſter, & quia cœcus natus eſt: quomodo autem nunc videat, neſcimus: ipſum interrogate, ætatē habet: ipſe de ſe loquatur. Hæc dixerunt parentes eius, quia timebant, &c.

§. XX.

Graue eſt parentibus ſe eſſe cauſam damnationis filijs ſuis.

AVdio cœci parentes præ timore Iudæorum inquiſitionem in ipſum filium conuertiſſe, quia ipſe ætatem habebat, qua pro ſe ſtare poſſet in iudicio. Sed quid timebant parentes? Conſpiratio Iudæorum in illos erat ſolū qui Ieſum confiterentur eſſe Chriſtum, ab A his autē ſolum quærebatur, quis, & quomodo aperuit filij oculos. Vnde ergo timebant reſpondere curatū filiū à Ieſu per impoſitionē luti? Quæ timoris ratio ex hac confeſſione? Sanè timendum erat parētibus, ne dū filij curationē dicerent, ſimiliter cogerentur dicere filij gratitudinē, & reuerentiā erga curatorem ſuum, quæ filio dānoſa, & cauſa damnationis exiſteret. B Et neſcio, an quid ſit magis timendum parentibus, quam quod ipſi cauſa damnationis exiſtāt filijs. Ecce vobis qualem timorē incutiat Dominus, quo parentes à peccatis abhorreant. Sic ait Deut. 5. *Deut 5.* *Ego enim ſum Dominus Deus tuus, Deus æmulator, reddens* C *iniquitatem patrum ſuper filios in tertiam, & quartam generationem.* Ad deterrendos patres, non mortes, non ignes, non cruces minitatur, ſed hoc, quod illis maxime erat timendū, nimirum, quod propter ſua peccata futuri ipſi erant filijs ſuis cauſa damnationis, & mortis. Id quod ponderans Tert. li. 2. in Marcionem, hæc pulchra dedit verba. Tert. *Nolite reprehendere iudicem, ſed reuincite malum iudicem. Nam & pa-* D *trum delicta ex filijs exigebat: Duritia populi talia remedia compulerat, vt vel poſteritatibus ſuis proſpicientes, legi diuinæ obedirent. Quis enim non magis filiorum ſalutem, quam ſuam curet?* Sanè nouum genus ſupplicij, nouum, & maximè horrendum, quod parentum delicta filijs ſuis, chariſſimiſque pignoribus damnationem conciliarent. E Sed totum hoc tormentum exegit duritia illius populi, quæ nullo alio minore metu poſſet arceri à peccatis, ideo illi ponitur hæc rerum parentibus timendarum maxima. Vt vix inuenitur pater, qui non magis curet filiorum ſalutem, quam ſuā, ſic non eſt qui filiorum cladem magis

2. Reg. 12.

Saluian.

giſ timeat, non doleat magis, præcipuè illam, cui ipſe præſtitit cauſã. Peccatori Dauidi hoc ſupplicium iniungitur. 2.Reg.12. *Quia blaſphemare feciſti inimicos nomen Domini, filius qui ex te natus eſt, morietur.* Et quantũ putas in patrem ſupplicium, quod eius peccatum, & error mortem inferat filio? Pulchrè Saluian. de Gubern. Dei, lib. 2. inquit. *Præter pœnam acerbæ orbitatis, etiã hunc addi piiſſimo patri intellectum ſummi ſupplicij Deus voluit: vt dilectiſſimo filio cauſa mortis pater ipſe exiſteret e qui doleret.* Inde parentis affligebat animũ Dominus, quod non ſolum videret mortem filij, ſed & quod ſciret ſe occaſionem, & cauſam extitiſſe talis mortis; in quo ſummus dolor, ſummique ſupplicij intellectus erat poſitus.

Ioan.9. Vocauerunt ergo rurſus hominem, qui fuerat cœcus, & dixerunt ei: Da gloriam Deo: nos ſcimus, quia hic homo peccator eſt. Dixit ergo eis ille: Si peccator eſt, neſcio: vnum ſcio, quia cœcus cum eſſem, modo video.

§. XXII.

Gratus animus in benefactore ſuo id ſolum attendit, quod beneficium fecit.

COgebant Iudæi hominem, vt ipſe Ieſum peccatorum profiteretur, quaſi ex tali profeſſione A magnam Deo gloriam redderet: verum prudentior illis cœcus maluit in benefactore ſuo illud ſolũ, & ſpectare, & meminiſſe, quod beneficium dederat, quam modum in ſeipſo quærere. Huc reſpiciunt illa. *Vnum ſcio, quia cœcus cum eſſem, modo video*, quaſi dicat, vnũ ad me pertinet ſcire de benefactore meo, nimirum, quod ab illo beneficium B accepi, alij alia ſcrutantur, ego hoc vnum conſidero, hoc vnum video, quod ad meum beneficiũ ſpectat. Diſce ab hoc cœco, quiſquis beneficium accepiſti, in benefactore tuo illud ſolum ſpectare, quod tibi ſalutare extitit. Exploratores Iſraelitæ ſic dicebant ad Raab Ioſue 2. *Innoxij erimus à iuramento hoc, quo C adiuraſti nos ſi ingredientibus nobis terram, ſignum fuerit funiculus iſte coccinus, & ligaueris eum in feneſtra, per quam demiſiſti nos.* Quid neceſſe erat, quod funiculus ille ligaretur in illa ipſa feneſtra, per quam dimittebantur? Sanè in domo meretricis multæ erant portæ, & luxuriæ, & auaritiæ parentes, D propter quę peccata merito domus illa, ſicut, & reliquæ, hoſtilibus gladijs eſſet obnoxia, verum exploratores grati tanto beneficio, nihil in illa volũt reſpicere, niſi feneſtram, quæ illis ſalutaris, & commoda fuerat. In hanc vnam volunt oculos conijcere; vnam hanc feneſtram cupiunt ſcire, ne quid in benefactrice videant, quod beneficij accepti memoriam non excitet. E Non longe abero, ſi huc referam illud D.Pauli 1. ad Corinth. 2. vbi ait. *Non enim iudicaui me ſcire aliquid inter uos, niſi Dominum Ieſum Chriſtum, & hunc crucifixum.* Quaſi nobilis hic explorator, cætera præteriens intentus ſolum fit ad feneſtras illas diuinarum cicamis extitit, Hoc vnum mente voluebat,

Ioſue 2.

1. *Cor*. 2

uebat, ab hoc vno oculos numquam auertit, ni mirum, à salutis beneficio. Magnus Isaac post iurgia mille, post excitatis inimicitias puteorum causa, continuo, Genes. 26. *Profectus inde fodit alium puteum, pro quo non contenderunt: itaque vocauit nomen eius, Latitudo, dicens: Nũc dilatauit nos Dominus, & fecit crescere super terram.* Ecce tibi gratus animus non meminit iurgia, non meminit pressuras, & hostiles inimicitias, sed vbi liberè puteum accipit, hunc solum respicit; illud se solum putat scire, quod pertinet ad beneficium, ad omnia alia cœcutiens. Id quod notans Chrys. Chrysost. homil. 52. fatur. *Vidisti piam mentem, quomodo non facta mentione tam atrocium difficultatum, quæ obstiterant, bonorum tantum meminit, & pro illis gratiam Deo offert.* Hoc est vere præmentis iudicium, quod nihil aliud de benefactore suo velit inquirere, velit scire, velit meminisse, nisi illud, quod peperit beneficium, quod sibi extitit causa salutis.

Ioan. 9. Dixerunt ergo illi: Quid fecit tibi? Quomodo aperuit tibi oculos? Respondit eis: Dixi vobis iam: & audistis, quid iterum vultis audire? Numquid, & vos vultis discipuli eius fieri? Maledixerunt ergo ei, & dixerunt: Tu discipulus illius sis: nos Moysi discipuli sumus.

§. XXII.

Solius Christiani proprium est quod sit discipulus Dei, in quo signum veræ Ecclesiæ.

HAec seruata est gloria creditoris in Christum, quod discipuli Dei sint, eiusque imbuantur verbo. Inde est, quod filius Dei in mundo degens, docens in Synoga, se nomine principij manifestabat: ita Ioan. 8. *Ego principium, qui loquor vobis.* Verum vbi fidelibus proponitur Ioan. 1. ait, *In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum.* Illis principium dicitur, nobis verbum proponitur, quia verbum illis solum traditur, qui illo sunt instruendi. Accipite D. Brunonem Carth. serm. 1. de Trinit. **Bruno.** *Idem ergo per verbum & principium significatur. Sed nobis verbũ vocari debuit, qui docibiles sumus, qui ipsius verbum, & doctrinam audire, & discere parati sumus. Illis vero certè debuit vocari principium, qui eum principiũ esse non credebãt, &c.* Nobis filium Dei verbum apparet, qui eius vitæ verbis edoctis, eum habemus vitæ magistrum, & doctorem. Quos spectabat Isaias cap 54. fatus. *Vniuersos filios tuos doctos à Domino.* vbi Septuag. reddidere: *Vniuersos filios tuos discipulos Dei.* Magna Christianæ Ecclesiæ laus, & excellentia est, cuius filij vniuersi discipuli Dei sunt, salutaremq; & veram ebibunt sapientiã, magistro ipso Deo. Nec fuit aliquando qui ad hunc discipulatum ascendere posset, nisi Christi virtute. Exod. 24. ait Dominus ad Moysem: *Ascende ad me in montem, & esto ibi, daboq; tibi*

Isa. 54.

Lxx.

Exo. 24.

tibi tabulas lapideas, & legem, ac mandata, quæ scripsi, vt doceas eos. Surrexerunt q. Moyses, & Iosue minister eius, &c. Vnus Moyses vocatur à Domino, vt excipiat disciplinas legis, nec tamen Moyses solus ascendit in Dei scholam, sed Iosue ministrum, suum sert secum. Cur sine Iosue non ascendit Moyses? Quoniam, nisi Iesu comitante, & aspirante, & ducente, nemo Dei discipulus, legisque diuinæ auditor potest fieri. D. Amb. Psal. 47. *Moyses ille peritus in omnia sapientia Aegyptiorum in montem ascendit, atque in nubem intrauit, vt operta, & occulta cognosceret, adhærente sibi socio Iesu: quia nemo, sine vero Iesu, potest incerta sapientiæ, & occulta comprehendere. Et ideo in specie Iesu Naue, veri saluatoris significabatur affutura præsentia, per quem fierent omnes dociles Dei.* Vane de secularibus disciplinis, & de Moysis disciplinis gloriatur, qui Iesum non habet, quando nec ipse Moyses in omni sapientia Aegyptiorum peritus, nisi de Iesu socio non potuit ad diuinam legis scholam peruenire, nec fieri docibilis Dei. Sapientia, quæ à Deo traditur, sic halat Iesum, sic halat Christum, vt nequeat imbui illa non Christianus. Ioan. cap. 6. dicebat ipse Iesus: *Omnis, qui audiuit à patre meo, & didicit, venit ad me.* Vnde egregiè & acutè argumentatus D. Aug. lib. 1. de Grata, contra Pelag. & Celest. cap. 14. ait. *Omnis, qui dicit, venit, quisquis non venit, profectò non didicit.* Sapiẽtia diuina demonstrat Christianum, & Christianum: essẽdit sapientiam, quæ à Deo est. Ille neget in Christi Ecclesia, & docibiles, & doctos simul à Deo esse, qui immensas doctorum segetes non videat in diesillic parturiri. Ex doctorum segete præmoscitur manifesta Christi, & eius vera Ecclesia, sicut fons ex riuulis. Vbi plures Dei docibiles, ibi certus Iesus est, quia vera sapientia à Deo veniens cum Iesu. Nec te moueat, quod signum Christi dicantur esse Dei discipuli, Dei docibiles, & non potius docti; vbi enim Deus magister est per Christum, idem est, & docibilem esse, & doctum. Ea enim est Dei doctrina, quæ nescia t manere, vel in lectione, vel in auditu, ieu sic auditores suos imbuit, vt etiam per opera manifesta fiant. Paul. 1. ad Thessalon. 4. *De fraternitate autem charitatis non opus habetis vobis scribi. Nam ipsi vos à Deo didicistis, vt diligatis inuicem: etenim facitis illud in omnes fratres.* Vbi D. Aug. lib. 1. de Gratia, aduersus Pelag. & Celest. cap. 13. notat. *Vt probaret eos à Deo didicisse, subiunxit: Etenim facitis illud tamquam hoc sit certissimum, quo à Deo didicerutis, si id, quod didicerutis, feceritis. Isto modo sunt omnes, secundum propositum est, docibiles Dei. Qui autem nouit, quid fieri debeat, & non facit, nondum a Deo audiit secundum gratiam, sed secundum legem.* Hinc noscuntur Dei discipuli per Christum ex doctrinæ segete, cum operum fructibus comuneta qui non faciunt, non Dei, sed Moysis sunt discipuli.

Ambr. — Iuan. 6. — Auguſt. — 1. ad Tb. 4. — Aug.

Ioã. 9. Respõdit ille homo, & dixit eis: In hoc mirabile est, quia vos nescitis, vnde sit, & aperuit oculos meos. Scimus autẽ, quia Deus peccatores non exaudit; sed si quis Dei cultor est & volũtatẽ ei' facit, hũc exaudit.

§. XXIII.

In Deo colendo tota vis felicitatis humanæ posita est.

ILlud insipienter dixerit homo hic illiteratus, nimirum, quod Deus peccatores non exaudit; verum negari non potest hoc prudentissimè dixisse, quod si quis Dei cultor est, & voluntatẽ eius facit, hunc Deus exaudit; hunc beat, hunc ingentes bonorum copias facit reportare. Asseram nullam à te posseditiorem institui negotiationem, & feliciorem, quam si Deum colas totis viribus animæ. Nautæ illi Ionã
Ionæ 1. examinant cap. 1. *Indica nobis, cuius causa malum istud sit nobis, quod est opus tuum?* (aliter apud Theophylactum,) *Quæ est negotiatio tua? Quæ terra tua? & quo vadis? vel ex quo populo es tu?* Sic in nauigegentem Ionam interrogant nautæ de patria, de causa itineris, de studio, de negotiatione, quasi ille, vt cæteri qui adnauigabant, esset mercator, & per mare negotiaretur quæstus gratia. Quibus ipse respon-
Septua. dit, apud Septuag. *Servus Domini ego sum, & Deum cæli ego colo qui fecit mare, & aridam.* Pulchre ad interrogantium mentem respondit, qui omnia eius negotia scire cupiebant, optimam, & ditissimam omnium negotiationem suam explanans, his solis verbis, *Deum cæli ego*
Theop. *colo.* Quæ sic apud Theophylactum expenduntur. *Hoc*, inquit, *studium meum, hæc mea negotiatio est servire Deo vero per mea opera, & colere ipsum per fidem in ipsum.* Negotiationem quæritis, qua bonis acquirendis insiem, potius scire cupitis, à quibus soluo, & ad quos appello, vt inde merces meas æstime.

A tis, ecce vobis totum meum studiũ, ecce vnicam, eamque ditissimam, & felicissimam negotiationẽ meã, nimirum, seruus Domini ego sum, & Deum cæli ego colo. In Deo colendo sum totus, qua nulla negotiatio ditior? quis Deum ex animo coluit, & non habuit sibi Deũ propitium ad omnia sua promouenda B studia? Quo solo argumento conuicit honestissima fœmina Iudith cap. 11. Holophernem, sibi omnia *Iud.* 11
a Deo prospera futura, etenim ait; *Ego enim ancilla tua Deum colo, etiã nunc apud te, & exiet ancilla tua & orabo Deum. Et dicet mihi, quando eis reddat peccatum suum.* Preces suas, studia sua à Deo promouendas fidenter, & secura promittit, ex eoque tantam suam securitatem, & C fiduciam confirmat, quod ait: *Deum colo etiam nunc apud te.* Nulla enim tenicitas, nullum lucrum dubitari potest in eo, qui toto animo suo colit Deum. Quò spectat Tobiæ cap. *Tob.* 3.
3. aiens, *Hoc autem pro certo habet omnis, qui te colit, quod vita eius, si in probatione fuerit, coronabitur; si autem in tribulatione fuerit, liberabitur: & si in correptione fuerit, ad misericordiam tuam venire licebit.* D Nullo in casu inglorius morabit ille, qui ex toto corde suo cultor est Dei, siue in probatione, siue in tribulatione, siue in correptione fuerit, diuina misericordia circundabitur, & in maximas felicitates venire licebat. Quare Hierosolymitani Hebræi hoc primum felicitatis fundamentũ suis tratribus exoprabant. 2. Machabæorum 1. dicẽ- *2. Mac.*
E tes: *Benefaciat vobis Deus, & memineritur testamenti sui, quod locutus est ad Abraham & Isaac, & Iacob seruorum suorum fidelium: & det vobis cor omnibus, vt colatis eum, & faciatis eius voluntatem corde magno, & animo volenti.* Quid

tunc?

tunc? *Et exaudiat orationes vestras, & reconcilietur vobis.* Ecce, quibus gradibus perueniatur ad misericordiam diuinam, si corde magno, & animo volentes colamus Deum, nihil non obtinebimus. O cultura! O negotiatio! Fallor? si alia est negotiatio diuor, si alia est cultura felicior, quam colere Deũ. quis ager, quæ merces copiosius respondit cultoribus suis, quàm Deus? Prouerb. 31. de muliere fortidicitur: *Consideravit agrum, & emit eum: de fructu manuum suarum plantauit vineam. Accinxit fortitudine lumbos suos, & roborauit brachium suum. Gustauit, & vidit, quia bona est negotiatio eius.* Ipse Deus nobis ager proponitur, vbi ait Psalm. *Pulchrieudo agri mecum est*, cuius agri cultura quęituosissimi omnium est; pro certo enim habeat, quisquis colit eum corde perfecto, quod in omnibus, & semper prosperabitur. Inde illud gustauit, & vidit, quia bona est negotiatio eius. Quò spectant illa D. Chrysostom. verba, homil. de Fide Annæ: *Tantum autem hac negotiatione lucrum facit, quantum facere par est eam, quæ cum Deo habuerit commercium. Etenim postquam vnum fœnum acceperat, Deus reddidit illi alterum.* Sic Anna ex eo quod colit Deum, negotiationis fructus, metit quam largos.

Prou. 31

Chrys.

Joan. 9. Responderunt, & dixerunt ei: In peccatis natus es totus, & tu doces nos? Et eiecerunt eum foras. Audinit Iesus, quia eiecerũt eum foras, & cum inuenisset eum, dixit ei: Tu credis in filiũ Dei?

§. XXIV.

Nihil æstimes à parentibus, & omnibus creaturis deseri, vbi Deo cura es.

OMnes deserunt cœcum hunc; parentes illum in manus Iudæorum derelinquunt, cum dicunt, ætatem habet, ipsum interrogate, Iudæi omnes illum à se abijciunt; sed Dominus abiectum, & reiectitium ab ipsis pareonbus hominem suspicit. Quid noceat relinqui à parentibus, abijci ab omnibus creaturis, si suspiciaris à Iesu? Canebat lætabundus Dauid, Psal. 29. *Pater meus, & mater mea dereliquerunt me, Dominus assumpsit me.* Et quidem parum eget parentum cura, qui Dei commissus est tutelæ. Multis facit quæstionem illud, quod Abraham solus è veteribus patriarchis filio suo Isaac, & dilectissimo filio moribundus benedictionem non impertuerit. Quid magis solemne parentibus moribundis, quã benedicere filijs? Sic Isaac benedictionem Iacobo impertuit: sic Iacob duodecim Patriarchis. Solus Isaac à parente optimo relinquitur sine benedictione, quia solus ille Deo in holocaustum oblatus, ibiq; acceptus apparuit. Rem totam sic

Psal. 29.

expendit Theodoretus citatus in Cat. Græc. *Cum quemadmodum Isaac filio suo Iacob, deinceps; Iacob filijs suis benedixerunt, non eadem pacto Abraham benedixerat Isaac? Supervacaneum hoc illi fortè videbatur, cum post oblationem filij monumentum illud servaret in pectore certa promissionis.* Hoc habuit insigne proprium Isaac, quod à Deo postulatus fuerit in holocaustum sibi, quod & sic seipse Deo devovens immolandum posuerit à parente, quod ex tunc sic acceptus fuerit Deo, vt in illo totum firmaret arcanum repromissionis. Qui ergo sic erat Deo acceptus, nihil egebat. Sine benedictione, sine tutela parentum, quamuis omni patris terreni auxilio destitutus, imò ab omnibus creaturis rejectus Deum sibi auxiliatorem habet præsentem, quo nihil mali novit timere, sed omnia bona sperat. Hinc ipse Isaac qui paternæ benedictionis dedit exemplum, è duobus filijs nequiori illam impertiri curabat, sic enim ait, Genes. 27. to Esau: *Affer vt comedam, & benedicat tibi anima mea antequam moriar.* Cur Esau parat benedicere? An latebant sanctissimum parentem Esau efferi mores? Cur ponus ad illum dirigit benedictionem, & non ad Iacob? Eo ipso, quod noverat pravos Esau mores, & noverat Iacob virtutes, pro nihilo ducit Iacob benedicere, qui enim Deo erat acceptus, parum egebat paterno auxilio, & tutela. Ita Philo apud Lyrapom. *Noverat Isaac bonum filium bonitate propria sibi ipsi satis auxilio fore.* Imo, qui Deo accepti sunt, quo magis à parentibus derelinquuntur, ejiciuntur, eò citius, & felicius divinum sibi cõgerunt auxilium, & protectionem. Puer Ismael Abrahami filius, Ismael à Deo exauditus legitur; & tunc exauditur, cum à paterna domo expulsus matris brachijs, per solitudinem errabat. Errabat equidem iusti semen per solitudinem à patre ejectus & siti vehementi premebatur inter matris brachia, nec Deus exaudit eum flentem. Quid plura? Genes. 21. *Mater abjecit puerum subter vnam arborem, quæ ibi erat, & abijt. Sedit q; è regione procul, quantum potest arcus jacere. Dixit enim: Non videbo puerum morientem: exaudivit autem Deus vocem pueri.* Non antea exauditur à Deo puer, quam ejectus a patre; simul appareat ab ipsa derelictus matre. Eadem siti premebatur in brachijs matris. & non dubito, quin tunc puer præ siti largas funderet lacrymas, & tamen non exaudiatur à Deo: cum vero primum mater abscessit, relicto puero, ecce tibi Deus adest, qui derelictũ à parentibus suscipit, & in magnas spes alit.

Gen. 27.

Phil.

Ioan. 9. Et dixit ei Iesus, & vidisti eum, & qui loquitur tecum, ipse est. At ille ait: Credo Domine, & procidẽs adorauit eum.

§. XXV.

Munera divina non finiuntur in prima beatitudinis visione.

MAgnum beneficium, quod ejus Iesum vident, & ideo maius, quia inde efficitur capax alia recipiendi. Adhuc post primum illum aspectum, restat tibi, quod à visionis tuæ auctore accipias, dum se se magis aperit tibi. Is enim est Deus

Deus, cuius munera, nec in prima beatitudinis visione finiuntur. Psal. 4. *Signatum est super nos lumen vultus tui, dedisti lætitiam in corde meo.* Magna, & suprema hominis felicitas est, reuelata facie gloriam Dei contemplari, hoc est, teste Hieronym. apud Nahum cap. 2. lumine diuini vultus insigniri. Hoc quasi supremum spectant spes humanæ, vt lumine illo donẽtur, quo diuinissimam Dei videant faciem. Ecce iam dicunt æterni candidati, signatum est super nos lumen vultus tui, non solum iam donati rudes, sed & supremo gloriæ luminis munere sumus donari. Quid tunc? *Dedisti lætitiam in corde meo*; adhuc post lumen dona, adhuc bona data sunt in cœlesti thesauro, quibus in dies beati nouiter illuminantur, recreantur. A quo non abest illa Ruperti exclamatio lib. 6. de Proces. Spir. sancti, cap. 9. vbi hæc verba Psalmi explicãs fatur, *O quãta pater habet, & quanta spiritus veritatis hinc accipere potest, vt annuntiet nobis de his, quæ filio suo thesaurizauit pater, quoniam in ingressu tam fulgidus, tamque ordinatus prospectus sacramentorum, in quibus vitam habemus, ornatus est.* Equidem quando in primo limine tanto lumine insignimur, tanta visione arcanorum ditamur, necessum est, vt inde de cœlestibus thesauris noua in dies dona, noua lumina prosiliant, quibus felices recreentur animi. Paul. 2. ad Corinth. 13. ait, *Nunc cognosco ex parte: tunc cognoscam, sicut & cognitus sum. Nunc autem manent fide, spes, & charitas.* Expẽdo, quod etiam postquam venerit illa plenitudo temporis, in quo cognoscemus Deum, sicut ab eo cogniti sumus, hoc est, videbimus Deum, sicuti est, adhuc in eo statu visionis insinuantur aliquo modo manere fides, spes, & charitas. Ad quid maneat spes, cum adsit possessio? An post visionem Dei restat aliquid sperandum? Equidem is est Deus, cuius munera nesciunt vsquam finiri, etiam post clarissimam Dei visionem, est quid speres, quia Deus adhuc habet, quod cupit præstare. Sic D. Irenæus lib. 2. cap. 77. ait. Reliquis partibus destructis, hæc tantum perseuerant, quæ sunt fides, spes, & charitas: semper enim fides, quæ est ad magistrum nostrum, permanet firma; asseuerans nobis, quoniam solus verè Deus, vt diligamus Deum verè semper: quoniam ipse solus pater: *Et speremus subinde plus aliquid accipere, & discere à Deo, quia bonus est, & diuitias habens indeterminabiles, & regnum sine fine, & disciplinam immensam.* Etiam postquam viderimus Deum, sicuti est, manet in nobis spes, quia plus aliquid restat semper donandum; non possunt enim exhauriri diuini thesauri, sed semper noua munera sunt, quibus beatorum animæ recreantur.

Psal. 4. Hier. Ruper. 1. Co. 13 Iren.

§. XXVI.

Infirmitas humana non potest notitiam diuinitatis sustinere.

VBi audita est Iesu vox aientis, & qui loquitus tecum, ipse est, statim procedit cæcus, & adorauit eum; procedit, inquam, statim; non enim infirmitas humana stare potest in conspectu diuinitatis se manifestantis. Ioan. 18. memorans Christi virtutem in ipsa sui comprehensione, ait: *Vt ergo dixit eis: Ego sum; abierunt retrorsum, & cæci*

Ioan. 18.

ceciderunt in terram. Et quis ſtaret ad vocem Dei ſe reuelantis? Non equidem valet infirmitas humana tantam vocem audire, quin prona in terram cadat. Hinc pulchrè Ru-
Rupert. pert. lib. 6. de Proceſ. Spiritus ſancti, cap. 14. ſic ad Ieſum fatur, *Latebat vultus tuus in illa humanitate, vt crucifigi poſſet; niſi enim latuiſſet, niſi ſe continuiſſet, & ceſſaſſet dicere: Ego ſum, omnes abirent retrorſum, & caderent in terram, nec poſſent comprehendere eum*. Nulla eſt humana virtus, quæ poſſet à Deo audire, ego ſum, quin cadat in terram, quin humi proſternatur, mi-
Exod. 3. nimè ſuſtinens tantum gloriæ pondus. Quã alacer Moyſes ibat Exod. 3. vt videretur rubum incombuſtũ ardere? Et ecce tibi vox de rubo: *Ego ſum Deus Patris tui, Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob. Abſcondit Moyſes faciem ſuam. Non enim audebat aſpicere contra Deum*. Tantæ vocis ſono correptus ibi ſubſtitit, oculos deijcit, nec audet vltra reſpicere, ſed maieſtatem reueritus faciem obte-
Caiet. git. Id quod notabat Caiet. ſatus *Audita præſentia Dei, timuit oculos ſuos verſus flammam illam, in qua loquebatur Deus dirigere, & propterea ad cautelam, ne reſpiceret, faciem ſuam obtexit*. Et merito tam ſibi cauet Moyſes à voce Dei ſe manifeſtantis; quæ enim natura non conſternatur in cognitione tantæ ma-
Iſai. 64. ieſtatis? Iſai. 64. *Vtinam diſrumperes cælos, & deſcenderes, a facie tua montes defluerent*. Quaſi ex eo, quod cœli aperirentur, & Deus pateret, conſequens eſſet, quod creatæ altitudines ad terram deſiderent. Id quod expreſſiùs inſinuat lectio
Cyr. Ier. D. Cyrilli Ieroſolymitani catecheſi 9. aiens, *Si aperueris cælum, tremor a te capiet montes, & deficient*. Non inuititer latet diuinitas intra eã; A cœli enim beneficio habẽt creaturę, quod poſſint caput erigere; quod non neceſſum ſit ſemper terræ adhærere, ſed etiam liceat negotia tractare vitæ. Ita Cyrill. ait, *Propterea ſecundum maximam ſuam benignitatem Deus velum propriæ Deitatis cælum extendit, ne periremus. Non meus hic ſermo, ſed Prophetæ, qui* B *dixit: Si aperueris cælum, tremor à te capiet montes, & deficient*. Niſi ceſſaſſet Dominus ſe manifeſtare, omnes creaturę ad terram deiectę, ibi hæſiſſent. Nec miror, quod à reuelatione Deitatis creaturæ ſe ſe humi proſternant, quando idem facit, vel Dei glorię vmbra Ezechiel. cap. 2. *Hæc viſio ſimilitudinis gloriæ Domini. Et vidi, & cecidi in faciem meam*. Ad quæ verba eleganter D. C Cyrill. Ieroſolymit. vbi ſupra, ait: *Non ipſum Dominum, ſed ſimilitudinem gloriæ, neque ipſam gloriam, vti re vera eſt, ſed ſimilitudinem tantum gloriæ vidit, & cecidit per terram præ timore. Si ergo gloriæ ſimilitudo conſpecta timore, & extremo tremore afficit prophetas: ipſum Deum, quis tandem cernere ſuſtineat?* D Sanè non eſt creaturarum virium ad Deitatis maieſtatem non patere. Non eſt poteſtatis humanæ tantum diuinitatis pondus ſuſtinere.

Et diuinitas manifeſtata, quem non ponat ſcabellum pedum ſuorum? Et iuſti volentes, & iniuſti tremen-
E tes, vbi Deus intonuerit; in terram corruent.

Ezec. 2.

Idem.

Cyr. Ier.

A

CAPVT IV.

De cæco apud Iericho sanato.

MAtth. cap. 20. Marcus ca. 10. Lucas capit. 18. tres prope Iericho cæcos sanatle Christum scribunt. Et sunt tã pauca dissimilia in singulorum historia, vt credam non tres, sed vnã, & eandem historiam ab omnibus fuisse conscriptam. Curatus ergo à Iesu notissimus cæcus, quem solum attenderunt Marcus, & Lucas, curatus est, & alter minus notus; & ambos expressit Matthæus. Difficilius illud, quod Lucas dicat curationem factam, cum appropinquaret Dominus Iericho, alij, cum exiret. Et quidem si placet, postulata fuit curatio à nobiliori cæco, cum Iesus appropinquaret Iericho, obtenta autem à duobus, cum exiret. Ita Maldonatus. Pergo ad historiam, vt eam tradit D. Lucas.

B C D

Luc. cap. 18. Factum est autem cum appropinquaret Iericho, cæcus quidam sedebat secus viam mendicans: & cum audiret turbam prætereuntem, interrogabat, quid hoc esset? Dixerunt autem ei, quod Iesus Nazarenus transiret.

E

§. I.

Non longe abest à recta salutis via, qui proximus est, vt oret Deum.

REctè notatur cæcus hic secus viam esse, cum iam relictis creaturis oraturus erat Deum. Non enim per deuia errare, seu perdi potest, qui orationi ad Deum faciendæ iam approximat. Quam est perditus, qui ad creaturarum fores mendicus errat? Quam longè abest à recta via? Præclare ad rem dicebat Dauid 2. Reg. 7. *Propterea inuenit seruus tuus cor suum, vt oraret te oratione hac.* Expende illud: inuenit cor tuum; dum Deum non orabat, sed creaturarum pulsabat fores, mendicus errabat per deuia, factus homo perditus, factus quasi miseri errones, incertis sedibus vagus: sed cum se recepit, & Deum orare, ab illoque opem decreuit petere, iam inuenit cor suum, non amplius errat, non amplius deuiat, sed tam proximus est viæ rectæ, quam proximus orando Deo astat. Præclare aiebat Tert. in exhort. ad Castit. *Si orationem facit ad Dominum, in prope est cælo.* Quam parum sit, quod orationis factæ ad Deum virtute secus rectã viam sis, nisi & insertus etiam inuentaris ipsi salutis termino. Errat in via, vagus incertis sedibus, quoties creaturarum opem mendicas; vbi vnà accedis Deo, iam non erraticis vijs latitas, sed de via salutis, immò de prope ipso termino te poteris inuenire. Audi sponsam orantem Cant. 1. *Osculetur me osculo oris sui.* Non creaturarum petit pulsatitudines, nil amat, nihil exoptat, quod sit in potestate

2. Reg. 7

Tert.

Cant. 1.

te creaturarum, sola petit sibi diuinissimi sponsi labia, & statim ait: *Introduxit me Rex in cellaria sua.* Introduxit, ait, de præterito, vix labia mouet, vt flagitet, & iam se meminit introductam in cella vinaria, quasi non de oratione veniret ad cellam, ad domus Dei abundantiam, sed de Dei domo ad orationem illam exierit. Non enim prius relictis creaturis ad vnum Deum spectant, quam iam se, quasi in salutis termino sensserit collocatam. Nam longe abest Bern. serm. 7. in Cantica, vbi fatur, *Osculetur me*, ait, *osculo oris sui: ipsum quem amat: quærit, non aliud quidquam ipsius. Quid enim?* Respicit terram, & facit eam tremere, *& ista se ab eo postulat osculari. Ebria ne est? Ebria prorsus. Et forte tunc, cum ad ista prorupit, exierat de cella vinaria, quo se introductam postmodum gloriatur. Nam Dauid de quibusdam dicebat: Inebriabuntur ab vberiate domus tuæ.* Et quidem cum sic sese aptabat, vt relictis omnibus alijs vnum Deum sibi peteret, vnum Deum spectaret, illique suas funderet preces, iam quasi in via, immò in termino salutis præextitisse gloriatur. Adhuc Dauid erat in arena, nondum aduersus hostem Goliath arma moueratur, & iam non solum, quasi in via certa victoriæ esset, sed quasi esset in ipsa victoriæ possessione, sic loquitur. 1. Reg. cap 17. *Ego venio ad te in nomine Domini exercituum. Dei agminum Israel, quibus exprobrasti hodie, & dabit te Dominus in manu mea, & percutiam te, & auferam caput tuum à te.* Nondum certamen inis, & iam te reputas, non solum scens viam victoriæ, sed ipsa potitum victoria? Vnde ante conflictum, te canis adeò victoriæ proximum? Vnde scis te habiturum gladium, quo caput hostis amputes, quando nullum ferrum, sed paucos lapides pro armis congeris? Ipse explicat, dum ait: *Ego venio ad te in nomine Domini*, hoc est, à nulla iam creatura emendico robur, solum Deum confugio, me iam reputo prope ipsam victoriam. Ita Chrysostom. homil. de Dauid, & Goliath loquitur. *Tu venis ad me sedens in gladio, ego in Deo, tu in clypeo, ego in prece, tu venis in armorum virtute, ego in potentissimo genitore. Denique in te tua arma vertentur.* Merito inde se saluti, & victoriæ reputat proximum, quia ab omnium creaturarum ope abhorrens, & preces, & spes suas vnæ præparat Domino.

Bern.

1. Reg. 17

Chryso.

§. II.

In viâ omnes ad omnia cæcutiant, mors reuelat, quod habuerit homo.

ECce vobis cæcum hominem secus viam positum mendicantem à transeuntibus vitæ subsidium; quo nulla clarior effigies inueniri potest hominis cuiuscunque positi in huius vitæ via. At non mendicant omnes homines? Voluptates, diuitias, honores vniuersi ambiunt: à cibo, à pecunia, à spectaculo, ab agro, ab ædibus, à veste, à tecto, à mercatura, à potentiori, à mari, à terra, à cœlo, à ventis subsidium petunt. Nulla est dies, qua non mendicet à creatura miserrimus homo; & cum tantopere egeat, quid tandem accipiat, infelix idem non sentit: quippe qui, & mendicus, & cæcus sit. Accipit mendicus cæcus, & quid accipiat, nescit, quæ putat munera, ludibria sæpe sunt, & vnde capere

sapere multum credit, vacuum remanere contingit. Cum nox venerit, vitæ præsentis die peracta, quid bonorum congesserit, ignorat, ær, an aurum, argentumvè sit, quod habet, discernere visu non potest. Et cum ad examen ventum est, quantum stipis collegit clamore multo, prolixis votis; id vix ad teruntium peruenire patet, & longè plura ludibria inueniuntur, quam dona: plura venena, quam subsidia. Vnus pro mille adiit Goliath ille 1. Reg. 17. se se armans aduersum Israelitas, trucemque ensem sibi postulans dari, quo se muniat, quo se roboret. Quid tunc? Ensem accipit manibus, ensem sibi accingit, quid tamen accipiat, penitus ignorat, ipse putat defensionem suam accipere, finietur vita, & patebit non defensionem, sed mortem accepisse. Id quod meditatur alibi datus Diuus Basil. Seleu. oratio. 15. inquiens: *Cum Goliath arma fabricaret, id se in vsus Dauidis facere, & propriy iugulatoris baiulum in aduersariy habitu se Dauidi venire subsidium ignorabat.* Acrò cæca et cordium nostra, dum sumus in via, prorsus ignoramus, quid accipimus: veniet nox, & à via in domum regressi cum simus, ibi apparebunt venena, quæ putabantur munera, apparebunt ludibria, quæ solida putabamus dona. Et è contra ad quando, quem via tenet mendicum, domus ostendit diuitem. Quem in via putabat ludibrijs, & opprobrijs plenum, in termino apparebit muneribus insignis. Qui in via nihil putabatur accepisse, in fine videbitur bonorum cumulatissimus. Non via, sed væ terminus ostendit, & reuelat bona, quæ habuimus. Quis cum viderit ad Heliæ vocem, ignem de cœlo venire, & quinquagenos votari milites, non putaret Heliam ruinam esse Israelis? Hunc tamen à viuis exemptum vocat Elisæus 4. Reg. 2. *Pater mi, pater mi, currus Israel, & auriga eius.* Et quidem, qui in vim ruina Israelis videbatur, & flamma consumens, dum à viuis abscedit, clarè videtur cum ruina, sed curtus Israelitas custodiens fuisse. 4. Reg. 2

Ad Philadelphiæ Episcopum dicitur Apocalyp. 3. *Ecce dabo de Synagoga Satanæ, quæ dicunt se Iudæos esse, & non sunt, sed mentiuntur. Ecce faciam illos, vt veniant, & adorent ante pedes tuos, & sciant, quia dilexi te.* Quando seruis suis parauit Dominus tantum triumphum, vt sciantur, & adorentur? Non equidem dum sunt in huius vitæ via, in qua prorsus ignoti, & mendici, & despecti adeò, vt nec ipsi sciant, an odio, vel amore digni sint; recedent à via in domum, & tunc apparebunt, & scientur, & adorabuntur ab hostibus suis. Rupertus ibi explicat verba dicta. *Conuertentur ex eis, & facebunt tibi: ita vt veniant, & adorent ante pedes tuos, si non interim, dum viuis, certe cum mortuus fueris, & placebunt tua, cum tu disparueris. Tunc scient, quia ego dilexi te.* Non via, sed vitæ terminus est, qui facit te apparere felicem, qui reuelat, quæ congesseris munera: vnde de morte ait Dominus Matth. 10. *Poteris bibere calicem, quem ego bibiturus sum, & baptismo, quo ego baptizor, baptizari?* Merito vocat martyrium baptismum, hoc est, tinctura, sicut enim tinctura, quas lanas accipit rudes, inconspicabiles, reddit conspicuas, & rutilas, eo splendore aspersas, quo earum pretium apparet: sic mors in Dei ternis facit splendescere virtutes. Ita Imperfectus homilia 35. in Matth. Apoc. 3 Rupert. Mat. 10 Imper.

Matth. *Baptiſmum eſt ipſa mors, dictum eſt ipſa mors, dictum eſt autem baptiſmum, ſecundum ſimilitudinem lanæ intinctæ. Sicut enim lana intingitur naturalem habens colorem, vt coloretur purpura, aut alicuius accipiat dignitatem, ſic & nos in morte ſeminamur in ignobilitate, reſurgimus in gloria.* Ecce tibi, qui in via pauper, & pannoſus videbatur, vbi ad vitæ terminum accedit, totus clareſcit purpureus. Et ne miteris ſic à Domino eſſe diſpoſitum, vt via Dei ſeruos mendicos, & pannoſos oſtendat, in qua vel ipſi cæcutiant, & neſciant pretium congeſtarum virtutum, vt in domo eorum pretium, & valor rutilet. Id pulchro exemplo exMach. pendit Diuus Macharius homil. 16. inquiens. *Itaque ſicut faber argentarius, & ſcultor, quando diſcum inſculpit, aliquatenus operit varia illa animalia: vbi verò perfecit, tunc diſcum ſplendentem profert in lucem: ita Dominus, qui verus eſt artifex, corda noſtra inſculpit, & myſtice renouat, donec è corpore decedant, & tunc eminet dignitas animæ.* Perficimur ſub pannoſo habitu, ſub tenebris huius vitæ, ſub paupertatis, mendicitatis, aliorumque malorum latibulis, cum hinc diſceſſerimus ad domum, tunc clareſcet vniuſcuiuſque dignitas.

Luc. 18. Et clamauit dicens: Ieſu fili Dauid, miſerere mei. Et qui præibant, increpabant eum, vt taceret. Ipſe vero multo magis clamabat: Fili Dauid, miſerere mei.

§. III.

Deus in hominem miſericordem illapſus, neſcit non miſereri omnium.

DAuidis propaginem proponit Deo homo hic, & indeB contendit miſericordiam accipere à Deo; quantumuis enim Dominus ſeuerus, & iratus ſit, vbi ad miſericordem hominem peruenerit, neſcit inde non miſereri omnium. In quem magis iratus Dominus, quam in Saulem iam ſuis præceptis rebellem? Illum regno priuat, morti adiudicat, & quod magis miteris, prophetam prohiC bet, ne pro illo fleat, nec fundat preces. Sed ecce tibi, dum Dauid in ſpelunca latebat à facie Saulis, ipſe Saul caſu ingreditur in ſpeluncam illam, neſciens ibi latere hoſtem ſuum. 1. Reg. cap. 24. 1.Re.24 Quid tunc fecit Dominus? An excitauit latentes, vt adeò infeſtum hoſtem trucident? An, vt toties irruit in Sanſonem ſpiritus DeD mini, vt perimeret Dei inimicos, ſic modo irruit in Dauidem, vt adeò reprobatum hominem morti traderet? Equidem irruit & hic ſpiritus Domini in Dauidem, ſed reprobi Saulis miſereſcens, illique vitam impartiens. Quamuis enim iratus erat Dei ſpiritus, vbi Dauidis viſceribus miſericordiæ plenis illabitur, non poteſt non leniri, E & ad miſerendum aptari. Debeo hanc excogitationem Diuo Chry- Chryſ. ſoſtomus hom. de Dauid, & Goliath. Vbi inter alia fatur. *Denique Saul Dauidem perſequitur innocẽtem; Dauid verò hoſtem ſibi illatum exhibet peccatorem: vt & in Dauide Spiritus ſanctus miſereretur, &c.* Itaque

que ille Dei spiritus tam iustè in reprobum hominem irritatus, vbi in Dauidis pientissimis visceribus hæsit, non potuit inde non mitescere, & plena misericordiæ flumina irrorare. Nouerant id, qui dicebant Exod. 20. ad Moysem. *Loquere tu nobis, & audiemus; non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur.* Exo. 20. Quid interetat, quod loqueretur Dominus, vel loqueretur Moyses? Nonne, & in Moyse ipse Domini spiritus loquebatur? Equidem & in Moyse loquebatur Dominus, sed Dominus in adeò misericordi, & pientissimo viro existens, non poterat inde vitam, & misericordiam non instillare. Psalm. 11. ait, *Propter miseriam inopum, & gemitum pauperum nunc exurgam, dicit Dominus. Ponam in salutari.* Ponam, inquit, in salutari. Quid pones, Domine, in salutari propter pauperet, propter peccatores? An pones iudicij thronum? An pones iustitiæ gladium? Acutè D. Augustat. fatur. *Non dixit, quid ponat, sed in salutari.* Quasi hoc vnum necesse habeamus scire nimirum in quo ponat Deus; quidquid enim à Deo positum fuerit in salutari, non poterit non salutem, & misericordiam pauperibus, & miseris peccatoribus halare. Si vel ipsa Dei ira scandens, in salutari, & beneficio ponatur corde, mitescet statim, & totum suum robur in lenitudinem conuersum instillabit. Fallor, si alio spectant illa D. Zenon. serm. de Fide, Spe, & Charitate, vbi ad charitatem loquutus, sic finiuit. *Rectè Deus diceris, quia Trinitatis potentiam sola conuertis.* Adeò potens est diffusa in cordibus humanis charitas, adeo diuinas vires æmulatur, vt etsi tota Trinitatis potentia in peccatores armata sit, si tamen limen hominis charitate affecti tangat, statim in mansuetudinem, & misericordiam conuertatur. Huic excogitationi adstipulatur id, quod Gen. 18. accidit, quando diuina Trinitas armata in Sodomitas, & valde irascens, adeò se conspicuam ostendit Abrahamo, vt dicatur de illo, quod *tres vidit, & vnum adorauit.* Ecce tibi Trinitas stragem Sodomitarum mente voluens, nihilque potius meditans, quam ignem, sulphur, flammas, accedit ad Abrahami domum, ibique risum facit Saræ. Habrahamum lætificat, & quod miteris magis, petenti misericordiam propter quinquaginta iustos, & propter viginti, & propter decem annuit, nullamque misericordiam postulatam negauit. Vnde tam cito obliuisceris, ò beata Trinitas, iustissimæ iræ tuę? Quò abijt armata tua potestas, furor ille tuus spirans sulphureas flammas? Vbi limen viri misericordis Trinitas tangit, in dulcedines, & risus, & misericordiam conuertit flammas Rup. lib. 6. cap. 1. *Penes ipsas pierum tabernacula, castis indulget delicijs, & ridentibus pene arridens atque congaudens materiam, causamque confirmat risus æterni.* Rup. Tota Trinitatis armata potestas conuertitur in dulcedinem, & pietatem, iuxta pij, & misericordis hominis tabernacula. Duraret ibi & pietas, & misericordia duraret. Vide lib. 1. c. 5. §. 8. Gen. 18.

§. IV.

Multum prodest filijs, quod à strenuis parentibus gignantur. Vbi de gloria vnigeniti à Patre.

INstat cæcus iste clamoribus, qui multiplicati non aliud so-

nant,

nant, quam *Fili Dauid miserere mei*, A quasi certo speraret homo non potuisse parentis virtutes ad prolem non dilabi. Præexistens enim in genitore excellentia, & virtus merito speratur; quod in filios transeat. Ideo Dominus, qui misso verbo omnem creaturarum multitudinem perfecit, vbi ad hominem faciendum accedit, ait: *Faciamus hominem*, non verbo, non B alteri tantum opus mandat, sed ipse Dominus per se ipsum accedit hominis genitor, & creator. Cur ipse per se ad hominem accedit gignendum? Creandus erat homo Dominus, & Rex creaturarum visibilium, ideò debebat habere genitorem non seruum, sed Dominum, vt à parente facilius, & ci- C tius imprimeretur proli virtus dominandi. Aiebat Tertul. lib. de Tertul. Resurrect. carnis, aiens. *Merito igitur, vt famulatus iussu, & imperio, & sola vocali potestate vniuersa processerant. Contra homo, vt Dominus eorum in hoc ab ipso Deo extructus est, vt Dominus esset posset, dum fit à Domino.* Dum genitor Dominus est, regalique fulget ingenio, vix fieri potest, quod filius regale genitoris ingenium non sapiat: quando paterna ingenuitas haud dubium, quin in filijs clareat. Id non ille pedis similitudinibus Esdr. 4. ostendit Esdras lib. 4. capit. 9. fatus. *Qualis ager talia & semina; & quales flores, tales & tinctura: & qualis operator, talis & creatio: & qualis agricola, talis cultura.* Vnde quas in filijs Dominus requirebat virtutes, sapientissimè illas in parentibus seminabat, vt quæ inde maiori impetu deuenirent ad filios, Deut. 18. petebat à Leuitis suis, vt omnibus sæculi bonis, & cognatis renunciarent, quam virtutem, vt facilius ebiberint Leuitæ Genes. Gen. 12. sic ait ad eorum satorem Abrahamum: *Exi de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui.* Cur tanta virtus ab Abraham opetitur? Ambros. de fuga, capit. 2. *Leuita relinquunt parentes, filios, omnem cognationem, vt adhæreant vni Deo: denique & Abrahæ dictum est: Exi de terra tua, & de cognatione tua; sed fortè dicat, Leuita non erat; sed habebat in lumbis suis Leui.* Et multum intererat Leuitis, quod in parente præexisterent tantæ virtutes, vt ad illos deuenirent. Vnde apud iuris prudentes viros illud merito decretum est, vt præsumatur filius esse eiusdem voluntatis, & affectus cum patre. De quo Tiraquellus l. 7. connub. num. 8. ex l. si operarum iudicio. D. de operis lib. Nec minuit id filiorum gloriam; quippe qui virtutes adnatas potius, quam acquisitas habeant. Ideo diuini Præcursoris præcellentias narraturus Lucas cap. 2. sic ab Luc. 2. eius parentibus inchoauit: *Erant ambo iusti.* Sed cur parentum virtutes narrantur ad filij commendationem? An non gloriosius est rosam à spinis nasci? Do commentatorem Chrys. ser. 89. fantem. *Oratores magni, & excellentes ingenio, quoties illustrium virorum parant narrare virtutes, auos, atauosq; commemorant, vt ad honorem præsentium accedat dignitas antiquorum, & laus patrum filiorum redundet ad gloriam. Maior est innata gloria, quam quæsita, præcedit, quod venit ab origine, quod sequitur ex labore. Gloriam beatius est habere, quam quærere? hinc est, quod Euangelista, vt extollat Ioannis gloriam, Zachariæ patris, Elizabeth matris genus dicit: Auos memorat, scribit merita.* Decuit tantum virum non adscititiam, sed virtutem habere hæreditariam: quò respicit illud de Saluatore encomium, Ambr. Chrys.

comium. Ioan. 1. *Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à patre.* conspicua erat in Iesu gloria, quam non sudor peperat; videbatur in illo supet omnes creaturas diadema, ad quod non venit tritus casside crinis; & purpura, quæ non deposuit thoracem, & manus nullis vacuanda clauis, vt sceptrum tenere possit, sed totius paterni imperij hæres, & possessor videbatur ipse, cui non rapinæ regnum dederunt, sed regia dignitas adnata illum in prædas egit, vt suorum hostes penitus spoliaret. Nescio, an inde laudabat Diu. Synesius lib. de regno, glorioſiorem dignitatem Regis Theodoreti, inquiens, *Non ab eisdem primordijs tibi, & parenti vita processit: hunc militia regnum concilauit: te ad militia laborem regia dignitas impellit.* Non conquisita, sed adnata gloria est præstantior, illud regnum glotioſius est, quod tecum adnatum te in prælia ducit, vt tuos à raptoribus tuearis, quam illud, ad quod te vocant & prædæ, & prælia mille. In quo extollebat Paulus ad Philipp. 4. Iesu gloriam, *qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanuit, &c.* Non militia, non prædæ dignitatem, & diuinam gloriam Iesu compararunt, sed illum in præ ęę laborem regia dignitas traxit.

Ioan. 1.

Theod.

Phil. 4.

§. V.

Summa viri laus sic hereditariam dignitatem possidere, vt ad illam omnium etiam habeat suffragia.

VEre Iesus erat ille Danidis filius, qui ab vniuersis sperabatur, quam hæreditariam dignitatem sic administrabat, vt etiam illiterati homines, qui rem ignorabant, illi sua præberent suffragia, vbique clamantes, Iesu fili Dauid. Merito Sydonius canebat in carmine 2. panegyr. ad Authemium Augustum:

Sydon. Paneg.

—— Soli tibi contulit vni
Hoc fortuna decus, quamquam ea posceret ordo
Vt lectus Princeps magè, quam videare relictus.

Quippè magnum viri decus est, vt post iuri hæreditarij ordinem, sic trahat populorum suffragia, vt omnium acclamatione electus Princeps videatur fuisse. Quod in Principe nostro ostendebat sponsa Cant. 5. aiens: *Dilectus meus candidus, & rubicundus, electus ex millibus.* Cur electus, & non potius hæres ipse inter omnes dicitur? Rebelles illi agricolæ Matth. 21. aiebant: *Hic est hæres*, Ioan. 1. simpliciter cernitur gloria eius, *quasi vnigeniti à patre*: si ergo regis huius, vt hæres naturaliter habetur, cur vocatur electus? Haud dubium quin hoc ille habuerit decus singulariſſimum, quo, etsi hæres, tamen omnium calculo, omnium acclamatione electus videatur. Huc refero acclamationes illas factas ab vniuersa creatura occiso agno Apoc. 5. vbi sic. *Et vidi, & audiui vocem Angelorum multorum in circuitu throni, & animalium, & seniorum, & erat numerus eorum millia multum dicentium voce magna: Dignus est agnus, qui occisus est, accipere virtutem, & diuinitatem, & sapientiam, & fortitudinem, & benedictionem.* Sanè nihil illi attribuunt, quod ipse non habeat inse naturaliter, ipse enim, vt filius Dei est, habet, & virtutem, & di-

Cant. 5.

Ioan. 1.

Apoc. 5.

uini

minitatem, & sapientia est, & fortitudo, & honor, & gloria, & benedictio. sed sic omnibus his vtitur ad vtilitatem omnium, vt quod ipse est per se, videatur etiam esse de omnium creaturarum calculo, & suffragio.

Luc. 18. Stans autem Iesus, iussit illum adduci ad se. Et cum appropinquasset, interrogauit illum dicens: Quid tibi vis faciam? Ait ille dixit: Domine, vt videam.

§. VI.

Vt magnes ferrum, sic diuinitas pauperes ad se trahit.

VBi mendico cæco appropinquauit, subsistit Dominus, & iussit illum adduci ad se; non expectauit, vt ipse veniret, nec venientem excepit solum, sed maluit, vt adduceretur, & traheretur, vt ostenderet in diuinitate virtutem quandam præcipuam esse ad trahendos pauperes, sicut in magnete ad trahendum ferrum. Mem hanc mentem conficiunt verba Chrysolog. serm. 28. dicentis de Deo *Habentes suscipit, & ad se attrahit non habentes.* Hoc proprijssimum est bonitatis diuinæ, quod vniuersos suscipiat; quod eos, qui ad se veniunt, non ejiciat foras, sed planis charitate visceribus admittat. Verum aliquid aliud peculiarius habet erga pauperes, hos etiam non venientes trahit, faciteque, vt ad se adducantur. De paupertatis Israelis reliquijs sic aiebat Dominus Ieremiæ 31. *Ideo attraxi te miserans. Rursus ædificabo te, & ædificaberis virgo Israel: adhuc ornaberis, &c.* Sic se mutuo inferunt miseria humana, & attractio diuina: quippè ait Dominus: attraxi te miserans; & hoc ad spoliatam ciuitatem, penitusque egentem, & nudam dicitur, quasi diuina virtus illud peculiarius spectet, vt attrahat ad se pauperes, sicut attrahit palleas succinum, sicut magnes ferrum attrahit, & sibi arctissime iungit. De multorum patrum sententia Dauid pauperes spiritu contẽplans sequutos Christum, in eiusque glorias transformatos, sic ait Ps. 140. *Absorpti sunt iuncti petræ iudices eorum.* Magna equidem pauperum hominum gloria, quod absorpta paupertate rapiantur ad sedes iudicum; quod vbi omnes homines iudicandi cum timore, & tremore apparebunt, illi assideant iudici timuisse facti iudices. Vnde hoc tantum munus obueniet pauperibus hominibus? Ipse Psalmus innuat verbis illis, *iuncti petræ*, vbi diuina illa magnetis petra sese ostenderit, necesse est, vt ad se rapiat, sibique arctissime iungat pauperes suos. Audite D. Bernar. serm. 8. in Psal. Qui habitat, vbi sic fatur. *Iunctis inquit, petræ quam profecto solam, vt sequerentur, sæcula omnia reliquerant.* Nempè, hoc est, quod interrogantes Petro, quidnam acceptûri essent, petra ipsa respondit. *Cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim iudicantes. Felix paupertas sequentium te, Domine Iesu. Felix plane quæ tam seueros, imò tam glorioso faciat in illo singulari elementorum fragore, & in illo tremendo examine meritorum, in illo cæco discrimine iudiciorum.*

Ps. 140.

Bern.

Qui

Quis toto corde non amet pau- A in Iesu ora veniunt pauperes, nempè, vt propinquiores Iesu, vt illi magis in corde, magis familiares, magis præ manibus. Quod si scire cupis, vnde hic in Iesum venit ad pauperes peculiaris affectus, non aliunde, quam ex consubstantialitate partis. Ita Tertul. lib. 4. in Marc. Tertul.

Quid ergo miram, si & ab affectibus Creatoris ingressus est per huiusmodi dictionem, semper mendicos, & pauperes, & humiles, ac viduas & pupillos vsque diligentis, consolantis, asserentis, vindicantis? Vt hanc Christi, quasi priuatam beneficentiam, rimulam credas de fontibus Saluatoris. Adeò est priuata, & propria & peculiaris Deo benignitas in pauperes, vt inde merito agnoscatur diuinitas alicubi esse, si ad se trahat pauperes.

§. VII.

Perfectus Christi assecla nihil magis in optatis habet, quam videre Christum, in quo salus, & vita.

DIsce homo, quid cupias, disce quid insanabiliter esurias, hoc nimirum esuriendum nobis est, vt videamus Christum. Si millies interrogatus fuero, quid cupiam, quid esuriam, vnum hoc responsum mihi erit; Domine, vt videam; vt Iesum aspiciam, quo nunquam satiabor visu. Hæc mihi cogitanti adest Petrus, qui dum post magistri resurrectionem piscationi operam daret, vt accepit Iesum esse in maris littore, Ioan. 21. *Tunicam succinxit se (erat enim nudus) & misit se in mare.* Non sustinuit volantius tanget; moras, sed per medios etiam compendio se tradens fluctibus

Psal. 48. peres: & diues: Psalmus 48. B *Audite hæc omnes gentes: auribus percipite omnes, qui habitatis orbem: quique terrigenæ, & filij hominum simul in vnum diues, & pauper.* Ecce tibi, & vocatur, & trahitur à Deo, & diues & pauper; verum notanda maximè est illa particula ibi posita, nimirum, *simul in vnum*, quasi diues non per se trahatur, sed per concomitantiam, prout est vnitus cum paupere: Ad verba Sacerdotis confectantis Corpus Christi venit, & trahitur totus Christus, corpus & anima, imò & Pater, & Spiritus sanctus, verum certum est ex vi verborum solum corpus trahi, cætera trahuntur per concomitantiam, propter intimam vnionem, quam cum diuino illo corpore habent. Similiter si ferrea spiculæ infixæ sint ligneæ virgæ; & ferrum, & lignum trahitur à magnete, tamen ex vi occulta, & peculiari magnetis, solum ferrum trahitur, lignum ex concomitantia, quod affixum ferrum habeat. Ita prorsus diues, quando trahitur à Deo, trahitur non per se, sed per concomitantiam ex vi intimæ coniunctionis cum paupere, qui pau- E per solus trahitur ex vi peculiaris affectus diuinitatis: adeò, vt ex attractione pauperum demonstraret Tertul. Iesu æternam cum patre diuinitatem. Matth. 5. orditur Dominus sermonem, inquiens: *Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Primi Matt. 5.

Quibus festinauit ipse videre Christum. Cur adeò curat videre Christum, non ne antea viderat? Equidem antea viderat, & sæpe viderat, nunquam tamen satiatur visu, imò quò magis videt, eò minus parcit laboribus, parcit periculis, vt Iesum videat. D. Ambros. in Luc. lib. 7. cap. 24. *Non contentus Petrus vidisse, quæ viderat, repetit inuenda: & quærendi Domini amore succensus, non satiatur videndo. Vidit solus, vidit cum vndecim, vidit cum Septuaginta, vidit, & quando Thomas credidit, vidit cum piscaretur: sed non vidisse contentus, impatiens desiderij, negligens captionis, immemor periculi, vbi Dominum vidit in littore, serium æstimat, si cum cæteris nauigio peruenisset.* Hoc vnicum est Petri desiderium, nimirum, vt Iesum videat; hac visione viuit, quam vt habeat, contemnit securitatem, amat pericula. Nec mireris sic amari Christi aspectum à Petro; quando nec oculis percipi Iesus potest, quin videntibus se præsentissimam salutem infundat. Luc. 19. *Ecce vir nomine Zacchæus quærebat videre Iesum, quis esset, & præcurrens ascendit in arborem sycomorum, vt videret illum*: Amabat Iesum videre, nondum Iesum sequi curabat, nondum à Iesu sanari cupiebat, sed eo solum contentus erat, si videret. Optata complet. Iesum videt, quis eius felicitates inde ortas numeret? D. Laurentius Nouatiensis hom. de Pœnitentia, inquit. Ascendit festinus arborem, & vidit. *Qui vidit? Saluatorem sæculi. Bene festinauit, optimè ascendit: qui dum auidus cupit videre Saluatorem, salutem ipsam, quam ignorabat, inuenit.* Dum Iesum videt oculis, haurit salutem; nec quis adeò improbus, cui Saluatoris visio non proficiat; vt sapienter dicat Diuus

Amb. Amb. lib. 2. de Abel. & Cain cap. 3. *Improbus quisque Redemptorem suum diem suscipit frequenter, imitatur. Certe veneratur, plerumque etiam diligit.* Nec nouum tibi erit, quod Saluatoris visio adeò sit salutaris, quando sponsa etiam ab aliorum oculis videntibus Iesum, sibi sperabat salutem. Etenim ait Cant. 3. *Numquid, quem diligit anima mea, vidistis?* Non solum cupit noscere, an de illo audierint, an sciuerint? Gillibertus Abb. serm. 6. in Cant. *De visione illorum se visuram præsumit; ideò diligenter inuestigat custodum visionem, eorum speratus alloquio dulcioribus affici.* Sic implentur dulcedine oculi videntes Christum, vt etiam alijs possint sufficere; vt fieri nequeat, quin ex oculis, qui viderunt Iesum, mille salutis gustus ad alios non profiliant.

Amb. Cant. 3. Gillib.

Luc. 18. Et Iesus dicit illi; Respice, fides tua te saluum fecit. Et confestim vidit, & sequebatur illum magnificans Deum.

§. VIII.

Illuminatio oculorum, & Dei sequela connexa sunt.

ECce obtenti visus euidens signum; *Vidit, & sequebatur illum*: nascitur equidem ab illuminatis oculis Dei sequela, vt præclare dicat D. Euseb. Emis. *Cæci non sequuntur Iesum; illi eum sequuntur, qui illuminati sunt.* Cœcus est quisquis

Euseb.

quisquis non sequitur Christum, quem sequi solùs desinit ille, qui densa tenetur tenebrarum caligine. Simul concurrunt, & illuminatio oculorum, & Christi sequela, imò illi illuminantur oculi, vt videat, qui se se Christo sequendo committit. Magna oculorum premebatur caligine, & velamine Moyses, quando clamabat: *Ostende mihi faciem tuam*. Cur Dominus respondit Exod. 33. *Ostendam tibi omne bonum, penam te in foramine petræ; cum pertransierit gloria mea, posteriora mea videbis*. Ipse cupit illuminari, vt faciem videat, & dantur illi videnda posteriora. Cur videnda posteriora dantur cupienti videre faciem, nisi, quia quò clarius cernimus, eò alacrius currimus post Deum? Sunt equidē maximè inter se connexa illuminatio oculorum, & Dei sequela. Ad Hæc Diuus Gregorius Nyssenus homil. 12. in Cant. *Is, qui videre Deum cupit, desiderij compos fit semper sequendo; & diuinæ faciei contemplatio est ad Deum nunquam interrupta progressio, quia tūc demum nobis præclare succedit, cū verbum à tergo sequimur.* Tandiu illuminaris, vt videas, quādiu sequeris Deum; non tibi deficient lumina, dum non deficiat in te Dei sequela. Ioan. 8. aiebat Dominus: *Ego sum lux mundi, qui sequitur me, non ambulat in tenebris*. Lucem se vocat mundi, & merito, quando cæcos nouit illuminare, quando cæcorū lumina è mortua re accēdit. Sed quę lux ista est? Lux, quæ nunquam deserit sequentes, quæ æternum comitatur illos, qui à diuina sequela non deflectunt. Hinc pulchrè D. Aug. tract. 34. in Ioan. iustitiæ Solem, cum mundi Sole componit; cuius verba sic à D. Thom. in Catena concinnantur, *Sequere istum solem visibilem, si ipse tendis ad occidentem, quo & ille tendis, & si nolueris tu illum deserere, ipse te deserere in occasu. Deus tuus vbique est totus, si non ab illo facias casum, nunquam à te ille faciet occasum. Qui enim, inquit, me sequitur, non ambulat in tenebris.* Fugat tenebras sequela Christi: nec vllus potest gloriari de illuminatione vultus sui, de claritate oculorum suorum, nisi qui se totum tradit sequendo Christo. Vnde illius amatrix, Cant. 1. enixe cōtendebat: Trahe me post te. Non antea faciem petit sibi ostendi, quam terga, noscēs visum sine sequela non consistere, quia ille tenebras exerit, qui sequitur Iesum: adeò, vt dicat D. Bernard. serm. 21. in Cantica. *Di lecta tua Domine, relictis omnibus propter te, concupiscit semper ire post te, semper tuis inhærere vestigijs, ac sequi te, quocumque ieris, sciens quoniam viæ tuæ pulchræ, & semitæ tuæ pacifica: & quia, qui sequitur te, non ambulat in tenebris.* Expende illud, *semper, & semper*. bis repetitum: interrupta enim post Deū progressio lucem conseruat, quæ à tenebris obseruetur, vbi desinas ire post Christum. Quippe moneris, Ioan. 12. *Ambulate, dum lucem habetis, vt non vos tenebræ comprehendant*. Sunt tenebræ in procinctu, & inuitant, vt quasi ruptis carceribus suffundant illum, in quo videant minimè profici sequelam Christi. Apud Isaiam 59. dicebant illi: *Palpauimus, sicut cæci parietem, & quasi absq; oculis attrectauimus, impegimus meridie, quasi in tenebris, in caliginosis, quasi mortui*. Vnde tanta cęcitas venit Dei populo? Iam ipse Propheta reddit rationem, vt notat Hier. *Multiplicata sunt enim iniquitates nostræ coram te, peccata nostra responderunt nobis. Quia scelera nostra nobiscum, et iniquitate nostras cognouimus, peccare*

Exod. 33

Bern.

Ioan. 12

Isai. 59.

Hier.

D. Th.

& mentiri contra Dominum: & auer- A
si sumus, ne iremus post tergum Dei.
Merito, & merito caliginosis nubibus obuoluti, qui cessant ire post tergum Dei.

CAPVT V.

De Reguli filio sanato.

QVispiam Regulus, seu regius ipse sanguine esset, sed palatinus officio, Domino nobiliter supplicat, vt ægrum morientis filij releuaret incommodum, animamque iam agentis ardentem febrim reprimeret. Tunc, C qui credenti nil denegat, nec dori dilatione suspendit, plenam puero sospitatem concessit, dum inquit: Vade, filius tuus viuit. Quam imperiosa Domini potestas est, quãq; magnifica, non victurum annuit, sed iam viuere designauit.

Ioan. 4. Erat quidam Regulus, cuius filius infirmabatur Capharnaũ. Hic cum audisset, quia Iesus aduenisset à Iudæa in Galilæam, abijt ad eum, & rogabat eum, vt descenderet, E & sanaret filium eius: incipiebat enim mori.

§. I.

Solus Iesus nullis parcit impensis, & laboribus propter salutem, & commodum suorum.

A Iudæa in Galilæam venienti Christo occurrit Regulus pro filio precaturus, qui etsi filium amabat; non tamen decreuerat pro illo Iudæam patere. Nemo est, qui vel in impensarum dimidio non sistat, nisi Christus. Mundialis ille, & prodigus Rex Herodes amatæ puellæ, & tunc denuo placenti singuli Exod. capit. 30. iubebantur pollicitur, Marc. 6. *Quidquid petieris, dabo tibi, licet dimidium regni* *Mar. 6.*
mei Vnde Carpit Chrysologus serm. 173. parca mundialium dona di- *Chrys.*
cens, *ingratus, inhumanus Rex, qui virtuti tantæ, tam glorioso labori, tam memorabili facto non totum suum regnum, sed dimidium dedit.* Non is est mundialis spiritus, qui omnia, quæ potest, faciat etiam pro dilectissimis. Sed nec legalis cultura tantum affectum insuerit suis D sequacibus, vt vltra parua aliqua velint facere, pro salute. Etenim singuli, Exod. capit. 30. iubebãtur offerre, *dimidium didrachma*, hoc *Exo. 30.*
est, teste Hieronymo, *dimidium sicli*. Cur dimidium? Ambros. epi- *Hiero.*
stol. 1. *Vix enim in Iudæo, vel por-* *Ambr.*
tio deuotionis poterat inuestigari. Non prophanus, non lex, non parens pro salute dilectissimi filij omnium, quæ potest, dimidium efficiet; vnus Christi spiritus, vbi salutem elaborare incipit, non sistit in dimidio, sed pergit vsque in absolutissimum finem. Elegantissimè D. Iacobus in Cant. cap. 5. hanc *Iacob 5.*
Christi ab omnibus differentiam pro-

proponit, his verbis, *Sufferentiam Iob audistis, finem Domini vidistis.* In Iob enim sufferentiæ exstat singulare exemplum, sed tota Iobi patientia habuit pugnam, à qua cessauit, vel in congressuum dimidio, cum iterum bona amissa reciperet, cum nunquam sine limitatione traderetur Sathanæ potestati: Christi autem patientia, & tolerantia pro dilectorum salute, in finem dilexit eos, non antea cessauit, quam consummaret omnia, quæ saluti Guarr. essent proficua. Guarr. Abb. serm. 3. in Ramis. *Sufferentia Iob fuit vsque ad reditum substantiæ, sufferentia Domini vsque ad exitum vitæ, quæ in extrema, atque grauissima finem sortitus est calamitate.* Nemo ad potentiæ vitimum peruenit, in suscipiendis laboribus pro suis, nisi Christus: vnus Iesus nullis parcit impensis, sed se totum impendit, se totum pro hominibus effundit. Pulchrè docebat Ioann. cap. 13. de Iesu: Ioã. 13 *Cum dilexisset suos, in finem dilexit eos.* Non incepit, & destitit, non paruis contentus est, sed nihil non fecit, quod nostræ posset proficere saluti: etiam si à paterna sede peregrinandum esset, etiam si longum, & Deo incognitum pro nobis mortis Ruper. suscipiendum iter. Bene Rupertus lib. 11. ait, *Quem vsque in finem dilexit suos? Scilicet vsque iam dilexerat eos, vt de cælo ad terram descenderit propter eos, & vt, qui erat Deus inuisibilis in sinu patris, homo visibilis de ventre fœmineo factus fuerat. Sed non erat consummata ista dilectio.* E *Nihil enim suis profuisset, quod homo fuerat factus, si non pro illis etiam pateretur. Igitur, & vt oportebat, in finem dilexit eos, idest, dilectionem erga illos eo vsque perfecit, vltrà quod non posset augeri. videlicet, vt animam suam poneret pro illis.* Sic nouit Iesus diligere suos, vt omnibus vijs, omnibus impensis, eorum vellet comparare salutem, quin labori parceret vili. Stupebant sic homines à Iesu amatos, vt vsque ad crucis mortem veniret, dum quærerent illos, sed cum video cœlestem illum thesaurum à cruce depositũ terræ mandari, longè maiorem admirationem sustineo. Cur amantissime Iesu, vis nigro claudi sepulchro? Cum latronibus moreris in cruce, sufficiat id, rectè operatus es nostram salutem per lignum, cur cum fœtentibus peccatorum cadaueribus vis sepeliri? Non ne impletum est paternum præceptum in cruce? Sic ait Paul. ad Philipp. 4 *Factus obediens vsque ad mortem,* C *mortem autem crucis.* In crucis morte absoluitur, & obedientiæ, & nostræ salutis opus; cur adhuc vadis ad sepulchrum? Eleganter Chrysolog. serm. 59. *Crucifixus est Iesus. Vt quia per lignum mors venerat, rediret vita per lignum. Et sepultus est vt officia tota mortis impleret.* Expende illud, *officia tota mortis;* quasi enim integratur mors, & completur doloribus, exhalatione animæ, corporis sepultura. Vnde Iesus, qui se morti pro nobis tradidit, nihil mortis voluit dimittere, sed & post crucem, sepulturam accepit, ne dimidiaret, sed tota mortis impleret officia. Phil. 2. Chry.

D

§. II.

Regnum Christi singuli possidebunt appropinquantes Christo, nec inde minus in mul-tis.

NVnquam, aut rarò apud Hebræos Regulus quis nominabatur, quare non vana suspicio est

Regulum hunc eo mysterio vocari, vt regnum innuat omnium appropinquantium ad Christum. Equidē, vbi Christus in regno suo parebit, quis non Rex illi appropinquabit? Ad hæc scienter Orig. in Cat. *Filium Reguli ad mortem pene deductum suscitat, ideſt, populum Iudæorum, qui accedet saluandus in fine. Magnus autem Rex regum, qui constitutus à Deo est in monte Sion sancto eius: huius qui viderunt diem, & gauisi sunt. Reguli dignoscuntur.* Ecce vbi, vbi Christus Rex constitutus apparet, similiter de eius regno omnes approximantes Reguli cognomē, & splendorem sortiuntur. Tandiu non es Rex, quamdiu non approximas Christo, vbi ei approximaueris, nihil citius, quam regium splendorem videris cōsequutus. Esdras libr. 4. capit. 2. post incredibilis multitudinis visionem, ait: *Et in medio eorum erat iuuenis statura celsus, eminentior omnibus illis, & singulis eorum capitibus imponebat coronas, & magis exaltabatur: cumque interrogarem, qui visionem videbat, Angelum ille iuuenis quis esset, qui eis coronas imponat, & palmas in manibus tradit? Responsum accepit ab Angelo: Ipse est filius Dei, quem in seculo confessi sunt.* Quotquot Christo Domino appropinquant, coronas accipiunt, sub regio splendore refulgent. Nullus Iesu aderit, cui desit regium sedile, dicebat ille apud Lucam 12. *Nolite timere pusillus grex, quia complacuit patri vestro dare vobis Regnum.* Non solum magnis, sed & pusillis venit regnum à Christo, vt eleganter dicat Chrysolog. sermo. 23. *O bonitas effusa, ò immudita pietas, ò ineffabilis affectio in societate census pastor oues assumpsit, atque ad consortium dominationis seruos Dominus adsciscit, ad participium regni. Rex gregem populi totius admittit: sic dat, cui deficere census non potest, cui regnum minui, cui vacuati potestas non potest largiendi.* Infelix est, qui tāto regi non approximat, vt Rex sit, sic enim regale occupat solium Iesus, vt omnes accedentes reges affic at, nec inde regnum minuat. Quā magnus, quam sublimis Rex est, quem dum cernis, dum suscipis; Rex efficeris. Matt. 13. *Fulgebunt iusti, sicut Sol in regno Patris eorum.* Non solum alia erit claritas Solis, alia claritas Lunæ, alia claritas stellarum, hoc est, alius erit splendor Regis, alius Principum, alius popularium, sed & stellæ solaribus fulgebunt radijs, & populares infimi regali parebūt amicti. Vnde Græcus auctor Nicolaus Cabasila lib. 6. de vita in Christo fatur, *Quale spectaculum innumerabilis multitudo hominum supra nubes, homines sublime elati, & volantes, celeritas, cuius nullum extat exemplum: populus deorum circundans Deum non inuidentem illis splendoris communionem, nec arbitrantem gloriam suam imminutum iri si multos regni sui socios admittat.* Itaque quot apud lucidæ Solem erunt homines, tot Soles visentur; apud increatum lumen tot lumina: quot apud Deum, tot dij: quot apud cœlestem regem, tot reges: nec ideò in singulis regnum minus. Quippe Lucæ 15. dum maior filius quæreretus de iuniori adscito ad paternas sedes, tale à patre responsum sustinuit; *Fili, tu semper mecum es, omnia mea tua sunt.* Qui enim apud Deum manet, nihil amittit omnium, quæ in Deo sunt; omnia Dei bona, & titulos, & res ipsas habet, quantumuis plurimi sint, qui ad eadem debeant admitti. Pulcrè Beda ait; *Quomodo possunt esse omnia mea.*

Orig.
Esdr. 4.
Luc. 12.
Chrys.
Nicol. Cab.
Luc. 15.
Beda.

maioris, si habeat ibi etiam iunior partem suum? Sic enim à perfectis, & perpurgatis, & iam immortalibus filijs habentur omnia, vt sint omnia singula, & omnia singulorum. Non minuitur Dei regnum, eo quod habeatur à pluribus.

Text. Dixit ergo Iesus ad eum: Nisi signa, & prodigia videritis, non creditis.

§. III.

Nouatorum leuitas Christo Domino odiosa valde est, qui de nouis mutationibus gaudent.

NOn quia visis miraculis credunt, reprehenduntur Iudęi, sed quia reiectis vsitatioribus, & communioribus discendæ veritatis vijs, nouis prodigijs, insperatis mutationibus instent. Adeò enim leuitas, & inconstantia suspecta, & inuisa est Christo Domino, vt illi ex hoc capite minus placeant enim miracula diuina, quod nouas, & peregrinas mutationes efficiant. Id quod in præsenti ponderat D. August. citatus à cat. D. Tho. dum inquit, *Adeò autem Dominus supra omnia mirabilia vult mente credentis attolleri, vt neque ipsa miracula, quæ quamuis diuinitus de mutabilitate fiunt, à fidelibus quari velit.* Diuinitus equidem fiebant miracula Christi, & quāuis inde placere poterant Iesu, quatenus Patris erāt opera, paternaq. patrabantur virtute, nihilominus, quia per illa nouæ mutationes apparebant, inde minus placebant, qui flagitabant illa.

A Nunquam enim leuis nouitas potuit placere Christo, qui vsitatoribus semper studuit. Mirabar ego, quod Magdalenæ obsequium vngentis & Iesu pedes, & caput pretioso vnguento, potuisset placere Iesu, qui adeò aspernabatur, & aspernari docebat humanas delicias. Vnde puluerulento, & lacertoso duci placuit mollities vnguenti? Placuit equidem non de mollitie, sed de communiori vsu gentis. Hæc dum meditor, incidi in Diui Petri Damiani epist. 106. vbi sic monebat, *Ne peregrina adinuentionis studeas superinducere nouitatem. Nam & ipse, qui est magister Angelorum in cœlo, morem in terra tenuit, quem inuenit, nec dedignatus est terrenam seruare consuetudinem.* Pet. Da.

C *Nam, cur sibi caput, ac pedes vnguento conspergi, muliebri ministerio, passus est, nisi quia Palestinæ, atque Iudaicæ regionis nos erat, vt eius accolæ crebrius vngerentur?* Sic amabat veterum vbus adhærere, sic respuebat peregrinas nouitates. Et quidem nunquam nobile vulgus hominum in Iesu habuit alicuius nouitatis inducendæ fundamentum, nihil in illo viderant, quod non veterum mores oleret: ideò si vulgarium opiniones spectes, de Iesu habes apud Matth. 16. *Alij Ioannem Baptistam: alij autem Eliam, alij verò Ieremiam, aut vnum ex Prophetis:* Nemo in Iesu cernebat, quid non permanens, nō veterū moribus confirmatū, quando ipsi omnis leuitur introducta nouitas vehemēter displicebant. Hinc Tertull. Tertull. lib. 4. in Marc. fatur, *Nullum Deum nouum à Christo probatum illa etiam opinio declarauit, quia Christum Iesum alij Ioannem, alij Eliam, alij vnum ex veteribus Prophetis asseuerabant.* Alienum prorsus est à vero Deo, quidquid muta-

Mat. 16.

D. Th.

tionem, quidquid nouitatem sapit: vnde, qui irridebant Paulo Actorum 17. dicebant, *Nouorum* Act. 17 *daemoniorum videtur annuntiator*; vbi verti etiam potuisset, vt notat Vatablus, *nouorum deorum*, sed prudentissimè nostra editio, *daemoniorum*, vertere maluit, quia leuis nouitas inimica est semper veræ diuinitatis, & prauorum spirituum assecla.

§. IV.

Stultissimum in periculo mortis de alio cogitare, quam de iudicio futuro.

EXprobrat Dominus paruam Reguli fidem, quando iam filio animam agente, totus est in remedijs corporis adhibendis, nihil solicitus de iudicio, quod filio imminebat. Huc refero, *nisi signa, & prodigia videritis, non creditis* quasi dicat, vbi est fidelium fides de morientibus? Quando aderit de iudicio solicitudo? Non, credo, memineritis illius examinis, donec illius signa, & prodigia percipiatis sensu. Ita Anselm. in præsenti: *Non creditis iudicium futurum securitate torpes, nisi mirabilibus excitemini.* Verè miseri homines, dum patentibus signis non mouentur, nil curant iudicium futurum, sed pene in ipso tribunalis seueri limine iolum agunt de augendis bonis huius vitæ. Hos spectabat Iacobus in Canonica cap. 5. vbi post multa diuitibus annuntiata, illorum causam subijcit, dicens. *Thesaurizastis vobis iram in nouissimis diebus*. Iacob. 5

Diuus Saluianus lib. 4. ad Ecclesias, solum legit: *Thesaurizastis in nouissimis diebus*. quasi tota causa ruinæ hæc sit, quod instante morte totus occuperis in bonis huius vitæ, nil curans futura. Quippè ait. *Thesaurizastis, inquit, in nouissimis diebus: ac per hoc duplex, & cupiditatis noxa est, & infidelitatis; quia Thesauros quos crimen vtique fuit & alio tempore concupiscere, maius absque dubio crimen per infidelitatem est, etiam in mundi fine cumulare*. Saluiã.

Magna equidem noxa est, vbi vitæ finis instat in ipso pene mortis limine, nihil futurum metuere, sed adhuc vitæ bonis, & temporali saluti inhiare. Quam felicius nobilem latronem in cruce agentem, inter cruciatus, inter dolores mortis, non leuaminis cura, sed vna de iudicio solicitudo pungebat. Qua Saluatorem adiens, non incolumitatem temporalem petit, non dolorum, & cruciatuum expulsionem, sed omnia obliuiscens, ait; *Domine memento mei, dum veneris in regnum tuum*. Quæ verba notans D. August. serm. 119. *Quam cito cum replenit Spiritus sancti eruditio, per quam futuri examinis diem cogitans, etsi intolerabile probat esse, quod sentit; grauius tamen intelligit esse, quod metuit*. Plenus doloribus, in cruce positus, sic venturi examinis metu afficiebatur, vt nil aliud quærere, nec dum cogitare poterat. Non ad corporis liberationem, nec ad dolorum imminutionem attendit, vnum solum respiciebat inter dolores, inter mortis pericula, nimirum iudicium imminens, de hoc interpellabat, propter hoc Iesum conueniebat, cætera parui pendens. Docuit hoc suos Dominus cum morti vicinus. Lucæ 22. *Factus in agonia prolixus orabat*. Et quid tanto tremore, tam ingenti Luc 22.

agonia

agonia Dominus oraret? Quæres tantum Dominum mœrore afficit? Equidem agnus innocens tot iudicibus, tot tribunalibus sistendus hoc rore, tremoreque suffunditur, ostendens, quæ debeat esse anxietas suorum in mortis articulo, nimirum, quod sistendi sunt ante seueriſſimi iudicis tribunalia. D. Greg. lib. 24. in Iob. cap. 17. *Quid pro se ille cum in agonia esset, peteret, qui in terra positus cælestia cum potestate tribuebat? Sed appropinquante morte nostra mentis in se certamen expressit: qui enim quamdam terroris, ac formiditatis patimur, cum per solutionem carnis æterno propinquamus iudicio. Crescit pauor vicina retributione iustitiæ, & urgente solutione carnis: quanto magis districtum iudicium iam tamque quasi tangitur; tanto vehementius formidatur.* Ecce tibi iustorum solicitudo, & cura in mortis articulo, non de alio, quam de imminenti iudicio, propter hoc, & metus, & angor, & sudor, & anxietas, & vota, & orationes, & solicitudo, cætera omnia ad vitæ commoditates pertinentia obliuioni funditus dantur.

Greg.

Tex. Dicit ei Regulus: Domine descende priusquam moriatur filius meus.

§. V.

Descensus Christi post mortem maximè metuendus: & ideo præcauendus.

QVam prudenter Regulus hic prostratus contendit, vt descendat Iesus, antequam moriatur filius; descendit vtique Iesus ad vniuersos hominis in mortis momento, vt iudex seueriſſimus, vt diuiſſimus iniquitatum vindex. Quem descensum notans Isaias capit. 13. ait, *Ecce dies Domini veniet crudelis, & indignationis plenus, & iræ, furorisque ad ponendam terram in solitudinem, & peccatores eius conterendos de ea.* Hic est habitus, hæc facies Iesu venientis ad iudicium post mortem; facies spirantis minas, indignationis, furorisq; plena. Damnabiliter ergo peccator non timet sibi à Iesu post mortem veniente, nec illi ante mortem curat prosterni. Amos cap. 5. *Væ desiderantibus diem Domini, ad quid eam vobis? Dies Domini ista tenebræ, & non lux. Quomodo si fugiat vir à facie Leonis, & occurrat ei Vrsus.* Sequitur Propheta de die extrema, in qua iudicium fiet de homine; & dignum asserit lamentatione illum, qui hanc diem spectat, illumque desideranter præstolatur. Cur non desideremus hanc diem? Nonne illa est vox Pauli ad Philipp. 1. *Cupio dissolui, & esse cum Christo?* Sanè, cui prostrato, & subiecto Christus ante mortem descendetat, non miror, quod etiã post mortem veniat desiderabilis. Ille miser, & maximè lamentandus, qui ante mortem Christum non curãs post mortem venturum Christum expectat, vt sub iudicis seueri experientia clamet. Hic fugiens leonem sciẽ ẽ misereri subiectis, & prostratis, incurrit Vrsum misericordiã prorsus ignorantem; vt dicit ille, lib. 3. de Tristibus, Elegia 5.

Isa. 13.

Amos 5.

Phil. 1.

Corpora magnanimo satis est prostrare Leoni.
Pugna suum finem, cum iacet hostis, habet.
At lupus, & turpes instant morientibus Vrsi.

Est Leo Dominus in primo aduen-

tu, vt placet Ruperto in præsenti, qui prostratis per pœnitentiam parcit, & dat locum, vt effugiant iram; in secundo aduentu est Vrsus morientibus instans, nescientes, iam tunc misereri, & omne effugij ostium intercludens. Felix, qui antequam finiatur vita tua, ad Christum curris, illique prostratus pectora tundis, gemitus emittis pœnitentiæ: & maximè miserabilis est ille homo peccator, qui intrepidus omnia momento mortis remittit, expectans mali annuntiati experientiã, quando iam nulla spes misericordia restat, sed subeunte Leone, Vrsus venit misereri nescius. Pulchrè Theod. ad verba Amos, fatur, *Qui prophetiæ finem videre expetunt, nihil differunt ab homine, qui cum Leonem impetentem effugisset, mox in Vrsum incurrit: nam quemadmodum ille tenebras, & non lucis splendorem in illa die videt: sic isti altissimis tenebris in illa die vltionis tradentur.* Quomodo nõ miser, qui Leonem, quem humilitate posset delinire, natus mauult expectare Vrsum, quẽ audit alienum ab omni misericordia? Quomodo non miserior, qui valens Christum misericordem ante mortem trahere, audiens seueritatem iudicis, calamitatis postremæ horæ mauult expectare finem, vt de annuntiati mali experientia clamet? Eu clamor irritus? Eu clamor æterna lamentatione continuus, Ionæ capit. 3. dicitur ad Niniuitas: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subuertetur.* Quid tunc factum est? *Et peruenit verbum ad Regem Niniue: & surrexit de solio suo, & abiecit vestimentum suum a se, & indutus est sacco, & sedit in cinere.* Audit euersionem, & mortem nuntiate post quadraginta dies, & statim pœnitentiæ dat operam. D. Basil. Seleuc. orat. 12. *Quid ergo? Propheti*am sperauit? Et surrexit, inquit, de loco, & indutus est sacco.* Non equidem expectat calamitatis diẽ, non expectat prophetiæ finem, vt qui maluit cum Leone, quam cum Vrso confligere; qui maluit ad Deũ clamare, quando illum humilitate, & pœnitentia flectere posset, quando adhuc erat locus effugij, quam vbi iam sub mali experientia, & completa diei malitia omnes conatus, & lacrimæ essent irritæ. Bene monebat Iob apit. 35. *Iudicare coram Domino, & expecta eum.* Quasi vellet, vt quisque aduersus se ipsum iudicium exerceat, se multet, & castiget, antequam Dominus in morte veniat. D. Greg. lib. 25. in Iob. cap. 6 *Coram Domino iudicatur, qui corde Dominum conspicit, & actus suos sub eius præsentia sollicita inquisitione discernit. Quem tanto quis securior expectat, quanto quotidie vitam suam suspectus examinat. Qui enim ad extremum eius iudicium venit: non tam coram illo, sed ab illo iudicatur.*

Iob 35.

D. Gre.

D *Text.* Dixit ei Iesus: Vade, filius tuus viuit.

§. VI.

Tunc filij incolumitatem, & vitam pater procurat, cum suum in Deo sperare decet.

QVi Iesum conuenerat pater pro filij sui rogans vita: iubetur filium redire de eius certus salute, nũquam enim pater certius vitam filij sui procurat, & incolumitatem, quam si ad Deum accedat, illique deceat affare filium.

Cur

Cur non viuat filius, cuius pater Deo astitit, illique omnia filij commisit? Vtinam parentes hac angerentur cura, vt Deum filijs suis conquirerent, hoc vno illorum incolumitatem, & vitam æternam stabilirent. Psalm 77. *Quanta mandauit patribus nostris notа facere ea filijs suis, vt cognoscat generatio altera. Vt ponant in Deo spem suam, & non obliuiscantur operum Dei, & mandata eius exquirant.* Ecce vobis, quod mandata dedit Dominus patribus pro filijs: nimirum, vt ponant in Deo spem suam, hoc vnum si pater filio prouideat suo, illi omnia prouidit, & substantiam, & incolumitatem, & vitam. Pulchrè Saluian. lib. 1. ad Eccles. fatur. *Videtis, quas parari opes à parentibus filijs Deus iubeat; non pecuniarios thesaurus, nec graues metallo aureo sacros, non superbas, ac praeminentes excelsis vrbibus domus, non supra humanos visus elata culmina, nec inserta nubibus aereo habitare fastigia: non denique fundos interminabiles, & notitiam possessoris sui excedentes, qui consortes pati indignum aestiment, & vicinitatem iniuriam putent. Non ergo haec Deus praecipit, nec infernilia terrena procurationis officia, curam patriae pietatis extendit. Pauca sunt, quae mandat, sed salutaria, scripto breuia, sed beatitudine sempiterna: vt ponant, scilicet, in Deo spem suam, & mandata eius exquirant. Cum enim Deus viuorum sit, nec mortuorum rectè illa parari filijs iussit, per quae in aeternum viuerent, non per quae in aeternitate morerentur.* Hucusque Salmianus: quibus aliquid decerpsisse piaculum esset: non enim melius depingi potest, vnde patres filijs suis hauriant incolumitatem, & vitam. Ille pater nouit filium in felicitate æternare, qui nouit illum Deo credere, de Deoque fidei committere. Non ne hinc Abraham æternauit filium dilectissimum? Is de mandato Dei, quem victurum credebat, iugulaturus filium; vbi ad necem properat, interrogatus de victima, inquit Genes. 22. *Deus prouidit sibi victimam holocausti, fili mi.* Quem morti destinat, non veretur vocare filium, nec superuicturum putat; scit enim à paterna in Deum fide, & deuotione, quasi necessario venire in filios incolumitatem, & vitam. Ambros. lib. 1. de Abraham, capit. 8 *Deuotionis minister vocare filium frequenter non timet: hoc se meliorem patrem putabat, hoc sibi in perenne mansurum indicabat filium, si eum immolaret Deo.* Equidem à paterno fidei, & deuotionis exemplo vita, & incolumitas filiorum sumit auspicium: se, & filium pater Deo credat, & filius felix inter ipsas mortes viuit. Non alio specto, quam ad ipsius Abrahami facinus, cuius à gladio fideli exurgit tota filij felicitas. Sed accipite D. Zenonem, serm. de Penitentia, dicentem. *Quid hoc est? Ecce parricida incruentus redit, & qui immolatus est, viuit. Ambo sibi gloria: ambo sibi charitatis exemplum. Felix orbis fuerat, fratres, omnes sic fierent parricidae.* Et quidem omnes patres Abrahami fidem, & spem haberent, quam proponerent filijs, qua Deo filios crederent, pignoribus repleretur orbis felicibus.

Psal. 77

Saluia.

Gen. 22.

Ambr.

Zenon.

Text. Credidit homo sermoni, quem dixit ei Iesus, & ibat.

§. VII.

§. VII.

Christi fides hominis regium splendorem instaurat.

NOn iam dicitur Regulus, sed homo, quia vbi Christi imbuitur fide, diminuti regni exuit appellationem, & pristini hominis regni incipit plenam gloriam exAnsel. pectare. Pro quo stat D. Anselmi excogitatio, qui Reguli appellationem expendens, sic fatur. *Hominem ad excellentissimi Regis imaginem factum, dum bene se rexit, regem fuisse quis dubitet? Regnum istius regis, paradisus Dei fuit, in quo rex, & Dominus, vt dominaretur, ac praesset bestijs & piscibus, tamquam rex in solio collocatus est: in eo autem, quod amisit, rex esse desijt: in eo autem, quod prae caeteris animalibus sibi relictum est, tamquam Regulus victitauit.* Eu miseram hominis conditionem? A regno lapsus est, & vacuati regni appellationem subijt, dum Regulus appellatur. Ecce tamen modo reiecta Reguli appellatione, dicitur, credidit homo sermoni, quem dixit ei Iesus: Cur non potius credidit Regulus? Cur relicto Regulo homo credidisse notatur? A saluatoris fide desijt Regulus, & homo suam pristinam recuperat regis dignitatem. Huc Iusch. spectat Eusebius Emiss. in praesenti tatus. *Iam non Regulus, sed rex iste dicendus est. Regulus erat, quando venit, sed rex plenus fide recedit.* Sic fides Christi diminuti regni replet dignitatem, regiumque hominis splendorem restaurat. Vbicunque fides sedem fixerit, ibi totam regalis decoris puta inesse amplitudinem. Sic enim ad fideles suos dicebat Dominus, Luc. 17. *Regnum* Luc. 17. *Dei intra vos est.* nascitur equidem humanis cordibus, siue potius renascitur regia dignitas, regius splendor, caelestium principium non absimilis; quem regium splendorem non natura seminat in nobis, sed superseminat fides. Vnde eleganter Chrysol. sermo. 71. ait. *Et vbi est illud Regnum caelorum intra vos est? Intra nos est fides.* De fidei beneficio habemus, quod intrinsecus reges simus, non vt mundiales principes, quorum regnum extrinsecus est, sed vt caelestes reges, quibus principatus nascitur ab intrinsece. Hoc nobis regnum iam promittebatur in omnium fidelium patre Abrahamo. Genes. 17. vbi sic. *Et ponam te in gentibus regesque à te egredientur.* Qui reges ab Abrahamo egrediuntur? Rupert. lib. 5. in Gen. cap. 29. ait. *Reges hic rectè accipiuntur, qui apud Deum pro fidei merito Reges sunt.* Operosa est Dei ficies, Dominus adauget familiam, gentes multiplicat, & singulorum animis regnum indit. O quantum valet fides ad suscitandum regnum in hominibus? De fideli populo locutus Dominus ad sponsam, Cant. 6. inquit; *Coma capitis tui sicut purpura Regis.* Nihil in fidelium Ecclesia adeò exile, adeò minimum, quod regio splendore non fulgeat; vel capillus minimus totam regiam dignitatem imbibit. Hæc verba sic explanat Chald. *Pauperes populi futurum est, vt induantur purpura; propter meritum Abrahae, quem regem constituit ab initio.* Nectit ita-Chald. guari nisi purpura, vbi Abrahamum inficit, ad minimum eius filium vsque transmittitur; quis filius Abrahae, quis Abrahae fidem hæreditauit, cui pauper, etsi humilis, etsi vilis, & non regio splendore Dei oculis nitet? Huc spectabat ipse Dominus apud Isaiam, cap. 13. Isa 13. locutus. *Ego mandaui sanctificatis*

meis

meis ; & vocauit fortes meos in iram meam exultantes in gloria mea . Vox multitudini in montibus , quasi populorum frequentium : vox sonitus regum , & gentium congregatarum . Expendo illud , *vox multitudinis in montibus, &c.* Quibus verbis putat Basil. significari numerosam multitudinem vnde vis gentium congregatam , & eiusdem fidei vocem vnam depromentium . Sed qualis hæc multitudo ? An multitudo vulgaris , & ignobilis ? Absit: erat enim *vox regum , & gentium congregatarum* . Quippe vbi fides tonabat , non poterant regij splendores non effulgere .

Text. **Iam autem eo descendente serui occurrerunt ei, & nuntiauerunt, dicentes: Quia filius eius viueret . Interrogabat ergo horam ab eis , in qua melius habuerit .**

§. VIII.

Filiorum incolumnitatis famuli sunt præclarissimi indices.

NEmo viuentis filij posset prębere auspicium melius , quã famuli; in famulorum vita , aperte claret, vt viuant filij , circa famulorum manum pulsus est, qui indicet filiorum sanitatem . Filium Salomonem vbi ex Bethsabee accepit Dauid 2. Reg. 12. *Misit eum in manu Nathan Prophetæ , & vocauit nomen eius amabilis Domino .* Quid est , misit eum in manu Nathan propheta? Acutè satis id explicat patet Pineda in Salomonis pueritię ex illo Oseæ 12. dicentis . *In manu prophetarum assimulatus sum ;* quippe prophetarum manus , & opera qualem vitam Dei filius apud homines haberet , indicabant . Sic Dauid nato filio prouidit famulum , prouidit ministrum , cuius in manu prospicuam filij notaret incolumitatem. Et quando circa manum famulorum non est pulsus filiorum incolumitatis? Merito monebat D. Hieronym. Furiam . *Nec procurator calamistratus , nec formosus collactaneus , nec candidulus & rubicundus assecla adhæreat lateri tuo . Interdum animus dominarum ex ancillarum habitu indicatur.* Sunt equidem famulorum manus , totius familiæ indices; eu, quoties in famulæ manu scripta inuenta est amantissimæ filiæ infamia . Non id indolenter præterijt Hieronym. ad Gaudentium satus . *Solent lasciui , & compti iuuenes blandimentis , affabilitate , munusculis aditum sibi per nutrices , aut alumnas quærere. Et cum clementer intrauerint de scintillis incendia concitant .* Hæc non famulæ manus , sed hostilis manus est , quæ deuastet familias , depopuletur ciuitates . Felix pater , cui illi contigerunt famuli , in quorum manibus euidenter semper appareat filiorum sanitas . Hinc Tobias cap. 12. consolabatur vxorem pro filij incolumitate anxiam, aiēs. *Tace & noli turbari , sanus est filius noster : satis fidelis est vir ille , cumque misimus eum .* Filij sanitatem indubitanter aspectabat ex eo solum, quod scirent illi assistere semper fidelem famulum . Vnde D. Chrysost. homil. 9 in epistol. 1. ad Timoth. sic omnibus parentibus verba facit.. *Magnam habemus , pretiosumq; depositum filios , ingentes illos seruemus cura , atque omnia faciamus , ne fur*

Oseæ 12

Hieron.

Hieron.

Tob. 12.

Chrys.

2. Reg. 12.

id

§. VII.

Christi fides hominis regium splendorem instaurat.

NOn iam dicitur Regulus, sed homo, quia vbi Christi imbuitur fide, diminuti regni exuit appellationem, & pristini hominis regni incipit plenam gloriam exAnsel. pectare. Pro quo stat D. Anselmi excogitatio, qui Regali appellationem expendens, sic fatur. *Hominem ad excellentissimi Regis imaginem factum, dum bene se rexit, regem fuisse quis dubitet? Regnum istius regis, paradisus Dei fuit, in quo rex, & Dominus, vt dominaretur, ac praesset bestijs & piscibus, tamquam rex in solio collocatus est: in eo autem, quod amisit, rex esse desijt: in eo autem, quod prae caeteris animalibus sibi relictum est, tamquam Regulus vicitauit.* Eu miseram hominis conditionem? A regno lapsus est, & vacuati regni appellationem subijt, dum Regulus appellatur. Ecce tamen modo reiecta Reguli appellatione, dicitur, credidit homo sermoni, quem dixit ei Iesus: Cur non potius credidit Regulus? Cur relicto Regulo homo credidisse notatur? A saluatoris fide desijt Regulus, & homo suam pristinam recuperat regis dignitatem. Huc Eusch. spectat Eusebius Emiss. in praesenti latus. *Iam non Regulus, sed rex iste dicendus est. Regulus erat, quando venit, sed rex plenus fide recedit.* Sic fides Christi diminuti regni repletdignitatem, regiumque hominis splendorem restaurat. Vbicunque fides sedem fixerit, ibi totam regalis decoris puta inesse amplitudinem. Sic enim ad fideles suos dicebat Dominus, Luc. 17. *Regnum* Luc. 17. *Dei intra vos est.* nascitur equidem

A humanis cordibus, sive potius renascitur regia dignitas, regius splendor, coelestium principium non absimilis; quem regium splendorem non natura seminat in nobis, sed superseminat fides. Vnde elegan- Chrys. ter Chrysol. sermo. 71. ait. *Et vbi est illud Regnum coelorum intra vos est? Intra nos est fide.* De fidei beneficio habemus, quod intrinsecus re-
B ges simus, non vt mundiales principes, quorum regnum extrinsecus est, sed vt coelestes reges, quibus principatus nascitur ab intrinsece. Hoc nobis regnum iam promittebatur in omnium fidelium patre Abraham. Genes. 17. vbi sic. *Et pauca* Gen. 17. *te in gentibus regesque à te egredientur.* Qui reges ab Abrahamo egre- Rup. diuntur? Rupert. lib. 5. in Gen. cap.
C 29. ait. *Reges hic rectè accipiuntur, qui apud Deum pro fidei merito Reges sunt.* Operosa est Dei fides, Dominum adauget familiam, gentes multiplicat, & singulorum animis regnum indit. O quantum valet fides ad suscitandum regnum in hominibus? De fideli populo locutus Dominus ad sponsam, Cant. 6. in- Cant. 6.
D quit; *Coma capitis tui sicut purpura Regis.* Nisi in fidelium Ecclesia adeò exile, adeò minimum, quod regio splendore non fulgeat; vel capillus minimus totam regiam dignitatem imbibit. Haec verba sic explanat Chald. *Pauperes populi* Chald. *futurum est, vt induantur purpura, propter meritum Abrahae, quem regem constituit ab initio.* Nelcit ita-
E guari fidei purpura, vbi Abrahamum inficit, ad minimum eius filium vsque transmittitur; quis filius Abrahae, quis Abrahae fidem haereditauit, cui pauper, etsi humilis, etsi vilis, & non regio splendore Dei oculis nitet? Huc spectabat ipse Dominus apud Isaiam, cap. 13. Isa 13. locutus. *Ego mandaui sanctificatis*

meis

meis ; & vocauit fortes meos in ira mea exultantes in gloria mea . Vox multitudinis in montibus , quasi populorum frequentium : vox sonitus regum , & gentium congregatarum . Expendo illud , *vox multitudinis in montibus, &c.* Quibus verbis putat Basil. significari numerosam multitudinem vnde vis gentium congregatam , & eiusdem fidei vocem vnam depromentium . Sed qualis hæc multitudo ? An multitudo vulgaris , & ignobilis ? Absit: erat enim *vox regum , & gentium congregatarum* . Quippe vbi fides tonabat , non poterant regij splendores non effulgere .

Text. Iam autem eo descendente serui occurrerunt ei, & nuntiauerunt, dicentes: Quia filius eius viueret . Interrogabat ergo horam ab eis , in qua melius habuerit .

§. VIII.

Filiorum incolumnitatis famuli sunt præclarissimi indices.

NEmo viuentis filij posset præbere auspicium melius, quã famuli; in famulorum vita , aperte claret, vt viuant filij , circa famulorum manum pulsus est, qui indicet filiorum sanitatem . Filium Salomonem vbi ex Bethsabee accepit Dauid 2. Reg. 12. *Misit eum in manu Nathan Prophetæ , & vocauit nomen eius amabilis Domino* . Quid est , misit eum in manu Nathan prophetæ? Acutè satis id explicat patet Pineda in Salomonis pueritiæ ex illo Oseæ 12. dicentis . *In manu prophetarum assimulatus sum* ; quippe prophetarum manus , & opera qualem vitam Dei filius apud homines haberet , indicabant . Sic Dauid nato filio prouidit famulum , prouidit ministrum , cuius in manu prospicuam filij notaret incolumitatem. Et quando circa manum famulorum non est pulsus filiorum incolumitatis? Meritò monebat D. Hieronym. Furiam . *Nec procurator calamistratus, nec formosus collactaneus , nec candidulus . & rubicundus assecla adhæreat lateri tuo . Interdum animus dominarum ex ancillarum habitu iudicatur.* Sunt equidem famulorum manus , totius familiæ indices; eu, quoties in famulæ manu scripta inuenta est amantissimæ filiæ infamia . Non id indolenter præteruit Hieronym. ad Gaudentium fatus . *Solent lasciui , & compti iuuenes blandimentis , affabilitate , munusculis aditum sibi per nutrices , aut alumnas quærere. Et cum clementer intrauerint de scintillis incendia concitant* . Hæc non famulæ manus , sed hostilis manus est , quæ deuastet familias , depopuletur ciuitates . Felix patet, cui illi contigerunt famuli, in quorum manibus euidenter semper appareat filiorum sanitas . Hinc Tobias cap. 12. consolabatur vxorem pro filij incolumitate anxiam, aiēs. *Tace & noli turbari , sanus est filius noster : satis fidelis est vir ille , cumque misimus eum* . Filij sanitatem indubitanter afferebat ex eo solum, quod scit illi assistere semper fidelem famulum . Vnde D. Chrysost. homil. 9. in epistol. 1. ad Timoth. sic omnibus parentibus verba facit. *Magnam habemus , pretiosumq; depositum filios , ingeniosos seruemus cura , atque omnia faciamus , ne fur*

Oseæ 12

Hieron.

Tob. 12.

Chrys.

2. Reg. 12.

id

id nobis astutus auferat. At verò nunc contra penitus facimus. Nam vt fundus quidem sit optimus, cuncta molimur, eumque fideli viro, magno cum studio tradimus, & agasonem, ac mulionem, procuratoremque, ac dispensatorem, qui nobis magna beneuolentia afficiatur, inquirimus; cæterum, quod nobis charissimum omnium est, omnino negligimus: neque curamus, quemadmodum filium nostrum fideli cuipiam viro permittamus. Vtinam sic saperent omnes parentes, & filijs suis eos famulos prouideant, in quorum manibus perennem filiorum salutem effigiatam videant.

§. IX.

Famulorum secreta habita cum filijs, siue de filijs suspecta sint patrifamilias.

BEne parenti optimo occurrunt serui, & nuntiant filij vitam, nunquam enim seruorum de filijs denuntiatio apud parentes non est filijs ipsis salutaris. Caueat bonus pater, non quæ aperte nuntiant, sed quæ mandunt famuli inter se de filijs, siue cum filijs murmura. Mortuus erat adulterij filius, & nemo famulorum Dauidi renuntiabat, sed omnes id inter se clanculo mussitabant. Tunc 2. Reg. capit. 12. *Cum ergo Dauid audisset seruos suos mussitantes, intellexit, quod mortuus esset infantulus.* Quam rectè prudentissimus pater mortem filij præsagijt ex clandestinis famulorum mussitationibus, & murmuribus. Velim hoc obseruent vniuersi parentes, vt quoties viderint famulos clam de filijs aliquid mandere, seu murmurare, siue quod peius est, quoties famulos viderint cum filij clandestina seruare secreta, id filijs suis reputent omnino lethale. D. Hierony. ad Gaudentium, de filia educanda sic scribit: *Vocis dulcedines per aurem animam vulnerantes, puellarumque lasciuia repellatur. Quæ quanto licentius adeunt, tanto difficilius euitantur, & quod didicerunt, secreto docent, inclusamque Danaem vulgi sermonibus violant.* Ecce tibi quam cauenda secreta susurra puellarum cum filia tua. Nihil habeant filij cum famulis, quod non possit, & debeat audiri, & conspici ab ipsorum parentibus. Id quod crediderim insinuatum verbis illis iam datis, ex 2. Reg. capit. 12. vbi de filio Dauidis dicitur. *Misit eum in manu Nathan prophetæ.* Expende, illud, misit eum in manu, quippe iuxta verbi, *misit*, constructionem deberet dicere, misit eum in manum Nathan, sed ne pater videretur omnino à se remouere filium, maluit dicere in manu Nathan, vt pateat, quod filius etiam dum famulis erudiendus traditur, non longe remouetur à patre, sed & ibi manet sub cura, & oculis patri, vt nihil cum famulis habeat, quod non audiatur, & percipiatur à patre. Quando non suspecta famulitia secreta? Petrus Damian. epist. 12. ad Nicolaum Pop. capit. 1. sic lasciuos mores prodit. *Testimonio sunt; discursio nuntiorum, secreta loca, & colloquia.* Sed apernus D. Hierony. ad Lætam de filiæ institutione, ait: *Nolo de ancillulis suis aliquam plus diligat, cuius crebro auribus insusurret. Quid vni loquitur, hoc omnes sciant.*

Hier. 2. Reg. 12. Petr. Dam. Hiero.

Text. Et dixerunt ei: Quia heri hora septima reliquit eum febris. Cognouit ergo pater, quia illa hora erat, in qua dixit ei Iesus: Filius tuus viuit, & credidit ipse, & domus eius tota.

§. X.

Non sine studio, & inquisitione Christianam obtinebis iustitiam.

A Seruis horam sanitatis filij diligenter pater addiscit, & illam conferens cum hora, qua ipse accesserat ad Iesum, ex vtriusque collatione colligit virtutem diuinam, & Christianis imbuitur virtutibus. Accinebat Isaias cap. 26. dicens: *Cũ feceris iudicia tua in terra; iustitiam discent habitatores orbis.* Expendo illud, *iustitiam discent*, quasi iustitiæ opus diligenti studio, & meditatione egeat, & quæuis alia facultas, vt obtineri posset. Ibi Theodoretus dicit: *Non enim sicut vnum quid rerum naturalium, sic etiam hoc innatum est nobis, vt nisi meditatione ipsam iustitiam habeamus sicut est videre & ambulare, sed cuilibet studio opus est ad mentem ab iniustitia seiungendam, & ad iustitiam accipiendam.* Quippe virtus eiusque disciplina non nascitur, sed addiscitur: ita vt quisquis iustitiæ acquirendæ debeat studere, non enim sine olei tantum bonum comparatur. Sic vbi hominem Deus iustitia ornatum facere cupit, ecce tibi statim ingeritur consultatio, ingeritur studium: sic enim habes Gen. 2. Gen. 2. *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram.* Qui omnia verbulo iam condiderat artifex diuinus, facturus hominem, vt Nyssenus notat, consultationem instituit, & quasi studiũ adhibet; qua id difficultate præcipua? Sanè, quia homo iustitia originali, virtutibusque animæ fiebat creatori similis, quod bonum nõ repente; sed multo oleo, magnoque studio debet acquiri. Quo spectans Ro- Ruper. pert. lib. 2. de Trinitat. cap. 2. fatur. *Non dicit Scriptura, quia dixit Deus: Fiat homo ad imaginem, & similitudinem nostram: & factus est homo, sicut dixit: Fiat lux, & facta est lux. Quare (Videlicet, quia non repente, sed operose agendum erat, vt consummatus homo staret ad creatoris sui imaginem, & similitudinem.* Quis hominum speret in se virtutem, & iustitiam nascituram, cum ipse artifex diuinus non aggreditur hominem iustum facere, sine consultatione, sine studio? Equidem oleum, & operam debes adhibere, quisquis cupis iustitiam adipisci: adeundi, & consultandi sunt alij, eorumque placita conferenda, & meditanda, quo facile peruenies ad iustitiam. Dei illa amatrix Cantic. Cant. 3 3. bene consulebat, cum vel à ciuitatis custodibus quærebat, num, quem diligit anima mea, vidistis? Et ecce vobis post istam inquisitionem statim subdit: *Paululum, cum pertransissem eos, inueni quem dilegit anima mea.* Dilectum inuenit, sed post inquisitionem, post operam datam, post acceptum custodum consultum. Eleganter Gil- Gilib. lebert. Abb. sermo. 7. in Cant. expendit illud, pertransissem, dicens: *Quod pertransimus, intelligimur illud desen-*

discutere, & quasi disquirere, & penetrare: nec inutilis hac pertransitio. Paululum enim cum pertransisset, inuenit dilectum. Videtis fratres, quid proficiat consultatio custodiam? Deuotam, sed vagam animam ad inuentionem dilecti perducit. Vtilis quidem consultatio: & frequenter, quod non confert eorum, qui consuluntur, eruditio, consulentis meretur humilitas. Itaque vt iustitiam obtineas, præmittendum tibi studium est, inquirendi alij, eorum discutiẽda, examinanda, conferenda placita sunt; discitur enim iustitia, non nascitur.

§. XI.

Verè Christianus Princeps, cuius ope, & famuli ducuntur ad Christum.

ECce verè credentis Reguli euidentissimum signum, nimirum, *credidit ipse, & domus eius tota*, nescium sola esse eius fides, sed adeò fœcunda fuit, vt de illius exemplo, famulorum omnium examina renascerentur Christo. Qualis est fides Principum Christianorum, de cuius cura, & exemplo vix accidit, vt inter famulorum greges, vel agnellus Iesum intonet? Psalmus 20. clamat regius Vates. *Afferte Domino filij Dei, afferte Domino filios arietum*. Prouocantur à Dauide filij Dei, siue, vt alij legunt, proceres Principes, hoc est familiarum capita, vt afferant Deo filios arietum, nimirum, vt inde se filios Dei ostendant, quod inuigilent, vt domi suæ renascantur agnelli. qui Iesum resonent. Hoc est enim clarissimum Christiani Principis insigne, si de eius cura famuli Christũ Psal. 20.

A quærant. Hinc elegantèr Chrysologus serm. 10. *Afferte Domino filij Dei, afferte quos fides concipiat, non aro: afferte quos Dei gratia generet, non mundana natura. Quomodo se Christianum credit, aut quomodo domum suam iudicat ouile Dei, vbi non pascuale germen Dei pecus dat balatum?* De tua diligentia, nec pusio famulus, nec agnellus vnus Iesum balat, & habeberis Christianus Dominus, Christianus Princeps? Non mirabor Esther à Deo in regnum sublatam esse, quam video in hoc incubuisse, vt famulas ad Deũ perduceret. Quæ cap. 4. sic Mardocheo mandabat. *Vade, & congrega omnes Iudæos, quos in Susan reperis, & orate pro me. Non comedatis, & non bibatis, tribus diebus, & tribus noctibus: & ego cum ancillis meis similiter ieiunabo.* Nobilis, & vera regina pro populi sui bono ieiunium promittit, non solum à se peragendum, sed à famulis, & ancillis. Sed quis credat gentiles ancillas tam grande ieiunium subituras? Gentiles erant ancillæ auis, atauisque gentilibus cum ad Esther accesserunt, illas tamen Estheriam ad veri Dei cognitionem traduxerat. Id quod asserit Carthusianus ibi: non enim tulit nobilis fœmina fidem suam sterilescere, sed inde se fidelem ostẽdit, quod famulas suas Dei gregibus adscripserit. De Cornelio Centurione Romano dicitur Actor. 9. *Vir pius, ac timens Deum cum omni domo sua*. Ex quo Diuus Chrysostomus hom. 23. sic vniuersos monet Principes. *Audite omnes, qui regibus assistitis. Pius, inquit erat, ac timens Deum. Et quod maius, talis erat cum omni domo sua. Ita erat huic rei intentus, vt non solum sua bene constituerat, sed etiam in ministeris suis, istud etiam faceret.* Hoc sit Christianorum Principum insigne, Chrys. Esther 4 Carth. Acto. 9 Chrys.

inſigne, hoc ſingulare ſtudium, vt A & famuli venerentur Chriſtum, & ſu geant Chriſtiano cultu. Alioquin metuant, ne & propter famulorum crimina vapulent ipſi. Tertul. D. Tertullian. libr. de Idol. capit. ipſe dicentem. *Scio fratrem per viſionem eadem nocte caſtigatum grauiter, quod ianuam eius ſubito annuntiatis gaudijs publicis ſerui co-* B *ronaſſent. Et tamen non ipſe coronauerat, aut praceperat: nam ante præceſſerat, & regreſſus reprehenderat factum, adeo apud Dominum in humaniſmodi etiam diſciplina familiæ noſtræ æſtimatur.* Numquam non æſtimatur apud Domino bona famulorum inſtitutio, quando etiam in Domino punit, quod famuli delinquunt.

CAPVT VI.

De petri ſocrum ſanata.

PEtri ſocrum violenter affectam anhela febris vrgebat, validique lampas ardoris C tenuantibus acriter medullis inſederat. Pendebat ſors animæ trepidantis ambigua inter funus, & vitam, gelidæque mortis aduentu nimis coquebatur flamma membrorum. At vbi Dominus ægram periculis inuolutam tactu ſalutifero viſitauit, lethale ſubito fugit incendium, ſurgenſque mulier ſoſpitata, quæ modo languerat, ſui medici fit miniſtra.

Matth. 8. Et cum veniſſet Ieſus in domum Petri, vidit ſocrum eius iacentem, & febricitantem, & tetigit manum eius, & dimiſit eam febris, & ſurrexit, & miniſtrabat ei.

§. I.

Concordia inter ſocrum, & nurum Deum trahit.

G

IAm omnia Petrus reliquerat, vt Ieſum ſequeretur; & nihilominus dicitur Petri domus, non quod Petri eſſet, ſed ſocrus, & quam ſocrus habebat domum, ea etiam dicebatur Petri, ſic omnia erant indiuiſa inter ſocrum, & generum. Cur ergo domus, quæ ſic habebat concordes ſocrum, & generum, D non traheret ad ſe Dominum domeſticæ concordiæ amatorem? Miraberis à Matth. in Chriſti genealogia, illud non otioſe notatum, quod *Booz genuit Obed ex Ruth.* Cur Ruth Moabitis, & alinigenæ aſſumitur in Ieſu parentem? Neſcio, an alia in vita fuerit nurus, quæ adeò ſe concordem ſocrui præberet, cui ait. *Populus tuus, populus meus,* E *Deus tuus, Deus meus, &c.* Vnus Deus, vnus populus, vna domus, vnum ſepulchrum nos indiuiſas tenebit. Id quod ſic adnotat D. Hie- Hiero. rony. de vera Circunciſ. fatus. *Cur tantum peregrina conceditur, vt ſuo vero deſtinata benedictionis ſemen accipiat, & Iſraeli non Iſraelita parturiat dignitatem? Vnde ſtud, oro,*

pro-

promeruerit? Credo, quia dicit socrui sua: Populus tuus, populus meus Deus tuus, Deus meus. Fallor, si quid habet gratius nupta, quam cum socru concordiam, hac Deum sibi, domuique suæ maxime acquirit, & honestum maritum deuincit. Maximus ille Patriarcha Isaac indæstimauit prius mores sponsæ suæ, si socrui essent conformes, ideo ante omnia Genes. 24. *Introduxit eam in tabernaculum Saræ matris suæ, & accepit eam uxorem.* Meritò dedicabat sibi sponsam, eam in tabernaculo matris introducens, vt non antea duceret, quam nouerit, nec minimo à socrus moribus desciscere. Quò spectans Chaldæus, fatur. *Et introduxit eam Isaac in tabernaculum, & vidit, & ecce opera eius recta erant, sicut opera Saræ matris suæ. Et accepit Rebeccam, & fuit ei in uxorem.* Ecce vobis trutina, per quam Isaac felicitatem coniugij trutinabat, an scilicet Rebeccæ mores socrui Saræ essent similes, & tunc accepit eam coniugem, quando vidit esse talem, quæ à socru, nec apice discordaret. Id quod quasi primum boni coniugij fulgorem constituebant alterius Rebeccæ patres, dum filiæ iuniori Tobiæ nuptæ hæc monita dabant.

Gen. 24.

Cæ.

Tob. Tob. 10. *Monentes eam honorare soceros, diligere maritum, regere familiam, gubernare domum, & se ipsam irreprehensibilem exhibere.* Expende, quod primum ponatur inter connubilia monita, nimirum, *honorare soceros*, quasi exinde totius œconomiæ nuptialis felicitas nascatur. Quod vt rarum, sic in quocumque inueniatur maxime laudandum, & prædicandum; vnde venit quod Debbora Iudicum, c. 5. referens Sisaræ matrem & vxores colloquentes, sic ait; *Vlulabat mater eius: & de cenaculo loquebatur; cur moratur egredi currus eius? quare tardantur pedes quadrigarum illius? Vna sapientior ceteris uxoribus eius hæc socrui verba respondit: Forsitan nunc diuidit spolia.* Et cur ceteris vxoribus hæc sapientior dicitur, quæ adeò errabat Sanè ceteris omnibus tacentibus, & minimè curantibus socrus dolores temperare, hæc vna in socrum pia, illam consolabatur, auspiciisque bonis demulcebat: vnde sapientissimè nomen à diuino Spiritu meruit sibi comparare. Vna est & rara, & sapientissima nurus, quæ consolatur socrum; & similiter vna est, & rara, & sapientissima, quæ pœnas superbiæ suæ non capiat. Genes. 19. *Egressus est Loth, & locutus est ad generos suos, qui acceturi erant filias eius, & dixit: Surgite, & egredimini de loco isto, quia delebit Dominus ciuitatem hanc. Et visus est eis, quasi ludens loqui.* Quibus apertè claret bonum concordiæ inter generos, & soceros, & discordiæ malum. Bonus socer generorum periculis prospiciebat, illosque salubriter monebat, & illos sibi vnire cupiebat, vt saluos faceret; illi è contra senem ridebant, subsannabant. Quæ stulta nurus non ridet socrum vetulam, non subsannat, quo discordiæ, quo rixæ excitantur? Sed prudens, & pius socer subsannationem fert, ne desit pietati, ne separentur generi, & pereant. Præclarè D. Chrysost. homil. 44. fatur. *Cum audirent generi à iusto terribiles illas minas, quasi subsannabant, & putabant deliramenta esse, quæ dicebantur: verumtamen iustus, quod suum erat, faciebat. Et quia semel illis filias desponsarat, voluit eripere eos à plaga; at illi noluerunt, & re ipsa didicerunt, quod magno suo damno consilium iusti reiecerunt.* Eu, quanto

Gen. 19.

Chrys.

Iudic. 5.

damno

damno vnio inter ſocrus, & nurus reijcitur.

§. II.

Caſtitas vt dominari facit.

SEd eſto, quod ad ſocrum pertineret domus, cur, cum Petrus omnia reliquiſſet ſua, imò, & ab vxorio conuictu receſſiſſet, adhuc tamen ſocrus domus dicebatur Petri? Quia Petrus Chriſti amore ab vxorio diſceſſerat conuictu; ideo potiori iure, & ſocrus, & vxor, & quælibet illarum res illi ſubijciebantur, & Dominum agnoſcebant. Non abſimile illud, Geneſ. 21. Vbi Dominus ſubijcit Abrahamum vxori ſuæ Saræ, propter huius inſignem caſtitatem, ait enim: *Omnia quæcumque dixerit tibi Sara, audi vocem eius.* Vnde vir ſubditur vxori? Sanè audierat Sara Angelos marito ſuo filium promittentes, & memor caſtiſſimi ſui propoſiti, quo ab vxorio conuictu receſſerat, *meus vetulus eſt, voluptati operam* ait: *Poſtquam conſenui, & Dominus dabo?* Quaſi cauſaretur à caſtiſſimo mentis propoſito vlla promiſſione recedere, quo meruit, vt mulier viri dominaretur. Sic proxima verba recenſens, fatur Damianus, epiſt. 137. *Quibus vtique verbis perſpicuum eſt, Saram caſtitatis iam tunc tenuiſſe propoſitum. Et poſt hæc dixit Deus ad Abraham: omnia quæ dixerit tibi Sara, audi vocem eius. Ecce cui prius Abraham imperauerat, & Dominus dicebatur, iam illi per caſtitatis meritum obedire præcipitur, vt eius verbis iam in cunctis obediat.* Sic caſtitatis propoſitum euexerat Saram in ſublime, vt illum ipſius Abrahami dominam conſtitueret. In eſt equidē caſtitati dominatus, cui omnia ſubijciuntur creata. Id quod oſtendit diuina vox, Gen. 1. *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram, & præſit piſcibus maris, & volatilibus cæli, omnique reptili, quod mouetur in terra.* Non aliter ad principatum omnium creaturarum aptatur homo, niſi cum fit ad Dei imaginem, & ſimilitudinem, quæ ſimilitudo primi hominis, cū Deo conſiſtebat in corruptibilitate, & puritate caſtitatis, vt auctor eſt D. Sixtus Papa, lib. de Caſtit. Quippe ex caſtitatis inſigni homo iam inde habet omnium dominari. Quò ſpectabat D. Martialis coætaneus Apoſtolorum, epiſt. 1. ad Burdegalenſes, cap. 5. fatus, *Beati verò eritis, ſi eum exaltatione Deo ſeruientes, libidini reſtiteritis, vnde maxima corona remunerationis impertietur vobis. Nec beſtiales mores oportet vlterius eſſe in eis, qui vaſa Domini munda ſunt in adoptionem filiorum æternę hereditatis, ſed honeſtate rationabili ad omnes homines vti. Hęc enim agentes, ſecuri terram poſſidebitis, & omnia irrationabilia ſubiecta erunt vobis. Ipſa quoq; elementa, quibus ante ſeruiebatis, ſeruient vobis.* Ea eſt caſtitas, quæ ſibi omnia ſubijciat, quæ in homine regium ſplendorem inſtauret, quæ nullibi neſciat dominari. Caſtiſſimus Ioſeph in ſeruitute, & carcere detentus, tandem ad regnum erigitur caſtitatis ſuffragio; illi enim dicit Pharao, Geneſ. 41. *Tu eris ſuper domum meā, & ad tui eris imperium cunctus populus obediet: vno tantum regni ſolio te præcedam.* Non potuit vir caſtiſſimus diu manere in ſeruitute, cui propter caſtitatem diadema regni debebatur, vt dicat D. Zeno, ſer. de Pudicitia. *Pudicitiæ ſplendore veſtitus poſt calumnioſam damnationē, &*

Gen. 1. D. Ma. D. Zen.

liberatus à Deo est. & honoratus. Denique res iure secundus factus est regni qui insignis rex erat iam ante pudoris. Et cur tata cattitos Iosephum ad regnum sublimaret? Vide lib. 6 cap. 7.

§. III.

Pratextu perfectionis querenda, non relinquenda sunt opera aliis titulis debita.

QVi de perfectionis calculo omnia bona reliquerat; & patrem, & matrem, & vxorium conuictum, pauperculam, & febricitantem socrum retinebat, & curabat. Sic qui perfectionem scandunt, eò adducant animum, vt in primis debita opera omnino sibi adimplenda existiment. Non enim in communi sæcularium contemptu derelinquendi sunt ij, quorum obligatione teneris Genes. 12. cum de egressione Abrahami à patria, & cognatione sua ageretur, ait textus, *Egressus est itaque Abraham, sicut præceperat ei Dominus, & iit cum eo Loth.* Quæ verba magnam statim faciunt quæstionẽ; quomodo verum sit, quod Abrahã egressus sit, sicut præceperat ei dominus, quando & consobrinũ suum Loth portabat secum? Præceperat quippe Dominus. *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, de domo patris tui.* Quomodo relinquebat cognatos, qui sobrinum retinebat? Sanè secum habebat Lothum, non vt cognatos retineret, sed vt opis egenti cognato debitum officium exhiberet. Id quod attigit D. Chrys. hom. 31. inquiens: *Quare cum Dominus dixerit: Egredere de terra tua, & de cognatione tua, Lothum assumpsit, non fuit inobediens Domino? Sed fortè, quia Loth iuuenis erat, & Abram patris loco illi præfectus.* Erat Loth consobrinus Abrahæ iuuenis adhuc, & paruulus, cuius cura penes ipsum Abraham erat; vnde nullius perfectionis prætextu debuit deleri à suo auunculo. Nec inde putatur Abram, non reliquisse perfectissimè cognatos, iuxta Dei præceptũ, & vocationem, cum secum habuit cognatum, non vt sibi seruaret, sed vt egenti debita officia præstaret. Quo similiter magnificiunt Patres Euangelicam Zachæi perfectionem, qui dimidium substantiæ suæ dabat pauperibus. Sed quæ perfectio est, quę dimidium retinebat? Nonne dictum fuit alteri: *Si vis perfectus esse, vende omnia, quæ habes, & da pauperibus?* Vbi omnia vendenda, & danda essent, quomodo perfectus, qui dimidium retinebat? Omnia reliquerat Zachæus, quæ posset sine iustitiæ næuo, retinebat enim dimidium, non vt retineret, sed vt diebus satisfaceret. August. in Ps. 116. *In Zachæo magna voluntas, in Zachæo magna charitas. Suscepit Dominum hospitio, gaudens suscepit, & dimidium patrimonij sui pauperibus promisit se daturum, & si cui aliquid abstulerat quadruplum redditurum, vt intelligas propterea sibi eum tenuisse dimidium non vt haberet quod possideret sed haberet, vnde debita redderet. Magna voluntas multum dedit, multum seminauit.* Perfecta omnium rerum abrenuntiatio non minuebatur ex eo, quod dimidium substantiæ suæ sibi reseruaret, quando id reseruabat, non vt possideret, sed vt debitis satisfaceret. Quis enim debitis officijs incumbens à perfectionis via deflexit.

Gen. 12.

Chrys.

Ps. 116.

§. IIII.

In Chriſti Eccleſia laboribus proficimus, quibus in Deos cooptamur.

QVid eſt in domo Petri, quod Dominum trahat? An familiæ concurſus? An ſalutantium pompa? An aureus ornatus? An plenæ menſæ, pretioſæ dapes, ſenescentia vina? Abſit, in tota Petri domo, nihil aliud eſſe memoratur, quam

Chryſ. febricantis fœminæ ſuſpiria, & lacrymæ. Sic notabat Chryſolog. ſer. 18. ſatus. *In domo Petri non vina ſed lacryme fundebantur: turbabat ibi familiam non cura conuiuij, ſed cura languentis.* Hæc ſunt themata Chriſtianæ familiæ, nimirum, tri-

Iud. 11. bulatio, & lacrymæ. Iudicum, cap. 11. Ieplite filia Deo immolanda ſic patrem precatur. *Dimitte me, vt duobus menſibus circumeam montes, & plangam virginitatem meam cum ſodalibus meis.* In quibus verbis Chriſtianæ Eccleſiæ ſigna agno-

Chryſ. ſcit Chryſoſtom. ibi aiens: *Quid enim poteſt inueniri fortius integritate, & virginitate Eccleſiæ, quæ concipit in incorruptione, creat in integritate? Virgo eſt iſta, quæ virum non nouit. Plangit autem ſexaginta diebus virginitatem ſuam, id eſt, omnibus diebus ſuis. Nec enim mittit ad Dominum, qui in ipſa proficiunt, niſi ex magna tribulatione, niſi ex planctu, & fletu, & lacrymis.* Expendendum imprimis eſt, quod domeſtici Eccleſiæ non dicantur proficere, niſi ex magna tribulatione: quò enim maior tribulatio noſtra fuerit, eò magis perpetes alæ induuntur nobis ad euolãdum. Cõpone modo Diuum

Luc. 4. Lucam c. 4. de Petri ſocru ſanatem, *A Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus.* Non ſic nauis iacti ancheris tenebatur, ne graduin faciat, vt tenebatur anus hæc febrium magnitudine, vbi ergo ſunt tribulationis decumanæ calcaria? Vbi alæ? Sanè tribulationes aptiores videntur ad detinendum; potius remoris, quam alis ſimiles aptan-
B tur. Nihilominus de domeſticis fidei locutus Angelus, Apoc. 7. ait, *Apoc.* 7 *Hi ſunt, qui venerunt de tribulatione magna.* Imus equidem per tribulationes, non detinemur; dum putas teneri te tribulationum rudentibus, tunc ocyor volas, tunc cęleſtia ſcandis. Id quod de Iob notabat Auguſtin. in Pſalm. 103. *Iob* Aug.
C *ille ſanctus ſedebat in ſtercore, & currebat in via.* Credebatur dolorum rudentibus loco eſſe illigatus, & tamen tunc percurrebat ſtadium: videbantur dolores illi eſſe funes, & laquei, & erant pro alis, quibus ad cœleſtia feſtinabat. Quid plura? Dolorum vincula non ſolum domeſticis Petri ſunt pro alis ad euolandum, ſed adeo ſunt nobis
D ſalutaria, vt nos in Deos transferant. Miraris? Accipe Petrum Actorum cap. 11. in vinculis conſtitutum Herodianis, & ab illis ereptum virtute Angeli. Tunc vident *Act.* 11 cuſtodes vincula vacua; tunc ſtupent: *Tunc non parua turbatio inter milites, quidnam factum eſſet de Petro.* Explicatus Græce dicitur, quod dubitabant; *quid tandem Petrus factus eſſet*, quaſi à tantis vinculis non poſſet, niſi aliquid magnum, & diuinum euadere. Id quod amplius expendens Caietanus, introducit milites dubitantes: Caiet.
E *An conuerſus fuiſſet Petrus in aliquod nomen.* Et quidem prudenter meditantur, quando in tota domo Petri vincula, & carceres eam virtutem habent, quæ homines

in Deos transferant. Non absimile id, quod accidit Iosepho, seruatoris typo: is in carcere cum esset, vt concaptiuos tristes vidit ob insomnio, ait, Genes. 40. *Nunquid non est Dei interpretatio? Referte mihi, quod videritis, &c.* Primo supponit solius Dei esse somniorum interpretationes, deinde petit, vt sibi narrentur somnia, interpretaturus ea. Si solius Dei est interpretatio, cur sibi narrari somnia petis? An, quia ad Deum pertinet interpretari, ideo ad te, qui Deus sis? Equidem sic iuuenem vincula, & carcer euexerant, vt posset ad ea, quæ Dei sunt, ipse suam opem spondere, quasi à vinculis terrenus Deus creatus esset.

Gen. 40

§. V.

Peccati malitia manifestatæ fugit. Vbi de confessione.

VIde celeritatem curationis in febricitante fœmina, ait enim Matth. *Quod Iesus tetigit manum eius, & dimisit eam febris*, non sustinuit febris, quod manus infirmæ tangeretur à diuino medico. Sed cur infirmæ manum tangi à Iesu non sustinuit febris? Tota febris malignitas panditur per sapientem medici tactum, nec prius aliquid facit medicus, quam apprehensa infirmi manu per pulsum febris qualitatẽ percẽsere, quam si bene cognoscat, magna inde salutis spes adolescit. Fugit ergo febris tactu manus, quia nequit stare malignitas manifesta: inde medicamentum habet peccator, si nudam malitiam suam exhibeat oculis diuini medici. Nonanda sunt pulchra verba Chrysostom. homil. 6. in Marcum latus de Iesu in præsenti, *Apprehendit manum eius, quasi medicus, tentauit venas, vidit magnitudinem febrium ipse medicus, & medicamentum*. Cæteri medici dum sapienti tactu vident vim febris, currunt ad nota remedia; nobilis autem medicus Iesus, ipse est medicus, & medicamentum, sed si videat morbi malitiam, si eius oculis peccator suam putredinem manifestet. Quippe omnis peccatorum malitia in sui manifestatione habet medicamentum. Danielis 13. Susanna ferebatur ad supplicium, damnata erat innocentia; verum coactus populus in vnum voce pueri, ecce tibi iterum innocentiæ examen instauratur. Quæ tunc facies rerum? Quæ turbatio falsorum testium? Aiebat D. Zeno ser. 9. in Danielem. *Falsos testes pauor inuadit, tremuit diabolus, quod ipsius commenta nudentur*. Hic est totus diaboli metus, hæc tota malitiæ desperatio, quod nudetur, quod eius virus ob oculos proponatur, inde etiam non potest stare. Felix Dauid suorum vulnerũ medicinam inde ostendit. Psalm. 37. dicens. *Putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices meæ à facie insipientiæ meæ*. Ideò felix, qui sapientium mundialium calculo non abscondit peccata, non deaurauit, ab oculosque omnium proposuit. Ibi eleganter D. Ambr. *Est ergo, & sancto Dauid spes, & remedium sanitatis: quia non vnguentum redolent, sed fœtorem suorum vulnera peccatorum: Refugit Propheta sapientiam istius mundi, quæ tegit sua vulnera, non reuelat ad Dominum. Melior insipientia, quæ oculos habeat, vt videat vlcera sua, quam sapientia, quæ non habet*. Ibi spes, & remedium sanitatis, quod fœtor vulnerum non latent, quod virus morbi

Dan. 13

D. Zen.

Psal. 37.

Ambr.

Chrys.

bi totus prodeat ; & pateat oculis. Nonne etiam sanaturus mortuum, aiebat Dominus, Ioan. 11. *Lazare, veni foras.* Quasi nulla esset infirmitas incurabilis, dum potest manifestari, & prodire ob oculos. D. Greg. lib. 22. Moral. cap. 12 *Mortuo dicitur, veni foras, vt nimirum homo in peccato suo mortuus, & per molem mala consuetudinis iam sepultus, qui intra conscientiam suam obscure iacet per nequitiam à se ipso foras exeat per confessionem.* Hoc vnum peccatori suffugium, quo non timeat mortem, si malitiã promat, cõfituatque ob oculos. Etenim dum malitia occultatur, nescit non augeri. Id quod patet Genes. 27. *Oderat ergo semper Esau Iacob pro benedictione, qua benedixit ei pater: dixitque in corde suo: venient luctus patris mei, & occidam Iacob.* Expende ab illis, dixitque in corde suo; quippe dum intrinsecus in corde malum occultat, magnum suscipit incrementum ; antea odium erat aduersus fratrem, sed dum odium hoc latitat in corde, non ibi sistit ; & ad patrem vsq. protenditur, eius optans interitum, dum ait, venient luctus patris mei. Ita D. Ephrem de Pœnit. ait. *Patrem mori optabat, dicens, quando morietur pater meus: & occidam Iacob? Non solum fratricidium cum iracundia fecit, sed etiam parricidam: nã semper malitia occultata scelus adauget.* Emittat totas per confessionem malitiam, qui cupit illi adhibere medicinam. Tũc enim solum desperata est hominis salus, quando peccatum occultatur silentio, ne per confessionem eius virus appareat. Ad illum qui nefarie intrauerat ad conuiuium, ait Dominus, Matth. 22. *Amice, quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit rex ministris, ligatis manibus, & pedibus eius, mittite eum in tenebras, &c.* Expende quãdo miser perdatur, non quãdo nefarie intrat, nõ quando male sedet, sed tunc cum obmutescit, nec peccatum confitetur. Ita Galfridus apud Trimanni allegorias, fatur. *Tunc ait rex ministris, ligatis manibus eius, & pedibus, &c. Tunc videlicet non vbi ille sine nuptiali veste intrauit, sed postquam admonitus siluit, interrogatus obmutuit, & noluit confiteri.*

D.Gre. Galfri.

§. VI.

Opera bona spiritualis indicia sunt.

CVRrgenda amplius sunt Chrysostom. verba in principio §. præcedentis posita, nimirum: *apprehendit manum eius, quasi medicus.* An medicorum est apprehendere infirmi manum, & non potius brachiale, scilicet eam brachij partem vltimam, quæ manui coniungitur? Medici id apprehendunt, in quo est pulsus, index sanitatis, vel infirmitatis; hic autem est in brachiali, non in manu, cur ergo dicitur Iesus, vt medicus apprehendisse manum infirmę, & non potius brachiale? Medicus hic erat pręcipue animarum, quarum sanitatis index, & pulsus in manibus est, adeò, vt inde censeantur, si agant, si operentur. De adolescente illo prodigo dicitur, Lucæ 15. *Peregre profectus est in regionem longinquam: & ib, dissipauit substantiam suam viuendo luxuriosè.* Expende illud, dissipauit substantiam, summi enim, & bene deplorati infirmi est substantiæ resolutio, substantiam iste consumpserat, idest, eam vitam instituerat, tam operibus bonis vacuam, vt totam vitæ

Chrys. Luc. 15.

spiritualis substantiam prorsus haberet dissipatam D. Ambros. lib. 2. de Pœnit. cap. 9. ait. *Consumpsit, inquit, substantiam suam. Merito consumpsit eam, cuius fides in operibus claudicabat.* Opera sunt, quæ ostendunt substantiam spiritus, prout deficiunt opera bona, deficit substantia vitæ spiritualis: quæ solum consistit, vbi operibus publicatur. De fidelibus mundo mortuis, Christo viuis dicit Apocal. 14. *Amodo iam dicit spiritus, vt requiescant à laboribus suis.* Quæ verba acutè ponderans Gillibert. Abb. serm. 11. in Cant. fatur, *A laboribus, inquit, requiescant, non ab operibus. Opera enim illorum sequuntur illos: opera sequuntur spiritum, sicut calor ignem: vmbra corpus; lux solem: effectus causam.* Itaque in operibus notanda est tota substantia spiritus, tunc robustus est Dei spiritus, in animis nostris, cum robusta facinora patrantur; vt semper in manuum pulsu, vitæ spiritualis innotescat qualitas. Psalm. 47. *In spiritu vehementi conteres naues Tharsis.* Nescit non publicari spiritus facinoribus manuum; vbi fortis, & vehemens spiritus nostris insederit animis, sic invalescent manus, vt inimicas conterant classes. Ex manuum fortitudine robur, & valorem spiritus mediaberis. Quò spectat Ambros in præsenti, aiens. *Dum ad fidei perfectionem Dei famuli venire desiderant, commacerant corpus suum castigando seuerius, & religendo in ministerio seruitutis. Hoc autem faciunt in spiritu valido, atque vehementi. Est enim spiritus consilij atque virtutis, vt omni abstinentia dissoluant corpus suum, quo omnes eius euacuent voluptates. vt dicatur illis: Conualescite manus remissæ, &c.* Ecce vobis tota substantia, & robur spiritus, vnde clareat, & consistit, nimirum, ex illis operibus, quibus vitia expungentur, & manus ad virtutes conualescant. Non potest esse vehemens spiritus, & remissa manus: sed vbi crescit spiritus robur, crescit etiam manuum fortitudo, & valor.

Ambr. Apo 14. Gillib. Ps. 47. Ambr.

§. VII.

Ecclesiastici, vt fugiant otium, plura virtutum opera tenentur exhibere.

IN domo Petri infirmantis manus à Christo sumitur, vt sanitatem infundat; vt doceamur illos Ecclesiæ ministros æternæ saluti, quorum manus, vt vacuantur ab operibus feruidis, sic implétur Christo. Non enim Christi ministri feriari esse iuuentur, vt otio indulgeant, quod illis lethale est; sed vt à temporalibus remoti dent operam diuinis. Non absimile est, quod fecit Dominus cum populo suo Israelita, vbi illum de Ægypto eduxit, & per eremum duxit; nullum tunc temporis opus manuum à populo fiebat; & ecce tibi statim illi mandantur præcepta legis pene innumera; sacrificiorum cæremoniæ, ac ritus infiniti. Cur populo tot legum, rituumque mysteriades à Deo dantur? Rem attigit Card. Petrus Damianus lib. 6. epist. 9. dicens, Deus hoc humanæ salutis dignatus est vti argumento, cum populo per deserta gradienti, tot mandata proposuit: operosum videlicet tabernaculum fabricati: diuersa sibi sacrificia per tot cæremonias, ac ritus offerri, ipsum castrorum ordinem siue residentium, siue commeantium, tam artificiosa, quam mystica varietate distin-

Dam.

gui:

gui : quatenus dum sese in his iugiter exerceret, resolui carnalis plebis ad idola colenda non posset. *Sanè dum populus ille non aperibus externis insisteret, non coriaria arti operam daret, non denique studium agriculturæ dependeret, non vilis prospiciendæ necessitas laboribus insudaret; multiplicibus occupandus erat. Deo legem promulganti mandatis, vt dum hæc cum labore persolueret, nequaquam otio resolutus in sacrilegium declinaret.* Vtinam scriberentur hæc in silice, vngue adamantino; vel vtinam Dei digito scriberentur Ecclesiasticorum animis, & innumera mala viterent. Sanè Ecclesiasticorum gens, quæ ab omni temporalium sudore vacat, multiplicibus occupanda est mandatis, multiplicibus orationum pensis implenda, ne resoluta otio, in sacrilegia labatur. Hoc spectat sacerdotes instituendi piæ sæpe passim in scripturis notata, nimirum, quod aliquis impleatur manus, vt Iudic 17. dicitur Michæ. *Quod implesti manum Leuitæ*, hoc est vbi Sacerdotem instituisti, & 3. Reg. 13. dicitur, *Quicunque venerat, implebat manum suam, & faciebat Sacerdotes.* De quo ait Caietanus: *Sæpe legitur actus iste implendi manum ad constituendum Sacerdotem, sed adhuc non comperi, quid esset.* Sed plane pulchrè notatus, quam debeat esse Sacerdos diuinis sacris operibus, quam alienus ab otio, eius manus numquam debent esse vacuæ, ita vt idem sit habere sacerdotium, & habere manus prorsus diuinis operibus plenas & occupatas, non aliquo operis ingnes, sed multiplicibus operibus plenas. Non sint tuberonales terræ cultores, sed plenæ operibus, Dei meditatione occupatæ. Non longè abest Diuus Bernardus, sermone de Obedientia, & Patrefamus: *Nulla vobis hic nutriendorum liberorum cura, nulla sollicitudo, quomodo placeatis vxoribus, non de nundinis, non de negotijs secularibus, non de ipso victu, & vestitu necessum est cogitare; procul a vobis magna quidem ex parte dei malitia, & solicitudo vita. Vacate itaque dilectissimi, & videte, quoniam ipse est Deus.* Non ideo à secularibus tudoribus vacantur Sacerdotes, vt otio torpeant, sed vt diuinis impleantur, ideo manus à pulueulentis negotijs excutiunt, vt eas Deo impleant, ne otio resolutæ in sacrilegio labantur. Quod periculum præclarè illis obijciebat Dauid. Psalm. 72. *Psal. 72.* in labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur. Ideò tenuit eos superbia, operti sunt iniquitate, & impietate sua. Antiquitus notum est illud omnes homines inundans flagellum, quod labori, & sudori subijciuntur, vt vescantur pane suo. Inde sudant agricolæ terram solicitantes; patiuntur nautæ: circumeunt mare, & aridam negotiatores, fabri, cementarij, aliique plures huius generis victum labore quærunt. Hoc laborum, sudorumque flagellum Diui Petri tabernaculo non appropinquat: quippe Ecclesiastici, vt explicat Diuus Bernardus in Declamationibus, omnino hominum sudore vacant, quo metuendum est, ne in mille sacrilegia ruant; ne operantur iniquitate; ne appetendam mendacia, & infamias falsas, nisi multiplicibus diuinorum operibus impleant manus. Rectè sacerdotes monebat Ezechiel cap. 43. *Ezc. 43* *Et vitulum de armento, & arietem de gregibus immaculatos offerent. Septem diebus expiabunt altare, & mundabunt illud: & implebunt manum eius.* Explicamus septuagintæ

gunt : *& implebunt manus ſuas*, ſuffeciſſet numerum hoſtiarum, & ſpeciem præſcribere, inſuper dies expiationis deſignare. & totum mundationis negotium mundare: cur denique addidit, *& implebunt manus ſuas*? Crediderim id additum eſſe, vt diſcamus, quam cauendum ſit diuinorum operum, vel paruum vacuum in ſacerdotis manibus. Hoc vnum facit ſacerdotem beatum, ſi numquam diuinis operibus ſint vacuatæ eius manus; an non ſummus ſacerdos erat ille. & ſacerdotum exemplar, cui dictum eſt. Cantica 5. *Manus illius tornatiles, aureæ, plenæ hyacinthi*? Quò igitur terrenis ſuoribus vacant ſacerdotum manus, eò cœleſtium operum ſplendore impleantur; terram excutiant, ſed hyacinthos præferant: mundũ dimittant, ſed Chriſtum apprehendant.

Cant. 5.

§. VIII.

Eccleſiaſticos viros dedecet iuuenculorum famulatus, & imperium.

SAnatur Petri ſocrus, vt diſcumbentibus miniſtret: etenim ait: *Tetigit manum eius, & reliquit eam febris, & ſurrexit, & miniſtrabat ei.* Nonne vides, cuius in domo Petri requirebat Dominus miniſterium? An nitidæ famulæ? An calamiſtratæ vernulæ? Abſit. In Petri domo vna anus reperitur, quæ famulatũ, & Petro, & Ieſu præbeat. Pulchrè D. Chryſolog. ſerm. 18. *Et Chriſtus mulieris indicebat obſequio, & mulieris proiectæ ætatis, ſenectutis ſummæ: ſic in domo Petri non erat vernula?* indigebat tunc Dominus

Chryſ.

A vetulæ fœminæ obſequio, quia & ſemper indiget illi ſacerdotibus, in quorum famulatu nulla inueniatur adoleſcentula, nulla fœmina, quam non commendet proiectæ iam ætatis, & ſenectutis grauitas. Nulla caſtitatis puritas non nigricat inter quotidianos puellarum aſpectus, quando in domeſticis negotijs, vbiuis puella miniſtrans arridet. Sapientia, cap. 4. ſic laudat caſtitatis apices, *Quam pulchra eſt caſta generatio cum claritate*. Tunc pulchritudo extollitur, cum vndique nitidiſſimus eius ſplendor claret. quaſi non iam cenſenda caſtitas ſit, quæ vel remotam admittit materiam fumigantem, ex quo Diuus Cyprianus de ſingularitate clericorum, argumentatur, illius tãtum poſſe eſſe claram caſtitatem, qui, ſacerdos cum ſit, omnino alienus, & ſingularis eſt à contubernio puellarum. *Non eſt* inquit, *caſtacum claritate, niſi ſingularitas ſola quam non ſolum conſcientia, ſita nullis ſordibus maculat, ſed etiam nulla opiniones ſuſpecta pluralitatis infamant. Nam ſi caſtitas, quod eſt difficile, maſculum, & fœminam pariter in virginitate conſeruet, non habet claritatem, quam communitas ipſa non poteſt, niſi quibuſdam probroſitatis tenebris obſcurare*. Vbi enim diuerſi ſexus calor ſub vno tecto clauditur, nequit omnino fieri, vt ſi non flamma, ſaltem fumus aliqualis appareat. Memini ſacerdotum illum apicem Martinum Turonenſem Epiſcopum, qui dum regiam Maximi imperatoris adit, coactus eſt in ſecreto aulæ cubiculo imperatricis famulatũ ſuſpicere. Ex quo facto ſic reliquos Sacerdotes monet Diuus Seuerus Sulpitius, Dialog. 2. capit. 7. *Videant enim, quia Martino ſimel tantum in vita ſua, iam ſeptuagenario*

Sap. 4.

Cypr.

D. Sev.

non vidua libera, non virgo lasci A
uiens, sed sub viro viuens, ipso vero
pariter supplicante Regina seruiuit,
& ministrauit; hac credenti astitit,
non cum epulante discubuit, nec cau-
sa est, participare conuiuio, sed defe-
rebat obsequium. Disce igitur disci-
plinam, seruiat tibi matrona, non im-
peret, & seruiat, non recumbat, sicut
Martha illa ministrauit Domino,
nec tamen est adscita conuiuio. Mul- B
ta hinc discere possunt sacerdotes Christi, & quam cauere debeant famulatum, & dominatum imperium. Vt enim lethalis est domesticis Petri iuuenis famulæ contuitus, sic etiam est lethale dominatum imperium. Cur non pereat merito sacerdos ille, qui lasciuientis iuuenis more, sese puellarum imperio C
subdit? Cur non pereat domesticus Petri, qui aliquando lætatur dominæ placuisse suæ? De his Diuus
Chryf. Chrysost. sermo. quod regulares fœminæ viris non cohabitent, sic loquitur, mores Ecclesiastici viri, pessimæ seruituti subdit præponens, *Ancillis sæpe tardius paratis, & assidet, & alia curat, neque ob illa pu-*
det fit, sed gloriam putat: neque ipse D
erubescit, sed magis gaudet, & tanto
magis, quanto fœdiorem seruitutem
subijt, & apostolicum illud verbum,
quod dicit; Gloria in confusione ipso-
rum re ipsa ministratur. Vbi magis est gloria in conuiuio, quam vbi sacerdos comptuloriũ more puellam circuit, eique præbet seruitutem? Vbi sacratus vir totas curas absumit, vt placeat fœminæ; de eiusque impe-
rio vi-
uat?

§. IX.

Indecorum est viris Ecclesiasticis, quod fœmina vel anicula seruentiores sint in diuino obsequio.

ECce tibi, quis in domo Petri ministret Iesu, nimirum, illius socius, anicula, & vilis mulier ministrabat ei. Cur Petre, patens in domo tua tantum ministerium anicu-
læ fœminæ committis? Cur non potius tu ipse ministras? Metuo, ne ve recũdum sit Petri domesticis, quod in diuino obsequio promptiores, & seruentiores fœminæ inueniantur. Merito Chrysol. sermo. 18. aiebat: Chryf.
Petrus ipse causæ suæ verecundiæ, non videbat, vt hoc anus, hoc socrus faceret, magistro discipulus, quod debebat? Quanta id mea verecundia fateor, quod feruor diuini famulatus, non tam apud Petri domus columnas, quam penes abiectas fœminas hodie inueniatur. Videoplures Ecclesiæ apicibus insignites, splendentium dignitatum insulis exultantes, sed quæ ardenter, & aui de Christo seruiat, vix inuenitur anus vna, fœmina vna. Discumbebat aliquando Iesus in domo Simonis Pharisæi, & inter discumbẽdum accedit peccatrix mulier, cuius ob-
sequia Dominus suspiciens, ait ad E
Simonem. Luc. c. 7 *Videsne hanc mu-* Luc. 7.
lierem? intraui in domum tuã aquam
pedibus meis non dedisti: hæc autem
lacrymis rigauit pedes meos, & ca-
pillis suis tersit, &c. In domo Principis Synagogæ, & principis illius, qui Iesum excipiebat conuiuio, totum eius confundit obsequium vna fœmina, quæ sola præ omnibus

bus nouit Iesu seruire: si qua sola, & seruor diuini famulatus, & auiditas propriæ salutis, sibi Iesum deuincit. Vnde notabat D. Paulinus epistol. 4. dicens *Merito prælata, & Pharisæo pascenti licet Christum, quæ Iudæo exultante, ieiuna non cibi, sed salutis auida seruiebat.* Multos Ecclesiæ Principes, insignesque viros confundit passim vnius fœminæ in Iesum deuotio, & salutis auiditas, & dum illi dignitatum culmina tenent, claues q; regni, & sapientiæ administrant, sanctasque doctrinæ mensas ostendunt, miculę vnius famulatus à Deo præfertur illis, & sibi eligitur. Eu, quoties non vna mulier Hebræa, sed nulle mulieres Christianæ faciunt confusionem in domo Ecclesiæ Principum? Quanto cum dedecore audient Petri hæredes, Ecclesiæ Principes, doctrina, & sapientia pleni viri audient à Iesu: *Vides hanc mulierem? tu aquam pedibus meis non dedisti: hæc autem lacrymis rigauit pedes meos.* Tu ille tatidia prætulisti salutis; hæc semper auida seruiebat: tu totus ad splendorem dignitatis intentus; hæc vnum Deum suspirabat. Quis venerabilium virorum inuerecunde ferat, sic à Deo exprobrari? sic à muliercula vinci? Præclarè aiebat D. Chrysost. sermo. 4. in Matth. *Et verè magna confusio est Sacerdotum, & omnium clericorum, quando laici inueniuntur fideliores eis, aut iustiores.* Quid si seruentior sit muliercula? quantum id dedecus debet infundere viris magnis? Sanè quantum debeat mordere virorum animus virtus fœminarum, nouerat satis sapientissima, & fortissima Iudith; quæ sacerdotibus, & ducibus Israelis deficientibus, audet in exercitus Assyriorum venire; ibique intrepida Holofernis

D. Pau.

Chrys.

succidit caput, nec tanto facinore contentam abscissum caput assumens secum, ad suos redit, quibus fatur, cap. 14. *Audite me fratres, suspendite caput hoc super muros nostros, &c.* Non permittit hos exire in campum, antequam caput fœminea abscissum manu in mœnibus suspendatur. Cur hoc? An non satius esset protinus exire in hostes, quam in his parui momenti rebus immorari? Quid interest, quod caput illud suspensum mœnibus pateret prius? multum per omnem modum: nam Bethulienses milites, viso illo capite à fœmina abscisso, non poterant non incredibili pudore compungi, & excitari in certamina. Caput illud Bethulienses pudoris, verecundiæ calcar adhibebat, Assyrijs autem metum, & horrorem incomportabilem. Pulchrè D. Ambros. de viduis inde Iudith sapientiam exaltat, fatus, *Nec dextera tantum hoc opus, sed maiora trophea sapientiæ. Nam manu solem Holofernem vicit, consilio autem hostium vicit exercitum; suspensio enim Holofernis capite, suorum erexit animos hostium fregit, suos pudore excitans, hostes quoque terrore percellens.* Nonne ingenti pudore, & verecundia venerabilium, fortissimorumque virorum oculi possunt fœminarum facinus spectare.

Iud. 14

Ambr.

§. X.

§. X.

Ecclesiæ dignitates ne detur iure consanguinibus.

QVam deserta erat domus Petri; in quavanus socrus debuit sanari, vt ministraret hospitibus: id bene notans Chrysolog. serm. 18. ait: *Sic in domo Petri non erat verecundus, non minister, non familiaris, non propinquus.* Inde iam Petri successores imitabat Dominus, iuxta quos ad munera Ecclesiastica largienda nullum sit ius familiaritatis, & consanguinitatis. Hinc Auieni viri consularis gloriam postponebat Basilio consulari Sidonius Apollinaris, epistol. 9. latus, *Auienus si quid poterat, in filijs generis, fratribus proxenendis molichatur: eumque semper domesticis candidatis distingueretur, ad expediendas forinsecus ambientium necessitates, minus valenter efficax erat: & in hoc Corsinorum familia Deciana præferebatur, quod qualis impetrabat cunctis Auienus suis, talia conferebat Basilius discinctus alienis.* Quod si minus decorum erat sæculari Principi, in sæcularibus muneribus largiendis, propinquos & familiares respicere, quam id indecorum, immo, quam turpe futurum putas Principibus Ecclesiæ? Ita flebat D. Isidor. Pelus. lib. 1. epistol. 250. aiens, *Cæleste sacerdotium fidei nostræ commissum est, ac per lubricum, & periculosum indicium illud corrumpimus, ille per vim episcopatum accepit: & genere suo rerum statum turbat. Ille famulorum gregibus altare obturbat: hic ad illius familiaritatem se adjungit: & pauperum bona interuertit. Papæ! quot maculis dimittam sacrarium examinatur?* Quot propinquos, quot familiares, quod famulos, hoc solum iure, quod tui sunt, ad patrimonium crucifixi promoues, tot macula sacerdotio inuris. Non inuenuste D. Bernar. in declamat. carpebat sui temporis Episcopos, cum recensens illos, qui ad sacras dignitates euolabant, sic fatur. *Ille dignus archidiaconatu, vt pote filius Principis: magis autem, si sit Episcopi consobrinus: ille, nimirum, tota est episcopalis progenies.* Et quidem, quando in patruo Episcopo, non episcopatur vniuersa eius familia? Quod quam sit alienum à Christi Ecclesia, ostendit Psalm. 109. dum de Iesu ait, *Tu es Sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedec*, non secundum ordinem Aaron, cuius sacerdotium per familias propinquorum deferebatur, sed secundum ordinem Melchisedec, qui vt notat Paulus ad Hebræos 7. *est sine patre, & sine matre, & sine genealogia*; ne apud Petri hæredes va eat aliquod ius familiaritatis. Ex quo D. Leo. serm. 2. in anniuersario assumptionis suæ, ait, *Denique huius diuini sacerdotij Sacramentum non per generationum tramitem enitit, nec quod caro, & sanguis creauit, eligitur: sed cessante priuilegio patrum, & familiarum ordine prætermisso, eos rectores Ecclesia accipit, quos Spiritus sanctus præparauit.* Quam pulcher erit Sacerdotum ordo, in quo nullus appareat sanguinis electus suffragio, sed diuino spiritu præparatus in doctrina, & virtute. Illud extremæ ruinæ signum ponebat Isaias, capit. 3. in capite magnæ calamitatis. *Apprehendet enim vir fratrem suum, domesticum patris sui, dicens: Vestimentum tibi est. Princeps esto noster ruina autem hæc sub manu tua:*

Chrys. Apoll. Isidor. Bern. Psal. 109. Hebr. 7. Leo. Isai. 3.

respondebit in illa die, dicens. Non sum medicus, in domo mea non est panis. Hæc ingentius calamitatis, extremæque ruinæ descriptio est. Sed vnde in his apparet tanta ruina? In illo, *Apprehendet vir fratrem suum, &c.* Quippe extrema est totius politiæ ruina, quod solum ius propinquitatis, & familiaritatis spectatur, vt ad communis status munera eligantur illi, qui in se nihil habeat sapientiæ, nil virtutis, sed hoc tantum habent, quod fratres, vel propinqui, vel familiares, vel famuli sunt electoris. Ibi D. Basil. fatur, *Non item eum eligunt, qui est dignus: sed domesticum, & familiarem. Neque, qui salutaris esse posset Reipublicæ, sed qui in sua gente, ac familia, vi facultatum præpolleret. Apprehendet enim, ait, homo fratrem suum, & domesticum patris sui. Id quod absit, vt contingat in creatione, ac delectu præsulum Ecclesiæ.* Magna equidem est hæc ruina vniuersi ordinis, & summæ calamitatis indicium; magnamque vbiuis parit infamiam potentibus viris, quod suorum tantum augmentis desudent, eosque consanguinitatis calculo promoueant, qui vndeuis emendicare cogantur sapientiam, nec illis in domo sua panis sit sufficientis doctrinæ, ita vt necesse habeant de aliorum talentis viuere.

Basil.

CAPVT VII.

De sanata muliere à profluuio sanguine.

CHristus ad Archisynagogi filiam dum iret: ecce tunc fœmina cruentæ, longæque passionis desperata venit ad medicum; non obsecrans, non gemens, sed tacens abstulit quod quærebat. Medijs se cæteruis vehementer inseruit, paruam saltem desiderans summitatem dominici contingere vestimenti, latensque posterius ab extrema pendentis ore laciniæ furtiuam subito rapuit sospitantem. Vnde si sanguinis riuos maior fidei deficcauit alluuio, cunctisque gratiæ muliebris ignaris, Christum non latuit sui muneris donum, de cuius fonte emanauit, quod spes confidentis impleuit, furtumq; publicans tam fidele, donis salutaribus remuneratur vis rapinæ.

Matth. 9. Et ecce mulier, quæ sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, accessit retro, & tetigit fimbriam vestimenti eius. Dicebat enim intra se: Si tetigero tantum vestimentum eius, saluacro.

§. I.

Notantur, qui Dei flagellum in membrorum ſanie non erubeſcunt, ſed vanè iactant. Vbi pudefactionis efficacia.

VTinam, vt multi luxuriæ fluxibus iniuſti ſimiles ſunt huic infirmæ mulieri, ſic & in pudore de morbis non fuiſſent diſſimiles. Hæc enim immundæ paſſionis languida comparare veretur, & pudet illi Dei flagellum in ſe oculis videntibus præſentare. Ait enim Chryſ. Chryſologus ſermon. 33. *Mulier ſtabat eminens, quam natura pudore perfuderat.* Quam effrontes illi ſunt, qui luxuriæ ſaniem ſudantes, pædore confecti in munditiam ſuam iactant, illaque gloriantur. Quam melius ſibi conſuluiſſent, ſi diuinum in ſe flagellum cognoſcentes, illud erubeſcerent? Illa quondam florentiſſima, & luxurioſa ciuitas Sidon, dum pene iaceret, de verecundia ſolum mo- Iſa. 23. nebatur. Etenim ait Iſaias cap. 23. *Erubeſce Sidon, ait mare.* Vbi non ſolum pendet, quod ſub flagello Dei vnum pudorem doceatur Sidon, ſed quod is doceatur à mari. Et quidem omnes nos docet mare pudorem in diuinis flagellis; Exo. 14 nam Exodi 14. *Cum extendiſſet Moyſes manum ſuper mare*: ſubito mare fugam arripuit, vt dicat Pſal. *Quid eſt tibi mare, quod fugiſti?* Fugit mare Moyſis manum experium, & vbi virgæ flagellum in ſe ſenſit, eo ſe ſe affecit pudore, quo oculos ſpectantium vereretur. Id Cyril. Ieroſ. quod notans D. Cyril. Ieroſolym. in Cathec. 3. ait *Mare tempore Moyſis, videns virgam, erubuit eum, qua percuſſus eſt.* Cur homo videns in

A ſe luxuriæ pædorem, carnes exeſas, membra mutila, non erubeſcat virgam, qua percuſſus eſt? Non præ pudore amet latere? Maria ſoror Moyſis, vbi in fratrem linguæ iaculæ torſit, ſtatim ſenſit in ſe lepræ flagellum, quo pene exeſæ eius carnes apparebant, pro qua vbi frater orat, hoc accipit diuinum re- Nu. 12. ſponſum, Num. 12. *Si pater eius* B *ſpuiſſet in faciem illius, nonne debuerat ſaltem ſeptem diebus rubore ſuffundi? Separetur ſeptem diebus, &c.* Ecce tibi quid Dominus prius requirit in eo, qui peccatorum ſuorum ſubſtinet flagellum; nimirum, vt erubeſcat illud; vt tanto pudore afficiatur, ne velit ſub flagello apparere, ſed, quantum eſt in ſe, amet latere. Quippe debet peccator maximè confundi ſub Dei C indignatione experta. Id quod ſpectat Lyranus, ita verba citata explanans: Lyran. *Si pater carnalis oſtendiſſet ei indignationem, & reprehendiſſet ei: ſicut, & Deus fecit, debuiſſet eſſe confuſa ſeptem diebus: multo magis debet eſſe confuſa de indignatione Dei.* Quæ virgo non erubeſcet præferre faciem à parente optimo verberatam, & homo cordatus non erubeſcat habere in ſe manantes ſanie vibices à diuino peccatorum verbere effectus? Hunc abominabatur peccatorem Dominus Ierem. 3. *Polluiſti Terram in* Ierem. 3 *fornicationibus tuis, & in malitiis tuis. Quamobrem prohibitæ ſunt ſtillæ pluuiarum, & ſerotinus imber non fuit.* Et quid hic ſub tanto verbere, tot flagelli vibicibus plenus? *Frons meretricis facta eſt tibi, noluiſti erubeſcere.* Quippe hoc maxime abominatum Deo in meretricibus, quod non erubeſcant peccatorum ſuorum flagella: quod vel putreſcentes iam libidines non illis pudorem afferant, & confuſionem,

sionem, qua pudefactæ ad medicum animarum confugiant, quippe efficaciſſimum hoc confuſionis remedium in pene deplorans peccatoribus Dominus procurat, quo trahantur ad vitam. Ideò 1. Reg. capit. 5. *Aggravata eſt manus Domini ſuper Azotios, & demolitus eſt eos, & percuſſit in ſecretiori parte natium Azotium.* Cur in ſecretiori parte percuſſiſſet, niſi, vt obſtinati, & deſperati peccatores tanti flagelli opprobrium erubeſcentes tandem reſipiſcerent? Id quod notans Abul. quæſtio. 15. ait, *Fuit iſta plaga dura, & opprobrioſa: dura quidem, quia multi moriebantur: opprobrioſa verò, quia erat in turpi loco, quod Deus faciebat ad ignominiam Philiſtinorum, vt ſic ſaltem cognoſcentes potentiam eius, & opprobrium ſuum, cogerentur remittere arcam.* Quis verecundos morbos inverecundè ſuſtineat? Quis erubeſcendam ignominiam ferat, & non potius pudefactus ad honeſtatem confugiat. Pſalm. 82. *Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine.* Nunquam non ſalubris ignominiæ pudefactio.

1. Reg. 5.

Abul.

Pſal. 82.

§. II.

Is Deo non poteſt diſplicere actus, qui à corde perfecto proficiſcitur.

NOn in multiloquio, nec in externorum operum vano fulgore ſibi complacet Deus, qui, quæ cordi ſunt homini, ea æſtimare, & accipere gaudet. Hinc ſapiens mulier fiduciam, quam de Deo concipit, corde retinet, *Dicebat enim intra ſe: Si tetigero tantum veſtimenta eius ſalua ero. Iam plaeiura apparebat*, vt ait Chryſol. *Cui cordi erat fiducia in Deum.* Quippe à tam humili, & perfecta cordis officina nihil exire poterat haud gratum oculis diuinis. Compone modo Phariſæum illum, cuius meminit Lucas, & Ezechiam Regem, qualiter vterque opera iactat, & prædicat; Phariſæus ait, *Ieiuno bis in Sabbato, decimas do, &c.* Ezechias autem ſic loquitur, *Obſecro Domine, memento, quomodo ambulaverim coram te corde perfecto.* Vterque, inquam, ſuam commendat operam; vterque facinora ſua prædicat; indeque repulſam ſuſtinet Phariſæus; & Ezechias præmium reportat; quia ipſe non externum ſplendorem, ſed internum cordis affectum diuinis præſentabat oculis. Ita Euther. lib. 4. in lib. Regum, inquit, *Ecce Phariſæus ſe iuſtificauit in opere; Ezechias iuſtum ſe aſſeruit etiam in cogitatione; atque vnde ille offendit, inde iſte Domino placuit. Cur itaque hoc niſi, quia Deus ſingulorum verba penſat, & in eius aure ſuperba non ſunt, quæ humili corde proferuntur?* Quod loquitur cor hominis, id ſolum obſcultat Deus, ibi applicat aures, vbi cordis vox ſonat, & dum cordis intima perfecta ſunt, nihil exterius poteſt Deo non placitum perſonare. Ioel 2. *Scindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra.* Cur non ſcindant veſtimenta ob dolorem diuinæ offenſæ? Vſus erat apud Iſraelitas, quod audita Dei blaſphemia, in ſignum doloris veſtes ſcinderent: vſus hic pius erat, & ob pietatem inſtitutus, multumque faciebat ad Dei veneration-nem externam. Cur igitur prohibet Propheta talem vſum? Cur vetat ſcindi veſtes, & malunt ſolius cordis ſciſſuras eſſe? An non melius diceret, ſcindite corda veſtra, & veſtimenta veſtra? Similiter ait-

Chryſ.

Euch.

Ioel 2.

bat

bat paulò ante, *Conuertimini ad me in toto corde vestro in ieiunio, & fletu*. quasi non solam cordis conuersionem vellet, sed insuper adderet externorum actuum virtutes, nimirum, & ieiunium, & lacrymas. Igitur eodem modo diceret, scindite corda vestra, & vestimenta, quasi vnum sine alio non multum placeat. Cur maluit dicere: *& non vestimenta vestra?* Et quidem id consequentur puto dictum fuisse: vbi enim intima cordis contritio petebatur, necessum erat, vt in exterioribus actibus nulla scissura, nihil non integrum, & perfectum appareret, & Deo placitum. Accipite modo Diuum Bern. Bernard. sermon. 2. in capit. ieiunij fantem. *Scindamus itaque corda nostra, quatenus integra proinde vestimenta seruemus. Vestes enim nostra virtutes sunt. Scindamus corda, vt hæc vestimenta seruemus integra, quemadmodum integra seruata, & tunica Saluatoris, integram seruat vestem scissio cordis.* Perficiendum in primis nobis est cor, si enim eius malitia scindatur, & eius componantur affectus, nihil non integrum in exterioribus actibus apparebit. Hinc Dauid cum sentit cor suum bonis, & rectis ebullire affectibus, tunc primum, & non antea audet opera sua proponere oculis diuinis: ait enim Ps. 44. Psalm. 44. *Eructauit cor meum verbum bonum: dico ego opera mea regi.* Quippe non est cur timeat opera sua Deo proponere, cuius cor bonis, & perfectis affectibus commoueri sentitur.

A B C D E

§. III.

Non publicandum est, quod Deo seruitium præstare decreueris.

BEne hæc mulier itura perturbis ad Christum dicebat intus ipse, *Si tetigero, &c.* Non exerta voce animi decretum publicabat, ne impediretur, sed secretum suum sibi retinebat. Vtinam tacuisset Eua, sed secreti voti impatiens, ait serpenti, Genes. 3. *De ligno boni, & mali præcepit Deus, ne comederemus.* At quod respiciens D. Basil. Seleu. orat. 5. ait. *Exarmasti te mulier Dei voce diabolo credita:* Bas. Se. Quam pulchrè ait, *exarmasti te*; quippe dum virtutis propositum intimo cordis secreto clausum manet; instar cassidis est, qua aduersus hostiles incursus insuperabiliter armamur. Verum si publices studia virtutis, arma abigis, & quasi inermem te mille hostium spiculis tradis. Iudicum 6. Vbi nefaria fœmina Samsonem in gremio dormientem habuit, antequam crines eius raserit: *Videns illa, quod confessus esset ei omnem animum suum, misit ad Principes Philistinorum ac mandauit: Ascende adhuc semel, quia mihi aperuit cor suum.* Expende, vnde pestima fœmina securos faciat Philistæos de Samsonis ruina, *quia mihi*, ait *aperuit cor suum*. Non inquit, quia illum ligatum fortissimis habeo vinculis: nouerant enim omnes, quam parui penderet vincula Samson; hoc vnum proponit, quod aperuerit cor suum, quasi illum tunc maximè infirmauerit, inermemq; reddiderit, cum secretæ virtutis Iud 6.

spolia

Chryſ. ſpolia rapuit. Pulchrè D. Chryſoſt. homil. 15. ex varijs in Matthæum ait: *Et hunc tantum, & talem virum, & pulchritudine, & virtute, & ſanctitate vxor ſua, ſicut inimicum decipiens, alligans Apophylis tradidit. Vnde illa mulier, illi tam forti viro prævaluit? ſubdola irrepſit in præcordia mariti ſimplici, & importunis obſecrationibus fatigatum arcano illo virtutis ſuæ martyrio ſpoliauit: atque ita deraſis crinibus, virtute nudatam fundibus euertit.* Omnis fortis vir armatura corruit, vbi ſecretum virtutis ſuæ teſtimonium patuit. Vbi intima Samſonis præcordia patuerunt, nihil in illo forte, nihil validum, nihil quod vel à fœmina non ſuperari poſſet permanſit. Exarmarmur omnes, qui arcana virtutis ſtudio publicamus. Vnde amatricem animam, ſic monebat Dominus, Cantic. 3. *Pone me vt ſignaculum ſupra cor tuum, vt ſignaculum ſuper brachium tuum, quia fortis eſt vt mors dilectio.* Expende cauſalem illam; cur ſe vt ſignaculum poni ſupra cor mandat, nimirum, quia dilectio fortis eſt. Non enim poſſet dilectionis fortitudo conſtitere, niſi corde obſignato, niſi, vt ait Anſelmus: *inimicis pateat ab eis ſecreta, quæ habet eſſe clauſa, & ignota?* tunc fortis eſt. Tunc fortis eſt dilectio, tunc validis armis confirmata, cum cordis bona ſtudia claudimus habentes Ieſu ſignaculum. Nec longè abeſt Hieronymi lectio, quæ in fine epiſto. ad Euſtachium ſic habet, *Pone me, ſicut vmbraculum, ſuper corde tuo, ſicut ſignaculum ſuper brachio tuo.* Quaſi non bene armata, & fortis eſſet dilectio, dum ſolo ſignaculo vno haberet cordis ſtudia clauſa, niſi pro tegumento inſuper imminentem caliginem addat. Quò reſpiciebat illud Angeli ad Mariam, Luc. 1. *Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi.* Cur tanta virtus requiritur, vt obumbret Mariæ? an ne ſecreta ſæculorum illi credita poſſint hoſtibus reuelari? Ita D. Bernar. ſerm. 4. in Pſalm. Qui habitat. Vbi fatur, *Obumbratio Mariæ facta eſt ab Spiritus ſancto ad celandum videlicet tam incomprehenſibilem Sacramentum.* Tota ergo vmbrarum vis, qua in Maria tantum ſecretum celatur, iubetur à quolibet adhiberi cordi ſuo, ſi velit fortem habere in Deum dilectionem, & bene armatam.

Cant. 3.

Anſel.

Hier.

Luc. 1.

Bernar.

§. IV.

In minimis virtutum exercitijs ad maxima facinora paramur.

VIde, quibus ſibi perſuadeat mulier ſe ab obtinendam ſalutem peruenturam. *Si tetigero, ait, fimbriam veſtimenti eius, ſalua ero.* De leui fimbriæ tactu pene innato morbo ruinam parat. Sic de leuiſſimis virtutum exercitijs ad illuſtres victorias ſæpe aptamur, & inſtruimur. Prou. 4. *Mulierem fortem quis inueniet? Procul, & de vltimis finibus pretium eius.* Et mulieris fortis decantet facinora, ſic tandem ait, *Manum ſuam miſit ad fortia, & digiti eius apprehenderunt fuſum.* Hæccine ſunt facinora? Hæccine fortia illa, ad quæ miſit manum, nimirum, quod apprehendit fuſum: Quid fuſus habet cum fortibus facinoribus? Sanè fortiſſimi etiam viri in ſpirituali ſtadio per leuiſſimarum rerum exercitia ſe ſe accingunt, vt ingentes ſibi ſaluties accu-

Prou. 5.

accumulent. Huc reuoco Iudith gloriam, quæ à puellarum calathis non dubitauit ad militum tentoria pro Israelis salute prodire, & nacta Holophernem dormientem, accessit ad columnam, cap. 13. *Et pugionem eius, qui in ea ligatus pendebat, exsoluit. Cumque euaginasset illum, &c.* Quid audis? Puella delicata gladium arripit? Gladium stringit? Vnde ad hæc virtus, & fortitudo? Pulchrè D. Aug. serm. 229. *Bellatoris crines implicuit pulchritudine digitorum, post teneritudinem fusi euenit, scapulum quærit.* Non potit prostratos leones, potit vrsos strangulatos, vt Dauid ad Gigantem, sed post fusum, & per fusum ad gladiũ accedit, & salutem totius Israelis sperat. Licet equidem nobis in minimis virtutum exercitijs ad magna perpetranda, & consequenda parati: nec ægrè inuenies, qui parvis exercitati, magni, & illustres fiant. Matth. 5. sic docebat Dominus: *Qui ergo soluerit vnum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cælorum. Qui autem fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum.* Quidam hinc acute notat Rup. lib. 4. de gloria, & honore filij hominis, quod vbi de non adimplendis præceptis loquitur, specialiter dicit. *Qui soluerit vnum de mandatis istis minimis.* Vbi autem de adimpletione fauet, solum ait: *Qui fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur*, non determinat, qui fecerit magna, vel minima, quia enim de minimarum rerum exercitijs ad magnarum venitur triumphos. Vnde egregie monebat Chrysostomus hom. 5. ad Theod. lapsum. *Cum videmus egregia facinora superare caput nostrum minora perficisse, nihil pudeat. Reijcere enim paruæ, vbi magna consequi non valet, extrema est demmtiæ. Nam absurdum appareat, quod index quoque frigidi poculi mercedem sponsit? Atqui nos solidiores, nisi magna facta possimus, minorum curam omnem abijcimus. Minima qui non despicit, accurato studio vel maxima perficiet.* Per minima proculdubio ad maxima iuuat: quò spectans Paulus iubet ad Titum cap. 3. admonere illos principibus, & potestatibus subditos esse, dicto obedire: *Ad omne opus bonum paratos esse.* Non tam petit, quod præcellentibus, arduisque operibus incumbant: hoc enim non semper petere licet, nedum expedit; petit tamen, vt prompti, & parati ad illa fiant. De quo ita differit Diuus Dorotheus doctrina 2. *Quid est autem paratos? Ædificaturus quis nauem, primum præparat, quæcunque necessaria ad eam sunt, & picem, & stupam, & clauos. Et mulier cum textrinum erigere voluerit, vel telam texere, disponit primum quæcunque necessaria, etiam calamos, & fila minutissima parat. Vt igitur nos simus parati in omne opus bonum, habeamus omnem curam, &c.* Ille equidem magnis rebus iam prõpitus, & vicinus est, qui vel minutissimis operam etiam nauauit, quando per has minutias ad præstantissima consequenda exercetur animus. Iudicum 17. ait Samson ad vxorem: *Si rasum fuerit caput meum, recedet à me fortitudo mea.* Ecce quantam fortitudinem debiles capilli tenebant; tota cura, totum Samsonis studium in pilis paruis seruandis deo. Nazaræorum lege erat, vt forme. simus haberetur. Sed cur formosissimus haberi poterat per curam rei tam parui momenti? Auctor mirabil. script. lib. 2. capit. 6. ait. *Non quia insensibili capillo virtus*

Indic. 13

Augustin.

Rup.

Mat. 5.

Chrys.

Dorot.

Iud. 17.

inerat, sed mandati dominici obseruatio donum fortitudinis obseruabat. Itaque per obseruationem rei paruæ mandatæ ad ingentia facinora paramur.

Marc. 5. Et statim Iesus in semetipso cognoscens virtutem, quæ exierat de illo, conuersus ad turbam aiebat. Quis tetigit vestimenta mea? Et dicebant ei discipuli sui: Vides turbam comprimentem te, & dicis, quis me tetigit? Et circumspiciebat videre eam, quæ hoc fecerat.

§. V.

Gratia Christi promptissimè exilit, vbi subiectum aptum inuenit.

NOn magnis percussionibus opus habes, vt à Christi fluenta gratiæ profluant, sed expectant, vt parata sint vasa, quibus recipi possint. Quod si aptatum sit vas ad recipiendum, adeo prompta est gratiarum vena, vt vel leui tactum, vel oculorum ictu pulsata statim se se profusissime effundat. Iussus erat Samuel, 1. Reg 16. accipere cornu
1. Re. 16 olei, & è filijs Esai vngere Israelis regem, quod dum peragit Propheta, & per singulos fratres à maiori incipiens discurrit, oleum intra cornu clausum erat, nec vel guttulam instillabat: verum vbi accessit Dauid, qui solus inter fratres erat imperio suscipiendo aptus, *tulit Samuel cornu olei, & vnxit eum.* Quid plura? Vix Dauid apparuit, & ecce tibi oleum iam effluebat, & quod antea clausum tenebatur, vbi inuenit Dauidem, ruptis carceribus, properabat.
Quod notans D. Basil. Seleu. orat. Bas. Sel.
14. inquit. *Gratia statim ad vnctionem mouit manum. Nondum cornu inuergebatur, & oleum properanter effluebat.* Nequit gratia teneri, vbi inuenit subiectum aptum, sed vel ad leuem tactum, vel ad verbulum, vel ad solam præsentiam recepturi, se se profusis venis properat communicare. Equidem stat gratia Dei, tanquam in carceribus, vt obice rupto properet in salutem humanam: non bis percuti expectat ictibus virgæ petra Iesus: verum si vel ictu oculi tangatur, largissima mittit fluenta gratiarum, vbi subiectum fuerit aptum. An Zachæus multum clamauit? An fortiter pulsauit Iesu ostium? Rem
dicit ca. 19. *Præcurrens ascendit ar-* Luc. 19.
borem sycomorum, vt videret eum, quia inde erat transiturus. Et cum venisset ad locum suspiciens Iesus, vidit illum, & dixit ad eum: Zachæe festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere. Non verbum fecit Zachæus, nec manibus pulsauit, sed nec eum leuiter tetigit, solum ab arbore oculorum ictibus egit, & in ictu oculorum se se illi tota effundit Iesu benignitas. Id quod expendit
eleganter D. Laurent. Nouariensis, Lauren.
hom. 1. de Zachæo inquiens. *Domine, quid est hoc, quod dicis? Publicanus est Zachæus, videre te solum cupit, numquid de sola visione iam debet saluari? Ascendit in arborem, vt videret, nec clamauit, ingemuit: numquid confessus est maculam suam, aut flagitia reipsa cauit? Numquid fleuit ante te, & dicis illi; Hodie in domo tua me oportet manere? Vix adhuc vel visus emicuit, & iam angulos eius visitas.*

Verum

Verum hoc officij tui est, & indul-
gentissimæ curæ. Hæc propriissimum et indulgentissimi Iesu, quòd vix pulsetur, vel oculorum ictibus, & se se totum in apri vasis
Psal. 35 penitus hominem effundat. Psalm 35. *Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ; torrente voluptatis tuæ potabis eos. Quoniam apud te est fons vitæ: & in lumine tuo videbimus lumen.* Expende, quid faciemus nos, & qui Deus: nos solum videbimus, oculorum ictibus tangemus vita fontem, ille statim exurgentes voluptatum torrentes emittet. Equidem vnidus ille fons, non virgarum flagellis, sed oculorum ictibus percussus dabit bonorum fluenta plenissima. Id quod innuebat ipse Cantic. dicens. *Vulnerasti cor meum in vno oculorum tuorum.* Moyses ille virga vulnerauit bis silicem, vt fluenta educeret: fidelis anima, vel vnius oculi radio immisso, viuidum fontem vulnerat, & gratiarum fluenta
Isai. 60. educit. Vt dicit Isaias, cap. 60. *Tunc videbis, & afflues.* Tunc cum Iesus apparuerit, hic se te hominibus communicabit, vt vel ictu oculorum percussus ingentem emittat affluentiam gratiarum.

§. VI.

Amat Deus se humanorum bonorum Auctorem sciri.

INterrogat Dominus à quo fuerit tactus, non ignorans, sed publicatis fœminæ sanitatem à sua fuisse profectam virtute. Quippe à nemine voluit ignorari effectum esse virtutis suæ, quod homines recipiant salutem. Similiter Exod.
Exo. 17 17. vt petram faceret aquis manare in potum Israelitarum, aiebat Dominus Moysi: *En ego stabo coram te tibi, supra petram Horeb, percutiesque petram, & exibit ex ea aqua, vt bibat populus.* Datur Moysi facultas, quod pulset petram, & ex percussione prodeuntes aquas suscipiat: sed interim vult Deus stare coram Moyse: etenim ait: *En ego stabo coram te,* ne quis dubitet exhibens aquarum donum à Dei virtute venire, & alij tribuat. Ita Lyppoman. in Cat. Lyp.
Iubetur Moyses astante Deo percutere petram, ne gratia tanti beneficij homini, & non Deo transcribatur. Sic amat Deus se benefactorum in homines labentium auctorem cognosci, ne gratia sua tribuatur creaturis. Post ingentem illam aquarum illuuionem, quæ vniuersam terram absorbuit, dicitur Gen. Genes. 8
8. *Aquabant, & decrescebant vsque ad decimum mensem: decimo autem mense, prima die mensis apparuerunt cacumina montium.* Quod si consulas sacris interpretibus, qui fuerit ille mensis decimus, quo aquæ cessant, & serenitas redditur, ille est mensis Nouembris, media constitutus hyeme, vt inde clareat magis Dei potestas, à quo solo potuit serenitas eo tempore trahi, quo causæ naturales in tempestates, & pluuias magis esse solent propensæ. Et quid in re elicere amabat Deus? Sanè, vt innotesceret omnibus ab illo solo venire recreationem humani generis. Sic loquitur D. Bas. Basil. Seleu.
Seleu. orat. 6. *Æstate capit inundatio, & elata est, montiumque vertices demersit; hyeme adulta aquarum abundantia remisit; contrarium naturæ legi sequuta est orationem, vt nequis ex posteritate, inaudito diluuio terrorem fortuitum opinaretur, ne ve imbrium nubem conciperet, & inundationem sub horum hyberni temporis accidisse ratus,*

formidinem mulieres, & diuinitus allatam recreationem tempestatum successioni male adscriberet. Dicamus Deus se se beneficiorum Auctorem ab omnibus recognosci, & præsentiri. Quo affectu dicebat Iesus Lucæ 10. ad discipulos. *Ite: ecce ego mitto vos, sicut agnos inter lupos.* Agni dantur lupis, & cupit Dominus, vt aduertant agni, à quo id accipiant, ne cum sibi lupos subijci agni videant, putent ad sua effici fortitudine, sed clarè ibi agnoscant munus diuinum. Pro quo stat Chrysostomus hom. 4. in cap. 6. Isaiæ inquiēs. Oppugnati sunt vndecim discipuli, totus orbis pugnabat, verum qui oppugnabantur, vicerunt oues deuicere lupos. *Vidistis pastorem oues in medio luporum emittentem? Quis pastor hoc fecit, Christus hoc fecit, quo sibi demonstraret quæ rectè geruntur, non accidere iuxta nostrarum actionum tenorem, sed præter naturam, præterque rerum tenorem.* Supra omnem rerum ordinem, & naturam à Deo in nos quotidie profi. eiscuntur beneficia, quæ nobis auctorem suum patentissimis vocibus publicent.

Chrys.

Marc. 5. Mulier vero timēs, & tremens, sciēs, quod factum esset in se; venit, & procidit ante eum, & dixit ei omnem veritatem,

§. VII.

Timor humilis in Dei conspectum, abeundum inclinat; superbia à Deo separat.

TImoris plena mulier non fugit conspectum Iesu; immò ad illum vadit. Quis hoc crederet de timore? Nonne timor ipsissima fuga est ab eo, qui timetur? Quomodo mulier timens manum eum conuenire, à quo sibi timet? Expende illud: *Timens venit, & procidit;* & timor erat, & humilitas erat. Vnde nil mirum, quod ad Iesum timens curret, quia timor humilis non fugit Dei cōspectum, sed in illum inclinat. Iam animaduertam illam superbientis Adami vocem, Genes. 2. *Vocem tuam audiui in paradiso, & timui, eo quod nudus essem, & abscondi me.* Quia times, Adam, fugis Dei conspectum? Immò potius, quia times, Deum conueni, fugientem detine, cum Dauide clama: *Ne declines in ira à seruo tuo:* hoc est, quamuis iratus sis, tamen adsis: te etenim, quia iratum expauesco, requiro. At non sic Adam loquitur, sed totus timore solutus, latebras quærit, quibus Deum fugiat. Equidem timor iste à superbiente Adamo. Præclarè Diuus Gregorius libro 4. Moral. in Iob. capit. 28. inquit. *Qui quidem per timorem semetipsum absconsurus fugerat, sed tamen requisitus innotuit, quantum etiam timens tumebat. Cum enim ex peccato præsens pœna metuitur, & amissa Dei facies non amatur; timor ex tumore est, non ex humilitate.* Superbia mixtus est ille timor, qui latebras quærit, ne Deum videat. Verum timor humilis semper ad Deum euolat, eiusque diuino conspectui sistitur. Id ostendebat sponsa Cantic. 1. inquiens: *Dum esset Rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum.* Expende vbi nardus pusilla herba se se inserit, se se audet constituere, & virtutem exerere suauitatis suæ: nimirum, dum esset Rex in accubitu suo Regem solent cauere

Gen. 2.

Greg.

Cant. 1.

pusilli,

pusilli, à quo territi longe abscedunt; nec amatrix hæc terrore vacat, & metu cum regem nominat: immò tanto est metu affecta, vt oblita sponsum, regem solum, & culparum vindicem appellet, & nominet. Sed dum sic territa est, dum sic timet, vsque ad intimum penetrale regis ingreditur, cur non potius fugit? Cur non potius abscedit? Vnde timens animus audet conuenire regem? Iam ipsa explicat, quando dicit: *Nardus mea dedit odorem suum*, hoc est, pusillitas mea, humilitas mea non finit me timentem oculis non præsentari diuinis. Pulchrè D. Bernard. serm. 42. in Cant. ait. *Regem nominat, nam sponsum interim territa increpatione non audet, & in alto habitare fatetur, nec sic tamen accedere diffidit humilitas.* Vbi timor humilitati fuerit admixtus, Dei conspectum amat amplius, & quò maior est timor, eò studet anxius ante Dei faciem præsentari. Vt dicat Psalm. 30. *Abscondes eos in abscondito faciei tuæ.* absconduntur timentes: qui enim nil timet, non habet, vnde abscondatur. Sed vide quales absconsiones, quales latebras quærant, pie & humiliter Deum timentes: nimirum, ipsam Dei faciem quærunt, quia humilis timor ad nullum citius confugit, quam ad Dei faciem. De Cananæa dicebant discipuli ad Iesum Matth. 15. *Dimitte illam, quia clamat post nos.* Verum Chrysost. hom. 7. de diuers. relatus à Damasceno lib. 2. Parallelorum cap. 15. putat alium Euangelistam dixisse: *Dimitte illam, quia clamat ante nos. Virum quæ enim, an, facies? Antea a tergo clamabat, postquam autem nihil ei respondit Christus à fronte venit clamans: miserere mei.*

Pſal. 30

Mat. 15

Chryſ.

Graui tempestas affectio; & timor. Sed pulchrè timoris tempestate à tergo iactatur in faciem Dei. Gen. 29. peperit Lia progenitum, & vocauit illum Ruben: in quo eleganter Richardus Victor. depingit spiritum, timoris: sicut enim Ruben initium fuit filiorum Iacob, sic initium sapientiæ, omnisque virtutis est timor Domini. Quo posito, expende Liæ verba post natum Ruben, nimirum, dicit. *Vidit Dominus humilitatem meam.* Nunc primum loquuta Lia, & nobis ostendit diuinos oculos super se, & gaudet se experiri sub diuinis oculis, quia vbi humili cordi adnascitur Dei timor, nil tam amat, quam esse sub diuino conspectu. Ita Richardus Victor lib. 1. de Præparatione ad contemplation. cap. 8. vbi sic finit. *Rectè, eo nato, mater eius exclamat. Vidit Deus humilitatem meam, eo quod tunc veraciter incipiat videre, & videri: Deum cognoscere, & à Deo cognosci: videre Deum per intuitum formidinis; videri à Deo per respectum pietatis.* Timor ipse iam desinit esse fuga, & vbi humilitati miscetur, alas sumit, nec quiescit, vsquè dum veniat in conspectum mei: scala est superbia, quæ homines à Deo fugere compellit. Vnde Psalm. 35. *Quoniam apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen. Prætende misericordiam tuam scientibus te; & iustitiam tuam his, qui recto sunt corde. Non mihi veniat pes superbiæ.* Hæc dicebat adhærens Deo anima; & dum sic Deo adhærebat, vnum à Deo postulabat. nimirum, *non veniat mihi pes superbiæ.* Cur superbiæ pedes maluit tunc deprecari à se? Quia pes superbiæ fugam semper à Deo meditatur; & superbiæ substantia tota est in fugiendo à Deo.

Rich. Vict.

Pſ. 35.

Accipite pulchrum teſtimonium
Auguſt. D. Aug. tract. 25. in Ioannem, hæc
Pſalmi verba explanantis. *Quia ergo apud te eſt fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen, intus habamus, intus videbimus. Quare enim inde exitum eſt? Audi, quare. Non veniat mihi pes ſuperbiæ ergo ille exit, cui venit pes ſuperbiæ.* Nequit ſuperbiæ pes
à Deo non recedere; nunquam non
videbis ſuperborum veſtigia Deo
Luc. 18. auerſa, vt aliò ſe conferant. Lucæ
18. *Homo quidem deſcendebat ab Ieruſalem in Iericho, & incidit in latrones.* Deſcendebat, ait, ab Ieruſalem, & quis ab Ieruſalem deſcendit? Ieruſalem cœleſtis curia eſt, vbi regalis Dei thronus cernitur, cur non magis mihi homo immorari amat, cur à Dei ſede diſcedit? Sanè inditus fuit huic miſero pes ſuperbiæ, & non potuit ſtare cum Deo, non potuit à Deo non diſce-
Rup. dere. Ita Rupert. libro 3. in Geneſ. cap. 1. ait. *Deſcendebat quia mente tumebat.* Non poterant ſuperbi veſtigia non eſſe Deo auerſa, ab illoque in latrones deſcendere. Ait enim Euagrius apud Damaſc. lib. 3. Paralel. cap. 96. *Superba anima latronum hoſpitium eſt.*

§. VIII.

Dei conſortium timorem incutit, quo timore paramur ad regia Dei excipienda beneficia.

QVæ intrepida ad Ieſu fimbriam acceſſit, vt furaretur ſalutem, modo timens, & tremens iam ſana Ieſu oculos ſubijt. Et cur non timeat mulier, quæ in-
Iob 3. Dei conſortium aſſumitur? Iob cap. 23. rectè exprimit, quam timenda res eſt in Dei conſpectum etiam venire mundiſſimos. Etenim ait. *A facie eius turbatus ſum; & conſiderans eum, timore ſollicitor*, Græcè dicitur, *conſiderabo, & terrebor ab eo.* Nulli ſe videndum præbet Dominus, neminem in conſpectum admittit, cui ſuum timorem non imprimat. Explicatiùs auctor Ca-
B tenæ Græcę, fatur. *Me Deus ſuo vultu, ſuo me terret aſpectu. Cum autem ipſum tantum modo cogitaro, metu concutior.* Vbi adeſt Deus, ibi ſtatim Dei timor: nec enim in mentem venire nouit Dominus, quin timore ſuo omnia, etſi mundiſſima perfundat. Iſai. 6 *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, & elevatum, & ea, quæ ſub ipſo erant, replebant templum. Seraphin ſtabant ſuper illud: ſex alæ uni & ſex alteri, duabus velabant faciem.* Ad conſortium tantæ gloriæ Seraphim admittuntur, & ipſa velant faciem ſuam, cur potius in tanti boni conſpectu, & participatione oculos in immenſum non aperiunt.
D Chryſoſtomus ait. *Timoris, ac ſtuporis erant plena, ipſa etiam ſpecie metum ineffabilem declarantia. Duabus enim alis velabant faciem.* Et totam ſeraphicam puritatem, & munditiem habebant, & nihilominus à Deo in illa maximus timor proficiſcebatur. Nunquam nō timori eſt ſeruo Domini ſui ſubire cōſpectum. Nūquam creaturas non ſollicitat timor, vbi ad magnalia Dei ſe vident promoueri. Dum dormit Iacob, & cęlum apertum, & Deum ibi, & ſcalas appoſitas ad aſcendendum vidit. Quod plura? Gen. 28 *Cumque* Gen. 28.
euigilaſſet Iacob de ſomno, ait, verè Dominus eſt in loco iſto, & ego neſciebam. Pauensque quam terribilis eſt, inquit, locus iſte, non eſt hic aliud, niſi

nisi domus Dei, & porta cæli. Nullibi cælum serenius, & patentius, nullibi Deus propitiòr, milleque dulcedines minans, & tamen Iacob nunquam timidior, nunquam pauidior apparet. Quid times Iacob? Caietanus ait; *Timuit diuinum iudicium*: A Dei conspectu, à largitoris, benefactorisque Dei facie indignus seruulus timorem ebibit, & ingentem tremorem haurit. Non enim possunt ingentia Dei dona in vilibus hominculionibus timorem, & tremorem non generare. Isaias capit. 60. *Tunc videbis, & affluues.* Vbi significantius, Diu. Hieronym. inuito, Septuaginta reddidere. *Tunc videbis, & timebis, & stupebis corde.* Quali nulla a Deo bonorum affluentia veniat, quin & timorem incutiat, & tremorem. Hinc Dominus Luc. 12. cauebat; *Nolite timere pusillus grex, quia complacuit patri vestro dare vobis regnum.* Regnum illis promissum, immo iam iam datum à Patre ostendit Dominus, & nihilominus monet, ne timeant. Quid necessum est monere de timore, quando tanti regni donum ostendit? An regni donum per se non excluderet timorem? Immò, quia necessum erat, vt à tanto Dei dono exhibito timor in seruulis nasceretur, ideò bene admonentur, vt modum ponant timori. Ita Chrysolog. sermo. 13. fatur. *Promissionem regni, sine timore seruilis status audire non sufficit, quia qui libertate vix dignus est, capere non valet insulas principatus. Dominus, ergo seruorum mentes tali voce confirmat, ne eos repentinus promissi regni prosternat auditus. Regnum velle seruum crimen est; audire periculum, temeritas non timere. Sed hoc ad Christum quantum? Aut quam mirum, quod dat seruis regnum, quod sibi seruos facit in dominatione consortes.* Is sanè est Dominus, qui seruulos ad se alliciat, & sui regni dicat consortio; sed istud consortium regni, nescio quomodo non magnum timorem seruulis incutiat. Necessum est, vt ad Regni largitorem Deum timens, & tremens seruulus accedat, ideò curet timorem moderare, non omninò tollere, quando inter munera, inter largienda regna tremendus haberi Dominus cupit. Cant. 7. ad fidelem animam Deo nuptam dicitur. *Coma capitis tui purpura Regis vincta canalibus.* Quæ cum Hebræis à Septuaginta legun- Lxx. tur, vt alibi notauimus; *Coma capitis tui purpura. Rex ligatus intranscursibus.* Sed in præsenti examinanda venit lectio peculiaris, Philo quam scribit Diu. Philo Carpa- Carp. thius, inquiens. *Coma capitis tui purpura. Rex tremendus in excursibus.* Et præclarè, vbi regiam dignitatem fidelium asserebat, cum ait comas vniuersas capitis Ecclesiæ purpureas esse, statim, vt indigitet, vnde regium illum splendorem ebiberit, ait, *Rex tremendus in excursibus.* Non enim aliter venit purpura, venit regius splendor pauperculis fidelibus, nisi cum tremore, & timore simul. Timor, & tremor à Deo ortus facit seruulos etiam regno dignos, illosque purpura inficit. Huic excogitationi lucem afferunt verba pulchra Clem. Clem. Alexand. 1. Pedagogi, cap. 9. vbi no- Alex. tans qualiter Deus ad se homines trahat, inquit. *Acerbissimo constipamento vtitur, nempe metu, per ipsum simul aperiens, & conuertens populum ad salutem quemadmodum lanæ, quæ tinguntur, solent constringi, ac constipari, dum parantur, vt colores melius recipiant.* Itaque sumpto de lanæ constipatæ

Isa. 60.

Luc. 12.

Chrys.

ictibus, exemplo, non antea regni purpuræ in Dei seruulos decurrũt, quam illos Dei timor, & tremor à magnitudine largitoris profectus corripiat, & quo sanctius hoc timore, & tremore corripiuntur, constipantur, eò citius regias tincturas excipiunt, & tenacius retinent. Illud solum notandum hic superest, quod non solum timendus proponatur Deus, sed & tremendus, & non solum ad illum accedat fœmina hæc timens, sed & tremens, hoc est, maximè timens. Ait enim Diu. Fulgentius ad Trasimundum lib. 1. c. 2. *Deum si quis parum metuit, valde contemnit.* Fulgẽ.

Matth. 9. At Iesus conuersus, & vidẽs eam, dixit: Confide filia, fides tua te saluã fecit. Et salua facta est mulier ex illa hora.

§. IX.

Singula virtutes in singulis hominibus diuersitatem habent, & dissimilitudinem.

NOui spirituales viros, ita proprio spiritui credentes, vt minime sibi persuadeant aliter alijs virtutes inueniri posse, nisi eo modo, quo ipsi in se experiuntur. Non ea est Saluatoris mens, dum ait mulieri huic, *fides tua te saluam fecit*, quasi diceret, fides, quæ in te est indiuidua, & singularis, adeò propria, adeò tua, vt non sic in alijs reperiatur. Sicut enim humores vniuscuiusque indiuidui hominis diuersi sunt ab alijs: sic & ipse virtutes diuersissimæ sunt, & in singulis diuersissimas habent notiones, & proprietates. Sic iubebat Dominus Num. 2. iuxta Septuag. *Num. 2* *Hinc secundum ordinem suum, & secundum signa sua, & secundum domos familiarum suarum castra collocet.* Quid illud secundum signa sua? Origen. Hom. 2. putat ibi intelligi notiones indiuiduæ, & singularis cuiuscumque virtutis. Vt cuiusuis hominis indiuidui vox, eam habet notionem, qua noscitur potius esse huius vox, quam alterius. Et sicut ex eisdem elementis A. B. C. sic suam scripturam effingunt singuli homines, vt per illam facilè noscatur manus. Sic etiam virtutes singulis hominibus diuersissimis habent notiones, & proprietates. Quod finiens Origenes ait. *Intuere singulorum virorum chirographa, & vide, quomodo (verbi gratia) animus Pauli proposuit castitatem, & animus nihilominus Petri: sed est propria quædam castitas Petri, & alia castitas Pauli; etiam si una, eademque videatur. Denique alterius ipsorum tales castitas est, quæ requirat macerari corpus suum, & subijcere seruituti, & quæ dicat: Castigo corpus meum, ne forte alijs prædicans ipse reprobus efficiar; alterius autem castitas talis est, quæ istud fortasse non timeat. Similiter, & iustitia habet aliquid proprietatis in Paulo, habet & in Petro. Eodem modo, & sapientiæ, cæteræque virtutes. Quæ Moyses mystice perspiciens scribit in lege, vt vnusquisque secundum signa sua incedat in castris.* Equidem sic virtutes transformantur à subiectis, quibus insunt, vt tot inter se differentias habeant, quot sunt subiectorum indiuidua. Hinc eadem iustitia in homine strictæ, rigidæque naturæ seueriſſima est, ferè semper Orig.

misereri

miserer nescienS: in alio, cuius indoles blanda sit, & humana, nihil non humanum, & blandum sapit iustitia. Paupertatis spiritus in aliquo, nec obolum secum admittit, & acquisitionem sauæ putat thesauros Midæ: in alio perfectissima inuenitur etiam inter pecunias. De manna Israelitis præstito dicit Sapient. capit. 16. *Paratum pane de cœlo præstitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suauitatem. Substantia enim tua dulcedinem tuam quam in filios habes, ostendebat; & deseruiens uniuscuiusque voluntati, ad quod quisque volebat, conuertebatur.* Itaque tubtilissimus hic, & diuinissimus cibus non tam suũ, quã recipientis saporem præseferebat, ad cuiusque voluntatem commutatus. In his, quorum gustus auidus erat dulcedinis, mãna melleos succos referebat. in alijs verò, quos piper delectabat, manna, quasi aculeos proferens, videbatur. Id quod ad virtutes cuique inspiratas præclarè transfert D. Gregorius lib. 6. Greg. Moral. cap. 7. fatus. *Manna quippe omne delectamentum, atque omnis saporis suauitatem in se habuit: quod videlicet in ore spiritualium iuxta voluntatem edentium saporem dedit: quia diuinus sermo, & omnibus congruens, & à semetipso discrepans, qualitati audientiam condescendit. Quem dum electus quisque utiliter iuxta modum suum intelligit, quasi acceptum manna in voluntarium saporem vertit.* Quis iam neget in ipsis virtutibus excipientis gustum? Sapit iustitia in Dauid dilatationẽ cordis, iuxta diuinam latitudinem: in Elia autem strictissima est, imò districtissima. Abstinentia in Ioanne vltra locustas, nihil aliud potest intueri: in Iesu autem inter ipsas diuitum mensas manet conspicua.

Sap. 16.

A Huc Paulus spectabat 1. ad Corinthios cap. 7. inquiens. *Vnusquisque proprium donum habet ex Deo: alius quidem sic, alius vero sic.* Quasi vnum, idemque virtutis donum varietur in singulis indiuiduis iuxta eorum indoles. 1. ad Corint. 7.

§. X.

B

Vitæ spiritualis infantia in Dei timore consistit, & quod ab illo spes maximè adolescit.

C NOn immerito dicit Dominus timenti, tremențique fœminæ huic. *Confide filia, fides tua te saluam fecit.* Cupiens enim illius infantule ostendere virtutem, maluit dicere, confide filia, potius quam confide mulier; quia natorum cunabula nondum reliquit, quæ solo timore ad Deum adducitur. Similiter Zachar. 9 dicebat. *Exulta satis filia Sion*, vbi aliter legit Drogo Hostiensis libro de Sacramento Dominicæ Passionis, inquiens. *Noli timere filia Sion.* quasi filiorum cunabula propriora sint timori, quam gaudijs. Ideò dum timorem meminit, filiam nominat. Noli, inquit ille, timere filia Sion, & ne grauaretur filiæ appellatione statim subdit. *Timere pusillorum est: ideò adhuc filia, quia times.* Dum sub timore quis est, nõdum virtutũ cunabula dereliquit, adhuc pusillus est, adhuc filius. Vnde Eccles. 1. *Initium sapientiæ timor Domini, & cum fidelibus in vulua concreatus est, & cum electis fœminis gradietur.* Equidem timor per se non format virum perfectum, secundum ætatẽ plenitudinis Christi: format autem fideles à vulua, vt quasi geniti

D

E

Zach. 9.

Eccles. 1

niti infantes lac concupiſcãt, in quo adoleſcant ad ſalutem. Quo reſpiciebat Richard. Vict. lib. 1. de Præpar. ad contemplat. p. 1. cap. 8. ſatus. *Initium ſapientiæ timor Domini. Hæc ergo eſt prima virtutum proles, ſine qua cæteras habere non potes.* Non iam finem, ſed initium habes virtutis, dum ſub timore viuis, adhuc puſillus es, adhuc proles, adhuc proximus vuluæ, adhuc filius. Et pulchrè adhuc filius dicitur, qui timore ſuffunditur, vt illius puſillitas non aſpernatur, ſed ametur, vt via ad ingentem, & perfectam magnitudinem. Quippe puſillus filius in ſpe perfectus, & magnus eſt vir: ſic timor Dei, etſi puſillus eſt, tamen magnas alit ſpes perfectiſſimæ ſalutis. Hinc ad timentem fœminam, ait Dominus: *Conſide filia*, quaſi infantia virtutis à timore indita in ſpe ingentem magnitudinem debeat pertingere. Compone modo illud Eccleſiaſt. 1. *Initium ſapientiæ timor Domini*; & aliud eodem capite exaratum, nimirum. *Corona ſapientiæ timor Domini.* Si timor Domini initium eſt ſapientiæ, quomodo, & corona poteſt eſſe illius? Nonne initium, & corona ſibi opponuntur, vt principium, & finis? Verum tamen eſt, quod timor Dei ſit initium, & corona ſapientiæ: initium in re, corona in ſpe, quia ab infantia timoris coaleſcit maxima ſpes ſalutis. Annuit D. Laurentius Iuſtinianus in ligno vitæ, capit. 1. inquiens *Corona ſapientiæ timor Domini. Magna enim ſalutis ſpes, & maxima in profectu virtutum cauſa eſt timor Domini.* Vt infantia habet in ſpe virilitatem, ad quam tendit: ſic timor Domini in ſpe habet perfectionem ſalutis: adoleſcit enim ſemper ſpes ex timore. Iudic. 13. poſt viſionem Angeli totus timebundus. Manus aiebat. *Morte moriemur, quia vidimus Dominum.* Quem vxor protinus conſolatur, dicens: *Si Dominus nos vellet occidere, de manibus noſtris holocauſtum non ſuſciperet.* Ecce tibi, & vir timet, & vxor conſolatur virum. Id quod animaduertens D. Gregor. lib. 5. Moral. cap. 22. inquit. *Quid eſt hoc, quod ad viſionem Angeli vir ſit timidus: & mulier audax, niſi, quod nobis, quoties cœleſtia demonſtrantur, ſpiritus quidem pauore ſe concutit: ſpes tamen præſumit. Indenamq; ſpes ad maiora audenda ſe erigit, vnde turbatur ſpiritus.* Bene virtutis infantia timore Domini formatur, vt inde perfecti ſtatus ſpes ſe ſe erigat ad maiora audenda. Quapropter Dominus Lucæ 12. ſuorum timorem attemperans ſic aiebat, *Nolite timere puſillus grex, quia complacuit patri veſtro dare vobis regnum.* Puſillus eſt, qui timet: puſillus, inquam, eſt, & adhuc infans, ſed qui in ſpe coronam habet, vt cui regnũ à patre promittitur. Sic Chryſolog. ſer. 22. ait: *Puſillus grex naſcentis Eccleſiæ ſic deſignat infantiam, quam venire ad regni ſui inſulas incrementis cœleſtibus mox promittit.* Infantia enim, quæ à timore formatur, & initium eſt ſimul, & corona ſapientiæ: hoc eſt, iam in ſpe habet ætatẽ perfectam plenitudinis Chriſti.

Rich. Vict. — Eccleſ. 1 — Laur. — Iud. 13. — Luc. 12.

§. XI.

Vbi ad Deum acceſſeris, ſemper inueniet, quid in te purges, quaſi nunquam antea ſordes ablueris.

NOtanter poſt Ieſu verba addit Euangeliſta, *& ſalua facta*

eſt mulier ex illa hora. Quæ verba quæſtionem faciunt multis, quandoquidem ante hæc, mulier furtiuo tactu munditiem receperat virtute Domini exunte ad illam. Quippe, quando timens, & tremens requiſita acceſſit ad Ieſum, iam mundata fuerat, iam receperat ſalutem, quam à ſe receptam in conſpectu Domini fatetur. Cur poſt hanc coram Domini confeſſionem, poſt Ieſu verba dicitur, quod ex illa hora ſalua facta eſt? Quippè nunquam adeò quis mundatur, vt ſi coram Deo appareat, non ſe adeò ſordidum videat, vt quaſi nunquam vllam mundationem fecerit, ſe ſe ad nouam recipiendam munditiem accingat. Id videre licet Cantic. 5. vbi ſponſa, cum primum dilecti ſui vocationem audit, ſic fatur: *Expoliauì me tunica mea, quomodo induar illa?* Nonne his omnigenam nuditatem, & puritatem ab exterioribus ſordibus ſignificat? Equidem non ſolum ſordium expoliationem, ſed & perfectam innuebat munditiem pedibus ablutis. Quid deinde? Vix ea fata fuit, & circuiit quærens ſponſum, ait: *Inuenerunt me cuſtodes, qui circumeunt ciuitatem: percuſſerunt me, & vulnerauerunt me: tulerunt pallium meum mihi*. Qui ſe adeò mundauerat, vt & tunicam, vlturnam abijceret, vbi ad ſponſum vacuit, inuenta eſt cum pallio. Vnde pallium hoc venit tibi, ò Dei amatrix, nonne vſque ad tunicam dimiſeras, vt pura, & lota appareres oculis diuinis? Sane in hac inquiſitione, qua ad Deum proximus accedebat, ſic afficitur, vel ſic affecta inuenitur, vt nihil ſordis ante hac videatur dimiſiſſe. Rem pulchrè attigit D. Gregor. Nyſſen. homil. 12. in Can. *Quomodo ergo nudata veſtimentis omnibus, pallium adhuc habet, quem & nunc cuſtodes ciuitatis adimunt? Ea, quæ iam antea tunicam veterem exuerat, & ab omni pallio immunis erat, vſque adeo ſeipſa fit purior, vt ad priora comparata hac recenti puritate, non exuiſſe ante hac pallium videatur, ſed rurſum inueniſſe poſt nudationem illam, quod deponat. Sic adſcenſus ad ſublimitatem illam diuinam, ſemper aliquid oſtendit rei craſſæ, præter id, quod quouis tempore deprehenditur*. Nunquam, mihi crede, adeò purus, adeò ſanus, adeò ſordis expers accedes ad Deum: vt non in tanti luminis præſentia aliquid, quod deponas, inuenias, & quaſi nunquam antea fuerit rectè mundatus, ad nouam munditiem, & ſanitatem velles parari. Ille peccantium hominum malleus Iſaias, qui ſæpiſſime populum obiurgarat, manuſque ſuas ab illorum ſanguine lauerat, tandem ad Dei oculos rapitur, capit. ſexto, vbi ſic. *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, & eleuatum*. Quid tunc? Totus inde flebilis ſic ſe incipit deplorare. *Væ mihi, quia tacui, quia vir pollutus labijs ego ſum*. An tacuerat vſque adhuc Iſaias? An negatæ obiurgationis reus fuerat habitus? An peſſima taciturnitate ſe ſe polluerat? Nonne hac ſe purgauerat labe, muneri ſuo ſatisfaciens? Id crediderim. Sed vbi ad Deum propius accedit, ſic ſe inuenit ſordibus obuolutum, quaſi nihil vnquam feciſſet. Nazianz. in Apologet. ad patrem, ait. *Iſaias priuſquam videret gloriam Domini, ac thronum excelſum, & eleuatum, ad populum clamat Iſraeliticum, ſibi ipſi autem parcit, & indulget, tanquam minime reus. Poſtquam autem viſionem vidit, vocemque audiuit ſanctam, tanquam ſibi magis conſcius,*

Cant. 5.

Greg.

Nazian.

Digitized by Google

ſcius, Væ mihi miſero, inquit, quia A *tacui, & reliqua.* Nihil reputat ſe antea feciſſe: nec verbum inuenit datum antea, quo ſe purgaret à crimine, etſi verum ſit, quod clamauerit. Tantam enim requirit diuina præſentia puritatem in nobis, vt omnis antecedens puritas videatur quaſi pannus menſtruatæ, qui neceſſe habeat amplius expurgari.

CAPVT VIII.

De manu arida ſanata.

VAniſſimos Sabbati obſeruatores Dominus ſæpe patitur calumniantes: ſed nunquam propter eorum calumnias deſtitit à beneficijs præſtandis. Id teſtatur homo dexteram habens aridam, quã atræ calumniantium nubes à roſcido Ieſu aſpectu eripuerant, ne viteſceret, niſi veluti iuſtinę Sol, & nubes, & fulgura in pluuiam ſolueret, hoc eſt, calumnijs diſſipatis, beneficentiæ ſuæ rore arenti manui virentem reſtitueret ſanitatem.

Matth. 12. Ecce homo manum habens aridam, & interrogabant eum, dicentes: Si licet Sabbatis curare; vt accuſarent eum.

§. I.

Suſpectus zelus, qui benefaciendi ſtudium carpit.

PAtientiſſima eſt malitia Iudæorum, vel in eo, quod inſidias ſtruunt, & laqueos parant Chriſti ſtudio beneficentiæ pleno. Hinc enim ſeſe prodit; & infamat cuiuſque zelus, ſi beneficentiæ operæ mordeat. Hi ſanctiſſimi, & religionis maxime zelotes eò intenti erant, vt obſeruarent à Ieſu ſanitates peractas, *vt accuſarent eum.* Proh egregia religio, & iuſtitiæ zelus! Quam patenter eius virus oſtenditur, vbi non peccata, ſed beneficentiæ, ſed pietatis opera vocat in examen! Rectè Chryſologus ſermon. 32. *Adinfamiam iudicis, & nequitiam cognoueris, quæritur de cura crimen, de pietate accuſatio, reatus de virtute, de ſalute ſupplicium. Sed minimè non eſt: ſemper offendent bona malos, pia impios, ſancta prophanos, aut quando non laſciuus diſciplinam, virtutem vitioſus, innocentiam criminoſus accuſat?* Hinc ſe teſtatum zelus infamat, ſi proficuos, ſi benefactores homines, ſi pietati ſtudentes in iudicij laqueos trahat. Quam amari zeli infamiam trahere conſueuerunt ſermonales illæ declamationes, quæ perditiſſimos Reipublicæ mores, luxuriantes viros, fœneratores & alias peſtes vix tangunt, & religioſorum hominum inſtituta, ſtudia, virtutis opera, & orationem ipſam cauillari. Non abſimiles his Babylonij magiſtratus Dan. 5. de quibus dicitur: *Viri ergo illi curioſius inquirentes, inuenerunt Danielem orantem, & obſecrantẽ Deum ſuũ, & accidẽtes loquuti*

B C D E

Chryſ.

Dan. 5.

loquuti sunt regi super edicto. Ecce verbis populorum magistri, verbium moderatores, quas quæstiones instituant, quæ iudicia agant, quæ studia ad forense examen deducant. An mercatorum fraudes? An pyratarum, siue latrocinia? An puellarum lenocinia? De his, nec verbum faciunt, sed prorsus muti fiunt; vnam solam Danielis orationem traducunt: de hac quæritur: hæc vocatur in crimen, hanc regi deferunt. Merito tale non iudices, non Satrapæ, *sed inuidi exploratores* vocantur à Cyro. Patentissimè prodit zelus infamiam suã, vbi totus in honestatis, & virtutis studia excandescit, & furit, & circa pietatis, & beneficentiæ opera curiosior explorator inuenitur. Talem zelum traduxit D. Iacobus in sua Canonica caput. 3. inquiens. *Quod si zelum amarum habuitis, & contentiones sint in cordibus vestris: nolite gloriari, & mendaces esse aduersus veritatem. Non enim ista sapientia desursum descendens: sed terrena animalis, diabolica*. Expendo illud: *Nolite mendaces esse contra veritatem*. quasi amari zeli hæc sit indiuidua proprietas, vt in veritatem, & virtutes insiliat. Patentia peccata, & scelera præteribit zelus amarus, & se totum effundit, vt beneficentia opera corrodat, & traducat. Vnde Ecclesiastic. cap. 4. aiebat. *Omnes labores hominum, & industrias animaduerti patere inuidiæ proximi*. Id quod explicatius transfert. Olympiodorus fatus, *& vidi ego omnem laborem, & omnem fortitudinem operis, quod æmulatio est homini*. Itaque, vt zelus bonus circa manifestatissima scelera versatur, nec quicquam audet, vbi inuenit vel speciem pietatis: ita zelus malus, & amarus totus est circa omnem fortitudinem operum, & laborem proficuum. Vtinde suspectum habeas zelum tuum, qui in externis virtuus operibus quærit semper, & inuenit prauitatem. Sanè in sacra pagina vnus zelus Phinees maximè decantatur, & à Deo summo sacerdotio muneratur; sed huius zelus in virum Israelitam publicè cum Madianitico scorto fornicantem, excanduit. Huic similis Mathathias, 1. Machabæorum 2. videns Iudæorum iuantem idolis media in platea ciuitatis, doluit. *Et accensus est furor eius, secundum iudicium legis, & insiliens trucidauit eum super aram: & zelatus est legem, sicut fecit Phinees Zamri filio Salomi. Et exclamauit Mathathias voce magna in ciuitate, dicens: Omnis, qui zelum habet legis, statuens testamentum, exeat post me*. Vidisti zelum virorum exardescentem: immò furentem in proximos suos, & nihilominus tantum zelum laudari? Accipe modo zelum alium ex Act. c. 5. vbi sic. *Concurrebat & multitudo vicinarum ciuitatum Ierusalem, afferentes agros, & vexatos à spiritibus immundis: qui curabantur omnes. Exurgens autem Princeps Sacerdotum, & omnes, qui cum illo erãt, quæ est hæresis Saducæorum, repleti sunt Zelo; & iniecerunt manus in Apostolos*. Ecce modo vti dicuntur repleti zelo, quem zelum explicans Syrus posuit, *inuidia*. Sed vnde præ superorum virorum zelo iste se infamat? Nonne, & legem eandem zelant, & mitius se gerũt, vnde proditur istius zeli malitia? Sanè ea patentissima est, quia non in publicè fornicantes, nec in publicè idololatrantes, sed in virtutum, & sanitatum operatores insanit. Primi, quia viderunt publica peccata, zelo repleti sunt: &

1. Mac. 2.

Act. 5.

zelus

zelus eorum probatus est ? postremorum zelus indefessus infamat, quia non manifesta peccata, sed manifestas virtutes insequitur, illasque carpit, & corrodit. Vtinam hinc zelatores metuant aliud, quam euidens sceluszelare.

§. II.

Periculo se bona opera relinquuntur.

APud Lucam expressius dicitur huius hominis manus dextra aruisse. Quid plura ? Illius dextera est arida, qui contentus, quod à malis declinauerit, nullam bonis operibus operam nauat. Periculosè viuit, qui sic totam dextram arere patitur, à qua vel vulnus totis viribus erat repellendum. Iesus, qui tot vulnera excepit viuus, vnum dextri lateris vulnus reiecit, nec illud passus fuit accipere, nisi mortuus. Vt hinc metuamus omnes, dextera opera interrumpi, & in his aliquod vulnus pati. Diuus Bernardus, ser. 7. in Psal. Qui habitat. *Nec lateris vulnus excipere voluit, nisi iam soporatus in morte, vt moneret te quandiu viuis, in huius semper lateris vigilare custodia, sed & mortuam censeri eam animam oportere, quæ quidem pernitiosa insensibilitate dissimulet in dextra sibi vulnus infligi.* Quis credat animam viuere, cuius dextera lus patet vulneribus, quibus nullum dextrũ opus, nullum opus memoria dignum officiat ? Lethale est dexteræ vulnus, & ab opere bono cessatio summũ ad lucri detrimen. Id meminerat Psalles 136. tali se pœna obstringens. *Oblivioni detur dextra mea* Quid est oblivioni detur dextera ? Sic vacet ab operibus, vt censeatur, quasi non sit, vt nullum memorabile opus edat; sed omninò manca, & arida sit. Vnde Diuus Hilarius ait. *Et magni periculi res est, si dextræ nostræ fiat oblivio.* Vbi dextera opera vacant, vbi non est, vnde memoria sit nostri apud Deum per bona opera, magnum ibi est periculum, nisi malus omnimodam iam ibi perditionem inueniri. Paulus 2. ad Thessalon. 3. ait. *Si quis non vult operari non manducet.* Quippe inertes manus nusquam non extremam famem, & perditionem inducunt. Id quod notat D. Paulinus epistol. 5. ad Sulpitium Severum, inquiens. *Vnde præscriptum arbitror, vt piger operarius non edat panem; non videlicet istum pereuntis cibi panem, sed illum, qui viuitur in veram vitam, quia vnusquisque de fructibus suis manducabit, & in operibus suis viuet: ac perinde suum cuique opus panis est, & panis verus, as viuus Christus est, quem non potest manducare operarius piger.* Heu, quantam famem, & perditionem parit manus iners. Insanit, qui sine dexteræ operibus sibi aliud, quam perditionem promittit. Quando ariditas, & sterilitas Deo non odiosa ? Genes. 1. *In principio creauit Deus cælum, & terram.* Et post pauca statim subdit; *Congregentur aquæ, quæ sub cælo sunt in locum vnum, & appareat arida.* Expende, quod infimum elementum duplici vocatur vocabulo, & terra, & arida. Vocatur terra, hoc est, frugifera cum cœlo iuncta profertur; vocatur arida cum rudis; & sterilis ab aquis suffocata, & obtenebrata apparet. Nihil enim non fructiferum cœlo proximum est; quod enim à cœlo distat, id solum est aridum, & emortuum, & nullis fructibus pollens.

Hilar.

2. Thes. 3.

Paulin.

Gen. 1.

Anasta-

Anast. Anastasius Synaita in Exaem. lib. 1. iam alibi datus ait. *Quando cum cælo Deus fecit terram, non appellabatur arida: frugiferum enim, ac fertilem Deus fecit hominem, & non aridum. Quando autem fuit suffocata a tenebris, quæ supra eam erant, & aquis tunc facta est arida, & emortua.* Nihil non frugiferum, & fertile Dominus cœlis aptauit, siue homo, siue limus cælo adiunctus appareat, fructibus diues sit, germinibus clarus. Ariditas enim, siue sterilitas morti proxima est, tenebrisque commendata. Caueat sterilitatem, caueat dexteræ ariditatem, qui cœlestibus cupit aptari. Paulus ad Roman. 11. *Quod si aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem cum oleaster esses, insertus es in illis, & socius radicis, & pinguedinis oliuæ factus es.* Qualis hic est primus diuinæ vocationis gradus, quo ex oleastro fias oliua, sic est, ex sterili frugifer, immò fructibus diues appareas. Vt dicat D. Cyril. Hierosolym. Catech. 1. *Transplantaris rursus in spirituales oliuas, ex oleastro in oleam frugiferam insertus: ex peccatis in iustitiam, ex pollutione in puritatem, & particeps sanctæ illius vineæ efficeris. Fructum ergo ita ut æquum est, feramus, ne sic agatur nobiscum, ut actum est cum illa ficu sterili: ne forte veniens Iesus, etiam nunc propter sterilitatem ita execretur: sed ut possimus omnes illi dicere: Ego sicut oliua fructifera in domo Dei.* Timeat [illegible] sterilitas a Iesu, cuius semper maledictioni manet obnoxia.

Rom. 11.

Cyrill. Hieros.

Matth. 12. Ipse autem dixit illis: Quis erit ex vobis homo, qui habeat ouem vnam: & si ceciderit hæc Sabbatis in foueam, nō tenebit, & leuabit eam? Quanto magis melior est homo oue? Itaque licet Sabbatis benefacere.

§. III.

Quam damnabiles sunt illi, qui pauperes homines sinunt perire, dum equis, & canibus ornandis operam nauant.

VIdeo his verbis diuini iudicis gladium strictum, nō solum qui superstitiosos Sabbati obseruatores comminat, sed qui innumeros Christianos confodiat. Quippe homini carior debet esse hominis sublevatio, quam ouis, quam equi, quam canis: verum ab Christianis diuitibus nimium videbis equos obesos, vigili seruorum cura fulgentes, pretiosis phaleris graues: & pauperculos homines fame tabescentes omni penè auxilio desolatos. Illis horrea superefluunt, his recolitur sterilitas anni, temporum iniuria, filiorum, & consanguineorum prima fames. Fallar, si hęc inhumanitas à diuitibus lacrymas nō eliciat. Zach. 11. ait. *Vlulate quercus Basan?* Explicatur Chaldæus. *Vlulate satrapæ prouinciarum,* quasi [illegible] inter homines vir potens, & diues, quod inter arbores quercus. Quippe quercus frugifera est, sed suibus alendis, non hominibus: fame enim disperibat ille adeò, vt cuperet Lucæ 15. ventrem implere de siliquis, *& nemo illi dabat.* Non dat fructum suum hominibus quercus lignum saxoso in monte plantatum, sed suibus [illegible] eam [illegible]. Sic diuites prouinciarum instar quer-

Zach. 11. Cald.

quercus canibus, equis, brutisque alendis inuigilant: verum pauperibus hominibus nullum fructū afferunt, quo metuant æternum sibi comparare vlulatum. Ad hæc pulchrē D Ambr. li. de Nabuthe, c. 13. Ambr. æt *Clamat ante domum tuam nudus; & negligis: clamat homo nuaus, & tu solicitus es quibus marmoribus pauimenta vestias. Pecuniam pauper quærit & non habet: panem postulat homo, & equus tuus aurum subdentibus mandit. Quantum ò diues sumis tibi iudicium.* Ecce antecius lesquercus, ante sæculi diuties, & est pauper famelicus, & est equus obesus; equus accipit, quo splendeat amplius, & dum hinc dant suas dapes vniuersi diuitis famuli, nemo illi dabat. Quid inhumanius? Quid seueriori iudicio dignius? Humanitatē exuit, & ingētem sibi parat luctum, qui quam pecori præbet opem, negat homini. Vnde Nazianz. Nazianz. orat. 16. monet ex Deut. 22. *Non sit homo tibi homini pecude vilior, quæ in foueam cecidit, vel aberrauit. Illum enim te lex extrahere, & reducere iubet.* Qua lege iuberis pecudi prospicere, eadem à fortiori teneris opem ferre tuæ conformibus naturæ. Nec Dei euadet iram ille, cuius subcura homo famescit, & impinguatur mulus. Vnde sapiens Niniuitarum rex legem tulit, quæ potuit strictissimum Dei euitare iudicium. Ea enim erat Ionæ cap. 3. *Homines, & iumenta & arbores, & pecora non gustent quicquam, nec pascantur, & aquam non bibant. Et operiantur saccis homines, & iumenta.* Cur ieiunium, cur quatuor, & luctus, vsque ad pecora extendi mandatu? Prudentissimè sanè, nō enim imminēns supplicium euitaret rex, cuius ad ianuam viderentur equi ructantes pabula, aureis tapetibus contecta, dum homines ieiunio premerentur, & saccis pecoris ora plena, & simul hominis vacua miseranda fame, non possunt iram diuinam deuitare. Ita aiebat D. Basil. Basil. hom. 1. de laudib. ieiunij fatus. *Nisi apud Niniuitas simul cum hominibus ieiunassent & bruta animantia, haud quaquam effugissent subuersionem, quam Deus per Ionam fuerat comminatus.* Acuis Dei iram, cum pecori tibi cura est de pecoribus, quā de hominibus subleuandis: cū obtemperas legi, quę curam pecoris mādat, & mille legibus, & prophetis pauperum, & miserorum curam mandantibus nō obtēperas. Immò vt pecora alas, homines despicis. Meritò in hos inuehit D. Aelr. lib. Aelred. 3. spec. c. 26. inquiens. *Vt isti habeant currentes canes, aut volantes, equos spumantes, nudantur, Domine Iesu, in pauperibus latera tua: videntur verbera tua: effunduntur viscera tua.*

Marc. 3. Et dicit eis: Licet Sabbatis bene facere, an male? animam saluam facere, an perdere? At illi tacebant.

§. IV.

Perditio est Deo illa religio, & virtus, quæ inhumanitate fouetur.

QValis est illa religio, qualis Sabbati obseruantia quæ miseris hominib. non succurrit, sed in dolore, & infirmitate confici finit? Videre fuit vētos, mareque Ionam deposcentes, & dū furentibus fluctibus quæritur Ionas, & sorte designatur, à nauis in medium adducitur, quis sit, interrogatur, quibus ille respondit capit. 1. iuxta Sept. lectionem. *Seruus Domini ego sum, & Deum cœli ego colo.* Quid religiosius? In tanto discrimine nauis Lxx.

Deum

Deum verum prædicat, se sequę eius diuinitatis ostendit cultorem: & adhuc mare fremit, adhuc à tempestate petitur, adhuc Deus non placatur. Cur Deum non placat tantæ religionis professio? Latebat in religioso propheta crudelitas, & inhumanitas in miseros Niniuitas, ideo Deum non placat, qui nihili æstimat iustitias ipsas inhumanitate laborantes. Ita D. Basil. Sel. orat. 11, ait. *Neq; propheta parcit Deus, veniam flagitiosis dare nolenti, neque eorum veretur iustitiam, qui ab inhumanitate laborat.* Nullus cultus, nulla religio, nulla iustitia Deo placet, quæ habet odiorem inhumanitatis, quæ denegat opem perituris. Quando Deo non placuit magis misericordia, quam sacrificia? Sanè, & solemnitates, & holocaustomata, & Neomenias, & vniuersos templi cultus odiunt aliquando Dominus. Nihil apud Isaiam, apud Ieremiam, apud Oseam clarius patet. Quod si causam tanti odij velis agnoscere, ita ostenditur Isaiæ, capit. 58. dicitur. *Ecce in die ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra, & omnes debitores vestros repetitis.* Inde tota ieiuniorum, & Sabbatorum religio claudicat, quod ibi inuenitur voluntas adeò dura, & seuera, vt nullis debitorum precibus ad misericordiam frangatur; sed in repetundis debitis, sibi religionem velit seruire. Horum religionem inhumanitatis seruum, & immisericordiæ fugiat quisquis Deo odiosus nolit inueniri. Ex quo sic monebat D. Iustin. Martyr epist. ad Zenam, & Serenum, inquiens. *Non desunt certe quidam, qui iuxta carnem proficiunt, iracundia sua patrocinantes ex Euangelio, & sententia, quam promores sunt, accommodantes Seruatoris nostri oracula; in quorum*

Basil. Sc.

Isa. 58.

Iustin.

A potestate si esset situm gehenna quoslibet addicere, totus mundus exhaustus esset eorum sanitia: attamen quantum in ipsis est, & condemnant, & ignis fornacem aperiunt. Ideo nos non similes. Quis non videat mundum esse plenum talibus peccatorum vindicibus, qui Tartara euocent, qui cruces clamentes, & ignes, quibus peccata absumantur, & eliminentur à mundo? Cur his non similes erimus? cur non tumultu tonabimus voce? Nonne hæc clamant ex prophetis, ex Christi oraculis, ex ipsa religionis veræ natura? Absit. Tam rigidi enim, & immisericordes censores non patrocinium in religione vera habent, sed potius ipsi religionum, & diuina oracula propriæ duritiei, & immisericordi voluntati faciunt seruire. Nullum Christi oraculum est, nulla Dei vera religio, quæ misericordiam medullitus non inspiret, adeò vt inde gratior religio Christiana Deo accidat, quam antiqua religio: quia hæc durior, illa suauior profusiorem misericordiæ venam effundit. Ideo D. Laurent. Laur. Nouerient. homil. de Pœnitentia ait. *Signum acceperunt Iudæi. Quale? Circumcisionis, Signum acceperunt & Christiani: quale? Miserationis. Ibi plaga carnis: hic palma pietatis. Ibi obseruantia rigida: hic indulgentia regia.* Itaque quo gratior religio Deo, eo indulgentior, nec illi ipsa potuerunt placere Sabbata, nisi quandiu, & misericordiæ primas dabant. Exod. 20. *Memento vt die Sabbati sanctifices. Non facies omne opus in eo tu, & filius tuus, & filia tua, seruus tuus, & ancilla tua, iumentum tuum &c.* Non contentus fuit Sabbatu commendare sanctitatem, sed & insuper addidit singillatim, quod & serui, & ancillæ, & iumenta in eo requiescerent, vt

Exo. 20.

inde religio Sabbati videretur sanctior, quod iuncta erat cum miseratione laborantium. Id quod notans Lyppomanus in Cat. fatur. Lypp *Quandoquidem nostræ saluti diuina benignitate consultum videmus, debemus & nos saluti consulere eorum qui nobis conuersantur, vt & serui nostri, & ancellæ, & domestici omnes, immò iumenta ipsa ab omni opere cessent: hoc enim charitas expostulat, & magis homines excitat ad commiserationem.* Quasi nullius Deo placeat cultus, quo excitemur ad misericordiam.

Marc. 3. Et circumspiciés eos cum ira, contristatus super cœcitatem cordis eorum, dicit homini.

§. V.

Iram Dei sedant misericordiæ opera.

IN medio erat infirmus, quem circumdabat magna Iudæorum corona: nemo tamen agit de eius subleuatione: omnes tacent, & calumnias mussitantes, impedimenta opponunt misericordiæ operiri. Quid tunc Dominus? Iratos oculos in vnumquemque conijciens pene iam eorum damnationem fulminat. Non possum hic *Ioan. 8.* obliuisci historiam illam, Ioann. 8. Ponitur in medio mulier de adulterio conuicta, circunstant Phatisęi accusatores multi, à Iesu sententiam inquirunt. Ipse autem oculos ad terram deijciens: *digito scribebat in terra.* Ecce vobis infamem adulterio mulierem, & nocentissimos accusatores videre dissimulat A Saluator, oculosque misericordiam stillantes ad terram deijcit, vt talibus fœcunda terra luminibus indulgentiam parturiat. Verum in præsenti cunctos circumspicit, in singulos oculorum vibrat lumina, & iram spirat. Cur talis in Iesu differentia vultus? Cur in hos Sabbati obseruatores iratos oculos mittit, ad adultera vero, & nocentibus B accusatoribus oculos declinat, & videre eos dissimulat. Rationem adinuenit D. Ambr. epist. 76. inquiens. *Hoc adultera iudicium in templo Dei positus exercet, sicut scripium est infra; hæc verba locutus est Iesus in Gazophylacio docens in templo. Quid est Gazophilacium? Collatio fidelium; sumptus pauperum, requies egenorum.* Vbi misericordiæ opera congeruntur, vbi C tot miserorum subleuationes circumstant, etiam adulteria videre dissimulat iudex diuinus, & quasi ad nocentes quosque conniuet. Verum vbi immisericordia regnat, vbi humanitas in egentes apparet nulla, ibi oculatissimus Dominus omnia in lucernis visitat, ibi eius oculi eructant ignem. Matth. 10. *Quicumque non receperit vos, neque* D *audierit sermones vestros, exeuntes foras de domo, vel de ciuitate, excutite puluerem de pedibus vestris. Amen quippe dico vobis, tolerabilius erit terra Sodamorum, & Gomorrhæorum in die iudicij, quam illi ciuitati.* Expende diligentiam illam de puluere pedum excuriendo. Cur nec puluis illius domus, quæ inhospitalis est, finitur in pedibus E manere? Quid si illic puluis inueniretur? Sanè id explicant sequentes minæ de die iudicij, tantum enim valet apud cælitem iudicem misericordia in pauperes, vt si vel puluis hospitij appareat in calceis pauperum in die iudicij, is solum puluis

Ambr.

Mat. 10

puluis sufficeret, vt iudex cæcaretur ad videnda peccata. Quare nihil sic exaggerat rigorem iudicij in immisericordes, quam tanta illa cautela de puluere excutiendo, vt nulla res sit, quæ possit seueritatem temperare. Huc respiciebat Tertullian. ib. 4. in Marc. fatus. *Tertul.* *Commiuet puluerem excutere de pedibus in eos, à quibus excepti non fuissent, & hoc in testimonium mandat fieri: inhumanitatem, qui in testationem redigi iubet, iudicem minatur*, Expende illud, *iudicem minatur*, quasi non iudex sit, dum vel puluis hospitalis in pauperum pedibus appareat: at dum excussio puluueris inhumanitatem designat: statim iudicis acies acuuntur, ne quid graue commissum prætermittat. Meritò prudentes illæ virgines. Matth. 25. sic pene iam ad iudicis aduentum euocatas socias consulebant. *Ite potius videntes*. Iam clamor aduenientis Domini factus erat: iam pene sonuerat nouissima tuba, iam aderrat iudex, & nihilominus imparatæ virgines ad vendentes mittuntur, quid prodessent vendentes hi in tanto discrimine? Puto vendentes istos pauperes esse, ad quos rectè confugit, qui cupit Deum habere semper pacificum mercatorem, immò debitorem, nunquam iudicem, totus in quæstus negotijs constitutus. Non *Cæsar. Arel.* longè abest D. Cæsar. Arel serm. in præsenti, inquiens. *Pauperes sunt negotiatores, qui oleum lampadibus necessarium vendunt. Per ipsos hoc negotium Christus exercere consueuit. In ipsis accepit terrena, repensaturus æterna*. Itaque apud pauperes mercatoris negotia agit Dominus, non iudicis: ad pauperes confugiat, qui nihil iudicij spectare cupit. De misericordi viro dicitur Ps. *Psal. 1.* 1. *Quod fructum suum dabit in tempore suo*. In tempore, inquam, suo hoc est, in tempore iudicij, iuxta multorum placitum. Sed acutè addubitat Euseb. Gallican. cur in iudicio dicatur illud *dabit*: etenim dare ad gratiam pertinet: in iudicio autem non gratia spectatur, sed iustitia? Verum misericors vir, nunquam iudicium videt, quouis tempore gratiæ quæstus facit. Ita Euseb. hom. de vidua, quæ duo æra misit in Gazophylacium ait. *In tempore etiam illo erit quoddam commercium dandi, & accipiendi inter Deum, & hominem*. Nusquam iudicium cum misericordi, sed gratiæ commercium. *Euseb.*

Matth. 12. Extende manum tuam. Et extendit, & restituta est sanitati, sicut altera. Exeuntes autem Pharisæi concilium faciebãt aduersus eum, quomodo perderent eum. Iesus autem sciens, recessit inde.

§. VI.

Extensio manus ad pauperem, aridita-tis expulsio est, & alienum nunquam requirit auxilium.

HOc Dominus arenti manui applicat salutis pharmacum, quod extendatur: dum enim manus ad pauperem extensas habeas, nulla cruciaberis ariditate, totus roscidus reputaberis. Gen. 1. *Dixit Deus: Congregentur aquæ, quæ sub cælo sunt, in locum vnum, & appareat arida. & factum est ita. Et vocauit Deus aridam terram.* Quę ver- *Genes. 1.*

Anast. ba sic ponderat Anastas. Synait. lib. 2. Hexameron. *Vide diuina mysteria, terram in profundo ab aquis suffocatam nominat aridam. Cum autem aquæ ab ea recesserunt, non amplius nominat eam aridam, sed terram.* Et quod mysterium illud est, nisi quia terra dum nihil operatur, dum nulli hominum indigentiæ succurrit, ariditatis vitium incurrit: at vbi iussa est germinare, fameli cosque suo fructu satiat, & nudos vestit, iam amplius arida non est. Psal 1. Psal. 1. *Erit sicut lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit.* Notanter non dixit, germinabit, sed fructum dabit, vt munera largitatis indueret, quibus nunquam notant ariditatem paradisi ligna, sed copiosis Euseb. fluctis irrorantur, Euseb. Gallican. §. præced. datus, inquit: *Qui ergo in refrigeria pauperum aperuerit manum suam audire merebitur; erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, &c.* Non est vnde vir misericors ariditatem timeat, cœlestibus vndis, vndequaq; circundatus, sed potius plenus virtutis propriæ succo, nullius alterius creaturæ manus requirat. Vnde merito dicitur huic: *Extende manum tuam*: ne iam alterius manum requirat, qui ad pauperes extensam habet suam. Arentibus fibris, æterni incendij æstu diues ille apud Luc. Luc. 15. cap. 15. roscido Lazari digito cupit refrigerari, sic ait. *Mitte Lazarum, vt intingat digitum, &c.* Vnde misero tanta ariditas, vt nec roscidum digitum habeat? Non extendit manus, immò illas à misericordiæ operibus arctauit. Præclarè Paulin. ad Paulin. Elethium, ep. 3. ait. *Non eget aliena manus digito refrigerari, qui propriis digitorum suorum roribus (id est, dextera sua operibus) infusus est.* Sit dextera tua extensa ad miseri-

A cordiæ opera, & eo virtutis propriæ rore erit perfusa, quo nullam alienæ manus guttam exquirat. Quò expectat præclarum illud monitū, quod reliquit nobis Nazianz. orat. Nazian. 16. inquiens. Tu qui non collapsus es, iacenti, & contrito subueni: qui lætus es, contristato; qui dextera polles, illi, qui sinistra languet. Da aliquid Deo, quo te gratū ostendas, ac inter illos recenseari s, qui benefacere possunt, & non eos, qui beneficio indigeant. *Quo non alias manus respicias, sed alitnas.* Hoc beneficentiæ præmium præstantissimum, quod beneficus homo alienas manus non respiciat, nullius ope indigeat creaturæ, sed potius ipse dexteræ suæ habeat superefluentem mensuram. Psalm. 72. Psal. 72 aiebat Dauid. *Tenuisti manum dexteram meam: & in voluntate tua deduxisti me, & cum gloria suscepisti me. Quid enim mihi est in cœlo? & a te quid volui super terram.* Ecce quanta munera accepta refert Dauid, quorum omnium illud est principium, nimirum, *tenuisti manum dexteram meam.* Vbi dextera Dauidis à Deo extensa est, & deducta, sic abundat, vt omnia creata fastidiat, vt non solum alieni digiti guttulas nō respiciat, sed & omnia creaturarum expuat adminicula. D. Ambros. ibi *Quæ est dextera, nisi actuosa animæ virtus? Quæ si voluntate Domini dirigatur, nihil aliud desiderat, nihil quærit, nullas mundi huius opes, nulla adiumenta deposcit. Ideo dicit sanctus Dauid. Quid mihi enim in cœlo restat, & à te quid volui super terram?* Sic expuit alienas manus dextera bene extenta, vt operibus pietatis incumbat. Et cur alienas manus non expuat vir misericors, quando & illius dextera sic in omnibus abundat, vt nec consortis suæ sinistræ ministerium

Ambr.

rium requirat? Quò refero illud Matth. 25. *Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quod faciat dextera tua.* Nunquam adeò laborat misericordis dextera, vt adiumentū consortis, nedum alienæ requirat.

Mat. 25.

§. VII.

Inuidia crudelissimum malum.

QVò saniores languidi videbā-tur, eò magis Iudæi insaniunt, adeò vt perdere vellent, à quo tot miseri sanabantur. Omnia bona perdunt, vbi aliquid, quod inuideant, habent. Nec sine magna ponderatione prætereundum est, quid post tanta beneficia miraculorum, decernant isti pessimi facere: ait enim textus post curatam aridam manum: Exeuntes Phariszi concilium faciebant aduersus eum quo modo perderent eum. Non alio quæsit inuidia, sine perditione, & ruina: quod vt penitus calleas, reuoca in memoriam illud Iesu facinus, quo Ioann. 2. flagello eiecit è templo ementes, & vendentes. Quid tunc Iudæi flagellati facerent in eum, quem sanati interficere moliebantur? Qualiter scandescunt? Qualiter furunt? Immò nec malum verbum pro flagello faciunt, sed solum dicunt: *quod signum ostendis nobis, quia hæc facis.* Vides patientiam in flagellis, & in beneficijs rabiem? Cum flagellantur, patienter agunt, cum beneficia sanitatum sentiunt, tunc mortem, crucemque minantur. Prob inuidiæ rabies, longè crudelior, & sanguinolentior omni alia rabie! Cum flagellantur, habent, quid doleant; at cum beneficium vident, habent quid inuideant; & ideo rabidiores, & truculentiores existunt. Rem pulchrè ponderat Diuus Chrysostom. homil. 22. in Ioann. *Cur Iudæi, qui in collatis beneficijs Christum accusabant, & persequebantur; cum credibile esset tam acri castigatione grauius excandescere, æquo animo tulerunt: Nulla enim conuitia in eum vsi sunt, sed quod signum, inquiunt, ostendis nobis quia hæc facis? Animaduertis inuidiam incredibilem, & quonam pacto in alios collata beneficia magis eos irritabant?* Ita quos dolor à flagellis iniurioſis profectus vix commouet, benefactricis virtutis inuidentia sic exagitat, vt nullo quiescant, nisi benefactoris sanguine. Et quādo inuidiæ rabies sine sanguine potuit quiescere? Iosephi pueri fratres inuidia pleni in fratrem armantur, quem dum occidere cupiunt, meliori consilio vendunt Ismaelitis, Genes. 37. *Tulerunt autem tunicam eius, & in sanguinem hædi, quem occiderant, tinxerunt, mittentes, qui ferrent ad patrem.* Quid necessum fuit patri tunicam filij sanguine madidam præsentari? Non ne minus funestum commentum possent effingere? Possent equidem, immò deberent ipsam veram mortem alijs commentis dissimulare, vt patris dolorem lenirent, nec dum falsam obijcere mentito filij sanguine: verum inuidia cordibus insita, non potuit sine aliqua sanguinis effusi specie sopiri? D. Basil. Seleu. orat. 8. ait. *In speciem cædis vestem compositam patris offerunt manibus, quasi sine sanguine inuidentiam nequeant extinguere.* Hæc est fera pessima, nimirum, inuidia, quæ nescit fine beneficij sanguine satiari, & *cibus eius*, electus: iuxta Abacuch vaticinium capit. 1. quando electiores & præstantiores viri ab inuidentia roduntur. Si Saul oderat Da-

Ge. 37.

Ba. Se.

Dauidem; contentus esset, quod tã tus vir fugitiuus ageret, errans in solitudine, cur anxius eius sanguinem petit? Cur non veretur filiam vxorem Dauidis? beneficia ab illo accepta, viri fortitudinem necessariam populo Israelitico? Erat in Saule inuidentia, quæ quò præstantior, & electior Dauid apparebant, eò minus placari poterat, sine sanguine illius. Vnde bene exclamat Athan. D. Athanas. hom. de Semente, inquiens. *Heu mihi, qualis tentatio inuidia insidiatur ei, quem in generum accipit; nec filiæ parendum putat, vt per speciem magnificæ affinitatis filiæ marito insidietur.* Quis non lugiat adeò truculentam belluam inuidiæ?

Matt. 12. Et secuuti sunt eum multi, & curauit eos omnes, & precepit eis, ne manifestum eũ facerent. Vt adimpleretur, quod dictum est per Isaiam prophetam dicentem: Ecce puer meus, quem elegi, dilectus meus, in quo bene cõplacui animæ meæ. Ponã spiritum meum supereum, & iudicium gentibus nuntiabit.

§. VIII.

Ad iudicem spectat per beneficentia opera ad bonam frugem homines trahere.

CVm iudicium audimus, & seueritatem, & rigorem in vindicandis criminibus expauescimus, quasi id præcipuum sit in iudice, & non potius per beneficentiam homines ad bonam frugem trahere. Pulchrè ergo verbis præmissis, quod primum debet in iudice præstari, notatur: quando Saluator omnes curabat, omnibus infirmitatibus medebatur, vt illud Isaiæ in se adimpletum ostenderet, nimirũ. *Ponam spiritum meum super eum, & iudicium gentibus nuntiabit.* quia omne iudicium dedit filio pater, quia veri, & diuini iudicis spiritus in eo manebat, ideo infirmos sanabat, mortuos suscitabat. Sic notanter Moyses fatur: Genes. 1. *In principio creauit Deus cælum, & terram, &c.* siue vt in originibus habetur: *In principio creauit Iudices cælum, & terram.* quasi nihil prius in iudice apparere debeat, quam id, quod ad beneficentiam spectat, vt per bona opera, insignia benignitatis, trahat hominum animos ad salutem. Idem clamat Saluian. in fin. lib. 1. de Gubern. Dei, inquiens: *Vis videre Deum seuerum iudicem? Ecce iudicium est. Nam vt iudex arguit, & iudex regit. Index promit sententiam, iudex noxios perimit, iudex innoxios muneratur.* Ecce tibi diuini, & veri iudicis officium, quod & arguat, & regat: percutiat, & sanet: ferat sententiam, & det munera; adeò vt tam spectet ad iudicem bonorum largitio, quam scelerum punitio. Iudic. 3. *Et clamauerunt ad Dominum: qui suscitauit eis Saluatorem, & liberauit eos, Othoniel videlicet filium Cenez, fuitque in eo spiritus Domini, & iudicauit Israel.* Ecce suscitatur Saluator, iudex sit in Israele, in quo & iudices vocabantur, & simul saluatores, vt ostenderetur, quam sit germana iudicis largitio gratiæ. De illis Rupert. Rupert. lib.

Gen. 1.

Saluia.

Iud. 3.

lib. 4. de Vict. c. 6. *Erant ergo iudices in disciplina, duces in bello, in vtroque Saluatores. Sicut enim speculum oppositum soli similem reddit imaginem, ita & Saluatorum, & iudicum illorum lucida fides. Saluatori, & iudici aterno similem præstiterunt in gestis suis pulchritudinem*, Nihil enim pulchrius iudici, quam saluti popularium operâ nauare. Immò quo magis sine sanguine Rempublicam statuit suã, eò perfectior iudex prædicabitur. Ille perfectus omnium Iudex Iesus, cui pater dedit omne iudicium, qui venturus est iudicari viuos, & mortuos, cum iam morte suæ appropinquaret, ait Ioã. 12. *Nunc iudicium est mundi*. Quid ais Domine, nunc iudicium est mundi? Nunc potius remissio est omnium reorum: nunc potius abolutio est peccatorum: nunc potius liberatio est hominum, redemptio captiuorum, libertatis assertio. Hoc iudicium est? Equidem illud vocatur iudicium, & perfectissimum, quo tantam beneficiorum segetem res hominum capiunt, & in pace asseruntur. D. Aug. tract. 52. in Ioann. *Per Christi fidem, quæ morte eius, & resurrectione firmata est, per eius sanguinem, qui in remissionem fusus est peccatorum, millia credentium à dominatu liberantur diaboli, Christi corpori copulantur, & hoc vocabat iudicium*. Hoc iudicium est diuinissimi, perfectissimique iudicis, quo beneficijs Rempublicam statuit, quo subditos à morte liberat, quo millia hominum in salutem, & vitam trahit. Inde Franc. Francon. Abb. lib. 12. de Gratia Christi, expendens Apostolorum, & maximè D. Petri facinora, quibus gentes ad Christi caules trahebat mille factis sanitatum, curationumque miraculis; omnia hæc putat non à parente optimo, sed à præstantissimo iudice fuisse inspirata. Aut enim. Quantus erat rugitus Petri, cum habita concione tria millia infidelium sermone strauit, numeroque fidelium adunauit? Quãtus, & ille rugitus, quando solidatis basibus, plantisque vnius claudi ad inuocationem nominis Iesu solidatæ sunt quinque millium bases, & plantæ in fide Christi? *Quæ demum virtute, aut sapientia parata sunt hæc omnia? Numquid humana? Immò potius concionatoris gratia, atque intus præsidentis iudicis, ac de ore Apostolico gladium vtrimque acutum vibrantis, peracta sunt potentia. Non enim vos estis, ait, qui loquimini, sed spiritus patris vestri &c.* Expende illud: *intus præsidentis iudicis potentia peracta sunt*. Quippe ad optimum iudicem spectabat tot beneficiorum cumulis Rempublicam statuere Christianam: iudicisque erat hominum animos beneficijs collatis expiscari. Quò refero illud Isaiæ, cap. 63. *Misericordiarum Domini recordabor, laudem Domini super omnibus, quæ reddidit nobis Dominus, & super multitudinem bonorum domui Israel, quæ largitus est eis, secundum indulgentiam suam, & secundum multitudinem misericordiarum suarum*. Vides tot ingentia bona à Deo in populum fuisse profecta: & vt miteris magis omnia hæc bona largiens Deus se se optimum iudicem ostendebat. Quod explicatius Septuaginta fantur. *Misericordiæ Domini recordatus sum, virtutes Domini in omnibus, quæ nobis reddit Dominus, iudex bonus domuit Israel, inducit nobis secundum misericordiam suam*. Ecce tibi iudex bonus in misericordia, in largitionibus prædicatur.

Ioan. 12

Aug.

Isai. 63

LXX.

Matth. 12. Non contendet, neq; clamabit, neque audiet aliquis in plateis vocem eius: arũdinem quaſſatam non confringet, & lignum fumigans non extinguet, donec eijciat ad victoriam iudicium, & in nomine eius gentes ſperabunt.

§. IX.

Diſſimulanda, imò operienda proximorum peccata.

IS eſt Dominus Ieſus, qui non eleuat vocem, vt hominum prędicet peccata, ſed neque peccatores eleuat, vt eorum ſcelera pateant; immo ſuorum peccata diſſimulat, & operit, ne quaſſati penitus confringantur, ne bonæ ſpei patua ſcintillula extinguatur. Sanè bonus ille pater. Lucæ 15. vt vidit prodigum filium, & nudum, & plenum macie, accurrit: *cecidit ſuper collum eius, & oſculatus eſt eum.* Sic erat affectus in peccatorem filium: ſic eum habet exceptum inter brachia; ſic totus pater ſuper filij collum recumbit. Quid tunc? *Dixit autem pater ad ſeruos ſuos: Cito proferte ſtolam primam, & induite illum.* Expende, quod adhuc filium inter brachia habet, adhuc ſuper collum eius recumbit, & ſic mittit ſeruos, vt ſtolam afferant. Eo amplexus patris ſpectabat, & ſuper collum filij cubatio, vt lateret filij nuditas, vt operta eſſet eius macies, ne vel à domeſticis videretur famulis. Chryſol. ſerm. 4. *Cecidit ſuper collum, clauſit amplexu, ne nudaret pater filij crimina, pater filium ne fœdaret. Cito proferte ſtolam, & induite illum à ſeruis ante veſtiri filium voluit, quam videri, vt ſoli patri nota eſſet nuditas.* Pudeat hinc prælatos, qui ſubditorum prædicant peccata: pudeat, & ſingulos homines, qui quouis zelo proximi eleuant crimina, eleuata exaggerant, vt ſic veniæ quærendæ aditus intercludatur. Iuſtior Dominus Ieſus, qui nec in feruore iudicij obliuiſcitur hæc viſcera pietatis, quibus quaſi conniuet ad hominum peccata. Huc refero verba data Matth. & Iſaiæ, nimirum. *Non contendet, neque clamabit, neque audiet aliquis in plateis vocem eius, arundinem quaſſatam non confringet, lignum fumigans non extinguet, donec eijciat iudicium ad victoriã.* Vbi crediderim per illud, *donec*, non ſignificari, quod in iudicio iam obliuiſcetur miſereri Deus, iam illi clamabit, & publicabit peccata, iam ibi, nihil culpæ ſciet diſſimulare ad pœnam: Immò puto per illud, *donec*, benigniſsimi Ieſu, ingenij perſeuerantiam, etiam in iudicio denotari. *Sicut enim vbi dicitur: Maria vir incognita, donec peperit*, non aſſeritur poſt partum maculata, vt notiſſimum eſt viris Catholicis: ſic modo Ieſus dicitur ad peccata conniuere, donec in iudicio triumphet, non quod ibi relicturus ſit hanc benignitatem. Immò in ipſo iudicij feruore, hanc Deo dignam indolem oſtendet. Accipite in iudicio ioquentem Dominum, Matth. 25. *Quod feciſtis vni ex minimis iſtis fratribus, meis mihi feciſtis.* Hæc iuſtis verba dabit: ad peccatores autem dicet. *Quod non feciſtis vni ex minimis iſtis, nec mihi feciſtis.* Vti ponde-

Chryſ.

Luc. 15.

Matt. 25

ponderandum est, quod paupercu- A
lus à iustis confotos, & sustentatos vocat fratres suos, vt sic iustorum facinora exaltet, quod benigni extiterint in Christi fratres, eosdem ab impijs (ôtemptos, & despectos, nec vocat suos fratres, ne exaggerentur impiorum crimina, nec etescat offensio. Id quod notat Orig. homil. 24. in Matth. latus, *Volens autem iustorum benefacta ostendere grandia : peccatorum verò culpas non grandes : ad iustos quidem dicit. Ex eo quod fecistis vni ex minimis istis fratribus meis, mihi fecistis. Ad iniustos autem sic : Ex eo quod non fecistis vni ex minimis istis, nec mihi fecistis, non adiciens fratribus meis.* Quis non miretur præstantissimam C
Iesu charitatẽ erga suæ naturæ consortes, quando vel in ipso iudicij fervore potius dissimulat, quam exaggerat peccatorum grauitatem? Hãc æmulemur Christiani, & quoad fieri poterit, proximorum errores nõ videamus. Qui enim Dei agitur halitu, etiam manifesta cœcutit ad proximorum peccata. De Iesu Domino permittente pedes suos tangi à peccatrice aiebat Pharisæus, D
Luc. 7. *Hic si esset Propheta, sciret vtique, quæ, & qualis est mulier, quæ tangit eum.* Ad quem acutè in rem præsentem, respondet Chrysologus serm. 95. *Pharisæe erras, nescire magis potuit si fuisset Prophe ta : quia prophetia non est humani arbitrij, muneris est diuini.* Et quidem vbi diuinitas agit, manifesta etiam proximi peccata non videntur.

Orig.

Luc. 7.

Chrys.

§. X.

Vna cum iudiciaria potestate, omnimodam impeccabilitatem sibi index assumat, necessum est.

B Ecce tibi optimi iudicis proprietatem, immò ipsissimam essentiam, nimirum, *Non clamauit, non contendet, non audietur vox eius*, sic metus fiet, ne leui saltem maculare vitam famine posset. Calamum quassatum non confringet, neminem lædet, linum fumigans non extinguet, sed ab omni culpa immunis, totus erit in virtutibus promouendis. Cum virgæ potestatem in se peccati radicem abscindat iudex, qui proprio muneri satisfacere velit. Paulus ad Rom. 8. *Deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne.* Itaque filius Dei assumpsit non carnem peccato obnoxiam, sed similitudinem carnis peccati; accepit carnem, sed omnino intercluſit aditum peccato. Et cur omnino peccato aditum intercluſit? cur nõ admisit carnem, quæ obnoxia esset peccato. Cui perfectioni id repugnaret? Sanè, vt alias repugnantias, & dedecora Theologis omittam, illud in præsenti notarim, quod caro peccatrix maximè fœdaret iudiciariam Christi potestatem. Id quod innuebat ratio illa Pauli: *Et de peccato damnauit peccatum*, quasi eo ipso, quod damnaturus peccatum carnis venerit, factum est, vt veniret non in carnem peccati, sed in similitudinem carnis peccati. Etenim iudiciaria potestas quasi supponit in iudice impeccabilitatem. Do. D. Ambrosium

Rom. 8

Amb.

brosium in Psal. 37. fantem, *Damnauit Christus in carne, de ipsa carne, peccatum, quæ iudicabili quodam vigore, & auctoritate censuria odit vitia, quæ amare consueuerat & horret impudicitiam, quam voluptatem putabat.* Expende, à quo ebiberit Christi caro repugnantiam cum peccatis, nimirum, à iudiciali vigore, & censoria auctoritate accepta, quasi eo ipso, quod omne iudicium sibi à patre oblatum acceperit, mille simul in se repugnantias, & contradictiones imbiberet cum peccatis. Cum damnandus
Leu 24. esset blasphemus, sic lex cauebat Leuit. 24. *Et lapidet eum populus vniuersus*: non ab vno, sed à tot iudicibus, quot ciuibus damnari, & castigari iubebatur tantum peccatum. Sed cur aduersus scelus solius blasphemiæ vniuerso populo potestas mandabatur? Vt vniuersus populus ebiberet horrorem, & contrarietatem in blasphemiam, quam vniuersus castigabat: nec esset à quo iam timeri posset tantum nefas, cum omnes illud condemnassent. Ita fatur Salui-
Salu. an. libro 1. de Gubernatione Dei. *Ne quis postea admitteret, quod omnis in vno populus vindicasset, &c.* Adeò iudiciaria potestas ex se trahit impeccabilitatem, vt ex eo videantur populi aduersus peccatum obfirmati, quod vindices illius constituantur. Quis non repugnat peccato, quod vocat in examen, & de quo vindi-
Exo. 18. ctam facit? Exod. 18. sic Moysem monebat socer eius. *Prouide autem de omni plebe viros prudentes, & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiam.* Hoc sit creandis iudicibus innatum, quod virtutibus ornentur, quod vitia oderint, nimirum, auaritiam. Sic vt Septuaginta habent:
Lxx. *Odio habentes superbiam*, ne vlla radix vitiorum in corde iudicis maneat. Pro quo expendendum illud, quod ait, nimirum, *qui oderint auaritiam.* Non enim contentus est, quod in iudice non sit auaritia, non sit de facto peccatum, sed insuper vult, vt sit in illo aliquid oppositum, & omnino repugnans peccato, quale est odium peccandi.

Vnde acutè hæc verba ponderat Caietanus aiens, *Quamuis sufficiat homini non esse auarum non sufficit tamen iudici; sed oportet, tam alienum esse ab auaritia, vt oderit ipsam. Minus dixi, quia participium habetur in Hebræo: puta odiens auaritiam, significans affectos continuo odio auaritiæ, & non quasi ad horam oderint illam.* Caiet. Quasi eo ipso, quod temporanea sit, & non perpetua in iudice repugnantia cum peccato, non tam sit, quam appareat iudex, vt pessimi illi senes, apud Da-
Dan. 13 niel. 13. *Qui videbantur iudicare Israel*: videbantur iudices, sed non erant, vtpote qui locum dederant iniquitati.

CAPVT IX.

De Surdo, & Muto sanato.

Idoneo Dominus gradiens in littore, curauit oblatum gemina, quendam calamitate miserrimum; qui vocis, & auium priuatus officijs, nec sua dare, nec aliena poterat verba suscipere. Sed tactu manus ætheræ, cunctis penetrabilibus, quæ pernici clausit violentia, disruptis, repente fores patuere impulsæ, venarũq; custo-

cuſtodijs protinus relaxatis, qui modo mutus videbatur, ac ſurdus, & ipſe loqui meruit, & alios loquentes audiuit.

Marc. 7. **Et adducunt ei ſurdum, & mutum, & deprecabantur eum, vt imponat illi manum.**

§. I.

A Deo magna petenda, qui ſolum magna munera ſua eſtimabat.

CVm vergo Ieſus poſſet ſanare, nec magis moratur ſalus, quã dum verba dat Saluator. Iſti non ſolum verba requirunt, ſed & quod maius humanitatis ſignum eſt, poſtulant, nimirum, impoſitionem manus. Nec is eſt Ieſus, qui tanta dignatione grauetur, immò votis annuens oſtendit, quam ſibi complacet, in eo, quod à ſe videat magna poſtulari. Magna enim qui poſtulat, munera poſtulat diuinę propria manus; quandoquidem parua à nobis ſunt, non à Deo profecta manu. Hoc docebat ille miſer diues purpuratus, qui cum eſſet in tormentis tales Abrahamo preces dabat, Luc. 15. *Mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti ſui in aquã, & refrigeret linguam meam.* Non manum, non digitum, ſed digiti extremum tinctum aqua petit miſer ſibi applicari. Sed vnde tã vile donum petendum proponitur? Quis dedit tam minimum refrigerium peti? Non equidem à Deo id ſatumeſt, qui nullum, niſi magnum donum nouit inſpirare. In minimis poſtulatis non Dei munera, ſed vitia cognoſcuntur voluntatis humanæ. Pulchrè D. Chryſolog. ſerm. 66. fatur. *Qui diuitias ſuas non miſerando pauperi dedit, ſibi miſericordiam minorat.* Diuitis ſemper Deo odioſa crudelitas facit, vt ea munera petantur, quæ non à Dei manu, nec à digito, ſed ab extremo digituli, vt minima fiant. Tuum vitium, tua miſeria eſt, quæ Dei gratias minorant, quæ nobis ſemper magnæ proponuntur, & inſpirantur. Non ad Dei digitulum ſpectat, qui Deo placet, ſed vt ait, Pſal. 144. *Oculi omnium in te ſperant Domine.* Hoc eſt, te petunt, te intuentur totum, nõ digitum manus tuæ. *Et tu das eſcam illorum in tempore oppportuno. Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione.* Nihil minus, quam apertionem manus ſuæ vult Dominus à fidelibus ſpectari, qua vbertate repleantur, & ingentia munera capiant. Inde clauſæ ſponſæ, Cant. 5. *Miſit manum ſuam per foramen peſſuli*: per quod vix digitulus mitti poterat, tota Dei intromittitur manus, ne fidelis anima, quid paruum à Deo flagitet; qui neſcit donare minima. Quò ſpectat illud D. Pauli ad Roman. 1. *Iuſtus autem ex fide viuit*: quaſi oſtendat ingentem iuſti ſubſtantiam, ex qua viuat: quippe iuſtus non ex rapto, non ex minimo, ſed ex ingenti viuit ſubſtantia, nimirum, ex fidei oculis, qui in Deum intenti non poſſunt non magna expectare, & adipiſci. Accinit D. Theodulus in epiſtol. ad Roman. cap. 3. inquiens, *Enim vero qui ex fide viuit, & iuſtificatur, ſecundum gratiam iuſtificatur. Vbi porrò Deus donat: omnia grandia donat.* Hi ſunt fidei oculi, qui cum ad

Pſ. 144.

Cant. 5.

Rom.

D. The.

Deum

Deum donatorem intendãt, numquam non adipiſcuntur grandia, ex quibus vitam agant, & abundantius agant. Ioan. 17. ſic ad fideles loquitur Ieſus ingentia illorum munera à Deo dilabendi oſtendens, *Qui credit in me, ſicut dicit ſcriptura flumina*, non pocula, non riuuli, ſed flumina, *de ventre eius fluent aquæ viuæ. Hoc autem dixit de ſpiritu, quem accepturi erant, credentes in eum. Nondum enim erat ſpiritus datus, quia Ieſus nondum erat glorificatus.* In quibus verbis, præterquam quod, illud fidelium bonum notatur, quod non poculis, ſine guttulis inhient, ſed plena, & exundantia flumina ſperent: inſuper ponderandum eſt, quod dicat, vſque tunc Spiritum ſanctum nullifuiſſe datum à patre. Quomodo non fuit datus ſpiritus vſque tunc? Nonne prophetæ ſpiritum Dei habuere, nonne Ioannes, nonne Simeon, nonne Anna? Defuitne antiquiſſimis illis parentibus ſpiritus gratiæ? Abſit. Sed quia in illis non fuit ſpiritus ingrãdi illa abundantia, & copia, qua effuſus eſt fidelibus poſt Chriſti reſurrectionem, dicitur non fuiſſe ſpiritum datum; non enim attingebat rationem doni diuini, dum non oſtendebat maximam abundantiã; quaſi à Deo nulla dona habeantur, niſi maxima. Do D. Auguſt. tract. 32. in Ioann. vbi ſatur, *Non ſine Spiritu ſancto futura prænuntiauere prophetæ: aut non etiam ſine Spiritu ſancto Simeon ſenex, & Anna vidua, & Zacharias, & Eliſabet, qui tanta per Spiritum ſanctum prædixerunt. Sed ſpiritus nondum erat datus, ideſt, illa abundantia ſpiritualis, &c.* Equidem iam diuinæ gratiæ riuuli inter aliquos fideles ebullierant; iam cœlum multa rorarant; iam vel Pharaonis Magi Dei virtute viderant clamantes: Exod. *Digitus Dei eſt hic.* ſed quia nondum manus diuina omnimode aperta fuerat, nondum gratiarum flumina effuſa, nõ reputatur vnum Dei donum communicatum, qui fidelibus ſuis omnia donat grandia, quæ à ſe expectari, & poſtulari gauſet. Nec mireмur quod refugiat à Deo petere, qui magna petere neſcit. Iſaiæ 7. *Et adiecit Dominus loqui ad Achaz, dicens: Pete tibi ſignum à Domino Deo tuo.* Quid homini felicius eſſe poteſt, quam iuberi, quod petat à Deo? Sanè eo ipſo, quod Deus iubeat, vt petamus, dare deſiderat. Pete ergo Achaz: at ipſe ait, *Non petam, & non tentabo Dominum.* Sed vnde putat, aut metuit tentare Dominum, ſi peteret, quando ipſe Dominus iubet quod petat? Planè neſciebat adhuc ipſe, vt paruulus, magna petere, & dum magna petere neſcit merito metuit à Deo petere. Ita D. Baſil. ait, *Achaz, vt qui nondum eſſet edoctus quærere magna, ideſt, cæleſtia, eò renuit quærere ſignum, ne prætergredi videretur mandatum, quod dicit: Non tentabit Dominum, &c.* Deum tentat, & offendit, qui ab illo minime petit quę ipſe præſtare neſcit.

Ioan. 17

Auguſt.

Iſai. 7.

D. Baſi.

§. II.

Noſtrum ſolum eſt, proximorum ſtudere ſpirituali ſaluti, Dei eſt illam impertiri.

Viri boni ſurdum, & mutum inuenientes, hoc illi præſtant auxilium, quod poſſunt, nimirum, ad Ieſum ducunt, & Ieſu manus precibus exorant. Dei enim erat ſanare

sanare, hominum enim solum est proximorum saluti aliqualem impendere curam. Sic bonus ille Samaritanus, vbi percussum hominem stabulario commendabat, Lucæ 10. ait. *Curam illius habe*. Ex quo Bern. Eugenium suum monet D. Bern. lib. 4. de consideratione vrbem peccatricem incurabilem dimittat, ait enim, *Noli diffidere, curam præstare exigeris, non curationem. Denique audisti: curam illius habe, & non cura, vel sana illum*. Nunquam enim ad hominem pertinet, siue subditis, siue proximis salutem impertiri: hoc Dei munus est, hominis autem, illā procurare. Sanctæ illæ fœminæ vbi vident Iesu diuinissimum cadauer, Marci cap. 16. *Emerunt aromata, vt venientes vngerent Iesum*. Id quod omnibus animarum curatoribus, Bern. proponit etiam D. Bernard. sermo. 2. de Resurrect. inquiens, *Ecce igitur Christus in sepulchro, fides mortua est in animo. Quid faciemus ei? Quid fecerunt sanctæ mulieres, quæ sola ex omnibus suis ampliori tenebantur affectu? Emerunt aromata, vt venientes vngerent Iesum. Nunquid vt suscitarent? Et nos scimus, fratres, quia suscitare nostrum non est, sed vngere nobis incumbit*. Ecce tibi munus eorum, qui animarū curatores sunt; tunc muneri suo satisfaciunt, si vnguentū adhibeant, non si infundant, aut si refundant vitam. Vnus Deus est, qui mortuus animas suscitat, qui errantes, & efferas mentes mansuetudini, & sanitati restituit. Vane gloriatur homo, quod peccatores ad vitam traxerit, cum id vni diuinæ manui deberet adscribere. Quò refero proue- *Gen.* 10. bium illud, Genes. 10. adductū, vbi de famosissimo Nemrod, sic desinunt, *Quasi Nemrod robustus uenator coram Domino*. Quibus verbis meritò putat Caietanus pio-

A rum hominum celebrari virtutes: robustus enim hic venator, ideo robustus coram Domino dicitur, quia vt auctor est Auē Ezra, aram erexit, in qua capras feras Deo litabat, fassus non arcu, & atte sua, sed Dei virtute omnem in gentem venationem fieri. Indeque non inepte transfertur prouerbium ad vniuersos animarum curatores, &
B venatores, quorum quilibet, quasi Nemrod robustus venator coram Domino est: quippe non ipse propria virtute feras capit, & cicurat, sed ipse coram apparet, verum Deus inuisibiliter rem conficit. Fallar, nisi hoc lucem capiat ex solita principum venatione, qui, vt feras capiant, mansuetissimum
C bouem pascentem coram præmittunt, post quem ipsi occulti accedunt, sagittas dirigunt, & venationem conficiunt. Sic animarum curatores, sic Apostolici viri, velut mansuetissimi boues eliguntur, non solum, vt dorso totum æneum mare sustentent, ad lauandas oues dominicas, sed vt in ve-
D nationem coram prosiliant, quibus præmissis Deus peccatores sagittet, & sanitati restituat. Non bos est, qui rem conficit, sed venator boue coram præmisso: non homo est, qui peccatores saluat, sed homine corā posito Deus solus dat peccatoribus salutem. Nō me tempero, quid audiam Psalmū *Psal.* 28
E vigesimum octauum de efficacia diuinæ vocis, sic tandem differentem. *Vox Domini confringentis cedros, & confringet Dominus cedros Libani comminuet eas, tamquam vitulum Libani*. Significantius in rem nostram Diuum Hieronymum nō Hiero. dixit comminuet, *vt vitulum*, sed comminuet, *vt vitulus*. Quippe loquitur Dominus de gentium conuersione, quando fortitudo gentium

tium in bonum dissipanda, & comminuenda Euangelica voce erat: & quidem vox Dei conterit, & sanat superbissimos, & elatissimos peccatores, sed conterit, & sanat illos, vt vitulus Libani. Quid est, vt peccatores conuertat Deus, vt vitulus? Sanè ad conuertendos peccatores Euangelicos boues coram præmittit, non vt ipsi rem faciant, sed vt dum ipsi coram apparent, diuina manus sibi peccatores acquirat, faciatque iustos.

Marc. 7. Et apprendens eum de turba seorsum, misit digitos suos in auriculas eius, & expuens tetigit linguam eius.

§. III.

Impossibile est, quod sint tot hominis vulnera, quot adsunt diuinæ misericordiæ remedia.

SVffecisset, si Saluator digitum auriculis applicasset surdentibus, sed nec auriculæ caperent plusquam vnum, aut alterum digitum: misit tamen sine discrimine Iesus digitos suos in auriculas eius, insuper expuens linguam tetigit, vt sic longius remedijs superarentur vulnera; nec tot esse possint morbi, quod diuinæ misericordiæ remedia. Et quando remedia à Deo misericordi applicata non excedunt peccatorũ vulnera? Matt. 18. quasi finem misericordiæ constitueret Dominus, aiebat, *Non dico tibi vsque septies, sed vsque septuagies septies*. Sed cur hunc numerum misericordi præfinunt? An quia voluit aliquod posse manere peccatum sine venia? Abfit. Immò eum numerum misericordi posuit, qui longè maior peccatorum numero esset. Ita fatur D. Hieronym. *Cui respondens Dominus, ait: Non vsque septies, sed vsque septuagies septies, id est, quadringentis nonaginta vicibus: vt toties peccanti fratri dimitteret in die, quoties ille peccare non posset*. Ipsam potestatem peccandi vincit multitudo misericordiarum à Deo dilapsa; nescit enim Dominus fons pietatis, non scaturire tot misericordiis, quot exhauriri nequeant à peccatoribus. Post primos parentes à paradiso amandatos, ait tex. Gen. 3. *Eiecitque Adam, & collocauit ante paradisum voluptatis Cherubim, & flammeum gladium, atque versatilem ad custodiendam viam ligni vitæ*. Non solum gladius opponitur peccatori hominꝝ oculos reducenti ad paradisum, sed & insuper proponitur Cherubim: cuius nominis explicationem ponit D. Hieronym. de nominibus Hebraicis, quod sit, Cherub, idem, quod *quasi plures*, siue *quasi multitudo*. Cur ergo in eiectione peccatorum hominum proponitur ante paradisi fores, & gladius versatilis, & Cherubim significans multitudinem? An vt ostenderetur per multitudinem difficultatum, & impedimẽtorum necessaria impossibilitas reuertendi ad pristinam felicitatem deperditam? Numquam id mihi solum persuadeam, qui noui Deum adeò misericordem, vt aditum salutis occludat nemini, quin potius ideo etiam ante paradisi ianuam præmittit gladium, & Cherubim, vt ostendat multitudinem remedorum; quibus possit peccator ad vitam reuertere. Hoc excogitabat Bachiarius, epistol. ad Ian. de lapsis recipiẽdis, fatus, *Ideo primi peccato-*

Gen. 3

D. Hieron.

Matt. 18

Bachi.

vel temporarie, sub typo ægroris, tribulationisque damnati sunt, vt malagmate pœnitentiæ sanarentur: & eo vsque de ligno vitæ, ideſt, de Chriſti participatione exules fierent, donec ad eum per rompheam flammeam, ideſt, ignitam martyrij paſſionem, aut per Cherubim Domini, qui interpretatur multitudo ſcientiæ, remearent. Non vnicum remedium proponitur peccatoribus ad ſalutem recuperandum; ſed multiplex: & eſt gladius, & ignis, & infinita alia, quę ab infinita Dei ſcientia poſſunt excogitari, & excogitantur. Non erunt tanta peccata, quanta ſunt ſanitatis media à Deo oblata, per quæ poſſis ad vitam remeare. *Pſal. 50.* Huc ſpectabat Pſaltes 50. quando petebat liberari: *Secundum multitudinem miſerationũ tuarũ.* Non enim ſolum eſt Deus miſericors, & clemens, ſed & qui habet tantam multitudinem mediorum & remediorum ad ſanandum tot miſerationes, quot nullis poſſint exhariri peccatis. Similiter Ionas cap. 4. ait, *Scio enim, quia tu Deus clemens, & miſericors es, patiens, & multæ miſerationis, & ignoſcens ſuper malitiæ,* Non quacumque miſericordia pollet Deus, ſed adeo multiplici, vt tot exerat remedia, quot non poſſint eſſe peccata. Quod fatebantur ipſiſſimi Iudæi, apud Iſaiam c. 63. *Miſerationum Domini recordabor, laudem Domini ſuper omnibus, quæ reddidit nobis Dominus, & ſuper multitudinem bonorum domui Iſrael, quæ largitus eſt ei ſecundum indulgentiam ſuam, & ſecundum multitudinem miſerationum tuarum.* Nulla tanta poſſunt eſſe peccata, quę ſuperent miſericordiam Dei, maior ſemper eſt miſerationum multitudo, quàm multitudo culparum. Vbi maior culparum cumulus, quàm apud Niniuitas? Ionæ 1. *Vade in Niniuen ciuitatem grandem, & prædica in ea: quia aſcendit malitia eorum coram me.* Adeo malitiæ augmentum exaggeratur, vt dicatur aſcendere coram Deo, & nihilominus tantæ malitiæ remedium Deus parat. Ex quo D. Baſil. Seleu. orat. 12. ait, *Ninive peccatis naturæ terminos ſupergreſſæ eſt; non tamen diuinæ clementiæ metas exſuperabat.* Semper Dei clementia peccatis maior. *Ion. 4.* *Iſai. 63.* Baſ. Sel.

Marc. 7. Et ſuſpiciens in cœlum, ingemuit, & ait illi: Epheta, quod eſt adaperire.

§. IV.

Gratia lacrymis comparata diuturnior eſt; & magis durat.

NVnquã pœnitenda dona largitur Dominus, quæ à gemitibus proficiſcuntur: hoc. n. habent gemitus, & lacrymæ præcipuum, quod cęleſtia munera confirment. Creationi hominis vix Dominus vltimas impoſuit manus, & poſt pauca: ecce tibi Dominũ de beneficio pœnitentem. Etenim ait Gen. *Pœnitet me feciſſe hominẽ.* Vt hic de mutabilitate ſuſpectæ ſint extrinſecus diuinę manus: quę ſit matæ non ſunt lacrymis, & gemitibus. At vbi reparãdis hominibus, cum gemitu, & lacrymis manũs adhibuit, adeo ſibi complacuit in opere, vt de operis puluere, & labore manus noluerit excutere: ſed ſic affectas eas æternum cuſtodit, præ oculis habiturus. Quo reſpiciens Græcus ille Nicolaus lib. 1. de vita in Chriſto aiebat, *Pro nobis ſæpius Dominus excruciari cupiebat: quod, quia non poterat, quod corpus eius corruptionem ſe-* Nicol.

me effugisset : saltem notas suæ necis in corpore seruandas : & vestigia vulnerum , quæ semel cruci affixus accepisset , perpetuis sæculis gestanda censuit . Æternum placet beneficiũ comparatum gemitibus , quando lacrymosi operis æternum placitus asseruatur pulsus. Quippe iam diu lacrymæ nouerunt æternare diuina beneficia . Vide , à quo æternantur virtutes. Psalm. 1. *Et erit sicut lignum , quod plantatum est secus decursus aquarum , quod fructum suum dabit in tempore suo, & folium eius non defluet , & omnia quæcumque faciet, prosperabuntur Non sic impij, non sic , sed tamquam pulvis , quem proiicit ventus à facie terræ .* Iustus manet firma radice : impius excutitur à facie terræ ? illum lacrymarum aquæ firmant, & stabiliunt; hunc ariditas reddit facilem ruinæ. Ex quo dicebat Cellensis Abb. lib. de Panib. cap. 12. *Nunquam virtutes, aut veniunt , aut diu viuunt sine cordis irrigatione . Nam si in corde viridi quotidie irrepunt tentationes , in arido quid fiet? Si etiam post lacrymas vermis corruptionis mentem corrodit , quæ consumptio ariditatis illius , vbi Dominus nusquam pluit ?* A corde trahenda est lacrymarum irrigatio , vt diu possint viuere , & perseuerare virtutes ; dum cordis gemitus non submittitur , nullum firmum ponitur fundamẽtum : super arenam manet virtutum ædificiũ. Vbi cordis irrigationes irrumpunt, vbi Dominus de superioribus pluit firmantur, & stabiliuntur virtutes. Psal. 103 *Qui emittis fontes in conuallibus , inter medium montium pertransibunt aquæ . Potabunt omnes bestiæ agri : expectabunt onagri in siti sua. Super ea volucres cæli habitabunt , de medio petrarum dabunt voces .* Ecce ubi virtutes cœli aliter de petris canunt, non de arena, non de ramulis flexibilibus . Cur non de ramulis, sed de petris? Præmissæ sũt scaturigines aquarum , quæ rigant terram , & humida corda fœcundant , & vbi cordis datur irrigatio , nesciunt virtutes firmissimo non inniti habitaculo . Et quando cordis irrigatio non facit virtutes in nobis perseuerare, firmiterq; consistere ? Ioel 2. *Nunc ergo dicit Dominus , conuertimini ad me in toto corde vestro in ieiunio, & in fletu, & in planctu . Et scindite corda vestra, & non vestimenta vestra .* Ecce vbi in fletu , & in planctu mandatur cordis scissio , ne vestimenta scindãtur. Sed quæ sunt hæc vestimenta , quæ integra iubentur durare , dum cordis scissio fit in planctu? Crediderim his vestimentis intelligi posse virtutes , quibus animus noster ornatur , quæ quidem integræ perseuerant , dum fundantur in vera cordis contritione, & planctu. Præstat audire D. Bernard. serm. 2. in cap. ieunij sic fantem . *Bona vestis charitas , bona vestis obedientia : beatus qui custodit vestimenta hæc , vt non ambulet nudus . Denique beati , quorum tecta sunt peccata, quia charitas operat multitudinem peccatorum . Scindamus corda , sicut præceptum est , vt hæc vestimenta integra seruemus . Nec modo integram seruat vestem scissio cordis , sed & talarem eam facit . Hinc enim virtutum perseuerantia , &c.* Nunquam equidem firmius virtutes manẽt , quam vbi subest cordis irrigatio .

Psal. 1. Ioel. 2. Cel. Abb. Bern.

§. V.

Bona lingua fœtus est Dei parturientis .

IN cœlum respicit Dominus ad Patrem, & gemit, muti linguã , vt rectè loquatur, soluturus. Bo-

enim lingua nixus diuini est index, & à solo Deo patre potest parturiri. Nullo æterni patris fœcunditas clarius explicatur, quam lingua, quam voce, quam verbo. Matth. 4. in Iesu baptismo apud ripas Iordanis beatificæ Trinitatis personæ pulchris notionibus demonstrantur, ait enim. *Baptizatus autem Iesus confestim ascendit de aqua, & ecce aperti sunt ei cæli, & vidit spiritum Dei descendentem sicut columbam, & venientem super se. Et ecce vox de cælis dicens, Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacuit.* Ecce tibi, & Christi humanitas, & columba reuolans, & vox de cœlo tonans quorum singula singulas personas beatificæ Trinitatis denotant. Quamuis enim à totius Trinitatis virtute singula fiant, non tamen singula totam Trinitatem repræsentant, sed sua quæque persona figura, & signo distinguitur: vt Christum filium Dei solum carne assumpta, Spiritum sanctum columba, pater voce exprimatur de cœlo: nullo enim Patris fœcundissimi præsentia melius potuit exprimi, quam voce cælesti. Huc spectat D. Augustinus serm. 63. de verbis Domini, aiens. *Trinitas fecit carnem Christi sed non pertinet, nisi ad solum Christum. Trinitas fecit de cælo columbam; sed non pertinet, nisi ad solum Spiritum sanctum. Trinitas fecit de cælo vocem sed non pertinet vox nisi ad solum patrem.* Sicut per columbam Spiritum Sanctum intelligis adesse, & per carnem filium Dei, sic per vocem cœlestem vnus intelligitur exprimi pater diuinus, ad cuius nixum pertinet parturiri verbum, formari linguam cœlestem. Vnde Ioannes Euangelista, qui generationem in diuinis adstruere voluit, cum posset dicere: *in Patre erat filius*: maluit dicere: *In principio erat Verbum*, Quasi nullo patentius, & euidentius exprimi posset diuinissimus genitor, & pater esse, quam si diuinum verbum adstrueretur. Nunquam enim cælestis lingua non monstrat patrem cælestem. Isai. capit. 50. iuxta Septuag. lectionem ait: *Dominus dat mihi linguam disciplinæ, vt sciam quando possim loqui verbum*. Quo loco sapienter vrget Leo à Castro Iudæos, vt cognoscant diuinum Parentem, quem singulariter ostendit lingua diserta: dat enim Dominus, non alius quam Pater linguam disciplinæ, quasi à solo Patre veniat, quod tempestiuè, & aptè proferri queant verba. Vnde Dominus Matth. 10. ait, *Nolite cogitare, quomodo, aut quid loquamini: non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis*. Non ait: Spiritus meus, sed spiritus Patris. Cur ibi non suum, sed Patris promittit auxilium? Promittebat auxilium ad bene, tempestiueq; loquendum, quod munus peculiari appropriatione sibi Pater diuinus vendicat, à quo semper venit Pulchrè Tertull. lib. 4. in Marcion. vtrumque Isaiæ, & Matthæi locum interpretans sic fatur. *Nec mirum, si is cohibuit præcogitationem, loquendi scilicet, qui & ipse à patre excepit pronunciandi tempestiuè subministrationem. Dominus, ait, mihi dat linguam disciplinæ, quando debeam proferre sermonem.* Ecce vobis vbicumque bona lingua introducitur, statim diuinissimi Patris ponitur mētio, cuius munere proprio lingua tempestiua venit, adeò vt ipse Dominus peculiariter acceptam referat patri linguæ disciplinam. Quò refert D. Hiero. illud Ioan. 12. *Qui misit me Pater, ipse mihi mandatum dedit, quid dicam,*

Matt. 4. Isa. 50. Mat. 10. Tertull. D. Hier.

& quid loquar. totum tempestiuæ loquelæ munus Patri adscribens. Quo etiam refert D. Antiochus homil. 28. illud ad Philipp. cap. 2. dictum: *Omnia facite sine murmurationibus, & hæsitationibus, vt sitis sine querela, & simplices filij Dei.* Quasi abscisso linguæ murmure vitioso, statim ibi splendeat partus diuinus. Antioc.

§. VI.

Lingua maximè obest saluti.

FOrte quis vellet Dominum ingemuisse, vbi ad soluendum linguam accessit, quasi præno- scens, quantum obsit lingua saluti. Et nescio, an tantum obsit æneus muros interpositus, vt obesse solet vitium linguæ. Moysi gradienti cum Israelitico populo obstitit interiectum mare rubrum. Verum Exod. 14. *Cum extendisset Moyses manum super eum, abstulit eum Dominus, &c.* Ecce tibi totum mare obsistere Moysi non valuit gradienti ad terram promissam. At postmodum Num. 20. dum eleuat manum, vt percutiat petram ad extrahendas aquas, statim se diuina sententia impeditum sentit, ne terram promissionis ingrediatur. Cur modo paruus fons aquæ impedit, quem vastissimum non impediuit mare? Ibi tacitus Moyses eleuabat manum, & fugiebat mare; hic eleuat etiam manum cum virga simul aiens. *Audite rebelles & increduli, &c.* Et inordinata locutio illi obstitit, ne terram ingrediatur, quod non valuit mare. Pulchra sunt in præsenti Diu. Ephremi verba de linguæ malo, vbi inquit. *Plurimis licet signis claruisset Moyses, vbi modice linguæ lapsus est, è terra promissionis excidit. Magnum & horrendum mare ei viam præcludere non potuit, sed verbum vnicum inique ab eo prolatum, velut murus aliquis ipsis obstitit, ne vlterius progredi posset.* Cui mare cessit, cui vastissima eremus non potuit impedire, quo minus in terram pergeret promissam, vbi iam proximior erat regioni, Num. 20. irritatus aduersus populum ait, *Audite rebelles, & increduli: numquid de petra hac vobis aquam poterimus educere?* Quid plura? Ecce propter hæc diuinam sententiam: *Non introducetis hos populos in terram, quam dabo eis.* Sic lingua, quod facere non potuit fremens mare, ingressum in terram promissionis tantis viris impediuit. Sic linguæ lapsus deiecit Moysem; quod vastissimi eremi tractus nequiuerunt efficere. Merito Eccle. Eccl. 14 siast. capit. 14. ait. *Beatus vir, qui non est lapsus in lingua sua*, non ait, cuius lingua non labitur, sed qui non est lapsus in lingua, quasi ab vno linguæ lapsu nascatur totus hominis pene irreparabilis ruina. Id quod notans Diu. Isidorus Pelusiota lib. 1. epistol. 459. ait. *Optabilior est enim lapsus è pauimento, quam à lingua; multi quippè cum cecidissent, surrexerunt, ob prolatum autem sermonem interierunt.* Adeo insanabilem plagam linguæ æstimabat Diu. Valerianus hom. 5. vt dicat. *Non difficile est medico vlcera, quamuis tumentia in oculis posita herbarum beneficio castigata mollire: habet, & vis venent remedium suum; quod antequam in vltima viscerum sede dominetur; salutaris tamen poculi vnda perquiritur; lingua verò insanabilis plaga est.* Quasi vna lingua difficiles prorsus reddat vniuersas vias salutis, illas Exod. 14 Ephrē. Isidor Pelus. Valer.

obclu-

obcludens. Vnde non otiose insana bilis ille epulo proponitur, Lucæ
Luc. 15. 15. postulans ex Lazaro, *vt intingat extremum digiti sui in aqua, & refrigeret linguam suam*. Cur miser non postulas manus aliquod refrigerium? Cur non potius petis, vt Iordanis influat in æstuum, quam petis, vt veniat guttula in linguam? Nouerat miser, quam arcta semper est, quamque difficilis salutis via ad linguam; vt vix locum præbere possit tam latæ refrigerij guttulæ. Numquam linguæ ardor non arctaum; & pene occludit vias salutis: lingua sit, & omnem viam patere relinquit vniuerso vulneri. Ec-
Eccl. 10 clesiast. c. 10. *Si mordeat serpens in silentio, nihil eo minus habet, qui occultè detrahit*. Et merito serpentinus homo habetur, homo detractor. Sed maxim è in rem præsentem notanda est lectionum varietas; pro detractore enim ponit Chaldæus apud regiam, *fraudulentum*. Syriacus, Arabicus, *Maleficum*. Biblia Vetera. *Linguosum*. Biblia Froschoueri. *absentem lingua contumeliatorem*. Tvet. *maledicum*. Vatab. *Blateronem*. Campens. *detractorem*. Et pro his omnibus D.
Hiero. Hieron. ex Hebræo ponit, habentem linguam, etenim legit sic totam clausulam. *Si momorderis serpens in silentio, non est amplius habenti linguam*. Quasi eo solo quod quis linguam habeat, his omnibus malis sit proximus, nec habet aliud amplius, quod præstet, quam vulnera, quam crimina, quã pestes. Et me-
Ambr. mto D. Ambr. in Ps. 118. in octonario 17. explicans literam *Phe*, ait. *Phe littera decima septima latine significat, erraui, siue os aperui*. Quasi idem sit aperire os, linguam exere-
Luc. 18. re, & in errorem deuenire. De Pharisæo dicitur Luc. 18. *Hæc apud se orabat: Deus gratias tibi ago, quia non sum sicut ceteri hominum, rapaces, adulteri, &c.* Nemini parcit, nullum non mordet, quid mirum si semel linguam exerit? D. Zeno in Psalm. 130. *Lingua intonat, caret quæ nunquã veneno serpentis*. Quasi uetetiat lingua non offendere. Ps. 130

§. VII.

Lingua senior, & diuior in Iesum, quam omnia tormentorum genera.

ACcedit Dominus Iesus miseri hominis soluturus linguam, & ingemit, qui alioquin inter durissima mortis spicula, sicut agnus coram tondente se obmutuit, & non aperuit os suum. Deus bone excruciaris tormentis, & non gemis, & ad linguæ solutionem gemis? Est ne tibi impiorum lingua sæuior omni mortis telo? Accinit
Bern. D. Bernard. sermo. de triplici custodia latus. *Nec verò huiusmodi linguam ipso etiam mucrone, quo dominicum latus confossum est, crudeliorem dicere verearis. Fodit enim hac quoque Christi corpus, nec iam examine fodit. Ipsis quoque nocentior est spinis, quas illi tam sublimi capiti furor militaris imposuit, seu etiam clauis ferreis, quos sanctissimis manibus illis, & pedibus consummatio Iudaica iniquitatis infixit*. Est equidem longe horribilius Iesu linguarum spiculum, quam omnia alia tela à perfidis Iudæis contorta. Vnde sic Psalm. 63. patrem
Psal. 63 exorat. *Protege me à conuentu malignantium, multitudine operantium iniquitatem. Quia exacuerunt, vt gladium linguas suas, &c.* An non significantius diceret, quia exacuerunt gladios suos, paruerunt lancearum spicula, cuspides spinarum, cur relictis veris lancearum, &

ſpinarum ſpiculis, ad myſtica linguarum tela tranſijt? Præclarè Gil-
Gilib. libert. Abbas ſermo. 20. in Cant. fatur. *Horret Chriſtus magis aſperitatem morum, linguæ ſtimulos, quam aculeos ſpinarum.* Vnus linguæ aculeus, quod non fecerunt millia ſpicula lethalia, à Ieſu pectore gemitus, & ſuſpiria traxit. Vis id videre manifeſtius à Accipe Matthæum
Mat. 22. cap. 22. fantem. *Prætereuntes autem blaſphemabant eum mouentes capita ſua, & dicentes: Vah, qui deſtruis templum, & in triduo illud reædificas: ſalua temetipſum: ſi filius Dei es deſcende de cruce. Similiter & Principes, &c.* Quid ad hæc Ieſus? Vix talia Iudæi fantur, & Ieſus clamans voce magna, ait, *Deus meus, vt quid dereliquiſti me?* Ecce tibi, quod ſpicula non potuerunt, Iudæorum linguæ faciunt queribundum Ieſum. Id quod notãs D.
Cypria. Cyprian. de Pſalm ait. *Clauis ſacros pedes terebrantibus, foſſiſque manibus, de vulnerum anxietate non loqueris, de ſpinis ſacrum caput pungentibus non quereris, ſed ſatagis, vt innoteſcat poſteris, quare derelictus a Deo videaris, expoſitus contumelijs, & ludibrijs Iudæorum.* Nec mireris, quod adeò Ieſus præ omnibus alijs linguarum ſpicula ſentiat; nã quæcumque alia tela, etſi atrocia, in vnius hominis ordinantur interitum; verum linguæ telum in totius orbis ruiuam extenditur. Trãſ verberat lancea pectus Ieſu; claui, ſpineæ, & alia corpus illius perdũt, verum Iudæorum linguæ petunt crucis deſcenſum, quo totus orbis
Eccl. 10 intereat, Eccleſiaſtes, cap. 10. *Labia inſipientis præcipitabunt eum.* Ad
Chald. quæ verba Chaldæus Complutenſis ait. *Labia viri ſtulti plena ſunt increpationibus: propterea conſumitur omne ſæculum.* Et Chaldæus Co- ſi ſimiliter ait. *Labia autem inſipien-*

tis hominis increpationem inuehunt, atque adeo vniuerſo orbe interitum. Sic linguæ tela ad totius orbis tenduntur ruinam, quod Ieſus orbis aſſertor ſentit.

Marc. 8. Et ſtatim apertæ ſunt aures eius, & ſolutum eſt vinculum linguæ eius, & loquebatur rectè. Et præcepit illis, ne cui dicerent. Quanto autem, &c.

§. VIII.

Nulla res tam excitat diuinas laudes, quàm obedientia à creaturis præſtita verbo Dei.

NOn exprimitur quid loquebatur homo iſte à Ieſu curatus; ſed ſolum dicitur, quod loquebatur rectè: & quidem nil rectius loquebatur, quã Saluatoris laudes. Vbi enim Ieſu verbo aurium vectes, linguæ vincula paruiſſe viſa ſunt, non poſſum adduci, ne credã, & ſanatum hominem, & portitores illius in Dei laudes effuſos eſſe. Imò ait: *Quanto magis eis præcipiebat*, ſcilicet, ne cui dicerent, *tanto magis plus prædicabant.* Obedientia enim Dei verbo præſtita à creaturis hoc habet præ omnibus ſingulare, vt vel in mutis lapidibus Dei laudes excitet. Apud Iob cap. 38. Iob 38.
ſic Dominus loquitur. Vbi eras, quando ponebam fundamenta terræ? Indica mihi ſi habes intelligentiam. Quis poſuit menſuras eius, ſi noſti? Vel quis tetendit ſuper eam lineam? Super quod baſes illius ſoli-

soliditatæ sunt? Aut quis dimisit lapidem angularem eius? *Cum me laudarent omnes filij Dei.* In his hoc mihi solum expendas velim, quod in tota admirabili terræ conditione non meminerit Dei laudes, nisi vbi ad luminaria cœli ventum est. Conditor firmamentum, & silet; conditur terra, firmaturque, & se premit silentio; conduntur luminaria, & statim vox laudis auditur, & astra, & planetæ, & Angeli portitores se se effundũt in laudes Dei. Cur quæso solum inter luminum creationes Deis laudes boant? In solis luminibus condendis sentitur obedientia à creaturis præstita Dei verbo. Etenim ait, Genes 1. *In principio creauit Deus cælum, & terram: & Spiritus Domini ferebatur super aquas. Dixitque Deus, fiat lux, & facta est lux.* Expende, cui dixit Deus, vt fieret, nempè luci, & statim lux diuino obediuit verbo, quæ obedientia lucis Dei verbo præstita vbi apparuit, diuinas laudes non potuerunt amplius silere. Huc spectat D. Basilius Seleuc. orat. 1. inquiens. *Cælum productum est, & terra cum aquis, cum vox annuntiaret nulla. Lux verò cum produceretur, Deus voce præiuit. Merito nunc loqui occupat vt eius, quod fit, sensu, & admiratione Angelorum turbas moueat, quo imperium effectione rei comitatum conspicati, eoque percussi spectaculo ad cognitionem, & hymnum creatoris conuertantur.* Dicit enim Deus cum Iob differens, *cum astra faciebam, laudabant me omnes Angeli mei.* Quali vnum Dei imperium effectione rei comitatum efficacissimum omnium esset ad diuinas laudes extorquendas. Posset tota orbis creatio, imò ipsa lucis conditio illaudata manere, nisi imperium Dei voce manifestaretur: at vbi verbo diuino creaturæ parerent; iam Deus non poterit manere illaudatus.

Gen. 1. Basil. Sel.

§. IX.

Silentium bona linguam facit.

MVti lingua dicitur, quod nã sanata loquebatur rectè: facit hoc sæpe mutum silentium, à quo nascitur, quod lingua in bonos soluatur sermones. Vt præclarè loquitur Diuus Gregor. ser. 30. in Iob cap. 11. aiens. *Ille scit rectè dicere, qui & ordinate nouit tacere.* Hac silentij arte parabatur vox illa clamantis in deserto. Vt enim munus & officium vocis præcursor Domini inculpabiliter exercere posset, non aliter, quam silentij beneficio in lucem prodijt. Etenim pater eius Zacharias talé accepit ab Angelo sententiam, Luc. 1. *Ecce eris tacens, & non poteris loqui*, quod & factum est, nam ex tunc, *permansit mutus* Sed, & mater eius Elisabeth; *Occultabat se mensibus quinque.* De quo pulchrè, & acute Chrysolog. serm. 92. ait. *Pater tacet ex pœna, ex verecundia mater celat, O quanto silentio vox nascitur? O quanta taciturnitate tuba sæculis inclamatura generatur.* Necesse erat, vt tanta silentia præmitterentur ad hoc, vt innocens vox parturiretur. Nisi enim de silentij nutritijs vix nouit bona lingua excrescere. Ideò Dauid Psal. 38. dicebat: *Dixi custodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea, posui custodiam ori meo.* Vt lapsus linguæ caueat, proponit vniuersas vias suas custodiendas, & tamen de facto vni ori dicit custodiam, adhibuisse. Si omnes viæ tibi custodiendæ, & occludendæ sunt,

Luc. 1. Chrysol. Psal. 38.

cur ſolum os cuſtoditur, & occludi tur? Equidem hac vna ſilentij cuſtodia fient vniuerſæ linguæ viæ rectæ. Hic Ambr. *Nec inter obſtrepentium crebra certamina, & diſceptationum tumultus, ſermo aliquis ſibi offenſionis excideret, tacere ſanctus propheta propoſuit. O validum ſcutum circunſpectæ munitionis ſilentiũ. O fidiſſimum ſtabilitatis fundamentum, in quo ſiquis potuerit ſtare, lubricum verbi timere non poſſit? Multi enim etiam ſtabili corde firmati; incauti tamen ſermonis fluctuantis errore ſæpe ceciderunt.* Et merito lubricitas linguæ non metuitur, vbi præceſſit fundamentum ſilẽtij; quo poſito, & confirmatur lingua, & in offenſe ad ſermones procedit. Et quidem ſilentio maturati linguam oſtendit Eccleſiaſtes cap. 3. inquiẽs. *Tempus tacendi, & tempus loquendi*: quaſi nunquam ex plenis diebus naſcatur, niſi ortum habeat à præſuppoſito ſilentio. Id quod aduertebat Nyſſen. hom. 8. in Eccleſiaſtem, dicens. *Priori loco collocatum eſt tempus tacendi, & poſt ſilentium datur tempus loquendi*. Nunquam bene ad ſermonem rectum itur, niſi per longum ſilentium, quo attendantur, & quaſi concoquantur verba. Pſal. 140. *Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circunſtantiæ labijs meis. Ne declinet cor meum in verba malitiæ*. Ecce tibi, vt rectè loqui poſſit, quanta prærequirit fulcra ſilentij, & prius ſibi optat dari cuſtodiam oris, & oſtium circunſtantiæ labijs, ſiue, vt arguitis Chryſoſt. *Et portam attentionis circa labia mea*. Non enim lientium prærequiritur, vt otij comes, ſed vt attentionis porta, in qua diſcat homo nihil non attente, & maturo conſilio proloqui.

Ambr. Eccl. 3. Nyſſen. Pſ. 140. Chryſ.

CAPVT X.

De mulier contracta.

SAbbatis non ſemel Ieſus noſter opera præſtitit ſanitatis, ne infauſti homini morbi dies feſtos Domini fœdarent. Sabbato nunc etiam erigitur in figuram humanam fœmina, quam morbus brutorum more ad terram inclinarat. Quid fremis Iudeę? Nõ habes hic quid reprehendans: quæ brutorum inſtar caput ad terrã habet inclinatum, cur etiam brutorũ inſtar, beneficas manus non experietur in Sabbato? Vt ſectata eſt brutorũ morbos, ſectetur etiã ſaltẽ de brutorum lege ſanitatem.

Luc. 13. Erat autem docens in Synagoga eorum Sabbatis. Et ecce mulier, quę habebat ſpiritũ infirmitatis annis decem & octo, & erat inclinata, nec omnino poterat ſurſum reſpicere.

§. I.

Salutare eſt homini in multis tentari, & inquietari. Qui inde Deum habet.

EXpende huius fœminæ infelicitatem, quæ habebat ſpiritum infirmitatis annis decem, & octo: habebat quidem, non ſuſtinebat; habet, qui moleſtiam, qui pœnam

non

non sentit, sed quasi possessionem potitur: sustinet, qui molestijs angitur, qui ictibus molestatur, & affligitur. Quid miserius quam morbum habere, & morbi pœnas consuetudine non sentire? Quid infelicius, quam hostem intrinsecus tenere, nullamque eius impugnationem experiri? satius dicebat Dauid Psal. 128. Psal. 128. *Sæpe expugnauerunt me à iuuentute mea; etenim non potuerunt mihi*. Chaldæus explicatius ait. *Multi fuerunt, qui molestias intulerunt mihi à pueritia mea.* Nusquam pax, nusquam quies, vndique spicula, tela, iacula, quæ molestarent. Et adhuc clarius, & potentius dixit D. Zeno. Zeno. *Sæpe impugnauerunt me*. Nunquam non sensi nouos hostium impetus. Quæ hæc gloria Dauid, quæ felicitas? Magna equidem, *etenim*, ait, *non potuerunt mihi*: *tot*, tantæque impugnationes, &, molestiæ meam inuincibilem clamabant fortitudinem, sustinebam tot hostium tela, quia me hostibus tradidi nunquam. Inde D. Zeno. Zeno in Psalm. 128. *Maneamus ergo, vt sæpe impugnemur, & sæpe impugnati habeamus hanc gloriam, ne aliquando cedamus: & hinc fuit impugnatoris nostri assiduitas, qui non sit impugnantium præpotens fortitudo.* Non infamiæ signa, sed gloriæ nostræ sunt præconia sæpius repetita hostium iacula, sæpius instauratæ hostiles impugnationes. Sanè mulier hæc, quæ nullos impetus sentiebat hostiles. *Habebat spiritum infirmitatis*; atqui crebris affiguntur impulsibus, qui frequentibus tentationibus anguntur, solicitantur, Deum habent, suum proprium clamitant. Quo nihil homini gloriosius potest excogitari. De muliere illa cælesti dicitur Apocalyp. Franc. Apoc. 12. 12. *Et in vtero habens, & clamabat parturiens, & cruciabatur, vt pariat.* Per clamores hos, & cruciatus parturientis bene intelligit Rupert. tentationes, & persecutiones, quas iusti anima sustinet, dum est in carne; sed inter molestias, & tentationes illud ponitur ad solatium nimirum, *in vtero habens*. Quid est in vtero habens? Habet equidem animam iusti, quæ tentationibus affligitur, Deum tamquam sibi datum, ac filium ex legitimo thoro conceptum. Pulchrè Rupertus lib. 3. de Vict. cap. 11. Rup. ait. *Quid habens, & vnde habens? Habens, inquit, semen, in quo benedicentur omnes gentes: & hoc habens ex creatore Deo creatura rationalis tanquam de proprio viro vxor legitima.* Felix anima, quæ tentationum, & dolorum nouit sustinere molestias, ob quas Deum facit suum, & vt bonum proprium habet. Psalm. 90. *Qui habitat in adiutorio altissimi, in protectione Dei cæli commorabitur. Dicet Domino, susceptor meus es tu, & refugium meum, Deus meus sperabo in eum. Quoniam ipse liberauit me de laqueo venantium, & à verbo aspero.* Verba sunt hominis, qui multiplices sentiebat hostium impetus, inter quos non aliter agebat, quam damula inter voces, & spicula venatorum hunc inde agitatus. Tunc dicit Domino, *Susceptor meus es tu Deus meus*. Cur Deus meus, & non potius Deus noster, nisi quia hoc est priuilegium eorum, qui ab hostili impugnantur incursu, quod Deum habeant suum, Accipite D. Bernar. ser. 3. in illa verba fantem. *Cur non Deus noster? Quia in creatione, & in redemptione, cæterisque communibus beneficijs est Deus omnium, sed in tentationibus suis, tanquam proprium eum habent singuli electorum. Sic enim paratus est suscipere cadentem, & eripere*

Psal. 90. Bernar.

fugientem, vt videri posset relictis omnibus alijs, & soli operam dare. Hæc est gloria illorum, qui crebras sustinent hostium impugnationes, & tentationes, quod non confundatur Dominus Deus illorum esse, quod sic habeant Deum, quasi ad illos solos Deus pertineret.

§. II.

Vix malum aliquod accidit homini, in quo diabolus causa præcipua esse non velit.

PAter auctor nostrarum infirmitatum, nimirum, spiritus ille nequam, qui merito in præsenti vocatur spiritus infirmitatis, cuius ea est cura, vniuersa in homines deuoluere mala. Ipse morbos nobis immittit, ipse pestes trahit, quas Dauid vocat Psalm. 77. *Immissiones per Angelos malos*: vt vix detur causa laboris, & afflictionis humanæ, quam non moueat, vel saltem non comitetur spiritualis causa diabolus. Psalm. 128. aiebat. *Sæpe expugnauerunt me a iuuentute mea, etenim non potuerunt mihi.* Expugnatum se à iuuentute quæritur, non tamen causam, vel manum per quam expugnatur, explanat. An quia in omni impugnatione, & labore hominum manus sit inuisibilis, nimirum, nequitia spiritualis? Ita D. Zeno in eo Psal. fatur. *Causa noscenda est, cur an flores impugnationis silentur. Omnes humana iniuria, quæ religiosis viris inferuntur, non eosdem habent auctores, quos habent ministros. Executio quidem hominum est, sed diaboli instinctus est.* Noscamus primam manum nostrarum infirmitatum, & laborum, qui licet executioni mandentur ab alijs causis, tamen omnes has causas solet mouere, & incitare in homines ipse diabolus. Raro creatura sola in homines insurgit, nisi iuncta diabolo, nimirum, spiritui omnis humanæ infirmitatis. Pulchrè Psalm. 2. meditatus Dauid impetum factum Ierosolymis in Iesum Dominum nostrum, ait. *Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt Reges terræ, & Principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Christum eius.* Sanè vnus Rex Herodes, & vnus princeps Pilatus dicitur astitisse aduersus Christum Dominum: quod si vnus Pilatus, & vnus Herodes astiterunt in Iesum, quomodo dicit Dauid, & Reges, & Principes astitisse? Et erat Rex, qui videbatur vnus Herodes, & Rex, qui non videbatur diabolus; & princeps, qui videbatur Pilatus, & simul spiritualium nequitiæ, mundi rectores, qui nunquam desunt, vbi alicui hominum damnum paratur. Id attigit D. Chrysostom. ibi aiens. *Nunquid Herodes Reges; nunquid Pilatus principes? Sed non erraunt Apostoli, sic sunt interpretati. Cum Rege enim Herode peccati quoque regem diabolum ostenderunt. & cũ principe Pilato dæmonum potestates, & principatus significarunt.* Non poterat homini venire malum, sine diabolo, & non poterat creatura hominem offendere, nisi de socio diabolo: non poterat morbus hominem diuexare, nisi solicitante spiritu infirmitatis humanæ. Vndè pulchrè monebat D. Paulus ad Ephes. ca. 6. nostrum certamen esse, *aduersus spiritualia nequitiæ.* Quasi vnus nequissimus spurius sit auctor, & motor, ma-

Psal. 77.

Psal. 128

Zeno.

Psal. 1.

Chrys.

Ephes. 6

malorum, quæ homines diuexant, vt adeò ipse Deus Optim. Maxim. queratur se à diabolo in hominem commotum. Quippe ait Iob 2. ad diabolum. *Tu autem commouisti me aduersus eum, vt affligerem eum frustra.* Quem lapidem non moueat diabolus, vt homines affligat, quando commouet Deum ipsum, illum solicitans in homines.

Iob. 2.

§. III.

Quòd terrenis se dedant homines, ex diabolo venit.

NOsce iam spiritum infirmitatis, vel ab ipsa infirmitate, qua mulier ita ad terram prorsus erat inclinata, vt cælum non aspiceret. Quis hoc in homine faceret, nisi diabolus, de quo solo venit, vt homines terrenis, & paruis se sepenitus tradant? Exemplo sunt nobis in hac re Ananias, & Saphira terrenis sic dediti, vt de substantia Apostolis oblata solatiũ sibi paruũ procuratent. Quibus Petrus ait, Actor. 5. *Cur tentabit Sathanas cor tuum?* &c. Argutius Syrus posuit, *Cur sic impleuit Sathanas cor tuum?* Expende illud, impleuit, in quo rectè explicatur spiritus infirmitatis, quo homines, diabolo operante ad terrena, & minima inclinantur. Id quod pulchra similitudine explicat D. Simeõ Iunior, ora. 6. inquiẽs *Quemadmodum videmus mulierem uterum pleuum ferentem, sordida quaque appetere, & ipsam solam ea, vt iucunda aspicere, atque comedere.* Sic qui diabolo impetuntur, nihil appetunt cæleste, nihil iucundum, & dulce putant, nisi terrenũ, nihil nouerunt nisi cordes, & infimas quisquillias mandere. Huc totus respicit diaboli conatus, vt ad terrena homines inclinet, quos inter ipsa terrena bona facilius opprimat, & allidat. Docuit id Dominus apud Lucam cap. 22. dicens, *Ecce Sathanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum.* Hæc erat tota Sathanæ cupiditas, vt ponat homines inter terrena bona, vt nihil aliud respiciant, quam triticum, quam escam, quo illos misere affligat. Inde Diuus Macharius homil. 5. ait, *Quemadmodum enim triticum in cribro eius, qui tractat illud allidi-tur, & agitatum in ipso assidue vertitur: ita princeps nequitiæ cunctos homines rebus terrenis occupatos tenet; & eiusmodi occupationibus eos agitat, turbat, & commouet, efficitque, vt uanis cogitationibus allidantur, dum obscœnis desiderijs, & terrenis, atque secularibus laqueis uniuersum genus Ada captiuat.* Pulchre nouerat vir sanctus Sathanæ studium, quo homines ad terrena deprimat & temporalibus curis captiuet, captiuosque vt triticum, huc, illuc ventilet, & allidat. Eu, quoties ego iudicia le forũ per trãsiens, hoc Sathanæ studium obstupui. Ibi pro rostris iudices, threni positi, libri aperti, oratores disertissimi, causarũ procuratores, rei, actores, atria frequentissima, feruet opus, agitantur hinc, inde ministri, curritur ad stragemata, ad strophas, tota res de pecunijs petiundis, & repetiundis; horæ momento huic mors, illi victoria. Ecce vobis non atrium, non forum, sed cribrum, cuius motorem si quęro Deum, minimè inuenio; ait enim Cantica 3. iuxta Septuaginta quod quæsiuit sponsa Deum, *In ciuitate, in foro, & in plateis, & non inuenit.* De quo Ambrosius, libro de Isaac, cap. 1. inquit, *Fortasse non inuenit; quia in foro*

Actor 5

D. Sim.

Ambr.

foro quæsiuit, vbi liteat in plateis, vbi mundina rerum temporalium. Non ibi Deus: sed mihi videor videre diabolum ab angulo totum illud forum manibus habere, vt cribrum, quo miseros illos, terrenis rebus occupatos, immò immersos agitat, mouet hinc, inde, vanisque cogitationibus turbat. Do tibi huius rei exemplum, etiam in domo illius diuitis, cuius ager multos tulerat fructus, Lucæ 12. Igitur hic totus, dum mergitur fructibus. *Cogitabat intra se dicens, quid faciam? quod non habeo, quo congregam fructus meos. Et dixit; scio, quid faciam, destruam horrea mea, & maiora faciam: & illuc congregabo omnia, quæ nata sunt mihi, bona mea, & dicam animæ meæ: Anima habes multa bona in annos multos requiesce manduca, bibe, epulare.* In hoc vide in primis studium, & effectum totum in terrenis positum, nihil curans præter cibum, potum, deinde expende illud, *dicam animæ meæ, quiesce*, in futurum promittit sibi quietem; de præsenti enim minimè quiescit, immò totus cogitabundus angitur, affligitur, varijs torquetur consilijs de destruendis horreis, de reædificandis, de asseruandis fructibus, non ne hoc est ventilari? Hoc est allidi? Hoc est cribrari? Sed quis hominem in has curas deiecit? Quis illum posuit in cribro? Diabolus hoc fecit, qui intus versabatur in pectore. Ita Chrysolog. serm. 104. dum hominis verba pensat, inquiens, *Quid faciam? Interrogantis vox esset. Et quem putas interrogat iste? Erat in illo alter, quia ad eius penetralia iam diabolus possessor insederat.* De solius diaboli cura venit, quod homines nihil aliud præter terrena bona videant, in illisque asseruandis, & procuradis mille turbationes, mille allisiones subeant.

Luc. 12.

Chrys.

Luc. cap. 13. Quam cum videret Iesus. Vocauit eam ad se, & ait illi: Mulier dimissa es ab infirmitate tua. Et imposuit illi manus, & confestim erecta est, & glorificabat Deum.

§. IV.

Solus Deus ex se ad nos venire nouit, cæteræ res potius nouerunt abire.

NOn expectat Dominus rogari, & conuenit ab infirma muliere, ipse ex se adit, & vocat illam, & salutem offert. O quam se in hoc Deum ostendit, qui solus non quæsitus, non rogatus, sed ex se ad egentes nouit venire, & secum afferre omnimodam salutẽ. Quod summum obtinere posse putauit Iosue à cœlestibus astris, hoc erat, vt nec pedem mouerent. Ait enim, capit. 10. *Sol non morearis contra Gabaon*: & dum ægrotabat Exechias, dũ signũ salutis à sole petitur, non petitur, vt festinet venire, sed potius, vt reuertatur retrorsum, & recedat decẽ lineas. Sic 4. Reg. 20. *Inuocauit itaq; Isaias Prophetæ Dominum, & reduxit vmbram per lineas, quibus iam descenderat in horologio Achaz retrorsum decẽ gradibus.* Hoc potius nouerunt facere creaturæ, nimirum, vel non moueri ad egentes, vel recedere longius ab illis. Vnus Deus non vocatus, non quæsitus, immò sæpe iectus, &

4. Reg. 20.

& dimissus nouit ex se ad agentes venire, illisque omnium bonorum impertiri plenitudinem. Notabat
Chryſ. id D. Chryſoſtom. homil. 27. in epiſtol. ad Hebræos, inquiens. *Quænam ſunt, quæ nobis Chriſtus promiſit? Non Solem ſiſtere, non Lunam, non repedationes Solis. Sed veniemus ad eum, inquit, ego, & pater, & manſionem apud eum faciemus. Quid mihi opus eſt Sole & Luna, & iſtis miraculis ipſo Domino apud me habitante, & permanente, & quid mihi opus eſt cæteris? Ipſe mihi erit Sol ipſe lumen.* Equidem ſolius Dei potes expectare aduentum, ſolus Deus promittit, quod ad te veniet, & veniet citus, & omnimodam afferet ſalutem; in Sole, & in cæteris creaturis non aduentum quæras, ſed moram, ſed repedationem, ſed receſſum, ſed fugam. Non nouerunt creaturæ egentibus accedere, ſed potius longius recedere. Quo ſpectabat Centurio Romanus, dicens
Mat. 8. Matth. capit. 8. *Ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus habens ſum me milites: & dico huic vade, & vadit: & alij, veni, & venit.* Expende, quod non eidem, cui dixit vade, dixit, veni, & quidem magis eorum obedientia monſtraretur: ſi eidem contraria mandaret, nimirum modo vadere, modo venire, qui enim contrarijs mandatis æque prompte obediret, abſque dubio obedientior eſſet. Cur ergo, cui dixit, vade, non dixit, veni, ſed alteri dixit, vt veniret? Rationem adumbrat
Nyſſen. Nyſſenus homil. 10. in Cant. fatus, *Expulſus quidem fiat miles vitij ſocius, eius autem loco ingreſſus fuit miles virtutes*. Equidem res etiam ibi agebatur myſtica inter eos, qui militabant temporalibus rebus vitij ſocijs, & eos, qui militabant diuinis ſocijs virtutibus. Vnde temporali rei ſolum dicitur vade, quia vniuerſæ creaturæ, quæ militant concupiſcentijs humanis, id ſolum norunt, nimirum abire, recedere: verum rei diuinæ, hoc eſt, illi rei, quæ ſtat à vexillis diuinis, quæ vel Deus eſt, vel eius ſocia virtus; dixit, veni, quia ſolus Deus, & quæ Dei ſunt norunt ad gentes venire.

§. V.

Exterior geſtus, & bona compoſitio corporis intimam animi compoſitionem refert.

QVis fuerit interior, cuius fœminæ ſpiritus, clarè monſtrabatur exteriori corporis compoſitione, paruus, incompoſituſque membrorum vſus, ſiue abuſus ſpiritum infirmitatis latentem repræſentabat; ſicut erecta, & aptè compoſita figura etiam internam ſalutem repræſentat. Cernitur equidem interna animi compoſitio per exteriorem corporis habitum modeſtum. De Sapientia dicitur, capit. 6. *Qui de luce vigilauerit ad illam, non laborauit: aſſidentem enim foribus ſuis inueniet.* Non euiſcerandus eſt homo, vt intimis animi receſſibus inueniatur eius ſapientia; ſi qua eſt, præ foribus eſt, quidquid de ſapientia incarnati verbi habes, neſcit latere, ſtatim ab exteriorum ſenſuum compoſitione ſplendet. Præclarè aiebat
Gillib. Gillibert. ſerm. 5. in Cant. *Vbique venerabile eſt nomen Ieſu & vtinam quod vox ſonat, vita depromat, exprimat imitatio, emineat, & eluceat in moribus. Quisquis te ſapientiam quærit, aſſidentem inueniat illam in ipſis foribus tuis, in ipſis ſenſibus, in modeſtia, & com-*

cõpositione hominis exterioris. Nam quasi fores sunt, per quas interioris prodeunt habitatoris indicia. In eo credas Iesu sapientiam, Iesu sanitatem, & virtutem intimam esse, in cuius foribus, hoc est, in cuius externis sensibus, & compositione totius hominis exterioris splendeat ipsa. Vane aliquid de Iesu sapientia, & virtute intrinsecus se iactat habere, quod sensuum valuæ non ostendunt, quod non manifestat externa, qua cernitur, compositio. Nefarius ille Marcion, ne quid in Christo suo concederet à creatore acceptum, negabat illum verum hominem fuisse, sed solum confictitium hominem, nimirum hominis phantasma oculis prætulisse, sub quo eius diuinitas inuisibilis latebat. Hunc errorem eleganter euertit Tertul. lib. 3. in Marcion. vel eo solum, quod impossibile prorsus videatur, quod Deus verus intrinsecus sit, vbi omnia externa, quæ oculis cernuntur, falsa sunt, & commentitia. Do Tertulliani verba in nostram rem etiam pulcherrime venientia. *Inde Christus Marcionis, ne hac modo forsitan creatoris deputaretur, non erat, quod videbatur, & quod erat, mentiebatur, caro, nec caro, homo, nec homo, proinde Deus Christus, nec Deus. Cur enim non Dei phantasma portauit An credam ei de interiori substantia, qui sit de exteriori fraustratus? Quomodo vera habebitur in occulto tam fallax repertus in aperto? Quomodo autem in semetipso veritatem spiritus fallacia carnis confundens, negatam ab Apostolo lucis, id est, veritatis, & fallaciæ, id est, tenebrarum commisit communicationem?* Et merito, qui dum videbatur, & dicebatur caro, nec tamen caro erat, etiãsi diceretur Deus, non putandus erat Deus: nõ enim est, vnde credam intrinsecus A esse veritatem, quando omnia externa præferunt mendacium, siue intrinsecus esse lucem, quando quidquid inde prodit tenebrosum est. Vane ergo cupit intrinsecus haberi bene ordinatus, moribusque ornatus compositis, cuius externa omnia non ordinem, sed horrorem causant. Cur compositus in occulto habebitur, qui in aperto ipsa est B incompositio? Accimit D. Ambros. lib. 1. offic. 18. aiens, *Memministis filij quemdam amicum cum sedulis se videretur commendare officijs, hoc solo tamen in clerum à me non receptum, quod gestus eius plurimum dedeceret. Alterum quoque cum in clero reperissem, insisse me, ne vnquam præiret mihi, quia velut quodam insolentis incessus verbere oculos feriret meos. Nec fefellit sententia. Vterque enim ab Ecclesia recessit, vt qualis incessu prodebatur, talis perfidia animi demonstraretur. Habitus enim mentis in corporis statu cernitur.* Sic Ambrosius. Ambr. C

Luc. 13. Respondens autem Archisynagogus indignans, quia Sabbatis curasset Iesus, dicebat turbæ: Sex dies sunt, in quibus oportet operari, in his ergo venite, & curamini, & non die Sabbati. Respondens autem ad illum Dominus dixit: Hypocrita, &c. D

Tertull. E

§. VI.

§. VI.

Non omnia possumus omnes, ideoque attemperanda sunt viribus, quæ mandantur.

VIdeo fœminæ huius salutem indignè acceptam fuisse à principibus Synagogæ, sed & salutem cœci nati, Ioann. 9. Vtrumque enim tam hanc mulierem, quam cœcum illum conueniunt Pharisæi, vtrumque reprehendunt. Sed cœcus ille se illis opponit, cum illis disputat, & electionem à Synagoga propter Iesum sanatorem suum patitur. Mulier autem hæc tantum glorificabat Deum, vbi autem ad reprehẽsionem venitur, nihil ipsa, totius rei causam suscipit Iesus, & pro illa stat ante archisynagogum. Cur Domine Iesu, qui cœcum, & reprehendi, & castigari finisti propter te, non similiter finis, quod fœmina hæc aliquid patiatur? An, quæ glorificabat te voce, non & te glorificaret passione? Nouit sapientia incarnata vnuscuiusque vires, & non eadem facinora petit ab omnibus indiscretè, sed ab infirmioribus tantum amat voce laudari, ab illisque remouet occasiones certaminum, ne periclitentur in illis, in quæ conijcit viros fortissimos, vt clariores reportent triumphos. Post Domini mortem currunt deuotæ fœminæ ad sepulchrum valde diluculo, & ad quid currunt? Quid ferunt? Quæ Iesum viderunt mortuum, forsitan putarentur ferre suas cruces, ferre lanceas, ferre clauos, quibus & ipsæ excrucientur, & interimantur pro Christo. Sed nil horum ferunt; ait enim Luc. c. 24 *Luc. 24.* *Vna Sabbati valde diluculo venerunt ad monumentum mulieres portantes, quæ parauerant, aromata.* Ecce tibi ad quod eligitur officiũ animus fœmineus, vt portet aromata, non cruces, & quæ in aromatibus perficiendis, & portandi, adeo extiterunt impigræ, forsitan ad cruces, ad verbera conciderent. Miraris à mulieribus superatos fuisse Apostolos, quæ prius maturauerunt aromata portare ad sepulchrum? Ne mireris; solet enim fragilis animus in blandis obsequijs superare etiam Apostolicos viros, qui dum superantur in conficiendis aromatibus, maximè excedunt in subeundis discriminibus, in cruce portanda, in effundenda vita. Argutissimè Chrysologus sermo. 79. sic anteluca- Chrys.
nam harum fœminarum professionẽ explanat, *Non est hic præposterus ordo, sed mysticus. Non postponuntur Apostoli fœminis, sed ad maiora seruantur: fœmina obsequium Christi suscipiunt, Apostoli Christi passionem illæ portant aromata, isti flagella: illæ intrant sepulchrum, isti carcerem: illæ ad obsequium festinant, isti peruolant ad catenas; infundunt illæ oleum isti sanguinem fundunt, mortem stupent illæ, suscipiunt bimortes & quid multa? Residentillæ domi, ad acies isti tendunt, vt deuoti milites probent aduersis fidem, virtutem laboribus, iniurijs patientiam, vulneribus tolerãtiã. Mulieres ergo ferunt pro Christo lacrymas: Apostoli diabolo superato, & victis hostibus, Christo & victoriam referunt, & triumphum.* Nil pulchrius dici, excogitarive potuit, vt insinuetur, quid possint vires fœmineæ, quid viriles lacerti; da infirmis, & fœmineis animis prælia, & bellorum puluerem, obrues illos. Da aromata conficienda, carmina canenda, mollia obsequia præstanda, mollesque honores exhibendos, quam diligentissimi, & seruidissimi inueniuntur in illis. Hæc

eſt diuiniſſima Dei ſapientia, quæ electorum viribus accommodat poſtulata ſua, ne fortiores implicentur in minimis; ſed ad præſtantiſſima proſiliant, & ne infirmiores impar onus ſuſcipiant, cui ſuccumbant. Quò etiam ſpectant duę illiæ paraboiæ de grano ſinapis, & de fermento, de illa Luc. cap. 5. ait, *Simile eſt regnum cœlorum grano ſinapis, quod acceptum homo miſit in hortum ſuum, & creuit, & factum eſt in arborem magnam.* Ecce opus arboris in agro arentis, & excolendæ viro mandatur; de fermento verò dicitur. *Item ſimile eſt fermento, quod acceptum mulier abſcondit, &c.* Vtramque parabolam ſic ponderat Chryſol. ſerm. 99. fatus, *Vir in agro ſinapis arborem ſeuit: domi mulier fermentum procurat, & panes prepa at alimonia, quia virum foris expectat labor, intus mulier domeſtica cura conſtringit.* Iuſtus animus non ad puluerem mittitur, niſi fortè ad pigmentarij puluerem, vt aromata, nimirum, laudes Deo configat.

Luc. 3.

Chryſ.

A dimittitur, non poteſt enim gulæ morbus nō fugere, vbi abſtemium Ieſum accumbentem viderit.

Luc. 14. Et factum eſt, cum introiſſet Ieſus in domo cuiuſdam Principis Phariſæorū Sabbato, manducare panem, & ipſi obſeruabant eum. Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum.

CAPVT XI.

De Hydropico.

§. I.

Diuitiarum inextinguibilis ſitis eſt.

MVrmurat Phariſæus ſemper, quod Ieſus in Sabbato ſanet, eiuſque largitrici pietati inſidiatur quotidie: at Chriſtianus miratur, non quod ſanet in Sabbato, ſed quod, dum menſis accumbit, hydropicum curet. Accumbenti Domino hydropicus adſtat à lumine, & continuo ab hydropiſi

NOn vanè poſitum eſt, quod dum Ieſus Principis domum ingreditur, pleniſque menſis accumbit, ibi hydropicus homo oculis ſe præſentat diuinis. Nullibi enim hydropiſis frequentior, quam in diuitiarum domo, cum ipſæ diuitiæ perniciosiſſimam hydropiſim efficiant. Quis diues non hydropicus eſt? Quando diuitiarum ſitis potuit extingui? Luc. 12. dicitur, *Hominis cuiuſdam diuitis vberes fructus ager tulit, & cogitabat intra ſe dicens: Quid faciam? Quia non habeo, quo congregem fructus meos.* Largius erat Deus imbres vberes agris hominis iſtius diuitis: Solem præſtitit ad nutriendas ſegetes, multiplicādaſq; fruges, acceruos conglomerauit fructuū. Quid tunc diues? An ſatur manſit? Imò quaſi nihil habentis, & adhuc tientis ſola in eo vox auditur, cum dicit: *Quianō habeo, quo congregem*

fructus

Zeno. *fructus*. Arguitè D. Zeno ferm. de duabus tentationum ſpecie, ait: *Parum putat omne, quòd naſcitur, cuius abundantiæ deeſſe aliquid computat*. Proh fœda diuitum hydropis, inextinguibilis ſitis! Bene ait D. Theop. Alex. epiſt. Paſchali 3. *Eget ſemper, qui auarus eſt, neſcit menſuram*: neſcit ſatiari: cui D. Salomon ſimilabat alteram ſanguiſugam ex Prouerb. 30. vbi ſic ait, *Sanguiſugæ duæ filiæ, quæ ſemper clamant affer, affer*: vel in manus ex originali vertere, *da, da*. Hæc eſt quotidiana auari diuitis vox, da, da præbe, affer, affer, *quanto ſibi diuitias accumulat*, ait Salomon, *tanto magis eam ſemper augmentare deſiderat*. tanto magis clamat illud egentium proprium, da, da. Id videre licet 3. Reg. 19. in rege Achab, qui inter regias diuitias conſtitutus, adhuc vineam Nabothis eſuriebat, pro qua ſic Rex ad ciuem clamat. *Da mihi vineam tuam*. Non regno ſaturatur hydropicus hic diues, ſed adhuc egens, quo plus habet, eo magis ſitit, & magis & vehementius clamat inſtar egentium, *da, da*. De quo elegãter D. Ambroſ. lib. de Naburthe, cap. 2. ait: *Audiamus ergo, quid dicat. Da mihi, inquit vineam*. *Qua alia vox egentis eſt? Qua vox alia ſtipem publicè poſtulantis, niſi, da mihi?* Ita nec nouit exſtingui diuitiarum ſitis, neſcit ſaturari auarus, neſcit non egere diues plenus facultatibus, vt non ſit mirandum, quod dicit Pſalmus 33. *Diuites eguerunt, & eſurierunt*. Vbi D. Auguſt. inquit. *Egent ergo illi diuites, nimirum pleni auru, egent, & quod eſt grauius pane egent. Ne forte putetis, quia auro egent, & argento, quamquam & hoc egeant. Quantum habuit quidam, & quis eum ſatiauit? Sic mortuus eſt egens, quia plura volebat accipere, quam habebat*. Hanc perpetuam indigentiam, hanc inextinguibilem ſitim cauſant diuitiæ in corde poſitæ humano. Hic hydrops conficit vniuerſos diteſcentes, quo tunc fanaberis, cum diuitias à corde propulſaueris. Hanc æternam ſitim hominibus minabatur Iſaias, niſi vehint cor à diuitijs auertere, dum ait. cap. 5. *Væ qui coniungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis vſque ad terminum loci, numquid habitabitis vos ſoli in medio terræ?* In Hebræo, vt notat Forerius, nulla eſt interrogatio, ſed ſimpliciter explicatur, quo tendat diuinum cupiditas, nimirum, vt ſoli inhabitent in medio terræ, vt nihil non ſuum videant, vt ita omnia ſuę ſubijciant ditioni, vt nullius rei valeant indigere. Cuius rei impoſſibilitatem ſimul indigitãs vulgata maluit per interrogationem verba reddere, ait ens, *Numquid habitabitis vos ſoli in medio terræ?* Miſere vos conficiunt habitæ facultates, dum vna domus acquiſita ad aliam deſiderandam compellit, vnus ager ad alium; cum enim impoſſibile ſit, vt non ſit ſemper alius, impoſſibile erit, in qualibet acquiſitione adhuc non egere, dum penitus facultates omnes à corde non eradicat. Non abſimile canit Horat.

Theop. Alex. Salon. Ambr. Pſal. 33 Aug. Iſa. 5. Hora t.

Latius regnes, auidum domando
Spiritum, quàm ſi Libyam remotis
Gadibus iungas, & vterq; pœnus
Seruat vni.
Creſcit indulgẽs ſibi dirus hydrops
Nec ſitim pellit, niſi cauſa morbi
Fugerit venis, & aquoſus albo,
Corpore languor.

Sed longè grauius explicans ſuperiora Iſaiæ verba fatur, & D. Cyrill. Alexand. *Profectò, ſicut inopiæ materiæ incendium extinguit; ita & cor immodica cupiditate acquirendi flagrans, & oculum in ea hauſtæ auiditatis*

Cy. Al.

auiditatis nulla ante alia coercere poteris, quam si diffinieris tecum, nihil omninò possidere. Itaque scriptura hac è longinquo mederi cupiens hac proponit anima inhianti operibus. Numquid habitabitis soli super terram? Impossibile est finem acquirendi videri, domos licet iungas, regna conglomeres, remotissima licet tibi acquiras, crescet semper dirus hydrops, nec alio curabitur, nisi materia auferatur à corde, nisi definieris tecum nihil possidere.

§. II.

Aulicorum auaritia quanta, & quanta eorum impudentia.

IN Principis Pharisęorum penetrale audet hydropicus introire, & coram apparere non veretur, quid ni? Siti auri laborantes nunquam vereri nouerũt faciem Principis, Dominique sui, immò tanta illorum est impudentia, vt vel in Principis oculis auro bibendo inhient. Illustris erat ille, vtpote magni Principis œconomus. De quo apud Lucam capit. 16. agitur, Ait enim, *conuocatisque singulis debitoribus Domini sui dicebat primo. Quantum debes Domino meo? At ille dixit; Centum cados olei, dixitque illi, accipe cautionem tuam, & sede cito, scribe quinquaginta.* Nolo modo ponderare hominis furta, quod dimidiam partem bonorum Domino eripiat, quod maximè familiare est, etiam apud regios ministros, sed modo auariſſimam hominis impudentiam, qui non veretur, dum furatur, Dominum meminisse, eiusque memoriam coram trahere, dum ait, quantum debes Domino meo? Cur dum furtis in-

Luc. 16.

A cumbis, non caues nomen Domini tui adducere? Ea est auri fitis inextinguibilis, quæ nihil veretur, nec ipsius Domini oculos cauet. Argutè satis Diuus Petrus Chrysologus serm. 126. ait, *Nec in oculis Domini desinet, cœpit semel qui furari.* Impudentissima est auri fitis in ipsis regijs, in ipsis tribunalibus, non veretur se prodere, ipsius Principis oculos non cauet. Immò nil magis publicum, & manifestum esse solet in ministris aulicis, qui vni inhiant auro. Esther 2. conueniebant in Assueri Regiam formosissimæ puellæ, quæ tradebantur Egeo Eunucho, pedes quem illarum custodia erat, & cura: & inter alias accidit, vt veniret Esther formosissima puellarum, virgoq. pulcherrima. De qua dicitur; *quæ placuit ei, & inuent gratiam in conspectu illius.* Sed scire cupis, quantum placuerit Esther Egeo? An placuit illi, vt placere solet formosissima puella nobili, & ingenuo adolescenti? Et quantum esset hoc ad aulicum virium? Ex maioris rei momento pensat Estheris gratiam Caietani lectio, inquiens, *Obtulit se gratiosam Esther in conspectu Egei, tanquam munus aliquod eidem obtulerit.* Nil aulicorum guttur gratius, quam munerum oblatio: sic fitiunt munera, sic inhiant auro, vt eorum sapor, & gustus, nullo alio possit explicari, nisi per similitudinem accipientis munera: quando illud est gratus est aulicis, quod maiorem habet saporem muneris aurei. Vnam gula hæc non seruat ad omnes, regum, Principumque aulas. Illam pulchrè detestatur in Romanis Palatinis, Sanctus Bernardus, epistola 42. fatus de aulicis curiæ. *Non valde Romani curant, quo fine res terminentur: sed valde diligunt munera, sequun-*

Chrys.

Caiet.

Bernar.

tur

tur retributiones. *Nude nuda loquor, nec retego verenda, sed inuerecunda confuto. Vtinam in cameris, & priuatim hæc fierent; vtinam soli viderimus, & audierimus, vtinam nec loquentibus crederetur; vtinam nobis relinquerint moderni Noe, vnde à nobis possint aliquatenus operiri.* Fallor; in aulicorum auri ritim vitiositas posset explicari; tantam enim dicit esse hanc labem, & adeò impudentissimam, quæ non per montium recessus, per locorum tenebras, per cubiculorum secreta, vel in prædonibus inueniatur, sed & in ipsa curia, in regum palatijs, in oculis ipsius Principis audeat apparere apud Regios ministros. Quæ turpissima lues eo peruenit audaciæ, & impudentiæ, vt ebrij Noe, & soporati vincat turpitudinem. Hinc enim furcompos prouidit filijs suis necessaria circa victum, & vestitum, prouidit & pallia, quibus potuerunt filij turpitudinem patris velare. At isti auri helluones, siue struthiones, sic omnia populantur, vt nec pallium relinquant popularibus, quo possint tantam aulicorum curialium dissimulare maculam. Ad Saluiã. rem loquitur Saluianus lib. 4. de Prouidentia, aiens. *Quid est omnium aliud dignitas sublimium, quam proscriptio ciuitatum, aut quid aliud quorumdam, quos taceo, præfectura, quam præda; Vt pauci illustrentur, mundus euertitur. Vnius honor orbis excidium est. Denique sciunt hos Hispaniæ, sciunt Africa, sciunt Galliæ.* In hoc gratior mihi est Saluianus, quam Bernardus, qui turpem hanc luem, non vnigenti, sed omnibus communem prædicat. Vbique fiunt in curia Principes ex sanguine popularium, vbique videre licet hoc monstrum, siue miraculum, quod in summa rerum inopia; in summa regalium thesaurorum tenuitate, accedant multi è populo ad regia negotia, siue ocia tractanda, & statim ditissimi Principes euadunt, & cum omnia sanguine ludant, ipsi soli affluunt auro. Et videt hoc Princeps? & in oculis regis hæc fiunt? Equidem, & nihilominus agitantur Senatus consulta, vt regni excidentis causæ noscantur: sed cum ad hos Senatus non facilè credatur Iesus venire: nunquam hic hydrops, hæc sitis auri, quæ à capitibus totum corpus Reipublicæ denastat, sanatur. *Immò*, vt sanct. Sixtus ait libro de diuitijs, *eo amplius ab his diligitur, quo magis augetur, & cum suis amatoribus venerata succrescit.* Quando tolletur lues, quæ veneratur? Qui ob aurum acceptum veneration i sunt, & honori omnibus, non miror, quod ardentius inhiant muneribus. Sixt.

§. III.

Christi mensa comessationes fugat, & crapulas.

COnuenienter in hydropico helluones, & ebriosi notantur, vt noscas mysterium, quo Christus Dominus pransurus panem in domo huius Principis, hydropicum hominem sibi isti prouiderit. Ait enim textus. *Et ecce homo hydropicus erat ante illũ*, Cur hydropicum ante se, cum mensis assidet, esse Dominus prouidit? Si sanare cupiebat, cur etiam non prouidit, vt hydropicus salutem deprecaretur, vel aliquid aliud efficeret, quo sanitatem solicitaret suam? Cur omni opere vacuum,

ab omni deprecatione murum ad-
esse coram solum voluit? Equi-
dem, vt omne gulæ vitium sanetur,
sufficit si vel innocaris Christi con-
uiuium. Inde ebriosum hominem
Isidor. Pel. monebat Diuus Isidorus Pelusiot. lib. 1. epistol. 313. inquiens. *Mentem ac rationem bibendo, ne absorbe. Verum illud in mente habe, quod diuinus spiritus ex vini primitijs Christi sanguinem effecit.* Quasi non fieri possit, quod gula tetra, quod ebrietas maneat, vbi inter prandia videris Christum, vbi inter calices effe tuisceris noueris sanguinem diuinum. Ex quo Iesus se mensis dedit, inter epulas apparet, quis eum potest videre, & ebrietati, & gulæ, adhuc seruire? Diu. Paul. 1. ad Corinth. 11. 1. Co. 11 *Conuenientibus vobis in vnum, iam non est Dominicam cœnam manducare. Vnusquisque enim suam cœnam præsumit ad manducandum; & alius quidem esurit: alius autem ebrius est. Numquid domos non habetis ad manducandum, & bibendum? Aut Ecclesiam Dei contemnitis, & confunditis eos, qui non habent? quid dicam vobis? Laudo vos in hoc? Non laudo. Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis, quoniam Dominus Iesus, in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens fregit, &c.* Nota vnde ortus ad quid deueniat Paulus animus erat comessationum abusus in Ecclesia capere, & eradicare, & ideò acriter ponderat fœdas ebrietates Corinthiorum cum pauperum confusione, & templorum contemptu: pro quarum castigatione cum dubius hæreret, quid diceret, statim omnia alia dimittens de Eucharistiæ institutione tractat proponens illis, quod Dominus Iesus accepit panes, fregit, dedit discipulis, similiter, & calicem.

A Quorsum hæc? Dubitas quid dicas ebrijs, & deliciosis epulatoribus, quo illos emendes, & dicas illis mysteria panis, & calicis diuini? Quasi consequentia ingeris, Paule? Sanè, qua consequentia ingeritur infirmanti pharmacum, medela vulnerato. Videat ebrius, videat gulosus epulator Iesu mensam, Iesum inter species panis, inter esculenta, & poculenta, & fallar, si velit gulæ delitijs indulgere amplius. Pulchrè in præsenti Diu. Chrysostom. fatur. *Ne igitur hæc fiant*, nimirum gulæ crimina, & fœditates, *dextram tuam, linguam, labia considera, quo pacto vestibulum Christo facta sint, vt ingrediatur. Considera, quo tempore accedis, & cum sensibilem mensam apponas, ad illum mensum, & tuam dominicam animam dirige.* Quam liber ab ebrietate, & gulæ luxu erit, cuius ob oculos sit Christi mensa, qui inter epulas, & vina, in mente habuerit sub vini specie sanguinem Christi. Nescio an possit esse quid magis contrarium hellinonum mensis, vel vt melius dicam dæmoniorum mensis, quam est Christi mensa. Hæc dum apparet, statim disparent vniuersæ ebriorum mensæ: id quod aiebant notissima illa verba Psalm. 22. haud vulgariter intellecta, nimirum. *Parasti in conspectu meo mensam aduersus eos, qui tribulant me.* Chaldæus ait, *Aduersus molestatores meos*: referturque hæc molestia, & tribulatio non ad illam, quæ hostilibus, sanguinolentisque incursibus à Martis puluere: sed ad illam, quæ poculentis concertationibus à Bacchi propinationibus proficiscitur. Cuius molestiæ liberum suum esse conuiuium Assuerus vult, de quo Esther 1. *Nec erat, qui violentus ea* Psal. 22. Esther 1.

geret

gèrat ad libendum. Moleſtiſſimum enim eſt, & à dæmone inuentum, in perniciem hominis poculorum bellum. Quæ poculorum certamina, & Chryſoſtomus, & Baſilius, & Ambroſius graphicè deſcribunt, placet pauca ex Ambroſio decerpere, qui libro de Helia capite tertiodecimo, ait poſt multa belli præludia, poſt concurſus, & impetus poculorum multos. At vbi conſummatæ fuerint epulæ, tunc de integro potum inſtaurant ſuum, tunc deferuntur phialæ, tunc maximi crateres, quaſi inſtrumenta bellorum. Ac ne immoderatum hoc arbitreris, menſura proponitur, certatur ſub iudice, ſub lege decernitur. Agonotheteſ illic furor eſt, ſtipendium debilitas, victoriæ præmium culpa, pendet anceps diu, & dubius belli euentus, Cedunt pincernarum manus vina fundentium, non cedunt bibentes. Sola illa ſunt ſine excuſatione certamina. In bello Martio, ſi quis ſe inferiorem viderit, arma conuertit, & meretur veniam, hic ſi quis calicem conuertat, vrgetur ad potum. In ſcammate, ſi quis te manu leuat, exors quidem palmæ, ſed immunis iniuriæ eſt: in conuiuijs, etſi manum reuocet à vino, ori eius infundjtur. Plura proſequitur Ambroſius, ex quo hæc pauca deſumpſi, vt moleſtiſſima poculorum certamina videas, vt calicum phalanges, quam ſint timendæ, prænoſcas. Igitur aduerſus harum concertationum impetus, comparatam fuiſſe à Deo menſam ait Pſaltes: ſufficit enim, vt coram appareat diuini calicis, & panis menſa, vt penitus dæmoniorum illa menſa diſpareat. Pulchrè D. Cyrill. Hieronym. cathec. 4. myſtagog. *Paraſti*, ait, *myſticam hanc, & ſpiritualem menſam, aduerſa-*

rius illi, quæ nobis antea parabatur à dæmonibus. O quam dæmonum calices fugerunt, vbi Deus inter calices, & epulas apparuit, Ferales illæ epulæ, quibus helluones, & ebrioſi ſacrificuli ventri hiant, & gulæ, aduerſatiam vim, & vaſtatricem ſenſerunt; ex quo myſticis menſis Ieſus aſſidet. Et quando dæmoniorum calix non cedat Domini calici? Ait Pſalm. 22. *Calix tuus inebrians, quam præclarus eſt*. Cyprianus legit, *quam peroptimus eſt*. Quibus verbis putat intelligi quendam exceſſum bonitatis, quo diuinus calix omnia ſubijciat virtuti, & ſobrietati. Sic epiſtol. 63. fatur. *Addidit quam peroptimus quod ſcilicet calix dominicus, ſic bibentes inebriat, vt ſobrios faciat*. Exigit ergo ſobrietas vexillum, cadit exercitus Bacchi, vbi Ieſum inter pocula veneramur, vbi menſa Chriſti ob oculos apparatur. Qua propter nolo hic præterire victoriam à Patribus Societatis Ieſu excogitatam, imò reportatam, dum Bacchanalibus oppoſuerunt menſam hanc Chriſti ſpiritualem. In quos liceat conuertere verba à D. Chryſoſtom. in Diuum Paulum ſcripta, nimirum: abſentem Paulum amplectimur, & inuiſum diligimus, potiſſimum, cuius virtutis diligimus argumenta tam magna, tamque egregia in omnibus vbique terrarum Eccleſijs. Nempè impietatem diſſipatam, malam vitam in meliorem verſam, errantes in viam reductos, *intemperantium ſacra, vt Bacchanalia, & id genus exploſa, abdicata templa, abmutescentes dæmones*. Singula hæc alius apiarei D. Ignatij filijs, ego ſola illa, videlicet, quod intemperantium ſacra, vt Bacchanalia eorum arteſ ſunt exploſa, dum dæmoniorum menſis illis diebus Chriſti menſam

Pſal. 22 Cypria.

Chryſ.

Cyrill. Hiero.

opponunt. Dum enim Pascha nostrum immolatus est Christus, hoc est, agnus ille diuinus mensis Eucharistiæ apponitur simul azymorum ieiunium, & sobrietatem ample&untur omnes. Vnde Diu. Gaud. Gaudentius serm. 4. de manducatione agni Paschalis, ait. *Vos qui estis ad beata huius, ac spiritualis Paschæ epulas inuitati, videte quomodo ab omni pollutione escarum vestras animas conseruetis. Seruate ornamentum gratiæ salutaris, sobrij estote per omnia, ne illud inebriati perdatis.*

§. IV.

Conuiuiorum solemnitates plenæ sunt laqueis, & insidijs aduersus sanctitatem.

VIdes à Principibus Ierosolymæ conuiuia parari in Christi Domini honorem, & gratiam. Sed nota quid sub conuiuiorum honore lateat, nimirum conuiuia faciunt, *vt obseruent eum*: Quando in conuiuijs non laqueus, non *Isai. 5.* insidiæ aduersus Deum? Isaias 5. *Citbara, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in conuiuijs vestris, & opus Domini non respicitis, nec operamanuum eius consideratis.* Et enim conuiuiorum solemnitates ad minus Dei patiunt ignorantiam, immo à conuiuiorum festis idololatria extulit caput. Sic notat Gaud. D. Gaudent. serm. 4. de manducatione agni Paschalis, vbi sic fatur. Partes idololatriæ sunt veneficia, præcantationes, auguria, sortes. *Parentalia, inquam: vnde idololatriæ malum extulit caput erroris. Nam gulæ sua causa primum cœperunt homines prandia mortuis præparare qua ipsi comederent: post hoc etiam sacrificia auſi sunt eis sacrilega celebrare: quamuis, nec ipse mortuis suis minus sacrificent parentalia, dum super sepulchrorum mensas tremulis ebrietate manibus, vinum fundente, spiritum balbutiunt.* Qualis mater, quæ talem peperit filiam? Quis non metuat solemnitates conuiuiorum, à quibus idolatria, vel aucta est, vel sumpsit initium? Et sanè etsi tantum nefas absit à conuiuio, nunquam absunt aliquæ sanctitati insidiæ. Ecclesiastes cap. 7. aiebat. *Melius est ire ad domum luctus, quam ad domum conuiuij.* Quæ verba explanans Chaldæus Complutensis, ait. *Melius est vt vir ire in domum lugentis ad consolandum eum, quam in domum conuiuij vini, in qua deridetur.* Quippè licet textus solum dicat, *in domum conuiuij*, maluit explicationis gratia addere illud, *in qua deridetur*, vt explicet quid sint conuiuia, nempè derisionum, aliorumque peccatorum fomenta; vt merito timeret Iob filijs suis hoc conuiuiorum malum, quod sacrificijs expiabat. Quando homo conuiuijs adfuit sine damno conscientiæ? Iudith 12. vbi Holopher- *Iudith 12.* nes captus est pulchritudine honestissimæ fœminæ: *Iussit illic manere eam, & constituit quid daretur illi de conuiuio suo. Cui respondit Iudith, & dixit: Nunc non potero manducare ex bis, quæ mihi præcipis tribui, ne veniat super me offensio.* Ecce tibi laqueos, ecce insidias, nimirum, *constituit, quid daretur ei de conuiuio suo*, siue, vt latius ait Græc. Græcus *iussit sternere ipsi de obsonijs, sine lautitijs, & deliciis suis, & de eodem vino bibere.* Verum nobilis fœmina nouit laqueos conuiuij, & eo solum potuit vitare delictum, quo valuit cauere sibi à Principis conuiuio. Vnde sapienter Diu. Ambros.

Ambrosius lib. de viduis, ait. *Si Iudith A*
Ambr. *bibisset, dormisset cum adultero.* Incurrisset laqueos, si conuiuio frueretur Principis, adeo insidiosa sunt
Cle. Al. & periculosa conuiuia. Accinit Clemens Alexand. lib. 2. Pædadog. cap. 1. ex particulari lectione, quem ex 1. ad Corinthios 6. ipse profert, inquiens. *Ne desideres, inquit scriptura, cibos diuitum: ij enim vitæ non*
1. ad Co. 6. *veræ, & turpi sunt coniuncti.* Nun-
Exo. 32. quam non inter conuiuia latent hostiles incursus. Exodi 32. dicebat Iosue Moysi, quando reuertebatur de monte. *Vinlatus pugnæ auditur in castris. Qui respondit: non est clamor adhortantium ad pugnam, neque vociferatio compellentium ad fugam, sed vocem cantantium ego audio.* Aliter legit Philo fatus. *Clamor iste quantum ego audio non ad pugnam, aut fugam adhortatur est, sed ad pocula.* Itaque clamor ad pocula visus est Iosue esse clamor pugnantium, quando enim
Phil. hostiles impetus sub poculis non latent? Pulchrè Philo lib. de Temul. ait. *Non negat clamorem esse bellicum, alterius tamen esse generis putat, qualem nimio vino grauati solet attollere.* Quis dicat quam proxima sunt vitia omnia conuiuijs? Quam periclitetur virtus inter pocula? De his passim Doctores, & ipsi Philosophi prophanissimi. Mihi solum vacat notare ex his, quam stultè faciant, qui largis epulis, conuiuijsque lautissimis nituntur celebrare festos sanctorum
Paulin. dies. Pro quo vnus mihi producendus est D. Paulinus, qui Natali 9. S. Felicis, sic ait de rusticanis epulis celebrantibus sanctorum natalitia.

Verum vtinam sanis ageret hæc gaudia votis,
Nec sua liminibus misceret pocula sanctis.

Quamlibet hæc ieiuna cohors potiore resultet
Obsequio, castis sanctos quoque vocibus hymnos
Personat, & Domino cantatam sobria laudem
Immolat, ignoscenda tamen puto talia paruis
Gaudia, quæ dicunt epulis, quia mentibus error
Irrepit rudibus, nec tanta conscia culpa
Simplicitas pietate cadit, male credula sanctos
Perfusis, halante mero, gaudere sepulchris,
Ergo probant obiti, quod damnauere magistri?

Cauent potius, quam amant sancti viri conuiuia, nec nisi de stultitia, aut errore potest venire, quod epularum solemnitates suspectæ non sint sanctis viris.

§. V.

Inter pocula excandescitur inuectiuissimas.

NOn possum innotatum relinquere ad quod crimen deprehendendum paret Princeps iste conuiuij insidias, nimirum ad explorandum, an Iesus Sabbato conferat salutem infirmis. Esto quod deprehendatur Iesus Sabbatis curare contra legem, quale hoc crimen? Nonne omnium minimum? Nonne maximè commodum reipublicæ? Nonne mille ex partibus excusabile? Cur ergo non in homicidas, & latrones, & adulteros, sed in eum, qui Sabbatum videtur frangere ob commune bonum insurgetis? Sanè iam antiquitus pepererunt hoc monstrum conuiuia,

& compotationes, vt faciant furere homines ob res leuissimas. Deuteronom. 32. *Fel Draconum vinum eorum, & venenum aspidum insanabile.* Quibus verbis probat D. Ambr. de Elia ca. 5. quam sint noxia conuiuia, & compotationes super omne venenum draconum, & aspidum, & merito furenti, & venenoso aspidi comparantur conuiuę lautissimis epulis saturi. Quippe furor aspidis accenditur vel ab vmbra hominis spectata: sic saturi ob res leuissimas maximè turbantur. Id quod notauit gentilis homo Seneca, lib. 3. de Ira, fatus. Quod accidere vides animalibus muris: idem & in homine deprehendes, friuolis turbãtur, & inanibus. Taurum color rubicundus excitat, *ad vmbram aspidis exurgit.* Est itaque in conuiuijs fel draconum, & ira aspidis, quæ ob inania, & friuola maximè irritatur. Id quod maximè ostendebat. Assueri conuiuiũ. Esther 1. celebratum, vbi sic. *Itaque die septimo cum rex esset hilarior, & post nimiam potationem incaluisset mero, præcepit septem Eunuchis qui in conspectu eius ministrabant, vt introducerent reginam Vasti coram rege, posito super caput eius diademate, vt ostenderet cunctis, populis, & principibus pulchritudinẽ illius, erat enim pulchra valde.* Vide quale regis conuiuantis decretũ, quod quia puduit honestam fœminam exequi, quid plura? *Iratus est, & nimio furore succensus interrogauit sapientes.* Nonne vides iram, & furorem regis? Nonne audis sapientes conuenire in senatum? Sanè ex his magnum aliquod facinus in regẽ, & rempublicam commissum auspicari. Quod scelus nõ grauissimũ sic regem in furorem verteret, tam seuerum cogeret, & intempestiuũ senatum? Sed ira tota, & seueritas iudicij à conuiuio agitur, eo quod reginam puduit venire in conspectum tot hominum. Non maioris momenti sunt crimina, quæ conuiuantiũ iras, immò furores acuunt. In hos conuenit illud Domini ad Pharisęos dictum Matth. 23. *Duces cæci, excolentes culicem, camelum glutientes.* Quibus notat feritatem illorum, qui ob culices, hoc est, ob nimia peccata maximè scandent. Sed cur ad hoc significandum vsus est vocibus comestionem, & potationem significantibus, ait enim excolentes, glutientes? Crediderim id notanter factum fuisse, vt simul tanti furoris, & tam intempestiui radix ostendatur, nimirum gula, à qua prouenit, vt magnæ excitentur iræ ob res momenti parui.

Deut. 22

Ambr.

Seneca.

Esther 1.

Mat 23.

§. VI.

Decet sapientem virum conuiuijs interesse, cuius præsentia componantur conuiuantium mores.

MIraberis Iesum omnis virtutis magistrum frequentem inuitantium mensis adesse: & quidem id faciebat summo virtutis exemplo. Decet enim conuiuijs interesse illum virum, cuius aspectu, & obseruantia possunt componi omnium discumbentium affectus. Quò spectabat Phillonis monitũ, lib. de Profugis, vbi ait. *Tu contra cum omnibus dignis communicabis honorem, securitatem præstans bonis viris, reliquos admonendo corrigens. Quod si ad comporationem, aut sumptuosum conuiuium eundem eris, ito cum fiducia, intemperantem pudefacturus tua dexteritate.* Cuius tanta est fiducia sapientiæ, quæ vel inter

Philõ.

pocula ſtare poſſit, immò quæ inte-
peratiſſimos quoſque frænare, &
intra regulas rationis queat coerce-
re: is conuiuia adeat, & vtinam fre-
quens accumbat ſumptuoſis men-
Iob 1. ſis; filiorum Iob cõuiuantium hæc
erat haud ſecunda virtus, c. 1. *Quod*
mittentes vocabant tres ſorores ſuas,
vt comederent, & biberent cum eis.
Vide iuſtiſſimi hominis filij, qui-
bus ſe dedant ſtudijs, nullum age-
bant diem ſine conuiuio, ſine com-
Deut. 21 potatione. Et hoc bonum erat? Ac-
cipe Deuter. capit. 21. vbi iubentur
parentes filius nequam ferre ad iu-
dicem, ſic dicentes. *Filius noſter iſte*
proteruus, & contumax eſt, monita
noſtra audire contemnit, comeſſatio-
nibus vacat, & luxuria, atque con-
Phil. *uiuijs, lapidibus eum obruet popu-*
lus, &c. Philo lib. de Temulentia,
nihil meminit de luxuria iſtius ne-
quam filij, ſed ſolum ait, *Conuiuijs*
vocat, & compotationibus. Ecce ti-
bi quantum crimen eſt conuiuijs ſe
dedere, & cõpotationibus, ob quod
iubetur filius à parentibus traduci,
& dari excidio. Vnde ergo Iob ex-
cuſari poterit, qui filios permitte-
bat conuiuijs, & compotationibus
vacare per ſingulos dies? Nec mul-
tum hoc erat: id enim maximum
eſt, quod filiæ, pulcherrimæ, hone-
ſtiſſimæque virgines, etiam dican-
tur quotidianis intereſſe conuiuijs,
& compotationibus. Sic enim ait
textus. *Vocabant tres ſorores ſuas,*
vt comederent, & biberent cum eis.
Quis pater eſſet adeò ex lex, vt &
filias tanta ornatas pudicitia, con-
uiuia frequentare permitteret, quæ
etiam maſculis filijs dantur crimi-
ni? Quo fine honeſto venerandæ
virgines fratrum compotationibus
aſſidere permittuntur? Sanè ma-
ximo id conuiuarium bono fiebat,
& virginalis pudor, & honeſtas tũ
puellarum modeſtia conuiuijs in-
ferebatur, ne inter pocula diſcum-
bentium inordinatus affectus pro-
ſiliret, ſed intemperantia ipſa vere-
retur tantarum conſpectum virgi-
num. Eleganter rem tractat D.
Chryſoſt. hom. 2. de Iob inquiens. Chryſ.
Suſcipiebant autem & tres ſorores,
vt comederent cum eis, & biberent,
& quid ad vtilitatem hæc audienti?
Quare & ſororum addit eſum? Vt
oſtendatur ſcilicet, quod ad pudici-
tiam conuiuium agebatur, quodque
ibi non riſus intercedebat diſſolutus,
immodeſtiaque effuſus menſam
iniurians. Inducit ergo & come-
dentes virgines, quo ſpeciem, figu-
ramque conuiuij oſtendat ebrietati
non deformatam. Non crimen,
non dedecus erat, quod tantę vir-
gines adeſſent conuiuijs, & com-
potationibus, quarum incredibili
pudicitia, etiam intemperantiſſi-
morum hominum immodeſtia ſo-
piretur, & ipſa redelerent tempe-
rantiam conuiuia.

Luc. 14. Et reſpondens Ieſus, dixit ad legis peritos, & Phariſæos, dicens: Si licet Sabbato curare? At illi tacuerunt. Ipſe vero apprehenſum ſanauit eum, ac dimiſit.

§. VII.

Turpiter tacet ille, cuius eſt legis fragium carpere.

INexcuſabiles prorſus ſunt Iu-
ſua malitia, ſiue cum loquũtur,

siue cum tacent: si putant Sabbati religionem lædi, tum sanitas infirmis impertitur, cur modo tacent. Vbi Iesus meus interrogat, an curare licet? Fortasse tacent, ne videantur, aut ne cogantur consentire impertienda saluti? Sed sane si reus est, qui salutem præstat Sabbato, magis sunt rei, qui tuenda religionis causa, nec verbum emittunt, sed prorsus silent, ideoque maiori digni supplicio. Gen. 42. vbi Ioseph Aegypti prorex, fratres suos sub potestate accepit sua, Simeonem, qui erat post primum natum secundus, in carcere detinuit. Ait enim Scriptura, *Tollensq; Simeon, & ligans illis præsentibus, &c.* Cur præ omnibus Simeon in carcerem mittitur, cateniſque ligatur. Si pro crimine venditionis res agebatur, nonne omnes fratrem vendiderant? Quid magis peccauit Simeon? Post Iudæ consilio dato de venditione Ioseph, cum non interesset Ruben, qui maior natu erat, penes Simeonem, qui erat secundus, erat maior auctoritas inter fratres, qui deberet reclamare nefario consilio: at ipse omnino tacuit, & eius silentium dedit occasionem, vt venditio fieret: ideo merito præ omnibus aliis punitur. Ita D. Isidor. Pelus. lib. 2. epist. 115. inquiens. *Quoniam igitur tuendi iuris causa, ne vocem quidem mittere ausus est Simeon, idcirco, tanquam pro fratribus obsidem futurum vinculis constringi iussit: non tam vt de ipso supplicium sumeret, quam vt documentum ipsi praberet, ne post hac eiusmodi quicquam moliretur.* Nunquam erit locus immune à pœna, vbi leges trangũtur, vbi pietas, & religio calcatur. Et sanè sanctissimus erat Isaias, ab omni nequam facinore perpurgatus, vbi autem ante Dei tribunal stetit c. 6. sic lamentatur. *Væ mihi, quia tacui, quia vir pollutus labijs ego sum, & in medio populi polluta labia habentis ego habito.* Inter malos, & peccatores fatetur se habitare, à quibus tamen non deflet se alia macula, aut labe coinquinatum præter taciturnitatem. Non ebibit consortium mores pessimos, non infectus est peccatorum circumstãtium peste, & tamen habet quid lacrymis prosequatur, nimirum, quod inter legis fragia extiterit tacitus. Ita D. Bern. epist. 7. aiens. *Redarguit seipsum, dixerim, non quia cum malis habitauerit, sed quia mala non redarguerit, sic namque ait. Væ mihi quia tacui.* Tota causa doloris, & pœnæ non est alia, quam taciturnitas, qua tacuit. Vnde D. Chryſ. hom. 25. in Matth. aiebat. *Non solum ille transgressor est veritatis, qui palam denegat veritatem, sed etiam ille, qui propter timorem tacet veritatem. Tu autem, & si non denegaueris palam veritatem, tamen non contendis cum persona negãte; vt non perdas spẽ patrocinij veritatem, quam oportebat te libere defendere, tacens confundis eam in conspectu inimicorum eius, vt videatur à te tacente falsa, quæ vera est. Et quomodo non tu es proditor veritatis?* Pulchrè satis proposuit damna, & crimina intempestiuæ taciturnitatis. Vbi enim Dei causa agitur, non est prudentia tacere, sed prodire, sed confusio legis, & veritatis. Notanter enim dixit, *Tacens confundis eam*, vt lucem afferret Marc. cap. 8. vbi sic. *Qui me cõfusus fuerit & verba mea, in generatione ista adultera, & peccatrice, & filius hominis confundetur eum, &c.* Ecce vbi Dei verba, diuinæque leges confundi possunt ab hominibus, hoc est, sic affici quasi ingentem patiantur confusionem, & verecundiam; sed quomodo homo

Bernard.

Chryſ.

Mare. 8

Isidor.

Isai. 6.

mo poterit tanta afficere verecundia, & confusione leges diuinas? Eò solum, quod coram frangente, & impugnante taceat ipse. Non sic diuinæ leges verecundantur fractionem, quam taciturnitatē, qua à timido, & pusillanimo viro coram inimico abscondūtur. Quo eleganter respiciebat Tertullianus aduersus Valentinum, inquiens, *Nihil veritas erubescit, nisi solummodo abscondi.* Patiatur veritas; patiantur diuinæ leges mille fractiones, mille scissuras, hac vna in re, maxima suffundūtur verecundia, si sub nefario silentio absconditæ existant. Tertul.

§. VIII.

Quando proximorum scandala possunt, & debent contemni.

SCienter Iesus Iudæorum scandala, & offensiones, quod Sabbatis curaret, quantum offensionum materiam facillime posset tollere, in alium diem differens sanitatem, vt illam anticipans ante Sabbatum, & nihilominus id non facit, sed parui pendens scandala, & hunc Sabbato apprehensum sanauit, & passim alios sanabat. Cur hoc faciebat? Nonne charitas monet, vt facile cum possumus, proximorum deuitemus scandala? Sanè si rem grandem postulassent Iudæi, vt occasio tolleretur, ne incideret in tantam rabiem aduersus Iesum, & illam deberet bonus vir facere. Nonne, & Paulus post circumcisionem abolitam, immò postquam ipse Petrum reprehenderat, quod legalibus instaret, fecit, vt Timotheus circumcideretur, ne vlla scandali daretur Iudæis occasio? Cur ergo, ò Domine, tu solus nihilo ducis Iudæorum scandala. Quando bonum inde nasciturum longè maius est, & præstantius, quam scandali malum, tunc quisque prudens homo debet præ illo contemnere scādala. Et ex eo quod Iesus Sabbatis curaret, se & verum doctorem, & promissum Sabbatorum Dominum publicabat: longè autem maius bonum erat, quod verus Saluator, & magister, mundi innotesceret, quam quod Iudæi nefariè scandalizat, perirēt, & ideò parui ducenda erant eorum scandala. E contra verò cum bonum nasciturum inde minus est, quam damnum scandali, ad bonum virū pertinet, cauere scandalum. Iuxta quod D. Paulus 1. ad Corin. 8. ait, *Si cibus offendit fratrem meum, non comedam carnes.* 1. ad Cor. 8. parum enim salutem spiritualem proximi æstimaret, qui illam non compararet aliquali abstinentia à carnibus. Velim ego, vt hanc doctrinam vniuersi notarent, & ne parui momenti virtutibus adhærentes magnas scandali occasiones proximis parerent, aut nimis scandalis metuentes ingentia dimitterent opera pietatis. Præstat in hac re audire D. Chrysostomum in Psalm. 49. Si datis verbis Pauli, sic dicentem, *Si fuerit damnum maius salute, contemne eum qui offenditur si minus, ne contempseris. Hoc enim sit generale decretum & regula docens quando oporteat contemnere eos, qui offenduntur. & quando non. Quemadmodū, verbi gratia offendebantur Iudæi, quod Paulus legem non seruaret, & propterea multa millia resiliebant, & in fide claudicabant. Quid ergo facit? Volens mederi offensioni (maior enim erat solus tot millium) tunc prohibuit ostendere, quod legem non seruaret. Rursus offendebantur quod crucifixum* Chrys.

cifixum prædicabat. Hic contempſit eos, qui offendebantur, maius enim erat lucrum prædicationis. Ita penſandum, ponderandumque eſt lucrum, quod poteſt naſci; vel ex ablatione materiæ offenſionis, ſiue ſcandali, vel ex contemptu ſcandali per exercitium alicuius operis pietatis, & ſemper eligendum eſt lucrum maius. Vbi cauenda maximè eſt aliquorum prælatorum imprudentia, qui vt cuſtodiant integram parui momenti obſeruantiã, vel vt eius defectum caſtigent, non dubitant virga ferrea ſubditos in mortem præcipitare. Et dum quærunt ſubditorum bonum ſpirituale aliquale, non verentur occaſionem præbere incurrendi millia mala lethalia. De his alibi.

Luc. 14. Et reſpondens ad illos dixit: Cuius veſtrum aſinus, aut bos in puteum cadet. Et non poterant ad hæc reſpondere illi.

§ IX.

Ebrietatis malum quantum, & quàm inſanabile.

NOtanter Dominus Ieſus hominem hydropicum pecori decidenti in puteum comparauit, vt bene meditatus eſt D. Auguſt. in Catena: ex illa enim ſimilitudine apte explicatur, quantum ſit gulæ malum, & quam inſanabile. Nonne caſus in puteum dicit vtrumque nimirum, & magnitudinẽ vulneris, & difficultatem, vt poſſit lapſus ad ſanitatem reuocari. Igitur gulæ malum magnum eſt, quod ſolet excipere tantos caſus. Exod. 32. *Sedit populus manducare, & bibere, & ſurrexerunt ludere.* Vbi D. Hier. l. 2. in Iou. ait, *Tot dierum labor vnius horæ ſaturitate perit.* Nec miror, quod guloſus ſic cadat, cũ ex eo qđ gulæ ſeruit, in pulſibus dęmonũ patet. Iob 1. *Filijs tuis, & filiabus veſcentibus, & bibentibus vinum in domo fratris ſui primogeniti repente ventus irruit à regione deſerti, & concuſſit quatuor angulos domus, quæ corruens oppreſſit liberos tuos, & mortui ſunt.* Mirabar, quod tanti viri filij, tot ipſi virtutibus ornati, tot Dei gratijs muniti potuerint à furente dæmone ſic expelli. Nõne nobiles, & præſtante adoleſcentes, vndique vallati erant virtutum munimine; vnde dæmonis furor potuit illos in caſum impellere? Inſinuãt id præfata verba, dum aiunt, *Filijs tuis, & filiabus veſcentibus, & bibentibus vinum.* Inter pocula nõ poteſt quis non patere dęmonibus impellentibus. Præclarè Orig. in Cat. Græca ait, *Si precantes eos diabolus inuenijſſet, nihil contra eos efficere potuiſſet. Verum cũ ei fuit oblata occaſio, tunc demum potuit, ſed quale tempus fuit opportunum, qualiſve opportunitas? Potus erat.* Heu quam talitur quiſquis gulæ inſeruit, ſi à dæmonum impulſibus cupit liberum eſſe. Quæ comeſſatio modeſtior, quæ compotatio temperantior, quam fuit illa filiorum Iob, cuius exteriora omnia ſic erant compoſita, vt ſanctiſſimus pater ſolum, ſiquid lateret criminis in corde, vereretur, pro quo hoſtias Domino offerebat. Et nihilominus, quia comeſſatio, & cõpotatio erat, ſtatim illos patere fecit impulſibus dęmonum. Quem inde gula in turpitudinem non impellat? His adde Noemum ſanctiſſimũ virum, cuius inuoluntaria turpitudo decantatiſſima eſt apud omnes. De illo eleganter S. Ephrẽ D. Eph. de

de virg. sic loquitur, *Iustus igitur hic Noe qui inundationes aquarum tempore vniuersalis diluuij viderat, à vino dico vino victus est dormiens. A qua infinita non potuerunt vincere ipsum: vinum autem vile inter dormiẽdum virum iustum nudauit*. Sic potuit incauta gula, & inuoluntaria impellere; immò deijcere virum sanctum. Quædum meminero, non erit abs re, quod cauere moneam religiosos viros, qui furtiue comessationibus vacant: timere enim debent, ne inde gradibus diaboli impulsibus pateant, quibus in maiora præcipitia deijciantur. Ad hos aiebat Cellensis Abb. lib. 3. epist. 1. *Sanctitates opprobrium, religionis abominatio est, non quidem carnes edere, sed cum sanguine inobedientiæ. Vnde à sanguine, & suffocato iubet lex abstinere. A suffocatis non abstinent, qui furtim sedere non timent*. Nec mirum, quod à furtiuis comessationibus sanctitatis opprobriũ, & religionis abominatio, & ruina nascantur, cum filiorum Iobi mensa, & Noemi calix tales pepererit casus. Nec solum in gula spectanda est magnitudo casus, sed & difficultas sanandi, non absimilis ei, qui in profundum puteum cadit, à quo se minimè potest reuocare. Sanè inde gulę malum pensabat in impijs Deuter. 32. aiens, *Fel draconum vinum eorum, & venenum aspidum insanabile*. Ad quæ verba D. Ambros. lib. de Elia, cap. 14. ait, *Et pulchrè additur insanabilis. Multi enim reliquorum serpentium veneno curantur, nemo ebrietate*. Raro videbis illum, qui gulæ indulget, ab illo morbo posse reuocari. Id quod Ieremias fatur, capit. 25. *Bibite, & inebriamini, & vomite, & cadite, neque surgatis*. Seu vt explicatius in rem nostram transfert, & adducit Ambros. supra capit. 27. *Bibite, & inebriamini, & vomite, & cadetis, & non surgetis*. Sic pecuinum hominem impellit gula in puteum, à quo non se possit reuocare. Inde Isaias, cap. 5. *Væ, qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam, & potandum, vsq; ad vesperam*. Quasi hoc sit proprium comessationum, quæ nesciant finem habere, sed qui à primis annis se se illis tradidit, non aliter desistet, nisi moriatur: morte enim ipsa præsente clamabit Isaias 22. *Comedamus, & bibamus, & cras moriemur*. Immò iam mortui, & sepulti in inferno vnius refrigerium gulæ postulabit, vt epulo ille Lucæ 16. postulabat.

Cel. Ab. — Ambr. — Ambr. — Isa. 5. — Isa. 22. — Luc. 16.

LIBER

LIBER VNDECIMVS;
DE POTV, ET VICTV,

Et alijs Iesu facinoribus.

EInio Christi Domini miracula, dum vinum memoro, quo nuptias lætificauit, panesque, & pisces, quibus semel, & bis tantam hominum multitudinem saturauit. Vbi melius epularum refectio, quam in fine facinorum? Et ne quid desit ad magnifici Imperatoris nostri commendationem, post mensas populis exhibitas, ponuntur varia alia miracula; ambulationes super aquas, capturæ piscium, & alia, quæ conuiuas delectent, & in Auctoris reuerentiam trahant.

CAPVT I.

De aqua in vinum conuersa.

VIrginitatis præco Iesu nuptijs interesse dignatus virtutis suæ documenta patefecit, vbi conuiua præcipuus diuinam refe-

A rans potestatem; non pasci visus est, sed pauisse. Defuerant namque vina solemnibus; terrenusque absscesserat potus, vt cœlestis intraret. Conuertit Christus ad matris precem latices in vini substantiam; amiserunt aquæ, quod natæ sunt, vndaque nobilior facta, quam genita, colorem mutauit, pariter & nomen. Cunctis denique mustum dulce rudebat in poculis, ac per omnia iucunda mensarum, captos suauitate conuiuas hausfus flumnei nectaris ebriabant. Stupebant fontium ministri sex hydrias, quas aquis impleuerant vino redundante fuscatas, subitoque Christi tota feruisse vindemia, quippe qui vitis aderat virtutis colona sub æthere frondis vmbraculo nutriens racemos spiritualis pampini semper amænitate victuros.

Iam

Ioan. c. 2. Nuptiæ factæ sunt in Cana Galileę, & erat mater Iesu ibi. Vocatus est autem & Iesus, & discipuli eius ad nuptias.

§. II.

Castitas coniugia facundat ad filiorum procreationem.

FElices coniuges, quorum in nuptijs locum habent castissimæ virginitatis duces, Iesus & Maria. O quam multa parantur filiorum examina, vbi Iesse flores præsentia sua infundunt nectare pudicitiæ. Quid ad nuptias Iesus, & Maria? Quid virginitatis fatores ad liberorum officinam? Multũ per omne modum: quos aufert passim lasciuia, hos præstat filios castitas pudica. Bene laudabat ille. Cant. *7. Venter tuus aceruus tritici vallatus liliis.* Cant. Vbi enim circumflorent lilia pudicitiæ, tot numerantur filij, quot in areis ditissimis grana tritici. Cur ventris aluear floribus circumdatum non emittat filiorum examina? Sanè quisquis examina filiorũ cupit, addat pudicitiæ flores, fuget libidinum fumum. Deuteron. 34. Moritur Moyses dux ille populi augendi, sicut stellæ cæli, & arena, quæ est in littore maris, & vbi putas fuisse sepultum? *Sepeliuit eum Dominus in valle terræ Moab contra domum Phegor.* Deu. 34 Erat Phegor idolum Priapi, & rectè contra impudicitiæ idolum statuitur dux populi, qui multiplicandus erat filiorum examinibus. Quò spectabat D. Hieron. lib. 1. in Iouinianum, inquiens, D. Hieron.

A *Quia apud Iudæos gloria erat in partubus, & in parturitionibus, & maledicta sterilis, quæ non habebat semen in Israel, id circo sepulchrum eius positum in valle describitur contra domum idoli, quod proprie libidini consecratur.* Nullo medicamine melius sterilitas depellitur; quã si bellum inferas impudicitiæ, & libidinum flammis; quò populos
B in luxuriam plus armas, eò pluribus filiorum examinibus paras aditum. Exodi capit. 1. dicunt. *Non sunt Hebreæ, sicut Aegyptiæ mulieres: ipsæ enim obstetricandi habent scientiam, & priusquam veniamus ad eas, pariunt.* Exod. 1. Et vnde fæminæ Hebræorum præ cæteris fæminis habebant, & feliciores, & faciliores
C partus, nisi quia apud Hebræos maior vigebat castitas; & longius libidinum turpitudo aberat? Quod notans Lyppomanus in Caten. ait, *Hebræorum fæminæ, sicut castiores erant, sic & in partu fortunatiores, Domino promouente opus suum in fidelibus: Viuadores, hoc est fecundiores esse dicuntur, quia à maritis suis religiosius amatæ, & tractatæ castius.* Lypp.
D Comes est castitatis, & temperantię fęcunditas, ne miteris tot familias nobiliũ, imò, & principium in nostra Hispania sterilescere, facit hoc effrænis voluptatum intemperantia, seu rabies, quæ in huius generis viris grassatur. Abscedat lues hæc à nobilium penetralibus, & foelicibus replebuntur familiæ partubus. Diuinissimi præcursoris hic
E erat ad Regem Herodem clamor, Matth. 14. *Non licet tibi habere vxorem fratris tui.* Mat. 14. Cum adeo præcursori hunti in regiam libidinem scãdit? Nonne tunc erat Iudæorum in Iesum durities, & pernicioſior, & reprehensione dignior, cur hæc omissa regiam insequitur voluptatem? Equidem quem imbiberat

zelum

zelum in vtero matris existens ad- A
uersus impedimenta, & retardationes partuum, non potest non exerere, vbicumque se tulerit occasio. Dum in vtero esset matris, Iesu gratia præuentus, & illustratus nouit Iesum verum Saluatorem mundi similiter in vtero Mariæ existentem, quo ita Ioannes affectus est, vt
Chryſ. exultaret in vtero, hoc est, iuxta D. B
Chrysost. mentem saltibus, & calcibus naturam concuteret, vt felicem partum properaret, molestè ferens quamlibet tarditatem, & impedimenta partuum. Vnde innatus illi est zelus aduersus partus impedimenta, & cum inter præcipua impedimenta numeretur lasciua intemperantia, in illam acriter inue- C
Baſ.Sel. hit insectans adulteros regis thalamos. Huc reuoco D. Basilium Seleucens. oration. 18. expendentem illud: *Non licet tibi habere uxorem fratris tui*. Sic loquitur Ioannes, *Et linguam euibrabat, vt olim in vtero saltum edebat: tunc in parturitionem naturam impellebat: & ante parturitionem parturitionis accusabat lentitudinem; & nunc adulterantem accusat naturam, vocemque iacit temperantia fulgere corruscantem.* Idem petebant Ioannis in vtero saltus, & in Herodem voces: sicut tunc in vtero, sic modo diuinus præcursor afficiebatur. Sicut ibi impedimenta partuum, sic modo regia adulteria insequitur, pro eodem reputans adulteras voluptates & parturitionis impedimenta. Et meritò idem telum iacitur aduer- E
sus regias libidines, quod aduersus partuum impedimenta: vna enim est libido, quæ Regum, Principumque familias partubus orbat, populatur.

§. II.

Matrimonium confert saluti.

NOn abest à nuptijs carnis opus; prope luxuriæ incendia nuptiæ constituuntur, & tamen in illis Iesus, salus in illis. Miraris? Accipe Lothi de Sodomis fugientem, qui vbi omnia sulphurijs incendijs consumi sensit, sic ait ad Dominum, Genes. 49. *Gen.49.* *Est ciuitas hic iuxta, ad quam possum fugere, parua, & saluabor in ea.* In parua ciuitate iuxta Sodomam sita, prope flammantes agros posita, sperat vir bonus inuenire salutem. In quo eleganter nuptiarum suffugium nouit D. Gre- D.Gre.
gor. in Pastorali 3. part. capit. 18. sic ibi. *Iuxta igitur dicitur, & tamen ad salutem tuta perhibetur, quia coniugalis vita, nec mundo longè diuisa est, nec tamen à gaudio salutis aliena.* Fateor iuxta iuctantes ignem, & sulphur vrbes positum esse matrimonij asylum, sed D
tamen matrimonium asylum est, quo cauentur pericula, & salus inuenitur. Abacuc, cap. 3. *Qui ascendis super equos tuos, & quadriga tua saluatio.* Sue, vt Septuag. loquuntur, *vt equitatio tua salus.* Vbi audiuntur quadrigæ, statim matrimonij iuga apparent. Sed vbi *Abac.3*
patitur Dominus iugum Christianum, hinc iugum continentium, illinc iugum coniugatorum; sub continentium iugo, & virginitas est, & vidualis castitas: sub matrimonij iugo duo item adsunt in vna carne, & hinc duæ bigæ coniugatorum, & continentium, quadrigam perfectam faciunt, in qua venit mundo salus. Id notans

D.Hier. tans D. Hieronymus epist. ad Pamachium socrus illius familiam sic extollit, *In tribus mulieribus sanguine, & virtute coniunctis, tria Christi præmia recognosce. Eustochium virginitatis flores metit. Paula laboriosam viduitatis aream terit. Paulina castum matrimonij cubile seruat. Et vt quadrigam domus una amitteret sanctitatis, & fœminarum virtutibus responderent viri; additur comes Pamachius, cognatus, gener, maritus; imo frater. Huic quadrigæ Iesus præsidet: de his equis, & Abacuc canit. Ascende super equos tuos, & equitatio tua salus.* Quis audeat coniugium infamare, quando coniugium bigæ triumphali salutis quadrigæ aptatur? Qui nuptijs operam nauant, ab dubium est, quin subeant iugum graue, sed iugum, quo Saluatoris quadrigæ componitur; cui Iesus præsidet, & super quod ipsa commoratur salus. Et cum audis in quadriga Saluatoris esse coniugatorum iugum, hinc elicere debes, quam sibi mutui coniuges indulgere debent, & condescendere. Quippe illos inde monebat Hieronymus ad Lætam, dicens, *Qui sub iugo est, ita debet currere, ne in luto comitem deserat.* Tunc enim feliciter coniux currit, cum condescendit compatis infirmitati. Non est coniugium virginitati comparandum, fateor, longè inferiorem gradum attigit, sed nihilominus, simul cum virginibus ad salutem coniuges seruantur. Inde Marc. cap. 8. de salutis verbo, seu semento dicitur, *Aliud cecidit in terram bonam, & dabat fructum ascendentem, & crescentem, & afferebat vnum triginta, vnum sexaginta, & vnum centum.* Tres ordines fructuum constituuntur? D. Cæsarius Arelat. homil. 19. fatur, *Tres enim*

D.Hieron.

Marc. 8.

Cæs. Ar.

A *professiones sunt in sancta Ecclesia Catholica. Sunt virgines, sunt vidua sunt etiam coniugata. Virgines exhibent centesimum, vidua sexagesimum: coniugata vero trigesimum. Alius quidem habet amplius, alius quidem habet minus, sed omnia in cœlesti horreo recondentur, & aterna beatitudine feliciter perfruuntur.*

B Non solum præstantissimæ virgines, sed & conuges seruantur in viam. Immò ideò matrimonium etiam datur, vt infirmi planam inueniant viam, qua in salutē abeant. Ita D. Paulus 1. ad Corinth. cap. 7. *Ad vitandas fornicationes quisque vxorem suam habeat.* Quo circa Chrysostom. *Quales vxores sint ducendæ*, latur, *Non dixit, vt vitetur paupertas, & pareatur diuitia, sed quid? Vt fornicationem vitemus, vt moderemur concupiscentiam, vt viuamus sobrie, vt Deo placeamus contenti vxore propria, hoc nobis affert coniugium; hic est fructus, hoc inde lucrum est.*

1. ad Co. 7.

Chrys.

C

§. III.

Vna sola virgo omnes fidelium nuptias valet illustrare.

D

E T nuptiæ erant, & purissima virgo Maria ibi, & Iesus ibi. Cur nuptiæ Iesu non placeant, inter cuius castra tanta virgo inuenitur? Sanè inde solum vniuersæ fidelium nuptiæ sacrantur illustrantur, quod ex illis, vel vna sola virgo clareat. Sapienter dicebat Diuus Prosper epistola ad Demetriadem. Valde mirabile est, & inter præcipua diuinæ gratiæ exempla numerandum, quod virgo Anitia super omnes eucta beatæ nobilitatis fastigium

D. Prosper

E

stigium trahens, de cuius fœcunditate auis, atque atauis responsura posteritas, & familiæ votis expectabatur, & patriæ, conuerso repente animo, desiderio cœlestiū nuptiarum, declinasti mortale coniugiū, *& vt omnem prosapiam tuam, etiam huius virtutis titulo consecraret, primam stirpis tuæ perpetuam, & virginem filio virginis spopondisti.* Expende illud, *vt omnem prosapiam tuam consecraret.* Quippe tanta est virginitas, quod largissimam coniugiorum seriem, & prosapiam vna sola virgo valeat consecrare, & illustrare. Fallor, nisi huc respiciebat etiam Paulus 1. ad Corinthios, 13. vbi cœlestis Ierusalem gloriam, splendorem que meditatus ait: *Alia claritas solis, alia claritas lunæ, alia claritas stellarum.* Sunt equidem in Dei regno stellæ, est & Luna, est & Sol: stellæ multæ sunt, cuius incredibili multitudini comparantur Abrahamides: sed Sol vnus est; vnus tamen cum sit, & stellarum multitudinem, & omnia alia illustrat; nouaque, & splendenti vestit claritate. Sic in Dei regno tres sunt gloriæ gradus, nimirum, stellarum, Lunæ, & Solis. Sed glorioſus Solis gradus, & si minor numero, et si singularis videatur, tantus tamen est, qui cæteros omnes noua repeleat illustratione, & claritate. Et quis est tantus gloriæ gradus? Crediderim gradum esse virginitatis, quando è virginibus Christi vna sola immensam coniugiorum seriem, vt Sol stellas, valet decorare. Accinit D. Isidorus Pelus. libro 3, epist. 351. fatus, *Soli enim eos, qui virginitatem amplexi sunt; Lunæ autem eos, qui continentiam; ac denique stellis eos, qui honorabile coniugium amplexi sunt, atque conseruarunt, comparare licet, maxime cum Diuus Paulus calculum suum addat, & dicat: Alia gloria Solis, alia gloria Lunæ, alia gloria stellarum.* Sic vna è virginibus Christi, instar Solis stellas illustrantis, integram fidelium coniugatorum multitudinem decorat, sacrat. Quò etiam referto illud 2. ad Corinth. 11. nimirum, *Despondi enim vos vni viro virginem castam exhibere Christo.* Quibus verbis loquitur Paulus non ad vnum, vel alium, sed ad vniuersam multitudinem populariū, & continentium, & coniugatorum, vt notat Chrysostomus, quos omnes virginitatis candore decorandos ait, vt Christi oculis placeant. Sed mirum, quod illos non virgines exhibet, sed virginem, quia sanè vel vna virgo sufficit ad coniugatorum turbas huius virtutis titulo consecrandas, decorandas. Propterea, dum de coniugatorum felicitate agit, etiam Paulus, 1. ad Timotheum cap. 2. sic de vxorata fœmina loquitur, *Saluabitur autem per filiorum generationem, si permanserint in fide, & dilectione, & sanctificatione cum omni sobrietate.* Diuus Anselmus, ex Hieronymus putat legendum: *eum omni castitate.* quasi tota spes, & splendor matrum consistat in eo, quod virgines Deo pariant. Sic enim ait: *Vbi ergo nuptiæ videbantur prædicari ad conferendam salutem; ibi prædicatur virginitas. Tunc enim saluabitur mulier, si eos filios genuerit, qui virgines sint.*

Sic virginitas nouit totam familiam illustrare, & sanctificare?

Cor. 11. — 1. ad Ti. 2. — Hier.

§. IV.

Maria Virgo non sufficienter honorata esset sine Iesu filio, nec Iesus sine Maria matre.

ECce tibi plenum Mariæ decus, nimirum, quod & sit, & dicatur Iesu mater; dum enim tantæ excellentiæ virtutum non dabatur Iesus filius, aliquid illi debebatur: quod etiam deberetur Iesu, nisi illi concederetur hæc mater. Parua essent proculdubio omnia dona in Mariam profecta, nisi & illi daretur, quod Iesum filium habeat, illiusq; sit perfectissima causa. Quod desumo ex non multum abumili argumento, quo Nazianzen. probat Patrem diuinum debere esse principium diuinitatis in filio existentis, ne eius principatus paruus, indignus, & mutilus habeatur. Do verba Nazianzeni, in quibus admoneo, ne mouearis, quod vocet Patrem diuinum causam filij: frequentissimum enim est apud Græcos nomine causæ, non aliud in diuinis significare, quam nos latini nomine principij significamus. Igitur orat. de statu Episcop. sic ait. *Neque ita Christi amatores simus, vt non hoc obseruemus, quod sit filius. Cuius autem filius erit, si non ad causam referat patrem? Neque patri principatus, hoc est, principij referat dignitatem tanquam patri, & genitori? Paruus enim, & indignus esset principatus, si non diuinitatis causa existeret, quæ in filio, & spiritu contemplatione deprehenditur.* Petebat equidem Patris excellentia infinita, ne quid indignum, & mutilum haberet, principium esse diuinitatis in filio, & spiritu existentis. Et cum Maria sit prima post Deum excellentia omnium suprema, & præstantissima, ne quid parum, & indignum, & mutilum pateretur, petebat similiter matrem esse, & fontem excellentiæ in Iesu existentis. Vnde non bene amant Iesum, qui non obseruant, quod sit filius Mariæ, & quod sit Mater eius. Memini etiam alia verba Nazianzeni, quibus, & Basilij, & eius parentum excellentias memorat, quæ Mariæ, & Iesu pulcherrimè conueniunt. etenim ait oration. in Basil. *Si necesse fuisset, vt omnino mos gereretur naturæ, & is, quem nunc laudamus, hominibus daretur: nequaquam conuenisset, vt ex alijs potius, quam talibus nasceretur parentibus, nec vt hi ab alio magis, quam hoc parentes nominarentur.* Et quidem certius dixissem, quod tanta est Mariæ excellentiæ, & virtus, quod plurimũ conuenisset cum partu Iesu esse, & Iesum illa vna matre gaudere. Origen. Quo spectat Orig. hom. 1. in diuer. ponderans Matthæi verba, capit. 1. *Cum esset desponsata mater eius Maria.* Vbi sic loquitur. *Vnigeniti Dei dicitur hæc mater Virgo Maria, digno digni, immaculata sancti immaculati, vna vnius, vnica vnici. Neque enim aliter vnigenitus super terram venit, aut alia virgo vnigenitum genuit.* Decuit igitur maximè, quod vnicæ creaturarum excellentiæ daretur ille filius, qui solus vnigenitus est Patris, & quod is, qui vnigenitus est patris, haberet matrem perfectionum vnicam.

§. V.

Nemo citius à morte, quam à Christo præuenitur, nec infans, qui in vtero decedit matris.

ESt ne ita velox malum in corripiendis hominibus, quod non à Christo præuentum fuerit, immò sæpe sæpius supplantatum? Præteriens Iesus iuxta Ioan. cap. 9. vidit hominem cœcum à natiuitate, quod expendens S. Basil. Seleuciæ Episcopus orat. 21. ait: *Vitium natiuitatem non expectauit, sed nixum anticipauit noxa.* Equidem summa hæc vitij velocitas est, quando ante nixum, ante natiuitatem iã inuadit infantem. Sic mors festinat quandoque, vt in primo vitali halitu, venenum infundat, & vterum conuertat in sepulchrum. Tamen festinior Christus, qui nixum anticipat, & pueri conceptionem, ipsis nuptijs inseritur, vt parentum animis remedia suggerat, quibus præueniri in vtero possint infanticidia. Huc respexit S. Cyrill. Ioann. 2. cum ideo Iesum Cana nuptijs interfuisse dicit. *Oportebat enim, quoniam totam naturam hominis ad melius restaurabat, non solum natis iam hominibus benedicere, verum etiam nascituris gratiam præparare.* Ante nixum, ante natiuitatem malos omnes incursus præuenit gratia Christi, quando nascituris infantibus ipsas præparatur inter nuptias. Equidem Dei gratia omnia præuenit mala, & noxia præcauet nascituris antequam nascantur in parentibus ea præparans remedia, quæ sufficeret filiorum perditioni occludere aditum. Iudicum 13. Manue vxorem sic alloquebatur Angelus. *Concipies, & paries filium.*

Basil. Sel.

Cyrill.

Iud. 13.

Caue ergo, ne bibas vinum, ac siceram, nec immundum quicquam comedas. Cur his instruitur fœmina ab Angelo? Sanè quod Deus Optimus Maximus tacitis impulsibus facit in parentibus pro bono filiorum, id aliquando ostendit externis miraculis, vt inde colligamus, quam vincantur in diligentia omnes incursus mali à diuina gratia. Nulli enim dubium est, quin prauæ affectiones, & indispositiones parentum, quando copulantur, causas darent morbis conceptorum infantium. Deus igitur, qui omnia nouit, nunquam pro suis non vigilat, non maturat gratiam, suggerens parentibus, quod bonum, & vtile esset filijs nascituris, siue in moralibus, siue in physicis, ne vnquam medica Dei manus non inueniatur præueniisse mala, quantumuis immature fœtus abripiantur. Quis Dei tacitas vigilias, siue excubias pro suis agnouit D. Gregor. Nyss. sen. orat. de his, qui præmature abripiuntur, fatus. *Sæpe numero vitæ eorum, qui bene vixerint, iam his, qui ex ipsis nati sunt, causa melioris conditionis est. Atque sexcenta horum ex diuina scriptura testimonia sunt quibus aperte docemur eius curæ, beneficijque, quod digni à Deo consequuntur, etiam ex ipsis progenitos vna participes esse.* Itaque eadem peculiaris Dei cura, qua parentes à Deo instruuntur, gubernantur, promouentur, nascituros attingit filios. Inseritur namque sæpe numero diuinus halitus nuptialibus otijs, siue negotijs, suggerens parentibus, vel abstinentiam, vel cibum, vel continentiam, vel copulam, prout nouit conuenire posse filijs nascituris. Hoc qui videt, & certo nouit ex scriptura, cur non putet semper à Deo fieri, vt nullus sit parens, nulla

Nyssen.

sa mater, cui Deus non suggerat id per quod, si fieret, filius minimè in perditionem veniret. Sanè nullus ita properè abripitur à malo, nec infans in vtero, circa quē non prius fuerit Christi Domini particularis cura, & benefica eius manus extiterit. Hinc ad perditissimos Iudæos loquitur Ioannes Iesu præcursor Matth. 2. *Progenies viperarum, quis ostendit vobis fugere à ventura ira?* **Matt. 2.** *Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ; & ne cœperitis dicere: Patrem habemus Abraham, &c.* Expende quod vocantur progenies viperarum; vt eorum antelucana, & innata ostendatur malitia, quos sic perditionis virus infecit, vt à conceptu ipso appareant perditionis filij geniti à viperis. Sed nihilominus insinuat, aliquod etiam habuisse salutis initium; quo ad Abrahamidum genus pertinuissent. Quomodo ergo, qui à vipera nati sunt, viperinoque ab ipso exortu infecti veneno aliud potuerunt habere salutis initium? Sanè non tantum manicauit noxa, quantum gratia: conceptos potuit sibi rapere culpa, & viperæ virus: verum benefica Dei manus longè prius in causis, in parentum nuptijs sic se ostenderat munificus, vt nullus esset filius, qui non posset citius ad Abrahamides pertinere, quàm ad viperas. Bene **Chrys.** Chrysolog. ser. 137. *Progenies viperarum! quis quos Deus creauerat homines, fecerat filios Abrahæ; militia peperit, & conuertit in viperas.* Nunquam non prior diuina beneficentia: semper noxa, semper perditio inuenit non solum homines, sed & Abrahæ filios, hoc est, illi radici adnatos, à qua possent imbibere salutem.

Ioan. 2. **Et deficiente vino dicit mater Iesu ad eū: Vinum non habent.**

§. VI.

B ***In nuptijs vix est alius, quam carnalis amor, nimirum. Zelotypia.***

VIdes vini defectū prius apud fœminas præsentiri, inter quas erat Iesu mater. Quare sum à sententia D. Gaudentij, qui per hunc defectum vini intelligit defectum lætitiæ spiritualis nuptialibus congressibus familiarem. Et sanè C prius apud fœminas hic defectus sentitur, quia in fœminis primo deficit quidquid ad spiritualem lætitiam amoremque pertinet. Solus apud illas inueniri solet amor carnalis, & zelotes. Sic Iudicum cap. *Iud. 5.* 5. dum Sisara moras nimis longas in prælio faceret. *Vlulabat mater eius, & de cœnaculo loquebatur. Cur* D *moratur regredi currus eius; quare tardauerunt pedes quadrigarum illius? Vna sapientior ceteris vxoribus eius hæc socrui verba respondit: Forsitan nunc diuidit spolia, & pulcherrima feminarum eligitur ei.* Expende aū quam diuersas res spectent, & mater, & vxores Sisaræ in eius mora. Mater nihil aliud meminit quam pericula, quam discrimina, de filio vehementer solicita: E at vxores nihil pericula viri curantes nulla sciunt discrimina metuere, id animo volunt in mora eius, si pulcherrimam aliquam aliam puellā inuenerit, cuius detineatur gratia. Hoc solum suspicantur, de hoc solum solicitæ sunt, nihil aliud timēt.

vtpote in quibus verus deficiat, & solus zelotes, & carnalis amor sit. Abul. Quod acutè notauit Abul. quæst. 30. inquiens. *Magis solicita erant uxores Sisara, an sumerent aliquam puellam speciosam quam circa vitam eius. Mater autem Sisara diligebat eum, & ideo de sola vita, & persona solicita erant.* Siccine sunt quam plurimæ vxores, apud quas veri amoris, & gaudij defectus frequentissimus est, & carnalis, & zelotypus amor illis familiarissimus. De illis dicebat ex Philone D. Anton. Anton. in Melissa part. 2. ser. 3. *Sui amans est mulier, & Zelotypa immoderate.* Alius verus amor lætitiæ spiritualis auctor defecit fæpe: hic carnalis, & zelotypus turbationis & inquietudinis causa nuptis familiarior. De Rachele dicitur Gen. 30. *Cernens autem Rachel, quod infœcunda esset, invidit sorori sue, & ait marito suo: Da mihi liberos, alioquin moriar.* Putares ob viri amorem sic expetere filios, & quidem hoc honestum esset, sed non tantus amor in fœminis solet inueniri, qui se solas amare nouerunt. Sanè Iacob ardentissimè diligebat Rachelem, adeò vt præ amore illius parui duceret Liæ fœcunditatem, eiusque liberos, hoc solum curabat, vt sua Rachel viueret. E contra autem, Rachel virum pro liberis molestabat, illumque dolore afficiebat, dicés. *Da mihi liberos, alioquin moriar.* Quæ itta solicitudo eit Rachelis pro liberis? An erat mariti sui amor? Minime: sed carnalis amor sui, sed zelotypia, quæ frequentior est in fœminis nuptis Chrysostom. Chryf. hom. 56. in Genes. *Grave malum est zelotypia: vidit viri erga sororem amorem, & putabat ea de causa illam tot filios habuisse, unde dicit, Da mihi filios.* Non coniugis, non filiorum amor, sed zelotypia erat; non solicitudo de filijs habendis ex dilecto viro sed zelotypæ cura, an magis amaretur Lia. Hæc cura crebrior in fœminis, amoris autem veri defectus familiarissimus.

§. VII.

Gratior Iesus inuenitur inter inopiam, quam inter superfluam copiam.

His mensis lubens accubat Iesus, quas inopia commédat, quia ab illo terreno Adamo, inter superfluentes delitiarum hortos elapso, superabundãtia mansit cælesti Adamo suspecta, & inuisa. Id perspicuum erat tentatori, qui filij Dei claram cupiens habere notitiã aiebat. *Dic vt lapides isti panes fiant.* Sanè famelico vni sufficeret si vel vnicum panem porrigeret, verum is vt filium Dei tangat, superfluam copiam suggerens, non panem, sed panes voluit præsentare. Pulchrè Theoph. *Non dixit, vt lapis iste panis fiat, sed lapides; volens Christum ad superflua instigare. Esurienti enim vnus panis sufficit, & propterea cum Christus non audit.* Theop. Ex hoc Iesus tentatoris etiã depellit consilia, quia ad superflua instigabat; vt scias, quod vel ex hoc capite accidit mensa odiosa Christo, quod superflua proponit ad cibum. Non adeò infensus, & odiosus Dei filio extitisset, si famelico vnum panem meminisset, sed quia plures memorat, ideò citius patitur repulsam. Non enim sic copia, vt inopia Deum tradit. Cant. 5. Dei amatrix dum exit quærere Deum, Cant. 5. inuenit custodes ciuitatis; custodes inquam, nimirũ, angelos datos in custo-

custodiam hominum, & ciuitatum. Quid ita? *Tulerunt pallium meum mihi custodes murorum.* Quæ est ista Angelorum custodia, quæ eripit pallia? Custos potius seruare debebat, & defendere; curisti vocantur custodes dum post vulnera tollunt, & pallium? Equidem nouerant nobiles custodes diuinæ amatricis desiderium, & vota, quæ festinat Deum inuenire, & ad se trahere; quærebat tamen illum diuite ornatu composita, pallio in terram vsque defluente ornata, nec inueniebat, ideo tollunt pallium, vt inopi, & nudæ citius possint Dei copiam facere. Quo spectans D. Amb. lib. 3. de virgin. ait, *Bene tollitur ei pallium, quæ ad Christum propinquat*; Quippe quo nudior, & egentior, eo citius sibi Deum propinquum faciet: qui inopiæ potius, quam copiæ gratior assistit. Genes. 21. malè audiebat apud Abrahamum Sara, quod Ismaelis exilium peteret, tunc Dominus ad Abraham fatur. *Omnia, quæ dixerit tibi Sara, audi vocem eius, quia in Isaac vocabitur tibi semen. Sed & filium ancillæ faciam in gentem magnam, quia semen tuum est. Surrexit itaque Abraham mane, & tollens panem, & utrem aquæ imposuit scapulæ eius, tradiditque puerum, & dimisit eam.* Miraberis, quod tam vili, & pauperè viatico Abrahamus, & coniugem, & filium à se dimittat. Vbi paternus amor? vbi tanti viri in extraneos liberalitas? Peregrinos, mensa diuite, & plena excipit; coniugem, & filium pane tantum, & aqua oblato dimittit. De dimittendo filio præceptum acceperat, de viatico nullum præceptum habuit; cur ergo ita nudum, & pauperem dimittit? Non crudelitas patris hoc faciebat, sed amor, sed fides; vbi enim promissionem accepit, quod Deus electum filium susceperus erat, statim credit, eo citius Ismaeli astiturum Deum, quo is pauperiori, & viliori inuentus fuerit viatico. Do. Lyppomanus in Cat. fatem. *Quanto autem Abraham ancillæ in exilium destinandæ pauciora dedit, tanto fidei ardorem maiorem expressit. Nec tentauit Dominum, sed fidem maximam in eo habuit, quod euentum esset moderaturus.* Non credit Abraham posse fieri, quod Deus tardet ad egentem aduolare, immò, quot indigentiæ indicia, tot credit esse illices, quibus Deus ad subueniendum trahatur.

Ambr.

Lyppo.

§. VIII.

Nuptiales voluptates, quando non sequitur tribulatio?

EST inter nuptialia gaudia viri defectus, instat nuptorum limini egestatis labor: & quando labor, & pœna non premit nuptias, non premit hominum gaudia? Equidem omnes mundiales voluptates pœnarum, & dolorum semina habent, Paulus 1. ad Corint. 7. id enūtiat: si autem acceperis vxorem, non peccasti. *Et si nupserit virgo, non peccauit, tribulationem tamen carnis habebunt huiusmodi.* Potest esse coniugium sine reatu, sed non potest esse sine tribulatione, sine carnis dolore, & pœna. Pro quo Diuus Paulinus epist. 29. ait. *Nunquam in carnalibus affectionibus ita quiescit animus, vt cruciatu careat; dum necessitudines suas, aut bonas amat cum amittendi metu, aut malas edit cum amittendi voto, in vtroque miseriis sustinendis semper obnoxius.* Stultus est, qui nuptiarum gaudia quærit, vt fugiat labores, vt se se immunem

1. Cor 7

Paul.

seruet à tribulationibus: quando & nuptiæ, & vniuersæ mundiales voluptates, & dolorum, & tribulationum sint præsentissimum seminarium. Ezechielis cap. 1. mira electri *Ezec 1.* species profertur, quæ referret hominis conditionem, hanc curiosè notans propheta ait. *A lumbis eius vsque deorsum vidi quasi speciem ignis*, & merito vbi nuptialia gaudia sunt, ignis apponitur; nūquam enim non sequitur tribulatio nuptias, nec gaudiorum negotium à flagello immune aliquando esse potuit. Id ostendit Orig. hom. 7. in le- **Orig.** rem. fatus; *Renes, & lumbi igne censentur. Omnia enim, quæ ex voluptate sunt, indigent purgatione, & ipsa purgatio immixta est supplicio.* Huc. usque nullæ nuptiæ abingenti tribulationum flagello fuerūt omnino liberatæ. Vnde supernæ ciuitatis gaudia sine vlla malorum admix- **Ambr.** tione esse, inde confirmat D. Amb. Psal. 39. quod ibi non nubent, sed omnes sint sicut Angeli Dei, quasi impossibile esset tribulationes, & metus tolli, nisi tollantur nuptiæ, & gaudia carnalium voluptatum; ait enim ad eum, qui ad cœlestem Ierosolymam festinat, qui supernum paradisum incipit intrare. *Tu iam nullas insidias pertimescas. Et Adam, vt caderet, à serpente deceptus est, & flexus est ab vxore: ideo iam nulla in paradiso nuptia, sed omnes erunt sine celebritatibus nuptiarum sicut Angeli Dei.* Ne metus, ne tribulatio limina posset tetere paradisi, ablatæ sunt inde nuptiæ, quas solet comitari dolor, & periculorum, defectuumque metus continuus. Sanè vxorati illud est proprium apud Paulus 1. ad **1. Cor. 7** Corinth. 7. *Qui cum vxore est, solicitus est, quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuisus est.* Expende illud, *diuisus est*, nempe scissio-

A nes patitur, & timulas agit; & quantumuis murus æneus sit, vbi scissuras habet, necessum est, vt inde frequentes ingrediantur ruinæ, dolores, tribulationes, anxietates, A quibus in tantum fugitur, in quantum declinantur nuptiarum B deliciæ. Pro quo D. Basil. de vera **Basil.** virginitate sic pulchrè extollit prudentissimam Virginem. *Quippe coniugij finem corruptionem, & iniurias esse considerans, ex ipso fine totam nuptiarum tragœdiam prudenti ratione colligit: declinansque primam tristium causam, manantem quoque ex ea pressurarum effugit.* Quid pulchrius? Quando significantius definitæ sunt nuptiæ? Et C quam apte nuptialis pompæ thalamus tragœdorum theatro comparatur. Tota nuptialis pompa tragœdia est, & prima causa tristium, atque pressurarum scaturigo, vt quam etsi filij deficiant, dolores tamen partus nunquam deficiunt. Nuptialibus gaudijs libente, aptarem illud Ecclesiastæ. cap. 2. *Risum* *Eccl. 2.* *reputauit errorem. Gaudia dixi: quid frustra deciperis.* Putat risum errorem, quia vt errantibus huc, illuc- D que deterrent deuiæ latebræ, & præcipitia: sic carnalibus delicijs similes tribulationes imminent. Argute etiam transfert Tigurina **Tigur.** dicens. *Ridere statuo esse hominis vasani, & lætitiam nescio, quid parere.* Nūquam enim dolores partus possunt deserere lætitias? illarum fœtus maturus ignoratur, quia vix E cernitur bonus deliciarum fructus verum non ignoratus partus, quandoquidem dolores, & pressuræ manifestissimi sunt socij mundialis lætitiæ.

§. IX.

§. IX.

Deum efficacissimè allicit sola illi propositæ nostræ indigentia.

NOn multa locuta est Maria, non de serpentis astu rhetorum flumina euomuit, vt filium trahat à fluuine, sed simpliciter fatur, *vinum non habet*, quasi idem esset misericordi Deo miseriam detegere, ac flammanti igni pabulum præparatum apponere. Rapit, mihi crede, pietatis fontem, sola per se ipsam, si eius oculis detegatur miseria humana. Adulteram fœminam Christi oculis obijciunt Pharisæi, Ioann. cap. 8. Accusatores acres accesserant adulterij. Sed vbi propria sua peccata rememorari audiunt, diuinissimus iudex incipit illis esse timori, & eius iudicium præcaueri maximè. Quid plura? *Vnus post vnum exibat*. Cur fugitis accusatores rei facti? Quin potius procurate adulteræ absolutionem, vt qui iudicium incurristis illam accusantes, de eius liberatione spem absolutionis capiatis. Sed cum accusant, mulierem adulteram proclamant, & cum non audent damnare, immò cuperent absoluere, illam oculis præsentatam diuinis relinquentes, abscedunt: Pulchrum spectaculum, ait Diuus Aelredus, serm. 2. in Isaiam. *Vnus post vnum exierunt cum sola misericordia solam miseram relinquentes*. Sufficit misero si per se ipsum miserationum pelago astet. Non multorum suffragia, non rhetorum flumina indiget, sed sufficit, quod indigens anima se se Deo sistat, vt ab illo sibi necessaria conse-

Ioan. 8.

Aelred.

quatur. Quos patronos adhibuit Magdalena? Erat præsens Simeon, cuius tamen fauorem non curauit. Quæ verba fecit? Et erant illi labia charitatis, quæ demulcerent seueriſſimum animum. Et nihil locuta se solum misericordiæ oculis præsentauit, & ingentem retulit gratiam. Nullo equidem eges, si Deo pleno corde sistatis, vt ab eo speres misericordiam, immò, vt petas ab illo maxima. Illa Dei mater, Cantic. 1. sic Deo se sistit, & ecce ex abrupto clamat. *Osculetur me osculo oris sui*. Nec nominat sponsum, nec honoris, misericordiæque titulos obtestatur, nec patronos adhibet, & tamen ex eo quod se sistat Deo, ad illumque confugiat, non veretur tam magna postulare. Id quod expendens D. Bernard. serm. 7. in Cant. fatur. Magnum quid à magno petitura, nullo tamen, vt assolet, vtitur blanditiarum fuco: nullis circumuolutionibus ad id, quod desiderat, ambit. *Non facit præmium: non captat benevolentiam; sed ex abundantia cordis repente prorumpens, nude fatis, osculetur me, ait: osculo oris sui*. Sanè vna sola repræsentatio necessitatis efficacissima est, ad Dei amantis animum expiscandum. Nolo suffragia contemnas, nolo vt verba honoris, maiestatis titulos allectorios parui ducas; sed vt sic immensam Dei bonitatem æstimes: vt putes, quod illam soliciture sufficiat vel simplex amantis postulatio, vel sola egestatis, & indigentiæ repræsentatio. Quos patronos adsciuit mulier illa, Matth. 9. vt ad Iesum accederet? Quos titulos, quæ verborum lenocinia congessit? *Sanè accessit retro, & tetigit fimbriam vestimenti, nihil loquitur, nihil clamat, nihil*

Cant. 1.

Bernar.

Matt. 9.

postulat, tantũ vel à tergo Iesu appropinquat, Iesu sistitur, Iesu misericordiam suam ostendit. Quid plura? Iesus conuersus videns eam dixit. *Confide, filia, fides tua te saluam fecit.* Pulchrè D. Ambr. lib. 3. de virginibus, Ambr. ait. *Simul vt accessit mulier virtutem sensit: medicinam impetrauit: vt oculum lumini admoueas, illuminatur antequam sentias, & operatio lucis prauenit apparatum.* Expende illud, vt si oculum lumini admoueas: quippè idem est indigentiam Deo proponere, quod igni pabulum, lumini oculum admouere.

Text. Et dicit ei Iesus: Quid mihi, & tibi est mulier? Nondum venit hora mea.

§. X.

Nullo temporali respectu diuina munera perhibenda, & ostentanda sunt. Vbi contra Principes, qui adeunt deuotas fœminas, vt apud se raptus ostendant.

CVm videris Iesum seueritatis, & quasi reprehensionis verbis vtentem, non putes illum male erga innocentiam Marianam affectum: solent enim iudices seueros quandoque vultus ostendere, immò mala dare verba his, quorum habent testatam innocẽtiam, ne quid videantur dedisse naturali affectui; sic Iesum se se austerũ Mariæ exhibat, ne in exhibendis diuinis carni, & sanguini videatur acquiescere; & ab alio expectare, nisi à charitate operis imperium. Id quod docebat Dominus Luc. 4. his verbis Luc. 4.

Multi leprosi erant in Israel sub Eliseo Propheta, & nemo eorum mundatus est, nisi Naaman Syrus. Suos præteriens diuinus Vates alienigenis præbet medelam, ne reputetur gentis negotium munus cœleste. Sic enim hæc meditatur D. Ambr. Ambr. ibi fatus. *Cur igitur non curabat fratres, non curabat ciues, non sanabat Propheta consortes, cum sanaret alienos; nisi quia voluntatis est medicina, non gentis; diuinum munus votis eligitur, non naturæ iure defertur.* Sic absolutus est Dominus in suis muneribus impertiendis, vt nolitis haberi, qui aliquo teneatur iure, aliquo vel necessitudinis, vel reuerentiæ obligetur respectu ad illa impertienda. Non gentis, non necessitudinis, non personarum intuitu diuina munera exhibenda, vt solent facere aliqui insipientes animarum curatores, qui principibus, & magnis viris, siue amicis exhibent subditos, vt coram raptus patiantur, & mentis excessus. Quid stultius, quid à Deo alienius? Hoc idem est, ac velle, quod diuinissima, & absolutissima Dei potestas carni, & sanguini morem gerat, illique seruiat. Caueas ergo tu, ne velis diuinitatis munera temporali aliquo respectu exhibere. Sed & caueant Principes, & alij populares, ne sui gratia, & respectu ament huiusmodi munera diuinitatis ostendi. Hoc fastu offendit Deum Nabuchodonosor, Dan. 3. cum post miraculum à Deo patratum, quo tres pueri illæsi à fornacis flammis fuerunt erepti, sic ad sibi subiectas ciuitates, & prouincias scribebat: *Nabuchodonosor Rex omnibus populis, gentibus, & linguis, qui habitant in vniuersa terra, pax vobis multiplicatur. Signa, & mirabilia fecit apud* Dan. 3.

mi Deus excelsus? Placuit ergo mi A *hi prædicare signa eius*. Hæc sunt verba misericordiam, an reprobationem merentis? Hæc verba in laudem, an in vituperium Dei sunt intelligenda? Crediderim per hæc maximè ostentum fuisse reprobum animum superbissimi regis. Vnde hoc? Expende vanissimum illud, nimirum: *Fecit apud me Deus*: quasi Deum inter parasitos, & assentatores regios numeraret, qui illorum more faciem regis, & purpuram vereretur, eiusque gratiam, & fauorem virtutibus exhibitis expiscari niteretur. Quod in quantam Dei offensam venerit, quis non videat? De hoc pulchrè Rupert. lib. 6. de Victoria verbi Dei, c. 23. ait. Attendite, quia non fuit speciosa laus C in ore illius peccatoris, tota namq; respersa est fermento tumidæ vanitatis. Quomodo enim laudauit, cum scripsit: signa, & mirabilia fecit apud me Deus, placuit ergo mihi prædicare signa eius? *Quid enim est, apud me fecit, & placuit mihi, nisi ob gratiam mei fecit? verè sicut Deus non dignatur laudem nisi ex* D *humili spiritu; ita dignum, & iustum fuit, vt reprobaret extollentiam illius regis, qui laudando laudabilem mentiebatur. Non enim apud eum signa fecerat Deus. Non enim is est Deus, qui personam respiciat alienius in suis muneribus exhibendis*. votis acquiruntur Dei signa, & munera, non iure naturæ, sine sanguinis, siue alterius respectus à Deo veniũt. Nefarie laudas Deum, quisquis illum laudas, quod personam respiciens tuam magnalia sua fecerit, hoc non est laudare, sed blasphemare Deum, cuius sola charitas spectanda est in exhibitis muneribus, & absolutissima eius voluntas, & potestas.

Rup.

§. XI.

Christi mater antequam defectum etiam originalem incurreret, præuenta fuit Dei gratia.

B DEficiente iam vino, hoc est, iam iam defectu vini immineute, quo nupti erubescerent; Maria, quæ præuenientis filij auxilium sæpe in se nouerat, Iesu astat, vt ante ruborem, & defectum nouæ nuptis opem ferat Iesus autem, qui vt matrem, propter maternitatis honorem ante defectum etiam originalem sui gratiam præuenit, C sic nisi post defectum nemini aliorum medicatur. Hinc ait quasi nimis festinæ Mariæ: *Quid mihi, & tibi mulier? Nondum venit hora mea*. Quasi dicat, vt tempus subueniendi alijs hominibus anteuertam, vt ante defectum opem feram alijs non mihi mater es, non suspicio maternitatem. Non enim D in tollendo vini defectu agitur matris meæ negotium, & sic post defectum expecto horam, qua remedium afferam. Vbi matris interest honori, ibi non defectum expecto, sed omnes etiam originales defectus præuenio, infero gratiam. Quippe quæ mater in vtero habuit ab Spiritu sancto, vt filios Dei pariat, & non ab ipsa origine plena E ipso Spiritu sancto vniuersos defectus ignorauit? Post Mariam aqua concepit ex Spiritu sancto, vt filios Dei regeneret, ait enim Iesus apud Ioan. cap. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei*. Quis hinc memoret aquarum priuilegia, & gratias? Ex eo, quod ab Spiritu sancto fœcundatur, vt filios Dei pariat, Ioan. 3.

hoc

hoc habuit aqua, vt nullam vacuitatem, nullam deformitatem, nullam inanitatem in se habuerit, sed ab initio inter communes rerum omnium deformitates ipsa sola spiritu sancto plena splenderet Etenim habes Genes. 1. *In principio creauit Deus cœlum, & terram, terra autem erat inanis, & vacua, & tenebræ erant super faciem abyssi, & spiritus Domini ferebatur super aquas.* Ecce tibi in prima rerũ conditione, vbi nihil non deforme, non tenebroso errore turpatum, sola aqua de Spiritu sancti assistentia ornabatur, vt ex aqua, & Spiritu sancto filij Dei erãt in baptismo regenerandi. Id quod eleganter expẽdit Tert. lib. de Baptismo fatus, *Habes in primis ætatem venerari aquarum, quod antiqua substantia. Deinde dignationem, quod diuina spiritus sedes, gratior scilicet cæteris tunc elementis. Nam, & tenebræ totæ, adhuc sine syderum cultu informes, & tristis abyssus, & terra imparata, & cœlum rude, solus liquor, semper materia perfecta, læta, simplex, de suo puro dignum vectaculum Deo subijciebat.* Quid pulchrius? Habent equidem hoc proprium matres, quæ ex Spiritu sancto Dei filios pariuntur, habenti aquam hoc proprium, quod nullum vnquam defectum, nullam vacuitatẽ experiantur. Cum nulla alia creatura, nec cum cælo factum est, vt defectum non sentirent, vel in primo exortu: hoc reseruatum fuit illi mãtri, quæ de Spiritu sancto concipit, & de Spiritu sancto filium Dei parit, virgo, & mater. Notanter dixi: *Virgo, & Mater*, quia nimirum, quæ de Spiritu sancto concipit, virgo, & ex eo capite, quod virgo simul est, nulla debet comprehendi generali lege deformitatis. Hæc erat lex vniuersalis apud Lucam ca. 16. promulgata, nimirum, *Lex, & Prophetæ vsque ad Ioannem*. Et nihilominus post Ioãnem sunt Prophetæ; dicit enim Actorum 21. *intrantes domum Philippi Euangelistæ, qui erat vnus de septem, mansimus apud eum. Huic autem erant quatuor filiæ virgines prophetantes*. Ecce tibi, & post Ioãnem Prophetæ, sed virgines Prophetæ; qua enim ratione virgines erant, non poterant contineri lege aliqua generali. Ita. D. Hieron. lib. 1. in Iouinian. ait: lex, & Prophetæ vsque ad Ioannem: istæ, quia virgines erant etiam post Ioannem prophetasse referuntur. Neque enim poterant veteris testamenti lege retineri, quæ virginitatis sulserant claritate. Sic ibi. Vanæ ergo veteris peccati lege teneri volunt tantam virginem tantamque matrem. Et sane non potui negare filium Dei Matri virgini ponus extitisse antelucanum robur, quam pharmacum: de illa Cant. 7. *Venter tuus, sicut acervus tritici vallatus liliis*. Expendet: Quid vt filius Dei Matri florentis virginitatis: nimirum, acervus tritici: equidem Iesus virgini matri triticum est, cibus est, esca est, quæ roboret: non pharmacum, quod sanet. D. Fulgentius sic distinguit redemptionem hominis, & Angeli lib. 2. ad Trasimundum Reg. capit. 3. fatus, *Vnus est in vtroque gratia operata: in homine, vt surgeret: in Angelo, ne caderet: ab illo infirmitatem depulit: hunc infirmari non sinit: istius esca, illius medicina*. Sic prorsus Mariæ acervus tritici, nempe esca, quæ infirmari non sinat, cæteris medicina, quæ infirmitates depellat.

Gen 1.

Tert.

Luc. 6.

Hieron.

Cant. 7.

Fulgen.

§. XII.

§. XII.

Etiam ipsa innocentia austere, & dure tractatur aliquando, ne deficiat.

CEnsorius nimis visus fuit in Matrem Dominus ijs, qui efficta illam seueritatis personam nolunt percipere. In immerentem prolem aliquando amantissimus pater solet excandescere, & supercilium effingere, non vt errores mulctet, sed vt firmiorem suggerat abscendendi ab errore diligentiam. An egebat hac fictitia animaduersione Maria Iesu Mater? Sed egebant innumeri alij innocentes, quos in matre tangebat Iesu efficta seueritas, vt castigati sine culpa, magis culpas vererentur. Accinit sanct. Ennodius lib. quinto, epistol. 23. his pulchris verbis. *Vide per rerum prouidentiam, quam cauta est seniorum dispensatio, & fabricatis plena sermonibus: prauenitur querelis innocentia, & ne dolorem suum in lucem producat, arguitur, si rea, ne faciat.* Non semper disciplinæ virga culpas tundit, solet sæpe ipsa innocentia austere, & dure tractari, & flagellis præueniri, ne ruat, sed incontaminabilis perseueret in vita. Vnde monebat Paulus ad Hebr. 12. *In disciplina perseuerate. Tanquam filijs vobis offert se Deus, quis enim filius quem non corripit pater.* Non sito in eo, quod moneantur disciplinæ flagella, & dura, & rigida, vt à parente optimo profecta recipere; cum optimi parentis sit filius dilectissimos, amplissimaque hæreditate ditandos duris

Ennod.

Ad Heb. 12.

A verberibus ob crimina affligere. Sed illud expendo, quod iubeantur, non solum recipere flagella, sed & perseuerare sub illis; perseuerate, ait, in disciplina: quid est, *perseuerate*? Nulla ratione disciplinæ virgam fugiatis; etsi culpa abscesserit, etsi nulla sit labes, etsi omnimoda innocentia iam floreat tamen innocentissimi, & perfectissimi sub flagello perseuerate, quo vos pater custodit in hæreditatem diuinam. Huc spectat D. Anselm. inquiens, *Sit itaque manus paterna super vos, etsi boni filij estis. Nolite repellere disciplinam eius. Det disciplinam, dum non auferat misericordiam. Quomodo ergo non flagellat custodiens paruulos Dominus: quos grandes quærit hæredes? Et* quidem disciplinæ rigor, non solum pro reorum curatione inuenta est, sed euidentius à parentibus optimis vocatur in vsum pro innocentiæ custodia. Quo sensu Prouerb. 15. vers. 10. reddiderunt Septuag. *Disciplina innocentis cognoscitur à prætereuntibus*: quasi dicerent, quod dum sumus in hac via innocentiæ notissima socia sit disciplina: nullusque custos, & miles notior in sæculi via, quam est disciplina innocentis custos, & miles.

Anſel.

Pro. 15.

§. XIII.

Non est insolidum mulieribus omnes suas spes, & desideria maritis committere priusquam Deo.

NOn purissimæ virginis mentem arguit Dominus verbis prædictis, sed mulierum vxorum succenset studium, quarum multis adeo insolitum est ad Deum recur-

recurrere, & non potius ad maritos suos, vt merito dicat Dominus accedenti ad se mulieri inter maritorum multitudinem. *Quid mihi, & tibi mulier?* Quasi dicat: ex quo hanc mentem habet mulier, vt ad Deum recurrat, & non potius ad virum? Hoc virginis proprium est, & virginitati soli vsitatum, vt à Deo speret, in illoque ponat spem suam, mulier autem nupta potius B confugis, quam Dei solet meminisse. Vsitatissimum est, & familiare nuptis, quod conuertantur prorsus
1.Cor.7. ad viros suos. Paulus 1. ad Corinth. c. 7. ait: *Qui autem cum vxore est, solicitus est, quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuisus est. Mulier innupta, & virgo cogitat, quæ Domini sunt, vt sit sancta corpore, & spiritu. Quæ autem nupta est, cogitat quæ sunt mundi, quomodo placeat viro.* Expende quam aliter loquatur Apostolus in viris, & in fœminis: etenim, & vir, qui sine vxore est, & virgo æquè cogitant, quæ Domini sunt. Vir autem, qui cum vxore est, non solum Deum respicit, sed & vxorem, quomodo placeat vxori, & diuisus est, hoc est, inter D Deum, & vxorem diuiditur. Verum mulier *nupta cogitat, quæ sunt mundi, quomodo placeat viro.* Non additur, quod diuisa sit, forsitan, quia non diuisim, sed sic totam se tradat viro, vt nec Dei meminerit. Sic maritis fidere nuptæ solent, vt potius illis, quam Deo se se committant. Genes. 30. Rachel cum in-
Gen.30. fœcunda esset, nec inde fœcunditatis meminit auctorem; quid ergo fecit? Ait marito suo: Da mihi liberos, alioquin moriar. Vide ad quem confugiat, quem spectet mulier, non Deum, sed maritum. Pulchrè
Chryf. D. Chrysostomus homil. 56. *Inconsiderata, & mulicbris est hæc petitio: Da mihi liberos. Quare a viro*

A *petis ea, quæ supra naturam sunt, & relicto natura Domino virum arguis, qui ad hoc nihil conferre tibi poterit: Inconsiderata, & mulicbris est hæc petitio.* Tales sunt mulierum nuptarum solicitudines, quibus se se adeo committunt viris, vt relicto Deo ad vicos in omnibus confugiant. Quid inconsideratius? Quid stolidius?

Text. Dicit mater eius ministris: Quodcumque dixerit vobis facite.

§. XIV.

C *Dei severitas indicium solet esse propinquantis misericordiæ.*

NOn absterretur virgo fabricatis Dei reprehensionis sermonibus, imò vbi quasi exasperatum vidit filium, piguore capto miraculi proximantis, ministros monet, vt in omnibus Iesu pareant. Cananæa postulanti pro filia austerus, & supercilios us respondet Saluator, Matth. 15. *Non licet mit-* Mat.15. *tere panem filiorum canibus*, Ad hæc sapiens, & fortis mulier: *Etiam Domine, nam, & catelli comedunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum.* Repellitur, & vt canis probrosè reijcitur, & tamen maiori inde concepta spe, inquit, etiam E Domine, &c. Quæ est tua hæc spes mulier? Vocatis canis, & adhuc speras? An percepisti contumeliam? Pulchrè D. Basil. Seleu. orat 21. inquit, *Etiam Domine, contumeliam tenet, curationis pignus.* Et quidem, vbi amor est, severitas, & rigor, præsentissimum solet esse pignus gratiarum. Huc vocanda est ista

Ioseph

Ioseph callidita Genes. 44. qua se propitium, & gratum erga fratres immerentes ostendere voluit. Iubet enim, vt abeuntibus illis, in veterini fratris Beniamini sacco scyphus aureus abscondite deponatur, vt illum hoc astu tenere possit reum furti. Quid plura? scyphus absconditur, abeunt fratres; sed non multum confecerant itineris, & ecce vobis, qui scyphum requirant, scrutatur omnia, tandem venit ad Beniamini saccum, & ibi scyphus inuenitur. Quæ tunc facies rerum? Quæ tribulatio fratrum? Quales Beniamin angustiæ? Rapitur ante seuerum iudicem, accusatur ingratissimi furti; damnatur misera seruitute. Sic bone Ioseph affligis dilectum? Cur tot congeris iniurias in caput tibi amantissimum? Non iniuriæ censeantur, quæ à tanto dilectore proficiscuntur, sed gratiarum pignora, quibus & illum, & totam familiam statim afficiet. Ambrosius libro 2. offic. capit. 16. inquit: *Reum statuit rapina, vt obsidem teneret gratia.* Tota hæc iniuriarum facies, tribulationum fabula instituebatur, vt ingentium beneficiorum, & gratiarum iam iam aduentantium obses constitueretur, & pignus. Quo respiciebat Habacuc capit. 3. aiens, *Cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis.* Quippe Dei ira, & rigor solet esse signum misericordiæ aduentantis, vt dicat deuotissimus Idiota libro 3. de Vera patientia: *Cum sentio te iratum, tunc maximè confido te esse propitium: quia cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis.* Prudentissimè, qui iram, & seueritatem Dei sentit, eiusdem misericordiam prospicit aduenientem; cuius certissimum pignus, & signum in ipsa ira esse solet. Zacharias Luc. 1. ab Angeli ore ingentes gratiarum promissiones accepit; adeoq; propinquum esse beneficiorum omnium thesaurum audiuit, vt dubitaret, an verus esset Angelus, qui loqueretur, & tantam ingentissimi boni propinquitatem annunciaret. Cui Angelus: *Ecce eris tacens, & non poteris loqui, vsque in diem quo hæc fiant, pro eo, quod non credidisti verbis meis.* Qualis erat culpa Zachariæ, quæ adeo seuerè punitur? Sanè, vt placet Maldonato, & alijs, culpa leuis fuit, cur ergo tanta pœna infligitur pro culpa leuissima? Non ea erat pœna, quæ tam dabatur pro culpa, quam pro pignore, pro signo, pro obside appropinquantis gratiarum fluminis. Chrysologus serm. 90. *Veniabiliter non credendi Angelus pœnam signi tantum dedit, non perfidiæ.* Attendit Angelus, non tam quid Zacharias peccauerit, quam quid sperare deberet; & vt eius spem firmaret, non pro culpa, sed pro signo, & pignote pœnam dedit; quam qui patitur maiorem debitis, non potest dubitare misericordiam diuinam aduentare, eiusque gratias iam pro foribus esse.

Gen. 44.

Habac. 3

Luc. 1.

Chrys.

Ioan. 7. Erant autem ibi lapideæ hydriæ sex positæ, secundum purificationem Iudæorum capientes singulæ metretas binas, vel ternas. Dicit eis Iesus: Implete hydrias aqua. Et impleuerunt eas vs-

que

que ad ſummum, & dicit eis Ieſus. Haurite nunc, & ferte Architriclino.

§. XV.

In ſuo quiſque munere, & ordine conſiſtens à Deo ſpectet magna.

QVi vini defectum ſupplere volebat, ſatius iuſſiſſet, quod aqua in vinum conuertenda infunderetur in dolijs, in quibus eſſe conſueuerat vinum, non in hydrijs. Verum Dominus non iuſſit, vt vaſa vinaria implerentur, ſed aquales, vt diſcat vnuſquiſque, quam intra ſuum ordinem, & ſtatum poſſit magna Dei opera præſentire. Aqua in ſuo vaſe contenta nobiliſſimum vini ſtatim contingit virtute diuina. Sic in ſuo quiſque ordine manens quæcumque Dei magnalia pertinget. Prudentiſſimus ille adoleſcens Dauid inſueta prælia viſurus, & ad inſuetas victorias ſe accingens, tamen intra aſſueti muneris arma ſe continent. Cum vaſtiſſimo milite pugnam inijt; & qualia arma ſumit? An ad caſſidem recurrit? An militares aſtruit ignes? An gladios accingit? Abſit hoc à paſtore; pulchrè Fran-
Fr. Abb. conius Abb. tom. 5. de gratia, inquit, *Bellica autem arma non requirit, baculum paſtoralem, vt paſtor accepit, & quinque limpidiſſimos lapides.* Paſtorem agit etiam cum militibus præliaturus, & dum intra noti muneris arma ſe continet, victoriam etiam militum potuit pertingere. Præclare paſtor à funda potius, quam à gladio militares etiam triumphos perquiret; quia funda paſtori notiſſima, gladius non item. Vnam hinc omnes ſaperemus adeò, vt intra proprium quiſque munus ſe velit continere, nec extra id, quod proprij muneris eſt, ſperaret triumphos; Moyſes item ille, dum cuſtodiendis ouibus dat operam, illaſque per deſertum ad paſcua ducit, Iſraelitici populi dux efficitur; in tanto tamen populi ducatu, numquam aliud in manu eius video, niſi virgam, qua oues agebat. Si Aegyptus percuuenda eſt, Moyſes exerit virgam, ſi mare diuidendum, & ibi Moyſis eleuat virgam, ſi aquæ è ſicco ſilicæ hauriendæ, ſi mirabilia alia patranda, ſola intereſt Moyſis virga. Cur omnia conficis, & tam mira, & tam diuina, ò Moyſis, vna eleuata virga; Ne extra paſtoritiam artem, in qua educatus fuerat, & quam, vt proprium munus coluerat aliquid videretur ſperare ſublime. D. Baſ. Baſ. Sel.
Seleuc. orat. 26. *Neque cum ab ouibus oculos Moyſes amouiſſet, artem paſtoritiam deſiit, ſed comprehenſa virga elementis imperabat.* Cœleſtia, & diuina pertingens, dũ te intra proprium munus contineas, in illo, quem elegiſti, ordine conſiſtas. Quid magis remotum ad impetrandum elementis, quam paſtoralis virga? Ad militares triumphos quid debilius, quam ſola funda? Et tamen, qui paſtor erat, dum à ſe cultam non deſerit paſtoritiam, intra fundæ totam claudit regales triumphos, & in eleuatione virgæ elementis imperat. Magna, mihi crede, conficies, ſi in ordine conſiſtas tuo; & tuo licet paruo inſiſtas muneri. Nec alunde euidentius patet appropin-

propinquare alicuius finis, & excidium, quam si ab assuetis sibi, in extranea inclinet. Matth. 9. *Accesserunt discipuli Ioannis dicentes. Quare nos, & Pharisæi ieiunamus, &c.* Quib. verbis acutè, & pulchrè colligit Chrysol. inuidentiæ pharisaicæ finem, & exitium. Quia cũ proprium sit inuidentiæ officium dissidia, & separationes seminare; hic inuenitur adunasse Pharisæos, & Ioannis discipulos, sic enim ait ser. Ioã. 31. 31. *Cum discipulis Ioannis, qua societas Pharisæis? Nisi quod iunxerat inuidia, quos disiunxerat disciplina. Hic iam sua perdidit iura zelus, iunxit disiungere consuetus.* Non durat in munere, quisquis ad extraneum sibi traducitur.

Matth. 9

§. XVI.

Diuinissimi hominis esse non inflexibiliter proprio hærere consilio.

PAulo ante dicebat Dominus, *nondum venit hora mea*, nimirum, qua miracula vellet efficere, & hiis dictis statim operi incumbit. Si non venit hora, ò bone Iesu, cur statim facis? tam parua enim mora, quæ intercessit inter dictum illud, & opus, non videtur sufficiens: vt communiter dici posset hora iam veniſſe. Nam quod ego intra horę quadrantem facturus sum, vsitatius dico me iam id facere, quam nondum esse tempus. Sic Ioan. 13. dicitur sciens Iesus, quia venit hora eius, & nihilominus non ipse tunc passionis pũctus erat, sed quia propè instabat, & iam iam pro foribus erat, ideò iam passionis hora dicitur esse. Sic similiter in præsenti si tam propè erat hora, nescio quo vsitatu Iesu potuit obijci horæ absentia, præcipuè cum res non agebatur de momentis. Cur ergo dicis Iesu Domine, *nondum venit hora mea*, & statim iubes parari opus? Crediderim in Christo, primam fuisse voluntatem, & consilium, quo non expectata matris intercessione tunc facienda, vellet miraculum longius differre, iuxta quod consilium, & voluntatem præclare dicebat, nondum venit hora mea. At post peractam Mariæ intercessionem crediderim propter illam elicitam fuisse in Christo Domino aliam voluntatem, & consilium, quo absolutè, & simpliciter volebat statim, sine mora miraculum perficere. Sapientissimi enim, immò diuinissimi hominis est, nocuis attentis circumstantijs noua variare consilia. Luc. cap. 2. duodenis cum esset Iesus Ierosolymis mansit inscijs parentibus, vt Ierosolymorum Doctores instrueret de aduentu Messiæ, ibi requisitus inuenitur à matre, cui sic ille respondit. *Quid est, quod me quærebatis? Nesciebatis, quia in his, quæ patris mei sunt, oportet me esse? Et ipsi non intellexerunt verbum, quod locutus est ad eos. Et descendit cum eis, & venit Nazareth, & erat subditus illis.* Ecce tibi in primis quæritur Iesus, quod à parentibus quæreretur; nollet enim quæri, sed Patris diuini operibus insistere, & populorum doctrinis; id quod faciebat. Nihilominus, vt vidit Marianas lacrymas statim posito illo diuini Patris opere, nimirum, posita populi doctrina, cum Maria abijt, eiusque voluntati se se tradidit per tot tempora. Cur hoc Domine? Si cupis populorum doctrinis nauare operam; & quidem cupis, si quidem doles te quæsitum fuisse, cur tam cito desistis ab ineepto

Luc. 2.

cepto opere? Cur tam cito mutas mentem, & conſilium, & relicto patris negotio te totum committis voluntati Mariæ? Sanè id factum à Ieſu fuit, vt doceat, quam decet diuiniſſimum hominem non inflexibiliter adhærere proprio conſilio, ſed vel propter condeſcenſum ſcire mutare illud. Rem pulcherrimè tractat D. Bernard. ſerm. 3. de Bern. Reſurrect. vbi ſic finit, *Quid erat, inquit, quod me quærebatis? neſciebatis, quia in his, quæ patris mei ſunt, oportet me eſſe? At illi non intellexerunt verbum. Et quid fecit verbum? Non capiebatur in ſe, deſcendit ita vt eſſet etiam ſubditus illis. Quis iam non erubeſcat obſtinatus eſſe in conſilio ſuo, quando ſuum ſapientia deſeruit. Sic mutauit conſilium ſuum, vt quod iam tunc cæperat, ex tunc vſq; ad triceſimum ætatis ſuę annum prorſus dimiſerit*. Nil Ieſus voluit vnquam, quod bonum ac perfectum non eſſet; & tamen, vt notat Bernar. Bernard. à ſententia nouit diſcedere ſua, & bona; & perfecta, & ad paternum opus conducenti; ab hac, inquam, ſentẽtia diſcedit, vt maternis lacrymis, & doloribus, & deſolationi condeſcendat, eius voluntati ſe credens. Et quidem nunquam ſapientem, & bonum virum habui illum, qui certis ſententijs, & dictaminibus ab omni circunſtantia abſtractis ſic adhæret, vt nulla ratione, nullis precibus, immò nullis damnis imminentibus ab illis poſſit dimoueri. Satius monebat Pro. 11. Prouerb. 11. nimirum: *Salus autem vbi multa conſilia*. quaſi non ſolum ad ſalutem conducat bonitas conſiliorum, ſed & numerus: vt ille ſibi ſalutem promittat, qui non vnum ſolum conſilium habet, ſed & multa alia, quæ pro rerum occaſionibus poſſit variare. Eſth. 1. Eſther 1. Aſſuerus iratus contra Vaſthi: *Interrogauit ſapientes, qui ex more regio ſemper ei aderant*. Hebræus explicatius dicit: *dixit Rex ſapientibus ſcientibus temporum*. quippe ille ſapiens ſolus, qui temporum circumſtantias, & occaſiones ſcit rectè perpendere, & trutinare, & prout res tempus, locus, & aliæ circunſtantiæ tulerint, ſententiam vel molleſcere, vel exacerbare. Quo expectauit Caietanus, fatus: Caiet. *Conſultauit ſapientes ſciens temporum, hoc eſt, pollentes notitia occaſionum euenientium in temporibus, ad prouidendum quid facto opus ſit*. Et quidem, qui ſententiæ vni, ſiue dictamini ſic adhæret, vt nullam rationem temporis, & occurrentium aliorum, ſiue commodorum, ſiue incommodorum habeat, miſere aberrabit, & eo miſerius, quo ſpecie religionis, & melioris boni fallatur. Vnde D. Bernar. ſupra ſic monebat; Bern. *Lepra proprij conſilij eo pernicioſior eſt, quo magis occulta, & quanto plus abundat, tanto ſibi quiſque ſanior eſſe videtur. Hæc illorum eſt, qui Zelum Dei habent, ſed non ſecundum ſcientiam, ſequentes errorem ſuum, & obſtinati in eo ita, vt nullis velint conſilijs acquieſcere. Hi ſunt vnitatis diuiſores, inimici pacis, charitatis expertes, &c.* Et merito rigida horum mens, flecti neſcia dicitur charitatis expers, quæ ne à ſuo deuiet conſilio, nil æſtimat aliorum præcipitia.

§. XVII.

Iudæorum perfidia nullo iam flumine, ſed ignium flammis purgari debet.

VIde, cum lex pollebat, quam parua aqua ſufficiebat ad purganda

purgandæ Iudæorum crimina; quippè ait: *Erant ibi lapideæ hydriæ sex positæ secundum purificationem Iudæorum*. quasi in hydriis, vel aqua esset, quidquid sufficeret vt Iudæorum tolleret immunditiem: Vbi autem Christus aduenit, & miraculosis operibus cœpit claxere: sic perfidorum creuit inuidia, sic creuerunt crimina, vt maiori iam lauacro egerent; iam non hydriæ, sed vix fluminum fluenta plenissima sufficere possent. Vnde apud Lucam caput de Præcursore Domini dicitur: *Et venit in omnem regionem Iordanis prædicans baptisma pœnitentiæ in remissionem peccatorum*. Non ad hydrias, sed ad Iordanem accessit, vt doceret, quam inde maiori lauacro Iudæorum egerent maculæ. Chrysologus serm. 137. *Venit ad Iordanem, quia Iudaicas sordes non poterat hydriarum lauare, sed flumen. Sicut scriptum est: erant, inquit, hydriæ lapideæ sex, secundum purificationem Iudæorum.* Et vtinam ibi stetisset Iudæorum perfidia, quæ vel integro flumine lauaretur, sed sic creuit, vt non sufficiant nec hydriæ, nec flumina, sed ardentes ignes sint necessario addendi, vt inueteratas adeò maculas consumant, id monebat Dominus antiquitus educens populum ex Aegypto permanere rubrum, & antecedens eum in columna ignis. Etenim Exod. cap. 3. *Nunquam defuit columna nubis per diem, & columna ignis per noctem coram populo.* Cur columna ignis? Ostendebatur iam ex tunc eorum labes sic inueteranda, vt cui non sufficerent omnes maris vndæ, adderentur flammantes ignes. Non longè abest Diuo Zeno sermone 11. in Exodum, fatus. *Columna nubis Iudæa te perduxit per diem, vt ostenderet cæcum; ignis columna per noctem, vt ostenderet ærsurum.* Equidem præostendebantur tempora, in quibus nihil valerent hydriæ, nihil flumina, nihil maria ad purificationem Iudæorū, sed opus foret ferro, & igne. Sic Ioann. 18. vbi ad Iesu comprehensionem ventum est, dicitur: *Iudas ergo, cum accepisset cohortem, & à Pontificibus, & Pharisæis ministros: venit illuc cum lucernis, & facibus, & armis.* Quæ verba expendens D. Ambr. eleganter ponderat in laternis, & facibus ibi adductis funestissima incendia, quæ exinde parabātur ad Iudæorum labes depellēdas. Ait enim in Psalm. 37. perfectorum turma venit cum laternis, & ideò inclusam eis lucem videre eorum oculi nequiuere; venit cum facibus, quæ plus habent in fumo caliginis, quàm splendoris in lumine. *Denique facibus mortuorum cadauera ardere consueuerunt. Sibi ergò Iudæi iam ferebant incendia, qui persequebantur saluatis auctorem.* Nullo flumine potest elui tantum nefas; flammarum vorticibus est protinus abstergendum. Nouerint hinc Principes Christiani, qualiter purgandæ sunt Iudæorum fæces, non purgabuntur, etsi in illas influat Iordanis, etsi totum mare accedat; ad ferrum, ad ignes veniendum est, quidquid his minus est nihil proficit in tam obdurata labe huius gentis. Præclarissima est in hac re Diui Augustini sententia. Is enim Tractat. 11. in Ioannem, cap. 3. fatur: *Nabuchodonosor Rex laudibus trium puerorum commotus, vbi vidit maiestatem Dei præsentis in igne, quid ait? Ergo ego ponam decretum omnibus tribus, & linguis in omni terra. Quale id decretum? Quicunque dixerint blasphemiam in Deum Sidrae,*

Luc. 1.
Chrys.
Exod. 3.
Zeno.
Ioan. 18
Ambr.
Psal. 37.
Augus.

Miſac, & Abdenago in interitum erunt, & domus eorum in perditionem. Ecce quomodo ſauit rex alienigena, ne blaſphemetur Rex Iſrael, qui potuit tres pueros de igne liberare: & nolunt, vt ſaluent Reges Chriſtiani, quia Chriſtus exſufflatur, à quo non tres pueri, ſed orbis terrarum cum ipſis regibus à gehennarum igne liberatur. Ferro equidem, & igne expurganda ſunt crimina eorum, qui inueterato odio in Auctorem ſalutis noſtræ rebellant.

Text. Vt guſtauit Architriclinus aquam vinum factam, & non ſciebat, Vnde eſſet; miniſtri autem ſciebant, qui hauſerant aquam, vocat ſponſum Architriclinus, & dicit ei: Omnis homo primum bonum vinum ponit, & cum inebriati fuerint, tunc id, quod deterius eſt. Tu autem ſeruaſti bonum vinũ vſq; adhuc.

§. XVIII.

Dei munera præſtantiſſima, quæ ſola nouit Deus dare.

ET vinum fecit Dominus, & non qualecumq; vinum, ſed præſtantiſſimum vinum; quamuis enim Deus in promptu habeat omnia, & mala, & mediocria, & optima, quaſi neſcit alia præſtare, niſi quæ optima ſunt, vt vel ex excellentia doni à Deo profectum cognoſcatur. De bono parente quærebundus ille filius aiebat apud Lucam cap. 15. Nunquam dediſti mihi hędum, vt cum amicis meis epularer. Vide, quam egregiã de diuino Patre querelam, quo non dediſſet hędum; & quando bonus pater adeò ſiniſtra dona nouit dare, qui, vt nos ab hædis ſepararet, filium ſuũ vnigenitum vitulum ſaginatum mactauit, & dedit in pabulũ? Præclarè D. Hieron. epiſt. 146. ait. *Nunquam Pater dat deteriora munera, habens vitulum ſaginatum, ingredere, manduca cum fratre. Non hœdum habes à Patre, qui bona dona ſemper ſcit dare.* Sunt equidem à ſiniſtris Dei hædi plurimi; ſedet ad dexterã eius vitulus ſaginatus, ſeu agnus Dei, qui tollit peccata mundi, & vbi ad dona venitur, nihil de hædis, nihil de ſiniſtris à tanto parente accipimus. Is enim eſt diuiniſſimus Pater, qui dimiſſis deterioribus, ſemper optima quæque largiatur. De repugnãtibus diuiniſſimo Patri loquebatur Ieſus apud Lucam 11. aiens. *Nunquid porriget ſcorpionem?* Non hoc eſt Dei Patris, qui & ſi habeat omnia mala, quibus puniũtur impij, tamen ipſe nihil ex his nouit dare, ſed quod bonũ, & quod optimum eſt, id ipſe largitur. Ait Tertull. lib. 4. in Marcion. *Habens & ſcorpium non dat. Itaque, & Spiritum ſanctum is dabit, apud quem eſt, & non ſanctus.* Ecce tibi, & omniũ malorum affluentia ſub eius eſt poteſtate, & nihilominus, nec paruũ ex his nouit dare, ſed vbi ad dona deſcendit, ea præſtat ex quorũ præſtãtia dator ipſe Deus clareat. Equidem patentiſſimè Deũ prodit munerum bonitas. Hinc dicebat Iacob, Gen. cap. 28. *Si fuerit Dominus mecum, & cuſtodierit me in via, per quam ego ambulo, & dederit mihi panem ad veſcendum, & veſtimen-*

Luc. 15.

Hieron.

Luc. 11.

Tertull.

Gen. 28.

mentum ad induendum reuersusque fuero prospere ad domum Patris mei: erit mihi Dominus in Deum. Quid est, erit mihi Dominus in Deum? An Dominus Creator omnium non habebatur vsque adhuc Deus à Iacob? Absit, sed ex mundiali conditione, & gubernatione Dominus, & Rex omnium habebatur, at Deus tunc manifestissimè declarebat, cum ablatis malis omnia bona humanæ vitæ necessaria largiebatur. A quo stat Philo Iudæus lib. de Plantat. Noè satus. *Et erit Dominus mihi in Deum: ac si dicat: iam non herili potestate libera erga me vtetur, sed benefica, propitia, & vsquequaque salutari potentia; sublato dominationis metu, & anima deuincta beneficijs mutuam gratiam conciliantibus.* Tunc Deus dignoscitur, cum nihil timendum, nihil horrendum exerit, sed ex optimis beneficia sua cumulat, & munera instaurat. Ab illo nihil siniſtrum venit, nihil quod hædos sapiat, sed pręstantissima quæque munera illius sunt. Matth. 25. ad dextros agnos loquens Iesus, ait: *Venite benedicti Patris mei.* verum ad læuos, & siniſtros hædos solum ait: *Ite maledicti.* Quæ verba meditans Origen. homil. 24. in Matt. fatur: in sanctis, non solum dictum est benedicti, sed cum additamento non qualem cumque honorem habente; id est, benedicti non alicuius alterius, nisi Patris. *E contrario autem, quibus dicitur, maledicti, non dicitur maledicti patris mei. Nam benedictionis quidem ministrator est pater; maledictionis autem vnusquisque sibi est auctor, qui maledictione digna operatus est.* Nosce homo optimi muneris fontes, vnde primam scaturiginem habeant, nimirum, descendunt à patre luminum, à Deo optimo, & maximo, qui nunquam sciuit dare, nisi ea, quæ pręstantissima sunt.

Philo.

Mat. 25.

Orig.

§. XIX.

Vinum nihil veretur.

NOn possunt non mirari ministrorum huius conuiuij modestiam, & Architriclini impudentiam. Illi & defectum vini viderant, & aquam intulerant, & miraculosè factum vinum sciebãt, & tamen prorsus tacebant, veriti a Iesu cõsultum fuisse nuptorum honori, ne dum nuptias agunt improuidentiæ macula affligerentur. At Architriclinus, vt gustauit vinum statim sponsum vocat in iudicium, eius improuidentiam arguit, quod bonum vinum seruaret vsque adhuc; nec veretur sponsum medijs nuptijs arguere, & offendere; vnde quando infirmi ministri tanta polleb ant cautela, & prudentia eorum dux tam imprudens apparet? Expende illud textus. *gustauit Architriclinus aquam vinum factam, &c.* Vini gustus hoc fecit, qui nihil vnquam nouit verri. Asportata fuerant in Babylonem omnia vasa aurea, & argentea Ierosolymitani tẽpli, & vt asportata sic reposita fuerunt in thesauris Nabuchodonosor, adeò vt nunquã superbissimus Rex illis vti auderet ad prophana ministeria. Tandem Balthasar Rex non est veritus adducere vasa in cõcubinarum conuiuia. Sed quando id ausus est; Accipite Danielis cap. 5. *Balthasar Rex fecit grande conuiuiũ optimatibus suis mille, & vnusquisque secundum suam bibebat ætatem: præcepit ergo iam tumulentus, vt afferrentur vãsa aurea, & argentea, quæ asportauerat Nabuchodonosor pater eius de templo, quod fuit in Ierusalem.* Expende quando de-

Dan. 5.

dit nefarium præceptum, non eum A cogitat de apparatu conuiuij, sed cũ in conuiuio positus esset iam, *temulentus*. Explicatius Græcè dicitur: *Præcipit ergo in gustu vini, vt afferantur vasa templi Dei*. Et sanè gustus vini est, qui nihil vnquam nouit vereri, nulli rei habet reuerentiam. Sic in præsenti fatur Theodoretus: *His verbis docet nos Daniel, B non solum impietatis exuperantiam, sed etiam damnum ab intemperantia vini profectum: bibens enim Rex, dixit in gustu vini. Obruit enim rationem ebrietas, & incontinentia peperit insaniam, & dicata Deo vasa, quæ Nabuchodonosor in honore habuerat, & ab humanis vsibus separauerat ea Balthasar vt communia. & profana impure attrectare ausus est*. Quod cauebat, quod vetitus est superbissimus hominum Nabuchodonosor, id in Balthasare gustus vini minimè veretur, vtpotè qui nullo vnquam honori, reuerentiæque tangatur respectu: sed omnia impudentissima faciat, & omnia honesta funditus euertat. Merito D. Hieronymus *de vnius vxoris*, viro; vini mala meditatus, ait. *Noe ad vnius horæ ebrietatem nudat fœmora sua, quæ per sexcentos annes sobrietate contexerat. Loth per temulentiam nesciens libidini miscet incestum, & quem Sodoma non vicerat, vina vicerunt*: Quasiam vel vini gustum non metuat.

Græc.

Theod.

Hiero.

Text. hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilææ, & manifestauit gloriam suam, &c.

E

§. XX.

Prius quisque in se sentiat, quod in alijs efficere cupiat.

SIgna incepit Iesus aquas in vinum mutando; sed cur ab aquarum mutatione dedit principium miraculis? Assumendæ erant aquæ, vt homines pectatores in iustos transmutarent, vnde oportebat, quod ipsæ immutationem à Dei manu præsentirent, quam alijs darent. Quod innuit D. Hilar. hic homil. 1. aiens. *Mutantur subito aquæ, homines post modum mutabuntur*. Consultissime tamen quisquis à se incipit mutationem facere: quam cupit etiam in alijs ipse perficere. Quod enim in se primum experitus, & maiorem, & vehementiorem vim habet, vt possit alijs communicari. Ioann. 11. dicebat Dominus: *Ego sum resurrectio*, & cum posset ad rem dicere, ego possum resuscitare: vel ego voco ea, quæ non sunt, ac ea, quæ sunt: vel ego iubeo mortuos venire in vitam, maluit dicere, *Ego sum resurrectio*, quibus verbis potius in se esse resurrectionem, quam in alijs monstrabat. Immò inde in se virtutem efficaciorem ad resuscitandos alios ostendit, quod in se ipse sit resuscitandus. Id quod pulchris verbis attigit Chrysolog. ser. 63. sarus. *Quid est, ego sum resurrectio? Et non ego resuscito? Quia suscepit hominem, suscepit, & mortem, vt qui resuscitat subendo vnum, resurgendo in se resuscitat omnes*. Efficacissimè instruitur, vt alios in vitam trahat, qui prius in se nouit ex morte haurire vitales auras. Qui nunquam sciuit

Hilar.

Ioan. 11

Chrys.

se

se ad vitam mouere, mirum erit si A vnum possit toto adhibito conatu in vitam trahere. D. Petro dicitur
Luc. 22. Luc. 22. *Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos*. Expende, quod non iubeatur ad orbis conuersionem ire, nisi priùs conuersus ipse, quæ verba sic explanat Arnol-
Arnol. Carnot. dus Carnot. *tract. de Christi verbo, sitio*. Vbi sic ad Petrum loquitur. *Exurge, & bibe de fonte misericordiæ, & aliquando conuersus confirma fratres tuos, & in eadem mensura, qua propinatum est tibi, remetire eis, & ad formam tuam, qui ceciderit, adijciat, vt resurgat*. Quis efficacius misericordiam propinabit, quam qui bibit? Quis melius ex morte in vitam impellet, quam qui mortuus nouit haurire vitam? Quis orbis conuersionem aggredi valebit, nisi qui conuersus fuit ipse? Inutilis, & ineptus est, ad Iesu gratiam seminandam, & conuertendas animas, qui in se nihil gratiæ habet, qui se ad Deum conuertere non amat, &
Ambr. mundo renuntiare. Vnde D. Ambros lib. 10. in Lucã expendens, cui cõmittat Dominus munus conuertendi fratres, ait. *Ille confirmare iubetur fratres suos, qui dixit: Omnia dimisimus, & secuti sumus te*. Non antea aptus putabatur ad suadendã vitam fratribus; vitam, inquam, spiritualem, quam ipse mortuus fuerit
Petr. Dam. carni, & sanguini. Et Petrus Damianus sic monebat, epist. 105. *Tu fili mi, vt prædicandi fortiaris officium, imitare vel ouis exemplum. Quæ cum viuit, turpiter balat; mortua vero in instrumentis musicis suauiter cantat*. (nunt enim ex eius visceribus suauissimæ chordæ.) *sic qui carnaliter viuunt balare cum ouibus inaniter possunt; nouiter explere prædicatoris officium nequeũt*. Necessũ est, vt mortem, vel vitam in te experiaris, quam alijs cupis communicare.

CAPVT II.

De saturatis quinque millibus hominum.

B O Christum, & in nouis veterem? Mare ipse tranãs ingẽtes populi turbas pedites ducit per desertum Bethsaidæ proprium, ad Thyberiadis confines; poterat enim hoc iter, & terra, & mari fieri, vt docet Tol. in præsenti. Iterum mare, iterum desertum, vt iterum parentur diuina pabula. Etenim cum populum C in deserta se secutum verus legislator Iesus aspiceret antiqua victus sterilitate deficere, maximis antiqua solatia reparauit augmentis. Tunc siquidem repentinam multæ volucris carnem, modo duorum piscium redundare fecit quantitatem; tunc vberrimum cœlo manna diffudit; modo quinque panibus distributis totidem virorum millibus epu
D las abundare concessit. Cæterum numerus turbæ delituit, mulierum paruulorumque multitudine numerum non habente; quod magis admireris, post expulsam saturatæ plebis esurie cophinos ablata duodecim fragmentorum moles implenuit. Nec tanta fuit copia cum daret, quanta fuit in reliquijs iam fastiE diata, cum tollitur. Denique, qui sic nouit occurrere famí; fugit regnum, vt simul Deus fugitiuam famem, & saturitas Deum fa- ceret fugitiuum.

Ioan. 6. Abijt Ieſus trans mare Galileę, quod eſt Tiberiadis. Et ſequebatur eum multitudo magna, quia videbant ſigna, quæ faciebat, ſuper his, qui infirmabantur.

§. I.

Quod impedimentum, quos carceres non rumpunt bona, vt malos poſſeſſores fugiant.

IEroſolymorum conuentum fugiens Ieſus, mare Tyberiadis trahat; non enim mare, non aquarum vortices, non prærupti ſaxorum montes, non aheneæ mœnia detinere poſſunt fugientia bona à poſſeſſoribus iniquis. Lege hiſtoriam de exitu Iſrael de Ægypto, *Exo. 13.* Exod. cap. 13. vbi de licentia Pharaonis, egrediuntur Iudæi, immò tam gratioſa accidebat vniuerſis Ægyptijs hæc Iudæorum profectio, vt illis proficientibus aurea munera donarent. Igitur cum tanta regis, populorumq; gratia proficiſcuntur, & iter faciũt verſus mare rubrum. Sic enim habes: *In conſpectu eius caſtra ponetis ſuper mare. Dicturuſque eſt Pharao ſuper filijs Iſrael coarctati ſunt in terra, concluſit eos deſertum. Et indurabo cor eius, ac perſequetur vos, & glorificabor in Pharaone, & in omne exercitu eius, ſcientq; Aegyptij, quia ego ſum Dominus. Fecerunt que ita. Et nunciatum eſt regi Aegyptiorum,*

A *quod fugiſſet populus, &c.* Expende hæc vltima verba, nimirum, *quod nuntietur populus Iſrael fugiſſe*, populus, inquam, ille, qui de mandato eius proficiſcebatur, qui, vt abiret multis donatus eſt à vicinis muneribus; qui abiens a deſerti montibus cernebatur præpeditus, & conclusus; qui vaſtiſſimi maris vndis detentis, non putabatur vlterius poſſe tranſmeare; hoc ipſe nuntiatur, immò creditur fugere. Qualis ibi fugæ locus? Quale fugæ indicium? Quis poſſet tam gratam profectionem tot montibus concluſam, & tanto mari impeditam habere pro irreuocabili fuga? Sanè is, qui Ægyptiorum bona apud Iudæos eſſe nouerit, quandoquidem bona, vt ab iniquis poſſeſſoribus fugiãt, nullum montium, mariſque, & murorum impedimentum non rũpunt, & ſuperant. Huic excogitationi proprior adeſt Rupert. lib. 2. in Exod. cap. 31. inquiens. *Non ne hic eſt Pharao, qui ſupra dixit: Surgite, egredimini & benedicite mihi. Quomodo ergo nunc dictum eſt; & nuntiatum eſt regi, quod fugiſſet populus? Petierant filij Iſrael ab Aegyptijs vaſa argentea, & aurea, veſtemque plurimam, & ſpoliauerant Aegyptios, id circo ſic dictum eſt; & nuntiatum eſt, quod fugiſſet populus.* Nec data abeundi poteſtas, nec montium concluſio, nec mare vaſtiſſimum obiectum potuit tollere ſuſpicionem irreuocabilis fugæ, vbi noſcebantur Aegyptiorum bona cum proficiſcentibus ire, quæ nihil ęſtimant maria, nihil ęſtimant aheneos muros, vt malos poſſeſſores fugiant. Audiſti fortiſſimos, & inſuperabiles muros, quibus Iericho cingebatur, & ſeruabatur? De hac tamen habes Ioſue capit. 7. *Igitur omni populo vociferante; & clangentibus tubis poſtquam in auribus* *Rup.* *Ioſue 7.*

sibus multitudinis vox sonitusque increpuit, muri illico corruerunt. &c. Cur muri adeò insuperabiles tam facilè ad turbatum vocem corruerunt? Cur, ò fortissima ciuitas, tam facilè finis muros cadere? Fecit nè hoc metus hostium? Non id fecit hostium metus, nec hostilia tela, sed ipsa bonorum intra ciuitatem existentium natura, quæ vt iniquos possessores fugiat, facilè excutit aheneos muros. Ita Diuus Basil. Seleu. orat. 31. inquit. *Obsessa Iericho murorum orbem exuebat, vt habitatores ipsa fugeret, & ad Israelitas transfugeret?* Quis non ad hæc expauescit? Quis malus fidat custodiæ fortitudini, quando boni, vt malos fugiant, maria superant, muros pessundant? Quid Septemtrioni, Germaniæ, Britanijs expectandum? Non murorum valentia, non maris feritas impediet, quominus à tam iniquis possessoribus bona tandem fugiant. Hinc lucem capit locus Isaiæ cap. 16. *Et erit sicut auis fugiens, & pulli nido euolabunt. Sic erunt filiæ Moab in transcensu Arnon.* Meminit in præsenti Vates captiuitatis Moabitarum, quando complanatis scopulis, & siccato Arnon, à Deo, vt latè ostendit Pater Deltrius 1. part. Adag. 110. res Moabitarum in manus venerunt Israelis. Sed illud expendendum, quod vbi capitur miraculosè Moab dicatur ipsa fugere, sicut auis, & quidem non ab hostili incursu, nec propter hostes tanta captiuitas agebatur, sed vt bona terræ liberarentur à malis possessoribus, quæ vt malos fugiant pennata sunt, & scopulos, & maria superant.

Baſ. Sel.

Isa. 16.

§. II.

Turpe est homini, quod sibi proficuis creaturis abutatur in aliorum damnum.

PHarisæorum rabies à terra sua abigit Iesum in mare Tyberiadis, quibus mare in tantum profecit, vt à seruitute liberaret, hi maris vndis cogunt molestari Saluatorẽ, dum illum trans mare abigunt. Proh scelus Iudæis lethale, quod adeò sibi proficuam creaturam in molestiam Saluatoris credere non verentur. Pulchrè D. Cyrill. Alexand. libro 3. cap. 11. fatur. *Generatio prava, & adultera hæc Domino retribuitis? Non erubescitis trans maria illum pellere, qui per medios fluctus a seruitute vos reduxit? Qui per medium mare tutus transiit, & hostem vidit eodem mari submersum, eum à quo saluatus fuit, maria modo transire coegit.* Grandis hæc nefariissimi populi malitia, qui ea meditatur, ob quæ fugienda, maris molestiæ Saluatorem capiunt. Et sanè quandoquidem mare datum fuit Iudæis salutis causa, incredibilis exultationis, & victoriæ initium, hæc debebat esse illis non mediocris cura, ne sua malitia facerent, vt quod sibi ad tantam salutẽ fuerat datum, alicui esset molestiæ causa. Exodi 1. exijt edictum nefariissimum à Pharaone, quo obstetrices Aegyptiæ iubebantur, vt in Hebræarum partubus masculinos fœtus protinus enecarent. Quid vrgente regia edicto fœminæ idololatriæ facerent? Quid vererentur, quo minus regi obtemperarent? Tamen ait textus: *Ti-*

Cyr. Al.

Exod. 1.

muerunt autem obſtetrices Deum, & non fecerunt iuxta præceptum regis. Cur regi non obtemperant præcipienti? Non ne Rex ius necis habet in populares? Cur fœminæ regis poteſtati, & imperio non ſe conformarent? D. Auguſt. ſerm. 84. de Temp. hanc cauſam attigit aiens. *Præſtiterunt contra regis imperium partuum miniſtræ; noluerunt exercere ad perniciem, quod didicerant ad ſalutem.* Merito prudentiſſimæ fœminæ ab abuſu ſalutaris muneris cauent: ſcientiam obſtetricandi acceperant in populorum ſalutem, illaque, & populis vitam, & ſibi victum comparabant, vnde merito timent, ne tam ſalutare munus earum culpa alicui nocumentum, & perniciem afferat. Non ſic impiiſſimus homo, de quo Pſalmus 15. *Sicut nouaculæ acutæ feciſti dolum.* Non arguit modo, quod fecerit dolum, ſed quod fecerit dolum, ſicut nouaculæ acuta, quæ cum totam accipiat virtutem ſuam, & vim cedendi, ad ornatum hominibus præſtandum, aliquando ſolet, & vulnus præſtare. Sic impius homo, quod accipit ad vitam, nefariſſimè conuertit ad dolores, moleſtiaſque cauſandas. Ambroſius libro 3. offic. capite vndecimo Dauid quoque ait: *Sicut nouacula acuta feciſti dolum.* nequitiæ arguens proditorem, eo quod inſtrumentum huiuſmodi ad hominis adhibetur ornatum, & plerumque vicerat. Sic ille, quod & tibi, & alijs ſalutis, & ornatus ſuit, nefariſſime facis, ſi tua culpa conuertatur in damnum. Murmurabant Iudæi, quòd Ieſus ad homines peccatores diuertiſſet: ait enim Lucæ cap. 19. *Et cum viderent omnes, murmurabant dicentes, quod ad hominem peccatorem diuertiſſet.* Errabant miſeri, & nocendi materiam faciebant, quæ illis erat ſalutis occaſio. Ingreſſus enim Ieſus ad peccatorem, cui hominum non erat ſalutaris? Nefarie ergo Iudæi rem ſibi ſalutarem cõuertebant in perniciem, & damnum. Vnde Chryſol. ſerm. 54. ait. *Tu ergo, qui reprehendis, qui murmuras, cur ad peccatorem diuerterit Chriſtus, viam ſalutis, miſericordiæ ſpem de tali ingreſſu cape: & cane, ne hoc tibi blaſphemandi materia, quod tibi occaſio eſt ſalutis.* Quis non in lanus ſuæ ſalutis occaſionem vertat in Saluatoris damnum.

Auguſt. Ambr. Pſal. 15 Luc. 19. Chryſ.

§. III.

Certa hominis via in quærendo, ſequendoque Deo eſt.

TRanſmare abſcedentem Ieſum, immò fugientem multa hominum turba ſequitur, & quærit; ideò enim fugit, ideò abſcedit ſæpe Dominus, vt nunquam non quæratur, vt nunquam non deſperam ad illum inſequendum. Cantica 3. *In lectulo meo per noctes quæſiui, quem diligit anima mea.* Expende illud, *per noctes.* Non enim erat vna nox, ſed multæ noctes; tot noctes, quot Dei fugæ erant, & quam frequentibus ſe fugis dabat Deus, nunquam ſponſa deſiſtebat, nec deficiebat à quærendo, & inſequendo. Quippè amatoriæ ſunt Dei fugæ, quibus, & fugit, & ſe cupitante videri, & inde amat indefinenter quæri. Gillibertus Abbas ſermone 1. in Cant. *Per noctes, inquit. Noctes eius frequenter interpolantur abſentia ſponſi. Cum adeſt, lux eſt, cum abeſt, nox eſt. Ideò multa ſunt noctes ſponſæ: quia multi ſunt elapſus ſponſi, multæ latebræ. Beata plane, quæ adhæret ſponſo*

Cant. 3. Gillib.

so tota die, & quærit illum totis ne- A *ctibus*. Tunc perfectissimæ virtutis dabis specimen, non solum cum semper Deo intimè adhæres, hoc enim impossibile est in hac valle miseriæ, in qua frequentissimæ sunt fugæ, frequentissimæ absentiæ Dei; sed cum omnes fugas Dei tua comitetur inquisitio. Nunquam fugiés Dominus terga vertat, quin appareans, & tu quærens, & se- B quens post terga: & puta, quod tenes viam præstantissimam ad omnia Dei magnalia obtinenda. Hanc viam petebat vnicè sponsa Cant. 1. aiens, *Trahe me post te*. Cur non potius amatrix anima peteret trahi ante faciem Dei. Quid optabilius sponsæ, quam sponsi facies? Et tamen non ante sponsum trahi petit, sed post sponsum; vtpote quæ sciuerat viam præstantissimam potiendi pulchritudinem sponsi in inquisitione, & iugi sequela esse. Bernar. Do D. Ber. ser. 21 in Cant. fantem. *Scio, inquit sponsa, me nequaquam posse peruenire ad te, nisi gradiendo post te; ideoque precor, vt trahas me post te: quam pauci post te, ò bone Iesu, ire voluut, cum tamen ad te* D *peruenire nemo sit, qui nolit; non curant quærere, quem tamen desiderant inuenire, cupientes consequi sed non & sequi*. Errant miserè omnes illi, nec viam veritatis agnoscunt, cum ad Deum peruenire amãt, nec vnquam cernuntur Deum sequi. Sola spósa sciuit tristissimam viam perueniendi ad Deum, & ideò postulat se trahi post Deum. Moysi, E qui ardenter amabat Dei faciem intueri, sic fatur diuinum oraculũ. Exo. 33. Exod. 33. *Ego ostendam tibi omne bonum, ponam te in foramine petræ: & cum pertransierit gloria, posteriora mea videbis*. Ecce tibi petenti faciem, ostenditur tergum pertranseuntis Dei, & id omne bonũ dicitur; quia omne bonũ datur homini, cui in hac vita datur, vt abeat post Deum, vt nunquam non sequatur, & quærat abeuntem Deum. Ita Nyssenus alio datus homilia 12. in Cantica fatus, *Quibus verbis docemur eum, qui videre Deum cupit desiderij compotem fieri semper sequendo*, Sequere Deum semper, & habes quidquid bonum potes amare. In facie Dei irascentis, & præ ira abscondentis forsan periculum est, at in ea sequela, qua fit post Deum, ipsum in sequendo nullum periculum est: sed via, & tutissima omnibus, & plana, vnde Isaias capite 2. *Ingredere in petram abscondere in fossa humo à facie timoris Domini à gloria maiestatis eius*. Ecce tibi iuberis abscondi in C petra à facie Dei irati, & cur iuberis abscondi in petra à facie Dei irati, nisi vt simul doceatis, quid inde facias, nimirum posteriora Dei spectare, & post Deum sequi, vt dictum fuit Moysi posito in petræ foramine? Procopius ibi ait. Procop. *Patet hoc vnum superiorum malorum super esse refugium, vt nos in petra tegumentum recipiamus, id est vt fidei in Christum firmamentum subeamus, quo se & Moyses ipse Dominum visurus contulit, itemque vt ipsi tanquam terra mandati, consepeliamur: quo tandem cum illo sepulti, & peccato mortui in nouitate vitæ ambulemus*. Vnicum est, & Moysi, & nobis malorum omnium refugium, nimirum, vt ad Dei posteriora attendamus, vt post Iesum in nouitate vitæ ambulemus, eius vestigia inse-

Isaiæ. 2

Cantes.

§. IV.

Vsuræ spes generalissimus trahendi homines ad Deum.

POst Iesum abeunt effusæ ciuitates, quia vident signa super infirmos facta; & quis minimè ad vsuram aspiciens, Deum sequitur? Quis solum Deum, & non se in Deo quæriit? Isaiæ cap. 6. ait Dominus. *Quem mittam, & quis ibit nobis?* Duo quasi dubitat Deus, an scilicet futurus sit, qui mitti à Deo possit, & an inueniendus sit, qui accipiat iter soli Deo conueniens, nihilque aliud quærat? Ad hæc promptus Propheta respondit: *Ecce ego, mitte me.* Exorat mitti, quod erat primum Dei intentum, sed nō promittit secundum, nimirum, tibi soli ibo, quasi hoc penè inusitatum creaturæ sit, quæ semper se vel in Deo quærit. D. Hieronym. epist. 43. ait, *Notandum quomodo ad id, quod Dominus dixerat, quem mittam, & quis ibi nobis? Propheta ex parte respondit: Ecce ego, mitte me: & de sequenti tacuerit, intelligens nullum hominem dignum esse, qui Deo pergeret, & omne inter suum eius faceret esse, qui mitteret.* Aut nullus, aut rarus homo est, qui sic Deo militet, vt nullam aliam viarum suarum vsuram spectet, nisi obsequium diuinum. Et forsitan aliquis reperiatur, qui hoc efficiat, nimirum, qui solum Deum, & nullam aliam vtilitatem viarum suarum intueatur, sanè id minimè præstabunt turbæ, minimè id aget multitudo, quæ se proprij lucri maximè inescatur, & capitur. Miratur quispiam, quam aliter se Deus gerat cum Iob, & cum Apostolis; vbi de Iob pugnis agitur, campus à Deo decernitur, conflictus notantur, arma permittuntur diabolo, quibus virum iustum exagitet, nudet bonis, percutiat sanie, domo pellat, & sterquilinio, vt in palæstra statuat. Interea nihil dicitur ad Iob, minimè illi pugna explicatur, nec de coronis duplicandis fit promissio. Verum ibi cum Apostolis res agitur, nulla illis proponitur pugna cum diabolo, quin simul corona, & immortale lucrum afferatur: sic Matth. 5. *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum, &c.* Cur ergo Iobo nil de præmio dicitur, & Apostolis dicitur, nisi quia in Apostolis multitudo hominum instruebatur, quæ nisi lucris inescata non capitur? Pulchrè D. Chrysost. homil. 3. de Iob, ait, *Si non dixit Iob, quare ratione pari Apostolis dimicationem non tacuit? Solus Iob certauit, pro semetipso desudauit, Apostoli autem erant præcones terræ, orbisque Doctores: ipsis occultari poterat lucrum, sed res mundo detrimentum fuisset, potuerat Paulus sine coronæ promissione certare: sed non vbique Paulus, non vbique Petrus. Multorum anima infirma sunt.* Vni vnius hominis causa agebatur, cuius virtus rara, cuius fortitudo præstantissima, bene dissimulantur præliorum coronæ, negotiorum lucra; at vbi turbarum, vel multitudinis agūntur causæ, non antea palæstra ostenditur, quam corona; non antea labor intimatur, quam lucrum asseritur inde reportandum. Nec aliunde poterit turbarum affectus magis expugnari, & rapi, quam ex conspectu vsurarum. Hoc vnum rete in manibus filij sui posuit Dominus, quo vertat orbem terrarum quo vniuersas populorum ad se rapiat voluntates, Abacuc capit. 3.

Isaia. 6.

Matth. 5.

Chrys.

Hieron.

Abac. 3 *Cornua in manibus eius, ibi abscõdita est fortitudo eius.* Quæ sunt hæc cornua? Id est muneta, largitiones, trophæa, imperia, regna data sunt in Iesu manibus, quibus homines ditet, & impleat, in quo posita est tota fortitudo, qua in sui amorem, & sequelam vniuersos trahit. Sept. explicatius fantur, *Et posuit dilectionem robustam fortitudinis suæ*: puta robustam dilectionem, qua diligitur Iesus ardẽter à sequacibus suis. Quò spectans D. Hierony. ait: *Idcirco regnum posuit pater in manu filij sui, vt faceret dilectum suum ab hominibus diligi non leuiter, sed vehemẽter, & fortiter.* Qui tales manus habet prænas donis ad largiendum, & similiter habebit turbas, quæ currant in odorem vnguentorum, in gustum munerum. Nil enim sic communiter rapit humanos affectus, quam spes lucri. Et facilius inuenies in multitudine, qui detestetur peccatum ob inanitatem, & falsitatem lucrorum, quam ob Dei offensam, id quod in prima peccatrice patet, quæ experta miseriam peccati, fallaciam serpentinæ promissionis, Deum offensum, & iratum, sic lamentatur, Genes. 3. *Serpens decepit me*; satius diceret: serpens me deiecit in peccatum, vel serpens occasio fuit; quod Deum offenderem, quod Dei amorẽ amitterem, sed non tam hæc æstimat, quam promissionis, & lucri propositi inanitatem, & falsitatem hanc præ omnibus alijs detestatur, & dolet, vt cuius mens tota erat in lucris posita. Acutè Arnol. Carnot. de opere sex dierũ, ait: *Deceptã se dicit, amplius dolens, quod diabolo promissio effectu carnerit, quam quod eius suggestioni ascẽsũ præbuerit.* Equidẽ adeo rapiũtur viuris humanæ mentes, vt vel inde sequantur, vel detestentur aliquid, si vel vtile, vel inutile sibi inuenerint. Quo iã non miror illã filij prodigi vocẽ, apud Lucam c. 15. nimirũ. *Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus.* Et merito vbi multitudine eorũ, qui in domo paterna abundabant, se excitare, & mouere cupiebat, mercenarios meminit, non filios, quia filius vnus erat tantum apud patrẽ; multitudo autem non poterat esse, nisi mercenariorum.

Lxx.

Hier.

Gen. 3.

Arnol.

Luc. 15.

Text. Subijt ergo in montem Iesus, & ibi sedebat cũ discipulis suis. Erat autem proximũ Pascha dies festus Iudæorum.

§. V.

Vt solus perfectus vir possit sedere, & quiescere; peccator autem, & imperfectus, & virga, & laboribus subiacere.

QVi Dominus à Ioanne in præsenti dicitur cinctus discipulis in montem subijsse, idem dicitur à Matth. capit. 14. quod, *exiens vidit turbas.* Ascendit cum discipulis, sed exijt ad turbas, scit enim perfectis, & imperfectis se se aptare. Et licet semper disponat ascensiones in corde suo, non tamen se alienat ab his, qui non ascendunt, sed solũ per terram ambulant: immò, & nouit cum solum ambulantibus ambulare. Nec prætereundum silentio est, quam aliter exeat ad turbas, & ascendat cũ discipulis. Ascendit cum discipulis, illos mille modis gratiæ suæ, & doctrinæ recreant, vt qui sedebat cum illis. Exit

Mat. 14.

ad

ad turbas, quas itineris difficultate, & deserti incommodis affectas trahebat. Ad imperfectos enim exit Dominus, vt stimulus, quo percussi excitentur; ad perfectos autem ascendit totus gratijs, & sanitatibus plenus. De Iesu apud Isaiã dicitur, *Egreditur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet.* Et virga, & flos Iesus est, non semen, & flos, & virga eodem modo se gerit: vt virga exijt, & flos ascendit; quia vt virga solum est inter imperfectos, & propter infirmitatem delinquentes, cum quibus pedetentim ambulat, & gradus facit: vt flos autem, quia inter floridos virtutibus viros est, nouas semper ascensiones meditatur. Id quod expendit Orig. hom. 9. in Num. aiens. *Non videtur otiosum quod exire dicitur virga, & flos ascendere. Quamuis enim vnus sit Christus substantiam, singulis tamen diuersus efficitur, prout indiget is, in quo operatur. Qui ergo senior est & negligentior, pro disciplina fit ei Christus virga, & ita virga non ascendere dicitur, sed exire. Exeundum nãque est ei, qui segnis est, de eo statu & transeundum ad alium statum. Qui verò iustus est, quia iustus sicut palma floret, in hoc ascendere dicitur Christus.* Sic nouit Dns se se aptare suorum greſſibus, vt cum imperfectis per macerationẽ, & castigationem carnis gaudiatur paulatim, & pedetentim gradus efficiat, cum perfectioribus montes ascendat, & perpetes volatus edat. Hinc Genes. 28. locutus Dominus ad Iacob, inquit, *Ego sum Dominus Deus Abraham patris tui, & Deus Isaac, &c.* Quibus verbis illud in primis notandum venit, nimirum, quod respectu Abraham dicatur esse Dominus, & Deus: verum respectu Isaac solum dicatur Deus: quod inde magis notandum est, quod in

Orig.

Gen. 28.

A Domino quædam seueritas virgæ exprimatur, in Deo omnimoda sit suauitas, & beneficentia. Cur ergo, qui Isaaco solum se præbuit Deum gratiosum, & suauem, Abraham Deum se præbuit, & simul Dominum rigorosum, & seuerum? Abraham non semper sanctus, immò in Vr Chaldæorum natus, altus, & educatus inter idololatras, & peccatores egit, is dum adhuc imperfectus erat, Deum seueriſſimum, & rigoroſiſſimum Dominum experitur, dum iubetur à patria cognitione egredi, & diu errare, & peregrinari super terram; Isaac verò à parentibus sanctiſſimis natus, & piè, & sancte educatus Deum sibi omni gratiarum genere affluentem inuenit; nullaque castigatione egebat, vt proficeret in melius. Accipite Philonem libr de somnis loquentem. *Cauc autem putes temere dici hic Abrahami Dominum, Deumq; Isaaci vero Deum tantummodo: ille enim omissa externa, barbaraq; lingua Chaldæorum vertit se ad cultum creatoris rerum omnium, eiusmodi homini duarum potentiarum opus est auxilio dominantis, & benefica, vt & imperio, legibusque Domini sit obediens, valdeq; adiuuetur eius beneficentia. Alter vero sola indiget gratia, nec. n. castigatione proficit in melius, innatam virtutem habens, &c.* Itaq; turba hominum peccatis innutrita non statim ad sublimitatem quietis eleuanda est, sed paulatim virga agenda, & quasi cũ scutica per maceration em, & carnis compũctionem deducenda est, vt idem Iesus exeat in virga ad imperfectos, & vt flos ascendat cum perfectis in requiem. Temere enim odit rigorem Domini, qui adhuc vnius è turba est, & turbatur erga plurima, cum solis perfectis viris detur optima pars sessioni, & quietis.

Philon.

Text.

Text. Cum sublevasset ergo oculos Iesus, & vidisset, quia multitudo magna venit ad eũ.

§. VI.

Oculorum custodia inuigilauanda est.

MIror, quod inter Iesu facinora, id Euangelista meminerit notare, quod oculos sublevaret, rara sanè erat in honestissimo Domino oculorũ sublevatio. Bene Beda in Cat. *Dixit cum sublevasset oculos Iesus; vt disceremus, quia oculos non erigebat, huc atque illuc, sed pudice sedebat attentus cum discipulis suis.* Ea erat in magistro mundi oculorum custodia, & modestia, vt merito posset notari, vbi, & quando sublevaret oculos. Notata sit multorum calculo tuorum oculorum sublevatio, quisquis cupis calculum salutis habere. Ecce tibi, Vnde generis humani salus primas rimulas fecit, & in miserã ruinam deuenit; Genes. 3. *Vidit ergo mulier, quod bonum esset lignum ad vescendum.* Nota illud, *vidit*, & contine oculos, si amas salutẽ tutius possidere. Grauiter D. Basil. Seleu. orat. inquit: *Vbi legem scriptam vides, ibi desiderium conuerte; ibi recusa sibi contactum, vt vita venenum. Auerte oculos ne ad transgressionẽ traducant: fuge spectare, vt saluari possis.* Quis obliuiscatur hæc tanti doctoris verba, nimirum, fuge spectare, vt saluari possis: quasi tota salutis spes constituatur in ictu oculi? Nec id nimis durum videbitur consideranti florentissimorum regnorum excidia sæpe non tam ad spiculorum, iaculorumque ictibus, quam ab ictu oculi fuisse profecta. Scimus regnum Iuda ab Assyrijs expugnatum omniaq. regia decora, & templi sanctissima vasa in Babylonem asportata, insuper etiam Assyriorum imperium vnica nocte euersum etiam nouimus; dum enim Balthasari rex in conuiuium concubinarum suarum eduxit Ierosolymitani templi vasa, manus apparet scribens in pariete regni mox futurum excidũ: quod & factum est; Ecce tibi duo florentissima regna successiue perdũtur: Assyrius vastat Iuda regnum, & transfert vasa, vnde & vastationem sui emereatur: sed scire cupis, qua ex causa tantorum regnorum excidia dimanarunt? Accipe excidiorum radicem insinuatam 4. Reg. 20. vbi de Assyrijs hospitibus locutus Ezechias, fatur, *Omnia quæcunque sunt in domo viderunt: nihil est, quod non monstrauerim eis in thesauris meis.* Viderunt, inquit, Assyrij: vbi autem ictus oculorum datur inordinatus, fetialis est, excidia etiam regnorum causat. D. Hieron. ad Eustochium de custodia virginit. ait, *Ezechias thesauros Dei monstrat Assyrijs, sed Assyrijs non debuerunt videri quod cuperent. Denique frequentibus bellis Iudæa contusa, vasa primum Domini capta, atque translata sunt ea; inter epulas, & concubinarũ greges Balthasar potat in phialis, &c.* Viderunt Assyrij, quod non debuerunt cupere, & inde bella, vastationes, captiuitates, mortes, sacrilegia, imperiorum excidia pullularunt. Et certe parum poterit de salute obtinenda gloriari, qui oculos suos vagare permittit: vnde nefarius ille vates Balaam tale dedit consiliũ Madianitis aduersus Israelem, vt positis armicis, bellicisque tormentis, totam rem excidij oculis Israelitarum

Beda.

Gen. 3.

Bas. Sel.

4 *Re.* 20

D. Hier.

tarum committant, obijcentes il A lis pulcherrimas Madianitarum virgines: sed præstat verba nefariſſimi hominis ponderare, qui ad Madianitarum regem, sic loquitur Numer. 24. *Pergens ad populum meum dabo consilium, quid populus tuus populo huic faciet, &c.* Itaque promittit consilium, quo populus Madianitarum obiectis fœminis faciat perditionẽ in Israel: sed hæc ipsa verba contrario prorsus sensu reddunt Septuag. fantes, *Consulam tibi, quod populus hic faciet populo tuo.* Ecce nobis circa eadem verba contrariſſimas translationes, contrariſſimos sensus. Vulgata consilium refert ad malum, quo Moab Israeli faceret: id quod intentum, & à rege, & à Balaam fuisse patet manifeste: Septuag. consilium referunt ad malum, quod facerent Israelitæ Moabitis: & quidem vtique malum necessum est, vt nasceretur à consilio, quod rem non armis, sed oculis cõmitebat. Etenim ab oculorum ictibus binæ nascuntur perditiones, & eius qui cernit, & eius qui cernitur. Sic ab hoc consilio, & Mohabitarum ruina orta est, de qua Numer. 30. & Israelitarum perditio, de qua capite 25. vt pulchrè dicit Diuus Basil. Seleu. orat. 6. *Cum Madianitas ante deuicissent Israelita, capti sunt amore mulierum velut in acie, cumque armis vincerent, oculis labebantur.* Vbi iaculorum nihil faciunt ictus, solus oculorum ictus parauit excidia.

Nu. 24.

Lxx.

Bas. Sel.

§. VII.

Is est Deus, qui videatur non posse non misereri.

B VT vidit Dominus famescentes turbas quasi nequit Dominus non agere de illorum subleuatione; quod exprimẽtes Matthæ & Marcus, dicunt statim tactum misericordia esse. Non enim patitur esse egentes homines diuinæ clementia, adeò, vt quando Israelitæ fame erant puniendi, à se iudicium illud Dominus abdicat, & Eliæ tradiderit, ve:itus, quod ipse tandem parceret egentibus. Vnde Elias 3. Reg. 17. ait, *Viuit Dominus, quia non erit ros, neque pluuia, nisi per os meum.* Cur nisi per os Eliæ? An non sanus à Dei ore penderet donum pluuiæ? Sed bene committitur Eliæ pluuiæ negotium illo tempore, non enim diuina pietas posset videre tantam hominum indigentiam, quin statim subueniret eis. Quod meditans D. Basil. Seleu. orat. 11. ait, *O lingua, quæ cælum frænas, ô Domini in homines charitas, ferus permittis, res conditas gubernet? Reuerimus siquidem est ardorem pietatis suæ, & Eliæ creaturæ habenas permisit.* Vbi etiam egentibus non subueniendũ erat, habenas rerum Eliæ Dominus permittit, quasi caueat sibi ab ardore pietatis suæ, nequit enim fieri, vt summa Dei pietas egẽtes videat, & nõ curet statim subuenire. Merito apud Isaiam cap. 49. aiebat Dominus: *Numquid obliuisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filio vteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui.*

C

D

E

3. Reg. 17

Isai. 49.

uit. Expende illud, *nunquid obliuiſci poteſt* : tam patent materna viſcera filijs ſuis, vt merito in dubium vocetur, an poſſit mater non miſereri pignori ventris ſui ? quaſi miſericordia matris in filios, non tam ſit opus liberæ voluntatis, quam opus naturæ. Et nihilominus Deus vincit in miſericordia vniuerſas matres, vtpote cui quaſi minus liberum ſit miſerendi opus, & in quo miſericordia erga indigentes ſic prompta appareat, vt opus naturæ videatur. Quò ſpectat illud ad Corinth. 1. vbi Deus vocatur à Paulo; *Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis.* Alibi ſæpe vocatur Deus dominator terræ, vel Dominus cœli, & terræ, vbi verò de eius miſericordia res agitur, non Dominus, ſed Pater dicitur miſericordiarum. Cur Pater, & non Dominus ? An vt oſtendatur miſericordia in Deo tam prompta eſſe ad ſubueniendū, quaſi non eſſet opus voluntatis, ſed naturæ. Id inſinuat Diuus Anſelm. ibi aiens, *Ipſe dico, Pater miſericordiarum, quia ex viſceribus eius proueniunt in nos miſericordiæ eius.* Sic promptè, & citæ, & certæ proficiſcuntur à Deo in nos miſericordiæ, vt plus videantur naturæ, quam voluntatis opus; à viſceribus, quā ab arbitrio naſci. Id quod explicatius ait Philo lib. de mundi opificio, vbi fatur : *Deus ad benefaciendum natura propenſus eſt.* Pater hoc Lucæ 15. in cœleſti patre : ab illo receſſerat filius, qui poſt ſubſtantias diſſipatas ad patrem reuertebat. Quid tunc pater ? *Cum autem longè adhuc eſſet, vidit illum pater ſuus, & miſericordia motus eſt, & accurrit, &c.* Nondum filius terebat patris limina, nondum pulſabat ad ianuam, adhuc erat longè, & iam pater ſubleuat oculos, & cernit egentem, & miſericordiam accelerat, quaſi non poſſet amplius expectare, accurrit filio. Vnde hoc vidit ? Pulchrè D. Chryſolog. ſerm. 2. *Apud patrem non intercedit extraneus, intus eſt in patris pectore, qui intercedit, & exorat affectus. Vrgentur patris viſcera iterum filium genitura perueniam.* Ecce tibi, vt eſt naturæ opus, opus miſericordiæ, ad quod non tam arbitrium quam neſcio, quo quaſi coacto vrgentur, & ferruntur viſcera patris.

Ad Co. 1.

Anſel.

Luc. 15.

Chryſ.

§. VIII.

Diuinæ miſericordiæ lincei oculi ſunt, ad videnda ſubuenienda motiua.

NOn prætereundum eſt, quam cito Ieſus vidit omnia motiua, quibus ad miſerendum mouerentur, ait enim. *Cum ſubleuaſſet Ieſus oculos, & vidiſſet, &c.* In primo oculorum ictu, ſtatim inuenit; cur poſſet velle ſubuenire. Lincea eſt Dei miſericordia; ne prætereat vel leue motiuum, quo poſſit alicui ſubuenire. De filio prodigo ad patrem reuertente dicitur Lucæ 15. *Cum autem adhuc longè eſſet, vidit illum pater ipſius, & miſericordia motus eſt, & accurrens, &c.* Adhuc longè à Deo erat, & nihilominus à Deo cernitur, & quidem qui longè adhuc à Deo eſt vix parua aliqua habet, quæ vellet Deus aſpicere, vel quæ in oculis diuinis poſſint apparere. Vnde ergo venit, quod à Deo parua, & minima opera, quæ minimè valēt te approximare, nihilominus reſpiciantur à Deo. Facit id incredibilis Dei miſericordia, quæ linceam vim exerit, ne vlla præ-

Luc 15.

prætermittantur motiua miserendi, quamuis minima, quamuis remota. Pulchrè in præsenti Euthym. ait: *O visum compatientis acutissimũ, simul vt quis respiscere in animo cogitauit, hunc etiam simul ipse vidit: paratus semper ad eorum, qui conuertuntur, susceptionem.* Acutissimus est, luceus est Dei miserentis visus, quo vel remota, & minima ad vitam aliquo modo venientia vidit, probat, admittit, & imperfectum ducit Ioann. 1. ad Nathanaelem dicebat Dominus, *Cum esses sub ficu, vidi te.* Et quidem sub ficu erant vniuersi peccatores, quando Adamus peccauit, & pruriginem carnis sentiens ficus solijs verenda contegit. Adumbrabat tunc ficus latitantes, & fugientes peccatores; nullus homo tunc cernebatur, non fugitiuus à Deo, non sepultus ingenti peccatorum caligine. Omnia tenebrosa tunc erant, omnia inaspectabilia, omnia reiectitia, & nihilominus inter tot tenebras, inter tot caligines peccatorum, sic erat perspicax, & acutus miserentis Dei oculus, vt vel minimum ex his, qui ad salutem venturi erant, cerneret. Et ficus opacabat, & peccatum obtenebrabat, & tamen agnellus suos Deus prospiciebat, & promouebat parua tunc misericordiæ media. Pulchrè Ruper. lib. 2. in Ioan. ait, *Vidit enim non solum Philippum, sed & omnes electos suos, cum essent sub ficu, vidit misericordiæ suæ oculis, id est, eum primis parens illorum factus mandati transgressor, consutis ficus foliis pudenda contegeret. Iam tunc vidit eos, & miseratus est, iam disponebat misericorditer, quo illos ordine à prænarrationis reatu liberaret.* O visum compatientis acutissimum, Inter tot armenta peccati, inter propè infinitas caligines, vidit misereus Deus suos agnellos. Pusillus electorum grex, tam longè positus, & tanta peccatorũ caligine, & mortis vmbra circumfusus, miserentis nihilominus oculis tangitur, cernitur. Isaias 2. apud Septuag. ait, *Ingredimini in petras, & abscondimini in terram à facie timoris Domini, & à gloria fortitudinis eius, quando surrexerit frangere terram. Nam oculi Domini sublimes.* Circa hæc verba pulchram quæstionem facit Procopius, cum ex vno capite diuinorum oculorum perspicacia commendetur adeò magna, vt nihil illã possit latere; & ex alio capite iubeamur abscondi à facie Dei confringentis terram. Quid enim est dicere, oculos Dei sublimes esse, nihil non videre, & postea iubere, vt fugiamus ab eis? Quid iuuat fugere in cauernas, si nihil Deum latet? Equidem iubemur fugere à Deo confringente terram, non à Deo miserente? immò fugitiuis, & reiectitijs hominibus hoc datur solatium, quod quamuis longissimè sint, quamuis defossa humo absconditi, quamuis tenebrosis cauernis circumfusi, ne desperent, quia oculi Domini sublimes adeò sunt, vt non possit illos latere, vel minimus agnellus suus. Nec dum ibi agniculus primum dat balatum & simul illum Dominus vidit, & agnouit suum Tertullian. libro de Præscript. ait: *Sed oculi, inquit Isaias, Domini alti. Homo in faciem, Deus in præcordia contemplatur. Et ideò cognouit Dominus, qui sunt eius.* Tota oculorum diuinorum perspicacia eo tendit, vt suos vel à minimis signis, vel longissimè positos cognoscat: nullumque sit adeò paruum, conducens tamen ad suorum salutem, quod non videat, & qualemcumque occasionem saluus promo-

Euthy. Isai. 2. Ioann. 1 Tertul.

promoueat, & augeat. Id quod idē Isaias notabat, cap. 42. de Iesu fatus. *Lignum fumigans non extinguet.* Vbi Procopius dicit, quod non desint, qui lini fumigantis appellatione vellent significari hominem terrenum, qui virtutis, aut pietatis scintillam exiguam sibi reliquam fecit. Hanc tamen scintillulam non prætereunt lincei miserentis Dei oculi, sed potius illam approbant, & promouent.

Isai. 42.

§. IX.

In eleemosynis faciendis videnda est, & notanda maior necessitas pauperis.

Disce à Magistro misericordiæ ordinem, quo se ad subueniendum pauperibus accingit, nimirum, prius subleuat oculos, vt videat turbas, antequam panes sumat in manibus. Cur hoc? Vt & tu prius notes oculis necessitates, & deinde minori præferas maiorem, ne exhausto penu circa minus egentes, non possis occurrere graviter laborantibus. Sic monebat D. Ambros. lib. 2. officior. cap. 16. *Non enim solas aures præbere debemus audiendis precantium vocibus, sed etiam oculos considerandis necessitatibus. Plus clamat operatori bono debilitas, quam vox pauperis. Veniunt validi, veniunt nullam causam, nisi vagandi habentes, O volunt subsidia vacuare pauperum: nec exiguo contenti maiora quærunt, ambitus vestrum captantes petitionis suffragium, & natalium simulatione licitantes incrementa quæstuum: his siquis facile deferat fidem, cito exhauriet pauperum alimonijs pro futura compendia.* Mo-

Ambr.

A dus adsit largiendi, vt neque illi inanes recedant, neque transcribatur pauperum in spolia fraudulentorum. *Videndus est, ille, qui te non videt. requirendus est ille, qui erubescit videri: ille etiam clausus in carcere occurrat ibi, ille affectus agritudine mentem quam personet, qui aures non potest.* Hæc Ambros. latur, à quibus aliquid decerpere piaculum foret, quibus docet non dedecere, quod à misericordi viro maior notetur pauperum necessitas, & quod taliter omnibus præbeat, qualiter maiori, & vrgentiori necessitati videatur prouidere. Id quod insinuat Psalm. aiens: *Beatus qui intelligit super egenum, & pauperem.* Nimirum, qui cœco modo, & in discriminatim non tribuit, sed potius aliquem necessitatis ordinem seruat, & attendit: iuxta quem monebat D. Hieronymus. Furium de seruanda virg. fatus. *Intellige super egenum, & pauperem, omni petendi teda, sed maxime domesticis fidei.* Maximè attendendi sunt, & spectandi illi, qui specialiorē aliunde accipiendi rationē habent. Vnde Clemens Ro. apud D. Damascenum, lib. 2. Paralellorum, cap. 16. inquit. *Beatum sane est super omnem pauperem, & egenum intelligere: quo nimirum prudenter egeno, ac pauperi quis tribuat. maiori videlicet cura, ac diligentia his prospiciens, qui ob virtutem & pietatem in paupertatem, & penuriam inciderunt, aut etiam in eos, quos morbi, vel casus aliquis in egestatem coniecerunt, quam in eos, qui ob flagitia, vel profusos sumptus in paupertatem redacti sunt.* Subleuandi sunt pauperes, sed cum iudicio subleuandi, ita vt suum quisque ordinem habeat, & seruet; ne dum alijs intendimus succurrere, maior obligatio despiciatur. Id quod

Hier.

Clem. Rom.

Isai. 58. cauebat Isaias, c. 58. *Frange esurienti panem tuum, cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam non despexeris.* Explicatius Sept. Lxx. *Domesticos seminis tui non despexeris.* Non sic subleuandi sunt accedentes, & occurrentes pauperes, vt propinqui egentes despecti maneant, sed horum indigentia præcipue est spectanda, subleuanda. Quo refert Thom. D. Thom. in c. 5. epist. 1. ad Timoth. illud Cant. 5. *Ordinauit in me charitatem*, vt charitas, quæ à Deo est in subueniendis pauperibus ordinem habeat sciens, quibus prius, & magis, quibus secundo, & minus: oporteat opem præstare.

Text. Dixit ad Philippũ: vnde ememus panes, vt manducent hi? Hoc autem dicebat tentans eum, ipse enim sciebat, quid esset facturus.

§. X.

Boni gubernatoris est non velle omnia suo nutu gubernare, sed aliorum etiam expectare consilium.

OMnigena sapientia præditus Dominus dignatur à Philippo interrogare, qualiter turbis subuenire posset, vt in hoc præstantissimi gubernatoris specimen ponat, quod dignetur aliorum consilia petere, & expectare. Clauum Ecclesiæ acceperat Petrus, & volens pro Iuda alium in Apostolatu numerare, sic loquitur; Act. 1. Act. 1. *Viri fratres oportet impleri scripturam, quam praedixit Spiritus sanctus per os Dauid de Iuda: Oportet ergo ex his viris, qui nobiscum sunt congregati in omni tempore, quo intrauit, & exiuit inter nos Dominus Iesus incipiens à Baptismate Ioannis, vsque in diem, quam assumptus est à nobis, testem resurrectionis eius nobiscum fieri vnum ex istis statuerunt autem duos.* Non enim cum Ecclesiæ gubernaculo electiones sibi faciẽdas præsumpsit, sed & ad illas aliorum fratrum cõsilia, & calcula expectauit. De quo sapienter notat Chrysost. hom. 3. Chrys. hæc fatus. *Cur non solus à Christo postulauit, vt ipse daret aliquem substituendum in locum Iudæ? Deinde cur non potius per seipsos perficiunt electionem? iam Petrus erat seipsos factus melior. Hoc ad priorem quæstionem responsum esto.* Quo ergo, quis melior fit, eo minus sibi arrogat in principatu, eo plus fidit consilijs fratrum. Sapientissimus & sanctissimus erat Moyses, & à Deo acceperat ingentis populi principatum, de cuius incrementis cum ipso Deo quotidie ore ad os loquebatur, vt solet amicus cum amico loqui. Huic tamen viro ausus est barbarus homo Ietro dare consilium de populi gubernatione. Et quid Moyses? An ad Deum iuit interrogare de accepto consilio? An suspectum habuit consilium non datum à Deo ipso? Audi textum Exo. 18. Exo. 18. vbi sic. *Quibus auditis Moyses fecit omnia, quæ ille suggesserat.* Optimus vir non putauit accepisse à Deo populi gubernaculum, vt ipse suo natu, nullo spectato consilio fratrum etiam inferiorum gubernaret, & ideo dato consilio statim paruit. Origen. ibi fatur. *Moyses, qui erat homo mansuetus super omnes, accepit consilium inferioris, vt formam humilitatis populorum principibus daret.* Orig. Iam inde fideles gubernatores instruebantur, qui nullius consilium destruebantur, qui nõ adeò

adeò sibi arrogarent principatum, A
vt propriæ solum prudentiæ fide-
rent. Hinc deuastati populi ere-
ctionem, & suscitationem promit-
Isaiæ 1. tebat Dominus apud Isaiam cap. 1. di-
cens. *Restituam iudices tuos, vt fue-
runt prius, & consiliarios tuos sicut
antiquitus. Post hæc vocaberis ciui-
tas iusti, vrbs fidelis.* Expende, quod
non promittat se restituturum, siue
erecturum ciuitatem; solum dicit,
quod restituet iudices cum consilia-
rijs & post hanc restitutionem iam
vocabitur ciuitas. & erit vrbs, vbi
enim iudex bonos consiliarios au-
scultat, hoc solum sufficit, vt restau-
Basil. retur, & confirmetur ciuitas. Huius
occasione ait D. Basilius ca. 1. Isaiæ.
*Sacra quædam res est, consilium, vo-
luntatum vnio, fructus dilectionis,
humanitatis insigne. E diuerso intole-
rabilis est superbiæ argumentum exi-
stimare se nullius egere consilio, sed
vni sibi attentum esse, quasi solus pos-
set sibi consilio decernere quæ optima
sunt.* Ille Princeps præclarissimus
est, qui nihil efficit sine sapientum
consilio: nec quicquam petit Domi
nus prius à principibus, quam vt
Sap. 6. comiba auscultent. Sapien. cap. 6. D
*Audite ergo reges, & intelligite iudi
ces finium terræ. Præbete aures vos,
qui continetis multitudines.* Et qui-
dem a consiliorum auscultatione
felicitas regum fuit auspicium.
Iob 1. Inde ad felicitatem Iob dicitur, cap.
1. *Quod erat ius terræ Hus*, nimi-
rum, in terra consilij. iuxta interpre
Hugo. tationem Hugonis Cardinal.
Card. Prou. 6. vt & splendor
regius tanti viri
commen-
da-
retur ab acce-
pto consi-
lio.

§. XI.

*Pecuniarum amor præcipuè à
Christi schola abdi-
cat.*

NOn quærit vnde panes edu-
cemus, vnde tantæ fami oc-
B curramus, sed notanter ait: vnde
ememus panes, vt adueniens faciat,
quam longè ab schola Christi sint
pecuniarum sæculi. Non difficile
discipulis Christi in deserto suppe-
ditari copiam *panis*, qua ingentem
hominum multitudinem saturent,
sed difficillimum, quod Christia-
næ disciplinæ non absit pecunia-
rum sæculus. Quia in denarijs
C erat imago Cæsaris, iubet Iesus Iu-
dæus tributum Cæsari dare, vt sic
quæ sunt Cæsaris, Cæsari reddan-
tur: sed & cum ipse postularetur Mat. 17
de denario, Matth. 17. ait Petro.
*Vade ad mare, & mitte hamum: &
eum piscem, qui primus ascenderit,
tolle, & aperto ore eius, inuenies sta-
terem, illum sumens da eis pro me,
& te.* In quibus illud venit in pri-
mis ponderandum, nimirum, quo
mittatur Petrus, vt vel statterem ha-
beat, non ad arcam, non ad sæcu-
lum domi clausum, sed ad mare, vt
de ore piscis requirat denarium, adeo
à Christi limine pecuniæ abiunt.
Præclarè Origenes hom. 14. in Matth. Orig.
D *Nam quia neque ipse habebat eam
imaginem, quæ pendebatur, neque di-
scipulus suus, docet, vbi valeat repe-
riri imago, quæ quæritur. Vade,
inquit, ad mare, & mitte hamum,
& eum piscem qui primus ascende-
rit, tolle, & aperto ore eius, & cum
inueneris staterem, da eis pro me,
& te.* In quibus illud venit in primis
ponderandum, nimirum, quo mittatur
Petrus, vt vel statterem habeat, non
ad arcam, non ad sæculum domi
clausum, sed ad mare, vt de ore pi-
scis requirat denarium, adeo à Chri-
sti limine pecuniæ abiunt. Præcla-
rè Origenes hom. 14. in Matth. Nam
*quia neque ipse habebat eam
imaginem, quæ pendebatur, neque di-
scipulus suus, docet, vbi valeat repe-
riri imago, quæ quæritur. Vade,
inquit, ad mare, & mitte hamum,
& eum piscem qui primus ascende-
rit, tolle, & aperto ore eius, & cum
inueneris staterem, da eis pro me,
& te. Neque ego habeo hanc imaginem,
neque tu, si tamen tui discipuli*

meus es, ſi porta inferni non præualẽt aduerſum te. Neminem ſic de imagine ſua ſignat mundus, quam in quo pecuniæ amorem inuenerit; is præ cæteris peccatoribus tenebrarum principi obſignatus eſt, qui pecunijs indormit. Quam longiſſimè à Chriſti ſchola, à Chriſti diſcipulatu pecuniarũ abſit amor: ille verè diſcipulus Chriſti eſt, cui nec ſtater eſt in arca, eſt in ſacculo, ſed in mari, hoc eſt, quam longiſſimè à corde ſuo. Nec inuenire eſt in Chriſti diſcipulatu, qui vel ſtaterem vnum in crumena ſibi reponat, qui & ſimul non apponat ſibi obligationẽ ingentis ſupplicij; adeò, vt in domo diſcipuli Chriſti, nunquam inueniatur ſacculus pecuniarũ, ſine verberum adiuncto ſaculo. De proditore Iuda auariſſimo diſcipulo dicitur, Ioan. 12. *Fur erat, & loculos habens, & quæ mittebantur, portabat.* Sanè penes auaritiſſimum hominem ſeruabantur totius collegij Apoſtolici victualia, ipſe autem de ſuæ auaritiæ caculo loculos habebat, theſauros faciebat, quibus pecuniolas occludebat, oberuabat: ſed expende illud, *loculos habens.* An non ſufficeret, ſi haberet loculum? Pauperrimi collegij nummi adeò pauci erãt, vt vel in parua crumena poſſint claudi, cur crumenas, cur loculos addit Iudas? Sanè auarus Chriſti diſcipulus, nunquam poteſt vnum ſolum habere loculum, & theſaurum, neceſſum eſt, vt plures ſimul habeat theſauros; nam vbi vnus eſt ad pecunias, nequit nõ eſſe alius ad verbera aſſeruanda. Neceſſum eſt diſcipule auare, vt non theſaurũ, ſed theſauros facias, alterum, quo pecunias, alterum, quo theſaurizes tibi iram in die iræ. Ita D. Bernard. in Declamation. ait: *Iudas non loculum, ſed loculos habet, vtinam ſaperes miſer, & intelligeres cum theſauro pecuniæ, theſaurum iræ pariter cumulari.* Nunquam in Chriſti diſcipulatu inuenitur theſaurus pecuniæ ſine iræ, & ſupplicij theſauro.

Bernar.

§. XII.

Non exactiones, & tributa in ſubditos, ſed iuſta principum expenſa pecunias affluentes miniſtrant.

PRoh Regem regum, & Dominum dominantium Ieſum; populi neceſſitatibus, vt occurrat, vide quid in principum ſuorum proponat comitijs. *Vnde,* ait, *emamus panes, vt manducent hi?* O bone Rex, non nabes pecuniam, & quæris ex quo loco annona emẽda ſit? Prouide tibi prius pecunias, vel ſaltem, non vnde emas, conſule, ſed vnde exigas. Annona meditanda exactio? An ars aliqua, & induſtria colligendis pecunijs introducenda? Nihil de pecunijs agit nobilis princeps, paratus non exigere aliena, ſed impendere ſua, qui vnicus, & certus pecuniarum fons ſolet eſſe principibus. Tarentinorum Pyrrhique bellis confracti Romani in ſummam pecuniarum penuriam deuenere, qua egeſtate preſſi Iunonis idolum conſulunt, & remedium precãtur. Quibus idolum reſpondit, vt Suidas ſert apud Giraldum Syntagmate 3. *Si iuſtitiæ armis vtamini, pecunia vobis non defutura.* Et continuum probauit rerum euentus; dedit enim iuſtitia pecunias, quæ ad victoriam ſufficerent. Id quod eo mirabilius eſt, quo notat D. Nazianz. orat. ad Iulian. exactorẽ, ex bellis tributa nata fuiſſ.

Giraldus

fuisse, & exactiones, quasi impossibile putaretur bella sustentari sine tributorum adminiculis, Abscedat hæc persuasio à mente principum, quando & ipse omnis iustitiæ ρfor non exactiones, sed iustitiam consulit, vt superfluant pecuniæ. Psal. 38. *Mutuabitur peccator, & non soluet, iustus autem miseretur, & tribuet.* D. Ambros. lib. 3. offic. capit. 8. *& fœnerat.* Quasi ingentia lucra, & fœnora non ex iniquis pactis, ex impositionibus duris, sed ex iustitia pullulet. Miraris lucra ex iustitia manare? Et quidem ex iustitia hi pecuniarum fontes nouerunt scaturire, qui extinguant omnem auari sitim. Inter prælia mille, & occasiones sumptuum constitutus rex Dauid clamat Psalm. 22. *Dominus regit me, nihil mihi deerit.* Mille petebatur bellis Dauid, vndique circundabatur hostium exercitibus, quo in puncto, etiam Cæsi, & Midæ peterent exactiones, requirerent subditorum subsidia: & nihilominus hic fatetur, nihil desiderare, omnia sibi supperetere à Deo affluentissimè. Sed quid donauit Dominus Dauidi, quo sic impletus est, vt nihil requirat? Donauit illi virtutũ, & iustitiæ thesauros, quibus tanta bonorũ copia acquiritur, vt faciari possit auarissimus. D. Chrysost. in Caten. Greca citatus, ait. *Nihil deerit,* inquit, *Magnum est cum Deo nõ peccare, donat sapientiam, prudentiam, temperantiam, & iustitiam. Cum ista non defecerint, quid quærit auarus?* Dum iustitiam seruas, tot scaturient bona, vt nihil maneat, quod auarus sitiat. Et habendi cupiditas satiabitur, auri sitis extinguetur, propter bonorum copiam, vbi iustitiæ custodiendæ totus incumbas. Paul. ad Rom. 13. sic monebat. *Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum; cui vectigal, vectigal, cui timorem, timorẽ.* Cui inter tributa, vectigalia addidit, & timorem? Fallor; nisi timorem ideo apposuit tributis, & vectigalibus, vt ostendat quo sale condienda sint tributa, vt ad principum emolumentum conducant, vt vel auarissimi hominis sitim penitus extinguant. Etenim vbi Dei timor intercedit, & per eum iustitia, sic omnia superefluent, vt nõ habeat, quid cupiat auaritia. Huc spectat Nazianz. orat. ad Iulian. Exactorẽ, inquiens, *quia reipublicæ administratione nomen ducitis, quæ Cæsaris sunt, Cæsari reddite, & quæ Dei, Deo; illi vectigal, huc timorem, timorem autem cum dico, auaritiam prohibeo.* Quippe tributorum exactor non permittat, vt exactio fiat sine Dei timore; sine iustitia, vbi enim hæc intercedit non manent, quæ quærat auarus, explebitur ipsa auri sitis. Hæc tua cura sit, ne aliorũ iniuria viuas, sed iustitiam ferues, & procul dubio impleberis diuitijs. Deut. 2. *Cibos emetis ab eis pecunia, & comedetis: aquam emptam hauretis, & bibetis, Dominus Deus tuus benedixit tibi omni opere manuum tuarum.* Ecce fontes benedictionis diuinæ: fontes vniuersi augmenti, quod nec aquam sumas, quin iustũ pretium exhibeas, & hoc dicebat Dominus exercitibus Israel, quia vniuersi politici status fulcrum est iustitia. Michæas cap. 3. *Audite hæc principes domus Iacob. Quid ædificatis Sion in sanguinibus, & Ierusalem in iniquitate,* apud Theophylactũ, *in iniustitijs. Propter hoc causa vestri Sion arabitur.* Et quidem nullum regnum stare potest, cuius fundamentum est iniuria, & iniustitia.

Psal. 38

Psal. 22

Chryso.

Ad Ro. 13.

Deut. 2.

Mich. 3.

Theop.

§. XIII.

Turpissimum est, nec nummis comparare velle vitæ æternæ ingressus.

NEc casu ait Iesus: *vnde ememus panes*, cum posset dicere, vnde adducemus, vel vnde nobis erunt, sed maluit dicere, *vnde ememus*, vt ostenderent, & primum, & facilius medium ad vitam æternam habendam in eo etiam esse, quod pecunijs possit emi. Venalis est vita æterna, quam Iesus pretioso sanguine emit, quam post Iesum fortes viri innumeris laboribus, doloribus, contumelijs, vitæ, & honoris professione quotidie emunt, quæ & tu, siquidem infirmus ad labores, & mortes sustinendas, pecunijs potes emere. Quò referendus est
Cyrill. D. Cyrill. Ierosolym. Catech. 9. vbi sic loquitur. *Poterit fanè aliquis per pecunias iustificari: Esurui enim, inquit, & dedistis mihi manducare, omnino id per pecunias. Et vix nosse, quod bona, & opes possint esse ostia regni cælorum? Vende omnia, quæ habes, inquit, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælis.* Quid gratius audire possunt diuites? Potes homo iustitiam, sanctitatem, cælestem gloriam pecunijs emere, si pecunias inter pauperes effundas? Quod vel sanguine multi emunt, tu pecunijs potes emere. Quis tantum mercatum prætereat? Quis nolit emere cælum, quando tam vilibus pecunijs potest acquiri. Luxi aliquãdo ego miseram virginum fatuarum conditionem: & virginitatis gloria fulgebant, & non minus vigiles, quam prudentes inueniũtur, & nihilominus extra sponsi domum manent excluſæ. Cur virgines tam misere excluduntur, causa notatur à Matth. 25 *Non sumpserunt oleum secum*, hoc est, iuxta multorum explicationem, eleemosynæ opera non exhibuerunt. Sed
Ambr. id attigit pulchris verbis D. Ambr. lib. de Ioseph, cap. 6. inquiens, *Denique illæ virgines in Euangelio, quas veniens sponsus excluſit, ideo foris relictæ sunt, quia venale oleum non emerunt, vnde dicitur eis, ite potius ad vendentes.* Merito, quæ nactæ sunt iustitiam venalem, quam pecunijs erogatis emere possent, excluſæ ab sponso sunt, quia parentes pecunijs noluerunt emere. Equidem turpissimum est, & damnatione dignum, quod quis negligat pecunijs emere vitam, Gen. 42. *Audiens Iacob, quod alimenta venderentur in Aegypto, dixit filijs suis: Quare negligitis? Audiui, quod triticum venundetur in Aegypto, descendite, & emite nobis necessaria, vt possimus viuere, & non consumamur inopia.* Quippe intolerabilis negligentia est, quod possis viuere in æternum per pecuniam erogationes, & contemnas tam vili prætio tantam emere salutem.

Mat. 25

Gen. 42

§. XIV.

Viri vitiosi minimè in consilium adhibendi sunt, etsi prudentissimi videantur.

VIde cum quo de subueniendis turbis agit Dominus, nimirum cum Philippo, ait enim ad Philippum, *vnde ememus*. Et ibi aderat Iudas: & ipse custos erat eorum quæ ad victum Apostolici collegij habebantur. Cur ergo non magis pro-

procurator, & custos victus adhi betur in consilium de habendis panibus? Sanè bonus princeps, bonus paterfamilias potuit pati malum ministrum suorum, verum nefarium, & vitiosum virum à consi-
Ambr. lijs habere non potuit. Pulchrè D. Ambr. lib. 2. offic cap. 12. hanc rem tractans, ait. *Quomodo eum potes iudicare consilio superiorem, quem videas inferiorem moribus; supra me debet esse, cui me committere paro. An verò idoneum eum putabo, qui mihi det consilium, quod non das sibi? & mihi eum vacare credam, qui sibi non vacat? cuius animum voluptates occupent, libido denunciat, auaritia subiuget, cupiditas perturbet, quatiat metus. Quomodo hic consilij locus, vbi nullus quieti?* Vtinam de tanti doctoris habitu vniuersi suspectos habeamus consiliatios, quos praui mores infamant. Seductio enim est, non consultatio, quoties voluptuosum virum, & vitijs plenum consultãtem audis, licet alioquin prudentissimus appareat. Et quidem in serpente typum posuit Dominus prudentiæ Christianæ aiens. *Estote prudentes, sicut serpentes*, nihilominus, quia serpentis verba Eua au-
1. Ad Timo. 2. sculauit, inquit Paul. 1. ad Timot. 2. *Adam non est seductus, mulier autem seducta in prauaricatione fuit.* Adam audiuit Euam, & Eua serpentem; cur ergo non dicitur Adam seductus, & dicitur Eua seducta? Quia Adam auscultabat sociam fœminam, mille virtutibus pollentem, in qua nullus apparebat fallaciæ aditus. Eua autem serpentem adit, serpentem auscultat, in quo nihil ordinatæ rationis noverat esse; vnde seductio erat, quod audiretur serpens, non erat seductio, quod audiretur Eua. Ne dubites seductionem esse, quoties A voluptuosum, brutisque moribus viuentem hominem audis, & si alioquin prudentissimus videatur. Vnde monebat Eccles. capit. 37. *Eccl. 37.* *A consiliario serua animam tuam.* Et ne putes omnes consiliarios suspectos, legit Hugon. Cardinal. Hugon. Cardin. *A consiliario malo*, & statim explicat, quis sit malus consiliarius, nimirum: *qui male viuit.* suspectus debet esse, qui male viuit in omnibus, suis consilijs, ne seducat. Sit ergo vt, ait Eccles. cap. 6. *Consiliarius vnus è mille.* Eccles. 6 Non vnus è corrupta hominum fœce, sed vnus è mille, nimirum, ait Hugo supra, *Aliquis ex perfectis.* quasi bonus, & perfectus vir esse debeat, à quo petam consilium, fieri enim vix potest, vt qui in suis moribus turpiter errat, in aliquo scopum attingat. Saul, 1. Regum 18. misit lanceam in Dauidem, sed non attigit 1. Reg. 18 illum, de quo Diuus Basilius Seleu. Bas. Sel. ait. orat. 15. *Ab scopo aberrans mores suos manifestauit.*

§. XV.

Alienum ab Ecclesiæ principibus tempus insumere in petenda ratione pecuniarum.

A Philippo quærit Dominus, vnde panes emat, & id non quærit à Iuda, cui commissa erat cura crumenæ, ne videretur rationem pecuniarum creditarum exigere. Indignum enim esset, quod Apostolici viri putarent sibi licere tempus insumere in examinandis œconomis, & pecuniarum rationibus exigendis. Vnus D. Bernard. Bernar. hæc eleganter edisserit libro 4. de consideratione ad Eugen. vbi sic. *Quid Episcopo turpius, quam incumbere supellectulis, & substantiolæ*

ſua ſcrutari omnia. ſuſcitari de ſingulis, morderi ſuſpicionibus, moueri ad quæque perdita, vel neglecta? Ad verecundiam dico quorundam eiuſmodi ſcrutantium quotidie omnem ſubſtantiam ſuam, numerantium ſingula. de minutis, & quadrantibus exigentium rationem. Non hæc cura honorat, ſed potius onerat, & turpat Apoſtolicum virum, cuius eſt vigilare pro animarum cuſtodia, ſe ſe iacturis exponere pro commiſſi gregis commodis. An non turpiſſimum eſt, litteraturis pecuniarum exigendarum, negotiantiumque ſcrinijs, & venditionum, emptionumque ſchedulis occupatum videre hominem, cui populorum doctrinæ, cœleſtium claues ſunt commiſſæ? Hanc à ſe depellebat maculam. Pſalmus 70. dicens: *Quia non cognoui litteraturam, introibo in potentias Domini.* Quid eſt introibo in potentias Domini? Hugo Card. explicat, *introibo in prælationem*: quaſi hæc ſit vox electi ad prælaturam, quem ſicut ſcientia, & rerum diuinarum ornat ſapientia, ſic etiam valde condecorat ignorantia ſ. hæ lulatum, emptionum, & œconomorum litteraturæ. Ad gloriam Aegyptij principis dicitur Geneſ. 39. quod vniuerſam ſubſtantiæ ſuæ curam commiſerat ſeruo Ioſeph: *Nec quicquam aliud nouerat, niſi panem quo veſcebatur.* cur non potius ſimilis ignorantia ornet Sacerdotem Chriſtianum? Rem proſequitur eleganter D. Bernardus vbi ſupra fatus. *Aliter ille Aegyptius, qui Ioſeph omnibus traditis, ignorabat quid haberet in domo ſua. Erubeſcat Chriſtianus Chriſtiano ſua non credens. Mirares ſatis ſuperque Epiſcopi ad manum habent, quibus animas credant, & quibus ſuas committant facultatulas non inueniunt. De pretio eſcarum, & numero panum cum miniſtris quotidiana diſcuſſio eſt, rara admodum cum presbyteris celebratur collatio de peccatis populorum.* Hæc, & alia congerit Bern. in eos ſacerdotes, qui ſic inuigilant in exigendis pecuniarum rationibus.

Pſal. 70

Gen. 39.

Bernar.

§. XVI.

Regij conſiliarij prorſus alieni ſint ab auaritia.

INſuper à Philippo notanter quærit Dominus: quia illa eſt vox Philippi apud Ioann. 14. *Oſtende nobis patrem, & ſufficit nobis.* Ille enim præclarus conſiliarius eſt Regi, qui nouit aliquando dicere, ſufficit, hoc eſt, qui habendi plura cupiditate non tenetur, qui quæſtus non torcetur ſiti. Meminiſtis D. Paulum 2. ad Corinth. 8. dicentem ſic: *conſilium in hoc do*, & ſæpe alias ſe conſilium dare manifeſte affirmat, & nullus alius Apoſtolorum inuenitur, qui ita expreſſe, & manifeſtè ſe cõſiliarium prædicet. Cur ergo Paulus ſic ſe audet conſiliarium nominare? Sanè ille ipſe de ſe dicebat ad Philippenſ. 4. *Ego autem didici, in quibus ſum ſufficiens eſſe*: ne miremur conſilium eſſe penes Paulum hominem, qui ſciebat dicere, *ſufficit*. Ita D. Ambro. lib 2. offic. cap. 17. inquiens. *Ideo boni vir conſilij dicit: Ego autem didici, in quibus ſum, ſufficiens eſſe. Sciebat enim omnium malorum radicem eſſe auaritiam, & ideo ſuo contentus erat. alienum non requirebat. Satis mihi, inquit, eſt, quod habeo, ſiue parum, ſiue plurimum habeam, mihi plurimum eſt: ſignato verbo vſus eſt. Sufficit mihi, inquit, in quo ſum: ideſt, nec deeſt, nec ſuperfluit. Non deeſt, quia nihil quero amplius.*

Ioan. 14

2. Cor. 8

ad Phi. 4

Ambr.

Non

Non superfluit, quia non soli mihi habeo, sed pluribus. Ecce vbi quibus se notis prodat boni vir consilij, nimirū, quod sciat dicere, sufficit, quod plura habendi non torqueatur desiderijs. Ille optimorum consiliorum est vir, qui scit in rebus acceptis sufficiens esse; qui nihil nouit egere, quia plura habendi cupiditate non sollicitatur. Eccle- *Eccl. 37.*
siast. cap. 37. sic fatur. *A consiliario serua animam tuam. Prius scito, quæ sit illius necessitas: & ipse enim animo suo cogitauit, ne forte mittat sudem in terram, &c.* Examinandus est, antequam eligendus, consiliarius, sed in quo examinandus? An in prudētia? An in solertia, & perspicacia? Minimè, sed examinādus est de indigentia, de necessitate terrenorum commodorum. Itaq; non in prudentia, sed in necessitate, & indigentia examinetur cōsiliarius; si plura famescat, si semper indigeat, si in nullis sibi sufficiens sit, & à famelico consiliario princeps caueat. *Ne mittat sudem in terram.* Hoc est, ne terrenis suis lucris ngat principis animum. Id quòd in
Hugo Card. præsenti attigit Hugo Cardinal. fatus. *Ideò primo considera qualis sit consiliarius quam ei consentias, ne fortè sit terrenum eius cōsilium, & te per cupiditatem figat in terram & suum consilium confirmet pro terreno cōmodo.* Cauendi maximè sunt à principibus ij consiliarij, quorum consilia eo tendunt, vt lucra sibi congerant; nec alio spectant, quam vt principis animus terrenis bonis acquirendis omnino defigatur, quo ipsi maiora sibi lucra acquirant. Hic est scopus in consilijs suis hominum auarorum, hominum, qui in ardenti auri siti sunt, qui nunquam nouerunt non egere, nec sciunt dicere, sufficit. Auarissimus ille diues, cuius ager feraces tulerat fructus, se in consilium vocabat, *Luc. 12.* Luc. 12. dicens. *Quid faciam?* Quæ *Basil.* verba ponderans D. Basilius hom. indiscescentes, statim arguit consilij pernitiem; & hominem exprobrat, quod aliari vtatur cōsilio, à quo nihil vtile poterit emanare. Ait enim: *Ex te ipso captas consilium. Planè imprudenti veteris consiliario.* Meritò imprudentem consiliarium vocat hominem auarum: quid nouum, quod sit imprudens consiliarius? immò stultus, immò crudelis, immò malignus, & pernitiosus est. Sic D. Zeno, in præ- *D. Zeno*
senti fatur. *Stulto consiliario vsus es temetipso: deliberans enim ais. Quid faciam, consequens vtique erat te de talibus deliberantem dicere: Aperiam horrea mea; & replebo esurientes animas pauperum. Sed tu nihil tale non solum proloqueris, verum ne cogitas quidem, quinimo communia omnibus hominibus inuadis beneficia diuina; tuam verò ipsius animam malignis consilijs excrucias.* Et quando auarus homo non stultus consiliarius, non communem bonorum inuasor? Quando ab homine auaro consilia malignantia non prodiere? sanè auarissimus homo Balaam corruptus muneribus regis Moabitarum, totum animum posuit, vt pessima maledictionis verba iaceret in Israel, sed à Deo præuentus nunquam potuit, sed etsi ducebatur munetibus, tamen semper protestabatur se non maledicturum. At tandem vbi audiuit à rege promissa sibi munera negari, nisi malediceret, sic ait. Num. *Num. 24.*
24. *Nonne nuntijs tuis, quos misisti ad me, dixi: Si dederit mihi Balac plenam domum suam argenti, & auri non potero præterire sermonem Domini Dei mei: verumtamen pergens ad*

popu-

populum meum dabo tibi consilium, &c. Rex maledictionem petebat, non consilium; at auarus homo muneribus illectus negat se posse dare maledictionem, sed confidenter offert consilium pessimum, sed qui sciebat se non posse emittere maledictionem, ideoq; illam promittere non audebat, vnde sciebat futurum, vt possit malignum consilium dare? Cur sic audet illud promittere? Faciebat hoc auaritia eius, cui tam essentialia sunt maligna consilia, vt merito posset præsumere, dum se videt auri sitientem, per nullam potentiam esse impediendum, quo minus destructiua populorum consilia exerat. Defecerunt in ore auari homini maledicentia verba; verum non defecit malignum consilium, & Israelis, & Moabitarum regis peperit ruinam.

A regno imminentem. Et dicite, vter glorioſior Regi, theſaurus ingens pecuniarum, an hic vnus conſiliarius bonus, nimirum Ioſeph? Queſtionem tollit D Ambr. lib. 2. officior. capit. 15, inquiens: *Quanto utilius regem Pharaonem Sanctus Ioſeph conſilio prouidentiæ iuuit, quam ſi conſuluiſſet pecuniam. Pecunia enim vnius ciuitatis non redemit vbertatem, proſpicientia totius Ægypti per ſeptennium famem repulit. Facile autem pecunia conſumitur, conſilia exhauriri neſciunt.* Non tam ditabis regem, ſi offeras ei montes aureos, quam ſi offeras, vel vnum optimum conſiliarium. Dauid vbi accepit rebellionem Abſaloni, & quod poſt illum ibat vniuerſum Iſraelis regnum, fugæ ſe commiſit, & hoc vnum videtur curaſſe, vt cum domeſticis, & amicis fugeret, nihil à Deo viſus eſt precari: vbi autem ſic fugeret, 2. Regum 15. *Nuntiatum eſt Dauid, quod Achitophel eſſet in coniuratione cum Abſalon, dixitque Dauid, in fatua, queſo Domine, conſilium Achitophel.* Nunc primum verba profert, quibus ſe ſupernum auxilium oſtendit egere: nunc primum pro bono regni preces fundit, quia nunc primum nouit à ſe præſtantiſſimum Achitophelis conſilium deficere, & ad Abſalonem tranſire. Tacitus audit Iſraelis copias Abſaloni ſeruire, & ad Abſalonem tranſire, at vt audiuit Achitophelem etiam in coniuratione eſſe, non potuit tacere, & non ſentire ſe tanti hominis conſilio deſtitui, & veteri illo munitum Abſalonem magis, quam infinitis prope militibus cinctum. Sic æſtimabat bonus rex vnum bonum conſiliarum præ omnibus aliis regni muniminibus. Adde, quod

Ambr.

2. Reg. 15

§. XVII.

Non tam magnificat Principem multa pecunia, quam vnus bonus conſiliarius.

INdecorum putares, quod ex regum, & Dominus dominantium in tãtas ſe oſtendat redactum angustias, tantamque indigentiam, vt Philippum conſulat de emendis panibus, quibus tanti populi fami ſuccurrat. Verum nulla principes dehoneſtat penuria, quibus bonus conſiliarius ſuppetit. Non mihi crede faciunt auri ſegetes florentem principem. Sed conſiliarius optimus. Proponite vobis ob oculos vnum florentiſſimum Ægypti regem Pharaonem, cui Geneſ. 42. adeò placuit conſilium Ioſeph, ad præueniendam famem iam iam

Gen. 42.

quod dum sic pergit Dauid, accessit amicus eius Chusai Arachites fidissimus etiam consiliarius, & prudentissimus, à quo vnam solam rem postulat rex Dauid. Et quod postularet rex à regia electus, iniquo bello petitus, per deuia errans? An postulauit pecunias, quibus se munire posset? An postulauit milites, quibus hosti occurrat? Nihil horum petit, sed vt se simulate ad Absalonem conferat, *& dissipabis*, *ait*, *consilium Achitophel*. In summa egestate constitutus, nihili pecunias, nihili thesauros regios, nihili arma æstimat, nec horum meminit; vnum animo voluit, vnum desiderat, vnum timet, nimirum, Achitophelis consilium. Equidem consiliarius bonus præ omnibus diuitijs, & copijs munit princeps. Pulchrè Prouerb. 8. *Accipite disciplinam meam, & non pecuniam, doctrinam magis, quam aurum eligite, melior est sapientia cunctis opibus, & omne desiderabile ei non potest comparari*. Hæc dicebat optimus consiliarius, cuius sapientiæ plebis consilijs, haud dubium, quod ornetur princeps longè felicius, quam auro Crœsi, aut Midæ. Prou. 8.

§. XVIII.

A principum postulationibus ingentes tentationes veniunt in consiliarios.

NOn prætereundum illud textus, nimirum: *Hoc autem dicebat, tentans eum*: & sanè postulatio, siue exactio principis vehemens est tentatio eorum, à quibus petitur consilium. Quis ferat principem postulantem. Quis audeat illi non grata respondere? Eccle. 8. *Sermo regis potestate plenus est, nec dicere ei quisquam potest: quare ita facis?* Quæ verba paulo argutius exprimit vetus. Veneta aiens. *Est in verbo regis potentia quædam, & quis poterit dicere ei: quid facis?* Equidem in singulis verbis regis vis est, & potestas quædam, quæ auditores suos, & consiliarios maximè torqueat, diuexet, reddat anxios; hoc pauide cogitantes, quomodo accipienda sit à rege, vel quem finem habitura sit sua responsio plena periculo: nam cum suæ ipsorum vitæ, & gloriæ arbitrium, & potestas penes regem sit, magni erit discriminis, magnæ solicitudinis ab eius nutu, & libidine posse tantisper deficere. Hunc agonem, hanc solicitudinem inferunt suis consiliarijs singula, verba, singulæ postulationes, singuli nutus principium. Quò respicit ille fastus Achaz, Isaiæ capit. 7. cum enim moneretur rex improbus, vt peteret à Deo signum, sic ait. *Non petam, & non tentabo Dominum*. In quibus verbis verior sententia apud gloisam, superbientem regis animum agnoscit. Et D. Bernard. 2. in Aduentu, ait, quod cum illa diceret: *Elatus erat Achaz stigio solij regalis*. Equidem superbissime suam regiam potestatem extollens à signi petitione abstinet, quasi Deo parcens, ne Deo, vt cæteris solent regiæ postulationes inferant solicitudinem, & anxietatem. Putabat impius tantam esse posse vim in regum verbis, vt eorum postulata possent vel ipsi Deo tentationem afferre, & periculum maximum. Quam superbissimi hominis mentem præclarè exprobrat Isaias, apud Septuag. sanctus Ecclesiastes cap. 8. Eccle. 8. Isai. 7. Bernar. Ixx.

Audite

Audite iam domus Iudæ, numquid parum vobis agonem exhibere hominibus, & quomodo Domino exhibetis agonem? Impietas est sic præsumere de regijs postulatis, quod tam Deum, quam homines possent æque tentare, & in agonem deducere. Non est Dei, sed hominis tentari, & in angustum deduci propter regum postulata. Contenti sunt reges, quod habeant hanc potestatem erga homines; & quidem erga hos sic potentes sunt, vt vel ex nutu, & libidine regis diuinissimæ tentationes, & agones veniant in consiliarios. Sane 3. Reg. 22. dum rex Israel cuperet 3.Re.22 profectionem ad bellum, Michæas adductus est ad regem: *Cui rex ait, Michaa ire debemus in Ramoth Galaad ad præliandum, an cessare?* Non aliud verbum facit rex, tantum hanc proposuit quæstionem, qua sic torsit animos consiliariorum, sic duriter tentauit, vt ipse Michæas caderet, nisi Dei fortitudine fuisset confirmatus. Id quod alius edisserit Michæas, capit. 3. *Mich. 3.* *Veruntamen ego repletus sum fortitudine spiritus Domini, iudicio, & veritate, vt annuntiem Iacob scelus suum, & Israel peccatum suum. Audite hæc principes, &c.* Expende illud, *repletus sum fortitudine Dei*, non enim humana fortitudo sustinere posset regium verbum, quin ad nutum voluntatis eius concideret, sola Dei fortitudo in Michæa existens non tentata est verbis regis, sed illis libere, & animose respondit. Cuius rei habeo etiam auctorem Rupert. libro primo, in Michæam componens Vatem vtrumque. Nec mireris solam Dei fortitudinem non tentari verbis Regum, quibus ea est potestas, quæ vim posset etiam fortissimis inferre. Nonne fortissimi erãt viri Dauidis? sic erant fortissimi, vt ad exercitum Saulis non pauerent, vt incredibilia pericula animose subirent, vt nullis laboribus frangerentur. Hi fortissimi anxie cupiebant interficere acerrimum hostem Saulem, ad quos sic eorum Princeps Dauid loquitur, 1. Reg. 24. *Viuit Dominus, quia nisi Dominus percusserit eum, aut dies eius venerit, vt moriatur, aut descendens in prælium perierit, propitius mihi sit Dominus, vt non mittam manum meam in Christum Domini. Et coercuit Dauid viros suos sermonibus.* Ex Hebræo legit Caietanus, *& confregit Dauid viros suos verbis*; Non multum esset, quod princeps longo sermone quidquid vellet suis persuaderet, facit etiam hoc priuatus homo, sed ad Regem illud spectat, quod vel verbulo, vel nutu voluntatis suæ eam inferat contritionem viris fortissimis, qualem non inferrent millæ prælia; vt nutu Regis sic constantissimi alias viri afficiantur, vt non tam persuasi, quam confracti manere videantur. Et quem non afficiant Regis colloquia præcipue si illi obtemperandum est, vis etiam videre columnam Israeliticæ religionis turbatam, & afflictam ex simplici interrogatione Regis? Cupiebat Nabuchodonosor somni interpretationem percalere, cuius rei gratia vocat Danielem nobilissimum, & constantissimum Dei Prophetam, cui ait Dan. 4. *Tu ergo Balthasar interpretationem narra festinus: quia omnes sapientes regni mei non queunt solutionem edicere mihi: tu autem potes, quia spiritus Deorum sanctorum in te est.* Hæc tantum rex, & quid Daniel? *Tunc Daniel, cuius nomen Balthasar,* Dan. 4.

Ruper.

Caiet.

ſar, capit intra ſemetipſum tacitus cogitare, quaſi vna hora: & cogitationes eius conturbabant eum. Cur tantus vates per integræ horæ ſpatium conturbationem ſuſtinet? An quia interpretationem neſciebat? Abſit. Sciebat ſomni interpretationem, haud iucundam ſore Regis libidini, & ideo tanto tempore conturbatur, & ſollicitatur, qualiter regi reſpondeat; quin veritati deroget, & conſulat regio culmini. Carthuſ. ibi: *Cogitabat Daniel, qua ratione regio culmini ſeruaret honorem, nec tamen abſconderet veritatem, ideoque per illam horam præmeditabatur Daniel, quemadmodum ſine iniuria veritatis, & offenſa regis reſponſum ſuum componi, & ordinari oporteret.* In has angustias, & afflictiones comiciuntur regij conſiliarij, incredibiles enim anxietates patiuntur etiam conſtantiſſimi, qui vt debent ſe ſe opponeret inordinatæ regis voluntati, & dura renuntiare, mille replentur periculorum curis. Et tunc præclare muneri ſatisfaciunt ſuo, ſi in angustum redacti diu meditantur qualiter ordinent, ſiue reſponſum, ſiue conſilium, ſiue diſciplinam, vt ſine offenſa regis, regio culmini ſeruent honorem, & veritati non officiant. Etenim vt peccant, qui morem principi gerunt, ſic peccant, qui conſtantiæ ambitu in principum, diſciplina nullum honorem habent regio culmini.

Carth.

Text. Reſpondit ei Philippus. Ducentorum denariorum panes non ſufficiunt eis, vt vnuſquiſq; modicum quid accipiat. Dicit ei vnus ex diſcipulis eius Andreas frater Simonis Petri: Eſt puer vnus hic, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos piſces, ſed hæc quid ſunt inter tantos?

§. XIX.

Vbi diuina panduntur, bonorum omnes creati fontes arctantur, diſparent.

IAm ſe ſe Dominus accingebat, vt diuinitatis opera in donis exhibendis, & populi ſaturandis exerceret, & in Philippo, & Andrea omnes beneficæ creaturæ coarctantur; ſic ad fulgentiſſimi ſolis ortum ſtellæ diffugiunt omnes, diſparent. Abraham iugulaturus filium, iam ſtringit gladium, nihil cunctatur. Cur nihil cunctatur? Cur qui adeo deſiderauerat patrem fieri, & cognoſci patrem, modo paternum diſſimulat affectum, & patrem abſcondit, filium nactus? in filij ſui caſu diuini filij mortem auſpicatus, vbi Deum nouit patrem eſſe, erubuit ſe ipſe oſtendere patrem. Id quod ponderabat. Franconius Abbas 3. de Gratia ſatus *Quia Deum patrem cognoſcit Abraham, patrem ſe eſſe neſcit.* Fugiunt humanæ charitates,

Franc.

iates, humanæ beneficentiæ se se
3. Reg. 17. absondunt, vbi se diuina charitas manifestat, & pandit. Elias 3. Reg. 17. muneraturus viduam, ait, *Hydria farinæ non deficiet, nec lecythus olei minuetur vsque ad diem, in qua Dominus daturus est pluuiam super faciem terræ.* Cur Elias non extendit amplius dona sua, sed solum vult, vt durent, vsque dum Dominus pluat? Equidem vbi Deus daturus est pluuiam, iam dona hominis apparere grauantur. De quo
Basil. Seleu. pulchrè D. Basil. Seleu. orat. 33 ait, *Exiguus farinæ modius cum tempore non imminuebatur, sed quantum in vsus natura absumebatur, tantum gratia refundebat. Vt cecidit pluuia, auolarunt Elia dona.* Equidem creaturarum dona auolant, disparent, vbi Deus incipit in homines irrorare. Et velim, notes illa pulcherrima verba, nimirum, *auolarunt Elia dona*, quibus lucem afferam non paruam Ezechielis visioni de animalibus. Notissimæ enim sunt visiones factæ Isaiæ, ca-
Isaia 6. Ezec. 1. pit. 6. & Ezechieli, capit. 1. vtrique Deus apparet, illi sedens in throno; huic curru vectus, sub vtriusque aspectu veniunt Dei ministri pennati: at apud Isaiam senis præditi alis: *Duabus alabant faciem eius, & duabus volabant pedes eius, & duabus volabant.* Hebraicè, pro *faciem eius, faciem suam*: quo apparebant Seraphini facie, & pedibus obuelati, sed reliquas corporis partes adeò manifestas habentes, vt vix sint manus tollere prunam de altari, & mundare prophetæ labia: sic enim habes, *Et in manu eius calculus, quem forcipe tulerat de altari. Et tetigit os meum.* Hæc apud Isaiam, Ezechielem autem Cherubini pennati apparent minime facit, & pedibus obuelati, velabant tamen corpora sua, & item velabant manibus submittentes illas sub alis, ait enim, *& manus hominis sub pennis.* Vnde merito à Theodoreto vocantur, *Manus sub alis absconditæ.* Cur ergo throno assidentes Angeli velant faciem, & pedes, & ostendunt manus? Verum currui assidentes aperto capite, & pede, manus velant, illasque submittunt alis? Sanè vtrobique id velant, in quo immensè excedunntur à diuinis perfectionibus, tunc præcipuè manifestatus. In throno rigor iustitiæ pandebatur, quo Deus aduersus peccatores irascitur, & dum sic irascitur, quidquid ab eius ore excidit, gladius vtraque parte acutus est, Apoc. 1. Nec à pedibus eius aliud præter calcationem potest expectari, quippe aut Isaiæ 63. *Calcaui eos in furore meo*, vbi throni ponuntur, & sedeat iudex, non speret peccator gratiarum munera, nõ spectet Dei beneficas manus, sed pedum calcationẽ, sed oris gladios. Ideò Angeli nunc temporis velant facies suas, & pedes suos, vt qui minimè sciant sic in ira vomere gladios, & calcationes facere; verum audent manus ostendere, quorum dona, etsi minima, etsi calculi mensuram non excedant, tamen non mediocria videbuntur ijs, aduersus quos vniuersi diuinarũ gratiarum habens, tunc tẽporis clauũ apparent. Longe aliter euenit apud Ezechielẽ, vbi per currum significatur Dei ad homines aduentus, & inclinatio, ideo ibi similitudo filij hominis, nec est, benignitas, & humanitas seruatoris nostri apparet, & reuelatur hominib. Dei brachium Isaiæ 53. in quo facit potẽtiã, Luc. 2. dum pos suis beneficijs ditas: propterea Angeli iuxta tantam diuini brachij magnificentiam, nõ audent manus suas manifestare, sed eas abscondunt, & submittunt sub alis, quia vbi Dei largi-

Apoc. 1. Isa. 63. Isa. 53. Luc. 2.

tas

tis se pandit, subito aucłant, & disparent vniuersa dona creaturarum.

§. XX.

Ad necessitates regias sublenandas nullius antea, quam pusillorum, & pauperum recula à ministris proponuntur.

SImulat se Rex regnum panibus regere, vt venientibus populis prospiciat, & consilium etiam simulat á suis petere. Quid tunc Andreas Petri frater? *Est puer vnus hic, qui habet quinque panes hordaceos, & duos pisces.* Sic sic Principum consiliarij, sic regij proceres remedia regni, remedia vrbium Principi suggerunt de minimorum pauperum reculis: pusillorum panes, & pisciculi proponuntur, vt Monarchiæ viuant. Veniunt ecce quotidie tot prouinciæ, tot regna sub Principe, quot vix ingentes Indiarum thesauri sustentare sufficiant. Vnde ergo sustentabuntur? Iã nota est diuitum vox, nimirum, *est puer hic habens quinque panes hordaceos*; exigantur pusillorum panes: pereant pauperes, vt gloria populorum viuat. Non ad aliorum, sed ad pusillorũ penũ respiciunt diuites, vt remedia præstent inclinatæ Reipublicæ. Pulchrè Sal. lib. 4. Guber. Dei, inquit, *Ecce enim remedia pridem non nullis vrbibus data, quid aliud egerunt, quam, vt diuites cunctos immunes redderent; miserorum tributa cumularent; vt illis demerentur vectigalia vetera, istis vt adderentur noua; illos, vt decessio etiam minimarum functionum locupletaret, istos, vt accessio maximarum affligeret? Illi vt eorum, quæ leuiter ferebant, imminutione ditescerent; isti, vt eorum, quæ etiam ferre non poterant, multiplicatione mo-*

Saluiã.

A *rarentur: ac si remedium illud alios iniustissimè erigeret, alios iniustissimè necaret; alijs esset sceleratissimum pramium, alijs sceleratissimum venenum. Vnde aduertissimus, quod nihil esse diuitibus sceleratius potest, qui remedijs suis pauperes perimunt: & nihil pauperibus infelicius, quos etiam illa, qua pro remedio cunctos dantur, occidunt.* Nesciunt crude-
B litissimi diuites remedia prouidere malis, nisi de pauperum substantia, de pusillorum pernicie. Hunc respiciunt vniuersa diuitum consilia, nihil aliud sciunt, vnde possint hauriri bona, nisi de pauperum laboribus. Psalm. 10. *Sedet in insidijs cum diuitibus in occultis, vt interficiat innocentem. Oculi eius in pauperem respiciunt, rapere pauperem,* &c. Expende illud, *sedet cum diuitibus*, significatur enim diuitum con-
C fessio, siue conuentus, siue comitia, quibus quid magnum diuites tractant ad regni confirmationem, & rationem status conducens, sed quid prius in his conuentibue, in his comitijs diuites respiciunt? *Oculi eius in pauperem respiciunt,*
D *rapere pauperem, dum attrahit eum.* Vnam substantiolam pauperum respiciunt diuites in conuentibus suis, vnde exactiones, siue rapinæ possint agi. Id penè Theodoretus fatur in Catena Græca aiens, *In conuentibus & in confessibus sedens insidias quasdam, & artes in innocentes parat. Quemadmodum leo, huc, & illuc oculos conuertens, prædam quarit.* Leo nunquam ad leones respicit, sed ad infirmiora animantia, quorum sanguine leonum species sustentatur. Sic diuites, & potentes in confessibus suis solas infirmiorum, & pusillorum substantiolas præ oculis habent, vnde regnorum negotia debeant sustentari. Epulo ille miser, adhuc,

Ps. 10.

Theod.

diuitis.

diuitis mentem retinens in ipsis A inferni tormentis, videns Abrahamum, & Lazarum, sic clamat Luc.

Luc. 16. 16. *Pater Abraham miserere mei, & mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti sui in aquam, vt refrigeret linguam meam.* Sanè nouerat Abrahamum, & diuitem, & hospitalem virum, & scientem accurrere peregrinis egentibus, & nihilominus adeò diuites Abrahami manus præteriens ad Lazari confugit digitulũ. Id quod in quæstionem vocans Eusebius Emiss. ibi fatur guttam aquæ de digito Lazari diues quæsiuit; sed quare de digito Lazari? Cur non potius de hospitalis Abrahami cellarijs? Cur non de superstitum fratrum diuitijs aliquid petit sibi remitti ad ar- C doris remedium?

Chrys. Acutè D. Chrysol. serm. 122. *Adhuc diuitem malitia non deserit; adhuc in Lazarum sit crudelis.* Equidem facit hoc antiquata diuitum malitia, & crudelitas, quæ pro remedijs parandis nesciunt aliud respicere, quã pauperum substantiolas; prætereunt similium manus plenas diuitijs, & in digitulos pauperum oculos con- D ijciunt, vt de damno pauperum sibi, & Reipublicæ remedia prouideant.

Psal. 57 De impijs aiebat Psalm. 57. *Furor illis secundum similitudinem serpentis.* At de diuitibus quæritur Pe-

P. Dam. trus Dam. quod serpentes excedant in furore: quippè ait epist. 15. ad Alexandrum 2. *In quo, nimirum, nobilior est serpentina virulentia, quam humana crudelitas; serpens* E *enim fugit hominem nudum, aggreditur eum morsibus, quem cernit indutum.* Verum diuites indutis pareunt, & nudos persequuntur.

§. XXI.

Natura etiam diuina qualiter inuenta est minus habens, vt diuini amoris repleret thesauros.

B VBi diuini amoris largitas erga homines adumbranda erat, quod mirum si Phillippus, si Andreas, si omnes creaturæ deficiant; ipsissima Dei natura angusta videtur amori. Cur enim apud homines mendicaret potestas creatoris aiens, vnde ememus panes, vt manducent hi? Angusta equidé inueniebatur aliquo modo immensa Dei natura, quæ nisi de homine sibi adiuncto, summæ pro hominibus charitati non satisfaceret. Cum enim duo sint, quæ amantem produnt, & de eo quodammodo triumphant: omnibus rebus, quibus licet, amato benefacere, & atrocia eius causa perpeti: posterius longe maius amicitię indicium est, quam prius, Deo autem cum pati D non liceret; posset verò homini benefacere, summæ lateret semper documentum charitatis, maneretq; ignotus supremus amor, nisi quam ex se non habebat, ab homine adiuncto passionem emendicaret. Id pulcherrimis verbis explicat doctissimus Auctor Græc. Nic. Cab. Græc. libro. 6. de Vita Christi, vbi post multa fatur. *Adeò magni nos estimat Deus, vt cum pro nobis fecisset omnia, quæ Dei natura patiebatur, non quiesceret: sed ad aliam naturam se daret, qua ad idem æque uteretur, vt quæ persuadere non poterat, eo quod Deus esset, ea homo factus posset, & per vtraque, tum domestica, qua veniens afferebat, tum extranea, quæ assumpserat, charum*

barum sibi ad amicitiam suam ad-iungeret. Maximè sunt expendenda illa verba: *cum pro nobis fecisset omnia, qua Dei natura patiebatur, non quiesceret; sed ad aliam naturam se daret*, quippè diuina natura nihil non fecit, vt amorem in homines demonstraret; magnis se se facinoribus diuinus amor pandebat, sed dum se passionibus non ostendebat, in nullo diuinitatis ope re quiescebat, semper quærens, & emendicans, vnde pateretur. Hac fame patiendi cruciabatur Dominus, cum ait ad Philippum: *Vnde ememus panes, vt manducent hi?* Quasi ostenderet se ipsum frumentum esse, quo Iudæorum dentes molliretur, vt satiarentur homines, & quiesceret ipse; sed vnde hoc fieret, desiderabat. Quod Iesu desiderium nouit Abbas Cellen. lib. de panibus, cap. 1. inquiens, *Domine Iesu non quæras id à Philippo, quære à proditore tuo. Hic habet marsupium vnum cum Scribis, & Pharisæis, hic insidiatur sanguini tuo.* Nó Philippus, sed Iudas materiam dabit, vnde fames patiendi impleatur, vnde diuinus amor nihil indigeat, sed immensè se prodat pro hominibus. Etenim vbi per Iudæ proditionem, damnationem mortis Iesus incurrat, nil habet, quod famescat eius amor, saturabitur enim opprobrijs, & summum opus manifestationis suæ pertinget. Quæ enim maior charitas, quam, vt animam ponat quis pro amicis suis? Vt hanc exhibeat charitatem Deus, non à se, sed ab alijs emendicare, & accipere debet: à Maria virgine petat carnem, à Iuda petat vnde dolores, & mortes capiat, quibus se se summus in homines amor pandat. Hinc est, quod in amatorio illo Eucharistiæ ferculo, inter dulcissimas dapes, inter charitatis Christianæ fomenta, mortis suæ admiscuit memoriam, vt ostenderet, quo maximè quiescit, & triũphat amor. Ait enim Paulus 1. ad Corinth. 11. *Quotiescunque enim manducabitis panem hunc & calicem bibetis: mortem Domini annunciabitis.* Cur mortem hominis, potius quam alia facinora Deitatis, nisi mors super omnia facinora amanti gloriosa? Pulchrè D. Petr. Clun. epist. contra Petrum Brusianum ait. *Quare mortem Domini? Quare non similiter dixisti, ô Apostole, incarnationem Domini, natiuitatem, vel quod maius videretur, resurrectionem Domini, Ascensionem Domini, quando dixisti mortem Domini? Quare illa, qua gloriosa videntur dimisisti, & quod erat ignominiosius elegisti? Vt ostenderem, inquit, istud opus eius preponderare omnibus operibus eius.* In hoc diues summè est diuinus amor, qui indignus videretur in alijs, semper desiderans, & quærens, vnde posset pati.

Cell. 1. Cor. 11. Petr. Clun.

§. XXII.

Abstinentia, vt vitiorum regna deuastat.

ECce tibi in Christiana militia qualem suis alimoniam Dominus paret. *Est puer hic habens quinque panes hordeaceos, & duos pisces.* Pisces, & hordeacei panes sũt apud nobilẽ ducem Iesum; nec miror, quandoquidẽ hordeacei panes, & exercitũ confirmarent Christianum, & vniuersa peccati regna deuastarent. Nullo enim sic virtus infirmatur, quam lautis mensis; & nullo sic vitiorum regnum cadit, quam abstinentia. Ierem. 52. *Enertit muros Ierusalem per circuitum.* Iere. 52.

Princeps coquorum Babylonis. Non A tam ab æreis machinis, quam à coquina virtus Christiana expugnatur, sed quod mille dapum exercitus in virtutes faciunt, id in vitia conficit abstinentia, imò id conficit vel hordeaceus panis. Apud Iud. *Iud.7.* c.7. dicit vir proximo suo: *Videbatur mihi, quasi subcineritius panis ex hordeaceo volui, & in castra Madiam descendere, umque peruenisset ad* B *tabernaculum percussit illud, atque subuertit, & terræ funditus coæquauit* Non sic Princeps coquorũ aduersus Ierusalem durus, & vnus panis hordeaceus aduersus Madiam. Ille euertit Ierusalem, hic funditus Madianitas perdit. Pro quo D. Nilus. Nilus in Ascetico, ait. *Quemadmodum enim muros Ierusalem, id est animæ* C *pacifica Princeps coquorum Babylonis destruxit, ventris voluptatis obsoniorũ condimentis irritans; sic Israelitarum panis hordeaceus voluitur, & Madianitarum tabernaculum subuertit. Frugalis enim victus voluendo proficit, & libidinis vitium prosternit.* Nunquam non sciuit abstinentia vincere; etsi cum fornace vitio- D rum flammanti cõgrediendum sit, flammæ deictæ recognoscent ieiunij, abstinentiæque vires. Nonne tres Hebræi pueri vilibus legumi- *Dan.3.* nibus pasti Dan.3. cum ardenti fornace pugnant, & vincunt? Sed audite D. Chrysost. hom. de Iona fantem. Humana corpora cum igne pugnabant, & victoria corporum E monstrabatur, vidisti admirabilem pugnam; vidisti admirabiliorem victoriam. Mirare igitur ieiunium: quando enim, & in flãma prodest, & in lacu leonum subuenit, & spiritus propulsat immundos. Vbiq; abstinentia vincit, vbiq; parcus, & vilis cibus infractas ostendit vires & vitiorum fornaces, & ardentes cupiditates, & Sathanæ regnum funditus perdit, sanè aduersus peccatorum penè infinitam multitudinem hæc sola arma suggessit suis Rex Niniue, dicens Ionæ cap.3. *Homines, & iumenta, & boues, & pecora non gustent quicquam.* Niniue malitia maxima erat, peccata plurima, Sathanæ vires ibi penè insuperabiles, discrimina summa; & tamẽ aduersus hæc omnia vnum ieiunium obijcit Rex sapiens, quasi illud præ omnibus armis valeat ad deuastandum regnum peccati. Sic ad populares suos loquitur hic Rex apud D. Ephr. *Vos in bello reges vicistis, nunc precibus Sathanam vincere studete. Egrediamur deinceps castra nostra; & forte cum ipso bellum committamus. Exuite thoraces, & induite saccos, pharetras abijcite, & ad preces confugite, relinquite enses, & quærite fidem. Tela confringite, & ieiunium suscipite.* Confringãtur licet omnia bellica tela, dum ieiunium pro te habes, verè habes, quo ignita Sathanæ tela depellas, eiusdem regnum deuastes, & omnia in pace asseras. Nec sua se opinione fefellit Rex Niniue, ieiuniũ prædicans, vt hostiles peccatorum impetus depelleret, & ciuitatem suam confirmaret. De quo supra aiebat Chrysost. *Videtis, quod non* Chrys. *inaniter proclamabat ebrietatem declinandam, non ieiunium formidandum? Nam ebrietas, & luxuria stantem euerterunt ciuitatem; commotam* *Iud.13.* *ieiunium solidauit.* Nec iam mirabor, quod Angelus ille, qui Iud.13. fortissimi Samsonis natiuitatẽ præparabat ieiunium in primis matri commendasset, quasi à ieiunio solo posset, tanta fortitudo nasci, quæ alienigenarum populos deuastaret. Sic enim habet. *Concipies, & paries filium. Caue ergo, ne bibas vinum ac siceram nec immundũ quicquam comedas, quia concipies, & pa-*

ries

Digitized by Google

ries filium: & ipſe incipiet liberare Iſrael de manu Philiſtinorum. Quæ verba ponderanda ſunt, vt pateat, quam certo à ieiunio naſcatur inuincibilis fortitudo vitiorum expugnatrix. Ad hæc D. Baſil. hom. de ieiunio ait. *Quid fortiſſimum Samſonem inexpugnabilẽ reddidit? Nonne ieiunium per quod in matris vtero conceptus eſt?* Ieiunium concepit: ieiunium nutriuit: ieiunium fortem effecit. Sic à ieiunio adoleſcit, fortitudo aduerſus vitia. Baſil.

Text. Dixit ergo Ieſus, facite homines diſcumbere. Erat autem fœnũ multum in loco, diſcubuerunt ergo viri numero quaſi quinque millia.

§. XXIII.

Terrena quies populariter à Deo conceditur, non ſingularibus, & ſtrenuis viris.

SVper fœnum diſcumbere iubentur turbæ Chriſtum ſequentes; populariter enim concedit Deus has terrenorum bonorum quietes. Sic Deut. 5. dicebat Moyſi de popu lo. *Vade, dic eis, reuertimini in tentoria veſtra; tu verò hic ſta mecum, & loquar tibi omnia mandata.* Quod ponderans Damianus epiſt. 39. fatur. *Cæteris quippè in carnis ſuæ tentorio delectabiliter quieſcentibus ſeruus Dei non reſidere iubetur, ſed ſtare cum Domino.* Permittitur carnis fœnum popularibus, vbi ſedeant, vbi terrenis bonis aliquaſi Deut. 5.

A lem potiantur quietem, quando Dei ſeruis ſolis donantur ſpiritualibus & æternis. Gen. 13. loquitur Dominus ad Abraham: *Omnem terram, quam circumſpicis, tibi dabo, & ſemini tuo vſque in ſempiternum.* Vbi omnem terram promittit, terrena bona omnia intelligit; ſed miraberis, quod tantum virum B tam religioſum, tam hoſpitalem, tam Dei, proximique amatorem terrenis delicijs, terrenaque requie remuneret Dominus. Ita ne Abrahamus vilibus munerandus? Abſit: immò, vt hanc ſuſpicionem tolleret, Dixit Dominus: *Tibi dabo, & ſemini tuo*, vt oſtenderet terrenam illam quietem populis ex Abrahamo naſcituris procurari, non ipſi Abrahamo, qui iuxta Paul. ad Hebr. 11. C fide demoratus eſt in terra repromiſſionis, quaſi in aliena: expectabat enim fundamenta habentem ciuitatem, cuius artifex, & conditor Deus. Itaque non Abrahamo, ſed populis naſcituris promittitur, & permittitur terrena quies. Id quod explicuit D. Stephan. Act. 7. aiens. *Et non dedit illi hereditatem in ea, D nec paſſum pedis, & repromiſit dare illi eam in poſſeſſionem, & ſemini eius poſt ipſum, cum non haberet filium.* Notanter exprimit terrenam promiſſionem factam eſſe ſemini Abrahami, cum non haberet filiũ, vt monſtraretur terrena quies parari populis inde naſcituris, non Abrahamo, nec Iſaaco, quin caſulis habitando, vt magni, & ſingu- E lares viri, non terrena, ſed ſpiritualia ſpectabant, & diuina. Hæc ſolũ nouit Dominus porrigere ſuis præſtantiſſimis fidelibus, & ſingularibus amicis, quibus id ſolum permittitur petere. Matth. 8. nimirũ. *Panem noſtrum quotidianum.* Vel vt ſignificantius Græcè, *ſuper ſubſtantialem da nobis hodie.* Non humana- Gen. 13. Stepha. Matt. 8.

rum deliciarum fœnum, non terrena, & fluxa gaudia petat fidelis sed super substantialem panem, nempè Christum, hunc petat, hunc spectet; cætera gaudia populariibus à Deo conceduntur. Quo refertur Tertull. de orat. dom. inquiens. Tertull. Christus panis noster est. Panem enim peti mandat, quod solũ fidelibus necessarium est, cætera etiam nationes requirunt. Ita ibi. Se se singulares Dei amici à populariibus discernant, ne caducarum fœnum ament, ne super ollas carnium sedere concupiscant, ne terrenis incumbant, vnum Christum panem vitæ verum spectent, illique soli inhient Deut. 32. sic notabat Dominus duorum Israelis ducum vitam. *Iungeris populis tuis sicut mortuus est Aaron frater tuus in monte Hor, & appositus populis suis, quia prævaricati estis coram me, &c* Deut. 32 Non otiosè dictum est, quod prævaricatores hi carnalis populi duces apponantur populis suis, quasi inter populares, & multitudinem numerentur: etenim aliter Gen. 35. dicitur Isaac iuxta D. Ambr. lectionem, appositus ad genus suũ. Cur hic ad genus suum apponitur, & non ad populos suos? Quippè, qui adeò præstans vir erat, vt terrena omnia gaudia, imò & vitam ipsam pro Deo cõtemserat, solum Deum spectans minimè inter populares; sed singulariter in spe, & gloria constituitur. D. Ambros. lib. 1. de Abele, cap. 2. ait. Ambr. *Pulchrè autem ad genus ait, non ad populum, sicut de aliis. Nam isti non tam præstantes; præstantior autem, qui paucorum similis fuerit, & non plurimorum. Qui ergo Dei erat genitus promissione, qui ad sacrificium probandæ pietatis electus superni illius generis, non plebeia vtilitatis imitator astruendus erat.* Et quidem aliter plebei, aliter strenui viri muneran- A tur à Deo.

Text. **Accepit ergo Iesus panes, & cum gratias egisset, distribuit discumbentibus. Similiter ex piscibus quantum volebant.**

§. XXIV.

Iesus manus vincit creaturarum appetitus voluntatum & omnes indigentias humanas.

HVc accede, quicunque fugientia mundi pocula capias, & cum à Iesu manibus annonam spectas, explica voluntatem, vt appetat: prius voluntas satiabitur, quam Iesu largitas cessabit. Vnus pro mille Cellens. Abb. libro 3. epistol. 4. hoc pulcherrimis verbis tractat. *O Iesu conuiuatoribus tuis quis sapor in faucibus; Quis odor in naribus? Quis splendor pra oculis? Qua auditus modulatio? Qua cordis iubilatio? Nil infra votum, supra omnia abundant gaudia. Explicat se voluntas ad volendum, vel etiam ad volandum, & non sufficit, supercurrit oleum, quia vasa deficiunt. Hic manus dantis largior, & accipientis rarior. Sola hac ministrorum indignatio, quia pauci sunt, quibus fiat ferculorum distributio.* Modo velim componas illa verba, nimirum, *explicat se voluntas ad volendum, vel etiam ad volandam*, cum illis in textu positis; videlicet, *Distribuit discumbentibus, quantum volebam*. Equidem creata voluntas nequit sic se explicare ad Cellens.

concu-

concupiscẽdum, vt à Iesu manibus non appareat satiata; vbi à Iesu manu dona veniunt, sic superabundant, vt nihil, quod voluntas humana posset vltra velle, relinquant. In hoc, sicut in alijs plusquam Salomon est Iesus: de Salomone munerante reginam Saba dicitur 3. Regum 10. *Dedit Regina Sabba omnia, quæ voluit, & petiuit ab eo* B *exceptis his, quæ vltro obtulerat ei* Lxx. *munere regio.* Apud Septuagin. sic vltima verba habent. *Præterea, quæ dedit ei per manum Regis*; Et manus regis dedit, & vlterius data sunt alia quæcumque Regina voluit. Maior equidem Iesus Salomone, vbi namque Iesus manus largitur, non relinquitur amplius, quod velle possis. Explicat se voluntas ad volendum, immò ad volandum, & vt ad manus Iesus peruenit, tanta ibi inuenit, vt nil aliud requirat. Vna est Iesu manus, quæ sic valet explere omnia creata desideria. Esdræ 1. cap. 7. magnificentia Regis Babylonis, dum explicatur in Israelem, dicitur: *Et dedit ei Rex, secundum manum Domini Dei* D *eius super eius omnem petitionem eius.* Ecce tibi quantum volebat, accepit Esdras à Babylonio rege. Implebit ille Rex omnes voluntates hominis; sed vnde impleuit, vnde regia manus sic valuit hominis voluntates implere? Insinuat textus, dum ait, *secundum manus Domini Dei eius super eum*. Non regis, sed Dei manus fuit, quæ sic voluit implere omnes volũtates. Vn- E Ambr. de præclarè D. Ambros. in Psalm. 43. ait de Iesu manibus. *Manus quippè eius plenitudo bonitatis est*. Nihil vacuum nouit relinquere. Iesu manus, ipsa donat, & nihil diminutum nouit dare; immò sic dona eius de manus virtute crescunt, vt vel frustulum panis omnimodã faciat saturitatem. Quò reuoco illud Venantij extollentis poma plãtata regis Francorum manu: Venan.

De cultore trahit mellitum planta saporem.
Forsan & hic tacitos miscuit ille fauos.
Regis honore nouis duplicata est gratia pomis;
Suauis odor nari, dulcis in ore sapor.
Qualiter ille hominum potuit prodesse saluti.
Cuius & in pomis tactus odore placet?

Id tibi dictum cape de quouis dono à Iesu manu veniente, in qua vel panis frustulum recipit tantum C augmentum, vt largiori videretur manus dantis, quam accipientium copia; & quidem, cuius manus sic fecit crescere panes ad populorum saturitatem, qualiter ille hominum poterit prodesse saluti? Sanè, vt saluentur homines, non erit parcus Iesus, immò ipsis omnia fiet, vt dicat D. Ambr. lib. 3. de Virgin. *Omnia Christus est nobis: si vulnus curare desideras, medicus est; si febribus æstuas, fons est; si grauaris iniquitate, iustitia est; si auxilio indiges, virtus est; si mortem times, vita est; si cælum desideras, via est; si tenebras fugis, lux est; si cibum quæris, alimentum est. Gustate igitur, & videte.* Ambr. Adeò non te limit Iesus egere.

§. XXV.

Prælati æquales sint erga subditos in distributione munerum.

MAgna Christi largitas, & summa Apostolorum laus erit, quod vniuersa multitudini da-

tum sit, quantum singuli volebant: omnibus æqualiter ministrabant Apostoli, singulorum fami prouidebant. Vtinam hæc virtus vsque ad nostri æui prælatos dimanasset, ne fieret passim, quod aliquando abominatus est Paulus in Ecclesia Dei, vt dum alius quidem esurit, & alius ebrius est, alius fauoribus, & muneribus plenus, alius omnino vacuus, & inanis. Tres illi sanctissimi pueri, qui cum alijs regijs pueris apud Babyloniorum curiam alebantur enixe perierunt ab œconomo, vt liceret eis à cibis regijs abstinere, quibus prudentissimè respon-
Dan. 1. dit œconomus Dan. 1. *Timeo ego Dominum meum regem qui constituit vobis cibum, & potum: qui si viderit vultus vestros macilentiores pre ceteris adolescentibus coætanis vestris, condemnabitis caput meum regi.* Expeditius œconomi huius mentem ponit Theodoretus, aiens. *Veritus est, ne cum illi oppipare alerentur; hi autem parce, & continenter victitarent, in eorum vultu discrimen aliquod appareret, & extremum subire supplicium à rege, qui contra iusserat, cogeretur.* O quam debent timere prælati? ne cum hos oppipare, illos parce alunt, aliquod discrimen subditorum vultu appareat, propter quod extremè puniantur ab eo rege, qui omnibus æqualiter iubet prouideri. Sapienter Rex Niniuæ suo prouidit regno, vbi de imminenti Dei iudicio certior fuit factus. Nullo enim putans citius re-
Ionæ 3. gnum à Dei ira liberum posse euadere, quam si auferens vniuersas fortunarum inæqualitates vniuersos subditos suos sub eadem substimeret facie. Sic lege cauit Ionæ 3. *Operientur saccis homines, & iumenta.* Nullum eximit, nullius amicitiæ meminit, nullum in ci-

Theod.

uium vultibus discrimen apparere permittit: vna enim, & eadem subditorum facies, spem maximam regi salutis dabat. Ait enim Diuus Ephrem ibi, *Vnus erat aspectus omnium & vnus amictus, vnus diuitibus, & pauperibus erat cibus. Vnus ex æquo erat potus dominis, & seruis. In vno opificio concorditer omnes operabantur, vt etiam remissionem vnam à Deo referrent.* Hæc erat tota salutis spes sapienti regi, quod nullum discrimen cerneret Deus in vultibus subditorū, quod quantum est ex decreto regio summa videretur æqualitas inter subditos, qua proculdubio caueretur regni ruina. Vtinam sic res suas componerent vniuersi reges. Vniuersi prælati, vt ex æquo omnibus subditis prospicerent, nec paterentur, quod dum alios replent, alios inedia confici sinant. Quo, & Deum, & creaturas omnes reddūt sibi infensissimas. Ptolomæus Rex apud Aristiam quæst. 23. quærebat ex sapiente viro, *Vt inimicos sperna?* Cui ille statim respondit, *Sis placidus erga omnes benignitatem exercueris, nullius amicitiæ ratione habita.* Absit à principibus amicitiarum respectus, qui tot facit in subditis inæqualitates; & parui pendent hostiles iras: ille pacificus, & felix Princeps, siue prælatus, qui erga omnes æqualis est, nulloq; amicitiæ respectu agitur. Amabat Iesus Ioannem, & forsan ita amabat, vt posset Ioannes quodcunque magnum munus præ cæteris à dilecto suo expectare. Vbi autem ad munera distribuenda ventum est, Ecclesiæ principatus Petro traditur, cur non potius Ioanni? Hieron. lib. 1. in Iouinian. ait, *Magister bonus, qui occasionem iurgij debuerat auferre discipulis, in adolescentem a*

Ephren.

Ptolo.

Hieron.

quem

quem dilexerò, causam præberet videretur inuidiæ. Caut optimus princeps in regno suo amicitiarum inæqualitates, quæ hostiles iras solent excitare.

§. XXVI.

Eregatio in pauperes facit perennem bonorum abundantiam.

VBi in manus accipit Dñs panes, illosque egentibus diuidit, augmento profluo incipiunt panes redundare; quod notans D. Ambros. lib 6. in Luc. cap. 9. ait. *Iam illud diuinum est, quod sicut ingens sunt fontes aquarum, ita ingens erat fluuius particularium panis.* Faciat hoc misericors erogatio, vt fluuiorum instar scaturiat, & effluat perenniter panis diuisi abundantia. Prouidit Deus seruituti hominum flumina, quæ nullis haustibus exhauriantur, sed quò effusiora, eò pleniora currant. Sic similiter eleemosynam pro fluminibus posuit, quæ sola dum hauritur, non exhauritur, sed pleno, & salutari bonorũ exundat fonte. Hinc Diu. Laur. Nouat. hom. de Eleem. colligit, quam necessarij sint pauperes in mundo, non minùs, quã aluei quà flumina currant. *Prouidentia diuina aperuit nobis peccatibus medicinæ armarium, vt faceret, sicut scriptum est, diuites, & pauperes, vt quoniam diuites per exuberantiam ad vitia prompti sunt, haberent conmilites sibi indigentes, velut fontem lauacri, aut vt plus dicam, velut flumen Iordanis, in quo Christus tinctus est;* Aluei sunt pauperes, qua flumen influit, & perenniter influit, & vt Iordanis influit: cur præcipuè comparatur eleemosyna Iordani? In Iordane ad præsentiã aræ facta fuit diuisio aquarum, ita vt dum inferior pars in mare ibat ibi perdenda; superior pars retrorsum stans crescentibus fluctibus se se vsque in cœlum tollebat, sic quotidie accidit in eleemosyna: panis, qui diuiditur, dum datur pauperi, quasi perditum ire videtur, at ipse vehementer augetur, & cælestium bonorum exundatione crescit. Huc respiciebat Diuus Gregorius Nyssenus, vbi de sancto Ephrem sic loquitur. *Ipse namque, vt Iesus Naue Iordanem quoque diuisit, cum clausas diuitum manus benignitate aperuit.* Equidem in diuisione panis renouatur in dies miraculosa illa Iordanis diuisio. Nunquam panis in pauperes diuiditur, quin renouetur diuisio Iordanis, in qua pars videbatur perditum ire, & pars vsque in cœlum crescebat, & exundabat, & quo illa properantior effluebat, hæc se in maiorem altitudinem dabat. Nunquam, mihi crede, sine augmento maximo diuidis pauperibus panes videbitur forsan effluu diuisa substantia, sed simul alia ex parte crescet, & abundabit, vt merito dicat Chrysol. ser. 41. *Negauit sibi fontem vitæ, sitienti aquæ calicem qui negauit.* Sunt equidem conuexa, & potus pauperis, & fons vitæ; erumpit protinus fons vitæ, vbi potus defluit ad pauperem; & vt qui negat potum, perdit amnem, perdit fontem, sic qui panem præbet, sibi perennem vitæ fontem facit exundare. Nunquam sine augmento damni reficitur pauper. Psal. 36. de iusto viro dicit: *Tota die miseretur, & commodat, & semen eius in benedictione erit.* Pro isto verbo commodat intelligũt plures non solum qui fœnerat simpliciter, sed qui sua dat fœnori, quasi nulla largitio à

Ambr.

Laur. Nouat.

Greg.

Chryſ.

Tſal. 36

misericordi possit venire, sine in-
gentidantis vsura. Vnde Theodo-
Theod. retus in Cat. ait. *Qui enim miseretur pauperi fœneratur Deo, vt idem sit misericordia, & vsura.* Sic sunt connexa misericordia, & vsura, vt pro eadem re merito habeantur, nec per vllam potentiam possint separari. Quis magis misericors
Gen. 3. quam Abraham? Is beneficentiæ vsus ait ad Loth Genes. 13. *Ecce vniuersa terra coram te est, recede à me obsecro. Si ad sinistram ieris, ego dextram tenebo.* Sic beneficentissimus homo cedebat Lotho, sic eius electioni committebat quamlibet terræ partem. Quid inde, eligente Loth meliorem partem, manet Abraham peioris conditionis? *Dixit Dominus, ad Abraham postquam discessus est ab eo Loth: leua oculos tuos & vide à loco, in quo nunc es, Aquilonem & meridiem, ad Orientẽ omnem terrã, quã conspicis, tibi dabo.* Non mihi, quod alteri beneficentissimè cessit, immò quicessit vnam, accipit quatuor terræ partes: sic
Chrys. misericordiæ annexa est semper incredibilis vsura. Chrysost. hom. 34. in Genesis ait. *Vidisti quomodo tentat Deus beneficijs? Vidisti diguam diuina bonitate munificentiam? Vidisti quantis cessit, & quanta est assecutus? Hic erudiamur, vt magna in dandis eleemosynis largitate vtamur, quo datis paruis adipiscamur magna.* Hæc ille equidem non perdimus, quod largimur, sed multiplicatum recipimus.

§. XXVII.

Perfectissima misericordia, quæ non aure, sed mente indigentiam videt.

ETot egentium millibus nullus à Domino remedium postulauit, sed nec Apostoli pro eorum subsidijs loquuti sunt ante Dominus panes habebat in manibus, vt porrigeret, quam audiret clamorem pauperum. Profecto misericordia non expectat clamores, sed vt præintelligit indigentiam, sic ex se curat subsidium præstare. Huc spectat Psaltes, aiens; *Beatus qui intelligit super egenum, & pauperem.* qui intelligit ait, non, qui audit: quasi misericordiæ gloriæ in eo fita sit, quod ante spectatam exteriorem manifestationem egestatis mente prælaga eures subuenire occulto pauperi. Accipite Diuum
Leon. Leonem serm. 4. de Eleemosynis. *Beatus, ait, qui intelligit super egenum, ad quem intelligendum sollicita benignitate vigilandum est, vt quem modestia tegit, & verecundia præpedit, inuenire possimus; sunt enim, qui palam poscere ea, quibus indigent, erubescunt, & malunt misera tacita egestatis affligi, quam publica confessione confundi. Intelligendi ergo isti sunt, & ab occulta necessitate subleuandi, vt hoc ipso amplius gaudeant, cum & paupertati eorum consultum fuerit, & pudori.* Quis beatior, quam ille, qui sic nouit prouidere pauperum necessitatibus, vt eorum consulat pudori. Non expectes audire clamores, videre miserias, sed illas præintelige, & præintellectis remedium cito applica. Bonus ille Booz vbi Ruth Moabitis spicilegium apud seruos suos notauit Ruth 2. ait, pueris
Ruth. 2. suis. *Etiam si vobiscum metere voluerit, ne prohibeatis eam: & de vestris quoque manipulis proijcere de industria, & remanere permittite, vt absque rubore colligat, & colligentem nemo corripiat.* Quam consulebat vir bonus nobilis fœminæ pudori, quam intelligebat eius indigentiam, nullam precem audie-

rat,

rat, & ante precem studet, quomodo opem ferat, & pudori pareat, vnde D. Aelred. lib. de spirituali amicitia, sic fatur. *Boozeum Ruth Moabitis aduertisset inopiam: verecundiæ eius ingemiè parcens, iubet messoribus, etiam de industria spicas relinquere, quas illa absque pudore colligeret, sic & nos, &c.* Quam prudens, & sancta misericordia, quæ scivit, & preces, & pudorem accipientis prævenire. Paul. 1. ad Timoth. capit. 5. ait. *Si quis autem suorum, maximè domesticorum curam non habet, fide negauit.* Pro illo, curam non habet, alij explicatius legunt apud Diuum Thomam, *Non prouidet.* Quasi ostendat Paul. quod pauperum cura sit prouidentiæ diuinæ instar, quæ consistit in quadam præscientia, & prænotione, ex qua Deus vult subuenire hominibus: talis ergo sit nostra misericordia, vt præintelligat super egenum, & pauperem, illisque suauissimo, & honoratissimo subueniat modo, præueniens preces, præueniens pudorem; id quod insinuat Pauli præceptum, nimirum, *habere*, curam suorum, quia, vt ait Diuum Thomam ex D. Ambros. quod fortè esset verecundum sumere ab alijs, non esset verecundum sumere à suis. Et ideò vir misericors instar Dei prouidentis, sic pauperibus consulat, vt preces præueniat, & pudorem. Quo respiciebat Dominus Luc. 6. *Estote misericordes, sicut pater vester misericors est.* & qualiter est misericors Deus noster? Ipse ait apud Matth. 6. *Qui solem suum oriri facit super bonos, & malos, & pluit super iustos, & iniustos.* Imitetur nostra misericordia misericordiam Dei hominibus prouidentis; prænoscens enim Deus humanas indigentias, sic beneficia ordinat, vt ante pudorem, & præcem, immò dormientibus nobis necessaria suppeditet. Sic nos præoccupemus cognitione gemitus pauperum, & ante clamores, pudori illorum parcētes, opem feramus indigentiæ. August. hom. 39. ex 50. ait. Festina pietate succurrere, ne audias rogantem. Imitare Deum tuum, qui solem suum oriri facit super bonos, & malos, & pluit super iustos, & iniustos. Et ecce venit tibi pluuia, antequam roges, descendit vbertas nocte dum sertis, dum adhuc in lecto es, ex præcepto vigilat dies, excubant elementa, fructus te nesciente, effunduntur. Iactat cælum, & parturit terra, tot cellaria messium, dum *nescimus sic accipimus, & tantas opes comedimus antequam rogamus. Et tu homo, modicus est ipse panis, & precibus vendis? Non rogauerunt quatuor millia Iesum in deserto septem panes, vt infinita agmina pranderent, &c.* Sic ille.

Aelred.

Aug.

1. Ti. 5.

D. Tho.

Luc. 6.

Text. Vt autem impleti sunt dixit discipulis suis? Colligite, quæ superauerunt fragmenta, ne pereant.

§. XXVIII.

Dona Dei fidelibus præparata supra cuiusuis hominis vires, sunt, etiam ex redimendis possint mundum implere.

POst tot millium refectionem, post aceruatum à singulis multum panis, vt credi potest, vel in memoriam miraculosi panis, vel in subsidium alterius diei, iubentur residua fragmenta asseruari, sed mirandum quod fragmentorū colle-

collectio non vni, aut alteri popu-
lari mandatur, immò duodecim vi-
ri, ijque Apostoli in hanc colle-
ctionem fragmentorum designan-
tur. Ea sanè sunt diuina dona fide-
libus præparata, quæ nullus homi-
num sustinere posset, multorum-
que, & Apostolicorum indigeant
sustentaculo. Sic de Abrahamo
Gen. 15. dicitur Genes. 15. quod Domi-
nus eduxit eum foras, & ait illi.
Suspice cœlum, & numera stellas:
posset sanè Abraham domi ma-
nens, & cœlum suspicere, & stellas,
vbi tamen repromissionem acce-
pturus erat diuinorum donorum,
à domo extrahitur; vna enim do-
mus impar erat fidelium donis. Id
Franc. Abb. notans Franconius Abb. tom. 3. de
Gratia, ait. *Bene Abraham repro-
missionem acceptarus foras educi-
tur, quia fides intra angustias huma-
næ impossibilitatis non clauditur.*
Minores sunt cuiusuis hominis vi-
res, quam quæ immensa diuinarum
repromissionum dona possint ca-
pere. Ea semper sunt promissio-
num dona à Deo in fideles suos
profecta, vt nisi à pluribus non pos-
sint capi. Ita Genes. 13. ait Domi-
nus ad Abraham, omnem terram,
quam conspicis, tibi dabo, & se-
mini tuo; cur non solum tibi, cur
necessum fuit addere, & semini
tuo? Non solum tibi, sed & tibi, &
semini tuo: ea enim promissio-
num diuinarum magnitudo est, vt
nequeat intra vnius hominis an-
gustias coarctari, & semper ad plu-
Chrys. res transeat. Pulchrè D. Chrysost.
homil. 34. in Genes. ait, *Magna di-
uina promissionis magnitudo, magna
nostri omnium Domini (vt beneficijs
vincat) liberalitas; magna mercedis
præstantia, quam dat misericors, &
clementissimus Dominus beato illi,
& ex illa nascituro semini.* Non ma-
gnum est, quod intra vnius homi-
nis sinum capitur; at, quæ fideli
viro datur diuina promissio, quæ
dona à Deo dantur, vt sint ma-
gna, & supereffluentia? Ge plures
requirunt, qui capiant, & vix à
pluribus possunt capi. Psalm. 71. Psal. 71.
*Descendet, sicut pluuia in vellus. &
sicut stillicidia stillantia super terram.*
Sufficisset, quod diuinorum be-
neficiorum fons in vellus descen-
deret, cur insuper, & super terram
vniuersam dicitur descendisse, an-
qui velleri immittebatur: bonor-
rum fluuius non posses ibi stagna-
ri? cur necessum fuit, & super vni-
uersam terram exire? Habent hoc
dona diuina, quæ non coarctari
possint intra vnius sinus angustias,
sed neque à multitudine possint Philo.
exhaurtri. Quò spectabat Philo
Iudæus lib. de Temulentia, inquiẽs.
*Nec donorum quidem largitatis
quisquam capax est, ac fortasse, nec
mundus hic quidem, sed quasi parua
lacuna influente magno gratiarum
Dei fonte celerrime repleta supereff-
fluit.* Nullius est homo, qui impar
non sit diuinarum promissionum
donis excipiendis, imò totus mun-
dus adhuc manet impar, vt possit
recipere ea, quæ supereffluunt.
Ne iam miremur, quod duodecim
Apostolici viri mittantur ad colli-
gendas supereffluentes ex diuino
dono reliquias, quando diuino-
rum supereffluentia fragmenta do-
norum totum mundum possint im
plere. Vbi noster legit, *Descen-
det pluuia in vellus, & sicut stillici-
dia super terram:* ait D. Chrysost. Chrys.
*& sicut gutta stillantes super ter-
ram.* quasi indigitans id, quod post
magnam pluuiam accidere solet,
in qua rectorum canales manent
diu guttas stillantes in terram, si-
militer post gratiarum (ex eius)
exundationes supersunt guttæ quæ-
dam cadentes; sed quantæ hæ gut-

tæ?

Chrys. tæ? Accipite D. Chrysostom. ibi loquentem, *Gutta istæ virtutes sunt, quibus idem Dominus noster Iesus dignatus est terram vehementer implere: gutta fuit, quando leprosum mundauit, puerum Centurionis à mortis periculo sanauit, paralyticum curauit, cæcum illuminauit, mortuos suscitauit.* Ecce vobis vna sola diuinæ gratiæ superefluens gutta, quæ homines impleuit, vt terram vniuersam impleret.

§. XXIX.

Creaturæ omnes vt dolent, dum homini non proficiunt.

PVlchrè metuitur perditio panis, qui hominibus non protectus erit, colligere, ait, fragmenta, ne pereant, quasi enim perditionem suam dolent vniuersæ creaturæ, dum vident hominibus non prodesse. Hinc vbi Elias 3. Reg. 6. vetuit, nubes ne pluerent, 3. Reg. 16. sic nubes affectæ sunt, si eos sustinebant cruciatus, quales sustinet mulier parturiens, dum parere nequit. Quod notans Theodoretus quæst. 56. de Elia post ignem à cœlo tractum loquitur, *Hoc facto miraculo iussit interfici Prophetas mendacij: & tunc liberauit nubes à dolore partus.* Liberantur quidem vniuersæ creaturæ à maximo dolore dum permittuntur homini seruire, vt nihil tam sibi detrimentosum, & perditioni proximum reputant, quam si impediantur, quominus haberi possint ab hominibus. Cum homo electus fuit à paradiso, sic aditus interclusus est, ne possit vltra illuc reuertere, vt eius rei causa ad paradisi otium constitueretur Cherubim: sic enim habes Genes. 3. *Eiecitque*, & collocauit ante paradisum voluptatis Cherubin, & flammeum gladium, atque versatilem ad custodiendam viam ligni vitæ. Sic ibi, vt arceantur homines à paradiso, constituitur ante eius ostium, & Cherubin, & flammeus gladius. Pro illa præpositione: ante paradisum, ponit Philo Iudæus: contra paradisum: Et sic explicat, quasi tota illa custodia, quæ arcebat homines à paradisi ingressu, nulli esset magis aduersaria, & inimica, quam ipsi paradiso: quandoquidem nullo magis perduntur creata bona, quam vbi haberi non possunt ab hominibus. Ita Philo lib. de Cherub. fatur. *Tunc, & flammeus gladius, & Cherubin contra paradisum collocantur. Dicitur autem contra esse, vel quod inimicum, & infestum est.* Illud contrariatur maximè, & perditioni dat creata bona, per quod impediuntur, ne seruiant hominibus. Vnde volens Dominus vniuersam terram punire propter peccata hominis, induxit funestum illud diluuium. Ait enim Genes. 7. *In anno sexcentesimo vitæ Noe, mense secundo septimo decimo die mensis rupti sunt omnes fontes, &c.* Expende illud, nimirum mense secundo, is erat mensis verni temporis, vt placet D. Ambrosio, quando ager parturit, terratum pariter, atq; animantium fœtura se fundit: sed cur, vbi terra totâ fructibus suis diues erat, vt homini seruiret, diluuium à Deo inducitur. Cur non expectauit fructuum collectionem, & post collectos fructus ab hominibus fontes abyssi rupit? Ne si fructus homo iam collegisset, putaretur diluuium terræ beneficium, quandoquidem permissa fuisset antea fructibus suis hominibus seruiuisse. Ita D. Ambr. lib.

Gen. 3.

Genes. 7.

Ambr.

lib. de Noe cap. 14. inquit, *Ideò non poſt collectos fructus infunditur aqua, ne beneficium magis, quam diluuium terræ ſentiret.* Non terræ bonum quærebatur, ſed malum, ſed ſupplicium, ſed perditio, quę ſolum in eo poſita erat, quod non ſinerentur terræ fructus in vſum, & poſſeſſionem hominũ venire. Vbi enim ſemel permitterẽtur fructus ad hominum theſauros, & vſus tranſire, quidquid poſtea veniret, æſtimaret terra beneficium, nõ perditionem, non ruinam; vtpote quæ omnem deſolationem ſuam, & perditionẽ, & luctum in eo ſolum habet, quod non ſeruiat hominibus. Ideò Ioel c. 1. poſt populum captiuatum, deſertaſq; vrbes, ſic regioni loquitur, *Plange, quaſi virgo accincta ſacco ſuper virum pubertatis tuæ, periit ſacrificium, & libatio domus Domini. Depopulata eſt regio, luxit humus, quoniam deuaſtatum eſt triticum, confuſum eſt vinum.* Ecce tibi inde confuſio, & vaſtitas, & luctus, vino, & tritico, & humo, quia viduata eſt hominibus, quia abierunt poſſeſſores in captiuitatem. Et expende, quam pulchrè ex eo, quo homines abierint, dicatur terra, quaſi adoleſcentula viduata viro, cuius in domo nihil non luctuoſum, nihil non lamentabile cernitur. Etenim quamdiu terrena bona in poſſeſſionem data ſunt hominibus, ſic gaudent, ac recens nupta, cum ſponſo ſuo Iſa. 62. *Et terra tua inhabitata, quia complacuit Domino in te, & terra tua inhabitabitur.* Ad rem Septuaginta dicunt. Terra tua maritata, quia complacuit Dominus in te, & terra tua maritabitur. Quaſi ſub marito ſunt terrena bona, dum ſeruiũt hominibus, à quorum ſeruitute, ſi abſtrahantur, viduitatem incurrunt, & deſolationem, & luctum.

Ioel 1.

Iſai 62.

Text. Collegerunt ergo, impleuerũt duodecim cophinos fragmentorum, & quinque panibus hordeaceis, quæ ſuperfuerunt his, qui manducauerant.

§. XXX.

Nunquam ſine tuo lucro alterius animã benefacis.

HIc notat D. Cyril. Alex. Euangelici miniſtri vſuram, cui ſemper beneficia ſua in alios collocata reliquias patiuntur, quibus diteſcat amplius. Quis fidelium animabus ſeruiuit ſine ingenti lucro? Cyrillo argutior ſtat Damaſ. ſerm. de defun. vbi non in reliquis beneficiorum, ſed in primitijs eorum ponat benefactoris lucrum. *Quemadmodum enim, ait, qui agrotantem vnguento, vel alio pretioſo oleo vult inungere, prior ipſe vnguendo particeps eſt vnctionis, & ſic poſtea inungit laborantem morbo: ita, qui pro ſalute proximi aliquid facit, primo ſibi, deinde proximo prodeſt.* Quidquid pro ſalute ſpirituali proximi impendis, non amittis, ſed ingenti tuo lucro illud recipies. Prius tibi proficiunt munera tua, oblationes tuæ, & ſacrificia tua, quæ pro aliorum impendis ſpirituali ſalute; & quantumuis hæc pro alijs videare dediſſe, tamen tibi reſeruantur integra. In Ieſu baptiſmo, venit ſuper eum verus animarum paraclitus Spiritus ſanctus, & venit ſub figura corporali columbæ. Etenim habes Luc. 3. *Et deſcendit*

Cyr. Alex.

Luc. 3.

scendit Spiritus sanctus corporali specie, sicut columba. Cur diuinitus spiritus venit super Iesum sub specie columbæ? Crediderim ideò venisse tali specie, vt ostenderet ad eundem dona spiritualia integra venire, à quo ipso fuerant profecta, & emissa, sicut diluuij tempore columba à Noè emissa redijt ad ipsum. Hanc rationem attigit D. Dionys. Alex. epist. contra Samosat. quæst. 5. inquiens, *Cur in specie columbæ Spiritus sanctus descendit?* scilicet, vt nos doceret, qui misit illum, & qui eum, quem misit, accepit. Sicut enim Noe dimisit ex arca columbam, & ipse eam recepit: non equidem Noè amisit columbam, quam à se dimisit, sed ipse, qui dimisit accepit illam semel, & iterum reuertentem, & reuertentem cum vsura rami fructiferi, eodem modo, qui pro salute spirituali proximi dona offert, oblationes, sacrificia, & munera quæq; exhibet, non amittit illa, sed cum redundanti vsura recipiet. Ea enim sunt spiritualia dona, quæ nulli sine ingenti lucro communicas. Isai. 53. *Si posuerit pro peccato animam suam videbit semen longæuum.* Leo à Castro putat ex Hebræo, non solum semen, sed & messem dierum legi posse, sic enim ipse explanat. *Qui posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longinquum dierum.* Quasi nemo pro expiatione peccatorum proximi se suaque possit impendere, quam sibi pro grano non acquirat messem. Quo refert D. Bernard. illud Cant. 1. *Posuerunt me custodem in vineis vineam meam non custodiui.* Vbi comparat vineam propriam non custoditam, cum vineis accepti sub custodia multis pro vna, abiecit vineam vnam suam, quam nō custodit, sed non amisit, quam abiecit; immò multiplicatam recepit illam.

Dionys. Alex.

Bern.

Isai. 53.

Ait enim Bernar. serm. 30. in Cantica, de vinea illa non custodita, *Nō prorsus non periit, sed migrauit etiam creauit, & dilatata est, tanquam cui benedixit Dominus.* Immò hinc notat differentiam eorum, quæ impenduntur pro solis terrenis, & carnalibus, & eorum, quæ impenduntur pro salute animarum; illa semper perditionem, hæc semper vsuras recipiunt. Id quod patet in Moyse, & Apostolis; Moyses, vt custodiret populum suum, amisit fieri in gentem magnam, Exod. 32. Apostoli verò & se, & sua exponentes perditioni elucrati sunt mundum. Cur Moysis cura, & solicitudo adeò sancta perdit, & Apostolorum vigiliæ recipiunt vsuras, nisi quia Moysis cura tota erat pro terrenis, & carnalibus promissionibus, Apostolorum dispendia erant pro animarum salute? Pulchrè Bern. supra. *Graue legis iugum testibus ipsis Apostolis, qui hoc, & sibi & patribus importabile clamitant. Graue iugum: & vile præmium: nam terra est in promissione. Pro huiusmodi non est Moyses missus in gentem magnam. Verum tu mater Ecclesia promissionem habens vitæ, quæ nunc est, & futuræ facilè in duplici gratia obtines ab vniuersis te recipi.* Hæc ille quibus vides, quod Moyses amisit fieri in gentem magnam, quia terrenis populis Israeliticis inuigilabat, verum Christi Ecclesia, qui saluti animarum operam dabat in ipsis dispendijs, & duplicatam gratiam, & plenitudinis gentium dominium recipiebat.

Bern.

Bern.

Text. Illi ergo homines cum vidissent, quod Iesus fecerat signum, dicebant, quia hic est, vere Propheta, qui venturus est in mundum.

§. XXXI.

Dei munera autorem halant ex superabundantia.

NOn miror, quod rudes homines in Messiæ expectati cognitionem deueniant, post tantum receptum munus, quod tale erat, vt vndequaque authorem suum proderet, immò halaret. Hinc eductum illud elegans Arnulphi Episcop. Lexiouien. carmen:

Arnul.

Cumque datis insit animi donantis imago,
Nec dator affectum dissimulare queat.

Ea sint munera, quæ largitoris semper referant imaginem, referant manum. Ideò Dominus pasturus tot hominum millia tam paucis panibus; non solum largitus quicquid singuli necessarium ad saturitatem habuissent; sed tanta largitate vsus est, vt plures superfuerint panum reliquiæ. Cur ista panum superabundantia non necessaria fuit ad turbarum saginam? verum valde necessaria fuit, vt diuini largitoris manus perspicua foret etiam rudibus hominibus, cuius rationem sic

Basil. Sel.

reddit D. Basi. Sel. orat. 33. inquiēs, *Nam si pro modo necessitatis dationem commensus fuisset, de curis illius gratia adultera esset, neque is, qui fecisset satis euidenter Dominus agnosceretur, quippe qui necessitati seruisset. Nunc autem profusior, quam necessitas postularet; suppeditatio, auctoris potestatem testatiorem facit.* Nulla equidem re magis diuina manus se prodit, quam in superabundanti donorum largitione, vbi supereffluit bonorum suppeditatio, ibi conspicuam agnosce diuitem Dei manum. De augmento Iob post ærumnas, dicitur capit. 42. *Dominus autem conuersus est ad pœnitentiam Iob cum oraret ille pro amicis suis.* Quæ verba argutus in rem præsentem transferunt Græci Patres legentes, *Dominus autem auxit Iob, cum etiam ille orasset pro amicis suis dimisit eis peccatum.* Quasi innuant inde perspicuū esse Iobi augmentum à Deo venisse, quòd sic supereffluerit gratia, quod ad alios etiam redundarit; vbi enim donorum respicis superabundantiam vnam, ibi recognosce diuitem Dei gratiam. Vnde Auctor Catenæ Græcæ fatur, *Quare si nos ipsi in his quoque temporibus egentem quempiam hominem vidimus, eundemque pro cæteris supplicantem, atque eius supplicationem euentu comprobatam, diuitem Domini gratiam admiremur.* Quouis tempore, quo sic replentur, & augentur homines donis, vt ex illis supereffluat ad alios non humana, non Angelica, sed diuina ibi agnoscitur prædiues manus, quæ nescit, nisi affluenter dare. Ex quo lucem capiūt D. Stephani verba Act. 4. quæ sic habent, *Conuenerunt enim in ciuitate ista aduersus sanctum puerum tuum Iesum, quæ vnxisti, Herodes, & Pontius Pilatus cum gentibus, & populus Israel, facere, quæ manus tua, & consilium tuum decreuerunt fieri.* Quid est, quod contulit Deus, & manus Dei decreuerunt fieri? copiosissimam hominum redemptionē,

Iob. 42.

Græc.

Act. 4.

cur

cur Herodes, & Pilatus à seipsis, non à Deo moti materiam dolorum & tormentorum tantam subministrarunt, vt inde redemptio copiosa pullularet. Tunc quæro, cur dicatur, manus tua, & consilium tuum decreuerunt? Decernendi opus ad consilium pertinet, non ad manum; cur ergo manus ipsa decreuisse dicitur? Cur ibi diuina manus? Rationem pulchrè insinuat D. Leo hunc explanans locum serm. 16. de Pas. aiens: *Vt mirabilior fieret gratia Dei, non secundum merita hominum, sed secundum diuitiarum, sapientiæ, & scientiæ Dei misericorditer præparata.* Quippe vbi ea redemptio parabatur, quæ ante omnia merita, & super omnium meritorum capacitates exunderet, & supereffluerèt, non potuit non comparere diuina manus, vt quæ sola supereffluenter nouit dare. Cui etiam cõsonat illud Act. 1. vbi de quibusdam vineæ Domini operarijs, dicitur. *Et erat manus Domini cum eis, multusque numerus credentium conuersus est.* Et erat manus Domini cum eis, multusque numerus credẽtium conuersus est. Et nusquam cernitur multitudo misericordiarum, vbi non conspicua sit diuina manus. Et quando à diuina manu largissima dona suppeditãtur? Petrus Act. 3. sic claudo dicebat: In nomine Domini Iesu Christi surge, & ambula. Hoc præstare curabat claudo, vt ambularet; at accedens diuina Iesu virtus, vt opus executioni mandaret, quid factum est? *Protinus consolidatæ sunt bases eius, & plantæ. Et exiliens stetit, & ambulabat, &c.* Non opus erat ad perfectam sanitatem claudi, quod saltare posset, quando & multi sani, & perfectè sani, inepti sunt saltibus, & Petrus nihil iubet de saltibus solum intendebat dare illi sanitatem, qua sicut cæteri expedite ambularet. Vnde non solum ambulat, sed exilit? Sanè cum facinus executioni mandabatur non Petri virtute, sed diuinæ manus, & cum hæc nihil nesciat præstare non superabundanter, inde est, quod non solum ambulat, sed edit saltus. Vnde D. Augustin. serm. 18. de verbis Apost. ait: *Parum erat, quod dicebatur in vsum claudus rediisse, virtus ei cum sanitate restituitur. Non enim dixit, restituta sunt, sed consolidatæ sunt bases, tam abundantem recipiunt sanitatem, vt ferant laborem. Exiliens, inquit, ambulabat, salus frequenter etiam sanis grauis est.* Quam agilitatem saltandi etiam sani non habent, hanc diuina Christi virtus communicat claudo, vt vel hinc conuincatur non à Petro, non ab homine, sed à Deo facinus fuisse peractum.

Leo. Act. 1 Act. 3 Augustin.

Text. Iesus ergo cum cognouisset, quia venturi essent, vt raperent eum, & facerent regẽ; fugit iterum in montem ipse solus.

§. XXXIII.

Indecens Deo est regnum, & honor, qui alterum egeat.

NOta talis Christus Rex, qui hominum calculo egeat, nec qui subditorum apparatu, exercituum comitatu, exterhorumque ornamentorum splendore constituatur. Hæc non tam regem ostendunt, quam egentem: porrò is est, Christus

Christus, qui in se solum habeat innatum, & immortale regnum. Cum D. Lucas meminerit Christi regnantis apud suos, ait capite 12. *Præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis.* Si ergo Dominus in gloria sanctorum, dicitur minister, quorum erit Rex? Vnus ibi stat ipse, vnus ipse ministrat, reliqui omnes sedent; & accipiunt ministerium, vbi Christiani regni signa, vbi compti, splẽdentesque ministri, vbi regium aulæum? Ipse Iesus Rex est, & ipse solus est sibi regnum, aliorum nil indiget. Acute satis id ponderat auctor Græcus, Nicolaus Cabasus lib. 4. de vita in Christo, dicens, *Etiam in futuro, quando cum virtute adueniet, & cum paterna gloria apparebit in ostensione, in regno suo: præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis. Hoc quippe modo ge mino, veroque rege ipsi regnant, ipse sibi ad regnum sufficiens.* Non in multitudine ministrorum sibi assurgẽtium regnum suum constituit, immò etsi omnes discumbant, etsi nullus sit, qui ei ministret, qui ei famuletur, ipse sibi ad regnum sufficiet. Neque aliud aliquid esse potest magis regium, quam nulla extra se egere seruitute: ministrorum apparatus exercituum formitudo, rhedarum, curruum, ferculorum, equorum pompæ, non tam splendorem, quam regis egestatem diffimũt. Infirmum sanè est tot rebus, machinisque egere, vt regiam dignitatem ostendas. De paralytico, qui in lecto portabatur ad Iesum Matth. 9. pulchrè fatur Sedul. lib. 2. Pasc. 9. postquam iussus fuit à Iesu assurgere. *Nec moratus ille assurgit, suis tandem plantis incedere alienis se gaudet carnisse vestigijs.* Præstantissimum hoc homini cuiuis alienis non egere, sed proprijs gaudere viribus; quo quis minus eget, eo præstantius habet in se regnum. Equidem non illud regnum conuenit Deo, quod totũ alienis fulcitur; sed illud, quo externis omnibus nudus se à populis facit spectari, & suscipi. Merito de Iesu ingrediente Ierosolymã ait ex prophetis Matth. c. 21. *Dicite filiæ Sion, ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, &c.* A regijs signis verum regem Iesum insinuat, sed à quibus signis? Sanè ab illa virtute, quæ ab omnibus externis, & alienis nuda vniuersos ad se trahit deuinctos. Eleganter Diuus Cyrillus Ierosolymitan. Catech. 12. ait. *Ecce Rex tuus venit tibi. Multi sunt Reges, de quo dicit hic Propheta? Da nobis signum, quod alij Reges non habeant. Si enim dixeris purpuratum Regem; præoccupata est huiusmodi dignitas: si dixeris à militibus stipatum, in curribus auratis sedentem; hoc etiam præoccupatum est, da nobis signum regis, quem enuntias.* Ecce Rex tuus venit tibi iustus, & Saluator ipse pauper, & ascendens super asinam, & pullum filium asinæ; *Solus regum Iesus super pullo asini sedit: & solemniter cum benedictionibus tanquam Rex in Ierusalem ingressus est.* Et solus Iesus omnium externorum nudum verum se regem demonstrat, & eò clarior Rex est, quò habet minus de alienis, sed sibi ipse ad regnum sufficiens est.

Luc. 12.

Græc.

Cyril. Ierosol.

Matt. 21.

Sedul.

§. XXXIV.

Deus propter se solum quærendus est, vt dicatur regnare.

FVgit Dominus regnũ propter escas oblatum quando, vt bene Paulus notat regnum Dei non est esca, & potus, vbi enim esca quæritur; aut cauetur metus famis, ibi, aut fames, aut esca dominatur, non Deus: huius regnum est, quando ipse per se solum regit, propter se solum quæritur, & amatur. Græc. Pro quo stat Auctor Græc. Nicol. Cabas. lib. 4. de Vita in Christo, fatus. *Sic rexit quorum principatum obtinuit. Non timori cedens, non mercede capi se patiens, sed ipsemet sibi potentia regni sui, & solus ipse sibi subditos obstringens: timore enim, aut mercede accepta regnare, profecto non est ipsum regnare; sed spes, & mina de exacta obedientia accusanda sunt. Quemadmodum non legitime regnat, cui regnare est aliunde: sic nec vere Deo seruimus, si aliquo dictorum modorum subditi sumus.* Is verè pertinet ad Iesu regnum, qui nihil aliud spectat præter Iesum, cuius vnica cura est, & sollicitudo, vt regnet Iesus, viuatque, præterea nihil. Nec Iesus Dominus aliter æstimat regnare, nisi apud eos, à quibus ipse per se solus spectatur, & quæritur. Lucæ 1. de Luc. 1. illo sic Angelus fatur. *Regnauit in domo Iacob.* Cur non in domo Dauid? Cur non in domo Abraham? Cur, cæteris prætermissis, vnam Iacob domum meminit, qnam sibi in regnum addicat? Is erat Iacob, qui in rege, cui sciebat se subijciendum, nihil aliud spectabat, quam ipsum regem. Acceperat enim ex Ioseph somnio, se eidem, vt regi, præstiturum obedientiam, instabat iam tempus cum Ioseph Aegypti regnum gubernans agnoscitur à fructibus, renuntiaturque optimo parenti. Quid tunc Iacob sciens amplissimum Aegypti regnum in manu esse filij sui: sic loquitur. Gen. 45. *Sufficit mihi, si Ioseph filius meus viuit.* Nil aliud spectat, nil aliud æstimat præter ipsum regem. Hi sunt, qui ad Christi regnum pertinent, apud hos gaudet Iesus, & gloriatur se regnare. Pulchrè Gualt. Abb. ser. 1. de Resurr. extollit Iacobi vocem, vt dignam his, qui Iesu seruiunt. *O vocem fidelem, & planè dignam amicis Iesu? ô castissimum affectum, qui sic loquitur: sufficit mihi, si Iesus viuit, si viuit, viuo, cum de ipso pendeat anima mea, immò ipse sit vita mea, ipse sufficientia mea. Quid mihi deesse poterit, si Iesus viuit: immò desint omnia alia, nihil interest mea, dummodo Iesus viuat, ipse ergo, si placeat ei, desim mihi: sufficit mihi, dummodo viuat ipse, vel sibi.* Sic affici debent erga Iesum, apud quos gaudet se regnare Iesus, cuius regnum ideò dicitur esse in domo Iacob. Et notanter dicitur in domo Iacob, & non in tabernaculis Iacob; erat enim in domo constituta, quando illum affectum in filium regem ostendit. Verum cum in tabernaculis degebat veniens à domo soceri, non sic affectus erat; immò Gen. 32. dum manet in castris, & cum Deo congreditur, sic ait. *Non dimittam te, nisi benedixeris mihi.* Non solum Deũ, sed & benedictionem suam respiciebat, vnde Psal. 86. ait. *Diligit Dominus portas Sion, super omnia tabernacula Iacob.* Non amat Deus apud tabernacula Iacob regnare, sed apud Sionem: Gen. 45. Gualt. Gen. 32. Psal. 86.

hæc est Ecclesia, quæ dicebat Cāt. 3. A
Cant. 3. *Inueni, quem diligit anima mea, tenui eum, nec dimittam.* Expende differentiam: non ait. *Nec dimittam, nisi benedixerit.* sed solum dicit: *Non dimittam*, vult illum solum tenere, & præterea spectat nihil, nec benedictionis vsuram, & inde plus placuit, plus amatur. Accipite D. Bernar. Bernard. serm. 79. in Cant. sic lo- B
quentem. *Ista non vult eum dimittere; & forte magis, quam Patriarcha id non vult: quia nec pro benedictione quidem. Siquidem ille benedictione accepta dimisit eum, hæc autem non sic: Nolo, inquit benedictionem tuam, sed te.* Cur, quæ hic Deum respiciebat, & præterea nihil, non plus amaretur: non citius eligeretur in regnum Christi? Papæ? C
Ps. 109. ideò Psalm. 109. ait. *Virgam virtutis tuæ emittit Dominus ex Sion.* ibi enim amat regnare, vbi quæritur ipse, non sua.

CAPVT III.

De septem panum multiplicatione.

ITerum panis à Iesu multiplicatur in populorum saturitatē, opus penè præcedenti simile, & si quid discrepat, breuiter perstringemus, vt nihil innotatum relinquamus. D E

Text. Matth. 15. Misereor turbæ, quia triduo iam perseuerant mecū, & non habent, quod manducent, & dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in via.

§. I.

Vincit in Deo misericordia, & pietas erga multitudinem.

SI diuinitatis insigne erigendum esset, hoc ego trophæum inscriberē: *Misereor turbæ*, vincit enim, & triumphat in Deo prius affectus erga multitudinem. Ecce vobis, cū populus Israeliticus captiuus esset apud Persas, Angelorū duellū hinc inde pugnantium de populo, Gabriel misericordia diuina imbutus procurabat populi liberationem; sed de oppositione alterius Angeli, qui iustitiæ vindicatiuæ partes agebat, quęribundus ait Dan. 32. *Restitit mihi Princeps Persarum, &c.* Dan. 3
ille misericordiam, hic iustitiam acuebat; verum, quia populi Deo deuoti causa agebatur, victrix misericordia permanet. Sic D. Isidor. Isidor.
Pelus. lib. 2. epist. 81. *Vterque diuinalegi subsidium ferebat, ille nimirum quod improborum odio teneretur, hic autem quod benignitate præditus esset. Deus enim vtramque virtutem laudat: vicit autem ad extremum, gratia, & bonitate, videlicet iustitiam submouente.* Equidem nusquam non solet vincere Dei gratia, & misericordia, vbi integri populi causa cernitur. Id quod non obscurè demonstratum est,

Nu. 26. est, Num. 26. vbi enim Dathan, & Abiron, & Core aduersus Moysem murmurassent, vniuersi cum familijs suis absorpti sunt à terra. Et quid ex tanto supplicio euenit? *Murmurauit autem omnis multitudo filiorum Israel sequenti die contra Moysem, & Aaron dicens, vos interfecistis populum Domini.* Nec impunita fuit ista murmuratio, sed oboriens ignis à sanctuario non paucos vorauit, vt omnes consumeret, nisi Moysis preces solicitassent Dei misericordiam, quæ tandem vicit iram; sed cur in præsenti misericordia iram submouit, non autem quando Dathan, & Abiron absorpti sunt? ibi omnes murmuratores pereunt, hic paucis consumptis, cæteri misericordiam consecuti sunt; cur id? Quia hic vniuersæ multitudinis fuit error, & Dei misericordia in multitudinem est proclivis. Accipite Salui. Saluian. lib. 1. de Gub. Dei. *Cum omnis tunc populi multitudo peccauerit, cur non est in omnibus vindicatum? præsertim cum ex illa, quam supradixi seditione Core nullus euaserit, scilicet, quia plenus, & iustitia, & misericordia Dominus: & pietati suæ, multa donat per indulgentiam, & severitati per disciplinam. Et ideo ibi præstitit disciplinæ, vt proficeret emendationi pœna omnium noxiorum. Hic autem misericordiæ suæ tribuit, ne vniuersus populus deperiret.* Quando enim multitudinis causa apud Deum misericordiam non inuenit? Hoc semper videtur diuina misericordia clamare, hoc illi cordi videtur esse ne multitudo pereat, ne vniuersus populus intereat. Scitum est illud 1. Re. 2. Eli, 1. Regum 2. *Si autem in Deum peccauerit vir, quis orabit pro eo?* quasi deterreat homines, ne orent pro illo, qui in Deum peccauit, nihilominus scimus Moysem erasse pro Israele, tum in Deum peccauit dicens, Exod. 32. *Aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro vitæ.* Quid ais Moyses? Cur non metuis Deum offendere dum ab illo exoras misericordiam in virum diuitiarum inutilium? Non pro vno viro, sed pro omnibus orat, & inde non timet offendere, quod sciat Deum multitudini propitium fore. Huc spectat Ambr. de pœnit. Ambr. aiens. *Omnium memor, sui immemor offendere non timebat ipse, vt plebium ab offensionis periculo eriueret.* Nemini nocua esse potest apud Deum multitudinis defensio, quando ipse Deus sic ad parcendum multitudini propendet.

Exo. 32.

§. II.

Pœna & afflictio voluntaria propter Deum, non indiget aliorum patrocinio.

NOn discipuli loquuntur pro his hominibus, nemo est, qui illorum causam Domino repræsentet, & tamen ipse Dominus illorum miseretur, quia, inquit, triduo sustinent me, neque habent, quod manducent. Ipsa pro se loquitur afflictio, & pœna propter Deum sumpta. Cananæa videns Dominum discipulis iunctum Matth. 15. cucurrit, & ait. *Miserere mei Domine: filia mea male à Dæmonio torquetur.* Sanus videretur, si prius ad discipulos iret, eorumque precibus adiuta conueniret Dominum, at ipsa, vt in se nescio quid laboris, & doloris propter Deum sensit, non alio putauit egere patrocinio. Ita Origen. hom. 7. in diuers. *Non petiit Iacobum, non rogauit Ioannem, non accessit ad Petrum, sed suscepit in se pœnitentiæ*

Mat. 15.

Origen.

patrocinium, & *sola cucurrit ad Dominum*. Expende ab illis; *suscepit pœnitentia patrocinium*, & *sola cucurrit*; vbi enim quis se se afflictioni propter Deum tradidit, non eget alijs patronis, qui ad Deũ clament, ipse in se habet afflictionis patrocinium, quo & si solus appareat Domino, obtinebit. quid- *Ioann.* 1 quid volet. Ioan. 1. Can. cap. 2. aiebat, *Filioli mei hac scribo vobis, vt non peccetis. Sed & si quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem, Iesum Christum iustum.* Qualis est ista promissio peccatoribus, nimirum, quod habent aduocatum apud patrem? Aduocatus non requiritur apud patrem, sed apud iudicem: cur ergo non dicit peccatores habituros aduocatum apud iudicem, sed apud patrem? Equidem peccatores dum nullam pœnalem satisfactionem ex se Deo exhibent, aduocatum requirunt, qui apud patrem intercedat, vt pater misericordiarum illis conferat suam gratiam, qua in satisfactionẽ excitẽtur, moueantur, & Christum passum, & afflictum sequantur. At vbi satisfactionem pœnalem amplectuntur, & res cum iustitia agitur, non iam apud iudicem patronos, & aduocatos requirunt, sed ipsa pro se afflictio, & pœnalis satisfactio loquitur, & causam agit. Sic Carthusianus apud Lorinum, & *Cell. Abb.* eleganter rem attigit Cellẽsis Abb. libro de panibus, capit. 12. fatus. *O lacryma humilis, tribunal iudicij non vereris; audes vbi timet Angelus. sola si intraueris, nunquam tamen sola, vel vacua redibis.* Potest per se solam contritio, & afflictio pœnalis seueriſſimi iudicis tribunal scandere, nullum patronum ibi, nullum habens aduocatum, & non exibit inde vacua, sed largissima mercede cumulata. Quippe afflictio, & angustia, ipsa sibi patronus, aduocatus, & disertissimus orator est, qui intrepide apud iudicem suã peragat negotia. Isaias 23. *Domine in angustia requisierunt te, in tribulatione murmuris doctrina tua eis.* *Isa.* 23 Exprimit, quod afflicti angustiati, & tribulato corde quæsierint Dominum: quæsierint, inquam, non frustra, sed ingentem inde fructum percipientes, vtpotè qui aduocatum tribulationem ferebant, in qua tota oratoriæ ars posita est, ad alliciendos etiam seueriſſimos quosque. Ita Forerius ex noua *Forer.* translatione, quæ sic apud illum sonat. *Domine in angustia requirunt te; effundant oratoriam.* Ecce tibi afflicto, & angustiato, vt adest tota oratoriæ ars, & vis, qua quisque sibi aduocatus, & orator seueriſſimo tribunali intrepidus, & securus astat. Sunt equidem in ærumnis, & afflictionibus fidelium, oratorum flumina potentia à seueriſſimo iudice per se extorquere, quidquid amant. Sed adhuc libet illud nostræ vulgatæ verbum exprimere, nimirum, *in tribulatione murmuris*, siue, vt Forerius etiam legit, *in tribulatione incantationis*, quasi vis, & efficacia tribulationum exprimatur, per vim murmuris, & mussitationis incantatoribus propriæ, qui dum nescio, quæ verba mandunt, & murmurant, elementa turbant, & omnia ad se trahunt, sic afflicti homines per Deum, Deum ipsum incantant, & ad se trahũt. Hinc dicebat D. Hieron. lib. 2. in Iouinian. *Hiero.* *Ciuitas Ninive imminentem iram Domini, ieiuniorum miseratione detorsit, quam & Sodoma placasset, & Gomorrha, si voluissent agere pœnitentiam, & lacrymas pœnitentia patrocinãte cõciliare ieiunio.* Expende illud: *Patrocinante*, nouit enim afflictio pœna-

pœnalis diſertiſſimum patrocinium præſtare.

§. III.

Dei ſectatoribus facilis, & prompta miſericordia diuina eſt.

ECce tibi, quam facilis, quam promptius Dominus erga ſectatores ſuos, non longas illorum preces expectat, nec ſinit eos clamoribus defatigari, ſed ad primum indigentiæ contuitum, parat opem. Act. 7. *Lapidabant Stephanum inuocantem, & dicentem: Domine Ieſu ſuſcipe ſpiritum meum. Poſitis autem genibus Clamauit voce magna dicens: Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum.* Vide differentia, pro ſe ſimpliciter dicit, pro perſecutoribus clamat: pro ſe ſtat, pro iſtis procumbit, genuſ flectit. Cur hæc differentia? non ne eiuſdem efficaciæ erat oratio in vtroque caſu? Nonne ab eadem exibat charitate? Nonne ſanctus vir propriam ſalutem amplius curabat, quam aliorum? curabat equidem, ſed ſciebat, quam prope Deus ſuis ſectatoribus proſpicit, quorum vel ad nutum currit, & ideo totum conatum, & ſolicitudinem pro impijs adhibet. Pulchrè D. Auguſt. ſerm. 1. de ſancto Stephano, ait. *Paululum quæſo te ſancte Stephane, expone nobis hoc, quare pro te ſtans oraſti, & pro inimicis genuflexiſti? Reſponderet fortaſſe, quid intelligimus, pro me ſtans oraui, quia pro me, qui recte Deo ſeruio orando, & impetrando non laboraui, quia qui pro iuſto orat, non laborat, ideo pro ſe ſtans orauit. Ventum eſt, vt oraret pro Iudæis, pro interfectoribus Chriſti genuflectitur. &c.*

A Peccata noſtra ſunt, quæ retardant Deum, & difficilem reddunt; qui alioquin ſumme facillis eſt, & prõptus ad ſubueniendum, nec ſinit ſectatores ſuos, & fideles viros clamoribus defatigari, & laborare. Vbi enim quis iuuenitur fidelis Dei ſectator, vix diuinis oculis aſtat & impetrat, quidquid ſibi opus habet. Prodigus ille filius, vtpotè qui B ſe mille noſcebat erroribus implicatum, antequam Deũ conueniat, de aptandis precibus agit, ſic enim meditabundus ait Luc. 15. *Surgam, & ibo ad patrem meum dicamque ei: Pater peccaui in cœlum, & coram te, iam non ſum dignus vocari filius tuus, fac me vnum è mercenarijs tuis.* Luc. 15. Ecce quantus eſt in concinnandis precibus, in aptandis humilitatis C verbis, quæ flectant patrem. Aliter Sponſa, Cant. 3. *Surgam, & circuibo ciuitatem: per vicos, & plateas, quæram quem diligit anima mea.* Cant. 3. Nullas præmeditatur preces, nulla facienda verba meminit, ſolũ optat ſponſum inueniri, eiuſque conſpectui ſubeſſe, cuius præſentia ſi gaudeat, omnia ſibi bona facili negotio ventura præſagit. Id quod expen D dit Gillib. Abb. ſerm. 3. in Cant. fatus. *Ille deflectendo patre ſolicitus. Quæ ſponſa eſt, certa de gratia poſtulat præſentiam tantum Surgam, inquit, & circuibo ciuitatem. & quæram quem diligit anima mea inuentionem ſufficere reputans.* Gillib. Habet hoc fidelis anima, quæ verè Deum ſectatur, quod non egeat longis clamori E bus, & precibus defatigari, vt Deum exoret, at ſi vel eius oculis aſtet tacens, facili negotio, ſine vllo labore Deum trahit. Quod non trahit fugitiuus peccator, is enim, quiſquis fuerit, tamen dum longè à Deo ſeparatum ſe inuenit, & clamoribus, & precibus, & genuflexionibus

incumbere tractet, si Deum sibi cupiat attrahere.

§. IV.

Ex ærumnis pro Deo susceptis dies hominis censentur.

DE sectatoribus suis ait Dominus, *triduo sustinent me*, iure notans dies sustinentiæ, quia, quæ pro Deo sustinentur, ærumnæ faciunt dies hominis. Nonne apud Aegyptios diu egit captiuus populus Israelis? Nonne ibi ærumnosus longis temporibus fuit? Sed tandem ipsi clamauerunt ad Deum, & educuntur ab Aegypto, vt conijciantur in labores eremi, & dicit Dominus Exod. cap. duodecimo. *Mensis iste vobis principium mensium.* Ex tunc censentur dies Israelis, quando educitur ex Aegypto; sed educitur, & simul conijcitur in labores, & ærumnas deserti. Cur ergo Aegypti dies, vtpotè ærumnosi, non censentur; & dies ex tunc incipiunt censeri, & numerari, cum etiam abundent ærumnis, & doloribus? Equidem postremi hi labores propter Deum ferebantur à fidelibus, & ideo ab illis incipiunt dies censeri. D. Gaudentius in Exod. serm. 1. *Non sunt imputati Israelitis illis dies, quos consumpserunt in Aegypto: sed quando ingemuerunt ad Dominum conuersi ab operibus duris, & Dominus percussit primogenita Aegyptiorum, qui eos seruire Domino non sinebant: tunc audiuerunt. Mensis hic vobis initium mensium, primus est vobis in mensibus anni.* Vbi gemitus nostri, & labores nostri Deum aspiciunt, ex tunc dies censentur nostri, & incipiunt

Exod. 12.

Gaud.

A clarissima ætatis nostræ tempora numerari. Sponsa Cant sic ait. *In lectulo meo per noctes, quæsiui quem diligit anima mea.* Sic ignoscit ærumnosam, & laboribus deditam, vt nullum vitæ suæ diem audeat numerare, sed tristibus tenebrarum noctibus se pressam fateatur. Nihilominus tamen non vane consumit B laborum noctes, sed per illas quærit Deum, adeò vt quidquid laboris, quidquid afflictionis nox afferat, id sponsa sumit, vt Deum inueniat, vnde Gillibert. Abb. ser. 1. in Cant. fatur. *Quære per singulas noctes dilectum tuum. Quid dico per singulas? totas noctes in hoc opus continua; tunc poteris illud Pauli dicere: Nox præcessit, dies autem appropinquauit.* Et quidem vbi ærumnarũ noctes Deo quærendo subseruiunt, necessum est, vt dies hominis inde incipiant censeri, & numerari; fit nox qua Dominum sustineas, qua Deum quæras, qua post Deum vadas, & ecce tibi dies appropinquant; immò tibi dies sunt, quibus gaudeas. Nullus tibi enim censetur dies, nisi ille, quo & si ærumnosus ad Deum vadis. Hinc Iob post filiorum mortem, post bonorum amissionem, summis in ærumnis, & calamitatibus constitutus, non calamitatum, & miseriarũ dies perire sibi optat, sed dies natiuitatis. Sic cap. 3. *Post hæc aperuit Iob os suum, & maledixit dies suos, & locutus est. Pereat dies in qua natus sum.* Expende, qualem diem cupit iustus homo delere, non diem præsentem ærumnarum, & dolorum, sed diem suam, hoc est diem qua in domo regia natus est, quam secuta fuerunt tot gaudia, tot diuitiæ, tot regiæ voluptates. Hunc diem vocant homines suam, & miserè decipiuntur, non enim censentur dies hominis iusti,

Cant. 3.

Gillib.

Iob 3.

dies

dies temporalium felicitatum. Id quod notans Olympiodorus in Cat. ait. *Quod enim quemquam delectat, id diem putat suum, ita errore animi decipimur. Quare hanc diem iustus cupit deleri, vt quæ solo nomine vicinitatem lucis imitetur.* Miserè fallimur, dum inter dies nostros censemus dies fælicitatum temporalium, quem communem errorem damnans Iob, non præsentem diem calamitatum, sed præteritum felicitatum optat deleri, & expungi, & penitus obtenebrari. Nullus enim dies censetur noster, nisi quem sustinentia decoramus. Psalm. 89. *Exultauimus & delectati sumus in omnibus diebus nostris.* Nullum diem nostrum amisimus, omnes steterunt ad solatium: sed qui dies hi fuerunt, qui sic vniuersi habiti sunt ad solatium? Iam ipse explicans subdit. *Lætati sumus in diebus quibus non humiliasti: annis quibus vidimus mala.* Dies tribulationum, & sustinentiæ, dies sunt, quorum nullus nobis deperijt, sed vniuersi reseruantur ad gaudia.

Olymp.

Psal. 89.

Text. Et præcepit turbæ, vt discumberent super terram. Et accipiens septem panes, & pisces, & gratias agens, fregit, &c.

§. V.

Antiquæ seueritati par gratia in Christo respondit.

NOn otiosè septem vtitur panibus Dominus, vt suos alat sed vt ostendat minime suæ legis gratiam, & benignitatem inferiorem esse antiqua seueritate. Cum Petrus dubitat Matth. 18. an vsq. ad septies condonationis numerus esset extendendus? Respondet Dominus, non solum vsque septies, sed vsque ad septuagies septies; quod pulchrè notans Tertul. de orat. Domini ait. *Cum interrogasset Petrus si septies esset remittendum fratri: immò, inquit, septuagies septies, vt legem in melius reformaret, quod in Genesi de Cain septies, de Lamech autem septuagies septies vltio reputata est.* Pro seueritate Mosaicæ mensuræ sit mensura Christianæ gratiæ, non sit Christus minor ad donandum, quam Moyses ad puniendum. Ex quo lucem affero verbis Isa. c. 28. vbi sic. *Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum angularem pretiosum in fundamento fundatum. Qui crediderit, non festinet. Et ponam in pondere iudicium, & iustitiam in mensura.* Haud dubium, quin in præsenti loquatur Isaias de lapide primario Iesu, lapide inquam qui abscissus sine manibus creuit in montem supra quo ciuitas Ecclesiæ fundata conspiceretur. Ergo vbi primum lapis hic diuinus Iesus abscissus sit, vnde quid sequatur, nimirum: *Et ponam in pondere iudicium, & iustitiam in mensura.* Iudicium & iustitiam in præsenti synonyma non sunt, sed prorsus contrariæ significationis; sumitur enim iudicium pro seueritate, & rigore; iustitia autem pro gratia iustificante, & Dei misericordia. Septuaginta enim reddunt; *At misericordia mea in stateris.* Quippe is erit Iesus, cuius misericordia, & gratia respondeat antiquæ seueritati, per quem iudicium antiquum, & noua gratia in eisdem mensuris reperiantur: immo iuxta Iacobi 13. *Superexaltat autem misericordia iudicium:* vt maius

Tertull.

Isai. 28.

Iac. 13.

pondus superexaltare solet minus in statera, quia semper misericordia vbe is profluit, quam seueritas. Vnde Cant. 1. illa, quæ introducta erat in cella vinaria, fatur. *Introduxit me rex in cellaria sua, exultabimus, & lætabimur in te, memores vberum tuorum super vinum.* Inter cellaria regis, vbi pateris plenis vina propinantur, ait vberum stillatas guttas vinum excedere, & superare: id quod meditatus Gillibertus Abb. sermo. 31. in Cantic. fatur. *Vbera gratiæ, vbera consolationis, austeritatis & duritiæ vino meliora sunt, ac efficaciora.* Et quidem exc. ûnt antiqua cellaria à Christi vberibus gratiæ. Sic septiformis gratia per Christum data abundat, immò exundat; vt dicat etiam Ioann. capite 1. *De plenitudine eius omnes accepimus, & gratiam pro gratia.* Quasi pro gratia legis parua, & exili, venerit nobis ingens Christi gratia velut torrens de pleniſſimo fluenti exiliens. Quis neget seueriſſimæ legi gratiam adiunctam fuisse? Sed gratia nimis parua multo sanguine, multo sudore mixta in lege fuit. At in Christo pro mensura seueriſſimæ legis gratia datur, quæ etiam excedat vniuersas antiquæ seueritatis, & gratiæ mensuras. Chrysostom. homil. 13. *Gratia Iudæi salutem consequebantur: nos autem omnes salus facti sumus gratia, sed non eodem modo, nec eisdem de rebus, sed longe maioribus, & excellentioribus: sed iustitia, sanctificatio, adoptio, Spiritus sancti gratia in nobis longe clarior, longe vberior.* Nunquam Christi gratia non excedit omnes legis mensuras, vt vel de superabundantia omnes impleat, & quod lex fecit ad vindictam, Christus efficiat ad gratiam, & saluem. Quapropter compa-

Cant. 1.

Gillib.

Chryſ.

Ioann. 1

rans, D. Chryſ. legis promulgationem cum Christi prædicatione, ait in Cat. Psalm. 48. *Illa erat tanquam pedagogi institutio, & ministerium mortis, & condemnationis. Hæc autem gratia, & pax.* Nihil in lege inuenies, quod non vindictam sonet. Nihil in Christo, quod non dicat gratiam, & misericordiam, vt de illo dicat Isaias 33. *Qui obturat aures suas ne audiat sanguinem.* Septuaginta expressius: *vt non audiat iudicium sanguinis*, quasi nihil magis à Christo alienum seueritate.

Chryſ. Psal. 48

Isaiæ 33

§. VI.

Iugis recordatio beneficiorum Dei, & gratiarum actio.

GRatias agens frangit panem Dominus ne procedat à manu Dei mica panis, quin secum adiunctam habeat, & ferat Dei memoriam, iugemque actionem gratiarum. In simili miraculo Ioan. 6. post ingentem saturitatem myriadum superfluerunt duodecim cophini fragmentorum, qui & colliguntur, & reponi iubentur à Domino. Sed cur qui sic panes creat, iubet has reliquias in crastinum reseruari? Pulchrè rem attigit D. Basil. Seleu. orat. 33. fatus. *Qui videlicet ejus quotidianus dum notitiam repetit, memoriam excitaret.* Meritò Dominus non vult, quod sui memoria cum facto simul transiret, sed plures duraret dies, & in dies per fragmentorum esum renouaretur, adeò vt nulla esset mica, quæ auctorem tanti facinoris non prædicaret, & publicaret. Et quando non est adiuncta panibus gratiarum actio? Isaiæ c. 62. *Iurauit Dominus in dextera sua, in brachio fortitudinis.*

Ioann. 6.

Isai. 62.

titudinis suæ, si dedero triticum ve- A *laudis honorificauit me, & illic iter*
ra cibum inimicis tuis, & si bibe- *quo ostendam illi salutare meum:*
rint filij alieni vinum in quo labora- In hymnis quibus Deum laudamus
sti, quia qui congregabunt illud co- completur iter quo ad Dei salutare
medent, & laudabunt Dominum. properamus. Chrysostom. ibi ait, Chrys.
Notanter dixit comedent, & lau- *Sacrificium, inquit, laudis honori-*
dabunt Dominum; triticum enim, *ficauit me, protinus addidit, & illi-*
quod à Deo exhibetur, non potest *citer, quo ostendam illi salutare Dei*
non habere sibi adiunctas gratia- *ac si patenter dicat, illi iter est lau-*
Hieron. rum actiones, vt dicat D. Hieron. *dis ad æternam laudem, sine fine*
Hoc est triticum, & hoc vinum, B *mensuram.*
quod non comedent, nisi laudantes
Dominum. Quasi nec panis mica à
Dei manu veniat, quæ non inferat
vt cibum, sic Dei laudes humano
ori: nec mireris sic inseri diuinis
beneficijs Dei laudes, quandoquidem summum, quod Deus ab homine expectat, hoc est, nimirum,
quod homo gratum se exhibeat
Gen. 29. tanto benefactori. Inde Genesis G
29. de Lia dicitur *Quarto concepit, & peperit filium, & ait modo confitebor Domino, & ob hoc vocauit eum Iudam: cessauitque parere.*
Ter pepererat, nec confitetur Domino, nec hymnum dicit nomini
eius, nec fundit gratias: vbi autem
quarto parturit, tunc iam confitetur Domino, iam fundit gratias:
& tunc cessat parere. Post confessionem, post gratiarum actionem,
cur statim ponitur cessatio partuũ?
Nimirum vbi Domino confitetur, ad summum peruenit, nihil
amplius habet, quod faciat. Ita
Phil. Philo libr. de planta. Noe fatus.
Dicitur destitisse parere, quando non
haberet, quo se verteret iam ad per- E
fectionis progressa terminum. Nam
inter omnia recte facta nullus par-
tus est præstantior, quam hominis
in Deum patrem omnium. Qui Deo
gratias refert, non est quid agat
amplius, quasi omnem obligationem absoluit, & cursum consummauit, vnum restat, vt Dei salutari
Psal 49. potiatur, Psalmus 49. *Sacrificium*

Text. Et quod superfluit de fragmentis tulerunt septem sportas plenas. Erant autem qui manducauerant quatuor millia hominum, extra paruulos, & mulieres.

§. VII.

Mulierum testimonia de diuinis semper suspecta sint prudentibus viris.

D CVr à numero illorum, qui miraculosum panem manducauerunt, excipiuntur mulieres? Nonne mirum est, & diuinæ potestatis opus, quod mulierum gulas satietur? Nonne explicaretur magis diuinitatis opus, si è paucis panibus duo mulierum millia super quatuor millia virorum saturarentur? Sed parum censenda sunt semper prudentibus viris mulierum testimonia de diuinis, etsi mulieres sint spectatæ vitæ, & sanctimoniæ,
Lucæ 24. mulieres primæ notitiam Luc. 24
accipiunt dominicæ resurrectionis:
& regressæ à monumento nuntiauerunt hæc omnia illis vndecim, & cæteris omnibus. Erat autem Maria Magdalena, & Ioanna, & Maria
Iacobi

Iacobi, & cetera, quæ cum eis erant, quæ dicebant ad Apostolos: Et visa sunt ante illos, sicut deliramentum, & non crediderunt illis. Expende quæso ab illis verbis: *Erat autem Maria Magdalena, &c.* Notanter enim ostendit Euangelista, quarum fœminarum testimonia de dominica apparitione deliramenta habeantur ante Apostolicos viros. Non equidem mulier quæuis, sed spectatissima fœmina Maria Magdalena, quæ lacrymis lauit Iesu pedes, quæ nō semel habuit Christum patronum, aduocatum, defensorem, immò approbatorem suæ virtutis, hæc, inquam, tanta mulier vna cum alijs sanctissimis referebat Iesum sibi viuentem visum, & Angelorum colloquia, & non creditur ab Apostolis, immò prudentissime non creditur. Ita D. Chrys. serm. 79. aut. *Quod Apostoli resurrexisse Dominum mulieribus nuntiantibus, aut non credidisse, aut deliramentum iudicasse referuntur, grauiter nemo arguat: alte dubitat, qui altius credit: decipi non potest, qui non est facilis auditui: ignauus nimis est, qui post exemplum inuenitur incautus: peritia est, non est segnities, cum sensim miles veteranus incedit. Sic Adam nouus cito cecidit, dum cito credidit, & dum facile dat aures ad mulieris auditum, se suosque posteros pessimo addixit inimico: at veteranus Petrus fœminam non facile audit, fœminis nuntiantibus credit tarde, & vt veteranus deliberat, ne vt puer incurrat.* Hæc sæpe legant, qui fœminis diuinitus factas reuelationes auscultant, & metuant, post tot exempla falsitatum non nimis cauti inueniri. Cui vnquam nimis in fœminas seuera illa lex Pauli visa est, qua 1. ad Timoth. secundo, dicit: *Mulieres docere non permitto?* Sic fuetus Apostolus in mulierum doctrinam ostenditur, & grauis? sic fœmina omnis etiam spectatissimæ virtutis à docendi munere remouenda, cur id facit prudentissimus, & sapientissimus Apostolus? Pulchrè D. Chrysostomus homil. 9. ibi rationem insinuat, dicens. *Semel mulier doenit, & cuncta peruertit, idcirco vltra non doceat.* Ex vno lapsu redditur Apostolo suspecta, & inuisa doctrina fœminarum; cur ergo ex multiplicibus lapsibus, & erroribus suspecta non reddantur de proprijs reuelationibus testimonia fœminarum? Expende Dei promissionem apud Ioel. capit. secundo, *Effundam spiritum meum super omnem carnem, & prophetabunt filij vestri, & filiæ vestræ: senes vestri visiones videbunt.* Nullus sexus excluditur à Spiritus sancti charismatibus, tam fœminæ, quam viri implentur eius afflatibus. Sed, vt benenotat D. Hieronym. etsi fœminæ dicuntur prophetaturæ, tamen somnia diuina, & visiones non à fœminis, sed à viris strenuis, eisque senibus iubentur spectari. Non periculosum est mulierum prophetias accipere, quarum euentus euidens non finit locum fallaciæ; at mulierum somnijs, & visionibus nimis credere, easque publicare, nescio an prudentis viri sit. Quippe scio Hieronymum sanctissimarum fœminarum magistrum fuisse, apud quem inuenio illarum virtutes descriptas, & prædicatas, sed nullius visiones, aut somnia memini ab illo legisse exaratas, & si quæ sunt, sanè rarissimæ erunt: & sanctissima morte confirmatæ. Hinc prudentissimus Samsonis pater, vt vxori Angelum visum audiuit, sic clamat Iud. cap. 13. iuxta lectionem D. Ambros. epistol. 70. *In me Domine*

Chrys. Chrys. Ioel. 2. 1. ad Timoth. 2. Ambr.

veniat

vehit Angelhurius. quasi indevellet Angelicæ apparitionis veritatem à suspicione liberare, quod viro fuerit facta. Sic prudentissimus Paulus, 1. ad Corinth. 15. narrans Christi apparitiones post resurrectionem vait: Visus est Cephæ, & post vndecim. *Deinde visus est plusquam quingentis fratribus simul. Deinde visus est Iacobo: deinde Apostolis omnibus. Nouissime autem omnium tanquam abortiuo visus est, & mihi.* Sed cur nullius fœminæ meminit, cum & fœminæ primæ Iesum redeuntem viderint? D. Th. Thom. ait: *Noluit ponere testimonia, nisi authentica, & ideo tacuit apparitiones mulieribus factas.* Iam hinc discent sapientes viri apparitiones mulieribus factas non circumferre.

1. ad Corinth. 15

CAPVT IV.

De piscium captura.

OVam nauim non vincat Petri nauicula? Hæc aureo agniculo Dei diues maria sulcat; & dum in altum ducitur, expansis retibus mare verrit, & facit ingentem piscium piscaturã. In captis piscibus miratur Petrus diuinissimam præceptoris sui virtutem, & totus stupore possessus illud inclamat: Recede à me, quia homo peccator sum. Satius, ò Petre, quia & peccator, accessum Saluatoris requireres, quo sicut pisces ad retia, ita oues ad caules, & homines trahuntur in vitam.

Luc. cap. 5. Factum est autem cum turbæ irruerent in eum, vt audirẽt verbum Dei, & ipse stabat secus stagnum Genesareth, & vidit duas naues: piscatores autem descenderant, & lauabant retia. Ascendens autem in vnã nauim, quæ erat Simonis, rogauit eum à terra reducere pusillum.

§. I.

Humanæ vitæ inconstantia & miseria ex comparatione nauis.

DOminus ad stagnum Genesareth oculos conuertens, vidit duas naues, & quid aliud cerni potest in vastissimo pelago mundialis vitæ? Nihil mundus exhibere potest aliud præter naues. Nauis est quiuis homo furentibus fluctibus vndequaque cinctus, Psal. 106. eius miserias apprimè describit. *Qui descendunt mare in nauibus, facientes operationem in aquis multis, ipsi viderunt opera Domini, & mirabilia eius in profundo.* Sed quæ opera, quæ mirabilia Dei vident isti in mari? iam explicat, dum ait: *Dixit, & stetit spiritus procellæ: & exaltati sunt fluctus eius. Ascendunt vsque ad cælos, & descendunt vsque ad abyssos, anima eorum in malis tabescebat, turbati sunt, & moti sunt, sicut ebrius: & omnis sapientia eorum deuo-*

Psal. 106.

deuoraca est. Ecce tibi cuiusmodi vita humana est, nimirum, nauis commendata fluctibus tempestate actis. Nil securum, nihil firmum videt nauta, dum tempestas furit, immò nihil non incommodum, & lethale experitur; vndique rapidus ventus, vndique frementes fluctus, vndique mors, & submersio vicina est. Nec id summum esset discrimẽ, si dum externa fierent, interna hominis sic affecti quieta essent, & trãquilla, verum vndarum fluctuationem mentis fluctuatio superat, *turbati sũt, & moti sunt, sicut ebrius*: vt in ebrio cerebri turbatio præemi net; sic in miseris hominibus, dum fluctuant, dum procellis quatiuntur, dum naufragijs passionis petuntur, mentis turbatio omnes alias turbationes superat. Hanc hominis miseram conditionem sic deflet D. Nyssen. tract. 1. in Psal. ca. 8. inquiens. *Homines relicta stabili, & nullius tempestatis exposita vita, voluntate, & propsito, quasi mare effecti sunt. Inquit enim, qui descendunt in mare nauibus: & loco paradisi, quem colebant, & in quo prius viuebant, artem facti tarunt submersioni obnoxiam*. Huc se deduxit hominis miseria, vt à florenti, & stabili paradisi vita, vbi quasi vitalis plãta firma radice plantatus erat; firmam & omnis turbationis expertem terram incolebat, instar nauis fluctibus commendaretur, crebrisque daretur procellis, inter quas vix aliud vicinus, & proximius, quam naufragium spectare licebit. Hanc vitæ ingentem miseriam in se experiebatur Dauid 1. Reg. 20. aiens. *Viuit Dominus, & viuit anima tua, quia vno tantum (vt ita dicam) gradu ego, morsque diuidimur*. Qualis est vita, quæ tam paruo interuallo à morte distat? Quæ vita similior naui, quam quæ vno gradu à morte diuiditur? sic nauis vicinissima naufragijs, à quibus vna interiecta fragili tabula diuiditur; sic hominum vitæ tempestatibus, fluctibusque continuis agitata vix vno gradu à morte diuisa manet. Vnde merito inter difficilia ponit Salomon Prouerb. 30. viam nauis in medio maris; id quod expendens Galfridus apud Delrium in adagijs Galfrid. to. 1. ait. *Nihil in rebus humanis terribilius, nihil periculosius est, quam inter flatus aeris, & fluctus maris; inter auras instabiles, & vndas mobiles, ligno fragili credere vitam suã, & vix duobus digitis à morte distare. Sic fluctuant, quos metus agitat, & vana sollicitudo conturbat, vt nullum inueniat spei anchoræ firmamentum, nullum prorsus, aut penitus scrutatosum littus appareat*. Expende hominis, & nauis æqualem miseriam, nimirum, *vix duobus digitis à morte distare*, nihil vicinius, proximius, nihil, quam mortem vndequaque videre. Sic omnis homo, ex quo à paradisi portu soluit, velut nauis commendatur procelloſi pelagi mundialis fluctibus, inter quos nullum vsq; firmamentum, nullum littus apparet, vna mortis vicinitas vndequaque sentitur. Sic Psalm. 37. *Cor meum conturbatum est*, vbi legit D. Hieron. *Cor meum fluctabat*, vt ostendatur miser homo ad instar nauis medijs procelli fluctuantis. A qua miseria solus ille eripitur, qui Christiana sapientia viget; vt dicat Eccle- Hierõ. siasticus, c. 33. *Sapiens non odit mandata, & iustitias, & non illi detur quasi procellanauis*.

§. II.

Nullus Principum, ait Pralaterum aut diuitum solus pergit in præcipitium. Vbi quam torquet damnatos clientum societas.

DVæ visuntur naues in mari, nusquam enim vna sola nauis fluctuat in mundiali pelago: nusquam vnus princeps, aut diues nauis nomine significatus, solus nouit perire. Sic D. Basilius orat. in sanctum Gordium fatur. ***Gordius spretis omnibus vrbanos fugit tumultus foriclamorem, magistratuum ambitionem, tribunalium fastum, quibus magna vrbes reperta sunt, multosque secum tanquam naues alligatas puppibus cymbas per aquora trahunt.*** Ecce tibi, vt magna nauis numquam sola per pelagus graditur, sed alias cymbas, & nauiculas secũ pro ministerio trahit, cum quibus & patitur naufragium. Ita quilibet mundialium magistratuum, quilibet diuitum, & potentium nunquam solus ingreditur mortis, aut supplicij tempestates, sed & secum innumeros alios rapit. Qui princeps, qui potens, qui diues solus iuit ad lacrymas? Bene Iob, capit. 26. ait. *Gigantes gemunt sub aquis, & qui habitant cum eis.* Ad Dei incredibilem potestatem indicandam, sufficeisset, lamenta, & gemitus potentiam virorum explicasse; quippe tam potens est Deus, *qui auferat spiritum Principum*, qui mittat principes in locum, vbi est gemitus, & stridor dentium: cur voluit audere illud, nimirum: *& qui habitant cum eis*? Crediderim id additum non ostendendam Dei potentiam, sed principum conditionem, qui nesciant soli ire in perditionem; sed sæpe eant magna stipati caterua. Vnde D. Tho. ait: *Quia non soli ipsi perirent, sed multi alij cum eis, & tunc postea subiungit: Et qui habitant cum eis, scilicet; similiter gemant.* Nemo potentium solus perditionem intrat, sed magna clientum, famulorum, amicorum comitatus turba. Equidem ille Lucifer, qui mane oriebatur, quando ascensiones in corde meditabatur suo solus proponitur, dicens Isai. 14 *Ascendam in cælum, &c.* nullum secum socium trahit, vt ascendat; verum vbi deturbatur in profundum, quis numeret socios sequentes illum? Apocalyps. 12. *Ecce draco magnus, & rufus habens capita septem, & cornua decem, & in capitibus suis septem diadema, & cauda trahebat tertiam partem stellarum.* Rari sunt aut nulli, qui admittantur ad potentium glorias; at ingens est semper multitudo, quæ trahitur à potentibus cadentibus, qui omnes suos familiares, & vnanimes præcipitare nouerunt. Sic Ezechielis c. 31. ad Pharaonem regẽ. *Cui assimulatus es ò inclyte, atq; sublimis: inter ligna voluptatis ad terram vltimam in medio circumciserũ, dormies cum eis qui interfecti sunt gladio Ipse est Pharao, & omnis multitudo eius.* Perijt equidem Pharao, an perijt solus? Ablit: imò ingens illa ministrorum multitudo, quæ ad instar lignorum paradisi illum vbique obumbrabat, simul perijt cum illo, ipseque cum lignis voluptatis ingreditur vltimam terram inferni. Pharao est, princeps est, qui cum ingenti multitudine ministrorum in mortem æternam incidit. Nec otiose dicitur potens infernum

Basil.

Iob 26.

Thom.

Isai. 14.

Ezec. 31.

ire

ite cum lignis voluptatis, posset enim explicatius dicere, cum ministris, sed maluit dicere cum lignis voluptatis, ne videantur ex multitudine sociorum solatia creari potentibus pereuntibus, sed potius aggrauari supplicia. An qui in flammam cadit cum adiunctis sibi lignis non potius augebit, quam minuet ignem? sic ministri rapti ad pœnam ligna sunt, qui ignem augeant dominis. Hinc nata est illa solicitudo diuitis epulantis. Luc. 16. qua dicebat. *Rogo te pater Abrahã, vt mittas Lazarum in domum patris mei: habeo enim quinque fratres, vt testetur illis, ne & ipsi veniant in hunc locum.* Quippe flammis possessus timebat suorum aduentum; vt cremandus timet ligna, quibus maior ignis exurgat, & ideo precabatur miser suorum ad se accessum quasi necessario imminentem alio diuerti, ne maiori cremaretur igne adhibitis tot lignis. Iob cap. 3. conuocans ad maledicendum nocti natiuitatis suæ illos, qui æternis maledictionibus addicti numquam nouerunt quiescere à maledictis, sic ait. *Maledicant ei, qui maledicunt diei, qui parati sunt suscitare Leuiathan.* Aliter mu ti Hebrei in rem præsentem legunt. *Qui parati sunt orbari, seu commitatu, seu adhærentibus sibi.* Sane qui æternæ maledictionibus additi sunt, hoc anxiè cupiunt, quod orbi, & soli relinquantur in flammis sine sociorum, & ministrorum societate; quot enim amici, & voluntatum suarum administri illuc peruenerint, tot ligna sunt augentia vim flammarum. Do D. Epiphanium in epistol. data Hieronymo, quæ habetur inter epistol. Theophili Alexandr. vbi sic. *Audio ad Occidentem quorundam hominum naufragia peruenisse: qui non contenti perditione sua volunt plures motis habere participes; quasi multitudo peccantium scelus minuat; & non numerositate lignorum maior gehennæ flamma succrescat.* Equidem quot socios facis sceleris, tot ligna tibi applicas, quæ gehennæ præbeant incrementum.

Epiph.

Theop.

§. III.

Quidquid præcellens persona iequatur præceptum est.

MIraris, quod tantus Dominus rogarit nauiculam à terra reducere, cur non potius iusserit? Equidem rogatus, & obsecrationes, & quælibet Iesu verba ex maiestate personæ in præcepta transibant, quæ non facile licebat contemnere. Paulus 1. ad Corinth. cap. 17. sic fatur. *Mulier alligata est legi, quanto tempore vir eius viuit, quod si dormierit vir eius liberata est; cui vult nubat, tantum in Domino. Beatior autem erit, si sic permanserit, secundum meum consilium. Puto autem quod & ego spiritum Dei habeam.* Itaque vidualem continentiam consulens Paulus; quasi cõsilium suum minimè reijciendum vellet, illud ob oculos proponit, quod spiritum Dei habeat. Ego, inquit, qui hæc consulo, spiritum Dei in me inhabitantem, & loquentem, & consulentem habeo. Cur in se Dei spiritum inhabitantem obtestatur in his continentiæ vidualis consilijs dandis? Crediderim hoc agi à Paulo, vt viro huius consilij præcipuam ostendat ex ingente consulentis auctoritate, quæ tanta est, vt quodlibet eius, vel simplex verbũ, velut

1. Cor. 17

velut præceptum suscipi debeat ab illis, qui bona velint confidentius sperare. Sic sana mente intellectus Tertull. Tertullianus in exhortatione ad castitatem fatur. *Ita Spiritum sanctum auctoritate ad eandem speciem adire fecit Apostolus, cui nos magis obsequi voluit? & factum est eam non consilium diuini spiritus, sed pro eius maiestate præceptum.* Vbi enim tantæ maiestatis auctoritas intercedit, nulla vox, nec syllaba esse potest, quæ suscipi, & æstimari, vt magnum præceptum non Iosue 1. debeat. Hinc Israelitæ sic ad Iosue loquuntur, cap. 1 *Sicut obediuimus in cunctis Moysi, ita obediemus, & tibi; tantum sit Dominus tecum, sicut fuit cum Moyse. Qui contra dixerit ori tuo, moriatur.* Quasi tanta esset auctoritas hominis, vt vel labiorum eius motus habeatur vt præceptum, cui contradici non potest sine supplicij metu. Qui contradixerit non solum imperijs tuis, sed ori tuo, hoc est, quamlibet oris vocem, seu halitum contempserit, reus sit legijs fragij, & morte puniatur. Quo iustificatur seueritas illa Gedeonis in viros Soc- Iud. 8. coth: quippe ait ad illos Iud. 8. *Cum reuersus fuero victor in pace, conteram carnes vestras cum spinis tribulisque deserti.* Sed quale fuit hominum istorum delictum, pro quo tanta pœna plectuntur? An aliquod regium edictum contempserunt? An præceptum impositum confregerunt? Solum obsecranti Gedeoni non annuerunt, quippe Gedeon dixit ad viros Socoth. *Date, obsecro, panes populo, qui mecum est, quia valde defecerant, vt possimus persequi Zebee, & Salmana reges Madiam. Responderunt principes Socoth. Forsitan palmæ manuum, Zebee, & Salmana in manu tua sunt, & id circo postulas,* A *vt demus tibi panes? Quibus ille ait cum reuersus, &c.* Ecce tibi tota istorum hominum causa; illos rogat, & obsecratur dux Gedeon, & ille dux, cui Dominus aderat; ille autem, non ad imperium, sed ad obsecrationem, & rogatum tanti ducis furdescunt, & merito quasi legum fractores morte mulctantur. Obsecratio enim tanti viri tali B tempore, cum diuinam sibi assistricem habebat potestatem omni imperio debebat haberi sanctior, & magis obseruanda.

Text. Et sedens docebat de nauicula turbas.

§. IV.

C

Vacuandum cor hominis a terrenis bonis, vt attingat portum felicitatis.

DIcit quod Iesus de nauicula docebat turbas, & non explicat, quid de nauicula doceret, sane, quia ea docebat, quæ manifestissimè nos docent vniuersæ naues. Quis nesciat doctrinam, & philosophiam nauium, quæ nimis oneratæ pereunt, & euacuatæ ocyssimè nauigant? Diuus Basilius in capite 2. Isaiæ fatur. *Quemadmodum enim nauis onere immodico degrauata ad portum multo cum negotio prouehuntur, ac facile subeunt naufragium: pari ratione corpora, quæcunque tandem multa, ac redundantis alimonia ad obesam carnulentiam deuergunt per voluptatum illecebras, in imam voraginem perditionis natando immerguntur.* Æmulamur naues in periculis dum cupiditatum oneribus pressi, & grauati, aut in perditionis voragines mergimur, aut hæremus D. Basil.

in

in salebra, aut ægre, & difficulter portum attingimus felicitatis. Sit igitur nobis, vt nauibus portus pretiosior omni alia re, nauis vt portum attingat nullis bonis, nulli auro parcit, omnem iactum patitur, quo superet tempestates, sic & nos pro anima, nihil non contēnamus. Hinc inconcussam hoīs prudentiam censebat diabolus, apud Iob cap. 2. aiens. *Pellem pro pelle, & cuncta quæ habet homo, dabit pro anima sua*. Etenim postquam vidit à Iobi anima bona externa despici, hanc didicit malus veritatem, nimirum, quod singula bona apud prudentem hominem certum gradum æstimationis habent, adeò vt facile alia pro alijs dimittat. Præ omnibus autem homini pretiosior est anima: deinde salus corporalis, deinde bonum externum, & ideo vt seruet animam facile exponit bona temporalia, nec multum curat diuitias, dum vitam habeat, pro qua cætera omnia despicit, quasi qui multis pellibus vestitus est, semper exteriores exponit, vt intimas sibi valeat conseruare. Sic cordatus homo pellem pro pelle dat, hoc est pro intimæ animæ salute, externorum bonorū iacturam nouit facere instar nauis, vt prædicta verba explicans Origen. lib. 2. in Iob fatur. *Qui in mari nauigant, cum periculum passi fuerint, omnia, quæ in mari habuerint, contemnunt, atque in mare proijciunt, vt ipsi euadant. Et quicumque diuitum cum in corporis infirmitatem inciderint, omnem substantiam suam libenter, offerunt, tantum vt corporis incolumitatem recipiant. Sic, inquit, & Iob omnes diuitias, & omnem rem familiarem facile contemnit, tantum vt dolores non contingat in carnes eius*. Sic quilibet homo cordatus omnia debet contemnere, dummodo sibi ęternā salutem conseruet, nec aliter homo in die turbinis, & tempestatis magnæ incolumis euadet, nisi instar nauis omnia cupiditatum, & diuitiarum onera à se ablegauerit. Id quod insinuans Isaias, cap. 2. ait: *Dies Domini exercituum super omnem superbum, & excelsum, & super omnem arrogantem, & humiliabitur. Et super omnes cedros Libani sublimis, & super omnes naues Tharsis, & super omne quod visu pulchrum est*. Non miror, quod homines peccatores iudicandi à Deo in die illa tremenda vocentur superbi, arrogantes, & alia huiusmodi, sed miror, quod vocentur naues Tharsis. cur visitandi à Deo, & iudicandi homines naues vocātur? An vt simul ostendatur, qua via possint incolumes seruari? Plane is homo etiam in die turbinis, & extremæ calamitatis saluabitur, qui instar nauis omnia dimiserit, & prorsus vacuus inuentus fuerit à tempestate. Hoc vnum effugium restat hominibus imminente iudicij tempestate, si à se omnia mundialia penitus dimittant. Vnde præclarè aiebat D. Nylus in Ascetico. *Ne nauis pondere oppressa submergatur, eam subleuant, & pretiosissima quæque vel in profundum iaciunt; cur non etiam nos propter vitam præstantiorem, ea despicimus, quæ animum in profundum detrahunt? Cur idem non possit Dei timor, quid potest timor maris?* Hæc ille.

Iob 2.

Orig.

Isa. 2.

D. Nyl.

§. V.

Quam veleciter transeunt humana.

IN super aliud nauicula docet, id quod docent vniuersæ naues celeri

leri cursu præterеuntes mare, nimirum, quam velox sit in pertranseundo vita humana. Sapient. 5. *Transierunt omnia illa, tanquam umbra, & tanquam nuntius veliciter percurrens. Et tanquam navis, quæ pertransit fluctuantem aquam, cuius cum præterierit, non est vestigium reperire.* Nauis est quimis homo in hoc mundiali pelago iactatus, & instar nauis velocissime transit, & pertransit, vt nullibi reperiatur consistens. Genes. capit. 3. quærebat Dominus, *Adam, vbi es?* Nec tamen audio ullum Deo redditum fuisse responsum. Cur id pateris, Deus iuste? Cur pateris te responso frustrati à vili creatura? Cur non cogis reum respondere, hic sum, vel illic sum? sanè inutile esset, quodcumque responsum, & fallax: summa enim velocitas hominis in prætereundo faceret, vt homo non esset, vbi diceret, quando responsum ad Dei aures accederet, & ita sine fallaciæ suspicione non posset dicere, vllibi esse. Vnde ad rem satis aiebat Philo Iudæus lib. de somnijs, *Interdum Deus suscitatur ex quibusdam, sicut ex Adamo, illud ubi es? Ad quod propriè respondere poterat. Nusquam: eo quod humana res omnes nunquam in eodem statu maneant.* Qui diceret, hic sum, fallax inueniretur, cum non tam cito volaret responsum ad aures, quam cito ille elaberetur in alium locum, & ab hoc in alium, ita magis verè posset dicere nusquã, quam alibi esse. Quò etiam refero Hildebertum Episcopum, qui epist. 26. de contemptu rerum humanarum, sic ait, *Caterum hæc aliena esse fugæ ipsorum denuntiat. Bona vaga bona pennata sunt hæc omnia. Eorum est nusquam esse diutius, eorum status nemini stabilem præfigere sortiorem:* Sanè verissimè, & prudẽ. A tissimè de labili rerum humanarum statu iudicabit, qui nusquam eas esse cognouerit, nec de se aliquid affirmare fuerit, ausus, sciens quemlibet statum verbis fugatiorem, cursore velociorem, naui leuiorem. Ideo cordatus ille vir Ecclesiastes cap. 1. aiebat, *Ego Ecclesiastes fui Rex Israel in Ierusalem*, nondum regnum amiserat, nondum purpuram posuerat, at sic volãtem cognoscebat statum, vt maluerit affirmare fuisse, quam esse. Argute Hugo Victor. homil. 5. ibi ait, *Rex fui iam non sum*, sic labitur humanus status, sic fluunt vniuersæ res hominum, vt verius de vnaquaque possis affirmare, quod fuerit, quam quod sit. De hoc iam diximus alibi, nec incantatissima, apud omnes, re vacat immorari.

Eccl. 1.

Hug. Vict.

Text. Vt cessauit autem loqui, dixit ad Simonem: Duc in altum, & laxate retia vestra in capturam.

§. VI.

Nullis mundialibus commodis immorandum.

NOn multum moratur Dominus vno in loco, sed continuo iubet vella ventis dare, & pergere in altum, condemnans eos, qui sic incubant mundialibus, vt toti ibi hæreãt. Plane licet bonis temporalibus vti, sed pertranseunter, nec in illis diutius immorari. Psal. 103. *Hoc mare magnum, & spatiosum manibus, illic reptilia, quorũ non est numerus. Animalia pusilla cum magnis, illic naues pertranſibunt.* Ecce felici-

Ps. 103.

tas nauium præ reptilibus, præ maris animantibus, & hæc, & illæ in mari sunt, sed reptilia morantur ibi, nigroq; incumbant profundo: naues autem minimè morantur, sed pertranseunt, & dum transeunter maribus fruuntur, maxime illæ commendantur. Ita ex omnibus commendabiles sunt, non qui penitus immerguntur bonis mundialibus, sed qui per illa pertranfire nouerunt. D. Basil. in c. 2. Isaiæ ait, *Quæ mare permeant naues, non item morans trahunt in eo, neque immerguntur undarum æstu, undique commendabiles sunt: & qui in carne quidem degunt, non etiam militantes secundum carnem, calcantes huius vitæ æstuosos fluctus, & undis ipsis superiores effecti faciunt operationes in aquis multis*. Non qui se immergunt mundialibus bonis, illisque toti incubant, sed qui instar nauis per mare, per mundialia bona pertranseunt, alio spectantes hi commendabiles Deo sunt, æternæque felicitatis portum attingent. Dantur enim homini bona hæc, quasi in transitu, non vt illis inhæreat, & immoretur, sed vt illis pertranseunter vtatur ad solida, & æterna prospiciens. Cuius typo iubebantur Hebræi agnum stantes, & peregre manducare: ait enim Exod. 12. *Renes vestros accingetis, & calceamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus, & comedetis festinanter*. Sic dantur nobis vniuersa bona mundialia in transitu, ne illis infideamus, aut penitus incubemus, vnde D. Greg. 1. hom. 22. fatur. *Festinantes ergo Pascha comedamus, id est, ad solemnitatem patriæ cœlestis anhelemus. Nemo in huius vitæ itinere torpeat, ne in patriam locum perdat. Nemo moras ad appetenda studia nectat*. Quid quid hic est, transeunter attingendum est; quasi viator qui transit, & festinato furto pomum ab arbore decerpit, totam mentem suam in patria ad quam tendit statuens. Noli procumbere, noli immorari terrenis, quisquis cupis immortalibus victoriis aptari. Ex ingenti Gedeonis exercitu illi eliguntur ad victoriam, qui manu, & lingua lambebant aquas de flumine, non qui procumbebant, Iud. 7. *Fuit autem numerus eorum, qui manu ad os proiiciente aquas lambuerunt, trecenti viri: omnis autem reliqua multitudo flexo poplite biberat. Ait Dominus ad Gedeon: In trecentis viris, qui lambuerunt aquas, liberabo vos*. Cur ij potius eliguntur à Deo ad victorias? An quia meticulosiores erant? Sic putauit Theodoretus: verum Lyra aptius in rem nostram ait. *Qui manu, & lingua lambebant aquas. Signum erat, qui nolebant ad terram procumbere, sed statim transire*. Et quidem ad immortales glorias eliguntur à Deo, qui sic ad humana commoda accedunt, vt nollent ibi insidere, ibi procumbere, sed statim inde transire, & leui refectione sumpta, ad solidas immortales glorias peruenire. Non aliter pristini patres, de quibus Paulus ad Hebræos, cap. 11. ait, quod confitebantur: *Quia peregrini sunt, & hospites super terram. Qui enim hæc dicunt, significant se patriam inquirere*. Quasi hoc signum sit eorum, qui æternæ felicitatis portum contingent, & patriam cœlestem, Ierusalem nimirum, quod terrenis solum fruantur in transitu, vt hospites, qui nec dum hospitium intrant, & iam exire festinant. De illis Chrysost. ibi hom. 25. *Nos terrenis inhiamus, & à terrenis nolumus abscindi, sed ve-*

Iud. 7. Theod. Chrys.

lut

Iuri vermes quidem ex terra in terram, & iterum ex alia in aliam circumrepimus. Illis patriam quærebant, qua in cœlis est, & sic festinabant, vt hinc discederent. Festinet ergo à terrenis soluere, cui cura est de cœlesti patria potiunda.

§. VII.

Obedire sciat, qui vult discere imperare.

NOtanter imperat Dominus Simoni, nauim ducere, vt subdi, & obedire sciat, qui ad Ecclesiæ eligebatur præfecturam. Quando melius imperare discis, quam vbi perfectum subditũ agis? Quis aptior ad regni clauum, quam qui obedire, & esse subditum sciuit? Apud Ioannem capit. quinto, de Iesu dicitur: *Et potestatem dedit ei, & iudicium facere, quia filius hominis est.* Expende ob quam rationem Dominus accepit à patre iudiciariam potestatem, ob eam, nimirum, quia filius hominis erat. Et quidem filius hominis citius præseferebat formam serui, quam Domini; de illo item dicebatur Luc. 2. *Et erat subditus illis*; eundemque antea videres, quod instar rei apud iudices erat, quam instar iudicis super reos. Cur ergo ad imperium, ad prefecturam eligitur, qui formam serui, & subditi, immò, & rei præferebat? Sanè nullus melior præfectus, quam subditus: nullus melior iudex, quam qui reus. Hinc iudicandos consolatur Diuus Augustinus sermon. de verbis Domini 64. inquiens. *Forma hominis ventura est ad iudicium. forma illa hic iudicabit, quæ iudicata est. Sedebit iudex, qui stetit sub iudice. Damnauit reos veros, qui factus est falsus reus. Ille veniet, forma illa veniet.* Quam bonus erit iudex erga reos, qui sciuit reum agere? Quam dolebit vocem reorum adstantium, qui instar rei in tribunalibus coram iudicibus stetit? Quam moderatus præfectus erit, qui perfectè subditum egit.

Ne miremur quod Dominus Iosephum regno destinans, illum etiã, & dura seruitute excoluit, & reorum more carceres fecerit subire, & iudicia: quasi nulla esset præstantior officina ad creandos reges, & iudices, quam ea, in qua ipsi & subdi, & subijci alijs ediscunt. Vnde Psalm. 104. *In seruum venundatus est Ioseph*, & dum sic seruiret: *Misit rex, & soluit eum, constituit eum Dominum domus suæ, & principem omnis possessionis suæ, vt erudiret principes eius sicut semetipsum.* Præclarè, qui in regem & iudicem creabatur, permissus est agere personam serui, personam subditi, immò personam rei, quamuis fictitij. Sed expende, quod hic talis, non solum ad principatum assumitur, sed & fit principum, & iudicum magister. Cur non solum fit Princeps & gubernator, sed & gubernatorum magister? Rationem illud insinuat, nimirum, *Vt erudiret principes eius sicut semetipsum.* quia ipse solus in se habebat totum quod bonus princeps & gubernator debebat habere; nimirum, qui seruitutem, & subiectionem nouerat, qui iudicium etiam passus fuerat. Ideò ergo fit Ioseph magister iudicum, & gubernatorum, vt illos erudiret sicut se ipsum, sicut ipse eruditus est, & exultus per subiectionem, & duorum dominorum tolerantiam. Id quod explicatius ponit

Luc. 2.

Aug.

Psal. 104.

Geneb. Genebrad. dum pro *erudiret*, explicat ipse aiens, *vt vinciret, propriè alligaret, sicut semetipsum*. Quasi Ioseph promotio ad regnum, per subiectionem, per durissimorum iugorum tolerantiam optimum esset magisterium creandis iudicibus, & præfectis. Quo etiam spectat Psalm. 2. *Erudimini qui iudicatis terram, seruite Domino in timore*. Ille perfectus iudex existat, qui etiam in subditorum numero fuit computatus, & nouit vnus è subditis, & timere Dominum, & correptionem capere.

Ps. 2.

Text. Et respondens Simon dixit illi: Præceptor per totam noctem laborantes nihil cœpimus: in verbo autem tuo laxabo rete. Et cũ hoc feciſſent, concluserunt piscium multitudinem copiosam.

§. VIII.

Christi discipulus breui spatio compensatur bonorum copia, quidquid multis annis laborans sæculo perdiderat.

NOcturni laboris iacturam, piscatio reparat facta Iesu nomine; quid enim non reparat tanti præceptoris disciplina: Nonne perditos longissimè noctis labores, vnus retis iactus Iesu nomine compensat? Sane vbi Iesus doctor, & præceptor est, breui spatio potes capere, quidquid per longum tempus perdiderat? Pulchrè per Ioel c. 2. fame & sterilitate consumptis Israelitis dicitur, *Filij Sion exultate, lætamini in Domino Deo vestro: quia dedit vobis doctorem iustitiæ, ac descendere faciet ad imbrem matutinum & serotinum in principio, & replebuntur areæ frumento, & redundabunt torcularia vino, & oleo, & reddam vobis annos, quos comedit bruchus, & arugo, & locusta.* Nullum laborem finit tantus doctor irreparatum; illius auspicio sterilitas reparatur nouis frugibus & qui anni fuerunt vacui, copia bonorum replebuntur. Sic ait *reddam vobis annos, quos comedit locusta*; compensat equidem cœlestis doctor copia donorum, quotquot dies inopia, & labor consumpsit. Quis tanti præceptoris fugiat scholas? Quis tanti doctoris non amet disciplinam, cuius vel nomine possit reparare bonorum copia longi temporis labores irritos? Sic in breui nouit compendiare ingentia suæ largitatis bona, vt quidquid per lõgum tempus perdidisti, simul vno momento possis recipere. Quò etiam reuoco illud Isai. 30. *Et dabit Dominus vobis panem arctum, & aquam breuem. Et non faciet auolare ate doctorem tuum: & erunt oculi tui videntes præceptorem tuum.* De tempore loquitur, quando præceptor diuinus Iesus hominibus hoc mundi mare nauigantibus, in illoque frustra laborantibus apparebit, tunc inquit, sub isto præceptore obtinebis *panem arctum, & aquam breuem*. Quid significat panis arctus, & aqua breuis? An significatur ibi sterilitas, & inopia aliqua panis? Quin potius significatur ibi ingens bonorum abundantia breuissimis spatijs compendiata. Id quod insinuabant Lxx. cum reddunt

Ioel. 2.

Isai. 30.

Lxx.

reddunt, *Dabit vobis Dominus aquam* A *angustam*, non vt penuriam ostendant aquarum, sed nimiam illorum copiam, & profunditatem, breui tamen, & angusto spatio conglomeratam; vt accidit in fluminum, seu maris angustijs, quando immensum pene æquor se se angusto in canali arctat, vt paruum intra spatium totam congregationem aquarum videas coarctatam. Sic nobilis præceptor noster Iesus vbi apparuit dedit suis panem arctum, & aquam angustam, nimirum, vt breui spatio immensam gratiarum, & bonorum copiam habeas, totam que illam bonorum segetem compendiatam capias, quam tot annorum sacrificia, & ceremoniæ in veteri lege procurabant. Sic penè Hieron. Procop. & ex his Leo à Castro. Felix Christianus, qui sub tanto præceptore Iesu hoc habet, vt totam bonorum copiam, quam multis annis laborans perdidit, vel horæ momento possit compensare, & intra breuissimi spatij angustias restaurare. In quo Prophetarum plus assimilatus est Iesus, quam in Iona? Igitur Ionas postquam à ventre piscis euomitus est, sic prædicat Lxx. Ninimitis iuxta Septuag. lectionem: *Adhuc tres dies sunt, & Ninive subuertetur*. In quibus verbis illud notabis, diuinam illam sententiam fuisse comminatoriam, & allectoriam ad pœnitentiam. Deus enim Optim. & Maxim. cupiens ciuitatem illam ad meliorem frugem con E uertere, illam terrore vicinæ mortis voluit commonefacere. Tunc dubito, cur volens Deus tantæ ciuitatis pœnitentiæ tempus concedere, tres tantum dies prætitat inducias? Nonne quò terminus magis angustatur, eò difficilior ad pœnitentiam fit via? Absit: immò intra illas termini angustias latissima ad pœnitendum via aperitur, dum per Christum fidelibus detur, vt in breui totam gratiarum copiam obtineant. Tantum non dixit hoc D. Basil. Sel. orat. 12. inquiens: *Angustis dierum terminis comminatio concluditur, lata autem via ad pœnitendum aperitur*. Tota pœnitentiæ latitudo contra parui temporis momenta angustatur, vt in breui compendiarum facilè acquiras, quidquid laboris per multos annos perdidisti. Ecce vobis latam pœnitentiæ viam, quæ per longissimæ vitæ spatia solet, & debet extendi, intra trium dierum angustias posita, quia per Iesu mortem in Iona significatam, in breui potes compensare, quidquid laboris plurimis annis perdidisti. Ad otiosos illos homi- C nes. Matt. 20. dicit Dominus. *Quid hic statis tota die otiosi? Ite & vos in vineam meam*. Si tota dies penè transacta erat otiosè, & inutiliter, cur tandem mittuntur in vineam, quando breuissimum laborandi spatium restat? Insuper & mittuntur nulla conducti mercede, nihil enim illis, vt cæteris promittit, an D quia in tantis temporis angustijs, impossibile erat, vt possint mercedem aliquam acquirere? Absit: quinimò nulla mercedis noua mentio cum illis facta est, vt sciant primam diurni laboris mercedem omnibus esse propositam, tam his, qui multum, quam his, qui paruum spatiũ laborandi habent, vt quilibet in breui possit recompensare plures annos inutiliter amissos. Scite enim Origen. homil. 10. in Matth. ait, Orig. *Poterant æquale opus facere eis, qui ex mane sunt operati; quicunque in tempore breui volebant operantem virtutem ad opus extendere, qua antea non fuerat operata*. Nullis se non arctant angustijs diuina beneficia, vt in breui

Matt. 20

Bas. Sel.

ui possint obtineri ab hominibus, vt quandocumque debite manus extendant, accipere possint quidquid multorum dierum malitia absumpserat. Isai. 66. ait *Quis audiuit vnquam tale, & quis vidit huic simile? Nunquid parturiet terra in die vna, aut parietur gens simul quia parturit, & peperit Sion filios suos?* Magnum quippe est, quod gratia non egeat tempore ad partum; sed vbicumque peccator ingemuerit, & pluerit, tempus restaurat amissum, & fit Dei filius in vna die, in vno punAmbr. cto. Ambros. in exhortatione ad virgines fatus à Leone Castro hic ait. *Quis audiuit, si parturit terra vno die? Vno die terra non parturit, sed parturit gratia.* De hoc sæpè alias.

Isai. 66.

Text. Rumpebatur autem rete eorum. Et annuerunt socijs, qui erant in alia naui, vt venirẽt, & adiuuarent eos. Et venerunt, & repleuerunt ambas nauiculas, ita vt mergerentur.

§. IX.

Vicina sunt periculis fauoribus.

IDeo, teste Hieronymo, Elisæus duplicem magistri sui spiritum postulabat, quia ipse non inter aduersarios, vt Elias; sed inter fauentes reges vitam acturus erat, & nescens fauorum pondus in ima mergens sapienter duplicatas vires curabat apponere. Sic fauores grauant, vt egeas duplicatis viribus ad illos sustinendos; immò vix duplicatæ vires sustinere poterunt. Ecce tibi Petrus duas naues apponit excipiendis cœlestibus muneribus; & duæ naues adeò impares sunt, vt penè mergerentur. Quando enim pericula vicina non sunt muneribus, etiam cœlestibus? Accipe ex Matth. 14. alterum Petri successum, qui vbi ex nauicula vidit Dominum Iesum super aquas ambulantem, sic ait. *Domine, si tu es, iube me venire ad te super aquas. At ipse ait: Veni. Et descendens Petrus de nauicula, ambulabat super aquam, vt veniret ad Iesum. Videns verò ventum validum timuit, & cum cepisset mergi clamauit, dicens, Domine saluum me fac.* Quid clamas Petre, non ne fauor est, quod super aquas ambules? Tam ingens donum excipis, vt mare calcare possis, & clamoribus inflas? Sanè habent hoc vniuersi fauores, quod grauent humanas mentes, quod trahant secum vicina discrimina. Eleganter Chrysolog. serm. 90. inquit. *Petrus cum per æquora diuinos imitatur incessus, & nouus viator molliter duris gressibus calcat, ante de lapsu supplicat, quam gaudeat de dono.* Non equidem prius gaudium doni pontur, quam lapsum timeat, & ruinam. Antea pro lapsus periculo preces; immò clamores fundit, quam plenum excepti fauoribus, & prosperitatibus assuta ingentia pericula. Matth. capit. 20. dicitur de matutinis illis operarijs, qui primo mane conducti sunt ad vineam, quod vbi ad laboris mercedem venerunt: *Accipientes murmurabant aduersus patremfamilias, dicentes. Hi nouissimi vnam horam fecerunt, & pares illos nobis fecisti, qui portauimus pondus diei, & æstus.* Qui sunt isti, qui dicunt se portasse pondus diei, & æstus?

Matt. 14

Chrys.

Mat. 20

æstus? Hi putantur esse homines, qui in prima mundi iuuentute floruerunt, quando argentea saltem ætas mundum occupabat, cunctaque mundi bona omnibus affluebant. Cur ergo queruntur se portasse pondus, & æstum, quandoquidem primum potius mundi florem, prima Dei dona affluenter possidebant? Merito, & verè queruntur, nunquam enim felicitas sine ingenti pondere discriminum, & iacturarum venire potuit.

Imperf. Imperfectus ho. 34. in Matth. ait *Mundus in iuuentute constitutus omnibus bonis prosperabatur, & felix erat: nunc autem mundus senescens omnibus aduersitatibus premitur, & ideò concupiscibilis non est. Qui ergo tunc fuerunt homines, cum maiori difficultate, & labore iustitiam seruarunt, quia ipsa felicitas mundialium rerum satis impedimentum est animæ ad iustitiam faciendam.* Sic ponderosa est felicitas, vt grauet homines, vt qui illa non submerguntur, saltim non possint non gemere, & clamare sub ingenti pondere. Ratus est, qui felicitatis, & fauorum oneri, vel non penitus succũbat, vel saltim aliquã minetur ruinam. Hinc nata est illa solicitudo Petri, qua videns duas nauiculas impares muneribus excipiendis diuinis, quibus grauatæ submergebantur, currit ad Iesum, dicens: *Exi à me, quia peccator sum ego.* Immò quia peccator es, debebas petere, vt tibi agnus appropinquet, qui tollit peccatum mundi. Infirmum te fateris, & medicum ablegas? Quid times in medico, bone, quando ab illo solo potes salutem adipisci? Nihil timet Petrus in medico, sed timet ab infirmitate sua, quæ sine periculi metu tantos Iesu fauores non potest excipere.

Ambr. Diuus Ambrosius libro 3. de vir-

A ginibus ait. *Vir sapiens, & grauis in quo esset Ecclesiæ firmamentum, & magisterium disciplinæ, nihil vtilius sibi esse prospexit, quam ne secundarum operis extollatur euentu. Et ideò: Exi inquit à me Domine. Non rogat, vt deseratur, sed ne infletur.* Adeò grauis est secunda, & prospera fortuna, vt qui firmissimum fundamentum Ecclesiæ fu-
B rentibus tentationibus agitatæ dabat, vehementer sibi à facie prosperitatis timeat.

§. X.

Petrus vniuersis Ecclesiis præficitur.

C NE miretis, vno Petri nutu duas in præsenti agi nauiculas; is enim Petrus est, cuius nutui vniuersæ subditæ sunt Ecclesiæ, Do elegans testimonium obseruatum ab Orig. etenim Matth. 5. loquutus Iesus ad omnes discipulos, Origẽ.
ait. *Quæcunque ligaueritis super terram, erunt ligata, & in cælo.* Verum ad Petrum loquutus Matth. 16. ait, *Mat. 16*
D *Tibi dabo claues regni cælorum.* Compone modo potestatem Petri, & potestatem cæterorum Apostolorum. Potestas horum claret in cælo, potestas illius pater in regno cælorum, non cæli, sed cælorum, vt nullum sit cælum, nullum cælorum regnum, nulla Christi Ecclesia, in qua non appareat clauis
E Principis Apostolorum. Id quod ponderat Orig. hom. 6. in Matth. *Non modica differentia est, quod Petro data sunt claues non vnius cæli, sed multorum cælorum, vt quæcunque ligauerit super terram, sint ligata, non tantum vno cælo, sed in omnibus cælis. Ad eos autem, qui multi sunt ligatores, & solutores in terra, sic dicit, vt soluant, vt alligent*

non in cælis, ſicut Petrus, ſed in vno cœlo, quia non ſunt in tanta perfectione, ſicut Petrus, vt alligent, & ſoluant in omnibus cœlis. Vnus Petrus ſuper omnes Eccleſias; vnus Petrus, ſuper omnia cœlorum regna. De quo ſufficiant dicta ſupra lib. 5. cap. 9. §. 4.

Text. Quod cum videret Simon Petrus, procidit ad genua Ieſu, dicens: Exi à me, quia homo peccator ſum Domine. Stupor enim circumdederat eum, in captura piſcium, quam ceperant.

§. XI.

Tota peccatoris felicitas, quod ſua præueniat ſententiam iudicis.

EXpende Petri facinus, quo ſe, & peccatorem confitetur, & duriſſimo à Ieſu exilio ſe dignum prædicat. Ideò ait: Exi à me Domine, quia homo peccator ſum. Non eſt hæc ſententia, quæ pœnam inferat, ſed gloriam, quandoquidem hoc maximè peccatoribus prodeſt, quod ipſi in ſe ſententiam ferentes iudicium Dei præueniant. 2.Re.12 Nathan 2. Reg. cap. 12. parabolam de pauperculi oue occiſa profert; & proponit Dauidi, antequam in eum diuinæ iuſtitiæ gladium exerat; vt Dauid ſententiam ferat de tanto diuitis ſcelere. Quid agis, ô Propheta, mitteris, vt regem caſtiges, & tu illi parabolam proponis, & parabolas, quibus regem potius A iudicem facis, quam reum? Cur tanti criminis reum ſumpta parabola adducis, vt ipſe ſit criminis iudex. Pulchrè D. Irenæus libro 4. Irenæus capite 45. ait. *Vt ipſe dans ſententiam de ſemetipſo, & ſemetipſum adiudicans, miſericordiam conſequeretur, & remiſſionem à Chriſto.* Nullo melius ſciebat liberari poſſe hominem à diuina iuſtitia, quam ſi ipſe in ſe prior delicta animaduerteret ſua, & ſententiam ferret aduerſus ſe, ideò conficta parabola hoc procurat, vt Dauid conſtituatur ſui ipſius iudex, & ſententiam contra ſe ferat, quia euadat manus diuinæ iuſtitiæ. Quippe cum Dauid pronuntiaſſet ſententiam aduerſus diuitem inuaſorem ouiculæ, ſtatim Nathan fatur, *Tu ille es, ô Rex.* Quæ verba ſic explanat D. Baſilius Seleu. orat. 17. inquiens, Baſ.Sel. *Regie decreuiſti, ô Rex: Tu factum tuum agnoſce: vide, quis tuo iudicio ſit obnoxius. Volebam iudicem, non reum eſſe, non in te inquiri, ſed ferre ſententiam.* Expende illud: *volebam te iudicem, non reum.* Enimverò quo quis priùs in ſe iudicis munus exercet, eò citiùs reatum ſuum meminit, & ſe à rigido diuinæ iuſtitiæ tribunali liberabat. Vnde ſapiens ille Niniuitarum Rex Ionæ 3. cum primum Ionæ 3. Dei minas audit, hanc ſententiam tulit, *Homines, & iumenta, & boues, & pecora non guſtent quicquam: nec paſcantur, & aquam non bibant. Et operiantur ſaccis homines, & iumenta, & clament ad Dominum in fortitudine, & conuertatur vir à via ſua mala, & ab iniquitate, qua eſt in manibus eorum.* Quid hac ſententia durius? Quis hanc rerum faciem in Niniue videret, qui non putaret, duriorem calamitatem tractam eſſe ab ipſiſmet, quam poſſet eſſe, ſi ciuitas diruere-

tur

tur funditus ? Verum hæc Niniuitarum pœna, non pœna fuit calamitatem trahens, sed potius Dei irati iudicium præueniens, & misericordiam concilians. Vnde D. Paulin. epist. 10. aiebat. *Niniuita meruerunt denuntiatum euadere excidia, quia se spontaneis luctibus cruciando diuinam sententiam præuenerunt sua.* Sic quòties iudicenti aduersus te agis, reum exuis: quis iam non vellet potius esse iudex quam reus ? Sic monebat Iob c. 22. hominem peccatorem : *Suscipe ex ore illius legem, & pone sermones eius in ore tuo. si reuersus fueris ad omnipotentem, ædificaueris, & longe facies iniquitatem à tabernaculo tuo.* Hoc vno incolumis euadet peccator, si ex Dei ore legem suscipiat, hoc est, si veluti Deus leges ferat, iudicium exerceat peccatorum suorum, quale petit Deus exerceri à peccatoribus per confessionem. Quò spectat Lectio Græca in Cant. dicens. *Accipe ex ore eius confessionem.* Quasi dicat: torentes illas confessionis leges exerce aduersus peccata tua, & iudex esto, ne quando reus fias. Etenim, vt ait Paul. 1. ad Corin. c. 11. *Si nosmetipsos diiudicaremus, non vtique diiudicaremur.*

Paulin. Iob 22. Lect. Gr.

§. XII.

Deus Ecclesiæ suæ fidelibus peculiari cura & prouidentia vt Dominus adest.

MEmini ex Gen. 28. quod Iacob profugus à patria sic orabat. *Si dederit mihi panem ad vescendum, & vestimentum ad operiendum : erit Dominus in Deum.* Quasi ex pane, & vestimento accepto hunc referat prouisori suo gratiam, vt illum Deum habeat. Verũ Petrus ingentẽ piscium copiam Iesu verbo acceptam stupens, non Dei, sed Dñi appellatione illum honorat ; ait enim : *Exi à me Domine.* An Petri gratitudo minor Iacobi gratitudine, quanto ille prouisorem suum Deum, hic Dominum habet? Immò Petri fides, vtpote qui communem Deum omnium creaturarum, particulari prouidentiæ titulo sibi, suisque Dominum accommodat. Deus vtique omnium creaturarũ est Deus, omnibus alimenta necessaria prouidens; verum minimè est omnium Dominus, sed illorum, quos intra Petri nauim, hoc est, intra Ecclesiæ suæ septa peculiari cura pascit, ac protegit. Gen. c. 2. vbi Deus creat cœlos, vbi hominem facit, paradisum plantat, in eoque constituit hominem, semper vocatur Dominus Deus, non solum Deus, sed etiam Dominus. *Tulit ergo Dominus Deus hominem, & posuit eum in paradiso voluptatis.* Verum vbi erecti homines extra paradisum laboribus premũtur, & in doloribus Eua parit, vocat filium Cain, c. 3. dicens. *Possedi hominem per Deum.* non iam vocat Dominum, sed Deum. Nec otiose pura ab incolis paradisi Deũ, & Dominum vocari: à reiectis autem solum Deum : sed factum crediderim, vt ostẽdatur Deus esse omnium creaturarum, verum Dominus tantum illorum, qui intra Ecclesiæ septa, vitali fruuntur arbore. Accipite D. Anast. Sinai. lib. 7. Exaem santem. *Quamobrem autem, ò Iudæe, diuina scriptura, quæ in septẽdecim capitibus consequẽter in paradiso Deum duplici nomine nominarat, & eum Dominũ, & Deum appellarat: statim post hominem è paradiso egressum ipsum Deum appellauit, sed nõ Dominũ & Deum? Vt tu discas, quod Ecclesiæ est proprius Dominus, & Deus, & non similiter eorum, qui sunt extra Ecclesiam. Nam homi-*

Gen. 28. Gen. 2. Anast.

Digitized by Google

hominum quidẽ qui ſunt extra, Deus eſt; hoc eſt, ſpectator: Eccleſiæ autem Deus eſt, & ſpectator, & Dominus ei dominans, eiuſq; curam gerens, eãq; ſuſcipiens, tuens, ac defendens. cum habent cunctæ creaturæ ſuorum facinorum inſpectorem, qui autem intra Eccleſiæ ſepta ſunt, Dominum habent, cui ſunt particularis curæ, cuius protectione muniuntur, cuius nutu gubernantur. Matt. 26. ſoli iti diſcipuli omnes de proditore Ieſu, aiũt: *Numquid ego ſum, Domine?* Proditor autem, vt celaret facinus, voluit etiam ſimiliter rogare, & ait, *Numquid ego ſum Rabbi?* Non vocat Dominum, vt cæteri vocabant, vt notat D. Hieronym. qui enim extra Eccleſiæ chorum ſaltabat, iam non poterat Ieſum Dominum habere. Non omnes habent hanc gloriam, quod ſub tanto Domino gaudeant: ſoli Eccleſiæ fideles, vt ſe decorent, clamant illud Lxx. Iſaiæ iuxta Lxx. verſionem cap. 26. *Domine Deus noſter poſſide nos.* Et quantum hoc ad Eccleſiam, quod ſit diuiniſſimi Domini peculiaris Ambr. poſſeſſio? Id explicat D. Ambroſ. lib. 2. de Cain & Abel, cap. 3. ſatus. *Ipſe Chriſtus nos facit adhærere Deo de ipſo ſalutem ſperare fugere terrena negotia, in Dei poſſeſſione numerari ſicut ſcriptum eſt: Domine, poſſide nos. Ea eſt enim ſola poſſeſſio, quæ nullis obnoxia tempeſtatibus perpetuæ gratiæ fructus ferat.* Huc conueniant vniuerſæ Sinagogæ Sathanæ, & videant, an ipſæ poſſint dici Chriſti Eccleſiæ, in quibus nulla cernitur Dei poſſeſſio, quia nulla pars eſt, quæ perpetuæ gratiæ fructum ferat; quæ mille tempeſtatibus non ſit obnoxia: quæ negotia fugiat terrena, & Deo adhæreat, ſub quo Domino, & voluptatum, & auaritiæ tyrannidem repellat.

A *Text.* Et ait ad Simonem Ieſus: Noli timere, ex hoc iam eris homines capiens. Et ſubductis ad terram nauibus relictis omnibus, ſequuti ſunt eum.

B

§. XIII.

Seruilis timor tollendus tibi eſt, ſi vis Ieſum magnalia potiri.

C NOn atenea ad intimam amicitiam trahit Ieſus Petrum, quam ab illo prorſus timorem ſeruilem expellat, aiens: noli timere, qui enim nimis meticuloſus eſt, inſtar ſerui, dominica conuerſatione putatur in lignus. Hæc eſt vox ſeruiliter timentis ſupra à Petro ſtupente data, nimirum. *Exi à me quia homo peccator ſum Domine.* Quis crederet, quod Petrus ſic Ieſum à ſe repelleret? Sed non faciebat hoc D Petrus, ſed ſeruilis metus in Petro exiſtens illum reddebat indignum Ieſum familiari conſortio. Quò ſpectauit Nazianzen. orat. de ſtatu Epiſc. ſatus. *Petrus Ieſum à nauicula repellit, tanquam minimè dignus eo ob timiditatem.* Sic ſeruilis timor Petrum afficiebat, vt illum Chriſti intimis fauoribus indignum redderet. Numquam enim timor ſeruilis concedit ſuis alumnis, vt fruantur Dei magnalibus Ioel. 2. *Effundam ſpiritum meum ſuper omnem carnem: & prophetabunt filij veſtri, & filiæ veſtræ; ſenes veſtri ſomnia ſomniabunt, & iuuenes veſtri viſiones videbunt. Sed & ſuper ſeruos meos effundam ſpiritum meum.* Vide quid

Nazian.

E

faciat

faciat diuini spiritus effusio, vbi affectionem filiorum offendit; ad prophetiæ dona, ad visiones diuinas, & cœlestem conuersationem eleuat. Ait enim, *Prophetabunt filij vestri, &c.* Verum vbi spiritum seruitutis offendit, ibi subsistit, nihil horum facit; nunquam enim timor seruilis charismata meliora non impediet. Hieron. Pulchrè ibi Hier. fatur. *Neque verò omnis, qui acceperit Spiritum sanctum, statim habebit, & gratiam spiritualem, sed per effusionem Spiritus sancti diuersas gratias consequetur: alij prophetant, vt filij, & filiæ, qui maioris sunt meriti. Serui verò, & ancillæ, quæ adhuc spiritum timoris habent, & non dilectionis, non habebunt prophetiam, non somnia, non visiones, &c.* Semper seruilis timor inuenitur gratiarum impedimentum; quem ab animo suo excludat, quisquis in se præferre cupit fluenta gratiarum. Huc spectabat solicitudo sponsæ Cantic. 4. dicentis. *Surge Aquilo & veni Auster, perfla hortum meum, & fluant aromata.* Aquilo timor est seruilis, Auster filialis; ille dum adest, nec flores in horto visuntur, nec aromatum fluenta dantur. Sed à facie rigoris eius omnium corda constipantur, arctantur. Hic totus blandus, & suauis nihil gratiarum non parturit. Vtriusque differentias notat Gillib. Gillib. Abb. serm. 39 in Cant. aiens. *Ille Aquilonis ingratus, ideo illi tanquam graui & ponderoso dici: Surge. Hic Auster tanquam lætus, gratusque inuitator, vt veniat, & perflet hortulum. Ille pœnam habet, hic proflua gaudia. Ille minax est, hic blandimenti, delitijsque manans.* Ergo, qui Iesu cupit gaudia, timorem seruilem missum faciat, totumque se se aptet ad amandum.

§. XIV.

Christus, & lucri amor nulla in sede simul morantur, sed mutuo se excludunt, vt maximæ contrariæ.

ECce tibi totam illam ingẽtium piscium piscationem, & totius noctis labore procuratam, & tandem Iesu miraculo partam Petrus relinquit, & sequitur Iesum. Non enim sola retia relicta sunt à Petro, sed etiam ingens piscium possessio modo relicta manet. Sed Domine Iesu, cur non permittis Apostolis, vt fruantur miraculosæ piscationis fructu? Sanè non potest simul esse quæstus amor, & Iesu; alter erat necessario excludendus, & prudentes piscatores lucra dimittunt, vt sibi Iesus æternum maneat. Psalm. 111. *Dispersit, dedit pauperibus; iustitia eius manet in sæculum sæculi.* Psal. 111. Expende, quando iustitia manet in sæculum sæculi, nimirum, quando præmissa est dispersio omnium facultatum. Prius amor lucri amor pecuniarum à corde dimittitur, & tunc ibi iustitia manet. Chrysost. homil. 2. in 2. epist. ad Corinth. accinit. *Dispergе pecuniam, vt congreges iustitiam; neque enim illa cum pecunijs adesse vult. Non habitant simul pecuniarum cupiditas, & iustitia, sed tabernacula separata habet.* Chryf. Quid elegantius? Vbi videris insidere lucri amorem, puta ibi non manere Iesum, non manere sanctitatem. Quod si hæc bonorum cupiditas ablit, puta statim ibi Iesum intrasse cum iustitia, & sanctitate. Act. 3. claudo illi mendicanti ad portam templi dicit Petrus: *Argentum, & aurum non est mihi, quod autem habeo, hoc tibi do, in nomine Iesu Christi Nazareni, surge, & am-* Act. 3.

& ambula. Fatetur se aurum, & argentum non habere, sed non ideò putat nihil habere; imò aliud, quid habere dicit. Sed quid habeat, qui nec aurum, nec argentum habet? Equidem; vbi aurum non est, nec argentum, non potest ibi non esse Iesu virtus, non esse sanctitas. Pulchrè D Augustin. serm. 38. de verbis Apostoli, fatur. *Quid igitur hac paupertate ditius, argentum, & aurum non habeo? Videamus, qui aurum non habet, quid habet? Fidem habet, virtutum Iesu habet*. Qua exit amor auri, intrat Iesu virtus, intrat sanctitas: egrè enim inuenies aliquid, quod magis separet à virtute, quam lucrorum temporalium amor. De viris Niniuitis pœnitentibus, dicitur Ionæ 3. iuxta Lxx. *Et reuersus est quisque de via sua mala, & ab iniquitate, quæ erat in manibus eorum*. Iniquitas, quæ erat in manibus, erat lucrorum negotiatio, à quo dicuntur Niniuitæ conuersi ad Deum. Sed si præ manibus hæc iniquitas habebatur, cur dicuntur isti reuersi à via sua mala? Sanè, qui in manibus habet rem, non longas vias agit, vt obtineat illam, verum bona temporalia aurum, argentum, & pecuniæ, adeò sunt damnosa homini, vt vix in eius manibus esse possint, quin faciant illum longissima via à Deo distare. Longa via intercedat, necesse est, inter Deum, & amorem pecuniarium; nũquam enim simul possunt stare. Vnde Matth. 9. dicit. *Cum transiret inde Iesus, vidit hominem sedentem in telonio*. Expende, quod vbi telonium erat, & nummulariorum mensæ, non ibi Dominus manet, non stat, sed transit, in longissimam viam pertransit: ne posset diues non à longè venire ad Dominum. Id notabat Chrysolog. serm. 28. aiens. *Non dixit, cum astaret ibi, transiuit: & pertransiuit inde Iesus*. Nulla commoratio Iesu cum pecuniarum sacculis, vbi pecunia apparet longa via ad Iesum intercedat, necessum est. Vnde præclarè Chrysost. homil. 39. in Ioann. fatur ex Matth. *Non potestis, inquit, seruire Deo, & mammonæ, qui contraria Christo præcipit. Siquidem Christus dicit*, Da indigentibus: *mammona rape ab indigentibus. Ille pius esto, & mansuetus: hic, crudelis, & immanis*. Prorsus Christo contraria, & verba, & facta habet pecuniarum amor.

Iona 3.

Matt. 9.

Aug.

Chrys.

Chrys.

CAPVT V.

De sedata maris tempestate.

CVm motu carbasi tumentis impulsa, in qua Iesus erat procul à littore veheretur carina; surgit hyems immitis, & aspera, totum mare funditus procellis exagitans, ac puppim fluctu recedente submersam vndis iterum tumentibus alleuabat. Turbauerat mœstos salus desperata discipulos, nullumque remedium in sua prorsus arte consistere fateri cogebantur, & nautæ. Christus autem verus gubernator, ac prouidus, fluctuanti dormiens quiescebat in puppi, sopitus corpore, perui gil maiestate. Cũque discipulis, varijs simul vocibus clamantibus suscitatus exurgit, ventis imperat, vt quiescerent, mare præcepit, vt taceret, subitoq; ponti patuit iter, & aeris inopinata tẽperies præsentiæ proditrix sit diuinæ.

Matth. 8.

Matth. 8. Ascendente eo in nauiculam, sequuti sũt eum discipuli eius, & ecce motus magnus factus est in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus.

§. I.

Ad labores magnates Christiana disciplina trahuntur.

PAulo ante videres Dominum medijs turbis miraculo facientem, nunc autem, vbi mare sæuiturum, vbi dura subeunda erat tempestas cum solis discipulis charissimis ascendit. Consueuit enim Dominus laborum, & pressurarum soles magnos viros participes facere; quod notabat Chrysost. homil. 29. Chryſ. latus. *Vbi miraculorum ostensio erat, plebem permittat adesse. Vbi autem tentationum, & timorum arreptio, athletas orbis terrarum, quos excitaturus erat; hoc solos assumit.* Non equidem labores, & pressuræ dantur à Deo quibuslibet, sed magnis, & præstantissimis viris, quos Deus bonus amat. Cui enim princeps iucundissimum sibi calicem consueuit propinare, nisi magnatibus, nisi primarijs viris? Sic Dominus tentationes, & pressuras, quæ sibi dulcissimæ, & suauissimæ steterunt, solis inclytis, & strenuis hominibus propinabit. Psalm. 35. *Homines, & iumenta saluabis Domine; quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam Deus. Filij autem hominum in tegmine alarum tuarum sperabunt. Inebriabuntur ab vbertate domus tua; torrente voluptatis* Psal. 35.

A *tuæ potabis eos.* Non omnes seruos tuos æqualibus fauoribus cumulas, sed longè diuerse te habes cum primarijs, ac cum populatibus; populares enim instar iumentorum carnalibus pascis, & non longè à præsepio illis salutem paras. Verum strenuos, & primarios viros, qui magna nouerunt sperare, torrente voluptatis tuæ potas, id est, admittis eos ad consortium iucundissimi, deliciosissimique tui calicis, quem in cruce hausisti, sed non exhausisti, vt maneret, quid magnatibus tuis propinares. Pulchrè Hesychius in Cat. Græc. fatur. *Torrens voluptatis fuere Christi pœna. Torrens quidem, quoniam in media hyeme peccatorum nostrorum factum est. Voluptatis merito dictum est, nam Christus in deliciis erat cum pro nobis pateretur diabolo illudens, & pro salute hominum lætus. Hoc voluptatis torrente mystico nos potat: nam Domini perpessio martyrium fernis facta est.* Non equidem ignobilis, & vnus è multitudine est ille vir, cui Rex regum Iesus suæ voluptatis poculum porrigit. Magnos, & strenuos, & generosos viros vocat labor, & tribulatio, ad quæ ipsi lætabundi parantur. De generoso, & egregio equo locutus Iob cap. 28. ait. *Cum audierit buccinam, dicit, vah:* interiectio est animi gestientis, & lætitiam de nuntio ostentantis. Præstantissimum signum est equi generosi, quod vel medijs gregibus agens, buccinam internoscat, & quasi vni sibi sonitus fuerit datus, sic exultet ad certamina. In quo non absimiles sunt equis Christianæ disciplinæ magnates, immo quasi ad ipsos solos spectarent conflictus, & certamina, sic ad illorum odorem, currunt lætantes. Guillielm. Parisiens. lib. de moribus, tract. de spe, propè finem, Græc. Iob 28. Guill.

nem. *Sicut enim gaudent equi, atque A*
strepunt, cum signum eminentis con-
flictus audierint, sic & viri sancti
huiusmodi gaudia gaudent, cum bel-
lum tribulationis, aduersum se con-
surgere cognouerint. Rapiuntur
equidem generosa præcordia, vel
odore conflictus adeò, vt nihil ma-
gis timeant, quam carere tribula-
tiónum certamine. Vnde maxi- B
mus ille Abraham, cum ad occi-
sionem primogeniti vocatur, cum
iam gladium distringit, vt charissi-
ma fundat viscera, hoc solum ti-
mebat, hoc solum trepidabat, ne
vel vnico ictu, vel alio quouis casu
materia sibi eriperetur pœnarum.
Id quod in generoso viro notans
D. Ambrosius lib. de Fide resurrect. Ambr.
ait. *Distrinxit super filium gladium*
paterna manu. Ne periret pœna, C
trepidauit. Sic inclyti viri tribula-
tionibus fagitantur, sic ad se solos
pertinere putant certamina, vt in-
tra illa, quasi in proprijs quiescant,
& extra illa, quasi ex proprijs edu-
cti patiantur. Compone modo
duas nobilissimas virgines Iudith,
& Ruth; illa diuitijs, & bonis af-
fluebat: hæc summa inopia preme-
batur. Vtra patiebatur magis? De
illis Damian. lib. 8. epistol. 14. ait. Damia.
Vtraque scilicet mente vna, licet di-
uersa fortuna vni Deo non immerito
placuit: quiæneque aduersis ista suc-
cubuit, neque in prospera, suimet obli-
uiscens se illa deiecit. Sed illa tolera-
bat, quibus abundabat: ista frueba-
tur, qua patiebatur. Expende illud,
tolerabat; & illud: *fruebatur*. Qua E
si fortibus mulieribus prosperitas
fuisset tolerantiæ, & passionis
materies: tribulatio au-
tem, & inopia ma-
teria fruitio-
ni, & gau-
dij.

§. II.

Christianum est minima, & abiecta amplexari. Vbi quod is, qui nauit magna contemnere, dimanu tram cohibeat, ne exeat.

IVxta erant aliæ naues, vt notauit Marcus c. 4. tamen, vt non otiosè indicat Matthæus; maluit Dominus ascendere in nauiculam, sic semper in paruis, & minimis sibi complaceat. Non nauis, sed nauicula Iesum capit; hoc enim maximum Christianitatis signum, quod abiectis gaudeas; & minimis. Dauid 2. Reg. 7. sic ad Deum loquitur iuxta D. Chrysostom. lectionem. 2. Reg. 7 Chrys.
Quis sum ego, Domine mi, quod ta-
lem gratiam inuenerim ante faciem
tuam? Ego enim minimus fui in tri-
bu mea. Miraberis, quod Dauid
ad regiam dignitatem euectus, &
in solio regni constitutus, adhuc ad
minima sui pristini status respiciat.
D Cur, ô bone, inter tot magnalia re-
gni, te adhuc implent minima pa-
storitij muneris? Non sanè ibi lo-
quebatur Dauid ex se, sed loquebatur Iesus in Dauide veniens, cui
præ oculis sunt minima, & abiecta. Chrys.
Chrysostom. homil. ad data verba, fatur. *Quod dixit: Minimus fui*
in tribu mea, significabat perfectam
Domini humiliatem in mundo ve-
nientis. Equidem verba illa iam
iam venientis in mundo Christi
signum erant, vt de cuius solius ha-
litu venit, quod minima, & abiecta
homo æstimet. Regium Saulis no-
mé Apostolum decorabat, qui vbi
Iesum in corde radicauit, regium
nomen abiurans cœpit vocari Pau-
lus: vnde hæc vox Paulus? An à la-

tino

tino aduerbio paulo, id est, modico? Et quidem tanto Iesu discipulo nullum potuit placere, nisi abiectionis, & paruitatis vocabulum.

Auguſt. Annuit Auguſt. serm. 91. de diuers. *Cum vocatus esset à cœlo; vocatus, prostratus mutatus, vbi cepit Apostolus prædicare verbum Dei: mutauit sibi nomen, & dixit se Paulum. Et hoc quare elegit? Quia Paulus modicus est. Paulus paruus est. Nos solemus sic loqui; videbo te post paulum, id est, post modicum.* Nil prius Christi salutis facit respicere, quam minima; nec manifestius noscitur aliquis, quod ad Christi partem pertineat, quam ex eo, quod iuxta Psalmus 130. *Nec ambulauit in magnis, nec in mirabilibus super se.* sed potius in paruis, & minimis. Inde Luc. 11. *Nolite timere pusillus grex, quia complacuit patri vestro dare vobis regnum.* Et regni hæreditate glorioſos prædicat, & pusillum gregem nominat; si regni gloria illustras eos cur iis pusillitatem obijcis? Sanè informabatur grex Christianus, cui vel inter magnalia regni, inter glorias principatus præ oculis sunt minima pusillitatis. Ita Chryſol. serm. 22. ait. *Grex pusillus mundo, magnus Deo: pusillus, quia glorioſos vocat eos, quos instituit ad omnium innocentiam, & mansuetudinem Christianam.* Quasi nihil Christianum inteſi possit hominibus, quibus vel inter regni glorias, non applauderet humilitatis pusillitas. Et quomodo à Christi Domini seruatoris noſtri in suos non veniret pusillitatis amor, quando per mundi minima, & pusilla certior semper inuenitur salus? Gen. 19. discrimina Sodomiticæ vrbis euadens Loth, vt salutem suam certius firmaret, sic ait ad eiuctorem Angelum. *Est ciuitas hæc iuxta, ad quam possum fugere, parua, & saluabor in ea. Numquid non modica est, & viuit anima mea?* Ecce vobis, vnde salutis spem firmat suam, nimirum, ex paruitate muneris poſtulati, quasi qui modica, & pusilla petit, & appetit, non possit securiorem vitam non agere. Chryſoſt. hom. 6. de humilitate Christiana, sic ait. Chryſ. *Vnum ergo minimum de Sodomiticis vrbibus oppidum ad salutis refugium donari sibi poſcit à Domino. Et qui altiora petere vitauit; minima autem pro multis petere elegit, in magnis periclitans in exiguo obtinet.* Felix, qui sic nouerit ad parua, & minima respicere; is enim securior viuet, nihilque à Deo non accipiet. Imò tanta est virtus hominis, qui gaudet minimis, vt ipse valeat, non solum obtinere salutem suam, sed & Deum detinere, ne alijs officiat. Vix enim præfatus Loth, minima petere elegit, vt saluetur in illis, & ait illi Angelus Domini: *Festina, & saluare ibi, quia non potero facere quicquam donec ingrediaris illuc.* Expende illud, *non potero facere, &c.* Sic enim impedichatur victor Angelus Lothi precibus, vt quasi impotens redderetur ad feriendum. Sed qua id Lothi virtute? Sanè ea, qua altiora petere vitauit: minima autem elegit, vt illis viueret. Sic Dominus ad Moyſen Exodi 32. *Dimitte me, vt iraſcatur furor meus contra populum iſtum, faciamque te in gentem magnam.* Dimitte, ait, quasi impediretur Deus à seruo suo Moyſe, ne possit iraſci in populum. Id quod notans Richardus Victor. par. 1. de grad. char. c. 1. ait. Richar. *Audis dimitte & Deum teneri non dubites: nec aliunde, quam amoris fortitudine. Quaris cuius? Illius vtique serui fidelis, qui in populum maiorem maior fieri, & glorioſior renuit.* Sic potens sit, qui maiori-

Gen. 19.

Exo. 32.

tat.s,

cates, & celsitudines contemnit, vt possit diuinam iram cohibere, ne quem perimat.

§. III.

Qui perfectè Christum Dominum sequitur, omnia huius mundi bona despicit, cælestibus vnus.

IN naui Christum Apostoli sequuntur; hoc enim habet perfecta Christi sequela, quod nullam terrenarum rerum curam admittit. Quod innuit D. Mach. hom. 44. dicens. *Sicut, qui sunt in naui non bibunt ex mari neque ex eo victum sumunt, sed aliud important in nauem: hoc modo Christianorum animæ non à sæculo isto, sed desuper è cælo cibum cælestem capiunt.* Quis nauigantium ex maris aquis sibi potum parat? Equidem aquæ maris vitantur, vt per illas transeant, non vt illis bibant; quæ enim bibendæ sunt, ex salubribus fontibus hauriuntur, & apportantur. Sic similiter terrena bona dantur Christianis, vt transeant per illa, non, vt de illis ventrem impleant. Quisquis sapis, vbi Christum sequeris, mundana transi, cælestibus tibi victum, & saturitatem para. Dilectum quæsitura, & secutura sponsa, ait Cant. 3. *Surgam, & circuibo ciuitatem.* Circuibo, ait, & nihil amplius; sed Psalm. 47. amplius iubebatur; ait enim: *Circundate Sion, & complectimini eam.* Complexus simul continet totum; circuitus de alio in aliud facit transitum. Circuit sponsa ciuitatem mundanam; de Sion autem præceptum habet, vt illam complectatur; quia quod mundanum, & temporale est, ad transitum datur, non ad possessionem, non ad amplexum. Sola diuina dantur, vt illa ad amplexum, immò ad refectionem habeas. Sic ex datis verbis finit Gillibertus sermone quarto in Cantica. *Nulla, quæ creata sunt, in conditionis sua statu infinita sunt. ea ideo mens, quæ circuit, vniuersa pertransiit. Solus ille requies est amanti, & refectio, qui finis est omnium.* Fallitur, qui per mundialia bona, aliud cupit facere, quam transitum; nulla ibi refectio, sed hæc ex Deo, eiusque bonis petenda est. Non longè abest Psalmus. 22. aiens; *Dominus regit me, nihil mihi deerit, in loco pascuæ ibi me collocauit. Super aquam refectionis educauit me.* Notanter dixit, super aquam refectis, quasi esset etiam alia aqua non refectionis, sed submersionis, non ex qua potum haurias, vt refici possis, sed in qua timere potes naufragia. Mundialium enim bonorum aqua non reficit, sed inficit, ideò sapientes nauiæ, qui Iesum pastorem sequuntur, per illam trãseunt, sed non bibunt ex illa: habent enim aliunde asportatam salubrem refectionis aquam. Pulchrè in præsenti Diuus Chrysostom. ait. *Magna ista refectionis aqua. Est & alia aqua, quamnam est aqua refectionis. sed aqua consumptionis: de ipsa dixit Ierem. capite 20. fecerunt sibi lacus detritos, aquam mendacem.* Distinguant ergo Christiani inter aquas, & nouerint, quæ sint aquæ maris mundialis, ex quibus minimè hauriant, sed aliunde quærant refectionis aquas, nimirum, ex fontibus Saluatoris, à quibus solis est, & vera refectio, & saturitas animarum. Quò respiciebat Isaias cap. 26. fatus. *Vrbs fortitudinis nostræ, Saluator ponetur muros,*

Mach.

Cant. 3.

Psal. 47.

Gillib.

Psal. 22.

Chrys.

Isai. 26.

rus, & antemurale. Loquitur de ciuitate cœleſti ad, quam tendimus, pro qua viriliter decertamus. Et cur Saluator ponitur murus, & antemurale illius ciuitatis? Quia Saluator nobis inde oſtendit tot myſteria futuri ſæculi, tot dulcedinum fontes, tot beatæ vitæ arcana, vt illis refecti, & muniti, nullis illecebris, nulla mundialium rerum cupiditate vincamur. Ita Orig. hom. **Origē.** 4. in Can. ait, *Per id oſtenditur, quia euocans ſermo Dei animas à corporalibus negotijs, docere eam de futuri ſæculi myſterijs cupit, vt ſpe futurorum munita in nullo poſſit illecebris vinci*. Huc ſpectat tota ſolicitudo Saluatoris, vt humanas mentes ad futura, & cæleſtia rapiat, quibus, valde nociua contemnant, & fugiant terrena, & temporalia. *Iſai. 24.* Etenim ait Iſaias cap. 24. *Et erit in die illa, viſitabit Dominus ſuper militiam cæli in excelſo, & ſuper reges terræ, qui ſunt ſuper terram*. Non, quod Rex terræ ſis, ſed quod ſis ſuper terram, hoc eſt, quod terrenis procumbas, iræ diuinæ obnoxius eris. Parce ergo terrenis, & cœleſtibus viue quiſquis non iudicem, ſed Saluatorem cupis Deum ſuſcipere.

§. IV.

Chriſtianis duplex mortificatio eſt neceſſaria interna, & externa.

QVicumque de interna concupiſcentiæ mortificatione ſic gloriantur, vt penitus abſtineant ab omni externæ aſperitatis incommodo, huc accedant notantes, quid innuat Dominus, cum ſuos ad nauim trahat, vt ſæculi mare tranent. *Pſ. 106.* Pulchrè Pſalm. 106. *Qui* A *deſcendunt mare in nauibus facientes operationes in aquis multis*. Non enim nauis aſcenditur, niſi, vt multiplices aquarum vortices ares, vt multiplices maris anguſtias pertranſeas. Quidquid è naui vides, tibi omnigenam mortem præſentabit, ipſa aqua exterior multiplices amaritudines propinat, ipſa nauis alimonia duplicem mortificationis ignem minatur. B Audi Bernardum **Bernar.** lib. de Paſſio. Domini, capit. 43. *Præterire non poſſumus, quod tranſituri mare, panem bis coctum neceſſarium habent. Quicumque ergo ſe in hoc mari magno huius ſæculi eſſe cognouerit: ſi ſecurus vult eſſe, habeat hunc panem bis coctum fortiſſimum Ieſu in naui crucis ſuæ,* C *quem comedat* (per imitationem) *quo reficiatur, quo conſuletur, quo ab omnibus periculis eruatur*. Itaque, qui mundiale mare tranas poſt Ieſum, bis cocto illo cœleſti pane veſci debes, hoc eſt, mortificationem Ieſu externam, & internam in te ipſo debes transfigurare. Vt panis nauticus, bis coctus dicitur, quaſi à duplici igne fuerit D perfectus, ſic nullus Chriſti Domini imitationem agit, niſi interna concupiſcentiæ mortificatione, & externa rerum durarum tolerantia, quaſi duplici igne excoquatur. Munera pro tabernaculo oblata recolens Exod. capit 25. *Exo. 25.* ait, *Si quis habebat aurum, hyacinthum: coccumque bis tinctum*. Quæ ſigillatim ponderans Origen. *Orig.* E homil. 13. hanc excitat quæſtionē. *Cur alias materias ſimplices nominauit, & coccum ſolum poſuit duplicatum?* Coccum paſſionem, mortificationemque Ieſu ſignificabat, quæ, vt duplex erat, interna, & externa, ſic etiam dupliciter à nobis debet adamari. Nunquam enim perfectus

Christianus existes nisi internæ, & externe duplicatio passionis murice purpuraſcas. Ad Galat. 3. ait Paulus: *Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt, cum vitijs, & concupiſcentijs.* Non ſolum exterius caro crucifigenda eſt, ſed etiam intimæ cordis concupiſcentiæ amputandæ, & reſecandæ. Optimè enim, ait Gualtricus Abb. ſer. 2. in Ram. *Noverat vir multæ ſcientiæ, & experientiæ, multos eſſe aut fore, qui crucifigerent concupiſcentias carnis, & ſinerent regnare vitia cordis: multos e contrario, qui fiducia pacati cordis negligerent mortificationem corporis. Ea propter vult Apoſtolus, vt crucifixis, tam vitijs interioribus, quam concupiſcentijs exterioribus mundemus nos ab omni inquinamenta carnis, & ſpiritus perficientes ſanctimoniam in timore Dei.* Duo ſunt homini extrema fugienda, vel quod ſic fidat exteriori mortificationi, vt nihil de moderandis intimis animi vitijs curet; vel quod ſic ſe totum ad intima cordis, & ſpiritualia nequitiæ conuertat, vt externam mortificationem parui ducat. Et qui ſapiens eſt, nulli mortificationi parcet, vtramque amplectatur neceſſe eſt, niſi velit diſcrimina vitæ ſubire. Sic externis pœnalitatis armis incumbat, vt ſimul confligat cum animi vitijs; ſic his expugnandis inſiſtat, vt externas duritiies ſibi in auxilium aſſumat.

Ad Gal. 3.

Gualt.

§. V.

Hereſum perſpicua notio eſt, quod ſupra Eccleſiæ nauim ſe ſe extollant.

BEne Chryſolog. ſerm. 2 vim fluctibus ſpumoſis nauim opplé-

A nibus, perſpicuam tradit notionem hæreſum; ea enim eſt ſemper hæreſis conditio, quæ à proprij cerebri alueo exundans nullum ſuperiorem habere velit, ſed & ſuper ipſam Eccleſiam natare feſtinet. Non illuſtrant, ſed operiunt & obſcurãt Chriſti nauicula hæreſum fluctus, dum ſe ſe extollunt ſuper omne, quod commune eſt, vt propria effutiant. Quam aliter vera Chriſti doctrina, de qua Pſalm. 103. *Inter medium montium pertranſibunt aquæ.* Non ſuper capita fluant, non ſe operiant, ſed, vt rigent, media, & quieta via currunt, vt omnibus cõmunes ſint orthodoxi fontes, nullo ĩ priuato cerebro effecti. D. Aug. ibi concione 2. *inquit, aquæ inter medium montium: quia communis illis fides, erat, nec quiſquam aquas, quaſi proprias & ſuas habebat. Si enim non eſſent in medio, quaſi priuatæ ſunt non publicæ fluunt; & ego habeo meam, & ille habet ſuam, non eſt in medio, quod & ego: & ipſe habeat, ſed talis non eſt pacifica prædicatio. At verò, vt inter medium montium fluant aquæ, audi montem: Deus, inquit, pacis det vobis id ipſum ſapere. Quod ſentio ſentis, in medio fluit aqua; non habeo quaſi priuatum meum, nec tu priuatum tuum. Veritas nec mea ſit propria, nec tua, vt & tua ſit, & mea: inter medium montium pertranſibunt aquæ.* De hoc medio, & communi curſu laudantur fideles, qui Thyatiræ degebãt, quibus ſic Dominus ait Apoc. 2. capit. 2. *Vobis autem dico cæteris, qui Thyatiræ eſtis. Quicunque non habent doctrinam hanc, qui non cognouerunt altitudinem Sathanæ.* Laudantur equidem fideles, quod deuias falſi prophetæ voces deuitauerint, pro quo rectè dicuntur non cognouiſſe altitudi-

Pſ. 103.

Aug.

Apoc. 2.

nem

nem Sathanæ; quasi illa sit hæreticorum omnium notio, quod non inter medium montium eant, sed se se altitudini Sathanæ conformẽt. Sed quæ est Sathanæ altitudo? Iam explicat D. Thom. 3. contra gentes, D. Tho. capite 109. latus, *Voluit Sathanas quodammodo non subiici, & voluntatem suam à superiori non regulari.* Accinit Augustin. Psalm. 70. August. Anselm. de casu Diaboli, capite quarto, Gregor. libro trigesimo-quarto, Mor. capite tertio, qui omnes putant eò deuenisse dæmonum amentiam, vt nullum vellent recognoscere sicut caput; sed omnia proprio crebro gubernare. Hæc vniuersæ Apostasiæ mens, huc furentium hæreticorum fluctus confluunt, ne se subdant Petri naui, ne caput agnoscant, sed iuxta Sathanæ altitudinem se se extollant supra nauim, supra Ecclesiæ caput. Illos apprimè delineauit sanct. Martialis epistol. ad Tolosanos 2. in qua fatur, *Venient enim præsumptores absque gratia Dei loquentes, quorum gloria labiorum procedit ex superbia: similes illi, qui superbia cœlum præsumens habitare, mox de cœlo cum Angelis suis sequacibus ruit in æternam voraginem.* Non equidem absimilis hæreticorum furentium altitudo altitudini Sathanæ. Vt Sathanas, sic hæreticus vult non subijci, & voluntatem in suam à superiori non gubernari. Vnde Diuus Pacianus epistol. 3. ad Symphonianum hæc non vera Ecclesiæ proponit signa. *Iam, & illud attendite, an hæc potissimum ædificata sit in fundamentis Prophetarum, & Apostolorum ex ipso angulari lapide Iesu Christo, si ante te cœpit, si ante te credidit, si à fundamentis prioribus non recessit, si non illa migrauit, si non a reliquo corpore sepa-*

Martial. Pacian.

rata suos sibi magistros, & propria instrumenta constituit si quid insolitum argumentata est, si quid noui iuris inuenit. si corpori suo repudium pacis indixit. Planè tunc à Christo recessisse videatur, tunc extra Prophetas, & Apostolos constitisse. Hæc conueniant vniuersis, qui velint, non habeti refugæ lucis, & videant, quod hæc signa data sint in Romanæ Ecclesiæ æmulos multis annis ante atauos Lutheri, & Caluini. Non ibi odium in nuperos nouatores, qui nondumerant, operatur: sed ingenium omnium hæreticorum exprimebatur. Qui supra antiqua, & solida se extollentes suos sibi magistros, & scripturas effingunt, & dum omnia faciunt sonare, quod volunt, repudium pacis inducunt. Pulchrè D. Hieronym. Hieron. epist. Apologetica ad Domnionẽ, de quodam vanissimo nouatore dixit. *Voluit scilicet homo peritissimus, vt veteranus miles vno ictu gladij percutere vtrumque: & ostendere populis, quod quidquid ipse vellet, hoc scriptura sentiret.* Impossibile est hæreticum esse sine hac lue, quod omnia suo cerebro subijciat, nec permittat scripturas ipsas aliud sonare, quam id, quod amat ipse. Meritò hi à Tadeo epist. Can. vocantur, *fluctus feri maris*, vt qui super Petri nauim se se extollant, illamq; niuntur opprimere: ad quod iuxta D. Pauli assertum ad Ephesios cap. 4. *Circumferantur omni vento doctri-* ad Eph. 4. *næ, in nequitia hominum, in astutia ad circumuentionem erroris.* Non aliter mouentur aduersus Ecclesiã, quam fluctus à vento aduersus nauim: sed erit tempus, quando terræ, marisque Dominus exerat caput, ostendatque te se, & ventis imperet se nigris inferorum cauernis æternum includere.

Tadæo.

Christianus existes nisi internæ, & externe duplicatio passionis murice purpuraſcas. Ad Galat. 3. ait Paulus: *Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt, cum vitijs, & concupiſcentijs.* Non solum exterius caro crucifigenda est, sed etiam intimæ cordis concupiſcentiæ amputandæ, & resecandæ. Optimè enim, ait Gualricus Abb. ser. 2. in Ram. *Nouerat vir multæ scientiæ, & experientiæ, multos esse aut fore, qui crucifigerent concupiſcentias carnis, & sinerent regnare vitia cordis: multos e contrario, qui fiducia pacati cordis negligerent mortificationem corporis. Ea propter vult Apostolus, vt crucifixis, tam vitijs interioribus, quam concupiſcentijs exterioribus mundemus nos ab omni inquinamento carnis, & spiritus perficientes sanctimoniam in timore Dei.* Duo sunt homini extrema fugienda, vel quod sic fidat exteriori mortificationi, vt nihil de moderandis intimis animi vitijs curet; vel quod sic se totum ad intima cordis, & spiritualia nequitiæ conuertat, vt externam mortificationem parui ducat. Et qui sapiens est, nulli mortificationi parcet, vtramque amplectatur necesse est, nisi velit diſcrimina vitæ subire. Sic externis pœnalitatis armis incumbat, vt simul confligat cum animi vitijs; sic his expugnandis insistat, vt externas duritiies sibi in auxilium assumat.

Ad Gal. 3.

Gualr.

§. V.

Hæresum perspicua notio est, quod supra Ecclesiæ nauim se se extollant.

BEne Chryſolog. ſerm. 21. in fluctibus ſpumoſis nauim oppletibus, perſpicuam tradit notionem hæreſum; ea enim eſt ſemper hæreſis conditio, quæ à proprij cerebri alueo exundans nullum ſuperiorem habere velit, ſed & ſuper ipſam Eccleſiam natare feſtinet. Non illuſtrant, ſed operiunt & obſcurãt Chriſti nauicula hæreſum fluctus, dum ſe ſe extollunt ſuper omne, quod commune eſt, vt propria effutiant. Quam aliter vera Chriſti doctrina, de qua Pſalm. 103. *Inter medium mõtium pertranſibunt aquæ.* Non ſuper capita fluant, non vt operiant, ſed, vt rigent, media, & quieta via currunt, vt omnibus cõmunes ſint orthodoxi fontes, nulle i priuato cerebro effecti. D. Aug. ibi concione 2. *inquit, aquæ inter medium montium: quia communis illis fides, erat, nec quiſquam aquas, quaſi proprias & ſuas habebat. Si enim non ſunt in medio, quaſi priuatæ ſunt non publicæ fluunt; & ego habeo meam, & ille habet ſuam, non eſt in medio, quod & ego: & ipſe habeat, ſed talis non eſt pacifica prædicatio. At verò, vt inter medium montium fluant aquæ, audi montem: Deus, inquit, pacis det vobis id ipſum ſapere. Quod ſentio ſentis, in medio fluit aqua; non habeo quaſi priuatum meum, nec tu priuatum tuum. Veritas nec mea ſit propria, nec tua, vt & tua ſit, & mea: inter medium montium pertranſibunt aquæ.* De hoc medio, & communi curſu laudantur fideles, qui Thyatiræ degebãt, quibus ſic Dominus ait Apoc. capit. 2. *Vobis autem dico cæteris, qui Thyatiræ eſtis. Quicumque non habent doctrinam hanc, qui non cognouerunt altitudinem Sathanæ.* Laudantur equidem fideles, quod deuias falſi prophetæ voces deuitauerint, pro quo rectè dicuntur non cognouiſſe altitudinem

Pſ. 103.

Aug.

Apoc. 2.

nem

nem Sathanæ; quasi illa sit hæreticorum omnium natio, quod non inter medium montium eant, sed se se altitudini Sathanæ conformẽt. Sed, quæ est Sathanæ altitudo? Iam explicat D. Thom. 3. contra gentes, capite 109. latus, *Voluit Sathanas quodammodo non subiici, & voluntatem suam à superiori non regulari.* Accinit Augustin. Psalm. 70. Anselm. de casu Diaboli, capite quarto, Gregor. libro trigesimo quarto, Mor. capite tertio, qui omnes putant eò deuenisse dæmonum amentiam, vt nullum vellent recognoscere sicut caput; sed omnia proprio crebro gubernare. Hæc vniuersæ Apostasiæ mens, huc furentium hæreticorum fluctus confluunt, ne se subdant Petri naui, ne caput agnoscant, sed iuxta Sathanæ altitudinem se se extollant supra nauim, supra Ecclesiæ caput. Illos apprimè delineauit sanct. Martialis epistol. ad Tolosanos 2. in qua fatur, *Venient autem præsumptores absque gratia Dei loquentes, quorum gloria labiorum procedit ex superbia: similes illi, qui superbia cœlum præsumens habitare, mox de cœlo cum Angelis suis sequacibus ruit in æternam voraginem.* Non equidem abissimilis hæreticorum furentium altitudo altitudini Sathanæ. Vt Sathanas, sic hæreticus vult non subiici, & voluntatem suam à superiori non gubernari. Vnde Diuus Pacianus epistol. 3. ad Symphorianum hæc non vera Ecclesiæ proponit signa. *Iam, & illud attendite, an hæc potissimum ædificata sit in fundamentis Prophetarum, & Apostolorum ex ipso angulari lapide Iesu Christo, si ante te cœpit, si ante te credidit, si à fundamentis prioribus non recessit, si non illa migrauit, si non a reliqua corpore sepa-*

D. Tho.

Auguſt.
Anſel.
Greg.

Mart.

Pacian.

A *rata suos sibi magistros, & propria instrumenta constituit si quid insolitum argumentata est, si quid noui iuris inuenit. si corpori suo repudium pacis indixit. Planè tunc à Christo recessisse videatur, tunc extra Prophetas, & Apostolos constitisse.* Hæc conueniant vniuersis, qui velint, nõ habeti refugæ lucis, & videant, quod hæc signa data sint in Roma-
B næ Ecclesiæ æmulos multis annis ante atauos Lutheri, & Caluini. Non ibi odium in nuperos nouatores, qui nondum erant, operabatur: sed ingenium omnium hæreticorum exprimebatur. Qui supra antiqua, & solida se extollentes suos sibi magistros, & scripturas effingunt, & dum omnia faciunt sonare, quod volunt, repudium pacis
C inducunt. Pulchrè D. Hieronym. epist. Apologetica ad Domnionẽ, de quodam vanissimo nouatore dixit. *Voluit scilicet homo peritissimus, vt veteranus miles vno vocatur gladij percutere vtrumque: & ostendere populis, quod quidquid ipse vellet, hoc scriptura sentiret.* Impossibile est hæreticum esse sine hac lue, quod omnia suo cerebro subijciat,
D nec permittat scripturas ipsas aliud sonare, quam id, quod amat ipse. Meritò hi à Tadeo epist. Can. vocantur, *fluctus feri maris*, vt qui super Petri nauim se se extollant, illamq; niantur opprimere: ad quod iuxta D. Pauli assertum ad Ephesios cap. 4. *Circumferuntur omni vento doctri-* ad Eph. 4
na, in nequitia hominum, in astutia ad circumuentionem erroris. Non
E aliter mouentur aduersus Ecclesiã, quam fluctus à vento aduersus nauim: sed erit tempus, quando terræ, marisque Dominus exerat caput, ostendatque se se, & ventis imperet se nigris inferorum cauernis æternum includere.

Hieron.

Tadæo.

Text. Ipſe verò dormiebat.

§. VI.

Nunquam non vigilat Deus in ſuorum cuſtodia etiam dormiens, etiam verberans.

INter vigilantes omnes ſolus tenetur Dominus ſomno, quando imminebat ſuis tam grande diſcrimen, immò quando ipſe tam ingentem procellam immittebat in ſuos. Dormit itaque Deus inter diſcipulorum pericula, ſed dormit in puppi, iuxta Marci notatum, quia vel dormiens non deſerit clauum, non deſerit gubernaculum, immò ſuorum cuſtodiæ inuigilat medijs tempeſtatibus, medijs verberibus. *Luc. 8.* Videres apud Lucam cap. 8 miſerandum hominẽ permiſſum à Deo non vni, ſed innumeris dæmonibus, etenim ait. *Quod tibi nomen? At ille dixit: Legio, quia multi ſumus* Quis crederet hominem tot hoſtibus relictum non ſubito periturum? Et tamen, & ſi multa conãtur peſtimi tyranni in miſerũ mancipium, nil damni efficiunt. Cur *Baſ. Sel.* nihil efficiunt? D. Baſil. Seleu. orat. 8. ait, *Non in præcipitia proiecerunt, non membratim diuiſerunt, non ferro diſcerpſerunt hominem; verum occultiore virtute ſtetit, reſtititque contra excitatas a dæmonibus procellas in ipſis etiam ſupplicijs cuſtoditus.* Nunquam, mihi credite, Deus hominem ſuum ſic, quaſi oblitum à ſe hoſtibus, & procellis permittit, vt eius amittat curam. Immo ſi aduertis in ipſa, quaſi derelictione diuina, cum Deus ſe veluti ſomno, & te hoſtibus tradit, inuenieris eius cuſtodia protectus, eius protectione, & munimento cuſtoditus. Non enim ſæpè ſolet Deus mala in ſuos permittere, quin etiam occultiore virtute cuſtodiam, & protectionem immiſceat ſuam. Huc ſpectat Dialogus ille inter Deum, & creaturam ſuam dilectam apud Iſaiam ca. 21. *Iſai. 21.* nimirum *Cuſtos quid de nocte? Cuſtos quid de nocte? Dixit cuſtos: Venit mane, & nox.* Equidem vox erat hæc, (vt acutè notat Richard. Victorin. lib. de Verb. incarn.) hominis peculiari cura dilecti à Deo, ſub eiuſque cuſtodia poſiti: alij enim vocarent ſiue Deum, ſiue auctorem; amata peculiariter ouis merito cuſtodem vocat: ſed, & vt cuſtodem ſolicitat, ne tempore ſomno apto, ipſe obdormiat, vnde ait: Cuſtos quid de nocte? Notanda autem eſt cuſtodis reſponſio; dum enim interrogatur, quid de nocte? Ipſe reſpondit: *Venit mane & nox.* Qualis hæc reſponſio, vt dicat, quid ſit de nocte? Qui quærebat de nocte, nil de mane curabat, vtpotè ſciens cum nocte non poſſe eſſe mane: cur ergo reſpondens cuſtos, nocti miſcet mane? Equidem nox tempus eſt dormiendi; mane tempus eſt vigilandi; vt ergo diuinus cuſtos à ſuis ſolicitudinem, & metum tollat, hos clamat, nimirum, *Venit mane, & nox,* non apud me eſt nox, quæ etiam non ſit permixta cum mane; ſimul ſum in dormiendi tempore, & in tempore vigilandi, etiam cum videor maiori in ſomno ſepultus, tum etiam vigilibus pro meis dilectis ago. Et quæ maior nox, quam nox peccati? Et qui profundior ſomnus, quam vbi Deus permittit ſuos in peccata incidere? Iuno, ait

Rupert.

Rupert. Rupert. libro secundo, de Victo. Ver. dormit Deus, tanquam potens crapulatus à vino, & tamen in tanto sopore, adhuc vigilat pro suis, Iob 10. illosque fortiter custodit. Iob capite decimo. *Si peccauī, & ad hoc parcisti mihi*; ad rem præsentem aptius ex Græco transfert Auguſt. Diuus Augustinus in Cat. Græc. aiens, *Si peccauero, custodis me*; dormit enim Dominus cum tentationibus permittit suos, illosque finit incidere in peccata, tamen ibi occulta manu custodit, vt seruentur ad gratiam, nec penitus absorbeantur peccatis, & vitijs. Non est Dei somnus talis, qui impediat eius, pro hominibus, vigilias, imIsam. 2. mò & vias. Vnde illud Cantic. 2. Ambr. *Ne suscitetis, nec euigilare faciatis* Philo. *dilectam.* Ambrosius, Philo Carpanus, & alij legunt: *ne euigilare faciatis charitatem*, quo nomine Deū intelligi putant, quia Deus charitas est. Sed cur non suscitem, & euigilare faciam Deum, vt ad me liberandum veniat? Quia ea est Dei charitas in suos, vt propria sponte accurrat, & etiam cum putatur dormire, inueniatur suorum clamores Ambr. præueniſſe. Ambrosius in præf. Psalm. 41. *Non est passus Deus se ab eis excitari, quia sponte properabat.* Ante excitationes vniuersas ut ipso profundiori somno, properabat ferre auxilium, & custodire suos.

§. VII.

Conuitia patienter audita maximam quietem, & tranquillitatem canſant.

INter furentes ventorum sibilos Dominus in puppi dormit, non

qualis Ionas in nauis imo sternit: is enim linguas hominum metuens à Deo fugitiuus, vel fontium fluctuum, ventorumque voces deuitabat: ille autem verus orbis magister nil æstimans voces linguarū se se temporum fremitibus dormiens opponit; fremitus enim, & conuitia patienter, & tacitè audita nil, nisi quietem, & tranquillitatem pariunt. Psalm. 119. *Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam? Sagitta potentis acuta cum carbonibus desolatorijs.* Quæ verba sic reddit sanct. Chrysostom. *Sagitta potentis acuta cum carbonibus in lecti formam constrata?* Quasi inter conuitiorum flabra nil citius prodeat, quam lectū constratum. Furiant inimicorum linguæ, agitentur rapidi conuitiorum venti, fulgurēt inter labiorum cautes suffocationis verba; ea, si taces, si quasi obdormiens prætereas, tibi lectum sternēt, quo maximam tranquillitatem capias. Sunt equidem linguæ tempestates, furiosa ventorum sibilla, flagella sunt procellarum, sunt ardentia iacula, sed in lecti formam constrata, quietem tolerantibus propinantia. Quis nesciat contumeliosa verba ad Heli in Samuelis matrem iaculata? Ait enim 1. Reg. 1. *Vsquequo ebriaberis?* 1. Reg. 1. *Digere paulisper vinum, quo madet.* Ad quæ verba imperturbata, nobilis fœmina tantum respondit. *Nequaquam Domine mi; nam mulier infelix nimis ego sum, vinum, & omne, quod inebriare potest, non bibi.* Ecce virtutem: ecce mansuetudinem: conuitiatorem Dominum vocat, & contumelias sustinet inuicto animo. Quid inde lucratur? *Tunc Heli, ait ei: Vade in pace; & Deus Israel det tibi petitionem tuam.* Expendi illud, *vade in*

pace ; nil enim contumeliæ patien-
ter admissæ citius pariunt , quam
pacem, quam immensam quietem,
Chrys. & tranquillitatem animi. Ibi Chry-
sostom. *Pro contumelia copiosa ac-
cepto pacis viatico discessit , eumque
nacta est propugnatorem , & inter-
cessorem , quem habuerat obiurgato-
rem.* Tunc solum bella finita esse ,
& pacem almam tibi adesse puta ,
cum verba obloquentium sustinue-
ris inuictus. Etsi mille hostes pro-
straueris ; etsi diaboli iacula extin-
xeris ; etsi martyrum cruciatus ex-
pleueris , non firmasti pacem , do-
nec contumeliosa verba patienter
Iob 19. tuleris. Hinc Iob cap. 19. ad conui-
tiatores suos : *Vsque quo affligitis
animam meam , & atteritis me ser-
monibus ? Ecce clamabo vim patiens ,
& nemo audit , vociferabor , & non
est , qui iudicet.* Non est iudicij fa-
ciendi tempus, ait Iob, etsi clamem;
quasi loquatur athletarum more ,
qui vbi in studio sunt , post finita
certamina , post hostem prostra-
tum ad iudicium , & sententiam
iudicum, qua victores declarentur ,
& pace donentur, cum clamoribus
abeunt. Sic sanctissimus vir post
prælia mille , post mille conflictus
cum diabolo , cum vxore , inter
amicorum conuitia clamabat iu-
dicium spectans, quo agon solue-
retur, & victor abiret in pace. Sed
ecce ait, vocifero, & non est, qui iu-
dicet, non est, qui sententiam ferat ,
& bellis finem imponat. Et meri-
to, etsi diabolum toties vicerat Iob ;
non absoluit certamina, vsque dum
conuitijs amicorum confligat , il-
laque sustinendo vincat , in quo
finiuntur vniuersa certamina , &
Ambr. pax tranquilla rutilat. Ita D. Am-
brosius lib. secundo, de interpell.
cap. 3. ait. *Nunc enim si clamat non-
dum iudicium. Adhuc in agone
erat , adhuc luctabatur , adhuc certa-
men supererat illi. Non enim exiuit
corona. Debebatur illi certamen ter-
tium , amiserat omnia sua , patrimo-
nium cum filijs. Patiebatur vulnera ,
caro eius manebat , quæ tens arsones ver-
borum vinceret.* Et quidem tunc
soluitur agon , tunc finiuntur cer-
tamina , tunc pax affulget , quietis ,
& tranquillitatis perpetuę, cum cõ-
uitiorum tentationes deiectas ha-
bes. Hæc vna victoria omnimodam
tranquillitatem , & pacem parit.
Paul. ad Hebr. 10. *Magnum certa-
men sustinuistis passionum , & in al-
tero quidem opprobrijs , & tribula-
tionibus spectaculum facti.* Merito
vocat magnum certamen illud , in
quo opprobria sustinuerunt , &
quasi inde nil iam belli meanta
addit. *& rapinam bonorum cum gau-
dio suscepistis.* Post opprobriorum
certamen , iam non restat metus ,
sed in omnibus gaudia.

ad Heb. 10.

§. VIII.

*Felix , qui mundo obdormiens , ni-
hil mundiales curat casus. Id
vero diuinæ virtutis est ,
& maximæ difficultatis.*

DVm furit tempestas , nauimque viderentur fluctus sorbi-
turi, Dominus obdormiebat, vt ti-
bi normam præberet , qua portum
felicitatis teneas, si obdormiens fue-
ris ad vniuersos sæculares fibiles.
Sanè maximus ille dux martyrum
Stephanus in altitudinem maris
deuenerat , & inter scrupulos ia-
ctatus fluctibus , penè à tempesta-
te absorptus, Actorum 7. quasi nil
curaret procellæ rabiem , aiebat :
Ne statuas illis hoc peccatum.
Et cum hoc dixisset, obdormiuit. Ob-

Act. 7.

dormiuit,

dormiunt in quam, postquam illud diceret, dum mortuus dulcè occubuit: sed, & cum dicebat, dormiunt; etenim, & verba, & affectus ille dormientis erant, quando inter fæcorum nimbos nullum iracundiæ sensum capiebat. Videat Augustinus serm. 92. de diuersis. *O somnus pacis! Qui inter lapides inimicorum dormiunt: quomodo in suis cinaribus vigilabit?* Nihil sanè illo somno lenius, quo inter inimicorum rabies sic homo se gerit, vt quasi dormiens nullum sensum habeat. Vigilabit in cineribus suis, vivet in morte, qui sic obdormire nouit inter furentes mundi tempestates. Proverbiorum 3. *Si dormieris, nihil timebis.* Et quidem verissimè dictum; absolvit enim vniuersas curas, qui salutari somno se se tradit, ne quid sentiat mundanum. Sed hoc opus, hic labor est. Quis poterit inter furentes hominum linguas, inter fæuientes mundi tempestates hoc sibi somnum comparare, vt dicat Cantica 5. *ego dormio, cor meum vigilat?* Sanè notanter de Iesu, dum tempestas fæuiebat, dicit textus. *Ipse verò dormiebat*, ipse, quidem, & homo, qui immutabilis, qui omnibus difficultatibus superior; non equidem alius, nisi qui diuina virtute est affiatus, sic dormiret inter tam fæuam tempestatem. Ionæ capite primo dicit: *Facta est tempestas magna in mari, & nauis periclitabatur conteri. Et Ionas descendit ad inferiora nauis, & dormiebat sopore graui.* Ecce tibi homo, & homo peccator, à Deo fugitiuus inter fæuientes fluctus somno sepultus iacet. An inde possibile credatur, quod quis à Iesu destitutus possit sic etiam inter furentes hominum linguas, inter vehementes mundi iniurias A instar dormientis agere? Absit: immò non alia ratione Ionas dormit, nisi de Iesu virtute, vt Ieu immensam virtutem declararet. Rupertus ibi fatur: *Quomodo in tantâ inquietudine quietus dormire potuisset, nisi quia in figura contingebat illi, & Dei nutu agebatur, vt dormiret? Denique futurum erat, vt inter Iudaicas tempestates Dominus noster cum esset fortissimus Deus valde patienter se se haberet, quasi dormire quodammodo est.* Ostendebat Ionas somno suo, diuino nutu non somnum, quem habere potest homo infirmus; sed quem sibi proprium habet fortissimus Deus, dum instar dormientis non mouetur mundi fluctibus, hostium minis. Sic dormit, non qui infirmitate humana laborat, sed qui fortissimi Iesu gaudet virtute. Matth. 26. postquam non semel à somno excitauit Dominus discipulos suos, tandem ait: *Dormite iam, & requiescite. Ecce appropinquauit hora, & filius hominis tradetur in manus peccatorum. Surgite, eamus.* In paucis verbis ingentem repugnantiam videtur loquutus Dominus, & simulauit: dormite iam, & requiescite, & surgite, eamus. si surgendum est, quorsum illud, dormite, & requiescite? Dimisset satius, nunc tempus est de somno surgere, venit hora certaminis, surgite, eamus. At, vt notat Chrysostomus alium magis salutarem, & præstantiorem somnum in præsenti commendat Dominus, nimirum, somnum quietis, & pacis medijs conflictibus; somnum, quo mundiales fluctus, & hominum iniuriæ patienter ferantur, qui somnus à nemine tenetur, nisi de consortio Christi, ideò sapienter ait simul, *dormite, & surgite, eamus.* quasi

Prou. 3.

Cant. 5.

Ionæ 1.

Rup.

Mat. 26.

Chrys.

ille ſolas inſtar dormientis tranſit occurſus malos, qui Ieſu virtute fuerit, & conſortio firmatus. Dicebat ſponſa Cant. 5. *Ego dormio*; hoc eſt, ſi æſtimo mundiales fluctus, quaſi nullius ſenſum habeam. Sed, vt bene notat Bernardus ad hunc ſomnum prius præceſſit ſponſi clamor, aiens: *Bibite, & inebriamini charissimi*. quam ſolus Ieſu calix poſſit talem ſoporem cauſare. Similiter fidelis populus de captiuitate ductus, ait Ierem. 31. *Quaſi de ſomno excitatus ſum, & vidi, & ſomnus meus dulcis mihi*; quippè in captiuitate calamitates patiens dulciter dormiebat, ſed quomodo dormiret inter calamitates? Iam explicat ipſe Dominus paulò ante teſte Hieronym. ſatus: *Inebriani animam laſſam, & animam eſurientem ſaturam* Non enim ſic dormiret, niſi quiſ fortiſſimi Dei virtute fuerit inebriatus.

Cant. 5.

Ierem. 31.

Text. Et acceſſerunt ad eum diſcipuli eius, & ſuſcitauerunt eum, dicentes: Domine ſalua nos, perimus.

§. IX.

Vota etiam metus vi exhibita, & homines obligant, & Deo multum placent.

ECce tibi totus tempeſtatis ſcopus, vt nimirum Apoſtolos ad Deum pericula traherent. Vt Apoſtoli, nauisque mortis diſcrimine afflicti eos ederent clamores, eas funderent preces, quibus Deus poſſet ad ſubueniendum excitari. Gaudet enim Deus, & multum gaudet periclitantium votis, quibus etiam metu, & dolore extortis ſe ſe homines Deo nouerint obligare. Pſal. 65. *Reddam tibi vota mea, quæ diſtinxerunt labia mea: & loquutum eſt os meum in tribulatione mea.* Vnde quæ vota Deo haud ingrata futura Dauid promittat à ſe implenda: nimirum, vota, ad quæ emittenda tribulatio compulit. Vnde eleganter Diuus Fulgentius epiſt. 1. de coniugali debito, ait. *Ne quiſquam ſibi vellet excuſationem tribulationis ad fraſtranda licentiam promiſſionis aſſumere: nec ſe putaret voti reum, ſi ſe dixiſſet ad aliquid vouendum non voluntate, ſed tribulatione compulſum: docens Dauid omnia eſſe reddenda, quæ fuerint legitime etiam in tribulatione promiſſa; cum dixiſſet Deo: Reddam tibi vota mea, continuo ſubiunxit: Et locutum eſt os meum in tribulatione mea.* Acceptæ equidem ſunt Deo & preces, & vota, quæ tribulationum vi extorquentur. Quis neget acceptiſſimum Deo votum Annæ Samuelis matris? ſed & hoc elicuit tribulatio: ait enim, 1. Reg. 1. *Cum eſſet anima amaro animo, orauit ad Dominum flens largiter, & votum vouit, dicens: Domine exercituum, ſi reſpiciens videris afflictionem famulæ tuæ, dederiſque ſeruæ tuæ ſexum virilem, dabo eum Domino.* Amaro corrat animo Anna, æmulæ contumelijs afflicta, quantum vi commota ad Deum confugit, & votum vouit, nec ideo vota tribulationis impulſu extorta Deo non placent, immò illi acceptiſſima ſunt, à quo merentur gratias reportare. Gen. 16. de Agar dicitur, *Affligente igitur eam Sarai fugam iniit Cumque inueniſſet eam Angelus Domini, &c.* Ne putes tanti patriarchæ famulam vi afflictionis ſolum à domo fugiſſe: ſed etiam

1. Reg. 1.

Gen. 16.

etiam ad Deum confugisse, illumque intimo animi affectu exoratsse? Sed qualis oratio illa, quæ non nisi afflictionum vi extorquebatur? Sanè Deo adeò accepta, vt statim miserit consolatorem Angelum. Id quòd ponderat D. Chrysostom. homil. 38. in Genes. latus. *Afflictionis fructus in hac ancilla videre licet. Quæ postquam à Domina afflicta fugerit, & multum erumnosa fuit, dolenteque anima Dominum invocauit, statim cœlestem visionem assecuta est.* Gaudet equidem Deus suorum votis, & precibus, quas vel tribulatio cogat. Ad principum enim gloriam non solum spectat, quod se se ad illos recipiant multi cum gaudio, & voluntate; sed & quod rebelles à littoribus coacti, vel à militibus vincti ad eorum pedes trahantur. Ideo non semel Deus gaudet, vt homines etiam ab externis calamitatibus, tamquam à militibus compellantur accedere, eisque quam primum gloriæ suæ thesauros aperit. Hinc Luc. 14. postquam ingens pauperum multitudo ad cœnam se se Domini receperat, cum adhuc locus supereſſet, ait: *Exi in vias, & sepes, & compelle intrare, vt impleatur domus mea.* Expende illud, *compelle intrare*: quippe si Deus vellet efficaciter vocare, multi alij venissent minime compulsi, sed omnino gaudentes; verum non id vult Deus, quandoquidem & valde gaudet; cum videt rebelles plurimos à calamitate compelli ad cœlestia venire, illaque expoſcere, & pro illis preces fundere. Vnde D. Augustin. in Cat. citatus ex sermon. de verbis Dom. 33. ait. *Abstrahantur à sepibus, euellantur à spinis. Sed cogi nolunt. Voluntate, inquiunt, nostra intremus. Non hoc Dominus imperauit; cege, inquit, intrare, foris inue-*

Chryſ.

Luc. 14.

Aug.

niarur necessitas, nascitur inde voluntas. Quippe gaudet aliquando Deus venire ad se venientes, qui calamitatũ externarum; quasi necessitate in bonam voluntatem prosiliant.

§. X.

Præstantius credulitatis robur à suis proprijs quisque rebus sumit.

COrpore dormiebat Iesus, sed diuinitate fluctus turbabat, tempestatem ciebat, ventos agitabat, in vitæque discrimen discipulos adducebat, vt ipsi in seipsis Saluatoris experti manum, credulitati suæ robur adderent maximum. Sæpius in alijs viderant diuinorum beneficiorum miracula, vt ea in se experiantur, affliguntur modo tempestate; valentiora enim sunt ad firmandum cuiusque animum, quæ penes se videt, quam quæ in alijs. Ita D. Chrysostom. homil. 29. in Matth. ait. *Cum non pariter aliquis sentiat, quæ in alienis fiunt corporibus, & quæ in se ipso; oportebat discipulos eius, qui plurimos in dies liberari videbant, vt magis obligarentur, in se ipsis omnipotentiam eius inspicere.* Furiat ergo tempestas, vt inde fundamenta omnimode roborentur in fide, & qui virtutem Saluatoris mirabantur in alijs, omnipotentiam eius caperent propria illustrati salute. Non abſimilis casus accidit primo orbis conditori Adamo, de quo Genes. capit. secundo. *Immisit Dominus Deus soporem in Adam, cumq. obdormisset tulit vnam de costis eius, & replevit carnem pro ea. Et ædificauit Dominus Deus costam, quam tulerat de Adam in mulierem.*

Chryſ.

Genes. 2.

Obdor-

Obdormit Adam cum ex eius costa fit mulier, in somno tamen corporis mens eius diuinitus excitata vigilabat, & clare videbat totum Dei opus, qualiter manus diuina costam extrahebat, mulieremque operabatur. Sed quæres, qua ratione Adamus interius excitatur, vt Dei opera videat? Quæ necessitas fuit, vt videret costam suam ædificari in mulierem? Sanè cultor orbis necessum erat, vt in se, vel in ijs, quæ circa se sunt, Dei omnipotentiam animaduerteret. Pulchrè D. Basil. Seleuc. orat. 2. fatur. Quare in Adami conspectu vult Euam Deus fingere, & fictricis artis suæ spectatricem desiderat propriam imaginem? Nondum Deum Adamus quicquam fabricantem viderat. Creauit Deus cœlum, & terram; sed Adamus non viderat creantem. Quomodo creatorem cognosceret, qui creantem non spectauit? *Ea propter ipsius ante oculos fœminam struxit, & similis naturæ spectatorem facit; vt in illa, quæ circa se sunt, velut in speculo contemplatus ex visis discat inuisa*. Quid pulchrius? Vnde melius Adamus doceretur, quam ex consorte sua, ex osse suo? Quod in adeò propinqua sibi creatura videret, proculdubio medullitus retineret. Ideò Matt. 1. cum trahuntur Magi ad Iesum, notanter dicitur. *Ecce stella quam viderant in Oriente, præcedebat eos*? Cur stella ad Magos mittitur, nisi vt à familiari sibi creatura Dei sapientiam auidius bibant? D. Hier. ibi: *Oportuit prophetas mitti potius, sed nequaquam Magi credidissent prophetis. Aut voce aliqua desuper insonare; hanc quidem tantopere non curassent. Aut Angelum mittere; verùm hunc forsitam præteriissent. Propterea igitur omnia huiusmodi derelinquens, per ea illos vocat, quæ familiaria eis*

Baſ.Sel.

Math.1.

Hierõ.

A *consuetudo faciebat, mira quidem dispensatione pietatis ad hominum condescendens salutem*. Audistis pè homines interpùtrut, quod in sibi familiaribus, & consuetudine notis videntur, siue ad virtutem, siue ad vitium. Rapsaces ille Babylonidi Regis dux, cum Ierosolymam multo exercitu obsessam haberet, volens Ierosolymitanorum animos solici- B tare, vt relicto Deo vero, & Ezechia ad Assyrios transirent, ad muros ciuitatis accessit, & Iudaice locutus multa proponit, minatque multa. Quo sic loquente, 4. Reg. 18. pergit text. dicens. Dixeruntque autem Eliacim filius Helciæ, & Sobna, & Ioahe Rapsaci: *Precamur, vt loquaris nobis seruis tuis Syriacè: siquidem intelligimus hanc linguam; C & non loquaris nobis Iudaice, audiente populo, qui est super murum*. Cur prudentissimi viri non tam canent Rapsacis sententias, quam sonum linguæ? Si eadē dicturus erat intelligentibus, quid intererat, quod loqueretur Iudaice, siue Syriace? Multum per omnem modum: eadem enim patrijs vocibus proposi- D ta maximam vim haberent, vt figerentur intimis Iudæorum medullis, ab illisque exciperentur auidius. Id quod notabat Nazianz. orat. 1. in Iulianum, inquiens. *Rapsaces contra Iudæam exercitum ducens, ac multa vi, & manu Ierosolymam obsidet, assidensq; verbis, postquam illam vi capere nequit, sermonibus blandis, & eiusdem linguæ ciuitatem su- E bijcere conatur: quod cum obsessi intelligerent, primum recusasse dicuntur, iubentes, vt Syriace cum illis, non Hebraice loqueretur, ne forte quempiam lingua blanditijs ad seruitutem solicitaret*. Habent equidem omnia ista, quibus consueuimus, nescio quas blanditias, quæ homines inoscant, & trahunt. Quis nō facile

4.Re.18

pec-

persuadeatur à rebus, quæ sunt sibi familiares, & valde notæ, immò coniunctæ ? Non est, qui ad propria non aduolet, & extranea non habeat vt suspecta, & inuisa. Non enim paruum fuit impedimentum ad suscipiendam Euangelicam doctrinam, quod gentes illam audiebant communiter à peregrinis, & extraneis, propter quod, vt suspectam reijciebant illam. Quod vehementer dolet Theodoretus necessitatione Græcanicarum affectionum, lib. primo, de Fide, inquiens. *Atque alibi quidem videre est, eos qui singularum artium quærunt fructus percipere, minus esse solicitos, qua elocutione, quove idiomate sint illarum artifices. Neque enim Atticos esse sutores curant, neque fabros ferrarios, neque architectos, neque pictores, non ipsos denique factores nauium, non gubernatores. Verum sive Scythæ, sive Sauromatæ, sive Hispani sint, sive Aegyptij summa cum voluptate vtuntur illorum artibus solam ab his fidem, diligentiamque poscentes, minus autem aere fecunt gentium, locorumque differentiam. Item qui citharœdi fidibus oblectantur, solam audire vocum consonantiam quærunt, neque sit is Græcus, an barbarus scisciari contendunt. Et tamen in solo perdiscendæ veritatis studio non curiosi, ac non soliciti esse non possunt. sed ignominiam fieri sibi putant, si quis homo sermone barbarus (adest, extraneus) eos ad veritatem erudiat.* Hæc ille, quibus patet, quam innatum impedimentum in religioni accipiendæ, quod præiicetur ab extraneis; & quam auide suscipitur illa, cuius testimonia videsin tuis.

Teod.

Text. Et dixit ei Iesus: Quid timidi estis modicæ fidei? Tunc surgens imperauit ventis, & mari, & facta est tranquillitas magna.

§. XI.

Qui secum Iesum habet, inter furentes fluctus securus, & tranquillus ibit.

PRæ omnibus diuitijs vnus Iesus quærendus, & tenendus est, qui solus medijs licet tempestatibus, & habetur, & se habentibus sauet. Id nouerat felix ille mercator, qui post repletam nauim mundialibus diuitijs: *Inuenta vna pretiosa margarita, vendit omnia quæ habet, & emit eam.* An putas, id rectè factum à mercatore? Sanè mercatorum ars petit, vt merces variæ sint, & multiplices, vt sic facile emptores inueniantur: alij enim egent his, alijs alijs. Lucrum enim videtur contemnere, qui in vnam solam margaritam omnium diuitiarum pretium exhausit. Verum prudentissimus iste mercator optime callut, & diuitiarum discrimina, & diuinæ margaritæ securitatem. Vbi enim mare tranandum est, quid valent mundiales thesauri? Primo vndarum fremitu vniuersæ diuitiæ eijciendæ sunt è naui, vt nauim salues. At vnica illa margarita, quæ Christus est, & mercatorem ditat, & lucrum auget, & insurgentibus tempestatibus tranquillum facit, vt incolumis nauiget portator. D. Paulin. epist. 4. ait, *Ipse Iesus est margarita, qui coemenda, si fa-*

Paulin.

si facultas nostra sufficeris, non depri-
mentem sarcinam, sed leuantem nos
per hoc mare magnum, & spacioſum,
vehemus: dormientem in nobis pro
nostra segnitie Dominum, (si vel dor-
mientem vectare mereamur) excita-
re audebimus, vt increpans ventos
saluos nos faciat à pusillo animo, &
tempestate. Adsit Iesus nostris animis, & omnia secura sunt nobis, adsit vel dormiens, & nihil est, quod amplius timeamus. Non sic arenã maris verentur fluctus tumentes, & cõcitati, vt omnes mali incursus Iesum in nobis habitantem cauent. Nec multum fallar, si putem, quod diuinus spiritus aliquid huiusmodi de Verbi incarnati virtute meditabatur, cum sapientiam arenæ in litore positæ comparabat. Ait enim
3. Reg. 4. 3. Reg. 4. *Dedit quoque Deus sapientiã Salomonis, & prudẽtiam multam nimis, quasi arenam, quæ est in littore maris.* Quid habet sapientia commune cum arena maris? Non sic in Salomone patet, vt in eius filio Iesu, qui vera sapientia est incarnata: hic instar arena est, quæ tumentes mundi fluctus repellit, vniuersaq; à suis retundit malis. Quò spectauit
Gen. 22 illud Genes. 22. ad Abrahamum dictum: *Multiplicabo semen tuum, sicut stellas cæli, & velut arenam, quæ est in littore maris.* Et quando progenies Abrahami, vt arena maris fuit, nisi quando de verbo vitæ, de sapientia incarnata habent fideles, vt nulla aduersa timeant? Accipite Philonẽ, & si ignoranter, tamẽ
Philon. dicentem lib. de somnijs: *Progenies sapientiæ cum arena confertur, quia marinas undas littoralis arena obiecta repercutit: sicut peccatorum fluctus recta per verbum diuinum institutio.* Cur fluctus timeat mundiales, qui verbi diuini habet in se disciplinam? Adsit nostris in mentibus Iesus verbum, & sapientia patris, & arideamus omnia mundi pericula.

Exod. 14 Exodi 14. *Filij autem Israel ambulauerunt per siccum in medio maris.* Quid felicius, quam in medio maris nullas maris tempestates videre? Hunc similiter habet, qui verbum diuinum in se habuerit. Vnde Orig. hom. 6. ait. *Si fueris in medio nationis pranæ, & peruersæ sicut lumen solis verbum vitæ continens ad gloriam, potest fieri, vt medio peccatorum incedentem, te non inundet humor peccati; potest fieri, vt transeũtem per hunc mundum nulla libidinis unda respergat, nullus cupiditatis æstus euerberet.* Non sic fluctus arenam littoris, vt pericula omnia verbum diuinum habitans in nobis verentur; sit in nobis verbum, sit in nobis Iesus, cum gloria, & honore, & omnes tempestates facile retundemus. Ad hæc pulchrè dicebat D. Mach. Machar. homil. 17. Christiani licet bello petantur ab hoste, diuertunt ipsi ad diuinitatem, induuntque virtutem ex alto, ac requiem, nec de bello sunt soliciti. Vt enim Dominus relicto omni principatu, corpus induit, ita Christiani induuntur Spiritu sancto. *Quod si bellum etiam ingruat, exterius ferit Sathanas: ipsi verò tuti sunt interius potentia Domini, nec Sathanam curant. Sicut tentauit ille Dominum; quia illi nocuit, quod exterius est aggressus corpus illius? Intus enim Deus erat. Ad hunc modum Christiani licet exterius tentationem patiantur, nihilominus interius pleni sunt diuinitate, nec damni quicquam sentiunt.* Quippe, dum mentibus Christianorum Iesus viuit, non est cur metui debẽt mali extrinsecus venientes incursus: nihil enim sic fugit hostis, vt affectum in Christum, vt discipulis suis D. Antonius dixit.

§. XII.

§. XII.

A Deo facile obtinetur communis pluribus salus.

MIraberis quod Dominus à somno excitatus à rudibus in fide Apostolis tam facile adductus fuerit, vt tempestate abacta mare tranquillum fecerit. Sanè non hoc obtinuit discipulorum fides, quæ modica erat, verum obtinuit eorum concordia, & charitas qua singuli pro omnibus precabantur, dicentes, *Domine salua nos*. Cuique in optatis erat non propria, sed communis salus, quo facile illam impetrarunt. Prædicante Iona excidium Niniuitarum imminens cap. 3. *Crediderunt Niniuitæ in Deum: & prædicauerunt ieiunium, &c.* Iona 3. Viderentur potius moniti de ruina ciuitatis singuli aufugituri ab illa, singuli de propria salute cogitantes. At illi meliori consilio communem procurarunt salutem, & ibi manentes, & ieiunium, & pœnitentiam prædicant, se se mutuo hortantes, & sic facilius obtinetur communis salus. Ita D. Ephrem in Ionam fatur. Ephr. *Vnusquisque proximum ad preces hortabatur; & effecta est tota ciuitas velut corpus vnum. Vnusquisque obseruabat, ne quis laberetur inter ipsos, nullus ibi precabatur, vt solus redimeretur; verum, vt membra singuli pro se mutuo deprecabantur.* Nescio, an sit via facilior ad sollicitandam misericordiam diuinam, quam si te ita proximis tuis vnias, vt quidquid ex Deo veniat, non tibi separatim, sed omnibus contingat factis vnum. Tunc facilius obtines

A à Deo quod cupis, quando non solus separatim, sed, & cum alijs accipere procuras. Huc spectat formula orandi nobis à Iesu Domino tradita, cum hac iubemur orare: *Pater noster, qui es in cælis.* Cur, cum oro, non dicam, Pater meus, sed Pater noster? Ne putet quis aliquid à Deo facile solus accepturus, quod sibi soli proficiat. Ita
B Sedulius libro 2. Paschali cap. 11. dicens. *Qui cælorum regnatorem patris audemus nomine nuncupare, primum debemus aduertere non separatim singulis, sed communiter vniuersis donum tanti muneris attributum. Non quasi semotus à cæteris Dominum quilibet orationis huius verbis impleret, non inquiet, Pater meus, sed Pater noster.* Sedul. Nil à
C Deo habebis semotus à proximis, & fratribus tuis, cuius misericordiam sollicitat citius, qui cum multis fit vnum, quam qui solus, & separatus cupit esse à multitudine. Isaiæ 6. *Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, & eleuatum & ea, quæ sub ipso erant replebant templum: Seraphim stabant super* Isai. 6.
D *illud &c.* Expende, quod in sedente eluceat singularitas, in stantibus pluralitas conformis appareat. Sed cur in stantibus pluralitas conformis? In sedente proprietas diuinitatis ostenditur, cui competit omnimoda in omnibus singularitas, & independentia ab alijs. At in stantibus iam creaturarum notio explicabatur, quando crea-
E turæ proprium est aliarum consortium procurare, ne sola, & semota ab alijs à Deo velit accipere aliquid. Sic D. Bernard. serm. 3. ad illa verba, confundens superbum [illegible] rem Angelum, qui fastidiens [illegible] num pluralitatem, secreto singularitatem affectauit, dum dixit: Sedebo in lateribus Aquilonis [illegible] Bern.

ture?

tur: *Sola ſedet Trinitas, quæ ſola habet immutabilitatem. Seraphim ſtant. Qui ſedere præſumpſit, ſe ipſo voluit eſſe contentus, tu ſedere tentaſti, ô impie; propterea tui moti ſunt pedes.* Ecce tota deſertoris Angeli inſania, tota ruinæ occaſio, quod creaturarum aliarum conſortium faſtidiens, ſingularitem amauerit; quod abſtantium pluralitate ſemotus, eo ſpectabat vt ſolus eſſet, ſoluſque inueniretur: ideo miſere cecidit: quia non habuit emolumentum ſocietatis, ſed ſingularitatis damnum.

Text. Porro homines mirati ſunt, dicentes: Qualis eſt hic, quia venti, & mare obediunt ei.

§. XIII.

Homines ex proprio iudicio vix ſciunt non errare.

VBi elementorum obedientia auctorem ſuum Ieſum manifeſtant, adhuc nautæ in errore verſantur, & vt ſapienter notat D. Hilarius, non Deum vocant, nec Deum recognoſcunt, quod intolerabilis dementiæ eſt. Cur quem vides ventis, & mari imperare, non Deum habes? Cauſam tanti erroris notat textus, cum ait: *Homines mirati ſunt, dicentes: Qualis eſt hic.* Vbi enim homines ex ſolo ſuo iudicio agunt, nihil niſi errorem parıēt. Samuel à Deo præceptū acceperat quod iret in domum Iſai, ex eiuſque filijs vngeret vnum in regem Iſrael. Igitur abijt Samuel, petit ſibi Iſai filios ſiſti, vt eligat. 1. Reg. 16. *Cumq. ingreſſi eſſent, vidit Eliab, & ait:* 1. Re. 16

A *Nunc coram Domino eſt Chriſtus eius? Dixit Dominus ad Samuelem, ne reſpicias vultum eius: & vocauit Iſai Abenadab, & adduxit eum coram Samuele. Qui dixit: neque hunc elegit Dominus, &c.* Sic ad ſingulos accedit Samuel, & in ſingulis aberrat. Cur id voluit Deus? Cur non magis determinate ſtendit illi puerum vngendum? Vt videretur infirmitas iudicij humani, qui ex ſe nunquam non erraret. Ita D. Hieronym. lib. 1. aduerſus Pelag. *Atque in hunc modum Samuel per omnes errat, per omnes corrigitur, vt pateat humanæ mentis infirmitas.* Quis non metuat aliquid ex ſua ſententia trutinare? Quis nō ſuſpectū habeat propriam electionē quādo Samuel prudentiſſimus vir vbi ex ſe inclinatur ad explicandum Dei voluntatem circa regem futurum, neſcit non errare? Vbi hominum iudicij trutina accedit, nequit fieri, vt error non ſaliat. Marcus, capite 4. narrans præſens miraculum, dicit: *Et facta eſt procella magna venti, & fluctus mittebat in nauim, ita vt impleretur nauis.* Expende illud, *fluctus mittebat in nauim*, in quo conſiderat acutè Chryſ. illos, qui nullam regulam, nullum dogma ſecurum, & ſtabile volunt eſſe in Chriſti Eccleſia, ſed omnia in diſputationem vocant, omnia quæſtionibus turbant, de ſingulis inquirunt, quo nequit fieri, ne mille errores naſcantur, qui opprimant Chriſti nauim. Quid enim humana ratio diſputatrix ex ſe, niſi errores pariat? Pulchrè Chryſol. ſer. 21. ait. *Merito ſpumoſis fluctibus Euangeliſta refert fuiſſe nauim repletam: cum tot pene hæreſes Eccleſia patiatur, aut diuina legis legimus eſſe quæſtiones.* Nihil certum, nihil firmum, nihil ſtabile eſſe poteſt, quod in quæſtionem

Hieron.

Marc. 4.

Chryſ.

nem reuocetur; vbi humana admittitur disputatio necessario, sequitur in vtramuis partem claudicatio, & error serpit inde simulatus. Vix humano iudicio iudice, nascitur, nisi error, & opinio falsa. Eccles. 8 Ecclesiast. capit. 8. inter multos ab humanis opinionibus ortos errores, etiam dicit. *Sunt iusti, quibus mala proueniunt, quasi opera egerint impiorum, & sunt impij, qui ita securi sunt, quasi iustorum facta habeant.* Quod si scire cupias, vnde sic iustorum, & impiorum sortes confundantur; notissima tanti erroris causa est humana ratio. Cui rem attri- Gregor. buens D. Gregor. Neocæsar. Tau- Neocæs. maturgus sic in sua metaphrasi verba dicta explanat. *Pessima, & falsa opinio per homines plerunque grassatur, tum de iustis, tum de sceleratis. Nam & qui iustitia praditus est, non talis habitus est; & rursus impius cordati viri opinionem tulit. Quæ quidem errorem in primis grauem, & pernitiosum esse statuo.* Erroneus inde erit, qui non suspectas habeat opiniones, immò sententias humanas.

A brosæ nostis quarta fere vigilia calcatas Dominus super vndas obambulans tumidos spumosi gurgitis fluctus placido comprimebat incessu, sacraque Christi vestigia muta pelagus abluuione lambebat. Mirantur nouum subito periclitantes aspectum, pedestri subcalle vias patuisse nauigeras. Cunctisque nutantibus vtrum verè Dominus appareret, an oculos metu discriminis obumbratos certa caliginis simulacra deciperent? Petrus fidei socius, & amicus, cui familiaris gratia semper Christum agnoscere concedebat, vt ad eum pergeret, postulauit. Vocatusque, vel trepidans in marina descendit, nulla refluentis vnde rapacitate submersus: qui Dominicæ manus auxilio subleuatus, potentis dexteræ tutissimum confugisset ad portum; perque vitreos salsi maris campos callem secuit, pelagi viator existens.

Matth. 14. Et statim compulit Iesus discipulos ascendere in nauiculam, & præcedere eum trans fretum, donec dimitteret turbas.

CAPVT VI.

De Petro ambulante super vndas.

§. I.

Qui semel Iesu dulcedinem gustauit, difficile ab illo separari sustinet.

IAm nox mundum oppleuerat, vt Matth. Marc. & Ioannes aiunt, & terris magistro residente, discipuli marinum petiuere nauigium: furebatque pontus expositam fabris aduersantibus in carinam. Tunc vm-

NOuum videbitur, quod obedientissimi discipuli dicantur à Christo fuisse compulsi nauiculam ascendere, sed quomodo à Chri-

Christo Iesu, vel ad breue tempus discederent, nisi compellerentur? Difficile, & ægre auellitur à Iesu, qui eius gustauit dulcedinem. Cum ab Ierosolymis in patriam redirent Maria, & Ioseph, remansit puer Iesus in templo inscijs parentibus. Quis dicat sanctorum parentum solicitudines? Quis æstimet illorum dolores? tandem post triduum inueniunt Iesum, cui sic mater fatur, Lucæ 2. cap. *Ecce pater tuus, & ego dolentes quærebamus te*. Sanè nec tridui absentiam à Iesu sine ingenti dolore pati sustinuerunt. D. Aelred. Aelredus homil. in præsenti ait: *O Domina mea, quid dolebas? Credo non famem non sitim non inediam timebas puero quem Deum noueras. Sed tantum subtractas tibi, vel ad modicum ineffabiles præsentiæ eius delicias querebaris.* Quis sustineat tanti dilecti semel gustatus delicijs, vel ad horam carere? Quis siccis oculis recedentem Iesum spectet? Amatrix illa Iesu, Cantic. 2. clamat. *Reuertere, similis esto dilecte mi, capreæ, hinnuloque ceruorum super montes Bethel*. In Bethel montibus abeuntem videbat dilectum, & illum reuocare conatur, clamans illud, reuertere, & statim cap. 3. incipit. *In lectulo meo per noctes quæsiui, quem diligit anima mea*. Modo in montibus, modo in lectulo: quid sibi vult hæc tam diuersa coniunctio? Nunc in montibus abeuntem videns, ad montes reuertatur, peccatur: nunc in lectulo quærit elapsum. Quis te à montibus in lectum traxit? Quis monti lectum coniunxit? Equidem vbi dulcis sponsus à montibus, vel ad horam abscessit, consequens erat, vt à montibus sponsa in lectulum doloris, & lacrymarum caderet; non enim sine ingenti deiectione, & dolore, præsentiam Iesu amittit, quam semel fuerat nacta. Argute Gilliber. Abb. ser. 1. in Cant. *Elapsus erat dilecta sua super montes, quasi hinnulus uagus, & uolitans: & ipsa ad se relapsa de montibus illis: in quibus mirabiliter erat illustrata visione dilecti. De montibus, inquam, illis ad conuallem lacrymarum, ad lectum doloris relapsa. Quid mi sic recidet ipsa, vbi sic recedit dilectus suus? Recedente ipso, illa recidit ad lectulũ doloris, & infirmitatis.* Quid aliud superesse potest post Iesum, quam lectulus doloris? Quisquis Iesum semel habuit, semel eius dulcedinem gustauit, fallor, si aliud vellet aspicere, nec dum cogitare. Psal. 26. *Exquæsiuit te facies mea, faciem tuam Domine requiram.* Ad hæc D. Bernard. serm. 74. in Cant. *Quid mi requirat? Neque enim subducto sibi eam dulci sponso interim aliquid aliud non dico desiderare, sed ne cogitare libebit. Restat, vt absentem studiose requirat, reuocet abeuntem. Ita ergo reuocatur verbum, & reuocatur desiderio anima, sed eius cui semel indulserit suauitatem sui.* Quid non faciat anima, ne Iesus absit, cuius dulcedinem gustauit? Ne amittat, quem semel tenuit? Ne separetur ab eo, cuius consuetudinem experta est? Sanè discipuli illi Lucæ 24. qui Iesum socium itineris habuerunt, etsi peregrinum putarunt, tamen nullo modo illum abire sustinuerunt, quin potius, *Coegerunt illum dicentes: Mane nobiscum Domine, quoniam aduesperascit.* Sic afficiuntur erga Iesum, quicumq; eius suauitate fruuntur, ne patiantur illum à se discedere, & quamlibet absentiam eius ingenti dolore prosequuntur. Non solum, sed manum eius semel viderat sponsa, & quis æstimet dolores eius, quæ cerneret abeuntem? Cant. 5. *Dilectus meus misit manum suam per foramen, & venter meus intremuit ad tactum eius.*

Luc. 2. Gillib. Psal. 26. Bernar. Luc. 24. Cant. 5.

Pessu

Peſſulum oſtij mei aperui dilecto meo, at ille declinauerat, atque tranſierat. Nec putes ſimpliciter dictum ab ſponſa, quod ille declinauerat, atque tranſierat, cuius manum viderat. Immò experta donorum magnitudinem, ait Philo Carpath. *Ob idque cupida illius ſponſa, quaſi dolendo narrat. At ille abierat, tranſieratque.* Non ſine ingenti dolore narrare valebat Ieſu abſentiam, quæ ſemel eius manum viderat. Vtinam & nos eius manum experiamur; eius ſentiamus dona, & non ſuſtinebimus abſentiam illius; & æternam moram putabimus ſi vel modicum Ioan. 16 à nobis aufugit. Ioan. 16. aiebat Dominus. *Modicum, & videbitis me, iterum modicum, & non videbitis me.* Bernar. Quocirca D. Bern. ſerm. 74. in Cant. ait: *O modicum longum? Pie Domine, modicum dicis, quod non videmus te? Saluum ſit verbum Domini mei, longum eſt, & multum valde nimis:* intolerabilis mora eſt, & longiſſima illa, quà Ieſu ſeparatur ille, qui de eius præſentia cœpit Abac. recreari. Vnde Abacuch cap. 2. *Qui adhuc viſus procul, & apparebit in finem; & non mentietur; ſi moram fecerit, expecta eum, quia veniens veniet, & non tardabit.* Merito Bernar. miratur D. Bern. ſupra duo illa coniuncta, nimirum, & moram facere, & nõ tardare. Quomodo non tardabit, ſi moram facit, vel quomodo moram facit, ſi non tardabit? Equidem eſt mora non in re, ſed in opinione expectantium; eſt mora non quia tarde veniet, ſed quia ſemel viſus abijt, & procul eſt factus; & quæuis celeritas in redeundo moroſa eſt, & grauis illis, qui ſemel eius viſionem guſtarunt. Quis Ieſu immenſam dulcedinem vel extremis prælibauit labijs, qui non violenter ab illo ſeparetur? Quis eius gloriam vel à longe vidit, qui poſ-

A ſit vel ad momentum ſine illo eſſe inter humanas paupertates? Niueum veſtimentorum decorem Petrus in Tabor vidit, & cætera mundialia faſtidiens, veritus ab illa viſione ſeparari clamat. *Bonum eſt nos hic eſſe.* Ex quo ſic D. Gregor. Nyſſ. Greg. Nyſſ. homil. 11. in Cant. ſic pergit: *Quis cum vel ipſo ſole clariorem Domini* B *aſpexerit tunicam pertextam per incorruptibilitatem, & puritatem, qualem oſtendit in transfiguratione in monte: mendicorum veſtem pannoſam libenter induerit, cuiuſmodi eſt ebrij, aut fornicatoris?* Sane nullus ſui compos erit, qui cum ſemel nouerit Ieſu gloriam, velit ab illo ſeparari, vt ad mundiales ſpurcicias recurrat, quin potius illud Apoſto- C licum inclamabis: *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti?* Quaſi nihil ſit in toto orbe terrarum propter quod velim, vel ad momentum eſſe à Ieſu ſeparatus.

Matth. 14. Et dimiſſa turba aſcendit in montem ſolus orare. Veſpere D autem facto ſolus erat ibi.

§. II.

Orationi efficaciam tribuunt vigiliæ.

E VT ſola Chriſti hominis oratio efficaciam habebat maximam ad leniendum patrem, inimicoſque deuaſtandos, ſic eam ſemper comitabantur & vigiliæ, & aſperitas montis, & ſolitudo, à ſuiſque ſeparatio, iam inde aſtruens cuiuſcumque orationis efficacis ſocias eſſe debere vigilias religioſe pera-

peractas. Sic monebat suos Dominus Matth. 26. *Vigilate, & orate ne intretis in tentationem*, quasi illa oratio potens sit fugare tentationes, quæ cum vigiliis coniuncta est. Vbi autem Apostoli vigiliam abstulere orationi somno indulgentes, nec sustinuerunt hostiles incursus. Vt merito dicat Tertull. libr. de orat. Dom. *Adeo tentati sunt Apostoli, Dominum deserendo, qui somno potius indulserant, quam orationi*. Vtinam non somnum, sed vigiliam orationi iunxissent, & auxilium diuinum exorassent, quo efficaciter de hostibus triumphum agerent. Luc. 11. hait Dominus, vt fiduciam in orande Deum hominibus persuadeat: *Quis vestrum habet amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi: Amice commoda mihi tres panes, &c.* Quæ verba ponderans D. Ambr. ibi fatur. *Vides quod iste, qui media nocte perrexit, tres panes ab amico suo postulans, & in ipsa petendi intentione persistens non defraudetur oratis*. Equidem nunquam vacua nouit redire oratio noctis vigilijs comitata; id quod notans in præsenti Chrysologus 39. ait: *Ista satis hora est efficax impetrandi; hoc sciens propheta ipsum tempus suæ supplicationis asserit extitisse, cantando: Media nocte surgebam ad confitendum tibi. In hac hora vigilantibus semper sponsus ille occurrit, qui dixit: Media nocte clamor factus est, ecce sponsus venit*. Quasi non posset non impetrare quod voluit, qui precibus, orationibusque suis etiam vigilias addidit. Nec otiose putes dictum de orbis magistro Iesu, Luc. 6. *Et erat pernoctans in oratione*. sed vt inde incredibilem Iesu efficaciam in orando ostendatur. Sed quanta efficacia esset in Iesu pernoctantis in oratione? Chrysolog. Iesu pernoctantis orationis efficaciam comparat cum totius effusi sanguinis efficacia. Quippe ait: sermone 24. *Ipse Dominum pernoctat in oratione Dei, vt ante nos oratione liberet, quam redimeret passione*. Quasi ad solutionem peccatorum non minoris esset efficaciæ Iesu pernoctantis oratio, quam tota profusio sanguinis. A quo non multum abest Chrysostomus hom. 21. ad populum, ait: *Credo tibi, non ita rubigo vem ignis excoquere solet, sicut oratio nocturna nostrorum rubiginem peccatorum*. Præstantissimum remedium est ad peccatorum solutionem impetrandam oratio pernoctantis, & ratio inuenitur oratio vigiliæ iunctæ quæ effectum statim non soluitur. Act. 16. *Media autem nocte Paulus, & Silas orantes laudabant Deum. Et audiebant eos qui in custodia erant. Subito vero terræmotus factus est magnus, ita vt mouerentur fundamenta carceris. Et statim aperta sunt omnia ostia, & vniuersorum vincula soluta sunt*. Nec facile credam Paulum non antea sæpe orasse, vtpote qui docebat orationem sine intermissione habendam; solutio autem vinculorum, & apertio carceris nocturna nam solam orationem necessario secuta est. Plane illa oratio, quæ cum vigilia iuncta est, præsentissimum remedium solutionis, & liberationis habet. D. Ambrosius in Psalm. 118. Octonario 8. ita fatur. *Non otiose Paulus Apostolus & Silas trusi in carcerem, cum in nervo pedes haberent, media tamen nocte surgebant mentis vestigio, exorabant Dominum, & laudis sacrificium offerebant. Ideoque vbi non deficit deuotionis officium, ad fuit etiam solutionis remedium. Subito enim media nocte terræmotus factus est grandis, valua aperta, & omnium vincula*

Mat. 26 — Tertull. — Luc. 11. — Ambr. — Chrys. — Luc. 6. — Chrys. — Ambr.

cula soluta sunt. Ecce tibi solutionis remedium necessario pernoctantium orationem comitatur.

Matth. 14. Nauicula autem in medio mari iactabatur fluctibus: erat enim contrarius ventus. Quarta autem vigilia noctis venit ad eos ambulãs super mare.

§. III.

Oratio securitatem affert in sustinendis tempestatibus.

DVm mare ventis agitatur, qui in naui erant discipuli solicitabantur, Iesus autem medijs fluctibus constitutus securus ambulat. In naui metum habent illi, in fluctibus hic habet securitatem. Quid mirum? præterquàm Deus erat, & tunc ab oratione veniebat, quæ nullas finit timere tempestates. De Iona dicitur, cap. 2. *Et erat Ionas in ventre piscis tribus diebus, & tribus noctibus. Et orauit Ionas ad Dominum Deum suum de vtero piscis, & dixit: Clamaui de tribulatione mea ad Dominum, &c.* Vbi expendendum illud verbum, *clamaui*: quippe post trium dierum silentium medijs belluæ visceribus incolumis, & illæsus factus, non ait clamo, siue precor, sed quasi tantæ incolumitatis indigitans causam, dicit, *clamaui*: ideſt, non huic labori accessi inermis, sed cum me iam, & tempestati, & belluæ mittendum vidi, me orationi dedi, qua ad Deũ clamaui, & qua gratulor mihi modo de incolumitate. D. Hieronym. ibi: *Non dixi clamo, sed clamaui: nec de futuro precatur, sed de præterito gratias agit, indicans nobis quod ex eo tempore, quod præcipitatus in mare vidisset Cetum, & tantam corporis molem, & immanes rictus aperto se sorbere: Domini recordatus sit, & clamauerit.* Quid mirum quod in bestiæ faucibus incolumitatem sentiat, qui se se orationis clamoribus antea armauit? Præteritæ orationi meritò refert, quod incolumis in maris corde, & in balenæ vẽtre agit; nulli non te verebuntur fluctus tentationum mundialium, si viderint oratione armatum. Parui equidem sunt, & nullius momenti vniuersorum hostium conflictus, vbi ad illos accedas oratione armatus. Quis nesciat magnitudinem exercitus Syrij conflatam à Rege aduersus vnum Samuelem? Et quid Samuel tot, tantisque hostibus petitus egit? An aliquam turbationem passus est? an pauorem ostendit? Absit: immò mira securitate potitus 4. Reg. 6. *Orauit Elisæus, & dixit: Percute iam gentem hanc cæcitate. Et percussit eos Dominus cæcitate &c.* Vbi elegantèr D. Ambr. serm. 1. de Elisæo, sic orationis immensam fortitudinem exaltat, *Vbi sunt, qui dicunt plusquam preces sanctorum hominum arma posse? Ecce vna oratio Elisæi totum exercitum vulnerauit. Quæ caterua regum, quæ turba militum talem victoriam peperarunt, ita vt hostes prosterneret, vt de illis nullus occumberet? Hæc est vera, hæc incruenta victoria, vbi sic aduersarius vincitur, vt de vincentibus nullus lædatur.* Non eam orationis virtutem modo prædico, qua hostes deuincit, qua inimicas potestates depellit: sed eam virtutem ora-

Iona 2

Hiero.

4. Reg. 6

Ambr.

oration is modo adſtupeo, quæ tituli vulneri locum faciat. Solent enim fortiſſimi homines victorias ab hoſtibus reportare, ſed cum aliquo vulnere ſuo; verum qui oratione armatur, ſic medijs certaminibus ſecurus incedit, vt nullum ad ſe permittat vulneribus aditum. Id quod Nyſſen. etiam ſtupet Nyſſen. orat. 1. de ora. Dom. ſatus. *Si oratio negotium præcedat, peccatum aduerſus animam aditum non inueniet.* Quod oratorum derrabis, id hoſtibus præbes, id præbes tentationibus, quæ maxime te poſſent perturbare, ſi viderent orantem. Nota eſt hiſtoria Exodi 17. vbi dum Moyſes leuatas ad Deum manus haberet, omnino aditus hoſtibus intercludebatur, ne populum poſſent vulnerare; verum vbi paululum declinabat manus, iam hoſtibus aditus dabatur. De quo in homil. propria D. Chryſoſt. Chryſ. ait. *Hoſtis dum oras, premitur: dum ceſſas, erigitur. Quare orationis inſtantia, hoſtis ſæuitia debelletur: non reſumat vires, dum parcimus: non erigatur, dum aliquando ceſſamus.* Tota noſtra ſecuritas aduerſus mundiales incurſus ab oratione eſt, ſi plene nos videant orantes, non habent hoſtes aditum, quo nobis poſſint officere, ſed ſi ab oratione ceſſamus, mille ſtatim hoſtibus patēt. *Ioan. 3.* De Iuda dictum eſt, Ioan. cap. 3. *Et poſt buccellam tunc introiuit in eum Sathanas.* Cur poſt buccellā? Quid fecit accepta buccella, quo patētem ad ſe aditum reliquit Sathanæ? Ipſe Ioan. inſinuat, aiens ſtatim. *Cum ergo accepiſſet ille buccellam, exiuit continuo.* Ideo patuit diabolo: quia poſt buccellam non orationem de more expectauit, non hymnum cecinit, ſed continuo abfuit. Id docet Euſeb. Euſebius relatus à D. Damaſc. lib. 2. Paralellorum, cap. 15. ſatus. *Illi enim exitium, huic ortum traxit; quod in oratione non perſtiterit. Nam cum panem primus omnium accepiſſet, pedem extulit, ac ſtatim Sathana in ſe ingreſſo in proditionem properauit. Negligitur committamus, vt ob vnam horam cum Iuda condemnemur. Nihil nobis moleſtiæ permanſio in oratione allatura eſt. Non tempeſtates intus habet, non ignem.* Hæc ille: vt videamus, quam pateat diabolo, qui orationem defraudat: & quam rapide in perditionem feratur.

Matth. 14. Et videntes eum ſuper mare ambulantem, turbati ſunt, dicentes: Quia phantaſma eſt. Et præ timore clamauerunt.

§. IV.

Peccatum grauat, & deprimit nos.

NEſcit grauedinē corpus, quod peccatū neſcit; vna enim moles peccati Aegyptios in profundū demerſit, & homines quotidie deprimit. Hinc Ieſus poſt ſatiatā multitudinē in deſerto, maria pedibus ſecurus terit, vt qui ſuam poteſtatē miraculo panū diuinam oſtēdit, ambulatione ſuper aquas ab omni peccato munditiē præſeferat. Sic Beda in præſenti: *In miraculo panū, quod eſſet rerum conditor, oſtendit, & in ambulando ſuper vndas, quod haberet corpus ab omni peccato liberum oſtendit.* Beda. Non enim caro peccatrix poſſet ſuper aquā ſtare, quando quidē peccati ſarcina illā in ima grauaret. Paulo inferius, etiam Petrus ſuper aquas ambulat, ſed vix paucos-

gadus

gradus facit, & ecce tibi mergi cœpit. Cur mergitur ille, qui Iesu imperio fertur super aquas? Ait textus: *Videns verò ventum validum timuit: & cum cœpisset mergi, &c.* Illum vanus timor inuasit, & cum timore nescio quæ species infidelitatis intrauit. Vbi autem vel vmbra peccati intrat, quasi mille moles plumbeæ intrarent, sic grauitare faciunt. D. Hieron. in capit. 2. Hier. Nahum fatur. *Qui ante leuis pene dulo gressu calcabat vndas, postquam infidelitate aggrauabatur, verabatur à fluctibus.* Nulla res sic grauat, sic deprimit mentes creatas, vt vel vmbra peccati. Pennatum illum spiritum nosti, qui mane oriebatur, qui ascensiones meditabatur in corde suo, qui in magnis nouit ambulare, & in mirabilibus super se. Is apud Iob cap. 11. interrogatus Iob 2. vnde veniret, ait. *Circuiui terram, & perambulaui eam.* In terra iaces, qui te super omne, quod Deus est, exaltabas. Vbi sunt antiquæ pennæ? Vbi ascensus illi supra testamenti montem, supra nubes, supra solium Dei? Intrauit peccatum, & non potuit, vsque ad ima non gra- Greg. uitare. Pulchrè D. Gregor. Papa; lib. 11. Moralium, capit. 4. ait: *Cum se non transuolasse, sed perambulasse insinuat, quanto peccati pondere in imis prematur, ostendit.* Tota agilitas spiritus non potuit non grauari & deprimi ad ima pondere peccati. Et cur vnam creaturam non deprimat peccatum, quod totam creaturarum vniuersitatem potens est opprimere, & grauare? Accipite Anſel. Diuum Anselmum libro de excel. Virgin. capit. 10. *Homo qui a Deo inter cæteras creaturas sublimis creatus est, dum Deum per sua inobedientia reatum inhonorauit; omnia; quæ sui status integritatem seruarunt, quadam confusione, ipsa sui reatus*

A *immanitate, quantum in ipso fuit, vulneraui. Ingerebatur enim sic diuinis operibus contumelioſa quædam oppreſſio, & fiebat grauis, & iniurioſa abuſio.* Non sic immensum plumbi pondus immissum opprimeret vniuersitatem creaturarum, vt illam oppressit, & grauauit vnius peccati. Ex quo nullam licet altitudinem spectare, sed voraginum profunditates, per quas solum peccata nouerunt reptare. Cant. 2. niebat ad sponsum: *Reuertere: similis esto dilecte mi, capreæ, hinnuloque cernorum super montes Bethel.* Per montes Bethel intelligit humanam naturam peccatis, & Sathanæ alitudine grauem, ad quam petit, veniat dilectulus, tanquam hinnulus ceruorum, interempturus serpentinas progenies, nimirum, vniuersa peccata, quibus mons iste scatet. Sed notandum, quod pro, *super montes Bethel*, dicitur apud Nyssenum *su-* Nyſſen. *per montis concauitatem.* quasi diceret, super montem profundissimum, vastissimæque concauitatis. At profunditas non monti competit, sed valli; montes enim alti sunt, profundi valles. Verum id est, si naturam spectes; sed non, si spectes corruptionem peccati: vbi namque peccatum intrat, non sunt altitudinem haberi, sed in ima vergens, nihil nouit ostendere, nisi profunditatem voragines. Pulchrè Nyssenus homilia 5. sic sponsæ Idem. verbis ad Deum loquitur, *Dele peccati generationem, sicut hinnulus delet serpentes, qui consumit genus serpentum. Vides concauos montes vitæ humanæ, quorum ea, quæ assurgunt, non sunt vertices, sed valles. Curris ergo quam celerrime verbum ad montes concauos. Quidquid enim exsultitur aduersus veritatem, est barathrum, & non mons,*

concauitas, & non assurgens fastigium. Nunquam nouit superextolli peccator, sed deijci, sed in profundum mergi.

§. V.

Quo citius finienda sunt mala, magis ingrauescunt.

TIment Apostoli, cum nauim fluctibus turbari vident absente Domino, qui super aquas gradiens, vt soluat timorem discipulorum, illum vehementius auget, nam discipuli putantes se phantasma videre, sic pauent, vt exurgant in clamorem. Quid hoc est Domine, venis vt metus tollas, & illis occasionem præbes, quo vehementius metuant? Sic consueuit Dominus vehementiores labores, & curas immittere velut indices vicinæ liberationis. Tunc magis acuit dolores, quando salus iam stat in foribus. Ita D. Chrysostom. homil. 61. in Matth. vt habetur in Cat. *Semper*, ait, *hoc Dominus facit, cum soluturus sit mala aliqua, difficilia, & terribilia inducit. Quia enim non est longo tempore tentari, cum finiendi sunt agones iustorum, volens amplius eos lucrari, auget eorum certamina, quod in Abraham fecit, vltimum certamen tentationem filij ponens*. Sunt grauiora pericula, & discrimina circa illa nuntia liberationis, ne enim lucrum maximum, quod ex laboribus iustis acquirunt, defraudari possit, quò magis salus appropinquat, eo vehementius acuit Dominus dolores. Magdalenæ luctum pro defuncto Domino, quis ignorare potuit? illa ad monumenti ostium, & sepulchrum ingeminabat illam causam doloris, quia tulerunt Dominum meum? nihilominus Angeli accedentes Ioann. 20. aiunt. *Mulier quid ploras?* Quorsum hæc Angelorum interrogatio? An nescitis, quod afflictus animus vehementius affligitur, & exacerbatur, cum cogitur meminisse, & proferre causas dolorum? Cur ergo vultis afflictam affligere magis tali interrogatione? Erat iam luctus finiendus, erat lætitia in foribus, & ideo exacerbatur dolor, ne minima lacrymula maneat ex his, quæ possunt effundi pro Domino. Pulchrè Drogo Hostiens. lib. de Sacram. Dom. Passion. ait. *Equidem bene noueratis, ò pijssimi Angeli, quid ploraret, & quem quæreret, quare illam iterum commemorando intus excitastis? Sed propè erat insperatæ consolationis gaudium; ideo tota vis doloris, & plorationis excurrat*. Ne quid minus haberet lucri, quod lacrymis comparare posset, festinante lætitia acuitur dolor, vt totius lacrymarum messis congregatio nuntium afferat liberationis. Moyses, & Aaron mittuntur à Deo in Aegyptum populi sui liberatores, & redemptores: quid tunc? Magis, & magis sæuit ira Pharaonis, adeò vt hoc ab illo publicetur edictum aduersus miseros Israelitas. Exod. 2. *Palea non dabuntur vobis, & reddetis consuetum numerum laterum*. Qualis hic rigor? Nonne hæc seueritas, immò crudelitas regis signum est æternæ captiuitatis, & oppressionis? Immò nullum clarius signum esse potuit vicinæ liberationis. Ita Lyppomanus in Cat. fatur. *Sic ergo tunc maximè populus Dei affligitur, cum propinqua est salus, & liberatio. His autem, inquit Dominus, fieri incipientibus, leuate capita vestra, eue appropinquat redemptio vestra*. Sic semper consueuit Dominus, eo magis

Chryſ. Drogo Exod. 2. Lyppo.

magis permittere ingraueſcere do-
Pſ.34. lores, quo propior eſt ſalus. Pſ.34. *Iudica Domine nocentes me, impugna expugnantes me. Apprehende arma & ſcutum.* Vbi arma apprehendit pedis, cur ſcutum requiris? An Deus eget ſcuto? Homo cum exerit gladium, neceſſe eſt, vt etiam ſe muniat ſcuto, quia dum ferit, poteſt feriri; ſed Deus cur ſe ſcuto muniat, qui feriri non poteſt? Verum poſſunt ſui ſerui feriri; vnde numquam gladium exerat Deus, quin ſimul opponat ſcutum, ad protegendos ſuos, aduerſus quos numquam ſæuior inimicus, quam vbi à Deo expugnatur, & iam iam cogitur abire. Quod inſinuabat
Salu'a. Saluian. lib 3. de Gubern. *Apprehende ſcutum, & corripe gladium; ſcutum ad protectionem, gladium ad vltionem.*

Matth. 14. Statim Ieſus locutus eſt eis, dicens: Habete fiduciam: ego ſum: nolite timere. Reſpondens autem Petrus dixit: Domine, ſi tu es, iube me ad te venire ſuper aquas.

§. VI.

Dei vocatio firmat & ſtabilit greſſus eius, qui vocatur.

NOn timet Petrus liquidos fluctus maris calcare, ſi à Deo vocetur; nouit enim Dei vocatio fluctuantes firmare calles, & vel in aquæ fluctibus tritas firmis greſſibus vias demonſtrare. An matia te
Iſai. 6. renda erant, quando apud Iſaiam, A cap. 6. loquitur Dominus: *Quem mittam? & quis ibit nobis?* Et tunc reſpondet propheta iuxta Septuag. *Ecce ego ſum, mitte me.* Expende illud; *ego ſum*, quod nomen eſt firmiſſimæ naturæ diuinæ, & tamen ſe ita audet Iſaias compellere. Vnde propheta tantam accepit fiduciam, vt firmitatis diuinæ nomen ſibi attribuere audeat? Qui imbecillem hominem ad eam extollebat firmitatem? D. Hieron. epiſt. Hierò
114. *Deus*, inquit, *qui vocat ea, quæ non ſunt, quaſi ſint. & qui dicit: Ego ſum, qui ſum: quoſcunque vocaueris ſtatim facit ſubſiſtere.* Potens eſt Dei vocatio ſtabilitatem, & firmitudinem præſtare ijs, quos ad ſe vocauerit. Hoc vnum curet quis, vt vocetur à Deo, vt audiat ſuauiſſimum illud Dei verbum, nimirum, veni, de quo mirifice confortatus, & confirmatus medijs periculis, medijs diſcrimin bus ager. Infirma adhuc erat ſponſa, lectoque infirmitatis cubabat, nondum apta, vt vigilias ageret, vt in arenam deſcenderet, vt vias diſſi ites ambularet. De qua ſponſus aiebat Cant. 2. *Adiuro vos,* Cant. 2.
filiæ Ieruſalem, per capreas, ceruoſque camporum, ne ſuſcitetis, neque euigilare faciatis dilectam. Sic infirmitatis dilectæ ſuæ conſulit ſponſus, ne permittat ab aliquo illam ad laboriosam vitam excitari. At vix tandem alterationem complet, & ſubdit ipſe tandem. *Surge, propera amica mea, columba mea, formoſa mea, & veni.* Nonne modo cauebas, ne excitaretur ſponſa ad labores, eius conſulens infirmitati? Cur tu excitas? Cur vigilare iubes infirmam animam? Cur quam times per alios tractu ad labores, tu non dubitas trahere? Omnem abſoluit quæſtionem verbum illud, *ſurge & veni*, vbi enim Deus vocat, & ad ſe venire iubet, nulli metuendum eſt in-

firmitati, nulli parcendum difficultati : quippe Dei vocatio valet medijs periculis nutantes ipsos gressus confortare. Pulchrè ad hæc Diuus Bernar. Bernar. serm. 58. in Cant. fatur. *Non parum confortat, quod audit, veni. Quid enim difficile illo comite sibi reputet? Pone me, inquit, iuxta te, & cuiusuis manus pugnet contra me.* Nihil est, quod timeat, qui à Deo vocatur, in ipsa vocatione munimentum habet, quo se muniat, & defendat ab omnibus incurtibus malis. Huc me, dicat, Dominus vocauit, hac me duxit, hic me posuit, cur labentes fluctus expaueam? cur discrimina pertimescam? Cur nimis metuam infirmitati? cur non potius de fortitudine vocantis gaudeam cuius vocationis vi impedimenta quæuis nihili facio? Sanè impeditus erat Lazarus, qui ligatis pedibus, & manibus iacebat defunctus, & quatriduanus: accessit tamen virtus vocantis: *Lazare, veni foras*, Ioan. 11. Quid tunc? Impedierunt vincula, vbi diuinum illud, *veni*, resonauit? Abest: immò *fluxim prodijt qui fuerat mortuus ligatus pedes, & manus institis.* Ride vincula, ride impedimenta, ride difficultates, vbi Dei vocationem auribus tuis noueris inclamare. Pulchrè Theod. Theod. de Prouiden. Dei serm 10. hæc expendit. *Mortuum, qui & vinculis constrictus, & fœtans iam erat, surrexit, & mortis manus fugere, ad vocantem autem creatorem, nec mortis foribus, nec vinculis impeditum, festinare fecit.* Vbi diuinæ vocationis sic pandit efficacia, nullum impedimentum est, à quo possis retardari, nullum discrimen, quod animose non pertranseas, etiam si ligatis pedibus sit iter agendum, etiam si turbatum mare tranandum.

§. VII.

Virtus stabilis, & firma est etiam super aquas, vel super arenam fundata: vitium infirmum, & labile, etiam super rupes fundatum.

PVlchre Petrus se audet iubente Christo aquis commendare, inuenturus in illis firmitudinem, & soliditatem: virtus enim vbi non stabilis, & firma? Etiam super arenam, etiam super effluentes aquas fundata habet stabilitatem. Isaias cap. 33. *Qui ambulat iustitijs, & loquitur veritatem, qui proijcit auaritiam, & calumniam, & excutit manus suas ab omni munere. Qui obturat aures suas, ne audiat sanguinem, & claudit oculos suos, ne videat malum. Iste in excelsis habitabit, munimenta saxorum sublimitas eius.* Quorum verborum elegantiam ostendit amplius translatio adducta ibi à Leone de Castro, qui pro, *munimenta saxorum*, dicit etiam vertendum ex Hebræo, *retia saxorum sublimitas eius*. Et sanè rebus nihil inconstantius, saxeis munimentis nihil stabilius esse potest. Fundamenta saxea æterna sunt; retia aquis innatant, fluctibus mouentur, rapiuntur, & alterantur. Qualis ergo ista coniunctio tam instabilis, & infirmo fundamento cum adeò forti, & durabili? Pulcherrima equidem coniunctio est, nam virtutũ studioso viro perpetua est sublimitas, & stabilitas, siue aquis, siue saxis inambulet; vel labentes fluctus, vel stabiles rupes æque extollunt, & æternant eũ, qui virtutibus sit ornatus. Iste in excelsis habitabit, munimenta saxorũ siue retia super aquas fluctuantia

Isa. 33.

sub-

Psal. 50 sublimitas eius. Psal. 50. *Benigne fac Domine in voluntate tua Sion, vt ædificentur muri Ierusalem.* Cum audis muros Ierusalẽ ædificari, nota, quid dicatur Iud. 7. de castris Madiam: *Videbatur mihi quasi subcinericius panis ex hordeo volui, & in castra Madiam descendere: cumque peruenisset ad tabernaculum, percussit illud.* Expende, quod apud Ierosolymitanos sint muri, apud Madianitas tabernaculum; ibi tota stabilitas, & firmitas; hic nihil firmum, nihil immutabile? numquam enim firmitas non comitatur virtutem; & vitium numquam non mutabilitas comitatur. D. Nilus in Ascet. ait: *Apte Scriptura dixit Madianitas habere tabernacula, muros vero Ierusalem. Omnia enim quæ virtute circumdata sunt, firma sunt, ac munita. Quæ autem vitijs sunt circumsepta, tabernaculi speciem habent.* Tota instabilitas comes est vitiorum, etiam si rupes subsint, si saxea munimenta supponantur, non possunt, quæ vitijs nituntur, non elabi. E contra verò firmitas virtutum est affecta, adeò vt nullo magis certetur, quã fuerit quis virtute præditus, quam ex firmitate operum persistentium. Sic Dauidi promittit Dominus 2. Regum capite 7. *Et fidelis erit domus tua, & regnum tuum vsq. in æternum ante faciem tuã & thronus tuus erit firmus iugiter.* Quæ verba sic ex Hebræo vertuntur: *In facie tua sedes tua dirigetur, vsq. sempiter.* Qualiter sedes Dauid poterat æternum firmari in facie ipsius? Ipse post paucos annos moriturus erat, sedes longissimos post annos, immò post multa sæcula stabilis, & firma permansura erat, qualiter ergo sedes Dauid permaneret in facie eius? Sanè dum sedes Dauid inter tam fluxas temporum vicis-

A

B

C

D

E

D. Nil.

2. Reg. 7

situdines fixa est, & permanet, sic clare, & patenter hominis virtutes ostendit, quasi eiusdem faciem prætenderet. Quò spectans Caiet. ibi ait, *Facie enim cum cognoscatur homo, agnoscendus promittitur Dauid in duratione sedis regiæ, per hoc quod dicitur in facie tua.* Non equidem ex facie tam euidenter cognoscitur homo, quis sit, & qualis sit, quam ex duratione, & permanẽtia operum eius. Cum videas temporum vicissitudines nihil posse aduersus hominem, cuius opera firma perseuerant inter multitudinem labentium, tunc clarius, quam in facie, hominis virtutes leges. Tunc quasi hominis facies tibi obijciatur, sic eius virtus tibi perspicua erit. Nihil virtutis magis proprium, quam æterna duratio; nihil vitio magis naturale, quam ruina, quam perditio. Diues ille apud Lucam, capite 12. aiebat intra se. Destruam horrea mea, & maiora faciam. Cui pulchrè D. Basil. ibi ait, *Isti ergo sanè dicerent, bene facis. Nam iniquitatis horrea procul dubio digna sunt, quæ diruantur. Euerte miser tuis ipse manibus, quod male ædificasti.* Semper enim vitiositas ruinam in promptu habet.

Caiet.

Basil.

Matth. 14. At ipse ait: Veni. Et descendens Petrus de naui cula ambulabat super aquas, vt veniret ad Iesum.

§. VIII.

Lex Christi suos leuat.

QVam grauis lex erat, quam leuis Christi gratia: Moysis manus grauissimæ, vix à duobus viris sustentantur; Christiani pedes

super

super aquas leuantur: Moysi viam fecit mare in profundo, Petrus uer facit in aquarum summitatibus.

Ambr. Benè id ponderat Ambros. epist. ad Horontianum, fatus: *Moysis in imo ambulauit mare, in summo Apostoli* Felices, qui adhærent Christo, cuius non premuntur iugo, sed leuantur, vt omnibus supernatent Matt.

Mat. 11. 11. *Iugum meum suaue est, & onus meum leue*. Cur onus leue? Quoniam Christianæ legis onus, non est onus, quod deprimat, sed onus, quod leuat, super omniaque facit

Paulin. tendere. Vnde D. Paulinus epist. 20. fatur, *Iugo tantum ipsius, quod est suaue, & oneri illius, quod est leue, colla subdamus, vt supra omnem potestatis inimicæ iugum liberi in cœlestia subuehamur. Nam & ob hoc Domini nostri iugum suaue, & onus leue est, quia è terrenis nos, & inferis leuat, & in excelsa regni cœlestis attollit. Leuitas enim omnis alipeta est. & sursum versus vigorem subtilitatis effertur.* Et equidem Christi iugum, siue onus leue, quia quid quid legis, quidquid præcepti nobis imponit, minime nos submergi, deprimique terrenorum cœno patitur, sed potius sursum facit leuitare, & vniuersis rebus fluxis supernatare. Accinit Ps. 16. aiens,

Psal 16 *Propter verba labiorum tuorum custodiui vias duras*. Fuerunt ò Iesus, leges tuæ, præcepta tua in causa, quod ego duras & minimè terendas vias ambulassem. Ipsa ipsa præcepta tua me per vias difficiles ire fecerunt. Sed quomodo me ire fecerunt per vias difficiles? An, quia addiderunt difficultatem? Absit: sic enim potius reuocassent à via; sed quia addiderunt facilitatem. Sic Christi præcepta duritiem omnem leniuere, sic omnia reddidere leuia, & suauia, vt super ea leuis,

Didym. & expeditus euolarem. Sic Didymus in Cat. Græca fatur. *Hoc asperum, & difficile, dum tuis decretis parui, rectè perfeci. Aspera enim virtutis est via; nam præcipit percutienti vnam maxillam, alteram esse porrigendam. Præcepto autem verbi tui omnia facilia, & leuia reddantur: propter quod illas via itaque æquabiles, & planas efficit, vt nihil amplius asperitatis habeant.* Nam & Ioannes scribit; *Præcepta eius grauia non sunt*; & Iesus ait: *Iugum meum suaue est, & onus meum leue*; Qualis difficultas potest esse in via per quam Iesus nos iubet ambulare? Venit à Iesu imperio & suauitas, & facilitas, qua sine nequeant omnibus impedimentis non supernatare. Felix ille, qui se se tanto parenti, tanto præceptori subdit, haud dubiũ quin inde tam subtilis, tam leuis renascatur, vt alite pennato cœ humus mundi fluctibus superferatur. Quò spectabat ipse Dominus, Matth. 23. aiens: *Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina &c.* Quemadmodum gallina subalis suis, congregat pullos, sic Dominus sub imperio suo, sub lege sua, sub præceptis suis nos omnes possidere amat. Et quid inde? Profectò, qui sub Christi lege agit, protinus renascitur pennatus, quasi auis, vt in alium cuoler, & rebus omnibus mundialibus supernatet. Ad Hæc D. Hil. ait. *Huius familiaris, ac pene terrena auis more, congregare eos intra se voluit, vt qui conditione nascendi edits iam fuissent, nunc alterius generationis ortu, & calore confouentis renati, in cæleste regnum, tanquam pennatis corporibus euolarent.* Ea est vis Christiani imperij, vt quos sub se habet, sibique parentes rennet, eos sic renasci faciat pennatos, vt super humanarum rerum fluxus firmati, sursum euolare nitantur.

Hilar.

§. IX.

§. IX.

Solus Iesus siue in ascensu, siue in descensu suis adest.

DEscendit è naui Petrus, vt iret ad Iesum, quantumuis enim descendas, etiamsi in omnium infimum venias locum, ibi inuenies Iesum, & habebis Iesum. Si descenderoin infernum ades. O bone Iesu, vbique te habeo, vbique te inuenio; & sursum, & deorsum simul ades Ioan. 1. dicitur, quod visuri simus omnes: *Angelos ascendentes, & descendentes super filium hominis.* Siue enim Angeli ascendant, siue descendant, vbique Iesus sua virtute adest, vbique Iesu cernuntur effectus, & assistentia eius gratiæ. Pulchrè D. August. serm. 41. de verbis Domini ait: *Non diceret ascendentes ad filium hominis, nisi sursum esset: non diceret descendentes ad filium hominis, nisi deorsum esset. Ipse sursum ipse deorsum. Sursum in se, deorsum in suis.* Siue sursum aspiciat, siue deorsum vergas, Iesum potes ibi habere ducentem. Nemo sic sublimatur, qui non possit ibi stare de Iesu exemplo, & auxilio; qui cum in forma Dei esset, docuit homines, qualiter sublimitatũ ista impeccabiliter possint obtinere, & possidere. Nemo sic dejectus est, & abiectus, ad infimum vsque locum, qui etiam præcedentem sib non habeat Iesum nouissimum virorum factum, opprobriũ hominum, & populorum abiectionem. Achazo regi dicebat Isaias caput. 6. *Pete tibi signum à Domino Deo tuo, siue in profundum inferni, siue in excelsum supra.* Habebat tunc temporis Achaz regium Dauidis solium, insuper habebat incredibilem timorem deiectionis ab exercitu Assyriorum iam iam eminente. Regale solium Achazum extollebat, hostium metus nimis deprimebat: & quantum illud dilatabat animus; tantum hic contrahebat, ducebatq; in angustum. Eia ergo, ait prophetа, pete incolumitatis tuæ signum spectare, siue sursum, siue deorsum vergas, siue ad cœlum vsque exalteris, siue ad infernum vsque descendas. Sed quale erit illud signum, quod vel ascendenti simul præsto sit; & in altis, & in imis inueniri possit ferens opem? Huiuscemodi signum in vtroque siue altitudinis, siue deiectionis impossibile reputans Achaz petere noluit, vt aduertit D. Bern. serm. 2. in Cant. sed quod in creaturis impossibile putat Rex, in vno Iesu inueniendum ostendit Vates, dum ait, *Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum. Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel, &c.* Ecce vobis signũ sursum simul, & deorsum; ecce vobis Deus homo Iesus, qui solus, & in summis, & in imis inuenitur, vbiq; viam certam ostendens incolumitatis. Pulchrè D. Ambr. in Psal. 118. serm. 8. ait, *Hoc est magnum signum, quod altitudinis, & profundi tentamenta destruxit. Dominus enim Iesus non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo, neque, quæ sua sunt requisiuit, sed formam serui accepit, humiliauit se vsq. ad mortem. Itaque neque elatus est potestate, neque mortis quadam deiectione turbatus. Hoc igitur signum proponitur regi, vt petat sibi remedium per quod nec regiæ potestatis extolleretur supercilio, nec certe æruminæ alicuius exceptione perturbaretur.* Vtrobique enim, siue regia pupi lætus sedeat, siue descendat ad imum

Bernar.

Ambr.

maris, inueniet Iesum, qui solus, & in altis, & in imis proponit suis vestigia in incolumitatem. De illo dicitur Cant. 2. *Ecce iste venit saliens in montibus, & transiliens colles*: vt nulla altitudo, & nulla profunditas inueniatur, in qua vestigijs Saluatoris nostri non præueniamur. Quis enim vnquam in tam profundam vastitatem descendit, qui nō se præuentum senserit descensu Saluatoris? Luc. 1. *Missus est Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Nazareth ad virginem, &c.* Descendit à Deo Gabriel ad domum virginis, quid plura? Et ipse Gabriel in descensu suo, à Saluatoris vestigijs se præuentum miratur: *Et ingressus Angelus ad eam ait: Aue Maria gratia plena, Dominus tecum*. Quid ais Angele, descendis nuntiare Dei aduentum, & fateris adesse iam Dominum in Maria? Equidem nullius creaturæ descensus propter Deum dari potest, qui non præuentus à Iesu inueniatur. Hinc D. Bern. serm. 54. in Cant. *Denique Dominus transiliit Gabrielem, & peruenit ad virginem, eodem Angelo testante, cum ait: Aue gratia plena, Dominus tecum. Quid? Quam modo reliquisti in cœlo, nunc in vtero reperis. Quo nam modo? Velauit, & præuolauit super pennas ventorum. Victus es, ô Archangele, transiliit te, qui præmisit te.* Nec Angelus, nec homo sic se dimittere possunt ad ima, quos non præueniat Saluatoris vestigia, vt vel in imis habeam Iesum ducem, & exemplar deiectionis, & humilitatis.

Cant. 2.

Bernar.

§. X.

Ad Deum nulla securius via, quam per descensum itur.

NOn possum non meminisse in præsenti duos Simones; alter Simon Petrus est, alter Simon Magus; ille, vt filij Dei consortium ineat, per descensum parat iter; descendit enim è nauicula, vt iret ad Iesum: iste, vt diuinitatis speciem effingat, ascensionem sibi parat, qua Roma spectante cœlestia terat curricula. Quid plura? Ab alto decidit miser Magus, & crura simul amisit, & vitam. De quo pulchrè D. Isidor. Pelus. epist 13. fatur, *Obiit ex alto miser in mortem multorum ore celebratissimam ruit: vt ex vna ipsius ruina perspicuum omnibus fiat quibus supplicijs digni sint, qui cœleste curriculum mentiuntur*. Qui in magnis ambulant, & in mirabilibus super se, qui solum ascensiones in corde suo meditantur, crebris casibus suam stultitiam ostendent castigatam: non enim per ascensus, sed per descensum, & humilitatem diuinitatis consortium ostentatur. Matth. 25. dicebat Iesus. *Quod fecistis vni ex minimis fratribus meis*. expende signa diuinæ germanitatis, nimirum, *vni ex minimis fratribus*; non enim diuinum genus ex magnalium flexuris, sed ex minimorum humilitate claret, ibi D. Chrysost. ait: *Quid ais? Si fratres tui sunt, quomodo minimos eos appellas? Imò verò ideo fratres, quia humiles, quia abiecti*. Clarissimè ab humilitate claret genus diuinum; ille solus, qui humilis est, potest securè se Deo vocare, & esse propinquum. Qui cœlestia curricula, altitudinesque polorum sibi affingunt, Phœtontis metuant casus, pauescant ruinas: atqui vsque ad infimum pusillitatis locum nouerunt descendere, ibique constitui, nil vereantur, securissimam ad Deum terunt viam. Cant. 1. *Cum esset Rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum* Expēde, quę audet accedere ad regium cubile, immò soliu m

Isi. Pel.

Mat. 25.

Chrys.

Cant. 1.

sium regale intrepida attingit, nimirum, nardus pusilla, nimirũ humilitas; vbi enim sponsa se deiecit, & sicut stipula herbæ fit, nil veretur, nil times, medijs regijs exercitibus secura graditur, vsque ad ipsius regis cubile. Vnde D. Bern. ser. 42. in Cant. *Regem nominat, & in alto habitare fatetur, nec sic tamen diffidit humilitas. Nam quid est aliud, nardus mea dedit odorem suum, quam placuit mea humilitas? Non mea sapientia, non mea nobilitas, non mea pulchritudo, sed quæ sola inerat humilitas dedit odorem suum.* Sola humilitas potest secura peruenire ad regem; & maluit regem dicere, quam sponsum, quia humilitas non tam nuptias, quam necessitudines præsefert diuinas, vt sit regis filia.

Bernar.

§. XI.

Non qui cadit ab alto, sed qui nouit descendere, is felix in Christo.

DEscendit Petrus à naui, & qui sedebat in puppi, clauum nauis tenens voluit descendere, vt fruatur Christo. Et quidem sic descendentes ab altis excidit Christus; cadentibus autem à sede vna manet irreparabilis ruina. Huc referrem laudes præcipuas, quibus Luciferum quendam Episcopum insignem virum, qui se ad humilitatem Christianam voluntarius demiserat, prosequutus est Cellens. Abb. lib. 7. epistol. 17. inquiens. *Quis gloriam illam, quis potestatem, quis dominationem, quis veram omnium opulentiam, quis erogationes, & donationes tam largas, tam innumeras enarrare sufficiat? Iam Lucifer ille, qui mane oriebatur, qui inter astra Dei, solium gloriæ & Archiepiscopatus tenuerat, non sicut fulgur de cœlo cecidit, sed sicut filius hominis semetipsum exinaniuit formam pauperis assumpsit. Principis mũdi exuuias reiecit.* Elegantibus exemplis attigit differentiam illius, qui à sede descendit voluntarius in filij hominis descensu, & in Angeli casu. Filius hominis descendit à regalibus sedibus, & in mundum venit, formam serui assumens, quo descensu, & ibi, & suis ingentes glorias comparauit. Verum Angelus, non ipse descendit, sed deiectus est, sed cecidit sicut fulgur; quippe fulguris ignita materies, vt violenter cadit, sic casu suo innumera trahit mala, quæcumque offendit, perdit, & tandem ipsa terræ sepulta ibi æternum manet. Si ex mundialibus Principibus, qui ad imitationem filij hominis descendunt, & mundialium culminum exuuias nouerunt voluntarij reijcere, ingentes sibi glorias acquirunt. Verum, qui non descendit, sed à sede deponitur, & reijcitur, quot damna secum trahit? Quot amicos, & familiares, & domesticos, & propinquos, & adiunctos in perditionem secum rapit? Vt fulgur est, qui cadit, dum omnes perdit, & sibi æternam iacturam parit. Quis ex illis, qui à mundiali culmine cecidit, aliud inuenit, quam iacturam æternam? Matth. 4. aiebat Princeps mundi huius: *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me.* Impossibilia proponit adoratoribus suis, & quod cadant, & quod bonis omnibus potiantur. O stulte tentator, in hoc verum dicis; quod tui adoratores cadunt, sed falsissimum est, quod cadentes rerum potiantur, quandoquidem, qui à culmine mundiali cadit, nil aliud, quam mortem, quam iacturam potest sperare. Pulchrè D. Iren. lib. 5. fatur, *Hæc omnia tibi dabo, si cadens ado-*

Cellens.

Mat. 4

Iren.

adorauerit me. Ipse confiteor, quoniam adorare eum, cadere est à gloria Dei. Et quid aut suaue, aut boni participare potest qui cecidit? Aut quid aliud expectare potest, qui talis est, nisi mortẽ? Et enim qui cecidit, proxima mors est. Sanè illum, qui à culmine cecidit, vna mors expectat, nil mũdialium bonorũ illi manet.

Matth. 14. Videns verò ventum validũ, timuit: & cum cœpisset mergi, clamauit dicens: Domine saluum me fac. Et continuo Iesus extendens manum, apprehendit eum, & ait illi: Modicæ fidei quare dubitasti.

§. XII.

Nonnij virtutis cultores aliquo modo ad difficultates cæcutiant.

ET ventus erat, & mare feruebat, hoc tamen Petrus minimè curans, solum Iesum expectans, se se mari commisit, quid religiosius? At paucis factis gradibus veni supremam faciens totus pauidus penè periba. Quam pulchrè monebat

Eccl. 11. Eccl. c. 11. *Qui obseruat ventum non seminat: & qui considerat nubes nunquam metet:* Non omnes difficultates examinandæ, & sigillatim perpendendæ, imò expauescendę sunt, immò ad pleraque cæ utias, quisquis magnarum virtutum, facinorũque desideras messem: Fortissimum Imperatorem docebat Ausonius:

Auson.

A *Insanum quamuis hyemet mare, ardaque tellus*
Semina bina; bello nec satis apta manus.
Nil dubites auctore bono. Mortalia quærunt
Consilium cœtus iussa capesse Dei.

Quem difficultates obiectæ oculis non prosternunt, vel non saltem labare faciunt? Quis bonus Deus amat, aliquo modo obcæcat, ne visis difficultatibus, moram in virtutum curriculis faciant. Is erat, qui

Apoc. 1. Apoc. 1. *Habebat in dextera sua stellas septem: & de ore eius gladius vtraque parte acutus exibat: & facies eius sicut Sol lucet in virtute sua.* Vbi Sol lucet in facie, cur stellæ in dextera parantur? Stellæ noctis sunt alumnæ, Sol dies facit, cur ergo Sol se se in facie extollit, & relinquuntur stellæ noctis alumnæ præ manibus? In gladio ab ore prodeunte tota est facta ratio, eleuat enim se iustitiæ Sol, radiosque contrahit, noctemque prætendit, ne gladius nimis appareat, ne rigida, strictaq; præcepta nimis à tyronibus aspectantur. Ad hunc Dei morem reflicit D. Cyrillus Ierosol. Catech. 9. *Cyrill. Ierosol.*
Et tus, Aspice autem cursum Solis. Immo potius non ipsius, sed illius, qui cursum illi per mandatum definiuit. Quomodo altior quidem æstate dies efficit longiores; dans ad labores hominum opportunitatem. Hyeme verò contrahit cursum, vt frigoris tempus longius non videatur. Vbi frigores vis facit, lux contrahitur, ne rigor adeò pateat, & videatur, sic homines, dum illos minus vident, auidius arripiunt labores, & ebibunt difficultates. Exodi 13. *Cum emisisset Pharao populum, non eduxit eos Dominus per viam terræ Philistim, quæ vicina est, reputans, ne forte pœniteret eum si vidisset aduersus se bella consurgere, & reuerterentur*

Exo 13.

retur in Aegyptum. Quibus expendenda, est Ruperti notatio, quod Philisthini seruabantur, vt crudelissimi Israelitarum hostes, qui Israelitas vehementissimè vexaturi erant, vt ex libris Iudicum, & Regum scire poteris; quando enim Israel cum Philisthinis non habuit certamina, ab illisque dura passus est? Quo posito vide summam Dei prouidentiam, qua cauit, ne tyrones sui educti ab Aegypto viderent Philisthinorum bella: proinde timorem, & pusillanimitatem caperent. Fallitur enim qui continuo respicit ad difficultates, qui mala imminentia multum considerat, is non longè abest à casu. Quem non frangat horribilium aspectus? Qui ergo sat recipit, ad mala cœcutiat, & bona sibi obtinenda prospiciat, necessum est. Non ne vnus Philisthæus Goliath vniuersos Israelitas confringebat, & Saul ipsum metu atterebat; Sed & vnus puer Dauid audet cum illo manus conferere. Vnde Saul cum exercitu suo prosternitur metu, & Dauid solus impauidus stat. Equidem Saul considerabat, & ponderabat hostis immanitatem, vires & corporis magnitudinem, quam habebat; ait enim 1. Reg. 17. ad illum respiciens: *Hic est vir bellator ab adolescentia sua.* Verum Dauid potius considerabat, quod non habebat hostis, aiens: *Leonem, & vrsum interfecit ego: erit igitur Philisthæus hic circumcisus, quasi vnus ex bis?* Ideò Dauid impauidus, & securus, quia non ad vires hostis sed ad defectus respiciebat, ideò Saul cum exercitu suo pauidus, quia totum in hostis immanitate figebat obtutus. Pro quo eleganter D. Basil. Sel. orat. 16 ait, *Hostilis aspectus Israelitas vel armatos de statione deturbat.* Quasi inde vel armati cadant, quod vires quas habet hostis, nimis aspiciant, & inde inermis puer, vt Dauid possit impauidus ire in certamina, quod oculos non in difficultatibus, sed in defectibus hostis, & in suis auxilijs statuat. Genes. 49. *Catulus leonis Iuda: ad prædam fili mi ascendisti; requiescens accubuisti vt leo, & quasi leæna.* Cur quasi leæna? An non satis laudata fortitudo illius, qui leoni comparatur; cur præterea dicitur, vt leæna? Leæna infirmior est leone; nimis enim pauet strictos, & fulgentes gladios; verum cum pro catulis pugnat, oculos ad terram dimittit, ne videat fulgentes gladios, & sic impauidior agit. Felix qui de leænæ more oculos claudit, ne videat metus, is fortis stabit. Gen. 49.

§. XIII.

Animarum negotium periculosum.

ECce tibi, qui in animarum negotijs Princeps est, quoties labat, quoties fluctuat; securiorem terunt viam, qui otio contemplationis insistunt. Id in Petro, & Ioanne erit manifestum. Petrus enim nobilis animarum mercator super fluctuantes matus, vndas graditur, Ioannes quietis contemplationis cubitus super pectus Iesu recumbit, hic dormit securus, ille clamat de periculo, quod in vtroq; meditatus Orig. ho. 2. in diuer. ait, Orig. *Petrus in forma actionis, & fidei ponitur: Ioannes autem contemplationis, atque scientiæ typum imitatur. Vnus siquidem recumbebat supra pectus Domini, quod est contemplationis Sacramentum: alter sæpe titubabat, quasi trepida actionis symbolum.* Quis vnquam se actiuè commisit, se se animarum negotijs tradidit, qui non titubarit imò

imò sæpius fuerit lapsus? Merito
Leo. D. Leo serm. 4. de Quadr. ait, *Dum per varias actiones vitæ huius solicitudo distenditur, necesse est de mundano puluere etiam religiosa corda sordescere.* Nunquam non verum illud sponsæ Cant. 1. *Posuerunt me*
Cant. 1. *custodes in vineis, vineam meam non custodiui*: eo enim ipso, quod de aliorum custodia tractes, vix id fieri potest, quin in te ipso hostiles pa-
Prou. 6. tiaris incursus. Vnde Prouer. 6. ad animarum curatores dicitur: *Fili mi si sponderis pro amico tuo: defixisti apud extraneum manum tuam, & illaqueatus es verbis oris tui, & captus es proprijs sermonibus.* Expende illud spoponderis; pulcherrimè enim animarum curatores cõparãtur sponsoribus, vt explicentur rei pericula, & discrimina. Quis enim sine ingenti iactura spopondit pro amico? Adi forum, & inter litigantium, frequentias, nil frequentius auditur, quam sponsionum pericula, & sponsoris suspiria. Pari ergo in discrimine sunt, & sponsor, & qui animarum negotia tractat, vt
Greg. dicat Diuus Greg. Pap. III. Pastor. cap. 5. *spondere pro amico est alienam animam in periculo suæ conuersationis accipere.* A quo periculo ille liber habitur, qui secerit diuinum monitum, quod Prou. 6. innuitur, *Fac*
Prou. 6. *ergo, quod dico fili mi, & teme ipsum libera, quia incidisti in manum proximi tui, discurre, festina, suscita amicum tuum, ne dederis somnum oculis tuis, neque dormitent palpebræ tuæ.* Et quis sic inquam vigilabit? Sanè summis vigilijs opus habet, qui alijs iuuandis incũbit, cuius solicitudo penes aliorum salute versatur. De animalibus sacris, quæ plena oculis ante, & retro apparent Apoc. quarto, insuper il-
Apoc. 4 lud additur, quod *& intus plena sint oculis.* Cur intus oculi? Vbi tot sunt exterius oculi, qui videant pericula, & proximorum necessitates, ad quid etiam intrinsecus oculi esse notantur? Quippè qui animarum curam suscipiunt, multum debent vigilare; nec sufficit pro alijs vigilias agere, sed & simul proximorum saluti prospiciant, & sui ipsorum custodias agant: nunquam sic figant oculos in alios, quin simul totidem in se reflectant, ne interni pedes pericula incurrant, dum externi proximis operam nauant.

§. XIV.

Citius Deus adest illi, qui inter pugnandum victus est.

QVam præsto Domini manus Petro assuit, vix summergendus clamat, & ecce tibi Christi manus, & correctio infidelitatis: ait enim: *Continuo extendit manum Iesus, apprehendit eum, & ait illi modicæ fidei, quare dubitasti?* Si corripis infidelem, aut tam cito præbes manum clamanti: cur, qui ob infidelitatem labitur, tam citum experitur auxilium diuinæ manus? Equidem ibi cecidit Petrus, vbi alij minimè vellent intrare. Dum se propter Iesum fluctibus committit, dum tempestati, rapidisque ventis obluctatur, tunc cecidit: nec miror, quod illi citum Dei auxilium accidat, quod præsto esse solet his, qui inter prælandum fuerunt vulnerati. Audisti sæpius Dauidis adulterium, immò & inde ortum homicidium, & quod sub tantis criminibus Dauid nullã resipiscendi curam habuit. Quid tunc Deus? Siuit ne illum indurari in malitia? Siuit ne quod funditus

in

in perditionis caderet barathrum? Absit: immò, vt occasionem subueniendi inueniret, 2. Reg. 12. *Misit Dominus Nathan ad Dauid, & venit ad eum, & dixit ei, responde mihi iudicium, &c.* Cur Dominus seuerissimus vltor iniquitatum cum sit, sic Dauidis prospicit saluti, quando ipse nihil eam facit? Cur occasiones quærit subueniendi illi, qui immemor omnino est auxilij postulandi? Vide sceleris tempus non otiosè notatum 2. Reg. 11. vbi sic. *Eo tempore, quo solent reges ad bella procedere, misit Dauid Ioab, & seruos suos cum eo, & vniuersum Israel, & vastauerunt filios Ammon, & obsederunt Rabba: dum hæc agerentur accidit, vt surgeret Dauid de stratu suo post meridiem, & deambularet in solario domus regiæ, viditque mulierem, &c.* Itaque dum de more Rex Dauid bella instaurat, dum Dei hostes persequitur; dum nulli sumptui parcit, vt idololatræ Ammonitæ extirpentur; dum anxiè curat idololatriam eradicare, nomenque Dei sui illustrare; dum hæc omnia agerentur à Dauide, accidit, vt à peregrino voluntatis hospite feriretur; & ideo Deus citius illi subuenire parat. Accipite Diuum Basilium Seleuc. orat. 17. sic ex Dei ore fantem ad Nathan, cum ad Dauid mitteretur. *Ne verearis dignitatem regiam, seruum meum noui, noui bellatorem meum, qui inimico terga non dedit, sed depralians vulneratus est. Non est ab euentu mente alienatus, nec ea res hominis propositum immutauit; astu, non vi prostratus est. Optimè se gerens, non fugiens ictus est.* Non omnium est sine vulnere vitam ducere; & ille, qui suo muneri incumbens, optimeque se gerens labitur, & feritur, promptiori Dei misericordia dignus est. Et

2.Reg.12. 2.Reg.11. Basil.Sel.

A huic Deus promptissimè accurrit, illique manum porrigit, qua à lapsibus erigatur. Non possum non transcribere in præsenti verba Bachiarij epist. ad Ianuarium, vbi de peccatore facilè recipiendo sic fatur. *Require primum vtrum iste, qui cecidit, in pugna inuentus, an in domo fuerit vulneratus, quia plus misericordia meretur, quem in certamine hostis percusserit, quam ille, quem dormientem latro confoderit.* Equidem quomodo misericordia non præsto erit ei, qui dum viriliter certat, dum omnia sui muneris implet, dum pedem figit aduersus inertiam vulneratus est? Qui imperator non citus medicam manum porrigit militi, qui dum hostes insectatur, labitur in lubrico solo, & ibi vulnus accipit? Virginibus fatuis non miror negatam fuisse sponsi manum, de quibus dicit Matth. vigesimoquinto. *Dormitauerunt omnes, & dormierunt.* non item miror, quod viri diuitiarum pereant, *qui dormierunt somnum suum, & nihil inuenerunt in manibus suis*, vel, vt ex Hebræo, *non inuenerunt manus suas.* Qui enim sic se inerti somno tradit, iustum est, vt nec suas, nec Iesu manus inueniat, quibus possit salutem recipere. Verum qui inter furentes tempestates mundi vigilat, fluctibus obsistit, hostiles classes persequitur, is etsi aliquod vulnus patiatur, accurrentes Iesu manus habebit. Immò, vt aliquid amplius ex D. Bernardo suggeram, lapsus sic dimicantium aliquo modo gratiores videntur, quam imminentium victoriæ. Quippe Eccles. 14. *Melior est iniquitas viri, quam mulier benefaciens.* In mulierę cogita virtutis studiosos, qui mundi pericula cauentes, vt sibi viuant penitus à mundi tumultibus, & laqueis separantur. In viro, intellige

Bacch. Mat.25. Eccl.24.

strenuos Christi milites, qui, vt animas lucrentur, & tenebratum Principes ab Ecclesia Dei fugent, medijs fluctibus se committunt, & ibi promptiores inueniuntur, vbi magis vident furere tempestates, & hostilia tela vibrari. Hi etsi vulnera inter dimicandum accipiant: maiores tamen suscipiuntur ad palmas. Vnde D. Bernard. serm. 12. in Cantic. sic suos contemplatiuos de horum militum lapidibus murmurantes pungit. *Temerariè obiurgat virum de prælio reuertentem mulier manens in domo. Dico enim: Si quis de claustro eum, qui versatur in populo, interdum minus districtè; minusue circumspectè se se agere deprehenderit, non ad iudicandum confestim prosiliat, sed meminerit scriptum: Melior est iniquitas viri, quam benefaciens mulier. Nam tu quidem in tui custodia vigilans benefacis, sed qui iuuat multos, & melius facit, & virilius. Quod si implere non sufficit absque aliqua iniquitate, hoc est, absque aliqua inæqualitate vitæ, & conuersationis suæ, memento, quia charitas operit multitudinem peccatorum.* Sic ille, & quidem quando vehementiores conflictus obsistentis viri clariora non faciunt vulnera, & proniori miseratione digna?

Text. Et cum ascendissent in nauiculam, cessauit ventus. Qui autem in nauicula erant, venerunt, & adorauerunt eum, dicentes: Verè filius Dei es.

§. XV.

Manus diuina semel extenta nescit contrahi, donec in tuto nos asserat.

EXtendit Iesus manus, vt Petrum à submersione liberet, & inter fluctus titubantem firmaret: nec firmato iam Petro inter fluctus contrahitur manus diuina, sed eidem adest, vt faciat ascendere in nauiculam. Etenim manus Dei cessare nescit, vbi semel incepit beneficia diffundere: quam diuinitatis notionem ponit Philo Iudæus lib. de plantatione Noe, vbi docet, quod Deus est, *non qui aliquando largitur, aliquando non, sed semper, & continuè: qui sine intermissione benefacit, qui dona donis cumulando continuat: cuius gratiæ inter se coniunctæ, ac vnitæ semper in orbem redeunt: qui nullam occasionem benefaciendi finit præterfluere.* Inde Deus inter noscitur, si dona donis cumulando continuat, si nescit in donando cessare; si manum semel extentam effundendis muneribus, sic semper habeat, donec homo ascendat in tutum. Genes. decimo nono, Loth Angelicis manibus à Sodomis eductus, & petijt, & impetrauit à Deo securam Segor habitationem, cumque ibi parum commoraretur, dicitur de illo. *Ascenditque Loth de Segor, & mansit in monte.* Cur in obtento Segor oppido non mansit? Cur inde ascendit in montem? Vnde sciuit, quod exiens inde posset securè ad montem vsque venire? Nouerat manum diuinam; qua muneratus à Sodomis exierat, & Segor acceperat; nec putat posse fieri, vt ibi cesset, quæ

Gen. 19.

sic

sic cœperat munera effundere manus diuina, donec ipsam in summo montis asylo constituat. Et merito prudentissimus vir ex primo Dei munere audet sibi promittere, & Chryſ. secundum eleganter Chrysostom. homil. 6. de humilitat. Christiana, inquit. *Ex hoc autem munere Dei, quo parua ciuitatis habitaculum meruerat à Domino, assumens audaciam ascendit in montem.* Non dubitat de Dei largitate, vt ascendat in montis asylum, qui expertus fuerat Dei munera, vt à Sodomis egrederetur, & in Segor habitaculum figeret. Nunquam enim, qui vel pusillum à Deo accipit, cessat accipere, vsque dum salutis culmen accipiat. Sic monebat Dominus suos, Luc. 12. Luc. 12. *Nolite timere pusillus grex, quoniam complacuit patri vestro dare vobis regnum.* Pusillum vocat, & nihilominus à timore alienum esse iubet; sed cur non timeat pusillus præcipuè inter maximos hostes constitutus? Equidem non est, cur timeat pusillus grex Christi, qui enim, vel pusillum à Deo accipit, iam pignus habet, quo nunquam non parata sibi habeat Dei munera, vsque dum integram regni societatem, & securitatem recipiat. Aut è Chryſol. serm. 21. Chryſ. *Pusillus grex est, qui non de magno minuitur, sed crescit de pusillo: pusillus grex nascentis Ecclesiæ sic designat infamiam, quam venire ad regni sui insulas incrementis cœlestibus mox promittit. Sic sic dat cui deficere census, cui regnum minui, vacuari potestas non potest largiendo.* Expendo illud, nimirum *sed crescit de pusillo*, quippe vbi vel pusillum à Deo accipis, semper in muneribus accipiendis crescis, vsque dum accipias pacatissimum regnum. Is enim est Deus, qui nesciat cessare largiendo, adeò vt inde colligat D. Ireneus iustorum corpora in vitam æternam resurrecturam, quod Deus nescit cessare, donec ad perfectum deducet. Ait enim libro 2. cap. 5. 2. *Mortalia corpora nostra custodientia iustitiam resuscitans Deus, incorrupta, & immortalia faciet. Deus enim melior est, quam natura, habens apud semetipsum velle, quoniam bonus est, & posse, quoniam potens est, & perficere, quoniam dives, & perfectus est.* Sic dat, qui dives est, cui deficere census non potest, qui ex eo agnoscitur, quod semel muneribus largiendis extensam manum nesciat contrahere. Iren.

§. XVI.

Dei filius potius ex factis claret.

NOn multus est in verbis Dominus, sed tantum manum porrigit, vt Petrum saluet, & omnes clamant; *Verè filius Dei es.* Quibus id argumentis asserunt? Sanè manifestissimè patet Dei filius, si vel exerat manum, & salutem faciat. Cum sermonem faceret Iesus de iudicij die, negat ad se pertinere notitiam illius diei: ait enim, quod de illo, *Neque filius hominis scit.* Sed cur ad Iesu claritatem non magis pertineret, quod diceret se etiam scire diem illum? Nonne ipse est filius Dei, omnia à Patre suo accipiens, quibus se eius asserat, & ostendat filium? Cur non etiam voluit ostendere se accepisse notitiam diei illius? Equidem filius Dei non tam ostenditur promissis de futuro, quam factis exhibitis, & qui facta præsentia habebat, non curat ostendere notitiam de futuris. Do D. Hilarium Hilar. Canone 26. in Matth. fantem.

Quia ad nos omnia à Patre accepta deueheret, Deique verbum non tam futuri in se fidem contineat, quam facti ideo extra diffinitionem dies posita est. Non tam futuri fides, quam facti exhibitio manifestat Dei filium. Et vbi præsentia facta instant, non est cur Dei verbum ad promissiones futurorum recurrat, vt fuæ magnitudinis faciat fidem. Similiter Ioann. 11. de Lazaro infirmante, immò mortuo loquutus, ait Iesus: *Lazarus amicus noster dormit, vado, vt à somno excitem eum.* Et, discipulis non intelligentibus, addidit, *Lazarus mortuus est*: vbi dormientem proponit amicum, promittit se ire ad excitandum eum; vbi mortuum dicit: nihil amplius addit, non enim gaudet filios Dei promissionibus futurorum, vbi insignia facta potest elicere. Accinit D. Basil. Seleu. orat. 40. inquiens. *Cum dicebat, dormit, addidit: vado, vt à somno excitem eum: cum verò dixit, mortuus est, non id adiecit; vado, vt suscitem eum. Qua enim recompro-baturus erat, verbis ante dicere noluit, docens nihil simpliciter oportere promitti.* Conueniant huc blaterones, seminiuerbij, & discant, quam dedecet Dei filium multa promittere de futuro, cum faciant nihil; ille verè filius Dei est, & ostenditur, qui largus in operibus est, qui nihil committit verbis, vbi opus instat, & operis occasio frontem monstrare incipit. Luc. 19. exceptus Iesus à Zachæo, ait. *Hodie salus huic domui facta est.* Non dicit se facturum, vt salua domus fiat, sed prius facit, & opus ostendit. Ambros. libro 11. de Abel, capit. 8. *Festinauit Dominus ad beneficium, & ideo non expectauit, vt promitteret, & impleret omnia: sed ante fecit, postea declarauit; dixit enim, facta est salus: quod præsentienti seruit, non promittenti.* A promissis abstinet, cum instar tempus faciendi. Non tam verbis, quam factis se se filius Dei oculis mortalibus insinuat. Luc. 2. aiunt pastores. *Transeamus vsque Bethleem, & videamus hoc verbum, quod factum est, quod fecit Dominus, & ostendit nobis. Et venerunt festinantes.* Quæ verba sic expendit D. Bernard. sermon. 22. in Cantic. *Ante non se mouebant, dum verbum erat tantum apud Deum. At vbi verbum, quod erat, factum est, vbi hoc Dominus fecit, & ostendit, tunc venerunt festinantes, tunc cucurrerunt.* Tunc ad manifestum Dei verbum euolant homines, cum illud factum intelligũt; nullo enim sic patet hominibus Dei filius, quam vbi de factis commendatur eius præsentia.

Baſ. Sel. Luc. 19. Ambr. Luc. 2.

CAPVT VII.

De eiectis à templo negotiatoribus.

IEs Dominus templi limina terit, & mensas nummulariorum, cathedrasque vendentium ibi conterit; nundinatores vapulant, prophana lucra perduntur, & frendenti flagello nemo obmurmurat. O mira Dei virtus. Sanat cunctos, Pharisæi oblatrant: flagellanti, immò perdenti lucra omnes tacitii subijciuntur; nec audent suspiria dare flagris. Diuinitas adeò conspicua non latuit cœcos, quorum aliqui, vt notat Matth. post vendentium plagas, petunt, & accipiunt oculos compressa enim beni-

benignitas in flagellis, non potuit non erumpere, & suis beneficijs egentes cumulare.

Ioan. 2. Et prope erat Pascha Iudæorum, & ascendit Iesus Ierosolymam.

§. I.

Mundialia gaudia fastidium, immo nauseam creant.

HAud male Origenes Iudæorum pascha dictum putat, vt à Domini paschate, quod spirituale festum est, carnalia Iudæorum festa discerneret. Quid sapiunt Iudæi non carnale? Non mũdanum? Pro quo aptè ipsa textus verba sic composuit, vt diceret: *& prope erat Pascha dies festus Iudæorum*. Notanter de carnalibus festis solum dicitur dies; ea enim sunt gaudia, & festa carnis, quod sine ingenti nausea, & fastidio extendi nequeant vltra diem. Iosue 10. cũ nobilis dux *Iosue* 10. hostes fugientes persequeretur deficiebat iam dies; & adhuc pauci hostes superstites erant, tunc Iosue ait: *Sol, ne mouearis contra Gabaon, &c. steteruntque Sol, & Luna donec vlcisceretur se gens de inimicis suis.* Seu scire cupis, cur Iosue sic curauit vnico die victoriam sua claudere? Nonne posset illo die de inimicorum cõfracto exercitu triumphare, & sequenti die de reliquijs residuus alium triumphum agere? Nonne iucundior & gratior veniret duplex victoria, in duplicem diem dilata? Absit: nulla enim est mundialis lætitia, nullus triumphus, qui vltra diem vnum sustineri valeat. Pulchrè D. Basil. Seleu. *Basil. Sel.*

orat. 31. *Sol rursum lentare doctus victoriam illis præcipiti cursu conficiebat; diurna spacia producebat, vt vno ipso die pugnantibus tropheũ pararet. Producebat cursum, vt victoriæ tempus corriperet, aut potius extrahebat tempus; vt ne diuturniore victoria fatigatis molestiam crearet.* Mundialis omnis lætitia vltra diem dilata non potest non ingentem molestiam creare. Manna cælestis & in diem colligebatur, & si vltra diem manebat, in vermes conuertebatur. Sic quidquid dulce, quidquid suaue, quidquid glorioſum in mundo est, si vltra diem producitur nauseam, & fastidia generat importabilia: vermes producit, quibus mortalium viscera corrodantur. Dauid Psalm. vigesimoquarto, gaudia præteriti adulterij *Psal.* 24 comminiscens, fatur. *Propter nomen tuum Domine propitiaberis peccato meo; multum est enim.* Non multa fuit duratio netarij gaudij; sed quia vltra diem dilata est, eos vrmes giguit, ea fastidia creat, vt nihil Dauid magis expaueat. Vnde Diuus Augustin. lib. de vera, & falsa Pœnitent. ait. *Non quia multum* *Augustin.* *erat, sed quia id Dauid multum putabat, sicut qui iam inde satur erat, & fastidiosus.* Sunt omnia mundialia gaudia ad instar puncti, etsi amplius durant, nil nouerunt, nisi grauissimas repletiones, & fastidia causare. Talem depingit Tertullianus Adamum post pomi gustũ, *Tertull.* molestas repletiones, & fastidia ructantem. Etenim ait lib. aduersus Gnosticos: *Abstinentiam rupit, edit illicitum, & transgressione saturatus in mortem eructauit.* Ecce tibi, quam cito mundialia gaudia exsaturant, & fastidia generant letalia. Ex nescio quo Psalm. loco audiui trãslationem minimè allepidam in rem præsentem, qua Dauid visus

est meritus fuisse durationem gaudiorum mundialium, fatus: *Cantus meus sicut cantus cicadæ.* Et quidem & cantus, & vita cicadæ vno die clauditur, vt sic etiam vnico die claudantur mundialia gaudia: de
Ambr. quibus eleganter D. Ambros. lib 1. epist.6. ait. *Verè sicut cicadæ, quia de die in diem viuunt, quæstuque rumpuntur suo.* Instar cicadæ sunt omnia mundi gaudia, quæ non vltra diem protrahuntur; & sic ingentes molestias, immò mortes pariunt.

Ioan. 2. Et inuenit in templo vendentes oues, & boues, & columbas, & nummularios sedẽtes.

§. II.

Vbi peccata familiaria sunt præstantioribus viris, maximè fugienda.

QVæ in foro, & in ciuitatis cõpetis auaritiæ sedes esse solebat, ecce tibi figitur in Dei tẽplo, & nullus locus adeò sacer inuenitur, quem hoc crimen nõ penetret. Ideò ne minus timẽda auaritiæ rabies, quia in templis, quia in præstantioribus viris inuenitur. Absit: immò ex tunc maiori cura fugienda. Cum rapidus fluminis impetus extra sui alui ripas exundat, & per insueta loca viam arripit, non ne magis timetur? Non ne maiori cura eius exundatio fugitur? Sic peccata, quæ inter sol dentes, immò inter exultantes prædones, apud speluncas, & locorum cõdensa sedem habebant, vbi ad primos viros accedunt, interque sacratiores, & nobiliores ordines visuntur, maximè A fugienda. Ad Hebr. cap. 11. ait Paulus. *Quibus dignus non erat mundus in solitudinibus errantes, in montibus, & speluncis, & in cauernis terræ.* Rapacitas, & auaritia, & inhumanitas errabat in solitudine per speluncas, & cauernas terræ; modo sanctissimi viri apud spelũcas, apud cauernas terræ errantes audio. Quæ rei causa? Vbi auaritia ad templum B peruenit, & relicto alueo, vsque ad primores vrbis exundauit, sic eius impetus timetur à prudentibus viris, vt fugam arripiant, cauernisq; se se montium abdant. Id quod pul Nil. chrè attigit D. Nilus in Ascetico, fatus. *Mansuefacta hominum vitia, & rerum alienarum exundationes, quæ in ciuitatibus sunt, fugientes, in* C *solitudinibus errabant, ne ipsi quoq; earum vi, tanquam torrentis impetu in promiscuam populi confusionem raperentur.* Duo notanda proponuntur hic à Nilo, quæ fugant viros pios à ciuitatibus: alterum est illud, *mansuefacta hominum vitia*: quippe antea vitia, vt verè fera, & rapida sic odiosa erant, & timenda ciuitatibus, vt compellerentur in D speluncis, & cauernis montium exulare: modo verò sic mansuefacta sunt, vt instar mansuefactarum belluarum in vrbium compitis, immò in nobilium, & præsulum, & regum penetralibus visantur. Quis ergo non sibi ab his omnibus caueat? Non ne turbaris, & caues, vbi in principum liminibus vides leonem, etsi mansuefactum? Sed alte- E rum Nili verbum expendendum magis: nimirum illud, *rerum alienarum exundationes*. Bonus Nilus non potuit non timendum proponere exundationum impetum. Et quidem cum flumina extra alueum exundat, nec vetustissimè quercus vsque ad inferos radicatæ, nec altæ turres, nec ingentia saxa obsistere flu-

fluctuum impetibus possunt, sed vi A
aquarum voluuntur, rapiuntur. Sic
vitia vniuersa, sic auaritia, vbi per
nobilium domos, per præsulum,
per sacerdotum errant penetralia,
extra alueum feruntur, & instar
exundationum impetus, fugienda
nobis maximè sunt, ne tanti torren-
tis impetu rapiamur. Huc etiam spe
Mat. 25 ctat illud apud Matth. cap. 25. *Cum* B
*videritis abominationem desolatio-
nis stantem in loco sancto. Tunc, qui
in Iudæa sunt, fugiant in montes.*
Quasi nullus verus Iudæus, verus
fidelis, & pius confessor possit obsi-
stere impetui abominationum vs-
que ad loca sancta, & illustria exun
dantium. Etenim vbi vitiorum abo
minatio attingit religionis, & no- C
bilitatis apices, quis pusillus non ti-
mea rapi exundantis torrentis im-
petu, nisi se fugæ tradat? Prudenter
Moyses aiebat Pharaoni Exodi 8.
Exod. 8. *Abominationes Aegyptiorum im-
molabimus Domino Deo nostro.
Quod si mactauerimus ea, quæ co-
lunt Aegyptij, coram eis lapidibus
nos obruent: viam trium dierum per-
gemus in solitudinem, &c.* Siue hic
de pecoribus fiat sermo, siue de vi- D
tijs, vt Rupert. mauult, prudentissi-
mè ostendit Moyses necessitatem
confugiendi ad solitudinem ex eo,
quod Israelitæ perdituri erant ea,
quę apud Aegyptiorum vrbes erant
in honore, & cultu. Vbi enim do-
minorum suorum, & aras, & tem-
pla, & regias arces tenebant abomi-
nandæ reculæ, nimirum, ouis, hæ-
dus, auis, vel auaritia, iniustitia, lu- E
xuries; qui seruulus, & captiuus
homo auderet illa abijcere, & iugu-
lare, nisi via trium dierum ad mi-
nus fugeret à frequentia ciuitatum
& in montium cauernis se se abde-
ret?

Ioann. 2. Et cum feci-
set quasi flagellum de
funiculis, omnes eie-
cit de templo; oues
quoque, & boues,
& nummulariorum ef-
fudit æs, & mensas
subuertit.

§. III.

*Prælatorum, Principumque cor-
rectio vni Deo reseruanda, qui solus eos casti-
gabit.*

IN his templi mercatibus, Sacer-
dotum crimina inuuntur, quæ
vt puniat Dominus, non discipulo-
rum circunstantium vtitur auxilio,
sed ipse solus flagellum arripuit,
durumque intulit supplicium. Qua
in mente factum est? Ne quis pu-
tet licere sibi in Prælatos, & Præsu-
les insurgere, sed horum castiga-
tionem vni Deo fuisse permissam.
Ita Eucherius lib. 2. in lib. Reg. in- Eucher.
quiens. *Quia rectores habent iudi-
cem suum, magna cautela subditorum
est, non temere vitam iudicare re-
gentium. Neque enim frustra per se-
metipsum Dominus æs nummulario-
rum effudit, & cathedras vendeu-
tium columbas euertit, nimirum si-
gnificans, quia per magistros quidem
vita iudicatur plebeium: sed per se-
metipsum facta examinat magistro-
rum.* Nulli subditorum permittit
Deus Prælatorum Principumque
suorum castigationem: nulli, licet
quouis prætextu in Principem in-
surgere. Si quis posset Principem

suum percutere ; maximus esset Moyses, qui à Deo mandatum acceperat, quod educeret populum Israelitam à Pharaonis tyrannide, Exod. 5. sed inde, quid Moyses faciat. Exodi 5. Post hæc ingressi sunt Moyses, & Aaron, & dixerunt Pharaoni. *Hæc dicit Dominus Deus Israel: Dimitte populum meum, vt sacrificet mihi in deserto.* Non abijt ad populares, & illos in regem armauit, vt cecidere tyrannum, & irent in patriam; sed regem adit, illumque, vt subditus debet, verbis delinit, vt ad suum consilium traheret. Id quod notans ibi Lyppomanus, ait. *Hi tametsi habebant mandatum liberandi Israelitas à Tyrannide Pharaonis, & Pharao erat Rex longè omnium impiissimus, atque à Domino manifestis verbis condemnatus, non tamen armant Israelitas suos aduersus regem, legitimum magistratum in Aegyptum, non trucidant tyrannum gladio, sed continent se se, & obsecrant Pharaonem obedienter.* Sanctissimè cauent, ne ipsi videantur nocere regi, cuius etsi pessimi vindicta penes Deum est, minimè penes subditos. Non minor Moysi Dauid quoties se à nece Saulis continuit? Quoties cum posset, nullum intulit damnum? Non semel illum in manibus habuit, & dum in spelunca lateret, & dum dormientem offendit; sed nec leuiter offendere eum voluit. Quæ rei causa? Ambros. in Psalmo 35. ait quod noluit Dauid interficere sibi inimicum regem: *Ne malo publico vindicaretur, atque appetendi Principis in malis quoque causis, alijs exemplum ederet, cum ipse vindictam de insidiatore sumpsisset.* Adeò cauere debent vniuersi subditi, ne vllo prætextu principibus suis manus injciant; eo ipso, quòd quis vel clauum Reipublicam tenet, vel in regali solio est, ad Deum solum spectat illius peccata vindicare, punire; ad cæteros autem homines solum spectat illum venerari, maximumque illi honorem habere. Ille Amalecites 2. Reg. 1. sic de Saule referebat. *Stans super eum occidi illum; sciebam enim quod viuere non poterat post ruinam; & tuli diadema, quod erat in capite eius.* 2. Reg. 1. Hæc vix fatus erat, & iussus est illic trucidari à Dauid. Sed scire cupis, cuius verbi causa commotus Dauid, talem tulit sententiam? An, quia dixit ille, quod precibus motus hominem iam iam animam agentem interfecit? Quantum hoc crimen ad illatam instantaneæ mortis pœnam? Fortè non ex eo, sed quod dixit, post interfectum hominem, arripuisse diadema eius, deberet enim bonus vir diadema saltem vereri, nec illam vel tangere audere. Vnde merito Petr. Dam. epistola 125. ait: *Amalecites ille, qui gloriatur se peremisse Saul, dum non se galeam, sed diadema de capite velantis abstuliss confingit, gladio Dauid percussus occubuit.* Nulla excusatio, nullus prætextus esse potest, quo quis impune vim inferat diademati, vim inferat dignitati regis.

Lyppo.

Ambr.

Petr. Dam.

§. IV.

Caueant Dei iram, qui in Ecclesiasticis ministeribus dant operam lucris.

FOedè ad templum Dei accedis, hoc est, de Ecclesiastico censeras ordine, vt totam operam impendas lucris, & qui in mundo fueras pauper, sub Ecclesiastica Christi pauperis disciplina, dite-

scere

scere cures. Post Nahamani accepta munera, sic Elisæus excandet in Giezi. 4. Reg. 5. *Accepisti argentum, & accepisti vestes, vt emas, oliueta, & vineas & oues & boues & seruos, & ancillas. Sed, & lepra Naamani adhærebit tibi.* Cur mirer seruulus tam dite à Domino suo tractatur? Accepisset Dynastæ munera, meditatus esset boum emptiones, quid magis proprium seruili conditioni? Quid magis condonabile seruo? Seruus erat Giezi ex mundialibus parentibus pauper, & sub Elisæi disciplina nutritus, nec paruum eius crimen fuit, quas in mundo non habuerat, in Prophetę schola amare diuitias. Ait Cassianus lib. 7. capit. 14 *Giezi ea, quæ nec antea possederat, volens acquirere, æterna lepræ, sancti Elisæi maledictione perfunditur.* Vereor ne has maculas incurrant plurimi, qui quas in sæculo non habuerant diuitias, eas inuadunt in Ecclesia Christi, Ecclesiæ que sedes tantum desiderent, vt nummis augendis incumbant. Osees capit. 13. *Iuxta pascua sua adimpleti sunt, & eleuauerunt cor suum, & obliti sunt mei.* Quibus verbis acriter notantur, & vituperantur, teste Rupert. qui Christo præsto sunt, non ob amorem Sacramentorum, quæ celebrant, sed propter hoc solum, vt de altaris sumptibus viuant. Hi prorsus obliuiscuntur Dei, & solis lucris insistant. Hi lucrorum gustu in tantam obliuionem Dei incurrũt, vt nihil aliud percipiant, nisi id, quod potest parere lucra. Hos respiciebat Ierem. 7. ex lectione D. Chrysost. iuxta quam dicit. *Numquid spelunca hyæna facta est domus mea mihi?* Et pulchro Hyænæ exemplo vsus est, vt multorum Ecclesiasticorum mores definiat, qualis Hyænæ mos? Accipite Chrys. hom. 13. in Matthæum. *Hyæna bestia est sanguinaria, bestia, quæ corporibus delectatur; bestia, quæ semper in nocte, nunquam in die est: non delectatur nisi cadaueribus mortuorum. Hoc autem dicitur de sacerdotibus Iudæorum.* Vtinam, & non dici posset de sacerdotibus Christianorum, quorum aliqui, sic se lucris habendis dedunt, vt ex memoria mortis non mundi contemptum, non Dei timorem, sed ingentem voluptatem percipiant, cum videant plura inferri cadauera templorum suorum sepulchris. De luce æterna quid nescientes canunt, sed Dei vix memores de cadaueribus delectantur. En quanto periculo in mortis cineribus, nil præter lucrorum temporale vident. Amalecites ille 2. Reg. c. 1. superius datus aiebat de Saule. *Stans super eum occidi illum, sciebam enim, quod viuere non posset post ruinam: & tulit diadema, quod erat in capite eius.* Sed, & tulit præmium facinoris, dum à seruis Dauid, eius imperio lethaliter percutitur. Et quidem merito, quia videns hominem moribundum ab hoste percussum, non curauit de armis eius aliquid accipere, quo se protegeret, non galeam, non scutum, non lanceam tulit, sed diadema ex quo sibi lucrum acquireret. Arguit Petr. Damian. epist. 125. ait. *Dum se non galeam, sed diadema de capite bellantis abstuliſſe confingit, gladio Dauid percussus occubuit.* In galea pugna, in diademate lucrum apparebat; miser ille nil aliud prospexit, quam lucrum, ideo mortem incurrit. Metuant modo plurimi tale excidium, dum in proximorum cadaueribus non arma quærunt, quibus se protegant à vitijs, sed lucra, quibus diuites viuant. Et quot Ecclesiastici sunt, qui in moribundis, immò in cada-

Idem. 4. Reg. 5. Cassiã. 2. Reg. 1. Petr. Dam. Chrys.

cadaueribus nihil aliud meminerunt, quam lucra? Qui viſis mortuis non ſcutum fidei, non galeam ſalutis, non gladium verbi Dei, ſed diadema aureum aſſumunt, quo augeant diuitias? Apud Pharaonem Regem Aegypti ſolis ſacerdotibus permiſſæ ſunt terrenæ poſſeſſiones, Geneſ. 47. vbi cæteri alij omnes ſuas poſſeſſiones pro pane vendiderant. Origen. Ex quo Origen. hom. 19. B ſic ait. *Pharao terras conceſſit ſacerdotibus, Dominus autem ſacerdotibus ſuis partem non concedit in terra, ſed dicit eis: Ego ſum pars veſtra,* Nu. 18. *Num. 18. Obſeruate ergo, qui hac legitis, omnes Domini ſacerdotes, & videte, qua ſit differentia ſacerdotum, ne forte, qui partem habent in terra, & terrenis cultibus, ac ſtudijs vacant,* C *non tam Domini, quam Pharaonis ſacerdotes eſſe videantur. Ille eſt enim, qui vult ſacerdotes ſuos habere poſſeſſiones terrarum, & non animæ, ſed agri exercere culturam, ruri, & non legi operam dare: Chriſtus autem, qui non abrenuntiauerit, inquit, quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Adeò à D Chriſti ſacerdotibus abeſt affectus lucrorum.

§. V.

Calamitoſum eſt hoc in bonis mundialibus, quod ipſa depereant, ab eis autem oborta culpa maneat æternum.

E NOn opus eſt magno flagello, vt bona temporalia euertantur, quæ vel à quaſi flagelli ſonitu è manibus effugient. Sed vide, vnde flagellum fiat, è funiculis, hoc eſt, è laqueis, quibus vendititiæ res, & nummorum ſacculi ad templum A deferebantur. Hoc enim flagellum adnatum eſt omnibus mundialibus lucris, quòd feſtine è manibus elabantur, relicta ſola ab eis exorta culpa. Mercator ille peſſimus Iudas, ſic lucrorum cupidus vt magiſtrum venderet ſuum, poſt emptionis contractum, poſt acceptas pecunias, an diu illas retinuit? Equidem feſtinus in mortem, Mat. 27. Matth. 17. *Retulit triginta argenteos* B *Principibus ſacerdotum, & ſenioribus, dicens, peccaui.* Nummi proijciuntur, euertuntur, penitus è manibus elabuntur, ſolum peccatum ab illis ortum manet æterno caſtigandum ſupplicio. Sedul. Sedulius lib. 5. Paſ. cap. 8. inquit. *Pretio criminis ſe vacuauit, non crimine.* Equidem abeunt reculæ omnes humanæ, abeunt merces C gaudiorum; diſparent vniuerſa bona mundialia, ſed funes peccat ibi contracti æternum manent, quibus vapulet miſera anima. Iob 20. Iob cap. 20. *Oſſa eius implebuntur vitijs adoleſcentiæ eius, & cum eo in puluere dormient.* Expendæ rogo, quamdiu culpa maneat, quamdiu in peccatorum funes perſeuerent; omnia D mundialia abierant, ipſa caro conſumpta erat, ſola nuda oſſa perſeuerabant, & cum ſolis nudis oſſibus adſunt vitiorum funes, peccatorum flagra. Olymp. Olymp. in Cat. Græ. ait. *Nec quicquam vna excepta libidine, hoc eſt, iniquis exceptis facinoribus illum ad ſepulchrum proſequetur.* Hoc pro certo habeant omnes impij, E quod poſt multitudinem negotiationum ſuarum, poſt grandia reportata lucra, reſiduos ſolos habebunt laqueos peccatorum, quibus æterna flagella patiantur. Quò reſpiciebat Eze. 28. Ezec. cap. 28 ad Regem Tyri loquutus: *In multitudine negotiationis tua, repleta ſunt interiora tua iniquitate, & peccaſti: eieci te de monte Dei.* Hoc vnum manet de omnib.

nego-

negotiationibus mundialibus, nihil
mirum, peccatum, hoc est, funis,
quo à Deo in æternum supplicium
abijciantur. Transferuntur omnia
extrinseca bona, sed intimis absconditi visceribus peccatorum funes
Gen. 42. manent, quibus verberaberis. Gen.
42. Iosephi fratres, vbi se apud Pro
regem Aegypti affligi vident, sic cla
mant: *Merito hæc patimur, quia peccauimus in fratrem nostrum*. Papæ,
venditio fratris transacta erat, pretium acceptum consumptum, sed
funes peccati perseuerabant, quos
tam longa temporis duratio non
Theod. potuit cõsumere. De quo Theod. in
Cat. Græc. ait. *Vide conscius animus quam se non possit absoluere, vel longinquitate temporis; duo, & viginti anni erant, cum facinus hoc illi perpetrarant, & tamen eius adhuc memores clamabant: Merito hæc patimur, quia peccauimus*. Eu misera
impiorum conditio, finitur tempore mercatus, finitur negotiatio,
vacuantur sacculi, transferuntur
bona, & quibus vapulent, soli peccatorum funes manent. Nõ illepida
Luc. 22. cõparatione ipsum Iesus Dominos
ostendit Luc. 22. *Sathanas expetiit vos, vt cribraret sicut triticum*. Expetit Sathanas nos omnes, vt ad
cribrum reducat. Et quid mali latet
Imperf. ibi? Multum sanè, id attigit Imperfectus hom. 38. in Matth. *Quemadmodum si triticum vernas in cribro, dum huc, illucque iactas eum, grana omnia paulatim deorsum cadunt, & in fine in cribro nihil remanet, nisi stercus solum; sic & substantia negotiatorum, dum vadunt, & veniunt inter emptiones, & venditiones minuitur, & in nouissimo nihil illis remanet, nisi solum peccatum*.
Hæc igitur est summa diaboli voluptas, quod homines in cribro
habeat, vt dum huc, illucque iactantur, euanescentibus bonis, elabentibus granis, maneant solum peccati paleæ, quibus destringamur, quibus exuramur.

§. VI.

Nil miserius, quam post visam crebram bonorum mundialium ruinam, adhuc illis fidere.

RAdicitus vt euelleret Dominus fiduciam in bonis mundialibus, & vendentium boues, & oues abigit, & mensas nummorum subuertit: quis iam fidat rebus, quas tam facili è manibus elapsas videt? Quis non sibi cauebit ab his bonis, quæ effundi, & euerti omninò respicit? Stultissimi inter omnes ethnicos Azotij fuerunt, de quibus dicitur primo Regum quinto. *Cum surrexissent diluculo Azotij altera die: Ecce Dagon iacebat pronus in terrâ ante arcam Domini; & tulerunt Dagon, & restituerunt eum in locum suum*. Non mirandum erat, quo cæci homines colerent idolum Dagon, cum illum aris impositum cernebant; at nunc non in aris positum, sed humi iacentem, deiectum semel, & bis, immò confractum vident, & adhuc in eius cultu perseuerãt. Quam extremam stultitiam sic grauiter ponderat Theodoretus serm. 10. de Prouid. *Denuo collapsum vident, & tamen adorant*. Proh intolerabilem hominum insaniam? Nil vident in idolis suis, nisi frequentes ruinas, casus, excidia, & tamen non cessant illis adorationem exhibere. Quoties auarus vidit arcas à latronibus confodi, vestes à tinea corrumpi, domos ab igne flagrari, omnia mundialia bona vento citius dispatere, & nihilominus bona adorat? Quoties adolescens vidit pulchritudines

1. Reg. 5

Theod.

tudines marcescere, immò putrescere, vidit puellam semel, & ter, in infirmitatem collapsam, cinereo mortis colore deformem, & tamen adhuc pulchritudines adorat? Quoties Princeps vidit regis supercilio multos à puppi in sentinas deiectos, regios fauores madere sãguine, & adhuc regium fauorem adorat? Quid stultius? Quid insanius? Hi non absimiles sunt stultissimis illis Israelitis, qui Exod. 25. clamabant. *Melius fuerat nos mori in Aegypto, quando sedebamus super ollas carnium.* De quibus eleganter Origen. homil. 17. fatur. *O populus ingratus. Carnes Aegypti requirit, qui Aegyptiorum carnes vidit maris piscibus datas.* Equidem dum florentes viderant Aegyptios, non mirarer, quod bonorum splendore capti inter Aegyptios maluissent degere, quam per desertum peregrinari: verum ibi Aegyptios viderunt fluctibus submersos, à bestijs marinis dilaceratos, voratos, adhuc Aegyptiorum fortẽ amare, extremæ est dementiæ, & insensibilitatis. Quis non demens videat, vel odoretur bonorum necessaria excidia, & talia bona amet? Sanè Dauid promissionem regni habebat post Saulem, à quo incredibilem persecutionem patiebatur. Interea accidit 1. Reg. 26. quod Dauid nocte veniret in Saulis castra, *& inuenit Saul iacentem, & dormientem in tentoria, & hastam fixam in terra ad caput eius.* Proh Dauidis felicitatem, simul habet in manibus, & trucẽ hostem, & regni hæreditatem? Nonne eadem manu potest, & perdere inimicum, & coronã regni sibi rapere? Sed Dauid, & hostem, & coronam dimittens, solam accepit hastã, & vadit. Quid agis ò Dauid, finem bellorũ tenes, coronam habes in manu, & hac dimissa hasta, quasi malis viuere in certamine, quam coronatus triumphare? Quis tibi militi afflicto; per montes & speluncas erranti, tantam tradidit philosophiã? Expende textus verba: *Inuenit, ait, Dauid Saul iacentem, & dormientem in tentorio*: eo ipso, quod Dauid vidit fortissimum, & bellatorem regem iacentem, somno sepultum, nihil sentientẽ, finem rerũ humanarum, mortemquè recordatus, sic omnia contemsit, vt dimissa oblata regni hæreditate, hastam arripuerit, malens pauperis militis vitam agere, quam illam regiam dignitatem habere, quam semel videbat iacere, soloque prostratam. Pulchrè Chrysost. homil. de Dauide, & Saule, ait: *Dauid intuitus inimici dormientis faciem, hinc maximè sumpsit animũ philosophicum. Cum enim videret illum manere immobilem, neque quicquam posse facere, sic loquutus est Dauid. Vbi nunc ille furor? Vbi tot techne, tot insidiæ? Abierunt omnia illa, perieruntque exigui somni incursu. Conspiciebat illum dormientem, & de morte omnibus communi philosophabatur.* Sic mundialium bonorum finis meditatus, vel semel quasi in vmbra visus potuit corpatum hominem afficere, vt facilè respuerit glorias humanas. Quod considerans Moyses, vbi prima mundi bona incipit narrare, nil prius ante oculos nobis proponit, qnam eorum fugacitatem; ait enim Genes. 1. *Factum est vespere, & mane dies vnus.* Cur in diei primi propositione vespere prius meminit: nisi quia, vbi diei pulchritudinem narrans, eius in primis finem ostendat, ne pulchritudo noceat considerata prius eius fugacitate, & fine? Ideo D. Basil. in Cat. Græca fatur. *Vt igitur primas diei Moyses partes reddat, finem prius diei memorat.*

Exo. 25. Origen. 1. Re. 26. Chrys. Gene. 1. Basil.

Quis

Quis sapiens nimis curabit dies videre bonos, quorum finis prius apparet, quam facies?

Matth. 21. Eijciebat oēs vendentes, & ementes in templo; & mensas nummulariorum, & cathedras vendētium columbas euertit.

§. VII.

Qui munera Ecclesiæ, & publica Præfecturæ officia emunt, diuinam iram incurrunt aque, ac vendentes.

NOnnullæ in simili facinore adduntur à Matth. circunstantiæ, quæ nō paruum negotium humanis moribus facessunt, ea in primis ob oculos versatur, quod ira Dei, non solum in venditores, sed etiam in emptores accessit. An qui emit præfecturā, siue prælaturam, non minus peccat, quam qui vendit? Immò sæpe in præfectura emenda nullum erit peccatum graue, quantum ex exterioribus appareret, cur ergo tam emptor, quam venditor sunt sub eodem Christi flagello? Sanè difficile discernis inter emptorem, & venditorem; qui enim prælaturā, seu munus quodlibet emit, ægre, & difficulter sibi persuadet illud non vendere. Vnde sapienter loquitur Arnol. Car. l. de opere sex dierum: *Excutit ab omni munere mundas manus pura iustitia: nec se venalem exhibet index; qui vt iudex fieret, non pretio, sed gratis accepit.* Quasi dicat, vnus non vendit officium, qui non emit, sunt enim emptio & venditiò maximè inter se cōnexæ. Simon ille solum emebat spiritus gratiam; *Obtulit eis pecuniam dicens: Date mihi hanc potestatem.* Cui Petrus: *pecunia tua tecum sit in perditionem.* Eu Petre cur tam seuere in hominem animaduertis? Cur merum emptorē sic perdis? Quid supplicij relinquis in eos, qui tuam Ecclesiā venalem exhibebunt, quando sic emptorem plectis? Emebat Simō, sed vt venderet, quod notans Aug. tract. 10. in Ioann. ait. *Simon ille ideo emere volebat Spiritū sanctum, quia vendere volebat Spiritū sanctū.* Nequit fieri, vt emptor non fiat etiam venditor muneris; quod si quando accidat, quod emptor non vendat munus; tamen semper verum erit, quod emptores munerum sint pernitiosi, & exitiales reipublicæ. Quis vnquam nocentior iudex, & pōtifex, quā Caypha? Cuius malitia pestilentior, quæ in Christū Domini ausa est? sed tantæ malitiæ radicem insinuans D. Isid. Pelus. l. 1. ep. 315. ait. *Cayphas sacerdotium emerat, cum aduersus Christum illum armauit. Quo circa, quisquis sacerdotium emeratur, hunc Christi carnificem Caypham esse constat.* Quasi nequeat fieri, quod ex emptione habeamus munus sacerdotis, vel iudicis, quod Christo Deo non sit exitiale. Hoc pariunt munerum emptiones, quod Deus offendatur, eiusque nomen vilipendatur, & quod pecunia in summo pretio, & summa æstimatione præ omnibus alijs habeatur. Vt dicat D. Synes. li. de regno. *At qui ille sane quomodocumque diues magistratum pecunijs mercatus, cuiusmodi sit aqui distributor nesciat: videtur is non facile pecunias contempturus. Et credibile non est, eum sublato vultu, torus ac rigidis oculis aurum ex aduerso intueri posse. Nouit enim se eius beneficio in hono-*

Arnol. Carn. — Aug. — Isi. Pel. — Synes.

Act. 8.

honore esse, sublimiq in solio sedere. Cur non contemnat Deũ, qui non Dei, sed pecuniarum beneficio putat habere solium? Cur non pecunias adoret, quibus refert acceptum præsidendi honorem? Accinit D. Chryſ. Chryſoſt. hom. 3. in Acta, vbi emptorem muneris, sic alloquitur, *Quibus oculis intueberis, illum, qui tibi fuit auxilio? Quid habebis quod excuses? Etenim qui nolens & invitus compulsus est, habiturus est aliquam excusationem. Quamquam maximis, & hic priuatus est venia, nisi quod ad hunc collatus habet aliquid excusationis. Cogita, quid acciderit Simoni. Quid enim refert si non das pecuniam, sed pecunia loco adulaeris subornas, multaque machinaris?* Habent hoc quasi necessarium omnes emptores munerum, siue pecunijs, siue obsequijs emant, quod ei, cui debent munera, sacrificent, vt ille alius sacrificauit retis suo Abacuch 1.

§. VIII.

Sacrificia Deo grata, quæ multa præparatione antecedenti fiunt. Vbi de Eucharistiæ præparatione.

SAne, & qui emebant in templo sacrificia, displicent, quia non ex occasione, quod in Ecclesia occurrit, adeo gratum est, quam quod ex præparatione longa antecedenti Deo litas. In monte sacrificaturus Abraham filium, ignem, & ligna ferebat secum: videretur forsan alicui labor superuacaneus ferre ad montem ligna. Sed bonus ille non in loco sacrificij spectat colligere ligna, sed ex præparatis longe antea placere Deo studet, Vnde iubemur à Deo petere, *panem nostrum quotidianum*, & Græce habes *panem nostrum crastinum*, vt doceamur à præcedenti die debere incipere præparationem, qua quis expectet diuinum pabulum. Quod si hæc præparatio antecedens necessaria est cuius accedenti ad templum, diuinasque escas sacrificiorum inhianti. At ille, qui panem super substantialem Eucharistiæ sumpturus accedit, is credat mihi, & non accedat, nisi præparatus, & probatus. Etenim vero Eucharistiæ panis peculiari iure habet, quod sit panis crastinus, nimirum, quod supponat antecedẽtem præparationem, & temporis distantiam. Ioã. 4 Accessit virgo mater ad Iesum postulans, vt in nupcijs defectum vini subueniret creans, & immittens hydrijs vinum aliud. Cui Iesus ait: *Nondum venit hora mea*. Sanè alibi sæpius multas postulationes accepit indigentium postulantium salutem, & alia facinora diuinitatis. Et saltem sorores Lazari illi repræsentarunt fratris discrimen, quibus non respondit, nondum venit hora mea, etsi per quatuor dies differret Lazari sanitatem. Cur modo statim vinum daturus, prætermittit, nondum venit hora mea? Sanè in præsenti adumbrabatur vinum illud super substantiale germinans virgine, vinum Eucharisticum, quod hoc habet præcipuum, vt semper supponat temporalem præparationem. Eius distantiam. Diuus Augustinus sermone 41. de tempore, ait: *Quod vinum est, quod optimum iudicatur, quod architriclinus quæritur sero prolatum, nisi sanguinis Dominicæ passionis? Hoc est enim, quod Deus in horam suspendit.* Sanè hoc est quod Deus in horam suspendit, hoc est, quod non vult

Ioan. 4.

Augustin.

Deus

Deus largiri, quin prius tempus transigas in expectatione eius. Si vitam, si misericordiam, si salutem à Deo petas, statim eadem hora qua petis, poteris obtinere; at vbi Eucharisticum poculum petis, expecta horam, suspendi enim debet diuinum poculum, vsque dum optima dispositione constitutus fueris. Nonne tritum est illud Pauli ad Corinth. *Probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat*; nusquam enim digne bibitur, ni probatione præmissa, & præparatione. Ipse Dei filius, vt carnem sumeret, quotics experimentum in se fecit de humanis affectibus? Audi clamantem Deum, Genes. 1. *Adam, vbi es?* Qualis hic clamor? Nonne Deus sciebat Adami locum? Si sciebat, si ignorare non poterat, cur ignorantis interrogationem præsefert? Assumpturus erat hominem, cuius proprium est ignorare, cuius proprium est sic de ignoratis quærere, & volebat ante susceptionem carnis probare, qualiter exprimeret carnis affectus. Ita Tertull. lib aduers. Prax. Tertull. fatur. *Edisebat autem, vt nobis fidem faceret. Etiam affectus humanos sciebat iam tunc, susceturus etiam ipsas substantias hominis, carnem, & animam, interrogans quasi ignorans. Adam, vbi es?* Non antea assumit hominis substantiam, quam longo temporis interuallo in se probet, qualiter exprimi solent humani affectus; ne quis audeat diuinam substantiam accipere, quin prius se probet, & experiatur, qualiter ostendet diuinos affectus. Edisce prius, & proba linguã, an possit loqui instar linguæ Iesu; & manum, an largiatur, & operetur instar manus Iesu; & pedes, an ambulent instar pedum Iesu; & viscera, an effundantur instar viscerum Iesu; & enim probaueris in te omnes Iesu affectus per aliquod tempus, sic probatus de pane illo ede.

Gen. 1.

§. IX.

Vt cauenda venialia peccata.

B BEne posuit Matth. cathedras vendẽtium columbas; vt enim venialis templi irreuerentia erat, quod ibi auiculas ad sacrificia essent, sic facilius populus illam doceretur. Hoc enim habent venialia peccata præstantissimi magisterij, quod facillime persuadeantur hominibus, quare omni diligentia sunt cauenda. Apud Matth. cap. 8. *Mat. 8*
C illos homines caueri iubemur à Domino, in quibus post trinam admonitionem adhuc peccata residēt. Et crediderim ibi, non solum de peccatis mortiferis, sed etiam de venialibus agi, quæ Dei gratiam non expellunt. Quid igitur faciendum de illo homine, in quo post trinam correctionem adhuc peccata venialia habent sedem? Ait textus; *sit tibi, sicut Ethnicus, & publicanus.* Expende illud, *sit tibi*, quasi diceret: fateor talem hominem non esse Deo odiosum, non à Deo reiectum, verum tu illum caue, illum omnino fuge, quasi reputans à fidelium communione eiectum. Suffragetur Origen. hom. 6. in Matth. Orig.
E *Nouissime autem, quia non puriter dixerit, sicut ethnicus, & publicanus, sed ita, sit tibi. Qui in peccato leui correctus ter non se emendat, nos quidem sic eum debemus habere, quasi publicanum, & ethnicum, abstinentes ab eo.* Non minori cura caueamus hominem, qui leuibus peccatis scienter obstringitur, quam caueamus ethnicum, & publicanum. Qui magnis sceleribus plenus

plenus est, omnibus est inuisus, nemo eius mores non abominatur; verum ille, qui minuta peccata inter iucundissimos mores præsefert, facile illa conuersantium indit visceribus. Quare cauendus omni conamine, & diligentia, & tanquam ethnicus cauendus. Sed quid si leuidensia peccata persuadeantur nobis? An, id magnum damnum erit? Pulchrè ait D. Eptr. tract. de virtutibus, & vitijs, agens de intemperantia: *Vaillis, qui minimis, leuissimisque de causis tunc confundentur*. Et tanè miserrimum est, quod viri fortes ob leuissima vehementer vapulent apud Angelos Dei: quanta cófusio erit nobis, cum torreri videamur ob vanissimas gloriolas, ob pomi gulam, & alia huiusmodi? Sed & confusionem ex his natam aliter explicat D. Cæsar. Ael. homil. 8. aiens. *Quibus peccatis licet occidi animam non credamus, tamen ita eam velut quibusdam pustulis, & quasi horrenda scabie repletam horrendam faciunt, vt eam ad amplexus illius cælestis sponsi, aut vix, aut cum grandi confusione venire permittat*. Ecce tibi media vitæ nocte, clamor fit, ecce sponsus venit, qualis tunc confusio erit scabienti sponsæ? Fallor, nisi anima, quæ se tam horrenda scabie videat infectam, non dicat etiam (licet ex corde perfecto) montibus, cadite super nos, & collibus, operite nos, ne oculis sponsi videamur, donec mundemur. Tantam confusionem parient minutissima quæque peccata. Sed esto confusionem eam contemnas, an pericula in illis maiora non pauebis? De illis periculis accipe dulcem D. Naz. cantilenam in præceptis ad Virg.

Eptr.

Cæsar. Ael.

Nazia.

Sed neque furtivos mundi fefferis amores,
Atque fidem Christo iuratam

perfida fallat.
Hanc porro fallit, sacrataque fœdera rumpit.
Quisquis vel tenuem radicem criminis in se
Excipit. Innumeros nam parua tempore ramos,
Hinc atque hinc extenta solet diffundere radix.
Et succo exigno densatur copia lectis.
Ac lapidem si quis tranquillas mittat in undas,
Præclaros turbat latices, vitiatque colorem,
Multiplicesque orbes summa nascuntur in vnda.
Qui simul, ac pœcantur aque, soluuntur inanes.
Quin etiam parua liuescit vulnere totum
Corpus, & ingentes subeunt, cruciantque dolores.
Aspidis haud grandis est vulnus; tamen illa soporem
Mortiferum exemplo inducit, vacuusque dolore
Interit, excepit qui tetrum corpore virus.
Ergo caue, ne vel labes tenuissima mentem
Inficiat, minimasque etiam procul abjice noxas.

§. X.

Auari homines fustibus agendi, non enim benignitatem nouerunt.

QVi homines trahere nouit in funiculis Adam, in vinculis charitatis, vbi ad templi nundinatores accessit, funiculos in flagella conuertit, quasi solam flagelli vocem nundinatores sentiant. Enim vero ea est gens auarorum, quæ

quæ benignitas, & venerabile miſe-
ricordiæ nomen nunquam norint.
Quot peccatores à Chriſto Domi-
no miſericorditer tractari Iudas au-
dierat? Quoties immenſæ benigni-
tatis diuinæ theſauros apertos me-
retricibus viderat? Et tamen pec-
catum ſuum agnoſcens, Matth. 27.
Matt. 27 *Proiectis argenteis in templo receſſit; & abiens laqueo ſe ſuſpendit.* Non
viſcera pietatis, ſed laqueũ auarus
meminit, non ad miſericordem
Deum, ſed ad id, quod ſibi magis
familiare erat, properat flagellum.
Cur miſer non meminiſti Dei be-
nignitatis? Cur non tibi in mentem
venit Saluatoris pietas immenſa?
Leo. Pulchrè D Leo ſermon. 11. de Paſ.
inquit, *Maligno cordi, nunc furtis
fraudem dedit, nihil vnquam miſe-
ricordiæ Saluatoris inſederat: nec pijs
acceperat auribus Domini verba di-
centis: Non veni vocare iuſtos, ſed
peccatores. Nec intellexerat clemen-
tiam Chriſti, qui non ſolum corporeis
infirmitatibus medebatur, ſed etiam
vulnera debilium curabat animo-
rum: dicens paralytico: Remittun-
tur tibi peccata tua: dicens oblatæ
adulteræ, nec ego te condemnabo.*
Nul a penitus percipit auarus be-
nignitatis documenta, nihil miſe-
ricordiæ intelligit, nihil humanita-
tis nouit; ſolum laqueos, funiculos
nouit, ſicut mulus cui non eſt intel-
lectus. Duo ſe mihi obijciũt in præ-
ſenti meditandi adoleſcens, & ado-
leſcentula, Abſalon, & Magdale-
na, ambo pulchritudine inſignes,
ambo propter crines percelebres.
Sed Magdalenæ crines illã ad fon-
tem miſerationis vitæque arborem
Ieſum religant: *lachrymis enim cœ-
pit rigare pedes eius, & capillis ca-
pitis ſui tergere.* Ibi quot crines, tot
charitatis vincula, quæ largam pec-
catorum trahunt indulgentiam.
Non ſic Abſaloni crines, quin po-

tius, ad quercus fuſtem religati, du-
riſſima extiterunt flagella miſero
adoleſcenti. Sed quæ tam diuer-
ſæ ſortis ratio? Cur ſicut in pecca-
trice fœmina, in miſero adoleſcen-
te crines non ad miſericordiæ fon-
tem, ſed ad flagelli fuſtem perue-
niunt? Et quidem Magdalenæ cri-
nes quam plurimos implicarant,
& in voluptatum barathra traxe-
rant; verum Abſaloni crines auа-
ritiæ ſeruierant, ſic enim habes 2. 2. Reg. 14.
Reg. c. decimoquarto, *Ponderabat
capillos capitis ſui ducentis ſiclis pon-
dere publico*, ne mireris, quod aua-
ritiæ materies neſciat ire, niſi ad fu-
ſtes, & flagella. Id inſinuans Dro Drogo.
go Hoſtienſis, libr. de Sacrament.
Paſſion. Chriſti fatur, *Abſalon cri-
nes ſuos ponderabat pondere publico
ducentis ſiclis, vnde in eodem crine
ſuſpenſus ad arborem interijt.* Nihil
auaritiæ habet cum pietate, nihil
cum miſericordia, quorum nomi-
na venerabilia cunctis peccatori-
bus, nec nouit auarus; ad iſtos fla-
gella, & fuſtes applicantur, qui pe-
nitus efferati, & bruteſcentes om-
nia humanitatis viſcera exuerunt,
& à ſe abdicarunt. Vis videre aua-
ros penitus bruteſcentes? Ecce ti-
bi, Geneſ. 39. vbi inuidi Iacob Gen. 39.
filij fratris Ioſephi mortem medi-
tantur, audio Rubem nitentem li-
berare puerum à ſanguineis mani-
bus: itaque non omnes acquieſcunt
perdere fratrem, adhuc inter in-
uidos apparet aliqua humanitas.
Quid plura? Cum inde mercato-
res tranſirent, ait vnus illorum:
*Melius eſt, vt venundetur Ioſeph
Iſmaelitis. Acquieuerunt fratres
ſermonibus illius: & prætereuntibus
Madianitis negotiatoribus extra-
hentes eum de ciſterna viderunt,
&c.* Omnes venditioni conſentiũt,
non eſt qui obſiſtat, non eſt qui
eum liberare contendat; ſic vbi in-

trauit pecuniarum sitis, omnem hu manitatem expulit, & homines con uertit in belluas. Ideo Chrysol. ser. 29. ait: *Sic auaritia siccauit mentes, sic corda depressit, sic quod in eis fuerat humani sensus, ferinam in rabiem commutauit: vt non offensam Dei, non sancti patris dolorem, non proprij sanguinis sensum meminisse permiserit. Intuere quid auro grauius, quod cum mores hominum perdit, perdit, & naturam.* Quando ergo immanis auaritiæ bellua non fustibus, non flagellis agatur? quando pietatem noscere vellet?

Chrys.

Ioan. 2. Ex his qui columbas vendebant, dixit: Auferte ista hinc; nolite facere domum Patris mei, domum negotiationis.

Matth. 21. Scriptum est: Domus mea, domus orationis vocabitur: vos autem fecistis illã speluncam latronum.

§. XI.

Orationis pium latrocinium in aperiendis cœlis.

LVbet in hac templi iniuria aliquid orationi minime iniuriũ meditari; quid enim multum, quod domus orationis fiat spelunca latronum, quando & ipsa oratio exercet etiam pium latrocinium? Quando enim oratio instar furis non habitat petræ speluncas, donec pertranseat Domini ira, & iudicis furor, indeq; exurgens cœlestium fodit maceras, vt thesauros sibi assumat? Cant. 2. *Columba mea, in foraminibus petræ in cauerna maceriæ, ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis.* Expende orationis speluncas, & effossiones; speluncas hic habet; quibus se abdit, vt fugiat iudicis iram; effossiones ipsa facit in cœlestibus, vt inde sibi trahat diuitias. Speluncas habet oratio in foraminibus petræ, cum intra Christi vulnerum cubilia cõpungitur, & gemit, vt caueat seueritatem iudicis. Sic monebat Isaias 26. *Vade populus, intra in cubilia tua; abscondere modicum donec pertranseat indignatio, ecce enim Dominus egreditur de loco suo, vt visitet iniquitatem.* Dum visitat iudex, fures in speluncis latent: sic populus instruitur, vt orãs cubilia teneat, & petræ foramina, si velit egredientis iudicis cauere seueritatem. Et quid est, ne semper latendum in petræ foraminibus? Absit: immò post latibulum spelucarum; domorum macerias effodiendas proponit ars furandi: sicque gementi columbæ, hoc est, orationi post petræ foramina, maceriarum cauernæ offeruntur, quas ipsa excauet, & effodiat sibi, vt thesauros hauriat. Quo respexit Ecclesiasticus 35. aiens, *Oratio humiliantis se nubes penetrabit*, Quamuis se se abscondat oratio, profundisque spelũcis lateat, ea est eius ars, vt inde cœlos effodere valeat, hoc est cœlestium pectora aperire, & sibi patentia facere. Do D. Bernardum huius loci explicationem, serm. 62. in Cant. *Denique oratio iusti penetrat cœlos. Non vtique quasi gladius acutus ipsius firmamenti soliditatem, celsumque verticem perforabit. Sed sunt cœli sancti, qui enarrant gloriam Dei, qui fauorabili pietate nostris se vo-*

Cant. 2.

Isai. 26.

Ecc. 35.

Bern.

tis inclinant, & sinuatis ad tactum nostræ deuotionis affectibus, in sua nos recipiunt viscera, quoties digna ad eos intentione pulsamus. Licebit vtique vnicuique nostrum etiam hoc tempore nostræ mortalitatis cauare sibi quacumque parte volet cauernas superna materia. Ea est igitur orationi ars furandi, qua dum se humiliat, in petræ foraminibus, in cubilibus suis compungitur, in speluncis latitat, dum iudicis rigor pertranſit, indeque exurgens perfodit cœlestem Domum, viuentium terræ macerias excauat, nec inde exit vnquam vacua. Haud dubium quin orationis nos remittebat latrocinijs Isaias, capite 2. fatus, *Ingredere in petra, abscondere in fossa humo à facie timoris Domini, & gloria maiestatis eius.* Non solum spelunearum habitationem, sed & macerianum effossiones persuadet, vtrumque enim habet orationis cubile, & latibula à facie iudicis, & artem qua viuentium terra cœlestium maceriam effodiat. Sed acutè notat Bernard. supra, quod non iubeat ire ad effodiendos cœlos, sed ad iam effossos, ad semel effossam humum: habet enim hoc oratio de latrocinij specie, quod effossos relinquat cœlos, & apertos. Dominus qui domum intrat apertis valuis, illas claudit post se; at latro, qui effossa intrat maceria; effossam illam, & patentem relinquit, vt toties quoties voluerit, manifestus sit aditus. Sic oratio, & fodit cœlos, & illos semper apertos sibi, & effossos habet. Matth. 25. intrant quinque virgines in sponsi domum, *& statim clausa est ianua*, & adytus occlusus manet venientibus post paululum. Verum Actorum 7. Stephanus ait: *Ecce video cœlos apertos*, &c. Cur ibi clausa ianua apparuit, hic prorsus aperti cœli manifestantur? Paulo ante latronis oratio cœlos penetrauerat, aiens: *Memento mei*, &c. & hæc est ars etiam piè furantium, quod apertas relinquant effossiones, quas faciunt. Præclarè D. Aug. sermone nonagesimo quinto de diuersis, ait: *Post passionem Christi latro primus intrauit, postea Stephanus apertum vidit.* Nihil sciuit latro claudere, sed omnia aperta relinquit; sic oratio.

§. XII.

Qui in perfectionis statu deficiunt, sceleſtiora audent.

PRoh dolor! Non medium tenent, qui in schola virtutum, se se vitiosis affectibus committunt, nulla mediocritate contenti sunt. Modo orationis domus, statim latronum spelunca, quæ quasi à sanctitatis summo nesciant, nisi ad viliorum extrema se se porrigere. Quod innuit Origenes in capite 2. Ioannis dicens: *Sola orationis domus neglecta, latrones etiam recipit.* Caueat, qui altum perfectionis statum tenet, nulla ibi negligentia sit parua, ab orationis negligentia in latrocinia deuenies. A nullo enim grandiora sceleta nascuntur, quam ab eo, qui aliquando fuit virtutis studiosus. Genes. 6. *Videntes filij Dei filias hominum, quod essent pulchræ, acceperunt sibi vxores ex omnibus, quas elegerant: Gigantes autem erant super terram.* Ecce tibi, & luxuriem filiorum Dei, & Gigantes simul commorantes; quasi iam dudum peccatorum

monstra immania à filijs Dei la-
Bachia. bentibus nascantur. Ita Bachiarius epist. de recipiendis lapsis, ait, *Mox vt concupierunt filij Dei filias hominum, nati sunt in terra gigantes, vel quod enormis nimium, & vltra staturam peccaminum reliquorum gigantis forma est.* Eu, quoties luget mundus, immò & luit hæc monstra à pijs hominibus nata, vbi hi cœperunt in errores labi. Nescit, qui perfectionis culmina tenet mediocriter errare, sed vbi cadit, se se totum præcipitat in scelerum barathrum.
Iere. 7. Dominus apud Ierem. capit. 7. ait: *Numquid spelunca latronum facta est domus ista?* Vatablus ex Hebræo. *Num spelunca nebulonum facinorosorum domus hæc?* Sed quid est; quod qui à domo Dei decidit, latro, nebulo, scelus ipsum fiat, nisi & funditus totum ipse se perdat, & in flagitia iactet? Ideo argutius
Chrys. Chrysostom. homil. 13. in Mare. legit. *Numquid spelunca Hyænæ facta est domus mea mihi?* Et pulchrè qui à domo Dei deficiunt Hyænæ comparantur, vt quam se totus funditus perdant, appareat. Sic enim
Chrys. Chrysostom. de hac bestia fatur, *Hyæna hanc dicitur habere naturam, quia spinam vnicam habet, qua flecti non possit. Denique si vertere se voluerit, tota conuertitur.* Quid simimus ei, qui in perfectionis culmine versatur, qui se brutescere incipit, non parum flecti potest, sed Hyænæ instar, totus conuertitur, & totum se immergit pec-
1. ad Corinth. 3. catis. Paul. 1. ad Corinth. 3. sic monebat: *Nescitis, quia templum Dei estis: & spiritus Dei habitat in vobis? Si quis autem templum Dei violauerit, disperdet illum Deus.* Nunquam enim Dei templis, hoc est viris diuinis accidere solet minor, quam extrema perditio. Orig.
Origen. homil. 5. in Iosue ait, *Vide quantum profeceris; ex homuncione terreno in templum Dei progressus es, sine dubio, & qui caro, & sanguis eras, profecisti, vt membrum Christi sis. Sed sicut magnus est iste profectus, ita & discessus terribilis, atque irremediabilis pene lapsus.* Nescit parum deficere, qui à tanto excidit culmine. Vnde Psalm. 81. dicitur, *Deus stetit in Synagoga Deorum; in medio autem eos diiudicat. Vsquequo iudicabitis iniquitatem?* Non possum non mirari, quid cœli Deus terrenis dijs obijciat; nimirum: Vsquequo iudicabitis iniquitatem? Non obijcit certum aliquod determinatum peccatum nec dicit, quare sic, vel sic peccatis, sed cum peccantes videt, non dubitans, quod in summam malitiam deuenturis essent, iam summum illis malum obijcit, dum dicit: Vsquequo iudicatis iniquitatem? quasi dicat, video in vobis malitiam, quæ nullum habebit modum, quæ in summum vsque scelus insurget. Sed scire cupis, vnde Deus sic de Deorum malitia testificatur, præcipue cum is sit Deus, qui non facile credat malitiam in suis creaturis, quandoquidem Genes. 18. ait *Gen. 18.* Dominus, *Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum multiplicatus est, & peccatum eorum multiplicatum est nimis. Descendam, & videbo, vtrum clamorem, qui venit ad me opere compleuerint.* De Sodomitis quasi dubitat Deus, animalitia eorum tanta sit, quantam audit ipse; & de dijs non dubitat, quod malitia in summum vsque scelus exurgat, quæ huius rei ratio? Sanè in Sodomitis homines carnales videbat, qui etsi vitijs se dabant, tamen modum in peccatis habere consueuerunt. In dijs autem considerat præstantissimos viros, religionis apices, verbi gratia, Sacerdotes maximos Iudæorum,

rum, quos vbi in peccata delabi cernit, dum prophetas occidunt, notissimum est, quod nullum modum habebit eorum malitia, & quod vsque ad summum perueniet facinorum. Inde elegantèr
Brun. præsentia verba explanat D. Bruno, inquiens, *O principes Iudæorum, vsquequo iudicatis, id est, iudicabitis iniquitatem? Iudicauistis iniquitatem interfectione prophetarum: & usquequo, id est, vsque ad quem modum iudicabitis iniquitatem? Iudicabitis adeò iniquitatem, vt eum, qui fidelium Deus est dignum morte iudicetis* Ea est deorum natura, si peccare incipiat, vt fieri nesciat, vt modum habere, & finem minimè sibi præscribere sciat, sed semper deueniat in summum. Sic Israelitæ, religionis apices, vbi declinare incipiunt occisione prophetarum, quasi certum dederunt pignus, quod peruenturi erant ad summum scelus, nimirum ad mortem filij Dei summi.

Ioann. 2. Responderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei: Quod signum ostendis nobis, quia hæc facis?

§. XIII.

Nullo Zeli prætextu castigare velis scelera eorum, qui sub tua potestate minimè sunt.

VNum in tanto supplicio habebant Iudæi, quod Iesu opponerent, nimirum, si nullam in eos habeat potestatem, de qua diligenter inquirunt, dicentes: Quod signum ostendis nobis, quia hæc facis? Exere potestatis testimonium, A scelera noscimus, & flagello digna non negamus, sed demonstra nobis, cur tuum sit illa sic castigare? Nullus enim zelus est, qui possit excusare hominem, qui animaduertit in eos, quorum nullam habet potestatem. Sic cauet Deuteron. 7. *Deut. 7.* *Cum introduxerit te Dominus Deus tuus in terram, quam possessurus ingredieris; & deleuerit gentes multas coram te: tradideritque eas Dominus Deus tibi: has eorum subuertite, & confringite statuas.* Sanè prius videbatur à Deo dicendum, quod Moyses idololatriam terræ expugneret, lucos succenderet, euerteret aras, confringeret statuas. Cur non hoc prius Moysi imperatur? Abi Moyses, cum primum ingressus fueris terram hoc age, vt nullus superfit locus idolorum, nullum sactum. Sed non loquitur sic, immò prius ait: Cum terram ingressus fueris, eamque expugnaueris, expugnatamq. à Deo in possessionem receperis, tunc ad expulsionem idololatriæ conuertes animum, vt prius potestatem accipias, quam scelera velis castigare. Pulchrè D. August. serm. 6. de verbis Domini, ait: *Audistis, quæ vobis legimus: Cum data, inquit, fuerit terra in potestatem. Prius ait in potestatem, & sic dixit, quæ facienda sunt. Aras eorum, inquit, destruetis lucos eorum comminuetis. Cum acceperitis potestatem, hoc facite: vbi nobis non data est, potestas, non facimus, vbi data est non prætermittimus.* Prius de habenda potestate cura, quam de corrigendis peccatis: vbi enim potestatem habens correctioni instas, facili negotio inter rebellium multitudines ages, alioquin quiuis homuncio in te audebit. Moyses ille, qui tanto populo leges dedit, qui Pharaoni Deus fuit datus, illumque tot plagis mulctauit; Aug.

vbi ad duos Hebræos rixantes accessit, illosque corrigere audet quantam accepit contradictionem? Sic habes Exod. 2. *Quis te constituit iudicem super nos, num occidere me tu vis, sicut heri occidisti Aegyptium? Timuit Moyses, &c.* Qui non timet Pharaonem toties furentem, qui non timet multitudinem Israelitarum, quos gubernabat, à solo vno homine reprehensus discedit timens, & pauens. Hoc lucrantur, qui nulla accepta potestate, alios corrigere audent. Sic Diodor. in Cat. Græca fatur, *Moyses, qui prior inter duos rixantes reiectus iudex, & habitus indignus aequalibus conciliandis: nunc tot inter hominum millia, & inter Pharaonem non iudex quidem, sed Deus constituitur. Scriptura nobis tantum non vociferante non debere quemquam suæ doctrinæ, suaque prudentiæ confidere, priusquam iusta vis, & auctoritas accedat.* Nulla accepta potestate, nec fortissimus quisque prudentissimusque vnum homuncionem gubernabit, sub iugoque correctionis trahet. Verum potestate accepta, vel formica leones subiugabit. Sic 2. Paralyp. cap. 9. de regio Salomonis solio dicit. *Fecit quoque rex solium eburneum grande: & vestiuit illud auro mundissimo. Sex quoque gradus, quibus ascendebatur ad solium: & scabellum aureum, & brachiola duo altrinsecus, & duos leones stantes iuxta brachiola.* Quis bene consultum putet, quod leones iuxta brachiola ponantur? Vbi leones ponis, non brachiola, sed brachia robustissima apponenda erant, quibus leones coerceantur. Sed nota, quod brachiola de solio regali procedebant, à quo & in quo potestatem, & auctoritatem mutuabant, & vbi auctoritas, potestasque præcedit, vel brachiolum leones subiugabit.

Exod. 2.

Diod.

2. Par. 9

§. XIV.

Vulnera à Deo inflicta fortitudinem, & tolerantiam ad sustinendum afferunt.

MIraberis quod verberati mercatores isti à Iesu nihil asperum loquantur, nullum impatientiæ aut iracundiæ faciant verbum, solum dicunt, Quod signum ostendis nobis, quia hæc facis? Quid tolerantius dicere posset homo ab alio verberatus? Sanè in hoc perspicuè cognoscitur flagelli manus. Vbi enim manus diuina per se vulnera infligit, simul imprimit tolerantiã, qua fortiter, & patienter flagella sustineantur. Ex cuius tolerantiæ testatione aiebat Iob c. 19. *Manus Domini tetigit me.* quo conuincit D. Ambr. summam diaboli stultitiam, & cæcitatem. Is enim vt certissimũ euersionis Iobi instrumentum petebat à Deo, capit. 2. *Mitte manum tuam, & tange os eius, & carnem, & tunc videbis, quod in faciem benedicat tibi.* Falleris ò pessime cum putas Iobum euerti posse diuina manu: non enim manus diuina scit euertere, sed sanare; non scit vulnera infligere, quin simul non infligat tolerantiam, & sanitatem Amb. Psalm. 36. ait: *Diabolus suo sermone deceptus est. Misit enim Deus manum suam, & confirmatus est Iob. Capit benedicere, qui maledicere credebatur. Sanat enim iustos cum tangit manus diuina.* Hoc est notissimũ vulneris à Deo inflicti signum, quod fortiter & toleranter sustineatur. Vbi multiplicari vulnera vides, & etiam multiplicari in homine tolerantiam, agnosce vulneratoris magnum, agnosce Deum vulnerantem.

Iob 19.

Ambr.

Ambr.

Id

Id quod Gen. 32. expressum habes in Iacob; cum enim hic solus maneret, ecce vir luctabatur cum eo vsque mane. *Qui cum videret, quod superare non posset, tetigit nervum femoris eius, & statim inaruit. Dixitque ad eum, Dimitte me; iam enim ascendit aurora. Respondet: Non dimittam te, nisi benedixeris mihi.* Qualis huc luctator esset, in cuius amplexu quò magis Iacob constringitur, eò fit valétior; & dum in fœmore percutitur, sic roboratur, vt nullis precibus, nulla vi cogatur dimittere eum, nisi prius benedictione accepta? Iam inde inter nos scitur clarè Deus sub luctatoris specie. Cuius vulnera robur imprimunt fidelibus ad gratias, & benedictiones obtinendas. Lyppom in Cat. *Nunc Deus gravibus tentationibus, & multis exercet fidelem, corpore, & spiritu, quasiq; hostis adversum veluti propellere videtur, claudumque nonnunquam, ac difficilem, reddit ad pietatis opera, sinitque in multis offendere. Salua tamen semper fide, vincit aduersa, à Domino benedictionem assequitur.* Non sunt Dei vulnera, quæ maledictiones creent, sed quæ vulneratum roborent, vsque dum diuinam benedictionem possit obtinere. Vnde merito Dauid Dominum exorabat, Psal. 37. *Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi, & confirmasti super me manum tuam.* Ex eo quod super se diuinam manum sentiat vulnerantem, sagittantem, à furore, & ira Domini petit liberari. Quando enim manus diuina super aliquem venit, quem sinat furori, & iræ succumbere? Non ea est diuina manus, sed quæ percutiat, vt sanet, quæ vulnerat, vt saluum faciat.

Gen. 32.

Lypp.

Psal. 37

Ioann. 2. Respondit Iesus, & dixit ei: Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud, &c.

§. XV.

Iudei in Iesu solum suum vident exitium propter suam duritiam.

PVlchrè notat D. Cyril. signa Iesu Iudæis tentantibus exhibita nulla esse, nisi signa mortis, & passionis Dominicæ. Matth. 12. dicit, *Signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ*, &c. In præsenti autem pro signo datur eisdem: *Soluite templum hoc* &c. de solutione templi corporis sui loquitur. Cur ergo Iudæis rebellibus sanguinea passionis signa exhibentur? An, quia illis à Iesu solum manet excidium? Sanè D. Bonauent. in 4. reddens rationem, cur Dominus viuens se se sub speciebus panis comedendum præbuerit, post mortem autem resurgens, plagarum fossuras integras reseruarit, ideo id factũ putat, quia Dominus ante passionem fuit cum discipulis, vt socius, & ideo tunc reliquit signa amoris. Sed post resurrectionem fuit vt Dominus, & quasi extraneus: ideo reliquit tunc magis signa timoris: vt suarum cicatricũ ostensionem. Sic modo, qui fidelibus signa amoris passim præbebãt, rebellibus Iudæis vnam præfert passionis suæ ostensionem: in qua nihil non sibi metuendum videant. Apud Ioan. cap. 3. significans passionem suam Dominus, ait: *Sicut Moyses exaltauit serpentem in eremo, ita exaltari oportet filium hominis.* Quibus verbis non tolum significabat se morituru, sed & modũ

Cyrill.

Mat. 12

Ioan. 3.

mortis, quo in stipite figendus, & eleuandus instar serpentis eleuati coram Israelitis in eremo. Sed cur meminit serpẽtis eleuati in eremo? Qua Iudæis non ostenditur Iesus, nisi sub ea specie, quam horreant, & ex qua suum exitium augurentur. Chrysol. serm. 55. ait, *Iudæus in serpente videbat Christum, quia impius oculus Deum videre non potest, non potest videre pietatem* Nihil pietatis, nihil misericordiæ nouerunt Iudæi in Iesu spectare; quidquid in illo vident, lethale est, damnosum est. Hinc etiam est, quo crucifixi latus, dum lancea militis perforatur, *continuo exiuit sanguis, & aqua*, vt testatur Ioan. 19 Sed cur sanguis, & aqua? Sanè dabantur ibi signa gentilibus, & Iudæis peccantibus. gentilis enim homo Pilatus Iesum morte damnauit, sed magis occiderunt Iudæi, damnantes: crucifige, crucifige. Vnde de arcario pectoris sui mittit Dominus vtrisque signa, sed in quibus Iudæi videant sanguinem, gentiles videant aquam. Illi nihil spectent, quod non sit lethale, non sit maximè damnosum: hi spectabant semper viuidum fluentum gratiarum, fontes saluatoris, quibus ablui possent. Ita D. Cyrill. Ieroso ly. Cat. 13. ait, *Iesus aquam emisit de latere vna cum sanguine, fortassis propter duas cedes, alteram iudicantis, alteram clamantium; aut propter credentes, & non credentes. Pilatus enim dixit: Innocens sum, & aqua lauit manus suas: clamantes autem dicebant: Sanguis eius super nos. Erat igitur hæc duo de latere, fortassis iudicanti Pilato aqua; clamantibus vero Iudæis sanguis. Iudæis quidem sanguis: Christianis vero aqua: illis quidem, tanquam infidelibus ex sanguine condemnatio; tibi vero nunc credenti per aquam salus,* Nunquam

Chrys.

Cyr. Ie.

A Iesus à Iudæis non videbatur crucem tus, non videbatur lethalis. Quoties ad Iesum oculos conuertunt, nihil non mortiferum suspicantur, vndiq; vident in se eiaculatum sanguinem: semper in Iudæos intonat vox illa Matth. 12. *Signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ*: nimirum signum dissolutionis, signum euersionis. Mat. 12.

B

CAPVT VIII.

De ficu arefacta.

C POst tot beneficiorum miracula, vnum venit modo Christi facinus, à quo non salus, sed indignatio in ficũ nascitur. Aruit ficus ad vocem irati Domini, vt ostendatur de eius munere esse, quod vniuersi peccatores non subito arescant, & penitus dissoluantur.

D *Matth. 21.* Mane autem reuertens in ciuitatem esurit. Et videns ficũ arborem vnam secus viam, venit ad eam, & nihil inuenit in ea, nisi folia tantum, & ait illi: Nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum.

E

§. I.

Sic Deus noſtram operatur ſalutem, vt videatur indigere hominibus.

ACceſſurus Ieſum ad ficum, in illaque quaſi in typo operaturus aliquid, quod ad hominũ ſalutem conduceret, famem in ſe diuina excitauit virtute. Prius enim ſe eſurientem oſtendit, & ſic conuenit ficum. Sed cur niſi eſuriens accedere ad illam noluit, niſi vt oſtenderet Dominus, quod in hominum ſalute, quaſi propriæ indigentiæ ſubueniret, & ſibi maximè conſuleret. Apud Lucam cap. 11. ait etiam Dominus. *Quis veſtrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi: Amice, commoda mihi tres panes quoniam amicus meus venit de via ad me, & non habeo, quod ponam ante illum: & ille de intus reſpondeat, noli mihi moleſtus eſſe, quoniam iam oſtium clauſum eſt, & pueri mei mecum ſunt in cubili; non poſſum ſurgere, & dare tibi? Dico vobis: ſi non dabit illi ſurgens quia amicus eius eſt, propter improbitatem eius ſurget, &c.* Ecce tibi hac parabola adumbratur id, quod intercedere poteſt inter Deum, & homines, vt alter petat, alter concedat, homini-

Luc. 11.

nique ſuccurrat pereonti. Homo cogitur ad petendum aduentu hoſpitis, & panis indigentia. Sed cum homo ſic indignus ad oſtia diuina pulſaturus accedit; cur media effingitur nox; & cur etiam effingitur Deus ſub noctis ſilentio intra cubiculum ſuum, cum pueris ſuis clauſus, & quietus? Planè non ſolum amat Deus ſubuenire hominibus, ſed ſic illis accurere mauult vt videatur ex propria indigentia, & quaſi ſibi conſulens, id feciſſe. D. Chryſolog. ſermon. 39. ait: *Indicit in hac humanitatem geminam neceſſitatis ſpeciem petentis, & dormientis, vt illum petere hoſpes, ire compellat hunc ſomnus: vtpote qui propterea ſe daturum ei dicat in tempore, quod non occurrere amice ſed recurrere videatur ad ſomnum vt ei magis dormire liceat ſic tenti.* Sic amat Deus hominibus prodeſſe, vt velit videri, quaſi ſe indigentiæ cauſam agere potius quam alterius, cui bona largitur. Nonne dormientis lucrum eſt quod cito ſatisfaciat pulſanti? Idcirco Dominus dicitur media nocte inquietari clamoribus pulſantis ad ianuam, vt reſpondens citius videatur, ſibi conſulere, non pulſanti ſaluti.

Chryſ.

§. II.

Vt præcox virtutis fructus ſemper tempeſtiuus eſt, ſic ſerus fructus rarò non reijcitur, vt intempeſtiuus.

MAne eſurit Dominus, & ante tempus fici fructus requirit: qui enim homo præuenit in maturitate, & cum vix per tempus licet, iam virtutis præſefert fructus; is profectò attigit punctum diuini guſtus. Vide quam cito Deus à fidelium cõplexu recedat ſatur. Gen. 32. dicit. *Dimitte me: iam enim aſcendit aurora.* Nondũ incaluerat dies, nondum ſudor meridianus apparuerat, & iam Deus certaminum ſatur diſcedere parat, & iam athletam ſuum in pace valere iubet. Vnde hæc tam cita victoria Iacobo

Gen. 32.

naſci

naſcitur, niſi ex eo, quod ipſe præuenerit in maturitate, quod ſolem in arena præuenerit, quod ſeſe Deo citiſſime præſentauerit? D. Cyril.
Cyr. Al. Alex. in Cat. Græc. fatur. *Vides ne, luceſcente die, in pugillatu non perſeueraſſe? Haud enim luctatur cum illo Deus, qui lumine perfuſus merito dicat: Deus Deus meus ad te de luce vigilo.* Omnia ſcilicet abſoluit, qui ſic maturat virtutis fructus Deo præſentare. Sanè qui ſic matutinus Deo aſtat, qui ſic maturat virtutis ſuæ fructus Deo offerre, tempeſtiuus eſt, & tempeſtiuitate ſua intendit proſpere, procedit, & regnat. Qui autem ſerus eſt, nihil affert Deo niſi faſtidia, niſi quod repulſam generet, & luctas. Mane eſurit Deus, quidquid tunc apposueris boni fructus, tempeſtiue apponis eſurienti: ſed cum iam ſero eſt factum, non eſurienti, ſed ſaturo apponis, quod faſtidiat. Nota eſt hiſtoria duorum fratrum Eſau, & Iacob, Geneſ. 27. vterque cibis patris benedictionem ſibi acquirere ſtudet, ſed Iacob diligentia matris adiutus, feſtinus, & alacer matutinos infert patri eſurienti cibos: accipit lætus pater, & mille gratias, mille benedictiones refert reficienti cibo. Quid tunc Eſau? Nonne parat etiam cibos parenti optimo? Parat, ſed in parando cibos tardat, venationi dans operam, & feri cibi cum iam ſaturo obueniant, nihil citius cauſant, quam faſtidia, quam repulſam.
Gen. 27.
Chryſ. Acute Diuus Chryſoſtomus homilia de Iacob, & Eſau fatur. *Denique Eſau pergit venatum, vt imperata perficeret, moratur, & tardat. Quærit inuenire, quod pater faſtidiat, deſiderat capere, quod genitoriam ſaginatus exhorreat.* Felix, qui feſtinat, qui nouit ſolem præuenire; fallar, ſi is aliquando Deum non eſurientem inueniat, ſi non adſit ſemper tempeſtiuus. Ille infelix, qui tardat fructus offerre ſuos, is ſaturato Deo accedet, & non tam cibos portabit, quam faſtidia; nec reportabit benedictionem ſed repulſam. Luc. 11. talē texit Dominus parabolam: *Quis veſtrum habet amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicit illi: Amice, commoda mihi tres panes, quoniam amicus meus venit ad me, &c.* Notanter ponitur, quod vadat media nocte ad amicum; media, inquam, nocte, quando fortis mulier Prouerb. 30. ſurgit, vt det cibaria ancillis ſuis, quando diligentia hominis magis eſt lucet, quæ ſciat præuenire ſolem, & eſurientium fami occurrere primæ. Vnde Chryſolog. ſermon. 39. inquit. *Hoc tempus eſt, quod deuotum, & inge pernoctantis oſtendit iudicium: quod antequam finiat tranſacti diei opera, incheat, & anticipat iam futuri. Merito ſic pulſanti taliter, quotquot neceſſarios habuit, Euangelicus iſte fœnerator largitus eſt panes: quid faciunt, qui ſe non in cubili, ſed ipſo collocant in ſepulchro? Qui ſe non ſomna, ſed morti tradunt? Quos gallus non commonet, lucifer non ſuſcitat, ſol ipſe non reuocat, & producit ad lucem? Iſti, & tempus ſupplicandi, & hoſpitis mercedem, & ipſa diei opera perdiderunt.* Hæc facit lucra, qui anticipat opera, qui de fortis fœminæ diligentia didicit ante lucem parere cibaria non ancillis, ſed Chriſto. Et ſic omnia perdit, qui adeò ſerus eſt, vt nunquam ſciat ad Deum vigilare de luce.
Luc. 11.
Chryſ.

§. III.

§. III.

Christi gratia sic solet festinare ad nos, vt nullum sit tempus, in quo non possit spectari eius fructus.

ET manè, & vt Marcus notat, cum non esset tempus ficorum, Dominus ficum requirit, & fructus exigit, nec mirandum est, quod ante tempus fructus à Deo exigantur, cuius gratia nouit tempora anteuertere, vt fœcundet mentes humanas ad operandum. Pro cuius commentario do Chrysolog. serm. 59. taliter fantem. *Solicitaret me acerbi partus subita, & confusa tempestas & immatura germinum me pullulamenta turbarent, nisi crebro, disruptis temporum moris, & rudi latrocinio, & fractis viscerum claustris repentina viuendi lucra quærerent, & raperent nascituri. Hinc est quod homo sæpe mensis decimi despiciens terminum, septimo mense angustas primæ domus, & arctas veteri abijcit, & deserit mansiones, vt præliator nouus ante se tempus euisse gaudeat, quam dependat ipse suam temporibus seruitutem. Et si hoc humanæ liceat naturæ, naturæ cœlesti quod obsistere poterit, & diuinæ? Aut quomodo gratia superna non efficit, quod fragilitas obtinet, & implet humana?* Et quidem non est, cur gratia morosior sit in operando, & magis pigra, quam natura, sed vt à natura spectari solent adeò præcoces fructus, vt omnia præueniant tempora, & despectis terminis, cum nondum per tempus liceat, festinent nasci; sic gratia faciat præueniri tempora in maturitate. Cur non exigis à gratia, quod vides à natura datum? Dat natura eos, qui despiciant terminos nascendi, qui ante gaudeant se euicisse tempora, quam dependant suam temporibus seruitutem. Det similiter gratia, qui sine tempore renascantur in perfectam ætatem plenitudinis Christi. De se Paulus dicebat 1. ad Corinth. 15. *Nouissime autem omnium, tanquam abortino visus est & mihi.* Quid est tanquam abortiuo? An, quia renascendi tempora compendiauit, & terminos fastidiens veteri, quam non licebat per tempus, plenitudinis Christi obtinuit ætatem? Pulchrè Chrysolog. supra ait: *Cum subito in via nasceretur: merito se abortiuum nuncupat, & miratur se fuisse natum, qui nouit se nulla conceptus tempora pertulisse. Nam cum adhuc hostis ipse caderet extrinsecus sanctæ matris vterum, & in ipso ortu pignora veneranda collideret, repente sanctum mutatur in germen, qui ipsius germinis fuerat acerrimus persecutor.* Minimè eget tempore gratiæ parturitio de gratiæ virtute, merito ante tempus possunt fructus, & vsuræ postulari. Nostra desidia est, quod tempora longa præscribamus gratiæ in nobis operanti, quæ quidem potens est sine tempore fructus dare longissimæ ætatis, & in immaturis annis maturissimos virtutum fructus monstrare. Quod tempus minus aptum virtutum fructibus, quam tempus pueritiæ, quam tempus infantiæ? Matth. 14. de his qui Iesum secuti fuerant vsque ad desertum ait: *Manducantium autem fuit numerus quinque millia virorum exceptis mulieribus, & parvulis.* Ecce tibi, & patuuli præueniunt etiam ad Christum in maturitate, & quibus per tempus vix aliud licebat, quam suggere vbera matrũ in deserto post Iesum abeũt.

Chrys. Chrys. 1. ad Cor. 15. Chrys. Mat. 14.

Vnde

Ambr. Vnde D. Ambros. lib. 3. de virginit. ait. *Et quasi incredibile putamus, si puellæ nubiles Christum sequantur ad regnum: quem etiam pueri sequebantur in desertum? Sicut legimus, quia saturata sunt de quinque panibus, quinque hominum millia; exceptis, inquit, pueris. Nolite ergo à Christi arcere infantes, quia & ipsi pro Christo nomine subiere martyrium, talium est regnum cælorum.* Nulla infantia, nulla ætas intempestiua est fructibus gratiæ. Hinc illi Niniuitæ, vt imminẽs excidium à se arcerent, hoc etiam prudentissimè cauent, ne vlla infantia sine fructibus pœnitentiæ inueniatur.

Ion. 3 Sic enim habes Ionæ cap. 3. *Et crediderunt viri Niniuitæ in Deum: & prædicauerunt ieiunium, & vestiti sunt saccis à maiori vsque ad minorẽ.* Nullus sterilis in eis; nec etiam minimus, cui vix per tempus habere licebat, fructu caret. D. Basil. Sel. oratio. 12. ait. *Vide pœnitentiam terminos à maiori vsque ad minorem. Omnem ætatem terror incursat, omnes pœnitentiæ iugum subeunt.* O quam felix arbor, quæ & tempestiue fructum habet, quam hæc longè erit à maledictione.

Basil. Sel.

§. IV.

Maria Virgo, benedicta arbor, ab ipso conceptu suo fructum attulit.

CVm video ficum Dei maledictionibus exsiccari, eo quod, etiam cum non esset tempus ficorum, fructus non dedit esurienti Domino; non possum non meminisse arboris Marianæ, cuius benedictio hoc effecit, vt ante tempus omne iã à conceptu fructibus exornaretur gratię. Illi dicebat Angelus, *Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui*, Qualis hæc benedictio, an quæ afficiat, & impleat iam nuptam puellam, & Deo grauidam? Equidem si ex opposita fici maledictione argumentari licet, vt hæc maledictioni obnoxia fuit, quia fructum non habuit, cum per tempus non posset habere: sic Mariæ benedictio ostendit, quod hæc diuina puella, nunquam gratiæ fructu caruit, sed illũ exhibuit Deo á conceptus sui momento, quando nulla hominis anima fructum habet. Equidem benedictio fructus diuini prius Mariam susceperit, quam sinus matris includeret. Apud 2. Reg. 2. cum post Eliæ raptum Elisæus moraretur Iericò: *Dixerunt viri ciuitatis ad Elisæum: Ecce ciuitatis huius habitatio optima est, sicut tu ipse Domine perspicis: sed aqua pessimæ sunt, & terra sterilis. At ille ait: Afferte mihi vas nouum, & mittite in illud sal. Quod cum attulissent egressus ad fontem aquarum, misit in illud sal, & ait: Hæc dicit Dominus: sanaui aquas has, & non erit vltra in eis mors, neque sterilitas. Sanatæ sunt ergo aquæ:* Nonne vides optimam habitationem ciuitatis probari? Nonne vides optimam habitationem ciuitatis aquarum sterilium venis infici? Sed Elisæi benedictio immisso sale non solum aquas stagnatas in fonte sanat; verum ipsa aquarum venas sic componit, vt humor ille primus in prima scaturigine deciduus, prius inueniat salutem, quam fontis sinum. Id quod eleganter attingit D. Ambros. sermon. 2. de Elisæo, inquiens. *Non enim sola tantum fluenta benedixit Elisæus, quæ fontium iam gremio tenebantur, sed & illa, quæ humido terræ solo adhuc indiscreta paulatim erant in puteorum defluxura. Vnde ait scriptura, ad exitus aquarum benedixisse Eli-*

2. Reg. 2

Ambr.

Eliſæum, vt ſtillantem aquam prius A *ſanctificatio ſuſciperet, quam ſinus fontes includeret.* Sic, ne optima ciuitatis habitatio inficeretur, valuit Eliſæi benedictio præuenire fluxuras aquas, vt ſtillantẽ guttulã prius ſanctificatio ſuſciperet, quam ſinus fontis includeret, & benedictio diuiniſſimi fructus Mariæ data non proſpiceret habitationi ſuæ, ne illam vlla infectionis ſcaturigo poſſet maculare? Quin immò, eo ipſo quod in nobis voluit Deus habitare, nihil citius curauit, quam benedicere generationi matris, ea benedictione, qua ſtillatam, ſiue conceptam Mariam prius ſanctificatio ſuſciperet, quam ſinus matris includeret. Vnde venit, quod Marianus in mundo ingreſſus magnam faceret admirationem dicenti, Cant. 7. *Cant. 7.* G *Quam pulchri greſſus tui in calceamentis filia principis.* Merito miratur ibi pulchritudinẽ eſſe in Maria vbi omnes homines habent fœditatem, nimirum, in primo conceptionis greſſu. Ioan. 13. ad Petrum dicit Ieſus. *Ioan. 13* *Qui lotus eſt, non indiget niſi vt pedes lauet.* Nullus quamuis iuſtus, quamuis ſanctus, qui ab Adamo naturalem originem traxit, adeò mundus eſt, quod à primo ingreſſu, pedes fœdatos non habeat. *Ambr.* Diuus Ambroſius, lib. de his qui myſterijs initiantur, cap. 6. ait. *Mundus erat Petrus, ſed plantam lauare debebat. Habebat enim primi hominis de ſucceſſione peccatum, quando eum ſupplantauit ſerpens, & perſuaſit errorem. Ideo plantæ eius abluitur, vt hereditaria peccata tollantur.* Nullius pes non nigreſcit in primo vitæ ingreſſu, ſola Maria hanc ex fructu ventris ſui benedictionem habuit, vt etiam in luteo illo ingreſſu pedes habeat originariam pulcritudinem halantes.

§. V.

Perit, qui dimidiat ſolum obligationes, & non illas implet omnino.

ECce tota ruinæ ficulneæ vnde ortum habuit, quod inuenta eſt habens folia tantum. Et folia, & B fructus habent bonæ arbores, hæc dum dimidiat virtutem, non potuit non in perditionem labi. Vafer ille iniquitatis villicus ad hominem, qui debebat Domino ſuo centum cados olei, fatur Luc. 16. *Sede cito, & ſcribe quinquaginta.* Cur potius illi non tollit omne debitum, ſed mauult permittere dimidiatum? Pulchrè reſpondit Chryſol. ſer. 126. *Chryſ.* aiens, *vt totam fidem perderet, dum mediat captionem.* Et qui nihil reddit, & qui mediat debitum, ſimilem damnationem habent; non potes non perdere totum, qui Deo reddis debitum dimidiatum. Audio à Deo datam eſſe Moyſi legem ſcriptam in duabus tabulis, in altera quod pertinebat ad cultum Dei exaratum erat, in altera quod per- D tinebat ad proximorum vtilitatem, & commoditates. Sed vix acceperat Moyſes tabulas, & antequam à monte deſcendat, confringuntur inter eius manus. Sic enim habes Exodi 32. *Proiecit de manu tabulas & confregit eas ad radicem montis.* *Exo. 32.* Cur non magis permanent legis tabulæ? Cur tam facile confringũtur, & perditum abeunt? Sanè neu- E tra illarum integram in ſe legem habebat, ſed vtraque dimidiatam, inde facili negocio potuerunt confractionem pati. Ita inſinuat. D. Hilar. Canon. 17. in Matth. fatus. *Hilar.* *Moyſes decem verba duabus tabulis conſcripta acceperat. Neceſſe enim erat, omnia ea in vtraq; cõſcribi.* Tũ tabu-

tabulæ ille firmiores essent, si vtraque illarum omnia verba legis in se scripta, & obseruata haberet, sed cum vtraque dimidiatam habuit legem, facile potuit perdi dimidiũ. Totum perdere metuat, qui obligationem ad Deum dimidiat. Ille securissimus agit, qui integram legum diuinarum adimplet disciplinam. Id quod Mariæ Virgini attribuit D. Ildephonsus serm. de Assumptione, inquiens: *Rectè arca Sacramentorum Dei Virgo Maria fuit, supra quam sane propitiatorium, & Cherubim hinc inde obumbrantia figurantur; quia Mariæ nullum extrinsecus obrepsit peccati contagium, sed intus omnis custodia legis, & manna fuit, &c.* Ecce tibi totæ Mariæ firmitas, & benedictionum stabilitas vnde fulciatur, nimirum, quia in illa omnis custodia legis fuit, & inde fragilis cato de integra custodia legis suffulta longè superat firmitate marmores, dũ hi legis custodiam solùm dimidiatam habẽt. Similiter Dauid 2. Re. cap. 7. æternitatem, & firmitatem regnorum ab integra legis naturalis custodia putat nasci. Ait enim: *Sed & hoc parum visum est in conspectu tuo Domine Deus, nisi loqueris etiam de domo serui tui in longinquum. Ista est enim lex Adam Domine Deus.* Nimirum, perpetuitas, & stabilitas sedis, est summum ad quod se extendit tota simul iuncta vis legis, & naturalis dictaminis. Quasi inde Dauid extollat misericordiam diuinam secum peractam, quod accipiat à Deo durationem regni, cum hæc stabilitas sit proprius effectus integræ legis obseruantiæ. Ideo curarunt maximè viri sancti, sic omnia suæ vocationis implere officia, vt nec in minimis obseruantiæ apicibus deficerent. Magnus ille Isaac & libens, & gaudens paternum expectabat gladium, nihilominus patitur fortibus illigari funibus, ne ictum refugiat. Cur ligaris, ò bone, an times in te aliquam inuoluntariam fugam? Absit; ideo ligatur Isaac, ne quid minus habeat, quam cæteræ victimæ, Diu. Zeno, serm. 2. *Ne quid minus ab hostia videretur ligatura pedem distinxit.* Periculũ putabant sancti, si quid minus egissent ab eis, ad quæ vocabantur ipsi.

Ildepli. 2. Reg 7 Zen.

Text. Et arefacta est continuo ficulnea. Et videntes discipuli mirati sunt dicentes: Quomodo continuo aruit?

§. VI.

Creaturarum ruinæ à Deo factæ efficacissimæ sunt, vt hominum corda conuertantur.

QVis videat Dei flagellum ad insensibiles creaturas peruenire; & non paueat? Arbor infructifera maledictionis flagello vapulat, & homo audet sterilis perdurare? Fallar si non efficacissimũ sit ad homines conuertendos, quod videant insensibiles creaturas flagellari. Ideo Ioann. Baptist. apud Lucam ca. 3. ait. *Securis ad radices arborum posita est. Omnis arbor non faciens fructum eradicabitur.* Quid ais Ioannes, tibi cum hominibus res erat, non cum arboribus; cur relictis hominibus arborum proponis excidia? Sanè arborum proponit excidia, vt efficacissima ad hominũ mentes immutandas. Quis non arbor, aut truncus vellet sterilis perseuerare,

Luc. 3.

seuerare, nollet bonos fructus da-
re, cum ob oculos habeat arbores
Dei flagello percussas ob sterilita-
tem? Meritò Ioannes excidia arbo-
rum hominibus proponit, quæ ho-
minum mores potentes sunt immu-
Chryſ. tare. De quo Chryſ. latur, ser. 137.
Exemplo arborum corripit, compara-
tione notat, figura prodit, vt iam non
mores solum, sed ipsam naturam pos-
sit venenosi germinis immutare.
Et quidem potentissima sunt crea-
turarum insensibilium excidia ad
immutandos, & conuertendos homi-
nũ animos. Homo ille Dei, qui
iussus fuit apud Israelis regem pro-
3. Re. 13 phetare, 3. Reg. c. 13. relicto rege,
verba facit ad lapides altaris, &
Dei iram hominibus imminentem
effundit supra altare. *Altareque ex-*
cissum est. Cur ad altare prius, & nõ
ad hominem verba facis? Si vis, vt
Regis corda scindantur, cur potius
iubes scindi lapidem? Efficacissi-
mum sanè medium proponit, vt
hominem confringat ad pietatem,
si vel lapides Dei ira confractos ob
oculos proponat, non enim homo
erit, imò nec lapis, sed nescio quid
vincens omnium duritiem creatu-
ratum, qui tali aspectu non con-
fringatur. Vnde grauiter D. Chryſ.
Chryſ. hom. de sancto Hirone, id exagge-
rat satis. *Vides vt omnes eo, qui ra-*
tione praeditus est, id quod erat ratio-
nis expers sit propheta alloquutus, vt
per istius obedientiam, illius stuporem
malitiamque corrigeret? Fractum est
altare, & regis malitia fracta non
est. Magnam semper vim habent
creaturarum insensibilium ruinæ,
vt homines cauere faciant; quare
mos est Dei diligentis homines
prius flagellum ad creaturas insen-
sibiles mittere, vt homines conuer-
tantur; nisi hi sint omni duriores
lapide, omni insensibili minus sen-
sati. Quis patiatur se esse in pecca-
tis, cum videat propter illa cautes
scindi, montes liquefieri, & terram
ipsam mille maledictionibus vapu-
lare? Isaias c. 24. *Et terra infecta est* Isa. 24.
ab habitatoribus suis: quia transgres-
si sunt leges, mutauerunt ius, dissipa-
uerunt fœdus sempiternum. Propter
hoc maledictio vorabit terram, &c.
Expende in summis hominum fa-
ctionibus, flagellum quem percu-
tiat, nimirum terram: peccant ho-
mines, brutescunt lapidas sunt sce-
leribus, & non in hominibus, sed
in terra est vindex maledictio. Et
quid inde nascitur vilitatis? Iam
dicit vates continuò. *Ni laudabunt*
vocem suam, atque laudabunt. O
efficax hominum medela. Feritur
terra Dei maledictione, & homi-
nes etiam terreniissimi, nocentissi-
mi clamant ad Deum in voce con-
fessionis, in sono epulantis.

LI-

LIBER DVODECIMVS:
DE PRAEDICTIONIBVS
Iesu adimpletis.

NOn æquum duxi à Iesu facinoribus separare prædictiones, quas ipse de varijs rerum euentibus edidit: vt quæ supra omnia miracula virtutem Iesu ostendant diuinissimam. Aiebat Petrus 2. epistol. 1. de Iesu: *Accipiens autem à Deo patre honorem, & gloriam voce delapsa ad eum huiusce modi à magnifica gloria; Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipsum audite. Et hanc vocem nos audiuimus de cælo allatam, cum essemus cum eo in monte sancto. Et habemus firmiorem propheticum sermonem, &c.* Quis iam non miretur, firmiorem propheticum dici sermonem voce delapsa è cœlo? Sanè pro Iesu diuinitate certissimum testimonium præbebat vox de cœlo delapsa, & nihilominus, firmior dicitur propheticus sermo: Vnde D. August. ser. 27. de verbis Petri, ait. *Quis non miretur delata voce de cælo certiorem sermonem propheticum ab Apostolo dictum esse? Certiorem dixit: non meliorem non veriorem; nam verus ille sermo de cælo, quam propheticus, tam bonus sam vtilis. Cur ergo certiorem dixit? Certè quod eo magis confirmetur auditor. Dicerent enim infideles vocem illam delatam de cælo magicis cantionibus elici potuisse. Sed prophetæ ante Christi carnem fuerunt; hoc non potest tribui magicis carminibus.* Habes ex August. quanta sit prophetiæ auctoritas, quam superet omnem aliorum mirabilium virtutem, vt fidem ab humanis mentibus eliciat. Sint ergo modo Christianæ prophetiæ pro coronide tantorum à Iesu effectorum facinorum.

CAPVT I.

De statere inueniendo in ore piscis.

QVò se non proripiet exactorum impudentia, quando vel à diuinissimo Iesu exigere audet tributum? Sanè summi regis filius omni erat seruitio liber; tamen, vt occasiones scandali imperfectis auferat, tributum sta-

teris

teris soluit: sed illum staterem, quē piscāti Petro os piscis euomat. Quippe sic soluit tributum Iesus, vt simul ostendat se prorsus ab omni esse immunem tributo. Cui soluat tributū homo illecælestis, cui ineſt tam clara patris imago, quam præsit piscibus maris? & abeis stateris seruitiū exigat? Cui soluat tributum ille, cuius præscientiæ oculis patent vniuersa, nec stater in ore piscículi potest illos latere? Pulchre D. Hieron. *Quid primū miror in hoc loco nescio: verum præscientiam, an magnitudinem Saluatoris Præscientiam, quòd primus ipse sapiendus esset. Magnitudinem, atque virtutem si ad verbum eius statim stater in ore piscis creatus est, & quod futurum erat, ipse loquendo fecerat.* Potuit, qui in conchulium ore margaritas gignit, & staterem in ore piscis ponere. Sed ad quid hæc tam occulta positio? Quare in hoc facto, non tam virtutem Iesu, quam præscientiam mirator solam.

Hieron.

Matt. 17. Et cum venisset Capharnaum, accesserunt qui drachma accipiebant, ad Petrum, & dixerunt ei: Magister vester non soluit didrachma? Ait: Etiam.

§. I.

Tributa exigenda sunt quanta fieri poterit benignitate, & humanitate.

NOn possum illaudatam relinquere in præsenti, & humanitatem, & comitatem horum, qui regium exigebant didrachma. Non enim rigidis, & seueris vocibus Iesum conueniunt, & vt soluat, expostulant, sed comiter, & humane ad Petrum accedunt, ab illoque non exigunt, sed interrogant: *Magister vester non soluit didrachma?* Hanc discant humanitatem, & comitatem tributorum exactores, qui non vexent pauperes homines, sed demulceant, & sine nouis iniurijs tributorum collationem faciant. De qua re eleganter disserebat Nazian. *Satis, superque graue est liberis hominibus seruitute premi; tantumque inter eos, qui eadem massa coagmentati sunt, interesse, & alij imperio teneantur, alij tributa constituant, alij tributi causa describantur: alij iniuriam inferre impune possint: alij nequid patiantur, precibus contendant: eaque circa vnam, & eandem imaginem, circa vnam eandemque dignitatis præstantiam contingere, circa eiusdem vitæ hæredes, & pro quibus Christus æque mortuus est. Satis, inquam, hæc liberis hominibus molesta sunt? ne quid huic iugo grauitatis addatur, ne quid pœnæ illi, qua primum nostrum peccatum mulctatum est, acerbitatis accedat.* Ingens est liberorum hominum pœna tributum; & quod qui æque ad imperium nascebantur, & vt præsint piscibus maris, sub tributo fiant, quod sibi æqualibus soluant. Quis ergo pœnam adeò acerbam à fratre suo exigat, sine misericordia, sine humanitatis, & comitatis specie? Nazianzeno similiter accinit eius scholastices, dum ait. *Tributa satis per se grauia, ne per auaritiam nostram graviora reddamus: nec meroris pœnam ob infractum Dei præceptum nobis constitutam augeamus, veram scilicet hominis, qui nobis genere, & natura sociati sunt infirmabili nostri cupiditate calamitosam reddentes.* Sanè vehementer hominum calamitates augent, qui tu-

Nazian.

Nazian.

ri sunt, & inhumani tributorum collectores. Quandoquidem sufficit dierum malitia sua, tributorum calamitas non augenda est duritie exactorum, immò sic se debet exactor temperare, eam debet ostendere humanitatem, comitatem, qua allecti subditi ad tributa soluenda veniant, non quasi ad pœnam, sed quasi ad Reipub. asylum: Accipite nobilem illum tributorum exactorem, immò impositorem Iosephum apud Aegiptios loquentem Gen. 47. *Dixit ergo Ioseph ad populos: Ecce, ego emi vos, & vos, & terram vestram Pharao possidet: accipite semina, & serite agros, vt fruges habere possitis. Quintam partem regi dabitis: quatuor reliquas permitto vobis in sementem, & cibum familijs, & liberis vestris.* Qui *responderunt: Salus nostra in manu tua est, &c.* Expende, quæso, viri ingenium, & indolem, si ita ponit tributum, vt videatur inferre salutem: sic quintam partem bonorum expostulat Pharaoni, vt subditi non tam putent tributa dare, quam salutem accipere. De illo eleganter D. Amb. lib. 2. offic. c. 16. *Ingra terrarum regi acquisiuit: non vt omnes exuret suo, sed fulciret, publicum tributum constitueret, quo sua tutius habere possent. quod ita fuit gratum omnibus, quibus terras ademerat, vt non venditionem suarum iuris, sed redemptionem salutis putarent. Denique dixerunt: Saluasti nos, inuenimus gratiam in conspectu Domini nostri.* Quando tributorum inuentori gratiæ referuntur à ciuibus? Quando tributorum exactores non prosequuntur populi maledicta? Et Ioseph ex tributis impositis populares acclamationes acquirit; felix homo exactor, qui sic humanè, & comiter colligit tributa, vt non videatur auferre bona ciuibus, sed inferre salutes, proillisque gratias sibi acquirat.

Gen. 47.

Ambr.

§. II.

Ecclesia bona, vt possint seruire regijs necessitatibus.

FOrsan Petrus nunquam viderat, quod Iesus soluisset didrachma, & nihilominus interrogatus, an soluat Iesus, indubitanter annuit. Sed cur indubitanter annuit? Sanè vbi regiæ necessitates ad Petrum, eiusve successores deferuntur, ab illisque trutinantur, & veræ inueniuntur, non est cur dubitet etiam Christi bona temporalibus regni præsidijs adiudicare. Nunquam non laudatum fuit illud regis Ezechiæ facinus, de quo 4. Reg. 18. ait. *Dedit que Ezechias omne argentum, quod repertum fuerat in domo Domini, & in thesauris regijs. In tempore illo confregit Ezechias valuas templi Domini, & lamminas auri, quas ipse affixerat, & dedit eas regi Assyriorum.* Sanè tempus est, quando religiosissimi reges templa aureis muneribus exornent; argento, gemmisque impleant, & etiam tempus esse potest, quo non minori religione templorum repetant diuitias, quando videlicet regij thesauri non sufficiunt, vt religionis, & pietatis hostibus obsistant. Id Theodoretus docet in præsenti quæst. 22. Ezechiæ sanctissimi facinus enucleans. *Quando non sufficiebant thesauri regis, mos erat in huiusmodi necessitatibus sacros etiam thesauros consumere, & eos rursus replere ex hostibus. Necessitas autem effecit, vt etiam conflare: portas æneas, quas ipse construxerat, ne si bello superior*

4. Reg. 18.

perior fuisset Senacherib, & templum, & vrbem incenderet. Hæc fecit pijssimus, & religiosissimus Rex pro tuenda vrbe, necessitate ductus antequam esset Petrus, à quo inquireret, an de Dei bonis posset sperari tributum? Verum postquam Petrus est, & eius successores, religiosi Principes, nil à domo Dei exigunt Petro iteon sul. Et sanè impius ille Abimelech, qui regnum Israelitici ausus est inuadere trucidatis septuaginta fratribus suis, Baalim sacratas pecunias non ausus est arripere, sed sponte, & liberaliter oblatas sibi accipit. Habes enim Iud. 9. Iud. 9. *Inclinauerunt cor eorum post Abimelech, dicentes: Frater noster est. Dederunt que illis septuaginta pondera argenti, de templo Baal Berith.* Cum enim Sichimitæ sibi regem constituerent Abimelechum, vt prælia instauraret, regnumque tueretur, & defenderet: & non haberent ipsi pecunias, vt notat Abulensis, sacratas Baal extraxerunt, & regi obtulerunt. Nulla enim religio vetat, cum aliunde nó suppetat, regibus templorum bona seruire; sed quæ non vi, & potestate exigantur, sed sponte, & liberaliter dentur ab eo, penes quem est talium rerum administratio, & potestas. De quo non est huius loci plura congerere.

Text. Et cum intrasset domum, præuenit eum Iesus, dicens: Quid tibi videtur Simon? Reges terræ, à quibus accipiunt tributum vel censum? A filijs suis, an ab alienis? Et ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Iesus: Ergo liberi sunt filij.

§. III.

Iesum in omnibus filium habendus, & ab omnibus.

LEo, agnus, petra, ostium dicitur aliquando Iesus; cum enim vincit mundum leo est, cum fit vera propitiatio peccatorum non tũc leo, sed agnus; induit enim, vel exuit varias nominum formas, pro varietate muneris, quod exercet. Verum filij respectum, quem semel ab æterna generatione accepit, nusquam exuit, nec etiam seruili forma accepta. Id quod notabat Concil. Francofordiense, aiens. *In Dei filium non cadit nomen adoptionis, quia semper verus filius, semper Dominus. Ac per hoc, & post assumptum hominem veri filij vocabulum non amisit, qui nunquam verus desiit esse filius.* Semper, & vbique & respectu cuiuscumque haberi debet filius: cætera omnia dissimulat aliquando: dissimulat leonem cum tanquam ouis ad occisionem ducitur: dissimulat ouem cum vincit leo de tribu Iuda: dissimulat regem cum formam serui accipit: sed filiũ nullo modo dissimulat, in omnibus, & ab omnibus vult haberi filius. Matth. 16. *Quem dicunt homines esse filium hominis?* Cur non potius dicit: Quem me esse dicunt? Vel quem dicunt esse Iesum, vel magistrum vestrum, vel Christum Domini; sed maluit dicere, quem dicunt esse hominis filium? Equidem dum filium hominis se dicebat, & simul se ostendebat Dei filium; cuius proprium erat in omnibus, & ab omnibus dici, & habe-

Franc. Concil.

Matt. 16

ri filium. Pulchrè D. Baſ. Sel. orat. 25. ſatut: *Rectè filium hominis; quandoquidem Deus erat filius, & cum patre creatura olim fabricator extiterat.* Quaſi diceret: ſanctus vir; quod eo ipſo, quod Ieſus filius erat Dei, à ſummo patre genitus; nulla poterat eſſe creatura, nec dum humana, reſpectu cuius non deberet haberi vt filius, & filiorum ingenuitatem, libertatemque potiri. In quo immenſam Dei bonitatem admiupeo, qui diſſimulans, quod ſit hominum, & factor, & Dominus, vnum nequit diſſimulare reſpectũ filij, vt dicat Richar. Victor. in Pſal. Ricard. 28. *Felix homo eſt, cui præſto eſt cum voluerit habere filium, non qualemcumque, ſed Deum. O quanta dignitas hominis filium habere Dominum maieſtatis.* Sed quis eſt, qui meminerit ſe talem habere filium? Noui carnales parentes multos eſſe in numerandis filijs ſuis, vt illorum incolumitati proſpiciant; ſed qui inter filios numeret Deum, vt vel hoc reſpectu Dei cultum procuret, vidi, aut rarum, aut nullum. Hinc pulchrè monebat S. Valerianus iam datus homil. 4. de promiſſis, & non redditis, inquiens: Val. *Qui ergo habet vnicum filium, cogitet Chriſtum ſibi natum, atque intra duos, aut tres, aut plures, ita opes ſuas diuidat; ne Chriſtus noſter exheredatus abſcedat. Fac ergo locum Chriſto tuo inter filios tibi dilectos.* Nullus ſit tam excors, qui Ieſu neget vel locum filij, quando Ieſu bonitas facit, quod inter filios noſtros velit numerari.

Text. Vt autem non ſcandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum piſcem, qui primus aſcenderit, tolle: & aperto ore eius inuenies ſtaterem; illum ſumens da eis pro me, & pro te.

§. IIII.

Aurum, quam longè debet abeſſe ab Eccleſiaſticorum corde. Vbi paupertatis valor expenditur.

TAm longè à ſua ſchola Ieſus aurum facit, vt nec ſtaterem apud Petrum inueniri patiatur; ſed ſi ſtater opus fuerit, eundum ſit ad mare, vt ab ore piſcis accipiatur. Longiſſimè abeſt aurum ab Apoſtolico corde, immò & Apoſtolica manu. Vnde illud Petri dictũ Act. 3. *Aurum & argentum non eſt mihi.* Act. 3. Quæ verba expendens Balcanus in allegorijs Tilmanni, ait: *Digna vox principatu Principis Apoſtolorum, Principis Eccleſiæ. Quid Petro, & auro? Nonne Petrus dixit. Nos reliquimus omnia. Quid ergo erit nobis? De mercede quærenti non aurum repromittitur, vel argẽtum. Hac enim contemnebat, quia in gloria egentium ſuperbiebat.* Equidem chriſtianorũ Sacerdotũ glotia nullũ ſplẽdorem, nullam celſitudinẽ habet ab auro; tunc quaſi ad exceſſum extollitur vir Eccleſiaſticus, cum paupertatis glorias, decoraq; amplexatur. Neſcio an ſit aliqua res populo pernicioſior, quam ſi pauliſper moretur auri cultus apud Sacerdotem. Quæ

maior

maior calamitas Israelitico populo fuit, quam illa, quæ ortum habuit à viruli adoratione? Huius autem
Exo.33. causam sic narrat Aaron, Exodi 33 *Quibus ego dixi: Quis vestrum habet aurum? Tulerunt & dederunt mihi: & proieci illud in ignem, egressusque est hic vitulus.* Accepit aurum Sacerdos à populo, nec inde oriretur damnum, si apud se aurum diu non retineret? retinuit tamen dum conflatorio tradit, dum ignem applicat, dum instar ignitæ auri massæ, eiusq; cultura capessit. Quid mirum, quod vbi sic Sacerdos incubat conflatorio, extollit aurum, caput idololatriæ, vt pernicies populo nascatur? Acutè
Galfrid. Galfridus in allegorijs Tylmanni hoc factum ponderans, tandem ait: *Quæ enim est subuersio maxima populorum? Nonne auaritia Sacerdotum? Inde studium hoc, & cura vehementius terrena colendi, & immoderatius incumbendi eiusmodi lucris augendis, manifesta operis executione profertur.* Non dubites, quin auri negotia apud Sacerdotes corrumpant Christianos mores, perdant populos. Ideo Petrus non ad auri fodinas mittitur, non in conflatorijs iubetur adesse, vt ex auri massa nummum effigiet, hoc solum illi permittitur, vt ex ore piscis staterem factum extrahat, & statim exactoribus tradat. Tunc enim Sacerdos immunis erit à culpa, cum à se omni auri negotia abegauerit; & tunc magis cum Christianæ nuditatis gloriam fuerit amplexatus. Nemo ignorat Eliæ raptum, qui quarto Regum secun-
4. *Reg.*2 do, igneo curru raptus est, & à corrupta hominum vita separatus: is cum rapiebatur, quod solum habebat pallium à se dimisit, vt nudior iret. Sed cur pallio dimisit, quandoquidem non ad cœlestem beatitudinem ferebatur? Ideo dimisit, vt nuditatis testaretur securitatem, & impeccabilitatem, qua donabatur. Vnde Diuus Bernardus sermone Bernar.
in transitu Malachiæ ait. *Posuit Elias pallium, non est, quod timeat: non est quod tangi, nec dum teneris ab adultera veretur.* Si vel filum habes tuum, non es securus à peccatorum laqueis: ille, ille, qui perfectam colit paupertatem, qui perfectè nudus est, omnem amputat occasionem peccati. Ecclesiastici
*Eccl.*20. 20. *Est qui vetatur peccare pro inopia.* Circa quæ verba componens paupertatis bonum cum diuitiarum malo, ait sanctus Sixtus libro de diuitijs, *Vide ergo, quid eligendum magis sit, quod delinquere prohibet, aut quod nonnunquam peccare compellit?* Vbi aurum, ibi peccatum est: vbi paupertas moratur Christiana, ibi innocentia moratur. Vnde Threnor. primo in lite-Thren.
rà Zain. *Recordare paupertatis, & transgressionis meæ.* Vt oculos diuinos solicitet, vnam ponit ob oculos paupertatem, quod ponderans D. Paschasius, ait, *Hanc igitur paupertatem, magni aliquid esse putat, & ideo quasi per se agens, eius recordari rogat.* Quasi paupertas Christiana efficacissimum patrocinium pro nobis apud Deum habeat. Pasch.

§. V.

Vniuersa creatura pro crumena sunt Christi pauperibus.

AB ore piscis iussus est Petrus extrahere statere; sane equidem vniuersæ creaturæ Christi pauperibus pro crumena; quando-

quidem, & piſcium ora nouerunt
Matt. 5. nummos ſuppeditare Petro. Matt. 5. dicitur: *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.* Chriſti pauperes in cœlis regnant, nec ideo ſunt vacuati terrenis, immò ſicut omnia terrena, & mundialia cœlorum motibus famulantur, ſic vniuerſæ creaturæ ſeruitutem, & officium exhibent cœlorum moderatoribus, Chriſti pauperibus. Ad hæc D. Bernard. ſermo.
Bernar. 21. in Cant. ait. *Non æſtimes Chriſti pauperes ſola cœleſtia poſſidere, quia ea ſola audis in promiſſione: poſſident, & terrena, & quidem tanquam nihil habentes, & omnia poſſidentes: non mendicantes, vt miſeri, ſed vt Domini poſſidentes. Denique fideli homini totus mundus diuitiarum eſt. Totus plane: quia tam aduerſa, quam proſpera ipſius æque ſeruiunt ei.* Fideli pauperi totus mundus diuitiarum eſt; vniuerſæ creaturæ ſunt illi pro crumena, vel os piſciculi, ſi aperiatur, ſuppeditabit nummos pauperi fideli. Geneſ. 27. ait Iſaac filio
Gen. 27. ſuo: *Det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ abundantiam frumenti, & vini.* In quibus verbis ſuperuacaneũ videbitur, quod poſt oblatos cœleſtes thẽſauros, adhuc terrenam pinguedinem, & abundantiam filio impetrare vellet. Cur cœleſtia ſubiis, cur etiam addis terrena? Micæ ſunt, & fames vniuerſæ terrenæ ſubſtantiæ, & cum cœleſtibus comparatæ non guſtum afferunt, ſed faſtidia parturiunt. Deſine ergo, ò bone optare terrena filio, quando illi impetras, & offers cœleſtia. Sed poſt cœleſtia dona dũ Iſaac filio proponat, & terrena; neceſſitatem conſequentiæ oſtendit, non explicat indigentiam. Enim verò eo ipſo, quod quis terrena deſpiciat, & cœleſtibus incipiat impleri, neceſſum eſt, vt habeat etiam terrena, & ab vniuerſis mundi creaturis accipiat, quidquid velit. Quò ſpectans Tertul. lib. 3. in Marc. ait: Tertull.
Primo ad cœleſtia inuitamur, cum a ſeculo auellimur, & ita poſtea inuenimur etiam terrena conſecuturi. Felix Chriſti pauper eſt, non ſolum in cœleſti profeſſione, ſed & interrenis: cœleſtium dominatur, & vniuerſa illi fructus ſuos exhibent terrena. Vis homo pro ſacculis, pro crumenis vniuerſas creaturas habere? Chriſti aſſimilare pauperibus. Lucæ 12. ait Dominus: *Noli-* Luc. 12.
te timere puſillus grex, quia complacuit Patri veſtro dare vobis regnum. Et ſtatum ſubdens modum quo regnum tale acquirendum ſit, inquit: *Vendite, quæ poſſidetis.* Quaſi vna ſit via ad omnium retũ dominium acquirendum, quod nihil noſtrum velimus habere. Ibi Chryſologus ſermo. 22. finit. *Vendite,* Chryſ.
quæ poſſidetis: non poteſt dominari omnibus, niſi is, qui propriis non tenetur. Vnus ille, qui reliquit omnia, qui Chriſtianam paupertatem amplectitur, omnium acquirit dominium, ab omnibus famulatum recipit, & vitæ ſuæ commoda ex vniuerſis creaturis exigit.

§. VI.

Inter ſubditos præſtantiores ſocium, & æqualem ſe exhibeat Prælatus.

QVam ſocium Petri exhibet ſe Dominus, vbi ait: *Da eis pro me, & pro te*, quaſi æqualitatem ſecum haberet Petrus. Nec miror, quod Dominus ſic ſe oſtendat ſocium, & æqualem cum Petro, quãdo & Petrus Princeps erat inter Saluatoris diſcipulos, & nihil magis Prælatum deceat, quam inter

præ-

præcipuos ſubditos ſe magis ſociũ, quam prælatum prebere. 1. Reg. 8. dum Dauidis exercitus recenſentur, ſic dicitur: *Banaias autem filius Ioiadæ ſuper Cerethi, & Phelethi.* In quibus verbis Hebraicè poſitis dubitatur præpoſitio *ſuper*, & ſolum dicitur. *Banaias autem filius Ioiadæ, & Cerethi & Phelethi* nam cum cerethi, & phelethi præſtantiſſimi eſſent milites, Banaias eorum dux, diſſimulatio poteſtatis inſigni, tanquam eorum ſocius, & æqualis proponi debuit. Ita Caiet. ibi, ait: *Erant illi viri robuſti, valdeque fideles Dauidi. Et propter eorum eminentiam, non dicitur, quod Banaias fuerit ſuper eos, cum tamen eſſet caput eorum, ſed dicitur Banaias, & Cerethi, vt tanquam ſocij ſupputentur.* Non decet, quòd Prælatus velit extolli ſupra inſignes virtute, & ſapiẽtia ſubditos, & inter illos exerat paſſim virgam poteſtatis. Tunc enim felicius, & ſapientius prælaturam adminiſtrabit, quando diſſimulata poteſtate, ſapientum, inſignium quæque ſubditorum non caput, ſed ſocius ſupputetur. De vniuerſa cœleſti ædificio loquutus Geneſ. 1. Moyſes inquit, *Fecitque Deus duo luminaria magna, luminare maius, vt præeſſet diei, & luminare minus, vt præeſſet nocti, & ſtellas.* Ecce tibi, quot lumina quanto Dei enixu pariuntur: paritur regius Sol, diei princeps; paritur Luna, pariuntur ſtellæ ſimul. Sed in tantorum luminũ partu, quod fuit primogenitũ? Quod ſecundum? Quod tertium? Abſit hoc à luminum naſcentium politia: inter adeò clariſſimas proles, etſi aliquæ regnum obtineant, nulla tamen eſt, quæ primatum exerat, quaſi æquales, & vterini fratres omnes promuntur. Id quod notabat D. Athanaſ. ſerm. 3. con-

1. Re 8.

Caiet.

Gen 1.

Athan.

tra Arrianos inquiens: *Omnia pariter cum omnibus ortum ſuum, originemque adepta ſunt. Non enim vllum ex aſtris, aut magnus luminaribus ita apparuit, vt hoc prius illud poſterius in rerum naturam emergeret, ſed omnia eodem die, eodemque iuſſu ad eſſentiam vocata ſunt.* Indignum erat, quod inter clariſſimas progenies oſtenderetur ius primogenitura; ſed hoc ſciant prælati, quod cum conſpicuis virtute, clariſſimiſque ſubditis non primatum, ſed ſocietatem, ſed æqualitatem in omnibus ſunt oſtenſuri.

§. VII.

Peccator ſolus caueat ſibi à miniſtris iuſtitiæ.

IVbetur Petrus exactori ſatisfacere non ſolus, ſed & pro ſe, & pro Ieſu; ne quis peccator audeat miniſtris iuſtitiæ accedere, niſi ſociatus Ieſu innocentiæ. 1. Reg. 17. ſuperbiſſimus Philiſtæus ſic Iſraelitas, & confundebat, & prouocabat: *Eligite ex vobis virum, & deſcendat ad ſingulare certamen.* In quo inuiſibilium hoſtium aduerſus homines rabies manifeſtatur: quorum hæc eſt quotidie vox, hoc ſtudium, vt vnumquemque noſtrum ſolum ad ſingulare prouocent certamen. Infelix, qui ſolus accedit, qui ſolus pro ſe ſtat ſine innocentiſſimi Ieſu calculo. Præclarè ex his nos monet Galfridus in allegorijs Tilmanni, fatus: *Nullus ex nobis animoſitate proterua ineat hoc certamen. Non eſt enim, qui ad hoc ſufficiat. Non enim timet nos ſolos aduerſarius noſter: idcirco fidenter prouocat ad ſingulare certamen, ſciens, quia ea ſoli, qui eum occidere nullum habeat ſub-*

1. Re. 17

Tilm.

leuantem. Quapropter opus erat, vt veniret, & subueniret magnus ille David, &c. Nunquam peccator solus inter seueræ iustitiæ milites incolumis aget; quotiescumq; peccator pro debito cupit facere, siue hostes repellendo, siue exactoribus satisfaciendo, caueat sibi, ne solus accedat, sed innocentissimi Iesu patrocinium quærat, quo liber euadet. Vbi innocens, & liber Iesus non adest, quahter poterit seruus inter exactores, & ministros iustitiæ incolumis euadere? Apud Ionam ca. 3. vbi viri Niniuitæ audierunt Prophetam clamantem, iustitiamque diuinam pœnas à peccatoribus exigentem, vehementer commoti, *prædicauerunt ieiunium, & vestiti sunt saccis à maiore vsque ad minorem.* Nulli parcitur ætati, & grandæui, & paruuli infantes in pœnitentiæ satisfactionem vocantur. Cur innocentes infantes? Ploret peccator, & pro sceleribus suis diuinæ iustitiæ satisfaciat, verum puer, qui nihil peccauit, cur necesse est, vt ploret, vt etiam satisfaciat iustitiæ? Sanè non audent soli peccatores se se iratæ iustitiæ præsentare sine innocentium infantium lachrymis. Tunc putant iustitiam diuinam flectendam fore, cum & peccatores simul, & innocentes pro debitis satisfaciant. Ibi D. Ambros. ait: *Non sufficiebat ad placandum Deum peccantium satisfactio, nisi seniorum quoque peccata, parulorum innocentiæ deplorarent, & fletibus alienis delicta sua iuuenius abluerent.* Niſi inter satisfactionem peccatoris, vox etiam innocentiæ audiretur, nunquam fieret iustitiæ diuinæ satis. Conueniant simul seruus, & liber, peccator, & innocens, Petrus, & Iesus, & debitorum solutio, & creditorum satisfactio constabit. Ex quo lucem capit Septuag. lectio apud Exod. capit. duodecimo, vbi de paschali victima agens textus ait: *Ab agnis, & hædis sumetis illud.* Sed quatenus potest, vt vna eademque victima ab agnis, & hædis sumatur? Et quidem hædus solus non posset Deum placare, nisi de agni innocentia; difficilè verùm in vno possent, & agnus, & hædus conuenire. Ex quo putat D. Gaudent. serm. quarto, id spiritualiter intelligendum esse in Christo Iesu, in quo inuenta est similitudo carnis peccati ad hædos spectantis, & simul summa innocentia, qualem agnus figurat. Nec aliter tenebrarum regnum euerteretur, & fieret satis diuinæ iustitiæ, nisi ab hædis & agnis, hoc est, à carne peccatorum simili, & Saluatoris nostri innocentia vna conflaretur pro omnibus victima; Iam hinc obstruamur eorum os, qui volunt, quod vel hædus solus, vel agnus solus sufficiant ad Deum placandum. Crede mihi, quisquis hædus es, non tuum salutis negotium, aut tibi soli, aut agno soli committas, sed ex hædo, & agno, ex peccatore, & Iesu debitorum solutionem confirmes.

Exo. 12.

Ionæ 3.

Ambr.

Gaud.

CAPVT II.

De Magdalena prædicanda.

CVm Christum apud Matth. 26. & Marc. 14. & Ioann. 12. pretiosis audis vnguentis delibutum; id opus reputa vnius dilectæ Mariæ Magdalenæ: Hæc refragrante Iuda, immò obmurmurantibus cæteris discipulis; librum nardi pretiosi fracto alabastro super Iesum effudit. Quis fur talem ferat effusionem? Opus probat Iesus, & tanti operis celebritatem in toto orbe prædicans, dilectam fœminam à rabida Iudæ maledicentia liberat.

Ioan. 12. Iesus ergo ante sex dies Paschæ, venit in Bethaniam, vbi Lazarus fuerat mortuus, quem suscitauit Iesus. Fecerunt autem ei cœnam ibi: & Martha ministrabat: Lazarus vero vnus erat ex discumbentibus cum eo. Maria ergo accepit libram vnguenti nardi pistici pretiosi; & vnxit, &c.

§. I.

A Iesu venit, quod sutum quisque opus virtutis peragat, aut mediocre, aut sublime.

ECce Iesu intrante, totum Bethaniæ oppidum commouetur. Aquique officio instat, Simon leprosus hospitium præbet, alij cœnam procurant, nimirum, vt placet Toleto nostro, vniuersi oppidi ciues: Martha ministrat, Lazarus assidet, Maria vnguentum effundit. Bene omnes officium virtutis implent, sed hæc supergressa est vniuersos, non sine Iesu motione & impulsu. Simile video apud Matth. 16. vbi interrogati discipuli, qui diceretur ab hominibus filius hominis, respondent: Quod ab aliquibus diceretur Ioannes Baptista, ab alijs Elias, ab alijs Ieremias, aut vnus è prophetis. Tunc Petrus ad altiora leuatus, ait: *Tu es Christus filius Dei viui, qui in hunc mundum venisti.* Ecce tibi omnes suum deferunt aliqualem honorem Christo; Petrus autem supergreditur omnes, & Iesu diuinitatem prædicat. Quis hoc fecit? Sanè ipsius Iesu impulsus, qui nouit sic cunctos tangere; & mouere, vt singulorum vocationes decet. Huius rei exemplum tibi sit petitus citharœdus, qui habens in manu sua citharam varijs compositam chordis, & grauibus, & acutioribus, iam hinc, iam inde grauem, aut acutum facit resultare sonum, prout ictus est, qui à periti citharœdi manu dirigitur. Accipite Diuum Basil. Seleu. orat. 25 fantem, *Petro diuinum quodammodo responsum subijcit Iesus: & ad quam vocem spem mouebatur, primatem inclinat, velut citharam quandam, ratione preditam, ictibus excitans.* Quod sublimi vocationi respondeas, & sublimiores virtutum apices attingas, non in tua est sola potestate; id à dexteritate venit Iesu, qui nouit primates tui cordis fibras ictibus excitare. Non semper citharœdus primates chordas tangit, sed aliquando medias, aliquando infimas, mini-

Basil. Sel.

minimè tunc mouens efficaciter ad sublimes virtutum actus, sed ad medios, & infimos. Quod hic mediocritatem, ille sublimitatem teneat in virtutibus, à Iesu venit, qui citharam ratione præditam flectibus exhibuit, & iam primatem, iam mediam efficaciter attingit. Vnde dicebat Paulus 2. ad Corinthios 3. *Fiduciam talem habemus per Christum ad Deum: non quod sufficientes simus cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Quæ verba premens D. Prosp. epist. ad Demetriadem, sic pulchrè in rem præsentem dicit, *Implet igitur Spiritus sanctus organum suum, & tangit quum vult chordarum tangit digitus Dei corda fidelium.* Ipse equidem Dei digitus est, qui mentium pectoris nostri fibras, qui ictibus sensuum sciat humanas mentes, vt illis chordatum, vt sic vel medius, vel sublimis sonus fiat. Id quod latius tractandum, & explicandum Theologis relinquo.

Prosp.

§. II.

Satisfactio debet adæquare culpis commissis.

NOuit Magdalena peccata sua dimissa; non tamen ideo à satisfactione eorum procurandis destitit; nec contenta eâdem semel ad Iesu pedes lachrymabunda procubuisse, sed & iterum, & forte sæpius ad eosdem accedit, vt modo adductus, ferens librum vnguenti nardi pistici. Nec otiosè puto notatum fuisse librum vnguenti, sed vt ostendatur, quam æqualis, & iusta debeat esse satisfactio pro culpis commissis. Lucæ 3. loquutus Ioannes Baptista de Iesu, ait: *Ipse vos baptizabit Spiritu sancto, & igni: cuius ventilabrum in manu eius.* Non putet peccator, quod lacrymis aquæ guttulis poterit lauare ingentia crimina, per ignem transire debet, magnum satisfactionem ab illo exigit Iesus, cuius ventilabrum in manu: sed ad quid habet ventilabrum? Ad ponderandam, & grauitatem culparum, & magnitudinem satisfactionis, ne sit hæc minor illa. Ita D. Laurentius Iustinianus in Nouam humil. de pœnit. inquit, *Præparate veniens Dominus, & ipse te baptizabit Spiritu sancto, & igni, habens ventilabrum in manu sua: quid est inspectio? vel ponderatio pœnitudinis de peccato, ipse perpendit in te vtrumque pondus; ipse inspexit in te malum & meritum; quam pœnitentiæ, & quam pestilentiæ.* Dum pœnitentia inuenitur minus habens, adhuc supplicium pro sceleribus est; perpendendæ sunt, & ponderandæ culparum moles, vt ei similis fiat moles satisfactionis. Multis fecit quæstionem pœnitentia Saulis, cui reprobata fuerit? Ipse enim ait priori Regum 15. *Peccaui, quia prauericatus sum sermonem Domini: sed nunc porta, quæso peccatum meum, &c.* Sed & Dauid dicens: Peccauit, abstulit peccatum suum. Cur ergo Saul idem peccatum Verbum prenuntians, veniam non impetrauit? An, quia non æqualis erat satisfactio culpæ? Ita S. Cæsar. Arelat. homilia vigesima nona, ait. *Et Saul dicebat: Peccaui; sed non obtinuit illam veniam, quam Dauid vna pœnitentiæ voce promeruit & hoc quare? Quia confessionem illum nuda magis verba quam veri gemitus exprimebant. Quia non compensabat magnitudinem criminis lenis humiliatio supplicantis. Non leui agendum est contritione:*

Luc. 3.

1. Reg. 15.

Cæs. Arel.

(id est, compensatione) vt debitæ il- A
la redimantur, quibus mors æterna
debetur, nec transitoria opus est sa-
tisfactione pro malis illis, propter
quæ paratus est ignis æternus. Pœni-
tentiam habuit Saul, sed quia leuis,
& transitoria eius fuit pœnitentia,
qua non compensabat culparum
magnitudinem, ideo minimè Deũ
placuit. Eu, quot falluntur in re- B
grauissima, qui quemlibet erga
Deum affectum sentientes, & ali-
qualem culparum compũctionem
experientes contenti sunt, & non
dubitant de venia impetrata. Fortè
Ad Ro. talibus ait Apost. ad Rom. 11. De-
11. dit illis Deus spiritum compunctio-
nis, oculos, vt non videant; aures vt
non audiant &c. Ecce vbi, & com- C
punctionis spiritus, & cæcitas, &
surditas simul morãtur; & quidem
leuis affectus compunctionis, quæ
vel fœminea aliquali lacrymula
exhibetur solet mentes obcæcare,
ne videant culparum magnitudi-
nem, & pericula, sed inter hæc se-
curæ vitam agant. Totum hoc de-
Aelred. sumpsi ex Diuo Aelred lib. 2. spe-
culi cluatr. c. 20. Vbi sic tandem fi- D
nit ad verba Apostoli data, *Nun-
quidnon genus hoc compunctionis ex-
cæcat oculos, aures obturat illorum
dumtaxat, qui immanissimas vitio-
rum sordes sine pœnitentia fructi-
bus, paucis his lacrymis æstimant ab
luendas?* Sanè leuis compunctio
aptior est ad obcæcandum, quam
ad veniam impetrandam. Et ad-
huc Aelred. *O quam miserabiliter* E
*falluntur, quam sunt suæ salutis pro-
ditores, qui vitijs innumerabilibus
implicati, si parum quid huius, de
quo loquimur, experiantur affectus,
non solum sibi veniam de præteritis
polliceantur, imò ad eadem securius
quodammodo reuertuntur.* Hæc il-
le.

Joan. 12. Dixit ergo vnus ex discipulis eius, Iudas Iscariotes, qui erat eum traditurus: Quare hoc vnguentum nõ venijt trecentis denarijs, & datum est egenis?

Matth. 26. Vt quid perditio hæc? Potuit enim istud venundari multo, & dari pauperibus.

§. III.

Inuidas mentes nulla virtutis vicina fama pertingit.

NOtanter dixit Ioannes, quod, *domus impleta est ex odore vnguẽti*, vt rabidum Iudæ inuidiam ostenderet, apud quem solum male olet vnguentum, cuius bono odore impleta erat tota domus. Non discipulis alijs, sed soli Iudæ fœtet effusio pretiosi vnguenti in obsequium Saluatoris, vt sapienter probat noster Maldonatus Matth. 26. *Matt.* 26
& quidem merito Beda hanc Iudæ murmurationem ex inuidia ortam reputat. Vnde non miremur, quod vni illi fœteat vnguentum, cuius odor potens est replere vniuersam domum: antiquum enim est vitium hominis inuidi, quod nunquam illum pertingat vicinæ virtutis fama, quæ potens est vniuersum orbem replere. Marc. *Marc.* 1.
capit. 1. post narrata Iesu ingentia miracula, & virtutes, protinus addit,

dit, *Et processit rumor eius statim in omnem regionem Galilæa*. Ecce tibi tãtarum virtutum rumor foris claditur Galileæ finibus: cur Iudæam non pertingit? Immò cur, nec ad vinculum Iudeæ peruenisse dicitur, odor virtutum, qui Galilæam impleuerat? Occupatat iam mentes Iudæorum inuidia, & ideo virtutum fama, quæ implesset mundum, in Iudæa, nec vinculum attingit. Chrysost. homil. 5. in Marcum, ait: *Processit statim rumor eius in omnem regionem Galilæa: non in Iudæam, non in Ierosolymam. In totam Galilæam peruenerat: & in vnum vicum Iudea non peruenit. Hic totum quare dico? Quia anima, quæ semel professa fuerit ab inuidia, difficile est, vt virtutes recipiat. Impossibile penè est remediari animam, quam inuidia possederit.* Semper sui similis est inuidia, semper facit, quod virtutum, & magnalium odor, qui totum replet, & occupat mundum, ad cellulam inuidi minimè perueniat. Sunt semper ad inuidi limina mille virtutis colores, & species, quæ penitus aditum occludant veris vicinorum virtutibus, quibus alioquin impletus est mundus. Quo crediderim respexisse Iacobum illis verbis epistol. cap. 3. *Quod si zelum amarum habetis, & contentiones sint in cordibus vestris: nolite gloriari, & mendaces esse aduersus veritatem.* Expende, quid petat Iacobus ab inuidis. Nimirum, ne mendaces sint aduersus veritatem; suffeciisse videtur, quod peteret, ne sint mendaces, cur maluit addere aduersus veritatem? Equidem, qui mendax est, non aduersus aliud, quam aduersus veritatem est mendax: idem enim est esse mendacem, & esse aduersus veritatem. Quid ergo innuit, dum inuidis iubet non solum, ne sint mendaces, sed ne sint mendaces contra veritatem? Sanè innuitur ibi quædam positiua, & affectata contrarietas, & oppositio, qua inuidus se se obstruit, & occludit, ne videat veritatem. Est equidem omnis homo mendax, non data opera, sed infirmitate naturali: verum inuidus data opera, totoque animi conatu impedimenta congerit, ne videat veritatem, ne virtutis veritas pateat, sed sub vmbris maneat obnubilata. Quam inuidorum mentem sic depingit D. Basil. homil. de Inuidia, fatus, *Inuidit vitæ splendorem, ac rerum bene gestarum magnitudinem minimè quidem respiciunt*; etiam, quæ omnium oculos replent: *Manca vero, & fragilia, & si quid erratum est, tantum obseruant: hæc diuulgant, & per hæc tantum homines cognosci volunt. Fortitudinem audaciam potius appellant: modestum verò sine sensu hominem prudentem, astutum.* Sapientem periculosum, fructuosum suspectum dicunt. *Denique omnis virtutis species in vicina vitiorum nomina conuertunt, nusquam calumnia rebus laudatis deficiente.* Sic semper inuidus aduersus clarissimos virtutum radios, aduersus lucidissimas veritatis species tenebras mendaciorum conglomerat, errorum, vitiorumque formas adnectit. Id videre licet in Iesu consanguineis, qui cum viderent illum sigeis fulgere, incredibilisque sapientia plenum esse, sic inter se colloquebantur, Marc. 6. *Vnde huic hæc omnia? Et quæ est sapientia, quæ data est illi, & virtutes tales, quæ per manus eius efficiuntur? Nonne hic est faber, filius Mariæ; frater Iacobi, & Ioseph, & Iudæ, & Simonis? Nonne & sorores eius hic nobiscum sunt?* Ecce tibi quot nubila, quot tenebras conglomerant, cum humiles ortus, vilitatem artis, exercitia seruilia

Chrys.

Iacob. 3.

Basil.

Marc. 6.

tilia opponunt, ne virtus, & sapientia Iesu lucem accipiat. Ad rem Theophylactus loquitur in
Theop. præsenti, inquiens: *Tam atrox malum est inuidia: Semper enim obscurat bona, nec illa ab inuidis videri sinit.* Quæ omnium oculos rapiebat, & tenebat virtus Iesu, non capitur ob oculis vnius inuidi.

§. IV.

Non mala, sed bona perimunt inuidos.

VIde, quo telo transuerberetur cor Iudæ, nimirum, pretiosi vnguenti effusione ad pedes Christi. Habent inuidi hoc summæ infelicitatis gentium, quod non à malis, sed à bonis cogantur interire. Huc respiciebat Paulus 2. ad Cor. 2. dicens, *Christi bonus odor*
2. ad Co. 2. *summus Deo in his, qui salui fiunt, & in his qui pereunt.* Nusquam Paulus est malus, nulli damnosus, & pestifer, sed vniuersos odora, & salutifera vita respergebat. Et quod mitere magis, etiam se vocat bonũ respectu pereuntium. Quomodo bonus in his, qui pereunt? Peribant inuidi, quorum misera conditio est, quod non à malis, sed à bonis ruinam suscipient. Ex quo Diuus Anselmus in præsenti ait: *Quidam*
Anſel. *Paulum diligebant, quidam inuidebant: illi, qui diligebant, bono odore viuebant; illi, qui inuidebant bono odore peribant. Ideò pereuntibus non malus odor, sed bonus erat. Inde enim magis inuidebant, quia tam bona gratia præualebat.* Ipsa, ipsa bona per se perimunt inuidum; & quo maiora, & abundantiora sunt eo citius impellunt illum in ruinam. Non enim telis, sed beneficijs confoditur miser inuidus: non venenis necatur, sed amuletis, sed theriacis: non latronum iaculis cadit, sed vicinorum splendentibus virtutibus. Hinc inuidiam comparat Spiritus diuinus serpentibus, quorum morsus nequeunt curari. Ait enim Ecclesiastes, capite 20. ex *Eccl. 20*
lectione Cassiani: *Si momorderit serpens non in sibilo, non est abundantia incantatori.* Non est potẽtia creata, quæ serpentinæ inuidi menti medicinam adhibeat. Sed scire cupis vnde sit adeò incurabilis inuidia? Non aliunde, nisi quia non à malis, sed à bonis perimitur. Id quod ponderans Cassianus, collation. 18. capite 12. ait: *Vsque adeò* Cassiã. *incurabilis est ista pernicies, vt blandimentis exasperetur, infletur obsequijs, muneribus irritetur. Quanto enim alius amplius, aut humilitatis subiectione, aut patientiæ virtute, aut munificentiæ laude profecerit, tanto ille maioribus inuidiæ stimulis incitatur.* Et quomodo curabitur vulnus, quod vnguentis effusis crescit? Sanè extrema miseria est, quod quis vulneretur rebus, quibus communiter viuitur. Extremam Eli senectutem sic notat tex-
1. Reg. 3 tus, 1. Reg. 3. *Eli iacebat in loco suo, & oculi eius caligauerant, nec poterat videre lucernam, antequam extingueretur.* Vide vltimam miseriam hominis; lucerna, quæ pro omnium solatio accenditur, vt luceat omnibus, qui in domo sunt, illi dolori, & offensioni erat: verum extincta, immo fumigans, & fœtore, & fumo replens omnia vnius Eli oculos recreabat. Idem prorsus accidit inuidis, vt notat Glossa moralis, & Ti manus in allegorijs: ea enim est extrema miseria, & infelicitas inuidorum, quod interlucida, & splendentia facta excrucientur, perimantur: quod in bonis, & amœnis inueniant præcipitia; in malis, & calamitosis viuant.

§. V.

§. V.

Virtus qualis æstimetur ab hominibus, talis fit illis.

Miratis Iudã in Christi fehola, inter obsequia Christi ad perditionem vsque decidere? Cur miraris? Iste Christi obsequia perditionem putabat, cur ipse ad perditionem non veniret? Cùm in obsequium Christi vnguentum effunditur, vt probat Maldonatus noster, ab vnonre Iudæ exiuit vox ilia: *Vt quid perditio hæc?* Perditionem reputat miser obsequium exhibitum Iesu, & in perditionem incidit: quales enim æstimantur virtutes ab hominibus, tales fiunt illis. 2. ad Corinth. 2. Paulus 2. ad Corinth. cap. 2. *Christi bonus odor sumus Deo in his, qui salui fiunt, & in his, qui pereunt: aliis quidem odor mortis in mortem: aliis autem odor vitæ in vitam.* Vnus, & idem odor Christianarum virtutum alijs omnino vitalis est, alijs extremam parat ruinam. Vnde tam varij, immo tam pernicioſi effectus prosiliunt, quando odor vnus est, & bonus, & salutaris, quantum est ex parte sua? Crediderim id malum prouenire ex æstimatione, qua Christi odor recipitur ab hominibus. Sunt enim, qui audito Christi magnalibus, perceptis christianarum virtutum regulis maximè arrident; & sibi persuadent inibi esse vitam: hi talibi odore viuunt, & æternaliter viuunt. Alij sunt adeo stolidi, vt christianas virtutes, quasi mortis iacula reputantes, sicque illas suspectas habeant, quasi in his maximam caueant iacturam; his stolidissimis fama christianarum virtutum perenem mortem insinuat. Anselm. Accipite Anselm. sic in præsenti loquentem. *Hominibus alijs videmur odor mortis, quia prædicamus crucem, & ministri mortis æstimamur: aliis autem odor vitæ credimur, idest, odor spirans vitam per Saluatoris prædicationem. Fit vtique secundum, quod æstiment. Nam quibus æstimamur odor mortis, æstimatio hæc vertitur eis in æternam mortem: & quibus videmur odor vitæ, fides eorum ducit eos in vitam æternam.* Qualem facimus æstimationem virtutum christianarum, talem fructum percipimus. Qui in illis mortem esse existimat, in mortem perueniet, & vltimam sui ruinam. Non absimilis est euentus, qui accidit antiquis Israelitis, dum apud desertum cœlesti pabulo nutrirentur; cœleste pabulum à Deo accipiunt, & tandem tanto satiati pabulo, aiunt Num. 21. *Deest panis, nos sumus aqua anima nostra iam nauseat super cibo isto leuissimo. Quamobrem misit Dominus in populũ ignitos serpentes.* Num. 21 Expende culpam, & simul expende eiusdem pœnam; magnam enim conuenientiam putat Abulen. quæstio 8. esse inter hoc cœlestis cibi fastidium, & supplicium ignitorum serpentum, in quod miseri deuenere. Et quæ hęc conuenientia fuit? Sanè cum cœlestem cibum, quasi leuissimum reputarent, fructum malæ æstimationis suæ recipiunt per leuissimum omnium igneum elementum percussi ab ignitis serpentibus; vt sic quibus æstimatur manna leuissimus cibus, æstimatio hæc vertatur eis in leuissimum elementum, quo misere intereant. Sic semper qualis æstimatur cœlestis virtus ab omnibus, talis redditur illis, siue in præmium, siue in pœnam. Apud Ioan. capit. 7. post Euangelicam, Christianamque œconomiam prædicatam, & propositam à Iesu, quid in-

de

decuenit? Ipſe Ioannes ait: *Multi ergo audientes ex diſcipulis eius dixerunt: durus eſt hic ſermo* Durum æſtimant Ieſum, cum ſit ipſa lenitudo, & dulcedo, ſed dum æſtimatur durus, ſic riget, ſic durescit, vt fiat illis durissimus lapis, quo misere conteruntur, & pereunt. Quo te ſecto D. Petr. 1. Canon. 2. aientem: *Propter quod continet ſcriptura: Ecce pono in Sion lapidem ſummum angularem electum pretioſum, & qui crediderit in eum, non confundetur. Vobis igitur honor credentibus: non credentibus autem lapis, quem reprobauerunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli: & lapis offenſionis, & petra ſcandali, &c.* Itaque Chriſtianæ virtutes ad guſtum, & æſtimationem fidei tuæ conuertuntur, & fiunt tibi, quales à te æſtimantur, reputantur.

1.Pet.1.

1.Pet.2.

Matth. 26. Sciens Ieſus, ait illis: Quid moleſti eſtis huic mulieri? Opus enim bonum operata eſt in me. Nam ſemper pauperes habe bitis vobiſcum: me autem non ſemper habebitis.

§. VI.

Præſtantiſſimi gubernatoris eſt cacutire ad aliqua ſubditorum peccata.

DIxi ex Maldonato murmur hoc de effuſo vnguento à ſo-

A lo Iuda ortum fuiſſe, qui in eo ſe pauperum procuratorem oſtentabat. At non pauperum amor, ſed auaritia, & rapacitas eius has voces dabant, vt aperte prodit Ioann. capit 12. aiens. *Dixit autem hoc non quia de egenis pertinebat ad eum; ſed quia fur erat, & loculos habens, &c.* Quid tunc Dominus? Meminit B forte diſcipuli auaritiam? Pungit capacitatem ſibi notam? Abſit: faciunt hoc homunciones parui animi, qui dum gubernationem ſubeunt, eo applicant animum, vt videantur omnia pencallere, nihil non ſubodorare. Verum præſantiſſimus omnium gubernator Ieſus magnitudinem animi gubernaC tori neceſſariam oſtendens, ſic reſpondit in præſenti ad præſentem curam pauperem, quaſi nihil ſciret, nihil noſceret de auaritia, de incredibili diſcipuli rapacitate. O quantum valet ad ſumma diſcrimina euitanda ille gubernator, qui aliquando falli ſuſtinet, & ſcit cæcutire ad aliqua peccata? Marc. 4. D dum nauigaret Ieſus cum diſcipulis ſuis, vehementiſſima tempeſtas excitata eſt, *ita vt fluctuum, ventorumque vi nauicula pene mergeretur.* Quid tunc Ieſus? Ipſe dormiebat. Quid tunc diſcipuli? concurrunt ad Ieſum dormientem, illumq; excitant, vt rebellem componat tempeſtatem. Sic enim ait: E *Et erat ipſe in puppi ſuper cervical dormiens: & excitant eum, & dicunt illi Magiſter, non ad te pertinet, quia perimus?* Ecce vobis, quem moderatorem furentium ventorum excitant, nimirum, dormientem Ieſum. A dormiente putant rebelles ventos ſedandos, & vltima diſcrimina nauis moderanda? Equidem dormiebat Dominus non ex ſocordia, ſed ex ſuorum compaſſione, & nullus melior mode-

Ioan.12.

Marc.4.

ratot

rator potest inueniri, qui vltima A diserimina reipublicæ sciat ad salutem reuocare, quam ille, qui ex compassione subditorum scit dormire, & cæcutire ad aliqua peccata. Chrysol. serm. 11. *Ad dormientem confugiunt vigilantes, & credunt obsistere sæuientibus elementis eum, cui somnum dominari sua compassione conspicimus*. Dormiat B gubernator ad aliqua subditorum peccata, & dormiat non ex socordia, sed ex prudentia, ex compassione, qua compatiatur subditorum fragilitati, cuius notitia nequit omnia punire, omnia castigare; & inde mirum in modum redditur potens ad summa pericula deuitanda. Quem sic dormientem vident, amant subditi, & in magnis periculis ad illum confugiunt, C sperantes illum Saluatorem futurum: cæteros autem, qui omnia scrutantur, & nihil dissimulant, suspectos semper habent, & vt proditores fugiunt. Apud Lucam cap. 15. amplexatus pater cœlestis prodigum filium reuertentem, nihil inquirit de eius vita, sed ait ad seruos inquit: *Cito proferte stolam primam, & induite illum*. Cur non quæsit de peracta vita, qua in talem miseriam deuenit filius, & totam curam ponit in eo, quod operimentum stolæ adhibeatur? Sanè bonus gubernator vult æstimari pater de operiendis peccatis, non vult timeri vt proditor, dum scrutatur, & inquirit delicta. Chrysol. serm. 4. *Non dixit: Vnde venis? Fuisti vbi? Vbi sunt, quæ tuliſti? Delicta, qui discutit, prodit*. Qui nimius est in discutiendis, scrutandis delictis subditorum, magis timebitur à subditis vt proditor, quam amabitur vt pater. Et quis ferat in gubernatore, vel leuis suspicio, vel species proditionis? Creauerat iam Dauidem regem super Israelem Dominus, qui tamen à Saule fugitiuus degebat apud Achis, eo ipso tempore, quo Achis prælium aduersus Israelem, & Saulem parabat, in quo interemptus fuit Saul, & Israel ingenti percussus plaga. 1. Reg. cap. 29. Sed accidit, quod Dauid, etsi Achis amicus haberetur, non tamen adfuit cum illo, in tam nociuo certamine. Et cur non adfuit? Rationem hanc reddit Rupertus lib. 2. in lib. Reg. cap. 18. aiens, Ruper. *Vtiq; id Deo prouidente factum est, vt Dauid legitimus Rex, neq; proditor, neq; hostis patriæ indicari posset*. Si Dauid inter eos, qui percutiebant Israelem inueniretur, non ne suspectus esset de proditione? Ideò prouidente Deo, non ibi adfuit Dauid, ne in rege & gubernatore futuro Israelis aliqua vel suspitio proditionis posset dari; quæ in gubernatore minimè posset tolerari. Videant ergo qualem sibi inurant maculam, qui nimij sunt in peccatus subditorum scrutandis: & fugiant in se ostendere, vel vmbram proditionis.

Luc. 15.

D

§. VII.

Castigatio peccatorum adhibenda est tempore, quo sperentur maiores inde profectus.

E SApientissimè Dominus Iesus de pauperibus sibi post ponendis disputans præterit auaritiam, & rapacitatem Iudæ: nõ enim aptum est conuiuij tempus duris reprehensionibus aptandis, & quod quis, dum operam dat poculis hauriendis, censorio sermone feriatur. Sanè, qui in reprehensionibus suis vtilitatem sperat, tempus quærit longè

longè aptius. Exod. 12. vbi Deus vl-
Exo. 12. timo supplicio emollire vult Pha-
raonis duritiem, vide quod tempus
obseruat. *Factum est autem in noctis*
medio percussit Dominus omne primo-
genitum in terra Aegypti &c. Cur in
noctis medio? Cur non potius inter
Ambr. cænandum? Præclarè D. Ambr. Ps.
118. Oct. n. 8. ait: *Non otiose Domi-*
nus Deus noster, cum posset quocumque
momento primitiua Aegyptiorum ex-
tinguere, hoc tamen tempus dolori &
luctui peccatoribus opportunius iudica-
uit. Isaq. vbi Deus emollire indura-
tum cor vult, tempus spectat aptius,
quo supplicijs illatis peccator in lu-
ctum, & bonã voluntatem emolliatur. Et quidem non nego à Deo in-
ferri supplicium etiã inter pocula;
Dan. 5. etenim habes Dan. 5. de conuiuio
Balthasaris: *Bibebant vinum, & lau-*
dabant Deos suos aureos, argenteos,
æreos, ferreos, ligneosque, & lapideos.
In eadem hora apparuerunt digiti quasi
manus hominis scribentis, &c. Ecce
ubi inter pocula peccatori pœna in-
dicitur à Deo, sed pœna, quæ irreme-
diabiliter statim conterat peccato-
rem; non pœna, quæ peccatorem
emolliat, eumque adducat in bonã
voluntatem. Vbi enim Balthasar
conterendus funditus est, nil curan-
dum, quo tempore pœnæ adhibea-
tur notificatio: vbi Pharao emollien
dus est, vt Hebræos liberet, tunc ob-
seruetur tempus opportunius, &
aptius, vt quis doleat de peccatis.
Hinc eleganter aiebat D. Chryso-
Ps. 141. stomus in Psal. 141. *Oportet eum, qui re-*
prehendit, multa excogitare ut accepta
sit, & grata eius reprehensio & ma-
gna sapientia opus est ei qui adhibuerit
tale medicamentum: ac maiori quidem
sapientia opus est ei, qui reprehendit
quam ei qui corpus scindit. Et in ve-
narum, membrorum scissione in
primis ad sapientem medicum spe-
ctat temporis obseruatio: quis bi-

A benti cauterium adhibet? Quis
mensæ incubantis venam scindit?
Simili igitur prudentia polleat, cu-
ius reprehensio fit, & castigatio seruit
subditorum sanitati. Nunquam
enim reprehensio infructuosè ad-
hibenda est. Fallar si quando vidi-
sti Iesum iratum in Iudam; & ta-
men in Petrum iratus est. Matth. *Mat. 16.*
16. *Vade post me Sathana.* sic Petrum
B reprehendit, verum Iudam nun-
quam vel verbulo lædit? Cur id? *Bas. Sel.*
D. Basil. Seleu. orat. 11. ait. *Ita, inquit*
Saluator vbi vlcus est immedicabile,
ibi pharmacum inutile: vbi autem
curationis spes, sectionem induco cu-
rationi. A peritissimo animarum me
dico solum applicatur reprehensio-
nis sectio, quando spes curationis
monstratur.

C

Matth. 26. Mittens enim hæc vnguentum hoc in corpus meum, ad sepeliendum me fecit. Amen dico vobis, vbicumque prædicatum fuerit hoc Euangelium in toto mundo, dicetur, & quod hæc fecit in memoriam eius.

D

§. VIII.

Præclare ostenditur quale fuerit opus ex eius perenni-
E *tate.*

QValis fuerit hæc vnguenti effusio, immo qualis in ea fuerit Magdalena, quam Deo grata, quam spiritu diuino plena, in perenni, & iugi duratione operis pa-

lam ostenditur. Ad Dauidem sic loquitur Dominus 2. Reg. 7. *Et fidelis erit domus tua, & regnum tuum vsque in æternum ante faciem tuam.* Ex Hebræo habetur: *in facie tua.* Quomodo æterna duratio regni potest esse in facie Dauid, qui ante tot sæcula defunctus est? Nonne Dauidis facies consumpta est, & in puluerem redacta, & post hoc durauit regnum Dauid, & nunc durat in Iesu filio eius? Sanè & durat regnum Dauid, & durat Dauidis facies: cum enim facie non cognoscitur homo: duratio operum eius sic eum faciunt semper cognosci, quasi tunc præsentissima esset eius facies. Acutè in præsenti Caietanus ait. *Facie cum cognoscatur homo, agnoscendus promittitur Dauid in duratione regni, per hoc, quod dicitur in facie tua.* Nulla res sic demonstrat qualis fuerit Dauid, quam eius regni duratio: in longæua solij Dauidici duratione tantum non cernitur ipsissima Dauidis facies. Et quidem solum hominis Dei pleni opus nouit durare, & temporum vincere vetustatem. Id quod prænoscens Anna Samuelis mater in recens nato filio lætabunda nihil iam timet mali puero, cuius opera scit consecranda esse immortalitati. Sed vnde hoc scit? ipsa explicat 1. Reg. 2. canens: *Lætata sum in salutari tuo.* Quasi dicat: hæc lætitia mea, & spes mea non nititur in fragili, & mobili rerum mundialium axe, sed in dono Dei, cuius halitu cunctæ res æternantur adeò, vt nullibi possit inueniri duratio, quæ non patenter indicet ibi adfuisse diuinas manus. Ex quo D. Chrisostom. sic ibi de Anna Samuelis matre loquitur: *Nihil ipsi cum terra fuit commune, sed omne, humanum despiciebat auxilium, & erat elenata spiritus gratia, & sublimis constituta, & in omnibus ad Deum respiciebat, & incumbentium molestiarum solutionem inde petebat. Nouerat enim, plane nouerat, quod humana quidem qualiacumque sint, dantium imitantur naturam. Opus autem nobis diuino semper auxilio, si velimus anchoram in tuto firmare.* Vtinam hanc mentem ebiberent omnes, qui de perennitate domorum suarum contendunt; sed in parua duratione monstrantur, quam vani fuerint eorum conatus. Vidi regios ministros ingenti solicitudine ad regia munera anhelare, vt de regis muneribus & donis firmam, & durabilem domum faciant: & nesciunt miseri, quod dona omnia humana, *dantium imitantur naturam.* & vt dator mutabilis, & mortalis est, sic vel ad motum datoris, vel ad mortem protinus illa omnia euanent. Ruinæ tantarum domorum sepultos occludunt mille illustres viros, quorum hodie nomina ignorantur, & in cœlo, & in terris: verum, qui Deo, & virtuti studuerunt, nec nisi à Dei manu voluerunt ditari, in ingi, & perenni suorum operum duratione tantum, non ostendunt propriam faciem.

2. Reg. 7

Caiet.

1. Reg. 2

Chrys.

§. IX.

Quam gratificatur honos fidelium funeribus exhibitis.

INsitum est fidelium animis, quod honorem præstent defunctis eorum funera lampidibus, luctuosisque exornando, & titulis & tumulis, nec sine mercede est hic honor, quamuis sit mortuis exhibitus, quandoquidem gratificari solet in hominibus. De nobili Ioseph, qui occultus fuerat discipulus Iesu,

A Ieſu, & qui petijt audacter eius corpus à Pilato, putat non nemo ſcriptum fuiſſe Pſal. 1. Pſalm. 1. vbi ſic. *Beatus vir, qui non abijt in concilio impioru͂, & in via peccatorum non ſtetit, & in cathedra peſtilentiæ non ſedit.* In quibus nõ tam miror præcelſas virtutes Ioſephi decantatas; quàm pręproperam, & feſtinam illarum decantationem. Eſto decantandæ fuerint à Dauide Ioſephi virtutes, cur tam cito? Cur ante alia omnia? Cur primus cantoris nixus Ioſephi peperit cantilenam? Sanè oportebat iam tunc gratificari honorem exhibendum tanti defuncti funeri. Sic Tertul. notat Tertull. lib. 4. in Marc. inquiens, *Ioſephi corpus Ieſu nouerat, quo tota pietate tractauit: ille Ioſeph qui non conſenſerat in ſcelere Iudais. Beatus vir, qui non abijt in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit, & in cathedra peſtilentium non ſedit: oportuerat etiam ſepultorem Domini prophetari; & iam tunc merito benedici.* Quando non gratificatur honor exhibitus tanto defuncto? Sanè obſequium ſepulturæ dominicæ tunc nõ celebrabitur, tunc non gratificabitur, quãdo prophetarum cantus, & Euangelica tuba obmutuerint. Quod ſi prophetæ cecinerint, & Euangelica tuba inſonuerit, non poterit non audiri gratificatio eorum, qui defuncti Domini funus honorificè proſequuti fuerint. Ex hinc maximè Deicida Iudas poſſet minus diſplicere, ſi aliquem honorem relinqueret Ieſu Domino ſepeliendo. Ideò Dominus, vt proditoris crudelem rapacitatem temperaret, illi obſequium ſuæ ſepulturæ obiecit, dicẽs, quod effuſione vnguenti Magdalena *ad ſepeliendum me fecit.* Quæ Baſ. Sel. verba ſic tractat D. Baſil. Sel. orat. 31. *Tantum non ad Iudam hoc effatus eſt Dominus: Ne mihi ritus ſepulchrales inuideas, licet vita ſpoliaueris. Nam mulier hoc ſepulchrali ritu mortem, cuius tu author es, præuertit. Honorem puta ſepulturæ meæ hoc eſſe; etſi cædem paras, tumulum ſaltem concede.* Quaſi etiam Deicida mens gratificandum poſſet nihilominus præbere obſequiũ, ſi quem turpiſſimæ morti tradit, honorabili ſepulchro inferret: acceptus enim B hic honor etiam proditori refertur. Nemo ergo putet immuneratum ſibi manſurum obſequium præſtitum fidelium ſepulturis. Id quod videre licet in Tobia, cui poſt data ingentia beneficia, ait Angelus ca. 2. *Quando orabas cum lacrymis, & ſepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum: & mortuos abſcon-* C *debas per diem in domo tua, & nocte ſepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino.* Multæ, & magnæ erant virtutes Tobiæ, dum Tob. 2. apud Babylonios Ieroſolymitanam religionem ſeruabat immunem, & tamen, dum acceptorum munerum cauſa recenſetur, hæc in primis ponitur, nimirum cura, qua extremos honores parabat defun- D ctis. Vnde D. Paulin. epiſto. ad Pa- Paul. machium, ſic inquit, *Sanctam ergo, & ſanctificatam ſpem perhumandi curam nos Tobias docet, huius ſpecialiter muneris prærogatiua iuſtificatus à Domino, & Archangeli voce laudatus, quod prætuliſſet prandio ſuo pauperis ſepulturam.* Et merito, qui extremum fidelium procurabat honorem, non ſolum à Do- E mino recepit mercedem muneris, ſed & eius laus apud Angelos celebritatem obtinuit.

CAPVT II.

De ſuorum perſecutione.

PRædicit non ſemel Dominus ſuorum perſecutionē, vt videre licet apud Matth. cap. 23. & apud Lucam caſ. 21. & apud Ioann. cap. 16. & alibi paſſim. Sed pro omnibus explicanda nobis eſt prædictio illa, quam dat Matth. cap. 10. in qua explicatius, & genera perſecutionum, & graviores circumſtantiæ ponuntur à Saluatore. Quæ gravior, & rabidior perſecutio, quam illa, in qua cognati, & parentes ipſi vertentur in ſuorum filiorum tortores? Hinc rabiem præſicit Dominus, & experti ſunt dominici greges, dum ab ipſis conſanguineis, & parentibus rapiebantur ad mortem.

Matth. 16. Ecce ego mitto vos, ſicut oues in medio luporū. Eſtote ergo prudentes, ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columba. Cauete autem ab hominibus.

§. I.

Patientia dolorem temperat, aut abigit in malis.

OVium patientia armantur Chriſti fideles, nullo enim medicamine magis ſopiūtur membra, ne percipiant dolores, quam patientia. Idcò Tertul. vbi repro-

A bum Angelum inuidentiæ dolore transfoſſum notat, ſtatim ſubinſert: *doluerat, quia patienter vtique non tulerat.* Quam dolor abeſſe ſoleat ab eo, in quo patientia ſedem fixerit. Neſcit equidem dolor ſuos exercere aculeos, vbi patientiam inuenit: adeò, vt dolor ipſe reproborum de impatientia illorum acuatur, hebetandus ſi patientiam inue-
B niret. De his Dominus Matth. 22. *Matt.* 22
inquit. *Ibi erit fletus, & ſtridor dentium.* Ecce vnde ſignificat ſummum dolorem damnatorum, nimirum ex ſtridore dentium, hoc eſt, ex furioſa ira, qua miſeri concitabuntur, & exardeſcent longe amplius, quam à flammis, æternum duraturis. De
hoc Galfrid. in allegor. Tilman. ait: Galfr.
C *Quid enim ſtridor dentium, niſi iræ, furoris, nequitiæ, & malignitatis indicium? Siquidem, vt ego arbitror, nullus erit tormentorum grauius malis, quam malitia cordis, & iniquitas ipſa perneciſſimæ voluntatis. Nimirum ſicut paſſiones omnes patientia ſublenat, ſic impatientia quamlibet leues aggrauat. Ibi ergo erit fletus, & ſtridor dentium ex*
D *rancore. Alioquin ſi æquanimiter ferre, ſi humiliter flere, ſi dicere poſſent, nos quidem iuſte; nam digna factis recipimus; audeo dicere ignis ille inextinguibilis tamen extingueretur, niſi ipſa ipſorum indignatione accenderetur.* Quid elegantius pro patientia excogitari poſſit? Eius vis tanta eſt, vt ſi
E apud inferos eſſet, ipſos damnatorum dolores aut ſopiret, aut tolleret. Non tam ignis, quam impatientia facit intolerabiles pœnas damnatorum, ſi enim impatientia abeſſet ab ipſis vrentibus flammis, quaſi ros manaret refrigerans, & temperans incendia. Huc reuoco Babylonium incendium, in quod pueri Hebræi miſſi ſūt à tyrā-

no,

no, Dan. 3. medijs erant flāmis nobiles religionis athletæ, cum vnus illorum Azarias inter orandum, sic ait: *In veritate, & iudicio induxisti omnia hæc propter peccata nostra &c. Peccauimus enim, &c.* Hæc patientissima verba faciebat Azarias media in fornace cum socijs constitutus. Quid tunc? *Angelus autem Domini descendit cum Azaria, & socijs eius in fornacem; & excussit flammam ignis de fornace, & fecit medium fornacis, quasi ventum roris flantem, &c.* Ecce tibi ardentissimæ flammæ non vrunt, sed irrorant; non faciunt incendia, sed refrigeria roris. Vnde ros à flammis manauit? Quis rorem refrigerantem adinuenit medijs incendijs? Patientissima illa vox, quæ inter cruciatus immanes resonat, dicens: *nos quidem iuste.* Chryf. Ad hæc D. Chrysost. epistol. 3. ad Cyriacum ait: *Vides quomodo patientia sanctorum ignem in rorem commutauit?* Non possunt tormenta suos exerere aculeos, vbi patientem animum offendunt: ibi dolores sopiuntur, & cruciatus vehemē tissimi temperantur.

§. II.

Martyrium Christi sanguis fœcundissimus est, vt nouos Christianos pariat.

NOtanter non vt agni, sed vt oues mittuntur Christi discipuli inter lupos, vt inde innuantur Ecclesiæ fœcundissimi partus ex laniena martyrum. Non sic oues fœcundæ sunt, vt agnos pariant: vt christiani inter ipsas lanienas regeneratorum in Christo parturiūt agmina. Tres missi fuerant pueri in ardentem fornacem à Babylonio tyranno, & per ingens miracu-

A lum, quo ignis pueris parcens tortores ipsos comburebat, Dan. 3. accessit rex ad ostium fornacis, vt rem stupēdam videret, & totus mirabundus ait; *Nonne tres viros misimus in medium ignis compeditos? Ecce ego video quatuor viros solutos, & ambulantes in medio ignis, &c.* Et quidem merito admiratus tyrannus, B quod videat quatuor in medio flammarum, cum tres tantum fuerint iacta; nesciebat enim quam fœcundus sit fidelium sanguis, quorum numerus semper crescit inter ipsos cruciatus. Pulchrè D. Chrys. Chryf. homil. de tribus pueris ait: *Ecce, inquit, video viros quatuor. Exclude si potes adhuc demens eum, qui crescit* C *ad numerum. Non poteris iam tuas finire damnatos, qui soli esse non possunt.* Nulla rabies poterit finire Christianos, qui inter craciatus nascuntur, & inter tormenta crescūt, adeò vt nulla sanguinis gutta in terram decidat, quæ numerosos greges non parturiat. Aiebat Tertull. Tertul. ad Scapulam: *Nec tamen deficiet* D *hæc secta, quam tunc magis adificari scias, cum cædi videtur. Quisque enim tantam tolerantiam spectans, vt aliquo scrupulo percussus, & inquirere accendatur, qui sit in causa, & vbi cognouerit veritatem, ipse statim sequitur.* Sic vel in ore iuporum christianæ oues nouerunt parere christianos; nouerunt hædos gen- E tiles regenerare in Christi agnos. Quis abnuat fortissimos hos Christi athletas significari per Olleam illam pulchritudinem, quæ in sponsæ dentibus apparet? Illis in primis optimè conuenit cōparatio adducta ibi Cant. 9. vbi dicūtur, quod Cant. 9. sint: *Sicut grex tonsarum, quæ ascenderunt de lauacro omnes gemellis fœtibus, & sterilis non est in eis.* Adeò fœcundæ, vt inter furentium lupo-

luporum era adhuc pariant. Id quod notabat scholiastes Tertullian. ad verba superius data addens: *Mirifico eventu Deique consilio oues lupis videmus occurrere. horum incursionibus non posse terreri, dissipari, consumi, sed potius colligi, ac multiplicari.* Tunc multiplicantur, tunc colliguntur ex vniuersis gentibus oues christianæ, quando videntur aliquæ luporum dentibus laniari. Ex quo lucem capit Exech. cap. 24. vbi sic. *Ecce, ego ipse requiram oues meas, & visitabo eas. Sicut visitat pastor gregem suum in die, quando fuerit in medio ouium suarum dissipatarum: sic visitabo oues meas, & liberabo eas de omnibus locis in quibus dispersa erant in die nubis, & caliginis: & educam eas de populis, & congregabo eas de terris.* Expende, quando dicat colligendas oues, & congregandas de populis, & terris, nimirum, quando vt pastor fuerit Dominus in medio ouium dissipatarum. Itaque cum christianæ oues dissipantur, laniantur, tunc medius stat Dominus, & per has lanienas martyrum ex nationum populis congregat oues, vt christiani gregis numerus in dies augeatur. Vnde scire aiebat Clement. Alexandr. libro quarto, Strom. *Martyria quoque exemplaria sunt conuersionis sanctificata.*

Tertull.

Exec. 24

Clem. Alex.

§. III.

Is esse debet homo, qui sciat irasci in vitia.

NOn adeò bonus, suauis, & columbinus sit homo, qui de felle, & veneno serpentis aliquid non habeat, quo in vitia irascatur. Columba sis simplex, bonus, mansuetus, sed qui de serpentis veneno, & felle scias irasci, quando se offerat iuste irascendi occasio. Marcion pessimus vnum Deum effigiabat, in quo nihil fellis esset, nihil iræ, sed vna simplex, & suauis bonitas. In hunc merito Tertull. lib. 1. excandet aiens: *Hic sufficit peruersissimum Deum ostendi in ipso præconio solitariæ bonitatis.* Et sane nemini laudi esset solitaria bonitas; in quo aliquid fellis non sit, quod vitia infectetur. Præclara est affabilitas columbæ, & mansuetudo, sed serpentis felle attemperata. Gen. 6. sic Deus introducitur indignatus in homines, antequam apud illũ, vel vnus Noe haberet gratiam. *Delebo inquit, hominem, quem creaui à facie terræ ab homine vsque ad animantia, à reptili vsque ad volucres cæli, penitet enim me fecisse eos. Noe vero inuenit gratiam coram Domino.* Ecce tibi antequam vnus Noe dicatur gratiã coram Domino, cæteri omnes homines dicuntur dira condemnatione mulctari, cur id præmissum est? Vt videretur Dei gratia, & affabilitas cum Noe non remissa, & dissoluta, vt solitaria, sed perfecta, & salutaris, vt felle seueritatis attemperata. Sic ait Philo lib. Quod Deus est immutabilis, vbi hæc verba facit. *Quapropter nunc ait, Noe inuenisse gratiam apud eum, quia cæteri daturi sunt pœnam ingratitudinis, vt salutaris misericordia temperetur peccatorum damnatione.* Non est salutaris affabilitas, quæ aculeum non habet contra peccata: sæpe vidi iuuenes nimis affabiles, nullo felle conspersos ad peruersissimorum hominum scelera tractos. Vnde aiebat Eccles. Ecclesiastes, cap. 4. *Melior est ira risu: per tristitiam vultus corrigitur animus delinquentis.* O quoties tristitia vultus, quam longissimè scelerum occasiones

Philo.

Genes. 6.

Eccles. 4

casiones ablegauit, quas affabilitas solitaria traxerat. Hinc de affabilitate loquutus Arist. 4. Ethic. capit. 6. ait. *Medium illud laudandum, quo quispiam ea, quæ oportet, accepta-bit, similiter, & agre feret.* Tunc affabilitas tua, & mansuetudo salutaris est, quando sic es affabilis ad amplexandos amicos in honestis, vt in turpibus aculeum, & fel habeas, quo repellas illices iniquitatum. Huius rei exemplum ponit Cassianus libro 8. capite 7. in Dauide viro incredibilis mansuetudinis, & affabilitatis: huic mansuetissimo viro, 2. Reg. 16. suggerunt amicissimi duces mortem maledicentis Semei. quibus statim rex: *Quid mihi, & vobis est filij Saruiæ?* Sanè multum erat Dauidi, & ducibus his; quando, & consanguinitate erant coniuncti, & amicitia coniunctissimi, vtpote qui illum à filio eiectum sequebantur, & tamen vbi quæ non oportebant, suggerunt, quasi omnes necessitudinis nexus, & amicitiæ oblitus sic in eos excandet alias mansuetus homo, & affabilis. Simile virus vellem infundere omnibus virtutis studiosis quo sciant irasci, nec ferantur dissoluta quadam, & solitaria bonitate, siue affabilitate. Sic monebat Psal. 4. *Irascimini, & nolite peccare.* quasi ira suggeratur pro armis aduersus peccatum, vt sine illa inermis omnino ab hostibus inueniatis. Isidor. Pelus. Quæ verba tractans D. Isidor. Pel. libro 2. epistol. ait. *Irascamini huic affectu, qui vobis infestus est, ac præsertim voluptati: & non peccabitis. Nam si vos fractos, ac dissolutos inuenerit, nullo negotio vos superabit: si autem vigilantes, ipsique irascentes, quam primum discedet.* Non audet anceps columbas in se qui, pro quibus excubat serpens: nec audet scelerum suasor accedere vbi tristem vultum, & amarum inuenturus est animum. Nescio an hunc quæsiturus aculeum mittatur piget ad apem, Prouerb. 6. vbi ex D. Hieronym. & aliorum lectione dicitur: *Vade ad apem ô piger.* Cur ad apem? D. Ambrosius lib. 5. Exam. capit. 21. ait. *Inter mella fundunt apes venena si fuerint lacessitæ.* quid meminerit qui totus mellifluus est, qui totus suauis, & affabilis, & sciat inter ipsa mella aculeum exerere, venenum infundere aduersus scelerum irritamenta, & occasiones peccandi. Ambr.

§. IV.

Hominis furor in homines nocentior est ipso diabolico furore.

NOn monentur Christianæ oues, vt caueant à famelicis lupis, non à rugientibus leonibus, non ab ipso incursu, & dæmonio meridiano, sed monentur, vt caueant ab hominibus. Eu quam sæuior est lucta cum homine, quam cum ferris. quam cum dæmone. Matth. 8. *Occurrerunt Iesu duo dæmonia habentes, de monumentis exeuntes, sæui nimis, ita vt nemo posset transire per viam illam.* Prorsus intercludebatur via per horum sæuitiam, nonerat qui illac transire auderet, ne cogeretur confligere cum istis. Sed vnde diabolus sic nouit infestare, immò occludere vias? Vbi nactus est homines sæuitia insignes, quibus vtatur, fallat si aditum relinquat in virtutis via non pene occlusum. Aiebat Diu. Basil. Seleuc. oration. 13. *Locum verò vicinis in accessum reddidit, dum hominem contra hominem velut insanientem dæmon immisit.* Tunc Matt. 8. Ba. Sel.

quasi inaccessa redditur virtutis via, & inaccessus cœlestis redditur curriculus cum homo in homines à diabolo commouetur. Non enim sic sæuus, sic in homines exitialis diabolus est, vt sæuus, & exitialis homo inuenitur. Quippe serpens ille antiquus, & si nocentissimus, tamen excantari potest, doctisque carminibus consopiri, homo nullis cedit carminibus, nullo medicamine curatur eius sæuitia. Accipe vtriusque rei exemplum in Saule
1. Reg. 18. qui 1. Regum 18. inuasus à spiritu malo, accersiuit Dauidem qui docto cantu, & citharæ pulsu sopiebat per singulos dies spiritus illius sæuitiam. Quid tunc? Dum Dauidis carmine sopitur spiritus malus: *Tenebat Saul lanceam, & misit eam, putans, quod configere posset Dauid cum pariete.* Vidisti rem incredibilem, sæuitia spiritus mali sopiebatur carmine, & sæuitia hominis magis irritabatur? Ar-
Bas. Sel. gute Diuus Basil. Sel. orat. 16. ait: *O nouum iniuriumque facinus: Dæmone pellebatur, & dæmone liberatus arma capiebat. Dæmon vincebatur, & hominis mores plus sumebant audaciæ.* Quo non se proripiat sæuitia hominum, quando dæmonis sæuitiam excedit? Nulla fera sic sæua; nulla pestis sic nociua, vt homo hominibus est. Eccle-
Eccl. 10. siast. capite 10. ait: *Labia hominis stulti præcipitabunt eum.* Quæ verba sic in rem nostram exprimit Chaldæus Complutensis, vt indigitet ab vno homine omni orbi immi-
nere malum: *labia viri stulti plena sunt increpationibus, propter ea consumitur omne sæculum.* Id quod
Chald. paulò explicatius ponit Chaldæus Costi, aiens. *Labia hominis stulti increpationem inuehunt, atque adeò vniuerso orbi interitum.* Non ea est sæuitia hominis quæ sopiri nouerit nec quę aliter quiescat, nisi vniuerso orbi interitum inferat.

Matth. 10. Tradent enim vos in concilijs, & in Synagogis suis flagellabunt vos: & ad præsides, & ad reges ducemini propter me in testimonium illis, & gentibus.

§. V.

Primum in virtutis duello victoriæ auspicium est, Principum siue fauores, siue despectus contemnere.

ECce tibi initia dolorum martyribus Christi imminentium, nimirum, *ad Præsides & Reges ducemini propter me.* Non enim vsu venire solet, quod rei homines in Regum conspectu sistantur iudicandi: verum hoc in christianorum causis nouum, & singulare accidit, quod ipsis Regibus, & Imperatoribus sisterentur Christiani, ab illorumque conspectu ad tormenta immanissima ducerentur. Id quod singulari prouidentia factum est vt ad superanda tormenta, hoc primum ferrent Christi milites victoriæ auspicium, quod regios vultus potuerint contemnere. Quis mirari desinat trium puerorum Hebræorum victoriam? Quis non stupeat flammantem fornacem ab illis superatam? Sed iam tantæ rei admirationem tollit primus illorum triumphus, quod in conspectu Imperatoris constituti, Imperatoris & fauo-

rem,

rem, & sævitiam contemnerent.
Dan. 3. Etenim habes Dan. 3. quod *confestim adducti sunt in conspectu regis*. Insuper quod post regias blanditias, & minas responderint regi: *Notum sit tibi ô Rex, quia Deos tuos non colimus*. Et sanè qui sic regios vultus contemnunt, non mirum quod fornacem vincant, & reliqua superent tormenta. Vnde videns Nabuchodonosor flammas non vrentes, fornacē accensam irroran-tem, hæc solum fatur: *Benedictus Deus eorum, Sidrach, Misach, Abdenago, qui misit Angelum suum, & eripuit servos suos, qui crediderunt in eum, & verbum Regis immutaverunt.* Non meminit expresse fornacem extinctam; non meminit flammas cohibitas; non meminit exercitus carnificum dissipatos, sed id solum explicite celebrat, & super, quod verbum regis immutarint. Qui enim sic regios vultus noverunt contemnere, quasi necessum est, vt facili negotio superent reliqua omnia certamina.
Iosue 10 Inde Iosue capite 10. cum quinque reges captos in medio produxisset, ait ad milites suos. *Ite, & ponite pedes super colla Regum istorum*. Cur pijssimus dux hanc voluit inferre tantis Regibus infamiam? Sanè, vt à suis formidinem omnem tolleret, qui doctì calcare Reges, fortiores inde redderentur ad suscipiēda quævis certamina. Theodoretus
Theod. quæstione 11. ait. *Iussit quoque prophetæ suos calcare pedibus cervices Regum, vt audaciores facti alacrius in acie consisterent. Hoc ipsum etiam Dominus noster Iesus mandavit. Ecce enim, ait, dedi vobis potestatem calcandi super serpentes, & scorpiones, & super omnem virtutem inimici.* Fecit Iosue quod Iesus facit, dum dat potestatem suis, & alacritatem. Sua regias ambitiones

A calcent, & præ Dei nomine Regios vultus ne vereantur. Vnde ad clarissimas victorias in duello virtutum sic firmantur, vt immanissima etiam tormenta parui faciant. Non possum in præsenti non meminisse Gedeonis prudentiam, qua cum coram haberet duos Reges Zebeæ, & Salmana Iudic. 8. *Iud. 8.*
B *Dixit Iether primogenito suo, surge, & interfice eos. Qui non eduxit gladium timebat enim, quia adhuc puer erat.* Circa quæ verba, id expendendum est, quod filio adhuc puero iusserit, vt reges perimeret; cur id puero mandaret, nisi sciret quantum interesset ad fortitudinem, & robur obtinendum, quod quis regis didicerit calcare? Iussit equidē
C Gedeon id puero filio suo facere, iuxta Abul. quia volebat ei auferre timorem gentium, & fortem reddere illum ad prælia superanda. Sed tenellus puer regali habitu, & maiestati fulgentes viros timet, nec audet illis officere, malens paterna iussa contemnere. Vnde merito Arias putat hunc puerum degenerem, & ignauum ad bella: &
D merito ex hoc censendi sunt milites Christiani, qui enim sic verentur, & colunt principum nutus, vt iussa Dei dissimulent, & aliquando infringant, ne illis officiant, hi degeneres, & ignaui homines in virtutum conflictu facile peribunt. Verum qui regios vultus Dei virtutisque causa sciunt contemnere, fortissimis his omnia certamina,
E etsi durissima cedunt. Id nouerat nobilis regina Esther quando, cap. *Est. 24.* 24. id vnum precatur à Domino, nimirum: *Tribue sermonem compositum in ore meo in conspectu Leonis.* Leonem vocat regem Assuerum, cum quo congressura nihil prius timet, quam sua ipsius verba, vt hæc talia sint, quæ cum Deo compo-

compoſita victoriam obtineant à crudelitate regis. Et quidem maximæ virtutis argumentum eſt in conſpectu regum ea dare verba, quæ in eo compoſita ſunt, vt regijs placitis, & edictis ſint oppoſita. Quis hæc dabit, magnas poterit ſperare victorias.

§. VI.

Ad Chriſtianorum triumphum ſpectat, quod quis in ſe peccatum regnans in primis expellat.

Iſtuntur Chriſti milites Regibus, vt inde Chriſtianus ſciat cum quo vitio ſit in primis congreſſurus, vt vincat reliqua; nimirum, cum eo quod in eius mente præcipue regnat, & principatum exercet. Sic Ioſue c. 10. ad ſuos loquitur: *Ite, & ponite pedes ſuper colla Regum iſtorum*, & merito dum ſuos victorias docet, iubet in primis calcari Reges: non enim aliter vitiorum phalanges vinces, niſi prius, quod vitium in te præcipue regnat, tradideris morti. Ex quo ſic monet Orig. hom. 11. in Ioſue: *Vtinam & tu talis eſſes, qui poneres pedes tuos ſuper ſerpentes & conculcares draconem, & baſiliſcum ideſt regulum, qui aliquando regnauit in te, & tenuit in te regnum peccati, vt illis omnibus interemptis, qui in te regnabant opere peccati, ſolus in te regnet Chriſtus Ieſus.* Hoc in primis ſpectet miles Chriſti, vt ſuæ mentis regulo ſe ſe opponat, vt nitatur in primis vincere illud vitium, quod in ſe regnum exercet, & cuius legibus ipſe rapitur, vt miſerandus ſeruus. Hunc præſtantiſſimum vincendi modum docuit Dominus dum in crucis ſtadio, etſi vt peccata omnia perimeret, vitam profudit, nihil prius ſpectauit, quam poteſtates omnes, & principatus peccatorum ſubiugare, quibus deuictis facili negotio poſſent ſperari victoriæ quæcũque. Quo reſpiciens D. Paulus ad Coloſſ. c. 2. ait: *Delens quod aduerſus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipſum tulit de medio affigens illud cruci: & expolians principatus, & poteſtates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in ſemetipſo.* Ecce tibi dum mortem crucis præcisè exprimit, ſolum dicit, quod tulerit chirographum decreti, & illud crucifixerit, non ait quod inde traduxerit confidenter: ſed cum in morte crucis addit ſpoliationem, & expugnationem poteſtatum, & principatum, iam inde nihil eſt, quod fieri non confidat, iam inde traduxit confidenter, iam inde ſingularis, & maximus triumphus. Equidem magnum eſt, & præſtantiſſimum virtutis argumentum, ſi te peccatis opponas etiam per profuſionem vitæ: at cum principatus vitij in te debellas, ò quam confidenter properas ad triumphos: ò quam glorioſas victorias obtinere incipis. Non longe abeſt Chryſ. ſerm. 128. inquiens. *Summum eſt fratres pro Domino præſentem vitam, ſi neceſſe ſit, contemnere: ſed glorioſum eſt, etiam cum vita mundum ſuo temnere, & conculcare cum principe.* Vincit equidem qui vitam profundit, vbi res tulerit, ne peccatum admittat: ſed qui in ſuper peccati principatus conculcat, is confidenter aſpirat ad nouos quotidie, & glorioſos triumphos.

Ioſ. 10.

Orig.

Chryſ.

§. VII.

§. VII.

Patientia martyrum nulli non facit manifestam virtutem Christianam.

PRæsidibus, & Regibus offerun-
tur Christi milites, vt sint illis
in testimonium. Et quis non per-
calleat virtutis Christianæ clarissi-
mum testimonium in tolerantiæ
martyrum? De martyrio cuiuscum
que totius Clemens Alex. lib. 4.
strom. ait. *Is vero ferret testimonium*
sibi quidem, quod sit in Deum syncerus, & germanus fidelis: tentatori
autem, quod sit frustra amulatione
percitus in eum, qui est fidelis per di-
lectionem. Domino autem, quod à Deo
sit inspiratæ doctrinæ persuasio, à
qua non deficiet metu mortis: quæ
etiam facto confirmat veritatẽ praedi-
cationis, potentem eum esse ostendens,
ad quem contendit. Hæc euidentissi-
ma testimonia virtutum reddunt
Christi milites stantes apud Præsi-
des nationum, & Reges, vt nullus
sit, vel Deus, vel homo, vel persecu
tor, vel amicus, qui sanguine testa-
tas virtutes, immò rubricatas non
videat. Quis homo non videat se
syncere, & fideliter virtutem cole-
re, pro qua non dubitat, & in carce-
rem, & in mortem ire? Quis non
putet diuinitus inspiratam doctri-
nam à qua nullus mortis metus de-
terret? Quis neget in dilectione
Dei esse firmatum illum, cuius in
ore diuinum nomen etiam inter
tormenta laudatur? Sapienter D.
Cypr. Cyprian. aiebat lib. de laude marty-
rij: *Etenim charissimi fratres, virtus*
est tanta martyrij, vt per illam crede-
re etiam ille cogatur, qui te voluit oc-
cidere. Ipsi tyranni, Neronesipsi &
Diocletiani non poterunt non vi-
dere, & confiteri inter effusios mar-
tyrum sanguines, splendores virtu-
tum Christianarum, quo ipsi miseri
à supremo iudice damnabuntur. Ad hos plane pertinet dialogus
ille inter Gedeon, & Reges Ma- Iud. 8
dianitarum apud Iud. cap. 8. Sum
verò Gedeon, postquam Zebeæ, &
Salmana reges coram adduci fecit,
sic ait ad illos. *Quales fuerunt viri*
quos occidistis in Thabor? Qui respon-
derunt: Similes tui, & vnus ex eis,
quasi filius regis, hoc est, vnusquis-
que ex eis quasi filius regis. *Quibus*
ille respondit: Fratres mei fuerunt,
filij matris meæ. Viuit Dominus,
quia si seruassetis eos, non vos occi-
derem. Merito inexcusabiliter pe-
rierunt Gedeonis gladio miseri re-
ges qui percusserunt viros adeò illu
stres, & conspicuos, vt vel ipsissimi
tyranni fateantur fuisse persimiles
maximo duci, & regũ filijs. Simili-
ter vbi Christi milites à tyrannis
occiduntur, adeo se strenue gerunt,
adeò conspicuum testimonium
reddunt Christianarum virtutum,
vt ipsissimi tyranni ad tribunal di-
uinum adducti, & interrogati de
occisis, quales fuerint, dicturi sint
summo iudici: *Similes tui, & vnus-*
quisque ex eis, quasi filius regis. Illa
erat illis tolerantia in pœnis; illa
serenitas in vultu; illa tranquillitas
in animo; illa integritas in verbis;
quæ regios, immò diuinos deceret,
spiritus. Nec tyranni barbarissimi,
siue obcœcati Iudæi, siue ignoran-
tes gentes poterunt diffiteri in tro-
mẽdo iudicio à se interfectos sum-
mi, & diuinissimi principis Iesu vir
tutibus floruisse, de quarum vel
vmbris ipsi, & philosophos, &
strenuos viros suos reputabant di-
uinos. Quis neget hoc insuperabile esse martyrum testimonium
aduersus gentes, quod in Christia-
nis discerpetentur, eas virtutes no-
tabant, ob quas ipsi plurimis hono-

rcs

Tertul. res diuinos offerebant. Ideò Tert. in Apologet. ait : *Propterea enim desperati , & perditi existimantur . Sed hæc desperatio , & perditio penes vos in causa gloriæ , & famæ vexillũ virtutis extollunt . Mutius dexteram suã libens in ara reliquit, &c.* Pergit alios numerare, qui ob constãtiam qua se morti , & cruciatibus denouerunt,diuinos,apud nationes, obtinuerunt honores,quorum de virtutibus glorioſa vexilla ciuitates gẽtium extollebant. Et quãta id damnatione ſua ? Equidem inde maxime damnandi Romani , quod triumphis ab igne reportatis in Scæuola adornentur , cum fortiſſimum Laurentium maiori , & glorioſiori triumpho viderint coruſcare. Et ſanè conuincentur ex ſuis, quanto maiores glorias, & virtutes præſetulerint viri Chriſtiani.

Matth. 10. Cum autem tradant vos, nolite cogitare quomodo , aut quid loquamini : dabitur enim vobis in illa hora, quid loquamini . Non enim vox eſtis, qui loquimini, ſed ſpiritus patris veſtri , qui loquitur in vobis .

§. VIII.

Tribulationes pro Ieſu ſuſceptæ ex Deo halant verba fortitudinis, & ſapientiæ.

NOn vetat Dominus, quod qui in cauſa fidei iudicibus ſiſtuntur meditentur ea,quæ dicturi ſunt, vt bene notat Maldonatus, ſed illam meditationem vetat, qua homines meticuloſi , & formidinis pleni nimiam diffidentiam ſuam ſolent monſtrare. Et quidem Chriſti milites,dum ſiſtuntur tribunalibus , longè faciant à ſe formidinis, & diffidentiæ meditationem, ſcientes quod Chriſtianum ſtadium, vbi Dei cauſa agitur,ex Deo verba fortitudinis , & omnigenæ ſapientiæ Paul. halat. D. Paul. ad Philipp. c. 1. ait dum vinculis tenerentur . *Quæ circa me ſunt , magis ad profectum venerunt Euangelij , ita vt vincula mea manifeſta fierent in Chriſto in omni prætorio , & in cæteris omnibus , vt plures è fratribus in Domino confidentes in vinculis meis , abundantius auderent ſine timore verbum Dei loqui* . Expende vnde ſapientiæ, & fortitudinis verba abundantius emanent, nimirum ait : *Confidentes in vinculis meis*: vincula Pauli, & paſſiones confidentiæ, & fortitudinis verba, tanto impetu profluunt, vt illis alij repleti verbum Dei ſine formidine loquatur. Et bene notat Chryſ.quantam verborum affluentiam in Paulo ipſo vincula parturirent quando talem copiam faciunt redundare in vicinos ? Mihi credite nunquam ex Rethorum ore tanta effunduntur verborum flumina;quanta ex vinculis,& vulneribus facit diuinus ſpiritus parturiri,Iob coram regibus calumniantibus , & reprehendentibus conſtitutus, quam pulchras orationes texuit ? Quanta ſapientia plenos ſermones edixit ? Quod ſi cupis ſcire cauſam facundiæ , ipſe textus indigitat, capit. 3 .inquiens. *Poſt hæc aperuit Iob os ſuum*. Poſt quæ ? Poſt ſpoliatum bonis omnibus : poſt orbatum filijs? poſt percuſſum à dæmone ? poſtquam reges obiurgatores Iob. 3

coram

coram vidit, aperuit os suum, & inde non potuit non ornate, & sapienter, & facunde dicere. Ita Olymp. Olympiod. in Cat. Græc. ait. *Post hæc ergo Iob os aperit, ideſt, post illas calamitates. Toto autem corpore excruciatus haud improbabilem format orationem, neque animi rationem lingua præcurrit, sed sapientibus vocibus moderatur. In eo enim ipso, quod aperuit, decorem orationis præsetulit.* Faciunt hoc vincula, & præsuræ propter Deum, vel susceptæ, vel acceptatæ; ne verba incomposita elabantur coram principibus, ne linguæ præcipitatione fiant lapsus linguæ: sed aperto sapienter ore, & composita, & ornata, & fortitudinis plena verba prosiliant. Iam dudum nouit diuinus spiritus linguis insidere fidelium, qui sistendi erant Principibus mundi, pro Christi nomine contumelias passuri: Actor. 2. *Apparuerunt illis dispertitæ linguæ, tanquam ignis.* Prosp. Quæ verba cum præcedentibus Matth. verbis componens D. Prosper. inquit epist. ad Demetriad. *In specie linguarum apparuit ignearum, vt dubium non esset per eius inspirationem, rationabilem sermonem animis fidelium ministrari. sicut ipse Dominus discipulis suis insinuauit, & dixit: Cum tradent vos nolite cogitare, quomodo, aut quid loquamini. Dabitur enim vobis in illa hora, quid loquamini. Non enim vos estis, qui loquimini, sed spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis.* Ecce vbi iam dudum spiritus diuinus sibi sedem parauit in linguis, ne cum sistuntur principibus, deficiant sapientiæ verba Dei famulis.

Actor. 2

§. IX.

Dei est apud Principes sæculi pro causa iusta verba inspirare.

VBi seruorum Dei negotia apud sæculares potestates agũtur, non ibi requiritur facundia humana; ad Deum enim spectat, tunc verba sapientia inspirare, & ministrare. Hinc illa sapiens regina Esther pro liberatione sui populi, etiam cum proprio discrimine aditura seueriſſimum regem non ipsa meditatur, & componit sermones, quos loquatur, non à patruo suo Mardochæo instructionem requirit; quod faciunt etiam prudentes viri in negotijs sæcularibus, in quibus cõsuiunt alios; & tractatus scribunt, & singula verba pensant, & bis, & ter reuocant ad limam, præcipuè si ad regem sunt loquuturi. Nihil horum audio feciſſe Esther, sed omne studium remittens Deo, sic orat. cap. 14. *Da mihi fiduciam Domine rex Deorum, & vniuersa potestatis: tribue sermonem compositum in ore meo in conspectu Leonis.* Non sermonem petit, quem ipsa, vel suo, vel Mardochæi studio componat, sed sermonem compositum, & elaboratum, beneque concinnatum à Deo exigit, ea fiducia, qua ipsa parata est venire in conspectum leonis, nẽpe regis. In quo puncto, pro tali causa non ad hominem, sed ad Deum spectat totum concinnare sermonem, & singula inspirare verba: adeò, vt maleficus Balaam neget se coram rege posse loqui alia verba in causa populi Israelitici, nisi quæ à Deo inspirata habuerit. Sic Numer. 22. vbi vocatus à rege Balac fuit ad maledicendum populo Israelitico, cum primum à rege

Esth. 14

Nu. 22.

vrge-

vrgebatur, vt maledictionem exereret, ipse ait. *Nunquid loqui potero aliud, nisi quod Deus posuerit in ore meo?* Sed cur non poterit perfidus homo loqui aliud, nisi quod Deus posuerit in ore eius? An non ipse loqui consueuit mille mendacia? Equidem cum alias loquebatur, mendacia consuebat mendacijs; verum vbi coram rege de salute populi Israelitici agendum erat, in puncto illo non quod fœtidum os ex se manaret, sed quod ibi Deus posuerit verbum; erat prodendum, quando ad Deum spectat in salutis causa coram regibus inspirare verba. Hinc concludit Tert. aduersus Marc. lib. 4. concordiam veteris, & noui testamenti, eo quod similiter ad Iesum, & ad Deum spectat componere verba, quæ pro salute populi fidelis coram regibus dici debent. Etenim post adducta Iesu verba hic data, ait Tertull. *Balaam prophetes in Arithmis arcessitus à Rege Balac ad maledicendum Israel, cum prælium inibat, simul spiritu implebatur, non ad quam venerat maledictionem, sed quam illi ipsa hora suggerebat spiritus benedictionem pronuntiabat, ante professus ante nuntios Regis mox etiam apud ipsum, id se pronuntiaturum, quod Deus ori eius indidisset. Hæ sunt nouæ doctrinæ, noui Christi, quas olim famuli creatoris initiarunt.* Vbicumque pro salute populi verba coram regibus dentur, ad Deum spectat illa verba dare, cuius est in ore ponere sermones, qui saluti conducere valeant. Tertull.

§. X.

Ab humana lingua cauendum est, vbi ab errore victoria est reportanda.

QVam prouide Dominus vetat nobis parare ex nobis ea, quæ dicenda sunt pro veritate coram tyrannis tutanda; & soli diuino spiritui remittit tunc pro nobis, & in nobis verba facere. Equidem nunquam certius ab errore victoria est reportanda, quam vbi nostra silet lingua, & solus Deus in nobis loquitur. Quanta erat solicitudo fortissimæ illius fœminæ, & matris tot sæculis decantatæ, quæ septem filios Machabæos pro Deo vero vidit mactari? Anxia erat mater, & sollicita vehementer ne inter, & sollicita vehementissimos aliquis filius labaret, & errori succumberet. Inter quas sollicitudines Machab. 2. cap. 6. Rex impius *iussit ei, qui prior fuerat locutus, amputari linguam.* Id quod meditatus Stephanus Cantuarensis apud Tylmanni allegorias sic ponderat, & matris felicitatem, & securitatem. *Rex iussit ei linguam amputari. Quid glorioſius potuit matri contingere?* Equidem matri anxiæ, & sollicitæ, ne in filijs error inueniret aditum, sed de errore veritas triumpharet, nihil auspicacius, nihil felicius accidere potuit, quam videre in filio humanam linguam mutescere, immò eradicari. Pulchrè Prudentius Hymno de Sancto Rom. ait. 2. Mac. 6 Cant. Prud.

Linguam tyrannus amputari iusserat
Vni ex ephebis, mater aiebat: Satis
Iam parta nobis gloria est.

Quasi haberetur iam secura de errore victoriam, vbi linguæ lapsus eradican-

dicantur. Vbi humana lingua est, quot lapsus, quot errores quot nascuntur mendacia? Præclare Ecclesiasticus cap. 25. ait. *Beatus qui lingua sua non est lapsus*. Et quidem quam difficulter potest inueniri beatitudo in hac valle miseriarum, pene tam difficulter lingua humana potest libera inueniri à lapsu. Vnde nihil tã fugit Spiritus veritatis, quam humanam linguam, nihil tam amat spiritus erroris, quam linguã humanam. Ecce tibi de spiritu veritatis, quid dicitur in præsenti: *Non estis vos qui loquimini nisi spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis*. Non ait, qui loquitur in ore vestro, in lingua vestra, sed quasi vehementer sibi caueat ab humana lingua, nec illius voluit meminisse, tantum asserit, *qui loquitur in vobis*. E contra spiritus erroris ait, 3. Reg. 22. *Egrediar, & ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum eius. Et dixit Dominus: Decipies, & prævalebis*. Non dixit, ero spiritus mendax in omnibus prophetis, sed in ore omniũ Prophetarum, quasi ex eo sibi promittat errorum, mendaciorumque efficaciam, quod in ore, & lingua hominum federit. Amat erroris spiritus humanas linguas, vt quæ erroribus apprime seruiant: quas studiose fugit spiritus veritatis, & ideò ait, quod loquetur in nobis; immò quasi semper à nostra lingua caueret, dicit Aggæi 1. *Factum est verbum Domini, in manu Aggæi*; & nescio an aliquando verbum Dei factum esse dicatur in ore hominis. Semel illud audio apud Ierem. primo. *Ecce dedi verba mea in ore tuo*. Sed quanta id factum est Dei solicitudine, & cura ex sequentibus patet, quando statim subdit. *Vigilabo ego super verbum meum, vt faciam illud*. Quippe dum tradi-

Eccl. 25

3. Reg. 22

Aggæi 1

dit Dei verbum hominum linguis, opus est diuinis vigilijs, & curis magnis, vt bonum possit effectum sortiri. Eu quam errãt hi, qui in verbo Dei prædicando, multum volũt tribuere propriæ linguæ cultui. His similis erat Balaam cuius in ore cũm posuisset Dominus verbum suum, vide, quam inepte tractet illud Numeri 23. *At ille assumpta parabola sua, ait: Sta Balac, & ausculta, audi fili Sephor. Non est Deus quasi homo, vt mentiatur, nec vt filius hominis, vt mutetur. Dixit ergo, & non faciet; locutus est, & non implebit?* Expende quot verba conglomeret: Balac, filius Sephor: Ausculta, audi, Non est Deus quasi homo; nec quasi filius hominis. Dixit: loquutus est: non faciet, non implebit. Vix aliud percipitur, quam crebra eiusdem verbũli repetitio, vt vocularum cultu, magis, quam iniuriæ spinis suffocetur, & adulteretur Dei verbum. De isto Rupertus libro 2. in Num. capite 19. ait. *Bene ergo & ipso locutionis modo formam illorum exprimit, qui verbum Dei adulterant, qui dum benedictiones cantitant, de virtute verborum non curant, magisque vocula sua tripudiũ, quam diuinorum maiestatem attendunt sensuum*. Cessetergo humana lingua, vbi erroralegandus est, vbi Dei verbum non adulteratum, non suffocatum, sed viuidum & penetrabilius omni gladio, ancipite manifestandum est. Merito dicebat, Psalm. 31. *Quoniam apud te est fons vitæ*. Ad quæ Aug. tractatu 26. in Ioan. *Apud te fons est vitæ, non apud nos. Ideo intrare debemus, vt viuamus, non quasi de nostro velle satiari, vt arescamus, sed os ad ipsum fontem ponere, vbi aqua non deficit*. Non in humana facundia, & linguæ humanæ cultu confidamus,

Num. 23.

Ruper.

Psal. 31. August.

fidamus, ne erremus, ne arescamus de nostro, solum enim apud Deũ fons vitæ est, vnde verba vitæ æternæ saliũt in salutem propriam, & animarum.

Matth. 10. Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium, & insurgent filij in parẽtes, & morte eos afficient; & eritis odio oĩbus hoĩbus propter nomen meum: qui autem perseuerauerit vsq. in finem, hic saluus erit.

§. X.

Maximus dolor est, quod à tuis affligaris.

PAucis verbis proposuit Dominus summam persecutionis acerbitatem, nimirum quod filij à parentibus, & frater à fratre agendus est in mortem. Nõ enim tantũ dolorem explicaret, si flammantes lectulos, si nouacularum rotas, si crudelissimos tortores exhiberet, quam dum persecutionem à parentibus, & fratribus, & propinquis excitandam proponit. Hic est summi doloris aculeus, hæc omnium acerbitatũ summa est, quod ab his mortem recipias, à quibus spectares tutamen. Hinc æstimat Abulensis extremam Abimelechi calamitatem, in quam incidit, vt paruam nominis euitaret infamiã. De quo Iud. 9. dicitur. *Ecce vna mulier fragmen molæ desuper iaciens illi sit capiti Abimelech, & confregit cerebrum eius. Qui vocauit cito armigerũ suũ, & ait ad eũ, euagina gladiũ tuũ, & percute me ne forte dicatur, quod à fœmina interfectus sim.* Expende quo illum inanissimæ gloriolæ ambitio deiecit, vt ab eo mortem peteret, à quo auxilliũ deberet expectare. Cur miser à tuis postulas interfici? Nonne velis nolis à muliere in has angustias deuenis, vt moriendum tibi sit necessario? Cur vltra lethalem à fœmina plagam acceptã, adhuc petis aliam ab armigero tuo? Rem attigit Abulens. ibi q. 53. aiens. *Deus perturbauit Abimelechi iudicium, vt magis pateretur, & efficeretur calamitosior: quia à viris suis interficiebatur. Sed miserrimum est ab eo occidi, à quo quis iuuandus est.* Hæc sane est intercalamitates maxima, & à qua maxime humanum cor abhorret. Quã propter Dominus illam discipulis suis venturam prædicit, flammis, crucibus, gladijsque tortorum relictis. Hanc similiter calamitatem primitiua Ecclesia lamentatur, Cant. 1. dum ait. *Filij matris meæ pugnauerunt contra me.* Pugnauerunt equidem contra Ecclesiam extranei, & pugnarunt acerrime, & crudeliter Nerones, Diocletiani, & innumeri alij barbarissimi tyranni, & horum durissimis pugnis dimissis solum meminit sponsa persecutiones à parentibus, à fratribus susceptas; & quidem non casu has meminit, sed vt ostendat summam in dolore suo differentiam. Id quod tradit D. Bernard. 29. in Cant. aiens. *Sola exprimitur persecutio à domesticis, & tacentur tot, & tam grauia, quæ vbique terrarum ex omni natione, quæ sub cœlo est, ab infidelibus, ab Hæreticis, & schismatibus pertulisse cognoscitur. Noui sponsæ prudentiam, nec putauerim casu hæc illam, aut quasi immemorem præterisse. Sed profecto id expressius plangit, quod & sentit*

Abulẽ. Cant. 1. Bernar.

Iudic. 9.

disse

differentius. Vix est vlla comparatio inter persecutionem à tuis excitatam, & persecutionem ab extraneis profectam, hæc etsi maxima videatur, prorsus euanet ad illius conspectum. An non maxima erat miseria, quod potentissimus Rex Dauid à vili homuncione Semei conuicia, & opprobria exciperet? Sed ecce tibi quid loquatur Dauid sub tanta miseria constitutus, *Ecce filius meus, qui egressus est de vtero meo, quærit animam meam: quanto magis hic filius Iemini? Dimitte eum, vt maledicat*. Nihil æstimat opprobria, & maledicta Semei comparata cum his, quæ patitur à filio; vt filij in se crudelitatem meminit, cætera omnia præterit, & paruipendet. Hinc oriebatur illa eiusdem vox, Psalm. 54. *Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem vtique. Et si is, qui oderat me, super me magna loquutus fuisset: abscondissem me forsitan abeo. Tu verò homo vnanimis, dux meus, & notus meus.* Quid tunc? D. Bernard. vbi supra explicat; *Hoc est, quod à te patior contubernali meo, id molestius sentio; fero agrius*. Inde est, quod Iesus Dominus, cum toties lapidibus peteretur, ipse nunquam voluit pati lapides. Cur qui passurus erat crucem, noluit pati lapides? Ne in singulis lapidibus cogeretur cognoscere, & aduertere suorum duritiam. Hæc me fecit cogitare D. August. sermo. 92. de diuersis, vbi de Iudæis Stephanum lapidantibus, ait: *Cum ad lapides cucurrissent, duri ad duros, iactabant in illum pares suos*. Equidem nullus esset iactus lapidis, qui non repræsentaret Iudæorum manum, & Iesu dolorem exacerbaret, sentiens suorum duritiem, & crudelitatem.

Psal. 54.

Bern.

Aug.

§. XI.

Vera Ecclesia persecutores prorsus exleges.

Et si non aliud esset, hoc in primis do signum veræ persecutorum Ecclesiæ, quod apud illos nulla valeat lex, nec naturæ, sed prorsus inueniantur exleges. De illis sic pronuntiat D. Iudas in sua Canonica: *Væ illis, qui in via Cain abierunt*. Quasi hoc tot maximè adiunctum, quòd qui à vera Christi Ecclesia abeunt, continuo in viam Caini errent. Quid est ire in viam Caini? Ille abit in viam Cain, apud quem nulla lex valet, nec ipsius naturæ, sed sic brutescit, & efferatur, vt frater fratrem perdat. Quærebat Dominus ex Cain, Genes. 4. *vbi est Abel frater tuus?* Sed bone Deus cur primum reum vocas ad iudicium, ab illoque delictum quæris? Cur non prius testes examinas, & post horum testimonium ad reũ accedis? Soli Adam, & Eua testes esse poterant homicidij, sed noluit Auctor naturæ, quod, qui ad propagationem naturæ ordinabantur, parentes nimirum, aduersus filium, testimonium dixerint. Id quod pulchris verbis exprimit Diuus Ambrosius ibi inquiens; *Parentes tui accusatores esse non possunt, ò Cain. Nolo enim, vt ea necessitudo, quæ est auctor salutis, fiat auctor periculi. In eo solo natura leges amiserit*. Et quidem vbicumque verus Dei datur cultus, veraque seruatur religio, nullum filium accusant parentes; nec propinquitas, & necessitudo, quæ est auctor salutis fit auctor periculi. In solis infidelibus, in solis his, qui à vera religione defecerunt, natura leges amittit, & prorsus exleges crudelissimi abeunt

Iud.

Gen. 4.

Ambr.

eunt in viam Caini. Apud quos A necessitudo sit auctor periculi, & natura leges amittit suas, non quæras veram religionem, veri Dei cultum. Nihil enim magis verus Deus persequitur, quam similia parricidia. Apud Ezechielem cap. 23. sic Deus Ezo 23. quæritur: *Cum immolarent filios suos idolis suis, & ingrederentur sanctuarium meum in die illa, ut pollucrent illud: etiam hæc fecerunt in medio domus meæ.* Non solum parricidia abominatur Dominus, sed & illud ad augendam offensionem suam accumulat, quod hi, qui in filios suos prætextu religionis adeò crudeles extiterunt, auderent veri Dei domum pertingere. Similis enim crudelitas in filios inuenitur extra Dei veri domum, & quasi illa insigniuntur, qui à vera religione deficiunt. Atqui tantæ impietatis sunt rei, si vel Dei domus limen pertingere ausi fuissent, in extremum audaciæ, & impudentiæ deuenissent. Theod. Sic Theodoretus ibi; *Multa est impietatis exuperantia; primum enim quod ipsi filios iugularint, extremus est impietatis terminus. Sed quod post eiusmodi facinus etiam ad diuina vestibula conscenderint, hoc vero cuiusnam talis exuperandæ impietatis locum relinquit?* Penè insuperabilis est impietas illius, qui in domo Dei audeat gloriari de filiorum parricidio alicuius religionis prætextu: quandoquidem huiusmodi crudelitas eos solum designat, qui prorsus ex leges à ve- ra Ecclesia de- ficiunt.

§. XII.

Magnum Dei est beneficium, quod carnalium propinquorum ad- fectus emortuus nobis appareat.

B VIde ingentem persecutionis vim, quod parentes, quod propinqui sibi inuicem tortores existant. Pater traderet in mortem filium, & filius patrem. Quid durius? Quid perniciosius? Sanè durius longè esset, & perniciosius, si pater non tortor, sed pater carnalis existeret, & non in mortem durissimam, sed in requiem temporalem filios alliceret. C Sunt equidem validissimi carnalium propinquorum affectus ad humanas mentes trahendas: vix audeo vnum seperatum à Christo propter propinquorum persecutionem; sed sunt innumeri, quos propinquorum mellita lingua, suasoria verba in perditionem eiecerint. Nouit hoc hostis hominum dum post mille dolores, post tormenta mille, post ingentes calamitates, vnum adhuc, & validissimum telum parat in Iob, nimirum vxoris suadelam. Hæc iuxta lectionem Vaticanam Septuaginta sic fatur, capit. 2. *Quousque sustinebis, dicens: Ecce permaneo, tempus adhuc parum expectans spem salutis meæ? Tu vero* E *ipse in putredine vermium sedes pernoctans subdio: & ego errans, & ancilla, locum ex loco, & domum ex domo expectans solem, quando occidit, & requiescam ab erumnis, & doloribus* Quem adamantem nō frangerent hæc verba? Quæ tela penetrabiliora excogitari possent? Fallar si tormenta omnia excogitata à tyrannis sic valent corda humana-

Lxx.

Chryſ.

Ieſue 3.

Galfr.

humana turbare: merito de hoc telo dicit Chryſoſtom. in Catena Græc. *Cum in malis huiuſmodi Iob eſſet, & quaſi in ſartagine verſaretur undique, atque inteſtinis externiſque premeretur ærumnis, uxoris illi machinæ admonebantur; & quæ coniuxerat, diaboli efficitur telum; dumque diabolo linguam commodat ſuam, in virum ſagittas contorquet, multoque in eum atrocius, & pernicioſius, quam illa ipſa, quæ expoſita ſunt, iaculatur.* Et ſanè atrocius, & pernicioſius impugnatur miles Chriſti propinquorum ſiue labiis, ſiue oculis, quam vniuerſis tormentis diaboli. Vnde cum aduerſus fideles propinquitatis, & neceſſitudinis iura exuuntur, ipſique parentes, non parentes, ſed tortores agunt, beneficium Dei eſt, vt ſui milites emortuum videant validiſſimum naturæ affectum, & ſic ſecuriores pertranſeant. Cum exercitus Iſraelici vellent tranſire Iordanem, cuius vitaliſſimi fontes aditum impediebant, ad præſentiam arcæ fœderis factum eſt miraculum grande, nimirum, quod ſuperiores vnde ſteterint, inſtar montis intumeſcentis; de inferioribus autem expende, quod dicat textus Ioſue capit. 3. *Quæ autem inferiores erant in mare ſolitudinis (quod nunc vocatur mortuum) deſcenderunt.* Itaque viuidi fontes aquarum, quæ viuida vena profluentes viam Iſraelitis impediebant, vbi in mare mortuum deuenerunt, & ſecuram, & facilem relinquunt viam Iſraelitis, qua in terram promiſſionis pertrãſeant. Quis iter ad Deum faceret ſi dulciſſimi vitæ fluctus percurrerent, viuoque profluuio ripas allamberent? Quis ad Deum ſeuerus iret ſi à cognatorum ore verborum flumina ebullirent, mulcerent aures viuidoſque neceſſitudinis, & amoris affectus præſentarent? Felix cui hæc flumina in mare mortuum dilapſa obijciuntur; in quibus nihil non mortem crucemque imitans non poſſit ſpectare. Is ſecurus ad Deum pertranſiet. Iam affero Galfridum apud Tylmanni allegorias, ſic fantem: *Fateor mare eſt ſed mare mortuum in quo nauigas. Et quantas debes gratiarum actiones Deo, quod mare vnum feruens, & fremens altiſſimum, & intranſmeabile mari mortuo commutauit? Vtinam per mortuum mare ad terram viuentium valeas peruenire. Vtinam mortuum magis tranſuehat te, quam viuum abſorbeat te.* Quis neget inter fluctus maris eſſe illum qui ab ipſis parentibus, & propinquis petitur ad mortẽ, ſed id mare mortuum eſt; dum viuerent fluctus, dum viuos affectus oſtenderent, maxime trahereris à flumine, & viuido fluenti compeditus, vix poſſes gradum facere. At poſtquam quidquid vides mortem ſpirat, ſecurior vadis: non te fluctus abſorbebit, ſed mare mortuum magis te in terram viuentem tranſuehet.

§. XIII.

Chriſti athletæ in ſtadio paſſionis à diuino nomine accipiunt, & tutamen, & delicias.

TOt tantaque mala à parentibus, à cognatis, ab vniuerſis hominibus profecta in Ieſu ſeruos & repelluntur, & ſopiuntur vno Dei nomine obiecto propter quod ſufferuntur. Quippe ait: *Et eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum.* Vbi enim Dei no-

mine armantur fideles, quæ ſpicula non repellant? E quibus felli-
Pſ.108. bus dulcorem non eliciant? Pſalm. 108. ab hoſtibus circunſeptus, aculeiſque mille appetitus aiebat, *Circuierunt me ſicut apes, & exarſerunt ſicut ignis, & in nomine Domini quia vltus ſum in eos.* Expende quantum Dei nomen ſit, in quo aduerſus ardentes flammas, furentes hoſtium cuneos audet Dauid,
Chryſ. & ſumet vindictam Chryſoſtomus ibi: *Eos adeò vehementer accenſos non ſolum ſubterfugi, ſed etiam vltus ſum. Tanquam ignis enim accurrebant, tanquam apes cum magna animi alacritate inuadebant; intus interceptum tenebant, nec aliquid potuerunt facere. Arma enim inuicta auxilium inexpugnabile Dei nomen omnes expulit.* Vbi Dei nomen tibi proponis, propter quod pugnes, cur non rideas hoſtes? Cur non contemnas flammas? Arma inuicta: auxilium inexpugnabile eſt Dei nomen quo inter ipſa pericula; inter carceres, & lanienas quaſi inter feſtos ludos effulges adornatus. In carcere erat Ioſeph, ferro oppreſſus, vinculis præpeditus, & dum ſic eſt, nihil magis in ore habet quam Dei nomen: hoc ſæpe ſæpius pronuntiat, cum loquitur, cum reſpondet. Etenim
Gen.40. Geneſis 40. interrogatus à conçaptiuis ſuis de ſomno, quod illis contigit, hoc primum fatur, *Nunquid, non Dei eſt manifeſtatio?* Cur toties miſer captiuus Dei nomen verſat in ore? Sanè, vt inter miſerias, inter carcerum calamitates, inter vinculorum dolores, de nomine Dei appareat, & munitus & adornatus. Ita Theodoretus ſermone octauo de Prouidentia, fatur,
Theod. *Vbique Dei nomen circumfert, & hoc animam ſuam ſimul atque ſermones ſuos exornat.* Non ſic aureis armis adornatus media in arena exultat miles, vt inter ipſos carceres, inter vincula, inter lanienas ipſas effulget de Dei nomine adornatus athleta Chriſtianus. Cum propter Dei nomen quis percutitur, ſic inter percuſſiones agit, quaſi ornatus ſponſus medijs dilectæ amplexibus. Diuinæ ſponſæ eſt vox illa Cant. 2. *Læua eius ſub capite meo,* Cant. 2.
& dextera illius amplexabitur me. In læua tormenta ſunt, paſſiones ſunt, perſecutiones ſunt, & nihilominus dum in his verſatur ſponſa, ſolos ſui dilecti amplexus meditatur, & non tam agit vt puluerulenta bellatrix in tormentorum ſtadio, quam vt pulcherrima virgo inter dilectiſſimi ſponſi brachia. Vnde hoc? Quia pro nomine Dei patitur
Apon. Ita Aponius lib. 3. in Cant. fatur, *Cataſtaquippe, & diuerſarum penarum tormenta impijs & ſtultis ignominioſa, & deteſtabilia videbantur: martyribus autem delitiarum gaudia, & laſſantium requiei lectuli deputantur. Vbi pro ludibrio arridet incendia, vbi animi probati, conuertuntur amphiteatra in Paradiſum, craticulæ, et ſartagines in molliſſimam plumam, flammarum globi in gratiſſimos flores, liquefactum plumbum in balſamorum vnguenta, flagellorum virgarumque & vngularum ſolatium in pinniculis delicatiſſimis; quibus animæ ab omni peccatorum ſorde exterſæ ad antiquam pulchritudinem reuocata ſuo reditur creatori. Ipſaquoque mors pro Chriſto ſuſcepta omni gaudio, omnique iucunditati, & diuerſo pretioſiſſimo lapidi pretioſior antefertur.*

Hæc ille.

§. XIV.

§. XIV.

In ærumnis, & laboribus patientiæ trahit perſeuerantiam, quæ à Deo venit.

POſt explicatas multiplices perſecutiones, multiplicia tormenta, ſapienter additur illud: *Qui perſeuerauerit vſque in finem, ſaluus erit*. quandoquidem laborum tolerantia, & patientia mater eſt perſeuerantiæ. Paulus 1. ad Corinth. cap. 13. ait: *Siue prophetiæ euacuabuntur, ſiue linguæ ceſſabunt, ſiue ſcientia deſtruetur*. Et poſt pauca ſubdit: *Nunc autem manent fides, ſpes, charitas*. Prophetiam, linguam, ſcientiam abolitio ſequitur: fidem autem ſpem, charitatem permanentia, & perſeuerantia comitatur. Cur magis euacuabuntur illæ, & hæ magis perſeuerabunt? Quia fides, ſpes, & charitas dum hic ſunt, in hac valle miſeriarum, in hoc mundi ſtadio, patientiam, & laborum tolerantiam adhibent ſibi ſociam, de qua habent, vt firmius radicatæ perſeuerent, & maneant. Tertull. lib. de Patientia, ait: *Exhauriuntur linguæ, ſcientiæ, & prophetiæ; permanent fides, ſpes, charitas, fides, quam Chriſti patientia induxit: ſpes, quam hominis patientia expectat: dilectio, quam Deo magiſtro patientia comitatur*. Nulla virtus perſeuerat diu quæ non habet patientiam matrem, vel ſociam. Hæc eſt quæ firmat, quæ ſtabilit cæteras virtutes; faciſque, vt eas vniuerſæ radices mittant, quibus difficillime poſſint deturbari. Vnde de regina omnium virtutum Charitate aſſerit Paulus vbi ſupra. *Charitas nunquam excidit*. & vnde Paulus tantam firmitatem potuit adſcribere Charitati? Sanè ex eo, quod paulo ante notabat, nimirum, *Charitas patiens eſt, benigna eſt: omnia ſuffert; omnia ſuſtinet*. Ex quo acute argumentatur cum Apoſtolo Tertull. ſupra, *Ideo, inquit, dilectio omnia ſuſtinet, omnia tolerat, vtique quia patiens. Merito ergo nunquam excidet*. Et quidem quæ tam continuo habet ſecum ſociam patientiam, parum metuet caſus. Hinc vide quam prudenter monebat D. Iacobus in ſua canon. capit. 1. *Patientia autem opus perfectum habeat: vt ſitis perfecti, & integri, in nullo deficientes*. Nemo non deficiet in pluribus, niſi patientia fulciatur; ſi verò fueris patiens, non excides, non deficies, vt merito à D. Bern. epiſt. 126. vocetur perſeuerantia *Soror patientiæ*, quaſi perſeuerantia ſola ſine patientia non inueniatur. Patientia eſt, quæ firmitudinem in bonis præſtat: qua propter Pſalm. 26. aiebat, *Expecta Dominum, & viriliter age, & confortetur cor tuum*. Græci poſuerunt: *ſuſtine Dominum*, quaſi ad firmitudinem cordis, hoc ſemper prærequiratur, vt quis ſuſtinere ſciat. Vnde Theodoretus in Caten. Græca, ait: *Mens viritate armata, & per hanc incruentium calamitatum victrix corroboratur, & vincit*. Quò tolerantia creuerit, eò firmitas noſtræ mentis augetur, adeò vt perfectiſſime corroborata non deficiat. Inconcuſſum Iobi robur vniuerſis creaturis accidit ad miraculum, & eius vxor mirabunda; quod nec tanto ariete labaret, ſic affatur virum ca. 2. iuxta Septuag. lectionem, inquiens, *Quouſque ſuſtinebis?* & bene interrogat, quouſque? quia vbi tanta eſt patientia ad ſuſtinendum, nemo eſt, qui poſſit videre roboris finem; ſed, & patientia, & firmitas neſcient finiri: id quod innuebat D. Athan. in Cat. Græca

1. ad Co. 13.

Tertul.

Tertul.

Bernar.

Pſ. 26.

Theod.

Athan.

Græca inquiens, *Itaque Iobus sustinendo confirmabitur.* patientia addebat robur, & firmitatem, qua Iob in bono persisteret. Et vnde potest patientia sic confirmare humanas mentes, ne deficiant. Sanè ex Deo id potest: nulla enim perseuerantia venit quæ non à Deo non proficiscatur. Quod in Petro Dominus nobis ostendit: cum enim Petrus Matth. 14. de imperio Iesu inciperet super aquas maris ambulare: *Videns ventum validum timuit, & cum cœpisset mergi, clamauit dicens: Domine saluum me fac*; quod ideo accidit, ne putemus perseuerãtiam in bono ab alio, quam à Deo posse venire. De quo Victor Antioch. in Victor. Antioc. Marcum, cap. 6. *Initio quidem intrepide super aquas ambulat, verum vbi primum fluctibus iactari, ventoque vehementiori flante, metumque augente animum despondere cœpit: inceptum iter deseruit: Domino per hoc docente, non sua, sed sola Christi virtute, id quod inchoauerat, explere potuisse.* Hæc illæ.

A & præcipuè tractat. 37. vbi prælia, & seditiones numerat, quæ à Iesu passo miseros Iudæos afflixerunt. Nos ex Luca partem in præsenti dabimus, quæ nostro proposito magis conducant.

Luc. 21. Et quibusdam dicentibus de templo, quod bonis lapidibus, & donis ornatum esset, dixit: Hæc quæ videtis, venient dies in quibus non relinquetur lapis super lapidẽ, qui non destruatur.

§. I.

Cultus exterior abominatio est Deo, quando interior deficit.

NOn pretiosis lapidibus, nec aureis tectis gaudet Dominus, sed aureis animabus, pretiosaque vita, & morte iustorum. Abominatio est Deo pompa, & cultus exterior, quando interior deficit. Sic gloriosissimi templi ædificatori loquebatur Dominus 3. Reg. 9. 3. Reg 9 *Si autẽ auersione auersi fueritis vos, & filij vestri non sequentes me, nec custodientes mandata mea: auferam Israel de superficie terræ, quam dedi eis, & templum quod sanctificaui nomine meo proiciam à conspectu meo.* Si interior animorum cultus deficiat: quidquid magnum, quidquid sublime exterioris cultus est, Deus abominatur, & á se proijcit: vnum hoc æstimans, nimirum in animis recipi virtute adornatis, & inſi-

CAPVT IV.

De signis euersionis Ierosolymæ.

VT Ierosolymæ florentissimæ ciuitatis euersio, sanctissimiq; templi destructio maxime Iudæorum in Iesum facinus damnatura erat: sic Dominus multus est non solum in illa prædicanda, sed & in signis, & apparatibus qui tantam ruinam præcedent, explicandis. De illis Matth. cap. 24. Marc. 13. Luc. 21. vt luculenter explicat noster Salmeron tom. 4. variis tractatibus,

Matt. 24
Mar 13.
Luc. 21.
Salm 4.

insignitis. Cum horrore accepi à Babylonio Rege templum Ierosolymitanum traditum fuisse igni; sed & tres pueros in ardentem fornacem coniectos fuisse. Et quod miseris magis? Ecce tibi templum ardet, totumque abit in fauillas: tres autem pueri, & sibi adstantem ostendunt Deum; & innocuum ignem. Bone Deus in ampliſſimo tuo templo non ostenderis ed illud finis redigi in cineres, & inter pueruloS captiuos manifestatus ab illis arcens molestiam ignis? Cur tam inequaliter templum tractas & pueros? Rem attigit Rupert. lib. 6. de vict. capit. 25. inquiens: *Non poterat hic Deus excelsus templum suum, quod erat Ierosolymis, illaesum custodire à flammis incendij Babylonij, qui tres pueros taliter custodiuit in camino ignis? Poterat: sed erudiendus erat mundus, vt sciret, quod Deus excelsus non pulchris lapidibus, aureis ve parietibus templi manu facti delectatur; sed fidei claritate, & mundis cordibus, & ille est ei optabilis locus.* Illum locum, illud templum respicit Deus, in quo fidei claritas radiat, in quo candicat pudicitia; in quo fulget charitas, & multæ aliæ virtutes assistunt: quod si harum ornatus absit, pretiosos lapides, aureos parietes, omniaque pretiosa diuitum ornamenta parui ducit, immò despicit, & abominatur. Miserè se fallunt, qui suis voluptatibus traditi satis se putant honorare Deum muneribus aureis, magnificis erectis templis, pretiosis vasis appositis: æstimat equidem Deus hos cultus, cum ab interiori pietate proficiscuntur, verum vbi cætera interna deficiunt, & hæc prætiosissima spernit, illaque à conspectu proijcit suo. Dan. 1. dicitur: *Venit Nabuchodonosor rex Babylonis in Ierusalem, & obsedit eam: & tradidit Dominus in manus eius Ioachim regem Iuda, & partem vasorum domus Dei: & asportauit ea in terram Sennaar.* Cur talem cladem permisit Deus? Cur non magis templi sui vasa defendit? Nonne hæc ibi populi religio, & pietas posuerat Domino suo, & ea pretiosissima? Sic despicit munera pietatis? Sanè aurea munera dum offerentium pietatem testantur, placent Deo: dum autem succedit impietas, prorsus illi à Deo despiciuntur. Sic fatur Theodoretus, serm. 10. de Prouid. Theod. *Quando pietati studemus, à nobis oblata suscipit Deus, nos curare volens: quando verò ad impietatem impegimus, ipse etiam oblata à nobis reijcit munera.* Non ex pretiositate, & gloria externi cultus, externorum munerum, sed ex pietate, ex fide, ex internis virtutibus metienda est Dei gratia. Gratissimi sunt Deo glorioſi cultus exteriores apparatus cum grandi pietate coniuncti: gratissimi aurei tapetes, pretiosi lapides, templa orbis miraculis haud dissimilia, si cum ornatu interno virtutum à fidelibus offerantur, dedicentur. Verum vbi pietas deficit, & succedit impietas, & intrant cætera, vitia, pretiosissimum munus vilescit, & sic apparet Deo quasi rude, impolitumque opus, & omnino reiectitium. Quod munus ditius, & pretiosius, & ornatius Salomonico templo? Vbi vitia in eius ministros intrant, vide quid de illo dicat Dominus, Matth. 21. *Domus mea, domus orationis vocabitur, vos autem fecistis eam spelunCam latronum.* Matt. 21 Ecce tibi amplissima domus multo elaborata studio, summis artis pulchritudinibus exorpata, ab impietate, & vitijs habitantium eam faciem sumit, qua rudis, & inculta

Græca inquiens, *Itaque Iobus ſuſtinendo confirmabitur.* patientia addebat robur, & firmitatem, qua Iob in bono perſiſteret. Et vnde poteſt patientia ſic confirmare humanas mentes, ne deficiant. Sanè ex Deo id poteſt: nulla enim perſeuerantia venit quæ non à Deo non proficiſcatur. Quod in Petro Dominus nobis oſtendit: cum enim Petrus Matth. 14. de imperio Ieſu inciperet ſuper aquas maris ambulare: *Videns ventum validum timuit, & cum cœpiſſet mergi, clamauit dicens: Domine ſaluum me fac*; quod ideo accidit, ne putemus perſeuerantiam in bono ab alio, quam à Deo poſſe venire. De quo Victor Antioch. in Marcum, cap. 6. *Initio quidem intrepide ſuper aquas ambulat, verum vbi primum fluctibus iactari, vento que vehementiori flante, metumque augente animum deſpondere cœpit: inceptum iter deſeruit: Domino per hoc docente, non ſua, ſed ſola Chriſti virtute, id quod inchoauerat, explere potuiſſe.* Hæc illæ.

Victor. Antioc.

A & præcipuè tract. 37. vbi prælia, & ſeditiones numerat, quæ à Ieſu paſſo miſeros Iudæos affixerunt. Nos ex Luca partem in præſenti dabimus, quæ noſtro proposito magis conducant.

Luc. 21. Et quibuſdam dicentibus de templo, quod bonis lapidibus, & donis ornatum eſſet, dixit: Hæc quæ videtis, venient dies in quibus non relinquetur lapis ſuper lapidē, qui non deſtruatur.

§. I.

Cultus exterior abominatio eſt Deo, quando interior deficit.

CAPVT IV.

De ſignis euerſionis Ieroſolymæ.

VT Ieroſolymæ floreētiſſimæ ciuitatis euerſio, ſanctiſſimiq; templi deſtructio maxime Iudæorum in Ieſum facinus damnatura erat: ſic Dominus multus eſt non ſolum in illa prædicanda, ſed & in ſignis, & apparatibus qui tantam ruinam præcedent, explicandis. De iis Matth. cap. 24. Marc. 13. Luc. 21. vt luculenter explicat noſter Salmeron tom. 4. variis tractatibus,

Matt. 24
Mar 13.
Luc. 21.
Salm 4.

B

C

D NOn pretioſis lapidibus, nec aureis tectis gaudet Dominus, ſed aureis animabus, pretioſaque vita, & morte iuſtorum. Abominatio eſt Deo pompa, & cultus exterior, quando interior deficit. Sic glorioſiſſimi templi ædificatori loquebatur Dominus 3. Reg. 9. *Si autē auerſione auerſi fueritis vos, & filij veſtri non ſequentes me, nec cuſtodientes mandata mea: auferam* E *Iſrael de ſuperficie terræ, quam dedi eis, & templum quod ſanctificauī nomine meo proijciam à conſpectu meo.* Si interior animorum cultus deficiat: quidquid magnum, quidquid ſublime exterioris cultus eſt, Deus abominatur, & á ſe proijcit: vnum hoc æſtimans, nimirum in animis recipi virtute adornatis, & inſi-

3. Reg 9

insignitis. Cum horrore accepi à Babylonio Rege templum Ierosolymitanum traditum fuisse igni; sed & tres pueros in ardentem fornacem coniectos fuisse. Et quod miretis magis: Ecce tibi templum ardet, totumque abit in fauillas: tres autem pueri, & sibi adstantem ostendunt Deum; & innocuum ignem. Bone Deus in ampissimo tuo templo non ostenderis ed illud finis redigi in cineres, & inter pueruios captiuos manifestatus ab illis arcens molestiam ignis? Cur tam inæqualiter templum tractas & pueros? Rem attigit Rupert. lib. 6. de vict. capit. 25. inquiens: *Non poterat hic Deus excelsus templum suum, quod erat Ierosolymis, illæsum custodire à flammis incendij Babylonij, qui tres pueros taliter custodiuit in camino ignis? Poterat: sed erudiendus erat mundus, vt sciret, quod Deus excelsus non pulchris lapidibus, aureis ve parietibus templi manu facti delectatur; sed fidei claritate, & mundis cordibus, & ille est ei optabilis locus.* Illum locum, illud templum respicit Deus, in quo fidei claritas radiat, in quo candicat pudicitia; in quo fulget charitas, & multæ aliæ virtutes assistunt: quod si harum ornatus absit, pretiosos lapides, aureos parietes, omniaque pretiosa diuitum ornamenta parui ducit, immò despicit, & abominatur. Miserè se fallunt, qui suis voluptatibus traditi satis se putant honorare Deum muneribus aureis, magnificis erectis templis, pretiosis vasis appositis: æstimat equidem Deus hos cultus, cum ab interiori pietate proficiscuntur, verum vbi cætera interna deficiunt, & hæc prætiosissima spernit, illaque à conspectu proijcit suo. Dan. 1. dicitur: *Venit Nabuchodonosor rex Babylonis in Ierusalem, & obsedit eam: & tradidit Dominus in manus eius Ioachim regem Iuda, & partem vasorum domus Dei: & asportauit ea in terram Sennaar.* Cur talem cladem permisit Deus? Cur non magis templi sui vasa defendit? Nonne hæc ibi populi religio, & pietas posuerat Domino suo, & ea pretiosissima? Sic despicit munera pietatis? Sanè aurea munera dum offerentium pietatem testantur, placent Deo: dum autem succedit impietas, prorsus illi à Deo despiciuntur. Sic fatur Theodoretus, serm. 10. de Prouid. Theod. *Quando pietati studemus, à nobis oblata suscipit Deus, nos curare volens: quando verò ad impietatem impegimus, ipse etiam oblata à nobis reijcit munera.* Non ex pretiositate, & gloria externi cultus, externorum munerum, sed ex pietate, ex fide, ex internis virtutibus metienda est Dei gratia. Gratissimi sunt Deo glorioli cultus exteriores apparatus cum grandi pietate coniuncti: gratissimi aurei tapetes, pretiosi lapides, templa orbis miraculis haud dissimilia, si cum ornatu interno virtutum à fidelibus offerantur, dedicentur. Verum vbi pietas deficit, & succedit impietas, & intrant cætera, vitia, pretiosissimum munus vilescit, & sic apparet Deo quasi rude, impolitumque opus, & omnino reiectitium. Quod munus ditius, & pretiosius, & ornatius Salomonico templo? Vbi vitia in eius ministros intrant, vide quid de illo dicat Dominus, Matth. 21. *Domus mea, domus orationis vocabitur, vos autem fecistis eam spelunca latronum.* Matt. 21 Ecce tibi amplissima domus multo elaborata studio, summis artis pulchritudinibus exorpata, ab impietate, & vitijs habitantium eam faciem sumit, qua rudis, & inculta

Orig. spelunca Deo apparear. Origen. in capit. 2. Ioan. 11. ait: *Sola domus orationis neglecta latrones etiam recipit, quæ non eorum domus facta est, sed spelunca res, quæ non ab architectura, & rationis industria facta esset.* Sic est Deo quodlibet munus seiunctum ab animi pietate; nimirum, opus nullius pretij, nullius artis, nullius laboris, & industriæ, & prorsus abominabile.

§. II.

Hoc est timendum semper in diuinis donis, quod amitti possunt, & auferri.

HOc habent onus cuncta Dei dona, & beneficia, nimirum, quod homines in illis non eas agant radices, quæ non possint euelli, & funditus extirpari, vbi peccatum intrauerit. Data fuit Ierosolyma Israelitis, & tandem propter eorum peccata euanuit. Repete verba præcedenti §. data ex 3. Reg. 9. 3. Reg. 9. *Si autem auersione auersi fueritis vos, & filij vestri non sequentes me, nec custodientes mandata mea: auferam Israel de superficie terræ, quam dedi eis, & templum, &c.* Itaque Dominus dedit Ierosolymam Iudæis post mille promissiones; quam illi multis sæculis incoluerunt, tamen vbi illam amittere digni sunt, expende quid dicat Dominus: *Auferam Israel de superficie terræ, quam dedi eis.* non ait: eradicabo Israel de intimis terræ, sed auferam de superficie. Cur non potius de in timis? Nonne terreni homines per tot sæcula habitantes terram, altas in illa egissent radices? Absit, non enim ea sunt Dei dona, quæ patiantur in se radicati peccatores: immò quisquis peccare potest, quasi in superficie est diuinorum donorum, vt intrante peccato, facilè ab illis exturbetur. Sic loquitur altissimi filius, ille iuxta Isaiam datus hominibus Ecclesiastici 24. *Et qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo, & dixit mihi. in Iacob inhabita, & in Israel hereditare, & in electis meis mitte radices.* Equidem iubetur à patre bonus hic filius cum hominibus dari, in Israel hæreditare, & in electis mittere radices; in Iacob autem solum inhabitare iubetur. Quæ differentia euidentissimè patet, in eo, qui habitat domum hæreditario iure acceptam, aut solum mercede conductam. Huic ita licet inhabitare domum, vt nullum ius habeat manendi ibi, nisi prout res tulerit, paratus semper habitationem mutare. Verum, qui iure hæreditario habitat, sic firmiter, & permanenter ibi est, vt neutiquam ab ea domo possit expelli, in qua habet tantas iuris, & possessionis radices. Ergo diuinum donum in Israel electo iubetur hæreditare, & altas mittere radices, verum in Iacob solum inhabitare iubetur, nimirum, quod ibi non sit ius aliquod permanendi imperturbabiliter. Sed scire cupis, cur diuinum donum in Iacob solum inhabitat, in Israel electo, & hæreditet, & mittat radices? Quia per Iacob luctatores intelliguntur, & per Israel videntes Deum, dum autem in luctatorum stadio sumus, sic veniunt ad nos diuina dona, vt possint amitti, & alio transire: in beatis non sic, immo ibi iam altæ aguntur radices, & est æterna securitas. Ad hæc D. Ansel. Ansel. fatur, *Iacob, qui supplantator interpretatur, designat luctatores, qui-*

Eccl. 24

vitia cum labore supplantant, & deficiunt. Israel autem vir videns Deum dicitur. In Iacob ergo, id est, in electoribus habitat, vt eis ait Apostolus habitare Christum per fidem in cordibus vestris; quatenus scilicet eius virtute confortati possint victores fieri: in Israel verò hæreditatur, id est, perfectos iam non amissurus iure hereditario possidet, qui iam sopitis vitijs optimam sibi partem elegerint, qua non auferetur ab eis. Dum conflictus cum vitijs est, dum sumus in pugnæ discriminibus, non altas in nobis diuina dona agunt radices, nec nos in illis, sed ita sunt, vt facilè possint elabi, & amitti, & intrante peccato funditus euertuntur. Ex quo lucem capiet locus 2. Reg. 7. vbi Dominus sic ait ad Dauid. *Prædicit tibi Dominus, quod domum faciat tibi Dominus. Cumque completi fuerint dies tui, & dormieris cum patribus tuis, suscitabo semen tuum post te, quod egredietur de vtero tuo, & firmabo regnum eius.* Et post pauca. *Qui si inique aliquid gesserit, arguam eum in virga virorum, & in plagis hominum. Misericordiam autem meam non auferam ab eo, sicut abstuli à Saul.* Ecce tibi datur Dauid thronus Israeliticus: datur idem thronus filio Dauidis; & Dauidi nihil dicitur de amissione regni, si ipse peccauerit; si autem peccauerit eius filius, statim subditur supplicium, & maioris partis regni amissio. Cur hæc amissio non proponitur ipsi Dauidi? An quia etsi peccaret, nihil amitteret? Absit: sed Dauidi viuenti, & peccanti nullam speciatim explicat amissionem regni Dominus relinquens illum in communi lege donorum diuinorum, quæ funditus per peccatum perduntur: Dauidi autem iam mortuo, & apud Deum exi-

2. *Reg. 7.*

stenti in filio peccante prædicitur aliqualis ruina regni, sed non omnimoda, immò in qua solium Dauidis absolutè sit permansurum, quod funditus euerteretur, nisi secuta Dauidis iustitia altas in illo egisset radices. Id quod notauit Ca- Caiet.
setan. dicens: *Aduerte diligentius, quod non dicit: de Dauide inique agente; sed Salomone inique agente, ad continendum Dauidem in timore, quod si ipse inique egerit, irrita erit omnis promissio: filio autem inique agente locus erit subtractio moderaminis castigandi.* Postquam Dauid è viuis excesserit, se ab stadio receperit, sic firmatum habebit regni donum, vt nec filio peccante poterit euerti funditus; at dum adhuc currit, dum adhuc in via est, nulla ibi securitas, immò vt peccare potest, sic debet timere supremum imminens regni excidium.

§. III.

Maxima Dei ira est expectare, & omnia supplicia inferat simul.

ECce tibi quid pariat longa peccatorum impunitas, quod nimirum veniant dies vindictæ simul, in quibus nihil non durum, nihil non exiosum appareat. Etenim ait: *Venient dies in quibus non relinquetur lapis supra lapidem, qui non destruatur.* Sic venient iuncti malorum dies, vt nulla quies, nulla interruptio detur, sed simul certatim omnia concurrant mala, vsq; ad extremum exitium, & irreparabile damnum. Id quod exhorrescebat Psalm. 136. aiens. *Memor esto Domine filiorum Edom, in die Ierusalem. Qui dicunt, exinanite, exinanite* Ps. 136.

vsque

vsque ad fundamentum in ea. Quibus ostenditur ardentissima ira punientis, quæ singulis momentis velit omnia simul inferre mala, nec interruptionem admittere, sed irrevocabiliter euersioni instare. Novit hoc incomportabile telum diabolus, & cum accepit facultatem nocendi Iobum, in eo irreparabilis excidij successum posuit, quod omnia mala simul faceret inualere iustum. Vnde Chrysost. in Cat. Græc. ait. *Quod communem vicit existimationem, illud fuit vnum, quod mala omnia, quæcumque in vita hominum immittuntur, hic vnus exsorbuit. Erat alterum, quod sine inducijs, nullaque interposita mora, cuncta sustinuit.* Et quidem, hoc genus mali omnem existimationem vincit, quod simul omnia sine inducijs sine interruptione cócurrant. Apoc. 18. *Væ, væ ciuitas illa magna Babylon, ciuitas illa fortis, quoniam vna hora venit iudicium tuum.* Expende exaggerationem calamitatis, scilicet, quia vna hora veniet simul cuncta omnis eius calamitas. Ibi Rupert. lib. 10. *Et hoc mirum, atque miserrimum erit videre eis, qui tanto opere amant hoc nequam sæculum, quia tot dierum, vel temporum opera mala iudicabuntur, & gaudia peribunt succedente interminabili quantitate tormentorum, vna horæ indicij, vna hora destitutionis, vna hora desolationis.* Semper ad summam iram spectat, quod sic omnia mala disponantur, vt inferantur simul; est enim hæc aggeratio, & simultas malorum connexa cum extremo peccatoris excidio. Quod monuit Paulus ad Rom. 2. dicens. *Secundum duritiam tuam, & impœnitens cor thesaurizas tibi iram in die iræ.* Nó miror, quod peccator thesaurizet iram, hoc est, nouis peccatis, nouas iras Dei sibi accumulet, sed illud horrendum, quod hæc aggeratio, & cohærentia peccatorum coniuncta, & connexa sit cum die iræ, hoc est, cum die, in qua ira Dei tota occupabit, nullumque dabit locum pœnitentiæ, sed vindictæ extremæ. Sic Dominus Anselm. in præsenti: *Thesaurizas, & reponis tibi vindictam exercendam in die iræ, videlicet in die vltionis extremæ.* Pœna, quæ non infligitur immediatè post peccatum, non euanescit, sed reponitur, & asseruatur, vt cum vltione extrema veniat ad irreparabile exitium. Felix ille est, cui non reseruantur iræ diuinæ, vt simul cum extrema vindicta veniant, sed singulis momentis, quibus peccat, sentit statim peccati sui supplicium. Hoc in se experiebatur Ieremias, quando quidem ait Thren. 3. *Ego vir videns paupertatem meam, in virga indignationis eius. Me minauit, & adduxit in tenebras, & non in lucem. Tantum in me vertit, & conuertit manum suam tota die.* In extremo suæ gentis excidio, suam incolumitatem expendit in eo constitisse, quod non longam sustinuerit impunitatem culparum suarum, sed quod præ alijs hoc habuerit à Deo beneficium, quod ipse tantum per totam vitam semel, & actutum manus experiretur diuinas, adeò vt nullum peccatum sine flagello extitisset. Rupert. in Ieremiæ cap. 9. ait, *Quidquid de alijs sit, tantum de me scio, quia manum suam in me vertit, & manum suam non ad horam, sed tota die in me conuertit. Quot in anima mea peccati vulnera, tot manus eius in me sunt vulnera.* Quid mirum si Ieremias incolumis euaderet communem gentis excidium, quando ipse solus non impune peccabat, sed vbi erat culpa, statim erat pœna; adeò, vt nulla, aut fere nulla esset reseruata in die iræ? Sic nos petamus à Deo affligi pro culpis, ne postea veniant

Chrys. Apoc. 18 Ruper. ad Ro. 2. Anselm. Thr. 3. Rupert.

niant simul omnia supplicia, quibus A extremo tradamur excidio.

Luc. 21. Interrogauerunt autem illum dicentes: Præceptor, quando hæc erunt: & quod signum cum fieri incipient? B Qui dixit: Videte ne seducamini, multi enim venient in nomine meo dicentes, quia ego sum: & tempus appropinquauit, nolite ergo ire post eos.

§. IIII.

Non se elonget ab Ecclesia, qui etiam in multis sceleribus non vult amittere suam salutis.

HOc Iesu monitum ab alijs putatur datum his, qui imminente excidio apud Ierosolymam manerent; ab alijs etiam datum putatur his, qui propè Christi aduentum secundum victuri sunt. Et quidem semper verum est, quod exurgent multi Pseudo Christi, à quibus in errorem inducantur (si fieri posset) etiam electi. Quare non ait Dominus: nolite errare, nolite peccatis vos dedere. *Sed nolite ire post eos*, quasi in eo sit prorsus desperata salus, qui se ab Ecclesia elongat, vt seductorum inambulet viam, C Dum in Ecclesiæ matris gremio sis, etsi mille peccatis confossus, & prorsus defunctus, adhuc potes seruare salutem; caue tibi, ne à tali gremio effugias, sine dubio, si effugis, perijs. Accipe historiam ex 3. Reg. 17. noui Sinam; vidua illa hospitalis, quæ tot bona ab hospite suo Elia fuscepit, tandem filium amisit; moritur ergo filius viduæ: cõuenit vidua Eliam, luctum suum exponit, cui Elias: *Da mihi filium tuum. Tulitque eum de sinu eius, & portauit in cœnaculum, vbi ipse manebat.* Quid plura? Ibi puer reuiuiscitur in vitam, redditurq; matri suæ. Sed expendo, quod resuscitandus in matris gremio, & sinu inuenitur, de quo tollitur, vt extollatur in vitam. Felix ille est, cui etsi mori contingat, tamen in sinu matris moritur, & iacet ibi, etsi defunctus, sæpius enim datur matri vita filij, & omnipotens suscitator ad vitam eleuat illum, qui etsi mortuus non deserit matris sinum. Ad hæc Gil- Gillib. leb. Abb. sermo. 16. in Cant. inquit. *Non expedit tibi extra materni sinus ambitum reperiri, ne forte non* D *tollat te verus Elias in cubiculum suum. Quos resuscitat Christus, mulierum vbique fletibus donat. Sic viduæ filium, sic sanctarum fratrem mulierum, si parentum precibus suscitauit puellam. Tolle bone Iesu, & hunc mortuum nostrum de matris gremio.* Habet hoc verus, & diuinissimus suscitator Iesus, quod frequentissimis vitæ spiraculis af- E flat mortuos suos; mortuos, inquam, qui in matris gremio iacentes & precibus, & lamentis iuuantur illius. Quapropter cum tempestas inflat, cum vitia exundant, cum pestilens mors animæ inflat maris furia, vehementius desæuit: hoc maximè curandum, ne extra maternũ cadas sinum; dum enim in

sinu

sinu matris iaces, mille à Iesu affla-
beris spiraculis vitæ, quibus efficaciter reuiuiscas. Ex quo lucem capient obscurissima verba Diui Pauli 2. ad Thessalon. cap. 2. vbi præueniens nos ad extremum mundi excidium, ait: *Mysterium iam operatur iniquitas: tantum, vt qui tenet nunc, teneat, donec de medio fiat.* Quasi dicat, & doceat, quid maximè cauendum, dum nubila tempora instant, dum iniquitatis lues grassatur; dum vitia exundantia extremam euocant perditionem: dum refrigescente charitate scatent lethalia vlcera. Inter hæc hoc vnum moneo, hoc vnum tantum à fidelibus contendo, vt qui tenet sanctæ Matris Ecclesiæ sinum, teneat firmiter, donec pertranſit, & tollitur de medio lues. Non longè abest D. Ansel. fatus. *Tantum est, vt qui tenet nunc fidem Christianæ religionis, teneat illam. id est, tenaciter perseueret in ea: donec de medio Ecclesia exeat mysterium iniquitatis; quod nunc occultum est.* Et quidem dum nubila sunt tempora, & dæmonum rabies furit, & animarum pestes sæuius grassantur, vnum debet esse, & maximum studium fidelibus intra maternum inueniri sinum, in quo, etsi mortui iaceant per matris voces habent spem salutis, & de Iesu afflatibus poterunt reuiuiscere. Vnde D. Gaud. sermon. 11. ait, *Perisse autem constat in illo diluuio omnes ipsius temporis homines, praeter eos, qui intra arcam, quæ typum gerebat Ecclesiæ, reperiri meruerunt. Nam similiter etiam nunc salui esse non poterunt, qui ab Apostolica fide, & ab Ecclesia Catholica fuerint alieni. Elaboret ergo omni studio vnusquisque nostrum permanere in domo Domini, exercens opera percepta gratia congrua.* Hoc elaborandum homini medijs tempestatibus furentibus, medijs excidijs regnorum, vt permaneat in domo Domini, ne vel transuerso pede à limine matris Ecclesiæ, à patrum tabernaculis exeat, vt videat alienigenas. Sic Dauid Psalm. 10. *Quomodo dicitis animæ meæ, transmigra in montem sicut passer? Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum, parauerunt sagittas suas in pharetra, vt sagittent in obscuro rectos corde.* Euocant Pseudo Christi filios Ecclesiæ, vt vel mens persecutionum, vel nubilis temporibus coacti, vel à concupiscentijs attracti, & illecti nouis doctrinis aures præbeant, dicentes, hic est Christus, aut illic est, iam in vanitate labantes; perfecti has rident euocationes, imperfecti dum ad illas exeunt, pereunt. Ita Euseb. in Cat. Græca, ait. *Perfectus ergo est, qui illa dicere potest: at imperfectus, qui ex hoc in illum locum emigrando circumcursat, tempore afflictionum, & persecutionum carpitur.* Quapropter nihil illis temporibus prius monendum, quam quod fideles se se cõtineant intra Ecclesiæ domum, nec inde pedem exerant.

2. Thes. 2

Ansel.

Gaud.

Psal. 10

Euseb.

§. V.

Hinc censetur Christianus, si nominis virtutes operibus adimpleat.

HOc primum, & sufficiens Pseudo Christorum iudiciũ præbet verus Iesus, aiens: *Multi venient in Nomine meo dicentes, quia ego sum.* Venient equidem Pseudo Christi in nomine, non in virtute, non in vita, vt sapienter dicat Origen. homil. 27. in Matth. *Considera*

Origen.

ſidera etiam illud, quod multi ve
niunt in nullo alio, niſi in nomine
meo. Solum enim nomen Chriſti
Antichriſtus ſuſcipit, nec opera fa-
cit, nec verba veritatis docet, nec
ſapientiam eius oſtendit in ſe. Vi-
deant modo, quid in ſe habeant hæ-
retici Chriſtianum præter nomen?
Ipſi nec Chriſti opera faciunt, quã-
do nullo opere mortificationis pec-
cata à ſe expungunt, nec verba ve-
ritatis docent, quando mendacijs
ſcatet eorum doctrina, nec ſapien-
tiam Dei oſtendunt in ſe, quando
ab vniuerſis hæreticorum gregibus
per tot ſæcula, nec vnus Theologus
exiuit, qui ſciat Theologica com-
mentaria de Deo trino, & vno, de
verbi incarnatione, & de illis ad
Deũ pertinentibus intelligere. Fal-
lar ſi his nõ conũeniant verba, quæ
Iſai.4. de Iudæorum excidio Iſaias loqui-
tur, c.4. aiens. *Apprehendent ſeptem*
mulieres virum vnum in illa die, di-
centes, panem noſtrum comedemus,
& veſtimentis noſtris operiemur:
tantummodo innocetur nomen tuum
ſuper nos, aufer opprobrium noſtrum.
Haud dubium quin ita vniuerſi hę-
reticorũ ad vitũ Ieſum loquantur:
Nos panem noſtrum comedemus,
nolumus tuũ panem Euchariſticũ,
nolumus tuas veſtes nuptiales, ſed
noſtris intrabimus, vt in tenebras
exteriores mittamur: mil tuum in
nobis volumus, tantum innocetur
nomen tuum ſuper nos, dicamur
Chriſtiani ſub quo nomine lateat
opprobrium vitæ Turcis, & Athæis
ſimilioris. Sane iam dudum Anti-
chriſti ſolum nomen Chriſti ſuſci-
piunt. Similiter videant male Chri-
ſtiani, an aliquid aliud habeant
Chriſti præter nomen? Fidelium
Eccleſia horret vnum Antichriſtũ
venturum; ſed proh dolor, modo
habet tot Antichriſtos, quot fideles
non opera faciunt, ſed ſolũ Chriſti
A nomen ſuſcipiunt. Hos monebat
D Cyrill. Ieroſ. catech. 10. aiens. Cyrill.
Chriſtianus vocatus es, parce huic
nomini, ne propter te blaſphemetur
Dominus noſter Ieſus Chriſtus filius
Dei: ſed luceant bona opera tua. Vbi
enim Chriſtianus non habet ope-
ra Chriſtiani, blaſphemias conge-
rit in Chriſtum, Chriſti blaſphema-
toribus, & perſecutoribus fauet:
B Antichriſtus eſt, qui nomen Chri-
ſti ſuſcipit, & de operibus, aut ni-
hil, aut parũ curat. Inde enim cen-
ſetur Chriſtianus, ſi impenſe deſu-
det pro virtute acquirenda, ſi à vi-
tijs non paruos, ſed magnos trium-
phos reportet. Id quod docebat D.
Procl. Ep. de recta fide ad Armen. Proclus
Omnis itaque Chriſtianus, qui non eſt
C *diues fide, ſpe, & charitate, id quod*
dicitur non eſt; ſed etſi videtur ſuum
caſtigare corpuſculum, & ab anima
paſſionibus liber eſſe; in moralem
virtutem tantummodo iſte profi-
ciens, nequaquam coronam victoriæ
conſequitur: vtpote, qui non ad illam
ſemper agnitionem diuinitatis exten-
derit, quæ coronas tribuit ijs, qui for-
titer per virtutem luctantur. Non
D contentus ſit Chriſtianus, quod vi-
ctoriolas agat ex vitijs, nam vel
ethnicus, vel Athæus ſolet aliquas
victoriolas à vitijs reportare. Inde
cenſendus Chriſtianus eſt, ſi forti-
ter per virtutem luctetur, ſi maxi-
mas victorias tantoq. nomine di-
gnas in ſtadio virtutum nouerit
obtinere. Sic de maximo Chriſtia-
norum duce dicitur Pſalmo 47. *Pſal.47.*
E *Secundum nomen tuum, ita & laus*
tua. Quæ verba tractans Ceſſen.
Abb. ep.4. ait. Quod hoc nomen?
Ieſus. *Quæ eſt iſta laus? Saluanit*
Dominus populum ſuum à peccatis
eorum. Re vera hic Ieſus: hic virtu-
tem non inferiorem nomini ſuo im-
plet: quinimo & tempore, & pondere
excellentiorem. Parum dixi, & tem-

pore;

pore: melius dicerem aeternitate. Virtus hæc ab æterno, nomen hoc ab æuo. In pondere nihilominus omnia virtus diuinitatis operatur, ipsum quoque nomen Iesu. Non datur tantum nomen, nisi in pondere, vt sibi, & nomen, & opera iustis ponderibus mutuo respondeant; Iesu opera si ponderentur, haud quaquam inferiora nomini inuenientur, sed longe superiora, & præstantiora. Vt hinc pateat non esse à Iesu, qui in operibus inuentus est minus habens. Qui tantum nomen suscipit, & nihil operis, veritatis, sapientiæ, aut paululum apponit, timeat ne magis videatur Pseudo Christus, quam Christianus, 1. ad Corint. 1. dicitur in primis Christus *Dei virtus*, deinde *sapientia ex Deo*, vnde argumentatur Nyss. orat. de perfect. Christian. quam debet Christianus nomini respondere dicens. *Quare ille, qui nomen habet à Christo, virtus, & sapientia est: virtus quidem, dum aduersus peccatum strenue, ac fortiter pugnat: dum verò id quod melius est, eligit, in se ipso sapientiam ostendit.* Dum enim nō strenue pugnando aduersus vitia, & meliora eligendo virtutem, & sapientiam ostendit, longè à nomine Christiano est.

1. Cor. 1

§. VI.

Christi spiritus in laudabilibus amat latebras.

SApienter notat Origenes supra spiritum Antichristianum in illis verbis: *Dicentes: ego sum.* eo enim spectant Pseudo Christi, vt se se prædicent, vbiq; laudes capient humanas. At qui vero Christi spiritu aguntur, nihil anxius quærunt, quam se nomenque suum in laudabilibus occultare. Apoc. 5. post libri apertionem procidentes viginti quatuor seniores depositisque coronis aiebant: *Dignus es Domine accipere librum, & aperire signacula eius: quoniam occisus es, & redemisti nos Deo in sanguine tuo, ex omni tribu, & lingua & populo, & natione, & fecisti nos Deo nostro regnum, & sacerdotes, & regnabimus super terram.* Pro illo verbo, *regnabimus*, habetur in margine, *& regnabunt super terram*: quasi nobilissimos Christianos puderet se regnaturos prædicare, & publicare, ideo propter Christianum pudorem, & modestiam in censu regum proprias occultantes personas, quasi de alijs dicunt. *Et regnabunt super terram.* Id quod notans Rup. lib. 4. ait: *Religiosa valde transitio hæc est, declinans etiam in sono vocis vane gloriantium similitudinem. Etenim cum veraciter dicere possent: & regnabimus super terram, magis humiliter dicere placuit; & regnabunt super terram. Itaque, & fecisti nos Deo nostro regnum sit laudatio omnium communiter consentium, & regnabunt super terram, dictum sit singulorum humili seruientia deprimentium.* Hic est semper Christi spiritus in fidelium cordibus inhabitans, quo nobilissimi Christianorum suarum gloriarum prædicationem, & publicationem cauent, immò nihil magis, quam delitescere, & occultari amant. Huc spectat totus affectus Christianus, vt homo lateat: nec in magnis ambulet, solusque cœlestis Patris gloria pandatur. Ad suos aiebat Iesus Luc. 12. *Nolite timere pusillus grex, quoniam complacuit patri vestro dare vobis regnum.* Expende locum, & compone hæc verba cum verbis immediatè datis ex Apoc. bi ad occisum agnum loquuti sunt-

Apo. 5.

Ruper.

Luc. 12.

res dicunt; *Feciſti nos Deo noſtro regnum.* Hic ipſe agnus, ait: *Complacuit patri veſtro dare vobis regnum.* Et quidem vtrumque verum eſt, & agnus occiſus dedit ſuis regnum, & pater dedit, verum Ieſus ſe præteriens ſolius meminit patris, oſtendēs qualis debeat eſſe affectus Chriſtianus in ſe occultando, & cœleſtem Patrem publicando. Ita Chryſ. Chryſ. ſerm. 23. ait. *Ecce, qui dat dare loquitur patrem, nunquid largitatem ſuam denegat, ſic dicendo? Abſit, non minuit poteſtatem, ſed pandit affectum.* Nullus magis Chriſtianus, quam affectus ille eſt, quo ſe ſe quis occultat, dum magnalia præſtat; & quo ſub humanarum vilitatum latebris amat latere etiam, dum maximis, & clariſſimis illuſtratur muneribus. Dauid euectus in regnum ſic Deo dicebat 2. Reg. 7. iuxta lectionem D. Chryſ. homil. in eadem verba. *Quis ſum ego Domine mi, quod talem gratiam inuenerim ante faciem tuam. Ego enim minimus fui in tribu mea, & elegiſt. me ex omnibus.* Expende viri humilitatem, & modeſtiam regno donatus præterit omnia vocabula regia, & omnia vilia exerit; ad magna ſubleuatus minimū ſtatum ſuum præfert: inſuper, & inter oues ſe computat. Non ne ſufficeret, quod magnus factus minimum ſe prædicet, cur præterea addit illud, ex omnibus elegiſti me? Sane dum ſe ouem meminit, oſtendit Chriſtianum eſſe affectum, quo ad magna euectus in minimis delitescebat, quandoquidem ouis diuiniſſimi paſtoris Ieſu moderamina refert. Ita D. Chryſ. vbi ſupra, ait. *Videte quomodo ſubiunxit humilitati innocentiam vt cum eſſet homo diceret: elegiſti me ex omnibus. Significabat enim illum paſtorem bonum, qui animam ſuam ponit pro ouibus ſuis; illum agnum Dei, qui venturus erat, vt tolleret peccatum mundi.* Equidem quo magis potentiſſimus Rex ſe humiliabat, vt inter oues conſtitueretur homo, eo magis ſe oſtendebat ſpiritu imbutum Chriſtiano, & quod iam ſub tanti paſtoris gubernaculo agebat paſcua; de hoc lib. 10. c. 1. §. 7. & c. 2. §. 8.

Chryſ.

2. Reg. 17.

Chryſ.

B *Luc.* 21. **Cum autem audieritis prælia, & ſeditiones, nolite terreri: oportet primum hæc fieri, ſed nondum ſtatim finis.**

§. VII.

Mundus neſcit iraſci, niſi in innocentiam.

QVid neceſſe erat Ieſu diſcipulos moneri, ne terrerentur cum audirent prælia, & ſeditiones eſſe? Si dixiſſet, cum audieritis prælia aduerſus vos conſurgere, prudenter moneret, ne terrerentur; at nunc quid timerent, cum non aduerſum ſe, ſed tantum audiunt prælia eſſe? An eo ipſo, quod prælia ſunt, non poſſunt non eſſe aduerſus ſanctos Dei? Equidem neſcit mundus præliari, neſcit iraſci, niſi in innocentes: & quo eſt aliquis innocentior, eo magis ad ſe putet ſpectare mundi iras, mundi prælia. Accipite exemplum ex 2. Reg. 17. vbi ſic. *Dixit ergo Architophel ad Abſalon: Eligam mihi duodecim millia virorum, & conſurgens perſequar Dauid hac nocte.* Ecce tibi cui parantur inſidiæ; aduerſus quem armantur exercitus, qui petitur ad mortem; nimirum Dauid

2. Reg. 17

erat

erat tunc in populo patricida Abſalon, erant innumeri rebelles, ſceleſtiſſimi quamplurimi, & bella, & mortes vnum Dauidem petunt, forte, quia hic ſolus inter tot myriades hominum innocens erat, Chryſoſtomus, homilia de Abſalon, ait. Chryſ. *O innocentia, quantum apud reos, periculi ſuſcipis: quantum malitiæ per flagitioſos incurris. Dauid ſanctiſſimus tot dementes exercitus, quia non deliquit, offendit: tot populorum rabies, quia non læſit, incurrit. Abſalon vnus eſt reus, & vniuerſus contra patrem conſpirat exercitus. Armantur in eadem, funeſta manus multorum prouocantur in innocentem vlciſci.* Expende cur tot armatorum phalanges Dauid ſuſtinuit, nimirum, *quia non deliquit, quia non læſit*, quaſi mundi prælia ſolos petant innocentes. Hæc eſt continua mundialium iraſcentium vox data Sapient 2. *Circumueniamus iuſtum*. Huc ſpectant vniuerſi exercitus. Pſ. 9. *Vt ſagittent in obſcuro rectos corde*. Poteſt fieri, vt aliquando impius prælijs caſtigetur, at non poteſt fieri, quod mundialia prælia non petant ſemper innocentem. Sap. 2. Pſal. 52. Pſ. 52. *Non ſcient omnes, qui operantur iniquitatem, qui deuorant plebem meam, vt cibum panis?* Dei populus, Dei filij innocentiſſimi, ſanctiſſimi, vbique laniantur, vorantur, vt cibus panis. Quid eſt vorari innocentes, vt cibum panis? Acutè, & ſapienter Aug. in rem præſentem, quæſtionem ſoluit, aiens. Auguſt. *Tanquam panem manducant populum Dei. Cætera enim, quæ manducamus, poſſumus odo illa, modo illa, non ſemper hoc olus, non ſemper hanc carnem, non ſemper hæc poma, ſemper autem panem*. Equidem, quod panis in conuiuijs, eſt innocens, & ſanctus in mundialium iris, & prælijs. In conuiuijs contigit aliquando eſſe perdicem, aliquando gallinas, aliquando palumbos, aliquando alia vel pro guſtu inuitantium, vel pro temporis differentia: panis autem numquam poteſt à conuiuijs abeſſe. Sic in iris, & prælijs mundialium, aliquando raptores virginum, aliquando ſceleſti infideles perſecutionem patiuntur, ſed innocens nunquam poteſt deeſſe à preſſuris prælij mundialis. Vbicumque agmina videas mortes cruceſque minitantia, puta ibi iuſtum perdendum, & innocentem. Eccleſiaſtes capit. 4. *Verti me ad alia, & vidi calumnias*. Syriac. *Oppreſſiones, quæ ſub ſole geruntur*. Quid tunc *Et lacrymas innocentum*. argutius ad rem Septuaginta: *Et ecce lacryma, &c.* Quaſi inter mundiales preſſuras nil prius emineat, nil prius in oculos proſiliat, quam innocentium lacryma. Quiſquis in alto conſtituatur, vt videat mundialium bella, calumniæ, oppreſſiones, quo tendant, eo videt vniuerſa hæc tendere, vt innocentem in fletum mittant, & lacrymas. Eccleſ. 4

§. VIII.

Minus nocent externa prælia, vbi pax interna, & domeſtica floret. Vbi de fortiſſimis interna pacis armis.

QVid magnum eſt, quod audiantur prælia eſſe? Sed magnum, & prorſus timendum, quod prælijs addantur ſeditiones; hoc eſt, quod externis addantur interna prælia. Quiſquis prælior venis, caue internas ſeditiones, caue internas turbationes, floreat in te pax, & non erit, cur timeas hoſtilia

prælia,

2.Re.11 A prælia. Apud 2. Reg. 11. vt adulterium occultaret ſuum Dauid fecit Vriam à bello in regiam reuerti. *Et venit Vrias ad Dauid. Quæſiuitque Dauid, quam rectè ageret Ioab, & populus, & quomodo adminiſtraretur bellum.* Tunc temporis Ioab aduerſus Ammonitas in gentem eduxerat exercitum: Dauid autem, vt ſolicitudinem de ſuis militibus oſtenderet, ex Vria quærit omnia bona, quæ ſuo exoptabat exercitui; quærit enim, quam rectè ageret dux Ioab, quam fortiter ſe gererent milites, quam firmarentur in rebus bellicis ſpes felicium euentuum. B Sed vt eidē his omnibus certior fieret Dauid explicatius dicitur quæſiſſe iuxta Hebræum Caietani his verbis. Caiet. *Et interrogauit Dauid de pace Ioab, & de pace populi, & de pace belli.* C In bellum erat miſſus Ioab, & nihil apud illum non bellicum volebat Rex eſſe, & nihilominus, vt bonum nuntium accipiat de bellatoribus ſuis, quærit de pace Ioab, de pace militum; & quod mirere magis, de pace ipſius belli. Quid pax cum milite? Quid pax cum bello? D Equidem ille facilè ſuperat hoſtiles exercitus, quem pax tenet interna: qui in ſe, & in ſuis, & in ipſis bellicis apparatibus omnia pacifica ſeruat, is maximum præbet felicitatis venturæ fundamentū. Cur prælia mille, cur hoſtiles incurſus metuat ille, in quo nulla ſeditio, nulla turbatio, ſed intima pax floret? Pſ.147. Hinc Pſalm. 147. ait: *Lauda Ieruſalem Dominum, qui poſuit in fines tuos pacem.* E Et cur æſtimaret ciuitas, quod in finibus eius eſſet poſita pax? Cur non felicius ciuitati foret ſi pax in meditullio conſtitueretur? Sanè in meditullio habet pacem Ieruſalem à qua omnis turbatio abeſt, ſed pax, quæ intima eſt ciuitati, hoc etiam habet, vt in finibus circumquaque inſtar muri prorſus inexpugnabilis appareat. Inde D. Cæſar. Arel. homil. 1. ait: Cæſar. *Ergo vt ipſi videtis, Ieruſalem illa cœleſtis muros de pace conſtructos habet.* Tota fortitudo murorum cœleſtis Ieruſalem, quibus inexpugnabilis eſt, quibus prælia externa ridet, de intima pace venit. Hęc ſola inexpugnabilem reddit, quemcūque poſſidet, & ibi omnem Dei poteſtatem facit aſſiſtere, qua facilè ſuperantur omnes exercitus hoſtiles. Eccl. 24 Eccleſiaſtici 24. dicebat Dominus: *Et in Ieruſalem poteſtas mea.* Ecce tibi, vbi tota Dei poteſtas firmatur aduerſus omnes aduerſarias poteſtates, non in valle Achor; hoc eſt, in turbationis valle; de hoc enim ait Oſeas capit. 2. Oſeas 2. *Dabo eis vallem Achor ad aperiendam ſpem*, vel vt ex Hebræo multi transferunt: *Ad filium ſpei*, quia vbi turbatio eſt intrinſeca, nulla poteſtas radicatur, omnia velut à tenuiſſimo filio pendent. Eſt igitur confirmata poteſtas non in valle Achor, ſed in Ieruſalem, quæ ſonat viſionem pacis, quaſi in vno pacis internæ aſylo poſſit omnis poteſtas confirmari. Ad hæc verba Anſel. fatur: Anſel. *In ſuperna Ieruſalem, quæ non fruſtra dicitur viſio pacis, quia ſemper ibi vera pax cernitur, eſt poteſtas redemptoris noſtri.* Simul in eodem loco ſunt, & pax, & poteſtas Ieſu; ſed & pax, quaſi fundamentum eſt poteſtatis, qua omnia aduerſa facili negotio ſuperantur. Nec te moueat, quod cœleſtis Ieruſalem pacem aſſero fundamentum poteſtatis, quaſi velim inde infirmos iudicare, qui longe inferiori pace gaudent. Abſit hoc: non enim cœleſtis Ieroſolymæ pax ſola potens eſt, & inexpugnabilis, ſed & minor pax, quæ cordibus noſtris in

ſeminarium validiſſima, & potentiſſima eſt ad bellicos terrores exſibilandos. Aſcenſurus Ieſus ad Patrem ſic ſuos conſolatur Ioann. 14. *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.* Quibus verbis aliud in primis venit ponderandum, quod ait: *Pacem relinquo*, quaſi reliquiarum inſtar communicaret diſcipulis pacem. Bone, Diſcipulis in mundo manentibus, ad tota prælia paratis, cum tot tirannis conflicturis, tot tela repulſuris nõ integram pacem, ſed reliquias pacis tantum communicat? Qualiter adverſus tot hoſtes confirmari poterunt de ſolis reliquijs diuinæ pacis? Equidẽ tanta vis, & poteſtas eſt pacis ad contraria omnia extrinſeca debellanda, vt vel reliquiæ cœleſtis pacis noſtris ſeruentur in animis; nil intra timendum maneat. Anſelm. in cap. 5. Matth. fatur: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis, in futuro do, hic relinquo: quia illa pax* (nimirum plena) *non poteſt haberi, niſi in futura: ſed tamen aliquæ reliquiæ dantur in præſenti, quod poteſt videri in illis, qui ita habent ſedatos illicitos motus corporis, quod nullum ciuile bellum patiuntur in ſe, ſed habet anima requiem ſuam in hac vita, nec etiam conturbari poſſet quolibet modo: vel quantumcunque verberentur, ſed etiam quieti ſunt.* Felix eſt, qui in corde ſuo habet has pacis reliquias, quibus internum abſcedat bellum, is inter prælia, inter furentes milites, inter flammantia tela omnino inexpugnabilis exiſtet.

§. IX.

Ieſus nulla potentia poteſt expelli à corde diligentium.

HOc curat enim Dominus, quod ſui expellant ſpiritum ſeruitutis, cui annexi ſunt vaniſſimi terrores, vbi enim non vt ſeruus terroribus agaris, ſed vt ingenua filiorum imbibas ſpiritum, nulli exercitus, nulli milites, nullæ poteſtatum tenebrarum phalanges tibi Ieſum eripient. Pulchrè ſapientia incarnata loquitur de ſe Eccleſiaſtici 24. inquiens: *Et radicaui in populo honorificato.* Quid eſt in populo honorificato? Id in populo minimè ſeruili, qui ſeruorum mancipiorumque terrores, non ſemel à ſe excluſit, & ſpiritum adeò ingenuum induit, vt patrem vereatur offendere prout decet amatorem filium. In hoc ingenuo populo Ieſus eas mittit radices, quibus omni reſiſtat incurſui, inde exturbari difficilis. Anſelmus ibi ait: *Radix ſapientiæ eſt timere Deum. Radicauit ergo ſapientia, quæ Chriſtus eſt in hoc populo, quia Dei timorem credentibus dedit, per quem peccare deſiſtant, quia timor Domini expellit peccatum.* Timor, inquam, ingenuus, ſeu timor filialis, qui charitas eſt in Patrem Deum, is Ieſum facit noſtris in animis radicari adeò, vt per nullam potentiam poſſit exturbari. Et per quam potentiam exturbaretur Ieſus à noſtris animis, niſi per peccatum? Sed timor filialis, qui charitas eſt, prorſus excludit peccatum: immò penè reddit hominem impeccabilem. Aiebat illa Cant. 2. *Fulcite me flori-*

bus

bus ſipate me malis, quia amore languèo. Infirma ſponſa, & languore poſſeſſa petit floribus redimiri, floribus coronari; ſanè flores dantur valentibus, dantur victoribus, cur ſponſa langueus petit flores, qui fortibus, & validis debentur? Languor hic non eſt infirmitatis, ſed poteſtatis, eſt amoris languor, qui vires adimit peccandi. Ita Apon. lib. 3. in Cant. fatur. *De amore Chriſti naſcitur glorioſus ſanitatis animæ langueor, qui ei omnes vires ſubtrahat ad peccandum. In tantum enim anima in omnibus mandatis legis meditando ſemper, aut quomodo poſſit, vel quibus operibus Chriſto coniungi, nunquam membra ſui corporis diabolo arma parauit: nec vires in ſe tribuit facinorum ad æternum interitum.* Et quidem vbi filialis Dei timor eſt, omnes pene ſubtrahuntur vires ad peccandum, nil enim volumus militare in membris noſtris diabolo, ſed & omnes affectus, & actus Deo ordinantur. Vnde monebat Paul. ad Rom. 3. *Sicut in die honeſtè ambulemus: non in comeſſationibus, & ebrietatibus, non in cubilibus, & impudicitijs, non in contentione, & æmulatione; ſed induimini Dominum Ieſum Chriſtum.* Itaque vnum Ieſu Chriſti indumentum, quale per charitatem fit, opponit vniuerſis vitijs, & peccatis: quaſi enim, qui Chriſtum per charitatem induerit, nullis viribus externis ad vitia trahentibus queat à Chriſto ſeparari? Ita Græcus auctor lib. 6. de gratia in Chriſto fatur. *Chriſti indumentum indutis pluſquam ipſa compages, ipſa oſſa coagmentatur, & conaleſcit. Nam hæc vel nolentibus quis amputauerit: Chriſtum autem ſemel indutos nemo neque homo, neque dæmon inuitos, ac nolentes exuerit. Non inſtantia, inquit Paul non futura, neque mors, neque vita, neque fortitudo, &c.* Sic radicatur Ieſus in cordibus habentibus ſpiritum filiorum, vt nullis inde exturbetur dæmonum, ſiue hominum poteſtatibus. Componite modo Petrum, & Petrum vel ab ancilla pulſatum, vel à Chriſto. Accedit ancilla Matth. 27. dicens: *Et tu cum Ieſu Galilæo eras. At ille negauit coram omnibus.* Verum apud Ioan. 21. ait Ieſus: *Simon Ioannis diligis me plus his? Dicit ei: etiam Domine.* Ab ancilla pulſatus, vt infirmus negat, à Ieſu autem requiſitus fortis amat; vnde hoc diſcrimen, niſi quia ab ancilla pulſatur timor ſeruilis, à Ieſu ingenuus, & filialis, qui eſt amor? Ita D. Auguſt. tract. 92. in Ioan. ait. *Ante paſſionem Domini ſeruilis timor Petri interrogatus eſt à fœmina ſeruitutis: poſt reſurrectionem verò Domini, liberalis eius amor ab ipſo principe libertatis: & ideò ibi turbabatur, hic tranquillabatur: ibi quem dilexerat negabat, hic quem negauerat, diligebat.* Fugiat ſeruilem timorem, qui negationem fugit; & ingenuum filij ſpiritum induat, quo pene inſeparabiliter Ieſus radicabitur.

Apon. ad Ro 3. Græc. Mat. 27. Auguſt.

§. X.

Solum extremum iudicium timendum.

INter furentia prælia, inter duriſſimas pugnas iubentur Chriſti diſcipuli terrores ponere, quia etſi furiant creaturæ, non tamen finis ſtatim eſt, non inſtat vltimi iudicij pugna. Et quidem, vbi extremus non reuelatur iudex, nil timendum relinquitur in omnibus alijs mundi preſſuris. Quid præter extremum iudicē timeas? Pſal. 52. *Illic trepidauerunt timore, vbi non erat timor.* Sed vbi non eſt timor

Pſal.

in mundo? Chaldæus, explicat: *Ibi timuerunt timore inter idola sua, in quibus non est causa cur timeatur.* Sanè idola pro se habent ingentes promissiones delitiarum: habent crudelissimos tyrannos, habent durissima exilia, bonorum probationes, tormenta mille. Sed quid hæc? Nonne transeunt? Bene ergo, *in illis non est causa cur timeantur.* Vnus solus timendus est, qui vltimo iudicabit, pro quo vniuersæ in fine creaturæ pugnabunt contra insensatos. Ad hæc monebat Ecclesiastic. cap. 7. *Fili memorare nouissima tua.* Sanè etiam à primordio vitæ innumera in nos bella excitantur, mille dolores, persecutiones quamplurimæ, frequentes tentationes, fames, pestes, mortes quotidianæ, quas omnes præterit, & sola nouissima mala nobis proponit, quæ sola timere debeamus. D. Bernard. sermon. de primordijs, medijs, & nouissimis, ait: *Time quod in terribili iudicio es præsentandus es, in cuius manus horrendum est incidere; & eo examinante, quem nihil latet, siquidem inuenta fuerit in te iniquitas alienandus ab vniuersitate quietis, & gloriæ. Time, quod in gehenna cruciatibus æternis, & immensis exponendus es, in sorte diaboli, & Angelorum eius, in igne æterno, qui præparatus est eis. Hic ergo timor, initium sapientiæ dicitur. Vnde est, quod non dicitur memorare primordia, aut media, sed nouissima.* Hæc sola, ob oculos ponenda sunt Christiano, hæc sola meditanda, & maximè timenda. Quamuis enim in primordio, & medio durissimi insurgant incursus, ardentissima tela iaciantur ab hostibus nostris, quæ sunt hæc ad nouissima? Dum ad nouissimum damnum non venitur, nunquam deest consolatio; A sola est inconsolabilis ruina; quæ extrema est. Sapienter Tertul. lib. de anima ait: *Cum sit, quod iudicium animas manet, grauius debeat credi in disiunctione vitæ, quam in administratione, quia nil plenius, quam quod extremius, quam quod diuinus? Deus itaque iudicabit plenius, quia extremius per sententiam æternam supplicij.* Hoc habemus solatium in plagis primis si euadere possumus liberi à nouissimis, in nouissima plaga nullum solatium manet, sed perditio. Vna est plaga, quæ est extrema, primæ curabiles sunt. Vnde Ezechiel cap. 7. *Hæc dicit Dominus Deus: Afflictio vna, afflictio ecce venit. Finis venit, venit finis. Nunc de propinquo effundam iram meam super te, & complebo furorem meum in te: iudicabo te, &c.* Expende illud, minimum, *Afflictio vna*, & statim, *finis venit, venit finis.* Quasi sola sit afflictio illa, quam sequitur finis, quam sequitur finale iudicium in cuius comparatione antecedentes omnes non censentur afflictiones, nec timeri debent. Fallor si Christianum pectus capere possit timorem alium, præter timorem futuri iudicij. Paul. ad Corinth. 7. ait: *Cum venissemus in Macedoniam: nullam requiem habuit caro nostra: sed omnem tribulationem passi sumus. Foris pugnæ, intus timores.* Et qualis timor Paulum vrgebat inter pugnas, inter prælia constitutum? An terror erat de pugnarum externarum terribilitate? An de persequentium rabie? Absit non capit vanissimos illos terrores Pauli animus; vnum tamen capiebat timorem de futuro iudice D. Thom. ibi: *Foris extra meipsum pugnæ persecutionem: sed tamen intus in corde est timor de malo, timens persecutionem de futuro.* Non tyrannorum

mas

Eccl. 7.

Bernar.

Tertull.

Ezec. 7.

2. ad Corinth. 7.

ſtras, non hoſtium frementium rabies timebat Paulus, quibus in carceres, in vincula, & in mortem rapiebatur, ſed inter has externas pugnas, vnico ſolum timore ſolicitabatur, qui erat de futuris malis, de futura ira Dei iudicantis. Hic ſolus timor permittitur à Deo in corde ſuorum fidelium. Quem timorem omnibus ſuggerere volebat Pſalm. 33. aiens: *Venite filij audite me, timorem Domini docebo vos.* Promittit docere timorē, quem in ſuis vult Dominus; quem ſolum debent fideles habere. Et qui timor eſt iſte? Chryſoſt. in Cat. Græc. fatur. *Cogita mihi horrendum illud, & non ferendum Chriſti iudicium, in quo præſidet quidem iudex in excelſo, & elato ſolio. Adducuntur autem ſinguli ad quæſtionem, & examen vitæ: horribiles quidem, & triſtes Angeli aſtabunt, igneam faciem præſeferentes, ignem efflantes ex propoſiti acerbitate. Deinde profundum barathrum, & tenebræ impenetrabilis, & ignis luce carens, mox virulentum, & carnivorum vermium genus, inexplebiliter comedens intolerabiles cruciatus corrodendo inferens, poſtremo ſupplicium omnium grauiſſimum opprobrium illud, & confuſio æterna. Hæc timeas.* Non aliud timendum eſt, niſi hoc, vbi extrema ſententia fertur, & irremediabiliter poteſt homo perire. Quicumque alius timor vaniſſimus eſt, & periculoſiſſimus, à fideliumque corde prorſus ablegandus: ille ſolum perſeueret, qui Dei iudicaturi eſt timor, vt qui ſolus vera damna vereatur. Id quod monebat Eccleſiaſtes, cap. 12. vbi ex lectione Veneta ait. *Deum ergo time, & præcepta eius cuſtodi: ſiquidem hoc omnis homo facere debeat. Nam omne opus adducet Deus in iudicium.*

Pſal. 33

Eccl. 12.

A Quando extrema hominis ſententia à Deo erit, quis alium timeat præter Deum? D. Ephr. tom. 3. de Iuliano Anachor. ait. *Quæ enim accidunt vnicuique noſtrum in hoc ſæculo, ſiue triſtitia, ac grauia, ſiue bona, ac læta finem habent: quapropter etiam à tempore conſumuntur: at quæ poſt vitæ huius exitum remanent æterna ſunt, & immortalia. Diem ergo iudicij, & retributionis in mente habeamus.* Solum finale iudicium cum tremore meditandum, in quo de æternitate lis eſt.

Ephr.

B

§. XI.

Exardeſcentem iram ſuam Deus interrumpere ſolet, vt miſericordiæ det locum.

G

PRæclare poſt mundi flagella, poſt ſupplicium Ieroſolymitanum inceptum, ait, *non ſtatim finis.* Equidem is eſt Deus noſter, cuius ira moretur crebris interruptionibus factis, vt poſſint peccatores reſipiſcere, & vt miſeratio diuina locum habeat. Similiter irascebatur Dominus in populum ſuum Iſaiæ 1. vbi hæc fatur. *Audite verbum Domini Principes Sodomorum, percipite auribus legem Dei noſtri populus Gomorrhæ. Quo mihi multitudinem victimarum veſtrarum dicit Dominus?* Et poſt pauca: *Ne offeratis vltra ſacrificium fruſtra, incenſum abominatio eſt mihi. Neomeniam, & Sabbatum, & feſtiuitates alias non feram, iniqui ſunt cœtus veſtri.* Inſuper addit: *Et cum extenderitis manus veſtras, auertam oculos meos à vobis, & cum multiplicaueritis orationem, non exaudiam.* Quid ſeuerius

D

Iſai. 1.

E

dici potuit? Quando Deus magis iratus aduersus Israelem, quem Sodomam & Gomorrham vocat, cuius sacrificia abominatur, cuius orationes repellit? Sed ecce tibi inter has iras diuinas immediatè subiungit. *Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis: quiescite agere peruerse, discite benefacere, &c. Si fuerint peccata vestra vt coccinum, quasi nix dealbabuntur.* Vbi est illa Dei ira? Vbi illa orationum repulsa? Sapienter D. Hilarius in Psal. 2. ait. *Sequitur terrorem benignitas, & quibus iam vltio criminis debita est, ijs adhuc superest pœnitentis conscientiæ beata confessio. Non enim statim Deus in ira sua perimit, sed loquitur, & dissimulata pœna tantum in indignatione perturbat.* Non vbi irasci incipit, statim finis, statim in ira sua perimit Deus, sed paulisper moratur, & extremam pœnam iam debitam differt, vt peccatores quærant effugia, & discant fugere à ventura ira. Quem Dei spiritum ebibit Moyses cum primum factus fuit Deus Pharaonis: quippe dum rebellem tyrannum castigaturus virgam exerit Exodi 7. *versa est in colubrum.* Cur non potius in leonem aut vrsum? Nempè quia ira Dei non adeò est cita in perdendis peccatoribus, sed tarde, & morosè procedit, vt serpens solet. Ita D. Auguſt. quæſt. 8. ex veteri testam. aiens: *Vtique serpentem fecit, qui, & terrorem incuteret, non tamen obesset, per id, quod stupore quodam ad nocendum tardior sit. Si enim leonem fecisset, aut vrsum, quomodo euaderent, qui aderant?* Non sic pœnas sumere de Aegyptijs volebat Deus, vt omnia illis euadendi occluderet effugia, ideò serpentem tandum obijcit in primis, deinde plagas decem per

Hilar.

Exod. 7.

Auguſt.

A tot tempora interruptas immittit. Quod si quæras, cur non magis sine interruptione castigant? Cur diebus plagarum dies quietis immiscet? Spatium eleganter D. Basil. Seleu. orat. 3. inquit. *Pœnitentiæ spe supplicium differt, procrastinat quæ punitionem, vt sensum notitiamque sui daret Aegyptijs.* Expende illud: *procrastinat*, quandoquidem Deus soleat supplicia procrastinare, nec vbi irasci incipit, irascatur vsque in finem, sed finis procrastinationem inducit. Nō equidem à Deo venit statim finis, sed cum magna procrastinatione. Id quod patet ex 6. Gen. vbi ait: Cumque vidisset Dominus terram esse corruptā, dixit ad Noe. *Finis vniuersæ carnis venit coram me.* Quid tunc? Immissus statim vniuersę carni peccatrici finem? Absit, non enim à Deo statim venit finis; immò moras nectit quamplurimas, arcæ fabricationem instituit, & post arcam fabricatam, post punitionem iam dispositam: insuper ait Gen. 7. *Adhuc enim, & post dies septem, ego pluam super terram quadraginta diebus, & quadraginta noctibus.* Vidisti procrastinationem finis imminentis? Et quorsum per tot dies diluuium? Vt inter inceptionem supplicij, & finem detur spacium effugiendi, ne instantaneus finis viam euadendi concludat. Chryſ. ibi. *Quid? non erat ei possibile, vt vno die totam pluuiam induceret? Vno momento posset sed hoc debita opera facit, volens simul, & timorem incutere, & occasionem præstare, qua possint pœnam, quæ in foribus, effugere.* Sic Dominus misericors solet, & post incepta supplicia, dilatare finem,

Gen. 6.

Gen. 7.

Chryſ.

Luc. 21.

Luc. 21. Tunc dicebat illis: Surget gens contra gentem, & regnum aduerſus regnum. Et terræ motus magni erunt per loca, & peſtilentiæ, & fames, terroreſque de cœlo, & ſigna magna erunt.

§. XII.

In populum exlegem vniuerſa audent, & præualent mala.

MOrs, fames, peſtilentiæ, & vniuerſa mala inſurrexerũt in populum Iudæorum, ſed quando populus à ceruicibus ſuis diuinæ legis reiecerat iugum. Prius Iudæi Moſaicæ legis vitam Ieſum peremerunt, & tunc reiecto legis ſpiritu, & vita, nullum eſt malum, quod non inſurgat aduerſus adeò exlegem Rempublicam. Apud epiſt. Canonicam D. Iudæ dicitur. *Cum Michael Archangelus cum diabolo diſputans altercaretur de Moyſi corpore, non eſt auſus iudicium inferre blaſphemiæ, ſed dixit: Imperet tibi Dominus.* In quibus maximè ponderanda eſt diaboli impudentia, quæ audet inſurgere aduerſus Michaelem Archangelum Iudæorum protectorem, & propugnatorem. Ecce vobis inter Archangelum, & diabolum altercatio, & hinc inde reluctatio; & quod mirere magis Michael non audet iudicium inferre blaſphemo, & diabolus audet reluctari Angelo. Rem A prudentiſſime expendit D. Iſidor. Peluſ. lib. 1. epiſt. 85. aiens. *Exiſtimo dæmonem, nec probo quidem, ac ſancto viro reluctari poſſe. Idque tunc ex eo conſtat, quod Apoſtoli dæmones in fugam aiebant: tunc ex eo, quod Paulus Phythonem gentilium cultum ſurſum deorſumq. miſcentem ſermone profligauit, ac depulit. Quin in martyrum quoque templus gratia,* B *ea, quæ ſanctorum corporibus inſidet eos excruciat. Si igitur hæc ita ſe habent, quoniam pacto dæmon Angelo reluctari potuiſſet?* Adde ad maiorem diabolicæ audaciæ ponderationem, quod Michael ille erat, qui facto impetu omnes dæmonum exercitus à cœlo præcipitauit in abyſſum. Quare ergo modo Michael protector Iudæorum factus C ſic non audet in proſtratos ſuos? Aut quare diabolus ſic audet reluctari vaſtatori ſuo? Equidem lis erat de Moyſi corpore, ſeu cadauere: & vbi Moyſes tantus legiſlator iacet exanimis, quid audeat Iudæorum protector Angelus: Quid non audeat diabolus, & vniuerſæ calamitates? In populo illo, in quo lex diuina exanimis eſt, in quo vita D legum ablata turpe iacet, & fœdum librorum cadauer: inſurgent pugnæ, inſurgent calamitates, nullum erat malum, quod non audeat, & præualeat aduerſus Rempublicam talem. Apud Michæam cap. 1. ſic habes: *Ecce Dominus egreditur de loco ſuo: & deſcendet, & calcabit ſuper excelſa terræ. Et conſumentur montes ſubtus eum, & valles* E *ſcindentur, ſicut cera à facie ignis ſicut aquæ, quæ decurrunt in præceps. In ſcelere Iacob omne iſtud.* Expende verba, *omne iſtud*, quaſi parũ ſit, quod vbi ſcelus eſt, vnum ſit malũ, aut alterum, ſed neceſſum eſt, vt omne malum inueniatur ibi. Ea eſt iniquitas in corde hominis poſita,

Iſidor. Peluſ.

Mich. 1.

ta, quæ vniuersis malis vires tribuat, vt audeant, & prævaleant aduersus robustissima quæque, aduersus celsissimos montes, aduersus valles fructiferas. Quod vt magis ponderetur, recole id, quod dicitur Iudic. cap. 1. vbi sic. *Fuit Dominus cum Iuda, & montana possedit, nec potuit delere habitatores vallis, quia falcatis curribus abundabant.* Ecce tibi Iuda à Domino confirmatus potuit quidem aduersus montana prævalescere, non aduersus valles. Verum apud Michæam, calcatio, & vastitas, & contritio, & omnia mala, non solum aduersus montes, sed aduersus valles prævalent, quod si quæras, vnde, & tot mala, & adeò valentia vires sumãt? Ipse respondet: *In scelere Iacob omne istud.* Solũ peccatum, sola iniqua, & exlex vita sic roborat vniuersas calamitates, vt audeant, & prævaleant aduersus quoscumque. Huc referendus est. Isa. c. 30. sic inquiẽs. *Filij mendaces, filij nolentes audire legem Domini, qui dicunt videntibus; Nolite videre, & aspicientibus; Nolite aspicere nobis ea, quæ recta sunt, loquimini nobis placentia. Auferte à me viam, declinate à me semitã, cesset à facie nostra sanctus Israel.* Quæ vita magis exlex? Sed ecce, quæ pariat mala. *Propterea erit vobis iniquitas hæc, sicut irruptio cadens, & requisita in muro excelso.* Et quidem non vnum malum exlex iniquitas trahit, sed tot mala opprimunt iniquum, quot lapides rupto altissimo muro solent cadere. Ad quod respiciens Forerius sic Isaiam cum Michæa componit. *Quis quaso peccator tantam ineſſe vim peccatis, in quibus sibi complacet, aduersus semetipsum vnquam putasset? Hoc certè illud est, quod apud Micheam dicitur, in scelere Iacob omne istud. Ergo iniquitas murum subruit, re-*

Iudic. 1.

Isai. 30

Forer.

Agua perturbat, atque euertit. Murorum casus, populares turbationes, mores, fames, regnorum vastitas, & omne istud aduersus sceleratos venit. Sæpe mecum mirari solebam, qui fieri potuit, vt super Iesum Dominum tot mala tam breui spacio venirent. Passionis tempus per breue fuit, tempus vnius diei cum nocte; verum mala, opprobria, irrisiones, alapas, spinas, verbera, crucem, ferrum quis memorando percenseat? Non fuit dolor, qui in eum non veniret, non fuit vilis homuncio, qui non auderet, & prævaleret, nunc aduersus Dominum, & aduersus Christum eius. Quod si huius rei causam quæro, ecce Michæas ait: in scelere Iacob omne istud; ecce Isaias cap. 5. *Propter scelus populi mei percussi eum*: ecce Paul. ad Rom. 8. ait, quod venit Dominus, *in similitudinem carnis peccati.* Et eo vbi similitudo, vel vmbra nostræ peccatricis carnis erat, omnes calamitates, velociores quam Aquilæ ad Drogo cadauer deuenerunt. Hinc Drogo lib. de sacram. Pas. ait ex Ps. 31. *Augentur flagella, plagæ multiplicantur: multæ enim flagella peccatorum.* Nullum est flagellum, quod non audeat in eum, in quo est, vel peccati vmbra: quasi nesciat malum, nisi coniunctum cum alijs venire in peccatores: adeò vt dicat Isaias cap. 40. *Suscepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis*, quod dicerent Hispani: *Vinieronle al pecador los males à pares.* Nullum malum est, quod non audeat concurrere ad peccatorem perdendum, nulla creatura, quæ non velit esse crudelis in hac causa, vnde licet hic dicere, quod alio dicebat Paulus ad Rom. 2. *Qui sine lege vixerunt, sine lege peribunt.* Quia nullam respicis Dei legem, vt viuas, sic nulla natu-

Isai. 5. Ad Rom. 8.

Drogo

Isai. 40.

Ad Rom. 2.

naturæ lex respicietur à creaturis, vt pereas. Id quod notabat D. Alcimus lib. 4. de diluu. vbi expendens, quod mare exiet fines suos ad homines perdendos, ait: Alcim.

Ni pater Oceanus mundum indignatus in ipsum
Exiret, rumpensq; fidem perfunderet arua.
Ergo, vt peruersi vindex crudelior orbis
Dissipat aternas leges, & fœdera licta
Regna aliena petens natura fœdera turbat.

Sic leges omnes pietatis rumpuntur aduersus homines, qui sine lege viuunt.

§. XIII.

Dei manus omnium grauissima ad vexandum.

TOt malorum causæ, nimirum prælia, pestis, fames, terrores panici ponuntur, vt apertè cognoscatur Iudæorum perditionem diuinæ esse iræ. A qua sententia stat Euthymius, & merito, quandoquidem tam crudelis hominum vexatio nequiret fieri nisi à manu diuina. Sola diuina manus potens est omnium grauissimas strages causare: quod nouerat ille hominũ rabidissimus carnifex cum circa tentationes Iobi sic ad Deum capit. 1. Iob. 1. fatur. *Sed extende paululum manum tuam, & tange cuncta, quæ possidet.* Non proprijs fidit manibus ad affligendum Iobum, sed à Deo petit, vt sua manu flagellet hominem, quasi etiam dæmonum manus nouerit esse infirmas ad flagellandum præ diuinis. Ita ibi Didymus in Cat. Græca ait. *Vide quam veteratorie, quamque simulate non dicat, mihi permitte sed tu facito. Imbecillitatis enim sua probæ sibi conscius est.* Vbi magni Dei potentissima vis non adest, imbecillia sunt omnia; sagittæ paruulorum factæ sunt plagæ eorum, non est ira creata magna. Ideò Deus non manu suæ, sed dæmonum manibus committit iusti viri probationem, quando ad diabolum ait Iob 1. *Ecce vniuersa, quæ habet, in manu tua sunt.* Quid est, in manu tua sunt? Chrysostom. in Cat. *In manu, inquit, tua pusilla.* Grauior est Dei manus ad affligendum, quam probatio patiatur, ideò diaboli manui permittitur iustus, vtpote, quæ pusilla est, quæ infirma est, ne possit inferre extremam cladem. Apud Ioel cap. 1. memorans Dominus suæ gentis clades per Nabuchodonosor, per Antiochum, & per Romanos venturas, ait. *Residuum eruca comedit locusta, & residuum locusta comedit bruchus, & residuum bruchi comedit rubigo.* Ecce tibi, quibus comparet carnificinas Iudæorũ, dum à Nabuchodonosor misere captiuantur, ab Antiocho laniantur, à Romanis perduntur. Locustè ne sunt Babylonicæ fornaces? Bruchus nè est crudelissimus Antiochus? Rubigo est exercitus ferreus Romanorum? Cur non potius vocentur ferocissimi leones, vrsi, pardi, tigrides, & alia crudelissima, & fortissima animalia? Pulchrè Rup. ibi: *Etenim contra hominem maxime Iudæorum imbecillitatem: regna illa, quasi bestia fortes, atque feroces exiterunt; sed coram omnipotentia diuinitatis infirma, & fragilia siue etiam exigua tanquam locusta, velut eruca, quasi bruchus, & ceu rubigo reputata sunt.* Crede mihi quæuis creata ira etsi rabidissima appareat, in comparatione iræ diuinæ pusilla est, & exigua, quantum potest mundus, eiusque tyranni, imò & dia-

Iob. 1. Ioel. 1. Rupert.

Didym.

& diabolus ipſe ſæuire in homines, non excedit parui, & vtiliſſimi vermis morſum. Sola manus diuina ingentes nouit inferre clades. Id bene callebat nobilis athleta ille Iob, qui omnibus orbatus bonis, inter incredibilia mala, ingentesque dolores conſtitutus, adhuc dicebat cap. 13. *Dio tantum ne faciat mihi*. ſiue vt apud Lxx. *Duo mihi prabeas, & tunc à facie tua non abſcondar. Manum tuam longe fac à me, & formido tua non me terreat.* Quaſi tolerabilia haberet vniuerſa ſuſcepta mala, & diaboli tela, dum non accedat punitura diuina manus, terroreſque de cœlo ſuperueniant. Hæc duo ſi abſint, parui duco cæteras calamitates, tyrannos ideo, diabolos expuo. Nihil mihi à Deo timeam; à creaturis enim parua, & exigua eruntquæ vnquam timebo. Merito ſocrus Ruth non aliunde ſuam calamitatem exagge rabat, aiens cap. 1. *Egreſſa eſt manus Domini contra me.*

Ioan 13 Lxx.

Ruth 1.

§. XIV.

Acerbiſſimum ſupplicij genus, quod plagas tuas cogaris videre.

NOn pauci ſunt auctores, qui putent prælia in præſenti à Ieſu prædicta, non eſſe vltima illa, quibus Romani Iudæos vaſtabunt; ſed eſſe prælia exorta in confinibus Iudæorum, quibus vicinæ gentes ſe ſe mutuo petent, & confodient. Et quid hæc ad Iudæorum calamitatem? Quid quod vicinæ gentes inſurgant aduerſus gentes, vt inde Iudæi affligantur? Multum per omnem modum, quandoquidem in vicinorum ſtragibus, & calamitatibus cogentur miſeri Iudæi videre ſuas propriasſtrages, & calamitates, quod ingentis ſupplicij genus eſt. Audiſti Abſalonem in Dauidem rebellem, ſed & audi parricidæ ſupplicium. 1. Reg. 18. capit. 18. *Et cæſus eſt ibi populus Iſrael ab exercitu Dauid, factaque eſt plaga magna in die illa viginti millium. Accidit autem, vt occurreret Abſalon ſeruis Dauid ſedens mulo, &c.* Ecce tibi in parricidæ parte fit magna plaga, ibi mors, ibi gladius deſæuit, ibi paſſim milites cadunt, & totus pene exercitus interemptus eſt, & adhuc parricida manet ſuperſtes mulo ſedens. Cur non potius ipſe prius perijt? Cur ante illum exercitus miſere cadit? Vt inde eius ſupplicium creſceret, dum videt in ſuis interfectis ſuam interfectionem, & miſeriam. Chry. hom. de Abſal. ait. *Igitur commiſſo bello proſternuntur hoſtes, aduerſarij Dauidis cadunt, inimici vincuntur, nudatur hoſtis, deſeritur parricida: iam ſuam in ſuis conſpicit pœnam: iam ſupplicium debitum ſibi ſuorum interitu recognoſcit. Iam timet, iam formidat, iam proprium meditatur interitum.* Solent reorum oculi claudi, ne videant inſtrumenta lamenæ, ne videant ſocios ſuplicij animam agentes: non enim dubium eſt, quin pertineat ad maximum ſupplicij incremẽtum, quod miſer in ſocijs ſuis ſuam conſpiciat pœnam, ſuum videat tormẽtum. Quæ vires non franguntur tali ſpectaculo? Hoc ſciebat tyrannus ille Antiochus lib. 2. Machab. c. 2 de quo ibi dicitur: *Iratus itaque Rex iuſſit ſartagines, & ollas eneas succendi. Quibus ſtatim ſuccenſis, iuſſit ei, qui prior fuerat loquutus amputari linguam, & cute capitis abſtracta ſummas quoque manus, & pedes ei præſcindi, cæteris eius fratribus, & matre inſpicientibus.* Et ſanè

Chryſ.

2. Ma. 7.

crudelissimus homo cogebat fratres inspicere, vt in laniena fratris inspiciens quisque suam magis torqueretur, vehementiusque sentiret supplicium. Sic in singulis vehementissimè torti fratres cum fuissent: *Nouissimè autem post filios mater consumpta est*. Cur nouissima mater, an vt fœmineo generi parceretur? Immò vt ex crebra repræsentatione interitus in suis visi magis eius constantia concuteretur, & doloris sensus exacueretur. Ad hæc Chrysostom. homil. de septem Machab. *Immundi dæmonis maligna calliditas non primum eam traxit in agonem sed post filios eam duxit in prælium. Qua causa hoc? Ob hoc vtique vt præuenientibus septem filiorum supplicijs deijceret sensum eius cum virtute mentis in matre fregisset varia crudelitate, propositis ei spectaculis orbitatis suæ.* Quasi malignus dæmon nullum crudelius telum ad conterendam inclytam fœminam inueniisset, quam si orbitatis suæ spectaculum ante eius oculos poneret. Non sic ollæ accensæ, non sic cruciatus immensi, nõ sic dolores lanienæ, quam visio supplicij confringunt mentem patientis. Vnde calamitatem suam exaggerabat Ierem. Thren. 3. aiens. *Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis eius.* Ac si diceret: ego inter omnes meos infelicissimus, quandoquidem aliqui eorum, nimirum Prophetæ præuiderunt suorum calamitates, non tamen sustinuere; alij sustinuere, sed nõ præuiderunt, ego magis miser omnem calamitatem video, & sustineo, quã antea aspexi, patior; simul, & oculis, & dorso flagra fero. Quid infelicius? Iob 21. de impio dicit. *Videbunt oculi eius interfectionem suam.* Vbi Philippus ait. *Duplex tormentum est, videre pœnas, quas sustineas.*

Chrys. Thr. 3. Iob 21.

Luc. 21. Sed ante hæc omnia inijcient vobis manus suas, & persequentur tradentes in Synagogas, & custodias, &c. Trademini autem à parentibus, & cognatis, & morte afficient ex vobis.

VIde supra cap. 3. vbi plura habes circa ea, quæ in præsenti dicuntur.

§. XV.

Dei magno beneficio ducat, qui mundi malis præripitur.

ANte hæc omnia, nimirum, ante prælia, ante pestes, ante fames, ante terræ motus, cœlique terrores afficientur morte quamplurimi ex discipulis Christi. Quis non putet hoc illis pro magno beneficio accidisse? An non beneficium est, calamitatibus subtrahi, à certaminibus abduci, & adhuc hostibus sæuientibus rapi ad triumphum? Componite vobis fortissimos veteris testamenti iuuenes, septem Machabæos, & tres Danielis socios, omnes calamitosam obtinuerunt rempublicam omnes ad tyrannũ ducuntur religionis causa, omnes sententiam damnationis incurrunt, & excipiunt. Illi ab Antiocho iubentur ardenti sartagine torreri, hi Nabuchodonosor mittuntur inflammantem fornacem. Ecce prælium hinc carnifices, hinc Dei athletæ, omnes dantur pueri ignibus, sed quam alter fuit eorum

euen-

euentus? Machabæi crudeliter cruciati inter ardentes sartagines occumbunt: tres pueri in fornace vinculis soluuntur, & viuidipres apparent, indeque longos in annos educuntur victuri. Quos ergo feliciores putes? quos maiori à Deo donatos beneficio? an qui occubuerunt in igne; an illi qui viui, & incolumes eripiuntur? Rem explicat Auguſt. Auguſt. serm. 110. de diuersis, cap. 3. vbi sic habet. *Quare illi ab ignibus consumuntur? Ergo illi Deus aderat, hos deseruerat? Absit. Imò vtrisque affuit. Illis in aperto, istis in occulto: illos visibiliter liberabat: istos inuisibiliter coronabat. Illi quidem de morte liberati sunt: sed in huius vitæ tentatione manserunt. Ab igne liberati, ad pericula reseruati. Vno tyranno victo; adhuc certaturi cum diabolo. Fratres mei sicut Christiani intelligite. Machabæi melius, & tutius liberati sunt. Ab illis tribus viris, cæteris remanentibus illa vna tentatio superata est: ab istis ista vita finita, quæ tota tentatio est.* O quam felicior ille, qui primo in congressu omnia certamina absoluit, inamissibilemq; coronam assumit: Quid magnum, quod morti eripiaris reseruandus innumeris perditionis periculis? Vicisti semel mortem dum viuis, sed restant præliа mille, restant incursus hostiles, restant incendia, restant pugnæ, restant calamitates, restant mortes mille. Nos Christiani putemus, & melius, & felicius liberari, qui abripiuntur certaminibus gloria donati, quam qui in stadio relinquuntur. 4. Reg. 22. Sanctissimo Iosiæ dicitur, 4. Reg. 22. *Colligeris ad sepulcrum tuum in pace, vt non videant oculi tui omnia mala, quæ introducturus sum super locum istum.* Pacifica illi à Deo promittitur mors ante calamitates Ierosolymitanas, & tamen moritur Iosias in bello percussus à Nechao rege Aegypti, vt habetur supra capit. 23. & in Paralyp. cap. 35. Qualiter ergo vera est Dei promissio, quod Iosias moriturus erat in pace, siquidem hostiliter percussus occubuit? Vbi est beneficium pacificæ mortis promissum? An benefica, & pacifica mors est in bello cadere? Equidem vbi duriora prælia restabant; & grauiora excidia, templi incendia, vrbis ruina, populi perditio, pacifica & plena gratiarum erat mors, qua rex tot conflictibus eripiebatur, etiamsi inter hostiles incursus occumberet. Sic putat Abulens. ibi, quæst. 20. Abul. inquiens: *Quia mala, quæ euentura erant super Hebræos, valde maiora erant, & quanta nunquam euenerant, ita vt fierent in stuporem, & maledictum, ideo Iosias quamquam moreretur in bello, dicebatur mori in pace, quia per hoc excusabatur videre mala maxima.* Ille donata pace fruitur, quem triumphantem nulla duriora certamina spectant, nulli vocant conflictus: ille ingenti beneficio quiescit, quacumque morte occumbat, qui ad coronam abit eo tempore, quo adhuc sæuiunt hostes in arena, adhuc instauranda prælia sunt, & nocentiores instant perditiones, & ruinæ.

CAPVT V.

De Obsidione Ieroſolymitana.

DVm turbæ effuſæ lætis cantibus celebrant Saluatorem, & ramis palmarum exhibitis ouantem comitantur Regem manſuetiſſimum: ipſe pacis rex Ieſus oculis excipit Ieroſolymam florentiſſimam vrbem. Quid tunc? Simul oculi diuini vrbem regiam excipiunt, & ſimul ſeſe in lacrymas fundunt. Infelix vrbs aquas de oculis Saluatoris expellis, vt ſolus inhibi tibi maneat ignis. Non vnum vt malus coluber, Apocalypſ. 12. ab ore flumē; Apo. 12. ſed duo ab oculis mittit bonus Saluator flumina in Ieroſolymam, vt eam faceret trahi à flumine. Terrena autem Iudæorum mens tanta lacrymarum abſorbuit flumina, & patui dicens præſaga ſui Saluatoris ſuſpitia prætendit in ſe iam ſuam deploratam ſalutem.

Luc. 19. Et vt appropinquauit Ieſus videns ciuitatem fleuit ſuper illam, dicens,

§. I.

Tunc maximè lugendus peccator eum non Dei iram, ſed teneritudinem, ſed indulgentiam prætendit non emendatus.

QVis non miretur Chriſtum Dominum flentem ſuper Ieruſalem; eo tempore, quo ouationem illam, & triumphum manſuetudinis, & pietatis facit, de quo Matth. 21. dicitur. *Dicite filiæ Sion: Ecce rex tuus venit tibi manſuetus, &c.* Manſuetus venis Ieroſolymis, ò Ieſu, & eius vicem defles? Cur lacrymas fundis ſuper ciuitatem, cui manſuetiſſima, & pientiſſima viſcera pandis? Equidem nunquam magis lugenda rebellis, & peccatrix vrbs, quam vbi in ſceleribus non iram vindicis, ſed manſuetudinem, non duritiem ſupplicij, ſed teneritudinem compatientis in Deo ſentit. Nonne lamentandus eſt impius, de quo apud Iſaiam, capit. 26. ait Dominus: *Miſereamur impio, & non diſcet iuſtitiam facere?* Immò nunquam magis lamentandus impius eſt, quàm vbi nimis miſericordem ſentit iudicem, quem magis deberet ſentire vltorem iniquitatum. Non enim tantam perditionem traheret Ieroſolyma à vibratis in illam telis Ieſu manu, quantam traxit à manſuetudine, à teneritudine, à lacrymis. Vidimus ſæpe Dauidem Abſalonis miſeram lugentem cladem. 2. Reg. 18. *Contriſtatus itaque rex, aſcendit cœnaculum portæ, & fleuit. Et ſic loquebatur vadens, Fili mi Abſalon, Abſalon fili mi.* Quid tenerius? Quid affectuoſius? Quis non amabit hanc Dauidis teneritudinem, & compaſſionem in filium? Quis timeret cladem Abſaloni ab hac teneritudine patris? Sed, vt obſtupeſcas, ſunt, qui prudentiſſimè putent adeò noxiam fuiſſe Abſaloni patris teneram affectionem, & diſſimulationem, vt ab illa totum ſuum exitium miſer iuuenis traheret. Sic ait Chryſoſt. hom. de Abſalone. *Offendit enim Dauid filium, quia fratris in eum noluit vlciſci parricidium, ſemper enim ſcelera, dum*

Mat. 21.

Iſai. 26.

2. Reg. 18.

Chryſ.

non

non resecantur, increscunt, & in augmenta facinorum prosilitur, quoties securæ impunitate peccatur. Quò maior fuit Dauidis in Absalonem teneritudo, & indulgentia, eo minus Absalon lenitur, eo magis offenditur, eo maius incidit in excidium. Adeò vt dicere posset, id quod vulgò dicunt nocentes a indulgentissimos parentes: *Patris indulgentia, & teneritudo me offendit; me perdidit, me dissipauit.* Quibus similia dicunt Iudæi miseri Isa. 63. Isa. 63. ad Deum fines *Quare erra- re nos fecisti Domine de viis tuis, indurasti cor nostrum, ne timeremus te?* Sed Deus neminem indurat, neminem in errorem trahit, verum quia errantibus parcit, & largam indulgentiam ostendit, abstinens à flagellis: inde nostra malitia nascitur in peccatoribus perditio maior. Orig. Sic data verba explicat Orig. lib. 2. Periarch. capit. 1. aiens: *Vt quid in tantum pepercisti nobis, nec requisisti nos cum peccaremus, sed reliquisti nos, vt per hoc incresceret malum, & propagaretur, licentia peccandi animaduersione cessante? Sic equus, si non assidui sessoris patitur calcem, & frænis ora ferratis obteritur, indurescit. Sic puerilitas, si nulla plagæ assiduitate curuetur, insolentem simul, & ad vitia præcipitem iuuenem reddit.* Eu quoties peccatores ex indulgentia diuina, sibi æterna præcipitia trahunt: Eu quoties à compassione, & teneritudine paterna homines nequam æternum luctum, & excidium venantur: Ipse Isaias paulò ante dicebat: *In dilectione sua, & indulgentia sua ipse redemit eos, & portauit eos, & eleuauit eos cunctis diebus sæculi. Ipsi autem ad iracundiam prouocauerunt, & afflixerunt Spiritum sancti eius, & conuersus est eis in inimicum, & ipse debellauit eos.* Ecce diuina dilectio, diuina indulgentia, diuina teneritudo, quot mala, quot bella improbis hominibus propter ipsorum malitiam pariat? Prudentissime ad hæc respiciens Philo lib. quod deterior insidiari soleat potiori, ait. Phil. *Arbitror eos, qui non omnino sunt inexpiabiles, optare puniri, potius quam dimitti. Nam hæc dimissio facile subuertet eos.* Inde non inexpiabilis, & prorsus deplorandus ostenditur homo, si correctionem supplicij, aut, si flagellum pœnæ pro culpis experiatur; dissimulatio enim & indulgentia in omnibus, & timenda, & cauenda est: vt monet D. Gregor. lib. 17. in Iob cap. 3. Gregor. fatus. *Necessum est, vt cum nos diu expectari conspicimus, ipsa prærogatiua pietatis tempora, quasi damnationis argumenta timeamus; ne ex clementia iudicis crescat supplicium peccatoris, & vnde quisque eripi à morte poterat, inde grauius ad mortem rendat.* Ex quibus illud maximè ponderandum est, quod prærogatiæ pietatis, & indulgentiæ diuinæ tempora, quasi damnationis argumenta caueri iubeat, & timeri. Quippe indulgentia paterna pessimis exhibita filijs, maiorem sæpe sæpius in illis damnationem arguit. A qua fugiebat Dauid Ps. 50. aiens: Psal. 50. *Miserere mei Domine, secundum magnam misericordiam tuam.* Notanter petit misericordiam magnam, vtpote qui sciebat posse aliam misericordiam venire à Deo, quæ non esset misericordia magna, sed adeò parua, vt in illa possent peccatores suam iniam, & excidium autumari. Ad hæc D. Bernard. serm. Bern. de triplici misericordia, fatur. *Hanc ergo misericordiam Domini, qua tardat ferire, paratus ignoscere, paruam nominauit, quia hæc siquidem sola fuerit, nullatenus sufficit ad salutem, immò verò iudicium damnationis*

ptionis accumulat, vt dicatur Psal. 49. Hæc fecisti, & tacui. Caueat peccator huiusmodi misericordiã, in qua ipse ostendat deploratam magis salutem.

§. II.

Nihil à perfecta rerum humanarum cognitione citius emanat, quam lacrymæ.

CVr non fleret super Ierusalem, qui illam, & fines eius perfectissimè videret, vt Iesus vidit? Neminem puto sic lapidascere posse, qui sVres viderit, apprimeque cognouerit quæ circa se sunt, aliud vellet, quam ingentes lacrymas profundere. Ex qua explicatum coherentiam verborum satis sufficientem, Cant. 1. vbi sic sponsa fatur: *Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi pascas, vbi cubes in meridie.* Huic petitioni, & humilitatis, & amoris plenæ sic Dominus respondet: *Si ignoras te ô pulcherrima mulierum, egredere, & abi, &c.* Concors est patrum sententia, quæ hæc verba de defectu propriæ cognitionis intelligit, vt bene notat Gislerius in præsenti. Sed vnde Dominus suspicatus est defectum propriæ cognitionis in sponsa? Quibus verbis, aut signis ostendit sponsa, quod se ita que non optimè callebat? Sanè ex eo, quod totum eius desiderium versatur circa quietem, & pascuam, qui enim verè cognoscit, & callet humanam conditionem, rerum humanarum casus, præcipitia, pericula, & ipsos lapsus; fallor si aliud meditatur, quam luctum, quam lacrymas. Meditaris gaudia, meditaris quietem? Perspicua est

Cant. 1.

A mentis cæcitas, & ignorantia, quæ si abesset, solum amares ploratus. Hinc est, quod Saluator videns Ierusalem flebat, & flens aiebat. *Si cognouisses, & tu.* quasi ideò fletus socios non haberet, quia nec cognitionis; quotquot enim cognitionis socij fuerint, procuidubio simul extitissent, & fletuum. Sapienter Vrbanus IV. Pontif. Max in Psalm. B 50. aiebat ad hæc. *Et verè si cognouissem, sicut & tu, peterem à te vt aperirentur cataractæ capitis mei, & diluuium lacrymarum mearum faceres abundare, ita vt anima mea tota esset lacrymis liquefacta, & iniquitas mea in hoc diluuio deleretur.* Ejus qui se, suaque cognoscit, & mundialia pericula callet, hoc C esset vnicum votum, hoc vnicum desiderium perpetuis se se fletibus dare. Quo non pauci referunt illud Ecclesiast. 1. *Qui addit scientiam, addit, & dolorem.* quasi nescient lacrymæ à rerum humanarum cognitione, & propria cuiusque sui notitia separari. Pro quo D. Salonius ait. *Quanto quisque plus in sapientia proficit, tanto magis sibi irascitur* D *de malis operibus, quæ gessit, & contristatur, & dolet super peccatis suis, ideoque addidit, & laborem quia quanto amplius cœlestia, & æterna cognoscit, tanto magis dolendo, & flendo laborat, vt errorum laqueos euadere possit, & liberari valeat de huius sæculi molestia.* Nihil non lugendum videt, quicumq; videt, si mundialia omnia h cogno- E scantur, & quot in se laqueos mortis habeant, nihil prius eijciant ab oculis quam lacrymas. Felix illa peccatrix Luc. 17. *Vt cognouit,* statim conuiuia, & mundiales pompas præteriens, *lacrymis cœpit rigare pedes Iesu;* cœpit, inquam, & fallor si dum vixit, luctum finierit. Nec otiose inductæ sunt, oculis

Vrb. IV.

Eccles. 1

Salon.

Luc. 17.

lacrymarum fontes, sed vt ostendatur, quam socium habeat visio humana lamentum, & quod idem sit apertos oculos habere, & copiam dare maximam fletibus. Quo etiam crediderim spectasse Isai. dum ait, capit. 33. *Videntes clamabunt foris; Angeli pacis amare flebunt.* Siue homo sis, siue Angelus, siue hostibus cinctus agas, siue pace floreas; dum tamen obcæcatos non habeas oculos, sed clare videas, proculdubio clamabis, flebis. Hinc merito colligit D. Lauren. Iustin. lib. de triumphali Christi agone, cap. decimonono, ingentem Christi Domini luctum, amarissimas lacrymas, vt quæ nascebãtur ab eo, in quo perspicacissima erat Dei visio. Etenim ait. *Vna Iesus tempore Dei fruebatur visione, & intolerabili passione gemebat, vt tota diuinæ fruitionis gloria in eo militaret ad pœnam. Nam quemadmodum omnes cognitione antecessit, ita etiam & mœrore. Apposita est illi scientia, appositus est dolor.* Sic semper visionem sequuntur fletus, sequuntur mœrores.

Isa. 33.

Laur. Iustin.

§. III.

Christi lacrymæ triumphum perfectissima ostendunt charitatis.

SImul videbat Iesus dolores, & passiones suas instare, & persecutorum suorum excidia, & calamitates, nec super se plorat, sed super illos. Sua præterit mala, hostiũ vero suorum ruinas prosequitur lacrymis. Iesus equidem est, qui primus triumphum erexit charitatis dum inter orationem, qua Ierosolymam intrat, suorum hostium intime dolet, & defiet calamitates.

A Sanctissimus ille Iob, cap. 19. de se mira, & inaudita loquitur aiens: *Ecce rideo in opprobrijs; & non loquar, neque respondebo.* Huc potuit peruenire nobilis triumphator Iob, vt inter calumnias hostium rideret, sed cur non addidit, & lacrymas propter hostium calamitates? Hic maximus erat triumphus charitatis vni Iesu reseruatus? Pulchrè B Ambr. lib. 3. de interpell. cap. 1. ait: *Iob ergo ridebat, quia nondum venerat Christus, cui soli seruabantur magnarum prærogatiua virtutum.* Sane in solis Iesu lacrymis, & passione hoc inuenitur triumphantis charitatis argumentum, quod piam exhibeant suis persecutoribus, & C inimicis officium. Vnde ille ipse, qui hostes suos Pharisæos sæpe acriter pungebat, vt cum ait Matth. 3. *Væ vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ.* Vbi ad Salomonium ferculum, nimirum triumphalem crucis currum peruenit, in quo medius ibat eius amor, sic orat cum clamore valido, immò vt ait Paulus ad Heb. 5. cum lacrymis dicens. *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.* Quasi & lacrymæ passio- D nis Christi hunc in inimicos halarent triumphum charitatis. Id quod eleganter innuit August. ser. 29. de diuersis, aiens: *Dominus amarè, & acerbe arguit Iudæos, sed amando. Væ vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ. Quando dicebat ista, quis non diceret, quia oderat illos? Venit ad crucem, & ait: Pater igno-* E *sce illis.* Alias potuisset Dominus inimicos mordere, eorum impia facta acerbe pungere, & sub aculeis reprehensionis suam dilectionem occultare; verum vbi dolor, vbi passio, vbi crux, vbi lacrymæ sunt, non potest non ostendi triumphus charitatis, hostes etiam amplexantis. *Venit enim ad crucem, & ait:*

Iob. 19.

Ambr.

Matt. 3.

ad Heb. 5.

August.

cit: *Pater ignosce illis*. hæc resonat vox inter lacrymas, inter passiones, qua Iesus vel ipsis dolorum lacrymarumq; auctoribus parcit, eosque amat. Quam abhæc est nostra consuetudo inter dolendum, nunc enim tantum abest, vt hostes amemus, vt etiam charissimos mordeamus. Apud Ionam cap. 1. inter sæuissimæ tempestatis discrimina inuenerunt nautæ doloris, periculi que sui auctorem Ionã esse ob scelus commissum in Deum. Quid tunc? *Et dixerunt ad eum: Quid faciemus tibi, & cessabit mare à nobis?* In quibus verbis nautarum humanitatem, & nostram stultitiã ponderat Theophylact. illi inter tot mala, tot afflictiones deprehendũt auctorem suorum malorum, & nihil ei male loquuntur, sed humaniter tractãt, & ab eo amãter remedium scisciantur: nos quouis dolore sic amare scimus, vt etiam inimicos oderimus. Itaque ait: *Vel sic etiam imitandi sunt nauta isti, vbi sæpenumero nos in calamitates incidentes plane efferamur, ne dum aduersum calamitatum auctores solos, verum, & contra ipsos familiarissimos nostros in calamitatibus consolatores.* Pudeat Christianum inter dolẽtium in familiares suos irasci, quando nauiæ inter tot mala illorum auctorem adeò humaniter tractant. Quando Iesus in lacrymis, in doloribus in passionibus suis, nihil aliud ostendit, quam charitatem pertingentem, vsque ad aduersarios, & auctores suarum calamitatum.

Leo. I.

Theop

§. IIII.

Supplicia quæcum lacrymis, & dolore Dei veniunt interminabilem pacem parturiunt.

QVidin Iesu lachrymis euidentius monstratur, quam scelestatæ vrbis excidium? sed excidium, quod tantis fœcundum lacrymis interminabilem postea in conuersione Iudæorum pacem parturiat. Nunquam enim Dei lacrymæ, & dolores nouerunt aliud excidium inferre mundo, nisi quod æterna postea indulgentia sit restaurandum. Delirus ille Valentinus aiebat, quod sapientia à cœlis in terram dilapsa multos fletus, & lacrymas profunderet, quæ lacrymæ diabolum genuissent. In quem Diuum Cyrillum Ierosolymitanũ catech. 16. insurgens ait. *Vides impietatem Valentini? Quomodo enim ex lacryma diabolus generaretur?* Et quidem impossibile est, quod diabolus, quod irremediabilis perditio oriretur à lacrymis sapientiæ de cœlo venientis. Nunquam cœlestes lacrymæ possent omnimodam perditionem mundo parturire. Isaias 1. *Heu consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis.* Ecce vbi in his verbis inimicorum durissima vltio simul cum Dei lacrymis proponitur. Perdam, inquit, hostes, vastabo: sed cum hæc dicit, simul præmittit illud Heu, quasi inter perdendos inimicos lacrymas fundat, vt notat Glossa, inquiens: *eos plangit, & percutit.* Et quãlis est hæc vindicta, & perditio, quæ cum lacrymis Dei venit? An perditio irreparabilis est? Absit: immò immediatè ait.

Cyrill. Ieros.

Isa. 1.

Et conuertam manum meam ad te, & excoquam ad purum ſcoriam tuam, & auferam omne ſtannum tuum. Et reſtituam iudices tuos, vt fuerunt prius, & conſiliarios tuos ſicut antiquitus: poſt hæc vocaberis ciuitas iuſti, vrbs fidelis. Sic reſtaurantur ruinæ, quæ veniunt lacrymis cum diuinis; ſic vbi Deus plangens præmittitur, neſcit irreparabiliter perdere, quin potius perditio, quæ à lacrymis Dei proficiſcitur, etſi extrema videatur, tandem inexterminabilem pacẽ gignit. Gen. 6. de Deo in mundum irascẽte, dicit: *Tactus dolore cordis intrinſecus: Delebo, inquit, hominem, quem creaui à facie terræ.* Ecce Dei ira aduerſus omnem carnem, ſed quæ naſcatur ſimul cum intrinſeco dolore Dei, & lacrymis cordis. Quid tunc? Effunditur ira, fit ſceleratorum hominum perditio, & poſt hæc Dominus, cap. 8. ait. *Nequaquam vltra maledicam terram propter homines.* Similiter, capit. 9. *Statuam pactum meum vobiſcum, & nequaquam vltra interficietur omnis caro, &c.* Vix ſub aquis homines perierãt, & iam Deus firmat fœdus amicitiæ, & promittit pacem perpetuam cum vniuerſitate hominum. Et quidem vbi perditio cum lacrymis Dei, doloreque cordis venit, non potuit reparationem mali non inferre. Potuit aqua fluens perdere terras, ſed quia manauit illa ex corde diuino condolente, ſimul & traxit in Deo excidij pœnitentiam, & pacem parturiuit perpetuam. Rem canebat D. Alcimus lib. 4. de diluuio ſic ex ore diuino locutus.

Hactenus infectus contagia traxerit orbis,
Sufficiat tranaſſe nefas, mundata lauando.
Perpetuo maneat tellus: haud amplius vllis,
Perturbata malis molet humana fatiſcat.

Sufficiat gigãtes ſub aquis gemuiſſe, ſufficiat à Ieſu oculis manaſſe lacrymarum diluuia, quibus Iudæorũm nefas lamentabili excidio deletum eſt. Vbi ſub talium aquarum diluuio populus ille perijt, mundata lauando perpetuo maneat tellus, & inſtaurata gens Iudæorum in Chriſtiano ouili recepta nullis ampſius malis fatiſcat. Non ſic Nilus fœcundat, quam inundat Ægyptum, medijſque fluctibus a ſemina refert, quibus arua replet; vt in lacrymarum Ieſu fluentibus, *reliquum eſt ſemen*, quo gens Iudæorum regerminet, & meliori conditione, quam Sodoma refloreſcat. Quid fieri poterit, vt pereat filius tantæ matris lacrymis comparatus? Baruch 4. dum dabantur Iſraelitæ Babylonijs, aiebat mater Sion. *Ego ſperaui in æternum ſalutem veſtram, & venit mihi gaudium à ſancto ſuper miſericordia, quæ veniet vobis ab æterno ſalutari noſtro. Emiſi enim vos cum luctu, & ploratu.* Ideo bona mater miſericordiam futuram in filios ſuos præſentes, quia emiſit illos in captiuitatem cum luctu. Cur ergo non ſperabimus miſericordiam futuram in Iudæos, quam illos Ieſus cum luctu, & ploratu emiſit?

Gen. 1.

Baruc 4.

Luc. 19. Quia ſi cognouiſſes, & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi: nunc autem abſcõdita ſunt ab oculis tuis.

§. V.

Sect. V.

Summa miseria hominis peccatoris, quod ipse solus non præsentiat imminentem ruinam.

MErito plangit Dominus Ierosolymitanorum insensibilitatem, qui præsentium bonorum gustu possessi nihil nouerunt metuere, nullum imminens excidium nouerunt præsentire. Vtinam non præsentibus raperentur, sed & futura præsagirent, præcognoscerent, sed ea est hominis peccatoris stoliditas, quæ nihil in se præsentiat imminentis excidij iniuri. Cuius illud imminebat orbis excidium per diluuium, Genes. 7. *De animantibus quoque mundis, & immundis, & de volucribus, & ex omni, quod mouetur super terram, duo, & duo ingressa sunt ad Noe.* Quod si quæras, quis adduxit omnia animantia ad Noe? crediderim illa adducta Dei nutu, qui illis quendam terrorem præsagum futuri excidij impressit, quo simul diuino instinctu petebant illud arcæ confugium. Ecce nubidum adhuc dies serena esset, cœlum sudum, & terra tota in flores, fructusque abiret; inter hæc imminentis excidij solicitat pauor vniuersæ terræ animantia, vniuersas volucres aeris, solus homo peccator securus omni metu, omni solicitudine posita sibil mali præsagit. Id quod pulchrè notat D. Alcim. lib. 4. de diluuio, sanus.

Tunc missa accurrunt volucres, tunc bestia quæque,
Deposita ferinate venit, sese que tenendam,
Ingerit accurrens, & libertate rebelli,
Vsa valet, cæcum breuis in sensibus ardet
Terror, & expectans agitat formidine mentem.
Ast homines, quos sors certis discriminis urget,
Vicina nec morte pauent. Sic vindice cælo,
Securos latosque reos tellure Gomorrha,
Iam prope sub flammis sententia ducta videbat.

Superat peccatoris insensibilitas cœli volucres, superat campi bestias. Inuenies volucres, quæ tempestates præsagiant, & effugia quærant; inuenies animalia, & si vilissima, quæ venturos casus præsentiant, & caueant, solus peccator brutis insensibilior, dum voluptatibus incumbere licet, nullum malum futurum meminit, & pene sub ipso supplicio, nihil metuit. Superbissimus ille Philistæus, vt vidit ad se Dauidem cum funda venire, duelum ridens aiebat 1. Reg. 17. *Quasi ad canem existi, cum lapidibus, & virga.* Sic cauillabatur, quod verus canis haberetur; sed miser ille cane longe inferior, & stolidior erat; canis enim solet præsagire exordia imminentia, ille vero pene iam sub gladio constitutus nihil nouum metuere. Vnde Diuus Chrysostomus homil. de Dauide, & Goliath, tatur. *Si canis fuisses nunquam diuinantem contra te Dominum prouocasses, sed vt canis intellexisses furiam, & dignum supplicium metuisses. Peior es cane, qui nec vngula metuis, nec lapidem quo mordaces, extimescis.* Magis insensibilis est peccator, quam canis, si quidem lapidem coram habet lapidem quo claudendus est, coram habet mortem imminentem, & nihil

1. Reg. 17.

Chrys.

meruendum præsentit, totus pos- A sessus præsentis pacis voluptate. In quo non solum peior est cane, sed & dæmonibus peior. Hi apud
Luc. 8. Lucam, cap. 8. videntes Iesum accedentem statim clamant: *Venisti ante tempus perdere nos*. Nondum eius audiunt imperium, nondum verbum asperum vltum percipiunt, & nihilominus clamant B ob metum. Etenim sciebant aliquando mittendos esse à Deo in Tartareos carceres, & quamuis in præsenti libertate potirebantur, qua possent hac in hice esse, & hominum corpora affligere; tamen in hac pace non possunt imminentis supplicij ob iniuri, sed sic sunt solliciti de pœna, vt vel ad aspectum Ie- C su præsagiant ruinam. De quo eleBasil. Sel. ganter ait D. Basil. Seleu. orat. 23. *Norunt ex his, quæ perpetiuntur se tormentis obnoxios. Neque tantum apud eos morum potuit improbitas, vt illæ ab flagitiis pœna oblivionem induceret*. Ecce vbi non tanta est dæmonum improbitas, quæ etiam dum pace fruuntur, imminentis pœnæ oblivionem inducat. De quo peccatore homine id dici potuisset? Non tanta est dæmonum improbi- D tas, sed tanta est Iudæorum, siue cuiusvis peccatoris hominis improbitas, qua si tantilla pace fruantur, etiam si Iesum videant, si Iesum prę manibus habeant, nihil sciant timere, nihil imminentis supplicij meminisse: nihil de his, quæ posterunt meditari. Pia fuit, & regio homine digna illa Nabuchodonosor medi- E
Dan. 2. tatio de qua Daniel: *Tu ex cogitare cepisti in strato tuo, quid esset futurum post hec*. Theodoretus ait: *Cogitabas an esset victurus semper, an vero humanæ naturæ lege moriturus?* Pia equidem, & regio homine digna ista cogitatione totus præsentibus hæreat, sed aliquando meminerit malorum futurorum, quæ poterunt peccatoribus euenire. O quam saperet, qui sic meminit mala ventura.

§. VI.

B Infelicitas vitæ humanæ ex ignorantia futurorum.

FLenda, & dolenda, immò abominanda est nostra conditio, quòd nesciamus, id quòd nobis imminet venturum. Et quis non oderit vitam, in qua nihil est securum, & prorsus nescitur, quid debeat 3. Reg. 18
post hunc diem euenire? Apud 3. Regum 18. dicitur: *Abdias autem timebat Dominum valde: Nam cum interficeret Iezabel Prophetas Domini, tulit ille centum Prophetas, & abscondit eos quinquagenos, & quinquagenos in speluncis, & pauit eos pane, & aqua*. Scio Abdiam Dei timore permotum fuisse, vt prophetas absconderet, & pauere; sed nunquid in hoc spectauit simul ad aliquod commodum suum? Equidem Theodoretus putat prudentissimum virum eo etiam spectasse, vt vitæ humanæ miseram conditionem aliquomodo leuaret, quæ minime sustineri potest, cum omnimoda futurorum ignorantia. Etenim ait ille. sermon. 8. de Prouid. *Prophetis sufficientem cibum offerebat Abdias, illorum salutem propriæ securitati præferens, & vitam quæ sine illis transigenda esset mortis loco ducens*. Contemnit vir nobilis periculũ vitæ suæ, & contra tyrannidem Iezabelis prophetas abscondit, & alit: non æstimans vitam, sed mortem eam, cui nulla futurorum euentuum notitia adest. Vbi defuissent

gno-

Prophetæ, vbi nullus eſſet, qui poſſit nunciare, quæ imminent mala, vel quæ bona manent, non vult viuere homo ſapiens, quaſi pro ſumma miſeria, & calamitate habeat incertitudinem, & ignoranſiam
Eccl. 9. humanorum caſuum. Eccleſiaſt. cap. 9. hanc vitæ noſtræ miſeriam perpendit aiens: *Neſcit homo, verum amore an odio dignus ſit, ſed omnia in futurum ſeruantur incerta.* Nihil incertum eſt homini in hac vita, quidquid à futuro pendet, prorſus eſt ab oculis hominum alienum. Miſera vita eſt, cui nulla notitia futuri eſt adiuncta;
Chald. ſic Chaldæus Complutenſ. *Non eſt prophetа Domini, qui ſciat, quod futurum eſt in homine.* Et vita ſine prophetа, cui ſapienter non reputabitur omnium miſeriarum miſerrima?
Senec. Seneca epiſt. 101. ſubſcribit: *Nihil eſt miſerius dubitatione venientium, quorſum euadant? Quantum ſit illud, quod reſtat, aut quale mens collecta inexplicabili formidine agitatur.* Quando omnes aliæ miſeriæ abeſſent à vita humana, hanc ego incertitudinem, & dubitationem venientium, quorſum tendant, ſemper æſtimaui omnium maximam miſeriam. Hoc vnum in me omnia vitæ huius commoda perdit,
Pro. 27. quod paſſim mihi, Prouerb. 27. ſuggerit: *Ignoras quid ſuper ventura pariat dies*, immò vt Chaldæus habet, *quid hodierna pariat dies*. Inter
Chald. mundiales omnes felicitates miſer ſum, & quaſi prægnans labore, neſciens an abortus erit, an partus? an qui modo felix, cras ero miſer? Ideo Dauid inter immenſas munera, quæ Deo refert accepta, hoc ponit præſtantiſſimum, & ſibi iucundiſſimum, quod & futurorum donorum præ acceperit notitiam.
2. Re 7. Sic 2. Reg. 7 *Propter verbum tuum & ſecundum cor tuum feciſti om-*

nia magnalia hæc, vt vt notum faceres ſeruo tuo. Beneficia æſtimat, quaſi à Deo profecta, & quod cum illis frueretur, nec cœcus eſſet, & ignarus venturi, nec ignorans ad illa perueniret. Vbi Caietan. *Prius*
Caiet. *gratias egit de beneficio affirmato, modo gratias agit de notificatione tanti beneficij.* quod ſcilicet, nunquam eſſet illi dubia vita, ſed quid-
B quid venturum erat, ſemper ipſe ex Dei reuelatione præſentiret, quo feliciſſimam agebat viam.

§. VII.

Qui tempus præſens lucrari nouit, nullo alio indiget.

C NOn plures annos prædicat neceſſarios Saluator, vt ingens ciuitas ſibi poſſit conſulere hoc vnum dicit; *ſi cognouiſſes & tu, & quidem in hac die tua.* Vnius diei curſus petitur, vt tota ſalutis ſapientia acquiratur. Et quidem qui ſciuerit temporis inſtantias lucrari, in quolibet momento acqui-
D ret, quidquid opus habet. Non iniucundum erit hanc excogitationem ex prophano auctore (quod facio raro) prælibare. Is eſt Seneca Senec.
epiſtol. 103. fatus. *Qui quotidie ſuæ vitæ ſummam manum impoſuit, non indiget tempore. Ex hac autem indigentia timor neſcitur, & cupiditas futuri exedens animum. Ille enim ex futuro ſuſpenditur, cui irritum eſt præſens. Ideo mi Lucili*
E *propera viuere, & ſingulos dies, ſingulas vitas puta. Qui hoc modo ſe aptabit, cui vita ſua quotidie fuit tota, ſecurus eſt. In ſpe viuentibus proximum quoque tempus elabitur.* Horum nec verbum innotatum relinquas ſi velis moralem doctrinã præſtantiſſimam exhibere. Equidem

inde naſcitur tanta indigentia temporis, quanta mundiales viuunt, vt poſſint viuere, quod illis præſens tempus irritum ſemper eſt. Cui enim præſens irritum eſt, totũ futurum non ſufficit; at cui cordi eſt tẽporis vſura, & ſic vnam diem exegit, quaſi ſolam illam haberet, hic non eget tempore, hic vel vna hora plenus dierum efficitur. Iam dicit Iob cap. 7. *Sic ego habui menſes vacuos, & noctes laboriosas enumerauí mihi. Si dormiero dicam: Quando conſurgam, & rurſus expectabo veſperam.* Hanc vnam menſium, & annorum perditionem enumerat, nempe ſpem ſemper iactam ad futura; nihil de præſenti fatur, ſed totus ocupatur in expectatione futuri, & hinc menſes, & anni, & ſæcula vacua euolant; quando *in ſpe viuentibus proximum quoq; tempus elabitur*, cum enim proximum, & præſens nunquam ſolum eſſe ſibi reputant, ſemper appellant ad futurum. D. Thomas ibi: *Quomodo habuerit enſes vacuos oſtendit ſubdens: ſi dormiero dicam; quando ſurgam? Rurſus expectabo veſperam: ſic ſemper in futurum per deſiderium tendens.* Vacuum eſt, & inane ſæculum illis, quibus vel præſens dies eſt irrita; felix ille eſt, qui ſingulos dies ſingulas vias putat, intra præſens ſuam componit vitam; is nullius temporis indiget; huic ad beate viuendum ſatis ſunt momenta ſingula. Huc ſpectabat Dauid 1. Reg. 24. vbi ad perſecutorem Saulem, ſic inquit. *Ecce hodie viderunt oculi tui quod tradiderit te Dominus in manum meam.* Alias etiam pepercerat Dauid Sauli, ſed quod ſolum proponit videndum, erat illud præſens, ecce hodie: quippe apud rectum iudicium non eget alterius teſtimonio qui præſens habet opus qui præſentis temporis inſtantias nouit ſtrenue adimplere. In D. Chryſ. hom. de Dauide, & Saule, ait: *Non ſumit excuſationem, niſi ab his quæ hodie acciderunt. Nam hoc innuit, cum ait: cognoſce, & vide hodie. Nihil enim loquor de ante actis, mihi ad probationem ſatis eſt hic dies.* Non eget multorum temporum labore, cui præſentis adeſt vſura? Hoc vnum cura, ne tibi irritum præſens ſit, & nullius alterius temporis egebis, ad probationem, & ſecuritatẽ, & felicitatẽ præſens ibi dies ſufficit.

Iob 7.

Thom.

1. Re. 24

Chryſ.

Luc. 19. Quia veniẽt dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & circundabunt te, & coangustabunt te vndique, & ad terram prosternent te, & filios tuos, qui in te sunt, & non relinquent in te lapidem super lapidẽ, eo quod non cognoueris tempus visitationis tuæ.

§. VIII.

Non ſollicitetur futurorum curis, qui in ſe habet, & ſuſcipit Ieſum.

OPtabat Dominus quod Ieroſolyma in die ſuæ felicitatis tangeretur ſolicitudine imminentium malorum, & cognoſceret aliquid de bellis, quæ poſt præſentem pacẽ erant ventura. Ait enim: *Si cognouiſſes & tu, quæ ad pacem tibi: quia venient dies*, &c. Deinde tantorum malorum cauſam proponens, ait: *quod non cognoueris tempus viſi-*

tatio-

tationis tuæ. Non ideo afflicta, & perdita, quod non habuit præcognitionem illam optatam malorum futurorum, sed quod non habuit cognitionem Iesu in se existentis. Quia enim non cognouit Iesum, ideo mala illa ventura erant, ideo optabatur illi, vt tangeretur aliqua cura, & solicitudine prænoscendi, quæ mala imminerent futura. Is solus, qui Iesum habet, qui Iesum perfecto suscipit corde, non necesse habet solicitari curis futurorum. Apud Iosue ca pit. 5. ait Dominus: *Hodie abstuli opprobrium Aegypti à vobis*. Sed expendendum est, quod sit illud opprobrium Aegypti, quo liberantur Israelitæ Iesum ducem sequentes. Et inter alia in primis se se nobis offert opprobrium, quo Aegyptij præ omnibus nationibus, augurijs & sortilegijs dediti erant; adeò vt illorum Principes, & duces prorsus penderent ab ore augurum, & maleficorum soliciti semper de malis, imminentibus. Vtinam vanus hic error non serperet vsque in nostra tempora: in quibus non deficiunt principes viri, qui vt non à Deo regnant, sic solicitantur singulis momentis de futurorum cognitione, à stellarum interpretibus, siue ab auguribus tempora felicitatis, aut nubili quærentes. Hoc opprobrium ablegant à se, qui Iesum totis visceribus amplectuntur, sequuntur: cui se committentes nulla futurorum cura torquentur. Pulchrè Orig. homil. 5. in Iosue dicens. *Est & illud opprobrium Aegypti, obseruare auguria, requirere stellarum cursus, & euentus ex his futurorum rimari, seruare somnia cæteriſque huiusmodi superstitionibus implicari. Sed si quando te talis curiositas interpellat, & de corde tuo huiusmodi hostis erumpit, dic ei. Quia Iesum ducem sequor, in cuius potestate sunt, quæ futura sunt. Quid mihi scire, quæ futura sunt? Quæcumque ille vult, hæc futura sunt.* Cui Iesus est in corde, nullam necessitatem habet futuros sibi euentus cognoscendi, horum enim desiderium, & cura non vexat animos eorum, qui ad Iesum pertinet, sed eorum qui longe à Iesu abscedunt. Pro quo stant duo inclyti Reges, alter Iesu hostis, alter Iesu pater; ille Nabuchodonosor, hic Dauid rex. Ambo victorijs partis celebres, ambo in domo sua sedent, sed diuersa illos solicitudo tenet. De Nabuchodonosor, ait Daniel ca pit. 2. *Tu rex cogitare cæpisti in stratu tuo, quid esset futurum post hæc*. Quæ explicans Theodoretus, ait: *Cogitabas an semper victurus esses, an vero humana lege moriturus, cupiebasque ea, quæ nondum acciderant, cognoscere*. Hæc est solicitudo eius, qui Iesum ignorat, ideo Aruspices, Ariolos, Magos, Astrologos consulit frequenter, & eorum prædictiones vanas auide haurit. Non sic qui Iesum habet, nõ sic Dauid, cui promissus erat Iesus. Immò cum sederet in domo vnum hoc animo voluebat, nimirum, templum Deo ædificare, de futuris autem prorsus immemor. Sed dum Nabuchodonosor futura sua meditatur, scrutatur, incidit in perditionem regnorum: cum autem Dauid nihil de futuris meminit, sed totus occupatur in Dei templo ædificando, accipit à Deo promissum regni duraturi in perpetuum. Pro quo ipse ait, 2. Reg. capit. 7. *Sed & hoc parum visum est in conspectu tuo Domine Deus, nisi loquereris etiam de domo serui tui in longinquum; ista enim est lex Adam Domine Deus*. Quasi diceret: ego prorsus alienus à meditatione regiæ posteritatis accepi à te Deo meo re-

Ioſue 5. Orig. Dan. 2. 2. Reg. 7.

gnum, insuper accepi promissionem, quod Dauidis regia in longinquum post me duratura erat, hæc est lex Adam, hoc pactum inter Deum, & hominem constitutum; vt quo homo magis Deo se dedat, eò minus necesse habeat curare de futuris euentibus, omnia enim illius prosperabuntur à Deo, & futura, & præsentia. Ita Abul. ibi ait: *Ista est lex, quam dicitur homo tenere cum Deo, scilicet, quod homo humiliet se coram Deo, & colat Deum quantum potuerit, & Deus erit solicitus pro eo.* Hæc vna sit solicitudo hominis, qua Deum colat, qua Iesum intimis affigat visceribus, futura enim omnia, quæ euenient, nihil curat, in manu Dei omnia sunt, nec aliter poterunt euenire, nisi moderatore Deo. De Magis dicitur Matth. 2. *Vbi est qui natus est rex Iudæorum? Vidimus stellam eius in Oriente, & venimus.* Verum vbi Iesum inuenerunt, & receperunt, non amplius ad stellam aspiciunt, vt reuertantur ad patriam, & euadant eminentes metus Herodis. Cur iam non ad stellam aspiciunt? Cur Herodis technas non inde speculantur, vt securius redeant? Tertull. lib. de Idolatria, ait: *Silentia ista, vsque ad Euangelium concessa, vt Christo edito nemo exinde nativitatem alicuius de cœlo interpretetur.* Postquam enim Deus terris aduenit, postquam Iesus datus est nobis, vanissimus, qui ab stellis, & auguribus, & pronosticis quærit, quæ erunt, vnum curet Iesum sibi retinere, illum corde perfecto colere, in cuius manu sola sunt omnes futuri euentus, & à tali manu, quid mali proueniet Iesum sequentibus.

Abul. Matt. 2. Tertull.

§. IX.

Iesus est bellorum princeps, & vnicus moderator.

NOn putes Iesum merum prophetam agere in præsenti dum obsidionem Ierosolymitanam prædicit, sed potius principem se bellorum, & Dominum demonstrat exercituum, obsidionem simul, & Romanorum phalanges in Ierosolymitanos disponens ipse. De quo apud Isaiam 29. *Et circumdabo quasi sphæram in circuitu tuo. Et iaciam contra te aggerem, & munimenta ponam in obsidionem tuam. Humiliaberis, de terra loqueris.* Iesus est, qui exercitus disponit, Iesus est qui ius bellorum tribuit, Iesus est, cui omnis militat orbis, & à quo regnorum bella diriguntur. Iosue capit. 5. apparuit vir strictum gladium tenens, & interrogatus, quis esse, ait: *Sum princeps exercitus Domini & nunc venio. Cecidit Iosue pronus in terram, & adorans, ait: Quid Dominus meus loquitur ad seruum.* Cur Iosue adoraret principem militiæ, & vocaret Dominum, nisi putaret illum Dei filium esse Iesum Saluatorem mundi? Sane Angelum audio vocari principem Persarum, vel alterius prouinciæ, quia prouinciarum commoda dantur Angelis administranda. Verum bellorum res Iesus curat mundi saluator, vere princeps exercitus Domini, & Dominus exercituum. Origen. homil. 6. in præsenti: *Non adorasset Iosue, nisi agnouisset Deum. Quis enim alius est princeps militiæ virtutum Domini, nisi Dominus noster Iesus Christus? Omnis namque cœli militia & omnia hæc, quæ per ipsum facta sunt, sub-*

Isai. 29. Iosue 5. Orig.

ipso

ipſo Principe militant, qui eſt principum princeps, & qui largitur principibus principatum. Ipſe eſt, qui dicit in Euangelio: Eſto poteſtatem habens ſupra decem ciuitates; & alibi, Eſto tu poteſtatem habens ſupra quinque ciuitates. A Ieſu venit bellorum adminiſtratio, ab ipſo habent mundiales principes virtutem, & poteſtatem, qua dominentur regnorum, & ciuitatum. Ipſe ſolus eſt omni militiæ princeps, & vt talis agnoſcitur ab vniuerſa creatura. Hinc recens nato aſtat Luc. 2. *multitudo militia cœleſtis*, & Matth. 26. dicit ipſe poſſe ex patre habere *pluſquam duodecim legiones Angelorum.* Sic etiam Matth. 8. cum Dominus Ieſus in nauiculam aſcenderet, & vela ventis daret; ecce tibi ingens tempeſtas ſuboritur, venti furunt, fluctus fremunt, & iaciuntur in nauim. Sed miraris, quod ſic audeat mare ſæuire in creatorem ſuum? An non cognoſcit aqua Ieſum? Abſit: cognoſcit mare Ieſum, & tempeſtate excitata non furit, ſed lætatur, militaremque principatum præſentiens in Ieſu, dum illum excipit, facit etiam lætitias militares. Quippe cum militiæ princeps excipitur, non alijs lætioribus excipitur cantibus, quam æreis machinis tonantibus, ſulphur, ignemque ſpirantibus, terraque à machinarum tonitribus trepidante. Sic princeps militiæ pro ingenti lætitia à mari excipitur militaribus frementium fluctuum terroribus datis. Hæc aiebat Sedul. lib. 3. Paſchali, cap. 7. fatus. *Vt cuncta Chriſti virtutibus humili deuotione ſubiecta, potius cenſeamus, omne creditur fretum dominica nauigatione lætiſſimum, quod venerit obſequens, ac præcurrens ex imis vndarum ſedibus æſtu candidiore feruescens. Sic etiam leuium prærupes natura ventorum puppim quâ Chriſtus inſederat, alis volucri iucunditate diffuſis, tanquam regia ducis caſtra cœtu famulante vallauerat.* Nihil triſte, nihil audax mediteris in illa tempeſtate, ſed omnia gaudiorum plena; quando enim principes militiæ excipiebantur; nulla aptiora iucunditatis ſigna danda erant, quam illa, quæ ſimul furores bellicos repræſentaret.

Luc. 2. Matth. 8 Sedul.

§. X.

Quodlibet punitionis tempus, & nobis, & Deo longum, & moleſtum apparet.

FElicitatis Ieroſolymitanæ tempus diem vocat Dominus aiens: *Et quidem in hac die tua.* Vbi verò ad tempus vltionis accedit, iam non diem, ſed dies numerat: etenim ait: *Venient dies in te, & circundabunt te inimici tui.* Nullum enim tempus pœnæ eſt, quod non longiſſimum appareat. Geneſ. 49. dicitur: vocauit autem Iacob filios ſuos, & ait eis. *Congregamini, vt annuntiem, quæ ventura ſunt vobis in diebus nouiſſimis*; hoc eſt, quæ ventura ſunt per omne tempus, vſque ad nouiſſimos dies. Quid tũc? Rubeno dicit: *Effuſus es, ſicut aqua non creſcas, quia aſcendiſti cubile patris tui.* Expende modo, quam larga ſit vitio ſceleris Rubeni, quam rapida, & velox ſceleris iucunditas: hæc ſic præterijt, vt aqua cum effunditur: illa durauit, vſque ad nouiſſimos dies. Semel effuſus eſt Ruben ſicut aqua, hoc eſt, feſtinatiſſima effuſione, ſed tam feſtinata effuſio peperit longos, & multos vltionis dies. Breuiſſimæ, feſtinatiſſimæ ſunt omnes impio-

Gen. 49.

rum effusiones, sicut aquæ, quæ in præceps ruunt: at pœnæ, vindictæ tardissimæ, morosissimæ: Quo refero pulchra D. Alcimi carmina, alio, sed non multum abſimili ſerie pta. Is enim vt notauit citissimam aquarum effusionem in diluuio, & tardam reparationem, quandoquidem intra quadraginta dies tot aquæ effusæ sunt, quæ nec post septem menses sunt exsiccatæ, ait libro 4. de diluuio.

D. Alci.

Nec tamen, vt breuiter concreuerat vnda recessit,
Siccant non pauci longa sub tempore menses.
Quod pauci fudere dies.

Dixitem? mutier, quod non tam, vt breuiter concressit, culpa recedit; nec pauci menses, immò nec pauci anni vindictæ siccant, quod pauci fudere dies. In breui effusus est, quis in voluptates. Vnde Dominus, vt excusaret adulteram, Ioann. 8. scribebat in puluere. De quo Ambros. epist. 76. *Scribebat in terra. Quid? Festucam, quæ est in oculo fratris tui, vides. Libido enim, velut festuca est, cito accenditur, propere consumitur.* Sed largos sustinet vitionis menses. Ruit dies voluptatum: & tardat immensum vindictæ dies, siue annis. Iosue 10. fecit Solem stare, vt percurreret hostes Dei: & ait textus: *Stetit itaque Sol in medio cœli, & non festinauit occumbere spatio vnius diei: non fuit antea, & postea tam longa dies.* Sed ad quid moratur dies? Ad quid Sol festinatissimos cursus suos obliuiscitur? Iam dicebat ipse textus: *Steteruntque Sol, & Luna, donec vlciscerentur gens de inimicis suis.* Vnum tempus vltionis scruit morari, & tardare, gaudiorum enim, & voluptatum dies instar puncti euanent, disparent. Ad hæc Rupertus ibi, capite vigesimo secundo de ventura generali vindicta peccatorum, sic infert. *Quid in omnibus his, nisi futuri vniuersalis iudicij figura est, quando is qui in multitudine misericordiæ iudicandus aduenit, in fortitudine iustitia gladium euaginatum tenens iudicaturus aduenit? Tunc profecto sole stante, & non festinante occumbere longus dies erit, donec vlciscatur se gens de inimicis suis.* Eu quam longa erit dies illa, quam tardabit Sol, quam plumbeos pedes habebit tempus. Sed adest Paulus 1. ad Corinth. 15. asserens futurum iudicium, *In momento, in ictu oculi.* Papæ nullum momentum vltionis reperitur, quod non sit instar annorum plurium, misero qui patitur vindicta. Immò is est Deus, cui etiam longissimum sit tempus, quo peccatores punit. Apud Ezech. 4. ait Dominus. *Ego autem dedi tibi annos iniquitatis Iudæorum, numero dierum trecentos, & nonaginta dies, & portabis iniquitatem domus Israel. Et cum compleueris hæc, dormies super latus tuum dextrum secundo, & assumes iniquitatem domus Iuda quadraginta diebus diem pro anno.* His verbis explicat Deus, & punitionem Iudæorum, & Dei expectationem, & sustinentiam. De expectatione loquutus, dicit illam esse quadraginta diebus, diem pro anno, quia post mortem Iesu expectauit Dominus quadraginta annos ante supplicium inferendum, quæ expectatio Dei, & impunitas Iudæorum, adeò breuis visa erat Deo, vt annus pro die esset. Non sic dies vindictæ, dies obsidionis, de quibus ait; *Dedi tibi annos iniquitatis numero dierum trecentos, & nonaginta dies.* & quidem trecenti & nonaginta dies non faciunt annos, sed annum, & paucos dies, at quia dies punitionis erant à Deo,

Ioſue 10.

Rupert.

1. ad Corint. 15.

Ezec. 4.

Deo, inſtar annorum habebantur, A cui quodlibet punitionis tempus longiſſimum accidit. Hinc Iſaias *Iſa. 40.* c. 40. loquutus de ſupplicio peccatoris, ait: *Suſcepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis ſuis* Et qualis iuſtitia, quod ſupplicia duplo maiora ſint, quam commiſſa? Nō duplo maiora erant ſupplicia, ſed ea erat Dei miſericordia in peccatores, vt quodlibet ſupplicium, B & ſi paruum, & ſi menſuram delicti non excederet, à Deo æſtimaretur duplo maius. Sic Theodoretus Theod. apud Leonem à Caſtro ait: *Cum Deus bonus ſit, & bonitatis pelagus, cum valde minorem pœnam, quam pro grauitate ſcelerum infligat, propter ſummam humanitatem duplo maiorem peccato appellat*. Hæc illæ.

CAPVT VI.

De templi Ieroſolymitani prophanatione.

D

DEi erat illa vox ad vaſtatores miniſtros, Ezech. 9. *Ezec. 9.* *A ſanctuario meo incipite:* ne nouum aliquando ſit, quod à Dei ſanctuario clareant excidiorum initia. Et quando ſanctuarij maculæ extremis perditionibus nō ſunt vicinæ? Iunctæ ſunt, & catenatæ abominationes ſanctuarij, & E deſolatio, & perditio: ne mireris, quod proximum vaſtationis Ieroſolymitanæ ſignum tangat locum ſanctum, tangat venerabile templum, quandoquidem à ſanctuario initium habent excidia. Immò ſic inſtat iam vltima perditio, cum ſan

ſta tanguntur; vt qui ſaluari cupiat, omnes moras contemnat neceſſe eſt, vt vel nudus poſſit effugere. Sic monebat electos ſuos Ieſus, quorum ſalus in eo erat poſita, quod viſis templi frequentibus, & ruinis, & contemptibus, & prophanationibus, ſiue ab hoſtibus, ſiue à ciuibus, omnes moras rumpentes fugam arriperent.

Matth. 24. Cum videritis abominationem deſolationis, quæ dicta eſt à Daniele propheta, ſtantem in loco ſancto, qui legit, intelligat. C

§. I.

Maiores in primis à vaſtatione inueniuntur.

QVæ magis notæ fulminibus, quam turres? Etſi intempeſta nocte, etſi inter nigra nubila iaciantur fulmina, nunquam errant à turribus, ſemper altiſſimæ turres primæ vident rigorem fulminum. Sic deſolatio, & perditio ſacratiores, & nobiliores abominationes primum attingunt. Ecce tibi abominatio in primis deſolanda, & perdenda in loco ſacro ſtat, E in templo illo Dei Opt. & max. primogenito. Nec miror, quia maiores, & primores notiſſimi ſunt vaſtatoribus Furijs. Apud Ezech. capit. 9. miſit Dominus furentes ſuos miniſtros, qui vniuerſos Ieroſolymitanos perderent à minori, vſque ad maiorem, exceptis quibuſ-

quibusdam quos Tau designaret, ait enim: *Super quem videritis Tau ne occidatis*. Verum vbi Exodi 11. mittitur vastator in Ægyptum, vt primogenitos vniuersos perimat, relinquendi Ægyptij nullum signũ accipiunt, præcipue cum nocturnis tenebris mors peragenda esset: quippe dicit: *Factum est autem in noctis medio percussit Dominus omne primogenitum*. Cur ergo Aegyptijs saluandis non datur signum, quod percussor videat, & prætereat & Israelitis saluandis signum datur? An occultatior erat vastator Aegyptiorum? Absit: sed perimendi Aegyptij notiores erant vastatori, vt vel cæcis oculis illos in primis inueniret. Quippe in Israele omnes maiores, & minores perimendi erant, & vbi simul minimi perimuntur, necessarium fuit signum eis, qui saluandi erant. Verum in Aegypto soli maiores dantur morti, & perditioni; perditio autem sic notos habet omnes maiores, vt nullo signo, nulla luce egeat, ad hoc, vt ab illis non aberret, sed vel medijs tenebris illos in primis agnoscet. Pulchrè D. Alcimus lib. 5. de Transitu maris rubri ait.

D. Alcimus

Non hic luce opus est, clare longèque videtur,
Quem petit in tenebris prafixis funeris ordo.
Maiores natu peremut.

Quò illustriores, & maiores quique sunt, eo notiores morti, & perditioni. Ex quo lucem capit locus Iobi 28. semper mihi, vsq; in hanc horam difficilis. Miratur enim nobilis vir sapientum hominum præexcellentiam, & altitudinem tantam, quantam oculi creati nequeãt pertingere. Quippe ait. *Sapientia vbi inuenitur? Et quis est locus intelligentiæ?* Haud dubium quin sapiẽs locus altissimus, & sanctissimus sit, etenim: *Excelsa, & eminentia non memorabuntur in conspectu eius.* Quidquid excelsum, & eminens, & eleuatum excedit locus sapientiæ. Et cui notus est adeò excelsus, & eminens locus? Vni perditioni, & morti inuenitur notus. *Abyssus dicit, non est in me; & mare loquitur, non est mecum. Abscondita est ab oculis omnium viuentium, volucres quoque cæli latet. Perditio, & mors dixerunt. Auribus nostris audiuimus famam eius.* Equidem poteit aliqua loci altitudo, & præstantia tanta esse, vt ignoretur prorsus ab oculis creatis, vt volucres cœli lateat, sed non poterit non cognosci à morte, & perditione. *Perditio, & mors dixerunt, auribus nostris audiuimus famam eius.* non poteſt perditio non scire alta, & sublimia loca: quo respiciebat Prou. 17. *Qui altam facit domum suam, quærit ruinam.* quo enim locus remotior, & eleuatior ab alijs est, eo & notior, & vicinior ruinæ: adeò vt nullibi tam conspicuus, & notus, & familiaris casus appareat, quam in illustribus domibus, vt dicat Psal. 81. *Sicut vnus ex principibus cadetis.* Quasi principes sic familiares habeant casus, vt ab illis sumi possit similitudo cadendi.

Iob 28.

Prou. 17.

Psal. 81.

§. II.

Periit citius peccator dum inter virtute conspicuos perseueras.

MErito dicitur abominatio desolationis, hoc est, abominatio desolãda, quæ stat in loco sancto, cur enim desolationem, & ruinam non speret, quæ in sãctitatem halantibus locis adhuc abominabilis perseuerat? Mihi credat peccator, & caueat inter sanctos pecca-

cor esse, nisi velit maiorem sibi conciliare ruinam. Psalm. 3. sic ait titulus: *Psalmus Dauid, quando fugiebat à facie Absalon.* Hanc Dauidis fugam meditatus D. Chrysost. non desinit mirari, cur tantus dux fugam arripiat. An Dauid infirmior Iuda Machabæo? Is à suis delectus, fortissimum in se exercitum irruere videns, ait Machab. 1. cap. 9. *Absit istam rem facere: vt fugiamus ab eis, & si appropinquauit tempus nostrum, moriamur in virtute propter fratres nostros, & non inferamus crimen gloriæ nostræ.* Machabæus eligit mortem antequam fugam, & Dauid vult potius fugã. Vnde Dauid adeò infirmus, vt sic timeat mori? Non infirmus Dauid, sed fortis, non timet ipse mori, sed timet ne forte filius patricida in tanti patris præsentia occumbat; fugit sanctissimus vir ne tantarum virtutum præsentia perniciem afferat scelesto, & abominabili filio. Ita Chrysostomus ait: *Fugiebat Dauid non vt qui timeret, sed vt qui filium caueret occidere.* Non equidem poterat velocissimus Absalon, & si magno exercitu cinctus, iuxta sanctissimum Dauidem esse, quin magnum sibi à Deo compararet exercitum. Hanc inter multas alias ruinæ causam impijs hominibus proponit Sophar Naamathides, Iob 20. vbi post multa, & horrenda mala illis annuntiata sic ait: *Eductus, & egrediens de vagina sua, & fulgurans in amaritudine sua.* Hoc est, illis aderit gladius è vagina eductus, quod aliud fulgurans, quod vltimam inducat amaritudinem. Pro his Septuaginta reddunt. *Pertranseat os eius iaculum: stellæ in tabernaculis eius ambulent.* Sed quod malum impij hominis, quod excidium illi est, quod stellæ in tabernaculo eius ambulent? Nonne lucidæ stellæ potius ad lætitiam, & claritatem pertinebunt? Quæ stellæ non lætitiam, sed ænigmatitudinem impijs conciliabunt? Græcus Scholiastes ait. *Stellas iustos nominat, qui tanquam luminaria sunt in mundo.* Et quidem quot socij, & latrones iusti adsunt scelesto, & impio homini, tot illi sunt infelices stellæ, nihil aliud quam ruinam, quam excidium, quam extremam condemnationem illi conciliantes. Nullus erit Astrologus, qui sub his stellis te videat penitus immersum operibus tenebrarum, qui simul ex illis tuam non præsagiat calamitatem. Felices illi Magi Matth. 2. aiunt. *Vbi est qui natus est Rex Iudæorum, vidimus stellam eius in Oriente, & venimus, &c.* Felices isti Magi ab stella visa, & gaudium sibi magnum pariunt, & ingentem Iudæis annuntiant felicitatem. Nõ sic Iudæi, quin potius: *Turbatus est Herodes, & omnes Ierosolymæum illo.* Magi gaudia, Iudæi ab eadem stella turbationem habent; cur stella, quæ tot gaudia peperit Magis, Iudæis timorem, & turbationem maximã? Nonne potius nata erat Iudæis? Nonne in tabernaculis Iudæorum visebatur, cur illis sic videbatur exitialis? Veniebat stella cum iusto, & sancto in terram Iudæorum, & extanti iusti consortio extremæ desolationis timore concutitur impietas Iudaica, Chrysost. homil. 2. in Matth. *Ecce, & Iudaicus populus turbabatur, quia magis de auditu isto gaudere debuerat: quia rex Iudæus surgere dicebatur, designatus à Deo. Sed turbabantur, quia de aduentu iusti non poterant iniqui gaudere.* Non poterant non timere furcam, qui sub talibus stellis furabantur; qui iuxta hoc lumen amabant opera tenebrarum. De hoc

supra

supra, lib. 6. cap. 6. §. 27. & lib. 5. cap. 1. §. 16.

§. III.

Vbi peccata vulgo ob oculos versantur, non tardabit supplicium.

CVm videritis, ait, abominationem desolationis; ne miremur, quod abominatio talis, & impietas iam iam desolanda, & euertenda sit, quandoquidem adeò erit publica, vt ob oculos omnium ambulet. Et quidem Dominus, quæ occulto latent peccata, solet aliquandiu dissimulare, verum vbi in publicum prodeunt, non tardat illa horribiliter castigare. Iniquus erat vilicus, & cœlestium bonorum dissipator, & tamen nunquam pœnas dedit iniquitatum suarum: verum vbi eius iniquitates publicantur, tunc ecce tibi supplicium inenitabile. Apud Lucam, cap. 16. Luc. 16. *Hic diffamatus est apud illum, quasi dissipasset bona ipsius: & vocauit illum, & ait illi. Quid hoc audio de te? Redde rationem villicationis tuæ: iam enim non poteris villicare.* Ecce tibi à Deo, quæ castigantur confestim, nimirum, quæ publicabat fama; etiam ante famam viderat oculatissimus Deus iniqui villici opera, sed tacitus velabat, & dissimulabat, quæ nondum publica erant. Verum vbi nouit hominis iniquitates per omnium ora volitare, iam non dissimulat, sed statim supplicia parat. Chrys. Ita Chrysolog. sermo. 125. ait: *Ergo Deus famæ credidit? Fama nuncianti cognouit? Absit. Sed quia illa quæ nouerat, quæ pietate velabat, quereretur tunc cœpit, quando accusabat terra. Vox sanguinis fratris tui clamat de terra: clamabat terra: clamabat cœlum dolebant Angeli: quando iam tota sæculi fama loquebatur:* Expende ab illis: *quærere tunc cœpit*, & quidem nondum vulgo nota erant delicta, & Deus misericors, & patiens dissimulabat, velabat: vbi primum audiri cœpit delictum, immo & videri, tunc statim diuina inquisitio, diuinum iudicium adest, & pœna intimatur, dum ait, *iam non poteris villicare*. Nunquam fama scelera loquitur, quæ non simul referat pœnam illatam Isaia 5. *Peccatum suum, quasi Sodoma prædicauerunt, nec absconderunt. Væ animæ eorum, quia reddita sunt eis mala.* Apud Forerium aliter dicitur: *Peccatum suum sicut Sodoma annuntiauerunt, non absconderunt: væ animæ ipsorum, quia retribuerunt sibi mala*, quasi tumultuum publicatione scelerum, iuncta sit retributio pœnarum; ab eodemque nascatur, & fama, & supplicium. Vnam publicationem solet diuina ira expectare: vnde Sodomitis ait Genes. 18. *Descendam, & videbo.* Gen. 18. Quæ hæc Dei visio? An ipse non viderat iam, & cognita habebat Sodomorum peccata? Viderat equidem Deus diuinis oculis, sed detinet iram, donec peccatores sic impudentes, & effrontes fiunt, vt nec oculos humanos vereantur. Tunc cum sic visibilia apparent peccata, non moranda pœna est, sed statim ruptis etiam forensibus terminis intimanda. Populares Israelitæ Moabitarum illecebris capti peccarunt; tunc iubet Deus reos inquiri, & castigari, Numer. 25. *Dixitque Moyses ad iudices Israel: occidat vnusquisque proximos suos.* Nu. 25. Iubentur occidi rei, sed per iudices, & seruato iudiciali ordine, vt prius inquirantur, deinde audiantur, tunc conuincantur; tandem dam-

nentur. Interea: *Ecce vnus de filijs Israel intrauit coram fratribus suis ad scortum Madianitidem videntę Moysę, & omni turba filiorum Israel. Quod cum vidisset Phinees filius Eleazari filij Aaron sacerdotis, surrexit de medio multitudinis, & arrepto pugione ingressus est post virum Israelitem in lupanar, & perfodit ambos, &c.* Certum est hoc à Phinees perpetratum fuisse impulsu, & motu diuino, nec enim priuatus homo sic in Principem totius tribus Simeonis, auderet, nisi indutus esse fortitudinem ex alto. Sed cur Deus reliquis scortatoribus iudices opponit, qui forensibus moris causam agant, & inferant supplicium; huic autem Principi prorsus inaudito etiam citam, & præcipitem mortem inspirat? Sanè in publicis peccatoribus nescit tardare supplicium. Procopius citatus in Gloss. Glossa ait: *Hic scortator impudicitię suę atrocitate ad iustam iram prouocauit Phinees. Quod videlicet in conspectu Moysis, & Principum libidine exercuit. Quapropter animis Phineis æstuauit, adeo vt nec interrogaret Principem, nec consilium expectaret.* Euolat diuinus furor in vindictam eorum, qui in abominationibus suis non verentur oculos humanos. Aptius ad tempora nostra rem proponit Philo lib. 1. de Philo. vita Moysis aiens. *Conspicatus Phinees quemdam suę gentis hominem post prophana sacra ad meretricem ingredi non furtim, vt mos est verecundis scortatoribus, sed propalam erecta ceruice, quasi ostentantem impudenter multitudini suam turpitudinem, nec minus sibi placentem, quam in aliquo præclaro facinore, admodum exasperatus, & ira iusta repletus inuasit iacentem in complexu adamatæ meretricis, & vtrumque peremit.* Quot sunt nostrates A iuuenes non absimilis impudentiæ, qui ceruice erecta ostentant passim suam turpitudinem, nec minus sibi complacent, & gloriantur in turpissimis actibus, quam in aliquo præclaro facinore? Vereor quod in illos diuina vindicta non tardabit.

§. IIII.

Non diutius patitur Deus peccatores iuxta se.

CItissimam desolationem crede venturam abominationibus illis, quæ in sacris locis iuxta Deum ipsum peraguntur; non Cenim is est Deus, qui diu patitur peccatores sibi approximare. Quocirca aduertenda est sententiarum extremarum structura; & singula earum verba sunt nobis maximè ponderanda. Nimirum Matth. 25. loquutus diuinus Iudex ad iustos ait: *Venite benedicti patris mei, &c.* Verum ad reprobos ita fatur: *Discedite à me maledicti, &c.* Non ait, ite, vt dixerat ad iustos, venite, sed discedite, insuper addidit, discedite à me. Cur tot verba reiectionis addit? Vt iustos voces, tantum dicis, venite, non addis, accedite, nec accedite ad me, quod magis explicaret tuum beneuolum erga illos animum: & vt impios repellas, nullo verba repulsæ contentus es; sed ea multiplicas, & ingeminas, quæ te in illos magis seuerum ostendunt? Nonne sufficisset dicere, discedite maledicti, cur mauis addere, discedite à me? Sanè vt ostendat quanta sui violentia patiatur esse impios iuxta se, vel breuissimo tempore, vel instanti illo, in quo sententiam damnationis audiunt. Sapienter, & acu-

Mat. 25

Chryſ. & acutè D. Chryſoſtom. homil. 54 in Matth. *Peccatrices animas, quaſi grauatus non ſuffert. Tanquam ſi dicat eis: quaſi putredo, & ſpurcitia eſtis, nec tandiu vos ſuſtineo, quandiu ſtatis in iudicio meo.* Summe grauatur Deus, vel ad breue tempus iuxta ſe habere impios, ſicut deficit puluis à facie venti, ſic peccatores à Dei conſpectu expelluntur. Pſalm. 5. *Neque habitauit iuxta te malignus, neque permanebunt iniuſti ante oculos tuos.* Chaldæus ſimiliter loquitur: *Non commorabitur tecum malus. Non permanebunt irriſores coram oculis tuis.* Non equidem is eſt Deus qui longas moras permittat impijs apud ſe facere, qui velit ſimul cum peccatoribus aliquandiu commorari. Increduli Iudæi videntes Ieſu miracula dicunt mirabundi Matth. 13. *Nonne mater eius dicitur Maria, & fratres eius Iacobus, & Ioſeph, & Simon, & Iudas, & ſorores eius nonne omnes apud nos ſunt?* Et Ieſu Matrem, & fratres, & propinquos proprijs nominibus vocant, & fatentur apud ſe eſſe: patris autem Ieſu non meminerunt, nec dicunt, qui vocetur, nec quod apud ſe moretur. Et quidem in hac re ſapiunt: Deus enim Ieſu Pater non commorabatur cum illis, nec tam peſſimos homines poterat apud ſe ſuſtinere. Ita acutus Chryſol. ſerm. 48. inquit. *Si mater, ſi fratres, ſi ſorores apud vos ſunt, pater vbi eſt? Vobiſcum non eſt; quia Deus odit fictos, iniuſtos deſerit, declinat ingratos, ſibi non ſinit crudeles, & impios commorari.* Tantum apud Deum commoraberis, dum iuſtus es, dum pietatem colis; verum vbi à iuſtitia declinaueris, peccatis, ſceleribuſque deditus fueris, non longas facies moras apud Deum. Ierem. 22. *Viuo ego, dicit Dominus; quia ſi fuerit Ie-*

Chryſ. Matth. Pſal. 5. Mat. 13. Ier. 22.

chonias filius Ioachim Regis Iudæ annulus in manu dextera mea, inde euellam eum. Nil proximius homini, quam annulus, qui in digito eſt, qui ob oculos Domini ſemper verſatur: ſed & nil citius reijci poteſt, ſi diſpliceat Domino, quam annulus. Sic omnes, qui Deo appropinquant, annuli ſunt, & pretioſi, & chari, ſed etiam eam annuli conditionem habent, quod vbi diſplicuerit, abſque mora à Deo reijciantur.

Matth. 24. Tunc qui in Iudæa ſunt, fugiant ad montes.

§. V.

In peccatorum vindicta, maximè caueant, & timeant iuſti.

VBi Templi deſolatio inceperit, vbi ferrati milites cæperint ſacra occupare, inſimulatum Dei imperium portantes, vt omnia repleant morte; tunc Chriſtiani innocentes non morentur, fugam arripiant, altiſſima montium cacumina ſcandant. Cur innocentes Chriſtiani in montes fugient? Nônè ſoli rebelles Iudæi petuntur ad necem, cur ad montes Chriſtiani? Nihil magis innocentium proprium, quam in peccatorem vindicta, & cautelam, & timorem monſtrare maximum. Recole ſeueriſſimam peccatorum ſtragem per diluuium factam; tunc ſubmerſis peccatoribus; dum Noe iuſti familia ſaluatur in arca, Gene. 8. *Requieuit arca menſe ſeptimo viceſimo primo die menſis ſup montes Armeniæ.* Cur diluuio facto, pereuntibus peccatoribus, qui ſaluantur iuſti ſuper mon-

Gene. 8.

montes apparent? Sanè dum arca salutis non alio, quam super montes apparet, ostēdit, & terrorem, & cautelam suam, quam iusti cauent sibi, & timent ab ira diuina, dum in peccatores ardet, quandoquidem nisi à longe non audent vel illius vestigia spectare. Sapienter D. Bas. Sel. orat. 6. ait. *Sed celsitudine diluuij terrorem metitur, veteris supplicij monimentum recentes minas conseruans.* Quam timent, & cauent fluctus, quibus submergebātur impij, qui vel transacta tempestate nō audent nisi ab altis apparere montium cacuminibus? Quam cauent sibi, qui vel raptos à fluctibus peccatores nolunt aspicere, nisi super altissimos montes cōstituti? Quanto maiori timore afficerentur si furētibus vndis iuxta ipsos sceleratos se vidissent? Apud Ionam, capit. 1, dum ipse à facie Dei fugeret, & illū vindicta diuini sequeretur excitata vehementi maris tempestates; & rursus ipse tātorum fluctuum causa deprehenderetur, & requisitus quis esset, dixisset se veri Dei essē cultorem, à cuius imperio fugiebat. Tunc: *Et timuerunt viri timore magno, &c.* Ecce vobis, qui aliquanto timebant antea nautæ tempestatē, cum norunt illam excitatam fuisse, vt Ionas Dei fugitiuus puniretur, timore magno timent. Cur nō potius à timore desistunt, cum noscūt causam tēpestatis, quam facile ipsi possent interimere? Cur tum magis timent, maiori pauore anguntur? Vident se iuxta reum diuinæ maiestatis, & timent, ne si vel paulisper cum illo maneant, simul absorbeantur à tempestate cum illo. Theophyl. ibi, ait: *Terrefacti sunt igitur, quandoquidem arbitrarentur potentem illum Deum esse, cuius manibus quisquam euadere non posset; iuxtaque metuentes, ne una cum transfuga isto intereant.* Merito crescit pauor, & timor eorum, qui circa peccatores sunt, vbi Dei vindicta se se ostendere incipit. In montes fugiant iusti, hoc est, longissimè stent à peccatoribus, alioquin peribunt cum illis. Ideo vbi Sodoma comburenda erat, dicunt Angeli ad Loth, Gen. 19. *Nec stes in omni circa regione, sed in monte saluum te fac, ne & tu simul pereas.* Ibi Chrysost. *Festina, & longe fias, vt effugere queas pœnam eis infligendam.* Quasi eō ipso, quod iuxta reos inueniatur simul diuinæ iræ subiaceat, quæ eū exardescere incipit, quos simul inuenit, simul perdit. Quo spectauit illud Ezech. 21. *Occidam in te iustū, & impium. Pro eo autem quod occidi in te iustum, & impium, id circo egredietur gladius meus de vagina sua ad omnem carnem ab Austro, vsque ad Aquilonem: vt sciat omnis caro, quia ego Dominus eduxi gladium meum de vagina sua irreuocabilem.* Is est diuinus gladius, qui semel destrictus, & in necem datus à nemine velit reuocari; sed vniuersos quos simul inuenit ex æquo trucidat, nullius respectu habito. Solet ante gladij strictionem separatio dari inter iustos, & reos, inter hædos, & agnos; verum vbi non separantur, vbi iusti à reis quam longissimè non absunt, timeant simul ab ira diuina deuorari.

Baſ. Sel. — Ion. 1. — Chryſ. — Ezec. 21.

Matth. 24. Et qui in tecto, non descendat tollere aliquid de domo sua; & qui in agro, non reuertatur tollere tunicam suam.

§. VI.

Qui securius ad salutem contendit ire, hoc vnum curet in omni mundialium rerum euentu, ne quid mundi intra cordis affectus recipiat.

NOn vetatur quis à tecto descendere, nec ab agro regredi, vt euadat hostium periculum; sed vetatur, & descendere, & regredi, vt tollat aliquid sibi, quandoquidem multi periculis occurrentibus pereunt potenti affectu bonorum, quæ saluare cupiunt. Hos igitur affectus caueat, qui ad salutem aspirat, & hoc vno poterit rerum mundialium superare pericula, in quouis illorum successu, si nequid illorum intra cordis arcana recipiat. Sunt equidem rerum mũdialium status volubiles; hodie triumphus, cras misera visitur captiuitas, hodie vsque ad astra tollimur; continuo ad abyssum deijcimur: modo amici adsunt chori, & statim nihil præter hostiles facies vides. Sed quid mutabilius, quam fluxus maris? Quid ipsi mari iniquius? Et tamen lignea nauis hoc vno portum attingit, si cedens impellentibus fluctibus, nihil amaricantis aquæ intra se recipiat. Sic quisquis sapit, nihil mundiale intra cordis affectus recipere, proculdubio ab omnibus euadet mutationibus liber. Propone modo tibi ob oculos sæuientem illam tempestatem, quæ vniuersum perdidit mundum, & in illa supernatantem arculam vitæ semina seruantem, quæ tunc species rerum rat? Qui arcæ successus? Sanè nihil aliud faciebat arca, quam fluctibus non resistere, prout impetus erat fluctuum, gradiebatur arca, modo sublimis visebatur, modo nimis demissa, & interea tota arcæ incolumitas in eo sita erat, quod nihil aquarũ recipiebat intrinsecus. Rem pulchrè attigit, & ad humanos mores trahit D. Alcimus lib. 4. de diluuio, inquiens: Alcim.

Quoque vocant vndæ sequitur iam mobile pondus.
Sic nos seruati meliora in tempora mundo
Cedere discamus, dum ducimur, omne resistens:
Si flecti nesciat, metuat vel pondere frangi:
Sed sic cedamus; fluxum ne sentiat intus,
Peccatum ve trahat mens impenetrabilis vllum.

Felix qui sic mundialibus rebus inest, vt facilè mũdo cedat, & quò vocent vndæ, siue in sublime, siue in profundum æquo sequatur animo: huic salutem dabit hoc vnum studium, quod nimirum, vel dum extollitur, vel dum deprimitur, vel dũ prosperatur, vel dum affligitur, nil intra cordis affectus mundi perituri, nequid fluxum, & ruiturum sentiat intus. Sic monebat Iosue milites suos, ne de spolijs Iericо aliquid sumerent, c. 6. *Vos autem cauete, ne de his, quæ prædicta sunt, quippiam contingatis, & sitis prauaricationis rei, & omnia castra Israel sub peccato sint, atque turbentur.* Cauendum est ei, qui nolit perire, ne quispiam etiam minimum de rebus perditioni destinatis contingat, seu, vt Hebraice legitur, *ne tollat*, vel vt Orig. legit, *ne concupiscat, & tollat*, quasi affectus animi velit esse in primis immunes. Sed quæ sunt, quę vel tacta, vel concupita adeò celerem afferunt perditionẽ? Explicat Orig. Iosue 6. Orig. ho. 6.

hom. 6. inquiens. *Tale eſt, quod iu-*
dicatur his verbis. Videte ne quid in
vobis ſæculare habeatis. Nihil equi-
dem magis curandum eſt properanti ad viam, quam ne quippiam
ſæculare, fluxum, peritурum intus
recipiat. Siue per cacumina mon-
tium volandum ſit, ſiue per terræ
ima rependum; hoc curandum, ne
quid in nobis ſæculare ſit, ne quid
fluxum, & peritutum intus afficiat
animum. Hinc eſt, quod Paulus
in hoc maximè incumbit, vt quid-
quid ſæculare, & fluxum eſt in no-
bis reſecet, quaſi hoc facto ſecura
Ad Ro. 12. reſtet animæ via. Ideò ad Rom. 12.
ait: *Obſecro vos per miſericordiam*
Dei, vt exhibeatis corpora veſtra ho-
ſtiam viuam, &c. Quæ verba pen-
ſans Chryſo. valde miratur, quod
Paulus, vbi nos Deo vult ſacrare,
corporum tantum meminerit, &
non magis animarum. Nonne, vbi
de hoſtijs Deo exhibendis agit Pſal.
Pſal. 50 50. dicit. *Sacrificium Deo ſpiritus*
contribulatus? Si ergo placens Deo
hoſtia ſpiritus eſt, cur Paulus non
meminit ſpiritus, ſed ſolum ait: *Ex-*
hibete corpora veſtra hoſtiam vi-
uam? An quia minus æſtimat ſpi-
ritus hoſtiam? Abſit; ſed in corpore
ſiſtit, quia in illo totum periculum
eſt, niſi prorſus à fluxis, & terrenis
abſtrahatur, & puro iungatur ſpi-
ritui, ne quãdo anima deſcendat cor-
poris ad ſeruitium, & dum conde-
Chryſo. ſcendit corpori, interitum incurrat.
Ita Chryſol. ſermo. 109. *Fratres hic*
Apoſtolus honorat corpus, non mino-
rat animam. Nam corpus, quod ca-
piunt peccata, quod vitia corrumpũt,
quod deijciunt paſſiones: hoc Apoſto-
lus cupit ſoluere, liberare ſtudet, la-
borat amolliere, vt corpus ad originem
animæ conſcendat, non anima deſcen-
dat corporis ad naturam; & corpus
animam comitetur ad cœlum, non a-
nima corpus ſequatur ad terra. Quid
ſapientius? Quaſi hæc debeat eſſe
cura Chriſtiani hominis, qui velit
habere vitam, ſic corpus attollere
ab his caducis, & morticinijs, & il-
lud ſpiritui conformare, vt animæ
affectus nunquam habeat neceſſe
deſcendere ad ea, quæ corporis ſunt,
ſed magis corpus animam ſequatur
ad ſublimia.

Matth. 24. Væ autem prægnantibus, & nutrientibus in illis diebus.

§. VII.

Mundialia bona potius in mentis conceptu, quam in re exiſtunt.

SVbſcribo illis expoſitoribus, qui
hæc non ad fœminas prægnan-
tes referunt; miſerabiliores enim
his ſunt in fuga claudi, & infirmi:
vnde potius diceret, væ claudis in
diebus illis. Intelliguntur ergò præ-
gnantium nomine homines delitioſi, & mundi diuites, qui bonis ac-
quirendis inhiant, & voluptatibus
indulgent. Et quidem aptiſſimè huiuſmodi homines prægnantes dicuntur, quandoquidem mundi alia omnia bona magis ſunt in mentis conceptu, quam re vera exiſtunt. Hanc mihi excogitationem iniecit dives ille, cuius ager feraciſſimus dicitur à Diuus Luc. cap. 12. de hoc enim ait. *Cogitabat intra ſe*
dicens. Quid faciam? Quod non habeo
quo congregem fructus meos? Et di-
xit, hoc faciam, deſtruam horrea
mea, & maiora faciam, & illuc con-
gregabo omnia: quæ nata ſunt mihi
bona mea, & dicam animæ meæ: A-
nima habes multa bona poſita in an-
nos multos, manduca, bibe, expula-
re. Dixit autem illi Deus: Stulte, hac

nocte repetent animam tuam, quæ autem parasti cuius erunt? Ecce tibi ditissimus homo vitæ eripitur, misere perdit omnia bona sua, & fructus omnes agri sui amittit: sed vbi erant hæc diuitis bona, & fructus, an erant horreis iam clausa? Minime, quia ipse fatetur se non habere, quo illa possit colligere; sed erant in eius possessione. Abnuo, quando quidem, nec verbum audies, quo significentur bona possideri ab illo, solum dicitur: *Cogitabat intra se, &c.* Tota illa bonorum congeries, totus ille fructuum cumulus non in possessione, sed in cogitatione solum exultebant, & iam miser diues ab illis eripitur. Pulchrè Chrysol. sermo. 103. ait. *Vnde diues sic prauentus est, vt magis cogitata perderet, quam parata.* Hæc est mundialium bonorum conditio, quæ magis in cogitatione, quam in re existunt, quæ nunquam extra conceptum mentis à suis dominis visuntur. Quo respicit illud Sapient. 9. *Et terrena inhabitatio deprimit mentem multa cogitantem.* In quibus notandum est illud, *multa cogitantem*, hoc est, vt ait Hugo, *bona temporalia cogitantem*, & non dicit, quod terrena habitatio deprimat mentem multa bona temporalia possidentem, sed multa cogitantem: quasi hoc sit terrenorum hominum proprium, quod non grauentur possessis bonis, sed cogitatis. Quæ cum in re parua, & exilia sint; at in cogitatione ibi multa sunt, vt vanissime dominos suos grauent. Fallar nisi huc respexit D. Basil. homil. in diuescentes relatus apud Dam. lib. 2. Parallelor. capit. 17. vbi ait: *Quidnis aurum cernis, quidnis aurum tibi animo fingis. Hoc dormiens somnias, hoc vigilans cogitas. Vt enim bi, quibus furor rationis vsum ademit, non res ipsas cernunt, sed ea, quæ morbus obiecit, imaginantur, sic animus tuus auaritia correptus, quidlibet aurum, quidlibet argentum intuetur.* Non enim re ipsa sunt mundiales diuitiæ, sed in imaginatione, & cogitatione diuitum versantur, siue vt cum Logicis loquar, ad illa entia pertinent diuitiæ, quæ non tam à parte rei inueniuntur, quam obiectiue in intellectu repræsentantur. Ex quo lucem capit Ecclesiastici cap. 14. vbi sic. *Qui acerbat ex animo suo iniuste, aliis congregat.* Expende illud. *acerbat ex animo suo*, quasi non ex rebus ipsis acerbus diuitiarum existat, sed ex imaginatione, & cogitatione animi: id quod expressius reddit Damascen. lib. 2. Paralell. c. 17. *Est qui ab attentatione, & cordis compressione diuitias colligit.* non quia sic verè sunt diuitiæ in rebus, sed tota earum substantia, & abundantia appareat ex attentione, & compressione cordis, hoc est, ex modo tendendi, & attendendi cogitationis humanæ. Exempla notissima sunt, siue apud Logicos, siue apud Philosophos, nimirum in cœlis color pulcherrimus visitur, & tamen cœli colorem non habent: in aqua apparet virga curuata, quæ in se recta omnino est. Quod si quæras, vnde nascitur illa virgæ curuitas, & cœlorum color? Rursus nascitur non è rebus, sed ex modo tendendi, & attendendi visionis humanæ: sic similiter accidit diuitibus, quibus diuitiæ congeruntur non in re, sed ex attentione cordis. Ionæ 3. *Præparauit Dominus Deus hederam, & ascendit super caput Ionæ, vt esset vmbraculum super caput eius.* De quo Tilmanus in allegoriis ait. *Hedera est viror temporalium, & ascendit super caput eius vmbra, non verum corpus.* Quippe tẽporalia bona potius pertinent ad adũbratas capitis

Chrys.

Sap. 9.

Basil.

Eccl. 14.

Ionæ 3.

Tilm.

imagines, quam ad res verè exi-
stentes. Vnde sapienter Iob cap. 21.
ait. *Veruntamen, quia non sunt in*
manu eorum bona sua, consilium im-
piorum longè sit à me. Abūt à no-
bis desiderium illarum diuitiarū,
quæ veræ non sunt, quæ in manu
non sunt, sed in cogitatione, &
mentis attentione, vt inde fallant:
quapropter non immerito fallaces
vocantur.

§. VIII.

Diuitum cupiditates instar fœminarum prægnantium.

Aptissime item mundi diuites vocantur similes prægnantibus, vt qui saniora, & meliora fastidientes, luteis, & vilibus ferantur cupiditatibus. Pulchrè ad illos dicebat D. Basil. apud Damascenum lib. 2. Paralell. cap. 17. *Non te pudet lapides pra fastidio appetere, quemadmodum mulieres, que uterum gerunt? Vt enim illa lapillos vorant, eodem modo tu quoque lapides maiorem in modum appetis, sardonyches, nimirum, & iaspides, atque amethystos requirens.* Sanè prægnantium fœminarum notissima sunt fastidia, notissimæ cupiditates, fastidiunt pretiosas escas; tetram, luctum, carbones, lateres auide mandunt. Sic misere homines huius mundi diuites ad cœleste prandium vocati fastidiunt, quidquid cœleste est, & nauseant supra beatorum Angelorum cibo; at auidissime conquirunt sibi temporalium bonorum vilitates, immundicias, lutum, cinerem. Merito dicitur, vę his prægnantibus, quos absque dubio diabolus implet, vt alibi notauimus. Horum vicem deplorat Ierem. Thren. 4. aiens. *Qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora.* Et cur non ploret tantam hominis calamitatem? ille ipse homo, qui immortali stola fulgebat, qui de paradisi regno radiabat, cui vitalia poma à Deo ipso parabantur; ille, inquam, ipse amplexatus est stercora, non ad stercora deiectus, id quod initium fuit calamitatis non paruæ in Iobo, sed ipse auide stercora mundialium bonorum amplexatur, mandit D. Bernard. serm. de Obed. patien. Sapien. ait. *Hoc maximè Prophetæ deplorat, oblitas proprię conditionis ingenuas creaturas tantam dissimulare miseriam: nec modo non reputare, quod tolerant, sed tanquam bona magna complecti, quæ paulo minus extrema sunt mala.* Sic stultissimi affecti sunt ventris causa, vt quæ à sapientibus, vt stercora reputantur, abijciuntur, ipsi vt summa bona perquirant, & amplectantur. De his Prouerb. 30. dicitur: *Per tria mouetur terra, & quartum non potest sustinere. Per seruum cum regnauerit: post stultum cum saturatus fuerit cibo, &c.* Ecce vobis inter vrbium excidia, hoc numeratur secūdum, nimirum stultus saturatus cibo: & quis est stultus iste? Ille, qui sic affectus est ventris causa; vt nihil æstimet nisi caduca & temporalia bona. Ita Galfrid. citatus in adagialibus Deltrij ait. *Stultus saciatus cibo, & suppetentibus sibi subsidijs temporalibus intentus pariter, & contentus. Huiusmodi improperat stultis Apostolus dicens: Iam saciati estis, iam diuites facti estis.* Sic erga stercora mundialium bonorum sunt affecti, vt præterea nihil aliud meminerint; his hominibus, cur non moueatur terra, vt glutiat illos? Non longè ab hac mente aberat Abacuc cap. 2. dum ait.

Væ ei, qui multiplicat non ſua, vſque quo aggrauat contra ſe denſum lutum? Ad hæc D. Greg. lib. 34. Greg. moral. cap. 8. *Denſo luto ſe aggrauat, qui per auaritiam terrena multiplicat.* Et cur venter non perdat eum, qui ventris cauſa denſum lutum, lateres ipſos manducat?

§. IX.

Eccleſiaſtici delitioſi peribunt.

CRediderim, cum væ prægnantibus, væ nutrientibus, dicitur non in genere tangi viros opulentos, & delitioſus, ſed ſpecialiter ibi agi de opulentis, & delitioſis templi miniſtris, à quibus in Domino pariuntur fideles, & nutriuntur iuxta Apoſtolum dicentem: *Filioli mei, quos iterum parturio.* Et ſanè inter omnes opulentos, & delitioſos, maximè Dei iram incendunt delitioſi Eccleſiæ miniſtri, qui in miniſterio regenerationis vnum ſpectant, vt potiantur prægnantium, & nutrientium non feſtidia, non ſarcinas, ſed delitias. His ipſis Amos 4 dicebat Amos cap. 4. *Audite hoc verbum vaccæ pingues, quæ eſtis in monte Samariæ, quæ calumniam facitis egenis, & confringitis pauperes, quæ dicitis dominis veſtris, afferte, & bibemus. Iurauit Dominus Deus in ſancto ſuo, quia ecce dies venient ſuper vos, & leuabunt vos in contis, &c.* Ecce ſub vaccarum nomine reprehenduntur Sacerdotes, & extremum illis denuntiatur excidium, ſed eæ vaccæ dicuntur, quæ regeneratorum fidelium onera minime curantes, delitias nutritiorum ſectantur, vt in otio pingueſcant, Ruper. & opulenti fiant. Ruper. ibi: *Non paruum ponderis habet, quod dicit: Audite hoc verbum vaccæ pingues. Simul namque vehementer aſtruit turpem ventris impenſionem, quam in otio fouebant affluentibus de cuncto populo diuitijs, veraciter incraſſati, impinguati, dilatati, & exinde recalcitrantes, vt vaccæ pingues.* Me tuant Eccleſiaſtici viri, dium vitam ſuam ſic animaduertunt depingi: ſe ſe matres, & nutrices populorum prædicant, & miniſterium parturientium fideles Chriſto aſſumunt, ſed qui partu comitantur dolores, curæ, ſollicitudines de filijs prorſus à ſe depellunt, ſolum amplexãtes delitias, otia, munera, quibus à cuncto populo ſuſceptis ipſi diteſcant in dies. Metuo, ne qui ſic viuũt, potius ad macellum, & victimam, quam ad regenarationem fidelium ſeruẽtur à diuina ira. Michæas c. 2. *Mulieres populi mei eieciſtis de domo delitiarum ſuarum.* Quorum verborum ſenſum explicatius Lxx. pertingunt; *Duces populi mei proijcientur de domibus delitiarum ſuarum.* Itaque idem dux populi, & mulier; ſed qui populi dux vocatur mulier? Hic eſt vir Eccleſiaſticus ad id miniſterij vocatus, vt pariat, & nutriat, & foueat fideles, illoſque brachijs ſuis portet tanquam mater, is in tantum ſtat in Dei conſpectu, in quantum de Eccleſiaſtico munere non ſibi delitias parat, proijciendus à Deo de domibus delitiarum. Accipite Hieronym. ſic ſantem: *Eccleſiæ principes, qui delitijs affluunt, & inter epulas: atque laſciuias pudicitiam ſeruare ſe credunt, propheticus ſermo deſcribit, quod eijciendi ſunt de ſpatioſis domibus, lautiſque conuiuijs, & multo labore epulis conquiſitis. Et ſi vis ſcire, quo eijciendi ſunt, Euangelium lege. In tenebras ſcilicet exteriores, vbi erit fletus, & ſtridor dentium. An non confuſio, & ignominia eſt Ieſum crucifixum magiſtrum pauperem, atque* Michæ. 2 Hierõ.

que

que eſurientem farſis prædicare A *corporibus; ieiuniorumque doctrinam rubentes buccas, tumentiaque ora proferre?* Equidem indigniſſimum eſt, & horrore plenum, à Chriſti crucifixi, & ieiuniorum prędicatione ad lautiſſimas mẽſas proſilire: & de crucifixi, & pauperis miniſterio deliciarum domus conſtruere, adeo, vt qui munus habet B euangelicam paupertatem ſuadendi, defendendi vſque ad ſanguinem nihil non diues, & opulentum in domo ſua velit reſpicere. Luc. decimotertio, venient multi nimirum Luc. 13. Eccleſiaſtici, & dicent: *Manducauimus coram te & bibimus.* Quid tunc Dominus? *Diſcedite à me omnes operarij iniquitatis.* Et merito repel- C luntur, vt operarij iniquitatis, qui Eccleſiæ bonis abutuntur ad delicias. D. Baſil. reg. 282. *Cur enim non* Baſil. *rite operarij iniquitatis appellantur, qui donis Dei ad mercaturam voluptatum ſuarum abutantur? Cuiuſmodi erant illi, de quibus eſt apud Apoſtolos. Non enim ſumus, ſicut multi adulterantes verbum Dei.* Hoc viderint Eccleſiaſtici viri, & notent, an ita viuant Eccleſiaſticis diuitijs, vt aptiores videantur ob pinguedi- D nem ad macellum, & victimam, quam ad parturitionem regeneratorum in Chriſto.

Matth. 24. Orate autem, vt non ſit fuga veſtra in hyeme, vel Sabbato, E erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi vſque modo, neque fiet. Et niſi breuiati fuiſſent dies illi, nõ fieret ſalua omnis caro, ſed propter electos breuiabuntur dies illi.

§. X.

A ſolo Deo citæ, & præpropera ſalus poteſt venire.

QVi velocem curſum ad ſalutẽ conſulit, non ait, cauete, ne fuga veſtra in hyeme, aut Sabbato fiat; ſed orate, quaſi à ſolo Deo obtinẽdum ſit: quod quis nullum impedimentum, nullam moram ſentiat, quando ad ſalutem ſit illi confugiendum. Non humanę diligentiæ eſt, ſed ſolius muneris diuini, quod cita, & feſtinata ſalus nobis paretur. Ideo Paulus non alio, quã orationibus ad Deum celerem reſtitutionẽ ſuam petit tractari. Quippe ad Hebr. 13. *Orate pro nobis.* Hebr. 13. *Amplius autem deprecor vos hoc facere, quo celerius reſtituar vobis.* Celeritatẽ enim ſalutis ſolus Deus cauſat. Prudenter Iacob. Geneſ. 27. Gen. 27. de cibo feſtinatiſſime inuento, & parato dicit patri ſuo. *Voluntas Dei fuit, vt cito occurreret mihi, quod volebam.* Cur non magis expeditionem ſuam, & venatoriam artem commendat? Cur impigritiæ animi ſui ſciẽtis omnes moras, omnia impedimenta rumpere, nõ tribuit; ſed omnem celeritatis cauſam in Deũ refundit? Nouerat vir ſapiens feſtinatam benedictionem, & ſalutem, à nullo alio obuenire poſſe niſi a Deo. Ambr. lib. de Fuga ſæculi, Ambr. cap. 8. ait. *Iacob. & cito inuenit, & inuentorum ſuorum auctorem teſtificatus eſt Deum, in quo, & diligentia palma, & ingenij ſignificatur vbertas. Quod inuenitur, quæritur, & quod quæritur, temporis eſt, quod tempo-*

temporis est, vtique diligentia est, quod autem præuenit, vsum temporis Deus infundit, Deus dat. Vbi necessum sit salutem breuissimo tempore, summa celeritate operari, non id ab aliqua creatura speres, non id committas humanæ diligentiæ, solus Deus dat, solus Deus infundit, quod præuenit vsum temporis. Dicebat Baruch, cap. 4. *Sicut viderunt vicinæ Sion captiuitatem vestram à Deo; sic videbunt, & in celeritate salutem vestram à Deo.* Expende in quo videndum promittat salutem à Deo venturam, & non ab alio, nimirum, *in celeritate*; habet enim salus, quæ à Deo venit, celeritatem sibi propriam, adeo vt vel inde cognoscatur Deus, nimirum ex celeritate, quam præstat. Propterea Dauid Psal. 17. *Quoniam quis Deus præter Dominum? Aut quis Deus præter Deum nostrum? Deus qui præcinxit me virtute, & posuit immaculatam viam meam. Qui perfecit pedes meos tanquam ceruorum.* Hebraicè: *Coæquans pedes meos ceruis.* Ille sane Deus, & non alius, qui solus nouit celeritatem ad salutem infundere; nulla creatura est, quæ temporibus non impendat seruitutem, moraque faciat, & impedimenta experiatur: vnus Deus dat, quod præueniat tempora, & celerrimam salutem afferas. Similiter Abacuc cap. 3. *Deus Dominus fortitudo mea, & ponet pedes meos tanquam ceruorum.* Fatetur Dominum esse fortitudinem suam vnicam, & solam, sic enim explicat Hieronym. quasi dicat. *Nullam aliam, nisi in Christo habeo virtutem*, cuius rei signum illud euidens est, nimirum, *& ponet pedes meos tanquam ceruorum.* Chaldæus Isaia 35. explicatius ait: *More ceruorum velocissimorum, ita vt non detineantur.* Et quidem non ab alio, nisi à Deo possunt humani pedes sic ad salutem festinare, vt nec moras temporis, nec viarum difficultates, nec abrupta montium experiantur, sed & moris, & difficultatibus ruptis festinatam obtineant incolumitatem. Hinc Isaias cap. 35. fatur: *Dicite pusillanimis.* Chaldæus verum aliter: *Dicite festinis corde.* Et quidem, qui tot obstricti erant difficultatibus, & calamitatibus, vt nil videre iam possent, nisi mortem vndequaque imminentem, molestissimè ferebant quamlibet etiam minimam moram suæ liberationis, & vltra quam credi potest, festinabant desiderijs suis in libertatem. His ergo nimis festinis nuntium mittitur, & quale nuntium? *Confortamini, & nolite timere, ecce Deus vester vltionem adducet retributionis: Deus ipse veniet, & saluabis nos. Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt. Tunc saliet sicut ceruus claudus.* Quippe festinis corde nullum lætius nuntium mitti potuit, quam illud: *Deus ipse veniet, & saluabit vos*, quia nullus alius nouisset adeo festinam illis infundere salutem, quæ posset æquari festinationi illam desiderantium. Vnus Deus dat, quod præueniet vsum temporis: dante enim Deo, tunc saliet sicut ceruus claudus, nullum erit impedimentum, quod detineat nos, quominus velocissimè ad salutem prosiliamus.

Isai. 35

Chald.

Baruc 4.

Psal. 17

Abac. 3

Hieron.

CA-

A

CAPVT VII.

De Iesu morte prædicta.

POstquam Iesu diuinitas Apostolis innotuerat per Petri confessionem, iam palam de morte sua Iesu loquitur. De morte, inquam, loquitur Ierosolymis subeunda, à Principibus, & Sacerdotibus populi procuranda, quam ipse animo suscipiet habenti. Sed qui Deum prædicarat Petrus, non patitur audire mortalem, & vt fidelis originem confessus est diuinum, sic amator à suo Iesu mortem nititur ablegare. Repellitur à magistro Petri suadela, in qua, etsi nesciens, tamen, vt ait, Theophylactus, Satanæ subscribebat placitis. Eu conditionem humanam. Modo Petrus beatus, iam dicitur Satana: Beatus, qui Iesum Deum prædicat; Satana, qui nequit illum esse mortalem.

Matth. 16. Exinde cœpit Iesus ostendere discipulis suis, quia oportet eum ire Ierosolymam, multa pati à senioribus & scribis, & Principibus Sacerdotum, & occidi, & tertia die resurgere.

§. I.

Diuinitas in homine clarescit de subiecto puluere humilitatis.

B EXinde mortem, & ignominiam suam Iesus ostendit, & publicat, ex quo? Ex Petri confessione, qua prædicatus est Dei filius, & sic ab Apostolis creditus, & adoratus. Et quidem diuinissimè ex quo filius Dei innotescit, incipit passionis ignominiam reuelare, non vt obnubilet Deitatis suæ splendorem, sed vt euidentiorem faciat: nullo enim magis apparet C diuinitas, quam ex subiecto puluere humilitatis. Sapient. 7. de Dei filio carnem humanam induto dicitur: *Candor est enim lucis æternæ, & speculum Dei maiestatis.* Cur speculum Dei maiestatis? Speculũ imagines rerum reddit clarissimas, sed de stanno, plumbo, vel alio denso corpore sibi adiuncto. In crystallo enim solo lucem vides, imaginem rerum vides nullam, verum vbi puluerem chalybis, seu stanni supposueris crystallo, de adiuncto puluere imagines reddit euidentissimas. Sic diuinitatis maiestas per se solam lucem habitat inaccessibilem, verum de adiuncto humilitatis, & fragilitatis humanæ puluere redditur prorsus conspicua, & E euidentissima. Ad hæc eleganter Franconius de gratia Dei to. 2. ait. Franc. *Diuinitas in luto tanquam imago in speculo refulget, & lutum in Deum solidatum est.* Facit humilitatis, vilitatisque humanæ puluis, vt diuinæ maiestatis imago, euidentius appareat. Quo quis vilitatem suam ob oculos proponit, eo euidentius,

Sap. 7.

& cla-

& clarius, si qua in eo est, diuinitatis species manifestatur. Genes. 1. ait Dominus: *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram.* Rursus capit. secundo, post hominem factum subditur: *Formauit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ, & inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ.* Expende modo quid intenderit Deus facere, & quid fecerit: intendit in homine Dei imaginem cõspicuam reddere, & hominem ex limo terræ facit. Nonne terræ limus magis fuscabit, obscurabit Dei imaginem? Immò limus terræ additur operi humano, vt de humilitatis humanæ puluere, sicut de stanno adiuncto in speculo euidentius Dei imago conspiciatur. Pulchrè Diuus Leo sermon. 4. de Natiu. ait. *Homo carnis substantiam accepit à terra, & rationali spiritu per insufflationem creantis animatus est, vt ad imaginem sui creatoris viuens, formam Dei, bonitatis, ac iustitiæ in splendore imitationis tanquam in speculi nitore seruaret.* Ecce tibi rationali spiritui additur puluis, vt ab illo, tanquam ab speculo diuinitatis imago manifestius in conspectum saliat. Quò spectabat S. Isaac presbyter lib. de mundi contemptu, capit. 13. inquiens. *Vilipende te ipsum, & videbis gloriam Dei in temetipso. Nam vbicumque humilitas nascitur, ibi gloria oritur Dei. Quod si habes humilitatem in corde tuo, ostendet tibi Deus gloriam in corde tuo.* Itaque humilitatis pulvis suppositus animis nostris, is facit, quod Dei gloriosa imago appareat in nobis; de humilitatis puluere venit, quod Deus se se medio cordis nostri prospectet. Cantic. 1. *Dum esset Rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum. Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi inter vbera mea commorabitur.* Modo erat Deus in alto regalis maiestatis accubitu, sublimis, & eleuatus regio vigebatur in throno, & subito medio sponsæ in pectore, vt fasciculus apparet, qui tam subitam, & præproperam Dei apparitionem inter sponsæ vbera causauit? Ipsa explicabat, dicens: *Nardus mea dedit odorem suum*; nardus est Diui Bernardi, & alijs Patribus humilis affectus sponsæ, quæ humilitas, vbi nostris animis applicatur, ibi Deum apparere facit. Pulchrè Bernard. sermo. 43. in Cant. *Ante in accubitu regio, modo inter sponsæ vbera. Magna humilitatis virtus, cui etiam Deitatis maiestas tam facilè se inclinat.* Adde humilitatem, & non poterit in te non videri diuinitas.

Genes. 1

D. Leo.

S. Isaac.

Cant. 1.

D. Bern.

§. II.

Gloriosius homini est intra fragilitatis suæ terminos prædicari, & turpius vltra dignitatis mensuram honorari.

EX quo Iesus Petri prædicatione adeo extollebatur, vt filius Dei viui diceretur, mortis passionisque suæ conditionem auidius ipse publicat: quo reuocatur vanissimorum hominum audacia, qui Iesum Deum solum dicebat, maior enim Iesu gloria est, si de humana passibilitate etiam intra hominis conditionem laudetur. Romanis Imperatoribus triumphantibus sistebatur seruus, qui clamaret: *Memento te hominem esse.* Ex quo non mediocris quæstio apud Sapientes viros esse potest, vtra gloriosior esset Imperatoribus, an huius serui vox, an vox Senatus illos inter

Deos

Deos statuentis? Quæstionem di-
Tertull. timit Tertull. Apol. aduersus gentes asserens gloriosiorem longe fuisse Triumphatoribus hominibus vocem secuti: his verbis. *Suggeritur ei à tergo, Respice post te, hominem memento te. Etiam hoc magis gaudet tanta ſegloria eruſcare, vt illi admonito conditionis ſuæ ſit neceſſaria. Minor erat, ſi tunc Deus diceretur, quia non verè diceretur. Maior eſt, qui reuocatur ne ſe Deum exiſtimet.* Et quidem minoraretur Iesus, ſi ſolus Deus diceretur, quia non verè diceretur. Maior eius gloria, qui carnis paſſibilitate reuocatur, ne ſolus Deus credatur; turpe enim cuiuis eſt vltra veritatem laudari, & etiam creaturis inſenſibilibus valde moleſtum eſt, quod ſuperent honore accepto di-
Hier. 2. gnitatem ſuam. Hier. 2. *Obſtupeſcite cœli ſuper hoc, & porta eius deſolamini vehementer, dicit Dominus. Duo enim mala fecit populus meus, me derelinquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt ſibi ciſternas, &c.* Apud Euchetium non ſolum lego, quod cœli obſtupeſcere iubeantur à Deo, ſed & quod ipſi iam verè obſtupuerint, ſic enim legitur: *Expauit cœlum in iſtud, & terra commota eſt, &c.* Et non deſino mirari cur cœlum expaueat, & contremiſcat Iſraelitarum videns Idololatriam, & non magis inde lætetur, & gaudeat, quàndoquidem ipſis cœlis datur diuinus cultus, vero Dei negatus. Ierem. 7. *Vt faciant placentas Reginæ cœli.* & cap. 19. *Sacrificauerunt enim militiæ cœli.* Cur ergo cæli ſtupeant, contremiſcant, & non potius lætentur, gaudeant, quod diuino honoris digni cenſeantur à creatura rationali? Cæterum turpiſſimum eſt, & moleſtiſſimũ etiam inſenſibilibus vltra dignitatis ſuæ terminos honorari. Vnde dicebat Eucher. libro 4. in lib. Reg. Euch.
Turbata ergo erant elementa, turbata non officio, ſed affectu, quod vnicum, vt dixi nomen Deitatis hominũ eis error imponeret, famulatumque debitum conditori casa deuotione præberet. Hoc potens eſt etiam inſenſibilis turbare, ſi vltra dignitatis menſuram maioribus honoribus afficiantur: quam labem, & turpitudinem maxime ab amico ſuo Moyſe ablegare Dominus procurauit. Etenim habeos Deutero. 34. *Dent. 34*
Mortuuſque eſt ibi Moyſes ſeruus Domini, in terra Moab, iubente te Domino: & ſepelierunt eum in valle terra Moab contra Phogor; & non cognouit homo ſepulchrum eius vſque in præſentem diem. Quod ſi quæras, cur voluit Deus, vt Moyſis cadauer ſic lateret omnes Iſraelitas? Rem attigit Petr. Dam. ſer. de translatione ſanctæ Hildeg. latos *Moyſis corpus ipſe per ſe Dominus ſepeliuit, & tamen ſepulchrum eius innoteſcere hominibus noluit, vt tollatur occaſio, ne qui tam Deo charus extitiſſe cognoſcitur, diuinus honor illi ab Iſraelitica plebis perfidia præbeatur.* Quibus poſitis velim quærere cur Deus tam ſolicitus in occultando Moyſi ne diuinus à populo haberetur & non ſic ſolicitus fuit in occultandis vitulis? Equidem maior occaſio Idololatriæ vitulus erat, vt qui apud Aegyptum, & in heremo honores diuinos ſibi à populo Iſraelitis præripuerat; & non curat Deus vitulos à populo ablegare, imò duodecim vitulos fuſiles ſupponit mari æneo in templo ſuo exiſtenti. Cur ergo qui occaſiones adeo vehementes vituli adorandi non cauet, minores occaſiones Moyſis adorandi tam ſedulo cauit? Iam ipſe prædictus author indigitabat cauſam illis verbis: *Ne qui tam Deo charus extitiſſe cognoſcitur, diuinus honor illi*

illi prebeatur. Magna Dei in amicum ſuum Moyſem charitas id effecit, quæ non patiebatur, vt adeo ſibi charus, & amicus homo tanta turbaretur infamia, vt vltra id quod erat, poſſet celebrari. Ideo cauit Dominus, ne ſciretur Moyſis cadauer, vt occaſiones amputet, ne homine maioribus plauſibus potius turpitudinem quam gloriam reportaret. Iunior ille filius, & prodigus, hoc eſt gentilis populus dicebat apud Lucam 15. *Pater peccaui in cælum*. Sed quomodo in cœlum peccabat, quandoquidem adeo cœlum colebat, vt Soli, & ſtellis diuinos daret honores? Ideò peccabit in cœlum, & cœlum prorſus concutiebat, quia illi indebitus dabat honores. Chryſolog. ſermon. 5. *Peccauit in cœlum dum in cœlo Solem, Lunam, ſydera, deos eſſe blaſphemat, & hac eadem prophanat adorando.*

Luc. 15.

Chryſ.

§. III.

Diuina virtus eſt gloriæ conſpectu non cæcutire ad fragilitatis caſus.

ET ſuam diuinitatis gloriam à Petro prædicari audit Ieſus, & ſimul reduuiui ſui corporis immortales triumphos aſpicit, dum ait, *& tertia die reſurgam*, & tot gloriatum ſplendoribus affectus non cæcutit ad mortem videndam, ſed clariſſimis illam oculis ſpectat, & eius ſingillatim recenſet iniurias. Id potuit diuina Ieſu virtus, qui enim creaturarum ſunt oculi ſic bonorum ſplendore afficiuntur, vt inter ſplendentia bona obſcurum caſum minime videant. Iſaias, cap. 14. dicitur ad refrigam Angelum: *Dicebas in corde tuo: in cœlum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum, ſedebo in monte teſtamenti in lateribus Aquilonis. Aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero Altiſſimo. Verumtamen ad infernum detraheris.* Nunquam ego mirari deſiui, quomodo Angelus acuuſſimus, perſpicaciſſimus in delicijs paradiſi creatus inter tot culmina, inter tot aſcenſiones cogitatas, nec ruinam, nec caſum vicinum expauerit, imò nec meminerit? Cur Angelo aſcenſus vides? Cur vt meditaris principatuum ſolia, non ſimul proſpicis vicinum caſum? Iam dudum ſplendentia culmina ſic creatos oculos nouerunt obcæcare, vt minime latens ibi caſus videatur. Sic Bernar. tract. de gradibus humilitatis in 1. gradu ait: *Viſo principatu, ſtatim in oculo tubet ſuperbia excreuit, qua interpoſita caſum videre non potuit.* Ab ſplendenti principatus ſolio, à perſpectis bonis nil citius acquirunt oculi creati quam cæcitatem, ne vicinam ruinam poſſent aſpectare. Fortior Angelo ſit, diuinus ſit qui inter bona, & culmina non cæcutiat ad videndum vicinum caſum. Maximus ille virtutum athleta Ioſeph ſic ſomniabat Gen. 37. *Vidi per ſomnium quaſi Solem, & Lunam, & ſtellas vndecimo adorare me.* Sic ſanctus vir celſitudinẽ ſolij ſui inter ſoles, & aſtra meditabatur; ſed qui tot lumina gloriæ ſuæ vidit, & narrat, nec minimam ſuſpicionem habet ſeruitutis, & carceris, quo illa erant comparanda: ſemper enim ſplendentia bona malorum inferunt cæcitatem. Vnde Bern. vbi ſupra aiebat: *Sic Ioſeph cum præuidiſſet exaltationem ſuã, non tamen præſciit ſui venditionem, quamuis propior eſſet venditio, quam exaltatio.* Nil citius faciunt proſperitatum ſoles, quam bo-

Iſai. 14.

Gen. 37.

Bern.

Bern.

obcæcare oculos, ne videant casus: vt solis materialis claritas sic solet occupare oculos, vt si subito ad suboscura loca conuertantur, nihil prorsus videant: ita prosperitatum solers occupant mentes creatas, vt ad obscuros casus videndos minimè valeant. Psalm. 29. *Ego dixi in abundantia mea, non mouebor in aeternum*. Id quod expendens Nicephorus in Cat. Græc, ait: *In prosperitate mea non putaui me iterum agitari, & stabilitate dimoueri.* Nullius enim motus, & casus suspicioni relinquunt locum prosperitates. Vnde monebat Sap. cap. 18. *Memento paupertatis in tempore abundantiæ, & necessitatem paupertatis in die diuitiarum*. Quacumque prosperitate fruaris, & si vndequaque bonis circumseptus sis, semper cura ob oculos habere, quæ solet prosperitates comitari, paupertatem; nec sic rapiaris culminum splendore, quod non simul videas inde præcipitia, & cunctos casus. Quod dicebat D. Ephrem de Humilit. comparan. cap. 97. *Dum gaudium aduenerit; angustias spectemus: ne ob nimium gaudium obliuiscamur luctus.*

Psal. 29

Nicepli.

Sap. 18.

D. Eph.

Matth. 16. Et assumens eum Petrus, cœpit increpare illum, dicens: Absit à te Domine, non erit tibi hoc.

§. IX.

Ille solus dolor censendus, qui ab amore perfectæ salutis procedit.

NOn putes Petrum Iesu reprehensorem, sed amatorem: amabat plus omnibus Petrus Iesum, & non tolerat audire, quod tantus magis interficiatur; immò sic exacerbatur audita Iesu morte, vt maximi amatores exacerbari solent, cum dilecti sese periculis tradunt. Non equidem hæc increpatio fuit reprehendentis, sed dolentis pro ardenti Iesu amore, vt Beda, & Euthymius cum Chrysostom. & Hier. notarunt. Sed scire cupis, cur dolor hic, & amaritudo Petri profectus à tanto amore in Iesum, debuerit potius vocari ab Euangelista increpatio, quæ vox, nescio quid indignum in Petro facit suspicari? Dolebat Petrus propter temporariam salutem Iesu, & ideo nec censetur dolor, nec amaritudo illa, quæ nõ proficiscitur ab amore perfectæ salutis spiritualis. Equidem alibi ingenue proponit nobis Euangelista Petrum dolentem, ingentique amaritudine plenũ: quippe Luc. 22. vbi vincti Iesu oculi conuenitur, negationis perpetratæ recordatus. *Egressus foras fleuit amare.* Ecce tibi, & hic, & illic amaricatur Petrus, & vtrobique propter Iesu amorem: & nihilominus illic non dicitur doluisse, sed increpasse; hic totus dolore, & amatore plenus pronuntiatur. Quæ discriminis causa? Primus amor Petri adhuc sapiebat carnem, & sãguinem, erat enim solum circa salutem corporalem; & ideo non censetur dolor, qui ab illo procedebat: modo dolet ex perfectissimo amore salutis spiritualis, & inde est, quòd hic dolor, & amaritudo censetur, explicetur, publicetur: pulchrè D. Augustin. serm. 121. de tempore, ait. *Flere cœpit amare, quia Dominum suum cœpit amare.* Non dolebat Petrus, quandò tola corporalia, & temporalia amat; tunc videns Iesum tratum hostibus flere cœpit amare, quia cœpit spiritualiter amare, & dolere

A

B

C

D

E

Luc. 22.

D. Aug.

dolere etiam cœpit, amaricari cœpit pro ſalute ſpirituali: nullus enim alius dolor, nullo amaritudo cenſetur, niſi quam ſaluti impendis ſpirituali. Hinc Geneſ. 49. accedens Iacob ad benedictionem Ruben ſic ait. *Ruben primogenitus meus tu fortitudo mea, & principium doloris mei.* Cur Ruben principium doloris Iacob? An Iacob nullus antea dolor? Nulla amaritudo? Equidem ille eſt Iacob, qui tam acerbam pertulit perſequutionem à fratre, vt exulare à domo fraterna fuerit coactus; is plurimis annis Laban ſeruiuit vigilijs multis, laboribus multis, inſuper ipſius Labani mille dolores pertulit, & hæc omnia, & plurima, ante ortum Ruben; cur ergo Ruben dicitur principium doloris? Rem ponderat, & explicat Rupert. in Geneſ. lib. 9 c. 26. *Vnde principium doloris mei? Ex eo quia effuſus es ſicut aqua; aſcendendo cubile patris tui. Hoc enim principium doloris eius extitit, non quod in nullo antea doluerit, ſed quia verus dolor de plaga peccati, primum in domo eius de iſto accidit.* Expende illa verba, *verus dolor de plaga peccati*: Nullus alius dolor cenſetur, niſi dolor hic, qui de amore ſalutis ſpiritualis naſcitur. Etſi vehementiſſimi ibi dolores fuerunt pro re temporaria, pro corporis plaga, pro charorum amiſſione; hi in cenſu diuino non inuenientur, imò crebrius apud Deum male audiunt. Non me male audit præſens Petri dolor? Quippe dolebat Petrus mortem Ieſu audiens, & Eidum ob amatoris animi dolorem Ieſum à morte reuocat, tantum abeſt, vt dicatur doluiſſe, quod dicitur increpaſſe. Quid contrarius? Dolor de damno alterius pius eſt, acceptus eſt illi, pro quo dolemus; increpatio autem nulli non moleſta eſt, & cum in ſuperiorem fit, audax, & temeraria ſolet reputari, in Deum blaſphema. Cur ergo dolor Petri, non dolor, ſed increpatio in Deum vocatur, niſi quia nimis temporarius amor, & dolor frequenter apud Deum male audit. Accipite exemplum non iniucundum ex Eſther 7. vbi poſt manifeſtatam à Regina Amanis malitiam, cum Rex ita exardeſcens in hortum ſe reciperet: *Aman quoque ſurrexit, vt rogaret Eſther Reginam pro anima ſua: intellexit enim à rege ſibi paratum malum. Qui cum reuerſus eſſet de horto nemoribus conſito, & intraſſet conuiuij locum reperit Aman ſuper lectulum corruiſſe, in quo iacebat Eſther, & ait: Etiam reginam vult opprimere, me præſente in domo mea.* Ecce tibi cum Aman miſerè dolens rogabat reginam, habetur à rege, quaſi reginam opprimeret: ſic dolentis, & rogantis pro anima ſua dolor, & poſtulatio putatur oppreſſio: ſic & apud Deum dolor, & affectus pro temporali, & caduca reputabitur oppreſſio, & quicumque ſtratum ſuum lacrymis rigarit, nihilque aliud reſpexerit in petitionibus ſuis, in doloribus ſuis, in affectibus ſuis, quam temporale, & carnale, is non miretur, ſi male audiat apud regem, qui tales affectus velut oppreſſiones æſtimat.

Gen. 49.

Ruper.

Eſther 7.

Matth. 16. Qui conuerſus dixit Petro: Vade poſt me Satana, ſcandalum es mihi, quia non ſapis ea, quæ Dei ſunt, ſed ea, quæ hominum.

§. V.

Nulli sanctitatis culmini securitas est in hac miseriarum valle.

QVis non exhorreat hanc hominum etiam sanctissimorum vitã ob mutãbilitatem? Quis vellet hic morari, etsi se videat virtutum aggeribus communitum sanctitatis culmina tenere? Ecce Petrus paulo ante beatus à Deo publicatur, & modo Satanas dicitur; eu humanæ vitæ incertitudo, quis sciat etiam à sanctissimis viris, si postmodum erit diabolus, quando Petrus tam breui interuallo, & beatus est, & Satana? Nullus, mihi crede, sanctitatis gradus est, à quo non possis decidere; nunquam sic sanctus eris, qui non possis continuo fieri diabolus. Hinc est, quod diabolus nunquam è sanctissimo viro desperat se posse facere Satanam. Nonne Iesus Domini sanctitas ab ipsi incunabulis tanta apparuit, quæ omnes dæmonum vires eneruaret? Quomodo posset superbissimus spiritus intueri humilitatem illam, qua Iesus inter peccatores accessit baptizandus Ioanni? Quomodo triumphator hominum per gulam non perderet sua arma, cum videret Iesum in deserto ieiunantem quadraginta dierum? Et nihilominus immediatè post hæc virtutum culmina ait Matth. capit. 4. *Et accedens tentator*. quando accedit? Pulchrè D. Leo. serm. 3. de Quadrag. *Viderat suam superbiam baptizati Domini Iesu humilitate calcatam, intellexerat quadraginta dierum ieiunio omnem cupiditatem carnis exclusam.*

Quid tunc? Non ne omnem amittit spem victoriæ? Non ne putat se operam, & oleum perdere in tali conflictu? Non ne disperatus prorsus abijt? *Et tamen non desperauit de artibus suæ malitiæ spiritualis improbitans, tantumque sibi de naturæ nostræ mutabilitate promisit, vt quem verum experiebatur hominem præsumeret posse fieri peccatorem.* Nulla virtus est, nulla sanctitatis culmina visuntur in homine, dum in hac viuit valle, quæ non possint mutari in barathra peccati. Quisquis homo hic viuis, etsi sanctissimus hodie sis, etsi summis virtutum fastigijs eleuatus, non est cur non possis timere, quod cras à tua fragilitate fias ipso peior diabolo. Propterea non miror, quod summæ sanctitatis culmina, dum hic sunt, non adeò videantur æstimari à summo rerum æstimatore Iesu, qui loquutus de præcursore suo Matth. 11. ait. *Amen dico vobis, nõ surrexit inter natos mulierum maior Ioanne Baptista; qui autem minor est in regno cælorum, maior est illo.* Quomodo, qui minimus est in regno cælorum, est maior Ioanne Baptista? In regno cælorũ sunt infãtes, qui nullo suo merito, sed propter Iesu merita coronam reportarunt; at Ioannes innumeris virtutũ facinoribus adornatus fulgebat, adeò, vt meritorum, virtutumque splendore etiã sanctissimos Patriarchas, qui obierant, longè superaret. Quomodo ergo horum minimus est maior Ioanne? Sanè est tanta hominis infirmitas, vt quæcumque sanctitatum culmina, qua parte subiecta sunt mutationi, & casui minora videantur, quam sunt minimi etiam infantes iam æterna securitate donati. Huc respexit D. Hieron. hic iens. *Nos autem simpliciter intel-*

Mat. 11.

Hierõ.

intelligamus, quod omnis ſanctus, qui iam cum Deo eſt, maior ſit illo, qui adhuc eſt in prælio. Aliud eſt enim coronam victoriæ poſſidere, aliud in acie pugnare. Cur enim non maximè ignoretur quæuis felicitas, quæ poteſt mutari? Cur non infimi ordinis ſit virtus, quæ poteſt cedere peccato: & ſanctus, qui poteſt eſſe diabolus? Sapienter monebat Eccleſiaſticus, cap. 11. *Ante mortem, ne laudes hominem quemquam.* Cur ante mortem nemo laudandus? Hugo ibi: *Quia adhuc eſt in pugna.* Et quæ varijs belli euentibus ſubiecta ſunt, non prorſus laudabilia, cum habeãt vnde vituperationem timere poſſent. *Eccl.* 11.

§. VI.

Indecora, & detrimentoſa venit corona nuſquam pugnanti, laboranti.

VOcatur Petrus Satana, & ſcãdalum Ieſu poſitum, quia paſſionis pugnas eripere tentat ad triumpos, & immortales coronas properanti. Rationalis creaturæ regnum ſpirituale vt adipiſcatur Ieſus ſeſe mortis pulueri, crucis ſtadio tradit, & Petrus contra ſuadet, vt ſine puluere triumpher, ſine labore coronam rapiat: quid magis indecorum, quid magis detrimentoſum nobili imperatori, quam ſine pugna triumphare, ſine facinorum meritis coronari? Hanc maculam, & ruinam Ieſu inurere curabat Satana, cum iuxta Luc. c. 4. ſecundo accedit tentare: ſic enim ibi dicitur. *Dixit illum diabolus in montem excelſum, & oſtendit illi omnia regna orbis terræ in momento temporis: & ait illi: Tibi dabo poteſtatem hanc vniuerſam, & gloriam illorum, quia mihi tradita ſunt, & cui volo, do illa. Tu ergo ſi adoraueris coram me, erunt tua omnia.* Ecce tibi totum humanæ creaturæ regnum, quod diabolus tyrannicè vſurparat, factus mundi rector, iuxta Apoſtolum, & Princeps tenebrarum harum, id quam gratis offerat Ieſu, quam ſine certamine. & puluere, propter ſemel exhibitam adorationem. Et quidem totum inter Ieſum, & diabolum duellum de regno humanæ creaturæ erat, hoc ſolum intendebant vniuerſæ Ieſu pugnæ, & ſudores, vt ſpoliarent diaboli principatus, ab eiuſque tyrranide eductum hominem ſibi aſſereret. Ergo quod Ieſus totis paſſionis ſuæ pugnis intendit regnum diabolo eripere, hoc Ieſu gratis ſine vlla pugna diabolus offert. Quæ hæc tentatio? Equidem multum indecora, & detrimentoſa Ieſu, cui indecorum eſſet regnum illum gratis, & ſine ſudore acceptum. Rem expendit Orig. hom. 30. in Lucam, vbi ait. *Dicit ergo ad Dominum diabolus? Ideo veniſti, vt aduerſus me dimices, & tollas de imperio meo, quos nunc ſubiectos habeo. Nolo contendas, nolo nitaris, ne habeas vllam in certando moleſtiam. Vnum eſt, quod precor procidens adora me, & accipe regnum omne, quod teneo.* Hoc diabolus petit, hoc offert, huius gratioſi regni cupiditate tentat. *Verum Dominus noſter, atque Saluator vult quidem regnare, & omnes gentes ſubiectas eſſe iuſtitiæ, veritati, cæteriſque virtutibus: ſed vult regnare iuſtitia, vt nihil faciat indecorum, & non vult abſque labore ſubiectus diabolo coronari.* Huc conueniant, qui viliſſimarum ſubiectionum compendio, abſque digno labore ambiunt honores, & Luc. 4. Orig.

præ-

præmia, quæ solis strenue pugnantibus debent parari. Indecorum est, & turpe nobili athletæ, quod tali compendio sibi velit honores. Id quod eleganti stylo docebat D. Ennodius orat. in Episcop. incipiẽtem ait. *Illa sunt vera præconia, quæ longus sudor elicuit, blandimentum est, non iudicium, quoties laborem gloria ingesta præcesserit; inter maculas numerat, quoscumque triumphos ante discussionem campi miles acquirit.* Peraque non honor, sed macula est, qui ante laboris, operumq; commendationem obtinetur. Nec solum honor obtentus ante pugnam maculat possessores, sed & illis est maximè detrimentosus: adeò vt inde putet ortam generis humani ruinam. D. Leo serm. de Natiuit. 4. quippe de Adamo verba faciens, ait. *Quia repositum honoris augmentum occupare maluit quam mereri, non solum ille homo, sed vniuersa posteritas eius audiit; terra es, & in terram ibis.* Sic ex notissima ruina hominis, metuant omnes sibi cauere à bonis obtinendis absque vllius puluere prælij.

D.Enn.

Leo.

§. VII.

Ignorantia humana nihil sibi gloriosum scivit parare.

SÆpe vides in Petro, quam in gloria sint, quæ nouit parare ignorantia humana. Eo tendit in Thabor, vt vltra tria tabernacula in deserto peracta nihil amplius requireret; modo dum fugã à morte suadeat, nil æstimat mundi remedium; cœlestium reparationem nihil facit. Sic sic definiunt, qui ad diuina obcæcantur, cæcisque ignorantiæ humanæ oculis omnia volunt rutinare: nihil vnquam splendidum, nihil verè glorioſum meditantur. Stet pro mille vnus Samson, qui Iudic. 13. ex ore leonis fauum mellis elicuit, verum cap. 15. post mille trucidatos hostes ex asini maxilla aquam Dei virtute acquisiuit. Equidem leonis os dulcissimas escas parturit; sed ab asini ore, hoc est ab humana sapientia, siue stultitia, quid aliud præter aquam expectes? Eleganter concinebat Prudentius in Epchyridio:

Prud.

—— Ab ore Leonis
Mella fluunt; maxilla asini fontem vomit vltro.
Stultus exundat lymphis: dulcedine varius.

Si quæ virtutis sunt, sapias, dulcissimos colliges fructus, splendenti gloria ornaberis; si terrenam mentem habueris, & instar mundi sapientũ stulteſcas, nil præter aquas, id est, vilissima, & vltro oblata bona meditaberis. Non multum abest Prouerb. 14. vbi sic: *Possidebunt parvuli stultitiam: & expectabunt astuti scientiam.* Vel ex Hebræo: *Coronabunt se scientia.* Coronæ splendorem, & gloriam vnus nouit expectare, qui sapit ea, quæ Deo sunt: verum paruuli sensu, hoc est, qui præter vilia, & vltro oblata nihil nouunt, hi coronas, & glorias nesciunt, sola sua stultitia contenti, qua præsentia bona æstimant præ futuris. Accipe modo quid de his paruulis, & mundi stultis sentiat Hugo in hæc verba. *Sapientes huius mundi ideo paruuli appellantur à sanctis; qua quasi paruuli pueri abecedarij, seu elementarij in libro vniuersi pulchritudinem creaturarum, quæ sunt litera huius libri, admirantur, & stupent: sensum autem earum, scilicet Dei potentiam, sapientiam, bonitatem, & alia attributa omnino non capiunt.* Quæ se se vltro offerũt.

Pro. 14

oculis bona hæc temporalia, & visibilia literæ sunt, & characteres, qui enarrant Dei glorias immortales: sapientia siue stultitia mũdi nil glorioſum meditatur, nil ſublime percipit, ſed inſtar paruuli pictis literis hæret, & vltra hæc viſibilia neſcit gradum facere. Vnde loquẽs ſpiritus diuinus Sapient. 7. de ſapiẽtia mundiali prudentiſſimè illam inter vilitates arenarum conſtituit, vt quæ nihil ſapiat non terrenum. Ait enim: *Omne aurum in comparatione illius arena eſt exigua, & tanquam lutum æſtimatur argentum*. Sap. 7. Orig. ue Qm locum tractat Orig. tom. 19. in Ioannem ſumens aurum pro ſapientia huius mundi, argentum pro eloquentia; quarum vtraque lutum, & arenam non excedit, ſed ſemper ibi ſepulta iacet, nec quid glorioſum, aut ſplendidũ pertingere valet. Id quod ipſe Origen. confirmat in epiſtol. ad Rom. libro quarto, capit. quinto, aiens. *Humana verò ſapientia non poteſt ſcire, & intelligere Dominum, neque agnoſcere iudicia, & miſericordiam, & iuſtitiam eius, quam fecit ſuper terram*. Vbi aliquid diuinum tractatur, vel pertinens ad ſolicitandam Dei miſericordiam, vel iuſtitiam, ſtultiſſimum eſt ſuffragium carnalis ſapientiæ.

§. VIII.

Va qui auertunt homines à virtutum ſequela, celeri vindicta afficientur.

PEtrus ille Deo chariſſimus, familiariſſimus, primus diuinitatis Ieſu præco, qui beati agnomẽ ab ipſo Dei ore accepit, mox vbi licet ignoranter curauit Ieſum ab ſtadio paſſionis reuocare: vt Sathanas à conſpectu Ieſu repellitur. Quis iam audeat aliquem licet bono prætextu ab ſtadio virtutis auertere? Sanè fallor ſi ob aliud ſcelus citius Dei ira exardeſcat, & ad vindictam procedat. Tandem dimiſſi Iſraelitæ à Pharaone, vt irent ſacrificaturi Deo vero perrexerunt vſque ad mare rubrum; ibi illos nititur reuocare Pharao; ſed Deus ſeruis ſuis mare ſiccauit, vt viam inceptam ſequerentur. Nec Pharao tãto miraculo terretur, ſed intrantes per ſiccum mare Iſraelitas ipſe inſequitur, vt ad Aegyptum reuocem. Quid tunc? Sic res narratur Exod. decimoquarto. *Reuerſaque ſunt aqua, & operuerunt currus, & equites cuncti exercitus Pharaonis, qui ſequentes ingreſſi fuerant mare, nec vnus quidem ſuperfuit ex eis. Filij autem Iſrael perrexerunt per medium ſicci maris, &c.* Exod. 14. Ecce tibi adhuc Iſraelitæ erant intra maris alueum, & iam à tergo ſentiũt Aegyptios reuertẽtibus aquis ſubmergi. Cur Deus non expectauit, quod Iſraelitæ ad littus peruenisſẽt, vt reduceret aquas maris ſuper Aegyptios? Quia Aegyptij nitebantur Iſraelitas à Dei via reuocare, & ea ſolum ratione, eo vſque peruenerant, ſic Dei ira exarſit in illos; vt amplius morari renuerit, ſed ſtatim antequã Iſraelitæ extra mare eſſent, ad vindictam procedere. Auguſt. ſerm. 89. de tempore, ait. Auguſt. *Confeſtim iuſſu diuino, impetu facto Aegyptij rapiuntur, & ruina aquarum oppreſſi fluctu voluente in littore proijciuntur, ante mortui Aegyptij, quam incolumes peruenirent Hebræi. Hac vindicta debebatur, vt citius periret, qui conſequi denegauit ſalutem*. Cuperem hæc legi ab innumeris, qui neſcio

qui

quibus prætextibus a Dei via curant reuocare fideles: eos præcipue fideles, quibus Deus mundiales aquas siccauit, vt ab Aegypto fugiant, & in portu religionis se recipiant. Metuo ne eiusmodi hominibus hæc debeatur vindicta, *vt citius pereant, qui consequi denegarunt salutem*: & antequam vel filij sui, vel propinqui, vel amici incolumes in salutis portum perueniant, illi celeri præripiantur interitu, à Iesuque cum Sathana ablegentur. Id quod horrendo amplificat exemplo D. Hieronym. ep. ad Lætam. vbi cum virgo Eustochium se se Deo vouerat, sacraratque, indigne id ferens patruus eius Hymetius, iubet vxori, vt virgunculam Christi sæculari ornatu vestiat. facit illa nihil verita. Quid tunc? Ecce Angelus Domini apparens sic minatur: *Tu caput virginis Dei, tuis sacrilegis attrectare manibus ausa es, qua iam nunc arescent, vt sentias excruciata, quid feceris: & finito mense quinto, ad inferna duceris. Sin autem perseueraueris in scelere, & marito simul orbaberis, & filijs. Omnia per ordinem expleta sunt & seram miseræ pœnitentiam velox signauit interitus. Sic vlciscitur Christus violatoris templi sui.* Sic velox designat interitus eos, qui à virtutum sequela reuocant Christi alumnos. Vnde aiebat Dominus Matth. 18. *Qui autem scandalizauerit vnum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.* Quibus verbis nonnihil magis crediderim significari, quam summam ruinæ, & interitus velocitatem scandalizantibus imminentem, quæ velocitas ruinæ tanta est, vt non sic rapiatur in præcipitium homo asinaria mola raptus quam rapitur ille, qui à Dei seruitio retrahit alios. Et si vtriusque oneris daretur optio, eligibilior esset mola asinaria ei, qui morosum præcipitium desiderat, quàm vel minima petra scandali posita alijs. Hinc est, quod ostendens textus sacer festinatissimam ruinam familiæ Eli, hanc vnam in illa peccatorum circunstantiam exaggerat, 1. Reg. 1. vbi ait. *Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino, quia retrahebant homines à sacrificio Domini.* Ne miretis cum domum Eli videas festinatissima adeò volui ruina, vt vnius diei spatio, & Eli, & filij eius, & nurus rapiantur è vita, 1. Reg. capit. 4. erat enim peccatum eorum grande, quia retrahebant homines à sacrificio; & similia peccata velocissimus interitus designat. Sic ruunt, qui tanto se onere volunt opprimere.

1. Reg. 2.

1. Reg. 4.

§. IX.

Diuina indutus virtute facili negotio scandala à se repellit.

QVam facili negotio Dominus se ab scandalo expedit, scandalique auctorem à se pellit. *Vade post me Sathana, scandalum mihi es.* Et sane scādalum erat ipse Petrus, Petrus, inquam, Ecclesiæ Christianæ fundamentum: & quando à talibus scandala proueniunt, mirum est, si omnia non peruertāt. Cupis scire, quam nociua sunt Prælatorū scandala? Apocalyps. 3. ad Angelum Ecclesiæ Sardis dicitur, quod mortuus prorsus sit, hoc est, quod peccatis, & vitijs concupiscentiæ deditus, vt mauult Rupert. Quid tunc? Vnum tamē in hoc Prælato

gratum habet Dominus, nimirũ: *Sed habes pauca nomina in Sardis, quæ non inquinauerunt vestimenta sua.* Ecce tibi, quid æstimet Dominus in Prælato scandaloso, quod vnus, aut alter non contaminati sunt scandalo eius, & certe mirum est, & valde æstimandum, quod vbi Prælatus scandalo est, aliqui etsi pauciſſimi non simul rapiantur. Et si ergo tanta sit vis scandali à magnatibus positi, nihilominus pauca nomina, hoc est, illi qui de paruo numero, & raritate commẽ dantur, perfecti viri, diuina virtute induti facili negotio se ab scandalis expediunt. Cum de scandalo filiorum Eli textus sequitur, 1. Regum. 2. ait *Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino, quia retrahebant homines à sacrificio.* Expende, qui rapiebantur scandalo, qui retrahebantur à sacrificio, nimirum, *homines*, hoc est infirmi, & nihil diuini roboris in se præferentes; quo enim Dei robur confirmat, facile á scandala dimittunt, D. Greg. ibi, lib. 2. ait. *Detrahebant quippe à sacrificio homines: quia ad confessionem rectæ fidei pregredi infirmorum corda prohibebant. Et notandum, quia qui retrahuntur a sacrificio homines dicuntur: quia si in vera confessione persisterent, hos diuinus sermo filiorum Dei appellatione signaret.* Equidem qui diuinitatis robur in se præ habent, non sic rapiuntur pessimis aliorum, siue persuasionibus, siue exemplis: infirmi homines, & pusilli sunt, quos scandala perdunt. Matth. 18. *Qui autem scandalizauerit vnum de pusillis istis.* quasi solis pusillis debeant scandala timeri. Vnde Orig. tract. 5. In omni credentium multitudine sunt quidam nuper conuersi, vt fiant sicut parui: non autem sunt facti: *hi pusilli habentur in Christo & sunt scandalizati receptores.* Itaque scandali vis aduersus solos infirmos, & pusillos potest, non aduersus illos, qui dij dicuntur, & filij Excelsi. Vide modo discrimen, Psal. 49. assignatum: *Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris, & aduersus filium matris tuæ ponebas scandalum.* Aliter aduersus fratrem, & aliter aduersus filium matris suæ, huic scandalum ponit; illi non audet, sed verbis illum corrodit. Quippe frater est iam virilis ætate perfectus secundum mensuram ætatis plenitudinis Christi, aduersus hunc nihil valent scandala: filius matris est adeò paruulus, vt nondum ab vberibus sit matris separatus, huic ponuntur scandala, & aduersus hunc prævalent scandala. Id quod latè differens Augus. sic finit, *Sedebant, & aduersus fratrem suum detrahebant, & aduersus lactandum illum filium matris suæ ponebant scandalis*, quasi scandala totum nocent lactentibus, illaque facile depellant, qui diuini patris vigore concreuerint.

2. Reg.

D. Gre.

Matth. 18.

Psal. 49

D. Aug.

CAPVT VIII.

De Iesu morte, & filiorum Zebedæi.

SÆpe alias Iesus passionis suæ circumstantias discipulis prænumerat, sed cum iam tẽpus instaret, & vltimũ Pascha propinquũ fieret, dum Ierosolymã petit, quæ ibi passurus est singillatim prædicit. Quid tunc discipuli? Sanè vt Marcus notat, omnes timebant

bant sibi ab imminentibus magistri mortis periculis, & eo magis illi timebant, quo Iesus alacrior, & lætior Ierosolymam ibat. Sed & duo discipuli Ioannes, & Iacobus interea Christiani regni primas sibi meditãtur acquirere. Minus verè dixi, quod id discipuli meditarentur, verius crediderim maternæ solius curæ pro filijs fuisse, quod tunc Iesum conueniret. Equidem mater negotiatur pro filijs, filij autem animose pretium sanguinis spondent, dũ Christiani throni cõparticipes fiant. Hæc illi animose spondent, Iesus autẽ innuit concedens, quod mortem subeant; remunerationem autem regni Patri datum remittit.

Matth. 20. Ecce ascendimus Ierosolymam, & filius hominis tradetur principibus sacerdotũ, & scribis, & condemnabunt eum morte, & tradent eum gentibus ad illudendum & flagellandum, & crucifigendum, & tertia die resurget.

§. I.

Summa Iesu laus in amplectenda morte sibi manifestissima.

IEros olymam ibat Iesus ibi moriturus, & crudelissima morte damnãdus, & nihilominus sic alacer, & festinus ibat, vt iuxta Marci notatum præiret omnibus discipulis suis. Vnde tanta alacritas, & festinatio in via, cuius finis eruentissimus erat interitus? An funestissimę mortis amaritudo latebat illum; Absit: immò ab ipso conceptionis momento ob oculos habebat vniuersa dolorum suorum, & mortẽta, & fomenta, quæ nullatenus eius alacritatem minuere potuerũt, nec retardare cursum. De Sole id canebat Psal. 103. *Sol cognouit occasum suum.* Psal. 103. Solent equidem fortissimi, & constantissimi quique imminentis interitus conspectu affici, immutari: non sic Sol, sed eadem luminum coma rutilans, eodem aureo vultu nitens ad interitum currit, cũ nihil prius ab ipso ortu suo, quam suum occasum videat. Vt dicat D. Ambr. lib 4. Exaemer. capit. 2. *Cum enim dies horas suas complere caperit, Sol debitum sibi cognoscit occasum*, Ne putes Solis pulchritudinem, & alacritatẽ in cursu inde oriri, quia nesciat finem, quin potius sic pulcher est, sic alacer currit cum ab ipso primo lucis ortu, occasum, & interitum prospiciat. Id quod pulchrè notabit D. Zeno, serm. de Resut. vbi inquit: *Sol quotidie nascitur, eadem die qua nascitur moritur: nec tamen instantis finis sorte terretur, suos vt repigret cursus, vt horas aut momenta producat, vt saltem paulò diutius diei sui demoretur in vita: sed fidelis semper, semper intrepidus ad sepulchrum noctis contendit.* Quis etsi fortissimus instantis finis sorte visa non pigritaretur, vt iret? Quis, si posset finem aliquandiu remouere, non produceret horas, non diei terminos longiores efficeret? Et minimè id Sol facit, sed intrepidus currit ad notum sibi finem, in quo non solis materialis, sed veri solis iustitiæ grandis laudatio exprimitur. Equidem vidit diuinus hic sol occasum suum, vidit horribilissimum interitum, quẽ etiam diuina caro expauesceret, &

Ambr.

D. Zen.

non terretur, suos vt repigret cursus, vt horas, aut momenta producat, sed alacer, & festinus Ierosolymam ascendit, ascensurus ibi crucem. Pugnaturus Saul cum Philistæis, 1. Reg. cap. 28. cupiens euentum belli scire Pythonissam consuluit, & hoc responsum accepit siue à Samuele, siue à Samuelis spectro; *Cras autem tu & filij tui mecum eritis, sed & castra Israel tradet Dominus in manus Philistim.* Quid tunc Saul, an certæ mortis responso accepto, pugnam distulit? pigritauit conflictus? inducias petijt? Nihil horum fecit, sed ab oraculo certus de interitu certamen iniit: ex quo Ioseph. suum regem maximè extolit Iosephus lib. 6. Antiq. cap. 15. inquiēs. *Quid magni est communem Martis aleam subire inter spem, ac metum fluctuando, si fortuna affulserit, fauore eius vti? Contra nihil latum sperantem, & præscium, quod necessum sit in pugna cadere, intrepide tamen, & imperculso animo, fato minanti occurrere, id verò generosi, & fortis viri facinus esse credo. Hæc est Sauli nostri laus.* Sed longe sapientius Iudæus homo veri regis sui Iesu inde laudem, & summam gloriam perquireret: quod ad passionis duellum præscius veniret: quod prænoscens, immò prædicens vniuersa suorum tormentorum momenta, nihilominus illis intrepide, & imperculso animo occurrerit.

§. II.

Qui nusquam deiectiones, sed ascensiones meditetur in corde suo, ad se faciet vltro descendere cæli altissima.

AVdio Iesum ascendentem Ierosolymam, & alibi audio. Ierosolymam descendentem: *Ecce*, ait, *ascendimus Ierosolymam & filius hominis tradetur.* sed & in Apocalyp. cap. 21. dicitur: *Et ego Ioannes vidi sanctam ciuitatem Ierusalem nouam descendentem de cœlo, &c.* Quorsum ille ascensus, & hic descensus? Ad quid ascendamus Ierosolymam, quando Ierosolyma ea est, quæ magis ad nos descendet? Sed non descendet ad nos, nisi prius viderit ascendentes: qui enim in hac lacrymarum valle, nihil non humile, deiectum, & humi serpens meditari nouit, non ad se videbit Ierosolymam descendēte: at vbi quis inter has miseriarum, & tribulationum valles ad superiora ascenderit, fallar nisi ad se ocissime faciat totam cœlestem Ierosolymam descendere. Ideo sapiēter monet Ambr. lib. 3. de virginit. Ambr. aiens. *Ascendamus ergo spiritu, quia caro ascendere ad eam non potest. Ascendamus nos interim ad cœlum, vt ad nos postea de cœlo illa descendat.* Ascendendum nobis in primis est, & ab humi deiectis rebus leuare mentem debemus ad superiora; & exinde quidquid altum, quidquid sublime est, ocissime ad nos descendere festinabit. Ecce tibi 1. Reg. 14. Ionathas, cum post occisos hostes pene defeciisset; 1. Re. 14. *Extendit summitatem virgæ, quam habebat in manu, & intinxit in fauum mellis, & conuertit manum suam ad os suum, & illuminati sunt oculi eius.* In fauo venit illi virtus ex alto, sed non venit, nisi prius summitas virgæ fuerit applicata; sic vbi ad altiora te erexeris, venturi boni dulcedinem præuenientem gustabis. Quo respiciebat Cellen. Cellen. Abb. libro tertio, epist. 2. aiēs: *Inueni, qui in agone fideliter, viriliterque decertat, in virgæ videlicet iustitiæ summitate futuram dulcedi-*

nem præguſtare. Pugnæ ſufficiunt ad coronam obtinendam, ſed vt coronæ guſtus præueniat nos, & feſtinet ad nos deſcendere, non ſufficit, quod pugnes, ſed neceſſum eſt præterea aliquam prætendere ſublimitatem, vt oſtenſa inte ſublimitate, te dulcedines, & virtute præueniant ex alto. Felix Zachæus miro deſiderio afficiebatur videndi Ieſum Luc. 19. *Et præcurrens aſcendit in arborem Sycomorum, vt videret eum: quia inde erat tranſiturus. Et cùm veniſſet ad locum ſuſpiciens Ieſus vidit illum.* Vbi aſcendit ille arborem, ſic celeres ad illum deſcenderunt oculi diuini, vt prius ipſe videretur, quam videret. Id notans Theophyl. ait: *Cum aſcendiſſet in arborem, priuſquam videret, prius ipſe ſpectatur à Ieſu. Sic igitur omnibus locis præuenit nos Dominus, tantum vt nos alacres, & promptos videat.* Vnum hoc expectant diuina bona, vt profuſe ad nos deſcendant; nimirum, vt aſcenſus meditemur ab humi deiectis rebus. Sic de ſe ipſo teſtatur Ion. cap. 2. *Clamaui de tribulatione mea ad Dominum, & exaudiuit me, de ventre inferi clamaui, & exaudiſti vocem meam.* In Ceti erat ventre, & re iam exauditum à Deo miratur, immo ibi eius dulcedine præuentus. *Proieciſti me in profundi in corde maris, & flumen circumdedit me.* Quid eſt illud, & flumen circumdedit me? Id explicabat Iſaias, c. 66. vbi ſic; *Ecce ego declinabo ſuper eam, quaſi fluuium pacis.* Itaque à Deo deſcendit, & declinatus eſt ſuper Ionam fluuius pacis; ſed ſcire cupis, quid fecerit fluuium, & affluentiam bonorum declinare ſuper Ionam, nonne ipſe tunc per mare per terras fugitiuus erat? Vnde ergo fugitiuus homo, ſic potuit placere Deo, vt ad illum profuſiſſimè cœleſtia dona deſcenderent? D. Ambroſ. in hac Ionæ fugæ meditatur fugam a ſæculo, qua virtutum ſtudioſi humi repetentibus rebus ſe eripiunt, & ad cœleſtia aſcendunt; in quo autem hic aſcenſus oſtenditur, non mirum, quod ſtatim profuſiſſimè ad illum cœleſtia dona deſcendat. Sic ambr. D. Amb. lib. de Fuga ſæcul. ca. 4. ait. *Audeo dicere: ſic fugit Ionas in Tharſis, non corporis fuga, ſed mentis aſcenſione, qui vſque ad Chriſti aſcendit ſimilitudinem. Nam ſi ſic non fugiſſet, nunquam de ventre Ceti fuiſſet anditus.* Reſpice in illa Ionæ fuga exteriori, & culpabili vmbram fugæ, qua ſeſe filij Dei rebus terrenis educunt, & mentis aſcenſione Chriſto ſeſe conformant, vbi hic aſcenſus Ieſu, vel eius ſimilitudo, vel vmbra cernitur, fluuij pacis deſtinantur à Deo, hoc eſt, largiſſime, & profuſiſſime cœleſtia dona deſcendunt. Exod. 17. dicitur: *Cumque leuaret Moyſes, manus, vincebat Iſrael;* quaſi hoc vno ilice trahatur cœleſtis victoria, ſi nos deiectis rebus eripiamus; & ſublimibus applicemus. Vnde Auguſtin. ſerm. Auguſt. 93. de tempor. monet. *Si ergo talia ſint opera tua, vt illa poſſis in altum in conſpectu Dei leuare, potes etiam & tu in teipſo aduerſarios tuos extinguere.* Non dubites de cœleſti auxilio, qui aſcenſiones meditaris in corde tuo.

Luc. 19.

Theoph.

Ion. 2.

Iſaia. 66

Exod. 17

Auguſt.

§. III.

Qui à mundialibus, vel paulum aſcendit, facili negotio aſperas quaque amplectitur.

AScendit Ieſus Ieroſolymam, vbi tradetur, & crucifigetur: nec

nec exhorret passionis aspera, sed magis labores, lachrymas, pœnas amplectitur, qui ab his mũdialibus nouit vel paulum ascendere. Psal. 83. *Beatus vir cuius est auxilium abs te. ascensiones in corde suo dispoſuit. In valle lacrymarum, in loco quem posuit.* Ecce tibi vbi ascensiones in corde suo disposuit, quid deinde arripiat, nimirum lachrymas, luctus, dolores, ait enim, *in valle lacrymarum*; quasi ascendentes ab his mundialibus, nihil lubentius accipiant quam lacrymas: in nullo gratius sint, quam in dolore. Pulchè Theodoretus, ait: *Qui ascensiones in corde suo admisit: non risui, delitijsque, sed luctui, & lacrymis se ipsum dat, ex hoc corpore liberari cupiens.* Et quidem qui ad altiora ascendit, non miror si hæc infima despicit bona, & nõ multum exhorreat, immò magis amplexatur aduersa. Etenim quæ apparent minima bona, facile contemnuntur à viris; & vtilia mala, quę etiam minima apparent, auide procurari solent; qui autem de his mundialibus ascendit, si paul. sper in altis consistit, necesse est, vt terrena, & infima minima reputet, siue prospera, sibi aduersa, vnde illa contemnet, hæc libenter tenebit. Isaias cap. 33. *Iste in excelsis habitabit, munimenta saxorum sublimitas eius: panis ei datus est, aquæ eius fideles sunt. Regem in decore suo videbunt oculi eius, cernent terram de longè.* Expende illud: *cernent terram de longe*, quibus & contemptus terrenarum prosperitatũ, & aduersitatum innuitur: quippe vtraque minima videbuntur homini parum eleuato à terrenis, proinde necesse est, quod minimæ prosperitates abijciantur ab illo, & quod minimas aduersitates sibi vules amplecti velit. Ad hæc D. Bernard. de Ascensione Domini, serm. 4. inquit. *Non solum super te, sed super omnem mundum fastigio mentis colloceris, vniuersa, quæ in terris sunt, deorsum aspiciens, sicut scriptum est. Cernent terram de longè. Nullæ te mundi oblectamenta inclinent, nulla aduersitates deijciant. Absit tibi gloriari, nisi in cruce Domini: vt quæ mundus appetit, crucem reputes: & illis, quæ mundus crucem reputat, toto inhæreas amore.* Sic respicit tes mundiales, qui se se leuat, & alto mentis fastigio sub'imatur, vt nullas delicias non abijciat; nullus asperitatibus non inhæreat. Cant. 3. *Quæ est ista, quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij.* Ecce tibi, vt bene notat Gillibert. serm. 15. in Cant. ex quo sponsa ascendit, ex quo mentis fastigio sese supra mundialia erigit, mundum desertum reputat, nihil videt in illo iucunditatis, voluptatis: in se autem solum ostendit fumi virgulam, hoc est disciplinam lacrymarum, myrrhæ & pigmentarij pulueris odorem, hoc est, mortificationem, & crebram cordis contritionem. Hoc solum amat, hæc amplectitur, qui nouit ascensiones in corde suo meditari: Matth. 17. *Assumpsit Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & duxit illos in montem excelsum seorsum, & transfiguratus est ante eos.* Sed scire cupis, quæ fuerint Iesu supra hunc montem posito familiaria? Quid ibi adduxit Dominus de rebus omnibus mundialibus? Luc. 9. rem attigit fatus: *dicebant excessum eius, quem completurus erat in Ierusalem.* Et quidem qui sic prius super montem ascenderat, nihil aliud sibi proponi sinit ex rebus mundialibus, nisi passionis

Psal 83. Cant. 3. Isai. 33. Mat. 17. D. Ber. Gillibe.

Bernar. nis suæ stadium. Vnde dicebat Bernard. serm. 4. de Ascension. *Vt quid enim ascendit, vt transfiguraretur, nisi vt doceret nos cogitatione ascendere ad futuram illam gloriam, quæ revelabitur in nobis? Felix, cuius meditatio in conspectu Domini est semper. Quid enim graue illi poterit videri qui mente tractat, quod non sunt condigna passionis huius temporis ad futuram gloriam? Quid concupiscere poterit in hoc sæculo ne quam, cuius oculus semper videt bona Domini in terra viuentium?* Fallat si mundialia bona non reputat, si lachrymas, mortem, crucem, & tormenta non amplexetur, quisquis hunc mentis verticem ascenderit, quisquis illa non in his imis, sed in altis habitans respexerit. Mihi credat, quisquis sapere cupit, & quidquid mundialia est, non in mundo intueatur, sed supra mundum, & nihil inueniet vbi vtilius quàm fletus, quam lacrymæ, quam tormenta. Do simile *Tobiæ 6.* in Tobiæ capit. 6. vbi dum Tobias iunior cum Angelo pergeret, & in littore fluminis subsideret: *Ecce piscis immanis eximit ad deterrendum eum. Quem expauescens Tobias clamauit voce magna dicens: Domine, adiuua me. Et dixit ei Angelus: Apprehende brachium eius, & trahe eum ad te, quod cum fecisset, attraxit eum in siccum, & palpitare cepit ante pedes eius. Tunc dicit ei Angelus: Exenterа hunc piscem, & cor eius, & fel, & iecur repone tibi.* Sic prorsus mundi aduersa, quę extimescimus, extrahenda sunt in siccum, hoc est, extra mundiales fluxus considerанda, in superiori statu, quod si ita feceris, & illa extraxeris ad litus, & euiscerauеris, fallar si de omnibus mundi bonis, siue malis aliud tibi reposueris, quá fel, quam amarorem lacrymarum.

A Quid reponit sibi Tobias de illo pisce, nonne fel? Ita similiter, qui in superiori statu mundialia siue prospera, siue aduersa consideras, amaritudines solas, vt tibi vtiliores asseruabis. Quò respiciebat Psal. *Psalm.* 136. 136. *Super flumina Babylonis, illic sedi mus, & fleuimus*; quasi necessum sit, quoti vbi quis paulum super mundiales fluxus ascendat, nihil citius dū hic sedet, eligat, quam flere, lacrymari.

B

§. IV.

Christi Domini sectatores semper in altis sint.

C

ILle sibi potest persuadere, quod sit verus discipulus Iesu, quod Iesu spiritu viuat, qui nouerit nunquam non ascendere, non in altis considere. Non enim otiosè dicebat Iesus: *Ecce ascendimus Ierosolymam*; sed vt ostenderet suos sequaces non inter dejectos esse, sed in altis habitare, & excelsis, Ioann. 6. post montis ascen- *Ioann. 6.* sum dicitur: *Cum sublenasset oculos Iesus, & vidisset, quia multitudo maxima venit ad eum dicit, &c.* Quibus illud valde notandum est, quod supra montem positus Dominus adhuc dicatur sublevasse oculos, vt videat ad se venientes. Sanè oculi leuantur, vt quæ in altis sunt, videantur, qualiter ergo ad videndos venientes ad se Iesus sublevaret oculos, nisi vt ostenderet, quam sint in altis, & excelsis, qui Iesum sequuntur. Orig. in Ioann. tom. 28. *Nunc autem cum sustulisset oculos suos sursum, dixit: à primo namq; dicto monemur discipulos suos inferne non esse, quam ob causam eleuantur magistri oculi in eos.* Quis non in altis habitet vbi cæ-

D

E

perit

perit ire post Iesum ? Immò crediderim hoc esse ire post Iesum, nimirum infima hæc & virulenta transire, calcare ; & in excelsis verticibus gressus figere, inhabitare : fideli enim homini celsissima ad inhabitandum debentur
Psal 17. culmina, Psalm. 17. *Qui perfecit pedes meos, tanquam cervorum, & super excelsa statuens me*. Duo hæc signa inuenienda sunt in eis, qui Christiano feruntur spiritu, primum quod habeant pedes perfectos, quasi ceruorum, hoc est, quod humi serpentia, & virulenta facile, & scelerite calcent; deinde quod in excelsis gressus figat; in huius mundi amœnis, & planis habeat Christianus ceruorum pedes, quibus pertranseat velocissimus, verum in excelsis cœlorum ibi sedem figat, quasi in proprio domicilio. Sed scire cupis, cur pedes dantur ceruorum in mũdi planis, at in excelsis non ceruorum pedes, sed status fixus, immobilis sedes offertur, ait enim : *& super excelsa statuens me* ? Sanè habet hoc per Christum fidelis anima, vt excelsa cœlorum sibi vt propria asserat domicilia, in quibus solis appareat
Euseb. subsistens. Ita Euseb. in Caten. Græca, fatur. *Etsi alijnos trahere, & in abrupta, & profunda vitiorum deprimere, obtinere quærant : Deus tamen noster, certaminis præses, docet nos ad cursum celeres esse, & illius gratia ad summa, & excelsa nobis consentanea impellit. Consentanea dico : quoniam anima secundum naturam cœleste domicilium, & excelsa, quæ illic sunt, non vt à se aliena, sed vt propria habet.* Itaque anima quæuis tracta, & impulsa à Christo Iesu non finitur morari in infimis, sed hæc velocissimo cursu cogitur calcare, & pertranire coactu quodam voluntario ; at in excelsis, & sublimibus verticibus cœlorum, ibi tanquam in proprijs, & consentaneis sibi locis moratur, & consistit. Inde mulier illa felix, quæ habebat in vtero, & clamabat parturiens Apoc. 12. non in terris, sed in summis cœlorum via est : ait enim : *Signum apparuit in cœlo, mulier amicta Sole, &c.* Vbi namque Christum in se conceperat gens fidelis, alibi quam in cœlorum summis non poterat consistere. Quo respicit Tertull. in Apologeticap 5. inquiens. *Nihil gens Christiana, de causa deprecatur, quia neque de conditione miratur : scit se peregrinam in terris agere : inter extraneo facile inimicos inuenire. Caterum genus, sedem, spem, gratiam, dignitatem in cœlis habere.* Quidquid infimum est, quidquid infra cœlum est, extraneum est, alienum est genti, quæ de Christi conceptu gaudet, ideo ab his velociſſima se eripit fuga, quasi qui inter inimica versetur : verum super excelsa, & sublimia, & cœlestia ibi statuitur, & sedem figit, quasi in consentaneo domicilio. Propterea apud Isaiam, ca. 3. dicit Dominus. *Ego mandaui sanctificatis meis, & vocaui fortes meos in ira mea, exultantes in gloria mea. Vox multitudinis in montibus, quasi populorum frequentium vox sonitus regum, & gentium congregatarum.* Quibus verbis D. Basilius agnoscit vocationem gentium ad fidem Christi, vt barbara, & immanis gens verbi gladio trucidans mundiales voluptates, fieret gens sancta, regale sacerdotium, populus acquisitionis. Sed expendo modo verba: Deus mandatum suum, siue fidei Christianæ vocationem mittit, & quid tunc ? *Vox multitudinis in montibus, &c.* vix Christianam vocationem accipiunt, & ecce vniuersi

Apoc. 12.

Tertul.

Isai. 3.

Basil.

uersi apparent in montibus, in excelsis verticibus constituti, Christi enim gratia nunquam in alta, & excelsa impellit suos, tanquam in propria domicilia.

§. V.

Iudex extraneus seuerior esse solet in subditos.

MIraberis, quod principes Iudæorum, penes quos erat etiam ius gladij in suos ciues, maluerint Iesu causam à se ablegare, & illum externo iudici tradere, nimirum, Pilato gentili. An id fecerunt, ne viderentur ipsi condemnare Iesum? Minime: quandoquidem, vt ait præsēs textus, principes Iudæorum condemnarunt Iesum morte, & post mortis sententiam à se latam, illum tradunt extraneo iudici. Cur ergo Iesum tradunt extraneo iudici? Sanè crudelissimi homines metuebant in se ipsis naturæ vim, ne in ciuem suum, & fratrem suum cogerentur esse leniores, & ideo illum iudici gentili, & extraneo tradunt, vt qui raro sciant non crudeliores existere in sibi subditos. Sapienter D. Leo, serm. 3. de Pass. ait. *Tanquam extenuanda esset furoris vestri immanitas, si eius sententia, qui prouincia vestra præsidebat, vteremini, vinctum Iesum ad Pilati iudicium deduxistis, vt clamoribus improbis, trepido cognitore superato interfectorem hominem eligeretis ad veniam, & Saluatorem mundi peteretis ad pœnam.* Supponit sanctus vir habuisse Iudæos etiam de gente sua iudices, qui causis mortis præsiderent, vt similiter habebant sub Babylonio, Dan. 13. Verum in Iesu causa non expectant naturalis iudicis sententiam, sed ad extraneum confugiunt; existimantes quod etiam in rabidissimis Iudæorum cordibus posset natura lenitudinem aliquam inspirare erga conciuem suum. Metuunt ab eiusdem gentis iudice posse frangi, & extenuari conceptum furorem, & ideo naturali relicto ad extraneum confugiunt, à quo nihil nō feritatis in subditum posset sperari. Equidem extraneos iudices non infrequenter solent comitari Reipub. extrema excidia. Luc. c. 2. aiebat: *Fuit in diebus Herodis regis Iudæ sacerdos, &c.* Ad quæ verba miserum sub illo rege Iudæorum statum notans Chrysol. serm. 86. sic pergit. *Vsque ad Herodem Iudaicagentis sacerdotalis sanctitas, seniorum grauitas præsidebat: ius erat tex diuina. Sed Herodes veniens ex gente aliena inuasit regnum, violauit sacerdotium, confundit ordinem mutauit mores, tribus miscuit, deleuit stemmata corrupit genus, tulit, quidquid erat diuinæ, & humanæ funditus disciplinæ.* Hæc solent facere alienigenæ, & extranei iudices, cum clauum tenent: propter quod pulcherrimo exemplo monebat D. Synesius, lib. de Regno, principē suum, ne permitteret, vt in sua ciuitate extranei, & alienigenæ rerum potirentur. *Neque à pastore*, inquit, *inter canes lupi collocandi sunt, & si catuli olim sublati curati esse videantur, alioquin male illis gregem crediderit: vbi enim in canibus aliquam imbecillitatem, aut ignauiam esse senserint, statim in illos, & gregem, & pastorem deseuient. Neque à legislatore danda arma sunt his, qui in ipsius legibus nati, aut instituti non fuerint. non enim ab eiusdem hominibus vllum habent beneuolentiæ pignus.* Equidem quando secure liceat pastoribus inter canes constituere lupos

Leo. Dan. 13. Luc. 2. Chrys. D. Syn.

pos, etsi cicures, & canum lacte nutritos; tunc licebit principibus, absque timore inter suos iudices ponere extraneum, & alienigenam. Ausim dicere: ex humanis rebus sola natura, est quæ docet mansuete, & tranquille imperare in subditos. Ex quo lucem accipit quæstio à me aliquandiu exagitata, nimirum, cur Moyses ante legem scriptam præposuerit Genesim, quo omnium rerum auctor Deus introducitur? Sanè id factum est, vt legis imperium non ab alieno, & extraneo crederetur, sed ab ipsissimo naturæ auctore, & gubernatore. D. Seuer. Id quod docebat D. Seuerianus in Cat. Græc. inquiens: *Duo sibi præcipua Moyses proposuit, & fabricam mundi exponere, & legem promulgare: ac primum quidem Deum voluit ostendere totius naturæ conditorem, & Dominum vt suis legem ferre, non alienis iure videretur.* Sic cauebatur ne ipse Deus alienigena, & extraneus, sed naturalis Dominus videretur eorũ, quibus volebat legem dare. Quocirca dicebat Tertul. lib. de Resurr. car. Tertull. *Interim talis est noster merito iudex, quia Dominus: merito Dominus quia author.* Felices homines quo um author, & naturalis Dominus simul, & iudex illorum est. Inde non cessat Bernar. gratias Deo agere, eò quod Angelus non acceperit hominum principatum. Quippe multorum fuit Patrum sententia hominum principatum ambitum fuisse ab Angelo ex illis Isaiæ 14. *Isai. 14.* *Super astra Dei exaltabo solium meum sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis.* Sed non tulit Deus homines subdere superbissimo huic alienigenę, sed maluit ipse naturalis Dominus creaturarũ suarũ regnum accipere. Pro quo Bernar. sermon. 17. in Cant. *Ascendam,* A *inquit, super montem excelsum, & sedebo in lateribus Aquilonis: quo altissimi quandam pro inde similitudinem obtineret, si quemadmodum ille super Cherubim sedens gubernat omnem Angelicam creaturam: ita, & ipse altus sederet, regeretque genus humanum. Absit: iniquitatem meditatus est in cubili suo. Mentiatur iniquitas sibi. Nos alium non cognoscimus iudicem, quam auctorem.* B Quasi inde Bernard. excluserit, & abiurauerit omnem alienigenam, & extraneum iudicem: & tunc solum cum hominibus bene actum esse putarit, cum sub naturali gubernantur iudice.

§. VI.

C

Cui sese perfectissime conformat Christi passioni, celerrima debetur resurrectio.

ECce tibi innumera pene lacrymarum, & dolorum Christi semina, quam cita consequatur resurrectionis seges: etenim ait, *& tertia die resurget.* D Post tot Christi vulnera, & passiones non potuit non citissima venire resurrectionis gloria. Et quidem vbicumque apparuerint exantlati Christi labores, fallar nisi etiam resurgentis gloria ibi festinarit. Vnum enim est quod in nobis Christi glorias retardat, & facit motose appropinquare, nimirum, quod passioni eius non penitus conformamur. E Sed age videamus quam se conformauit patienti Iesu expressissima eius figura Isaac. Pleni sunt sanctorum libri hac Isaaci figura; quod vt Dei filius fiat à patre hostia, quod humeris sacrificij portet ligna, quod mõtem onustus ligno ascendat, quod

super

super lignorum struem sistatur sacrificandus, quod sese paterno ictui aptet. Quid plura? Non permisit Deus vt Isaac feriretur, & interimeretur, vt Iesus interemptus est; sed cur non permisit Deus, vt Isaac feriretur, & interimeretur, vt Iesus interemptus est? sed cur non permisit Deus Isaac interfici, an ne teneretur etiam eius resurrectionē accelerare? Equidem adeò exprimebat in se passionem Iesu Isaac, vt nisi mors illi abfuisset, & festinatissima illi resurrectio deberet immitti, sed qui festinatam resurrectionem filio suo reseruabat Deus, Isaacum non finit in mortem ca-

D.Prof. dere. Accipite D. Prosperum 1. parte de Promis. cap. 27. sanctem. *Diē passionis filij Dei in suo filio figuratū vidit Abraham, quod velut ad arā crucis triduo conuolauit, quod patiēs, ac sine voce coram tondente se filius patris, vt percuteret, colla prabuit, quod se ligno, quod portauerat ipse, suspendi Isaac non reluctatus est: quod ideo Isaac immolatus non est, quia resurrectio filio Dei reseruata est.* Sic festinat resurrectionis gloria ad eos, qui perfectissimè se se dedunt passioni Christi subeundæ, vt quasi nullo alio posset retardari resurrectio, nisi mors posset impedire: adeò, vt non impedita morte, nec resurrectione quiret impediri. Similiter de Dauid loquitur Aug. Prosperi magister; Dauid enim passionis Dominicę expressa fuit figura in laboribus, & persecutionibus suis, & nihilominus iam iam pene perimendus ab hoste, à mortis periculo sæpe eripitur: cur à mortis eripitur periculo? Aug. in Psalm.

Psa. 51. 51. enarratione, ait. *Non est autem occisus, sicut neque Isaac cum & ipse passionem Domini figuraret. Nec enim occidi oportuit eos, quos tunc resurgere non oportebat, sed eorum*

A *vitam à mortis periculo liberari. Quia verò Domino seruabatur resurrectio.* Adeò assueta venit resurrectionis gloria Christianæ perfectæ passioni, vt nisi mors suspendatur, videatur non posse suspendi, & illa gloria. Hinc est quod Sol in die resurrectionis plus solito oriri festinauerit, iuxta D. Chrysol. notissimum assertum. Quia enim cum

B Christo occubuit, nulla lege potuit teneri quominus properatissimā etiam Christi resurgentis gloriam Anast. exciperet. Id quod asserit D. Anast. Syn. Synaita lib. 4. Exaem. inquiens *Sol tanquam verus Christi typus, simul cum Christo eius misereſcens, est passus; & cum defeciſſet impolluta eius anima ex corpore; simul etiam defecit Sol ex cœlesti suo corpore; &*

C *cum Christus subiisset inferos, simul etiam cum eo Sol subiit nocte aduentante. Vnde etiam Christo exoriente, & surgēte à mortuis mane vna Sabbatorum, vna cum eo oritur, etiam Sol à terra faciens diem.* Non amplius morabuntur Christi gloriæ ad te venire, quam tu moratus fuerisad eius passionem perfectissi-

D mam, & exactissimam imitationē ire. Quo refero D. Francisci incor- D.Frāc. ruptibilitatem, & immarcescibilitatem à Pontifice maximo, & alijs visam, vt refert noster Ribadeneira in eius vita. Sicut enim sanctissime, passionem in se Christi expressit, sic omnium primus immarcescibilis regni in se perhibet signa,

E vt de illo, & de Iesu cadauere dicatur illud Psalm. *Non dabis sanctum tuum videri corruptionem.*

Mart.

Matth. 20. Tunc accessit ad eum mater filiorum Zebedæi cum filijs suis aderans, & petens aliquid ab eo.

§. VII.

Tunc grati parentes Deo cum filios religionis, & obsequij habent comites.

SApiens fœmina vbi adoratura, & precatura Deum accedit, non ipsa sola accedit, sed adhibito filiorum comitatu, sciens ex eo parentes bene apud Deum audire, quod religionis, & obsequij filios ferant ecmites suos. Inclytam illam Machabæorum matrem ex gratia apud Deum per filiorum certamina comparata commendans Iosephus: ait. *Non ita Luna in cœlo venusta stat cum astris, quemadmodum tu, quæ stellas septem filios ad pietatem illuminasti, gloriosa coram Deo stas.* Tunc enim parentes confidentius, & glorioſius coram Deo astant, cum filios suos vel præmittunt, vel secum assciunt. Hanc sibi gloriam, & confidentiam restitui suspirabat Iob dum orbus in sterquilinio degens, capit. 26. ait. *Quando erat omnipotens mecum, & in circuitu meo pueri mei.* Septuaginta in Cat. Græc. *circum autem me erant filij mei.* Fuit equidem tempus in quo Iob omnipotentem Deum sibi familiarissimum, præsentissimum experiebatur, sed eos Dei fauores solus ibi colligebat vir sanctus. Absit, imò ait, *circum autem me erant filij mei.*

Iob. 26.

LXX.

A Quomodo apud omnipotentem acceptus esset pater, nisi de filiorũ comitatu in virtutum opere? Pulchre Nicet. ibi; *Res meas Deus visitatione sua dignabatur; multa mihi materies diuitiarum suppetebat; ipsius vero diuitias, ac nobilem sobolem virtutis materiem mihi egomet statuebam. cum, & diuitias in egentes conferrem, & liberos Dei arbitrio, ac voluntate educarem.* Prudentissime totam materiem negotiandi cum Deo refert eo Iob, quod filios virtutum suarum comites curaret habere, quod numquam Deo sine filijs accederet. Nullo enim magis parẽtum sacrificium exornatur, quam filiorum consortio: vnde Psalm. 127. *Filij tui quasi nouella oliuarum in circuitu mensæ tuæ*: quasi cœlestis, viuificique sacrificij mensa non adeo gratè capiat parentes, qui sine filijs suis accedunt. Quis neget parentibus dulciores esse dapes in mundialibus conuiuijs, cum epularum consortes habent filios in circuitu? Quis parens non putet sibi fœlicissimum diem, quo vna cum filijs adest conuiuijs? Id sciens Psaltes parentes monet, in quo sit eorum felicitas, non in eo quod in conuiuio mundiali habeant filios in circuitu suo, sed in mensa, in qua pabulum ministratur, diuinum, ibi summa est patris felicitas, quod habeat filios in circuitu suo. Ad hæc D. Hilarius ibi inquit. *Non in conuiuij circuitu futuros ait esse filios, sed mensæ. Mensa enim Domini ex qua cibum sumimus, panis scilicet viui est, & mensa lectionum, in quo spiritualis doctrinæ cibo alimur.* In circuitu harum mensarum habeat pater filios suos, si velit placere in illis: fœdum enim est patrem frequentem esse cœlesti mensæ, & filios permittere interdum comoſſatio-

Nicet

Ps. 127.

D. Hila-

ſtionibus, & ebrietati, & ſcœnis A ſeruire. 1.Reg 1. Samuelis mater, 1.Reg.1. rogata, vt in templum adoratura iret, reſpondit: *Non vadam, donec ablactetur infans, & ducam eum, vt appareat in conſpectu Domini*. Cur tenuit ſine filio coram Domino cõparere? Chryſoſt.hom.in præſenti Chryſ. hanc reddit rationem. *Non exiſtimabat eſſe tutum, relicta domo aſcendere in templum, quod cum accepiſſet donum, non ſuſtineret abſque dono comparere*. Præclariſſime dictum hoc eſt, quia cum certum ſit, patres ex Dei dono filios habere, nũquam ſatis illis tutum eſt ſine filijs in Dei conſpectu venire: hoc eſt nunquam eſt tutum parentibus, non ſic filios inſtituere, vt illos poſſint habere comites religionis ſuæ. Nec miror malè audire apud Deũ patres, qui cum ipſi virtutis ſtudioſi ſint, filios relinquunt in vias deſideriorum ſuorum abire, Ezech. c. 23. hoc ſcelus abijcit Iſraelitis. Eze.23. *Filios ſuos quos genuerunt mihi obtulerunt eis* (nempe idolis) *ad deuorandum. Cumque immolarent filios ſuos idolis ſuis, & ingrederentur ſanctuarium meum in die illa, vt polluerent illud: etiam hæc fecerunt in medio domus meæ*. Scelus erat maximum, & vindicta dignum, quod parentes auderent accedere ad domum Domini, & in conſpectu Dei apparere nullis filijs religionem ſuam comitantibus, immò relictis filijs idolorum ſeruituti addictis. Cur modo non timeant parentes Dei templis adeſſe, cœleſti intereſſe menſæ: & filios interim relinquere, vt poſt idola ſua abeãt, Veneri, Bacchoque indulgeant, ludiſque indefeſſam operam incumbant? Eli ſacerdos erat, in Deum ipſe pijſſimus, & indignationem incurrit diuinam propter filios, vt inde caueant omnes, præcipuè qui Dei altaribus frequentiores ſunt, filios non æquè obſtrictos habere Dei ſeruituti. Cum enim filij ſint parentem pars maxima, res maculæ apparebit in diuino conſpectu parens, qui maculatos vitijs ferat filios. Quo circa aiebat D. Hieron.epiſt. ad Lætam. D.Hier. *Qui claudam, aut mutilam, & qualibet ſorde maculatam obtulerit hoſtiam, reus eſt* B *ſacrilegij, ex* Deuteron. 15. *quanto magis qui partem corporis ſui* (puta filium) *& illibatæ animæ puritatem regis amplexibus parat, ſi negligens fuerit, punietur?* Hæc eſt parentum cura, vt ſe, & dimidium animæ ſuæ, & partem corporis ſui, nimirum filios cœleſtis regis amplexibus parent; cur non puniatur, G qui partem maximam ſui ſordeſcere liquerit, nec diuino intuitu fecerit dignam?

§. VIII.

Parentes filijs ſpiritualia bona preuideant, ſi velint à filijs in temporalibus ſubleuari. D

NOtanter dicitur mulier hæc petere aliquid à Ieſu, vt ſignificetur ſpirituale quid poſtulare, vt placet Chryſoſto. & Imperf. ſola enim ſpiritualia bona aliquid Chryſ. ſunt, temporalia quaſi nihil habentur. Ex quo diſcant parentes quæ bona prouidere debent filijs ſuis, E non equidem hæc bona temporalia, quæ naturalem affectum ſolent perdere, & filios aduerſus patres concitare: ſed ſpiritualia, quæ dum à parentibus procurantur filijs, & hoc lucrantur parẽtes, quod in temporalibus à filijs ſuis leuamen accipiunt. Quis erga parentes ſuos gratior, & liberalior quam

Tobias

Tobias iunior? Is longum iter fuscipit, in summa parentum paupertate pecuniam perquirit, & interim incognatæ nuptias deueniens ingentes acquirit diuitias. Diues, & opulentus factus non obliuiscitur paupertimorum parentum, etsi absentium, immò vix summis soceri precibus detineri potuit paucos dies, & statim cum omni substantia properat, parentesque, & lumine, & diuitijs ditat. Sed scire cupis quibus officijs, quibus muneribus hi parentes adeo sibi deuinxerunt filium? Lege totum Tobiæ librum, & nihil datum inuenies à parentibus filio, nisi salutaria consilia, & monita, quibus spirituales thesauros posset acquirere. Hæc erant præstantissima munera, quibus pater sibi deuinciebat filium, cap. 4. *Omnibus diebus vitæ tuæ in mente habeto Deum, & cave ne aliquando peccato consentias, & prætermittas præcepta Domini Dei nostri. Ex substantia tua fac eleemosynam, &c.* Sic pater cœlestia, & spiritualia bona procurabat, vnde factum est, quod filius patrem ditaret terrenis. Pulchrè D. August. sermo. 18. de verbis Domini secundum Matth. ait. *Filius patri porrigebat manum, vt ambularet per terram, & pater filio, vt ambularet in cœlo.* Hoc sibi persuadeant patres, quod nullo magis sibi deuincient filios, vt senectutis baculi existant, quam si eis ad bona spiritualia per virtutem opera docuerint respicere. Non si filius à parente ditatus sit temporalibus bonis, sed si virtutis studium acceperit, parentibus infirmis, & senibus prospiciet. Noui filios, qui integrã substantiam à parente viuo susceperunt; qui parenti extiterunt ingratissimi, dumque ab illius ferula fugiunt, nec de eius infirmitate, nec senectute, nec indigentia nouerunt meminisse. Feliciores sanè fuissent parentes, & filios chariores, si non tam in conquirendis diuitijs, quam in conquirendis virtutibus, & bonis cœlestibus, pignoribus suis tempus insumerent. De coniugata fœmina aiebat, Paulus 1. ad Tim. capit. 2. *Saluabitur autem per filiorum generationem; si permanserint in fide, & dilectione, & sanctificatione cum sobrietate.* Quod si quæras, quæ sit hæc salus ad quam mater perueniet, per filiorum generationem? D. Th. ibi putat etiam ibi intelligi debere temporalem salutẽ quam filij parentibus infirmis senibus, egẽtibus subministrant, sed tunc parentes hæc temporalia commoda à filijs accipiunt, quando eos filios facere, & instituere curant, qui permaneant in fide, & sanctificatione cum sobrietate. Quam sancta, & spiritualia bona sanctissimus Iacob filijs suis procurabat, inde claret, quia in eius delicijs erat Ioseph, qui fratres vbi criminibus pessimis irretitos videbat, coram parente accusabat. Et hoc extitit vanum Iacobo? Absit: imò hic ipse filios, qui talem educationem à patre acceperat, qui patrijs virtutibus splendescebat, hic ipse, inquam, à Deo asseruatus, vt extremam paternæ familiæ penuriã tritici leuaret, patrisque senectutem sustentaret. Sed de hoc accipite verbum, Gen. c. 46. vbi postquã Iacob in penuria frumenti, & senectute audit Iosephum viuere opulentum apud Ægyptum, ab illoque vocari, pergit lætus ad filium diuitem pater senex: interea Deus illi apparet, & ait: *Noli timere, descende in Ægyptum quia in gentem magnam faciam te ibi. Ioseph quoque ponet manus suas super oculos tuos.* Qui timor solicitabat sanctissimũ virum, quem Deus tollit, insuper & addit promissionem temporalis gaudij,

Tob 4.

Augus.

Gen. 46.

gaudi, & leuaminis à Ioseph præ- A
andi tanto patri? Nonne filius viuebat? Nonne filius immensis, & regalibus diuitijs plenus erat? Quid ergo timet pater? Cur adhuc de filio solicitabatur? Solicitabatur bonus vir non pro bonis temporalibus filij sui, sed pro bonis spiritualibus illius ne inter Ægyptios errores fidem amisisset, ne inter splendores palatinos charitatem perdidisset, & gratiam, ne tot diuitijs onustus oblitus esset bona immortalia: inde est quod patri sic curanti pro bonis filij spiritualibus Deus apparet, & metum iubet deponere, & insuper promittit tanto parenti inferendum extremum à filio leuamen. Philo Iudæus lib. de Ioseph, ait: *Metu solicitabatur Iacob, ne desererentur mores patrij, notat enim iuuentutis lubricum, & apud exteros peccandi licentiam, præsertim Aegyptijs circa Deum caecutientibus; sciebat etiam honores, diuitiasque insidiari parum cautis mentibus, ideo metuebat filio, quod solus semotus à paterna familia videbatur egere castigatore, qui ad virtutem reuocans non sineret eum corrumpi tot prosperitatibus. Hec cogitantem videns Deus miseratus apparet. Ne dubites, inquit, descendere in Aegyptum, ipse itineris dux ero, restituam tibi desideratissimum filium, &c.* Et sane, parentis spirituali, & demum, & egen i non potuit non adesse filius: pro cuius bonis spiritualibus sic pater solicitabatur.

Phil.

§. IX.

Palatini, & curiales, vt in hominibus confidunt, sic proximi sunt Idololatriæ.

Iam me vocant plures expositorum, qui in præsenti nullum rei B spiritualis saporem inueniunt, immo tam in matre, quam in filijs Zebedæi terrenam mentem, terrenumque affectum meditantur. Equidem temporale Iesu regnum statim à resurrectione credebant futurum, ideo anxie properant, permature obtinere supremas in regno potestates. Sed vide quam illos afficiebat temporalis regni excogita- C tio, quando mater eorum ad Iesum non quasi ad Deum, sed quasi ad hominem accedit, *adorans, & petens aliquid ab eo:* adorationem præmittit postulatis, vt pateat, quam vicina sit idololatria nimiæ terrenorum bonorum cupiditati. Sic vniuersi palatini, & curiales non multum distant ab adoratione creaturarum dum pro terrenis bonis D hominum patrocinia sectantur. Iudæi illi pristini terrenis penitus dediti sic Moysi confidebant, cuius duc ducatu in terram promissam deuenirent, vt paululum cum abesset Moyses, statim currerent ad idola adoranda. Etenim ait Exod. 32. *Videns, autem populus quod moram faceret descendendi de monte Moyses, congregatus aduersus Aaron, dixit:* E *Surge, fac nobis Deos, qui nos præcedant.* Vide quam facile fuit populus hic in idololatriam, vnde tanta facilitas idololatrandi? Sane nihil diuinum eorum mens respiciebat, sed tota fidens Moysi pro terris obtinendis, nihil mirū quod post idola abeat. Accipite D. Augu- Exo. 32.

Auguſt. ſtinum tract. 3. in Ioannem ſic ſantem. *Cum Moyſes homo Dei receſſiſſet ab oculis eorum, idolum petierunt, & dixerunt: Fac nobis Deos qui nos præcedant, quia ille homo dimiſit nos. Tota ſpes eorum in homine poſita erat non in Deo.* Facile in adorationem creaturarum deueniunt, qui pro terrenis hominibus fidunt, homines colunt. An tu putas multum ab idololatria diſtare palatinorum, & curialiũ obſequia, officia, genuflexiones, adorationes, quæ à minoribus exhibentur maioribus pro obtinendis temporalibus bonis? Sanè prudentiſſimus Mardocinæus principi Amano, regis amico, & rerum moderatori negauit politicam illam vſu receptam adorationem, quam talibus potentatibus vulgo exhibebant. Sed cur vſu receptam, & ſolum politicam illam denegaret homo prudens adorationem, niſi intimam palatinorum, & curialium cultus, & idololatriæ cõiunctionem prænoſceret? Ita ipſe fatetur. Eſther 13. aiens: *Scis, quia non pro ſuperbia, & contumelia, & aliqua gloria cupiditate fecerim hoc, vt non adorarem Aman ſuperbiſſimum: (Libenter enim pro ſalute Iſrael etiam veſtigia pedum eius deoſculari paratus eſſem:) ſed timui ne honorem Dei mei transferrem ad hominem, & ne quemquam adorarem excepto Deo meo.* Sic palatinorum, & curianum cultus, & adorationes exhibitæ principibus, & amicis regum pro temporalibus bonis facilem immò præcipitem faciunt viam ad idololatriam, vt merito pijſſimus vir ſibi timere poſſet, ne ab illis ad hanc tranſiret, & à cultu, & adoratione quæ videbatur politica, deueniret eo, vt creaturis exhiberet diuinum honorem, Sapienter timet, ne dum adorat Amanum, ad cuiuſquam non Dei adorationem deueniat? Eæ enim ſunt adorationes, & cultus curialium, quibus patrocinium principum venantur, vt idololatriæ cõiunctiſſimæ videantur. Adeò vt niſi fallat Zachar. 11. principum mundialium patrocinia taxanda aſſerat. *O paſtor, & idolum.* Tanta enim vis eſt temporalis paſcuæ, vt illa illectæ mentes humanæ dum paſtorem cõunt, non multum diſtent, vt poſt idola abeant. Qui reſpiciebat Habacuc capit. 1. *Totum in hamo ſublevauit, traxit illud in ſagena ſua, & congregauit in rete ſuum. Super hoc lætabitur, & exultabit: propterea immolabit ſagenæ ſuæ, & ſacrificabit reti ſuo.* Per ſagenam, & rete intelligit D. Hieronymus potentiſſimum exercitum, quo ay annus Babylonius innumera acquiſiuit imperia; ego etiam per analogiam quandam intelligerem potentem quemquam principem, & amicum regum, cuius fauore nituntur minores alij, vt prouincias, & honores, & bona alia nanciſcantur, & fallor ſi multum diſtet, quominus his ſagenis, & retibus patratini omnes, & curiales immolent hoſtias, & ſacrificent.

Zac. 11.

Habac. 1.

Hiero.

Matth. 20. Qui dixit ei: Quid vis? Ait, dic vt ſedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram tuã, vnus ad ſiniſtram.

§. X.

Parentes ſtudeant, vt filij perſeuerent in diuino ſeruitio.

DVm piam, & religioſam fœminæ mentem cum Chryſ. Am-

Ambros. & Beda contemplor, cius animaduerto sapientiam, qua non offert filios Deo nisi vt sedeant, hoc est persistant immobiles coram ipso. Id enim est quod maxime parentes curare debent, & quod à parentibus exquiritur, nimirum vt eorum filij immobiles perseuerent in via diuini seruitij semel arrepta. De parente sic aiebat Paulus 1. ad Timoth. capit. 2. 1. *ad Timoth.* 2. *Saluabitur autem per filiorum generationem; si permanserint in fide, & dilectione, & sanctificatione cum sobrietate.* Quibus id expendendum est, nimirum quæ filiorum virtus ad parentum conducat salutem; non equidem ea, quæ vna cum prætexta, & toga deponitur, sed in qua ipsi permanent, & perseuerant in diuino seruitio. Ad hæc aiebat D. Anselm. *Tunc ergo saluabitur mulier, si filios religione nutriat, & instruat, vt teneant fidem, vt non deserant charitatem, vt sanctificationem, quam in baptismo peresperunt, seruent cum omni castitate mentis, & corporis.* Vix putamur parentes satisfecisse officio suo, nisi cum ita filios instruunt, vt in virtutum semitis permaneant, & nesciant vllis illicibus reuocari. Hinc est quod Samuelis mater vbi filium à Deo accepit 1. Reg. 1. noluit etiam rogata ascendere in templum, vt sisteret filium Domino, sed ait. *Non vadam, donec ablactetur infans, & ducam eum, vt appareat ante conspectum Domini, & maneat ibi iugiter.* Antequam puer ablactaretur, & si Deo offerretur, necessum erat à parentibus reuocari iterum in domum suam, ideo prudens fœmina nihil æstimat filium offerre Deo tunc temporis, quando necessario reuocandus erat ad domum, sed expectat tempus quo puer ablactatus, & rectè institutus sic possit Deo fisti, vt maneat ibi iugiter. Non enim aliter videretur satisfeciisse officio suo parens, nisi curaret vt filius immobiliter permaneret in Dei seruitio. Ad hæc præclarè D. Chrysostomus ait. *Non existimabat esse tutum relicta domo ascendere in templum, quod cum accepisset donum, non sustineret absque dono comparere. Rursus adducto illo, & mox recepto, descendere verebatur.* Et merito verebatur teneri reuocare à Dei seruitio infantem, etiam prætextu tenerrimæ ætatis, & ideo vt postea firmius remitteretur Deo. Sunt enim hi prætextus forsan pij, antequam puer in Dei via cœperit ambulare: sed post arreptam virtutis semitam etiam ab infante; vereantur parentes illum ad se recipere, & descendere cum illo. Immo optent, vt filius æternum in Dei seruitio confideat, vt mater filiorum Zebedæi optabat: de qua Ambros. lib. 5. de fide cap. 3. ait. *Mater ætate longæua studio religiosa, solatio destituta, qua tunc temporis, quando vel iuuanda vel alenda foret valida prolis auxilio, abesse sibi liberos patiebatur, & voluptati suæ mercedem sequentium Christum præmulerat filiorum.*

Chrys.

Ambr.

§. XI.

Humana origo in lapsibus manifestè apparet.

SEdes à Domino petit mulier filijs suis aiens: *Dic vt sedeant hi duo filij mei*; & sanè vt sorores Lazari non dixerunt Iesu, ecce frater noster; sed *ecce quem amas*. Ioan. 15. & ipse Ioannes de se locutus dicit cap. 21. *Discipulus ille quem diligebat Iesus*. Sic mulier hæc posset dicere. Dic vt hi duo

Ioan. 15.
Ioan. 21.

à te dilecti, & ubi propinquitate coniuncti, & qui communiter tui vocantur fratres, sedeant, &c. Sed maluit illis omissis suos tantum filios vocare. Cur ergo non potius, vt Iesu fratres, & dilecti proponuntur, quam huius mulieris filij? Vbi proponebantur in ambitionem lapsi, & à Christianæ perfectionis culmine deficientes, merito non dicuntur fratres Iesu, nec ab illo dilecti, sed mulieris filij, sola enim humana origo in defectibus claret. De peccato filiorum Eli loquutus textus facet. 1. Reg. 2. sic ait. 1. Reg. 2. *Erat ergo peccatum grande nimis, quia detrahebant homines à sacrificio.* Expende, qui dicantur detrahi à sacrificio, nimirum homines; tùc enim humana origo maximè claret cum defectioni aliqualis panditur aditus. Quod ponderans Diui. Gregorius in præsenti lib. 2. inquit. D. Gre. *Notandum, quia qui detrahuntur a sacrificio homines dicuntur, quia nimirum si in fidei vera cõfessione persisterent, hos diuinus sermo filiorum Dei appellatione signaret. Quibus Psalmista dicit: Ego dixi dij estis, & filij excelsi omnes. Vos autem sicut homines moriemini, & sicut vnus ex principibus cadetis.* Humanam originem notat casus, frater Christi est, & excelsi filius, quisquis in virtutum semitis perseuerat; vbi autem à recta via declinas, nihil aliud ostendis, quam humanam originem. Tentator ille perfidus diuinissimas Christi virtutes minimè sustinens, nihil magis procurabat, quam in eo monstrare, quod homo sit. inde accedens, ait Matth. 4. *Si filius Dei es, mitte te deorsum.* Matth. 4. Ad quæ verba acutè D. Chrysol. serm. 12. ait. Chryſ. *Itaque diabolus aperit, quid sanctus. Satis hominem probare vult, cui non ascensum prouidit, sed ruinam: humana conditio ad ascensum difficilis, facilis inuenitur ad lapsum.* Non filium Dei, non diuinam conabatur diabolus experiri originem, sed humanam; ideo lapsum suadet, vt dum laberetur Iesus, non Deus, sed homo probaretur, quod diabolus maximè exoptabat. Tota conditio hominis ibi apparet, vbi apparet, & lapsus. Ille solus stare nouit, immò ascendere semper valet, qui nouerit in se humanam totam originem immolare. In præsenti aiebat Iesus; *Ecce ascendimus Ierosolymam, & filius hominis tradetur principibus sacerdotum, & scribis, & condemnabunt eum morte & tradent eum gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum.* Quibus expressum habes, quid faciendum sit de filio hominis, vt ascendat Ierosolymam, secure usque reddatur à lapsibus. Quippe tunc securæ ascensiones parantur in cordibus humanis, cum ibi origo interit humana, cum filius hominis, & cruci, & morti traditur. Id quod ibi docebat Isaac Abbas apud Tylmannum allegorias aiens. *Itaque ad pacis visionem properantibus (hoc est enim Ierusalem) tradendus est filius hominis, homo exterior ab interiore gentibus alienis, abstinentia, vigilijs, cineri, & cilicio, laboribus, & alieno imperio, vt ab his affligatur, & cruci affigatur, donec funditus à proprio sensu, & veteris vitæ consuetudine moriatur.* Isaac Abb. Tunc solum firmaberis in Dei pace, tunc in huius vitæ conflictu minimè deficies, minimè cades, cum in te filius hominis iugi mortificationi, & cruci fuerit traditus. Sed proh dolor crebri lapsus, frequentes defectus à virtutum curriculis manifestè ostendunt, quam in nobis filius hominis viuat, quam vigeat origo humana, & quam à diuina filiatione distamus.

Con-

§. XII.

Concordia, & vnitas fratrum potentissima virtus ad trahendum Deum.

NOta structuram fœmineæ orationis: *Dic vt sedeant hi duo filij mei vnus ad dexteram tuam, & vnus ad sinistram*. Non ait: vnus ad dexteram, & alius ad sinistram, sed vnus, & vnus, vt vel intenta vnitate fratrum Iesus nō posset non medius stare. O bona? hoc cura, vt sint duo filij tui vnus; & vnus, hoc est, concordi fulgeant vnitate, & Iesum regem regum in medio habent. Matt. 18. ait Dominus: *Matth. 18.* *Vbi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum*. Sic amat Deus duorum fratrum vnitatem, vt medius illorum esse amet. D. Hieronymus, D. Hieron. hic fatur: *Se dicit inter duos, vel tres medium fore; iuxta illud tyranni, qui duos amicos captos, cum vnus ad visendam matrem reuertisset, & amicum pro se vadem dedisset, sic probare voluit, vt vno tento, alterum dimitteret. Cumque reuertisset ad dictam diem, admirans amborum fidem rogauit, vt se haberent tertium*. Sic Deus vbi fratres sancta vnitate, & concordia fulgere videt, non solum non negat, vt sibi assideant, sed potius se tertium habere velint, contendit. Nescit abesse Deus ab his, qui sunt fraterna vnitate connexi. Iacob descendens ad Aegyptum, vt filium *Gen. 46* videret, Genes. 46. *Venit ad puteum iuramenti, & mactatis ibi victimis Deo patris sui Isaac, audiuit eum per visionem nocte vocantem se, & dicentem sibi, Iacob, Iacob. Cui respondit: Ecce ad sum: At illi Deus sum fortissimus Deus patris tui. Noli timere, sed descende in Aegyptum, quia in gentem magnum faciam te ibi: Ego descendam tecum illuc, &c.* Ecce tibi, quam facile Deus se viro sancto manifestat, atque se illi lateronem offert, ingentesque exprimit benedictiones. Sed quæres cur ibi potius Deus se lateronem Iacobo offert? Cur non id potius in illius domo factum est, antequam viam arriperet? Causam indigitat locus, nimirum, puteus iuramenti, habes enim ex Gen. 26. quod ibi æternam sibi pacem, & concordiam iurarūt duo potentissimi princeps, & Abimelec, & Isaac; vbi ergo tanta concordiæ, & pacis signa inter duos potentissimos homines claret, merito se Deus alterius filio latronem offert: millèque benedictionibus illum replet. Ait Glossa interlinealis: *Merito in loco pacis, & concordiæ videtur Deus, quia ibi mandauit Deus benedictionem*. Vbi concordiæ, & pacis effulgent signa, facili negotio Deum lateronem habebis. Vnitas est, quæ Deum allicit, & qua Deus in consortium, & so- *Matth. 27.* cietatem asciscitur. Sic Matth. 27. dicitur: *Erunt duo in agro, vnus assumetur*. Quid est, vnus assumetur? An quia relinquendus sit alter è duobus: Absit: sed quia cū è duobus fiat vnus, hic à Deo in societatem assumitur. Ita S. Paulin. epi. 5. ad Seuer. inquit. *Non simus ingrati Deo, qui non vnum ex nobis, sed vnum assumpsit in nobis*. Ille solum relinquitur, qui ab vnitate discedit, qui cōcordi mētis affectu fratribus vnitis, ad Deum assumeris, qui solū gaudet esse inter vnitos, adeò, vt nec tunicam suam inconsutilē velit portari, nisi ab vno. Cæteris. n. vestibus distributis, super incōsutilem tunicam missæ sunt sortes, cur tunica hæc sortibus subijcitur? Sor-

Gloss.

D. Paul.

deſignare ſolet, quid ferat vnus è A multis, ideo Chriſti tunica ſortibus ſubijcitur, vt pateat nihil Chriſti habere poſſe, niſi qui fuerit vnus.
D. Proſ. Accipite S. Proſperum lib. de Promiſſion. par. 1. cap. 26. ſantem. *Tunicam etiam milites diuidere noluerunt, vnitatem Eccleſiæ firmantes, à cuius ſorte excluduntur hæretici, quoniam ſorte prouenit, vt eam vnus, id eſt vnitus poſſideret.* Nihil B Chriſti Domini inuenies, niſi in vera vnitate: de quo paſſim dicimus.

§. XIII.

Fœminea impatientia eſt, ſuos velle paruulos in ſummis dignitatibus conſtituere.

TOta hæc petitio matris erat, vt filij ſui in Chriſti diſciplina infantes, & prorſus rudes, cæteriſque iuniores ſuprema iam dignitatum tenerent culmina. Fœminea ſanè eſt illa impatientia, quæ paruulis ſuis non prætextas, & togas, ſed ampliſſimas dignitatum infulas, palliaque meditatur purpurea. Pulchrè in præſentem matrem di-
Ambr. cebat Ambroſ. lib. 5. de Fide, cap. 3. *Neſciunt materna viſcera patientiam.* Impatientia eſt matris nihil filiorum ætati dare, nec ſorti, quem amant filium, non ſuſtinent matres in paruis videre, ſed ſtatim illi vellent congerere omnia culmina di-
Iſai. 3. gnitatum. Apud Iſaiam, cap. 3. aiebat Dominus: *Et dabo pueros principes eorum, & effœminati dominabuntur eis:* Expende, vnde credibile faciat, quod pueri teneant ſupremas dignitates, nimirum, inde quod effœminati dominabuntur.

Vix enim fieri poſſet, vt dignitates ſupremæ pueris darentur, niſi ab impatientia fœminarum: virilis virtus annos ſpectat, grandiorem ſemper reueretur ætatem, non ſic fœminea virtus. Id quod patet in promotione Iacob: cum enim Deus vellet iuniorem hunc Iſaaci filium, ad primogenij dignitatem, maiori filio contempto ſublimare, B totum promotionis negotium inſpirat. Rebeccæ matri, eiuſque ingenio vtitur, vt Iacob præripiat dignitatem. Et cur non magis vtitur Patris voluntate? Cur non potius rem tractat cum Iſaac; niſi quia fœmineum ingenium aptius eſt; vt pueri, & iuniores ſupremas præripiant dignitates, quando virilis vir- C tus ſemper ſpectat maturiorem ætatem? Rem illuſtro ex D. Bernard. qui Theobaldo comiti petenti ab Eugenio Papa dignitatem quandam Eccleſiæ, quam ſuſciperet puerulus filius, ſic reſcripſit epiſt. 271. *Honores, & dignitates Eccleſiaſticas non ignoro deberi his, qui eas digne, ac ſecundum Deum adminiſtrare, & velint, & poſſint. Por-* D *ro eas acquiri paruulo filio veſtro precibus meis, vel veſtris non vobis ſuſtuni: nec mihi tutum eſſe noueritis. Sanè Vuillelmulo noſtro cupio bene per omnia: ſed ante omnia Deum. Vbi verò emerſerit quod ſecundum Deum habere poſſit: probabo me amicum. Apud amatorem iuſtitiæ in excuſando eo, quod pro iuſtitia eſt, non multum mihi laborandum. Vos* E *autem apud comitiſſam per ea, quæ vobis reſcripſi: habete me excuſatum.* In quibus non ſolum velim aduertas, quam refugiat pijſſimus vir paruulos rudes ad dignitates obtinendas iuuare, ſed etiam quod hoc perſuadere curet, non tam comiti Theobaldo, quam comitiſſæ vxori: vtique nouerat impatiētiam

fœmina

ſœminarum in filijs nobiliſtandis. Hinc meritò virilis animus Annæ à patribus commẽdatur: hęc enim filium Samuelem in templo, Domino ſeruitutum ſtatuit, 1. Reg. 2. *Et tunicam paruam faciebat ei mater ſua, quam afferebat ſtatutis diebus, &c.* Prorſus virilis mater, quæ paruulo filio in templo exiſtenti non magna dignitatum pallia, ſed paruam tunicam infanti aptam parabat. Ex quo Diuus Gregor. lib. 2. in 1. Reg. ſic monet matres. *Paruam itaque paruo filio tunicam mater deferat, & pro modo corporis menſuræ indumenti tendatur: quatenus per temperatæ conuerſationis menſura dimicat, hunc hoſtis inæquali armorum ſarcina non ſubſternat.* Fortior, & felicior extitit puer Dauid inermis, quam exiſteret ſub ingenti Saulis armorum ſarcina: ſic felicius conſulent parentes filijs, quibus paruulis non procurant ſupremas dignitates. Excipiendi ab hac regula ſunt hi Principum filij, in quibus augendis, regnorum bonorum, & Catholicæ politiæ augmentum, ſiue conſeruatio ſpectatur.

1. Reg. 2.

Greg.

§. XIIII.

Deipara Virgo matris affectum erga Ieſum quomodo diſſimulat, vt nobis proſpiciat.

DVm video duorum Apoſtolorum anxiam matrem, vt filios ſuos conſpicuos facias, illoſque ad dexteram virtutis Dei confidentes oſtentet: ſimul & matrum omnium incredibilem affectum in filios noto; & Deiparæ Virginis adſtupeo charitatem in vniuerſos Chriſtianos? Quid magis cordi matribus eſt, quam filiorum throni? Mortem elegit Neronis mater, dum filius imperaret: quid non eligat Ioannis, & Iacobi mater, vt filij ad Dei dexteram confidentes videantur? Sed Deipara virgo filium ſedentem ad dexteram virtutis Dei diſſimulat, imperatorem creaturarum tacet, vt poſſit pro fidelibus trucidari, Debes hoc Chriſtianæ Mariæ, quod maternum in filium affectum cohibeat, vt habeant homines vnde redimantur. Nonne Maria ſciebat filij gloriam? Nonne illum nouerat imperantem Angelis, à Regibus adoratum? Cur id non publicat? Cur clariore voce, quam Stephanus non intonat: *Ecce video cœlos apertos, & Ieſum ſtantem à dextris virtutis Dei?* Cur de Iſaiæ oraculo non clamat in templo: *Ecce virgo concepit, & peperit filium, & vocatur nomen eius Admirabilis, Deus fortis?* An Simeone, vel Stephano infirmior timebat ſibi, Ieſu thronos celebrare? Abſit: timebat autem fidelibus, ne notus in Iudæa Deus, morti eriperetur, & Redemptioni Chriſtianæ. Accipite D. Ambroſ. ſerm. de Purificatione, in eius operibus excuſ. Pariſijs, anno 1586. *Cur abſcondit Maria conceptionis, & natiuitatis filij Sacramentum, quæ nouit immenſum? Quia vt ſpiritu prophetiæ repleta redemptionem mundi impijs non aperiret. Sciebat enim iam tunc gratia plena, quia ſi hunc huius ſæculi Principes agnouiſſent, nunquam pro ſalute noſtra crucifixiſſent.* Diſſimulat, & cohibet Maria affectum matris, quo ferebatur, vt filij notas glorias publicaret; quia nequit eripere redemptionem Chriſtianis: vt vel hinc Chriſtiani cognoſcant, quantum

D. Am.

debeant Dei Matri, & timeat se ossе indignum Christiani nominis, qui se Mariæ non præbet gratum.

Matth. 20. Respondens autem Iesus dixit: Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? Dicunt ei: Possumus.

§. XV.

Ambitionis animositas, vt charitatis potentiæ comparata.

QVid non patiatur ambitio, vt optatos possideat honores? Nullo periculo, nulla molestia, nullo sumptu terretur ambitiosus, sed omnia se facere, & pati pollicetur, vt suæ cupiditati satisfaciat. De maxima virtutum charitate aiebat Paul. 1. Corin. 13. *Charitas patiens est, benigna est*, & paucis interiectis sic de eadem pergit: *Omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet.* His sese exaltat charitas super omnes alias virtutes: charitas, inquam, illa, quæ scit etiam animã ponere pro amicis suis. Sed ecce vobis ambitio eò se extendit, vt omnipotentiæ charitatis videatur æquari: quando quidquid Dei charitas pro hominibus bibit, sese bibiturã spondere audet. Pulchrè Petrus Blesensis epistol. 14. ad Sacellanos aulicos Regis Anglorum sic cum charitatis potentia componit ambitionis animositatem. *Nihil ambitioso difficile: ideoque ambitio est quædã simia charitatis. Charitas enim patiens est pro æternis: ambitio patitur omnia pro caducis. Charitas benigna est pauperibus: ambitio diuitibus. Charitas omnia suffert pro veritate: ambitio pro vanitate: Vtraque omnia credit, omnia sperat, sed longe dissimilimodo, hæc ad gloriam huius vitæ, illa ad gloriam sine fine.* Sanè nihil refugit ambitio, nulli se labori subtrahit, ad omnia audet, & quidquid charitas potest, ambitio se etiã posse iactabit: adeò, vt sicut tormenta ipsa pro delitijs haberi, & reputari consuerunt ab strenuis dilectoribus Dei vt nos alibi probauimus: sic & ambitiosus pro delicijs, & gloriis suis habet ipsos inferni cruciatus, si sub vmbra regni, & dominatus sibi proponantur. Ambitionis pater Lucifer, dum adhuc inter cęlæstes Principes inueniretur in hæc prorupit verba Isaiæ capit. 14. *In cœlum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum.* Isa. 14. Sed quod cœlum, & quæ astra hic vocat? Ipse, in cęlo tunc erat, & super astra Dei gratia locatus, id quod igitur cœlum se ascensurum pollicetur? Crederim ibi ab ambitioso Angelo infernum cœlum vocari, & cruciatus pro cœlestibus delitijs reputari. Rem explico ex D. Bernard. sententia: puippe: Angelicis spiritibus in Dei gratia recenter creatis data fuit optio, an mallent Dei filio subijci, illumque in præsepe licet adorare, quam inter cruciatus inferorum cruciandis præesse? Quid tunc Angelus refuga? vidit vtrumque, & se vel inter Iesu subditos stare; vel super infernorũ mancipia sedere, ibique Principem agere tenebrarum harum, & sic deceptus fuit dominandi affectu, vt sedem infimi totis viscеribus amplecteretur, illamque sibi instar cœlestium delitiarum haberet. Sic prorsus D. Aelredus serm. 17. in Isaiam Aelred. inquit

1. Cor. 13.

inquit : *Tentati ſunt Angeli vtrum mallent ſubdi Deo in humilitate, quam reprobis præeſſe in poteſtate. Vnde ille nequiſſimus omnium iniquitate meditatus eſt in cubili ſuo, in cœlum inquiens, aſcendam. Sicut ſocietatem illam ſanctam, in qua regnaturus erat Deus, cœlum vidit nominandum, ita ipſos, in quibus ipſe dominari affectat, ſuum cœlum arroganter appellat.* Quid miſerius quam quod ſic afficiat ambitio ſuos aſſeclas, vt propter ſpeciem dominandi pro cœleſtibus delitijs, & diuitijs habeat ipſos cruciatus inferni? Eu crudeliſſimum ambitionis virtus? Hi ſunt ambitioſi, vt pro cœleſtibus delitijs habeant æternos cruciatus, totumque infernum paradiſum putent in cauſa dominandi. Huc tendebat Pauli perfectiſſima charitas, vt damnatorum pœnas amplecteretur pro fratribus ſuis. Sic habet ad Rom. 9. *Optabam enim ipſe ego anathema fieri à Chriſto pro fratribus meis.* Et credo quod & in delitijs eſſent æternæ flammæ Paulinæ charitati, dum fratrum multitudo ſaluaretur. Quem charitatis exceſſum cōmendant, & ſtupent multi Patres apud noſtrum Cornelium a Lapide. Sed & ambitio eò tendere nouit, vt ſub dominatus ſpecie pro cœleſtibus delitijs habeat ipſa inferni tormenta.

Ad Ro. 9.

§. XVI.

Ieſus omnium etiam bonorum iactura emendus eſt.

IN Ieſu calice intellige totius ſanctiſſimæ eius vitæ pauperrem, ieiunia, fames, opprobria, tormenta, & ſanguinis effuſionem. Omnia hæc proponit Ieſus Apoſtolis A ſubeunda pro accipiendo Ieſu latere dextro, nec miror: pretioſiſſimus theſaurus eſt Ieſus, vel omniū bonorum iactura emendus. Sed quā pretioſus eſt, qui à Iuda venditur, & à Iudæis emitur triginta argenteis? Domine Ieſu, pretium tuum, pretium, inquam appretiati, quem appretiauerunt Iudæi non excedit argenteos triginta; cur ergo apud B pauperes Apoſtolos tanti te æſtimas, vt nec latus tuum concedas, niſi pro iactura omnium bonorū, cum apud diuites Iudæos ſuſtineas emi triginta argenteis? Equidem triginta illi argentei à Iudæis exhibiti indicant Ieſum pretioſiſſimum eſſe, & dignum, qui à ſapientiſſimis mercatoribus omnium bonorum ematur diſpendio. C Accipite Gualricum Abbat. ſerm. 1. in Ramis, apud quem ſic loquitur Ieſus de immenſo ſuo valore. *Vile quidem mancipium videor, ſed & ſi noctu, & clanculò diſtrahar quaſi res furtiua: & ſi ab auariſſimis Iudaorum Sacerdotibus emar: attamen triginta argenteos appetiari potero.* Vniuerſæ concurrerunt D circunſtantiæ, quibus res etiam pretioſæ ſolent adeò vileſcere, vt nec flocci æſtimentur. Nempe venditio clanculo tractabatur, & properanter, & inter tenebras noctis, & mercatores auariſſimi erant, apud quos aurum pro Deo colebatur, & inter hæc nihilominus Ieſus habuit aliquale E pretium, & triginta argenteis emitur ab his, quibus ſingulæ drachmæ Deus erant. O bonæ Ieſu, quantus eſt valor tuus? Cur non omnia patiar pro Ieſu illo habendo, pro quo auariſſimi homines, quibus nummus Deus erat, ſuſtinuerunt perdere triginta argenteos, totidem ſui cordis Deos? Et hoc fecerunt Iudæi nocte, & clan-

Gualr. Ab.

culo ementes; verum Iudæus ille, quem in via circumfulſit lux è cœlo, omnia mundi bona merito arbitratus eſt vt ſtercora, vt Chriſti lucrum faciat. De quo accipite locum ad Rom. 9. vbi ait. ad Ro. 9. *Optabam & ego ipſe anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis.* Ad hæc adiungenda ſunt verba capit. 8. ab ipſo prolata, nimirum: B *Certus ſum enim quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque virtutes, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos ſeparare à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto.* Si ergo tot hæc bona, ſiue mala non poterunt Paulum ſeparare à Ieſu, C quomodo fieri poterit; vt amor fratrum illum à Ieſu ſepararet? An cum optat ſeparari à Chriſto pro fratribus, tantum tribuit fratrum amori, vt pro illis ſuſtinuerit à Ieſu abeſſe? Non longè à vero abeſt, qui negat in Paulo tam potentem amorem pro fratribus, ſed pro ipſo Ieſu: quandoquidem qui bene fratres ſuos Iudæos nouerat in Ieſum murmuratores, in Deum blaſphemos, putabat fore, vt Iudæi D inſurgerent maledictis in Ieſum, eo quod ab illo ſe excluſos viderent. Propter quod ſic afficiebatur Paulus, vt vel omnium bonorum cœleſtium, & mundialium iactura, immò malorum omnium, etiam æternorum ſuſtinentia emeret, quod Ieſu nullo in caſu à maledicis Iudæis poſſit vilipendi. E Ita Sanct. Theodor. in epiſtol. ad Rom. ait. Theod. *Optarim anathema fieri, id eſt, cuperem à gloria Chriſti ſegregari, vt Dominus meus non vituperaretur. Propterea quod audiret multos tali Chriſtum maledicentia petere: Res ipſa facta ſunt irrita, nam alijs promiſſis, alijs vero præſtitis: Lubenti autem nihil non periculorum ſuſtinuiſſem, ne ita obloquerentur, & male ſentirent de eo, qui eſt deſiderabilis præ filijs hominum.* Prudentiſſimus mercator, qui inuenta vna pretioſa margarita omnia bona ſua vendit, vt emat eam, qui pretioſiſſimum Ieſum noſcens omnia bona perderet, omnia mala etiam ſuſtineret, dum illi Ieſu ſuus integer extaret honos, & à nemine malediceretur. Pauli æmulator erat parens meus D. Ignatius, qui dum viuens ad inferni tormenta deſcendebat, vnum ibi ſibi moleſtiſſimum præ omnis cruciatibus afferebat, nimirum in Deum blaſphemiæ. Sanè hi non calicem, ſed tormentorum calicem biberent, vt Ieſum acquirerent, vt Ieſus apud omnes in ſummo precio haberetur.

§. XVII.

Ieſu aſſeclæ ſoli potentiſſimi.

NOtate piſcatorum hominum nobiliſſimam vocem, nimirum, *poſſumus.* & quidem id ſoli D habent ſectatores Ieſu, quod ſint viri potentiſſimi. Exod. 17. *Dixit Moyſes ad Ioſue: Elige tibi viros, & egreſſus pugna contra Amalech.* Exo. 17. D. Auguſt. legit: *Elige tibi viros potentes.* Auguſt. Sed cur Moyſes virorum potentium electionem remittit Ieſu Naue? Cur non magis eligit ipſe, & duci tradit? Pulchrè D. Auguſt. Auguſt. E ſerm. 93. de tempore, ait. *Non poterat Moyſes eligere viros potentes; Ieſus ſolus eſt, qui poteſt viros potentes eligere:* Infirmitas eſt, & imbecillitas, quæ in Ieſu non ſtat; & per Ieſum non venit: ille verè, & ſolus potens eſt, qui Ieſu afflatur ſpiritu. Cant. 2. Cant. 2. *Adiuro vos filiæ Ieruſalem per capreas, ceruoſque camporum,*

Ali-

Aliter Theodoretus legit aiens : *Adiurauí vos, filiæ Ierusalem, per potentias, & fortitudines agri*. Sed miraberis, quod à diuino spiritu proponantur potentiæ, & fortitudines agri, vt verbis suis reuerentiam conciliaret: non ne potentiæ, & fortitudines agri potentiæ, & fortitudines mundi sunt ? Quales ergo sunt mundi potentiæ, & fortitudines, quas possit diuinus spiritus recordari ? An mundi potentia est bellicus ardor, strenui duces, qui innumera sibi imperia subiugarunt ? Minime : nulla est in toto mundi agro fortitudo, nullus potest, nisi Iesu verbo afflatus nouerit in primis sui cordis tyrannos debellare. Eò respiciebat Psellus apud Theodor. dum ait. *Ager tibi sit mundus : huius fortitudo, potestas Domini, verbi, ac sponsi.* Quippe, vbi diuinus naturæ humanæ sponsus Iesus non aspirat, nulla est potentia, nulla fortitudo. An potentes erant illi orbis expugnatores, qui fœdissimis animi affectibus rapiebantur ? An potens erat Alexander, orbis domitor, sed subiectus crapulæ ? An Nabuchodonosor potens erat, qui cadens in terra seruum Danielem adorarat ? Et quod mirere magis, nominatissimus ille in Dauidis prælij Ioab, qui tot victorias reportauit, tot perdidit exercitus hostiles, tot ciuitates expugnauit, qui vnica spes, & fortitudo Dauidis videbatur; inter ipsius Dauidis fortes non inuenitur numeratus. Lege fortissimorum virorum catalogum, 2. Reg. 23. vbi post Danielem, ponitur Eleazar, Semma, Abisai quoq; frater Ioab, & alij plurimi; Ioab autem prorsus siletur. Cuius rationem minimè silet Ruper. lib. 2. capit. 37. aiens. *Porrò Ioab interfecerat duos viros iustos, meliores que se, Abner filium Ner Principem militia Israel, & Amasa Principem exercitus Iuda, & effuderat sanguinem belli in pace, id est, in dolo, vel pacis simulatione. Rectè ergo in numero fortium Dauid conscriptus non est.* Quæ enim vigiorum secum admittit dominatum, imbecillitas est, fortitudo non est. Vera fortitudo, & potentia, quæ vincit regna, quæ repellit omnes potestates, quæ retundit ipsos mortis aculeos, non nisi à Iesu habetur. Hanc ostendebat Diu. Ambros. lib. 1. offic. capit. 16. aiens. *Hæc vera fortitudo est, quam habet Christi athleta; qui nisi legitimè certauerit, non coronabitur. Quod præceptum non dat, nisi qui est confortatus in Christo Iesu; cuius cor requiem non habebat, afflictio vndique, foris pugnæ, intus timores. Et quamuis in periculis, in laboribus plurimis, in carceribus, in mortibus positus: animo tamen non frangebatur, sed præliabatur, adeò vt potentior fusfieret infirmitatibus.* Non aliunde fortitudinem, & potentiam quæras, nisi à Iesu, in quo solo potes dicere cum Apostolo : *Omnia possum in eo, qui me confortat.* Nec vlla est potentia, quæ comparari possit cum eo, quē Iesu virtus commendat. Iudic. 5. aiebat Debora. *Clypeus, & hasta si apparuerunt in quadraginta milibus Israel. Cor meum diligit Princeps Israel.* Quæ verba sic legit, & expendit Theodoretus, quæstion. 11. *Si videro hastarum quadraginta millia, tamen cor meum propensum est in acies Israel. Hac autem firmauit lex diuina.* Vnus enim homo sanctitate, & iustitia conspicuus, & potentior, & fortior est, quam hastatorum myriades. Vnde dicebat Ioann. epist. 1. cap. 2. *Scribo vobis iuuenes, quoniam fortes estis, & verbum Dei ma-*

Theod. Ambr. Iudic. 5. Theod. Ruper. Ioan. 1.

manet in vobis, & viciſtis malignum, quaſi tota fortitudo, & potentia in eo ſolo ſit, qui cum Chriſto, & propter Chriſtum deſcendit in arenam.

Matth. 20. Calicem quidem meum bibetis; ſedere autem ad dextram meam, & ſiniſtram, non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt à patre meo.

§. XVIII.

Non niſi ex Dei vocatione, & deſignatione particulari dantur vires ad munera virtutum obeunda.

AVdenter dixerant Apoſtoli ſe ſe poſſe bibere Domini calicem, quam poteſtatem ortum habuiſſe à Dei electione, & deſignatione, vt oſtendat Dominus, ait: *Calicem quidem meum bibetis*. Bibetis, inquit, calicem meum, hoc eſt, ex hoc vos deſigno, & eligo euidenter meæ paſſionis commenſales, qua deſignatione, & electione facta, verum eſt quod poteritis bibere calicem; aliter enim minime poteratis. Non enim ſufficit quæuis ſanctitas, & virtus vt muneri alicuit particulari, ſiue Doctoris, ſiue Martyris, ſiue Prædicatoris, ſiue Virginis ſatisfacias, niſi Dei vocatio, & electio adſit. Quis ſanctior Stephano? De illo ſic habes A Actor. 6. *Et elegerunt Stephanum virum plenum fide & Spiritu ſancto, & Philippum, & Nicanorem, &c.* Actor. 6. & poſt pauca electionis huius verba ſic finit. *Stephanus autem plenus gratia, & fortitudine faciebat prodigia, & ſigna magna in populo*. Ecce tibi ante electionem Stephanus plenus erat fide, & Spiritu ſancto, non tamen robur habebat, quo poſſit in B ſtadium proſilire, & ſe ſe in munere adminiſtrãdo opponere ipſis tyrannis: verum poſt electionem, & deſignationem, iã nõ ſolum dicitur fidelis, & ſanctus, ſed & plenus gratia, & fortitudine, & potens mira efficere, & pati. O Ecumenius ibi ait. O Ecu. *Qui ante electionem prodigia non faciebat, vt qui nec ſatis cognitus erat, C vbi per electionem cognitus effectus eſt, tunc etiam donum, quod electionem conſequutum erat, demonſtrabatur. Vt manifeſtum fiat, quod non ſufficiat gratia ſed opus eſt quoq; addi electionem.* Non equidem ſufficit ingens cumulus gratiæ, & virtutũ, vt cuiuis muneri ſatisfacias, niſi adſit vocatio, & Dei electio: vnde naſcitur, quod ſãctiſſimi alioquin viri D in actiua vita, nihil proficiunt, immò quouis turbine labant, & etiam cadunt; cum eam viam alij imperfectiores, & fructuoſe, & inoffenſe percurrant. Et ſimiliter alij in mundi ſtadio, mediaque in arena inclyti duces, qui valent mira efficere, & maiora pati, in domeſtico otio, & pace magnam experiuntur imbecillitatem. Non enim gratiæ cumulus ſufficit, niſi adſit Dei electio, & E vocatio; cũ hac venit robur, & fortitudo, & facilitas, & dexteritas, q̃bus muneri ſatisfacias. Matth. 26. tradendus Dominus in tenebrarũ Mat. 26 poteſtatem, ſic ad ſuos fatur: *Dormite iam, & requieſcite; ecce appropinquauit hora, & filius hominis tradetur in manus peccatorum. Surgite, eamus.*

ramus. Expende, quam contraria simul mandet Dominus: quippe, & dormire iubet eos, & simul surgere. Nonne contrarium est dormire, quiescere, & surgere ad stadij pugnam? Minimè: nulla enim in his est contrarietas, si Dei vocatio, & electio adsit, qua designeris ad certamina. Caue tibi ne in arenam descendas non vocatus, at si vocatus fueris, arena tibi lectum erit, & stadium pro quiete reputabis, sic facile omnia ministrabis. Hanc excogitationem, & ponit, & finit D. Laurent. Iustin. de Triumphali Christi agone, cap. 7. aiens *Facile enim quisque, quod acquisiuit, amittet, si non vocatus se inconsulte exponat. Nullus itaque inaniter Dominum in passionibus imitari præsumat, nisi impellente spiritu, aut vocatus quiescat.* Expende illud: *vocatus quiescat.* hoc enim signum sui semper affert Dei vocatio, & electio, quod quietem etiam medijs periculi instillet. Qui enim a Deo vocatur, & eligitur, sic omnia facile superat, vt inter ipsos bellicos tumultus, & mortis turbationes, quietem, & somnium inueniat. Quo spectat illud Cant. 3. *En lectulum Salomonis 60 fortes ambiunt ex fortissimis Israel omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi*, &c. Plane apud armatos validiosque pugnatores quos Deus ad prælia docet, & vocat cum mundi potestatibus, lectulus est illis pro stadio, & arena; sic æstimant prælia, quasi quietem placidam cernant.

Ia. Iu.

Cant. 3.

§. XIX.

Prompta hominis voluntas pro facto habet apud Deum.

SEd qualiter verum est, quod hi duo Apostoli, calicem Domini bibent, quando alter illorum nempe Ioannes in pace, & quiete defunctus est? Sanè illius prompta, & ardens voluntas, qua sese, & gladio, & cruci, & feruentis olei baptismo pro Christo obtulit, apud Deum habetur pro opere exhibito. Solet enim, & cœlestibus mentibus voluntas pro opere accidere gratissima. Vterque Tobias conferentes beneficia accepta ab itineris socio, decernunt illis dare dimidiam partem substantiæ, quo consilio, cap. 12. *Rogare cæperunt, vt dignaretur dimidiam partem omnium, quæ attulerat, acceptam habere? Tunc dixit eis occulte: Benedicite Deum cœli, & coram omnibus viuentibus confitemini ei, quia fecit vobiscum misericordiam suam. Etenim sacramentum regis abscondere bonum est: opera autem Dei reuelare & confiteri, honorificum est.* Sic pergit Angelus se se manifestare, & ostendere pro quo expendendum est tempus, quando se, & totum rei secretum manifestat, nimirum, quando Tobias offert illi dimidiam substantiæ partem. Cur non magis ante? Cur non rem explicat, vbi probatio Tobiæ finem accepit? Cur expectat oblationem muneris? An res oblata illi grata erat? Minimè: sed offerentium voluntas, illi omni munere exhibito gratissima erat. Vnde Diu. August. ser. 226. ait: *Continuo Angelus gaudet de cogitata mercede, qui missus fuerat gratis facere pietatem.* Non munus exhibitum, non merces proposita, sed cogitata merces, sed gratum animi propositum Angelum gaudio affecit, & hoc est, quod cœlestes mentes afficit, immò & ipsum Deum. Post templum maximum Deo a se ædificatum sic Salomoni inspirat Deus, vt oret ad Dominum, Psalm. 131. *Memento Domi-*

Tob. 12.

August.

Ps. 131.

Domine Dauid, & omnis mansuetudinis eius. Sicut iurauit Domino, votum uouit Deo Iacob. Si introiero in tabernaculum domus meæ. Si ascendero in lectulum strati mei. Si dedero somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem & requiem temporibus meis. Donec inueniam locum Domino, tabernaculum Deo Iacob. Sanè Dauid non ædificauit templum, nec permissus à Deo est, vt lapidem poneret: Salomon ædificauit, ornauit, ditauit. Et totum Salomonis opus tacetur, in medium-que producitur Dauidis votum, & animi propositum, vt hinc videas, quam Deus æstimet bonas suorum voluntates. Id quod notabat Diu. Chrysostom. ibi aiens. *Eum quidem, qui est ædificaturus, præterit; eum autem, qui est pollicitus, in medium adduxit, vt scias, quantum bonum sit rectus animus, & quomodo Deus semper consueuerit recto animi instituto, & bonæ voluntati mercedem constituere, & ideo eius potius meminit, quoniam ipse est potius, qui ædificauit, quam filius. Hic enim pollicitus est: ille vero iussus est.* Merito Deus voluntatum nostrarum scrutator, voluntatis affectus, & animi propositum intuetur, quo maximè obligatur, & illi mercedem parat. Vnde dicebant Angeli Luc. 2. *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Quasi & ab æterna, & à temporali natiuitate habeat Dominus humanas acceptare, & munerare voluntates. Vt dicat D. Cæsar. Arel. ho. 19. *Quis potest omnibus hominibus benefacere? Potest tamen omnibus hominibus bene velle. Potest dicere aliquis: facultatem non habeo: numquid potest dicere, bonam voluntatem habere non possum?* Inexcusabilis est iam homo, qui Deo obsequium acceptabile non præstiterit, quando is est Deus, qui nouis voluntates promptas pro effectibus acceptare.

Chrys.

Luc. 2.

Cæs. Ar.

§. XX.

A iudicibus numquam respiciendæ personæ sunt, si velint illas honorare.

NEgat Dominus suum esse dare thronum regni Ioanni, & Iacobo; sed illis, quibus à patre paratum est, se eum posse dare affirmat. Etenim ait: *Sedere autem ad dexteram meam non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à patre meo.* Sed statim suboritur quæstio, cur non possit Iesus dare regnum Ioanni, & Iacobo, cum possit illud dare, quibus paratum erat à patre? An Ioannes, & Iacobus non erant inter eos, quibus pater regnum parauerat? Erant sanè, siquidem & ipsi erant in libro vitæ scripti, & ad gloriam electi: proprium ergo erat Iesu illis dare regnum, immò & debebat ipsis Iesus dare regnum, vt quibus paratum erat à patre. Cur igitur negat Iesus suum esse Ioanni & Iacobo regnum dare? An ignorat illos inter regnaturos annumerari? Planè integerrimus iudex sic ad sola merita respicit, vt in muneris distributione videatur prorsus particulares personas ignorare, ne si sciret, elargitio aliquam suspicionem habeat. Non enim parum gloriæ minuit in præmij acceptione, quod illud à tibi notissimo habeas. Vbi ex filijs Isai eligendus erat Rex Israel, mittitur Samuel à Deo in Bethleem: dicit enim 1. Reg. 16. *Imple cornu oleo, & veni: mittam te in Bethlem ad Isai; prouidi enim in filijs eius mihi regem*

1. Re. 16

regem, &c. Ecce tibi electurus A vnum filium Isai in regem, mittitur ad omnes filios, nec dicitur ei qualis sit eligendus, vt vadat, & vocet omnes, & despiciat singulos, & inquirat, qui desit inspiciendus: cur non magis dicitur ei nominatum, qui eligendus est, qui à Deo tanta dignitate donandus? Pulchram huius rationem reddit Diu. Bas. Se- Bas. Sel.
leu. orat. 14. iens: *Communis filiorum appellatione tegit ipsum filium Deus, & ad populum mittit vnctorem Samuelem. Ibi, ô Propheta, expectia vnctionem gratiæ, ne ex temporalis regis proclamatione dignitatis euadat imminutio ne vegloriam adulteret regnantis notitia.* Prospiciebat Dominus electi sui gloriæ, & ornamento, dum personam celat, & occultat electori: si enim Samuel nosceret Dauidem eligendum, statim nulla inspectione aliorum facta, Dauidem vocasset, & regnem proclamasset, quod non tam liberum esset ab affectus humani suspicione, ideo recte à Deo prouisum est, quod eligendum ignoret Samuel, *ne gloriam adulteret regnantis notitia.* Cum huc peruenio non possum non dolere electiones in aliquibus Collegijs Academicis à nescio quibus malè veræ gloriæ æstimatoribus introductas, qui nisi suos, & compatriotas suis aditum collegij pene occludunt. Adeo insipiens ultimum, & inglorium vitium serpit, vt ex eo ipso die, quo quis collegij stemmate, seu facia donatus iam sciat ex patria, & fere ex nomine, quibus sit præstiturus per totum tempus suffragia. Quo non vident quam adulterent, & infament sui ordinis gloriam. quæ enim erant decora, & insulæ dignitatum candidatorum, iam factæ sunt signa nationum, & tabellæ prodiuersorijs gentium variarum. Qua fascia ne sublimem designat, & gloriosum puluis literarius, per electorum inconsideratum affectum erga notos, & compatriotas solum noscendis Cantaber, siue Bæticus, siue Castellanus. Sic regnantis notitia adulterat gloriam: quæ procul dubio exaltatur in eo, qui nullo alio, nisi ex meritis notum thronum scandit. B Quis non miretur pulchritudinis Esthers magnitudinem? Ipsa inter innumeras alias virgines ob speciem electas, pulchritudinis præmium regnum rapuit. Magnum hoc: sed accipe aliquid maius, & longè glorioſius, & præstantius: ipsa Esther sola erat, cuius genus, & patria penitus ignorabatur; & virgo adeò ignota nihilominus in pulchritudinis certamine ad coronam rapitur, quo maximè eius pulchritudinis gloria exaltatur. Etenim cap. secundo, vbi inter cæteras omnes ministro regio traditur Esther, sic habes: *Quæ placuit ei, & inuenit gratiam in conspectu illius. Et præcepit Eunucho, vt acceleraret mundum muliebrem. Quæ noluit indicare ei populum, & patriam suam.* Vbi notter ponit, *placuit, & inuenit gratiam*, ex Hebræo legit Caietanus: *Et placuit puella in oculis eius, & eleuauit gratiam in conspectu eius.* Expende illud: *Eleuauit gratiam.* Cur non sufficillet dixisse, quod placuit, quod regni suffragia sibi ftatim captauit? Cur maluit dicere, quod gratiam eleuauit, vel vnde eleuauit gratiam? Pro eius eleuatæ gratiæ causa putarim illud additum, nimirum: *Quæ noluit indicare ei populum, & patriam suam.* equidem facit ad summam gratiæ eius exaltationem, & gloriam, quod ignota ex genere, & patria suffragia regni captaret. Et merito Caietanus, non solum Esthe- Esth. 2.

ris,

ris, sed & Regis Assueri gloriam in eo putat maximè exaltatam, quod vbi regnum propositum erat pulchritudinis præmium, illud detulerit non notiori, & propinquiori, sed prorsus ignotæ, quia hæc pulchritudine præstabat. Hæc est integra gloria iudicis, qui neminem noscat, nisi meritum; non absimilis Pharao ad regni clauum eleuans Ioſephum ignotum penitus hominem, hoc solum respiciebat Genes. 41. *Numquid sapientiorem, & consimilem tui inuenire potero? Tu eris super domum meam.* Vbi sapientia requirebatur, illam solum spectat bonus Rex, cætera omnia patriæ, generis prorsus reliquit ignota. Ridiculum, & stultæ iuuentutis piaculum est, quod sapientior requiratur vir, & suffragia dentur, non quia sapientior es, sed quia familiaris Cantaber, vel Beticus notus. Præter quam quod nescio cur non ex lex velit iuris læsi esse reum, vt de sui reatus vultate alij viuãt. Hac vna ratione volebat Moyses à se depellere suspicionem, quod in dando sacerdotio respexerit sibi familiares, & propinquores. Sic enim habet apud Iosephum lib. 4. *Nisi enim ius, & fas pra oculis habuissem, nequaquam oblitus mei, dedissem alteri: cum nemo sit mihi me ipso propinquior: & alioquin qualis erat prudentia, meo violato iure reum facere, & huius facinoris præmium alteri cedere?* Sanè stultissimum est propter aliorum vtilitates me iuris violatorem statuere.

Gen. 41.

Ioseph.

§. XXI.

Qualem se quisque Deo exhibet, talem erga se Deum inueniet.

REmittit Iesus Ioannem, & Iacobum ad id, quod paratum erat a patre, dum ait: *Sed quibus paratum est à patre meo.* Quid mirum, quod ad patrem remittantur, quando ipsi non aliter accedunt ad Iesum, nisi per matrem; & is est Dominus, qui talem se exhibet hominibus, quales inuenit homines erga se. Felicissimi Magi postquam recens natum Iesum adorauerunt, Matth. 2. *Responso accepto in somnis, ne redirent ad Herodem, per aliam viam reuersi sunt.* Postquam verò hi recessserunt furente iam Herode aduersus puerum: *Ecce Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph dicens: Surge, accipe puerum, & Mariam matrem eius, & fuge in Aegyptum.* Et Magi, & Ioseph in somnis admonentur: Ioseph per Angelum, Magi non per Angelum, sed per ipsum Dominum immediatè responsum accipiunt. Sed cur Deus, qui per Angelum admonuit Ioseph, maluit per se ipsum Magos admonere? Sanè Magi per se ipsos venerunt recens natum regem adorare: & cum regum, principumque mundialium mos sit, alios reges non per se ipsos, sed per ministros, & legatos suos salutare, nobiles hi reges, non per legatos, sed per se regem regum salutare maluerunt: quo factum est, vt Deus talem se illis exhibens nõ per Angelos, sed per se illos etiam admonere curarit. Exquo dicebat Diu. Hieronym. lib. 1. in c. 2. Matt.

Matt. 2.

Hieron.

Qui

Qui munera obtulerant Domino, consequenter responsum accipiunt, non per Angelum, sed per ipsum Dominum. Expende illud, *consequenter*. quasi enim necessario consequitur, quod
Psal. 17. Deus talem se tibi præbeat, qualem tu te præbueris ipsi Deo. Hoc dicebat etiam Psalm. 17. loquutus ad Dominum. *Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris. Et cum electo electus eris, & cum perverso peruerteris.* Nunquam aliter se Deus præbet hominibus, quam ho-
Chald. mines se præbent Deo; id quod exemplis notat Chaldæus prædicta Psalmi verba explanans. *Cum Abraham, qui repertus est pius ante te, multiplicasti facere pietatem. & cum semine eius Isaac, qui fuit perfectus in timore tuo, perfecisti verbum voluntatis tuæ cum eo. Cum Iacob, qui ambulabit in puritate coram te, elegisti filios eius de cunctis populis, segregastique stirpem eius ab omni falsitate: & cum Pharaone, & AEgyptijs, qui cogitauerant cogitationes malas aduersus populum tuum, conturbatos reddidisti eos in cogitationibus suis.* Sic se se attemperat Deus hominibus, vt illis reddat siue bo-
Bern. na, siue mala; vt illis illo, vel alio modo appareat. Qualis tu fueris cum Deo, talis proculdubio Deus tibi aderit. Pro quo Bernard. serm. 70. in Cantic. ait. *Igitur qualem te præueneris Deo, talis, oportet, appareat tibi Deus. Cum sancto sanctus erit, & cum viro innocente innocens erit. Quid ni æque, & cum amante amans, & cum vacante vacans, & cum intento intentus, & solicitus, cum solicito.* Hanc inter te, & Deum puta correspondentiam futuram; tu examina, qualem Deum tibi adesse velles; finge eum Deum, qui tibi magis arrideat; talem te præbe, & talem habebis Deum. Fallor si aliud dicebat sponsa Cant. 2. cum ait. *Dilectus meus mihi, & ego illi.* Sic monstrabat, quam paria, quam similia essent omnia inter se, & Deum, qualis Deus, talis illa, & qualis illa, talis Deus; non talis futurus, tunc solum Bern. quando illa non inueniatur talis. Do etiam Bernard. serm. 70 in Cant. fantem. *Ille mihi, & ego illi. Ille mihi, quia benignus, & misericors est: ego illi quia non sum ingrata. Ille mihi gratiam ex gratia: ego illi gratiam pro gratia. Ille meæ liberationi; ego illius honori. Ille saluti meæ ego illius voluntati. Ille mihi, & non alteri, quoniam vna sum columba eius; ego illi, & non alteri. Nec enim audio vocem alienorum.* Sic sibi in omnibus correspondent homo, & Deus; nec Deus alius erit, nisi quando alium inuenerit hominem.

Cant. 2.

CAPVT IX.

Sepultura Iesu prædicitur.

AQuila nobilissima, diuinissimaque magni Dei proles Iesus inter Romana signa apparere gaudens adulteros, degeneresque pullos Israelitas abijcit. Et cur non abijciat vt adulteros eos, quos tot Iesu lumina condemnant? Ad Ionæ facem viderunt Niniuitæ; & Regina Austri longam arripuit viam splendenti Salomonis doctrina tracta In quibus condemnationis suæ dantur signa Iudæis, quando ipsi doctiorem Salomonem nacti, nec pedem mouent: & adhuc cæcutiunt aspicientes verum Ionam, qui non solum in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus egit, sed & in

corde terræ iacens tantum consum-
psit temporis spatium.

Matth. 12. Tunc responderunt ei quidam de Scribis, & Pharisæis: Magister volumus à te signum videre.

§. I.

Vbi voluntas propria dominatur: ibi perditio.

ECce quo ductore accedunt miseri Iudæi, vt cœlestia exposcant signa; respuunt signa sanitatum in præsentiarum facta, & abeunt periturí tonitruum mugitus, fulgurum gyrationes, imbrium nimbos petrosos, mille alias meteororum horrendas figuras. Nonne potiora, & evidentiora erant sanitatum signa? Cur signa metuenda malunt, quam signa salutum? Ipsi explicant, dum aiunt; *volumus*: & quidem vbi voluntas propria dominatur: nunquam ibi salus, sed perditio. Ad Tyrum Regem dicitur Ezech. 28. *Perdidisti sapientiam tuam in decore tuo*. An tam nocitus est decor, qui perditionem sapientiæ inferat? Non dicitur sapientiæ perditio venisse absolutè à decore, sed notanter additum est illud, à *decore tuo*, vbi non decor, sed propriæ voluntatis dominatus pro perditionis ponitur causa. Id notabat Diuus Bern. 74. in Cant. aiens. *Si adueristi, non in decore, sed in suo decore dictus est ille perdidisse sapientiam. Proprietas in causa est. Quod sibi sapiens fuit, quod non dedit gloriam Deo, quod non retulit gratiam pro gratia, quod non secundum veritatem ambulauit in ea, sed ad suam eam retorsit voluntatem: istud est, cur eam perdidit, immò istud est, quod eam perdidit.* Patentissima est perditionis causa, vbi cernitur voluntas propria dominari: nescit enim voluntas propria, nisi, & nocentiora, & damnabiliora sibi eligere. Nota fuit illa populatis seditio in Samuelem, & filios eius: quippe Samuelis filij in iudicando populo non fideles, non iusti erant: sed auaritiam sectabantur; accipiebant munera. Quid tunc populus? An Deum consuluit? An iudicium iniustitias coram Deo proponit, ab illo spectat audire, quid faciant? Minimè, sed ipsi ex proprio marte, ex propria voluntate regem petunt, & regem prorsus similem gentium tyrannis. Aiunt enim 1. Reg. 8. *Ecce tu senuisti, & filij tui non ambulant in viis tuis: constitue nobis regem, vt iudicet nos, sicut & vniuersæ habent nationes*. Acutè notat Caietanus qualem regem eligat voluntas propria, nimirum regem petit, qualem habent nationes; non qualem lex diuina constituit, non qualem Deus antiquis patribus Abrahamo, Isaco, & Iacobo promisit, sed qualem tyrannides apud gentes effinxerunt. Sic petitum regem depingit Samuel ibi: *Filios vestros tollet, & ponet in curribus suis. Agros quoque vestros, & vineas, & olineta optima tollet, & dabit seruis suis.* Sic se præcipitat voluntas propria; sic cæca est, vt semper ad durius aliquod impingat. Sed præstat in præsenti audire D. Greg. lib. 4. expositionis suæ: vbi ponderat, & malum, quod fugiunt Israelitæ, & quid petant. *De filijs Samuelis dicitur: Acceperunt munera, & peruerterunt iudicia. De eo autem Rege, quem*

A
B
C
1 Reg 8.
D
Caiet.
Ezech. 28.
E
Bern.
Greg.

filij

filij Israel petunt, terribiles valde A *mine proferuntur? quia dicitur: Agros vestros tollet, & olineta, & dabit seruis. Et quis sapiens non attendat, quia nequius sit, publicæ violentiæ agros, & vineas tollere, quàm vt nec pereant munera? Sed nunquam melius sibi prouidere nouunt, qui propria voluntate gubernantur. Quo enim* B *ducet cæca voluntas, nisi in foueam?*

D. Eph. Vnde non illepide Diuus Ephrem in Ascetico faciens voluntatem nostram cordis agricolam, monet illam, quod sacras literas consiliarios habeat, nisi velit in præcipitia cadere. *Cæterum si contumacia, atque arrogantia ductus agricola ille noster, magistrum, atque consiliarium suum relinquere voluerit, diuinas dico scripturas: errabit nagut, & in cogitationes nulas, & affectiones noxias incidet.*

C

§. II.

Voluntatis errores ex eo nascuntur, quod nolis ad Deum respicere.

CVr non se præcipitabit voluntas horum, qui nihil Dei meditantur, sed toti ad ludricra creaturarum spectacula feruntur? Sic enim aiunt, *volumus à te signum videre.* Non inte, non in tuis manibus signum quærimus, qui nihil de Deo volumus suscipere; sed à te exeant signa, & longe à te fiant, vt nos videamus illa. Hæc est impiorum mens oculos conijcere ad ea, quæ à Deo producuntur, nihil diuinum; sed creata solum velle suscipere, ex quo omnes voluntatum suarum errores nascuntur. Vtinam eorum oculi ad Deum essent, & non exorbitarent

D

E

voluntas à diuinis cuticulis. Cum Israelitæ peterent regem à Samuele 1. Reg. 8. dicit textus: *Displicuitque sermo in oculis Samuelis.* Et sanè displicentia in corde erat, non in oculis; cur ergo dicitur displicentia illa in Samuelis oculis fuisse? Fuit illa Samuelis displicentia non exorbitans, sed prorsus conformis voluntati diuinæ; vnde merito tribuitur oculis, quandoquidem ex oculis ad Deum positis nascitur omnis conformitas, & compositio voluntatis humanæ cum diuina. Quo respiciebat Paul. 1. ad Corinth. 6. *Qui adhæret Deo, vnus spiritus est.* Ex eo enim, quod quis sic nouerit mente, & cogitatione Deo approximari, vt solum Deum sciat, vt solum Deum spectet, in illoque mentis oculos fixos habeat, vnus spiritus fiet cum illo, adeò vt sicut vna mens, & vna in duobus esse voluntas videatur. Sic Diuus Gregor. lib. 4. in lib. 1. Reg. ait. *Vnus spiritus cum eo fit, quia ex diuturna deuotione diuini operis, in antam gratiam diuinæ cognitionis assumitur, vt ab interni eius aquitate iudicij per errorem mundani spiritus dissentire vltra non possit.* Et sanè quo crescit in te gratia diuinæ cognitionis, vt Deum videas, vt Deum spectes, eo crescit voluntatis tuæ cum diuina conformitas, ne voluntas tua erret, ne à Deo, & virtute dissentiat, ne exorbitet. Ideò anxie monebat Dauid Psalm. 104. *Quærite Dominum, & confirmamini, quærite faciem eius semper.* Inde firmitudinem, & robur humanæ voluntatis proponit, si Deum ob oculos habeamus; iungere mente Deo, & non erras, non exorbitas, sed firmus es, & immobilis. Apud Ioan. 1. non magis tardat terrenus homo in soliditatem petræ tran-

1. Reg. 8.

1. Cor. 6.

Greg.

Psal. 104

Ioan. 1.

fire, quam tardat accedere ad Dominum, eiusque virtutes alta mente re ponere. Is fuit Petrus de quo sic: *Et adduxit eum ad Iesum Intuitus autem eum Iesus dixit: Tu es Simon filius Iona, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus.* Vnde Petro tanta firmitudo? Vnde homini venit immobilitas petræ? Pulchrè Nyssen. homil. 15. in Ecclesiastem ait. *Simul, & fratrem audit, & agno credidit, & per fidem est consummatus, & petra agglutinatus Petrus factus est.* Vbi ad Iesum adducitur, sic ad illum afficitur, sic Deo mente, & corde fideli adhæret, vt à visione tanti boni, pene firmus, & immobilis perseueret, ex coniunctione ad petram factus Petrus.

Nyssen:

§. III.

In creaturarum contuitu fieri vix nequit, quod affectus voluntatis non erre.

MIraberis imperiosam illam, & fastu plenam Pharisæorum voluntatem, qua dicunt: Volumus à te signum videre? Sic labitur voluntas humana, ex eo, quod non Deum, sed id, quod à Deo creatum venit, spectet. Quando voluntas circa res creatas versatur, etsi strenue se gerat, & non erret? Et non claudicat? Sanè Iacob ille validissimus, & robustissimus vir post vnius noctis pugnam, immò post victoriam reportatam Genes. 33. *Claudicabat pede*; quod mihi maximum argumentum est, Iacobum ibi non cum Deo creatore, sed cum creatura aliqua conseruisse manus, quandoquidem à creaturarum congressu sine affectus aliquali vulnere, nec victoria venit. Numer. 32. ad Israelitas victores loquutus Moyses ait: *Lauabitis vestimenta vestra die septimo, & purificati postea castra intrabitis.* Cur victores post prostratos hostes, post triumphos cantatos iubentur purificari antequam in castris recipiantur? Dabantur ibi simul in lege perfectæ vitæ documenta, ne qui cum rebus sensibilibus congressus, etsi strenuè pugnauerit earum lenocinia à corde fugare, putet se omnino illæsum manere; fieri enim vix nequit, vt à congressu creaturarum affectuum humanorum pedes non eas sordes contrahant, quæ egeant lauacris. Origen. homil. 25. *Ergo hi qui pugnant, pro eo ipso, quod contigerunt hostes immundos, & quod ingressi sunt contra eos, polluti sunt. Et ego etiamsi vincere potuero diabolum, etiamsi cogitationes immundas, & malas quas cordi meo suggerit, vel repellere venientes, vel ingressas necare intra me, ne ad effectum perueniant, quieuero; etsi calcare potuero caput draconis: hoc ipso tamen pollutus me, & inquinari necesse est, quo cum, qui pollutus, & inquinatus est, contigi: & ero quidem beatus, quod eum superare potui: immundus tamen sum, & polluta, qui pollutum contigi, & ob hoc purificatione egeo.* Sic res creatæ, nec hostiliter à me respici possunt, quin ex earum conspectu, vel vulnus, vel aliquam maculam recipiam? Sic afficitur voluntas humana ex creaturis? Id canebat sponsa Cantic. 1. *Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi pascas, vbi cubes in meridie: ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum.* Non enim ad creaturarum

Num. 32.

Orig.

Gen. 33.

Cant. 1.

rum greges audet respicere sine vagationis periculo: quasi eo ipso quod incipiat ire post creaturas, iam saltem vagationis reatum se accuset; numquam non gignit in ordinationem affectibus congressus cum creatis. Vnde pro innocentia sua illud adducit Ieremias cap. 17. *Et ego non sum turbatus, te pastorem sequens: & diem hominis non desideraui.* Tota innocentiæ probatio in eo consistit, quod Deum intuitus est, quod Dei ducatu non declinauerit, quod diē hominis fugerit, quibus enim oculis dies hic materialis cum omnium creaturarum specie eluxerit, vix fieri posset, quod inde affectus aliquos voluntatis inordinatos non rapiat. Ad hæc Gillibert. sermon. 1. in Cant. fatur. *Malus dies, qui vitiorum denudauit semitas, illicientes species demonstrauit, solicitantem ingressit materiam. Heu quomodo me circumfusit dies ista, quomodo affectum meum ad se abripuit. Vbique erumbunt intogitatum omnia, qua spiritum turbent, vel deturpent. Licet enim animus castigatior repellat propositio: solo tamen irruentium cogitationum sordidatur attactu.* Nequeunt creaturarum decora in conspectum venire, quin voluntatis affectum aliquali pulvere non maculent. Pugnes licet viriliter, vt creaturarum lenocinia extinguas, dum cum illarum aspectu manus conseruerit, saltem de congressu pulvis exurget, quo etsi victor maculatus existas. Cant. 5. de laudabilibus cogitationibus sponsæ dicitur; *Coma eius sicut elatæ palmarum, nigra quasi corvus.* Inter tot palmas, cur non potius aurum rutilet? Cur ibi nigredo, aut vnde potuit venire? Sanè victrix cogitatio sponsæ creaturarum splendores repræsentabat quos dum debellat anima, dum de triumphat, de conflictu vincentis, & fuga victorum pulvis aliquatis exurgit; qui palmas nigredine fuscat. Vt dicat Diuus Paulin. epist. 4. *Nigrę vero, de interioris exercitationis, quasi bellico puluere: vel puluerulento sudore nigrantes.* Vbi conflictus est inter humanam mentem, & exercitum creaturarum, non potest non esse pulvis, non esse macula, qua affectus conspurcentur humani. Quod si mens humana non sibi caueat, iam non puluerem, sed lethalia vulnera contrahet, quibus misere pereat, in deuia, & præcipitia voluntatum suarum abiens. Quo spectat Diu. Paul. ad Rom. 1. notans quid contraxerint terreni homines de aspectu creaturarum. *Mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentium. Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum.* Inde nascitur, quod in homine non regnet ratio, sed cæca voluntas, nimirum ex eo, quod homo non Deum, sed creaturas suspiciat, in illisque cur suum ponat.

Ier. 17.

Gilbert.

Cant. 5.

Paulin.

Ad Ro. 1.

Matth. 12. Qui respondens ait illis: Generatio mala, & adultera signum quærit.

§. IV.

Maxima peccata præteritorum omnium memoriam in Deo renouant, vt castigentur.

GEneratio mala, & adultera vocantur impudentissimi hi Phariſæi à Deo sic notante, &

proferente antiquata illorum ab A vtero, ab auis, & atauis peccata. Maximum enim scelus id solet facere, vt præteritorum omnium criminum memoria in Deo ad maiorem vindictam renouetur. Sic 1. 1. *Reg.* 7. Reg. 7. vbi Israelitæ petebant sibi Regem dari, Dei regnum fastidientes, ait Dominus ad Samuelem. *Non te abiecerunt, sed me, ne regnem super eos: iuxta omnia opera sua, quæ fuerunt à die, quæ eduxi eos à terra AEgypti.* Ecce vbi, vbi ad præsens crimen inspiciendum accedit Dominus, simul memorat omnia alia peccata per gentem illam perpetrata à primo die egressionis ab Ægypto; ex quo educit D. Gregor. lib. 4. expositionis, grauitatem peccati Israelitarum in petendo rege. Ait enim: *Summum namque crimen agnoscitur, ad cuius discussionem in Dei memoriam præterita cuncta peccata reducuntur.* Solet Deus sic cum peccatoribus se gerere, vt videatur vel non aspexisse illorum scelera, vel illorum penitus esse oblitus, sic peccatoris auget diuitias, sic beneficia cumulat in domo eiusdem; verum quod post hæc venit grande scelus omnia dissimulata peccata ob oculos ponit diuinos, vt quasi noluiter apparentia, & rememorata Deum faciant exurgere in vindictam. Oseas cap. 8. *Quia multiplicauit Ephraim altaria ad peccandum: facta sunt ei ara ad delictum. Scribam ei multiplices leges meas, quæ velut alienæ computatæ sunt. Hostias offerent, immolabunt carnes, & comedent, & Dominus non suscipiet eas: nunc recordabitur iniquitatis eorum, & visitabit peccata eorum.* Aliquando dicitur Deus iniquitatum eorum recordari, sed quando? Theophylactus id ad Ephraim putat dictum cum vitulis immolabat: Rupertus ad totum Iudæorum populum cum obcæcatus Iesum morti tradidit. Sed in vtroque siue idolatria, siue Iesu per secutio fecerunt, vt omnia anteacta crimina simul in Dei memoriam reuocarentur, quibus memoratis, & ab oculos habitis, non vltius parceret. Ait Theophylact. ibi: *Postquam enim, quæ immolant super altaribus suis multis, idolis immolant, non suscipiet, & Dominus: quin potius per ea, & alias ipsorum iniquitates recordabitur, & ad vindictæ prouocabitur.* Expende illud: *Et per ea alias iniquitates recordabitur, &c.* Solent enim crimina etiam in præsentissimis mentibus aliorum omnium criminum memoriam renouare, & sic misericordiam ablegare, & Similiter Rupert. aiebat promens illud: *Nunc recordabitur.* *Nunc enim, id est, in hoc ipso, quod nolunt intelligere leges Dei (quæ sunt de Christo) recordatus Dominus iniquitatis eorum, & excæcatio hæc, visitatio sit peccatorum eorum, quæ fecerunt à die, quo primum in deserto vitulum formauerunt, vsque ad illum diem, quo Christi sanguinem fuderunt.* Itaque Iudæorum obcæcatio in Iesum non sola apparuit in oculis diuinis, sed secum traxit memoriam omnium vetustissimorum criminum, & idololatriæ: quibus memoratis se Deus in vindictam infallibiliter inferendam parauit. Quo etiam respiciebat Dominus. Psal. 49. aiens. *Si videbas furem, curabas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas; os tuum abundauit malitia: & lingua tua concinnabat dolos. Sedens aduersum fratrem tuum loquebaris: & aduersus filium matris tuæ ponebas scandalum: hæc fecisti, & tacui.* Ecce vbi inget tot scelera Dei dissimulatio, & quasi ob inuio, quid tunc? *Existimasti iniquè,*

Gregor. *Oseas 8.* *Psal. 49.*

inique, quod ero tui similis: arguam te, & statuam contra faciem tuam. Pro illo verbo, *statuam*, posuit Theodotion, *stipabo*, quasi innueret iuxta Appollinaris interpretationem confertissimum omnium peccatorum cumulum ob oculos proponendum. Et quidem vbi tanta peccatoris impudentia extitit, sic Deum excitauit, vt vetustissima omnia dissimulata, & pene obliterata peccata recordaretur, ob oculosque poneret; ne amplius parceret. Vnde Eusebius in Cat. Græc. ait. *Statuam verò ad arguendum te, ante oculos tuos peccata, quæ unquam fecisti, quæ tu quidem existimasti non amplius esse, nec in alicuius memoriam esse ventura. Verum ego tanquam Deus illa traducam, &c.* Cauè tibi homo à peccatis, ne noua addas veteribus; illud enim, quod modo impudens cupis perpetrare, illa vetustissima pene obliterata, quę tu putas non esse, in Dei memoriam reuocauit, & grande supplicium trahet. Similiter apud Oseam cap. 7. Ephraimi idololatriam taxans Dominus sic fatur iuxta Lxx. versionem. *Omnia scelera eorum recordatus sum nunc: circumdederunt eos cogitationes suæ.* Vide malum recentis idololatriæ, non solum ipsa oculis diuinis apparuit, sed & cum illa, quæ Deus, quasi non videns præterierat, dissimularat, vniuersa peccata rememorata appareant, adeò vt nec occultissimæ, & remotissimæ cogitationes, ibi absint. Theophylactus sic: *Quandiu, inquit Dominus, connixissem, nec longanimitate mea indicatus sim cernere ab ipsis ausa, nunc tandem apertè ea contueor, vt quæ in conspectu meo fuerint confitua. Siquidem omnia simul collecta sunt, & in circuitu eorum steterunt, ne dum opera, sed & cogitationes, quæ demonstrant eos esse dignos, quibus irrogetur pœna.* Quis non metuat noua veteribus addere peccata?

Euseb.

Osee 7.

Theop.

§. V.

Castus, & legitimus à Deo affectus nihil præter Deum spectat.

MErito dicitur adultera generatio, quæ cæcutiens ad Deum tota est in signis medio aere videndis, ea solum æstimat, quæ oculis spectare possit, & cum voluptate admirari. Hæc inquam, merito generatio adultera dicitur, quādoquidem qui legitimus à Deo affectus venit, nil primario, & per se nouit spectare, & inquirere, quam ipsum Deum. Prætereo Theologorum scholas, quorum alij hoc diuino filio innatum putant, quod ex cognitione solius paternæ substantiæ procedat: alij saltem hoc illi esse naturale dicunt, quod primario, & per se ex vi generationis suæ essentiam diuinitatis spectet. Quippè nulli dubium est ex prospectu Dei verbum diuinum, legitimùmque diuinitatis partum censeri, adeò vt non sit si alio spectet. Iam inde censendus est quicumque à Deo legitimus venit affectus, si Deum spectet, vel si relicto Deo ad alia creaturarum decora inclinetur. Eccl. 2. Ecclesiast. 2. sic diuina sapientia legitimas suas proles explicat: *Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis, & sanctæ spei.* In quibus expendendum est, cum quibus fratribus, immò gemellis nascatur castus, & legitimus à Deo affectus: huius primus frater ponitur timor filialis; tunc agnitio hoc est, iuxta Anselmum

D. Anselm. ibi, cognitio paternæ diuinitatis; insuper sancta spes, videlicet iuxta Hugon. *Qua nihil sperat, nisi sanctum.* Qui hos gemellos fratres non habet, qui nescit Deum spectare, Deique bona sperare, is adulter, & degener affectus est: ille solus castus, & legitimus à Deo venit affectus, qui nihil spectat
Augusti. præter Deum. Hinc monebat Diuus Augustinus hom. 9. *Amor castus in te esse debet, quo amore desideres videre non cœlum, & terram, non campos liquidos maris, non spectacula nugatoria, non fulgores, nitoresque gemmarum, sed desideres videre Deum tuum, amare Deum tuum.* Vane se legitimam Dei prolem reputat, qui auide fertur in nugatoria spectacula, qui rapitur pulchris creaturarum splendoribus, siue spectris. Ille regenerationis suæ legitimum thalamum exhibet, qui non creaturarum ludicra, sed verum, & solidum bonum, nempe Deum suum toto virium conatu spectat. Sapienter dicebat Di-
Cypr. uus Cyprian. lib. de spectaculis circa finem. *Nunquam humana opera mirabitur, quisquis se cognouerit filium Dei. Deiecit se de culmine generositatis suæ, qui admirari aliquid post Deum potest.* Proculdubio est degener oculus, vel affectus, qui aliud nouit respicere præter Deum; vt cuius ouis sit filius agnellus ostenditur ex sequela quod mille alias lactantibus vbertibus etiam graues præterit, & despicit, vnique soli adhæret, quam vel à longinquo prospicit: sic filius Dei legitimus noscitur, qui solum sciuit currere ad Deum. Apud Ie-
Ier. 3. rem. cap. 3. ait Dominus: *Ego autem dixi: Quomodo ponam te in filios, & tribuam tibi terram desiderabilem, hereditatem præclaram, exercitum gentium? Et dixi: Patrem vocabis me, & post me ingredi non cessabis.* Expende medium, quod offert Deus hominibus peccatoribus, vt possint numerari inter legitimos Dei filios, nimirum ait: *Post me ingredi non cessabis.* in tantum filius legitimus habeberis, in quantum vni adhæseris Deo, Deumque in omnibus spectaueris. Non sic, qui suæ se committunt voluntati, qui oculos suos, & spes suas ad creaturas habent. De his apud Isaiam cap. 57. *Accedite huc filij auguratricis: semen adulteri, & fornicariæ super quem lusistis?* Isa. 57. Vel vt ex Hebræo Forerius reddit: *Super quem habuistis voluntatem?* Equidem super Deum habere volebant voluntatem, cum aiunt: Volumus à te signum videre; & cum Deo ludere volebant, cum signa petunt facienda medio aere: sanè vt illis non ex Deo diuinent suas felicitates more augurum, in quo ostendunt, quam longè sint ab spiritu adoptiuorum, vtpote spurij, & degeneres, qui totas suas spes in creaturis fixas habent.

§. VI.

Petitio de rebus paruis insinuat animum degenerem à prosapia diuina.

ADultera proculdubio erat generatio, quæ ad sanitatem corporum, & animarum miracula cæcutiens meteororum inania signa petebat, quæ sanè minima sunt, & nullius momenti inter stupernæ virtutis signa. Vnde dicebat
Chryso. Chrysol. serm. 132. *Qui vilia, & indigna precatur, præstantis potestatem, & potentiam degener petitor ignorat.* Non legitimus est, sed adulterinus, & degener, qui sic ignorat diuinarum diuitiarum altitudinem, vt non petat

petat niſi vilia, & patua. Sanè ex magnarum rerum petitione cenſebat legitimos Dei filios Paul. ad Rom. 8. aiens: *Accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum Dei: in quo clamamus Abba Pater.* In ſpiritu filiorum accepto clamamus ad Patrem, ſed qui eſt clamare? An externos clamores edere? Abſit: clamor in præſenti vocatur à D. Anſelm. petitio de rebus cœleſtibus, de iuſtitiæ, virtutiſque magnalibus. Exod. 14. meticuloſum populum Ægypti exercitu perterritum ſic Moyſes affatur. *Nolite timere: ſtate, & videte magnalia Domini, quæ facturus eſt hodie; Aegyptos enim quos nunc videtis, nequaquam ultra videbitis vſque in ſempiternum. Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis Dixitque Dominus ad Moyſem; Quid clamas ad me?* Expende quæſo, quod nondum Moyſes fecerat verbum ad Dominum, nondum labia mouerat, & iam cenſetur clamare. Qui clamor erat in Moyſe? Non cum Domino, ſed cum populo agebat de ſperandis à Deo magnalibus dum ait: *videte magnalia Domini, &c.* & merito in meditata petitione de magnalibus iam Deus filiorum ſuorum clamorem reputabat. Ad hæc D. Ambroſ. D Amb. in Pſalm. 118. Octon. 19. ait. *Clamat affectu pio, & ſenſu profundo, & perſonabat in cœlo, miraculis petens digna cœleſtibus vt mundi elementa mutaret.* Non patua à magno ſcimit petere filias clamor, ſimiliter, & nos, qui filiorum adoptionem accepimus, non ſeruorum muſſitationem, ſed audentem clamorem edamus, non vilia, ſed magnalia à Deo magno petentes, & ſperantes. Nos filios oſtendat clamor hic, non adulteros, degenereſque promat de vilibus, & patuis poſtulato. His deſignabat filium Sol pater dum ait. *Magna petis Phaeton*, & quidem adulterinus eſſet, & indignus magno parente, qui minimis, & patuis poſſet delectari. Quapropter monebat ſupra Ambr. *Et tu cum oras*, Ambr. *magna ora: ideſt, ea ora, quæ aterna ſunt, non quæ caduca. Ora quæ diuina ſunt atque cæleſtia, vt ſis ſicut Angeli in cœlo. Noli orare pro pecunia, quia aurugo eſt; noli pro auro, quia metallum eſt; noli pro poſſeſſione, quia terra eſt. Iſta oratio ad Deum non peruenit. Non audit Deus, niſi quod dignum ſuis ducit beneficijs.* Inde quis domeſticus, & filius Dei cenſetur, ſi nouerit ea magnalia petere, quæ non ſit indignum à Deo, præſtari. Vide lib. 10. capit. 9. §. 1. & lib. 11. capit. 1. §. 18. & alibi.

§. VII.

Peius deteſtabilior Deo eſt adulter quàm Idololatra.

NOn ſemel Dominus vocat Iudæos adulteros, quia poſt deos falſos abierunt, Iſaiæ 57. *Iſai. 57. Accedite huc filij auguratricis; ſemen adulteri, & fornicariæ.* Et ſtatim: *Qui conſolamini in diis ſuper omnem lignum frondoſum.* Cur non potius vocat idololatras, quam adulteros? Nonne deteſtabiliores illos oſtenderet obiectum crimen idololatriæ, quam adulterij? Non poſſum negare idololatriæ crimen grauiſſimum eſſe, & longe grauius adulterio; verum ſic Deus adulteros deteſtatur, vt quandoquidem velit videri minoris facere idololatriæ, abominationem, quam adulterij. Facile hoc mihi perſuadent voces frequentiſſimè apud prophetas, qui

populi

populi sui idololatrias sub vnico adulterij nomine exaggerant, vt patet legentibus sacram paginam. Rursus vbi, & matrimonia indissolubiliter seruanda, & repudia permittenda statuit: non vult vxorem à viro idololatra separari: verum ab adultero, & scortatore illam separari permittit. Sic enim habes 1. Corinth. capit. 7. *Si qua mulier habet virum infidelem, & hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum.* Ecce tibi non permittit Dominus repudiari idololatram à coniuge fideli. Sed de adulteris habes Matth. 5. *Si quis dimiserit vxorem suam excepta fornicationis causa, facit eam mœchari.* Non criminis alicuius magni, non idololatriæ, sed adulterij causa repudium coniugis impunitum est apud Deum. Ex quibus sic ait D. Basil. Sel. orat. 41. *Tam enim facinus adulterij Deo videtur detestabile: vt si vxor ab idololatra, illo inuito, distrahatur, puniat eam Deus: non si ab scortatore.* Dei lege obligatur coniux communionem habere tori cum idololatra, minime autem cum adultero, propter quod solum crimen licita est per Deum inter coniuges separatio. Fieri enim potest, quod idololatra bene audiat apud Deum propter consortem fidelem, non sic adulter, sed semper detestabilis Deo accidit. Ad Corinth. 1. capit. 7. ea assignatur ratio, cur mulier nupta maneat etiam sub idololatra viro: *Sanctificatur enim vir infidelis per mulierem fidelem.* Potest idololatra vir aliquomodo viuere de fide vxoris; adulter omnem spem, & vitæ, & sanctitatis excludit. Id quod expendit D. Basil. Sel. supra dicens. *Ex his colligo quantum hoc malum alia excedat: qua enim cum infidelis habitat, non est immunda.* sanctificatur enim vir infidelis per mulierem fidelem. *De meretrice autem non itaque habet: quid eum ait?* Tollens igitur membrum Christi faciam illud membrum meretricis *Ibi enim sanctimonia manet, neque ob contubernium, mutuamque consuetudinem excidit; hic autem recidit. Dirum proinde execrandumque malum est.* Et cur non execrandum est malum quod Deus adeo detestatur? Quod sic opponitur sanctitati, quandoquidem apud idololatras propter fidelem comparem potest manere aliqualis sanctitas, quæ nec eius vmbra apud adulteros manet? Paul. ad Rom. 7. vt explicaret extremam ruinam naturæ humanæ dicebat: *Ego autem carnalis sum, venundatus sub peccato.* Vnde scimus carnales homines venundatos esse sub peccato; redemptos à Christo Iesu per preciosum sanguinem suum: sed nescimus per quid eos diabolus emerit: qua mercede, qua pecunia venundati sunt homines, vt misera sint dæmonis mancipia? Pro quo Orig. ho. 15. in Gen. ait. *Rectè quidem dicitur redemisse nos Christus, qui pretium nostri sanguinem suum dedit: quale autem, vt nos mercaretur diabolus dedit? Ergo si videtur, auscultа. Adulterium pecunia diaboli est. Diaboli enim in eo imago est, & superscriptio. Commisisti adulterium, accepisti diaboli numisma.* Quale malum est adulterium ex quo diabolus pecuniam sibi thesaurizat, qua liberas mentes conuertat in misera mancipia? Nec miror quod dicat in adulteris imaginem, & superscriptionem diaboli esse, sicut in proprio numismate, quandoquidem cum adulterio pene coniuncta est Dei exclusio, & atheismus. Vbi Matthæus c. 6. incipit triumphalem Ioannis mortem

1 ad Corinth. 7.

1. ad Corinth. 7.

Bas. Sel.

Bas. Sel.

ad Rom. 7.

Orig.

Matt. 6.

tem

tem dicere ait: *Herodes misit, ac tenuit Ioannem, & vinxit eum in carcere propter Herodiadem vxorem Philippi fratris sui, quia duxerat eam vxorem.* Quasi indigiteret adulterium tanti criminis causam: id quod notans D. Bas. Seleu. orat. 18. ait. *Herodiadis tripudium nouis hodie imaugat Euangeliorum vox, atbeam mulierum iliarum publicius pandit insaniam.* Pulcrè adulteratum rabiem vocat atheam insaniam: quasi adulteris propinquus sit, & maximè proximus atheismus quo prorsus sine Deo sunt.

Bas. Sel.

§. VIII.

Peccatum semper in aliud grauius impellit.

NOtate verba: *Generatio mala, & adultera.* prius mala, sed cum malitia nesciat quiescere; quin potius semper impellit in grauius malum, ideo statim additur adultera. Quod id omnes persuasum habeamus, nimirum à semel recepto mala impellendos esse ad aliud grauius. Crudele illud crimen erat quod Dominus Israelitis obijcit Psal. 105. Psalm. 105. *Immolauerunt filios suos, & filias suas dæmonijs.* Quid crudelius? quid magis impium quam quod pater iugulet filium dæmonibus? Cum eo malitia peruenit, nonne stetit ibi? Minimè: sed adhuc impulit eos ad aliud grauius, quando nunquam sciat malitia cessare. D. Hier. Hieronym. in capit. 57. Isaiæ ait. *A parricidio liberorum, ad propheta rum sanguinem peruenerunt.* Omnis malitia non terminus, sed via est ad aliam: eo ipso quod in corde sit, nescit quiescere, nescit non impellere Matth. 6 nos in quid grauius. Matth. 6. *Herodes misit, ac tenuit Ioannem, & vinxit eum in carcere propter Herodiadem vxorem Philippi fratris sui, quia duxerat eam vxorem.* Expende initium criminis in Herode, prius fratris vxorem duxit, nec ibi malum quieuit, sed inde ad sacrilegium properauit, vt Ioannem trucidaret. Non enim in tantum facinus auderet, nisi prius recepta in animo nefandi concubitus malitia, de cuius impulsu venit, quod & in sacrilegij recideret barathrum. Etenim ait D. Bas. Sel. orat. 18. *Mihi vide diabuli artem, vt ad impietatem ex leuioribus erratis extrahat. Primum fraterni cubilis perfossorem fecit, & subsessorem, vt ex adulterij fossa ad Baptistæ cædem transilire faciat. Malum vero tempore altum crescit in quamuis libertatem.* Non equidem obscurum signum est abolitæ malitiæ, quod quis aliquandiu abstineat ab sceleribus perpetrandis; quandoquidem vbi malitia adest; non quiescit, sed semper impellit in aliquid grauius.

Bas. Sel.

Matth. 12. Et signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ prophetæ.

§. IX.

Adulteri extremam Dei derelictionem, & expulsionem metuant.

QVod Ionæ signum minatur Dominus Iudæis, non est aliquod particulare Ionæ factum, sed vniuersa nimirum actio, quæ in Iona à Deo representata est; ea autem erat derelictio, & repulsa populi Iudaici, & gentium vocatio.

Hanc

Hanc ergo derelictionem Iudæorum in Iona præsignatam minatur modo Iesus eisdem quasi præsentem, & iam iam instantem. Nec vacat mysterio, quod adultera vocetur generatio, cui Deus extremam derelictionem minatur, quin potius crediderim in eo ostendi, derelictionem extremam supplicium proprium adulterorum esse. Quo spectat illud Ezech. 16. *Et iudicabo te iudicijs adulterarum, & effundentium sanguinem, & dabo te in sanguinem furoris, & zeli.* Et post nonnulla supplicia in particulari designata, subdit immediate. *Et requiescet indignatio mea in te: & auferetur Zelus meus à te: & quiescam, nec irascar amplius.* Ecce tibi adulteronum iudicium à Deo statutum, nimirum, tale repudium, quo penitus à Deo pro derelictis, habeantur, nec quid illis præstet, quod veniæ efficaciter impetrandæ seruire possit, sed omnia illis in malum conuertantur. Solet enim indigatio Dei, & zelus dilectis filijs monstrare salutis callem; quæ omnia ab adulteris Deus aufert, relinquens eos ire post desideria sua, quibus obcæcati misere perdantur. Quo respiciebat Prouerb. 6. *Qui autem adulter est: propter cordis inopiam perdet animam suam. Turpitudinem, & ignominiam congregat sibi: & opprobrium illius non delebitur. Quia Zelus, & furor viri non parcet in die vindicta.* Expende adulterorum pœna vnde ostendat grauitatem suam, quia nimirum, *zelus, & furor viri*, hoc est, iuxta Hugonem, *Christi non parcet in die vindicta*; quasi vnicus solum, & extremus dies sumatur à Deo pro vindicandis adulteris, quod summæ iræ argumentum est: quos enim Deus amat, castigat frequenter, & crebris punitionibus agit in viam salutis: non sic in adulteris, sed illos relinquit in desiderijs suis, vt congregent, & thesaurizent Iram, in diem iræ. Ad hæc D. Chrysost. hom. 3. in verba Isaiæ, ait: *Quemadmodum gubernator in portu faciens naufragium, haud quaquam vllam impetraret veniam: sic neque is, cui eum per coniugium concessum sit, quo lapsum effugiat: tamen alienam perfodit matrimonia, habere quicquam posset, quo semetipsum excusset nec apud homines, nec apud Deum.* Et quidem pulchro exemplo explicat extremam adulteri derelictionem: dum enim gubernator vastissimum mare tranat, & cum ventis, fluctibusque obluctatur, vt ad portum perueniat, omnes aspicientes in miserationem flectit, & trahit in auxilia, quibus modis possint: verum vbi quietissimo, tranquillissimoque iam portu vtitur, ab omnibus auxiliatoribus deseritur; nec est vllus qui illius solicitetur periculo, in quod tunc absq; vlla aliorum miseratione incurret: sic prorsus accidit in salutis via in qua à Deo, & auxilia, & subsidia mille parantur his, qui cupiditatibus obluctantes gradiuntur; verum a coniugatis, quibus concessum est, quo concupiscentias sedent, & ducant in tranquillum, si tamen adhuc instent alienis, omnem curam, & sollicitudinem, & efficacem prouidentiam merito auferat Deus, & prorsus illos destitutos relinquat. Quin etiam ab illis cauent gregem suum, tanquam à pestilentibus viris. Ierem. 3. *Si reliquerit vir vxorem suum, & recedens ab eo duxerit virum alterum, nunquid reuertetur ad eam vltra? Numquid non polluta, & contaminata erit mulier illa?* Septuaginta posuere: *Numquid non polluta erit terra illa?* Quasi non solum adultera, sed & vniuersa terra,

terra, quam calcat; contaminetur, & polluatur contagio adulterij, propter quod adulteri, & arcendi sunt, & repellendi ab hominum fidelium
Bas. Sel. conuictu. Id quod cauebat D. Basil. Selcuc. orat. 41. inquiens. *Quare hortor vos hoc adulterij morbo liberetis. Si id minus vultis, templorum adyta ne ineatis. Nam & cooperta scabie oues non sunt cum sanis congregabiles: sed à grege abigenda, dum morbum deponant: Christi enim membra sumus, ne igitur membra meretricis simus. Non est hic locus lupanar, sed Ecclesia. Quod si meretricis membra habeas, in Ecclesia ne steteris, ne locum ipsum contaminaueris.* Adeò perniciosum est adulterium, vt adulteros Deus quasi pestilentia laborantes viros à suorum fidelium grege, & communione separet, & separatos relinquat. Solent contagiosæ febres eam derelictionem, & separationem causare; qua filij, & separentur, & derelinquantur ab ipsis parentibus; sic Deus omnium parens adulteros detestatur.

§. X.

Peccatori proteruo nihil in Iesu restat, nisi iudicium.

MEritò obduratissimis Iudæis vnum Ionæ signum relinquitur; à Iona enim peccator nihil posset sperare, nisi ruinam, & perditionem; quandoquidem vnus hic propheta inuenitur doluisse, quod venia peccatoribus daretur, qui mallet, vt omnes perirent. Igitur quam immisericordiam Ionas volebat peccatoribus conuersis, inueniunt obdurati peccatores in Iesu; dum enim peccatis hærere malunt, nullum illis relinquit Iesus benignitatis signum. Talis erat etiam ille qui Matth 19. ait: *Magister bone, quid boni faciam, vt habeam vitam æternam?* Huic statim seuerissimus Iesus respondit: *Quid me interrogas de bono? Vnus est bonus Deus.* Mat. 19. Ecce vobis Iesus nihil boni patitur spectari in se à iuuene isto, an quia ipse bonus non erat? Absit: sed quia iuuenis hic obduratus erat in cupiditatibus suis; illis autem qui sic hærent obstinate vitijs, totum quod in Iesu relinquitur, non bonitatis est, sed seueritatis, & iudicij. Ita D. Hilar. canon. 19. Matth. inquit: *Cum necesse sit impia, & iniqua punire, nomine bonitatis abstinuit, soli hoc nomen Deo patri reseruans; non quod bonus ipse non esset, sed quod congrua in eum seueritate iudex esset futurus.* D. Hil. Miseri illi sunt, quibus tantum bonitatis, & clementiæ pelagus omnino occluditur; & solum quod seueriſſimi iudicis est, relinquitur. A nomine bonitatis, à benignitatis signis abstinet Iesus, & solum sese ostendit iudicem his qui obstinato animo volunt suis desiderijs seruire. Apud Ezech. capit. 9. post ostensas Ieroſolymitanorum abominationes, & scelera quibus omnes pertinaciter adhærebant, dum ad vltores Angelos locuturus est Dominus dicitur: *Et gloria Domini Israel assumpta est de Cherub, quæ erat super eum ad limen domus.* Ezec. 9. Quibus expendendum est, quod, vt ministros suos loquatur Dominus relinquat Cherubinorum sedes, relinquat arcæ propitiatorium, imò à toto templo suo egrediatur; & sese constituat in limine ostij. Cur non magis de interiori templi, de super Cherub, & propitiatorio loquitur? Et templum, & Cherub, & propitiatorium signa erant hominibus salutaria, quæ salutem hominum

præ-

præsignabant, merito ergo Dominus abstinet ab vniuersis his signis dum ministros suos mittit ad peccatricem,
Theo. & obstinatissimam ciuitatem. Pulchrè Theodor. ait. *Cum enim sit contra ciuitatem lazarus sententiam, extra sancta loca id facit, qua non supplicia, sed salutem suppeditant.* Nihil prius facit Deus, quam omnia salutis signa dimittere, & abiegare cum ad obstinatos peccatores exit, vt solum ipsi seueritatis iudicium videant. Impudentissimi sunt illi qui, scientes, & volentes sese vitijs immergant, & dum nolunt à peccatorum laqueis expediri, nihilominus quærunt in Iesu salutis signa quibus sese totos credunt: non his manent in Iesu signa salutis, sed seuerum iudicium, sed horrenda repulsio. Peccaturo
Mat. 26. Petro dicebat Iesus Matth. 26. *Antequam gallus cantet, terme negabis.* Ecce vobis galli cantus datur. Petro pro signo cessationis negationum, immò pro signo obtinendæ salutis post peccatum; vbi enim gallus cantauit, expergefactus Petrus egreditur foras, & flet amare, & reuniitur vitali Iesu arbori. Sed cur galli cantus ponitur pro salutis signo, & non magis cæterarum auium cantus? Cur non dicit, antequam passerculi cantent, sed maluit exprimere galli cantum? Solus gallus canit ante lucem: cæteri passerculi post ortum solis canunt: & peccator ille merito habet signa salutis, qui intra tenebras infirmitatis humanæ, & ignorantiæ indulget peccatis: qui autem post ortum solem iustitiæ, post eius frequentes radios, noscens pericula inferni adhuc pertinaciter, & obdurate sese suis tradit desiderijs: is impudentissimus est, si nunc signa salutis vane sperat, cui nulla prorsus sunt sed solum iudicium, & repulsa manet. Accipite Orig. tract. 35. in Mat-
Orig. th. sentem. *Forsitam autem, & omnes homines quando denegant Iesum, ita, vt peccatum denegationis eorum recipiat medicinam, ante galli cantum denegare eum videntur nondum eis nato sole iustitiæ, nec appropinquante ortu ipsius. Si autem post ortum huius soli ad animam, volentes peccauerimus, post quam accepimus scientiam veritatis, iam non relinquitur nobis sacrificium pro peccato, sed terribile iudicium, & zelus ignis, qui consumturus est inimicos.* Hæc legant, qui dum sese obstinate, & pertinaciter post Iesum cognitum tradunt vitijs, supra dorsum eius ea signa salutis ædificantes, quibus prolongent iniquitates suas: in super hæc legant, qui post multam scientiam de Iesu magnalijs, de merito, de prædestinatione, de malitiæ infinitudine, de inferni pœna minori culpis, adhuc se volunt committere voluptatibus in illisque inhærere, metuo ne hi sint, quibus in Iesu non reliquitur signum salutis, non relinquitur sacrificium pro peccato, sed terribile Iudicium, & zelus ignis.

§. XI.

Periculosè immo exitialiter, non correspondes illis auxilijs diuinis, cum quibus alij maximè proficerent.

NOn solum Ionas, sed & multi alij prophetæ Iudæorum excidia, & gentium vocationem præsignarunt, cur ergo solus Ionas relictis alijs in medium adducitur? Ionas non solum verbis, sed & factis ipsis ostendit transmigrationem diuinæ gratiæ ad gentes

Quip-

Quippe is propheta cum esset apud Israelem, populumque de peccatis admoneret, viamque salutis aperiret, nihil proficiens, iubetur à Deo ire in Niniuem, quæ ciuitas prædicatione Ionæ accepta pœnitentiam egit, & inuenit salutis viam. Meritò enim Iudæis nihil agentibus, sed impedientibus, & occupantibus otiosè prophetam, eripitur Ionas, vt tradatur Niniuitis eius prædicatione egentibus, vt salui fiant. Semper enim periculosè contemnis diuina auxilia alijs necessaria ad salutem; eripientur enim tibi, & dabuntur illis. Apud Luc. 13. proponitur huius rei similitudo in homine habente ficulneam sterilem plantatam in vinea sua. *Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni tres sunt ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, & non inuenio. Succide ergo illam: vt quid etiam terram occupat? At ille respondens, dicit illi: Domine dimitte illam, & hoc anno, vsque dum fodiam circa illam, & mittam stercora, & siquidem fecerit fructum: sin autem in futurum succedes eam.* Hæc dicta sunt de ficulnea hac, vt extirpetur, & eradicetur à vinea Domini, non tamen dicitur, nec explicatur an Dominus annuerit cultoris precibus, & illam ibi reliquerit? Et cur hoc non explicatum est, sed prorsus in certum relictum? Rationem huius incertitudinis crediderim fundari illis verbis: *Vt quid terram occupat?* Quippe ægrè non eripit omnia Deus infructuosè occupati auxilia diuina, & vocationis statum, quibus alij egent, vt possint multiplices fructus dare. Sapienter enim aiebat ad hæc Nazianzenus orat. in sanctum Baptisma fatus. *At incertum est, eò ne adduci poterit Deus, vt illi parcat, vtpote etiam locum occupanti, cum interim alius misericordia egeat.* Et cur non malè audiat apud Deum ille, qui, & locum, & auxilia, & media salutis otiosa tenet, & occupat; quando illis egent alij, qui magnos inde fructus compararent? Innumeri proculdubio hodie sunt extra Ecclesiam, extra ordinem egentes magna Dei misericordia; egentes magnis auxilijs, siue externæ siue internæ disciplinæ; quæ habemus omnes qui sumus in Ecclesia, vel in hoc ordine vocationis; habemus, inquam, illa prorsus vacua fructus, & inaniter occupata. Quis credat Deum permissurum, quod tantorum bonorum merita sint inaniter occupata, quin potius illa auferet, & tradet egentibus: vt fructum capiant? Cum huc peruenio, non possum non proferre, quæ sæpe animo voluo de reprobatione Iudæorum, & translatione gratiæ Dei ad gentes. Sanè grandia erant Iudæorum peccata; sed gentium peccata erant multo minora? Apud gentes abominationes erant, idololatriæ, præposteræ libidines, homicidia, immo & deicidia, & vniuersa scelerum genera, cur ergo Iudæorum peccatum sic Deum offendit, vt conniuere Deum faceret ad gentium abominationes, adeo vt gentes præ Iudæis vocaret? Inter alias hæc sese mihi obtulit ratio, quod Iudæi peccatis suis tantam Dei gratiam habebant occupatam, & vacuam, quæ posset ditare fructibus orbem terrarum. Paul. ad Rom. 11. aiebat: *Amissio eorum reconciliatio est mundi.* Expende, 11. quid apud Iudæos amittebatur gratiæ, nimirum, quod sufficiens erat totum mundum Deo reconciliare & copulare. Anselm. ibi: *Tanta fuit in hac gente gratia, qua sublata ab ea mundum vniuersum Deo reconciliare sufficeret.* Inde maiorem

Luc. 13. *Ad Ro. 11.* Anselm.

Nazian.

maiorem offensionem, certiorem repulsam Iudæorum prætendebant peccata, quod vacuam facerent gratiam; cuius rore vniuersus orbis posset fœcundari. Hinc metuant multi similem expulsionem, in quibus gratia vacua & otiosa est, quæ plurimos alios ditaret Apud Iudic. 6. habes Gedeonis vellus cœlesti rore madidum, sed statim vellere sicco manente exiens inde ros, totam vicinam aream fœcundat. Sed cur sic exsiccatur vellus? Erat in vellere obscurus, & ignotus ros, qui possit spatiosam aream, & latissimam fœcundare, vt de merito à vellere in aream transfertur roris gratia. Hinc in rem præsentem aiebat D. August. serm. 2. de verbis Apostoli. *Repete tempus veteris testamenti, gratia occulta est in nube, tanquam imber in vellere. Attende modo tempus noui testamenti, discute gentem Iudæorum, quasi vellus sic eum inuenies: orbis vero totus, tanquam illa area plenus est gratia non occulta, sed manifesta.* Et cur à vellere occultantem, & obscurantem gratiam tantam, non auferatur ros suffecturus orbi terrarum? Sanè quilibet Christianus tantam in se gratiarum copiam recipit, quanta si daretur infidelibus, multi eorum conuerterentur, & operarentur in fide. Caueat ergo ne vellus sit, ne in se obscuret, & abscondat talentum gratiarum, quando circa est area ficca, hoc est, multi alij, qui possent illo ditari. Id quod in religiosis viris magis timendum est, qua nullus illorum est, qui non habeat in se occuparos ingentes fontes gratiarum, qui possent replere orbem terrarum.

Iud. 6.

Matth. 12. Sicut enim fuit Ionas in ventre Ceti tribus diebus, & tribus noctibus: sic erit filius hominis in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus.

§. XII.

Luxuria semper sæuit in Christum.

NOn oscitanter Dominus Iesus paulo ante notabat generationem adulteram, dicturus modo mortem, & sepulturam suam, sed vt ostenderet, à quibus in sepulchrum deiectus est, nimirum ab adulteris. Et quidem inter omnia vitia carnalis voluptas acerrimè contrariatur Dei virginisq; filio, illumque mandauit quondam, & quotidie nunc quantum est ex se, mandat sepulturæ. Quo spectabat Iacob Gen. 49. aiens. *Simeon & Leui fratres vasa iniquitatis bellantia. In consilium eorum non veniat anima mea, & in cœtu illorum non sit gloria mea: quia in furore suo occiderunt virum, & in voluntate sua suffoderunt murum.* Ecce tibi totam Iesu tragœdiam à Leuitis, & Simeonitis actam, hi coegerunt concilium, vt Iesum morti, & terræ traderent; horum furori, & prauæ voluntati tribuitur Iesu mors, & sepulturæ clausttum. Sed scire cupis vnde hi venerint in tam exsecrandum facinus; quod manifestat clare lectio. Ter. lib. aduersus Iudæos, inquiens; *Simeon, & Leui perfecerunt iniquitatem ex sua secta, qua scilicet Christum sunt persecuti. In concilium ne veniat anima mea: & in stationem eorum*

Gen. 49.

Tertull.

eorum ne imbuerint viscera mea quoniam in indignatione sua interfecerunt homines, id est prophetas, in concupiscentia sua subnervaverunt tantum, id est, Christum. Expende quod à Leuitarum indignatione dicatur orta interfectio prophetarum; verum occisio Christi à concupiscentijs eorum habet ortum. Quippe carnalis concupiscentia est, quæ maxime in Iesum desæuit. Nullibi apparet vel vmbra concupiscentiæ carnalis, vel fœmineæ mollitudinis habitus, qui aliquid non nitatur detrahere Christo. Is Petrum Christianorum primatem oculatissimum Iesu discipulum fecit aliquando in Christi cognitione cæcutire. Nota est historia Ioann. cap. 21. vbi redimiuus, Iesus piscantibus discipulis apparet, iubet retia in dexteram nauigij mitti: piscibus repler: tunc *Discipulus ille, quem diligebat Iesus dicit Petro, Dominus est. Simon Petrus cum audisset, quia Dominus est,* &c. Quibus valde miranda est Petri tarditas in cognoscendo Iesu. Petrus, inquam, & qui diuinam Iesu generationem cognouit, cum adhuc ille esset mortalis, & inde accepit Ecclesiæ primatum, modo tardus, & Ioanne tardior in cognoscendo Iesu? Vnde hæc hebetudo circa Iesum in Petro? Nihil in illo video Iesu contrarium, nisi forte recurram ad ancillulæ in domo Cayphæ colloquium, quandoquidem, vel fœmineæ mollitudinis habitus Christianis semper solet esse lethalis. Accipite Chrysologum serm. 78. fantem. *Petrus vt audiuit. Qua res illam Petri sic tardauerat mentem, vt ab alio audiret Dominum, qui ea eras consueuerat nuntiare? Vbi est illud ipsius singulare: tu es Christus filius Dei viui vbi est. In domo aufugerat Cayphæ principis Iudæorum, tardius suum Dominum videbat, qui vocem facile ancillæ suffurrantis audiuit.* Et quidem rara fœminea mollitudo non infert nocumentum rebus Christianis. Audisti diabulum ausum fuisse per seipsum semel, & ter Iesu in deserto prælia inferre, sed quoties per se accedit, victus abit, nec vllum damnum potuit rebus Christianis comparare. Quid tunc? Lasciuientium hominum ingreditur animos, & inde tanquam ex armata bellua de Christi exercitu morti tradit antesignatum, nimirum, præcursorem Ioannem. D. Basil. Seleuc. orat. 18. *Primum cum abluto Christo confligit; vbi cum victoriam desperasset, in Ioannem vertit arma, & Herodianis affectibus pro armis vsus, via aperit ad Baptistæ mortem.* Imbecillis est diabolus aduersus milites Christianos, dum carnalibus concupiscentijs, non vtitur pro armis; has si assumat, nunquam non parat excidia Christo, rebusque Christianis. De hoc etiam lib. 1. cap. 7. §. 5. & alibi.

Basil. Sel.

Ioan. 21.

Chrys.

§. XIII.

Fuit in morte maximè protecti, & muniti.

FVit Iesus in sepulchro tribus diebus, & tribus noctibus, vt Ionas in ventre Ceti; sed Ionas vt in ventre Ceti totidem dies perseuerasset, quanta ad id ope, & protectione diuina indiguit? Astitit equidem diuina omnipotentia Ionæ, qua vallatus, & munitus potuit in ventre Ceti tandiu perseuerare vius. Disce ex hoc Christiane, quam protecte sunt, & muniti iusti, etiam inter mortis fauces, inter ipsas tenebras sepulchri. Iob de morte sua fatur, cap. 3. *Nunc enim dormiens silerem, & somno*

Iob 3.

meo requiescerem. Cum regibus, A *& consulibus terræ, qui ædificant sibi solitudines.* Pulchrè mortem iustum comparat iustus vir, non morti regum, sed eorum somno; in morte enim principes terræ accessibiles sunt, & patientissimi omnibus; fores palatiorum tunc patent, nulla custodia domus, pene omnibus licet intrare illuc, & quanta tunc licent seruis, & do- B mesticis? Quis est qui non furetur aliquid propter custodiarum incuriam? At in somno, vt principes dormiant, quam se protegunt? quam se muniunt? tota familia vigilant, ne vel strepitus fiat, qui dormienti damnum inferat. Huic ergo regio somno simillima est iustorum mors, in qua sic iusti protegumtur, sic muniuntur à C Dei exercitibus, ut videantur reges, & terræ principes esse, qui somno & quieti indulgent. De Pharisæis circa sepulturam Christi dicitur Matth. 27. *Illi autem* Matt. 27 *abeuntes, munierunt sepulchrum, signantes lapidem cum custodibus.* Deum miseri putant suo furori seruire, seruiunt magis Iesu, cuius sepulchrum muniunt armata mi- D litum custodia, vt ostendant non mortem, sed regium somnum ibi custoditi. De hoc præclarè Diuus D. Da- Damascenus homil. de sepultura Christi, inquiens: *Iacet ergo mortuus in sepulchro, excubitoribus; signaculisque obseratus, qui abyssum creauit, absignatusque, qui posuit mare arenam pro termino, sicut* E *Leo requieuit: vt catulus leonis obdormiuit, vt rex dum somnum capit custodibus sepitus.* Ecce tibi, qualis est in sepulchro mortuus dominus, non vt homo interfectus patens elementorum ruinis, & hostium incursibus, sed vt princeps, vt rex quieti & somno indulgens, armatis custodibus vndequaque munitus. Sic iusti omnes in morte custodiuntur, muniuntur plusquam reges, cum viuunt. Luc. 16. de pur- Luc. 16. purati, & mendici morte, ait: *Factum est autem, vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ. Diues autem mortuus est, & sepultus in inferno.* De vtroque Chrysol. serm. 121. ait. *Pauperem* Chrys. *portant Angeli, diuitem deglutit infernus. En fratres, mors pauperis rotam, viram diuitis vicit, & elatio solæ pauperis rotam diuitis, pompam transcendit, & gloriam.* Nulla est regum maiestas, quæ non sordeat, si comparetur iusti sepulturæ.

Matth. 12. Viri Niniuitæ surgent in iudicio cum generatione ista, & condemnabunt eam: quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ: & ecce plusquam Ionas hic. Regina austri surget in iudicio cum generatione ista, & condemnabit eam, quia venit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis, & ecce plusquam Salomon hic.

§. XIV.

Qui peccatores sunt ex fidelibus, innumeros habent vindices, & carnifices.

NOta quod carnifices exurgant in miserum Iudæum; &

vni-

vniuersi viri Niniuitæ, & Regina austri surgent in iudicio vt Iudæum perdant: qui enim ex populo Dei perditioni dantur, innumeros semper experiuntur carnifices. Apud Ezechielis cap. 9. vbi Iudæorum paratur interitus: *Ecce sex viri veniebant de via portæ superioris, quæ respicit ad Aquilonem, & vniuscuiusque vas interitus in manu eius.* Nonne sufficeret vnus Angelus ad Iudæorum perniciem, cur sex mittuntur? Vt perirent primogenita Ægyptij, immò vt perirent Assyriorum exercitus, vnus Angelus mittitur, ait enim Isaias 39. *Egressus est autem Angelus Domini, & percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinquemillia.* Cur ad Iudæorum perniciem non vnus, sed multi mittuntur? Ethnicorum peccata sufficienter puniuntur per vnum Angelum; verum fidelium peccata adeò immania sunt, vt non vnum solum, sed multos vltores soliciteni. Ita aiebat Theodoretus ibi: *Et profectò Assyriorum mulla millia vnus Angelus iaculis confecit, & Ægyptiorum primogenitos Angelus vnus iussus est interficere. Hic verò propter impietatis exuperantiam sex Angelis Iudæorum puniendorum munus est impositum.* Habent hoc scientium Deum peccata, quod ad vltionem sui soliciteni pene vniuersas creaturas; nunquam non conuenit multitudo accusatorum, & carnificum, vt puniant eum, qui Dei lege nutritus neglexit obtinere salutem. Iuxta hoc dicebat Diuus Paul. ad Hebr. 10. *Irritam quis faciens legem Moysi sine vlla miseratione duobus, vel tribus testibus moritur. Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filium Dei conculcauerit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit?* Quibus verbis explicat Paulus deteriorem conditionem Christiani peccatoris: quæ deterior conditio consistit in duobus, nimirum, in quantitate pœnæ, & numero accusatorum, & vltorum: veteris legis peccator habet pro pœna mortem; mortem, inquam, quam recipiat duobus, vel tribus accusantibus, condemnantibus; verum Christianus peccator grauius punietur, non duos, vel tres, sed vniuersam multitudinem Angelorum aduersus se accusatricem, & condemnatricem conuocans. Pulchrè Anselm. ait: *Ille conuictu duobus, aut tribus testibus interficiebatur, propter legis transgressionem, in qua non recipiebant obseruatores diuinam gratiam. Ergo quanto magis putare debetis deteriora, & acerbiora mereri supplicia cum, contra quem in iudicio perhibebunt testimonium Angeli sancti, & propria conscientia, quod filium Dei conculcauerit? In lege enim duo, vel tres adhibentur testes, sed hic erit testis multitudo Angelorum, atque sanctorum, & ipse peccator contra se.* A quo non accusabitur homo ille, qui post veritatis scientiam, post Saluatoris beneficia nota, post præmia ventura credita, adhuc vitijs se sternit? Quis non condemnet hominem fidelem, qui scies diuitiorum cælestium altitudinem, Dei veri magnalia, inferni pericula, nihil æstimat hæc incurrere, & illa perdere, dum liceat paulisper voluptatibus indulgere? Hunc non duo, non tres, sed vniuersi Angelorum exercitus, sed cunctæ creaturæ cœlestium, & terrestrium accusare, & con-

Anselm.

Exod. 9.

Isai. 39.

Theod.

Ad Hebr. 10.

condemnare non cessant. Huiusmodi erat ille iniquitatis villicus, de quo Luc. 16. dicitur, quod *diffamatus est apud Dominum, quod dissipasset substantiam eius*, Sed quomodo diffamatus est? Sanè vbi, eius peccatum aduersus Deum bonorum tantorum authorem innotuit, & cœlum, & terra, & omnes sæculi creaturæ clamantes accusabant eum. Sic Chrysol. serm. 125. *Clamabat terra, clamabat cœlum, dolebant Angeli, quando iam tota sæculi fama loquebatur.* Vniuersæ creaturæ clamant, & condemnant peccatum hominis, qui accepit à Deo fidem Christianam.

Luc. 16.

Chrysol.

§. XV.

Summa sanctorum omnium altitudo, quod se Christo Domino inferiores recognoscant.

IEsus non derogat sanctitati Ionæ, nec sapientiæ Salomonis, eo quod se illis maiorem, & præstantiorem prædicat, quandoquidem summa omnium sanctorum altitudo inde manifestius claret, quod se Iesu inferiores recognoscant. Dum fortissimorum Israelitarum facinora recoluntur 1. Reg. 7. dicitur. *Egressique viri Israel de Maspha persecuti sunt Philisthæos, & percusserunt eos, vsque ad locum qui erat subter Bethchar.* D. Gregorius E nuat Bethchar significare, *domum agni*: vnde expendendum est, quo perueniant grandia fortissimorum ducum facinora, nimirum vsque ad locum qui erat subter domum agni: ibi eorum virtus conspicitur, ibi eorum victoriæ clarent, quia in eo summa sanctitatis altitudo consistit, quod quis se immaculato agno redemptori nostro subditum, & inferiorem declarauit. Ad hæc D. Gregorius lib. 3. expositionis ait. *Locus subter Bethchar communem sanctorum summam exprimit sanctitatem. Qui eidem redemptori se obediendo humiliant, & eius gloriæ per studium vitæ innocentis appropinquant.* Tunc equidem gloriosiores sancti apparent cum redemptori agno Iesu sese humiliter submittunt. Vnde non parum ad gloriam cœlestium principum conduxit illud Apocalyp. 5. vbi sic: *Virginti quatuor seniores ceciderunt coram Agno habentes singuli citharas, & phialas aureas, &c.* Quid est, ceciderunt coram agno? Anselm. *Ceciderunt coram agno nihil de se præsumendo, sed humiliando coram agno.* Quasi in eo se, & reges, & principe, & thronis digno ostentarent, nullus enim est apud Deum conspicuus thronus, qui sessores suos non submittat tanto agno, vt inde illustriores reddantur. Sanè Moyses cum descendit de monte post acceptam legem Exodi 34. lucidam, & gloriosam præferebat faciem: etenim ait: *Videntes Aaron, & filij Israel cornutam Moysi faciem*, siue vt legit Origen. *vidit Aaron, & omnes filij Israel Moysem, & erat glorificata facies eius.* Illustris, & gloriosus è facie tunc videbatur Moyses: verum vbi post secula in Thabor-monte obsequium Iesu præstans apparuit, non solum eius facies, sed totus ipse gloriosus, & illustris videbatur. Sic habet Luc. 9. *Et ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant autem Moyses, & Elias visi in maiestate.* Quo enim Iesu propinquiores, & obsequentiores, eò de Iesu gloria, & maiestate illustriores reddebantur;

D. Greg.

Exod. 34.

Orig.

Luc. 9.

Orig. vt dicat Orig. homil. 12. in Exod. *Hic non refertur, quia glorificatus est vultus eius, sed quia totus apparuit in gloria.* Quippe nunquam illustrior, & glorioſior Moyſes, quam vbi ſeruiens, & miniſtrans Ieſu apparuit.

§. XVI.

Principes pœnitentes Deus curat particulari honore afficere & decorare.

NOn ſemel in Euangelio audio Salomonem à Ieſu nominari, nec inde paruum argumentum pro eius pœnitentia deſumo: ſolet enim Deus particularem rationem habere principum pœnitentium, & occaſiones quærere, quibus illos honore afficiat. Id quod in ipſius Salomonis parentibus manifeſtè perſpicitur: de quibus Matth. 1. *Dauid autem rex genuit Salomonem ex ea, quæ fuit Vriæ.* Multi fuerunt Dauidi filij, & quidem eorum ſpecies digna imperio, idque aliquis natiuitatis iure procurabat, ſed voluit Deus, vt domus regia Dauidis non fundaretur niſi in filijs natis ex Berſabeth vxore Vriæ. Sed cur maluit Deus honorare regio ſplendore nuptias illas, quæ ab adulterio ſumpſerunt originem? Sanè vt oſtenderet in peccatoribus pœnitentibus ſe rationem habere perſonarum, & quas videt potentia ſæculari florentes, & nihilominus ſub luctu eſſe, eas ſemper honoribus implere. Ita Diu. Iuſtin. martyr, quæſtion. 87. *Ergo Dauid, qui pœnitentia delicta ſua correxit, propterea inuentus eſt ex animi Dei ſententia; qui non vult mortem peccatoris, ſed magis, vt conuertatur, & viuat. Ac benigne potentiam honorans Deus in vxoris Vria progenia collocauit genus Danidis, eademque de cauſa fecit, vt ex ea genus Chriſtus duceret: Expende illa: potentiam honorans Deus.* quippe humana poteſtas, & thronus iunctus cum pœnitentia maximè ſollicitat Deum, ab illoque in gentes honorem cumulos metit. Sic de Henrico II. Angelorum rege, cui imputata fuit mors Sanctæ Thomæ Cantuarienſis, dicit Petrus Bleſſenſis epiſt. 66. *Eadem ſiquidem die, qua primum tumulum Martyris viſitauit, Regem Scotiæ perſecutorem, & impugnatorem fortiſſimum captum vinculis carceribus mancipauit. Continuato deinceps fauore ſucceſſuum ope Martyris de vniuerſis hoſtibus glorioſiſſime triumphauit.* Non ſolum humilitate, & pœnitentia veniam obtinuit bonus rex, ſed & maiori regni amplitudine, & illuſtrioribus triumphis continuato ordine fuit illuſtratus. Id quod euidenter patet in Manaſſe impijſſimo rege, qui ob ſcelera ſua, & prophetarum mortes à Babylonio expugnatus, nigriſque carceribus occluſus, vbi cœpit dilictorum pœnitere, non ſolum veniam ſcelerum impetrauit, quod ſummum eſſet bonum peccatori, ſed, & ingentes glorias, & regno reſtitutionem obtinuit. Sic enim habes 2. Paralipom. 33. *Cæperuntque Manaſſem: & catenis vinctum, atque compedibus duxerunt in Babylonem. Qui poſtquam anguſtatus eſt, eranit Dominum Deum ſuum, & egit pœnitentiam valde coram Deo patrum ſuorum. Deprecatuſque eſt eum, & obſecrauit, intentè, & exaudiuit orationem eius. Reduxitque eum Ieruſalem in regnum ſuum.*

Adeò

Digitized by Google

Adeò potens est regum pœnitentia, & humiliatio, quæ ingentes glorias, & honores semper acquirat ex Deo.

Hęc selegi Christi Domini facinora, vt pro modulo meditaret; nec inter tot Iesu facinora minus putabit, qui meminerit, quod A ego possim de illis verba facere? Sed qui scinit mutorum linguas soluere, posuit in mente mea rudis hominis, quę dedi hactenus, & vę spero ponet, quæ dabo sequenti tomo de sermonibus Iesu, & B parabolis, alijsque diuini oris miraculis.

Laus Deo, VIRGINIque MATRI, meòque parenti IGNATIO.

LEGATO · ROMA · PANDIMIGLIO

Digitized by Google